
DES·COMTE DE PAR

Institu...

L... pour
l'hist... l voir
mon livre: ... les chemins de l'Histoire"
1e chapitre".) et pour contrôler les
récits de Villehardouin et de Robert
de Clary. Egalement pour la ruine de l'Empire.
Ce doit être l'édition originale en
France. Je ne la vois pas signalé
dans Brunet. "les armes sont celles de
Brunet de Montforan, président de la Chambre
des Comptes de Paris" - Signature de
Boissonade, etc.

22 BYZANCE. — *NICETAE ACOMINATI* Choniatae, Magni Logothetae Secretorum, Inspectoris et ivdicis veli, Praefecti Sacri cubivuli : Imperie Grueci Historia, ab anno M.C.XVII, in quo Zonaras definit, usque al annum M.CC.III. Libris XIX. descripta : quorum ordo praefationes sequitur. Iterata editio Gruecolatina, Hieronymo Vvolfio Oetingensi interprete. Gui accessenmt : Breuiaria singulis libris pruefixa. Perpetuae ad marginem Notae morales ac politicae. Gromologia et Chronologia historica. Axiomatum et Renum Insignium Indices. Apud haeredes Eustach II. Vignon, 1593, fort vol. gr. in-8°, vélin de l'époque, aux armes de Brunet de Montforan, président de la Chambre des Comptes de Paris. Signature de Boissonade, etc. — *Livre indispensable pour l'histoire de la IVe Croisade et pour contrôler les récits de Villahardouin et de Robert de Clary. Egalement pour la ruine de l'Empire. Ce doit être l'édition originale en France. Il n'est pas signalé dans Brunet. Qq. traces de ver au bas des marges des 6 feuillets, bon exemplaire, quant au reste. . . .*

NICETAE ACOMINATI CHONIATAE,

MAGNI LOGOTHETAE SECRETORVM, INSPECTORIS ET IVDICIS VELI, Præfecti Sacri cubiculi:

IMPERII GRAECI HISTORIA, *ab anno* M. C. XVII. *in quo Zonaras desinit, vsque ad annum* M. CC. III. *Libris* XIX. *descripta: quorum ordo præfationes sequitur.*

ITERATA EDITIO GRAECOLATINA, HIERONYMO VVOLFIO Oetingensi interprete.

cui accesserunt

Breuiaria singulis libris præfixa.
Perpetuæ ad marginem Notæ morales ac politicæ.
Gnomologia & Chronologia historica.
Axiomatum & Rerum Insignium INDICES.

Apud hæredes Eustathij Vignon.

M. D. XCIII.

ADRIANO IVNIO TYONGIO, DORDRACENO, VIRO NOBILI,

S. G. S. SALVTEM.

NOTAS *meas politicas & morales, quas anno proximè elapso ad insignem Nicetæ Choniatæ sapientis Scriptoris historiam Byzantinã addere iussit de literarum (historiæ præsertim) studiosis bene merendi desideriũ, tandẽ visum est, Adriane Iuni, dare in lucẽ, sub nominis tui patrocinio. Causã multiplicem habui. Prima fuit, quòd obscuræ meæ lucubrationi ab illustri tua fama lumen conciliare conatus sum. Altera, peculiaris ille amor, quo me abhinc sexennio complexus es, & quem nuper abundè mihi testatum fecisti. Tertia, eáque potissima, eximia & incredibilis tua charitas erga Ecclesiam & Rempublicã nostram, quam tu geris in pectore, & iuuare pergis feliciter. Quoties animo recurrit dulcissimus noster conuictus, de rebus seriis placida frequénsque disceptatio, singularis item illa quæ mihi cum eruditis & piis adolescẽtibus, qui nũc ciuitatibus vestris maximo sunt ornamento, amicitia & animi coniunctio intercessit: maximo solatio fruor inter tot diras rerum facies, maximè quum vos etiamnum per amicissimas literas, veluti coràm, singulari quadam in me meósque beneuolentia præditos experiar. Tu verò quandiu apud nos hæsisti, me multo honore & amore dignatus es: ad tuos reuersus candorem illum & veræ amicitiæ indelebiles colores studiosè conseruas, nullo meo merito, sed modestiæ & humanitatis, quæ vestræ genti innata insitáque videtur, impulsu. Porrò ne quod refugis, importunè persequi videar, ad Nicetam venio, cuius elogium, à doctissimo Lipsio scriptum, hominẽ ad viuum paucis lineis expressum refert. Hieronymus Vuolfius Oetingensis, Græcæ linguæ peritissimus, ante xxxv. annos hanc Nicetæ historiam Latinam fecit & ab Oporino excudi curauit. Cur hoc tempore notas huic Operi (cuius versio interpreti, qui laudabilem nauauit nobis operam, intacta relicta est) adscripserim, & noua editione publici iuris fecerim, fecit temporum, quæ Nicetas descripsit, cum nostris eadem fere conditio. Actæ*

per LXXX. annorum curriculum in amplißimo Græciæ theatro, tandem à Turcis occupato, luctuosißimæ tragædiæ, nominibus mutatis nostrum seculum exhibent, personatos Comnenos, Andronicos, & varias aularum Reique publicæ pestes in scenam reducunt. Istas tragædias pro ingenii mei tenuitate indicaui, & ad documentũ illud in historia summum lectores reuocare diligenter studui, nempe vt Iustitiã discant moniti, & non temnere Numen. Sparsa hîc paßim audies à fidis consiliariis liberrima & saluberrima dicta, quæ nihil blandiuntur, nihil celant, immo miram merámque reserant veritatem. Non pauca occurrunt, quæ tibi aliisque in sublimi gradu constitutis ad moderatas ac necessarias pro Reipublicæ incolumitate consultationes animum deducere queant. Et quum nullam virtutem politica præstantiorem (sincera pietate excepta) homo consequatur, huius virtutis fructus vberrimos ex nostro Niceta, mihi crede, percipies. Notis breuiaria librorum aliáque nonnulla coniunxi, quæ planiorẽ & iucundiorem vtilißimæ historiæ lectionem facerent. Quid præstiterim nescio: tuum erit iudicium: mihi certè bona mens non defuit: si facultas, spero te tam mihi æquum fore, quàm ego in diuinæ prouidentiæ consilio, meæ imbecillitatis conscius, æquo animo acquiesco. Eruditos voce exili excito, vt meliora nobis reponant. Interea mihi, quantũ licuit, ad meipsum collecto, summa voluptas fuit cum vitæ magistro versari, qui me mihi redderet meliorem. Alios vtinam tenui hac opella, indicatis malis alienis, meliores reddere queam, docendo discens, & ex tot documentis doctrinam hauriens quæ vitæ meæ in melius instituendæ seruiat. Tu, qui mihi satis es, informem & infirmum hunc partum suscipe, & beneuolentiæ tuæ scuto contra tela liuoris, protege. Deus Opt. Max. te nobis diu incolumem seruet. Calend. Mart. anno mirandæ Dei patientiæ 1593.

***

AD

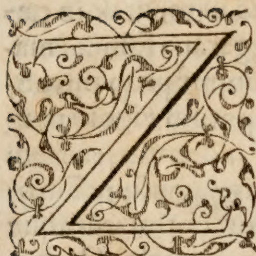

AD MAGNIFICVM ET GENEROSVM VIRVM, D. ANT.

FVGGERVM, KIRCHBERGAE ET Vveiſſenhorni Dominum, Cæſareæ Maieſtati à conſiliis, &c. in Nicetæ Acominati Choniatæ hiſtoriam,

HIERONYMI VVOLFII PRAEFATIO.

ONARAM tuum, Vir ampliſſime, CHONIATES ſequitur, homo ſua ætate nõ tantùm magnis dignitatibus ornatus, ſed etiã ingenio & multiplici doctrina prę-ſtãs, & veritatis hiſtoriæ (vt mihi videtur) vbiq; ſtudioſus: ordine aptiſſimo & lectoribus vtiliſſimo. qui ordo cùm ſequẽtia iis quæ anteceſſere adiũgat atq; annectat, hiſtoriæ quoddã quaſi corpus abſoluit, & in ſuo genere homines eruditos reddit, hoc eſt, à vulgo mortalium diſtinguit. Multos ſanè inuenias, qui etſi à literis alieni, tamen acumine ingenii, facundia, vſu rerũ, doctiſſimis viris, ſed vel natura tardioribus, vel in hominum frequentia minus verſatis, etſi omnem ætatem in optimarum artium ſtudiis contriuere, præferantur. Quòd ſi ad illam naturæ felicitatem & multiplicem experiẽtiam accuratior & methodica inſtitutio acceſsiſſet, quid cum illorũ excellentia cõparari poſſet? Nunc laudibus eorum tantum decedit, quantum accuratior inſtitutio illis addidiſſet. Neque enim falſò dicitur, artẽ, quæ eſt ingenii, veluti rudis ſpeculi, quaſi expolitio quædam, certiorem eſſe ducem quàm Naturam, atque etiam vberiorem. Nam qui nullis eruditionis adminiculis ſuſtentantur, temerè plerunque feruntur, & extra limites, quò animi æſtus rapit, euagantur: docti à certis initiis ad metas ordine progrediendo, ſtatim in promptu habent, quæ ad rem pertineant. Illi multa, hi pleraque ſcitu digna tenent: illi fragmenta quędã

& quasi disiecta membra cõsectantur, hi solidum quoddam & suis numeris absolutum humanæ cognitionis corpus complectuntur. Quas ob res ego perbeatos eos esse iudico, quibus & ea voluntas contigit vt cupiant, & eæ facultates suppetunt vt posśint, citra impedimentum, ab ineunte ætate, vsque ad id tempus quod rebus gerendis aptum est, philosophari, ac tum demum agendi solertiam cum veritatis contemplatione coniungere, animis in cœlos & ipsũ Deum, corporibus in humanæ societatis conseruationẽ intentis. Hæc mihi vita verè humana, & potiùs diuina semper visa est: & omnibus ijs voluptatibus, quæ cum brutis animantibus ferè cõmunes sunt, præferenda. In quo assentiri mihi & ex doctis & ex indoctis optimum & prudentiśsimum quenque, imò me potiùs cum illorũ sententiis cõgruere, constat. Nec tuum hac in re, vt & in cæteris, præclarũ iudicium, quod & tota Fuggerana familia magno consensu sequitur, & cordati omnes summè probant, obscurum est: qui filios tuos ingeniorũ & corporum vigore præstantes, ab ipsis propè cunabulis, vsque ad iuuentutis initium à doctiśsimis præceptoribus, in celeberrimis quibusque Europæ gymnasiis, seuera disciplina moderandos, optimarúmque artium & linguarum cognitione imbuendos curaris. Quibus illi de causis, se non minus tibi debere, qua pietate ac prudentia sunt, profitẽtur, quàm quòd vitam & maxima quæque ornamenta felici quodam fato abs te acceperunt: qui verus non tantùm corporum, sed etiam animorum pater esse voluisti, nec genuisse contentus, vtrisque ea suppeditasti, in quibus humana felicitas consistit. Vt autem terrena corpora terræ frugibus aluntur: sic cœlestis & diuinus animus suum pastum habet eruditionem. Quam à vulgi fece, hoc est, à peśsimo & stultiśsimo quoque contemni ac derideri, non est mirandũ: cùm quòd de re ignota nihilo rectiùs statuere possunt, quàm cæcus de coloribus pronunciare: tum quòd vitiis atque ineptiis semidoctorum quorundam, aut corruptorum hominum, rem præclariśsimam metiuntur. Nam quid est aliud eruditio, nisi amplissimum quoddam & instructiśsimum amphitheatrum humani ingenii, & experientiæ multiplicis? ad quod exornandum & locupletandum, non tantùm omnes nationes, omnes homines, omnes ætates stipem suam contulerunt: sed etiam DEI immortalis liberalitas multa auctaria adiecit, iis rebus partim

arcano-

arcano afflatu, partim per insignia miracula reuelatis, quas ob tusior humani ingenii acies perspicere minimè potuisset. Cùm autem RATIO ATQVE ORATIO multò magis, quàm forma corporum, hominem distinguat à belluis: & veritatis solida cognitio, & diserta explicatio, sit eius proprium munus: quid aliud est philosophari, quàm in eo elaborare, vt vocabula cum rebus consentiant, & vt ii simus qui dicimur, homines? Complector autem Philosophiæ nomine, tantum, quantum ipsius significatio complectitur, studium atque amorem sapientiæ: quæ rerum diuinarum & humanarum, causarumque quibus eæ res continentur scientia, definitur. Quam immensitatem cùm solus DEVS rerum omnium opifex teneat: solus vt boni, ita & sapientis nomen iure sibi vendicat. Homines autem, sapientiæ & virtutis amãtes ac studiosos esse, nihil vetat: quo amore ac studio quò quisque longius progreditur, eò propius à cœlestibus genijs abest, qui ea re beatissimi habentur, quòd ipsum DEVM, omnis bonitatis & sapientiæ fontem, iugiter cum ineffabili gaudio intuentur (neque alia piorum beatitudo post hanc vitam fore, haud abs re creditur) quò propius resistit, eo minus dignitatẽ suam & excellentis naturæ munera tuetur. Quis verò ea sit arrogantia, vt suum vnius ingenium tantum esse putet, vt eo contentus, omnia veterum inuenta & experimenta, literarum monumentis cõsignata, aspernari queat: ac non potius ex infinita copia, optima quæque, & ingenio suo vitæque instituto aptissima, perscrutetur? Nam vt vnus excellat, aut saltem cum mediocri successu laboret in omnibus, vix, ac ne vix quidem fieri potest. Ac plerosque vel rei familiaris angustiæ, vel ingeniorum tenuitas, in certum quoddam studiorum genus, velut in carcerem aut ergastulum, abstrudunt. Quibus autem DEI OPT. MAX. benignitas ea & animorum & fortunarum subsidia concessit, vt in nullius magistri verba iurare coacti, libertatem suam inuiolatam retineant: profecto eo beatiores erunt, quo pluriũ & meliorum rerum cognitionem coegerint, in varijs linguis atque authoribus dissipatam. Id autem difficile ei non erit, qui linguæ Græcæ ac Latinæ mediocri vsu instructus, methodo se assuefecerit, & artium optimarum fundamenta fideliter iecerit. Ac est in ea re sanè difficultatis & molestiæ nonnihil. Sed vbi ex illis artium angustijs in liberrimũ optimi cuiusque scri-

ptoris campum eluctatus fueris, verè id apparebit, quod à quodam ſapientiſſimo viro dictum eſt, ſiue is Socrates, ſiue Iſocrates fuerit (nam vtrique aſſcribi video, & procliuis error eſt in vnius literæ diſcrimine) Radices eruditionis amaras eſſe, fructus verò dulciſſimos. Radicibus autem comparantur, linguarum & artium methodi: fructibus, varia lectio. qui vt ſine radicibus nulli eſſent: ita eruditio pertenuis eſt, quæ non certa ratione ac via, à primis initiis ad ſummum vſque faſtigium cõſtanter aſcendit, ac perpetuum ſibi commentariũ parat. Quod enim ſuprà etiam attigi, doctrinę omnis laus in artium methodis atque in eo vertitur, quod, quoad fieri poteſt, quicquid ad eandem rem pertinet, contrahit, & ex varijs membris vnũ corpus integrum componit. Eo abſoluto, lectionis varietas ſingulis partibus addit ornamenta, & amplitudinem quandã conciliat. quòd ſi hæc ſimilitudo minus placet, homo ſtudioſus diligenti patrifamiliæ comparetur: qui, vt ille agrorum ſuorũ prouentus & domeſtica inſtrumenta in horreis & certis quibuſdam cellis reponit, vt cùm vſus poſtulat, ſtatim ad manũ ſint: ita ipſe, quicquid vel cogitatione, vel lectione, vel auditione per omne tempus ætatis (neque enim vlla ſapientiæ ſtudio meta præfigenda eſt) conſecutus fuerit, ſtatim in illas artium claſſes, ſi non ſtylo aut calamo, ſaltem animo & recordatione reponat, & ad regulas illas à doctiſſimis hominibus traditas exigat, acri iudicio ſemper interpoſito, ne quod quiſque dixerit aut ſcripſerit, aut ipſi etiam in mentem venerit, oraculum eſſe putet (nam homini docto turpiſſimum fuerit, vt Græci eleganter dicunt, ἀβασανίστως παραδέχεσθαι τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας: hoc eſt, opiniones conſectari, nudaque autoritate niti) ſed tãtum cuique credendum eſſe ſtatuat, quantum aut firmis rationibus, aut probabilibus coniecturis perſuadere poſſit. In cæteris aſſenſum cohibeat & ſuſtineat, donec ipſum tempus ſcrupulum ſuſtulerit. Sed ne memoria lapſus eſſe, & ab inſtituto non certo conſilio deflexiſſe, ſed per obliuionem aberraſſe videar: ad Choniatem redeo: quem ordine aptiſſimo, & prudenti tuo conſilio Zonaræ adiunctum eſſe dixi. Nam quo in loco ille Annales ſuos finiuit in Alexij Comneni videlicet obitu: eo in loco hic ſuam hiſtoriam auſpicatur, res memoratu dignas, quæ in Byzantino imperio annorum circiter LXXXVI. ſpacio acciderunt, complexus. atque vtinam alius

Græcus

Græcus extitiſſet, qui ab hoc autore & Chalcocondyle prætermiſſa, pari facundia proſecutus eſſet. Maior enim eſt Choniatæ copia & diligentia, lectioque iucundior, quàm Zonaræ. cui vna breuitas neceſſariò propoſita fuit, quòd alioqui opus in immenſum excreuiſſet. idque vel ex eo apparet, quòd heroina eruditiſſima, Anna Cæſariſſa, Imperatoris Alexij filia, de rebus geſtis patris ſui libros x x. ſcripſit, qui adhuc in Auguſtanæ Reipublicæ bibliotheca extant, cùm Zonaras vitam illius paucis folijs perſtrinxerit. Vt autem breuitas memoriam iuuat: ita fuſiores narrationes plus delectationis habent, in magna præſertim varietate rerum, & ſubitis Fortunæ commutationibus: quæ non multis annis plurimæ, eǽque mirabiles, ac potius miſerabiles, præter expectationem Græcos (quos hic ſcriptor Romanorum appellatione honeſtat) oppreſſerunt, creſcente indies Perſarum ſiue Turcorum (nam recentiores promiſcuè his vocabulis vtuntur) potentia: quorum graſſationes & Chriſtianorum Principum deſidiam ac peruerſitatem, tanta doloris acerbitate Choniates ſæpius deplorat, vt eum ab omnibus qui reipub. partem aliquam attingunt, noſtris temporibus legi ſummoperè expediat: ſi fortè Germanorum animi, quorum fortitudo & pietas in recuperanda Syria & terra ſancta, laudibus egregijs hoc ſcripto ornatur, clariſſimis exemplis Conradi & Friderici impp. ſaltem ad tuendam patriam, hoc eſt, vicinas Pannonias excitentur. Nunc enim non de laude & gloria laborandum, ſed de aris & focis pugnandum eſſe apparet. quod quo minus fiat, nulla res æquè in cauſa eſt, atque diſſenſiones. Græcos, præter inteſtina bella ex ambitione ferè orta, voluptatum ſtudium & ignaua monarchia perdidit: nobis temeraria bellandi cupiditas, & diſcors ac inquieta Polyarchia, id minatur, quod abſit vt experiamur. & facilè cauere mus, niſi fatali quadã ſiderũ impreſſione, animis atq; auribus à ſanis conſilijs plerique abhorrerent. Imminuta quidem eſt, & veluti læta ſeges triſti lolio corrupta, vetus noſtræ gentis integritas: quod exterarum nationum quodam quaſi contagio accidiſſe videtur, quarum mala cum noſtris coniunximus: cũ peregrinationum is finis eſſe debeat, vt innatis & conſuetudine inolitis vitijs abiectis, aliorum virtutes aſciſcamus, eorumque prudentia & humanitate ad omne genus officij & laudis erudiamur. Sed ſi cætera ſpectemus, nunquam Germania

viris, armis, opibus, consilijs fuit instructior: quas res propter discordiam, non in hostium detrimentum, sed in patriæ exitiũ detestanda crudelitate, ne dicam insania, conuertimus. Quæ cogitatio cùm in huius historiæ interpretatione subinde meũ animum feriret, & haud dubiè cordatiores quoque lectores extimulatura sit: non temperare mihi potui, quin hunc locum, quem omnium animis atque oculis semper obuersari vtilissimum fuerit, obiter attingerem. Nunc de hoc opere dicendum est: quod etsi labore non multo minore, longè tamen maiori cum voluptate conuerti, propter historias mihi antehac ferè incognitas, & planius ac fusius orationis genus. In quo tamen immodicam nescio cuius insolentis elegantiæ affectationem, non semper sequendam mihi duxi: quòd quicquid eius generis est, non ipsius authoris scriptum, sed paraphrastæ & æmuli alicuius assumentum esse videtur. Contuli enim hîc quoque duos codices, cum eo quem Amplitudo tua Constantinopoli ab Alexandro Chartophylace comparauit: atque operam dedi, vt ex ea collatione opus hoc quàm integerrimũ ederetur: & Græca itidem, vt in Zonara nostro factum est, cum Latinis coniungerentur. Quamuis enim Græci sermonis puritas & proprietas, cùm exterarum nationum commercijs, tum ociosorum hominum ineptijs corrupta est: nec fieri nequit, in hoc scriptorum genere, vt interpretis non indocti nec indiserti oratio, ipsi authori præferatur: tamen nec eum ego me interpretem profiteri ausim: & Græca lingua, qualiscũque adhuc, nescio quem genium retinet ac vbertatem, Latinis inimitabilem. Testimonio sunt omnes ferè disciplinæ, quarum vix vlla est, quin & è schola Græca se prodijsse vel ipso nomine fateatur, & si græcas voces sustuleris, sæpè obmutescat. Quo minus ij ferendi sunt, qui Græcam linguam vt superuacaneam aspernantur. Quod vtique non facerent, si quàm pauci fideles & docti interpretes sint, intelligerẽt. Alijs deest alterius vtrius, aliis vtriusque linguæ cognitio, alijs fides & diligẽtia, nõnullis vniuersa hæc, non tam fortasse malitia & contemptu iudiciorum (quæ extrema esset amentia) quàm calamitate quadã tẽporum nostrorum, & præstantium ingeniorum neglectu: quibus Fortuna plerunque minus fauet, quàm ijs quorum minor est industria, & obtusior acies animorum. Itaque pedibus in eorum eo sententiam, qui Græca cum Latinis coniungenda esse

esse censent. siquidem Græca seorsim parum vendibilia sunt ætate nostra, quæ propter ambitionem, auaritiam, & bellandi cupiditatem, ad pristinam Barbariem magno impetu ruit. Nam Latini & Græci sermonis proprietate & puritate amissa, contemtaque Philosophia, & politiori literatura neglecta, vt coràm cernimus: non obscurum est, quid impendeat. Præclarè scribit Isocrates, quem in hac parte Aristoteles, vt mihi videtur, quippe natu grandiorem, æmulatus est,& ego admirari non satis possum: virtutes singulas in medio binorum vitiorum, quorum alterum citrà resistat, alterum longius quàm par sit progrediatur, esse collocatas. & rectè apud Ouidiū Dædalus ait filio, Medio tutissimus ibis. Quod vtinā tam à Theologis, Iurisconsultis & Medicis, quàm ab humaniorum literarum cultoribus obseruaretur: quorum alteri se rebus inhærere, alteri dictionis elegantiæ se studere profitentur. Quasi verò aut vocabula propter explicationem rerum non sint inuenta: aut corpus egregium, hoc est, res præclaras, cuiusmodi in sublimibus illis disciplinis tractantur, non munda & ornata vestis, hoc est, pura & limata deceat oratio. Duplicem profectò laudem merentur, qui res optimas, si non eleganti & splendido, at puro & diserto sermone proponunt. Cuiusmodi viros nostra ætas plures, cum insigni gloria tulit, quàm posteritas habitura videtur, nisi aliam rationem studiorum inierimus. Sed quid ego censuram in republica literaria mihi sumo, cùm ipsi mihi diuersissimorum ingeniorum censura sit subeunda? Mouit me tamen iustus fortasse dolor, in hanc confusionem gymnasiorum intuentem, etsi hæc nec temporis nec loci huius esse videantur. Quare veniam peto, si qua minus ad institutum pertinentia inculcaui: & debetur hæc Philosophiæ libertas, quę quia ferè cęteris externarū rerum cōmoditatibus & ornamētis caret, saltē cogitationis atque orationis vinculis laxioribus astringitur. Quo nomine Socrates se meliore cōditione esse quàm Oratores, qui ad aquam dicant, & tacitos iudicum nutus obseruent, gloriari solebat. Ego verò eam licentiam adeò mihi laudi non duco, vt, si qua culpa vel hac cōmemoratione, vel conuersionis procrastinatione, longiore quidem quàm ipse putaram, commissa est, eius mihi gratiam fieri cupiam: præsertim cùm exigui temporis mora, omnis expers incommodi, non cessationem, sed fidem & diligentiam meā

ar guat:quę nisi mihi ocio & commodis meis antiquior fuisset hoc labore multo citius defungi potuissem. Sed sat citò, si sat bene, vt dicitur. quod ipsum etiam sedulò me conatum esse, cũ rem ipsam testaturam cõfidam: nihil de me ipso addam, quòd quamuis amplius aliquid pręstitissem, tamen liberalitatis erga me tuę, & publicæ erga studiosos homines, quorum commodis tuo sumptu consulis, partem vix exiguam viderer assecutus. Augustę Vndelicorum, VI. Id. April. Anno M. D. LVII.

CHRONOLOGIA NICETAE.

Quæ annorum ab eo descriptorum & rerum sub Imperatoribus gestarum seriem paucis indicat.

Anni mundi.	Anni Christi.	Res gestæ.	Anni Impera. Orientis. Io. Comnen⁹.	Anni Imper. Occidentis. Henric. Quint.
5087	1117	Imperator Alexius Comnenus, anno Imperij 37. mense 4. cum dimidio, 15. die Augusti vita functus est. *Nicet. pag. 9.* Huic successit Ioannes Comnenus Filius, in quem proceres & cognati conspirant. Coniuratos clementer tractat. *11. 12.*	1	11
5088	1118	Expeditiones adu. Persas. 1/4	2	12
5089	1119		3	13
5090	1120		4	14
5091	1121	Scythas arte profligat. *15. 16.*	5	15
5092	1122	Contra Triballos, quos alii Seruios dicunt, expeditioné init. Quatuor filios, Manuelem præsertim natu minimum, ad dignitates publicas euehit. *18. 19.*	6	16
5093	1123	Hunnicum bellum. *19.*	7	17
5094	1124	Traducto in Orientem exercitu de Persarmeniis debellatis triumphat. 20. 21.	8	18
5095	1125	Persarmenios denuo aggreditur & bello fatigatos pacé petere cogit. Gangram expugnat, quam Persæ paulò pòst capiunt. *22. 23.*	9	19 Moritur Henric.
5096	1126	In Ciliciam mouet. Bacam castellum munitissimum & Anabarzam expugnat. 24. 25. &c.	10	Lothari us Saxo. 1
5097	1127	Profectus in Cœlesyriam cum Raimũdo & Antiochenis amicitiam init. Pizæos deditione recipit, Phærepum expugnat, & variam Martis aleam experitur. *29.* 30.	11	2
5098	1128	Istrium & Sezerim debellat, & Persarum Iconiensium insidiis elusus Byzantium redit. 31. 32. &c.	12	3
5099	1129	Fratre Isaacio Comneno in gratiam recepto nouas expeditiones in Persas suscipit. 35. 36.	13	4
5100	1130	Tyrannum Trapezuntium inuadit. 37.	14	5
5101	1131	Persas bello fatigat. 38.	15	6
5102	1132	Dum Neocæsaream obsidet, Ioannes Comnenus nepos ad Sultanum Iconiensem deficit. *39.* 40.	16	7

5103	1133	Iterum in Persas mouet. 41.	17	8
5104	1134	Phrygiam prætervectus prouincias & finitima oppida rectius constituere studet, & perduelles quosdam bello frangit. 41. 42.	18	9
5105	1135	Alexius & Andronicus Ioannis Comneni filii morbo pereunt, patre in bellis externis occupato. 42.	19	10
5106	1136	In Isauriam proficiscitur, ac prouinciam ordinat. 43.	20	11
5107	1137	Iter in Syriam intendit, vt Latinos Antiochia pellat. 43.	21	12 Moritur Lothar.
5108	1138	In itinere moras nectens vt Syros & Cilices in suas partes pertraheret, aduentum suum Antiochenis denunciat. 44.	22	Cõradus tertius. 1
5109	1139	Spe sua frustratus, Antiochena suburbia diripit & vastat. Inde ad Cilicum fines deflectit. 44.	23	2
5110	1140	Venatum egressus, manu ad digitum venenatæ sagittæ illapsu strictim læsa, veneno celeriter vsque ad vitalia progresso non multo pòst abit è vita, Manuele filio iuniore, imperii hærede relicto. 45. 46. &c.	24 Moritur Io. Cõn.	3
5111	1141	Manuel Comnenus patri succedens Isaacium fratrem natu maiorem in monasterio includit. Opera Ioannis Axuchi, & à Byzantinis expetitur ac suscipitur. 55. &c.	Manuel Comne. 1	4
5112	1142	A Michaele Patriarcha coronatus, cum fratre Isaacio reconciliatur, & in Persas mouet. 58. 59.	2	5
5113	1143	Iterum Persicã expeditionem suscipit, & rẽ gerit vario euentu. 60.	3	6
5114	1144	Alemannam Heroinam vxorem ducit. Reipublicę suscipit curam, Cancellario & supremo Quæstore constitutis. 61. vectigalia nautica in fiscum refert. 61.	4	7
5115	1145	In aula Manuelis rerum vicissitudines, & Styppiotę cuiusdam mirabilis prosperitas. 64. 65.	5	8
5116	1146	Laudata Manuelis administratio, & virtutes principe vero dignissimæ. 66.	6	9
5117	1147	In præclaro instituto non diu permanet, sed ex liberali & clemente fit tenax & austerus. 66. 67.	7	10
5118	1148	Alemannorum expeditio Hierosolymitana. Huic Alemannorum exercitui Manuel varias struit insidias, quas Conradi exercitus superat. 68. 69. &c.	8	11
5119	1149	Exercitus Christiani luctuosa clades. Reliquias Græci fraude, ferro, veneno persequuntur. Calx farinæ militum admixta: Moneta iussu Manuelis adulterata, in Alemannorum perniciem. 72. 73. 74.	9	12
5120	1150	Atrox pugna, & illustris victoria à Conrado de Turcis reportata. 78. 79.	10	13
5121	1151	Rogerius Rex Siciliæ bellum Græcis infert magno cum successu. 81.	11	14 Moritur Cõradus
5122	1152	Manuelis expeditio cõtra Siculos, Corcyræ oppugnatio & tandem deditio. Inter Græcos & Venetos seditio cruenta. 85. 86. &c.	12	Frideric. 1. cognomine Ænobarb⁹ siue Barbarossa. 1
5123	1153	Irritus in Siciliam Manuelis conatus Seruiam populatur. Michael Palæologus aduersus Siculos feliciter rem gerit. 99. 100. 101.	13	2
5124	1154	In Seruios & Hungaros expeditiones Manuelis & triũphus. Cuius	14	3

		præfecti cum Scythis & Siculis infeliciter pugnant. 102. &c.		
5125	1155	Cum Rogerio Siculo pacem init: paulò pòst autem inimicitiæ inter eos recrudescunt. 107. 109.	15	4
5126	1156	Bellum Hungaricum. Hunnorum grassationes. Incestuosa Manuelis & Andronici vita. 111. 112. &c.	16	5
5127	1157	Copiæ Græcorum à Turcis cladem accipiunt. Styppiota calumniis oppressus excæcatur. 120. 121.	17	6
5128	1158	Turcicæ grassationes. Sultanus Iconiensis ad Manuelem cōfugiens, magnificè excipitur. Vtriusque artes. 127. 128.	18	7
5129	1159	Iconij seu Turcarum Sultanus Manuelis liberalitate onustus, domū reuersus fidem fallit, vnde vastationes & clades mutuæ. 132. 133.	19	8
5130	1160	Hunnis Manuel bellum indicit. Andronici tragœdia noua. Is tandem Manueli reconciliatur. 139. 142.	20	9
5131	1161	Pannonicum bellum. Zeugmini recuperatio. Varia belli facies. 146. 147.	21	10
5132	1162	Bellum aduers. Seruiæ despotam. Andronici mala mens. Rem gerit infeliciter cum Toruse Armenio. 148. 149. 150.	22	11
5133	1163	Andronici scelerati principis ob vagas libidines pericula & errores 153. 154. &c.	23	12
5134	1164	In domo Manuelis tragœdiæ, cuius primarij actores, Alexius protostrator, & nonnulli magi. Noua castra in Asia condit Manuel. 157 158. 164.	24	13
5135	1165	Hungaricum bellum, cui Andronicus præficitur. De Pannonijs superatis Manuel triumphat. 165. &c.	25	14
5136	1166	Bellum contra Seruios, quorū statum suo arbitratu immutat. 174.	26	15
5137	1167	Ægyptiaca expeditio cum classe ducentarum nauium, Amerigo, Hierosolymorum rege auxilia pollicente. Tamiathi obsidio. Re infecta Gręca classis domum repetens dissipatur. 176. &c.	27	16
5138	1168	Sarraceni cum Manuele pacem firmant. Nascitur Manueli Alexius filius Imperator designatus. Manuelis gener Pannonię regnum occupat. 185. 186	28	17
5139	1169	Mariam filiam dat vxorem Marchionis Montisferrati filio. Venetos in Gręcia vexat. 187. 188.	29	18
5140	1170	Veneti Græcos bello fatigant. Manuel restitutis rebus ablatis fœdus cum Venetis renouauit. 189. 190.	30	19
5141	1171	De bello Persis inferendo Manuel cogitat: Dorilæoque & Sublæo instauratis se ad bellum apertè accingit. 191. 192.	31	20
5142	1172	Sultani pacem petentis spreta legatione, iter ingressus Manuel insigni clade afficitur, multis suorum millibus & illustrissimis quibusdam cognatis desideratis. Sultanus vltro Manueli pacem offert, vnde reliquiis Græcorum salus. 195. &c.	32	21
5143	1173	In reditu Persæ Græcos infestant. Manueli conditionibus pacis minimè satisfacienti Sultanus bellum infert. 209. 210.	33	22
5144	1174	Per legatos Manuel Sultani exercitum præda onustum cædit, & ad internecionem delet. 212.	34	23
5145	1175	Alia Manuelis in Persas expeditio, infelici cum euentu. Turci Claudiopolim à Græcis protectam frustra oppugnant. 214. 215.	35	24
5146	1176	Papam & Italos Manuel contra Fridericum Cęsarem concitat. Ancona Manueli fauens, & perduellis, à Friderico obsidetur. 119. 121.	36	25

5147	1177	Bellis vario euentu confectis, disciplina politica & domestica pluribus modis eneruata, Manuel illotis manibus Theologiam tractat, de præcipuis fidei Christianæ articulis temerariè definiens. 227. 229. 232. &c.	37	26
5148	1178	Dum curiosè agere pergit, & circa Mahumetis blasphemias insanit, quas etiam edicto confirmat, in morbum incidit, & ab Astrologis dementatus quantum potest reluctatur, tandem cuculla indutus vita excedit, anno 38. imperij nondum planè absoluto. 241. 242. &c.	38 Manuel morit.	29
5149	1179	Sub Alexio puero, turbæ publicæ, & cruenta seditio Constantinopoli. 246 247. &c.	Alc. Manuel.F. 1	30
5150	1180	Andronicus Comnenus imperium affectat, & horrendis dolis in nobiles quosque grassatur: præcipuos aulicos ferro & veneno interficit. 267. &c.	2	31
5151	1181	Persarum in Oriente grassationes Iohannes Comnenus arma mouet in Andronicum, qui nefarijs artibus Imperatricem Alexij Comneni matrem interfici curat. Aulicorum ignauia & summa improbitate imperij particeps salutatur, deinde legitimo principi Alexio præfertur, quē paulo pòst imperio & vita crudeliter spoliat. 285. 289. &c.	3 Alex. interfici-tur.	32
5152	1182	Andronicus libidine & furore percitus in Nicæenses & Prusaenses sæuit. Isaacius Comnenus Cyprum occupat. Tragœdiæ domesticæ Andronici. Siculi expeditionem parant in Græcos. Tripsychus tyrannidis Andronici minister, volubili quadam rerum vicissitudine euersus excæcatur. 300. 306. 320. 330. 340. &c.	Andrō. Comn. 1	33
5153	1183	Siculi Thessalonica capta & direpta, Constātinopolim petunt. Andronicus parum feliciter resistit. Eiusdem in apparatu belli multiplicia errata & nouæ tragœdiæ, quarum primaria, Magiæ studium. Tyrannidis satellite quodam interfecto, populus Constantinopolitanus in Andronicum insurgit, & Isaacium Angelum imperatorem designat. Ex fuga Andronicus retractus, à plebe miserabiliter exagitatus atrocissimis supplicijs interficitur, postquam per biennium imperasset. 344. 345. &c.	2 Andrō. interfici tur.	34
5154	1184	Isaacij Angeli commoda initia. Expeditio contra Siculos qui profligantur, ducibus captis. Andronici filij, & Alexius Comnenus belli fax, excæcantur. Siculæ classis calamitates. Isaacius inconstans apparet. 387. 388. &c.	Isaa. Angelus. 1	35
5155	1185	Sultanus Iconiensis bellum instaurat. Blachorum defectio. Calamitosa in Cyprum expeditio Blachos Isaacij indulgentia confirmat. Infeliciter geritur bellum aduersus Blachos. 399. 400. &c.	2	36
5156	1186	Branas Alexij imperium inuadere conatur, & tandem in pugna interficitur. Seditiosis ignoscit Isaacius. Byzantina suburbia direpta cremant: inde inter Græcos & Latinos conflictus. 407. 408. &c.	3	37
5157	1187	Isaacij in Blachos expeditio infelix. Theodorus Mangaphas imperium affectat: se dà Sultano proditus, in carcerē conijcitur. 427. 428. &c	4	38
5158	1188	Friderici Barbarossæ in Palæstinam expeditio. Legati væcordes Fridericum & Isaacium committunt. Ecclesiasticum statum turbat Isaacius. Græci fugantur ab Alemannis. Turcarū clades ad Iconium. Friderici submersio. Filio eiusdem mortuo, Alemanni domum redeunt. Francorum & Anglorum expeditio in Palæstinam. 435. 445. &c.	5	39 Frideri. perit in aquis.
5159	1189	Isaacij familia & diuturni Imperij imaginatio. Pseudalexiorum & Basilij Choræ seditiones cruentæ. Procerum nonnullorum supplicia. 454. 455. &c.	6	Hēricus sextus. 1
5160	1190	Bellum Blachicum, Isaacio infaustum, qui tamen falsam iactat victoriam & inanes magnarum rerum imaginationes. 464. 465. &c.	7	2
5161	1191	Scytharum & Blachorum grassationes. Seruij debellantur. Repressis Blachis Constantinus Angelus affectat imperium: sed à Bataze derisus & proditus à milite, excæcatur. 470. 471. &c.	8	3
5162	1192	Isaacij væcordia. Theodori Castamonitæ potētia & interitus. Rempublicam & aulam varijs modis corrumpit Isaacius. 474. 475. &c.	9	4

5163	1193	Blachicum bellum instaurare studet. Frustra monetur de fratris insidijs. A fratre Alexio paulo pòst oculis & imperio priuatur 484. 485. &c.	10 Isaac. Angel. excęcatur.	5
5164	1194	Alexius Angelus Comnenus Reipubl. cura posthabita genio indulget. Seditionib. varijs exagitatus, seditiosos opprimit. 492. 493. &c.	Alex. Comnenus 1	6
5165	1195	Blachi conditiones pacis aspernantur, & aduersus Græcos prosperè agunt. 504. 505. &c.	2	7
5166	1196	Persæ Græcos bello infestant. Ammerigus Friderici Barbarossæ filius tributum exigit ab Alexio qui sepulchra violat. 514. 515. &c.	3	8
5167	1197	Turbæ in aula Alexij, cuius cognati vendunt omnia. Imperatrix adulterij accusatur, monacha fit, deinde reuocatur. Deiicitur de gradu Constantinus quidam primarius aulicus. 525. 526. &c.	4	9
5168	1198	Iconiensis Sultanus Græcis damna infert. Alexij futiles ad bellum apparatus. Misertimus imperij status, & Scytharum in Thraciam irruptio. 536. 537. &c.	5	10 Henric. moritur
5169	1199	Alexij contra Blachos irrita expeditio. Scytharum incursio in Macedoniam. Controuersiæ inter Græcos de Eucharistia. Imperatrix res futuras profana curiositate inuestigat. 547. 548. &c.	6	Philipp⁹ & Ottho 1
5170	1200	Varijs seditionibus & turbis Oriens concutitur. Tragœdiæ Constantinopoli. Lagi, Comneni Crassi, Spiridonacæ seditiones, quas Alexius reprimit. Mysi Constantiam & Varnam expugnant. 568. 570.	7	2
5171	1201	Stolidus Alexius ab Isaaci Angeli insidijs non sibi cauet. Veneti contra Græcos bellum parant. Isaaci filius cum Veneta classe se coniungit, quam Alexius ridet. Constantinopolis obsidetur, expugnatur, & incenditur. Alexius imperio spoliatus Debeltum profugit. 582. 584. 586. &c.	8 Alex. imper. spoliatur.	3
5172	1202	Luctuosissimus Constantinopol. status. Rapinis, ferro, & incendijs Latini grassantur, quibus Alexius Ducas Murzuflus resistit. Seditio in Isaacium & Alexium Angelos. Isaacio animam agente Murzuflus Alexium Angelum arte eludit, & paulò pòst, alio imperij æmulo oppresso, vita spoliat. 598. 600. 608. Murzuflus bellum parans à Latinis fugatur qui Constantinopolim oppugnant, expugnant, incendio nouo deformant, lacerant, & diripiunt. 613. 618. &c.	Isaac. Angel. cum Alex. fi. 6. mens. dies 8. Alex. Ducas Marzufl⁹ mẽses 2. dies 6. occid.	4
5173	1203	Balduinus laudatus princeps imperium instaurat pro virili. Hostes bello fatigat. Diræ seditionum, pugnarum & oppugnationum facies, in quibus, Latini, Græci, Blachi, Scythæ, mutuis certaminibus atteruntur. Murzufli miserabilis interitus. Multarum vrbium Græcarum excidia. Aliarum variæ calamitates. In varias tyrannides vniuersa Græcia distrahitur, Balduino à Scythis interfecto, cui Henricus frater succedit. 648. 649. 650. *&c. vsque ad finem operis.*	Balduinus Flander, imperatmẽ ses 11. interfect⁹ à Scythis Huic succedit Hẽric. frat.	

FINIS CHRONOLOGIÆ.

NICETÆ

ΤΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΩΝ ΣΕΚΡΕΤΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΡΙΣΕΩΝ,

γεγονότος δὲ καὶ ἐφόρου καὶ κριτοῦ τοῦ Βήλου καὶ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος, κυρίου Νικήτα τοῦ Χωνιάτου, ἱστορία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ υἱοῦ κυρίου Ἀλεξίου.

***

NICETAE CHONIATAE LOGOTHETÆ SECRETORVM,

inspectoris & iudicis Beli, præfecti cubiculi historia, quæ ab imperio Ioannis Comneni, Alexij F. incipit.

BREVIARIVM.

1 *Præfatio; laudes historiæ, & Nicetæ in hac contexenda consilium proponens.*

2 *Ioannes Comnenus ab Alexio patre, matre auersante imperio destinatur. Vt imperium firmarit.*

3 *Eius initia, amici & consiliarij. Cognati ad Bryennium Comneni sororium deficiunt. Coniuratos tractat clementer Comnenus, & Annæ sorori per Axuchum reconciliatur, Irenémque matrem sibi reddit propitiam.*

4 *Ioannis Comneni expeditiones contra Persas. Scythas arte profligat.*

5 *Triballos debellat: filios multa charitate prosequitur. Hunnos adoritur & pacem petere cogit. Deinde traducto in Orientem exercitu de Persarmenijs debellatis triumphat.*

6 *Gangram expugnat & amittit. In Ciliciam mouet. Bacam munitißimum castellũ oppugnat. Monomachia Constantini Armenij & Eustratij Macedonis.*

7 *Baca vi capitur. Anabarza expugnatio. In Cœlesyriam proficiscitur Comnenus, & cum Antiochenis init amicitiam. Pizaos ad deditionem cogit: & variam Martis aleam experitur.*

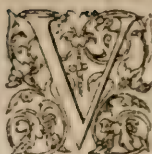
8 *Sezerim vrbem obsidet, quæ pecunia incolumitatem redemit. Persarum insidias repulsat.*

9 *Isaacius Comnenus fratri Ioanni reconciliatur. Nouæ expeditiones in Persas. Militum indignatio & imperatoris magnus animus. Expeditio contra tyrannum Trapezuntinum: & præclara in Persas belli gesta. Manuelis Comneni filij egregium facinus ad Neocæsaream.*

10 *Ioannis Isaaci filij à patre imperatore ad Sultanum defectio: vnde non exigua incommoda: Christianos quosdam perduelles Imperator debellat, & calamitatibus domesticis premitur.*

11 *Antiochenæ expeditionis malum consilium. Violatæ vrbis dat pœnas Comnenus, in venatione venenato suo telo vulneratus vnde plaga immedicabilis. De eiusdem obitu oracula.*

12 Ioannis Comneni morituri oratio ad cognatos amicos & magnates. Manuelē Isaacio natu maiori præfert, & successorem nominat. Ab omnibus Manuel imperator salutatur. Ioannis Comneni obitus & elogia.

1 Laudes historiæ.

VTILITER inuentæ sunt historię: neq; paruas iis, qui rebus melioribus student, commoditates suppeditant, tum vetustatis memoria repetenda, tum ingeniis hominū explicandis, tum variis eorum conatibus ob oculos ponendis, quibus animorum magnitudo, & honestatis amor ab ipsa natura fuit insitus. Iam quia vitia perstringunt, & præclaras actiones celebrant, moderatiores plerunque reddunt & meliores homines, tam ad vitia quàm ad virtutem propensos: iis duntaxat exceptis, qui turpissima educatione corrupti, ac mala consuetudine deprauati, nullam virtutis rationem habent: qua nihil est in rebus humanis pręclarius aut magis expetendum. Adhæc, ij quos moniméta historiarum complectuntur, quanuis mortales & obnoxij fatis, iam olim vitæ quasi pensum absoluerint, immortalitatis quodammodo fiunt compotes. Nam prout turpiter aut honestè vixerūt, ita malè aut benè audiunt: ac animus quidem in locū suum abit, & corpus in primordia, è quibus compositum fuit, resoluitur: actæ autem vitæ ratio, siue sancta & iusta, siue nefaria & iniuria, obitúsque siue felix, siue calamitosus, clara historiæ voce prædicatur. Quamobrem *haud ab re liber viuentium appellabitur historia, rerúmque gestarum descriptio tubæ clangor, quo iā olim mortui velut è sepulchris excitati, in mediū producūtur.*

Est nuntia vetustatis & vita memoriæ.

Testis téporum & rerū gestarum

Magistra vitæ.

Iudex malorum.

Gloriæ humanæ custos

Lux veritatis.

Liber viuentium, & tuba mortuos excitās atq; in medium producens.

ΚΑΙ ἱστορίαι δὲ ἄρα κοινωφελές τι χρῆμα τῷ βίῳ ἐφεύρηνται, εἴπερ ἐκ τούτων οὐκ ὀλίγα ἐστὶ ξυλλέγειν τὰ βελτίω τοῖς ᾑρημένοις. εἰδυῖαι γὰρ τὰ ἀρχαῖα, καὶ ἔθη αὗται διατρανοῦσιν ἀνθρώπεια, καὶ πολυπειρίας ὑποτιθέασιν, ὁπόσοι τῶν ἀνθρώπων μεγαλογνώμονες, καὶ τοῦ καλοῦ αὐτόφυτον τρέφοντες ἔρωτα· καὶ κακία δὲ παρ' αὐταῖς κωμῳδουμένη, καὶ ἀγαθοπραξία ἐξαιρομένη, μετρίους ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἐπιδιδόντας τοὺς παρ' ἑκάτερα τιθέασι ῥέποντας, ὅσοι τέως οὐχ ὑπ' αἰσχίστης συνηθείας καὶ φαυλοτέρας τῆς ἕξεως, ἀνεπιστρόφως ἔχουσι τοῦ πολυεράστου χρήματος ἀρετῆς. ἐπεὶ καὶ ἀθανάτοις ἐοίκασι δήπουθεν, θνητοὶ καὶ ἐπίκηροι γεγονότες, καὶ πάλαι τὸ ζῆν ἐκποδύσαντες, ὅσους παρείληφε τὸ ἱστορεῖν. ὀρθῶς γάρ, ἢ τοὐναντίον φαύλως βεβιωκότες, εὖ τε καὶ αἰσχρῶς ἀκούουσι, καὶ τοῦ μὲν ἐς ᾅδου βέβηκεν ἡ ψυχή, πρὸς δὲ τά, ἐξ ὧν ἡρμόσθη, τὸ σῶμα ἐπαλινδρόμησε. τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ βεβιωμένα, κἂν ὅσια εἴη, κἂν δίκαια, κἂν ἀθέμιτα, κἂν ἐφύβρισα, καὶ ἐστίων εὐδαιμόνως, καὶ κακοπραγῶν ἀνεχρέμψατο τὴν ψυχήν, ἡ ἱστορία διαπρυσίως βοᾷ. ὥστε καθ' ἕτερόν τινα τρόπον καὶ λόγον, καὶ βίβλος ζώντων ἡ ἱστορία κληθήσεται, καὶ σάλπιγξ περίτρανος τὰ γραφόμενα, τοὺς πάλαι τεθνεῶτας ἐκ τῶν σημάτων ἐξανιστῶσα, καὶ ὑπ' ὄψιν τιθεῖσα τοῖς βουλομένοις· ἀλλὰ τοιάδε

Atque

μὲν ἡ ἱστορία, ὡς ἐπιτρέχοντά με εἰπεῖν, αὐτοῖς δὲ τοῖς ἐπιοῦσιν οὐ μόνον οὐδαμῶς χαρίεσσα μὴ οὔπω μανείη τις, ὡς ἥδιον ἡγεῖσθαί τι ἕτερον ἱστορίας· ἃ γὰρ οἱ πολυετεῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ Τιθωνοῦ παλαίτεροι καὶ τρικόρωνοι (εἴ τῳ βίῳ ἔτι περιῆσαν) ᾔδεσαν ἄν, καὶ ἐξηγοῦντο τοῖς φιλακροάμοσι, τὰ τῆς μνήμης ἐμπυρεύοντες, καὶ τὰς τῶν πράξεων ῥυσσὰς ἀνασκάλλοντες· ταῦτα δή που προσθείη καὶ ὁ φιλίστωρ, κἂν οὐδέπω παρηλλάχει τὰ μείρακα. διὰ ταῦτ᾽ οὖν καὶ αὐτὸς τὰ τοῖς κατ᾽ ἐμὲ χρόνοις γεγενημένα, καὶ ἀνόπιν ἔτι βραχύ, μνήμης καὶ διηγήσεως ἄξια ὄντα, καὶ τοσαῦτα τὸ πλῆθος, καὶ τοιαῦτα τὸ μέγεθος, οὐκ ἔγνων δεῖν σιγῇ παρελθεῖν· οὐκοῦν καὶ διὰ τῆσδέ μου τῆς ξυγγραφῆς δῆλα ταῦτα τοῖς ἔπειτα καθιστῶ. ἐπεὶ δὲ ὡς καὶ ἄλλοι τε ξυμβαλεῖν ἔχουσι, καὶ αὐτὸς δὲ συνορῶν οὐχ ἥκιστά εἰμι, τὰ τοῦ ἱστορεῖν τὸ τῆς διηγήσεως ἀσαφές, καὶ περιβολαῖς καὶ περιόδοις ἐπεστραμμένον, ὡς μὴ συνᾷδον αὐτοῖς, οὐ προσίενται, φιλοῦσι δὲ τὸ σαφές, ὡς οὐ μόνον, κατὰ τὸν εἰπόντα, σοφόν, ἀλλὰ καὶ συμβαῖνον σφίσι μάλιστα· οὐδὲ τούτου πάμπαν ἔξωθεν τοῦ καλοῦ πίπτοντ᾽ ἂν εὕρῃ τις τὰ γραφόμενα, οἷα δὴ ἡμῶν μὴ τὸ κομπηρὸν καὶ δυσφραδὲς καὶ κρημνώδεσιν ἀποδειλημμένον λέξεσιν ὡς ἐπίπαν ἀσπασαμένων, εἰ καὶ χαίνοντές εἰσιν εἰς ταῦτα πολλοί, εἴτ᾽ οὖν ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἐκλείποντες τὰ τῶν πάλαι καὶ σήμερον, καὶ ὅσα τι καὶ ἐπιτήδευμα προυργιαίτατον ἐξησκηκότες διὰ μακροῦ ἐκ τοῦ πλείονος· ἦ καὶ τούτῳ δρᾶν τῇ ἱστορίᾳ προθεμένων τὰ πρόσφορα, μηδ᾽ ὑπερβάθμιον πόδα τείνειν ἠγαπηκότων, ἢ ὅλως τοὺς ἄξονας αὐτῆς ὑπεράλλεσθαι. ὑπὲρ γὰρ ἅπαν ἕτερον τὸ μὴ τῆς φράσιν ἁπλοῦν, ὡς ἔχω εἰπεῖν, καὶ πρόχειρον εἰς κατάληψιν, αὐτῇ διαβέβλη-

Atque hęc de historiarũ vtilitate breuiter percurrere volui. Neq; verò quisquam adeò væcors est, quin eam lectoribus æquè iucundam ac fructuosam esse iudicet. Nã quę decrepiti senes, atque ij qui, si adhuc in viuis essent, Tithonum multis ætatibus vincerent, in cœtu auditorũ ex memoriæ thesauro deprompta, in medium afferrent: eadem vel adolescens eruditus referre queat. His igitur de causis ego etiam ea quæ mea ætate, & paulo supra meam ætatem memoratu digna gesta sunt, quæ quidem plurima & maxima fuere, non prætereunda silentio esse ratus, ad posterorum memoriam propagare studui. Cùm autẽ eorum iudiciis assentiar, qui obscuritatem & perplexarũ periodorum prolixitatem historiæ alienam esse censent, & perspicuitatem maximè gratam & aptam: equidem huic quoque virtuti operam dedi, euitatis verbis affectatis, obscuris, confragosis: etsi vulgus iis auidè inhiare nõ ignoro, relictáque & superioris & nostræ ętatis consuetudine, summo studio in iis elaborare. Nos verò longo tempore in id operam dedimus, vt dictione huic scriptionum generi conueniente adhibita, nõ extra limites euagaremur. Quicquid enim vt dixi, non apertum est, atque in promptu positũ, historia abominatur: quicquid simplex & naturale est, & intelligentiæ ob-

Sapiẽtiæ nobilissimũ gymnasium.

Cuius amore ductus Nicetas hoc opus agressus est.

Et perspicuitati, (si res ipsas spectes) historicũ quę maximè decet, operam dedit.

Historia enim obscuritatem abominatur.

uium, libẽter admittit. Nam cum ad veritatem tanquam vnicum ſcopum collimet, atque ab oratoria calliditate & poeticis fabulis quàm remotiſſima ſit: etiam à forma dicendi iis facultatibus propria abhorret. Quamuis autem multum grauitatis& reuerentię hiſtoriam comitetur: tamen quia vel opificibus, militibus & mulierculis etiam, nota eſſe cupit, formulis elegantioribus delectatur, veſtemque amat non ſanè luxurioſam & exoticam, ſed ſimplicem & mundam: nec perſpicuitate & breuitate quicquam habet antiquius. Quibus de cauſis veniam à lectoribus impetratam cupimus, ſi in opere noſtro ornatus deſiderabitur: præſertim cùm argumentum hoc nunc primùm à nobis tractetur. quod perinde eſt, ac ſi viam deſertam ac minimè tritam ingrederemur: & longè difficilius, quàm aliorum veſtigia perſequi,& via regia incedere. Auſpicabor autem ab iis rebus, quæ poſt Alexij primi ex Comnenia familia Imperatoris obitum acciderunt, vltra quæ ſuperioris ætatis hiſtorici non ſunt progreſſi: vt ea quæ à nobis dicentur, cum illorum dictis cohæreant, inſtar fontis vnius in plures canales diſtri-

Elegantem verò & terſam, dictionem amat.

Quam Nicetas perſequitur & modeſtè excuſat.

Hiſtorię huius ordo & ratio.

ται. καὶ ἠγαπήθη ἕως σφόδρα τὸ ἄκομψον, καὶ ὡς ἔχον φύσεως διηγούμενον, καὶ δαιμονίως τὸ εὔληπτον περιπτύσσεται. τέλος γὰρ σκοπιμώτατον τὴν ἀλήθειαν ἔχουσα καὶ τῆς τε ῥητορικῆς δεινότητος, καὶ τῆς ποιητικῆς λογοποιίας ἀφεστῶσα κατὰ διάμετρον· καὶ τὰ τούτων διωθεῖται χαρακτηριστικά, καὶ ἄλλως δὲ καὶ οὐ βραχὺ τὸ σεμνὸν ἡ ἱστορία καὶ τὸ αἰδέσιμον ἐπισύρηται, ἐρῶσα δ' ὅμως προσκεῖσθαι σκαπανεῦσι τε καὶ σιδηρεῦσι καὶ πολλῆς γέμουσι τῆς ἀσβόλης, συνήθης εἶναι τοῖς πρὸς ὅπλα καὶ ἄρεα βλέπουσι, μηδὲ γυναιξὶ χερνήτισι δυσκολαίνουσα μετακελεύουσαις τὰ κατ' αὐτὴν ταῖς χαριεστέραις χαίρει τῶν φράσεων, καὶ τὸ φάρος τῶν ὀνομάτων εἰλικρινὲς καὶ ἀπέριττον ἀμπέχεσθαι φιλεῖ, οὔτε μὴν κεκομψευμένον καὶ ἔξαλλον· καὶ ἡ μὲν ἱστορία, ὡς ἔνι μάλιστα, μετὰ τοῦ σαφοῦς καὶ εἰς ἐπίτομον ἐπιτερχαθήσεται. ὁ δὲ λόγος εὐγνωμονῶν, συγγνώμην αἰτεῖται παρ' οἷς εἰς χεῖρας πεσεῖται, εἰ μὴ φιλοτίμως, δι' ἃ εἴρηται, καὶ ἀκριβῶς ἐκπεπόνηται. ἐπεὶ καὶ ἄλλως νῦν πρώτως ἡμεῖς τῆς ὑποθέσεως ἐπιβαίνομεν τῆσδε, οἷά τινα ἐρήμην καὶ ἀστιβῆ διϊέναι ἐγχειροῦντες ὁδόν, ὃ καὶ δύσεργόν ἐστι, καὶ πολλῷ ὑπερκείμενον τοῦ ἴχνεσιν ἑτέρων προωδευκότων ἐφομαρτεῖν, ἢ γοῦν ὡς διὰ λείας καὶ βασιλικῆς βαδίζειν ὁδοῦ, λέγω δὴ τῆς ἑτέρων ἱστορίας, εὐθυπόρως τε καὶ ἀπλανῶς. ἀρχὴ δέ μοι τῆς ἱστορίας, ὅσα μετὰ τὸ πέρας εὐθὺς ἅμα τῆς ζωῆς, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐκ Κομνηνῶν ἄρξαντος πρώτως Ἀλεξίου συμβέβηκεν, ἐπεὶ καὶ ἐς τόνδε τὸν ἄνακτα τὸ λέγειν συνεπεράναντο, ὁπόσοι τῶν πρὸ ἡμῶν τῇ συγγραφῇ προδήλως ἐπέβαλον, ἵν' εἶεν τὰ ῥηθησόμενα παρ' ἡμῶν συναφῆ πως τοῖς ὑπ' ἐκείνων λεχθεῖσι· καὶ ὁ λόγος οὕτω διαπλεκόμενος, τρόπον τινὰ ὁλκῷ εἰκάζοιτο ῥεύματος ἐκ πηγῆς μιᾶς ἐκδιδόντι, ἢ γοῦν τὸ τῶν κρίκων, ἀλληλένδετον ὑποκείνοι-

το

το, τῇ τ' ἀεὶ προσεχῶν ἐφάψῃ προϊόντων ἐς ἄπειρον. ἐν κεφαλαιώδεσι δ' ἐπιτομῇ ἐστὶ κατὰ τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην τὸ ἱστορεῖν διηγήσεται, ὃς Ἀλεξίῳ διάδοχος γεγόνηται τῆς ἀρχῆς, οὐδ' ἐμβραδυνεῖ ταῖς κατ' αὐτὸν ἀφηγήσεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐργάσεται λόγοις, οἷα καὶ ἡμῶν μὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπὶ τῶν δὲ παρειλημμένα συγγραφομένων, κἀντεῦθεν μηδ' ὑποπάδιον ἐχόντων ταῦτα διεξιέναι, ἀλλ' ἀπερεῖς ἀκοὴν ὠτίω εἰλήφαμεν ἐκ τῶν ὅσοι τῶν καθ' ἡμᾶς τὸν βασιλέα τουτονὶ ἐθεάσαντο, καὶ συνωμάρτουν ἐκείνῳ πρὸς ἐναντίους χωροῦντι, καὶ τὰς μάχας συνετέλουν. ἄμεινον δ' ἐντεῦθεν ἄρξασθαι.

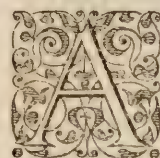
buti, aut anulorum longa serie inter sese cohærentium. Ac Ioannis Imperatoris vitam, qui successit Alexio, breuiter perstringemus: neque earum rerum commemorationi diutius immorabimur, quas ipsi non vidimus, sed ab iis accepimus, qui eum viderunt, & in expeditiones comitati sunt. In cæteris autem vberius tractabimus omnia. Sed iã ad rẽ ipsam accedamus, hinc sumpto exordio. Ioannis Cõneni vita.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΚΥΡΙΟΥ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ.

Τῷ ἄνακτι Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ, υἱοὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες τέσσαρες ἐγεγένηντο. ὧν δὲ τῶν μὲν ἀνδρῶν ὁ Ἰωάννης κατὰ γένεσιν πρεσβύτερος, πρωτογενὴς δ' ἀπάντων τῶν ἐξ ὀσφύος τοῦ Ἀλεξίου ἡ θυγάτηρ Ἄννα καθωρᾶτο, ἥτις εἰς λέχος τῷ Βρυεννίῳ Νικηφόρῳ συνέζευκτο, τιμηθεῖσα Καισάρισσα. ὁ βασιλεὺς τοίνυν καὶ τοκεὺς Ἀλέξιος, μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων τὸν Ἰωάννην προσέκειτο. ἀμέλει τοι καὶ τοῦτον ἐπικρίνας καταλείψειν τῆς βασιλείας διάδοχον, ἐρυθροῦ τέ οἱ πεδίλου μετεδεδώκει, καὶ βασιλέα ἐδεδώκει ἀναγορεύεσθαι. ἡ δὲ μήτηρ καὶ βασιλὶς Εἰρήνη, τῇ θυγατρὶ Ἄννῃ τὴν πᾶσαν ἐκ τοῦ ἐναντίου χαριζομένη ῥοπήν, οὐκ ἀνίει παρὰ τῷ συλλέκτρῳ Ἀλεξίῳ τὸν Ἰωάννην ἐνδιαβάλλουσα, προπετῆ τοῦτον ἀπο-

IOANNIS COMNENI Imperium.

Lexius Comnenus Imperator, filios tres, & quatuor filias habuit. Inter fratres natu maximus Ioãnes fuit: Anna verò primogenita, Nicephoro Bryennio, Cæsarissa appellata, nupsit. Ioannem pater maximè dilexit: datísque purpureis calceis, Imperio destinauit, & Imperatorem appellandum curauit. Irene verò mater & Imperatrix, contrà nihil non Annæ filiæ deferebat: neque Ioannem apud Alexium maritum, vt temera-

2 Ioannes Comnenus à patre imperio destinatus, aduersante matre. Ex oppositis parentum affectibus, ingentes turbæ.

rium, & luxu perditum, & leuem ac planè væcordem calumniari non deſiſtebat, neque quicquam habebat antiquius, quàm vt Imperatorem ad mutandam de Ioanne ſententiam compelleret. Aliquando etiam Bryennium per occaſionem ſummis laudibus celebrabat, vt & eloquentiſsimum, & rebus gerendis aptiſſimum, & liberalibus artibus, quæ animum ad virtutem informent, & ad imperium ritè gerendum & tuendum maximo adiumento ſint, eruditum. Alexius verò quum hæc materni affectus haud ignarus audiret, aliàs ſe grauioribus negociis occupatum, verba illa prorſus non curare ſimulabat: aliàs tempus ad deliberandum ſumpturum, neque petitionẽ eius neglecturum eſſe affirmabat. Semel verò temperare ſibi non potuit, quin eam ita alloqueretur: *O mulier, & lecti & imperii mei particeps, non tandem ea ſuadere mihi deſines, quæ filiæ tuæ grata ſunt: & conari, vt ordo laudabiliter inſtitutus turbetur? quòd ſi numinis alicuius ira percita es, ad ſanam redito mentem: ac potiùs mecum conſiderato, an vllus vnquam ex ſuperioribus Romanorũ Imperatoribus, quum filium imperio idoneum haberet, eo neglecto, generum prætulerit? Ac vt aliquando tale quippiam acciderit, quod raro factum eſt, pro lege habendum non erit: à me præſertim, qui, quum regnum haud laudabiliter, ſed cædibus cognatorum, & rationibus ab inſtitutis Chriſtianorum alienis occu-*

Quod vult bene vult mulier. Gener ſocrui charus.

Prudens maritus vxoris importunitati non cedit, ſed ſatisfacere nititur.

καλοῦσα, καὶ ὑγρὸν τὸν βίον ἐπιτωθάζουσα, παλίνστροφόν τε τὸ ἦθος, καὶ μηδαμῇ μηδὲν ὑγιὲς ἔχοντα, καὶ τιθεμένη διὰ παντὸς ἀσχολίας πάσης ἀνώτερον σπούδασμα, ὅπως μετάθοιτο τὴν γνώμην ὁ βασιλεύς, ἣν εἶχεν ἐπ' αὐτῷ κυρωσάμενος, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ λόγου πρόφασιν τὸν Βρυέννιον παρεισφέρουσα, παντοίοις αὐτὸν ἐπαίνοις κατέστεφεν, ἅτε εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ οὐκ ἐλάττονα διαπράξασθαι, καὶ μαθημάτων ἐλευθερίων μεταλαχόντα, ῥυθμίζειν τὸ ἦθος εἰδότων, καὶ πρὸς βασιλείαν ἀδιαλώβητον οὐ βραχέα συναιρομένων τοῖς ἄρχειν μέλλουσιν. ὁ δ' Ἀλέξιος ταῦτα ἐνωτιζόμενος καὶ τὸ μητρῷον φίλτρον ἐπιστάμενος, πῇ μὲν ἄλλοις ἐκ τῶν σχεδὸν κατεπείγουσι χρηματίζεσθαι πράγμασι τὸν νοῦν πλαττόμενος, οὐδὲ προσέχειν ὅλως τοῖς λεγομένοις προσεποιεῖτο. πῇ δ' ἐς σκέψιν ἀπολύων τὰ εἰσηγούμενα, μὴ ἂν τὴν αἴτησιν αὐτῆς παραβλέψασθαι ἰσχυρίζετο. ἐνίοτε δὲ καὶ τοιοῦτόν τι παθηνάμενος εἴρηκεν· ὦ γύναι, κοινωνέ μοι λέχους καὶ βασιλείας, οὐ τὰ πρὸς χάριν παύσῃ τῆς σῆς ὑποτιθεμένη μοι θυγατρός, ἁρμονίαν τε καὶ τάξιν ἐπιχειροῦσα λύειν ἐπαινετήν· ὡς εἴπερ θεοβλαβείας μετέσχηκας, βάλλ' ἐς τύχην ἀγαθήν· ἢ μᾶλλον δεῦρο κοινῇ συνδιασκεψώμεθα, καὶ γνωσόμεθα τίς ἐξ ἁπάντων τῶν πρόσθεν τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα παρειληφότων, υἱὸν ἔχων ἁρμόδιον εἰς ἀρχήν, τοῦτον μὲν παρεβλέψατο, γαμβρὸν δὲ ἀνθείλετο; εἰ δέ ποτε καὶ τοιόνδε τι ξυμβέβηκεν, οὐ νόμον, ὦ γύναι, τὸ σπάνιον ἡγησόμεθα· ἐπ' ἐμοὶ δὲ καὶ μάλα καπυρὸν γελάσειε τὸ πανρώμαιον, καὶ τῶν φρενῶν κριθείην ἀποπεσών, εἰ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐπαινετῶς εἰληφώς, ἀλλ' αἵμασιν ὁμογνίων, καὶ μεθόδοις Χριστιανικῶν

νικῶν ἀφισαμένας θεσμῶν δεῆσαν ταύτης ἀφεικέναι διάδοχον, τὸν μὲν ἐξ ὀσφύος ἀποπεμψαίμην, τὸν δὲ Μακεδόνα εἰσοικισαίμην· τὸν Βρυέννιον οὕτω λέγων, ἐπεὶ καὶ ἐξ Ὀρεστιάδος ὥρμητο· μία δ᾽ αὕτη τῶν παρὰ Μακεδόσιν εὐδαιμόνων καὶ κρατίστων πόλεων. τοιαῦτα πρὸς τὴν βασίλισσαν Εἰρήνην ἐμβριθῶς ὁ Ἀλέξιος φάμενος, ὅμως καὶ πάλιν τὴν μηδαμῶς ἀπειπόντα ὑποκρινάμενος, διῆγε τὴν γυναῖκα, σκηπτόμενος ἀεὶ τὸν σκεπτόμενον. ἦν γὰρ εἰ καί τις ἄλλος κρυψίνους ὁ ἀνὴρ οὗτος, καὶ σοφὸν ἡγούμενος ἀεὶ τὸ περιέργειν, μηδὲ τὰ πολλὰ ἐξαγγελτικὸς τοῦ ποιητέου δεικνύμενος. ἐγγίζοντος δὲ οἱ τοῦ τέρματος τῆς ζωῆς, ὁ μὲν ἔκειτο πνέων τὰ λοίσθια ἐν τοῖς κατὰ τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων λαμπροτάτοις οἰκοδομήμασιν. ὁ δὲ παῖς Ἰωάννης τὸν πατέρα ὁρῶν τῇ τελευτῇ πλησιάζοντα, καὶ τὴν μητέρα εἰδὼς ἀποστέργουσαν, καὶ τῇ ἀδελφῇ τὴν βασιλείαν μνωμένην, κοινοῦται τὸ ποιητέον τοῖς ἐκ τῆς συγγενείας ἐκείνῳ φίλα φρονοῦσιν· ὧν τὰ κράτιστα ἦν ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος, καὶ δὴ λαθὼν τὴν μητέρα, εἴσεισι τὸν κοιτῶνα τὸν πατρικόν· καὶ προσπεσὼν ὡς δῆθεν θρηνήσων, ὑφαιρεῖται λάθρα τῆς ἐκείνου χειρὸς τὸν σφραγιστῆρα δακτύλιον. εἰσὶ δ᾽ οἳ κατὰ γνώμην τοῦ πατρὸς αὐτόν φασι τόδε πεποιηκέναι, ὡς δίδωσιν ἐννοεῖν τὰ μετὰ βραχὺ ῥηθησόμενα. αὐτίκα τοίνυν ὁ Ἰωάννης τοὺς συμφράδμονας ἠθροικώς, καὶ τὸ πραχθὲν ἠγγελκώς, ἐπὶ κέλητος μεθ᾽ ὅπλων πρὸς τὸ μέγιστον ἀρχεῖον ἐξώρμησε. κατ᾽ αὐτὴν τὴν τῶν Μαγγάνων μονὴν, καὶ τὰς ἀγυιὰς ὁμοίως τῆς πόλεως, ὑπὸ πλήθους τοῦ σύμφρονος, καὶ τῶν κατὰ φήμην τῶν δρομένων συναλιζομένων ἀστυπόλων, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ

parim toti Romano imperio risui sim futurus: & pro insano habendus, si in deliberatione successionis, germano filio repudiato, Macedonem in solio collocaro. Sic autem appellabat Bryennium, Orestiade beata & pręstantissima vrbe Macedoniæ oriundum. Quibus verbis cum Irenæ petitionem grauiter refutasset, tamen deinde eum præ se ferens, qui haudquaquam negasset, mulierem perpetua deliberationis simulatione differebat: quippe homo, si quisquam alius, occulti animi, qui sapientiā in dissimulando positam ratus, rarò admodum, quid facturus esset, præ se ferret. Instante autem obitu, quū in splendidissimis Manganiæ regiæ substructionib. decumberet: Ioannes & eius rei & materni odij gnarus, quæ imperium in sororem conferre niteretur, negocium cum cognatis sui studiosis communicat, quorum princeps erat frater Isaacius: & clam matre paternum cubiculum ingressus, & tanquam morbum eius deplorare vellet, prostratus, annulum de manu eius surripit. Sunt tamen qui id eum de sententia patris fecisse affirment: idque ex iis quæ mox sequentur, fit probabile. Quum autē in cœtu suorum rem gestam exposuisset, eques ad maximā regiam properauit, armis stipatus, atque in ipso Manganio monasterio, & vrbis regionibus, à multitudine sui studiosa, & iis qui fama rei exciti in vrbe versabantur, Imperator

Nec generū filio vult præferre.

Vxoris autē desiderium simulatione deliberationis eludit.

Ioannes vt imperiū firmarit. Instante principum obitu, successorum artes vigent.

Et callidiores sibi maturè consulunt.

Neque occasionem fugere sinunt. oculata enim est dominandi cupiditas.

salutatus est. Quibus rebus Irene territa, filium monuit, vt cœptis desisteret. Sed quum is summo studio rem vrgeret, neque verbis matris quidquã moueretur: Bryennium hortatur, vt se adiutrice regnum affectet. Vt verò ne sic quidem res procedebat, ad maritum accedit in lecto decumbentem, & tenui spiritu vitam adhuc prę se ferentem, & corpori eius incumbens, clarè vociferatur, lachrymis instar fontis exuberantibus, filium ipso adhuc superstite res nouas molientem, regnum affectare. Ille verò, grauioribus rebus occupatus, scilicet in vitæ exitu, & peregrinationi iamiam instanti intentus, oculis ad angelos, animorum duces, conuersis, nihil ad ea respondit. Illa verò acriùs vrgente, & filij facta ægerrimè ferente, cum exiguo coactóque risu, manibus in cœlum sublatis, siue eo nuncio delectatus, & Deo gratias agẽs: siue delictorum veniam à Deo flagitans, vultu parum blando eam castigauit, *quòd Imperii contentionem in discessu animi à corpore moueret.* Mulier itaque hauddubiè maritum iis quæ audisset, delectatum esse rata, vt iam omni frustrata spe, deiectáque prioribus cõsiliis, cum magno gemitu dixit: *O marite, & viuens omnibus dolis instructus fuisti, aliud dicere, aliud sentire solitus: & nunc è vi-*

Nec cuiquã, præterquam sibi, indulgere nouit.

Nullum non mouet lapidem mulier, vt voto suo potiatur.

Marito autẽ & patri mẽs immota manet.

Atque intempestiua illa ambitio blãdè castigatur.

Sed veluti flamma guttulis aquæ cõspersa furit.

ἀνευφημούμενος. ἡ βασιλὶς δὲ Εἰρήνη καὶ μήτηρ τοῦ Ἰωάννου πρὸς τὴν οὕτω γινομένων ἐκθαμβηθεῖσα, στείλασα μετεπέμπετο τὸν υἱὸν, καὶ παρῄνει τῶν ἐν χερσὶν ἀποσχέσθαι. ὡς δ' ἦν ὅλως τῶν δρωμένων ὁ Ἰωάννης, καὶ κατ' οὐδένα τρόπον τῆς μητρὸς ἐπεστρέφετο, τὸν Βρυέννιον ἐποτρύνουσιν, ἐπιθέσθαι τῇ βασιλείᾳ, συναιρησούσης αὐτῆς· ὡς δ' οὐδ' οὕτω τὰ κατὰ σκέψιν ἑώρα προβαίνοντα, πρόσεισι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ κλίνης ἐρριμμένῳ, καὶ βραχείαις ἀναπνοαῖς τὸν ζῶντα ὑποσημαίνοντι. καὶ βαλοῦσα ἑαυτὴν τῷ σώματι, καταβοᾶται λαμπρῶς τοῦ υἱοῦ, ὡς κρήνη μελάνυδρος τὰ δάκρυα χέουσα, ὅπως αὐτοῦ τοῖς ζῶσιν ἔτι συντεταγμένου, τὴν βασιλείαν ἕτερος λωποδυτεῖ, εἰς ἔργα βλέψας νεώτερα. ὁ δὲ οὐδέν τι πρὸς τὰ λελεγμένα ἀπεκρίνατο, ἄλλοις κρειωτέροις, οἷα εἰκὸς, τὸ τῆς ζωῆς βραβεῖον λειπόμενον, καὶ τῆς μετ' οὐ πολὺ ἐκδημίας φροντίζων, καὶ τοῖς ψυχαγωγοῖς ἀγγέλοις ῥέπων τὰ ὄμματα. ἐγκειμένης δὲ λιπαρέστερον τῆς βασιλίδος, καὶ μὴ ἐνεγκεῖν ὅλως ἐχούσης τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς γινόμενα, βραχύ τι παρεμφήνας καὶ βεβιασμένον μειδίαμα ὁ Ἀλέξιος, τὰς χεῖρας ἀνέχων εἰς οὐρανὸν, ἴσως μὲν ἐπὶ τοῖς ἀφηγηθεῖσι διαχυθεὶς, καὶ θύων ὑπὲρ τούτων θεῷ χαριστήρια· εἰπεῖν δὲ καὶ κέρτομον τῇ γυναικὶ, καὶ σεσηρὸς ἐνιδὼν, ὡς λόγους ἀνακινούσῃ περὶ ἀρχῆς, ὅτε ψυχῆς ἐφειστήκει διάστασις ἐκ τοῦ σώματος, ἢ καὶ τὸ θεῖον ἐξιλεούμενος, ἐφ' οἷς που καὶ παρεσφάλη τοῦ δέοντος. ἡ γυνὴ δ' οὖν ἐκ τοῦ ἀναμφιλέκτου χαίρειν οἰηθεῖσα τὸν ἄνδρα, δι' ὅσα παρ' αὐτῆς ἠνώτιστο, ὡς ἤδη τῶν προτέρων ἐλπίδων διεψευσμένη παντάπασι, καὶ διασφαλεῖσα τῶν ὑποθέσεων, βύθιον στενάξασα εἴρηκεν· ὦ ἄνερ, καὶ ζῶν μεθοδείαις παντοίαις ἐκέκασο, ἀντίφθογγον τὴν γλῶτταν πλουτῶν τοῖς νοήμασι· καὶ νῦν δὲ ὡσαύτως τοῦ βίου ἀπαλλαττόμενος

λατρευόμενος, ἀμεταπτώτως ἔχεις εἰς καὶ πρὸς ἣν προσέκεισο. καὶ ταῦτα μὲν ἐφέρετο τῇδε. ὁ δέ γε Ἰωάννης κατὰ τὸ μέγα ἀρχεῖον γινόμενος, οὐχ εὕρισκε ῥᾳδίαν τὴν εἴσοδον, εἶτα τῶν φυλάκων μὴ πρὸς μόνην ὑπενδιδόντων τὴν τοῦ δακτυλίου ἀπόδειξιν, ἀλλὰ προσεπιζητούντων καὶ ἄλλο τι τεκμήριον τοῦ κατὰ κέλευσιν πατρικὴν ἐκεῖσε παραγενέσθαι. * αἱ πύλαι τοίνυν τοῦ παλατίου χαλκείαις ῥάβδοις πλατείαις θάτερα τὸ ἄκρον βραχύ τι μετεωρισθεῖσαι, κατὰ γῆς βάλλονται, κἀντεῦθεν αὐτός τε μετὰ ῥᾳστώνης εἰσεληλύθει, καὶ συνεισῄει τὸ ὁπλοφόρον καὶ συγγενές. οὐ βραχεῖς δὲ καὶ τῶν ἐκ τοῦ ξυγκλύδος ὄχλου συνομαρτούντων ἔνδον εἰσερρύησαν, οἳ καὶ διαρπάζειν τὸ προσυχὸν ἐπεβάλοντο. τῶν δὲ πυλῶν αὖθις ἐπικλεισθεισῶν, οἵ τε ἐκτὸς τοῦ ἐπεισρέειν ἐπαύσαντο, καὶ τὸ εἰσερρυηκὸς ἐκεῖ τε ἐξιέναι μὴ συγχωρούμενον, ἐφ' ἡμέρας συχνὰς ἐκεῖσε τῷ βασιλεῖ συνδιέτριβεν. ἦγε μὲν οὖν τότε πέμπτην καὶ δεκάτην ὁ Αὔγουστος μήν· νυκτὸς δ' ἐπιούσης, ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τοῦ ζῆν ἀπενήνεκται, ἄρξας ἐνιαυτοὺς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, καὶ ἥμισυ μῆνας σὺν τοῖς τέσσαρσι. κατὰ δὲ τὴν ἕω εὐθὺς μεταστέλλεται ἡ μήτηρ τὸν Ἰωάννην, εἰς τὴν τοῦ πατρικοῦ σκήνους ἐξιέναι πομπαίαν πρόοδον, αὐτίκα μάλα ἀρθησομένου, εἰς τὴν ἐκεῖνος ἐδείματο Χριστῷ τῷ φιλανθρώπῳ μονήν. οὐκ εἶχε δ' αὐτῇ καὶ πειθόμενον, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν μετάκλησιν ἀνανεύων, οὐ θέσμια μητρὸς παρορῶν, ἢ τὴν πατρικὴν τιμὴν ἀπωθούμενος, ἀλλ' ὅτι τὸ νεοπαγὲς ὑπεβλέπετο τῆς ἀρχῆς, καὶ τοὺς ἀντιζήλους ἐδεδίει, θερμὸν ἔτι ἐγκυμονοῦντας τῆς βασιλείας τὸν ἔρωτα. ὅθεν αὐτὸς μὲν ὡς οἱ πολύποδες τῶν πετρῶν ἐξείχετο τῶν ἀρχείων, τὸ

ta discedens, à consuetudine ista non discedis. Interea Ioannes ad magnum palatium progressus, non facilem aditũ habuit, custodibus non statim anulo ostenso acquiescentibus, sed aliud quoque euidentius argumentum requirẽtibus, quo se patris iussu adesse comprobaret. * Porta verò palatij aperta, quæ ita parata erat, vt quum ex altera parte in summo latis æreis laminis paululum attollebatur, cardine emota, humi caderet: facilem ingressum habuit, comitantibus satellitibus & cognatis. Vnà irrupit etiam promiscua turba: quæ obuia quæque diripere aggressa, foribus clausis, & qui extrà erant, introitu prohibiti sunt: & qui irruperant, compluribus diebus inclusi, cum Imperatore vixerunt. Agebatur tum mensis Augusti dies XV, cum Imperator Alexius sub noctem vita functus est, anno Imperij XXXVII, mense IIII, cum dimidio. Postridie manè statim mater Ioannem ad paternas exequias vocat, quòd corpus eius mox in monasteriũ, quod ipse Christo propitio construxisset, efferendum esset. Sed cum dicto audientem non habuit, non quòd matris autoritatem aspernaretur, aut patris honorem negligeret: sed quòd regno nondum firmato, aduersarios Imperij cupiditate adhuc flagrantes metuebat. Proinde vt Polypodes saxis, ita ipse palatio inhę-

Nouus princeps palatiũ, fato adiutus, occupat.

Turbam promiscuã prohibet.

Paulò post Alexius moritur.

Matris attes filius declinat, vt nouũ firmet principatum.

rebat, maxima tamen parte cognatorum ad funus patris ornandum ablegata.

Initia dominationis Io. Comneni.

3 Diebus compluribus elapsis, aditum & exitum palatij cuiuis liberũ fecit, & rempublicam suo arbitratu administrare cœpit, vt rebus iam in tuto collocatis. Cognatis & familiaribus pro dignitate cuiusque honorem habuit: Isaacium fratrem tanto amore prosequens, vt à latere eius nunquam discedere, eodémque spiritu vti videretur: tum quòd ab eo summopere diligebatur, tũ quòd eius vnius, aut certè præcipuo studio, regnum occuparat. Cuius initio statim pari sella, eadémque mensa, & ea proclamatione eum dignatus est, qualis Sebastocratoris honorem decebat, quem à patre Alexio Isaacius acceperat. Reipublicæ curam cognatis mãdabat, Ioanni Comneno, quem Accubitorem legit, & Gregorio Taronitæ Protouestiario. Verũ alter, quòd intolerabile supercilium attollebat, nisi digito verteret omnia, & insigni arrogantia præditus erat: citò à Reipubl. gubernaculis est amotus. Gregorius verò negotiis gerendis intentus, & intra muneris sui limites modestè se continens, potestate diuturniore vsus est. Huic postea collega datus est alter Gregorius, Camaterus cognomento, vir egregius ille quidem, sed obscuro atque ignobili genere ortus. Eum Alexius in scribarum numerum allectum, & affinitate ex

Prudenter cognatos & familiares honore afficit.

Maximè verò fratrem Isaacium.

Reipublicæ curam principibus viris committit.

Superbiẽtem cognatum amouet, & modestum Gregorium dignitate frui permittit, adiuncto ei collega Camatero.

Qui ab Alexio pridem promotus.

δὲ πλεῖστον τῆς μεθ' ἑαυτοῦ συγγενείας διαφῆκεν ἐς τὴν πρόοδον τοῦ πατρός.

3 Ἡμερῶν δὲ συχνῶν διαγενομένων, τὴν εἰς τὰ ἀρχεῖα πάροδόν τε καὶ ἔξοδον ἀνῆκε τῷ βουλομένῳ παντὶ, τῶν τε κοινῶν πραγμάτων ἐφήπτετο, καθάπερ ᾑρεῖτο, ὡς ἤδη ἐν τῷ ἀσφαλεῖ τεθειμένων. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ γένους καὶ οἰκειώσεως αὐτῷ προσεγγίζουσι, κατὰ τὸ ἀνάλογον αὐτοῖς προσφερόμενος, ἁρμοδίους ἑκάστῳ ἀπένειμε τιμὰς, τῷ γε μὴν Ἰσαακίῳ τῷ κασιγνήτῳ προστετηκὼς, συμφυὴς καὶ ὁμόπνους ἐδείκνυτο, καὶ ὡς φιλοῦντι μὲν ὑπὲρ ἅπαντας, μάλιστα δ' ὡς τὰ πάντα, ἢ τὰ πλείω εἰσενέγκαντι πρὸς τὴν κατάσχεσιν τῆς ἀρχῆς. τοῦτον γοῦν, καθισαμένης ἐπὶ τῆς βασιλείας, καθέδρας τε καὶ τραπέζης ἐξ ἴσου κοινωνὸν παρελάμβανε, καὶ μετεδίδου τῆς ἀναρρήσεως, ὁποῖα ἐπιπρεπὴς τῷ τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀξιώματι, ᾧ πρὸς τοῦ πατρὸς Ἀλεξίου τετίμητο Ἰσαάκιος. καὶ φροντιστὰς δὲ τῶν δημοσίων πραγμάτων προὐβάλλετο ἐκ τῶν καθ' αἷμα οἱ προσεγγιζόντων, τὸν Κομνηνὸν Ἰωάννην, ὃν καὶ τῷ τοῦ παρακοιμωμένου τετίμηκεν ἀξιώματι, καὶ τὸν Ταρωνίτην Γρηγόριον, ὄντα πρωτοβεστιάριον. ἀλλ' ὁ μὲν ὅτι μὴ τῷ δακτύλῳ τὸ πᾶν διέπεττε, σοβαρὰν προφαίνων ὀφρὺν, καὶ φρονηματώδης, ὡς οὔτις ἄλλος, δεικνύμενος, τὴν φροντίδα τῶν κοινῶν ἀπεφορτίσατο τάχιον. ὁ δὲ Γρηγόριος τῆς προκειμένης ἐχόμενος, μηδὲ μακρὰ βιβὰς, ἢ γοῦν ἐκτείνων πόδας ὑπερβάθμια, μονιμωτέρας ἰσχύος μετείληχε. παρεζεύχθη δ' ἐς ὕστερον τουτῳὶ καί τις Γρηγόριος ἕτερος, ᾧ Καματηρὸς ἡ ἐπίκλησις. ὁ δ' ἀνὴρ οὗτος ἐλλόγιμος μὲν, τὸ δὲ γένος οὐκ εὐπρεπὴς, οὐδ' ἐπίπαν εὐπάρυφος, τῷ βασιλεῖ δὲ προσληφθεὶς Ἀλεξίῳ, καὶ τοῖς ὑπογραμματευο-

μένοις καταλεγείς, καὶ κατὰ κῆδος αὐτῷ συναφθείς, ὡς μιᾷ τῶν ἐκείνου συγγενῶν προσπλακείς, Λογοθέτης τῶν σεκρετῶν προὐβέβλητο. ἴσχυε δὲ ὑπὲρ πάντας παρὰ τούτῳ τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰς πρώτας ἐκαρποῦτο τιμάς, ὁ Ἀξοῦχος Ἰωάννης. ἦν δ' οὗτος πέρσης τὸ γένος, τῆς δὲ Βιθυνῶν προκαθημένης πόλεως, τῆς Νικαίας ὑπὸ τῶν ἑσπερίων ἁλούσης ταγμάτων, ἡνίκα τῆς ἐς Παλαιστίνην πορείας εἴχοντο, συνέχεται καὶ αὐτός, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ δῶρον παρέχεται. ἧλιξ δ' ὢν Ἰωάννῃ τῷ βασιλεῖ, συμπαίστωρ αὐτῷ προσείληπτο, καὶ τῶν οἰκιδίων καὶ προκοίτων ὁ προσφιλέστατος κρίνεται. ἐπεὶ δ' ἐπέβη τῆς βασιλείας, πᾶσαν ὑπερανέβη πρεσβυτέραν παραδυνάστευσιν, μέγας τιμηθεὶς δομέστικος, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἐντίμων κατὰ γένος βασίλειον ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, καὶ τούτῳ ἀπονέμειν προσκύνησιν, κατὰ συγκυρίαν ὑπαντιάζοντας. ἦσαν δὲ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ οὐ μόνον χεῖρες δεδιδαγμέναι πρὸς πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐποιΐαν τῶν δεομένων ὀξεῖαί τινες καὶ εὐκίνητοι, αὐτὰρ τὸ εὐγενὲς τῆς γνώμης καὶ ἐλευθέριον, τὸ μὴ ἔχον οὕτω τοῦ γένους, τὰ πολλὰ συνεσκίαζε, καὶ ποθεινὸν παρὰ πᾶσι τὸν Ἀξοῦχον ἀπειργάζετο· ἀλλ' οὔπω ἐνιαυτὸς ἀκριβῶς τῷ βασιλεῖ διεγένετο, καὶ καθίεται τούτῳ παρὰ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἐπιβουλή, καθ' ὃν οὐκ ἔχει τις τρόπον εἰπεῖν, κατ' αὐτοῦ βαρυμηνιώντων, καὶ ὄμμα οἱ ἐπιρριπτούντων βάσκανον. ἀμέλει τοι καὶ σύστρεμμα τεκτήναντες πονηρόν, καὶ πίστεις δόντες ἀλλήλοις, τῷ Βρυεννίῳ πάντες προστίθενται καὶ παραχωροῦσι τούτῳ τῆς βασιλείας, ὡς λογικῶν ἐν μεθέξει ὄντι παιδεύσεων, καὶ εἶδος τυραννικὸν προφαίνοντι, καὶ κατὰ κῆδος προφερεστέρῳ βασιλικόν. ὡς γὰρ φθάσαντες εἴπομεν, τῇ τοῦ βασιλέως ἀδελφῇ τῇ Καισαρίσσῃ Ἄννῃ συνέζευκτο, p. 5.

coniugio cognatæ cuiusdam deuinctum, Logothetam secretorum designarat. Cæterùm Ioannes Axuchus, natione Persa, omnes apud hunc Imperatorem autoritate anteibat: qui principe vrbe Bithyniæ Nicæa ab Occidentalibus legionibus, in Palæstinam proficiscentibus, expugnata captus, & Alexio dono datus, cùm Ioanni æqualis esset, in collusorem eius ascitus fuit, & inter domesticos & cubicularios charissimus habitus. Eo verò rerum potito, omne dignitatis fastigium supergressus, Magníque Domestici honore ornatus, eò processit, vt multi honoratissimi viri ex regia stirpe, casu obuiam facti, equis descēderent, eíque honorem haberent. Erant autem ei viro manus non ad bellum duntaxat eruditæ, sed & ad beneficentiam expeditæ & promptæ. Vnde factum, vt generis obscuritatem generosa indoles & liberalitas ferè obtegerent, atque Axuchum charum redderent omnibus. Cæterùm, anno nondum exacto, ex inuidia & indignatione cognatorũ Imperatori insidię comparatæ sunt, quarum ratio ignoratur. Illud constat, eos improba conspiratione inita, & fide inuicem data, ad Bryennium omnes defecisse, eíque regnum detulisse, vt & liberalibus disciplinis erudito, & regia forma conspicuo, & ob Imperatoris affinitatẽ præferẽdo. Nam, vt suprà diximus, Annã Cæsarissam, sororẽ Imperatoris, in matrimonio ha-

Miri prouidentiæ diuinæ sed iusti tramites. Illa quos & quomodo vult euehit.

Et in summo dignitatum fastigio euectos conseruat.

Axuchus prudenter sibi cauet, & generis obscuritatem virtute obtegit.

Exigua fides regni sociis, & nouitatis amor.

Mulier imperio digna, ſed ſocordẽ maritum nacta, claudo pede currere nititur.

bebat, omnium diſciplinarum parenti Philoſophiæ deditam; & omnibus artibus eruditam. Ac Imperatorem in equeſtri circo Philopatio, qui parum à terreſtri porta diſtat, armis noctu oppreſſiſſent, iam antè largitionibus portæ cuſtode corrupto: niſi Bryennij innata ſocordia, & omiſſior animus, quàm regni affectatio poſtulet, irritum cum conatum feciſſet, tũ ipſo quieſcente, oblitóque fœderis, tum coniuratorum ardore extincto.

Inde indignatio & indignæ voces.

Quo tempore Anna Cæſariſſa mariti ignauiam pertęſa, iráque percita, iniquè ſecum agi dixiſſe, & naturam multum accuſaſſe fertur, ídque verbis obſcœnioribus: quòd ſe mulierem, Bryenniũ virum feciſſet. Manè coniuratis deprehenſis, nemo eorum mutilatus aut flagris cæſus eſt, ſed omnes mulctati bonis: quę tamen aliquanto pòſt plerique receperunt,

Maxima in Comneno virtus.

Imperatore humanitatem ab ipſa coniurationis principe Anna Cæſariſſa auſpicato. Cuius rei hęc fuit occaſio.

Huius exercendæ occaſio.

Imperator quum omnis generis opes, auri, argenti, & variarum veſtium in vna domo congeſtas ſpectaret, naturæ ordinem inuerſum eſſe quæſtus, quòd cognatos hoſtes, alienos amicos habuiſſet: etiam opes ad amicos tranſire oportere dixit, & omnia Magnum Domeſticum accipere iuſſit.

Axuchi Imperatorẽ ſorori cõcilian tis ſumma prudentia.

Is verò ſummę Imperatoris munificẽtiæ gra-

ἥτις δὴ τῆς τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας ἐδείκνυτο μέλημα, καὶ πρὸς πᾶσαν ἐρρύθμιστο μάθησιν. τάχα δ' ἂν καὶ νυκτὸς ἐπέθεντο μεθ' ὅπλων τῶν φονουργῶν, αὐλιζομένῳ τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ μικρὸν ἄποθεν τῶν χερσαίων πυλῶν ἱππήλατον Φιλοπάτιον, δώροις προδιαφθείραντες ἁδροῖς τὸν ἐπὶ τῶν εἰσόδων τῆς πόλεως· εἰ μὴ τὸ εἰωθὸς ὑπόνωθρον καὶ χαλαρὸν πρὸς βασιλείας ἐπίθεσιν, τῆς ἐγχειρήσεως ἔπαυσε τὸν Βρυέννιον, αὐτόν τε μένειν κατὰ χώραν παραβιάσαν, τῶν ξυνθηκῶν λαθόμενον, καὶ κατασβέσαν τὸ θερμὸν τῶν συνελθόντων φρόνημα· ὅτε καὶ λέγεται τὴν καισάρισσαν Ἄνναν πρὸς τὸ χαῦνον τοῦ ταύτης ἀνδρὸς δυσχεράνασαν, ὡς πάσχουσαν δεινὰ, διαπρίεσθαι. καὶ τῇ φύσει τὰ πολλὰ ἐπιμέμφεσθαι, ὑπ' αἰτίαν τιθεῖσαν οὐχὶ μικρὰν ὡς αὐτῇ μὲν ἐνδιασχοῦσαν τὸ ἄρθρον καὶ ἐγκοιλάνασαν, τῷ δὲ Βρυεννίῳ τὸ μόριον ἀποτείνασαν καὶ σφαιρώσασαν. φωραθέντων δ' ἡμέρας τῶν ὁμοτῶν, οὐδένες μὲν αὐτῶν ἐς τὸ σῶμα διελωβήθησαν, ἢ καθυπεβλήθησαν μάστιξι, τῶν δὲ οὐσιῶν ἐστέρηντο ἅπαξ ἅπαντες. μετὰ δέ τινα καιρὸν καὶ αὗται τοῖς πλείοσιν αὐτῶν ἀπεδόθησαν, ἐξ αὐτῆς τῆς πρωτεργάτιδος τῆς ἐπιβουλῆς, Ἄννης τῆς καισαρίσσης, τοῦ βασιλέως ἀρξαμένου φιλανθρωπεύεσθαι. ἀρχὴν δ' ἔσχε τοιάνδε τὸ οὑτωσί γεγονός· τὴν ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ πλούτῳ παντοδαπῷ καὶ ποικίλοις ἐσθήμασιν οὐσίαν τῆς καισαρίσσης, καθ' ἕνα δόμον συνειλεγμένην, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἐπιστὰς ἐθεᾶτο, καὶ μὴν καὶ εἰπὼν ὡς ἡ τάξις ἐπ' ἐμοί πως ἀντέστραπται. τὸ μὲν γὰρ συγγενὲς πολέμιον εὕρηται, τὸ δ' ἀλλότριον φίλιον· καὶ διὰ τοῦτο χρεὼν, καὶ τὰ τοῦ πλούτου πρὸς τοὺς φιλοῦντας μεταρυῆναι· καὶ ταῦτα εἰληφέναι τὸν μέγαν προσετετάχει δομέστικον. ὁ δὲ εὐχαριστήσας ἐπὶ τούτοις τῷ βασιλεῖ, φιλοδωρείαν μεγίστην μεταδιώκοντι.

διώκοντι ᾔτησεν ἐνδοθῆναί οἱ τὰ εἰκότα
διαλεχθῆναι. ὡς οὖν ἔλαβε τὸ ἐνδόσιμον,
εἰ καὶ βιαίων, ἔφη, πραγμάτων καὶ πολλῆς
ἀδικίας γεγονότων ἦρξεν, ὦ βασιλεῦ, ἡ σὴ
ἀδελφὴ, καὶ ἔργοις αὐτοῖς τὸ συγγενὲς ἀπω-
μόσατο· ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὴν ἐκ τῆς φύσεως
κλῆσιν, καθάπερ καὶ τὴν σχέσιν ἀπεβά-
λετο. ἀγαθοῦ τοίνυν βασιλέως εἰσέτι κα-
σίγνητος μένουσα, ἐκ μετανοίας τὸ φίλ-
τρον αὖθις ἀνακαλέσεται, ὃ νῦν ἐκ παρα-
νοίας ἀπώλεσε, τῇ φύσει χρησαμένη
συλλήπτορι. φεῖσαι οὖν, ὦ δέσποτα, τῆς τῷ
σῷ κράτει προσκεκρουκυίας ὁμογενοῦς, καὶ
κόλασον τῷ φιλανθρώπῳ, λαμπρῶς
ἤδη τῆς σῆς ἀρετῆς ἡττῆσθαι ὁμολογοῦσαν·
δὸς δὲ αὐτῇ καὶ τὰ κατ' ὄψιν προκείμενα,
οὐχ ὡς ὄφλημα δίκαιον, ἀλλ' ὡς δό-
μα ἑκούσιον, ἐπεὶ καὶ δικαιότερον
ταῦτα ἐμοῦ κτήσαιτο, κλῆρον ὄντα πα-
τρῷον κἀπὶ τὸ γένος αὖθις διαβησόμενα.
τούτοις ὁ βασιλεὺς πεισθεὶς, ἢ ἀληθέστε-
ρον εἰπεῖν αἰδεσθεὶς, σὺν προθυμίᾳ πε-
ρατοῖ τὴν παραίφασιν, φάμενος, ὡς
εἴη ἀνάξιος τῆς ἀρχῆς, εἰ σοῦ περὶ τὸ γέ-
νος τοὐμὸν κριθείης φιλανθρωπότερος,
καὶ κέρδους τοσούτου καὶ προχείρου ἀνώτερος·
ἀμέλει τοι καὶ δίδωσι πάντα τῇ καισα-
ρίσσῃ, καὶ σπένδεται. Εἰρήνη δὲ ἡ μήτηρ
καὶ βασιλὶς κατ' οὐδένα τρόπον ἐλήλεγ-
κται, τῆς ἐπιβουλῆς μετέχουσα κατὰ τοῦ υἱοῦ·
μᾶλλον μὲν οὖν ἐς ἔπειτα καὶ σοφόν τι λό-
γιον γνωματεῦσαι λέγεται, μαθοῦσα τὰ
μελετώμενα, ὡς δεῖ βασιλέα μὲν οὐκ
ἀπόντα ζητεῖν, παρόντα δὲ μὴ μετακινεῖν,
καὶ ὡς, οἵας μοι τὰς ὀδύνας οἱ σφαγεῖς
ἐχάλκευον τοῦ υἱοῦ, δριμυτέρας δήπουθεν
ὧν ἐν τῷ τίκτειν ὠδίνων πεπείραμαι· ὅτι
καὶ πρὸς φῶς αἱ μὲν κατήπειγον τὸ κυο-
φορούμενον, αἱ δὲ ἐξ ᾅδου κευθμώνων
διὰ μέσων μου τῶν σπλάγχνων χωροῦσαι,

tiis actis, & dicendi quæ vel-
let potestate petita atque ac-
cepta: *Etsi tua soror, inquit, Im-
perator, violentum & iniquis-
simum facinus ausa, re ipsa co-
gnationem abiurauit: tamen non
vt affectum ita, etiā appellatio-
nem naturalem amisit. Quum igi-
tur adhuc boni Imperatoris soror
maneat, charitatem, quam nunc
dementia perdidit, natura adiu-
ta suffragio, pœnitentia recupera-
bit. Parce igitur sorori, Domine,*
Graui oratione testata.
*quæ tuam maiestatem violauit:
eámque humanitate castigato,
quæ illustri bonitate tua se victā
fatetur. Dato ei etiā quæ in me-
dio posita sunt: non vt iustum de-
bitum, sed vt donum voluntari-
um: quæ quidem, vt patrimonium
suum, & in familiam reditura,
iustiùs quàm ego poßidebit.* Hac
Et magni apud cordatū principē ponderis.
oratione Imperator, ac poti-
ùs verecundia, impulsus, ala-
criter Axuchi monitis obtē-
perat: se regno indignum fo-
re professus, si ille cum tanti
tamque parati emolumenti
contemptu erga familiam suā
humanior iudicaretur. ac re-
conciliata gratia, Cæsarissæ
omnia restituit. Irene verò
Matris erga filium mens melior, & rerū ante gestarum detestatio.
mater Imperatoris, nullo mo-
do conscientiæ insidiarum
conuicta, sed potiùs memo-
rabilem sententiam elocuta
esse fertur: *Nec Imperatorem
qui absit, quærendum, nec qui ad-
sit, pellendum esse.* Atque illud
etiam dixisse: *Heu quantos
cruciatus filii percussores mihi
sunt moliti acerbiores vtique iis
doloribus quos in pariendo tole-
raui. Nam ii fœtum ad lucem vr-
gebant: isti verò ex inferorum
barathro per media viscera mea
penetrates, immortalem mihi lu-*

ctum attulissent.

Pace domi recepta & firmata, de hostibus compescendis sapiens princeps cogitat: quos celeritate & valida manu frãgit.

4 Post hęc Imperator cũ Persas fœdus cum patre suo initũ nihili faciẽtes, vrbes Phrygię, ad Mæandrum fluuium sitas, magnis copiis incursare cerneret, primo vere egreditur: multísque prælijs victor, Laodicæã capit, & mœnibus cingit, eiecto Alpichara, qui vrbi cum præsidio præerat: cæterisq; rebus ordinatis, domũ rediit. Nec diu Byzãtij commoratus, denuò relicta regia, in tabernacula se confert, ad Barbarorũ incursiones præcauendas. Nam quia facilè detrimenta capi ab imparatis videbat, expeditionibus immorari maluit. vnde duos fructus pulcherrimos caperet: alterum, suarum prouinciarum incolumitatem, quæ militibus in aciem eductis, potissimùm defenditur: alterum, exercitationem legionũ, & moram in re bellica, qua, relicta vmbra prælijs vt tinctura ferrum, roborarentur. Abiit igitur ad Sozopolim, Pamphiliæ vrbem, subigendam: quę quum & ob militum pręsidium, & ob loci naturam, præruptis & inaccessis saxis muniti, expugnatu difficilis putaretur, diuinitus huiusmodi consilium capit. Pactiario cuidam, copiis equestribus traditis, mandat, vt subinde ad Sozopolis mœnia adequitet, & sagittas in ea coniiciat. quòd si hostes egrediantur, terga det, nec eis pugnæ copiam faciat, sed syluosas semitas, & impeditas, quæ parũ ab vrbe distent, prætereat. Ille Imperatoris

Ita prouincias suas, tuetur, & militũ robur excitat.

Vrbem vi nõ expugnabilem strata gemate adoritur.

Pactiario ad eam rem delecto.

λυπεῖν ἀθάνατα ἤμελλον,

4 Ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Πέρσας παρ' οὐδὲν θεμένους τὰς πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ξυνθήκας, καὶ παμπληθεὶ τῶν πόλεων καταθέοντας, ὁπόσαι περὶ Φρυγίαν καὶ Μαίανδρον τὸν ποταμὸν ἵδρυνται, ἔαρος ἐπιστάντος, ἔξεισι κατ' αὐτῶν· καὶ συμβαλὼν, μάχαις πολλάκις ἐκράτησε, τήν τε Λαοδίκειαν χειρωσάμενος, τείχεσι περιέβαλε, καὶ τὸν Ἀλπιχαρὰν μετανάστην ἔθετο, ὃς τὴν ταύτης φρουρὰν ἐπεπίστευτο· καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ δέον καταστησάμενος, νόστου ἐμνήσατο, καὶ μικρόν τι τῷ Βυζαντίῳ ἐνδιατρίψας, σκηνήτης γίνεται πάλιν, τῶν ἀρχείων ἀπαναστάς. ἦν γὰρ τὰς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς φυλαττόμενος, καὶ ὡς ἔχον λυμαίνεσθαι τὸ ἀνέτοιμον ὑφορώμενος. ὅθεν χρονίζειν ᾑρεῖτο μᾶλλον τῇ θυραυλίᾳ, δύο τὰ κάλλιστα κατορθοῦν ἐντεῦθεν οἰόμενος, τήν τε φυλακὴν τῶν οἰκείων χωρῶν, ἣν ὡς τὰ πολλὰ βραβεύει τὸ ὕπαιθρον, καὶ τὴν ἐς τὰ πολέμια ἔργα τριβήν τε καὶ ἄσκησιν τῶν ταγμάτων, ἀφισταμένων τοῦ οἰκουρεῖν, καὶ ὡς βαφῇ σίδηρος, τοῖς ἐκ τῆς καρτερᾶς μάχης παγιουμένων. χειρωσόμενος τοίνυν ἄπεισι τὴν κατὰ Παμφυλίαν Σωζόπολιν. ὡς δὲ δυσάλωτος ἐδόκει τις εἶναι, διά τε τὸ ἐγκαθήμενον ἔνδον ὁπλιτικὸν, καὶ τὸ δυσέμβολον τῆς θέσεως καὶ περίκρημνον, τοιόνδε τι μηχάνημα κατὰ θεῖον σκοπὸν μέτεισι· δύναμιν ἱππικὴν πακτιαρείῳ τινὶ παραδοὺς, ἐντέλλεταί οἱ συνεχῶς τῇ Σωζωπόλει ἐνιππάζεσθαι, κἀπὶ τοῖς τείχεσιν ἀφιέναι βέλεμνα. εἰ δ' ἐπεξέλθοιεν οἱ πολέμιοι, φεύγειν ἀμεταστρεπτὶ, μηδ' ἐφεστάναι πρὸς πόλεμον, παριέναι δ' οὕτω καὶ τὰς μικρὸν ἄποθεν τῆς πόλεως συνεπτυγμένας καὶ λοχμώδεις ἀτραπούς. ὁ μὲν οὖν κατὰ τὴν βασιλικὴν

τὴν παραίφασιν ἐπεράτησεν. ὡς δ' ἡ ἐπίδιωξις ἐπὶ πολὺ καὶ πολλάκις πρὸς τῶν Περσῶν ἐγίνετο ἐκχεομένων τῆς Σωζοπόλεως, κατασοφίζεται τὸ ἀντίπαλον ὁ πακτιάρειος, ὑποκαθίσας λόχον ἐν τοῖς στενοῖς, ἐν μιᾷ γοῦν τῶν καταδρομῶν οἱ μὲν Τοῦρκοι μὴ προσσκεψάμενοι τὸ ἐνέδρευμα, συντονώτερον ὁμοῦ καὶ ποῤῥώτερον ὀπίσω τῶν ῥωμαίων ἐδίωκον, ὡς καὶ τὰς δυσχωρίας ἀπερισκέπτως παραδραμεῖν. οἱ δ' ἐλλοχῶντες Ῥωμαῖοι, ἐπεὶ εἶδον ἀπεριμερίμνως τοὺς Πέρσας ὀπίσω τῶν ἐκ τῆς συμμορίας σφῶν ἐπιόντας ἀνέτῳ παντὶ ῥυτῆρι, καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀφορῶντας, ἢ τὸ καταλήψεσθαι τοὺς ἐκδιδράσκοντας, αὐτίκα δὴ μάλα αὐτοὶ ἀναστάντες, εὐθὺ τῆς Σωζοπόλεως ἵενται. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ τῶν φευγόντων ἐπιστραφέντων, ἐν μέσῳ συλληφθέντες οἱ Τοῦρκοι, καὶ μήτε τῇ πόλει προσπελάσαι δυνάμενοι, διὰ τοὺς ἐκ τῶν λόχων προδραμόντας Ῥωμαίους πρὸς τὴν τῶν εἰσόδων κατάληψιν, μήτε διαδρᾶναι τοὺς ὄπισθεν ἐπιφανέντας ἰσχύοντες· οἱ μὲν σαγηνεύονται, οἱ δὲ καὶ ξίφους γίνονται πάρεργον, οὐ πολλοὶ δὲ καὶ τῇ τῶν ἵππων ἀρετῇ διασώζονται. καὶ οὕτως ἥλω πρὸς Ῥωμαίων Σωζόπολις ἑνὶ βουλεύματι τοῦ βασιλέως σοφῷ. ἐκ δὲ τοῦδε τὸ φρούριον παρεστήσατο, ὃ Ἱερακοκορυφή τις ὠνόμασται, καὶ πλεῖστα ἕτερα πολίχνια καὶ ἐρύματα ὑπηγάγετο, πάλαι μὲν Ῥωμαίοις ὑπόφορα, τοῖς δὲ Πέρσαις τότε σπενδόμενα. περὶ δὲ τὸ πέμπτον ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας Σκυθῶν διαβάντων τὸν Ἴστρον, καὶ τὰ Θρᾳκῷα μέρη ληϊζομένων, καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀφανιζόντων, τοῦ τῶν ἀκρίδων γένους ἀκριβέστερον, ἔξεισι κατ' αὐτῶν, τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀθροίσας δυνάμεις, καὶ ὡς ἐνῆν ὁπλισάμενος γενναιότερον, οὐ διὰ τὸ πλῆθος μόνον τῶν πολεμίων μηδὲ ὑποπῖπτον σχεδὸν ἀριθμῷ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ χρᾶσθαι μεγαλαυχίᾳ,

monitis obtẽperans cùm Persæ vrbe effusi, multum & sæpe persequerentur hostem decipit, insidiis in augustiis collocatis. Quum igitur Turci in vna excursione, insidiis non prȩuisis, instantiùs & longiùs, etiam insidias temerè prætervecti, persequerentur: Romani qui in insidiis erant, quum Persas securos toto impetu instare suis viderent, nec spectare quidquam aliud, nisi vt hostem comprehẽderent: subitò cõsurgunt, ac Sozopolim petunt. Paulo post iis etiam qui fugiebant conuersis, Turci in medio circumuenti, quũ nec ad vrbem, ob Romanos ex insidiis ad occupãdos aditus progressos, accedere, neque à tergo instantes effugere possent: partim capiuntur, partim occiduntur, pauci equorum celeritate euadunt. Sic vno Imperatoris prudenti consilio capitur Sozopolis. Deinde castellum, quod Cacumen accipitris vocatur, in deditionem accepit: & plurima alia oppida& munitiones, olim Romanis tributaria, tum verô Persis cõiuncta subegit. Quinto Imperij eius anno, quum Scythæ Istrum transgressi, Thraciam popularentur, & obuia quæque, locustarum instar, vastarent: Romanas copias vndique conuocatas, & quàm accuratissimè armatas, contra eos educit: non ob multitudinem dũtaxat, penè innuumerabilem, sed etiam ob insolẽtiam

Qui iussa prudenter implet.

Hostes longius, quàm par est progressi, non facilè, quũ est opus, pedem referre queunt.

Immò suę temeritatis dãt pœnas: & oppidũ munitum amittũt.

Victoria victoriã attrahit.

Bellũ Io. Comneni aduersus Scythas.

Sapiens princeps potenti bus hostibus it obuiam, non turbido passu.

& confidentiam barbarorum. Repetebat enim memoria labores suos, quos Alexio Comneno imperante cœperat, quum Thracia occupata, & Macedonia maxima ex parte desolata esset. Ac principiò missis ad Scythas legatis, eorum linguæ peritis, periculum facit, an vt ad pactiones descendant, persuadere possit & à belli consiliis omnes auocare, aut saltē plerosque. Nam in plures tribus erant distributi, nec vni duci parebant. Hoc igitur pacto quosdam ex principibus eorum, omni genere comitatis sibi conciliat: non modò luxuriosis cōuiuiis instruendis, sed & sericis vestibus, & poculis & lebetibus argenteis donandis. Quibus illecebris cùm fucum fecisset Scythis, eósque vana spe inflasset: non cunctandum esse ratus, copias in aciem eduxit, dum adhuc ambiguis essent animis & suspensis, ac pacem ob pollicitationes illas cum Romanis facere cogitarent: nec tamen à pugna, vt olim vincere assueti, abhorrerent. Educto igitur Beroe exercitu (nam ibi castra habebat) crepusculo Scythas aggreditur. Fit horribilis conflictus, & atrocissima pugna committitur. Nam & Scythæ nostrum exercitum incursione equorum, & emissione sagittarum, & clamore in congressu immani sublato, fortiter exceperunt. Romani verò semel tētata Martis alea,

Sed arte obtinet, quod marte nō facilè potuit.

Plures in bello duces, exercituum labes.

Tum præcipuè si gulæ & auaritiæ sint mancipia.

Iis stertentibus vigilans princeps copias educit.

Et incogitantes aggreditur.

Qui oppugnantem excipiunt fortiter.

καὶ σὺν κόμπῳ τραχύτερον ἐπιέναι τὸ βάρβαρον, εἰς μνήμην ἄγων, ὡς ἔοικε, τὰ πονηθέντα οἱ πρότερον, ἡνίκα τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα διεῖπεν ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὅτε εἴχετο Θρᾴκη, καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Μακεδονίας ἠρήμωτο. τὰ μὲν οὖν πρῶτα στρατηγικῇ μεθόδῳ χρώμενος ὁ βασιλεὺς, δι' ἀποστολῆς ὁμογλώττων, τοῦ τῶν Σκυθῶν ἀποπειρᾶται στρατεύματος, εἴ πως ἐς ὁμολογίας ξυμβαῖεν, καὶ τοῦ διὰ μάχης χωρεῖν ἀποσταῖεν πάντες· ἢ γοῦν ἔνιοι, εἰς πλείους διῃρημένοι φυλάς. καὶ διακεκριμένον στρατήγιον βάλλοντες. ἐφελκυσάμενος οὖν τῇδε τὸν τρόπον τινὰς τῶν παρ' αὐτοῖς τὰ πρῶτα φερόντων, πᾶσαν φιλοφροσύνην ἐπ' αὐτοῖς ἐπιδείκνυται, οὐ μόνον περιττὰς ἑστιάσεις αὐτοῖς παρατιθέμενος, ἀλλὰ καὶ σηρικοῖς καταγοητεύσας ἱματισμοῖς, καὶ κυπέλλοις, καὶ λέβησιν ἀργυρέοις ὑπαγόμενος· καὶ τοῖς δελέασι τούτοις τὰ τῶν Σκυθῶν ὑποχαυνώσας φρονήματα, ἔγνω μὴ καιρὸν εἶναι μελλήσεως, ἀλλ' ἐπάγειν αὐτοῖς τὰς δυνάμεις, κἀκ τοῦ αὐτίκα συντάξασθαι, ἕως ἔτι τὰς γνώμας ἔχοντες εἰσὶν ἀμφιβόλους, καὶ ῥέπουσι πρὸς ἀμφότερα, καὶ Ῥωμαίοις μὲν διανοούμενοι σπείσασθαι διὰ τὰ σφίσιν ἐπαγγελλόμενα, θαρροῦντες δὲ καὶ τὸν πόλεμον, ὡς τοῦ νικᾶν ἐθάδες πάλαι γενόμενοι. ἄρας τοίνυν ἐκ τῶν τῆς Βερόης μερῶν (ἐκεῖσε γὰρ ἐστρατοπεδεύετο) κνεφαῖος τοῖς Σκύθαις συρρήγνυται. γίνεται τοίνυν φρικαλέα τις συμβολή, καὶ καταπληκτικωτέρα τῶν πώποτε μάχη συνίσταται. οἵ τε γὰρ Σκύθαι γενναίως ἐδέξαντο τὸ ἡμέτερον στράτευμα τῇ τῶν ἵππων ἐπελάσει, καὶ τῇ τῶν τοξευμάτων ἐπαφέσει, καὶ ταῖς βοαῖς ἐν ταῖς ἐμβολαῖς δυσαντίβλεπτοι δεικνύμενοι· καὶ Ῥωμαῖοι καθάπαξ ἐν τῷ ἀγῶνι γενόμενοι,

μενοι, ὡς ἡττήσοντες ἢ θανούμενοι, προὔθεντο μάχεσθαι. καὶ αὐτὸς δὲ βασιλεὺς τοὺς ἑταίρους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ὅσον περὶ τὴν τοῦ σώματος φυλακὴν ὑποτέτακτο, ἀεί πως ἐπεβοήθει τοῖς κάμνουσι μέρεσιν. αὐτὸ μέντοι τὸ Σκυθικόν κατὰ τόν δε τὸν πόλεμον, καὶ τοιοῦτόν τι ἐκακοτέχνησεν ἐκ περισκέψεως, πορίζοντος αὐτοῖς τῆς ἀνάγκης τὰ δέοντα· συναγαγὸν δὴ πᾶσαν ἅμαξαν, εἰς σχῆμα περιφερὲς αὐτὰς διατίθησι, καὶ τούτων ἄνωθεν στήσαντες μοῖραν οὐκ ὀλίγην ἐκ τοῦ σφῶν στρατεύματος, ὅσα καὶ χαρακώματι ἀπεχρῶντο τῷ μηχανήματι, καὶ πολλὰς δι' αὐτῶν ἐγκαρσίους παρόδους ῥυμοτομήσαντες, βιαζόμενοι μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, καὶ τὰ νῶτα πρὸς τὴν τάξιν τῶν προσώπων μεταθέντες, ὥσπερ τεῖχος ἐχυρὸν τὰς ἁμάξας εἰσέρρεον, καὶ διετίθουν οὕτω τὴν φυγὴν πρὸς τὸ εὖ. εἶτ' αὖθις ἐκεῖθεν μετ' ἀνοχὴν ὡσεὶ διὰ πυλῶν ἀνακλινομένων ἐκπίπτοντες, ἔργα χρεὼς ἀνδρείας ἐδείκνυον· καὶ ἦν τὸ γινόμενον τοῦτο τειχομαχία τις ἀκριβὴς, ἐν μέσῃ πεδιάδι σχεδιασθεῖσα παρὰ Σκυθῶν, ὡς συμβαίνειν ἐκ τοῦδε τὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπ' ἀτελέσιν μογεῖν. ἦν οὖν τηνικαῦτα τὸν Ἰωάννην ὁρᾶν σοφόν τι χρῆμα τοῖς ὑπ' αὐτὸν καθιστάμενον. οὐ γὰρ ἀγαθὸς μόνον καὶ ποικίλος τὸ ἦθος ἐδείκνυτο σύμβουλος, ἀλλὰ καὶ πρῶτος παρεῖχε πέρατι, ὁπόσα στρατηγοῖς καὶ τάγμασιν ὑπετίθετο. τὸ δὲ δὴ * κοινὸν καὶ πολλὴν ἐκείνῳ μαρτυροῦν τὴν εὐσέβειαν, ὁπότε τῶν Ῥωμαίων αἱ φάλαγγες ἔκαμνον, ἐπιβριθόντων τῶν πολεμίων, καὶ συμπιπτόντων παραβολώτερον, τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα παρεστῶσαν ἔχων, μετ' οἰμωγῆς ἐμβλέπων, ἐλεεινοῖς τοῖς σχήμασι, θερμότερα τῶν ἐναγωνίων ἱδρώτων κατέλειβε δάκρυα. καὶ ἦν οὐκοῦν εἰς κενὸν διαπραττόμενος οὕτωσί, ἀλλ' ἐκ

ita pugnare instituerunt, vt aut hostes profligaturi, aut morituri. Sed & Imperator amicorum & satellitum præsidio septus, laboranti subinde parti opem ferebat. Verùm Scythæ in hoc conflictu ipsa necessitate artiũ magistra edocti, rem huiusmodi sunt commenti. Omnes currus in orbem coniunxerunt, iisque non exigua suarum copiarum parte imposita, pro vallo sunt vsi: ac multos obliquos aditus, platearũ instar, in iis reliquerunt. Quum igitur à Romanis vrgebantur, tergis obuersis intra currus, tanquam munitam arcem, nullo fugæ incõmodo se recipiebãt. Inde recuperatis viribus, tanquam portis erũpẽtes, fortia facinora edebant. neque ea res aliud erat, quàm mœniũ oppugnatio, quæ in media planicie Scythæ ex tẽpore struxerant. Vnde fiebat, vt Romani labore irrito fatigarentur. Tum verò Ioannes prudentiæ suæ specimen edebat. Neque enim consilio duntaxat, & ingenij solertia valebat: sed primus etiam ea quę ducibus & legionibus mandabat, exequebatur. Illud autem insignem etiã pietatem eius testatur. Nam cùm Romanæ phalanges, vrgentibus hostibus, & audaciùs se inferentibus, laborarent: imaginem Dei genitricis cum gemitu & miserabilibus gestibus intuens, lacrymas bellicis sudoribus callidiores fundebat: neque id frustra. Statim

Et necessitate docti, vtile consilium capiunt in arcena.

Et ex curruũ arce erumpentes strenuè bellantur.

Præstantis herois, cuius præsentiam, exercitus anĩmã dixeris, effigies.

In periculis bellicis maxima angustia, quæ mẽtem ad cælestia trahit.

enim cœlesti robore armatus, Scythicã aciẽ profligat: quẽadmodum olim Moyses extensione manuũ Amalechiticas turmas dissipauit. Assũptis igitur armigeris, qui clypeis oblõgis & prominẽtibus galeis, instar muri inexpugnabilis, muniũtur, cum Scythis cõgreditur. qui cum dissoluta illa curruum serie, ad manus venirent, in turpem versi fugã, à Romanis, alacriter persequentibus, magno numero cædũtur Hamaxobij illi: castrísque direptis, innumerabiles capiuntur. Sed & transfugæ desiderio captiuorum populariũ confluebant: adeò, vt in occidentali quadã prouincia Romana, pagi ab eis conderentur, quorum adhuc reliquiæ supersunt: nec pauci in sociorũ cohortes referrẽtur, & maior turba, ab exercitu capta, venderetur.

Inde noua cõsilia & manus validior.

Hostibus autem inconsulta temeritas, vnde fuga & strages.

Deinde inhonesta & luctuosa vitæ conditio.

5 Hæc de Scythis parta victoria, & illustri edito facinore, Ioannes vota Deo persoluit. quod festum Pazinacarum nostro tempore dicitur, in rei gestæ monimentum, & grati animi testimonium. Non multò pòst etiam cõtra Triballos, quos alij Seruios dicũt, maleficio non abstinentes, & fœdifragos, expeditionem denuntiauit, & hos quoque barbaros acie victos ad pacẽ coegit: qui alioqui etiam parum potentes, subinde vicinis imperiis subsunt: abactáque inde præda immensa, & locupletato exercitu, captiuã turbã in Oriẽ-

Victoriç laus Deo, & quidem solenni ritu tribuenda.

Pazinacarũ festum.

In fœdifragos expeditio audacter suscipienda.

τῇ μάλα αὐτίκα τὴν ἐξ ὕψους θωρακιζόμενος δύναμιν, τὰς Σκυθικὰς ἐξοποῦτο παρεμβολάς, ὡς Μωϋσῆς πρότερον τῇ τῶν χειρῶν ἐκτάσει τὰς Ἀμαληκίτιδας ἴλας ἐνέκλινεν. ἀναλαβὼν δὲ καὶ τοὺς ὑπασπιστάς, οἳ περιμήκεσιν ἀσπίσι καὶ πέλυξιν ἑτεροστόμοις φράγνυνται, ὡσεὶ τεῖχος ἄρρηκτον, τοῖς Σκύθαις ἀντιπροσβάλλεται· ἀμέλει καὶ ὑπ' αὐτῶν διαλυθέντος τοῦ ἐκ τῶν ἁμαξῶν ἐρύματος, καὶ εἰς χεῖρας ἤδη τοῦ πολέμου συνερχομένου, γίνεται τῶν ἐναντίων ῥοπὴ καὶ φυγὴ ἀκλεὴς, καὶ Ῥωμαίων εὐθαρσὴς ἐπιδίωξις· κατὰ χιλιοστύας τοίνυν πίπτει τὸ Ἁμαξόβιον, καὶ διαρπάζονται χάρακες· τὸ δὲ συλληφθὲν δορυάλωτον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον ὁρᾶται, ὥσπερ καὶ τὸ προσρυὲν αὐτόμολον, τῷ πόθῳ τῶν ζωγρηθέντων ὁμογενῶν, ὡς ἐκ τούτου καὶ κώμας συνοικισθῆναι καθ' ἑσπέριόν τινα λῆξιν Ῥωμαϊκὴν, ὧν καὶ εἰσέτι μικρά τινα ἐμπυρεύματα σώζονται. οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ εἰς σπείρας καταλεγῆναι συμμαχικὰς, ἀποδοθῆναι δὲ καὶ μοίρας πλείονας, συνειλημμένας ὑπὸ τῆς στρατιᾶς.

5 Τοιαύτην νίκην περιφανῆ κατὰ Σκυθῶν ὁ Ἰωάννης ἀράμενος καὶ μέγιστον στήσας τρόπαιον, τὰς εὐχὰς τῷ θεῷ ἀποδίδωσι· τὴν τῶν Πατζινάκων λεγομένην ἐς ἡμᾶς τελετὴν εἰς ἀναμνηστήρια προστάξας τῶν πεπραγμένων καὶ χαριστήρια. μικρὸν δὲ ὕστερον καὶ κατὰ τοῦ τῶν Τριβαλλῶν ἔθνους (εἴπῃ δ' ἄν τις ἕτερος Σέρβων) κακουργοῦντος, καὶ τὰς σπονδὰς συγχέοντος στρατείαν ἐκήρυξε. καὶ συμβολῆς γενομένης κατὰ κράτος ἡττήσας, καὶ τοὺς βαρβάρους πρὸς σπονδὰς ὑπηγάγετο, μηδ' ἄλλως δεικνύμενον ἀξιόμαχον, οἷα καθυποκύπτον ἀεὶ ταῖς ἐκ γειτόνων ἀρχαῖς, καὶ λείαν ἐκεῖθεν ἐλάσας οὐ σταθμητὴν, καὶ πλείστων ὠφελειῶν ἐμπλήσας τὸ στράτευμα, εἰς τὴν ἕω διαβιβάζει τὸ τοῦ πλήθους αἰχμάλωτον· καὶ κατὰ τὴν

Νικο-

Νικομήδους ἐπαρχίαν ὑποτάξας αὐτοῦ κατοίκησιν, καὶ γῆν διαρκεστάτην ὑποδασάμενος, τὸ μὲν τοῦ δορυκτήτου λεὼ τοῖς στρατεύμασιν ἐγκατέμιξε, τὸ δὲ παρῆκεν εἰς δασμοφόρησιν. καὶ πατὴρ δ' ἀρρένων παίδων ὁ βασιλεὺς οὗτος φανείς, τῷ μὲν προήκοντι κατὰ γένεσιν (Ἀλέξιος τῷδε τὸ ὄνομα) πορφυρίδος μετέδωκε, καὶ πεδίλοις ἐρυθροῖς ὑποδεῖσθαι διαφῆκε τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος, καὶ συνευφημεῖσθαί οἱ παρεῖχεν, ὁπηνίκα Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν συνειλεγμένων ὄχλων ἀνηγορεύετο. τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Ἀνδρόνικον, Ἰσαάκιόν τε τὸν ἐπὶ τῷδε, καὶ τὸν ἐφεξῆς τέταρτον Μανουὴλ σεβαστοκρατορικαῖς ὑπεξαίρει τιμαῖς. φασὶ δὲ, ὡς κατ' ὄναρ ὁ βασιλεὺς θεάσαιτο τὸν νεοστεφῆ υἱὸν τὸν Ἀλέξιον θηρίῳ ἔποχον λέοντι, καὶ τοῦτον ἐκ τῶν ὤτων ἡνιοχεῖν, μηδενὸς ἑτέρου ὑπόντος ἐπιτηδείου πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ θηρός. ἦν δὲ ἡ σύγκρισις τοῦ ἰνδάλματος, ὡς μέχρι καὶ προσρήματος ψιλοῦ, καὶ γυμνῆς πραγμάτων ἀνακηρύξεως, ἐπιδείξεται τῆς βασιλείας ὁ παῖς, τῆς δὲ μείζονος ἀποπεσεῖται κυριαρχήσεως, ὃ καὶ μικρὸν συμβέβηκεν ὕστερον. θανάτῳ γὰρ τὸν ἐξ ἀνθρώπων ἐξείλετο. περὶ δὲ θέρειον ὥραν τὸν Ἴστρον διαβάντες οἱ Οὖννοι, τὴν τε Βρανίτζοβαν ἐξεπόρθησαν, κατερείψαντες τὰ τείχη, καὶ τοὺς λίθους μετενεγκάμενοι εἰς τὸ Ζεύγμινον, καὶ τὴν Σαρδικὴν ἐληΐσαντο, τὰς ἐπὶ φιλίᾳ τῇ πρότερον ὁμολογίας ἀποσεισάμενοί τε καὶ διαξάναντες. ἦν δὲ ἡ μὲν ἐνδόμυχος αἰτία ταυτηνὶ τῆς διαφορᾶς, τὸ τὸν Ἀλμούζην παρὰ βασιλέα ἐλθεῖν, καὶ προσδεχθῆναι παρ' αὐτοῦ ἀσμενέστατα, κασίγνητον ὄντα Στεφάνου τοῦ τῶν Οὔννων κατάρχοντος· ἡ δ' εὐπρόσωπός τε ἅμα καὶ πρόδηλος ἀφορμὴ, τὸ τοὺς οἰκήτορας Βρανιτζόβης ληστρικῶς ἐπιτίθεσθαι τοῖς παραβάλλουσιν ἐκεῖσε Οὔννοις κατ' ἐμπορείαν, καὶ δρᾶν ἐπ' αὐτοῖς τὰ χείριστα, ἅτε δ' ἀπροόπτως τοῦ κακοῦ τοῦδε ξυνενεχθέντος. τότε μὲν τῇ κατὰ τὸν

tē traductā, in Nicomediensi prouincia vberrimis agris assignatis collocauit. Ita captiui populi partē in legiones retulit, partē tributariā fecit. Suscepit hic Imperator filios: quorum natu maximo Alexio purpurę ius, & purpureos calceos dedit. & cū à populo Roman. Imp. salutaret, vnà secum proclamari passus est, proximū ab hoc Andronicū, & Isaaciū tertiū, ac natu minimum Manuelē Sebasto cratorica dignitate ornauit. Aiunt eum in somnis vidisse, filiū Alexiū recēs coronatū leoni insidere, quē auribus habenarum vice moderaretur: cū alioqui nihil haberet, ad domandā belluam accōmodatū. Cuius visi hæc significatio erat: puerū Imperio titulo tenus & nomine absque re potiturū, regia verò potestate orbatū iri. id quod paulo pòst accidit, eo morte sublato. Sub æstatē Hūni, superato Istro, & Branizobā vastarunt: & mœnibus dirutis, saxa Zeugminū transtulerūt: & Sardicā spoliarūt, spreto & rupto fœdere. Huius controuersiæ occulta & vera causa fuit, quòd Almuzen Stephani Hunnorū principis fratrē ad se profugū Imperator libentissimè susceperat. Id verò prætexebatur, & palā obiiciebatur, quòd Branisobani Hunnorū mercatores spoliarent, & pessimè tractarent. Quod malū cū præter expectationem ingruisset,

Et subacti hostes ita frenā di vt denuo calcitrare nequeant.

Ioannis Comneni in filios paternus affectus.

De Alexio, somnium patris.

Hunnicum bellum. Latrocinia non repressa populos ad arma capienda impellūt.

Principiis maturè obstandum.

Et valido exercitu validi hostes (vt malo modo durus cune' adhibetur) sunt oppugnandi.

Imperator prudenti consilio Philippopoli se tenuit, Hunnis inde pulsis. Succedenti verò tempore ad instructionem suorum & vltionem hostium vsus, copias coegit, & naues expeditas comparauit: iisque per Pontum in Istrum traiectis, terra & aqua aduersarios est adortus. Fluuio triremi Imperatoria traiecto, & exercitu in aduersa ripa exposito, colluuiem barbarorum equestri pugna & hastarũ acie profligauit: & in hostili agro maiore quàm prius vnquam tolerantia commoratus.

Munitisque locis spoliandi.

Francochorio potitus est, fertilissima terræ Hunnicæ parte, quæ decliuis in patẽtes campos intra Saum & Istrum fluuios extenditur: & Zeguminum deditione cœpit, & ipsum Chramum aggressus, maxima præda potitus est.

Vt pacẽ quęrere & oblatam amplecti.

Ac post alias dimicationes, pace cum hac gente facta, & vtiliter firmata, cæterisque barbaris, qui Romanis versus Occidentem finitimi sunt, vel inuitis in amicitiã suam pertractis:

Victorisque amicitiã gaudere velint.

cùm toties prosperè pugnasset, etiam remotiores gentes quocunque modo subigendas censuit, easque potissimùm, quæ Constantinopolim mercaturæ & quæstus gratia appellerent. Itaque maritimam Italiam sibi cõciliauit, quæ plenis velis in vrbem imperatricem vehebatur. Ita gentibus Occidentalibus pacatis, traducto in Orientẽ exercitu, Persarmenios, qui Castamonem tenebãt, aggredi instituit. Igitur per Bithyniam & Paphlagoniã prouincias eò proficiscitur: &

Finitimis populis pacatis remotiores, si necesse est aggredere.

Φιλιππούπολιν ἐνδημίᾳ τὰ τῆς προμηθείας βασιλεὺς ἐπεμέτρησεν. Οὔννους ἐκεῖθεν μεταναστὰς θέμενος. τῷ δ' ἐπιόντι καιρῷ πρὸς παρασκευὴν τῶν οἰκείων, καὶ ἄμυναν τῶν πολεμίων χρησάμενος, τὰς δυνάμεις συνήθροισε, καὶ νῆας ταχυναυτούσας ἡτοίμασε, καὶ ταύτας ἐς τὸν Ἴστρον διὰ τοῦ Πόντου κατακολπίσας, ὑδραῖος ὁμοῦ καὶ χερσαῖος τοῖς ἀντιπάλοις ἐφίσταται. διελθὼν δὲ τὸν ποταμὸν μετὰ τῆς στρατηγίδος τριήρους, καὶ τὸ στρατὸν καταστησάμενος ἐς τὸ πέραν, ἱππομαχίᾳ καὶ δοράτων ἀγκοινήσει τὸ συνελθὸν οὐννικὸν διεσκέδασε. χρονίσας δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ, καὶ καρτερικώτατος φανεὶς ἑαυτοῦ; τοῦτε Φραγγοχωρίου ἐκράτησεν, ὅπερ ἐστὶ τῆς τῶν Οὔννων γῆς τὸ πιότατον, ἐς πεδία ὑπτιάζον ἱππήλατα μεταξὺ τῶν ποταμῶν Σαύβου καὶ Ἴστρου ἀναπεπταμένον. καὶ τὸ Ζεύγμινον παρεστήσατο. καὶ κατ' αὐτὸν ἐλάσας τὸν Χράμον, λείαν πλείστην περιεβάλετο· ἔπειτα καὶ τούτῳ τῷ γένει μεθ' ἑτέρας συμπλοκὰς ἀραξάμενος, τά τε πρὸς εἰρήνην εὖ διαθέμενος, καὶ τὸ λοιπὸν βαρβαρικὸν, ὅσον καθ' ἑσπέραν ῥωμαίοις ἄγχουρον, εἰς φιλίαν ἄκον ὑπαγαγόμενος· ἐν οἷς πολλάκις εὐδρόμησε κατὰ τὸν πόλεμον, δεῖν ᾠήθη καὶ τὰ ὑπερόρια φῦλα, καθ' ὃν ἂν καὶ δύναιτο τρόπον, ὑποποιήσασθαι, καὶ τούτων μάλιστα ὁπόσα τῇ ἐμπορείᾳ καὶ ἀγυρτείᾳ προσκείμενα, μετὰ πλοίων ἐς τὴν Κωνσταντίνου καταίρουσιν. ἤκουε καὶ εἶχεν οἰκειωσάμενος τὴν παράλιον Ἰταλίαν, ὅλα λαίφη διαπετῶσαν ἐς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. ἠρεμησάντων δ' οὕτως τῶν καθ' ἑσπέραν γενῶν, ἐς τὴν ἕω διαβιβάσας τὸ στράτευμα, τοῖς τὴν Κασταμόνα κατέχουσι Περσαρμενίοις ἐπιθέσθαι ἔγνωκεν. ὅθεν διὰ τῶν τῶν Βιθυνῶν καὶ Παφλαγόνων ἐπαρχίας ἐλάσας, ἐκεῖ-

σε

τε παραγίνεται. καὶ κλίμαξιν ὅτι πλείσταις χρησάμενος, καὶ κύκλῳ περιστήσας τὰς ἑλεπόλεις, αὐτῆς τε τῆς κασταμόνος κρατεῖ, καὶ τὸν ταύτης σατραπεύοντα Περσαρμένιον, ἀπειπόντα περὶ τῶν ὅλων, φυγάδα δείκνυσιν. οὐκ ὀλίγον δὲ πλῆθος Περσῶν ἐκεῖθεν ἀπαγαγὼν αἰχμάλωτον, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε· τὰ ἐπινίκια καὶ κηρύξας ἐπὶ τοῖς τροπαίοις τούτοις θρίαμβον, ἅρμα διειλημμένον ἀργύρῳ παγῆναι προσετέταχε· καὶ ἦν τὸ ἅρμα θαυμάσιον ὄψει γενόμενον, καὶ λίθοι τῶν μὴ πάνυ τιμαλφῶν ἐνιαχοῦ αὐτὸ ἠγλάιζον. ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἡ πρόοδος ὥριστο, ἅπας περίπλεως ταῖς ἀγυιαῖς κατηγλαΐζε χρυσοϋφέσι τε καὶ περιπορφύροις. οὐδὲ τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἀπῆν ἐκεῖθεν εἰκάσματα, ὁπόσα ἱστουργικὴ χεὶρ ἐπὶ πέπλοις ἐνετυπώσατο, ἃ καὶ εἴρηκεν ἄν τις ἔμψυχα, οὐκ ἐνυφαντά. ἦν δὲ τοῦ ἀγασθῆναι ἄξια καὶ τὰ περὶ τὴν παρ' ὁδὸν ἑκατέρωθεν πρὸς ὑποδοχὴν τῶν θεωμένων διὰ ξύλων πήγματα καὶ ἴκρια. χῶρος δὲ τῆς πόλεως ἦν, ὃς οὕτως διεσκεύαστο, ὁ διήκων ἐκ τῶν ἑώων πυλῶν τῆς πόλεως, ἐς αὐτὸ τὸ μέγα παλάτιον, καὶ ἐπὶ τὸ μὲν τέθριππον συζευκτὲς, καὶ εἷλκον τοῦτο πίσυρες ἵπποι καλλίτριχες χιόνος λευκότεροι. ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν τοῦ ἅρματος ἐπίβασιν παρεικώς, τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα τούτῳ ἐπανεβίβασεν, ἐφ' ᾗ καὶ ἦν γεγηθώς, καὶ τὴν ψυχὴν ἐκλείπων αὐτήν, καὶ τὰς νίκας ὡς συστρατηγέτιδι ἀμάχῳ ἐπιγραφόμενος, καὶ δοὺς ἄγειν τὰ χαλινὰ τοῖς παρ' ἐκείνῳ δυναμένοις τὰ μέγιστα, καὶ τοῖς ἐκ γένους ἐγγίζουσιν ἀμφιπονεῖσθαι τὸ ἅρμα ἐνδούς. προῄει δὲ αὐτὸς σταυρικὸν σημεῖον ἐπαγόμενος, καὶ ποσὶ τὴν πορείαν ποιούμενος· καὶ τὸν ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας παρωνυμούμενον ναὸν εἰσιών, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κατορθουμένοις ἀνθομολόγησιν κυρίῳ τῷ Θεῷ ἀπονείμας, τοῦ λεὼ παντὸς ἐνώπιον, τοῖς ἀρχείοις οὕτως παρέβαλεν. οὐ πολλοῦ δὲ διαλιπόντος

ſcalis plurimis adhibitis, machiniſque circumpoſitis, vrbe potitur, & Perſarmenium ſatrapam rebus deſperatis cedere cogit. nec exigua Perſarũ multitudine abducta, Byzantium reuerſus, triumphum indicit: & currum argento interpunctum compingi iubet, opus admirabile, & gemmis alicubi non precioſiſſimis ornatum. Quum dies ſupplicationis adeſſet, omnis generis tapetes auro & purpura intertexti vicos exornabant: nec deerant Chriſti & ſanctorum effigies in iis ad viuum expreſſæ. Erant & tabulata vtrinque propter ſpectatores ſtructa, digna admiratione. Fuit autem is locus vrbis ſic iuſtructus, qui ab Orientali porta vſque ad magnũ palatium pertinet. Quadrigæ à quatuor equis, niue candidioribus trahebantur. Imperator verò non conſcendit, ſed Dei genitricis imaginem in eo collocauit: ob quã lætitia exultabat, & animo penè linquebatur: cui victorias, vt collegæ Imperij inuictæ, acceptas ferebat. Habenas viris potentiſſimis moderandas, & cognatis ſuis currum curandum dedit: ipſe crucem manu geſtans, pedes anteceſſit. & Dei ſapientiæ templum ingreſſus, atque in conſpectu omnis populi ob ſucceſſus gratiis Deo actis, in palatium abiit. Quum non diutius fuiſ-

De victoria triumphus.

Et dies ſupplicatiõis, vt tempora illa ferebant.

Imago virginis in curru imperatorio collocata.

Soli Deo exercituũ domino, gloria.

Ideo gratiæ etiam Deo actæ.

fet domi, quàm vt & ipſe à ſubditis cerneretur, & theatris oblectaretur, & milites poſt diuturnam militiam lares tandem ſuos ſalutarent,

Nec cura belli depoſita.

& equos recrearent, & haſtas exacuerent: denuò contra Caſtamonem mouit. Nam Taniſmanius Perſarmenius, qui

Propter imminentẽ hoſtium potentiam.

Cappadocia tum potiebatur, vrbem cum maioribus copiis adortus, expugnarat, & præſidiarios milites trucidarat. Imperator eò profectus, Taniſmanium mortuum inuenit, & Muchumetum quendam vrbi præeſſe, cui cum Iconij

Quorum primario duce ſublato, ſuperſtites diſſidentes Comnenus cõmittere ſtudet, prudenter quidem, ſed non ſatis feliciter.

præſide Maſuto inimicitiæ intercedebant. Itaque rei ſuæ ſtabiliendæ occaſionem nactus, cum Maſuto pacem facit: acceptisque ab eo auxiliis, Muchumetum inuadit. Qui quum ſe duobus exercitibus imparem fore cerneret, cum populari ſuo Maſuto de reconciliatione agit, eamque impetrat, cum aliis rationibus, tum eam potiſſimùm, quòd iſta ad Romanos defectione rem Perſicam afflicturus eſſet, niſi in gratiam

Nam ex ducum reconciliatione, noua creantur Comneno negotia.

redirent. Ita Maſuto perſuadet, vt ſocietate Imperatoris repudiata, ſecum faceret. Quo paulo pòſt facto, Sultani auxiliis Perſicis noctu digreſſis, parum ſucceſſit Romanis ea expeditio. Caſtris igitur in id oppidum tranſlatis, quod ipſe ad Rhyndacum fluuium ſtruxerat, Muchumetum maiore impetu adortus, Caſtamone recuperata, ne Gangra quidem abſtinuit vna ex maximis & illuſtriſſimis Ponti vr-

καιρῷ, ἀλλ' ὥστε καὶ αὐτὸν ἐποφθῆναι τοῖς ὑπηκόοις, καὶ θεάτροις διαχυθῆναι, προσειπεῖν δὲ καὶ τὸν στρατιώτην τὰ οἴκοι χρόνιον, καὶ διαναπαῦσαι τὴν ἵππον, καὶ τὴν λόγχην ἀκέσασθαι, αὖθις κατὰ Κασταμόνος ἐστράτευσεν. ὁ γὰρ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τῆς Καππαδοκῶν χώρας κρατῶν Περσαρμένιος Τανισμάνιος, μετ' ἰσχύος μείζονος ἐπιὼν, τειχομαχίᾳ τὴν πόλιν εἷλε, καὶ τῷ ξίφει κατὰ τῶν φυλάκων ῥωμαίων ἐχώρησεν. ὁ βασιλεὺς τοίνυν ἐκεῖσε παραγενόμενος, τὸν μὲν Τανισμάνιον ἐξ ἀνθρώπων εὗρε γεγενημένον· Μαχούμετ δέ τινα τὴν Κασταμόνα διέποντα, διάφορον τῷ τῆς Ἰκονίου πόλεως ἀρχηγῷ Μασούτ. συμφόρῳ γοῦν τῷ καιρῷ πρὸς σύναρσιν τῶν κατ' αὐτὸν πραγμάτων ὁ βασιλεὺς χρώμενος, σπένδεται τῷ Μασούτ· καὶ συμμαχίαν εἰληφὼς ἐκεῖθεν, ἔπεισι τῷ Μαχούμετ. ὁ δὲ πρὸς ἀμφίστομον στράτευμα οὐκ οἴῳ ἑαυτὸν εἰδὼς ἀξιόμαχον, ὕπεισι τὸν ὁμόφυλον Μασούτ, καὶ καταλύσας τὴν ἔχθραν, ἄλλοις τε πολλοῖς οἷς ἐκείνῳ διὰ γραμμάτων ἐσήμανεν, ἀλλὰ δὴ καὶ τῷ εἰπεῖν, ὡς προσρυεὶς τῷ βασιλεῖ ῥωμαίων, εἰ μὴ καταλλαγείη αὐτῷ, κακῶς διάθοιτο τὰ Περσῶν, πείθει τὸν Ἰκονίου Μασούτ ἀποσχέσθαι μὲν βασιλέως, ἐκείνῳ δὲ προσρέψαι, καὶ λῦσαι τὴν συμμαχίαν. οὗ μετὰ βραχὺ συμβάντος, καὶ νυκτὸς οἰχομένων τῶν τῷ βασιλεῖ παρὰ τοῦ Σουλτὰν ἐκπεμφθέντων ἐπικούρων Περσῶν, οὐκ εὔοδα τὸ ἐκ τοῦδε Ῥωμαίοις τὰ τῆς προκειμένης στρατείας γεγόνασιν. ὅθεν ἀναχασάμενος ἐκεῖθεν, καὶ κατὰ τὸ πόλισμα στρατοπεδευσάμενος, ὃ περὶ τὸν Ῥύνδακον ποταμὸν αὐτὸς ἐδείματο, αὖ πάλιν τῆς κατὰ τοῦ Μαχούμετ ἀκμαιότερον ἥψατο, καὶ Ῥωμαίοις ἐπανασωσάμενος Κασταμόνα, οὐδὲ τῆς Γάγγρας ἀπείχετο. μία δέ ἐστιν αὕτη τῶν περιφανῶν καὶ μεγί-

στων

στων ποντικῶν πόλεων, οὔπω πρὸ πολλοῦ Πέρσαις καθυποκύψασα.

6 Ταύτῃ τοι καὶ νόμῳ πολέμου τὰ περὶ τὴν πόλιν ταύτην ὑπαγόμενος πρότερον, ἔπειτα ἐπ' αὐτὴν χάρακα ἔβαλε. τοῦ δ' ἐντὸς περσικοῦ μηδὲν μέτριον φρονοῦντος, ἢ καθ' ὁμολογίαν τε καὶ σπονδὰς τῷ βασιλεῖ συγχωροῦντος τὴν εἴσοδον· τὸ τεῖχος ὁ στρατὸς περιβάλλει, εἶτα τειχομαχίαις χρησάμενος, ᾗπερ ἦν ἐπίμαχος ὁ περίβολος, συνεχῶς ἔτυπτε τοῦτον· μὴ προχωροῦντος δὲ τοῦ ἔργου διὰ τὴν τῶν ἐπάλξεων ὀχυρότητα, καὶ τὸ ἐπὶ πολὺ ἐνθύμως μάχεσθαι τοὺς ἐνόντας· βάλλειν τὰ τείχη παρεὶς, κατὰ τῶν οἰκιῶν ἔγνωκε διασφενδονᾶν τοὺς λίθους, προφαινομένων ἐκ τῶν ἔξωθεν κολωνῶν ἐφ' ὧν Ῥωμαῖοι κατεστρατοπεδεύοντο. οἱ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν μηχανῶν λίθους στρογγύλους καὶ κούφους διὰ τὸ εὐσύνοπτον ἐς ὅτι πορρωτάτω διαφιέντες, ὡς δοκεῖν ἵπτασθαι τούτους οὐ μὴν ἀπὸ μηχανημάτων ἵεσθαι, τοὺς δόμους κατέσειον. οἱ δὲ ἐπὶ γόνυ κλινόμενοι καὶ τοὺς ὀρόφους διαλυόμενοι, τὸ ἐνοικοῦν πλῆθος κατέσειον, ὡς ἐντεῦθεν εἶναι καὶ τὴν ἐν ταῖς ἀμφόδοις ἐπισφαλῆ πάροδον, καὶ τὸ ἔνδον ἡσυχῇ καθῆσθαι πάντῃ ἀσύμφορον. διὰ ταῦτα τοίνυν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως προσεδρείαν, οὐχ ἥκιστα τὴν ἐπὶ μαλακῷ θανάτῳ ἐξ ἀνθρώπων ἀφαίρεσιν τοῦ τῆς Γάγγρας ἐπιστατοῦντος Τανισμανίου, ἑαυτοὺς καὶ τὴν πόλιν τῷ αὐτοκράτορι ἐνεχείρισαν. ὁ δὲ αὐτὴν εἰσιὼν, καὶ τὸ πολὺ τῶν Περσῶν ἐκεῖθεν ἀπαγαγὼν, καὶ δισχιλίους ὁπλίτας Ῥωμαίους φρουροὺς τῇ Γάγγρᾳ ἐγκαταστήσας, τὴν βασιλεύουσαν εἴσεισι. πλὴν οὐ δὲ ταυτηνὶ τὴν πόλιν ἐφ' ἡλίοις ἡ Κωνσταντίνου μακροῖς ἔβλεψεν ὑπ' αὐτὴν κληρουμένην, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐνταττομένην ὑπηκόοις πόλεσιν· ἀλλ' ἐπιβρίσαν τὸ περσικὸν μεῖζον τοῦ προτέρου, καὶ λίαν ἐπικρατέστερον, καὶ βαλὸν χάρακα, λιμῷ παρεστήσατο, ἄλλοις κἀρείοις ἐπισπωμένου τοῦ βασιλέως, καὶ τούτοις τὸν νοῦν προσέχοντος. τὸ δ'

bibus, quæ non ita pridem à Persis subacta fuerat. 18.

6 Ibi cum more belli suburbana omnia subegisset ipsam vrbem operibus cinxit. Cùm autem Persæ qui intus erant, elati animis, Imperatori vrbis aditu nulla pactione cederent, milites eam corona circundant: mœnia quà oppugnari poterant, arietibus continenter percutiunt. Sed cum ea re ob propugnaculorum robur, & hostium pertinaciam parum proficeret Imperator: omissis mœnibus, saxa in ædes, quæ è collibus, in quibus castra erant, conspiciebantur, iaculari instituit. Qui igitur machinis præerãt, lapides rotundos & leues, ob patentem prospectum, quã lõgissimè eiaculantes, vt volitare, non è machinis excuti viderẽtur, domos quassabant: quæ tectis confractis prostratæ habitatores opprimebant. Ita neq; per vicos trãsire tutũ erat, & domi se cõtinere periculosius. His de causis igitur obsidionis pertæsi ciues, ac vel in primis Tanismanij obitu Gãgre præsidis cõsternati, semetipsos & vrbem Imperatori dediderũt. Qui ingressus, multisq; Persis abductis, & duobus millib. Romanorũ in vrbe collocatis, Byzãtiũ reuertitur. Sed nec hãc vrbẽ Romani diu tenuerunt. Nã Persæ lõgè maioribus & fortioribus copijs reuersi, eã & operibus & fame domuerũt, Imperatore aliis rebus grauibus occupato & intento. Post hæc ex-

Magnus animus autẽ in arduis vires colligit.

Et omnia tẽtat vt resistẽtes expugnet.

Id machinis præfectorum operâ obtinet.

Vnde potentissimæ ciuitatis deditio.

Deditionis autẽ fructus nullus propter alias occupationes: nec enim immensæ sunt pincipũ manus.

peditionẽ in Ciliciã denũtiauit Lebunæ, Armeniæ regis vlciſcendi cauſa qui præter alia Romana oppida ſubacta, etiã Seleuciæ imminebat. Igitur & veterano milite cõuocato, & nouis delectibus habitis, & iuſto cõmeatu ad diuturnam expeditionem præparato, Ciliciæ portis citra pugnam ſuperatis, Adanam occupat, & Tarſo potitur. Sed præ animi alacritate his non contentus, pro tota Armenia pugnat: & caſtellis opportuniſſimis quibuſq; partim deditione, partim vi captis, tota prouincia potitur. Agreſſus autem inter cætera caſtellum quoddã præruptũ, nomine Bacã: cum hoſtes non ſupplices manus protenderent, nec pacificationem vllam admitterẽt, toto exercitu circũpoſito, & operibus excitatis, ſe negauit inde diſceſſurum, niſi capto oppido, etiamſi in obſidione caneſcendum, & niuiũ procellis ſępius albeſcẽdum eſſet. Interim obſeſſos admonens, quantis beneficiis afficiendi eſſent, ſi munitione ſibi cederent: & quã peſſimè tractandi, ſi belli more capti, exercitũ intra mœnia viderẽt. Sed hęc aſpidibus canebantur aures de induſtria obturantibus, ne Magi incantationem audirent, neque aliud niſi Æthiopem lauare eum apparebat. Nam & ij qui eum locũ defendebant, omnes ad certamen parati erant. & Conſtantinus quidam Armenius nobiliſſimus, promptitudine manuum vulgò præſtantior,

Princeps magnanim⁹ qui cedere neſcit.

Nec in mediocri acquieſcit victoria.

Sed munitura loca intrepidè adoritur.

Et in horum obſidiõe cõſtanter perſeuerat.

Obſeſſis minas intentãs.

Mos munito loco obſeſſorum.

ἀπὸ τῶν δὲ κατὰ τὴν Κιλίκων στρατείαν ἐκήρυξε, τὴν Λεβούνην, ὃς Ἀρμενίας ἦρχε, μετεποθῶν, ὡς ἄλλα τε κατήκοα Ῥωμαίοις πολίσματα χειρωσάμενος, ἀλλὰ δὴ καὶ Σελευκείας ἐπιβῆναι πειρώμενος. ἀγηοχὼς τοίνυν τὰς οὔσας δυνάμεις, καὶ νεαλεῖς ἄλλας αὐταῖς προσθέμενος, καὶ τὰ ἐφόδια ἱκανὰ πρὸς χρονίαν ἐκδημίαν ἐνθέμενος, ταῖς Κιλικίαις πύλαις ἐφίσταται καὶ ταύτας ἀμοχεὶ παρελθὼν, Ἀδάνης ἐπέβη, καὶ κρατεῖ τῆς Ταρσοῦ. οὐ μέχρι δὲ τούτου περιγράψας τὸ πρόθυμον, περὶ τῆς ὅλης Ἀρμενίας διαγωνίζεται. ὅθεν τῇ μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος τὰ τῶν φρουρίων ἐπικαιρότατα, τῇ δὲ διὰ μάχης αὐτὰ ὑπαγόμενον, ἐγκρατὴς ἁπάσης τῆς χώρας γίνεται. ἐπιστὰς δὲ σὺν ἄλλοις καὶ ἀποτόμῳ τινὶ ἐρύματι ὅπερ Βακὰ ὀνομάζεται, ἐπεὶ μὴ χεῖρας προὔτεινον αὐτῷ οἱ ἐντὸς, οὔτε μὴν προὐχώρουν εἰς εἰρηναίας ξυμβάσεις, διαλαμβάνει τοῦτο παντὶ τῷ στρατεύματι, βαλὼν χάρακα, μὴ ἂν ἐκεῖθεν ἀπάραι τὸ παράπαν ἰσχυριζόμενον, εἰ μὴ τοῦ πολίσματος ἐγκρατὴς ὀφθήσεται, κἂν εἰ πολιωθῆναι οἱ ξυμβαίη τῇ προσεδρείᾳ τὴν κεφαλὴν, καὶ ταῖς χιόνων παλυνθῆναι πολλάκις καταφοραῖς· εἰς νοῦν ἄγων ἅμα τοῖς πολιορκουμένοις, ὅσα μὲν πάθοιεν εὖ παρ' αὐτοῦ, ὑπενδόντες καὶ ἐκστάντες αὐτῷ τοῦ ἐρύματος· οἵοις δ' αὖ χειρίστοις ὑποβληθεῖεν, πολέμου νόμῳ ἑαλωκότες, καὶ τὴν στρατιὰν ἰδόντες εἰσρυεῖσαν ἔνδοθεν. ἦν δ' ἀσπίσι ταῦτα ἐπᾴδων ἑκοντὶ κωφευούσαις πρὸς τὰ ὑποψαλλόμενα παρὰ σοφοῦ φαρμακοῦ, καὶ σμήχων ἄντικρυς διηλέγχετο τὸν Αἰθίοπα. οἱ γὰρ τοῦ φρουρίου Βακὰ τὴν ἐπιστασίαν πεπιστευμένοι, καὶ πάντες μὲν ἀκαταπλήκτως εἶχον πρὸς τὸν ἀγῶνα. Κωνσταντῖνος δέ τις μάλιστα, τῶν τῶν Ἀρμενίων γένους τὰ πρῶτα κληρούμενος, καὶ τῶν πολλῶν ὑπερφέρων

χειρὸς γενναιότητι. οὐ γὰρ μόνον τὸ ἐνοικοῦν πλῆθος ἐπισυνίστη καὶ διανίστη πρὸς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς τοῦ φρουρίου πολλάκις περιπτανόμενος, κἀπὶ τοῦ γηλόφου μεθ' ὅπλων ἱστάμενος· ἐφ' οὗπερ ἡ μὲν φύσις τὴν πέτραν ἀνέδωκεν, ἡ δὲ τέχνη τείχεσιν αὐτὴν περιέβαλε καὶ ἐκράτυνεν, ὕβρεσι τὸν βασιλέα ἑλληνίδι ἔπλυνε γλώττῃ, ἔς τε τὴν ἄκοιτιν καὶ τὰς θυγατέρας ὁ στόμαργος ἐρεσχελῶν καὶ λόγους ἀπρεπεῖς ἀφιείς. ὁ βασιλεὺς μὲν οὖν συλλαβεῖν τὸν αἰσχρορρήμονα βάρβαρον, καὶ δίκας λαβεῖν ἐξ ἐκείνου ἐγλίχετο. ὁ δὲ τῇ σφετέρᾳ πεποιθὼς ῥώμῃ, καὶ μέγα τῷ δραστηρίῳ κατακομπάζων τῆς φύσεως, ἔτι καὶ τὴν βασιλέως κατεμωκᾶτο παράταξιν, καὶ προὐκαλεῖτο ἀναίδην τὸν ἐπιλέγδην ἐκείνῳ συμπλακησόμενον. ἀμέλει καὶ βασιλεὺς ἐπιτάττει τοῖς ταξιάρχαις ἐκ τῶν αὐτίκα τῶν ἀλκίμων τινὰ στρατιωτῶν ἀντιτάξαι τῷ Ἀρμενίῳ ἀντίμαχον ἀξιόμαχον. ὡς οὖν Εὐστράτιός τις ἐκ τοῦ τῶν Μακεδόνων ἐπεκρίθη τάγματος, ἀσπὶς αὐτῷ δὲ ἐς ἀνδρόμηκες κατιοῦσα δίδοται, καὶ σπάθη νεόσμηκτος ἐγχειρίζεται. οὕτω δὴ ὁπλισθεὶς Εὐστράτιος, ἀφίσταται μὲν τῶν Ῥωμαϊκῶν ἰλῶν, περὶ δὲ τοῦ γηλόφου τὰ κράσπεδα ἐπιστὰς ὑποκαταβῆναι βραχὺ τὸν ἀρμένιον προὐκαλεῖτο, ὅπως ἐν ἰσοπέδῳ διαγωνίσωνται, εἴπερ ἀληθῶς τὴν μοναθλίαν αἱρεῖται, καὶ μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἐμπληξίας ἰὼν, εἰκῇ πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο σοβαρεύεται. ὕβριν τοίνυν οἰκείαν ὁ Κωνσταντῖνος τὰ τοῦ Μακεδόνος ἡγησάμενος ῥήματα, ὡς καταιβάτης πρηστὴρ, ἢ δορκὰς ὀρεσίτροφος θάμνων διαλλομένη, τῷ Εὐστρατίῳ προσρήγνυται, οὕτω μὲν τηλίκος τὸ τοῦ σώματος μέγεθος ὢν, οὕτω δὲ θαρσαλέος πολεμιστὴς, ἀσπίδα περιβεβλημένος ἴσην πάντοθεν καὶ λευ-

ciues non modò instruebat, & ad Romanum bellum concitabat: sed & ipse sæpe ex castello prospectans, & armatus in tumulo stans, quem natura rupe, ars mœnibus circundatam firmarat: Græca voce dicteria in Imperatorem iaciebat, & vxorem eius ac filias oris impotentis homo obscœnis verbis deridebat. Itaque petulantem Barbarum comprehendere Imperator, & multare cupiebat. At ille viribus fretus, & naturæ suæ robur iactitans, Imperatoris aciem subsannabat, & ad singulare certamen aliquem ab exercitu delectum prouocabat. Sed & Imperator statim tribunis mandat, vt fortem aliquem militem, qui Armenio par esse queat, deligant. Eustratius igitur ex Macedonica legione delectus, scutum viri longitudine accipit, & ensem recens acutum. Sic armatus è castris ad radicem collis abit: & Armenium hortatur, vt nonnihil descendat, quò in æquo campo pugnent, si omnino duellum appetat: & non, præter alia furiosa dicta, istud etiam temerè effutiat. Quæ verba Constantinus sibi probro esse ratus, fulguris instar nubibus emicantis, aut montanæ capreæ è fruticibus exilientis, Eustratium aggreditur, bellator & ingenti corpore, & animo confidenti, albo clypeo munitus, vndique æquali, cuius vmboni crux insculpta erat: & gladium dex-

Petulantia militaris irã principis accendit.

Audax audaciorẽ nactus est.

Superbia nihil non audet.

Mira Eustratij confidentia.

tra gerens, clypeum Macedonis & recta & ex obliquo ferire non desistebat, insana temeritate incitatus: & subinde expectabatur magno malo virum affecturus. Imperator verò in Macedone spem adeò nullam habebat, vt eum euasurum esse clara voce negaret. Quamuis autem Constantinus tanto impetu Eustratiũ vrgeret: tamen eundem Romani acclamationibus confirmabant: & vt vicissim feriret hostem, admonebant. Is verò sæpe elata manu quasi percussurus, præter expectationem eandem retrahebat: haud secus ac si præstigiator quispiã dextram ab ictu auerteret, & ad facinus paratam reprimeret. Tandem ensem diu libratum ita in Constantini clypeum impegit, ingentem illum quidem & planè Hectoreum, vt medium dissecaret. Ad quod factum Romani cũ magna admiratione exclamarunt. Armenius verò clypeo præter spem nudatus, cùm non ampliùs in planicie manere posset, fuga salutem quęsiuit: & vt in capitis periculo, magna cum festinatione in tumulum se recepit. Deinceps verò suo loco manens, neque Romanos contempsit, neque in Imperatorem & genus eius conuicia tanquam obscœnitatis suæ sagittas iecit. Macedo autem rogatus ab Imperatore, quo consilio manum sæpius sustulisset, quasi

Irritus Constantini impetus.

Eustratij magnanimitas.

Et validus ictus.

Vnde Constantini pauor atque fuga.

Et silẽtium.

Eustratij verò excelsus animus Comneno apertus.

κλῳ, χάραγμα σταυρικὸν περὶ τὸ μέσον ἔχουσαν. οὐκοῦν καὶ τὴν δεξιὰν ξιφηφοροῦσαν τονώσας, ἐπ' εὐθείας τε καὶ ἐγκαρσίως κατὰ τῆς ἀσπίδος πλήττων, οὐκ ἀνίει τὸν Μακεδόνα οἰστρώδει προπετείᾳ χρώμενος, καὶ ἦν ἀεὶ προσδόκιμος μέγα τι κακὸν τὸν ἄνδρα ἐργάσασθαι. καὶ βασιλεὺς παντάπασιν ἀπεγνώκει, μὴ μόνον τῶν χρηστοτέρων ἐλπίδων ὑποβουκολούμενος, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ τεθνάναι τὸν Μακεδόνα λαμπρῶς ἀπειπάμενος. καὶ τοιῷδε μὲν οὖν ὁρμήματι ῥοθίῳ τοῦ Κωνσταντίνου ἐπικειμένου, ὅμως τὸν Εὐστράτιον φωναῖς ὑπείληφον οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ ἀντιπλήττειν αὐτὸν ὑπεφώνουν. ὁ δὲ πολλάκις ἀνατείνας τὴν χεῖρα, καὶ δόκησιν παρασχόμενος ὡς πλήξειε τὸν ἀντίπαλον, ὑπεστέλλετο παρὰ δόξαν, οἷά τινος τελχῖνος τὴν δεξιὰν ἐκείνῳ τοῦ πλήττειν ἀπάγοντος, καὶ πρὸς τὸ δρᾶν ἐκτεινομένην ἐπέχοντος. ὀψὲ δέ ποτε μετὰ πολλὴν τοῦ ξίφους ταλάντευσιν, τὴν χεῖρα κατενεγκὼν ὁ Μακεδὼν, διχῇ τὸν Κωνσταντίνου θυρεὸν διαιρεῖ, χρήματι πέλωρον ὄντα καὶ ἀτεχνῶς ἑκτόρειον· πρὸς ὅπερ Ῥωμαῖοι μὲν ἐπηλάλαξαν μετὰ πλείστης δὴ τῆς ἐκπλήξεως. ὁ δ' Ἀρμένιος τὸ φυλακτήριον ὅπλον οὕτως ἀέλπτως ἀποβαλόμενος, μηκέτι μένειν ἐπὶ τοῦ μεταιχμίου δυνάμενος, ποσὶ τὴν σωτηρίαν ἐπρίατο, ἐπαναδραμὼν εἰς τὸ γήλοφον, ὡς τὸν περὶ ψυχῆς τρέχων σὺν ὀξυτέρῳ ὁρμήματι. τοῦ δὲ λοιποῦ κατὰ χώραν μένων, οὔτε Ῥωμαίων κατεφρυάττετο, οὔτε μὴν ἐς τὸν ἄνακτα καὶ τὸ γένος θρασυστομῶν σαπρολογίας ἵεναι προσέθετο βέλεμνα, ἐν τῷ τὰ χείλη τείνειν κατὰ νευρὰν καὶ τοὺς ὀδόντας ὡσεὶ τόξον διατιθέναι κέρασιν ἁρμοζόμενον. ἐρωτηθεὶς δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως ὁ Μακεδὼν, ὅ,τι δρῶν καὶ διανοούμενος, τὴν μὲν χεῖρα πολλάκις ἀνέτεινεν ὡς πλήξων τὸν ἀντιστάμενον

σώμενον, τὸ δὲ ξίφος ἅπαξ κατώσειε· σκοπὸν εἶναί οἱ διὰ μιᾶς, ἔφατο, τῆς ξίφους καταφορᾶς τήν ἀσπίδα καὶ τὸν αὐτὴν ἀνέχοντα διελεῖν Ἀρμένιον. ὡς δ' ἀτελὲς οὐκ εἶχε τὸ ἐννοούμενον, διὰ τὸ μὴ ἐν χερσὶ τὸν διάφορον τὸν θυρεὸν ἀνέχειν, ἀλλὰ προβεβλῆσθαι κατὰ πολὺ τοῦ σώματος ἀφεστῶτα, ἔγνω μὴ ἐλλινύειν διακενῆς, τοῦ δ' οὖν ὅπλου καὶ μάλα καθικέσθαι καιρίως, εἴθ' οὕτως μετελθεῖν τὸν πολέμιον ἄτερ ἀσπίδος γινόμενον. θαυμάσας τοίνυν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τούτοις ὁ βασιλεὺς δωρεαῖς μεγίσταις ἠμείψατο τὸν Εὐστράτιον.

7 Οὐ πολλαὶ δ' ἡμέραι παρίπτουσαν, καὶ ὑποκύπτει τῷ βασιλεῖ, καὶ βίᾳ ἐνδίδωσι, καὶ τοῦτο τὸ φρούριον, καὶ συλληφθεὶς ὁ Κωνσταντῖνος ἀπάγεται δορυάλωτος, σιδήρῳ τοὺς πόδας ἀσφαλισθείς. ἔπειτα δὲ καὶ ναῦς τριήρης τοῦτον εἰσδέξασθαι, κατενεχθέντα εἰς θάλασσαν· ἥ τις μετὰ μικρὸν τὰ ἀπόγεια λύσασα, ἤμελλε διακομίσαι τὸν δεσμώτην ἐς τὸ Βυζάντιον. τολμητίας δ' ὢν καὶ θερμουργὸς ὁ Ἀρμένιος, τοῖς φύλαξι νυκτὸς ἐπιθέμενος, πλείστους ὅσους διαχειρίζεται· καὶ τῶν δεσμῶν ἀνεθεὶς ὑπὸ τῶν συνόντων αὐτῷ θεραπόντων φυγὰς οἴχεται. ἀλλ' οὔπω νεωτέροις ἐπεφύη πράγμασι, καὶ συσχεθεὶς αὖθις, καταπροδίδοται βασιλεῖ. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βακᾶ μετ' ἐργωδίας ὁ βασιλεὺς ἐκονίσατο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Ἀνάβαρζαν πρότερον τὰ πλεῖστα ἐμόγησεν. ἡ γὰρ πόλις αὕτη καρτερὰ ἦν καὶ πολυάνθρωπος, ἐρυμνοῖς διειλημμέναι τείχεσι, καὶ πετρῶν ἀποτόμων ὕπερθεν ἵδρυται. τότε δὲ μᾶλλον ἀσφαλεστέρα γεγόνηται παρὰ τῶν εἰς αὐτὴν ὡς εἰς κρησφύγετον συνελθόντων, ἁπάντων ὄντων καταφράκτων καὶ κρατίστων, ἐπιτειχίσματα προσειληφυῖα, καὶ μηχαναῖς παντοίαις διαληφθεῖσα.

percussurus aduersarium, ac vnum duntaxat ictum intulisset: sibi propositum fuisse, respondit, vno ictu & clypeum & Armenium dissecare. quod quum ad exitum perducere non posset, quòd is clypeum corpori non applicatum, sed longiusculè remotum haberet: noluisse frustra digladiari, ac gestamen probè tetigisse, atque vtinam hostem inermē eodem modo tangere potuisset. Imperator hanc orationem admiratus, maximis donis Eustratium prosequutus est. *Qui fortissimum militē præmiis afficit.*

7 Paucis diebus pòst, eo quoque castello vi expugnato, Constantinus captiuus in compedibus abducitur. Deinde in triremem coniectus est, vt Byzantium perueheretur: quæ cum oram soluisset, homo audax & temerarius custodes noctu aggressus, plurimos occidit: & à suis famulis solutus, fuga elabitur. Sed priusquam nouis rebus studeret, comprehensus, & Imperatori proditus est. Neque verò Bacæ duntaxat expugnatio, sed priùs etiam Anabarzæ, plurimum difficultatis habuit. Nā ea vrbs frequentissimè habitatur: & in præruptis sita rupibus, robustis mœnibus cingitur. Tum verò magis etiam ab iis qui se eò tanquam in asylum contulerant, omnes cataphracti, & viri fortissimi, additis etiam propugnaculis, & omnis generis machinis fir

Constantini illius captiuitas.

Audax facinus.

Et altera deditio.

Anabarzæ expugnatio.

Difficilis ob præsidiarios fortissimos.

mata erat. Imperator igitur partem sui exercitus eò præmisit, quę Persicis cohortibus constabat, quas in Gangrę deditione cœperat, vt animos Armeniorum periclitaretur, ac planè cognosceret, * vtris studerent. Verùm hostes ad primum eorum conspectum ira inflammati: quasi verò statim perituri, ac ne primum quidem impetum suum toleraturi essent, portis apertis eruperunt. Quúmque ad manus ventum esset, eos in fugam coniectos longissimè per sequuntur. Sed quum paulo pòst Persæ conuersi, Romanis legionibus opem ferentibus, substitissent, mutata pugnæ facie, Armenij inuiti mœnibus includuntur. Mox etiam machinis admotis, rotundis saxis turres feriuntur. Cæterùm nec barbari cõquiescunt: quin & ipsi ex aduerso, productis machinis, grandia saxa ex pro pugnaculis in exercitum iaculantur, & ferramenta scintillantia vibrant: eáque parte Romanis omnino superiores principiò, plurimos lędebant. Deinde inopinato quodam & belluino impetu erumpentes, se inuicem cohortati, machinas, igne in storcas & pegmata, quibus tegebantur, ingesto, facilè cremant. Sequuntur cachinni hostium, hilares corporis agitationes, Romanorum crebra derisio, ludibria contra Imperatorem, nugæ longæ. Cùm pugna nonni-

Qui ad conspectum oppugnantium erumpunt.

Eosque coniiciunt in fugam, sed paulò post retrocedere coguntur.

Nec propterea conquiescunt.

Sed inopinato irrumpũt impetu.

Oppugnãtes fatigant & rident.

βασιλεὺς μὲν οὖν μέρος τῆς αὐτοῦ στρατιᾶς προέπεμψεν εἰς αὐτήν, καὶ τοῦτο Περσικοῖς κατειλεγμένον τέλεσιν, ὧν ἠυμοίρησε πρότερον, τὴν Γάγγραν παραστησάμενος· πεῖραν λαβεῖν ἐντεῦθεν τῆς τῶν Ἀρμενίων γνώμης βουλόμενος, καὶ ἀκριβῶς γνῶναι παρ' οἷς εἰσίν. οἱ δὲ καὶ πρὸς μόνην τὴν θέαν τούτων θυμῷ ὑπερζέσαντες ὡς ἀπολουμένων αὐτίκα, καὶ μηδὲ τὴν πρώτην αὐτῶν ὑποστησομένων ὁρμήν, τὰς πύλας ἀνακλίναντες, κατ' αὐτῶν ἐξερρύησαν, καὶ συμβολῆς γενομένης ἡττῶσί τε τούτους τὰ νῶτα στρέψαντας, καὶ ἐπὶ πλεῖστον καταδιώκουσι. συστάντων δὲ μετὰ βραχὺ τῶν φευγόντων Περσῶν ἐν τῷ τὴν ὄψιν μεταβαλεῖν, εἶτα καὶ Ῥωμαϊκῶν αὐτοῖς ἐπαρηξάντων ταγμάτων, ἡ μάχη παλίνστροφος γίνεται, καὶ ἄκοντες εἰς τὸ τεῖχος ἐγκλείονται οἱ Ἀρμένιοι. μικρῷ δὲ ὕστερον καὶ τοῖς τείχεσιν αἱ μηχαναὶ προσάγονται, καὶ οἱ λίθοι ἐκσφενδονῶνται σφαιροειδεῖς, καὶ τὰς βάρεις βάλλουσιν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ βάρβαρον ἐπὶ τούτοις ἔρημον ἦν, τῶν δ' ἐπάλξεων ἄνωθεν ἐξ ἀντιπάλου ἔστησαν καὶ αὐτὸ μηχανήματα, βάρη τε λίθων ἠκόντιζεν εἰς τὸ στράτευμα, καὶ σιδήρια σπινθηρακίζοντα ἐξετίνασσε, καὶ ἦν κατὰ τοῦτο Ῥωμαίων ὡς ἐπίπαν ἐπικρατέστερον· ὅθεν τὰ μὲν πρῶτα πλεῖστοι τῶν Ῥωμαίων ἐστένοντο· εἶτα καὶ εἰς παράλογον, ὡς εἰπεῖν, καὶ συνῳδὴ ὁρμὴν ὑποθήξαντες ἑαυτοὺς οἱ Ἀρμένιοι, ἐξιόντες καταπιμπρῶσι τὰς ἑλεπόλεις, δύφυᾶ πρὸς ἀφὴν δεξάμενοι τοῦ πυρὸς τὰ ἐκ δονάκων ἐπισυνθέματά τε καὶ πήγματα, ἃ πρὸς ἔρυμα τῶν μηχανῶν προετέτακτο. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις καγχασμοὶ τῶν ἀντιπάλων, καὶ βρασμοὶ σώματος πρὸς διάχυσιν, καὶ Ῥωμαίων παλίγγλωσσοι χλευασμοί, καὶ στομφασμοὶ κατὰ βασιλέως, καὶ λῆροι μακροί. ἀνοχῆς δὲ

γενομένης

γινομένης, καὶ τῆς μάχης ληξάσης ἐπὶ βραχὺ, τά τε πετροβόλα ἐπισκευάζονται πρὸς Ῥωμαίων ὄργανα, καὶ τὰ τούτων προτεθέντα παραπετάσματά τε καὶ ἱμαντώματα ἐκ πηλίνων πλίνθων συντίθενται, καὶ οὕτω τῇ ἑξῆς τὰ τείχη πάλιν ἐτύπτετο. ἀμέλει καὶ ὡς τὰ παρὰ τῶν Ἀρμενίων ἐκτιναςσόμενα φλογερὰ σιδήρια κατὰ μηδὲν τὰς μηχανὰς ἐλυμαίνοντο, εἰς κενὸν συνέβαινε χάζειν τὰ τῶν Ἀρμενίων διανοήματα, καὶ εἰς κοπετὸν μεταπίπτειν τὸν πρὶν τωθασμὸν καὶ κατάγελων. ὁ γὰρ σφενδονούμενος ἐκ τῶν ἔσωθεν μύδρος εἰ καὶ ἦν ἀντήρης πρὸς τὰς πληγὰς ἀνένδοτος, ἀλλ' οὖν ἐπεγχρίπτων τῷ μανῷ καὶ πλαδῶντι διακένῳ τε καὶ γηίνῳ, καὶ σομφώδει προβλήματι, ἄπρακτος ἠκοντίζετο. εἶχε μὲν γὰρ ὑποχαλᾶν τὸ βαλλόμενον. σβεννύμενος δ' οὖν ὅμως ἔδρα οὐδὲν ὧν ἕνεκα διηφίετο. ὅθεν κατὰ πολλὰ μέρη διαρραγέντος τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, εὐέφοδα τὰ ἔνδον γίνεται, καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ ὑποκλίνεται τῷ βασιλεῖ τὸ πρὶν ἀναιδὲς καὶ βρέμον τοῖς ὅπλοις μέγα πολέμιον, καὶ τὴν πόλιν Ἀναβαρζὰν ἀνάγκῃ μᾶλλον ἢ γνώμῃ αὐτῷ παραδίδωσιν, οὐκ ἐκ τοῦ παραχρῆμα δέ, ἀλλὰ μετὰ πεῖραν δευτέραν καὶ τὴν πολλάκις ἀντίταξιν, καὶ τὴν ἐς τὸ προσεχὲς ἕτερον τεῖχος ἀναχώρησιν, καὶ τὴν αὖθις ἐκ τοῦδε καθάπερ ἀπὸ τοῦ προτέρου μεθ' αἵματος ἔκκρουσίν τε καὶ ἀποσάλευσιν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ πέριξ ταυτησὶ τῆς πόλεως φρούρια μετελθὼν, ἐς τὴν κοίλην Συρίαν ἄπεισι, καὶ τὴν καλλίπολιν Ἀντιόχειαν εἰσιὼν, ἣν διείσιν Ὀρόντης καὶ περιβομβεῖ Ζέφυρος ἄνεμος, ὑπτίαις χερσὶ παρά τε τοῦ πρίγκιπος Ῥαιμούνδου καὶ τοῦ πλήθους παντὸς τῶν ἀστῶν προσδέχεται. ἐφ' ἱκαναῖς δ' ἡμέραις τῇ πόλει ἐνδιατρίψας, καὶ * λίζιον ἑαυτοῦ τὸν

hil quasi per inducias quieuisset, Romani tormenta reparant, eorúmque teguminibus è limo confectis, postridie mœnia denuò feriũt.

Non cessat, sed crescit oppugnatio.

Quum autem flagrantia illa ferramenta, quę Armenij iaculabantur, machinis nihil incommodarent, irriti conatus efficiebant, vt prior eorum risus & ludibria in luctum verterentur.

Et obsessorũ risus vertuntur in luctũ.

Massæ enim quæ ex vrbe librabantur, etsi concitatæ erant, & acriter feriebant: tamen quũ in tegumina illa rara, humida, lutea & laxa incidebant, erant irritæ: atque impetu remisso, & flamma extincta, nihil eorum faciebant, propter quæ mittebantur.

Irrita fit enim defensio.

Muro igitur vrbis in multis partibus perrupto, facilis in eã patuit aditus.

Et in vrbem irruptio facilis.

Hoc modo Imperatori cedunt hostes, dudum impudentes, & armis frementes, eíque Anabarzam coacti magis quàm vltrò dedunt. Nec id tamen statim, sed re iterum tentata, & pugna sæpius repetita, & transitu in alterum contiguum murum facto: à quo Romanos non sine sanguine, quemadmodum à primo, repellebant.

Vnde deditio, non sine puluere & sanguine.

Circumiacentibus castellis eodem tractatis modo, in Cœlesyriam abit: & pulcherrimam vrbem Antiochiam ingressus, quam fluuius Orontes perfluit, & vẽtus Fauonius perflat, supinis manibus à principe Raimundo, & omni ciuium multitudine suscipitur.

Profectio Comneni in Cœlesyriam.

In bonum principẽ omnium inclinat beneuolentia.

Diebus pluribus in vrbe commoratus, * initáq; cum

principe Raimundo & Tripolitano comite amicitia: Antiochiæ finitimas Syrophœnissas vrbes, quæ ab Agarenis tenerentur, aggredi statuit. Profectus igitur ad Euphratem fluuium, vbi ad oppidum, quod ab incolis Piza vocatur, peruenisset, & hostes in conflictu fortissimè se gessissent: Romana legio, quæ impressionem fecerat, recedit, hostibus aliquousque persequentibus, vt quorum immanem & incredibilem impetum ferre non posset. Paulò verò pòst, quum ipse Imperator cum sua phalange se ostendisset, multi hostes adoriuntur: qui Romanorum incursione turbati, intra mœnia compelluntur, neque ampliùs excurrere decreuerunt. Habebat id oppidum murum duplicem, quem alibi fossa profunda cingebat, alibi viuum saxum muniebat. Multis verò turribus saxorum grandine prostratis, Agarenorũ feroces & elati animi conciderunt: vt supplices vitam ab Imperatore peterent, eamque omnibus opibus cõmutarent. Ex hoc, parte copiarum contra vrbes & castella vltra Euphratem ablegata, multas manubias coegit, & Pizam Edesseno Comiti donauit: Bempezóque præterito, vt expugnatu facili, quum in accliui planicie situm esset, cõtra Chalepum & Pherepum est profectus, precibus Antiocheni principis, qui vnà militabat, im-

Huius autẽ magnanimitatem hostes frangere conantur.

Principis pręsentia hostes fugat.

Et quãtumuis muro duplici, fossăq; profunda, vallatos ad deditionem cogit.

Alia bellica gesta.

Bempezum.

πρίγκιπα δείξας, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸν Τριπόλεως κόμητα, ἔγνω προσβαλεῖν ταῖς παρὰ τὴν Ἀντιόχου ἱδρυμέναις, καὶ παρ' Ἀγαρηνῶν κατεχομέναις Συροφοινίσσαις πόλεσι. τοίνυν καὶ τῷ ποταμῷ προσεγγίσας Εὐφράτῃ, ἀφικνεῖται εἴς τι πολίχνιον ἐγχωρίως Πιζὰ καλούμενος. ἔνθα καὶ πολλὴν ἐνδειξαμένων τῶν πολεμίων περὶ τὴν συμβολὴν γενναιότητα, ὑπονοστεῖ τὸ Ῥωμαϊκὸν, καὶ μέχρι τινὸς καταδίωξις γίνεται μέχρις τοῦ προελάσαντος μὴ ἀντισχεῖν ἔχοντος πρὸς πάθος μανικὸν καὶ φορὰν παράλογον τῶν ἐναντίων. μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ βασιλέως ἐγγυτέρω φανέντος ἐκ τῆς περὶ αὐτὸν φάλαγγος, συχνοὶ τοῖς ἀντιπάλοις συμμίγνυνται. οἱ δὲ μὴ ἐνεγκόντες τὴν κατ' αὐτῶν ἐπέλευσιν τῶν Ῥωμαίων, συγκλείονται εἴσω τοῦ τειχισμοῦ, καὶ οὐκέτι ἐπεκτρέχειν προσέθεντο. τεῖχος μὲν οὖν καὶ περίτειχος ὑπῆν τῷ πολίσματι, καὶ βαθεῖα τάφρος ἐν μέρει τοῦτο περιεζώννυε, καὶ λίθος αὐτοφυὴς ἐνιαχοῦ κατεφράγνυε, πολλὰ δὲ τῶν πυργωμάτων ὑπενδόντα ταῖς τῶν λίθων νιφάσι, καὶ πρὸς γῆν καταῤῥεύσαντα, τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ καθεῖλε τὸ φρόνημα. ἐντεῦθεν οἱ τολμητίαι καὶ φυσῶντες ἄμετρα, εἰς δειλίαν τιθεμένων αὐτοῖς τῶν ὀχυρωμάτων, ὑπέρτε τῆς οἰκείας ἀντιβολοῦσι ζωῆς, καὶ τῶν ἐνόντων πάντων αὐτὴν ἀλλάσσονται, βασιλεῖ τὰς χεῖρας προτείνοντες. ἐκ δὲ τούτου μοῖραν διαφεὶς στρατεύματος κατὰ τῶν ἐπέκεινα τοῦ Εὐφράτου πόλεων καὶ φρουρίων, πλῆθος λαφύρων συνέλεξε, καὶ τὸ Πιζὰ τῷ τῆς Ἐδέσσης δωρησάμενος κόμητι, τὸ Βέμπετζ παραλλάξας ὡς εὐκαταγώνιστον κεῖθεν, κἀπὶ πεδίου κείμενον ὑπτιάζοντος, κατὰ τοῦ Χάλεπ καὶ τοῦ Φέρεπ ἐξώρμησε, τοῦτο αἰτησαμένου τοῦ τῆς Ἀντιοχείας πρίγκιπος, ἐπεὶ καὶ οὗτος τῷ

βασιλεῖ

βασιλεῖ συνεστρατεύοντο. ἐπιστὰς δὲ τῷ Χάλεπ (τὸ δὲ ἐστὶν ἡ πάλαι λεγομένη Βέρροια) ὁρᾷ πολυανθρωποτάτην πόλιν, καὶ στέγουσαν ἔνδον πλεῖστον ὅσον ὁπλιτικόν, οἳ καὶ ἐξιόντες τοῦ τείχους ἅμα θέᾳ Ῥωμαίων συμπλέκονται μετὰ ῥύμης τοῖς περὶ τὸν βασιλέα στρατεύμασι. τὸ δὲ ἧττον ἀπενεγκάμενοι, τὸν περίβολον ὑπεισῄεσαν. οὐχ ἅπαξ δέ, ἀλλὰ καὶ τὸ πάλιν καὶ πάλιν ἐπεκδρομὰς θέμενοι, κατ' οὐδεμίαν τὸ κράτος ἤραντο, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτῷ βασιλεῖ περιϊόντι τὴν πόλιν καὶ κατασκοποῦντι τὸ τεῖχος, δι' ἑκηβόλων λάθρα ἐπιβουλεύσαντες, καὶ τῆς προθέσεως ταύτης ἐξέπεσον. οὐδὲν δέ τι δράσειν ἐξ ὑπογυίου δυνάμενος, καὶ διὰ τὴν ὀχυρότητα μὲν ταυτησὶ τῆς πόλεως καὶ τὴν ἔνδον εὔοπλον καὶ εὔιππον στρατιάν, οὐχ ἧττον δὲ καὶ τὸ ἐπιλιπεῖν τὰ ἐφόδια, καὶ τὴν πυρὸς ὁμοῦ καὶ ὕδατος ὑποσπάνισιν, ἐκεῖθεν μεθίσταται. καὶ τὸ Φέρεπ ἐξ ἐφόδου παραστησάμενος, καὶ τοῦτο κόμητί τινι τῆς Ἀντιοχέων ἀποχαρισάμενος πόλεως, πρὸς ἑτέραν πόλιν μεταχωρεῖ, κατὰ φράσιν ἐγχώριον Καφαρδὰ λεγομένην. μεγίστης δὲ χώρας αὕτη προκαθέζεται, καὶ περὶ αὐτὴν αὐχεῖ καθυπείκοντα οὐκ ἐλάχιστα φρούρια στερρότητι τειχέων κομπάζουσα.

8. Ἀλλὰ καὶ ταύτην διὰ βραχέος χειρωσάμενος, μεταβαίνει πρὸς τὰ πορρωτέρω· καὶ τῆς πρὸς τὸ Σέζερ πορείας ἁπτόμενος, στρατοπεδεύει παρὰ τὸ Ἴστριον (πόλις δὲ καὶ τοῦτο τῆς μέσης τῶν ποταμῶν) ἄποθεν μικρὸν τοῦ Σέζερ κείμενον, καὶ τοῖς πᾶσι κατεσκευασμένον ἄριστα. ὁδοῦ δὲ πάρεργον καὶ τούτου διαφθαρέντος, καὶ πρὸς ἁρπαγὴν διαφεθέντος τοῖς στρατιώταις, καὶ τούτων μάλιστα τοῖς ἐκ καταλόγων τῶν Σκυθικῶν ὑφ' ὧν ἑαλώκει, ἐκεῖθεν ἀπαναστάς, τῷ Σέζερ προσέεισιν.

pulsus. Quum ad Chalepum accessisset, quæ olim Berrhœa dicta fuit, videt vrbem esse frequentem, & magnis militum præsidiis munitam: qui ad primum Romanorũ conspectum, impetum in Imperatorios faciunt. victíque mœnia repetunt. Nec semel duntaxat, sed iterum atque iterum excursionibus factis, nunquam vicerunt: Imperatori verò vrbem circumeunti, & speculanti, clam tormentis insidiati, aberrarunt. Qui quum in præsentia nihil efficere posset, tum ob vrbis munitiones, & equestres in ea, pedestresque copias, tum quòd commeatus, ignis & aquæ penuria laborare incipiebat: ĩde discedit. & Pherepo primo impetu capto, & Comiti cuidam Antiochenę vrbis donato: ad aliam vrbem transit, Caphardam nomine, quæ maximæ prouinciæ imperat, & multis in circuitu castellis dominatur, firmitate mœnium insignis.

Chalepum olim Berrhœa obsidetur.

Sed irrito conatu.

Ob loci & præsidij præstantiam, atque commeatus penuriã.

Feliciores oppugnationes & dubia Martis alea.

8. Sed hac quoque breui expugnata, vlterius intendit iter, Sezerim vrbem versus: castráque iuxta Istrium ponit Mesopotamiæ vrbem, à Sezeri non multùm dissitam, & rebus omnibus instructissimam. qua obiter capta, & militibus diripienda data, ac Scythicis potissimùm legionibus, à quibus expugnata fuerat: inde Sezerim aggreditur, cuius ciues (nam & finitimi Satrapæ eodem tanquam ad cõmune incẽdium restinguendum cõfluxerant)

Pergit fortis princeps, & Istrium expugnat.

Sezerim aggreditur.

plurimos milites coegerũt, & inita societate, conductisque in vnum copiis, superatóque præterfluenti amne, iacula arundinea vibrantes, & equis velocissimis insidentes, imperatorias phalanges vltrò lacessunt: ac sæpius aggressi nostros, vincuntur: alij in flumen præcipitati, alij hastis transfixi, nihil adiuti vibratione arundinum, quarum auxilium infirmum, tenue, ac planè arundineum experiebantur. Dehinc intra munitiones reuersi, non amplius egrediebantur: sed ex terreis tectis se ostendentes, ac multum inde opis habentes, contra Romanos ferebantur: direptionibus & vastationibus agrorum, & finitimorum castellorum expugnationibus neglectis. Quæ cùm illi facerent, Imperator phalanges recenset, & pro nationibus & tribubus distribuit, vt quíque suis popularibus succurrerent. Macedones in vnam classem refert: eos qui selecti dicuntur, in alteram: Scythas in tertiam. eodémque modo Persas, qui superioribus bellis, Romanis accesserant. Hostes autem hac distinctione & varietate legionum, & diuersitate armorum territi, remissa pertinacia, & mœnibus exterioribus relictis, in interiora se conferunt. Multis ergo diebus comminus pugnatur, nihil non tentatur, etiam singularia fortissimorum certamina fiunt: nunc in vrbem

Arundineo auxilio nitũtur oppidani

Inde strages, & intra munitiones mãsio.

Atque propugnatio.

Quæ ad noua consilia Comnenum impellit.

Vnde obsessis terror & defensionis ratio noua.

Atque velitationes & duella.

οἱ δ᾽ ἐκ τοῦ ἄστεος τῇδε, καὶ τῶν ἀγχούρων σατραπῶν συνελθόντων, πλείστους ὅσους τοὺς ὁπλιτεύοντας συνειλόχασιν. ὅθεν καὶ πρὸς ἕνα συνασπισμὸν συνιόντες, καὶ ὁμαιχμίαν κρατυνάμενοι μίαν, περισυπλεόντων τὸν ἐκεῖσε περικλώμενον ποταμὸν διαβάντες, ἀλλὰ καὶ δοράτια ἐκ καλάμων κραδαίνοντες, ταῖς τοῦ βασιλέως συμπλέκονται φάλαγξιν, ἵπποις ὠκύποσιν ἐποχούμενοι· καὶ συῤῥήξεως γινομένης πολλάκις, τὴν νίκην ὁ βασιλεὺς ἀποφέρεται· καὶ οἱ μὲν τῶν πολεμίων κατὰ τοῦ ὕδατος ἀκοντίζονται, οἱ δ᾽ ἐμπείρονται δόρασιν, οὐδαμῶς ἐπαρκεσάντων σφίσι τῶν ἐνσειομένων δονάκων, ἀλλ᾽ ἀσθενῆ καὶ λεπτὴν ἐπικουρίαν, καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν, καλαμίνην παρεχόμενον αὐτοῖς. ἐντεῦθεν εἰς τὸ τεῖχος ἀναχωρήσαντες, οὐκέτι ἐπεξόδους εἰργάζοντο· ἐκ δὲ τῶν γηΐνων ὀρόφων προφαινόμενοι, καὶ πολλὴν ἐντεῦθεν τὴν σύναρσιν ἔχοντες, Ῥωμαίοις ἀντεφέροντο, τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀνέντες εἰς τὸ ἀδεῶς ἐκπορθεῖσθαι καὶ ληΐζεσθαι καὶ χειροῦσθαι τὰ φρούρια. οὕτω δὲ τούτων πραττόντων, ὁ βασιλεὺς τὰς φάλαγγας διευκρινηκὼς, καὶ κατὰ γένος καὶ στρατείας διῃρηκὼς, ὡς φῦλα φύλοις ἀρήγωσιν εἰς μίαν μοῖραν τὸ Μακεδόνα καθίστησιν ἑτέραν, τὸ τῶν ἐκλεκτῶν ἄλλην τὸ Σκυθικόν. ἔτι δὲ τὸ ἐκ Περσίδος ὁρμώμενον, καὶ προσχωρῆσαν Ῥωμαίοις κατὰ πολέμους τοὺς προτέρους, καὶ τῷ ἀμιγεῖ καὶ πολυμερεῖ τῷ δὲ τῶν στρατευμάτων, διαφόρους προφαινόντων τὰς ὁπλίσεις, φόβῳ πλείονι ληφθὲν τὸ πολέμιον, τῆς ἄγαν ἐνστάσεως καθυφίησι, καὶ τὸν ἐκτὸς προϊέμενον τειχισμὸν πρὸς περίβολον τὸν ἔνδον μεθίσταται. ἐπὶ πολλαῖς οὖν ἡμέραις ἀγχέμαχοι συνέβαινον συμπλοκαὶ καὶ πεῖραι καὶ διαμάχαι, καὶ μονομαχίαι τῶν ἀρίστων, καὶ περιφυγαὶ καὶ ὑπεχω-

ὑποχωρήσεις, καὶ καταδιώξεις ἐξ ἑκατέρων. ἀλλ' ἀεὶ τὰ μὲν Ῥωμαίων ἐπικρατέστερα κατεφαίνετο, τὸ δ' ἐναντίον κἂν ἔπιπτεν ὑπὸ ξίφους πλειόνως, κἂν ἐκ τόξων εἰς θάνατον ὕπνωττε, κἂν τοῖς ἐκ μηχανῶν λίθοις εἰς μέρη διῄρητο, καὶ πρὸς γῆν τὰ τείχη καὶ τὰ τούτων καθῃρεῖτο θωράκια, ὅμως ἔμενεν οὕτως ἀκράδαντον ἐς μυριοπληθὲς ἀριθμούμενον· ἄλλως τε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ψυχῶν καὶ τέκνων καὶ γυναικῶν, πρὸς δὲ καὶ πλούτου πολλοῦ, καὶ τούτου παντοδαποῦ διαγωνιζόμενον· καὶ τάχ' ἂν ἥλω καὶ ἡ πόλις ἥδε, καὶ βασιλεῖ καθυπέκυψε, καὶ παντὸς τοῦ πλούτου κεκένωτο, καὶ Ῥωμαῖοι τῇ ταύτης χειρώσει κλέος ἤραντο τῶν πρὶν ἐπικυδέστερον, εἰ μὴ ἀγγελίαι τινὲς ἀπαίσιοι καὶ ἄκοντα ἐκεῖθεν τὸν βασιλέα μεθείλκυσαν, αἳ τὴν Ἔδεσαν ἦδον κυκλωθῆναι παρὰ Περσῶν, καὶ κινδυνεύειν παθεῖν τὰ χείριστα, μὴ τοῦ βασιλέως αὐτῇ τὴν ταχίστην ἀρήξαντος. οὐκοῦν ἐκ τῶν πολιορκουμένων δῶρα μεγαλοπρεπῆ κομισάμενος, καὶ ταῦτα ἐξ ὕλης τιμαλφεστέρας τῶν ἁπασῶν, καὶ ἵππους ἐριαύχενας εὐγενεῖς, καὶ νήματα σηρικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ, καὶ τράπεζαν ἀξιοθέατον. πρὸ δὲ τούτων σταυρὸν εἰς χεῖρας δεξάμενος πάγκαλόν τι χρῆμα, καὶ ξενίζον τῇ θέᾳ, λυχνίτῃ λίθῳ κεκολαμμένον, ἐν ᾧπερ αὐτοφυὰς ἡ τέχνη διύφανε γράμματα εἰς κάλλος φιλόνικον τοῦ θείου εἰκάσματος, καὶ ὀφθαλμῶν ἀτεχνῶς τρυφὴν, λύει τὴν πολιορκίαν, τῆς πρὸς Ἀντιόχειαν ἀψάμενος. ἔφασκον δὲ οἱ κατὰ τὸ Σέτζερ Σαρακηνοὶ, πάλαι ποτὲ τοὺς προγόνους αὐτῶν ἐκ τῶν προσενεχθέντων δώρων τῷ βασιλεῖ δορύκτητον ἔχειν τὸν ἐκ λίθου ἀκτινώδους σταυρὸν, καὶ τὴν πολυτελῆ τε, καὶ οἵαν ἐκπλῆξαι τράπεζαν, ἡνίκα

refugitur, nunc in castra receditur. Sic tamen, vt Romani semper superiores essent. hostes autem, etsi plures gladio cadebant, sagittis conficiebantur, machinarum saxis discerpebantur, mœnia eorúmque pinnacula sternebantur: tamen clade in tanta multitudine parum conspicua, immoti perstiterunt: præsertim cùm vita, liberi, vxores, magnæ & variæ opes agerentur.

Quorum incommoda numerosus hostis & de summa rerũ agens facilè perfert.

Ac forsitan capta esset hæc quoque vrbs, & omnibus opibus nudata, Romanis eius excidio gloriam insignem adeptis: nisi aduersi nuncij Imperatorem vel inuitum inde abstraxissent.

Et pecunia tandem incolumitatem suam à principe redimit

Ferebatur enim Edessa à Persis circumsessa, in excidij atrocissimi periculo versari, nisi Imperator primo quoque tempore opem ferret. Igitur muneribus amplissimis acceptis, quæ materia omnium preciosissima constabant, & equis generosis, & tela serica, auro intertexta, & mensa spectabili: & ante hæc cruce elegantissima in manus sumpta, cuius nihil simile visum est, in lychnite gemma exsculpta, summóque artificio diuinæ imaginis expressa similitudine: cuius aspectu oculi satiari non poterant: soluta obsidione, Antiochiam versus proficiscitur.

Dona Comneno gratissima.

Aiebant autem Sezerini Sarraceni, maiores suos olim cruce illa radianti inter cætera munera Imperatori oblata, & preciosa atque admirabili men-

Sezerini restituunt prędam Diogeni Romano iamdudum ablatam.

Tumultuariæ irruptionis malus exitus.

Comnenus Antiochiam denuo ingreditur.

Et bellum ſemper voluit animo. Mars marte alitur.

Iconienſes infeſtat, paria reddens.

ſa, capto Romano Diogene Imperatore, eiúſq; vallo expugnato,& Imperatorio tabernaculo direpto, potitos fuiſſe. In diſceſſu à Sezeri,milites Zacæ, & aliorum illuſtrium Perſarum, Romanorum terga adoriuntur, equis ocyſſimis inſolentiſſimè, & cum ſummo Romanorum contemptu, & faſtu furioſo, atque barbarico irruentes: tamen ſpe fruſtrati,non modò nihil memorabile geſſerunt,ſed temeritatis & inſolentiæ ſuæ pœnas diuinæ vĩdictæ dederunt, duobus eorum ducibus captis: quorum alter erat Atapacæ filius, alter Samuchi Ameræ frater. Imperatore verò celebrem Antiochiam denuò ingreſſo, tota vrbana multitudo obuiam effuſa eſt,ſacris imaginibus, & pluribus ornamentis in vicis expoſitis, ad ingreſſum eius honeſtandum. Ex hac cum bonis ominibus & laudibus ad Ciliciæ fines profectus,inde Byzantinum iter ingreditur.Sic inſtructa acie progrediens, & à ſua bellandi conſuetudine non recedens partem exercitus contra Iconienſes Perſas mittit. Nam ij, cum Syriam ingrederetur,arrepta occaſione, incurſionibus Romanos infeſtarant. Eo igitur infeſto agmine ſuperato, agrum hoſtilem populatur, multis & hominibus & iumentis omnis generis captis.Atque hæc vna expeditione verſus orientem ſolem bella Ioannes triennio

Ῥωμανὸν εἷλον τὸν Διογένην, τὴν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων ἀρχὴν χειρίζοντα, τήν τε βασίλειον ἐκείνου σκηνὴν ἐσκύλευσαν· καὶ τοῦ χάρακος κεκρατηκότες, τὰ ἐνόντα διείλοντο. ἐν δὲ τῇ ἐκ τοῦ Σέζερ ἀπάρσει τοῦ βασιλέως, Ῥωμαίοις κατ' οὐρὰν ἐπιτίθενται τὰ τοῦ Ζακῆ, καὶ τινῶν ἀρχηγῶν ἄλλων διασήμων Περσικὰ στρατεύματα, θρυπτικώτατα τοῖς μικροῦ ποδηνέμοις ὀχήμασι παραδεικνύμενα, καὶ Ῥωμαίων ὀλιγωρότατα, τύφῳ ἐμπλήκτῳ βαρβαρικῷ. τῶν γε μὴν ἐλπίδων διαμαρτόντα, οὐχ' ὅπως οὐδέν τι γενναῖον ἔπραξαν, ἀλλὰ καὶ τοῦ κόμπου, καὶ τῆς μεγαληγορίας δίκην ἀμοιβὸν ὑπὸ τῆς θείας τίσαντες δίκης, καὶ δύο τῶν ἡγεμόνων ζωγρείας προσαπεβάλλοντο. ἦσαν δ' οὗτοι, ὁ υἱὸς τοῦ Ἀταπακᾶ, καὶ ὁ τοῦ Σαμούχ Ἀμηρᾶ κασίγνητος. εἰσιὼν δ' ὁ βασιλεὺς τὴν Ἀντιόχου μεγαλώνυμον πόλιν, τὸ ἀστυκὸν πλῆθος ὅλον ἑαυτοῦ ἀνηρτήσατο, ὡς καὶ μεθ' ἱερῶν ἐκτύπων, καὶ πλείστης ὅτι φιλοκαλίας τῶν ἀγυιῶν λαμπρὸν ἐκείνῳ σχεδιάσαι τὸ εἰσιτήριον. ἐκ δὲ ταύτης μετὰ φωνῶν εὐφήμων, καὶ προπέμψεων αἰνεσίμων εἰς τὰ τῆς Κιλικίας ὅρια παραβαλών, κἀκεῖθεν ἐξορμήσας, τῆς πρὸς τὸ Βυζάντιον φερούσης ἅπτεται. καὶ γοῦν κατὰ τάξιν προϊών, καὶ τῆς αὐτοῦ στρατηγίας ἐχόμενος, στέλλει κατὰ τῶν Ἰκονιέων Περσῶν ἀπομοιράν τινα τοῦ στρατεύματος. οὗτοι γὰρ ὁπότε τῆς Συρίας ἐπέβαινε βασιλεύς, τῷ καιρῷ χρησάμενοι πρὸς ἐπίθεσιν, ἐκδρομαῖς κατὰ Ῥωμαίων ἐχρήσαντο. τούτους τοι τοῦ δυσμενοῦς στίφους περιγενόμενος, ἔκειρε τὴν πολεμίαν, ἅλωσιν ἀνθρώπων καὶ ζώων ἔλασιν παντοίων ὁπόσα ὑπὸ ζυγὸν καὶ ὄχησιν ἐργασάμενος. καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον ἀγῶνες τοῦ Ἰωάννου δι' ἐκστρατείας μιᾶς,

πᾶσαν

πᾶσαν μὲν γλῶτταν, πᾶσαν δὲ γνώμην ἐς ἑαυτοὺς ἐφελκύσαντες, ἐν ᾗ καὶ τελευτῆς χρόνος ἀφίκετο.

9 Τότε δὲ προσερρύη τῷ βασιλεῖ τῷ δὲ καὶ ὁ Σεβαστοκράτωρ κασίγνητος Ἰσαάκιος, ὃν φθάσαν εἴρηκε τὸ λέγειν συναράσθαι οἱ τὰ πρῶτα εἰς τὴν τῆς βασιλείας κατάσχεσιν. κατὰ γὰρ μικρολυπίαν τοῦ ὁμογνίου διαζευχθεὶς βασιλέως, καὶ φυγὰς ἀπάρας ἐκ τῆς Ῥωμαίων, συνέκδημον καὶ συμπλανήτην ἔχων τὸν Ἰωάννην τὸν τῶν παίδων ἐκείνου πρωτότοκον. ἀνὴρ δ᾽ οὗτος ὁπλιτοπάλας καὶ πολεμόκλονος, φυήν τ᾽ ἀρίστην καὶ εἶδος προφαίνων ἀξιοθέατον, πλείστοις μὲν καὶ ἄλλοις προσέμιξεν ἔθνεσι, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τῷ τῆς Ἰκονιέων σατραπεύοντι μητροπόλεως. καὶ ἦν μὲν ὁ Ἰσαάκιος οὗτος ὁρμώμενος ἀεὶ χώραις ἐπιθέσθαι Ῥωμαϊκαῖς, καὶ σταταὶ γλυέσθαι τῷ Ἰωάννῃ. χρημάτων δὲ ἀπορῶν, καὶ τὸν βασιλέα Ἰωάννην ὁρῶν τὰ κατὰ πόλεμον πράξεσι διὰ παντὸς περικλέϊστον, οὐδένα εὕρισκε τοῖς κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ συμβαίνοντα. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πάντας εἶχεν ἀποπηδῶντας, καὶ πρὸς τὴν πρώτην τῆς ἀποστασίας ἐνήχησιν δυσχεραίνοντας, καὶ τὴν ἐπιχείρησιν ἀπαγορεύοντας, ὡς ἀσύμφορον κἀκείνῳ, καὶ μηδ᾽ αὐτοῖς ἐπικτὴν ὁπωσοῦν. ὅθεν τοὺς Τοπαρχοῦντας περιϊὼν, καὶ παρ᾽ οἷς κατέλυε δι᾽ αἰδοῦς ἀγόμενος, ὡς τὸ εἶδος τυραννικώτατος, καὶ τὸ γένος ἐπισημότατος· ὀψὲ συνεὶς ὡς διακενῆς τῆς συγγενείας ἀποδιίσταται, βίον αὐτὸν τλῶν πονηρὸν, πρὸς τὸν ὁμόσπορον ἐπανέλυσε. καὶ βασιλεὺς μὲν ἀσμένως αὐτόν τε καὶ τὸν υἱέα προσβλέπει, καὶ ὄψιν καὶ λόγους ἀμφοῖν δίδωσι, καὶ χαριέντως προσπλέκεται. ἰσχυρὸν γάρ τι χρῆμα, πόθος

gessit, quæ omnium linguas, & mentes omnium in eum conuerterunt.

Principum fratrum reconciliatio & gratia, carissima victus.

9 Sub id tempus frater Isaacius Sebastocrator ad Imperatorem rediit, cui, vt antèdiximus, ad Imperium obtinendum adiumenti plurimum attulerat. Nam ex parua quadam offensa diuulsus à fratre, cum Ioanne filio eius primogenito, ex Romanorum finibus in exilium abierat. Erat autem vir bellicosus, & fortis, procera statura, & forma visenda præditus: qui cùm ad alias gentes transierat, tum ad Iconiensis metropolis satrapam, subinde ad incursandas Romanas prouincias, & res Ioannis turbandas incitatus. Sed quia pecunia egebat, & Imperator Ioannes perpetua rei bellicæ laude florebat: ipsi nihil ex sententia succedebat, ac potiùs omnes ab eo resiliebant, & primùm defectionis consilium improbabant: conatum illum detestantes, qui nec ei expediret, & ipsis succedere nullo modo posset. Igitur quum Toparchas adiret, etsi ab omnibus reuerenter exciperetur, vt forma rege dignissima præditus, & genere nobilissimo ortus: serò tamen intelligens, quòd deserta cognatione, ærumnas frustra toleraret, ad fratrem se recepit. Imperator verò & ipsum & filium suum cupidè exceptos allocutus est, & suauiter amplexus. *Nam cognationis desiderium multum*

Isaacius, quibus rationibus ad recôciliationem quærendam adductus sit.

Durum telú pecuniæ egestas, & militis exigua manus.

Vexatio dat intellectum.

Sibi parcit qui parcit suo sanguini.

valet: ac tametsi nexus ille nonnihil laxatus fuerit, facilè tamen denuò astringitur: ac pristina erga eum charitate inuiolata conseruata, bona fide in gratiam rediit: secus quàm potentes solent, qui irã tegunt ac dissimulant, dum vlciscendi occasio detur.

Seipsum vincere, maxima victoria.

Constantinopolim igitur cum eo ingressus, non magis victoria, quàm fratris reditu est gauisus. Subditi quoque, instinctu eius, laudes communicabant: nec trophæis duntaxat gloriabantur, & Deo, successuum authori, gratias agebant, sed & fratris eius aduentu lætabantur.

Fideles subditi, clementiâ principis delectantur.

Cæterùm, non diu Byzantij commoratus, quum Persæ in patentes campos, iuxta Sangarium fluuium, impetum fecissent, quamuis corpore æger, statim exiuit.

Nouæ expeditiones in Persas.

Ita hostibus sua præsentia territis, & omnis generis pecoribus abactis, Lopadium recessit. Non multò pòst, quum etiam Gynæconitis vrbe exisset, * munitiones instaurauit, otio quod à bello dabatur, in Reipublicæ commodum conuerso.

* Achyras.

Quibus in locis cùm commorari statuisset, legiones conuenire iussit. Quod etsi ex mandato eius fiebat, tamen milites nulla vnquam re se magis oneratos esse putabant, quòd expeditionum nullum sciret modum, aut oblitus esset: aut non reputaret,

Militum indignatio. Nec enim onere nimio premendi sunt.

συγγενείᾳ διυφαινόμενος· κἂν ἀπορραγείη μικρόν τι τῆς συμφυΐας, ταχέως φιλυπόστροφος γίνεται. ἀμέλει καὶ τὸ πρόφιλην φίλτρον διατηρήσας ἀλώβητον, οὐδέν τι παλίγκοτον ὑπέτυφεν ἐν ψυχῇ, ὁποῖα οἱ ἐν ἀρχαῖς φιλοῦσι τεχνάζεσθαι, τὸν χόλον ἐνθάπτοντες, καὶ ἐναύοντες εἰς τὴν κατὰ καιρὸν φρυκτώρησιν καὶ κατάπρησιν.

Τὴν δὲ Κωνσταντίνου σὺν αὐτῷ εἰσιὼν, οὐ πλεῖον τὸ τῆς νίκης περιιόντι, ἢ τῇ τοῦ κασιγνήτου ἐπανόδῳ ἠγαλλιᾶτο. καὶ τὸ ὑπήκοον δὲ κατεκίρνα πως τὰ ἐγκώμια, τῷ τοῦ βασιλέως τουτουῒ προμηθεύματι, οὐ μόνον τοῖς αὐτοῦ τροπαίοις καλλωπιζόμενον, καὶ θύον Θεῷ χαριστήρια τῷ καὶ προβιβάσαντι τοῦτον, καὶ νικητὴν ἀναστήσαντι, ἀλλὰ καὶ τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀφίξει ἐπευφραινόμενον. μὴ πολυωρήσας δὲ τῷ Βυζαντίῳ, τῶν Περσῶν εἰσβαλόντων τοῖς κατὰ τὸν ποταμὸν τὸν Σαγγάριον ἐπιδρόμοις τόποις, ὑπεριδὼν καχεξίας σώματος, ὡς εἶχεν ἐξώρμησεν. ὅθεν τοὺς πολεμίους διαθροήσας τῇ παρουσίᾳ, καὶ θρεμμάτων ἀγέλας ἐλάσας παντοδαπῶν, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Λοπάδιον. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ καὶ τῆς Γυναικωνίτιδος ἐξιούσης τὴν πόλιν, τὰς ὀχυρὰς ἐδείματο, τὴν ἐκ τῶν πολεμίων ἐκεχειρίαν εἰς τὸ μὴ πάντῃ ἀξύμφορον Ῥωμαίοις διαθείς. ἐμβραδύναι δὲ τοῖς τόποις τούτοις διανοούμενος, τὴν στρατιὰν ἀθροισθῆναι διετετάχει. καὶ ἡ μὲν ἐκ θεσπισμάτων βασιλείων συνήγετο. αὐτὸς δὲ κατὰ τοῦτο τὸ ἔργον, ὡς οὐδέποτε τοῖς στρατευομένοις ἀσυγγνώμων ἔδοξε, καὶ βαρὺς καὶ τὸ πλέον μηδὲ μέτρα ἐκστρατείας εἰδὼς, ὡς εἴπερ ἐλάθετο. ἢ οὐκ ἐνενόησεν, ὡς τριασὲν ἔτος ἐν τοῖς ἑῴοις

ἑῴοις πολέμοις Ῥωμαῖοι διωύεσαν. τὸ δὲ πρὸς ἄρρηκτον ἐκείνου ἔχθος ἔτι μᾶλλον ἐκίνησεν ἦν, ὅτι πολλοὶ τῶν εἰς Συρίαν συναναβάντων ἐκείνῳ στρατιωτῶν, μήπω τὰ οἴκοι βλέψαντες, ἀλλὰ νόσῳ σώματος καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων, καὶ φθορᾷ τῶν ὀχημάτων ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ χρονίσαντες, ἠναγκάζοντο μὴ τῶν πατρίδων βαίνειν εὐθύ, ἀλλ᾽ ἔνθα κατασκηνοῖ βασιλεὺς μεταβαίνειν ὑπὸ τῶν ἐπιμελῶς τὰς ὁδοὺς τηρούντων, καὶ τὰς θαλαττίους περαιώσεις ἐπισκοπούντων. ὁ δὲ μὴ ἀγνοεῖν ἔχων τὸ τοῦ μίσους αὐτοῦ αἴτιον, τὸν οὐκ εἰδότα πλαττόμενος, ἵνα μὴ λέγοιμι τὸν μηδαμῶς ἐμπαζόμενον ὑποκρινόμενος, ἐκείνους μὲν εἴα κενοφωνεῖν, αὐτὸς δὲ τῆς προθέσεως εἴχετο, βούλεσθαι λέγων ἔχειν τοὺς στρατιώτας συσπουδαστάς, καὶ μηδαμῶς ταῖς συνεχέσιν ἐκδημίαις ἀπαυδῶντας καὶ ἀποκναίοντας. προθέμενος δὲ μετελθεῖν τοὺς κατὰ τὸ θέμα τῶν Ἀρμενιακῶν παρεισφθαρέντας βαρβάρους, ἅμα δὲ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Γαβρᾶν καταχεῖν. χρόνον ἤδη συχνὸν τὴν Τραπεζοῦντα ὑποποιησάμενον, καὶ ἤθεσι τυραννικοῖς αὐτὴν διεξάγοντα· διὰ τῆς τῶν Παφλαγόνων συναγκείας τὴν πορείαν τίθησιν ἀεὶ τῶν τοῦ πόντου παραλίων τόπων βαδίζειν ἐχόμενα, δυοῖν ἕνεκα, τοῦτε ἐκ τῆς οἰκείας χώρας τὴν στρατιὰν εὐπορίζεσθαι τὰ βιώσιμα, καί, εἰ δεήσει συρρῆξαι πόλεμον, κατὰ μίαν μοῖραν ἔχειν αὐτὸν ἐπικείμενον, ἀλλ᾽ οὐκ ἐξ ἑκατέρων μερῶν περικείμενος, κἀντεῦθεν πρὸς περικύκλωσιν ἐπιτήδειον. ἦν γὰρ ὁ τῆς Καισαρείας τότε κρατῶν Μουχούμετ, περὶ οὗ εἰπεῖν ἔφθημεν, πλείστην ὅτι περιβεβλημένος ἰσχύν, μέρος τε τῆς Ἰβηρίας ὑπαγόμενος, καὶ ἔνια τῆς τῶν ποταμῶν μέσης παραστησάμενος·

Romanos tertium annum in bellis Orientalibus consumpsisse. Illud verò eius odium exasperabat, quòd multi milites, qui eum in Syriam sequuti erant, re domestica nō dum visa, sed ex morbo corporis, & penuria cōmeatus, & iactura equorum, in itinere morati, deflectere à patria, & ad Imperatorem ire, ab iis qui vias diligenter obsidebant, & portus obseruabant, cogebantur. Verū ipse cùm indignationis causam ignorare non posset, ignorationem, ne contemptum dicam, simulans, & illos inania verba fundere sinens, institutum suum vrgebat. Dicebat enim, *se milites habere velle, qui idem quod ipse vellēt, & continentibus expeditionibus non fatigarentur aut frangerentur.* Cùm autem barbaros, qui in Armeniacorum prouinciam irruperant, vlcisci, & Constantinum Gabrā, longo iam tempore Trapezunte potientem, ac pro tyranno se gerentem, capere statuisset, per Paphlagonum conuallem iter intendit, vt continēter per maritima Pōti loca proficisceretur. idque duabus de causis: vt & exercitus è suis prouinciis commeatum peteret: & si pugna committenda esset, ea ab vna duntaxat parte immineret, nec à circūuectione quicquam periculi esset. Nam Muchumetus, qui tum Cæsarea potiebatur, de quo supra diximus, maximis opibus pollebat, & Iberiæ partem subegerat, ac nonnulla Mesopotamiæ loca in deditionem acceperat.

Vix autem relaxationē impetrāt qui ducis bellatoris iugum receperant.

Institutum enim ille suum vrget.

Bellum prorsus bellū est, quum tyrannus inuaditur.

Prouidus princeps annonæ penuriam & loca insidiis apta studiosè declinat.

Diuitiæ & generis nobilitas nihil humile sapiunt.

Is ad vetustam Arsacidarum & Tanismaniorum recētem stirpem genus referebat, qui Tanismanij homines audaces & bellicosi erant, & eorum qui Orientales Romanorum vrbes ceperant, potentissimi & * impudentissimi. Vere igitur iam exeunte, Imperator Lopadio discedit: & omni æstiuo tempore, autumnique parte temperatissima, in eo itinere consumptis, sub hybernum solstitium in vrbe Pontica Quinta hyemauit.

Exercitum non educit nec deducit, nisi commodo anni tempore.

Inde hostilem agrum aggressus, multa incōmoda pertulit. Nam & commeatu penè omni destitutus est, & iumenta tam bellicosa quàm sarcinis gerendis apta funditus perierunt.

Nec tamen humana prudentia incōmodis omnibus mederi potest.

Vnde hostes fiducia resumpta, (*nam fama nihil imperuestigatum aut occultum sinit.*) multis inexpectatis impressionibus latronum more irruebant: aliquando etiam aperto Marte Romanos aggredientes, phalanges eorum crebris detrimentis afficiebant.

Ideo hostes fiduciam sumunt.

Instar enim densæ nubis subito irruentes, equorum velocitate freti, è medio recedebant, perinde ac si ventorum flatu attollerentur. Imperator verò vt cladem resarciret, passim in exercitu generosos equos conquirebat: iisque inter Romanos, qui contos ferre norant, ac Latinos potissimum in circumagendis hastis dextros, distributis, a-

Quàm strenuus dux frāgere studet.

τὸ μὲν ἄνωθεν γένος ἐς τοὺς Ἀρσακίδας συναλειφόμενον, τὸ δὲ προσεχὲς ἐκ Τανισμανίων καταγόμενος. ἦσαν δ' οὗτοι τολμηταὶ καὶ ἀνδρισταὶ, καὶ τῶν χειρωσαμένων τὰς ἑῴας πόλεις Ῥωμαίων οἱ μάλιστα κράτιστοί τε καὶ * ἀναιδέστατοι. ἔαρος μὲν οὖν ὑπολήγειν ἀρξαμένου, τοῦ Λοπαδίου βασιλεὺς ἐπανίσταται. τὴν δὲ θέρειον πᾶσαν ὥραν, καὶ τοῦ μετοπώρου τὸ εὐκρατέστερον ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῇδε κατατριψάμενος, περὶ τροπὰς ἐνηυλίσατο χειμερίους πόλει Ποντικῇ τῇ Κίντῃ. τῇ πολεμίᾳ δ' ἐκ τοῦδε προσβαλὼν, ἐν πολλοῖς ἐδυσπράγησεν. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως ἡ Καππαδοκῶν χώρα κρυμώδης πᾶσα, καὶ τὸ κλίμα τοῦτο ψυχεινὸν καὶ δριμύτατον. τότε δὲ καὶ χειμῶνος ἐπιγινομένου ἀήθους, πολυτρόποις κακοῖς προσεπάλαισε. τά τε γὰρ πρὸς δίαιταν ἐπιτήδεια σχεδὸν εἰς τέλος ἐξέλιπον, καὶ τῶν ζώων ὁπόσα σκευοφόρα τε καὶ πολεμιστήρια διεφθάρη παντάπασι. κἀκ τοῦδε τὸ ἀλλόθρουν πλειόνως ἀναθαρρῆσαν, ἐπεὶ καὶ ἄφθεγκτον ἐστὶ τῇ φήμῃ μηδὲν ἀνεξερεύνητόν τε καὶ ἀνεξέλεγκτον, ἐφόδοις ἀκηρύκτοις ἐχρῆτο συχναῖς, καὶ λῃστρικοῖς ἐπιτιθέμενον κλέμμασιν. ἐνιαχοῦ δὲ καὶ προδήλως διαμιλλώμενον κατὰ μάχην ἐνώπιον, ἀεὶ τὰς τῶν Ῥωμαίων ἐλυμαίνετο φάλαγγας. κατὰ γὰρ νέφος συνεχὲς τὴν σύστασιν, ἐφιστάμενον ἐκ τοῦ αὐτίκα, τῇ ποδωκείᾳ πεποιθὼς τῶν ἵππων, τῆς ὁμαιχμίας ἀφίστατο, ὡς εἴπερ ἀνέμων πνοαῖς ἐξῄρετο. βασιλεὺς δὲ τὸ τῶν ἵππων μεθοδεύων ἀτύχημα, περιιὼν τὸ στράτευμα, τὰ εὐγενῆ τῶν ὀχημάτων συνέλεγε, καὶ ταῦτα διαδιδοὺς καὶ Ῥωμαίοις μὲν, ὁπόσοι κοντοφορεῖν ἤδεσαν, τοῖς δ' ἐκ τῶν Λατίνων μάλιστα δεξιοῖς ἐρείδειν ἐπισταμένοις δοράτια, αἰθίσα τούτοις

τοῖς

τοῖς πολεμίοις, καὶ παρεῖχε γενναίως ἀντιμάχεσθαι. οἱ δὲ τὰς μετὰ ξυστῶν ἐπελάσεις τούτων ἐνεγκεῖν οὐκ ἔχοντες, πρὸς φυγὴν μεθηρμόζοντο. ἱκανῶς μὲν οὖν διὰ τῶν τοιούτων μεθόδων, καὶ τῷ πλείστοις ὅτι μᾶλλον τῶν πεζῶν σημαίας ἀνέχειν εἰς ἔμφασιν πλείονος ἱππικοῦ, τὰς Περσικὰς ἀνασείλας ἴλας, ἐπὶ Νεοκαισάρειον ἵετο. πολλαὶ δὲ καὶ περὶ αὐτὴν μεταξὺ Περσῶν καὶ Ῥωμαίων ἐπολυπεύθησαν συμπλοκαὶ, καὶ τῶν τοῦ βασιλέως υἱῶν ὁ νεώτερος (Μανουὴλ ὄνομα τούτῳ) δόρυ διαβαστάσας, καὶ ἱκανῶς προελθὼν, τοῦ πατρὸς εἰδότος μηδὲν, τοῖς πολεμίοις ἐνέβαλε, καὶ τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ μειρακίου, παρωρμήκει σχεδὸν ἅπαν τὸ στράτευμα, καὶ ὑπὲρ ἰσχὺν ἀγωνίσασθαι· τινῶν μὲν ἐς τὸν ὅμοιον ζῆλον διαναστάντων, τῶν δ' ἄλλων ἁπάντων δεισάντων περὶ τῷ παιδὶ, καὶ βασιλεῖ χαριεῖσθαι τὰ μέγιστα οἰηθέντων, εἰ συναραμένων αὐτοῖς οὐδαμῶς τι πρὸς τῶν πολεμίων ἐσεῖται πεπονθὼς ἀηδές. ἀλλὰ τότε μὲν ὁ πατὴρ ἐπαίνοις τὸν παῖδα περιδήλως ἠμείψατο· ὕστερον δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, πρηνῆ ταθέντα δι' ὀλίγου ἔτυψεν, ὡς θρασύτερον μᾶλλον ἢ εὐτολμότερον, μηδ' ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ, συμπλακέντα τοῖς ἐναντίοις.

10 Ἴσως δ' ἂν καὶ τῆς Νεοκαισαρέων ἐκράτησε βασιλεὺς, εἰ μὴ κατὰ συγκυρίαν ἀπροόπτον αὐτοῦ προσέστη τῦφος ἄλογος αὐτοθελὴς, καὶ θυμὸς παντάπασιν ἀκυβέρνητος τοῦ ἀδελφιδοῦ Ἰωάννου, ὃν ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐγείνατο Ἰσαάκιος. μάχης γὰρ ἐνισταμένης μετὰ Περσῶν, ἱππότην ἐπίσημον ἐξ Ἰταλίας ὁρμώμενον ἔφιππον θεασάμενος, ἐκέλευσε παρεστῶτι Ἰωάννῃ τοῦ

ciem robustam hostibus opponebat. Qui cum hastarum impetum ferre nonpossent, in fugam vertebantur. His igitur artibus, & quia plurimi pedites vexilla sustinebant, ad maiorem equitatus speciem præbendam: repulsis Persicis turmis, Neocæsariam perrexit, iuxta quam etiam inter Persas & Romanos crebrò est dimicatum, & Imperatoris iunior filius Manuel, hastam gestans, & patre inscio longè progressus, impressionem in hostes fecit: ídque adolescentis facinus ferè totum exercitum ad dimicandum etiam supra vires impulit, aliis æmulatione incitatis: cæteris verò omnibus adolescenti metuentibus, & ab Imperatore se maximam gratiam inituros ratis, si sua opera ab omni hostium insultu defenderetur. Ac tum pater filium palàm laudibus prosecutus est. Deinde verò tabernaculum ingressus, pronum iacentem paulisper verberauit, vt audacius quàm fortius iniussu suo hostes adortum.

Et tandem retundit.

Ad Neocæsariam Manuel Imperatoris filius futuræ virtutis (quæ latere nequit) edit speciem.

Patris prudentia, & disciplinæ militaris conseruatio.

10 Forsitan autem Neocæsarea potitus esset Imperator, nisi casu quodam improuiso inconsulta & contumax superbia, & iracundia prorsus effrenis Ioannis nepotis ex fratre Isaacio Sebastocratore, illi obstitisset. Nã quum acie cum Persis decernendum esset, viso insigni equite Italico, Ioannem

Io. Comneni à patruo Imperatore ad Iconiensem Sultanum defectio. Nihil in vita humana omni ex parte beatum.

fratris filium, quippe cui equos non deesse sciret, Arabico equo descendere, eúmque Italo dare iussit. At is homo elati animi, & iactantior quàm decebat, Imperatoris dicto non audiens, audacius, ne dicam impudentius, refragatus est: Latinúmque per contemptum ad pugnam prouocauit, iure accepturum equum, si vicisset. Sed cùm patruo Imperatori, cui bilem efferuescere cerneret, diutius resistere non posset: equum dat inuitus: alióque conscenso animo æger, & iracundia æstuans, directa hasta in hostilem aciem tendit: ac paulo longiùs progressus, ea reflexa & humeris imposita, galeáque capiti detracta, ad Persas transfugit. à quibus cupidè & amanter suscipitur, tum quòd eis, dum cum patre exulabat, innotuerat, tum quòd præsentia sua, ipsorum res firmaturus esse putabatur. Neque multo pòst Christiana religione abiurata, Iconiensis Persæ filiam vxorem duxit. Imperator verò eo casu consternatus, spem parum bonam fouebat: haud ignarus nepotem, quibus malis Romani conflictarentur, intemperanti & volubili lingua accuratè expositurum: vt commeatus penuriam, vt equorum interitum, vt cætera castrorum detrimenta. Quamuis autem ad dissimulandum discessum paulatim inde mo-

Transfugæ aduentus hosti gratissimus.

29

Apostasia execranda.

Magni nominis viri defectio damnosa.

Consiliis enim detectis crescit hostiũ animus.

τὰς ἀνεψιὰς ἀποβῆναι τοῦ Ἀραβίου ἵππου ᾧ ἐπωχεῖτο, καὶ δοῦναι τοῦτον τῷ Ἰταλῷ, μὴ χατίζοντα ἵππων τὸν ἀνεψιὸν ἐπιστάμενος. ὁ δὲ φρονηματίας ὤν, καὶ γαῦρος πλέον τοῦ δέοντος, τῷ τοῦ βασιλέως ἀντέστη κελεύσματι, ἐμβριθέστερον (ἵνα μὴ λέγοιμι ἀναιδέστερον) τὴν ἀντίρρησιν ποιησάμενος· καὶ τὸν Λατῖνον ἐξουθενῶν, προὐκαλεῖτο εἰς ἀντιμάχησιν, ὡς τὸν ἵππον εἰ περιγένοιτο δικαίως ἀποληψόμενον. μὴ ἐπὶ πολὺ δ' ἔχων ἀνθίστασθαι τῷ θείῳ καὶ βασιλεῖ (ἑώρα γὰρ πρὸς ὀργὴν ἐπιρρέψοντα) τὸν ἵππον δίδωσιν ἄκων. μετακελητίσας δ' εἰς ἕτερον ὄχημα, ἀθυμίας πλήρης, καὶ βράττων ἀντικρυς θυμῷ, τὸ δόρυ ἀγκοινισάμενος, κατὰ τῆς τῶν πολεμίων παρατάξεως φέρεται. μικρὸν δ' ἐπιπροβὰς, τὸν λογχήρη κεντὸν εἰς τοὐπίσω ἀντέστρεψε, καὶ τῷ νώτῳ ἐπαναθέμενος, πρὸς Πέρσας αὐτόμολος γίνεται, τὸ κράνος τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος. ἀμέλει καὶ Ἰωάννης μὲν ἡδέως τοῖς βαρβάροις ὁρᾶται, καὶ ἀσμένως προσδέχεται, καὶ ὡς πάλαι μὲν συνήθης αὐτοῖς καθιστάμενος, ἡνίκα τῷ πατρὶ συνεπλάζετο, καὶ ὡς τότε δὴ τῇ παρουσίᾳ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀναρρώσων πράγματα. ὁ δ' αὐτὸς μικρὸν ὕστερον, καὶ τὰ Χριστιανῶν ἐξομοσάμενος ὄργια, τὴν τοῦ Ἰκονίεως Πέρσου θυγατέρα ἐγήματο. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις ἔκθαμβος γεγονὼς, οὐκ ἀγαθαῖς ἐλπίσι διεσοβοῦτο, οἰόμενος ὡς οὐδὲν ἄφθεγκτον ἔσεται. παραλελοιπὼς ὁ ἀνεψιὸς τῶν τὴν Ῥωμαϊκὴν περικλονούντων στρατιὰν, ἀλλ' ἀχαλινώτῳ καὶ εὐδρόμῳ γλώσσῃ ἀναγγελεῖ τῶν ἵππων τὸν ἀφανισμὸν, τὴν τῶν βιωσίμων στέρησιν, καὶ πᾶν ἕτερον κακέκτημα τῆς παρεμβολῆς. ὑποκλέπτων τοίνυν τὴν ἐπανάλυσιν, κατὰ βραχύ πως ἐκεῖθεν μεθίστατο·

στατο· πλὴν οὐδ' οὕτω δρῶν εἶχε λεληθέναι ὁλοσχερῶς τὸ πολέμιον. τοῖς γὰρ τελευταίοις ἐπικείμενον τοῦ στρατεύματος μέχρι πλείστου παρηκολούθει, καὶ διενοχλοῦν τὴν οὐραγίαν ἐνέλιπεν οὐδαμῶς. διὰ ταῦτα τοίνυν τῆς παραλίας λαβόμενος, ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθειστήκει, καὶ τὸ βάρβαρον μηκέτι ἐπιέναι ἔχον, παλίσσυτον γίνεται. εἰδοῖ μὲν Γαννουάριοι τὸν βασιλέα ἔβλεψαν Ἰωάννην ἐκ τῶν Περσικῶν καμάτων τὴν πόλιν ἐπεισιόντα. αἱ δὲ τοῦ ἦρος περιξοπαὶ τὸ ξίφος εἶχον αὖθις περιζωσάμενον, καὶ πρὸς τὸ περὶ τὸν Ῥυνδακὸν ποταμὸν ἀφιγμένον πόλισμα. ἐπεὶ δὲ ἡ μὲν θέρειος ὥρα παρεληλύθει, ὁ δὲ χειμὼν ἤδη παρεισιὼν, τοῖς αἰθριάζουσιν ἐδυσκόλαινεν, ἀνέμων βόμβοις παραφοβῶν, καὶ ἀμβλύτερα πρὸς ἀντιπάλαισιν ψύχους τιθεὶς τὰ σώματα, ἐπάνεισιν εἰς τὸ Βυζάντιον, τῷ ψυχεινῷ τοῦ καιροῦ ὑπενδοὺς, ὡσεὶ καὶ χερμάδια τὰς νιφάδας, καὶ δοράτια τὰς πηγυλλίδας περιβαλλομένῳ. ὑπομειδιᾶν δ' ἀρχομένου τοῦ ἔαρος, τῶν ἀνακτόρων ἀπανίσταται. τῷ τοι καὶ τὰς ὀσφύος αὐτοῦ περιστίπων, ὅσα καὶ Ἡλιάδας ἐπ' αὐτῷ ἀφιείσας ἠλεκτρώδες δάκρυον, τὴν Φρυγίαν παρελθὼν, τὴν δ' Ἀττάλου λαμπροτάτην πόλιν καταλαβὼν, χρονοτριβεῖν ἐκεῖσε προέθετο, ὅπως τὰς πέριξ ταύτης πόλεις καὶ χώρας μᾶλλόν τι πρὸς τὸ εὖ μετάθοιτο. ἤδη γὰρ καὶ τούτων ἔνιαι τοῖς Τούρκοις ὑπέκυψαν, ἐν αἷς ἦν καὶ ἡ Πουσγούση καλουμένη λίμνη. αὕτη γὰρ εἰς ἀχανῆ, καὶ μικροῦ θαλασσίαν χύσιν ἐκτεινομένη, ἐν πολλοῖς νησάδας ἀνίσχει, περιβεβλημένας τείχεσιν ἰσχυροῖς. ᾤκουν μὲν οὖν ταύτας τηνικάδε καιροῦ Χριστιανῶν ἐσμοὶ, οἳ καὶ διὰ λέμβων καὶ ἀκατίων τοῖς Ἰκονιεῦσι Τούρκοις ἐπιμιγνύμενοι, οὐ μόνον τὴν πρὸς ἀλλήλους φιλίαν ἐντεῦθεν ἐκράτυναν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν αὐτῶν ἐν πλείοσι προσε-

uebat, tamen ne sic quidem hostes omnino latere potuit, quominus extremũ agmen longissimè insectaretur, ac perpetuò infestarent. Qua de causa ad oram maritimam conuersus, in tuta se recepit: quò barbari cũ accedere non possent, retro abierunt. Imperator idibus Ianuarij Byzantium à Persicis ærumnis ingressus, sub finem veris, gladio resumpto, ad Rhyndacenum oppidum proficiscitur. Exacta verò æstate, cùm hyberna tempestas ventorum procellis & frigore sæuiens, sub dio agere prohiberet: Byzãtium reuertitur, victus gelu, niuibus tanquam lapidibus, & glacie veluti hastis armato. Vere autem aduentante, salutatis filiabus, Heliadum instar flentibus, Phrigiam prætervectus, ad clarissimã Attali vrbem commorari statuit, vt finitima oppida & prouincias rectiùs cõstitueret: quarum nonnullæ iam à Turcis subactæ erant. in quo numero etiam Pusgusa palus fuit: quæ cùm instar maris latissimè pateat, multis in locis paruas habet insulas, firmis munitas mœnibus, quas eo tempore Christiani plurimi tenebant: qui quũ lembis & nauiculis Iconiẽses Turcas adirẽt, non modò amicitiam cũ eis firmarant, sed & institutis eorum plerisque vtebantur: & cum

Tunc in tuta maturè receptus faciẽdus.

Hyems bello prorsus inimica.

Bellũ veris tratio instau inium.

Pusgusa palus, incolas habet Christianos.

Qui Turcarum consortio corrumpuntur.

eis tanquam finitimis coniuncti, Romanos vt hostes auersabantur. Ita *consuetudo, tempore confirmata, plus & ratione & religione valet.* Igitur alij Imperatori vt hosti maledicebant, & eius edicta contumaciter respuebant, paludis ambitu freti: & quæ sana mente nunquam cogitassent, ea per væcordiam animis agitabant. Cùm verò palude eos cedere, vt Romanorum veteri possessione, & planè ad Persas transire, si vellent, iuberet: alioqui & ipsorum & paludis à Romanis alienationem minimè diu passurum: nec verbis quicquã proficeret, ad belli apparatũ conuersus, nauibus fabricatis, atque inter sese iunctis, machinas imponit, & paludis munitiones aggreditur: quas etsi expugnauit, tamen Romani eo bello malorum expertes nõ fuerunt: sed nonnunquam ea à ventis turbata, & fluctibus tumefacta, multæ onerariæ abreptæ & euersæ, vectores & sarcinas demerserũt. Sub id tempus primogenitus Imperatoris filius Alexius, cui & rubrum calceum, & purpuram Imperatoriam concesserat, vita functus est, ex acuta febri, quæ caput tanquam arcem infestabat. Cui ætate proximus Andronicus, non diutius superstes, quàm vt fratris obitum deploraret, & ipse rebus humanis est exemptus.

Vis consuetudinis.

Coactus Comnenus contumaces adoritur.

Et expugnat non sine damno.

Nouis calamitatib⁹ domesticis premitur bellicosus princeps.

11 Imperator, quanquam

ἐγκεχωρήκασιν. ἀμέλει καὶ ὡς ὁμοφροσύνην αὐτοῖς προσθέμενοι, Ῥωμαίους ὡς ἐχθροὺς ὑπεβλέποντο. οὕτω χρόνῳ κρατυνθὲν ἔθος γένους καὶ θρησκείας ἐστὶν ἰσχυρότερον. ὅθεν καὶ οἱ μὲν ὡς ἀντίπαλον τὸν βασιλέα κακῶς ἔφασκον, μηδ' ὑποκύψαι ὅλως τοῖς αὐτοῦ θεσμοῖς ἀπηυθαδιάζοντο, τὸν ὑγρὸν φυσῶντες ζωστῆρα τῆς λίμνης, καὶ ἃ οὐκ ἂν ᾠήθησαν φρονοῦντες, ταῦθ' ὡς παραφρονοῦντες διενοούμενοι. ὁ δὲ μεθίστασθαι παρῄνει τῆς λίμνης, ὡς παλαιοῦ Ῥωμαίων κτήματος, καὶ καθαρῶς προχωρεῖν τοῖς Πέρσαις, εἰ τοῦτο βούλοιντο. εἰ δὲ μὴ οὕτω δρῶεν, οὐκ ἂν ἀναχέσθαι ὅλως διισχυρίζετο, αὐτούς τε καὶ τὴν λίμνην ἀπεξενῶσθαι Ῥωμαίων ἐπὶ μακρόν. μὴ προχωρούντων δὲ τῶν ῥημάτων, ἔργων πολεμίων ἥπτετο. ὅθεν ἁλιάδας καὶ ἀκάτια σχεδιάσας, καὶ ζεῦγμα διὰ τούτων ἐργασάμενος, τὰς ἑλεπόλεις ἐπέστησεν ἄνωθεν, καὶ προσεπήγνυ οὕτω τοῖς ἐπὶ τῆς λίμνης ἐρύμασιν. αὐτὰ μὲν οὖν ἐξελέσθαι ἴσχυσε, πλὴν οὐχὶ καὶ Ῥωμαῖοι κακῶν ἀπείρατοι διεξέπλευσαν τὸν τότε πόλεμον· ἀλλ' ἐνίοτε τὴν λίμνην ἀνέμου διακινήσαντος, καὶ εἰς φλοῖσβον αὐτὴν οἰδήσαντος, τῶν ὁλκαδίων πολλαὶ παρηνέχθησαν, καὶ τὸν φόρτον ἐπαναστραπέντα διαφῆκαν τῷ βυθῷ, καὶ τοῖς κύμασιν. ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τοῖσδε τὸν βίον μετήλλαξεν ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Ἀλέξιος, ᾧ καὶ μετέδωκεν οὗτος ἐρυθροῦ πεδίλου καὶ φοινικίδος βασιλικῆς. τὸ δ' ὀξέων ἦν, καὶ μὴ χρονίων τὸ νόσημα, τὸ δὲ εἶδος πυρετὸς ἐπαγχίζων, καὶ ὡς ἀκροπόλει τῇ κεφαλῇ ἐπιθέμενος. ἀλλὰ καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Ἀνδρόνικος, βραχύ τι ἐπιβιοὺς, καὶ ὅσον ἐπικωκύσαι τῷ κασιγνήτῳ ἐξ ἀνθρώπων ἀπάραντι, τὸ λαχὸν κακεῖνος μέρος τῆς ζωῆς ἐξετόξευσε.

11 Καίπερ δὴ συμφοραῖς τηλικαῖς, καὶ καλλι-

καλλίστων παίδων ἀφιλοσοφήτοις ἀποβολαῖς ὁ βασιλεὺς κατακαμφθεὶς τὴν ψυχήν, ἵνα μὴ λέγοιμι καὶ οἰωνοὺς ἀπαισίους τῆς ὑπερέκεινα πορείας τοὺς θανάτους τῶν φιλτάτων ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν· ὅμως οὐδέν τι καὶ πέπονθε μαλακὸν, ἢ καθυφῆκέ τι βραχὺ τῆς προθέσεως, ἢ παλίμπους ἐπανῆκεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἔτους ἤδη τελείου ἐπὶ τοῖς ἠθλημένοις τούτοις παριππευκότος, ἀλλ᾽ ἐς Ἰσαυρίαν ἀφιγμένος, καὶ τὰ ἐκεῖθι πρὸς τὸ δέον καταστησάμενος, τ᾽ αὐόπιν καὶ πρὸς Συρίαν ὁδοῦ εἴχετο, ἐφεπόμενον ἔχων αὐτῷ τὸν ὑστερότοκον παῖδα τὸν Μανουήλ. ἦν δὲ ἡ μὲν πρόδηλος τῆς στρατείας ταυτησὶ πρόφασις, ἡ τῆς Ἀρμενίας ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεθάρμοσις. καὶ πρὸς βεβαίαν κατάστασιν συνοχὴ τῶν πόλεων καὶ φρουρίων, ὧν ἐγκρατὴς γεγόνητο κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀνάβασιν. ἡ δ᾽ ἀνέκφορος πρὸς τὸ στράτευμα, λαθραία τε καὶ ἐνδόμυχος, ἐκ περισκέψεως κίνησις αὕτη ἦν. ἀεὶ δὲ ἔρωτος εἶχε συνάψαι τὴν Ἀντιόχου τῇ Κωνσταντίνου, κἀντεῦθεν τοῖς θεοσεβέσι τόποις ἐπιφοιτῆσαι, καὶ δώροις μὲν φιλοτίμοις καταστέψαι τὸν τοῦ κυρίου τάφον τὸν ζωοπάροχον, τὸ δὲ κύκλῳ βαρβαρικὸν ἀνακαθᾶραι. ὅθεν καὶ πᾶσαν ἦν μετιὼν μηχανὴν, εἴ πως ὑπεκστῶσιν ἑκόντες αὐτῷ οἱ Λατῖνοι τῆς κυριαρχίας τῆς λογίμης Ἀντιοχείας· ἢ εἰ μὴ οὗτοι πείθοιντο (ἠπίστατο γὰρ τὴν Λατινικὴν κόρυζαν, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος αὐτῶν ἀταπείνωτον) οἵ δέ γε Κίλικες καὶ Σύροι προσρέψαιεν ἐκείνῳ. γράφων τοίνυν κατὰ τήνδε τὴν ἄνοδον, καὶ τὴν αὐτοῦ προσημαίνων τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἄφιξιν, οὐδαμῶς ἀνίει, ὥστε καὶ μήπω τῶν ὁρίων ἐπιβὰς τῆς Συρίας, πρεσβείαν ἐφειλκύσατο ἐκεῖθεν, μάλα ἀγα-

tantis calamitatibus, & pulcherrimorum filiorum luctuoso interitu consternatus, ne dicam obitum charissimorum, parum auspicatum omen expeditionis illius fuisse: tamen nihilo factus mollior, neque de impetu quicquam remisit, neque Byzantium rediit, integro iam anno in laboribus illis exhausto: sed in Isauriam profectus, ac prouincia ordinata, iter in Syriam intendit, Manuele filio natu minimo comitante. Ei expeditioni prætexebat, velle se Armeniam rectiùs constituere: & oppida & castella, superiore bello capta, in officio & fide continere ac firmare. Cæterùm, vera causa erat, quæ in exercitum minimè efferebatur: sed maximè dissimulabatur, quòd Antiochiam cum Constantinopoli coniungere, atque inde religiosa loca visere, & vitale Christi sepulchrum magnificis donis ornare, ac finitimos barbaros profligare, perpetuò cupiebat. Itaque nihil intentum relinquebat, si quomodo Latinis persuadere posset, vt ultrò dominatu inclytæ Antiochiæ cederent: aut, si ij nollent (nec enim fastum Latinum, & præfidentes eorum animos ignorabat) at Cilices & Syros in suas partes pertraheret: nec in eo itinere vnquam destitit Antiochenis scribere, & suum aduentum prænunciare: adeò, vt nondum Syriæ finesingressus, legationem inde attraxerit, qua in

Nec ideo mollior factus, arma induit, vir ad arma natus & irrequieti prorsus ingenij.

Expeditionis prætextus.

Vera causa.

Latinos Antiochia pellere cogitat. Omnis enim potestas consortis est impatiens.

Antiochenos demulcet: & ipse multa spe pascitur.

Sed fruſtratus & detectus, dubius hæret, neſci' reuocare gradum.

optimā ſpem rerū futurarū erigebatur. Sed quum prope vrbem veniſſet, alios Italorum animos cōperit, quum, fama iā antè arcanas eius & tacitas machinationes vulgaſſet. Quū igitur Antiochię aditum nō facilem, nec talē, qualem expectarat, inueniret, nec niſi iurato ingredi liceret, longè ſecus quàm animo deſtinarat: eaque cōditione, vt diebus aliquot ibi commoratus, & adoratus atque honoratus, vt decet, diſcederet, ſine vlla nouatiōe, & recepti moris mutatione: verba ſibi data eſſe, moleſtè ferens, vi ingrediendū eſſe non duxit, quòd à bello Chriſtiano abhorrebat: ſed ſuburbana, in quibus diuerſabatur, militibus populanda, & auferenda omnia quæ corrupi manibus poſſent, conceſſit. Ea denunciatio, cui penuria commeatus prætexebatur, effecit, vt nec fructiferæ arbores inuiolatæ manerent: ſed ea quoque ad cibum coquendum ſuccíderentur. Hac ratione ſui contemptum diſſimulanter vltus, ad fines Cilicum deflexit: & in ampliſſima cōualle caſtris poſitis, in qua bini vertices montium altiſſimi aſſurgunt, quos Coruorum nidos vocari perhibent, venatum egreſſus, apro ſolitario venabulum in pectus adegit. qui quum ictum vrgeret, & totum ferrum in viſcera recepiſſet, manus Imperatoris debilitata, atq; impetu feræ refle-

Et ſibi verba data fuiſſe ęgrè ferēs ſub urbana militibus diripienda concedit. Ira nihil moderabile ſuadet.

Sed violatę Antiochię dat pœnas, apri opera ſuis telis vulneratus.

Nihil iniuſtū vnquam viro, principi maximè patrandum.

θαὶ αὐτῷ τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τοῖς μέλλουσιν ὑποβάλλουσαν. ἐπεὶ δὲ τῇ Ἀντιόχου προσήγγισεν, ἀλλοίους εὕρατο τὰς γνώμας τοὺς Ἰταλούς, τῆς φήμης προαγγειλάσης ὁπόσα ἐνδόμυχα καὶ τῶν χειλέων τοῦ βασιλέως ἀπόρρητα. μὴ γοῦν ῥᾳδίαν εὑρίσκων, καὶ τῇ γνώμῃ συμβαίνουσαν ἐς τὴν Ἀντιόχου πάροδον, ἀλλ' ἔνορκον ὅρον συγχωρουμένην αὐτῷ τὴν εἰσέλευσιν, καὶ τὸ ὅλον ἀπᾴδουσαν οἷς ὥρμαινε κατὰ ψυχήν· καὶ ὡς εἴπερ εἰσελεύσεται, πρὸς ἡμέρας ἐνσκηνωσάμενος, καὶ προσκυνηθεὶς καὶ τιμηθεὶς τὰ εἰκότα, πάλιν ἐξελεύσεται, μηδέν τι νεοχμώσας ἐπὶ τοῖς κατ' αὐτὴν πράγμασιν, ἤ τι μετακινήσας τῶν καθεστώτων ἐθῶν· ἀχθεσθεὶς ἐφ' οἷς ἐξηπάτητο, τὴν μὲν εἴσοδον οὐ δέον κέκρικεν εἰσβιάζεσθαι, τὸν μετὰ Χριστιανῶν πόλεμον παντάπασιν ἐκτρεπόμενος. ἐναυλισάμενος δὲ τοῖς προαστείοις τῆς πόλεως, κείρειν ἐνδίδωσι ταῦτα τῇ στρατιᾷ, καὶ ἀπάγειν ἅπαν τὸ ταῖς χερσὶν εὔληπτον. καὶ ἦν ἐκ τούτου τοῦ παραγγέλματος πρόφασιν τὴν τῶν ἀναγκαίων ὑποσπάνισιν ἔχοντα, μηδὲ τὰ καρποφόρα τῶν δένδρων ἀσινῆ παρεωμένα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τῷ πυρὶ τῆς διαίτης παραδιδόμενα. κἀπὶ τούτοις ἐκμεζήσας λεληθότως τὴν ἄμυναν, πρὸς τὰ τῶν Κιλίκων παρενέκλινεν ὄρη. ἐν δ' εὐρυτάτῃ στρατοπεδευσάμενος φάραγγι, καθ' ἣν ὄρη δικόρυμβα ἐπὶ πολὺ τοῦ ἀέρος ἀνέβαινον, ἅπερ λόγος αἱρεῖ Κοράκων φωλεοὺς κεκλῆσθαι, εἰς κυνηγέσιον ἔξεισι· καὶ συῒ προσυπαντήσας μοναδικῷ, τὴν μὲν αἰχμὴν τῷ στέρνῳ τοῦ θηρίου ἐνήρεισε, πλείονι δὲ ὠθισμῷ τοῦ συὸς χρησαμένου, καὶ ὅλον τὸν σίδηρον εἰσδεξαμένου τοῖς σπλάγχνοις, ἡ κατέχουσα χεὶρ τὸ ἀκόντιον ὑποναρκᾷ τε καὶ ὑπενδίδωσι πρὸς τὸ ἄγαν τῆς τοῦ θηρὸς ἀντωθήσεως. κἀν-

τεῦθεν

τεῦθεν τοῦ εὐθέος παρενεχθεῖσα, ἐγχρίπτει τῷ γωρυτῷ· ὃς παρὰ πλευρὸν τοῦ βασιλέως ἐξήρτητο πλάγιος, στέγων ἔσωθεν ἰοβόλα βέλεμνα. ὅθεν τῆς φαρέτρας ἀνατραπείσης, εἷς τῶν διεκχυθέντων ἀτράκτων πλήττει τὸν βασιλέα κατὰ τὸ μεσεῦον δέρμα τῶν ὑστάτων δακτύλων τῆς χειρός. ἀεὶ τοίνυν τοῦ φαρμάκου νεμομένου τὰ πρόσω καὶ διατρέχοντος, καὶ περὶ αὐτὰ τὰ καίρια ἐπενσκήπτοντος, καὶ κατὰ μικρὸν ἀπονεκρουμένου ταῦτα καὶ ἀποψύχοντος, μετὰ μικρὸν τοῦ βίου μεθίσταται. τότε δ' οὖν ὁ βασιλεὺς παρ' οὐδὲν θέμενος τὸ ξέσμα τοῦ δέρματος, ὑμένος ἠκέσατο ἐπιθέματι ἣν φασιν ἐκδοράν, ἐκ τοῦ τῶν ποδῶν ἀποσυρέντος καττύματος, σφαλερῶς ἐντεῦθεν πειρώμενος τὸν περιόντα ἐπισχεῖν ὕφαιμον ἰχῶρα τοῦ τραύματος. ἐπανελθὼν οὖν πρὸς ἑσπέραν, καὶ ἀριστήσας, τὴν μὲν νύκτα μετὰ ῥᾳστώνης διῳκήκει· τὴν δὲ μετὰ ταύτην ἡμέραν οἰδαίνειν καὶ σφύζειν ἀρξαμένου τοῦ τραύματος, περιωδυνίας ἐβάλλετο, καὶ τίθησιν ἔκπυστον τοῖς ἰατροῖς τὸ συμβάν. οἱ δὲ τὸν τῆς χειρὸς ὄγκον ἰδόντες, καὶ τὸ πρὸς ἄκεσιν τεθὲν περιεργασάμενοι, αὐτὸ μὲν ὡς μὴ κατὰ θεσμοὺς νοσοκομίας παραληφθὲν ἀπῴκισαν τῆς χειρός. φαρμάκοις δ' ἄλλοις ἐχρήσαντο, καταλεαίνειν δυναμένοις τὰ τῶν τραυμάτων φλεγμαίνοντα. ἐπεὶ δ' εἰς οὐδὲν ἀνύσιμον ἀπετελεύτα τὰ φαρμακεύματα, πρὸς χειρουργίαν οἱ ἀσκληπιάδαι βλέπουσι. τμηθέντος οὖν τοῦ οἰδήματος, οὐδ' οὕτω καταστολή τις καὶ ὑποχάλασις τοῦ πάσχοντος μέρους ἐγίνετο, ἀλλ' ὅ, τε ὄγκος ἀεὶ ἐπὶ μεῖζον ἤρετο ἐπὶ δακτύλῳ τε δάκτυλον, καὶ καρπὸν ἐπὶ παλάμῃ εἶτα πῆχυν, ἐπὶ δὲ τούτῳ βραχίονα ἐπενέμετο τὸ δεινὸν καὶ βασιλεὺς τῶν χρηστοτέρων ἐλπίδων ἀπήγετο, ἀμέλει καὶ τοῖς μὲν ἰατροῖς ἠπορημένοις παντάπασιν ἐδόκει τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως ἀποτεμεῖν ἐς μικρὸν ἀνδρεῖον ἀδρυνθεῖσαν

xa, pharetram de latere obliquè ſuſpenſam, & venenatis telis refertam euertit: perſtrictáque vna ſagitta cute, quæ inter extremos digitos eſt, veneno ſerpente & diſcurrente, atq; vſq; ad vitalia progreſſo, & quicquid occuparat, paulatim ſtupefaciente, non multo pòſt è vita diſceſſit. Tamen id vulnus principio neglectum, membranæ calcibus detractæ impoſitione, quam excoriationem vocant, medicatus eſt: qua ancipiti ratione ſaniem cruentam vulneris reprimere conabatur. veſperi in caſtra reuerſus, & cœnatus, noctem citra moleſtiam exegit. Poſtridie verò tumeſcente & ardeſcente vulnere, ac cruciatu vrgente, medicis caſum eum exponit. Qui tumore manus viſo, & medicamento, quo vſus erat, perquiſito, id tanquam contra medicam rationem adhibitum, repudiarunt: atque alia attulerunt, quæ ardorem illum lenirent. Sed quum ijs nihil proficerent, ad ſectionem conuerſi, ne ſic quidē afflicto membro aliquid opis attulerunt. Nam tumor ſubinde augebatur, à digito in digitum, vſque ad iuncturam manus, & cubitum, ipſumque brachium peruagato malo. Imperator igitur ſpem ſalutis abiecit: & medicis æſtuantibus, manum eius inſtar virilis femoris

Neglectum vulnus ſitim medicabile.

Medicorum inutilia remedia, morte accedēte.

Venenati vulneris efficacia.

Spes ſalutis abiecta.

tumefactam, resecare visum est: quum ne sic quidem affectę partis sanatio certa esset. At Imperator, qui priorem etiam sectionem vniuersi mali causam esse perspiceret, dictis eorum non annuebat, sed ægrotus decumbebat, spreta ancipiti curatione: atq; celeberrimo resurrectiōis Christi die, diuina mysteria percipit. & in cœna aulæ foribus apertis, quosuis ingredi, & petere quæ vellent, permisit: idemque & postridie, monitu Ioannis Magni Domestici fecit: epulis quæ appositæ erant, inter eos qui astabant, distributis: semotísque arbitris, de Imperij successore deliberare instituit. Enimuero valle in qua castra habebat, ingenti pluuia inundata, etiam lectulus eius impetu decurrentis aquæ est auectus, quum illud oraculum,

Et remediorum violentiorum contemptus.

Pietas & magnificentia principis moribundi.

Oracula de obitu Ioannis.

Cades aquosis improuisus in locis, subinde in ore haberet. Qui verò Imperatorum successiones & mutationes peruestigant, illud etiam euentu comprobatum esse ferunt

Heu coruis esca eris miser voracibus: id oraculum partim ad nigra & stridentia ferramenta, quibus manus eius vsta esset, partim ad cognomentum montium pertinere existimantes.

12 Deinde conuocatis cognatis, amicis atque magnatibus, productoque Manuele filio natu minimo, huiusmodi orationem habuit:

τῇ φλεγμονῇ, κατ' ἀμφήριστον μέντοι καὶ τότε τοῦ πάσχοντος μέλους ἴασιν. βασιλεὺς δὲ καὶ τὴν προτέραν τομὴν αἰτίαν τοῦ ξύμπαντος κακοῦ ξυννοούμενος, οὐδ' ὅλως τοῖς λεγομένοις ἐπένευσεν, ἀλλ' ἔκειτο κάμνων, τὸ τῆς θεραπείας παριδὼν ἀμφίλογον. ἐπιστάσης δὲ τῆς πανδήμου ἡμέρας τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως, τῶν θείων μυστηρίων ἐν μεθέξει γίνεται, καὶ πρὸς τὸ δεῖπνον ἀναπεσὼν, ἀνῆκε τὴν αὐλαίαν πᾶσι τοῖς εἰσιέναι καὶ δεηθῆναι θέλουσι· καὶ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ τὸν αὐτὸν διαπραξάμενος τρόπον, ὑποθήκῃ τοῦ μεγάλου δομεστίκου Ἰωάννου, καὶ τὰ παρατεθέντα βρώματα τοῖς παρεστῶσι διανειμάμενος, καθ' ἑαυτὸν ἔκτοτε ἰδιάσας, περὶ τοῦ διαδόχου τῆς βασιλείας ἐγνώκει σκέπτεσθαι. ὑετοῦ δὲ κατενεχθέντος ῥαγδαίου, καὶ τῆς κοιλάδος καταρρύτου γενομένης, ἐφ' ἧς ἐστρατοπέδευτο, ἥ, τε βασιλέως κλίνη μετεφέρετο πρὸς τὸ καταρρεῦσαν ὕδατος μέρος· καὶ αὐτὸς ἦν ἐπὶ στόματος ἔχων τὸ φάσκον οὕτω χρησμῴδημα,

Τόποις δ' ἐν ὑγροῖς καὶ παρ' ἐλπίδα πέσῃς.

οἱ δὲ τὰς τῶν βασιλέων διαδοχὰς καὶ μεταθέσεις φιλοκρινοῦντες, καὶ τοῦτο πέρας εἰληφέναι ἔλεγον,

ὢ πῶς γενήσῃ βρῶμα δεινῶν κοράκων.

τῇ μὲν ἐς τὰ μέλανα καὶ σίζοντα σιδήρια τὸ παλαίφατον τοῦτο λόγιον ἀφορᾶν ἰσχυριζόμενοι, δι' ὧν ὁ καυτὴρ τῇ χειρὶ τοῦ βασιλέως ἐπενήνεκται, τῇ δ' ἐς τὸ τῶν βουνῶν προσώνυμον ἐφ' ὧν ἐκεῖνος κατεσκηνώκει τὸ προφοίβασμα ἀπολύοντες.

Ἐκκλησιάσας δ' ἔπειτα τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον καὶ ὁπόσον ἐν ὑπεροχαῖς τε καὶ ἀξιώμασιν ἦν, καὶ παραστησάμενος τὸν ὑστερογενῆ παῖδα τὸν Μανουὴλ, τοιάδε ἔλεξεν· οὐκ ἐλπίσι

ἐλπίσι μὲν ταῖς ὁρωμέναις, ἄνδρες Ῥωμαῖοι, Συρίαν κατέλαβον, ἀλλ' ᾤμην τῶν προτέρων εὐκλεέστερα ἔργα ἐνδείξασθαι, καὶ λούσασθαι μὲν ἀδεέστερον ἐν Εὐφράτῃ, καὶ τῶν τούτου ναμάτων πλησμίως ἀρύσασθαι· ἰδέσθαι δὲ καὶ Τίγριδα ποταμόν, καὶ διαθερῆσαι τοῖς ὅπλοις τὸ ἀνθιστάμενον, ὅσον τε προστρέπεται τοῖς Κίλιξι, καὶ ὅσον τοῖς καὶ τῆς Ἄγαρ προσνένευκε, διαπτῆναι δὲ καὶ ὡς οἱ βασιλεῖς τῶν ὀρνίθων, εἰ καὶ μέγα τοῦτο εἰπεῖν ἐστι, πρὸς Παλαιστίνην αὐτήν, ὅπου τὸ τῆς ἡμετέρας φύσεως πτῶμα πεσὸν ἀνήγειρεν ὁ Χριστὸς ἐπὶ σταυροῦ τὰς χεῖρας διείς, καὶ μικραῖς ῥανίσι κόσμον ὅλον εἰς ἕνωσιν ἀγαγών· ἀναβῆναι δὲ καὶ εἰς τὸ ὄρος κυρίου, κατὰ τὸν ψάλλοντα, καὶ στῆναι ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ· μετελθεῖν δὲ πολέμου νόμῳ, καὶ τοὺς κύκλῳ πολεμίους· ὅπερ ὡς τὴν πάλαι κιβωτὸν οἱ ἀλλόφυλοι, τὴν τοῦ κυρίου σορὸν πολλάκις εἷλε δορύκτητον. ἐπεὶ δὲ οἷς τρόποις τὸ θεῖον ἐπίσταται, οὔκουν δέδοται πέρας τὰ προσδοκώμενα, ἀντιστῆναι μὲν ὅλως οὐκ ἔστιν, οὐδ' ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις χρεὼν ἀντειπεῖν. τίς γὰρ Θεοῦ σοφώτερος; ἢ τίς μετελεύσεται νοῦν κυρίου, καὶ μεταμείψει τὰ τούτου κρίματα, ὑφελέσθαι ἢ προσθεῖναι τούτοις δεδυνημένος; σφαλεραὶ μὲν γὰρ αἱ τῶν ἀνθρώπων ἐπίνοιαι, ἡ δὲ τοῦ κυρίου βουλὴ ἀνεπιποίητός τε καὶ ἀμετάπτωτος. ἐν πολλοῖς δ' ὅσοις εὐχάριστος ἔχων δείκνυσθαι τῷ τὰ κατ' ἐμὲ συμφερόντως οἰκονομήσαντι, ἃ καὶ ἀριθμὸν ὑπερπέπαικε σύμπαντα, τέως ἀνθομολογούμενος ἐφ' οἷς ἐμεγάλυνε τοῦ ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν ἔλεος ἐπ' ἀκροαταῖς ἡμῖν καὶ τῶν λεγομένων εἰδήμοσι τάδε φημί. ἐκ πατρὸς βασιλέως ἔφυν, ἀρχῆς γεγένημαι τῆς ἐκείνου διάδοχος, οὐδὲν ἀπε-

Non equidem ea ſpe, quam videtis, Quirites, Syriam ſum ingreſſus: ſed virtutem maiorum me ſuperaturum opinabar, & ſecurius in Euphrate lauaturum, & ad ſacietatem latices eius hauſturũ eſſe: viſurumque etiam Tigrim fluuium, & omnes aduerſarios armis profligaturum, quicunque verſus Ciliciam vergunt, & ad Agarenos defecerunt, atque aquilæ inſtar (quamuis hoc magnum dictu videatur) in ipſam Paleſtinam tranſuolaturum: vbi Chriſtus, extenſis in cruce manibus, naturæ noſtræ ruinam ſuo caſu erexit, & paruis guttis totum mundum vniuit: ac mõtem Domini conſcenſurum, vt Pſalmographus ſcribit, atque in loco eius ſancto ſtaturum eſſe: & hoſtes qui in circuitu ſunt, belli iure aggreſſurum: qui, vt olim arcam barbari, ſic ipſi loculum Domini ſæpe iam armis occuparunt. *Quia verò expectatio mea me fruſtrata eſt (qua de cauſa, Deus nouit) reſiſtere omnino haud licet: nec iis quæ coràm cernũtur, refragari Quis enim eſt Deo ſapientior? aut quis Domini animum explorabit? eiuſque iudicia vel addendo vel detrahendo mutabit? Nã hominum quidem cogitationes lubricæ ſunt: Dei verò conſilium non eſt irritum, nec mutabile.* Quum autem multa ſint diuinitus in me collata beneficia, ac numero penè nullo comprehendi queant: audientibus vobis, iiſdémque teſtibus, diuinam erga me beneficentiam grata voce prædicabo. Patre Imperatore natus ſum, illi in Imperio ſucceſſi: nihil eo-

Cogitationum humanorũ maximus ambitus, ſed admodum tenuis & euanidus.

Deus enim ſolus nouit quid expediat: cuius volũtati reſiſtere non licet.

Immo eius beneficentia grata voce prædicanda eſt.

rum quæ acceperam, amisi. An verò prudentis & fidelis ministri instar, talentum regni, diuinitus mihi creditum auxerim, aliis considerandum & commemorandum relinquo: quamuis & ipse citra molestiam ea prædicare queam, nullaque cum ostentatione, sed miraculorum Dei celebratione. Oriens & Occasus bella me gerentem viderunt: gentes, quæ in vtraque continente habitant, sum aggressus. parum in palatio mansi, vitam pene in tabernaculis exegi: semper vt sub dio agerem, operam dedi. Tellus hæc, in qua castra habemus, bis me iam aspexit. Multum temporis intercesserat, ex quo Persæ & Arabes Romanum exercitũ non viderant: hunc formidarunt, Deo duce, meque ministro, nobisque multis vrbibus cesserunt, quas adhuc obtinemus, quęque nostris imperatis parent. *Faxit Deus, vt ego qui pro Christiano populo arma circuntuli, illic æternam hæreditatem adipiscar, quam mansueti, acceptique Deo cõsequentur: vestris verò manibus robur & vires addat contra populos qui bellis student, quique sacrosanctum Dei nostri nomen non inuocant. Id autem fiet, si vos successus à dextra altissimi, & excelso eius brachio pendere statueritis: & dux vobis diuinitus contigerit, non truculentus, suo que non respondens nomini, aut perplexo ingenio, & ventris ac gulæ mancipium: qui à palatio non magis quàm penicillo &*

Mortalis & moribundus homo, etiã princeps, de suis gestis sẽtire debet.

Pio voto suos ad bene agendum animare.

De optimo successore relinquẽdo cogitare & disserere.

βαλόμην ὧν εἰς χεῖράς μοι παραδέδωκεν. εἰ δὲ κατ' εὐγνώμονα καὶ πιστὸν ὑπηρέτην, ἐπεξειργασάμην τὸ παρακατατεθέν μοι θεόθεν τῆς βασιλείας τάλαντον, ἄλλοις σκοπεῖν καὶ λέγειν ἀφίημι· καὶ αὐτὸς δὲ ἀνεπαχθῶς διηγησαίμην ἄν, οὐκ ἐναβρυνόμενος. ἀλλὰ τὰ περὶ ἐμὲ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ διηγούμενος, ἕως με καὶ δυσμὴ μαχόμενον ἔβλεψε, τὰ πρὸς ἄμφω τὰς ἠπείρους ἔθνη μετῆλθον· ὀλίγα τοῖς ἀνακτόροις προσέμεινα· ὁ βίος σχεδόν μοι ἅπας ἐπὶ σκηνῆς, καὶ τὸ αἰθριάζειν ἀεί μοι περιεσπούδαστο, ἡ γῆ αὕτη ἐφ' ἧς νῦν στρατοπεδευόμεθα, δίς με ἤδη προσέβλεψε, καὶ τὸν μακρὸν ἐξ οὗ χρόνος ὀφθαλμοῖς οὐκ εἶδον στρατιὰν Ῥωμαίων Πέρσαι καὶ Ἄραβες. ταύτην ἔφριξαν ἄρτι ἐφ' ἡγεμόνι Θεῷ καὶ ὑπὸ στρατηγῷ ἐμοί, καὶ πολλῶν πόλεων ἡμῖν ὑπεξέστησαν, ὧν ἐς δεῦρο κύριοι καθεστήκαμεν, οἳ καὶ ζῶσι κατὰ τὰ ἡμέτερα προστάγματα. καὶ δοίη κύριος ὁ Θεὸς ἐμοὶ μὲν ὑπερηγεμονεύσαντι τοῦ τῶν Χριστιανῶν πληρώματος, κλῆρον ἐκεῖ καὶ μερίδα ἀΐδιον, ἣν οἱ πρᾳεῖς καὶ εὐάρεστοι αὐτῷ ἀπολήψονται· ὑμῶν δ' ἔτι κραταιῶσαι τὰς χεῖρας καὶ ἐνισχῦσαι κατὰ τῶν τοὺς πολέμους ἐθελόντων ἐθνῶν, καὶ παρ' οἷς οὐδαμῶς ἐπικέκληται τὸ ἅγιον, καὶ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὄνομα. ἔσεται δὲ ταῦτα εἰ καὶ ὑμεῖς τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου καὶ τοῦ ὑψηλοῦ βραχίονος ἐξαρτᾶτε τὸ κατορθούμενον, καὶ ἡγεμὼν ἡμῖν θεόθεν δοθήσεται, μὴ δημοβόρος τις καὶ τὴν κλῆσιν ψευδόμενος, ἢ τὸ ἦθος ἀνώμαλος, καὶ περὶ τράπεζαν κεκυφὼς, καὶ ὀχῶν ἀεὶ τοῖς δακτύλοις τὸν κύαθον, καὶ τῶν ἀνακτόρων μηδαμῶς ἀποσπώμενος, ὅσα καὶ οἱ ἐν τοῖς τοίχοις διὰ ψηφίδων καὶ χρωμάτων εἰκονιζόμενοι, ὅτι καὶ φιλεῖ πως τῇ κατὰ τὸν ἄρχοντα διαθέσει συνδιατίθεσθαι τὰ πάντα

καὶ

καὶ ἕπεσθαι. ἅτε γὰρ δι᾽ αὐτὸν ἀρχῆθεν γενόμενα, κακυνομένου μὲν τοῦδε καὶ αὐτὰ μεταβάλλεται· ἀγαθυνομένου δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἐναντίαν φορὰν ἐπανίασιν, ὡς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν Δαβὶδ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ εὐθέσιν ἀγαθύνοντος, τοὺς δὲ ἐκκλίνοντας εἰς τὰς στραγγαλίας μετὰ τῶν ἐργαζομένων τὴν πονηρίαν ἀπάγοντος. ἐπεὶ δὲ καὶ περὶ τοῦ διαδεξομένου μοι τὴν ἀρχὴν μετὰ τὴν ἐμὴν ἐκβίωσιν, ἥ τις δὴ καὶ ἐφέστηκεν ἤδη ἀνυπεξάλυκτος, εἰπεῖν τι προάγομαι, χρεὼν τοῖς εἰρημένοις προσέχειν. ὅτι μὲν γὰρ ὡς πατρῷος κλῆρος εἰς ἐμὲ τὸ βασιλεύειν ἐπικαταβέβηκεν· οὐ δέομαι λέγειν ὡς οὐδέ τις ἕτερος λαμπτῆρα τῆς ἡμέρας ἀποφαίνειν τὸν ἥλιον. ὁρῶν δὲ τὴν πρὸς πατρὸς τηρηθεῖσαν εἰς ἐμοὶ τάξιν, κἀπὶ τοὺς ἐξ ὀσφύος μου προελθόντας διαβῆναι προθυμουμένους ὑμᾶς, καὶ ὑφ᾽ ἑνὸς τῶν ἔτι περιόντων μοι τῷ βίῳ παίδων (Ισαάκιος οὗτοι καὶ Μανουὴλ) ἄρχεσθαι γλιχομένους, καὶ μηδ᾽ αὐτὴν τὴν ἐπιλογὴν ἑαυτοῖς, τῇ δ᾽ ἐμῇ ψήφῳ ἀνατιθέντας· φημὶ δὴ ὡς ἡ μὲν φύσις τοῖς πρωτοτόκοις παρὰ τῇ τάξει ἐμμένουσα, τὰ πρωτεῖα βραβεύειν εἴωθε. παρὰ δὲ Θεῷ οὐχ οὕτως ἐν ταῖς τῶν προβλήσεων μεγίσταις ἀεί πως φιλεῖ γίνεσθαι. ἀναλογίσασθε τὸν Ἰσαὰκ, τὸν Ἰσμαὴλ κατὰ γέννησιν δευτερεύοντα, τὸν Ἰακὼβ μετὰ τὸν Ἠσαῦ νηδύος ἐκθορόντα τῆς μητρικῆς, τὸν Μωϋσῆν τοῦ Ἀαρὼν ὕστερον, τὸν Δαβὶδ αὐτὸν μικρὸν ἐν τοῖς ἀδελφοῖς ὄντα καὶ τῷ πατρικῷ οἴκῳ νεώτερον, καὶ ἑτέρους δὲ ὡς πλείστους. οὐ γὰρ τὸ θεῖον ἐς πρόσωπον κατ᾽ ἄνθρωπον ἀφορᾷ, καὶ βραβεύει τῷ χρόνῳ τὰ τίμια πολιαῖς, καὶ ἡλικίαις προσκείμενον, ἀλλ᾽ εὐγενείᾳ χαῖρον ψυχῆς ἐπὶ τὸ

coloribus expressæ imagines, auellitur. Nam vt principis mores sunt, ita res ferè administrantur, vt pote à quo pēdeant: qui si ignauus sit, ruunt in deterius: sin bonus est, & strenuus, eriguntur, & florēt. Quippe Deus, Dauide authore, bonos & integros prouehit, distortos verò cum iniquis in barathrū præcipitat. Quum autem de successore Imperij post obitum meū, qui iam instat inēuitabilis, dicēdum sit, vos auscultare æquū est. Imperiū, vt patrimonium ad me venisse, dictu non magis necessariū est, quàm lucernā, quod aiunt, in meridie accendere. Cùm autem vos paternū in me suffragiū approbasse, & in filios meos eodē affectos esse modo videam, & vni ex meis filiis (quorum duo adhuc superstites sunt Isaacius & Manuel) obtemperare velle: neque delectum ipsos vsurpare, sed meæ censuræ permittere: Equidem fateor, naturam principatum natu maioribus deferre solere. Deū verò in designandis regibus aliam rationem plerumque sequi animaduerto. Cogitate Isaacū natu minorem Ismaele, Iacobum post Esaū materno vtero exiliisse, Mosem Aarone iuniorem, Dauidem & statura & ætate minimum fuisse inter fratres, aliósque plurimos. *Nec enim Deus humano more personæ rationem habet, nec pretia rerum, canis & ætate metitur: sed indolem animi, mansuetudinem, lenitatem intuetur,*

Eumque tādem nominare, si modò leges patriæ id iubēt.

Naturæ & Dei nō semper idē iudicium.

Deus nequaquā est personarum acceptor.

mandatorúmque suorum obseruationem. Quibus de causis ego quoq; corruptrici naturæ in multis nō obsequor, sed eius institutis, vt pusillæ muliérculæ consiliis, in rebus grauioribus repudiatis, Deum omnis prauæ affectionis expertē, authorem sequi malo.

Rationem reddit cur imperiū Manueli deferat.

Quòd si citra vllā controuersiam Imperium Isaacio, filio natu grandiori, tradendum esset, nihil verbis esset opus, ad filii vtriusque declarandum ingenium. Sed quum ad natu minorem, Manuelem, id inclinet: ad vulgi malas suspiciones declinandas, & opinionem eam euitandam, ne affectu potiùs, quàm iudicio, minorem maiori anteponam: aliquid de hac re dici par est, atque adeò necessarium.

Exordio à diligenti ingeniorum in filiis elucentium cōsideratione desumpto.

Cupiditatum non magis vnum genus ac ratio est, quàm formarum: quæ, quum ex æquo homines simus omnes, maximam varietatem habent. Alii aliis rebus afficimur, neque omnes ex æquo iisdem delectamur. Alioqui nec à Deo nos, nec alii ab aliis accusaremur: quippe qui iisdem voluptatibus necessariò caperemur, eadémque consilia iniremus. Sic filij quoque mei, quamuis eodē patre nati, tamē diuersis prediti sunt ingeniis.

Quibus etsi ambo illustribus, minor natu aptior ad imperādum censetur.

Qui, etsi ambo & viribus corporum, & dignitate vultuum, & animorū grauitate, præcellunt, tamen natu minor Manuel ad Imperii administrationem aptior mihi videtur.

Isaacius iracundus.

Nam Isaacius sæpius ira percitus mihi astitit,

πρᾷον βλέπει καὶ ἥμερον, καὶ τὸν αὐτοῦ φυλάττοντα τὰ ἐντάλματα. κατὰ ταῦτα τοιγαροῦν κἀγὼ αὐτὸς οὐ τῇ δεκασείᾳ φύσει τὰ πολλὰ χαριζόμενος, ἀλλὰ τοῖς θεσμοῖς αὐτῆς ὅσα καὶ γυναικὸς σμικρογνώμονος διαβούλια, ἐν τοῖς καιρίοις παρακρουόμενος πράγμασι· μιμεῖσθαι μᾶλλον προαιροῦμαι τὸν προσωποληψίας πάσης ἀνώτερον Θεόν. εἰ μὲν οὖν κατὰ τὸ ἀναμφίλογον ἐς τὸν καθ' ἡλικίαν προήκοντα παῖδά μοι τὸν Ἰσαάκιον μετέβαινεν ἡ ἀρχή· κατ' οὐδὲν ἄν μοι λόγων ἐδέησεν, εἰς παράστασιν τῆς ἀμφοῖν μοι τοῖν παίδοιν φύσεως. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸν ὑστερότοκον Μανουὴλ ἡ βασιλεία μᾶλλον προσνένευκεν· ἐκκλίνων τὸ κακύποπτον τῶν πολλῶν καὶ τὸ δόξαι παρά τισιν ὡς φίλτρῳ μᾶλλον, καὶ οὐκ ἀρετῇ προσιθέμενος, τοῦ προτέρου παιδὸς τὸν ὑστερότοκον προτετίμηκα· ἀναγκαίως τὰ εἰκότα ῥηθήσεται. οὐ μία τίς ἐστι τῷ γένει τῶν ἐπιθυμιῶν ὁδός, ἀλλ' εἰς ἀτραποὺς παμπόλλας διέσχισται, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν σωμάτων μορφώματα, εἰ καὶ τὴν αὐτὴν ἄνθρωποι φύσιν ἐκληρωσάμεθα. ἄλλαις γὰρ ὀρέξεσιν ἄλλοι προσπασχόμεν, οὐδὲ χαίρομεν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ταῖς αὐταῖς. εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, εἴχομεν ἂν καὶ πρὸς Θεοῦ καὶ πρὸς ἀλλήλων τὸ ἀνεπίληπτον, ὡς ταῖς αὐταῖς ἡδοναῖς τε καὶ γνώμαις ἀναγκαστῶς ἐπιχαίνοντες. καὶ τῶν υἱέων μοι γοῦν ἡ δυάς, εἰ καὶ ἐκ πατρὸς ἑνὸς προελήλυθεν, εἰς γνώμας ἀπομερίζεται διαφόρους. καλοὶ μὲν γὰρ ἀμφότεροι, καὶ ῥώμῃ σώματος, καὶ εἴδους σεμνότητι, καὶ φρενῶν βαθύτητι διαπρέποντες· καλλίων δέ μοι ὡς μάλιστα διαδείκνυται περὶ τὴν τῆς ἀρχῆς κυβέρνησιν ὁ ὑστερογενὴς Μανουήλ. ὁ μὲν γὰρ Ἰσαάκιος ἀκρόχολος πολλάκις παρέστη μοι

μοι, καὶ ἀφ᾽ ἧς ἔτυχε προφάσεως παροξυνόμενος, ἐν τῷ νοσεῖν ἀμετρίαν θυμοῦ, ὃς ἀπόλλυσι καὶ σοφούς, καὶ δι᾽ ὃν μετ᾽ ἀβουλίας οἱ πλεῖστοι πράσσουσιν. ὁ δὲ σὺν τῷ λοιπῷ τῶν ἀρετῶν ὁρμαθῷ, ὧν οὐδ᾽ Ἰσαάκιος ἀπεξένωται, οὐδὲ τοῦ καλοῦ χρήματος ἀπῴκισται τῆς πρᾳότητος, εὐμαρῶς ἐνδιδοὺς πρὸς τὸ χρήσιμον, καὶ πειθόμενος λόγῳ δεικνύμενος. ἐπειδὴ τοίνυν ἀκακίᾳ μᾶλλον καρδίας, ᾗ καὶ Δαβὶδ ὁ βασιλεὺς καὶ προφήτης ἐκέκαστο, ἢ χειρὶ ψηλαφώσῃ τὸ ξίφος, καὶ γνώμῃ λεπτουργησάσῃ τὰ τῶν ἀρχομένων πλημμελήματα, φιλοῦμεν ὑπάγεσθαι ἄνθρωποι, τὸν Μανουὴλ εἰς βασιλέα κατὰ τόδε προκέκρικα. δέξασθε τοίνυν τὸν μείρακα, καὶ ὡς θεόχειρον ἄνακτα, καὶ ὡς δι᾽ ἐπιψηφίσεως ἐμῆς βασιλεύοντα. ὅτι δὲ καὶ Θεὸς αὐτὸν εἰς βασιλέα προκέκρικε καὶ προώρισε, τεκμήριον αἱ πολλαὶ προρρήσεις, καὶ τὰ τῶν θεοφιλῶν ἀνδρῶν προθεσπίσματα, ἃ πάντα βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Μανουὴλ προκατήγγελλον. τὸ δὲ καὶ τοὺς παρ᾽ ἐμοῦ προκριθέντας πρότερον εἰς τὸ ἄρχειν υἱάς μοι τεθνηκέναι, ἀπεῖναι δὲ καὶ τὸν κατὰ γένεσιν μετ᾽ ἐκείνους εἰς τὴν βασιλείαν καλούμενον Ἰσαάκιον, ποῦ θήσεται; ἢ πάντως καὶ ταῦτα σύμβολα εἴποιμεν ἂν ἐναργέστατα, τοῦ τὸν Θεὸν οὐχ ἕτερον βούλεσθαι, τὸν δὲ Μανουὴλ τὰ σκῆπτρα τῶν Ῥωμαίων χειρίζεσθαι; εἰ δέ τις ἐθέλοι σκοπεῖν, οὐδ᾽ ἐμὲ τὸν πατέρα ἐπόψεται δῶρον παντάπασι τῷ παιδὶ τὴν βασιλείαν βραβεύοντα, καὶ τῇ διαδοχῇ τοῦ γένους τὸ ὅλον προσρέποντα, ἀλλὰ καὶ ἆθλον ἀρετῆς τὴν προχείρισιν αὐτῷ παρεχόμενον. ἴστε γάρ, ἴστε ὅσα καὶ παρ᾽ ἡλικίαν ἐν Νεοκαι-

& quauis de causa bile efferuescente, moderari animo non potest: quæ res inimicissima consilio, sapientes perdit. Alter verò præter aliarum virtutum chorum, à quibus nec Isaacius alienus est, nec à clemẽtia quidem, re preclarissima, abhorret: sed in loco cedere, & obsecundare nouit & rationis imperium sequitur. Quoniam igitur animi candori, quo & Dauid rex, idémque propheta, ornatus fuit quã ensiferæ manui, & ingenio in subtiliter exquirẽdis subditorum delictis intento, parêre malumus homines: Manuelem imperatorẽ creandum esse duxi. Quare adolescentẽ suscipite, vt Imperatorem diuinitus designatũ, & meo suffragio Imperium capessentẽ. Ac eum à Deo prælatum & prædestinatum esse ad Imperium, argumẽto vobis sint multæ prædictiones, & diuinorum hominũ præsagia: quæ omnia Manuelem Romanorum imperatorem fore prænunciarunt. Iam quód filii mei antè Imperio destinati, obierunt: & is abest, cui id post illos naturę lege debetur: quis aliter accipiat, nisi ea quoque argumenta esse euidentissima Deum non velle alium, nisi Manuelem, sceptris Romanorũ potiri? Quòd si quis consideret, me non omnino gratis filio cõciliare Imperium, atque in eius successionem propendére: sed virtutem eius hac designatione remunerari deprehendet. Scitis enim, scitis, quæ ad Neocæsariam præ-

Manuel immoderatus.

Ideo præfertur natu maiori.

Quum etiã ad imperiũ à Deo vocari videatur, multis præsagiis.

Fratrum excessu.

Virtutũ suarum merito.

ter ætatem facinora ediderit, & in illustri illa contra Persas impressione, ob quā vt ego pater sollicitus, & in maximo de charissimo filio metu fui:ita eâdem, res Romana cōfirmata est. Hæc Ioanne loquuto, consilium cum eiulatu verbis eius assēsum, Manuelem tanquam sorte suffragióve lectum, cupidè Imperatorem accepit. Deinde ad filium conuersus pater, post vtiles admonitiones, eum Imperatorio diademate ornat, & chlamyde prætexta induit. His peractis, Romanæ legiones conuocatæ, Manuelem Romanorum imperatorem salutarunt, vnoquoque procerum cum sua cohorte seorsim stante, & nouum Imperatorē clara voce consalutante. Deinde prolatis diuinis oraculis, studium quisque suum & fidem confirmat. Harum rerum omnium dux & author fuit Magnus Domesticus, eo cō silio, vt ambitiosorum hominum vanitatem & motus, & plurimorum concursum ad quosdam regij generis homines sedaret: qui prærogatiuam ætatis, vt magnum quiddā, & venerabile, prætendentes, & Imperatoriam affinitatem exaggerantes, se Imperio digniores arbitrabantur. Quæ cū transacta essent, aliquot diebus pòst Imperator moritur, anno Imperij vigesimo quarto, mēse octauo: vir qui & principatum optimè administrauit, & vitam piam egit: moribus neque dissolutis

Omniū consēsu Manuel Imperator salutatur, et diademate ac vtilibus admonitionibus paternis ornatur.

Axuchus prudēs consiliarius, Manuelis promotione turbarum ingētes flammas exstinguit.

Ioannis Comneni obitus & elogia.

στρατείᾳ ἠρίστευσε, καὶ τὴν κατὰ Περσῶν γενναίαν ἐκείνην ἐμβολὴν, δι' ἣν ὁ μὲν πατὴρ ἔγωγε ἠγωνίων, περὶ τῷ φιλτάτῳ παιδὶ τὰ μέγιστα δεδιὼς, τὰ δὲ Ῥωμαίων ἀνερρώσθη πράγματα. ταῦτα ὁ μὲν βασιλεὺς Ἰωάννης ἐφθέγξατο· ἡ δ' ἐκκλησία ἐπικωκύσασα τοῖς εἰρημένοις, τὸν Μανουὴλ ὡσεὶ κληρωτὸν, εἴτε καὶ χειροτονητὸν ἀσμένως εἰς βασιλείαν ἐδέξατο· ἔπειτα δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν παῖδα μετενεγκὼν ὁ πατὴρ, καὶ τούτῳ παραινέσας τὰ σύμφορα, ταινίᾳ διαδεῖ τῇ βασιλικῇ, καὶ τὴν χλαμύδα ἐπενδύει τὴν περιπόρφυρον. ἐπὶ δὲ τούτοις συναθροισθέντα κατὰ πρόσκλισιν τὰ στρατεύματα, βασιλέα Ῥωμαίων ἀνεῖπον τὸν Μανουὴλ, ἑκάστου τῶν μεγιστάνων μετὰ τῆς οἰκείας τάξεως διακριδὸν ἐφισταμένου, καὶ διατρανοῦντος τὴν εὐφημίαν τῷ νέῳ ἄνακτι. ἐφεξῆς δὲ καὶ τῶν θείων προτεθέντων λογίων, ἐπ' αὐτῶν ἐμπεδοῦνται τῷ Μανουὴλ τὰ τῆς εὐνοίας καὶ πίστεως πρὸς παντός. ἦν δὲ ὁ τῶν δρωμένων τούτων εἰσηγητής τε ἅμα καὶ τελετάρχης, ὁ μέγας Δομέστικος· ἐκλῦσαι διανοούμενος ἐντεῦθεν, καὶ διαχαλάσαι τοῦ μετεωρισμοῦ, καὶ τῆς στάσεως τὰς τῶν φιλάρχων ἐφέσεις, καὶ τὰς τῶν πλείστων συνδρομὰς πρὸς ἐνίους τῶν πρὸς γένους τῷ βασιλεῖ, οἳ τὴν πρεσβυγένειαν ὡς μέγα τι καὶ αἰδέσιμον προβαλλόμενοι, καὶ τὸ κῆδος μεγεθύνοντες τὸ βασίλειον, ἑαυτοῖς τὸ ἄρχειν ὡς ἀξιωτέροις ἀπένεμον. τούτων δ' οὑτωσὶ τελεσθέντων, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης μεθ' ἡμέρας τὸν βίον ἐκλέλοιπε, βασιλεύσας ἔτη τέσσαρα πρὸς τοῖς εἴκοσι, καὶ μῆνας ὀκτὼ, ἀνὴρ καὶ τὴν ἀρχὴν ἄριστα διῳκηκὼς, καὶ Θεῷ εὐαρέστως βεβιωκὼς, καὶ τὰ πρὸς

θος οὐκ ἔκλυτος, οὐδ' ἀκόλαστος, κἀπὶ ταῖς δωρεαῖς τε καὶ δαπάναις μεταδιώξας μεγαλοπρέπειαν· καὶ δηλοῦσιν αἵ τε διὰ χρυσίνων πρὸς τοὺς τῆς πόλεως οἰκήτορας συχναὶ διαδόσεις, καὶ τῶν ναῶν ὁπόσους καλλίστους καὶ μεγίστους ἐκ βάθρων ἐδείματο. ἀλλὰ καὶ δόξης ἐραστὴς ὑπὲρ ἄλλον ἅπαντα γεγονὼς τοῦ καταλιπεῖν ἐν τοῖς ἔπειτα μέγιστον ἑαυτοῦ ὄνομα τὰ πάντα τιμώμενος ἦν. τοσοῦτον δὲ καὶ τῆς τῶν οἰκείων εὐσχημοσύνης καὶ τοῦ αἰδήμονος τρόπου ἀντείχετο, ὡς καὶ κουρὰν περιεργάζεσθαι τριχὸς, καὶ τὸ τοῦ ποδὸς σκύτος περιαθρεῖν, εἰ κατὰ λόγον, καὶ πρὸς τὸ τοῦ ὑποδουμένου σχῆμα ὑπέρραπται. αἰσχρολογίαν δὲ καὶ σαπρολογίαν τῆς ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεως, καὶ τὸ ἐν ἱματισμοῖς καὶ διαίταις ἄσωτον, ὅσα καὶ λύμην τινὰ βιοφθόρον, τῶν ἀνακτόρων ἀπεσάρωσε, καὶ τὸν ἐμβριθῆ χαρακτηρίζων σωφρονιστὴν, καὶ μιμητὰς ἑαυτοῦ τοὺς ὑπὸ χεῖρα εἶναι γλιχόμενος, πᾶσαν ἀρετῆς ἰδέαν μετιὼν οὐκ ἀνίει. οὐ μὴν ταῦτα γε πράττων, χαρίτων ἀπείχετο, καὶ δυσξύμβλητος ἦν καὶ δυσπρόσιτος, καὶ στυγνὸς τὴν ὄψιν, καὶ συνεφὴς τὴν ὀφρὺν, καὶ ἀείπως ὑποσκυζόμενος. ἑαυτὸν δ' ἐν τῷ προδήλῳ πάσης πράξεως ἀρίστης πίνακα προτιθεὶς, ἄγων σχολὴν τῶν ἐκτὸς, καὶ τὸ περιορᾶσθαι ὑπὸ πλείστων ὅσα καὶ κώδωνα φλύαρον καὶ λάλον ἀποτρεπόμενος, καὶ κομψείαν σεμνὴν εἰσῳκίζετο, καὶ τὸν εὐτράπελον οὐ παρέτρεχεν, οὐδ' ἐπεῖχεν ἐπίπαν καὶ ἦγχε τὸν γέλωτα. ὀλίγα οὖν τοῦ ἐς ἄκρον ἀποσφαλεὶς ἐγκρατοῦς τε καὶ ἀσφαλοῦς, καὶ τῆς πρὸς ἐντελῆ ἀκρίβειαν βραχέα διεκπεσὼν, καὶ μηδένα διὰ ξυμπάσης αὐτῷ

dissolutis neque intemperantibus, quíque & in donationibus & insumptis magnificentiæ studuit. Id que declarant & crebrę aureorum in populo vrbano distributiones, & templa pulcherrima & maxima, è fundamentis extructa. Sed & gloriæ, præter alios omnes, appetentissimus fuit: in eo ponens omnia, vt maximum nomen apud posteros relinqueret. Domesticæ disciplinæ & decori tam diligens obseruator, vt & in tondendis capillis, & forma calceorum proportionem requireret. Inania & obscœna verba à publicis conuentibus:& luxum vestium ac mensarum, tanquam corruptelam & vitæ pestem, à palatio pepulit. Cumque exemplum disciplinæ semetipsum grauissimum proponeret, atq; omnes familiares imitatores sui efficere studeret, omne virtutis genus colere non destitit. Neque tamen interim à Gratiis alienus fuit, neque in aditu aut cōgressu asper, tetricus superciliosus aut inhumanus: sed cùm in publico actionum optimarum exemplar se præberet, per ocium à republica, remotaque turba quam tanquam tympanum obstreperum & garrulum cauebat: etiam comitatem honestam admittebat, & ab vrbanitate non abhorrebat, neque risum prorsus opprimebat.

Sit princeps solidæ gloriæ cupidus.

Disciplinæ domesticæ & decori diligens obseruator.

Optima hæc est populorum institutio, si princeps, subditis suis virtutū exemplo præeat.

Et omnibus appareat benignus pater ac populi pastor.

Comitatem atque vrbanitatem decorā admittat.

Itaque quum parum à summa continentia & integritate recesserit, & ab exquisitissima vitæ ratione haud multum aberrarit, nec totius

Magni animi propriũ vt sciat esse placidus trãquillusque, & iniurias atque offẽsiones semper despicere.

Imperij tempore vel vita priuarit quenquam, vel quocunque modo corpora multarit, in hũc vsque diem omniũ laudibus celebratur, & decus quoddam Imperatorũ Comneniæ familiæ iudicatur: ne dicã, eum multos etiã ex superioribus partim æquasse, partim superasse.

τῆς ἀρχῆς ἢ ψυχῆς στερήσας, ἢ ἐς τὸ σῶμα ὁσονοῦν λυμηνάμενος ἐπαινετὸς ἐς δεῦρο παρὰ πᾶσι λελόγισται καὶ κορωνίς, ὡς εἰπεῖν, τῶν ὅσοι Ῥωμαίων ἐκ τοῦ τῶν Κομνηνῶν γένους ὑπερεκάθισαν, ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς καὶ πολλοῖς τῶν αὐτόθεν ἀρίστων τοῖς μὲν ἡμιλλήσατο, τοῖς δὲ καὶ παρήνεγκεν.

ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ
ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΝΟΥΗΛ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ. τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως κυροῦ Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν τόμοις ἑπτὰ θεωρουμένη.

***

NICETAE CHONIATAE
LIBRI VII. DE REBVS gestis Manuelis Comneni, Imperatoris Romani.

BREVIARIVM.

1 *Manuel Ioanni Comneno patri succedens Isaacium fratrẽ natu maiorẽ in monasterio includit, & seditionis ansam præcidẽs, à Byzantinis ob animi & corporis dotes eximias cupidè suscipitur.*

2 *A Michaele patriarcha diademate ornatus, & cum fratre reconciliatus, in Persas mouet semel & iterum. vxorem duxit Alemannam quandam, egregia forma & heroico animo mulierem, quam negligit, & incestu polluitur.*

4 *Ioannem Hagiotheodoritem Imperij Cancellarium, & Ioannem Puxenum (cuius tenacitas sordida, inhumanitas item & auaritia describitur) supremum Quæstorem constituit. Hagiotheodorites à Theodoro Stypiota loco pellitur. Manuelis virtutes, quæ paulò post immutantur.*

3 *Conradi Germanorum imperatoris expeditio Hierosolymitana. Alemannorum legatis Manuel benignè respondet, sed clam insidiatur: & Græcorum legiones alemannicum exercitum, Philippopolitani episcopi aulica facundia circumductũ, comitari iubet.*

5 *Alemannorum & Græcorum dissidia. Exercitus Conradi incõmoda, quem Græci ferro, fraude, veneno, Manuelis iussu & exemplo, persequuntur.*

6 *Turcas hostes infensissimos Germanicus exercitus adoriri constituit. Conradi ad milites pia & acris oratio. Atrox pugna & illustris victoria de Turcis reportata.*

1 Ministrorũ idoneorũ cõsilio & opera nouus princeps quã primum vtatur: si modò prosperè agere cupit.

Anuel Imperator appellatus, Magnum Domesticũ Ioannem Axu-

Ναῤῥηθεὶς οὖν ὁ Μανουὴλ αὐτοκράτωρ, εὐθέως τὸν μέγαν Δομέστικον, ᾧ κλῆσις ἦν Ἰωάννης, Ἀξοῦχος δὲ ἡ ἐπίκλη-

ἐπίκλησις, ἐς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐξέπεμψε· σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸν χαρτουλάριον Βασίλειον, τὸν Τζιτζιλούκην, εὖ μὲν καὶ τὰ κατὰ τὴν νέαν διαθήσοντας βασιλείαν, καὶ προομαλίσοντας τὴν εἰσέλευσιν, καὶ κατασκευασομένους ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὰ εἰσόδια, μετελευσομένους δὲ καὶ τὸν σεβαστοκράτορα Ἰσαάκιον τὸν ἐκείνου ταυτόαιμον. τὸν γὰρ αὐτοκράτορα δέος ὑπέθραττε, μήπως οὗτος τὸν τοῦ πατρὸς ἐνωτισάμενος θάνατον, καὶ τὴν εἰς τὸν ἀδελφὸν τὸν νεώτερον ἀκηκοὼς τῶν σκήπτρων μετάθεσιν, εἰς ἐναντίαν μοῖραν ἀποκριθῇ, καὶ περὶ τοῦ τῶν ὅλων αὐτὸς εἶναι κύριος διαμιλληθῇ, ἅτε ἀπὸ γενέσεως εἰς τὴν διαδοχὴν τῆς βασιλείας καλούμενος, καὶ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν τότε παρὼν, καὶ τῶν ἀνακτόρων ἐντὸς αὐλιζόμενος, ἔνθα τῶν χρημάτων αἱ σωρεῖαι εἰσὶν ἀποκείμεναι, καὶ τὰ τῶν κρατούντων γνωρίσιμα περιβλήματα. ὁ Ἰωάννης τοίνυν καταταχύνας τὴν πόλιν εἰσέφρησε, καὶ τὸν Ἰσαάκιον, ἀγνοοῦντα ἔτι ὄντα τῶν γινομένων, αἱρεῖ, καὶ τῇ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος εἴργνυσιν, ἣ τὸν βασιλέα Ἰωάννην ἔχει δομήτορα. καὶ ὁ μὲν μετὰ τὴν κατάσχεσιν, τὴν τοῦ πατρὸς ἀναμαθὼν τελευτὴν, καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀνάρρησιν ἐνηχηθεὶς, οὐκ εἶχεν ὅ,τι καὶ διαπράξαιτο, δεινὰ πάσχειν λέγων, καὶ τέρας δεινοῦ ξύμπαντος, καὶ ὡς ἐπαινετέα ἡ τάξις, ὑφ' ἧς διακρατεῖται τὸ πᾶν· ἀπῆλθε, φησὶν, Ἀλέξιος θανάτῳ πεσὼν, ὁ τῶν ἀδελφῶν πρωτότοκος, καὶ τῆς πατρῴας ἀρχῆς κληροῦχος· ἐπηκολούθησε τούτῳ Ἀνδρόνικος τῷ προτέρῳ ὁ δεύτερος, καὶ τὸν νεκρὸν εἰσάγων τοῦ ἀδελφοῦ διαπόντιον, μετὰ βραχὺ καὶ οὗτος τὸν βίον μετήλλαξεν. εἰς ἑαυτὸν τοίνυν τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆπτρα ὁρᾷ, καὶ τῷ δικαίῳ αὐτός ἐστιν ἐγκρατὴς τῆς ἀρχῆς. ἀλλ' ὁ μὲν τοιαῦτα μάτην ἐξεβαγώδει, καὶ εἰκαίως ἦν πτερυγίζων κατὰ συγκλεισθὲν πτωάριον. ὁ δὲ δὴ μέγας Δομέστικος τὸν τ

chũ ſtatim in vrbem imperatricem ablegauit, vnaque cum eo Baſiliũ Tzitzilucem cartularium qui & nouum Imperium firmarent, & ingreſſum præpararent, & Sebaſtocratorẽ Iſaacium fratrem eius coercerent. Verebatur enim, ne is audito patris obitu, & ſua deſignatione cognita, per ſeditionem ſibi poteſtatem omnẽ vendicaret: quòd & ætate ad Imperium vocaretur, & tũ in vrbe imperatrice verſaretur, & in palatio degeret, vbi pecuniarum acerui & Imperatoriæ veſtes repoſitæ eſſent. Ioannes igitur feſtinãter vrbem ingreſſus, Iſaacium rerum adhuc ignarum capit, & in Omnipotẽtis monaſterio concludit, à Ioanne imperatore ædificato. Qui, vbi poſt captiuitatem patris obitum, & fratris deſignationem cognouit, quid ageret non habebat: iniquiſſimè ſecum agi conquerẽs. & ordine collaudato, à quo etiam rerũ vniuerſitas gubernaretur, *Alexius* inquit, *obiit, fratrum primogenitus, & paterni Imperii hæres. Hunc ſecutus eſt ætate proximus Andronicus: qui cùm fratris cadauer mari aduexiſſet, paulò pòſt & ipſe deceſſit. Romanorum igitur ſceptra ad me ſpectant, & ego iure imperio potiar.* Quæ cum fruſtra vociferaretur, & irritæ auiculæ inſtar inani conatu obſtreperet: Magnus Domeſticus

Manuelis cogitationes feſtinatio in huiuſmodi rerum ſcena inprimis neceſſaria.

Axuchus, fidus Manuelis miniſter.

Iſaaci ignauia, ignauo vitæ genere compẽſatur.

Vanæ querelæ. Serò ſtulti ſapiũt.

Inutiles ſtolidorum voces

Prudentum verò diligentia prosperos obtinet successus.

custodiæ palatij intentus, atque id agens vt Manuel etiam à ciuibus Imperator salutaretur, literas rubro aureóque sigillo, & serico filo munitas, & conchæ sanguine pictas, clero magni templi offert, quibus eis argenteæ monetæ nummi ad c c. minas promittebãtur. Ferebatur Axuchus etiam alias rubricatas Imperatorias literas apportare, quæ summam eandem nummis aureis designarent. Nam cùm suspicio quædam non inanis Manueli oboriretur, ne forsitan aut ipse Isaacius, vt ad quem ob ætatis prærogatiuam pertineret Imperium, audito patris obitu, & fratris iunioris declaratione, vrbem seditione turbaret: aut alioqui plurimorũ turbulenti conatus, Imperatorum designationes & mutationes ferè semper comitari soliti, regni nouitati impedimentum aut periculum crearet: tam ancipiti rerum statu Ioanni bina liberalia diplomata dedit. Quum verò legatio prosperè successisset, neque Ioannes successum legationis meliorem sibi fingere aut optare potuisset: id quo aurum promittebatur, retinuit, argẽtíque pollicitationem protulit. Ingressu ad hunc modum præparato, Imperator parentalibus peractis, & patris cadauere nauibus imposito, quę in Pyramo fluuio stationẽ habebãt, qui Mopsuhestiã irrigans, in mare influit: & Antiochiæ rebus pro tempore pacatis, è Cilicia

Arte eludere seditiosa consilia, politicæ administrationis maxima pars

Turbulenti conatus imperiorũ mutationes ferè semper comitantur.

Axuchi prudentia aulica.

Manuelis ad vrbem, Imperij caput, accessus.

Itinerarium.

βασιλείων φυλακῆς ἐπιμεληθεὶς, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ παρὰ τοῖς ἀστοῖς ἀναγορεύσεως, γράμμα ἐρυθροσήμαντον σφραγῖδί τε χρυσείᾳ καὶ σηρικῷ νήματι, ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδευμένῳ αἵματι, τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεὼ ἐπιδίδωσι, τυποῦν αὐτοῖς ἀργύρεα ἐτήσια κέρματα. εἰς μνᾶς δὶς ἑκατὸν κορυφούμενα. ἐλέγετο δὲ καὶ ἑτέραν ἠρυθροδανωμένην βασίλειον γραφὴν ἐπιφέρεσθαι τὸν Ἀξοῦχον, διὰ χρυσέων * ταῦτα βραβεύουσαν. ἐπειδὴ γὰρ ὑπόνοιά τις τὸν κρατοῦντα ὑπέτρεχεν οὐκ ἀνάλογος, μή πως ἢ αὐτὸς Ἰσαάκιος τῷ δῆθεν δικαιότερος εἶναι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκ γενέσεως, τὰ κατὰ τὴν πόλιν διαστασιάσειε πράγματα, πατρῷον θάνατον καὶ ξυναίμου ὑστερογενοῦς ἐνωτισάμενος μετὰ θάνατον ἐκείνου ἀναγόρευσιν· εἴτ᾽ οὖν ἡ ταῖς τῶν βασιλέων προβλήσεσί τε καὶ μεταθέσεσιν ἀεί πως ἐπεισερχομένη φιλοτάραχος καὶ νεωτεροποιὸς τῶν πλείστων ἔφεσις, οὐκ εὔοδα οἱ τῷ νέῳ ἄνακτι καὶ ἀκίνδυνα τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν διάθοιτο. διὰ τοῦτο πρὸς ἀμφιῤῥεπῆ κατάστασιν τοῦ καιροῦ διπλᾶ τῷ Ἰωάννῃ φιλοτιμήματα θεσπίσματα ἐγχειρίζεται. τῷ δὲ κατὰ ῥοῦν προβάντων τὰ τῆς ἀποστολῆς, καὶ ὡς οὐκ ἦν τῷ πεπομφότι καὶ ἀφιγμένῳ διανοήσασθαι κάλλιον, ἢ ἐπεύξασθαι, συνέσχε μὲν τὸ βραβεῦον τὰ χρύσεα. ἐξήνεγκε δὲ τὸ τυποῦν τὰ ἀργύρεα, καὶ οἱ μὲν οὕτω τὴν βασιλικὴν προπαρεσκεύασαν εἴσοδον· ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ ὅσια τῷ πατρὶ ἐκτελέσας, καὶ ταῖς ναυσὶ τὸ σῶμα ἐνθέμενος, αἳ τῷ Πυράμῳ ποταμῷ ἐνωρμίζοντο, ὃς Μοψουεστίαν λιπαίνων θαλάσσῃ προσαπλέκεται, τά τε κατ᾽ Ἀντιόχειαν ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου καταστησάμενος,

ἀπάρας τῆς Κιλίκων, διὰ τῆς ἄνω καλουμένης Φρυγίας ἐπεπόρευτο, ὅτε καὶ ὑπὸ Περσῶν ἑάλωσαν, καὶ πρὸς τὸν Ἰκονίου τηνικαῦτα κρατοῦντα Μασοὺτ ἀπηνέχθησαν. ὅ,τε πρὸς πατρὸς τῷ Μανουὴλ ἐξάδελφος, ὁ Κομνηνὸς δηλονότι Ἀνδρόνικος (οὗτος δὲ καὶ ὕστερον Ῥωμαίων κατετυράννευσε) καὶ ὁ Δασιώτης Θεόδωρος, ᾧ εἰς γαμετὴν Μαρία ἥρμοστο, ἣν ὁ τοῦ Μανουὴλ κασίγνητος ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἀνδρόνικος ἔτεκε. κατὰ γὰρ θήραν ἀγρίων τῆς ὁδοῦ ἐκτρεπόμενοι, ἧς τὸ στράτευμα εἴχετο, ἔλαθον συλληφθέντες πολεμίων χερσὶ, καὶ θηρᾶν ἐπιβαλόμενοι κνώδαλα, θηρευταῖς ἀνθρώπων περιπεπτώκασι. τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς μὴ πράξεσιν ἑτέραις τὸν νοῦν ἐφιστᾶν δυνάμενος, ἀλλὰ τῆς προκειμένης ἅπας γινόμενος, καὶ ταύτης, ἣ βραχύ τι γοῦν ἀποσχέσθαι κείνων ἀσύμφορον, οὐδὲ τὴν κατὰ τοὺς ἄνδρας τούτους, ὡς ἔδει, πεφρόντικεν, ἢ βασιλικῶς αὐτοῖς ἐπήμυνε· μετέπειτα μέντοι ζωαγρίων ἄνευ ἐλύσατο, καὶ τὸ πόλισμα τὴν Πρακᾶν, ὃ δὴ τῆς Σελευκείας ἐχόμενα ἵδρυται, Ῥωμαίοις ἐπανεσώσατο παρὰ Περσῶν πορθηθέν. ὡς δὲ τὴν βασιλίδα πόλιν ἐπεφθάκει ὁ Μανουὴλ, ἀσμένως παρὰ τῶν ταύτης οἰκητόρων προσδέχεται, τοῦτο μὲν ὡς τὴν πατρῴαν βασιλείαν παρειληφὼς, τοῦτο δ' ὅτι καὶ παρὰ πᾶσιν ἀσπάσιος ἦν, ἐπεὶ κἂν τῷ ἀκριβῶς μείρακι τὴν σύνεσιν ἔσωζε τῶν καταγηρασάντων ἐν τοῖς πράγμασι πλείονα, πολεμικός τις καὶ φιλοκίνδυνος, κἂν τοῖς δεινοῖς ἀκατάπληκτος καὶ μεγαλόφρων δεικνύμενος, καὶ πρὸς μάχας τελῶν ὀξύρροπος. ἐπέτρεπε δὲ ἡ χάρις ἐπὶ τοῦ προσώπου τῷ νεανίᾳ, καὶ τῷ τῆς ὄψεως ὑπομειδιῶντι τὸ ἐπαγωγὸν ἐπέσυρε τὸ, δὲ μήκης ἂν τὴν ἡλικίαν, κἂν ἐπένευέ τι τοῦ ἰθυτενοῦς μέτριον. τὴν δὲ χροιὰν οὔτε

è Cilicia digressus, per superiorem Phrygiam proficiscitur. Tum Andronicus Comnenus, qui pòst in Romanos tyrannidem exercuit, Manuelis patruelis, & Theodorus Dasiotes, cui Maria nupta erat, Andronici Sebastocratoris, fratris Manuelis, filia, à Persis capti, & ad Masutum, Iconij principem, sunt perducti. Nam dum feras venantur, à militari via digressi, venerunt in hostium manus, & in venatores hominum inciderunt. Imperator autem, qui cùm aliis rebus vacare non posset, sed propositum vrgeret, omnémque moram sibi incommodare putaret, non eam illorum rationem habuit, quam oportebat: nec vt decebat, opem eis tulit. Pòst tamen eos sine pecunia liberauit, & Pracam, oppidum Seleucię finitimum, vastatum à Persis, recuperauit. Vt autem vrbem Imperatricem attigit, cupidè ab incolis suscipitur: tum quòd regno paterno succedebat, tum quòd apud omnes erat gratiosus. Nam in ipsa adolescentia senes prudētia anteibat, bellicosus, audax, in periculis imperterritus & magnanimus, ad committenda prælia promptus. Adhæc è vultu adolescentis gratia quædam elucebat, & arridentes oculi nescio quid illecebrarum in se habebant: procera statura, quamuis nonnihil inflexa: colore ne-

Andronicus Cõnenus & Theodorus Dasiotes à Persis capti.

Hos negligit ad tempus, vt sibi prospiceret, Comnenus. Ambitionis ingenium, se primum deinde alios (si vacat) promouet.

Manuel à Byzantinis cupidè suscipitur. Felix ille princeps qui apud subditos ob virtutes est gratiosus.

Statura & habitus Manuelis.

que albo & niueo, vt qui in vmbra educati sunt: neque etiam admodum fusco, vt ij qui à sole sunt adusti: sed ita inter nigrum & candidum medio, vt quamuis ad nigredinem tenderet, tamen decorus esset.

Ciuibus perchatus est.

Quamobrem à ciuibus obuiis, quod aiunt, vlnis exceptus, & pleno ore cum applausu celebratus, palatium ingreditur.

Equi augurium.

Dum autem equo Arabico insigni pergit, portam ingressurus, postquam solis Imperatoribus descensus è sella permittitur: equus clarè hinniit, & solo vngulis crebrò pulsato, solertérque progressus, & ferociter in gyrum actus, serò tandem limen transcendit.

Astrologorũ vanitas irrisa

Id quoque bonum omen visum eruditis, præsertim iis qui cœlo inhiantes, vix ea vident quæ ante pedes sunt: & per equinos gestus & crebros flexus longam vitam Imperatori portendi vaticinabantur.

Michael patriarcha Manuelem diademate ornat.

Facta igitur re diuina pro declaratione & Imperij auspiciis, de patriarchici throni successore & ecclesiasticæ functionis gubernatore, à quo in templo Domini corona imperatoria ornaretur, deliberat. Nam Leo Styppiota morte rebus humanis exemptus erat.

Qũa ratione Michael in hanc dignitaté euectus sit, nẽpe virtute & eruditione. Functionum publicarũ legitimus gradus.

Proinde sententiam suam cum cognatis, senatoribus & sacerdotibus communicat. Cùm autem multi in maximi pontificatus suffragiis nominarentur, eorum sententia vicit, cæteris ferè omnibus assensis, qui

κατὰ τοὺς ἐσκιατραφημένους λευκὸς ἦν καὶ χιονώδης, οὔτε μὴν ἄγαν καπνηρὸς, ὡς οἱ πολὺν τὸν ἥλιον ἐπὶ τοῦ προσώπου δεξάμενοι, καὶ οὓς παρέβλεψαν ἀκτῖνες θερμότεραι, ἀλλὰ τῆς λευκῆς θέας ἀναχωρῶν, τῷ δὲ μέλανι προσεγγίζων χρώματι, εὐπρεπείας καὶ οὕτως εἴχετο. διὰ ταῦτα τοίνυν ὑπτίαις ἀγκάλαις περιχυθέντων τῶν πολιτῶν, εἴσεισιν ἀσμένως τὰ βασίλεια, πλατέσι καὶ ἀνεῳγόσι περικροτούμενος στόμασιν. ἐν δὲ τῷ παριέναι μεθ' ἵππου Ἄραβος ἐξαιρέτου τὰ ἀνάκτορα, καὶ μέλλειν εἰσιέναι διὰ τῆς πύλης, μεθ' ἣν ἡ ἐκ τῆς ἕδρας ἀπόβασις ἐφεῖται μόνοις τοῖς αὐτοκράτορσιν, ὁ ἵππος ὃς ἦν τὸν βασιλέα ὀχῶν, ἐς ἀκουστὸν χρεμετίσας, καὶ συχνὰ κόψας ἄκραις ὁπλαῖς τὸ δάπεδον, εὐήνιά τε προποδίσας, καὶ περιδινηθεὶς ἀγέρωχα, ὑπερέβη ὀψέ ποτε τὸν οὐδόν. ἀγαθὸν οὖν ἔδοξε τοῦτο τοῖς συνιοῦσι κομψοῖς ἐπεισόδιον, καὶ τούτων μάλιστα, οἳ περικεχήνασιν οὐρανὸν, τὰ δ' ἐν ποσὶ μόλις ἔχουσι διορᾶν, καὶ διὰ τῶν ἱππείων σχηματισμῶν καὶ συχνῶν περιελιγμάτων μακραίωνα περιτελλομένην ζωὴν τῷ αὐτοκράτορι ἀπεφοίβαζον.

2 Θύσας οὖν τὰ ἀναγορευτήρια θεῷ καὶ ἐπιβατήρια, σκέπτεται περὶ τοῦ τὸν πατριαρχικὸν κληρωσομένου θρόνον, καὶ τοὺς τῆς ἐκκλησίας χειρισομένου οἴακας, καὶ ταινιώσοντος αὐτὸν ἐπὶ νεὼ κυρίου τῷ αὐτοκρατορικῷ στεφανώματι. ὁ γὰρ Στυππῆς Λέων θανάτῳ ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. κοινοῦται οὖν τὰ τῆς γνώμης τοῖς ἐκ τοῦ καθ' αἷμα σεμνώματος, καὶ τοῖς ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος ἔντροφοι, καὶ πολλῶν εἰς τὴν μεγίστην ἀρχιερατείαν ἐγκρινομένων, ἡ νικῶσα ψῆφος καὶ τῶν ἁπάντων σχεδὸν πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς μονῆς τῆς Ὀξείας ῥέπει

μοναχὸν

μοναχὸν Μιχαήλ. ἦν γὰρ καὶ ἀρετῇ περιώνυμος, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐν μεθέξει παιδεύσεως. προβληθεὶς οὖν ὁ Μιχαὴλ πατριάρχης, ἐξ αὐτῆς τὸν χρίσαντα χρίει τὰ ἱερὰ ἐσαφικόμενον μέλαθρα. συμβαίνει δὲ τῷ βασιλεῖ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ἰσαάκιος, καὶ παρὰ δόξαν τὴν τῶν πολλῶν, ἀντεδίδοσαν ἀλλήλοιν τὼ ἀδελφὼ τὴν εὔνοιαν. ἦν δὲ Ἰσαάκιος διὰ τὸ εἰς χόλον εὐέμπτωτον, καὶ τὸ ἐκ μικρᾶς πολλάκις αἰτίας ἐς κολάσεις ὑπερόγκους διαρριπίζεσθαι, δυσξύμβλητος τοῖς πολλοῖς. ἔτρεφε δὲ καὶ τὸ ψοφοδεὲς ἀγεννές, καὶ ταῦτα τηλίκος ὤν, καὶ ἀνδράσιν ἀνόμοιον. ἦν οὖν ὁ βασιλεύτατος Ἰωάννης ὁ τούτου πατὴρ, καὶ κατὰ τοῦτο παρὰ πᾶσι μακαριστὸς, καὶ τῆς ἀοιδίμου λήξεως, καὶ δι' εὐφήμου κείμενος μνήμης, ὅτι τὸν Μανουὴλ εἰς τὸ κρατεῖν καὶ βασιλεύειν ὑπὲρ αὐτὸν ἐδικαίωσε. τοῦ δὲ Μασοὺτ τὰ πρὸς ἕω ληϊζομένου καὶ κατατρέχοντος, ἔξεισιν ὁ Μανουὴλ κατ' αὐτοῦ· καὶ δὴ γενναίως κατὰ τὰ Μελάγγεια, τοὺς ἐκεῖσε Πέρσας μετῆλθε, πρὸς δὲ τῆς τῶν Μελαγγείων φυλακῆς τε καὶ ἀνακτίσεως ἐπιμεληθεὶς, εἰς τὴν βασιλεύουσαν ἐπάνεισι πόλιν, νόσῳ προσπαλαίσας πλευρίτιδι. ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς Ἀντιοχείας πρίγκιπα Ῥαϊμοῦνδον μετιέναι δεῖν οἰηθεὶς, ταῖς Κιλικίαις ἐπιφυόμενον πόλεσιν, αἳ Ῥωμαίοις ἦσαν κατήκοοι, στρατιὰν ἐξέπεμψεν, ἡγεμόνας ἐπιστήσας αὐτῇ τοὺς ἀδελφόπαιδας Κοντοστεφάνου, τόν τε Ἰωάννην καὶ τὸν Ἀνδρόνικον, καί τινα Προσοὺχ οὐκ ἄϊδριν τὰ πολέμια· καὶ νῆας δὲ προσεπέπομφε μακρὰς, ὧν ἡγεῖτο Δημήτριος ὁ Βρανᾶς. ἀμέλει καὶ τῶν κακῶς ἐκεῖσε παθόντων πόλεων, καὶ φρουρίων δεούσης ἐπικουρίας τετυχηκότων, κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύειν αὖθις προέθετο. ἤδη γὰρ οὗτοι

Michaelem Acuti monasterij monachum designabant, virum & virtute celebrem, & nostris literis eruditum. Is igitur patriarcha declaratus, eum à quo vnctus erat, vicissim vngit, sacram ædem ingressum. Imperatorem etiam frater Isaacius est comitatus: itáque fratres, præter vulgi opinionem, mutua beneuolentia se complexi sunt. Fuit autem Isaacius ob iracundiam, & leuibus de causis ad atrocia supplicia propensionem, minimè gratus populo: & quanquam procerus, nescio quid formidolosum & viro indignum habuit, vt ad quemuis penè strepitum expauesceret. Quamobrem pater eius Ioannes, Imperator solertissimus, etiam eo nomine ab omnibus celebrabatur, quòd illi Manuelem prætulisset. Qui contra Masutum Orientem incursantem & populantem, ad Melangia profectus, Persas illius loci vltus est: datáque opera, vt Melangia instaurarentur & custodirentur, in Imperatricem vrbē reuertitur, lateris morbo conflictans. Sed & Antiochiæ principem Raimūdum vlciscendum ratus, qui Ciliciæ vrbes Romanæ ditionis vexabat, Contostephani nepotes, Ioannem & Andronicum, & Prusuchum quendam, rei militaris non imperitum, cum exercitu ablegauit, adiunctis lōgis nauibus, quibus Demetrius Brana præerat. Oppidis & castellis quæ vexabantur defensis, Persis denuò bellum ipse inferre statuit. Qui

Isaacij cum fratre reconciliatio.

Crudeles principes exosi populo.

In magno Isaacij corpore paruum salis.

Manuelis Persicæ expeditiones.

Et in Raimūdum Antiochiæ principem infensus animus, ob Raimundi prosperū successum.

Persicum bellum.

cùm Pithecanas munitiones occupare studerent, & in Thraciam impressione facta, obuia omnia prædarentur: præterita Lydia, vrbes Phrygiæ, & ad Mæandrum flumen sitas, imminentibus periculis eripuit, & Persas perterritos fugauit. Ad Philomelium cum Turcis congressus, cùm hasta Persam quendam prostrauisset, ab eodem cadente in planta sagitta ictus est. Quum autem & in rebus gerendis acer atque audax, & patre Ioanne bellicosior hostibus videretur, recedere noluit: neque paruit iis qui monebant, vt tandem domum reuerteretur: ne Persæ ex desperatione salutis conspirantes, exercitum eius malè tractarent. sed aucta potiùs alacritate, ipsum Iconium petiit. Vnde Masutus digressus, Taxaris castra posuit, quæ olim Colonia vocabatur. Vna verò ex filiabus eius, quæ Ioanni Comneno, Isaacij Sebastocratoris filio, Imperatoris patrueli, nupta esse ferebatur, qui ex leui offensa à patruo & Imperatore Ioanne ad Masutum defecerat: è mœnibus prospectans, in defensionem patris Sultani orationem haud ineptam habuit. At Imperator vbi ad Iconij mœnia successit, eáque exercitu circumdedit, & iuuentuti arcus contra propugnacula intendere concessit: prohibita sepulchrorum violatione, vix inde di-

Fortis princeps vrbes suas periculis eripit.

Hostes fugat

Pugnã, si opus est, haud detrectat.

Pedem nõ citò refert.

Sed vultum intrepidum aduersariis opponit.

Eorum propugnacula oppugnat.

Heroinę pro patre & patria intercedẽtis oratio.

Manuelis ad Iconium irritus conatus.

Et difficilis regressus.

τὰ περὶ τὸν Πιθηκᾶν ἐρύματα ὑπαγαγέσθαι σπεύδοντες, καὶ τῷ θέματι τῶν Θρακησίων ἐμβάλλοντες, τὰ ἐν ποσὶν ἐληΐζοντο. ὑπερβὰς τοίνυν Λυδίαν καὶ ταῖς κατὰ Φρυγίαν καὶ Μαίανδρον ποταμὸν ἐπιστὰς πόλεσιν, αὐτάς τε τῶν ἐπηρτημένων κινδύνων ἀπήλλαξε, καὶ τοὺς Πέρσας φοβήσας ἐδίωξε. γενόμενος δὲ κατὰ τὸ Φιλομήλιον, κἀκεῖσε τοῖς Τούρκοις προσέμιξεν· ἔνθα καὶ τὴν τοῦ ποδὸς ἐτοξεύθη ταρσὸν παρὰ Πέρσου τινὸς, καταβληθέντος μὲν ὑπὸ βασιλέως τῷ δόρατι, ἐν δὲ τῷ ἀνατραπῆναι τὸ βέλος ἐπαφέντος κατὰ τοῦ πέλματος. δόξας δὲ παρ' αὐτοῖς φοβερὸς εἶναι τὰς πράξεις καὶ εὔτολμος, καὶ τοῦ πατρὸς Ἰωάννου φιλοκινδυνότερος, οὐχ' ἡρεῖτο γενέσθαι παλίνστροφος, οὐδ' ἐπείθετό οἱ τοῖς συμβουλεύουσι μνησθῆναι καὶ νόστου ποτὲ, μήπως ἐπισυστάντες οἱ Πέρσαι ὡς ἤδη περὶ τῶν ὅλων ἀπογινώσκοντες, κακῶς τὸ κατ' αὐτὸν διάθωνται στράτευμα. ἀμέλει καὶ τὸ πρόθυμον ἐπιτείνας, ἐς αὐτὸ τὸ Ἰκόνιον ἤλασεν. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Μασοὺτ μεταναστεύσας ἐκεῖθεν, παρενέβαλεν εἰς τὰ Τάξαρα, ἅ ἐστιν ἡ πάλαι λεγομένη κολώνεια. τῶν δὲ θυγατέρων αὐτοῦ μία τῶν τειχῶν ἄνωθεν διεκκύπτουσα, ἥτις καὶ συνῳκηκέναι ἐλέγετο τῷ ἐξαδέλφῳ τοῦ βασιλέως Ἰωάννῃ τῷ Κομνηνῷ, ὃν ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐγείνατο Ἰσαάκιος· κατὰ δὲ μικρολυπίαν τοῦ θείου, καὶ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ ἀποδρὰς, τῷ Μασοὺτ προσερρύη· ὑπὲρ τοῦ πατρὸς καὶ Σουλτάνου πιθανὸν ἐτίθετο τὸν ἀπόλογον. βασιλεὺς δὲ ἀγχοῦ τῶν περιβόλων τοῦ Ἰκονίου γενόμενος, καὶ τὰ τείχη τῷ στρατῷ διαζώσας, τόξα τε τείνειν ἐπὶ τὰς ἐπάλξεις τῇ νεολαίᾳ ἐνδοὺς, καὶ τοῖς νεκροδόχοις σήμασιν ἐνυβρίζειν μὴ συγχωρῶν, οὕτως ἐκεῖθεν μόλις ἐξώρμησε, καὶ παλίμπους ἐφέρετο.

ρετο. ἐν δὲ τῇ ἀπάρσει λόχοις ὑποκαθισάντων τῶν πολεμίων, καὶ τὰ ἀμφιλαφῆ χωρία περιειληφότων, μείζους τῶν προτέρων ἀνερράγησαν πόλεμοι. ἐναγωνίως δὲ καὶ τούτων διῳκημένων, ἐς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν ἀνέζευξεν. ἠγάγετο δὲ γυναῖκα ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐξ Ἀλαμανῶν, γένους τῶν ἐπὶ δόξης καὶ θρόνων τῶν ἀρχικῶν. αὕτη μέν τοι οὐ τοσοῦτον τοῦ σωματικοῦ κάλλους ἐφρόντιζεν, ὅσον τοῦ ἔνδον καὶ περὶ ψυχὴν ἐπεμέλετο. οὐκοῦν ἐξομνυμένη τὰ ἐκ τῶν κονέων ἐπιτρίμματα, καὶ τοὺς τῶν ὀφθαλμῶν ὑπογραμμούς, καὶ τὸν πλάστην τὸν κάτωθεν, καὶ τὸ τεχνικόν, ἀλλ' οὐ φυσικὸν ἔρευθος, καὶ ταῖς ἄφροσι τῶν γυναικῶν αὐτὰ ἐπιρρίπτουσα, ταῖς ἀρεταῖς προσανεῖχε καὶ ὡραΐζετο. εἶχε δὲ τὸ μὴ ἐπικλινὲς ἐθνικόν, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἐκέκτητο δυσμετάθετον. ὅθεν οὐδ' ὁ βασιλεὺς τὰ πολλὰ προσεῖχεν αὐτῇ, ἀλλὰ τιμῆς μὲν καὶ θρόνων πάνυ λαμπρῶν καὶ δορυφορίας, καὶ τῆς λοιπῆς λαμπροφορίας βασιλικωτάτης μετεῖχε, τὰ δ' ἐς τὴν κοίτην ἠδίκητο. νέος γὰρ ὢν ὁ Μανουὴλ καὶ ἐρωτικός, τῷ τε ἀνειμένῳ βίῳ, καὶ ταῖς τρυφαῖς προσανέκειτο, καὶ συσσιτίων καὶ κώμων ἐξείχετο, καὶ ὅσα τὸ νεοτήσιον ἄνθος ὑπέβαλλε καὶ ἐμύουν οἱ πάνδημοι ἔρωτες, διεπράττετο. ἐμίγη δὲ καὶ τῇ ἑαυτοῦ ἀνεψιᾷ, καὶ ἦν τοῦτο μολυσμός, καὶ μέμψις μεγάλη αὐτῷ, καθάπερ καὶ λώβη εἰς ὡραιότατον πρόσωπον.

3 Ἐμέλησε δὲ καὶ τῶν κοινῶν τῷ βασιλεῖ τῷδε πράξεων, καὶ τῶν μὲν δημοσίων εἰσφορῶν προνοητὴν καὶ λογιστὴν μέγιστον τὸν ἐκ Πούτζης Ἰωάννην προβάλλεται καὶ αὐτός, ὥσπερ ὁ πατὴρ ἐκείνῳ καὶ βασιλεύς, πρότερον ὄντα καὶ τοῦ Δρόμου πρωτονοτάριον· μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑποδρηστῆρα διαταγμάτων, τὸν Ἁγιοθεοδωρίτην τίθησιν

ſceſſit. Sed quia in diſceſſu hoſtes anguſtias inſidiis occuparant, pugnæ ſuperioribus maiores eruperunt. quibus non ſine diſcrimine cōfectis, in vrbem Imperatricē rediit. Vxorē duxit Alemannam, ex illuſtri principum familia natam: quæ non tam formam corporis curabat, quàm animi pulchritudinē. Itaque omnibus fucis & aſcititiis ornamentis repudiatis, vt quæ vecordes mulierculas decerent: naturali rubore contenta, virtutum ornamentis fulgebat, conſtantia & grauitate animi gentilitia prædita. Quò fiebat, vt Imperator, etſi ei ſolium altiſſimum, ſatellites, honorē & ſplendorem regium minimè negabat: tamen parum eam diligebat, neque fidem coniugij ſeruabat, vt homo adoleſcens, libidinoſus, diſſolutæ & delicatæ vitæ deditus, cæteríſque rebus quas ea ætas & amoris illecebræ ferunt. Vſus eſt & neptis ſuæ conſuetudine, nō ſine graui dedecore, & labe: qua, fama eius, vt formoſiſſima facies turpi næuo, deformata eſt.

3 Nihilominus tamen rei publicæ curam ſuſcepit. Publicorum vectigalium curatorem & quæſtorem ſupremum Ioannem Puzenum, vt & pater, deſignauit, cùm priùs Dromi Protonotarius eſſet: Ioannem Hageotheodoritem ſuarum conſtitutionum ſequeſtrum & miniſtrum ordinauit. Is in

Alemanna quædam Manuelis vxor.

Gentilitia cōſtantia & animi grauitate prædita.

Manuelis ſcelus.

Alio ſcelere & quidē nefario punitū.

Principis ſapiētis eſt rei publ. curam ſeriò & citò ſuſcipere, primariis miniſtris diligenter ſelectis, nempe viris ad functiōes publicas adminiſtrādas idoneis.

conſpectu Imperatoris ſemper aſtabat, eiúſque mandata, tanquam oracula excipiebat: miniſtris verò eorum quæ dicenda ſcribendáque erant, non paucis eruditis viris vtebatur, qualibus aula referta erat, Theodoro Styppiota præſertim, de quo ſuo loco dicemus. Erat Ioannes Puzenus ad rempublicam gerendam calidiſſimus, vectigalium veterum exactor acerrimus, nouorúmque inuentor ſolertiſſimus. Moribus ad ſeueritatem & rigorem ita compoſitis, vt aſperrima rupes faciliùs emolliri poſſet, quàm ille à ſententia deduci: & quod mirabilius eſt, non modò lachrymis nõ mouebatur, ſupplici geſtu non flectebatur, argenti machinis non concutiebatur, auri præſtigiis non capiebatur: ſed & ad inhumanitatem vſque odioſam à congreſſibus abhorrebat: neque ferè (quod moleſtiſſimum erat hominibus, & penè intolerabile) iis, à quibus adibatur, reſpondebat, ſed ſilentio pleroſque tacitus præteribat. Tantum autem autoritatis & potentiæ habebat, vt Imperatoria edicta quæ vellet repudiaret & laceraret, quædam in publicos codices referret. Eiuſdem monitu, res vtiliſſima, & omnibus inſulis ſalutaris, & à ſuperioribus Imperatoribus conſtanter obſeruata, inutiliter abrogata fuit. Nam vectigalia nautica, olim in claſſem conferri ſolita, hic in fiſcum refe-

In eo autem peccauit Manuel, quòd Puzenum δημοσίεργον vectigalium cutatorem creauerit. Oues enim lupo princeps auarus commiſerat.

Nimia Puzeni auſteritas, aulicis qui ab exili loco progreſſi diuites & excelſo rerum faſtigio elati momento fiunt, admodum familiaris.

Rei naualis abrogatio.

Ἰωάννην. καὶ ἦν ὁ μὲν τῷ προσώπῳ τοῦ βασιλέως ἀεὶ ὀπτανόμενος, καὶ τὰ τούτου ἐντάλματα, ὅσα καὶ ἐμφάσεις ἐκ κρείττονος μοίρας δεχόμενος. ὑπουργοῖς δὲ οὐκ ὀλίγοις τῶν γραφομένων καὶ λεγομένων ἐκέχρητο λογίοις ἀνδράσιν, ὅσοις ἡ αὐλὴ ἐνέβριθεν ἡ βασίλειος, πρὸ πάντων δὲ τῷ Στυππειώτῃ Θεοδώρῳ, περὶ οὗ δηλώσομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς. ἦν δὲ ὁ ἐκ Πούτζης Ἰωάννης δεινότατος τὰ δημόσια, φορολογίας παιπάλημα καὶ ἐπίτριμμα· καὶ τῶν μὲν ὄντων δασμοφορημάτων συζητητὴς ἀκριβέστατος, τῶν δὲ οὐχ ὄντων εὑρετὴς ἀπαράμιλλος. ἐξήσκητο δὲ καὶ τὸ ἦθος ὑπὲρ πάντας ἀδυσώπητον καὶ ἀμείλικτον. εὐκοπώτερον γὰρ αὖτις ἀμειδῆ καὶ ἀγέλαστον πέτραν ἐμάλθαξεν, ἢ ἐκεῖνον ἐν τοῖς ἀβουλήτοις ὑπέκλινεν· ὃ δὲ τούτου θαυμασιώτερον, οὐ μόνον οὐκ ἦν δακρύοις ἄτεγκτος, σχήμασι δὲ ἱκετηρίοις ἀπαρασκλινὴς, ἀργυρίου ἀπίνακτος ἑλεπόλεσι, καὶ χρυσίου ἀγοήτευτος φαρμακεύμασιν, ἀλλ' εἶχε καὶ τὸ δυσέντευκτον ὡς ἀπάνθρωπον. τὸ δὲ τοῖς τότε θυμαλγὲς καὶ δυσύποιστον, οὐδ' ἀπόλογος ἦν παρ' αὐτῷ καθαρῶς ἐφ' οἷς ὁ προσιὼν προετίθετο, ἀλλὰ χαίρειν τὰ πλεῖστα τῇ ἀφασίᾳ, ἐνιαχοῦ καὶ ἀπροσήγορον παρῄει τὸν παραβάλλοντα. τοσαύτην δ' ἐκ βασιλέως ἰσχύν τε καὶ ἐξουσίαν περιεζώννυτο, ὡς ἃ μὲν ἠβούλετο τῶν βασιλικῶν θεσπισμάτων, ἀποπέμπεσθαι καὶ διαρρηγνύειν, ἔνια δὲ καὶ τοῖς δημοσίοις ἐγγράφειν κώδιξιν. ὑποθήκῃ δὲ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, χρῆμά τι κοινωφελὲς, καὶ ταῖς νήσοις πάσαις σωτήριον, καὶ τοῖς πρὶν βασιλεῦσι συντηρηθὲν ἀπαράβατον, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ἀξυμφόρως κατήργησε. τὰ γὰρ ἐκ τῶν πλευσίμων ἐρανιζόμενα * στρατειῶν, διαδιδόμενα πάλαι τῷ ναυτικῷ, εἰς τὸ ταμιεῖον

ταμιεῖον οὗτος παρειπάμενος μεταχέτευσε, καὶ τὰς ἀπὸ τῶν νήσων ἐκ τύπου παρεχομένας τριήρεις, αὐτάνδρους μικροῦ κατεπόντωσε παραφάμενος. ὑποθέμενος γὰρ ὡς τὸ μὲν τῶν τριήρεων χρῆμα, οὐκ ἀεὶ τῇ πολιτείᾳ, καὶ τοῖς καιροῖς ἐπιτήδειον, τὰ δ᾽ ὑπὲρ τούτων ἀναλώματα οὐκ ἀναγκαῖα καὶ ἐπέτεια, καὶ δεῖν αὐτὰ μὲν τὸ ταμιεῖον ἐγκολπίζεσθαι, χρείας δ᾽ ἐνισταμένης ἐκ τῶν βασιλικῶν θησαυρισμάτων τὸν ὀψωνιασμὸν τοῖς ναυτικοῖς παρέχεσθαι ἔδοξεν εἶναι ἀνδρῶν ὁ βέλτιστος, καὶ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἠκριβωκώς, ὁ καταποντιστοῦ σκέμμα εἰσενεγκάμενος. τοῖς γὰρ ἀθρόοις τὸν βασιλέα ἐν τοῖς ταῦτα εἰσηγήσασθαι παρακέκρουκε δαπανήμασι, καὶ αὖθις τοῖς μετρίοις τῆς καταβολῆς διακέχυκε. καὶ νῦν ἐκ τῆς κακοβουλίας ταύτης, εἴτ᾽ οὖν σμικροπρεπείας θαλασσοκρατοῦσιν οἱ πειραταὶ, καὶ κακῶς πεπράγασι ταῖς λῃστρίσιν αἱ παραθαλάττιδιοι Ῥωμαίων χῶραι, καὶ ὡς ἂν κατεύξοιντο οἱ διάφοροι. εἰ δὲ καὶ τὸν στάχυν * ἴσμεν τοῦ σπείροντος, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀμήσαντα προσεπαιτιώμεθα· καὶ εἰ ὁ ἐμπρησμὸς τοῦ ἀνάψαντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ κατασβέσαι δυναμένου, δράσαι δὲ τι τοιοῦτον ὅλως μὴ βουληθέντος, καὶ πλέον μεμφόμεθα, ὡς γινώσκοντα, καὶ μὴ πράξαντα. ἀλλ᾽ ἕως τότε φιλοδημόσιος λογιστὴς, καὶ δεινὸς καὶ φειδωλὸς οἰκονόμος, καὶ ὀβολοστατῶν ἀτεχνῶς δασμολόγος ὁ Ἰωάννης ἐδείκνυτο, ἕως ἀκαθαίρετον εἶχε τὴν δυναστείαν, καὶ τὸ ποιεῖν ὅσα καὶ πρὸς βουλῆς ἀνεξέλεγκτον, καὶ ὅσα βουλητὰ τούτῳ καὶ δυνατά. ἐπειδὴ δὲ μεθαρμοζόμενον εἰ ἑώρα τὸ δύνασθαι, καὶ τὸ δύπαρρησίαστον παραιρούμενον, καὶ ὑπορρέουσαν κατὰ βραχὺ τὴν ἰσχὺν, οἷα καὶ ἑτέρων κρατυνομένων παρὰ τῷ βασιλεῖ, κακο-

renda curauit: ac triremes, quę ex edicto ab insulis prębebantur, penè cum ipsis vectoribus in mari demersit: cùm diceret, triremes non semper reipublicæ esse vtiles: sumptus verò qui in eas fierent, & annuos esse, & immensos. Eos igitur in fiscum referendos: necessitate verò postulante, ex Imperatoriis thesauris stipendia promenda esse. Quæ cùm dixisset, vir optimus, & rerum gerendarum peritissimus est habitus, cùm reuera sententiam crudelissimo pirata dignam dixisset. Imperatorem enim sumptuum magnitudine decepit, & paruitate impensarum rursus exhilarauit. Qua siue temeritate, siue tenacitate factum est, vt piratæ optatissima occasione mare teneant, & maritimæ prouinciæ latrociniis vexentur. * Quòd si spicam ei qui seuit, acceptam ferimus: & eum quoque accusamus, qui non resecuit: nec incendium ei duntaxat imputatur qui ignem iniecit, sed ei etiam qui id restinguere cùm posset noluit: & magis reprehendimus eum qui quod bonum esse norat, non fecit: quid est dicendum? Ioannes igitur dum integra autoritate pro sua libidine versabat omnia: versabatur in publico, accuratus quæstor, parcus dispensator, fœnerator atque exactor acerbus. Sed vbi potentiam suam infringi, autoritatem decrescere, potentiámque languescere vidit, quòd alij quoq; apud Imperatorē

Puzeni intēpestiuum dictū & factū.

Summa iniustitia ea est, si omnium pessimus tamen vir optimus videri velis.

Ab euentu consilia & dicta metiēda sunt.

Simile, quo Puzeni nequitia amplius detegitur.

Puzenus suis rationibus consulit, dū potentiam suam languescere videt.

multum possent, ac potestatem suam immodicam euerterent: translatis quos sibi præfixerat limitibus, tempori seruire, & statui rerum se accommodare pro virili instituit, & ad quendam familiarium suorum, mutata planè sententia, dixit: *Agè, nos quoque ditescamus*. ductáque vxore ex abiecta & obsoleta nobilitate, inter liberos ex ea susceptos, ingentes opes, quæ voluptatibus alendis abundè essent, distribuit: homo parcissimus, & tenacissimus, qui ne supercilium quidem ad intuendos pauperes attollere auderet, sed diuitias perpetuò vinculis insolubilibus constrictas teneret: nec eas magis in publicum prodire pateretur, quàm olim Danaen Acrisius: adeò sordidus, vt esculenta & pisces maximos ac pinguissimos sibi missos, ter aliquando in foro venditos, toties reciperet ab iis redemptos, qui opera eius egebāt. Ita pro piscatoribus erant ei pisces, sorte cōmutata, quibus magnitudo pro hamo, pinguedo pro esca erat, itáque prætereuntes ad se emendos attrahebant. Sed & Ioannis Hagiotheodoritæ consilia florebant. Verùm ei subita rerum mutatione ac varietate Theodorus Stypiotes collega solers est adiunctus: qui Ioanni aliàs assentiens, aliàs refragans, facundia quidem princeps, ordine verò secundus, iis dig-

Aulici nebulonis & prædatoris publici tabula.

Qui modò pecuniarum aceruos cumulet, & sibi plaudat, cætera omnia negligit.

Vir tenacissimus.

Pauperum contemptor.

Cōgesto pauper in auro.

Sordibus victitans.

Populi ludibrium.

Hagiotheodorites à collega pulsus vicissitudinis aulicæ & rotæ illius rerū humanarum exemplum.

τοῦ ἄγαν ἐπικρατούντων καὶ περιτρεπόντων αὐτόν, μετῆρεν ὅπερ ἦν θέμενος ὅρια, καὶ θεραπευτὴς τοῦ καιροῦ, καὶ τοῖς πράγμασι προσφυής, ἀμφοτέραις τούτων ἔχεσθαί τε καὶ περιέχεσθαι. οὐκοῦν καὶ πρός τινα τῶν συνήθων εἰπών, ἄγε πλουτήσωμεν· ἑτεροίας γνώμης παντάπασιν ἐγεγόνητο, καὶ γυναῖκα τῶν ἀπερριμμένων καὶ ἀπηνθηκότων εὐγενῶν ἁρμοσάμενος, καὶ παίδων ἀκούσας πατήρ, διένειμε τούτοις πλοῦτον, βαθὺν καὶ ἀρκετὸν εἰς ἡδονάς. κίμβιξ δὲ ὢν εἰς ἄκρον καὶ γνίφων, καὶ δυσχείριστος, οὐδ' ἄνω ἆραι τὰ βλέφαρα πειρώμενος, ἀναβλέψαι, ἢ εἰς πτωχοὺς ἀτενίσαι, οὐ παρῆκε τὸν πλοῦτον, ἀλλὰ πεδήτην εἶχε διὰ παντὸς δεσμοῖς ἀρρήκτοις ἀλύτοις τε, καὶ ἀπροΐτον δήπου, ὅσα καὶ Δανάην ὁ πάλαι Ἀκρίσιος, καὶ σμικρολογίαν νοσῶν καὶ γλισχρότητα, καὶ τὰ πεμπόμενα πολλάκις τῶν ἐδωδίμων ἀνέπεμπεν εἰς τὸ πωλητήριον, καὶ δεῖγμα ὡς ἰχθύας σύακα καὶ λάβρακα, ὡς μὲν μεγίστους, ὡς δὲ πίονας παρά τινων αὐτῷ πεμφθέντας τρισσάκις ἀπέδοτο, καὶ τοσαυτάκις ἐναλλὰξ ὠνημένοις κατὰ χρείαν παρ' ἑτέρων εἰσηνέγκατο. καὶ ἦσαν ἄντικρυς ἁλιεῖς οἱ ἰχθύες, ὃ πεπόνθασι δρῶντες, ὡς μὲν ἄγκιστρον χαλῶντες τὸ μέγεθος, προτιθέντες δὲ τὴν πιμελὴν ὡς δέλεαρ, καὶ οὕτω κατασπῶντες τοὺς παριόντας εἰς τὴν ἐκείνων εἰσοίκησιν. εὐρόει δὲ καὶ τῷ Ἁγιοθεοδωρίτῃ Ἰωάννῃ τὰ διαβούλια, πλὴν τούτῳ ἡ ταχύπους τῶν πραγμάτων φορὰ καὶ ἀγχίστροφος, συμφοιτητὴν ἐνδέξιον τὸν Στυππειώτην ἐφιστᾷ Θεόδωρον, ὃς συντρέχων ἢ ἀντιτρέχων τῷ Ἰωάννῃ, καὶ τῷ μὲν λόγῳ τὰ πρῶτα, τῇ δὲ τάξει φέρων τὰ δεύτερα, οὐκ ἠνείχετο, οὐδ' ἠγάπα ταῖς παρούσαις ἀναβάσεσιν, ἀλλὰ τῆς κορυφαίας ἅπας γινόμενος, καὶ περὶ

τὴν

τὴν ἀκροφέρειαν λιχνευόμενος, ὅλον πρὸς τὸ ἀνώτατον τὸν δρόμον ἐπέτεινε. καὶ δὴ καιροῦ λαβόμενος, καθ' ὃν οὐκ ὀλίγα ξυνέπεσε τὰ διάφορα, μεταξὺ ἀνδρὸς εὐγενοῦς, τοῦ Παλαιολόγου φημὶ Μιχαὴλ, καὶ τοῦ Βαλσαμὼν Ἰωσὴφ, ὃς γαμβρὸς ἦν τοῦ Ἁγιοθεοδωρίτου ἐπ' ἀδελφῇ, ἐπέθετο κραταιότερον, καὶ συντείνας ἐξοστρακίζει τοῦτον τῶν ἀνακτόρων ὡς ἀπὸ σκοπιᾶς οὐρανίου, καὶ ὡς εἰς χῶρον ἐκσφενδονᾷ μυχαίτατον τὴν πραιτωρείαν ἀρχὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ τῆς τοῦ Πέλοπος, εὖ τὰ ἐκεῖ διαθησόμενον, καὶ τὰς τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν διαλυσόμενον ἔριδας. οὐκοῦν ὁ μὲν Ἰωάννης ἐσκευαγώγει τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον· ἡ δὲ τύχη μηδὲ καθαρῶς τὴν τούτου μετάβασιν ἀναμείνασα, πρὸς τὸν Στυππειώτην μετεσκευάσατο· καὶ περιπλακεῖσα, πῶς ἂν εἴποι τις, ἀσμένως καὶ χαριέστατα, ταῖς καθ' ὥραν πάσαις ἐκλείζεν ἀναβάσεσι, καὶ τὴν ἐκ δόξης εἰς δόξαν παρεῖχεν ὕψωσιν. καὶ τέλος τὸν μὲν εἰς τὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου μεγαλοπρεπῆ προβιβάζει τιμὴν, καὶ τὴν παρὰ τῷ βασιλεῖ μεγίστην οἰκείωσιν, καὶ μείζοσιν ἑτέραις κατακυδροῖ προκοπαῖς· τὸν δ' ἀγνωμονοῦσα καὶ βλωμοῦ ἄρτου τίθησιν ἐνδεᾶ, καὶ οὐκέτι τὰ δεδογμένα μετημείψεν, ἢ ὅλως ἐστρέφετο μετηλλοίωσεν, ἀλλ' ἔμεινεν ἡ ἀκροσφαλὴς ἐπὶ ταυτοῦ τὸ καινότατον. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε ἦγε τὰ πράγματα ὁ ἀνὴρ ὅδε ὡς ἐβούλετο, βαθυγνώμων ὢν καὶ πεπνυμένος, καὶ τὸ ἦθος ἐπίχαρις, καὶ πυκνὸς τὴν φρόνησιν. ᾑρεῖτο δὲ ὅσα ἐπέταττε βασιλεύς. ἐπέταττε δ' οὗτος, ὅσα ἐκεῖνος ἐβούλετο. ἦν δὲ ἐν τοῖς τότε καὶ βασιλεὺς λημμάτων αἰσχρῶν ἐλεύθερος, θάλασσα φιλοδωρίας, ἐλέους ἄβυσσος, τῷ προσηνεῖ τοῦ ἤθους εὐέντευκτος, καὶ τὴν βασίλειον ἀρετὴν

nitatis gradibus non contentus, ad summũ fastigium plenis velis ferebatur. Oblata igitur opportunitate dissidiorum inter virum nobilem, Michaelem Palæologũ, & Iosephum Balsamenum, cui Hagiotheodoritæ soror nupta erat: consilium suum vrget, ac Hagiotheodoritam è regia tanquam è cœlesti specula in extremum angulum præturæ Græciæ & Peloponnesi exigit, ad prouincias eas ritè constituendas, eorúmque virorum dissidia dirimenda. Cæterùm, Ioanne iter adhuc adornante, fortuna discessu eius non expectato, ad Stypiotam transiit: cúmque cupidè & familiariter amplexa, ad omnes dignitatum gradus pro temporibus euexit, & gloriam gloria cumulauit. Tandem ad Caniclij magnificum munus, & intimam Imperatoris familiaritatem promotum magis etiam extulit: alterum verò exosa, ad extremam inopiam redegit: nec mutauit decreta, sed contra consuetudinem suam in eodem statu perpetuò permansit. Ex eo ille res omnes arbitratu suo administrabat, homo profundi consilij, cordatus, suauibus moribus, & volucri præditus ingenio. Quæ Imperator iubebat, exequebatur: ille verò ea iubebat, quæ hic volebat. Erat tum etiam Imperator à turpi quæstu alienus, munificentiæ pelagus, misericordiæ abyssus, ob comitatem aditu facilis, regiis virtutibus

Nemo tam diues habuit fauentes, era stinũ vt possit sibi polliceri. Res Deus nostras ce leri citatas turbine versat.

Stypiotę mirabilis prosperitas.

Ad omnes dignitatũ gradus euehitur

Manuelis fit intimus, dũ Hagiotheodorites prorsus deiicitur.

Arcana prouidentiæ & iustitiæ diuinæ, quæ humani ingenij acumen frustra rimari velit.

Principis munificẽtia in Manuele exhibetur.

Sub clementi & munificentiſſimo principe aureũ ſeculũ.

cedens nemini, animo fraudis & curioſitatis experte. Nam vt è natu maioribus accepimus, illius ætatis homines aurea ſecula, quæ obliquis verbis celebrantur, ſibi reſtituta putabant: & qui ad fiſcum Imperatorium accedebant, examinibus apum erant ſimiles, è concaua petra cum bombis prouolantium: neque pauciores iis qui in foro conueniunt, nulli non commodi aliquid expectantes: adeò, vt ad portas premerentur inuicem, atque alij alios vrgerent: hi ingredi, illi egredi properantes. Atque hæc nos audiuimus tantùm, non etiam vidimus. Eodem tempore ex publicis theſauris ſubinde aliquid ad pauperum neceſſitates leuandas benignè redundabat. Nam Ioannis Imperatoris tributa, vnde iuſtitiæ & Deo pars dabatur, & frugi nummorum diſpenſatio, Manueli aceruos pecuniarum reliquerat: eandémque numinis quoque benignitas auxerat, quemadmodum in Euangelio & merces cœleſtis, & multiplex compenſatio certò promittitur. Cæterùm Manuel in optimo hoc inſtituto non diu permanſit. Nam vir factus, pro Imperio res adminiſtrauit: & eos quibus cum res erat, non vt ingenuos, ſed vt ære empta mancipia tractabat, & largiendi munificentiam reſtringebat, ac potiùs in contrarium vertebat. iis etiam

Aulicorũ ſub liberali principe tabella.

Beneficentia in pauperes, maxima principũ virtus.

Vectigalium impẽdendorum recta ratio.

Ex liberalitate copia.

In optimo inſtituto perſeuerare, virtutũ colophon.

Manuelis liberalitas in tenacitatem mutatur.

ἀπαράμιλλος, ψυχὴν εἰσέτι ἄτεχνον ἔχων, καὶ γνώμην ἀπερίεργον. ὡς γὰρ ἀπήγγελον ἡμῖν οἱ τὴν ἡλικίαν προήκοντες ἐπὶ τὰς πλαγίῳ λόγῳ ᾀδομένας χρυσᾶς ἔννας, οἱ τότε ἦσαν παλινδρομήσαντες ἄνθρωποι, καὶ σμήνεσιν ἐῴκεισαν μελισσῶν ἐκ πέτρας γλαφυρῆς βομβηδὸν ἱπταμένων, ἢ οὐδὲν τῶν ἐπ' ἀγορᾶς εἱλουμένων διενηνόχασιν, ὅσοι τοὺς βασιλικοὺς χρυσῶνας εἰσῄεσαν, ὁποίου δή τινος φιλοτιμήματος ἀπολαύσοντες, ὡς τοὺς περὶ ταῖς πύλαις συνθλίβεσθαι, καὶ πράγματα παρέχειν καὶ λαμβάνειν ἀμοιβαδὸν, τοὺς μὲν ἐπειγομένους εἰσιέναι, τοὺς δὲ τὴν ἔξοδον ἐπισπέρχοντας. ἡμεῖς δὲ κλέος οἷον ἀκούομεν. ἦν δὲ καὶ ἄλλως τὰ κοινὰ ταμιεῖα τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ εἰς τοῦτο ἐκ τούτου ἐξερευγόμενα, καὶ κατὰ τὰς συναγωγὰς τῶν ὑδάτων πλημμύροντα καὶ παραπτύειν τι τῶν ἔνδον πρὸς τοὺς ἐκτὸς καὶ πενομένους ἐθέλοντα, ὅσα καὶ γαστὴρ ἐγγίζουσα τῷ τεκεῖν, καὶ βαρουμένη τῇ ὑπερτελείᾳ τοῦ ἀχθοφορήματος. ἡ γὰρ μερὶς τῷ Θεῷ, καὶ τῷ δικαίῳ διδοῦσα φορολογία τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ τὸ μὴ τῶν δαπανημάτων ἄσωτον καὶ ἀκόλαστον, εἰς σωρείας τὰ χρήματα ἐπεσοίβασε, καὶ ὡς κάχληκας αὐτὰ συναγήοχεν. τὴν δ' ὡς ἔοικε, καὶ τὸ θεῖον ἐπευλογοῦν καὶ πληθῦνον αὐτὰ, κατὰ τὸ τοῦ ἐπαγγέλματος ἀδιάπτωτον, ὃ καὶ λῆψιν οὐρανίου εἰσηγεῖται μισθοῦ, καὶ τὴν εἰς τὸ πολλαπλάσιον ἀνταπόδοσιν. ἀλλ' οὐ μόνιμα τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ τὰ τῆς ἀρίστης ταύτης προθέσεως, ἀλλὰ βραχύχρονα καὶ ἐπίκηρα. ἐς γὰρ ἄνδρας ἐλάσας, ἀρχικώτερόν τε ἥψατο τῶν πραγμάτων, τοῖς ὑπὸ χεῖρα οὐχ ὡς ἐλευθέροις, ἀλλ' ὡς κληρωτοῖς θεράπουσι προσφερόμενος, καὶ τὴν τῆς φιλοδωρείας συνέστειλεν ἔκρoιαν·

ἵνα μὴ

ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς εἰς τὸ παλίῤῥουν αὐτὴν ἐβιάσατο, καὶ τὸν ἀναδασμὸν ἔστιν ὅτε καὶ ἐφ' οἷς ἐδικαίωσεν. οὐκ ἐκ τοῦ γνωμικοῦ δ' οἶμαι τοσοῦτον αἰτίου (χρὴ γὰρ ἐν τοῖς ἀδήλοις ῥέπειν πρὸς τὸ φιλάνθρωπον) ὅσον ἐκ τοῦ μὴ κοτύλης δεῖσθαι ψηγμάτων, ἀλλ' ἄντικρυς πελάγους τυρσηνικοῦ, δι' ἃς εἶχεν διωρυχὰς διεξόδους τῶν δαπανῶν, ὡς προϊὸν δηλώσει τὸ λέγειν μοι.

4 Ἀλλ' οὕτω διακυβερνωμένῳ τὴν βασιλείαν τῷ αὐτοκράτορι, νέφος πολεμίων ἐκ τῶν ἑσπερίων ἐπισυστὰν κλιμάτων τετειχὸς δεινὸν καὶ ὀλέθριον, ἐς τὰ Ῥωμαίων ἐνέσκηψεν ὅρια, ἡ τῶν Ἀλαμανῶν φημὶ κίνησις, καὶ ἡ τούτοις συνεξάρασα μοῖρα ὁμογενῶν ἐκείνοις ἑτέρων ἐθνῶν· οἷς καὶ θήλειαι κατελέγοντο ὡς ἄῤῥενες ἐφιππάζουσαι, καὶ ταῖς ἐφεστρίσιν οὐ συμβάδην τὼ πόδε διαχαλάσαι, ἀλλὰ περιβάδην ἀνέδην ἐποχούμεναι, καὶ κοντοφόροι, καὶ ὁπλοφόροι, κατ' ἄνδρας ὁρώμεναι, καὶ ἀνδρείαν πολλὴν περικείμεναι, αἳ καὶ ὅλως ἀρρενικὸν ἔβλεπον, καὶ ὑπὲρ τὰς Ἀμαζόνας ἠῤῥένωντο. μία δὲ καὶ ὑπεξῄρετο παρ' ἐκείναις, καθάπερ ἄλλη τις Πενθεσίλεια, ἥ τις ἐκ τοῦ στάζοντος χρυσοῦ, καὶ περιτρέχοντος τὰς ὤας, καὶ τὰ λώματα τοῦ ἐσθήματος, Χρυσόπους παρωνομάζετο. αὐτὸ δὲ τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον, πρόφασιν τὸ κυριακὸν παρεῖχε κενήριον, καὶ ἡ πρὸς τὰ εὐθέα τῶν σκολιῶν, καὶ ἀνεπιβούλων παρόδων ἑτοιμασία τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνοις εὐθὺ τῶν Ἱεροσολύμων ἐθέλουσιν ἵεσθαι. ἔφασκον δὲ καὶ κατὰ τὴν ἔξοδον ἐκείνην, μηδέν τι περιττὸν ἐπισύρεσθαι, ἀλλ' ἢ τὰ πρὸς ἐξομάλησιν τῶν τρίβων ἀναγκαιότατα, καὶ μόνα ἐπάγεσθαι. διὰ τούτων δὲ παρυπέφαινον οὐ * πτύα, ἢ τυκία, καὶ σκαπάνας, θηρεοὺς δὲ καὶ θώρακας, καὶ φάσγανα, καὶ εἴ τι ἄλλο πρὸς πόλεμον ἐπιτήδειον. καὶ τοῦτο μὲν τὸ παρορμῆσαν ἐκεῖνοι προὔβαλλοντο,

distributionibus, quas ipse ordinarat, abrogatis: non tam, vt arbitror, suapte voluntate (*nam res dubiæ in optimam partem interpretandæ sunt*) quàm necessitate coactus, ad sumptus immensos tolerandos. id quod in oratiõis progressu declarabitur.

Nicetæ candor, & iudicium obseruatu dignũ.

4 Hoc Imperij statu, hostilis nubes horrenda & pestilens ab Occidente in fines Romanorum irrupit: de motu Alemannorum loquor, & cognatarum eis gentium: inter quos & mulieres erant, non coniunctis pedibus, sed virorum instar diuisis, super palliis equitantes, hastatæ atque armatæ, ac virili habitu ornatæ, Martio vultu, Amazonibus audaciores. Inter quas vna excelluit, quasi altera Penthesilea, quæ ob fastigia & limbũ vestiũ auro intertextum Auripes vocabatur. Expeditionis causa prętendebatur, Dominicum sepulchrum, & præparatio vię rectę & nõ insidiosæ popularibus suis Hierosolyma ascensuris: neque se quicquã superuacuum aduehere, sed ea duntaxat, quæ ad viam complanandam maximè necessaria essent, profitebantur: per quæ non * ventilabra, non celtes, non ligones, sed galeas, thoraces, gladios, & quæ alia bello apta sunt, innuebant. Hanc sibi itineris esse causam iurati affirmabant:

Alemannorum expeditio Hierosolymitana.

Alemannæ viragines.

Quarum primariæ Auripes cognomen.

Expeditionis huius causa.

Viæ hostilis complanãdæ ratio.

Manuel Alemannorum legatis benignè reſpondet, ſed clàm inſidiatur. Facinus viro principe, qui virtutum nomine gloriatur, prorſus indignum. Tolle fidem, quid homini ſupereſt, quod laude dignum ſit?

neque id falsò, vt poſtea cognitum eſt. ac per legatos ab Imperatore petebant, *ſibi per eius prouincias pacatum tranſitum dari: & forum præberi, quo commeatum pro hominibus & iumentis comparare poſſent.* Imperator verò etſi re inexpectata, & noua, vt fit, territus: tamen ſuis rebus non defuit. Nam & legatis pro tempore benignè reſpondit, & eorum inſtitutum probare ſe, & pios conatus admirari ſimulauit. ac ſtatim rerum venalium copiam præparaturum pollicitus eſt, quas accepturi eſſent, nõ quaſi per alienam prouinciam, ſed quaſi per ſuam patriam tranſirent, modò fidem darent, tranſitum ſuum verè pium eſſe, & ſine maleficio Romanorum finibus exceſſuros. His peractis,

Fidei publicę facies.

edicta quóuis dimittit, vt commeatus in viis, per quas occidentales tranſituri ſint, vænalis exponatur: ídque fit ſtatim.

Cor verò ſuſpicax.

Sed quia verebatur, ne in pellibus ouium lupi venirent, aut, contrà quàm fabula narrat, ſub aſini exuuiis leo lateret, aut leoninã pellẽ vulpina obtegeret: Romanas legiones conuocat, publicè de rep. deliberat, quãta multitudo copiarum tranſitura ſit, exponit: quantus ſit equitatus, quantum grauis armaturæ, quàm infinita multitudo peditum, vt toti ærei ſint, vt cædium auidi, commemorat: ſcintillare oculos,

Romanæ legiones Alemannos comitantur.

καὶ διώμνυντο, καὶ ἦν ὡς ἐκ τῶν ὕστερον ἔδειξαν, οὐκ ἐψευσμένα τὰ ὑπ' ἐκείνων λεγόμενα. πέμψαντες δὲ πρεσβευτάς, ὡς διὰ φιλίας, ᾐτοῦντο τὸν βασιλέα τὴν τῶν Ῥωμαίων παρελθεῖν, καὶ ἀγορὰς αὐτοῖς παροδίους προτίθεσθαι, ἐξ ὧν ὠνήσονται, καὶ ὅσοις ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ ὅσα ἵπποις ξυμβέβληνται. ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς εἰκὸς ἐκ τοῦ παραχρῆμα διαταραχθεὶς τὴν ψυχὴν τῷ ἀέλπτῳ τοῦ πράγματος, καὶ μηδέπω εἰς τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ γινομένῳ, οὐκ ἀνῆκεν ὅμως τῶν συνοισόντων ἐπιμελόμενος. τοῖς τε γὰρ πρέσβεσι διειλέχθη μετὰ προσηνείας τὰ πρόσφορα, καὶ ἐπαινεῖν ὑπερβαλλόντως τὰ δρώμενα ὑπεκρίνετο, καὶ ἄγασθαι αὐτοὺς τῆς εὐσεβοῦς προσεποιεῖτο προθέσεως, κἀκ τοῦ αὐτίκα δὴ μάλα ἑτοιμάσασθαι τὰ πρὸς δίελευσιν ἐπηγγέλλετο, ἄφθονά τε εὐτρεπίσειν, καὶ ἕτοιμα οὕτως λαβεῖν τὰ ὤνια ἰσχυρίζετο, ὡς εἴπερ οὐ δι' ἀλλοτρίας, ἀλλὰ διὰ τῆς σφῶν παροδεύοιεν χώρας, ἂν δώσουσι μόνον ὅρκια πιστά, ὡς θεοφιλὴς αὐτοῖς ἡ δίοδος ἀληθῶς, καὶ ὡς ἀμαχητὶ τὰ Ῥωμαίων ὅρια ὑπερβήσονται. ταῦτ' οὖν, ὡς εἰκός, καταστησάμενος, ἁπανταχῇ διεκπέμπει βασίλεια διατάγματα, προσκηνεῖσθαι τὰ ζωαρκῆ τῶν ὁδῶν, καθ' ἃς οἱ ἐξ ἑσπέρας στρατοὶ διελεύσονται· καὶ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον ἐπηκολούθει. ὑποβλεπόμενος δὲ καὶ ὑπονοῶν, μή πως ἐν δέρματι προβάτων λυκιδεῖς ἔρχονται, ἢ ὄνῳ ὑποκρύπτονται λέοντες, ἀπεναντίας τῷ μυθικῷ διηγήματι, ἢ τὴν λεοντῆν ξυνέχωσι τῇ ἀλωπεκῇ, τὰς Ῥωμαϊκὰς ἀθροίζει δυνάμεις, καὶ συνδιασκέπτεται κοινῇ περὶ τῶν κοινῶν, τὸ πλῆθος τῶν παρελευσομένων στρατῶν διέξεισι, τῆς ἵππου τὸ πολὺ καταλέγει, τὸ ὁπλιτικὸν ὅσον διασαφεῖ, τῆς τε ἑτέρας μοίρας παρείσησι τὸ μυρίανδρον, τὸ πάγχαλκον περιλαλεῖ καὶ τὸ φόνιον, τὸ πῦρ τῶν ὀμμά-

ὀμμάτων ἅπαντας βλέπειν, καὶ τοῖς αἵμασιν ἐπαγάλλεσθαι, ὡς οὐδὲ ῥαντισμοῖς ὑδάτων ἕτεροι. οὐ ταῦτα δὲ μόνον τῇ γερουσίᾳ καταγγέλλει, καὶ τοῖς τέλεσι καὶ στρατεύμασιν, ἀλλ' ὅσα καὶ ὁ ἐκ Σικελίας τύραννος, ὥσπερ θὴρ ἐνάλιος, κατὰ τῶν παραθαλαττίων χωρῶν διαπράττεται, τὴν ἅλμην τύπτων τοῖς ἐρετμοῖς, καὶ ταῖς Ῥωμαϊκαῖς ἐνορμιζόμενος κωμοπόλεσι, καὶ κείρων τὰ ἐν ποσὶ κατὰ πολλὴν τοῦ ἐπαμύνοντος ἐρημίαν, καὶ δὴ τὰς μὲν πυργοβαρεῖς ἐπισκευάζει τῆς πόλεως, καὶ τίθησιν εὐερκέα τὴν ὅλην τοῦ περιβόλου περίμετρον, τῇ δὲ στρατιᾷ χιτῶνας φολιδωτοὺς χορηγεῖ, κοντοῖς τε καθοπλίζει χαλκήρεσι, καὶ ἵπποις δρομικοῖς διέγειρε τὸ φρόνημα, καὶ χρημάτων ἐπιρρώννυσι διαδόσεσιν, ἃ νεῦρα τῶν πραγμάτων ἀρίστως τῶν πάλαι τις κατωνόμασε. καὶ οὕτω σὺν Θεῷ συλλήπτορι, καὶ τῇ πολιούχῳ μητροπαρθένῳ, ὡς ἐνῆν δυσμαχώτατα θέμενος τὰ στρατεύματα, τὰ μὲν εἰς ἔρυμα συνέχει τῆς καλλιπόλεως, καὶ τοῖς τείχεσιν ἐφιστᾷ, τοῖς δ' ἐπισκήπτει τῇ στρατιᾷ παρέπεσθαι τῶν Ἀλαμανῶν, μὴ ἀφισταμένοις ἐπὶ πολὺ, κἀκ τοῦδε εἴργειν τοὺς ἐκ τῶν Ἀλαμανῶν ἐς ἁρπαγὰς παρεξιόντας καὶ προνομὰς, εἰρηνικῶς μέντοι, καὶ μὴ πολεμικῶς. κατὰ μὲν οὖν τὴν ἀποτέρω πορείαν οὐδέν τι ξυνηνέχθη ἀξιαφήγητον ἀμφοῖν τοῖς στρατεύμασιν. ὡς δ' εἰς Φιλιππούπολιν οἱ Ἀλαμανοὶ παρενέβαλον, οὐδὲ κατὰ τὸν ἐκεῖσε σταθμὸν ἐς διαφορὰν ἀπεῖδον τὰ τάγματα. ὁ γὰρ τῆς χώρας ἀρχιερεὺς (ἦν δ' οὗτος ὁ Ἰταλικὸς Μιχαὴλ, ὁ καὶ λόγῳ πολὺς, καὶ σοφίας ὁποίας εἴπῃ τις μέλημα, κἀν ταῖς ὁμιλίαις τὸ ἦθος ἐπαγωγότατος, καὶ λίθος αὐτόχρημα μαγνῆτις) οὕτως ὑπηγάγετο τὸν ῥῆγα, ταῖς τῶν λόγων ἐκθηλύνας

& cruore delectari magis omnes, quàm alios aquæ aspersione. Neque verò hæc duntaxat senatui, magistratibus & exercitibus narrat: sed illud etiam adiungit quemadmodum Siciliæ tyrannus instar marinæ belluæ, oram maritimam infestet, vt ad Romana oppida appellat, & obuia quæque vastet, prohibente nemine. Deinde turres & propugnacula vrbis omnémque mœnium ambitum instaurat: exercitui loricas dat, ferratis hastis milites armat, equis velocibus eorum animos excitat, & pecuniæ distributione confirmat, quam ex antiquis quidam *rerum neruos* rectissimè appellauit. Ita legionibus, Deo & matre virgine custode vrbis adiuuante, ad vim hostilem propulsandam instructis: alias ad præsidium vrbis retinet, atque in mœnibus disponit: alias exercitum Alemannorum haud lōgo interuallo subsequi iubet, & eos coercere qui extra aciem ad prædam & rapinas euagentur: ídque facere pacatè, non hostiliter. Ac in remotiori itinere, nihil memorabile inter vtrunque exercitum accidit. Vt autem Alemanni ad Philippopolim castrametati sunt, ne ibi quidem dissidium incidit. Nam eius prouinciæ pontifex, Italicus Michael, vir eloquens, & omni doctrinæ genere perpolitus, in congressibus ita suauis, vt ab eius ore omnes penderent:

Principis maleuolentia et aculeata oratione, nō ad comitatū sed potiùs ad prędas & cædes tacitè incitātur.

Atque præmiis militibus confirmantur.

Eo modo, Germani hostes esse persentiūt quos sibi amicos esse credebant.

Ioannes Italicus Philippopolitanus pontifex, Manueli similis. Græca fide agit.

elatum Regem verborum illecebris & linguæ dulcedine, aliud dicendo, aliud ſentiẽdo, ac Prothei inſtar, pro Romanorum vtilitate, ſe transformando, ita deuinxit, vt cum dicto audientem haberet, ad epulas inuitaret, & propinaret. qui quidem in eius gratiam crudeliſſimè tractabat eos, qui pecunia non numerata commeatum alicunde in caſtra aduchebant.

Inde Conradi in ſuos ſeueritas.

5 Cùm autem Rex inde progrederetur, inter extremum agmen Alemannorum & Romanorum diſceptatio orta eſt, quòd aliqui malè tractarentur. Mox vulgi importunitate clamor & rixa ſequitur, donec ad manus, & ad arma ventum eſt. Vnde haud dubiè atrox pugna extitiſſet, niſi idem pontifex regem iam mutatum, & bellum ſpirantem, ac inſtar feræ truculentæ concitatum, maturè placaſſet, ac præter expectationem cohibuiſſet. Cùm autem exercitus ad Adrianopolim conueniſſent, Rex per vrbem vlterius perrexit. quidam verò ex eius cognatis ægrotus in vrbe manſit: quem Romani quidam, homines improbi, qui manus non ad arma, ſed ad rapinas edoctas habebant, vnà cum diuerſorio & iis quæ intus erant, cremant.

Alemannorũ & Romanorum diſſidia. Nec enim coaleſcere poſſunt ſimplicitas & calliditas.

Etiamſi ad tempus perfidi & rapaces viri lateant, tandem & momento explicant vngues.

ἴϋγγι, καὶ τῷ μέλιτι τῆς γλώττης κατεγοήτευσεν, ἀντιστρόφως μὲν οἷς ἐφθέγγετο, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις ἐπωφελῶς τὴν γνώμην μεταμείβων, καὶ κατὰ τὸν φάριον Πρωτέα δραστηρίως μεταβαλλόμενος, ὡς ἐκ τῶν ὤτων ἀναρτῆσαι, καὶ κατὰ τοὺς ἀμφορέων δεχομένους, τὸν ὑψηλόφρονα ῥῆγα, καὶ σύσσιτον παραλαμβάνειν, καὶ μεταδιδόναι προπόσεων· ὃς καὶ μετῄει ὠμοτάτως, αὐτῷ χαριζόμενος, τοὺς ἄνευ καταθέσεως ἀργυρίου, τὰ σιτία ὀθνειοῦ παρεισάγοντας.

5 Ἐν δὲ τῷ μεθίστασθαι ἐκεῖθεν, καὶ προβαίνειν τὸν ῥῆγα τοῖς ἔμπροσθεν, ἐκ τῆς κατ' οὐρὰν Ἀλαμανῶν καὶ Ῥωμαίων, δίκη μὲν τὰ πρῶτα παῤῥησιάζεται, ὡς δῆθεν κακῶς παθόντων τινῶν· εἶτα ἐξωθεῖ ταύτην ἡ φιλοτάραχος τῶν πολλῶν ἔνστασις, καὶ τραχύνεται ταῖς βοαῖς. ταύταις ἐφομαρτεῖ τὸ παῤῥησιαστικὸν καὶ φιλόνεικον, ὁπλίζει τοῦτο τὰς χεῖρας εἰς πόλεμον· ἡ Ἐνυὼ ἐφέπεται, καὶ τῆς φυλόπιδος ξυλλαβομένης, ἡ μάχη λαμπρῶς ἐκορθύετο. φιλαυξὴς δὲ οὖσα αὕτη, καὶ ἀεὶ τῶν ἄνω ἐφιεμένη, μικροῦ δεῖν ἐστήριξεν ἂν τὸ κάρη ἐς οὐρανὸν, χαμαιβάμαν ὅσα τὰ πρῶτα καὶ χθόνιος, εἰ μὴ ὁ ῥηθεὶς προφθάσας ἀρχιερεὺς, τὸν ῥῆγα γινόμενον ἤδη παλίνστροφον, καὶ πόλεμον πνέοντα, τοῖς οἰκείοις θελκτηρίοις ἐμάλθαξε, καὶ ἠρεμεῖν ἀνέπεισε παρὰ δόξαν. ὅσα καὶ θῆρα βασιλικὸν, ᾧ οὐχ ἕωλον τὸ στόμα, τῇ ἀλκαίᾳ ὑποσυνασσόμενον, καὶ πρὸς ἅλματα διερεθιζόμενον. ἐπεὶ δὲ καὶ κατὰ τὸ εὐερκὲς Ἀδριανοῦ πόλισμα τὰ στρατεύματα ξυνελέγησαν, ὁ μὲν ῥὴξ διὰ τῆς πόλεως ἐλάσας, τῆς προκειμένης εἴχετο· νοσηλαία δέ τις σώματος τῶν ἐξ αἵματος ἐκείνῳ περιπεσὼν, κατὰ τὴν Ἀδριανοῦ ἐνηυλίζετο. Ῥωμαίων δέ τινες ἀνάρσιοι, καὶ τὰς χεῖρας οὐκ εἰς ὁπλισμὸν, λημματισμὸν δὲ μᾶλλον δεδιδαγμένοι, νυκτὸς ἐπιθέμενοι τῇ καταγωγῇ, πῦρ τε ὑφάπτουσι, καὶ τὸν ἄνδρα τοῖς ἔνδον συγκαταφλέγουσι. τοῦτο μαθὼν ὁ

θὼν ὁ Κορράδος (οὕτω γὰρ ὁ ῥὴξ ὠνομάζετο) ἐπιτρέπει τὰ τῆς ἀμύνης τῷ ἀδελφιδῷ Φρεδερίχῳ. ὁ δὲ καὶ ἄλλως ὢν φρονηματίας, τότε δὲ καὶ τῷ πάθει νενικημένος, ἐπαναστραφεὶς, τό, τε ἱερὸν σεμνεῖον τίθησι πυρὸς παρανάλωμα, ἐν ᾧ κατέλυσεν ὁ Ἀλαμανὸς, καὶ τοὺς συλλαβομένους ὑπεδίκαζε θανάτῳ, ἐξέτασιν περὶ τῶν ἀπολωλότων χρημάτων ποιούμενος. καὶ τοῦτο μάχης παραίτιον γίνεται. ἀλλ' ἐπεγέλασε καὶ πάλιν κουφότερος εἰρήνη τις, καὶ ἄλλων μὲν ἐκ τῶν ἐν τέλει Ῥωμαίων κατασβεσάντων τὸν πόλεμον, μάλιστα δὲ τοῦ Προσοὺχ ἐξηνυκότος τὸ πᾶν. οὗτος γὰρ τοῖς ποταμοῖς τὸν ἵππον ἀφεὶς ᾧ ἔποχος ἦν, οἳ σύντρεις διὰ τῆς ἐκεῖσε λιθίνης γεφύρας διαυλωνίζονται, ὡς τὸν Φρεδερίχον παραγενόμενος, ὀργίλως τε ἔχοντα κατεπράϋνε, καὶ τῆς γνώμης μετακινεῖ. πάλιν οὖν σταθμοί τε ἦσαν εἰρηναῖοι, παρασάγγαι φιλήσυχοι, καὶ ἡ ἐς τὰ πρόσω δίοδος εὐδιάβατος· εἶχε τοίνυν μεθ' ἡμέρας αὐτοὺς ἡ τῶν Χοιροβάκχων πᾶσα ἱππήλατος πηγνύντας στρατόπεδον, οὐ μὴν καὶ βάλλοντας χάρακα. τοῦτο γὰρ δι' ὅλων ἦν αὐτοῖς τῶν σταθμῶν πισύνοις οὖσι τοῖς περὶ Ῥωμαίων ὅρκοις, καὶ ταῖς ξυμβάσεσι. παραρρεῖ δὲ ταῖς ἐκεῖσε πεδιάσι ποταμὸς, οὐ πλατὺς τὸ ῥεῖθρον, οὐ βαθὺς τὴν περαίωσιν, Μέλας τοὔνομα. οὗτος τοίνυν θέρους μὲν λειψυδρῶν, ἐς χαράδραν συνάγεται τεναγώδη, ὅτι μηδὲ διὰ ψαμμώδους πρόεισι γῆς, ἀλλ' ἐριβώλακος ἁπάσης, καὶ εἰς βαθεῖαν σχιζομένης ἀρόταις βουσὶν αὔλακα· χειμῶνος δ' ἐφεστῶτος, ἢ ῥαγδαίων ὑετῶν κατενεχθέντων, ἐκ μικροῦ μέγιστος γίνεται· καὶ προβὰς ἐς βαθυδίνην, ἐκ πονηροῦ καὶ λακκαίου ἀνοιδαίνεται ὕδατος, καὶ θαλάσσαις θέλων συνεξετάζεσθαι, ὁ ποταμὸς οὐκέτ' ἀνεχόμενος εἶναι, εἰς φλοῖσβον τραχύνεται, καὶ πλωτὸς ἐκ βατοῦ γίνεται, καὶ διαχεῖται εἰς πλάτος, ἀμέλει καὶ διαρριπιζόμενος πνεύμασιν, εἰς κῦμα μετεωρίζεται, κἀντεῦθεν ἄχρι ἀπο-

Quo Conradus cognito (id enim Regi nomen erat) vltionem Friderico nepoti mandat. Qui, vt homo & natura ferox, & tum ira æſtuãs, monaſterium in quo diuerterat ægrotus, incendit: comprehenſos capitis damnauit, & perditam pecuniam inquiſiuit. Quæ res pugnæ cauſa fuit: ſed cum aliorum, tum Pruſuchi ſtudio pax facta eſt. Is enim tribus fluuiis, qui per pontem lapideum tranſeunt, equo ſuperatis, Fridericum iratum conuenit, mitigat, à propoſito abducit. Rurſus igitur pacatè, tranquillè, expeditéque procedunt. Poſt dies aliquot in Cherobachorum planiciem perueniunt, caſtra locant: ſed vallum vt nec in reliquo toto itinere, non obducunt, Romana fide & pactione freti. Campos illos fluuius Melas perfluit, neque latus, neque profundus: qui æſtate areſcens, in voraginem limoſam coit. Ager enim quem tranſit, non arenoſus eſt, ſed fœcundus, & in altos ſulcos aratro proſcinditur. Hyeme verò aut rapidis imbribus ex paruo fit maximus & vorticoſus, vt mare potiùs quàm flumen videatur: nec iam vado, ſed nauibus traiicitur: & ventorum procellis exagi-

Porro, accidit nonnunquam vt in militares viros incurrãt, quibus dant meritas pœnas.

Verſipelles iſti autẽ imminens periculum à ſuorum ceruicibus auertere ſummo ſtudio nitũtur. Germanorũ, & bonorum omnium, candor.

Melas fluuius Alemãnis infeſtus.

Formidabilis torrentis deſcriptio.

tatus, vicina rura vastat, viatores moratur, denique noxam quandam repræsentat. Is igitur torrens tum imbribus auctus, & noctu ex improuiso latè vltra ripas effusus, non secus ac si cœli cataractæ apertæ essent, ex castris Alemannorum non modò arma, phaleras equorum, vestes, & si qua alia à iumentis vehebantur, sed etiam equos, mulos & viros armatos abripuit: spectaculum sanè miserabile & lachrymosum: cadunt sine bello, cæduntur nemine cædente: non staturæ proceritas, non inuicta bello dextera quicquam opis tulit. Pereunt instar fœni, instar palearum dissipantur, cum atroci & immani vlulatu: vt qui eam rem viderunt, numinis iram castra Alemannorum inuasisse crederent, ita subita inundatione oppressa, vt nec vitam suam tueri possent. Eius igitur noctis somnus, aliis interitum, aliis iacturam rerum omnium attulit. At Rex eo casu consternatus, ferociáque nonnihil remissa, admirans Romanis etiam elementa seruire: & anni tempora, cum opus sit, vices suas permutare, inde discessit. Quum autem prope vrbem Imperatricem venisset, exercitum statim traiicere coactus est: quamuis dum in Peræa,

Exercitus Cōradi imperatoris luctuosa clades.

Aquæ furentis impetus.

Hominum pereuntium imago.

Cōradi iusta cōsternatio.

Traiectus Alemānorum.

πτύων, καὶ τῇ γείτονι χέρσῳ ὑβριστὴς προσαράσσων, πόνους ἀποσύρει γεωργῶν, ὁδοιπόρους ἐπέχει τῆς ὁδοῦ, καὶ ὡς ἐπίπαν εἰς χρῆμα ἐπάξιον χειμάζεται. τότε τοιγαροῦν οὗτος ὁ χειμάρρους ἐξ ὑετοῦ πολὺς καὶ κατακλύζων φανείς, καὶ νυκτὸς ἐκ τοῦ αἰφνιδίου ὑπερπλημμυρήσας, ὡς εἴπερ αὐτοῖς οἱ καταρράκται ἀνεῴχθησαν οὐρανοῦ, ἀπάγει τῆς παρεμβολῆς τῶν Ἀλαμανῶν οὐ μόνον ὅπλα καὶ ἵππεια φάλαρα, καὶ ἐσθήματα, καὶ εἴ τι ἕτερον αὐτοῖς ἐσκευαγώγει τὰ ὑποζύγια, ἀλλὰ καὶ ἵππους, καὶ ὀρέας, καὶ ἄνδρας ἱπποκορυστάς, καὶ ἦν τὸ θέαμα ἐλεεινόν, καὶ θέλγον ἀτεχνῶς δάκρυα· ἄνευ πολέμου πίπτοντες, ἄνευ διώκοντος ἀναιρούμενοι, οὐδὲ τὸ τῆς ἡλικίας σταδιαῖον μικροῦ καὶ πελώριον, οὐδ' ἡ μάχης ἀκόρητος δεξιά, εἰς ἀποφυγὴν ἐπήρκεσεν αὐτοῖς τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ἔπιπτον χόρτος καὶ ὡσεὶ εἰληθερής, καὶ πόκος ἐρίου κοῦφος παρεσύροντο, καὶ ψαλμικῶς εἰπεῖν, τὰς τούτων ἀπῆρεν ὁ ποταμὸς οὕτως φωνάς, βαρβαρικῶς ἀλαλαζόντων, καὶ μέλος ἐνδιδόντων ταῖς σκοπιαῖς, καὶ τοῖς γηλόφοις δι' ὧν παρεσύροντο ἄγριον ὁμοῦ καὶ ἀνήμερον, καὶ οὐχ' οἷον τὰ μείλιχα τῶν ποιμένων αὐλήματα, ἃς συλλογίζεσθαι τοὺς συνορῶντας τὸ τηνικαῦτα συμβάν, μῆνιν ἀπὸ θεοῦ ἄντικρυς εἰς τὸ τῶν Ἀλαμανῶν στρατόπεδον ἐπενσκήψασαν, εἰ οὕτως ἀθρόον ὕδατι κατεπόθησαν, ὡς μηδὲ τὰ ἑαυτῶν ἐκσῶσαι δυνηθῆναι σώματα. ὕπνωσαν τοίνυν κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα οἱ μὲν εἰς θάνατον, οἱ δὲ ὧν εἶχον ἀφανισμὸν καὶ ἀπώλειαν. ὁ δέ γε ῥὴξ κατώδυνος ἐπὶ τῷ συμβάντι τούτῳ γενόμενος, καθυφεὶς δέ τοι καὶ τοῦ κόμπου βραχύ, καὶ θαυμάσας εἰ καὶ τὰ στοιχεῖα Ῥωμαίοις ὑπείκουσι, καὶ θελήσασι μόνον ὑπενδιδόασι, καὶ αἱ ὧραι παρὰ τούτοις, ὅσα καὶ ὑπηρέτιδες, δεῆσαν, τὰ ἀλλήλων ἀντιπαρέχουσιν, ἄρας ἐκεῖθεν διεπορεύετο. ὡς δὲ καὶ εἰς τὴν πόλιν ἤγγικε τὴν βασιλεύουσαν, εὐθὺς τὴν στρατιὰν εἰς τὸ ἀντιπέραν διαπορθμεύειν ἐβιάζετο. κἂν ὑπερεφρόνει τὰ πρῶτα,

καὶ βλακευόμενος ἀπηνήνατο τὴν περαίωσιν, παρὰ τῇ ἑαυτοῦ κεῖσθαι γνώμῃ λέγων τὸ οὕτω δρᾶσαι, καὶ μὴ, τῇ Περγάμῳ ἐναυλιζόμενος, ἥ τις τῆς Πικριδίου κατονομάζεται. ὅθεν ἅπας μὲν ἐρέτης, ἅπαν δὲ πορθμεῖον καὶ ἁλιὰς ξύμπασα, καὶ ναῦς ἱππαγωγὸς, τῇ τῶν Ἀλαμανῶν ἀμφεπονεῖτο διαβάσει. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τοῦ πλήθους τῆς στρατιᾶς ἀπογραφέας ἐφίστησιν, ἀνὰ πᾶσαν ἀποτάξας ἀναγωγὴν, τοὺς ἐκείνῳ σημανοῦντας τὴν κατ' ἄνδρα περαίωσιν, ἀλλ' ἦν τὸ πλῆθος ὑπερπεπτωκὸς τὴν ἀπογραφήν. καὶ διὰ τοῦτο οἱ τῇ ὑπουργίᾳ ταύτῃ ἐφεστηκότες, ἀπειπόντες πρὸς τὸ πλῆθος, ἄπρακτοι ἐπανέλυσαν. οὕτω τοίνυν ἀγαπητῶς τοῖς Ῥωμαίοις ὡσεί τινος οὐρανίου δείγματος ἀπαισίου τοῦ ῥηγὸς εἰς τὴν ἑῴαν λῆξιν διαβάντος. ἐφομαρτησάντων δὲ τούτῳ μετὰ βραχὺ καὶ ὅσοι τῶν ἐκ τοῦ γένους τῶν Φράγγων αὐτῷ συνανέβησαν· ὁ βασιλεὺς καὶ πάλιν τῆς αὐτῆς εἴχετο τῶν οἰκείων χωρῶν προμηθείας, ἧς καὶ πρότερον ἐξήρτητο. οὐκ ἠμέλει δὲ καὶ οἷς οὗτοι τραφήσονται, ἀλλ' ἐφ' ὁδοῦ τὰ ὤνια καὶ αὖθις προὐβέβλητο, ἐν μέν τοι τοῖς τῶν χωρίων ἐπικαίροις, καὶ ταῖς τῶν παρόδων στενωπῆς λόχοι παρὰ Ῥωμαίων ἐφίζανον, δόξαν οὕτω τῷ Μανουὴλ, καὶ οὐκ ὀλίγους ἐκ τῶν στρατοπέδων τούτων κατέκαινον· ἀλλὰ καὶ τὰς πύλας τῶν πόλεων ἐπιζυγοῦντες οἱ ἀστυκοὶ, οὐκ ἀγορὰν τοῖς Ἀλαμανοῖς μετεδίδοσαν· σχοίνους δὲ τοῦ τείχους ἀποκρεμῶντες, ἀνεῖλκον πρότερον τὸ ὑπὲρ τοῦ ἀποδιδομένου καταπιθέμενον τίμημα. ἔπειτα διαχαλῶντες ὅσον ἐβούλοντο, εἴτε ἄρτος ἦν τὸ πωλούμενον, εἴτε τι βιώσιμον ἕτερον, εἴων, ἄθεσμα δρῶντες κατ' αὐτῶν, ἐπαρωμένων τὸν πανταχόθεν ὀφθαλμὸν, ὡς μὴ χρωμένων σταθμοῖς δικαίοις. μηδ' οἰκτειράντων αὐτοὺς ὡς ἐπήλυδας, μήτε τι καταπιθεμένων ὡς ὁμοπίστους οἴκοθεν, μᾶλλον μὲν

quæ Picridij appellatur, castra haberet, principiò renueret, ac penes se esse, vtrū traijcere vellet, necne, stupidè iactaret. Itaque nullum non nauigij genus in transportandis Alemannis fuit occupatū. Quum verò Imperator multitudinem exercitus describi, & quot quaque vice traijcerent, annotari iussisset: ij quibus id negotij erat datum, tantæ multitudinis descriptione fatigati, re infecta domum redierunt. Ita Rege, tanquā ostento inauspicato, cupientibus Romanis, in Orientem transgresso, paulo pòst etiam Francis commilitonibus insequutis, Imperator in pristinam prouinciarum suarum curam incubuit: neque illud neglexit, vt isti in itineribus commeatum venalem haberent. Cæterùm, in locis opportunis, & angustis tramitibus, insidias collocandas censuit, quibus non pauci ex ijs exercitibus periērūt. Quin & ciues portis clausis, forū Alemannis non præbebant: sed funibus de muris suspēsis, pecuniam priùs attrahebāt: ijsque rursum, quantum vel panis vel aliarum rerum libebat, demittebant. quibus iniurijs Alemāni exacerbati, *oculum inspectorem omniū rerum, contra eos qui iniustis ponderibus vterentur, nec aduenarum, & eidem religioni addictorum miserti, adeò nihil de suo con-*

Iactantia Conradi.

Manuelis calliditas.

Exercitus ingens.

Franci Conradi cōmilitones.

Orientales Alemannos & ferro & fraude, & veneno persequuntur.

At oculus rerū omnium inspector ista vidit, & à Græcis per manus Iurcorū requisiuit.

ferrent, vt cibos etiã è faucibus eriperent, vltorẽ inuocabant. Verùm, pessimi incolæ, & inhumanitate singulari prædíti, ne minimum quidem demittebant: sed auro, argentóue attracto, atque in sinibus recondito, ex mœnibus se subducebant. quidam etiam calce farinæ immista, cibum pestiferum reddebant. Id vtrum iussu Imperatoris factum fuerit, vt ferebatur, compertũ non habeo. Vtut sit, iniquum & nefarium facinus fuit. Illud certè constat, eius iussu ex improbo argento monetam esse cusam, quæ ijs daretur, qui ex Italico exercitu aliquid vendituri essent. Breuiter vt dicam, nullum mali genus fuit, quod Imperator non vel ipse in eos machinaretur, vel alijs machinandi autor esset: vt scilicet eorum posteri perpetuis monimentis ab inuadendis Romanis deterrerentur.

Manuelis insidiæ contra Alemannos, quæ ipsi Manueli & toti Græciæ tandem pessimè cesserunt.

6 Idem & Turci imitati sũt. Manuelis literis ad bellum Alemannis faciendum cõcitati. Itaque circa * Bathym, Pãplano quodam duce, prælio victores, multos occiderunt. Sed quum eam quoque partem aggressi essent, quæ Phrygiam prætéribat, opinione sua decepti, interitum longè remotum vltrò sibi accersiuerunt, in foueam illapsi quã suis manibus effoderant. Neque e-

Manuelis imprudẽtia sũma, Turcos in Christianos impellentis Acuebat enim tela, quibus paulò post Cõstantinopolitananũ imperiũ trãsfossum est.

οὐ μὴν καὶ προσαφαρπαζόντων ἐκ τῆς σφῶν φάρυγγος ὅσα πρὸς σύστασιν στόματος. οἱ δὲ χείριστοι τῶν οἰκητόρων, καὶ ὅσοις τὸ ἀπάνθρωπον περιεσπούδαστο, οὐδὲ τὸ βραχύτατον γοῦν διεχάλων, ἀλλὰ τὸ χρυσίον ἀναρειψάμενοι, ἢ τὸ ἀργύρειον ἀνιμησάμενοι, καὶ τοῖς κόλποις ἐνθέμενοι, ἀφανεῖς ἦσαν οὐκέτι ἐν τοῖς μεσοπυργίοις ἐπιπλανόμενοι, εἰσὶ δ' οἳ καὶ τοῖς ἀλφίτοις ἐμφύροντες τίτανον, ἐποίουν τὰ σῖτα ὀλέθρια, τοῦτο δὲ εἰ μὲν ἀληθῶς ὁ βασιλεὺς ἐπέταττεν, ὡς ἐλέγετο, ἀκριβῶς οὐκ ἴσημι· παρωνομεῖτο δ' οὖν ὅμως, καὶ ἀνοσίως ἐπράττετο, ὃ δὲ τοῦ βασιλέως βούλευμα ἦν οὐκ ἀμφίλογον, οὐδὲ ψεύδους περιπετάσματι σκιαζόμενον, ἀργύρειον ἀδόκιμον εἰς νόμισμα κέκοφε, καὶ τοῦτο προβάλλεται τοῖς ἐκ τοῦ τῶν Ἰταλῶν στρατεύματος ἀποδόσθαί τι θέλουσι, καὶ συντόμως εἰπεῖν, οὐδὲν ἀπῆν τῶν δεινῶν, ὃ οὐκ ἦν ἐπιτεχνώμενος αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, καὶ τοῖς ἄλλοις δρᾶν διακελευόμενος βασιλεύς, ὡς ἂν εἴη ταῦτα καὶ τοῖς ἐξ αὐτῶν ὀψιγόνοις μνημεῖα δήπουθεν ἀνεξάλειπτα, καὶ δέους σπέρματα, τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐκτρέποντα κίνησιν.

6 Παρόμοια δὲ καὶ τοῖς Τούρκοις ἐπῆλθε ποιεῖν, κατὰ τῶν Ἀλαμανῶν, τοῦ Μανουὴλ αὐτοὺς ἐπαλείφοντος γράμμασι, καὶ διανιστῶντος εἰς πόλεμον. καὶ τοίνυν περὶ τὸ Βαθὺν * ὑπερτερήσαντες, Παμπλαίου τινὸς ἡγουμένου τοῦ σφῶν στρατεύματος, πολλοὺς διέφθειραν, ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ μοίρᾳ ἐπέθεντο ἣ τὴν Φρυγίαν παρώδευεν, εἰς κενὸν αὐτοῖς τὸ βούλευμα ἔχασε, καὶ τὸν ὄλεθρον ἑκουσίως κατὰ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν καὶ πόρρωθεν ὄντα, ἀτεχνῶς μετάπεμπτον ἐποιήσαντο, καὶ εἰς βόθυνον κατώλισθον, ὃν ταῖς οἰκείαις χερσὶν ἐβάθυναν· τῷ τοι καὶ δέον

ὂν

ὃν μηδὲν παρενοχλοῦντας οὐχὶ λυπεῖν, μηδ' ἀναγκάζειν τὸ τοῦ θυμοῦ θηεῖον ἀφυπνίζειν τὸ τέως κοιμώμενον, ἢ πρὸς ἀνδροκτασίας διαῤῥηγνύναι· οἱ δ' εἰς φάλαγγας πυκνωθέντες, καὶ ταῖς ὄχθαις ἐφεστῶτες τοῦ ποταμοῦ (Μαίανδρος οὗτος ἦν) οὐκ εἴων ὅλως τὰ Λατινικὰ στρατεύματα διελθεῖν. ἔστι δ' οὗτος καὶ τὸ ἕτερον μὲν ἅπαντα χρόνον οὐ ῥᾴδιος ἁπανταχοῦ τὴν περαίωσιν, τότε δὲ καὶ τέλεον ἦν ἄπορος, εἰς δίνας ἑλιττόμενος, καὶ μεταχωρεῖν εἰς στροφάλιγγας, ὅτε καὶ κατ' αὐτὴν τῶν πραγμάτων αὐτὴν αἱ δυσμικαὶ δυνάμεις ὑπέδειξαν, ὡς αὐτὴν ἀνεχομένων, αἱ φάλαγγες τῶν Ῥωμαίων εἰς προνομὴν οὐκ ἐξέκειντο, καὶ αἱ τούτων πόλεις ἀδήωτοι παρεπέμποντο, οὐδὲ βοσκημάτων δίκην οἱ τούτων οἰκήτορες ἀναιρούμενοι ἐσφακέλιζον. ὡς γὰρ τῇ ὄχθῃ τοῦ ποταμοῦ προσεγγίσαντος τοῦ ῥηγός, οὔτε νῆες παρῆσαν ποτάμιαι, οὔτε γέφυρα πρὸς διάβασιν ἐζεύκτο, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀναμὶξ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς ἐς τὸ ἀντιπέραν φαινόμενοι, δῆλοι ἦσαν ἀκροβολίζοντες, καὶ τὰ τοξεύματα διικνεῖτο τῶν παριόντων τὸν ποταμὸν, καὶ ἐνέπιπτον εἰς τὸ τῆς φάλαγγος μέτωπον· τότε μὲν ὀλίγον ἐπαναγαγὼν, ἀπὸ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ στρατοπεδεύεται, ὅσον μὴ εἶναι βέλους ἐντὸς, καὶ ἐπιτάττει πάντας δειπνοποιήσαντας, ἱπποκορυσταὶ γενέσθαι, καὶ τῶν * ἁρμάτων αὐτῶν ἐπιμεληθῆναι, ὡς ἐς νέωτα τοῖς Τούρκοις πολεμήσοντας προσίαιτερον. σκοτώδους τινὸς διαναστὰς, καὶ τοῦ ἡλίου μήπω τὸ ἅρμα ζεύξαντος, αὐτός τε ὡς πρὸς πόλεμον ἔσαλτο, καὶ ἡ λοιπὴ τὰ ὅπλα ἐνεδέδυτο στρατιά· καὶ οἱ βάρβαροι ὁμοίως διαπραττόμενοι, καὶ αὐτοὶ παρετάττοντο, τούς τε τοξότας τῇ ὄχθῃ παρέτεινον, καὶ τὸ ἱππικὸν ὡς αὐτοῖς ἐδόκει παρεσκεύαζετο· καὶ τοῦ ἀκροβολισμοῦ εἴχοντο, εἴποτε προὐχώρουν οἱ Ἰταλοὶ κατὰ τὸν ποταμόν. ὅτε

nim omni iniuria abstinentes lacessendi erant, nec ad iram, ad cædes concitandi. Verùm illi densata phalange, in ripis Mæandri flumininis stantes, Latinorum exercitum transitu prohibebant: qui cùm omnibus temporibus, ob vortices & varios anfractus non vbique facilè superetur, tum planè transiri non poterat. Ibi Occidentales copiæ ipsa re declararunt, patientia sua factum esse, quominus Romanorũ phalanges prædæ essent, eorumque vrbes exscinderentur, & ciues pecudum instar mactarentur. Nam quũ Rege ad fluminis ripas accedente, neq; naues præstò essent, neque pons: & Turci equites & pedites permisti, in vlteriore ripa se ad pugnã paratos esse ostenderent: & sagittis frontem exercitus, fluuium prætereuntis, attingerent: tum quidem paulum acie à fluuio subducta, extra teli iactum castra posuit, atque omnes vbi cœnarint, in equis armatos esse, & currus curare iussit, vt diluculo cũ Turcis dimicaturos. Surgit igitur ante ortum Solis, in tenebris adhuc, & ipse ad pugnam exornatus, & exercitus omnis armatus. Idem & barbari fecerũt, instructáque acie, & sagittariis in ripa dispositis, & equitatu, vt visum erat, ordinato, quum Itali in ripa progrediebantur, pugnam ciebãt eminus.

Turcorum à Manuele impulsorum conatus in Alemannos.

Alemannorum pugna cum Turcis ad Mæandrũ fluuium.

Conradi prudentia.

Fortitudo.

Vigilantia.

Turcorũ pugna è longinquo.

Rex verò aciem obiens, milites hoc modo cohortatus est. *Expeditionem hanc à nobis propter Christum, & diuinæ, non humanæ gloriæ parandæ causa, susceptam esse, scitis vtique, cõmilitones. Hac enim de causa, spreta domi iucunda vita, vltrò à propinquis nostris seiuncti, per alienas regiones ærumnas toleramus, periculis exponimur, fame tabescimus, frigore horremus, æstu soluimur: cubile, terram: tectum, cœlum habemus: quamuis nobiles, illustres, inclyti, diuites, multis gentibus imperantes, thoraces semper tanquam vincula necessaria gestamus: iisque fatigamur, quemadmodum maximus Christi seruus Petrus duabus cathenis oppressus, & quatuor militum quaternionibus custoditus. Barbaros autẽ, qui flumine à nobis diuidũtur, crucis Christi esse hostes, quos bello aggredi olim cupiuimus: in quorum sanguine, vt Dauid loquitur, nos loturos esse promisimus: quis est qui nesciat, nisi planè vecors, nec apertis oculis videre, nec patentibus auribus audire velit? Quòd si rectà in cœlũ ascendere studemus (neque enim iniustus est Deus, vt huius viæ causam ignoret, aut immortalia prata & vmbrosa Edemi domicilia non retribuat nobis: qui, relictis ædibus, pro ipso mortem oppetere quàm viuere maluimus) si memoria repetitis, quæ, quibusque tẽporibus isti corde incircumcisi, in populares nostros admittãt, & quas*

Conradi regis exhortatio ad milites, quibus proponitur sancta susceptæ expeditionis occasio.

Totius exercitus pietas & cõstantia.

Exemplum maximi Christi serui.

Hostilis exercitus conditio.

Huius necessaria oppugnatio.

Felicitas eorũ q. in hoc bello pro pietate occumbent.

Turcorum impietas.

καὶ τὰς τάξεις ἐπιπαριὼν ὁ Ῥὴξ, καὶ παρακλήσεις τοῖς σφετέροις ποιούμενος, τοιάδε ἔφασκεν· ὅτι μὲν, ὦ συστρατιῶται, ἡ ἡμετέρα αὕτη κίνησις διὰ Χριστὸν, καὶ ὡς εἰλόμεθα τὴν προκειμένην, μὴ τὴν ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ᾽ ἐκ Θεοῦ δόξαν θηρώμενοι, ἴσασι δήπουθεν καὶ ὑμῶν ἅπας σαφῶς, πῶς γὰρ οὔ; οἱ τούτου ἕνεκα τοῖς μὲν ὑπ᾽ οἴκου ἐνδιαπαθεῖν ἀπειπάμεθα, καὶ τῶν οἰκείων ἑκόντως ἀπεξενώμεθα, καὶ διὰ τῆς οὐκ ἡμεδαπῆς παροδεύοντες, θλίψεσι προσομιλοῦμεν, κινδύνοις παραβαλλόμεθα, λιμῷ τηκόμεθα, κρύει πηγνύμεθα, θαλπωρῇ ἐκλυόμεθα, κλιντῆρα ἔχοντες τὴν γῆν, στέγην τὸν οὐρανὸν, οἱ εὐγενεῖς, οἱ εὐπάρυφοι, οἱ ἐπὶ δόξης καὶ πλούτου, καὶ πολλῶν ἐθνῶν κυριεύοντες. τὰς δὲ πολεμικὰς σκευὰς ἐς ἀεὶ περικείμεθα, ὥσπερ ἀκούσια δεσμὰ, καὶ κάμνομεν αὐτὰς ἀνέχοντες, ὡς ὁ τῶν ὀπαδῶν Χριστοῦ μέγιστος Πέτρος πάλαι ἁλύσεσι διτταῖς κακουχούμενος, καὶ τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φρουρούμενος. ὅτι δὲ καὶ ὡς οἱ ἐν μεταιχμίῳ τοῦ πορθμοῦ τούτου ἀποδιιστάμενοι ἡμῶν βάρβαροι, ἐχθροί εἰσι τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ, οἷς πάλαι νόμῳ πολέμου συμβαλεῖν ἐγλιχόμεθα, καὶ ὧν τοῖς αἵμασι δαυιδικῶς ἐπηγγελλόμεθα νίψασθαι, οὐδὲ τοῦτο φιλονεικεῖν θελήσει τις, εἰ μὴ περιδήλως παρακοπεὶς τὸ φρονεῖν, ὁρῶν αὐτίκρυς οὐχ ὁρᾷ, καὶ ἀκούων οὐδαμῶς ἐνωτίζεται. εἴπερ οὖν τῆς εὐθὺ τῆς ἀθανάτων μονῶν πορείας μέλει ὑμῖν (οὐδὲ γὰρ ἄδικος ὁ Θεὸς, ὡς μὴ τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ὁρᾶν αἰτιώμενον, μηδ᾽ ἀκηράτων μεταδιδόναι λειμώνων, καὶ σκιερῶν ἐν τῇ Ἐδὲμ καταπαύσεων οἱ τὰ οἴκοι καταλιπόντες, ἀνθειλόμεθα τοῦ ζῆν τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ θανεῖν) καὶ εἰ μνήμη δέ τις ὑμᾶς ὑπεισέρχεται, ἃ καθ᾽ ὥραν οἱ ἀπερίτμητοι οὗτοι τὴν καρδίαν, εἰς τοὺς ἐκ τοῦ γένους παροινοῦσιν ἡμῶν, καὶ οὓς

αὖθις

αὐτοῖς ἐπιτείνουσι κονδύλους, τὰς χεῖρας ἀναφέρετε, καὶ τοῦ ἐκκεχυμένου ἀθῴως, αἵματος μαλάσσει τις ἔλεος· στῆτε γενναίως ἄρτι, καὶ ἐρρωμένως διαγωνίσασθε· μηδέ τι δέος ἐκπλῆσσον ἐκκρουέτω τοῦ καθηκόντως ἀμύνασθαι· ἀλλὰ γνώτωσαν ἀληθῶς οἱ ἀλλόφυλοι, ὡς ὅσον Χριστὸς ὁ καθηγητὴς ἡμῶν καὶ διδάσκαλος ὑπέρκειται προφήτου λαοπλάνου καὶ μυοῦντος σφᾶς τὰ ἀπόβλητα, τοσοῦτον καὶ ἡμεῖς αὐτῶν κατὰ πάνθ᾽ ὑπερφερόμεθα. ἐπεὶ οὖν παρεμβολὴ ἁγία ἡμεῖς καὶ στρατὸς θεόλεκτος, μὴ δὴ φιλοψυχήσωμεν ἀγεννῶς πρὸς φιλόχριστον καὶ ἀείμνηστον τελευτήν. εἰ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε, πόσῳ ἡμεῖς τεθνάναι δι᾽ αὐτὸν ἐσμὲν δικαιότεροι; ἀγαθῆς ταυτησὶ πορείας, ἀγαθὸν ἔστω καὶ τέλος ἐφομαρτοῦν. μαχεσώμεθα μετὰ τῆς ἐν Χριστῷ πεποιθήσεως, καὶ τοῦ εὖ εἰδέναι ὡς τοὺς ἐχθροὺς τροπωσόμεθα. ὅτι μηδὲ δυσχερὴς ἡ νίκη γένοιτο, οἷα μηδένων ὑποστησομένων τὴν προσβολὴν ὡς πεποίθαμεν, ἀλλὰ πάντων ἐνδωσόντων καὶ πρὸς τὴν πρώτην ὁρμήν. εἰδ᾽, ὅπερ ἀπείη, πεσούμεθα, καλὸν ἐντάφιον τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ τελευτᾶν. βαλλέτω με τοξότης Πέρσης ὑπὲρ Χριστοῦ, ἀφυπνωτέον μετ᾽ ἐλπίδων χρηστοτέρων εἰς θάνατον· καὶ ὅσα ὀχήματι τῷ βέλει χρηστέον πρὸς τὴν ἐκεῖ κατάπαυσιν. ἀλλὰ μὴ θάνατος προαρπασάτω ἴσως ἀκλεὴς καὶ ἐφάμαρτος. ἤδη ποτὲ τισώμεθα τούτους, ὧν οἱ καθ᾽ αἷμά τε πιστοὶ καὶ ὁμόπιστοι ποσὶ κεχραμμένοις, ὡς εἰς κοινὸν εἰσεληλύθασι τόπον τὸν ἱερόν, ἐν ᾧ νεκροῖς ὁμόσκηνος γέγονεν ὁ σύγχρονος πατρὶ καὶ ὁμόθρονος. ἡμεῖς ἐσμὲν οἱ δυνατοὶ καὶ διεσπασμένοι πάντες ῥομφαίαν καὶ ὡς κλίνην περιέποντες Σολομώντειον τὸν ζωοδόχον τάφον, καὶ θεοδέγμονα. τοὺς ἐκ τῆς Ἄγαρ τοίνυν τοὺς δυ-

cis alapas impingant, recordamini, & sanguinis innocenter effusi aliqua misericordia tangimini: state iā fortiter, & strenuè pugnate, neque vllus vos terror moueat, quominus alacriter resistatis. Cognoscāt Barbari, quantū Christus magister noster & preceptor, sedactorem prophetam & impiæ religionis antistitem superat: tantò & nos rebus omnibus superiores esse. Cū igitur castra sancta simus, & diuinitus collectus exercitus, ne turpiter vitā amemus, nec obitū memorabilē pro Christi charitate reformidemus. Si.n. Christus pro nobis mortuus est, quātò iustius nos pro illo oppetemus? Honestæ huic expeditioni,, etiā finis honestus imponatur: Christo freti pugnemus, cum certa spe victoriæ non difficilis. Neq; enim quisque, vt confidimus, impetum nostrum tolerabit, sed omnes primæ aggreßioni cedēt. Sin (quod absit) occubuerimus: honesta sepultura erit, vbicunque pro Christo occubuerimus. Me sagittarius Persa pro Christo feriat: cum spe bona moriar, eáque sagitta tanquā vehiculo ad requiē illam perueniā. quod mihi potius erit, quàm si morte ingloria in peccatis opprimerer. Iam tandē vlciscamur, eos, quorum impuris conculcati pedibus & consanguinei nostri & Christiani fratres, in communē illum sacrum locum abierunt, in quo defunctorum contubernalis factus est Christus, patri æqualis & assessor. Nos sumus potētes illi, nos omnes gladios strinximus, qui vitale diuinúmque sepulchrum tanquā Salomonis cubile circumsistimus. Agarenos

Eorundem immanitas.

Pugnādi necessitas.

Christianismi præstantia & Mahumetismi abominatio.

Officiū piorum.

Honestatis veræ amor & studium.

Spes certa victoriæ.

Mors laudatissima.

Fuga ignominiosissima.

Vltio præclara.

Fratrum necessaria recordatio.

Piorum dignitas.

Imperatorũ Græcorum ignauia, suo tempore (vt euenit) opprimenda.

nos igitur ancillæ filios, nos liberi tollamus è medio, & tamquam lapides offensionis è via Christi remoueamus: quos haud scio cur Romani tanquã lupos in suam cædẽ alunt, & per decus suo cruore saginant: cũ excitatis animis, & cogitatione cordato viro digna suscepta, tãquam feræ à gregibus, sic illi ab ipsorum prouinciis atque vrbibus pellendi essent. Iam quia fluuius hic, vt cernitur, non nisi noua ratione transiri potest: ego ipse huius exẽpli mõstrator ero, meumque consilium primus exequar. Acie cõdensata, hastisque coniunctis, cum impetu irruemus, & flumen perequitabimus: satis scio aquam repulsam, staturã esse, conuersoque veluti cursu, nõ rectà promanaturã. Non dissimili olim ratione Israelitæ Iordanẽ, suppresso flumine, pedibus transierunt. Consiliũ hoc & facinus etiam ad posteros memorabile est futurum, nulla longinquitate temporis, nulla obliuione obliterandum: cum summo Persarũ probro, quorum cadauera circa hunc amnem prostrata, in collem exurgent, ac instar trophæi conspicientur, cum gloria nostra inmortali. Quæ cum dixisset, & signum pugnæ dedisset: & ipse equum flagellis cohortatus, in fluuium fecit impetum: & cæteri de more peractis precibus, clamoréque sublato, hostes adoriuntur, acie turris instar instructa, densatáque confertim perequitantes, vt fluminis vndæ vngulis equorum partim in ripas excuterentur, partim resisterent, non secus ac si

Exemplũ ipsiusmet imperatoris Cõradi: quod fuit efficacissimum argumentum.

Confidentia præclara eiusdem.

Famæ perennis desiderium.

Et letæ spes victoria atq; gloriæ immortalis.

Conradi imperatoris illustris victoria de Turcis.

Strenuos Numinis benignitas iuuat: timidos verò prædones & perfidos repellit.

λίθος ἐμποδὼν οἱ ἐλεύθεροι ποιησώμεθα. καὶ ὡς λίθους προσκόμματος, τῆς ὁδοῦ διαρώμεν τοῦ Χριστοῦ, οὓς οὐκ οἶδ᾽ ὅπως Ῥωμαῖοι ὡς ἐπὶ σφάγια ἑαυτοῖς ἐκτρέφουσι λυκιδεῖς, καὶ τοῖς οἰκείοις δυσκλεῶς πιαίνουσιν αἵμασι· δέον ἀλκὴν ἀναλαβόντας καὶ λογισμὸν ἔμφρονος ἀνδρὸς, ὡς θῆρας ἐκ ποιμνίων, τῶν οἰκείων ἀπελάσαι χωρῶν καὶ πόλεων. ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ ποταμὸς οὗτος ὡς ἔστιν ὁρᾶν οὐκ ἄλλως περάσιμος, εἰ μὴ καινοτέραν ἀνοίξῃ τὶς πάροδον· αὐτὸς ἐγὼ καὶ τὸ κατὰ τοῦτον εἰσηγήσομαι γενησόμενον, καὶ τοῦ εἰσηγηθέντος πρώτως κατάρξωμαι. ἐς ὁμαιχμίαν μίαν φραξάμενοι, καὶ ταῖς χερσὶ δόντες τὰ δόρατα, διεξιππασώμεθα σὺν ῥύμῃ τοῦ ποταμίου τοῦδε ῥεύματος, καὶ ἐς αὐτὸ ἐμβάλωμεν μεθ᾽ ὁρμῆς, καὶ στήσεται οἶδα σαφῶς τὸ ὕδωρ ἀναχαθὲν, καὶ τοῦ κατευθυωρίαν ἀνακοπήσεται προρρέειν ὥσπερ ἐπαναστραφὲν, καθὰ καὶ πάλαι ῥοῦς ὁ Ἰορδάνειος τῷ Ἰσραὴλ πεζευόμενος. καὶ εἴη ἂν τὸ ἔργον τοῦτο καὶ διανόημα τοῖς ὀψιγόνοις ἀοίδιμον, χρόνῳ μὴ διακοπτόμενον, οὐ λήθης ἐξίτηλον ῥεύματι, καὶ καταγέλως πλατὺς τῶν Περσῶν, ὧν τὰ κῶλα περὶ τουτονὶ πεσοῦνται τὸν ποταμὸν ἐς κολωνὸν αἰρόμενα, καὶ ὡς τρόπαιον προφαινόμενα, εἰς κλέος ἡμῶν αὐτῶν ἀθάνατον. τοιαῦτα παρακελευσάμενος, καὶ τὰ σημεῖα τῆς μάχης ἀναδείξας, αὐτός τε τὸν ἵππον ἀφῆκε συχνὰ μυωπίζων τε καὶ ἐπικελευόμενος, ὡς τὸν ποταμὸν μετὰ ῥύμης διαβησόμενος, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ παιανίσαντες, καὶ τὸ σύνηθες ἀλαλάξαντες, ἐχώρουν ὁμόσε πυργηδὸν ταξάμενοι καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ ἀθρόοι διιππαζόμενοι, ὡς τοῦ ποταμίου χεύματος τὸ μὲν ἐς τὴν χέρσον ἐκτιναχθῆναι ταῖς τῶν ἵππων χηλαῖς, τὸ δὲ διακοπῆναι καὶ τὸ πρόσω στῆ-

ναι

ναι φορᾶς, ὡς εἴπερ εἰς ἀνάῤῥουν παρὰ φύσιν ἀνέλυον, ἢ καὶ εἰς τοὐπίσω ἀνεστιβάζετο· αὐτοὺς δὲ ὡς διὰ ξηρᾶς ὑγροποροῦντας παρὰ δόξαν τοῖς Πέρσαις ἐπεισπεσεῖν. ὅτε καὶ μὴ ἔχον τὸ βάρβαρον φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἀποκλέψαι γοῦν (διωκόμενοι γὰρ κατελαμβάνοντο, μηδὲ τῶν ἵππων αὐτοῖς ἐπαμυνόντων καίτοι ἦσαν ὠκύποδες, καὶ ἐπ' ἄκρον ἀνθρωπίνων μικροῦ θέοντες) ἢ ὁμόσε χωρεῖν τοῖς Ἀλαμανοῖς κατὰ μάχην ἀγχέμαχον, ἐκρεανομοῦντο ποικίλως, καὶ ἐπ' ἄλλῳ ἄλλος ἔπιπτον, ὡς ἀστάχυες, εἴτ' οὖν ὡς ῥάγες αἷμα τὸ ζωτικὸν ἀπεθλίβοντο τοῖς λογχηφόροις ληνοβατούμενοι. οἱ μὲν γὰρ δόρασι διηλαύνοντο, οἱ δὲ τοῖς τῶν ξιφῶν ἐπιμήκεσιν ἀπεχώρων δίχῃ διαιρούμενοι, καὶ μάλιστα τὸ ψιλὸν αὐτῶν καὶ γυμνὸν τοῦ στρατοῦ, οἱ δὲ τοῖς ξιφιδίοις παραστάδον οὐταζόμενοι ἀνετρέποντο, τὰς χολάδας τοῦ χαλκοῦ διεκχέοντες, ὡς τοὺς πεσόντας Πέρσας τὰ ἐκεῖσε πεδία καλύψαι τοῖς πτώμασιν ἀκριβῶς, καὶ ὑπεράντλους τὰς φάραγγας θεῖναι τοῖς αἵμασι. τῶν δὲ Ἰταλῶν βληθῆναι μὲν ἀπὸ τόξων πολλούς, καταβληθῆναι δὲ καὶ ἀφυπνῶσαι βραχεῖς εἰς θάνατον. καὶ μαρτυροῦσι τὸ τῶν πεσόντων ἐς δεῦρο πολὺ πόσον, οἱ τῶν ὀστέων σωροὶ οὕτω συχνοὶ καὶ μετέωροι ὄντες, καὶ κατὰ τὰ ἀνεστηκότα γεώλοφα ἐπαιρόμενοι, ὡς θαῦμα κεῖσθαι καὶ ἄλλοις μὲν ὁπόσοι τῆς ἐκεῖσε φερούσης ἥψαντο, κἀμοὶ δὲ τῷ ταῦτα συγγράφοντι. ὁποῖαι μὲν οὖν ἦσαν τῶν θριγγῶν αἱ περίμετροι, οἳ τῶν Κίμβρων τοῖς ὀστέοις τὰς τῶν Μασαλιτῶν ἀμπέλους περιεφράγμωσαν, Μαρίου τοῦ Ῥωμαίου τοὺς βαρβάρους καταστρεψαμένου· εἰδεῖεν ἂν σαφέστατα, ὅσοι τὸ καινὸν ἐκεῖνο ἔργον ὀφθαλμοῖς διειλήφεισαν, καὶ τοῖς λοιποῖς εἰς ἀκοὴν ὠτίου παρέπεμψαν. τὸ δὲ νῦν τοῦτο καὶ ὑπὲρ ἐκεῖνο δήπουθεν, εἴγε μὴ μεγαλοφωνία ἦν τὰ κατὰ Κίμβρους ἱστορικὴ τὴν φύσιν ὑπερ-

cōtra naturam ad fontes regrederentur: ipsi verò non secus ac terra proficiscētes, in Persas ex improuiso irruerent. Barbari verò, qui nec fuga salutem quærere (nam à persequentibus capiebantur, nihil adiuti velocitate equorum incredibili) neque comminus pugnare cum Alemannis possent; varijs modis cædebantur, atq; alij super alios aristarum instar cadebāt. Nam hi lanceis confodiebātur, illi prælongis gladijs medij dissecabantur, velites præsertim, alijs pugiones in viscera adigebantur: Persarum cadaueribus campi illi planè tegerentur, & valles sanguine redundarent. Italorū multi sagittis icti, pauci verò interfecti sunt. Quanta autem multitudo ceciderit, etiam hodie ossium tumuli crebri & alti, collium instar testātur: quos, qui illac iter habet, quiuis admiretur: vt & ego, qui hæc scribo, sū admiratus. Ac quanti sæpium fuerint ābitus, quæ ex Cymbrorum ossibus factæ, Massiliensium vineas cingebāt, Barbaris à Mario duce Romanorum cæsis: ij maximè nouerint, qui recēs illud facinus oculis vsurparunt, & cæteris exposuerūt. Sed hoc illo vtique maius est, nisi magniloquētia historica res Cimbricæ vltra veri fidem exaggeratæ, propemodum

Stragis memorādæ descriptio. Manuelis & Turcorū opprobrium. Conradi autem laus & fama superstes.

Clades ingens.

Marij Cymbrica victoria.

Romani historici notātur.

Victoriæ prę clarę insignis effectus.

in fabulam degenerassent. Ex eo citra bellum Alemãni sunt progressi, Barbarorum nemine impediente.

φωνοῦσα, καὶ εἰς μῦθον ἐκπίπτουσα. τὸ δ᾽ ἐκ τούτου ἀπόλεμος αὐτοῖς ἦν ἡ πορεία, οὐδένα τῶν βαρβάρων εἰς πρόσωπον ἀντίπαλον φαίνουσα.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

NICETAE CHONIATAE LIBER II. RERVM A MAnuele Comneno Imperatore gestarum.

BREVIARIVM.

1 Rogerius rex Siciliæ Corcyram occupat, Acarnaniam, AEtoliam & orã maritimam vastat, Bœotiam Corinthũ, diripit, Acrocorinthi arce recepta.

2 Manuelis expeditio contra Siculos, Corcyræ oppugnatio, & Contostephani Magni Ducis interitus.

3 Cosmas Patriarcha ob vaticinium de Contostephani interitu pridem editum, dignitate exuitur. Contostephano succedit Magnus Domesticus.

4 Ligneam turritã scalam Manuel in Corcyrenses obsessos exstruit, quam Pupaces & alij 400. conscendunt. fracta autem scala plerique pereunt: Pupaces autẽ mirabiliter euadit.

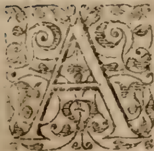
5 Seditio cruenta inter Græcos & Venetos, quæ ægrè sedata & exercitibus reconciliatis, oppugnatur denuo Corcyra & tandem deditione recipitur.

6 Manuelis irrita in Siciliam expeditio. Seruiam populatur. Michael Palæologus rẽ gerit feliciter aduersus Siculos.

7 In Seruios & Hũgaros expeditiones Manuelis, & triumphus. Cum Scytis Calamanus malè pugnat. Alexius Bryennius, Ioannes Ducas & Cõstãtinus Angelus à Siculis capiuntur.

8 Manuel cum Rogerio Siculo Põtificis Rom. hortatu pacẽ init: sed paulò post mutuæ inimicitiæ recrudescunt.

1 Iniuriis Conrado & Germanico exercitui à Manuele & Gręcis illatas vindicat Rogerius Siculus. Ab altero ex spectes quod alteri feceris.

C Itali huiusmodi certaminibus exercitati, Cœlesyriã occuparunt. Dum verò versus Hierosolyma pergebant, & Romanorum finibus superatis, Phrygiam superiorem Lycaoniam & Pisidiã atti-

Αὶ τοιούτοις μὲν οἱ τῶν Ἰταλῶν παῖδες ἀγῶσιν ἐγγυμνασάμενοι, τὴν κοίλην Συρίαν κατέλαβον· ἐν ᾧ δὲ τὴν ἐπὶ τῶν Ἱεροσολύμων οὗτοι ἐβάδιζον, παρημειφότες μὲν τὰ Ῥωμαίων ὅρια, τῆς δ᾽ ἄνω Φρυγίας ἁπτόμενοι, Λυκαονίας τε καὶ Πισιδίας, αἳ πάλαι μὲν

μὲν Ῥωμαίοις ὑπέκειντο, νυνὶ δὲ ἀνεῖνται βαρβάροις, καὶ δορύκτητοι παρ' αὐτῶν καρπίζονται, μαλακίᾳ πάντως καὶ οἰκειᾳ τῶν τὰ Ῥωμαίων πρὸ πολλοῦ διεπόντων πράγματα, μὴ περὶ πλείστου τιθεμένων μογεῖν καὶ προκινδυνεύειν ὧν ὑπερεκάθηντο· ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ διεσκοπεῖτο, πῶς ἂν τοὺς Σικελοὺς μετελεύσεται, δίκην πραξόμενος ὧν ἀπανθρώπως εἰς Ῥωμαίους ἔπραξαν· τήν τε Κερκυραίαν ἄκραν, ἣ νῦν ἐπικέκληται κορυφώ, τῆς ἐκ τούτων ἀπαλλάξει φρουρᾶς. ὁ γὰρ δὴ τῆς Σικελίας τότε κρατῶν Ῥογέριος, εἴτε καθ' ὁμολογίαν μετὰ τοῦ τῶν Ἀλαμανῶν προβᾶσαν ῥηγός, ὡς ἐλέγετο, εἴτε αὐθαιρέτως ὁρμώμενος, σύνδρομον ποιεῖται διὰ ταχυναυτουσῶν νηῶν τῇ τῶν Ἀλαμανῶν κινήσει, τὴν τῶν παρακτίων Ῥωμαϊκῶν χωρῶν καταδρομήν. ἀπάρας τοίνυν ἐκ Βρεντησίου στόλος, τῇ τῶν Κερκυραίων προσέσχε, καὶ ἀμαχεὶ καὶ ἐξ ἐφόδου ταύτην αἱρεῖ. τὸ δ' αἴτιον οἱ τῆς χώρας οἰκήτορες, καὶ τούτων μάλιστα οἱ τὴν σύνεσιν ὑπὲρ ψιλώτεροι, Γυμνοὶ τὴν ἐπίκλησιν. οὗτοι γὰρ βαρύν, ὡς ἔφασκον, καὶ δυσύποιστον φορολόγον μὴ φέροντες, οὐδὲ τὰς ἐκ τούτου παροινίας ἐπὶ πλεῖον ἐνεγκεῖν ἔχοντες, βουλὴν βουλεύονται πονηράν. καθ' ἑαυτοὺς δὲ οὐχ οἷοί τε ὄντες αὐτὴν κρατύνασθαι, ὡς ἕρμαιον ἁρπάζουσι τὸν καιρὸν καὶ προσιόντες τῷ τοῦ στόλου ἡγεμόνι, καὶ τῇ τούτου αἱμύλῳ γλώττῃ προσεσχηκότες, καὶ ἴχνεσι προβάντες ἀλώπεκος, ἐπὶ ῥηταῖς ὁμολογίαις εἴσω δέχονται Σικελιωτῶν φρουράν, εἰς χιλίους ἀριθμουμένην φρακτούς. καὶ οἱ μὲν καπνὸν φορολογίας ἀποδιδράσκοντες, ἔλαθον ὑπὸ χαυνότητος νοῦ, τῷ τῆς δουλείας ἐμπεσόντες πυρί, καὶ Ῥωμαίοις εἰσενεγκόντες πόλεμον οἱ χαλίφρονες χρόνιον ὁμοῦ καὶ βαρύτατον. ὁ δὲ τὸ

gerãt, olim Romanæ ditiõis, tũ à Barbaris, superiorũ Imperatorũ ignauia & desidia bello subactas: vt quibus parũ cordi erat, labores & pericula pro eorũ salute, quibus præerant, adire: Manuel Imperator animo agitabat, quo pacto iniurias Siculorũ Romanis inhumaniter factas vlcisceretur: & Corcyreorum promontorio quod nunc Corypho appellatur, præsidium eorũ depelleret.

Græcorum Imperatorũ ignauia Orientis imperiũ pessundat.

Nam Rogerius, qui in Sicilia tũ regnabat, siue ex fœdere cũ Alemannorum rege icto, vt ferebatur, siue sua sponte, vnà cum motu Alemannorum & ipse nauibus expeditis Romanorum oram maritimã incursabat.

Vnde occasio belli à Rogerio Græcis illato.

Classis igitur Brũdusio profecta, Corcyrã appellit, eãque citra dimicationẽ primo impetu capit.

Quæ fuerint huius belli initia, progressus, & successus.

Causa eius rei fuerunt insulares, ij præsertim qui omnis prudentiæ expertes, Gymni cognominãtur. Causati enim, se grauem & intolerabilẽ exactorẽ, eiúsque iniurias diutius ferre non posse, improbum consilium capiunt.

Exactiones populum ad defectiõem impellunt.

Quod cũ suo Marte non possent exequi, occasiõe cupidè arrepta, classis præfectum adeũt, eiusque blandiloquentia illecti, Siculũ præsidium mille armatorum, certis cõditionibus accipiunt.

Et rudiores ad quæ sibi vtilia putant capessenda consilia hortantur.

Ita dum fumum tributi fugiunt, temerè se in seruitutis ignẽ præcipitarunt: ac Romanis, homines leuissimi, & diuturnum & grauissimum bellum concitarunt. Ille verò castello pro virili munito,

Ast tributi fumum pati præstat quã se in grauissimi belli flãmas coniicere.

Belli initia læta, victores multa & maiora moliri iubent.

vt nec capi nec oppugnari facilè posset, Monembasiam traijcit: id quoque promontoriũ citra sanguinem, quẽadmodum paulò antè Corcyram, occupaturus. Sed cũ in viros cordatos, & libertatis dulcedinem expertos incidisset: ita repulsus est, ac si in petram immobilẽ impegisset.

Quamuis nõ feliciter omnia.

infectáq; re, remis dissimulandæ fugæ causa ad puppim conuersis, discessit: vitatóque Maleęsi traiectu, ventorũ contrarijs procellis infesto, de quo prouerbium vsurpatur, *Ad Maleam cum accesseris, eorum quæ domi habes obliuiscere:*

Nihil nõ audet potens classis.

fretũ interius ingreditur. & latus eius vtrunque peruagatus, non aperta loca duntaxat populatus est, sed opportuna etiam & munita partim in deditionem accepit, partim vi subegit:

Celeritate audaci bella etiã difficillima perficiuntur.

atque Arcanania, Aetolia, quæ nunc Artinia dicitur, totáque ora maritima vastata, Corinthiacum sinum intrat. & in Crissæum portum inuectus, in mediterranea impressionẽ facere ausus est, cùm neminem aduersarium parem haberet.

Aduersario impare aut nõ apparẽte, facilis victoria.

Præterea classis præfectus graui & leui armatura in aciem è nauibus educta, cetorum instar qui pabulũ vtrinque petũt, in Bœotiã irrupit:

Et violentæ irruptiones.

& interiectis oppidis obiter direptis, Thebas cepit, & ciues inhumaniter tractauit.

Ac vrbium direptiones.

qui cũ ex antiquo rumore diuites haberentur, homo insatiabilis, qui nullũ cupiditati statuerat modum,

Dux auarus, vrbis bello captæ, sũma pernicies.

φρούριον κρατυνάμενος, καὶ ὡς εἶχεν αὐτὸ ποιήσας δυσαλωτότερον, καὶ ἴσον ἀπροσμαχώτερον· ἐκεῖθεν ἀναχθεὶς, τῇ Μονεμβασίᾳ προσίσχει, ἐλπίσι θαλπόμενος, ὡς λήψεται καὶ ταύτην τὴν ἄκραν ἀναιμωτὶ, ὥσπερ πρὸ τρίτης τὴν Κέρκυραν. ἀλλ' ἀνδράσιν ἐντυχὼν νοῦ διοικουμένοις, καὶ τὴν τῆς ἐλευθερίας οὐκ ἠγνοηκόσι παφίαν, ἀπεκρούσθη ὡς εἰ καὶ προβόλῳ προσέβαλεν ἀτινάκτῳ, καὶ πρύμναν κρουσάμενος, ἐκεῖθεν ἀνάγεται ἄπρακτος. ὑπερβὰς δὲ τὸν ἐπὶ Μαλέαν πλοῦν, ἀντιπνοίας γέμοντα πάσης, περὶ οὗ καὶ ταῦτα παροιμιάζεται, Μαλέαν δὲ ἐπικάμψας, ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε· τὸν ἐσέχοντα πορθμὸν ἀνάγεται· καὶ τὰ τούτου ἑκατέρωθεν ἐπιὼν, οὐ τὰ εὐχείρωτα μόνον κατέδραμε λείαν τιθέμενος, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλως ἐπικαιρότατα καὶ δυσάλωτα, τὰ μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος, τὰ δὲ πολέμῳ δουλούμενος, Ἀκαρνάνας τε καὶ Αἰτωλοὺς, τοὺς νῦν λεγομένους Ἀρτηνούς, καὶ ὅσα πάραλα ἀμαυρῶν, τὸν Κορινθιακὸν κόλπον εἰσέπλευσε. καὶ τῷ Κρισσαίῳ λιμένι προσορμισθεὶς, τοῖς ἐν μεσογείῳ θαῤῥεῖ προσβαλεῖν, οὐδένα ἔχων ἀντίπαλον ἰσοστάσιον. ἀμέλει καὶ ὁ τοῦ στόλου ἀρχηγὸς, τὸ ὁπλιτεῦον καὶ ψιλὸν τοῦ στρατοῦ, εἰς τάξεις διειληφὼς· καὶ χερσαῖος φανεὶς ὁ τέως θαλάττιος, κατὰ τὰς κήτας τὰ ἀμφιβοσκόμενα, τῇ Καδμείᾳ γῇ παρενέβαλε· καὶ τὰς ἐν μέσῳ κωμοπόλεις ὁδοῦ πάρεργον λῃσάμενος, ταῖς ἑπταπύλοις Θήβαις προσέβαλεν, ὧν καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς, ἀπανθρώπως τοῖς ἐκεῖ προσηνέχθη. κατὰ γὰρ παλαιὰν φήμην τῆς πόλεως, ὡς πλουσίους τρεφούσης οἰκήτορας, εἰς χρημάτων ἀπληστίαν ὑπονυττόμενος, καὶ μηδένα ὅρον φιλοπλουτίας εἰδὼς, ἀλλ' ὅρον τιθέμενος τῆς ἐφέσεως τὸ καὶ εἰς τεῖτον ζωστῆρα τῇ ὁλκῇ τῶν χρημάτων τὰς πά-

σας

σας, ἢ τὰς πλείους νῆας βαπτίζεσθαι τούς τε χειρωνάκτας ἐξεπίεσε, καὶ περὶ τοῦ ῥύπου τῶν ὀβολῶν πολυπράγμων γινόμενος, τοὺς δυνατοὺς καὶ λαμπροὺς τὸ γένος, καὶ σεμνοὺς τὴν ἡλικίαν, καὶ περιφανεῖς κατ᾽ ἀξίωσιν, διαφόροις κακώσεσι καθυπέβαλε, μηδενὸς λαμβάνων αἰδῶ καὶ φειδὼ, μὴ δυσωπούμενος τὴν δυσώπησιν, μὴ τὴν ἀδράστειαν εὐλαβούμενος, αὐτοῦ λαβοῦσαν ἀρχὴν, ἢ τὴν Καδμείαν λεγομένην νίκην ὑποβλεπόμενος. τέλος δὲ τὰ ἱερὰ προθεὶς γράμματα, ἐνώρκιζεν ἕκαστον τὴν ὀσφὺν ὑπεζωσμένον εἰσιόντα, τὴν οἰκείαν οὐσίαν οἷς ἐνθεωρεῖται μεθ᾽ ὅρκου διασαφεῖν, καὶ ταύτην ἐξομνύμενον ἀπιέναι, καὶ οὕτω πάντα χρυσὸν, ἄργυρον πάντα διεκφορήσας, καὶ τὰς χρυσοϋφεῖς ὀθόνας ταῖς ναυσὶν ἐνθέμενος, οὐδὲ τῶν σωμάτων αὐτῶν τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ καλαμωθέντων ἀπέχετο. ἀλλὰ καὶ τούτων ἀριστίνδην τὸ προὖχον συλλαβὼν, τῶν τε γυναικῶν ἀποκρίνας ὅσαι τὸ εἶδος καλαὶ καὶ βαθύζωνοι, καὶ τοῖς νάμασι πολλάκις τῆς καλλικρήνου Δίρκης λουσάμεναι, καὶ τὰς κόμας διευθετισάμεναι, καὶ τὴν ἱστουργικὴν κομψότητα καλῶς ἐπιστάμεναι, οὕτως ἐκεῖθεν ἀνάγεται. κατὰ ῥοῦν δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῷ προχωρούντων, καὶ μηδένα τοῦ καιροῦ ἀντίμαχον ἔχοντος, οὐ κατὰ χέρσον, οὐ κατὰ θάλασσαν, τοῦ πρὸς Κόρινθον ἔχεται πλοῦ, πόλιν ἀφνειὸν, καὶ κειμένην πρὸς τῷ ἰσθμῷ καὶ ὀλβιζομένην ὑπὸ λιμένων δυοῖν, ὧν ὁ μὲν τοὺς ἐξ Ἀσίας ναυλοχεῖ καταίροντας, ὁ δὲ τοὺς ἐξ Ἰταλῶν εἰσπλέοντας, καὶ ῥαδίως ἑκατέρωθεν τὰς εἰσαγωγάς τε καὶ ἐξαγωγὰς τῶν φορτίων ἔχουσαν, καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ποιουμένην ἀμοιβάς. καὶ δὴ τὸ ἐμπόριον εὑρὼν ἔρημον, ὅπερ ἡ κάτω πόλις ἐπονομάζεται, ὡς ἁπάντων ἀνασκευασαμένων εἰς τὸν Ἀκροκόρινθον, καὶ συνηθροικότων εἰς αὐτὴν ὄψον πᾶν, ὄλβον

nisi eũ, vt naues omnes aut saltem plurimas, pecuniæ pondere ad tertium vsque cingulũ demergeret: & opifices exhausit, & sordidi oboli curiosus indagator, potentes, illustri genere natos, ætate venerabiles, & dignitate præstantes viros, varijs afflixit modis, nullius verecũdia aut misericordia motus, homo prorsus inexorabilis, non vindictam incuitabilem, non Cadmeã victoriam timens. Denique sacris libris propositis, singulos cinctis lumbis ingressos, inspectísque libris, cum iureiurando suam rem familiarẽ declarare, eáque abiurata discedere coegit. Sic omni auro, omni argento, omni preciosa veste nauibus imposita, ne corporibus quidẽ eorum pepercit, quos spoliarat: sed primoribus, delectu ex optimatibus habito, cõprehensis, & matronis pulcherrimis ac ditissimis, & texendi peritissimis selectis, inde discessit. Ita rebus prosperè succedẽtibus, neq; terra neque mari vllo resistente: Corinthũ tendit, vrbem diuitem, in Isthmo sitam, duobúsque cõmodissimis ad exportationẽ & importationẽ ac commutationẽ mercium portubus nobilem: in quorũ alterum ex Asia, alterũ ex Italia appellitur. Cùm autẽ mercatum, quæ inferior vrbs est, vacuũ reperisset: Acrocorinthum etiã (omnes enim esculenta omnia omnes opes siue fa-

Nec infimis nec potentibus parcit.

Nulla verecũdia, nulla misericordia ducitur.

Sacro nomine abutitur vt miseros ciues spoliet, & nudatos expellat.

Nec à miseris corporibus abstinet.

Immo delectu habito mãcipia abducit.

Diuites vrbes ducum & militum auarorũ pabulum & stimulus ad belli labores perferẽdos.

Magnes militaris, esculẽta & opes.

cras siue profanas eò cõtulerant) tentandum censuit, &, si fieri posset, expugnandum.

Acrocorinthi descriptio.

Fuit autẽ Acrocorinthus veteris vrbis arx, nunc verò castellũ munitum est, monti alto impositum, in acutum cacumen fastigiato: ipsum verò fastigium, planiciem habet mensæ forma, firmis mœnibus circũdatũ.

Munimentum.

Commoda.

Intus non pauci sunt aquæ pellucidæ & potabilis puteoli, & fons Pirene, cuius etiam Homerus in Odyssea meminit.

A Siculis facilè occupatur.

Id castellum, quãuis & natura & manu adeò munitum, adeò tutum ac penè inexpugnabile, Siculi Franci citra laborem ferè sũt ingressi, exiguo tempore ad deditionẽ coactum.

Ratio· validissimis locis mulieres include, infirmissima reddideris.

Neq; verò nouum hoc est, aut mirandum. Neque enim ipsum castellum sine iusto pręsidio seipsum defendere, aut hostes propulsare potuit, quãuis enim multi custodes in eo essent, nullus tamen inter illos fuit vir fortis, cui rectè ciuitatis custodia crederetur.

Otiũ & mollities oppida & castella munitissima perdit.

Nam Imperatorij milites cũ suo duce Nicephoro Chaluphe, & Corinthiorũ proceres ibi desidebant: & ex vicinis oppidis non pauci eò tanquam in certissimũ asylum se receperant.

Expugnatio vrbiũ & artium, præcipuè munitarum, Deo omnipotenti tribuenda.

Classis autem præfectus, munitiõe potitus, eiúsque natura cõsiderata, ad quam oppugnãdam nusquã pateret aditus: *Deo duce*, inquit, *pugnauimus, Deus nobis hunc locũ occupandum præbuit.*

Imbelles duces & milites omniũ hominũ risui expositi.

Eos verò qui intus erãt, derisit, & vt imbelles exagitauit, Chaluphẽ in primis, vt fœmina molliorẽ,

ἅπαντα, ὅσοις ἰδιώταις ᾠκείωτο, καὶ ὅσοις Θεῷ ἀφιέρωτο· ἔγνω δεῖν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀκροκορίνθου πειραθῆναι, καὶ τοῦτον, εἰ οἷόν τε, ἐξελεῖν. ἔστι δὲ ὁ Ἀκροκόρινθος τῆς μὲν πάλαι πόλεως Κορίνθου ἀκρόπολις, νυνὶ δὲ φρούριον ὀχυρόν· αὐτὸ δὲ ὄρος ὑψηλὸν, εἰς ὀξεῖαν τελευτῶν κορυφήν. αὕτη δὲ εἰς τραπεζῶδες χωρίον ἀποτελευτῶσα ἐπίπεδον, τετειχισμένον ἀσφαλῶς. ἔνδοθεν δέ εἰσι ποτίμου ὕδατος καὶ διαυγοῦς οὐκ ὀλίγα φρεάτια, καὶ ἡ Πειρήνη, κρήνη, ἧς ἐν ῥαψωδίᾳ Ὅμηρος μέμνηται. ἀσφαλῆ δ' οὕτω καὶ ἀνεπιχείρητον ὄντα τὸν Ἀκροκόρινθον (καὶ φύσις γὰρ καὶ θέσις τοῦ τόπου, καὶ περίβολος ἀρραγὴς συνδραμόντα, δυσάλωτον ἢ ἀνάλωτον αὐτὸν ἀπειργάσαντο) οἱ Σικελοὶ Φράγγοι ἀπονητὶ τὸ πλεῖον εἰσῄεσαν, βραχὺν ἀναλωκότες καιρὸν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ἐρύματος. καὶ καινὸν οὐδὲν τὸ συμβὰν, οὐδὲ θαυμάζεσθαι ἄξιον. οὐ γὰρ ἐπήρκεσεν ἂν αὐτὸ ἑαυτῷ τὸ φρούριον, καὶ ἦν ἀπροσμάχητον καθ' αὑτὸ, οὐδὲ τοὺς ἐπιόντας ἐχθροὺς ἀπετρέψατο, μὴ ἔνδον ἔχον φρουροὺς καὶ τὸ φυλακικὸν ἀξιόμαχον. ἀλλ' εἶχε μὲν ἀριθμῷ καὶ τούτους πολλοὺς, εἰς ἄνδρα δ' οὐδένα συναλειφομένους ἀγαθὸν πρὸς φύλακα πόλεως. οἵ τε γὰρ ἐκ βασιλέως ἔνδον προσέμενον μετὰ τοῦ σφῶν ἀρχηγοῦ (ἦν δ' οὗτος ὁ Χαλούφης Νικηφόρος) καὶ τῶν Κορινθίων οἱ προὔχοντες, καὶ ἐκ τῶν πέριξ κωμοπόλεων οὐ βραχεῖαι μοῖραι, ὡς εἰς καιριωτάτην τοῦ πολέμου ἀλεωρὴν εἰσεληλύθασι τὸν Ἀκροκόρινθον. ὁ τῶν νηῶν τριηράρχης ἔνδον τοῦ φρουρίου γενόμενος, ἐπὶ τὴν φύσιν τούτου κατασκεψάμενος, ἁπανταχόθεν οὖσαν ἀνεπιχείρητον· σὺν Θεῷ πολεμῆσαι ἔφη, καὶ Θεὸν εἶναι τὸν τοιοῦτον αὐτῷ χῶρον καταχεῖν παρασχόμενον, κακῶς φάσκων τοὺς ἔνδον, καὶ πλείοσιν ὀνείδεσιν, ὡς ἀγεννεῖς τὰ πολέμια. μάλιστα δὲ τὸν Χαλούφην, ὃν καὶ γυναικὸς ὠνόμαζε μαλακώτερον,

μηδὲν ἐπισταμένας πλέον τῆς ταλασιουργοῦ γυναικωνίτιδος. ὡς δὲ καὶ τὸν ἐκεῖσε πλοῦτον ἐνέθετο ταῖς τριήρεσι, καὶ τοὺς γένει λαμπροτάτους τῶν Κορινθίων ἐδουλαγώγησεν, ἐξηχμαλώτισε δὲ καὶ τῶν γυναικῶν ὅσαι καλλίςαι τε καὶ βαθύκολποι, μηδ' αὐτῆς τῆς εἰκόνος τοῦ ἐν μάρτυσι μεγίστου καὶ διαβοήτου ἐν θαύμασι Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτου ἀποσχόμενος, ἀλλὰ καὶ ταύτην τῷ αὐτοῦ τεμένει ἀνακειμένην ἀνελόμενος, οὐρίῳ καὶ φορῷ χρησάμενος ἀνήγετο πνεύματι, ὡς εἶχε, καὶ τὴν τῶν Κερκυραίων ἄκραν ἐν τῷ διάπλῳ πρὸς τὸ ἀσφαλέστερον κατασησάμενος. ὅτε καὶ τὰς Σικελιώτιδας τριήρεις ἰδών τις, εἶπεν ἂν σκοπιμώτατα, μὴ νῆας εἶναι πειρατικάς, ἀλλὰ μυριοφόρους φορταγωγούς, πολλῶν καὶ καλῶν χρημάτων οὔσας ὑπερβριθεῖς, καὶ τῆς ἄνω εἰρεσίας ἐγγύς που βαπτομένας τῷ ῥεύματι.

2 Ταῦτα τε οὖν ἐν ὠσὶν ἐνηχοῦντα ἐλύπει τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ, καὶ κατὰ δία ἐποίει τὸν ὁμηρικὸν ἀτεχνῶς, συχνὰ τὸ ποιητέον ταῖς φρεσὶ μερμηρίζοντα, ἢ τὸν Νεοκλέους Θεμιστοκλῆν, ἀεὶ ἐπὶ συννοίας ὁρώμενον, καὶ ἀύπνους νύκτας ἰαύοντα, καὶ πρὸς τοὺς πυνθανομένους ὑποκρινόμενον, ὡς καθεύδειν οὐκ ἐῷοι Μιλτιάδου τὸ τρόπαιον. ξυνεκάλει τοίνυν εἰς τὴν τοῦ γενησομένου βουλὴν πάντα τῶν τακτικῶν ἐπιστήμονα, καὶ δημηγορεῖν εἰδότα λέγειν τῶν νιφάδων πυκνότερον. μία οὖν ἐκ πολλῶν ἀρίστη δέδοκτο βουλή, καὶ τῷ αὐτοκράτορι ἐπεψήφιστο, μετελεύσεσθαι πολέμῳ τοὺς Σικελοὺς κατά τε ξηρὰν συῤῥαχθέντι κατά τε θάλασσαν, ὅτι καὶ ὁ ἀγὼν οὐδαμῶς τὰς ἐλπίδας ἀγαθὰς ὑπετείνετο, οὐδ' ὑπέβαλε βραχέα τὰ προσιστάμενα, μέγιστος ἀναφαινόμενος, καὶ τοῖς πάλαι ἀπειρημένος Ῥωμαίων ἄναξι. συλλέγεται οὖν τὰ ἑῷα καὶ ἑσπέρια τάγματα, αἱ μὲν ἐπισκευάζονται τῶν τριήρεων, αἱ δὲ νεωστὶ πήγνυνται, καὶ πρὸς τὸν πλοῦν ἀρτίωσιν

& ad colum & lanā tractandam aptiorem. Illius quoq; loci opibus in triremes impositis, Corinthiorum nobilissimos, & matronas formosissimas & ditiss. in seruitutē abduxit. Ac ne Theodori quidem martyris, miraculis clari, imagine abstinuit: sed ea quoque ex templo abrepta, secunda nauigatione vsus, in reditu Corcyræorum arcem firmauit. Tum si quis Siculas triremes multis pulchris rebus onustas, & ad summum vsq; remigium depressas, vidisset: rectissimè dixisset non naues esse pyraticas, sed onerarias, merciū omne genus vehentes.

Victoriæ fructus.

Cum viuis imaginibus etiam mortuas victores auferunt.

Nauiū Sicularū præda bellica onustarū iucunda nauigatio.

2 Quo nūcio turbatus Manuel Imperator, nō secus ac Homericus ille Iupiter, aut Themistocles insomnes noctes ob Militiadis trophæū agēs, solicitè quid agendum esset animo agitabat. Igitur viris & rei militaris peritis, & eloquentia claris, accersitis: vnū è multis consiliū approbauit, Siculos terra maríque bello petendos, eóq; maiore apparatu, quod id bellum spe non optima niteretur, & multa impedimēta habiturū videretur: quippe de quo ex sententia conficiendo, veteres quoque Imperatores desperassent. Conuacantur Orientales & Occidentales legiones, triremes partim reficiuntur,

Principis hostium prosperitatē ægrè ferentis imago.

Solicitudine angitur.

Bellicis Cōsiliis gaudet.

Ingentes apparatus conficit.

Conscribit exercitus.

Classē ædificat, machinis bellis munitam.

partim nouæ ædificantur. Incertas ignis græcus imponitur, qui longo iam tempore abditus latuerat: omnis generis nauigia circiter mille, tam ad viros & equos, quàm ad cōmeatum vehendū contrahuntur, & in mare deducuntur. Sunt & pedestres copię ex omni imperio conscriptæ armis, viribus atque animis florentissimæ, & hostibus meritò formidabiles. Nam Ioannes, Manuelis pater, optimus & bellicosissimus imperator, nec cæteris in rebus, quæ ad publicam vtilitatem spectarent, negligens, & in catalogos militum in primis intētus fuit: eósque tum congiarijs liberalibus excitauit, tū bellicis exercitatiōibus firmauit. Sic igitur optimè ad bellum Siculum, vt putabat, instructus, Stephano Contostephano sororio, Magno Duce designato classem iubet soluere: pedites quoque præter cæteros duces Ioanne Axucho Magno Domestico adiuncto, cuius supra sæpe mentionem fecimus, ablegat. Triremes ad Phæacū littus appulsæ, ita distributæ sunt, vt & Romanæ & Venetorum sociæ seorsim stationes haberent, ne ex promiscuo congressu contentiones orirentur. Paulo pòst & ipse Imperator cum exercitu egreditur: & Scythis primo congressu profligatis, qui Istro superato

Et numerosam.

Ex omni ditione colligit peditatum.

Iampridē liberalibus stipendiis & bellicis exercitiis ad arma tractā dafirmatum.

Exercitui fortissimos & peritissimos Duces præficit.

Prouidet, ne milites inter se diffideāt.

Præsentiam suam scit esse velut exercitus animam.

δέχονται. αἱ πυρφόροι τὸ ὑγρὸν εἰσδέχονται πῦρ τὸ τέως ἠρεμοῦν ἀδιέκχυτον, ἀθροίζονται πεντηκόντοροι, ἀγείρονται μυοπάρωνες, αἱ ἱππαγωγοὶ ἀσφαλίζονται, αἱ φορταγωγοὶ πληροῦνται τῶν ἐδωδίμων, οἱ ἐπακτροκέλητες εὐτρεπίζονται, πάντα δὲ τὰ σκάφη τοῖς ἰδίοις πτεροφυέντα ἐκ τῆς ἠϊόνος ἀνάγονται, ἐφ' ἧς ἦσαν σαλεύοντα. συνεκεκρότητο γοῦν ὁ στόλος ἀρχοῦ πρὸς τῶν χιλίων πλοίων. αἱ δὲ πεζικαὶ δυνάμεις ἐς μυριάδας ἠθροίσθησαν, ἔφριξαν ἂν καὶ γίγαντες, εἰ παρῆσαν, τοιαύτην παρεμβολήν. ἐπεὶ καὶ εὐανδροῦσα ἦν ἡ Ῥωμαίων πᾶσα τὸ τότε καιροῦ, καὶ τρέφουσα ἄνδρας ἠρωϊκὴν ἐνδεικνυμένους ἀλκήν, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν οὐκ ἦν ἀγεννές, ἀλλὰ τὴν ὁρμὴν λεοντῶδες, καὶ ἀνυπόστατον. ὁ γὰρ βασιλεύτατος τῷ ὄντι καὶ στρατηγικώτατος Ἰωάννης, ὁ τοῦ Μανουὴλ τοκεύς, οὐδὲ τἄλλα μὲν ἐσχεδίαζεν ὅσα κοινὴν εἰσέφερε λυσιτέλειαν, τῶν δὲ στρατιωτικῶν καταλόγων διαφερόντως ἐφρόντιζε μάλιστα, συχνοῖς τε πιαίνων φιλοδωρήμασι, καὶ ταῖς καθ' ὥραν γυμνασίαις ὑπαλείφων πρὸς ἔργα πολέμια. οὕτω τοίνυν καὶ ὡς ᾤετο καλῶς τὰ κατὰ τὸν Σικελικὸν πόλεμον παρασκευασάμενον, ἀνάγεσθαι μὲν κελεύει τὸν στόλον τοῖς ἐρέταις καὶ κελευσταῖς λύσασι τὰ καρχήσια, μέγαν δοῦκαν προβαλλόμενος τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν Κοντοστέφανον Στέφανον, ἀπαίρειν δὲ καὶ τὴν πεζὴν στρατιὰν ὑπ' ἀρχηγοῖς ἑτέροις· ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰωάννῃ τῷ Ἀξούχῳ, τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ, περὶ οὗ φθάσαντες ἐν πλείστοις παρεδηλώσαμεν. εἶχε τοίνυν τὰς τριήρεις ὁ τῶν Φαιάκων πάραλος, ἣν καὶ διαμερίζονται πρὸς ἐνόρμησιν, αἵ τε τῶν Βενετικῶν συμμαχίδες νῆες, καὶ αἱ Ῥωμαϊκαὶ αὐταί, ἵν' εἶεν οὕτως οἱ ναύσταθμοι τοῖς γένεσιν ἀμφοτέροις ἄμικτοι, καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀναμὶξ ἀναστροφῆς ἄγευστοι διαφορῶν. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ βασιλεὺς αὐτὸς ἔξεισι μετὰ τῆς στρατιᾶς. ἐξ ἐφόδου δὲ τοὺς Σκύθας διαθερίσας, οἳ τὸν Ἴστρον διαβάν-

διαβάντες, τὰ περὶ τὸν Αἷμον ἐσίνοντο, ἄρας ἐκ τῆς Φιλίππου, τὴν εὐθὺ Κερκύρας ἐβάδιζεν. ἔστι δὲ ἡ Κερκυραίων ἄκρα αἰγίλιψ πᾶσα καὶ ἀγχινεφής, ἑλικοειδὴς τὴν θέσιν, καὶ ὑψικόρυμβος, προσανέχουσα ἐς τὸ βάθιστον τῆς θαλάσσης, πέτραι δὲ περιερρώγεσαν αὐτὴν ἀμφίκρημνοι καὶ ἀπότομοι, τό δ' ὕψος ὑπὲρ τὴν αἰδομένην ἄορνον, τείχη δὲ ἀρραγῆ τὴν πόλιν περιείληφε πᾶσαν, καὶ πύργων περιεστᾶσιν ὑψώματα, ἃ καὶ ποιοῦσι τὴν ταύτης παραλογωτέραν ἅλωσιν. αἱ μὲν δὴ ναυτικαὶ δυνάμεις τὴν ἄκραν περιεστεψάμεναι, παγχάλκοις περιείλουν ὅπλοις. πρὸ δὲ τοῦ πολέμου ἐπιβαλεῖν ἔγνω δεῖν ὁ βασιλεὺς διὰ ὁμογλώττων καὶ ὁμοφώνων πειραθῆναι τῶν ἔνδον, εἴ πως ὑπεκστῶσιν αὐτοὶ τοῦ φρουρίου ἀμαχητί. ὡς δὲ τῶν λεγομένων ἀκουοὶ γεγονότες, οὐδ' ὅλως ὑπενεδίδοσαν, ἀλλὰ τέλεον ἀπηναίνοντο· καὶ τὰς πύλας δὲ ἐπικλεισάμενοι, καὶ ὀχεῦσιν αὐτὰς ἀσφαλισάμενοι, φραξάμενοί τε ὡς εἶχον τὰ τείχη τοξόταις καὶ ζαγκράτορσι, καὶ παντοίοις μηχανήμασι περιστέψαντες, δῆλοι ἦσαν ἀκροβολιζόμενοι. τότε καὶ βασιλεὺς ἐφῆκε τοῖς τάγμασι τὰ ὅμοια δρᾶν, καὶ παντοίως ἀμύνεσθαι τὸ ἀντίπαλον. ἐντεῦθεν Ῥωμαῖοι μὲν οἷα καὶ εἰς οὐρανὸν ἠκόντιζον βέλεμνα, οἱ δ' ὡς νιφετοὺς κατέχεον τὰ τοξεύματα. καὶ οἱ μὲν τοὺς ἐξ ἀφετηρίων λίθους ἱεμένους ἄνωθεν, ἢ ἀνήρειπτον εἰπεῖν οἰκειότερον, οἱ δὲ χαλαζηδὸν αὐτοὺς ἐπηφίεσαν, ὡς συμβαίνειν τοὺς μὲν ὡς ἐξ ὑπερδεξίων καὶ ἀφ' ὕψους βάλλοντας ἀπονητὶ καὶ ἐνεργὰ ἐπαφιέναι τὰ βέλεμνα· τοὺς δὲ ὡς ἀπὸ γῆς μαχομένους πρὸς τοὺς ἐν τῇ τῆς ἄκρας ὑπερβολῇ, βραχέα ἢ οὐδὲν τὸ ἀντιπίπτον λυπεῖν. ὡς δὲ πάλιν καὶ πάλιν τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ πολὺ δρώμενα Ῥωμαίοις μὲν οὐκ ἦν ἐς ἐντελὲς ἀνύσι-

loca Hæmo monti vicina populabantur: relicta Philippopoli, rectà ad Corcyram pergit. Cuius insulæ promontorium altissimum, in nubes assurgit, anfractibus inflexum, & in mare profundissimum prominens præruptis petris septum: tota vrbs mœnibus firmiss. circundata, atque altissimis turribus adornata est: quo mirabilior fuit eius expugnatio. Ac nauales copiæ corona promontorium cingentes, ferro totæ collucebant. Sed ante oppugnationem Imperator per eius linguæ peritos, hostium animos periclitandos censuit, an citra pugnam castello vellent cedere. Qui cùm eius postulatis reiectis, portísque claussis, ac vectibus firmatis, & sagittarijs funditoribus, & omnis generis machinis in mœnibus dispositis, pugnã cierent: tum suis quoque legionibus idẽ facere, & quouis modo vlcisci hostes iussit. Ex eo Romani tela velut in cælum eiaculantur: hostes verò sagittas tanquam niuẽ deijciunt. illi saxa tormentis vi adigere in altum conantur: hi grandinis instar saxa deijciunt, quorum tela vt ex superiore loco citra laborẽ missa, efficacia erant, cum Romanorum telis ex inferiore loco aut nihil aut parũ admodum læderentur. Quæ cùm crebriùs repetita Romanis præsens exitium de-

Belli caput petit, nempe vrbẽ primariam.

Cuius præsidiarios ad deditionẽ tentat. Consilio enim & verbis sapientẽ prius quã armis sibi suis que consulere conuenit.

A verbis ad verbera accedit.

Nec propter obsessorum pertinaciam consiliũ mutat.

Et fortes milites nactus incommoda maxima perfert.

nuntiarent, obsessis verò sine vllo incommodo optabilia essent: Romani cladibus excitati, subinde noui aliquid in conspectu

Suaque præsentia suos ad omnia sustinéda, & fortia facinora edenda animat.

Imperatoris excogitāt, fortia facinora edunt, tolerantiam ærumnarum declarant, rationibus in re dubia inuentis. Vnde quanta calliditate, & rei militaris vsu valerent, elucebat. Verùm illa omnia frustra erant, & vani conatus earum rerū quæ fieri non poterant. Imò gratissimam rem hostibus & optabilem planè faciebant,

Quanuis infelici successu.

haud secus ac si cœlū oppugnarent, aut nidos auium in sublimi specula positos, ipsásve nubes sagittis peterēt.

Exercitus primario duce lethali plaga sublato.

Tandem ipse quoque Magnus Dux fragmine saxi machina excussi, lumbos ictus, & semianimis caput iactans, vulneri non diu superstes mansit.

Digressio Nicetæ de magni illius ducis Cōtostephani interitu à Cosma prædicto.

3 Ita prædictio Cosmæ Attici patriarchæ, qui Michaeli Oxitæ successit, euētu cōprobata est. Is Michael summa sede vltrò cessit, & in Oxiam insulam redijt, in qua vitæ inopis & simplicis institutū à puero fuerat amplexus. Ibi in templi vestibulo prostratus, cuius monacho collū calcandum prębuit: quòd contrà quàm sibi expediret, adamatam à primis annis quietē repudiasset, nullóq; cū fructu thronum sublimem conscendisset.

Quis fuerit ille Cosmas.

Cosmas verò tum in numero diaconorum erat,

μα, εἰς δὲ θάνατον μάλιστα βλέποντα, τοῖς δ' ἐντὸς ὡς ἀπαθέσιν οὖσιν ἀσπάσια, καινότερον ἀεί τι παρὰ τῶν κακῶς παθόντων Ῥωμαίων προσεξευρίσκετο, φιλοτιμουμένων ἐπ' ὄψεσι βασιλέως καὶ ἔργα χειρὸς ἀκμαίας ἐνδεικνυμένων, ἐπὶ καρτερίαν ἐν τοῖς δεινοῖς. ἔτι δὲ μεθόδους ἐν τοῖς ἀπόροις πολλὴν βαθυγνωμοσύνην ἐκείνων κατηγορούσας καὶ ἐμπειρίαν τῶν τακτικῶν, ἀλλ' ἠλέγχοντο τῶν ἀνεφίκτων ἐρῶντες, καὶ τοῖς ἀνηνύτοις ἐγχειροῦντες παντάπασι διακενῆς, καὶ τὰ πρὸς χάριν καὶ εὐκταῖα δρῶντες μᾶλλον τοῖς πολεμίοις, εἰς ἄντικρυς ὡς πρὸς οὐρανὸν αὐτὸν διεφέροντο, ἢ γοῦν ἀεροβάμοσι διημιλλῶντο πτηνοῖς, τὰς καλιὰς πηξαμένοις ἐπί τινος σκοπιᾶς, καὶ ἐπετόξευον νέφεσι. τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ὁ μέγας προσαπόλλυται δοὺξ, λιθιδίῳ κατὰ τοῦ κενεῶνος πέτρας ἀπορραγέντι βληθεὶς, ἥνπερ ἐπαφῆκεν ὑψόθεν ἀφετήριον ὄργανον, καὶ ὁ μὲν ἔκειτο ὀλιγοδρανέων, κάρη βάλλων θ' ἑτέρωσε, μετὰ μικρὸν δὲ καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἐντεῦθεν ἐγένετο.

3 Πέρας δὲ ἡ ἐπ' αὐτῷ πρόρρησις εἴληφε τοῦ πατριάρχου Κοσμᾶ τοῦ Ἀττικοῦ, ὃς μετὰ τὸν Ὀξείτην Μιχαὴλ τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐγχειρίζεται οἴακας, ὑπεκστάντα τὸν ὑπερτάτης τῷ βουλομένῳ καθέδρας. καὶ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Ὀξείαν ἀποφοιτήσαντα, καθ' ἣν τὸν ἄσκευον βίον καὶ ἀπέριττον, ἐκ παιδὸς ἐπανήρητο. ἔνθα καὶ τὸν οἰκεῖον ἀποδοχμώσας αὐχένα, πρὸς τῇ εἰσόδῳ τοῦ προνάου πατεῖν παρεῖχε τῷ εἰσιόντι παντὶ μοναχῷ, λέγων, ἀξυμφόρως ἑαυτῷ τὴν ἡλικιῶτιδα καὶ φίλην ἡσυχίαν παρώσασθαι, καὶ ἐπ' οὐδενὶ ξυνοίσοντι τὸν θρόνον ὑπερβῆναι τὸν ὑπερύψηλον. ὁ δὲ Κοσμᾶς ἦν μὲν τοῖς διακόνοις ἐναρίθμιος,

εἶχε

εἶχε δὲ πατρίδα τὴν Αἴγιναν, σοφίας δὲ ἁπάσης μεταλαχὼν, ἐκ τοῦ τῶν ἀρετῶν ὁρμαθοῦ, πλέον ηὔχει τοὐπίσημον. μάλιστα δὲ παρὰ πολλὰ τῆς ἐλεημοσύνης ἐκέκαστο, ἥ τις ὡς ἐν περιδεῤῥαίῳ κόσμῳ πολυτελεῖ προσεπηγγυῖα τῇ ποικιλίᾳ τῶν ἀρετῶν, δίκην ἀκτινώδους λίθου ἐπάμφαινεν· οὕτω γὰρ τὸν εἰς ἀνθρώπους ἔλεον ἔῤῥωτο, ὡς καὶ τὸν ἐπενδύτην αὐτὸν καὶ τὸν χιτῶνα ἑαυτοῦ τοῦ σώματος, καὶ τὴν ὀθονοσκεπῆ καλύπτραν τῆς κεφαλῆς διαδιδόναι πένησι, καὶ πράγματα παρέχειν τοῖς ἀφ᾽ ἑστίας μὴ διψῶσι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐπορίαν ἄλλων τυρβαζομένοις. διὰ ταῦτα καὶ παρὰ πᾶσι μὲν ἦν αἰδέσιμος ὁ ἀνήρ. ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ Ἰσαάκιος ὁ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ αὐτάιμος, μόνον οὐκ ἐπέθυεν ὡς θεῷ, ἐκεῖνο θεοφιλὲς καὶ πρακτέον οἰόμενος, ὅπερ ἦν ὁ πατριάρχης ὑποτιθέμενος· κἀκεῖνο αὖθις θεομισὲς καὶ ἀπώμοτον, ὅπερ οὗτος ἀπηγόρευεν. ἡ γοῦν φρατρεία τῶν τότε ἀντιδόξων τῆς ἀρετῆς ἀρχιερέων, καὶ τοῦ ἱερωτάτου τούτου ἀντίθετος μοῖρα, ἐνδιαβάλλουσι τὸν ἄνδρα τῷ βασιλεῖ, ὡς τῷ ἀδελφῷ Ἰσαακίῳ τὴν βασιλείαν μνώμενον, λαθραίας τὰς προόπτους εἰς τὸ ἱερὸν ἀρχεῖον ἀνόδους τοῦ Σεβαστοκράτορος ὀνομάζοντες, καὶ κρυφιώδεις συσκευὰς τὰ οὐκ ἐν μυχῷ γῆς καὶ παραβύστῳ, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἡλίῳ συλλαλούμενα μαρτυρεῖ. ὁ τοίνυν Μανουὴλ νέος ὢν ἔτι καὶ αὐτάρεσκος, καὶ ἄλλως ὑποβλέπεσθαι τὸν ἀδελφὸν ὑπὸ τῶν τοῦ πατριάρχου κατηγόρων ὡς βασιλειῶντα ἐναγόμενος. ἀνατρέψαι τοῦτον τοῦ θρόνου ἐζήτει, κἀπειδὴ ἅπτεται μῶμος καὶ τῶν ἀψαύστων, ὡς οἴδαμεν, καὶ ἅπας, ὡς καὶ τοῦτο ἴσμεν, εἰς τὸ κακόν τι δρᾶν προσκλινέστερος, καθαιρέσει καθυποβάλλεται, ὡς συναιρε-

patria Ægineta, & quamuis eruditiſſimus, virtutum tamen choro erat illuſtrior: in primis benignitate erga pauperes inſignis: quæ tanquam in precioſo monili gemma radians, ſic ipſa inter virtutes reliquas elucebat. Adeò vt aliquando pallium & tunicam & lineam calyptram capitis, pauperibus miſericordia motus diſtribueret: nec de ſuo tantùm largiretur, ſed alios etiam vt pauperum inopiæ ſubuenirent impelleret. His de cauſis ille vir omnibus erat venerabilis. Iſaacius verò Manuelis frater Sebaſtocrator, ei tantum non immolabat, id Deo gratum & faciendum iudicans, quod Patriarcha monebat: contrà verò inuiſum Deo & abominandum, quod is vetabat. At factio pontificum virtutis inimicorum, & huic ſanctiſſimi viri inſtituto aduerſantium, cum apud Imperatorem deferūt, quaſi Iſaacio fratri regnum conciliare ſtuderet: manifeſtos illius in ſacrum palatium ingreſſus, vt clandeſtinos, & quæ palàm colloquebantur, tanquam occultas conſpirationes calumniātur. Manuel igitur vt ambitioſus adoleſcens, cui facilè à patriarchæ accuſatoribus perſuadebatur fratrem regnum affectare: hunc throno deturbare cupiebat. & quia nihil tam ſanctum eſt, quod calumnia tentare non audeat, & omnes ad nocēdum procliuiores eſſe cōſtat: de ſucceſſore ei dando agitur, per cau-

Eius virtutes.

Miſericordiæ exemplum.

Ideo omnib. fit venerabilis, præcipuè verò Iſaacio Manuelis fratre.

Aulicis ſycophantis, non item. Virtutis enim vmbra, inuidia.

A quibus accuſatur, tanquam conſpirator.

Et à Manuele, iuuene ambitioſo, occaſione malè quæſita, exagitatur

Népe quòd errores cum Nephone co leret, qui ob leuia quædā in carcerem fuerat coniectus.

ſam, quòd cum Nephone quodam monacho perperā ſentiret. Erat is monachus ei familiaris, & ſæpe menſa eius, iiſdémque ædibus vtebatur. Crimini autem ei dabatur praua opinio, & raſa erat in longum maxilla, & à patriarcha Michaele in carcerem coniectus fuerat. Itaque Coſmas etiam, vt ſectator eius & ſuffragator, in crimen venerat.

Per ſpecioſā calumniam eximius vir Coſmas patriarchatu pellitur, ab aulicis inuidis.

qua ſpecioſa calumnia freti aduerſarij, Patriarcham apertè incurſabāt, & vi ſuperare, ac in ordinem cogere manifeſtis ſuffragiis nitebantur. Proinde in iudicium adductus, ac potius præiudicio condemnatus, cùm ea rogaretur quæ ignorabat, ob eáque per oſtraciſmum quendam pelleretur:

Iuſtus ſed nimius dolor Coſmæ patientiam ſuperat: ideo in Imperatricem, proceres & conciliū inſurgit. Animi inuicti effigies.

indignatione plenus Imperatricis vterum execratur, ne mares liberos pariat: & ex proceribus quoſdam cenſura eccleſiaſtica notat: & concilium eiiciendi ſui cauſa indictum, vt quòd palatij fores frequentaret, & perſonarum rationem haberet, ſéque per iniuriam & contra inſtituta maiorum ſede & grege pelleret, inſectatus eſt.

Proceres nō facilè patiuntur ſe in ordinem redigi, & principib. blandiuntur, atq; infimis audacter inſultant.

Contoſtephanus autem, vnus ex iis qui ſellam Imperatoris circumſiſtunt, & familiarius cum eo colloquuntur, ægerrimè ferre ſe herilis vteri execrationem oſtendebat: & ſimulata ingenti præ cæteris omnibus indignatione, ira æſtuans, Patriarcham aggreditur, quaſi alapam impacturus. quanquam ab eo ſibi temperauit. Id nec Imperatori cordati hominis factum eſſe viſum: quod ſuum iudicium iracundia declarauit.

πίζων μοναχῷ τινὶ Νήφωνι. ἦν γὰρ ὁ Νήφων συνήθης μὲν τῷ πατρὶ, καὶ ἐκ τῆς αὐτοῦ τραπέζης πολλάκις ἑστιαθεὶς, καὶ στέγης ὁμοίως μετειληχώς· διεβέβλητο δὲ ὡς οὐκ ὀρθὸς εἴη τὰ ἐς πίστιν, καὶ τὴν χοινοτενῆ γένυν ἐκέκαρτο, καὶ δεσμωτηρίῳ ἐνείρχθη παρὰ τοῦ πατριάρχου Μιχαὴλ. ἦν οὖν ὁ Κοσμᾶς δι᾽ αὐτὸν ὑπ᾽ αἰτίαν, ὡς ὁμόφρων τε καὶ ὁμόδοξος, καὶ οἱ ἀντίδοξοι τῷ Κοσμᾷ διὰ προσώπου ταύτης ἀφορμῆς λαβόμενοι, κατέτρεχον ἤδη, καὶ λαμπρῶς ἐπέκειντο, κατὰ κράτος αἱρήσειν, καὶ ὅλως καθελεῖν ψήφοις αὐτὸν ἐπειγόμενοι. κρινόμενος οὖν, ἢ μᾶλλον κατακρινόμενος, καὶ ἃ οὐκ ἐγίνωσκεν ἐρωτώμενος, καὶ διὰ ταῦτα τοῦ θρόνου ἐξοστρακιζόμενος, ζήλου πίμπλαται· καὶ τὸ συνέδριον ἐκεῖνο περισκεψάμενος, τῇ μὲν μήτρᾳ τῆς βασιλίδος ἐπιτιμᾷ, μὴ παῖδα τεκεῖν ἄρρενα· ἀφορίζει δὲ καὶ τῶν περὶ τὸν βασιλέα τινὰς, καὶ τὴν τότε συνελθοῦσαν εἰς αὐτοῦ καθαίρεσιν σύνοδον, ὡς βασιλείους θύρας ἐκτρίβουσαν, καὶ πρόσωπα λαμβάνουσαν, κἀκ τούτου μὴ κανονικῶς ἀλλ᾽ ἀθέσμως καὶ θρόνου καὶ ποίμνης αὐτὸν ἀπελαύνουσαν. τότε τοίνυν ὁ Κοντοστέφανος εἷς ὢν τῶν κυκλούντων θρόνον τὸν ἀνακτορικὸν, τῶν ἐγγιζόντων τε βασιλεῖ καὶ προσδιαλεγομένων θαῤῥαλεώτερον, δεινὰ πάσχοντι ἐῴκει διὰ τὴν τῆς δεσποινικῆς νηδύος ἐπιτίμησιν. καὶ τὸν ζηλωτὴν ἐπὶ τούτοις ὑπὲρ τοὺς παρεστῶτας πάντας, παρακαιρίως ὑποκρινάμενος, ἐφίσταται τῷ πατριάρχῃ βράττων θυμῷ καὶ πὺξ πατάξαι τοῦτον διανοούμενος· κἂν ἐπέσχεν ἑαυτὸν τῆς ὁρμῆς. τοῦτο δὲ οὔτε τῷ βασιλεῖ ἐχέφρονος ἔργον ἔδοξε· καὶ ἔδειξεν, οἷς ἠγανάκτησε,

βαρέως ἐνεγκὼν τὸ γινόμενον καὶ οἱ καθ' αἷμα δὲ τῷ βασιλεῖ συναπτόμενοι, καὶ τὸ ξυμπαρεσὸς γερούσιον, ὡς ἀνόσια δράσαντι τῷ Κοντοστεφάνῳ ἐπέπληττον, μήτε μὴν πεφρικότι τὴν εὐρὺ μάλα τοῖς τὰ τοιαῦτα παρανομοῦσιν ἐπιχαίνουσαν γῆν. αὐτὸς δὲ ὁ πατριάρχης πρᾳεία οὑτωσί πως ἔφησε τῇ φωνῇ· ἄφετε αὐτὸν, ὅσον οὔπω τὴν οἰκείαν πετραίαν ληψόμενον· τὴν ἐκείνου μοῖραν ὅτῳ ξυμβαίη τρόπῳ γριφολογῶν ὧδε, καὶ αἰνιττόμενος. εἰ δὲ καὶ ἡ βασιλὶς διὰ ταυτηνὶ τὴν ἐπιτίμησιν τοῦ πατρὸς, οὐκ ἤκουσε μήτηρ παιδὸς ἄρρενος, τοῦ Θεοῦ τιμῶντος τὸν αὐτοῦ θεράποντα, καὶ θηλυτεκοῦσαν ἐκτελοῦντος, καθ' ὅλον τὸν ταύτης βιοτὸν, αὐτὸς μὲν σαφῶς οὐκ ἴσημι. ὅγε μὴν βασιλεὺς, εὐγνωμονῶν ὡς ἔδειξε, καὶ τῷ ἔνδον καὶ οἰκείῳ κριτηρίῳ πληττόμενος, οἷς ἄνδρα δίκαιον, θεοσεβῆ, καὶ ἄμεμπτον, καὶ μηδέν τι καθαιρέσεως ἄξιον διαπραξάμενον παρέλυσε τῆς ἀρχῆς, αἰτίαν ταύτην οὐχ ἑτέραν τὴν τῆς υἱοτοκίας διετείνετο στέρησιν. πεσόντος δ' ὡς ἔγνωμεν τοῦ Κοντοστεφάνου, ὁ Μέγας Δομέστικος Ἰωάννης τῆς τριηραρχίας ἐπιλαμβάνεται· οὐχ' ὥστε καὶ μέγας δοὺξ ὀνομάζεσθαι, ἀλλ' ὅσον τοῦ στόλου ἐξηγεῖσθαι, καὶ τοῖς γινομένοις ἐπιστατεῖν ὡς στρατηγίᾳ διαπρέπων ἀνὴρ, καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος, καὶ νοῦν ἡγεμονίας ἐπιστάτην πλουτῶν ἀξιώτατον· ὁ δὲ βασιλεὺς κατατρίβειν ἐπιεικῶς τὸν καιρὸν εἰκῆ ἐν δεινῷ τιθέμενος, καὶ τὰς ἡμέρας εἰς οὐδὲν ἀγαθὸν ἀναλίσκειν οὐκοῦν βουλόμενος, ὡς ὁ Κεφαλλήνων βασιλεὺς Ὀδυσσεὺς τὰς ἡλίου πρότερον βοῦς, εἰς νῆα ἐνέβη τὴν στρατηγίδα. καὶ κύκλῳ τὴν Κερκυραίων πᾶσαν κατοπτεύσας, οἱ προσβάλοι ἐπιμελῶς κατεσκέπτετο ἐς γὰρ μῆνας

clarauit. & consanguinei Imperatorij, & senatus, Contostephani facinus nefarium reprehenderunt, qui Tellurem vasto ore hominibus adeò iniquis inhiantem non horreret. Ipse verò patriarcha leni voce dixit: *Sinite istum, iamiam suam Petraam accepturum*. quibus verbis per ambages innuebat, quo mortis genere periturus esset. An verò Imperatoris coniunx, ob istam patris execrationem mares non pepererit, Deo seruum suum honorante, atque efficiente vt illa per omnem ætatem tantum puellas eniteretur: equidem non satis scio. Imperator autem rectè sentire visus, cùm à sua conscientia argueretur, ob virum iustũ, religiosum & criminis expertem, istáque ignominia minimè dignum, solio deturbatum: hanc, & non aliam causam esse censuit, cur nullos filios procrearet. Sed Contostephano, vt diximus, occiso, Magnus Domesticus Ioannes præfecturam classis, sine tamen Magni Ducis cognomento, suscipit, atque omnia administrat, vt homo rei militaris peritissimus, & manu promptus, & ingenio ad principatum aptissimo. Imperator verò frustra se tempus terere ægrè ferens, & dies, vt olim Cephalenum rex Vlysses, Solis boues frustra consumere nolens, naui conscensa, & Corcyra vndique perlustrata, diligenter considerat, qua parte oppugnari posset. Nam obsidio

Principes autem & togati viri nimiam audaciam aliquoties cõpescunt.

Lenitas in magno viro indignis modis excepto maxima virtus.

Sapientis historici est quædã ignorare, ea præcipuè, quæ peculiari quadam ratione in manu Dei sita sunt.

Manuelis ob iniquũ præiudiciũ conscientia.

Partes eximij & verè magni Ducis inter quas elucet prudẽs modestia, dignitatum & & virtutum omniũ conseruatrix.

Fugit irreparabile tempus: ideo frustra non est terendum.

tertium mensem iam durabat. Neque enim Ossam reuellere, aut Athon aduoluere, & montes montibus imponere poterat, quò arcem faciliùs expugnaret, vt poetica magniloquentia fabulatur.

Et machinas idoneas exstruere, quibus obsessi vel expugnentur, vel ad deditionem paulatim inducantur.

4 Vt verò omni consilio destituebatur, visum est in valle, qua ad interiora facilis patebat aditus, ligneam scalam turris forma in orbem fabrefactam, mœnibus admouere. Proinde trabes nauticæ, & magni mali coagmentantur: & qui tantæ altitudini erant impares, cõmissuris aliorum lignorum æquantur cæteris. Ea scala cùm tandem attolleretur, & ad arcem applicaretur, fastigium eius asperam cautem attingebat, in qua mœnia vrbis incipientia, aditum è scala descensuris præbebãt, vbi vestigia figere, & hostes aggredi possent. Basis verò scalæ probè compacta, itáque defixa vt minimè agitaretur, nauigiis incumbebat.

Pro ratione temporum lignea turrita scala aptissima.

Nihil sunt machinæ, nisi adsint strenui milites qui iis intrepidè vti velint, in principis gratiam & hostium perniciem.

Deliguntur fortissimi, quíque & bellis celeberrimi: & ipse Imperator proclamat, Qui Imperatorem diligit, & pericula non reformidat, ascendat. Nec tamen eo præconio quisquam euocabatur, sed periculi magnitudine territi, ascensum detrectabant omnes: donec quatuor fratres Petraliphæ, ex Francica gente oriundi, qui Didymotœchi habitabant, dicto Imperatoris audientes, primi scalam conscenderunt. quorum audacia inci-

Quatuor fratrum Francorum fortitudo.

τρεῖς ἡ πολιορκία παρεξετείνετο, ὅτι μηδ' εἶχε τὴν Ὄσσαν ἀνασπᾶν, ἢ τὸν Ἄθων ἐπικυλίνδειν, καὶ ἀνατιθέναι τὰ ὄρη ἐπάλληλα, καὶ τὴν ἄκραν οὕτω ποιεῖν ἁλώσιμον· ταῦτα γὰρ μεγαλουργία μυθικὴ καὶ ἀπίθανος.

4 Ὡς δὲ πάντοθεν ἦν ἀπορούμενος, ἔδοξε κατά τινα φάραγγα εὐέφοδα καὶ προσιτὰ τιθεῖσαν τὰ ἔνδοθεν, βαλέσθαι ξυλίνην κλίμακα, ἐς σχῆμα πύργου τεκτονηθεῖσαν κύκλωθεν. ἡρμόττοντο οὖν ναυπηγήσιμα ξύλα, καὶ ἱστοὶ μεγάλοι νηῶν συνεπήγνυντο, καὶ οἱ μὴ ἐξικνούμενοι τοῦ ὕψους, βλῆτρα ἐδέχοντο. ὡς δὲ ἔδει ποτὲ ἀρθῆναι, καὶ παρὰ τὴν ἄκραν τεθῆναι τὴν πυργοειδῆ ταύτην κλίμακα, ἡ μὲν κορυφὴ αὐτῆς ῥαχίᾳ πέτρᾳ καὶ πάγῳ προσήγγιζεν ὀκρυόεντι. ὅθεν ὁ τῆς πόλεως τειχισμὸς ἀρχόμενον βάσιν ἐνεδίδου τοῖς ἀποβαίνειν ἐκ τῆς κλίμακος μέλλουσι, καὶ πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῦ τείχους ἀντιφέρεσθαι. ἡ δ' ὑποβάθρα πλοίοις ἐπανέκειτο εὖ ἀραρυῖα καὶ πεπηγυῖα πρὸς τὸ ἔμπεδον καὶ ἀκράδαντον. ἐπιλέγονται δ' οὖν οἱ ἐπ' αὐτῆς ἀναβησόμενοι, ἐπεκείνοντο, καὶ οἱ ἁπάντων ἔξοχοι ἄλλων, καὶ ἄλκιμοι κατὰ πόλεμον, ὅτι καί, ὁ τὸν βασιλέα φιλῶν, καὶ φιλότιμος ἐν δεινοῖς, ἀναβαινέτω, βασιλεὺς αὐτὸς προεκήρυττεν. οὐδένα μὲν οὖν συνηγηόχει τὸ τοιοῦτον διακήρυγμα, ἀλλὰ πάντες ἀνένευον πρὸς τὴν ἄνοδον, τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος εὐλαβούμενοι, ἕως Πετραλεῖφαι τινὲς αὐτάδελφοι τέσσαρες, ἐκ τοῦ τῶν Φράγγων γένους ὁρμώμενοι, καὶ κατὰ τὸ Διδυμότοιχον τὴν οἴκησιν ἔχοντες, ἐπέβησαν πρῶτοι τῆς κλίμακος τῷ βασιλεῖ πειθαρχήσαντες. τούτων γὰρ ἀποτεθαρρηκότων πρώτως τὴν ἄνοδον, μάλιστα δὲ

περὶ

περὶ αὐτῶν τῷ Πουπάκη, ὃς δορυφορῶν τ̓ Μέγαν Δομέστικον ὅλ☉ ἦν ἐνθεάζων πρὸς τὸ ἔργον τότε καὶ προαλλόμενος, καὶ ἕτεροι οὐκ ὀλίγοι κατὰ ζῆλον ἐπηκολούθησαν. πάντας μὲν οὖν ἀγάμενος ἦν τῆς προθυμίας καὶ τοῦ τάχους ὁρμήματος ὁ κρατῶν, ἀφορίσας δὲ οὓς ἤδη παρ' ἀσπίδα πολλάκις ἐνιδρωκότας, καὶ ἀντικρὺς ἄρεα πνέοντας, καὶ ἐς τετρακοσίους ἠριθμηκὼς, ἀναβαίνειν διαφῆκε, πολλὰ πρότερον ἐς ἀνδρείαν παρακαλοῦντα τούτοις διαλεχθεὶς, καὶ αὖθις καὶ τέκνοις αὐτῶν ἁδρὰ γέρα, καὶ ἀμοιβαίαν ἐπαγγελλάμενος εὔνοιαν. εἴτε γάρ φησι τοῖς ζῶσι συνέσεσθε, τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαδράντες, καὶ ἀρίστως ἀγῶνα τὸν προκείμενον ἀεθλεύσαντες, εὑρήσετέ με καὶ ὑπὲρ δόκησιν ἀντὶ δεσπότου καὶ βασιλέως πατέρα κηδόμενον. εἴτε τὸ ζῆν καταλύσετε, πατρίδι τιμὴν, καὶ κλέος αὖθις ἀρνύμενοι· οὐδ' οὕτως τῶν εἰς δόξαν ὑμῖν κειμένων ὑμῶν ἀπεξοίμην, ἀλλ' οὕτως εὖ διαθήσομαι τὰ κατ' οἶκον, καὶ τέκνα, καὶ ὁμολέκτρους, ὡς ζηλωτέα τοῖς οὕτως ἔτι περιοῦσι καὶ μακαριστέα δοκεῖν, καὶ αὐτοῖς δὲ ὑμῖν ὑπαπιοῦσι καθ' ἅδην ἀπαράσια, εἴπερ τέως καὶ ἐν νεκροῖς αἴσθησις, μηδὲ τὸ τῆς λήθης ποτὸν ἐγχεόμενον, οὐ μόνον τὴν τῶν προλαβόντων ἀπαλείφει μνήμην, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὸν βίον ἐπιγινόμενα, οὐκ οὖν ἐς ἅδου ἐπεισρέειν ἀφίησιν, ὅπως τοῖς θανοῦσιν εἴησαν γνώριμα. πρῶτος οὖν ὁ Πουπάκης, ὡς ἔφην, τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ διατυπώσας ἐν ἑαυτῷ, τῆς ἀναβάσεως ἄρχεται, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ Πετραλίφαι κασίγνητοι, καὶ καθ' ἑξῆς ἕτεροι, ἕως πάντας ἡ κλίμαξ ἐδέξατο. οὐδεὶς οὖν τῶν θεωμένων ἦν, ὃς ἐπὶ τῷ πρατ[τ]ομένῳ τούτῳ ἔργῳ οὐκ ἀνωλόλυξεν, ὡς ἐπὶ καινῷ καὶ παραλγήσας θεάματι, οὐδὲ δακρύων ὑποπλησθεὶς καὶ πατάξας τὸ

tati alij non pauci, ac ante eos Pupaces, Magni Domestici satelles, quasi numine afflatus prosiliens, consequuti sunt. quibus omnibus Imperator ob alacritatem & celeritatem collaudatis, selectísque ad CCCC eorum, quos sæpe in acie, stetisse & viros esse fortes compertum habebat, eos ascendere iussit: prolixè priùs cohortatus ad rem fortiter gerendam, & ipsis eorúmque liberis ampla præmia & mutuam beneuolentiam pollicitus. *Siue enim vitam periculo euitato seruaueritis, inquit, certamine isto feliciter superato, me supra opinionẽ vestram pro domino & Imperatore, patrem fidelißimum habebitis: siue pro patriæ honore, vestráque gloria mortem oppetieritis, etiam sic ea quæ ad ornandum obitum vestrum pertinebunt, non negligam: sed vestræ familiæ, vxorum & liberûm eam rationem habebo, vt beati & felices sint iudicandi: & ipsi magnum sitis mortis solatium habituri si quis modò sensus defunctis superest, nec omnium anteactarum rerum obliuio obrepit, ac præclusa est rerum pòst actarum cognitio.* Primus igitur Pupaces, vt dixi, cum se cruce signasset, ascensum auspicatur. Sequuntur Petraliphæ fratres: deinde alij, donec in scalis omnes constiterunt. Nemo fuit, quin inusitato isto & horrendo spectaculo consternatus, eiulatu & lachrymis oppletus, percusso pectore Deum in-

Pupaces miles fortissimus.

Imperatoris præsentia militum acerrimus stimulus ad quiduis audendum.

Præsertim si verbis præmiorum & beneuolétiæ pollicitatio adit.

Ad circunstantias temporis, periculi & militum accommodata oratio.

Inusitatæ & visu horrendæ oppugnationis per scalæ conscensum descriptio.

Ingentis periculi considerato quid efficiat.

Fortissimi milites, morti ipsi gladiũ intentantes.

uocarit. Illi clypeis, quo tutiores essent, supra capita elatis, strictísque gladiis, cùm ad hostes appropinquassent, acriter dimicant. qui quamuis omnis generis telis & grandibus saxis eos peterẽt, nihil proficiebant. Nã cùm vt incudes malleis, ita ipsi crebris telis ferirentur, indefessi, immobiles & in periculis imperterriti perseuerabant. Atque id certamen exitum pulcherrimum habuisset, magnámque Romanis gloriam peperisset, nisi casus quidam inauspicatus & nimiis succesibus inuidens, optimum principium, & spem initiò bonam infelici exitu terminasset. Nam cùm Pupaces iam de scala descendisset, & gradu in rupe firmato, cum hostibus dimicaret: scala confracta cæteri miserabiliter in fluctus, saxa & nauium tabulata præcipitati, supernè etiam saxis obruti, plerique perierunt, ac pauci ex multis illis euaserunt incolumes. At Pupaces cũm hostes mœnibus pepulisset, ac paruam portam apertam reperisset, per eam in castra rediit: quæ res non Romanis tantùm & Imperatori, sed hostibus etiam stupori & admirationi fuit. quibus cùm inhumanitas & animi feritas obiiceretur, quòd de scala deiectos, saxis

Simile appositum.

Vi fati repelluntur, nec semper audaces diuina prouidentia iuuat.

Pupacis fortitudo egregia.

eeee interitus.

Pupaces mirabiliter euadit. Obsessorum magnanimitas. Nec enim decet in fortes viros casu oppressos sæuire.

ϛῆθος ἐθεοκλύτησε. καὶ ἦν γὰρ ἀληθῶς τὸ ὁρώμενον καταπληκτικὸν τὸν θεατὴν ὀφθαλμόν. οἱ μὲν γὰρ τοὺς θυρεοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς ἐς τὸ ἀσφαλὲς ἀνατείναντες, καὶ τὰ ξίφη σπασάμενοι, τοῖς ἐκ τοῦ φρουρίου προσηγγικότες, ἐνθύμως διημιλλῶντο· οἱ δὲ πάσαις κατ' αὐτῶν ἐχρῶντο βολαῖς, καὶ λίθοις ἀπερρίπτουν χειροπληθέσι. ἀλλ' οὐδὲν ἤνυον. οὗτοι γὰρ ὅσα καὶ ἄκμονες ῥαιστῆρσι, παντοίοις τυπτόμενοι βλήμασιν, ἀκάμαντες ἦσαν, καὶ ἀπερίτρεπτοι, καὶ τὴν ἰσχὺν ἀνένδοτοι κατὰ τοῖς παροῦσι δεινοῖς ἀκατάπληκτοι, κἂν κάλλιστον εἰλήφει τέλος τὰ τοῦ ἀγῶνος τοῦδε, καὶ Ῥωμαίοις πάντη κυδαντικὰ ἐγεγόνει. νῦν δ' ἀλλ' ἡ ταῖς τῶν πράξεων ἐπεισερχομένη ἀγνώμονος περίπτωσις, καὶ τὸ ἄγαν ἀεί πως παρακολουθοῦσα, ἀρχὴν ἀρίστην ὑποθεῖσα τῷ ἔργῳ, καὶ τῇ προθέσει κατὰ βραχὺ ὑποθάλπουσα, περὶ τὸ πέρας ἠγνωμόνησε τὸ ἐπέραστον. ἤδη γὰρ τοῦ Πουπάκου τῆς κλίμακος ἀποβαίνοντος, καὶ τὼ πόδε ταῖς πέτραις ἐνερείσαντος, ὅθεν καὶ τοῖς ἐκ τῶν τειχῶν διεφέρετο, ἡ κλίμαξ ἀποκαυλίζεται, καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες κύμβαχοι ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμοις, ἐλεεινὸν ἐπανετρέποντο θέαμα, καὶ ἄπιστος ὄψις οἰκτίρμοσιν ὀφθαλμοῖς, καὶ κακῶς παραπώλλυντο τοῖς τῶν κυμάτων διαύλοις φερόμενοι, καὶ πέτραις καὶ νηῶν προσαραττόμενοι καταστρώμασι, κἀκ τοῦ ὑψόθεν λίθοις καταχωννύμενοι, ὡς βραχεῖς ἀπ' ἐκείνων τῶν πολλῶν τὸν κίνδυνον διεκφυγεῖν. ὁ δέ γε Πουπάκης τοὺς ἐν τοῖς τείχεσι διασοβήσας, καὶ πυλίδα ἀναπεπταμένην εὑρών, δι' αὐτῆς ἐξέθορεν εἰς τὸ στράτευμα· καὶ ἦν τοῦτο οὐ Ῥωμαίοις μόνον καὶ βασιλεῖ δι' ἐκπλήξεως, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑπεναντίοις αὐτοῖς διὰ θαύματος, οἳ καὶ τὸ ἀπάνθρωπον ὀνειδισθέντες, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀνήμερον ἐπεγκληθέντες, οἷς καταλιθοῦντες ἦσαν τοὺς ἀνατραπέντας ἐκ τῆς κλίμακος, ἀπέχοντο τοῦ δρᾶν οὑτωσί,

οὕτωσὶ, τοὺς ἄνδρας αἰδεσθέντες τῆς γενναιότητος.

5 Ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς τὸ ἀτύχημα τοῦτο Ῥωμαίοις διεθρηνήθη, καὶ τὴν ἐπ' αὐτῷ τοῦ βασιλέως λύπην ὁ πάντα μαραίνων χρόνος διαφορήσας ἐλέανε. καὶ ἄλλη τις ἐπισυμπλέκεται συμφορὰ, χείρον τῆς προτέρης, καὶ κακὸν ἐπεισκωμάζει ἀξιοπένθητον ἕτερον. διαστασιάζονται Ῥωμαῖοι καὶ Βενέτικοι κατὰ μέσην τὴν ἀγορὰν, καὶ ἡ στάσις οὐκ ἐρεσχελίαι παρ' ἑκατέρων πίπτουσαν τὴν γενεὰν, οὐδ' ἔπος αἰσχρὸν, ὁποῖον ἐρρέθη τοιοῦτον ἐπακουόμενον, οὐδ' ἐβωμολοχοῦντο πρὸς ἀλλήλους, ἢ κερτόμοις οἱ στασιασταὶ ῥήμασιν ἐκομψεύοντο, οὐδ' ἔβαλλον ὕβρεσι καὶ ἐπλύνοντο σκώμμασιν, ἀλλ' αἱ χεῖρες εἶχον τὰ ὅπλα, καὶ ἡ μάχη ἀγχώμαλος ἐκορθύετο. συχνοὶ οὖν οἱ κατὰ φήμην τοῦ κακοῦ μεθ' ὅπλων ἑκατέρωθεν ἐπεισρέοντες, καὶ τοῖς ὁμογενέσιν ἀρήγοντες, πολλοὶ δὲ καὶ οἱ ἐκεῖσε μὴ ὁπλενδυτοῦντες παρενέβαλλον, γένει βασιλείῳ διαπρεπεῖς, καὶ λαμπροὶ κατ' ἀξίωσιν. καὶ τῶν Βενετίκων δὲ ἀφίκοντο οἱ γεραίτατοι, ὡς σβέσοντες τὸ κακὸν, καὶ διαλλακτῆρες ἐσόμενοι. ἀλλ' οὐκ ἦν τὴν λεγομένην ἐπιστροφὴν, οὐδέ τις εἰσῄει τούτοις αἰδὼς τῶν συνειλεγμένων μεγίστων ἀνδρῶν. ὁ γὰρ ἄρης ἐκπάγλως ἐμαίνετο, καὶ περιχύσεως αἱμάτων ἐρῶν, ἐπισυνίστησι μάλιστα τοὺς ὁπλίτας, καὶ τούτους ἐκ τοῦ τῶν Βενετίκων πλείονος στρατολογήματος, καὶ κατεῖχεν οὐδὲν, οὐδ' ἐπέστρεφεν. ὅσον γὰρ ὁ Μέγας Δομέστικος τοὺς Ῥωμαίους ἀνέκοπτε τῆς ὁρμῆς, καὶ τὰς τούτων ἐπισυνδρομὰς ἐπετείχιζε, τοσοῦτον ἐβαρυμήνιον Βενέτικοι, τῷ θυμῷ σφαδάζοντες, καὶ τῶν τριήρεων ἐξεχέοντο. ἰδὼν τοίνυν ὁ ἀνὴρ ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ διαλλαγαῖς μετιὼν, καὶ ὡς ἄγει ἀναγκαῖα, τὰ γοῦν μάχῃ διακριθῆναι, τοὺς ἰδίους μεταπέμπεται δορυφόρους, οἷς ἐπὶ καιρῶν μάχης εἶχε χρησίμους ἑαυτῷ, καὶ ὁπλίταις ἀγαθοῖς ἐκέχρητο,

obruerent, destiterunt, fortitudinem eorum admirati.

5 Eius cladis luctu vixdum finito, & Imperatoris dolore temporis spacio cuncta consumentis vtcunque lenito: alia calamitas ingruit, superiore peior, & malum funestum suboritur. Inter Romanos & Venetos in medio foro seditio oritur: nec dicteriis & conuiciis certatur, sed manibus & armis. Confluunt, ea audita, vtrinque armati, ad opem suis popularibus ferendam: accessere item multi inermes, regio genere clari, & dignitatibus illustres. Aduenerunt & Venetorum primores, motum illum sedaturi, & pacem conciliaturi. Sed verbis iis mouebatur nemo: nemo concilium illud maximorum virorum curabat. Mars enim atrociter sæuiens, & sanguinis effundendi cupidus, grauis armaturæ milites, eósque potissimùm Venetæ factionis, ita concitabat, vt nulla re coerceri possent. Nam quò magis Magnus Domesticus Romanorum impetum reprimebat: eò magis Veneti ira perciti è triremibus erumpebant. Cùm igitur videret, se pacificando nihil proficere, & populos prælio dirimi necesse esse: suos satellites accersit, quorum fideli opera in acie vtebatur,

Fit vt plurimùm, vt calamitas noua clade augeatur, ne mens humana efferatur, sed à potenti illa Numinis manu supplex semper pendeat.

Seditionis militaris initia dicteria & conuicia.

Progressus, arma, militū armatorū & inermium, ducū etiam & procerum concursus vt suis popularibus opem ferant.

Sanguinis effundendi cupiditas.

Virorū principum superbus contemptus.

Inde dimicandi necessitas.

Atrox sed momētanea pugna, & tru culentiorum fuga.

eósque in Venetos immittit. Educit & copiarum partem. Illi igitur, cùm paulisper restitissent, arrepta fuga, inuiti iaculis & cædibus in naues compelluntur. Verùm ne sic quidem ferocia mitigata, arma nec post acceptam cladem posuerunt, sed instar belluarum ægrè morientium insilientes & prosilientes, indignati sunt, se ipsis Romanis non fuisse superiores. Et cùm non ampliùs terra pugnare possent, in quandam insulam prouecti, Asteridem opinor, quam veteres inter Ithacam & Cephalenum tetrapolim sitam esse tradunt: hostilem in modum Romanas naues illac transeuntes inuadunt. ac malè tractata classe, Euboica præsertim, denique ipsas naues cremauerũt. Neque hoc malo contenti, aliud grauius adiungunt: Imperatoriam nauem suffurati, primùm conclauia Imperatoria peplis auratis & purpureis tapetibus exornant. Deinde homuncionem perditum, nigrum quendam Æthiopem, in eam introductum, & splendida corona exornatum vt Romanorum Imperatorem, cum magnifico comitatu per ludibrium celebrarunt, deridendi Manuelis causa, qui non flauam comam haberet vt maturæ segetes, sed fuscus esset instar sponsæ illius in Canticis, quæ se nigram, sed formosam esse ait, vt à Sole nonnihil adustam. Quamuis autem Imperator Barbaros statim

Non autem ferocia mitigata.

Ira enim nō aliorum more vitiorum solicitat animos, sed abducit, immo præcipitat.

Ac inimicitias irreconciliabiles producit.

Deinde hostium cōtemptũ, in quorum dignitatem amarulentiæ suæ venenata tela proiicit.

Sed ineptè admodum: quid enim iracundiâ ridiculum & puerile magis?

καὶ διαφίησι τοῖς Βενετίκοις. ἐξάγει δὲ καὶ μέρος τῆς στρατιᾶς. ἐπ' ὀλίγον οὖν οὗτοι ἀντισχόντες, τὰ νῶτα μεταβαλόντες προτροπάδην φεύγουσι, καὶ ταῖς ναυσὶν ἄκοντες συνωθοῦνται, βαλλόμενοί τε καὶ αἰαιρούμενοι. πλὴν οὐδ' οὕτω τῆς βαρβάρου γνώμης ἠρέμησαν, ἢ τὰ ὅπλα μετὰ τὴν ἧτταν κατέθεντο, ἀλλὰ κατὰ τὰ δυσθάνατα τῶν θηρίων ἐφαλλόμενοί τε καὶ προαλλόμενοι, ἐν δεινῷ τίθενται, ὅτι μὴ Ῥωμαίων αὐτῶν ὑπερίσχυσαν. ἀμέλει καὶ κατὰ χέρσον μηκέτι δυνάμενοι μάχεσθαι, ἀποσαλεύουσι τὰς νῆας, καὶ ἐξόρμοις πείσμασι καὶ κατά τινα νῆσον ἀναχθέντες ἀμφίρρυτον (ἡ Ἀστερὶς αὕτη οἶμαι ἐστὶν, ἣν φασὶν οἱ πάλαι κεῖσθαι μέσον Ἰθάκης καὶ τῆς τῶν Κεφαλλήνων τετραπόλεως) ἐπιτίθενται ὡς πολέμιοι τοῖς ἐκεῖθεν ἐξ Εὐβοίας παρερμᾶσι πλοίοις Ῥωμαϊκοῖς, καὶ τὸ ναυτικὸν κακῶς διαθέμενοι, ὃ συνεπλήρουν οἱ Εὐβοεῖς μάλιστα· τέλος καὶ αὐτὰ τὰ σκάφη, πῦρ ἐμβαλόντες, ἠθάλωσαν. τῷ κακῷ δὲ τούτῳ ἕτερον ἀτοπώτερον ἐπιφέροντες, τὴν βασιλίδα νῆα κλοποφοροῦσι καὶ παρ' ἑαυτοῖς θέμενοι, παραυτὰ μὲν τὰς ἐν αὐτῇ βασιλικὰς διαιτήσεις κοσμοῦσι πέπλοις χρυσοϋφέσι, καὶ ἁλουργοῖς τάπησιν. ἔπειτα δ' αὐτῇ ἐμβιβάσαντες ἀνδράριον ἐπίτριπτον κελαινόχρωτα τινὰ Αἰθίοπα εὐφήμουν ὡς βασιλέα Ῥωμαίων, περιάγοντες μετὰ λαμπρᾶς στεφανηφορίας καὶ προπομπῆς, τὰ τῆς βασιλείας σεμνὰ διαπαίζοντες, καὶ καταμωκώμενοι τοῦ ἄνακτος Μανουὴλ, ὡς μὴ ξανθίζοντος τὴν κόμην ὡς θέρος, ἀλλ' ὑπομελαινομένου τὴν μορφὴν, κατὰ τὴν τοῦ ᾄσματος νύμφην, τὴν λέγουσαν, μέλαινα εἰμὶ καὶ καλὴ, ὅτι παρέβλεψέ με ὁ ἥλιος. ἀλλ' εἶχε μὲν ἀξίαν ἐπιθεῖναι δίκην τοῖς βαρβάροις ἐκ τοῦ παραυτίκα ὁ βασιλεύς.

σιλεὺς. δείσας δὲ μὴ ἐμφυλίου κινηθέντος πολέμου εἰς πλεῖον προχωρήσῃ τὰ ἄτοπα, πέμψας τῶν ἐξ οἰκείου γένους τινὰ, ἀμνηστίαν δίδωσι τοῖς Βενετικοῖς, ὧν τε εἰς αὐτὸν ἐπῳμήκασι, καὶ ὧν εἰς Ῥωμαίους, ὡς δυσμενεῖς, ἐκακούργησαν, ἐπεὶ τὰ τῆς ἀμύνης ἑώρα πῶς οὐκ ἀκίνδυνα, πρὸς ἄλλα τοῦ καιροῦ ῥέπειν ἐπείγοντος. πλὴν εἰ καὶ τὸν χόλον αὐτῆμαρ κατέπεψεν, ἀλλ' ὡς ἐν σποδιᾷ ἔναυσμα, τὸν κότον ἐνέθαλπε τῇ ψυχῇ, ἕως τῶν πραγμάτων ἐνδιδόντων αὐτὸν ἐξεπύρσευσεν, ὡς κατὰ τὸν καιρὸν τὸν οἰκεῖον ῥηθήσεται. τότε δ' οὖν φιλιωθέντων αὖθις ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων, εἰς πολιορκίαν ἐξάγει τὰς φάλαγγας, καὶ κατὰ θάλασσαν, ἐν οἷς πάροικοι τὸ πόλισμα κυκλωσάμενος, παντοῖος ἐγένετο, ὥσπερ πρὸς ἑαυτὸν ἁμιλλώμενος ἐνεργότερος δεικνύσθαι, εἴπως παραστήσασθαι δυνηθείη τοῦτο καὶ ἐξελεῖν. ἔκ τε οὖν τῶν πετροβόλων ὀργάνων τὰ βάρη τῶν λίθων ἠφίετο συνεχέστερα, καὶ οἱ τοξόται παρὰ μαζὸν ἀεὶ πελάζοντες τὰς νευρὰς, καὶ ἕως τῶν γλυφίδων ἕλκοντες νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσι, κατὰ τῶν ἐπὶ τοῦ τείχους τὰ βέλη ἔπεμπον. ἦσαν δὲ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ ἐρύματος, καὶ οἱ διὰ τῶν φαράγγων δίκην αἰγάγρων ἐκρημνοβάτουν. ἐπεραίνετο δὲ οὐδὲν, ἀλλ' ἢ ὅσον μὴ ἀεργὸν ὁρᾶσθαι τὴν στρατιάν. οἱ γὰρ ἔνδον καὶ αὐτοὶ γενναίως ἀπεμάχοντο, ὑποκατιέναι μὲν καὶ συστάδην ἀντιπλέκεσθαι Ῥωμαίοις οὐ μὲν οὖν οὐδαμῶς δοκιμάζοντες, ἀπὸ δὲ τῶν τειχῶν παντοδαπῶς ἀμυνόμενοι, καὶ βέλεσι καὶ λίθων ἀφέσεσι παντοίοις κακοῦντες τὸ ἀνθιστάμενον. ὡς ἔγνω τοίνυν ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν, μεταναστεῦσαι μὲν ἐκεῖθεν, καὶ τὴν πολιορκίαν ἀφεικέναι ἀτέλεστον, οὐκ ἔκρινε δεῖν, καὶ ἀδοξίας ἑαυτῷ παραί-

iusto supplicio afficere posset, tamen veritus ne intestino bello cōmoto, plura incommoda sequerentur: missis è sua familia quibusdam Venetis iniuriarum tam sibi quàm Romanis hostiliter illatarum veniam pollicetur: cùm vltionem, aliis rebus vrgentibus, intempestiuam esse cerneret. Nihilominus ira animo, tanquam igne sub cineribus, pressa, atque in pręsentia dissimulata: tum eos vltus est, cum res patiebantur, vt suo loco exponemus. Tum autem recōciliatus exercitibus, ad oppugnationē educit legiones: & vrbe, quà res ferebat, mari circūsessa, nihil intētatū relinquit: quasi secum ipse certans, an eam vel ad deditionē cōpellere, vel per vim excindere posset. Igitur ex machinis grandia saxa crebrò torquebantur, & sagittarij summa contentione sagittas hybernis niuibus crebriores in mœnia coniiciebant. Quidam etiam in multis munitionis partibus per valles instar capreatū arrepserant. Sed id vnum proficiebatur, ne ignauus esset exercitus. Nam obsessi & ipsi fortiter se defendebant, ac in campū descendēdum, & cōminus cū Romanis pugnandū minimè censebant: sed de mœnibus vìm propulsabāt, & saxis omniq; telorū genere hostes obruebāt. Vt igitur animaduertit, ea se conari, quæ ad exitum perducere nō posset: inde recedere, & obsidionē affectā relinquere noluit: ignomi-

Sapiētia non mediocris, amicos tibi reconciliare, vt communem hostes faciliùs debellare valeas.

Vltio enim de amicis hoste imminente & exultante prorsus intempestiua.

Nulla oppugnatio aut dubia belli expeditio tentanda, nisi reconciliatis militum diffidentium animis.

Summi ducis in oppugnatione locorū officium.

Conatus multus.

Irritus autē, si cum obsessis animo & manu promptis est tibi negotium.

Obsessorum prudentia.

Quę sola perseuerātia in obsidionis continuatione domatur.

niosũ sibi fore ratus, si post multos labores, nec paucis cohortibus amissis, vnũ castellum, idq; non ita pridem Romanis obnoxium, expugnare non posset: atque in sua ditione mille prædones aleret, Corcyra relicta, quæ Siculis triremibus nauale ac receptũ præberet. obsidionem igitur, quoniã nulla spes melior affulgebat, ducendã esse statuit, & diuturnitate temporis præsidiarios ad deditionẽ cõpellendos. Nec eum fefellit hæc opinio, neq; spes frustrata est. Hostes enim, aliquot diebus pòst, per legatos petũt, spacium sibi dari, cũ armis cæterisq; rebus suis discedẽdi. Vt enim videbãt, se per Imperatorem ibi manere nõ posse, atq; inani spe subsidij Regij lactari, famis præsertim periculo paulatim instante: id consilij cæperũt, Theodori Capellani potissimũ impulsu, præsidij præfecti, viri nõ sanguinarij, sed pro grege Christi soliciti: cui pax dissensione antiquior, & Romani chari erãt, vt postea demonstrauit. Imperator igitur arrectis auribus eo nuncio audito, statim etiam rei exitum videre cupiebat: sed priusquã lætum responsum daret, asperitatem simulat, & nescio quid minatur, nisi ea facerent quæ legati pollicerentur. Vt igitur tandẽ accedebant, ac ne tum quidẽ vniuersi, sed pauci principiò, iis etiam qui remanserant, ostendebant, Imperatorẽ non superbum esse, neque quicquam grauius in dediticios

Magnus animus multa tẽporis momento exequitur & obtinet.

Propositi tenacitate hostium pertinaciam frangit.

Et ad colloquium de deditione tandẽ reluctantes cogit.

Quod sæpius fit, si præsidij præfectus pacis artes belli furoribus præfert.

Cautus Imperator obsessis (quos dimissos optat) seuerum & minacem vultũ ostendit.

Illud verò imprimis habet cõmendatum, vt fidem dedito hosti seruet: qui enim iu-

πον ὑπετόπαζεν, εἰ πολλὰ καμὼν, καὶ οὐκ ὀλίγας ἴλας ἀπολωλεκὼς στρατιώτιδας, οὐχ ἕξει φρούριον ἓν ἐξελεῖν, καὶ τοῦτο πρότερα Ῥωμαίοις ὑπόφορον. βόσκοι δὲ καὶ ἐπὶ τῆς οἰκείας, χιλίους λῃστὰς, ὁρμητήριον παρεὶς καὶ νεώσοικον ταῖς Σικελιώτισι τριήρεσι κατὰ Ῥωμαίων τὴν Κέρκυραν. ἐπεβάλλετο τοίνυν χρονοτριβεῖν (ἄλλη γὰρ οὐδεμία τις ἐλπὶς ὑπελείπετο τοῖς χρηστοτέροις αὐτὸν ὑποσαίνουσα) διὰ δὲ τῆς πολυημέρου προσεδρείας συμπεῖσαι ἄκοντας ὥστε τοὺς ἐπὶ τῆς φρουρᾶς, καταπροδοῦναί οἱ τὸ φρούριον, καὶ σφᾶς προσαναθεῖναι αὐτῷ. ὅθεν οὐδὲ τοῦ καλοῦ τῆς προσδοκίας ταύτης ἐκπέπτωκεν, οὔτε μὴν διήμαρτε τοῦ σκοποῦ. ἡμέρας γὰρ διαλιπόντες τινὰς, διαπρεσβεύονται οἱ πολέμιοι, καὶ δέονται καιρὸν αὐτοῖς ὑποχωρήσεως ἐνδοθῆναι, ὡς ὅπλων καὶ τῶν ἄλλων ἦσαν ἔχοντες. ὡς γὰρ ἑώρων βασιλέα μὲν οὐκ ἂν αὐτοὺς ἐπὶ χώρας μένειν ἀνήσοντα, τὰς δ᾽ ἐλπίδας χαζούσας εἰς κενὸν αἷς ἐβουκολοῦντο καθ᾽ ὥραν, τὴν ἀπὸ τοῦ ῥηγὸς ἐπικουρίαν προσδεχόμενοι, ἅμα δὲ καὶ τὸν λιμὸν αὐτοῖς ἠρέμα ἐπιβοσκόμενον, τὴν εἰρημένην ἐτράποντο. ἐνῆγε δὲ πρὸς τὸ τοιοῦτον μάλιστα ἔργον ὁ Καπελάνος Θεόδωρος, ὃς τῆς φρουραρχίας προΐστατο, οὐκ ὢν αἱμάτων ἀνὴρ, ἀλλὰ τῆς ἀγέλης πλέον Χριστοῦ, καὶ προτιθεὶς εἰρήνην τῆς διαστάσεως, καὶ φιλορρώμαιος, ὡς ἔδειξεν ὕστερον. βασιλεὺς τοίνυν ὦτα ἐστῶσιν ἀκούσας τὴν ἀγγελίαν, ἐζήτει θεάσασθαι καὶ πέρας αὐτίκα τὸ ἐρετὸν, πρὸ δὲ τοῦ τὰς ἀποκρίσεις ἱλαρὰς ἀποδοῦναι, ἑαυτὸν εἰδωλοποιεῖ τραχὺν, καὶ ὑπερορίοις ἀπειλαῖς ἐνέχεσθαι, εἰ μὴ δράσειεν ὅσα ἡ πρεσβεία κατεπαγγέλλεται. ὡς οὖν ὀψὲ προσερρύησαν, οὐδὲ τότε ὁμοῦ πάντες, ἀλλὰ κατὰ βραχεῖς, καὶ πεῖραν τοῖς ἐπιμένουσιν οἱ ἐξιόντες διδόντες, ὡς οὐχ ὑπερόπτης ὁ βασιλεὺς, οὐδέ τι τῶν ἀέλπτων

ἀπήλασεν, ἀλλ' εὐμενῶς αὐτοὺς προσιέμενος, μετὰ φιλοφροσύνης καὶ δεξίωσιν ἱκανὴν αὐτοῖς ἔλεγε, τὸ ποιητέον, καὶ τὸ δοκοῦν ὠφέλιμον ἐγκελεύεται. ἑαυτῷ γὰρ μὴ εἶναι πρὸς τρόπου, μηδ' ἄλλως κρίνειν βασιλικόν τε καὶ ἐλευθέριον, ἢ μένειν ἐθέλοντας ἀπελαύνειν, ἢ ἀπιέναι τοῖς βουλομένοις προσίστασθαι. πολλοὶ μὲν οὖν συμπαρέμειναν βασιλεῖ, καὶ πρὸ πάντων ὁ Καπελάνος Θεόδωρος, οἱ δὲ λοιποὶ πρὸς τὴν πατρίδα Σικελίαν ἀνήχθησαν.

6 Βασιλεὺς δὲ παρελθὼν εἴσω τῆς πόλεως, καὶ τὴν ἄκραν καταπλαγείς, ὡς ὅπλοις οὐδ' ὅλως ἁλώσιμον, καὶ φρουρὰν ἐπιστήσας ἀσφαλεστάτην ἐκ Γερμανῶν, ἄρας ἐκεῖθεν μετὰ πάσης ὡς εἶχε τῆς στρατιᾶς, εἰς τὸν Αὐλῶνα μετασκηνοῖ, ἔνθα ἱκανὰς ἡμέρας ἐναυλισάμενος, τὴν εἰς Σικελίαν κυροῖ περαίωσιν, γνωματεύων, ἤρεμον εἶναι τὸν μαχόμενον, καὶ εἰρήνης τὸν πόλεμον πρύτανιν· κἀκείνας εὐδαιμονεῖν τῶν πόλεων, ὅσαι μὴ τοῖς τείχεσι, τοῖς δ' ἔγχεσι φράγνυνται, ὡς τοὺς τῆς δι' εἰρήνην τὸν πόλεμον ἀλυσκάζοντας λεληθέναι αὐτίκρυς ἔφασκεν ἑαυτοῖς, ὅτι πλείονες ἐντεῦθεν ὡς ἐκ πολύχου γηδίου φύονται οἱ διάφοροι, τὴν ἔχουσιν ἀρχὴν περικόπτοντες, καὶ σταθερᾶς εἰρήνης οὐδαμῶς ἀπολαύοντες, ἀλλὰ δειλοί, φησιν ὁ τοῦ Δαβίδ, οἱ τῶν ἀνθρώπων εἰσὶ διαλογισμοί, καὶ ἐπισφαλεῖς αἱ τούτων ἐπίνοιαι· ἡ δὲ βουλὴ τοῦ Κυρίου, βεβαία καὶ ἀμετάπτωτος, οὐδ' ἔστιν ὅς τις τῶν ἁπάντων αὐτὴν παρακρούσεται. τότε τοίνυν τὸν Μανουὴλ στείξαντα τὴν εἰς Σικελίαν κέλευθον, καὶ πρὸς τὴν νῆσον κατάραντα, ἥτις Ἀειρρονήσιον ἐπικέκληται, τοῦ ἐγχειρήματος ἐπέσχον διακυκήσασαι τὸ πέλαγος λαίλαπες, καὶ καταποντιστικὰ τοῦτο ταράξαντα πνεύματα, βροντῶν τε μυκήματα ἐξαισίων,

cōsulere, sed eos humaniter excipere: postquā eos porrecta dextera salutatos satis diu comiter tractarat, hortatur, vt id amplectantur, quod è re sua esse putent. Sui enim moris nō esse, atq; adeò nec regale nec liberale videri, vel manere volentes repellere, vel discedere cupientibus obsistere. Multi igitur apud Imperatorē manserunt, atque in primis Theodorus Capellanus. Cæteri in patriā Siciliam redierunt.

...iurando alii imponit & damnum cieat, tādem in Dei lōgas manus incidit, & horrēdæ tragœdiæ fit magna pars.

6 Imperator verò vrbē ingressus, & castellū admiratus, vt armis prorsus inexpugnabile: firmissimo Germanorum presidio imposito, cū omni exercitu Aulonē transit. ibiq; per aliquot dies cōmoratus, nauigationē in Siciliam decernit: quòd eum demum tranquillū putabat, qui pugnaret, & bellū pacis sequestrum: *atque eas vrbes felices indicabat, quæ non mœnibus, sed ensibus munirentur. Nā qui bellum pacis amore fugiāt, eos non animaduertere, plures sibi vt puluerem è terra friabili hostes existere: qui & imperium eorum accidant, nec stabili pace ipsos frui patiantur. Caterùm, vt Salomon affirmat, irrita sunt hominum consilia, & lubricæ cogitationes. At Domini propositum firmum est, atque immutabile, neque quisquam omnium id euitare queat.* Ita etiam Manuelis institutum quum in Siciliam iter intendisset, & ad Aeronesiam insulam appulisset, procellæ ventorum mare exagitantes,

In victoria modestiā colere, maxima virtus.

Contra Manuel in bello & ensibus pacem & triumphos repositos esse putat.

At longè fallitur opinione: vnicū enim Dei propositum firmum est.

Principū verò conatus ventorū flatu & momētò dissipātur. Et rectè quidem, quum omnis humana præstātia nihil nisi tenuis aura sit.

horrendáque tonitrua & terribilia prodigiosáque fulmina toto cœlo collucentia interruperunt. Secundò traiicere aggressus, tempestatibus æquè repulsus est: & classe disiecta, multísque nauib. demersis, ægrè aliquot in dēsa caligine terram tenuerunt, atque ipse Imperator serò periculum euasit. Omissa igitur ea nauigatione, quã suis auspiciis parum succedere videbat, ex Aulone cũ omnibus copiis discedit: ac Pelagoniæ rebus ex sententia ordinatis, Seruios inuadere statuit. qui tranquillo imperij statu, amicitiam simulantes, & aliud lingua promptum, aliud animo abditum habētes: postea quam ea quę breuiter exposui, terra marique acciderant, resumpta per occasionem fiducia, armísque sumptis, finitimas sibi Romanorum prouincias malè tractarant. Igitur instructissimam partem exercitus, cum impedimentis quàm minimis, in Seruiam ducit. Cuius satrapam Imperatoria expeditio, quantumuis dissimulata, non fefellit. Is quia quod faceret non habebat, séque Romanis legionibus esse imparem cernebat: è planicie in montes, vnde salutem expectabat, se recepit: suúmque populum non secus ac pecorum greges, hostibus dissipandum & occidendum ob-

Bellator princeps ægrè arma deponit, sed spe aliqua frustratus, aliã meditatur.

Et in amicos simulatos, qui deinde nubilis temporibus turbas cient, parat expeditionem.

Vires si deficiant, loca inaccessa quærenda sunt.

καὶ ἀστραπῶν ἐκπυρρηνίσματα τερατώδη, καὶ ἀνάμματα φοβερώτατα. καὶ αὖθις δὲ ἐπιβαλομένῳ καὶ τὴν περαίωσιν ἐπισπεύδοντι, οὐχ ὑπέθηκεν ἑαυτὴν ἡ θάλασσα ταῖς ναυσὶν, ἀλλ' ἀνεπήδα καὶ ἀνεβράσσετο κάτωθεν. ὡς οὖν ἀντέστησαν αἱ ἀντίπνοιαι, διαλύσασαι τὰ σκάφη γνόφῳ βαθεῖ, μόλις μὲν τῇ χέρσῳ τινὰ τούτων προσώκειλαν, καὶ αὐτὸς δὴ βασιλεὺς ἐξέπλευσε βραδέως τὸν κίνδυνον, τὰ δὲ λοιπὰ διεσπάρη ἄλλα ἄλλοθι, καὶ πάρεργον ἐγεγόνει κλύδωνος. τοῦ τοι τὴν δι' ἑαυτοῦ πρὸς Σικελίαν περαίωσιν ὡς ἀσύμφορον παρωσάμενος, ἀπαίρει μὲν ἐκ τοῦ Αὐλῶνος ὡς ἔχων ἦν τῶν δυναμένων· εἰς δὲ τὴν Πελαγονίαν ἀφιγμένος, καὶ καταστησάμενος, ὡς ἐκείνῳ ξυνοῖσον ἐδόκει τὰ πράγματα, κατὰ Σέρβων ἔγνω μεταθέσθαι τὸ πρόθυμον. οὗτοι γὰρ, ἕως μὲν τὰ τῆς ἀρχῆς ἠρέμει τῷ αὐτοκράτορι, εὔνουν ἐπλάττοντο πρόσωπον, καὶ τὴν γλῶτταν ἔπλεκον πρὸς τὰ ἐν μυχῷ τῆς καρδίας ἀντίφθογγον. ἐπειδὴ δὲ κατά τε γῆν κατά τε θάλατταν ἐπεισύρρηκεν, ὅσα ἐπετέμετο ἡ ἀφήγησις, ἀνεθάρρησάν τε παρὰ τὸ δέον, καταχρησάμενοι τῷ καιρῷ, καὶ κατὰ Ῥωμαίων ὅπλα ἤραντο, καὶ κακῶς διέθεντο τὰς ὑπὸ Ῥωμαίους ὁμόρους αὐτοῖς χώρας. καὶ δὴ τὸ εὔοπλον ἀπολαβὼν τοῦ στρατεύματος, καὶ ἀποτάξας αὐτὸ πρὸς τὸ εὔζωνον, τὴν Σερβίαν εἴσεισι, τὸν δὲ ταύτης σατράπην οὐ διέδραμε μὲν ἡ κατ' αὐτοῦ βασίλειος ἐπέλευσις· κἂν ἠπείγετο λήσειν ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἔχων δ' ὅ,τι καὶ διαπράξαιτο, μηδὲ συνορῶν ἑαυτὸν ἀνταγωνιστὴν πρὸς τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις ἀξιαγώνιστον, ἀφίσταται μὲν τῶν πεδινῶν· εἰς δὲ τὰ ὄρη αἴρει τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅθεν προσεδόκα ἥξειν αὐτῷ τὴν βοήθειαν· τὰς δὲ τῶν οἰκείων πληθῦς, ὅσα καὶ θρεμμάτων ἀγέλας τὰ χλωρὰ δρεπομένων τῆς ὕλης, ἀφῆκε τοῖς ἐπιοῦσιν εἰς διασκόρπισιν καὶ ἀναίρεσιν

ἀναίρεσιν, ἐπιτρέψας ἑκάστῳ τὴν διὰ φυγῆς πορίσασθαι σωτηρίαν, καὶ παρὰ ποσὶ τὴν ζωὴν ὡς εἰς παράδειγμα αὐτὸν ἀποβλέπουσι. καὶ ὁ μὲν Σερβάρχης οὕτω διενοήθη καὶ διεπράξατο, καὶ ταῦτα ἦν τοῖς ὑπ' αὐτὸν ὑποθέμενος. βασιλεὺς δὲ ὡς λέων ἀλκῇ πίσυνος, βουκόλια βοῶν ἢ αἰγῶν, ἢ αἰπόλια, τὰ τῶν βαρβάρων κείρας συστήματα, καὶ πολλὰς μὲν συγκτήσεις πυρὶ παραδοὺς, οὐκ ὀλίγων δὲ σωμάτων ἐγκρατὴς γεγονὼς, ἐκεῖθεν. καὶ γράμμα μὲν εὐθὺς εὐάγγελον ἐχαράττετο, τοῖς τῆς πόλεως σημαῖνον οἰκήτορσι τὰ ἐξ ὑπογείου ταυτὶ κατορθώματα, καὶ ὁ τοῦτο κομίζων ἄγγελος ὁ Μέγας ἦν Δομέστικος. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ ὁ τῶν ἀνδραγαθημάτων ἐπιφθάνει πατὴρ, καὶ καταγαγὼν ἐπὶ τοῖς τελεσθεῖσι περιφανῆ θρίαμβον, καὶ παρὰ τοῦ δήμου, καὶ τῆς συγκλήτου πάσης εὐφημισθεὶς, καὶ τῇ τῶν κρότων ὑψηγορίᾳ διαχυθεὶς, εἰς ἁμίλλας ἵππων ἀπεῖδε, καὶ θέατρα. ἄρτι δὲ τοῦ ἔαρος ὑποφαίνοντος, τὴν Πελαγονίαν αὖθις κατέλαβε, καὶ ἐπείπερ ἡ πρὸς Σικελίαν ἄφιξις αὐτῷ ἀπηγορεύετο, χρήμασιν ἐφοδιάσας πολλοῖς ἄνδρα δραστήριον, τῶν ἐπισήμων ἕνα, καὶ εὐγενῆ, τὸν Παλαιολόγον φημὶ Μιχαὴλ, καὶ στρατιὰν αὐτῷ παραδοὺς ἱκανὴν, καὶ χεῖρα συχνὴν ἐγχειρίσας, ἐκεῖσε ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ κατὰ τὸ βασιλεῖ δοκοῦν ἐς Βενετίαν ἀφίκετο πρότερον, καὶ μισθοφορικὸν ἐκεῖθεν ἀγηοχὼς, κἀκ τῶν Ἰταλιατίδων χωρῶν στρατολογήσας ἁδρὸν κοντοφορικὸν, καὶ γενόμενος ἤδη μεγαλοδύναμος, πρὸς τὴν Λογγιβαρδίαν κατέπλευσε· καὶ συμμίξας ταῖς ἐκεῖσε δυνάμεσι τοῦ ῥηγὸς, τροπαιοφορεῖ κατ' αὐτῶν, καὶ νίκαις ἀναδεῖται λαμπραῖς, ἔχων ἐπὶ πᾶσι συγκροτοῦντα καὶ συναντιλαμβανόμενον καί τινα Κόμητα Ἀλέξανδρον, ἐκ ταὐτοῦ μὲν ἀπορρυέντα αἵματος τῷ

iecit, data cuique potestate salutis fuga, suopte exemplo, quærendæ, vitæque pedibus redimendæ. Quæ cùm Seruiorum princeps fecisset, Imperator contrà leonis instar freti viribus, armenta boum aut greges caprarum dissipantis, profligatis Barbarorum cohortibus, multísque possessionibus crematis, nec paucis mancipiis captis, inde discedit, ac literas rei bene gestæ nuncias per Magnum Domesticum in vrbem mittit. nec multò pòst ipse consecutus, actóque triumpho, & lætis acclamationibus, applausúque Senatus, populíque totius exhilaratus, ad equestria certamina & spectacula conuertit animum. Vere appetente, Pelagoniam denuò occupat. Et quia de Siciliensi expeditione ipse desperarat: Michaelem Paleologum, virum acrem, illustrem, & ab antiqua stirpe nobilem, magna pecunia, & iustis militum copiis instructum, eò ablegat. Qui ex sententia Imperatoris priùs Venetias profectus, ibíque milite conducto, & ex Italicis prouinciis magna lancceariorum manu collecta, iam magnis viribus auctus, in Longobardia appellit: ibíque Regis copias illustribus victoriis superat, strenuam operam in rebus omnibus nauante Comite quodam Alexandro regis cognato, qui ob iniurias ab

Pessimè autē sibi consulit qui subditos (i. liberos) suos hostiū gladiis relinquit mactandos.

Belli feliciter confecti gloriatio semper infelix, ac triumphus miserrimus.

Mundi summa vanitas, ex aliorum fletib. risum captans.

Sibi virum acrem, nobilé, industriū, & apparatu bellico instructum Manuel substituit.

Prosperi Michaelis successus.

Iniuriarum recordatio & vindictæ cupiditas acerrimus ad arma stimulus.

illo sibi illatas recèns ad Romanos defecerat. Ac Palæologi opes subinde augebantur: qui cùm pecuniam liberaliter distribueret, Regi permolestus erat, & maximas clades illaturus putabatur, plurimas vrbes partim deditione, partim vi capiendo: ac saxis inde translatis, & captiuis aliquot ad Imperatorem missis, in ora Ægæi maris vrbem, quæ etiā nunc Bare & Aulonia nominatur, munit.

Potētis exercitus gesta.

Hostes etsi pusilli & imbelles videātur, minimè contemnendi sunt, auxiliis enim ascitis sibi animos faciunt.

7 Ipse verò Imperator cognitis Seruię principis iniuriis maioribus quàm superiores fuerant, & conspiratione cum finitimis Pæonibus contra Romanos inita: illos vt minimè pares per contemptum aggreditur. Illi verò præter opinionem resistentes, bellum non reformidarunt, maximis Hunnorum auxiliis ascitis. Tum Ioannes Cantacuzenus Barbaros adortus pugna, non priùs excessit, quàm illatis acceptísque plagis, manuum digitos amitteret, à Seruiorum multitudine circumuentus. Ipse quoque Imperator, cum Archizupano Bachino singulari certamine congreditur, viro heroica statura & lacertoso. qui cùm faciem Imperatoris percussisset, & ferreum eius velamen è galea deiecisset: ipse vicissim manu ense traiecta debilitatus, viuus in Imperatoris potestatem venit. Posteaquam ibi quoque Romanis victoriæ serenitas affulsit, Barbaris instar nubium dissipatis, & malū pugnæ principium

Mars ab alio ad aliū transit, dubiáque est certaminum alea.

Singulare certamē Manuelis & Archizupani.

Ex victoria noui belli cōsilium.

ῥηγὶ, προκεχωρηκότα δὲ προσφάτως Ῥωμαίοις, δι' ἃς ὑπέστη παρ' αὐτοῦ συμφοράς. καὶ ὁ μὲν Παλαιολόγος ἀεί πως ἐνεπλατύνετο, καὶ ἄπειρον φιλοτίμως καὶ διαδοὺς τὰ χρήματα, ἐλύπει καιρίως τὸν ῥῆγα, καὶ εἰς ἔτι δράσων ἐκεῖνον ἐπίδοξος ἦν τὰ ἀνήκεστα, πλείστας τῶν ἐκεῖθι πόλεων τὰς μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος, τὰς δὲ καταστρέφων. ἀλλὰ καὶ λίθων μετενεχθέντων ἐκεῖθεν, καί τινων ἀναπεμφθέντων αἰχμαλώτων τῷ βασιλεῖ, πόλις κατὰ τὴν τῶν Αἰγαιοπελαγιτῶν χώραν τειχίζεται, Βάρη καὶ Αὐλωνία παρωνύμως ἐς ἔτι ὀνομαζομένη.

7 Βασιλεὺς δὲ αὐτὸς αὖθις μαθὼν κακουργεῖν τὸν Σερβίας δυναστεύοντα ἔρεσι, καὶ χείρονα δρᾶν τῶν προτέρων, ὡς καὶ σπείσασθαι κατὰ Ῥωμαίων τοῖς γείτοσι Παίοσι, διασκευεῖ κατ' αὐτῶν, ὡς μὴ ἀξιομάχων ἀφροντιστῶν. οἱ δὲ καὶ παρὰ δόξαν χεῖρας αὐτῆραν, καὶ τὸν κατ' ὀφθαλμὸν ἐθάρρησαν πόλεμον, πλεῖστον συμμαχικὸν Οὐννικὸν ἐπαγόμενοι. ὅτε καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης συμπλακεὶς τοῖς βαρβάροις, καὶ μέχρι τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν ἐγκαρτερήσας τὰς πληγὰς, τοὺς δακτύλους τῶν χειρῶν ἀπεβάλετο, πολλῶν ἐπιβρισάντων ἐκείνῳ Σέρβων. καὶ βασιλεὺς δὲ αὐτὸς κατὰ μονομαχίαν τῷ Ἀρχιζουπάνῳ Βαχίνῳ προσέμιξεν, ἡρωϊκὸν προφαίνοντι σῶμα, καὶ αὐτουργοὺς χεῖρας ἐξ ὤμων φύοντι· καὶ ὁ μὲν κατὰ τῶν προσώπων πλήττει τὸν βασιλέα, καὶ διαθλᾷ τὸ ἐκ τοῦ κράνους κατακεχυμένον τῶν ὄψεων ἐκείνου σιδήρεον παραπέτασμα· ὁ δὲ τὴν χεῖρα τούτου τῷ ξίφει διήλασε, καὶ τὸν πόλεμον ἔδειξε, καὶ ζωγρείαν ἐκ τοῦδε συνείληφεν. ὡς δὲ καὶ οὕτω τοῖς Ῥωμαίοις αἰθρία νίκης ἐπέλαμψε, τῶν βαρβάρων διαλυθέντων δίκην νεφῶν, καὶ τῶν ἐπαριστερῶν ἀρχῶν, εἰς

τέλος

τέλος ἀπηώρησεν ὁ πόλεμος δεξιώτατον· κατὰ τὴν Οὔγγρων ὁρμᾷ, μήπω τὴν τῆς μάχης κόνιν ἐκ τοῦ προσώπου ἀπομορξάμενος, ἀλλ' ἐπὶ θερμοῖς ἱδρῶσι σταζόμενος ἐπίκλημα φέρων τὴν τῶν Σέρβων ἐπικουρίαν, καὶ τὴν ἀπουσίαν ἁρπάζων τοῦ ἐπαρήξοντος. ὁ γὰρ τῶν Οὔγγρων ῥὴξ οὐκ ἦν κατὰ χώραν, τοῖς γείτνιασι Ῥῶς συμπλεκόμενος· καὶ δὴ τὸν Σάυβον διαβὰς ποταμὸν, καὶ τῷ Φραγγοχωρίῳ ἐμβαλὼν (ἔστι δὲ τόδε τμῆμα τῆς Οὐγγρίας οὐ τὸ ἐλάχιστον, ἀλλ' ἱκανῶς πολυάνθρωπον, μεταξὺ Ἴστρου καὶ Σάυβου τοῦ ποταμοῦ ἀναπεπταμένον, καθ' ὃ καὶ φρούριον ἐρυμνότατον ἐκτίσθαι, ὃ Ζεύγμινον ἐπικέκληται, ὅπερ νῦν λέγεται Σίρμιον) χειρίστως τὰ ἐκεῖ διέθετο. τότε καί τις Παίων μεγέθει μέγιστος, καὶ ἀνδρεῖον προφαίνων ψυχῆς παράσημα, τοὺς ἄλλων διάσας, ἐς αὐτὸν τὸν βασιλέα θυμῷ φέρεται· ὁ δὲ τοῦτον ὑποστὰς, ἐς τὸ μέσον τῶν ὀφθαλμῶν τὸ ξίφος διελᾷ, καὶ ἀφίστησι τῆς ζωῆς. πολλοὺς τοίνυν ζωγρίας λαβὼν, καὶ πραγμάτων οὐκ ὀλίγων γενόμενος ἐγκρατὴς πρὸς τὴν βασιλίδα πόλιν ἐπάνεισιν. ἐς δ' ὅσον πλεῖστον ἀπομηκύνας τὸν θρίαμβον, λαμπρότατα ὡς ἐκεῖνῳ διὰ τῶν τῆς πόλεως ἀμφόδων ἐπόμπευσεν. ὑπεξῆραν δὲ τὴν τηνικαῦτα κομψότητα τῆς πομπῆς τῶν Οὔγγρων οἱ νεαλεῖς, καὶ τῶν Σέρβων οἱ δορυάλωτοι, στολὰς ἐνημμένοι λαμπρὰς, καὶ ὑπὲρ τύχην ὁρωμένας αἰχμάλωτον, βασιλέως αὐτὰς παρεσχομένου, ὡς ἂν εἴη καὶ ἐντεῦθεν ἡ νίκη περίδοξος, καὶ τοῖς πολίταις αὐτοῖς διὰ θαύματος, καὶ ὅσοι μὴ ἐνδαποὶ, ὡς ἀνδρῶν κεχειρωμένων κατὰ τὸν πόλεμον τῶν ἐν γένεσιν ἐπισήμων, καὶ ἀξίων τοῦ περιβλέπεσθαι. θαυμαστὴν δ' ἐποίει τὴν τότε πομπαίαν πανήγυριν, καὶ τὸ μὴ παριέναι ἀθρόους τοὺς αἰχμαλώτους, ἀλλὰ κατὰ συμμορίας, καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἀφεστῶτας ἀλλήλων, ὡς κλέπτεσθαι τὴν ὄψιν ἐντεῦθεν τῶν θεωμένων, καὶ ὑπὲρ τοὺς ὄντας τοὺς πα-

finis auſpicatiſſimus eſt ſecutus: Hungaris miſſa Seruiis auxilia cauſatus, ſuperioris prælij puluere nondũ deterſo, ſed calido adhuc ſudore manans, captata defenſoris abſentia, bellũ infert. Hungarorum enim Rex peregrè aberat, cum finitimis Roſſis depugnãs. Itaq; Sauuo fluuio ſuperato, factaq; in Francochorium impreſſione (ea nõ minima Hungariæ pars eſt, ſed habitatorib. frequẽs, inter Iſtrum & Sauum fluuios patens, in qua caſtellũ munitiſſimum Zeugminum, quod nunc Sirmium vocant, ſitum eſt) prouinciã illam peſſimè tractat. Tum Pæon quidam ingẽti corpore, & animũ fortiſſimum præ ſe ferẽs, relictis cęteris, in ipſum Imperatorẽ impetu fertur. Is verò gladio inter vtrumq; oculũ traiecto, Barbarum occidit: multiſq; captis, & opibus nõ paucis potitus, in vrbẽ Imperatricẽ regreditur: ac triũpho quã maximè extento, ſplendidiſſimã pompã per vrbi circuitus duxit. cuius elegantiam Hungarorũ & Seruiorũ captiui illuſtrarunt, veſtibus ſplendidioribus, quã pro ſua cõditione, ab ipſo exornati: vt ea quoq; re victoria glorioſior, & ciuib. atq; exteris admirabilior eſſet: quippe captis viris eo bello nobilibus, & ſpectatu dignis. Illud etiã pompæ eius admirationẽ auxit, quòd captiui nõ omnes vnã ibãt, ſed in claſſes diſtributi, atq; interuallis diſtincti, vt ſpectantium oculi decepti, maiorẽ eſſe numerũ

Manuelis Hungarica expeditio, rege abſente.

Et bellicæ impreſſiones ac prouinciæ vaſtatio.

Felix Manuelis fortitudo, Numinis benignitate.

Manuelis triumphus deſſcriptus.

Glorioſa victoria.

Pompa mirabilior effecta.

Calamanus male cũ Scythis pugnat, & vulneratus vitâ abit.

arbitrarētur. Interea Scythis Istrũ transgressis, & Romanorum castella ripensia populantibus, Calamanus quidã cõtra eos missus, quũ bellũ imprudenter administraret, acie victus, multísq; viris fortibus amissis, ipse quoq; ex vulneribus decessit. Scythæ verò de more suo obuia quæque prædati, & spoliis in equos impositis, domũ redierunt. Facilè autẽ Istrũ traiiciunt, nec difficulter prædatũ exeunt, citráq; laborẽ & molestiam domum reuertuntur.

Scytharũ arma, pugnãdi & prædandi mos.

Arma eis sunt, pharetra sagittis plena de humeris suspẽsa, & arcus. Sũt & qui hastilia vibrent, & in pugna circumagãt. Idẽ verò equus Scythã & in bellũ fert, & secta vena alit, &, vt aiunt (si fœminini sexus est) belluinã eius libidinẽ explet.

Qua ratione Istrum traiiciant.

Flumen trãseunt corio subere expleto, itáq; cõpacto, vt nec minima guttula penetret. Quo Scytha cõscenso, equináque cauda prehensa, & sella ceterísque belli instrumẽtis impositis: equo pro velo, corio pro naue vtens, facilè traiicit, Istríq; vastũ pelagus tranat.

Palæologi felicitas euanida.

Interea Palæologus, cui ingeniũ inquietũ & inutiles pecuniæ profusiones crimini dabãtur: vbi primũ Calabriã attigit, Imperio abire iubetur, successore misso Alexio Comneno, Bryennij Cæsaris filio, consobrino Manuelis, Magni Ducis honore nuper aucto.

Alexius, Bryennius, & Ioannes Ducas à Siculis capiuntur.

Vnà cum eo etiam Ducas Ioannes mittitur, vir

ειόντας φαντάζεσθαι. ἐν τούτῳ δὲ καὶ τῶν Σκυθῶν τὸν Ἴστρον διαπεραιωσαμένων, καὶ τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ληϊζομένων Ῥωμαϊκὰ φρούρια, στέλλεται κατ' αὐτῶν Καλαμάνος τις· ἀλλ' οὗτος μὴ δεξιῶς διαστρατηγήσας τὸν κατὰ Σκυθῶν πόλεμον, ἡττήθη τε ὑπ' αὐτῶν κατὰ κράτος ὡς αἱ τάξεις ἐρρώγεσαν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἀπεβάλετο, καὶ αὐτὸς δὲ καιρίας ἐς τὸ σῶμα δεξάμενος, τὸ ζῆν μετήλλαξεν. οἱ δὲ Σκύθαι κατὰ τὸν αὐτοῖς εἰωθότα τρόπον, λείαν τὰ ἐν ποσὶ θέμενοι, καὶ ἀναθέμενοι τοῖς ἵπποις τὰ λάφυρα, νόστου ἐμνήσαντο. ῥάων δὲ αὐτοῖς ἡ τοῦ Ἴστρου περαίωσις, εὐχερεστέρα δὲ καὶ ἡ κατὰ προνομὴν ἐπέλευσις, οὐ κοπηρά τε καὶ ἐργώδης ἡ ἀναχώρησις. ὁπλισμὸς γὰρ αὐτοῖς, γωρυτὸς ἐπὶ τῆς ἰξύος ἐξηρτημένος πλάγιος, καὶ καμπύλα τόξα καὶ ἄτρακτοι. εἰσὶ δ' οἳ καὶ δοράτια κραδαίνουσι, περιελίσσουσί τε κατὰ τὸν πόλεμον. ὁ δ' αὐτὸς ἵππος καὶ τὸν Σκύθην ὀχεῖ, διὰ πολέμου φέρων τοῦ πολυαίμονος· καὶ τροφὴν χορηγεῖ χαζομένης φλεβὸς, ὡς δὲ φασὶ καὶ ὀχευόμενος (εἰ ἔστιν ὁ ἵππος θηλυκὸς) τὴν ἄλογον ἀφροδίτην τοῦ βαρβάρου ἀποκενοῖ. σχεδιάζει δὲ τοῖς Σκύθαις τοῦ ποταμοῦ τὴν διάβασιν κάρφης πλήρης διφθέρα λίαν ἐς τὸ ἀκριβὲς σύρραπτος, ὡς μηδὲ βραχὺ λιβάδιον ἐπεισρέειν ἔσωθεν. οὐκοῦν ταύτην περιβὰς ὁ Σκύθης, ἱππείας ἐξημμένην οὐρᾶς, καὶ τὴν ἀστράβην ἐπαναθεὶς, καὶ ὅσα τοῦ πολέμου ὄργανα, ῥᾷον διαπλωΐζεται, εἶτα σκάφος λαῖφος τῷ ἵππῳ χρώμενος, καὶ τὸ τοῦ Ἴστρου διανηχόμενος πέλαγος. καὶ ὧδε μὲν εἶχε ταυτί. ὁ δέ γε Παλαιολόγος, τὴν φιλοπράγμονα αἰτίαν ἀπειληφὼς, καὶ τὸν δαπανηρὸν Ῥωμαίοις ἀξιωτελῶς, ἐξότου Καλαβρίας ἐπέβη τῆς στρατηγίας παραλύεται. στέλλεται δ' ἀντ' αὐτοῦ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὁ τοῦ Βρυεννίου Καίσαρος υἱὸς, ἐξάδελφος ὢν τῷ βασιλεῖ πρὸς μητρὸς, καὶ τὴν τοῦ Μεγάλου Δουκὸς τιμὴν προσφάτως περιζωσάμενος. συνεκπέμπεται δὲ οἱ καὶ ὁ Δούκας

Ἰωάννης, ἀνὴρ ἑρμαϊκὸς ὁμοῦ καὶ ἀρεϊκός, οἷα παιδευμάτων ἐλευθερίων οὐκ ἄκρῳ λιχανῷ γευσάμενος, καὶ γένους εὖ ἔχων, καὶ μεθόδων ἴδρις στρατηγικῶν. οὗτοι οὖν ἐς Σικελίαν τὸν πλοῦν θέμενοι, συνέμιξαν ταῖς δυνάμεσι τοῦ ῥηγός, καὶ μεγάλαις ναυμαχίαις πολλάκις αὐτὸν κατεπάλαισαν, ὡς τάς τε νῆας τούτου διαρρυῆναι, ἐγγὺς δὲ πολιορκίας καὶ αὐτὸ γενέσθαι τὸ Βρεντήσιον. ἀλλ' οὔπω ἡ τύχη τοῖς λαμπροῖς τοῖς δὲ καθαροῖς ἐπεμειδίασεν ἀγωνίσμασιν, οὔτε μὴν ὁ βασιλεὺς ὡς ἔδει ταῖς καλλίσταις ἐνεόρτασεν ἀγγελίαις· καὶ ὁ ῥὴξ μείζονα ἀθροίσας δύναμιν, καὶ ξενικὸν ἐπαμησάμενος οὐ βραχύ, τὴν ἧτταν ἐπῆλθεν ἀναμαχούμενος, καὶ συμβαλὼν περιγίνεται τῶν ἀνδρῶν, καὶ συλλαβὼν δεσμώτας, εἴργνυσιν ἀμφοτέρους, ἐν ἀκαρεῖ καιροῦ ἀναστρέψας, ὅσα πόνῳ καὶ δαπάναις μεγίσταις ὑπὸ Ῥωμαίων εὐημερήθησαν. τούτοις οὖν ὁ Μανουὴλ ἀκούσμασι καὶ ἀγγέλμασι τὴν πρόξιτα θυμηδίαν ἀποκλυσάμενος, ὅσα τε ἀψινθιώδεσι κεράσμασιν ἐμπικρανθεὶς τὴν ψυχήν, ὡς εἰκὸς μὲν οὐκ ἤνεγκε τὸ γεγονὸς φορητῶς, ἀλλ' ἱκανῶς ἐπαθήνατο· οὐκ ὢν δὲ ψοφοδεής, μηδ' ἀναπίπτων ἐν τοῖς δεινοῖς συναντήμασιν, οὔτε μὴν πρὸ ὥρας τῶν πραγμάτων παρ' ὃ δεῖ κουφιζόμενος, οὐδ' αὖ πάλιν ἀγεννῶς ταῖς τούτων καταιγίσιν ὑποκλινόμενος, ὡς πρὸς τὴν τότε τύχην ἀγνωμονοῦσαν ἀντιπαρατάττων διημιλλᾶτο. ἔνθεν τοι καὶ ἑτέραν ἐξαρτύσας ναυτικὴν δύναμιν, ἐφίστησιν ἡγεμόνα ταύτης Κωνσταντῖνον τὸν Ἄγγελον, ὃς ἐκ μὲν Φιλαδελφίας ὥρμητο, καὶ γένους ἦν οὐκ εὐπαρύφου πάνυ καὶ εὐγενοῦς. εὖ δ' ἔχων τῆς σωματικῆς φυῆς, κἀπὶ τοῦ προσώπου λειμῶνα κάλλους κηπεύων, τὴν Θεοδώραν πρὸς γάμον ἠγάγετο, ἣν Ἀλέξιος ὁ βασιλεὺς ὁ προπάτωρ τοῦ Μανουὴλ ἐγείνατο, τὸ κάλλος εὐτυχήσας προμνήστειραν.

& Martialis & Mercurialis: qui liberales disciplinas nõ primoribus labris attigerat, nobili ortus genere, & disciplinæ militaris non ignarus. Hi igitur in Siciliam cũ venissẽt, copias Regis adorti, classem eius sæpe deuicerunt, adeò vt naues dilaberentur, & ipsũ penè Brũdusiũ obsideretur. Sed Fortuna illustribus certaminibus non planè fauit: neque Imperator, pulcherrimorũ nunciorum eum, quẽ oportebat, fructum cepit. Nam Rex maioribus copijs coactis, cõductóque peregrino milite, detrimenta accepta resarcire studuit: eósque adortus vincit, capit, in vincula conijcit: paulo momento euersis ijs omnibus, quæ Romani maximis laboribus & impensis consecuti fuerant. Manuel verò ijs rumoribus & nuncijs excussa pristina læticia, & in mœrorem conuersa: etsi casũ illum non sanè leuiter ac moderatè tulit, sed luctui non parum indulsit: tamẽ vt homo constans, qui nec aduersæ fortunæ cederet, nec rebus prosperis lætitia efferretur: quasi cũ illa calamitate pugnare institit, aliáque classe comparata, ducem designat Constantinũ Angelũ Philadelphiensẽ. qui cùm genere non admodum nobili esset ortus, sed procera statura, & insigni forma præditus: Theodoram Alexij, aui Manuelis, filiam, pulchritudine pronuba vxorem duxerat.

Rerum vicissitudines variæ, non fortunæ sed diuinæ prouidẽtiæ nutu.

Exiguo momento euertuntur quæ maximis laboribus & impensis parata sunt.

Constãtinus Angelus à Siculis capitur At non procera statura nec insignis forma in bello valent, nisi prudentiã & fortitudinem, atque à Deo felicẽ successũ coniunxeris.

Quia verò potentibus ferè omnibus tum nostræ tum superioris ætatis placitum est, stellarum progreßiones & retroceßiones, certosq; positus, configurationes, acceßus, receßus, cæteráq; (quæ nugatores isti in diuinæ prouidẽtiæ fraudẽ affirmant, ac dißimulanter fatalem omnium rerum neceßitatem statuunt) ad felicitatem humanósq; casus multum valere: Manuel idoneũ exeũdi tempus inquirit, idque Constantino denuntiat. Sed quid fit? nondum ad occasum vrgebat sol: Manuelis iussu homo reuocatur, ob incommodum exitum, minus fausto siderum positu, nec subtiliter & accuratè perquisito. Rursus igitur thema constituitur, regulæ consuluntur. post longam astrorum indagationem & contemplationem, Angelus exit cum beneficorum siderum comitatu. Sed illa horæ obseruatio tantum Romanis profuit, priorumq; ducũ errata ita correxit, & accepta detrimenta resarsit, vt Constantinus statim hostiũ manibus caperetur. Nam cũ incircumspectè nauigaret, à Siculis triremibus, quæ mare tuebantur, comprehẽsus, ad Regem perducitur: qui ea pulcherrima præda delectatus, suis collaudatis, eũ quoq; vinctũ in custodiam dedit.

Astrologorum insectatio.

Manuelis, à vanis artificibus demẽtati intẽperies.

Præmiũ eorum qui, vera pietate relicta ad illicitas artes cõfugiũt, irrequietus animus.

Et infelix in rerum administratione successus.

ἐπεὶ δ' ἅπασι σχεδὸν δοκεῖ τοῖς πάλαι καὶ σήμερον μέγα δυναμένοις, ὡς πρὸς τὰς τύχας συναίρονται, καὶ τὰ κατὰ τὸν ἀνθρώπινον βίοτον συναντήματα, οἱ τῶν ἀστέρων ἀναποδισμοὶ καὶ προποδισμοὶ, καὶ αἱ θέσεις αὗται, καὶ τὰ τοιάδε τῶν πλανητῶν σχήματα, οἱ πλησιασμοί τε καὶ ἀποστάσεις, καὶ τὰ λοιπὰ, ὅσα οἱ ἀστρολέσχαι φασὶν, τῆς θείας προνοίας καταψευδόμενοι, καὶ λεληθότως τὸ εἱμαρτὸ, καὶ τὰ δεδογμένα τῇ ἀνάγκῃ, ἀναλλοίωτά τε καὶ ἀνεπίκλωστα παρεισάγοντες· ὡραίαν τῷ ἀγγέλῳ τὴν ἔξοδον ἀπακριβοῖ, καὶ εἶχε μὲν τῷ ἀγγέλῳ τὰ ἐξιτήρια συνταξάμενος. ἀλλὰ τί; οὔπω εἰς ὀψίαν ἐνειστήκει ὁ ἥλιος, καὶ παλίμπους ἐπιτάσσοντος βασιλέως ὁ Κωνσταντῖνος γίγνεται. τὸ δ' αἴτιον ἡ τῆς ἐξόδου ἀκαιρεία, καὶ τὸ τῆς ὁδοῦ τὸν ἄγγελον ἅψασθαι, οὐχ ὡς ἀγαθοὶ σχηματισμοὶ τῶν ἀστέρων ἐκέλευον, ἢ γοῦν ἡ ἀκρίβεια παρεῖχε τῶν τῆς ἀστρονομουμένης σφαίρας κανόνων, ἀλλ' ὡς οἱ φλήναφοι ἐνεδίδοσαν, κακῶς φάσκοντες, καὶ παχέως τοῖς λεπτοῖς ἐπιβάλλοντες, κἀντεῦθεν περὶ τὴν τῆς ὡριαίας ὥρας σφαλλόμενοι εὕρεσιν. πάλιν τοίνυν θεμάτιον διετίθετο, καὶ κανόνες ἀπηκριβοῦντο. καὶ οὕτω μετὰ πολλὴν τῶν ἄστρων ἔρευναν καὶ σκέψιν καὶ περισκόπησιν, ὁ ἄγγελος ἔξεισι, ταῖς τῶν ἀγαθοποιῶν ἀστέρων συνεξωρμηκὼς κινήσεσι. ἐς τοσοῦτον δ' ἄρα τὰ τῶν Ῥωμαίων ὤνησε πράγματα ἡ τῆς ὥρας ἀσφάλεια, ἢ τὰ τῶν πρώην ἀρχηγῶν ἀνώρθωσε πταίσματα, καὶ εἴ τι ἀντίξουν συμβέβηκε, μετεσκεύασε, ὡς ἐκ τοῦ παραυτίκα χερσὶν ἁλῶναι τῶν πολεμίων τὸν Κωνσταντῖνον. ἀπερισκέπτως γὰρ εἰς Σικελίαν ὁ Κωνσταντῖνος τὸν πλοῦν ποιούμενος, συνελήφθη ταῖς θαλασσοφυλακούσαις Σικελικαῖς τριήρεσι, καὶ ἤχθη παρὰ τὸν ῥῆγα αἰχμάλωτος. ὁ δὲ τὴν ἄγραν ἐπαινέσας τοὺς συλλαβόντας, καὶ ὡς κάλλιστον εἰπὼν τὸ θήραμα, εἶχε καὶ τοῦτον δεσμώτην ἔμφρουρον.

8 Βασιλεὺς δὲ καὶ μετὰ δευτέραν ταύτην πληγὴν διηρεύνατο τὰ τῆς ἁμίλλης ἀνάλογα. ὁρῶν δὲ τὸν διὰ πολέμων αὖθις τρόπον δύσεργόν τε καὶ ἀξύμφορον, καὶ τὸ τῶν ἀναλωμάτων ἀθρόον καὶ ἐπάλληλον ὑπειδόμενος, οἷά τινα νόσον γάγγραιναν τὰ τῶν θησαυρῶν κατὰ βραχὺ ταμιεῖα νεμόμενον (ἐγγὺς γάρ που κεντηναρίων τριακοσίων χρυσίου ἀνάλωκε χρήματα) δέον εἶναι διενοήθη σπείσασθαι τῷ ῥηγί. οὐκ ἀηδῶς τοίνυν, ἀλλ' ἀσμένως δεξάμενος τὴν τοῦτο ἐπισκήψασαν πρεσβείαν τοῦ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης προέδρου, καὶ ὡς ἄγγελον εὐξύμβουλον ἀσπασάμενος· στέλλει κατὰ τὴν Ἀγκῶνα τὸν πρωτοστράτορα Ἀλέξιον, ὃς ἦν πρεσβύτερος τῶν υἱέων τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου, πρὸς ἀμφότερα μερίσας τὸ σκέμμα τε καὶ τὸ βούλευμα, δηλαδὴ καὶ πρὸς ἑτοιμασίαν ὅπλων καὶ ξενικοῦ στρατεύματος συλλογὴν ἀπὸ τῶν ἑσπερίων μερῶν, εἰ τούτου δεήσει, καὶ πρὸς τὴν τοῦ ῥηγὸς φιλίαν, εἰ προχωροῦσαν ὁρῴη τὴν ξύμβασιν. ἐνθένδε τοι καὶ ὁ Ἀλέξιος ἐκεῖσε γενόμενος, δραστήριος ἄνθρωπος ὤν, καὶ πᾶσαν ἐξησκηκὼς αὐτουργίαν πολεμικήν, νοῦ τε τὴν γλῶτταν ἔχων ἀντάμιλλον, καὶ χεῖρας ἀντερίζουσας ταῖς ἀρχικαῖς μεθοδεύσεσι, καὶ τὸ εἶδος αὐχῶν σεμνόν· στρατολογεῖν εὐθὺς ἐπεβάλετο, κατασεῖσαι τὴν γνώμην τῇ ἀκοῇ βουλόμενος τοῦ ῥηγός· καὶ συχνὴν ξυνέλεξεν ἵππον, ὡς ἐς Καλαβρίαν μέλλων παρεμβαλεῖν. ἐν δὲ τῷ μέρει καὶ τοῦ τῶν σπονδῶν ἐπεμελεῖτο καθήκοντος, καὶ ὡς ἀλλήλοις λήξουσι πολεμοῦντες ὅ τε βασιλεὺς καὶ ὁ ῥήξ, γράμματά τε πέμπων ἐς Μαΐον καὶ δεχόμενος, ὃς ἐναυάρχει τότε τοῦ στόλου τῶν Σικελῶν. πρεσβείαν οὖν ἐκ Σικελίας ἐπισπασάμενος, ἀναπέμπει ταύτην τῷ βασιλεῖ, καὶ δεῖται προχωρεῖν

8 Imperator verò hac quoque plaga accepta, cùm quid facto esset opus deliberans, à bello difficili atque inutili magnitudine perpetuorum sumptuum deterreretur, fiscum instar cancri paulatim depascentium (nam ad CCC auri centenarios impenderat) pacē cum Rege faciendam esse statuit. Itaque legatos veteris Romæ pōtificis, ea de causa missos, haud inuitus ac potiùs cupidè suscepit: & vt nuncios rectissimè consulentes amplexus, Protostratorem Alexium, (is erat Magni Domestici filius natu maximus) Anconam misit, bifariam suū cōsilium partitus, videlicet ad arma & militem conductitium in Occidente parandum, si res posceret: & ad amicitiam Regis, si pacificatio successisset, conciliandam. Alexius eò profectus, homo acer, & in re bellica exercitatissimus & lingua mentis æmulatrice prędıtus & dignitate formæ conspicuus, in exequēdis Imperatoris consiliis haud segnis: statim scribere milites instituit, vt ea fama Regis animum percelleret. ac magnum equitatū coegit, quasi in Calabriā impressionem facturus. Interim tamen ea quoque curauit, quæ ad belli compositionem & pacem inter Imperatorem & Regem constituendam pertinebant, vltrò citróque ad Maiū classis Regiæ præfectū mittendis recipiendísque literis. Legatos igitur ex Sicilia ad se missos ad Imperatorem ire iubet,

Manuel cū Roberto Siculo pontificis Rom. hortatu pacem facit.

Pedem alterum in aula, alterū in ecclesia habere qui cupit, & politicum & ecclesiasticū statum labefactat.

Manuelis animus in multas cogitationes semper diuisus.

Alexij stratagema.

Et ingenium in vtrunque paratum.

Legatio de pace, in qua nihil sinceri sed omnia fucata, vt ferè fit.

petítque vt eorum orationem audiat (eos enim, quantum intellexerit, nihil iniquum aut immodicũ postulare) & si pacificatio successerit, id sibi priusquam vulgò innotescat, vt indicet: ne per imprudentiam aliquid perperam agat, qui apud viros sit, quos ipse ex prouincijs Regi Alemannorũ socijs spe bona quasi furto quodã ad se attraxerit: quorumque animos, olim Romanis infestissimos, contra Siciliæ regem, vt potuerit, concitarit. Vt autẽ quidam ab Imperatore ad Alexium venit, qui pacificatiõis nuncium afferebat, clam ciuibus pecunia per fidissimos aliò translata, capsas inanes obsignatas procerum fidei mãdat: iubétque caueri, ne quid inde auferatur, néue quæratur quid in ijs sit: aut signa, ante suũ ab Imperatore reditum aperiantur. Alexio ad hunc modum Ancona digresso, & inter Imperatorẽ ac Regem pace ac fœdere constituto (quanquã, si vera dicenda sunt, non vera illa concordia fuit, sed tẽporis causa dũtaxat simulata) fructũ illius qualiscunq; pacificationis tulerunt captiui, gratis soluti, non tantũ nobiles, & regia stirpe orti, sed etiam gregarij milites: Corinthijs tantùm & Thebanis ignobilioribus exceptis, & ijs qui subtilem telam texebant, formosisque & locupletibus mulieribus eiusdẽ artificij peritis. Ac hodie quoque Thebanos & Co-

Alexij ad Manuelis mores cõpositi calliditas.

Furtum politicum.

Pacificatio inter Regem & Imperatorem, & Alexij dolus.

Principes alij alijs illudunt.

Pacificationis articuli.

Horum restrictio.

οἷς λέγειν οἱ πρέσβεις ἔχουσιν ἀκούεται δὲ, ὡς πυνθάνεται, οὐχ ὑπόσεια οὐδ' ὑπόσκια, καὶ αὐτῷ παραστήσειν, εἰ προβαίνουσι καὶ περαιοῦνται τὰ τῆς καταλλαγῆς, πρὸ τοῦ εἰς ὦτα διαβῆναι πολλῶν, ἵνα μὴ ἀκηδὲς αὐτῷ τι λάθοι διαπραξάμενος, ὄντι παρ' ἀνδράσιν, οὓς αὐτὸς ἐκ τῶν φίλων χωρῶν τῷ ῥηγὶ τῶν Ἀλαμανῶν χρησταῖς ἐλπίσιν ἠνδραποδίσατο, καὶ ὧν τὴν γνώμην κατὰ Ῥωμαίων πλεῖστα πάλαι φλεγμαίνουσαν, κατὰ τοῦ Σικελίας ῥηγὸς, ὡς εἶχε, μετέθετο. ὡς οὖν ἐπέστη τις ἐκ βασιλέως, τὴν ἀγγελίαν Ἀλεξίῳ τῶν σπονδῶν διαφέρων, λάθρα τὰ ἐκεῖ τὰ χρήματα μετατίθησι, καὶ συνεκπέμπει τοῖς πιστοτάτοις ἑαυτοῦ ἀνδράσι· τὰ δὲ κιβώτια καταλείπει τούτων κενὰ, σφραγῖδάς τε τούτοις ἐπιβαλὼν, τοῖς κατὰ χώραν μέγα δυναμένοις παρέθετο, ἐπισκήψας ἀσυλίαν ἐπὶ τούτοις ἅπασαν εἶναι, καὶ μηδένα μεταλλᾶν τὰ ἔνδον, μήτε μὴν ἄλλως διαλῦσαι τὰ σημεῖα, εἰ μήγε αὐτὸς ἐς βασιλέα ἱκόμενος, ἐκεῖθεν ἐπανελεύσεται. καὶ Ἀλέξιος μὲν οὕτως ἐκ τοῦ Ἀγκῶνος ἀπενόστησε. βασιλέως δὲ καὶ ῥηγὸς εἰρηνικὰ φρονησάντων, καὶ βλεψάντων πρὸς τὰς σπονδὰς, εἴτ' ἀληθὲς εἰπεῖν, οὐ καθαρῶς ὁμονοησάντων, λυκοφιλίαν δὲ σχηματισαμένων, ὤναντο τῆς τούτων ὁποιασοῦν ἑνώσεως οἱ αἰχμάλωτοι λυθέντες ἀνάποινοι, οὐ μόνον οἱ λαμπροὶ τὸ γένος καὶ βασιλείῳ τιμῶντες αἵματι, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς στρατιωτικοῖς καταλόγοις ἐνετάττοντο, πλὴν τῶν ἐκ Κορίνθου καὶ Θήβηθεν ὁρμωμένων, καὶ τούτων ὅσοι τὸ γένος ἀφανεῖς, καὶ οἱ τὰς διηζίους ὀθόνας ὑφαίνειν ἔλαχον, καὶ τῶν γυναικῶν αἱ καλαὶ καὶ βαθύζωνοι, καὶ τὴν αὐτὴν ἀνδράσι τέχνην ἐκμελετήσασαι. καὶ νῦν ἔξεστιν ἰδεῖν τοὺς ἐν Σικελίᾳ κατάροντας, Θηβαίων παῖδας καὶ Κορινθίων

ἱστ

ἱστῷ προσανέχοντας τῇ ἐξαμίτων καὶ χρυσοπάστων στολῶν ὡς Ἐρέτριεῖς πάλαι παρὰ Πέρσαις δουλεύοντας, ὅτι πολέμων ἦρξαν Δαρείῳ στρατείαν καθ' Ἑλλάδος ἐλάσαντι, ἀλλ' οὔπω μακρὸς διαλελοίπει καιρὸς, καὶ αὖθις ἑκάτεροι ὡς ἀχανεῖς ἀμπώτιδες καὶ σύρτεις, αἳ κῦμα ὀρθὸν ἐπαιγίζουσιν, ἐς τὰς μάχας ἐπανῄεσαν καὶ ὠρθυώοντο· καὶ βασιλεὺς μὲν ἀνέσεισε τῷ ῥηγὶ τοὺς μέγα δυναμένους ἀστυγείτονας ἐκείνῳ δυνάστας, χρημάτων ἐπάρας αὐτοὺς ὑποσχέσεσιν. ὁ ῥὴξ δὲ τῷ κόμητι τοῦ στόλου Μαΐῳ διακελεύεται, νῆας τεσσαράκοντα ταχυναυτέσας πάσας καθελκύσαι τῶν νεωρίων, καὶ φραξάμενον καινότερον, τὴν Κωνσταντίνου καταλαβεῖν, καὶ αὐτὸν μὲν ἐπ' ἀκροάσει τῶν ἀστυπόλων ἀναγορεῦσαι Σικελίας καὶ Ἀκυλίας, Καπύης τε καὶ Καλαβρίας, καὶ τῶν μεταξὺ τούτων χωρῶν καὶ νήσων ὅλων κύριόν τε καὶ βασιλέα, βασιλέα δὲ ἐκφαυλίσαι Ῥωμαίων, καὶ κακῶς εἰπόντα ἐπανελθεῖν. ἀμέλει δὲ καὶ τὰ ἐντεταλμένα πληρῶν Μάϊος, Μαλέαν ἐπικάμψας, ἐπὶ τὸν Αἰγαῖον κόλπον παραλλάξας, καὶ παραμειψὼς Ἑλλήσποντον, τῇ βασιλίδι πόλει προσώκειλε. καὶ πρῶτα μὲν τὸν ἐσέχοντα πορθμὸν διαπλεύσας, καὶ τοῖς ἐν Βλαχέρναις βασιλείοις κατακολπίσας, βέλη κατ' αὐτῶν ἀφῆκεν, ἀργυρέους ἔχοντα τοὺς ἀτράκτους ἀληλιμμένους ἐς βάθος χρυσῷ. ἐν δὲ τῷ ἐκεῖθεν τὸν αὐτὸν ἐπαναμετρεῖν πλοῦν ἀπέναντι τοῦ μεγάλου παλατίου τὰς κώπας χάσας, τὸν οἰκεῖον ῥῆγα ταῖς εὐφημίαις διεξανοῖ, συνεπηχοῦντος τοῦ ναυτικοῦ πληρώματος, καὶ θορυβώδη τελοῦντος τὴν ἀνακήρυξιν. καὶ ὁ μὲν οὕτω τὸν πλοῦν ἐπιταχύνας τοῦ πάλαι ἀδομένης Ἀργοῦς πτηνότερον, Σηστοῦ καὶ Ἀβύδου, ὡς ἄλλων συμπληγάδων, ἐξέθορε. πολὺς δὲ ἀνὰ τὴν πό-

rinthios in Sicilia texendis preciosis auratísq; incũbere videas, quẽadmodum Eretrienses olim apud Persas, quòd principes Dario regi Græciæ bellum infereñti restitissẽt. Cæterùm non multum temporis intercessit, cũ ambo rursus magno impetu bellum repetiuerunt. Nam Imperator regulos finitimos potentiores, pollicitatione pecuniæ impulsos, cum Rege committit. Rex verò Maium comitem, classis præfectum, XL naues celeres in mare deducere: iísque noua ratione constratis, Constãtinopolim appellere: atque audiente vrbana multitudine, se proclamare Siciliæ, Aquileiæ, Capuæ, Calabriæ, atque earum regionum insularúmque quæ interiacent, dominum & regem: Romanorum verò Imperatorem contemnere: eíque vbi maledixerit, reuerti iussit. Maius igitur Malea declinata, Aegæóque sinu præterito, per Hellespontũ ad vrbem Imperatricem, vti iussus erat, contendit: fretúmque emensus, ad regiam Blacherniam appulit: sagittísque, quarum cuspides argẽteæ erãt, auratæq;, in eam coniectis, in reditu, è regionè magni palatij remis inhibitis, Regem suum laudibus euehit, naualibus socijs magna voce magnóque cum tumultu acclamantibus. Ita nauigatione summa celeritate confecta, per Sesti & Abydi angustias euasit. In

Inimicitiæ inter Imperatorẽ & Regem recrudescunt.

Nec enim huiusmodi hominũ amicitiæ firmiter & sincerè coalescunt.

Rogerij Manuelẽ ad bellũ per Maiũ comitẽ prouocantis, factum.

Vnde varia vtrinque iudicia.

vrbe autem, quippe Imperatore absente, magnus tumultus est excitatus: eáque re Siciliæ rex non parũ gloriatus, magnũ se triumphum esse adeptum putauit. Manuel verò id factum ludum & iocũ interpretatus, quòd Rex tales honores cõsectaretur, ac potiùs latrocinio quodã venaretur: eum gloriari inaniter, & nullius momenti successum iactare passus est.

Manuelis versatile & omnium horarum ingenium.

λιν ἐπεκύμαινε τάραχος, βασιλέως μὴ παρόντος ἐντὸς. καὶ ἦν δὲ τοῦτο καύχημα τῷ Σικελίας ῥηγὶ, καὶ εἰς μέγιστον ἀνεγράφετο τρόπαιον χρῆμα. ὁ δὲ Μανουὴλ εἰς παίγνιον τὸ γεγονὸς καὶ γέλωτα ἀναφέρων, τὴν τοιαύτας ἑαυτῷ τιμὰς μνηστευόμενον ῥῆγα, ἢ τό γε ἀληθέστερον εἰπεῖν, λῃστεύοντα, διαπενὴς ἀφῆκε βρενθύεσθαι, καὶ φυσᾶν ἐπ' οὐδενὶ χρηστῷ κατορθώματι.

ΤΡΙΤΟΣ ΤΟΜΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

NICETAE CHONIATAE RERVM AB IMPERATORE MANVELE COMNENO GESTArum liber tertius.

BREVIARIVM.

1 *Manuelis Hungarica expeditio. Hunicæ grassationes Andronici & Manuelis incestus.*

2 *Andronicus affinium insidiis in carcerem coniectus elabitur, vxoris opera: sed in itinere interceptus reducitur in custodiã.*

3 *Ludicras pugnas equestres Antiochiæ Manuel instituit. Eius copiæ dimissæ cladem à Turcis accipiunt.*

4 *Theodorus Styppiotes ob Camatheri Logothetæ calumnias occæcatur. Expostulatio Nicetæ cum diuina prouidentia. Camatheri Logothetæ mores, bibacitas & voracitas.*

5 *Manuelis secundæ nuptiæ. Nicetæ expostulatio cum Deo de Turcicis grassationibus. Iconiensis Sultani & Cappadociæ Toparchæ dissidia: Sultanus ad Manuelem confugiens magnificè excipitur. Terræ motus apparatum eorum turbat. Agarenus quidam, nouus Icarus, suæ temeritatis luit pœnas.*

6 *Clizasthlanes Iconij Sultanus ingentibus donis à Manuele adfectus, Iconium reuersus fidem fallit, & Manuelis subditos vexat atque oppugnat.*

7 *Fucata Sultani & Manuelis amicitia: vnde vastationes & clades mutuæ.*

1 Manuelis Hũgarica expeditio.

Ic certaminũ Manuelis in Sicilia & Calabria fuit exitus: quę quan-

Οὕτω μὲν οὖν εἰλήφει πέρας τὰ κατὰ τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἀγωνίσματα.

τα, λαμπρεῖα μὲν καὶ πλεῖστα τῶν χρημάτων ἐκεῖσε μετηνεγκότος, εἰς οὐδὲν δὲ τέλος εὔχρηστον Ῥωμαίοις κατηντηκότα, ἢ διαπρέψασιν τοῖς ὕστερον αὐτοκράτορσιν. ἀλλὰ τί ἔχοι τις εἰπεῖν πρὸς ἄνθρωπον οὕτω προθύμως ἀγωνισάμενον πρὸς τὸ τὰ τῆς βασιλείας εἰς τὸ κρεῖττον ἀποκαταστῆσαι πράγματα, καὶ τὸ ἀλλόφυλον ὑποτάξαι, μὴ δυνηθέντα δέ; ἀλλ' οὗτος αὖθις κατὰ Παιόνων οὓς Οὔγγρους καὶ Οὔννους φασὶ, στρατείαν ἐκήρυξε, καὶ τοῖς κατὰ δυσμὴν ἔχουσι τὰς οἰκήσεις ὁπλίταις ἁμάξας ἐπέταξεν ἄγειν εἰς τὸ στρατόπεδον, δι' ὧν καὶ οὗτοι ἐφοδιάζονται τὰ βιώσιμα, καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ οὕτω συγκροῦνται στρατεύματι, ὅσοι τοιούτων σκευαγωγημάτων σπανίζειν ἔμελλον. ὡς οὖν εἰς ἓν συνήθροιστο τὰ στρατεύματα, εἶχε καὶ αὐτὸν παρόντα τὸν βασιλέα πόλις ἡ Σαρδική, ἣ νῦν Τριάδιτζα ὀνομάζεται· καιρὸν δ' οὐχὶ πολὺν ἐκεῖσε προσμείνας, ἐπεὶ ἵκετο πρεσβεία ἐκ τῶν Παιόνων καὶ λόγοι συμβατικοὶ, ἑτέραν τραπόμενος, πρὸς τὸν τῶν Σερβῶν μεταβαίνει σατράπην· καὶ διαθροήσας τοῦτον ὁδοῦ πάρεργον, καὶ πείσας αὐτὸν, μόνον εἰδέναι βασιλέα καὶ δεδιέναι, τῶν δὲ μετὰ τῶν Οὔννων ἀφεστάναι σπονδῶν, πρὸς μὲν τὰ οἰκεῖα ἤδη τὸ πολὺ τῆς στρατιᾶς διαφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὴν τῶν Θετταλῶν καταλαβὼν ἐπαρχίαν, κἀκεῖ προσδιατρίψας ἐφ' ὅσον αὐτῷ ἐδόκει καίριον, τὴν βασιλίδα εἴσεισιν. ἡλίου δ' ἄρτι τὰς χειμερινὰς τροπὰς παρελαύνοντος, εἰς Πελαγονίαν ἔξεισιν αὖθις, ὁρμητήριον αὐτὴν κείνων ἱκανὸν ὑποδέξασθαι στρατόπεδον, εἰς πεδία ἱππήλατα ὑπτιάζουσαν, καὶ πρὸς τὰς πεύσεις εὖ ἔχειν καὶ τὴν τῶν δρωμένων κατάληψιν ὑπὸ τῶν ἐθνῶν μεθ' ὧν ἀντεπαλαμᾶτο καὶ διεφέρετο. ἔτι γὰρ τὰ κατὰ Σικελίαν μεθεῖλκον αὐτὸν καὶ ὑπέθραττον, μήπω καταστῆναι θέντα τέλεον. καὶ ὁ τῶν Οὔννων τὴν ἀρ-

uis splendida & sumptuosa, tamē nihil fructus Romanis aut secuturis Imperatoribus imitatu dignum attulerunt. Sed quid dicamus de viro, qui tanto studio, quamuis infelici conatu, in Imperiū in integrum restituendū, & barbaros subigendos incubuit? Inde expeditione cōtra Pæones, qui & Hungari & Hunni appellantur, indicta, occidentales legiones currus in castra adducere iubet, quibus & sibi ipsis commeatum aducherent: & cæteris, qui vehiculis carerent, suppeditarēt. Cùm exercitus conuenissent, ipse quoque Sardicā, quæ nunc Triadiza vocatur, venit. Vbi non diu commoratus, cum Pæones per legatos pacem fecissent, iter contra Seruiorum satrapam conuertit. quo obiter territo & persuaso, vt omisso fœdere Hunnico, solum Imperatorem agnosceret & formidaret: magna copiarum parte dimissa, in prouinciam Thessaliā profectus: ibiq;, quandiu opportunū videbatur, commoratus, Imperatricem vrbem ingreditur. Post Solstitium hybernū, rursus Pelagoniā exit. quæ, quòd patentes campos haberet, apta ei videbatur & ad exercitum capiendum, & ad nuncios rerum quæ à gentibus, quibus cum pugnabat, gererentur, accipiendos. Nam Siculo bello adhuc distinebatur, non planè sopito: &

Et irrequieta mens, quæ si bi aliisque indefinenter facessit negotium.

Pace cū Pæonibus sancita mouet in Seruiæ Despotam.

Quo territo & ab Hūnico fœdere deducto, domum redit.

Rursus Pelagoniā adit, bellicis negotiis intentus.

Siciliam & Hūgariā respiciens, belli reparādi gratia.

Hungarorum princeps, vt facta eius declararunt, bellũ moliebatur. Postquam enim Andronicus Comnenus, qui pòst Romanorum tyrannidem inuasit, ducatu Branizobæ & belli gradi adépto, quòd cum Hunnis contra Romanos cõspirasse, & Imperium, Manuele deiecto, auxilio principis Hunnorũ sibi vindicare velle ferebatur, Palagoniam accersitus, & insidiarum, quas Imperatori & consobrino suo strueret, cõuictus, & in custodiam quandã magni palatij datus fuit: Hunnorum princeps, bello Romanis statim illato, Branizobam obsidet, & latè omnia incursionibus pro sua libidine vastat. Quare Imperator chartularium, Basilium Zinzilucem, ducẽ contra eos mittit. Is, milite in cohortes & phalanges, descripto, cùm se inuictum exercitum habere putaret, Hungaros adortus, victoriã non diuturnam est adeptus. Nã hostes in Romanos temerè persequentes conuersi, acceptam cladẽ illustriore victoria pẽsarunt. Quo Imperator audito, iter eòdem intendit, vt Pæones suo aduentu territi, prouinciis illis cederent. Quòd quũ fecissét, iis conditionibus bello composito, quas tempus ferebat: Branizobæ & Belligradi rebus constitutis, domum redit. Cũ hostes paulisper conqniessent, nec vllius opes in Occidente me-

Idque ob nouam ab Andronico Cõmneno excitatam tragœdiam.

In qua Hunnorum princeps non apparet muta persona, sed præcipuas partes agit.

Basilij superbia viã sternit ad cruentam Catastrophen.

Manuel autem velut ex machina prodiens, qualẽcũque finem his turbis imponit. Obserua lector istorũ hominum quietis inimicorum furores, bellũ bello coniungentes.

χὴν ἐζωσμένος πρὸς ξιφουλκίαν ἔβλεπεν, ὡς ἔδειξεν ἐξ ὧν ἔδρασεν. ἐπειδὴ γὰρ παρελύθη τῆς δουκικῆς ἀρχῆς Βρανιτζόβης καὶ Βελεγράδων ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, ὁ καὶ ὕστερον τυραννήσας Ῥωμαίων, οἷα κρύβδην κατὰ Ῥωμαίων, ὡς ᾔδετο, τοῖς Παίοσι συντιθέμενος, καὶ περὶ τοῦ παραλυθῆναι μὲν τὸν Μανουὴλ τῆς ἀρχῆς, αὐτὸν δ᾽ ἐπιβήτορα ταύτης τῷ βασιλεῖ ἐπαναστάντα γενέσθαι, τῷ τούτων κοινολογούμενον ἄρχοντι, καὶ μετάπεμπτον τοῦτον εἶχεν εὐθὺς ἡ Πελαγονία, ὁπόσα μὴ εὐθὺν ἐκεῖνον εἰς τὸν ἐξάδελφον καὶ βασιλέα διήλεγχον· κἀκεῖθεν ἡ πόλις ἀναπεμπόμενον δέσμιον, ἐν μιᾷ τῶν ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ φρουρῶν καθειργνύμενον, τὸν κατὰ Ῥωμαίων εὐθὺς ὁ Οὐννάρχης ἐξέφερε πόλεμον, καὶ τὴν πολιορκῶν Βρανίτζοβαν, καὶ κατατρέχων τὰ ἐκεῖ πάντα, ληιλατῶν τε καὶ ἄγων, ὡς ἥρητο. στέλλεται γοῦν παρὰ βασιλέως στρατηγὸς κατ᾽ αὐτοῦ ὁ χαρτουλάριος Βασίλειος ὁ Τζιντζιλούκης. καὶ ὃς τὰς συνειλεγμένας δυνάμεις παραλαβὼν, καὶ εἰς τάξεις καταστήσας καὶ φάλαγγας, καὶ δόξας ἄξιον νίκης ἔχειν στρατὸν, τοῖς Οὔγγροις συμπλέκεται· καὶ πρὸς βραχὺ μὲν κατηγωνίσατο τὸ πολέμιον· ἐπαναστραφὲν δὲ ὡς ἀσυντάκτως ὑπὸ Ῥωμαίων καταδιωκόμενον, ὃ πέπονθεν ἔδρασε γενναιότερον. βασιλεὺς τοίνυν ἐνωτισάμενος ταῦτα, τὴν ἐκεῖσε πορείαν ἐπέτεινεν, εἴ πως οἱ Παίονες πρὸς τὴν αὐτοῦ διαταραχθέντες ἄφιξιν τῶν ἐκεῖθι χώρων ἀπαναστῶσιν, ὃ καὶ ἦσαν διαπραξάμενοι, συμβιβασθέντες μετὰ τοῦ βασιλέως, ὡς ὁ καιρὸς τότε ἐδίδου. αὐτὸς δὲ ὡς εἶχε τὰ κατὰ τὴν Βρανίτζοβαν καὶ Βελέγραδα καταστησάμενος πράγματα, εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν μεθίσταται. οὐκοῦν καὶ τῶν δυσμικῶν ἐχθρῶν ἠρεμησάντων ἐπὶ βραχὺ δι᾽ ὁμολογίας καὶ φιλιώσεως

λιώσεως, καὶ μηδένα ἔχων τέως ἀνθέλκοντα ἐξ ἑσπέρας ἀντίμαχον ἀξιόμαχον, κυροῖ τὴν εἰς Ἀρμενίαν ἀνάβασιν. ἀπάρας οὖν ἐς Ταρσὸν, καὶ ἀφιγμένος εἰς Ἄδαναν, καὶ ὅσα τῇ κάτω Ἀρμενίᾳ πρόσχωρα, καὶ ταῦτα κακοδαιμονοῦντα ὑπὸ τοῦ Τορόση διαθάλψας, καὶ ἀσφαλείας τῆς δεούσης ἠξιωκὼς, καὶ καταπλήξας τῇ παρουσίᾳ τὸν οὐχ ἁπλοῦν τὴν γνώμην, ἀλλὰ κρυψίνουν καὶ ὕφαλον Ἀρμένιον κατὰ τὸ πρόθυμον, καὶ οὐδὲ περὶ τῆς ὅλης Ἀρμενίας διαγωνίζεται, τὸν οἰκεῖον πατέρα ἐζηλωκώς. ἢ ὅσα ἐκεῖνος κάστρα καὶ χώρας ἐκράτησεν, οὗτος ἐκ λύκου στόματος ἠβουλήθη ἐκβαλεῖν. ἀλλὰ τῇ διπλόῃ τῶν λόγων τοῦ Τορόση φενακισθεὶς, καὶ τῇ αἱμυλίᾳ τῶν συνθηκῶν ἀπαλυνθεὶς τὴν διάνοιαν, τὰ χαλινὰ μεταστρέψας, εἰς Ἀντιόχειαν παραγίνεται, τὴν τῆς ἁπάσης Συρίας προκαθημένην καλλίπολιν.

2 Ὄντι δὲ κατὰ Ταρσὸν τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ἡ τοῦ ἐξαδέλφου Ἀνδρονίκου ἐκ τῆς φυλακῆς φυγὴ καταγγέλλεται, ἧς τὸ αἴτιον καὶ ὅσα μὲν ἐρρέθη ἄνωθεν· οὐδὲν δὲ ἧττον τὸ ἐλευθεροστομεῖν ἀεὶ, καὶ τὸ τῇ ῥώμῃ τῶν πολλῶν διαφέρειν, καὶ ἡ εὖ ἔχουσα πλάσις τοῦ σώματος ἀξία οὖσα τυραννεῖν, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀταπείνωτον· ἃ δὴ πάντα πεφύκασιν οἱ κρατοῦντες ὑποβλέπειν, καὶ κνίζειν ἔχειν, καὶ ἕως καρδίας αὐτῆς βάλλοντα, διὰ τὸ περὶ τὴν βασιλείαν περιδεεῖς. διὰ ταῦτα τοίνυν, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ἐν μάχαις ἐνδέξιον, καὶ τὸ τοῦ γένους ἐπίσημον (ἐκ γὰρ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς Ἀλεξίου τοῦ τῷ Μανουὴλ προπάτορος, ὅ, τε τούτου πατὴρ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, καὶ ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου γενέτης ὁ σεβαστοκράτωρ προῆλθοσαν Ἰσαάκιος) ὀφθαλμοβολούμενος ἦν καὶ ὕποπτος μάλιστα. συνέβη δέ τι καὶ ἕτερον, δι᾽ ὃ τοῦτον ἐν φρουρᾷ συνεῖχεν ὁ Μανουήλ. τῷ βασιλεῖ τούτῳ τρεῖς ἦσαν ὁμαίμονες, Ἀλέξιος, Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ

tuendæ viderentur, expeditionẽ in Armeniam decernit. Tarsum igitur & Adanã profectus, & finitimis inferioris Armeniæ locis, quæ Toruses afflixerat, refocillatis ac firmatis: & Armenio, viro nõ simplici, sed occulti & insidiosi ingenij homine sua præsentia territo, non vlterius progreditur: nec, vt pater ipsius fecerat, totam Armeniam sibi vindicat: nec castra & prouincias pridem ab illo occupatas, veluti è lupi faucibus eripit: sed Torusis fallaci blandiloquentia deceptus, & fœderis illecebris irretitus, conuersis frænis, Antiochiã, totius Syriæ principem & pulcherrimam vrbem ingreditur.

Armeniaca expeditio.

Toruses Armenius cretissat cũ Crete nsi.

Ingenia leuia verbis facilè deludũtur.

2 Dum verò Tarsi agebat, Andronici patruelis fuga è carcere illi nunciatur: cuius illi causa fuerant ea quæ suprà diximus. Sed tamen illa quoq; incõmodarunt, quòd in dicendo liber, & viribus præstãs, & forma digna Imperio præditus, nunquam animũ submittebat. Quæ res omnes Imperatoribus regni amittendi metu suspectæ & molestæ esse consueuerunt. Propter hæc igitur & bellicam virtutẽ, & generis nobilitatem (nam eodem patre Alexio, Ioannes Manuelis, & Andronici pater Isaacius Sebastocrator, nati erant) maximè obseruabatur, & suspectus habebatur. Accessit alia quoque causa cur à Manuele in custodia haberetur. Imperatori huic tres fuere fratres, Alexius, An-

In aulis principum ingẽtes turbæ.

Quas dicendi nimia libertas, & corporis præstãtia in summis viris, facilè excitãt.

Bellica virtus & generis nobilitas hominẽ suspectum reddunt.

Andronici horrẽdũ scelus, non carcere sed graui supplicio dignũ: nempe incestus cũ Eudocia.

dronicus, & iis cuius ſæpe facta eſt mētio, Iſaacius quorum duo obierunt, patre adhuc ſuperſtite. Alexius vnā reliquit filiam, quam matrimonio ſibi iunxit Magni Domeſtici Ioānis filius Alexius, de quibus etiam ſuprà diximus. Andronicus filias tres ſuſcepit, Mariam, Theodoram & Eudociam: & filios, duos, Ioannem & Alexium Eudocia, defūcto marito, nefaria conſuetudine Andronici non clam, ſed palàm vſa eſt. Andronicus verò quoties ob inceſtum reprehendebatur, hanc deſenſionem per iocum in promptu habebat: ſolere ſubditos principum mores imitari: & aquam ex eodem fonte petitam, eundem ſaporem referre. quibus verbis imperatorem Manuelem perſtringebat, vt iiſdem, aut etiam deterioribus affectibus obnoxium: qui cùm fratris filia rem haberet, quum ipſe patruelis duntaxat filiam complecteretur. Ii ſales nec Manueli placebant, & mulieris cognatos furore quodam cō tra Andronicū incēdebant: Ioannem in primis Eudociæ fratrem, qui Protoſebaſti & Protoueſtiarij dignitatē obtinebat: Ioannem item Cantacuzenum, qui ſororem illius Mariam in matrimonio habebat. Itaque aperta vi & occultis inſidiis Andronicus crebrò oppetebatur: quas vt araneæ telas, & puerorum ludicra in arena, facilè diſſipabat: cùm fortitudine ſua fretus, tum ingenio longè

Eudociæ, mulieris ſceleſtiſſimæ, impudentia deplorata.

Andronici epicure⁹ Dei & hominū contemptus. Inceſti horrendi prǣmium.

Manuelis iniuſtitia ſumma, qui nec ſeipſum nec Andronicū coercere nouit.

Sed furore in alium percitus ſibi in ſuo ſcelere, impiorum principū more facit delitias.

Andronicus ad maiora ſupplicia Dei iudicio reſeruatus, vim & inſidias ſibi paratas diſſipat. Tolnaur Scele

πολλάκις ῥηθεὶς Ἰσαάκιος. τούτων οἱ μὲν δύω τὸ ζῆν μετήλλαξαν, ἔτι τοῖς ζῶσι καταλελειμμένου τοῦ πατρὸς αὐτοῖς καὶ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ. ἐστάλησαν δὲ τὰς τοῦ γένους διαδοχὰς ὁ μὲν Ἀλέξιος ἐπὶ μιᾷ θυγατρί, ἣν καὶ εἰς γαμετὴν γυναῖκα ἡρμόσατο ὁ τοῦ Μεγάλου Δομεστίκου Ἰωάννου υἱὸς Ἀλέξιος, ὧν πέρι καὶ εἰπόντες ἔφθημεν. τῷ δ' Ἀνδρονίκῳ θυγατέρες ἐγεγένησαν τρεῖς, Μαρία, Θεοδώρα, καὶ Εὐδοκία, καὶ υἱοὶ δύω Ἰωάννης τε καὶ Ἀλέξιος. τῶν θηλειῶν τοίνυν ἡ Εὐδοκία τὸν ἐκ παρθενίας ὁμευνέτην ἀποβαλοῦσα θανάτῳ, ἀνοσίως Ἀνδρονίκῳ συνήρχετο, οὐ κρύβδην, ἀλλ' ἀναίδην· καὶ τοῖς ἐπιτιμῶσιν Ἀνδρονίκῳ διὰ τὸ τῆς συνουσίας ἀθέμιτον, ἡ ἀφ' ἑστίας μίμησις πρόχειρος εἰς ἀπολογίαν ἦν· καὶ χαριεντιζόμενος ἀντεπέφερεν, ὡς φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι, καὶ τὰ τῆς αὐτῆς ὁμοστοιχεῖ καὶ συνᾴδει πηγῆς κεραμείας, εἰς τὸν ἐξάδελφον ἀποσκώπτων ταῦτα καὶ βασιλέα τὸν Μανουήλ, ὡς ὁμοιοπάθεσιν ὑποκύπτοντα πάθεσιν, ἢ γοῦν καὶ χείροσιν ἁλισκόμενον· εἴπερ ὁ μὲν ἀδελφοῦ θυγατρὶ συνουσίαζεν, ὁ δ' Ἀνδρόνικος ἐξαδέλφου παιδὶ συγκατέκειτο. τὸ γοῦν τοιοῦτον οὔτε τὸν Μανουὴλ λάνθανε, καὶ τοὺς ἐκ γένους τῆς γυναικὸς μαίνεσθαι ἐποίει κατ' Ἀνδρονίκου, καὶ διαπειρᾶσθαι ἀτεχνῶς· ἐκ τοῦ πλείονος δὲ τὸν τῆς Εὐδοκίας ὁμαίμονα Ἰωάννην, ὃς τῇ τοῦ Πρωτοσεβάστου καὶ Πρωτοβεστιαρίου ἐκυδροῦτο τιμῇ, καὶ τὸν ἐπ' ἀδελφῇ τῇ Μαρίᾳ ὡσαύτως γαμβρὸν τὸν Καντακουζηνὸν Ἰωάννην. πολλαὶ μὲν οὖν, ὡς εἰκός, ἐπιβουλαὶ κατ' Ἀνδρονίκου, αἱ μὲν ἐνδόμυχοι ἦσαν καὶ σκότιοι τυρευόμεναι, αἱ δὲ καὶ προδήλως ἐπιτηδευόμεναι· ἀλλὰ διέλυε ταύτας ὡς ἱστὸν ἀράχνης Ἀνδρόνικος, καὶ ὡς παιδίων ἐπὶ ψάμμου ἀθύρματα διεσκέδαζεν, ἀνδρείᾳ τε τῇ σφετέρᾳ πίσυνος ὤν, καὶ κατὰ σύνεσιν τῶν ἐναντίων ὑπερφέρων κατὰ πολύ,

καὶ ὅσον αἱ ἄλογοι φύσεις τῶν λογικῶν ἡττῶνται, ὥστε καὶ συμβῆναι οὕτω, πολλάκις προσπλακεὶς, ἐξέψατο τούτους τὰ φίλτρα τῆς Εὐδοκίας γέρας ἀρνύμενος. ἦν δ' ὅτε καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ σκηνῆς τῇ γυναικὶ κατὰ Πελαγονίαν συνεπλέκετο. οἱ δὲ καθ' αἷμα τῇ Εὐδοκίᾳ προσήκοντες, περιστάντες, ὡς τοῦτο ἔγνωσαν, μετὰ συχνῶν ὁπλοφόρων ἐτήρουν τὴν ἔξοδον, ὡς αὐτίκα μάλα τοῦτον διαχειρισόμενοι. ἀλλ' οὐκ ἔλαθε ταῦτα τὴν Εὐδοκίαν, καίπερ ἐφ' ἑτέροις τὸν νοῦν ἐχοῦσαν, εἴτε διαγγελθέντα παρά του τῶν ἐκ τοῦ γένους, εἴθ' ἑτέρως τὸν κατὰ τοῦ φθορέως αὐτῆς λόχον γνωρίσασα. ἦν δὲ κἀκείνη δραστήριον τὸ φρονεῖν, οὐ μὲν οὖν κατὰ γυναῖκας πλουτοῦσα τὴν σύνεσιν. διασαφεῖ τοίνυν τὴν ἐπιβουλὴν ξυγκειμένῳ τῷ Ἀνδρονίκῳ, ὁ δὲ διαθροηθεὶς ἐπὶ τῷδε τῷ ῥήματι, ἐξανέθορέ τε αὐτίκα τῆς κλίνης, καὶ τὴν ἐπιμήκη διαζωσάμενος μάχαιραν, διεσκοπεῖτο τὸ ποιητέον. ἡ μὲν οὖν ὑπετίθει τῷ ἐρωμένῳ γυναικείαν ὑποδῦναι στολὴν, καὶ τῇ ἐπιτάξει αὐτῆς τινι τῶν προκοίτων καὶ κατευναστριῶν γυναικῶν λαμπτῆρα ὑπενεγκεῖν τῇ σκηνῇ πρὸς ὄνομα καλέσασαν, καὶ οὕτως εἰς ἐξάκουστον, ὡς τοῖς ἐλλοχῶσι τῆς ταύτης ἐνηχηθῆναι φωνῆς, εὐθέως ἐξελθεῖν καὶ λαθεῖν, τῷ δὲ οὐκ ἤρεσκεν ἡ παραίνεσις, ἐκτρεπομένῳ μὲν καὶ τὸ ἁλῶναι, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἐπισπώμενον τῆς κόμης ἄγεσθαι ἀγεννῶς καὶ θάνατον δὲ οὐχ ἧττον ὑφορωμένῳ τὸν γυναικώδη καὶ ἀκλεᾶ. οὐκοῦν τὸ ξίφος γυμνώσας, καὶ δοὺς τοῦτο τῇ δεξιᾷ, ἀράττεται τὴν σκηνὴν ἐγκαρσίως διατεμὼν, καὶ ἐν ἑνὶ πηδήματι Θετταλῷ ἄντικρυς, ὑπερβαίνει τόν τε ξυγκείμενον τῇ σκηνῇ τυχὸν οὕτω θριγγόν, καὶ ὅσον ἐπεῖχον οἱ πάσσαλοι καὶ οἱ σχοῖνοι χῶρον, ὡς ἀχανεῖς γενέσθαι τοὺς ἐνεδρεύοντας, καὶ τὸ ἐκ τοῦ διαδρᾶναι σφᾶς τὸ θήραμα βρῶμα εἰς τραῦμα μετενεγκεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ἀκουόμενα τὸν αὐτοκράτορα ὑπέθραττε Μανουὴλ, καὶ αἱ διαβολαὶ

superior aduersariis, vt præ illo brutæ pecudes haberi possent. eosque sæpe vim inferentes propulsabat, pericula illa Eudociæ amore abunde pensata ratus. Accidit autem, vt cùm ad Pelagoniã in tabernaculo mulieris amplexibus indulgeret, Eudociæ cognatis cum multis armatis eius exitũ obseruarẽt, ad cædẽ parati. Sed ea res Eudociã nõ fefellit: quanquam aliis cogitationibus intẽtam, siue à cognatorũ aliquo monita, siue alia ratione insidias odorata fuerit. quippe & ipsa acri ingenio, & plus quã muliebri prudentia instructa. Insidias igitur accubanti Andronico indicat. quo verbo ille excitatus, è lecto exilit: & prælongo accinctus gladio, quid agendum esset deliberat. Mulier verò illum monet, vt muliebri veste indutus, simulac ipsa cubiculariã clara voce, vt ab insidiatoribus etiam audiatur, lucernam inferre iusserit statim clàm egrediatur. Sed id consilium viro forti non placebat, ne captus deformiter ad Imperatorem capillo traheretur, metuenti & muliebrem ac turpem mortẽ reformidanti. Itaque prælongo ense arrepto, & tabernaculo obliquo ictu dissecto, sæpem, quæ fortè ante id erat, omne spacium quod vectes & funes occupabant, vno ingenti saltu trãsilit. quo insidiatores obstupefacti, illius effugium admirabantur. His rebus Manuel turbatus, &

rati in altum vt lapsu grauiore ruant. Aut potiùs gradatim in formidandæ Dei vindictę barathrum pelluntur.

Non desunt sceleratis corporis & animi vires quib. hominum conatus ad momentum effugiant: sed vt in longas illas summi iudicis manus sine effugio incidãt, postea, & lõgissimas scelerum suorũ luant pœnas.

Quàm strenui & fortes sunt peccatores, à sui sceleris furore rapti.

crebris calumniis ab amore Andronici auersus, paulatim crimina illa vera arbitrabatur. Neque enim famam omnino esse irritam, quæ talia de illo spargeret. Ita nihil habet natura humana calūniatrice lingua deterius: quā Psalmographus haud immeritò multis in locis detestatur, ab eáque se liberari optat. Manuel igitur cognatorum vocibus tanquā cassibus irretitus, nolēs volens Andronicum in custodiam dat, ferreis compedibus firmissimis vinctum: in qua quum longo tempore malè tractaretur, homo audax, & in rebus difficillimis ingeniosus, animaduertit, in turri illa latericia, cui inclusus erat meatum antiquissimum: eumque subit, manibus pro ligonibus vsus, ad ingressum & exitum parandum & dissimulandum, rebus quibusdam ante foramen collocatis. Sub prandii tempus carceris fores à custodibus aperiuntur, epulæ afferūtur, sed conuiua nusquam apparet. perlustrant illi turrim, ne ea alicubi effracta aut perfossa homo calidus sit elapsus. Sed quū prorsus nihil læsū esset, non cardo, non postis, non limen, non tectum, non posticum, non ferro munita fenestra, non quicquam aliud: cum magno eiulatu faciem vnguibus la-

Non crimina, sed veræ accusatiões, etiamsi non sincero accusantiū affectu propositæ.

Imò suomet scelere impeditus, cunctatur, & reo ægrè tandé manus inijcit.

Dei patiétia suppliciū differt, non aufert.

Andronicus in meatu subterraneo occultatus, custodibus carceris illudit, æternę iustitię oculū minimè effugiens.

Custodes attoniti, ob rei nouitatem, casum deferunt proceribus.

ἢ ὅσα καὶ ῥανίδες ἐνδελεχεῖς ἐκοίλανον ἐς ὑποδοχὴν τὴν κατὰ τῶν ἐνδιαβαλλομένους ἐπιχεομένων τῶν συγχεομένους ψυχήν, καὶ ἄπιστον κατὰ βραχὺ οὐκ εἶχεν οὕτως εἰς τὰ ἄνδρα ζωπύρου φιλίας, καὶ ὡς ἀληθῆ ἐνῆγον τὰ λεγόμενα παραδέχεσθαι. μηδὲ γὰρ πάμπαν τὴν φήμην ἀπόλλυσθαι. μηδὲ εἰκῆ λύουσαν τὸ πῖλον, ἀμφιπεριβοχάζειν πιάδε τὰ κατ' Ἀνδρόνικον. ὡς ἄρα οὐδέν τι διαβόλου γλώττης χεῖρόν ἐστιν ἐνέφυ τοῖς ἀνθρώποις ἕτερον κακόν. εἰκότως οὖν καὶ ὁ Δαβὶδ ὁ φιλῳδὸς καὶ φιλόψαλμος, ἐν πλείστοις τῶν αὐτοῦ θεοπλόκων καὶ ἡδυφραδῶν εἰδυλλίων διασύρει ταύτην καὶ κωμῳδεῖ, στηλογραφῶν ἀτεχνῶς τὴν ἐξ ἐρήμης ταύτης ἰσχὺν, καὶ ῥυσθῆναι τῶν ἑλίκων αὐτῆς ἐπευχόμενος. τῷ τοι γε ὁ Μανουὴλ ὡς ἄρκυσι ληφθεὶς, οἷς ἦσαν τοῦ Ἀνδρονίκου πολλάκις οἱ πρὸς γένους αὐτῷ κατεπάδοντες, ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ τίθησιν αὐτὸν ἐν φρουρᾷ, καὶ ποδοκάκαις σιδηραῖς ἀσφαλίζεται ἀρρήκτοις ὡς ἐνῆν καὶ ἀλύτοις. ἔμενεν οὖν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ φυλακῇ κακουχούμενος. θερμουργὸς δὲ ὢν καὶ ἀνθρώπων πολυτροπώτατος, καὶ τοῖς ἀπόροις ποριστικὸς καὶ εὐμέθοδος, παλαίτατον κατανοήσας ὑπόνομον, καθ' ὃν εἴργνυτο οἰκίσκον (πύργος δὲ οὗτος ἦν ἐκ πλίνθου ἅπας ὀπτῆς) ὑπέδυσι τοῦτον, ταῖς χερσὶ πρότερον ὡς ἀμάλαις ἢ σκαλίσι διαμησάμενος τὰ πρὸς τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἔξοδον, ὡς εἶεν ἀνύποπτα, καί τι προεκπετάσας ἐπίπλον. ἐνστάσης τοίνυν ὥρας ἀρίστου, αἱ θύραι τοῦ δεσμωτηρίου παρὰ τῶν φρουρῶν ἀνεῴγνυσαν, καὶ τὸ δεῖπνον εὐπρεπὲς παρεισήγετο, οὐδαμοῦ δὲ φαινόμενος ἦν ὁ δαιτυμών. περιεβλέπετο γοῦν τοῖς φύλαξιν ἡ φρουρά, μή πού τι ταύτης ἀποθραύσας ἢ διατορήσας ὁ πολύμητις Ἀνδρόνικος οἴχοιτο. ὡς δ' οὐδὲν ὅλως ἦν λυμανθὲν οὐ θαιρὸς, οὐ φλιὰ, οὔτε μὴν οὐδὸς τῶν πυλῶν, οὐκ ὄροφος, οὐκ ὀπισθόδομος, οὐδ' ἡ σιδηρόδετος ἀναφωτὶς, οὐκ ἄλλο τῶν ἁπάντων οὐδὲν ἀνάρμοζον διωλύγιον, τὴν ὄψιν ἔνυξιν

ἐδρύπτον

ἔδρυπτον, ὡς ὃν ἐφρούρουν οὐκ ἔχοντες, μηδὲ τὸν τρόπον ἢ τὸν τόπον κατανοοῦντες, καθ' ὃν ἐστὶν ἀποδράς· δῆλα ταῦτα ποιοῦσι τῇ βασιλίσσῃ καὶ τοῖς ἐν τέλει, καὶ ὅσοι τὴν βασιλικὴν ἀμφεπονοῦντο αὐλήν. οὐκοῦν ὁ μὲν ὡς φυλάξων τὰς αἰγιαλίτιδας πύλας ἐστέλλετο, τῷ δὲ ἡ τῶν χερσαίων ἐπετέτραπτο φυλακή, ἄλλος τοὺς λιμένας διηρευνᾶτο, ἕτερος ἄλλο τι μέρος τῆς πόλεως ἀπολαβὼν, ἀνεζήτει τὸν δραπέτην Ἀνδρόνικον· οὐδὲ αἱ ἄμφοδοι ἦσαν ἀδιασκόπητοι, οὐδ' ἀφύλακτοι αἱ ἔξοδοι· συχνὰ δὲ καὶ κατὰ πᾶσαν χώραν τὰ βασίλεια διίπτατο γράμματα, ἄφαντον ἀπαγγέλλοντα τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ σχολὴν ἐπίμονον ἐπιτάττοντα, ὅπως ἁλοὺς ἐπαναπεμφθῇ. ἐπὶ δὴ τούτοις καὶ ἡ τούτου συλληφθεῖσα γυνὴ ὡς τῆς φυγῆς συνίστωρ, τῷ δεσμωτηρίῳ παραρρίπτεῖται, ἐν ᾧπερ καθεῖρκτο Ἀνδρόνικος, ὡς ἐκεῖσε τίνῃ δίκας τῆς φιλανδρείας, ἔνθα ὁ ταύτης συνείληπτο σύζυγος, ᾧ ὑπέθετο τὴν δραπέτευσιν. ἐλάνθανον δὲ ἄρα καὶ Ἀνδρόνικον ὡς πρότερον ἔχοντες, καὶ μάτην εἰς γυναῖκα ταλαίπωρον τὸν χόλον ἐκχέοντες, καὶ τὰ πρὸς χάριν Ἀνδρονίκῳ ποιοῦντες. ἐξαναδὺς γὰρ οὗτος τοῦ θόλου καὶ τὸν ὑπόνομον ἐκλελοιπὼς, τῇ γυναικὶ ἐντυγχάνει, δόξας ὅσα καὶ δαίμων τὰ πρῶτα ὑποταρτάρειος, ἢ νεκύων ἀμενηνὸν ἴνδαλμα, καὶ διαταράξας πρὸς ἀέλπτῳ τῆς θέας τὴν ἄνθρωπον, καὶ προσπλακεὶς ἐδάκρυσε μὲν, πλὴν οὐχ ὅσον ἤθελον αἱ συμφοραὶ καὶ τὰ τότε δυστυχῆ συναντήματα, φειδοῖ τοῦ μὴ τὸν θρῆνον ἀναβῆναι εἰς ὦτα τοῖς δεσμοφύλαξι, καὶ δὴ ἐφ' ἱκανὸν συγγεγονὼς τῇ συνεύνιδι κατὰ τὴν φρουρὰν, καὶ ἐγκύμονα ταύτην ἐκ τῆς τότε συνουσίας ἀπεργασάμενος, ἐξ ἧς καὶ παιδὸς ἄρρενος ἀκούσει πατὴρ, τὸν Ἰωάννην λέγω, ᾧ καὶ βασιλείας

cerantes, quasi amisso eo quem custodiebant, & locum & modum quo effugisset ignorantes: rem Imperatrici & magistatibus, auiæque proceribus nunciant. Alius igitur ad marinas portas mittitur, alius terrestres portas custodire iubetur, alius portus scrutatur: alius alia parte vrbis occupata, fugitiuũ Andronicum quæritat. perquiruntur & biuia & triuia:& crebræ Imperatoriæ literæ in omnes prouincias mittuntur, quibus fugitiuus Andronicus continenter inquiri,& captus in vrbem remitti iubebatur. Deinde vxor eius vt fugæ conscia,cõprehensa, in eundem carcerem, in quo erat Andronicus, coniicitur, vt ibi pietatis in maritum & cõsilij de fuga pœnas daret. Nesciebant illi nimirum, se Andronicum habere,vt prius:& bilem suam frustra in miseram fœminam effundere,& rem gratam facere Andronico.qui quum è cauerna emersisset, & mulierem inopinato conspectu territam alloquutus, pro spectro haberetur:amplexus eam illachrymat ille quidem, sed non tantum, quantum illarum ærumnarum acerbitas postulabat, ne custodes eiulatum audirent. In ea custodia diu consuetudine vxoris vsus, è quo congressu filius ei Ioannes postea natus est: cui nomen Imperatorium,

Andronicus, vt fugitiuus quæritur ab hominibus,à seipso autem & à Deo deprehenditur in latebris delitescens.

Innocẽs mulier mariti rei culpã sustinet.

At innocentiæ suæ præmio donatur.

Nempe Inopinata mariti fruitione.

Masculæ prolis benedictione,& fuga mariti.Ira solet diuina misericordia iudiciis suis imponere modum.

vt suo loco narrabitur, impertiit: tandem è carcere elabitur, custodibus propter mulierem negligentioribus factis. Sed quum ad Melangia venisset, à milite quodam Nicæa captus, denuò in custodiam priore maiorem & acerbiorem coniicitur, duplicibus ferreis compedibus oneratus. Quæ quum Manueli, in Armenia adhuc castra habenti, nunciarentur. Ioannes Camaterus Dromi Logotheta mittitur: qui Imperatorem propediem rediturum indicaret, & quid actum esset, diligentiùs exploratum, renunciaret.

Andronicus in carcerem reducitur, vt nouis ferulis edoctus resipiscat.

3 At Antiocheni principiò Imperatoris aduētu minimè læti, déq; eo amouēdo solliciti: quum prohibere, ac voluntati eius resistere non possent: non modò seruilibus gestibus atque animis, effusi portis, obuiam processerunt, sed & ingressum ei magnificum adornarunt, vicis & biuiis, tapetibus atque aliis rebus adornatis, ac via quâ transiturus erat, recentibus arborum frondibus & odoratis floribus cōstrata. Nec quisquam ab illo honorificò occursu aberat, sed omnes inquilini confluxerant. Aderat Syrus gulosus, aderat latro Isaurus, aderat pirata Cilix: eques lancearius Italicus, relicto feroci equo, positáque animi elatione, pedibus triumphū comitabatur. Quum autem Italicum militem hastæ so-

Principis austeri & callidi aduentus oppidanis metū & sollicitudinem iniicit.

Metus vulgi facilè in obsequium seruile cōuertitur. Sed quot serui, tot hostes.

Confluxus ciuitatū, sentina vitiosorum.

Digreßio, de ludicris exercitiis & pugnis equestribus à Manuele institutis.

Ἀνδρόνικος μετέδωκεν ἔπειτα, ὡς ὁ λόγος εἴπῃ κατὰ καιρόν, ἐκεῖθεν ἀναχωρεῖ, οἷα τῶν φυλάκων μηκέτι κἀπὶ τῇ γυναικὶ οἵαν καὶ ἐπ᾽ αὐτῷ τῆς φρουρᾶς παρεχομένων ἀκρίβειαν. γενόμενος δὲ κατὰ τὰ Μελάγγεια, συλλαμβάνεται παρά τε στρατιώτου, ὅτῳ ἦν Νικαίας ἐπίκλησις· καὶ εἶχε πάλιν αὐτὸν κουστωδία μείζων, καὶ χεῖρον τῆς προτέρας φρουρά, καὶ ποδοπέδαι σιδηραῖ διπλαῖ. ταῦτα οὖν ὡς ἠγγέλθη τῷ Μανουὴλ κατ᾽ Ἀρμενίαν ἔτι στρατοπεδεύοντι, στέλλεται ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου Ἰωάννης ὁ Καματηρός, καὶ τὴν τοῦ ἄνακτος μὲν ὅσον οὐδέπω εὐαγγελισόμενος παρουσίαν, καὶ τὰ συμβάντα δὲ κρειττόνως διασκεψόμενος, καὶ διαδηλώσων βασιλεῖ σαφέστερον.

3 Οἱ δ᾽ Ἀντιοχεῖς τὴν ἄφιξιν τοῦ βασιλέως τὰ πρῶτα μὲν ἀγαπητῶς οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλὰ καὶ λίαν βαρέως ἔφερον, καὶ ὅπως ἐσκέπτοντο ἀποπέμψαιντο. ὡς δὲ κωλύειν οὐκ ἦν, οὐδ᾽ ἀναλύειν ὅλως τὰ δεδογμένα ἐκείνῳ, οὐ μόνον τῶν πυλῶν διεκχυθέντες μετὰ δουλικοῦ σχήματος καὶ φρονήματος ὑπηντίαζον, ἀλλὰ καὶ τὴν εἴσοδον αὐτῷ ἐς τὸ πομπικώτερον διεσκεύασαν, τάς τε ἀγυιὰς καὶ ἀμφόδους ἐπίπλοις καὶ τάπησι διεκόσμουν, καὶ δένδρων νεοδρέπτοις κλωσὶ κατηλάϊζον, τὰς τῶν λειμώνων καὶ ἀνθέων χάριτας ἐς τὸ ἄστυ μέτοικον διακηπεύοντες, καὶ φιλότιμον αὐτῷ τὴν πρόοδον σχεδιάζοντες, οὐχ ὁ μὲν, ὁ δ᾽ οὔ, ἀλλ᾽ οἰκήτωρ ἅπας ἁπαξαπλῶς, ὡς παρεῖναι καὶ Σύρον ὀψοφάγον, καὶ ληστὴν Ἴσαυρον, καὶ πειρατὴν Κίλικα, καὶ ἱππότην κοντοφόρον Ἰταλιώτην ὁμοῦ, καὶ ἵππον ὑψαύχενα καὶ γαῦρον φρόνημα παρεωσάμενον, καὶ βάδην παριόντα τὸν θρίαμβον. ὁρῶν δὲ τὸ ἐκ τῶν Λατίνων ἐκεῖσε στρατιωτικόν,

μέγα

μέγα τῷ δόρατι ἐπικαυχώμενον, καὶ τῷ τούτου ἐνδεξίῳ φυσσῶν ἀγωνίσματι, παιδιᾶς ἡμέραν συνθηματίζεται διὰ ἀσιδήρων δορατισμῶν. ὡς οὖν ἡ προθεσμία ἐνειστήκει, ἀριστίνδην τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐξάγει καταλόγων, τοὺς περὶ τὸ κραδαίνειν δόρατα εὐφυεῖς, καὶ ὅσοι πρὸς αὐτὸν τὸ γένος ἀνέφερον. ἔξεισι δὲ καὶ αὐτὸς, ὑποτεσηρὸς βραχὺ, καὶ πρὸς τὸ σύνηθες μειδίαμα ὑγραινόμενος, ἐς πεδίον ὑπτιάζον καὶ ἱκανὸν ἀντιτάξαι διχιδεῖς ἱπποτίδας φάλαγγας τὸ δόρυ μετεωρίζων, χλαμύδα ἠμφιεσμένος ἀστειοτέραν περὶ τὸν δεξιὸν ὦμον περονουμένην, καὶ ἀφιεῖσαν ἐλευθέραν τὴν χεῖρα κατὰ τὸ πόρπημα. ὤχει δὲ αὐτὸν ἵππος πολεμιστήριος, καλλίθριξ καὶ χρυσοφάλαρος, ὡς ἠρέμα ὑπογυρῶν τὸν αὐχένα, καὶ ὑποσκαίρων τὼ πόδε, ὡς δρόμων ἐρωτιῶν, οἷον ἀνθημιλλᾶτο τῇ τοῦ ἀναβάτου λαμπρότητι. καὶ ἑκάστῳ δὲ τῶν συγγενῶν καὶ ὅσοι διαγωνίζεσθαι ἄλλοι τοῖς Ἰταλοῖς ἐπεκελεύθησαν, λαμπροφορεῖν ἐπέταξεν ὡς ἐνῆν. ἐξῆλθε δὲ καὶ ὁ πρίγκιψ Γεράρδος λευκοτέρῳ χιόνος ἔποχος ἵππῳ, ἀμπεχόμενος χιτῶνα διάχιστον ποδηνεκῆ, καὶ πῖλον ἔχων ἐπὶ κεφαλῆς κατὰ τιάραν ἐπικλινῆ, χρυσῷ κατάπαστον. συνεξίασι δὲ καὶ οἱ ἀμφ' αὐτὸν ἱππόται πάντες, ἀρεϊκοὶ τὴν ἰσχὺν, εὐμήκεις τὰ σώματα. ὡς δ' ἔφειξεν ἐγχείρησιν ἡ μάχη ἄγευστος αἵματος, συνεπλέκοντο ἐνθύμως ἐξ ἀμφοῖν ἱκανοὶ, ἀλλήλους δορατίζοντες, καὶ τοὺς κατ' αὐτῶν ἀκοντισμοὺς ὑπεκκλίνοντες. ὅτε καὶ ἦν ἰδεῖν κατὰ τὸν ἄχαλκον ἐκεῖνον ἄρεα τῇ μὲν κύμβαχον ἐπὶ βρεχμόν τε καὶ ὤμους ἀνατρεπόμενον, ἄλλοσε ἱππείας ἀστράβης ἐκσφαιριζόμενον, ἄλλον πρηνῆ, ἐξυπτιάζοντα ἕτερον, ἄλλον μεταβα-

lerti tractatione superbire videret, ludicrum certamen hastarum sine ferro instituit. Cùm ludorum dies adesset. delectu acto, è Romanis legionibus, cognatisque suis, vibrandæ hastæ peritissimos producit. Prodit & ipse, pro consuetudine sua, subridenti vultu, in spaciosam planiciem, in qua equestres turmæ commodè concurrere possent: hasta in altum elata, chlamyde insigniore indutus, quæ in dextro humero infibulabatur, vt brachium esset liberum: equo bellico insidens, pulchri coloris, & aureis phaleris conspicuo: qui ceruice leniter arrecta, & humum pedibus pulsans, cursus cupiditatē præ se ferebat, & cum splendore sessoris veluti certabat. Iussit & cognatos suos, & cæteros qui cum Italis certaturi essent, quàm splendidissimas vestes induere. Egressus est & princeps Gerhardus, equo niue candidiori insidens, tunica acu picta vsque ad talos demissa indutus: pileum auratum in capite gestans, tiaræ instar inflexum, cum omnium equitum suorum comitatu, proceritate corporum & bellico animorum vigore insignium. Vt ludicra illa pugna inchoata est, vtrinque complures magno impetu sunt congressi, hastarum ictus inuicem ingerentes & declinantes. Ibi videre erat, alios resupinos, pedibus in altum

In quibus, & ipse, pro more, prodit. Spectari enim volunt, etiā in ludicris, principes.

Et de pompa extrema maximè ac plurimum gloriantur: grauissimis & necessariis curis sępius abiecti.

De re nihili ingēs verborū strepitus.

Et vt omnia paucis, ludicra pugna.

elatis, sterni, alios pronos iacere, alios sella equestri deuolui, alios obuerso tergo effuse fugere: alios pallere præ iaculorum metu, & intra clypeum sese abdere: alios rubere, qui aduersarios trepidare cernerent. Aer verò impetu equorum verberatus, vexilla cum sibilo agitabat: vt haud ab re dici posset, in iis ludis Venerem cum Marte, & Bellonã cum Gratiis coiisse. Tanta erat varietas & elegantia. Studia porrò Romanorum, atque audaciam, æmulatio, Latinísque præcellendi cupiditas, & Imperatoris oculi, iudices actorum, incendebãt: Italos verò semper erecta ceruix, & animus superbus, atque indignatio, ne Romani hastato illo certamine superiores essent, excitabant. Imperator ipse duos equites simul prostrauit, equo in alterum, & hasta inuectus, qui impetu iaculi etiam alterum vnà secum deiecit. Postquã Antiochenos admiratione fortitudinis impleuerat cum ipsi vidissent quæ prius audiuerant, Constantinopolim redire instituit: & per amicas prouincias iter habens, maximam copiarum partem dimisit. In quo prudentiæ suæ oblitus, milites plurimos amisit, extremo agmine malè tractato. Nam incitata itineris cupiditas, & effrenis atque inconsideratus domum itionis ardor, legiones non paucas in illa dispersione afflixit, subito Turcorum insultu oppressas.

Dum aliis risum excitant leues & ridiculi homines, non rarò sibiipsis, luctũ aut pudorem incutiunt.

Vana studia, inutilis audacia, æmulatio præpostera, & studiũ [illegible]idédum.

In re tenui labor, & tenuissima gloria.

Nam ludicrã illam comœdiam tragœdia subsequitur, in qua Manuel perspicaciæ illi⁹ Antiochenæ & fortitudinis oblitus, milites amittit.

λόντα τὰ νῶτα καὶ προτροπάδην φεύγοντα· ὁ μὲν ἐχλώριζεν ὑπὸ δέους, τὸν ἀκοντίζοντα δεδιὼς, καὶ τῷ σάκει πᾶς ἐνεθάπτετο· ὁ δὲ ἀνθηρὸς ἦν, τὸν ἀνταγωνιστὴν καταπεπληχότα ὁρῶν. τὸ δὲ τοῦ ἀέρος ῥόθιον, τῇ ὁρμῇ τῶν ἵππων τεμνόμενον, ἐνέμει τὰς σημείας, καὶ λιγυρὸν ὑπεσύριττεν, εἰπεῖν ἄν τις οὐκ ἀκόμψως πρὸς τὴν τοιαύτην διάχυσιν ἀπιδὼν, ἀφροδίτην Ἄρει συνελθεῖν, τῇ δὲ Ἐνυοῖ συμπλέκεσθαι Χάριτας, οὕτω τὰ τότε παίγνια μίγμα ποικίλου καλοῦ ἐτύγχανεν ὄντα. ἐποίει δὲ ἁμιλλᾶσθαι καὶ παραλογώτερον Ῥωμαίους μὲν τὸ ὑπερφέρειν βούλεσθαι τῶν Λατίνων, καὶ κατὰ τὴν τῶν θεάτρων ἀγκοίνησιν, καὶ βασιλέως αὐτοῦ ὀφθαλμοὶ ἀγωνοθέται τῶν δρωμένων γινόμενοι. Ἰταλοὺς δὲ ὁ ἀεὶ ὀρθὸς αὐχὴν καὶ τὸ ὑβρίζον φρόνημα, ἔτι γε μὴν τὸ μηδ᾽ ὅλως ἀνέχεσθαι Ῥωμαίους κρατεῖν τὸν διὰ κοντῶν πόλεμον. βασιλεὺς δὲ αὐτὸς σὺν δύο ἱππότας προσούδισε, καθ᾽ ἑνὸς μὲν ἐλάσας τὸν ἵππον, καὶ τὸ δόρυ κραδάνας· ἐκείνου δὲ συγκαταβαλόντος τῇ ῥύμῃ τοῦ διακοντίζοντος τὸν σύνεγγυς. πλήσας οὖν ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ τοὺς Ἀντιοχεῖς θαύματος, ὄψεσι παρειληφότας ἅπερ ἀκοαῖς ἐνηχοῦντο πρότερον, ἔγνω παλινῳδίαν ᾆσαι πρὸς τὴν Κωνσταντίνου τραπόμενος. ἔνθεν τοι καὶ ὡς διὰ φιλίας μέλλων ἰέναι, διαφίησι τὸ στρατόπεδον, ὅπη φίλον ἑκάστῳ μεθίστασθαι. τοῦτο δὲ μὴ καθ᾽ ἡγεμόνα ὁποῖος ἦν αὐτὸς βουλευσάμενος, ἔλαθε παραπολέσας τὸ πολὺ τοῦ στρατοῦ, καὶ κακῶς τὸ κατ᾽ οὐρὰν διαθέμενος. ἡ γὰρ πρὸς πορείαν ὀξεῖα τούτου ῥοπὴ, καὶ ἡ πρὸς τὰ οἰκεῖα ἤδη τῶν στρατιωτῶν ἀχαλίνωτος ἄπαρσις καὶ ἀλόγιστος, οὐκ ὀλίγα τῶν ταγμάτων διαλυθέντα παρελυμήνατο, τῶν Τούρκων ἐπεισπεσόντων ἀθρόως αὐτοῖς ὡς

πέρα

πείρᾳ γνῶναι τὸ τότε πολλοῖς, οἷον ἀγαθὸν ἡ προμήθεια, τὴν δ' ὑπερβουλίαν πρᾶγμα ἀνόητον καὶ ἀξύμφορον, καὶ ὡς κρεῖσσον τὸ μεθ' ἡμέραν εἰ σώζοι καὶ δίδωσιν ἐπίκλειαν, τοῦ κατασπεύδοντος αὐτίκα εἰς θάνατον, κἂν ὑποσαίνῃ χρηστότητι. τάχα δ' ἂν καὶ εἰς χείριστον περιέβη τὰ οἴκτιστα, εἰ μὴ βασιλεὺς ἐπαναστραφεὶς, τῶν Τούρκων ἀνέστειλε τὴν φορὰν, καὶ παρέπεμψε τὰ στρατόπεδα μεθ' οἵας ἔδει συντάξεως πρότερον. ὅτε καὶ λέγεται τοῖς τῶν πεσόντων ἐπιστάντα πτώμασι, καὶ τὸ πλῆθος τῶν διαφθαρέντων ὅσον κατανοήσαντα, πλῆξαί τε τῇ χειρὶ τὸν μηρὸν ἀχθόμενον, καὶ περιψοφῆσαι τὰ χείλη πυκνὰ, καὶ ἀνοιμῶξαι βύθιον καὶ δακρῦσαι. ταῦτα δὴ τῶν παθαινομένων σημαντικὰ ἐπὶ τοῖς ὁρωμένοις ἢ καὶ ἐνωτιζομένοις ἀλγεινοῖς θεάμασι καὶ ἀκούσμασι, καὶ ὁρμῆσαι μὲν τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀναμαχέσασθαι ὄνειδος, γνῶναι δέ τι ἐξ ὑπογύου δρᾶσαι μὴ ἔχοντα, ὁδοῦ τῆς προκειμένης αὖθις ἔχεσθαι.

4 Ὁ δὲ μὴ τοῖς ὑψηλοῖς μόνον καὶ ἐθνῶν καὶ πόλεων δυνάσταις λοξὸν ἀεὶ ἐνορῶν φθόνος, καὶ τοὺς ἐπιβούλους τρέφων ἀεὶ ἐγγὺς, ἀλλὰ καὶ τοῖς μετριωτέροις ἐπιφυόμενος· οὗτος οὐδὲ τὸν Στυππειώτην Θεόδωρον τῆς παρὰ βασιλεῖ παρρησίας εἴασεν ἀμετάθετον, ἀλλὰ περιδύσας καταιγιδῶδες καὶ ἄγριον ὁ δυσπάλαιστος, πολλάκις μὲν τοῦ στασίμου συφελίξας μετήνεγκε, τέλος δὲ καὶ ἀνέτρεψε, καὶ εἰς πτῶμα κατήνεγκεν οἴκτιστον. παρενείρω δὲ καὶ τὰ τοιάδε τῇ ἱστορίᾳ, δεικνὺς τοῖς ἀναγινώσκουσιν, ὡς κἂν ἀσυλλόγιστόν τι χρῆμα καὶ δυσφύλακτον ἡ πονηρία. χρῆναι γοῦν ὡς ἐξὸν ὑποβλέπεσθαι τῶν ἀντιτέχνων, ὁπόσοι τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐλεύθεροι, τὸ δὲ ἦθος ὑποκαθήμενος, καὶ

Tum re ipsa compertũ est, *quantum boni sit in prouidentia, quantum temeritas & inconsulta consilia apportent incommodorum & malorum: ac longè præstare salutarem moram perniciosæ festinationi, quantumuis initio spe bona blandienti.* Fortassis autem grauior clades accepta esset, nisi Imperator cõuersus, Turcorum impetũ repressisset: atque exercitum eo ordine, quo priùs id fieri decuerat, reduxisset. Quum verò cadaueribus astitisset, & multitudinem interfectorum perspexisset: labiis agitatis, præ dolore femur crebrò percussisse, & cum profundis suspiriis illachrymasse fertur, vt in ægritudine animi & dolore fieri solet. Quãuis autem susceptum dedecus abolendi cupidissimus, cum quid in præsentia ageret, non haberet, institutum iter tenuit.

Hîc pugnandũ fuit. Qui ludis nimiũ delectantur, in rebus seriis cæcutiũt.

Salutaris mora perniciosę festinationi longè præstat.

Extrema gaũdij luctus occupat.

Dolentis habitus.

Summa in principe tristitia, susceptum dedecus abolere non posse.

4 *Enimuero inuidia, quæ non tantùm prouinciarum & vrbium dominos subinde obliquo intuetur oculo, & insidiatores in proximo alit, sed mediocres etiam insectatur:* nec Styppiotam Theodorum gratia apud Imp. pollentem, inuiolatum præteriit: neque priùs turbinibus & procellis agitare destitit, quàm de gradu deiectum, locóque motum, tandem miserabiliter afflixisset. Ego verò talia quoq; historiæ insero, vt lectores cognoscant, *quàm improuisa & ineuitabilis res sit improbitas. Esse igitur, quantum liceat, eos æmulos obseruãdos, qui ingeniis sunt illiberalibus, & moribus*

Inuidiæ effectus descriptus.

Cuius acuta tela & immedicabile vulnus persentit Styppiotes.

Huius historia nos prudentes, & in loquẽdo cautissimos esse iubet.

occultis præditi, linguáque pollent ab animo dissentiente: ac custodia muniendum os, nec sinendam linguam temerè extra dentium septum & labiorum munitionem euagari: quibus à natura, quasi duplici vallo, est inclusa. Nam Dromi Logotheta, quum fortunæ benignitatem erga Styppiotam, & propensissimam Imperatoris voluntatem ferre non posset, ad quem illi semper pateret aditus, & colloquendi potestas daretur, adeò vt digito & nutu quiduis conficeret, cùm sibi certis horis tantùm accedere permitteretur: & quæ Styppiotes sola voluntate impetraret, ea sibi ne per somnium quidem cernere contingeret: inuidia æstuans; quæ ipsius animi penetralia insederat, homo callidus, & instar pestiferi serpentis, bisida lingua instructus, amicitiæ simulatione virum circumuenit, & scyphi veneno pleni oras amicitię melle inungit, aliud dicens, aliud cogitans, & labiis honorans, cùm animo esset alienissimo. His rationibus Styppiotam hac vna in re incautum & simplicem fallit, eúmque apud Imperatorem vt impostorem & dolosum criminatur, & Siculæ proditionis accusat. Cùm verò Imperator adhuc in Cilicia agens, fidem sibi fieri postularet, eum sub velo stare iubet: ipse Styppiotam tanquam arcani aliquid dicturus, eò se-

Inuidus aulicus, proximi autoritatem toruis oculis aspiciens describitur.

Suam conditionem inferiorem ægrè fert.

pessimo affectui indulget.

Amicitiæ simulatione incautum opprimit, hypocrita & proditor insignis factus.

Impostor itẽ & sycophanta.

Et quidem artibus nefandissimis, at fraudulentis fraudib.

τὴν γλῶτταν τῇ καρδίᾳ πλουτοῦντες ἀντίφθογγον· περὶ πάντων δὲ τιθέναι τῷ στόματι φυλακὴν, καὶ μὴ ἐᾶν τὴν γλῶτταν περιπετῶς ἐκπηδᾶν τοῦ ἕρκεος τῶν ὀδόντων, καὶ τοῦ τῶν χειλέων ἐπιτειχίσματος, ἅπερ οἷα διπλοῦν περίβολον ἡ φύσις ταύτῃ περιεγύρωσεν. ὁ γάρ τοι τότε Λογοθέτης τοῦ δρόμου οὐχ οἷός τε ὢν στέγειν τὴν ἐς τὸν Στυππειώτην τῆς τύχης εὐμένειαν, καὶ τὴν ἀκρατάτην τοῦ βασιλέως ῥοπὴν, καὶ τὸ τῷ μὲν ἅπαντα τὸν χρόνον τὸν ἐς τὸν κρατοῦντα παρρησίας τε καὶ παρουσίας εἶναι καιρὸν, καὶ ἐξεῖναι δακτύλῳ μεταφέρειν πάντα καὶ νεύματι, αὐτῷ δὲ κατὰ τακτὰς ὥρας τὰς ἐς αὐτὸν ἀνεῳχθαι πυλαίας, καὶ τἄλλα ὅσα τῷ μὲν Στυππειώτῃ καὶ μόνον βουληθέντι ἀνύσιμα, τῷ δὲ οὐδ᾽ ὄναρ διὰ τοῦ φανταστικοῦ ἐφιπτάμενα, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ φθόνου γινόμενα ὑπεκκαύματα, καὶ ἕως τοῦ ταμιείου πλήττοντα τῆς καρδίας, σκαιωρεῖ κατὰ τοῦ ἀνδρὸς τὰ οἰκτρότατα. καὶ δεινὸς ὢν καττύσαι δόλους, καὶ δικέραν εὐτυχῶν γλῶτταν, ὁποίαν ὄφις ὁ ψίθυρος καὶ ἀρχέκακος, φιλίᾳ ὑποκλέπτει τὸν ἄνδρα, καλῷ πράγματι συσκιάζων ἄτοπα διαβούλια, καὶ δηλητηρίου σκύφον περὶ χειλῆ ἀγάπης μέλιτι περιχρίων, ἀμέλει τοι καὶ ἄλλα λέγων, καὶ διανοούμενος ἕτερα, καὶ χείλεσι μὲν τιμῶν, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω πλαζόμενος, ἐλελήθει τὸν κατὰ τοῦτο μόνον ἀρχαῖον καὶ ἁπλοϊκὸν Στυππειώτην. ἐνδιαβάλλει τοίνυν ὡς μαγγανευτὴν τοῦτον καὶ δολιόφρονα, καὶ γράφεται προδοσίας τὰ κατὰ Σικελίαν λέγων ἀναπράττειν πράγματα. ἀπαιτηθεὶς οὖν ὑπὸ τοῦ βασιλέως πίστεις τῶν λεγομένων, τῇ Κιλικίᾳ ἔτι ἐνδιατρίβοντος, αὐτὸν μὲν ἐφίστησι παραπετάσματι· τὸν δὲ Στυππειώτην ὑπολαβὼν ὡς ἔχων τι μόνος μόνῳ προσδιαλέγεσθαι, ἄγει ὅπου ἦν ἀθέατος ὁ

βασιλεὺς

βασιλεὺς ἑστηκὼς, καὶ λόγοις ἀνακινήσας ἑτέροις, εἶτα καὶ τοῖς κατὰ Σικελίαν δολίως ἐνέβαλε, καὶ διδοὺς αὐτὸς ἀφορμὰς τοῦ μεμψιμοιρεῖν μήτε μὴν ἀσπάζεσθαι τοῦ Στυππειώτην ὅσα ὁ βασιλεὺς εἶχεν ἐπὶ τοῖς κατὰ Σικελίαν διαπραξάμενος πράγμασιν, οὕτω διαλύει τὴν ἐντυχίαν, καὶ τοιοῦτον ἐνθάψας σπινθῆρα τῇ τοῦ βασιλέως ψυχῇ, καὶ κατὰ τοῦ Στυππειώτου ἀφεὶς ὑποτύφεσθαι, ἐσκέπτετο καὶ φορυτοῦ εὐπορῆσαι ἑτέρων συκοφαντήσεων, δι' ὧν προχειροτάτη τοῦ σπινθῆρος ἔσεται ἡ κίνησις. οὐκοῦν κατὰ καρδίας ἑτέραν αὐταίαν πληγὴν εἰληφὼς ὁ δηλωθεὶς Λογοθέτης ἐκ τοῦ παρὰ Στυππειώτῃ δοθῆναι δοχεῖον ἐρυθροδάνου διάλιθον χρύσεον, καὶ τοῖς ὅρκοις τοῦτον ἐπιστατῆσαι κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις μέγαν νεὼν, οἳ τὴν τοῦ κράτους διαδοχὴν ἐνεπέδουν Ἀλεξίῳ τε τῷ ἐξ Οὐγγρίας, καὶ τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως Μαρίᾳ, ἃ τῷ Λογοθετικῷ δήπουθεν ὀφφικίῳ ἦσαν ἁρμόδια, συνθέσθαι λέγεται χάρτην λήρων ἔμπλεων, παρὰ τοῦ Στυππειώτου δῆθεν τῷ τῆς Σικελίας ῥηγὶ σταλησόμενον, καὶ τοῦτον ἀναφύρας τοῖς τοῦ Στυππειώτου τόμοις καὶ γράμμασι, πεῖσαι τὸν βασιλέα, στεῖλαι τοὺς κατὰ ζήτησιν τοῦ πρὸς τὸν ῥῆγα γράμματος τὴν τοῦ Στυππειώτου σκηνὴν ἐρευνήσοντας· οὗ καὶ γενομένου, ὁ αὐτοκράτωρ οἷα πυρσὸν αἰθέριον τὴν κατὰ τοῦ ἀνδρὸς ὀργὴν ἀνέκαυσε· καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἐκκοπεὶς τὰς κόρας ἀδίκως, τυφλὸς ἦν μὴ βλέπων τὸν ἥλιον. ὦ πάντ' ἐφορῶν ὀφθαλμὲ τῆς δίκης ἀλάθητε, πῶς ἐπιμύεις πολλάκις ἐπὶ τοῖς τηλικοῖς παρανομήμασιν, ἢ καὶ μείζοσιν ἑτέροις ἀνθρώπων κακοπραγήμασιν, οὐδ' ἐπάγεις εὐθὺς τοὺς πρηστῆρας, καὶ τὸ κεραύνιον ἄναμμα, ἀλλ' ὑπερτιθέμενος ἐπέχεις τὴν κόλασιν; ἀνεξιχνίαστόν σου τὸ κρῖμα, καὶ ἀνθρώπων λογισμοῖς ἀνεπίβατον. πλὴν εἶ σοφὸς, ναὶ, καὶ γνώμων ἀκριβὴς

ducit, vbi Imperator occulebatur. Et ab aliis rebus exorsus, tandem in Siciliæ mentionem fraudulēter delabitur: datáque illi occasione acta illa Imperatoris reprehendendi, colloquium dirimit. Ita irritato illius animo, aliarum calumniarum occasiones quærit: magis etiam contra Styppiotam inflammatus, quòd Imperator illi aurea bulla cum radiantibus gemmis data, mandarat, vt in magna Blachernia ecclesia iuriiurando præesset, quo Imperij successio Alexio Hungaro & filiæ Mariæ confirmaretur (quod munus ad Logothetę potiùs officium pertinebat) scriptum nugacissimum composuisse fertur: quòd scilicet Styppiota ad Siciliæ regem missurus esset. eóque in Styppiotę codices & literas clàm inserto, Imperatori persuadet, vt inquiri iubeat illas proditionis ad Siculum literas. Quo facto, Imperator fulminis instar contra Styppiotam exarsit, eíque oculos effodi iussit innocenti. *O inspector omnium, ocule iustitiæ ineuitabilis: cur sæpe conniues ad tales iniurias, & grauiores etiam casus hominum, neque statim tonitrua & fulmina promis, sed vindictam procrastinas? Imperuestigabile tuum est iudicium, & humanis rationibus inaccessum. Tu verò sapiens es, & accuratus vtilitatis*

Quibus alias iungit calumnias.

Et manifestā impietatem, scriptum nugacissimum, seu potius libellū famosum in viri innocentis caput conscribens.

Principum ira, nuntius mortis.

Nicetæ expostulatio cum diuina prouidentia, cuius, amē voluntas est sūma iustitia: nec aliter eius rationes cōstāt quàm si nulli homini reddantur.

iudex: quamuis tenuitatem ingeniorum nostrorum frustreris. Draconem quidem aut leonem, qui videt aut audit in montibus, statim declinat: lachrymis & precibus etiam latro mitigatur: ad virum vero aliis insidiantem, qui aliud lingua promptum, aliud pectore clausum habet, cauendum, magna sapientia est opus, & numinis auxilio.

Deo insitũ, vt lento gradu ad vindictam sui & innocẽtium hominum procedat, tarditatémque supplicij grauitate compenset.

Cæterùm, fuit is Logotheta (vt historiæ seriem paulo diutius suspendam) talis, qui sublimiores disciplinas primoribus duntaxat labris degustarat, sacrosanctæ sapientiæ parum diligens amator, nec docilis discipulus. Sed ingenio præstantissimo, dictionis extemporalis studiosus, eloquentia fontis instar exuberante, maximam gloriam adeptus. Fuit & mortalium omnium gulosissimus, & bibulorum princeps: canere ad lyram, & citharam pulsare: Cordacem saltare, & pedes celeriter huc atque illuc agitare prõptus. Quamuis autem vinum auidissimè ingurgitaret, tamen nullum in eo signum ebrietatis apparebat: imò, quò plus biberat, eò prudentiùs, irrigatione illa vini excitato ingenio, loquebatur. Iam quia symposia consectabatur, cùm Imperatori acceptissimus erat, tum regulis prouinciarum, qui comessationes amabant, charissimus. Ad quos quum legatus ibat, alios potando superabat, eóque redigebat, vt longo tem

Impiorum mentes si recludãtur, adspicias laniatus & ictus; pessimæ cõscientiæ ineluctabilia supplicia. Nã vt corpora verberibus, ita ãbitione, sæuitia, luxu, voracitate, libidine, malis consultis animus à seipso dilaceratur.

Suppliciorũ extremũ, in vitio facere sibi delitias, & mentẽ cauterio resectam gerere.

Væ valentibus potare vinum & strenuis ad miscendũ potum inebriãtem. Hei tibi, regio, cuius principes manè comedunt & comessãtores ac ebriosos fouent.

τοῦ συνοίσοντος, κἂν ἡμᾶς τοὺς σμικρογνώμονας λέληθας. ἤδη μὲν οὖν τις θηρητὴρ ὄφιν δαφοινὸν ἢ λέοντα λασιαύχενα εἰσορῶν καὶ αἰῶν ἐν ὄρεσιν, εὐθέως ἐξέκλινεν· ἀλλὰ καὶ κακοεργὸς ὅστις δὴ παραιτητός ἐστι, δάκρυσι καὶ λιταῖς παρυπάγεται· ἄνδρα δὲ κατὰ τῶν πλησίον βυσσοδομεύοντα, καὶ ἄλλα μὲν ἐν φρεσὶ κεύθοντα, ἕτερα δὲ βάζοντα, σοφίας δεῖ πολλῆς ἐκφυγεῖν, καὶ χρεία τῆς ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐφάψεως. ἦν δὲ ὁ Λογοθέτης οὗτος, ἵνα καὶ ἔτι μικρὸν παρακινήσω τῆς ἱστορίας μοι τὸν εἱρμὸν, μαθημάτων ὑψηλοτέρων ἄκρῳ λιχανῷ γεγευμένος, καὶ τῆς ὑπερσέμνου σοφίας οὐκ ἀκριβὴς ἐραστὴς, οὐδ᾽ εὐμαθὴς ὀπαδὸς, κράτιστος δὲ τῇ φυᾷ, καὶ τῷ ἀμελετήτῳ χαίρων τῆς φράσεως, ῥέων τε τῷ λόγῳ κατὰ πηγάδα καλλίρρεθρον ἐκδιδοῦσαν τὴν περανὸν, ἐκ τοῦ δὲ κλέος ἀπηνέγκατο μέγιστον. ἀνθρώπων δὲ ὀψοφαγότατος ὢν, καὶ οἰνοφλύγων ὁ κράτιστος, πρὸς λύραν ἔψαλλε, καὶ πρὸς κιθάραν μεθερρυθμίζετο, καὶ κόρδακα ὠρχεῖτο, καὶ τὼ πόδε πολλάκις παρενεσάλευε. χανδὸν δὲ τὸν οἶνον ἐμφορούμενος, καὶ κατὰ τοὺς θαλαττίους χόας, καὶ τὰς ἀπογίας συχνάκις τὸ ποτὸν ἀνιμώμενος, οὐ κατεπόντιζεν τὸν νοῦν τῇ ἀρδείᾳ, μήτε παρασφαλλόμενος ὡς οἱ ἔξοινοι, μήτε τὸ κάρη βάλλων ἑτέρωσε ὡς ὑπὸ μέθης ἐπικλυζόμενος, ἀλλ᾽ ἔλεγέ τι σοφὸν ἀναφλέγων τε καὶ ἄρδων ἐν τῷ πίνειν τὸ λογιζόμενον, καὶ πρὸς βλάστην λόγων μᾶλλον ἐπερρώννυτο. διώκων δὲ τὰ συμπόσια, οὐ βασιλεῖ μόνον πλεῖστα κεχάριστο, ἀλλὰ καὶ δυνάσταις μᾶλλον πεφίλητο τῶν ἐθνῶν, ὁπόσοι τοῖς κώμοις προσεσπούδαζον. καὶ γὰρ πρεσβείαν αὐτοῖς παραβάλλων, τοὺς μὲν ὑπέβαλεν ἐν τοῖς πότοις, καὶ πρὸς τὴν ὀψὲ κατηνάγκε ἐκ τῆς μέθης ἀνάνηψιν,

ἀνάληψιν, καὶ τοῦ κάρου ἀνάδυσιν, τοῖς δὲ καὶ ἰσοφάρισεν. οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ πιθάκνας ὅλας ἐς τὴν γαστέρα μετήγγιζον, καὶ ἀμφορέας ὤχουν τοῖς δακτύλοις ὡς κύλικας, καὶ τὸν σκύφον εἶχον ἀεὶ ἐπιδείπνιον τὸν Ἡράκλειον. ἐπεὶ δὲ εἰς τοὺς περὶ τοῦ ἀνδρὸς τοῦδε λόγους καθάπαξ ἐνεπεπτώκειν, δεδόσθω κἀκεῖνα τῇ ἱστορίᾳ, μνήμης ὄντα καὶ διηγήσεως ἄξια. συνέθετό ποτε τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ ὕδατος πλησθεῖσαν διεκφορῆσαι τὴν πορφύρεον λεκανίδα, ἣν εἶχε μὲν πρότερον ὁ αἰθριώδης τοῦ κοιτῶνος αὔλειος τοῦ βασιλέως Νικηφόρου τοῦ Φωκᾶ, ἡ καὶ ἄνωθεν τοῦ Βουκολέοντος ὑπαιάζουσα, νῦν δὲ ὁ παρὰ τοῦ εἰς ἱστορίαν προκειμένου βασιλέως οἰκοδομηθεὶς χρυσόπαστος μέγιστος ἀνδρών. βασιλεὺς δ' ἐν θαύματι θέμενος τὸ λεχθέν, καὶ πρὸς αὐτὸν ὑπειπών, Λογοθέτα, φάμενος, ὀθόνας εὐανθεῖς καὶ χρυσίου μνᾶς ἱκανὰς ξυνέθετό οἱ καταβαλέσθαι δρῶντι ὡς ἔφησεν, ἢ μὴν ταὐτὰ τουτονὶ καταθέσθαι μὴ παρὰ τοῦτα τὰ ξυγκείμενα. ὡς δὲ τὸν λόγον ἀσμένως ὁ ἀνὴρ ἠνωτίσατο, ἡ μὲν λεκανὶς ἦν ὑπέρχειλης ὕδατος, κεχαδυῖα περὶ χόας δύω· ὁ δὲ κύψας τὸ ἄγγος ἐκένωσεν ὅσα βοῦς, ἅπαξ ἀνακόψας τὸ συνεχὲς τῆς πόσεως, καὶ τότε ὡς τὸ πνεῦμα πλεῖον συλλέξειε, καὶ εἶχεν εὐθὺς τὰ ἐκ συμφώνου πρὸς αὐτοῦ βασιλέως ἀποδιδόμενα. ἥττων δὲ ὢν τῆς τῶν χλωρῶν κυάμων ἑστιάσεως, οὐκ ἀπὸ ῥινός, ὅ φασιν, ἀλλ' ἐξ ὀδόντων τῷ θαλλῷ τούτων εἵλκετο. ὅλας οὖν ἀρούρας κατεδαπάνα, καὶ θωὸς ἀκριβέστερον ἐπεξήρχετο. καὶ τότε παρὰ τὸν ποταμὸν ἐνσκηνησάμενος, ἐπειδήπερ εἰς τὴν περαίαν κυάμων θεάσαιτο γήδιον, ἐξ αὐτῆς καὶ τὸν ἔσχατον χιτῶνα ἀποδυσάμενος, διενήξατο, καὶ τὸ πλεῖον ἀποτραγών, οὐδ' οὕτως ἀπείχετο, ἀλλ' ἐς δεσμὰς τὸ μὴ

pore ad villum edormiendum, & ebrietatem discutiendam esset opus: alios æquabat, quum quidem ventres eorum integra doliola caperent, & amphoras digiti vt calices versarent, & Herculanum scyphum cœnę perpetuò subiungerent. Sed quia semel in huius viri mentionem incidi, illa etiam memoratu digna referantur. Pepigit aliquando cum Imperatore Manuele, se Porphyreticam patinam aqua plenam exhausturum: quæ olim in aula Phocæ Nicephori fuit, ad Bucoleontem spectante: nunc verò in maximo illo conclaui visitur, quod is Imperator, cuius historiam scribimus, ædificauit. Id Imperator admiratus: Optimè sanè, inquit, Logotheta. & ei multum lineę vestis preciosæ, & complures auri minas promisit, si ita fecisset: sin minus, tantundem ab eo stipulatus est. Quibus verbis homo delectatus, patinam aqua repletam, quæ ad duos choas capiebat, instar bouis inclinatus, exhausit, semel tãtùm recepto inter potandum spiritu, ac statim promissa ab Imperatore munera ex pacto accepit. Etiam viridibus fabis impensè delectabatur, earúmque tota arua consumebat. Aliquando igitur in castris quũ trans flumen fabis consitum agellum conspexisset, statim exutis vestibus tranauit: nec maximam deuorasse partem

In vino luxus, non veritas aut honestatis amor.

Camateri heroicè gesta, quæ hominem scilicet Imperatori cõmendarent, nempe egregius potator in bouem conuersus multũ aquæ exhaurit, quem vtinam nostri seculi Camateri imitentur, vt pote qui non humanam sed asininam & taurinam vitam viuant, & bibere nõ viuere didicerint.

Voracitas Camateri, viro honesto, vel subrustico prorsus indigna: sed sycophantæ & nequissimo delatori apprimè conueniens.

contentus, reliquias in fasciculos collectas, & humeris impositas abstulit: & in tabernaculo suo sedens, fabas suauiter absumpsit, quasi longo tempore ieiunasset. Fuit homo proceræ staturæ, & heroici corporis: non imbellis, sed fortis: eáque familia dignus, ex qua maternam stirpem trahebat. Moriturus, quum sauciam haberet Styppiotæ calumniis conscientiam, virum accersit, & lachrymis oppletus veniam petit. quam ille, oblitus iniuriarum, ei concessit, & salutem eius animæ precatus est. Atque hæc hactenus: neque iniucunda, vt opinor, neque inutilia.

In magno corpore non mica salis.

Tandem, tametsi serò, crapula excussa, bonam mentem induit.

5 Manuel autem coniugis Alemannæ mortem, non secus ac membrum à suo corpore auulsum, acerbissimè deplorauit: iustísque persolutis, in paterno monasterio Pantocratoris magnificentissimè sepeliit: & luctus tempore, quod ipse sibi præfinierat, instar semianimis & dimidiati hominis exacto, secundas nuptias spectauit, masculæ prolis cupiditate. Multis itaque è locis literæ ad eum mittuntur: offeruntur regum & principum filiæ ex omni terra. Ipse verò Petebini, Antiochiæ Cœlesyriæ primariæ vrbis, ad Orontem sitæ, quam ventus Fauonius perflat, satrapæ filiam delegit. Is Petebinus erat genere Italus, & eques præstantissimus. Missis igi-

Alemanna, Manuelis vxor moritur, desiderium sui relinquit, sepelitur.

Manuel masculæ prolis cupidus ad secundas nuptias animũ aduertit.

Et vxorem sibi gratam deligit.

Puellã nempe incomparabili forma præditam.

κατεδηδοκυῖαν ξυνενεγκὼν, ἐπὶ νώτου τε ἀράμενος, διέβη τε τὸν ποταμὸν αὐτίκα δὴ μάλα, καὶ ἐπὶ δαπέδου τῆς σκηνῆς καθίσας, ἀνελέγετο τοὺς κυάμους ἡδέως, ὡς εἰ νῆστις ἦν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἀπόσιτος. ἡρωϊκοῦ δὲ σώματος μετέχων, καὶ εἰς ἀρίστην ἡλικίας ἀνατείνας ἀναδρομὴν, οὐκ ἀπόμαχος ἦν, ἀλλ' ἔβλεπε γενναῖον καὶ τοῦ αἵματος ἄξιον, ἐξ οὗ τὸ πρὸς μητρὸς ἐκείνῳ γένος καθείλκετο. τελευτῶν δὲ τὸν βίον, καὶ πλῆττον ἔχον αὐτὸν τὸ οἰκεῖον κριτήριον, ἐφ' οἷς κατὰ τοῦ Στυππειώτου ἐλογοποίησε, μετάπεμπτον ποιεῖται τὸν ἄνδρα, καὶ συγγνώμην μετὰ δακρύων αἰτεῖται. ὁ δὲ βραβεύων ἀμνησικάκως ἄφεσιν, καὶ σωτηρίαν ψυχῆς προσεπηύξατο. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω, καὶ οὐ κατὰ διήγησιν οἶμαι ἀλυσιτελῆ τοῖς πολλοῖς, οὐδ' ἀκαλλῆ τε καὶ ἀχαρίεντα.

5 Ὁ δὲ Μανουὴλ ἀποβαλόμενος θανάτῳ τὴν ἐξ Ἀλαμανῶν σύνευνον, ἐκόψατο μὲν τὸν ἐκείνης μόρον, διασπασμὸν οἰηθεὶς σώματος, καὶ ὡς λέων θρηνῶδες ἠρεύξατο, ταφαῖς δὲ ἠξιωκὼς μεγαλοπρεπέσι, καὶ τῇ σκηνῇ ἐπιτελέσας τὰ ὅσια ἐν τῇ τοῦ Παντοκράτορος πατρῴᾳ μονῇ, καὶ καιρὸν ὃν ἐδοκίμασε παραπτεύσας ἡμιθανὴς καὶ ἡμίτομος, πρὸς μνῆστρα δεύτερα ἔβλεψε, πατὴρ ἀκοῦσαι παιδὸς γλιχόμενος ἄρρενος. πολλαχόθεν μὲν οὖν ἐπεφοίτων αὐτῷ καὶ γράμματα, καὶ προμνώμενοι ἐκ βασιλέων, ἀπὸ ῥηγῶν καὶ δυναστῶν ἁπάσης τῆς γῆς. ὁ δὲ προέκρινεν ἁπασῶν μίαν τὴν θυγατέρα τοῦ τῆς Ἀντιοχείας σατράπου τοῦ Πετεβίνου· ταύτην λέγω τὴν τῆς κοίλης Συρίας προκαθημένην, ἣν Ὀρόντης ποτίζει, καὶ καταπνέει ζέφυρος ἄνεμος. ἦν δὲ οὗτος ὁ Πετεβῖνος Ἰταλιώτης μὲν τὸ γένος, ἱππότης δ' ἀκράδαντος, καὶ ὑπὲρ τὸν Πρίαμον ἐκεῖνον ἐϋμμέλιος. στείλας οὖν ἐκ τῶν τῆς

γερουσίας

γερουσίας καὶ τὸ γένος ἐπισήμους ἄνδρας, εἰσοικίζεταί τὴν κόρην, καὶ θύσας εἶχε τὰ γαμοδαίσια. ἦν δὲ καλὴ τὸ εἶδος ἡ γυνὴ, καὶ καλὴ λίαν, καὶ ἕως σφόδρα καλὴ, καὶ τὸ κάλλος ἀξύμβλητος, ὡς μῦθον εἶναι ἀτεχνῶς πρὸς αὐτὴν Ἀφροδίτην τὴν φιλομειδῆ καὶ χρυσῆν, ἥραν τὴν λευκώλενον καὶ βοῶπιν, καὶ τὴν δολιχόδειρον καὶ καλλίσφυρον Λάκαιναν, ἃς οἱ πάλαι διὰ τὸ κάλλος ἐθέωσαν, καὶ τὰς λοιπὰς δὲ ἁπάσας, ὅσας βίβλοι καὶ ἱστορίαι διαπρεπεῖς τὴν θέαν παραδεδώκασιν. ὁ δὲ λόγος τὰ κατὰ τοὺς Τούρκους μέλλων αὖθις διεξιέναι, ἅτε εἰς ἀρχὴν καθιστάμενος, καί τινα τῶν ἄνωθεν σαφηνείας ἕνεκα δοίη ἂν εἰς ἀφήγησιν. τῷ κατάρχοντι τῶν Τούρκων Μασοὺτ πολλοὶ μὲν ἦσαν υἱεῖς, καὶ θυγατέρες οὐκ ἐλάττους ἐγεγόνεισαν· ἐν δὲ τῷ μέλλειν ἐξ ἀνθρώπων γίνεσθαι, καὶ ταῖς ἐκεῖθεν κολάσεσιν ὡς ἀσεβὴς παραπέμπεσθαι, διανέμει τοῖς ἐκείνου παισὶ τὰς ποτὲ μὲν Ῥωμαίων ὅροις περιεχομένας, τότε δὲ ὑπ' ἐκείνων ταττομένας πόλεις καὶ χώρας· καὶ ἄλλοις μὲν εἰς κλῆρον πατρῷον κατέλιπεν ἕτερα, τὴν δὲ Ἰκονίου μητρόπολιν καὶ ὅσα τε τάγμαται ὑπ' αὐτὴν τῷ Κλιτζιασθλὰν ἀποκληροῖ υἱῷ· τῶν δὲ γαμβρῶν τῷ μὲν Ἰαγουπασὰν, Ἀμάσειαν καὶ Ἄγκυραν ἐκληρώσατο, καὶ τὴν Καππαδοκῶν εὐδαίμονα χώραν, καὶ ὅσα ταῖς πόλεσι ταύταις ὅμορα. Δαδούνῃ δὲ ἀπονενέμηνται πόλεις εὐδαίμονές τε καὶ μέγισται, Καισάρεια καὶ Σεβάστεια. Ἀλλ' ἕως τίνος τὸν οἰκεῖον παρόψει κλῆρον Κύριε εἰς ἀπαγωγὴν ἐκκείμενον, καὶ προνομὴν μακραίωνα, καὶ κίνησιν κεφαλῆς λαῷ μωρῷ καὶ οὐχὶ σοφῷ, καὶ πόρρωθεν ἀπεξενισμένῳ τῆς εὐσεβοῦς περὶ σὲ δόξης καὶ πίστεως; μέχρι τίνος ἀφ' ἡμῶν ἀποστρέφεις τὸ οἰκεῖον πρόσωπον ὁ φιλάνθρωπος, καὶ τῆς πτωχείας ἡμῶν ἐπιλανθάνῃ, οὐδ' ἐνωτίζῃ τοὺς στεναγμοὺς καὶ τὰ δάκρυα ὁ ταχὺς τῶν θλιβομένων ἐπακουός; οὐδὲ δίκην ἐπιτίθης ὁ τῶν ἐκδικήσεων κύριος; ἕως πότε παραλλὰξ ἕρποντα ἐσεῖται τὰ ἄτοπα, καὶ οἱ μὲν τῆς

tur ad eum senatorij ordinis tur ad eum senatorij ordinis nobilibus viris, puellam ducit, incomparabili forma præditam, ac nuptias celebrat. Iam quum ad institutum redeundum sit, quædam suprà commemorata, perspicuitatis gratia repetenda sunt. Masato Turcorum Imperatori multi erant filij, nec filiæ pauciores. Moriturus, prouincias & vrbes olim Romanas, tum verò suas, inter eos distribuit. quúmque aliis alias assignasset, Iconium metropolim cum subiectis oppidis, Clizasthlani filio: generis verò, Iagupasani, Amasiam & Ancyram, fertilémque Cappadociam, cum locis finitimis: Daduni vrbes felices & maximas, Cæsaream & Sebastiam, attribuit. *Sed quousque, Domine, hæreditatem tuam diripi, ac prædæ & ludibrio esse populo vecordi, & à vera tui cognitione ac fide alienißimo patieris? Quandiu à nobis auertes faciem tuam: cùm sis humanus, & mendicitatis nostræ obliuisceris: nec gemitus nostros & ploratus audies, cùm celeriter afflictis succurrere soleas? neque pœnas sumes, cùm sis vindex? Quandiu durabunt ista absurditates, vt Agaris ancillæ poste-*

Ad institutum redit Nicetas.

Et quædam de Imperij Turcici statu repetit.

Cuius prosperos successus proponit.

Et cum Deo de Turcorũ grassationib. expostulat.

Summa deprecationis est, Dei auxilium debere Christianis præsto adesse in Turcorum, gloriæ & populi Christi hostium, perniciẽ. At Christiani Turcicam malitiã & impietatẽ idololatriis nefandis, iniustitia, epicureo contemptu, atheismo, & omnis gene-

tis sceleribus iustificarunt. Incipiat ergo iudicium à domo Dei, & sub ferula pij gementes sacrum illud silentiũ colere, & eum imitari discant, qui clamabat, Tacui, quia fecisti: item, Iusta sunt iudicia tua, Domine.

ri nobis ingenuis dominentur: & gentem sanctam tuam, quæ sanctissimum nomen tuum inuocat, perdent & occident? diuturnam seruitutem, & opprobria & alapas perditorum barbarorum sustinentem? Intuere tandem, clementissime Domine, captiuorum ærumnas. Sanguis famulorum tuorum nunc quoque, vt olim Abelis, te misericordem Dominum inclamet. Arripe arma & scutum, exurge ad opem nobis ferendam: confirmatóque viro qui tibi placuerit, probatúsque fuerit, improbis vicinis nostris septupla reddito, quæ in hæreditatem tuam commiserunt. & prouinciis atque vrbibus fortiter recuperatis, quas barbari surripuerunt, orientem & occidentem Solem eorum limites statuito, qui à te cognomentum acceperunt. Hæc fortasse non abs re, neque temerè effudimus, cum Deo paulisper colloquuti, & mœrore oppressum animum nonnihil leuauimus. Masuti autem liberi præcipuos regni paterni, ac potiùs Romanorum fines trifariam partiti, pacem & cognationis iura parum curauerunt, ad bella intestina propensi. Nam Iconij Sultanus Cappadociæ toparchæ, & hic illi viciſſim, infesto animo est insidiatus, donec odia in apertum eruperunt, & ab ipsis Imperatori sunt exposita. Qui quum vtrunque perditum cuperet, optabat, vt non tantùm

Nulla fides regni sociis, omnísq; potestas impatiens cõsortis erit: & fratrum principum cõcordia rara.

δουλίδος Ἄγαρ ἀπόγονοι κατακυριεύσουσι τῶν ἐλευθέρων ἡμῶν, ἀπολοῦσί τε καὶ ἀποκτενοῦσι τὸ σὸν ἅγιον ἔθνος, ὃ τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα τὸ σοῦ ἐπικέκληται ἅγιον ὄνομα; τοῦτο δὲ χρονίαν ὑπηρεσίαν ὑπομένει, καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑποίσει, καὶ τοὺς κονδυλισμοὺς τῶν ἐπιτρίπτων τούτων ἀλλογενῶν; εἰσελθέτω ἐνώπιόν σου ὀψέ ποτε, φιλάγαθε δέσποτα, ὁ ἐν πέδαις ἢ συνοχῇ· βοησάτω πρὸς σὲ καὶ νῦν τὸν φιλοικτον τὸ ἐκχεόμενον αἷμα τῶν σῶν οἰκετῶν, ὡς τὸ τοῦ Ἄβελ πρότερον. ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, καὶ κραταιώσας ὃν αὐτὸς εὐδοκήσας ἄνδρα, καὶ ἐφ' ὃν αἱρετίσῃ, ἀπόδος τοῖς πονηροῖς γείτοσιν ἡμῶν εἰς τὸ ἑπταπλάσιον, ὅσα ἐπονηρεύσαντο κατὰ τῆς κληρονομίας σου· καὶ πόλεις καὶ χώρας ἐπανασώσας ἡμῖν ἐν ἀνδρείᾳ, ἃς ὑφείλοντο οἱ ἀλλόφυλοι, ὅρια στήσαις τοῖς ἐκ τοῦ σοῦ καλουμένοις ὀνόματος ἀνίσχοντος ἡλίου καὶ δυομένου πρώτας καὶ ὑστάτας αὐγάς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως οὐκ ἀκαίρως, οὐδὲ μάτην ἐξετοξεύσαμεν, Θεῷ τι μικρὸν προσλαλήσαντες, καὶ κενώσαντες τῆς λύπης βραχὺ ἐξ ὑπεράντλου ταύτης ψυχῆς. οἱ δ' οὖν τοῦ Μασοὺτ τέκνα διασπάμενοι τὰ κεφαλαιώδη τῆς ἀρχῆς ὁρίσματα ἢ τὸ ἐντρεχὲς εἰπεῖν, τὰ τῶν Ῥωμαίων χοινίσματα, παῖδες παρὰ πατρὸς ἐς αὐτοὺς καταβάντα διαδεξάμενοι, ὀλίγα μὲν εἰρήνῃ καὶ τοῖς τῆς συγγενείας θεσμοῖς ἐπείθοντο. τὰ δὲ πλεῖστα εἰς διαφορὰς οἰκείας ἀπεῖδον, καὶ προσεῖχον ταῖς διαστάσεσιν. αὐτίκα γὰρ ὁ τοῦ Ἰκονίου Σουλτὰν τῷ τῆς Καππαδοκίας τοπάρχῃ σκαιόν τι καὶ ἄγριον ἐπωφθάλμισε, καὶ οὗτος αὖ ἐκείνῳ βλέμμα ὀλέθριον ἔρριψε, καὶ ἦν κατ' ἀλλήλων πονηρὰ διαβούλια, οὐχ ὑπὸ σκότον καὶ κρύφα τελούμενα, ἀλλ' ἔκπυστα καὶ βασιλεῖ καὶ ἔκφορα ὑπ' αὐτῶν. ὁ δὲ ἐπαρώμενος ἀμφοῖν πανώλειαν, ἠγάπα μὴ μόνον

μέχρι

μέχρι τοῦ ἐρεθίζειν ἀποδύειν ἀλλήλων καὶ ἀποσχίζεσθαι, ἀλλὰ καὶ ὅπλα ἄραντας εἰς μοῖραν διαστῆναι ἀντίθετον, ἵν' ἄγων ἠρεμίαν αὐτὸς, τοῖς ἐκείνων ἐπιχαίρῃ κακοῖς, ὡς ὁμοῦ τε ἀλλοφύλων καὶ ἀσεβῶν· καὶ πέμπων λάθρᾳ ἀγγέλους, θάτερον θατέρῳ ἐνῆγεν εἰς πόλεμον. ἐκ δὲ τοῦ προδήλου τῷ Ἰαγουπασάνῃ προσέκειτο, καὶ οἱ τοῦ ἀριθμοῦ συνετύγχανεν οἷς ἐδωρεῖτο, μυσαττόμενος τὸν Σουλτὰν, ὡς ὑποκαθημένην ἀεὶ τὴν γνώμην ἔχοντα, καὶ ὕπουλον τὸ φρονεῖν καὶ παλίστροφον, καὶ μὴ μόνον δολοπλοκοῦντα τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνῳ καὶ αἵματος ἀνήκουσι, ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίων ἀεὶ κατὰ λῃστείαν τὸ γειτονοῦν ἐκτρίβοντα. πεποιθὼς τοίνυν Ἰαγουπασάνης τῷ αὐτοκράτορι, ἐκφέρει κατὰ τοῦ Σουλτὰν πόλεμον, καὶ οὗτος αὖθις ἀντέξεισι κατ' αὐτοῦ, καὶ συρραγέντες πολλάκις ἐμάχοντο. ὀψὲ δὲ καὶ μετὰ αἵματα ἐξ ἑκατέρων ῥεύσαντα τῶν στρατῶν, πρὸς Ἰαγουπασάνην ἔβλεψε τὸ νικᾶν· καὶ πρὸς καιρὸν τὰ ὅπλα καταθέμενοι, ὁ μὲν ἐπέμενε κατὰ χώραν, ὁ δὲ Σουλτὰν τῷ βασιλεῖ πρόσεισιν, ἄρτι πρὸς τὴν πόλιν τὴν βασιλεύουσαν ἐκ τῶν δυσμικῶν ἐπανιόντι μερῶν· καὶ φιλοφρόνως προσδεχθεὶς καὶ ἐντίμως, οὐχ ἧττον ἐπ' αὐτῷ τὸν βασιλέα διαχυθῆναι πεποίηκεν, εἴπερ αὐτὸς ἐπὶ τῷ τῆς ξενίας ηὐφράνθη ἀπροσδεεῖ. οὐκ ἐλπίσι γὰρ μόνον χρηστοτέραις ὑπεσαίνετο Μανουήλ, ὡς εὖ τὰ κατὰ τὴν ἕω διάθοιτο διὰ τῆς τοῦ Σουλτάνου παρουσίας, καὶ τοῦ κεχαρισμένου τῆς ξενίας, δυναμένου γοητεῦσαι φιλοχρήματον βάρβαρον ἀλλὰ καὶ δόξαν αὐτῷ τὸ συμβὰν τῆς βασιλείας ᾤετο. εἰσιὼν τοίνυν ἅμα τῷ Σουλτάνῳ τὴν Κωνσταντίνου, κηρύττει θρίαμβον· καὶ ἦν εὐπρεπὴς ὁ θρίαμβος, καλλίστοις καὶ τιμήεσι πέπλοις παμφαίνων, οὓς τῷ τοῦ κόσμου πολυειδεῖ δαίδαλος.

inter sese rixarentur & diuellerentur, sed armis etiam certarent: vt ipse otiosus illorum malis, quippe barbarorum & impiorum insultaret: ac per legatos clam vtrũque contra alterum concitauit. apertè verò Iagupasani donis missis opem tulit, Sultani odio, qui esset homo obscuri ac dolosi ingenij: nec cognatis tantùm suis perniciem moliretur, sed & Romanorum fines subinde latrociniis vexaret. Iagupasanes igitur Imperatore fretus, Sultano bellum infert: ille vicissim in aciem egreditur, crebræ pugnæ committuntur. Tandem post multas vtrinque cædes factas, penes Iagupasanem victoria fuit. atque armis ad tempus positis, hic in sua prouincia mansit. Sultanus verò Imperatorem recens ex Occidente reuersum adiit: & humaniter ac honorificè exceptus, non minùs Manuelem exhilarauit, quàm ipse benignitate hospitij est exhilaratus. Nam spem bonam habebat Manuel, se ob Sultani præsentiam non modò rebus Orientis consulturum, & auaro barbaro hospitij liberalitate fucum esse facturum: sed ex eo casu gloriam quoque sperabat. Constantinopolim igitur vnà cum illo ingressus, triumphum indicit. qui cum eleganter instructus, preciosis vestibus & ornamentorum varietate colluceret, atque

Potentissimi principes, alios oppressos cupiunt, vt ex illorũ incommodis sua captent commoda.

Obserua Manuelis artes, hoc seculo solerter instauratas.

Committit fratres inter se, & bella inter eos sedulò fouet.

Frater fratrẽ debellat.

Manuel Sultanum, dolosi ingenij virum honorificè excipit: Ita alij aliis blandè insidiantur. Sed oculos coniice in tragœdiæ catastrophen.

Manuelis triumphus tempestatib. impeditur, & meritò. Qui enim alios tot modis turbare cogitabat, placidè & magnificè ad suos accedere non debuit.

Imperator cum applausu & acclamationibus ciuium, adducto vnà Sultano, qui inter cæteros proceres festiuitatem illam celebriorẽ redderet, proditurus esset: Deus illius diei splendorem fecit irritum. Nam terræ motu multæ splendidissimæ ædes corruerunt: & aeris intemperies ac caligo, & alij quidam terrores, æstuantes hominum animos à triumphis in se conuertebant. Aiebant & sacræ ædis antistites (nec ipse Imperator aliter ea omina accipiebat) irasci Deũ, neque velle vt homo impius eum triumphum intueretur, quem instrumenta sacratissima, & diuorum imagines ornarent, & Christi signum consecraret. Sic triumphus frustra est instructus, & ab ipso Imperatore ita neglectus, vt nec receptæ consuetudini satisfaceret. Sultanus verò non paruo tempore cum eo commoratus, spectaculis Circensibus est oblectatus. Tum Agarenus quidam, principiò præstigiator habitus, vt verò pòst declarauit, omnium mortalium miserrimus: sua sponte Hippodromi turri conscensa, sub qua carceres sunt, vnde emittuntur equi, suprà verò quatuor equi aurati stant, collis incuruis, obuersi sibi inuicem, alacritatis ad cursum pleni, se stadium transuolaturum iactat. Stabat igitur in turri, tanquam in carceribus, ampla

Animi motus in Manuele vtcunque concussi, sed non euersi, quemadmodũ oportuit. Mentes euertit ambitio, vt nunquam quod decet intueri & procurare valeant.

Negligit Manuel triumphum: Sultanum nõ expellit, nec pacẽ sancit inter fratres dissidentes. Manet igitur in animo vlcus: ambitionis.

Appositus typus cogitationum Manuelis, qui altius quàm par fuit sese efferẽs, cum imperij dignitate corruit, throno Turcis tandẽ relicto.

καὶ ἤμελλε βασιλεὺς διὰ τοῦ θριάμβου προϊέναι πρὸς αὐτῶν τῶν ἀστῶν κροτούμενος, καὶ μέρος εἶναι τῆς τότε δορυφορίας τε καὶ λαμπρότητος, καὶ τῶν κυδρούντων τὸν αὐτοκράτορα· καὶ Σουλτάνος αὐτὸς ἐπιπαριών, Θεὸς δὲ ἠκύρωσε τὰ τῆς ἡμέρας ἐκείνης λαμπρά. ἥ, τε γὰρ γῆ κλονηθεῖσα πολλὰς κατεβεβλήκει λαμπροτάτας οἰκήσεις, καὶ ὁ ἀὴρ ταραχώδης ἦν ἐπιεικῶς καὶ ἀνώμαλος, καὶ ἕτερ' ἄττα ἐπισυμβάντα δείματα, ἐκείνοις, οὐ θριάμβοις ἠνάγκαζε προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἐκύμαινε λογιζόμενον. ἔφασκον δὲ καὶ οἱ τοῦ θείου νεὼ, καὶ τοῦ βήματος ἔντροφοι, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς, οὐκ ἀγαθὰς κληδόνας δεχόμενος τὰ λεγόμενα, μηνίειν τὸ θεῖον καὶ μηδόλως προκύψειν ἀνέχεσθαι εἰς θρίαμβον, μὴ θεοσεβείας ἄνδρα μετεσχηκότα, ὃν κοσμοῦσιν ἔπιπλα παναγῆ, καὶ ἁγίων ἔκτυπα διειλήφασι, καὶ χαρακτὴρ καθαγιάζει Χριστοῦ. καὶ οὕτω μὲν εἰκαίως ὁ θρίαμβος ἐσχεδίαστο, μηδαμῶς αὐτῷ προσεσχηκότος τοῦ αὐτοκράτορος, οὐδ' ἐς ὅσον τὸ ἔθος ἀφοσιώσασθαι. εἰς ἱκανὸν δὲ ὁ Σουλτάνος τῷ βασιλεῖ συνδιέτριψε χρόνον, καὶ ἵππων σταδιοδρόμων ἁμίλλαις τὸν ὀφθαλμὸν καθειστίακεν. ὅτε καί τις ἀνὴρ τῆς Ἄγαρ ἀπόγονος ὃς ἐδόκει μὲν θαυματοποιὸς τὰ πρῶτα, ὡς δ' ὕστερον ἔδειξε ταλάντατος ἀνθρώπων, καὶ αὐτοέντης ἄντικρυς, ἐπὶ τὸν κατὰ τὸ θέατρον πύργον ἀναβάμενος, οὗ κάτωθεν μὲν αἱ τῶν ἐπὶ σταδίου θεόντων ἀφετηρίαι εἰς ἁψίδας παραλλήλους κεχήνασιν, ἄνωθεν δ' ἵπποι χαλκήλατοι πεπήγασι πίσυρες χρυσῷ ἠλημμένοι, τοὺς αὐχένας ὑπόγυροι, ἀντιβλέποντες ἀλλήλοις, καὶ δρόμον καμπτῆρος πνέοντες, διαπτῆναι τὸ στάδιον ἐπηγγέλλετο. εἱστήκει οὖν ὡς ἐφ' ὕσπληγγος τοῦ πύργου, ἠμφιεσμένος ποδηρέστατον εὐρέα χιτῶνα.

λευκὸς

λευκὸς δὲ ἦν ὁ χιτών. λύγοι δὲ εἰς κύκλον περιαχθέντες, ἐποίουν κολπῶδες τὸ ὕφασμα. ἦν δὲ σκοπὸς τῷ Ἀγαρηνῷ, ὥσπερ ἱστίῳ ναῦς πτεροφυῆναι τῷ πέπλῳ, ταῖς τούτου κοιλότησι τοῦ πνεύματος ἐμφωλεύοντος. πᾶς οὖν ἐπέστραπτο πρὸς αὐτὸν ὀφθαλμὸς, καὶ ἐμειδία τὸ θέατρον, καὶ πυκνὰ ἐνεκραύγαζον οἱ θεώμενοι· πέτασον, πέτασον. καὶ ἕως τίνος αἴρεις Σαρακηνὲ τὰς ψυχὰς ἡμῶν, ταλαντεύων ἐκ τοῦ πύργου τὸν ἄνεμον; βασιλεὺς δὲ πέμψας, διεκώλυεν αὐτὸν τοῦ ὁρμήματος. θεατὴς δ' ὢν τῶν δρωμένων καὶ Σουλτάνος αὐτὸς, ἐπ' ἀμφιβόλῳ ἀποτελέσματι ἀνεκήκιέ τε καὶ ἐσεσήρει, μετέωρος ὢν τὴν γνώμην, καὶ δεδιὼς περὶ τῷ ὁμογενεῖ. ὁ δὲ περιχάσκων ἀέρα συχνὰ, καὶ τὸ πνεῦμα διακριβούμενος, τὰς τῶν θεατῶν ἐλπίδας ὑπέκλεπτε, καὶ πολλάκις διάρας τὰς χεῖρας, καὶ σχηματίσας ταύτας ὡς πτέρυγας εἰς κίνησιν πτήσεως, ὑπεσείλατο, τὸ πνεῦμα μεταπεμπόμενος. ἐπεὶ δέ ποτε φορὸν παρεῖναι καὶ οὔριον δέδοκτο, διαπινάσσεται πτηνοῦ δίκην, ἀεροβατεῖν οἰηθείς· ἀλλ' ἦν οὐρανοδρόμος Ἰκάρου ἐλεεινότερος. καὶ ὡς σῶμα κεντροβαρὲς χαμαιρριφῆσι οὐχ' ὡς κοῦφος ἱπτάμενος, καὶ τέλος δὲ καταπεσὼν, διέρρηξε τὴν ψυχὴν, γαστροκνημίδας καὶ χεῖρας καὶ ὅσα τοῦ σώματος ὀστώδη διαθρυβεὶς ἦν. τοίνυν ὁ ἐκπετασμὸς οὗτος εἰς μανίαν καὶ γέλωτα τῶν μετὰ τοῦ Σουλτάνου Τούρκων τοῖς ἀστυπολίταις διαθρυλλούμενος, οὐδ' ἦν ἐπ' ἀγορᾶς ἀκαταγελάστους αὐτοὺς παρεῖναι, τῶν ἀργυροκόπων ἀγοραίων τὰ τῶν τραπεζῶν διαψοφούντων σιδήρια. ὡς δ' ἠνωτίζετο ταῦτα ὁ βασιλεὺς, διεχεῖτο μὲν ὡς εἰκὸς, τὸ στωμύλον καὶ φιλοπαίγμον τῶν ἐπὶ τῶν τριόδων εἰδώς. Σουλτάνῳ δὲ χαριζόμενος (κατὰ βραχὺ γὰρ τὴν τοῦ βαρβάρου ψυχὴν ὑποσερχόμενα ἔδακνε τὰ βωμολοχεύματα)

& promissa admodum veste candida indutus: quæ vinculis in orbem succincta, sinuosa efficiebatur. Putabat enim, se veluti velo nauem, ita laciniis illius aere expletis ad volatum instructum fore. Omnium igitur oculi in eum cōuertuntur, rident spectatores, ac subinde clamant: *Volato, volato:* &, *Quàm diu nos suspensos tenes, Sarracene, & aerem ex turri libras?* Imperatore hominem ab eo conatu deterrēte, ipso verò Sultano inter spem & metū suspenso, ne quid populari suo accideret. Is verò aerem subinde captans, & ventum explorans, spectatorum spē eludebat, ac manibus sæpe, alarum instar, ad volatū expāsis & liberatis vt plus venti colligeret, quum is tandem aptus & secundus aspirare videretur, instar volucris sese agitat: & dum per aerem incedere nititur, Icaro miserabilius in cœlo volitat. Neque enim corporis grauitas humum tendentis alta cū tenere sinebat, donec prostratus expirauit, manibus, pedibus, & omnib. ossib. confractis. Is volatus cū risu & derisu Turcorū Sultani comitū, vulgi fabula erat: adeò, vt forū transire inderisi nō possent, fabris argentariis ferramenta mensarum concutientibus. Quo Imperator audito, ridebat scilicet, nō ignarus iocorū & salium turbæ triuialis: sed in Sultani gratiā (quem ista ludibria paulatim mordebant)

Mutato nomine, de vobis fabula narratur, miseri Græci.

Agarenus, nouus Icarus, stultitiæ suæ præmium reportat.

Nec enim homini alæ cōcessæ sunt ad volandū: & obliquè Dei sapientiam oppugnāt, qui naturæ bellum indicunt.

Stulti aeris sūt ludibrio: & nugæ seria ducunt in mala.

ſe illorum licentiam coercere ſimulabat.

Manuel imprudentia & ambitione obcæcatus Imperij opes perfidi, & auari Sultani oculis ſubiicit: vt tẽpore à Dei iuſtitia conſtituto Turcæ Græciã inuaderent.

6 Enimuero Clizaſthlanes poſt mirabilem benignitatem, & multa ſplendidáque munera ex Imperatoriis theſauris exhauſta, quibus obſtupefactus dubitabat, vtrum tantundem ſibi reliqui feciſſet Imperator, lætus, atque opibus onuſtus, domum reuertitur. Manuel enim quum ſciret, quemuis barbarum auarum eſſe, & Romanorum opulentiam oſtentare vellet: quicquid Clizaſthlani daturus erat, in ſplendidiſſimo quodam palatij conclaui ordine expoſuit.

Opum vana oſtentatio, cupiditatum malarum irritamentum.

Ea fuere moneta aurea atq; argẽtea, delicatæ veſtes, argẽtea pocula, & Thericlea aurea, & tela ſubtiliſſima, aliáque ornamenta eximia, Romanis paratu facillima, ſed rara apud Barbaros, & pleraque nunquam viſa. Id igitur conclaue ingreſſus, Sultanum accerſit, *Numquid ex eo theſauro donari ſibi velit?* rogat.

Ambitionis & fraudis colloquium.

Reſpondente illo, *Id ſibi fore acceptum, quod ipſe dediſſet:* rurſus interrogat, *Si eã pecuniam in militem domeſticũ & externum erogaret, nunquis hoſtium ſuum impetum ſuſtinere poſſet?*

Nihil arduũ ambitioni, vt quidẽ ſomniat.

Quum verò ille non ſine admiratione dixiſſet, *Se, ſi tantum pecuniæ habuiſſet, iam olim hoſtes omnes ſubacturum fuiſſe:* Hæc, inquit, *omnia tibi dono, vt & munificentiam meam noris: & quantis opibus polleat is, qui vni tantum donat, conijcias.*

Et in pecuniæ aceruis neruos ſapiẽtiæ & rerum exitus conſiſtere humana prudentia opinatur.

ἐπλάτυνε τὸν τὸ ἐκείνων ἐλευθεριαζόμενον ἀνασέλλοντα.

6 Μετὰ δὲ τὴν ἀξιάγαστον φιλοφροσύνην δῶρα πολλὰ καὶ λαμπρὰ ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσώνων ὁ Σουλτάνος ἀπαρυσάμενος, ἐφ᾽ οἷς καὶ ἔκθαμβος ἐγεγόνει, καὶ διαπορούμενος ἦν, εἰ καὶ ἕτερον τοσούτων καὶ τηλικούτων τὸ μέγεθος εὐπορεῖ βασιλεύς, χαίρων ἐπανεζεύξεν ἔμφορτος. ὁ γὰρ αὐτοκράτωρ εἰδὼς μὲν, καὶ ὅτι βάρβαρος ἅπας χρημάτων ἥττηται, λαμπρυνόμενος δὲ μάλιστα, καὶ ἐκπλῆξαι θέλων τὸν Κλιτζασθλάνην ἐπὶ τοῖς πολυταλάντοις τῶν θησαυρῶν, οἷς ἡ βασιλεία Ῥωμαίων περιερρέετο, ἐν ἑνὶ τῶν κατὰ τὸ ἀρχεῖον λαμπροτάτων ἀνδρώνων ἑξῆς διατέθεικεν ἴσα τούτῳ παρασχεθῆναι δῶρα ὑπέσχετο. ἦν δὲ ταῦτα, χρυσός τε καὶ ἄργυρος, κεκομμένος εἰς νόμισμα, καὶ τρυφῶσα ἐσθής, ἀργύρεά τε ἐκπώματα, καὶ θηρίκλεια χρύσεα, καὶ ὀθόναι τῆς ἐξ ὑπερηφάνου ὑφῆς, ἄλλοι τε κόσμοι ἐξαίρετοι, Ῥωμαίοις μὲν καὶ πάνυ εὔποροι εἰσι, σπάνιοι δὲ παρὰ βαρβάροις αὐτοῖς, καὶ τὰ πολλὰ μηδὲ θεατοί. εἰσιὼν οὖν ὁ βασιλεὺς τὸν ἀνδρῶνα, καὶ τὸν Σουλτᾶνον ἐκεῖσε μεταπεμψάμενος, ἤρετο, εἰ δωρηθῆναί οἱ τοῦ παρόντος βούλοιτο θησαυροῦ; τοῦ δὲ εἰπόντος, ὡς αἱρεῖται ὅσοις αὐτὸν δωρήσηται βασιλεύς. αὖθις ἐπήγαγεν, εἴ τις τῶν ἀντιπάλων, αὐτοῦ ταῦτα κενωσαμένου εἰς ξενικὸν καὶ ἐνδαπὸν στράτευμα, ὑπενέγκοι ἂν ὅλως τὴν κατ᾽ ἐκείνου τῶν Ῥωμαίων ὁρμήν; τοῦ δὲ ἀγαμένου καὶ εἰπόντος, ὡς εἰ διαπόζων ἦν τοσούτων χρημάτων, εἶχεν ἂν πάλαι τὸ κύκλῳ πολέμιον εἰς ὑπήκοον αὐτῷ μεταθέμενος· φιλοτιμοῦμαί σε τοῖς πᾶσι, φησὶ βασιλεύς, ἵνα καὶ τοῦ μὲν εἰδείης φιλόδωρόν τε ἅμα καὶ μεγαλόδωρον, ἀλλὰ καὶ ὅσων ἐστὶ κύριος χρημάτων ὁ τοιούτοις καὶ τοσούτοις ἕνα δωρούμενος.

ὁ δὲ ἥσθη τε καὶ ὀξέσι τῇ ὑπὸ μαιδαλία τῶν χρημάτων, τυφλώττων πρὸς κέρδος, καὶ βασιλεῖ τὴν Σεβάστειαν καὶ τὴν ταύτης χώραν παραχέσθαι κατεπαγγέλλεται. ὁ Μανουὴλ δὲ τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην ἀσμένως δεξάμενος, καὶ ἕτερα δώσειν ξυνέθετο χρήματα, εἰς τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις πιστώπηται. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν τοῦ βαρβάρου προφθάνων ῥοπὴν, καὶ ἕως ἔτι ὁ σίδηρος ἐν ἀκμῇ, ἐνεργῷ χρήσασθαι τούτῳ βουλόμενος, διεπεπράχει ὡς εἰρήκει μετὰ καιρόν. στείλας γὰρ τὸν Γαβρᾶν Κωνσταντῖνον, ἐξέπεμψεν αὐτῷ φιλοτιμήματα ἄλλα ἄττα συχνὰ καὶ παντοδαποὺς ὁπλισμούς. ὁ δὲ ἀπατεὼν ὢν, καὶ μηδ' ὅλως ἀλήθειαν ἐγνωκὼς ποτὲ, τῶν τε συνθηκῶν ἐπελάθετο, ἀπελθὼν εἰς Ἰκόνιον, καὶ τὴν Σεβάστειαν ἐκπορθήσας, καὶ τὰ ὑπ' αὐτὴν χειρωσάμενος, γέγονε τῶν ὅλων αὐτὸς ἐγκρατής. ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸν Δαδούνην τῆς οἰκείας ἀρχῆς παρέλυσεν, ἐκεῖνον μὲν δραπέτην καὶ πλανήτην εἰργάσατο τῆς δὲ Καισαρείας αὐτὸς λαβόμενος, καὶ τὸν λοιπὸν μετήρχετο ξύμφυλον, τὸν Ἰαγουπασάνην φημὶ, νοσήσας κἀπὶ τῇ τούτου ἔροτα χώρᾳ, καὶ τὸν ἄνδρα δίψων ἀνελεῖν. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς τὸ οἰκεῖον συγκροτῶν ἐν τῷ μέρει στρατόπεδον, καὶ ὡς πρὸς ἀνταγωνιστὴν ἤδη μείζονα περιβαλλόμενον δύναμιν παρατττόμενος, φθάνει θανάτῳ τὴν προθυμίαν διακοπείς. Δαδουνὴς δὲ ὡς εἰς ἐρήμην δυνάστου τὴν τῶν Ἀμασέων σατραπείαν παρεισιὼν, ἐκεῖθεν τε ὑποκρούεται, καὶ τῇ μεταπεμψαμένῃ τοῦτον τοῦ Ἰαγουπασάνη συνεύνῳ θανάτου αἴτιος γίνεται. οἱ γὰρ Ἀμασεεῖς ἐπαναστάντες, αὐτήν τε ὡς λάθρα τῷ Δαδουνῇ μνηστεύουσαν τὴν ἀρχὴν ἠμύναντο τελευτῇ, καὶ Δαδουνὴν ἀδοξήσαντες ἄρχοντα, μακρὰν ἀπεώσαντο. ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοῦ Κλιζαθλὰν γεγόνασιν ἰσχυρότεροι, ἀλλ' οὕτως αὐτῶν

Is verò & lætatus, & obstupefactus, & pecuniæ cupiditate cæcus, se Imperatori Sebastiam cum suburbano agro redditurum pollicetur. Qua re Manuel cupidè accepta, se illi plus pecuniȩ daturum promisit. vbi verba ad rem contulisset, & vt barbari inconstantiam anteuerteret, & ferrum feruens adhuc suo arbitratu versaret: Gabram Constantinum cum multis aliis muneribus, & omnis generis armis ad eum misit. Sed homo fallax, & fidei seruandæ ignarus, vt Iconium rediit, fœderis oblitus, Sebastia vastata, & vicinia eius subacta, summam rerum ad se transtulit: & Dadune eiecto, Cȩsareáque occupata, etiam reliquum popularem suum Iagupasanem euertere atque occidere cupiebat. Qui quum & ipse vicissim copias suas cogeret, séque vt contra aduersarium iam maiore potentia præditum instrueret, in ipso belli apparatu extinguitur. Dadunes verò, Amasiæ satrapiam vt possessore vacuam clàm ingressus, & rursus inde eiectus, Iagupasanis vxori, à qua accersitus erat, causa mortis extitit. Amaseni enim eam, vt Imperium Daduni clàm conciliaturam, per seditionem occiderunt: & Dadunem, quem principem auersabantur, longè eiecerunt. Sed Clizasthlanis opibus resistere non potuerunt, quin,

Fraudulẽtus homo mul a pollicetur, nihil præstat.

Ambitio, quò occulatior, eò cæcior apparet.

Laruam deponit perfidus.

Dadunem & Iagupasanem profligat.

Iagupasanes belli initio moritur.

Dadunes tragedias sibi & aliis excitat.

Quarum catastrophe luctuosa.

Clizasthlanes, vt potentior, floret ad tempus.

Animi propititudine corporis tarditatem & imbecillitatem compensans.

vt iam Cappadociam tenebat, sic deinde Amasiã quoque occuparet, homo prosperæ fortunæ flatu in rebus celeriter conficiendis vtens: quamuis corpore parum integro, & pluribus præcipuis membris mutilato. Nam & articuli manuum elisi erant, & pedes claudicabant: & cætera sic affectus erat, vt plerunque curru veheretur.

Ideóque Andronici cauillis impetitus. Dicacitas illa verò in Andronici caput recidit tandem.

Quibus de causis Andronicus, homo dicacissimus, & cauillandi vel animi vel corporis vitia peritissimus, Cuzasthlanem illum appellabat. Quamuis autem tali corpore à natura deformatus: tamen magnũ adeptus Imperium,

Cuzasthlanis iniuriæ.

tantisque munitus copiis, ocio spreto, quippe turbulento & insatiabili præditus ingenio: Romanos vbi poterat, non indicto bello, nulla de causa violato fœdere, sed tantùm quia ita libitum erat, vexabat atque oppugnabat.

Manuel in alios iniurius Sultani impetus perferre cogitur.

Nec ipsa Melitina abstinuit: sed facultate illius euertendæ perspecta, quum nullam ab Amera iniuriam accepisset, causam impudenter commentus, illum quoque, nihil eandem religionem veritus, regno expulit.

Ita mundi iudex eiusmodi flagellis vtitur ad compescendam aliorũ principum lasciuiam.

Deinde fratrem quoque suũ fraude circumuentum, in exilium egit. Exules omnes ad Imperatorem se contulere. Atque hæc posterius acciderunt. Sed tum aucta

φανεὶς δυνατώτερος, ὡς εἶχε πρὸς τὴν Καππαδοκίαν, οὕτω καὶ Ἀμάσειαν εἴληφεν ὕστερον, ὀξείᾳ καὶ ἐπιτυχεῖ τύχῃ πρὸς τὰ πράγματα χρώμενος, ἄνθρωπος οὐκ εὐφυὴς τὴν διάρτησιν τοῦ σώματος, ἀλλ' ἱκανῶς πεπηρωμένος ἐν οὐκ ὀλίγοις τῶν καιρίων μελῶν. αὐτίκα γὰρ αἱ χεῖρες τούτῳ ἐξήρθρωντο, καὶ τὼ πόδε ὑποσκάζοντε ἦσαν, καὶ τὰ πολλὰ ἐφ' ἁρμαμάξης τὴν πορείαν πεποίητο. ὅθεν καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν κατ' αὐτοῦ σκωμμάτων ἐξ αὐτοῦ δὴ Ἀνδρόνικος ἐσέπειτα πορειζόμενος, Κουτζαθλάνην τοῦτον ὠνόμαζε, φιλολοίδορος ὢν εἴπερ τις ἄλλος, καὶ καθάψασθαι ἀνθρώπων δεινότατος, καὶ λόγοις κερκώπων ἀπαλοῖς τοῖς οὐ καλῶς πεπραγμένοις τῶν ἔργων, ἢ τοῖς ἀηδῶς τοῦ σώματος ἔχουσι μῶμον προσστρίψασθαι ἱκανώτατος. ὁ μὲν οὖν ὁποῖος ἂν καὶ ἦν τὴν πλάσιν τοῦ σώματος, εἶχε δ' ὡς αὐτὸς οἶμαι ἡ πλάστρια φύσις ἐπαλαμήσατο, μεγάλην ἀρχὴν εἰληχὼς, καὶ τοσαύτας δυνάμεις περιβαλλόμενος, οὐχ εἵλετο ἐντεῦθεν βίοτον ἤρεμον, ἀλλὰ φύσει ταραχώδης ὢν καὶ ἀκόρεστος, ὥσπερ τις κόλπος θαλάττιος, Ῥωμαίοις μὲν, ἐν οἷς εἶχε λυπεῖν ἀκηρυκτί, διεφέρετο, καὶ ἀνέγκλητον πολλάκις ἐπῆγε τὸν πόλεμον, σὺν οὐδενὶ λόγῳ θεσμὰ παρατρέχων, καὶ συγχέων μὲν σπονδὰς, τῇ οἰκείᾳ δ' ἐφέσει ταλαντεύων τὸ πραχθησόμενον. οὐδ' αὐτῆς οὖν ἀπέχετο τῆς Μελιτινῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ταύτης ἔχων καθελεῖν Ἀμηρᾶν, μηδὲ τὸ τῆς θρησκείας ταυτὸν ὑπειδόμενος, ἢ τὸ μηδὲν ἔχειν ἐπεγκαλεῖν ἀληθὲς τῷ ἀνθρώπῳ, αὐτὸς ἀνεπικαλύπτως αἰτίαν πλασάμενος καὶ γραψάμενος, ἐκεῖθεν αὐτὸν ἐξήλασεν. ἔπειτα δὲ καὶ τὸν οἰκεῖον ὑφέρπων κασίγνητον, μετανάστην κἀκεῖνον ἔθετο. οἱ δὲ φυγάδες πρὸς τὴν αὐτοκράτορα ἵκοντο. καὶ ταῦτα μὲν συμβέβηκεν ὕστερον. τότε δ' πολυδύναμος γεγονὼς,

νῶς, τὸ πρὸς τὸν βασιλέα αἰδήμον ἀπεξύσατο, καὶ ἣν αὐτὸς θεραπείαν προσῆγε, ταῖς τῶν πραγμάτων δυσκολίαις ἀγχόμενος, ταύτην ἐξῄτει τό οἱ παρέχειν τὸν αὐτοκράτορα, βαρβαρικῶς μεταλλοιούμενος τοῖς καιροῖς, καὶ δέησιν παρὰ τὸ δέον ὑποστελλόμενος, καὶ πτεροῦ αὖθις ἐλαφριζόμενος εὐπετέστερον, ὅτε τῇ ἑτέρᾳ πλάστιγγι ῥοπὴν ἡ τύχη παρείχετο, τοῖς παλιντρόφοις βραβεύουσα πράγμασι· πασσάλῳ δὲ ὑπεκκρουόμενος πάσσαλος ἐξομαλίζων ἦν τὸν βασιλέα, καὶ θεραπεύων ἐνιαχοῦ, οὐ μὴν ὑπ' ἐκείνου θηροκομούμενος διεδείκνυτο, καὶ δόξαν ἀπονέμων πατρὸς, υἱοθεσίας τιμὴν ἐλάμβανε· καὶ ἦν τὰ παρ' ἀλλήλων χαραττόμενα γράμματα, πατέρα βασιλέα, καὶ Σουλτάνον υἱὸν καταγγέλλοντα. πλὴν οὐδ' οὕτως ἐς φιλίαν ἀκραιφνῆ συνηρμόζοντο, ἢ γοῦν τὰς σπονδὰς οὐ ξυνέχεον. ὅθεν ὁ μὲν κατὰ χειμάῤῥουν πληθύοντα, ἢ κατὰ πολλὰ ἐδηδοκότα φάρμακα δράκοντα κατέκλυζέ τε καὶ παρέσυρε τὸ προστυχὸν, καὶ συχνὰ τῶν ἡμετέρων πολιχνίων κατέχασκε, τὸν τῆς κακίας ἀποπτύων ἰόν. ὁ δὲ βασιλεὺς περιεφράγνυ τούτῳ τὰς διεξόδους, καὶ εἰς ἀνάῤῥουν τὸ ῥεῦμα ὑπανεστοίβαζε θειγγίῳ ἀρραγεῖ στρατοπέδῳ ἢ ὁλκῇ χρυσίου ἐφ' ὁλκοῦ κατεκοίμιζε πρὸς εἰρήνην τὸ τούτου βλέφαρον, καὶ ἣν τέως εἰς λῃστείαν ἐπηγρίαινε λοφιὰν καὶ τὸν ὁλκὸν ὃν ἐπεσύρετο τοῦ στρατεύματος κατασιγάζων ἐπράϋνεν. ἐνίοτε δὲ τοὺς ὡς πόρρω πλατέα διεκκεχυμένους τοῖς Ῥωμαϊκοῖς χοινίσμασι Τούρκους ἀναστέλλων, τοῖς περὶ τὴν πεντάπολιν ἐπιτίθεται, καὶ στομάτων ἀνθρωπίνων καὶ ζώων πολλῶν γενόμενος ἐγκρατὴς, μηδ' εἰς χεῖρας δεξαμένων αὐτὸν τῶν Περσῶν, τροπαιοφόρος ἐπανέζευξεν· ὁπηνίκα καὶ Σολυμᾶς ὁ τῶν περὶ τὸν Σουλτάνον τὰ μέ-

potentia, verecundiam Imperatoris deposuit: & qua obseruantia eum, temporibus adductus, coluerat, eandem ab Imperatore postulabat, barbarica planè inconstantia. Nam vt necessitate vrgente, vltra decorum se demiserat: ita rebus secundis insolescebat, animo vnà cum fortuna mutato.

Prosperi successus impiorũ animos, rebus aduersis afflictos, efferant.

Tamen aliquando Imperatorem venerabatur: & quum belluam potius ageret quàm filium, patris illi honorem tribuebat, & filij adoptiui cognomentum ferebat. In literis quidem pater Imperator, & Sultanus filius scribebantur. Nec tamen hæ appellationes sinceram inter eos amicitiam conciliabant, aut pacta & conuenta stabiliebant.

Nec eos sincerè agere sinunt: immo quo feruentiore affectu videntur, alii alios amplecti, eò sunt formidabiliores:

Nam ille instar exundantis torrentis, aut draconis veneno turgentis, obuia quæque inficiebat & abripiebat, multáque nostra oppida deuorabat, improbitatis suæ virus expuendo.

Et tandem larua deposita venenum quod in corde latebat apertè vomunt.

Imperator verò vias illi aliàs inuictis exercitibus, aliàs auro obstruebat, & incitatam hominis cupiditatem ad pacem flectebat.

Manuelis artes vt Sultani rabiem coerceret.

Aliquando etiam Turcos in Romanorum fines effusos repressurus, Pentapolitanos inuadit: ac Persis nec ad manus venire ausis, multis captiuis, multis pecoribus abductis, triumphans vrbem ingreditur. Eo tempore Solymas procerũ Sultani

Artibus Martem adiũgit, Græcorũ more, qui vulpinam leoninæ adsuunt.

Sultanus in eadem astutiæ schola educatus cretissat cum Cretense.

princeps, homo callidus & disertus, apud Imperatorem multa pro domino suo verba fecit, vt Turcos illa contra Sultani voluntatem fecisse ostenderet, blanditiis verborum vsus, quæ cum factis non congruebant. Etsi autem aperte mentiebatur, tamen quia Imperatorem, vt barbarorum mos est, immodicis laudibus efferebat, oratione ad imposturam composita, & equos cursores in suis stabulis educatos offerebat: nihil incommodi passus est.

Et callidorũ hominũ mores explicat.

Accepit equos Imperator, & Solymam, eius æquitate & submissione approbata (quanquam ea benignitas non ab hominis ingenio proficiscebatur, sed temporum erat) ad Sultanum ablegauit, vt ea exponeret, quæ non ignorabat: & leuitatem illi, perfidiam atque iniquitatem obiiceret.

Manuel autẽ, magister artis, eludit barbarum.

En principũ artes.

Neque verò ille quieturus erat, aut cladem illatam vel ad exiguum tempus inultam passurus. Latrociniis igitur de more vtebatur: & delectis cohortibus missis, Laodicea Phrygię, quę tum non, vti nunc cernitur, mœnibus adornata, sed instar pagorum ad radices collium sparsim extructa erat, ingentem prædam pecudum & hominum abegit: multos etiam occidit, atque inter alios pontificem Solomonem, castratum illum quidem, sed gratiosum hominem, & Deo virtute propinquum. Dicebat autem per ludibriũ

Sultanus verò abiecta vulpina leoninã induit.

Laodiceam vastat.

Prædam ingentem abigit.

Multos interficit, inter alios Solomonẽ pontificem.

γιστα δυναμένων κορυφαιότατος, πρὸς βασιλεῖ ἐποφθεὶς, πολλὰ μὲν ὑπερηγόρει τοῦ Σουλτάνου, ἀποτρέπων τῆς ἐκείνου γνώμης τὰ παρὰ τῶν Τούρκων πραττόμενα, καὶ σοφιστικῶς οἷς διεξῄει καταχαριζόμενος, ἀσύμφωνα δ' ὅμως τοῖς πράγμασι φθεγγόμενος, ἡλίσκετο ψευδολογίας ἐγκλήματι· πλὴν οὐδ' οὕτω τι πρὸς βασιλέως πέπονθεν ἄχαρι Σολυμᾶς. θεραπεύων δὲ καὶ ὑπὲρ τὸ ἀληθές, ὡς ἔθος τοῖς βαρβάροις, τὸν ἄνακτα, καὶ τὰ ἐς ἀπάτην τεχναζόμενος, ἵπποις αὐτὸν ὠκύποσιν ἐκολάκευσεν, οὓς τὸ ἐκείνου ἐσίτευσεν ἱπποστάσιον. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς ἵππους δεξάμενος, καὶ Σολυμᾶν τῆς εὐγνωμοσύνης καὶ ὑποταγῆς ἀποδεξάμενος, εἰ καὶ μὴ τῆς ἐκείνου γνώμης ἴδιον ἦν, τοῦ δὲ καιροῦ ὑπῆρχε δῶρον τὸ φιλοφρόνημα, πρὸς τὸν Σουλτάνον ἀπέστειλεν ἐξηγησόμενον ἐκείνῳ, ἃ οὐκ ἦν ἀγνοῶν, καὶ ἐς αὐτὸ τὸ τοῦ τρόπου ἀποσκώψοντα τὸ παλίμβολον, τὸ ἄπιστόν τε καὶ τὸ κακόηθες· κἂν οὐκ ἦν αὐτὸν ἠρεμήσειν ἐπὶ τούτοις, ἢ χρόνου καθυπερθέσθαι καὶ πρὸς βραχὺ Ῥωμαίοις τὴν ἀντιπάθειαν. ἐκλοπολέμου ταῖς συνήθεσι λῃστείαις χρώμενος. στείλας δὲ καὶ φάλαγγας ἐπιλέκτους, τὴν κατὰ Φρυγίαν ἐκπορθεῖ Λαοδίκειαν, οὐκέτι οὖσαν συνοικουμένην ὡς νῦν ἑώραται, οὐδ' εὐερκέσι φραγνυμένην τείχεσι, κατὰ δὲ κώμας ἐκκεχυμένην περὶ τὰς ὑπωρείας τῶν ἐκεῖσε βουνῶν. ἤλασε δ' ἐκεῖθεν βαρεῖαν λείαν ἀνθρώπων, καὶ ζώων πολλῶν πλῆθος οὐ σταθμητόν· οὐ μετρίους δὲ καὶ κατέκτανεν, ἐν οἷς καὶ τὸν ἀρχιερέα Σολομῶντα, ἐκτομίαν μὲν ἄνθρωπον, χαρίεντα δ' ἄλλως τὸ ἦθος, καὶ Θεῷ δι' ἀρετῆς προσεγγίζοντα. εἰρωνευόμενος δ' ἔφασκε πρὸς τοὺς οἰκείους.

κείοις, ὡς ὅσῳ ἂν μείζω δράσειε τοῖς Ῥωμαίοις δεινά, τοσούτῳ μείζω παρὰ βασιλέως ἀγαθὰ πείσεται. ᾧ γὰρ πάρεστι, φησί, τὸ κρατεῖν, τούτῳ καὶ αἱ δωρεαὶ φιλοῦσιν ἐπιξενίζεσθαι, ἵνα μὴ πλεῖον ᾖ τὸ νικᾶν. ἐπειδὴ καὶ τὰ φλεγμαίνοντα τῶν σωμάτων τὰς νοσοκομίας ἐπισπῶνται πλείονας, ἵνα ἀντισπῶνται καὶ στᾶσιν τὰ περαιτέρω νεμόμενα. οὐ μὴν ὁ Μανουὴλ μὲν τοῖς τούτοις ἡσυχίαν ἠσπάσατο, ἀλλὰ πρῶτα μὲν διὰ τοῦ Τζικάνδλα Βασιλείου, εἶτα καὶ διὰ τοῦ Ἀγγέλου Μιχαὴλ τοῖς Τούρκοις ἐπέθετο, ὅσοι πολυθρέμμονες ὄντες ἀναδιφῶσι πόας τὰς λειμωνίτιδας καὶ τούτων ἕνεκα τῶν οἰκείων ἠθῶν ἀπανιστάμενοι, παγγενῇ τὰ Ῥωμαίων ἐπεισίασιν ὅρια. οὗτοι γὰρ ἐς λόχους τὸ τῶν στρατοπέδων συντάξαντες εὔζωνον, καὶ μεθ' ἑαυτῶν παραλαβόντες, ἐξῄεσαν. ἄμεινον δὲ τὴν νύκτα κρίνοντες εἰς τὴν τῶν ἐναντίων ἐπίθεσιν, σύνθημα δεδώκασι τῷ στρατῷ ἐν τῷ κατὰ σκότον συμπλέκεσθαι τοῖς Τούρκοις, ἀναφωνεῖν Σίδηρος, ὡς εἴη αὐτοῖς οὕτως ἀντιπαρέχεσθαι μὲν τὸ ὁμόφυλον ὡς ὁμόφωνον, τὸ δὲ σιγῇ ἐπιὸν καίνοιεν ὡς ἀλλόγλωσσον. καὶ τοῦτο δι' ὅλης τῆς συμπλοκῆς ἐπιφωνούμενον, διέστελλε τὰ γένη, καὶ τὸ τοῦ Δαβίδ, ὡς σίδηρος τὰς τῶν Περσῶν ψυχὰς διήρχετο. μετὰ δὲ πολὺν ὀψέ ποτε φόνον οἱ Τοῦρκοι συνιέντες ὃ βούλεται τὸ ἀνὰ στόμα Ῥωμαίοις κείμενον, ξυνῳδὰ καὶ αὐτοὶ ἐφθέγγοντο, ἕως τῆς νυκτὸς διαγινομένης, ἀπ' ἀλλήλων διέστησαν τὰ στρατεύματα. πολλαὶ μὲν οὖν ἐκδρομαὶ τοιαῦται καὶ ἕτεραι τῷ βασιλεῖ τούτῳ κατὰ τῶν Τούρκων ἐγένοντο, καὶ παρὰ τούτων αὖθις Ῥωμαίοις ἐπιξυνέστησαν. παρῆκα δὲ ταύτας, ὅτι σὺν τῷ μὴ ἀξιαφήγητόν τι κεκτῆσθαι, καὶ κόρον τοῖς φιληκόοις ἐμποιήσειν ἤμελλον,

Sultanus ad ſuos, quò pluribus malis Romanos afficeret, eò maiora ſibi beneficia ab Imperatore expectanda eſſe. Nam penes quem victoria ſit, ad eum quoq; munera confluere ſolere, ne latius vagetur victoria. quemadmodum morbi periculoſi diligentiùs curentur, ne ſerpãt. Nec interea quieuit Manuel, ſed primùm per Baſilium Zicandlam, deinde per Michaelem Angelum, Turcos eos inuaſit, qui ob gregum & armentorum copiam loca herbida & campeſtria conſectantur: eáque de cauſa ſuis relictis ſedibus, Romanorum fines cum omni familia occupant. Hi enim expedita copiarum parte in cohortes deſcripta, ſecumque adducta, noctu aduerſarios rectius inuadi poſſe rati, hanc exercitui teſſeram in nocturno illo conflictu dederunt, vt exclamarent *Ferrum*, vt ſuos ea voce agnita inuiolatos præterirent: eos verò qui taciti accederent, occiderent, ut peregrinos. Ea acclamatio totius pugnæ tempore gentes diſtinxit: & vt Dauid ait, ferri inſtar in Perſarum animos penetrauit. Sed Turci poſt multam tandem cædem, teſſera illa intellecta, eandem vocem & ipſi vſurparunt, donec elapſa nocte dirempti ſunt exercitus. Sunt & aliæ multæ Manuelis contra Turcas, & Turcarũ cõtra Romanos excurſiões factæ: quas pleraſq;, quòd nihil memorabile in iis actũ eſt, prætermiſi: *ne crebra*

Hominis proſperis ſucceſſibus elati, ingeniũ.

Baſilius Zicãdla & Michael Angelus Turcos perſequũtur.

Quicquid delirant principes, plectũtur populi.

Specialis quędam teſſera, in nocturno prælio neceſſaria eſt.

Stratagematis effectus.

Et eluſio.

Aliæ excurſiones prætermiſſæ, ne leuium repetitio pareret faſtidium.

similium rerum repetitio, sine vlla gratia nouitatis, fastidium pareret lectoribus.

οἷα τὰ πολλὰ εἰς ταυτὰ τὴν ἱστορίαν ἐπαναστρέφουσαι, καὶ μηδέν τι παρεξηλλαχὸς εἰς τὴν διήγησιν ἔχουσαι.

ΤΟΜΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

LIBER QVARTVS IMPERII MANVELIS COMNENI.

BREVIARIVM.

1 *Manuel affinem Stephanum, Hunnorum regis fratrem frustra Pannoniæ regẽ facere conatur: nam Stephanus ab Hunnis veneno tollitur, quibus Manuel bellum indicit.*

2 *Andronicus semel & iterum, mirandis artibus, vinculis elapsus tãdem Manueli patrueli reconciliatur.*

3 *Michaelis Branæ ingenuitas, Manuelis Pannonica expeditio, & Zeugmini oppidi recuperatio, in qua varia belli facies.*

4 *Deses Seruiæ despota cogitur ad obsequiũ. Alexius Hungarus, Mariæ Manuelis ex Alemanna filiæ maritus, imperio destinatur, Andronico refragante, qui cum Toruse Armenio infeliciter bellum gerit.*

5 *Andronicus ob illicitos cum Philippa Imperatricis sorore & Theodora Balduini vidua amores Manueli exosus, varia agitatus fortuna, cum tribus liberis & Theodora ad Sultanum Chaldæum confugit.*

6 *Manuel, princeps sollicitus & suspicax Alexium Protostratorem virum innocentem ad cucullum induendum adigit. Vnde Manueli in Alexiũ malus animus.*

7 *Aron, Scelerus, Sicidites, insignes nebulones, ob magiam, perfidiam & calumnias excæcati: & Aroni postea Isaaci Angeli iussu lingua ex acta. Manuel cum magna omnium gratia & laude noua castra in Asia condit.*

I Tragœdiæ Hunnicę descriptio, cuius Manuel & Stephanus, suo opprobrio & malo, præcipui actores. Qui enim turbate alios student, sibiipsis accersunt periculum.

PRiusquam autem ad res Pãnonicas redeam, perspicuitatis gratia quædam præmittenda sunt. Hunnorum princeps Iazas duos fratres habuit, Stephanum & Bladisthlabum: totidemque filios, Stephanum & Belam. Stephanus euitatis insidiis quæ à fratre

Ἐπάνειμι δ' αὖθις ἐπὶ τὰ παιονικά, σαφηνείας δ' ἕνεκα τοῦ ἱστορεῖν προαναβαλοῦμαι ταυτί. τῷ τότε ἄρχοντι τῶν Οὔννων Ἰατζᾷ δύω ἦσαν ὁμαίμονες, Στέφανος, καὶ Βλαδίσθλαβος, καὶ παῖδες Στέφανος καὶ Βελᾶς. τῶν ἀδελ-

φῶν τούτων ὁ Στέφανος τὰς ὁμογνίους ἐκφυγὼν χεῖρας κατ' αὐτοῦ φονώσας, τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβε, καὶ προσδεχθεὶς ἀσπασίως τῷ αὐτοκράτορι Μανουήλ, ἄλλης τε φιλοφροσύνης ὡς πλείστης ηὐμοίρησεν, ἀλλὰ δὴ καὶ Μαρίαν ἔγημε τὴν τούτου ἀνεψιάν, ἣν ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐφύτευσεν Ἰσαάκιος. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ ὁ τῶν ἀδελφῶν τρίτος Βλαδίσθλαβος κατ' ἴχνια βαίνων τῷ Στεφάνῳ, τῷ Μανουὴλ προσεχώρησεν, οὐ τοσοῦτον Ἰατζᾶ καταγνοὺς ὡς μὴ φιλούμενος ὅσον εἰκός, ἢ ἐξ ἐκείνου ἐπιβουλὴν πτοηθείς, ὅσον τῇ τοῦ ἀδελφοῦ Στεφάνου φήμῃ γοητευθείς, καὶ πρὸς αὐτὸν τὴν πορείαν τεινάμενος. τῷ τοι οὐδ' αὐτὸς ἐξέπεσε τῶν ἐλπίδων, οὐδ' ἀναξίως τοῦ γένους τῷ βασιλεῖ προσείληπται. ἀλλὰ πάντα οἱ ἀπήντηκε κατὰ σκοπόν, καὶ γυναῖκα δὲ ἣν ἠβούλετο ἀγαγέσθαι, καὶ ταύτην ἐκ βασιλείου ἔγημεν ἂν αἵματος· ἀλλὰ γάμου μὲν ἀπέσχετο, ἵνα μὴ τῆς ἐς πατρίδα λαθόμενος ἐπανόδου, τὰ οἴκοι διατεθεῖ, τῷ λωτῷ τῆς γυναικὸς προσκηλούμενος. ἀλλ' οἷα τὰ ἐπὶ τούτοις; τελευτᾷ ὁ τῶν Οὔννων ῥὴξ Ἰατζᾶς, καὶ ὁ θάνατος ἥμερος, τῆς φύσεως ὃ ἐνέτεινε βάρβιτον ὑποχαλασάσης τὰς ἁρμονίας, καὶ διαλυσάσης πρὸς ἃ καὶ ἐξ ὧν συντέθειται. ἡ δ' ἀρχὴ ἐπὶ τὸν ἐκείνου διαβαίνει παῖδα τὸν Στέφανον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἐκ ῥίζης ἀνομοίου φυέν, τι κάλλιστον τὸ γεγονὸς ἡγησάμενος, καὶ κατὰ νοῦν ἀναπολήσας, ὡς εἰ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀνεψιᾶς γαμβρὸν Στέφανον, ὡς δῆθεν εἰς ἀρχὴν δικαιούμενον, ἡ τῶν Οὔννων μεταβαίη σατράπευσις, σχοίη ἂν τὰ πρῶτα κλέος αὐτός, ἔπειτα ἡ βασιλεία Ῥωμαίων μέρος ἴσως ἐκεῖθεν δασμοῦ. ἐκ τοῦ ἀναντιρρήτου δ' οὖν ἀσφαλῆ τὴν τοῦ Ζευγμίνου καὶ τοῦ Φραγγοχωρίου κατάσχεσιν, συντείνει τὸ πρόθυμον πρὸς τὴν τῶν σκοπουμένων ἐκπλήρωσιν· καὶ εἶχεν εὐθὺς τοὺς μὲν

à fratre sibi parabantur, Constantinopolim profectus, & à Manuele imperatore humaniter susceptus, præter alia plurima beneficia, etiam Mariam, vxorem accepit, Imperatoris neptem, Isaacio Sebastocratore natam. Paulo pòst alter quoque frater Bladisthlabus Stephanum imitatus, ad Manuelem se contulit, non tam quòd à fratre minus quàm par esset amaretur, aut insidias timeret: quàm fama rerum secundarum fratris Stephani impulsus. Neque verò spe sua frustratus est, aut aliter ab Imperatore susceptus, quàm genus eius decebat, sed omnia ex sententia cōfecit. Ac vxorē quam vellet, vel ex Imperatoria stirpe, ducere ei licuisset. Verū coniugio abstinuit, ne illius blanditiis irretitus, neglecto reditu in patriam, rebus suis minus consuleret. Sed quid fit? Hunnorū regi Iazæ placida morte defuncto, Stephanus filius in principatu succedit. At Imperator eo casu delectatus, initáque ratione, si Hunnorū satrapia ad Stephanum affinē suum, cui iure deberetur, transiret, primùm id sibi gloriæ fore, deinde Romano imperio forsitan aliquid tributi accessurum: Zeugmino certè & Francochorio citra controuersiam potiturum, rei conficiendæ intendit animum. Legati statim ad Hū-

Placida & læta protasis nēpe Stephani & Mariæ coniugium.

Bladisthalbi iucunda receptio.

Prosperitas supra spem.

Ad epitasin progressus, coniugij nēpe abstinentia, & patriæ amor.

Item regis patris excessus.

Epitasis, in qua personarum & cogitationum varij cōflictus. Manuel affinis sui suaq; cōmoda spectat.

Stephano secptra somniās.

nos mittuntur, qui cum eis de regno ad Stephanũ transferendo agerent: paulo pòst ipse Sardicam venit.

Legati munus sibi commissum implentes.

Hunni verò ad primum auditum à Stephano abhorruerunt, & nomen eius ægrè tulerunt:

Hunni, Græcam respuẽtes reginam, & quibus Manuelis affinitas esset suspecta.

cum se cũ ob alia repudiare asserentes, tum quòd Romanam vxorem duxisset. Minimè enim è re sua esse, virum admittere, Romanorum Imperatori affinitate iunctum. Vereri se, ne Hũni suo regi, rex verò imperatori Romanorum parêret.

Odium illud gẽtis primus ad cruentam catastrophé gradus.

Alter, in Manuele, bello rẽ perficiẽdi animus.

His de causis nec Stephano illuc profecto studuerũt: & legatos Imperatoris, rebus infectis, dimiserunt. Vnde Stephano maioribus viribus opitulandũ ratus, Sardica ad Istri ripas, Branizobâ & Belligradum, proficiscitur, & nepotem Alexium Contostephanum cum copiis adiungit Stephano.

Tertius, variæ artes inter aulicos vsitatę, vt Stephanus sceptrũ possideret.

Qui cum Chramum tenuissent, pro virili egerunt ea quæ ad regnum obtinendum pertinebant. Quamuis autem Pannonum proceres & largitionibus ac adulationibus corrumperent, & maximis pollicitationibus inflarent:

Quartus, Hũnorum in abiiciendo Stephano constantia.

nihil tamen proficiebant, nisi vt Hũni Bladisthlabo, Stephani fratri, principatum deferrẽt. Quo paulo pòst defuncto, rursus ad Iazæ filium Stephanũ Hunni inclinarunt.

Quintus Manuelis ingẽtis animi viri & cædere nescij conatus.

Quod factũ neque Imperator æquo animo tulit: & eo adiuuante, Iazæ frater Stephanus nihil non agebat, si quo modo regno potiretur. Ea de causa multis

πρέσβεις ἐς τὴν Οὔννων χώραν, οἵτινες αὐτοῖς καταστάντες, ἔμελλον ξυνδιαθέσθαι Στεφάνῳ τὸν τῆς ἀρχῆς στέφανον, μετὰ βραχὺ δὲ αὐτὸν ἡ Σαρδική. Οὖννοι μὲν οὖν καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀκοὴν ἀπεπήδησαν τοῦ Στεφάνου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν τὴν τούτου προσηγορίαν, καὶ δι' ἄλλα μὲν φάσκοντες ἀποπέμπεσθαι τοῦτον, μάλιστα δὲ διὰ τὸ γῆμαι παρὰ Ῥωμαίοις· αὐτοῖς δὲ ἀσύμφορον ὅλως εἶναι προσίεσθαι, ἄνδρα κατὰ κῆδος τῷ βασιλεῖ Ῥωμαίων συναπτόμενον. ὑποβλέπεσθαι γὰρ, μή πως Οὖννοι μὲν ὑπ' αὐτοῦ βασιλεύωνται, αὐτὸς δὲ ὑπὸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων ἄρχηται καὶ ὁρίζηται βασιλεύοντος. διὰ ταῦτα τοίνυν οὔτε τῷ Στεφάνῳ ἐκεῖσέ πη ἀφικομένῳ προσέκειντο, καὶ τοὺς κατάγοντας αὐτὸν ἐκ βασιλέως ἀπράκτους ἠφίεσαν. ἐντεῦθέν τοι καὶ διὰ μείζονος ἰσχύος ἐπιβοηθῆσαι τῷ Στεφάνῳ δεῖν ὁ βασιλεὺς οἰηθεὶς, αὐτός τε ἐκ Σαρδικῆς ἀπάρας, ἀφικνεῖται πρὸς τὰ παρίστρια, λέγω δὴ τὰ κατὰ Βρανίτζοβαν καὶ Βελέγραδα, καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν Ἀλέξιον τὸν Κοντοστέφανον συνεκπέμπει τῷ Στεφάνῳ μετ' ἰσχύος. οἳ καὶ ὡς τὸν Χράμον κατέλαβον, ὡς ἐνῆν τὰ πρὸς ἀρχὴν διεπράττοντο, ὑποποιούμενοί τε δώροις τοὺς μέγα παρὰ Παίοσι δυναμένους καὶ κολακείᾳ ὑποφθείροντες, καὶ ὑποσχέσεσι μεγίσταις ἐπαίροντες· ἐπέραινον δ' οὐδὲν, ἢ ὅσον Βλαδίσθλαβον τὸν τοῦ Στεφάνου κασίγνητον Οὔννους εἰς ἄρχοντα δέξασθαι. ἀλλὰ καὶ τούτου βραχύν τινα χρόνον ἐπιβιώσαντος τῇ ἀρχῇ, ἐς τὸν τοῦ Ἰατζᾶ υἱὸν Στέφανον οἱ Οὖννοι πάλιν προσέρρεψαν. ἀλλ' οὔτε βασιλεὺς πρᾴως ἤνεγκε τὸ γεγονὸς, καὶ ὁ τοῦ Ἰατζᾶ κασίγνητος Στέφανος βασιλέως συναιρομένου πάντα ἦν μηχανώμενος, εἴπως τῆς ἀρχῆς ἐπιτεύξεται. πολλῶν οὖν ἕνεκα τού-

του

τοῦ συμβεβηκότων πολέμων, καὶ τοῦ βασιλέως τὸν τοῦ Ἰατζᾶ υἱὸν τὸν Βελᾶν εἰς γαμβρὸν ἀνελομένου ἐπὶ τῇ θυγατρὶ ἐκείνου Μαρίᾳ, ὃν καὶ διάδοχον τῆς βασιλείας ἐμελέτα ποιῆσαι, οἱ τῶν Οὔννων αἰτιαθέμενοι τῷ Στεφάνῳ τὰς περὶ τὰς τῶν ἐλπίδων ἐκκρούοντες βλάστας ἀποτέμνοντες, τὸ ἐκ παρόδων τε ἐκείνῳ καὶ κύκλων μακρῶν ἀντιπαρατάττειν ἀπολιπόντες, καὶ ἑαυτοὺς πραγμάτων ἀλλοτριοῦντες, ἔγνων ἐκποδὼν ποιήσασθαι δόλῳ τὸν ἀπεχθῆ Στέφανον. διὰ ταῦτα τὴν φαρμακοποσίαν ἐπηνεκότες, ὡς προχείρων ζωῆς καταδυνάστειαν, περιεσκόπουν τὴν θανατηφόρον κύλικα τῷ Στεφάνῳ τοῖς δακτύλοις ὀχήσοντα. ὡς δ᾽ εὗρον ὑποδρηστῆρα τινὰ τοῦ Στεφάνου Θωμᾶν λεγόμενον, ἔστησαν τὸν μισθόν. οὗτος δ᾽ ἦν ὀξύτατος ἐκεῖνος καὶ δεινότατος ἀνθρώπου καταλύσαι ζωήν, καὶ σώματος διασπάσαι ψυχήν, πονηρᾶς κέρδη χεῖρα ὑπέχων, ὡς καὶ οἴκοθεν προστεφδρεῖν ἑτέραν μέθοδον, δι᾽ ἧς εἰς ᾅδου τάχιον καταχθήσεται Στέφανος. ἀμέλει καὶ ἐν τῷ διαιματοῦσθαι τὴν φλέβα τῷ Στεφάνῳ, ἐγχρίεται φαρμάκῳ τὸ ἐπίθεμα τῆς τομῆς· τὸ δὲ ὅλῳ περιχυθὲν τῷ σώματι καὶ διαδραμόν, καὶ τοῖς καιριωτέροις ἐνσκῆψαν μέρεσιν, ἀπάγει τοῦ ζῆν τὸν ἄνθρωπον, πράγμασιν αὐτοῖς σαφῶς πιστωσάμενον, τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐπινοίας ἀκροσφαλεῖς καὶ δειλάς, καὶ ὡς εἰκῇ καὶ μάτην τοῖς ἀκινήτοις ἐγχειροῦσι τινὲς ἐφετοῖς, καὶ διαπονοῦνται τοῖς οἰκείοις ἐπιτηδεύμασι, μὴ καὶ θεϊκῆς συνεφαπτομένης χειρὸς ἄνωθεν, καὶ τοῖς πραττομένοις ἐπευδοκούσης, καὶ κατευθυνούσης τὰ τούτων διαβούλιά τε καὶ διαθήματα· καὶ ὁ μὲν ἔκειτο οὕτως. καὶ ἦν ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ὑβριζόμενος, καὶ ὁσίας ἄμοιρος. καὶ τὸ Ζεύγμινον ὑπὸ Οὔννων ὁμολογίᾳ ἑάλωκε. ταῦτα ὡς ἠκούσε βασιλεὺς, κατὰ τῶν Οὔννων κηρύσσει πόλεμον.

2 Ὅτε καὶ Ἀνδρόνικος πάλιν ἀποδρὰς καὶ παραγινόμενος εἰς Γάλιτζαν, ἐκεῖθεν ἐπανέζευξεν. ἔστι δὲ ἡ Γάλιτζα μία τῶν παρὰ τοῖς

bellis conflatis, cum Imperator Iazæ filio Belæ, quem Imperij successorē designare in animo habebat, Mariā filiam despondisset: Hunni, vt omnibus molestiis & periculis compendio defungerentur, inuisum Stephanum dolo necare instituunt. quā ad rem venenum aptissimū visum, quod per ministrum quendam eius Thomam largitionibus corruptum illi propinaretur. Is verò veneficij insignis artifex, è suo ingenio alia ratione deprōpta, cū fortè Stephanus venam incidisset, veneno ictū inunxit. quod in totum corpus diffusum, correptis vitalibus, hominem celeriter confecit. cuius interitus apertè declarat, *hominum cogitationes incertas & fallaces esse, ac nonnullos ea sequi quæ assequi nequeant, & frustra suis niti consiliis ac conatibus, diuino auxilio non suffragante.* Cadauer eius ludibrio habitum, sepulturæ honore caruit. Zeugminum Hunnis deditionem fecit. His Imperator auditis, Hunnis bellum indicit.

Postremus, Hūnorū violentum: consilium.

Vnde ipsa Catastrophe, Stephano cruenta:

Per idoneū & selectum artificem de throno in terrā deturbato.

Tragœdiæ Manuelis & Stephani vsus.

Stephani necem Manuel ægrè fert & bello vindicare constituit.

2 Sub id tempus Andronicus denuò carcere elapsus, Galizam confugit: sed non diu ibi mansit. Est autē Ga-

Andronicus, Græcorum astutissimus, & doli fabricator insignis, carcere elabitur.

liza toparchia Rossorum, qui & Scythæ Hyperborei appellantur. Fugæ ratio huiusmodi fuit. Morbum fingit, ac puero peregrino, cuius opera in corporis ministeriis vteretur, linguæ nostratis nõ satis gnaro, sed cui soli ad custodiam patebat aditus, mandat, vt claues turris clã surripiat, quum vigiles largius poti meridianum somnum capiant, easque cera exquisitè exprimat. Seruulus iussa exequitur, clauium exemplum Andronici iussu, Manueli filio eius ostendit, vt quàm primùm tales fabricaretur, & in amphoras, quibus potus ad prandium ferretur, lineos funes, glomos, & fila tenuia coniiceret. Eo consilio ad exitum perducto, claustra noctu aperiuntur, carcer citra laborem patet, Andronicus pueri ministerio euadit, funiculos manibus gestans. ea nocte in denso & alto palatij gramine, quò nemo adire solebat, in diem vsque tertium delitescit: inquisitoribus deceptis, & iam defatigatis, funibus pro scalis vsus, per mœnia se demittit: nauiculam conscendit, quæ ex composito in littore inter crepidines, maritimo vrbis muro ad frangendũ vndarum impetũ interiectas, fluctuabat: nautæ, à quo ve-

Fugæ ratio. Captiui de libertate recipienda perpetuò cogitant.

Vigiles vino deditis, vigilibus ipsi indigent.

Seruuli diligens & fidelis opera. Nemo alium, quantumuis abiectũ, despiciat.

Ministerio seruuli Andronicus euadit.

Delitescit per triduum in gramine.

Tandem prorsus euadit.

Idque Chrysopoli nautæ opera.

Ῥῶς τοπάρχην, οὓς καὶ Σκύθας ὑπερβορέους φασίν. ὁ δὲ τρόπος τῆς φυγῆς ἦν οὗτος. πλάττεται τὸν νοσοῦντα, καὶ προσκαίτου παιδὸς εἰς τὰς σωματικὰς ὑπηρεσίας ἠμμοιρηκὼς ἀλλοεθνοῦς, καὶ τούτου καὶ τὰ πολλὰ τῆς ἡμετέρας διαλέκτου παραγραμματίζοντος, ἐπισκήπτει τούτῳ, ἐπεὶ καὶ μόνῳ ἀπὸ πάντων ἡ πρὸς τὴν φρουρὰν ἀνεῖτο εἴσοδος, ὑφελέσθαι λάθρα τὰς κλεῖς τῆς τοῦ πύργου πυλῶν, ὁπότε πρὸς ἡμερινὸν ὕπνον οἱ φύλακες τράποιντο δαψιλεστέρῳ χρησάμενοι τῷ ποτῷ, καὶ κηρῷ ἐκμάξασθαι ταύτας εἰς τὸ ἀντίτυπον, ὡς τῷ ἀρχετύπῳ εἶναι τὸ ἐκμαγεῖον κατὰ πᾶν ἐμφερὲς, καὶ εἰκασμένον πρὸς ἴνδαλμα ἀπαράλλακτον. δρᾷ τὸ ἀνδράποδον τὰ προσταχθέντα, εἰσάγει Ἀνδρονίκῳ τὰ τῶν κλείθρων ἴχνη. ὁ δὲ τῷ παιδαρίσκῳ ὑποτίθησιν, ἐμφανίσαι ταῦτα τῷ υἱῷ ἐκείνου τῷ Μανουὴλ, καὶ εἰπεῖν, ὡς δεῖ τὴν ταχίστην τοιαῦτα χαλκεύσασθαι. οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀμφορεῦσι τῶν οἴνων, οἵπερ αὐτῷ τὸ τοῦ ἀρίστου στέγουσι πόμα, παραβύειν ἐκ λίνου νενησμένα καλώδια, καὶ ἀγαθίδας, καὶ κρόκας, καὶ μηρίνθους λεπτάς. ὡς δ' εἶχε πέρας τὰ βουληθέντα, ἀναπτύσσονται τὰ κλεῖθρα νυκτὸς, τὸ δεσμωτήριον ἀπραγμόνως ἀναπετάννυται. ὁ παῖς ὑπουργεῖ τὸ ἔργον, παρ' Ἀνδρονίκου λαβὼν τὸ ἐνδόσιμον, ὁ Ἀνδρόνικος ἔξεισι τὰ λῖνα φέρων ἐν ταῖν χεροῖν. γίνεται οὖν αὐτῷ τὸ καταύτημα τῆς τότε νυκτὸς χόρτος ἀμφιλαφὴς περί που τὰ ἄβατα μέρη τῶν ἀνακτόρων φυεὶς, καὶ εἰς ὕψος ἀναδραμὼν, καὶ περὶ δευτέραν δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν ταῖς πόαις ἐνειλημμένος, τοὺς διώκτας ἐλάνθανεν. ὡς δ' ἅλις εἶχον οἱ διφῶντες τῆς κατὰ τὰ ἀρχεῖα ἐρεύνης, διαπίθησιν Ἀνδρόνικος τοὺς στάλικας εἰς κλίμακας, καὶ διὰ μεσοπυργίου χαλασθεὶς, ἀκάτιον εἰσέδυ ἐκ συνθήματος περὶ τὰς ἀκτὰς σαλεῦον, καὶ τοὺς προβλῆτας, οἳ τὸ πάραλον τεῖχος τῆς πόλεως διειλήφασι, τὰς τῶν κυμάτων ἀποθραύοντες ἐμ-

βολὰς

βολάς. ἣν δὲ τὴν ἐπίκλην Χρυσοχόπουλος ὁ τῇ ἁλιάδι Ἀνδρόνικον εἰσδεξάμενος. ἀλλ᾽ οὔπω ἀκριβῶς ἀνάγεσθαι ἤρξαντο, ἐξ ὅτου περ ὁ Τζιμισκὴς Ἰωάννης τῷ Φωκᾷ Νικηφόρῳ νυκτὸς ἐπέθετο, διὰ Σαργάνης ἀνιμηθείς. παρὰ βραχὺ γοῦν ἦν αὖ καὶ πάλιν Ἀνδρόνικος χείροσι δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς ἐνισχημένος, ἢ καὶ ξίφος τοῦ ζῆν αὐτὸν ὑπεξήγαγε τὰς πολλὰς εἰς ἔπειτα πλάνας ὑποτεμόμενον. νῦν δὲ ἡ οἰκεία εὐτραπελία ἐρρύσατο καὶ τότε τὸν βαθυγνώμονα, ἐκ τῶν ἑαυτῆς ῥιζοτομήσασα κήπων τὰ τῷ καιρῷ προσφυῆ φάρμακα, ὥσπερ καὶ Δαβὶδ ἐξέσωσε πρότερον ἡ ἐν Γὲθ τοῦ προσώπου ἀλλοίωσις, ἐπιψόφησίς τε τοῦ τυμπάνου, καὶ ἡ μανικὴ τῶν ποδῶν παρενσάλευσις. οἰκέτου γὰρ οἰκότριβος ὑποδὺς προσωπεῖον, χρόνια δεσμὰ ἐκδιδράσκοντος, ἐδεῖτο τῶν συλλαβόντων μὴ περιιδεῖν αὐτὸν, οὐκ ὀλίγα πρὸς τοῦ δεσπότου πεπονθότα πάλαι δεινὰ, καὶ νῦν δὲ δίκας εἰσπραττόμενον τῆς φυγῆς. ἐκάλει δ᾽ οὕτω τὸν Χρυσοόπωλον, μεταρρυθμίζων ἅμα πρὸς τὴν βάρβαρον φωνὴν τὴν ἑλληνίδα διάλεκτον, καὶ μηδ᾽ ἐπαΐειν τὰ πλεῖστα ταυτησὶ πλαττόμενος, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Χρυσοόπωλος δώροις παραχρυσάμενος τοὺς σκοποὺς, ἴσχυσεν Ἀνδρόνικον ἐξελεῖν, ὡς δραπέτην ἑαυτοῦ δοῦλον αἰτησάμενος, καὶ λαβὼν ἀμέλει. καὶ παρὰ δόξαν Ἀνδρόνικος εἰς τὸν οἰκεῖον οἶκον παρελθών. ὃς τοῦ Βλάγγα ἐπικέκληται, ὁμοῦ τε προσεῖπε τοὺς φιλτάτους τὰ εἰσιτήρια ἐποφθεὶς, καὶ προσεφθέγξατο τὰ ἀποδήμια, τοὺς πόδας τῶν σιδήρων ἀπολυθεὶς, καὶ τὸ Μελίβωτον καταλαβὼν, καὶ τὸν ἐκεῖσε ἵππων ἐπιβὰς, οἳ πρὸς ἀπόδρασιν αὐτῷ ἡτοιμάσθησαν, τὴν εὐθὺ τῆς Ἀγχιάλου ἵεται. ἔνθα δὴ γεγονὼς, καὶ τῷ Πουπάκῃ ἑαυτὸν ἐμφανίσας, ὃς πρῶτος, ὡς ἤδη ἐρρέθη μοι, τὴν κατὰ κορυφὴν ἐστα-

hebatur, Chrysopoli cognomentum erat. Sed quum vix ex eo loco soluissent, vbi Ioannes Zimisces sporta attractus, Nicephorum Phocam noctu oppressit: parum abfuit, quin Andronicus aut grauioribus vinculis & duriore carcere constringeretur, aut sibi ipsi manus afferret, vt diuturnis molestiis liberaretur. Nunc hominem callidum ingenij dexteritas & solertia, quemadmodum olim Dauidẽ insaniæ simulatio Getæ liberauit. Nã famuli persona simulata, ex diuturnis vinculis elapsi, orauit eos à quibus comprehensus erat, vt sui misereſcerent, & ante multas acerbitates ab hero perpessi, & nunc ob fugã malè mulctandi. Herum autẽ Chrysopolum appellabat, & de industria barbarè loquebatur, ac Græca multa se assequi dissimulabat. Sed & ipse Chrysopolus muneribus impetrauit à speculatoribus, vt Andronicus tanquam seruus fugitiuus sibi redderetur. Ita præter spem ædes suas ingressus, cognomento Blanganas, eadem opera suos vt adueniens salutauit, & vt peregrè abiẽs valere iussit: solutisque compedibus Meliboti equo conscenso, qui ad fugã paratus erat, rectà Anchialũ contendit. Quò quũ venisset, Pupaci, qui (vt suprà dictum est) primus Corcyræ arcem conscendit, se

Nouum Andronici periculum, quod effugit, mira Dei prouidentiâ ad alios angores hominũ illũ reseruante.

Andronicus seruum se simulat.

Simulatione iuuat Chrysopolus, Andronico fidus seruus.

Præter spem etiam mali ingẽtibus periculis emẽsis subsistunt ad tempus, vt iusto iudici olim grauius luant supplicium.

agnoſcendum præbuit: ſumptóq; ab eo viatico, & viæ ducibus, Galizã proficiſcitur. cuius fines ingreſſus, quò tãquam in aſylum tutiſſimum properabat, & iã perſecutorum metu ſe liberatum putans, à Blachis, qui fugã eius ex fama cognorant, captus, ad Imperatorem reducitur. Ibi quum nullum aſſertorẽ, non amicum, non armigerum, non miniſtrum vllum haberet, ſuapte induſtria rurſus euadit. Simulato enim, ad decipiẽdos lictores, ventris profluuio, crebrò ex equo deſcendit, & ad requiſita naturæ ſeceſſit. Quod dũ & noctu & interdiu ſæpius facit, cuſtodes hac ratione decipit: ſcipionem, quo vt æger innitebatur, in tenebris humi defigit, & chlamyde circumpoſita, & pileo impoſito, vt hominem inflexis genibus cacantem repræſentaret, cuſtodes ſimulachrum illud intueri ſinit: ipſe ſaltum condenſum ingreſſus, inſtar feræ è caſſibus elapſæ fugit. Cuſtodes vix tandem intellecto dolo, cõfectam viam repetunt, Andronicum eódem fugere opinati. Verùm is conuerſo itinere, alia via Galizã peruenit. At Pupaces Imperatoris iuſſu publicè multis verberibus in tergo & humeris afficitur. Deinde collo funi inſerto, à præcone cir-

Andronicus denuò capt' arte euadit.

Qua ratione.

Pellicülã veterẽ retinet Andronicus & aſtutã vapido geſtat ſub pectore vulpem.

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet etiam quẽ cauet.

Pupaces ob Andronicũ mulctatur, & quidem publicè.

νέβη κλίμακα καὶ παρ' ἐκείνου λαβὼν τὰ ἐφόδια, καὶ ἡγεμόνων ὁδοῦ εὐπορήσας, ἐς Γάλιτζαν ἐπορεύετο. ἀλλ' ὅτε τοῦ δειμαίνειν ἀπεῖχεν Ἀνδρόνικος ὡς ἤδη τὰς χεῖρας τῶν διωκόντων λαθὼν, καὶ τῶν τῆς Γαλίτζης ὁρίων λαβόμενος, πρὸς ταύτην ὡς εἰς σῶζον κρησφύγετον ὥρμητο, τότε θηρευτρίαις ἐμπίπτει ταῖς ἄρκυσι. συλληφθεὶς γὰρ παρὰ Βλάχων, οἷς ἡ φήμη τὴν αὐτοῦ φθάσασα φυγὴν ὑφηγήσατο, ἐς τοὐπίσω πρὸς βασιλέα πάλιν ἀπήγετο. μὴ ἔχων οὖν τὸν σώζοντα καὶ λυτρούμενον, οὐ φίλον παρόντα παρήγορον, οὐχ ὑπασπιστὴν, οὐ θεράποντα, τῇ οἰκείᾳ αὖθις μεθοδείᾳ συνεριθῷ κέχρηται ὁ πολύφρων. πρός τοι καὶ πρὸς ἀπάτην τῶν ἀπαγόντων, ῥύσιν γαστρὸς πλασάμενος, συχνάκις τοῦ ἵππου ἀποκατέβαινε, καὶ ἐξέκλινεν εἰς ἀπόπατον παρασκευαζόμενος, καὶ καθ' ἑαυτὸν ἀφιστάμενος, καὶ ἰδιάζων, ὡς δῆθεν ἐνοχλούσης ἀποκενώσεως. τοῦτο οὖν πολλάκις τῶν νυχθημέρου τελῶν, λανθάνει κατασοφισάμενος τοὺς ἐφομαρτοῦντας. τὸν γὰρ σκίπωνα ᾧ ἦν βακτηρευόμενος, ὡς καχεξίᾳ δῆθεν παλαίων, σκοταῖος ἀναστὰς, τῇ γῇ προσεστήριξε, καὶ τῇ μὲν χλαμύδι τοῦ σώματος περιείλησε τὸν λύγον, τὸν δὲ ἐπὶ κρατὸς πῖλον ἐπέθηκεν ἄνωθεν, καὶ ἀνθρωπόμορφόν τι τὸ γόνυ κάμπτον καὶ ἀφοδεῦον τεκτηνάμενος, τοὺς μὲν φύλακας τὸ ὑποκείμενον αὐτὸν ἀνδρείκελον ἐκλείπει περιαθρεῖν· αὐτὸς δὲ τὸν ἐκεῖσε λοχμώδη χῶρον καθυπεδὺς, ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων καὶ ὄρνις ἐκ παγίδων ῥυσθεὶς ἐφέρετο. ὡς δ' ὀψέ ποτε τὸν δόλον ἐκεῖνοι ἔγνωσαν, οἱ μὲν συνέτεινον τὸν δρόμον ἐπὶ τὰ ἔμπροσθεν, οἰόμενοι καὶ πάλιν Ἀνδρόνικον ἐκείνης ἧς καὶ πρότερον ἔχεσθαι, ὁ δὲ παλίμποις χρώμενος, δι' ἄλλης εἰς Γάλιτζαν ᾤχετο. τὸν δὲ Πουπάκην ὁ βασιλεὺς συλλαβὼν, ἔξανε πολλαῖς διὰ λώρων δημοσίᾳ κατά τε τοῦ νώτου καὶ τῶν ὤμων. μετὰ δὲ περιάγων αὐτὸν ὁ κῆρυξ ἐκ

τοῦ

τοῦ τραχήλου χοινόδετον, ἐπεβόα οὑτοσὶ τρανώτερον, ὅς τις τὸν ἐχθρὸν τοῦ βασιλέως προσιόντα οἱ εἰσοικίζεται, καὶ διδοὺς ἐφόδια ἐκπέμπει, οὕτω δὲ μαστίζεται καὶ πομπεύεται. ὁ δὲ πρὸς τοὺς συνιόντας ἀτενὲς ὁρῶν, διακεχυμένῳ προσώπῳ, αὕτη μοι αἰσχύνη πρὸς τοῦ βουλομένου παντὸς ἤτω, ἐφθέγγετο, μὴ ἐπιστάντα τὸν εὐεργέτην καταπροδόντι, ἢ ἐμβριθῶς ἀποπεμψαμένῳ, ἀλλ' ὡς ἐξῆν τεθεραπευκότι καὶ ἀποπέμψαντι χαίροντα. τότε δὴ οὖν ὑπτίαις ἀγκάλαις πρὸς τοῦ τῆς Γαλίτζης ἐπιτροπεύοντος Ἀνδρόνικος προσδεχθεὶς, ἔμεινε παρ' ἐκείνῳ χρόνον οὐχὶ συχνόν. οὕτω δὲ πρὸς τὸν ἑαυτοῦ πόθον ὅλον ἐκεῖνον Ἀνδρόνικος ἀνηρτήσατο, ὡς καὶ συνθηρεύειν καὶ συνθωκεύειν ἐκείνῳ, ὁμέστιός τε εἶναι καὶ σύσσιτος. ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐξαδέλφου φυγὴν, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἐνεγκαμένης ἀπαλλοτρίωσιν οἰκεῖον ὄνειδος κρίνων ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, καὶ ἄλλως δὲ ὑφορώμενος τὸ τούτου ἐπὶ πλεῖστον ἀπόδημον, ἐπεὶ καὶ ἤδετο παλεύειν μυρίαν σκυθίδα ἵππον ὡς ἐς τὰ Ῥωμαίων ὅρια ἐσβάλῃ· ἔργον, ὅ φασι, τίθησιν ἀσχολίας ἀνώτερον ἐπανελθεῖν Ἀνδρόνικον.

3 Οὐκοῦν μετάπεμπτον ἐκεῖθεν ποιεῖται, πίστεις δοὺς καὶ λαβὼν, καὶ τοῦ πλάνου τοῦτον ἀναγκαλίζεται· καθ' ὃν (ὡς ἔφην) καιρὸν οἱ Παίονες τὰς σπονδὰς ἀθετήσαντες, τὴν παρίστριον Ῥωμαίων κατέτρεχον ἐπικράτειαν. συμβαλόντες δὲ καὶ τοῖς στρατηγοῖς τῷ τε Γαβρᾷ Μιχαὴλ, καὶ τῷ Βρανᾷ Μιχαὴλ, κατὰ κράτος τούτους ἐτρέψαντο, καὶ λείαν ὅτι πλείστην ἤλασαν. ἦν δὲ ὁ Γαβρᾶς οὗτος νεωστὶ θύσας τὰ γαμοδαίσια μετὰ τῆς Κομνηνῆς Εὐδοκίας, ᾗ Ἀνδρόνικος ἐπλησίαζεν, ὡς ἤδη φθάσαντες

circumducitur, magna voce proclamante: *Quisquis Imperatoris hostem ædibus recipit, datóque viatico dimittit: ita flagellatur & circumducitur.* Ille verò intentis in populi concursum oculis, hilari vultu: *Hæc*, inquit, *contumelia à quouis obiiciatur, modò virum bene meritum non prodiderim, aut acerbè dimiserim: sed, vt licuit, coluerim, & lætum ablegarim.* Tum verò Andronicus, obuiis, quod aiunt, vlnis à Galizæ præfecto susceptus est. quē, etsi nō diu ibi māsit, ita tamē sui desiderio deuinxit, vt ei & in venatu adesset, & in Senatu assideret, eodemq; tecto & cibo vteretur. Cæterùm patruelis fugam & exiliū ignominiæ sibi esse ratus Imperator, ac longiorem eius absentiam suspectam habens: (nam ingentem equitatum Scythicum cogere ferebatur, vt Romanorū fines incursaret) ante omnia reuocandum Andronicum censuit.

Sed de officio in bene meritum collato gloriatur. Cōsciētiæ & amicitiæ vis.

Manuel, incōmodis publicis adactus, Andronicum reuocat. Principū miseriæ typus.

3 Fide igitur data, acceptáque, hominem inde accersit: quo tempore, vt dixi, ruptis Pannonij fœderibus, Romanas ad Istrum prouincias populabantur, Michaele vtroque Gabra & Brana acie victo: & præda ingēti abacta. Is Gabras nuper admodum cū Eudocia Comnenia Andronici amica, cuius antè meminimus, nuptias celebrarat. Quem

Fide data & accepta diffidētes coeūt.

Pannoniorū in bello successus

Apud principes adulandi certamē est, & vnum amicorum omnium officiū, vnà contentio, vt omnes blandissimè fallant, & alij aliis sine pudore applaudant.

Eudociæ cognati vt Imperatori cōmendarent, magno applausu & laudibus prosequebantur, & in pugna Hūnica fortiter se gessisse affirmabāt. Quod vt credibilius esset, Michaelem Branam, collegam eius, testem citabant. Qui quū in Imperatoris caput iurare iuberetur, an aliquod fortè Gabræ facinus vidisset? dilato respōso, Gabram priùs interrogat, an ipse quoque aliquid laude dignū fecisset, ac boni & strenui ducis officiis in pugna cum Dionysio Hungarorum duce fūctus esset? Gabra verò affirmante, eum fortissimè se in illo prælio gessisse: subiicit, se corā Imperatore, in cuius caput iurare sit coactus, veritatem dissimulare non posse. Gabram hostium impetum nequaquam tolerasse: sed primo congressu territum, fugam cepisse: quamuis ipse eū sæpius reuocasset, & magna voce hortatus esset, vt resisteret. Cæterùm, Imperator Zeugmini recuperandi & necis Stephani vlciscēdæ cupidus, exercitum in illas partes adduxit. Sed barbari acie in Istri ripis instructa, omni telorum genere traiicere nostros prohibebant, aditu omni intercluso: sed frustra. Romani enim sagittarij, & grauis armatura ripis eos depulerunt: & Im-

Manuelem & Gabrā inter mēdacia aulica stupētes, ipsáque consuetudine pro rectis blanda audiendi ad ignorantiam veri perductos, Branas veritatis amicus vindicat à cōsensu cōcentúque falsorum: & sycophantis aulicis æternum inurit opprobrium.

Dominationis & vindictæ cupiditas belli fundamenta.

Cuius priores impressiones fortissimæ.

ἐδηλώσαμεν. οὐκοῦν καὶ τῶν προσγενῶν Εὐδοκίας συνιστᾶν αὐτὸν θελόντων τῷ αὐτοκράτορι, πολὺς ἦν ἐπὶ βασιλέως ὁ τούτου κρότος καὶ ἔπαινος, καὶ ἐρρωμένως αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τῶν Οὔννων μάχῃ διαγωνίσασθαι ἰσχυρίζοντο, καὶ παρῆγον τῶν λεγομένων μάρτυρα τὸν συστράτηγον αὐτοῦ Μιχαὴλ τὸν Βρανᾶν. ὁ δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως ἐπιταχθεὶς, ὅρκον τὴν οἰκείαν κεφαλὴν ἐπαγαγόντος, ἀληθῶς εἰπεῖν, ὅ περὶ τοῦ Γαβρᾶ γενναῖον συνοίδεν ἔργον, τὸ τέως μὲν ὑπερέθετο τὸν ἀπόλογον· πρὸς δὲ τὸν Γαβρᾶν στραφεὶς, ἤρετο τοῦτον εἰ καὶ αὐτὸς ἀνδρεῖόν τι καὶ ἄξιον ἐπαίνου ἐνεδείξατο, εἴτε μὴν ὡς στρατηγὸς τὰ λῷονα διεπράξατο, ὅτε συμπεσόντες μετὰ τῶν Οὔγγρων, Διονυσίου στρατηγοῦντος, ἐμάχοντο; καὶ ταῦτα καθομολογοῦντα χὼν τὸν Γαβρᾶν, καὶ ὡς οὐκ ἄλλον οὕτως τοῦ τότε αὐτὸν ἀνδρείσασθαι μαρτυροῦντα, ἐπήγαγεν, ὡς οὐκ ἔχων βασιλέως ἐνώπιον παρανοσφίζεσθαι τὴν ἀλήθειαν, εἰς τὴν οἰκείαν κεφαλὴν αὐτὸν ἐξορκίζοντος, φησὶ μηδαμῶς ὑποστῆναι τὴν τῶν ἐναντίων ἐμβολὴν τὸν Γαβρᾶν, ἀλλ' ἐκ πρώτης προσβολῆς ἀποδειλιάσαντα, οἴχεσθαι φεύγοντα, καὶ ταῦτα αὐτοῦ πολλάκις ἀνακαλουμένου τοῦτον, καὶ στῆθι ὦ φίλος εἰπόντος μετ' ἐκβοήσεως. ἀτὰρ καὶ σπεύδων ὁ βασιλεὺς, αὐτό, τε τὸ Ζεύγμινον Ῥωμαίοις ἐπανασώσασθαι, καὶ δίκας τοὺς Οὔννους πράξασθαι ὧν εἰς Στέφανον πεπαρῳνήκασι, τοῖς ἐκεῖσε παρενέβαλε μέρεσιν. οἱ δὲ βάρβαροι παρὰ τὰς ὄχθας Ἴστρου τοῦ ποταμοῦ ὡς εἰς πόλεμον διαταξάμενοι, διεκώλυον τῆς στρατιᾶς τὴν περαίωσιν, παντοῖα βέλη ἐπαφιέντες, καὶ τὰς ἐμβολὰς προκαταλαμβάνοντες, καὶ ἦσαν οὐδὲν περαίνοντες. οἱ γὰρ ἐκηβόλοι Ῥωμαῖοι καὶ τὸ ἄλλο ἅπαν ὁπλιτικὸν, ὠσάμενοι τούτους ἐξέκρουσαν τῶν παρακτίων

εναντίων μερῶν. βασιλεὺς δὲ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι κατὰ τὸ Ζεύγμινον ἀφικόμενος, ἐκεῖ που στρατήγιον βάλλεται. ἔστι δὲ τοῦτο κατὰ μεσημβρίαν ἀπρόσβατον γηλόφῳ παρήκοντι καὶ ποταμίῳ τειχιζόμενον ῥεύματι. ᾤετο μὲν οὖν αὐτοβοεὶ αἱρήσειν τὸ πόλισμα, οἷα τῶν ἔνδον καὶ πρὸς τὴν πρώτην αὐτοῦ θέαν καταπλαγησομένων, καὶ τὰς πύλας ἀνακλινάντων, καὶ δεξαμένων αὐτὸν ἔνδοθι. ὡς δ' οὗτοι τὰς εἰσόδους παντάπασιν αὐτῷ ἐπεζύγασαν, τά, τε τείχη παντοίοις ὅπλοις καὶ ἀφετηρίοις ὀργάνοις ἐκράτυναν, ἀλλὰ καὶ φαινόμενοι ἄνωθεν, τὰς γλώσσας ἔθηγον ὡσεὶ ὄφεως, οὐκ ἀπὸ χειρῶν μόνον ἀφέντες βέλη θανάσιμα, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀδόντων ἕρκεσι αἰσχρορρημοσύνας τοξεύοντες, ἰὸν ἀσπίδων τῶν ὑπὸ τὰ χείλη χρισθείσας· οὐδ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἀπὸ τοῦδε χερσὶ κεναῖς αὐτοῖς προσεφέροντο, ἀλλὰ τοῦ κατορημονεῖν ὡς ἀγεννοῦς ὅπλου καὶ γυναικείου ἀφιστάμενοι, σιδήρῳ μάλιστα κακῶς διετίθεσαν. πρῶτος τοίνυν ὁ βασιλεὺς τῶν τῆς μιμήσεως ὁμοίῳ ἐρεθίζαν τοὺς ὑπ' ἐκεῖνον, καὶ τῶν τῆς πόλεως πυλῶν τὸν ἵππον ἐπαφίησι, καὶ μέσον αὐτῶν τὸ δόρυ ἤλασεν· ἐπὶ δὲ τούτοις τὴν τάφρον ἐμπλήσας ἀφυσγετοῦ διὰ τὴν τῶν λίθων στέρησιν, τάς τε πετροβόλοις μηχανὰς περιστήσας (τέσσαρες δ' ἦσαν αὗται) τὰ τείχη κατασείειν ἐπέταττεν. ἐνεργεῖς μὲν οὖν ἅπασαι ἦσαν, καὶ οἱ πέτροι ταλαντιαῖοι ἀφιέμενοι, τὰς τῶν τειχῶν παρέλυον ἁρμογάς. μία δ' ἐξ αὐτῶν μάλιστα, ἧς ἀρχιτέκτων ἦν Ἀνδρόνικος, αὐτὸς τήν σφενδόνην, τόν τε στρόφαλον, καὶ τὸν λύγον διατιθέμενος, πλειόνως διεσάλευε τὸ περίβολον· ὡς καὶ τὸ μεσοπύργιον, καθ' ὃ τὰ βάρη τῶν πετρῶν ἠκοντίζοντο, ὑποχαλᾶν ἤδη, καὶ μεθισταμένου τοῦ κείσθαι ὀρθὸν, ἄλλως τε καὶ ὀρυκτῆρσιν ὑπομοχλευόμενον. τότε τοίνυν κατά τινα τῶν νυκτῶν, τινὲς τῶν μεγιστάνων

perator cũ omnibus legionibus ad Zeugminum castra locat. Id oppidum alto tumulo impositum, & præterfluente infrà flumine munitum, à Meridie adiri nõ potest. Rebatur autẽ se id primo impetu capturum, defensoribus solo conspectu sui territis, & portas aperientibus. Sed quũ omni aditu excluderetur, & mœnia omni armorum & tormentorum genere firmarẽtur, & hostes de pinnaculis non modò lethalia tela, sed & obscœna dicteria, & venenata probra iacularentur: Romani non ampliùs vacuis manibus accedebant: sed omissis *maledictis*, *quibus fœminæ pugnare solent*, ferro rẽ gerebant. Et Imperator vt sui æmulatione milites accenderet, primus equo inuectus, hastã in media porta defigit. Deinde, quia saxa non suppetebant, fossa humo & sordibus impleta, & quatuor tormentis in circuitu collocatis, mœnia prosterni iussit. Quæ quum in officio essent omnia, & saxa talenti pondere iacularentur, mœnium compagẽ labefactabant: vnum potissimùm, ab ipso Andronico ita directum, vt murus inter duas turres conquassatus, & vectibus suffossus, penderet, ruinam minitans. Quadam autem nocte aliquot Hun-

Zeugmini situs.

Potẽtes primcipes omnia sibi peruia somniantes sæpius opinione lõgè falluntur.

Hostes manu & lingua violẽtos persentiunt.

Ferro rẽ gerere coguntur.

Pericula omnium primi subire, variosq; labores, vt institutum opus non sine sudore perficiant.

Saxa ingentia, machinæque terribiles.

Andronici ingenium.

Minax & ridicula Hungarorum audacia, bello non tantùm inutilis, sed & perniciosa.

garici proceres, podium è trabibus contextum, foras prominens ingressi, & strictis gladiis aerem diuerberantes, Romanis atrocissima quæque cum ingēti clamore minitabātur. Sed vindicta eos euestigiò consequuta est. Nam Andronicus tormento solerter directo, munitionem in qua stabant ita perculit, vt prostrata illos miserabiliter opprimeret, nec multo pòst ipso quoque muro collapso, scalis admotis Romani transcenderunt. Tum multi sunt occisi, multi victoribus supplices conseruati: nonnulli etiam fuga salutem quæsiuerunt. Sed quidam illius vrbis vir nobilis & diues, quum vxorem suam, excellenti forma mulierem, ad stuprum à milite rapi videret, nec eius pudicitiam aliter tueri posset, acinace miseram confodit. *O violenta rerum series, ô Fortunæ inuidia atque insidiæ quæ in amplissimo & frequentissimo theatro huiusmodi tragœdias agis.*

Superbos sequitur vltor à tergo Deus.

Zeugmini re cuperatio.

Vxor à marito iugulata.

In hanc tragœdiam Nicetæ exclamatio.

Παιόνων, μίαν εἰσιόντες τῶν ἐκκρεμῶν τοῦ τείχους, καὶ προνευουσῶν ἔξωθεν μηχανῶν, ἀφλας οἶδε ταύτας ἡ κοινὴ, καὶ πάνδημος φράσις καλεῖν, τῶν κουλεῶν τὰς σπάθας εἵλκυσαν· καὶ γυμνὰς αὐτὰς ἀνατείναντες, διηπειλοῦντο Ῥωμαίοις ὑπέραυχα. καὶ τέως βάπτειν μὴ ἔχοντες τὰ ξίφη αἵματι, σχήμασι τὸν ἀέρα ἔπληττον, καὶ φωνῶν ἐχρέμιζον κεκραγότες ὅσον ἐχώρουν αἱ κεφαλαί. ἀλλὰ κατὰ πόδας ἡ δίκη μέτεισι τούτοις. τιτῆνας γὰρ κατὰ τῆς ἀνεχούσης αὐτοὺς μηχανῆς τὸ βλῆμα Ἀνδρόνικος, οὕτω διαβέβηκεν ἐπιτυχὲς, ὡς διαλυθῆναι μὲν αὐτίκα τοῦ τείχους τὸ προεκκρεμάμενον ἐκεῖνο ξύλινον σύνθεμα, ἐπικαταβληθῆναι δὲ καὶ τούτους ἐκτὸς ἐς ᾅδου στόμιον κατὰ κάρα πίπτοντας καὶ κυβιστῶντας ὁρωμένους ἐλεεινοὺς, διανηχομένους ἀθλίως ἀχέροντα. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ αὐτὸ τὸ τεῖχος ὑπέκυψε, καὶ διὰ κλιμάκων εἶχε Ῥωμαίοις ἀνιόντας, καὶ τὴν πόλιν εἰσιόντας· πολλοὶ μὲν οὖν βληθέντες, εἰς θάνατον κατεβλήθησαν. οὐκ ὀλίγοι δὲ καὶ προσκεχωρηκότες τοῖς ἤδη κρατοῦσιν ἐσώθησαν. εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἀποδράντες σωτηρίαν ἐντεῦθεν εὕραντο. εἷς δὲ τῶν οἰκητόρων ἐκείνης τῆς πόλεως, καὶ οὗτος οὐ τῶν συγκλύδων καὶ τῶν συρφάκων, ἀλλὰ τῶν πλούτῳ λαμπρῶν καὶ γένει ἐπισήμῳ διαφερόντων, ἀστεῖον τὸ εἶδος *τύχῃ γύναιον, καὶ σφόδρα καλὸν τὴν μορφήν. ὁρῶν δὲ παρά τε τῶν Ῥωμαίων εἰς ὕβριν ἑλκόμενον, καὶ μὴ ἔχων ἐπαμῦναι τυραννουμένῳ, ἢ βίᾳ τὴν βίαν ὠθῆσαι, καὶ στῆσαι τὸν ἄδικον ἐκεῖνον ἔρωτα, βουλεύεται βουλὴν οὐχ ἥκιστα γυναίαν ἢ τολμηρὰν καὶ ἀθέμιτον, καὶ τῷ τῆς τύχης ἐνεστῶτι κατάλληλον· διελαύνει τῶν σπλάγχνων τῆς φιλτάτης ὃν ἔφερεν ἀκινάκην. σὺν οὖν ὁ μὲν τῇ γυναικὶ ἐπιμαινόμενος ἄθεσμος ἐκεῖνος ἐραστὴς τὴν ἄλογον ἐμάρανεν ἔφεσιν, οὐκέτι ὄντος τοῦ ὑπεκκαύματος, τὴν δὲ σχετλίαν τῷ ὄντι ἐρωμένην τὸ ἦμαρ ἔλιπε τὸ εὐφρόσυνον· φεῦ πραγμάτων ἀναγκαίας ἐπιπλοκῆς καὶ φθονεροῦ τελχῖνος καὶ ἐπιβούλου τοιαύτας τραγῳδίας σκηνοποιοῦντος ἐπὶ θεάτρου πολυπληθοῦς.

* λάχῃ

ὢ δύω

ὦ δύω ἀντιφερομένων ἐρώτων ἐπ' ἄθλῳ ἑνί, ἐπιλήπτου καὶ σώφρονος, καὶ τοῦ μὲν ἐπ' ἀθεμίτοις λέκτροις σώζειν ἐθέλοντος, τοῦ δὲ φθάνοντος τὸ αἶσχος καὶ νεκροῦντος καινότερον, καὶ πάθει πάθος ἐκκρούοντος. συνήρξαντο δὲ τοῖς Ῥωμαίοις εἰς τὴν τοῦ Ζευγμίνου ἐκπόρθησιν, καὶ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἔνδοθι, τὰ Ῥωμαίων φρονοῦντες, καὶ τὰ τούτων ὡς εἶχον διανιστῶντες φρονήματα. οὗτοι γὰρ ἀτράκτοις ἀσιδήροις βιβλία προσδέοντες, καὶ ταῦτα πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα νυκτὸς ἐκτοξεύοντες, παρεῖχον δι' αὐτῶν ὅσα τε οἱ βάρβαροι ἐβουλεύοντο, καὶ ὅση τούτων ἰσχύς. αἰχμάλωτος, ἔτι τὸν ἐγχώριον πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων, καὶ τὴν λοιπὴν ἠμφιεσμένος πάτριον στολήν· ἀλλὰ τοῦτον Ῥωμαῖός τις ἐπιπαριὼν, σιδήρῳ πλήττει καὶ θανατοῖ, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἐκείνου ἑαυτῷ περιτίθησι κάλυμμα, καὶ ᾔει ἀνύων οὕτως τὴν ὁδόν. τῆς δὲ δίκης ἐφεπομένης ἀψόφῳ ἐμβάδι, καὶ ὃ ἄλλῳ τέτευχε κακὸν τούτῳ καθ' ἑαυτοῦ αἰχμαλώτως ἀναστρεφούσης, ἐφίσταταί οἱ τομώτερος ἕτερος ξιφήρης ἐκ τῶν ὄπισθεν Ῥωμαίων, καὶ παίει καιρίαν κατὰ τοῦ τένοντος ὡς ζωγρείαν παίγνα, καὶ τοῦ ζῆν ἐκ τοῦ σχεδὸν μεθίστησιν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἑάλω τὸ Ζεύγμινον, ὡς ἐπιτρέχοντά με εἰπεῖν, μὴ ἐμβραδύνοντα ταῖς διηγήσεσι. καὶ βασιλεὺς ἐκεῖθεν ἀπονοστήσας, πρὸς τὰ Ῥωμαίων ὅρια μεταβεβήκει· τὸν δὲ ἑαυτοῦ θεῖον, τὸν ἀπὸ Φιλαδελφίας λέγω Κωνσταντῖνον τὸν Ἄγγελον, ἐπιτειχίσαι εἴασε τοῦ Ζευγμίνου, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὸν Τρίψυχον Βασίλειον· καὶ οὗτοι τὰ ἐντεταλμένα περατοῦντες, τό, τε Ζεύγμινον ἤρτισαν, ὅσα κατηρείποντο πύργοις ἐπισκευάσαντες, καὶ τῆς ἄλλης ὁμοίως φρουρᾶς πεφροντίκασι, καὶ τὰ ἐν Βελεγράδοις πολίχνια πλείστης ὅσης ἐπιμελείας ἠξίωσαν. καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Νίσον τείχεσι περιέβαλον, καὶ τὴν Βρανίτζοβαν συνῴκισαν· καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸ εὖ

O duplices Amores inter vos contrarij, ad vnum præmium tendentes: quorum alter per dedecus seruare, alter per ferrum & sanguinem pudicitiam tueri studet. Ad expugnationem Zeugmini non parum contulerunt quidam ex ciuibus, Romanorum studiosi, qui schedas sagittis sine ferro appensas noctu in castra eiaculantes, & Barbarorum vires & consilia detegebãt, & Romanorum animos cõfirmabant. Pannonius verò quidã captiuus, pileo & reliquo habitu, more patrio ornatus, à prætereunte milite occiditur. Is quum interfecti pileo capiti imposito perageret, vindicta tacito pede illum consequuta, effecit, vt ab alio sequẽte Romano pro captiuo Pannonio iugularetur: dignum euestigiò factis suis præmium consequutus. Zeugmino ad hunc modum capto, Imperator in fines Romanorum discedit: auunculo suo Constantino Angelo Philadelphiense, & Basilio Tripsycho, ad oppidi instaurationem relictis: qui non prostratas modò turres cæteráque ædificia refecerunt, ac præsidiis munierũt: sed & oppida Belligradiẽsia magno studio curauerũt, ac ipsum Nisum mœnibus circumdederunt, & Branizobã ducta colonia, cæterísque

Zeugmini proditio.

Miles crudelitatis dat pœnas, iusto vindictæ diuinæ (quę sceleratis mentem eripit) iudicio.

Vrbium vi captarũ maxima habenda cura.

rebus constitutis, ad Imperatorem abierunt.

Ambitiosi hominib. núquam bella desunt, & cũ quo conferant man° principes irrequieti sem per habent.

4 Is Desem vlturus, qui prioribus facinoribus maiora scelera adiecerat, in Seruiam intendit animum. Sed Deses multò antè obser uãs quid ageretur, & id quod res erat maximè timens, ne, si Imperator impressionẽ in Seruiam fecisset, grauius aliquid sibi accideret: per legatos supplex petiit, vt Imperatorem citra periculum adire liceret. Quo impetrato, cum satrapico comitatu aduenit, ad Imperatorem adducitur: qui dolosum ingenium ei obiicit, & pacem negat. Ac parum abfuit quin comprehenderetur: sed tamẽ domum redire situs est: sanctissimo iureiurãdo adactus, se, mutatis moribus, nihil contra Imperatorem admissurum. quamuis satis appareret, eum à malitia nõ discessurum esse. Egressus ab Imperatore, variis curis æstuabat. pudebat accessisse, irascebatur ita se tractatum esse, iureiurando se velut in ordinem coactum esse dolebat. Denique repudiatis omnibus quæ contra animi sui sententiam iurarat, vulpina pelle resumpta, tragicũ illud homo barbarus collaudauit:

Deses desides, imbelles, & imbecilles hostes arguit, qui potétiorum vim minimè cogitátes arma temerè capiunt, & periculis inextricabilib° inuoluũtur, tandemque turpi deditiõe aut cruentis expugnationibus oppressi fœdè pereunt. Perfidia verò Desis, Deo & hominibus propositi tenacibus omnino odiosa est.

Iuraui lingua, mentem iniuratam gero.

Imperator verò nondũ suscepto filio, omnes iureiurãdo adegit, se post ipsius obitum Mariæ filiæ ex Alemãna

Alexius Húgarus, Manuelis gener, imperio destinatus.

διατεθέμενοι, ἔνθα διῆγεν ὁ βασιλεὺς ἀφίκοντο.

4 Οὗτος δὲ τὸν Δεσὲ μετελευσόμενος, ἑαυτοῦ γενόμενον κακουργότερον, τὴν ἐς Σερβίαν ὥρμα στρατιάν. ἀλλ' ὁ Δεσὲ καὶ πόρρωθεν ἐπιτηρῶν τὰ πραττόμενα, μάλιστα δ' ὅπερ ἦν ἀληθὲς, δεδιὼς, μή τι ἀηδὲς πάθοι καὶ ἀπευκταῖον, βασιλέως εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν παρεμβαλόντος, πέμψας εἰς βασιλέα, ἐνδοθῆναί οἱ καθικετεύει τὴν ἐς αὐτὸν ἀπαθῆ ἄφιξιν. ὡς δ' οὖν εἶχεν ὃ ᾔτησεν, ἀφίκετο δορυφορείας μετέχων σατραπικῆς· καὶ εἰς θέαν τῷ βασιλεῖ καταστὰς, τὸ δολιόφρον τῆς γνώμης κατονειδίζεται, καὶ οὕτως ὡς ἄσπονδος ἀποπέμπεται. καὶ ἐγγὺς ἐλθὼν τοῦ συλληφθῆναι, διαφίεται πάλιν οἴκαδε ἀπελθεῖν, τὴν τοῦ τρόπου μεταβολὴν, καὶ τὸ μηκέτι τὰ μὴ δοκοῦντα βασιλεῖ διαπράττεσθαι φρικωδεστάτοις ὅρκοις ἐμπεδωσάμενος· καίτοι οὐκ ἦν τὸν χαμαιλέοντα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας μεταβαλέσθαι λευκότητα, ἐφ' ἑτέραν πᾶσαν χροιὰν ῥᾳδίως μετατιθέμενον. ἐξιὼν γὰρ ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως, πολλοῖς ἅμα τὴν ψυχὴν ἐμερίζετο πάθεσιν. ᾐσχύνετο ἐφ' οἷς τῷ βασιλεῖ προσελήλυθεν, ὠργίζετο ὧν ἕνεκα πέπονθεν, ἐπαθαίνετο οἷς τὰς τῆς γνώμης παρεκτροπὰς δεσμοῖς ὅρκων ἑαυτῷ ἐπετείχισε· τέλος δὲ ὅσα τε ὀμωμόκει τῷ βασιλεῖ, τὴν οἰκείαν ἀποκρύπτων γνώμην, καὶ συνέθετο, κατανωτισάμενος, τὴν συνήθη παρδαλέην ἑαυτῷ περιτίθησι, τὸ τοῦ τραγῳδοῦ ὁ βάρβαρος ἐκεῖνος ἐπαινέσας ἄντικρυς, καὶ εἰπὼν,

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

καὶ εἶχε μὲν οὕτω ταῦτα· μήπω δὲ γεννήσας ὁ Μανουὴλ υἱὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ, ἣν αὐτῷ ἡ ἐξ Ἀλαμανῶν ἀπέτε-

ἀπέτεκεν ἄλοχος, τὰς τῶν γόνους σαλδύων διαδοχὰς, ὅρκοις πάντας κατενεπέδωσε, μετὰ τὸν αὐτοῦ μόρον, αὐτήν τε τὴν Μαρίαν, καὶ τὸν μνηστῆρα ταύτης Ἀλέξιον, ὃς, ὡς εἰρήκειμεν, ἐξ Οὐγγρίας ὥρμητο, κληρονόμους τῆς οἰκείας ἔχειν ἀρχῆς, καὶ ὡς Ῥωμαίων ἄναξι σφίσι καθυπείκειν καὶ προσκυνεῖν. ἔνθα οἱ μὲν ἄλλοι πάντες τοῖς ἐπιτεταγμένοις ὑπέκυπτον, καὶ τοὺς ὅρκους ὡς ὁ κρατῶν ἐκέλευεν ἀπεδίδοσαν. μόνος δ' ἦν ἀποδιαστὰς τῶν Ἀνδρόνικος, φάσκων ὡς ὁ βασιλεὺς εἰς δευτέρους ἀποκλίνας γάμους, ἀῤῥενοτοκῆσαι δήπουθεν, καὶ πιστουμένους ἡμᾶς τῷ ὑστέρῳ τόκῳ τοῦ βασιλέως τὰ τῆς ἀρχῆς δι' ὅρκων ἐς ἔπειτα, ἀνάγκη, τῇ θυγατρὶ ἀρτίως ὅρκια διδόντας, μὴ εὐορκεῖν. καὶ ἄλλως δέ τις ἡ τοῦ βασιλεῖ θεοβλάβεια, ὡς πάντα μὲν Ῥωμαῖον τῇ θυγατρὶ κρίνειν ἀπόλεκτον, τὸν δ' ἀλλογενῆ καὶ παρέγγραπτον τουτονὶ, εἰς ὄνειδος Ῥωμαίοις, Ῥωμαίων βασιλεύειν προκεκρίσθαι, καὶ ὑπερκαθῆσθαι τῶν ὅλων ὡς κύριον; ἀλλ' οὐκ εἶχε λέξας τὰ χρηστὰ ταῦτα τὸν βασιλέα πειθόμενον, ἀθετίζοντα τὰ λεγόμενα ὡς ἀνδρὸς ἀντιδοξοῦντος, καὶ ἰσχυρογνώμονος τερετίσματα. εἰσὶ δ' οἳ μετὰ τοὺς ὅρκους Ἀνδρονίκῳ γεγόνασι σύμψηφοι, καὶ οἱ μὲν αὐτόθεν τὸ δοκοῦν ἀπεφήναντο, οἱ δὲ καὶ τὸ λέγειν ἀφέντες, ἀγωνιστικῶς μετεσκεύασαν, μήθ' ὅλως τῇ θυγατρὶ τοῦ βασιλέως, μήτε μὴν τῷ τῶν Ῥωμαίων ξυνοῖσον εἶναι πληρώματι τὸν ἐκ φυταλιᾶς ἑτεροφύλου ῥάδαμνον εἰς καλλιέλαιον μετεγκεντρίζειν πιότατον, καὶ πρὸς τὸ ἀναζώσασθαι τὸ κράτος τῶν ὅλων προστίθεσθαι. ὁ δὲ λόγος προσθήσει τῇ ἱστορίᾳ καί τι ἕτερον τοῦ λαθεῖν ὑπέρτερον ὄν. τῷ βασιλεῖ τούτῳ πολλή τις ἦν ἡ μελεδὼν τῶν κατὰ Κιλικίαν πόλεων καὶ φρουρίων, ὧν ἡ λαμπρὰ καὶ περιφανὴς Ταρσὸς, ὡς μητρόπολις προκαθέζεται. ὅθεν πολλῶν τῶν ἐπὶ δόξης, καὶ τοῦ ἐπισήμου αἵματος ἡγεμόνων ἐκεῖσε ἀφικομένων, ἐφεξῆς ἡ ψῆφος περιελήλυθεν ἐς τὸν

procreatæ eiúsque marito Alexio Hungaro, vt Romanorum Imperatoribus, cum summa obseruantia obtemperaturos. Huic edicto paruerunt cæteri, præter Andronicũ: qui iniquo id animo ferens, dicebat Imperatorem secunda vxore ducta, marem vtique procreaturũ: cui si iusiurãdum daturi essent, iusiurandum Mariæ iã dandum vtiq; fore irritum. Deinde ira numinis impulsum videri Imperatorẽ, qui omnibus Romanis repudiatis, alienigenam, & ascititiũ istum filiæ maritum, & Imperij successorem, cum Romanorum omnium contumelia delegerit. Sed nihil his verbis motus est Imperator, vt hominis aduersatoris & contumacis. Quidã tamẽ, dato iureiurãdo, Andronico assensi sententiam suam statim protulerũt: alij sentẽtię dictione omissa, vehemẽter contenderunt, neque Imperatoris filiæ, neq; Romanæ rei publicæ expedire, hominem alienigenam rerũ potiri. Nunc aliud subiungẽdum est, indignũ quod silentio prætereatur. Erat Imperator de vrbibus & castellis Ciliciæ, cuius metropolis Tarsus est, admodum sollicitus. Quò quum multi nobiles præfecti missi essẽt, tandẽm ea prouincia Com-

Reluctante Andronico.

Cuius rationes exponũtur.

Quas Manuelis peruicax ingeniũ respuit.

Ast procerũ nonnulli sẽtentiam Andronici sequuntur.

Expeditio bellica in Ciliciam.

Quę Andronico cõmittitur.

neno Andronico, vt illustri genere orto, & spectatæ virtutis viro, decreta est: adiectum etiam Cypri tributum, ad sumptus faciliùs tolerandos. Eò profectus, cum Toruse inimico sæpe infœliciter dimicauit: tandem etiam turpiter victus, audacissimum facinus ausus est. Vt enim vterque suas copias eduxerunt, Andronicus vniuersum exercitum suũ ita instruxit, vt animantis instar capite & cauda, cæterísque partibus constaret. Toruses contrà suis in multos manipulos & cohortes distributis, rursus illustrem victoriam est adeptus. Nam Andronici phalãges iis qui subinde ex insidiis integri viribus prosiliebant, cesserunt, ac turpi fugæ se mandarũt. Qua de causa Andronicus animo æger, atque inops consilij, quo pacto rebus afflictis succurrendum esset, aut vlciscendi hostes, iam pro victoria diis immolantes, rem aggreditur incredibilem. Cùm enim Torusem cum satellitibus equo insidentem & militum ex hostium persecutione reditum expectantem conspexisset, equo concitato, hasta directa, percussóque scuto, equo eum deiicit: & per omnem eius comitatum instar volucris equitis, aut lubricæ anguillæ, elabitur. Neque tamen Torusi,

Huius cum Toruse Armenio pugnæ.

Vtriusq; ducis in acie ordinanda cõsilium.

Toruses victoria potitur Andronici exercitu fuso fugato.

Andronicus iacturã hãc & pudorẽ sarcire conatur, sed frustra.

Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ὡς γένει μέγαν, καὶ ὡς ἐν ἀνδρείοις ἀξιοθέατον. τῷ τοίνυν ἀφιγμένῳ ἐκεῖσε, καὶ τὴν τῆς Κύπρου δασμολογίαν προσειληφὼς, ὡς ἔχοι τὰς δαπάνας ἐκεῖθεν ἀντλεῖν, πολλάκις, μετὰ τῷ Τορούση πρὸς μάχην ἀντικατέστη, καὶ ἀνεκήρυξε πόλεμον, ἐχθρά οἱ νοῶν καὶ ὑπ' ἐκείνου πάλιν ἀπισυγόμενος. οὐδὲν δέ τι γενναῖον κατώρθωσε πώποτε, οὐδ' ἧς ἔζεφε πολυτρόπου πείρας περὶ πολέμους, καὶ πανουργίας εἰργάσατο ἄξιον, τελευταῖον δὲ ἡττηκότος αὐτὸν αἰσχρῶς τοῦ Τορούση, καὶ τρόπαιον στήσαντος, βουλεύεταί τι παραβολώτατον, ὁποῖον ὁ λόγος λέξων ἔρχεται. ὡς γὰρ τὰς οἰκείας δυνάμεις ἑκάτεροι κατ' ἀλλήλων ἐξηλάκεσαν, Ἀνδρόνικος μὲν ὅσα καὶ ζῷον τὴν στρατιὰν εἰς κεφαλὴν, καὶ μέρος τὸ κατόπιν, καὶ μέλη ἀνάλογα τῷ παντὶ συνδιαθέμενος εἶχεν. ὁ δὲ Τορούσης εἰς πολλὰ καταδιεῖλε τμήματα, καὶ διὰ σπείρας τὴν εἰς σπείρας καὶ λόχους τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον. ἐπεὶ δὲ συμβαλόντες ἐμάχοντο, ἡ νίκη καὶ πάλιν ἐπεφοίτα τῷ Τορούση λαμπρά. τοῖς γὰρ ἀεὶ ἐπιβοηθοῦσιν ἀκμῆσι καὶ τοῖς ἐκ τῶν λόχων λαθρηδὸν ἐκπηδῶσιν ἀρμενίοις, αἱ τοῦ Ἀνδρονίκου ἐνεδεδώκεσαν φάλαγγες, καὶ εἰς τροπὴν ἐνέκλιναν ἄκοσμον. διὰ ταῦτα τῇ λύπῃ καταποθεὶς Ἀνδρόνικος, καὶ μὴ ἔχων ὅπως τὴν ἧτταν ἀναμαχέσαιτο, ἢ γοῦν ἐξ ὑπογύου δράσειέ τι γενναῖον κατὰ τῶν θυόντων ἤδη πολεμίων τὰ νικητήρια, τοῖς ἐγγὺς ἀνεφίκτων ἐπιχειρεῖ. κατοπτεύσας γὰρ τὸν Τορούσην μετὰ τῶν δορυφορούντων αὐτὸν ἔτι που ἱστάμενον ἔφιππον, τὴν τῶν ταγμάτων συλλογὴν ἀναμένοντα, ἐξ ἧς εἴχοντο ἐπιδιώξεως, ὅλῳ ῥυτῆρι τὸν ἵππον ἀφεὶς, ἐνσείει κατ' ἐκείνου τὸ δόρυ, καὶ δὴ κατὰ τοῦ θυρεοῦ βαλὼν ἀνατρέπει τοῦτον τοῦ ἵππου, καὶ διεκπαίσας τὸ περὶ ἐκεῖνον ἐπίλεκτον, ὡς πτηνὸς ἱππότης, ἢ ὀλισθηρά τις ἔγχελυς, τὰς τῶν ἁπάντων χεῖρας ἐξήλυξεν. ἀλλ' ἕως τούτου σεμνὸν τὸ τοῦ Ἀνδρονίκου κατόρθωμα. τὸ δὲ παθεῖν τὸν Τορούσην κακῶς,

ἀπεκώλυσαν οἵ, τε σιδήρεοι χιτῶνες οὓς ἐνεδέδυτο, καὶ θυρεὸς ἐπιμήκης περὶ πλευρὰν καταβαίνων τοῦ ἵππου πλάγιος.

oblongo ſcuto & ferreo thorace munito, quicquam nocuit.

5 Οὐ πολλαὶ δ' ἡμέραι παρῆλθοσαν ὕστερον, καὶ λογίζονται τῷ Ἀνδρονίκῳ δευτέρῳ λόγου καὶ πάρεργα ἀνδροκτασίαι καὶ μάχαι καὶ πόλεμοι, καὶ σάλπιγξ ἠχοῦσα τὸ ἐνυάλιον, δεῖμός τε φόβος τε καὶ Ἄρης βροτολοιγὸς, καὶ ἔργα πολέμια παρεωσάμενος, τὰ τῆς Ἀφροδίτης μέτεισιν ὄργια. ἡ δὲ Ἑλένην μὲν οὐχ ὑποβάλλει, οὐδ' οἷον ὑπ' ὄψιν παρίστησι, καθ' Ἑλλάδα καὶ μέσον Ἄργος τὴν οἴκησιν ἔχουσαν, καὶ διαχεῖ τῷ κάλλει, καὶ ἐκμαίνει πρὸς ἔρωτα, καὶ πηγνύει σκάφην, καὶ ναύαρχον ἐφίστησι Φέρεκλον. ἐκ γειτόνων δὲ ὂν τὸ τῆς Φιλίππας εἶδος καθυποκράτει, καὶ μαστροπεύει τῷ δυσέρωτι Ἀνδρονίκῳ. ἦν γὰρ ἐξ ἀκοῆς ἐρωτόληπτος. ῥίψας οὖν τὴν ἀσπίδα, καὶ τὸ κράνος ἀποβαλλόμενος, καὶ τὸν ὅλον στρατιώτην ἀποσεισάμενος, πρὸς τὴν ἐρωμένην αὐτομολεῖ οὖσαν κατὰ πόλιν τὴν Ἀντιόχειαν. ἔνθα δὴ γεγονὼς, καὶ τὴν ἐρώτων ἀγλαΐαν τῆς ἄρεος στολῆς ἀνθελόμενος, μόνον οὐκ ἔξαινεν ἔρια, οὐδ' ἱστῷ προσανεῖχε, καὶ συνῆρεν ἠλάκατα, ὡς ὀμφάλη πρὶν ἡρακλῆς τῇ Φιλίππᾳ δουλεύων, ἡ δ' ἄρα ἦν τῆς συναφθείσης τῷ τούτου ἐξαδέλφῳ τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ πρώην οὔπω πάνυ, θυγατρὸς τοῦ Πετεβίνου ἀδελφή. καὶ ὁ μὲν τὴν Ἀντιόχειαν καταλαβὼν, τρυφαῖς ἐνεχλίδει, καὶ καλλωπισμοῖς ὑπελύγιζε, καὶ δορυφόροις ἐπ' ἀγγῶν ἀργυροτόξοις ἐπόμπευε τὴν ἡλικίαν εὐμήκεσιν ἰούλῳ τε πρώτῳ λαχνουμένοις, καὶ κόμαις πυρσαινομένοις ξανθαῖς καὶ ἦν ἐντεῦθεν θηρῶν τὴν θηράσασαν, ἣν καὶ εἶχε ταῖς οἰκείας ἐρωτοδέσμοις καταγοητεύσας Ἀνδρόνικος, καὶ ὅπερ ἐπεπόνθει τοῦτο δράσας φιλοτιμώτερον πλουτῶν μὲν καὶ ἄλλως εἶδος ἀξιάγαστον, καὶ ὡς ἔρνος ἀναβαίνων ἐλάτινον. ἐπτοημένος δὲ καὶ περὶ τὰς ἐξάλλους στολὰς, καὶ τούτων ὅσαι περὶ γλουτὸν καὶ μηροὺς καταβαίνουσαι διαχίζονται, καὶ οἷον εἰσί πως συνυφασμέναι τῷ σώματι, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν τοιούτων ἡγεμὼν καθισάμενος οὐκοῦν τὸ μὲν βλοσυρὸν ἐνεχάλασε, καὶ τὸ ἐπὶ συννοίας εἶναι ἀεὶ, καὶ τὸ τοῦ ἤθους ἐμβριθὲς καὶ φροντιστικὸν ἐνδεδώκει, καὶ τὸ ἐπισκύνιον ὁ θὴρ ἀπεβάλετο. ἡ δὲ ὡς ἑάλω κατάκρας ὑπέκυψεν εἰς εὐνὴν, οἴκου καὶ πατρίας ἐπελάθετο, καὶ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς ὀπίσω κατηκολούθησεν. ὁ Μανουὴλ δὲ ὡς τοῖς περὶ τούτου κατεβροντήθη ἀκούσμασι μικροῦ, καὶ ἐννεὸς

5 Paucis diebus pòſt, ſepoſitis bellicis occupationibus, totus Philippæ amore inflammatur (erat ea Petebini Antiocheni filia, ſoror eius quam Manuel Imperator non ita pridem duxerat) & Antiochiam profectus, pulcherrimorum & ornatiſſimorum iuuenum comitatu, & exquiſitæ elegantiæ veſtitu, quo naturalis formæ dignitas & ſtaturæ proceritas condecorabatur, mulierem ita in ſui amorem pellicit, vt parentum & patriæ oblita, mutuo illius amore flagraret. Qua fama Imperator pe-

Noua Andronici tragœdia, qui officij publici partibus relictis ad turpia animum applicat.

Scortatores nō modò in ipſo ſceleris progreſſu, verumetiam in initio iudicat caſtarum cogitationū amás Deus.

ne attonitus, Andronicum & ob incestos amores oderat: & spe Armeniæ recuperandæ frustratus, comprehensum mulctare in animo habebat. Mittit igitur Augustum Constantinum Calamanum, virum cordatum, magnanimum & cõstantem, qui & Armeniæ præesset: & Philippam, si posset, duceret. Is principiò sponsi ornatu sumpto, itáque paratus, vt adamatam in sui amorem pelliceret, Antiochiam ingreditur. Tantum autem abfuit, vt Philippa ab Andronici amore auelleretur, vt Calamanum nec aspectu nec colloquio dignaretur, ac potiùs breuitatem staturæ eius irrideret: atque ipsum Imperatorem insectaretur, qui ineptè putaret ipsam, despecto inclyto & nobilissimo heroe Andronico, ei nupturam, qui obscura familia ortus, nuper admodum nosci cœperit. Hoc sui contemptu, & amore Philippæ erga Andronicum cognito, Tarsum discedit: commissóque cum Armeniis prælio, victus & captus, magna pecunia ab Imperatore redimitur. Andronicus autem Manuelis minas veritus, ac metuens, ne Philippæ amorem pristino carcere, & diuturnis ærumnis cõmutaret,

Meretrix cordatum, magnanimum & constantem principem superbè despicit, vt turpissimo adultero adhæreat: horrẽda Numinis vindicta.

Et affectibus suis seruiens, hominibus furiosè insultat.

Repulsa coniugij à viro principi grauissima: sed præstat in manus hostium, quàm meretricis incidere.

ἰν, καὶ πρὸς ἄμφω μεμέλειστο. καὶ ὡς ἐρῶντα γὰρ ἔρων ἀξύμφυλον, καὶ ὡς ἀθεμιτογαμοῦντα ἤχθαιρε τὸν Ἀνδρόνικον, καὶ ὡς αὐτὸν τῶν κατ' Ἀρμενίαν ἐλπίδων ψευσάμενον συλλαβεῖν ἐζήτει, καὶ δίκας ἐξ ἐκείνου λαβεῖν. στέλλει τοίνυν τὸν σεβαστὸν Κωνσταντῖνον τὸν Καλαμάνον, ἄνδρα καὶ τόλμης λελογισμένης μεστὸν, καὶ τὸ γυναῖον εὐτυχοῦντα στάσιμον, καὶ τοῖς κατ' Ἀρμενίαν μὲν ἐπιστατήσοντα πράγμασι, καὶ τῇ Φιλίππᾳ δ' ὅπως συναφθείη πειραθησόμενον. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα εἰς νυμφίον ἑαυτὸν διασκευάσας, καὶ λαμπρυνάμενος ὡς εἰκὸς, καὶ καθ' ὅσον ἤδη τὴν ἐρωμένην ὑπαγαγέσθαι, τὴν Ἀντιόχου εἴσεισι. τοσοῦτον δὲ προσέσχεν αὐτῷ Φιλίππα, καὶ οὕτως αὐτὴν τοῦ προτέρου μετέθηκεν ἔρως, ὡς μηδὲ βλέμματος ἴσου μεταδοῦναι, ἢ προσρήματος ἀξιῶσαι τὸν Καλαμάνον· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ προσονειδίσαι τἀνδρὶ τὸ τῆς ἡλικίας βραχὺ, καὶ ἐς αὐτὸν ἀποσκῶψαι τὸν αὐτοκράτορα Μανουήλ, εἰ οὕτως ἀμαθῶς καὶ εὐήθως αὐτὴν ἔχειν ᾠήθη, ὡς ἀποστήσειν μὲν Ἀνδρονίκου αὐτὴν τοῦ ἥρωος, οὗ τὸ κλέος εὐρὺ, καὶ οὗ τὸ γένος πολὺ, προσκολληθήσεσθαι δὲ ἀνδρὶ, ὃς τὸ γένος ἀπεσβεσμένος καὶ χθὲς καὶ πρώην εἰ ἔστιν ὅλως ἐγνωρίσθαι. ἐπεὶ γοῦν ὁ Κωνσταντῖνος ἀδοξοῦντας αὐτὸν ἑώρα τοὺς τῆς Φιλίππας ἔρωτας, καὶ πρὸς ἄλλον λύοντας τὸ πτερὸν, κηλοβολοῦντας καὶ δαδουχοῦντας Ἀνδρόνικον, ἐκεῖθεν μεθίσταται· καὶ τὴν Ταρσὸν καταλαβὼν, μετὰ τῶν ἀντιπάλων Ῥωμαίοις Ἀρμενίων συνέρρηγνυ πόλεμον. ὡς δέ ποτε τούτῳ ἐπέβεισαν οἱ διάφοροι, ἑάλω τε, καὶ ἦν ἐν δεσμοῖς. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐλύσατο τοῦτον, ἱκανὰ ζωάγρια καταθέμενος. Ἀνδρόνικος δὲ τὰς ἀπειλὰς τοῦ Μανουὴλ δεδιὼς, καὶ πτοηθεὶς μήπως συλληφθεὶς, τῶν φιλοτησίων Φιλίππας τὴν προτέραν εἱρκτὴν ἀνταλλάξαιτο, καὶ ὑποσταίη χρόνιον κάκωσιν, ἄρας ἐκεῖθεν, τῆς ἐπὶ

τῶν

τῶν Ἱεροσολύμων εἴχετο, γαλῆ τὸ τοῦ λόγου πρὸς στέαρ ἐλεγχθεὶς, κἀπὶ τὰς προτέρας ἐπαναδραμὼν δραπετεύσεις, καὶ πρὸς τὰς παλαιτέρας αὐτοῦ μηχανὰς ἀπιδών. ἀδιάφορος δ' ἔχων τοῦ βίου, καὶ ὡς ἵππος θηλυμανὴς, ταῖς παραλόγοις ἐπιθορνύμενος μίξεσιν, ἐγχρίμπτει σαρκικῶς καὶ ἐνασελγαίνει ἀκολάστως τῇ τοῦ πρώτου ἐξαδέλφου θυγατρὶ Θεοδώρᾳ (Ἰσαάκιον φημὶ τὸν Σεβαστοκράτορα, τὸν τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ὁμαίμονα) θανάτῳ ἄρτι ἀποβαλούσῃ τὸν παρθένιον σύνευνον, ὃς ἦρχε πρὸ βραχέως τῆς Παλαιστίνης. Βαλδουῖνος ἦν οὗτος, τὸ γένος ἔχων ἐξ Ἰταλῶν. ἑτέραν ἐπὶ τούτοις πληγὴν ὁ βασιλεὺς δέχεται Μανουὴλ, καὶ πράττων ἦν πάντα καὶ διατεχνώμενος, εἴ πως εἴη συνειληφὼς Ἀνδρόνικον τῶν οἰκείων ἀμφιβλήστρων ἐντὸς, ὅθεν ἐρυθροδάνῳ ἐνσημανθὲν ἀφῆκε γραμμάτιον, ἐνάγων τοὺς κατὰ κοίλην Συρίαν ἰσχύοντας, Ἀνδρόνικον συσχεῖν ὡς ἀντίφρονα, καὶ περὶ τὸ γένος ἀκολασταίνοντα, καὶ τοῦ φάους στερῆσαι τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ τάχ' ἂν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξ αἵματος Ἀνδρόνικος ἠρυθροῦτο, ὦχρός τε μὲν εἷλε παρειὰς, συνεχόμενον καὶ δεσμούμενον, ἢ καὶ εἰς πορφύρεον ἐβάπτετο θάνατον, εἰ χεῖρες εἶχον ἑτέρων τὸ τῆς βασιλικῆς ἐκείνης βαφῆς δελτάριον. νῦν δὲ τοῦ Θεοῦ τηροῦντος αὐτὸν εἰς ἡμέραν ὀργῆς, ὡς ἔοικε, καὶ τοῖς μετόπισθεν κακοῖς ταμιεύοντος, ἅ τε παρὰ τὸ δέον, εἰς τὸ ὑπήκοον ἐνεδείξατο, Ῥωμαίων ἄρξας ἐκ τυραννίδος, καὶ οἷς αὐτὸς ἀσυμπαθῶς ἐς ἔπειτα περιπέπτωκε, χερσὶ τῆς Θεοδώρας τὸ ἐπιστόλιον δίδοται. ἡ δὲ ἀναγνοῦσα τοῦτο, καὶ γνοῦσα τὰ κατ' Ἀνδρονίκου τυρευόμενα, ἐξ αὐτῆς τὸν χάρτην αὐτῷ ἐγχειρίζει. συνιεὶς οὖν Ἀνδρόνικος ὡς χωρεῖν ἐκεῖθεν δέον, καὶ ἐγνωκὼς μηδ' ἕδρας εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦδε ἀκμήν. φρίκη τε ὑφέρπεται, καὶ πρὸς ἀπόδρασιν ἐνσκευάζεται· σοφιστὴς δὲ ὢν καὶ ἀπατεὼν, καὶ αὐτὴν ἀποπλανᾷ Θεοδώραν, καὶ ὥσπερ Εὐρώπην πάλαι ὁ Ζεὺς, τῷ χορῷ τῶν παρθένων ἀποβουκολήσας, ἧκε φέρων ἐπὶ νώτων, εἰς βοῦν ἑαυτὸν μεταμορφώσας καλλίκερων· οὕτω καὶ οὗτος ἀποστήσας τῶν οἴκοι τὴν γυναῖκα, καὶ συμφοιτῆσαι οἱ σαββάτου ὁδὸν αἰτησάμενος, ὡς προπέμψουσαν ἐκεῖθεν,

Hierosolyma versus iter intendit, fuga de more arrepta: & vt homo luxuriosissimus, Theodoram Isaacij Sebastocratoris filiam incestat, Balduini Franci, qui toti Palestinæ nuper imperarat, viduam. Altera hac plaga accepta Manuel, nihil non molitur, quo Andronicum in suam potestatem redigat: missáque ad Cœlesyriæ Toparchas aurea bulla, mandat, vt Andronicum, hominem seditiosum atque incestum capiant, & visu priuent. Ac luminibus orbatus, aut planè occisus esset Andronicus, si eæ literæ ad manus aliorum peruenissent. Nunc Deo illum ad diem vltionis, atque ad ea mala perpetranda & perferenda reseruante, quæ tyrannide ab eo occupata acciderunt, eæ literæ Theodoræ redduntur. quibus ea lectis, & insidiis cognitis, chartam Andronico tradit. Qui vbi animaduertit, ibi non hærendum esse diutius, sed properè discedendum,

Luxuriosissimi hominis discursationes & pollutiones, quibus flagitiorum mensuram cumulat.

Manuel intemperiem illam frustra coercere nititur, reluctante Dei patientia quæ Andronicum, iræ suæ flagellum & instrumentum constitutum ad diem vltionis reseruabat.

Ideo vincula sua scortatores trahunt.

Et à mala sua mente fugati, vt ab hominibus ad supplicium quæsiti, cœlũ & solum nõ animos mutant.

territus fugam adornat: & Theodoram fraude pellectam, vt se non longè comitaretur, seu volentem seu inuitam secum abducit. Dum autem prouinciam prouincia mutat, & in multiplici illo errore varios Dynastas & regulos adit, ab omnibus honorificè excipitur, & magnis muneribus afficitur. Serò tandem ad Sultanum, qui Coloniam, Chaldæam, & finitima loca tenebat, diuertit: ibique cum Theodora, & duobus ex ea susceptis liberis, Alexio & Irene, ac Ioanne, quem ex legitima vxore procreatum, Byzantio secum abduxerat, commoratur, donec ad Manuelem Imperatorem reuersus est: id quod suo loco referetur, vt res eius gestæ cohæreant. Etsi autem Manuel vitę Andronici crebras ponebat insidias, ille tamen mirabili solertia & tolerantia omnes laqueos euadebat.

Beneuolos fautores & patronos, partim iisdẽ sceleribus inquinatos, partim cõfusione & principum discidiis gaudentes reperiunt.

Apud quos, ceu in custodiam coniecti, iudicium Dei & debita morantur supplicia.

6 Hoc loco illud prætereundum non est: Plerique principes formidolosi sunt, & suspicaces: nec inferno & morte clementiores, in viris nobilibus & generosis è medio tollendis: & vt altæ piceæ leuissimo vento impulsæ, ramorum aculeis inter se collisis, stridunt: sic ipsi & diuitem suspectum habẽt, & fortitudine insignem

Tragœdia in Manuelis domo. Malorũ principũ vita sollicita, suspiciosa, tyrannica, viuis coloribus & historico Nicetæ penicillo depicta.

καὶ συνταξομένῳ ἐκείνῳ τὰ ἐξιτήρια, συνέκδημον καὶ ξυμπλανῆτιν ἑκοῦσαν ἐπεσπάσατο ἄκουσαν. χώραν δ' ἐκ χώρας ἀμείβων, καὶ ἡγεμόσι καὶ δυνάσταις πολυπλανὴς ἐπιξενιζόμενος, καὶ παρ' οἷς κατέλυε, τιμήεις ὢν καὶ αἰδέσιμος, ἐκ φιλοφροσύνης ὅτι πλείστης καταξιούμενος, καὶ δωρεῶν ἁδρῶν ἐν μεθέξει γινόμενος, ὀψέ ποτε καὶ μόλις παρὰ τῷ Σουλτὰν τῆς πλάνης ἵσταται. ἦν δ' οὗτος τῇ Κολωνείᾳ τότε κληρούμενος ὅμορα, καὶ ὅσα τῆς Χαλδαίας φρούριά τε καὶ ἔγγιστα καρπιζόμενος, κἀκεῖσε ἦν ἀλύων, καὶ συνὼν Θεοδώρᾳ, μεθ' ὧν ἀπέτεκεν αὐτῇ τούτῳ παίδων δυοῖν Ἀλεξίου τε καὶ Εἰρήνης, ἔτι δὲ καὶ Ἰωάννου, ὃν ἐκ τῶν γνησίων καὶ προτέρων οἱ σπερμάτων συνέκδημον ἐκ Βυζαντίου ἐπήγετο, ἕως τῆς ἐς αὐτὸν αὖθις τὸν αὐτοκράτορα Μανουὴλ ἐπαναλύσεως, ἣν κατὰ τὸν οἰκεῖον χρόνον καὶ πρόσφορον ὁ λόγος τῇ ἱστορίᾳ παρέξεται, ὡς εἴη συνημμένα δήπου καὶ συναφῆ τὰ ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα, καὶ τὰ παρ' ἡμῶν αὖθις ἐπ' αὐτοῖς ῥηθησόμενα. ἐν πολλοῖς μέντοι καὶ πολλάκις ὁ Μανουὴλ τὴν Ἀνδρονίκου δεσμεύων ψυχὴν, καὶ ζητῶν ταύτην λαβεῖν, τοῖς ἀνηνύτοις ἐγχειρῶν, διηλέγχετο. ὁ γὰρ πολύπλαγκτος οὗτος, καὶ ταλασίφρων Ἀνδρόνικος, τὰς κατ' αὐτοῦ προσβολὰς ἐκ μακροῦ ἀπεκρούετο, καὶ τῶν θηρατέων κούφαις ὑπεραλλόμενος, ἅπερ αὐτῷ πολλάκις ὑφηπλοῦτο καὶ ἐξετείνετο, ἀπαγίδευτος ἦν καὶ ἀθήρευτος.

6 Ἀλλὰ τίνα τὰ παρὰ πόδας. (χρεὼν γὰρ μηδὲ τούτων ἀφέξεσθαι) περιδεεῖς οἱ πολλοὶ τῶν κρατούντων εἰσὶ καὶ κακόποπτοι, καὶ χαίρουσι διαπραττόμενοι, ὅσα θάνατος καὶ Χάος, καὶ Ἔρεβος, ἐν τῷ τοὺς εὐπατρίδας ἀκροτομεῖν, καὶ ἐκποδὼν τιθέναι πάντα ὑψηλὸν καὶ μετέωρον· καὶ ἐοίκασιν ἀτεχνῶς ὑψιτενέσι καὶ ἀκροκόμοις πίτυσιν. ὡς γὰρ αὗται καὶ βραχείαις ἀνέμων πνοαῖς τὰς τῶν κλάδων βελόνας διατινασσόμεναι ψιθυρίζουσιν· οὕτω

οὕτω δὴ καὶ οὗτοι καὶ τὸν πλούτῳ κομῶντα ὑποβλέπονται, καὶ τὸν ἐπ' ἀνδρείᾳ τῶν πολλῶν διαφέροντα κατεπτήχασι, κἂν εἴη τις τὸ κάλλος ἀγαλματίας, καὶ τὴν γλῶτταν ὡς ὄρνις μουσηγέτης ἐστόμωτο, κἂν τὸ ἦθος ὁρῷτο εὐτράπελος, οὐκ ἐᾷ καθεύδειν τὸν ἐπὶ τοῦ στέφους οὐδ' ἠρεμεῖν· ἀλλὰ γίνεται τούτῳ τῶν ὕπνων ἐκκοπὴ, τῆς τρυφῆς ἀνατροπὴ, ἡδονῆς ὑφαίρεσις, φροντίδων ἐπίθεσις· καὶ τὴν φύσιν μέμφονται τὴν πλάστριαν, ὅτι καὶ ἑτέρους εἰς τὸ ἄρχειν ἐπιδόξους ἐπαλαμήσατο, καὶ μὴ πρώτους αὐτοὺς καὶ ὑστάτους καλλίστους ἀνθρώπων ἐφύτευσεν. οὐκοῦν καὶ ἀντιστρατεύονται τὰ πολλὰ τῇ προνοίᾳ, καὶ τοῖς θείοις ὑπέροπλοι γίνονται, πάντα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ πλείονος ἐκχορδεύοντες, καὶ ὡς θύματα σφαγιάζοντες, ὡς ἔχοιεν ἐφ' ἡσυχίας δήπουθεν οὗτοι ἀπαθῶν, καὶ ὡς πατρῷον κλῆρον καθηδυπαθεῖν. μονάτατοι τὰ δημόσια, καὶ ὡς ἀνδραπόδοις χρῆσθαι τοῖς ἐλευθέροις, καὶ ὡς ὠνητοῖς τοῖς ἀξιωτέροις ἐνίοτε ἄρχειν προσφέρεσθαι· κακῶς εἰδότες, καὶ τὸ φρονεῖν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ἀφῃρημένοι, καὶ κακοβούλως τὴν πρότερα λανθανόμενοι. καὶ ὁ Μανουὴλ τοίνυν οὐδὲν ἄχαρι ἔχων ἐπεγκαλεῖν Ἀλεξίῳ τῷ πρωτοστράτορι, ἢ ὅτι ὅλως παραλελύπηκεν ἢ παρηνώχλησεν, ἢ τῆς ὀφειλομένης εὐνοίας καὶ πίστεως καθυφῆκε. βραχύ τι γοῦν ἀντίρροπα δράσας, ὧν ὑπ' αὐτοῦ πέπονθεν εὖ, καὶ ὡς ἐπὶ ζυγοῦ τὴν ἑτέραν παρηνέγκεν πλάστιγγα, ἐξ ὑπονοίας δὲ μόνης ὁρμώμενος· κακοχόλων δέ τινων, ὡς ἄνθρωπος, ὑπαχθεὶς ὑφηγήσεσιν, ἐκ τοῦ τὸν ἄνδρα ὁρᾶν καὶ στρατηγοῖς καὶ στρατιώταις ἐρώμενον, καὶ φιλοτίμῳ γνώμῃ καὶ χειρὶ φιλοδώρῳ πρὸς ἅπαντας χρώμενον, ἴσως δὲ καὶ τοῦ προσόντος αὐτῷ πλούτου ὑποτύφων ἔφεσιν, συλλαμβάνει τοῦτον, διάγων ἐν Σαρδικῇ, μήπω ἐπιφαυσκούσης ἡμέρας τῇ οἰκείᾳ ἔτι συγκατακείμενον ὁμευνέτιδι,

formidant: nec forma, nec facundia, nec morum comitas insignis, quietos eos esse patiuntur: sed omni penè vitæ suauitate priuant, adeò vt naturam ipsam accusent, quòd alios etiam idoneos Imperio formarit, nec ipsos primos & postremos omnium mortaliũ pulcherrimos finxerit: diuinæque prouidentiæ repugnent, & optimum quemque tollant è medio, & instar hostiarum sacrificent, vt ipsi soli metus & periculi expertes, publica vectigalia tanquam priuatum patrimonium, pro sua libidine effundere, & ingenuos homines pro mancipiis tractare possint, qui aliquando ipsis sunt Imperio digniores. Ita potentiæ fastigium prudentiam eis adimit, & pristinæ conditionis stultam obliuionem affert. Sic Manuel quoque, quum ab Alexio Protostratore nulla re esset offensus, nec eius fidem & beneuolentiam desiderare posset, ac tenuem pro meritis ei gratiam retulisset: sola suspicione adductus, & improborum hominum calumniis impulsus, quia eum & ducibus & militibus esse charum videbat, & liberalitate erga omnes vti (quanquam fortassis etiam diuitias eius clàm appetebat) Sardicæ agens, hominem ante lucem cum vxore sua cubantem compre-

Eiusmodi hominum crudelis & effera inuidia.

Stultitia insanabilis.

Exemplum huius tabellę in Manuele, qui sola suspicione impulsus Alexium Protostratorem ad cucullum adigit.

Inuidiæ pretextus.

hendit: & omnibus opibus multatum, in monasterium quoddam Papycij montis coniicit. Ne autem id facinus manifestæ iniuriæ damnaretur, sycophantæ præstò erant, qui crimini darent, eum magicis præstigiis Imperatorem petere: quæ haud scio an ita efficaces sint) sanę quidem aures ab istiusmodi commentis abhorrent) vt hominem efficiant volucrem: itáque perstringant oculos, vt stricto ense irruens non conspiciatur. Quod genus illa sunt, quæ Græci olim de Perseo fabulabantur. Eorum calumniatorum princeps esse ferebatur Aaron Isaacius, qui Corintho cum cęteris in Siciliam abductus, ibíque Latinam linguam exquisitè edoctus, Latinorum interpretem agebat apud Imperatorem. Alexij verò vxor, Alexij primogeniti fratris Manuelis filia, pietate in maritum & pudicitia insignis, & illustre muliebris sexus ornamentum, frustra sibiipsi manus afferre conata, ad patrui pedes supplex aduoluta, summóque cum luctu, & sanctissimo iureiurando mariti innocentiam & erga Imperatorem fidem atque obseruantiam testificata: permouere tamen eius animum ad misericordiam,

Satellites, néпе aulici sycophantæ, quorũ artes deteguntur.

Nihil non cõminiscuntur homines isti qui prorsus depuduerunt & hominẽ exuerunt.

Calumniatorũ princeps.

Alexij, principis innocẽtis, iterata afflictio in illũ strictissimæ vxoris interitu. Sic æterna prouidentia bonum virũ in deliciis nõ habet: experitur, indurat, sibi illum præparat.

καὶ οὐ μόνον τῶν ὄντων ἁπάντων ἀπογυμνοῖ, ἀλλὰ καὶ εἰς μοναχὸν ἀποκείρας, ἐν ἑνὶ τῶν κατὰ τὸ Παπύκιον ὄρος φροντιστηρίων περιρρίπτει. ἵνα δὲ μὴ ἦ τὸ πραχθὲν ἀπροφάσιστον, καὶ προὔπτον, διὰ τοῦτο τὸ βασιλικὸν ἀδίκημά τε καὶ ἀσχημόνημα οἱ συκοφάνται παρῆσαν ἐγγὺς, ὑφειμένοι παρ' ὧν ὑπεβλήθησαν, καὶ γοητείαι κατὰ βασιλέως τὰ αἰτιάματα, οὔπω πάνυ τοι πιθαναὶ καὶ δραστήριοι, ὡς ποιεῖν τὸν κεχρημένον πετόμενον, καὶ μηδόλως θεώμενον καθ' ὧν ἂν ἐπεισπέσῃ ξιφηφόρος βούλοιτο, καὶ ἕτερα ἄττα βωμόλοχα, καὶ ἀκοαῖς ὑγιαινούσαις οὐκ εὐπαράδεκτα, ὁποῖα πάλαι τοῦ Περσέως λογοποιοῦντες κατηγόρουν Ἕλληνες. ἦν δὲ, ὡς ᾔδετο τῶν συκοφαντῶν τοῦ ἀνδρὸς ὁ προχειρότατος, ὁ Ἀαρὼν Ἰσαάκιος, Κορινθόθεν μὲν ὁρμώμενος, τὴν δὲ Λατινίδα γλῶτταν ἀκριβῶς ἐξησκηκὼς, ἡνίκα συναπήχθη τοῖς πατριώταις εἰς Σικελίαν αἰχμάλωτος, καὶ τοῖς ἐκ τῆς διαλέκτου ταύτης τῷ βασιλεῖ ἐντυγχάνουσιν ὑποβολεὺς τηνικαῦτα γενόμενος. ἡ δὲ τοῦ Ἀλεξίου γυνὴ, θυγάτηρ οὖσα τοῦ πορφυρογεννήτου Ἀλεξίου, ὃς ἐπρωτοτόκει τῶν τοῦ Μανουὴλ ἀδελφῶν, ἐφιλοτιμεῖτο μὲν ἑαυτὴν ἀνελεῖν, φιλανδρίαν καὶ σωφροσύνην ἐν τοῖς μάλιστα τῶν γυναικῶν ἀσκήσασα καὶ τιμήσασα, καὶ τῶν ἐκ τοῦ γένους θηλυτέρων καλλιστεῖον οὖσα, καὶ λαμπρὸν ἐπικόσμημα, καὶ περιλάλημα τοῖς πᾶσιν ἐράσμιον, τοῦ τοιοῦδ' ἐγχειρήματος ἐκκρουσθεῖσα, πεσοῦσα προσεκυνήσατο τοῖς τοῦ θείου καὶ βασιλέως ποσὶ, καὶ ἐδεῖτο κοπτομένη θερμότερον φοίνικος καὶ ἐλεεινότερον, δρακόντων δ' ὑμνηρότερον, ἀλκυόνος πολυπενθέστερον, χαρίσασθαι τὸν ἄνδρα αὐτῇ, μαρτυρομένη θεὸν, καὶ εἴ τι που φρικῶδες πρᾶγμα τοῖς εὐσεβοῦσι καὶ ὄνομα ἀπαραλόγιστον, εἶναι τῆς ἐκείνου βασιλείας θεράποντα, καὶ ἀκαταιτίατον πάντῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. ἀλλ' οὐκ ἴσχυε μεταθέσθαι τὴν γνώμην τοῦ αὐτοκράτορος, οὐδ' ἀναλῦσαι ὅλως,

ἅπερ

ἅπερ ἐκείνῳ ἤδη κεκύρωτό πως, καὶ δέδοκτο, καὶ ταῦτα ἕως δακρύων αὐτῇ καὶ θέᾳ ἐλεεινῇ καὶ σχήμασιν ἱλασίμοις, καὶ ῥήμασιν οἰκτροῖς ἐκθηλυνάσῃ, ἀμέλει καὶ τὸν βίον φιλόδακρυν ἔχουσα, κατὰ τὰς φιλοσώφρονας τρυγόνας τὰ οἰκόπεδα περιέτρυζεν, ὀλολύζουσα, καὶ τὴν μόνωσιν ἀποδύρετο. ὅθεν καὶ τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθεῖσα, τὸ φρονεῖν παρακέκοπται, ἐπὶ παισὶν ἄρρεσι δυσὶ τὸ βιοῦν καταξαίνουσα, καὶ ἑαυτὴν εἰς τέλος καταμαραίνουσα. καὶ Ἀλέξιος μὲν τὸ μέλαν ἀσπασάμενος ἄμφιον, τοῖς θείοις ἐκουφίζετο ἔρωσι, τοῦ ἀκροτάτου τῶν ἐφετῶν ἐφιέμενος, καὶ ὡς ὑψιπέτης ἀετὸς τῶν κάτω ὑπεριπτάμενος. κρεωδαισίας δ' ἄκρος ὢν ἐραστής, καὶ καρυκείαις χαίρων βρωμάτων, καὶ πανθοινίαις προσκείμενος, ὁπηνίκα πλούτῳ πολλῷ περιερρεῖτο, καὶ τοῖς κατὰ κόσμον ἐνδυπαθεῖ τερπνοῖς, ὡς καὶ τὰς νησίμους τῶν ἡμερῶν (τετράδα φημὶ καὶ παρασκευὴν) κρεωβόρον αὐτῷ παρατίθεσθαι τράπεζαν, ἢ δεσποτικῆς κατὰ ταύτας τελετῆς ἀγομένης, ἢ μνήμης ἐνδόξου μάρτυρος τελουμένης, ἢ τινὸς τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ, τότε ποηφαγῶν, καὶ ταῖς ὀπώραις ἐνεστιώμενος, καὶ ταῖς ἀκάπνοις θύων τῶν τραπεζῶν, καὶ τὸ πεινῆν πεινῶν ἀτεχνῶς· ὀψὲ δὲ καὶ ἰχθύων ἐνεορτάζων ταῖς παραθέσεσιν, ἔχαιρεν ὅτι μάλιστα καὶ μνήμην τῶν προτέρων λαμβάνων ὀψαρτυμάτων, καὶ τῆς περιέργου τῶν κρεῶν δαιτρεύσεως, ἀκκισμὸν ἐκάλει κοιλίας, καὶ ὀρέξεως μέθοδον, ὅσα οἱ ἀδηφάγοι καὶ κρεωφάγοι προτίθενται, μὴ δύνασθαι λέγοντες τοῦ ἄγαν ὑποχαλᾶν. πᾶν γὰρ τὸ παρατιθέμενον εἰδέναι τὸ στομάτιον συνιστᾶν, καὶ εὐεξίας εἶναι ποιητικόν. τί δὲ ἡ φίλη δίκη, ἆρα πολύπους καὶ πολύχειρ οὖσα, ὀξυδερκής τε καὶ πανδερκής, καὶ μικροῦ ποδήρες τὸ οὖς ἔχουσα, λήθεται, ἢ οὐκ ἐννοεῖ, ἢ τέλεον παρίησιν ἀνεκδίκητα, ὅσα ἐπί τισιν ἀναγ-

quamuis miserabili habitu, nec à sententia deducere potuit. Itaque ex perpetuo mœrore solitudinis & luctu, castæ turturis instar, mentis errore vsque ad obitum affecta, & tabe confecta est, duobus filiis superstitibus. At Alexius nigrum habitum amplexus, diuino amore leuabatur, summi boni appetitione acquiescens, & instar aquilæ in nubibus volantis inferiora despiciens. Cùm autem, dum opibus affluebat, summus amator esset lauticiarum, & conuiuiis delectaretur, atque omnes voluptates consectaretur, & carnibus nec ieiuniorum diebus, vt feria quarta & septima; nec aliis solennibus feriis abstineret: tum crudis herbis & pomis vescebatur, ieiuniis gaudebat, ac tandem piscibus etiam festis diebus pro deliciis suauissimè vescebatur. Quoties autem veterum cupediarum & curiosæ illius popinæ recordabatur, condimenta illa nihil aliud esse dicebat, nisi ventris fastidium & appetitus irritamenta. Naturam enim paucis esse contentam, & bonam corporis habitudinem quouis cibi genere æquè cõseruari. Vtrum verò Vindicta, cùm tot manus & pedes habeat, cùm acutè omnia perspiciat, & patentibus prædita sit auribus, obliuiscitur: an non considerat, aut peni-

Vir bonus est omnibus externis malis potétior: illa vincit: & alioquin quietus placidúsq; conctta incurrentia tollitur.

Tunc apparet quanta virtus sit, cũ quid possit patientiâ demonstrat.

Et paruo cõtétus vir fortis cum dura conditione compositus, de genu pugnat, & intrepidus gaudénsq. colluctatur.

Nec curat quid de se vel de suis inimicis constituerit Nemesis cœlestis. Etiam si potest miser dici, non potest esse.

tus inultas præterit impudentes calumnias & accusationes bonorum virorum? Non vtique: sed tum quoque declarauit, ea se perspicere, quæ in telluris recessibus aguntur, & obscura linguæ murmura exaudire. An verò Imperatori etiam ob iniquum istud facinus succensuerit, non huius temporis est dicere. Oportebat certè quidem illum, vt virum prudentem, & non indoctum, non propterea quòd Alexij nomen à litera A inciperet, eum vt insidiatorem & successorem, suspectum habere: sed Imperij habenas ei mandare, qui se in Apocalypsi Ioannis Euangelistæ & theologi, A & Ω, hoc est principium & finem esse dicit, cui vtique aliud A non defuturum erat.

Is solus miser est qui in afflictione constitutus nimium tristatur, & Deo non se dignũ præbet.

Manuelis mala suspicio, ex animi prauitate orta.

7 Calumniatores quidẽ alias alij pœnas dederunt: Aaron verò grauissimas omnium, suis ipse laqueis irretitus. Non multò enim pòst, eum magiæ studiosum esse, compertum est: & simulacrum testudinis prolatum, in quo erat imago hominis, qui ambos pedes habebat in compedibus, & pectus clauo transfixum. Est & librum Solomonium euoluere deprehensus, qui cum legebatur, legiones dæmonum adducebat, subinde interrogantium, cur accersiti essent, ac iussa alacriter exequentium. Nec vna hæc causa fuit, cur comprehenderetur Aaron, sed illa etiam accessit. Cùm Occidentalium gentium legationes exponeret, & Imperatoris voluntati eas non refragari videret: in vna postulatione

Aaron ob magiam & perfidiã excæcatur, ab Isaacio Angelo lingua priuatus, calumniarum suarũ in Alexium Protostratorem præmia iusta recipit.

Alia causa quæ Dei iudicia in sceleratum magum accelerauit.

δῶς οἱ τῶν ἐπαινετέων κατήγοροι συῤῥάπτουσιν ἔκδικα; οὐ μένουσιν, ἀλλὰ παρυπέφηνε καὶ τότε, ὡς τὰ ἐν μυχοῖς γῆς διορᾷ, καὶ τὰ ὑπὸ γλῶτταν ἐνωτίζεται τονθορυζόμενα. εἰ μὲν οὖν καὶ βασιλεῖ ἐνεμέσησε τῆς μὴ ἐνδίκου ταυτησὶ πράξεως, οὐ τοῦ παρόντος καταλέγειν καιροῦ. ἔδει δὲ σοφὸν ὄντα τὸν Μανουήλ, μηδ' ἀμαθῆ τε καὶ ἀναλφάβητον, οὐχ ὡς διαδεξόμενον ἐκεῖνον καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσοντα, τὸ α περιεργάζεσθαι, ἀλλ' ἐκείνῳ τὰ τοῦ ἄρχειν ἀνάπτειν πείσματα, ὃς εἶναί φησι τὸ α καὶ τὸ ω, τουτέστιν ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, ὡς Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς καὶ θεολόγος ἐν τῇ Ἀποκαλύψει διδάσκει με. οὐ γὰρ λείπει τῷ Θεῷ α.

7 Τοὺς συκοφάντας μέν τοι μετῆλθε, καὶ ἄλλῳ μὲν ἄλλην δίκην ἐπέθηκε. τῷ δ' Ἀαρὼν ἐπέβρισε χαλεπώτερον, ταῖς οἰκείαις ἀρπεδόσι περιχοινίσασα. μετ' οὐ πολὺν γάρ τινα χρόνον, ἁλίσκεται μαγείαις προσανέχων, καὶ προὔκειτο χελώνης ἔκφορον μίμημα, ἔνδον ἔχον τῆς χέλυος ἀνθρωπόμορφον εἴκασμα, πεπεδημένον ἄμφω τὼ πόδε, καὶ τὸ στέρνον ἐληλαμένον ἥλῳ διαμπερές. ἑάλω δὲ καὶ βίβλον Σολομώντειον ἀνελίττων, ἥτις ἀναπτυσσομένη τε καὶ διερχομένη, κατὰ λεγεῶνας συλλέγει καὶ παρίστησι τὰ δαιμόνια, συχνάκις ἀναπυνθανόμενα, ἐφ' ὅτῳ προσκέκληνται; καὶ τὸ ἐπιταττόμενον ἐπισπεύδοντα περατοῦν, καὶ προθύμως δρῶντα τὸ κελευόμενον. οὐκ ἐπὶ τούτοις δὲ μόνον Ἀαρὼν συνείληπτο, ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἐνώπιον ὑποβάλλων ἃς ἐκ τῶν δυσμόθεν ἐθνῶν ἀφικόμενοι πρέσβεις ἐκόμιζον ἀγγελίας, καὶ μὴ δυσαχθοῦντας ὁρῶν πρὸς τὰ τοῦ βασιλέως θε-

λήματα, ἐπιπλήττει τούτοις ἐν μιᾷ τῶν αἰτήσεων, ὡς πρὸς τὰς καταθέσεις ἑτοιμορρόποις τε καὶ εὐκόλοις, καὶ ὑποτίθησιν, ἀντιτεῖναι πρὸς τὸ τῶν ζητημάτων τηνικαῦτα προκείμενον, καὶ μὴ ῥᾳδίως οὕτω καὶ ἐκ πρώτης καθυπενδοῦναι, ὡς ἐντεῦθεν κερδανοῦντας, καὶ φιλίαν μείζω ἐκ βασιλέως, κἀκ τῶν ὁμογλώττων πλείω τιμήν. καὶ τότε μὲν ἡ διάλεξις διελέλυτο, ἀφώρατα τῷ βασιλεῖ θεμένη τὰ τοιάδε τοῦ Ἀαρὼν εἰσηγήματα, καὶ τῷ τῆς διαλέκτου διαφόρῳ τὰ ἔκθεσμα σκέμματα συσκιάσασα. κατὰ μόνας δὲ τὰ προβληθέντα τῶν ζητημάτων ἡ βασιλὶς ἀναπεμπάζει φρενί, Λατινὶς οὖσα τὸ γένος, καὶ τῶν λεγομένων ἀκριβῶς συνιεῖσα, καὶ ἀνακαλύπτει πάντα τῷ ἄνακτι. ὁ δ' ἐπὶ τοῖς ἠκουσμένοις ἀγανακτήσας, κακῶς τὸν Ἀαρὼν τίθησι, τῶν τε ὀφθαλμῶν τὸ φῶς ἀμαυρώσας, καὶ τῆς οὐσίας πάσης ἀποστερήσας. κακοεργὸς δὲ ὢν ὁ Ἀαρών, καὶ λιχνείαν φύσεως περὶ τὰ χείριστα δυστυχῶν, ἐς ὕστερον ἐνῆγεν Ἀνδρόνικον τυραννήσαντα, μὴ μέχρι τοῦ ἐκκόπτειν τοὺς ὀφθαλμοὺς τὴν τῶν ἀντιφρονούντων ἐκείνῳ τιμωρίαν περιιστᾶν, ἀλλ' ἢ θάνατον ἁπάντων καταψηφίζεσθαι, ἢ βαρυτέραις ἐκμοχλεύειν κολάσεσιν, ἑαυτὸν τιθεὶς εἰς παράδειγμα, κἀντεῦθεν πιστούμενος τὰ λεγόμενα, ζῶντά τε καὶ κινούμενον, καὶ πνέοντα, καὶ φθεγγόμενον, καὶ συμφράδμονα εἶναι δυνάμενον, καὶ μὴ μόνον διὰ χειρῶν ἀντιλαβῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ γλώττης αὐτῆς ὡσεὶ καὶ μαχαίρας ὀξείας ἀποδειροτομεῖν ἰσχύοντα τὸν ἀντίδοξον, καὶ ἕτερα ἄττα φλύαρα καὶ ἀπάνθρωπα ὑφηγούμενος, δι' ὧν τὸ ἀκροχολώτατον ἐκεῖνο καὶ δύσκολον τὸν τρόπον γερόντιον χαιρησιφονεῖν ἐπὶ μᾶλλον ἐπώτρυνεν. ὧν δὴ [illegible] διαβουλίων καὶ παραφράσεων πικρὰν ἀποτιννὺς ἀμοιβὴν τῷ [illegible] Ἀαρών, ὁ τὸν Ἀνδρόνικον ὕστερον τῆς ἀρχῆς καθελὼν Ἰσαάκιος

latione legatos obiurgat, vt nimium ad iussa exequenda paratos: monétque vt aduersentur, neque tam facilè assentiantur. Id enim eis lucro fore, maiorémque gratiam apud Imperatorē inituros, & à suis popularibus plus honoris consecuturos. Ac tum id colloquium diremptum est, Imperatore ob Latini sermonis imperitiam, quid dictum esset ignorante. Cæterùm Imperatrix natione Latina, & sermonis illius peritissima: propositis quæstionibus seorsim consideratis, Imperatori exponit omnia: qui ira commotus, Aaroni & visum & omnes facultates eripit. Sed is, vt homo maleficus, & natura propensus ad scelera, pòst autor fuit, Andronico iam rerum per vim potito, vt excæcatione haud contentus, aduersarios aut planè occideret, aut grauioribus suppliciis coerceret: exemplo suopte ad eam orationem confirmandam vsus, qui & viueret, & moueretur, & spiraret, & loqueretur, & consilium dare posset. Neque enim manuum vi duntaxat, sed lingua etiam æquè atque acuto gladio iugulari inimicos. Adiecit & alia inhumana nugamenta, quibus iracundum illum & morosum senecionem ad cædes propensiorem fecit. Cuius improbi consilij hunc fructum tulit, vt ab Isaacio An-

Perfidia in Imperatores. Nec enim fidelis hominibus esse potest qui Deo fidē fregit.

Sermonis imperitia nebuloni aulico facit audaciam.

Sed mendax & sycophanta nunquam memoria viget.

Ideo deprehensus, perfidiæ luit pœnas.

Non est autē pax impio, immo sibi alijsque creat periculum.

Et principes ad tyrannidē exercendam impellit.

Idque manu & lingua.

Prçcipuè verò mēdaciis valet.

Sed tandem conuenienti malitiæ suæ præmio donatur.

gelo, qui Andronicum imperio euertit, venenata ei lingua præcideretur. Manuel verò Imperator Sclerũ Sethum, & Michaelem Sicidītem iusta ira permotus, cęcari iussit: qui sub Astronomiæ professione, magiæ & dęmonum imposturis operam dabant. Nam Sclerus cùm nubilem quandam virginem, à qua contemnebatur, adamaret, ac manifestè solicitaret, per lenam ei malum Persicum mittit: quo puella in sinum recepto, amore & libidine insaniens, ab illo corrumpitur. Puellæ verò cognati facinus id indignè ferentes, & strenuè contra dæmonem pudicitiæ puellarum infestum, & pomo instar malefici illius serpentis insidiãtem, quas castitate tanquam Edemio horto eiiceret, vociferantes, effecerunt, vt eius aspectu penitus priuaretur, quam impudicè aspexerat. Sicidites verò pręstigiis quibusdam, rerum earum conspectum eripiebat, quas oculi intuebantur, & totas dæmonum cohortes immittebat iis quos volebat exterritos. Cùm autem aliquando ex editiore palatij loco nauiculam vidisset, qua ollæ & patinæ vehebantur, astantes interrogauit, quid daturi essent, si efficeret, vt nauta alienata mente, nauigatione omissa, remo ad comminuenda fictilia vteretur? qui

Eiusdem sceleris participes non leuiore afficiuntur supplicio.

Scleri impostura magica

Ipsi mago exitiosissima, vt consilium malum impiis semper exitium parãt

Nã qui impudicis oculis puellam prius corruperat, & seipsum, oculis ipsis priuatur: primum mentis deinde corporis luce orbatus.

Exemplum pręstigiarum Sicidītis magi.

Huiusmodi præstigiatores, nihil nisi inutile & noxium pręstare possunt: vere serui diaboli.

ὁ Ἄγγελος, ἐκτέμνει τὴν αὐτοῦ γλῶτταν, συναφελεῖν τε καὶ ἀφανιεῖν τὸν ἐπὶ ταύτης ἀπολύδων ἰόν. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ ἐπέβλεψέ ποτε θυμοῦ πλαγίῳ καὶ κινήσει ἐνδίκῳ κατὰ τοῦ Σκληροῦ Σήθ, καὶ τοῦ Συκιδίτου Μιχαήλ. ὅθεν καὶ προστάξει τούτου ταῖς οἰκείαις ὄψεσιν ἄμφω τὸν σίδηρον ἐδέξαντο σίζοντα, λόγῳ μὲν Ἀστρονομίας ἐχόμενοι, ἔργῳ δὲ μαγγανείαις προσκείμενοι, καὶ δαιμονώδεσιν ἱερείοις φενακισμοῖς. ὁ μὲν γὰρ Σκληρὸς ἐπιγάμου παρθένου ἤρα καὶ ἐπείρα λαμπρῶς, παρορώμενος δὲ ὑπὸ τῆς κόρης, καὶ ἀδοξούμενος, στέλλει ταύτῃ διὰ προαγωγοῦ τινος γυναίου, μῆλον Περσικόν. ἡ δὲ παρθένος καταθεμένη τοῦτο τῷ κόλπῳ, ἐκμαίνεται μάλα δὴ πρὸς ἔρωτα, καὶ ἀφροδισίου ὑποπίμπλαται οἴστρου, καὶ τέλος διακορεῖται παρ' αὐτοῦ. οἱ δὲ τῆς παιδὸς προσγενεῖς βαρέως ἐνεγκόντες τὴν ταύτης ταπείνωσιν, καταβοῶνται γενναίως μάλα τοῦ ταῖς νεάνισιν ἐφοπλίζοντος δαίμονος, καὶ δίκην ὄφεως ἀρχεκάκου δι' ὀπώρας τὰς παρθένους συλαγωγοῦντος, καὶ τῆς σώφρονος βιοτῆς ὡς ἐξ Ἐδὲμ ἀπελαύνοντος. καὶ πικρόγαμος ἐντεῦθεν γενόμενος, ἣν κακῶς ἔβλεψεν, οὐδ' ὅλως ἔτι ἑώρακεν. ὁ δὲ Συκιδίτης διά τινων ἀρρητουργιῶν, καὶ δεδορκότα τῶν θεωμένων ἐσκότου τὰ βλέφαρα, καὶ ἀπεπλάνα τοῦ τὰ θεατὰ ὡς ὄντα ὁρᾶν, καὶ τῶν ὁρώντων τὰς ὄψεις παρέφερε, κατὰ φάλαγγας ἐπισυνιστῶν τοὺς δαίμονας, οὓς ἂν ἐκπλῆξαι βούλοιτο. ἔτυχε γοῦν ποτὲ ἀπὸ μετεώρου τῶν βασιλείων βλέπων εἰς θάλασσαν, κατήγετο δὲ ἁλιὰς, τρυβλία καὶ λοπάδας ἔχουσα τὰ ἀγώγιμα. φησὶ τοίνυν πρὸς τοὺς συνεστῶτας, ὡς τίνα ἂν αὐτῷ κατάθωνται τὸν μισθὸν, εἰ τὸν ναύτην τῶν ὀρθῶν φρενῶν διεκπλεύσαντα, μὴ ἂν ὀκνῆσαι παρασκευάσαι, ἀναστῆναί τε τῶν σελμάτων τὴν δικωπίαν ἀράμενον, καὶ συντρῖψαι εἰς λεπτὰ τὰ κεράμια;

τῶν

τῶν δὲ συγγνωμονεῖν εἰπόντων πρὸς ἅπαν τὸ παρ' αὐτοῦ αἰτηθέν, ὁ πορθμεὺς μετὰ βραχὺ τῆς ἕδρας ἀνίσταται, καὶ τὴν κώπην ἀνὰ χεῖρας λαβών, κατέφερέ τε τῶν σκευαρίων συχνά, καὶ οὐκ ἀνῆκεν ἔτι διαπερατούμενος, ἕως αὐτὰ εἰς κόνιν ἐλέπτυνεν. ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν ἄνωθεν θεώμενοι τῷ γέλωτι διερρήγνυντο, τὸ γεγονὸς τιθέμενοι διὰ θαύματος· ὁ δὲ πλωτὴρ ἀμφοτέραις μετ' οὐ πολὺ τῶν γενείων δραξάμενος, γοερὸν ἐπωδύρετο, καὶ ὡς θεοβλαβείᾳ τὰς φρένας παρακοπέντα, πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἀνανήψας τοῦ ζόφου, ἑαυτὸν ὠλοφύρετο. ἐρωτώμενος δέ, ὅτι πεπονθὼς τὸν φόρτον οὑτωσὶ διετίθετο, διεξῄει περιπαθῶς, ὡς ταῖς κώπαις προσανέχων, ἄφνης ὄφιν ὁρᾷ δαφοινόν, πυρσώδη τὸν λόφον, ἄνω τῶν τρυβλίων ἐκτεταμένον, ἐς αὐτὸν ἀτενὲς ὁρῶντα, κατὰ τοὺς τῶν δρακόντων ἀκλινεῖς τὸ ὄμμα, καὶ καταπιεῖν ὀριγνώμενον, ὃς καὶ οὐκ ἔληξε τῶν ἑλίξεων, πρὶν ἢ κατηλοήθη τὰ κεράμια. τὸ δ' ἐκ τούτου ἠφάνισται, ὥσπερ ἐκ μέσων οἱ τῶν ὀφθαλμῶν ἀποπτάς. καὶ τοῦτο μὲν τοιοῦτον, ἕτερον δὲ κἀκεῖνο. ἐν βαλανείῳ λουόμενος ἦν, ἐς διαφορὰν δὲ καταστὰς μετὰ τῶν τοῖς αὐτοῖς νίτροις ἁγνιζομένων, εἰς τὰ ἀποδύτερα ἔξεισι. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ οἱ ἐν τῷ λουτρῷ φεύγοντες, καὶ συμπατοῦντες ἀλλήλους, ἐξῄεσαν ἐκεῖθεν περιδεεῖς, οἳ καὶ τοῖς συνειλεγμένοις πυκνὰ τὸ πνεῦμα συλλέγοντες, ἔφασκον, ὡς ἐκ τῆς θερμορρόης ἐκπηδήσαντές τινες ἄνδρες, πίσσης μελανώτεροι, ἐξῶσαν αὐτοὺς τοῦ λουτροῦ, παίοντες κατὰ τῶν γλουτῶν τῷ πλατεῖ τοῦ ποδός. διὰ ταῦτα τοίνυν ἀμφότεροι, καὶ πράξεις δὲ ἀσελγεστέρας ἑτέρας, τῶν ὄψεων ἐστερήθησαν· οἱ δ' αὐτοὶ ἐπιβιώσαντες, ὁ μὲν Σὴθ καὶ πάλιν τοῖς προτέροις ἐνησχόλητο. ἅτερος δὲ εἰς μοναχὸν ἀποδειξάμενος χρόνῳ ὕστερον, σύγγραμμά τι περὶ τῶν θείων μυστηρίων ξυνθέμενος, ἀφῆκε δι' αὐτοῦ κυνῶν ὠρυγὰς ὁ τῶν θείων δωρεῶν ἀνάξιος. ἔργον

cũ ei pollicerentur quicquid postulasset, nauta paulò pòst exurgit, & vasa non priùs ferire destitit, quàm in puluerem redigisset. Quo conspecto illi risu emori, factum illud admirantes: nauta verò paulò pòst barba prehensa lamentari, amotáque caligine ita se vt ira numinis agitatum deplorare. Rogatus cur merces suas ita tractasset? cùm dolore narrabat, se remis intentum, horribilem serpentem supra vasa porrectum, oculis inconniuentibus in se conuersum instar deuoraturi vidisse, qui priùs volutari nõ destiterit, quàm fictilia confracta essent. inde subitò ex oculis euanuisse. Fecit & aliud non dissimile. In balneo lauãs rixari cum quibusdam cœpit, & in conclaue egressus est. Paulò pòst & cæteri anhelantes & trepidi, præ metu ac festinatione inuicem conculcantes, narrãt, ex canali calidæ aquæ viros pice nigriores exiliisse, à quibus nates ipsorum plantis pedum ferientibus balneo exacti essent. Ob hæc igitur aliáque grauiora facinora vterque oculis orbatus est: ac Sethus quidem iisdem rebus etiam deinceps studuit: alter verò monachus factus, scriptum spurcissimum, vt homo diuina gratia indignus, de diuinis mysteriis composuit. Illud etiam

Præstigiæ detectæ.

Serpens horribilis, est magi mancipium & dominus.

Aliud exemplum præstigiarum Sicliditis, qui nihil nisi ridicula & horrenda quædã exhibere nouit.

Iustum & appositum in magos supplicium.

Discrimen inter vtrunq.

Noua castra in Asia condita à Manuele.

factum huius Imperatoris clarum est. Cùm Asianæ vrbes Chliara, Pergamum & Adramyttium à Persis malè tractarentur (nam finitimæ prouinciæ per pagos habitabantur, & prædæ hostibus erant) munitionibus eas firmauit, & patentes campos castellis adornauit. Vnde factum, vt ea oppida frequentia ciuium & vitæ cultu rerúmque copia multis beatis vrbibus antecellant. Si quid

Laudabile Manuelis factum.

igitur Manuel per omne Imperij sui tempus Romanis vtile suscepit & perfecit: hoc vel in primis celebrandum est. Quis enim illac præteriens, non ignarus quàm inculta loca illa fuerint, quàm

Locorum accōmodatio populi in principes beneuolētiam attrahit.

feros & latrociniis deditos cultores habuerint: non sublatis in cœlum manibus, Imperatori Manueli paradisi delicias precetur? In ea porrò loca, quę Noua castra vocantur, Byzantio prætor mitti, & vectigalia colligere solet.

κἀκεῖνο τοῦ βασιλέως τοῦτο περιφανές. αἱ ἀσιαναὶ πόλεις, τὰ Χλιαρά, τὸ Πέργαμόν τε καὶ Ἀτραμύττιον κακῶς ἔπασχον ὑπὸ τῶν Περσῶν· αἱ γὰρ περιοικίδες χῶραι ἀσυνοίκιστοί τε ἦσαν πρότερον, κἀκ τοῦ κωμηδὸν οἰκεῖσθαι, εἰς προνομὴν τοῖς πολεμίοις ἐξέκειντο. καὶ αὐτὰς τοίνυν ἐκρατύνατο τείχεσι, καὶ τὰ πλησίον δὲ ἱππήλατα πεδία φρουρίοις διέλαβεν ἐρυμνοῖς. οὕτω δὲ πληθύουσιν οἰκητόρων ταῦτα δὴ τὰ πολίχνια, καὶ τοῖς κατὰ τὸν ἥμερον βίοτον ἐνευθηνοῦνται χρηστοῖς, ὡς ὑπεραυχεῖσθαι πόλεων πολλῶν εὐδαιμόνων. ἀγροί τε γὰρ εἰς εὐφορίαν καρπῶν ἡμερωθέντες ἐπέδωκαν, καὶ φυτηκόμος χεὶρ ἐρριζούχησεν ἐκεῖσε ξύλον ἅπαν καρποφόρον, ὡς μεταθέσθαι (φάναι τὸ τοῦ Δαβὶδ) τὴν ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ εἰς οἰκήσιμον τὴν πρότερον ἀοίκητον. εἴ τι οὖν κατόρθωμα μέγιστον, εἴ τι λυσιτελέστατον ἄλλο σῶον, ὁ Μανουὴλ διενενόηκέ τε καὶ διεπράξατο καθ' ὅσους ἦρξε Ῥωμαίων ἐνιαυτούς, τοῦτ' εἴη ἂν τὸ κράτιστον ὁμοῦ καὶ κοινωφελέστατον. τίς γὰρ παράγων ἐκεῖ, καὶ εἰδὼς οἵαν μὲν ὁ χῶρος ἔτρεφεν ἀγριότητα, οἵους δὲ ἔστεγεν ἄνδρας, ἀναιδεῖς μὲν ὑπὲρ τὸν κορυνήτην Περιφήτην, ἀγριωτέρους δὲ τοῦ πιτυοκάμπτου Σίνιδος καὶ τοῦ Σκίρωνος, οὓς ἀνεῖλε πάλαι Θησεύς, οὐκ ἂν τὰς χεῖρας ἀνατείνας, τῷ βασιλεῖ ἐπεύξαιτο τάσδε κλῆρον ἐν Ἐδὲμ ἀΐδιον, καὶ τόπον χλοερὸν καὶ ἀνώλεθρον; οὐκοῦν καὶ ἴδιον ἐπώνυμον ταυτὶ τὰ φρούρια κληρωσάμενα (νεόκαστρα γὰρ ὀνομάζονται) οἰκεῖον τε ἁρμοστὴν ἐκ Βυζαντίου στελλόμενον ἔχουσι, καὶ εἰς τὸ βασίλειον ταμιεῖον ἐτήσια ξυμφέρουσι κέρματα.

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙ'ΑΣ ΚΥΡΙ'ΟΥ ΜΑΝΟΥΗ'Λ

τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν ᾧ καὶ ὁ κατὰ τῶν Οὔγγρων πόλεμος, καὶ ἡ τῶν Ῥωμαίων νίκη.

***

LIBER QVINTVS DE IMPERIO MANVELIS COMNENI,

in quo Romanorum Hungarica victoria narratur.

BREVIARIVM.

1 *Manuel ex duabus statuis altera erecta, altera eiecta, bello Hungarico Andronicum Contestephanum praeficit, & victoriae omen ex Hungari lapsu arripit. Pannonij se ad bellum accingunt.*

2 *Andronicus neglecta Manuelis superstitione astrologica, milites ad pugnam hortatur.*

3 *Vtriusque exercitus dispositio. Pugna: victoria penes Andronicum, qui fama territus Istrum traiicit: Manuel autem de Pannoniis superatis triumphat.*

4 *Contra Seruios, Manuelis expeditio: item contra AEgyptios, Amerigo Hierosolymorum rege auxilia pollicente.*

5 *Amerigus pedem refert: nihilominus tamen Tamiathum obsidet Andronicus, & variis modis oppugnat.*

6 *Fraude Amerigi Andronicus Tamiathi expugnatione frustratus, milites ad oppugnationem redintegrandam hortatur.*

7 *Tentata expugnatio, Amerigi dolis irrita redditur, & Graeci Tamiatho domum redeuntes, naufragio ferè omnes pereunt. Saraceni pacem cum Manuele firmant.*

8 *Nascitur Manueli filius Alexius, imperator designatus. Manuelis gener Pannoniae regnum occupat, & Marchionis Montisferrati filio Mariam filiam dat vxorem.*

9 *Manuelis cum Venetis controuersiae, bellum & pax sancita.*

Αὖθις δὲ τῶν Παιόνων συγχεάντων τοὺς ὅρκους, ὁ κατ' αὐτῶν ἐνφύεται πόλεμος, καὶ πρὸς καιρὸν ἀπορρυεὶς, καὶ δόξας τέλος καταλελυκέναι· ὁ δὲ καὶ πολύχουν ἀνέθηλε λῆϊον μάκαρος ἀνδρὸς ἀκμαιοτέροις ἀμητῆρας ἐθέλον. ὡς δὲ ὑπέφαινεν ὥρα ὡραία τῇ ἐξόδῳ, ᾔει τὴν ἐπὶ Σαρδικῆς, ὅποι καὶ τὰς δυνάμεσιν ἀθροίζειν ἔμελλεν ἐπὶ Παίονας. πεπαισμένον τὴν αὐτοῦ συμβαλεῖν. ἐν ᾧ δὲ τὰ

CVm autē Pannonij fœdera denuò rupissent, bellum contra eos suscipitur: & aliquandiu intermissum, maiore vi repetitur. Imperator vbi primùm per anni tempus licuit, Sardicam iter intendit, quò legiones conuenire iusserat. Dum au-

Manuel de hostibus bello adoriendis cogitans, superstitiosè agit, & cùm de viuis hominib. euertendis ageretur, statuæ deiicit. In rebus seriis ludit superstitio.

Vanæ superstitiosorũ cogitationes. Prudẽter verè & fortiter, Deo duce, in bellis agẽdum est, & sua superstitiosis idola sunt relinquenda.

Strenuo & experto duci summa bellicæ rei committenda.

Quem Princeps ad officiũ exequendũ instruere debet.

Totius item exercitus pręcipua membra, vt capitis vigore sustẽtati intrepidè pericula subeant.

tem copię contrahuntur, audit, duarum mulicbrium æ-nearum statuarum, quæ in Occidentali fornice fori Constantini sitæ sint, alteram, quæ Hungarissa dicatur, erectam stare: alteram, nomine Romanam, vetustate collapsam esse. Quo intellecto, statim illam deiecit, hanc reposuit: ea statuarum mutatione, se fortunam etiam gentis vtriusque mutaturum ratus, & rem Romanam erecturum, Hungaricã depressurum. legionibus in vnum conductis, deliberandum proponit, vtrum ipse quoque bello Hungarico interesse, an summam rerum duci alicui committere debeat? Vbi omnibus placuit, vt ipse Sardicæ maneret, & generales belli duces crearet, vt absente Imperatore incerti bellorum euentus, acceptæque cladis dedecus mitiora essent, & victoria plus laudis haberet: summa belli Andronico Contostephano classis præfecto mandatur. Exercitu Sardica moturo, Imperator præclara concione Contostephanum exhortatur: nec rationes tantùm, sed tempus etiam gerendi belli edocet, armorúmque & aciei instruendæ rationem monstrat. Legatos item eius, tribunos, cæterósque milites ad pugnã acuit, commemoratis priorib. eo-

στρατεύματα ξυνελέγετο, ἐνωτίζεταί οἱ ὡς ἄνωθεν τῆς ἀψῖδος, ἥ τις ἔκτισται κατὰ τὸ πρὸς δυσμὰς μέρος τῆς Κωνσταντίνου ἀγορᾶς, εἰκόνες ἐκ χαλκοῦ δύω ἵδρυνται πάλαι γυναικόμορφοι, ἡ μὲν καλουμένη Ῥωμαία, θατέρα δὲ Οὐγγρίασα· νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα μετασκευάζοντος χρόνου ἡ μὲν ἀπὸ Ῥωμαίων τὴν κλῆσιν εἰληχυῖα, τῆς ὀρθίας κατήρειπται στάσεως, ἡ δὲ λοιπὴ ἐπὶ τῆς προτέρας ἵδρυται βάσεως. θαυμάσας οὖν ἐκεῖνος τὸ εἰρημένον, πέμψας εὐθὺς, τὴν μὲν ἀνέστησε, τὴν δ' ἀνέτρεψε καὶ κατήνεγκε, ταῖς τῶν εἰκόνων μετασκευαῖς μεταβαλεῖν καὶ μεθαρμόσειν οἰόμενος καὶ τὰ πράγματα· καὶ τὰ μὲν τῶν Ῥωμαίων οἷον μετεωρίσειν, τὰ δὲ τῶν Παιόνων καθαιρήσειν. συνηγμένων δὲ τῶν στρατοπέδων σκέψιν προὔθηκεν, εἰ δεῖ καὶ αὐτὸν συνεκστρατεύειν κατὰ Παιόνων, εἴτε μὲν στρατηγῷ τὰς δυνάμεις ἐπιτρέψαντα μετελθεῖν οὕτω τὸ ἀντίπαλον. ὡς οὖν πᾶσι δέδοκτο, βασιλέα μὲν ἐπὶ Σαρδικῆς καθῆσθαι, τῶν δ' ἡγεμόνων τοὺς γενικοὺς ἀναρρηθῆναι στρατηγοὺς τοῦ πολέμου, ὅπως αἱ τῶν πραγμάτων ἄδηλοι ἐκβάσεις εἶεν, οὕτω καὶ τὸ ἐκ τῆς ἥττης αἶσχος μετριάζουσαι, καὶ τὸ κατορθωθὲν μεγαλύνουσαι μᾶλλον, καὶ εἰς κλέος ἐξαίρουσαι μέγιστον, ὡς κἀκείνου τε καὶ τούτου ξυμβεβηκότος κατ' ἀπουσίαν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀναδείκνυται τῆς ὅλης ἀρχηγὸς στρατιᾶς ὁ τοῦ στόλου δοὺξ Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος. ἐν δὲ τῷ μέλλειν ἀπαίρειν τῆς Σαρδικῆς τὰ στρατεύματα, ἐν ἐπηκόῳ στὰς ὁ βασιλεὺς, γίνεται καλῶν τε γενναίων λόγων καὶ πολὺ τὸ πιθανὸν ἐχόντων ἀγορητής. αὐτόν τε γὰρ Κοντοστέφανον παρεθάρρυνεν εἰς τὴν προκειμένην στρατηγίαν, οὐ μόνον μεθόδους ὑποτιθεὶς τακτικὰς, ἀλλὰ καὶ καιρὸν αὐτῷ τῆς προσβολῆς ἐπισημαινόμενος, εἶδός τε ὁπλίσεων, καὶ σχήματα παρατάξεων, τούς τε ὑποστρατήγους, καὶ τοὺς ἰλάρχας, καὶ καθ' ἑξῆς ἅπαντας τοὺς ἐνό-

ἐν ὅπλοις διανίστη πρὸς μαχισμὸν, ἐνάγων εἰς μνήμην τῶν προηγωνισμένων, καὶ πείθων τοῖς ὑποδείγμασι πεῦσαι, καὶ τὰ προκείμενα θαρρῆσαι δεινὰ, καὶ ἀγαθὸν καὶ τούτοις σὺν Θεῷ ἐπιθεῖναι τέλος, καὶ μετὰ λαμπρῶν τροπαίων ἐπανελθεῖν. οὕτω γὰρ ὑπ' αὐτῶν δοξασθεὶς ἐκεῖνος, κἂν τῷ ἀπεῖναι τοὺς βαρβάρους νικήσας, ἀντικαταθήσει καὶ αὐτὸς τούτοις οὐκ ἐλαγκάλους τὰς ἀμοιβάς. οἱ δὲ καὶ ὅτε μὲν ἤδετο ταῦτα πρὸς τοῦ κρατοῦντος, τὸ ἡδέως ἀκούειν, καὶ παραδέχεσθαι προθύμως, ὑπέφαινον, ἐξ ὧν τὰς ἀκοὰς ὑπέκλινον, καὶ σιγὴν ἐπὶ τοῖς λεγομένοις ἠσπάζοντο. ἐπεὶ δ' ἐπαύσατο τοῦ λέγειν, ἔτι μᾶλλον τὴν ἔνδον διάθεσιν ὑπεσήμαινον· καὶ ὃν εἶχον γάργαλον ἐν ψυχῇ, τῷ μέλιτι τοῦ λόγου καταικηλούμενοι, ὑφ' οὗ καὶ ἐῴκεσαν, ἀτεχνῶς ἀποκλύσασθαι, εἴ τι που τούτοις εἰσερρυήκει ἀηδὲς ἀπὸ τῆς μνήμης τῶν προτέρων πολέμων. βασιλέα τε γὰρ εὐφήμοις ἐκρότουν φωναῖς, καὶ τὸ πρόθυμον καὶ ὑπὲρ ἰσχὺν ἐνδείξασθαι ἰσχυρίζοντο. ἀμέλει μηδὲ μέλλειν ἐβόων τὸν στρατηγὸν, ἀλλὰ τὴν ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἄγειν αὐτοὺς οὕτως ἐξηρμένων τῶν στρατευμάτων, ἄφνης αἴρεται θροῦς ἐν τῷ στρατοπέδῳ σύμμιγης. ἐκ γὰρ τοῦ τῶν Παιόνων τις ἔθνους τὸν ἵππον κατὰ κράτος ἐλαύνων, καὶ προβαίνων εἰς ὅσον καὶ ὅσον, ἐπὶ στόμα συγκαταλίσκεται τῷ σχήματι. βασιλεὺς τοίνυν ὡς τοῦτο εἶχε πυθόμενος, αὐτός τε διεκέχυτο, καὶ θαρρεῖν παρεκελεύετο πᾶσιν, οὐκ ἄχαρι τὸ μέλλον ἐντεῦθεν οἰωνιζόμενος, καὶ χαίρειν ἀνάγων ὡς ἐπὶ δεξιᾷ ἤδη τῇ τοῦ πολέμου τελευτῇ. καὶ ὁ μὲν ἐν τούτοις ἦν, Θεὸν σωτῆρα προηγὸν ἐπικαλούμενος τοῖς στρατεύμασιν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος τὴν στρατηγέτην ὑποζωσάμενος, ἀπῆρεν ἐκεῖθεν μετὰ πασῶν τῶν δυνάμεων, καὶ εἶχεν αὐτὸν ἡμερῶν τινῶν διαλειπουσῶν ὁ Σάους καὶ Δάνουβις διαπεραιου-

rum facinoribus & exemplis ad festinādum, & imminentia pericula subeunda, quibus, Deo adiutore, fortiter superatis illustrē victoriam reportaturi sint, incitat. Quòd si gloriam ipsius illustrarint, atque absenti victoriam pepererint, se liberaliter illos remuneraturum. At illi & dum hæc dicebantur, attentione silentióque alacritatem suam ostendebant: & finita oratione, magis etiā affectum suum & incitatos animos declarabant, vt verborum lenociniis deliniti, si quid molestiæ ex superioribus pugnis in memoria residebat, id totum abolitum videretur. Nam & Imperatorem lætis acclamationibus celebrabant, & se vltra vires etiam dimicaturos pollicebantur: petebántque vt à Duce sine mora contra hostem ducerentur. Ita incitatis exercitibus, statim confusus clamor in castris tollitur: quòd quidam ex gente Pannonica, dum concitato equo ac toto impetu fertur, pronus in faciem prolapsus erat. Quo Imperator audito, & ipse exhilaratus est, & omnes bono animo esse iussit, bonum id omen interpretatus, belli feliciter euenturi, & Deum seruatorem vt ductor esset exercitus inuocauit. Andronicus verò cum omnibus copiis digressus, post aliquot dies Sauo & Danubio superatis, Zeugminū

Addita præmiorum pollicitatione.

Ducum verò munus est, principum suorum expectationi silentio, & alacri vultu respondere.

Deinde lætis acclamationibus.

Nec omina aspernari, vt nec etiam in leuibus eiusmodi coniectutis nimiā collocare fiduciam.

Princeps verò diligenter caueat, ne his nugis suorū animos pascat nimium.

Pannonij viri militares, se ad bellũ, certa ratione, accingũt.

ingreditur. Pannonij verò eare nihil territi, sed suis cohortibus instructis, & non paruis auxiliis à finitimis populis, atq; ipsis Alemannis, vt ferebatur, cõductis, summáque rerũ Dionysio, viro strenuo & victoriis inclyto mandata, pleni animorum & iactabũdi incedebãt.

Strenuúmque & victoriis inclytum ducem audacter sequuntur.

Is Dionysius, vt primùm audiit, Romanũ exercitũ Istrum transiisse, victoriis priorib. inflatus, insolenter gloriatus est, se, vt pridẽ, ita nunc etiã occisorum Romanorũ ossibus in tumulũ aggestis, pro trophæo vsurũ. Id enim barbarica feritate victo Gabra & Brana, vt iã memini, fecerat.

At triumphũ canunt ante victoriam.

2 Contostephanus verò in festo Procopij martyris, armatas phalanges in aciem educit, frõtem exercitus ipse occupat: cornu dextrũ Andronico Lapardæ, sinistrum aliis tribunis mãdat. Disposuit & alias phalãges paulùm ab vtroq; cornu semotas, vt per tẽpus laborãtibus legionibus subueniret. Interea literæ Imperatoris illi afferũtur, quibus pugnã in aliũ cõmodiorẽ diem in literis declaratum, differre iubebatur. At ille libello in sinu cõdito iussa negligit: & apud proceres aliarũ rerũ mentione interiecta, callidè dissimulat. Is autẽ dies, vt ater & infaustus

Contostephanus astrologiam Manuelis negligit, ad bellica munia intentus. Nec enim prudentem ducem oportet remotas causas immotis oculis cõtemplari, & quæ sunt ad pedes vel ad manus negligere.

μένον, καὶ τὸ Ζεύγμινον εἰσεδέχετο. οὐδ' οἱ Παίονες ἐπὶ τούτοις ἀναπεπτώκεισαν, ἀλλὰ τὰς οἰκείας ἴλας ἀγειρόμενοι, καὶ συμμαχικὸν ξενολογήσαντες οὐκ ὀλίγον ἐκ τῶν ὁμορούντων σφίσιν ἐθνῶν, καὶ ἐξ αὐτῶν δὲ Ἀλαμανῶν, ὡς ἐλέγετο, καὶ Διονύσιον τούτοις ἐπιστήσαντες στρατηγὸν αὐτοκράτορα, γενναῖον ἄνδρα καὶ πολλάκις τὰς ἐναντίας συγκόψαντα φάλαγγας, καὶ φρονηματισθέντες οὕτω, μετὰ κόμπου ἐπήεσαν. οὗτος δὲ ὁ Διονύσιος ὅτε πρώτως ἠκηκόει τὸν Ἴστρον διαβῆναι Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν, γεγαυρωμένος ὢν ἐπὶ ταῖς προτέραις νίκαις, ἃς ἤρατο κατὰ Ῥωμαίων, μεγαλορρημονῶν ἐλέγετο, ὡς εἰς κολωνὸν αὖθις ἐσεῖται αὐτοχῶς τὰ τῶν εἰς πόλεμον πεσόντων Ῥωμαίων ὀστᾶ, καὶ οἷα τροπαίῳ τούτοις ὡς καὶ ἄλλοτέ ποτε χρήσαιτο· ἐπεὶ καὶ τοῦτό τι τοῦτον βαρβαρικῶς δεδρακὼς, ὁπηνίκα τὸν Γαβρᾶν καὶ τὸν Βρανᾶν (ὡς ἤδη μοι ἐρρέθη) κατηγωνίσατο.

2 Ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς μνήμης Προκοπίου τοῦ μάρτυρος, ἐκτάσσει τὰς δυνάμεις εἰς πόλεμον ὁ Κοντοστέφανος, καὶ αὐτὸς ἐνέδυ τὸν θώρακα, καὶ τὴν ἄλλην πανοπλίαν ἠμφίεστο, καὶ τοῖς λοιποῖς ὡσαύτως ἐπέταττε δρᾶν, καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος τάξιν ἐπεπορεύετο, καὶ καθίστα πρὸς τὸ σύνταγμα· καὶ τὸ μὲν τῆς φάλαγγος μέτωπον ἀπένειμεν ἑαυτῷ, τὸ δὲ κέρας τὸ δεξιὸν Ἀνδρόνικος ἐπεῖχεν ὁ Λαπαρδᾶς, τὸ δὲ λαιὸν ἄλλοι ταξίαρχοι, οὓς ὁ στρατηγὸς συνεπήγετο. ἐξετετάχει δὲ καὶ ἄλλας φάλαγγας, μικρὸν ἄποθεν αὐτὰς διαστήσας ἑκατέρου κέρατος, ὅπως ἐπιπαροῦσαι κατὰ καιρὸν εἴησαν ἐπαρήγουσαι τοῖς κάμνουσι τάγμασιν. οὕτω δὲ ἐκτάσσοντι τὰς δυνάμεις, καὶ καθιστῶντι τῷ Ἀνδρονίκῳ, ἐφίσταταί τις ἐκ βασιλέως κομίζων γράμματα, ἐκείνην τὴν ἡμέραν καθυπερθέσθαι τὴν συμπλοκὴν ἐπιτάσσοντα, ὡς ἀσύμφορον ἐς ἔργα πολέμια, καὶ καθ' ἑτέραν ἀναθέσθαι, ἣν καὶ αὐτὸν τὸ ἐπιστόλιον ἀνεδίδασκε. δεξάμενος οὖν ὁ στρατηγὸς τὸ βιβλίον, εἰς τὸν οἰκεῖον καθῆκε κόλπον, μήτε τοῖς γραφομένοις προσχὼν, μήτε τοῖς συνοῦσι μεγιστᾶσι δῆλα τὰ προσταττόμενα θέμενος, ἐπαινετῶς δὲ προ-

χρυσάμενος ἑτέρων ὑποθέσεων διηγήσεσιν. ἀπεξέπετο δὲ ὡς ἀποφράς ἡ τότε ἡμέρα, καὶ ὅλως ἀξύμφορος πρὸς τὴν κατ' ἄρεα συμβολήν, ἐπεὶ καὶ ἣν τὰς πλείστας καὶ μεγίστας τῶν πράξεων, καὶ παρὰ Θεοῦ τὸ πέρας κατ' εὐδοκίαν, εἴτε μὴ, δεχομένας ταῖς τῶν ἀστέρων οὐκ οἶδ' ὅπως περιπλοκαῖς, καὶ ταῖς τοιαῖσδε θέσεσι καὶ κινήσεσιν ἐπανατιθεὶς, καὶ τοῖς παρὰ τῶν ἀστρολεσχούντων λεγομένοις καθυπαγόμενος ἴσα ταῖς ἐκ θεανίδος Θεοῦ ἀποφάσεσι. ὁ δὲ μὴ τοῖς γραφομένοις ὅλως προσχὼν, ἀλλ' εἰδὼς ὡς μέγα ὤνησε πολλάκις τὸν ἀθλοῦντα καὶ βραχεῖά τις ὑποφώνησις τοῦ ἀλείφοντος, πρὸς τὸν ἐν χερσὶν ἀγῶνα διανίστησι λόγοις τὸ στράτευμα, μνήσασθε, ὑποφθεγγόμενος, ἄνδρες Ῥωμαῖοι πολεμίου ἀλκῆς, μνήσασθε καὶ μηδέν τι φρονήσετε τῆς δόξης καὶ τῆς τύχης τῆς ἐνούσης ἀνάξιον, εὖ εἰδότες, ὡς καὶ θῆρες ὀρεινόμοι τοῖς κατ' αὐτῶν εὐθαρσῶς ἐπιοῦσι δεδίασί τε προσεγχειρεῖσαι, καὶ διασοβηθέντες ἀπίασιν. ὅσοι δὲ αὐτοῖς ἀντιμέτωποι στῆναι πεφρίκασιν, εἰς ἑτοίμην θοίνην ὠμοβορούμενοι πρόκεινται. ἀνδριστέον οὖν καὶ τουτωνὶ τῶν θηριογνωμόνων βαρβάρων, μή πως ὑπ' αὐτοῖς γενώμεθα, φιλοψυχίαν ἀγεννῶς νοσήσαντες μὴ σώζουσαν, ἀλλ' ἀπολλύουσαν· τοῦτο δὴ ὅπερ αἱ ταῖς ἀρεταῖς ἀντίθετοι κακίαι εἰώθασι δρᾶν, εἰ καὶ παραπεπήγασιν αὐταῖς καὶ εἰσί πως ἀγχίθυροι. καὶ ἄλλως δὲ οὐχ ἡμεῖς μόνον μὲν καὶ βλητοὶ καὶ θνητοὶ, ἐκ δὲ χαλκοῦ τεχνητοὶ οἱ πολέμιοι, οὐδ' οὗτοι μὲν χιτῶνας περίκεινται σιδηρέους, ὠκύποσιν ἵπποις ἀνέχονται, ἡμεῖς δὲ τοὐναντίον ἅπαν καὶ σώματα γυμνὰ προβαλλόμενοι, οὐδ' εὐπάλαμον μὲν τὸ ἀντίπαλον, ἀπόμαχον δὲ τὸ ἡμέτερον. τοῖς πᾶσιν ἡ αὐτὴ διάρτισις καὶ μέλλησις πολέμων καὶ ὅπλισις. ἐῶ γὰρ λέγειν ὡς ὅσῳ λόγῳ καὶ παιδείᾳ τῶν βαρβάρων διενηνόχαμεν, ὡς καὶ εἰπεῖν, ἔμπειροι καὶ ξυνιδεῖν οὐκ ἄποροι, τοσούτῳ καὶ τέχναις στρατηγικαῖς καὶ στρατιωτικαῖς μεθό-

ad pugnam, improbabatur. Nescio enim quomodo plurima & maxima quæque negotia quæ arbitratu Dei secundos vel aduersos exitus sortiuntur, ad astrorum circuitus & certos positus ac progressiones Manuel referebat, & nugas Astrologorũ pro oraculis excipiebat. Cæterùm Contostephanus iis literis planè cõtemptis, non ignarus, sæpe modicam cohortationẽ ad certamen pugili multum profuisse, legiones ad hũc modum alloquitur: *Fortes viros vos præbete, Quirites, neque fortuna & gloria vestra quicquã indignũ admittite. Scitis enim etiã feras, si quis fortiter inuadat, terreri, ac in fugam cõiici, timidos verò & fugaces ab eis deuorari. Quare cum immanibus istis barbaris strenuè dimicãdum est, ne mortis formidine, quæ non salutem, sed exitium affert, iugum eorum turpiter subeamus, & ignauiæ nostræ graues pœnas demus. Neque verò aut nos soli vulneribus & morti expositi sumus, aut hostes ærei sunt & vulnerabiles: sed vt illi ferro muniti sũt, & velocibus equis insident, ita eædem res nobis quoque suppetunt, neque fortitudine illis cedimus. Omnibus eadem est instructio, eadem belli exercitatio, eadem armorum ratio. Nam illud omitto, nos, quantum eloquentia & doctrina barbaros superamus, tantò etiam disciplina militari & solertia supe-*

Ater verò an albus sit dies parum curare: sed albũ & felicẽ reputare, in quo milites & tribuni parati sunt ad prælium.

Et nugis omissis decet summũ ducem suos ad fortiter faciendum animare,

Id autẽ præstat Androni cus: idque variis argumẽtis.
A Necessario. mors imminet quæ fugacibus viris non parcit.

A Cõmodo. arma vt Pãnoniis ita & Græcis sunt ad manus, & pugnãdi eadem peritia.

A decoro. sapientiores & fortiores decet etiam in doctioribus & imbecillioribus esse præstantiores.

riores esse. Sumus etiam antehac cum Pānoniis congressi, eorúmque agros vastauimus. Aggrediamur eos nunc quoque victoriæ habitu confirmato. Agite viri, agite commilitones, ita liberos & cōiuges vestras videatis: Barbarorum pereūtium voces Istri gurgites hauriant, cruentúmque flumen Pannoniorum cladem & Romanorum victoriam, insolito spectaculo terris iis nunciet, quas perfluit. Præterea illud etiam est considerādum, eum, à quo huc missi sumus, totum pendere à nobis: & bona spe ex nostris pollicitationibus concepta, iam ferè captiuos agitare animo, & victoriæ magnitudinem sibi imaginari. Ne igitur præsēti periculo, quod nihil habet morte grauius, debilitati, vel illi pudori, vel nobis ipsis calamitati simus. Sūma enim mala tergiuersationē non patiuntur: in quibus vel exigua negligentia, summa rerum est euersio.

Ab honesto.

Ab officij cō missi & permissi impletione.

Ab indecoro, quo orationem claudit. Insigni gnoma addita.

3 Hæc locutus, suas copias in patētem campum educit. Idem cōtrà & Dionysius facit, hilari vultu, cum plausu & lætitia, quasi ad ludum iret. Vnde quid agendum esset in præsentia ignarus, suas copias neque in dextrū sinistrūue cornu distribuit, neq; in distinctas turmas & phalanges descripsit: sed tantùm exercitum in vnā quasi turrim globatum ac densatum, atræ nubis instar adduxit, cū summo & acerbissimo nostrorum contemptu. Vexillū eius in crassa & alta trabe,

Verbis effecta subiungēda sunt. Qui enim ferreā linguam, pectus verò laneum gerūt: sibi aliisque dedecus exitiumque cōciliant.

Contemptus hostium, res periculi plena.

μεθόδοις ὑποφέρομεν. ἤδη δὲ καὶ ἄλλοτέ ποτε συμβαλόντες διημιλλήθημεν Παίοσι, τὴν γῆν αὐτῶν ἐπιόντες καὶ κείροντες. οὕτω τοίνυν καὶ νῦν αὖθις συμπλεκοίμεθα, ὡς εἰς ἕξιν τοῦ νικᾶν προελθόντες. ναὶ ἄνδρες, ναὶ συστρατιῶται. οὕτω τέκνα καὶ συλλέκτροις ἴδητε. ῥοφάτω τὰς φωνὰς τῶν βαρβάρων ὁ βαθυδίνης οὑτοσὶ Ἴστρος ἐπιτριβομένων, καὶ ταῖς δίναις ἐναποψυχόντων, ἀλλὰ καὶ αἱματώδης προρρέων δι' ὧν χωρῶν ὁλκῷ σύρεται [illegible] Παίονας ἡττημένους, καὶ Ῥωμαίους ἀνακηρυττέτω νικῶντας, ἐξιστῶν τοὺς θεωμένους τῷ ἀήθει τῆς προχοῆς. χρεὼν δὲ πρὸς τούτοις σκοπεῖν ὡς ὁ ἐκπέμψας ἡμᾶς ἐς τόνδε τὸν πόλεμον, ἅπας μὲν ἐξήρτηται, καὶ χρησταῖς ἐλπίσιν ὑποθαλπόμενος, ἐφ' οἷς αὐτῷ καὶ ὑπὲρ ἰσχὺν ἀνδρίσασθαι συνεθέμεθα, μικροῦ τοὺς ζωγρίας ἀναπολεῖ, καὶ τὸ τῆς νίκης φαντάζεται μέγεθος. μὴ τοίνυν κἀκεῖνον αἰσχύνωμεν, καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς κακῶς διαθώμεθα πρὸς τὸν ἐν ὄψει μαλακισθέντες κίνδυνον, οὐδὲν ὅτι μὴ θάνατον τὸ πέρας ἔχοντα. αἱ γὰρ ἀκμαὶ τῶν κακῶν οὐ φιλοῦσιν ἀνάδυσιν, καὶ τὸ βραχέως ἐν τούτοις καθυπενδοῦναι καταπροδοῦναι τὸ πᾶν ἐστι.

3 Τοιαῦτ' εἰπὼν ἐπὶ πεδίου ἀναπεπταμένου προῆγεν. ἀντεξάγει δ' οἱ καὶ Διονύσιος τὰ οἰκεῖα στρατόπεδα, χαροπὸς τῷ προσώπῳ, κρότῳ ἅμα καὶ χαρᾷ ἐπὶ παιδιὰν ἐξιών. ὅποθεν καὶ τὸ, τί δεῖ ποιεῖν ἐπὶ καιροῦ μὴ εἰδὼς, μήτε εἰς κέρας δεξιὸν καὶ εὐώνυμον τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐμέρισε στρατιὰν, οὔτε εἰς ἴλας ἀπιδιεῖλε καὶ φάλαγγας, ἀλλ' ἐς ὁμαιχμίαν συνεσπειρακὼς μίαν, τοσοῦτον στράτευμα, καὶ πυκνώσας οἷον αὐτὸ καὶ πυργώσας, κατὰ νέφος μέλαν ἐπῆγεν, οὐδὲν ἐκλείπων ὑπεροψίας ὠμῆς. ἦν δὲ καὶ ἡ σημαία ἐκείνου μετέωρος, ἐπί τινος ἠνε-

μωμένη

μωμένη πάχεος καὶ ὕψους ἴσου, τέτρασιν ὑπὸ τρόχοις ἑλκομένου βοῶν ζεύγμασιν. αὕτη δὲ ἡ ἀντίμαχος ὁμαιχμία φρικαλέον ὄντως καὶ δυσαντίβλεπτον ὅραμα ἦν· πᾶσα οὖσα ἱππότις καὶ λογχοφόρος. οὐ μόνον δὲ οἱ ἄνδρες μετεῖχον τοῦ ἀκριβοῦς ὁπλισμοῦ καὶ ποδηνεκοῦς, ἀλλ' ἦν ὁρᾶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν διαδήματα, μασχαλιστῆρας περιστανόντων καὶ περικειμένων προμετωπίδια καὶ προστερνίδια τῶν βλημάτων ἐρύματα. ὁ δὲ τῶν ἵππων φρυμαγμός, ἡ δὲ πρὸς ἥλιον ἀνταυγάζουσα στιλβηδὼν τῶν ὅπλων, ὡς ἐγγὺς ἦν τὰ στρατεύματα, καινὴν τέρψιν ἐποίει τὴν θέαν, καὶ διὰ φόβου καὶ θαύματος τοῖς ἐκ τῶν στρατοπέδων ἀμφοῖν. ἐπεὶ δὲ προῆλθον ὡς εἰς μεταίχμιον, καὶ περὶ μεσημβρίαν ἦν ἡ ἡμέρα, καὶ καιρὸς ἐδόκει συρρήγνυσθαι· ὁ μὲν Κοντοστέφανος τοῖς ἐκ δεξιοῦ καὶ λαιοῦ κέρως ἄγχιστα παρακολουθοῦσι τὰ τελευταῖα τῶν βαρβάρων κόπτειν ἐφῆκε, μάλιστα δὲ τοῖς ἱπποτοξόταις θαμὰ βάλλειν παρεκελεύετο. σκοπὸς δὲ ἦν ἐντεῦθεν τῷ στρατηγῷ κατασεῖσαι, εἴτε μὴν ἐκκροῦσαι τῆς συνεχείας τὰς Παιονικὰς φάλαγγας. κατὰ γὰρ τὴν Ὁμηρικὴν καὶ τότε παράταξιν,

ἀσπὶς ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ.

καὶ ἴσας εἶχον οἱ ἵπποι τὰς κεφαλάς, ἔρρεζε δ' ἡ μάχη ἐγχείῃσι φθισίμβροτος, καὶ κατὰ κινούμενον δράκοντα καὶ φρίσσοντα τὰς φολίδας ἐκύμαινον οἱ στρατοί. ὁ δὲ Διονύσιος ὡς τεῖχος ἀτίνακτον προὔβαινεν ἐς αὐτόν τε τὸν Κοντοστέφανον, καὶ τὸ ἀμφ' αὐτὸν τεταγμένον τιταίνων τὸ ἔγχος. ὡς οὖν ἐδέξαντο τοῦτο Ῥωμαῖοι, διαδορατισμοὶ παρ' ἀλλήλων ἦσαν καὶ ὠθισμοὶ καὶ ἀντωθισμοὶ μέχρι τινός. ἐπεὶ δὲ τὰ δόρατα κατεάγη, καὶ ἦν τὸ μεταίχμιον ὑποσχεδιασθὲν εἰς φραγμὸν τοῖς τῶν κοντῶν στιβασμοῖς, τὰς ἐπιμήκεις ἐσέπειτα μαχαίρας ἐσπάσαντο, καὶ

quam rotis impositam quatuor iuga boum trahebant, sublime à ventis agitabatur. Erat ea acies omnino horrenda visu, tota equestris & hastata. Nec viri tantùm armis egregiè ad pedes vsque muniti, sed & equorum pectora & frontes ferro cōtra ictus armabantur. Adhæc equorum hinnitus, armorūque fulgor Solis radiis euerberatus, vt propius ventum est, vtriq; exercitui maiorem admirationem & terrorem afferebat. Sub meridiem in medium processere: Contostephanus, vbi tempus visū est, dexteri & sinistri cornu milites proximos, extremū barbarorum agmē iussit cędere: sagittarios verò equites in primis crebras sagittas vt coniicerent, hortatus est, eo consilio, vt Pannoniorū continua phalanx dissolueretur. Nam vt poeta noster ait,

Arma armis, pede pes hæret,
densúsque viro vir.

Iuncta equi capita habebāt, atrox pugna hastis horrebat, instar draconis squamas attollētis vndabant exercitus. Dionisius verò velut turris firmissima procedens, hastam in Contostephanum & eius exercitum vibrabat. Vbi ad manus ventum est, primò hastis rem gerūt, vrgent vrgentur aliquandiu. Hastis fractis, & tanquā sepes in medio exaggeratis, prælongos enses strinxerūt,

Vexilli Pannonici erectio, quæ gētis audaciam testatur.

Aciei dispositio & terrificus apparat⁹. Pugnæ acerrimæ descriptio.

Andronici prudentia.

Prudētiæ militaris scop⁹.

Atrocis prælij hypotypo sis.

Ducis Pānonij intrepidū robur.

Ab hastis ad enses. Eminus & cominus pugnatur.

Armorum vsus vulissimus.

ac denuò congreſſi pugnauerunt. Quibus hebetatis (nã tota acies vtrinque ferrea erat, & ærea) Pannonij æſtuabant, quippe qui Romanos ſuum impetũ minimè toleraturos putarant. Romani ferreis clauis, quas in bellũ ferre ſolent, arreptis, Pannoniorũ capita & facies opportunè cædebant. Vnde multi oborta caligine equis deuoluebantur, multi ſanguinis profluuio examinabantur. Ita firmiſſima illa acie perrupta, Romanorum nemo erat, qui non Pannoniũ feriret ac deiiceret, proſtratúmque ſpoliaret, nec aliam panopliam indueret, equumque cõcenderet, cuius ſeſſorem occiderat. Veſperi receptui canebatur, ſublimi illo Dionyſij vexillo ſublato: & exercitus nauibus impoſiti, Iſtrum traiiciebãt. Fama enim per Romana caſtra vagata, Pannonios poſtridie auxilia firma expectare, ducẽ ſollicitũ reddebat. ob eam igitur famã, quæ non prorſus inanis eſſe putabatur, poſt felicem pugnæ euentum, inde diſceſſit Andronicus. Pãnoniis hoc modo ſuperatis, Imperator tãta victoria lætus & exultans, Deo gratiis actis, ſtatim rei bene geſtæ nuncios in vrbẽ mittit: ac poſt dies aliquot & ipſe Conſtãtinopolim in-

Clauarũ ferrearum itẽ, ſi cominus pugnandũ aduerſus capita nudata.

Firmiſſima acie perrupta, clades ſequitur, fuga, & victoria.

Spoliorũ lucrum, & vexilli hoſtilis ſublatio.

Fama, malũ maximum, victoriã remoratur.

Manuelis triumphus.

αὖθις συμπεσόντες ἐμάχοντο. ὡς δ᾽ ἤδη καὶ αὐταὶ τὰ στόματα ἠμβλυώθησαν διὰ τὸ τῶν στρατευμάτων πάγχαλκον καὶ πανσίδηρον· οἱ μὲν Παίονες ἠμηχάνουν ἀπὸ τοῦδε, μηδαμῶς κατὰ νοῦν θέμενοι, ὡς ἐπιόντας αὐτοὺς Ῥωμαῖοι δέξονται. Ῥωμαῖοι δὲ μετὰ χεῖρας τὰς ἐκ σιδήρου κορύνας χειρισάμενοι (ἔθος δὲ αὐτοῖς καὶ τοιόνδε φέρειν ὁπλισμόν, ἡνίκα ἂν ἐς πόλεμον ἴοιεν) ἔπαιον τοὺς Παίονας δι᾽ αὐτῶν· καὶ ἦν καίριον μάλα τὸ πλῆγμα, κατὰ κεφαλῆς καὶ προσώπων γινόμενον. πολλοὶ τοίνυν σκοτοδινιῶντες τῆς ἱππείας ἀνετρέποντο ἕδρας. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ ἐλειφαίμουν τοῖς τραύμασι· καὶ οὕτω τοῦ ἀρραγοῦς ἐκείνου διασπασθέντος συντάγματος, οὐκ ἦν ὃς οὐκ ἦν τῶν Ῥωμαίων μὴ βάλλων καὶ καταβάλλων Παίονα, ἢ μὴ σκυλεύων τὸν πεπτωκότα, ἢ μὴ πανοπλίαν ἑτέραν ἐπενδυόμενος, ἢ ἵππου μὴ ἐπιβαίνων, οὗ τὸν ἀναβάτην κατέκανεν. ἐπειδὴ δὲ περὶ ὀψίαν ἦν ἡ ἡμέρα, τὸ μὲν ἀνακλητικὸν διαθρόως ἡ σάλπιγξ συνεθεμάτιζε, καὶ τὸ διαέριον ἐκεῖνο καθῃρεῖτο τῆς τοῦ Διονυσίου σημαίας δίαρμα. ὁ δ᾽ Ἴστρος εἶχε τὰ πορθμεῖα καθειλκυσμένα· καὶ ὁ στρατὸς εἰς τὴν περαίαν ἀνήγετο. φήμη γὰρ ἀνὰ τὰ Ῥωμαϊκὰ στρατόπεδα ἐπεφοίτα, καὶ κατακρότοις ἐπίθει τὰς τοῦ στρατηγοῦ μήνιγγας, ὡς οἱ Παίονες οὐκ ἀγεννῆ ξενολογίαν κατὰ τὴν μετ᾽ ἐκείνην εἰσὶν ἐκδεχόμενοι. διὰ ταύτην οὖν τὴν ἀκοήν, μὴ πεφυκυῖαν αὐτίκα ἀπόλλυσθαι ἐπίπαν, μετὰ τέλος αἴσιον τοῦ πολέμου ἀπῆρεν ἐκεῖθεν Ἀνδρόνικος. ἀλλ᾽ οὕτω μὲν κατεστρατήγηντο Παίονες· βασιλεὺς δὲ τὴν καλλίστην ταυτηνὶ νίκην ἐνωτισάμενος, θύει Θεῷ χαριστήρια, καὶ αὐτὸς ἦν ἐν ἑορταῖς καὶ χαρμοναῖς. κοινούμενος δὲ τοῖς τῆς βασιλίδος οἰκήτορσι πόλεως ταῦτα δὴ τὰ εὐφρόσυνα κατορθώματα, γράμματα εὐθὺς εὐάγγελα στέλλει, τὴν τροπαιουχίαν προεισαλπίζοντα. μεθ᾽ ἡμέρας δέ τινας καὶ αὐτὸς τὴν Μεγαλόπολιν εἰσιών, κα-

τάγε θρίαμβον ἀπὸ τῆς ἑώας πύλης, ἥ τις ἀνέῳγε κατὰ τὴν ἀκρόπολιν· οἷα δ' ἐπὶ μεγίστῳ τροπαίῳ καὶ ἀκραιφνεῖ κατορθώματι θριαμβεύσειν μεγαλοπρεπῶς προθέμενος, καὶ τὰ τῆς πομπείας διασκευασθῆναι πρὸς τὸ ἐμπρόσθεν διατέταχεν. ἅπας οὖν περιπόρφυρος πέπλος καὶ χρυσῷ κατάστικτος ἀπῃώρητο, καὶ οἱ ἀστυνόμοι ἄλλος ἄλλοθεν ἐπὶ τὴν πρόσοδον ἐκείνην μεταῤῥυέντες, ὡς ῥεῦμα κατὰ πρανοῦς ὀχετηγούμενον ἐξεκένωσαν ἀγυιάς, οἴκους, νεώς, ἐργαστήρια, καὶ ἄλλο μέρος ἅπαν τῆς πολυχάνδους πόλεως· οὐδὲ τὸ τῶν αἰχμαλώτων συμμορίας ὁ θρίαμβος ἀπεστέρητο, ἀλλὰ καὶ τούτων πολλοὶ διῆγον τοὺς παρόντας, καὶ ἐσέμνυνον τὴν πομπὴν παριόντες. αὐτὰ μέντοι τὰ καθ' ἑκάτερα μέρη τῆς ἀγυιᾶς, καθ' ἣν ἔμελλε τελεῖσθαι ὁ θρίαμβος, παρυφιστάμενα δρύφακτα εἰς διώροφα καὶ τριώροφα παρυψούμενα πᾶσιν ἐνεποίουν θαυμασμόν, καὶ τὰ τέγη δ' οὐχ ἥκιστα μάλιστα πολλοὺς τοὺς θεωμένους καὶ πάντας ἀνέχοντα ἐκκρεμεῖς. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦ τὸν αὐτοκράτορα παρελθεῖν ἐτύγχανε καιρός, προηγεῖτο μὲν ἀργύρεον ἐπίχρυσον τέθριππον, ἵπποις λευκοῖς ὡς αἱ χιόνων ἀποστάδες ἑλκόμενον. ἵδρυτο δ' ἐπ' αὐτοῦ ἡ εἰκὼν τῆς ἀπροσμάχου συμμάχου καὶ ἀκαταγωνίστου συστρατήγου τῷ βασιλεῖ θεομήτορος. οὐ μέγα δ' ἔβραχεν ἄξων, ὅτι μηδὲ θεὰν ἦγε δεινὴν τὴν ψευδοπάρθενον Ἀθηνᾶν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς παρθένον, καὶ ὑπὲρ λόγον διὰ λόγου τὸν λόγον λοχεύσασαν. μετὰ δὲ τοῦτο οἱ καθ' αἷμα τῷ βασιλεῖ περιώνυμοι, καὶ ὅσοι γερουσιάζοντες τὰς πολιτικὰς διεῖπον ἀρχάς, καὶ οἱ λαμπροὶ τοῖς ἀξιώμασι, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως εὐνοίᾳ περίκλυτοι. ἔπειτα δ' ὁ κρατῶν προῄει αὐτός, ἵππῳ ὑψαύχενι ἐποχούμενος, κύδιστος, μέγιστος, καὶ κόσμοις τοῖς βασιλικοῖς περιφανῶς περικείμενος. παρείπετο δέ οἱ καὶ ὁ τοῦ θριάμβου αἴτιος Κοντοστέφανος, ὑμνούμενος τῆς

gressus, triumphum ducit ab Orientali porta quæ ad arcem patet, eúmque ob insignem & incruentam victoriam quam splendidissimè & magnificentissimè adornat. Expansæ sunt omnes purpureæ & auratæ vestes:& ciues alij aliunde ad pompam illā confluentes instar torrentis ex monte decurrentis, fora, ædes, templa, officinas, & loca omnia vrbis amplissimæ deseruerunt. Sunt & captiui in triumpho ducti. Platea illa vtrinque suggesta habuit ad binas & ternas contignationes educta, tecta quoque omnia spectatoribus referta fuerunt. Imperatorem quadrigæ argenteæ auratæ cum equis niue candidiorib. prçcedebant: quibus imposita erat imago inuictæ adiutricis & insuperabilis cōmilitonis matris Dei. Neque verò axis magnum sonuit, quia non vehebat acrem deā Mineruam, quæ falsò virgo dicitur: sed veram virginē, quæ Verbū inexplicabili ratione per verbum peperit. Eū currum Imperatoris propinqui atque amici, Senatus, viri magistratibus & dignitatibus insignes, ponè sequebātur. Deinde ipse Imperator prodiit, equo feroci insidēs, vir inclytus & maximus, ornamētis illustribus insignis, comitante Contostephano triumphi autore, qui ob vi-

Modus triūphi.

Apparat⁹ magnificentissimus.

Testes.

Captiui in triūpho ducti.

Imperatoris quadrigæ.

Anteambulo At soli Deo, non imagini virginis, gloria tribuēda fuit.

Alij anteambulones Manuelis.

Imperator prodit.

Andronicus eū comitatur.

ctoriam & rem bene gestam celebrabatur. Magnum templum ingressus, Deóque coram omni populo laudato, in palatium pergit: laxatáq; nimia bellorum contentione, ludis equestribus recreatur.

Deus coram omnibus laudatur.

Instituuntur ludi.

Manuelis expeditio contra Seruios. Ita magnus seu insatiabilis animus se ipsum aliosque fatigare gaudet.

4 Sequenti etiam vere in animi oblectationem insũpto, postquam Sol Cancrum & Leonẽ permearat, & æstus Caniculæ desæuierat, bruma iam instante, in Occidentem egreditur. Audierat enim Seruiorum principẽ, inquieto & insatiabili ingenio hominem Stephanũ Neemanẽ, iusto audaciorem factum, finitima quæque inuadere, ac populares suos grauiter premere ferro grassantem, suęque fortunæ oblitum, Crabatiam & Cattarorum dominatum sibi vindicare. Vt igitur Neemanis voluntatẽ exploraret, Theodorũ Padiatem cum copiis ablegat. Erat autem ea Neemanis ferocia, vt bello non indicto, statim Romanos inuaderet. Postquam autem ipse imperator eũ vlcisci statuit, bello celeriter relicto, in montes confugit, & speluncas ac petras subiit: & subinde imminuta nonnihil superbia, tandem supplex ad pedes illius procumbit. Angebatur enim animo, ne Seruiæ principatus alicui ex iis quos ipse euerterat, qui esset eo dignior, tribueretur. Eum igitur

Bellum autẽ iustum est, si prorsus necessarium.

Celeriter verò perficiendum.

Feroces ante præliũ, quum opus est animũ despondent.

Et turpi fuga sibi consulunt, ac tandẽ fracta superbia se hominum vilissimos consitentur.

νίκης, τοῦ δεξιοῦ μακαριζόμενος ἀγωνίσματος. εἰς δὲ τὸν μέγαν νεὼν εἰσιὼν, καὶ τοῦ παντὸς ἐνώπιον λεὼ τὴν τοῦ κυρίου λαλήσας αἴνεσιν, πρόεισιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ βασίλεια. ὥσπερ δὲ τόξον ἀνιεὶς ἑαυτὸν τῆς ἄγαν τάσεως, διεχεῖτο ἵππων ἁμίλλαις.

4 Καὶ τὸ ἐπιὸν δὲ ἔαρ εἰς ἄνεσιν ταμιευσάμενος σώματος, ἐπειδὴ παρεισώδευσε Καρκῖνον καὶ παρῆλθε Λέοντα ἥλιος, ὅ τε σείριος ὑπέληγε τῆς φλογώσεως, αἱ δὲ χειμέριοι τροπαὶ ἤδη παρεσκυθρόπαζον, ἔξεισι πρὸς τὰ ἑσπέρια, καὶ κατὰ τὴν Φιλίππου ἐναυλίζεται. ἠκηκόει γὰρ, ὡς ὁ τῶν Σέρβων σατράπης (ἦν δὲ τότε ὁ Νεεμὰν Στέφανος) ὑπὲρ ὃ δεῖ θρασύτερος γέγονε, καὶ κακόχολος ὤν τις, ἥγηται σοφὸν τὸ περίεργον, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τρέφων ἀκόρεστον, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ πάντα διαπλωθῆναι φιλονεικῶν, τοῖς ἐκ τοῦ αὐτοῦ φύλου βαρὺς ἐμπίπτει, καὶ ξίφει τὸ γένος μετρῶν, μήτε μὴν τὰ οἰκεῖα εἰδὼς μέτρα Χορβατίαν ὑποποιεῖται, καὶ πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται τῶν Καττάρων τὴν κυριότητα. διὰ ταῦτα τοίνυν πεῖραν εἰληφέναι θέλων τοῦ ἐπὶ τούτοις τοῦ Νεεμὰν βουλήματος, στέλλει μετὰ δυνάμεως τὸν Παδιάτην Θεόδωρον. τῷ δὲ τοπάρχῃ Νεεμὰν οὕτως ἀναρσίου μετῆν φρονήματος, ὡς εὐθὺς ἐξενεγκεῖν ἀκήρυκτον πόλεμον καὶ Ῥωμαίοις ἐπιστρατεύσειν. βασιλέως δὲ δι' αὐτὸν μετελθεῖν κρίναντος, ὀλίγον τῇ μάχῃ παραφανεὶς ἀπεκρύψατο, τὰς τῶν ὀρῶν καὶ πάλιν ὑποδὺς καταδύσεις, καὶ τὰς πέτρας θέμενος εἰς ἀποκρυβήν. ἀεὶ δέ τι παρεκκόπτων τῆς περιλαβούσης ὀφρύος καὶ ὑφαιρῶν, τέλος τοῖς ἐκείνου ποσὶ τὴν οἰκείαν ὑποτέθεικε κεφαλὴν, μέγας μεγαλοσὶ τεταμένος, καὶ περὶ τοῦ μὴ παθεῖν κακῶς δεόμενος. ἠγωνία γὰρ, μή πως αὐτὸς μὲν τῆς Σέρβων παραλυθῇ δυναστείας, τὸ δὲ κράτος μετενεχθῇ πρὸς τοὺς ἐκείνου ἀρχὴν δικαιοτέρους, καὶ οὓς αὐτὸς κατασπάσας εἶχε πρὸς τὴν ἀρχὴν

ἀρχὴν ἀναχθείς. οὕτω δ' εὐμαρῶς μετῆγε τοῦτον, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνου πίστιν μετέστρεφεν, εἴποτε ἀποπλανώμενον ἑώρα τῆς εὐθείας, καὶ ἐλευθερίαν βλέποντα, ἢ τῷ τῶν Ἀλαμανῶν ῥηγὶ προστιθέμενον, ἢ τοῖς Οὔννοις προσνεύοντα, καὶ κοινὸν ἐκείνοις βαλάντιον καὶ πήραν προσκτώμενον, ὡς οὐδὲ ποιμὴν ποίμνιον εὐπερίγραπτον. οὕτω δ' ἐδεδοίκει τοῦτον ὁ Νεεμὰν, ὡς οὐδὲ τοῦ βασιλικωτάτου θηρὸς τὰ κνώδαλα· ὅς γε καὶ τὰ ἱππάσιμα μόνα πολλάκις ἐπιφερόμενος, καὶ τοῖς δορυφοροῦσιν εἰπὼν, ἕπεσθε, τὰ Ῥωμαίων παρήλλαττεν ὅρια, καὶ κατ' αὐτοῦ ἐξορμῶν, πρὸς τὸ οἰκεῖον ἐρετὸν τὰ ἐκεῖθεν μετήμειβε πράγματα. ἀλλὰ τίνα τὰ ἐπὶ τούτοις, ἐρᾷ καὶ στρατείας ὑπερορίου, καὶ τὸ τῆς Αἰγύπτου ἐνωτιζόμενος πάμφορον, καὶ ὅσα γεωργεῖ Νεῖλος ὁ καρποδότης, καὶ εὔσταχυς, τοῖς πήχεσι μετρῶν τὸ εὔδαιμον, ἔγνω ἐν θαλάσσῃ θέσθαι χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἐν ποταμοῖς δεξιὰν αὐτοῦ, εἴ πως τὰ δι' ἀκοῆς ἐρώμενα Αἰγύπτια ἀγαθὰ, καὶ ὀφθαλμοῖς ἐνοργάνοις θεάσαιτο καὶ θείη ληπτὰ ταῖς χερσίν. ἐποίει δ' ἐκεῖνον ταῦτα φαντάζεσθαι, τὰ ἐν ποσὶν ὑπερβαλλόμενον, καὶ ταῦτα ἔτι ὠδίνοντα, καὶ τεμνόμενα μὲν καὶ κατακαιόμενα, οὐκ ἀφαντούμενα δὲ καὶ ἀμαυρούμενα, ἀλλὰ παλιμφυῆ κατὰ τὴν ὕδραν γινόμενα, φιλοδοξία τις ἄκαιρος καὶ τὸ πρὸς βασιλεῖς ἀνθαμιλλᾶσθαι. οἷς τὸ κλέος πολὺ, καὶ τὰ σχοινίσματα οὐκ ἀπὸ θαλάσσης μόνον ἕως θαλάσσης ὑφαπλούμενα πρὶν παρετέτατο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἑῴων ὁρισμάτων μέχρι τῶν ἑσπερίων στηλῶν διικνεῖτο. οὔκουν καὶ τὸ σκέμμα τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ῥηγὶ Ἀμερίγῳ κοινωσάμενος, κἀκεῖνον εὑρὼν οὐκ ἀποπεμπόμενον τὸ ἐννόημα, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ συλλαβέσθαι οἱ τοῦ ἐγχειρήματος ὑπισχνόμενον, στόλον καταρτύει βαρὺν κατὰ

hominem Imperator tanta arte tractabat, & ad fidẽ sibi seruandam conuertebat, si quando à recta via aberrare, & libertatem spectare videbat, aut cum Alemannorum Rege se coniungere, aut ad Hunnos inclinare, & manubias communicare: quanta diligentia nec opilio exiguũ gregem custodire solet. Neeman verò illum non minus formidabat, quàm leonem cæteræ animantes. Nam cũ Imperator equitatu tantum educto, & satellitibus sequi iussis, Romanorum fines egressus, contra illum ferebatur: Seruiæ statum suo arbitratu extemplò immutabat. Post hæc Manuel, audita Ægypti fertilitate, & frugiferis Nili exundationibus: classe eam terram petere, & quæ auribus acceperat, oculis intueri & cõtrectare manibus instituit. Quamuis autẽ proxima quæque adhuc in motu essent, & licèt secarentur & vrerentur, non tamen tollerentur, sed instar rediuiuæ hydræ repullularent: tamen importuna ambitione impulsus, & veterum principũ æmulatione ac gloria adductus, qui non modò à mari ad mare, sed ab Oriente vsque ad Occidentem dominati fuerũt: rebus magis vrgentibus omissis, longinquã expeditionem suscepit. Cõsilioque suo cum Amerigo Hierosolymorum rege cõmunicato, qui se ei præstò futurum pollicebatur: classẽ amplius CC longarũ nauiũ

Manuel suo more, id est astutè agit, debellatum hostem clementer tractãs, vt alios facilius inuaderet.

Neeman verò, principis animũ quidem non aute satis animi habentis gerit imaginem.

Manuelis Ægyptiaca expeditio, ex ambitione profecta, infelicem sortitur exitum. Vnus homũcioni, qui sarcophago contentus erit, non sufficit orbis.

Longinquæ expeditiões, sũptuosissimæ & periculosissimæ.

Præsertim si infidos socios princeps expeditionũ author nactus sit.

contra Tamiathum comparat, inter quas erant x Epidamniæ & sex Euboicæ expeditæ naues. Nauarchū designat Andronicum Contostephanum Magnum ducē: & Theodorum Maurozumem cum LX triremibus ad Regem præmittit, qui reliquam classem & Contostephanum iamiam adfore prenuntiaret: atque eum hortaretur, vt ipse expeditionem maturaret: simul etiam Hierosolimitanis equitibus qui Regem in Ægyptum secuturi essent, stipendia afferret. Non multo pòst, VIII die mēsis Iulij Contostephanus ad Melibotum appulit, vbi ab Imperatore, qui classis spectādæ gratia aderat, quæ in rem fore viderētur, edoctus, biduò pòst Cœla, quæ circa Sestum & Abydū sunt, peruenit, & Romanas auxiliaresque copias sibi assignatas triremib. imponit. Inde dum secundis ventis Cyprū versus nauigat, in sex speculatrices naues ab Ægypti Amera missas, incidit: quarum duabus captis, quatuor reliquę eminus accelerato cursu euaserunt.

Nec ingens classis prodesse tūc potest: immò numerus nil aliud est quā numerus.

Alea periculosissima, si socium non modò perfidum, sed etiam somnolentū excitare cogaris.

Classis Manuelis ad Ægyptium bellum nauigatio.

Velitatio quædam in Cyprio mari.

5 Ad Cyprum appulsus, Regi suum aduentum nunciat, illiúsque sententiā exquirit, vtrum ipse in Cyprū venire, an se Hierosolyma ire malit? At Rex Epimethei

Quotiēs fœderati in bello moras nectūt, aut exercitum & vasa collige, aut cladē expecta.

τοῦ Ταμιάθου εἰς νῆας μακρὰς διακοσίας, καὶ ἔτι πρὸς ἀριθμουμένων, ἐν αἷς κατελέγοντο δέκα μὲν αἱ ἀπὸ τῆς Ἐπιδάμνου ἀναχθεῖσαι, ἓξ δὲ ταχυναυτοῦσαι ἅπασαι, ἃς ἐπλήρουν οἱ Εὐβοεῖς· ἀναδείκνυσι δὲ Ναύαρχον τὸν μέγαν Δούκαν τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον. ἀπὸ δὲ τουτωνὶ τῶν τριήρων ἑξήκοντα τῷ Μαυροζούμῃ παραδοὺς Θεοδώρῳ πρὸς τὸν ῥῆγα ἐξέπεμψε, προκαταγγελοῦντα μὲν καὶ τὴν ὅσον οὐδέπω τοῦ λοιποῦ στόλου ἀναγωγὴν, καὶ τὴν ἐκεῖσε τοῦ Κοντοστεφάνου ἄφιξιν· διαναστήσοντα δὲ κἀκεῖνον ὡς εἴη ἑτοιμασάμενος τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον, ἅμα δὴ ἀποκομίζοντα καὶ τὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἱππέων ὀψώνια, ὅσοι συνεκστρατεύειν ἔμελλον τῷ ῥηγὶ συνεφαπτομένῳ τοῦ πολέμου, καὶ κατ' Αἰγυπτίων τιθεμένῳ τὴν κίνησιν, καθ' ὧν ὁ στόλος ὁ Ῥωμαϊκὸς συνεκεκρότητο. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κοντοστέφανος ἔξεισιν (ἦγε δὲ τότε ὀγδόην μὴν ὁ Ἰούλιος) καὶ δὴ πρὸς τὸ Μελίβωτον καταχθεὶς, καὶ παρὰ τοῦ βασιλέως ἐκεῖσε ἀφιγμένου θεατοῦ τοῦ στόλου τὰ πρὸς τὸ ἔργον ὑφηγηθεὶς, μετὰ δύο ἡμέρας ἀνάγεται, καὶ κατάγεται εἰς τὰ Κοῖλα. ταῦτα δὴ τὰ περὶ Σηστόν τε καὶ Ἄβυδον. καὶ ἐντίθησι ταῖς τριήρεσι τὸ ἐκ Ῥωμαϊκῶν καὶ ἐθνικῶν ἰλῶν ἀποκριθὲν, καὶ παραδοθέν οἱ στράτευμα. τὸ δ' ἐντεῦθεν, ὡς ἦν τὸ πνεῦμα φορὸν καὶ οὔριον, τὰ πρυμνήσια λύσας, καὶ τὰ ἱστία διαπετάσας, τὴν ἐς Κύπρον παρανελέγετο κέλευθον. κατὰ δὲ τὸν πλοῦν τοῦτον, ἓξ εἰσκύρσας ναυσὶν, ἃς ὁ τῆς Αἰγύπτου Ἀμηρᾶς ἐπεπόμφει πρὸς κατασκόπησιν, τὰς μὲν δύο συλλαβὼν εἶχεν· αἱ δ' ἄλλαι, αἳ καὶ μὴ αἰχμάλωτα τὸν πλοῦν ἐπίθεντο, καταταχήσασαι διαδιδράσκουσι.

5 Προσοκείλας δὲ τῇ Κύπρῳ, τὴν ἄφιξιν αὐτοῦ παρίστησι τῷ ῥηγὶ. καὶ πυνθάνεται πρὸς ὅτῳ ἔχει τὸν νοῦν ἐκεῖνος, καὶ εἰ προσμένει αὐτὸν εἰς Κύπρον, ἢ τὴν ἐπὶ Ἱεροσολύμων βαδιεῖται οὗτος; ὁ δὲ ῥὴξ κατὰ τὸν Ἐπιμηθέα,

ᾧ τὸ

ᾧ τὸ μὲν μέλειν οὐκ εἶναι φασὶ, τὸ δὲ μεταμέλειν, καὶ μάλα τὴν καρδίαν μεστὴν ἐπλήττετο, ὅτι συναρήξειν ὅλως βασιλεῖ κατένευσεν, ἢ γοῦν ἐπώξυνε τὴν κατ' Αἰγυπτίων μελετωμένην κίνησιν. τοιγάρτοι καὶ ἀναβαλλομένῳ ἐῴκει καὶ σκεπτομένῳ πολλάκις τὸ ποιητέον. ὀψὲ δ' οὖν σημαίνει τῷ Ἀνδρονίκῳ τὴν ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἵεσθαι· ὡς ἐκεῖσε συνελθόντες, συνδιασκέψωνται ἀμφότεροι, ὃ κοινῶς διαπράξονται. εἶχε τοίνυν ἡ μὲν παλαιστίνη τὸν Κοντοστέφανον· τὸν δ' Ἀμέριγον αὖθις ἡ μέλλησις, καὶ ὁ μεταμέλος πολὺς ἐγκείμενος, ὑπέτυφε τὴν ψυχήν. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα, πάρολκον πρόφασιν προτιθεὶς, οὐδὲν ἧττον ἐπὶ πᾶσι καὶ τὴν τῶν οἰκείων στρατευμάτων προὐβάλλετο συλλογήν. Ἀνδρόνικος δὲ ἐπὶ τούτοις ἤχθετο μὲν, τοῦ καιροῦ τὴν ἄλλως ἐκμεζουμένου, ὅπερ οὐκ ἦν εἰς αὖθις ἐπιλαβέσθαι, ὡς μηδὲ κομῶντος ἐξόπισθεν. ὑπέθραττε δ' αὐτὸν πλειόνως ὁ τοῦ ναυτικοῦ πληρώματος ὀψωνιασμὸς διακενῆς ἀναλούμενος. ὁ γὰρ βασιλεὺς τριῶν μηνῶν τῷ στόλῳ σιτηρέσιον ἐπεμέτρησεν ἐκ τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἀρξάμενος. ἦν δὲ τότε λήγων ὁ Σεπτέμβριος. ἐπεὶ δ' ἐδόκει, τὴν διὰ ξηρᾶς ἀπαίρειν πορείαν ὁ ῥὴξ, τοῦ θαλαττίου προτίθησι πλοῦ, καὶ Ἀνδρονίκῳ οὑτωσὶ ποιεῖν ὑποτίθησι, φάσκων εὐμαρεστέραν εἰδέναι ταύτην πολλῷ καὶ ἀπαθεστέραν τῷ ἑλομένῳ, καὶ ὡς ἔσεται ἐξ ἐφόδου οὕτως αὐτοῖς ἅμα, καὶ πάρεργον ὁδοῦ παραστήσασθαι τὸ Τούνιόν τε καὶ τὸ Τενέβιον. τὰ δὲ ἐπὶ κωμύδρια τῷ τοῦ Αἰγύπτου Ἀμηρᾷ καθυπείκοντα, οὐ δυσπρόσοδα οὐδὲ δυσέμβολα, ἀλλ' ἐφ' ὑπτίου κείμενα πεδίου, καὶ τοὺς πλείστους τῶν κατοίκων ἔχοντα γνωριζομένους ἐξ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. ὡς ἀγαθῇ γοῦν τῇ παραστάσει τοῦ ῥηγὸς πεισθεὶς Ἀνδρόνικος ἣν ἡρεῖτο οὕτως ἐξάπτετο. τὴν δ' ἐν τῷ μεταξὺ πορείαν ἀλύπως ἀνύσαντες, οἷς εἶπον μὲν φρουρίοις προσέβαλον, καὶ ὁμολόγως αὐτὰ χειρωσάμενοι, ὅτι

more, quem post factũ deliberare aiunt, cũ planè pœnituisset, quòd se Imperatori opem laturũ promisisset, atque eius Ægiptiacam expeditionẽ approbasset, magnopere angebatur. Proinde rem procrastinat, ac subinde quid agendum sit, deliberat.

Tergiuersantis principis effigies.

Tandem Andronicũ Hierosolima accersit, vt ibi in commune cõsulant. Quò cum Andronicus venisset, Amerigus denuò cunctatur: & pœnitentia vehementer æstuans, aliud atq; aliud excusat, suarumque legionum conuocationẽ causatur.

Est quædam cunctatio necessaria; hæc verò tum ipsi Amerigo probrosa, tũ Manueli exitiosa est.

Andronicus eam moram tũ ob irrecuperabilis occasionis neglectum, tum verò propter frustra insumpta in classem stipendia ægrè ferebat, quæ Imperator ad tres mẽses duntaxat numerarat, ab Augusto auspicatus, cũ September tũ exiret.

Ex cunctatione intempestiua, summi ducis angores & exercitus clades propinquæ.

Cùm autem Rex terrestre iter tũ vt commodius & tutius nauigationi prætulisset, tũ quòd obiter Tunium & Tenebiũ pagos, aditu faciles & in planicie sitos, quorum habitatores Christiani plerique nominis, Aegypti Ameræ parerent, occupare liceret: Andronicus Regis consiliũ sequitur.

Consilia languida parum efficiunt.

Interiecto itinere citra molestiam confecto, & castellis quæ diximus, quòd

Leues expeditiones exercitũ ingentem debilitant.

iusto præsidio non munita erant, in deditionem acceptis pergunt: & cum classe, quæ iam ad Tamiathum appulerat, congressi, Sarracenos vrbe effusos, intrepida acie sic exceperunt, vt cum clamore & tumultu, vix aspectu Romanorum tolerato, intra portas refugerent. Id ea die factum, qua & triremes Nilum sunt ingressæ, & Rex pedes eodem venit. Postridie Saraceni denuò conuenerunt, cum Romanis in campo sinuoso & leniter ad murũ inflexo dimicaturi. Sed ne tum quidem eis restiterunt. Nã ita pugnabant, vt paulum à portis progressi, nusquam à munitionibus discederent. Romanis autẽ irruentibus, salutẽ fuga quærere contenti, in portas irruunt, suam phalangẽ hostibus opponere non ausi. Id per dies complures factum. quod eò pertinebat, vt res ostendit, vt Romani vana spe inflati, tempus tererent. Aliquanto pòst Andronicus muros ferire arietibus non sine labore & periculo cœpit. Nã barbari eos qui machinas admouebant, supernè iaciendo, & telis grandinis in modum ingerẽdis, ab opere depellebant, aliáque comminiscebantur ad mœnium defensionem. Nihilominus partem muri deiecit, in quo celebris ædes Dei genetricis extructa erat. Nã

Tamiathi obsidio, cuius initia obsidẽtibus læta, vt solet.

Ægyptiorum Thamiathi obsessorũ pugnãdi ratio. Qui impares sunt bello, si temerario impetu ruũt in hostes, stultitiæ suæ luctuosa præmia reportabunt.

Prudẽtes autem obsessi velitatiõib⁹ sæpissimè iteratis, exercitus obsidẽtis impetum retundunt.

Et facilè mœnia sua tuentur.

μὴ δ᾽ εἶχον ἔνδοθεν ἀξιόμαχον δύναμιν, καὶ χεῖρα ἱκανὴν εἰς ἀντίπαλον μοῖραν, χωρεῖν τοῦ πρόσω εἴχοντο, καὶ δὴ τῷ στόλῳ συμμίξαντες, ἤδη τὰς κώπας ἐπὶ τοῦ Ταμιάθου χάσαντι καὶ ἐφορμῶντι, τοῖς περὶ τῆς πόλεως εὐθὺς ἐκχυθεῖσι, καὶ μεθ᾽ ὅπλων ἐποφθεῖσι Σαρακηνοῖς συμμίγνυνται. οὕτω δ᾽ ἐξέπληξαν αὐτοὺς Ῥωμαῖοι καὶ διεπέραξαν τῷ ἀπτοήτῳ τῆς ἀντιπίξεως, ὡς σὺν βοῇ τε καὶ ταράχῳ συνωθηθῆναι εἴσω πυλῶν, μηδὲ καθαρῶς ἀντιβλέψαι σφίσιν ὑπενεγκόντας. καὶ τοῦτο μὲν οὕτω τῆς ἡμέρας ἐκείνης πέπρακται, καθ᾽ ἣν αἱ μὲν τριήρεις τῷ Νείλῳ προσώκειλαν, ὁ δὲ ῥὴξ πεζῇ παρεγένετο. τῇ δ᾽ ὑστεραίᾳ πάλιν οἱ Σαρακηνοὶ συμπλακησόμενοι Ῥωμαίοις συνεληλύθεσαν κατὰ τὸ περὶ τῆς πόλεως κολπῶδες πεδίον, καὶ ἐπικαμπὲς ἠρέμα περὶ τὸ τεῖχος. πλὴν οὐδὲ τότε Ῥωμαίοις ὑπέστησαν. τῶν γὰρ πυλῶν ὅσον ἀποσχόντες βραχὺ, καὶ μηδαμοῦ τοῦ περιτειχίσματος ἀφιστάμενοι, οὕτω διετίθουν τὸν πόλεμον. ὡς δ᾽ ἐπ᾽ αὐτοὺς ὡρμῶντο Ῥωμαῖοι, μόνον τὸ παθεῖν κακῶς φυλαττόμενοι, ἐνέκλιναν εἰς φυγὴν, καὶ διὰ τῶν πυλῶν εἰσεχέοντο, μὴ οὐ θύραζεν ἄγειν εἰς τοὺς πολεμίους τὴν ἑαυτῶν ἀποθαρροῦντες φάλαγγα. καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐγίνετο. ἦν δ᾽ ἡ στρατηγία αὕτη μηδὲν ἄλλο δυναμένη ὡς δέδεικται, ἢ Ῥωμαίους κατασοφίζεσθαι, ὅπως εἰκῇ χρονοτριβῶσιν, ἐλπίσι μὴ περαινομέναις ὑποσυλώμενοι. ἀμέλει τὰς ἑλεπόλεις ἐς νέωτα προσαγαγὼν Ἀνδρόνικος, οὐκ ἀμογητὶ καὶ ἀκινδύνως τὸ τεῖχος ἔτυπτεν. οἱ γὰρ βάρβαροι τοὺς διαπρεφομένους τὰ μηχανήματα ἔβαλλον ὑψόθεν, καὶ τοῦ ἔργου ἀπεκώλυον, βέλη τε νιφάδων ἀφιέντες πυκνότερα, καὶ ἀντεπινοοῦντες τὰ τῷ τείχει σωτήρια. ἴσχυσε δὲ καὶ οὕτω κόρσην κατερεῖψαι τείχους, ἐφ᾽ οὗ κηπῶδες ἵδρυτο τέμενος, τῇ θεομήτορι ἀνακείμενον.

ἤδετο

ᾔδετο δὲ τοῖς ἀστοῖς ἐκεῖ που παύσασθαι τῆς πλάνης τὴν μητροπάρθενον σὺν ἅμα Ἰωσὴφ τῷ μνηστῆρι, ὁπότε εἰς Αἴγυπτον ὥρμηντο, τὸν παιδοφόνον Ἡρῴδην ἐκκλίνοντες· οἱ τοίνυν Σαρακηνοὶ ἀπέσκωπτον ἐς Ῥωμαίους, καὶ ὕβρεσιν Ἀνδρόνικον ἔπλυνον, οἷα μὴ φειδόμενον νεὼ καθ' ὅνπερ ἐκκλησιάζοντες τὸ Χριστώνυμον, τὰ οἰκεῖα τελοῦνται μυστήρια, πῇ μὲν προσευκτήρια, πῇ δὲ καὶ χαριστήρια ᾄδοντες. ὡς δὲ οὐδ' οὕτω τὰ κατὰ νοῦν Ἀνδρόνικος ἐξεπέραινε, διὰ προσβολῆς ἰσχυροτέρας ἔγνω πειράσασθαι τῶν ἐντός· καὶ δὴ τῷ ῥηγὶ πρὸς λόγους ἐλθὼν, ἐνῆγε κἀκεῖνον, πολὺς ἐγκείμενος ἐξαγαγεῖν τὴν στρατιὰν, καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν διαλαβεῖν· καὶ εἰ προχωροίη τὰ τοῦ ἔργου, καὶ κλίμαξι χρήσασθαι, καὶ τοὺς ἀναρριχωμένους διαφεῖναι. ὁ δὲ ἐπῄνει μὲν τὰ λεγόμενα, καὶ τῶν εὐμεθόδων βουλευμάτων ἀπεθείαζε τὸν Ἀνδρόνικον, οὐκ ἄλλως δὲ τῷ πράγματι ἐγχειρήσειν διεβεβαιοῦτο καὶ διετείνετο, τὸν τοῦ Χριστοῦ τάφον εἰς ὅρκον παραλαμβάνων, εἰ μὴ πρότερον πύργοι τεκτονηθήσονται ξύλινοι, καὶ τούτους ἐπιστήσει τοῖς τείχεσι. καὶ ταῦτα λέγων, ἐπέταττε τοὺς τῇ πόλει παραπεφυκότας φοίνικας καθαιρεῖν. καὶ εἰς πύργων ἀποξέειν ὑψώματα. οἱ μὲν οὖν εὐψεῖς τε ἀκρόκομοι φοίνικες ἀπετέμνοντο, καὶ τὰ ἄλση τῶν δένδρων ἀπεκενοῦντο, καὶ ἐψιλοῦτο ἅπας παράδεισος. τὰ δὲ τῶν πύργων σανιδώματα, ἐπὶ τούτων ἁρμογὴ καὶ ἀπάρτισις ἐξεπεραίνετο οὐδαμοῦ. ὁ γὰρ ῥὴξ ἐς ἡλίους μακροὺς ἀπετίθει, τὸ γινόμενον ἐς αὔριον ἀεί πως ἀναβαλλόμενος, μηδὲ τὰ δεδογμένα πληρῶν. ταῦτα δὴ ὁρῶν Ἀνδρόνικος, ἤχθετο μὲν, ὃ λειπόμενον ἦν, καὶ κατῴκτειρε τὴν στρατιὰν, σιτίων ἤδη σπανίζουσαν, καὶ θανεῖν λιμῷ κινδυνεύουσαν, καὶ τοὺς μὲν μηδὲ ὀβολοῦ εὐποροῦντας ὡς ἔχοιεν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐξωνούμενοι, τοὺς δὲ δυσχεραίνοντας, ὡς οἰκείαν μὴ ἔχοντες ἀγορὰν, πλεῖστα τοῖς ἐπὶ τῆς σιτηγίας κα-

ibi narrabant ciues, Virginē matrem cū ſponſo Ioſepho fugam ſtitiſſe, cum ſāguinarij Herodis metu in Ægyptū fugerent. Proinde Sarraceni Romanos irridebant, & Andronicū inſectabantur, quòd ædi non pepercisſet, in qua Chriſtiani Deo preces offerrent, & vota exoluerent, & ſua myſteria peragerent. Sed cùm ne ſic quidē quicquam ex ſententia ſuccederet, maiore impetu hoſtes inuadendos ratus, Regem adiit, vehementer inſtans, vt & ipſi ſuis productis copiis, vrbem corona cingerent: & ſi res facultatē haberet, ſcalis admotis conſcenderent. Is verò etſi inſtitutum & prudentiam Andronici collaudabat, tamen ſalutare Chriſti ſepulchrum teſtatus, ſe eam rem prius aggreſſurum eſſe negauit, quàm ligneæ turres fabricarēntur, quas mœnibus admoueret. iuſſitque palmas ſuburbani agri in eum vſum ſuccidi. Quod cum factum eſſet, turres nihilo magis extruebantur ob Regis procraſtinationem & tergiuerſationē. Ea re triſtis Andronicus, exercitum miſerabatur, iam commeatu deſtitutum, & fame periclitātem. Nam alii ne obolum quidem ad emenda cibaria habebant: alij indignabantur, quòd peculiare forum nō habentes, à frumētatori-

Oppugnātes nihil curant aut quærūt, niſi victoriā.

Ideo, qui tēpla colebant merito ridētur à Saracenis, quod loca tam religioſè culta deiicerent.

Andronicus lapidem verſat nō in hoſtes, ſed in ſe ipſum.

Amerig⁹ ſuo more cunctatur, vt commeat⁹ penuria debilitatum exercitum frangat.

Inde animorū & operum relaxatio.

Et famis ingruentis incommoda.

Ita oppo rtunitate per inertem cunctationem amiſſa, obſidionis inutilis ac noxiç piget.

bus Regiis magna pecunia parum impetrarent. & militiæ tempus iampridem elapſum, querelas & moleſtias militum augebat: in primis tamen inanis & irritæ obſidionis vltra dies L prorogatæ pigebat.

Andronicus Amerigi fraude, Tamiathi expugnatione fruſtratus in rerum viciſſitudiné inſurgit, quę tamen iſtam audaciá minimè iuuat. Nec etiá eſt aduerſus ſtimulos calcitrandum.

6 Cum autē nihil per Imperatoris literas agere liceret, niſi quod Regi placuiſſet: illius ſententiam expectauit. Sed cùm re ipſa comperiſſet, eum nihil æqui animo agitare, neque quicquam opis afferre, exercitum verò in multis ærũnis & periculis verſari videret, quippe fame vrgente, vt nõnulli cibis inuſitatis vterētur, omnes verò radicibus & palmarũ comis elixis veſcerentur: accedebat fama parum ſecunda, à Sultano Ægypti & orientalibus Arabibus iamiam auxilia ſubmiſſum iri, & magna pecunia cõductos equites Aſſyrios in propinquo eſſe: mortuo non in aurem inſuſurrandum ratus, cõtempto Latinorum faſtu, vel ſolus belli fortunam experiri decreuit. conuocatoque exercitu ad hunc modum diſſeruit: *Et hic diu commorari moleſtum eſt: & nulla clade iis illata, quos oppugnatum iuimus, ac vacuis reuerti manibus turpiſſimum. vtróque verò peius eſt, ſummaque dementia, parere viro à Romanorũ commodis prorſus abhorrenti: & nihilo melius erga nos affecto, quã ipſi hoſtes. Non videtis vt Rex vallũ longè à noſtro cõmunierit,*

Rectè quidé, ſed non ſatis validis copiis fultus, ſæpius id cogitur de ſuperbo & inerti ſocio alius dicere. Nec tecum nec ſine te.

Oratio Andronici ad milites Græcos, in qua Amerigi malam menté detegit: dein eos ad aliquid amplius audédũ hortatur.

ταπιθεμένοι τοῦ ῥηγός, ὀλίγων ἠὐπόρουν τῆς πρὸς ἑστίασιν. καὶ ὁ συντεθειμένος δὲ χρόνος τῇ στρατείᾳ πάλαι ἐκμεμετρηθεὶς, σχετλιάζειν ἐποίει καὶ δυσφορεῖν· περὶ δὲ πάντων ἡ κενὴ καὶ ἀνόνητος προσεδρεία, ἡμέρας ὑπερβᾶσα πεντήκοντα, εἰς ἑτέραν δὲ μὴ ἔχων ἀπιδεῖν ἐργασίαν.

6 Ὅτι μηδὲ εἴων αὐτὸν τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ὅλως ἐγχειρεῖν, ἃ μὴ εἴη ἀρεστὰ τῷ ῥηγί, καθῆστο καραδοκῶν τὸ ἀπὸ τοῦ ῥηγὸς ἐνδόσιμον. ἐπεὶ δ' οὐδέν τι χρηστὸν οὐδὲ μέτριον ἐκ τῶν πραττομένων κατελάμβανε τὸν ἄνδρα διανοούμενον, μήτε προσλαμβάνοντα καὶ συμμογοῦντα, καὶ εἰς δεινὰ δὲ καὶ ἀμήχανα πολλὰ ἐμπεπτωκέναι τὴν στρατιὰν ὁρῶν κινδυνεύουσαν, οἷα τοῦ λιμοῦ ἐπιβρίθοντος, καὶ ξένως ἐπιβοσκομένους, ὡς ἅπτεσθαι τῶν ἀπηγορευμένων σιτίων τινάς, πάντας δ' ὅμως ῥιζοφαγεῖν, καὶ τὰς τῶν φοινίκων δρέπεσθαι κόμας, καὶ δεῖπνον ἕψοντας παρατίθεσθαι· οὐκ ἀγαθαὶ δὲ καὶ φῆμαι προσέβαλλον, ὅσον οὔπω ξενολογίαν τοῖς πολιορκουμένοις ἀφίξεσθαι ἔκ τε τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου, καὶ τῶν πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον Ἀράβων, καὶ Ἀσσυρίαν δὲ ἵππον ἐωνημένην πολλήν, ἄγχιστα εἶναι, ἀφεὶς πρὸς οὓς νεκρῷ διαλέγεσθαι, καὶ τὴν Λατινικὴν ἐξουδενώσας κόρυζαν, ἐπαποδύσασθαι, καὶ μόνος τὴν τοῦ πολέμου κέκρικεν ἅμιλλαν· ἐκκλησιάσας τοίνυν τὴν στρατιάν, καὶ τὸ ἐνθάδε, φησίν, ἐπὶ πολὺ μένειν ἀνιαρόν, καὶ τὸ μηδέν τι δεδρακότας κακὸν, καθ' ὧν ἐπήλθομεν, χερσὶν ἐπανηκέναι κεναῖς, αἴσχιστον· χεῖρον δ' ἀμφοῖν τούτων καὶ μὴ τὰ διοικουμένων ἀντικρὺς ἔργον, τὸ πείθεσθαι ἀνδρὶ κατ' οὐδὲν ξυγκειμένῳ τὴν γνώμην Ῥωμαίοις ἀλλὰ καὶ τῶν ἐχθρῶν οὔκουν διακειμένῳ ἄμεινον· οὐ συνίετε ὅπως ὁ ῥὴξ τὸν οἰκεῖον χάρακα τοῦ ἡμετέρου βαλὼν ἄποθεν,

προσέεισιν οὐδ᾽ ὅλως ἐκεῖθεν ὁ συναγωνιστὴς, ὁ σύμμαχος, καθάπερ εἰς ἑόρτιον ἀνέσιν παρ᾽ ἡμῶν καὶ θεατὴς προσληφθεὶς, οὐκ ἐργάτης ἄρεος ἔργων; οὐχ οὕτω καὶ οἱ δρῶσιν οἱ ἀντίπαλοι, ὅταν τὴν μάχην ὑπέρθωνται, οὐδὲ μαχούμενοι ἐξίασι τῶν πυλῶν; ὥστε τὸ ἀπὸ τοῦδε οὐ τοῦτό μοι ἔπεισι δεδιέναι, μὴ οὐδὲν χρηστὸν κατωρθωκότες ἀπίωμεν, ἀλλ᾽ εἰ μή πως οὐχ ἱκανοὶ ἐσοίμεθα τὰς ἡμετέρας ἐκσῶσαι ψυχάς. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐκεῖνό μοι διὰ μελέτης καὶ σκέψεως, ὅπως σὺν ἡμῖν μαχεῖται ὁ ῥὴξ, ἀλλ᾽ εἴ πως τὰς αὐτοῦ δολοφροσύνας διαδράντες, οὐκ ἐγκρυφιάζοντος ἤδη, μήτε μὴν παραπετάσματι συσκιάζοντος τὰ ἐνδόμυχα ἀπείρατοι κακῶν ἐνθένδε ἀπάρωμεν, τὸν ἐν ὀφθαλμοῖς διακρουσάμενοι κίνδυνον. τάχα καὶ νῦν Αἰγυπτίοις προσεξεύρηνται φάρμακα τῶν πάλαι παρ᾽ αὐτοῖς ἰσχυρότερα, ἃ καὶ μὴ κοιμίζειν μόνον λύπας ἔχουσι, καὶ τὸ δεδησμένον τῆς ψυχῆς ἀπροσδοκήτοις διαιτᾶν διαχύσεσιν, ὡς ἐκεῖνο πρῴην τὸ φάρμακον ὃ δέδωκε τῇ Λακαίνῃ Θῶνος παρακοίτις νηπενθές κακῶν ἁπάντων ἐπίληθες, ἀλλὰ καὶ πολεμικοὺς ἄνδρας ἐκθηλύνειν. καὶ ποιεῖν ἀλκῆς ἐπιλήσμονας, καὶ τούτων οἶμαι τῶν φαρμάκων Ἀμερίγῳ προσοῦναι σκύφον Αἰγύπτιοι, καὶ γοητευθεὶς. ὡς ἔοικε, τῷ ποτῷ, καὶ μετασχὼν ἐς μέθην τῆς κύλικος, πρὸς κάρον ἀποδέδοχμωται χρόνιον. τῷ δὲ παρὰ πάσσαλον μὲν αἰωρεῖται ἡ ἀσπὶς, τὸ δὲ ξίφος καθυπνώττει τῷ κουλεῷ, ἐπὶ δὲ σαυρωτῆρος τὸ δόρυ πέπηγεν. ἢ τοῦτο μὲν οὐδαμῶς ἀργύρῳ δὲ φαρμαχθεὶς, τὰς φρένας ἠλλοίωται, καὶ χρυσίῳ τὰ ὦτα βέβυσται, καὶ τούτῳ κνώμενος πρὸς τὸ δυσήκοον μετεσκεύασται. καὶ νῦν φροῦδαι μὲν αἱ ξυνθῆκαι, ἃς ὑπὲρ τοῦ συμμαχήσειν Ῥωμαίοις βασιλεῖ δέδωκε, χείλεσι μόνοις ἐκεῖνον τιμῶν, τῇ δὲ καρδίᾳ πόῤῥω φερόμενος. ἡμεῖς δὲ τηλικούτοις δεινοῖς περισοιχιζόμεθα, ὁ πόλεμος εἶγε καὶ λιμὸς ἐμοῦ ἡμᾶς δαπανᾷ, καὶ τὰ Ῥωμαίων ἐφ᾽ ὑμῖν αὐχήματα οἴχεται, τὰ δὲ λαμ-

neque inde prodeat, socius & confœderatus noster, non secus ac si ad festum & spectaculum inuitatus esset, non autem belli societatẽ nobiscum coiisset? Nõne idem & hostes nostri faciunt, cum dilata pugna intra mœnia se continent? Itaque vereri mihi subit, ne non modò rebus infectis discedamus, sed ne vitam quidem nostram tueri possimus. Neque mihi curæ est, an Rex opem nobis ferat: sed illud, quo pacto dolos eius effugiamus, qui suas insidias iam ne dissimulare quidẽ studet: ac imminente periculo euitato, incolumes hinc discedamus. Fortasse nunc Aegyptij noua medicamenta inuenerunt, veteribus illis efficaciora, quibus non modò animi tristitia pellatur, vt illo Helenæ à Thoni vxore dato, sed fortes etiã viri effœminentur. Huiusmodi poculo Amerigus ad ebrietatem hausto, in diuturnũ veternum incidisse videtur, ignauoque ocio abiectis & neglectis armis torpescere. aut potiùs pecunia infectus mutasse animum, & auro obturatis auribus obsurduisse. Nunc inane fœdus est quod cum Imperatore icit: quẽ verbis duntaxat colit animo ab eo abhorrens. Nos verò tantis malis circumuenti, & fame & bello absumemur. Romani frustra virtute nostra gloriãtur, res à nobis præclarè gestæ

Ametig* castrametauit longè à Græcis.

Non ad bellum sed ad spectaculum accessit.

Colludit cũ hostibus obsessis.

Dolosè agit cũ obsidentibus.

Ab Ægyptiis nouo quodã medicamento dementatus videtur.

Et effœminatus appatet.

Vel pecunia corruptus. Illud est autẽ potentissimũ pharmacum quod fœderatos in perfidos, & hostes infensissimos transmutat.

Periculũ amplificat Andronicus, & prudẽter qui demittum vt ad Amerigi odiũ tum vt ad aliquid audendum suos incitet.

intercidervnt. Præstitisset nos nunquam per tanta maria portus hos intrasse, quàm infectis rebus discedere hinc. Nunc albis velis, qualia Byzantio tulimus, redire non licebit: sed fuscis naues operiemus, ob ignominiæ labem. Verùm nos commilitones, siue populares siue peregrini, seiuncti à Palæstinis equitibus, hominibus superbis, elatis & perfidis, Barbaros inuadamus, mœnia oppugnemus, certatim oppidũ hoc capiamus: itaque contẽdamus, quasi hostiũ diuitiis iamiam potituri. Si mœnibus muniti sunt barbari, & ex superiore loco tela coniiciũt: sunt nobis ingentes clypei, quos instar turrium opponamus: non telis modò & gladiis impervii, sed tormentorum etiam ictibus inuiolabiles. Quòd si officio fungi vultis, me sequimini, paratũ vnà vobiscum perpeti, quicquid sors dederit. Neque enim committam, vt quisquã dicat, Andronicum solertem esse ad verba facienda, & acuendos militum animos: sed ducem ignauum, & vlciscẽdi hostis rudem. Imò & in prima acie stabo, vt decebit: & extremũ agmẽ claudam, vbi oportuerit. Deus consilia nostra fortunet, & calamitates in hostium capita vertat.

Et hortatur, vt secessione à perfidis facta, soli obsessos inuadant.

Argumento ducto, ab vtili.

A facili.

Ab honesto.

Ab officio fortissimi ducis: quod est validissimũ & militare prorsus argumentum.

Cõclusio pia & necessaria.

περὶ τῶν κατορθωμάτων ἠφάνται. κρεῖσσον ἦν μὴ ὅρμοις τοῖς ἐνταῦθα προσχεῖν, διαμεμετρηκότας πελάγη ἀχανῆ καὶ ἀόριστα, ἢ ἀπράκτοις ἀπιέναι κατάραντας. ὡς νῦν γε οὐχ' ἱστίοις λευκοῖς τὰς ναῦς πτερῶσαι ἡμῖν γενήσεται, ὁποίοις ἐκ Βυζαντίου αἰήχθημεν, ἀλλὰ φαιοῖς ἀτεχνῶς διὰ τὸ τῆς αἰσχύνης μελάνωμα. ἀλλ' ἄνδρες ὁμογενεῖς καὶ συστρατιῶται, καὶ ὅσον ἐνταυθοῖ ξενικόν, ἀποκεισθέντες τῶν Παλαιστίνηθεν ἱπποτῶν τῶν γαύρων τούτων καὶ ὑψαυχένων, καὶ ῥωμαίοις ὡς ἔδειξαν ἀπίστων, προσβάλλωμεν τοῖς βαρβάροις, τειχομαχίαν στησώμεθα, ἀγωνισώμεθα ὡς τὸ πόλισμα τοῦτο ληψόμεθα, καὶ ὡς ἤδη ἔχοντες ἐν χερσὶ τὸν ἔνδον πλοῦτον ἁμιλληθῶμεν. εἰ τεῖχος τοῖς βαρβάροις τὸ πρόβλημα, καὶ ἀφ' ὕψους τῶν ἀμυντηρίων ἡ ἄφεσις, ἀλλ' εἰσὶ καὶ παρ' ἡμῖν ἀσπίδες, αἳ οὐκ ἀνδράσι ῥαδίως ἀνέχονται, ὑπὲρ γὰρ τὸ σάκος εἰσὶ τὸ αἰάντειον ἐκεῖνο τὸ ἑπταβόειον, ἀλλ' ὡς πύργοι ἀντιπροβέβληνται οὐ μόνον ἀτίνακτοι βέλεσι καὶ τοῖς ἀπὸ χειρῶν οὐτήμασιν ἀδιάρρηκτοι, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ μηχανῶν ἀφιεμένων πάντων δήπουθεν στεγανώτεραι, ταύτας ἀντιστήσαντες ὡς πυργοβαρεῖς, ὀλίγα τοῦ τείχους καὶ τῶν ἀπ' αὐτοῦ μαχομένων φροντίσωμεν. εἰ δὴ δίκαια ποιεῖν αἱρεῖσθε, ὥρα μοι πείθεσθαι ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ὅ, τι ἂν δέῃ σὺν ὑμῖν ἀσμένως πείσομαι· μηδὲ γὰρ εἴη τινὰ ἐρεῖν, ὡς Ἀνδρόνικος ὑπαγαγέσθαι μὲν λόγοις καὶ παραθῆξαι πρὸς ἄρεα ἱκανώτατος, ἀρχηγὸς δ' ἀχρεῖος, μηδ' ἀποκεύσασθαι εἰδὼς τὸ πολέμιον. ἀλλὰ τὸ τῆς ἐμῆς κόρυθος μέτωπον ὄψονται πρὸ ὑμῶν οἱ ἀντίμαχοι· καὶ πρόμαχος ὤν, δέον οὕτω ποιεῖν, καὶ οὐραγὸς ἐσοίμην ὑμέτερος, εἰ καὶ τοῦτο δίδωσιν ὁ καιρός. Θεὸς δὲ περαίνοι τὰ βεβουλευμένα, καὶ τράποιτο πᾶν ἀπαίσιον κατὰ κεφαλῆς ὧν τὴν χώραν κείρομεν.

Ταῦτ'

7 Ταῦτ' εἰπὼν, αὐτός τε ὡπλίσατο, καὶ οἱ λοιποὶ διαλυθέντες τοῦ συλλόγου, τὰς πανοπλίας ἐνεδύσαντο. ἐπεὶ δὲ τότε ἡ ἡμαρ ηὔξανετο, ὡς ἐς τρίτην ὥραν προβεβηκέναι, καὶ τὰ τάγματα ἐξῄεσαν, ἄρας ἐκεῖθεν, προήει σὺν κόσμῳ, τοῦ παντὸς προαφεστὼς στρατεύματος. οἱ δὲ Σαρακηνοὶ τὰς πύλας διαλαβόντες κλεισὶ καὶ ὀχεῦσι, καί τινα προπετάσαντες μηχανήματα τούτων ἐρύματα, ἔμμενον ἐπὶ τῶν τειχῶν, παντοίοις ὅπλοις τοὺς ἐπιόντας ἀποκρουόμενοι, καὶ τὸν βέλους ἐντὸς ἅπαντα χῶρον ἀδιόδευτον ποιοῦντες οἷς τε ἀπεσφενδόνουν ἐκ τῶν ἐπάλξεων, καὶ οἷς ἐκ τόξων ἠφίεσαν. ἀλλὰ καίπερ οὕτω τῶν ἔνδον ἀμυνομένων, αὐτός τε τὸν ἵππον ἐπελάσας, κατὰ τῆς πύλης Ἀνδρόνικος τὸ δόρυ ἴθυνε, καὶ οἱ τοξόται καὶ ἅπας ἕτερος ἐνεργεῖς ἐδείκνυντο, αἵ τε σάλπιγγες πυκνὰ ἐνεπνέοντο, τὸ παρακλητικὸν ἐς μάχην παρακελευόμεναι, καὶ ἐβαρυήχει τὰ κύμβαλα, ὡς τοὺς εἰς τὰ τείχη καὶ τὰς βάρεις ἐκπλαγῆναι τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀθρόαν ἐμβολὴν καὶ ἐπέλευσιν, καὶ τὰ ἐκ παντοίων ὀργάνων ἀφέματα. ἤδη δὲ τῶν κλιμάκων προσαγομένων, καὶ κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ τείχους ἐρειδομένων, ἡ τῶν γινομένων ἀγγελία παίει τὸν ῥῆγα διαντιαίαν πληγήν. ὁ δὲ ὡς αὐτός τι μέγα κακὸν καὶ ἀπαραίτητον πεπονθὼς, ἢ τὸ λεγόμενον πρηστῆρι παρακοπεὶς, ἐνεὸς ἦν ἐφ' ἱκανόν. μόλις δ' ἀνενεγκὼν τοῦ ἰλίγγου, αἰτήσας ἵππον, καὶ ἀναπηδήσας, ἐφίσταται τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατεύματι μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐπιλέκτων· καὶ τὰς ἁπάντων ἀνακόψας ὁρμὰς, ὑποτίθησι μὴ διαμάχεσθαι ἀνθρώποις πάλαι διαμεμηνυκόσιν αὐτῷ ὡς ἑαυτοὺς ἀναιμωτὶ καὶ τὴν πόλιν βασιλεῖ παραδώσουσι. καὶ ὁ μὲν λόγος οὗτος οἷά τις νάρκη τὰς τῶν Ῥωμαίων χεῖρας ἐπέδησε, καὶ ἐγγὺς ἤδη τοῦ πορθεῖν τὴν πόλιν γεγενημένους ἔπαυσεν. αὐτὸς δὲ ὁ ῥὴξ ἐς

7 Hæc locutus & ipſe & cæteri, dimiſſa concione, arma ceperunt. & ſub tertiam diei horam legiones inſtructas educit, primus ante omnem exercitum incedens. At Sarraceni portas ſerris & vectibus munierunt, & machinis quibuſdã ad eas muniendas ſuſpenſis, de mœnibus noſtros omni telorum genere petebãt, vt intra teli iactum nemini accedere liceret. Sed Andronicus nihilominus equo concitato haſtam in portam dirigit, ſagittariis & cæteris omnibus ſtrenuò ſequentibus, & claſſicis continenter canẽtibus, & tympanis reſonantibus, vt defenſores vrbis ſubito Romanorum impetu & tormẽtorum ictibus percellerentur. Sed cùm iam multis murorum partibus ſcalæ admouerẽtur: Rex eo nuncio perturbatus, quaſi ipſe magno malo affectus, aut fulmine ictus eſſet, diu tacitus ſtetit. ac vix tandem pulſa illa caligine conſcenſo equo, cum delectis cohortibus ad Romanum exercitum properat: monétque ne cũ iis pugnent, qui iam pridem ſibi nunciarint, ſe Romanorum Imperatori deditionem facturos. Ea oratio militũ manus torpedinis inſtar alligauit, & ab vrbe iamiam capiẽda reuocauit. Pactione verò à Rege facta, hoſtibus ma-

Sapiens dux maturè conſultat, intrepidè & feſtinanter quod decretũ eſt exequitur.

Mars autem dubius eſt.

Dux nihil remittit: ſed omnia molitur, vt quod cõſtituit perficiat.

Amerig' cunctationẽ in dolum conuertens, ex inſidiis oppugnantes inuadit, & ſecũ quieſcere cogit. vide quid fraus poſſit in bello.

Subdola oratio vim militarem contundit.

gis vtili quàm Romanis honesta, milites nulla ratione habita qualis ea pax esset, sed mentione eius duntaxat audita, reditus cupidi, nauticā petulantiam igni esse atrociorem re ipsa monstrauerunt, ac tumultu tota castra compleuerunt. Nam & arietes iniussu ducis incenderūt, & armis plerisque depositis, in remos incubuerunt, furore quodam in naues irruentes: nihil hyberno tempore territi, ad nauigationem minimè apto. Quartus enim Decembris dies tum agebatur. Tum videre licebat, ingentem illam classem ex vna statione in varias diffundi partes, aliis aliam viā sequētibus, dum suam quique patriam petunt: vt vix VI. naues superessent, quæ Andronicum domum reueherent. Is verò Hierosolyma cum Rege profectus, atque cum iusto comitatu Iconiū præteruectus, Byzātium rediit. Ex multis autē illis nauibus alias aduersi venti vnà cū vectoribus demerserunt: aliæ fluctibus disiectæ, verno tempore demum in naualia vrbana sunt reductæ: neque paucæ vbi vectores ad terram peruexerant, fluctuum arbitrio sunt permissæ. Ita perexiguæ vel maris æstum, vel nautarum negligentiam euitarunt. Cæterùm Sarraceni Romanorū impressiones metuentes,

Miles armis depositis & pacis nomine audito, vix ad Martis officinam reduci potest.

Et quietē in ipsis temporum & fluctuū fluctibus reperire se posse putat.

Nescio qua etenim natale solū dulcedine cunctos allicit: immemores nec finit esse sui.

Tandem verò cum vitæ iactura persentit miles quàm malè sibi consulat quicūque ducum suorum detrectat imperium.

Ægyptij, parem quærentes, sapientia illa sua omnium illorum temeritatem damnant qui nec belli artes tractare, nec pacis cōmoda cōmodis rationibus quærere norunt.

συμβάσεις ξυναπτόμενος, ἀπ' ἀσίοις μᾶλλον τοῖς ἐκ τῆς Ἄγαρ, ἢ Ῥωμαίοις κυδαινούσας τὰς ξυνθήκας εἰργάσατο. οἱ δ' οὖν στρατιῶται μηδ' ὅλως ὁποῖα τὰ τῆς εἰρήνης κατεξετάσαντες, ἀλλὰ καὶ πρὸς μόνην τὴν ταύτης ἀκοὴν νόστου μνησάμενοι, τὴν ναυτικὴν ἀπειροδουσίαν πράγμασιν αὐτοῖς καθυπέδειξαν δραστικωτέραν πυρός, καὶ ἀταξίας εὐθὺς ἐνέπλησαν τὰ στρατόπεδα. αἵ τε γὰρ ἑλεπόλεις ὑπ' αὐτῶν ἐπυρπολήθησαν, γνώμης ἄτερ τοῦ στρατηγοῦντος, καὶ τὰς πλείστας ἀποφορτισάμενοι τῶν ὁπλίσεων, πρὸς ταῖς κώπαις ἐγένοντο, καὶ ἐπὶ πόντον ἔβλεψαν τὸν ἀξύγετον, μανικώτερον εἰς τὰς ναῦς ἐφορμώμενοι, μηδὲ τὸ τοῦ καιροῦ δυσχείμερον, καὶ τὸ τοῦ πλοὸς ἔξωρον ἐννοοῦντες. τετάρτην γὰρ ἦγεν ὁ Δεκέμβριος μήν. ἦν οὖν ἰδεῖν τὸν πολυνέων ἐκεῖνον στόλον, καὶ τὴν ἐπὶ λιμένων μίαν καταγωγὴν, καὶ τὴν ἐκ τούτων αὖθις ἀναγωγὴν εἰς μυρία σκεδασθεῖσαν τμήματα, ἄλλων ἀγαπησάντων ἕτερον πλοῦν, καὶ πάντων πρὸς τὰς πατρίδας οἰακοστροφούντων τὰς ναῦς, ὡς μόλις ἓξ ἐπιναυλοχεῖσθαι ξυνήρεις, αἳ ἤμελλον ἀνακομίσειν Ἀνδρόνικον. ὁ δὲ τὴν ἐπὶ Ἱεροσολύμων ἅμα τῷ ῥηγὶ τραπόμενος, κἀκεῖθεν ἁρμοζόντως παραπεμφθεὶς, τὸ Ἰκόνιον παραλλάξας, ἐς Βυζάντιον παρεγένετο. τῶν δὲ πολλῶν ἐκείνων νηῶν αἱ μὲν ἀνέμων ἀντιπνοίαις περιπεσοῦσαι, κατέδυσαν αὔτανδροι. αἱ δὲ κλύδωνι θαλαττίῳ διασπαρεῖσαι, ὀψὲ καὶ ἔαρος ἐπιφαίνοντος τοῖς νεωσοίκοις τῆς πόλεως ἀπεδόθησαν, οὐκ ὀλίγαι δὲ καὶ τῶν ἐπιβατῶν κενωθεῖσαι καθάπαξ ἐπιλαβομένων τῆς γῆς, ὡς χερσόνεια πορθμεῖα τοῖς τῶν κυμάτων διαύλοις ἀφείθησαν φέρεσθαι, ὡς βραχείας περιλειφθῆναι, βρασμὸν θαλάσσης καὶ ναυτῶν διαδράσας ἀμέλειαν. οἱ δὲ Σαρακηνοὶ τὴν ἐς αὐτοὺς ὁδὸν τῶν Ῥωμαίων ὡς ἔδειξαν ὑποδειλιάσαντες

καὶ

καὶ τὸν ἐς ἔπειτα πλοῦν ἀποτρέποντες, πρέσβεις ἐς βασιλέα ἔστειλαν, καὶ δῶρα τὰ παρ' αὐτοῖς τιμώμενα ἔπεμψαν, καὶ τὴν εἰρήνην ἐκράτυναν.

8 Τῆς δὲ δεσποίνης πρὸς τὸ τεκεῖν ἐλθούσης, ᾠκονομήθη μὲν ἡ πορφύρα καὶ ηὐτρεπίσθη πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῆς γεννήσεως. ὡς δὲ κατέπειγον αἱ ὠδῖνες, καὶ ἐντὸς τῆς πορφύρας ἡ δέσποινα ἦν, παρῆν καὶ ὁ βασιλεύς, βλέπων καὶ παρηγορῶν, καὶ τὰς ὠδῖνας κουφίζων αὐτῆς. τὸ δὲ πλέον τοῦ βλέμματος εἶχε πρὸς τοὺς ἀστέρας, καὶ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἔμελλε τὸ παιδίον τεχθήσεσθαι. ὡς δ' ἐγεννήθη τὸ παιδίον, καὶ ἦν ἄρσεν, καὶ ἡ τέχνη τῆς ἀστρονομίας ἐδίδασκε, πλούσιον εἶναι καὶ μονογενὲς, καὶ τῆς πατρικῆς βασιλείας διάδοχον, Θεῷ τε φωνὰς ἀπεδίδοντο χαριστηρίους, καὶ ἅπας τῆς βασιλείας ἄνθρωπος ἦν ἐν κρότοις καὶ χαρμοναῖς. ὑπεξαίρων δὲ τὴν γενέθλιον καὶ ὀνομαστήριον τοῦ παιδὸς ἡμέραν, ὡς εἴθισται παρὰ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων, τοὺς ἐντιμοτέρους τῶν πολιτῶν μετὰ κλάδων, θαλλῶν εἰς τροφὴν ἐκάλει, καὶ Ἀλέξιον τὸν παῖδα ὠνόμασεν, οὐχ ἁπλῶς τὴν κλῆσιν ἀπολεξάμενος, οὐδὲ τὸν παῖδα τιμῶν τῷ τοῦ τεκόντος τὸν γεγεννηκότα ἐκεῖνον ὀνόματι· ἀλλὰ προσέχων τὸν νοῦν τῷ ῥήματι πρὸς τὴν ὑποβληθεῖσαν ἐρώτησιν ἐξενεχθέντι, ἥτις ἦν, ἐς ὅσον ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ παραταθείη σειρά; τὸ δὲ προαγόρευμα, αἷμα, ὃ τῆς συλλαβῆς διιστάμενον καὶ κατὰ στοιχεῖον ἀναλεγόμενον, διὰ μὲν τοῦ ἄλφα σαφῶς ὑπέγραφε τὸν Ἀλέξιον, διὰ δὲ τοῦ ι τὸν Ἰωάννην, διὰ δὲ τῶν ἐφεξῆς δύο γραμμάτων τὸν Μανουὴλ, καὶ τὸν ἐξ ἐκείνου πάλιν παραληψόμενον τὴν ἀρχήν. ὡς οὖν ὁ παῖς τὴν ἡλικίαν προέκοπτε, καὶ κατὰ εὐθαλὲς, καί που νεόφυτον εἰς αὔξην ἀνέτρεχεν, ἕτερος

eorúmque nauigationes in posterum præcauere cupiẽtes: legatis & amplis muneribus ad Imperatorẽ missis, pacem firmarunt.

Ceremoniæ in partu Imperatricis.

8 Quum autem Imperatrix partui propinqua esset, deprompta & adornata est purpura ad puerum suscipiendum. Doloribus verò vrgentibus, ea in purpura collocata, adest & Imperator, suáque præsentia coniugem solatur & subleuat: magis tamen in stellas, & punctum edendi fœtus animo intentus.

Quam Imperator astris intentus solatur & subleuat.

Nato filio, quem Astronomia docebat diuitem fore, atque vnigenitum, & paterni Imperij successorem, Deo gratiæ agebantur, omnésque subditi plaudebant & lætabantur.

De filio Manueli nato Deo gratiæ actæ, & populi applausus.

Ipse verò Imperator, vt diem natalem celebriorem redderet, ciues honoratiores (vti moris erat) ramos gestantes, conuiuiis excepit, & puerum Alexium nominauit.

Nomen pueri.

Idque non temerè, nec tam vt eum proaui sui nomine honoraret: quàm propter oraculũ, quo ei per ambages responsum fuerat, seriem Comneniç familiæ duraturam tantum, quot literas nomen AIMA, hoc est sanguis, complectetur.

Ex oraculo inditum.

Quale illud fuerit oraculum.

Ac per A Alexius, per I Ioannes, per M & A, Manuel, & filius eius alter Alexius, haud obscurè significabantur.

Alexij infantia.

Quum puer ætate procederet, & instar fœcundæ plantæ cresceret, aliud

Manuel ob filij præstantiā prius cōsiliū mutat.

consilium capit Imperator: & iusiurandum de Imperij successione à Maria filia, & eius marito Alexio Pannonio, in filium transferre instituit. Proinde cum filio & ciuibus in amplissimo templo genitricis Dei conuenit, & per iusiurandum Imperij successione in filium, vt putabat, translata, paulo pòst filiam ab Alexio seiungit: eique vxoris suæ sororem, recens cum Balduino fratre Antiochia profectam, despondet. Vt autē sub id tempus Hungariæ rex obiit, Manuel eius mortem peropportunam ratus, Alexium statim cum splendido comitatu, & maximo apparatu Regio, ad Pannoniæ dominatum accipiendum ablegat. Eo sine labore diademate ornato, & totius Hungariæ rege citra controuersiam declarato: Imperator studiosè maritum alterum filiæ quærit. ac nobilibus Romanis præteritis, indagat, qui exterarum nationum principes aut cœlibes essent, aut filios haberent paternis regnis successuros. Quum autē Guilielmus Siciliæ rex in eo genere principatum tenere videretur, & ab illis nuptiis non abhorreret, crebræ legationes vltrò citróque missæ, de matrimonij conditionibus frustra agitabant. Nam Imperator, à principio ambiguus, & animo diuersis consiliis distracto, subinde

Et cōiugium mandato diuino transgresso, dissoluit.

Alexium à socero indignis modis vxore priuatum, Dei benignitas promouet, & potēter euehit.

Manuel autē illegitimi diuortij illius à se facti & ambitionis suæ luit pœnas.

Nā eluditur à Gulielmo Siciliæ rege.

σκοπὸς ἀνῆκε τὸν βασιλέα· καὶ δὴ μετατίθησι τοὺς ὅρκους πρὸς τὸν υἱὸν, οὓς ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Μαρίᾳ, καὶ τῷ μνηστῆρι ταύτης Ἀλεξίῳ τῷ Παίονι πρόσθεν εἶχε τετελεκώς. ὅθεν αὐτόν τε τὸν βασιλέα, καὶ ἐφ' ὃν οἱ ὅρκοι, καὶ τοὺς ἀποδώσοντας τούτους τὸ ἐν Βλαχέρναις εἰσεδέξατο μέγα καὶ περίπυστον τῆς Θεομήτορος τέμενος. καὶ διὰ τῆς τελεσιουργίας τῶν ὅρκων εἰς τὸν ἐξ ὀσφύος αὐτοῦ τὴν σκηπτουχίαν ὡς ᾤετο μεταθέμενος, μετὰ βραχὺ τοῦ μνηστῆρος Ἀλεξίου τὸ θυγάτριον ἀποζεύγνυσι, καὶ αὐτῷ μὲν εἰς γυναῖκα ἐγγυᾶται τὴν τῆς γυναικὸς οἱ ὁμόσπορον, ἄρτι σὺν τῷ ἀδελφῷ Βαλδουίνῳ τῆς Ἀντιοχείας ἀπάρασαν. ὡς δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ὁ τῆς Οὐγγρίας ἀπέθανε ῥὴξ, εὐτύχημα τὸν τούτου θάνατον ὁ Μανουὴλ ἡγησάμενος, πέμπει τὸν Ἀλέξιον εὐθὺς μετὰ λαμπρᾶς δορυφορίας, καὶ βασιλείου πλείστης παρασκευῆς, τὴν Παιονικὴν παραληψόμενον δυναστείαν, καὶ βασιλεύοντα τῶν ὁμοεθνῶν. καὶ εἶχε τοῦτον ἀταλαιπώρως ἡ Παιονία ταινίᾳ ῥηγικῇ διαδούμενον, καὶ τοῦ γένους ὅλου ἀνενδοιάστως δεσπόζοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς αὖθις ἀνηρεύνα ἐπιμελῶς τὸν τῇ ἐκείνου θυγατρὶ συζευξόμενον. καὶ Ῥωμαίων ἀθετίζων ὅσοι πρὸς γένους ἐπίδοξοι, ἐφιλοκρίνει τοὺς δυνάστας ἐθνῶν, ὁπόσοι μὴ ζυγῖται, καὶ τοὺς ὅσοι παίδων γονεῖς, τὴν πατρῴαν διαδεξομένων μετὰ πότμον τῶν γειναμένων τούτοις ἀρχήν. καὶ ἐπειδήπερ ἔπιπτε τὸ πρωτεῖον πρὸς τὸν κρατοῦντα Σικελίας Γιλίελμον, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ πρέσβεις εἰς ἐκεῖνον ἐστέλλοντο, καὶ παρ' ἐκείνου αὖθις τὸ κῆδος πρεσβεύοντες ἐπάλληλα ἦν τὰ κηρύκεια, καὶ ἦν ἐφ' ἱκανὸν τὰ τῶν γάμων λογολεσχούμενα προεισόδια. ἀμφιτάλαντον δὲ τὴν ἐπὶ τούτοις, καὶ τὰ πρῶτα ἔχων ὁ βασιλεὺς ῥοπὴν, καὶ οἷον κυμαίνουσαν, καὶ πολλὰς μεταβολὰς λαμβά-

λαμβάνουσαν καὶ τροπὰς, ὀψέ ποτε μεθίσταται τοῦ σκοποῦ, Ῥωμαίοις κρίνας ἀσύμφορα τὰ μετὰ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας μνηστεύματα. ἣν οὖν ἡ κόρη πολυμνήστη βασίλεια, καὶ κατὰ τὴν Ἀγαμεμνόνειον Ἠλέκτραν ἄλεκτρος ἐπὶ πολὺ τοῖς ἀνακτόροις ἀλύουσα, καὶ κατ' ἀχερωΐδα ὑψηλὴν ὑψηλὴ, καὶ κοίτης ἀνδρώας ἱμείρουσα. συνέζευκτο δ' οὖν ὅμως μετὰ πολλὴν τοῦ βασιλέως προμήθειαν ὕστερον ἑνὶ τῶν τοῦ Μαρχεσίου Μόντης φεράντης υἱῶν, χαρίεντι τὴν ὄψιν, καὶ ἰδεῖν ἡδίστῳ, καὶ τὴν κόμην ἡλιῶντι καὶ εὐπρεπεῖ, καὶ μήπω φύοντι γένειον, αὐτὴ τὸ τριακοστὸν ὑπερβᾶσα ἔτος, καὶ ἀνδρικὴ τυγχάνουσα τὴν ἰσχύν.

9 Ἀλλ' ἐνταῦθα τῆς ἱστορίας γενόμενος, καὶ ταῦτα τοῖς εἰρημένοις προσεπαγάγω. ἔστι τις θαλάττιος κόλπος ἑσπέριος, Ἀδρίας λεγόμενος, ἀναχωρῶν μὲν τοῦ Σικελικοῦ πελάγους, καὶ οἷά τι ἐξέραμα τοῦ Ἰωνίου ῥοῦ, καθ' ἑαυτὸν ἰδιάζων, καὶ πρὸς Βορρᾶν ἄνεμον ἐπὶ πολὺ συρόμενος· τούτου δὴ τὰ μυχαίτατα Ἔνετοι νέμονται, οὓς καὶ Βενετίκους εἴποι τις ἂν κατὰ γλώττης ἰδιότητα, ἄνδρες θαλάττης τρόφιμοι, κατὰ Φοίνικας ἀγύρται, πανοῦργοι τὸ φρόνημα. ἀλλ' οὗτοι Ῥωμαίοις εἰσποιηθέντες κατὰ χρείαν ἣν ὅτε ναυμαχικὴν, κατὰ σμῆνος ἐκ φρατρίας τὴν Κωνσταντίνου τῆς οἰκείας ἠλλάξαντο. ὅθεν ἁπανταχοῦ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐπικρατείας διασπαρέντες, καὶ μόνον τὸ ἀπὸ γένους ὄνομα παραμεμενηκὸς αὐτοῖς ἔχοντες, τὰ δ' ἄλλα σύμφυλοι ὄντες καὶ φίλοι πάνυ καὶ Ῥωμαῖοι, ηὐξάνοντό τε καὶ ἐχυδαΐζον. οὐκοῦν καὶ περιβαλλόμενοι πλοῦτον πολὺν, αὐθάδειαν καὶ ἀναίδειαν μετεδίωκον, ὡς μὴ μόνον ἀνάρσιως ἔχειν Ῥωμαίοις, ἀλλὰ καὶ τῶν βασιλικῶν ἀνεπιστρόφως ἀπειλῶν τε καὶ ἐντολῶν. μεταλλοιοῖ τοίνυν τὰς ἐπ' αὐτοῖς

fluctuans, sententiam tandem mutat, affinitatem Siciliæ regis non è Republ. fore existimans. Ita filia eius, quãuis à multis procis expetita, diu cœlebs & mœsta in palatio desedit. Sed post longam patris circumspectionem, tandem vni ex filiis Montisferrati Marchionis, adolescẽti formosissimo suauissimóque, imberbi adhuc, nubit: quamuis ipsa trigesimum annum excessisset, virili prædita robore.

A seipso etiã, qui quantumuis circumspectus ægrè videt.

Tandẽ filiã, quæ Hungariæ regina fuisset, Marchioni tradit. Vid. Principum artes, qui de liberis suis negotiantur.

9 Hoc loco illud etiam est inserendum. Occidentalis maris sinus, qui Adria dicitur, à Siculo pelago remotus, & Ionij maris abscessus quidam separatus, Aquilone spirante, latè exæstuat. Eius sinus intima Heneti, qui & Veneti appellantur, incolunt, homines maris alumni, vagi Phœnicum instar, callidis præditi ingeniis. Hi aliquando à Romanis, ob belli naualis necessitatem suscepti, maximo numero Constantinopoli consederunt, & in omnibus Romanis prouinciis dispersi, solo retento nomine veteri, affinitatibus, amicitiis, cæterisque rebus coniunctissimi Romanis, admodum creuerunt: & magnas opes nacti, contumaces & impudentes euaserunt: nec Romanos tantùm odisse, sed etiam edicta & minas Imperatoris negligere cœperunt. Vnde factum est, vt

Manuelis cũ Venetis controuersia. Vt figulus figulo, ita princeps principibus inuidet: nec benè conuenit monarchis cum Rebuspubl.

Venetorum ingenium, & habitatio quorundam Constantinopoli.

Incrementũ in variis Græciæ partibus.

Ex diuitiis fastus & peruicacia.

Rebellio.

Vnde Imperatoris indignatio.

Præcedentiũ iniuriarũ recordatio.

Edictum sæuum.

is mutata beneuolentia, nũc Corcyreæ insolentiæ recordatus, nunc alia atque alia iniuria irritatus, vehementer illis irasceretur: eorúmque grassationes intolerabiles ratus, literis in omnes prouincias missis, Venetos omnes certa die comprehendi, eorúmque bona publicari iuberet.

Eiusdem edicti executio.

Quod cùm ad constitutum tempus factum esset, eorúmque bona partim in fiscum relata, partim à præsidibus prouinciarum occupata essent:

Venetorum fuga ex Constantinopoli.

Veneti qui in vrbe habitabant, cœlibes in primis, fugam adornant: nauíque tribus ornata velis, noctu conscensa, qua nulla vnquam maior ædificatum iri creditur, abierunt:

Quos classis Imperatoria persequitur, & assequitur.

quos cum Imperatoriæ naues armatis plenæ, ancipites secures gestare solitis, persequerentur, adeptæ quidem illos sunt:

Sed non oppugnat, imò re infecta Cõstantinopolin repetit.

sed ob nauis altitudinem & velocitatem secundo vento, volantis magis quàm currentis, & vectorum audaciam, re infecta domum redire sunt coactæ.

Veneti autẽ iniuriæ à Græcis illatæ memores armis sua iustè repetunt, non sine successu.

Veneti prospero cursu Venetias peruecti, anno sequẽte classe instructa, insulas inuaserunt: ac Eubœam ingressi, Euripum obsederũt: & parte quadam eius occupata, ignem ædificiis iniece-

ῥοπὰς βασιλεὺς, καὶ νῦν μὲν τοῦ κατὰ Κέρκυραν μεμνημένος ἐμπαροινήματος, νῦν δ' ἄλλου πεῖραν λαμβάνων κακοῦ, αὖθις δ' ἑτέρου καὶ χείρονος πανουργεύματος τὴν ἐκείνου διαρριπίζοντος ψυχὴν, εἰς θυμὸν ἐῤῥόχθησεν ὥσπερ ὑπὸ Καικίου ἢ Ἀπαρκτίου ἅλμη καταιγιδώδης καὶ ἄγριον πνέοντος· καὶ ἐπειδὴ τὰ τούτων ἀτοπήματα ὑπέραντλα οἱ ἐδέδοκτο, γράμματα ἐφοίτων κατὰ πᾶσαν ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκὴν, τὴν τῶν Βενετίκων κατάσχεσιν ἐπιτείνοντα, καὶ τὴν ἡμέραν διασημαίνοντα καθ' ἣν ἔδει τοῦτο γενέσθαι, καὶ τὰ ἐκείνων εἰσαχθῆναι δημόσια χρήματα. ἐνστάσης οὖν τῆς προθεσμίας, ἅπας συνείληπτο, καὶ τῶν κτημάτων ἐκείνοις τὰ μὲν εἶχε τὸ βασιλικὸν θησαυροφυλάκιον ξυνενεχθέντα ὁπόθεν, τὰ πλείω δὲ οἱ τοπαρχοῦντες ἐξιδιώσαντο· οἱ δ' ἐν τῇ πόλει τὰς οἰκήσεις ἔχοντες Βενέτικοι, καὶ τούτων μάλιστα οἱ μὴ γάμοις ὡμιληκότες, δρασμὸν βουλεύονται, καὶ ἐπειδὴ τοῖς νεωρίοις ἐνώρμει τῆς πόλεως ναῦς τῶν τριαρμενίων, ἧς δὴ πολυχανδεστέραν, ἢ μᾶλλον τὸ μέγεθος προσφερεστέραν οὔποτε καιροῦ ναυλοχῆσαι ἐλέγετο, ταύτης νυκτὸς ἐπιβάντες, τάς τε ἀγκύρας ἀνίμησαν, καὶ τὰ λαίφη τοῖς ἀνέμοις διαπετάσαντες ἀπενόστησαν. κατεδίωξαν μὲν οὖν ὀπίσω τούτων νῆες πυρφόροι, καὶ τριήρεις βασιλικαὶ πλήρεις ἀνδρῶν, οἳ τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνέχουσι, καὶ προσήγγισαν μὲν τῷ πλοίῳ· οὐκ ἴσχυσαν δ' ὅ, τι καὶ δράσαιεν, καὶ τοῦ πνεύματος μὲν τὴν ναῦν ἐπείγοντος, ὡς ἵπτασθαι δοκεῖν οὐ ναυτίλλεσθαι. ἀπειπόντες δὲ μᾶλλον πρὸς τὸ τῆς νηὸς ὕψος ἀναβαίνειν ἀέριον, καὶ τὸ ἀπονενοημένον τῶν ἐμπλεόντων, καὶ τότε μὲν ἡ πατρὶς Βενετία εἶχε τούτους εὐθυπλοήσαντας· κατὰ δὲ τὸν ἐπιόντα ἐνιαυτὸν στόλον κρατυνάντες, τὰς νήσους ἐπήρχοντο. ἐς δὲ τὴν Εὔβοιαν εἰσπλεύσαντες, ἐπολιόρκουν τὸν Εὔριπον. καὶ μέρος τι τούτου καταχεῖν δεδυνημένοι, πῦρ τοῖς οἰκοπέδοις

ὑφῆψαν. ἔαρος δ' ὑποφαίνοντος, ἐκεῖθεν ἀνήχθησαν, καὶ πρὸς τὴν νῆσον τὴν Χῖον κατῆραν. ἐπεὶ δὲ πύθοιτο ταῦτα ὁ Μανουὴλ, στέλλει τὸν μέγαν Δοῦκα τὸν Κοντοστέφανον Ἀνδρόνικον περί που τὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα τριήρεις ἔχοντα, ὅτι μηδὲ τῶν Βενετίκων ὁ στόλος ἦν ἐνδεέστερος, ἢ ἄλλως τὸ κατεσπουδασμένον ἔχων, καὶ μὴ κατηκριβωμένον ἐν ἅπασι. πρὸς γὰρ ἀγῶνα μέγαν, καὶ ἀνταγωνιστὰς Ῥωμαίους ἑτοιμασάμενοι, εὖ ἁπανταχόθεν ἡρμόσθησαν, καὶ συμμαχίδας οὐκ ὀλίγας νῆας ἐπήγοντο, ἀπὸ τῆς τῶν Σθλαβινῶν ἐκπορθηθείσης χώρας ἐκείνοις. πρὸς δὲ τὴν πρώτην ἀποκναίσαντες ἀκοὴν τῆς τῶν Ῥωμαϊκῶν νηῶν ἀποπλοίας, παρὰ κώπην ἵζανον πάντες, καὶ κατεδάρθανον. τοίνυν λύσαντες ἐκ Χίου, πρὸς ἑτέρας νήσους μετέβαινον· κἀκείνων ἀπανιστάμενοι καὶ ἀεὶ φεύγοντες, ἄλλαις προσέπλεον, ὡς πράγματα ἔχειν κἀκείνους τὰς νήσους ἀμείβοντας, καὶ Ῥωμαίοις ἐν δεινῷ τίθεσθαι, ὅτι μὴ δυνήσοι σφίσιν ὁ πλοῦς, ἢ γοῦν αὐτίκα περιέσοιτο τοῖς Βενετίκοις ἐγένοντο. ὡς δὲ μέχρι καὶ αὐτοῦ Μαλέου πεφθακὼς Ἀνδρόνικος, τὴν διώκων αὐτίκα ἤρεις τὰ ἀκίχητα, ἢ τῆς ἀργοῖς ὀπίσω ποντοπορεύων, πρύμναν κρουσάμενος, τῷ λιμένι προσέσχε τῆς πόλεως. οἱ δὲ Βενετίκοι τὸ διὰ πολέμων αὐτοῖς ἐπαμύνειν οὐκοῦν προβαῖνον ὁρῶντες, μετὰ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας, ἵν' ἐντεῦθεν διαθωρῶντο τοῦτο τὰ τῆς ἀμύνης, καὶ ἔχοιεν τὸν ἐπικουρήσοντα, ἣν Ῥωμαῖοι κατ' αὐτῶν ἐπίοιεν. ὁ δὲ βασιλεὺς οὐκ ἀφεγνωκὼς τούτων τῶν ἀκουσμάτων (ᾔδει γὰρ, ὡς καὶ φαύλη τις αἰτία πολλάκις παρεμπεσοῦσα, πολλῶν πραγμάτων ὠδίνηκε μεταβολὰς, καὶ συμφορὰς ἀπέτεκεν ὑπερόγκους) πρὸς τὰς προτέρας μετὰ τῶν Βενετίκων ξυνθήκας ἀπέβλεψεν. ὡς ἐκεῖνοι μὲν ἠγωνισμένοι ἀκυρῶσαι τὰς μετὰ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας τούτων σπονδάς. τούτων δὲ μὴ

runt. Vere instante, inde Chium appulerunt. Quare audita, Manuel magnum Ducem Contostephanum Andronicum, cum nauibus circiter centum & quinquaginta ablegat: quòd nec Veneta classis minor erat, summáque diligentia, & omni apparatu vt ad magnũ bellũ & cõtra hostes Romanos instructa erat: multis etiã auxiliaribus Sclauinorum nauibus ascitis. Cæterùm ad primam famã expeditionis Romanorum turbati in naues se contulerunt, & in alias insulas subinde fugiendo transierunt: vt & ipsis mutationes laboriosæ essent, & Romani ægrè ferrent, negotium minùs feliciter succedere, nec sibi pugnandi potestatem ab hoste fieri. Andronicus verò Maleã vsque prouectus, quũ se ea sequi cerneret, quæ asse qui nõ posset, conuerso cursu in portũ Byzantinũ rediit. Enimuero Veneti, quum suos bello parum proficere viderent, cum rege Siciliæ pacem fecerunt: vt si arma eis inferrentur, illius auxiliis cõtra Romanos defẽderentur. Ea fama ĩpulsus Imperator, non ignarus, *sæpe ex leui causa magnas mutationes & ingentes calamitates esse ortas*, antiquum fœdus cum Venetis renouauit. & quãquam

Manuel ingenti apparatu edicti sui executionem tueri nititur.

Nihil nõ tentat, vt hostes debellet.

Et Venetos fama tanti exercitus turbatos fuga sibi consulere cogit.

Non fugiunt tamen, sed Græcis negotium facessunt.

Ita vt cursum conuertere eos videant.

Et nouo fœdere se muniunt aduersus Manuelem.

Qui serò sapiens fœdus renouat cũ Venetis quos spoliauerat.

eos à pace Siciliensi auellere non poterat, tamen petentibus veniam dedit: eáque restituit omnia, quæ de more, vt Romani ciues, obtinuerant: & quicquid de eorum opibus in fiscum relatum erat, reddere non recusauit. Sed ipsi aliam commodiorem & vtiliorem rationē secuti, vt strenui & solertes mercatores, omissa pecuniæ suæ repetitione, pepigerunt, vt sibi quindecim auri centenarij pro confiscatis bonis darentur: quę summa non simul, sed pluribus pensionibus eis persoluta est.

Eísque ablata restituit.

Illi autem vt prouidi homines lucroso pacto dāna sua solerter sarciunt. Hic finis est belli nō necessarij, vt qui illud temere mouēt, non sine famæ & facultatū suarū iactura leuitatis suæ præmia reportent.

ἀθετουμένων, καὶ οὕτως αὐτοῖς ἐπεσπάσατο, καὶ ἀνεξικακίαν αἰτουμένοις, καὶ φιλίαν προσένειμεν ὅσα τοίνυν ἔθιμα ἦν αὐτοῖς ἰσοπολίταις οὖσι Ῥωμαίοις ἀνανεωσάμενος. οὐδὲ τοῦ ἀποδοῦναι γοῦν ἀπέχετο, ἅπερ τῆς οὐσίας σφῶν ἡ βασίλειος γάζα ἔσεχεν. οἱ δὲ τὴν κερδαλεωτέραν, καὶ αὐτοῖς ὡς ἐδόκει οὐκ ἀργαλεωτέραν τραπόμενοι, τὸν μὲν ἀνάδασμον τῶν οἰκείων χρημάτων χαίρειν εἴασαν, ἐμπορικόν τι καὶ δραστήριον ἐννοήσαντες, ἐκ δὲ συμφώνου συνήλθοσαν δέκα πρὸς τοῖς πέντε χρυσίου λήψεσθαι κεντηνάρια, ἀνθ' ὧν ἀπώλεσαν. καὶ εἶχον ταῦτα οὐχ ἅμα, πολλάκις δὲ χορηγούμενα.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

* * *

LIBER SEXTVS IMPERII MANVELIS COMNENI.

BREVIARIVM.

1 *Sultanum Persicum Manuel adoriri constituit, Dorylæo & Subleo instauratis: se ad bellum apertè accingit.*

2 *Manuel spreta Sultani pacem petentis legatione, superbiæ suæ dat pœnas, temerarium iter ingressus, in quo insigni clade afficitur.*

3 *Capitalia Manuelis pericula, quæ ægrè superat, multis suorum millibus, & illustrißimis quibusque cognatis desideratis.*

4 *Nouæ cædes, ex quibus elapsus Manuel & ad legiones accedens, conuiciis acerbißimis pungitur, quæ patienti silentio obruit.*

5 *Ignauißimum Manuelis de clandestina fuga consilium à gregario milite arguitur. Sultanus vltrò Manueli pacem offert: vnde Græcorum exercitui salus. Nicetæ de somnio Manuelis & Mauropuli ante infelicißimam illam pugnam narratio.*

6 *Pace sancita, Græcos Persæ nihilominus infestant.*

f..stant. Manueli cōditionibus pacis haud satisfacienti Sultanus bellum infert.

7 *Manuel per legatos Sultani exercitum præda onustum cædit & ad internecionem delet.*

8 *Alia Manuelis expeditio in Persas, cum infelici euentu. Turci Claudiopolin à Manuele protectam frustra oppugnant.*

Ἀλλ' οὕτω μὲν καὶ ταῦτα διελύσατο τῷ βασιλεῖ Μανουήλ. ὁ δὲ λόγος προβαινέτω τοῖς ἑξῆς, καὶ διδότω τῇ ἱστορίᾳ, ὡς ἕκαστον ἔχει καὶ χρόνου καὶ πράγματος. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἦν ἡσυχίαν τὸν Σουλτὰν ἀσπάσασθαι, ἅπαξ ἐπιτήδειον ἑαυτῷ πρὸς χρηματισμὸν, καὶ τοῖς Τούρκοις δὲ ὅλως ἀνυσιμώτατον γινώσκοντα, τὸ ἀεὶ ἐπὶ τὰ Ῥωμαίων ὅρια ἐκχεῖσθαι, ἔξεισι καὶ πάλιν κατ' αὐτοῦ βασιλεύς. τὰ πλεῖστα μέντοι οὐδ' αὐτὸς εἴα τὸν περσάρχην καθεύδειν, ἀλλ' ὅσα καὶ θηρίον ὠμηστὴν ἐφυπνώττοντα ἐξηγείρειν ὑπονύσσων, καὶ τοῦ κοίτου ἀνίστη, καὶ πρὸς μάχην ἠρέθιζεν. αὐτὰρ οὐδ' ἀνακωχαὶ πολέμων, οὐδ' ἐκεχειρίαι τῶν ἀντιτάξεων, σπονδαί τε καὶ ξυνθῆκαι καὶ διακηρυκεύματα πρέσβεων, ἀπεῖργον τὰς κατ' ἀλλήλων ἐπελεύσεις, καὶ ἀπετείχιζον· ἀλλ' ἄμφω πρὸς θερμουργίαν ὄντες ἐπιρρεπεῖς, καὶ πρὸς πόλεμον εὐπετεῖς, καὶ μικρᾶς ἐνίοτε παρεισφρησάσης αἰτίας ἀλλήλοις ἀντεπεξῄεσαν· καὶ ἦν ἔργον αὐτοῖς τὰ μάλιστα περισπούδαστον ἡ πανοπλίας περίδυσις, καὶ ἡ τῶν ταγμάτων συναγωγὴ, καὶ τὸ ταύτῃ συμπεσόντα διαπληκτίζεσθαι. τοσοῦτο δὲ ἀλλήλων διήλλαττεν, ὅτι ὁ μὲν Σουλτὰν ἀεὶ προμηθευτικὸς καὶ βουλευτικὸς ἐδόκει τις εἶναι, καὶ τὰ ἔργα ποιῶν μετὰ σκέμματος, καὶ ἐκλιπὼν τὰς μάχας διὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν στρατηγῶν πεφυλαγμένως. οὐ γάρ πού τις αὐτὸν ἐθεάσατο ἐπὶ μετώπου ἱστάμενον φάλαγγος, ἢ τὸν κάματον τοῖς στρατιώταις συνδιαφέροντα. ὁ δὲ βασιλεὺς γενναίαν ἔχων τὴν φύσιν, ξύρροπος ἐν τοῖς πολέμοις ἐδείκνυτο, καὶ τὰς διὰ χειρὸς πράξεις δραστήριος ἦν, καὶ φήμης διαδοθείσης πολλάκις ἐσβαλεῖν που τοὺς πολεμίους, καὶ κακῶς τιθέναι τὴν ὑπ' ἐκείνῳ ἀρχὴν, πρῶτος τὸν ἵππον ἀνέβαινε, καὶ ἀπεθάρρει

Hoc negocio confecto, Manuel contra Sultanum educit copias, hominem inquieti ingenij, Romanarum prouinciarũ perpetuas incursiones, suis Turcarúmque opibus augendis vtilissimas iudicantem. Quare nihil ocij concedendum ei, sed subinde armis vicissim lacessendum esse putauit. Proinde nulla fœdera, nullæ induciæ, legationes nullæ, expeditiones eorum morabantur: cùm vterque audax, & belli cupidus, leuissima de causa ad arma alteri inferenda moueretur. Nihil igitur eis erat antiquius, quã perpetuò in armis esse, legiones contrahere, inter sese decertare. Hoc tantùm inter eos intererat, quòd Sultanus magno consilio & prouidentia omnia administrabat: nec temerè in acie versabatur, sed per duces suos rem bellicam administrabat. At Imperator generoso præditus animo, acer in pugnis, & manu strenuus, quoties hostes ingruere, & prouincias malè tractare audiebat, primus equo conscenso in militiam

Sunt & belli, sicut pacis iura: iustéque ea non minus quã fortiter princeps gerere debet. At si iustitiam ab audacia separat, perniciem sibi struit.

Qui leuissimis de causis arma mouét barbarorum ritu cædem cæde, & sanguinem sanguine tandẽ expiabunt.

Sultani & Manuelis discrimen. Prouidentia verò fortitudinẽ bellicam longè superat.

Limitanea loca diligenter instauranda & munienda: modò id iure fiat.

egrediebatur. Dorylęum autem instauraturus, Sultanum ad bellum concitauit: qui quasi ignoraret quid ibi ageret, per legatos causam illius profectionis sciscitatur, orátque vt inde discedat.

Ita certant simulatione principes.

Imperator, cui Sultani dissimulatio ex iis literis subolebat, vicissim se non parum mirari simulabat, illum tantum suum iter, eiúsque itineris causam ignorare.

Dorylæi instauratio. Princeps, qui primus manum operi admouet, suorum alacritatem mirè excitat.

Vrbis autem instaurationem aggressus, ipse primus saxa humeris portare cœpit: eáque re aliorum alacritatem ita excitauit, vt murus celerrimè in altum eductus, vallo extrinsecus muniretur: & intra mœnia putei complures, vt affatim aqua suppeteret, effoderentur.

Ex instauratione limitanei oppidi belli origo.

At Persæ non ferendum esse rati, si Dorylęi campis pellerentur, in quibus greges & armenta eorum pascebantur, & in vrbe præsidium collocaretur, laxis habenis contra Romanos ferebantur: obseruatóq; eorum ad petenda necessaria egressu, obuios quosque occidebant. Id incommodum Imperator facilè auertit.

Summi ducis præsentia per quam necessaria in rebus dubiis.

Nã certo tempore ad quærendum commeatum pręfinito, datóque tuba signo, primus vallo relicto, dux erat eorum qui necessaria conquirebant: ac minimè ab eis recedens, aliquando vesperi, & crepusculo demum in castra reuertebatur.

Stratagema Persicũ. Hostis quoquomodo profligãdus: modo id iure belli fiat.

Quam rem Persæ molestè ferentes, & in bellum intenti, fructus & casas incendebant, ne hostibus

τὴν ἔξοδον. θελήσας οὖν τὸ Δορύλαιον ἀνακτίσαι, προσεξῆψέ τε καὶ παρέθηξε τὸν βάρβαρον εἰς πόλεμον ἐντεῦθεν. ὅτε καὶ τὴν βασιλέως ἐς τὸ Δορύλαιον ἄφιξιν ἀγνοεῖν πλαττόμενος, διαπρεσβευσάμενος τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, καὶ παρῃτεῖτο αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀπαναστεῦσαι. ὁ δὲ κέρτομόν τι καὶ σεσηρὸς ἐνορῶν οἷς τὰ τοῦ Σουλτάνου γράμματα διεξῄει, ἐν μέρει δὴ οὐ τοῦ τυχόντος ἐτίθετο θαύματος, ὅπως τὸν μέχρι καὶ Δορυλαίου δρόμον ἐκεῖνος ἠγνόησε, καὶ τὴν αἰτίαν πλάττεται μὴ εἰδέναι. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν πόλιν ἀνοικοδομεῖν ἐπεβάλετο, νωτοφορεῖν τοὺς λίθους ἀρξάμενος, οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἠῤῥένωσεν, ὡς ἀπείρῳ τάχει τὸ τεῖχος ἀνεγερθῆναι, καὶ προσεπιβληθῆναί οἱ χαράκωμα ἔξωθεν, καὶ ἀνορυχθῆναι φρεάτια ἔσωθεν εἰς πλείονας ὑδάτων ἀντλήσεις. ἐν δεινῷ δὲ οἱ Πέρσαι τιθέμενοι, εἴπερ τῶν Δορυλαίου πεδίων ἀπανασταῖεν, ἐν οἷς ἐθέριζε τὰ τούτων αἰπόλια καὶ βουκόλια, πόαις ἐνσκιρτῶντα ταῖς λειμωνίτισι, καὶ δομηθήσεται πόλις, καὶ φρουρὸς ἐγκαθεσθείη φάλαγξ Ῥωμαϊκή, ὅλαις ἡνίαις κατὰ Ῥωμαίων ἐφέροντο. καὶ τὰς ἐπὶ σιτισμὸν ἐξόδους ἐκείνων τηροῦντες, τὴν ξύλλευσιν ἀνεῖργον, καὶ ἀνῄρουν τοὺς ἐν χερσίν. ὁ βασιλεὺς δὲ τὸ δεινὸν τοῦτο ῥᾳδίως ἰάσατο. τακτὸν γὰρ ὁρίσας καιρὸν τοῖς ἐπὶ συλλογὴν ἐξιοῦσι τῶν ἀναγκαίων, αὐτὸς προσημαίνων τῇ σάλπιγγι, πρῶτος τοῦ χάρακος ἀπανίστατο, καὶ ἡγεῖτο τῆς ἐξόδου. οὐκοῦν οὐδὲ πρὸς βραχὺ τῶν τὰ ἐπιτήδεια διφώντων μεθιστάμενος ἐνίοτε περὶ βουλυτὸν, ἢ καὶ βαθεῖαν ἑσπέραν ἐπανέλυεν εἰς τὸ στρατόπεδον· Πέρσαις δ᾽ ἔμελε μὲν καὶ πολέμου πρὸς ταῦτα, καὶ συνεχῶς ἐκονίζοντο. παρεδίδοσαν δὲ πυρὶ καὶ τοὺς καρποὺς, καὶ τὰς σκηνὰς ἐνεπίμπρων, ὅπως μὴ εὐποροῖεν

Ῥωμαῖοι

Ῥωμαῖοι δι' ἂν τραφήσονται. ὅτε δὲ πρὸς ἑστίασιν τετραμμένου τοῦ βασιλέως, καὶ μῆλόν τι Περσικὸν μαχαιρίῳ ἀπολεπίζοντος, ἐπιδρομή τις ἀπήγγελτο Περσικὴ κατὰ τῶν τὰ βιώσιμα συλλεγόντων· ῥίψας τὴν ὀπώραν αὐτίκα, καὶ τὸν ἀκινάκην περιζωσάμενος, καὶ περιδὺς τὸν θώρακα, καὶ τὸν ἵππον ἀναβὰς ἐξώρμησε. καὶ οἱ βάρβαροι κατὰ φάλαγγας ἵστασθαι σχηματιζόμενοι, μετ' οὐ πολὺ τούτου ἐποφθέντος τὴν τάξιν ἔλυον. ὅθεν ἀποδιδράσκειν πλαττόμενοι, τοὺς ἐπιόντας ἐπλησίον ὑποστρεφόμενοι, τὸν τῆς ῥοπῆς καιρὸν εἰς τὸ βάλλειν τὸ ἐπικείμενον, καὶ καταβάλλειν διατιθέμενοι· ἵππος γὰρ συχνὰ κεντρίζεται παρὰ Πέρσαις. ὁ δὲ κόπτων ἅμα τὸ δάπεδον ῥαγδαίως φέρεται, καὶ ὁ Πέρσης τὸ βέλος ἔχων ἐν ταῖν χεροῖν ὀπίσω τοῦτο ἀφίησι, καὶ τὸν ὁρμῶντα φθάνειν, φθάσας αὐτὸς ἀνῄρηκε, καὶ τὸν ἤδη καταληψόμενον κατέλαβεν, ἄφνης μεταμειφθεὶς ὁ διωκόμενος εἰς διώκοντα. ἐπεὶ δὲ ἀνεπόλισε τὸ Δορύλαιον, καὶ τὰ εἰς φυλακὴν τούτου παντοίως ἀπηκριβώσατο, ἐκ τῶν ἐκεῖσε μερῶν ἀπανίσταται· εἰς δὲ τὸ Σούβλεον ὡς εἶχε παραγενόμενος, ἀνήγειρέ τε κἀκεῖνο, καὶ φρουρᾶς μετέδωκε καὶ τὰ λοιπὰ ὡς ᾤετο ἀρίστως διαπραξάμενος, εἰς τὴν βασιλίδα πόλιν ὑπέστρεψεν, ἀλλ' οὔπω χρόνος συχνὸς, καὶ αὖθις κατ' ἀλλήλων τὰς γνώμας ἐφλέγμαινον. πῶς οἱ καὶ ἀλλήλοις ἀντενεκάλουν τε καὶ προσέπιπτον, βασιλεὺς μὲν τὸ πρὸς τὸν εὐεργέτην ἀχάριστον, καὶ τὸ ἀμνήμον τῶν προεξηγησαμένων εὐποιϊῶν, καὶ τῆς εἰς τὸ ἄρχειν τῶν ὁμοφύλων πανστίας συναρτέως. ὁ δὲ Σουλτὰν τὸ πρόχειρον εἰς παρασπόνδησιν, καὶ τὸ φιλίας δυσκόλως ἀποπηδᾶν, καὶ συγχέειν ἐκ τοῦ παραυτίκα τοὺς ὑπὲρ εἰρήνης τεθέντας θεσμοὺς, καὶ τὸ πλείσταις μὲν ἐκεῖνον ἐπαίρειν φιλοδωρειῶν ὑποσχέσεσι,

cibaria suppeterent. Accidit autem aliquando, vt Imperatori cibum capturo, & malum Persicum cultello purganti, nunciaretur, Persas in frumentatores fecisse impetum. Quare pomo abiecto, & armis properè sumptis, equo cōscenso egreditur. Eo viso barbari, qui phalangis instar constiterant, paulo pòst acie dissoluta, fugáque simulata, subitò conuersi, eos qui persequebantur, cædebant. Solent enim subinde calcaribus equos pungere: qui cum impetu feruntur, sagittas à tergo emittunt: mutatáque subitò pugnæ facie, qui fugiebat fugat, & insequentem interimit. Dorylæo instaurato, & quæ ad eius defensionem pertinerent, rebus omnibus instructo, discessit: & Subleo quoque instaurato & munito, cæterísque rebus quàm optimè ordinatis, in vrbem Imperatricem rediit. Nec multò pòst renouatis simultatibus, vterque cum altero expostulans: Imperator Sultano immemorem & ingratum pro tantis beneficiis & auxiliis animum, quibus regnum in populares ei confirmasset: Sultanus Imperatori violata pacta, & in dissoluenda amicitia leuitatem, & pacis conditionibus temerè abrogandis, & inanes magnorum munerum polli-

Aliud stratagema, fugam simulare, Persico more, vt pugnā actius instaures.

Potentior exercitus sæpissimè opera instituta absoluit.

Nulla quies ambitiosis ingeniis.

Maximi illius belli, quod Græciā pessundedit, & Turcas paulatim ad tanta promouit, initia: nēpe mutuę accusationes.

citationes, quæ rubricatis quidem literis inscriberentur, sed exigua præberentur, obiiciebat.

Manuelis expeditio contra Persas.

His de causis Imperator & veteres copias colligebat, & nouas conscribebat: & auxilia peregrina, haud parua, accersebat, à Latinis potissimùm & Scythis ad Istrum incolentibus: coactóque ingenti exercitu, ita se parabat, quasi Persicam gentem euersurus esset, & Iconium cum ipsis mœnibus abrepturus, & Sultani caput pedibus conculcaturus.

Qui leues ob causas difficillima bella aggrediũtur, in dolores inextricabiles se suósq. coniiciunt.

Rebus ad expeditionem necessariis præparatis, magnum templum diuinæ & ineffabilis Sapientiæ ingressus, numinis opem implorat: & victoriam orat ille quidem, sed non impetrat, vt belli euentus docuit, Persis, iudicio Dei nobis inexplicabili concessam.

Iniusta bella optato successu carent. Deus enim superbis resistit, nec ambitiosorum precibus annuit.

Vrbe digressus, per Phrygiam & Laodiceam, Chonas, olim Palassas, vrbem magnam & beatam, patriam meam, peruenit: & ædem Archangeli, magnitudine, pulchritudine & mirabili artificio insignẽ ingressus, Lampin discedit, & Celænas ingreditur, vbi Mæandri fontes sunt, in quẽ Marsyas fluuius fluit: quo loco Marsyam Apollo excoriasse fertur, furore quodam de canendi peritia secum certare ausum.

Iter exercitus Manuelis. Quàm mj serè fatigit ambitio, vt sibi & aliis facessãt negotium.

Inde Choma & Myriocephalum transit. castellum vetus & desertum id est, cui vel nomen ex re est inditum, vel res nomen

Myriocephalum, locus Græcis ominosus.

καὶ βασιλικαῖς ὑποσημαίνειν ταύτας γραφαῖς καὶ βαφαῖς, ὀλίγα δὲ χορηγεῖν. διὰ ταῦτα τοίνυν τάς τε οὔσας συνεκρότει δυνάμεις ὁ βασιλεὺς, καὶ νεωστὶ ἐπὶ ταύτας ἄλλας συνέταττεν. ἐστρατολόγει δὲ καὶ ξενικὸν οὐκ ὀλίγον, καὶ τοῦτο ἐκ τῶν γενῶν μάλιστα τῶν Λατίνων, καὶ ἀπ' αὐτῶν δὴ τῶν παριστρίων Σκυθῶν. καὶ δὴ ἐς μυριάδας τὸ οἰκεῖον ἀριθμήσας στράτευμα, ὡς ἀφανίσων ἐπῄει τὸ Περσικὸν, καὶ αὐτοῖς ἀναρπάσων τείχεσι τὸ Ἰκόνιον, καὶ τὸν Σουλτάνον ληψόμενος ὑποχείριον, καὶ κατὰ τοῦ τραχήλου τοῦτον πατήσων, ἐν τῷ ὑποθεῖναι δίκην ψεκάδος ταῖς βάσεσιν ἑαυτοῦ. ἀμέλει τοι τὰ πρὸς τὴν ἔξοδον ἑτοιμασάμενος, εἴσεισι τὸν μέγαν νεὼν, ὃς ἀπὸ τῆς θείας καὶ ἀῤῥήτου σοφίας ὠνόμασται, καὶ τὸ θεῖον ἐπικαλεῖται συνέριθον, καὶ τὴν νίκην αἰτεῖται μὲν ἐκεῖθεν, οὐ δέχεται δὲ, ὡς τὸ τοῦ πολέμου πέρας ὑπέφηνε, μετατεθεῖσαν πρὸς τὸν ἀντίπαλον Πέρσην, ἀνεφίκτοις ἡμῖν θεϊκοῖς κρίμασιν. ἀπάρας οὖν τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, Φρυγίαν τε καὶ Λαοδίκειαν διελθὼν, ἀφικνεῖται ἐς Χώνας, πόλιν εὐδαίμονα καὶ μεγάλην, πάλαι τὰς Πάλασσας, τὴν ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως πατρίδα· καὶ τὸν Ἀρχαγγελικὸν ναὸν εἰσιὼν, μεγέθει μέγιστον, καὶ κάλλει κάλλιστον ὄντα, καὶ θαυμασίας χειρὸς ἅπαντα ἔργον, ἐκεῖθεν ἐξελάσας, εἰς Λάμπιν ἵκετο· καὶ πόλιν Κελαινὰς ἔνθα τοῦ Μαιάνδρου εἰσὶν αἱ ἐκβολαὶ, καὶ ὁ Μαρσύας ῥεῖ ποταμὸς, ἐμβάλλων εἰς Μαίανδρον, καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν ἐκεῖ που λέγεται, καθάπερ μύωπι οἰστρηθέντα βιαίῳ, καὶ περὶ τῆς ἀοιδῆς ἐρίζειν ἀρξάμενον πρὸς Ἀπόλλωνα, κἀκεῖθεν εἰς τὸ Χῶμα ἐλθὼν, τῷ Μυριοκεφάλῳ ἐφίσταται. φρούριον δὲ τοῦτο παλαιὸν καὶ ἀοίκητον, προσκληθὲν

οἶμαι

οἶμαι ὃ ἐγίνετο ἢ γεγονὸς ὃ περιελήφθη. περὶ γὰρ αὐτὸ πολλάκις μυρίαις κεφαλαῖς Ῥωμαίων ἐβλήθη θάνατος, ὡς λέξων ἔρχομαι. ἀεὶ δὲ σὺν κόσμῳ καὶ τάξει τοὺς σταθμοὺς ὁ βασιλεὺς ἐτίθετο, βάλλων χάρακας, καὶ τὰς ἀπάρσεις σὺν λόγῳ ποιούμενος, καὶ μεθόδοις στρατηγικαῖς χρώμενος, εἰ καὶ τὴν πορείαν εἶχε χολαίαν, διὰ τὰ τὰς μηχανὰς ἀνέχοντα ὑποζύγια, καὶ τοὺς ἐπὶ τούτοις τεταγμένους, πολλοὺς ὄντας, καὶ ἀπομάχους πάντας. ἀλλὰ καὶ οἱ Πέρσαι παραφαινόμενοι, δι' ἀκροβολισμῶν ἐπέκειντο, καὶ περιϊππεύοντες, τὴν πόαν ἔκειρον τὴν ἐνόδιον, ὡς μὴ εἶεν τοῖς Ῥωμαίων ἵπποις χιλός. καὶ τὰ ὕδατα ἠχρείουν, ὡς μὴ καθαροῦ ἀπολαύειν Ῥωμαῖοι ὕδατος. αὐτοὶ μέν τοι Ῥωμαῖοι κοιλιακῷ συνισχόμενοι νοσήματι, κακῶς ἔπασχον· καὶ ἡ νοσηλεία αὕτη ἐπιβοσκομένη μάλα τὸ στράτευμα.

2 Ἐπὶ δὲ τούτοις, ἐμέλησε μὲν τῷ Σουλτάνῳ καὶ τοῦ πολέμου, καὶ ξυμμαχικὸν συνεποιήσατο ἱκανόν, ἀπό τε τῆς μέσης τῶν ποταμῶν, καὶ τῶν ἄνω συμφύλων βαρβάρων. διαπρεσβευσάμενος δὲ καὶ εἰς βασιλέα, τὰς πρὸς εἰρήνην συνθήκας ᾐτεῖτο, καὶ τῶν ἐκείνῳ βουλητέων ὁποῖα ἂν καὶ ὦσιν, ἐπένευε τὴν πρᾶξιν. ἅπαντες τοίνυν ὅσοι πολέμων οὐκ ἀμελέτητοι, καὶ μάλιστα δὴ τῶν Περσικῶν, καὶ χρόνῳ προήκοντες, ἐξελιπάρουν τὸν Μανουὴλ, ἁρπάσαι τὴν τοῦ Πέρσου πρεσβείαν, καὶ μὴ τῷ κύβῳ τοῦ πολέμου τὰς ἐλπίδας ὅλας ἀποχαρίζεσθαι, ἀφορῶντα μὲν καὶ πρὸς τὸ τοῦ ἀγῶνος μέγιστον, καὶ τὰ μὴ βάσιμα ῥαδίως τῶν τόπων, ἃ οἱ ἀντίπαλοι προσλοχήσουσιν, ἀποβλεπόμενον δὲ οὐχ ἧττον, καὶ τὴν τῶν Τούρκων ἀκμαιοτάτην πᾶσαν καὶ εὔιππον δύναμιν, μὴ παρατρέχοντα δὲ καὶ τὴν νόσον ἣ πιέζει τὸ στράτευμα. ὁ δὲ τοῖς παρὰ

subsecuta est. Nam ibi sæpe multa millia Romanorum capitum perierunt, vt dicturus sum. Semper autem cautè, instructáque acie procedebat, & vallum communiebat: neque vsquam fortunæ temeritati se committebat. Tamen vt tardius incederet, iumenta efficiebant, à quibus machinæ trahebantur: & quæ eas curabat, imbellium hominum multitudo. Cæterùm, Persæ subinde se ostendentes, leuibus præliis Romanos lacessebant: & gramen, quà eundum eis erat, demetebant, vt pabulum iumentis deesset: & aquas inficiebant. Vnde Romani morbo cœliaco magnopere affligebantur, & absumebantur.

Prudentia Manuelis in bello, sed intempestiua. Prosperè incedere vel agere non potest, q quod non cõuenit audet.

Stratagema Persicũ, quo Manuelis exercitũ maximis cladibus afficiũt. Dolus bellicus an virtus quis in hoste requirat?

2 Post hæc bello Sultanus intendit animum: & magnis auxiliis ex Mesopotamia & ab aliis popularibus suis comparatis, per legatos ab Imperatore pacem petiit, iis conditionibus quas ipse præscriberet. Quare omnes in bellis, præsertim Persicis, exercitati, & ætate prouectiores, Manueli authores erant: Persicæ legationis cupidè admittendæ, *neque spem omnem incertæ Martis aleæ committendi: bellum esse ingens, loca ab hostibus occupata, non facilè transiri posse, Turcas validißimis equitum turmis florere: adhæc luem in exercitu grassantem considerandam esse.* Verùm il-

Manuel sprета Sultani legatione, dat superbiæ suæ pœnas.

Prima pœna verò, ea est, quod recta sanáque consilia non audit.

Sed ſapientioribus neglectis, iunioribus & inexpertis auſcultat, quibus dulce bellū eſt, aurem præbet.

le, neglectis prorſus ſeniorum conſiliis, cognatis verò ſuis cupidè auditis, iiſque potiſſimùm, qui claſſicum nunquam audierant, forma & auro gemmiſque conſpicui, legatos voti impotes dimiſit. Cæterùm Sultanus quum denuò pacem petiiſſet, & Imperator gloriatus eſſet, ſe illi Iconij reſponſurum: in anguſtiis, quæ Cliſura Zybrizæ appellantur, per quas Romanis Myriocephalo digreſſis trāſeundum erat, ſuas phalanges abdit, vt impetum in eos prætereuntes facerent. Eſt autem is locus oblonga conuallis, verticibus montium aſſurgens, quæ ad Septentrionem paulo decliuior in colles, in patentiores valles protenditur: ab altera verò parte altis rupium præcipitiis includitur. Per talem viam tranſiturus Manuel, nihil prouidit quod exercitui expediret. Neque enim impedimentorum multitudinem, aut currus qui machinas vehebant, remouit, neque expedita cohorte Perſas ex montanis illis anguſtiis depulit, vt exercitui viam aperiret. Sed vt in patentibus campis, ita etiam in faucibus illis iter fecit: quamuis antè audiſſet, id quod paulo pòſt vidit,

Altera pœna, ſuperbū in hoſtē potentem animam & ſermonem effert.

Tertia, hoſtē ſapientē incautè adoritur.

Quarta, regionum ſitus non mēte luſtrat.

Quinta, in periculoſiſſimas locorū anguſtias exercitum & ſeipſum cōiicit, ac inutilem ad prælium reddit.

τῶν πρεσβυτέρων λεγομένοις μηδ' ὅλως προσχὼν, τὴν δ' ἀκοὴν ὅλην ἀναπετάσας τοῖς ἐξ αἵματος αὐτοῦ προσήκουσι, καὶ τούτων μάλιστα ὁπόσοι σάλπιγγος ἐνυαλίου ἦσαν ἀπερίηχητοι, καὶ τὴν κόμην ἀγλαοὶ, καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, καὶ κλοιοῖς χρυσέοις καὶ περιδεῤῥαίοις διαφανέσιν ἐκ λίθων τηλαυγῶν, καὶ μαργαριτῶν τιμαλφῶν, τοὺς τραχήλους περιδεδεμένοι, τοὺς πρέσβεις ἀπράκτους ἀπέπεμψεν. ὁ δὲ Σουλτάνος οὐκ ἀνῆκεν αὖθις τὰ πρὸς εἰρήνην διαλεγόμενος. ἐπεὶ δὲ ἑώρα μὴ προχωρούσας τὰς συμβάσεις, ἀλλὰ καὶ βασιλέα αὐτὸν κατὰ τὸ Ἰκόνιον ἀποκρινεῖσθαί οἱ μεγαλαυχοῦντα· προκαταλαμβάνει τὰς δυσχωρίας, αἳ κλεισοῦραι τοῦ Τζυβρίτζη κατονομάζονται. ἃς καὶ ἤμελλον Ῥωμαῖοι μετὰ τὴν ἀπὸ Μυριοκεφάλου παριέναι ἄπαρσιν, κἀκεῖσε τὰς οἰκείας παραβύει φάλαγγας, ὡς ἀντιτάξαιντο Ῥωμαίοις αὐτίκα δὴ παριοῦσιν. ἔστι δὲ ὁ τόπος οὗτος ἐπιμήκης αὐλὼν, ἔχων ὀρῶν ὑπερβολὰς, κατὰ μὲν τὸ βόρειον κλίμα ὑποκαταβαίνων τοῦ ἀνάντους ἠρέμα εἰς γήλοφα, καὶ πρὸς εὐρείας κοιλαινόμενος φάραγγας· κατὰ δὲ θάτερον μέρος, εἰς προτομὰς προνεύων πετρῶν, καὶ εἰς κρημνώδεις σύμπας ἀναστάσεις περιερρωγώς. ἐπὶ τοιαύτης οὖν ἐλαύνειν μέλλων ὁδοῦ, οὐδέν τι τῷ στρατῷ συνοῖσον προμηθευσάμενος φαίνεται. οὔτε γὰρ τὸ πολὺ τῶν σκευοφόρων ἀπεσκευάσατο, ἢ γοῦν τὰς ἁμάξας ἐκποδὼν ἔθετο, αἳ τὰς τειχομάχους ἔφερον μηχανάς· οὔτε μὴν ἀπεπειράσατο σὺν εὐζώνῳ τάγματι ἀπώσασθαι Πέρσας πρότερον ἐκ τῶν ἀμφιλαφῶν ἐκείνων καὶ ὀρείων παρόδων, καὶ λειᾶναι οὕτω τῷ στρατῷ τὴν δίοδον. ἀλλ' ὡς εἶχεν ἐπὶ πεδινῶν ποιούμενος τὴν πορείαν, οὕτω κἀπὶ τῆς τρυμαλιᾶς ἐκείνης συνθλίβεσθαι εἵλετο· καί περ ἀκοῇ προειληφὼς μετὰ βραχὺ δὲ ἔχων καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοπτῆρας πιστουμένους τὰ ἀκουόμενα, ὡς οἱ

ὡς οἱ βάρβαροι προκατειληφότες τὰς ἀκρωρείας ἐπίθωνται, καὶ ὡς πᾶσαν μὲν φαρέτραν ἐκπωματίσουσι, πᾶν δὲ βέλος ἀφήσουσιν, ὅπως Ῥωμαίους ζοπωσάμενοι, τοῦ πρόσω βαίνειν ἐπίσχωσιν. ἐπῆγεν οὖν οὕτω τὰς φάλαγγας βασιλεὺς (ἦν δὲ τότε μὴν ὁ Σεπτέμβριος) προηγοῦντο δὲ τοῦ στρατοῦ μετὰ τῶν οἰκείων τάξεων, οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Ἀγγέλου Κωνσταντίνου, ὅ, τε Ἰωάννης καὶ ὁ Ἀνδρόνικος, ὁ Μακροδούκας ἐπ' αὐτοῖς Κωνσταντῖνος, καὶ ὁ Λαπαρδᾶς Ἀνδρόνικος. μετὰ δὲ τούτους τὸ μὲν δεξιὸν ἐπεῖχε κέρας ὁ τοῦ βασιλέως γυναικάδελφος Βαλδουῖνος, τὸ δ' ἀριστερὸν ὁ Μαυροζώμης Θεόδωρος. ἐπὶ τούτοις εἵποντο τὰ σκευοφόρα, καὶ τὸ οἰκετικὸν τοῦ στρατεύματος, αἵ τε φέρουσαι τὰς ἑλεπόλεις ἅμαξαι· μετὰ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς, καὶ ὅσον ἐπίλεκτον, μεθ' οὓς ὀπισθοφύλαξ ὤν, Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος. ἐπεὶ δὲ ἥψαντο τῶν δυσβάτων πόρων, τὰ μὲν περὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἀγγέλου, καὶ τὸν Μακροδούκαν, καὶ τὸν Λαπαρδᾶν τάγματα, διεληλύθεσαν ἀπείρατα κακῶν. αἱ γὰρ πεζικαὶ δυνάμεις προβεβλημέναι, διεσόβουν τοὺς βαρβάρους, ἐκ τῶν γηλόφων ἀνασυράζουσαι, ἐφ' ὧν ἀπὸ τοῦ ὄρους καθηκόντων ἐπιστάντες ἐμάχοντο, κἀπὶ τὸ ἄναντες παλιμπόδας ἀνεσοίβαζον. τάχα δ' ἂν καὶ τὰ ἑπόμενα τούτοις στρατεύματα παρήλθοσαν ἀπαθῶς τὰς τῶν Περσῶν ἐπισυστάσεις, εἴπερ ἔργον ἔθεντο Ῥωμαῖοι συμφράξασθαι, καὶ τοῖς προηγουμένοις συναπτῶς ἕπεσθαι τάγμασι, καὶ διὰ τῶν τοξοτῶν ἀνέκοπτον τῶν ἐπικειμένων Περσῶν τὰ ὁρμήματα. νῦν δὲ αὐτοὶ τῆς συνεχείας καταμελήκασι, καὶ οἱ Πέρσαι πλείονες ἐπιβρίσαντες, ἀπό τε τῶν ὑψηλῶν ἐπὶ τὰ ταπεινὰ, καὶ πρὸς τὸ πρανὲς ἐκ τῶν γηλόφων ὑποκαταβάντες, διαζευγνύουσι τὰς τάξεις, συῤῥαγέντες παραβολώτερον

Barbaros iugis præoccupatis omnes pharetras exhausturos, omne telorum genus coniecturos, & nihil intentatum relicturos, quò Romanos vlteriore progressu prohiberent. Imperator (Septembri mense id factum) sic processit. Angeli Constantini duo filij, Ioannes & Andronicus cum suis ordinibus antecedebant. Eos Macroducas Constantinus, & Lapardas Andronicus sequebantur. In dextro cornu Balduinus Imperatoris sororius, in sinistro Maurozomes Theodorus curabat. Hos secuta sunt impedimenta, lixæ, calones, currus qui machinas vehebant. Inde Imperator ipse cum delecta manu. Extremum agmen clausit Andronicus Contostephanus. Impeditum illud iter, cohortes filiorum Angeli, Macroducæ & Lapardæ incolumes transierunt: quòd pedestres copiæ Barbaros è collibus, vnde pugnabant, in montes repulerant. Forsitan & reliquæ legiones saluæ transissent, si Romani testudinem egissent, & antegressas cohortes strenuè consecutæ essent, & per sagittarios Persarum impetum repressissent. Sed quia eas commoditates neglexerunt, Persarum densum agmen ab editis locis in humilia, & è tumulis in planiciem magna vi incubuit: & confidentius in nostros inuectum, perrupit

Sexta, nec soli, nec cœli habet rationem.

Septima, copias pro ratione locorum, in quibus considét hostes, prudenter non disponit.

Octaua, necessaria ad exercitus sui conseruationem minimè curat.

His suppliciis grauiora addũtur, quibus non ipse modò Manuel, sed totus exercitus opprimitur.

aciem: & Balduini cornu in fugam verso, multos vulnerauit, multos occidit. Ibi Balduinus suos laborare & vndique premi videns, & imbecilliores esse, quàm vt Persarum phalangem perrumperent, cum aliquot equitibus in medios hostes inuehitur: sed ab iis circumuentus, & ipse occiditur, & eius milites omnes fortissimè dimicantes cadunt. Eo successu elati Barbari, & conglobati, omnes vias Romanis præcluserunt: qui vt in angustiis, inter se impliciti, & alij alios impedientes, aduersariis adeò nocere non poterant, vt & defensoribus suis obsisterent, & vrgentibus hostibus faciliùs interirent: nec ab extremo agmine, aut ipso Imperatore iuuari, aut recedere, aut ad alterutrū latus declinare possent. Nam currus, qui in medio trahebantur, nec antecedentes legiones recipere sese, aut aciem commodius instruere patiebantur: & Imperatoris progressum, tanquam vallo obiecto, impediebant. Iumenta pariter & homines telis Persicis sternebantur, valles plenæ erant cadaueribus, saltus interfectis scatebant, manabant riui sanguinis, cruore pecudum & hominum permisto: tanta atrocitate, quæ nullis exprimi literis possit. Cùm igitur neque progredi, neque regredi liceret,

Dextrū cornu priorum ordinum deletur.

Balduinus Manuelis sororius fortiter cadit.

Insignis cladis descriptio. Vide quid nocendi cupiditas, vlciscendi crudelitas, implacatus & implacabilis animus, feritas resistentium & libido dominari cupientium efficiat.

Ambitio principum riuos sanguinis humani fundere gaudet.

καὶ τρέπονται τοὺς περὶ Βαλδουῖνον, καὶ πολλοὺς μὲν τιτρώσκουσιν, οὐκ ὀλίγους δὲ ἀναιροῦσιν. ἔνθα δὴ ὁ Βαλδουῖνος πονηρὰ τὰ κατ' αὐτὸν ὁρῶν πράγματα, καὶ τὰ στρατεύματα ἀτονώτερα, ὥστε διελεῖν τοὺς πολεμίους καὶ παρελθεῖν, καὶ πάντοθεν πιεζόμενος, ἀναλαβὼν ἱππέας τινὰς, εἰς τὰς φάλαγγας διελᾶ τῶν Περσῶν. κυκλωθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων, αὐτός τε κατακαίνεται, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πίπτουσιν ἅπαντες, ἀλκῆς ἔργα καὶ χειρὸς γενναίας παράδειγμα ἐνδειξάμενοι. ἐκ δὲ τούτου πλεῖον ἐπαρθὲν τὸ βάρβαρον, ἀπόρους πάντη Ῥωμαίοις ἐποίουν τὰς τροχιὰς· καὶ βύζην νενησμένοι, ἀπεῖργον τὴν πάροδον. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι οἷα ἐν στενῷ χωρίῳ εἰλούμενοι, καὶ ἀλλήλοις περιπίπτοντες, οὐ μόνον δρᾶσαί τι κακὸν οὐκ εἶχον τοὺς πολεμίους, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐπιπορευομένοις προσιστάμενοι, ἀχρείους κἀκείνους ἐποίουν εἰς τὸ ἀμύνεσθαι. ὅθεν καὶ ῥᾷον ὑπὸ τῶν ἐπικειμένων αὐτοῖς ἐθνήσκον, καὶ ἦν οὐδὲ μία τις ἐπιβοήθησις ἀπὸ τῶν οὐραγούντων ταγμάτων, ἢ ἐκ βασιλέως αὐτοῦ, ἢ ὑποχώρησις καὶ παρέκκλισις ἐπὶ θάτερα. αἱ γὰρ ἅμαξαι κατὰ μέσον ἑλκόμεναι, ὑποχωρῆσαι μὲν οὐδαμῶς εἴων τὰς προηγουμένας τάξεις, καὶ μετατάξασθαι πρὸς τὸ χρήσιμον· τοῖς δὲ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος στρατεύμασιν ὥσπερ ἀντίφραγμα γινόμεναι, τὴν ἐς τὰ πρόσω πορείαν ἀπετείχιζον. ἔπιπτε δ' ἰνίῳ βοῦς ἐκ τοξεύματος Περσικοῦ, καὶ παρ' αὐτῷ βοώτης ἀπέψυχεν, ἵππος καὶ ἀναβάτης ὁμοῦ κατεβέβληντο, αἱ σήραγγες μεσταὶ σωμάτων περιϋφαίνοντο, τὰ ἄλση τῶν πεσόντων πεπλήρωτο, αἱμάτων ῥύακες προὔβαινον κελαρύζοντες, αἷμα συνεφύρετο αἵματι τῶν ὑποζυγίων τὸ βρότειον. οὕτως ἦν δεινὰ τὰ ἐκεῖ, καὶ πᾶσαν ὑπερβαίνοντα συγγραφήν. ὡς οὖν οὔτε προχωρεῖν ἐξῆν, οὔτε τὸ ἀναζεῦξαι δὲ ἄλλως ἀδύνατον

ἀδυνάτου (οἱ γὰρ Πέρσαι καὶ κατὰ νώτου ἐγκέοντο, καὶ τὰ πρόσω ἐποίουν ἄβατα) ὅσα καὶ θρεμμάτων ἀγέλαι Ῥωμαῖοι περὶ σταθμοὺς τὰς δυσχωρίας ἐκείνας ἐφθείροντο. ἀλλὰ καὶ εἴ τι που γενναίου φρονήματος ἐπῆν εἰσέτι αὐτοῖς, ἢ θυμοῦ κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὑπολέλειπτο ζώπυρον, καὶ τοῦτο σβεσθὲν ἀφήρητο, καὶ ἀπέλιπεν αὖθις τὸ πρόθυμον τέλεον, ἐκ τοῦ τοὺς πολεμίους ὑπ' ὄψιν ἄγειν αὐτοῖς, ἕτερον συμφορᾶς ἐπεισόδιον, αἰχμῇ περιπαρεῖσαν τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου τοῦ Βατάτζου κεφαλήν. ἦν δὲ οὗτος ἀδελφιδοῦς μὲν τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, ἀπέσταλτο δὲ μετὰ στρατιᾶς ὅση περ ἐκ Παφλαγόνων, καὶ τῆς ἐν Πόντῳ Ἡρακλείας ἐστρατολόγητο, τοῖς Ἀμασεῦσι Τούρκοις ἀντιταξόμενος. φήμαις τοίνυν τοιαύταις ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπευκταίοις τοῖσδε θεάμασι τὸ λογιζόμενον συγχυθεὶς, καὶ τὴν τοῦ ἀνεψιοῦ προτεινομένην ὁρῶν κεφαλήν, καὶ τὸ τοῦ κινδύνου ἐν ᾧ συνείληπτο, προορώμενος μέγεθος, ἀθυμίᾳ συνείχετο, καὶ ἀφασίᾳ πιέζων τὸ ἄλγος, καὶ κωφοῖς ὃ λέγεται δάκρυσι τὸ πένθος ἀφοσιούμενος, τὸ μέλλον ἐκαραδόκει, καὶ τὴν γνώμην ἀμφιρεπὴς ἐδείκνυτο. τὰ δέ γε προπορευθέντα Ῥωμαίων τάγματα, τὰς ἐπισφαλεῖς ἐκείνας ὁδοὺς ἀπαθῶς διελθόντα, ἐνηυλίσαντό που καὶ χάρακα ἔβαλλον, γηλόφου λαβόμενα, ἀσφάλειαν ἐκ μέρους βραβεύοντος.

3 Οἱ δὲ Πέρσαι τὸ πᾶν εἰσέφερον τῆς σπουδῆς, τὰ περὶ τὸν βασιλέα καταπαλαῖσαι στρατεύματα, ὡς εἰ τὸ πλεῖστον κατατροπωθείη καὶ κράτιστον, κἀκεῖνα ῥαδίως παραλύσειν οἰόμενοι, καθὰ καὶ ἐπὶ δράκοντος ὁρῶμεν γινόμενον. τῆς γὰρ κεφαλῆς συντριβείσης, καὶ ὁ λοιπὸς συννεκροῦται ὁλκὸς τοῦ σώματος, ἢ καὶ

(nam Persæ à tergo etiam imminebant) in angustiis illis Romani ouium instar cędebantur. Quòd si quid generosi animi, si quis audaciæ fomes in hostem supererat, ea quoque deperdita & penitus extincta sunt. Nam præter cætera mala, hostes caput Andronici Batazæ, hastæ præfixum ostentarunt: qui Manuelis ex sorore nepos, cum exercitu ex Paphlagonia & Heraclea Pontica collecto, contra Turcas Amasenos missus fuerat. Itaque Manuel Imperator huiusmodi rumoribus & spectaculis perturbatus, tum quòd nepotis caput videbat, tum quòd periculi quo circumuentus erat, magnitudinem cernebat, animo æger, & dolorem silentio tegens, & mutis, quod aiunt, lachrymis luctum dissimulans, euentum expectabat: & inops consilij, quò se verteret, nesciebat. Tamen Romanæ legiones quæ antecesserant, periculosis illis itineribus superatis, in colle quodam aliquid ad securitatem conferente, vallum munierunt.

Non ouium, sed luporum in foueis interceptorum instar.

Andronici Batacæ cædes. Manuel qui suis cognatis (seniorum consilio spreto) fidem adhibuerat, consiliariorũ suorum inutilia capita abscissa intueri cogitur.

Tot pœnis antea descriptis, grãdiores addũtur, mentis ægritudo, dolor immedicabilis, luctus horrendus, euentus miserrimi expectatio, consilij inopia.

3 At Persæ omni contentione copias, quæ cum Imperatore erant, debellare nitebantur: quòd maxima & potissima parte profligata, illas quoque se facilè superaturos putabant: quemadmodum in serpentibus videmus, capite contrito vnà etiam reliquum corporis

Deinde, contemplatio victoriæ in manu hostium.

Tertiò, Manuel videt suos omnes conatus irritos.

tractum emori: & arce expugnata, vrbem hostibus resistere non posse. Imperator verò etsi sæpe barbaros ex angustiis illis depellere est conatus, & suis viam cõplanare: tamen cùm eum conatum non succedere, séque æquè periturum,

In desperationem incidit.

crescentibus subinde Persarum viribus, vt qui è superiore loco pugnarent, si maneret, ac si progrederetur:

In morte quærit effugium.

cum paucis, quos secum habebat, rectà in hostes fertur: cæterósque monet, vt quisque salutem quærat, vt possit. se enim nihil boni sperare posse ex iis quæ videat.

Suos in idem præcipitium trudit.

atque ita post multa vulnera & vibices, ensibus & ferreis clauis facta, ex Barbarica illa phalange, tãquam decipula, est elapsus.

In suo corpore ambitionis suæ luit pœnas, & ægre elabitur.

Sic quidem toto corpore conuulneratus, vt scuto eius circiter triginta sagittæ inhærerent, & ipse cassidem decussam attollere nõ posset. Tamẽ vel sic Deo defendente, qui in die belli caput eius, quemadmodum olim Dauidis, vt ipse in Psalmis fatetur, custodiebat, mirabiliter barbarorum manus effugit.

Ad alia grauiora reseruatur.

Cæteræ verò legiões subinde peius tractabantur. Nam & ferratis hastis vndique pungebantur, & iaculis petebantur, & inuicem ipsi sese prostrati conculcabant.

Nempe vt exercitus sui dissipationẽ cruentam cerneret.

Quòd si qui has quoque fauces, barbaris qui eas insederant pulsis, superarãt, in altera valle ab hostib. interibãt.

Ex periculis in pericula suos coniectos & iugulatos.

ἐπ᾽ ἀκροπόλεως· ταύτης γὰρ ἐξαιρεθείσης, καὶ ἡ λοιπὴ πόλις ὡς κατάκρας ἁλοῦσα, τὰ οἴκτιστα πέπονθε. καὶ βασιλεὺς μὲν πολλάκις ἀπεπειράσατο τῶν ἐκεῖσε δυσπαρόδων ὁδῶν τοὺς βαρβάρους μεταστῆσαι, καὶ πολὺς ἦν ἐγκείμενος τοῖς ὑπ᾽ αὐτὸν ἐξομαλίσαι τὴν δίοδον. οὐχ ὁρῶν δὲ τὰ κατὰ σκοπὸν προβαίνοντα, καὶ ὡς ἀπολεῖται οὐδὲν μεῖον μενόντων κατὰ χώραν, εἶτα τῶν Περσῶν ἐπικρατεστέρων ἀεὶ γινομένων, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων μαχομένων, ἐσβάλλει πρὸς τοὺς ἐνώπιον αὐτῷ πολεμίους· μετ᾽ ὀλίγων τῶν ἀμφ᾽ ἐκεῖνον, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ ὑποτίθησι σώζειν σφᾶς, ὡς ἕκαστος δύναται· μηδὲν γὰρ χρηστὸν ἐκ τῶν ἐν ὄψει κατανοεῖν. καὶ βασιλεὺς μὲν ὡς ἐκ γαλεάγρας τῆς τότε αὐτὸν διειληφυίας βαρβαρικῆς ἐξώλισθε φάλαγγος μετὰ τραύματα πολλὰ καὶ μώλωπας συνεχεῖς, οὓς ἀπὸ ξιφῶν ἐπλήγη, καὶ σιδηρέων κορυνῶν, ὑπὸ τῶν περιστάντων αὐτὸν Περσῶν τυπτόμενος. ἐπεὶ καὶ οὕτω δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος τετραυμάτιστο, ὡς τὸν μὲν θυρεὸν περί που τοὺς τριάκοντα ἔχειν ἐμπεπηγότας διψητικοὺς αἵματος οἰστούς, αὐτὸν δὲ μηδ᾽ ἀνορθῶσαι ὅλως δύνασθαι περιτραπεῖσαν τὴν κόρυθα, πλὴν καὶ οὕτω παρὰ δόξαν τὰς τῶν βαρβάρων διέδρα λαβὰς, ὑπὸ Θεοῦ φρουρηθεὶς, τοῦ καὶ ἐπὶ κεφαλὴν πάλαι Δαβὶδ ἐν ἡμέρᾳ πολέμου ἐπισκιάζοντος, ὡς αὐτός φησιν ὁ φιλόψαλμος. τὰ δ᾽ ἄλλα τάγματα χειρόνως ἔπασχον ἀεὶ, δόρασι περισαδὸν λογχωμένοις νυσσόμενα, καὶ βέλεσιν ἐκ τοῦ σχεδὸν διαμπερὲς ἐλαυνόμενα, καὶ ὑπ᾽ ἀλλήλων ἐν τῷ συμπίπτειν διαφθειρόμενα. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ ταύτην μὲν ἀπαθεῖς παρῆλθον τὴν φάραγγα, καὶ τοὺς ἐπ᾽ αὐτῆς ἱσταμένους Πέρσας ἐσόβησαν. προελθόντες δὲ, καὶ τῆς μετ᾽ ἐκείνην ἁψάμενοι σήραγγος, ὑπὸ τῶν ἐκεῖσε πολεμίων ἀπώλοντο. εἰς γὰρ

εἰς γὰρ ἑπτὰ κοιλάδας ταφρώδεις πάσας καὶ ἀγχιτέρμονας ἡ πάροδος ἐκείνη διέσχιστο, εὐρυνομένη βραχὺ, καὶ συμπτυσσομένη πάλιν πρὸς τὸ στενόπορον, καὶ ἦσαν αὗται παρὰ τῶν Τούρκων ἀκριβῶς ἐφεστώτων τηρούμεναι. ἀλλ' οὐδ' ὁ λοιπὸς χῶρος τῶν πολεμίων ἐσπάνιζε καθαρὸς, ἀλλ' ἅπας τούτων πεπλήρωτο. τότε δὲ καὶ ἀνέμου πνεύσαντος, καὶ θῖνα βαθεῖαν ἐκ τῆς ἐκεῖσε ψαμμώδους μετεωρίσαντος γῆς, οὔρδην ἐμπίπτουσαν, ἀμφότερα συμπεσεῖν ἐγένετο τὰ στρατεύματα, καὶ ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ, καὶ σκότει ψηλαφητῷ ἀλλήλοις προσφερόμενα, τοὺς ἐχθροὺς τοῖς φίλοις ἐπικατέσφαττον, καὶ οὐκ ἦν ἐξ ὁμοφύλου διακρίνειν ἀλλόφυλον· ἀλλὰ Πέρσαι καὶ Ῥωμαῖοι συμβεβλημένοι, καὶ καθ' ὁμογενῶν ἑαυτῶν τὰ ξίφη, καὶ τὸν προσιόντα κατέκαινον ὡς πολέμιον, ὡς τὰς τάφρους τάφον ἕνα γενέσθαι, καὶ πάμμικτον πολυάνδριον, καὶ σκήνωμα κοινὸν Ῥωμαίων τε καὶ βαρβάρων, καὶ ἵππων, καὶ βοῶν, καὶ ὄνων ἀχθηφορούντων. ἔπεσον οὖν ἀριθμῷ πλείους Ῥωμαῖοι, καὶ μάλιστα τῶν ἐκ τοῦ γένους τῷ βασιλεῖ, καὶ τούτων οἷς πολὺ τὸ ἐπίσημον. ὡς δὲ ἡ κόνις ἐλώφησεν, ἥ τε ἀχλὺς ἐκείνη καὶ ἀορασία διεσκέδαστο, ὠπτάνοντό τινες (φεῦ τοῦ ἀπευκταίου πράγματος καὶ ὁράματος) ἕως ἰξύος καὶ τραχήλου συνεσχημένοι τοῖς πτώμασιν, οἳ καὶ χεῖρας μὲν ἱκέτιδας ὤρεγον, καὶ σχήμασιν ἐλεεινοῖς καὶ φωνῆς γοερὸν ὑπηχούσαις προσεκαλοῦντο τοὺς παριόντας εἰς ἀρωγήν, οὐδένα δὲ τὸν ἀμύνειν δυνάμενον εἶχον, οὐδὲ τὸν σώζοντα. πάντες γὰρ εἰς ἔπαρχον ἐκεῖνοι τῶν οἰκείων προτυπούμενοι συμφορὰν τὴν περὶ ψυχῆς τρέχοντες ἀκούσιοί τινες ἦσαν ἀνοικτίρμονες, καὶ ὡς τάχους εἶχον σώζειν ἑαυτοὺς ἔσπευδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Μανουὴλ σκιὰν ὑπελθὼν ἀχερδηφοροῦντος δένδρου ἀνελάμβανεν ἑαυτὸν, καὶ κα-

Is enim transitus in septem profūdas valles inter sese vicinas findebatur: & initio paulò latior, rursus in angustias cōplicabatur. Eæ verò omnes accuratè à Turcis custodiebantur, atque adeò cætera quoque loca Turcarū plena erant. Adhæc, procellis arenarum vento in eos impulsis, ambo exercitus impetu congressi, veluti noctu, & in densissimis tenebris pugnabant: nec vllo discrimine amici aut inimici, obuij quiq; trucidabantur: eodemque loco Turci & Romani, iumenta & homines iacebant, vt vallis illa nihil esset aliud, nisi amplissimum quoddam & commune Romanorum, barbarorum, iumentorum, pecudumq; sepulchrum: plures tamē Romani ceciderunt, præsertim illustrissimi quique Imperatoris cognati. Vt autē turbo ille, discussa caligine, quieuit: conspecti quidam sunt (heu miserum spectaculum) vsque ad lumbos & colla cadaueribus circumsepti, qui supplices tendebant manus, & gestu miserabili ac lugubri voce prætereuntium opem implorabant: sed nemo erat qui auxiliari posset. Nā *quique suam cladem illorū exemplis metientes, in vitæ periculo haud spōte immisericordes erant, & fuga salutem quærere satagebant.* Imperator verò sub pyri syluestris vmbra vires exhaustas recipiebat, si-

Nec viam euasionis videret.

Cœlum ipsū haberet aduersarium.

Et in horrēdo mortis sepulchro suos iacentes frustra requireret.

Tremēdum spectaculū, & malorum consiliorum fructus.

Belli horrēda facies. Nemo reperitur qui quum opus est auxiliū proximo suo ferre velit aut possit.

Alia Manuelis capitalia pericula. Vide iterum lector quã misera sit ambitiosorum principũ conditio.

ne armigero, sine satellite, sine custode vllo. Sed quidã gregarius eques eius misertus, vltrò accedit, eique pro virili ministrare studet, & galeam huc atque illuc cadẽtem capiti reponit. Interea Persa quidã accurrit: & freno prehenso, eũ abstrahere studet, quod nemo erat qui obsisteret. Sed cum Manuel, impacto in caput hastæ fragmine, quod adhuc reliquũ habebat, humi prostrauit. Paulo pòst etiam alij Persæ accurrunt, qui eum viuum capere conabantur: sed & illos facilè propulsauit, arrepta hasta assistẽtis sibi equitis, & vno ex hostibus transfixo: ipse verò eques stricto ense alteri caput amputauit. Deinde aliis decẽ Romanis militibus accurrẽtibus, inde digreditur, coniungere se cũ legionibus quæ antecesserãt, cupiens. sed rursus paulum progressus, & Turcarũ occursu, & cadauerum aceruis in viis iacentiũ impediebatur.

Qui caput Sultani se contriturũ confidebat, de capite suo cum gregariis militib⁹ decertat.

Ex malis nõnullis elaps⁹ in alia incidit miser Manuel.

4 Faucibus istis & præterfluẽte amne ægrè superatis, alicubi super cadauera equitando, aliam Romanã manũ cogit, quæ ad conspectum eius accurrit. Ibi Ioannem Cantacuzenum, neptis maritum, vnum cũ multis strenuè dimicare, & dum frustra

Ioannẽ Cantacuzenum neptis maritum sterni ac spoliari videt.

μοῦσαν συνέλεγε τὴν ἰσχύν, μὴ ἔχων ὑπασπιστὴν συνιστάμενον, μὴ δορυφόρον ἐπισπόμενον, μηδὲ σωματοφύλακα ἐφεπόμενον. ἰδὼν δέ τις αὐτὸν, καὶ οἰκτείρας ἐκ τοῦ τῶν ἱππέων τάγματος, καὶ ἔτι τῶν ἀφανῶν, καὶ πολλῶν Ῥωμαίων, ἐφίσταταί οἱ προθύμως κατὰ προαίρεσιν, καὶ διακονεῖν αἱρεῖται τὰ δυνατὰ, ὅθεν καὶ τὴν κυνέην ἑτέρωσε βαλλομένην τῇ ἐκείνου ἐφήρμοσε κεφαλῇ. ἐν ᾧ δὲ καθ᾽ ὃ εἰρήκειμεν δένδρον ὁ βασιλεὺς ἀνεκώχευεν, ἐπιδραμών τις Πέρσης ἐφεῖλκε τοῦτον τοῦ χαλινοῦ κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύοντος ἐρημίαν. ὁ δὲ πλήξας αὐτὸν κατὰ κεφαλῆς τῷ τοῦ δόρατος τμήματι ὃ εἶχεν ἔτι ἐν ταῖν χεροῖν, εἰς γῆν ἔβαλλε. μετ᾽ οὐ πολὺ δὲ ἕτεροι Πέρσαι ζωγρίαν ἑλεῖν ὀριγνώμενοι, ἐπ᾽ αὐτὸν ἵενται, ῥαδίως δὲ καὶ τούτους ἐώσατο. βασιλεὺς μὲν γὰρ τὸ τοῦ συνεστῶτος ἱππότου δόρυ ἀγκοινησάμενος, διαπείρει ἕνα τῶν ἐπιόντων, ἕως καὶ εἰς αὐτὸν θάνατον. αὐτὸς δὲ ὁ ἱππότης τὸ ξίφος ἀπασάμενος, ἀποκαρατομεῖ ἕτερον. συναλισθέντων δὲ καὶ περὶ τὸν βασιλέα ἑτέρων ὁπλοφόρων δέκα Ῥωμαίων, ἐκεῖθεν μετέβαινε, συμμίξαι γλιχόμενος τοῖς προηγησαμένοις τάγμασιν ἀλλ᾽ αὖθις μικρόν τι προβὰς, ὑπό τε Τούρκων τῆς πρόσω πορείας εἴργεται, καὶ τοῖς τῶν πεσόντων οὐχ ἧττον νεκροῖς ἀπειρύκεται, οἳ περὶ τὰς ὁδοὺς ἀθροιάζοντες, ἀπέφραττον αὐτὰς σωρηδὸν προκείμενοι.

4 Μόλις δὲ τὰ ἐκεῖσε διαπόρθμια χωρία, καὶ τὸν ἐγγύς που παραρρέοντα ποταμὸν διελθὼν, ἐνιαχοῦ τῶν θνησιμαίων ἐπιβαίνων, καὶ τούτων ὕπερθεν ἱππαζόμενος, ἀθροίζει καὶ ἄλλο τι σῖφος Ῥωμαϊκὸν, κατὰ θέαν αὐτοῦ συνδραμόν· ὅτε καὶ ἀναβλέψας, ὁρᾷ τοῖς ὀφθαλμοῖς τὸν ἐπ᾽ ἀνεψιᾷ γαμβρὸν, τὸν Κανταχουζηνὸν Ἰωάννην, ἕνα πρὸς πλείους διαμιλλώμενον, καὶ ἀνδρείως αὐτοῖς προσφερόμενον, καὶ περιβλεπόμενον μὲν, εἴ τις ἐπαρήξων ἐκείνῳ ἐλεύσεται, ἐκ δὲ τοῦ μηδένα τὸν ἀμυνοῦντα παρεστάναι,

ρεστάναι, μετὰ βραχὺ πίπτοντά τε καὶ σκυλευόμενον. οἱ δὲ τοῦτον ἀπεκτονότες Πέρσαι, ὡς εἶδον παριόντα τὸν αὐτοκράτορα (οὐδὲ γὰρ ἦν λαθεῖν) συγκροτηθέντες εἰς σπεῖραν, ὡς εἰς θήραμα μέγα τὸν βασιλέα ἐπῄεσαν. ᾤοντο γὰρ αὐτίκα δὴ μάλα τοῦτον αἱρήσειν ἢ ἀναιρήσειν. ἦσαν δ' οὗτοι πάντες Ἀραβίοις ἔποχοι ἵπποις, καὶ κατὰ θέαν τῶν πολλῶν ὑπερφέροντες. ὁπλισμοῖς τε γὰρ ἐκπρεπέσιν ἐκάζοντο, καὶ τοὺς ἵππους ἠσκημένους εἶχον ἄλλοις τε κόσμοις λαμπροτάτοις, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐπαυχενίοις ἀγλαΐσμασιν, ἐκ τριχῶν συγκειμένοις ἱππείων, ἐς ἱκανὸν καθειμένων, καὶ περιηρτημένοις ἐχουσῶν ἠχητικοὺς κώδωνας. βασιλεὺς δ' ἀναστήσας τὰ μὲν περὶ αὐτὸν φρονήματα, τὴν τῶν πολεμίων ἐπέλευσιν εὐπετῶς ἀποκρούεται, ἀεὶ δὲ κατὰ βραχὺ προβαίνων τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ νῦν μὲν νόμῳ πολέμου, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀναιμωτὶ παρεισδύων τοὺς Πέρσας, ἄλλους ἐπ' ἄλλοις συνιόντας, καὶ πάντας συλλαβεῖν αὐτὸν σπεύδοντας, τ' εἰσάσμενος ἐφίσταται καὶ ἀσπάσιος τοῖς προωδευκόσι τάγμασιν, οὐ μᾶλλον περὶ αὐτοῖς δυσχεραίνουσιν, ἢ ἐπ' αὐτῷ μὴ φαινομένῳ ἀγωνιῶσιν. οὔπω δὲ συμμίξας τούτοις, ἀλλ' ἐκεῖσε ἔτι ὤν, ἔνθα ποταμὸν παραρρέειν ὁ λόγος εἴρηκε, δίψῃ συνέχεται. καὶ δὴ αἰτεῖται τῶν παρεστώτων τινὰ λαβόντα ὑδρεῖον, ὕδωρ ἀφύσασθαι, καὶ αὐτῷ ἀποκομίσαι πιεῖν. σπάσας τοίνυν τοῦ ὕδατος, ὅσον ἂν τὴν ἐκείνου ἐδίανεν ὑπερῴην, τὸ λοιπὸν ἐξέχεεν, οἷα μὴ τοῦ πιθέντος ἡδέως διὰ τοῦ οἰσοφάγου κατολισθαίνοντος. πολυπραγμονήσας δὲ τὸ ποτόν, καὶ λυθρῶδες τοῦτο κατανοήσας, ᾤμωξε καὶ εἶπε, μὴ εὐτυχῶς ἀπογεύσασθαι τοῦ τῶν Χριστιανῶν αἵματος. παρεστὼς δέ τις ἀνὴρ ἰταμὸς καὶ θρασύς, ὡς ἔδειξε, καὶ τοῦ τότε καιροῦ δυσκολώτερος, ἀνερυθριάστως ἔφησεν, ἄπαγε βασιλεῦ, οὐκοῦν ταῦτα οὐχί. οὐ γὰρ νῦν πρῶτος, ἀλλὰ πάλαι καὶ πολλάκις, καὶ εἰς κραιπάλην

auxilia circumspectat, sterni ac spoliari videt. Persæ verò qui illum occiderant, vt Imperatorem præterire viderunt (neque enim latere poterat) in cohortem conglobati, Imperatorem vt opimam prædam petebant: quē se mox aut capturos, aut interfecturos opinabātur. Erāt ij viri eximij, & armis insignes, & omnes equis Arabicis insidebant: qui præter alia ornamenta splendidissima, prolixas tricas ex equinis pilis cōtextas, & sonoras nolas de collis dependentes habebāt. Verum Imperator, animis suorū excitatis, hostium impetum facilè propulsat: ac subinde paulatim progrediendo, & nunc more belli, nunc citra sanguinē Persas prætereundo, quorū alij atque alij ad eum capiēdum properabant, exoptatus ad legiones quæ antecesserant, peruenit, non tam suā vicem dolentes, quàm illius periculo solicitas. Sed antequā eas adipisceretur, aquā è præterfluente fluuio haustā afferri sibi iussit: qua summis labris gustata, & effusa, quòd ex insuaui sapore tabo infectā cognouisset, cum suspirio: *Infeliciter*, inquit, *Christianorum sanguinem libaui.* Ibi quidam audax & īportunus homo, & illo acerbissimo tēpore acerbior: *Non nunc*, inquit, *Imperator, non nunc primùm sed olim & sæpe, & ad e-*

In suam vitā hostes conglobatos.

Eos denique fortissimos, & armis insignes.

Virtus bellica crescit in periculis. Et ea ratione Deus Manuelē ad alia supplicia reseruat.

Græcorū militum in Manuelem propensus affectus. Is autē in nouos luctus & animi dolores incidit.

Gustat enim & effūdit nō aquā sed christianum sanguinem.

Conuiciis, veris quidē, sed intēpestiuis, petitur à gregario milite: & qui seniorū sana consilia superbè respuerat, ignoti dicteria acerbissima silēs audire cogitur.

brietatem vsque Christianorum sanguinem hausisti, dum pauperes subditos exactionibus vexas & deglubis. Eum conuiciatorem Manuel ita æquo animo tulit, ac si surdus esset: & cùm vidulos in quibus signata pecunia erat, à Persis diripi & effũdi videret: Romanos hortatus est, vt impetu in barbaros facto, pecuniam illam ipsis potiùs debitam arriperent. Tum rursus idem ille impudẽter in Imperatorem inuectus: *Vltrò*, inquit, *ista prius Romanis danda fuit, non nunc, vbi cũ difficultate & sanguine paranda est. Quòd si vir fortis est, vt gloriatur, & chlamys postulat, in raptores Persas impetum faciat: usque fortiter cæsis, rapinas recuperet.* Tacuit & ad ea verba hominis importuni Manuel, sine vllo murmure, non secus atque olim Dauid Semeis intẽperias, tulit. Tandem Contostephanus quoque Andronicus incolumis aduenit, qui extremum agmen ducebat: & alij quidam apud Manuelem gratiosi, vulnerum expertes, concurrerunt. Vbi nox prœliũ diremit, omnes sederunt tristes, capita manibus sustinentes: & dũ pręsens discrimen reputant, se viuis non annumerabant: eo potissimùm territi, quòd barbari circum vallum cursitãtes, populares suos, qui vel religione mutata, vel aliis de causis olim ad Romanos se contulerant, cum maximis

Nec semel, sed iterũ, vt hac ratione ambitiosam Manuelis animam Deus sanaret.

Is etiam manum medici vtcũque persentire & forte videtur.

Andronicus, vt & Manuel, elabitur, ad duriora reseruatus: mirâ Numinis patientiâ & prouidẽtiâ.

Milites Grœci autem ex recenti clade nouam coniiciunt, & vt ad lanienam destinati trepidant.

Victores, suo more victis insultant.

καὶ ἀκραιφνῶς Χριστιανικῶν αἱμάτων κρατὴρ ἐκεκεράσθη σοι, καλαμωμένῳ τε καὶ ἐπιφυλλίζοντι τὸ ὑπήκοον. οὕτω δὴ ἱκανῶς τὸν κατήγορον ἐκεῖνον καὶ λοίδορον ὑπήνεγκεν ἄνθρωπον, ὡς εἰ μὴ ἦν ἀκούων, μηδ᾽ ἔχων ἐλεγμοὺς ἐν τῷ στόματι. ὁρῶν δὲ καὶ τοὺς θησαυροφύλακας θυλάκους διασπωμένους ὑπὸ Περσῶν, καὶ κατὰ γῆς χεόμενον καὶ ἁρπαζόμενον τὸν εἰς νόμισμα κεκομμένον χρυσόν τε καὶ ἄργυρον· ἐνῆγε τοὺς συνόντας Ῥωμαίους ἐπεισπεσεῖν τοῖς βαρβάροις, καὶ κτήσασθαι τὰ χρήματα Περσῶν δικαιότερον. συστὰς δὲ αὖθις ἐκεῖνος ἀνὴρ, διελοιδορεῖτο ἀναιδῶς βασιλεῖ τοιαῦτα κελεύοντι, ἐχρῆν λέγων ἑκουσίως καὶ πρότερον διδόναι Ῥωμαίοις ταυτὶ, οὐχὶ δὲ πάντως νυνὶ ὁπότε ἡ κτῆσις δυσχερὴς, καὶ μεθ᾽ αἵματος. εἰ δ᾽ αὐτὸς ἀνὴρ ἐστὶν ἰσχύος, ὁποῖος εὔχεται εἶναι, ἢ γοῦν ἀναξυρίδα περίκειται· τοῖς χρυσοσύλαις συρραγεὶς Πέρσαις, καὶ συγκόψας τούτους θαρραλεώτερον, ἐπανασωσάτω Ῥωμαίοις τὰ ἁρπαζόμενα. ἐσιώπα δὲ, κἀπὶ τούτοις τοῖς ῥήμασι, μὴ ὑπ᾽ ὀδόντα γρύζων, μηδὲ τὸν θορύζων. ἀλλὰ φέρων τὴν τοῦ κερτόμου προπέτειαν, ὡς Δαβὶδ πάλαι Σεμεεὶ τὴν αὐθάδειαν. ὀψὲ δὲ καὶ ὁ Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος ἀβλαβὴς παρῆν, ὃς ἡγεῖτο τῶν τελευταίων τάξεων· καὶ ἕτεροι τῶν δυναμένων μέγα παρὰ τῷ Μανουὴλ, ἀπλῆγες συνδεδραμήκασιν. ἐπεὶ δὲ νὺξ ἐπῆλθε, καὶ σκότος ἡμέρας διαδοχὴν τὸν πόλεμον ἔπαυσεν, ἀδημονῶν ἅπας καθῆστο ὑπτίῳ τῷ τῆς χειρὸς κοίλῳ ῥίψας τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν ἐνεστῶτα κίνδυνον φανταζόμενος, οὐ τοῖς ζῶσι συνέταττεν ἑαυτὸν, καὶ μάλισθ᾽ ὅτι τὸν χάρακα περιτρέχοντες, διαπρυσίοις ἀνεκάλουν φωναῖς οἱ βάρβαροι τοὺς ὁμοεθνεῖς αὐτοῖς, οἳ κατὰ χρείαν ἢ μετάθεσιν πίστεως πρὸς Ῥωμαίους προσεχώρησαν πάλαι, καὶ παρῄνουν ἐξελθεῖν αὐτονυχὶ τοῦ στρατηγίου, ὡς

ἀπολουμένων

ἀπολουμένων ἄρδην ἕωθεν αὐτίκα τῶν ἐν αὐτῷ. διενυκτέρευον οὖν Ῥωμαῖοι κατὰ φρήτρας καὶ λογάδας τοῖς φύλοις φῦλα συναγειρόμενοι, βαπτόμενοι πρὸς ὦχρον ὑπὸ δέους εἰς οἷον τὰ πέταλα τῶν δένδρων κατὰ καιρὸν τὸν φυλλοχόον μεταμορφάζεται.

5 Αὐτὸς δὲ ὁ κρατῶν ἀγλευστάτας βουλὰς ὤδινεν. ὡς δὲ ταύτας ἀποτεκὼν εἰς ἀκοὴν τῶν σὺν ἐκείνῳ ἐξέφερε, καὶ ἦν τὸ ὑφηγούμενον λαθραία φυγή, καὶ τῶν τοσούτων ψυχῶν εἰς αἰχμαλωσίαν καὶ θάνατον ἔκδοσις, ἐκπλήττει τοὺς ἀκροωμένους, καὶ μᾶλλον τὸν Κοντοστέφανον, ὡς ἀνδρὸς ἀλλοφρονοῦντος καὶ περιστρεφομένου σκοτοδίνῃ ἀτεχνῶς φθεγγομένου ῥήματα. οὐ μόνον δὲ οἱ πρὸς σκέψιν τοῦ ποιητέου συνελθόντες βαρέως ἤνεγκαν τὰ ἠνωτισμένα, ἀλλὰ καί τις ἔξωθεν ἑστὼς τῆς σκηνῆς ἐκ τῶν ἀγνώστων στρατιωτῶν, ὡς τὸ βασιλικὸν ἐς οὖς ἐδέξατο σκέμμα, ὑψώσας τὴν φωνὴν καὶ διωλύγιον ἀνοιμώξας· φεῦ, εἶπεν, ὁποῖα δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς Ῥωμαίων εἰς νοῦν ἐβάλετο; καὶ πρὸς ἐκεῖνον τὴν τοῦ λόγου στρέψας ὁρμήν, οὐχὶ σύ φησιν ὁ διὰ τῆς ἐρήμης καὶ στενῆς ταύτης ὁδοῦ ἐκθλίψας ἡμᾶς, καὶ εἰς ἀπώλειαν διωθήσας, ἢ μᾶλλον οἱονεί τινι ὅλμῳ ἐκπιέσας τοῖς συμπίπτουσι σκοπέλοις, καὶ τοῖς πεσοῦσιν ἀτεχνῶς ἐφ' ἡμᾶς ὄρεσι; τί ἡμῖν καὶ τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος, καὶ τῷ στομίῳ τοῦ ᾅδου ἄντικρυς, καὶ τῷ παρελθεῖν τὰς ἀνωμάλους ταύτας καὶ τραχείας τροχιάς; ἢ τί ἴδιον ἐπάγειν τοῖς βαρβάροις ἐπίκλημα εἴχομεν, οἳ τοῖς χώροις τούτοις τοῖς στενοῖς τε καὶ βιαίοις καὶ σκολιοῖς περικαθίσαντες, ἡμᾶς ἐσαγήνευσαν; σὺ νῦν ὅπως καταπροδίδως ὡς πρόβατα σφαγῆς τοῖς ἐχθροῖς; τούτοις μαλαχθεὶς τὴν ψυχήν, εἴτ' οὖν ἕως καρδίας δηχθεὶς, εἰς ἑτέραν ἐξάπτετο, καὶ τὴν κατὰ τίν καιρὸν ἐκεῖ-

clamoribus hortabantur, vt ea nocte castris excederent. Manè enim omnes qui in iis essent, perituros. Eam noctē ita exegerunt Romani, metu pallentes, vt tribules cū tribulibus, amici cum amicis se coniungerent.

5 At Imperator, quum ignauissimum consilium de clandestina fuga, & tot millibus neci obiiciendis, proceribus aperuisset: auditores, & Contostephanus in primis, obstupuerunt, quasi verba hominis parum sani loqueretur. Nec ij solū qui in consiliū adhibiti fuerant, eam orationem grauiter tulerunt: sed quidam obscurus miles, qui extra tabernaculū steterat, audito eius proposito, cum ingenti suspirio, & alta voce: *Quid*, inquit, *Romanorum Imperatori in mentē venit?* & ad ipsum cōuersus: *Non tu*, inquit, *is es, qui in desertam & angustā istam viam nos intrusisti, & in interitum præcipitasti? & concurrentibus istis scopulis & montibus nos omnino oppressuris veluti mortario contudisti? Quid nobis rei est cum ista valle luctus, & faucibus inferni? Cur istos iniquos & asperos tramites penetramus? Quid nos priuatim de barbaris queri possumus, qui violentis istis anfractibus atque angustiis infestis, nos irretiuerunt? Et tu nos tanquam oues mactationi destinatas prodis?* His verbis animo emollito, ac potiùs consauciato, consilium mutauit, & eam sequi viam in-

Summū Manuelis supplicium, præcedentia omnia lōgè superans, & nomini ei' probrum inurēs sempiternum: hos turpiter deserere vel le quos in periculū mortis ipse sua ambitiōe deduxerat.

Ideo, non à magnis viris & illustribus consiliariis, sed ab obscuro milite tenebricosa hæc vesania reprimitur, silentibus hominibus bruta vel ipsi lapides loquētur.

Est etiam vir ignobilis sæpe opportuna loquutus, & gregarij militis tempestiua admonitio reliquum seruat exercitū, atque adeò ipsum Manuelem.

Corda principum in manu Dei sunt, qui mirandis rationib⁹ ea flectit sicut & quocunq; libet.

stituit, quam tempus pateretur. Enimuero is qui olim Israeli semen reliquit, ne sua sors penitus, Sodomæ & Gomorrhæ instar, aboleretur: qui castigat, & rursus medetur: qui percutit, & viuere facit: qui baculum peccatorũ non perpetuò in sortem iustorum grassari sinit: is tum quoque sancti sui populi misertus, quem non penitus repudiare volebat, Sultani animum ad insitatam clementiã flectit: vt qui dudum Manuelis virtutem verebatur, nunc eius calamitate frangeretur. Aut, vt olim per Chusin Achitophelis consilia euertit, & animum Absolonis mutauit, vt ea sequeretur, quæ perniciem ei allatura erant: ita tum quoq; Persarum principem transuersum egit, vt procerum consiliis impulsus, quibus tempore pacis ab Imperatore pecunia affluebat, per legatos vltrò prior diuinitus pacem Imperatori offerret, quam is, vrgẽte necessitate, petiturus erat: & pactiones rursus, vt antè, flagitaret. Persæ verò, Sultani consilio nondum patefacto, castra diluculo oppugnatum ibãt, vno impetu Romanos delẽdi spe concepta. Itaque quũ barbarico eiulatu obequitarent, & milites intra vallum sagittis conficerent, Ioannes, Constantini Angeli filius, cum sua cohorte, iussu Imperatoris, ad Turcorum

Sultanus Manuelis calamitate fract⁹ eorum insaniam dãnat qui victi vel victores quiescere neque unt: sed pacẽ contemnentes, & vanæ gloriæ cupidi, pacẽ perdunt & gloriam.

Nec sanè in transuersum actus est Sultan⁹, vt Nicetas putat, dũ pacem victis offerret: fortunam enim suam reuerẽter habuit, & belli cogitauit egregium esse finẽ quoties ignoscendo transigitur, contẽtusque est nihil ex hoste victo, præter gloriam, sumere.

Pergunt ambitiosi in suo instituto: & quũ de pace cogitare necesse fuit ad inutilia arma prosiliũt.

νον ἐλαῦ εἵλετο. ἀλλ' ὁ σπέρμα ἐγκαταλείπων πάλαι τῷ Ἰσραὴλ, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἀφανισθείη τὸ ἐκείνου πλήρωμα, ὡς Σόδομα γεγονὸς καὶ ὁμοιωθὲν ὡς Γόμορρα· ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος· ὁ πατάσσων, καὶ ζωοποιῶν· ὁ μὴ τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κλῆρον τῶν δικαίων εἰς τέλος ἐῶν· οὗτος καὶ τότε τὸ ἅγιον ἔθνος κατοικτειρήσας, καὶ μὴ ἀπώσασθαι θελήσας ἐπίπαν, κάμπτει τὴν τοῦ Σουλτάνου ψυχὴν εἰς ἀξύμφυλον ἔλεον τὸ καινότατον. καὶ ὃς τὴν τοῦ βασιλέως ἀρετὴν ᾐδέσθη πρότερον, τότε καὶ ταῖς ἐκείνου συμφοραῖς ἐπικλᾶται. ἢ γοῦν ὁ διὰ Χουσὶ τὴν Ἀχιτόφελ ἀκυρώσας βουλὴν, καὶ τὰς φρένας ἀλλοιώσας τοῦ Ἀβεσαλὼμ, ὡς τοῖς καθ' ἑαυτοῦ καὶ χείροσιν ἐπαγγέλλεσθαι· αὐτὸς καὶ τότε τὸν Περσάρχην ἐξέκρουσε τοῦ καθήκοντος. παρασυρεὶς γὰρ οὗτος ταῖς τῶν μεγιστάνων αὐτοῦ ὑποθημοσύναις, οἵπερ ἀπληστότατοι ἐκ βασιλέως κατὰ τὸν τῆς εἰρήνης καιρὸν τὰ χρήματα, πέμψας πρεσβείαν, εἰρηνικὰ διαλέγεται, καὶ τὴν συνομολογίαν ὡς πρὶν αὖθις ἐπιζητεῖ, προφθάνων οἷον προαιρετῶς, τοῦ κρείττονος ἐποτρύνοντος, τὸν ἀναγκαστῶς ἐς τὰς συμβιβάσεις βλέψαντα ἄνακτα. οἱ δὲ δὴ Πέρσαι μήπω τῶν κατὰ σκοπὸν τῷ Σουλτάνῳ ἐκπεφανθέντων, ἅμα ἕω προσήλαυνον ὡς κυκλωσόμενοι Ῥωμαίους, καὶ ὡς ὄψον εὐτρεπὲς, καὶ καθ' ὁρμὴν μίαν, οἷα θῆρες, λαφύξοντες, ἢ ὡς ἐγκαταλελειμμένα ὠὰ νεοσσιὰν ἐρήμην ἀπάξοντες. προσεγγίζοντες τοίνυν τῷ χάρακι, τοὺς ἐντὸς κατετόξευον, κύκλῳ περιελαύνοντες, καὶ βαρβαρικῶς ἀλαλάζοντες. βασιλεὺς οὖν ἐγκελεύεται Ἰωάννῃ τῷ τοῦ Ἀγγέλου Κωνσταντίνου υἱῷ, μετὰ τοῦ συνόντος αὐτῷ τάγματος τοῖς Πέρσαις προσβαλεῖν. ὁ δὲ κατὰ τὴν βασιλικὴν ἐπιταγὴν ἀνασελεῖν τοὺς Τούρκους πειρᾶται,

πειρᾶται, οὐδὲν δέ τι καὶ δράσας γεννναῖον, παλίνστροφος γίνεται. ἐκ δὲ τούτου ὁ Μακροδούκας Κωνσταντῖνος τὴν ὑπ' αὐτὸν ἐξάγει στρατιὰν ἐκ τῶν ἑῴων στρατολογουμένην ταγμάτων. ἀλλὰ καὶ οὗτος μικρόν τι φανεὶς, ὑπενόστησεν. ὁ δέ γε Σουλτὰν πέμπει πρὸς βασιλέα Γαβρᾶν τὰ πρῶτα τῶν παρ' αὐτῷ καὶ τετιμημένων τὰ μέγιστα· τὸ δὴ ἀπὸ τοῦδε οἵ τε Τοῦρκοι, καὶ ἐκ παραγγελίας τοῦ προσβάλλειν τῷ σταδίῳ ἀπέστησαν, καὶ Ῥωμαῖοι τοῦ ὑπεξέρχεσθαι λήγουσιν. ὀφθῆναι δὲ τῷ βασιλεῖ μέλλων Γαβρᾶς, βαθεῖαν καὶ βαρβαρικὴν ἀπονέμει τιμὴν καὶ προσκύνησιν· καὶ ἅμα ἵππον προσάγει δῶρον νισαῖον ἀργυροχάλινον, ἐκ τῶν φατνιζομένων εἰς πομπάς, καὶ περιμήκη ἀμφήκη μάχαιραν, καὶ λόγον κινεῖ περὶ σπονδῶν, διομαλίσας πρότερον λόγοις ἁπαλοῖς τὴν ἐπὶ τοῖς συμβᾶσιν ὑπεμφαινομένην ἀχθηδόνα τοῦ βασιλέως· καὶ καταστείλας τὸ τοῦ πάθους φλεγμαῖνον οἷά τισιν ἐπάσμασιν, οἷς πρὸς τὸ οὖς ἐκείνῳ ὑπεψιθύρισε ῥήμασι. θεασάμενος δὲ Γαβρᾶς ἣν εἶχε στολάδα ἐπὶ τοῦ θώρακος βασιλεὺς, τὴν χροιὰν χλοβάφινον, οὐκ εὐσύμβολον τὸ χρῶμα τοῦτό, φησιν, ὦ βασιλεῦ, ἀλλὰ καὶ λίαν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πολέμου ταῖς ἀγαθαῖς τύχαις ἀντιπρᾶττον. αὐτὸς δ' ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις βραχὺ καὶ βεβιασμένον μειδιάσας, τὴν ἐπιθωράκιον στολὴν ἀποδὺς, ἐκείνῳ δίδωσι πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ διηνθισμένην. τὸν δ' ἵππον καὶ τὸ ξίφος δεξάμενος, ἐγγράφοις τίθεται τὰς σπονδὰς, καὶ τῇ χειρὶ ταύταις βραβεύει. ἐν δὲ τῷ γραμματίῳ καὶ ἄλλα μὲν ὅσα ὁ καιρὸς ἐπέτρεπε κατὰ μηδὲν ἀκριβολογούμενος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ κατασκαφῆναι τὰ φρούρια τό, τε Δορύλαιον καὶ τὸ Σούβλειον. οὕτως οὖν εὑρηκὼς τὸν βάρβαρον τὰ πρὸς εἰρήνην ἀ-

impetum reprimendum egreditur. qui, quum irrito conatu, nullo forti facinore edito, rediisset, Macroducas Constantinus orientales copias educit. Sed is quoque non multo pòst in castra se recepit. Interea Sultanus Gabram, honoratissimũ inter suos satrapas, ad Imperatorem mittit: cuius iussu Turci oppugnare vallũ desistunt, & Romani clã subducere sese desinunt. Is Gabras Imperatori, barbarorũ more, summisse adorato, dono adducit equum Nisæũ, frenis argenteis ornatum, ex iis qui ad põpas aluntur: & longum ancipitem gladium. ac sermonem de pacificatione interiicit, animo eius ob acceptam cladẽ, vt apparebat, tristi: prius mollibus verbis quæ in aurẽ illi dicebat, delinito, & dolori, acerbitate velut incantamentis quibusdam mitigata. Quum autem thoracem Imperatoris fulua veste tectum vidisset: *iste color*, inquit, Imperator, *pugnæ tempore minimè commodus est, sed planè inauspicatus*. Id dictum Imperator exiguo & coacto risu excepit: eamque vestem, purpura & auro intertextam, illi dedit: acceptóque ense & equo, pacem conscribit, suáq; manu subsignat. Inter cæteras conditiones, quas id tempus scrupulosius exquirere non sinebat, illa quoque erat, vt Dorylæum & Subleum castella euerterentur. Manuel quum pacem nihil insidiarũ

Sultanus autem dandi auferẽdíque vitam potẽs, beneficentiã munus diuinum magnificè exerit.

Et hostem equitatu armis gloriáq; spoliatum equo & gladio ancipiti donat. Belli pacísque aptissima symbola.

Gabrias nobilis & sapientis legati exemplar.

Non preciosa veste præliis, sed ferro, res geritur.

Misera pax vel bello benè mutatur.

Sultani prouidus anim' munitorum locorum euersionẽ procurat,

habere,& sincerè secū agere barbarū videret:alia via domum redire instituit, vt aspectum interfectorum declinaret. At viæ duces ob ipsum potissimum eódem eum reducebant, vt miserabilia illa spectacula oculis intueretur, quæ quidem nullis lachrymis satis deplorari queant. Nam fauces exęquatæ erant, valles in tumulos assurgebant, saltus cadaueribus operiebantur. Prostratis omnibus, cutis capitis detracta erat: nonnullis pudéda etiam præcisa. Ideò factū à Persis dicebatur, vt circūcisis à Christianis non distinctis, victoria anceps esset. Nam ex vtroque exercitu multi ceciderant. Nemó igitur præteriit quin lamentaretur, & nominatim familiares atque amicos suos interfectos compellaret. Hoc loco illud in mentem mihi venit, *res futuras difficulter ab hominibus posse præcaueri: neque facilè quęquam pericula euasurum, nisi numine exorato diuinitus custodiatur, malorūque leuamen impetret.* Nā Imperator quum Persis inferre bellum statuisset, in somnis sibi visus est, conscensa Imperatoria naue, cum multis familiaribus Propontidis oram legere: subitò verò Europæ & Asiæ montes concidisse: fractáque naue, cæteris

Et Manueli bellica spectacula obiicit quæ ambitiosum principé à bello deinceps deterreant.

Luctuosissimum spectaculum.

Persarū stratagema.

Græcorū lamenta inutilia.

Nicetę de infelici Manuelis in Sultanū expeditione grauis admonitio.

Manuelis somniū, euent⁹ bellici præsagiū: si mens illi non læua fuisset.

ληθῶς λαλήσαντα, καὶ μὴ ἐπ' ὀργὴν δόλους διαλογιζόμενον· αἱρεῖται δὲ ἄλλης ὁδοῦ προσβῆναι, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν ἀναμετρῆσαι αὖθις ἣν ἐβάδισε πρότερον, ἐκκλῖναι τοὺς πεσόντας βουλόμενος. οἱ δὲ τῆς ὁδοῦ ἡγεμόνες κατ' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον ἐπὶ τὴν ἐκεῖσε παρῆγον, ἵν' ὀφθαλμοῖς οἰκείοις ἐπόψοιτο βασιλεὺς τὰ οἰκτρότατα ἐκεῖνα θεάματα. καὶ ἦν γὰρ ἀληθῶς δακρύων ἄξια τὰ ὁρώμενα, ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, μείζω τοῦ ἀνακλαυθῆναι διὰ τὸ τοῦ κακοῦ μέγεθος. αἵ τε γὰρ φάραγγες εἰς ἰσόπεδον ἀνέβαινον, καὶ αἱ κοιλάδες εἰς κολωνοὺς ἀνηγείροντο, καὶ τὰ ἄλση τοῖς θνησιμαίοις ἐκαλύπτετο, ἅπας δὲ κείμενος ἀποσυρεὶς ἦν τὸ δέρμα τῆς κεφαλῆς, πολλοὶ δὲ καὶ τοὺς ἰθυφάλλους ἀπεκαυλίσθησαν. ἐλέγετο δὲ τοὺς Πέρσας τοῦτο τεχνάσασθαι, ἵνα μὴ τοῦ ἀκροβύστου ὁ ἐμπερίτομος διαστέλλοιτο, καὶ ἡ νίκη οὕτως εἴη ἀμφιπαλὴς καὶ ἀμφήριστος, ὡς ἐξ ἑκατέρων τῶν στρατοπέδων καταβληθέντων πολλῶν. οὐδεὶς τοίνυν χωρὶς δακρύων καὶ στεναγμῶν ἀντιπαρῆλθεν· ἀλλὰ μέγα πάντες ἀνέκλαυσαν, καὶ ὀνομαστὶ τοὺς ἀπολωλότας ἑταίρους καὶ συνήθεις ἐκάλεσαν. ἀλλ' ἐνταῦθα τοῦ λόγου γινόμενος, ἐκεῖνο ἔχω εἰπεῖν, ὡς δυσφύλακτον τὸ μέλλον τοῖς ἀνθρώποις ἡμῖν, καὶ οὐκ ἄν τις ῥαδίως ἐξαναλύξῃ τὸ δεινὸν, εἰ μή τι τὸ θεῖον ἐκ λιπαρίας ἱλεωθὲν, ἀπώσαιτο τὰ δεινὰ, ἢ ἐκ τούτου εἰς τοῦτο μετακλινεῖ, καταμιγνύον τὸ τῆς κινήσεως ἀκραιφνὲς, καὶ τῷ φιλανθρώπῳ κατακλεῦον τὸ ἄκρατον. βασιλεὺς γὰρ ἡνίκα ἦν κατὰ Περσῶν ἐκστρατεύειν προθέμενος, ἐδόκει καθ' ὕπνους ὁρᾶν, ὡς εἰς στρατηγίδα νῆα ἐμβὰς αὐτός τε καὶ συχνοὶ τῶν ἐπιτηδείων, τὴν Προποντίδα ἀνελέγετο. ἄφνως δὲ συμπεσεῖν τὰ ἐξ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ὄρη, ὡς ἀφανισθῆναι μὲν τῆς νηὸς θραυσθείσης τὸ

ἐμπλέον

ἐμπλέον ἅπαν, αὐτὸν δὲ μόλις ἐκδοθῆναι τῇ χέρσῳ ταῖς χερσὶ νηχόμενον, καθ' ἣν δὲ ἡμέραν τῶν ἐπισφαλῶν ἐκείνων ἐπέβαινε τρίβων, ἀνήρ τις προσελθὼν αὐτῷ δίγλωττος, τὸ γένος Ῥωμαῖος, τοὐπίκλην Μαυρόπουλος, δόξαι οἱ ἔφατο κατ' ὄναρ, τὸν ἐκ τοῦ Κύρου παρώνυμον ναὸν εἰσελθεῖν, ἐν δὲ τῷ ἱλεοῦσθαί οἱ τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, φωνὴν ἐξικνουμένην ἐκεῖθεν ἐνωτισθῆναι, λέγουσαν, ὡς ἀρτίως ἐν μεγίστοις μάλιστα κινδύνοις ὁ βασιλεύς, καὶ τίς ἀπελεύσεταί μοι τούτῳ συνέριθος; εἰρηκότος δέ τινος ἀοράτως, ἀπελθέτω ὁ Γεώργιος· νωθὴς οὗτος, εἰπεῖν. κἀκείνου δὲ πάλιν ἐπενεγκόντος, ἀπίτω ὁ Θεόδωρος· καὶ πρὸς τοῦτον ἀπανήνασθαι, τέλος δὲ μετὰ περιαλγείας φθέγξασθαι, ὡς οὐδεὶς προφθάσει τὸ φυόμενον ἐκείνῳ κακόν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω.

6 Μετὰ δὲ τὸ ὑποκαταβῆναι τὰς δυσχωρίας, ἐνέκειντο καὶ πάλιν οἱ Πέρσαι Ῥωμαίοις ἐκ τῶν ὄπισθεν ἐπιφαινόμενοι. μεταμέλῳ γὰρ ἐλέγετο πληγῆναι τὸν Πέρσην, ὅτι τὸ ἐν χερσὶ παρῆκε θήραμα· κἀντεῦθεν ἐνδοῦναι τοῖς οἰκείοις ἐκεῖνα ἐπιοῦσιν ἐνδείκνυσθαι, ὅσα καὶ πρὸ τῶν σπονδῶν ἐξῆν διαπράττεσθαι. οὐ πανσυδὶ δὲ καὶ ὡς ἡνίκα τὰ δυσέμβολα χωρία Ῥωμαῖοι διήρχοντο, οἱ Τοῦρκοι παρείποντο, ἀλλὰ κατὰ διαλειπούσας συμμορίας ἐπηκολούθουν. οἱ γὰρ κράτιστοι καὶ πλεῖστοι ταῖς τῶν σκύλων ὠφελείαις ἔμφορτοι γενόμενοι, τῆς οἴκαδε φερούσης ἥψαντο, πλὴν καὶ οἱ παρεπόμενοι ἐκεῖνοι πολλοὺς διέφθειρον, καὶ τούτοις μάλιστα ὁπόσοι τραυματίαι τε καὶ ἀπόμαχοι, καίπερ τοῦ βασιλέως τοὺς πολεμικοὺς τῶν ἡγεμόνων, καὶ δραστηρίους οὐραγεῖν ἐπιτάξαντος. ὡς δὲ κατὰ τὰς

omnibus sublatis, se vix manibus in littus enatasse. Quo autem die periculosas illas vias ingressurus erat, homo quidam duarum linguarum peritus, natione Romanus, cognomento Mauropulus, ei dixit: se visum in somnis Cyri ædē ingredi: & dū genitricem Dei placaret, vocē ex ea editam audire, quæ diceret: *Nunc in summo discrimine versatur Imperator, & quis ei meo nomine opem feret?* Cum quidam ex obscuro dixisset, *Abeat Georgius:* illam respondisse, *Tardus hic est.* illo iterum dicente, *Abeat Theodorus:* eo quoque repudiato, denique mœstam exclamasse: *Neminē malum illi imminens præcauere posse.* Atque hæc hactenus.

Mauropul. sōniū. Quid autem sumnia iuuant: quum perpetua cæcitate & vertigine ambitio laboret. Porro somnium illud superstitiosum fuit prorsus, & exitui apprimè conueniens.

6 Postquam autem ex angustiis euaserunt, Persæ Romanos iterum à tergo sunt adorti. Persam enim pœnituisse ferebant, quòd paratā prædam è manibus amisisset: & suis concessisse, vt Romanis ostenderent ea quæ etiā ante pacem facere potuissēt. Non tamen toto exercitu, vt tum, quum angustias transirent Romani, assectabantur: sed ex interuallis, & seiunctis cohortibus. Nam plerique, optimi quique præsertim, manubiis onusti, domos suas repetebant. Nihilominus tamen illi qui tergis inhærebant, multos occidebant, vulneratos præsertim, atq; imbelles. quamuis Imperator bellicosos & strenuos duces extremum agmē claudere iussisset. Vbi Cho-

Etiamsi quidam ex Persis (Sultano iubente, id factū esse parū verisimile est) Græcorum reliquiis fuerūt infesti: nō ideò debuit Manuel fidem fallere, sed Sultanū maturè appellare, vt suos coerceret.

Exercitus ex periculis sũmis elapsi tabula.

nas peruenerũt, cupidè quieuerunt, vt hostes non amplius visuri. Imperator verò vnicuique malè habenti staterem viaticum dedit, ad morbum pro tempore curandum. Chonis Philadelphiam descendit, atque ibi ad valetudinem à belli ærũnis recreandam, aliquot dies commoratus, præmissis in vrbem nunciis acceptã cladem Constantinopolitanis per literas significauit: in quibus nunc idem sibi quod Romano Diogeni accidisse querebatur: qui bello Sarracenis illato, magnam copiarum partem amisisset, & ipse captus fuisset: nũc Sultanicũ fœdus extollebat, & Sultanũ pacẽ expetisse iactabat, aurea bulla consignatam pactionẽ ostentans, à Sultano subscriptam, quasi metu id fecisset. Nihilominus tamen Subleũ in transitu ex Sultani voluntate diruit, sed Dorylæum nequaquã. Quare à Sultano per legatos pactionis est admonitus, mirari se dicente, quòd Dorylæum nondum euersum esset. Ille verò, se parum ea curare, quæ necessitate facta essent, respondẽs Doriiæi euertendi mentionem minimè ferebat: illam opinor partem Delphici oraculi, quod Epicydidi est redditũ, secutus,

Manuel in ambitiõe sua pergens, corpus curat, animum verò minimè.

Cladem acceptam signi ficat quidẽ, quam exemplo vtcunq; minuit.

Iactat fœdus cum Sultano sancitũ, ac si metu id fecisset. Quid si igitur penes Manuelẽ fuisset victoria?

Perfidiæ pœna diuina exitiũ: humana, dedecus.

Fides seruanda, etiam cũ dãno: & quæ necessitate fiunt perfidiã sequentẽ minimè excusant.

Iura. Mors rapit hos etiam qui
fœdera seruant.

Ea verò quæ sequuntur,
neglexit.

Iurisiurandi sed filia nominis
expers,

Perfidi quæ sibi vtilia putãt persequũtur, publicæ priuatæque honestatis & diuinæ iustitiæ immemores.

Χώνας παρεγένοντο, ἄσμενοι ἐκεῖσε τὸ γόνυ ἔκαμψαι, ὡς οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ὀψόμενοι. βασιλεῖ δὲ καὶ τούτου ἐμέλησεν, ἑκάστῳ κακῶς ἔχοντι στατῆρα διαδοῦναι ἀργύρεον, νοσοκομίας ἐφόδιον πρόσκαιρον. καταβὰς δὲ εἰς Φιλαδέλφειαν, ἡμέρας τινὰς ἐκεῖσε διέτριψε, τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν ἀνακτώμενος, καθηρημένην οἷς ἐπεπόνθει κατὰ τὸν πόλεμον. προεκπέμψας δ' ἀγγέλους, τὰ συμβεβηκότα ταῦτα τοῖς Κωνσταντινουπολίταις παρίστα, νῦν μὲν ταυτοπαθῆ πως ἑαυτὸν Ῥωμανῷ τῷ Διογένει κατονομάζων, ἐπεὶ καὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν Τούρκων ἐξενεγκὼν πόλεμόν ποτε, τό, τε πολὺ τῆς στρατιᾶς ἀπεβάλετο, καὶ αὐτὸς συλληφθεὶς ἀπήχθη αἰχμάλωτος· νῦν δὲ τὰς μετὰ τοῦ Σουλτάνου σπονδὰς ὑπερξαίρων, καὶ κάτωθεν τῆς ἑαυτοῦ σημαίας μεγαλορρημονῶν αὐτὰς περατῶσαι, ἀνέμῳ ἀναπεπταμένης, καὶ πρὸς τὸ τῶν ἀντιπάλων ἀφορώσης μέτωπον, ὡς φόβον ἀντιπίπτειν καὶ τρόμον αὐτοῖς· οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ μὲν Σούβλεον ἐπιπαριὼν κατὰ τὸ Σουλτάνῳ δοκοῦν αὐτὸς καθαιρεῖ, τὸ δέ γε Δορύλαιον οὐδαμοῦ. ὅθεν στείλας ὁ Σουλτάνος πρεσβείαν τῶν τε συνθηκῶν αὐτὸν ἀνεμίμνησκε, καὶ θαυμάζειν ἔλεγεν, ὅπως μὴ ἐς δεῦρο καθῄρηται τὸ Δορύλαιον. ὁ δὲ ὀλίγα τοῖς κατ' ἀνάγκην γινομένοις τὸν νοῦν προσέχειν εἰπὼν, κατεδαφίσαι δὴ τὸ Δορύλαιον, οὐδ' ἄκρις ὠσὶ παρεδέχετο· ἐκεῖνο ἀτεχνῶς τὸ τῆς Πυθίας πρὸς τὸν Ἐπικυδίδην ἔπων ἀποτεμόμενος, καὶ εἰπών·

ὄμνυ', ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει
ἄνδρα.

τὰ δὲ ἑξῆς ἄφασιν οὕτω παρεπίχων.

ἀλλ' ὅρκου πάϊς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι
χεῖρες

οὐδὲ

οὐδὲ πόδες, κραιπνὸς δὲ μετέρχεται εἰσόκε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

ὁ δέ γε Πέρσης μοῖραν ἀπόλεκτον τῆς ὅλης αὐτοῦ στρατιᾶς ἀποδιελών, εἰς χιλιάδας εἴκοσι πρὸς ταῖς τέσσαρσι μετρουμένην καὶ στρατηγὸν αὐτῇ τὸν Ἀτάπακον ἐπιστήσας, πέμπει τὰς ἄχρι θαλάττης πόλεις καὶ χώρας πορθήσοντα, φείσασθαι μηδαμῇ μηδὲ μιᾶς ἐπισκήψας, ἀποκομίσαι τε αὐτῷ ὕδωρ θαλάττιον καὶ κώπην καὶ ψάμμαθον· ὁ δὲ τὰ ἐπιτεταγμένα διδοὺς πέρατι, τὰς Μαιανδρικὰς ἐπιὼν πόλεις, ἐδῄου οἰκτρῶς, ἐσβολαῖς ἀκηρύκτοις καὶ ἐφόδοις ἀπροόπτοις τιθέμενος. παρεστήσατο δὲ καὶ τὰς Τράλλεις τὴν πόλιν, καὶ τὴν κατὰ Φρυγίαν Ἀντιόχειαν, τὰ Λοῦμά τε καὶ τὸν πεντάχειρα, καὶ ἕτερα ἄττα ἐρύματα κατάκρας ἑλὼν ἐσκύλευσεν. ὁδῷ δὲ προϊών, καὶ τὰς παραθαλαττιδίους ἐλυμήνατο χώρας,

7 Βασιλεὺς δὲ ταῦτα ἐνωτισάμενος, ἄλλαις τε δὴ πλείσταις μεθόδοις ἐχρήσατο, καὶ τῷ μὴ ἐπὶ βυκάνοις καὶ σάλπιγξι τῆς σκηνῆς προϊέναι, οὐ χρεία λέγων τοιούτων ἄρτι τινῶν, ἀλλὰ τόξων καὶ δοράτων, ἵνα τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς οἳ (κατὰ Δαβὶδ εἰπεῖν) ᾔχησαν, καὶ ἦραν κεφαλάς, τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀποπεμψώμεθα χωρῶν. καὶ αὐτὸς μὲν τὴν εἰς τοὺς πολεμίους ἀπᾶραι οὐδαμῶς ἐδικαίωσε. στέλλει δὲ τὸν ἀνεψιὸν Ἰωάννην τὸν Βατάτζην, τῷ δραστηρίῳ ἐν δέοντι χρώμενον, καὶ τὸν Δούκαν Κονσταντῖνον νεανίαν ἄρτι ὑπηνήτην, καὶ κατὰ τὸ φυτὸν τὰ εὐγενῆ καρπογονεῖν πρὸ ὥρας ἐπαγγελλόμενον. ἔτι δὲ τὸν Ἀσπιέτην Μιχαήλ, πολλὰ παραινέσας αὐτοῖς, σὺν εὐβουλίᾳ καὶ τάξει τὸ πραχθησόμενον ἅπαν ποιεῖν. πρὸ δὲ τούτων μὴ προσαπελάσαι παντάπασι τοῖς

Trunca pedũ manuumque celerrima sed tamen instat,
Persequiturque virũ, dum stirpem funditus omnem
Hauserit. At soboles seruantis fœdera floret
Post obitum magis, in seros rediuiua nepotes.

Cęterùm Persa Atapacũ ducem cũ delecta ex omni exercitu I I I I & X X millium manu ablegat, vt ad mare vsque omnes vrbes & prouincias vastet, ac nemini parcat: sibique aquam marinam, remum & arenam apportet. Is iussa exequens, Mæandrias vrbes subitis & improuisis incursiõibus miserabiliter populatur: Tralles & Phrygiæ Antiochiam deditione capit: Luma, Pentachira, & alias munitiones vi expugnatas spoliat: & ordine progressus, oram maritimam quoque vastat.

Suis subditis perniciem & cladem miserrimam parit perfidus Manuel: & hæc sunt luctuosæ illius Turcicæ tragœdiæ, cuius catastrophe soli orbis iudici nota, cruenta initia.

7 Quibus rebus auditis Imperator, cùm aliis plurimis artibus vsus est, tũ sine buccinis & tubis è tẽtorio prodiit. *Nunc enim talibus rebus nõ esse opus, sed arcubus & hastis, vt insolentes hostes Romanis prouinciis exigantur.* Ac ipse sibi nõ exeundum ratus, Ioannem Batazem nepotem suum misit, virum cautum & strenuum: & Ducam Cõstantinum, adolescentẽ adhuc penè imberbem, sed virili maturitate præditum: & Michaelem Aspietem: multùm hortatus, vt prudenter & tempestiuè omnia administrarent: nec prius Barba-

Prosperè agit per legatos Manuel: nec enim vno momento iisdéque ratiõibus vel instrumẽntis mundi arbiter sua exequitur iudicia.

Batazes Turcas præda onustos aggreditur.

Aduersus numerosissimũ & potentissimum exercitũ consilio non impetu opus est.

Nihil præstãtius in sũmo belli duce quam lenta festinatio.

Cum item oportet respicere magis quàm prospicere.

Et quum prę liorum delicta emendationem non recipiũt, præstat hostem ex insidiis atque imparatum, quàm aperto marte adoriri.

In Atapaci (strenui quidem militis, sed imperiti ducis) exercitu videmus celeritatem imprudentẽ, audaciã, impetum effe- rum hostib⁹ per com modum, noxiũ esse amicis.

ros inuaderent, quàm numerum eorum cognouissent, & victoriam penes se fore intellexissent. Persæ verò, quorũ excursionis terminus mare fuit, cum opima præda recedentes, ea quoque in reditu populati sunt, quæ antè non attigerant. Batazes verò cum copiis & ab Imperatore acceptis, & in itinere collectis, rectà Hyeliũ & Limmochirẽ oppida petierunt, quà olim Mæandri fluminis pons fuit. Sed cùm speculatores, quos in omnibus viis constituerat, Turcorum discessum, qui quidẽ in propinquo essent, significarent: exercitu in duas diuiso partes, maiorem in insidiis collocat, quà hostes transituri erant: alteram vltra fluuium iuxta veterem pontem dispersã expectare, & turmas Turcarum cum captiuis traiecturas, fortiter inuadere iubet. Cùm verò Turci ex superiore loco telis petiti, in flumine mergerentur: Atapacus cũ fortissima cohorte cum Romanis congreditur, vt suis traiiciẽdi spacium præberet: ne singulis anteuertere cupientibus, & longior mora intercederet, & qui vado aberrarent, crudeliter interirent. Iã diu acerrimè dimicando, & fortis animi prõptissimæque manus facinora egregia edendo, vt etiã vltra flumen

βαρβάροις. εἰ μὴ πεῖρα γνοῖεν ἀκριβεῖ πρότερον. ὁπόσοι εἶεν τὸ πλῆθος, καὶ ὡς νικῶσιν αὐτοὺς μαχεσάμενοι, καὶ Πέρσαι μὲν πέρας τῆς ἐφόδου τὴν θάλατταν θέμενοι μετὰ πλείστης ὅτι λείας ἀνέλυον, κἀκεῖνα κείροντες οἷς κατὰ τὴν κάθοδον μὴ προσέβαλον· οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Βατάτζην τὰς δυνάμεις ἀναλαβόντες, ὅσας τε αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς ἐφωδίασε, καὶ ὅσας κατὰ πάροδον ξυνελέγησαν, ἤλαυνον εὐθὺ τοῦ ὑελίου καὶ τοῦ λειμμόχειρος τῶν πολιχνίων, καθ' ἃ περὶ ποταμοῦ τοῦ Μαιάνδρου πάλαι γέφυρα περιήγετο. ἐπεὶ δὲ οἱ σκοποὶ οὓς ἀγρα ὁ Βατάτζης κατέστησε, κατὰ πάσας τὰς ὁπηοῦν φερούσας ὁδοὺς ἀπήγγελλον τὴν τῶν Τούρκων ἀνάζευξιν, καὶ ὡς οὐ πρόσω ἤδη εἰσὶν ἐφορμῶντες, εἰς δύο ἀποτμηματίσας τὴν στρατιὰν, τὸ μὲν πλέον αὐτῆς εἰς λόχους καθίστησι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἃς ἤμελλε τέμνειν τὸ πολέμιον· τὸ δὲ λοιπὸν ἐς τὰς μετὰ τὴν παλαιὰν γέφυραν ἐκβάσεις τοῦ ποταμοῦ διασπείρας, προσμένειν ἐκέλευε μέχρις ὅτου τινὸς ἀπὸ τῶν Τούρκων μετὰ τῆς αἰχμαλωσίας περαιῶσιν, καὶ τηνικαῦτα μηδόλως κατορρωδεῖν, ἀλλὰ καὶ θαρραλέως προσυπαντᾶν. καὶ ὁ μὲν ὡς ἄμεινον οἱ ἐδόκει, οὕτω δὴ τὸ οἰκεῖον διεσκεύασε στράτευμα. οἱ δὲ Τοῦρκοι ὡς εἶχον τοῦ διαβαίνειν, ἐξ ὑπερδεξίων βαλλόμενοι, εἰς τὸν ποταμὸν συνωθοῦντο καὶ ἀπεπνίγοντο. ὁ δέ γε Ἀτάπακος μετὰ τῶν ἀμφ' αὐτὸν εὐοπλοτάτων εἰς λόχον συμπειραθεὶς, καὶ συστραφεὶς ἀγχωμάλως, Ῥωμαίοις συμπλέκεται, καὶ τὸ ἀντίμαχον ἐντεῦθεν κακῶσαι βουλόμενος, καὶ τοῖς ὁμογενέσιν ἐκεχειρίαν διδόναι τῆς τοῦ ποταμοῦ περαιώσεως, ὡς μὴ φθάνειν ἑκάστου προερχομένου, βραδεῖα μὲν ἡ διάβασις γίνοιτο, δεινὴ δὲ ἡ τῶν σφαλλομένων ἀπώλεια. ἐφ' ἱκανὸν μὲν οὖν ἀντισχὼν, ἐνθύμως ἐμάχετο, ἀνδρείου φρονήματος, καὶ χειρὸς γενναιοτάτης ἔργα δεικνύς. ὡς δὲ μάθοι καὶ κατὰ τὴν περαίαν τοῦ ποταμοῦ

Ῥωμαίους

Ῥωμαίους ἐφεστάναι, καὶ ἀναιρεῖν τὸ διαβαῖνον τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος, καταλείπεται τὸ πρόθυμον, καὶ τοῦ ἀκμαίου ἐκείνου μεθαρμοσθεὶς λήμματος, τὴν σωτηρίαν ἑαυτοῦ διατίθησι. καὶ δὴ τὴν προκειμένην παραλλάξας πορείαν, ἀνωτέρω μεταχωρεῖ, ἀναδιφῶν ἑτέρωθι περαιώσιν. ὡς δ' ἄπορος ἦν ὁ ποταμὸς πανταχόθεν, τοὺς διώκοντας δεδιὼς, τὴν ἀσπίδα ὑποθεὶς τῷ ὕδατι, ὡς κελητίῳ ταύτῃ ἐχρῆτο, ἀρίστως ἀντικαταστάσας τῷ τῆς ἀνάγκης ὀξεῖ. καὶ τοίνυν τῇ μὲν λαιᾷ τὸν ἵππον κατέχων παρανηχόμενον, τῇ δεξιᾷ δὲ τὴν σπάθην γυμνὴν δεδωκὼς, καὶ προσαποιῶν ἐν τῷ παραυτίκα ταύτην εἰς οἴακα, ἐσάλευεν οὕτω κατὰ βραχὺ τοῦ ποταμοῦ διαπλέων τὸ πέλαγος· οὐ μὴν ἐς τέλος ἐξέπλευσε τὸ θανεῖν. εἰς γὰρ τὸ ἀντιπέραν ἤδη γενόμενος, ἐπί τι γήλοφον ἄνεισιν, ἑαυτὸν ὅς τις ἐστὶν εὐφημῶν, καὶ μεγάλης γλώττης κόμπῳ χρώμενος, ὅπως συναχθῶσι καὶ ἕτεροι Τοῦρκοι μετ' αὐτοῦ. οὐδενὸς δὲ τῶν ἐπισήμων καὶ αὐτὸν εἰδότων Ῥωμαίων προσαπελάσαντος, ἀλλά τινος τῶν ἐπικούρων Ἀλανῶν ἐπιδραμόντος, ὅπου τὴν κοινὴν εἰρεσίαν χάζειν ἔμελλεν, ἀναιρεῖται ἀμφισόμῳ κνώδοντι. ἐκ δὲ τούτου ἀκόσμως τις Πέρσης ἕκαστος ἀποδιδράσκει, καὶ Μαίανδρος τοὺς πλείονας εἰσεδέχετο, ὡς βραχεῖς ἐκ τῶν τοσούτων χιλιάδων διασωθῆναι. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον, εἴπερ τι ἄλλο, ἀνέρρωσε μὲν τὰ Ῥωμαίων πράγματα, καθεῖλε δὲ τῶν Περσῶν τὰ φρυάγματα, ὡς γὰρ οὐ δεξομένων σφᾶς τῶν Ῥωμαίων, γεγηθότες ἐπῄεσαν, καὶ ὡς πᾶσαν ἀφανίσοντες μικροῦ τὴν Φρυγίαν, καὶ φθεροῦντες ὁπόσην ἐπίεισι Μαίανδρος ἀγκυλορρόας, ἐσβάλλων εἰς θάλασσαν. πίπτει δὲ κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον Ἀσπιέτης ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε. Πέρσης ἀντικαταστὰς Ἀσπιέτῃ, πλήττειν οὐκ ἔχων κατὰ τοῦ σώματος

Romanos ſtare cognouit, & quicquid Perſarum trāſiret, occidere: fracta alacritate, & generoſo illo ſpiritu debilitato, ſuæ ſaluti conſulit: & propoſito itinere declinato, ſuperius abſcedit, aliud vadum quæſiturus. Quia verò flumen nuſquam trāſiri poterat, capto ex tempore cōſilio, ſcuto pro lintre vtitur, læua equum iuxtà natantem ducit: & dextra gladium pro gubernaculo ſuſtinens, natādo paulatim progreditur. mortem tamen euitare non potuit. Nam cùm in vlteriorem ripam euaſiſſet, tumulo conſcenſo, quis ſit, prædicat, & arrogantibus verbis ſemetipſum celebrat, quò plures Turcæ eò confluerent. Verùm non ab illuſtri aliquo & noto Romano, ſed ab Alano quodā occiditur. Ex eo Perſæ effusè fugiētes, plerique in Meandro ſubmerguntur, perpaucis ex tot millibus conſeruatis. Id factum, ſi quid aliud, rem Romanam erexit, & Perſarum inſolentiam repreſſit. alacres enim inuehebantur: & Romanos terga daturos, ſe verò totā propè Phrygiam, quàm latè Mæander ad mare vſque protenditur, deleturos putabant. In hoc prælio Aſpietes cecidit, hoc modo: Perſa quidā, cum ipſum ob firmitatem armorum, & ſcutum ad pedes vſque demiſ-

Temeritas, vbi primum impetum effudit, ſicut quædam animalia, amiſſo aculeo, tot pēt.

Aut ſi conſulit ſibi, id quidē inconſultè & intempeſtiuè.

Suiſque potit attrib⁹, modum nunquā ſeruans.

Capite ſublato membra corruunt.

Superbiæ cogitationes & exit⁹ diſſimiles.

Aſpietis interitus.

Fallax equus hostis, sine Numinis benignitate.

ſum vulnerare non poſſet, impetu in equum eius inuehitur: qui letaliter in fronte percuſſus, regreditur, & in poſteriores pedes erectus, ſeſſorem in flumen præcipitat.

(τὰ γὰρ ὅπλα ἦν ἰσχυρὰ καὶ ἡ ἀσπὶς ἐς πόδας καθήκουσα) ἐπὶ τὸν ἵππον ᾧ ἦν ἀσπιέτης ἔποχος, θυμῷ φέρεται· καὶ δὴ ὡς ἐπλήγη καιρίαν κατὰ προσώπου ὁ ἵππος, εἰς τοὐπίσω τε ἀναχάζεται, καὶ τοὺς πρόσθεν πόδας μετεωρίσας, ἐπικαταβάλλει τὸν ἀναβάτην εἰς τὸν ποταμόν.

Manuelis alia Perſica expeditio, in qua ſemper ſui ſimilis ille apparet, népe vanæ gloriæ cupidiſſimus.

8 Poſt hunc ſucceſſũ Manuel bellũ Perſis infert, qui ad Lacerium & Panaſiũ incolunt: & Panaſianis profligatis, Lacerianos inuadit. Sed priuſquã ad hoſtes ventum eſſet, Catidem Laodicenſem ſpeculatum mittit, qui, vt Turcarum res ſe haberent, quàm celerrimè renũciaret. Is verò, vt Turcis, contra quos Imperator, vt paratam prædam, ibat, terrorem incuteret, Imperatoris præſentia nunciata, facit vt diffugiant. Quamobrem iratus Imperator, naſum illi præcidit: ſed hoſtes nulla feſtinatione aſſequi potuit. Alio quoque tempore, Turcos per Andronicum Angelum aggreſſus, parũ proſperè pugnauit. Cui cum Orientalium copiarum partẽ optimam dediſſet, & legatũ Manuelem Cantacuzenum adiunxiſſet, virum in rebus gerendis ſtrenuum, vnà cum aliis illuſtribus Romanis, Turcos Characenos iuſſit inuadere. Is Charax inter Lampem & Graoſgala ſitus eſt. Andronicus copiis aſſũptis, in Graoſgalacte primum caſtrametatur. Deinde iumentis & reliquis im-

Catidis enim ſtrategema ferre nequit: ſed victoriã ſperatam ereptam ſibi dolens in miſerum ſpeculatorẽ ſæuit.

Andronici in Turcos, Manuele Cantacuzeno legato, bellum infelix. Mars enim dubi⁹.

Nec in bellatoris ducis poteſtate ſitum de ſũma rerum decernere. Illud enim non eſt humanæ ſed diuinæ poteſtatis.

8 Ἐπὶ δὲ τῷδε τῷ ἔργῳ καὶ ἕτερον ὁ Μανουὴλ ἀνύσαι προθέμενος, ἔξεισι κατὰ μέρος κατὰ τῶν ἐν Λακερίῳ καὶ Πανασίῳ κατασκηνουμένων Περσῶν. καὶ δὴ ἀναστήσας τοὺς κατὰ τὸ Πανάσιον, τοῖς ἐν Λακερίῳ μέτεισιν ἔπειτα. πρὸ δὲ τοῦ τὴν χεῖρα ἐντὸς γενέσθαι, καθ' οὓς ἠλίζοντο οἱ πολέμιοι, στέλλει τὸν Λαοδικέα Κατίδην, ἐν οἷς εἰσι τὰ τῶν Τούρκων κατασκεψόμενον, καὶ τάχος ἐκείνῳ ἀπαγγελοῦντα τὸ ὁραθέν. ὁ δὲ διασοβεῖ τοὺς Πέρσας, ἐς οὓς ἐξώρμα ὁ βασιλεὺς ὡς εἰς λείαν ἑτοίμην, καὶ ὅτι ἐγγύτατον θήραμα, καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν δήλην ἐκείνοις τίθησι, διαθρέξασθαι θέλων τοὺς Πέρσας τῷ βασιλέως ὀνόματι. καὶ τῷ μὲν χαλεπήνας, καὶ πρὸς ὀργὴν ἐξενεχθείς, δίκην ἐπέθηκε τὴν ἐκτομὴν τῆς ῥινός· αὐτὸς δὲ μηδὲ βραχύ τι γοῦν ἀναδὺς, ἀλλ' ἐπιταχύνας ὡς εἶχεν, οὐ κατόπιν ἥκει γοῦν οὕτω τῶν πολεμίων. ἀλλὰ καὶ ἄλλοτέ ποτε δι' Ἀνδρονίκου τοῦ Ἀγγέλου τοῖς Τούρκοις ἐπέθετο, κἂν οὐχ ὡς ἄριστα καὶ τότε τὰ κατὰ πόλεμον αὐτῷ ὑπηντίασε. τῷ γὰρ ἀνδρὶ τούτῳ τῶν ἑῴων ταγμάτων ὅτι περ κράτιστον παραδοὺς, καὶ συνεκπέμψας αὐτῷ τὸν Καντακουζηνὸν Μανουήλ, ἄνδρα περὶ τὰς πράξεις ἀγαθὸν καὶ γενναῖον, καὶ ἑτέροις τῶν ἐπὶ δόξης Ῥωμαίων, κατὰ τῶν ἐν τῷ Χάρακι Τούρκων ἀφίησι. κεῖται δὲ ὁ Χάραξ οὗτος μεταξὺ Λάμπης καὶ τοῦ τῆς Γραὸς Γάλακτος. τὰς δυνάμεις τοίνυν ἀναλαβὼν Ἀνδρόνικος, πρῶτα μὲν εἰς τὸ τῆς Γραὸς παρεμβάλλει γάλα· ἔπειτα δ' ἐκεῖσε τὰ ἐκ τῆς ἄλλης ἀποσκευὴν

ὑποσκελίῳ καταθέμενος, αἴσσει ἐς νέωτα πρὸς τὸν Χάρακα, κούφως ὡπλισμένην ἔχων τὴν στρατιάν. οὐ γενναῖον δέ τι δράσας, οὐδ᾽ ἄξιον τοῦ τοσούτου στρατεύματος, ὃ τηνικαῦτα ἐπήγετο, ἀλλὰ συμμερίσας τὸ ἔργον βοσκημάτων ἁρπαγαῖς καὶ ποιμνίταις ὀλίγοις Τούρκοις, περιδεὴς ἐκεῖθεν ὑπονοστεῖ. ἐπιφανέντων γὰρ ἐκ τῶν ὄπισθεν νυκτὸς βαρβάρων τινῶν, καὶ βοησάντων, μὴ ἀναμείνας ἢ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιόντων κατεξετάσαι, ἢ τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ εἰς μάχην καταστησάμενος, ἀνεὶς τὸν ἵππον, καὶ χερσὶ καὶ ποσὶ καὶ φωνῇ, πρὸς τὸ φέρεσθαι ὀξέως διήγειρεν. οὐ τὴν ἐς στρατήγιον φέρουσαν ὁδεύων, ἀλλ᾽ εὐθὺ τῆς Χωνῶν ὁρμώμενος πόλεως. ἰδὼν δὲ τὸν ἵππον καὶ πορρωτέρω χωρεῖν ἔχοντα, οὐδ᾽ ἐκεῖσε τὸν δρόμον ἵστησιν, ἀλλ᾽ ἐς τὴν ἐν Φρυγίᾳ Λαοδίκειαν ὅλον συντείνει τὸ πρόθυμον. τὸ δὲ στράτευμα πρὸς τὴν ἀθρόαν τοῦ ἡγεμόνος ἀφάντωσιν ἐνταραχθὲν, διαλύεται τῆς συντάξεως, καὶ σὺν οὐδενὶ κόσμῳ τρέπεται πρὸς φυγὴν, τῶν θρεμμάτων καὶ τῶν αἰχμαλώτων ἀφέμενον. τάχα δ᾽ ἂν καὶ ἑαυτοῖς συμπεσόντες, ἐμαχέσαντο Ῥωμαῖοι νυκτὸς ἔτι οὔσης, εἰ μὴ ὁ Καντακουζηνὸς Μανουὴλ ὡς ἐξ ἀντιπάλου συστὰς, καὶ ἀνασπασάμενος μάχαιραν, ἔπαιε τῷ ταύτης πλατεῖ τοὺς δραπέτας, στῆτε (λέγων) οὐδένα ἐπικειμένων, ποῖ φέρεσθε; καὶ οὕτως ἔληξαί ποτε πρὸς μικρὸν τῆς ἀλόγου ἐκείνης ἀπάρσεως, καὶ τοῦ ὅλῳ ῥυτῆρι κατά τε πεδινῶν κατά τε φαράγγων καὶ γηλόφων ἵεσθαι. πρὸς τὴν ἀκλεᾶ τοῦ Ἀνδρονίκου φυγὴν βαρυαλγήσας ὁ βασιλεὺς, ἐγγὺς ἦλθε τοῦ διὰ τῶν ἀμφόδων τῆς πόλεως ἐκφαυλίσαι Ἀνδρόνικον γυναικείαν στολὴν περικείμενον. φιλοικεῖος δ᾽ ὢν, καὶ ἀεὶ ἐνδιδοὺς πρὸς τὸ αἷμα, καθεῖλε τὸν χόλον· καὶ ἄλλως μαθὼν, ὡς βράχιστοι Ῥωμαίων ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ πεπτώκασιν. ἠείσδυσαν

pedimentis ibi relictis, Characem cū leui armatura inuadit. Sed nullo facinore edito, quod tanto exercitu dignum esset, raptis tantùm pecudibus & paucis Turcis pastoribus abductis, trepidus inde refugit. Nam cùm se noctu Turcæ cum clamoribus ostendissent: non quãtus eorum esset numerus expectauit, non suos ad pugnã instruxit: sed equum & manibus & pedibus & voce ad velocissimum cursum incitauit: nec in castra, sed Chonas properauit. & quia equum currere diutius posse videbat, ne ibi quidem cursũ inhibet, sed Phrygiæ Laodiceam contendit. Enimuerò exercitus inopinata ducis absentia consternatus, acie soluta effuse fugit, pecudibus & captiuis omissis. Forsitan etiam inter sese certassent Romani (quia nox adhuc erat) nisi Manuel Cantacuzenus stricto ense obstitisset, & fugitiuos obliquo gladio perculisset, ac stare iussisset, prosequente nemine. Sic tandem fœda & præceps illa fuga nonnihil compressa est. Qua indignatus Imperator, parũ abfuit quin Andronicum muliebri habitu per vrbem circumduci iuberet. Sed vt suorum amans, cognationis ratione habita, iræ imperauit, præsertim cùm in ea pugna paucissimi cecidissent. Nihil in

Ideo Andronicus, antea nimis sibi cõfidẽs panico terrore perculsus, nemine persequẽte, fugit.

Nemo in fortitudine vel prudẽtia sua glorietur. Penes Deũ est vires animo & corpori suppeditare.

Caput fugiẽs mẽbra post se trahit.

Fortis ducis præsens animus ignominiam exercitus compressit.

Delicto conueniens supplicium.

Circumstantiarũ ratione habita suppressum.

ea expeditione memorabile geſtum eſt, quòd & ſubitò eductus eſt exercitus, & celeriùs reductus. Perſa verò quidam arduo loco occupato, multos prætereuntium Romanorum ſagittis intermit, etiam thoraces penetrantibus. Hunc multi viri fortes adorti, & telis eminus & haſtis comminus irati feriebant. Verùm ille agilitate corporis & tela in ſe excuſſa euitabat, donec Xerus Manuel equo deſiluit, obiectóque ſcuto, telis eius exceptis, ſtricto enſe iterato ictu caput ei fruſtra mortẽ deprecanti, & ab iis petenti veniã, in quos tanquam immanis fera graſſatus fuerat, diſſecuit. Tum cognatus quoque meus, clericus vrbis Chonarum, ordine Leuita, ſed animo forti præditus, qui cũ exercitu pro milite ad Characẽ iuerat, & ſpolia in Turcarum tabernaculis reperta legerat: in ipſo periculo, parta præda nõ depoſita (erant autem ſtolæ Perſicæ, & & ouilla vellera in pera) pedetentim inceſſit, conuerſis in eum oculis omnium: aliis, vt in rebus aſperis interritũ & primarium militem laudantibus: aliis deridentibus, quòd vitã oue commutaret.

Perſicus ſagittari' à Xero Manuele occiſus.

Non tam fortiter, quàm pugnauerat occumbit.

Choniatæ fortitudo.

Sine potius audacia, vitã vili prædæ poſtponens.

Ridiculi, qui fugiunt nemine perſequẽte, & qui audacem virũ derident.

δὲ οὐδένες κατὰ ταύτην τὴν ἔφοδον, οἷα τῆς ἐς τοὺς βαρβάρους ἀνόδου γενομένης ὀξείας, καὶ τῆς ἐς τοὐπίσω αὖθις ὀξυτέρας μεταχωρήσεως. Πέρσης δέ τις ἀνάντεις τόπου λαβόμενος, κἀνταῦθα ὑφιζήσας, πολλοὺς τῶν παριόντων Ῥωμαίων ἀνῄρει, θανάσιμα πάντα, καὶ κατάγοντα ἐς ἅδου βέλεμνα πέμπων. διὰ γὰρ ἀσπίδος δίηει καὶ θώρακος, καὶ ἦσαν ἀμαιμάκετον κακόν. ἐπὶ τοῦτον πολλοὶ μὲν ὅσοι ἀρετῆς ἀντεποιοῦντο ἐπισυνίστησαν, καὶ ἀγχοτάτω παραγινόμενοι, ἔβαλλον βέλεσι, καὶ ἔπαιον δόρασι, θυμὰς πολλὰς χεόμενοι. ὁ δὲ πυρριχίζων ἄντικρυς ἐξωρχεῖτο πάντα τὰ ἐς αὐτὸν φερόμενα βλήματα, καὶ στερφάδην τοὺς ὑπαντιάζοντας ἔκτεινεν, ἕως ὁ Ξηρὸς Μανουὴλ ἀπὸ τοῦ ἵππου κατεπήδησε· καὶ τὴν ἀσπίδα προβεβλημένος, ξιφήρης τὴν χεῖρα τῷ Πέρσῃ ἐπῆλθε, τὰ βέλη πάντα τῷ σάκει δεχόμενος, καὶ κατὰ κεφαλῆς καιρίαν ἔπληξε, καὶ ἀνῄρηκεν· οὕτω δὲ τὸν Ξηρὸν ἀπέχοντα εὗρεν ὁ Πέρσης τοῦ ἐκεῖνον ἀποκτεῖναι, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ περὶ τοῦ μὴ θανεῖν δέησιν ἀκαμπῆ καὶ σκληρὸν ἀληθῶς καὶ ἀνένδοτον, ὡς καὶ δευτέραν πληγὴν ἐπὶ τῇ προτέρᾳ λαβεῖν, οἷς καὶ παρακαίρια ἔβαζε, φιλανθρώπων τυχεῖν δεόμενος, ὧν αὐτὸς κακὸν ὀλέθριον ἦν. τότε καὶ ἐμὸς συγγενὴς, τοῦ κλήρου μὲν τῆς πόλεως κατειλεγμένος Χωνῶν, λευΐτης τὴν τάξιν, λήματος δὲ ἀνδρείου πλήρης, συνανελθὼν τῷ λοιπῷ στρατεύματι ἐς τὸν Χάρακα μετὰ σκευῆς πολεμικῆς, καὶ σκυλεύσας εἴ τι που ἐφεῦρεν ἡ χεὶρ ἐν τοῖς τῶν Τούρκων σκηνώμασιν, οὐκ ἀπεφορτίσατο κατ' αὐτὸ τὸ δεινὸν τὰ λάφυρα, ἀλλὰ ταῦτα φέρων, ἃ καὶ ἦσαν στολαὶ Περσικαὶ, καὶ πήρας ἐντὸς οἷς πηγεσίμαλος, βάδην ἐπορεύετο, ἐπιστρέφων τὰς ἁπάντων ὄψεις εἰς ἑαυτὸν, καὶ ὑπὸ μὲν τῶν ὡς ἀδεὴς ἐν τοῖς περιστατικοῖς καιροῖς εὐφημούμενος, καὶ κορυφαῖα κρινόμενος ἄντικρυς τῶν κατ' ἐκεῖνο στρατευσάντων καιροῦ, ὑπὸ δὲ τῶν τωθαζόμενος, ὡς προβατίου ἀρνύμενος θάνατον,

αὐτὸς

αὐτὸς μέντοι καὶ οὕτω τὴν ὁδὸν ἤνυσεν ὅπῃ παρείκοι, τοῖς δραπέταις βάλλων ὀνείδεσιν, ὡς μηδενὸς διώκοντος ἀγεννῶς ἀπαίροντας. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον χρόνῳ τὴν ἐκ Κλαυδίου Καίσαρος παρώνυμον πόλιν οἱ Τοῦρκοι περισχόντες, πρῶτα μὲν οὐδὲ προελθεῖν ὅλως εἴων τοὺς ἀποτεταγμένους εἰς τὴν ταύτης φρουρὰν Ῥωμαίους, ἔπειτα δὲ πολιορκεῖν ἐπεβάλλοντο. ὅθεν οἱ ἔσωθεν, εἰ μή τις αὐτοῖς ἐπαρήξειεν ἔξωθεν, σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν καταπροδώσειν ἠπείλουν, ὡς μὴ χρόνια λιμάττειν στέργοντες ἔτι, καὶ τοὺς πολεμίους ἀποτρέψασθαι ὅλως οὐκ ἔχοντες. μὴ ἀναμείνας οὖν τὴν τελευταίαν τοῦ κακοῦ ἀγγελίαν ὁ Μανουὴλ, ἀναστὰς τὴν ὑστεραίαν ᾗ τάχος εἶχεν ἐπὶ τὴν Κλαυδίου διὰ τῆς Νικομηδείας ἤλαυνε πόλιν, μὴ αὐλαίαν ἀνακτορικὴν, μὴ κλίνην, μὴ στιβάδα, μήτε τινὰ ἄλλην σκευὴν τρυφῶσαν ἀρχικὴν ἐπαγόμενος, μόνα δὲ τὰ ἐπιτήδεια φέρων, καὶ στολὰς φολίσι σιδηραῖς ὑφαντάς. ἐπέτεινεν οὖν τοὺς σταθμοὺς τοσοῦτον δι' ἦν ἐκείνῳ τὸ πρόθυμον φθάσαι τοὺς πολιορκοῦντας ποθοῦντι, πρὸ τοῦ παθεῖν τι τοὺς ἔνδον δεινὸν, ὁποῖον οὐκ ἔστι λόγῳ περιηγήσασθαι. οὐκοῦν τὰς νύκτας ἴαυεν ἄϋπνος, καὶ πρὸς τὴν πορείαν ἐχρᾶτο, φωτὶ ποιητῷ βαδίζων διὰ τῆς Βιθυνῶν· ἡ δὲ ὡς ἐπίπαν ταῖς ξυναγκείαις πεπύκνωται, καὶ ἄπορος ἐστι πολλαχῆ τῷ τῆς ὕλης συνηρεφεῖ. εἰ δέ που καὶ χρείας ἱκανούσης ἐδεῖτο διαναπαύεσθαι, χθαμαλὴν εἶχε τὴν καθέδραν, καὶ κάρφη ὑποβεβλημένη καὶ φορυτὸς ὑποκείμενος, ἐκείνῳ τὴν στρωμνὴν ἐσχεδίαζεν. ὅτε δὲ ὑετοῦ κατενεχθέντος, καὶ τοῦ σταθμοῦ γενομένου κατὰ φάραγγα τεναγώδη, ἄνωθέν τε ταῖς σταγόσιν ἐτέγγετο, καὶ τὸν ὕπνον διεσπᾶτο τῷ τὴν στιβάδα ὑποτρέχοντι νάματι, κἀπὶ τοῖς τοιούτοις ἠγαπᾶτο μᾶλλον καὶ ἠγᾶτο, ἢ ὅτε διαδήματι ἐκαινοῦτο, καὶ περιέκειτο τὴν

Sed ille sic etiam iter conficiebat, & vbi res ferebat, fugam cæteris turpem, persequẽte nemine, exprobrabat. Non multò post Turci Claudiopolim obsederunt, ac primò Romanum præsidium exitu intercluserunt, deinde etiam mœnia oppugnare cœperunt. Obsessi autem, nisi maturè auxilia mitterentur, quòd nec diuturnam famem perpeti, nec hostes propulsare vllo modo possent, deditionem se facturos minabantur. Manuel igitur mali extremi nuncio nõ expectato, postridie quanta celeritate poterat, per Nicomediam, Claudiopolim maximis itineribus contendit, sine vllis aulicis deliciis, armis & equis duntaxat instructus: & vt hostium conatus anteuerteret, insomnes noctes agit: & ad faces per Bithyniam, quę propter crebras valles & densas syluas multis in locis impedita habet itinera, pedes proficiscitur. Quod sicubi quiescendum erat, cubile illi erat humus, lectus è paleis & fœno constabat. Quũ pluuio tempore in palustri loco diuersabatur, nubes & subter fluẽtes riui somnum ei interrumpebant. Quæ res maiorem ei hominum & beneuolentiam & admirationem peperit, quàm in imperij principio diadema, purpura, &

Claudiopolis à Turcis obsessa, à Manuele defenditur.

Qua ratione obsessis ferẽdum sit auxilium.

Manuelis tolerantia, laude dignissima.

Vnde ei etiã hominũ beneuolẽtia & admiratio parta est.

equus aureis phaleris ornatus. Vt prope Claudiopolim ventum est, Barbari aduentu eius ex vexillis & splendore armorum cognito, fugæ se mandarunt, illo quàm longissimè persequente. Non minus autem eius aduentu obsessi iamiam desperantes recreati sunt, quàm nautæ post multum remigandi sudorem secundo vento, aut vere dulcissimo post asperrimam hyemem, aut alterius mali principij læto exitu homines exhilarari solent.

Fortissimi principis præsentia inimicis terrorem & fugam, amicis securitatem & liberationem adfert.

ἁλουργίδα, καὶ τὸν ἵππον ἀνέβαινε τὸν χρυσοφάλαρον. ὡς δὲ ἤγγισεν οὗ ἐπορεύετο, καὶ ἄπο τοῖς περὶ τὴν Κλαυδιούπολιν ἐσκηνωκόσι βαρβάροις, οἱ μὲν ἐς φυγὴν αὐτίκα ὥρμησαν, ἐγνωκότες τὴν αὐτοῦ ἔλευσιν ἔκ τε τῶν σημείων τῶν ταγμάτων, καὶ τῆς τῶν ὅπλων λαμπρότητος. αὐτὸς δὲ ἐπέκειτο διώκων ἐς ὅσον ἦν ἐφικτὸν ὡς προσωτάτω τῆς μάχης. οὕτω δὲ ἀσπάσιος ἐπέστη τοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἀπειρηκόσιν ἤδη Ῥωμαίοις πρὸς τὰ τῶν Τούρκων φρονήματα, ὡς οὐδὲ ναύταις οὖρος προσκεκμηκόσι ταῖς κώπαις, καὶ πλεῖστον αὐταῖς ἐνιδρώσασι, καὶ ἔαρ ἥδιστον μετὰ χειμῶνος κατήφειαν, ἢ ἕτερόν τι τῶν ὅσα ἐκ λυπηρῶν ἀρχῶν εἰς χρηστοτέραν μεταβαίνει κατάστασιν.

ΤΟΜΟΣ ΕΒΔΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΊΑΣ ΤΟΥ͂ ΒΑΣΙΛΈΩΣ

κυρίου Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ.

***

LIBER SEPTIMVS RERVM

AB IMPERATORE MANVELE

Comneno gestarum.

BREVIARIVM.

1 *Manuelis in Fridericum Cæsarem & Occidentale imperium dolosæ artes. Anconæ obsidio & propugnatio.*

2 *Nicetæ de Manuelis consilio iudicium. Manuelis rapacitas, profusiones, & inconsulta in ignotos beneuolentia: vnde maxima Reipublicæ labes.*

3 *Ædificia & luxus Manuelis, austeritas item in Monachos, quos ad rigidiorem instituti sui professionem reuocat.*

4 *Negligentia eiusdem circa disciplinam militum, quos nimia licentia reddit deterrimos.*

5 *Aula & militia perturbatis, animum con-*

riosè ad Theologiam applicat, de præcipuis doctrinæ Christianæ articulis temerariè definiens.

5 *Insanit deinde circa Machometis blasphemias, quas, doctis & piis viris nequicquam reclamantibus, edicto confirmat.*

7 *De Manuelis interitu præsagium obseruatu dignum. In monastico habitu, ab Astrologis dementatus, moritur. Successor, Imperij tempus, & sepultura eiusdem.*

Οτέον τῷ λόγῳ κἀκεῖνα. ὁ βασιλεὺς οὗτος μὴ ἔχων νόμῳ πολέμου κατὰ τῶν ἐθνῶν ἐπελθεῖν, ὅσα κόλπον ἀμφινέμεται τὸν Ἰόνιον, ἢ μᾶλλον τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἔφοδον τούτων πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων ἀεί, καὶ κείνων φοβερὰν καὶ δυσάντητον, οἷα εἰδὼς τὰς τῶν Ῥωμαίων δυνάμεις ἀπροσφυεῖς δεῖν ἀντιπάλου στῆναι ταῖς ἑσπερίαις, καὶ ἀντικρυς χύτρας πρὸς λέβητας, ὡς δέξεν καὶ τὸ θέσθαι διαθήκην κατὰ Ῥωμαίων, καὶ συμφρονήσειν ὅλως τοὺς δυσμόθεν καὶ πρὸς μίαν τραπέσθαι σύμπνοιαν, ὑπεβλέπετο, καὶ παντοίως ἀσφαλιζόμενος πόρρωθεν, τοὺς μὲν κατὰ τὴν ἕω βαρβάρους ἐξεῖναί οἱ ἔφασκε χρήμασι πρὸς φιλίαν ὑπάγεσθαι, καὶ διὰ μάχης συμπείθειν, τῶν οἰκείων ὅρων μὴ ἐκκεχύσθαι, τὴν γε μὴν ἑσπερίαν δεδιέναι πολλαχῶς ἐθνικὴν πολυσπέρειαν. ὑψαυχενεῖν τε γὰρ τοὺς ἄνδρας, καὶ τὸ φρονεῖν εἶναι ἀταπεινώτους, τό τε φιλαίματον διὰ μελέτης ἔχειν ἀεί, καὶ μὴ μόνον πλοῦτον περιβεβλῆσθαι πολύν, καὶ σιδηροφορεῖν πάντας εἰς πόλεμον, ἀλλὰ καὶ τὸ δύσνουν τρέφειν κατὰ Ῥωμαίων ἀκοίμητον, καὶ φιλεχθρεῖν ἀεὶ κατὰ τούτων, καὶ λοξὸν ὁρᾶν καὶ σφοδρύνεσθαι. ἀμέλει Βενετίαν καὶ Γένουαν, Πίσαν τε καὶ τὸν Ἀγκῶνα, καὶ ὅσα παρὰ θάλατταν ἔθνη ἕτερα διακέχυται, φίλια Ῥωμαίοις ἐτίθει, κατεμπεδῶν ὅρκοις, καὶ παντοδαπαῖς φιλοφροσύναις ὑποποιούμενος, καὶ καταγωγαῖς αὐτὰ δεξιούμενος ἐν τῇ ἀρχούσῃ τῶν πόλεων. ὑφορώμενος δέ, μήπως τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων ῥηγῶν ἰσχύν τις περιδὺς μείζονα, εἶτα κατὰ Ῥωμαίων ἐπίῃ, χρημάτων ἀνελάμβανε δόσεσιν, ἐσωμάσκει τε, καὶ ἐπέθηγε πρὸς αὐθόπλισιν

Vnc illa etiam referẽda sunt. Imperator, quia gẽtes sinus Ionij bello petere non poterat, imò potiùs incursiones earum in Romanas prouincias perpetuò timebat, haud ignarus, copias Occidentales Romanis esse longè superiores: præsertim verò formidabiles eas fore, si in vnum conspirarent: multo antè se quouis modo contra illas muniebat. Nam Oriẽtales quidem Barbaros licere sibi & pecunia conciliare, & armis intra fines suos continere: sed Occidẽtalium gentium multitudinẽ timere se, quòd viri superbi sint, indomiti, sanguinarij, nec tantùm opibus & armis abundent, sed irreconciliabili etiam odio Romanos persequãtur. Proinde Venetias, Genuam, Pisas, Anconam, & reliquos oræ maritimæ accolas, Romanis conciliabat, iureiurando deuinciebat, omnis generis officiis alliciebat, & in vrbe Imperatrice hospitiis excipiebat. Et quia verebatur, ne quis Occidentalium regum opibus auctis Romanos inuaderet: potentiorum iniuriis obnoxios populos pe-

Manuel Papã & Italos contra Fridericũ Barbarossam cõcitat.

De Orientalibus & Occidentalibus populis Græcorum iudicium superbum.

Artes Manuelis, vt Occidentem atterendo se suósque conseruaret, nostro seculo non semel renouatæ.

cunia reficiebat, in armis exercebat, & ad resistendum animabat. Ac Italos contra Alemaniæ regem Fridericum, qui eos suæ ditionis facere maximè cupiebat, sæpe concitauit, per legatos hortatus, vt fortes viros se præberent, & Regis dolos cauerent, quem coronę accipiendæ gratia sæpe veterem Romam ingressurum, impediit: Papa per literas monito, *ne suam gloriam alteri daret, néve limites patrum transferret: ne temeritatis & negligentiæ tum demum pœniteret, cum accepta mala corrigi non possent.* Ita inclytæ Romæ aditu tanquam inermis exclusus est is, qui armatis legionibus efferebatur. Quodam tempore Mediolani mœnia sunt ab Alemannis diruta: sed ciues iureiurando adacti, se nunquam ea instauraturos, ita victores eluserunt, vt vrbem principiò profunda fossa munirent, se pacta & conuenta violare negantes. Deinde Imperatoris auxilio freti, ipsa mœnia reposuerunt. Ad hęc Montisferrati Marchione, viro nobilitate, autoritate & felici sobole insigni, tum amplis muneribus, tum Maria filia, vt suprà expositum est, eius filio desponsa, ad Romanorum amicitiam adiuncto, magis etiam principis Alemannorum consilia fregit. Qui Moguntino episcopo, Cancellario suo,

Italos in Fridericum Imperatorem concitat: id est, subditos in legitimū principem.

Episcopi Romani fouet ambitionē.

Fridericum Italia eiicit.

Inde belli intestini origo, & Mediolanensiū varia sors.

In Italia ipsa idoneum ministrum nactus Manuel, Friderici cōsilia euertit.

τὸ ὑποπίπτειν κινδυνεῦον γένος ἄρχοντι ὑπερέχοντι. Ἰταλιώτας οὖν πολλάκις κατὰ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας τοῦ Φρεδερίχου ἀνθώπλισεν. ὁ μὲν γὰρ ὑποκλιθῆναί οἱ, καὶ τὰ καθ' αὑτοὺς ἐπιτρέψειν ἐκείνῳ, διὰ πλείστου ἐτίθετο. ὁ δὲ πέμπων ἐνίσχυε, καὶ κραταιοῦσθαι ὑπετίθει, καὶ τὰς τοῦ ῥηγὸς δολοφροσύνας ἐνῆγε φυλάττεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην εἰσιέναι, καὶ στεφθῆναι τὸν αὐτὸν ῥῆγα πολλάκις ἐπιβαλλόμενον, ἀπεῖρξε τοῦ ἐγχειρήματος, μὴ δώσῃς ἑτέρῳ τὴν δόξαν σου γράφων τῷ Πάπᾳ μηδὲ πατέρων ὅρια μέταιρε, μήπως τὸ ἀπρομήθευτον ὕστερον ἔργοις αὐτοῖς ὁποῖόν ἐστιν ἐπιγνοὺς, τηνικαῦτα πλήττῃ τὴν ψυχὴν μεταμέλῳ διὰ τὴν τοῦ εἰκότος ὀλιγωρίαν, ὁπότε τὸ κακὸν παντάπασιν ἀθεράπευτον. καὶ ἦν ἐκ τούτου τῆς μεγαλοδόξου Ῥώμης ἀποκλειόμενος, καθά τις ἄνοπλος ὁ μυριάσι γαυριῶν στρατευμάτων· ἔστι δ' ὅτε τὰ μὲν τείχη Μεδιολανίων ὑπ' Ἀλαμανῶν κατεστράφησαν· οἱ δὲ τῆς πόλεως ταύτης οἰκήτορες κατασοφισάμενοι τοὺς ἔνορκον ἀνάγκην σφίσιν ἐπενεγκόντας, μὴ ἂν τὸ τεῖχος ἀναδομήσειν ποτὲ, τὰ μὲν πρῶτα ἐπὶ τάφρῳ ᾤκουν βαθείᾳ καὶ ὀρυκτῇ, μὴ ἐπιορκεῖν ἐκ τοῦδε λέγοντες. ἔπειτα δὲ ὡς πρότερον τὰ τείχη ἀνεκαίνισαν βασιλέως γενομένου συλλήπτορος, ἐπὶ τούτοις γε μὴν τὸν Μόντης Φεράντης Μαρκέσιον, εὐγενείᾳ καὶ εὐτεκνίᾳ κομῶντα καὶ μέγα δυνάμενον, εἰς φίλον Ῥωμαίοις ἐγγράψας, τοῦτο μὲν δωρήμασιν ἁδροῖς, τοῦτο δὲ τῷ τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν νεώτερον συνδυάσαι τῇ οἰκείᾳ θυγατρὶ τῇ Μαρίᾳ, ὡς ὀλίγῳ πρότερον εἴπομεν, ἔτι μᾶλλον ἐκύρου τὰ διαβούλια τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Ἀλαμανῶν. ὥστε ὁ μὲν τὸν οἰκεῖον, ὡς ἡ Λατίνων βούλεται φωνὴ, Καγκελάριον, ὡς δ' Ἕλληνες εἴποιεν, λογοθέτην (ἦν δ' οὗτος ὁ Μαγούντζης ἐπίσκοπος) πέμψας

πέμψας μετὰ πλείστης δυνάμεως, τὰς Ἰταλικὰς ὑπεποιεῖτο πόλεις, ἀποσπῶν αὐτὰς ἐκ τοῦ Πάπα, καὶ κατὰ παῤῥησίαν ἀνεύθυνον ὑπονοσφιζόμενος. βασιλεὺς δὲ τὸν Μαρκέσιον χρημάτων ὑποσχέσεσιν ἐλαφρείτας, πείθει τῷ Μαγούντζῃ, ἐς ἀντίπαλον διαφεῖναι τὸν οἰκεῖον υἱὸν τὸν Κοῤῥάδον, καλὸν ὄντα ἰδεῖν, καὶ τὴν ὥραν εὐπρεπῆ, ἀνδρείας τε καὶ συνέσεως ἐς ὅτι κράτιστον ἥκοντα καὶ ἀκρότατον, καὶ ἀκμάζοντα ῥώμῃ σώματος· καὶ συμπλοκῆς γενομένης, τοὺς Ἀλαμανοὺς ἀπεκρούσατο, ἱππομαχίᾳ τρεψάμενος. ἐνίων δὲ καὶ κρατήσας, ἐν οἷς ἠριθμεῖτο καὶ ὁ Μαγούντζης ἐπίσκοπος. τάχα δ' ἂν ἦν καὶ οὗτος ἐς Βυζάντιον ἀναπεμπόμενος, εἰ μὴ βασιλεὺς ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο. ἀλλ' οὐδέ τις ἦν τῶν Ἰταλιωτίδων, ἢ τῶν ἔτι ποῤῥωτέρω πόλεων, καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς οὗτος οὐκ εἶχεν ὁμότην οἰκεῖον, καὶ φρονοῦντά οἱ πιστά. ἀμέλει καὶ ὅσα εἰς τὰ ταμιεῖα τῶν ταμιείων εἰσιόντες, ἐν κρύπτῳ ἐτύρευον καὶ ἐτύρβαζον, ὁπόσοι τῶν ἐκεῖ Ῥωμαίοις ἀντίφρονες, ἀκουστὰ ἦν ἐκείνῳ καὶ ἔκπυστα. ἄλλοτε δέ ποτε κατὰ τὴν Ἀγκῶνα ἧκον ἐκ βασιλέως τινὲς, δεῆσαν οὕτω, κατὰ χρείαν πραγμάτων οἱ μὲν οὖν τὰ κατὰ σκοπὸν διεπέραινον, καὶ τὰ διατεταγμένα σφίσιν ἐδίδοσαν πέρατι. εἴτε τὸ εἰς φιλίαν ἐκείνου ἑλκύσαι τινας ἦν, οὓς Λιζίους φασὶν, εἴτε τι ἕτερον Ῥωμαίοις ὠφέλιμον· ὁ δέ γε ῥὴξ τῶν Ἀλαμανῶν θυμοῦ ὑποπίμπλαται, καὶ πέμπει τοὺς τὴν Ἀγκῶνα πορθήσοντας, καὶ τισομένους τοὺς ἐκεῖ καὶ κολάσοντας, οἷς σπένδονται Ῥωμαίοις, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῶν εἰσδέχονται πρέσβεις, οὐδὲν ἕτερον ὅτι μὴ τὰ κατ' αὐτοῦ δηλαδὴ μετιόντας, καὶ πόλεις τὰς ἐκεῖ μεθιστῶντας τῆς ἐς αὐτὸν εὐνοίας καὶ πίστεως. καὶ τὸ μὲν πεμφθὲν στράτευμα ὡς πολεμίους τοὺς Ἀγκωνίτας μετήρχετο· καὶ περιζώσαντες τὴν πόλιν, ᾔτουν ἐκδοῦναι σφίσι Ῥωμαίους. οἱ δ'

cum magnis copiis misso, Italicas vrbes à Papa auulsas, sine vllo metu subigebat. Verùm Montisferrati Marchio largitionibus Imperatoris impulsus, Conradum filium, hominem formosum, fortem, cordatum, viribus & ætate florentem, cum copiis contra Moguntinum mittit. Commisso prælio, Alemanni ab equitatu profligantur: & inter alios ipse Moguntinus captus, forsitan Byzantium missus esset, nisi Imperator antè obiisset. Nec vlla fuit vrbs Italiæ, aut etiam ab Italia remotior, in qua Imperator non vnum coniuratum, & hominem sibi fidelem haberet. Vnde quæ in conclauibus Romanorum aduersarij clàm consultabant, ea omnia resciscebat. Aliquando eius legati negocij cuiusdam causa Anconam missi, siue, vt quosdã ad Imperatoris amicitiam attraherent, quos Lizios vocant: siue, vt aliquid aliud Romanis vtile conficerent: cum id expediuissent, Alemannorũ Rex ira plenus, copias ad vastandam eam vrbem mittit, & ciues puniendos, qui cum Imperatore fœdus facerent, eiúsque legatos in fraudem vtique suam ad vrbes à se alienandas recepissent. Is exercitus Ancona hostiliter circunsessa, Romanorum legatos dedi sibi postulabat. Anconitani verò

Marchio Montisferrati Moguntinum Friderici Cancellarium prælio superatum capit.

Potentissimæ Manuelis artes. Pecuniæ enim obediunt omnia. Lanceis argenteis & aureis nouis ille Philippus optimũ principẽ Fridericum domi oppugnat

Ancona, Manueli apertè fauẽs, & perduellis, à Friderico obsidetur.

In perduellione Anconitani perseuerant. Vide quid Manuelis aurum efficiat, & nostri seculi imaginem.

cas minas ita audiuerunt, vallum obductum armatámque aciem ita timuerunt, vt legatos non modò non prodiderint, sed contemptis Alemanis, periculum illud for titer tolerarint: & ducta obsidione, insolitos quoque cibos gustarint. Imperatorij verò legati, populo pro cõcione interrogato, an auxilia sibi accersere liceret? cum populus respondisset, licere quidem, sed pecuniam in promptu nõ esse: ipsi Deum testati affirmarunt, Imperatorem omnes belli impensas persoluturum: & ne cunctarentur, hortati sunt. Alioqui grauissima quæque ab hostibus toleraturos, vxoribus & liberis in seruitutem abductis, pecunia & rebus omnibus direptis. Itaque à quodam Comite Guilielmo, & vidua nobili, quæ nuper defuncti mariti opibus potiebatur, magno fœnore accepta pecunia, & auxiliis introductis, libertatem suæ ciuitati restitutam sunt gratulati. Quo successu lætus Imperator, Anconitanos collaudat: & ciuitate Romana donatis omnia se præstare velle pollicetur, quæ & ipse honestè dare, & illi rectè petere possint: aurique longè plus misit, quàm impenderant. Atque hunc res Anconitarum exitum habuerunt, qui quidem natura esse constantes, nec fidem cum for-

Omniũ miserrimi perduelles, qui malè agẽdo mala horrenda fortiter perferunt.

Nullum ius est legatis subditos aduersus legitimũ principẽ tumultuãtes consilio & pecunia iuuare.

Vituperio dignissimi sunt qui pecunia vel quoquo alio modo seditiosorũ peruicaciam fouent: & perduellium serua est libertas.

Nec bonam cõscientiam tuetur externus princeps, immo tyrannũ agit, quicunque subditos perduelles laudat, & prẽmiis in pessimo illo proposito alit.

Ἀγκωνῖται οὕτως ἦσαν ἀγνώμονες ἀκροαταὶ τῶν ἠπειλημένων ἢ τῷ βληθέντι παρὰ τῶν πολεμίων ἐξέστησαν χάρακι, ἢ τὰς ἀφεῖκας ἐκείνῳ πρὸς δέος συνεπλήσθησαν τῷ ζώματι, ὥστε οὐ μόνον οὐ προὔδωκαν οὓς Ἀλαμανοὶ ἐπέκειντο ἐξαιτούμενοι, ἀλλὰ καὶ μακρὰν χαίρειν εἴασαν γενναίως τὸν παρόντα διαφέροντες κίνδυνον· ἐπιτεινομένης δὲ τῆς πολιορκίας, καὶ χρονιζόντων τῶν πολεμίων, ἥψαντο τῶν ἀήθων, καὶ πρὸς ἃ μὴ θέμις τρεχεδειπνεῖν σιτοφαγεῖν εἰωθότα ἄνθρωπον· οἱ τοῦ βασιλέως τοίνυν τὸ πλῆθος ἐκκλησιάσαντες, εἰ ἔξεστιν αὐτοῖς ἐπικουρίαν εἰσενεγκεῖν ἐπυνθάνοντο; τῶν δὲ εἰπόντων, ἐξεῖναι μὲν, χρημάτων δ' αὐτόθεν μὴ εὐπορεῖν, αὐτοὶ διετείνοντο, καὶ Θεὸν τοῦ λόγου πεποίηντο μάρτυρα, καὶ μὴ μέλλειν ἐνῆγον, ὡς βασιλεὺς ἅπαν καταθήσει τὸ τοῦ πολέμου δαπάνημα, ἢ μὴν ἐπεκδέχεσθαι σφᾶς τὰ ἀνύποιστα προσύλεγον ὑπὸ τῶν τὴν πόλιν διειληφότων, παίδων μὲν καὶ γυναικῶν ἀπαγομένων, χρημάτων δὲ καὶ πραγμάτων ἁρπαζομένων. ἔνθεν τοι καὶ μετάπεμπτόν τινα τιθέασι Κόμητα, Γιλέλμον τοὔνομα, καὶ γυναῖκα τῶν εὐγενῶν, οὐ πρὸ πολλοῦ μὲν θανάτῳ ἀφανιζομένην τοῦ ὁμοζύγου, γυνικὴν δὲ τὴν ἰσχὺν, καὶ τὴν ἐκείνου κληρουμένην ἀρχήν. καὶ τούτοις ἁδρὰ τὰ δόματα στήσαντες, κἀντεῦθεν σὺν οὐδενὶ πόνῳ τὸ πολέμιον ἀποσεισάμενοι, ὡς ἐκ βάθους θαλάσσης τῆς αὐτῶν ἀνανηξαμένης πόλεως ἔχαιρον τὴν ἐλευθερίαν ἀνασωσάμενοι. βασιλεὺς δ' ἐπὶ τούτοις ὅσα εἰκὸς εὐφρανθεὶς, τούς τε Ἀγκωνίτας ἐπαίνοις τῶν γεγονότων ἀμοίβεται, καὶ τοῖς ἰσοπολίταις τῷ γένει Ῥωμαίων ἐγκρίνας, ἅπαντα ὑπισχνεῖται παρέξειν, ὅσα οἱ ἀμεμφῆ τε καὶ δυνατά, κἀκείνοις δέον αἰτεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ χρυσίον πολλαπλάσιον πέπομφε, καὶ εἰς τόδε μὲν τὰ τῶν Ἀγκωνιτῶν ἐτελεύτα πράγματα,

ματα, φύσει τὸ πιστὸν ἔχειν δοξάντων, καὶ μὴ πρὸς τὸ συμπίπτον τῆς τύχης τὰς γνώμας μετακυβεύεσθαι. εἴποι γὰρ ἄν τις, ὅπως τοῦ μὲν ἐκ γειτόνων αὐτοῖς δυνάστου, καὶ κατάρχειν ἀξιωτέρου, παρηγκωνίσαντο τὸ ἐπίταγμα, ὅς ἐστιν ὁ τῶν Ἀλαμανῶν ῥήξ· τὸν δὲ μετὰ πολλὴν ἀπῳκισμένον γῆν καὶ ὄρη σκιόεντα Ῥωμαίων ἄνακτα ἠγαπήκεσαν, εἰ μή τις αὐτοῖς ἐμπεφυκυῖα ἦν αὐτόφυτος συνείδησις ἀγαθοῦ, καὶ τοῖς δεινοῖς ἀπρόϊτος ὅρμησις, καὶ πρὸς τὸ τῶν πραγμάτων οὐχ ὅμοιον βεβηκυῖα, καὶ μὴ εὐτίνακτος· εἴη δ' ἂν ἕτερον, τούτοις οὐκ ἀρεσκόμενον, ἀνθυπενεγκεῖν, ὡς ἥττονες κέρδους ὄντες Ἀγκωνῖται, καὶ ἀγυρτεύοντες, καὶ πρὸς τὸ λαβεῖν χεῖρα προτείνοντες, ἀπέστησαν μὲν τοῦ χθές τε καὶ πρώην ἐς ἡγεμόνα σφῶν ἀποτεταγμένου, ὀπίσω δ' ἐπορεύθησαν ἄλλου, ὃς ἐνέπλησεν αὐτοῖς τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ κερδαλέον καὶ κάπηλον ἐθεράπευσε τοῦ φρονήματος.

2 Τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτα οὕτω διοικουμένῳ χλευασμοὶ παρὰ Ῥωμαίων ἐπετείβοντο, ὡς ὑπερορίας δῆθεν ἐπιθυμίας διὰ τὸ φίλαυτον τρέφοντι, καὶ ὀφθαλμοὺς ἐπ' ἄκρα γῆς ἐκτείνοντι, καὶ ὅσα θερμὰ καὶ τολμηρὰ, ταῦτα διαπραττομένῳ, καὶ τῶν ἀξόνων βάλλοντα πόρρωθεν, οὓς οἱ πρώην ἔτεμον βασιλεῖς, καὶ πρὸς χρήσιμον οὐδὲν ἀπαντλοῦντι τὰ χρήματα, ἃ συλλέγει τὸ ὑπ' ἀρχὴν καλαμώμενος, ἀπογραφαῖς τε καὶ φόροις ἐκδαπανῶν ἀσυνήθεσιν. οὐ καλῶς δὲ παντάπασιν ἐκείνῳ τὰ τοιάδε προσερρίπτον, ὅτι μὴ δὴ ἦν καινοτομία τις ἄλογος ἐς τὸ παντελὲς τὰ πεπραγμένα. ἀλλὰ τὰ τῶν Λατίνων ἔθνη ὁρῶν [illegible] ἄμαχον ἰσχὺν περικείμενα, ἐδεδίει τὸ σύμπνοιαν, ὡς εἰκὸς, μὴ κατακλύσῃ τὰ ἡμέτερα, ὥσπερ καὶ χείμαρρος, ἐξ ὀλίγου μεγάλως φανεὶς [illegible] γεωργῶν. διά τοι τοῦτο καὶ μικρὸν ὑφορώμενος ἔναυσμα, [illegible] σου πα-

tuna mutare videbantur. Nam cur alioqui vicini regis Alemannorum potentiam & edicta ſpreuiſſent, eique Romanorum Imperatorem, tantis marium & terrarum ſpaciis ſeiunctũ, prætuliſſent: niſi notionem honeſtatis innatam habuiſſent, magna animorum conſtantia præditi, nullis aduerſitatibus labefactanda? Quanquam illud etiam Anconitanis obiici poſſe video, quòd auaritia impulſi, ab eo cui non ita pridem paruerant, ad illum defecerint, qui cupiditatem eorum & ſordes expleuerit.

Nulláque honeſtatis innata notione fit, vt ſubditi legitimo principe repudiato, ad ambitioſum, monarchiæ cupidiſsimũ, & aureis machinis omnia iura labefactantem deficiant.

2 At Imperatori res ita adminiſtranti, crimini dabatur à Romanis, quòd ex ambitione, longinqua deſideraret, & oculos in extrema terrarum extenderet, multa audacter, temerè multa ageret, & vltra limites à ſuperioribus Imperatorib. præfinitos multum euagaretur, & pecuniam à ſubditis acerbè & per iniuriam exactam, inutiliter dilapidaret. Verùm perperam iſta reprehendebantur, non ab inani ſtudio nouitatis profecta, ſed Latinarum gentium metu, quarum vires inexpugnabiles eſſent. quæ ſi conſpiraſſent, verebatur, ne torrentis inſtar noſtrum imperium vaſtarent. Ea de cauſa, vel exiguum fomitem, vt

Quale fuerit Græcorum ipſorũ de Manuelis artib. iudicium, à rerum ipſarũ experientia petitum.

Nicetæ ſententia, admodũ infirma, & planè ſophiſtica argumentatione ſuffulta. Nec enim Latinos, ſed Turcas metuere debuit Manuel. Propter inanem metũ verò, ſubditi à principis obedientia diuellendi non fuerunt.

magni incendij cauſam, ſuſpectum habebat: & ſuborientia incommodorum ſemina ſtatim extirpabat, optimi agricolæ more, qui ſpinas adhuc teneras, & degeneres frutices runcare ſolet. Atque hoc eius obitu declaratum eſt, cum ſapienti gubernatore amiſſo, Reipublicæ nauis penè demerſa eſt. Ac eum tributa exaggeraſſe, & magiſtratus publicanis vendidiſſe, & fertiliſſimos agros ſuis aratris proſcidiſſe, nec ipſe diſſimulare poſſum. Sed pecunia hoc modo collecta, non tam in theſauros referebatur, quàm vtraque manu liberaliter effundebatur, partim in monaſteria, ſacras ædes, & pauperes Romanos: partim verò, & maxima quidem ex parte in varias gentes, Latinas præſertim. Nam ex munificentiæ oſtentatione effusè ſpargebat, & inſumebat ea quæ vtraque manu collegerat, & acerbiſſimos exactores quæſtores deſignabat. In iuſta ſumptuum parte illa etiam numerabantur, quæ in cognatos & familiares conferebat. Nam neptis eius Theodora, cuius, vt dixi, conſuetudine vtebatur, quamuis expers diadematis, tamen comitatu planè regio vtebatur, mulier ſuperciliosa & arrogans, quæ palatium niſi exquiſitè perpurgatum ingredi recuſabat. Sed & filio ex ea procreato, & aliis plu-

De rebus ex euentis iudicare, haud ita tutū. Præterea ſibi Græcorúmq. imperio peſſimè conſuluiſſe Manuel videtur, qui vt alienā domū euerteret, ſuam incendit.

Non liberalitas, ſed turpiſſima profuſio & ſcelerata nundinatio dicenda eſt pecuniæ diſtributio, qua ſcelera in repub. & extra rempublicā aluntur.

Inceſtuoſa mulier de luxu Græcorū trophæa erigit, quæ à Turcis poſtea euerſa ſunt.

ῥαίτιον, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ εἰς μεγίστην προβαῖνον πυρκαϊὰν, καὶ εἰς ἐμπλησμὸν ἔκτοτε, καὶ πρὸς μένην ὑποφυομένην τῶν λυπούντων ἀρχὴν ἀντεμάχετο κατὰ τοὺς ἀρίστους τῶν γηπόνων, οἳ τὰς ἀκάνθας νεαρὰς ἔτι ἐκσπῶσι, καὶ καταστρέφουσιν ἀρτιθαλῆ τῶν δένδρων τὰ μὴ κηπεύσιμα. καὶ τοῦτο σαφῶς ὑπέδειξε τὰ μετέπειτα, ἡνίκα τὴν μὲν ἐν ταῦτα ζωὴν αὐτὸς μετηλλάχει· τὰ δέ γε πράγματα κυβερνήτην ἀποβαλόντα σοφὸν, μικροῦ τῆς βασιλείας σκάφος ἐβάπτισε. τὸ δ' οὖν τῶν δασμῶν ἐπιτεταμένον οὐδ' αὐτὸς ὡς μετεδίωκεν ἀποκρύψομαι· ἀλλ' οὐδ' ὅτι αἱ ἀρχαὶ δημοσιώναις περιεβέβληντο παραδράμοιμι, ὥσπερ καὶ τὸ ποθεῖν νεώματα ἐν ἀρούραις, καὶ τῷ ἑαυτοῦ ἀρότρῳ διαχίζειν αὔλακας, ἐξ ὧν αὐτῷ ἀνδρομεγέθης ἀνέβλαστεν ἄσταχυς· ἦν δὲ τὰ συλλεγόμενα χρήματα οὐ τοσοῦτον ἀποθήκαις ἀποτιθέμενα, ἢ μυχοῖς γῆς ἐγκατορυττόμενα, ὅσον ἀμφοτέραις ἀποκενούμενα, καὶ ἀφειδῶς παρεχόμενα. καὶ μοναῖς μὲν, καὶ τεμένεσι καὶ Ῥωμαίοις ἐλασσουμένοις, τὰ δὲ πλεῖστα ταῖς τῶν ἐθνῶν μεταγγιζόμενα πανσπερμίαις, καὶ μάλιστα ταῖς Λατινικαῖς ἐκρέοντα ὁμηγύρεσι· φιλοδωρείας γὰρ μεταδιώκων ἐπίδειξιν, ἀστόχως ἐσκόρπιζε, καὶ ἀνήλισκεν ἅπερ ἀμφοτέραις συνέλεγε, τοὺς ἄκρως κερματιστὰς, φροντιστὰς τῶν οἰκείων ἐφιστῶν. μέρος δὲ τὰ τῆς δαπάνης καίριον ἦσαν, καὶ ὅσοι καθ' αἷμα συνήπτοντο καὶ ἄλλως ᾠκείωντο. αὐτίκα τοίνυν ἡ ἀνεψιὰ Θεοδώρα, ᾗ καὶ (ὡς ἔφημεν) ἐπλησίαζε, βασιλικωτάτης μετεῖχε δορυφορίας, καὶ μὴν οὐ διαδουμένη, καὶ τῶν ἀρχείων σαρουμένων παριέναι ἤθελε, καὶ κατὰ φυσικὴν μὲν ἰδιότητα σοβαρὰν ἕλκουσα τὴν ὀφρῦν, καὶ ἄνω τὸ ὄμμα τείνουσα, τὸ δὲ πλέον ὑπέροχον βλέπουσα. καὶ ὁ ἐκ ταύτης δὲ γενόμενος τῷ βασιλεῖ παῖς,

καὶ

καὶ ἐφεξῆς ἕτεροι, ὅλας θαλάσσας χρημάτων εἰς ἑαυτοὺς μετοχετεύων. εὔκολος δὲ ὢν καὶ εὐχείρωτος τοῖς κατευνασῆρσι καὶ θαλαμηπόλοις ἐκτομίαις, ἀλλὰ δὴ καὶ τοῖς ἀπὸ γλωσσῶν ἑτερογλώττων ὑποβαρβαρίζουσιν ὑπηρέταις, ὧν ὁ σίελος τοῦ λόγου προηκοντίζετο, τοῖς ῥυηφενέσι καὶ τούτοις ἐνέταττεν εὐπετῶς τὰ πολλὰ, τὸ οὖς αὐτοῖς ὑποκλίνων, καὶ ἅπερ ἠτοῦντο, ῥᾳόνως ἐκπερατῶν. τί δὲ ἦν ἐκ τούτων; οὕτως εὔρει τὰ κατὰ βίον, ὡς σωρείαις χρημάτων ἐνευθηνεῖσθαι, καὶ τοῖς κατὰ κόσμον πᾶσι περιρρεῖσθαι λαμπροῖς ἴσα καὶ μεγιστᾶσι μεγίστων ἐθνῶν, καὶ ταῦτα παιδείας ἁπάσης ἐστερημένοις, καὶ φωνῆς Ἑλληνίδος τὰ ἴχνη μεταδιώκουσιν, ὡς αἱ σκοπιαί τε καὶ αἱ πέτραι πρὸς τὰ τῶν ποιμένων αὐλήματα τὸ τῆς ἠχοῦς ὑστερόφωνον. κἀπὶ τούτοις ὡς πιστοτάτοις αὐτοῦ καὶ θερμοῖς θεράπουσι μάλιστα πεποιθὼς, οὐ μόνον αὐτοῖς τὰς μεγίστας ἀρχὰς ἐγχειρίζει, ἀλλὰ καὶ κρίσεσιν ἐφίστα δικαστικαῖς, ὧν ὀψὲ καὶ νομοτριβεῖς ἄνδρες ἐπίκοιντο ἄν. δέησαν δὲ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τινας ἀπογράφεσθαι (τοῦτο δὲ συχνάκις ἐγίνετο) ὁ τοιόσδε χορὸς τοῦ λογίμου προὐτίθετο. εἰ δέ που καὶ παρεζεύγνυτό τις αὐτοῖς εὐγενὴς Ῥωμαῖος ἀνὴρ, βάπτων ὅλως εἰς νοῦν, καὶ γέμων φρονήσεως, κατὰ τοῦτο ξυνεπέμπετο, ὅπως ὁ μὲν ἀπογράφων ἔσται καὶ πολυπονῶν τὰς ὑποθέσεις, ἐξ ὧν ἤμελλον οἱ φόροι συνάγεσθαι· ὁ δὲ ὡς κερδοσυλλέκτης περιεδρεύει, καὶ τὰ φασκώλια σφραγῖδι διασημαίνεται, ἃ ἤμελλον εἰσφέρεσθαι βασιλεῖ. τὰ πλεῖστα μέντοι πρὸς τοὐναντίον αὐτῷ ἀπῄξατο, καὶ ἠθέτητό οἱ ἐντεῦθεν τὰ σκέμματα. Ῥωμαίοις γὰρ ὡς κλεμματίσας ἐκτρεπόμενος, εἴτε ὑποβλεπόμενος, ἐλάνθανεν ἑαυτὸν ἐρασιχρημάτοις ὀλβίζων βαρβάρους, καὶ εὔπιαν ἀνδρά-

ribus, tota maria pecuniæ affluebāt. Eunuchis quoque, cubiculariis, aliísque ministris ex peregrinis ortis nationibus, semibarbaris, qui expeditius spuebant, quàm loquebantur, erat facilis, & benignus, eósque in diuitum numerum referebat, vt aceruis pecuniarum & omni genere ornamentorum tanquam maximarum gentium proceres circunfluerent. ídque, cū omnis eruditionis expertes, linguæ Græcæ vestigia ita persequerentur, vt speculæ & rupes extremum sonum pastoralium canticorum. His tanquam obseruātissimis & fidelissimis ministris non modò summos magistratus tradebat, sed pro tribunali iuris dicundi prouinciam in causis difficillimis, quæ vel peritissimis legum negotium facesserēt, assignabat. Cùm aliqua prouincia describenda erat (id autem fiebat sæpius) istiusmodi cœtus eruditis pręponebatur. Quòd si quando nobilis aliquis Romanus eis adiungebatur, vir prudens & cordatus: is ea de causa mittebatur, vt descriptionis munus obiret, cæterósque labores colligendi tributi sustineret: Barbarus verò pecuniam accipiebat, & saccos obsignatos ad Imperatorem mittebat. Sed pleraque contrà eueniebant, quàm sperabat ille. Nam dum Romanos peculatus suspectos cauebat, non animaduertit, se auaros Barbaros locupletare, & ho-

Princeps qui ad sumptus necessarios, & reip. vtiles animum nō applicat, eo delabitur vt neque suorū neque exterorū quam decet habeat rationem.

Peregrinos semibarbaros fidis subditis præfert: eósq. ad summos honores euehit.

Expertes & sapientes viros ignauis & stolidis postponit.

Aut si adiungit collegas, in infimo gradu locat.

Ita vt summa rerū penes barbarū & imperitū maneat.

Fit igitur vt auari & scelerati, bonis repulsis, locupletentur.

Fideles serui animum remittunt, & tandem perfunctoriè officio sibi cõmisso funguntur.

mynciones infelices beare: atque interim Romanos à se alienare, vt fidei & natura ĩsitæ & doctrina comparatæ obliuiscerentur. Cognita enim Imperatoris de se suspicione, quòd ministri potiùs ac baiuli quæstus, quàm fideles procuratores iudicarentur, & bini in prouincias mitterentur, serui magis quàm gubernatores imperij: id solùm agebant, quod in mandatis acceperant, & extortã pecuniam tanquam in manipulos colligatam, ad Barbarum illum magna præditum authoritate, & plurimis Romanis prælatũ, velut in aream congerebant: cætera verò negligebant: ne dicam, ad Imperatorem pauca & veluti quisquilias peruenisse, illos verò pleraque suffuratos esse. Fidelis enim serui munus erat scilicet, ex farina sibi primùm panes conficere, deinde etiam collegæ aliquid impertiri.

Barbari sitim exstinguere fastidiosè cogitant.

Commoda Imperatoris & imperij, vt & sua negligunt.

3 Ab hoc Imperatore turris illa non procul à continente in mari extructa est, quæ Damalis pridem, nunc Arcula dicitur: & altera turris è regione iuxta Manganium monasterium: eo consilio, vt ferrea cathena vtrinque extenta, Barbaris nauibus aditus in loca vrbis arci vicina, & tractum illum omnem vsque ad Blacherniam regiam, intercluderetur. Magnificentiam eius testantur etiam maxima illa conclauia in vtroque pala-

Aedificia publica, & magnifica, curet princeps sine priuatorum detrimento: & dummodo ante omnia viderit, ne quid detrimenti respub. ceperit.

εια κακοδαίμονα, καὶ τοῦ κατὰ φύσιν καὶ παιδείαν χρηστοῦ καὶ πιστοῦ πρὸς τὴν ἀνκειμένην γνώμην τοὺς ἐνδαπτοὺς καθιστῶν. ἐπεὶ καὶ τὸ εἰς αὐτοὺς καχύποπτον τοῦ βασιλέως ἐκεῖνοι γνωρίζοντες, καὶ ὡς ὑπηρέται πλέον καὶ προαγωγοὶ λημμάτων, ἤπερ ἀσφαλεῖς τὰ εἰς πίστιν κρινόμενοι τοῖς ἐθνικοῖς συντάττονται, κατὰ συνδύο ἐκπεμπόμενοι, ἢ γοῦν ὡς πάροικοι καὶ ἀνδράποδοι τοῦ τῆς ἀρχῆς λογίζονται ἅρματος, τὸ διατεταγμένον μόνον ἐποίουν, θερίζοντες καὶ δεσμεύοντες ὡς δράγματα τὰ κέρματα, καὶ ὡς εἰς ἅλωνα συμφοροῦντες τὸν ἐπὶ πολλῶν καθιστάμενον ἐκεῖνον, καὶ πλείστων ἄλλων Ῥωμαίων ἀντάξιον κρινόμενον βάρβαρον· τὰ δ᾽ ἄλλου παρέβλεπον, ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς βασιλεῖ μὲν βραχέα, καὶ οἷον ἀφαιρέματα τῶν ἄλλων εἰσήγετο. τὰ δὲ πλείω ἐκεῖνοι παρενοσφίζοντο, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πιστοῦ παρὰ βασιλεῖ δούλου ἐν πρώτοις ἑαυτῷ φυροῦντος ἐγκρυφίας ἐκ τῶν ἀλοωμένων πυρῶν, εἶτ᾽ οὖν χρυσίνων, καὶ μετέπειτα μεταδιδόντος καὶ τῷ συνάρχοντι.

3 Ἔργον τοῦ βασιλέως τούτου καὶ ὁ μὴ πολὺ τῆς θαλάσσης ἔνδον ἱστάμενος πύργος, τῆς προσκλυζούσης τὴν χέρσον, ἥ τις ὠνομάζετο Δάμαλις, τανῦν δὲ Ἄρκλα καλεῖται. ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἀντίπορθμος οὗτος πύργος τῆς τῶν Μαγγάνων ἄγχιστα δεδομημένος μονῆς. ἦν δὲ σκοπὸς τῷ τούτους ἀνεγείραντι ἄνακτι, κατὰ καιρὸν ἐπαγωγῆς πλοίων βαρβαρικῶν, σιδηρὰν ἐξ ἑκατέρων ἅλυσιν διατείνεσθαι, καὶ ἄβατον ἐντεῦθεν γίνεσθαι ὁπόσα περὶ τὴν ἀκρόπολιν μέρη τῆς πόλεως, καὶ τὸν συρόμενον ἔσωθεν ὁλκὸν, ἕως καὶ ἐς αὐτὰ τὰ ἐν Βλαχέρναις βασίλεια· φιλοκαλίαν δὲ κατηγοροῦσι τοῦδε τοῦ βασιλέως, καὶ

οἱ κατ᾽

οἱ κατ' ἄμφω τὰ ἀνάκτορα μέγιστοι ἀνδρῶνες, οὓς αὐτὸς ἀνήγειρεν, οἳ ψηφίδων χρυσῶν ἐπιθέσεσι διαυγάζοντες, τυποῦσιν ἄνθεσι βαφῆς πολυχρόου, καὶ τέχνῃ χειρῶν θαυμασίᾳ, ὅσα οὗτος κατὰ βαρβάρων ἠνδρίσατο, ἢ ἄλλως ἐπὶ βέλτιον Ῥωμαίοις διεσκευάκει. ἀλλὰ καὶ τὰς πλείστας τῶν κατὰ τὸν πορθμὸν τῆς Προποντίδος λαμπρῶν οἰκοδομιῶν, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων θερίζουσι, τὰς δυσωρίας μεταδιώκοντες, ὡς οἱ πάλαι κρατοῦντες Περσῶν, τὰ Σοῦσά τε καὶ Ἐκβάτανα, οὗτος ἀνήγειρε καὶ πρὸς κόσμον ὑπεξῆρε πλείονα. καὶ πρὸς τοὺς πόνους γὰρ ἀντεῖχε μάλα, καιροῦ καλοῦντος μοχθεῖν, καὶ ψύχος ἔστεγε, καὶ πνῖγος ἔφερε, καὶ πρὸς ὕπνον ἀπεμάχετο, καὶ ταῖς τρυφαῖς δὲ προσανεῖχε, πολέμων ἄγων σχολήν, καὶ ἐνησμένιζε ταῖς ἀνέσεσιν. εἰ τίνων περιεργότερον τοῦτον ἠθρήκει τις, ὅπως ἔχαιρε καρυκείαις βρωμάτων, καὶ τοῖς πρὸς λύριον καὶ κιθάραν καὶ συμφωνίαν ᾠδῶν ἔχουσιν οὐκ ἀπηχθάνετο, εἶπεν ἂν ὡς μόνοις ἐννεάσας ἔχει τοῖς τοιούτοις καὶ ἡδονὴν τὸ πέρας ἡγεῖται τῆς ζωῆς· εἰ δὲ τοὐναντίον αὐτῷ προσέβλεψε πρὸς πᾶσαν ἀταπεινώτῳ γλυκυθυμίαν τυγχάνοντι, καὶ τιθεμένῳ παρ' οὐδὲν φαῦλον ἡδυπάθειαν, δυσκόλων ἐπιστάντων καιρῶν, ἐθαύμασεν ἂν ὅπως ἐξήλλακτο πρὸς ἀμφότερα. ἐπιβαλόμενος δὲ τὸν πρὸς θάλασσαν τῆς ἁγίας Εἰρήνης οἰκοδομῆσαι νεὼν, ὃν μεγέθει μέγιστον καὶ κάλλει κάλλιστον πάλαι Μαρκιανὸς, ὁ πάνυ ἀνήγειρε, πῦρ δὲ ἠθάλωσε, μέρη τινὰ τοῦ τοιούτου τεμένους ἐκ βάθρων δειμάμενος, τοῦ λοιποῦ τῆς ναοδομίας ἐπαύσατο· ἱδρύσατο δὲ φροντιστήριον ἱερὸν περί που τὸ τοῦ Πόντου στόμα, εἰς τόπον τινὰ Κατασκέπην λεγόμενον,

tio structa, aureis laminis refulgentia, & illustribus coloribus exornata: in quibus bella eius gesta cum Barbaris, aliáque ex vtilitate Romani Imperij administrata, summo depicta artificio spectantur. Ad hæc pleraque splendida in freto Propontidis ædificia, in quibus Imperatores propter aeris temperiem, æstatem exigere solent, vt olim Persarum reges Susis atque Ecbatanis, exædificauit & exornauit. Nam & cum tempus postulabat, patientissimus erat laborum, frigoris, æstus, insomniæ: & cum à bellis vacabat, iucunditati se dabat, & genio indulgebat. Ac si quis accuratiùs obseruasset, quātopere lauticiis ciborum, & lyra, cithara, symphoniis delectaretur: eum in iis solis ætatem exegisse, & voluptatem summum bonum statuisse iudicasset. Sin duris temporibus omnem iucunditatem despicere, & voluptatem in vitio ponere vidisset, ingenium ad vtrunque paratum miratus esset. Templum D. Irenæ maximum & pulcherrimum, à Martiano Imperatore conditum, & incendio absumptum, instaurare aggressus, cum partes quasdam ex fundamentis extruxisset, destitit: & monasterium in Ponti faucibus, loco qui Catascepe dicitur, archiducis Michae-

Qui enim circa ligna & lapides insaniunt, neglecto iustitiæ & pietatis necessario cultu, ij non principes, sed idola & mōstra dicendi sunt.

Mirum Manuelis ingenium: laude dignū equidē si primariæ illæ virtutes, principe summo dignæ, adfuissent.

Illud, *Ne quid nimis*, eximiā in vita omnium, principum præcipuè.

Pietatis vmbra, ambitiosi principis, pallium.

Manuel Monachis non prædia, sed victum præbet.

lis nomine extruxit: in quo celeberrimos quosque & præstantissimos monachos collocauit, ea ratione, vt solitariam & quietam vitam sine vlla solicitudine possent degere. Cùm enim monachos possessionibus & negotiis turbatos, & tranquillitate animi & Dei cultu excidere intelligeret: nullas eis vineas, nullos agros, nullas possessiones, quas nec eorum professio admittit, assignauit: sed ex fisco tantum pendi iussit, quantum ad victum & cultum opus esset. Videtur nimirum immodicam cupiditatem struendi monasteria improbasse, & exemplum prodere posteris voluisse, quo pacto templa condenda, & quæ viuendi ratio eremitis, pauperibus, & à terrenis rebus se abstrahentibus proponenda sit. Tantùm autem abfuit, vt eorum institutum laudaret, qui monasticam vitam professi, & opibus affluunt, & multitudine curarum magis distrahuntur, quàm ij qui huius vitæ deliciis occupantur: vt sanctionem Nicephori Phocæ, fortissimi & cordatissimi Imperatoris, olim abolitam, de non augendis monasteriorum latifundiis, quasi postliminio reuocarit. neque patrem, auum, cæterósque cognatos suos omnes, qui monasteriis amplissima prædia donarãt, incusare destiterit:

Cura rerum secularium & cælestium inconciliabilis.

De Manuelis prouidentia Nicetæ iudicium.

Nicephori Phocæ sanctio contra Monachorũ auariciam, cum Manuele, qui eam reuocauerat, abolita.

εἰς ὄνομα τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ, καθ᾿ ὃ τῶν τότε μοναστῶν ἠθρισμένους τοὺς ὀνομαστοτάτους τε καὶ ἀκρέμονας, πάντη μοναδικὸν καὶ ἀπράγμονα μετιέναι βίον προεμηθεύσατο. εἰδὼς γὰρ τὸ κτηματικοὺς εἶναι καὶ τυρβάζεσθαι πάλιν περὶ πολλὰ, τοὺς τὸν ἐρημικὸν βίον ἀνελομένους, τῆς ἡσυχίας σφᾶς μεθιστῶν, καὶ τοῦ κατὰ Θεὸν ζῆν ἀπάγον, τοῦτο δὴ τὸ οἰκεῖον αὐτοῖς ἐπάγγελμα, οὐδὲν κτησίδιον αὐτοῖς ἀπετάμετο, οὔτε μὴν ἀγροὺς καὶ ἀμπελῶνας τῷ φροντιστηρίῳ ἀπέταξε, πᾶσαν τοῖς μοναστᾶις δίαιταν ἐκ τῶν βασιλικῶν χρυσώνων ἐπιμετρήσας, κἀκεῖθεν αὐτὴν ἐβράβευεν. ἀνακόπτων οἶμαι ἐντεῦθεν τὸν πολὺν ἔρωτα τῶν πλείστων περὶ τοῦ μονὰς συνιστᾶν, καὶ παράδειγμα διδοὺς τοῖς μετόπισθεν, ὅπως χρεὼν νεὼς ἀνιστᾶν, καὶ οἵαν δέον ἑτοιμάζειν τράπεζαν τοῖς ἐρημικοῖς καὶ ἀβίοις καὶ τῆς ὕλης ἑαυτοὺς ἐκλύσασι· τοσοῦτον δ᾿ ἀπεῖχε τοῦ τὴν νῦν κατάστασιν ἐπαινεῖν οἳ μονάζειν μὲν ἐπαγγέλλονται, πολυκτήμονες δὲ καὶ πολυφρόντιδές εἰσιν ὑπὲρ τοὺς τῇ ἐνταῦθα φιληδοῦντας ζωῇ, ὥστε καὶ τὴν νεαρὰν νομοθεσίαν, ἣν ὁ βασιλεύτατος τῷ ὄντι Νικηφόρος ὁ Φωκᾶς, ὁ τὴν ἰσχὺν ἡρωϊκὸς, καὶ πολὺς τὴν σύνεσιν, ἔθετο, παύουσαν τὰς μονὰς, ἐμπλατύνεσθαι κτήσεσι τεθνηκυῖαν πάλαι τῷ χρόνῳ, καὶ τὸ κῦρος ἀποθεμένην, τῷ ἐρυθρῷ τῆς βασιλείου βαφῆς ὡς αἵματι ἀναθάλψας ἐζώωσεν. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τῷ πατρὶ καὶ τῷ πάππῳ, καὶ τοῖς καθ᾿ αἷμα προσήκουσι λοιποῖς ἅπασιν, ὁπόσοι μονὰς δειμάμενοι, ὅλα πλέθρα γῆς καρποφόρα, καὶ λειμῶνας χλοεροὺς αὐταῖς προσεκλήρωσαν, ἐπεγκαλῶν οὐκ ἐπαύετο, οὐ κατὰ τοῦτο μεμφιμοιρῶν,

ἢ μυκτῆρα καταχέων πλατὺν τῶν ἀνθρώπων, ὅτι τῆς οὐσίας Θεῷ τι ἀπένειμαν, ἀλλ' ὅτι μὴ καλῶς τὸ καλὸν εἰργάσαντο. δέον γὰρ ἐν τόποις δυσεφοδεύτοις, καὶ χωρίοις πανερήμοις, καὶ σπηλαίων ὀπαῖς, καὶ ὀρῶν περιωπαῖς, τοῖς μονάζουσιν ἀποτάξαι τὸ σκήνωμα, καὶ παρειδεῖν ταύτην τὴν ἐφ' ἑλλησπόντῳ κειμένην καλλίπολιν, ὡς τὸν λωτὸν Ὀδυσσεύς, καὶ σειρήνια μέλη τὰ δυσαπόσπαστα. οἱ δὲ τὸν ἐξ ἀνθρώπων θηρώμενοι ἔπαινον, καὶ τοὺς κεκονιαμένους ἑαυτῶν τάφους καὶ ψηφῖσι πολυχρώμοις διηνθισμένους εἰς θέαν, τοῖς εἰσιοῦσι τοὺς νεὼς προτιθέντες, καὶ νεκροὶ ἐρῶντες στεφανούμενοι δείκνυσθαι, καὶ στιλπνοὶ καὶ φαιδροὶ τὰ πρόσωπα, ἐπ' ἀγορᾶς τε καὶ τριόδων τὰ θεῖα ᾠκοδόμησαν φροντιστήρια· ἐνλακκώσαντες ἐν τούτοις καὶ ἐνσηκώσαντες, οὐκ ἐπιλεγδὴν τὸ ἀρεταῖνον, τὸ δὲ μέχρι τριχῶν ἀποβολῆς καὶ τῆς τῶν ἐσθημάτων μεταβολῆς, καὶ τοῦ ἀφειμένου πώγωνος χαρακτηρίζον τὸν μοναστήν. διὰ ταῦτα τοίνυν εἴτε τὴν μοναδικὴν ὑπερείδων σεμνότητα ἤδη ἀφαντουμένην, καὶ πρηνῆ ἐπὶ στόμα πίπτουσαν, εἴτε μὴν δεδιώς, μὴ ἔσοιτο μέσος ληφθεὶς ὡς χεῖρον οἷς διεβέβλητο. ἑτέραν ἐτράπετο ἧς οἱ ἐξ αἵματος ἐκείνῳ ἐβάδισαν.

4 Θεσμοῦ δὲ παρὰ Ῥωμαίοις κειμένου, οἶμαι δὲ καὶ παρὰ βαρβάροις αὐτοῖς κρατοῦντος, ὀψώνια τοῖς στρατευομένοις παρέχεσθαι, καὶ τούτων πολλάκις ἔκταξιν γίνεσθαι, εἰ εὖ ὁπλοῦσιν, εἰ τῶν ἵππων ἐπιμεμέληνται. ἀλλὰ καὶ τοὺς νεωστὶ στρατευομένους πρότερον ἐξετάζεσθαι, εἰ εὐρώστως ἔχουσι τῶν σωμάτων, εἰ τόξων εἶεν εἰδήμονες, εἰ κραδαίνειν δόρυ ἐπήσκησαν, εἶθ' οὕτω τοῖς καταλόγοις ἐγγράφε-

non quòd de suis opibus Deo aliquid consecrassent, sed quòd rem bonam malè administrassent. Nam cum Monachis habitationes in abditis & desertis locis, in antris & montium cacuminibus assignandæ essent: & Constantinopolis, tanquam Sirenum cantus vitanda: gloriola ductos, incrustata sua sepulchra & vario marmore exornata, iis qui templa ingrediantur, spectanda proposuisse, & mortuos quoque coronari se & hilari splendidóque vultu conspici voluisse, & in foro ac triuiis monasteria ædificasse: & ibi nullo cum delectu virtutis, velut in cauea conclusisse eos, qui monachos, non vltra tonsum capillum, & mutatum habitum, promissámque barbam exprimerent. His igitur de causis, siue vt Monasticam sanctimoniam nutantem, ac potiùs humi ferè prostratam fulciret, siue metuens, ne ea ipse facere diceretur, quæ reprehenderet: rationem à suis maioribus diuersam est secutus.

4 Iam quia Romanis, ac Barbaris etiam, vt opinor, est in more positum, vt stipendia militibus soluantur, & ij sæpè in medium producantur, vt exquiratur, an armis instructi sint, an equos probè curatos habeant: item vt tirones, priusquam in catalogos referantur, explorentur, an corporibus valeant, an sagittare sciant, an vibranda hasta se exercue-

Cēsoria Manuelis in alios Imperatores qui otium monasticum aluerant.

Monachorū habitationes non in vrbibus & locis frequentatis, sed in antris & montium cacuminibus assignandæ erant. Quæ enim est hęc solitudo, quę nihil nisi solitudinē fugit? Et qui monachi, qui religionem in tonso capillitio, & mutato habitu constituunt?

Alia quædā Manuelis certata politica.

Militum nullam debitā habet rationem.

Stipendia militaria in fiscũ cogit.

Donatiuis incolarũ cupiditatem exercituum leuat.

Inde militaris disciplinę corruptio, auaritiæ fomites, & prouinciarum expilatio.

Militũ item fortissimorũ ignauia.

Prouincialiũ tyrãnica expilatio.

Ignauissimorũ quorumcunque ad militiam delectus.

Munerũ militarium cõfusio summa

Disciplinæ militaris abolitio.

rint: hic Imperator stipendia militaria, in fiscum, tanquam aquas in cisternam, coegit: & exercituum cupiditatem donatiuis quę incolarum dicuntur, leuauit: abusus re à veteribus Imperatoribus inuenta, & rarò vsurpata in eos, qui hostes sæpè ceciderant. Hinc factum est, vt & milites eneruarentur, & maximum pecuniæ flumen in ignauos ventres effunderetur, & Romanę prouinciæ malè tractarentur. Nam & strenui milites, cum non amplius id expectarent quo peculiariter ad virtutem bellicam excitabantur, quòd tum promiscuè omnibus idem præmium propositum erat, alacritatem illam in periculis adeundis abiecerunt: & prouinciales, qui olim fisco pecuniam numerabant, à militari auaricia pessimè sunt tractati, erepta non pecunia tantùm, sed & intima tunica, aliquando etiam à liberis & vxoribus auulsi. Proinde quilibet militiæ nomen dabat, & multi ignauissimi & sordidissimi opifices, vel equo Persico donato, vel paucis aureis datis, nullo delectu acto in militum catalogos relati, literis imperialibus, irrigua prata & rura fertilia & Romanos tributarios accipiebant, vt eis aliquando seruili habitu ministrarent: & vir Roma-

δὴ, ὁ βασιλεὺς οὗτος τὰ τοῖς στρατιώταις διδόμενα σιτηρέσια, ὡς εἰς δεξαμενὴν ὕδωρ, τὰ ταμιεῖα συχῶν, ἰᾶτο τὸ δίψος τῶν στρατευμάτων ταῖς λεγομέναις τῶν παροίκων δωρεαῖς, ἔργῳ καταχρησάμενος παρὰ τῶν πρώην ἐφευρημένῳ βασιλέων, καὶ σπανίως ἐπί τισι γινομένῳ τοῖς πολεμίους πολλάκις συγκόψασιν. ἔλαθεν οὖν ἐντεῦθεν, καὶ τὸ στρατιωτικὸν ἀτονώτερον ἐργασάμενος, καὶ χρημάτων ἀβύσσους εἰς ἀργὰς γαστέρας ὀχετηγήσας, καὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας κακῶς διαθέμενος. οἵ τε γὰρ ἀγαθοὶ στρατιῶται τὸ ἐν δεινοῖς φιλότιμον ἐνθένδε καταλελύκασιν, οὐκ ἔτι τοῦ ὑπανύσαντος πρὸς ἀρετῆς ἀρεϊκῆς ἐπίδειξιν ἰδίου σφίσιν ὡς πρώην μένοντος, ἀλλ' ἀπροείστου προκειμένου τοῖς ἅπασι, καὶ οἱ τὸν δημόσιον πάλαι δεσπότην λαχόντες τῶν ἐπαρχιῶν οἰκήτορες, ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀπληστίας πεπόνθασι τὰ οἰκτρότατα, οὐκ ἀργύριον καὶ ὀβολὸν ἀφαιρούμενοι, ἀλλὰ καὶ τοῦ τελευταίου χιτῶνος ψιλούμενοι· ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν φιλτάτων αὐτῶν ἀποσπώμενοι. ἦν τοίνυν διὰ ταῦτα τὸ στρατολογεῖσθαι παντὸς τοῦ βουλομένου, καὶ πολλοὶ ταῖς ῥαφίσι χαίρειν εἰπόντες ὡς ἐπεισκομιζούσαις αὐτοῖς τὰ χειρώδης στενῶς καὶ δυσεκβιάστως, ἄλλοι τὸ ἱπποκομεῖν λάξαντες, καὶ τὴν ἐκ πλινθείας ἰλὺν ἀπονιψάμενοι ἕτεροι· εἰσὶ δ' οἳ καὶ τὴν τῶν χαλκείων ἀσβόλην ἀπομορξάμενοι, τοῖς στρατολογοῦσι παρέστησαν· καὶ παρενεγκόντες ἵππον Περσικόν, ἢ χρυσίνους ἀριθμῷ βραχεῖς καταθέμενοι, ταῖς στρατιώτισι κατελέγησαν ἴλαις ἀβασανίστως, κἀκ τοῦ παραυτίκα βασιλικοῖς ἐφωδιάσθησαν γράμμασι, πλέθρα γῆς δροσερὰ καὶ ἀρούρας σιτοφόρους καὶ Ῥωμαίους ὑποφόρους βραβεύουσιν, ὡς ὑπηρετεῖν ἐν σχήματι δούλων ἐνίοτε καὶ κατατιθέναι φόρους τῷ δραπέτῳ μιξοβαρβάρῳ, μηδ' εἰ ἔστιν ὅλως ἐγνωκότι στρατάξις, Ῥωμαίων ἄνδρα

γεραρὸν

γεραρὸν τὸ εἶδος, καὶ οὕτως εὖ εἰδότα πολέμων, καὶ τοσοῦτον τοῦ φορολογουμένου αὐτὸν ὑπερφέροντα, ὡς Ἀχιλλέα πρὸς ἐκεῖνον δοκεῖν, ἢ διπλαῖς χερσὶν ὁπλιζόμενον, κρίνεσθαι πρὸς τὸν μηδετέραν ὑπὸ πάθους ὀρέγοντα. ἐπαξίως οὖν τῆς ἀκοσμίας ταύτης τῶν στρατευμάτων αἱ Ῥωμαϊκαὶ πεπράγασιν ἐπαρχίαι, αἱ μὲν περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων σκυλευόμεναι, καὶ εἰς ἀρχὴν αὐτοῖς ἰδιούμεναι, αἱ δὲ ὡς ἀλλότριαι τοῖς ἡμετέροις ἀφαντούμεναι καὶ δηούμεναι· ἀλλ᾽ ἕως πότε Κύριε τῆς σῆς ἐπιλήσῃ κληρονομίας, καὶ τὸ σὸν ἀποστρέφων ἀφ᾽ ἡμῶν πρόσωπον ὁδοποιήσεις τρίβον τῇ ὀργῇ σου; πότε ἐπόψει, ἐξ ἁγίου ἐπιβλέψας κατοικητηρίου σου, καὶ ἰδὼν ἴδῃς τὴν ἡμετέραν συνοχήν τε καὶ κάκωσιν, καὶ ῥύσῃ τῶν ἐφεστώτων κακῶν, ἀπαλλαγὴν δὲ παρέξεις καὶ τῶν πολὺ τούτων ἐλπιζομένων χαλεπωτέρων;

5 Πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις, κἀκεῖνα δοτέον τῇ ἱστορίᾳ. τοῖς πλείοσι βασιλεῦσι Ῥωμαίων οὐκ ἀνεκτόν ἐστιν, ὅλως ἄρχειν μόνον, καὶ χρυσοφορεῖν, καὶ χρῆσθαι τοῖς κοινοῖς ὡς ἰδίοις, καὶ διαδιδόναι ταῦτα καθὼς ἄρα καὶ οἷς βούλονται, οὐδὲ μὴν ὡς δούλοις τοῖς ἐλευθέροις προσφέρεσθαι, ἀλλ᾽ εἰ μὴ καὶ σοφοὶ δοκεῖεν καὶ θεοείκελοι τὴν μορφὴν, καὶ ἥρωες τὴν ἰσχὺν, καὶ ὡς Σολομὼν θεόσοφοι. καὶ δογματισταὶ θειότητος, καὶ κανόνες τῶν κανόνων εὐθέστατοι, καὶ ἁπλῶς θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων ἀπερισφαλεῖς γνώμονες, δεινὰ οἴονται πάσχειν. ἔνθεν τοι καὶ δέον τοῖς ἀπαιδευτέροις καὶ θρασυτέροις ἐπιτιμᾶν, ἐπεισάγουσιν ἀσυνήθη καὶ νέα τῇ ἐκκλησίᾳ δόγματα, ἢ γοῦν ἀνατιθέναι ταῦτα οἷς ἐπάγγελμα τὰ περὶ Θεοῦ εἰδέναι

nus, graui vultu, rei militaris peritus, & tanto excellentior, vt illi comparatus, Achilles videretur, aut duabus manibus armatus, cum eo cõpararetur, qui neutram incolumem haberet, tributum pẽderet homuncioni semibarbaro qui instructam aciem nũquam viderat. Enimuero perturbationis huius, Romanæ prouinciæ graues pœnas dederunt, quarum aliæ ante oculos nostros à Barbaris spoliatæ & occupatæ sunt: aliæ à nostris tãquam alienæ, vastatæ & euersæ. *Sed quousque, Domine, hæreditatis tuæ obliuisceris, auersaque à nobis facie, iræ tuæ locum dabis? Quãdo ex sancta æde tua prospectans, nostras ærumnas & calamitates intueberis, malisque nos vrgentibus liberabis: eaque auertes, quæ longè grauiora impendere videntur?*

Fructus acerbissimus tantæ ignauiæ. Ita superbis principibus, qui sua domo neglecta alienas turbant & violãt Opt. Max. iustissimus ac sapientissimus ille Rex regum resistit.

5 Nunc illud etiam addẽdum est. Plerique Romanorum Imperatores, imperare, aurum gestare, communibus vt priuatis vti, eaque suo arbitratu quibus volunt, donare, non contenti: nisi sapientes, forma Diis, robore heroibus similes, &, vt Salomõ, diuinitus edocti, & doctores diuinitatis, & normæ rectissimæ, denique diuinarũ humanarumque rerum interpretes verissimi habeantur, iniuriam sibi fieri censent. Vnde fit, vt cùm immodestiores & audaciores, qui noua dogmata in Ecclesiã introducũt, coercere, aut id munus iis qui Theologiæ scientiam profitentur, mandare

Imperatorũ arrogantia & curiositas perstringitur.

Curiositas autem omnium periculosissima, ea est, quæ Dei solium, sacram nempe eius veritatem, loco mouendam esse opinatur.

deberent: nec in hac parte vllo inferiores esse volentes, iidem dogmatum & autores, & arbitri ac disceptatores existant, sæpè etiam dissentientes mulctent. Hic quidem Imperator natura facundus, & suauis sermonis affluentia ornatus: non elegantes tantùm epistolas scribebat, sed & religionis institutiones parturiebat, ac publicè declamabat. Tandem etiam de diuinis dogmatibus & ipso Deo disserebat. sæpè etiam dubitationẽ præ se ferens, quæstiones è scripturis proponebat: earúmque solutiones, eruditis omnibus conuocatis, requirebat. quanquam in his etiam laudari potuisset, nisi curiositate ingenij, eas etiam quęstiones agitasset, quæ attingi se nullo modo patiuntur, aut saltem omissa pertinacia, scripturarum sententiam in multis ad suam opinionem nouis interpretationibus non accommodasset, veris declarationibus veterum repudiatis: quasi ipse totum Christum comprehendisset, & ab ipso de natura eius dilucidius ac diuinius edoctus esset. Orta igitur quæstione de illo dicto, quo dicitur, incarnatum Deum, simul & offerre & offerri, & eruditis inter se dissentientibus: disceptatio longo tempore est extracta, multis & confirmationibus & confutationibus vtrinque allatis. Verùm Imperatore piæ & verę sententiæ post solertem controuersiæ explicationem assenso:

Manuelis theologia. Ne autẽ princeps supra sceptrum.

Curiosè audacis ingenij descriptio.

Veterũ Orthodoxæ declarationes nullo modo repudiandæ.

Quæstio de incarnati Dei oblatione.

καὶ λέγειν. οἱ δὲ οὐδὲ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος δευτερεύειν οὐ τινοσοῦν ἀνεχόμενοι, οἱ αὐτοὶ δογμάτων εἰσηγηταὶ καὶ δικασταὶ τούτων καὶ ὁρισταὶ, πολλαχοῦ δὲ καὶ κολασταὶ τῶν μὴ συμφωνούντων αὐτοῖς γίνονται. καὶ ὁ βασιλεὺς τοιγαροῦν οὗτος εὐγλωττίαν εὐτυχηκὼς, καὶ λόγου ἔμφυτον χάριν πεπλουτηκὼς, οὐ λαμυρὰς ἐπέστελλε μόνον, ἀλλὰ καὶ κατηχητηρίους ὤδινε λόγους, οὓς φασι σελέντια, καὶ εἰς κοινὴν ἀνέπτυσσεν ἀκοήν. ὀψὲ δὲ περὶ τῶν, καὶ δογμάτων ἥπτετο θείων, καὶ περὶ Θεοῦ διελέγετο. ἀμέλει καὶ κατασχηματιζόμενος πολλάκις τὸν ἀποροῦντα, γραφικὰς εἰσῆγε ζητήσεις, καὶ περὶ τῶν λύσεων τούτων ἀνεπυνθάνετο ξυναγείρων ὅσον ἔχαιρε λογιότητι. ἀλλ' ἦν ἂν ἐπαινετέος κἀν τούτοις, εἰ μέχρι τούτων τὴν λιχνείαν ἐκτείνων, τοῖς δυσεφίκτοις οὐδόλως προσέβαινε δόγμασιν, ἢ καὶ τούτοις ἐφιστάνων τὸν νοῦν, οὐκ ἦν ἰσχυρογνώμων, οὐδὲ τὸν νοῦν τῶν γραφομένων πρὸς τὴν οἰκείαν μεθεῖλκεν ἐν πολλοῖς πρόθεσιν, ὁρίζων καὶ περιστεπάζων ἐξηγήσεις, ἐν οἷς πρὸς ὀρθὴν ἔννοιαν οἱ πατέρες ἐφθέγξαντο, ὡς εἴπερ ὅλον αὐτὸν συνείληφε τὸν Χριστὸν, καὶ ὑπ' αὐτοῦ μεμύηται τὰ περὶ ἑαυτοῦ τρανότερον καὶ θειότερον. ζητήσεως οὖν γενομένης περὶ τοῦ γραφικοῦ ῥητοῦ, ὅ φησι, τὸν σεσαρκωμένον Θεὸν προσφέρειν τε ὁμοῦ καὶ προσδέχεσθαι· καὶ τῶν τότε λογίων ἀνδρῶν εἰς ἐναντίας μοίρας ἀποκλιθέντων, ἐφ' ἱκανὸν τὰ τῆς ἐξετάσεως παρετάθησαν, ῥήσεις τε καὶ ἀντιρρήσεις ἐξ ἑκατέρων ἐχύθησαν τῶν μερῶν. ὀρθοτομηθέντος δὲ τοῦ ζητουμένου, καὶ τῇ δόξῃ προστεθέντος τοῦ βασιλέως τῇ θεοφιλεῖ τε καὶ κρείττονι, καθαίρεσιν ὑπέστησαν ὡς ἀντίφρονες ὁ ὑποψή-

φιος

φιος τῆς Θεουπόλεως, μεγάλης Ἀντιοχείας Σωτήριχος ὁ Παντεύγενος, ὁ Δυρραχίου Εὐστάθιος, ὁ τῆς Θεσσαλονίκης Μιχαὴλ τὸν ῥητορικὸν θρόνον κοσμῶν καὶ τὸν εὐαγγελικὸν ἀναβαίνων ὀκρίβαντα, ὁ Βασιλάκης Νικηφόρος τὰς τοῦ Παύλου ἀναπτύσσων ἐπ' ἐκκλησίαις ἐπιστολάς, καὶ διαλευκαίνων τῷ τῆς καλλιρρημοσύνης φωτί, ὅσαι τῶν ἀποστολικῶν ῥήσεων τῇ ἀσαφείᾳ ὑπομελαίνονται, καὶ τῷ βάθει τοῦ πνεύματος ἐπιφρίσσουσι. λέγεται δέ, ὡς τοῦ δόγματος τούτου ὑποκινουμένου, καὶ εἰς κοινὴν ἐπικειμένου προτεθῆναι βάσανον, ἐξώρως ἐκραγῆναι βροντὴν ἐξαισίαν, ὑφ' ἧς καὶ περικτυπηθῆναι τὰς ἀκοὰς τὸ συνὸν ἅπαν τῷ βασιλεῖ κατὰ Πελαγονίαν διατρίβοντι τότε, ὡς ἀπὸ τοῦ κτύπου πολλοὺς εἰς γῆν καταπίπτειν. καί τινα τῶν λόγου ζοφίμων, Ἠλίαν τοὔνομα, τὴν τύχην ὑπὲρ τοὺς πολλούς, τοῦ στρατοῦ φύλακα, βίβλον ἀναπτύξαντα περὶ βροντῶν καὶ σεισμῶν διεξιοῦσαν, καὶ τὰ περὶ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καθ' ὃν ἐβρόντησεν ἐπελθόντα, φάσκοντα εὑρεῖν οὑτωσί, πτῶσις σοφῶν. οὐ μόνον τοίνυν οἱ ῥηθέντες ἄνδρες τῶν τηνικαῦτα ὄντες σοφῶν οἱ κράτιστοι, τῆς ἐκκλησίας ἀπεσφενδονήθησαν, καὶ πάσης ἱερᾶς ὑπηρεσίας ἐξωστρακίσθησαν, ἀλλὰ σὺν αὐτοῖς καὶ ἕτεροι τῶν ἱερῶν καὶ θείων περιβόλων ἀποσκορακισθέντες ἠλάθησαν. μετὰ χρόνους δέ τινας τήν, ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστί, τοῦ θεανθρώπου φωνὴν προθεὶς εἰς ἐξέτασιν, ὀλίγα ταῖς τῶν πατέρων προσχὼν ἐξηγήσεσι, καὶ ταῦτα διαφόροις οὔσαις, καὶ ἱκανῶς πρὸς τὴν τοῦ ζητουμένου παράστασιν καὶ σαφήνειαν, ἐφερμηνεύσεις οἰκείας εἰσήνεγκε, φιλονείκως τῶν ἅπαξ δοξάντων περιεχόμενος, καὶ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀνθέλκων θέλημα, καὶ ὃ κυρῶσαι προέθετο,

aduersarij loco moti sunt, vt perperã sentientes, Hypopsephius Theopolitan. Soteritus Panteugenus Antiochenus, Dyrrachinus Eustathius, Michael Tessalonicensis concionator, Nicephorus Basilaces, qui Paulinas epistolas interpretabatur, & lumine eloquentiæ, Apostolicorum scriptorum obscuritatẽ altissimo spiritu refertam illustrabat. Ferunt, cum hæc controuersia agitaretur, & publicè disceptãda proponeretur, alieno anni tempore ingẽs erupisse tonitru, & auribus eorum omnium qui tum Pelagoniæ cum Imperatore erant, ita insonuisse, vt nonnulli humi prolaberentur. & Eliam quendam hominem eruditũ & celebrẽ, aperto libro qui de tonitrib. & terræ motibus dissereret, & iis lectis, quæ ad tempus illud pertinerent, scriptum inuenisse, *Casus Sapientum*. Itaque non ij modò quos diximus, doctorum eruditissimi, ecclesiis pulsi, & omnibus sacris ministeriis interdicti sunt, sed alij quoque vnà cũ illis. Aliquot annis pòst quæstione de Deihominis dicto *pater maior est me*, proposita, parum curatis patrum explicationibus, iisque variis, & ad controuersiæ explicationem & declarationem sufficientibus: suas interpretationes attulit, easque pertinaciter defendit: & ad suam voluntatem & sententiam, vniuersalium doctorum sententias,

Aduersarij sinceræ doctrinæ loco moti.

Tonitru ruinam doctorum significans.

Eliæ, de tonitru extraordinario sententia.

Quæstio de explicatione dicti, Pater maior me est

non modò veritati non aduerſantes, ſed diuinitus editas, accommodauit. Nam cũ alij dicant, patrem, vt filij autorem, dici maiorem: alij de natura humana id intelligant, & id dictum nõ *verbo*: ſed aſſumptæ *carni* attribuãt, vt & illa, de profectione ad patrem, de aduentu principis mundi, qui nihil in ipſo inueniat: alij, etſi de *verbo vocem maior* accipiant, non abſolutè tamen & eſſentialiter, ſed ob inhumanationis ſummam extenuationem & humilitatẽ: atque alij aliter, piè tamen, explicent: iis neſcio quomodo, vt propoſitę quæſtioni nõ ſatisfacientib. improbatis, aliam attulit interpretationem: indictóque concilio, & omnibus ſacrarum literarum ſtudioſis cõuocatis, ſingulos hortatus eſt, vt ei decreto hoc modo ſubſcriberent: Equidem etiam S. Patrum voces de illo dicto *pater maior eſt me* amplector: aio tamen id dictum pertinere ad carnem in eo conditam & paſſibilẽ. Quod neſcio quomodo filio incarnato minus tribuit quã patri: perinde ac ſi ob naturæ humanæ aſſumptionem, & peregrinationem in terram, pari dignitate excidiſſet, ac ſuam authoritatẽ amiſiſſet, & intra limites extenuationis conſtitiſſet: ac non deificaſſet, & extuliſſet humilia, & ſua gloria per vnionem illã ornaſſet potiùs, quàm ea re ipſe depreſſus eſſet. quod abſurdũ eſt. Atq; etiam rubra ſcriptura, tanquam enſe flãmeo decretum hoc muniuit, q io mortem ...ninita-

Epiſcoporũ Græcorum de illo Chriſti dicto ſententia.

Curioſi Manuelis, & in alienam meſſem falcem immittentis opinio. Ex patrum laudato principe, fit mal⁹ theologus.

Decretũ Manuelis.

Huius edicti abſurda impia Nicetas detegit.

Nulla ſcriptura nullo ſigillo error confirmari & in veritatẽ tranſformari poteſt.

τὰς μηδὲν τῇ ἀληθείᾳ λυμαινομένας, ἀλλὰ θεοσόφως λεχθείσας ῥήσεις τῶν μακαρίων διδασκάλων τῆς οἰκουμένης. τῶν μὲν γὰρ λεγόντων, τῷ αἰτίῳ εἰρῆσθαι μείζονα, τῶν δὲ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐξειληφότων, καὶ τῷ προσλήμματι, οὐ τῷ λόγῳ τὴν φωνὴν ταύτην ἀπονειμαμένων, ὥσπερ καὶ τὸ πρὸς τὸν πατέρα πορεύεσθαι, καὶ τὸ ἔρχεσθαι τοῦ κόσμου τὸν ἄρχοντα, καὶ ἐρευνῶντα μηδὲν ὅλως εὑρίσκειν ἐν αὐτῷ. τινῶν δὲ περὶ τοῦ λόγου τὸ μεῖζον ἐκλαβομένων, οὐχ ἁπλῶς δὲ καὶ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐν τῷ ἐνανθρωπῆσαι ἄκραν κένωσιν καὶ ταπείνωσιν, καὶ ἄλλων ἄλλως, εὐσεβῶς μέντοι ἐκδεξαμένων, ταύτας οὐκ οἶδ' ὅπως ἀποστέρξας, ὡς οὐχ ἱκανῶς περὶ τοῦ προκειμένου εἰπούσας, καὶ ἑτέρως αὐτὸ διηρμήνευσεν. ἀμέλει καὶ σύνοδον συγκροτήσας, καὶ ἅπαν ὅσον τοῖς θείοις ἔχαιρε δόγμασι συναθροίσας, ἐνῆγεν ἕκαστον ἐν τόμῳ δογματικῷ ὑπογράφειν ὁρίζοντας οὑτωσί· ἀποδέχομαι μὲν καὶ τὰς περὶ τοῦ ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστι, τῶν θεοφόρων πατέρων φωνάς, λέγω δὲ εἰρῆσθαι τοῦτο καὶ κατὰ τὴν ἐν αὐτῷ κτιστὴν καὶ παθητὴν σάρκα. τοῦτο δὲ οὐκ οἶδ' ὅπως τὸ ἔλαττον πρὸς τὸν πατέρα τῷ υἱῷ σαρκοφορήσαντι περιτίθησιν, ὡς εἴπερ ἀπωλίσθησε τῆς ἰσότητος διὰ τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πρόσληψιν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίαν, μὴ τὴν ἰδίαν καὶ οὕτως ἀνασώζων δόξαν. τοῖς δὲ τῆς κενώσεως μέτροις ἐναπομείνας, ἢ μὴ θεώσας καὶ ὑψώσας τὸ ταπεινόν, καὶ τῶν οἰκείων αὐχημάτων μέτοχον ἀναδείξας ἐξ αὐτῆς τῆς ἑνώσεως, ἀλλ' ὑπ' αὐτοῦ τοὐναντίον ταπεινωθείς, ὅπερ ἄτοπον. ἀμέλει καὶ γραφαῖς ἐρυθραῖς ὡς φλογίνῃ ῥομφαίᾳ τὸ δόγμα τοῦτο διειληφὼς ἀπειλέσας θάνατον καὶ

ἀποκήρυξιν πίστεως τοῦ προσεμβλέψαι ὅλως ἔνδον τολμήσαντι, καὶ κατὰ πρώτην τοῦ νοῦ κίνησιν, πολλοῦ δέω εἰπεῖν, ἐπιλαβομένῳ καὶ ὑποτονθορύσαντι, ἔπειτα καὶ λιθίναις πλαξὶν ἐγχαράξας ὑποθήκαις τινῶν τῶν ἐπακολουθούντων αὐτῷ καὶ κολακευόντων, ἐπὶ νεὼ τοῦ μεγίστου ἀνέθετο. ὑφεωρῶντο γὰρ τὴν τῶν κυρωθέντων ἀνάλυσιν, ὡς εἰς αὐτὸν τὸν λόγον διὰ μέσης τῆς σαρκὸς ἀποφερόντων τὸ ἔλαττον, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν κένωσιν καὶ τὸ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον νενομισμένον παρεβλέψαντο.

6 Οἷον δὲ καὶ τόδε ἔρεξεν ἀνὴρ οὗτος περὶ τὸ πέρας τῆς αὐτοῦ βιοτῆς; ἔγκειται τοῖς κατηχητικοῖς πυκτίοις, μεθ' ἑτέρων ἀφορισμῶν καὶ τὸ ἀνάθεμα τοῦ θεοῦ τοῦ Μωάμετ, περὶ οὗ λέγει οὔτε ἐγέννησεν, οὔτε ἐγεννήθη, καὶ ὅτι ὁλόσφυρός ἐστι. τὸν τοιοῦτον τοίνυν ἀναθεματισμὸν ἀπαλεῖψαι τῶν ὅλων κατηχητικῶν βίβλων προέθετο, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ πυκτίδος ἀρξάμενος. καὶ ἡ πρόφασις ὡς μάλα εὐπρόσωπος. ἔφασκε γὰρ, ὡς εἰς σκάνδαλον πρόκειται τῶν μετατιθεμένων Ἀγαρηνῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς θεοσεβῆ πίστιν, τὸ βλασφημεῖσθαι ὅλως θεόν· οὐκοῦν μετάκλητον τίθησι τὸν μέγιστον Θεοδόσιον, ὃς διεῖπε καὶ ἐκόσμει τηνικαῦτα θρόνον τὸν πρώτιστον, καὶ τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἐνδημούντων ἀρχιερέων τοὺς λόγῳ καὶ ἀρετῇ διαπρέποντας, καὶ κοινοῦται τούτοις τὸ σκέμμα μετ' οἰκείων προεισοδίων τῆς ὑποθέσεως· ἀνανεύοντας δὲ πάντας εὑρὼν, καὶ μηδ' ἀκοαῖς παραδεχομένους ὡσεὶ τὰ εἰσηγούμενα ὡς ἀπόφημα, καὶ τῆς εἰς Θεὸν ἀληθεστάτης δόξης ἀπάγοντα, ἐξηκριβωμένους δὲ θεοφιλῶς τὸ εἰς σκάνδαλον δῆθεν καὶ πρόσκομμα κείμενον, καὶ διϊσχυρισθέντας, μὴ ὅλως Θεὸν οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν καθυ-

minitabatur & excõmunicatione ei, qui, non dico prima impulsione animi reprehendere, & submurmurare, sed tantùm introspicere, ausus esset. Deinde idem decretũ de quorundam assensorum, vel assentatorum potiùs cõsilio lapideis tabulis insculptum, in maximo templo dedicauit. Verebãtur enim, ne sanctio illa, vt quæ prætextu carnis, ipsi *verbo* derogaret, abrogaretur, præsertim cum extenuationem & humanitatis rationẽ præterissent.

Assentatores matæologi stultum principem euertunt.

6 Eiusdem generis illud etiã est, quod Manuel sub vitæ finẽ fecit. Extat inter cæteras catecheticę tabulæ sanctiões, anathema in Machometi Deũ, quẽ nec genuisse, nec genitũ, sed holosphyron esse affirmat. Id anathema ex omnibus catecheticis libellis aboleri voluit, ab ipsa magnæ Ecclesiæ tabula auspicatus, idque ratione probabili scilicet. Aiebat enim, blasphemiis in Deum qualibuscunque offendi Agarenos, qui ad piam nostrã religionem deficerent. Proinde maximo Theodosio accersito, qui principem sedẽ curabat atque ornabat, & primariis sacerdotibus, qui tum in vrbe erant, eloquentia & virtute præstãtes, quęstionem cum tumido exordio proponit. Qui cum omnes refragarentur, nec vllo modo illa admitterent, vt absurda & à vera de Deo sententia abducentia, atque anathema illud offensionis plenũ piè explicarẽt. (Nec enim Deum cœli&

Ideo ex errore in errorẽ lapsus, (vt solent tenebræ in mentibus fieri crassiores, Machometis insaniam impiã abominandã promouet.

Theologos orthodoxos tumidis verbis à recta sẽtentia deducere nititur.

Refragantes, & sinceram doctrinã cõstanter tuentes ægro animo non auditos nec enim ad veritatem curiosis & superbus animus aures applicat.

terræ cõditorem vllo modo anathemate notari, ſed holoſphyrum illum Deum, quem delirus & furioſus Machometus nec genitum nec gignentem confingeret. Nam apud Chriſtianos Deum patrem celebrari, quod deteſtandis Machometi nugamentis planè prohibeatur. Deinde ſe nõ ſatis intelligere, quid ſit illud holoſphyrũ) eis animo nihil mitigato, contemptis, ſuapte authoritate, & aulicorum eruditorum, quos tempori ſeruire norat, miniſterio, decretum proponit, quo & Machometi deliriũ (cur enim Theologiam dicam?) defendebatur: & ſuperiores Imperatores ſacrorumque antiſtites apertè taxabantur, qui Deũ verum ineruditè & inconſideratè anathemate notari paſſi eſſent: & id decretum in ſacro palatio publicè recitandum curat, principib. ſenatus & cognatis ſuis literarum ſtudioſis, qui veluti viam prępararent atque applauderent præmiſſis. Erat autem oratio adeò probabilis, non ſpiritualium verborum grauitate ſed humanæ ſapientiæ ſuauitate, vt aures non eorum duntaxat qui variam eius compoſitionem, & iucũdam vanitatem ſpectabant, ſed eorum etiam qui ipſius ſcripti ſententiam indagabant, propemodũ ſuſpenſas teneret. Ac forſitan veri Dei gloria Machometano illi Deo, quiſquis eſt, tributa eſſet: niſi patriarcha ſtrenuè aduerſatus, nec ipſe id ſcriptum curaſſet, quo nou: & pericu-

Pios doctores ſpernit & aulicos aſſentatores ſequitur, & impiũ decretũ profert, Vide, lector, initia horrendi illi' iudicij in Græcorũ imperiũ, quod tandem Machometi ſectatoribus traditum eſt.

Hæreſeos larua iucunda: veritatis, autem ſimplex oratio.

Theodoſius Patriarcha Manueli refragatur. fideliſſimi doctoris effigies.

προβάλλεσθαι ἀναθέματι, ἀλλὰ τὸν παρὰ τῷ λήρῳ καὶ δαιμονώδει Μωάμετ ἀναπλαττόμενον ὁλόσφυρον Θεόν, καὶ μήτε γεννηθέντα, μήτε γεννήσαντα. παρὰ Χριστιανοῖς μὲν γὰρ δοξάζεσθαι πατέρα Θεόν, αὐτὰ δὲ τὰ ἀπόβλητα τοῦ Μωάμετ ληρήματα, τοῦτο ἀπαγορεύειν ὅλως, καὶ ἄλλως δὲ μὴ συνιέναι ἀκριβῶς, ὁποῖόν τί ἐστι τὸ ὁλόσφυρον· αὐτοὺς μὲν φθινύθειν εἴασεν, ἐν στήθεσιν ἔχων νόον ἀκήλητον, καθ' ἑαυτὸν δ' ἐντίθησι τόμον, ὑπουργοῖς εἰς τοῦτο χρησάμενος, οὓς ἤδει τῶν ἐκ τῆς βασιλείου αὐλῆς τὸν καιρὸν κολακεύοντας, καὶ λόγου μετέχοντας, ὑφηγούμενον μὲν τῆς τοῦ Μωάμετ μωρολογίας (οὐ γὰρ ἂν εἴποιμι θεολογίας) καθαπτόμενον δὲ λαμπρῶς τῶν προτέρων βασιλέων καὶ τῶν ἐκ τοῦ καταλόγου τοῦ ἱεροῦ, ὡς ἀμαθῶς καὶ ἀπεριστέπτως ἀνεχομένων ὑπὸ ἀναθέματος τίθεσθαι Θεὸν τὸν ἀληθινόν, καὶ τοῦτον εἰς κοινὴν ἀκρόασιν ἐπὶ τῶν ἱερῶν ἀρχείων ἐκδίδωσι, συνεκπεπεμφὼς οἷον τοῦτό μου προοδοῦτας καὶ νεολαίαν κροτοῦσαν τὰ γεγραμμένα, ὅσοι τῆς συγκλήτου βουλῆς καὶ τῆς γερουσίας ἦσαν κεφάλαιον, καὶ τοὺς ἐκ γένους ἐκείνῳ τῇ λογιότητι χαίροντας· τοσοῦτον δὲ τὸ πιθανὸν ὁ λόγος ἐπλούτει, οὐκ ἐν διδακτοῖς πνεύματος ῥείθρων ῥήμασιν, ἀλλ' ἐν πειθοῖ σοφίας ἀνθρωπίνης κομψῶν, ὡς μικροῦ δεῖν ἀπαιωρῆσαι τῶν ὤτων, μὴ μόνον ὅσον ἀπεώρα πρὸς τὴν ποικίλην τούτου περιβολήν, καὶ τὸ ἐπίχαρι τοῦ πτερώματος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸ μεταλλεῦον τῶν γεγραμμένων τὸν νοῦν. καὶ τάχ' ἂν ἦν ὡς ἀληθὴς Θεὸς δοξαζόμενος ὁ παρὰ τῷ Μωάμετ ὁστισοῦν καλούμενος Θεός, εἰ μὴ ὁλοχερῶς ὁ πατριάρχης ἀντέβη. οὔτε γὰρ οὗτος τοῖς γραφομένοις τὸν νοῦν προσέσχηκεν, ὡς ἐπισφαλῆ καὶ νεαρόπιστα-

γοῦσι δόγματα, καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ ὡς δηλητηριώδη ταῦτα ὑφορᾶσθαι παρέπεισεν. ὁ δὲ ὥσπερ τι δεινὸν πεπονθὼς, ὀνείδεσιν ἔπλυνε τοὺς ἀρχιερεῖς, καὶ μωροὺς τοῦ κόσμου τούτους ὠνόμαζεν, ἄλλως τε καὶ νόσῳ περιπαλαίων τότε δεινῇ ὑφ' ἧς καὶ τὸν βίον ἀπέλιπε καὶ ἐπίχολος ἐντεῦθεν γινόμενος. οὐκοῦν ὅσα τῷ προτέρῳ τόμῳ ἐμπλατυνόμενος εἴρηκεν, ἀπηρτισμένῃ κατασκευῇ καὶ μεθόδοις ῥητορικαῖς χρησάμενος, ταῦτα ἐπιτεμὼν, καὶ τὸ τοῦ δόγματος αὖθις περιθεὶς δέλεαρ, ἕτερον τόμον ἐξέθετο· καὶ ἐπεὶ τότε τοῖς κατὰ Δάμαλιν ἀρχείοις ἐνηυλιζόμενος ἃ Σκουτάριον ὀνομάζονται, τὴν τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν μεταδιώκων, καὶ τῆς πολυοχλίας ἀπανιστάμενος, καὶ ἅπας τῆς νοσοκομίας γινόμενος, διαπλωΐζονται ἐκεῖσε βασιλικῷ ἐπιτάγματι, ὅ τε τῶν ἀρχιερέων σύλλογος, καὶ ὅσοι τὸ πρεσβεῖον ἐκ τῶν λόγων ἐκτήσαντο. ἀλλ' οὔπω καθαρῶς τῶν λεμβαδίων ἀπέβησαν, καί τις τῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ παρρησίαν ἐχόντων καὶ τῶν μέγιστα δυναμένων ὑπογραμματέων ἐφίσταται. ὁ Ματζούκης ἦν οὗτος Θεόδωρος, καὶ πρός τε τὸν πατριάρχην καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυριν τὸν λόγον ἀποτεινάμενος, τὴν μὲν ἐς τὸν βασιλέα πάροδον μὴ εἶναι ἔφησε νυνὶ ἐφικτὴν, διά τι παρεισφρῆσαν ἐκ τῆς νόσου ἐμπόδιον. τῇ δὲ τούτων ἀναγνώσει προσέχειν χρεὼν τοὺς χάρτας δείξας αὐτοῖς τοὺς ἐν χερσίν. ἦν δὲ ὁ μὲν περὶ τοῦ προκειμένου δόγματος διαλαμβάνων ὃν, ὡς εἰρήκαμεν, ὑπογράψαι τοὺς συνελθόντας ἀρχιερεῖς διὰ σπουδῆς ὁ αὐτοκράτωρ ἐτίθετο. ὁ δ' ἕτερος τὸν βασιλέα ἔχων διαλεγόμενον τῷ ἀρχιποιμένι τε Θεοδοσίῳ καὶ τῇ συνόδῳ, οὐδὲν μέτριον οὐδὲ χαρίεν διεξῄει, ἀλλὰ τῇ ἐνστάσει τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀρχιερέων ὡς μὴ κατὰ λόγον γινομένῃ

losa dogmata introducerentur: & cæteros, vt id tãquam venenũ suspectum haberẽt, monuisset. At Imperator, quasi graui affectus iniuria, põtifices cõuiciis insectabatur, & homines omniũ mortaliũ stultissimos appellabat: quippe ex morbo grauissimo, qui exitiũ ei attulit, pronior ad iram factus. Proinde iis quæ priore decreto fusius, oratoriis ornamẽtis adhibitis, scripserat, in cõpendium redactis, & dogmatis illecebris adornatis, aliud decretum promulgauit. Cũ autẽ tum in palatio ad Damalim, quod Scutarium dicitur, tũ ad vitandã turbam, tum ob aeris temperiẽ versaretur, totus curandæ valetudini intẽtus, iussu eius põtificum collegium, & eruditissimi quique eò traiiciunt. Qui cũ vix ex lintribus descendissent, Theodorus Mazuca, homo apud Imperatorem gratiosus, & inter scribas autoritate princeps, adest: & oratione ad Patriarcham & Pontificum collegium instituta, Imperatorem nunc adiri posse negat, ob morbi quandã accessionem: literas verò quas manu teneret, esse audiendas. Agebãt autem alteræ de proposito dogmate, quibus à Pontificib. subscribi cupiebat Imperator: alteræ sub persona eiusdem cum sũmo pastore Theodosio & Pontificibus, ob præposteram aduersationem expostulan-

Superbia, Dei seruos contum liis afficit.

Et scabiem suam refricat.

Atque quoquomodo id fiat, praua sua consilia promouere studet.

Aulicis artibus piorum, & sancti propositi tenacium virorũ constantiam infringere molitur.

Minas dulcib. verbis admiscet.

Et de re iam animo cõstituta collationem pollicetur.

tes, maius concilium minabantur:& controuersiæ disceptationem, ipso veteris Romæ Papa adhibito, iureiurando testificabantur. *Ingratus*, inquit, *vniuersitatis rerum Deo à quo præter imperii fastigium, aliis illustribus prærogatiuis sum ornatus, & insanus essem, nisi pro tenuitate mea qualecunque illi studium meum declararem: & summis in id viribus incumberem, ne is verus Deus anathemate notaretur.* Cæterũ auditores ea magniloquẽtia adeò nõ percellebantur, vt vir doctissimus & eloquentissimus, Eustathius Tessalonicæ archepiscopus, ea oratione vehementer commotus, verum Deũ aliquid holosphyrum, infelicis ingenij commentũ, perhiberi nullo modo ferret. *Enimuerò*, inquit, *insanirẽ, & hoc habitu*(ostenso pallio)*indignus essem, si Deũ verum iudicarem brutum illũ pædiconem, & omnis obscœnitatis & sceleris doctorem.* Quæ cum clara voce & magno veræ pietatis affectu dixisset, auditores penè obstupuerunt. Scripti verò illius recitator, paulisper velut attonitus, compressis labiis astitit, deinde ad Imperatorẽ reuersus est: qui ea oratione perturbatus, varia defensione vsus est: & patientia, vt nunquam antea, laudata, vt querulos & cauillatores vitaret, se quoq; integerrimis Christianis annumerabat, & religiosissimis natum esse parẽtibus asserebat, & contra Thessalonicensem iudicium

Nomen Dei in vanum assumit.

Sed apud bonos nihil promouet.

Immo liberas voces sancti Archiepiscopi Eustathij audire cogitur.

Qui mendaciũ tueri studet, veritatis telo transfigitur.

Manuel Eustathio iratus, specioso nomine, veluti pallio, impiam illã audaciã obtegit.

ἐπιμεμφόμενος, διηπειλεῖτο μείζονος συνόδου συγκρότησιν, καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ τοῦ Πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης τῶν προκειμένων ἐπώμνυτο διάσκεψιν. ἀγνώμων γὰρ ἂν εἴην, ἔλεγε, καὶ ἀλόγιστος, εἰ μὴ πολλοστὸν ἀντιδοίην μέρος τῷ ἐμῷ βασιλευτῇ καὶ βασιλεῖ τῶν ὅλων Θεῷ, ὧν ἐκεῖθεν κρειττόνως ἔσχηκα, πᾶσαν σπουδὴν εἰσενεγκάμενος, μὴ τοῦτον ἀναθέματι καθυποβάλλεσθαι ἀληθινὸν ὄντα Θεόν. τοσοῦτον δὲ τοῦ διαθρυληθῆναι τοῖς τοιούτοις ἀπεῖχον οἱ ἀκροώμενοι κομπάσμασιν, ὥς τε καὶ ὁ τῆς Θεσσαλονίκης πρόεδρος ὁ πολὺς καὶ μέγας ἐν λόγοις Εὐστάθιος, ζήλου ἐπὶ τοῖς ἀνεγνωσμένοις πλησθεὶς, καὶ μὴ ἐνεγκὼν Θεὸν ἀληθινὸν δοξάζεσθαι ὁλόσφυρον, διανοίας ἀνάπλασμα κακοδαίμονος· ἐσοίμην ἂν, ἔφη, καταπεπατημένον ταῖς πτέρναις φορῶν τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τοῦ σχήματος τούτου παράπαν ἀνάξιος (τὸν ἐπὶ τῶν ὤμων δείξας μανδύαν) εἰ θεὸν ἡγοίμην ἀληθινὸν τὸν παιδεραστὴν καὶ καμηλώδη καὶ πάσης πράξεως μυσαρᾶς ὑφηγητὴν καὶ διδάσκαλον. ἐπεπήγεσαν οὖν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τούτοις οἱ ἀκηκοότες μικροῦ. ἦν δὲ καὶ διατόρως ταῦτα φθεγγόμενος, καὶ προδήλως χαρακτηρίζων τὸν ζήλῳ εὐσεβείας πυρούμενον. ὁ δὲ τοῦ γράμματος ὑπαγορευτὴς, στὰς ἐπὶ βραχὺ ἐννεὸς, καὶ τὰ χείλη μύσας, παλίμπους εἶτα εἰς τὸν αὐτοκράτορα εἴσεισι. καὶ ὃς τὰ λαληθέντα ἐνωτισάμενος, οἷον περιψοφηθεὶς, ποικίλως ἦν τὸν ἀπόλογον, τὸ μακρόθυμον ἐπηνεγκὼς ὡς οὐδέποτε. καὶ ἑαυτὸν γὰρ τοῖς ἄγαν ὀρθοδόξοις Χριστιανοῖς ἐνέταττε, καὶ πατέρων ὡμολόγει πανευσεβῶν προελθεῖν, τοὺς φιλαιτίους ἐκκλίνων καὶ φιλοσκώμμονας· καὶ τὴν μὲν τοῦ Θεσσαλονίκης κρίσιν πολὺς ἐνέκειτο διαι-

τέμνων. ἢ γάρ φησι δικαιωθεὶς ὡς μὴ Θεῷ πιστεύων παιδεραστῇ, μηδὲ εἰσάγων παραχάραγμα πίστεως δικαίαν ἐπιθήσει δίκην τῷ κατὰ Χριστοῦ κυρίου ἐρυγγάνοντι βλάσφημα· ἢ κατακριθεὶς, ὡς ἕτερον δοξάζων Θεὸν, παρ' ὃν οἱ ἐκ Χριστοῦ καλούμενοι σέβονται, μεταμαθήσεται τὴν ἀλήθειαν, καὶ χάριν εἴσεται οὐ μικρὰν τῷ τοῦ χείρονος αὐτὸν μεταστήσαντι δόξης, καὶ μυήσαντι τὴν ἀλήθειαν. μετὰ βραχὺ δὲ τοῦ πατριάρχου εἰς θέαν ἐκείνῳ ἐληλυθότος, καὶ κατεπάσαντος τὰ εἰκότα, τοῦ τε θυμοῦ ἔληξε, καὶ τῷ Εὐσταθίῳ συγγνώμην παρέχετο ἐφ' οἷς παρεφθέγξατο, ἐνδεδωκὼς αὐτῷ ὅσα ἠρεῖτο ἀπολογήσασθαι. τελευταῖον δὲ καὶ αὐτὸς ἐπειπὼν, ὡς δεῖ σε σοφὸν ὄντα, μὴ αἰσχρορρήμονα δείκνυσθαι, μηδὲ θρασυστομεῖν παρακαίρια. ἐπὶ δὲ τούτοις εἰς κοινὴν δοθέντος ἀκρόασιν τοῦ περὶ τοῦ δόγματος τόμου, καὶ πάντων ἐπαινεσάντων τὰ γεγραμμένα ὡς εὐσεβῶς ὀρθοτομηθέντα, καὶ περιχαρῶς ἐν αὐτῷ ὑπογράψαι κατατιθεμένων, ὁ σύλλογος διελέλυτο. καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν ἀγαλλόμενοι, ὡς τῇ οἰκείᾳ ἐνστάσει τὸν βασιλέα νενικηκότες. ὁ δὲ ἔχαιρεν ὡς τῇ ἑαυτοῦ καθυποκλίνας τούτους βουλῇ, καὶ τυχὼν διὰ βραχυλογίας, οὗπερ διὰ τοῦ πολυστίχου πρότερον τόμου οὐδαμῶς ἐφίκετο. κατὰ δὲ τὴν μετ' ἐκείνην ἡμέραν εἰς τὴν πατριαρχικὴν ἑστίαν ἡ σύνοδος ἀθροισθεῖσα, ὅπως κατὰ τὰ συμφωνηθέντα δράσωσιν (ἅμα γὰρ ἕω παρῆσαν οἱ ἐκ βασιλέως αὐτοὺς εἰς ἕνα ἀθροισμὸν συναγείροντες) οἱ δ' οὐκ ἔτ' ἦσαν οἱ αὐτοὶ, ἀλλ' ἀνένευον πάντες πάλιν καὶ ἀπεπήδων, ὡς τῇ ὑπογραφομένῃ γραφῇ ἔτι ἐγκειμένων ἐπιληψίμων ῥημάτων τινῶν,

vehemẽter efflagitabat. Aut enim ſi abſolueretur, vt qui Deo pædiconi nō crederet, nec de religione perperam ſentiret, ſe iuſtas pœnas de eo ſumpturum, qui contumelioſa verba in vnctum Domini effutiret: aut, ſi cōdemnatus eſſet, quaſi alium quàm Chriſtiani Deum coleret: veritatē velle diſcere, & gratiam ei non paruā habiturum, qui ſibi errorem extorſiſſet, & veritatem explicaſſet. Paulò pòſt Patriarcha in eius conſpectum venit, & quæ res poſtulabat, locutus, effecit, vt iracundia placata, veniam habitæ orationis, & defendendi ſui poteſtatem Teſſalonicenſi daret. hac tamen caſtigatione: oportere eum, vt virum ſapientem, ab obſcœnitate verborum ſibi temperare: nec effutire temerè, quæ nihil ad rem pertinerent. Poſtea cùm ſcriptum de eo dogmate publicè recitaretur, & ab omnibus, vt piè explicatum, laudaretur, ſe libenter ſubſcripturos pollicentibus: conſilium eſt dimiſſū. Ac illi abibāt læti, quòd aduerſatione ſua Imperatorem viciſſent: is verò gaudebat, quòd eos ad ſuam voluntatē flexiſſet: ac paucis verbis id conſecutus eſſet, quod antea verboſo ſcripto impetrare non potuiſſet. Poſtridie cōcilium prima luce iuſſu Imperatoris in Patriarchæ ædibus conuênit, vt facerent, quemadmodum promiſerant. Verùm illi omnes ſententia mutata, ſubſcriptionem recuſabant, quòd in illo ſcripto adhuc verba quædam reprehendenda latêrent:

Crimina in caput innocentis confingit. Nec enim læſæ maieſtatis humanæ reus eſt, qui diuinæ gloriam tuetur.

Sanctæ eloquentiæ vis.

Manuelis pertinacia.

Mahometis non De⁹ ſed doctrina cōdēnata. Sed in huiuſmodi negotiis, quæ eccleſiæ incolumitatem ſpectāt, & Chriſti gloriam, res ad viuū ſunt reſecādę qui enim ſtrophis verborum & ambiguitatibus ludūt, procul dubio monſtra alunt, à quibus ipſimet deuorātur.

quibus erasis, alia reponenda essent, quæ cum vera sententia congruerũt. Rursus igitur commotus Imperator, eorum væcordiam, inconstantiam & leuitatem apertè insectatus est. Sed illi tandem ægrè assenserunt, vt anathema à Deo Machometi, in ipsum Machometum & omnem eius doctrinã & sectam in Catecheticis libellis trãsferretur. Quo, post multos congressus, decreto & confirmato, tandẽ quieuerunt.

Inde nouæ contentiões prioribus lõgè acriores.

Sed illud ludere est in re maximè seria.

7 Adiiciam etiã aliud memoratu dignũ, postquã huc progressus sum. Fuit eunuchus Nicetas, Chonarum episcopus, omni genere virtutis ornatus, futurarum rerũ ita præscius, vt inter maximos vates haberetur: & omnibus qui eum norant, admirationi esset, quòd nostræ ætati improbæ atque adulteræ tantum bonum contigisset. Cùm autem hic Imperator recens diademate redimitus, paterni Imperij successor ex Armenia reuertens, Chonis Archangeli ædem ingressus, faustam comprecationem ab hoc Pontifice accepisset, vt ob virtutẽ vbique gentium celeberrimo: quidam sacerdotes, iiq; prudentissimi, dubitabant, an Manuel, adhuc adolescẽs, ac penè inberbis, tãtum Imperium administrare posset, quod virum senili prudentia præditum, & maturum postularet? Deinde an fratrem Isaacium, qui vrbem Imperatricem obtineret, supera-

Nicetæ Choniatæ Præsulis de Manuele præsagiũ.

Iuuenilis ætas Manuelis sacerdotibus suspecta, propter molem imperij.

Et fratris natu maioris in primaria vrbe considerationem.

καὶ ἤθελον καὶ ταῦτα ὀβελισθῆναι, καὶ ἕτερα ἐντεθεῖναι, τῷ ὀρθῷ καὶ μηδέν τι προσιστάμενα δόγματι. ἦν οὖν αὖθις παροξυνόμενος, ὁ κρατῶν καὶ ὡς ἀνοηταίνουσι καθαρῶς ἐπεγκαλῶν τὸ τῆς γνώμης ἄστατον καὶ ἀγχίστροφον. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις συνήλθοσαν, ἵνα τὸ μὲν ἀνάθεμα τῷ θεῷ τοῦ Μωάμετ τῶν κατηχητικῶν βιβλίων ἀπαλειφθῇ, ἐγγραφῇ δὲ ἀνάθεμα τῷ Μωάμετ καὶ πάσῃ τῇ αὐτοῦ διδαχῇ καὶ διαδοχῇ. καὶ τοῦτο δογματίσαντες καὶ κυρώσαντες, τῶν πολλῶν ἐκείνων συνόδων καὶ συλλόγων ἔληξαν.

7 Ἀλλὰ γὰρ οὐχ ὑπερβήσομαί τι καὶ ἄλλο τῶν ἀξίων εἰρῆσθαι, τοῦ ἱστορεῖν ἐνταῦθα γενόμενος. ἦν τις εὐνοῦχος, ἀρχιερατικῶς προεδρεύων τῆς τῶν Χωνῶν πόλεως, Νικήτας τοὔνομα, πάσης ἀρετῆς καταγώγιον, οὕτω δὴ προφητικὸς καὶ προβλέπων τὰ ἔμπροσθεν, ὡς τοῖς μεγίστοις τῶν ὁρώντων ἐγκρίνεσθαι, καὶ εἰς θαῦμα κεῖσθαι παρ' οἷς ὁ ἀνὴρ ἐγνώριστο. εἴπερ ἡ καθ' ἡμᾶς γενεὰ, πονηρὰ οὖσα καὶ μοιχαλὶς, τοιούτῳ ηὐτύχησεν ἀγαθόν. ἀμέλει καὶ τοῦ βασιλέως τούτου ἐξ Ἀρμενίας παριόντος τὰς Χώνας ἀρτιστεφοῦς, καὶ τῆς πατρῴας διαδόχου ἀρχῆς, καὶ τὸν Ἀρχαγγελικὸν νεὼν εἰσελθόντος, καὶ χειρὶ τοῦ ἀρχιερέως τούτου εὐλογηθέντος, ἐπειδὴ καὶ περιώνυμος ἦν ἐκ τῆς ἀρετῆς, καὶ τοῖς ἅπασι διὰ στόματος, ἦσαν οἱ τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματος, καὶ τούτων οἱ ἐς νοῦν βάπτοντες, ἐν ἀπόρῳ ἐτίθεντο, εἰ νέος ὢν ὁ Μανουὴλ καὶ ἄρτι πρώτως χνοάζων τὸν ἴουλον, διακυβερνήσειν ὅλως τὴν βασιλείαν δυνήσεται, ἥτις τὸ πολὺ δεῖται ἀνδρὸς πολιοῦ μὲν τὸ φρονεῖν, λαχνήεντος δὲ τὸν πώγωνα. ἔτι γε μὴν εἰ τὸν κασίγνητον καταπαλαίσειεν Ἰσαάκιον, γεραιότερον ὄντα πρὸς τὴν ἀρχὴν, καὶ τῆς

βασιλίδος

βασιλίδος τῶν πόλεων ἔνδον ἱζάνοντα. ὁ δὲ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ καὶ ὄντως ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, λύων τὸ ἄπορον καὶ διασαφῶν τὸ παρ' ἐκείνοις ἀμφιγνοούμενον, ναί, φησι, καὶ τὴν βασιλείαν ὁ μεῖραξ οὗτος διϊθυνεῖ, καὶ αὐτῷ ὑποπεσεῖται ὁ ἀδελφός. οὕτω γὰρ Θεῷ δέδοκται καὶ προώρισται. ἵνα δ' εἰδῆτε καὶ περὶ ὧν οὐδ' ὅλως με ἤρεσθε, τὸν οἰκεῖον πάππον, λέγω δὴ τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων καὶ προπάτορα ἐκείνῳ Ἀλέξιον, ὑπερβήσεται οὗτος βραχύ τι κατὰ τοὺς τῆς ζωῆς χρόνους· τῆς δὲ τελευτῆς αὐτῷ ἐγγιζούσης, μανήσεται. ἦν οὖν ἡ πρόρρησις αὕτη καὶ ἐμοὶ τῷ συγγραφεῖ Νικήτᾳ σὺν ἄλλοις πλείστοις γνώριμος, ὅτι καὶ ἐμὸς ὁ προφαντὴρ ἀνάδοχος ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος. τίς δ' ἔσται ἡ μανία, καὶ οἷος ὁ τρόπος αὐτῆς, οὐδεὶς εἶχεν ἀκριβῶς συμβαλέσθαι τῶν εἰδότων τὸ προαγόρευμα. οἱ μὲν γὰρ ἐς τὸ χρυσομανὲς ἀνέφερον τὸ προφοίβασμα, οἱ δ' ἐς ἄλλο τι σαρκικὸν ἐλάττωμα ἢ χμαλώπιζον. τοῦ δὲ προσεχῶς εἰρημένου δόγματος κινηθέντος, καὶ παραβόλως ἐνισταμένου τὰ πρῶτα τοῦ βασιλέως ἀληθῆ δοξάζειν Θεὸν τὸν παρὰ Μωάμετ ὁλόσφυρον, καὶ μὴ γεγεννημένον ἢ γεννήσαντα Θεόν, πέρας εἰληφέναι πάντες τὴν προθέσπισιν ἔφασκον, ἐπεὶ καὶ μανίαν ἀτεχνῶς ὀρθήν τε καὶ χρηστὴν τὴν δόξαν εἶναι ταυτηνί, ὡς τῆς ἀληθείας ἐπίπαν ἀντίθετον. κατήρξατο μὲν οὖν τῷ βασιλεῖ τὰ τῆς νόσου περὶ τοῦ μαρτίου μηνός, τῆς ἐνισταμένης τότε ιγ ἰνδικτιῶνος· ὅτε καὶ τὰ περὶ τοῦ δόγματος ἐπεκύμαινε, καὶ αὐτὰ μὲν ἀφύβρισαν περί που μῆνα τὸν μάϊον. ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἐπιστάντος τοῦ σεπτεμβρίου, τὸ ζῆν ἐξεμέτρησεν. οὐδὲν δ' ἔτι κάλλιστον περὶ τῆς βασιλείας διῴκησεν, ἀλλὰ νωθέστερον ἦν διακείμενος πρὸς τὴν τῶν μετὰ τὴν μετάστασιν αὐτοῦ γενησομένων διαταγήν τε καὶ

turus esset, cui meliore iure Imperium deberetur? Tum magnus ille vir & verè diuinus homo, in hunc modum respondit: *Omnino adolescens iste & imperium gubernabit, & fratrẽ superabit. Sic enim à Deo decretum & constitutum est. Vt autem ea quoque sciatis, de quibus non interrogastis, auum Alexim ætate paulũ superabit: sed instante obitu, insaniet.* Id præsagium & mihi & aliis plurimis fuit notum. Is enim vates ex diuino baptismate me suscepit. Quę autem ea insania, & cuiusmodi futura esset, nemo tum rectè coniicere potuit. Nam alij id præsagium ad insanã auri cupiditatem, alij ad libidinis intemperãtiam detorquebant. Sed cùm hæc, quam dixi, controuersia agitata esset, Imperatore temere principiò contendente, Holosphyrum illũ Machometi verum esse Deum qui nec genitus esset, nec genuisset: omnes id oraculum eò retulerũt, quòd illa opinio à veritate alienissima, germana & pessima esset insania. Imperator autem nocte, mense Martio, morbo correptus, Indictione * decimaquinta, quo tẽpore dogma illud in quæstionem vocatum est, & mense Maio demum sopitũ, mense Septembri obiit, nec de Imperio quicquã præclari ordinauit: in iis quæ post suum obitum facienda essẽt, mandandis & præscribendis

Scrupulum illud eximit præsul Nicetas.

Et certè insaniuit, non vno, sed multiplici, modo.

Maxima autem hæc fuit insania, Machometi idolum tueri.

Vt omnes etiã ingenuè hîc agnoscunt.

Manuel non tam corpore quàm animo æger lethali morbo correptus obit.

*x I I I.

Astrologorum seu potius engastrimythorũ vanitate deceptus Manuel, longiorẽ vitam sibi pollicetur. Mors sola autẽ fatetur quantula sint principum corpuscula.

segnior. In causa fuit, quòd nequaquã credebat instare sibi mortem, sed scire se affirmabat, XIIII vitę annos adhuc restare. idque ad ipsũ patriarcham Theodosium dixit, à quo monebatur, vt pro paterna pietate Reipublicæ curam, integris adhuc sensibus, maturè susciperet: & curatorem fidelem filij successoris, impuberis adhuc, & Imperatricis quæreret. Sed pestilẽtes impostores astrologi, Imperatorem paulo pòst ex morbo recreatum, vacaturum esse amoribus, & barbaricas vrbes euersurum, impudenter asserebant: &, quod incredibilius est, homines præcipiti lingua, & assueti mendaciis, motũ vniuersi orbis, & maximorum siderum congressus & concursus, ventorumque procellas ingentes, & vniuersitatis rerum penè mutationem prædicebant, Engastrimythi potius quam astrologi. Neque verò annos duntaxat & menses & hebdomadas numerabant, sed dies etiam & horæ punctum designare non verebantur: quæ suæ potestati reseruauit Pater, & Seruator discipulos suos percontantes castigauit. Proinde non ipse modò Imperator spelũcas & meatus subterraneos contra vẽtorum impetum inquirebat, & ad habitandum præparabat, & palatiorũ fastigia demoliebatur, vt minus impetu ventorum læderentur: sed

Principum à Planetariis istis & cœli exploratoribus deceptorum miseria summa.

Huiusmodi impostorum impietas & audax inscitia.

Manuelis & aulicorũ curiositas impia, & sinceræ religionis contemptus conuenienti præmio donatur. Spelũcas & meat⁹ subterraneos adeãt qui cunque cœlorum & toti⁹ orbis moderatorẽ sub missis animis non reuerentur.

ὑποτύπωσιν. τὸ δ' αἴτιον, οὐ παρεδέχετο ὁπωσοῦν ὡς ἤγγικεν ἐκείνῳ τὸ τελευτᾶν, ἀλλ' εὖ εἰδέναι διετείνετο, ὡς ἐνιαυτοὶ ζωῆς ἕτεροι δεκατέσσαρες αὐτῷ ἐπιδαψιλεύονται. καὶ τοῦτο πρὸς αὐτὸν εἴρηκε τὸν σοφὸν καὶ τρισμάκαρα πατριάρχην τὸν Θεοδόσιον, ὑποτιθέμενον πατρικῶς, φροντίδα τὴν τῆς βασιλείας θέσθαι πραγμάτων, ἕως ἔτι καιρὸς, κἀκείνῳ ἔρρωται τὸ φρονεῖν, καὶ διαφῆσαι τὸν αὐθεξόμενον ἀκραιφνῶς τοῦ τῆς ἀρχῆς κληρονόμου παιδὸς, οὔπω παραγγείλαντος εἰς ἥβην, καὶ πιστῶς προστησόμενον τῆς βασιλίδος, καὶ οἷον μητροκομήσοντα· οἱ δὲ παντοδήλητοι ἀστροφένακες, καὶ περὶ ἐρωτικὰ, κατ' αὐτοὺς εἰπεῖν, τὸν βασιλέα σχολάσειν ἀπετόλμων λέγειν, ἀνασφήλαντα τῆς νόσου μετὰ βραχύ. καὶ πόλεων ἀλλοφύλων εἰς χῶμα τεθησομένων καθαιρέσεις ἀπηναιδεύοντο. τὸ δὲ δὴ παραλογώτερον, πρόχειροι τὴν γλῶτταν ὄντες, καὶ τῷ ψεύδει ἐνεθισμένοι, καὶ συγκίνησιν προὔλεγον τοῦ παντὸς, συνδρομάς τε καὶ συνόδους τῶν μεγίστων ἀστέρων, καὶ ἀνέμων ἐξαισίων ἐκρήξεις καὶ σχεδὸν τοῦ παντὸς μεταστοιχείωσιν προεφοίβαζον, ἐγγαστρίμυθοι πλέον ἢ ἀστροσκόποι δεικνύμενοι. οὐ χρόνους δὲ μόνον καὶ μῆνας ἠρίθμουν, καὶ ἑβδομάδας κατέλεγον, ἐφ' ὧν ταῦτα γενήσεται, καὶ βασιλεῖ διεσήμαινον, ἀλλὰ καὶ ἡμέρας ἠκριβολόγουν, καὶ τὸ τῆς ὥρας ἀκαριαῖον ἐβωμολόχουν, ὡς εἴπερ σαφῶς ᾔδεσαν, ἅπερ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ἔθετο ὁ πατὴρ, καὶ περὶ ὧν ἐπετίμα πυνθανομένοις τοῖς μαθηταῖς ὁ σωτήρ. ἀμέλει τοι οὐ μόνον αὐτὸς ὁ βασιλεὺς σπήλαια καὶ καταδύσεις ἀλεξηνέμους διηρευνᾶτο, καὶ προητοίμαζεν εἰς ἐνοίκησιν, καὶ οἱ τῶν βασιλικῶν οἰκοπέδων καθῃροῦντο ὕελοι, ὡς εἶεν ἀπαθεῖς ταῖς τῶν ἀνέμων ἐκθησαυριζομέναις πνοαῖς, ἀλλὰ καὶ ὁπόσοι τῇ θεραπείᾳ

θεραπείᾳ τούτου καὶ συγγενείᾳ ἐνεγράφοντο, καὶ οἱ κολακικῶς αὐτὸν ὑπεισήρχοντο, τοῖς αὐτοῖς ἐπιμελῶς ἐνέκειντο, ὡς τοὺς μὲν γεωρυχεῖν κατὰ μύρμηκας, τοὺς δὲ σκηνορραφεῖν καὶ χοινία περιδέειν ἔντριτα, καὶ πασσάλους ἀποξύειν πηχυαίους εἰς ἀκράδαντον ἔρεισμα τῶν σκηνῶν, ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, ἐπειδὴ τὰ τῆς νόσου ἐπέτεινε παραβόλως, βαλανείῳ ἐχρήσατο, καὶ γνοὺς ἔτι πλέον ἐντεῦθεν τὰς τῆς ζωῆς ἀπαλειφομένας ἐλπίδας, καὶ οἷον καθ' ὑγρῶν τυπουμένας, καὶ τὴν προθεσμίαν ἀνυπεξάλυκτον ἐφεστῶσαν, ὀλίγα περὶ τοῦ παιδὸς Ἀλεξίου τοῖς παρεστῶσι διείλεκται, κεράσας οἰμωγαῖς τὰ ῥήματα, ἐκ τοῦ προορᾶν, οἷον τὰ κατὰ τὴν ἐκείνου συμβησομένα ἔξοδον. ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἀστρονομίας ὑποθήκῃ τοῦ πατριάρχου βραχύ τινα χάρτην ὑπεσημειώσατο, πρὸς τὴν ἐναντίαν δόξαν μεθαρμοσθείς. τέλος δὲ καὶ αὐτὸς τῇ ἀρτηρίᾳ προσάγων τὴν χεῖρα, καὶ τὰς κινήσεις τῶν σφυγμῶν γνωματεύων, βύθιόν τι στενάξας, καὶ πλήξας τῇ χειρὶ τὸν μηρὸν, τὸ μοναδικὸν σχῆμα ᾔτησε. θορύβου δὲ, ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ ἀρθέντος, καὶ τῆς πνευματικωτέρας ἀμφιάσεως ἐχούσης τὸ ἀπαράσκευον, τριβωνίου μέλανος, οἱ περὶ τὸν βασιλέα ὁθενοῦν εὐπορήσαντες, περιδύουσι μὲν αὐτὸν τὰ μαλακὰ καὶ ἀρχικὰ ἄμφια· ἐπενδύουσι δὲ τὸ τραχὺ τῆς κατὰ Θεὸν πολιτείας ἔνδυμα, εἰς ὁπλίτην μετημειφότες πνευματικὸν, κράνει τε θειοτέρῳ καὶ θώρακι σεμνοτέρῳ, τῷ οὐρανίῳ στρατολογήσαντες ἡγεμόνι. τὸ δὲ ῥάκος μὴ ποδῆρες ὂν, μήτε μὴν δι' ὅλου τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου καταβαῖνον σώματος, εἶα τὰς κνήμας ἀκαλυφεῖς, ὡς μηδένα τῶν ὁρώντων εἶναι ἀδάκρυτον, ἐν νῷ βαλλόμενον τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, καὶ τὴν ἐν τῷ τελευτᾶν τὸν βίον, τοῦ σώματος ἀχρειότητα, ὅπερ ἡμῖν ὡς ὄστρεον περιπλάττ-

& miniſtri, & cognati, & adulatores eius, iiſdem rebus intenti, partim terram, formicarum inſtar, effodiebāt, partim tentoria tripliciter conſuebant, & vectes cubitales, quò minus tabernacula concuterentur, acuebant. Sed morbo, ut dixi, ingraueſcente, balneo vſus, cognouit ſpem vitæ euaneſcere, & terminum inſtare ineuitabilem: ac pauca cum aſtantibus de Alexio filio locutus, oratione ſuſpiriis interpolata (quia præuidebat, quæ poſt ſuum obitū tēpeſtates impenderent) Patriarchæ monitu, breui chartę de Aſtrologia ſubſcripſit, mutata priſtina ſententia. Denique admota ad arteriam manu, & pulſu pertētato, cū alto ſuſpirio femur percuſſit, & monaſticum habitum poſtulauit. Quo dicto, cum, vt fieri ſolet, tumultus eſſet ortus, & ſpiritualem veſtem nigro panno, omnis ornatus expertem miniſtri neſcio vbi nacti, mollibus & regiis veſtibus detractis, & aſpero illo diuinæ vitæ indumento illi inducto, in ſpiritualem eum conuertunt militem, & galea thoracéque inſigniore ornatum, in cœleſtis Imperatoris catalogum referunt. Ea lacerna, quippe breuior, crura heroici illius corporis non tegebat: vt nemo qui id cernebat, à lachrymis ſibi temperaret, humanæ imbecillitatis cogitatione, & vilitate corporis in morte, quo animus tāquam teſtæ inclu-

Ei felix mors incubat, qui piè & iuſtè viuere didicit: curioſis autem & doloſis nulla pax.

Quam qui in ſuperſtitione conſiſtere putāt, ſpecioſa larua ſibi ipſis miſerè imponunt. Nec ſpiritualis veſtis ea eſt, quæ corruptioni obnoxia & vanæ fiduciæ magiſtra dici debet.

Quis ſibi téperet à lacrymis, tantum imperatorē in ridiculū hiſtrionem transformatum conſpiciens?

Tempus imperij Manuelis.

ſus coaleſcit. Sic igitur & vita & imperio cedit, quod annos trigintaoĉto gubernauit, tribus menſibus demptis. Ad quod imperij ſpacium, vetuſtiſſimum illud oraculum alludere videtur:

De eo Oraculum, ſeu vetus alluſio, quã Græca curioſitas conquirit.

Tui prehendet te poſtrema nominis.

Nã ηλ poſtrema ſyllaba nominis Manuelis, apud Græcos tantùm numerum complectitur. Sepultus eſt in obliquo latere monaſterij Pãtocratoris, iuxta templi fores, in ſacello adiuncto, quà templi muro in fornicẽ circumflexo, latus circa tumulum ingreſſus diſtinguitur.

Manuelis ſepultura.

Lapis eum tegit nigricans, & mœſtũ aliquid præ ſe ferens, qui in ſeptem vertices aſſurgit. Nõ procul inde baſi impoſitus adoratur lapis purpureus, viri magnitudine, qui antè fuit Epheſi: & is eſſe dicitur, in quo Chriſtus de cruce ſublatus, & faſciis inuolutus conditus fuerit. Eum lapidẽ Imperator inde aduectũ, humeris ſuis, quippe qui diuinum corpus, ipſumque Chriſtum geſtaſſet, à portu Bucoleontis, vſque ad ædem quæ in turri palatij eſt, pertulit. Sed non multo poſt Imperatoris obitũ, ſaxum illud è palatio ad ſepulchrum illius eſt tranſlatum, vt clara voce defuncti res geſtas & certamina proclamet.

Tumuli ornatus.

Græcorum ſuperſtitio.

Manuel lapidem mortuum geſtat, lapides viuos deiicit & innumerís bellis doliſque atterit Chriſtianos homines. Vide ſuperſtitionis ingeniũ: & miram vitæ turbulentiſſimæ cataſtrophen.

τεται, καὶ συμφύεται τῇ ψυχῇ. τὸν βίον γοῦν οὕτω καὶ τῆς βασιλείας μεθίσταται, τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνους γεγονὼς ἐν τῇ βασιλείᾳ, λειπόντων μηνῶν τριῶν. πρὸς ἣν οἶμαι παράτασιν τῆς ἀρχῆς, καὶ τὸ παλαίτατον ἐκεῖνο λόγιον ἀφορᾶν, ὃ διέξεισιν οὑτωσί.

ἀλλ' ὑστάτη σε κερδανεῖ λαβὴ λόγου.

ἡ γὰρ τελευταία τοῦ ὀνόματος συλλαβή, τὸν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα διασημαίνεται ἀριθμόν. τέθαπται γοῦν περὶ πλάγιον πλευρὰν τῷ τὸν νεὼν εἰσιόντι τῆς τοῦ Παντοκράτορος μονῆς, οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ τεμένει, ἀλλ' ἐν τῷ περὶ τοῦτον ἡρῴῳ. τοῦ δὲ τοίχου τοῦ νεὼ εἰς ἁψῖδα περιαχθέντος, ἡ περὶ τὴν σορὸν εὐρεῖα διαστέλλεται εἴσοδος. συνέχει δὲ τοῦτον λίθος τὴν μελανίαν ὑποκρινόμενος, καὶ διὰ τοῦτο συνάζοντι ἐοικώς, ὃς καὶ εἰς ἑπτὰ διέχισται λοφιάς· παράκειται δέ οἱ ἐπὶ κρηπῖδος, καὶ προσκύνησιν δέχεται, λίθος ἐρυθρὸς ἀνδρομήκης, ὃν εἶχε πρότερον μὲν ὁ κατ' Ἔφεσον τὴν πόλιν ναός, ἐκεῖνον εἶναι διαθρυλλούμενον, ἐφ' οὗ Χριστὸς μετὰ τὴν ἀπὸ σταυροῦ καθαίρεσιν νεκροταφίοις εἰληθεὶς ἐσμυρνίσθη. ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτος διακομίσας ἐκεῖθεν, καί οἱ τὸν νῶτον ὑποστορέσας ὡς ὁμόθεον σῶμα, καὶ * γεγονὼς ὅπερ τὸ Χριστὸν βαστάσαντι, ἐκ τοῦ κατὰ τὸν Βουκολέοντα λιμένος εἰς τὸν ἐν τῷ φάρῳ τοῦ παλατίου νεὼν ἀνήγαγε. μετ' οὐ πολὺ μέντοι ὑστέρῳ χρόνου περίοδον τοῦ βασιλέως τὸν βίον ἀπολιπόντος, καὶ ὁ λίθος οὗτος ἐξήρθη τῶν ἀνακτόρων, καὶ μετῴκηται, ἔνθα δὴ ἀρτίως ἐμνήσθην, κεκράξων οἶμαι καὶ διαζανωσόμενος ὁπόσα ὁ τῇ σορῷ σιωπῶν εἰργάσατό πως καὶ ἠγωνίσατο.

ΒΑΣΙ-

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, ΤΟΥ ΥΙΟΥ

τοῦ βασιλέως κυρίου Μανουὴλ, συγγραφεῖσα παρὰ τοῦ αὐτοῦ Χωνιάτου.

***

IMPERIVM ALEXII COMNENI PORPHYROGENITI,

MANVELIS FILII.

BREVIARIVM.

1 *Puerilis ætas Alexij, Manuelis filij & successoris, aulicorum itē improbitas, imperium Græcorum pessundat.*

2 *Andronicus Comnenus, sequentium tragœdiarum pars maxima, cum Manuele reconciliatus, Oenæum ablegatur, vt in otio post longinquos errores se recrearet.*

3 *In solitudine sua Andronicus imperij occupandi cudit consilia.*

4 *Maria Cæsarissa, Alexij pueri imperatoris soror, Alexij Protosebasti qui in aula rerum potiebatur, potentiam ægrè ferēs, coniurationem init.*

5 *Consilio suo frustrata seditionem concitat, Byzantini populi fauore adiuta.*

6 *Seditionis à Maria concitatæ effecta. Protosebasti conatus. pugna cruenta.*

7 *Mariæ maritus suos ad pugnam instaurandam hortatur, & impetum facit in Protosebasti milites. Patriarchæ Theodori auctoritate pax restituitur.*

8 *Ignominiosi huius belli detestatio. Patriarcha dolis Protosebasti loco mouetur, & paulò post restituitur.*

9 *Andronicus apertè imperiū affectat. Protosebastus imperatricis fauore innixus quos & quib. potest modis sibi conciliat, & Andronico reddit aduersarios. Andronicus autem viribus haud destitutus in instituto pergit.*

10 *Protosebasti classis contra Andronicum. Xiphilini legati, magniducis & aulicorum fere omnium ad Andronicū defectio.*

11 *Constantinopolitanarum rerum mira conuersio. Protosebastus in vincula coniectus excæcatur. Latini seu Franci vrbe pelluntur.*

12 *Futurorum Præsagia. Patriarchæ cū Andronico congressus & colloquutiones.*

13 *Andronici cū Imperatore Alexio & matre eius congressus. Mendicus in Andronici gratiam à plebe viuus exuritur. Ad Manuelis sepulchrum Andronicus qua fronte & voce accesserit.*

14 *Suo arbitratu Rempublicam Andronicus administrat. In nobiles quosq; grassatur. Ioannem Cantacuzenum excæcat. Mariam Cæsarissam eiusque maritum veneno tollit.*

15 *Alexij & Irenes Andronici nothorū incestæ nuptiæ. Theodosius patriarchatu cedit, & successorem habet Basilium Camatherum.*

16 *Sultanus Iconij in Oriente grassatur. Magnus Domesticus Ioannes Comnenus arma mouet in Andronicum, cuius exercitū fundit & fugat. Ioanne mortuo, eiusdem filij in Andronici manus incidunt & excæcantur. Alexius puer coronatur.*

17 *Andronicus Imperatrici struit insidias. In Andronicum coniuratio facta, detecta,*

& excæcatione mulctata. Imperatricis miserabilis interitus.

18 *Consiliariorum & aulicorum ignauia sūmaque improbitate Andronicus imperator designatur, salutatur, & Alexio puero, Manuelis filio præfertur, qui paulò post ab Andronico non tantū imperio sed & vita crudeliter spoliatur.*

I

Væ tibi terra, quæ puerum regem nacta es, & quæ luxuriosos, auaros, ignauos atque stolidos duces sequi cogeris.

MAnuele Comneno ad hunc modum defūcto, filius Alexius, ferè impubis adhuc, & puer, qui pędagogi & nutricis opera nō satis commodè carebat, successit. Itaque Romana Respublica perperam administrabatur, & peius se habebat, quam quum Phaethon paternum currum per cœlū regere conatus est.

Infantis principis misera conditio: sed miserrima, quādo recta institutio deest.

Nā Imperator ob immaturam ætatem & inopiā consilij, nullam officij rationem habebat, inani superbia elatus, & vix satis gnarus, quæ res tristes aut iucundæ essent, venationi & equitationi incūbebat: puerorum cum quib. colluderet, familiaritate vtebatur, vita pessimè instituta.

Item, si consanguinei & domestici aliis rebus intenti, principis animum & Reipub. curam negligunt.

Paterni verò eius cognati & amici aliis rebus intenti, illius educationem aliis reb. omnibus antęuertendā, negligebant, nec interitū Reipublicæ curabant.

Tunc enim ferè fit vt alij sint impudici & effœmi nati.

Nam alij Imperatricis amore flagrabant, & eius pudicitiā haud dissimulanter tentabant: calamistris, vnguētis puerilib. mitris muliebribus, aureis torquibus ornati, defixos in illam oculos habebant, & mutuum illius amorem captabant.

Alij auaritiæ ac rapacitati studeāt, vt luxuriæ suæ satisfacere possint.

Alij, homines auari & rapaces, cùm luxuriosissimè viuerent, fiscum depeculabantur, vt crumenā immodicis sumptibus exhau-

ΚΑΙ οὕτω μὲν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς καταλύει τὸν βίον. βασιλεύει δὲ μετ' αὐτὸν ὁ ἐκείνου παῖς Ἀλέξιος, οὔπω καθαρῶς τῆς ἥβης ἁψάμενος, ἀλλ' ἔτι παιδοκόμων καὶ τιθηνίας δεόμενος. πλημμελῶς τοίνυν καὶ ἀχρείως τὰ Ῥωμαίων ἐφέρετο πράγματα, καὶ χειρόνως ἢ ὅτε ὁ Φαέθων τὴν ἐν ἄστροις οὐρανοῦ τέμνειν ὁδὸν ἐπεβάλλετο, τοῦ πατρικοῦ καὶ χρυσοκολλήτου ἐπιβὰς ἅρματος. αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ κρατῶν διὰ τὸ τῆς ἡλικίας ἀτελὲς, καὶ τὸ τὰ συνοίσοντα φρονεῖν ἐνδεὲς, οὐδενὸς ἦν τῶν καθηκόντων ἐπιστρεφόμενος, κούφοις δὲ μόνον τρεφόμενος πνεύμασι, καὶ τὸ χαίρειν καὶ τὸ λυπεῖσθαι μήπω μεμαθηκὼς ἀκριβῶς, κυνηγεσίοις προσανεῖχε, καὶ ἱππηλασίοις προσέκειτο, παιδαρίοις συμπαίγμασι συγγινόμενος, καὶ τὸ ἦθος ἐν τοῖς χειρίστοις τυπούμενος. οἱ δέ τε πατρῷοι τούτῳ ἑταῖροι, καί οἱ καθ' αἷμα δή που προσήκοντες, ἑτέροις τὸν νοῦν προσέχοντες, τῆς τούτου καλλίστης κατημέλουν ἀγωγῆς καὶ τροφῆς, καὶ τὰ κοινὰ φθειρόμενα παρεβλέποντο. οἱ μὲν γὰρ τῆς βασιλίδος ἤρων, καὶ ἐπείρων μάλα λαμπρῶς, ἐπαφροδίτως βοστρυχιζόμενοι, καὶ τὸν ταύτης ἀντέρωτα θηρώμενοι, ἐμυρίζοντο νηπιωδῶς, καὶ ἐμιτροῦντο γυναικωδῶς περιδεῤῥαίοις λιθοκόλλοις, καὶ ὅλοις ὀφθαλμοῖς εἰς αὐτὴν ἐνητένιζον. οἱ δὲ χρηματιστικοὶ ὄντες καὶ δημοβόροι, παρενοσφίζοντο τὰ δημόσια, ταῖς τε ἐφευρημέναις δαπάναις ἀφειδέστερον χρώμενοι, καὶ νέας προσεφευρίσκοντες, ἵν' ἔχοιεν οὕτω τὸ χθὲς κενὸν καὶ σύμπασιν βαλάντιον πλη-

ρες καὶ διωδηκὸς σήμερον. οἱ δὲ τοῦ βασιλεύειν ἔχοντες ἔφεσιν, πρὸς τοῦτο τὸν οἰκεῖον σκοπὸν συνέτεινον ἅπαντα. ὡς γάρ τινος παιδαγωγοῦ γενναίου καὶ ἐμβριθοῦς ἐκποδὼν γενομένου, ἀταξίας τὸ πᾶν ἐπεπλήρωτο, ἑκάστου τὸ οἰκεῖον μεταδιώκοντος ἐφετὸν, καὶ ἀλλήλοις ἀπάντων ἀντιπρεσβευόντων, ἢ κίονος ὑποσπασθέντος ἑδραίου καὶ ἀστραβοῦς, πρὸς ἐναντίαν φορὰν ἀπονενεύκεισαν ἅπαντα. τῆς δὲ ἰσοτιμίας ἀτιμασθείσης παρὰ τοῖς τότε τὰ μέγιστα δυναμένοις, καὶ κατὰ γένος συναπτομένοις τῷ βασιλεῖ, ἅτε ὑπὲρ τῶν κοινῶν φροντίδες ἐξέλιπον, καὶ αἱ συνδρομαὶ καὶ σύνοδοι ἠφανίσθησαν. καὶ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ καὶ Πρωτοβεστιαρίου Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, ὃς ἀνεψιὸς ἦν πρὸς πατρὸς τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, τὴν τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως μητέρα ὑποποιησαμένου, καὶ θαμὰ αὐτῇ ὁμιλοῦντος, καὶ ὑπὲρ πάντα ἰσχύοντος ἕτερον, οἱ τοῦ αὐτοῦ μεταλαχόντες αἵματος, καὶ ἰσοκρατεῖς εἶναι παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἐαθέντες, καὶ ἀξιώμασι μεγίστοις ἐμπρέποντες, ἔστιν ἃ ἀπεπνίγοντο τοῖς γινομένοις· ἔστι δ᾽ ἃ καὶ τυραννίδα φυομένην ὁρῶντες, τὸν Πρωτοσεβαστὸν ὑπεβλέποντο, οὐ τοσοῦτον μὴ ὁ βασιλεύων Ἀλέξιος αἰδές τι πάθη περὶ πλείστου ἔχοντες, ὅσον μὴ αὐτοὶ συλληφθεῖεν, ὑφορώμενοι. καὶ διὰ ταῦτα καραδοκοῦντες τὸ μέλλον, τὸ καθ᾽ αὑτοὺς ἀσφαλὲς τοῦ πέλας προετίθεσαν. ἤδη γὰρ ἡ φήμη λάλος οὖσα, καὶ διαρρήδην κραυγάζουσα, ὡς Ἀλέξιος τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως ξύμφυτος μικροῦ καὶ σύμπνους γενόμενος, μέτεισι τοὺς πολλοὺς φιλίᾳ καὶ χρήμασι, καὶ καθελεῖν μὲν αὐτὸν τῆς βασιλείας ἐν νῷ τίθεται, ἑαυτὸν δ᾽ ἐπιβήτορα ταύτης,

ſtã, pecunia re farcirent. Alij ad Imperij cupiditatem omnia referebant. Denique *tanquam ſtrenuo & graui pædagogo ſublato, confuſa erant omnia, dum ſuum quiſque negocium agit, & alteri aduerſatur: aut velut colũna firma reuulſa, in partem contrariam omnia inclinabant.* Proinde cũ potentiſſimi quique, & cognati Imperatoris, æqualitatem ſpernerent: reipublicæ cura defecit, congreſſus & concilia deſerta ſunt. Cùm autẽ Protoſebaſtus & Protoueſtiarius Alexius Comnenus, Manuelis patruelis, pueri Imperatoris matrẽ ſibi conciliaſſet, & crebrò eius conſuetudine vteretur, cæteróſque omnes autoritate vinceret: ij qui eadem orti erãt familia, & Manuele imperãte parem poteſtatem obtinuerãt, maximis dignitatib. præditi, moleſtiſſimè illa ferebant. quidam etiam cum tyrannidem ſuboriri cernerent, Protoſebaſtum ſuſpectum habebant: non tam de Imperatoris Alexij ſalute ſolliciti, quàm ne ipſi comprehenderentur, metuẽtes. Quapropter expectatione rerum futurarum ſuſpenſi, modò ipſi tuti eſſent, cæteros minus curabãt. Fama enim, vt loquax eſt, iam vociferabatur, Alexium Imperatrici adhærere, cum eaq; conſpiraſſe, multos ſibi officiis & largitionibus conciliare: & Imperatore eiecto regnum affectare, & matris

Alij, ambitione excæcati, rerum habenas cupiunt.

Imperiorum labes ex inæqualitate, ignauia, & ambitione.

Idonea inſtrumẽta ad imperij exitium accelerandum, mater patũ pudica, & primarius gubernator mollis, exoſus, imprudens.

Aulici ſuis rebus tantùm conſulentes.

Variæ artes primatiorũ, ſub puero principe, & Protoſebaſti cæca ambitio.

Similiter apposito deploratum rerū statum pingit Nicetas.

eius nuptias ambire. Atque ita sese res Imperij habebāt, confusionis & turbarū plenæ: non aliter quàm in fabulis de serpente illo traditur, qui cauda, surda & cæca, non sine multis offensionibus progrediebatur. Is rerū status mōstro illo sub Manuelis obitum edito, præsignificatus fuit. Nam mulier quædā in Propōtide habitans, puerum peperit, cætera perexilem, & imbecillem, sed capite ingenti. Id principatus multorum, *quem omnis Imperii & disciplinæ contemptus sequitur*, omen habitum.

Monstrosa rerum facies monstro præsignificata.

Tot periculis functus & elapsᵘˢ Andronicus, ad Manuelis (qui impuri illius scelera, vt par fuit, non represserat) domum funditus euertendam refectus, in solitudine sua terribilis tragœdiæ theatrū construit.

2 At Comnenus Andronicus Imperatoris Manuelis patruelis, de quo in illius historia copiosè scripsimus, cū Imperatoris mortem, & aulæ dissidia, Oenæi audiuisset, veterem tyrannidis amorem renouat. Sed hæc suo loco commodius referētur. Nunc verò ne ordo historię interrumpatur, neque quicquam memoratu dignū prętermittatur, paulo altius exordiamur. Hic Andronicus, vt Manuelis casses euitaret, cum perpetuū sibi ipsi exilium indixisset, multis vrbibus, multis prouinciis peragratis, tandem ad Sultachū, vt diximus, diuertit. Toparcha is erat, cui regio Chaldææ vicina in portionē cesserat, olim Romanis, tributaria, tum autem Turciæ ditionis & religionis: & castello illius voluntate occupato, atque ad naturalem loci situm artis munitione adiūcta, ibi se tenebat:

Suma historiæ Andronici sub Manuele.

Apud Turcas latet ad tempus, qui tandem pro hospitio Græciā obtinuerunt.

ὥσπερ δὴ καὶ τῆς τεκούσης, γνήσεσθαι σκέπτεται. καὶ οὕτω μὲν τὰ κατὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν πάσης ὄντα συγχύσεως καὶ παντοίου χειμῶνος ἔμπλεα, καὶ τὸ τοῦ μυθικοῦ δράκοντος, πράγμασιν αὐτοῖς ὁρώμενον ἦν, ὃς κακῶς διετίθετο κωφῷ καὶ τυφλῷ μέρει τῷ οὐραίῳ διεξαγόμενος, ἢ τὸ τέρας πέρας ἐλάμβανεν, ὃ τὸν βίον τελευτῶντος ἐπεφάνη τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ. γυνὴ γάρ τις κατὰ τὴν Προποντίδα λαχοῦσα τὴν οἴκησιν, παιδίον ἀπέτεκεν ἄρρεν, τὸ μὲν λοιπὸν ἄνθρωπον ἐξηρθρωμένον καὶ λίαν βραχυμερέστατον, τὴν δέ γε κεφαλὴν χρῆμά τι ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνέχον, μέγα τε καὶ ἐξαίσιον, ὃ καὶ συλλελόγιστο πολυαρχίας εἶναι σημαντικόν, ἥτις μήτηρ ἀναρχίας ἐστίν.

2 Ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος ὁ τοῦ βασιλέως ἐξάδελφος Μανουήλ, περὶ οὗ τὸ λέγειν ἐν τῇ κατὰ τὸν βασιλέα τοῦτον ἱστορίᾳ κατέρρευσεν ἱκανώτατα, διατρίβων τηνικαῦτα κατὰ τὸ Οἴναιον, ἐπεὶ πύθοιτο τὸν τοῦ Μανουὴλ θάνατον, καὶ διαστασιάζειν ἔγνωκε τὰ βασίλεια, τὸν παλαιὸν τῆς τυραννίδος ἀνασκάλλει ἔρωτα. ἀλλὰ μή πω περὶ τούτων, καθ' εἱρμὸν δὲ προϊὸν τὸ λέγειν, ἐκεῖθεν τῆς ἱστορίας τὴν κατὰ τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐχέσθω, ὁπόθεν ἄρχεσθαι ἄμεινον, συναφείας ἕνεκα, καὶ τοῦ μὴ παραλιπεῖν τι τῶν ῥηθῆναι ἀξίων. ὁ Ἀνδρόνικος τοίνυν οὗτος τὰς λαβὰς ἐκφεύγων τοῦ Μανουήλ, ἀειφυγίαν εἵλετο· καὶ πόλεις ἀμείψας συχνὰς, καὶ πλεῖστα ἐθνῶν ἄστεα κατιδὼν, τέλος, ὡς εἰπόντες ἔχομεν, καταλύει παρὰ τῷ Σαλτούχῳ. τοπάρχης δ' ἦν οὗτος, εἰς ἀρχὴν ἔχων ἐξαιρεθεῖσαν τὴν τῇ Χαλδίᾳ προσεγγίζουσαν χώραν, Ῥωμαίοις μὲν πάλαι ὑπόφορον, τότε δὲ τοῖς Τούρκοις καὶ τοῖς τούτων ὑπείκουσαν ἔθεσι, καὶ παρειληφώς τι φρούριον αὐτοῦ ἑκόντος, καὶ τῇ φυσικῇ αὐτοῦ ἐρυμνότητι τὴν ἀπὸ τῆς τέχνης προσθεὶς, ἐκεῖσε προσέμενε, συμπλακήν τιν' ἔχων ἑαυτῷ καὶ συνέκδημον τὴν

Κομνηνὴν Θεοδώραν, ἥτις ἀθεμίτως αὐτῷ συνηυνάζετο, θυγάτηρ Ἰσαακίου οὖσα τοῦ Σεβαστοκράτορος. ἐξ ἀδελφῶν δ' ἔφυσαν ἄμφω, Ἰσαάκιος καὶ Ἀνδρόνικος. ὁ τοίνυν αὐτοκράτωρ Μανουὴλ συνειληφέναι οὐκ ἔχων Ἀνδρόνικον, ἀλλ' ὅσα καὶ Ἰξίων Ἥρας τότε ἀποπλαζόμενος, ὡς γοῦν νεφέλην τὴν ἀνεψιὰν Θεοδώραν περισχεῖν διὰ φροντίδος ἐτίθετο, καὶ τοῦ κατὰ σκοπὸν ἐπιτυχὴς γεγονώς, διὰ τοῦ τότε τὴν ἀρχὴν τῆς Τραπεζοῦντος ἀνεζωσμένου Νικηφόρου τοῦ Παλαιολόγου, μετὰ βραχὺ καὶ αὐτὸν ἐπισπᾶται Ἀνδρόνικον, ὅσα καὶ δελητίῳ τῇ Θεοδώρᾳ κατασπώμενον, καὶ τῷ ταύτης ἀγκιστρευόμενον ἔρωτι, οὐ μικρῷ δὲ καὶ τῷ τῶν παίδων πυρὶ δαπανώμενον, οὓς ἀπέτεκεν αὐτῷ Θεοδώρα. στείλας τοίνυν πρέσβεις εἰς βασιλέα, αἰτεῖται ὧν πεπαρῴνηκεν ἀμνηστίαν. πρὸς δὲ καὶ ἀσφάλειαν, ὡς οὐδέν τι πείσεται θυμαλγὲς ἀφικόμενος, καὶ τοῦ βασιλέως πρὸς ἄμφω οὐκ ἀπατηλῶς κατανεύσαντος, μετά τινα καιρὸν προσχωρεῖ. πολυμήχανος δ' ὢν Ἀνδρόνικος, καὶ παντοίοις δόλοις καζόμενος, ἁλύσει σιδηρᾷ πολυταλάντῳ διαλαμβάνει τὸν τράχηλον· καὶ ταύτην ἔνδον συσχὼν, καὶ περιθάλψας τῷ ἱματίῳ ἐς τὰ τῶν ποδῶν ἔσχατα καταβαίνουσαν, ὡς εἴη βασιλεῖ τε ἀφώρατος, καὶ τοῖς τὸ βῆμα τοῦτο πληροῦσιν ἀθέατος, λαβὼν τοῦ ὀφθῆναι τῷ αὐτοκράτορι καὶ θεάσασθαι τὸ ἐνδόσιμον, ἐπεὶ ἅπαξ ἐκείνῳ εἰς θέαν κατέστη, μέγας μεγαλωστὶ κατὰ τοῦ δαπέδου ἐκτείνεται, προτείνας τὴν ἅλυσιν, καὶ δακρύοις τέγγων τοὺς ὀφθαλμούς, ἐδεῖτο θερμότερον, καὶ περιπαθῶς καθικέτευε, συγγνώμην εὑρεῖν ἐφ' οἷς δή που παραλελύπηκεν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπὶ τοῖς δρωμένοις οὕτως ἔκθαμβος γεγονώς, αὐτός τε πρὸς δάκρυα προήχθη, καὶ τοὺς ἐξεγείροντας ἐπέταξεν. ὁ δὲ οὐκ ἀναστῆναι τὴν κάτω διεχρείζετο, εἰ μὴ βασιλέως ἐπιτεταχότος, αὐτόν τις τῶν παρεστηκότων

Theodora Comnenia, Isaacij Sebastocratoris filia, quā incesto amore prosequebatur, fugę comite. Orti autem † fratribus erant Isaacius & Andronicus. Manuel verò cum eum non magis comprehendere, quàm Iunonem Ixion, posset: Theodoram, tanquam ille Nubem, capere studuit: atque eius voti per Trapezuntis principem Nicephorum Palæologum compos factus, paulo pòst ipsum etiam Andronicum, Theodoræ amore tanquam esca illectum, & non mediocri filiorum, quos illa ei pepererat, desiderio flagrantem attraxit. Missis enim ad Imperatorem legatis, delictorum veniam, & fidem publicam postulauit: & vtraque re impetrata, aliquanto post in vrbem reuersus, vt erat solers & callidus, graui cathena ferrea collo circumuoluta, & sub veste ad pedes vsque demissa, ne vel ab Imperatore, vel ab astantibus cerneretur, cum in eius conspectum venisset, humi porrectus quantus erat, prolata cathena & lachrymis oppletus, offensarum veniam magna contentione, supplici & miserabili gestu, flagitauit. Imperator eo spectaculo stupefactus, & ipse in lachrymas erupit, cúmque leuari iussit. Ille verò se surrecturum esse negauit, nisi iussu Imperatoris ab

Incestu pollutus Andronicus.

† patruelibus.

Manuel consilia humana persequens, & iusti principis officiū nesciens in familiam suā & in imperiū fatales pœnas attrahit.

Andronici calliditas. Sic solet ambitio indigna quæuis agere & pati, vt se ad maiora reseruet.

Enimuerò crudelis est illa misericordia quæ tot scelerum hominem reum dimittit impunitum.

Angelus Isaacius Andronici carnifex maturè designatus, sed tempore quæ summus iudex constituerat apparans.

aliquo ex astantibus cathena ad tribunal Imperatorium attraheretur, atque procumberet. Factum est, vt petiit Andronicus, Angelo Isaacio, à quo pòst & Imperio & vita priuatus est, ministro: admiratione digna res, quæque non fortuitò accidisse videri queat. Tum autem splendidissimè & magnificentissimè susceptus, & humanissimè tractatus, vt decebat tantum virum ex diuturna peregrinatione reuersum, Oenæum ablegatur, vt ibi habitaret, & ex longinquis erroribus se recrearet. Ambo enim norant, si vnà degerent, fore vt veteres simultates recrudescerent. Neque enim quieturam inuidiam, neque ocium acturos eos, quibus studio est, criminando principum captare beneuolentiam, & alios calumniando suas opes firmare, & ad altiorem dignitatis gradum ascendere.

Scelerato tormenta & patibula, non magnificentissimæ receptiones debentur.

Aularum status: & Manuelis inconsulta prudentia.

3 Erat igitur Andronicus procul à Ioue & à fulmine, in voluntario exilio: sed ærumnis illis errorum liber, & Imperatoria munificentia fruebatur. Eo loco degens, cùm Manuelis obitum, & palatina dissidia, & Alexij equitationes & lusus, quibus puerilia ingenia capiuntur, audisset: curatores verò eius patricios, partim vt apes crebrò in prouincias euolare, & pro melle pecuniam congerere: partim vt capræ frondes, ita imperium continenter appetere: partim porco-

Andronicus regni affectādi occasionē quærit. Obserua hîc, lector, ambitiosi principis ingeniū.

Attentè cōsiderat procerū mores & studia.

διὰ τῆς ῥυμοτομίας ἑλκυσθῆ τοῦ βήματος, λαβόμενος τῆς ἁλύσεως, καὶ προσκυνήσῃ τῷ θρόνῳ τῷ βασιλείῳ. ἀμέλει καὶ γέγονεν, ὡς ἐδεῖτο Ἀνδρόνικος, ὑπούργηκει δὲ πρὸς τοὔργον τοῦτο Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος, ὁ καθελὼν τῆς τυραννίδος Ἀνδρόνικον ὕστερον· καὶ θαυμάσειεν ἄν τις τὸ τελεσθὲν τηνικάδε καιροῦ, οὐκ εἰς ἄλογον συγκυρίαν ἢ αὐτόματον ἀπολύσῃ περίπτωσιν. τῷ δ' οὖν τότε λαμπρότατα προσδεχθεὶς, καὶ φιλοφροσύνης μεγαλοπρεποῦς ἀξιωθεὶς, ὡς ἔδει τηλίκον ἄνδρα, χρόνιον ἐπανήκοντα, πρὸς τὸ Οἰναῖον ἀποστέλλεται, ἐκεῖσε τὰς διατριβὰς τελέσων, καὶ τὴν μακρὰν ἀνακωχεύσων περιοδείαν, καὶ τὸν πολυετῆ καταπαύσων πλάνον. ᾔδεσαν γὰρ ἀμφότεροι, τὰ τῆς ἐν ταυτῷ συνουσίας εἰς τὰς προτέρας ἐπαναλύσοντα συμφοράς. μηδὲ γὰρ ἠρεμήσειν ὅλως τὸν φθόνον, καὶ οἷς ἔργον τῷ φιλαιτίῳ τὴν παρὰ τοῖς κρατοῦσιν οἰκείωσιν ἀρτῦναι, καὶ ταῖς τῶν ἄλλων διαβολαῖς ἑαυτοὺς ἐπικρατύνειν, καὶ εἰς μείζους προσεπαίρειν τιμάς.

3 Ἦν οὖν Ἀνδρόνικος Διός τε πόῤῥω καὶ κεραυνοῦ, ἀλλὰ τοσοῦτον οὐ τὸν πρόλιν ἕλκων πονηρὸν βίοτον, παρ' ὅσον οὐ τῆς Ῥωμαίων ἐπλάζετο ὑπόρροιος, καὶ δωρεῶν ἐνεφορεῖτο βασιλικῶν. ἐκεῖσε τοίνυν ὢν, τὸν τοῦ Μανουὴλ ἠνωτίσατο θάνατον, καὶ τὰς ἐν τοῖς βασιλείοις νόσους ἠκρίβωκε, καὶ ὡς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἱππασμοῖς διαχεῖται, καὶ προσέτηκε παιδιαῖς ὁπόσαις φιληδοῦσιν οἱ παιδαριώδεις τὴν φρόνησιν· τῶν δὲ παιδοκομούντων αὐτὸν εὐπατριδῶν, οἱ μὲν κατὰ τὰς μελίσσας συχνὰ πρὸς τὰς ἐπαρχίας λύουσι τὸ πτερὸν, καὶ ὡς μέλι τὰ χρήματα τιθαιβώσσουσιν· οἱ δὲ κατὰ τὰς αἶγας τοῦ τῆς βασιλείας ἐρῶσι θαλλοῦ, καὶ συνεχῶς ἐρω-

πᾶσι τούτων ἐνδιέπρεπε, ἔνιοι δὲ τὰς τούτου μιμούμενοι, ἐκ τῶν ῥυπαρωτέρων προσόδων λιπαίνονται, πρὸς μὲν τὸ ἐπαινετὸν καὶ τῆς κοινῆς πατρίδος ὠφέλιμον, οὐδ' ἀναθρεῖν ὅλως οὐδ' ἀνακύπτειν αἱρούμενοι, ταῖς δὲ μυσαραῖς ἐγκυλινδούμενοι πράξεσι, καὶ συνῳδῶς πρὸς ἅπαν ἐγκυπτάζοντες χεῖρον. αἰτίαν οὖν ἐφιλοκρίνει, καὶ ἀνηρεύνα περιεργότερον, δι' ἧς εὐαφόρμως τῇ βασιλείᾳ ἐπίθοιτο· καὶ πολλοὺς λογισμοὺς ἀνελίξας, καὶ πᾶσαν μηχανὴν μετελθών, τέλος τοῦ ὅρκου τὸ βιβλίον ἔπεισιν, ὃν τῷ Μανουὴλ καὶ τῷ υἱῷ ἐκείνου Ἀλεξίῳ εἶχεν ὀμωμοκώς, καὶ μεθ' ἑτέρων εὑρὼν ῥημάτων καὶ ταῦτα ἐγκείμενα. χρεὼν δὲ μὴ ὑπονοθεύειν ἑτέρᾳ φράσει τὰ ῥήματα, ἀλλ' ὡς ἐπὶ λέξεων εἶχον, οὑτωσὶ καὶ δηλοῦν. διεξῄεσαν δὲ ὧδε· καὶ εἴ τι δὲ ἴδω, ἢ νοήσω, ἢ ἀκοῇ παραλήψομαι εἰς ἀτιμίαν ὑμῶν, καὶ λύμην τοῦ ὑμετέρου φερόμενον στέμματος, καὶ ὑμῖν τὴν περὶ τούτου διδοὺς ἑτοίμην εἴδησιν, καὶ αὐτὸς δέ, ὡς ἐξόν μοι, τοῦτο κωλύω. καὶ τοῖς ῥήμασι τούτοις ἐπικαθίσας ὡς αἱ μυῖαι τοῖς μώλωψι, πάνυ χρησίμοις οὖσι πρὸς ἣν πάλαι ὤδινε τυραννίδα, ἐμβριθέστερον ἔχων τὸ ἦθος, καὶ τὸ φρόνημα ἀρχικώτερον, ἐπάλληλα τὰ γράμματα ἔστελλε πρός τε τὸν ἀνεψιὸν καὶ βασιλέα Ἀλέξιον, καὶ τὸν τῆς μεγίστης ἱερωσύνης κοσμήτορα Θεοδόσιον, καὶ τοὺς λοιποὺς, οἷς ζώπυρον φιλίας ὑπῆν πρὸς τὸν κατοιχόμενον βασιλέα τὸν Μανουήλ, ἐν δεινῷ τιθέμενος τὰ τῆς ἀσχήμονος φήμης περιλαλήματα, καὶ τὸν ἀγανακτοῦντα ὑποκρινόμενος, εἰ μὴ ὁ Πρωτοσεβαστὸς τῆς δυναστείας παραλυθείη, καὶ τὴν μετριωτέραν τύχην εἴη μετειληφώς, καὶ διὰ τὸν προσέρποντα μὲν ἐντεῦθεν καὶ ἤδη καθιστάμενον προδηλότατον τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὄλεθρον. ἀλλὰ δὴ καὶ τὴν ἀπρεπῆ οὐχ ἥκιστα φήμην, καὶ ὠσὶν ἡμετέροις οὐκ εὐπαρά-

rum imitatione † sordidis prouentibus pinguescere: laudis verò & reipublicæ nullam prorsus rationem habere, sed in turpitudine & flagitiis omnib. volutari cōperisset: speciosam inuadendi regni causam quæritat. ac post varias cogitationes & multiplices conatus, iurisiurandi libellum, quod Manueli & filio eius Alexio dederat, legit. In quo cùm verba non in alium sensum detorquenda essent, sed in sua natiua significatione accipienda: ille huic clausulæ (Si quid videro, aut intellexero, aut audiuero, quod honori, imperio, & saluti vestræ fraudi sit: id & vobis indicabo, & ipse pro virili mea prohibebo) vt muscæ vlceribus inhæsit, opportunæ admodum ad tyrannidem, quam iam olim parturiebat. Et vt homo acer erat & imperiosus, crebras literas ad Imperatorem & nepotem Alexium, & ad patriarcham Theodosium, ac cæteros, in quibus aliqua scintilla amoris erga Manuelem defunctum apparebat, mittit, in quibus infamiam exaggerabat: séque indignari simulabat, quòd Protosebastus non adempta potentia, ad moderatiorem fortunam redigeretur: tum quòd haud dubium Imperatori exitium iamiam inde impenderet: tum ob turpissimum rumorem, & ipsis au-

† opimis.

Quos si pecuniæ, dominationi, gulæ deditos videt, latam ad imperiū viā se habere putat.

Prætextus quærit.

Vide Annotationes.

Et quanuis sint parum speciosi, hos tamen auidè arripit.

Tantos ambitionis ignes diu gestare in sinu nequit.

Primarium aulæ ministrum perstringit & accusat.

Imperij & imperatoris se simulat studiosissimum.

ribus grauem, qui in summis mœnibus clamitet, & in foribus principum versatus, totum orbem terrarum peruagetur. Hæc cum summa grauitate & splendore loquendo & scribendo (erat enim literarum apprimè peritus, & diuini oratoris Pauli epistolas subinde in ore habebat) omnes in suam sententiam pertraxit: atque id consecutus est, vt tanquam reipublicæ studiosissimus, & longo tempore ac vsu rerum diuturno perpolitus, summã auctoritatem obtineret. Itaque Oenæo relicto Constãtinopolim proficiscitur: & quocunque venit, iusiurandum suum profert: rogatus, profectionis suæ causam exponit. homines autem nouarum rerum cupidi, & qui veteri famæ, Andronico regnum vaticinãti credebant, ad illum tanquam ad aquilã monedulæ confluentes, irrita verba fundebant. Hoc modo vsque ĩ Paphlagoniæ partes peruenit, & vbique, vt seruator diuinitus missus honorificentissimè excipitur.

Fucata eloquentia & verborum tinnitu, imperitorum corda suffuratur.

Hæc sunt in imperitorum & reipub. consiliarios Dei iudicia, vt quum oculatiores se esse putant tunc sint & tandem aliis appareant cæciores.

Tyrannidis autem affectator viam in dies sibi sternit, sectatores nactus, qui impedimenta (quantũ in se est) diligenter amouent.

4 Cæterùm Alexius Sebastocrator, sua potentia & Imperatoris gratia fretus, summam rerum sibi vendicabat, & insolenter se gerebat: vt draco, cuius aspectum post multa venena deuorata, nemo sustineat. Neque quicquam erat rerum omnium, quod per eum non gubernaretur. Quòd si quis alius clam aliquid vel ab Imperatrice exorasset, vel, occasione vsus, ab Imperatore,

Nihil autem ambitiosos tyrannorum conatus magis promouet, quã eorũ qui tãtis malis medicinã maturè facere debuerãt, effeta mollities.

δεκτὸν, ἥτις ἐπ' ἄκρων τειχέων κηρύσσεται, καὶ πύλαις δυναστῶν ἐφεδρεύει, καὶ περίεισι παγκόσμιον περιήχημα. καὶ ταῦτα λέγων καὶ γράφων, μεθ' οἵας οὐκ εἴποι τις ἂν πειθανάγκης καὶ λαμπρότητος (ἦν γὰρ εἴ καί τις ἄλλος, γραμμάτων ἔμπειρος, καὶ ἀνὰ στόμα φέρων ἀεὶ τοῦ πνευματορήτορος Παύλου τὰ ἐπιστόλια) εἶχε πάντας τῇ αὐτοῦ γνώμῃ προστιθεμένους, καὶ πρὸς ἐκεῖνον νενευκότας μονώτατον, ὡς φιλορώμαιον ἄνδρα, καὶ χρόνῳ μακρῷ καὶ πείρᾳ πολιωτέρᾳ τὰ κάλλιστα συλλεξάμενον. καὶ αὐτὸς δὲ τοῦ Οἰναίου ἀπάρας, πρὸς τὴν τῶν πόλεων βασιλίδα μετέβαινε, τὸν οἰκεῖον καθ' οὗ ἐπιστάη ὅρκον ἀναπτύσσων, καὶ τοῖς πυνθανομένοις διεξιὼν τὸ τῆς κινήσεως αἴτιον. καὶ περὶ ἐκεῖνον ὅσα καὶ πρὸς αἐτὸν ὑψινεφῆ καὶ γαμψώνυχα κολοιοὶ ἐγάρυον ἄκραντα, οἱ πραγμάτων νεωτέρων τρέφοντες ἔφεσιν, καὶ οἷς ἡ πάλαι φήμη περιεσπούδαστο, ἣ δή που βασιλεύσειν Ἀνδρόνικον προηγόρευε. καὶ εἶχεν αὐτὸν οὕτω μεταβαίνοντα ἡ τῶν Παφλαγόνων μερίς, καὶ ὅσα καὶ σωτῆρα, καὶ κατὰ θεῖον ἥκοντα προσδεχόμενον ἐντίμως.

4 Ὁ δὲ Πρωτοσεβαστὸς Ἀλέξιος τὴν τῶν ὅλων διοίκησιν εἰς ἑαυτὸν ἐπεσπᾶτο, τῷ ἰδίῳ φυσιούμενος κράτει καὶ τῇ παραδυναστείᾳ τῆς δεσποίνης καταχρώμενος, ὥσπερ καὶ ὁ πολλὰ πολλάκις ἐδηδοκὼς φάρμακα δράκων, καὶ γινόμενος δυσαντίβλεπτος· οὐκοῦν οὐκ ἦν τι τῶν ἁπάντων, ὃ μὴ δι' αὐτοῦ ἐπεραίνετο. εἰ δέ τι καὶ διεπράχθει λαθὼν ἕτερος, ἢ τῆς βασιλίσσης δεηθείς, ἢ τὸν βασιλέα καρυπιζόμενον εὑρὼν, ἢ ῥιμμαῖς λιθιδίων

δίων καταλαβὼν προσανέχοντα, καὶ τῶν καιρῶν πρὸς περάτωσιν τοῦ αἰτουμένου χρησάμενος, οὐδὲ τοῦτο τὴν ἐκείνου ἐκπεριΐστατο ὀφθαλμιᾶν. σκεψάμενος γὰρ τρόπον, δι' οὗ τὰ παρ' ἄλλων διηνυσμένα πρὸς ἐκεῖνον ἐπαναλύσουσιν, ὡς εἰς στροφάλιγγα περιδινούμενα ῥεύματα, δόγμα ἐκ βασιλέως ἐξηνέγκε, μὴ ἄλλως εὐπαράδεκτα οἴεσθαι, ὅσα ἡ βασιλικὴ χεὶρ ὑποσημαίνεται γράμματα, εἰ μὴ πρότερον ὀφθεῖεν τῷ Ἀλεξίῳ, καὶ οὕτω τὴν δεξιὰν τῷ βατραχείῳ ἐπιδοὺς χρώματι, τὴν τοῦ Ἐτηρήθησαν ἐπισημασίαν βραβεύσειε. ἦγεν οὖν ὡς ᾑρεῖτο πάντα, καὶ μετεπέττευεν, καὶ ἅπερ οἱ ἐκ Κομνηνῶν πρότερον βασιλεῖς ἱδρῶσι πολλοῖς, εἴπω δὲ καὶ τοὺς πένητας καλαμώμενοι, συλλογιμαίως ἀπεθησαύρισαν χρήματα, ταῦτα τῷ Πρωτοσεβαστῷ καὶ τῇ βασιλίσσῃ πρὸς ἀποχέτευσιν πρόκειντο, καὶ τὸ τοῦ Ἀρχιλόχου αὔτικρυς ἐπεραίνετο, ὅ φησιν, εἰς ἔντερον πόρνης πολλάκις μεταρρυΐσκεσθαι τὰ χρόνῳ καὶ πόνῳ συλλεγέντα μακρῷ. ἐντεῦθεν ἡ πᾶσα πόλις πρὸς Ἀνδρόνικον ἔβλεπε, καὶ ἡ ἐκείνου ἄφιξις ὡς ἐν σκοτομήνῃ λαμπτὴρ, καὶ ἀστὴρ ἀείζηλος ἐδοξάζετο. τῷ τοι καὶ ἐνῆγον διὰ γραμμάτων κρύβδην πεμπομένων οἱ μέγα τότε δυνάμενοι, κατεταχῦναι τὴν εἴσοδον, ὡς ἀντιταξομένων οὐδένων, οὔτε μὴν πρὸς τὸ αὐτωπὸν τῆς ἐκείνου στησομένων σκιᾶς, ἀλλ' ὑπτίαις ὅλων προσδεξομένων χερσὶ, καὶ ἀναπετασόντων ἀσμένως τὰς τῆς καρδίας περιπτυχάς. διαφερόντως δὲ αὐτὸν παρεκρότει καὶ θαρραλέως προσιέναι διένυττεν, ἡ Πορφυρογέννητος Μαρία, ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ἑτεροθαλὴς ἀδελφὴ, καὶ ὁ παρευνάων ταύτῃ Καῖσαρ ἐξ Ἰταλῶν ὁρμώμενος. αὕτη γὰρ ἀποπνιγομένη μικροῦ τῷ τὴν πατρῴαν βασιλείαν ὑπὸ

nucibus aut lapillis ludente impetrasset: ne id quidem inexploratum relinquebat. Eam enim rationem iniit, qua per alios confecta, ad se referrentur, aquarum instar in vorticem redeũtium, impetrato edicto, quo continebatur, ea quibus manus Imperatoris subscripsisset, nõ aliter rata fore, nisi priùs Alexius ea vidisset, & colore viridi subscripsisset, *Rata sunt*. Itaque suo arbitratu versabat omnia: & quas pecunias Comnenij Imperatores, multis sudoribus, atque etiam deglubendis pauperibus in thesauros retulerant, eas in se & Imperatricem deriuabat. Vt planè id fieret, quod Archilochus scribit, ea sæpè in scorti pudenda confluere, quæ longo labore & tempore sint congesta. Hinc tota ciuitas Andronicum spectabat: eius aduentus, vt fax in tenebris, & stella radians, expectabatur. proceres eum clam per literas ad accelerandum iter hortabantur. Neminem enim fore qui ei aduersetur, aut vmbræ eius se opponat: sed omnes supinis manibus eum excepturos, & intimos cordium recessus ei libenter reuelaturos. In primis verò Maria Porphyrogenita, Imperatoris Alexij germana, sed non vterina soror, eum confirmabat, & Cæsar eius maritus natione Italus. Quæ cum ægerrimè pateretur, paternum imperium Seba-

Protosebasti insania, qua seipsum & alios euertit.

Audacia Alexij, qui omnia rata vel irrita faciés, & priuatum commodum luxúmq. curans, acuit in oculos suos pugionem.

Imperatricis, seu impiæ matris, proba.

Miseræ ciuitatis cæcitas. Aulicorum proditio.

Maria, mulier audax, vt Protesebasto oculos erueret, fratris sui Alexij suúmque aduersarium accersit. En, quid ira, odium in nouercam, superioris impatientia, & misera ambitio efficiant.

stocratori prædæ esse: & alioqui iracunda mulier & virago, naturali etiam in nouercam odio incitata, præterea superioris impatiens, & se vt aduersariam suspectam esse ægrè ferens: literis Andronicum, vt equum in carceribus stantem, & ad metam aspirantem, veluti flagellis incitabat: ídque suo malo, accelerato sibi interitu. & quia Sebastocratoris odium dissimulare non poterat, apertè ei aduersabatur, & nihil non in eius perniciem conabatur, conciliatis etiam cognatis suis, quos fauere norat Andronico, & Protosebasto inimicos esse. Hi erant Comnenus Alexius, nothus Manuelis filius ex nepte Theodora susceptus, Andronicus Lapardas: duo Andronici filij, Ioannes & Manuel: præfectus vrbis Ioannes Camaterus, & alij complures. Ita sua in fratrem & Imperatorem fide per coniurationem firmata, & morte Protosebasti destinata, eius aggrediendi tempus cupidè obseruabat. Quam ad rem cum eius in profundum Ryacem egressum cum Imperatore, ad celebrandam Theodori martyris memoriam septimo primi ieiuniorum, opportunum fore putaret, facinus instruxit: & percussores subornauit, qui ferrum in eius sanguine tingerent. Sed casu quodam eo consilio frustrata est. Nam insidiis paulo pòst deprehensis, cæteri ad tribunal

Summo rerũ arbitro non desunt viæ quibus lictores & carnifices (qualis fuit Andronicus) arcanis rationib. attrahat ad iudicia sua in alios facinorosos exequenda.

Apparatus tragœdiæ, & horrẽdi theatri constructio, nempe Mariç & procerum coniuratio in Sebastocratorem.

Mulier vindictæ cupidissima nullum nõ mouet lapidem vt hominem sibi inuisum excindat: nec vllã pudoris, sexus, aut dignitatis habet rationẽ.

Ad aliud supplicium reseruatus Protosebastus, e-

τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ συλᾶσθαι, καὶ ἄλλως θερμουργίαν ἀσπαζομένη, καὶ ἀνδρικὴ τὸ φρόνημα οὖσα, προσκτωμένη δὲ καὶ τὸ φύσει πρὸς τὴν μητρυιὰν βαρύζηλον, οὐχ στέργουσα δὲ καὶ τὸ παρευδοκιμεῖσθαι, καὶ ὡς ἀντικαθισταμένη τις ὑποβλέπεσθαι, τὸν Ἀνδρόνικον τοῖς γράμμασιν ἐμυώπιζεν ὡς ἵππον ἐφ᾽ ὕσπληγγος ἑστῶτα καὶ δρόμον καμπτῆρος πνέοντα, ἑὸν κακὸν ἀμφαγαπῶσα, καὶ τὸν οἰκεῖον ὄλεθρον ἐπισπέρχουσα. τὴν δὲ πρὸς τὸν Πρωτοσεβαστὸν οὐχ οἷά τε οὖσα περιστέλλειν ἀπέχθειαν, εἰς τοὐμφανὲς αὐτῷ ἀντεφέρετο· καὶ οὐδ᾽ ὁπωσοῦν διελελοίπει, ὅσα οἱ πρὸς λύμην, βυσσοδομεύουσα ἀμέλει καὶ ὑποποιησαμένη τῶν πρὸς γένους ἐκείνη τινὰς, ὁπόσους δηλαδὴ τῷ Ἀνδρονίκῳ ᾔδει προστιθεμένους, φιλεχθροῦντας δὲ τῷ Πρωτοσεβαστῷ. ἦσαν δ᾽ οὗτοι ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὃς ἐκ νοθείας ἀπετέχθη τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, ὁ Λαπαρδᾶς Ἀνδρόνικος, οἱ δύω τοῦ Ἀνδρονίκου υἱοὶ, ὅ, τε Ἰωάννης καὶ ὁ Μανουὴλ, ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος Ἰωάννης ὁ Καματηρὸς, καὶ συχνοὶ ἕτεροι. καὶ διὰ συνωμοσίας τὴν μὲν ἐς τὸν ἀδελφὸν καὶ βασιλέα πίστιν κρατυναμένη, τὸν δὲ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ κυρώσασα θάνατον, ἐκαιροφυλάκει τὴν τούτου καθαίρεσιν. εὔκαιρον δὲ πρὸς τὴν μελετωμένην πρᾶξιν εὑρηκέναι καιρὸν οἰηθεῖσα, τὴν εἰς τὸν βαθὺν Ῥύακα μετὰ τοῦ βασιλέως ἐξέλευσιν τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ ἐπὶ τῷ τελεσθῆναι τὰ ὅσια Θεοδώρῳ τῷ χριστομάρτυρι κατὰ τὴν ἑβδόμην τῆς πρώτης τῶν νηστειῶν, τὴν μὲν ἐγχείρησιν ἑτοιμάσατο, καὶ τοὺς σφαγέας τοῦ ἀντιπάλου ἐπήγετο, τὸ φονουργὸν παραγυμνοῦντας σιδήρειον. ἐκ δέ τινος περιπετείας τοῦ οἰκείου ἐκκρούεται σκέμματος· καὶ τῆς βουλῆς ὁμοῦ καὶ τῆς ἐπιβουλῆς μικρῷ ὕστερον φωραθείσης,

ραθείσης, τοῖς μὲν λοιποῖς τοῦ συστέμματος εἶχε βῆμα βασιλικὸν, καὶ σκέψις τοῦ ἀτοπήματος προὔκειτο σχήμασι μόνοις, ἀλλ' οὐχὶ πράγμασιν. ἐφωμάρτει γὰρ ἡ καταδίκη εὐθὺς, καὶ ὡς ἄφωνοι ἰχθύες οἱ συσχεθέντες ἀπήγοντο, μηδ' ὅλως δεξάμενοι τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὸ τὰ δοκοῦντα σφίσιν ἀπολογήσασθαι.

5 Αὐτὴ δὲ ἡ Πορφυρογέννητος σὺν τῷ ἀνδρὶ τῷ Καίσαρι τῷ μεγίστῳ ναῷ προσρύεται, βαρυμηνιῶσαν κατ' αὐτῆς ἐκδιδράσκειν φάσκουσα μητρυιὰν, καὶ τὸν ταύτης κάρτιμον ἐραστήν. οἶκτον οὖν οὐ τῷ πατριάρχῃ μόνον ἐμπεποιήκει, καὶ τοῖς ὅσοι τῆς ἱερᾶς κιγκλίδος ἐντὸς, ἀλλὰ καὶ πλείστοις τῶν ἐκ τοῦ ξύγκλυδος δήμου καὶ σύρφακος οὕτω κατέκαμψε καὶ μετέφερεν, ὡς μικροῦ καὶ δακρυρροεῖν ἐπ' αὐτῇ. ἔνθεν τοι καὶ ταῖς τῶν πολλῶν ἀναθερμανθεῖσα προσπαθείαις, ἐν τῷ μέρει δὲ καὶ αὐτὴ διαδόσεσι χαλκέων στατήρων πρὸς ἀποστασίαν τὸ πτωχικὸν πλῆθος ἐξαγριαίνουσα, τὰ τοῖς πρόσφυξιν ἠδόξει βραβευόμενα ἔθιμα· καὶ προτεινομένης ἀμνηστίας, ὧν ἑάλω δρῶσα κακῶς, οὐδ' ἐπαΐειν ὅλως ἠνείχετο, ἀλλ' ἀπῄτει παλινδικίαν τῶν ταύτης συνωμοτῶν, καὶ ἄνεσιν τῶν καθείρξεων· τόν τε Πρωτοσέβαστον τῆς τῶν κοινῶν ἔχεσθαι διοικήσεως οὐδαμῶς φέρουσα ἦν, καὶ ἀποφλαυρίζουσα τουτονὶ πόδα ὑπερβάθμιον τείνειν, ἔφασκε τοῖς οὐκ ἐφικτοῖς καὶ καταλισθαίνειν εἰς πράξεις μηδαμῇ θεμιτὰς, καὶ τὸ γένος οἱ ἐντεῦθεν ἐπιθολοῦν. ὁδῷ δὲ προϊοῦσα, καὶ τῶν βασιλείων ἀποσκορακισθῆναι τοῦτον ἐνέκειτο ἐξαιτοῦσα, καὶ οἷά τι παρεμφυὲν ζιζάνιον, τῆς εὐγενοῦς ἀποσπασθῆναι φυταλιᾶς, καὶ ζημιωθῆναι ὀλέθρῳ, συναναβαῖνον καὶ συμπνῖγον ὡς σῖτον τὸν αὐτοκράτορα. ἦν δὲ ἄντικρις ὀριγνωμένη, ἃ μὴ τελέσθαι

Imperatoris adducti sunt, vt sententia de eo scelere ferretur: idque specie duntaxat, non re vera. Statim enim condemnatio sequebatur: & illi vt muti pisces, non data defendendi sui potestate, in vincula abducebantur.

uadit Mariæ casses: & in coniuratorū caput malū recidit consilium.

5 Ipsa verò Porphyrogenita cum Cæsare marito ad maximum templum confugit, iratam nouercam, & eius acerrimum defensorem & amatorem se fugere vociferans. Non igitur Patriarcha solùm, & collegium sacerdotum, eius sunt miserti: sed plebem quoque promiscuam quæ eò confluxerat, ita commouit, vt vix à lachrymis temperarent. Quo populi affectu freta, & paupere turba æreorum staterum largitione ad seditionem concitata: consuetudinem supplicum contempsit: & veniæ mentionem, quæ ei offerebatur, audire nolens, postulabat, vt coniuratis carcere eductis, denuò causæ dictio daretur: neque vllo modo ferebat, vt Sebastocrator Rempublicam administraret. Eum enim limites transilire, & in multas res nefarias impingere, & tenebras suis maioribus offundere querebatur. Nec his contenta, vt palatio exigeretur, postulabat, & veluti ramum adulterinum ex nobili stirpe reuelli & perdi: qui si vnà adolesceret, Imperatorem suffocaturus esset. Cæterùm ea desiderabat mulier, quæ

Nouæ artes coniuratorū vt & Protosebastum opprimant.

Clerum & plebem in partes suas vanis rumoribus sparsis pertrahunt.

Obæratos largitione ad seditionem conciant.

Iniquis petitionibus aduersarios euertere nituntur.

In eorum capita vera falsáq. coniiciunt.

Ardua postulant.

Coniurati malo animo feruntur in Protosebastũ. Ille autẽ in efferam mollitie & turpi ignauia pergens seditionis flammas accendit.

Ideo vi aperta res geritur: nec valent edicta eorum qui omissa reip. sancta cura, ex suarum libidinũ specu mãdata proferunt quæ bella ciuilia, id est, omnis generis mala, pariant.

Pacis consilia seditiosis exosa.

Seditiosi nulla Ecclesiasticæ vel politicæ dignitatis ratione habita in instituto pergunt.

Byzantini populi temeritas, viua effigies seditiosarũ ciuitatũ quæ opibus suis, & procerum quorundam auxilio, milite, pecunia, cõmeatu, factæ audaciores, anarchiam inducere student.

euentura non erant. Nam ille vir imperatricis thalamo, vt polypus petris, adhærens, acetabulis passim expansis, nequaquam inde sibi discedendum putabat. Cæterùm Imperatore sorori Cæsarissæ comminato, nisi vltrò templo excederet, vi abstractum iri (cùm Imperatorem dico, Protosebasti & matris Imperatoris edicta dico) illa se vltrò excessuram pernegat: & verita ne comprehenderetur, custodes in portis collocat, & omnes aditus præsidiis munit, domo precationis in speluncam latronum, aut castellum munitissimum & inexpugnabile cõuersa. Ita subinde progressa in deterius, & res illaudatas aggressa, copias auxiliares conscribit, & templi ambitum castra facit. Nam & Italicos gladiatores coegit, & magnanimos Iberes ex oriente conscripsit, qui negociandi causa in vrbe erãt: & armatam Romanorum phalangem asciuit, contemptis omnibus qui ad pacem hortabantur: nec ipsum Patriarcham verita, qui acriter instabat, & grauiter monebat, quid agendum esset, & sæpe etiam iracundè obiurgabat. *Est profectò morbus hic omnium ciuitatum, vt plebs sit temeraria, & magno impetu feratur. Sed Constantinopoli turba circumforanea omnium turbulentissima est, & rectis consiliis eo minus gaudet, quo ex pluribus gentibus constat, & artium varietate quodammodo ingenia mutat. & quia peiora*

ἔμελλεν. ὁ γὰρ ἀνὴρ οὗτος τοῖς αὐτοκρατορικοῖς θαλάμοις, ὡς πολύπους ταῖς πέτραις, καθάπαξ ἐμφὺς, καὶ τὰς κοτυληδόνας κύκλῳ διαφεὶς, οὐδ᾽ ὅλως μεταβαίνειν ἐκεῖθεν ἠβούλετο. καὶ δήποτε τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ δηπειληκότος τῇ κασιγνήτῃ Καισαρίσσῃ τὴν ἐκ τοῦ νεὼ καθαίρεσιν καὶ κατάσπασιν, εἰ μὴ ἐκσταίη ἑκοῦσα τοῦ ἱεροῦ (βασιλέα δὲ λέγων, τὰ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ φημὶ ἐπιτάγματα, καὶ τῆς τοῦ βασιλέως μητρὸς) τὸ ἑκοῦσα εἶναι μηδαμῶς προελθεῖν ἀντηπείλησεν. ἔνθεν τοι καὶ δεδοικυῖα μὴ συλληφθείη, ταῖς τε πύλαις τοῦ νεὼ ἐφίστησι φύλακας, καὶ πάσας τὰς εἰσόδους διαλαμβάνει φρουραῖς, τὸν τῆς προσευχῆς οἶκον διασκευάζουσα πρὸς λῃστήριον ἢ φρούριον ἐχυρὸν καὶ ἀπότομον, δυσάλωτον τοῖς προσβάλλουσιν. ἀεὶ δ᾽ ἐπεκτεινομένη τοῖς χείροσι, καὶ προβαίνουσα τοῖς οὐκ ἐπαινετέοις, καὶ ξυμμαχικὸν τάγμα ξενολογεῖ, καὶ τίθησι στρατόπεδον τὸν θεῖον περίβολον. καὶ Ἰταλιώτας γὰρ συναγήοχεν ὁπλομάχους, καὶ μεγαθύμους ἑῴους ἐστρατολόγησεν Ἴβηρας, κατ᾽ ἐμπορίαν τῇ πόλει παραβαλόντας, καὶ Ῥωμαίων ὁπλιτεύουσαν ἐπεσπάσατο φάλαγγα, ἐμπαιζομένη μηδενὸς τὰ πρὸς εἰρήνην αὐτῇ κατεπᾴδοντος, μήτ᾽ αὐτὸν τὸν πατριάρχην ὑποστελλομένη, ἐμβριθῶς ἐγκείμενον καὶ μάλα κοτέοντα, καὶ πολλάκις πρὸς ὀργὴν ἐπιπλήττοντα. καὶ ξύμπαν μὲν οὖν ἑτέρας πόλεως τὸ λαῶδες πλῆθος ἀλογίᾳ χαίρει, καὶ τὴν ἐπί τι ῥοπὴν δυσμαχώτατόν ἐστι. τὸ δὲ τῆς Κωνσταντίνου ἀγοραῖον φιλοταραχώτατον μάλιστα, καὶ προπετείᾳ χαῖρον, καὶ σκολιάζον ταῖς ὁδοῖς, ὅσῳ καὶ ἐκ διαφόρων πολιτεύεται τῶν γενῶν, καὶ τῇ τῶν τεχνῶν ποικιλίᾳ συμμεταποιοῦται (ὡς εἴποι τις) τὸ φρονεῖν. ἐπειδὴ δὲ ἀεὶ τὰ χείρω νικᾶν εἴωθε,

καὶ

καὶ ἐν πολλοῖς ὄμφαξι μίαν ῥᾶγα πεπανθεῖσαν μόλις εὕροι τις, διὰ τοῦτο οὔτε σὺν λόγῳ τὸ τοῦ πολιτεύματος ἀγοραῖον ἐφ' ὁποῖον χωρεῖ, οὔτε μετὰ προθυμίας ἐφίσταται οἷς ἐφορμήσειεν, ἀλλ' ὅπη μὲν πρὸς στάσιν καὶ φήμῃ μόνῃ μεθαρμοζόμενον, πυρός ἐστι δραστικώτερον, χωρεῦον δὲ κατὰ ξιφῶν καὶ προβλῆσι καὶ κύμασι κωφοῖς αἰθιστάμενον, ὅπη δὲ κατεπτηχὸς, ὡς ψοφοδεὲς καὶ τὸν αὐχένα παντὶ τῷ βουλομένῳ παρέχει πατεῖν. εἰκότως οὖν ὡς ἀστασίαν ἦθος νοσοῦν καὶ παλιμβολώτατον διαβέβληται. οὔτε οὖν ἑαυτοῖς ποτὲ τὰ κάλλιστα πεφώραται πράξαντες οἱ τῆς Κωνσταντίνου δημόται, οὔθ' ἑτέροις εἰσηγουμένοις τὰ κοινωφελῆ καὶ σωτήρια ἐπειθάρχησαν, ἀεὶ δὲ τἀναντία ταῖς εὐδαιμονεστάταις παρακαθιστάντες πόλεσιν, ὅσα γῆ καὶ θάλασσα τούτοις δορυφορεῖ, ἐπ' ἀνηνύτοις εἰς ἑτέρας πόλεις ἀλλοεθνῶν διαφοροῦσι καὶ μεταγγίζουσι. τὸ δὲ πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀδιάφορον, ὡς ἔμφυτον αὐτοῖς κακὸν συντετήρηται. ὃν γὰρ ὡς ἐννόμως σήμερον ἐξαίρουσιν ἄρχοντα, τοῦτον ὡς κακοεργὸν ἐς νέωτα διασείρουσι. τοῦτο τε κἀκεῖνο παριστῶντες μὴ σὺν λόγῳ ποιεῖν, ἀνεπιστημοσύνῃ τοῦ κρείττονος, καὶ τῷ εὐριπίστῳ τοῦ φρονήματος.

6 Ἦν οὖν τινι ταῦτα ὁρᾶν καὶ κατὰ συλλόγους ἀθροιζομένους, καὶ ἀγειρομένους κατὰ συστήματα. οἱ καὶ πρῶτα μὲν ὀλοφυρόμενοι, τὴν μὲν Πορφυρογέννητον Μαρίαν δῆθεν οἰκτείροντες, ὡς παρ' ἀξίαν πάσχουσαν. τοῦ δὲ Πρωτοσεβαστοῦ καταβοώμενοι, ὡς μὴ σὺν λόγῳ εὐπραγοῦντος, μηδ' ὡς χρὴ τῇ τύχῃ χρωμένου· καὶ κατὰ τῆς τοῦ βασιλέως ἠγανάκτουν μητρός. κατὰ μικρὸν δὲ προϊόντες, καὶ εἰς στασιασμὸν ἀνερρώγησαν, καί τις τῶν ἱερέων ἔκτυπον τοῦ Χριστοῦ ἐπ' ἀγορᾶς ἐνεγκὼν, καὶ ἄλλος ἄρας σταυρὸν ἐπωμάδιον, καὶ ἕτερος σημαίαν ἱερὰν ἀνωμόσας ὡς γλάγος μίας

vincere solent, & in multis immaturis vnis vix vnus maturus acinus reperitur: neque consilio quicquã aggreditur, neque æquo animo ab inhonestis conatibus desistit: & interdum fama tantùm seditionis impulsa, igni magis exæstuat, in enses, in præcipitia, in marinos scopulos cæco furore ruit. Contrà, cùm perterrita est, ad quemuis strepitum expauescit, cuiuis collum calcãdum præbet. Rectè igitur inconstantiæ & temeritatis nomine reprehenditur. Nam colluuies illa populi neque ipsa sibi rectè consulere, neque aliis bene præcipientibus auscultare solet: & contra fortunatarum vrbium cõsuetudinẽ, quicquid terra marique importatur, nullo cũ fructu in peregrinas vrbes effundit. leuitas verò & perfidia erga Imperatores, natura eis insita est. Quem enim hodie vt legitimum magistratũ extollunt, eum perendie pro malefico traducũt. Vnde satis apparet, eos nihil cũ ratione agere, sed temeritate quadam & leuitate ingenii.

Colluuiei seditiosæ ingenium.

Fortunatarũ vrbium consuetudinem seditiosæ inuertunt.

Et legitimos principes detestantur, atque de medio tollere student.

6 Tum igitur in manipulos & cohortes centuriari: ac primum Mariam miserari, quòd alia fortuna esset, quàm eius dignitas postularet: & in Protosebastum vociferari, quòd præter meritum felix, fortuna abuteretur: Imperatoris etiam matri succensere, ac paulatim in seditionem erumpere: & quidam sacerdos Christi imagine in forum allata, alter cruce in tergum sublata, alius sacro vexillo arrepto,

Seditionis & tumultus popularis in primaria vrbe pictura: descriptio in manipulos & cohortes: Beneuolentia cæca in coniuratos: Vociferatio in malos administratores: religionis prætextus.

Seditiosorũ deinde concursus violẽtus,& dominationis execratio, non legitimis viis quæsita emẽdatio.

seditiosos attraxerũt,vt Cæcias nubes,vt velut ex composito omnes Imperatorem laudarent: & qui seditiosorum mos est,à bono principio ad malum finem delapsi, Protosebastum & dominam execrarentur. Hoc non in Milio duntaxat fecerunt:sed nec in circo equestri, palatium intuentes, à tanta fœditate abhorruerunt. Quod diebus compluribus continuatum, populum ad seditionem concitauit. Proinde vulgus omni metu posito, splendidissimas ędes eorum, quos Protosebasto & dominæ in primis charos esse norant,diripuit & diruit: inter quas insignis domus Theodori Pantechni,præfecti vrbis, domestici Secretarij & Prætoris, destructa est. ac ipse quidem fuga salutem quæsiit: sed instrumento omni direpto, nec publicis commentariis, quibus iura ciuitatis à veteribus descripta Imperatoribus continebantur, abstinuerunt: quorum vtilitas cũ publicè permanet ad omnes, aut plurimos, priuata eorum possessio tantam cupiditatis sitim nullo modo possit extinguere.Protosebastus igitur,cum malum subinde crescere videret, consilium tumultus illius comprimendi init: & quia Mariam Cæsarissam ab instituto non recessuram, neque de arrogantibus & immodicis istis postulationibus quicquam remissuram

Audax grassatio & gladij publici vsurpatio.

Nefaria temeritas,deprædatio fœda, furor indomitus: sæuitia in ipsos lapides.

Nulla boni publici,nulla iuris gẽtium aut ciuitatis, nulla pudoris vel honestatis,aut vtilitatis publicæ ratio habita.

Protosebastus armis seditionem opprimit. Ignauiores necessitate adacti, etiãsi serò, tamẽ aliquo modo sapiunt. Cæterũ, duro nodo durior cuneus adhibendus.

τοὺς στασιαστὰς ἐπεσπάσαντο· καὶ ὥσπερ ὑφ᾽ ἑνὶ συνθήματι κινηθέντες, τὸν μὲν βασιλέα εὐφήμοις ἐδεξιοῦντο φωναῖς, τοῦτο δὴ τὸ τῶν ἐς νεώτερα χωρούντων ἔργα τεκμήριον, ἐκ καλλίστης καταρχομένων ἀρχῆς, τὰ μέντοι τελευταῖα βλεπόντων εἰς ἀπανάστασιν· τὸν δὲ Πρωτοσέβαστον καὶ τὴν δέσποιναν καθυπέβαλλον ἀναθέματι. οὐκ ἐς αὐτὸ δὲ μόνον ἕδραν ἀθροιζόμενοι ταῦτα τὸ Μίλιον, ἀλλὰ καὶ κατ᾽ αὐτὴν τὴν τῆς λαμπρᾶς ἱπποδρομίας σφενδόνην παραγινόμενοι, καὶ ἀφορῶντες εἰς τὰ ἀνάκτορα, τὰ οὕτως ἀπρεπῆ διεπράττοντο. καὶ τοῦτο ἐφ᾽ ἡμέρας συχνὰς γινόμενον, ἐξεκύμαινε τὸν δῆμον, καὶ εἰς στάσιν ἀνέφλεγε. καὶ εἰς αὐθάδειαν οἱ πολλοὶ τραχυνόμενοι, οἴκους λαμπροτάτους κατέσπασαν, καὶ τὰ ἐντὸς τούτων διήρπασαν, οἷς διαφερόντως ἔβλεπον ἥμερον, ὅ τε Πρωτοσέβαστος καὶ ἡ δέσποινα. σὺν οἷς καὶ τὸ τοῦ παντεχνῆ Θεοδώρου περικαλλὲς οἴκημα, ἐπάρχου ὄντος τῆς πόλεως, καὶ τὸ τῶν οἰκειακῶν διέποντος σεκρέτον, τῷ δικαιοδοτικῷ τε θρόνῳ ἐμπρέποντος, καὶ αὐτὸς μὲν ἐξήλυξε δρασμῷ τὸ πεσεῖν. τὰ δ᾽ ἐνόντα διαρπασάμενοι, οὐδ᾽ αὐτῶν τῶν δημοσίων τόμων ἀπέσχοντο, οἳ τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν προτέρων βασιλέων ἔχουσιν ὑπογεγραμμένα· καὶ τὸ μὲν χρήσιμον κοινῇ διαβαῖνον πρὸς ἅπαντας, ἢ τοὺς πλείονας, ἀφανὲς δὲ τὸ ἐκ τοῦ ἰδιώσασθαι κέρδος, καὶ μηδ᾽ ὅσον τὴν ἐκείνων ἐδίαινεν ἂν οἰνοποτάζοντα φάρυγγα. οἱ περὶ τὸν Πρωτοσέβαστον τοίνυν ὁρῶντες ἀεὶ τὰ χείρω προβαίνοντα, σκέπτονται, βουλὴν καθίσαντες, ὅπως τὴν λύμην στήσωσι ταύτην· καὶ ἐπεὶ κατ᾽ οὐδένα τρόπον ἑώρων τὴν Καισάρισσαν Μαρίαν τῶν οἰκείων βουλευμάτων μεθισταμένην, ἢ βραχύ τι γοῦν ὑπενδιδοῦσαν τῶν ὑπερόγκων ζητημάτων ἃ προὐτείνετο,

νετο, ἔγνων διὰ πολέμου ἐπ᾽ ἐκείνην χωρεῖν, καὶ ὡς ἀπό τινος ἐρύματος τοῦ θείου ἐξελάσαι νεώ. συλλεγέντος τοίνυν οὐκ ὀλίγου στρατεύματος ἐκ τῶν ἑώων τε καὶ ἑσπερίων ταγμάτων, καὶ πάντων ὡς εἰς ἓν συναθροισθέντων στρατόπεδον τὸ μέγα παλάτιον, ὁ ἐπιτήδειος χῶρος ἀνεζητεῖτο, καθ᾽ ὃν αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ νεὼ ἐπιθῶνται. ἤδη γὰρ καὶ ἡ Καισάρισσα Μαρία πρὸς τὴν ἀντίταξιν ἡτοιμάσατο, διακριθῆναι πολέμῳ τὰ κατ᾽ αὐτὴν ἐθέλουσα. οὐκοῦν ὅσαι τῷ ἱερῷ οἰκίαι κατὰ τὸν Αὐγουστεῶνα συνῆπτοντο, παρὰ τῶν ὑπ᾽ αὐτὴν ἀπερράγησαν, καὶ τῆς μεγίστης ἀψῖδος ἄνωθεν, ἥτις κατὰ τὸ Μίλιον ἵσταται, οἱ ἀπ᾽ αὐτῆς ἀνῆλθοσαν, τοῖς βασιλικοῖς ἀντιπλακησόμενοι. καὶ τὸν νεὼν δὲ ὃς τοῦ Ἀλεξίου κατονομάζεται, τῇ δὲ τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίᾳ προσήνωται, στρατιῶται εἰσιόντες ἐφύλαττον. αὐτοὶ μέντοι οἱ βασιλικοὶ καθ᾽ ἡμέραν ἑβδόμην, δευτέραν τοῦ Μαΐου μηνὸς, τῆς πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος ἐκ τοῦ μεγάλου παλατίου κατὰ τὸ περίορθρον ἐκθορόντες, εἰσίασι τὰ πρῶτα τὸν τοῦ θεολόγου Ἰωάννου ναὸν, ᾧ τὸ ἐπίκλην Διίππειον, στρατιάρχον ἔχοντες τινὰ Σαββάτιον Ἀρμένιον. ἔπειτα τοῦ τεμένους ἄνωθεν γενόμενοι, ἀσήμους λαλαγὰς ἠφίεσαν. ὡς δ᾽ ἐνειστήκει καιρὸς τοῦ μάχεσθαι, περὶ τρίτην ὥραν οὔσης τῆς ἡμέρας, καὶ πληθούσης μάλιστα τῆς ἀγορᾶς, οὐ μετρίως τοὺς ἐκ τῆς ἀψῖδος τοῦ Μιλίου, καὶ τοὺς ἀπὸ τοῦ νεὼ τοῦ Ἀλεξίου μαχομένους ὁπλίτας τῆς Καισαρίσσης ἐσίνοντο οὗτοι, ἐξ ὑπερδεξίων μαχόμενοι, καὶ ὡς ἀφ᾽ ὕψους σκηπτοὺς ἐπαφιέντες τὰ βέλεμνα κάτωθεν. ἀλλὰ καὶ ἑτέρων καταλόγων εὐοπλοτάτων τοῦ παλατίου ἐξιόντων, καὶ τὰς διόδους πληρωσάντων, καὶ τοὺς στενωποὺς διειληφότων, ὁπόσα πρὸς τὸ μέγα τέμενος φέρουσιν, ὅ, τε δῆμος τοῦ ἐπιβοηθεῖν τῇ Καισαρίσσῃ ἐπαύσατο, διὰ τὸ πα-

prouidebat: bello controuersiā dirimere ſtatuit, eámque ſacra æde velut arce eiicere. Itaque ex Orientalibus copiis exercitu non exiguo collecto, & in magnum palatium, vt vna caſtra, conuocato, locus idoneus quærebatur ex quo templum inuaderent. Iam enim etiam Cæſariſſa ad vim bello propulſandam ſe parabat, & ædes maximo templo iuxta Auguſteonem contiguas, illius milites euerterunt: & maximo fornice, qui eſt in Milio, conſcenſo, ad propulſandos imperatorios ſe parabant. D. quoque Alexij ædem, Auguſteonis atriō iunctam, cuſtodierunt. Verū Imperatoris milites mēſis Maij die VII, indictione XV, diluculo palatio egreſſi, Ioannis Theologi ędem cognomento Diippum, Sabbatio Armenio duce, occupant: eáque conſcenſa, confuſum clamorem tollūt. Hora diei tertia cum pugna eſſet auſpicanda, foro pleno hominibus: Cæſariſſæ milites, qui è Milij fornice & Alexij æde pugnabant, telis è ſuperiore loco tanquam fulminibus coniectis, non mediocriter læſerunt. Cùm autem aliæ quoque cohortes armis inſtructiſſimæ palatio educerētur, & omnes vicos, omnes angulos, omnes angiportus, qua ad templum itur, occuparent: populi ad Cæſariſſam concurſus com-

In bellis, prę ſertim ciuilibus, cū patri contendere anceps eſt, cum ſuperiore furioſum, cum inferiore ſordidum.

Nunquā velit quiſquam tam grauiter hoſtem ferire, vt manū in vulnere relinquat, & ſe ab ictu reuocare non poſſit. Atqui tale ira telū eſt: vix retrahitur.

Sacra itē admiſcet profanis, terras, mare, cœlū ruere cupiēs, ſi aliter nocere nō poſſit.

Pugnæ ciuiū initia ſæua.

Telis emin° coniectis alij alios vulnerant.

Populi ad Cæſariſſam cōcurſus opprimitur.

Inde coniuratorũ fatigatio & molliores impressiones.

pressus est. Cæsarianos quoque milites relicto tẽplo, & Augusteonis vestibulo, cum Imperatoriis exercitibus in vicis cõgressos, paucos cum multis, fatigari, & paulatim remollescere apparebat. Ita manifestè ad manus ventum est, & pugna magna vi commissa, eminus sagittis & comminus manu: gemitus cadẽtium, & cohortationes occidentium vtrinq; audiuntur, ancipiti in ipsum vsq; meridiem victoria. Die verò iam inclinãte, Imperatorij haud obscurè superiores euaserũt, Cæsarianis ex biuiis in Augusteonem cõpulsis. Deinde etiam ij qui in fornice Milij stabant, & ex æde Alexij pugnabant, fugam spectarunt. Quibus locis occupatis, Imperatorius exercitus vexilla cum imaginib. in fornicibus erexit, & fores Augusteonis securibus & malleis perrupit. Cæsariani verò, quia resistere non poterant, cum & ex fornicibus supernè, & comminus in Augusteone à globo militum pessimè tractarentur, paulatim dilabebantur, parum adiuti ab iis qui ex Macronis, vbi Catechumeni instituuntur, & Thomaitæ superioribus locis saxa & tela iaculabantur.

Pugnæ cominus cõmissæ, progressus fæuiores. Et scissa gaudẽs furit discordia palla: sequitur quã cum sanguineo Bellona flagello.

In ciuili bello nulli superiores, sed omnes victi. In coniuratos autẽ iusta numinis vindicta.

Luctuosa victoria, & pudendum de perditis ciuibus trophæũ.

Seditio & pugnãdi furor nõ aliorum more vitiorũ solicitat animos, sed abducit, & impotentes sui, cupidosque vel communis mali, exagitat.

σαν ἔφοδον τοῖς ὅπλοις ἀποταφρεύεσθαι· καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐπεξιόντες, καὶ τὴν αὐλαίαν τοῦ Αὐγουστεῶνος ὑπερβαίνοντες, καὶ τοῖς βασιλικοῖς κατὰ τὰς ἀγυιὰς συμπλεκόμενοι, ὀλίγοι πρὸς πλείους διαμιλλώμενοι, δῆλοι ἦσαν κάμνοντες ἤδη, καὶ κατὰ βραχὺ τοῦ θαρραλέου ὑπεκλυόμενοι λήματος. καὶ οὕτω δὴ οὖν τὰ τῆς συμπλοκῆς ἐνειστήκει λαμπρῶς, καὶ μάχη συνέρρωγε κρατερὰ ἡ μὲν ἀπὸ τόξων βολῆς, ἡ δὲ καὶ ἐν χερσὶν ἀγχώμαλος. καὶ στόνος μὲν τῶν πληττομένων, ἐπικελευσμὸς δὲ τῶν ἀναιρούντων ἑκατέρωθεν διηκούετο. ἕως μὲν οὖν σταθερᾶς μεσημβρίας ἦν ἡ μάχη ἀμφιπαλὴς, καὶ ἡ νίκη ἀμφήριστος, ἐπίσης τῶν ἀμφοτέρων στρατευμάτων ταλαντεύουσα τὰς πλάστιγγας, κλίνουσά τε ἀνὰ μέρος, καὶ αὖθις ἀνάγουσα τὸ τότε μαχόμενον. τῆς δὴ ἡμέρας ἤδη ὑποληγούσης, περιφανὴς ἡ νίκη τοῖς ἐκ βασιλέως προσέρρευσεν. ὠσάμενοι γὰρ τοὺς ἐκ τοῦ νεὼ εἴσω τοῦ Αὐγουστεῶνος, ἐκ τῶν πλατειῶν ἀπεκρούσαντο. τούτων δὲ συνειληθέντων ἐντὸς, καὶ οἱ ταῖς ἀψῖσι τοῦ Μιλίου ἐφεστῶτες, καὶ οἱ ἐκ τοῦ νεὼ τοῦ Ἀλεξίου διαμαχόμενοι, πρὸς τροπὴν ἔβλεψαν. καὶ ὡς ἐπελάβοντο τῶν χώρων τούτων, ὁ τοῦ βασιλέως στρατὸς τὰς μὲν σημαίας τῶν ἀψίδων ἄνωθεν ἔστησαν, αἳ τοὺς βασιλεῖς εἰκονίζουσιν· αἱ δὲ πύλαι τοῦ Αὐγουστεῶνος ἐν πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ κατερράγησαν. καὶ τὸ τῆς Καισαρίσσης ὁπλιτικὸν, οὐκέτι ἀντιπλήττειν ἔχον, ὡς τοῖς ἀνιοῦσι τὰς ἀψῖδας κατὰ κορυφὴν βαλλόμενον, κἀκ τῶν εἰσχεθέντων εἰς τὴν αὔλειον στρατιωτῶν ταῖς κατὰ χεῖρα συμπλοκαῖς πάσχον τὰ χείρισα, κατὰ μικρὸν ὑπέκλεπτε τὴν φυγὴν, βραχείας ἀρωγῆς ἀπολαῦον, διά τε λίθων βολῆς καὶ βελῶν ἀφέσεως ἐκ τῶν ὕπερθεν ἐπαμυνόντων σφίσι Ῥωμαίων, ἀπό τε τοῦ ἀνδρῶνος τοῦ καλουμένου Μάκρωνος ἐς τὸν Αὐγουστεῶνα προνεύοντος, καὶ τοῦ συνημμένου τούτῳ Θωμαΐτου δόμου.

τέλος.

τέλος δὲ τοῖς πάντοθεν βάλλουσιν ἐκ τοῦ νεὼ πιεζόμενοι, ἀφίστανται τῆς τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίας, καὶ εἰσίασι τὸ πρόναον, καθ' ὃ δὴ ὁ πρώτιστος καὶ μέγιστος τῶν παραστατούντων ἀρχαγγέλων Θεοῦ Μιχαὴλ ἐσπασμένος ῥομφαίαν ἐστήλωται, ψηφίδων λεπταῖς ἐπιθέσεσι, φύλαξ προβεβλημένος τοῦ ἱεροῦ. ἐκ δὲ τούτου οὔτε οἱ τοῦ βασιλέως προσωτέρω βαίνειν ἠδύναντο, ὑφορώμενοι τοὺς τοῦ ναοῦ στενωπούς· οὔτε οἱ τῆς Καισαρίσσης ὑπερπονοῦντες, ἐκεῖθεν ἐξῄεσαν ὡς μαχούμενοι.

7 Ὁ δὲ Καῖσαρ καὶ ὁ πατριάρχης αὐτὸς, ὁ μὲν δείσας περὶ ἑαυτοῦ τε καὶ τῇ ἀλόχῳ, μὴ συλληφθεῖεν ἀγεννῶς ὑπὸ τῶν διαφόρων· ὁ δὲ, μή πως ἔνδον τοῦ ἱεροῦ παρεισίωσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ποσὶ μὲν οὐχ ὁσίοις τὸ ἅγιον πατήσωσι δάπεδον, χερσὶ δ' ἀνάγνοις καὶ θερμὸν ἔτι σταζούσαις τῷ λύθρῳ, τὰ παναγῆ ληστεύσωσιν ἀναθέματα· ὁ μὲν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν ἐπενδὺς καὶ τὰ θεῖα μετὰ χεῖρας δεξάμενος λόγια, κάτεισιν εἰς τὸ προσκήνιον τοῦ νεὼ, ἐν ᾧ οἱ τῆς Καισαρίσσης ὑπερμαχοῦντες, ηὐλίσθησαν φεύγοντες, ὃ Πρωτεκδικεῖον κικλήσκεται. ὁ δὲ Καῖσαρ τοὺς τὰς εἰσόδους τῆς ἐκκλησίας τηροῦντας ὁπλομάχους ἀγηοχὼς, καὶ ὅσον περὶ αὐτὸν ἀκραιφνὲς ἔτι Λατινικὸν δορυφορικὸν, καὶ τὸ περὶ τὴν ὁμόλεκτρον αὐτοῦ θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον, καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν πεντήκοντα πάντας ἠριθμηκὼς, ἐπί τινος μετεώρου σκιμποδίσκου κατὰ τὸν Μάκρωνα παρευρεθέντος στὰς αὐτὸς, καὶ παραστήσας τοὺς παρεσκευασμένους εἰς πόλεμον, ἔφησε τοιάδε· ἐχρῆν μὲν μὴ καθ' ὁμοφύλων καὶ ὁμοπίστων, ἀλλὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σταυροῦ τὰς πολεμικὰς ταύτας περιβεβλῆσθαι στολὰς, καὶ τὰς χεῖρας τοῖς φασγάνοις καθωπλίσθαι· ἐπεὶ δὲ οἱ τὰ τῆς βασιλείας Ῥωμαίων μοχθηρῶς διέποντες, τοῦτο μὲν ἀφείλοντο,

Tandem armis vndique circumuenti, ex Augusteone in templi vestibulum irruunt, vbi princeps & maximus Dei apparitor, archangelus Michael stricto gladio pro templi custode statuam habet, tenuibus calculis interpunctam. Ex eo neque Imperatorij vlterius progredi potuerunt, ob suspectos templi angiportus: neque Cæsarissæ defensores inde ad pugnam prodibant.

Coniurati ex Augusteone in templi vestibulum irruunt. Vulgi arma primo impetu ferrea, tandem straminea.

Imperatoriorũ impetus cohibitus.

7 At Cæsar de se ipso & coniuge sollicitus, ne turpiter ab inimicis caperentur: Patriarcha, metuens ne hostes in templum penetrarẽt, & profanis pedibus sacrum solum calcarent, & impuris & calidum adhuc sanguinem stillantibus manibus sanctissima donaria raperẽt: pontificia stola ornatus, & diuina oracula manibus gestans, in templi vestibulum, quod & Protecdiceum dicitur, quò se Cæsariani fuga receperant, descendit. Cæsar verò gladiatores, qui ecclesiæ fores tuebantur, & Latinos satellites adhuc viribus integros, & vxoris suæ ac domesticos ministros circiter CL secum adduxit: & sublime subsellium in Macrone nactus, orationem huiusmodi habuit. *Etsi non contra populares & eadem religione initiatos, sed contra crucis inimicos arma sumi decuisset: tamen quia ii qui Romanum Imperium malè administrant, illud nobis ademerunt, & quan-*

Variæ oppugnatorum cogitationes. Autores cõiurationis de sua pelle sũt solliciti. Boni viri autẽ qui imprudenter in istorum pedicas inciderunt, reip. & ecclesię cupiunt esse cõsultum.

Quandiu aliqua spes pugnandi aut euadendi affulget, coniurati manũ haud porrigunt: imò suos ad noua certamina accendunt.

Oratio ad ingeniũ coniuratorũ, & ad rei præsentis circumstantias accommodata.

tumuis inuitos hastas nostras in se acuere coegerunt: hostes haud timidè propulsemus, neque religionis, neque nationis ratione habita: sed primùm vt hostes Dei, cuius templum impudenter ingrediuntur: deinde vt nostros aduersarios vlciscamur. Neque nos eo nomine quisquam reprehendet. Hi enim quos nunquam offendimus, contra quos arma non cepimus, contra nos veluti capitis damnatos impudenter accurrunt, nullo respectu honestatis: nósque Deo supplices, contra omnem æquitatem ex æde auellere contendunt, nulla à nobis iniuria lacessiti. Est enim extremæ insaniæ, eos vel obiurgare, vel vt iniurios lacessere, qui ad Deum confugiunt: eóque intercessore & defensore, persecutionum remedium quærunt. Quare nemo nefas putare debet, suam salutem propugnare, & ictum hostilem anteuertere. Neque populari suo, stricto ense mortem minitanti, parcendum est. Quisquis nocet, hostis habeatur. qui occisum it, occidatur. Imò Deus ipse gratiam nobis habebit, si templum suum contra istos carnifices defenderimus, qui hianti ore, vt videtis, ad sacra diripienda veniunt. Quod nisi in animis haberent, & sacra profanáque iuxtà æstimarent, iampridem quippe victores, vltra templi vestibulum vi penetrare destitissent. Verùm tanta est eorum impudentia, vt non modò nos, sed ipsum etiam Deum spoliatum velint. Sed cruci af-

Côiurati eos vocât Dei & reip. hostes, à quibus oppugnantur.

Etiam si priores remp. turbarint, in alios nihilominus crimē illud coniiciunt.

Non ad Deū confugit, qui superstitionis prætextu ciuium sanguinem effundere gaudet.

Vim vi quidem repellere licet, sed iustis armis: quicunque enim iniusta bella mouēt, innumeris homicidiis & sceleribus fœdati, tandem Deo & legibus meritas dant pœnas.

Vt coniurati sunt omnib. modis inexcusabiles, ita quicunque reip. tractant habenas, multiplicíque tyrannide subiectorū odia

ἀναγκαστῶς δὲ καὶ οὐκ οὖν προαιρετῶς τὰς ἡμετέρας λόγχας καθ' ἑαυτῶν ἀκονήσαντες ἔχουσι, μὴ δὴ ἀγεννῶς ἐπιστῶμεν τοῖς ἐπιοῦσι, μηδ' ὅτι ταὐτόπιστοι, καὶ τὴν αὐτὴν οἰκοῦντες, ἀναλογισώμεθα, ἀλλ' ὡς πολεμίους Θεοῦ πρότερον, οὗ τὸ ἱερὸν τόδε εἰσίασιν ἀναιδῶς, ἔπειτα δὲ καὶ ἡμῶν αὐτῶν ἀπεχθεῖς ἀμυνώμεθα, πάντως δὲ εἰσι τὰ τῆς ἀμύνης ἀνεύθυνα. οἷς γάρ τι οὐ προσέστημεν ὅλως, καὶ καθ' ὧν ὅπλα οὐδ' ὅλως ἠράμεθα, ἀνερυθριάστως οὗτοι προσίασιν ἡμῖν, ὡς ἐπιθανατίοις τισὶ καὶ ἐσχάτοις, καὶ κειμένων ἀδαημοσύνῃ κατεπεμβαίνουσι τοῦ καλοῦ, καὶ προσφυομένους Θεοῦ ἐκ τοῦ νεὼ τούτου ἀποσπᾶν ἐθέλουσι. χρεὼν μηδ' οὕτω δρᾶν, ὅτι τε οὐδὲν ἄχρει ἐπεγκαλεῖν ἡμῖν ἔχουσι· καὶ ὅτι τῆς ἐσχάτης ἐστὶν ἀπονοίας, ἐπιτιμᾶν ὅλως, ἢ ὡς δεινὰ δρῶσιν ἀρειμανίους σφᾶς ἐπιέναι τοῖς εἰς Θεὸν καταφεύγουσι, καὶ μεσίτην τοῦτον προβαλλομένοις, καὶ λυτῆρα τῶν διώξεων. οὔτε οὖν ὑφορᾶσθαι δέον, ὡς ὅλως ἀνόσιον τὸ ὑπερμάχεσθαί τινα ἑαυτοῦ, καὶ σπεύδειν κατὰ τοῦ πλήττοντος αὐτόν, ἐπιστρέφειν τὸν ἐκεῖθεν ἐπαγόμενον θάνατον, οὔτε τὸν μετὰ ξίφους ἐπιόντα καὶ ἀναιροῦντα ὁμογενῆ ἀπλῆγα δεῖ παρεῖναι. ἀλλ' ἅπας κακῶς διατιθεὶς, κρινέσθω πολέμιος, καὶ ὁ ἀναιρήσων πιπτέτω· ἡμῖν δὲ καὶ τὸ θεῖον εἴσεται δήπουθεν χάριν, εἰ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοῦδε τοὺς μιαιφόνους ἀποσοβήσομεν, εἴτε μὴν κεχηνόσιν, ὡς ὁρᾶτε, κατὰ τῶν ἁγίων, καὶ διαρπάσαι ταῦτα προθυμουμένοις ἀντιβαίημεν. εἰ μὴ γὰρ τοῦτ' ἦν, ἀλλὰ διέστελλον ἀνὰ μέσον βεβήλου καὶ ἱεροῦ, πάλαι ἂν τὴν ἐνδοτέρω τῶν προναίων παρῆκαν λίχνευσιν, ὡς ἤδη τὸ νικᾶν ἔχοντες. οἱ δὲ οὕτω τι εἰσὶν ἀναιδέστατοι, ὡς οὐ μόνον σκυλεῦσαι φαντάζεσθαι τὰ ἡμέτερα, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἀβέλτεροι ἰδιώσασθαι. ἀλλ' οὐ μὰ

τὸν

τὸν παγέντα σταυρὸν καὶ τὴν λόγχην ταύτην, οὐκοῦν αὐτοῖς ἔσεσθαι πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς ἐγχειρήμασιν, ἐπεὶ καὶ Θεοῦ τὰ οἰκεῖα χερσὶ κεχραμμέναις ἄψαυστα διαφυλαχθήσονται, καὶ ἡμεῖς ἐσόμεθα αὖ ἀπρονοούμενοι. τούτοις καὶ τοιούτοις χρησάμενος ῥήμασιν, αὐτός τε κάτεισιν εἰς τὸ πρόναον, ἔνθα ὁ λόγος εἴρηκε ῥομφαίαν ἐσπασμένον ἱστᾶσθαι τὸν τῶν ἄνω καὶ θείων ταγμάτων κατάρχοντα Μιχαήλ, καὶ οἱ λοιποὶ δὲ ὡς ἡγεμόνι τούτῳ παρείποντο, ἀσπιδηφόροι πάντες, καὶ μαχαίρας ἀμφήκεις ἐγχειριζόμενοι, καὶ ἀτεχνῶς ἀνδριάντες χάλκεοι. κἀκεῖσε εἰς τάξιν τὸ περὶ αὐτὸν καταστήσας ὁ Καῖσαρ, καὶ τῷ σταυρικῷ σημείῳ φραξάμενος, τῶν ἄλλων προεκπηδᾷ. οἱ δὴ ἐπὶ τῆς τοῦ Αὐγουστεῶνος αὐλαίας, καὶ πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐκθαμβηθέντες τοῦ Καίσαρος, διὰ τῶν εἰσόδων θλιβόμενοι ἐξεχέοντο. ὅτε καὶ τραυματίαι μὲν ἐκ τοῦ βασιλικοῦ τάγματος πολλοὶ γεγόνασιν· εἷς δέ τις καὶ ἐτεθνήκει, τῷ ξίφει διελαθείς. τὸ δὴ ἀπὸ τοῦδε ὁ μὲν Καῖσαρ ἐπάνεισιν αὖθις, ὅθεν ἐξώρμησεν· οἱ δὴ ἐκ τοῦ βασιλέως τάξεων οὐκέτι παρελθεῖν ἐθάρρησαν εἰς τὸ αὔλειον, ἀλλὰ δι' ἀκροβολισμῶν ἠγάπων μαχόμενοι. ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας ὑποκλινούσης, αὐτοί τε οἱ μαχόμενοι καμόντες ἐνέδωκαν, καὶ τοῦ πατριάρχου στείλαντος εἰς τὴν δέσποιναν τὸν ἑαυτοῦ ὑπηρέτην, ὃς ἐκ τοῦ παραβάλλειν εἰς τὰ ἀρχεῖα, καὶ διαπορθμεύειν τοῖς βασιλεῦσι τὰ βουλητέα, καὶ τὰς ἀποκρίσεις ἐκεῖθεν αὖθις μεταφέρειν, παλατῖνος ὠνόμασται· καὶ πρῶτα μὲν τὴν θείαν ἐπεμβριμησαμένου ταύτῃ ὀργὴν οὕτως ὀξυδερκοῦσαν καὶ καθορῶσαν ἐν ἀκαρεῖ τὰ ὁπουδήποτε δρώμενα ἄθεσμα. ἔπειτα δὲ τὰς περὶ σπονδῶν τῆς Καισαρίσσης διαμεμηνυκότος φωνὰς ἀφικνεῖται λυτὴρ τῶν ἐν ἀμφινοίαις τῶν μηνυμάτων ἀμφοτέροις

fixum & hanc hastam testor, haudquaquam ad exitum cœpta perducent. Nam & Deo donaria hæc à pollutis manibus intacta conseruabimus, & nostram salutem haud negligemus. Huiusmodi oratione habita, in templi vestibulum descendit, ad Michaelis archangeli statuam, cæteris eum vt ducem sequentibus, qui omnes clypeos, & longos ancipites enses gestabant, planè æneis statuis similes. Ibi Cæsar acie instructa, signo crucis munitus, ante alios prosiluit. Qui verò in Augusteonis atrio erant, primo illius impetu perturbati, foribus, alij alios vrgentes, effunduntur: ac multi ex Imperatoria legione vulnerati sunt: vnus etiã ense traiectus est. Post hoc Cæsar eò redit vnde venerat. Imperatoriis vltra atriũ prodire non audentibus, sed eminus tela ingerere contentis. Die iam ad occasum vergente, milites vtrinque fatigati, pugnare destiterunt. Patriarcha ministro ad dominam misso, qui quòd palatium ingredi, & Imperatorem adire, & nuncios vltrò citróque perferre solet, Palatinus dicitur, principiò diuinam ei iram comminatus est, quæ acutissimis oculis, quicquid vbique nefariè fiat, in nictu oculi intueatur. Deinde Cæsarissæ verba de pacificatione nunciauit. Magnus itaque dux

In se concitant, summæ ignominiæ notas indelebiles sibi inurunt.

Vna salus desperatis, ferro sibi facere salutẽ.

Ex improuisa eruptione oppugnatis periculũ & damnũ, sed reparabile, quando oppugnantium manus est exigua.

Patriarchæ authoritate pax restituitur. Vir pietate grauis ac meritis regit dictis animos & pectora mulcet.

Procerũ voluntates, Dei beneficio, ad pacem inclinant. Induciæ aulicis & plebi conceduntur, quibus elapsis noua acrioráq; ingruunt certamina.

Andronicus Contostephanus, Magnus Hæteriarcha Ioannes Ducas, & alij complures, viri nobiles, & maximis ornati dignitatibus, ad iras vtrinque componendas adsunt. Ac tum quidem ob noctem magis, quàm quòd inuicem crederent, ab armis discesserunt. postridie ad redintegrandam pugnam incitati, cùm iidem viri iterum adessent, & Cæsarissæ ac marito eius fidem dedissent, nihil eis mali timendum esse, vel à fratre Imperatore, vel à domina nouerca, vel à Protosebasto Alexio, neque dignitatem eis ereptum iri: ita demum, data etiam sociis & adiutoribus eorum venia, secundo prælio abstinuerunt. Ac alij iureiurando dato & pacificatione peracta, statim abierunt. Cæsar verò & Cæsarissa noctu templo excesserunt, & in magnum palatium se contulerunt, in quo tũ Imperatores degebant.

Pacificatiõis articuli. Ambitionis turbida & perplexa cõsilia magnũ quid in speciem parturiunt, nihil autem nisi leuia quædam, vel potius noua odia sibi pariunt.

8 Hunc Cæsaris res exitum habuerũt: & his de causis ignominiosum illud bellum est conflatum, quo diuina indignatio, propter sacra polluta, contra nos commota est. Neque enim Cæsarissam supplicem absoluo, quæ temeritate sua Remp. turbauit: neq; eos qui verba supplicis aspernati, in cõtentionem haud sanè laudabilẽ descenderunt, & domũ precationis cædibus impleuerũt, piaculi expertes esse statuo. Nã si Titus Imperator, vrbis Hierosolymorũ oppugnator

Ex ignominioso bello nouæ tragœdiæ initia.

De Cæsarissę & aliorũ factis in hoc ciuili bello Nicetæ cẽsura.

Ab exemplo Titi, insaniã istorũ bellatorũ dãnat.

τοῖς μέρεσιν ὁ μέγας Δοὺξ Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος, ὁ Μέγας Ἑταιρειάρχης Ἰωάννης Δούκας, καὶ συχνοὶ ἕτεροι τὸ γένος ἀειπρεπεῖς, καὶ μεγίστοις περίβλεπτοι ἀξιώμασι. καὶ τότε μὲν νυκτὶ μᾶλλον πεισθέντες, ἢ ταῖς καταλλαγαῖς τεθαρρηκότες, τὸν ἀγῶνα διέλυσαν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ καὶ αὖθις πρὸς πόλεμον διηρρένωντο. τῶν δ' αὐτῶν καὶ πάλιν παραγενομένων ἀνδρῶν, καὶ πίστεις δόντων τῇ Καισαρίσσῃ καὶ τῷ ταύτης ἀνδρὶ, καὶ ὅρκοις κρατυναμένων αὐτὰς, καὶ πληροφορίαν παρεχομένων ὡς οὐκ ἄν τι πάθοιεν ἀηδὲς, οὔτε μὴν ἀφαιρεθεῖεν τὴν οἰκείαν ἐπιτιμίαν πρὸς τοῦ ἀδελφοῦ καὶ βασιλέως, ἢ τῆς μητρυιᾶς δεσποίνης, ἢ τοῦ Πρωτοσεβαστοῦ Ἀλεξίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ἀμνηστίας κακοῦ δοθείσης οἵπερ αὐτοῖς προσεχώρησαν, καὶ εἰς συμμάχους ἐνεγράφησαν, οὕτω δὴ τῆς δευτέρας ἀπέσχοντο συμπλοκῆς· καὶ οἱ μὲν ἀπῄεσαν αὐτίκα μετὰ τὴν τῶν ὅρκων καὶ τῶν σπονδῶν ἐκπεράτωσιν. νυκτὸς δ' ἐπιστάσης, ὁ Καῖσαρ καὶ ἡ τούτου ξύνευνος ἐξίασι τοῦ νεὼ, καὶ ἀφικνοῦνται πρὸς τὸ μέγα παλάτιον, καθ' ὃ τότε οἱ κρατοῦντες διέτριβον.

8 Τοιοῦτο μὲν οὖν τὰ κατὰ τὸν Καίσαρα πέρας εἰλήφασι, καὶ δι' αἰτίας ταύτας ὁ δυσκλεὴς ἐκεῖνος συνέστη πόλεμος, καὶ τὴν θείαν ἐπενέγκας καθ' ἡμῶν κίνησιν, δι' ὅσα κατὰ τὸ ἱερὸν ἐπισυνέβησαν ἀθέσμα. οὔτε γὰρ τὴν προσρυεῖσαν Καισάρισσαν ἀφίημι τοῦ ἐγκλήματος, εἰς ἀτάσθαλα ἔργα ῥέψασαν, καὶ διακυκήσασαν τὸ πολίτευμα· καί γε τοὺς μὴ καθυφέντας βραχὺ πρὸς τὰ τῆς δεομένης ταυτησὶ ῥήματα, τὴν δ' οὐκ ἀγαθὴν ἔριν ἀνθελομένους, καὶ τὸν τῆς προσευχῆς οἶκον ἐντεῦθεν φονίου πλήσαντας αἵματος, εἴπῃ ἄν τις ἐνόχους παρανομήματος. εἰ γὰρ ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Τίτος, ὁ πάλαι τῇ Ἱερουσαλὴμ βαλὼν χάρακα,

τοσοῦτον ἐφείδετο τοῦ Σολομωντείου νεὼ, καὶ οὕτω τοῦ ἐκεῖνον διεξείχετο σώζεσθαι, ὡς ἐλέσθαι βάλλεσθαι μᾶλλον ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε ἐκπηδῶντος Ἰουδαϊκοῦ τάγματος, καὶ κακῶς πάσχειν τὸ οἰκεῖον στράτευμα, ἢ γοῦν τι θεομισὲς ἐπὶ τῷ πολυτελεῖ ἐκείνῳ καὶ θαυμασίῳ ἔργῳ βουλεύσασθαι, ἀνὴρ καὶ ταῦτα μὴ εἰδὼς Θεὸν, οὗ τὸ τέμενος ὑπεστέλλετο, ἀλλὰ Θεοῖς ἀπονέμων σέβας κακῶς, οἳ τὸν οὐρανὸν οὐκ ἐποίησαν. ποίαν οὐκ ἂν ἔδει τιμὴν θεοσεβοῦντας ἀπονεῖμαι Χριστιανοὺς, τῷ καλλίστῳ τῷδε καὶ θείῳ ναῷ, ὅνπερ ἀτεχνῶς Θεοῦ χεῖρες ἠρχιτεκτόνησαν, καὶ ὕστατον καὶ πρῶτον ἐκαλλιτέχνησαν ἔργον ἀμίμητον, καὶ ἄντικρυς ἐπὶ γῆς οὐράνιον σφαίρωμα; κατὰ δὲ τοῦ πατριάρχου Θεοδοσίου βαρύμηνις ὢν ὁ Πρωτοσεβαστὸς, ὡς τοῖς αὐτοῦ βουλήμασιν ἀνθισταμένου λαμπρῶς, καὶ τὰς οἰκείας ἐφέσεις ἐγκόπτοντος, καὶ πρότερον μὲν κατ᾽ αὐτοῦ πολλοὺς τῶν ἀρχιερέων ἐπισυνέστησε, χρυσίῳ καὶ συμποσίῳ διαφθείρας, καὶ καθαιρέσει τοῦτον καὶ ἀπόντα ὑπέβαλεν, ὡς δῆθεν τῇ Καισαρίσσῃ κατὰ τοῦ βασιλέως ἐπαναστάσῃ προσθέμενον, καὶ ὡς ἀφ᾽ ὁρμητηρίου τοῦ ἱεροῦ στασιοσκοπεῖν αὐτῇ μεθ᾽ ὅπλων ἐνδόντα, καὶ νεωτεροποιεῖν ἀτρέμως καὶ ἀλογίστως. τάχα δ᾽ ἂν καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ἀτίμως τοῦτον κατέσπασεν, εἴπερ ἡ Καισάρισσα μὴ ἀμφοτέραις προσίστατο, τῷ μὲν Πρωτοσεβαστῷ μὴ χώραν διδοῦσα τὸν πατριάρχην καταγαγεῖν, καὶ ἀντεισαγαγεῖν ἕτερον. αὐτὸν δὲ τὸν ἱερώτατον ἄνδρα ἐπιμελῶς φρουροῦσα, μήπως ὑποχωρήσας ἑαυτὸν μὲν ἀπαλλάξῃ πραγμάτων ἐν τῷ καθ᾽ ἡσυχίαν ζῆν εἰς ἣν ἐδομήσατο μονὴν κατὰ τὴν νῆσον τὴν Τερέβινθον, ἑαυτῇ δὲ ἀπωλείας ὀφθήσεται πρό-

Salomonio templo vſque adeò pepercit, & ei defendẽdo ita ſtuduit, vt ab erumpente inde Iudaica cohorte telis peti,& malè tractari ſuũ exercitum, quàm ſumptuoſum & mirandum illud opus violari maluerit: idque homo eius Dei ignarus, cuius templũ reuerebatur: & eorum Deorũ cultor, qui cœlum non fecerunt: quis honos à religioſis & Chriſtianis huic pulcherrimo & planè diuino templo habendus non fuit, quod omnino Dei manibus fabricatum eſt,primum ac poſtremum opus, pulcherrimum atque inimitabile, nec in terris aliud, quàm orbis quidam cœleſtis extitit?At Protoſebaſtus patriarchæ Theodoſio iratus, vt ſuis cupiditatibus apertè aduerſanti,principiò multos primarios ſacerdotes auro & conuiuiis corruptos contra illum ſubornauit.Deinde etiam de abſẽte iudicium fieri iuſſit, quòd Cæſariſſæ cõtra Imp.ſeditioſæ fauerit, & è templo quaſi arce quadam tumultus cum armis excitãdi & nouis ſtudẽdi rebus occaſionem impudenter ac temerè ſuppeditarit. Forſitan etiam patriarchico ſolio tũ eum detraxiſſet, niſi Cæſariſſa manib. pedibuſque obſtitiſſet: nec ei tantum ocij conceſſiſſet, vt hoc Patriarcha pulſo alium ſubſtitueret: & virum ſanctiſſimum diligentiſſimè obſeruaſſet, ne à turbis negociorũ in ocium monaſterij, quod in Terebintho inſula ſtruxerat, ſe clam ſubduceret:ipſique cauſa interitus eſſet,

Argumentũ efficaciſſimũ à minori ad maius.

Templũ D. Sophiæ.

Theodoſius patriarcha à Protoſebaſto pellitur. Ab impiis nihil aliud quã opprobria & exſilia piis expectanda ſunt.

Cæſariſſa, vt ſibi conſuleret, Patriarchæ patrocinium ſuſcipit. ſtratagema politicum.

Nihil iucundius piis & ętate grauib. viris quàm strepitu malorū vitato, duces sacrarum musarū recessꝰ colere.

statim è templo abripiendæ, & grauissimo supplicio afficiendæ. Tunc autem opportunitatem explendi animi nactus, virum sanctum sacro palatio pulsum, in Pātepopti monasterium relegat: plurimis viis antè tentatis, & variis rationibus excogitatis, improbissimorum senatorū & sacerdotum consiliis vsus, qui nec Deum nec homines metuebant, vt id facinus honesta specie fucaret. Non tamen successit negotium, tū quòd nihil in eo comperiebatur, propter quod pellendus esset: tum quòd Domina & alij plurimi, atque adeò ferè omnes Imperatoris cōsanguinei, virum illum summopere venerabantur. Inuitus igitur obliquus iste anguis, voluminibus omissis, & veneno quod in virum sanctum euomendum curarat, rursus deuorato: ipse quoq; assentitur, vt Patriarcha in pristinam sedem reponatur. Die reditus instante, omnes magistratus, omnes sacerdotes honestatis amātes, & tota vrbis multitudo, cōcursu ad monasteriū facto, progressionem ciues splendidissimā effecerunt: vici vnguētis delibuti, suffitus ex lignis Indicis & aromatibus facti, tāta multitudine comitante, vt vesperi demum in magnum Sophiæ templū perueniret, cum primo diluculo monasterium egressus esset. Sacerdotes verò qui ei dignitatē abrogarant, ita facti puduit, vt non modò publicas vias declinarēt, ob admissum fa-

Protosebasti audacia, improbiss. senatorum & sacerdotū consiliis firmata. Aulę ingenium,

At impiis pro voto nō succedūt negotia: sed reperiūtur qui eorum artes euertant.

Ideo venenū quod euomere inceperant rursū deuorare coguntur viperæ.

Pietati honor habitus.

Splendidissima progressio.

Plebis in Patriarchā eximius affectus.

Mali sacerdotes pudore suffusi suę impudentiæ & malitiæ præmia referunt.

ξενος, εὐθὺς ἐκ τοῦ ναοῦ ἁρπαγησομένη καὶ πεισομένη τὰ χείριστα. τότε δὲ καιρὸν εὑρὼν τοῦ θυμοῦ χαρίσασθαι, τῶν ἱερῶν ἀρχείων ἀπελαύνει τὸν ὅσιον, καὶ τῇ τοῦ Παντεπόπτου περιορίζει μονῇ, πλείστας γε μὴν ὁδοὺς τεμὼν, καὶ πολλαῖς ἀντιπαλαίσας ἐννοίαις, καὶ τοῖς τότε πονηροτάτοις τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς συγχρώμενος, καὶ ὁπόσοι τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματος, μήτε Θεοῦ ὄπιν, μήτ' ἀνθρώπων ὑφορῶντο νέμεσιν συμβούλοις χρησάμενος, ὅπως εὐσχημόνως ὁ ἱερὸς οὗτος καὶ εὐπροσώπως ἀποβληθείη ἀνήρ· οὐκ εἶχεν ἐπιτελῆ τὰ κατὰ σκοπὸν, καὶ διὰ τὸ καθαιρέσεως μὲν εὐλόγως οὐδ' ὁτιοῦν ὑπάρχον ἐν αὐτῷ εὑρίσκεσθαι, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τὴν δέσποιναν, καὶ τοὺς πλείους σχεδὸν, ἢ τοὺς ἅπαντας τῶν ἐκ τοῦ βασιλείου αἵματος ὑπερβαλλόντως τὸν ἄνδρα τιμᾶν. ἄκων οὖν ὁ σκολιὸς ὄφις τῶν ἑλίξεων ἀποστὰς, καὶ τὸν ἰὸν αὖθις κατεσπακὼς, ὃν ἐμημεκέναι κατὰ τοῦ ἁγίου αὖθις προῃτοιμάκει, ἐπιδιδοκεῖ καὶ αὐτὸς τῇ ἐς τὸν πρότερον θρόνον αὖθις τούτου ἐπανελεύσει. ἐπεὶ δὲ ἡ κυρία τῆς ἀνόδου ἐνειστήκει, ὁπόσοι τῶν ἐν τέλει, καὶ ὅσοι τοῦ βήματος, τοῦ καλοῦ ἔτρεφον ἔρωτα, καὶ ὁ τῆς πόλεως ἅπας δῆμος εἰς τὸ ἱερὸν φροντιστήριον συνδραμόντες, λαμπροτάτην ἐκείνῳ συντελοῦσι τὴν πρόοδον, μύροις τὰς ἀγυιὰς τέγγοντες, καὶ τοῖς ἰνδικοῖς ξύλοις καὶ καρυκευτοῖς ἀρώμασι τὸν ἀέρα εὐωδιάζοντες. οὕτω δὲ ἡ προπομπὴ μυριάνθρωπος ἦν, ὡς μόλις περὶ βαθεῖαν ἑσπέραν ἐπαναζεῦξαι τὸν προπεμπόμενον ἐς τὸν μέγαν τῆς Σοφίας Θεοῦ ναὸν, ὑποφαινομένης ἡμέρας ἐκ τῆς τοῦ Παντεπόπτου μονῆς ἀπάραντα. τοσαύτη δ' αἰσχύνη τὰ τῶν θεμένων αὐτὸν ὑπόδικον ἀρχιερέων ἐκάλυψε πρόσωπα, ὡς μὴ μόνον τὰς δημοσίους παρόδους ἐκτρέπεσθαι διὰ τὸ ἐς τὸν ἀρχιθύτην ἀμπλάκημα, καὶ τὸ ἐκείνων ἐν-

τεῦθεν

τεῦθεν παγκαταγέλαστον, ἀλλὰ καὶ τὸ θανεῖν ὑποβλέπεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτως.

9 Ὁ δ' Ἀνδρόνικος τῇ ἐφέσει τῆς ἀρχῆς κουφιζόμενος, καὶ τοῖς ἐπιστολίοις πτερούμενος, ἅπερ αὐτῷ συχνάκις ἐπεποτῶντο τηλεβολούμενα ἐξ οἴκων λαμπρῶν, ὡς ἤδη ἐρρέθη μοι, τέλος καὶ αὐτὴν τὴν θυγατέρα Μαρίαν δραπετεύσασαν πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, ἐπεὶ καὶ τοιούτου πατρὸς εὔχετο εἶναι, διδάσκαλον ἀπαράγγραπτον τῶν κατὰ τὰ ἀρχεῖα τελουμένων, καὶ τὸ θεῖον ἠυτύχισε, καὶ μυωπισθεὶς οἷς παρ' αὐτῆς ἠκηκόει θυμήρεσι ῥήμασιν, ὡς ἵππος σταδιεύτης, τὰ μὲν τῶν Παφλαγόνων μεθίησιν ὅρια· εἰς δὲ τὴν κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν παραγίνεται, κἀκεῖθεν προσωτέρω μεταχωρεῖ, τῇ πολυτρόπῳ μεθοδείᾳ καὶ ταῖς τοῦ ἤθους ὑποκαθημένῳ, καὶ τῷ σεσοφισμένῳ φρονήματι ἐξομιλῶν τοὺς ἐν ποσὶ πάντας καὶ οἰκειούμενος. ἐπεὶ καὶ τίς ἐκ πέτρας ἀγελάστου οὕτως ἦν τεχθείων, ἢ καρδίαν σιδηρέῳ χαλκευθεὶς ἄκμονι, ὡς ἄτεγκτος εἶναι τοῖς Ἀνδρονίκου δακρυρροήμασι, καὶ τῇ αἱμυλίᾳ τῶν ῥημάτων ὁπωσοῦν ἀγοήτευτος, ἅπερ κατὰ κρήνην μελάνυδρον ἔχεε, καὶ οἷς ἀπατηλῶς τε ἅμα καὶ ἐφολκῶς ἐσωμύλλετο, τὸν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ ζῆλον προφέρων, καὶ τὴν τοῦ κρατοῦντος ἐλευθερίαν ὑποκρινόμενος; ἀλλ' οὐδ' ὁ Πρωτοσέβαστος ἐπὶ τούτοις ἠμέλει παντάπασιν, καίτοι γύνανδρος ὤν, καὶ μὴ μόνον τὴν ἕω εἰς τὸ νήγρετον ὑπνώττειν καταναλίσκων, ἀλλὰ καὶ πολὺ τῆς ἡμέρας πρὸς τοῦτο ἐκδαπανῶν, καὶ ἵνα μὴ τὸ ἀσπασιώτατον τοῖς ἄλλοις ἡλίου βλέφαρον τὰς ἐκείνου κόρας ὑπανοίγῃ διαφωτίζον, παραπετάσμασι στεγανωτέροις ἐκζοφῶν τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ ἐκάθευδε. καὶ καθ' ἕτερόν τι σημαινόμενον ἀποκρύβων ἑαυτοῦ τὸ σκότος τιθέμενος. εἰ δὲ δεῖ ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὰ μὲν

cinus, & derisum, sed mortẽ etiam optarent.

9 Interim Andronicus spe principatus elatus, & crebris illustrium virorũ literis confirmatus, quæ, vt dixi, ex lõginquo ad eum aduolabant: denique Maria quoque filia, quæ haud ab ipso degenerabat, fuga ad eũ elapsa, & disertè omnẽ palatij statũ referente: suauibus illius verbis, vt equus cursor flagellis concitatus, Paphlagonũ finibus relictis, Ponti Heracleam proficiscitur. atq; inde longius progressus, multiplici calliditate, obscuro ingenio, & simulandi ac dissimulandi artificio obuios quosque præparauit & cõciliauit. Nã quis ex dura adeò rupe natus esset, & corde adeò ferreo præditus, vt Andronici lacrymis & verborũ præstigiis atque illecebris, quæ fontis instar exuberabant, non moueretur? Iactabat enim honesti studium, & Imperatoris libertatem curę sibi esse profitebatur. Cæterum nec Protosebastus ista negligebat, quãnquam homo effœminatus, qui nõ auroram tãtum stertendo cõsumebat, sed magnam diei quoque partem somno tribuebat: & ne iubar Solis, aliis optatissimum, radiis oculos ei aperiret, velis densiorib. cubiculum obscurabat; quæ res eò quoque pertinebat, vt in tenebris delitesceret. Quòd si verius dicendũ

Inter istas aulæ velitationes, machinas parat tyrannus, quib⁹ imperiũ, imperatorẽ, & potentiores quosque pessũdet. Dũ proceres alij in alios insurgunt, coniuratio crescit qua omnes tandem opprimũtur: Cæsarissa autem suæ ambitioni seruiens, paulò post sed nimis serò magnóque suo malo stultitiæ suæ luit pœnas.

Simulatio principis expedita via ad miras turbas concitãdas.

Protosebastus liberalitate suos in officio retinet, & gratiâ Imperatricis, licet homo voluptarius. Quid autem egregij ab isto nebulone expectare debuit imperium?

est, opera nocturni luxus facibus accensis peragebat, facticio lumine discussis tenebris. Sole verò in nostrũ hemisphærium ascendẽte, more ferarum cubile petens, tapetibus & peplis lumen excludebat. Proinde cum putrescentes dentes abstergeret, & qui ob ætatẽ exciderant, picatiõe expleret, mollis homo & ignauus, plurimos viros nobiles noua sibi ratione conciliauit, Imperatoris matre plerunque propugnatrice, aut potius conciliatrice insuperabili vtendo: quæ splendore & elegãtia vultus, æquabilitate morum, animi candore, & suauitate verborum, veluti funiculo attrahebat omnes. Plerunque tamen pecunia placauit, & munificentia deliniuit eos, qui se posteriores ferre iniquis animis patiebantur. Itaq; nullus, Andronico resistere iussus, à Protosebasto ad eum defecit, iam haud obscurè regnũ affectantem: neque persona illa, qua se is velabat, vt hostẽ tyrannidis, est deceptus. Nicęa enim princeps ac maxima Bithyniæ vrbs, planè repudiauit Andronicũ: nec eius vrbis præfectus Ioãnes Ducas literis illius sede gradu deiici passus est, licet acrius ferientibus quàm mœnia vlli arietes aliæue machinæ. Præterea Magnus Domesticus Ioannes Comnenus, Thraciæ præfectus, nõ solum aures contra Andronici carmina obturauit, verùm etiam vt tyrannum insectatus est, perspecto in eius literis multiformi

Ignaui & mollis aulici pictura.

Imprudentissimæ matris, nõ ad imperiũ filio conseruandum, sed ad voluptates natæ effigies: in qua externa apparent pulchra, interna verò fœtét.

Calida, non autem callida Protosebasti cõsilia.

Andronicũ Nicæa repudiat à sapiente præfecto gubernata.

Minis aut promissis de gradu nõ deiici magni animi symbolum.

Magni Domestici fortitudo, tyrãnum detestans.

νυκτὸς ἔργα τρυφῶν φωτὶ ποιητῷ τὸ νύκτερον διέλυε ζόφωμα. ἡλίου δὲ τὸ ἑῷον ὁρίζοντα ἀναβαίνοντος, κατὰ τὰ θηρεῖα τὸν κοιτῶνα μεταδιώκων, τάπησι καὶ πέπλοις τὸ φῶς ἀντέφραττε. τίνων καὶ σμήχων τοὺς σαπριῶντας τῶν ὀδόντων, καὶ καταπιττώμασι ἀναπληρῶν τοὺς ὑπὸ χρόνου ἐκκρουσθέντας, θηλυδρίας τε ὢν καὶ ὑπόνωθρος τοὺς πλείστους τῶν εὐγενῶν ἀνδρῶν ἑαυτοῦ καινοπρεπῶς ἐξηρτήσατο, χρώμενος μὲν καὶ προτειχίσματι ἢ ἀληθῶς εἰπεῖν μειλίγματι ἀμάχῳ τῇ τοῦ βασιλέως μητρί. αὕτη γὰρ τῷ τῆς θέας λαμπρῷ, καὶ τῷ τῆς ὄψεως μαργαρώδει, καὶ τῷ τοῦ ἤθους ὁμαλῷ, καὶ τῷ τοῦ φρονήματος ἀσυμπλόκῳ, καὶ τῷ ἐπαγωγῷ τοῦ φθέγματος ὡς ἀπὸ μηρίνθου πάντας ἐφείλκετο· τὰ δὲ πλεῖστα τοῖς χρήμασιν ὑπαγόμενος, καὶ τῇ φιλοδωρίᾳ κατακοιμίζων τοὺς ἐν δευτέροις τιθεμένους ἐκείνου φέρειν τὰ δεύτερα, ὅθεν οὐδεὶς τῶν ἐπιταχθέντων ἀντιτάξασθαι Ἀνδρονίκῳ, πρὸς Ἀνδρόνικον μετετάξατο τὸν ἤδη λαμπρῶς τῆς τυραννίδος ἁπτόμενον, ἀποπτύσας πρωτοσεβαστόν, καὶ τῷ προσωπείῳ τοῦ μισοτυράννου Ἀνδρονίκου δελεασθείς. ἥ τε οὖν προκαθημένη τῶν Βιθυνῶν μεγίστη πόλις ἡ Νίκαια, οὐδ' ὅλως Ἀνδρονίκῳ προσέθετο, καὶ ὁ τὴν ταύτης ἐμπιστευθεὶς φυλακὴν Ἰωάννης ὁ Δούκας, τοῖς Ἀνδρονίκου γράμμασι μεμένηκεν ἀσυφέλικτος, καίπερ τὰς γνώμας πλήττουσιν ἑλεπόλεων ἀκριβέστερον, καὶ τειχομαχείου ξύμπαντος ἰσχυρότερον. ἀλλὰ καὶ ὁ Μέγας Δομέστικος Ἰωάννης ὁ Κομνηνὸς τὴν ἐπαρχίαν διέπων τῶν Θρακησίων, οὐ μόνον ἔβυε τὰ ὦτα πρὸς τὰ τοῦ Ἀνδρονίκου ἐπάσματα, ἀλλὰ καὶ ὡς τύραννον διετώθαζεν, οἷα κατόπτρῳ τοῖς λεγομένοις προκύπτων λείῳ καὶ ἀποστίλβοντι, καὶ διαφαινόμενον

ἐν τούτοις ὁρᾶν τὸν πολύμορφον Πρωτέα, καὶ τυραννικὸν τὸν τρόπον Ἀνδρόνικον. ἐπεὶ δὲ τῇ Ταρσίᾳ ὁ Ἀνδρόνικος ἤγγιζε, καὶ τὴν περὶ τὴν Νικομήδους πόλιν οἱ πλείονες αὐτῷ προσεχώρουν, στέλλεται κατ' αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως ἱκανῆς Ἀνδρόνικος ὁ Ἄγγελος, οὗπερ οἱ υἱεῖς ἐς ὕστερον Ἰσαάκιός τε καὶ ὁ Ἀλέξιος μετ' Ἀνδρόνικον ἐπέβησαν τῆς ἀρχῆς. ὁ δὲ περὶ τὸν Χάρακα τὸ χωρίον πόλεμον συγκροτήσας, ἡττᾶται λαμπρῶς, καίπερ οὐκ ἰσοπαλεῖ συμπλακεὶς στρατιᾷ, ἢ τὸν ἀνταγωνιστὴν εὑρὼν ἀξιόμαχον, ἀλλ' ἐκτομίᾳ τινὶ συμμίξας, ἀχρείους στρατολογήσαντι γεωργοὺς, καὶ μοῖραν συνεπαγομένῳ Παφλαγόνων στρατιωτῶν. εἰς τὴν πόλιν δ' εἴσω μετὰ τὴν ἧτταν εὐθὺς εἰσιὼν, ἀπῃτεῖτο καταθέσθαι τὰ χρήματα, ὅσα οἱ πρὸς τὰς κατὰ πόλεμον δαπάνας βεβράβευται. ὁ δὲ βασανιζομένην ὁρῶν τὴν αὐτοῦ κατάσχεσιν, ὅτι φιλίᾳ φρενῶν τῷ Ἀνδρονίκῳ, τὰ πράγματα χειρόνως διέθετο, ἅπερ εὐμαρείσθην ἀπέσαλτο· ἐναγόμενος παρὰ τῶν υἱέων ἓξ ὄντων, καὶ πάντων ὁπλοτέρων τὰς φρένας, καὶ κατὰ χεῖρα γενναίων, ἐπεβάλετο μὲν τὸν οἰκεῖον οἶκον διακρατύνειν, καὶ κατασκευάζειν ἐπιτειχίσματα κατὰ τὸ ἔξω Κιόνιον διακείμενον, καὶ τῶν ἐκ τοῦ δήμου τινὰς ἐπεσπᾶτο πρὸς ἑαυτόν. ὁρῶν δὲ ὡς οὐκ ἀκμαῖος ἐστὶ πρὸς βασίλειον πλεονεκτοῦσαν ἀνθόπλισιν, καὶ ὡς οὐκ ἂν χρόνῳ περιγένοιτο τῶν διαφόρων, πρὸς φυγὴν καθαρμόζεται· καὶ τοὺς ἓξ υἱοὺς παραλαβὼν, τὴν δὲ ὁμόλεκτρον τοῦ δόμου ἀπαγαγὼν, νηὸς ἐπιβὰς, τῷ ἐς Ἀνδρόνικον ἄπεισι. ὁ δὲ ἰδὼν προσιόντα τὸν Ἄγγελον, λέγεται εἰπεῖν· ἰδοὺ ἀποστελῶ τὸν Ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου. θάρσος οὖν ἐπὶ τῇ τοῦ ἐξαδέλφου παρουσίᾳ λαβὼν, καὶ τὰ κατ' ἔφεσιν ὁρῶν προβαίνοντα, τῷ ἐνο-

tiformi Proteo, tyrãnico Andronici ingenio, velut in claro ſpeculo relucente. Qui cũ Tarſiæ appropinquaret, & Nicomedenſium maximam partem ſibi adiunxiſſet: Andronicus, Angelus, cuius filij Iſaacius & Alexius pòſt ad Imperij faſtigium aſcenderunt, cum iuſtis copiis cõtra eum mittitur, & circa Characem caſtellum commiſſo prælio, ſuccũbit: quãquam neque cum pari exercitu, neque cum duce belliscoſo, ſed cum ſpadone quodam congreſſus, qui ruſticos inutiles, & cohortes aliquot militum Paphlagonum adduxerat. Poſt acceptã cladem, cum ſtatim in vrbem veniſſet, repetita eſt ab eo pecunia, quam ad bellũ adminiſtrandũ acceperat. Videns igitur caſum eũ ſic accipi, quaſi ex amicitia Andronici rem de induſtria peius geſſiſſet, à ſex filiis impulſus, qui omnes cordati & manu ſtrenui viri erant, domum ſuam in exteriore Cionio ſitam firmare præſidiis inſtituit, aliquot ex plebe adiutoribus aſcitis. Sed cũ res ſuas eò vergere cerneret, vt ab Imperatore oppugnaretur, & aduerſariis reſiſtere non poſſet: mutato conſilio, ſex filiis & vxore in nauim impoſitis, ad Andronicum abit. Qui eo viſo, dixiſſe fertur, Ecce mittam Angelum meum ante faciẽ tuam, qui viam tibi præparet. Reſumpta igitur ex præſentia conſobrini fiducia, & ſucceſſu conſilij ſui confir-

Numinis au tẽ iuſta prouidentia fit, vt hominibus quantũuis reluctantibus Andronicus rẽ gerat feliciter.

Et cum exigua imbellíq; manu potentem exercitum debellet.

Andronicus Angelus victus ad Andronicũ deficit. Alia Dei in Alexiũ & aulicos vindicta. Hos enim fortium virorum auxilio cõſilio, & præſentia ptiuat.

Andronic⁹, iræ Dei in Manuelis familiã inſtrumentum, ſæpe, ſui ſimilis, ad tẽpus fit ſummi iudicis carnifex & flagellum, vt tandem ad idẽ tremẽdi ſupplicij theatrũ ipſe pertrahatur.

matus, itineris ambagibus omissis, & vrbibus Nicæa & Nicomedia contemptis, rectà Constantinopolim pergit. & Peuciis diuersatus (locus is est supra Chalcedonē) & multis pyris incensis, non pro magnitudine exercitus, sed vt maiores copias habere videretur: omnes Byzantinos suspensos reddidit, vt suis operibus omissis, littus oppositum intuerentur: & collibus ac tumulis conscensis, Andronicum adhuc procul ab vrbe remotum, nutibus veluti attraherent. Ita res recaluastri & cani Andronici procedebant.

Stratagema Andronici vt molles aulicos & stolidū vulgus turbaret.

10 Alexius verò Protosebastus cum ingruentem hostē pedestribus copiis propulsare nō posset (iam enim alij animis clam ad Andronicum inclinabant, quibus ad eum transire pedibus tutò non licebat: alij se fidem suam Imperatori satis probasse putabant, si domi sederent, neutri parti addicti. Sic enim animi calliditas, & cōsuetudo illa vt pleriq; cędib. & sanguine imperio potiantur, vulgus & sentire & loqui docuit) nauali pugna imminens, discrimen auertere conatur. Igitur triremibus occupata est Propontis, in quibus partim Romani remigabant, & ex tabulatis pugnabant: partim diuersæ nationes Latini nominis, pars fortissima & pugnacissima copiarum, quibus, quia plus-

Fidei aulicæ luculentum exemplum. Dum fueris felix, multos numerabis amicos. Recedēte prospera illa fortunæ, adulatores auolant, ad orientem solem accedētes, vel de gradu gladiatorū ludum spectantes.

Protosebasti classis cōtra Andronicū.

δίων ἀκροπτῶν ἀφέμενος, καὶ χαίρειν ἐάσας τὰς πόλεις Νίκαιάν τε καὶ Νικομήδειαν, καὶ τὸ τῇδε ἢ ἐκεῖσε μεταστρέφεσθαι, πρὸς τὴν Κωνσταντίνου τὸν δρόμον ἀκλινεῖ συνέτεινε νεύματι, ὡς ὁδοῦ φιλιστείμ τῆς ἐς αὐτὴν φερούσης ἐχόμενος, καὶ δὴ κατὰ τὰ Πευκία ἐναυλισάμενος (τόπος δέ ἐστι ταῦτα ἐν τοῖς ἄνω Χαλκηδόνος διακείμενος μέρεσι, καὶ οὕτως ὀνομαζόμενος) καὶ πυρὰ πολλὰ καύσας κατὰ τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην, μὴ κατὰ λόγον τῆς συσκευέσης αὐτοῦ στρατιᾶς, ἀλλ᾽ ἐς δόκησιν αὐτῷ στρατεύματος πλείονος, ἐκκρεμεῖς ἑαυτοῦ τοὺς Βυζαντίους ἔθετο, ὡς τὰ ἀνὰ χεῖρας προεμένους ἔργα. εἰς τὴν περαίαν τοίνυν τὸ ὄμμα, ἀκταῖς τε καὶ γηλόφοις προσιόντες τῆς πόλεως, καὶ πόρρωθεν ὄντα Ἀνδρόνικον ἐπισπᾶσθαι οἷον τοῖς νεύμασιν· ὧδε μὲν ἐχώρει τὰ κατὰ τὸν ἀναφαλαντίαν Ἀνδρόνικον καὶ πολιοκόρσην.

10 Ἀλέξιος δὲ ὁ Πρωτοσεβαστὸς, μὴ ἔχων διὰ πεζῆς φάλαγγος ἀποσοβῆσαι τὸν ἐπιόντα οἱ πολέμιον (ἤδη γὰρ οἱ μὲν μετέβαινον ταῖς γνώμαις κρυφιωδῶς πρὸς Ἀνδρόνικον, ὁπόσοις οὐκ ἦν ὅλως ἀκίνδυνος ἡ πρὸς ἐκεῖνον τοπικὴ μετάβασις, τοῖς δὲ ἀρκετὸν ἐς τὴν πρὸς τὸν κρατοῦντα πίστιν λελόγιστο, τὸ ἐπ᾽ οἴκου μόνου καθῆσθαι, καὶ μηδενὶ προστίθεσθαι τῶν μερῶν· οὕτω γὰρ φρονεῖν τε καὶ λέγειν τοὺς πολλοὺς ἐξεπαίδευσε τὸ τῆς γνώμης κερδαλεότερον, καὶ τὸ διὰ φόνων ἀεὶ, καὶ προχύσεως αἱμάτων τοὺς πλείους τῶν βασιλέων τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπιβαίνειν ἀρχῆς) διὰ ναυμαχίας ἐπειρᾶτο τὸν προσέρποντα κίνδυνον ἀποκρούσασθαι. τριήρεις τοίνυν τὴν Προποντίδα ἐκάλυπτον, αἱ μὲν Ῥωμαίους ἔχουσαι τοὺς ἐρέσσοντας, καὶ τοὺς ἐκ τῶν καταστρωμάτων διαμάχεσθαι μέλλοντας, αἱ δὲ τὸ κατὰ πόλιν διαφορουμένων Λατίνων, ὅπερ κράτιστον μέρος καὶ μαχιμώτατον· οἷς καὶ τὰ χρήματα ποταμηδὸν

ἐπεχέοντο

ἐπεχέοντο. ἐπεὶ καὶ τούτοις ἐπεποίθει μᾶλλον ὁ χρώμενος Πρωτοσέβαστος, ἤπερ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοῖς ὡς ἀρήξουσιν. ὥρμησε μὲν οὖν τοὺς πιστοτάτους αὐτοῦ ἐπιστῆσαι τριηράρχας, καὶ παραδοῦναι τὸν στόλον τοῖς ἐκείνου κατὰ γένος ἐγγίζουσι. τοῦ δὲ μεγάλου δουκὸς τοῦ Κοντοστεφάνου ἀντιπνεύσαντος, καὶ τῆς στολαρχίας παντὶ τρόπῳ ἐξεχομένου, ὡς αὐτῷ καὶ οὐχ ἑτέρῳ δή ποθεν προσηκούσης, ἀναγκαστῶς τὴν βούλησιν μετατίθησι. καὶ δὴ ὁ μὲν Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος κύριος καθειστήκει τοῦ στόλου παντός, καὶ κατάπλοις ἅπας τοῖς ἀπὸ τῆς ἕω περαιουμένοις ἀπετετείχιστο. συνῆν δὲ τῷ Κοντοστεφάνῳ καί τι τοῦ Πρωτοσεβάστου συγγενικὸν καὶ οἰκίδιον. μετὰ βραχὺ δὲ καὶ πρέσβεις ἀπὸ τοῦ βασιλέως ἐς Ἀνδρόνικον στέλλεταί τις τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματος, ὁ Ξιφιλῖνος οὗτος Γεώργιος, ὃς καὶ εἰς ὄψιν τῷ τυράννῳ ἐληλυθώς, τά τε γράμματα ἐνεχείρισε, καὶ τὰ διαμηνυθέντα οἱ ἀπήγγελλεν. ἦν δὲ ταῦτα, δωρεῶν ἐπαγγελίαι μειζόνων, καὶ ἀξιωμάτων ἀναβαθμοί, καὶ χάρις ἀπὸ τοῦ πρυτανεύοντος εἰρήνην Θεοῦ, ἀποστάντι μὲν τοῦ προκειμένου σκέμματος, ἐξ οὗπερ ἐμφύλιοι συμβήσονται πόλεμοι, πρὸς δὲ ἤθη τὰ πρότερον ἐπανήκοντι. ὁ δὲ τοῦ πρεσβεύοντος, ὥς φασι, Ξιφιλίνου τὴν πρεσβείαν ὑπονοθεύσαντος, καὶ μὴ ἐνδοῦναι ὅλως, ἢ βραχύ τι γοῦν καθυφεῖναι παρακελευσαμένου τῷ Ἀνδρονίκῳ, τήν τε αἴτησιν ἀποπέμπεται, καὶ τὴν προσλαλιὰν ποιεῖται τοῖς διαπρεσβευσαμένοις ὑπέρογκον, φήσας πρὸς ὀργήν, ὡς ἢν Ἀνδρόνικον βούλοιντο παλίνορσον ἀναζεῦξαι, ὅθεν ἐλήλυθεν, ἀπεσκορακισθήτω μὲν ἐκ μέσου ὁ Πρωτοσέβαστος, καὶ δότω λόγους ὧν πεπαρῴνηκεν. ἡ δὲ τοῦ βασιλέως μήτηρ καθ' ἑαυτὴν βιοτευέτω, τὴν τρίχα κειραμένη καθάπαξ τῆς κοσμικῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ

quam Romanis fretus erat, pecuniam ingentem numerabat. Cum autem sibi fidissimos trierarchas deligere, & cognatos suos classi præficere in animo haberet: Cōtostephano Magno Duce aduersante, & præfecturam classis sibi quouis modo vēdicante, coactus consilium mutat, & Contostephanum vniuersæ classi præficit, adiunctis etiā cognatis & domesticis suis. Ita Oriētalibus nauib. aditu intercluso: paulo pòst quidam ex ordine sacerdotum Georgius Xiphilinus ab Imperatore ad Andronicum mittitur. qui cum in tyranni conspectum venisset, literas reddidit: & quę in mandatis acceperat, exposuit. Ea erant, promissio magnorū munerum, & amplioris dignitatis, & gratiæ Dei pacem procurantis, si à proposito desisteret, vnde bella ciuilia oritura essent, & ad pristinum vitæ genus reuerteretur. Andronicus verò, quum legatus Xiphilinus, vt aiunt, mala fide munus suum obiisset, eumque monuisset, ne vel minimum cederet: postulationem illā reiicit. & legatos superbè dimissos, vicissim nunciare Imperatori iussit: *Si Andronicum eò reuerti velint, vnde discesserit, Protosebastū in primis pellendum esse, & ad reddendas facinorum suorum rationes adigendum. Imperatoris matrem in ordinem cogendam, & tonso capillo in monasterium abdēdam. Imperatori ex testa-*

In periculis imminentibus etiā ambitio tumultuatur. & se priuatim respicit.

Xiphilini legati perfidia.

Alexij imperatoris, vel Protoſebasti, mandata ad Andronicum.

Andronici superbū responsum. In tota illa tragœdia Andronicæ protasi proditiones, superbiam, defectiones, impias voces audis. Quanta fuerunt ergo Græcorū vulnera quæ istiusmodi cauteriis opus habuerunt?

mẽto paterno capeſſendum Imperium: neque committẽdum, vt aliorum potentia tanquam ſpica lolio ſuffocetur, Verùm paucis diebus pòſt Magnus Dux Andronicus cum omnibus longis nauibus, quas Romanorũ catalogus continebat, ad ad Andronicum defecit. Quæ res ſeditioſum Andronicum ſuper omnia extulit: & Protoſebaſtum adeò depreſſit, vt rebus deſperatis omnem animi alacritatẽ amitteret. Neque enim amplius diſſimulanter concurſabant Andronici ſtudioſi: ſed Protoſebaſtum impudenter irridentes, qui nouis rebus gaudebant, Chalcedonẽ traiiciebant: & turmatim Andronicum adeũtes, ſtaturam eius & formã pulcherrimam & venerabilem ſenectutem mirabãtur. & ſuauitate orationis eius magnifica pollicentis capti, alacres & læti domum redeunt, non ſecus ac ſi in fortunatis inſulis omni deliciarũ genere expleti fuiſſent. Fuerunt etiam, qui ſub pelle ouina deliteſcẽtem lupum ex primo congreſſu perſpexerunt, & ſerpentem ſtatim à refocillatione graſſaturũ in eos, quocum ſinu foueretur.

Cõtoſtephani ad Andronicum defectio. Græcorum deplorãda leuitas: & mira rerũ humanarum conuerſio. Heu, homo quam mutabile & variũ animal! quã impium & efferum! In ſeipſum, in patriam coniurat, vt tyrannus recaluaſter & filicernium promoueatur. Heus tu, lector vide ſeculi & imperij noſtri faciem.

Alacritas & lætitia Pyrauſtarum ad tyrannidis flãmas circumuolitãtium.

II Poſt hæc duo Andronici filij, Ioannes & Manuel, cæteríque quos Protoſebaſtus in vincula coniecerat, carcere emittuntur: & alij eò coniiciuntur, quibus idẽ fauebat: atque adeò omnis eius factio atque cognatio, & ipſe Protoſebaſtus in palatio comprehenſus, à cu-

Protoſebaſtus, qui prim⁹ muneris publici ſibi cõmiſſi partes neglexerat vt ſuæ libidini & mollitiei ſine pudore & metu inſeruiret, primus dat pœnas.

τὴν πατρῴαν διαθήκην ἀρχέτω, μὴ ὡς στάχυς αἴραις τοῖς περὶ δυναστεύουσι συμπνιγόμενος. ἀλλ' οὔπω ἡμέραι συχναὶ παρήλθοσαν, καὶ μεταχωρεῖ ἐς Ἀνδρόνικον καὶ ὁ μέγας Δοὺξ Ἀνδρόνικος, τὰς μακρὰς νῆας παρειληφὼς, ὁπόσας ὁ Ῥωμαίων ἐπλήρου κατάλογος, καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἐπῆρε μὲν ὑπὲρ ἅπαν ἄλλο τὸν ἀποστάτην· τὸν δὲ Πρωτοσεβαστὸν ἠφάνισε τέλεον, πάσας τὰς ἐλπίδας ἀπεγνωκότα, καὶ κατακλασθέντα τὸ πρόθυμον. οὐκέτι γὰρ λαθραῖοι συνῳδοὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ προσκείμενοι ἐγίνοντο, ἀλλ' ἀνέδην τὸν Πρωτοσεβαστὸν ἐρεσχελοῦντες, οἱ ταῖς τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς χαίροντες, ἐς Χαλκηδόνα διεπλωΐζοντο· καὶ τῷ Ἀνδρονίκῳ κατὰ φρατρίας συγγινόμενοι, φυὴν ἐκείνου καὶ γῆρας σεμνὸν, καὶ εἶδος ἀγητὸν ἀπεθαύμαζον· καὶ τὸ τῆς ἐκείνου γλώττης ζυγῶντες μελίκρατον, καὶ ὡς ἄγρωστις ὄμβρον ἢ δρόσον ἑρμωνίτην τὰ ὄρη Σιὼν, ἃ τὴν ὑψηγορίαν προσιέμενοι, μετὰ πλείστης ἐπανέστρεφον χαρμονῆς, ὡς εἴπερ τὰς αἰδομένας χρυσᾶς ἐννέας, καὶ τὴν ἀλλησμένην τοῦ *μήλου δίαιταν, ἢ τὴν ἡλίου λεγομένην τράπεζαν παρακειμένην εὕραντο, καὶ κατακορεῖς αὐτῆς ἐγεγόνεισαν. ἦσαν δ' οἱ καὶ παρὰ τῆς ὄψεως εὐθὺς τὸν ἐν δέρματι προβάτου κεκρυμμένον λύκον ἐγνώκεισαν, καὶ τὸν ὅσον οὔπω μετὰ θάλψιν ἐπιθησόμενον ὄφιν, καὶ κακῶς τοὺς ὑποκόλπιον φέροντας δράσοντα.

II Ἐπὶ τούτοις ἀνίενται μὲν τῆς εἱρκτῆς αὐτοῦ τε τοῦ Ἀνδρονίκου οἱ παῖδες ὁ Ἰωάννης καὶ ὁ Μανουὴλ, καὶ οἱ λοιποὶ οὓς καθεῖρξεν ὁ Πρωτοσεβαστός. ἐγκλείονται δ' ἕτεροι, οἷς οὗτος προσέβλεπεν ἥμερον, καὶ ὅσον τῆς αὐτοῦ μερίδος καὶ συγγενείας. καὶ αὐτὸς δὲ κατὰ τὰ ἀνάκτορα συλληφθεὶς, καὶ

φρουρᾳ

φρουρᾷ διαληφθεὶς Γερμανῶν, οἳ κατωμαδὸν τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις ἀνέχουσιν, ἀπρόϊτος ἔμεινεν. αὖθις δὲ τῶν μὲν βασιλείων λαθραίως, καὶ περὶ μέσας νύκτας ἐξάγεται, τοῖς δὲ κατὰ τὸ ἱερὸν ἀνάκτορον οἰκήμασι δίδοται, ὧν δομήτωρ ὁ πατριάρχης γέγονε Μιχαήλ, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πάλιν καὶ πλείονας ἀσφαλεστέρας φρουρᾶς. ὢ πραγμάτων παλινστρόφου μεταφορᾶς, καὶ θᾶττον ἢ λόγος μεταπλινομένων ἐνίοτε. ὁ κατὰ τῆς ἐκκλησίας χθὲς εἰσενεγκὼν ἀκήρυκτον πόλεμον, ὡς πολὺς τὸ γένος, καὶ τὴν τύχην ὑπέραυχος, καὶ τοὺς φυγάδας ἐκεῖθεν ἀποσπῶν ὡς οὐκ ἔδει, καὶ μυριάσιν ὄχλων περιβομβούμενος, σήμερον δέσμιος καὶ ἀνέστιος, μηδένα ἔχων ὀπαδὸν καὶ συλλήπτορα, ἢ τὸν σώζοντα καὶ λυτρούμενον. ὁ δὲ ἐδυσχέραινε μὲν κἀπὶ τούτοις, ἐπαθαίνετο δὲ πλέον, ὅτι μὴ ἐᾶτο ὑπνώττειν ὑπὸ τῶν φυλάκων, ἀεὶ ἐπιπιπτόντων αὐτῷ πρὸς ὕπνον τρεπομένῳ, καὶ βιαζόντων ἱστᾶν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὥσπερ κέρας ἢ σίδηρον. ὁ δὲ πατριάρχης μὴ μνησικακῶν, ἀλλ' οἰκτείρων τῆς μεταβολῆς τὸν ἄνθρωπον, θεραπείας τε ἱκανῆς μετεδίδου· καὶ συγγινόμενος, τὸ ἄχθος ἐκούφιζε, καὶ μετρίως ἐκείνῳ προσφέρεσθαι παρῄνει τοῖς φύλαξι, μηδὲ γίνεσθαι βαρύτερος τύχης τῆς ἐνεστώσης. οὐ μὴν ἀλλ' ἡμερῶν τινῶν διαλειπουσῶν, ἑῷος ἀπάγεται τοῦ νεὼ, ἵππῳ βραχυτάτῳ ἐπικαθήμενος, καὶ προσδύουσαν ἔχων σημαίαν ἐπὶ καλάμῳ ἠνεμωμένην, καὶ παροινούμενος οὕτω, κατίει πρὸς θάλασσαν· κἀκεῖθεν παραρριφεὶς ἁλιάδι, ἐς τὸ πέραν ἀνάγεται πρὸς Ἀνδρόνικον. ἔπειτα καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται, κοινῶς ἁπάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ συνελθόντων, καὶ μετ' Ἀνδρονίκου τὴν τοιαύτην πρᾶξιν κυρωσαμένων. καὶ τοιοῦτο μὲν τὰ τῆς Πρωτο-

stodia Germanorum * ancipites secures in humeris gestantium, exitu prohibetur. Sed sub mediam noctem clam palatio eductus, in ædes sacræ curiæ, quas Patriarcha Michael struxit, perducitur, cum eadem & maiore ac firmiore custodia. *O vicissitudinem rerum, aliquãdo dicto citius ingruentem.* Is qui pridie bellum atrocissimum Ecclesiæ intulerat, amplissima familia ortus, in summo fastigio collocatus, qui contra officium supplices inde abstrahere studuerat, quem multa millia circũsonabant: is perẽdie vinctus, extorris, nullum pedissequum, nullũ adiutorem, nullum vindicẽ habuit. Quæ cùm ægrè ferret, illud magis querebatur, quòd à custodibus dormire prohiberetur, subinde irruẽtibus, & immotis oculis astare cogentibus. At Patriarcha oblitus iniuriarum, & mutatæ fortunæ misertus, nõ paruam eius curam gessit: & onus illud suo colloquio leuauit, hortans, vt moderatè cum custodibus ageret, neque arrogantiùs quàm pro fortuna loqueretur. Aliquot diebus elapsis, matutino tẽpore ex templo abducitur: & minutissimo equulo impositus, vexillo, quod in calamo ventilabatur, præeunte, per ludibriũ ad mare deductus, & in lintrem coniectus, ad Andronicum defertur. Pòst etiam de sententia omniũ procerum, iussu Andronici excæcatur. Hic exitus fuit potentiæ, ac potiùs

Exitu prohibetur.

In vincula cõiicitur.

Audacæ suę & crudelis affectus, in cõciues suos præmia debita refert.

Ab omnibus deseritur.

Et à se ipso, vt qui mollitiem deponere, melioréq; mentem induere non nouerit.

Quã pius Patriarcha suppeditare, sed serò, nititur.

Ludibrio habetur, & cõuenienti põpa ad inimicũ ducitur.

Tandem, qui mentis luce caruerat, etiã corporeis oculis priuatur.

nondum firmatæ tyrannidis, & administrationis Protosebasti: qui si (vt erat homo rei bellicæ peritus, & non ignauus) ita maiores copias cōparasset, & maiore vigilantia rem gessisset: tā Andronicum vrbis ingressu prohibere, quàm ipse illa mala euitare potuisset. Nā de Imperatoriis thesauris sumere licuisset, quantum libuisset: & triremibus ad debellandū aduersarium vti potuisset, in quibus Latini milites erant, tota Romana classe potiores, toti ferrei & cruenti. Enimverò eum, fato aduersante, segniorem, Andronicus factus alacrior, euertit, illustri victoria potitus: qui dū vltra fretum adhuc versaretur, missis triremibus, quæ Magnum Ducem sequebantur, & delectis ex suo exercitu cohortibus, bellum Latinis in vrbe versantibus infert. Quum autem vrbana quoque multitudo animos contra eos sumpsisset, & inuicem ad strenuè pugnandū cohortati essent, terra marique simul pugnatum est: & Latini à duobus exercitibus circumuenti, quia se defendere non poterant, vt quisque potuit, salutem quæsiuerunt, apertis ad diripiendum ædibus, quæ plenæ diuitiarum omnis generis, eorumque bonorum fuerunt, quæ mortales expetere solent. Neque enim cōsistere, neque Romanos inuadere, neque eorum impetum sustinere audebant. Itaque alij,

De Protosebasti insania Nicetæ iudicium. Nihil recti volunt vel possunt molles aulici.

Latini, seu Franci, vrbe pelluntur.

Andronicus cōtra aduersarios suos vrget, & in celeritate victoriā consistere nouit.

Pugna terribilis, Latinis parum ignominiosa, quū ne Hercules contra duos, maximè si proditio & tanta rerum mutatio accedat.

σεβαστοῦ παραδυναστείας, ἢ μᾶλλον οὔπω παγείσης ἀκριβῶς τυραννίδος, καὶ τοῖς τῶν κοινῶν πραγμάτων διοικήσεως πέρας εἰλήφεσαν. εἶχε μὲν οὖν τὰς χεῖρας εἰς παράταξιν ἱκανάς, καὶ τοὺς δακτύλους πρὸς πόλεμον ἐδεδίδακτο. ἴσως δ' ἂν καὶ πλείονι πολέμου παρασκευῇ καὶ ὁρμῇ ὀξυτέρᾳ χρησάμενος, τῷ τε Ἀνδρονίκῳ τὴν εἰς τὴν πόλιν πάροδον ἀπετείχισε, καὶ ἑαυτὴν ἀπείρατον διεφύλαξε τοῦ ἐφεστῶτος κακοῦ. ποιεῖν γὰρ ἐπὶ τοῖς βασιλείοις ἠδύνατο θησαυροῖς, ὁπόσα ἠβούλετο, καὶ ταῖς τριήρεσιν ἐνῆν χρήσασθαι πρὸς τὴν τοῦ ἀνθισταμένου καταπολέμησιν, αἳ τὸ ἐκ Λατίνων εἶχον ὁπλιτικόν, οὕτω μὲν ἐπικρατέστερον ὂν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ναυτικοῦ, οὕτω δὲ πάγχαλκον καὶ ὅλον αἱμοχαρές. ἀλλὰ τοῦ μορσίμου, ὡς ἔοικεν, ἀντικρούσαντος, ὁ μὲν τὸ πρόθυμον ὑπεχάλασεν, Ἀνδρόνικος δ' ἐπιτείνας ὑπεσκέλιζε τουτονὶ ἀντιτρέχοντα, καὶ τὴν νίκην λαμπρὰν ἀπηνέγκατο. ὃς καὶ κατὰ τὴν περαίαν ἔτι διατρίβων, στείλας τριήρεις ὅσαι ὀπίσω τοῦ μεγάλου δουκὸς ἠκολουθησάντων τῶν αὐτοῦ κατὰ πάροδον στρατιωτικῶν καταλόγων ἅπαν ἐπίλεκτον, πόλεμον συγκροτεῖ κατὰ τῶν ἐν τῇ πόλει Λατίνων. καὶ δὴ καὶ τοῦ δήμου ἀναθαρρήσαντος κατ' αὐτῶν, καὶ ἀλλήλοις ἐς συνασπισμὸν παραθήξαντος· ἐπιθαλάττιος ὁμοῦ καὶ ἐπίγειος ἔρις φύεται, καὶ πρὸς ἄμφω τὰ πλήθη κυκλωσάμενα τε καὶ πιεζώσαντα μὴ ἀντιπαλαίειν σθένοντες οἱ Λατῖνοι, ὡς εἶχον ἕκαστος σώζειν ἑαυτοὺς ἐπεβάλλοντο, τὰς οἰκίας ἀνέντες πλήρεις πλούτου παντός, καὶ πολυειδῶν ἀγαθῶν, ὁπόσα μεταδιώκουσιν ἄνθρωποι, τοῖς βουλομένοις προνόμευμα. οὐδὲ γὰρ μένειν κατὰ χώραν ἐτόλμησαν, ἢ κατὰ Ῥωμαίων ἐπῆλθον αὐτοί, ἢ ὅλως ἐπιόντας ὑπέστησαν.

σαν. ἐντεῦθεν οἱ μὲν κατὰ πόλιν διασπαρέντες ὡς ἔτυχεν, ἄλλοις προσρυέντες οἴκοις ὑπερηφάνοις· οἱ δὲ καὶ τῶν μακρῶν ἐπιβάντες νηῶν, ἃς ἐπλήρουν οἱ ὁμόφυλοι σφίσιν, ἐξέφυγον οὔπω τὸ μαχαίρᾳ πεσεῖν. ὅσοι δὲ συνειλήφθησαν, θανάτῳ ὑπεδικάσθησαν, πάντες μέν τοι τὰς οὐσίας ἀπεβάλλοντο· αἱ δὲ πλήρεις τῶν δραπετευσάντων τριήρεις τῶν τῆς πόλεως ἀναχθεῖσαι λιμένων, καὶ βλέψασαι πρὸς Ἑλλήσποντον τὸ μὲν λεῖπον τῆς ἡμέρας ἐκείνης προσωρμηκυῖαι ταῖς νήσοις διεπέρασαν, ὁπόσαι μικρὸν ἄποθεν τῆς βασιλίδος ἀμφιρρέονται πόλεως, μὴ πάνυ πελάγιαι, φημὶ τὴν Πρίγκιππον καὶ τὴν Πρώτην, καὶ ὅσαι περὶ αὐτὰς ἀνίσχουσι τοῦ βυθοῦ. τὴν δ' ἐπιοῦσαν τινὰ τῶν ἐν αὐταῖς ἱερῶν φροντιστηρίων πυρπολήσασαι, ἐξῆραν ἐκεῖθεν κώπαις ἁπάσαις, καὶ διαπετασθεῖσι λαίφεσι. μηδενὸς δ' ἐπιδιώκοντος, ἔνθα ἦν πρὸς βουλῆς καταίρουσαι, ἔδρων ὅτι καὶ εἶχον κακὸν τοὺς ἐκεῖσε Ῥωμαίους.

12 Κατ' ἐκείνας δὲ τὰς ἡμέρας καὶ κομήτης ἐφάνη κατ' οὐρανὸν, ὑποσημαίνων τὰ ἐσόμενα χείριστα, καὶ αὐτὸν ἀτεχνῶς διαχαράττων Ἀνδρόνικον. ὄφεως γὰρ σχῆμα καὶ ἕλιγμα ἡ τοῦ φανέντος ἀνάμματος ὄψις διατυποῦσα, νῦν μὲν διετάττετο, μετὰ βραχὺ δ' ἀμφιπεριειλίσσετο εἰς ὁλκοὺς, ἄλλοτε εἰς χάσμα ἀνοιγομένη στόματος φόβον ἐνεποίει τοῖς θεωμένοις, οἱονεὶ καταχάσκουσα ἐξ ὕψους τῶν κάτωθεν, καὶ ἀνδρομέου γλιχομένη αἵματος. ἡμέρας οὖν ἐκείνης τὸ μήπω ἐκμετρηθὲν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν νύκτα διαρκέσας, ἠφάνισται. ἀλλὰ καὶ ἱέραξ τοῦ θηρεύειν ἐθὰς, λευκὸς τὴν πτίλωσιν, τοὺς πόδας λωροπεδούμενος, κἀπὶ καλιᾶς πτερορρυήσας πολλάκις, καὶ αὖ πάλιν ἀνηβηκὼς, ὥρμησεν ἐκ τῆς ἕω πρὸς τὸ τοῦ Λόγου μέ-

quo ſors tulit, in vrbe ſunt diſperſi: alij in magnatum ædes euaſerunt: alij longis nauibus ſuorum popularium conſcenſis, ferrum vix euaſerunt. Qui cõprehenſi fuere, capitis ſunt damnati, omnes rei familiaris iacturam fecerunt. Triremes verò fugitiuis plenæ, ex portubus vrbis in Helleſpontum prouectæ, eo die ad inſulas Principis & Protam, cæteraſque vrbi vicinas, non in alto ſitas, appulerunt. Poſtridie, nõnullis earum monaſteriis incenſis, velis remiſque diſceſſerunt. Nemine autẽ perſequẽte, vbi placuit deſcenſu facto, Romanis quicquid potuere nocuerunt.

Latinorum diſperſio, fuga, clades: vt fit in huiuſmodi prælis.

Comprehenſorũ ſupplicium.

Fugientium melior conditio.

Vindictæ effecta.

12 Diebus illis Cometa in cœlo cõſpectus eſt, qui grauiſſimas clades, quæ conſequutæ ſunt, portendit, atque ipſum adeò Andronicum expreſſit. Nam ſerpentem ſinuoſum repræſentans, nunc porrigebatur, nunc in ſpiras ſe colligebat: nunc cũ horrore intuentiũ, quaſi inferiores ex alto deuoraturus eſſet, humani ſanguinis auidus, vaſtum rictum aperiebat. Sed quum non ultra diei illius reliquum & ſequutam noctẽ duraſſet, euanuit. Accipiter quoque aucupio exercitatus, albus, vincula pedibus geſtans, qui plumis in nido ſæpe amiſſis repubuerat, ab Oriẽte in VERBI ma-

Exigua ille in cœlo fuere præſagia. Maxima circa vrbem ipſam apparebant, nempe Andronici crudelis animus, effera con ſilia, peſſimi conſiliarij.

Accipitris auſpiciũ, accipitrem Andronicũ repręſẽtãs, qui pullo Alexio laniato, in aliarum auiũ græcarũ carnes vngues & roſtrum cruentauit.

ximum templum tetendit: ac Thomaiticam ædem ingressus, multos ad sui spectaculũ attraxit. Erant etiam qui eũ comprehendere studerent: verùm ipse inde in magnum palatium peruolauit, & super eo conclaui consedit, in quo recẽs Imperio potitos, diademate redimitos, ab omni populo celebrari moris est. Paulo pòst ad templum reuertitur: & hoc circuitu ter peracto, tandem à quodam captus, ad Imperatorẽ affertur. Id auspicium quidã planè ad Andronicum referentes, qui & sæpissimè in carcerem coniectus, & canus esset: eum statim pœnas grauissimas daturum interpretabantur. sed prudentiores, & sublimioribus præditi ingeniis, volatum illum ter repetitum, triennium significare asserebant, quo in Imperio exacto, Andronicus rursus in custodia & compedibus futurus esset. Omnib. autem ad Andronicum nauigantibus, postremus omnium etiã patriarcha Theodosius cum primariis sacerdotibus traiicit. Qui cũ pontificem ad suum tentorium accedere audiuisset, statim ei obuiam procedit, veste indutus fissa, violacei coloris, telæ Ibericæ, vsque ad genua & cubitos pertinente. Pileum in capite gerens, in acutum, pyramidis instar, desinentem, pulli coloris, & quantus erat, se ad equi vngulas prosternit.

Auspicij à priuatis quibusdam facta interpretatio.

Item à prudentioribus, quam euentus & rerum exitus comprobauit.

Theodosij Patriarchæ cauta prudẽtia.

Andronici calliditas & hypocrisis.

Habitus, homini conueniens.

γιστον τέμενος, καὶ τὸν Θωμαΐτην εἰσιὼν δόμον, πολλοὺς κατὰ φήμην θεατὰς ἐφειλκύσατο. ἦσαν δ' οἳ καὶ διετεχνῶντο αὐτὸν συλλαβεῖν. ὁ δ' ἐκεῖθεν ἀρθεὶς, κατέπτη πρὸς τὸ μέγα βασίλειον· καὶ ἄνω τοῦ οἰκήματος καταπαύσας, ἐν ᾧ τοὺς ὑπογύως τοῦ ἄρχειν ἐπειλημμένους εἴθισται πρὸς τοῦ δήμου παντὸς ἀνευφημεῖσθαι στεφανηφόρους, μετ' οὐ πολὺ πάλιν ἐπάνεισι πρὸς τὸν νεὼν, καὶ τὴν τοιαύτην περιοδίαν τελεσῶς σταδιδύσας, ὕστερον παρά του θηρεύεται, καὶ εἰσάγεται βασιλεῖ. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις μέλλειν αὐτίκα Ἀνδρόνικον συλληφθῆναι οἰωνίζετο ἐνθένδε, καὶ δίκας δικαίας ὑφέξειν, ἐπεὶ καὶ ἐς αὐτὸν ἔφασκον ἀτεχνῶς τὸ οἰώνισμα ἀφορᾷν, πλειστάκις ἐνειρχθέντα δεσμωτηρίῳ, καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς τρίχωμα χιονούμενον. οἱ δέ γε σοφώτερόν τι προβλέποντες, καὶ τὸ φρονεῖν ὑψιβάμονες, τριετὲς ἕλιγμα χρονικὸν, τὴν τριττὴν εἰς τὸ αὐτὸ κατάντημα πτῆσιν ἰσχυρίζοντο προσημαίνειν, καὶ τελευταῖον αὖθις Ἀνδρόνικον φρουρὰν, καὶ ποδοκάκας καθυποδέχεσθαι Ῥωμαίων κατάρξαντα. πάντων δ' ἐς Ἀνδρόνικον διαπορθμευομένων, λοῖσθος ἐς αὐτὸν περαιοῦται ὁ πατριάρχης Θεοδόσιος, μετὰ τῶν λογίμων τοῦ βήματος. ὁ μὲν οὖν εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἐγγίζειν σκηνὴν τὸν μέγαν ἀρχιερέα ἐνωτισάμενος, ἔξεισιν εὐθὺς πρὸς ὑπάντησιν, στολὴν ἠμφιεσμένος σχιστὴν ἰοβάφινον, ὑφῆς τῆς Ἰβηρικῆς, εἰς γόνατα καὶ γλουτοὺς καταβαίνουσαν, καὶ πυκάζουσαν τὰ ἕως βραχίονος, καὶ πυραμιδουμένην καλύπτραν τῇ κεφαλῇ περικείμενος, καπνηρὰν τὴν χροιάν· καὶ πρὸς τὰς ἱππείων χηλῶν βαλὼν ἑαυτὸν,

ἔκειτο

ἔκειτο τετανυσμένος μέγας μεγαλωστί. μετὰ μικρὸν δ' ἀνίσταται, καὶ τὰ ἐκείνου ποδῶν περιλιχμᾶται τὰ πέλματα, σωτῆρα τοῦ βασιλέως ἀποκαλῶν, ζηλωτὴν τοῦ καλοῦ, καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχον, τῷ χρυσῷ τὴν γλῶτταν Ἰωάννῃ ἀνθάμιλλον καὶ πᾶσαν αὐτῷ προσηγορίαν περιτιθεὶς ἀγαθήν. ὁ δὲ τότε πρώτως Ἀνδρόνικον θεασάμενος, ἐπεὶ κατηθρήκει περιεργότερον βλέμμα γοργὸν, ὑποκαθήμενον φρόνημα, σοφιστικὸν καὶ περίεργον ἦθος, ἡλικίας ἀναδρομὴν ἐς πόδα δέκατον μικρὸν ἀνατείνουσαν, ἀγέρωχον βάδισμα, ὀφρὺν ἐπιλάπτουσαν ὑπεροψίαν, φροντιστικόν τε καὶ ἐπὶ συννοίας ἀεὶ ἄνθρωπον, ταλανίσας τοὺς ἀτεχνῶς ἄνδρα τοιοῦτον εἰσοικισαμένους ἐπ' ἀνηκέστοις ἑαυτῶν συμφοραῖς, ἀκοῇ μὲν φησὶν ἤκουόν σου τὸ πρότερον. νῦν δὲ καὶ ἑωράκειν, καὶ ἐγνώκειν σαφῶς. καὶ αὖ πάλιν τὸ τοῦ Δαβὶδ ἀποκνίσας, εἶπε· καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως εἴδομεν, αἱμύλως καθαπτόμενος Ἀνδρονίκου, οἷς τὰ τῆς ὑπαντήσεως τῆς σκηνικῆς, ὑπεξῄρει τῆς γνώμης, ἑαυτὸν ἐδαφίζων, καὶ κυνηδὸν προσκνιζόμενος, ἀναφέρων ἅμα τὰ ὀφθέντα, πρὸς ἅπερ αὐτῷ ἀπήγγειλεν ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ, διαζωγραφῶν τῷ λόγῳ Ἀνδρόνικον, καὶ οἷον ἀγνοοῦντι τιθεὶς ὑπόψιον. ἀλλ' οὐκ ἔλαθε τὸ τῶν ῥημάτων, ἀμφοτερίζον τὸν πολύμητιν Ἀνδρόνικον. ὅθεν καὶ τῇ τῶν λεχθέντων διπλόῃ, ὡς οἷα διπάλτῳ ξίφει τρωθεὶς τὴν ψυχὴν καὶ τὴν σκυζομένην οἷον καὶ συνηρεφῆ τῶν ὀφρύων τοῦ πατριάρχου γραμμὴν, τῶν ἔνδον καὶ περὶ ψυχὴν κινημάτων εὑρὼν προμηνύτειαν· ἴδε, φησὶ, βαθὺς Ἀρμένιος, ἐπεὶ καὶ τὸ πατρόθεν γένος ἐξ Ἀρμενίων ἕλκειν ἐλέγετο. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλοτέ ποτε ἐπέσκωψεν ἐς αὐτὸν

Paulo pòst aſſurgit, & Patriarchæ plantas deoſculans, eũ Imperatoris ſeruatorẽ, honeſtatis amatorem, veritatis propugnatorẽ vocat, & Ioanni Chryſoſtomo comparandum, nullo honorifico titulo prætermiſſo. Patriarcha verò qui tum primum Andronicum videbat, accuratiùs eo perluſtrato, animaduerſóque viſu truci, occulto ingenio callidis & affectatis moribus, ſtatura ad decem ferè pedes aſſurgente, ſuperbo inceſſu, arrectis ſuperciliis, ſeueritate & triſtitia perpetua, miſeratus eos qui talem virum in perniciem ſuam accerſiuiſſent: *Hactenus*, inquit, *audiui, nũc etiam vidi, & palàm cognoui.* ac Dauidicum illud non ſine dolore adiicit: *Vt audiuimus, ita quoque vidimus.* quibus verbis ſalsè perſtringebat ſimulatum Andronici occurſum, & ſubmiſſionem. ſimul etiam memoria repetebat verba Manuelis Imperatoris, qui Andronicum oratione depinxerat, & ignorantis Patriarchæ veluti oculis ſubiecerat. Sed illæ verborum ambages Andronici ſagacitatem nõ latuerunt, qui ambiguis illis verbis tanquam ancipiti gladio vulneratus, viſa ſuperciliorum Patriarchæ ſubtriſti, & denſa ſerie ad oculos vergente, quæ affectionũ animi index eſſet: *Ecce*, inquit, *occultum Armenium.* Nam patre Armenio natus eſſe ferebatur. Eodem dicterio cum aliàs quo-

Simulatio hominis aulicarum artium magiſtri.

Patriarchæ cum Andronico cõgreſſus & dicteria.

Ambiguè dicta, quæ cor Andronici fortius feriunt.

Manuel pingit Andronicum, quem extinguere debuit.

Mala & ægra mens veritatis ictus præſẽtit, nec ferre poteſt.

Ideo ſeipſam vtcunque aperit.

Alia Andronici horrēda simulatio, dū mortem Alexio procurat.

que perstrinxit, cum in colloquio dolenti similis diceret, se vnum Imperatoris Alexij curatorē superesse, sine vllo molestiarum & laborū socio, ne sanctitate quidem eius adiuuante: quanquam ei Manuel Alexij filij curam mandasset, & imperij administrationem etiam præ cognatis suis commisisset. Cui Patriarcha respondit, *se iam olim sollicitudinem de Imperatore deposuisse: hoc est, inter mortuos eum numerare, posteaquam Andronicus vrbem ingressus, rerum administrationē susceperit,* Quo responso cōfusus Andronicus, & se intellexisse dissimulans, rogauit, quid sibi vellet ea oratio? quamuis satis sciret, diuinum virum pueri Imperatoris mortem designasse. At ille, ne feram alioqui contra se rugientē magis irritaret, aut camelum ad solitum vomitum prouocaret: dictum illud aliò detorsit, ac se iam olim & canonibus & senio, rerum administratiōe interdicentibus, Imperatorē curare desiisse, neque licere sibi mundanis rebus implicari. Præterea ipsum Andronicum vel solum parem esse Imperatori educando.

Theodosij prudēs & acutum respōsum.

Verba sapiētū in animis impiorū sūt claui tenaciter adhærētes.

Prudētis est tyrannorum rabiem salua pietate & sāncta libertate declinare.

13 Cæterùm Palatij rebus ex Andronici sententia per filios & amicos eius quàm rectissimè constitutis, & Imperatoris etiam amicis, eius accedendi, & eius voluntati se accommodandi, potestate data: tandem ipse quoque Andronicus Damali disce-

Ad tempus, tyrānidis affectatores rē publicam cōstituere vidētur. Sed aliud in pectore gestant.

Ἀνδρόνικος, ὅτε ὁ μὲν πρὸς τὸν πατριάρχην τὸν λόγον ποιούμενος ἀχθομένῳ ἐῴκει, καὶ μόνος ὑπολελεῖφθαι τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου κηδεμὼν ἔλεγε, μηδένα ἔχων τὸν συμπονοῦντά τε καὶ συγκάμνοντα, μηδ᾽ αὐτὴν τὴν ἐκείνου ἁγιότητα, καίπερ τοῦ βασιλέως καὶ πατρὸς τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ ἐς αὐτὸν ἀναθεμένου τὴν τοῦ υἱοῦ τημελούχησιν, καὶ τὴν τοῦ κράτους αὐτῷ κυβέρνησιν, ὑπὲρ τοὺς τούτῳ κατὰ γένος προσήκοντας. ὁ δὲ ἔφησεν ἀποφροντίσαι πάλαι τὸν βασιλέα, εἴτ᾽ οὖν τοῖς τεθνεῶσιν ἔχειν ἐνάριθμον, ἐξότου περ αὐτὸς Ἀνδρόνικος τὴν βασιλίδα πόλιν εἰσεληλύθει, καὶ τὰ κοινὰ διαχειρίζει πράγματα. πρὸς ἣν ἀπόκρισιν τοῦ πατριάρχου ἐρυθριάσας Ἀνδρόνικος, ἤρετο, τί ἐστι τὸ ἀποφροντίσαι, καὶ πρὸς ὃ σημαινόμενον ἐκτετόξευται, τὸ μὴ συνιέντα πλαττόμενος· καίτοι ἐγνωκὼς ἀληθῶς, ὡς τὸν τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως θάνατον ᾐνίξατο, δι᾽ ὧν ὁ θεῖος οὗτος ἀνὴρ ἐφθέγξατο. ὁ δὲ τὸν θῆρα μὴ ἐκμαίνειν ἐθέλων, καὶ ἄλλως κατ᾽ αὐτοῦ ὠρυόμενον, ἢ τὴν κάμηλον ἀνασομοῦν εἰς ἐξέραμα, πρὸς ὅπερ εἴθιστο, οὐ κατὰ τὴν ἀληθῆ καὶ πρὸς ἣν ἐρρέθη προβάλλων ἐξήγησιν, ἑτεροίως τὸν τοῦ ῥήματος νοῦν ἡρμήνευσε, μηκέτι φάσκων φροντίζειν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τὸ τούτου παιδεύειν τημελὲς, καὶ διὰ τοὺς κανόνας μὲν καὶ τὸ γῆρας μὴ ἐγχωρεῖν αὐτῷ τοῖς κατὰ κόσμον συμπλέκεσθαι πράγμασι· τὸ δὲ πλέον, αὐτὸν τὸν Ἀνδρόνικον αὐτάρκη, καὶ μονώτατον εἶναι τὸν βασιλέα παιδοκομεῖν.

13 Τῶν δὲ κατὰ τὰ ἀρχεῖα πραγμάτων, ὡς Ἀνδρονίκῳ ἐδόκει καὶ ἄριστα εἶχε, διῳκημένων παρά τε τῶν υἱέων ἐκείνου, καὶ ὅσοι περ αὐτῷ προσέθεντο, ὀψὲ καὶ οὗτος μεταχωρεῖ τῆς Δαμάλεως, ὑποψήλας

τοῦ Δαβὶδ ἐν τῷ τὸν πορθμὸν διαβαίνειν, καὶ φθεγξάμενος μετὰ διαχύσεως· ἐπίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὅτι κύριος εὐηργέτησέ σε, ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχήν μου ἐκ θανάτου, τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων, καὶ τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. τοῦ δὲ βασιλέως Ἀλεξίου καὶ τῆς ἐκείνου μητρὸς Ξένης ἐξιόντων μὲν τῶν βασιλείων, κατὰ τὴν Ἀνδρονίκου βούλησιν, εἰς δὲ τὰς ἐν τῷ Φιλοπατίῳ βασιλικὰς μετασκηνωσαμένων οἰκοδομάς, αἳ τῆς Μαγγάνης ἐλέγοντο, πρόσεισιν ἐκεῖσε Ἀνδρόνικος, καὶ τῷ μὲν βασιλεῖ βαθεῖαν ἀπονέμει προσκύνησιν, ἐπὶ γόνυ πεσών, καὶ τοὺς ἐκείνου πόδας περιπτύσσεται, ὡς εἰώθει κοψάμενος, καὶ δάκρυα χεάμενος, τῇ δὲ τούτου μητρὶ Ξένῃ ὅσα καὶ ἀπούσῃ τὴν τιμὴν ἀφοσιωσάμενος, καὶ τῆς ἐκεῖσε παρουσίας πάρεργον ἀπονείμας τὴν προσαγόρευσιν, καὶ ταύτην ὑποψίας μεστήν, καὶ τοῦ μίσους ἐνδεικτικήν, ὅπερ κατ' αὐτῆς ἐκ μακροῦ τῇ ψυχῇ ἐναπέθετο· βραχύ τι προσδιατρίψας μεταχωρεῖ, καὶ κατὰ τὴν προκατεσκευασμένην αὐτῷ ἐκεῖ που σκηνὴν ἀφικόμενος, εἶχε περὶ αὐτὸν τὰς αὐλαίας πηξαμένους, ὃν τρόπον αἱ ὄρνεις ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν ἐπισυνάγουσι πτέρυγας τὰ νεόττια, πάντα ἄνδρα εὐγενῆ καὶ περίδοξον. ὅτε καί τις ἀνὴρ Ἶρος ἄλλος Ὁμηρικός, μολοβρὸς καὶ ἀνέστιος, τὰς τῶν πλουσίων θύρας ἐκτρίβων, καὶ θεραπεύων τὴν γαστέρα τοῖς τῶν ἄρτων τεμάχεσιν, ἑάλω τὰ βιώσιμα αἰτῶν ἀωρὶ τῶν νυκτῶν περὶ τὴν Ἀνδρονίκου σκηνὴν εἰλούμενος, ἐξωμίας καὶ παράβλωψ, τὰ μὲν πρῶτα ὑπὸ τῆς θεραπείας Ἀνδρονίκου, ὡς γοητείαις εὐθύνεται χρώμενος, ἔπειτα καὶ τῷ δήμῳ τῆς πόλεως ἐκδίδοται παραλόγως. οἱ δὲ ὅσα καὶ θείας ὄψεως τῆς Ἀνδρονίκου θέας ἐχόμενοι, ἀνεξελέγκτως αὐτὸν εἰς τὸ θέα-

dit. ac triremi conſcenſa, dũ per fretũ in vrbem traiicit, Dauidicũ illud hilariter ſuccinuit: Reuertere anima mea in requiem tuam, quoniam Dominus tibi benefecit, erepta vita mea ex morte, oculis meis à lachrymis, pedibus meis à lapſu vindicatis. Imperatore Alexio & matre eius Xene è palatio, vt voluerat Andronicus, in Manganicas regales ædes ad Philopatium digreſſis, eò ſe confert: ac Imperatore ſubmiſſè adorato, pedes eius amplectitur, cum ſolito plãctu & fletu. Matre verò eius obiter & contemptim ſalutata, ſine diſſimulatione veteris in eam odij, citra morã longiorem in tentorium nõ procul inde paratum diſcedit, vbi omnes viri nobiles & honorati ſua quoque tabernacula erexerunt, quemadmodum pulli ſub gallinæ alas confugiunt. Tum homo quidam, alter Irus Homericus, teter, ſine domo, diuitum limina terens, vt fruſtis panis famem ſedaret, captus eſt, cum intempeſta nocte iuxta Andronici tabernaculum victum mendicaret, vir procerus, & ſtrabus. ac primũ ab Andronici miniſtris pro mago inſimulatur, deinde vrbanæ plebi præter opinionem deditur. Ea verò ſpectando Andronico, vt diuino vultui intenta, eum indicta cauſa, congeſtis in

Andronici cum Imperatore congreſſus.

Rectè quidẽ Andronicus, ſi ad Deum ſincero cordis affectu os conuertiſſet: quum verò furore percitus in Manuelis familiam feretur, hæc verba fuerũt totidem in Deum blaſphemiæ.

Non diſſimulat in Xenem vetus odium Andronicus.

Non ſub gallinæ, ſed ſub accipitris alias cõfugiũt Græci.

Teſte miſero illo mendico, qui primus ſçuos accipitris vngues perſentit.

theatro lignis aridis & ſarmentis, in Andronici gratiã exurit. Qui dies complures cum Imp. in Philopatio cõmoratus, magnam vrbem intrare deſiderauit, & Manuelis patruelis ſepulchrum ſpectare.

Andronicus Manuelis ſepulchrũ ſpectat.

Cũ in Pãtocratoris monaſterium veniſſet, quæſiuit, vbi ſitus eſſet Imperator: eiuſque ſepulchro aſtans acerbè fleuit, miſerabiliter eiulans, vt quidam ex aſtantibus artium Andronici ignari, præ admiratione dicerent: *O rem miram, vt Imperatorem cognatum, quamuis acrem & inhumanum perſecutorem, dilexit!*

Crocodili lacrymæ.

Sibi primùm deinde aliis imponit hypocrita: at nemo, ſe iudice, nocẽs abſoluitur.

Cùm autẽ quidam ex cognatis eum à tumulo auellerent, & luctui ſatis eſſe datum dicerent, monitis eorum nequaquam acquieuit: ſed petiit, vt ſe pauliſper adhuc ſepulchro inhærere paterentur. habere enim, quod cum defuncto ſeorſim colloquatur.

Vindictæ cupiditas etiã mortuis inſultat.

Itaque manibus & palmis ſupplicis in modum compoſitis, & oculis in ſepulchri ſaxũ intẽtis, labia mouit, editáq; voce, quæ à nemine exaudiretur, occultũ colloquium habuit. At pleriq; murmur illud incantationem barbaricam eſſe, facetiores autem Andronicum Manueli inſultare, & manes eius exagitare dicebant, his verbis: Habeo te, perſecutor, à quo multis actus ſum erroribus, & totius penè mundi factus fabula, vniuerſo orbe pererrato. ac te quidem ſepulchrum iſtud in ſeptem vertices aſſurgens,

Interpretatio epicedij, per Nicetam ex rerum ante & poſt Manuelis exceſſum ab Andronico geſtarum hiſtorica narratione, collecta.

ξον ἀπαγαγόντες, καὶ κραῦρα ξύλα καὶ φακιόλοις φορυτὸν ξυναγείραντες, κατακαίουσιν Ἀνδρονίκῳ χαριζόμενοι. συχνὰς δ' ἐκμετρήσας ἡμέρας Ἀνδρόνικος σὺν τῷ βασιλεῖ κατὰ τὸ Φιλοπάτιον, ἔσχεν ἔργον εἰς τὴν μεγαλόπολιν εἰσιέναι, καὶ τὸν τοῦ βασιλέως ἐξαδέλφου Μανουὴλ τάφον ἰδεῖν. ὅθεν κατὰ τὴν τοῦ Παντοκράτορος μονὴν γεγονώς, καὶ ποῦ τέθαπται ὁ νεκρὸς ἐρωτήσας, καὶ ἐπιστὰς τῷ σωματοφυλακοῦντι μνήματι, πικρῶς ἐπεδάκρυσε, καὶ περιπαθῶς ὠλοφύρετο, ὡς καὶ πολλοὺς τῶν παρεστώτων μὴ τὸν κρυψίνουν ὅλως διορᾶν Ἀνδρόνικον ἔχοντας, θαυμάσαι λίαν, καὶ εἰπεῖν· ὢ τοῦ θαύματος, πῶς ἐφίλει τὸν προσγενῆ ἄνακτα, καίπερ διώκτην ὄντα θερμὸν, καὶ φιλανθρώπως αὐτῷ μὴ χρησάμενον. τινῶν δὲ τῶν ἐκ τοῦ γένους ἀποσπώντων αὐτὸν τῆς σοροῦ, καὶ ἀρκούντως ὑποφωνούντων τεθρηνηκέναι, οὐδ' ὅλως καθυπεῖξε ταῖς παραιφάσεσιν, ἀλλ' αἰτήσας καὶ ἔτι μικρὸν ἐνδοθῆναί οἱ προσκαρτερῆσαι τῷ τάφῳ, εἶχεν γάρ τι τῷ κειμένῳ κατὰ μόνας διαλεχθῆναι, τὰς χεῖρας ὡς πρὸς ἱκεσίαν διασκευάσας, καὶ διαπετάσας τὰς παλάμας, καὶ διάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς λίθον τὸν νεκροδέγμονα, τὰ χείλη μὲν κινῶν, φωνὴν δ' οὐδαμῶς ἐξικνουμένην εἰς ὦτα τῶν παρεστώτων οὐ μὲν οὖν ἀφιεὶς, διάλεξίν τινα λαθραίαν ἐπεποίητο. τοῖς μὲν οὖν πλείστοις ἐπῳδή τις βαρβαρικὴ λελόγιστο τὰ ὑποψαλλόμενα· ἦσαν δ' οἳ, καὶ τούτων μάλιστα οἱ τὴν εὐτραπελίαν μεταδιώκοντες, ἐπικερτομεῖν Ἀνδρόνικον ἔφασκον τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ ἀτεχνῶς κειμένῳ ἐπεμβαίνοντα λέγειν· ἔχω σε τὸν διώκτην, καὶ πολλὰς ἐμοὶ πλάνας προξενηκότα, καὶ ὑφ' οὗ παγκόσμιον μικροῦ γεγένημαι περιλάλημα, πᾶσαν δυστυχῶς ἐπιὼν ὁπόσην ἥλιος ἔπεισιν ἅρματι. καὶ σὲ μὲν ὁ ἑπτακόρυμβος οὑτοσὶ συνέξει λίθος,

λίθος, ὅσα καὶ ἄφικτον δεσμωτήριον νήγερτον καθεύδοντα ὕπνον, καὶ τῆς τελευταίας σάλπιγγος ἐπιδεᾶ, ἐγὼ δὲ τὸ σὸν μετελεύσομαι γένος; οἷα καὶ λέων μεγάλῳ ἐπεγκύρσας θηράματι, καὶ δίκας ὧν ὑπὸ σοῦ κακῶς ἐπεπόνθειν γενναίας εἰσπράξομαι,

Τὴν ἑπτάλοφον καὶ λαμπρὰν εἰσιὼν
ταυτηνὶ μεγαλόπολιν.

14 Ἐκ δὲ τούτου πάντα οἶκον ἐπιὼν περιφανῆ καὶ λαμπρὸν, καὶ σταθμοὺς ἐν αὐτοῖς τιθέμενος, ὥσπερ οἱ παροδεύοντες, ἐχρῆτο τοῖς κοινοῖς ὡς ᾑρεῖτο πράγμασι, τῷ μὲν βασιλεῖ Ἀλεξίῳ κυνηγεσίοις ἐφιεὶς προσανέχειν, καὶ κούφοις τῷ τέως τρέφεσθαι πνεύμασι μετὰ τῶν φυλάκων οὓς αὐτῷ ἐπέστησεν, οὐ μόνον τὴν εἴσοδον αὐτοῦ, καὶ τὴν ἔξοδον ἐφορῶντας τοῦ μυθικοῦ πολυομμάτου Ἄργου περιεργότερον, ἀλλὰ καὶ μηδένα τῶν ἁπάντων παρεῶντας μόνῳ ἐντυγχάνειν αὐτῷ, ὑπέρ τε οὑτινοσοῦν διομιλεῖσθαι πράγματος· ἑαυτὸν δὲ ὅλον ἐπιδοὺς ταῖς μερίμναις, οὐχ ὅπως εὖ πράττοιεν τὰ Ῥωμαίων, ἀλλ' ὅπως ἀφελεῖ ἐκ τῶν βασιλείων καὶ σύμβουλον ἀγαθὸν, καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖον ἄνδρα καὶ ἀρειμάνιον, καὶ ὕποπτον ἐκείνῳ, καὶ πρὸς ἀρχὴν ἐπιτήδειον· ἀμειβόμενος δὲ τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας τοὺς Παφλαγόνας, καὶ πάντα ἄλλον συνεφαψάμενον αὐτῷ τῆς ἀποστασίας, ἀξιώμασι τούτους ἐτίμησε, καὶ δωρεαῖς φιλοτίμοις ἐδεξιώσατο, καὶ τὰ λαμπρὰ δὲ τῶν ἀξιωμάτων, καὶ τὰ τῶν ὀφφικίων μεγαλοπρεπῆ, ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει μεταπιθεὶς, ἐπί τισιν μὲν τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας προὐβάλετο· ἄλλοις δ' ὑπεξῆρεν ἑτέροις, ἐκείνους δήπουθεν, οἳ ὀπίσω αὐτοῦ ἐπορεύθησαν, ὡς τοῦ Βάαλ πρότερον οἱ ἀποστάντες ζῶντος Θεοῦ, καὶ οἱ τὴν παρ' ἐκείνῳ δόξαν προέθεντο τῆς ἐπαινετῆς καὶ προτέρας

& ineuitabilis carcer profundo somno oppressum tenet, ex quo non nisi vltimæ tubæ clangore excitaberis: ego verò tuum genus vlciscar, vt leo prædam opimam nactus, & pœnas iniuriarum tuarum graues exigam, postquam hanc splendidam vrbem sum ingressus,

Quæ septem vna sibi muro
circundedit arces.

14 Deinceps omnes domos illustres & splendidas peruagando, & viatorum instar in eis diuersando, Rempublicam suo arbitratu administrabat. Imperatori Alexio venationes & alia ludicra indulsit, custodibus adhibitis, qui non modò ingressum & egressũ eius diligẽtissimè obseruarẽt, sed etiã neminem omnino vlla de re cum eo colloqui paterentur: sibi curam rerum vendicauit, non in id intentus, vt Romana res floreret, sed vt omnes tam consilio quàm manu pollentes, & imperio idonei, diuersę factionis, palatio exigerentur. Paphlagones cæterósque omnes quorum opera & studiis regnum occuparat, & honoribus & largitionibus est remuneratus. Dignitates & officia magnifica pro libito partim in filios suos, partim in alios transtulit: eos vtique qui ipsum secuti erant, vt olim ij qui à Deo viuente ad Baalem defecerunt, quique ipsius gloriam priori lauda-

Andronicus, vt famelicus leo, Manuelis sobolem discerpit.

Eiusdem tyrannicæ artes. Illustriũ domos scrutatur.

Rempub. suo arbitratu administrat.

Iuueni Imperatori ludicra indulget, & adhibet custodias, fidósq. admonitores ab eo procul amouet.

Prudentes & fortes viros palatio exigit.

Tyrannidis fautores promouet & locupletat.

Munera publica in homines sibi acceptos trãsfert.

bili dignitati cum iustitia coniunctæ prætulerūt. Proinde clari viri partim domo & patria pellebantur, à charissimis suis auulsi: partim oculis priuabantur: partim in carcerem & ferreas manicas coniiciebantur, nullius sibi sceleris conscij: sed illius criminis tacitè condemnati, quòd ex nobilitate essent, & in bello sæpe fortiter, se gessissent, aut proceritate corporis & elegantia formæ, aut alia quapiam re quæ morderet Andronicum & spe haud bona aleret, antecellerent: aut ob residuas veterum offensarum scintillas, quæ hactenus velut ignis sub cinere latuerant, resuscitatas, mulctabantur. Itaque peracerba fuit illorum temporum cōditio, & coniunctissimorum inter sese perfidia, malū ītolerabile. Nec enim frater dūtaxat fratrem, pater filiū negligebat, si Andronico ita visum esset: sed proditores eorum infestissimos ad internecionem familiæ adiutabāt. Erant etiam qui ipsi suos deferrent, vt aut Andronici acta irridentes, aut spreto Andronico, paternum imperiū gerēti Alexio addictos. Multi quoque inter accusandum sunt accusati: & dum alios arguunt, vt Andronici insidiatores, ab ipsis reis aut circunstantibus sunt delati, & in eādem custodiā vtrique abducti. Orationē meam confirmat Ioannes Cantacuzenus, qui pugnis in spadonē Zitam ita sæuit, vt dentes ei excuteret, & labia discinderet, quod

In illustres viros vario suppliciorū genere affectos grassatur.

Æmulos quoscunque euertit.

Veteres aduersarios opprimit, vindictæ cupidissimus.

Sub tyrannide acerba tēporum conditio. Qui enim homines antea erant coniunctissimi, tunc naturæ ruptis vinculis, alij in alios perfidè insurgunt.

Sycophantarum aulicorum merces.

Ioannis Cantacuzeni Andronicū in tyrānide sua cōfirmātis (peculiari [illegible] numinis vindicta) excæcatio.

τιμαῖς, καὶ τῷ δικαίῳ μείζω παρεχομένης. οἱ μὲν τοίνυν τῶν ἐπισήμων ἀνθρώπων ἀπηλαύνοντο οἴκου καὶ πατρίδος, καὶ τῶν φιλτάτων ἀποδιΐσταντο. οἱ δὲ εἱρκταῖς καὶ χειροπέδαις σιδηραῖς παρεδίδοντο, ἄλλοι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξεκόπτοντο, αἰτίαν οὐδεμίαν πρόδηλον ἐπαγομένην ἑαυτοῖς εὑρίσκοντες· τὸ δ' εἶναι τῶν εὐπατριδῶν σιωπηλῶς ἐγκαλούμενοι, καὶ κατὰ πόλεμον πολλάκις εὐδοκιμῆσαι, ἢ φυῆς σώματος γενναιοτάτης, ἢ ὥρας ἱκανωτάτης μεταλαχεῖν, ἢ τι ἕτερον φέρειν ἐπαινετὸν, ὑποκνίζον Ἀνδρόνικον, οὐδ' ἀγαθὰς ἐκείνῳ τὰς ἐλπίδας ὑποβάλλον, εἴτε μὴν παλαιᾶς μικρολυπίας ὑποτύφον ἐμπύρευμα, καὶ φρυκτεῦον κατὰ βραχὺ τὸ πρώην λεληθὸς καὶ ἀποδιούμενον τοῦ θυμοῦ. ἦν τοίνυν ἀνύποιστος ἡ τοῦ τότε καιροῦ φορά, καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῶν πάνυ γνησιωτάτων οὐκ εὐπιστία, κακὸν ἀφόρητον ἦν. οὐ γὰρ μόνον ἀδελφὸς παρεώρα κασίγνητον, καὶ πατὴρ υἱέα παρέτρεχεν, ἂν οὕτως ἤρεσκεν Ἀνδρονίκῳ· ἀλλὰ καὶ τοῖς καταπροδιδοῦσι τούτους συνέπραττον τὰ ἀνήκεστα, καὶ τὴν τοῦ γένους συνδιετίθουν ἀπώλειαν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ κατεμήνυον αὐτόπται τοὺς οἰκείους, ὡς ἢ τὰ παρ' Ἀνδρονίκου χλευάζοντας δρώμενα, ἢ γοῦν τῷ τὴν πατρῴαν ἄρχοντι ἀρχὴν Ἀλεξίῳ προσκειμένους, Ἀνδρονίκου δὲ ἀπαυχενίζοντας ἑαυτούς. πολλοὶ δὲ κἂν τῷ ἄρτι κατηγορεῖν κατηγοροῦντο, καὶ διελέγχοντες ἑτέρους ἐπ' Ἀνδρονίκῳ τέκτονας κακῶν, ὑπ' αὐτῶν τῶν κατηγορουμένων, ἢ καὶ ἄλλων παρεστώτων προσηγγέλλοντο, καὶ εἶχε τούτους κἀκείνους συναπαγομένους μία φρουρά. καὶ πιστοῦταί μοι τὸν λόγον ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης, παλαμναιοτάταις πυγμαῖς παίων ἐκτομίαν τινὰ Τζίταν καλούμενον, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐκρίζων, καὶ τὰ χείλη

ἀφαιμα-

ἀφαιμάτων, ὅτι πεφώραται ὅλως Ἀλεξίῳ τῷ βασιλεῖ περὶ τῶν κοινῶν διαλεχθεὶς συμφορῶν· παραχρῆμα δὲ συλλαμβανόμενος καὶ αὐτὸς, ἐξομματούμενός τε, καὶ εἱρκτῇ ζοφώδει παραρριπτούμενος, οἷς προσηγορίαν διὰ τοῦ δεσμοφύλακος πέπομφεν ἑνὶ τῶν γυναικομαίμων Ἀγγέλῳ δεσμώτῃ ὄντι τῷ Κωνσταντίνῳ. οὔκουν διὰ ταῦτα ἦν εἰς πόνον ἅπασα κεφαλὴ, καὶ παρρησίαν ἦγον, ὡς οὔποτε τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἀπιστούμενα, ὅσα τὸ Ἐμπεδόκλειον νεῖκος τερθρεύεται τέρατα. οὐ γὰρ ἐκλεκτὸς μόνον ἅπας ὑψηλὸς, καὶ τῆς ἐναντίας Ἀνδρονίκῳ μοίρας, ἔπασχε τὰ οἰκτρότατα, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς οἰκείους θεραπευτῆρας ἀπιστότατος ὤν, οὓς χθὲς ἐψώμιζε στέαρ πυροῦ, καὶ οἷς τὸν μόσχον παρετίθει τὸν σιτευτὸν, καὶ τὴν ἀνθοσμίαν ἐκίρνα ζωρότερον, καὶ τῷ κύκλῳ τῶν περὶ ἐκεῖνον ἐνέγραφε, τούτοις διετίθει χειρίστως σήμερον. ἦν δὲ καὶ τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας πολλάκις ὁρᾶν στεφανούμενόν τε ἅμα κατὰ τὸν τοῦ Χέρξου Ναύαρχον, καὶ δειροτομούμενον, ὑμνούμενόν τε καὶ βλασφημούμενον. ὥστε καὶ πολλοὶ τῆς ἐκείνου μερίδος, οἱ ὅλως ἐς νοῦν βάπτοντες, τὸν ἐξ Ἀνδρονίκου ἔπαινον καταβολὴν ἐνόμιζον ὕβρεως, καὶ τὴν ἀγαθοῦ τινὸς ἀνθρωπικοῦ παροχὴν, ἔμεσιν τῶν προσόντων ᾤοντο εἶναι, καὶ καταστροφὴν τὴν ἐπιστροφήν. ὁ δ᾽ αὐτὸς φαρμακοὺς ὢν ὀλοώτατος ἐλελήθει πρότερον, ἡνίκα τυραννεῖν ἐπεβάλλετο. ἡμερῶν δέ τινων διαλειπουσῶν, ᾔδετο παρὰ πᾶσιν, εἰ δὲ καὶ ἀληθῶς, οὐκ ἔχω λέγειν, καὶ θανασίμους κεραννύειν ἐπίστασθαι κύλικας. καὶ τῆς ὀλεθρίας ταύτης ἐς ᾅδου καταγωγῆς πρώτην ἄλλων πειραθῆναι τὴν Καισάρισσαν Μαρίαν, τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, τὴν καὶ πρώτως καὶ παρὰ πάντας μάλιστα τὴν τοῦ Ἀνδρονίκου κάθοδον ἐς τὴν

cum Imperatore Alexio de communibus miseriis esset collocutus: idemque mox cõprehensus, & oculis erutis in obscurum carcerem est coniectus, quòd per quendã carceris custodem fratri vxoris suæ Angelo Constantino salutem dixerat. Nemo igitur ærumnarum erat expers: & si nunquam aliàs, tum certè re ipsa monstra illa apparebãt, quæ Empedocles de Contẽtione fabulatur. Neq; enim proceres duntaxat Andronici aduersarij, sed eius etiam cultores, crudelissimè tractabantur. Nam quos heri humanissimè exceperat, & inter intimos habuerat, in eos hodie atrociter sæuiebat. Ita videre erat eundem eodẽ die, vt de Nauarcho Xerxis est memoriæ proditum, & coronari & securi percuti, laudari & conuiciis proscindi. Itaq; prudentiores, Andronici laudationem iniuriæ principiũ, & beneficentiam eius facultatum rapinam, benignitatẽ eius interitum iudicabant. Neque verò constabat, cùm regnum affectaret, eũ veneficum esse atrocissimum, & lethalia pocula miscendi peritũ: sed aliquot diebus pòst, id omnibus in ore erat, verè nec ne, haud scio: ac eius nefariæ artis prima fecisse periculum Maria Cæsarissa, Manuelis Imperatoris filia, ferebatur, quæ & princeps, & præ cęteris omnibus Andro-

Nemo sub tyrannide ærũnarũ expers est.

Periculum imminet iis qui circa leonis antrũ mo rãtur, aut iubas eius vel molliter tractant.

Tyrãni laudatio iniurię principiũ, benignitas interitus.

Veneficium, tyrannis ars vsitatissima, præcipuè verò recentioribus Andronicis.

Cæsarissa, quæ Andronico mensã erexerat, tyranni pocũlum prior exhaurit.

nici reditum expetiuerat. Nã pollicitationibus ab eo corruptum paternum eius ſpadonem cognomento Pterygionitem, lentum illi venenum miſcuiſſe. Nec multò poſt, Cæſar vxoris obitum eſt conſecutus, qui nec ipſe naturali morte deceſſiſſe, ſed vnus calix duos præſtantes homines, Andronici inſidiis, confeciſſe putabatur.

Hanc ſequitur maritus.

Qui iura humana & diuina tyrannus peruertit, nihil mirum ſi naturam ipſam inceſtat.

15 Cùm autem filiam Irenen, ex conſobrina Theodora Comnena contra leges ſuſceptam Alexio, Manuelis ex inceſto concubitu Theodoræ filio, deſpondere vellet: breue ſcriptum ad ſanctum Concilium componit, idque ſuo nomine atramento ſubſcriptum, publicè recitandum & deliberandum proponit. Cuius hęc erat ſententia: Vtrum ferendum eſſet matrimonium, quod cum parum aut nihil potius incommodi prę ſe ferat: tamen ad Orientis & Occidentis coniunctionem & captiuorum redemptionem pertineret; ac plura alia commoda Reipublicæ allaturum eſſet. Id breue ſcriptum veluti ahenum ebulliens, aut Neptunius tridens, aut ingenioſè confictum illud Contentionis pomum, Concilium permiſcuit: & inter ſenatorios iudices omnes diſſidium effecit, aut, vt verius dicam, alios in alios armauit, & in contrarias velut acies diſtraxit. Nam eorum maxima pars corrupta largitionibus, & amplificandæ dignitatis promiſſionibus: id coniu-

Impiorum cõſcientia, in Deum & naturam inſurgens, ſuo ipſius iudicio damnata, laruam quærit, vt malè agendo reip. commoda quærere videatur.

Edictum impium, contentionis pomum.

Conſiliariorum ſub tyrannide diſcordia.

Maxima pars auaritiæ & ambitionis morbo lethali laborat.

πατρίδα γλιχομένην ἰδεῖν. ὑποφθαρέντα γὰρ χρησταῖς ὑποσχέσεσιν ἐκτομίαν τινὰ πατρῷον ὑπηρέτην τῇ γυναικὶ, τὸ ἐπίκλην Πτερυγεωνίτην, καὶ λυγρὸν ἐγχεθῆναι τῇ ἀνθρώπῳ διὰ τούτου φάρμακον. ἦν δὲ τὸ δηλητήριον οὐ τῶν αὐτίκα θανατούντων, ἀλλὰ τῶν κατὰ βραχὺ παραπεμπομένων θανάτῳ, καὶ ὑπεξαγόντων τοῦ ζῆν σχολαίτερον. οὐ πολὺς ὁ ἐν μέσῳ καιρὸς, καὶ τῷ τῆς γυναικὸς μόρῳ καὶ ὁ ταύτῃ συζυγεὶς Καῖσαρ ἐπηκολούθησε. πλὴν οὐδ' οὗτος φυσικῶς ἐλέγετο τελευτᾶν, ἀλλὰ κύλιξ ἐτεκμαίρετο μία ζωῆς καταδυνάστρια δύο ἀμαυρῶσαι τέκνα πότητος.

15 Βουληθεὶς δὲ τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα Εἰρήνην εἰς γάμον ἁρμόσαι τῷ Ἀλεξίῳ, ἣν ἡ Κομνηνὴ Θεοδώρα ἐγείνατο, βιβλίον λακωνίζον ξυντίθησι πρὸς τὴν ἱερὰν σύνοδον, καὶ τοῦτο ὑποσημηνάμενος κάτωθεν διὰ μέλανος τῷ οἰκείῳ ὀνόματι, ἐπὶ κοινῆς ἀκροάσεώς τε καὶ σκέψεως ἀναδίδωσιν. ἦν δὲ τῶν γραφομένων ὁ νοῦς, εἰ συγχωρηθήσεται περαιωθῆναι συνάλλαγμα γαμικὸν, βραχὺ μὲν ἢ οὐδὲν παρυπεμφαῖνον τὸ ἄσεμνον, γινόμενον δ' ὅμως εἰς ἁρμογὴν τῆς ἑῴας καὶ ἑσπερείου λήξεως, καὶ ἀνάρρυσιν αἰχμαλώτων, καὶ χορηγὸν πλείστων ὅσων ἑτέρων συνοισόντων κοινῇ. καὶ τὸ βραχυσύλλαβον τοῦτο γραμμάτιον, καθά τις εὐρυχανδὴς ζαμήρρυσις ἢ Ποσειδώνιος τρίαινα, ἢ τὸ εὐφυὲς τῆς ἔριδος μῆλον, τήν τε σύνοδον διεκύκησε, καὶ τῆς συγκλήτου μέρος ὁπόσον περὶ τὸ κρίνειν, διέστησεν ἢ ἀληθέστερον εἰπεῖν, κατ' ἀλλήλων ἐφώπλισε, καὶ εἰς μοίρας ἐναντίας ἀπέκρινε. χρήμασι γὰρ οἱ πλεῖστοι τούτων καθυπαχθέντες, καὶ τιμῶν ἀναβάσεσι μαλαχθέντες, ἐπεδόκουν, ὡς οὐκ ὤφελον, οἷα μὴ κεκωλυμένῳ

τῷ

τῷ γάμῳ. οἱ δὲ θρασύτεροι τῶν δικαστῶν καὶ ψηφοφαγεῖν εἰωθότες, καὶ κατὰ τοὺς περιφανεῖς ἀγυρτεύοντες οἴκους, καὶ οἱ φιλόχρυσοι τῶν ἐκ τῆς συνόδου, καὶ θεοκάπηλοι, μηδὲ συγγένειαν ἐπισύρεσθαι διετείνοντο τὰ συναφθησόμενα πρόσωπα, διὰ τὸ ἐξ ἀθεμίτων ἑνώσεων ἀμφότερα γεγενῆσθαι, καὶ τοῖς νόμοις τὰ τοιάδε κυήματα ἀνεπικοινώνητα συγγενείας, καὶ ἐκ διαμέτρου ἀφεστῶτα λογίζεσθαι. καὶ ἀμαθὲς δὲ ἔλεγον εἶναι καὶ τὸ οἴεσθαι ὅλως δεῖν ὑπ' ἐξέτασιν πίπτειν ἐκδηλοτέραν ἡλίου ὑπόθεσιν. οἱ δ' οὐδ' ἄκροις ὠσὶ παραδεχόμενοι τὰ φθεγγόμενα, καὶ ὡς ἀγχωμάλοις ὅπλοις τοῖς νόμοις τὰς προσβολὰς αὐτῶν ἀπρακτοῦντες, μηδὲ συγχωροῦντες τῇ πράξει, ὡς ἀθεμιτογαμίας μεστῇ· ἀντέπιπτον γενναιότερον. ἦσαν δὲ οἱ τὴν καλλίστην ταύτην εἰσηγούμενοι γνώμην, καὶ τῆς πάλης τῆς κρείττονος, βραχεῖς ἐκ τῶν ἀρχιερέων, καὶ τῶν ἐντρόφων τοῦ βήματος, καί τινες ὀλίγοι τῶν τῆς συγκλήτου βουλῆς. καὶ αὐτοὺς δὲ ὁ τοῦ πατριάρχου ζῆλος ἐπισυνίστη τε καὶ ὑπήλειφεν, οὐκ ἐῶν ἑτεροζυγεῖν, καὶ οἴκοθεν ἄλλως ἀποδιδόντας. ὅτε γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου τοῦτον ἐξέλυσε μεγαλειότης, στομφασμός, οὔθ' ἡ τῶν αὐτοῦ λόγων ἑσυφέλιξε δύναμις, οὔθ' αἱ ἀπειλαὶ διετάραξαν. ἀλλ' ἦν ἀτίνακτος ὡς ἐκεῖνος ὁ πρόβολος, περὶ ὃν ἀεὶ κῦμα ὀρθὸν ἵσταται, καὶ ἅλμη περιμορμύρουσα. ὁ δὲ εἰς ἀφρὸν διαλύων, καὶ μακρὰ κλάειν ἐᾷν τὴν ἠχήεσσαν θάλασσαν, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστήρικται βάσεως. ἀμέλει τοι καὶ ἰδὼν ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλ' ἀνακαλύπτως ἔπεισι τὰ δεινὰ, καὶ νικᾷ τὰ χείρονα, τῶν ἱερῶν ἀπανίσταται ἀρχείων, καὶ πρὸς τὴν νῆσον ἀφικνεῖται Τερέβινθον, καθ' ἣν εἶχεν τὴν καταγωγὴν, καὶ τὴν τοῦ σκήνους ἡυτρεπίκει κατάθεσιν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος τὴν

gium, vt licitum (quod vtinam factum non esset) approbauit. Iudices verò audaciores, qui procerum ædes frequentare, ac suffragia conuiuiis eorum condonare solent: & homines auari, & res diuinas cauponari soliti, eas personas inter se cognatas esse negabant: propterea quòd ex illicitis nuptiis procreatæ, nihil cum iure cognationis cõmune haberẽt, ac alienissimæ putarentur. Esse autem inscitiæ, causam sole illustriorem in quæstionem vocari. Alij verò argumentis istis planè repudiatis, fortiter aduersabantur: & nuptias istas, quæ incestæ essent, procedere nequaquam patiebantur. Eius pulcherrimæ sententiæ autores erant pauci ex ordine Pontificum & sacerdotum, & ex Patribus cõscriptis aliquot, qui & ipsi Patriarchæ studio incitati, & autoritate confirmati, in recta sententia, quamuis eam domo non attulissent, permanebant. Hunc enim neque Andronici maiestas debilitauit, neque vis eloquentiæ euertit, neque minæ perturbarunt, quo minus instar marinæ petræ inconcussus maneret. Qui cum se nihil proficere, & mala manifestè ingruere, & partem meliorem à maiore vinci cerneret: è sacro palatio in insulam Terebinthum, vbi sibi diuersorium & sepulchrum struxerat, discedit. Andronicus verò, vt deside-

Iudicum impiorum characteres.

Incestæ nuptiæ ab imputis ingenijs facilè probantur.

Summa impiorum impudentia.

Sapientes naturæ legem tuētur.

Paucus autẽ illorum est numerus.

Vir bonus & magni nominis multos in officio retinet.

Theodosius virtutis veræ custos rigidusque satelles malo seculo, in tyrãnidis iudicium, natus: vir laudatissimi effigies. Tempestati quam pacare non poterat prudẽter cedit.

Tyrannis bonorum vmbra exosa.

ratum, ita inopinatum eius discessum, instituto suo commodissimum ratus, nuptias perficit: Bulgarorum episcopo, qui tum forte in vrbe erat, cerimonias matrimonij peragente. Quum de successore suę factionis patriarchæ dando deliberaret, Camatero Basilio Oecumenicum pontificatum defert: aut potius illius syngrapha impulsus vendit, qua is promiserat, se quicquid cordi esset Andronico, quantumuis illicitum, facturum, & ea declinaturum quæ illi displicerent.

Basilius Camaterus patriarchatum emit, factus tyranni mãcipium. Vide seculi nostri tabellam.

Græciæ imperiũ ad ruinã inclinans, paulatim cõcutitur.

16 Hoc tam afflicto ciuitatis statu, prouinciæ peius etiam habebant, nescio quo fato Romanum imperium labefactãte. Nam Iconij Sultanus audito Manuelis Imperatoris obitu, quem, vt Tantalus, saxum iamiam capiti imminens formidarat: Sozopolim belli iure capit, oppida circumiacentia direpta suæ ditionis facit, & splendidissimam Attali vrbem longa obsidione affligit: Cotyalium vastat, & alias complures prouincias in deditionem accipit. Adhæc, Magnus Domesticus Ioannes Comnenus, cognomento Batazes, vir rei bellicæ non ignarus, multis victoriis contra Persas insignis, tum Philadelphiæ degens, acriter Andronico aduersatur, eius edicta negligit, minas eius grauioribus

Sultani Iconiensis belli cæ prosperitates.

Andronicus, qui in Rempub. coniurauerat, alios in suam tyrãnidem videt insurgentes.

ὑποχώρησιν Θεοδοσίου κάλλιστον δεξίωμα τύχης ἡγησάμενος, ὡς παρὰ δόξαν ἅμα καὶ κατὰ γνώμην ἐκείνῳ γεγενημένην, τότε συνάλλαγμα ἐξεπέρανε τῶν γάμων, εὐλογητὴν ἀναδείξας τὸν ἀρχιποίμενα τῶν Βουλγάρων, παρόντα τηνικαῦτα τῇ πόλει, καὶ περὶ τοῦ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον διαδεξομένου, καὶ αὐτὰς πληρώσοντος τὰ κατ' ἔφεσιν διασκέπτεται, καὶ ἐπικρίνεται Ἀνδρονίκῳ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν προεδρίαν ὁ Καματηρὸς Βασίλειος, ἢ τὸ ἔμπαλιν, ὡς ἐλέγετο, αὐτὸς Ἀνδρόνικον ἐφειλκύσατο πρὸς τὴν τοιαύτην ἐπιλογήν, οἷς μονώτατος ἐξ ἁπάντων Ἀνδρονίκῳ ἐγγράφως συνέθετο, ἐκεῖνα ἐν τῷ ἀρχιερατεύειν διαπράττεσθαι, ὅσα φιλητὰ Ἀνδρονίκῳ, κἂν εἴησαν παναθέμιτα, κἀκεῖνα πάλιν ἀποφυγεῖν ὁπόσα οὐχ ἥδυνει Ἀνδρόνικον.

16 Οὐ μόνον δὲ τὰ κατὰ τὴν πόλιν οὕτως ἐνόσουν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξω χειρόνως ἔπασχον, ἀντιπεριάγοντος οἶμαι τοῦ δαιμονίου τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις εἰς πᾶν δυσύμφορον· ὁ γὰρ τοῦ Ἰκονίου Σουλτάνος, ὃν ἐδείμαινε πέτρον ἀεὶ κατὰ Τάνταλον, ὑπὲρ κεφαλῆς ἀνατέλλοντα, φημὶ δὴ τὸν ἄνακτα Μανουήλ, εἰς ᾅδου μετακεχωρηκέναι μαθὼν, τήν τε Σωζόπολιν πολέμου νόμῳ κατέσχε· καὶ τὰς περιξ κωμοπόλεις λῃϊσάμενος, ὑφ' ἑαυτὸν ἐποιήσατο. καὶ τὴν Ἀττάλου δὲ λαμπροτάτην πόλιν πολιορκίᾳ ἐκάκωσε, καὶ τὸ Κοτυάλειον ἐξεπόρθησε, καὶ ἑτέρας συχνὰς χώρας παρεστήσατο. καὶ ὁ Μέγας δὲ Δομέστικος Ἰοάννης ὁ ἐκ Κομνηνῶν, ᾧ τὸ ἐπώνυμον Βατάτζης, ἀνὴρ οὐ φαῦλος τὰ τακτικὰ, πολλὰς δὲ νίκας πολλάκις ἐπανῃρημένος κατὰ Περσῶν, τῇ Φιλαδελφείᾳ ἐνδιατρίβων, ἀντεκάθητο γενναίως τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ ὀλιγώρως τῶν τούτου εἶχεν ἐπιταγῶν, καὶ ἀπειλοῦντι δεινὰ ἀντενεβρυμᾶτο δεινό-

δεινότερα, καὶ κακῶς ἀκούων ὡς τυραννίδι ἐπιχειρῶν, τῷ ἤδη τετυραννηκότι λαμπρῶς ἐπετίμα τε καὶ ἐπέπληττεν ὡς ἐνστάτῃ δαίμονι, τὸ βασίλειον γένος ἐκτείνοντι. ὅθεν ἐμφυλίων στάσεων ἢ πολέμων αἱ Ἀσιάτιδες ἔγεμον πόλεις, καὶ ἦν τὰ ἐντεῦθεν δρώμενα δυσαχθέστερα τῶν ἐξ ὁμόρων συμβαινόντων ἐθνῶν, ἢ καὶ οὕτως εἰπεῖν, ὧ χεὶρ οὐκ ἐπεξῆλθεν ἀλλογλώττος, τοῦτο ἡ ἐγχώριος ἐθέριζε δεξιά, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐκπεπολέμωτο τὸ ὁμόφυλον βαρβαρωθὲν, καὶ τοῖς τῆς συγγενείας νόμοις ἠγνοηκός. καὶ Ἀνδρόνικος μὲν ὁπλίζειν ἔγνω κατὰ τοῦ Βατάτζη τὸν Λαπαρδᾶν Ἀνδρόνικον, ἄνδρα βραχὺν μὲν τὸ δέμας, δραστήριον δὲ τὰ πολέμια, οὐκ ὀλίγον αὐτῷ στρατολογήσας ὁπλιτικόν. ὁ δὲ Κομνηνὸς Ἰωάννης νόσῳ τότε συνισχημένος, καὶ περί που τὴν Φιλαδελφέων πόλιν ἐσκηνωμένος, ἀντεξάγει τῷ Λαπαρδᾷ τοὺς υἱεῖς, τόν, τε Μανουὴλ καὶ τὸν Ἀλέξιον. τοῦ δὲ πολέμου συχνὰς μεταλαβόντος τροπὰς ὁποίας αὐτὸς ἵστησι, ἢ πολλῶν ἐξ ἑκατέρωθεν ἀναιρουμένων ταῖς ἐμφυλίοις συμπλοκαῖς· βαρυπενθὴς ἦν ὁ Βατάτζης τῇ ἐνσκηψάσῃ καχεξίᾳ ἐπιστυγνάζων, ὡς ἀμφοτέραις αὐτὸν συγχούσῃ, καὶ καταβαλούσῃ δυστυχῶς ἐπὶ κλίνης, ὅτε δημοσιεύειν ἔδει καὶ παριστᾶν ὃ τρέφει περὶ τὰ πολεμικὰ γενναῖον, καὶ τὰς ἐπὶ νίκῃ γενομισμένας φωνὰς πρὸς τῶν ἑῴων πόλεων δέξεσθαι, ἔτι δὲ πιστοῦσθαι τοῖς ἔργοις πρὸς οἷον ἀντιφέρεται ἀρχηγὸν ὁ βαθυγέρων Ἀνδρόνικος. πράγμασι δὲ καθυποδεικνὺς, ὡς προθυμία καὶ νεκροὺς ἀνίστησι, καὶ ὡς οὐδὲν καρδίας αἰσθητικῆς ἰσχυρότερον, αἴρειν αὐτὸν ἐπὶ κλινιδίου αὐτοσκεδίου προτρέπεται, καὶ στῆσαι φέροντας ἐν γηλόφῳ, ὅθεν ὁρατά οἱ τὰ κατὰ πόλεμον ἔσοιτο. οὗ δὴ γεγονότος, καὶ τοῖς υἱεῖς αὐτοῦ τὴν στρατιὰν κατὰ τὸν δοκοῦντα

minis eludit. & cùm ob affectati regni crimen malè audiret, eum qui id iam inuaserat: obiurgat: & vt malum genium, genus Imperatorium extirpantem, execratur. Vnde Asianæ vrbes seditionibus & intestinis bellis grauius, quàm à finitimis hostibus affligebãtur. Imò, quem barbari non violarant, eum ciues trucidabant: & concitati contra sese populares, oblitis necessitudinis, barbari co more alij in alios grassabantur. Ac Andronicus in animo habuit, Andronicum Lapardam iustis copiis datis cum Bataze committere, virum paruum illum quidem, sed bellicosum. At Ioannes Comnenus oppressus morbo, circa Philadelphiam castrametatus, filios Manuelem & Alexium contra Lapardam mittit. Cùm autem vario euentu pugnaretur, & multi vtrinque ciuilibus armis caderent: in magno luctu erat Batazes, ac fortunas suas miserabatur, quòd tum infeliciter in lecto decumberet, cum in publico & in acie versandum, & bellica virtus declaranda, ac Orientalium vrbium voces ob victoriam audiendæ essent: vt re ipsa intelligeret senex Andronicus, cum quali sibi aduersario res esset. *Sed quid non facit alacritas, & animus in re mala bonus?* Iubet se in tumulum, vnde pugna conspici posset, in lectulo deferri: & filiis vt instruenda sit

Domi nullã, foris multã eamque altius personantem veritatẽ audit.

Seditiões & intestina bella sub tyrannide.

Andronicus modis omnibus suam tyrannidẽ firmare studet, ciuiũque sanguine ædificij pessimi parietes exstruit.

Ciuilium armorum sors.

Batazes, proceris bellicosi & tyrannidis aduersarij effigies.

Nihil nõ potest alacer & in re mala bonus animus.

acies, præcipit. Sic victoria illustri potitur eius exercitus, & Lapardanos longè persequitur ac cædit. Paucis diebus pòst, Batazis interitus magnum Philadelphiensibus luctum attulit, & animos eorum omnium ita immutauit, vt cũ Andronico se coniungere statuerent: & missis Constantinopolim legatis, ad captandam Andronici beneuolentiam, Batazẽ & filios eius summa animi leuitate criminarentur, Proinde Magni Domestici filij, metuentes, ne comprehensi Andronico proderentur, ad Iconiensem Sultanum confugiunt: *quorũ calamitate declaratum est, laqueos & retia diuinæ prouidentiæ neminẽ posse euadere.* Nam cum Sultani cessationem in ferendis cõtra hostem auxiliis molestè ferrẽt, abire in Siciliam decreuerunt: & naui conscensa, principiò prospero flatu Cretici pelagi oram legunt. Ibi verò aduerso vento coorto, ad Cretam appellere coacti, & à quodam præsidiario Gallo, ex eorum ordine qui secures gestant, cogniti, comprehenduntur, & apud Cretæ quæstorem deferuntur. Qui cum eos incolumes & commeatu instructos, ex insula dimittere in animo haberet, nec tamen suum exequi consilium, illis iam agnitis, posset: rem

At occultum iustũque numinis in Græcos iudiciũ columnã istam nempe Batazen, tollit, vt publicum ædificium citius rueret. Philadelphienses vulgi ingenium leue produnt

Batazis filij in diuinæ prouidentiæ retia incidũt.

Abeunt in Siciliam, oriẽte relicto.

Vento aduerso in Cretam pellũtur. Trahit nolentes fatum.

Quæstor eos seruare cupit, nec audet. Misera mancipiorũ tyrãnidis cõditio.

οἱ τρόπον ἐκτάξαι κελεύσαντος, ἡ νίκη περιφανῶς πρὸς τὸ ἐκείνου μετέβη στράτευμα· τὸ δὲ τοῦ Λαπαρδᾶ τὰ νῶτα μεταβαλὼν, ἐπὶ πλεῖστον τὸν χρόνον διωκόμενον καὶ κτεινόμενον. μετὰ βραχείας δὲ ἡμέρας τὸν βίον καταστρέψαντος τοῦ Βατάτζη, οἱ Φιλαδελφεῖς πικρῶς ἐπ' αὐτῷ καὶ βύθιον ὀλολύξαντες, προσχωρεῖν ἐγνώκεισαν Ἀνδρονίκῳ, ὡς μὴ εἶναι ὅστις οὐ τῶν ἁπάντων. οἱ δὲ καὶ ἐς αὐτὴν τὴν βασιλεύουσαν πόλιν τὸ τῆς προθυμίας πτερὸν ἔλυσαν, καὶ Ἀνδρόνικον θεραπεύοντες κατὰ τοῦ ἀετιδέως ὄρνιθος τοῦ Βατάτζη, καὶ τῶν ἐκείνου νεοττῶν ἔκρωζον ὡς κορῶναι λακέρυζαι. ἢ γοῦν ὡς κηφῆνες περιεβόμβουν ἀγυιὰς καὶ ἀνάκτορα, ὁποῖον δὴ τὸ τῶν κακοχόλων ἐπιτήδευμα, καὶ τῶν δικέραν τρεφόντων γλῶτταν ἐπὶ τοῦ στόματος. οἱ δὲ τοῦ μεγάλου Δομεστίκου υἱοὶ δείσαντες, μὴ συσχεθεῖεν, καὶ καταπροδοθεῖεν Ἀνδρονίκῳ, μεθίστανται ἐκεῖθεν, καὶ τῷ Ἰκονιεῖ Σουλτάνῳ προσφεύγονται· οἳ καὶ ὕστερον, ἐξ ὧν ἔπαθον προδήλως ὑπέδειξαν, μὴ ἐξεῖναι τὰς πάγας ὑπεξάλλεσθαί τινα, ἢ τὸ ἀμφίβληστρον διεκδῦναι, ὃ ἡ ἄνωθεν ἐξέτεινε πρόνοια. δυσχεράναντες γὰρ ἐπὶ τῇ μετὰ τοῦ Σουλτάνου χρονίᾳ διατριβῇ, ὡς οὐκ ἀμύνειν τοῖς ἐχθροῖς ἐκείνοις ἐθέλοντος, εἰς Σικελίαν ἀπαίρειν κεκρίκασι. καὶ δὴ νηὸς ἐπιβάντες, καὶ οὐρίῳ τὰ πρῶτα πνεύματι χρώμενοι, τὸ Κρητικὸν διαπλωΐζονται πέλαγος. μετὰ δὲ τοῦτο τοῦ πνεύματος ἀντιστάντος, ἀναγκαστῶς τῇ Κρήτῃ προσίσχουσι· καὶ γνωσθέντες παρά τινος ἐκεῖσε φυλάσσοντος (Γάλλος οὗτος τοῦ πελεκυφόρου καὶ Κελτικοῦ) συλλαμβάνονται, καὶ τῷ τῆς Κρήτης δασμολόγῳ καταμηνύονται. ὁ δὲ ᾑρεῖτο μὲν τοὺς ἄνδρας ἐκσῶσαι, καὶ τῆς νήσου ἀρτεμέας ἐκπέμψαι, ἄλφιτα αὐτοῖς ἐπισιτισάμενος, καὶ οἶνον ὑδρευσάμενος, καὶ τἆλλα τὰ πρὸς τοῦ πλοῦ ἐπιτήδεια χορηγήσας, οὐκ ἔχων δ' ὅπως περανεῖ τὰ κατὰ σκοπὸν (καταφανεῖς γὰρ ἤδη τοῖς

ἅπασιν

ἅπασιν ἐγεγόνεισαν) δῆλα τίθησιν Ἀνδρονίκῳ τὰ κατὰ τοὺς τάλανας Κομνηνούς. καὶ οὗτος μισοφαὴς ὢν, καὶ ταῖς τῶν ἀνδρῶν κόραις ἀκορέστως ἀντικαθήμενος, τοῦ φωτὸς τούτους ἀποστερεῖ. τότε δ' οὖν Ἀνδρόνικος θείαν ἐπισκοπὴν τὸν τοῦ Βατάτζη θάνατον ἡγησάμενος, καὶ προσθεὶς ταῖς λοιπαῖς ἑαυτοῦ δολοφροσύναις καὶ ἕτερον τοῦ τρόπου προκάλυμμα, στεφθῆναι αὐτοκράτορα εἰσηγεῖται τὸν βασιλέα Ἀλέξιον· καὶ δὴ ἐπὶ τῶν ὤμων ἄρας αὐτὸν, καὶ μετὰ δακρύων θερμῶν εἰς τὸν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνακομίσας ἀνάβαθμον, ἐπὶ μάρτυσι μυριάσι πολλαῖς πλήθους ἀστικοῦ, καὶ ἀλλοίου, καὶ πάλιν ὁμοίως ἐκεῖθεν κατενεγκὼν, ἔδοξε φιλοστοργότερος εἶναι πατρὸς, καὶ χεὶρ δεξιὰ ἐπιστῆναι τῷ νεαρῷ τῆς βασιλείας ὄρπηκι. ὁ δὲ τὸ τοῦ Δαβὶδ ἄντικρυς διδοὺς πέρατι, ὅ φησιν, ἐπάρας κατέρραξέ με, διενοεῖτο ταῦτα, καὶ ἐπετέλει.

17 Τῷ τοι καὶ πάντας ἐκποδὼν θέσθαι προθυμηθεὶς, διεξήγετο ὡς ἠρεῖτο τὰ κατὰ τὴν βασιλείαν πράγματα, τῶν ὅλων κύριος καθεστώς. καὶ πρῶτα μὲν τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα, τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως ἀποστῆσαι βουλόμενος, οὐκ ἔληγεν αὐτῆς καταβοώμενος, καὶ τὸν ἀπονοσοῦντα πλαττόμενος, φάσκων ἀντικαθίστασθαι οἱ ταύτην προδηλότατα, καὶ πρὸς πᾶσαν πρᾶξιν καὶ μηχανὴν τῷ κοινῷ τῆς πολιτείας, καὶ τῷ βασιλεῖ συνοίσουσαν, ἀντιπολιτεύεσθαι, καὶ τὸν δῆμον εἰς τὰς κατ' αὐτῆς ἐξεκύμαινεν ὕβρεις, ὡς πολλάκις εἰς τὸ ἱερὸν ἀρχεῖον ἐκδημαγωγηθέντα συναθροισθῆναι, καὶ πρὸς τὴν κατὰ τῆς δεσποίνης σκέψιν τε καὶ προβούλευσιν ἐξαρπάσαι, καὶ μὴ ἑκόντα τὸν πατριάρχην τὸν πάνυ τὸν Θεοδόσιον, καὶ παραβιάσασθαι τοῦτον εὐδοκῆσαι διὰ ὑπομνήματος, τὴν ἐκ μέσου ταύτης μετάστασιν, καὶ τὴν ἐκ τῶν βασιλείων ἄπαρσιν. τάχα δ' ἂν καὶ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἐπελάβοντο τῶν ἀγοραίων οἱ κυνογνώμονες, παρ' οὐδὲν τὴν ἐμπρέπουσαν ἐκείνῃ θέμενοι ὁσιότητα, εἰ μὴ κατένευσε

dronico indicat. qui vt lucis inimicus, & oculis infestissimus, miseros illos Comnenos excæcat. ac Batazis obitum diuinum beneficium interpretatus, cæteris dolis etiam hunc adiecit, ingenij sui dissimulandi causa. Autor est coronandi Alexij, cumque in humeros elatum lachrymans in magnæ Ecclesiæ ambonem pertulit: atque inde retulit, vt patrem pietate superare videretur, & adolescẽtis Imperatoris presidium haberetur: cum ipse aliud in animo haberet, ac Dauidicum illud agitaret, Elatum me allisit.

A lucis inimico luce priuatur.

Nouus Andronici dolus.

Alexij coronatio.

Perpetua tyrannidis comes, hypocrisis.

17 Quare omnib. aulę proceribus amotis, summaque rerum in se translata, imperium suo arbitratu gerebat: ac principiò matrem Imperatoris, vt apertè sibi, & Imperatoris ac reipub. cõmodis aduersantem, criminari non destitit, séque discessurum iterum simulauit: & populo ad eam conuiciis lacerandam concitato, suis artibus effecit, ut in sacro palatio conueniret, & patriarcham Theodosium importunis flagitationibus & crebris conuiciis perpelleret, vt in Imperatricis eiectionẽ è palatio consentiret. Tanta enim circumforaneæ turbæ væcordia erat, vt timẽdum

Andronici cõiuratio in Alexiũ, quẽ per matris latus transfodit. Obserua tyrãnicas artes, authoritatis summæ vsurpationẽ, calumnias in Imperatricẽ, discessus simulationẽ, vulgi concitationem, illicitos conuẽtus & iniquas flagitatiões.

Vulgus idoneum tyrannis, instrumẽtum, quo praua sua consilia exequuntur.

esset, ne in barbam eius inuolarent, nihil elucētem in eo sanctimoniam reueriti: ni Andronici postulatis, vt ab iniuria esset tutior, annuisset. Beli quoque iudices, Monasteriotes Leo, Tornicius Demetrius, & Constātinus Patrenus, nondum in album eorum inscripti qui Andronico studebant, nec apertissimè illius cupiditatibus mancipati, vitæ periculū adierunt. Nā de Imperatrice sententias rogati, responderunt, *se prius velle cognoscere, an id concilium de Imperatoris sententia coactum esset.* Qua oratione tanquā stimulo vulneratus Andronicus: *Isti sūt,* inquit, *qui Protosebastum ad illa facinora impellūnt: comprehendite eos.* statim igitur satellites gladios quos humeris sustinebāt, in illos vibrarunt: & populus chlamydib. eorum apprehensis, viros per contumeliam huc & illuc traxit, vt mortem ægrè effugerent. His peractis, Andronicus proceres inuasit. qui cum ea facinora ferenda non ducerent, & Cyclopiam cœnā ante oculos haberent: fidem inter sese dederunt & acceperunt, & concordiam sanctissimo iureiurando firmauerunt, pacti, se nec oculis somnum visuros, nec capitibus quietem daturos ni prius Andronicum, si fieri posset, sustulissent, vt suopte potius quàm cōchæ sanguine (qua vestem suam tingere cupiens, omnem Imperatoriam stirpem euellere, & tāquam immanis bellua deuo-

Quàm periculosum sit sinceritatis a manibus hominibus sub tyrannis viuere exemplo sūt Theodosius & Beli iudices.

Sapientum consiliariorū responsum.

Tyranni iniusta vox.

Satellitū & vulgi impia obedientia.

Procerum cōiuratio in Andronicū. Sibi verò potius quā Reipublicæ commodis consulentes, in seipsos ferrū conuertunt.

πρὸς τὰ παρὰ Ἀνδρονίκου αἰτούμενα, ἐπὶ τὸ εὖ διατιθεὶς τὴν τοῦ κινδύνου σφοδρότητα. μικροῦ δὲ ἐδέησε κινδυνεῦσαι περὶ τὸ ζῆν καὶ τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν τὸν Τορνίκην Δημήτριον, τὸν Μοναστηριώτην Λέοντα, καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Πατρηνὸν, οὔπω τῷ κύκλῳ ἐγγραφέντας τῶν Ἀνδρονίκῳ προστεθειμένων, μηδὲ πρὸς πᾶν ἐράσμιον ἐκείνῳ δουλογραφηθέντας φανερώτερον, καὶ τὸ γόνυ βαθέως κάμψαντας. οἱ μὲν γὰρ ἀπαιτούμενοι τὸ παριστάμενον εἰπεῖν πρὸς τὰ κατὰ τῆς δεσποίνης εἰσαγόμενα, ἐθέλειν πρότερον ἔφασαν μαθεῖν, εἰ ὁ σύλλογος ἐκεῖνος καὶ ἡ συνέλευσις, καὶ ἡ περὶ τῶν προκειμένων ἐξέτασις, κατὰ γνώμην γίνεται τοῦ κρατοῦντος καὶ ὁρισμόν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος ὡς βουκέντρῳ τῷ λόγῳ τούτῳ τρωθεὶς, οὗτοι εἰσὶν, ἔφησεν, οἱ τὸν Πρωτοσεβαστὸν ἐνάγοντες εἰς τὸ τὰ ἄτοπα δρᾶν· συλλάβετε αὐτούς. καὶ τὸ ἀπὸ τοῦδε οἱ μὲν δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐπηρτημένα ξίφη ὡς καθιζόμενοι κατήνεγκαν. ὁ δὲ δῆμος τῇδε κἀκεῖσε τῶν χλαμύδων λαβόμενοι, περιέφερον τοὺς ἄνδρας μεθ' ὕβρεως, ὡς μόλις ἐκφυγεῖν τὸ θανεῖν. τοῦτο δ' ἀνύσας Ἀνδρόνικος, τοῖς μεγιστᾶσι μὲν μετέπειτα ἐπεφύετο. οἱ δὲ ὡς οὐκ ἀνεκτὰ τὰ τοιαῦτα ἔργα ὑφορώμενοι, καὶ τὴν Κυκλώπειον ἄντικρυς πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες καταθοίνησιν, ἀλλήλοις πίστεις δόντες τε καὶ λαβόντες, καὶ τὴν ὁμόνοιαν κρατυνάμενοι, καὶ ὅρκοις τὸ ὁμόπνουν φρικώδεσιν ἐμπεδώσαντες, συνέθεντο, μὴ δοῦναι ὕπνον τοῖς ὀφθαλμοῖς, μηδὲ τοῖς κροτάφοις, εἰ δυνατὸν, παρασχέσθαι ἀνάπαυσιν, ἕως οὗ θανεῖται Ἀνδρόνικος, καὶ τὸ τούτου αἷμα πρὸ τοῦ τῆς κόχλης χρώσειεν αὐτὸν, ἐξ ἧς βάψαι τὴν οἰκείαν στολὴν ἱμειρόμενος, πᾶσαν τὴν βασίλειον φυταλιὰν ἐκριζοῖ, καὶ ὡς μονιὸς διαλυμαίνεται ἄγριος·

ἦσαν δὲ οἱ οὕτω συνωμοσάμενοι, Ἀνδρόνικος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγγέλου Κωνσταντίνου, ὁ μέγας Δοὺξ, Ἀνδρόνικος ὁ Κοντοστέφανος, καὶ οἱ τούτων υἱεῖς ἑκκαίδεκα ὄντες, πάντες ἀκμαῖοι καὶ ῥομφαίαν ἐσπασμένοι πρὸς πόλεμον· ὁ τοῦ δρόμου Λογοθέτης, ὁ Καματηρὸς Βασίλειος, καὶ συχνοὶ ἕτεροι κατὰ γένος αὐτοῖς συναπτόμενοι, καὶ ἄλλως τὸ ἐπίσημον ἔχοντες. ἀλλ᾽ οὐκ ἔλαθε τὸ σύστρεμμα τὸν Ἀνδρόνικον, οὐκ εἰς τέλος ἀφθέγκτον καὶ κρύφιον διαμεῖναν. διὸ καὶ αὐτίκα ὅγε κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγγέλου ὁρμήσας, μικρὸν ἄποθεν αὐλιζομένου τῶν χερσαίων πυλῶν τῆς πόλεως τηνικαῦτα, ἐκεῖνον μὲν φυγάδα μετὰ τῶν υἱέων τίθησιν, ἀσπασίως διαδράντα τὴν σαγήνην, ἣν οἱ ὁπλοφόροι Ἀνδρονίκου αὐτῷ διεπέτασαν, ἐκ τοῦ μόλις ἀκατίων περιτυχεῖν ἀμφορέων πλήρει κενῶν, καὶ αὐτὰ μὲν ἐκτινάξαι εἰς θάλασσαν ὅσα καὶ ἀμφιβλήστρου σκύβαλα, αὐτὸν δ᾽ ἐν τούτῳ διεκπλεῦσαι μετὰ τῶν παίδων τὸν κίνδυνον. τὸν δέ γε Κοντοστέφανον συνειληφὼς, καὶ τέσσαρας τῶν παίδων, καὶ τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, πάντας ἐξομματοῖ. πρὸς δὲ καὶ ἄλλοις, ὁπόσοις οὐ μετ᾽ ἔλεγχον προφανῆ, ἀλλὰ φήμην ψιλὴν, καὶ ταύτην ἀμφίλογον ἠκηκόει κοινωνῆσαι τοῖς εἰρημένοις τοῦ σκέμματος. οὕτω τοίνυν θύσας καὶ ἀπολέσας Ἀνδρόνικος, οὓς πάλαι μὲν συλλαβεῖν ὤδινεν, εἰς καιρὸν δ᾽ ἀνεβάλλετο τὴν ἐπίθεσιν. τινὰς δὲ καὶ δεσμωτηρίοις παραδοὺς, τῇ ὑπερορίᾳ δὲ καταδικάσας ἑτέρους, καὶ ἄλλους ἄλλως διαφθείρας. ὁρῶν δὲ καὶ ὅσοιπερ κατελείφθησαν εὔγνωστοί τε καὶ εὐαρίθμητοι, εἰς τοὔμπαλιν ἰέναι τραπὴν τοῖς πλείοσιν ἐπιχειροῦντες, κατὰ τοὺς πλανωμένους τῶν ἀστέρων, κἀκείνους μεταθεμένους τὰς γνώμας, καὶ τὸν αὐχένα παρεχομένους Ἀνδρονίκῳ πατεῖν, καὶ τῷ ἐκείνου ἅμα συμφερομένους ἄξονι, τὸν τῆς δεσποίνης ἐπεβούλευεν ὄλεθρον· καὶ διαφόρους αἰτίας ξυνθέμενος, τέλος καὶ προδοσίας

rare conaretur) purpurasceret. Coniurati erant, Andronicus Angeli Constantini filius, Magnus Dux Andronicus Cōtostephanus, & horum filij sedecim, omnes viri robusti & bellicosi: Logotheta Dromi Camaterus Basilius, & alij complures genere eis iuncti, viri illustres. Sed ea conspiratio prodita, non diu latuit Andronicum: qui impetu facto in Andronicū Angeli filium, tum non procul à terrestribus mœnibus habitantem, illum cum quatuor fliiis in exiliū agit. Nam sagena satellitum Andronici cupidissimè euitata, conscensaque cum filiis nauicula, vacuis amphoris quæ in ea erant, eiectis, periculū vix euitauit. Cōtostephanus cum quatuor filiis, & Camaterus Basilius, comprehensi, omnes excæcantur. Item alij non conuicti, ex fama duntaxat, eáque ambigua coniurationis, easdem pœnas dederunt. Ad hunc modum iis quos olim cōprehensos cupiebat, per occasionem in potestatem redactis, & aliis in carcerem coniectis, aliis in exilium actis, aliis aliter mulctatis, cū paucos admodum reliquos esse cerneret, qui omissa pertinacia, errantium stellarum more, cursu in contrarium mutato sibi studerent, dominæ perniciē molitur: ac post varias criminationes, miseram mulie-

Nihil numeris, industria, nobilitas, potentia iuuat, sine numinis auxilio.

Celeritas in exequendis huiusmodi consiliis necessaria: quæ neglecta, patefiunt. sunt enim tyranni admodū oculati & suspicaces.

Coniuratorū varia sors diligentiores euadūt tardiores, cūctationis suæ dant pœnas.

Sublatis potētioribus aduersariis, reliquis sub iugū redactis tyrannus siquem aduersariū intuetur superstitē de illo tollēdo init consilium: quemadmodū Andronicus de imperatrice.

rem concilio ſuorum, & eorum iudicum cœtu coacto, qui non iudicaturi, ſed damnaturi erant, proditionis accuſat: eam ad Belam Hungariæ regem, ſororis maritum, crebras dediſſe literas, & magnis pollicitationibus eũ impuliſſe, vt Branizobam & Belligradum vaſtaret. Itaque in anguſtiſſimum carcerem prope S. Diomedis monaſterium ignominioſè abducitur. Vbi & cuſtodum ludibriis ac contumeliis, & fame ſitique afflicta, ſæuiſſimi carnificis manum continenter expectabat. Andronicus verò nihil imminuta feritate, nihil niſi atrox & crudele cogitans, & viuere illã grauiter ferens, non multò pòſt iniuriarũ miniſtros iudices conuocat, quæ pœna legibus in vrbium & prouinciarum proditores ſtatuta ſit, rogat? accepto ſcripto, quo reſpõdebatur, capitale id eſſe facinus: cohiberi non potuit, quin impetu in Imperatricẽ ferretur. Cùm autem iudices illi iniqui clara voce exclamaſſent, miſerrimam illam Imperatricẽ è medio tollẽdã eſſe: ſtatim chartæ ab Imperatore, filio eius, quaſi gutta materni ſanguinis, qua illa mori iubebatur, ſubſcribitur. Illius crudeliſſimi & nefarij facinoris miniſtri Manuel primogenitus Andronici, & Georgius Auguſtus, Andronici affinis, deligũtur. Ii verò ad ſolã eius rei mentionẽ cõſternati, neglecto Imperatorio mandato,

Hanc proditionis (vt tyrãnorũ ſchola docet) accuſat coram ſubornatis iudicibus ſeu tyrãnidis mãcipiis.

Non auditã, dignitate ſpoliatã, in carcerem teterrimum ignominioſè detrudit.

Conſcientiæ furiis agitatus in miſerã captiuã crudelitate inſatiabili fertur.

Iniquiſſimos iudices conſtituit, & naturæ iura peruertit.

Manuel fili⁹ & Georgius affinis, Andronico tacitè crudelem tyrannidem exprobrant.

κρίνει τὸν ἄνθρωπον, συναγαγὼν τὸ ἐκείνῳ φίλον συνέδριον, καὶ τῶν δικαστῶν ἐν κατακρινεῖν, οὐ κρινεῖν, τὸν ταλαίπωρον ἤμελλον. καὶ ἡ μὲν ὡς τὸν ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρὸν τὸν ῥῆγα Οὐγγρίας τὸν Βελᾶν ἀνασείουσα, καὶ πορθεῖν τὰ κατὰ Βρανίτζοβαν καὶ Βελάγραδα γραφαῖς ἐνάγουσα, καὶ ἁδραῖς ἐπαίρουσα ὑποσχέσεσιν, εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Διομήδους μονὴν περί τινα ἐκεῖ που στενοτάτην οὖσαν εἱρκτὴν ἀκλεῶς ἀπάγεται. ἔνθα καὶ ἐφ' ἱκανὸν παρὰ τῶν φυλάκων ἐπεγχελευόντων παροινουμένη, καὶ λιμῷ καὶ δίψει τρυχομένη, τὸν σφαγέα διηνεκῶς ἐφαντάζετο ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τὸ μιαρώτατον. ὁ δ' οὐδὲ βραχὺ γοῦν τοῦ ἀγριαίνειν ὑποκεχάλαστο, ἀλλὰ τὸ τοῦ Δαβίδ, πόνον καὶ θυμὸν κατανοῶν, καὶ παραδοῦναι προσδοκῶν αὐτὴν εἰς θάνατον, καιρὸς οὔπω πολὺς καὶ τοῖς ζῶσιν ὅτι σύνεστι δυσχεραίνων, ἀθροίζει πάλιν τοὺς τῇ ἀδικίᾳ βραβεύοντας δικαστάς, καὶ ὧν ἡ δεξιὰ, δεξιὰ ἀδικίας καὶ ἐρώτησιν προτεινάμενος, ὁποία ἐκ τῶν νόμων ἐπήρτηται ποινὴ τοῖς προδόταις πόλεων καὶ χωρῶν; καὶ ἀπόφασιν ἔγγραφον θανάτῳ ὑποδικάζουσαν τοὺς οὕτω δρῶντας ἀνὰ χεῖρας δεξάμενος, ἣν τὸ ἐκ τούτου κατὰ τῆς ἀνάσσης ἄχετος τὴν ὁρμήν. τοίνυν καὶ τὴν φωνὴν ὑψωσάντων καὶ βοησάντων τῶν παρανόμων ψηφηφόρων ἐκείνων, δεῖν ἐκ τοῦ βίου γενέσθαι τὴν δύστηνον ἐκείνην ἐν γυναιξί· χάρτης εὐθὺς παρὰ τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως ὑποσημαίνεται ἀτεχνῶς, ψεκάδι τοῦ μητρικοῦ διαντυπούμενος αἵματος, ταύτην μετατιθεὶς τῆς ζωῆς. ἐκλέγονται τοίνυν εἰς τὸ καθυπουργῆσαι τῇ μυσαρᾷ ταύτῃ καὶ ἀνοσίῳ πράξει ὁ τοῦ Ἀνδρονίκου πρωτότοκος υἱὸς Μανουήλ, καὶ ὁ σεβαστὸς Γεώργιος ὁ τῆς Ἀνδρονίκου γυναικὸς ἀδελφός. ἄμφω δὲ καὶ πρὸς μόνην ἀπεπήδησαν τὴν ἐπιλογὴν δυσχεράναντες, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως ἐξεφαύλισαν δόγμα,

εἰπόντες

εἰπόντες. μήτε πρότερον τῇ ἀναιρέσει τῆς βασιλίδος συνευδοκῆσαι ὅλως, καὶ τὰς χεῖρας φέρειν ἁγνὰς τοῦ μιάσματος, καὶ νῦν δὲ πολλῷ πλέον μὴ ἀνέξεσθαι αὐτῶν θεωμένων σῶμα διασπαράττεσθαι δίκαιον. καὶ Ἀνδρόνικος ὡς σκηπτοῖς τοῖς λεγομένοις πληγεὶς, παρὰ δόξαν πᾶσαν ἀπηλωτηκόσι, τάς τε τοῦ γενείου τρίχας πυκνὰ περιειλίσσε τοῖς δακτύλοις, πῦρ τῶν ὀμμάτων βλέπων, καὶ τὸ κάρη κλίνων τε καὶ ἀνάγων, ἑαυτὸν ἐταλάνισε, καὶ μέγ' ᾤχθησε πολλάκις οἷς οὐκ εἶχε τὸ φίλιον αἱμοχαρὲς, καὶ πρὸς φονουργίαν μόνῳ ἐκπυρούμενον νεύματι. τότε μὲν οὖν τῆς ὁρμῆς ἀνασχεθεὶς, ὡσεὶ καὶ ἵππος θερμὸς καὶ δυσκάθεκτος, ἢ ὅσα καὶ καπνὸς φλόγα περὶ αὐτὴν εἱληθεὶς, τὸν οἰκεῖον ἀποσβέσας μὴ ὑπεξιόντα θυμὸν, ὑπερέθετο τὴν ἀναίρεσιν· μετὰ δὲ βραχείας ἡμέρας τῷ διὰ πνιγμονῆς ἐλεεινῷ μόρῳ ὑποδικάζει τὴν κακοδαίμονα, ἐπιστατησάντων τῷ ὑπουργήματι τοῦ Τριψύχου Κωνσταντίνου, ὃς τὴν τῆς ἑταιρειαρχείας ζώνην εἶχε. καὶ τοῦ ἐκτομίου Πτερυγεωνίτου, ὃς διεθρυλλεῖτο παρὰ πᾶσι, καὶ τὸν τῆς Πορφυρογεννήτου Μαρίας διὰ φαρμάκου κακουργῆσαι θάνατον. καὶ τὴν μὲν τὸ γλυκερὸν φάος καὶ καλὸν ὄραμα ἀνθρώποις εἶχεν ἡ ἐκεῖ που ἀκτὴ τῇ ψάμμῳ καταχωσθεῖσαν· ἤλιε τοῦ μιάσματος. καὶ Λόγε Θεοῦ προάναρχε, τῆς ὑπὲρ κατάληψιν σῆς ἀνοχῆς.

18 Ὁ δ' Ἀνδρόνικος ἐπὶ τούτοις ἐσκίρτα, πῶς ἂν εἴποι τις, καὶ διεχεῖτο τὸ τῆς ψυχῆς ἡδόμενον, τοῦ γένους ἐκτριβομένου τοῦ Μανουὴλ, καὶ δενδροτομουμένου κήπου τοῦ βασιλείου, ὡς μόνος οἰκήσων τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις, καὶ τὴν ταύτης σκήπτρων ἐπιληψόμενος ἀδεῶς. ἐνστάντος δὲ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τῆς δευτέρας ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἔτους, τῇ ἀναρ-

liberè dixerunt, se nec antè in Imperatricis necem consensisse, & ab eo piaculo puras habere manus. & nunc multò minùs commissuros, vt in conspectu suo corpus innocens lanietur. Quibus verbis Andronicus planè inopinatis turbatus, barbam digitis subinde implicuit: & ardētibus oculis, caput subinde attollendo & demittēdo suam miseriam deplorauit: crebrò indignatus, quòd amicissimi sui à crudelitate abhorrentes, solo nutu ad facinus atrocissimum non impellerentur. Ac tum represso impetu, vt equus ferox & contumax, suppressáque iracundia, vt ignis fumo inuolutus occulitur, paucis diebus pòst miseram suffocari iubet, eius mandati Cōstantino Tripsycho Hetæriarcha, & spadone Pterygionite, cuius veneficio Mariā Porphyrogenitam extinctā esse supra dixi, executoribus Sic illud eximiū formæ decus, iucundissimæ lucis aspectu priuatum in littore arena obruitur. Heu tantum nefas solē intueri? O Dei verbum omni principio prius, eamne esse tuam lenitatem incredibilem?

Quum quicquid iubet licere sibi putet tyrannus, quid mirum si voto suo frustratus in seipsum sæuit.

At iracundiā ita premit, vt sæuitiæ suæ horrēdę paulò pòst tamen satisfaciat, repertis impiorū decretorū suorum executoribus.

Indignissimi sceleris detestatio.

18 Andronicus verò exultabat, ac lætabatur, cum familia Manuelis excinderetur, & Imperatorij horti arbores excinderentur: quasi solus Romanis prouinciis potiturus, & imperium sine vllo periculo occupaturus. Igitur septembri mense, indictione 11, anno à mundi

Tremendis Dei iudiciis in proceres & imperatricem expositis, alia sequūtur in reliquos proceres, aulicos, populum & Alexium ipsum Manuelis filium.

exordio sexies millesimo & & sexcentesimo designationi suæ adiicit animũ: ac improbus ille grex, & mercenaria manus quanquam Andronico voluntatem suam dissimulante, de Bithynica seditione, déque Isaacio Angelo & Theodoro Cãtacuseno Niceæ receptis, & de improbis Prusaensium conatibus, qui Theodorum Angelum, Nicæenses imitati, recepissent, concilio indicto asserit, nullum fore seditionum finem, nisi Andronicus imperaret, qui ob venerabilem senectutem prudentia superet adolescentes, & in solio gemmato considẽs, & Imperatorio diademate redimitus, pari potestate cũ immaturo Imperatore vteretur, oculis atque animo in rerum omnium administrationem & executionem maioribus viribus & autoritate intentus. Corona verò circunstans, & Andronici ob splendorẽ generis, & dignitatum excellentiam, assessores, vna voce exclamarunt: Eam rẽ sibi iam olim in votis esse, nec tergiuersationi locum relinqui. quod nisi cũ gratia impetrarent, vim minitantes, acclamationẽ hanc (Alexius & Andronicus Cõneni, magni Imperatores & principes Romanorũ, multos annos viuunto) hianti ore & plenis faucibus cecinerunt, vt parum abesset, quin clamorib. rũperentur. Cum ea præclara res ad simplicis populi aures peruenisset (sic enim Constantinopolitana plebs vocanda est) omnis generis, ætatis.

Proceres & aulici tyrannum Andronicum euehere festinant.

Reipublicæ salutem mẽdaciter obtẽdunt.

Prudentiam in crudelissimo tyranno, vires & autoritatem extollunt.

Consiliarij adulatores & sceleratissimi sycophãtæ, conculcatis legibus, in legitimũ imperatorẽ manifestè cõiurant, æmulũ imperij & carnificẽ ei opponentes.

Proditoria acclamatio.

Vulgus stolidũ post proceres, consiliarios & aulicos debacchatur.

ῥήσῃ ἐπιβάλλει. ἀκούω οἱ ἐκ τῆς συμμορίας τῆς φαύλης τοῦ Ἀνδρονίκου, κατὰ γνώμην δήπουθεν Ἀνδρονίκου, καὶ ἔκρυπτε τὴν ἑαυτοῦ βούλησιν, λόγον εἰσήνεγκαν τῶν συνέδρων περὶ τῆς νεοχμωθείσης τοῖς Βιθυνοῖς ἐπαναστάσεως, καὶ τῆς ἐντὸς τῆς πόλεως Νικαίας παραδοχῆς Ἰσαακίου τοῦ ἐξ Ἀγγέλων, καὶ Θεοδώρου τοῦ Καντακουζηνοῦ. ἀλλὰ δὴ καὶ ὅσα κακουργοῦσιν οἱ Προυσαεῖς, εἰσοικισάμενοι Θεόδωρον τὸν Ἄγγελον, καὶ ταὐτὰ τοῖς Νικαεῦσι φρονήσαντες, καὶ φάμενοι, μὴ οὐκ ἂν ἄλλως ἠρεμήσειν τοὺς στασιώδεις, εἰ μὴ Ἀνδρόνικος βασιλεύσειεν ὁ διὰ τὴν ὑπαργυρίζουσαν τῷ χρόνῳ τρίχα, τῶν νέων ἔχων λέξαι σοφώτερα, καὶ ἐπὶ θρόνου καθίσας τοῦ διαλίθου, καὶ τῇ βασιλείῳ ταινίᾳ διαδηθείς, συναυτοκρατορείη τῷ παναφήλικι βασιλεῖ, καὶ διορῴη τὸ γινόμενον, καὶ περατοῖ τὸ πραχθησόμενον μετ' ἰσχύος μείζονος καὶ ἐξουσίας ἀρχικωτέρας· εἶχον εὐθὺς τοὺς παρεστῶτας, καὶ ὅσοιπερ ἐκείνῳ συνήδρευον διὰ γένους λαμπρότητα καὶ ἀξιωμάτων σεμνότητα, ὁμοφώνως ἀνακραγόντας, πάλαι αὐτοῖς εἶναι τὸ προβληθὲν δι' ἐφέσεως, καὶ μηκέτι καιρὸν εἶναι τοῦ ἀναδύεσθαι. ἢ γὰρ ἂν καὶ βίαν συμμίξωσι, προχωροῦσαν οὐκ ἔχοντες τὴν πειθώ, ἀμέλει καὶ τῆς εὐφημίας κατάρχονται, καὶ οὕτωσι διατιθέασι τὴν ἀνάρρησιν (Ἀλεξίου καὶ Ἀνδρονίκου μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων Ῥωμαίων τῶν Κομνηνῶν πολλὰ τὰ ἔτη) πλατέσι καὶ ἀνεῳγόσιν ᾄδοντες στόμασι, καὶ μικροῦ διαρρηγνύμενοι ταῖς φωναῖς. διαδοθέντος δὲ τοῦ καλοῦ τοῦδε πράγματος τοῖς ἐν τῇ πόλει, καὶ ἀβελτέροις (οὕτω γὰρ χρεὼν τὸν Κωνσταντινουπολίτην δῆμον καλεῖν) ὡς μελισσῶν σμήνη τῶν σίμβλων ἀπαναστάντα, τὰ πλήθη

opificij

συνείλεκτο ἐκ παντὸς γένους, καὶ τέχνης ἁπάσης, καὶ πάσης ἡλικίας, τῆς συνόδου γεγενημένης, ὅτε καί τις τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν τὸ δ' ὄνομα ἑκὼν ὑπερβήσομαι) εἰς τὸ τῶν ἐπὶ τῶν δεήσεων ὀφφίκιον ἀναβάς, ὡς θεράπων Ἀνδρονίκου θερμότατος, καὶ ἄλλος δέ τις Πρωτονοτάριος τιμηθείς, γλωσσογάστωρ, καὶ μηδενὸς ἀγχιέστερος τῆς τυραννίδος ὑποδρηστήρ, τῆς κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἀνδρονίκου φήμης ἁπανταχῆ διαξεχυθείσης, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν φαυλοκολάκων τὰ ὦτα περικτυπησάσης, ὥσπερ ἐν ἑνὶ πνεύματι τὸ τυραννεῖον καταλαβόντες, καθ' ὃ ἐπελεταρχεῖτο τάδε τὰ ἄθεσμα (τοῦτο δ' ἦν ὁ τοῦ Μιχαηλίτζη λεγόμενος οἶκος) τὰ συγκλητικῶς ἐξυφασμένα τῶν κεφαλῶν ἐξενεγκόντες καλύμματα, καὶ τῶν κατὰ νώτου λευκολίνων κεχυμένων λαβόμενοι, διείλουν αὐτὰ ὡς σφαίρας χοροστατοῦντες τοῖς ἐκ τριόδων, καὶ τῆς τότε τελετῆς προεξάρχοντες, πρὸς μέλος τε κεκλασμένον μετερρύθμιζον τὴν φωνήν, καὶ πανικῶς ἐξαλλόμενοι, καὶ τὰς χεῖρας ὡς ἐς κρότον ξυμβάλλοντες, τὼ πόδε ὑπεστάλευον, καὶ κατὰ μέσον ἐδίνευον, μολπῇ τ' ἰύγμασί τε τὴν γῆν ἐκρότουν ὑπορχούμενοι. ὢ τῆς ἀναιδείας, καὶ τῆς μικρογνώμονος φρενὸς καὶ κουφότητος. τοῦ δ' Ἀνδρονίκου καταβάντος ἀπὸ τοῦ τυραννείου ἐς τὸ ἐν Βλαχέρναις βασίλειον, καὶ γενομένου κατὰ τὸν ἐντὸς τούτου ὑψηρεφῆ δόμον ὃς Πολύτιμος λέγεται, ἐφίσταται δὲ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐκ τῶν ἔξωθεν ὁμοῦ παιανῶν τε καὶ στεναγμάτων (οὐ γὰρ πάντες τοῖς καιροῖς παρεσύρησαν) εὑρὼν μεστὰ τὰ ἀνάκτορα, καὶ αὐτὸν Ἀνδρόνικον ὡς βασιλέα σχεδὸν παρὰ πάντων εὐφημούμενον. ἑκὼν τοίνυν ἀέκοντί γε θυμῷ τοῖς τελουμένοις ἐπευδοκήσας, ἐκολάκευε κἀκεῖνος ἐν τοῖς λοιποῖς τὸ γερόντιον, Ἀνδρόνικον εἰς τὸ συμβασιλεύειν ἐπεγείρων, καὶ προθυ-

opificij multitudo, velut apũ examina alucaribus effusa cõuenit: & quidam Beli iudex, cuius nomen libens prætereo, vt obseruantissimus Andronici famulus supplicum libellorum officiũ adeptus, & alius quidam Protonotarius, homo tumidæ linguæ, & præcipuus tyrannidis minister: rumore, qui de Andronici designatione passim vagabatur, audito, improbi assentatores vno spiritu in tyrannicam domũ, quæ Michaelizæ dicitur, vbi ista tractabantur, properarunt: & senatoriis capitum tegminibus detractis, albas sindones ex humeris dependentes, in orbem conuoluerunt: & cœtibus in triuiis coactis, vt præsultores choreæ, fractum & molle canticum auspicati, exultarunt, cum plausu manuum, ad numerum saltãtes. O impudẽtiam singularem, & vęcordis animi leuitatem! Cum autem Andronicus ex tyrannicis ædib. in Blachernium palatium descendisset, & Polytimi sublimes ædes ingressus esset, etiã Alexius imperator acclamationibus & suspiriis hominum excitus (neque enim omnes eæ intemperiæ agitabant) vbi palatium hominibus refertum, & Andronicum ab omnibus pro Imperatore celebrari vidit: tempori seruiendum ratus, seni cum cæteris adulatus est, eumque ad Imperij societãtem vocauit, ad

Homines, qui propter munera publica grauitate quadã præditi esse debuerant, cũ aliis turpiter insaniũt. En tyrãnidis seculum miserrimum.

O homines, ad seruitutẽ paratos! in quorum plateis postea Turcæ lugẽdas choreas duxerunt.

Iuuenis imperatoris, quorundam suspiriis excitati animus tẽpori seruiẽs, & sors infelicissima: vt qui nullũ cõsiliariũ fidelẽmve seruũ nactus sit.

quod iam olim magno impetu ferebatur. ac factionis pars acrior Andronicũ tergiuersantem, & confessũ recusantem scilicet, ambabus manibus comprehensum, in aurata sella collocauit: alij pullo & acuto pileo detracto, rubram mitram eius capiti imposuerunt: alij stola imperatoria eum induerunt. Postridie cum in magna ecclesia Imperatores proclamarentur, ordine mutato, Andronici nomen priore, Alexij posteriore loco est pronunciatum, ob causam nimirum honestã & speciosam: non decere infantẽ, immaturæ ætatis, læuibus malis celebrari ante Andronicum, virum canum, prudentia venerabilem, excellenti præditum ingenio. Postquã verò ipse Andronicus in sacram ædem peruenit, vt coronaretur, tum primum hilarior visus est, truci aspectu posito: & multis supplicãtib. spem rerum meliorum fecit, manifesta vtique fraude & falsa pollicitatiõe impostoris. Nam illa vultus hilaritas, tenuissimã humanitatis speciem ad tempus præ se ferẽs, abstrusam in eo immanitatẽ obtegebat. Templũ ingressus, coronationis cerimoniis peractis, cum sacrosancta mysteria percipienda essent: cum cœlesti pane percepto, ad calicem preciosi & viuifici sanguinis bibendum accederet, manibus tanquam ad poculum prehendendum extentis, & vultu ad tristitiã composito, per veneranda

Factiosorum audax & impiũ facinus. Seditiosos gnauiter impudẽtes, & demẽtes prorsus esse oportet.

Summa iniustitia, prætextu honesto & specioso tyrãnnidem induere.

Tunc tyrannus magis metuendus, quum veri principis mores imitatur.

Ingenium tyranni expressum.

Huiusmodi impiis, religio nihil aliud est prӕterquam impietatis & iniustitiæ velamen.

μεγοποιῶν εἰς τὸ ἐνεστὸς ἔργον, τὸ ἀκρατῶς εἰς τοῦτο πάλαι φερόμενον. τὸ δὲ τῆς Ἀνδρονίκου φρατρίας θερμότερον καὶ ἀκκιζόμενον Ἀνδρόνικον, καὶ τὴν συνεδρείαν ἐξαρνούμενον, ἀμφοτέραις συσχόντες εἰς τὴν χρυσόπαστον κλίνην ἐφῆκαν, ἐφ' ἧς ὁ βασιλεὺς ἵζανεν. ἄλλοι δὲ τὴν καπνηρὰν καὶ πυραμοειδῆ ἐρέαν τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενοι, πυρσὴν αὐτοῦ περιέθεντο, καὶ στολὴν βασιλικὴν ἐνέδυσαν ἕτεροι. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρξαμένης τῆς τῶν βασιλέων ἀναρρήσεως γίνεσθαι, Ἀνδρόνικος ἀνηγορεύετο πρότερον, ὁ δ' Ἀλέξιος ὑπεβίβαστο, μεταπεσούσης τῆς τάξεως· καὶ ἡ αἰτία ὡς καλλίστη καὶ εὐπρεπής, οὔ φασι δεῖν τὸν ἴνφαντα, καὶ ἐς μέτρον οὔπω ἡλικίας ἱκόμενον, λεογεύειν, προαναγορεύεσθαι τοῦ πολιότειχος Ἀνδρονίκου καὶ γεραροῦ τὸ φρονεῖν, καὶ ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω τὸ ὁρᾶν ἔχοντος ταῖς ἐσθλαῖς τῆς φύσεως. ἐπεὶ δὲ Ἀνδρόνικος τὰ ἱερὰ εἰσαφίκετο μέλλων στεφθήσεσθαι, τότε πρώτως ὤφθη τοῖς ἀνθρώποις διαχυθεὶς, καὶ τὸ τοῦ βλέμματος ὁ θὴρ μεταθέμενος βλοσυρὸν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κρεῖττον τῶν πραγμάτων ἀλλοίωσιν πολλοῖς τῶν δεομένων καθυποσχόμενος. ἦν δὲ ταῦτα φενάκη πρόδηλος, καὶ ψευδὴς ἐπαγγελία τοῦ ἀπατεῶνος, καὶ τὸ τοῦ προσώπου ἱλαρὸν, φιλανθρωπίας παρυφιστῶν ἰσχνότατον ἴνδαλμα πρόσκαιρον, συσκιάζον τὴν ἔνδοθεν ἀγριότητα. εἰσελθὼν δὲ τὸ ἱερὸν, καὶ τελεσθεὶς ὁπόσα τοῖς στεφομένοις εἴθισται ἄναξι, πρόσω δεῆσαν τῶν ἀχράντων ἁγιασμῶν μεταχεῖν· καὶ τὸν οὐράνιον ἄρτον δεξάμενος, ἐν τῷ ἐγγίζειν τῷ ἐκπώματι τὰς χεῖρας ἀνέσχε· καὶ σχηματίσας ἑαυτὸν εἰς παθαινόμενον, κατὰ τῶν φρικωδῶν ἐπόμνυσι μυστηρίων,

-στηρίων, ἀκροωμένων σχεδὸν ἁπάντων, ὅσοις τὸ ἱερὸν συνεῖχεν ἄδυτον, μὴ δι' ἕτερόν τι βασιλεύειν αἱρετίσασθαι, ἢ τὸ θελῆσαι, βοηθῆσαι τούτῳ, καὶ τὸ τούτου κράτος, δείξας τὸν συνεστῶτα βασιλέα καὶ ἀνεψιὸν Ἀλέξιον, ὃν μεθ' ἡμέρας ἀπηγχόνησε, καὶ τῷ τῆς θαλάσσης βυθῷ παρέπεμψεν. ἐξιὼν δὲ τοῦ ἱεροῦ μετὰ δορυφορίας ὡς ἐνῆν μάλιστα λαμπροτέρας, καὶ πλείστων ὑπασπιστῶν (τὸ γὰρ δειμαίνειν ἄκρως τοιαῦτα ὑφηγεῖτο ἐκείνῳ) καὶ διελθὼν τὸν ἐν τῇ χαλκῇ νεὼν τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ, τὴν πορείαν ἐπέτεινεν, οὐ βάδην προβαίνων, καὶ ὅτι οὐκ ἐμβραδύνων, ὡς ἔθος τοῖς θριαμβεύουσιν αὐτοκράτορσιν, ἀλλ' ἀνεὶς τὸν ἵππον ἐλευθέρῳ ποδὶ πορεύεσθαι. ἦν οὖν τὸ γεγονὸς τοῦτο εἰς ἀμφίλογον. οἱ μὲν γὰρ δειλίαν τὸ ποιητικὸν αἴτιον τοῦ ὁρμωμένου ἀπεφοίβαζον, οἱ δὲ ἄλλο τι ὑπενόουν. γενόμενος δὲ κατὰ τὸ μέγα παλάτιον, καὶ θύσας τὰ ἀναγορεύτηρια, ἐφ' ἕτερα τρέπει τὸν νοῦν ἐναγῆ ἔργα. ἐκποδὼν γὰρ θέσθαι τὸν βασιλέα βουληθεὶς Ἀλέξιον, τὴν φίλιον πάλιν ἀθροίζει [illegible], καὶ τὴν ἑταιρείαν ἀγείρει τὴν ἐκείνου συνοργιάζουσαν τὰ μὴ ὅσια· καὶ τοίνυν τὸ ὁμήρειον ἔπος ἅπαντες φωνήσαντες, ὃ διέξεισιν,

οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω,
εἷς βασιλεύς.——

Καὶ ὡς ἀετοῦ γῆρας κορύδου νεότης, ψηφίζονται ἰδιωτεῦσαι τὸν βασιλέα Ἀλέξιον, οὐκέτι λόγων οἰκονομίας ἀδήλων τοῖς πολλοῖς μεμνημένοι, παιδοκομίας τε καὶ διαμονῆς τοῦ κράτους καλλίονος. ταῦτα δὴ τὰ χθές τε καὶ πρώην ἐπὶ πολυανθρώπων συνελεύσεων προβαλλόμενα, καὶ τοῖς ἐρωτῶσι τὴν αἰτίαν τῶν γινομένων εἰς ἀπολογίαν προκείμενα, εἴ τις τέως τῶν πα-

mysteria, ferè omnibus illis astantibus, & audientibus qui in sacro adyto erant, iurat, se non alia de causa imperiũ accepisse, nisi vt Alexium imperatorem & consobrinum iuuaret, eiusque potentiam stabiliret, quem paucis diebus post laqueo præfocatum, in maris fundũ demersit. Templũ cum splẽdidissimo comitatu & plurimis armigeris egressus (eam enim rationem dictabat illi metus acerrimus) vbi per seruatoris Christi ædem in Chalcem transiit, non pedetentim processit, nec alicubi immoratus est, qui triumphantium Imperatorum mos est, sed equum libero pede incedere passus est. Id factum in quæstione fuit, vtrum à metu proficisceretur, an aliam causã haberet. Postquam in magnum palatium peruenit, & compluribus diebus pro imperij auspiciis rem diuinam fecit, ad alia scelera conuertit animum. Nam cum Alexium imperatorem è medio sublaturus esset, senatum suum conuocat, & sodalitium scelerum ministrorum cogit. Hi verò Homericum illud statim vno ore exclamant:

Est mala res multos dominarier: vnicus esto
Rex dominusque.——

Item, aquilæ seniũ esse corydali iuuentam: ac decernũt, priuatam vitam agendã esse Alexio: nec iam ambagibus inuoluunt orationem, omissa mentione educationis & conseruationis imperij, quę

Impietatis in Andronico cumulus, nomen Dei assumere, vt pietatem & humanitatẽ aboleat.

Nulla pax impiis, qui seipsis iudicibus carnificẽ in pectore gerunt, & seipsos oculatioribus viris non semel produnt.

Extremã manum sceleri addit Andronicus.

In vitam legitimi principis conspirat, & sceleratos cõsiliarios in eam cogit.

Ii voto impio satisfaciẽtes, primùm principẽ innocentẽ dignitate spoliant.

non ita pridem in maxima populi frequentia iactarant, quæque rerum illarum ignaris pro defensione facinorũ responderi solebant.

Spoliatũ capitis damnant. Legitimi principis vultum, hominum sceleratissimi, ferre nequeunt.

Vix iã decretum erat in Republica cognitum, cum imperator Alexius ab improbo illo cœtu capitis damnatur, tantum non Salomonium illud elocuto: *Vinciamus iustum, quia non est nobis commodus: conspectus eius nobis est grauis.* Itaq; Stephanus Hagiochristophorita, Constantinus Tripsychus, & Theodorus quidam Badibrenus lictorum

Adsunt tyrãno carnifices qui crudelia iussa & parricidia exequũtur.

præfectus, noctu eum adorti, neruo arcus strangulant. Andronicus cadaueris latus pede tundit: & parentum eius alterum vt periurum & iniurium, alteram vt vulgati corporis mulierculam contumeliose insectatur.

Solenne est istis sceleratis in mortuorum cadauera sæuire, vt se nihil cum natura cõmune habere testentur.

Deinde veru auris ei perforatur: traiectoque filo, appensa fera, Andronici annulo signatur: reliquũ corpus in profundum maris abiici, caput verò à ceruice reuulsum, ad Andronicũ referri iubetur. Peractis mandatis, caput clã in Catabaten (loci nomen id est) abiicitur: truncus arcæ

Familiæ Manuelis Comneni misera sors.

plumbeæ inuolutus, in mare demergitur. Cymba, qua miserrima illa sarcina vecta erat, à duobus claris viris cum carminibus & tripudiis, Ioãne Camatero Caniclæi præfecto, qui pòst Bulgariæ patriarcha extitit, & à Chartulario Theodoro Chũno, est reducta.

ερίκων ἀτεχνῶς ἐν τῇ λαμπροτάτῃ πόλει τοῦ Κωνσταντίνου οὐκ ἦν εἰδὼς τὰ γινόμενα, καὶ τὸν λόγον ὅλως ἠγνοηκώς, δι' ὃν ἐπεραίνοντο. ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς τὸ βράβευμα τοῦτο τῇ πολιτείᾳ ἐγνώριστο, καὶ κεῖμα θανάτου κατὰ τοῦ βασιλέως ἐξάγεται παρὰ τῆς φρατρίας ἐκείνης τῆς πονηρᾶς, τὸ τοῦ Σολομῶντος ἄντικρυς ἐπαινεσάντων τῶν συνειλεγμένων τότε, καὶ φθεγξαμένων ἀναιδῶς. δήσωμεν τὸν δίκαιον, ὅτι δύσχρηστος ἡμῖν ἐστὶ, καὶ βαρὺς ἐστὶ, καὶ μόνον βλεπόμενος. καὶ νυκτὸς ἐπεισπεσόντων αὐτῷ τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου Στεφάνου, τοῦ Τριψύχου Κωνσταντίνου, καὶ τινος Βαδιβρηνοῦ Θεοδώρου, προεστῶτος τῶν ῥαβδοφόρων, τὴν διὰ τόξου νευρᾶς καθυποδέχεται πνιγμονήν. ἀρθεὶς δὲ ὁ νεκρὸς, καὶ ἀχθεὶς εἰς Ἀνδρόνικον, κατὰ τοῦ κενεῶνος τῷ ἐκείνου ποδὶ τύπτεται, καὶ τῶν τοκέων τῷ κειμένῳ ὁ μὲν ὡς ἐπίορκος ἐκείνῳ καὶ ἐπηρεαστὴς διαπωθάζεται, ἡ δὲ ὡς περιλεσχήνευτον ἑταιρικὸν καταμωκᾶται γύναιον, ἔπειτα τιτρᾶται ὀβελίσκῳ τὸ οὖς· καὶ κρόκης ἐξαφθείσης κηρὸς περιπλασθεὶς, τῷ Ἀνδρονίκου σφραγιστηρίῳ ἐνσημαίνεται δακτυλίῳ. καὶ τὸ μὲν λοιπὸν σῶμα καταδικάζεται ῥιφῆναι βυθῷ, ἡ δὲ κεφαλὴ ἀποτμηθῆναι, καὶ αὖθις Ἀνδρονίκῳ προσενεχθῆναι. καὶ πέρας εἰληφότος τοῦ ἐπιτάγματος, ἡ μὲν ἐν παραβύστῳ κατὰ τὴν λεγομένην Καταβάτην διαφίεται, τὸ δὲ σκῆνος κεράμῳ μολιβδίνῳ ἐνειληθὲν, τοῖς θαλαττίοις κόλποις ἐκδίδοται τῆς ἁλιάδος, ἥ τις τὸν οἰκτρότατον τοῦτον φόρτον ἀνεῖχε δυσὶν ἀγομένης ἐνδόξοις ἀνδράσι μετὰ μολπῶν καὶ ᾠδῶν, δηλαδὴ τῷ ἐπὶ τοῦ Κανικλείου Ἰωάννῃ τῷ Καματηρῷ, ὃν καὶ ὕστερον ἀρχιποίμενα ἡ τῶν Βουλγάρων προεδρεύουσα ἔλαχε, καὶ Θεοδώρῳ τῷ Χούμνῳ, ὃς τετίμητο Χαρτουλάριος.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΚΥΡΙΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

ANDRONICI COMNENI IMPERIVM.

***

BREVIARIVM.

1 *Alexij elogium. Huic succedit Andronicus Comnenus, qui iam prouectæ ætatis sobrini sponsam adolescentulam nondum x I. annos natam vxorem ducit. Pontifices adulatores deludit, & merito præmio donat. Lapardas, vir bellicosus, ab Andronico deficit, sed interceptus, erutis oculis in monasterium coniicitur.*

2 *Relaxatis curis Andronicus ad Nicæam obsidendam proficiscitur. Oppugnationis varij euentus.*

3 *Theodori Cantacuzeni interitus, Isaaci Angeli segnities, Nicolai pontificis pauor, fuit occasio Nicææ dedendæ. In oppidanos sæuit Andronicus, & Isaacium comiter excipit.*

4 *Prusæ excidium, & in Prusaëses Andronici crudelitas: Angeli Theodori excæcatio: nobilium multorū supplicia. Andronici in theatro periculum.*

5 *Isaacius Comnenus Cyprum occupat, & in ea tyrannū agit: vnde Andronico metus.*

6 *Macroducas Constantinus & Ducas Andronicus, Andronici familiares & consiliarij, mira quadam ratione vltimo afficiuntur supplicio. Populi affectus sub illa tyrannide, cui Andronicus legum autoritatem prætexit: & paulò post Sebastianos fratres laqueo suffocat.*

7 *Alexius Comnenus, Manuelis ex fratre nepos, Siciliæ regem in Græcos concitat. Dyrrachium & Thessalonicam Siculi occupant. Thessalonicensiū, vrbe dedita, miseriæ.*

8 *Siculorum grassationes horrendæ in Thessalonicenses qui domi se continebant.*

9 *Eorundem immanitas in miseros qui ædibus relictis per vicos vagabantur & in plateis considebant. Insolentia in eos qui religionis ergo conueniebant in templis. Eustathius Thessalonicæ episcopus sua intercessione ciues subleuat.*

10 *Andronici crudelitas in Irenem filiam notham, eiusdemque maritum. Corruptorum iudicum qui coniugium istud probauerant insectatio. Mamalus scriba crudelissimo ignis supplicio affectus.*

11 *Disypatus Georgius, magni templi lector, coniicitur in vincula. Tripsychus Constantinus diligentissimus tyrannidis Andronici minister, volubili quadā rerum vicissitudine euersus excæcatur.*

ΚΑΙ οὕτω μὲν ἐξ ἀνθρώπων ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος ἐγεγόνει, ζήσας τὸν μὲν ἅπαντα χρόνον ἔτη μὴ ἀκραιφνῶς πεντεκαίδεκα, τρία δὲ ἐκ τούτων

AD hunc modū Alexius Imperator rebus humanis exēptus est, anno ætatis nondū decimo quinto, im- 1

Catastrophē tragœdię luctuosæ Alexij miseri principis (cuius breue subiicitur elogium) sequitur

protasis seu initium tyrãnicæ dominationis Andronici, in qua tragœdię perpetuæ, & nostri seculi multiplices facies occurrunt,

Prima tragœdia, impar & prorsus indignum coniugium.

Altera, ab execrãdo iureiurando liberatio, impiis ratiõib. quęsita & impetrata.

Ecclesiæ pastores potestatem ligandi & soluendi quemlibet absque vllo discrimine non accepetũt à Deo.

Adulatorum & ambitiosorum pontificum præmium, honoris vmbra.

perij tertio, exacto. quod tamen suo arbitratu non gessit, à matre principiò, deinde à duobus tyrannis republica administrata: per quos vt à nube Sol abscondebatur, ministro quàm Imperatori similior, cùm ea faceret & iuberet, quæ præceptores iubebant, donec laqueo præfocatus est. Isto miserabili facinore perpetrato, Andronicus Annam Imperatoris Alexij spõsam, regis Francorum filiam, matrimonio sibi iungit: nihil verecũdatus effœtus & vietus senex, sobrini vxorem adolescentulam, roseam & tenellam, nondum annos XI natam, per nefas amplecti. Eius nefarij voti compos factus, à Patriarcha suo & cõcilio aliam gratiam petit, vt iureiurando, quod Imperatori Manueli, & infelici eius filio dederat, soluatur, ac ceteri vnà, quos sacramẽti ceperat obliuio. Illi verò, quasi absq; vllo discrimine & vinciendi & soluendi quẽlibet, potestatem diuinitus accepissent, statim literis publicè affixis, impunitatem scelerum perfidis concesserũt. Andronicus verò pontificibus illis iurisiurandi solutoribus, quàm egregiam gratiã retulit? Ea fuit, vt quædam leuicula eorũ postulata fierent: maximus verò is honos fuit, ut subselliis ad solium

ἄρξας, οὐ καθ' ἑαυτὸν δὲ καὶ ἀμιγῶς, ἀλλὰ τὰ μὲν πρῶτα ὑπὸ μητρὶ τὴν ἀρχὴν διεξαγούσῃ παιδοκομούμενος. ἔπειτα ὑπὸ δυοῖν τυράννων τῶν πραγμάτων τῆς βασιλείας ἐπειλημμένων, ὅσα καὶ ἥλιος ὑπὸ νέφους συσκιαζόμενος, ὥστε καὶ βασιλευομένῳ ἐῴκει μᾶλλον ἢ βασιλεύοντι, ἐκεῖνα ἐπιτάσσων καὶ δρῶν, ὅσα εἰσηγοῦντο οἱ ἐπιστάται, μέχρι τοῦ δι' ἀγχόνης τὸ πέρας δέξασθαι τῆς ζωῆς. τῆς δὲ πράξεως ταύτης οὕτω τετελεσμένης οἰκτρῶς, ἁρμόζεται Ἀνδρονίκῳ πρὸς συμβίωσιν Ἄννα ἡ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου μνηστή, θυγάτηρ οὖσα τοῦ τὴν ἀρχὴν τῶν Φράγγων διέποντος. καὶ οὐκ ᾐσχύνετο κρονίων ἀπόζων ἀνεψιοῦ γυναικί, μιλτοπαρείῳ κόρῃ καὶ τρυφερᾷ, καὶ μήπω τὸ ἑνδέκατον ἔτος ἐξηνυκυίᾳ συγκατακείμενος ἀθεμίτως, καὶ παραγκαλιζόμενος ὁ πέπων τὴν ὀμφακίζουσαν, ὁ ὑπέρωρος τὴν ἡλικίαν, τὴν ὀρθοτίτθον νεάνιδα, καὶ ὁ ῥικνὸς τῷ χρόνῳ καὶ χαλαρός, τὴν ῥοδοδάκτυλον καὶ δρόσον ἔρωτος στάζουσαν. βασιλεύσας δὴ Ἀνδρόνικος, αἰτεῖται τὸν πατριάρχην Βασίλειον, καὶ τὴν τότε σύνοδον, λυθῆναι τοῦ ὅρκου, ὃν εἶχεν αὐτὸς ὀμωμοκὼς τῷ βασιλεῖ Μανουήλ, καὶ τῷ ἐκείνου ταλαιπώρῳ παιδί· καὶ οἱ ἄλλοι σὺν τούτῳ πάντες, ὅσοι παραβάται ὤφθησαν τῶν ὀμωσμένων. καὶ οἱ μέν, ὡς εἰ δεσμεῖν ἀδιαφόρως, καὶ λύειν τὰ πάντα εἰλήφασι πρὸς Θεοῦ, τόμους ἐξέθεντο αὐτίκα, δι' ὧν ἀμνηστίαν τῶν ἠνομημένων τοῖς μὴ εὐόρκοις ἐδίδοσαν ἅπαξ ἅπασιν. ὁ δὲ ὡς θαυμαστήν τινα παρέχει τὴν ἀμοιβὴν τοῖς τῶν ἐπιταγμάτων αὐτοῦ πληρωταῖς. ἡ δὲ ἦν καὶ τὸ τότε μὲν αἰτηθέντων ῥᾳδία τερμάτωσις, ἃ μικρὰ δήπουθεν ἦσαν, καὶ περὶ μικρῶν ὑφηγούμενα. ἡ δὲ μεγίστη τὸ συνεδρεύειν ἐκείνοις αὐτῷ σκιμποδίσκων παρατιθεμένων, καὶ παρεισφερομένων τῷ βασιλείῳ

θρόνῳ

θρόνῳ κλισμῶν, ὃ καὶ οὐχ ἧττον εἰς γέλωτα τῶν ἑλομένων καὶ καταδεξαμένων ἀρχιερέων οὐκ ἐπὶ συχναῖς ἡμέραις συμβὰν, ἤπερ φαντασίαν τιμῆς καὶ δόξης ἴνδαλμα, ἐπὶ τὴν προτέραν ἐπανῆλθε συνήθειαν. καθὰ καὶ ξύλον ἐπικλινὲς βίᾳ πρὸς τὴν προτέραν ἕξιν ἐπανέεισιν ἀνεθέν. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ταύτης πολὺ παρεσπάσατο. ἵνα γὰρ μὴ δοκῇ Ἀνδρόνικος παλιμβολώτατος ἀνθρώπων, καὶ ἀστάτῳ ἤθους ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ πράξεσι νοσῶν, τὸ εἰς ὄψιν ἐκείνῳ ἐλθεῖν οἱ ἀρχιερεῖς οὔτι οὐχ εὐεπιστὸν εὐχερὲς ἐπὶ βήματος καθημένῳ λαμπροῦ· καὶ οἱ πρὸ μικροῦ τῇ συνεδρείᾳ βασιλικῇ σεμνυνόμενοι, καὶ γέρας εἰληφέναι τοῦτο Δαυιδικῶς ὡς πιστοὶ τῆς γῆς βρενθυόμενοι· τότε ὑπενόστουν ἐγκαλυπτόμενοι καὶ ταλανίζοντες ἑαυτοὺς, οἷς Θεοῦ ἀπέστησαν τὰ ἄλυτα λύοντες, καὶ αὐτὸν Ἀνδρόνικον διακενῆς θεραπεύοντες. ὡς δὲ τὰ κατὰ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ τὴν ἀναίρεσιν Ἀλεξίου τοῦ βασιλέως δῆλα ἦσαν Ἀλεξίῳ τε τῷ Βρανᾷ καὶ Ἀνδρονίκῳ τῷ Λαπαρδᾷ, τοῖς τῶν ταγμάτων στρατηγοῖς ἅπερ ἀντεφέρετο κατὰ τὸν Νίσσον καὶ τὴν Βρανίτζοβαν τῷ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὶ τῷ Βελᾷ, πορθοῦντι τὰ ἐκεῖ πάντα, καὶ ποιοῦντι κακῶς τοῖς ξίφεσιν· ἅτερος μὲν τῶν ἀρχηγῶν ὁ Λαπαρδᾶς ἀπερρητέαν κέκρικε τὴν ζωὴν, καὶ τὴν εὐρυχανδῆ γένυν Ἀνδρονίκου διὰ παντὸς ὑπεβλέπετο, καταχάσκειν ἐκ τότε μέλλουσαν καὶ αὐτοῦ. ὁ δέ γε Βρανᾶς ἀσμένως τὴν μετάθεσιν τῆς βασιλείας ὑπέφερεν, ἤδη τῷ χορῷ ἐγγραφεὶς, οἷς Ἀνδρόνικος ἔβλεπεν ἵμερον. πολλὰς οὖν ὁ Λαπαρδᾶς Ἀνδρόνικος ὁδοὺς ξεόμενος ἐνθυμήσεων, καὶ κατὰ κύνα λάκαιναν τὴν θευσεῖται ἰχνηλατήσας, μίαν εὗρε σώζουσαν ἀτραπὸν τὸ τῆς ὄψεως

Imperatoris collocatis, ei assiderent: qui cùm paucos dies durasset, vmbra potiùs honoris quàm verus honos, materiam eos ridendi præbuit, pristina consuetudine reuocata, instar vi curuati ligni, quod laxatum ad suam naturã reuertitur. Imò ea res dignitatem eorum multum imminuit. Nam Andronicus ne omnium mortaliũ leuissimus, & in actis suis parum constare sibi videretur, Põtifices illos in splendido solio sedens, non facilè admittebat. Ita qui paulo antè Imperatorio consessu gloriabãtur, idque sibi præmium vt fidelibus ministris datũ verbis Dauidicis iactarant: tum inuolutis capitibus recedẽtes, sese miserabantur, quòd iis solutis quæ soluenda non essent, à Deo defecissent, & derisorẽ Andronicũ frustra coluissẽt. Vt autem Andronici designatio, & Alexij Imperatoris suffocatio, Alexio Branæ & Andronico Lapardæ legionum ducibus, qui ad Nisum & Branizobã Hungariæ regi Belæ resistebant, loca illa omnia ferro & igni vastanti, significata est: Lapardas vitæ spe abiecta, vastas Andronici maxillas perpetuò formidabat, vt iãiam ab iis deuorãdus. Branas verò iam in numerum amicorum Andronici assumptus, imperij mutationem alacri animo ferebat. Alter verò variis rationibus apud animũ suum initis, & more Laconici canis vestigata via quam insisteret, in eo salutem suam esse posita animaduertit, vt è conspectu & potestate Andronici quàm longissimè abiret. quod con-

Omnium hominum leuissimo qui cõfidit, leuior dicẽdus est.

Infideles serui sunt qui principũ vitia intolerãda ferunt.

Tertia Andronici Imperatoris tragœdia, cuius titulus Lapardas merito dicitur.

Tyrannus viro forti & strenuo formidabilis.

Conspectus tyranni fugiendus ei qui incolumis manere cupit.

filiũ ſi perſecutus eſſet, nec aliis rebus animum adieciſſet, euaſiſſet incolumis.

Vindictæ autem cupiditas ſtrenuũ ducem retinet.

Verũ cum nocere cuperet Andronico, & Imperatoris parricidium vlciſci, deficit. & quia videbat, in Occidente locum ſibi non futurum, nec

Tutiora con ſilia ſequi cogitat.

collegam Alexium Branam paſſurũ moueri aliquid contra Andronicum: in Orientem, magis ſibi familiarem, intendit animũ: quippe vbi ſæpe maxima imperia geſſiſſet, & homines ad defectionem æquè propẽſos eſſe

Collegam ad tẽpus in ſtatiõe retinet.

ſciret. Itaque Branæ collegæ perſuadet vt ibidem perſeueret, dum ad recentem Imperatorem proficiſceretur: ipſe ſtatim iter ingreſ-

Famam celeritate anteuertit.

ſus, *famam ea quoque quæ ſub terra latent, perſpicere, & futura ſæpe tanquam iam facta, promulgare ſolitam*, anteuertit. Vbi Oreſtiadẽ, quæ nunc Adrianopolis appellatur, in patriam ſuam peruenit, pau-

Sororibus ſalutatis contẽdit in orientem.

liſper ibi commoratus, dum ſorores ſalutaret, non vlterius cunctandum, ſed quanta feſtinatione poſſet, in Orientem contendendum cẽſuit.

Eius fuga ad Andronici aures peruenit.

Iam enim fama, vt loquax eſt, in triuiis & plateis, in ſummis mœnibus & campis, viri fugam celebrabat, & ſumma velocitate paſſiim ſpargebat. Itaque nocte vna ad mare deſcendit: conſcen-

Sibi conſulere quàm prudenter fieri poteſt. Lapardas conatur.

ſiſque nauibus ad Hyelocaſtellium ea de cauſa paratis, traiicit. Vbi cum paulum reſpiraſſet, ſe interitum & cruentas Andronici fauces

καὶ ἐξουσίας ἀποπλάζεσθαι Ἀνδρονίκου. καὶ εἶχεν ἂν ἀπαθῆ κακῶς ἑαυτὸν διατηρήσας εἰ τῇ βουλῇ ταύτῃ ἐπέμεινε, καὶ μὴ πρὸς πρᾶξιν ἑτέραν μετεκεκύλιστο. ἐρασθεὶς δὲ κακῶς δρᾶσαι Ἀνδρόνικον, καὶ τῆς εἰς τὸν κύριον καὶ βασιλέα παρανομίας ἀμύνασθαι, θαρρεῖ τὴν ἀπόστασιν, καὶ τὴν δυσμὴν ὁρῶν οὐ χωρήσουσαν αὐτὸν, μήτε μὴν παραδεξομένην τὴν κατ' Ἀνδρονίκου ὁρμὴν διὰ τὸ παρόντα καὶ συστρατηγοῦντα Βρανᾶν, τὴν ἕω φαντάζεται, καὶ πρὸς ἐκείνην ἐκτείνει τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ὡς συνηθεστέραν μὲν ἑαυτῷ ἄρξαντι κατ' αὐτὴν πολλάκις τὰς μεγίστας ἀρχὰς, καὶ ὡς θερμὰ δὲ πρὸς ἀντιστασίαν οὐχ ἧττον τρέφουσαν σώματα. ἀμέλει καὶ τῷ συνηγεμόνι κοινολογησάμενος, καὶ πείσας Βρανᾶν μὲν κατὰ χώραν μένειν, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν πρεσβύτην ἅμα καὶ πρόσφατον αὐτοκράτορα παραγενέσθαι· ὡς εἶχεν εὐθὺς ἐξώρμησε, τὴν φήμην προφθάνων, ἣ καὶ τὰ ὑπὸ γῆν κρυπτόμενα διορᾷ, καὶ τὰ γενησόμενα πολλάκις ὡς ἤδη γεγενημένα διατρανοῖ· καὶ γεγονὼς κατὰ τὴν Ὀρεστιάδα, εἴπη δ' αὖτις ἄλλος Ἀδριανούπολιν, ἀφ' ἧς ὥρμητο, καὶ βραχύ τι ἐγκαρτερήσας, καὶ ὅσον ταῖς ἐκεῖ κατῳκηκυίαις ἀδελφαῖς ὀφθῆναι καὶ συντάξασθαι τὰ ἀπόδημα, ἔγνω μὴ περαιτέρω ἐλλινύειν, ἀλλ' ὡς ὃν ἐπισπέρχειν τὴν ἐς ἕω περαίωσιν. ἤδη γὰρ ἡ φήμη ἀθυρόγλωττος ἦν, καὶ ἐπὶ τριόδων καὶ πλατειῶν, ἄκρων τε τειχέων καὶ δόμων, εὐστόμει τὴν ἀπόδρασιν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ πολλαχῇ ἐπέθει διατοξεύσιμον. μιᾷ τοίνυν νυκτὶ πρὸς θάλασσαν κάτεισι, καὶ ναυσὶν ἐμβὰς αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, αἳ κατὰ τὸ Ὑελοκαστέλλιον τούτου ἕνεκα ἡτοιμάσθησαν, ἐς τὴν περαίαν γίνεται. κἀντεῦθεν ἀναπνεύσας βραχὺ, ἐκφυγεῖν τὸ διολέσθαι ᾤετο, καὶ τὸ προβεβλῆσθαι θοίνη τις ἑτοίμη ἢ ἐπιτράγημα προχεῖσθαι ταῖς γνάθοις

γνώσεις τοῦ Ἀνδρονίκου. ἦν δ' ὡς ἔοικε καὶ οὗτος τῇ προνοίᾳ ἐκ τῆς τῶν ζώντων βίβλου ἀπηλειμμένος, καὶ εἰς θοίνην Ἀνδρονίκου διαταλευθεὶς, καὶ τὴν νεύουσαν ἐς ᾅδου κληρούμενος πλάστιγγα. ἔνθεν τοι καὶ τοῦ Θείου ἀντιπνεύσαντος, ἐκείνων ταῖς χερσὶ θηρᾶται, καὶ ἀναπέμπεται πρὸς Ἀνδρόνικον, ὑφ' ὧν ἐλπίσιν ἐθάλπετο συντηρηθῆναι ἀδιαλώβητος, εὖ τε καὶ ὡς ἀρίστως πράξειν, καὶ χειρὶ καὶ ψυχῇ παντοίαν συνάρσιν καὶ ἄρηξιν εὕρασθαι πρὸς τὸ καταπαλαῖσαι Ἀνδρόνικον. ἦσαν δὲ ταῦτα διανοίας οὐκ εὐτυχοῦς ἀναπλάσματα καὶ ὀνειρώδη ὡς δέδεικται φαντάσματα. γενόμενος γὰρ κατὰ τὰ Ἀτραμύττιον, συλλαμβάνεται παρά τινος Κεφαλᾶ, ἀνδρὸς μέγα δυναμένου τότε παρὰ τῇ χώρᾳ καὶ προεστηκότος(?) πρεσβεύοντος, πιστοῦ τε τῷ τυραννοῦντι ὡς ἔδοξε, καὶ παρακατατίθεται χερσὶν Ἀνδρονίκου σφάγιον εὐπρεπὲς, καὶ ἱερεῖον ἀνακοσχυλιαζόμενον πρὸς ἀναίρεσιν, καὶ τὰς κόρας ἐκκόπτεται, καὶ παρὰ ῥίπτεται τῇ τοῦ Παντεπόπτου μονῇ, τὴν τῶν κατ' αὐτὸν πραγμάτων φορὰν ὡς ἀγνώμονα ὀδυρόμενος. τὸν μὲν γὰρ ὑπὲρ καλλίστης αἰτίας τὸν τῆς ἀποστασίας ἀναρρῖψαι κύβον· τὴν δὲ οὐδὲ τὸ βραχύτατον γοῦν προσχοῦσαν, οἷς μετ' εὐβουλίας αὐτὸς ἐπέβαλε, προσθέσθαι μερίδι τῇ χείρονι. οὕτω κρύψας ἔχει Θεὸς οὐ μόνον τὸν ἄμοχθον καὶ ἀνόδυρτον βίον, ἀλλὰ καὶ τὸ προμαθέσθαι τὸ μέλλον κακὸν, καὶ τὸ προελέσθαι τὸ ἀκίνδυνον ἐπιτήδευμα. καὶ οὗτος γὰρ ὁ ἀνὴρ ἐν πολλοῖς ὀφθεὶς στρατηγικώτατος, αἰσχρὸν δουλεύειν οἰηθεὶς Ἀνδρονίκῳ μετὰ τὸν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου μόρον καὶ τὸν ἐκ τοῦ τυράννου προφθάνων θάνατον, καὶ πρὸς φόνον ἑτοιμοτάτης ἀποξενῶν ἑαυτὸν φύσεως, ἔλαθεν ὑπ' ἐκείνου καταλαμβανόμενος, ὃν ἔφευγε, τῶν χερσὶν [illegible] ἃς ἀπεδίδρασκεν, ἢ τοῦ ἐξόπισθεν καταλήψεσθαι προσδοκωμένου, [illegible] ἐπιδιώκοντα

effugiſſe rebatur. Ceterùm apparet, hunc quoque lancibus ad Orcum vrgentibus à Prouidentia ex libro vitæ deletum & Andronici crudelitati condonatum fuiſſe. Nam reflante numine, illorũ manibus comprehẽditur, & ad Andronicum mittitur, quorum ope ſe non modò ſaluum & beatum, ſed ſummis etiam ſtudiis Andronici victorem fore ſperarat. Verũm erant illa vtique infelicis animi figmẽta, & ſpectra inania ſomniorum. Nam cũ Adramyttium perueniſſet, à quodam Cephala, viro in illis locis potenti & primario, vt fidem ſuam erga tyrannũ declararet, comprehenſus, Andronico parata hoſtia ad cædẽ offertur, atque effoſſis oculis in Pantepopti monaſterium coniicitur, iniquitatem fortunæ ſuæ deplorans: cum ob pulcherrimã cauſam diſcrimen defectionis adiiſſet, illam prudenti conſilio ſpreto, ac planè deſtituto, peiori parti fauiſſe. *Ita Deus non vitam ſolum laboris & triſtitiæ expertem, ſed imminentis etiam exitii, & tutarum actionum prænocionẽ abſcondit.* Hic enim vir ſæpe præclari ducis functus officiis, cũ poſt imperatoris Alexij obitũ Andronico ſeruire turpe duceret, ac certam mortẽ & naturam tyranni ad cædẽ prõptiſſimi vitaret, in eius manus incidit, quem fugiebat: & quem à tergo inſtare pu-

At ſupplicio mortis, arcano numinis iudicio addictus, fugiens ad Andronicum accedit.

Nam ſpe deluſus in Cephalam incidit, à quo cõprehẽſus Andronico offertur.

Inde miſeri Lapardæ excæcatio & monachatus.

Vanæ querelæ in Dei prouidentiã cuius conſilia abſcondita, ſed iuſtiſſima.

Lapardæ elogium.

tabat, à fronte & aduersariũ & victorem habuit obuium, nec multò pòst moritur. Andronicus verò eius defectione ita consternatus fuit, vt toto tempore fugæ illius, exitium capiti suo imminere putaret. Metuebat enim Lapardam, vt & ducem acerrimum, & virum magnanimũ: & quia videbat, eum persequendo & armis debellari non posse, ad literarum solertiam conuertitur: & callidissimo consilio epistolas ad primarios Orientalium prouinciarum præsides, dolo plenas mittit, quibus asseuerabat, Lapardam à se in Asiam missum esse: qui quicquid acturus esset, certis de causis; aliter quàm plerique suspicarentur, pro stabiliendo ipsius imperio acturus esset. Quæ eò pertinebant, vt vulgi impetum reprimeret, suspicantis subesse dolum, quòd Lapardas se pro Andronici aduersario gerens, manum faceret: Andronicus verò desertoris fidem prædicaret, atque vt à se missum suscipi iuberet. Quid autem speciosæ istæ literæ ponderis habituræ fuerint, accelerata Lapardæ captiuitas cognoscere non siuit.

Andronici machinationes contra Lapardam.

Fortes & industrij duces tyrãnis exosi.

Callidũ Andronici figmentum.

Vulgi impetum qua ratione tyranni reprimãt.

2 Timore illo præter expectationem propulsato, summa lætitia affectus, lentis itineribus Cypsella conten-

Ex fortiũ & illustriũ ducum excidio tyranni sibi lætitiam faciunt.

κατὰ στόμα προσυπαντῶντα δυσείσβολον, καὶ ἐνώπιον συμπλεκόμενον καὶ συνέχοντα. καὶ ὁ μὲν μετ' οὐ πολύν τινα χρόνον τοῦ βίου θανάτῳ ἀπάγεται. ὁ δ' Ἀνδρόνικος οὕτω τῇ ἀποστασίᾳ τούτου κατεπτοήθη, ὡς παρ' ὅλην τὴν ἐκείνου φυγὴν τὴν οἰκείαν ὡς ἤδη ἐφεστῶσαν φαντάζεσθαι καταστροφήν. ἐδεδίει γὰρ ὡς περὶ τὰς μάχας ὀξύρροπον, καὶ λήματος ἀνδρείου μέτοχον τὸν Λαπαρδᾶν. ἀμέλει καὶ μὴ προχωροῦσαν ὁρῶν τὴν μετ' ἐπιδιώξεως, ἢ μεθ' ὅπλων τούτου καταπολέμησιν, πρὸς τὴν διὰ γραμμάτων μεθαρμόζεται πανουργίαν· καὶ τὸν τρόπον καινὸν ὁ σοφιστὴς ἀνεπλάσατο. βασιλικὰ γὰρ ξυνθέμενος γράμματα, ἐκπέμπει ταῦτα πρὸς τοὺς τῶν ἑώων ἐπαρχιῶν προστεύοντας· ἐλάλουν δὲ πονηρίαν ἀληθῶς τὰ γραφόμενα, καὶ διετείνοντο, ὁμιλοῦντα ἔχοντα τὸν Ἀνδρόνικον, παρ' αὐτοῦ σταλῆναι κατὰ τὴν Ἀσίαν τὸν Λαπαρδᾶν, καὶ πᾶν ὅπερ διαπράξηται, κατ' οἰκονομίας ἄγνωστον τοῖς πολλοῖς τρόπον ὑπὲρ τῆς αὐτοῦ βασιλείας μέλλειν τοῦτο διαπραχθήσεσθαι, καὶ ἐνῆγε πάντας εἰς τὴν ἐκείνου ἀνενδοίαστον παραδοχήν. ἦν δὲ ὁ σκοπὸς Ἀνδρονίκῳ ἐντεῦθεν ἐγκόψαι τὴν ὁρμὴν τῶν πολλῶν, ὑφορωμένων ἐφ' ὅτῳ δὴ αὐτὸς μὲν ὁ Λαπαρδᾶς κατ' Ἀνδρονίκου ἐξῆρε τὸ φρόνημα, καὶ ὡς ἀντίφερον τὰς τῶν ἀνδρῶν στίχας ἐπιπορεύεται. ὁ δ' Ἀνδρόνικος τοῦ ἀποστάτη τὴν ἐς αὐτὸν πίστιν ἐπιμαρτύρεται, καὶ ὡς παρ' αὐτοῦ πεμφθέντα τὸν πεφευγότα δέξασθαι διορίζεται. καὶ τί μὲν ἂν ταῦτα τὰ καινοφανῆ ἔδρασάν τε καὶ ἴσχυσαν γράμματα, ἡ ὀξεῖα τοῦ ἀνδρὸς κατάσχεσις οὐ παρῆκε διαγνωσθῆναι.

2 Τότε δὲ καὶ τὴν πτοίαν ταύτην παρὰ δόξαν Ἀνδρόνικος ἀποκρουσάμενος, ἰάνθη τὸ ψυχίδιον ὡσεί τε περὶ στάχυσιν ἔρσῃ, καὶ τῆς πόλεως ἔξεισι, καὶ ὁμαλαῖς κινήσεσι καὶ σταθμοῖς βραχέσι καταλαμβάνει τὰ Κύψελλα

τὰ Κύψελλα, καὶ τοῖς ἐκεῖσε κυνηγεσίοις ἐνδιατρανθεὶς, μετὰ τὴν πατρῴαν ἀφικνεῖται μονὴν, τὴν ἐν τῇ Βήρᾳ διακειμένην, καὶ τῷ τοῦ φύσαντος ἐφίσταται μνήματι μετὰ δορυφορείας καὶ δόξης βασιλικῆς, ἧς κἀκεῖνος πάλαι ποτὲ ἐρῶν, οὐκ ἐφίκετο· ἐπεὶ καὶ τὸ βασιλείαν πατρόθεν Ἀνδρόνικος, ὡς κλῆρον καταβαλεῖν διεδέξατο. καὶ κατ᾽ ἐκείνας τὰς ἡμέρας χάσας τὸ κακῶς τινας τιθέναι, ὡς ἀλκυονίδας πρὸς πολλῶν ὀνομάζεσθαι, μετὰ μικρὸν ἐπάνεισιν αὖθις εἰς τὰ βασίλεια, τῶν γενεθλίων ἐπιστάντων Χριστοῦ, καὶ ἁμίλλαις ἵππων, καὶ θεωρίαις προσχὼν, ἔαρος ὑποφαίνοντος τὸ στρατιωτικὸν ἅπαν συνήθροισε, ὅσον τε ἑσπέριον, καὶ τοῦ ἑῴου ὁπόσον οὐκ ἀφηνίασε· καὶ αὐτὸς μὲν τὴν εὐθὺ τῆς πόλεως Νικαίας ἵεται· τὸν δὲ Βρανᾶν Ἀλέξιον, ἐκ τῶν κατὰ τὴν Βρανίτζοβαν ἐπανεληλυθότα μερῶν ἐκπέμπει μετὰ στρατιᾶς ἱκανῆς, τοῖς περὶ τὸ Λοπάδιον ἀντιταξόμενον. ἤδη γὰρ καὶ οὗτοι τοῖς ὁμόροις Νικαεῦσι τε, καὶ Προυσαεῦσιν ἐς τὸ αὐτὸ ἥκοντες ἀπέστησαν φρόνημα. καὶ ὡς εὐέρησεν αὐτῷ ἡ στρατήγησις, καὶ τέλος αὐτῇ ἐπέθηκε τῷ πολέμῳ δεξιώτατον, ἄρας ἐκεῖθεν πρὸς τὴν Νίκαιαν παραγίνεται, καὶ συμμίγνυσιν Ἀνδρονίκῳ, καὶ περὶ ἓν στρατόπεδον ἀμφοτέρων συνδραμόντων τῶν στρατευμάτων, ἵνα προσβαλεῖν τῇ πόλει Ἀνδρόνικος. οἱ γὰρ ἔνδον οὐκ ἀπόντος μόνον Ἀνδρονίκου ἐφρονηματίζοντο, ἀλλὰ καὶ παρόντα ἐξουθένουν, καὶ ὅπλοις ἠμύνοντο παντοίοις, τῶν τειχῶν προεμφαινόμενοι, καὶ λόγοις ἀσχήμοσιν ἔπληττον, μηδενὸς φειδόμενοι καὶ βλήματος καὶ ῥήματος. καὶ ἦσαν αἱ μὲν πύλαι τῆς πόλεως μεμυκυῖαι, καὶ ὀχεῦσιν ἀραρότως ἐνηρμοσμέναι. αἱ δὲ γλῶσσαι, ὅσα καὶ πυλῶν τῶν χειλέων διαιρεμένων, καὶ ὡς ἐκ θυρα-

dit: ibíque venationibus recreatus, in paternum monasterium Beræ se confert, ac patris monumento cum regio comitatu & splendore astat, cuius is quoque cupiditatem frustra aluerat. Nam regni affectationem Andronicus hæreditariam à patre acceperat. Vbi cum per dies aliquot suppliciis abstinuisset, vnde illi à multis Halcyonij vocabantur, paulo pòst ad Christi natalem in palatium reuersus, cum ludis Circensibus & spectaculis se recreasset: verè aduentante copiis omnibus coactis, quę vel in Oriente vel Occidente fidem seruarant, rectà ad Nicæam cōtendit. Alexium verò Branam Branizoba reuersum, cum iusto exercitu contra Lopadianos mittit, qui Nicæenses & Prusaenses imitati defecerant. Qui cum bello finem felicem imposuisset, ad Nicæam contendit: vbi Andronicus illis copiis auctus, vrbem inuadere statuit, cuius incolæ nō absentem modò parum timebant, sed præsentem etiam contemnebant, & mœnia oppugnantem cùm armis vlciscebantur: tum indecoris verbis lacessebant, nullo dicto & ictu prætermisso. Portæ quidem vrbis clausæ erant, & vectibus munitæ: linguæ verò, labiis tanquam portis apertis, & den-

Halcyonij dies sub tyrānide, quales.

Portentosa res, tyrannū ludis vacantem intueri.

Quarta Andronici tragœdia, cuius nomen Nicæa, seu Nicææ excidiū.

Nulla salus bello, sed quid miseris ciuibus à tyranno crudelissimo est expectandū? Dulce & decorū est pro patria mori.

Illud verò improbãdũ, & perniciosum, verbis contumeliosis, & per iugulum redituris, potiùs quàm ferro certare.

Propugnationis cõmoda rationes, oppidum muro firmatũ, intrepido milite & strenuo duce munitum.

Has frustraneas reddere conatur pertinacitas Andronici. Nihil enim nõ audet vindictæ cupiditas.

Et solertiæ ostentandæ gloriola, quã intrepidus animus territat.

tibus tanquam pinnis emissæ, obscœnissimis dicteriis Andronicum lacerabant. Quibus inflammatus, animi dolorem celare non poterat. Mœnia Nicææ cocto latere constant, eáque firmitate sunt, vt vi aut non capi, aut difficulter posse capi videantur. Tum autem milites eò confluxerant, Andronico infesti: & Angelus Isaacius, qui euerso Andronico imperium occupauit: & Theodorus Cantacuzenus: accersita erant & Persica auxilia. Quæ cum omnia difficilem redderent expugnationem, & Andronicus diebus compluribus frustra obequitasset, non aliter quàm si præruptas rupes, & Arbela, aut mœnia Babylonis oppugnaret, aut sagittas in cœlum eiacularetur: obsessis fortiter repugnantibus, & arma armis, machinas machinis, quæ variæ ab Andronico, solertiam suam vrbes oppugnandi ostentante, excogitabantur, propulsantibus. Occultis enim portis erumpentes, arietes disturbabant & incendebant: & cum mœnibus admouerentur, similibus machinis, vt araneæ telas, perrumpebant. Quare Andronicus, cum sua consilia successu carere videret,

κίων τῶν ὀδόντων ἐκπίπτουσαι, βολίδας αἰσχρορρημοσύνης ἠκόντιζον ἐς Ἀνδρόνικον. ὁ δὲ τοιούτῳ βλήματι καιρίως πληττόμενος, πῦρ ἀπέπνει θυμοῦ ἐκπυρηνίζον ἆσθμα τυφώνειον, οἷα μηδὲ στέγειν ἔχων τὸν ἔνδον τάραχον. ἐπεὶ καὶ πόλις ἡ Νίκαια αὐχεῖ μὲν καὶ τὸ ἐκ κραταιῶν τειχῶν ἀνάλωτον, ἢ δυσάλωτον γοῦν, ἐκ πλίνθου ᾠκοδομημένη πάσης ὀπτῆς. τότε δὲ καὶ στρατιωτῶν εἰς αὐτὴν εἰσρυέντων, ὁπόσοι ἀπεστύγουν Ἀνδρόνικον, καὶ τοῦ Ἀγγέλου δὲ Ἰσαακίου, ὃς μετ' Ἀνδρόνικον Ῥωμαίων ἐκράτησε, τῆς τυραννίδος παραλύσας Ἀνδρόνικον, καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ Θεοδώρου, καὶ Περσῶν ἐκ προσκλήσεως εἰσδεδεγμένων ἔνδοθεν, οὐκ ἀγαθὰ τοῖς πορθοῦσι τὰ τοῦ πολιορκεῖν ἐφαντάζοντο. πλείστας οὖν ἡμέρας παριππεύσας Ἀνδρόνικος, οὐδὲν ἤνυσεν. ἀλλ' ἄντικρυς ἐῴκει ὄρεσιν ἀποτόμοις προσφερόμενος, ἢ πετρῶν ῥαχίαις συμπλεκόμενος παραλόγως, καὶ πρὸς Ἄρβηλα καὶ τείχη διαμιλλώμενος Σεμιράμεια, ἢ βέλεμνα πέμπων πρὸς οὐρανόν. οἱ γὰρ ἔνδον ἐκθύμως ἐμάχοντο, καὶ ὅπλοις μὲν τὰς δι' ὅπλων ἀπεκρούοντο προσβολάς, μηχανῶν δὲ κατασκευαῖς ἀπηχρείουν τέλεον τὰ τῶν πετρῶν ἀφετήρια, ἅπερ ὁ βαθύνους Ἀνδρόνικος ἐτεκταίνετο, τειχομάχα ἱστῶν βελοστάσιά τε καὶ ὀρυκτῆρας ἐπιτεχνώμενος, καὶ εἴ τι ἕτερον διαλύειν ἔχει περίβολον πόλεως, ἐργαζόμενος, καὶ φιλοτιμούμενος πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς πολὺ τὸ κατὰ τὰς τῶν πόλεων ἁλώσεις ἐνδέξιον ηὔχησεν. ὁ μὲν γὰρ ἐπήγνυε τὰς ἑλεπόλεις, καὶ τὴν σφενδόνην περιειργάζετο, τὸν λύγον τε καὶ τὸν στρόφαλον, καὶ τὸν τείχεσι πλήκτην κριὸν σιδήρῳ ἐφράγνυεν. οἱ δὲ τοτὲ μὲν ἀπὸ πυλίδων ἀδήλων ἐκθρώσκοντες τῆς πόλεως, πυρὶ παρεδίδοσαν, καὶ χερσὶ κατέασσον τὰ μηχανήματα· τοτὲ δὲ προσαγόμενα τείχεσι δι' ἑτέρων ὁμοίων ὀργάνων, ὡσεὶ καὶ ἀράχνης διέλυον νήματα, ὥστε καὶ Ἀνδρόνικος εἰς κενὸν χάζοντα ὁρῶν

τὰ

τὰ ἑαυτοῦ διαβούλια, ἐννοεῖ τι ἀπάνθρωπον, καὶ ὀλίγοις πάλαι κατατολμηθὲν πολιορκοῦσί τε καὶ πολιορκουμένοις ἔξωθεν. τὴν γὰρ Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου μητέρα τὴν Εὐφροσύνην ἐκ Βυζαντίου ἀνακομίσας, νῦν μὲν ὡς πρόβλημα προυτίθει τῶν ἑλεπόλεων, νῦν δὲ τῷ κριῷ ἐπαναβάλλων ὡς ἐν ὀχήματι, προσῆγεν οὕτω τῷ τείχει τὸ μηχάνημα. ἦν τοι καὶ ἦν δακρύειν ἐν ταυτῷ καὶ θαυμάζειν· δακρύειν μὲν διὰ τὸ τοῦ δράματος καινότερον, καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ πάντα ῥᾷον ποιεῖν, καὶ μηδεμίαν τῶν ξενακούσων, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀλλοτρίων ὑποστελλόμενον πράξιν· ἐκπλήττεσθαι δέ, ὅπως οὐκ ἐτεθνήκει τῷ δέει τὸ γύναιον, ἄνω τῶν μηχανημάτων καθήμενον, καὶ τοῖς τείχεσι τῆς πόλεως προσαγόμενον. ὅτε καὶ πρώτως τεθέανται ἄνθρωποι σαρκίον ἁπαλὸν καὶ τοῦτο γυναικεῖον εἰς ἔρυμα σιδήρου προβεβλημένον, καὶ τὴν τάξιν ἐνηλλαγμένην, καὶ μεταπηδῶσαν ἐς τὸ ἀνόμοιον, ὡς δέμας μὲν εὐπαθὲς καὶ ἀνθρώπινον τῶν ἀντιτύπων προσκεῖσθαι μηχανημάτων εἰς ἀποσόβησιν τοῦ χαλκὸν ἐκκρίπτειν χαλκῷ, σίδηρον δὲ περιστελλόμενον ἀνθρώπου σώματι. τοῖς δ' ἐκ τῶν τειχῶν οὕτως ἀτεχνῶς τὰ βέλη ἐφρένωτο, ὡς ἀφίεσθαι μὲν καθὰ καὶ πρότερον, καὶ πλήττειν τοὺς ἐπιόντας, καὶ καταπλήττειν, αὐτὴν δὲ τὴν εὐγενῆ γυναῖκα κακῶν ἀπαθεστάτην τηρεῖν, ὡς εἴπερ καὶ χερσὶ καὶ νεύμασιν ἐξ ἑαυτῆς μετῆγε τὰ βέλεμνα, εἰς δὲ τὰς τῶν ἀντιθέτων καρδίας αὐτὰ κατέπηξεν. οὐ μόνον τοίνυν ἐς οὐδὲν χρήσιμον τὴν ἀπάνθρωπον ταύτην ἐπίνοιαν καταλήξασαν εἶδεν Ἀνδρόνικος, ἀλλὰ καὶ νυκτὸς ἐξιόντες οἱ Νικαεῖς, τάς τε μηχανὰς πυρὶ παρεδίδοσαν, καὶ τὴν γυναῖκα διὰ μηρίνθου ἀνιμήσαντο, ἢ ὡς Ἅρπυιαι ἀνηρείψαντο· Ἀνδρόνικον δὲ ὡς Φινέα ἄλλον παρῆκαν ἄχθεσθαι, μὴ ἔχοντα ὅπερ ἀντὶ τῷ θυμῷ παραθήσεται.

inhumanum facinus molitur, à paucis antè vsurpatum. matrem Isaacij Angeli Euphrosynam, Byzantio accersitam, nunc vt propugnaculū machinis apponit, nunc ea arieti imposita mœnia ferit, vt eodem tempore & spectaculi nouitas & iracundię immanitas à nullo scelere abhorrens, miseratione: & muliercula tolerantia, non ipso metu exanimatæ, in tanto tāque periculoso impetu admirationem haberet. ac tum primùm videre mortales, teneram mulierculam defensionis ergo ferro præpositam, ac mirabiliter inuerso ordine, fragile corpus hominis firmissimis machinis adiunctum, vt qui ex iis pugnabant, incolumes manerent. Tela verò è mœnibus æquè ac prius, sed tanta cautione iaciebantur, vt illæsa nobili muliere, quasi illa nutibus & manibus iacula à se auersa in hostium corda defigeret, hostes & ferirent & terrerent. Immane istud facinus adeò nihil Andronico profuit, vt Nicæenses facta noctu eruptione, & machinas incenderent: & muliere, fune in vrbem attracta, eum tanquam Phineum ab Harpyis spoliatum, plorare sinerent, non habentem quo famem iracūdiæ suæ expleret.

Isaacij Angeli mater machinis imposita. Inhumana facinora molitur crudelis bellator.

Et à nullo scelere abhorret iracūdia.

Mulierculæ tolerantia memorāda.

Bellū à crudele principe illatū rerum ordinē inuertit.

Mirāda propugnantium dexteritas.

Et felix eruptio, qua innocens mulier periculo eripitur, & ferox hostis pudore dānóq. afficitur.

Magna laus, quæ ab ipsis hostibus tribuitur.

Ita Nicæenses ab ipsis hostibus laudem fortitudinis cõsecuti, maiores animos conceperunt, atque audaciùs pugnauerunt, non mœnia tantùm strenuè defendendo, & Andronicũ dicteriis incessendo, vt lanium, canem sanguinarium, putre silicerniũ, malum immortale, hominũ Furiam, mulierosum, Priapũ, Tithono & Saturno annosiorem: denique nullo turpissimæ rei vocabulo abstinendo, sed etiam relictis propugnaculis, portis erumpendo.

Dicteria in crudelem & potenté hostem, miseris conuiciantibus tandem noxia.

Andronicum verò pallor vultus, & oculorum distorta acies, & crebra promissæ ac in cincinnos distinctæ barbæ implexio, ira esse percitum, & dolos struere Nicæensibus manifestè declarabant. Sed quia famem crudelitatis suæ saturare non poterat, vrbem sæpius eodem die corona cingebat: & vt vrsa catulis suis spoliata huc atque illuc transeundo, legiones suspiriis, tribunos verbis castigabat, quòd bellum segniùs administrarent, hostium congressum reformidantes.

Iræ violentissimę indicia, & vindictæ cupidi principis visibiles notæ.

Simile elegantissimũ.

καὶ κλέος ἐντεῦθεν μέγα ἐπ' ἀνδρείᾳ παρὰ τοῖς ἐναντίοις κτησάμενοι οἱ Νικαεῖς, ἔτι μᾶλλον ἠῤῥενώθησαν τὰ φρονήματα, καὶ τῆς μάχης ἥπτοντο εὐθαρσέστερον. οὐκ ἀπὸ τῶν τειχῶν δὲ μόνον φαινόμενοι, ἔργα γενναῖα ἐπεδείκνυντο, καὶ Ἀνδρόνικον σκώμμασιν ἔπλυνον, μακελλάριον ἀποκαλοῦντες, καὶ κύνα φιλαίματον, καὶ σαπρόγηρον, καὶ κακὸν ἀθάνατον, καὶ ἀνθρώπων ἐριννύν, καὶ φιλογύνην, καὶ Πρίαπον, Τιθωνοῦ τε καὶ Κρόνου πολυετέστερον, καὶ εἴ τι αἴσχιστον ἄλλο πρᾶγμα καὶ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπάλξεων, ὡς εἴρηκε τὸ λέγειν, καταπηδῶντες, διεξεχέοντο τῶν πυλῶν. Ἀνδρόνικος δὲ τῷ ὑποχλιαίνοντι τοῦ προσώπου, καὶ τῷ μὴ κατὰ φύσιν τοῦ βλέμματος, καὶ τῷ πολλάκις ὡς ἐν ἴσῳ ὑφαινούσης τῷ δακτύλῳ περιελίττειν τὸ κατακεχυμένον καὶ βοστρυχῶδες τῆς γενειάδος θυμομαχῶν προδήλως ἐδείκνυτο, καὶ δόλους ὑφαίνων κατὰ τῶν Νικαέων ἀμέλει· μηδὲ φέρειν ἔχων τὸ τῶν ἔνδον αὔθαδες, λιμώττων δὲ ὡς κύων δαυιτικῶς εἰπεῖν, ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὸ καταθοινησόμενον, περιεκύκλου τὴν πόλιν τῆς ἡμέρας πολλάκις, καὶ ὡς ἠπορημένη ἄρκτος τῇδε κἀκεῖσε μεταχωρῶν, κατεστέναζε τῶν ταγμάτων, καὶ τοῖς ταξιάρχαις ἐπέπληττεν, ὡς δήπου βλακευομένοις περὶ τὸν πόλεμον, καὶ τὴν παράταξιν ὑποκλίνουσι.

Theodori Cantacuzeni interitus occasio Nicææ dedendæ. Vide quantum conferat vrbi obsessæ fortissimi & sapientis ducis pręsentia, quantum noceat absentia vel excessus.

3 At Cantacuzenus Theodorus, ætate atque audacia feruidus, cum Andronicum cum multis cohortibus & equitum turmis vrbem circumire vidisset, quasi numine afflatus Orientali porta cum paucis erumpit: perruptáque prima acie, hastam in Andronicum vibrat.

3 Τολμητίας δ' οὖν ὁ Καντακουζηνὸς Θεόδωρος, καὶ τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ὅσα καὶ οἶνος ζέων νεωσὶ λυσσοβατούμενος, ἰδών ποτε τὸν βασιλέα Ἀνδρόνικον τὴν πόλιν περιιόντα μετὰ ἴλης συχνῆς καὶ εὐίππων ταγμάτων, ἐνθουσιωδῶς πληχθεὶς ὁρμήματι, καὶ διὰ τῶν ἑῴων πυλῶν ἀνακλιθεισῶν ὡς εἶχεν εὐθὺς ἐκθορών, ἑφεπομένων αὐτῷ καί τινων εὐαρίθμων, κατ' Ἀνδρονίκου ἰθύνει τὸ δόρυ διὰ τῶν προμάχων χωρῶν.

σφοδρο

σφοδροτέραν δὲ ποιούμενος τὴν ἐπέλασιν, καὶ συνεχῶς κεντρίζων τὸν ἵππον, καὶ βιάζων αὐτίκα ἵπτασθαι οὐχὶ φέρεσθαι, ὡς ἡ φύσις τοὺς πόδας ἐπτέρωσεν, ἔλαθεν αὐτὸν ἀπολωλεκώς. τοῦ γὰρ ἵππου κενεμβατήσαντος, καὶ κακῶς ὑπὸ βέλους παθόντος, κἀντεῦθεν ἐπὶ γόνυ κλιθέντος, τῆς ἕδρας ἀποβάλλεται· ἐπὶ βρεχμὸν κάτω κάρα πεσὼν, καὶ τὴν μυὰν τῶν νοτιαίων παθόντων κακῶς, ἔκειτο ὀλιγοδρανέων σκοτοδίνης ὑποπλησθείς. κἀντεῦθεν ἐπιδραμόντες ξιφήρεις τῶν ἐξ Ἀνδρονίκου συχνοὶ ἀποδειροτομοῦσι τὸν Θεόδωρον, Ἀνδρονίκῳ δρῶντες τὰ καταθύμια. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τοῖς οἰκήτορσι τῆς Κωνσταντίνου ἡ τοῦ Κανταкουζηνοῦ προσάγεται κεφαλὴ, κοντῷ μετέωρος ταῖς ἀγυιαῖς τῆς πόλεως ἐμπομπεύουσα. οἱ Νικαεῖς τοίνυν τὸν θαρσαλέον πολεμιστὴν καὶ ἄμαχον πρόμαχον ἀποβαλόντες, οὐ μικρῶς, ὡς εἰκὸς, ἐπωδύραντο τοῦτον πεσόντα, καὶ ἀθυμότερον διετέθησαν. βλέψαντες δὲ πρὸς τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον, ἤθελον ὑπείκειν τούτῳ, καὶ ὡς σφῶν ἀρχηγῷ προσφέρεσθαι. οὗτος δὲ τὴν γνώμην ὑπόνωθρος ὢν, καὶ κατ' Αἰνείαν τοῦ μάχεσθαι ἀφιστάμενος, ὡς ἔοικε, τὸ μέλλον εἰδὼς, καὶ τὴν ἀποκειμένην αὐτῷ βασιλείαν, ὡς ἐκεῖνος τὴν τοῦ γένους εὔκλειαν φανταζόμενος, οὐ περὶ πολλοῦ τὸν ἡγεμόνα ἐτίθετο. ἀμέλει τοι τὸ στρατιωτικὸν ὑπεκλυόμενον κατὰ βραχὺ τοῦ προθύμου, ἐς ξυμβάσεις ἤθελε χωρεῖν, καὶ τὸ γενναῖον ἐκεῖνο λῆμα, καὶ ἐνθεάζον ἀπέσβεστο τέλεον. συνόδοι γοῦν κατὰ φρατρίας γινόμεναι, εἶχον ἐκτραγῳδούμενα. καὶ ὅσα πρὸ ὀφθαλμῶν παριστάμενα, ὅσα οἱ πολιορκηθέντες δεινότατα πάσχουσι. καὶ τὴν Ἀνδρονίκου δὲ κατὰ νοῦν ἀπήνειαν φέροντες, καὶ τὰς παντοδαπὰς κακώσεις ἀναπεμπάζοντες ταῖς φρεσὶν, ὅσας πείσονται πολέμου νόμῳ ἁλούσης τῆς πόλεως,

Sed dum maiore impetu fertur, & calcaribus ſubditis equum tantum non volare cogit: in exitium ruit. Nam cùm equus impegiſſet, & ex vulnere in genu concidiſſet: ſella excuſſus, & in caput præcipitatus, muſculis dorſi grauiter colliſis, oborta vertigine ſemianimis iacuit. Andronici verò milites ei caput amputant, alij etiam truncum in Andronici gratiam in fruſta diſſecant. Caput eius conto præfixum per vicos Conſtantinopolis circumlatum eſt. Nicæenſes, fortis bellatoris & inuicti propugnatoris interitu triſtes & conſternati: Iſaacio parere voluerunt. Sed is ſegniore ingenio præditus, euitata pugna, vt Æneas, & fortaſſe futurorum præſcius, ac in debitum ſibi imperium, vt ille in poſteritatis ſuæ nobilitatem intentus, ducatum non magnifecit. Milites quoque alacritate animorum paulatim exoleſcente, tranſactionem ſpectant, extincto penitus generoſo illo & penè diuino impetu. Itaque per contubernia conuentus agitari obſidionis ærumnæ velut oculis ſubiici. Andronici crudelitas animis obuerſari, varia tormēta in cōſpectu eſſe, ſi vrbs vi expugnata fuerit,

Iſaacius Angelus ad pacē inclinat.

Ad maiora ille reſeruatus tunc onus ſibi delatum recuſat. Sunt prouidentiæ diuinæ rerū progreſſus occulti ſed certiſſimi.

Quoties vrbē vel Rempubl. vel priuatos ad deditionē vel aliam quamlibet duram cōditionem Deus deducere decreuit,

incommoda quæcunque inde oriuntur homines nihili faciũt, sed fractis animis & velato vultu, quo fata trahunt feruntur.

trepida re omnes veluti lepusculi, aliter quàm Cęneus. Is enim, vt est in fabulis, ex muliere vir factus est: illi à virili robore ad muliebrem molliciem degenerarunt, cũ nemo superesset, qui feruore suo frigus eorum foueret: vnà cum morte Cantacuzeni omni fortitudine, omnĩ pugnandi alacritate emortua.

Cordati & pacifici homines alios suo ingenio metiũtur: vnde frequentes & ingentes tragœdię.

Quibus rebus Nicænus Pontifex Nicolaus perspectis, necessitate in liberalitatem conuersa populũ monet, vt rebus & tempori seruiens, vrbem priusquam belli procellis demergatur, Andronico vltrò dedat. Videre se non commissurum Andronicum, vt vacuis manibus discedat, præsertim cum nihil sit quod eum ab obsidione abstrahat: & ipsi ciues vrbis custodia paulatim deserta, ad rem domesticam, vt tempore pacis, curãdam declinent.

Facilè est homines belli mole oppressos ad pacis ambiguæ imaginata cõmoda pertrahere. Quid enim plebs expendere potest?

Eo consilio ab omnibus approbato, & commoda pacis vtraque manu amplexis, sacra veste indutus, & diuinis oraculis in manus sumptis, sacerdotes & omnem vrbanam multitudinem se sequi iussit, ne mulieribus quidem & pueris exceptis, sine vllis armis, supplices frondes manibus gestantes, apertis capitibus, nudis pedibus & manibus, nullo verè supplicum miserabili gestu prætermisso, submissa voce misericordiam flagitantes.

Quid supplicibus autem à crudelitate ipsa aliud quàm cædes & lanienas expectãdum est?

Qui cum hoc modo vrbe effunderentur: Andronicus Imperator inexpectato spectaculo at-

κατέπτησσον ὡς λαγώδια, ἀπεναντίας τῷ Καινεῖ πεπονθότες. ὁ μὲν γὰρ ἐκ γυναικὸς εἰς ἄνδρα, ὡς ὁ μῦθος βούλεται, ἥρμοσο' οἱ δὲ ἐξ ἀνδρῶν εἰς μαλακότητα γυναικείαν ἐξενευρίσθησαν, μηδενὸς ὄντος τοῦ διὰ τῆς οἰκείας θερμῆς ὁρμῆς εἰς ἔργα ἀρετῆς ἀναθάλποντος, ἀλλὰ πάντων μετὰ τοῦ τοῦ Καντακουζηνοῦ μόρον συνεκρευθέντων ὅσον τὸ θάρσος, καὶ τὸ περὶ τὰς μάχας ἀποθερμαίνων πρόθυμον. ἃ πάντα κατανοήσας ὁ τότε τῆς Νικαίας ἀρχιερεὺς Νικόλαος, τὴν ἀνάγκην ἐς τὸ φιλότιμον διατίθησι, καὶ δὴ τὸν λαὸν ἐκκλησιάσας, ὑποτίθησιν ἐνδοῦναι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι, καὶ ἕως ἡ πόλις τοῖς κύμασι τῆς μάχης ἀβάπτιστος, ἐγχειρίσαι φέροντας Ἀνδρονίκῳ. ὁρᾶν γὰρ Ἀνδρόνικον μὴ ἄν ποτε κενοῖς ὅ φασιν ἐπαναζεύξοντα χερσὶν, ὅτι μηδ' ἑπόμενά εἰσιν αὐτῷ τὰ ἀνθέλκοντα καὶ ἀντιπερισπῶντα ἑτέρωθι, καὶ αὐτοὺς δὲ κατὰ μικρὸν, καὶ τῆς φυλακῆς ἀφισταμένους τῆς πόλεως, καὶ πρὸς τὸ τῆς εἰρήνης οἰκουρὸν ἀπονεύοντας. καὶ ὡς εὗρε πάντας ἀγαθὴν τὴν παραίφασιν οἰομένους, καὶ ἀμφοτέραις τὰ ἐκ ταύτης καλοῦ περιδραττομένους, τὴν ἱερὰν ἐρέαν ἐνδὺς, καὶ ἀνὰ χεῖρας τὰ θεῖα δεξάμενος λόγια, ἕπεσθαί οἱ τοὺς ζακόρους κελεύει, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς πόλεως πλήρωμα, ὡς μηδὲ γυναῖκας ἢ νηπιάχους ἀπολειφθῆναι τῆς ἐξελεύσεως, πάντας γυμνιτεύοντας ὅπλου παντὸς, κλάδους ἱκετηρίους σείοντας, ἀκαλυφεῖς τὴν κάραν, ἀκρηπιδώτους τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας λελυμένους τῶν ἱματίων, καὶ μηδὲν τὸν ὡς ἀληθῶς ἱκέσιον ψευδομένους, ἀλλὰ καὶ σχήμασιν ἐλεεινοῖς καὶ ὑφειμένοις φθέγμασιν ἐπισπωμένους τὸν οἰκτιζόμενον. καὶ οἱ μὲν οὕτω τῆς πόλεως ἐξεχύθησαν. ὁ βασιλεὺς δ' Ἀνδρόνικος τῷ τῆς θέας ἀέλπτῳ καταπλα-

καταπλαγεὶς, πολλάκις τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς ἀκριβῆ τῶν θεωμένων διεστάλκει ὅρασιν. ἀτεχνῶς γὰρ ὄναρ ἐδόκει βλέπειν τὰ τότε τελούμενα. ἐπεὶ δὲ ἀληθῆ τὴν ὄψιν, καὶ πρὸς μηδὲν πλανῶσαν εἶχε καταμαθὼν, τὸ τοῖς βασιλεῦσι προσῆκον ἐλευθέριον φρόνημα, καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀκαπήλευτον παρωσάμενος, ὑπονοθεύει τὸν ἔλεον. καὶ τὴν λεοντῆν οὐκ ἔχων πω τέως ἀνακαλύπτειν, τὴν ἀλωπεκῆν ὑποδύεται. καὶ τοίνυν οὐ μόνον τὸν ἀσμένως προσδεχόμενον πλάττεται, ἀλλὰ καὶ μικροῦ κατήχθη πρὸς δάκρυα. τοῦτο δὴ τὸ ἀρχαῖον Ἀνδρονίκῳ τῆς ἀληθείας συσκίασμα τῶν τῆς ψυχῆς κινημάτων προσκίασμα. πλὴν οὐκ ἐπὶ πολὺ τὸ δρᾶμα ὑποκεινάμενος, ἀλλὰ μετὰ καιρὸν ἀποδὺς ὡς ῥάκια τὰ ἁπαλὰ, καὶ ὑπὲρ ἔλαιον λεῖα ῥήματα, ἐμφανῶς τοῖς Νικαεῦσιν ὑπέδειξε, καὶ μάλιστα τοῖς κατ' ἀξίωσιν, καὶ γένους σεμνότητα ὑπερέχουσιν, οἵαν ὁ γέρων ἐπιγουνίδα τρέφει ὀργῆς, καὶ ὅσον τὸν μετόπισθεν ὑποτύφων κότον, καὶ τὸ ἐχθραντικὸν καὶ μνησίκακον, εἰς καιρὸν ἐταμιεύχει τῆς ἀνταπόδοσιν. πολλοὺς τοίνυν μετέπειτα τῆς πατρίδος μετανάστας εἰργάσατο. τινὲς δ' ἀπὸ τῶν τειχῶν κύμβαχοι καταρριφέντες, οἰκτρότατον ὑπέμειναν θάνατον. τότε δὲ τοὺς Πέρσας ἀνασκολοπίσας κύκλῳ τῆς πόλεως, καὶ τὸν Ἄγγελον Ἰσαάκιον ἐπαινέσας ὧν ἔδρασε καὶ ὧν εἴρηκε, μὴ μόνον τοὺς ὀδόντας εἰς ὅπλα καὶ βέλη οὐ μεταποιήσας ἐπίσης τῷ Καντακουζηνῷ Θεοδώρῳ, ἀλλὰ κἀκείνῳ ἐπιπλήξας πολλάκις, κατὰ Χριστοῦ κυρίου θρασυστομοῦντι, καὶ ὡς ἐκ κουλεοῦ τοῦ στόματος μάχαιραν ὀξεῖαν τὴν γλῶτταν ἕλκοντι, καὶ χρηστῶν ἐμπλήσας προσδοκιῶν· τὸ δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, τὸν ἑαυτοῦ φονέα καὶ τῆς ἀρχῆς παραλύσοντα τρέφων κατὰ θεῖον, καὶ περιθάλπων εἰς τὸν τῇ προνοίᾳ δοκοῦντα καιρόν.

tonitus, subinde huc atque illuc deflexit oculos, vt certius perspiceret, quid rei esset. Nam planè somnium videre sibi videbatur. Vbi verò animaduertit, se absque errore rem veram cernere, repudiata liberalitate & cãdore digno Regibus, clementiam adulterat: & quia pellem leoninam tum proferre haud licebat, vulpinã induit: séque non modò libẽter recipere supplices fingit, sed vix à lachrymis temperat, quibus iam olim veritatem inuoluere, atque animum suum dissimulare consueuerat. Enimuerò fabula illa non diu acta, aliquanto pòst simulatione deposita, & mollibus oleóque lenioribus verbis omissis, Nicæensibus, nobilitate præsertim & dignitate præstantibus, ostendit, quantum iræ æstum animo celasset, dum se vltionis offerret occasio. Multos enim in exilium egit, nonnullos de mœnibus miserabiliter præcipitauit, & Persas circum vrbem palis affixit. Isaacium verò Angelum ob dicta & facta eius collaudauit, quòd Theodori Cantacuzeni maledicentiam nõ modò non imitatus esset, sed etiam castigasset: ac spe bona impleuit, aut, veriùs vt dicam, percussorem suum & Imperij euersorem, fato quodam & prouidentia numinis aluit.

Andronici degener animus & crudelitas in deditios.

Clemẽtia virtus regia: immanitas verò, tyrannorum nutrix.

Tyrãnus vulpinam citò deponit, vt leoninã, qua sola exultat, nõ sine multorũ lachrymis & sanguine, induat.

Isaacius Angelus fouetur ab Andronico, iusta numinis de crudelis illius supplicio iamiam cogitãtis sententia.

Quinta Andronici tragœdia, cuius inscriptio Prusa, seu Prusæ excidium.

4 Ac illo Byzantiū misso, Prusam transiit: munitóque versus meridiem vallo, quà ob planiciem adiri posse mœnia videbantur (nam aliæ partes vrbis rotundæ & preruptæ rupi impositæ sunt) postridie oppugnationē orditur. Machinis & viris operi intentis, ipse plurimas literas sagittis annexas, in vrbē iaculatur, quarum hęc sentētia erat: se eis defectionis dare veniam, si apertis portis reciperetur, & Theodorus Angelus, & circumforaneus Lachanas, & temerarius Synesius, (his enim titulis eos ornabat) eorúmque coniurati sibi traderentur. ídque diebus cōpluribus repetitū est. Nam Prusaense bellum Nicæo nec fortitudinem militum, Imperatorios inuadētium, nec odiis in Andronicum, quæ & belli causa erāt, quicquam concedebat: & ipsa vrbs vndique pulchris turribus adornata, & robustis mœnibus, iisque versus Austrum conduplicatis, firmata est. Vnde cùm excursiones fierent, multi vtrinque cadebant. Sed quum hanc quoque vrbem Andronico dedi oporteret, & multos qui in ea erant, subactos, in cruciatum agi:

Stratagema Andronici vt Prusaenses ad deditionem pelliceret.

Vrget obsessos, ne de propugnatione ineāt cōsilium.

Varij enim defensionis modi oppugnantib. metum meritò iniiciunt.

4 Ἐκεῖνον μὲν ὁ πίσω ἀποπέμπει πρὸς τὸ Βυζάντιον, αὐτὸς δὲ πρὸς τὸ τῶν Προυσαέων μεταβαίνει πόλισμα. μετὰ τῶν ἑπομένων αὐτῷ στρατιωτικῶν τάξεων, καὶ δὴ κατὰ τὸ πρὸς μεσημβρίαν μέρος τῆς πόλεως βαλὼν χάρακα, καθὸ δὴ καὶ προσιτὸν ἐδόκει τὸ τεῖχος διὰ τὸ τοῦ χώρου ἰσόπεδον, μὴ ὡς ἡ λοιπὴ πόλις εἰς πέτρας καὶ περιφερὲς αἰρόμενον γήλοφον, καὶ ἀπότομον προφαινόμενον, τῇ ἑξῆς ἔχεται τοῦ πολιορκεῖν. καὶ αἱ μὲν μηχαναὶ, καὶ οἱ ἄνδρες οὐκ ἀεργῶς εἶχον, ἀλλ' ἔδρων τὸ πρόσφορον· αὐτὸς δὲ Ἀνδρόνικος ῥέων τὸ λέγειν, ἀτράκτους βελῶν πετασίμοις τιθεὶς λόγοις πτερόεσσιν, ἐπηφίει κατὰ τῆς πόλεως. ἦσαν δὲ ἃ ἐδήλου τὰ φερόμενα ἐκεῖνα διαέρια γράμματα, μεταβολῆς παραίφασις καὶ ἀμνηστία κακῶν, εἰ αὐτὸν μὲν εἴσω προσδέξωνται, τὰς πύλας ἀναπετάσαντες· Θεόδωρον δὲ τὸν Ἄγγελον, καὶ τὸν ἀγοραῖον Λαχανᾶν, καὶ τὸν ἀσύνετον Συνέσιον, ἵνα ταῖς αὐτοῦ ἐκείνου χρησαίμην λέξεσι, καὶ οἱ τούτοις ὁμόφρονες θανάτῳ καταπροδώσουσι συσχόντες, καὶ τοῦτο ἐφ' ἱκαναῖς ἡμέραις ἐποίει. οὐδὲ γὰρ ὁ κατὰ Προῦσαν συγκροτούμενος πόλεμος, τοῦ κατὰ Νίκαιαν συστάντος τὸ ἔλαττον ἀπεφέρετο, κατά τε ἀλκὴν ἀνδρῶν συμπλεκομένων τοῖς βασιλείοις τάγμασι, καὶ μῖσος τὸ ἐς Ἀνδρόνικον, ὃ καὶ τοῦ πολέμου αἴτιον ἦν. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Προῦσα καλλίπυργός ἐστι, καὶ ἰσχυρὸν περιβεβλημένη περίβολον, καὶ τοῦτον ἀμφίδυμον κατὰ τὸ κλίμα τὸ νότειον. ἐν ᾧ καὶ ἐκδρομαὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας γινόμεναι, συνῆπτον πρὸς ἄλληλα τὰ στρατεύματα, καὶ ἔπιπτον ἐξ ἀμφοτέρων συχνοί. ἐπεὶ δὲ ἔδει καὶ τὴν πόλιν ταύτην ὑποκύψαι τῷ Ἀνδρονίκῳ, καὶ τοὺς πλείστους τῶν ἐν αὐτῇ χειρωθέντας παθεῖν τὰ ἀνήκεστα, τοῦ τείχους τι ἀπελεπίσθη, τῇ ἑλεπόλει συνεχῶς δρυπτόμενον.

πρὸς

περὶ δὲ τούτῳ καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος προσεπίκτισμα καὶ ἱμάντωμα τοῦ παλαιοῦ περιβόλου καταβληθὲν, φαντασίαν τοῖς ἔνδον παρέσχετο, τοῦ τὸ τεῖχος ἅπαν ὁπόσον ἡ ἑλέπολις ἔτυπτεν, ἐπὶ γόνυ κλιθῆναι κατασεισθέν. θροῦς οὖν ἐπὶ τῷ γενομένῳ ἄσημος αἴρεται, καὶ δέος τὰς ἁπάντων ἐκταράττει καρδίας. ὅθεν μὴ περιεργασθέντες τοῦ κακοῦ, ἀλλ' ὅλως καὶ πρὸς μόνον τὸν τῶν ἐκτιναχθέντων λίθων τὸν δοῦπον ἐναποψυξάντων τῷ δέει μικροῦ, ἔρημα μὲν τὰ τείχη τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀμυνομένων εἰάθησαν· αἱ δ' ἀγυιαὶ εἶχον ἀλιζομένους ὡς ἐπ' ἀμηχάνοις τοὺς ὑποκαταβάντας ἐκ τῶν τειχῶν, καὶ τὸ ἐντεῦθεν ἄνετος μὲν τοῖς πολεμίοις ἡ διὰ πυλῶν καὶ τείχους κλιμάκων ἐπενηνεγμένων εἰς τὴν πόλιν εἴσοδος. αὖθις δὲ τοῖς Προυσαεῦσι καταλαμβανομένοις ἀνηλεὴς ἀναίρεσις, καὶ τῶν προσόντων διαρπαγὴ, καὶ τῶν βοσκημάτων κατακοπὴ, ἃ κατὰ ποίμνια καὶ ὅλα βουκόλια εἰσηλάθησαν, ὡς ἔχοιεν ὧν τραφήσονται οἱ ἐντὸς, ἐπιγινομένης τῆς πολιορκίας. καὶ τότε μὲν ἐν τοιούτοις ἦσαν δεινοῖς τὰ τελούμενα. ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος εἰσεληλύθει τὸ πόλισμα, καὶ ἐνηυλίσατο ἔνδοθεν, οὔθ' ὡς βασιλεὺς πρᾶος καὶ σώζων, ὑπηκόοις οὖσι πάλαι, καὶ αὖθις ἐσομένοις, κἂν πρὸς καιρὸν ἀπέστησαν, τοῖς Προυσαεῦσιν ἐχρήσατο, οὔθ' ὡς ὁμοφυέσιν ἀνδράσιν ἥμερος προσενήνεκται· ἀλλ' ὡς ἀρχικὸς καὶ θὴρ ἄποσιτος ἱκανῶς ἀσηκάστοις προαστείων καὶ ἀτημελήτοις θρέμμασι, τοῦ μὲν αὐχένα κατέαξεν, ἄλλου δ' ἐλάφυξεν ἔγκατα, καὶ ἄλλως ἔθετο χειρίστως ἕτερον, τὰ δὲ λοιπὰ κρημνοῖς καὶ ὄρεσι καὶ βαράθροις διασπαρέντα παρέπεμψεν· οὕτω καὶ τότε βασιλεὺς Ἀνδρόνικος μὴ προηγησαμένης ὁμολογίας τε καὶ σπονδῆς μετὰ τε τῶν Προυσαέων πληρώματος, ἢ ἑκουσίας προβάσης παραδοχῆς, ἀλλὰ πολέμῳ

pars muri quædam crebris arietum ictibus labefactata, & muro veteri adiūcta crepido prostrata, opinionem obsessis attulit, murum vniuersum, quē machina feriebat, corruisse. Rumor igitur confusus tollitur, omnibus territis, nec malum datum accuratiùs explorantibus, sed ad sonitum duntaxat excussorum saxorum metu pene exanimatis: mœnia destituta sunt à defensoribus, & vici vrbis trepidis eorum discursationibus repleti. Inde scalis appositis, muróque superato, portis apertis liber vrbis ingressus hosti patuit. Prusaenses, direptis ædibus, crudeliter interfecti, & pecudes mactatæ, quarum greges & armēta in vrbem coacta erant, vt ducta obsidione haberent vnde viuerent. Quæ dum fiebant, vrbē ingressus Andronicus, non vt clemens Imperator, & eorū qui & olim subditi fuerant, & rursus futuri erant, quamuis ad tempus defecissent, conseruator, Prusaenses tractauit: nec vt hominum, qui iisdem elementis constent, rationē habuit: sed vt famelicus leo incustoditos greges adortus, aliis colla frangit, aliarum viscera deuorat, alias aliter miserrimè conficit, reliquas in mōtes & precipitia agit: ita tum Andronicus, quòd Prusa non deditione, sed vi potiùs erat, plurimos pessimo exitio

At mundi iudex populos principibus sæuis castigādos tradit, aliique alios cōficiunt: vt in istis suppliciis summi illius rerū arbitri seueritas eluceat.

Vrbis vi captæ, & populi metu cōsternati facies, ac luctuosissimus status.

Andronici in Prusaēses crudelitas.

Quid miserius quàm in sæuissimi tyranni manus incidere?

perdidit: multiplices cruciatus & varia tormenta commentus. Angelū Theodorū, adolescentē penè adhuc imberbem, effossis oculis asino impositum, & vltra limites Romanorum eductum, dimitti iubet, vt quocūque impetus iumentum tulisset, ibi solus oberraret: ac forsitan à feris deuoratus esset, quod Andronici consilium fuit, nisi Turci viatores eius miserti essent, & in tabernacula sua abductum curassent. Leonem Synesium, & Manuelem Lachanam, & alios complures XL. numero, de summis arboribus iuxta Prusę mœnia suspendit: & longè plures aliis suppliciis affecit, aliorū manibus, aliorum digitis, quorundam pedibus amputatis multi & manibus & oculis priuati sunt, nonnulli oculo dextro & pede sinistro mutilati, alij contrà. Robustissimis & fortissimis ac rei militaris peritissimis viris adeò inhumaniter interfectis, atque Imperij viribus imminutis: Lopadium transit Andronicus: eodemque modo ibi quoq; grassatus, & episcopo oculis priuato, quòd seditiosorum sui gregis motum contra Andronicum nō castigasset, sed æquo & leni animo tulisset ac spectasset: talibus triumphis ornatus, in palatium reuertitur, relictis Prusaensiū vitibus, quæ arbores amplectebantur, su-

Angeli Theodori excæcatio.

Qui apud Christianos nullum misericordiæ locum inuenit Turcarū auxilio seruatur.

Leonis Synesij & Manuelis Lachanæ suspendium.

Sexta Andronici tragœdia, Lopadium.

Lopadij episcopus excæcatus.

Ciuium cadauera gratæ tyranno vites, eorundéque sāguis, rabie perciti hominis vindemia.

ἡλωκυίας τῆς πόλεως, πλείστους ὅτι μάλιστα διέφθειρε καὶ ἠφάνισεν, εἰς πολυειδεῖς καὶ πολυτρόπους κολάσεις τὸ τοῦ θυμοῦ καταμερίσας ἀλλόκοτον. τὸν μὲν γὰρ Θεόδωρον τὸν Ἄγγελον ἤϊθεον ὄντα, καὶ τὸν ἴουλον πρώτως χνοάζοντα, πηρώσας ὀμμάτων· καὶ ὄνῳ ἀναβληθέντα, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὅρων ὑπερέκεινα ἀπαχθέντα, εἶτα κελεύει διαφεθῆναι, ἵνα ὅπῃ τὸ ὑποζύγιον ὁρμῴη αὐτόματον, φερόμενος πλάζοιτο. καὶ τάχ' ἂν θηρείοις ἐγεγόνει κατάβρωμα, ὃ καὶ ὁ τὴν τιμωρίαν ταύτην ἐκείνῳ ἐπιθεὶς Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς προεσκέψατο, εἰ μὴ Τοῦρκοι ἐγκύρσαντες, ᾤκτειράν τε τὸν μείρακα εἰς τὰς αὐτῶν σκηνὰς ἀπαγαγόντες, καὶ θεραπείας ἠξίωσαν. τὸν δὲ Συνέσιον Λέοντα, καὶ τὸν Λαχανᾶν Μανουήλ, καὶ συχνοὺς ἄλλους, τοῖς τῶν παραπεφυκότων τῇ Προύσῃ δένδρων ἀκρέμοσιν ἀπεκρέμασε, τὸν δέκατον τετραπλῶς ὑποσώζοντας ἀριθμόν. πολλαπλασίοσι δὲ ἑτέροις καθυποβεβλήκει ποιναῖς· ὧν μὲν ἐστὶ χεῖρας ἀπέτεμεν, ὧν δὲ δακτύλους ὡς ἀμπέλων περιέκειρε κλάδους, τινῶν δὲ πόδας ἀφήρηκε, πολλοὶ δὲ χειρῶν καὶ ὀφθαλμῶν ὑπέστησαν στέρησιν. ἦσαν δ' οἳ καὶ ὀφθαλμὸν δεξιὸν καὶ πόδα εὐώνυμον ἐζημίωντο, καὶ αὖ τοὐναντίον ἐπεπόνθεισαν ἕτεροι, καὶ οὕτως ἀπανθρώπως τὸ ἐν Ῥώμῃ σώματος καλλιστεῦον, καὶ στρατιωτικῇ ἐξαίρετον ἐμπειρίᾳ τὴν οἰκείαν ζημιώσας βασιλεὺς Ἀνδρόνικος, μεταίρει πρὸς τὸ Λοπάδιον, κἀκεῖ τὰ ὅμοια δράσας, καὶ τῶν ἐπισκόπων ἕνα στερήσας τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς μὴ κατὰ τῶν ἐκ τῆς ποίμνης ἐκείνου ἀγανακτοῦντα στασιωτῶν, ἀλλὰ πράως οὕτω καὶ ὁμαλῶς τὴν κατὰ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου φορὰν ἐκείνων προσιέμενον, καὶ ἀνεπεξηλήτως θεώμενον, ἐπάνεισιν εἰς τὰ βασίλεια, τοιούτοις γεγανωμένος τροπαιουχήμασι τὰς τῶν Προυσαέων ἡμερίδας καταλιπών, αἳ περιπλέγδην τὰ δένδρα

δένδρα ἀνέτρεχον, βαρυνόμενα τοῖς τῶν κρεμασθέντων σώμασιν ὡς ἄλλοις βότρυσι, καὶ μηδένα τῶν ἀνασκολοπισθέντων ἀφεὶς, ὡς λίνοις ἐνδεθῆναι τοῖς σήμασιν, οὓς καὶ θερινὰς ἥλιος ἀνέμοις περιφέρεσθαι ἀνῆκε, κατὰ τὰ ἐν συκηλάτοις ὑπὸ τῶν ὀπωροφυλάκων αἰωρούμενα φάσματα. εἰς δὲ τὴν πόλιν ἐπανιὼν, καὶ παρὰ τοῦ δήμου φωναῖς εὐφήμοις δεξιωθεὶς, καὶ ταῖς τῶν κολάκων προσλαλιαῖς, οὓς ἀεὶ παρατρέφουσι τὰ ἀνάκτορα, τὸ μεγαλόφρον πλεῖον κτησάμενος, εἰς θεωρεῖα καὶ ἁμίλλας ἵππων, θερείας οὔσης τῆς ὥρας, ἐτρέπετο. ὅτε καί τινων ἐκ τῶν κατὰ τὸ βασιλικὸν ἑδείασμα δρυφάκτων καταβληθέντων, καὶ περὶ τοὺς ἓξ ἄνδρας ἀνῃρηκότων, καὶ τοῦ θεαζομένου ὄχλου ἐπὶ τῷ συμβάντι διαθροηθέντος, ὥρμησε τοῦ θώκου ἐξαναστῆναι, καὶ μεταχωρῆσαι πρὸς τὰ βασίλεια, τῷ δέει ἀλλοιωθεὶς, καὶ τοὺς δορυφόρους συνηθροικώς· εἰ μὴ τὸ περὶ ἐκεῖνον εὔνουν ἱκέτευσαν, ἀποστῆναι ὡς ἀτόπου τοῦ τοιούτου προβλήματος, καὶ ἐμπέδως ἱζάνειν παρέπεισαν, ὡς αὐτίκα εἰ ἐξαναστάη ἀπολούμενον, τοῦ δήμου συσπειραθέντος εἰς ἓν, καὶ κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅσοι περὶ αὐτὸν ἐφορμήσαντος. μικρόν τι γοῦν ἐπιμείνας, τὸ ἱππικὸν μόνον καὶ γυμνικὸν τετέλεκεν ἄεθλον, τῶν δ' ἐπεισοδίων θεαμάτων ἀπέσχετο τέλεον. ἐν οἷς διαχέουσι τὸ θεώμενον οἱ διὰ μηρίνθων εἰς ὕψος ἀναρριχώμενοι, καὶ ὑπὸ μικρῷ καὶ λεπτῷ τῷ συνέχοντι καλῳδίῳ ἐπορχούμενοι διαέριοι, ἔτι δὲ οἱ πλευόποδες λαγῖναι, καὶ κύνες αἱ θηρευτικαὶ φιλοτοιούτως ἀποδεικνύντα τοὺς ἀήθεις θεατερβαμένας. καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πη ἐφέρετο.

5 Ἦν δέ τις ἀνὴρ, τοὔνομα Ἰσαάκιος, γένους ἀριστα ἥκων (ἕτερος παρὰ τὸν Ἄγγελον Ἰσαάκιον) θυγατρὸς παῖς Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος, ὃν ὁ λόγος τῆς ἱστορίας ἁπτόμενος, κασίγνητον τοῦ βασιλέως εἴρηκε Μανουήλ. ἀλλ'

ſpenſorũ cadaueribus vt vuis oneratas: vllũ neq; ſepeliri paſſus eſt, ſed à ſole arefactos vt terriculamẽta volucrum, ne poma deuorent, à ventis agitari voluit. Cõſtãtinopoli lætis populi acclamationibus exceptus, & adulatorum laudationibus, quos ſẽper alere ſolent aulę, maiori ſuperbia inflatus, ſpectaculis & ludis Circenſibus æſtiuo tempore intentus fuit. Cum autẽ aliquando tabulata aliquot iuxta imperatoriam ſedem collapſa, viros VI oppreſſiſſent: vulgo eo caſu conſternato, perterritus ſatellites conuocauit, & in palatium abire voluit: ſed ab amicis exoratus mãſit. quòd ſi ſurrexiſſet, ſtatim periturus eſſet, populi globo in ipſum & ſatellites eius impetum facturo. Pauliſper igitur moratus, dũ equeſtre & gymnicum certamen abſolueretur, reliquis ſpectaculis prorſus abſtinuit, cuiuſmodi ſunt funambulorum & venationũ: quibus in vrbe manere ſolita turba, vt rebus nouis impenſè capitur. Et hæc ita ſe habuerunt.

Andronici, aulicorũ adulationibus & vulgi applauſu demẽtati, in Theatro periculũ.

Principũ nugę & ludi miſeris ſubditis lachrymas frequenter eliciunt: at tyrãni populũ à quo metuũtur ipſi metuunt.

Spectacula populo nouis & ludicris reb. gratiſſima inhianti.

4 Erat autem vir quidam nobiliſſimus, nomine Iſaacius (non Iſaacius Angelus) Iſaacij Sebaſtocratoris, quẽ fratrem fuiſſe Manuelis diximus, ex filia nepos. Is Armeniæ viciniſque locis Ro-

Septima Andronici tragœdia, Cyprus. Deinceps efferus & ſanguinis humani effuſiõe gaudẽs, proceres efferos & ad rẽpub. turbandam natos, vt draco draconem, prouehit.

manæ ditiõis & Tarso à maiore patruo Manuele præpositus, commisso cum hostibus Armeniis prælio captus, Manuele iam defuncto, in custodiam datur. In qua cum longo tempore fuisset, tandem ab Hierosolymitis, quos Frerios dicunt, redemptus commodum in patriam reditum habuit, Andronico redemptionis adiutore: idq; de Theodoræ sententia, cuius, vt sæpe diximus consuetudine vtebatur, hic verò frater patruelis erat. Vt autẽ Andronicus Isaacij curam susciperet, ac diuturnæ eius captiuitatis misericordia tãgeretur, Macroducæ Constantini, qui materteram Isaacij in matrimonio habebat, opera est effectum, & Andronici Ducæ, cognati eius & familiaris à puero. Is igitur Isaacius cum Andronico cedere, ac in patriam redire nollet, nec vllam cognationis aut suauis consuetudinis rationem haberet, sed imperare quam imperio parere mallet: pecuniæ Byzãtio missæ subsidiis ad improbũ affectandi regni consilium abutitur, & Cypro cũ magna manu occupata, principio se pro legitimo prætore, qui ab imperatore missus esset, gerit, literis imperatoriis ostensis, quas ipse composuerat: & commenticiis mandatis recitatis, quæ quid ipsi agendum esset scilicet, præscribebant: ac cætera agit, quæ iis necessariò

Isaaci in Cypro tyrannidem exercẽtis historia.

Meretricis fauore promouetur, & Macroducæ opera captat Andronici beneuolentiam.

Sed homo ambitiosus primus in Cypro, quàm secũdus in Grę cia esse mauult.

Pecuniam acceptã in Andronicum ipsum cõuertit. Tyrannorum merces ea est, vt quos malis artibus promouerũt eos tẽpore à Dei iustitia cõstituto deploratissimos hostes esse persentiant. Cæterùm expẽde Isaaci artes seditiosis familiares.

οὗτος δὴ ὁ Ἰσαάκιος πρὸς τοῦ πρὸς πατρὸς θείου καὶ βασιλέως, τοῦ Κομνηνοῦ Μανουὴλ, τὰ κατ' Ἀρμενίαν διέπειν λαχὼν, καὶ ἄρχειν Ταρσοῦ, καὶ στρατηγεῖν, ὁπόσα τοῖς ἐκεῖ προσεπλέκετο, συρρήγνυσι μετὰ τῶν διαπόρων Ἀρμενίων πόλεμον, καὶ ἁλοὺς ἐν φρουρᾷ καθείργνυται (φθάνει δὲ θανὼν καὶ ὁ βασιλεὺς Μανουὴλ) καὶ τοῦτο ἐς ἡλίους πολλούς. ὀψὲ δὲ πρὸς τῶν Ἱεροσολυμιτῶν λυθεὶς οὓς Φρερίους φασὶν, ἔσχεν εὔθετον τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, Ἀνδρονίκου συναραμένου πρὸς τὰ λύτρα, ὑποθημοσύνῃ Θεοδώρας, ᾗπερ ὁ μὲν Ἀνδρόνικος, ὡς πολλάκις εἴπομεν, ἐπλησίαζεν. ὁ δὲ Ἰσαάκιος οὗτος ἀδελφιδοῦς ἦν. ἐνῆγον δὲ Ἀνδρόνικον εἰς τὸ προσδέξασθαι Ἰσαάκιον, καὶ τῆς χρονίου κατοικτεῖραι ἀποδημίας, Μακροδούκας Κωνσταντῖνος, τῇ πρὸς μητρὸς Ἰσαακίου θείᾳ συνευναζόμενος, καὶ Ἀνδρόνικος ὁ Δούκας, συνήθης ὢν ἐκ παίδων Ἰσαακίῳ, καὶ κατὰ γένος αὐτῷ προσστοργίζων. οὗτος τοίνυν ὁ Ἰσαάκιος Ἀνδρονίκῳ τῷ βασιλεῖ οὐχ ὑπείκειν θέλων, καὶ τὴν πατρίδα ὡς ἐν ἄστρασι φυγαζόμενος, καὶ συγχύσεως ἢ ἐρατεινῆς ὁμιλίας οὐδένα λόγον τιθέμενος, τυραννίδος δ' ἐρῶν, καὶ ἀρχῆς ἔφεσιν τρέφων, οὐ μὴν ὑποκύπτειν ἀνεχόμενος ἄρχουσιν, ἐφοδίοις χρῆται καὶ συνειθίστοις τοῖς πεμφθεῖσιν αὐτῷ ἐκ Βυζαντίου χρήμασιν, εἰς τὸ κακοβούλως ἀρχὴν ἑαυτῷ μνηστεύσασθαι. τοίνυν μετὰ χειρὸς συχνῆς καταπλεύσας ἐς Κύπρον, τὰ μὲν πρῶτα τὸν ἔννομον, ὡς πρὸς βασιλέως ἀπεσταλμένον δυνάστην ὑποζωγραφεῖ, βασιλικὰ ὑποδεικνύων τοῖς Κυπρίοις γράμματα, ἅπερ αὐτὸς συνέθετο, καὶ διατάγας ἀναγινώσκων αὐτοκρατορικὰς ἐπιπλάστους, τὸ ποιητέον δῆθεν ὑποτιθεμένας ἐκείνοις, καὶ τἄλλα διαπραττόμενος, ὅσα οἱ ὑφ'

ἑτέρων

ἑτέρων ἀρχῶν ταχθέντες πρὸς ἀνάγκης ποιεῖν ἔχουσι. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸ τυραννοῦντα παραγυμνώσας, καὶ τὴν ἔξωθεν ἀπλώειαν ἐκκαλύψας, ἀπανθρώπως τοῖς ἐκεῖ προσφέρεται. καὶ τοσοῦτον ἐς τὸ τοῦ ἤθους ἀκαμπὲς καὶ ἀμείλικτον Ἀνδρόνικον ὑπερέβαλεν, ὅσον οὗτος τοὺς πώποτε διαβοήτους ἀνεπιεικεῖς εἰς τὸ προσκεκρουκὸς ὑπερήλασεν. οὐ γὰρ διέλιπεν ἐξ ὅτου περ ἀσφαλῶς ἤδη ἄρχειν ᾤετο, μυρία ἄττα ἀνόσια ἐπὶ τοῖς οἰκήτορσι τῆς Κύπρου ἐργαζόμενος. φόνοις τε γὰρ καθ' ὥραν ἀναιτίοις ἐχραίνετο, καὶ διαλύμαν σωμάτων ἀνθρωπίνων ἐγίνετο, ποινὰς ἐπάγων καὶ τιμωρίας, οἷά τι συμφορῶν ὄργανον, ὁπόσαι κατῆγον εἰς θάνατον, καὶ κοίταις δὲ ἀθεμίτοις, καὶ φθοραῖς παρθένων ὁ παναισχὴς καὶ ἐξάγιστος ἠκολάσταινεν, οὐσίας τε ἁπάσης τοὺς εὐδαίμονας πρώην οἴκους ἀνυπευθύνως ἐστέρησε, καὶ τοὺς χθές τε καὶ πρότριτα περιβλεπομένους αὐτόχθονας, καὶ κατὰ τὸ πολυκτήμον τῷ Ἰὼβ ἀντερίζοντας, διαφῆκεν ἀγυρτεύειν λιμώττοντας καὶ γυμνιτεύοντας, καθ' ὅσων τέως οὐκ ἐχρήσατο τῷ ξίφει ὁ ἀκρόχολος· φεῦ, φεῦ, ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται· εὐθηνήσαν πάντες, οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα· ἐφύτευσας αὐτούς, καὶ ἐρρίζωσας· ἐτεκνοποίησαν, καὶ ἐποίησαν καρπόν· ταῦτα δὴ ἃ καὶ προφήτης ἀπολογεῖται πρὸς Κύριον λαλῶν κρίματα. οἷα γὰρ ἡ τότε γενεὰ ἐξέφυσε κώνεια, πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἁδρυνθέντα, ἢ θάνατον τοῖς προσφερομένοις, καὶ ἀπώλειαν τῶν πλείστων πόλεων, ὧν τῆς ἀρχῆς παναθέσμως ἐπέβησαν. ταῦτα ὡς εἰς ἀκοὴν ἐλήλυθε βασιλέως Ἀνδρονίκου, οὐκ ἦν ὁπωσοῦν καθεκτός, ἀλλ' ὁρῶν αὐτῷ ἐπερχόμενον, ὃν πάλαι πεφόβητο φόβον (ἦν γὰρ ὑφορώμενος ἀεὶ τὸ ἰῶτα, ὡς τὴν αὐτοῦ

facienda sunt, qui alienis imperiis subsunt. Verùm non multo pòst se tyrannũ professus, innata crudelitate retecta, insulares inhumaniùs tractat: ac pertinacia sæuitiáque tantum superat Andronicum, quantũ Andronicus cæteros omnes, qui vnquam atrocitate in hostes celebre nomen consecuti sunt. Neque enim, vbi primum tyrannidis fundamenta iecisse videbatur, infinita immanitate in subditos grassari desistebat: sed & cædibus innocentum in horas polluebatur, & humana corpora lacerabat, tormentis in exitium mortalium excogitatis. Præterea in stupris virginum, & adulteriis, homo nefarius volutabatur: & beatas dudum familias sine vllo crimine omnib. opibus spoliabat, vt indigenę paulo antè conspicui diuitiis, famelici & nudi oberrarent, si quibus homo iracundus ensem abstinuerat. *Hei, hei, cur via improborum prospera est? florent facinorosi: plantasti eos, & firmasti: procrearũt liberos, & fructus tulerunt*, vt Propheta cũ Domino expostulat. Illa enim ætas velut aconita genuit, quæ adulta nõ ad aliud nisi ad perimendos homines & plurimarum vrbium excidium valuerunt, quarũ dominatum per vim inuaserãt. Quæ cum ad Andronici aures peruenissent, nullo cohiberi modo potuit: sed quia id præstò esse videbat, quod olim formidarat (sẽper enim literã I, vt Imperij sui euer-

Nescit lupus ouilla pelle tectus innatã crudelitatẽ occultare.

Tyrannidis violẽtissimæ tabula, in qua occurrunt.

Immanitas in subditos.

Innocentum crudelissima tormenta & supplicia.

Stupra & adulteria.

Rapinæ.

Vnde querela in Dei prouidentiã arcanam, sed iustissima ratione omnia administrantem.

Miser Andronicus, vt mare turbidum, quouis rerum vẽto agitatur, & curiositatis profanæ præmia reportãs I literã formidat, vt imperiosuo perniciosam.

sionem, suspectã habuerat) principiò quærebat, qua ratione comprehendi posset Isaacius, & tolli è medio is à quo exitiũ immineret. Verebatur enim, ne Cypro aduectus, & alacriter susceptus ab omnib. se principatu deturbaret. *Remota enim mala minus molesta sunt, quàm propinqua: & quod expectatur, etsi pessimũ fuerit, leuius eo ducitur quod vrget in præsentia. Id enim est mortaliũm ingenium, vt exiguum doloris leuamen in lucro deputemus.*

De tuto autẽ remedio, nẽpe de tyrannidis abdicatione & reipublicæ cogitatiõe, ne per somniũ quidem, cogitat.

6 Sed cum hostem absentẽ in potestatẽ suam redigere nõ posset, ira in eius propinquos conuersa, canes imitatus, qui hominem allatrare cõtenti, lapidẽ ab eo coniectum mordicus arripiunt, Macroducam Constantinũ & Ducam Andronicum in ius vocat: qui confirmarant, Isaacium, si redẽptus in patriam rediret, fidelem & vtilem illi operam nauaturũ. Paucis diebus pòst maiestatis rei fiunt, quamuis principes factionis Andronici, & summi amici eius. Nam Macroducas præter cætera officia, quibus Andronicũ obseruãtissimè colebat, Theodoræ amicæ eius sororem in matrimonio habebat. Andronicus verò Ducas, homo depygis & sordidus, ac perfrictæ frontis, maiori sibi curę esse Andronici salutem, quàm ipsi, simulabat. Quod si Andronicus aliquem cæcare volebat, Ducas iste,

Ex hac Cypria tragœdia, octaua Cõstãtinopoli nascitur, quã *proceres* inscribimus. Macroducas & Ducas ob operam Andronico & Isaacio pessimè nauatã, ignauiæ suæ mercedẽ referunt.

Meretricia affinitas parum amica.

περιαλύσων ἀρχὴν) ἐζήτει τρόπον δι' οὗ ἂν συλληφθῇ Ἰσαάκιος, καὶ ἐξ ἀνθρώπων γενήσεται ὁ ἐκείνῳ προσδόκιμος ὄλεθρος. ἐδεδίει γὰρ, μήπως Κυπρόθεν καταπλεύσας, καθελεῖ τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εἰδὼς, ὡς ἀσμένως προσδεχθήσεται παρὰ πάντων, ἐπεὶ καὶ τὸ πόρρω κακὸν, τοῦ ἐν χερσὶν ἀλυπότερον, καὶ τοῦ θλίβοντος ἄρτι κουφότερον, τὸ ἐλπιζόμενον χεῖρον. ἀγαπητῶς γὰρ παρακερδαίνειν ἐοίκαμεν ἄνθρωποι, καὶ τὴν βραχεῖαν τοῦ ἀλγοῦντος ἄνεσιν. μὴ ἔχων δὲ ὅπως τὸν ἀπόντα ἐχθρὸν χειρώσεται, ἐπὶ τοὺς ἐγγὺς τρέπει τὸν θυμὸν, ταὐτόν τι δρῶν, ὃ καὶ κύνες πολλάκις ποιεῖν εἰώθασι.

6 Τοῦ γὰρ βάλλοντος ἀφιστάμενοι, ἀφεθέντι λίθῳ τοὺς ἰδόντας ἐγχρίπτου- τοῦτο μὲν ἀμύνονται φυλακαῖς, τοῖς δ' σιν. ἀμέλει καὶ ὑπὸ κρίσιν ἤγαγε τόν τε θεῖον Ἰσαακίου, τὸν Μακροδούκαν Κωνσταντῖνον, καὶ τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον, οἳ ξυνέθεντο, μὴ ἀχρεῖον Ἀνδρονίκῳ τὰ ἐς πίστιν ὀφθῆναι τὸν Ἰσαάκιον λυθέντα, καὶ πρὸς τὴν πατρίδα ἐπαναζεύξοντα. μετ' οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας καὶ καθοσιώσεως οἱ ἄνδρες ὑπάγονται, καίπερ τῶν τοῦ μέρους ὄντες Ἀνδρονίκου οἱ μέγ' ἔξοχοι πάντων, καὶ τῆς ἑταιρείας οἱ κράτιστοι· εἴγε ὁ μὲν Μακροδούκας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων φιλοφρονήσεων, αἷς ἐπιμελῶς Ἀνδρόνικον ἐθεράπευε, καὶ ἀδελφῇ τῆς Θεοδώρας κατὰ συνάφειαν συνήρχετο γαμικὴν, ἣν ὁ λόγος πλειστάκις ἱστόρηκε, γινώσκειν ἀθεμίτως Ἀνδρόνικον· ὁ δὲ Δούκας Ἀνδρόνικος καταπύγων ἀνὴρ καὶ γλοιὸς, καὶ τὴν ἀναίδειαν ἐπὶ τοῦ προσώπου προβεβλημένος, καὶ αὐτοῦ δὲ Ἀνδρονίκου ἐν τοῖς ὑπὲρ Ἀνδρονίκου προμηθέστερος εἶναι ἐπλάττετο, ὅτι ὁ μέν τινος ἐκπερονᾶν ὀφθαλμοὺς ἀπεφαίνετο, ὁ δὲ Δούκας οὗτος Ἀνδρόνικος, ὡς εἰ διδακτὸς

διδακτὸς ἦν τοῦ ἀρχῆθεν ἀνθρωποκτόνου, καὶ ταῖς τῶν μερόπων χαίροντος συμφοραῖς, καὶ χειρῶν προσεψηφίζετο στέρησιν, ἢ ἀνασκολόπισιν ἐγκλήματος δὲ, βλασφημῶν ἐν πολλοῖς Ἀνδρόνικον, καὶ λίαν ἀπανθρώπως αὐτοῦ καθαπτόμενος, ὡς μὴ καταλλήλους τοῖς πταίσμασι τὰς κολάσεις ἐπάγοντος. ἐπιστάσης τοίνυν τῆς λαμπροτάτης καὶ εὐσήμου ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ μνήμη τοῦ προσλήμματος εἰς οὐρανοὺς ἀνόδου τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἑορτάζεται, ἀθροισμὸς ἐκ προσκλήσεων γίνεται τῶν περὶ τὰ βασίλεια σχεδὸν ἁπάντων αὐλικῶν· καὶ ἦν διὰ τοῦτο τοῖς ἐκ παντὸς γένους καὶ ἔθνους συνδρομὴ καὶ ὁρμὴ, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ἐνηυλίζετο· ἦν δὲ τότε σκηνούμενος κατὰ τὸ ἔξω λεγόμενον Φιλοπάτιον· ὥσπερ δὲ παλινῳδίαν οἱ συνερχόμενοι ᾄδοντες, ἢ ἐν τῷ ἄλλων τρέχειν, ἑτέραν βαδίζοντες, εἶχον τὸ κατάστημα τῆς ὁδοῦ περὶ τὰ λεγόμενα τοῦ Μαγγάνη παλάτια, ἃ καὶ αὐτὰ κατὰ τὸ ἐντὸς Φιλοπάτιον ᾠκοδόμηντο, ἐσύστερον δὲ Ἀνδρόνικος κατηδάφισε. καὶ ἐπεὶ πολυάνθρωπος ἦν ἡ συνέλευσις, πάνυ μέντοι πολυάνθρωπος, καὶ ἁπλῶς οὐδεὶς ὃν παρεῖναι ἐχρῆν, ἐξάγονται παρὰ δόξαν τῶν συνειλεγμένων ὁ Δούκας τε καὶ ὁ Μακροδούκας ἐκ τῶν ἐκεῖ που ἐπιπέδων οἰκημάτων, καὶ πρὸς τὴν αὔλειον ὡς κατάκριτοι θριαμβεύονται, καὶ οἱ μὲν ὡς ὑπὸ δίκην ἀχθησόμενοι, ἢ τὸν βασιλέα ὀψόμενοι τῶν ὑπερῴων ἐκκύπτοντα διεσκευάζοντο, ἄνω τὰ ὄμματα αἴροντες, καὶ τὼ χεῖρε πρὸς τὸ τοῦ σχήματος σεμνὸν περιβάλλοντες· ὁ δὲ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, ὃν καὶ Ἀντιχριστοφορίτην οἱ τότε ὠνόμαζον ἄνθρωποι, ἐς τὸ κατάλληλον τῶν ἔργων τὴν κλῆσιν μετάγοντες (ἦν γὰρ ὁ τῷ ὄντι ἀναιδέστατος τῶν Ἀνδρονίκου ὑπη-

quasi ab improbo illo magistro, hoste humani generis edoctus, etiã manus ei amputandas, aut in crucem agendũ esse decernebat: obiurgato sæpe Andronico & inhumaniter castigato, quòd in suppliciis sumendis infra delictorum atrocitatẽ subsisteret. Igitur ad celebre festum eius diei, quo memoria reditus in Cœlos vnà cum assumpto corpore Domini & Dei & Seruatoris nostri celebratur, omnes aulici, vt denunciatum erat, cõuenerunt, atque omnis generis & nationis homines diuersis itineribus eò contendebant, vbi Imperator diuersabatur. Erat autem tum in exteriori Philopatio. Cæterũ per errorẽ in Manganicum palatiũ factus est concursus, quod est in interiore Philopatio, pòst destructum ab Andronico. Cùm frequens esset conuentus eorum omnium quos adesse decebat, Macroducas & Ducas præter omnium opinionem ex ędibus in planicie sitis producti, & in vestibulo triũphati, tanquam in iudicium abducendi, aut Imperatorẽ è superiore cœnaculo prospecturum visuri, gestu corporis ad grauitatem confirmato, & manibus suppliciter compositis, suspexerunt. At Stephanus Hagiochristophorites, qui tum Antichristophorites vulgo dicebatur, nomine pro moribus nonnihil immutato (erat enim impudentissimus omnium Andronici ministro-

Ducas hostis humani generis & mali discipuli pessimus magister, ac sæuissimus nebulo, malum sibi cacat. Væ tibi qui in aliorum suppliciis exultas: tandem omnes de tuo interitu lætabuntur.

Narratio ostendens mira quadã & velut inaudita ratiõe de medio sublatos fuisse aulicos illos Andronici familiares.

Quam infida sit Andronicorum beneuolentia, vel in vnico hoc speculo cernere licet.

Nec desunt tyrannis antichristophoritæ qui scelestissimis modis dominorum suorum sæuissima decreta exequantur.

rum, & omnium scelerum sentina) lapide quantum vola capiebat sublato, & in Macroducam destinato, qui & affinitate imperatorios & ętate & amplissimis opibus antecellebat: omnes hortabatur, vt suum exemplum imitarentur, totum conciliũ circumspectans, & qui lapidatione abstinebat, dicteriis & conuiciis incessens, vt imperatori infidelem, & paulo pòst idem supplicium subiturum. Iis minis territi omnes saxa in illos coniecerũt, vt supplicio peracto (ô miserabile & incredibile spectaculum) lapides in tumulũ exurgerent. Ii verò quibus id munus datũ erat, eos adhuc spirantes sublatos, & tapetibus quibus sarcinę mulorum tegi solẽt, inuolutos, Ducam in Iudeorum cœmiterium, Macroducam in littus editius, quod est è regione Mãganij monasterij, trãsuehunt, atque vtrunque palis affigunt. Ac tum primùm Constãtinopolitani ea cum luctu viderunt, à quorũ cõmemoratione prius aures abhorrebant: atque id facinus reputantes, attonitis similes, quò se verterent nesciebãt, duplices pœnas luentes. Nam & popularium calamitate mouebantur: & quia idem periculum iamiã sibi quoque imminere putabant, longiore cruciatu afficiebantur, quàm ij qui iam in mediis tormentis erant. Nam hi quidem mala timere desierant, oppressi malo, quod animus pridem augu-

Aulicorum miseria, qui nefando spectaculo interesse & execrandæ laniénæ patrandæ manus commodare iubentur.

Miserabile & incredibile spectaculum.

Populi affectus tyranno grassante.

Duplices pœnæ eorũ qui tyrannis subiiciuntur.

ρετῶν, καὶ πάσης αἰσχρουργίας ἀνάμεστος) λίθον ἄρας χειροπληθῆ, καὶ τοῦ Μακροδούκα στοχασάμενος, τοῦ καὶ προφερεστάτου κατὰ κῆδος βασιλικόν, καὶ τὸ γεραρὸν τῆς ἡλικίας, καὶ τὴν τοῦ πλούτου βαθύτητα, παρῄνει πᾶσιν, ὡς ἐς παράδειγμα αὐτὸν ἀφορᾶν, περιβλεπόμενος ἅπασαν τὴν ὁμήγυριν, καὶ τὸν μὴ λαϊβολοῦντα ἐρεσχελῶν, καὶ ὡς ἄπιστον ἐς βασιλέα κακολογῶν, καὶ τὴν αὐτὴν καταδίκην μετὰ μικρὸν ὑποστῆναι μέλλοντα. ἦραν οὖν διὰ τὴν ἀπειλὴν ταύτην ὁ ἀθροισμὸς ξύμπας χερμάδια, καὶ κατέλαβον τῶν ἀνθρώπων (ἐλεεινὸν καὶ ἄπιστον μετὰ τὸ πάθος θέαμα) ὡς ἀρθῆναι τοῖς λίθοις ἐς κολωνόν· ἔτι δὲ ἐμπνέοντας τοὺς ἄνδρας ἀράμενοί τινες, οἷς τὰ τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἐπετέτακτο, καὶ τάπησιν ἐνειλήσαντες, ἐφ' ὧν αἱ τοῖς ἡμιόνοις ἀνατιθέμεναι στρωματοθῆκαι σκέπονται, τὸν μὲν ἐς τὴν περαίαν ἣ τοῖς Ἰουδαίοις εἰς ταφὴν ἀποτέτμηται ἄγουσι, τὸν δὲ Μακροδούκαν κατὰ τὴν ἀντίπορθμον τῇ μονῇ τῶν Μαγγάνων ἀποκομίζουσι λοφιώδη ἀκτήν, καὶ ἀνασκολοπίζονται ἀμφότεροι· καὶ τότε πρώτως οἱ τῆς Κωνσταντινουπολῖται τεθέανται, τὰ πρὶν ἀκοαῖς αὐταῖς δυσπαράδεκτα, καὶ ὧν ἀφηγουμένων πρότερον ἔβυον τοὺς ἀκουστικοὺς πόρους, τηνικάδε τοῖς ὀφθαλμοῖς προκειμένων ἀπωλοφύροντο, καὶ τὸ πραχθὲν ἀναλογιζόμενοι, ἀμηχανίᾳ συνείχοντο, καὶ διπλῆν ἐπὶ τοῖς γινομένοις δίκην ὑφίσταντο· καὶ τὰ τῶν ξυμφυλετῶν γὰρ ἐδάμαζον αὐτοὺς παθήματα, καὶ τὸν εἰς αὐτοὺς ὅσον οὔπω προσπελάζοντα κίνδυνον φανταζόμενοι, χρονιωτέραν εἶχον τὴν βάσανον, τῶν ἤδη ἐνσχεθέντων τοῖς ἀχθεινοῖς, καθ' ὅσον οἱ μὲν τῆς πονηρᾶς ἐλπίδος ὑπέληγον, τοῦ κακοῦ ἤδη ἐπιστάντος, ὃ πάλαι κατὰ νοῦν ἔστρεφον.

ἔστρεφον. τοῖς δὲ τὸ προορᾶν ἀεὶ τὸ δεινόν, καὶ τὸ οἴεσθαι τὸ μέλλον ὡς ἐφεστός, καὶ νυκτὸς ἀφήρει τὸν ὕπνον, καὶ ἡμέρας πλέον βασάνου πάσης ἐπίεζε τὴν συνείδησιν. καὶ τὸ καινότατον, οὐ μόνον ταῦτ' ἔπασχον ὁπόσοι τὸ ἔνδον κριτήριον εἶχον ὑποθεάτρον, ὡς οὐκ ἀγαθὰ τῷ Ἀνδρονίκῳ εὔχονται καὶ βουλεύονται, ἀλλὰ καὶ οἷς ἐκεῖνος προσέκειτο, καὶ ἀεί τινος μετεδίδου χρηστοῦ. τὸ γὰρ ἐς ἅπαν ἄπιστον ἦθος, καὶ τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον ὑφορώμενοι, ἔτι δὲ τὸ πρὸς κόλασιν ἑτοιμότατον δεδιττόμενοι, οὐδ' οὗτοι τὸ τοῦ κινδύνου ὀξὺ σφῶν αὐτῶν ἀπετρέποντο· ἀλλὰ γὰρ μηδὲ τοῦτο παραδραμέτω ὁ λόγος. αἰτοῦνταί τινες Ἀνδρόνικον, οἷς μετῆν παρρησίας, τὰ τῶν κρεμασθέντων καθαιρεθῆναι σώματα. ὁ δὲ μὴ ἀηδῶς τὸν λόγον δεξάμενος, ἠρώτησεν, εἰ πάλαι ἀπέθανον· καὶ γνοὺς ἐκ τῶν ἀναρτησάντων, κακοὺς κακῶς καταστρέψαι τὸν βίον, συμπαθείας εἶπε τοὺς ἄνδρας καταξιοῦν· καὶ ἐπεδάκρυσε τούτῳ τῷ ῥήματι, ἰσχυροτέραν φάμενος εἶναι τῆς οἰκείας ὁρμῆς καὶ προθέσεως, τὴν τῶν νόμων αὐστηρίαν καὶ αὐθεντίαν, καὶ τὴν τῶν δικαστῶν ἀπόφασιν ὑπερκεῖσθαι τῆς αὐτοῦ προαιρέσεως. ὦ δάκρυον τοῖς πάλαι μὲν καὶ ἡμῖν ἐν συνοχῇ ψυχῆς ὡς ἐκ νέφους ὄμβρος τῆς καρδίας ἐπιψεκαζόμενον· ὦ λύπης σφοδροτέρας σύμβολον, καὶ τῶν ἔνδον πιεζόντων τεκμήριον ἀναμφήριστον. ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπὸ χαρᾶς συλλειβόμενόν τε καὶ σταλαττόμενον, ὡς ἐξ ἀμάρας τῶν ὀφθαλμῶν· παρ' Ἀνδρονίκῳ δὲ μὴ ταυτὸ σθένον, ἀλλ' ἑτέραν φύσιν λαχόν, καὶ τεκμαίρεσθαι παρέχον ὄλεθρον ἐν τῷ ἀμαρύσσεσθαι, εἰπεῖν δὲ καὶ τὴν ὁδὸν ἐπανοῖγον τῆς ἐς Ἀχέροντα διαπλώσεως, ὅπερ τὸ Στυγὸς ὕδωρ τὸ κρυερὸν ὡσεὶ καὶ φρικῶδες, κἀκ μόνης ἀκοῆς ἀποτρόπαιον.

rabatur. Illi uerò, quia malum ſubinde prouidebant, & futura tanquã præſentia cernebant: neque noctu ſomnũ capere, nec interdiu quietis animis eſſe poterant, conſciẽtiæ quaſi flagellis excruciati. Neque verò ij ſolũ ſic affecti erant, qui animi parũ amici erga Andronicum ſibi erant conſcij: ſed quod magis mireris, ij quoque quib. fauebat Andronicus, & ſubinde aliquod bonum impertiebat. In cauſa erat, quòd acerbitatis, implacabilitatis, & ſæuitiæ hominis gnari, periculi aciem ne ſe quidem euitaturos metuebant. Eſt & hoc memoratu dignũ. Quidã homines apud Andronicum gratioſi petebãt, vt ſuſpenſorum corpora tollerẽtur. Is verò iis verbis nõ offenſus, rogauit, num pridẽ eſſent mortui? Vbi ex carnificibus audiuit, malos malè periiſſe: ſe dolere vicẽ illorũ dixit. ac id dictum lachrymis proſecutus, adiecit, legum ſeueritatem & autoritatem ſua voluntate & propoſito plus valere, & iudicũ ſententias ſuo iudicio præpollere. O lachrymæ, quæ & olim & à nobis in animi mœrore fundebamini, ex corde tanquã imber è nubibus deſtillantes! O grauioris triſtitiæ ſigna, & eorum quæ intus vrgent, argumenta certiſſima: quãuis aliquãdo etiã præ gaudio ex oculis veluti guttę exuberetis! Alia veſtra natura eſt apud Andronicũ: internecionis eſtis prę̃nũcię, & in Acherõtẽ & Stygiã paludẽ vel ipſo nomine deteſtabilẽ, demanatis.

Sed rati ſunt qui tyrannidis ſtimulos ad viuũ perſentiant.

Rariſſimi qui ſub tanto onere fatiſcentes, de eo excutiendo legitima ineãt conſilia.

Tyrannus legum autoritatẽ ſuæ crudelitati prætexit.

Lachrymæ Crocodili.

Harum feria deteſtatio.

O quàm multorum pupillas vestrum profluuiũ extinxit! O quã multos in Orcum adegistis! O quot demersistis! O quales viros in sepulchrũ cõiecistis, & vltimo lauacro abluistis, tãquam inferiç effusç! Ad hũc modũ Macroduca Constãtino & Duca Andronico è medio sublatis, quemadmodum remunerari amicorum benevolẽtiã soleret Andronicus, cõstabat. Non multo pòst duos fratres Sebastianos in altero freti littore, quod Perama dicitur, suspendit, quòd scilicet vitæ eius insidiati esset. Huiusmodi atque aliis deterioribus rebus & suppliciis Andronicus subinde occupabatur.

Tragœdiæ præcedentis appendix.

Sebastianorum fratrum supplicium.

Nona tragœdia, Comnenus Alexius.

7 At Comnenus Alexius, Manuelis imperatoris ex fratre nepos & pocillator, ab Andronico in Scythiam relegatus: atque inde profugus, draconis volãtis instar, in Siciliam peruectus, Gilielmo insulæ tyranno, quis esset, aperuit: atque vnà cum ipso ex Philippica prouincia oriundus Maleinus, vir non illustri genere, non splendida fortuna, non rebus gestis clarus. Hi quam bilem ambo contra Andronicum cõceptam longo tempore parturierant, alter fortasse non sine causa, alter verò in Comneni gratiã, & vt aliquo nomine dignus videretur iis à quibus ignorabatur: eam tãdem contra patriam pepererunt, illa non in aurem regis locuti, sed palàm, multis audientibus, ferè plãtas eius

Facilè est proceribus, quos diuini iudicij decretum veluti currus celerrimus circũfert, tyrannorum quieté turbare.

Et vel leuissimas ob causas, miseros populos sub tyrannorum vmbra lethifera degẽtes innumeris damnis morte ipsa formidabilioribus afficere.

ὦ πόσον ἔσβεσας κόρας, θερμότερον περιχυθέν. ὦ πόσους εἰς ᾅδου παρέσυρας πέταυρον λαῦρον ἐπιρρυέν; ὦ πόσους κατέκλυσας; ὦ οἵους ἄνδρας εἰς τύμβον παρέπεμψας, εἰς τὰ ὕστατα νίπτρα παραληφθὲν, ἢ ὡς χοὴ ἐπιτάφιος καὶ λοιβή τις λοίσθη ἐκκενωθέν; Καὶ ὧδε μὲν ἐξ ἀνθρώπων ἔθετο τὸν Μακροδούκαν Κωνσταντῖνον, καὶ τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον κἀπὶ τοιούτοις οὕτοι Ἀνδρόνικον εἴδοσαν ἀντιμετροῦντα σφίσι τῆς εὐνοίας τὰ ὀφειλήματα· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τοὺς Σεβαστιανοὺς ὁμαίμονας, δυάζοντας τὸν ἀριθμὸν, ἐς τὴν ἀντιπέραν ἀναρτᾷ τοῦ πορθμοῦ, ὃς κικλήσκεται πέραμα, διὰ τὸ δῆθεν ἐπιβουλεύειν αὐτοῦ τῇ ζωῇ. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ παραπλησίοις ἄλλοις καὶ χείροσιν οὐκ ὀλίγοις ἀεὶ ἐνηυκαίρει Ἀνδρόνικος.

7 Ὁ δὲ ἐκ Κομνηνῶν Ἀλέξιος, ὃς ἐπὶ τοῦ κεράσματος ἐτέτακτο, τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ ἐκ τῆς αὐτοῦ φύτλης γεγενημένος (ἐκ γὰρ ἀδελφόπαιδος περιελήλυθεν) ὑπερορίαν ἐς τοὺς Σκύθας Ἀνδρονίκῳ κατακριθεὶς· κἀκεῖθεν φυγὰς γενόμενος, εἴπῃ ἄν τις ὄφις πετόμενος εἰς Σικελίαν κατέλυσε, καὶ τῷ ταύτης τυραννεύοντι Γιλιέλμῳ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, καὶ ἑαυτὸν, ὅς τις εἴη, καταφανῆ θέμενος, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ ἐκ τῆς Φιλίππου ἐπαρχίας ὁρμώμενος Μαλεῖνος, ἀνὴρ οὐ τὸ γένος ἐπίσημος, οὐ τὴν τύχην λαμπρὸς, οὐ γνώριμος τὸ ἐπιτήδευμα, ὃν συνέλαβεν ἄμφω χόλον καὶ ὤδινον ἐπὶ πλεῖστον κατ' Ἀνδρονίκου, ὁ μὲν καὶ δικαίως ἴσως ἐπεγκαλῶν, ὁ δὲ Μαλεῖνος τῷ Κομνηνῷ χαριζόμενος, καὶ δοκεῖν τις εἶναι τὴν αἰδοῦς ἄξιον παρὰ τοῖς οὐκ εἰδόσι πραγματευόμενος, τοῦτον κατὰ τῆς πατρίδος ἀπέτεκον. ἐκεῖνα μὴ πρὸς οὖς τοῦ ῥηγὸς, ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν εὐπαρακλήτως λαλήσαντες, ἐν τῷ μικροῦ τῶν ἐκείνου ποδῶν τὰ πέλματα καταψᾶν καὶ κινη-

δὸν ταῖς ἑαυτῶν γλώτταις περιλιχμάζειν οὐχ ὅσοις κακῶς παθεῖν Ἀνδρόνικος ἔμελλεν, ἀλλ' οἷς ὡς ἐπὶ θήραμα πρόχειρον τὴν ἅλωσιν τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρῶν διερεθίσειν εἶχον τὸν τῶν Σικελῶν τύραννον· ὁ δὲ τοῖς τούτων λόγοις ἀναρριπισθεὶς, καὶ ἄλλως ἔχων ἀναφέρειν τὰ ἐπαδόμενα ἐς τὸ σύμφωνόν τε καὶ ταυτοδύναμον, οἷς καὶ παρὰ τῶν ταυτογλώσσων ἐκείνῳ Λατίνων πολλάκις ἀκήκοε, πάλαι μὲν ἐπὶ μισθῷ συνόντων Ῥωμαίοις, καὶ τὴν αὐτοκρατορικὴν ἐκτρεφόντων αὔλειον, τότε δὲ διασπαρέντων ἄλλων ἄλλοσε διὰ τὴν παρὰ σφίσιν ἀτεράμονα καὶ ἄτεγκτον Ἀνδρόνικον, καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀκηδὲς, τάς τε οὔσας πολεμικὰς δυνάμεις ἐς τὸ ἐπικρατὲς διατίθησι· καὶ τὸ ξενολογικὸν ἐκ πολλῶν ὁπλιτῶν ἀποκρίνας καὶ ἁδροῖς ἐπάρας μισθώμασι, καὶ μείζοσι φυσήσας τοῖς ἐπαγγέλμασιν, ἐς χιλιάδας τὴν ἵππον καταριθμεῖ· καὶ τὴν μὲν πεζὴν στρατιὰν ἐς Ἐπίδαμνον διαβιβάσας, καὶ ταύτην αὐτοβοεὶ καταχὼν, τὴν δὲ ναυτικὴν δύναμιν εὐθυπλοήσασαν σχὼν ἐς τὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπίνεια, τὰς ἐν τῷ μεταξὺ χώρας ὁμολογίᾳ αἱρεῖ, ὁμοῦ δὲ τῶν στρατευμάτων κατά τε γῆν κατά τε θάλατταν τὴν λαμπρὰν ἐν πόλεσι Θεσσαλονίκην διαλαβόντων μέσα ἄρεος καὶ διαζωσάντων, ἑάλω αὕτη πολιορκίᾳ, καὶ εἴσω μεθ' ἡμέρας δέχεται τὸ πολέμιον, ἔχουν διὰ τὸ τῶν ἔνδον ἀμυνομένων ἀπάλαμνόν τε καὶ ἀπειρόμαχον, τὸ δὲ μαλακίαν μᾶλλον τοῦ στρατηγοῦντος Δαβὶδ τοῦ ἐκ Κομνηνῶν. οὗτος γὰρ ἐς οὐδὲν χρήσιμος τοῖς Θεσσαλονικεῦσιν ὀφθεὶς, δεξιώτατος δὲ μόνον γινόμενος ἀεὶ δεδιέναι Ἀνδρόνικον, καὶ τρόπον ἐπιζητεῖν, δι' οὗ δὴ τὰς ἀάπτους ἐκείνου χεῖρας διαφεύξεται. δέον κῦμα θαλάσσης ὑπελθεῖν, ἢ κατὰ πετρῶν ἠλιβάτων βαλεῖν ἑαυτὸν, ἢ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις

demulcentes, & linguis suis canino more deosculantes, non quæ Andronico nocitura erant, sed per quæ tyrannum Siculum, ad Romanarum prouinciarum vastationem, tanquam ad paratã prædam, concitarent. Is verò iis verbis incitatus, eóque magis, quòd cum populariũ suorum oratione consentirent, qui cum olim in aula Constantinopolitana stipẽdia mererent, tum Andronici metu, & neglectu sui, alij alio dispersi, eadem sæpe dixerant: & copias quas habebat coegit: & magnis stipendiis, maioribus promissis, tam pedestrium quàm equestrium auxiliorum multa millia acciuit. Peditatu Dyrrachium traiecto, vrbẽ primo impetu capit. Naualibus copiis rectà in Thessalonicensem portum delatis, interiectas regiones in deditionem accepit: Thessalonicam verò illustrem vrbem terra marique obsessam, corona cepit: ac post dies aliquot obsidionis exercitum introduxit: eo successu non tã ob defensorũ timiditatem & imperitiam rei militaris, quam ob Dauidis Comneni, præfecti vrbis, ignauiã vsus, Qui cũ Thessalonicensibus nihil cõmodaret, sed metuendo Andronico, & crudelibus eius manibus cauendis ingeniosissimus esset: aut fluctus marinos subire, aut de summis rupibus se præcipitem dare, aut in montibus & speluncis abdere, aut

Coniurati in patriam suã, ad externos principes dũ cõfugiũt, indecora quæque facere & pati cogũtur.

Decima tragœdia, Dyrrachium.

Vndecima, ea quidẽ prolixè descripta, nẽpe Thessalonicæ luctuosa deditio.

Ignauus præfectus, vrbiũ euersor.

Qui potest ignauus esse ingeniosus?

Parum honestis artib. molles & ignaui ad vrbium & prouinciarũ præfecturas, iustâ Dei in populos irâ & vindictâ euehuntur.

Ignaui ducis characteres.

Est spectator, non bellator.

Nullam facit eruptionem, neque alios strenuè agere patitur: imò omniũ alacritatẽ vana cũctatione suffocat.

Molliter & mulierculàrum delicatarum more incedit.

Luxu diffluens in periculis cernitur.

Imminentes sibi & aliis ruinas deridet.

Nebulonum gaudet consortio.

Periculũ negligens, paulo post atteritur.

fugitiui illius Prophetę exẽplo à ceto deglutiri debuisset. Verùm illi horum nihil fecit, sed malo Thessalonicensiũ fato vrbis præfecturã parum honestè adeptus, vir muliere corruptior, & ceruis timidior, tantũ non eos à quibus & ipse & vrbs caperetur, longè adhuc remotos accersiuit: atque in id operam vltrò dedit, vt in eorum manus perueniret. Nam cum pugnandum esset, & omnis generis arma & machinæ contra vrbem expedirentur, se pro spectatore hostium, non pro bellatore gessit. Nunquam certè totius obsidionis tempore vllã eruptionem fecit, quamuis non paucis, qui in præsidio erant, exhortantib. neque id ipsos facere passus est, sed ciuium alacritatem, vt ignauus venator canum impetum, cunctando suffocauit. Neque armatum quisquam eum aut galeatum vidit: sed galeam, thoracem, ocreas ita vitauit, vt delicata muliercula, quæ præter vmbram conclauis sui nihil nouit. mulo quidem per vrbem vehebatur, cum pallio quod à tergo nodus astringebat, & elegãtibus calceolis auro vsque ad talos interpunctis. Cum autem machinæ muros quaterent, & saxa humi deciderent, excussorũ saxorum bombos, & mœniũ cum ferirentur mugitum & ruinas ridebat: & familiarib. suis nequam hominibus sub tuta crepidine muri stãs, *Audite* inquit, *aniculæ mugitum.* Sic autẽ machinam maximã

εὑρέσθαι ἀποκρυβήν, ἢ κατὰ προφήτην φυγάδα κήτει θαλαττίῳ καταποθῆναι. ὁ δὲ τοιοῦτο μὲν οὐδέν τι ποιεῖν ἐπεβάλετο, ἐπὶ κακῇ δὲ μοίρᾳ τὴν τῶν Θεσσαλονικέων ἐγχειρίζων ἀρχήν, καὶ τὴν ἀρχηγίαν ὁ καὶ γυναικῶν θηλύτερος, καὶ τῶν ἐλάφων δειλότερος, οὐκ εὐκλεῶς κληρωσάμενος, ἔλαθε τοὺς συλληψομένους αὐτόν τε καὶ τὴν πόλιν Θεσσαλονίκην καὶ πόρρωθεν ὄντας μεταπεμπόμενος ἄντικρυς, καὶ ἑαυτὸν ἐκείνοις ἐγχείριον ἑκούσιον ζώγρημα θέσθαι διὰ παντὸς μελετῶν. οὔκουν καὶ τοῦ τῆς μάχης ἐνστάντος καιροῦ, καὶ παντοίων ὅπλων καὶ μηχανῶν κινουμένων κατὰ τῆς πόλεως, θεατὴς τῶν πολεμίων μάλιστα ἦν αὐτός, οὐκ ἀντίπαλος. οὔτε γὰρ δι' ὅλης τῆς πολιορκίας ὤφθη ἐπεκδραμών, καίπερ διανιστώντων αὐτὸν οὐ μετρίως πρὸς τοῦτο, οἳ τῆς πόλεως προεκαπίζοντο, οὔτε δρᾶσαι οὕτως αὐτοῖς ἐνεδίδωκεν, ἀλλ' εἶχε τὸ τῶν πολιτῶν πρόθυμον, οἷα καὶ σκυλάκων γεννικὸν ὅρμημα θηρατὴς ἀχρειότατος. τοίνυν οὐδενὶ τῶν ἁπάντων ὦπτο πανοπλίαν ἀμφιασάμενος, ἀλλ' ἀπεῖχε κράνους καὶ θώρακος, καὶ κνημίδων καὶ θυρεοῦ, κατὰ τὰς ἐσκιατραφημένας τῶν γυναικῶν, καὶ μηδὲν εἰδυίας πλέον γυναικωνίτιδος. καὶ περιῄει τὴν πόλιν ἡμιόνῳ ἔποχος μετ' ἀναξυρίδος, συνεπτυγμένης ὄπισθεν δεσμώματι, καὶ πεδίλων κομψῶν ἐστιγμένων χρυσῷ, ἐς αὐτὸν ἀπολήγοντα τὸν ἀστράγαλον. τῶν δὲ μηχανημάτων τὰ τείχη τυπτόντων, καὶ βαλλόντων τοὺς λίθους ἔραζε, αὐτὸς, εἰς γέλωτα εἶχε τὰ τῶν ἀφιεμένων πετρῶν ῥοιζήματα, καὶ τὰ τοῦ περιβόλου ἐν τῷ πλήττεσθαι μυκήματα· καὶ τῷ ἐρείπεσθαι ῥήγματα, ἐνωτίζεσθε γοῦν, ἔφασκε, τοῖς ἐκείνῳ συνοῦσι φαύλοις ἀνδραρίοις, ὑπὸ ἀψῖδα ἰσχυρὰν τοῦ τείχους παραδυόμενος, τὰ τῆς γραίας μυκήματα, ὁ τιθηνοῦ εἰσέτι δεόμενος. ἐκάλει δ' οὕτω τὴν μεγίστην

τῶν ἑλεπόλεων ὑφ' ἧς ἠχρειοῦτο τὸ τεῖχος τῆς πόλεως, τῶν λίθων ἐκπηδώντων τῆς ἁρμογῆς. τοιοῦτον τοίνυν προδότην ἡ Θεσσαλονικέων τότε κληρωσαμένη φύλακα δυστυχῶς, καὶ κυβερνήτην λαχοῦσα τὸν καταποντιστήν, καὶ ἰατρὸν τὸν φαρμακέα, ἐπ' ὀλίγον ἀντισχοῦσα, τοῖς ἐχθροῖς ὑπέκυψε. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις γεγενημένα ἄλλη τίς ἐστι κακῶν Ἰλιάς, καὶ τραγικὰς ὑπερβαίνουσι συμφοράς· ἅπας γὰρ οἶκος τῶν ἐνόντων ἠρήμωτο, οὐδ' ἦν οἰκία τις σώζουσα, οὐ στενωπὸς τῶν ἀνδροφόνων λυτρούμενος, οὐ κατάδυσις ἐπὶ πολὺ ἀποκρύπτουσα, ἀλλ' οὐδὲ σχῆμα ἠλεεῖτο ἐλεεινόν, οὐδ' ἐδυσωπεῖτο δυσώπησις. ἀλλὰ διὰ πάντων ἐχώρει τὸ ξίφος, καὶ θυμοῦ λῆξις ἦν ἡ ἀπάγουσα τοῦ βίου πληγή, κενὴ δὲ καὶ ἡ κατὰ τοὺς ἱεροὺς νεὼς συνδρομὴ τῶν πολλῶν ἐδείκνυτο, καὶ ματαία ἡ ἐπὶ ταῖς εἰκασίαις ταῖς θείαις πεποίθησις. οἱ γὰρ βάρβαροι καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα συγχέοντες πράγματα, τιμᾶν οὐκ ᾔδεσαν τὰ Θεοῦ, οὔτε ἀσυλίαν παρεῖχον τοῖς εἰς τὰ τεμένη προστρέχουσιν· ἀλλ' ὃ ἦν ἐπὶ τοῖς κοινοῖς δόμοις κατάντημα, τὸ μαχαίρᾳ δηλονότι παραυτίκα πεσεῖν, ἢ γοῦν τῆς οὐσίας ἁπάσης ψιλωθέντα τινὰ διαφίεσθαι, ὃ παρὰ τοῖς πορθηταῖς ἐς μεγίστην εὐποιΐαν συνελογίζετο, τοῦτο καὶ οἱ ἐν τοῖς νεὼς καταφεύγοντες πέρας εὕρισκον, ἵνα μὴ προσθείην καί τι βαρυσυμφορώτερον ἕτερον, τὸ ἐκθλίβεσθαι ἐκεῖσε κακῶς τὴν ψυχὴν τῇ τῶν μυριάδων συνδρομῇ τε καὶ συμπιλήσει, αἳ τοὺς θείους δόμους εἰσέδυσαν. καὶ τοῖς ἱεροῖς γὰρ μεθ' ὅπλων ἐπεισπηδῶντες οἱ ἐναντίοι, τοὺς ἐν ποσὶν ἀνῄρουν ἀεί, καὶ ὡς θύματα τοὺς καταλαμβανομένους ἀνηλεῶς ἐκεράϊζον· πῶς δ' ἀνθρώπων ἂν μᾶλλον φείδεσθαι οἱ τοῖς θείοις ἐμπαροινοῦντες, καὶ μηδ' ὅλως Θεοῦ ἐμπαζόμενοι; ἀλλ' οὐ

uocabat, qua saxa compage sua elidebantur, homo ipse adhuc nutricis egens. Igitur Thessalonica talē proditorem pro duce, piratam pro gubernatore veneficum pro medico sortita, hostibus nō diu restitit. Deditionem ingens malorum pelagus est consecutū. Omnes ędes sunt desertę, nulla fuit domus quę seruaret, nullus angiportus ab homicidis defendebat: nulla cauerna erat, quæ diu celaret: nullæ preces, nulli gestus miserabiles, misericordiam impetrabant: grassatur vbique ferrum, *ira non nisi lethali ictu lenitur*: frustra vulgus in templum concurrit, frustra sacris imaginibus fidit. Nā Barbari diuinis humanisque rebus cōfusis, nulla religione mouebātur, neque in sacras ædes confugiētibus parcebant. Illud saltem proficiebant miseri, vt aut statim gladio caderent, aut bonis omnibus ereptis dimitterētur: quod vastatores illi summum beneficium iudicabant. Idem exitus manebat eos, qui in fana se conferebant. & accedebat malū grauius, quòd infinitæ multitudinis concursu multi & ex compressione exanimabantur, & ab hostibus in sacra irruentibus trucidabantur, & obuij quique pro hostiis crudeliter mactabātur. Et quî pepercissent hominibus qui diuinis rebus insultabant, & Deū planè contemnebant? Neque verò tā

Et hosti cogitur manus dare, innumerosq; secū trahere in miseriarum abyssos.

Vrbis, potentissimi & violentissimi victoris arbitrio relictæ deploratissimus stat⁹: in genere primùm, deinde particulatim hîc describitur.

Crudeles hostes neque sacra neq; profana curant.

Cæde & rapinis delectātur.

Miseros ciues pecudū more mactant.

Deo audacter illudūt.

illud erat nouum, quòd sacra donaria rapiebant, & profanis manibus non tangenda contrectabant: ac caninis oculis ea intuebantur, quæ aspicieda non sunt: quàm hoc nefarium, quòd sacrosanctas Christi & famulorum eius imagines terræ allidebant, & pedibus insistentes, si quid ornatus ex materia preciosa inerat, eo vtcunque direpto, ipsas in triuia efferebant, vt à prætereuntibus conculcarentur, aut ad cibum coquēdum foco apponebant. Illud autem maximè nefarium est & piorum auribus detestabile, quòd in sacra & ipsis angelis venerabili mensa indecorè saltabant, & Barbarica quædam cantica psallebant. Deinde pudēdis apertis sacrum pauimentum in orbem permingebant, aspersione illa & calidis balneis, noxiis dæmonibus vtique gratificantes, vt in iis, fatigati cladibus hominum, innatarent. Sed cum tandem malorum finis instare, & pugna quietura videretur: Siculi duces interuenerunt, & turbæ in cædes ruentis impetum represserūt: quorum vnus cataphractus, equo insidens, Theodori martyris, è cuius sepulchro vnguentū ebullit, templū ingreditur: & alios obliquo ense verberando, alios vulnerando, vix militum intemperias cohibere potuit.

Nec solum viuas eius imagines trucidant & spoliant, sed etiam opera manuum humanarum euertūt & ad focum apponunt.

In sacra mensa indecorè saltant.

Tépla sacris cæremoniis peragēdis destinata polluunt.

Sed iusta ratione à sapiētioribus suis ducibus reprimūtur ad téporis momentum.

8 Verùm ne sic quidē tolerabilis fuit Thessalonicensium cōditio. Etsi enim postridie expugnatæ vrbis, à cædibus ciuium temperatū

Nescit enim quiescere militaris crudelitas: immo, quò magis refrænatur, eò

τοσοῦτον καινόν, εἰ τὰ τῷ Θεῷ ἀνατεθειμένα ἱεροσύλουν, καὶ χερσὶ βεβήλοις καὶ ὀφθαλμοῖς κυνέοις ἥπτοντο τῶν ἀψαύστων, καὶ τοῖς μὴ θεατοῖς ἐνητένιζον, ὅσον δὴ ἀνόσιον, εἰ τὰς πανάγεις Χριστοῦ εἰκόνας καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἠδάφιζον· καὶ ταύτας κατεπεμβαίνοντες, εἴ τις μὲν κόσμος ἐξ ὕλης περιττῆς τιμαλφοῦς, τοῦτον ἀφῄρουν ἐκσπῶντες, ὡς ἔτυχεν· αὐτὰς δ' εἰς τὰς τριόδους ἐξέφερον, τοῖς παρόδοις ἐσομένας εἰς καταπάτημα, ἢ τῷ τῆς διαίτης πυρὶ παρεδίδοσαν· ἀνοσιώτατον δὲ μάλιστα, καὶ ὠσὶ δυσήκοον τῶν πιστῶν, εἰ τινὲς ἦσαν οἳ τοῦ θυωροῦ καὶ ἀγγέλοις αὐτοῖς αἰδεσίμου ἄνωθεν ἀνιόντες τραπέζης, ἐπ' αὐτῆς ὠρχοῦντο μετατρεπόμενοι ἀσχημόνως, καί τινα βάρβαρα ἀπηχέστατα ᾄσματα πάτρια ἔψαλλον· εἶτα τὴν αἰδῶ ἀνακαλύψαντες, καὶ τὸν ποδεῶνα τοῦ τῆς κοιλίας ἀσκοῦ ῥέειν ἀνέντες, ἐνούρουν κύκλῳ κατὰ τὸ ἅγιον ἔδαφος, περιρραντήρια ταῦτα τελοῦντες δαίμοσι, καὶ λουτρὰ θερμὰ τοῖς ἀλάστορσι σχεδιάζοντες, οἷς οὗτοι μετὰ κάματον διανήχονται, ὃν διηνεκῶς ἀνθρώποις συμφορὰς μηχανώμενοι, καὶ δεινὰ διαθλοῦντες ἀνήκεστα. ἐπεὶ δέ ποτε τὰ δεινὰ δόξαν τοῦ λῆξαι εἰλήφει, καὶ εἰς ἀνοχὴν ἀπεῖδεν ὁ πόλεμος, μέσον ὀφθέντων οἱ περ εἰς ἀρχηγοὺς τῶν Σικελῶν ὑπανεστήκεσαν, καὶ τὴν τῶν πολλῶν ἐπισχόντων ὁρμὴν εἰς ἀναίρεσιν, ὧν ἅτερος ἔφιππος σιδήρῳ κατάφρακτος τὸν τοῦ μυροβλύτου μάρτυρος εἰσέδυ νεών, καὶ τοὺς μὲν τῷ πλατεῖ παίων τοῦ ξίφους, τοὺς δὲ καὶ εἰς ἀληθὲς τραύματα πλήττων, ἴσχυσε μόλις τὴν τοῦ κακοῦ στῆσαι φοράν.

8 Οὐδ' οὕτω τὰ ἑξῆς ὡς ἐν κακοῖς μέτρια Θεσσαλονικεῦσιν ἐφάνησαν· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐς ᾅδου καταγαγεῖν τοὺς πολιορκηθέντας ἡ μετὰ τὴν ἅλωσιν εὐθὺς ἡμέρα κατέπαυσε, τὰ δ' ἐπισυμβαίνοντα ἀλ-

λως ὁδὸν ἤνυεν ἀεὶ πρὸς τὸ αὐτὸ τῆς ζωῆς τέρμα μυριαχῶς τοὺς τλήμονας κατηνάγκαζον, καὶ βέλτιον τὸ θανεῖν ἐποίουν ὑπὲρ τὸ ζῆν, ὥστε τὸ τοῦ τλησιπόνου Ἰὼβ εἰπεῖν, πολλοὶ δεόμενοι τελευτῆς, οὐκ ἐτύγχανον· καὶ πᾶς μὲν γὰρ ἕτερος πολέμῳ τὸ ἀντίπαλον χειρωσάμενος, κακῶς αὐτῷ κέχρηται, καὶ ἀνελεημόνως προσφέρεται, καὶ ὅσα ἡ ἐκ τῆς νίκης ὑπεροψία διατίθησι διαπράττεται· Λατῖνος δὲ πορθήσας τὸ ἀντιπίπτον, καὶ ὑποχείριον ἐργασάμενος, ἀνύποιστόν ἐστι μάλιστα κακόν, καὶ λόγῳ ἀπεριήγητον· εἰ δὲ καὶ Ῥωμαῖος εἴη ὁ συλληφθεὶς, καὶ ἀπείρως ἔχων καθαρεύων γλώττης Ἰταλιώτιδος, καὶ τοσοῦτον τοῖς ἑτεροφύλοις ἔθνεσιν ἀποξενούμενος, ὡς μηδὲ κατὰ τὴν σωματικὴν περιβολὴν βραχύ τι γοῦν Λατίνοις ἐπικοινωνεῖν, εἴη ἂν οὗτος ἐστυγημένος Θεῷ καὶ τῆς ὀργῆς κυρίου ἀμιγῆ κατακριθεὶς πιεῖν τὴν κύλικα, καὶ τὸ ποτήριον ἀκέρασιν προσεστίγμασθαι. ποία γὰρ θανατηφόρος ἔχιδνα, ἢ πτερνοφύλαξ ὄφις ὀλέθριος, ἢ ταυροφόντης λέων, τὰ τῶν βρωμάτων ἕωλα παρεωρῶν, θερμῆς δ' ἔτι τῆς θήρας ἐμφορούμενος, οὕτως ἂν ἐλυμήνατο, ὡς ἀπανθρωπία Λατίνη ζωγρήσασα; οὐκ ἐπικλᾶται λιταῖς, οὐ θηλύνεται δάκρυσιν, οὐχ αἱμύλοις ἱλαρεύεται φθέγμασι, καὶ ἄσῃ τις χαρίεν, κλαγγὴ τοῦτο ἰκτίνων, ἢ κρωγμὸς κορώνης λογίζεται. εἰ δ' οὕτως εἴη θελκτήριον ὡς καὶ πέτρας αἱρεῖν, ὁποῖα τὰ ὀρφαϊκὰ κρούματα, εἰς κενὸν μὲν καὶ οὕτως ὁ φορμίζων ἐψάλλαξε, καὶ μάτην ἀείδειν ἀνεβάλλετο λιγυρόν· εἰ δέ που καὶ ἁλοίη τῇ ἀοιδῇ ὁ βάρβαρος, ἀλλ' εἰς κύκνειον ᾆσμα τελευταῖόν τε καὶ φιλότιμον ἡ ἀμείλικτος τούτου ψυχὴ συλλογίσεται. αὖ πάλιν κατεργαζομένη θάνατον, καὶ μένουσα πάλιν ὡς πρότερον ἄθελκτος, ἢ ὥσπερ ἄκμων ἀνήλατος, πρὸς πᾶσαν ἱκετείαν ἀνένδοτος. μόνῳ γὰρ τῷ γένει τούτῳ τῷ θυμῷ χαρίζεσθαι ἴσασι, ὃ οἷς αὐτοῦ ἐπιτάσσει ὀργίλως ὑπενδιδόναι πεφύκασι· τί δ' ἂν κακὸν εἴη παρεικὸς ἀτέλεστον ἀνὴρ μισορω-

est: tantæ tamen grassationes in superstites fuerunt, mille modis ad eundem vitæ exitũ tendentibus, vt cum mortuis bene actum videretur: &, vt apud Iobum tolerantissimum est, multi frustra mortem exoptarent. Nã etsi alij ferè omnes in bello victos hostes, vt victoriæ superbia dictat, sæuiunt: Latinus tamen superatis aduersariis, intolerabile malũ est, & verbis inenarrabile. quòd si Romanus sit comprehensus, & is Latinæ linguæ rudis, & à peregrinitate ita abhorrens, vt in vestitu nihil cum eis commune habeat: is verò Deo inuisus habetur, & quouis supplicio dignus. Quæ vipera, quis leo, præda vetere omissa, & calidũ adhuc venatum deuorans, ita sæuit, vt Latina immanitas in captiuos? non flectitur precibus, non mollitur lachrymis, non blãdis lenitur verbis: quamuis suauis cantus, strepitus anserum, aut clangor miluiorum habebitur. Si Orpheum cithara, cygnos moribundos cantus dulcedine superes, nihil profeceris. & vt paulisper barbarica feritas mulceatur, mox tamẽ ad ingenium redit, in cædes ruit: nec supplicum vocibus plus mouetur, quàm incus ictu malleorum. Ea gens tãtùm iracũdiæ indulgere nouit, & imperatis eius obtẽperare. Quid verò malorum prætermittat homo Roma-

violẽtiùs paulò post in naturam humanã ruit: quã extinctã desiderat.

Nicetę in Siculos & occidentales ex ingenti iustóque dolore odium: vnde vehemẽs insectatio.

Insectationis illius amplificatio, variis similitudinibus & eloquentiæ oratoriæ flosculis ornata.

nis infestus, eorūque inueterato odio ita flagrans, vt nec vetus ille serpēs, humani generis insidiator, vnquā tantū virꝰ acerbitatis in terras euomuerit? Nā execrabiles Latini prouincias nostras Paradiso cōparant, nostrorumq; bonorū desiderio genti nostræ perpetuò sunt infesti, & subinde mala machinantur: ꝙ si quādo temporibus adducti, amicitiam simulant, tamē acerrimas inimicitias clàm alunt. Si blādis verbis & oleo mollioribus vtuntur, iacula & ancipites gladij in iis delitescunt. Tanto discordiæ vallo inuicem dirempti sumus, nec vllo modo animi coniungentur, etsi corporibus coniuncti in iisdem ædibus habitemus. Illi plerūque erecta ceruice elatóque vultu incedentes, morū nostrorum leuitatē, & ex modestia humilitatem cauillari & despicere solent. Nos verò eorum superciliū, iactantiam, fastum insolentiam, Christo auspice conculcamus, qui potestatem dat super serpētes & scorpios citra noxam ambulandi. Verū vt ad historiæ ordinem redeamus, Siculus exercitus, Thessalonica potitus, hoc modo grassatus est sine vllo respectu Dei. Vrbem oppugnare cœpit sexto die mensis Augusti, indictiōe tertia, anno sexies millesimo, sexcētesimononagesimo tertio: eāq; cepit sine vllo suo detri

Occidētalium de oriētis & Græciæ partibus iudicium atque odium in Græcos irreconciliabile.

Græcorū mores & efferus animus in Latinos.

Quo tēpore Siculi Thessalonica potiti sint.

μιμος, καὶ τοσαύτην ἀποθησαυρίσας ἐν ἑαυτῷ καθ' ἕλληνος ἀνδρὸς ἀπέχθειαν, ὁποίαν οὐδ' ὄφις αὐτὸς ὁ ἀρχαῖος, τοῦ ἀνθρωπείου γένους ἐπίβουλος, συνειληφὼς πάλαι ἀπέτεκεν; ἐπεὶ δὲ παραδείσῳ μὲν ἄντικρυς παρὰ τοῖς καταρατοτάτοις Λατίνοις εἰκάζεται, ἣν ἡμεῖς ἐλάχομεν οἰκεῖν καὶ ἀποκαρποῦσθαι, καὶ δυσέρωτες ὄντες τῶν παρ' ἡμῖν ἀγαθῶν, κακογνωμονοῦσιν ἀεὶ περὶ τὸ ἡμέτερον γένος, καὶ κακῶν εἰσι τέκτονες διὰ παντός, κἂν φιλεῖν πλάττωνται, τὸν καιρὸν ὑποδυόμενοι, μισοῦσιν ὡς ἔχθιστοι, κἂν ὁ λόγος αὐτοῖς εὐπροσήγορος, καὶ ὑπὲρ ἔλαιον ῥέων ἀψοφητὶ ἁπαλύνηται, ἀλλὰ βολίδες εἰσὶ καὶ οὕτως αὐτοί, καὶ μαχαίρας ἀμφιστόμου τομώτεροι. οὕτω μέσον ἡμῶν καὶ αὐτῶν χάσμα διαφορῶν ἐστήρικται μέγιστον, καὶ ταῖς γνώμαις ἀσυναφεῖς ἐσμέν, καὶ κατὰ διάμετρον ἀφεστήκαμεν, εἰ καὶ σώμασι συναπτόμεθα, καὶ τὴν αὐτὴν πολλάκις εἰλήχειμεν οἴκησιν. ὅθεν καὶ αὐτοὶ μὲν ὑψαυχενοῦντες τὰ πολλά, καὶ τὸ τοῦ σχήματος ὑπερηφάνως ὑποκρινόμενοι ὄρθιον, ὡς πτέρναν φιλοῦσι τηρεῖν, καὶ περιεργάζεσθαι τὸ λεῖον τοῦ ἤθους ἡμῶν, καὶ ὑποκαταβαῖνον χαμαί, διὰ τὸ τοῦ φρονήματος μέτριον. ἡμεῖς δὲ τὸ ἐκείνων ὑπέροφρυ, καὶ τὸ κομπηρόν, καὶ σεμνόν, καὶ τὴν κόρυζαν οἷά τινα κεφαλὴν ἄνω ὑποβλεπόμενοι τείνουσαν, ἐπ' αὐτῆς τὴν πορείαν τιθέμεθα, φλῶντες ἐς δεῦρο τῇ δυνάμει Χριστοῦ, τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων ἐξουσίαν βραβεύοντος, καὶ τὸ μηδὲν ἐντεῦθεν παθεῖν, ἢ καὶ ἀδικηθῆναι παρέχοντος· καὶ οὕτω μὲν (ἵνα καθ' εἱρμὸν αὖθις περαίνῃ τὸ λέγειν) ὁ Σικελικὸς στρατὸς ἔνδον τῆς πόλεως Θεσσαλονίκης γενόμενος, ὅσα καὶ οἷα μὴ Θεῷ φίλα τετέλεκε, κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν τοῦ Αὐγούστου μηνός, τῆς τρίτης ἐπινεμήσεως, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ καὶ τρίτου ἔτους, τῆς τειχομαχίας ἀρξάμενος, καὶ συμπεράνας ταύτην ἀβλαβῶς ἑαυτῷ πάντῃ, κατὰ

τὴν πέμπτην καὶ δεκάτην τοῦ αὐτοῦ μηνός· οὐ μόνον τοίνυν ὡς ἐλεγόμενον τοῦ πολέμου ἐνισταμένου τὰ τῶν ὅλων πεπόνθασιν οἱ Θεσσαλονικεῖς χείριστα, ἀλλὰ καὶ τούτου λήξαντος οὐκ ἔρρεψεν ἡ τύχη πρὸς τὸ φιλάνθρωπον, οὐδ' ἐνεῖδον αὐτοῖς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἥμερον· οὐ γὰρ οἰκιῶν μόνον τοὺς δεσπότας ἐξήλασαν, καὶ τῶν κειμηλιουμένων ἐντὸς ἀπεστέρησαν αὐτοὶ ταῦτα ἰδιωσάμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἱμάτια περιεστείλοντο, μηδὲ τῶν ἐσχάτων ὑποδυτῶν ἀποσχόμενοι, τῶν κρυπτόντων ἃ ἡ φύσις ὡς ἀσχήμονα καλύπτειν ἐπέταξε. μήτε μὴν τρύφους τοῖς δεσπόταις μεταδιδόντες ὧν αὐτοίπερ εἰς τοὺς κόπους εἰσεληλύθεσαν, ἀλλ' οἴκοι μὲν οἱ ἀλλότριοι καθήμενοι κατεσπάθων τὰ ἐνόντα, καὶ ὁσημέραι ἐκώμαζον· τοὺς δὲ συγκεκομικότας εἰς τὰς σηπίας, εἴων ἐπὶ τῶν τριόδων πλάζεσθαι νήστιδας, χαμαιεύνας, γυμνόποδας καὶ ἀχίτωνας, ὡς κλίνην μὲν ἔχειν τοὺς πρότερον εὐπαρύφους τὸ δάπεδον, στέγην τὸν οὐρανὸν, τὴν δὲ κοπρίαν θαλπωρὸν δέμνιον. ὃ δὲ χεῖρον τῶν ἀφηγουμένων, καὶ ἕως αὐτῆς δάκνον ψυχῆς, οὐκ ἐξῆν τοῖς πρὶν δεσπόταις παρεισιέναι τὸν οἶκον αὐτῶν. ἀλλ' εἴ τις τοῦτο εἰργάσατό ποτε, ἢ μόνον παρέκυψεν ἔνδοθι, αὐτίκα ὡς ὑπὸ σκύλλης ἀρχαίου κακοῦ τῶν ἐντὸς αὐτῆς ἀνηρπάζετο, καὶ καθιστάμενος εἰς λόγους, καὶ πολλάκις τὸ αἴτιον διερωτώμενος τοῦ ἐκεῖσε παραβαλεῖν, ἢ ὄμμα τοῖς ἔσω βαλεῖν, ἢ τὸν οὐδὸν τῆς αὐλείου πατῆσαι, πολλὰς ἐδαίρετο, καὶ χρήματα παρέχειν κατηναγκάζετο, ἃ ἐκεῖσέ που ὑπωπτεύετο κατακρύψαι, καὶ οἷς τὴν καρδίαν δῆθεν ἐκχέων, καὶ τῶν συμβεβυσμένων αὐχῶν, περιπταίειν προήχθη τὸ οἴκημα, δεδιὼς μὴ σεσύληται, καὶ ἀποδιδὼν μαθεῖν, εἰ οὐκ ἔλαθε τὸ μέρος τῆς οἰκίας τοὺς πολεμίους, καθ' ὃ ταῦτα ἐγκέκρυπται, ἐπιμελέστερον περὶ

mēto, eiusdē mensis die x v. Neque verò durante bello duntaxat Thessalonicenses grauissimè sunt afflicti, sed nec eo finito fortunam æquiorem habuerunt, aut victores clementiores sunt experti: qui non contenti, expulsis dominis ædes & omnia quæ in iis erant, sibi vendicare, etiam vestes eis rapuerunt, ne interulis quidem relictis, quibus ea tegerentur, quæ natura tegi voluit: nec frustum panis dominis impertiebant, quorum bona occuparant. sed Barbari sedentes in ædibus comessabantur, & per luxum ea absumebant, quæ possessores veteres magnis laboribus comportarant: ac tum in triuiis ieiuni & nudi oberrabant, qui dudum lautis vestibus induti fuerant: lectum habebant terram, tegumen cœlum, fimeta pro stragulis: & quod hæc omnia superat, & ad ipsum vsque cor penetrat, non licebat prioribus dominis ædes ingredi. Quòd si quis fecerat, aut saltem introspexerat: statim inclementer in eam pertrahebatur, & subinde causam rogabatur, cur eò ingressus esset, aut introspexisset, aut limen atrij calcasset? ac multis plagis acceptis, pecuniam dare cogebatur, quā illic occultasse putabatur, eáque de causa perlustrasse domum, metuens, ne sublata, aut ea parte ædium in qua lateret, accuratiùs perquisita, ab hostibus inuenta esset,

Militum licentia in victos.

Dominos ædibus expellunt.

Facultatibus omnibus spoliant.

Ad esuriem adigunt.

Spoliatorum diuitias dilapidant.

Victos ad inopiam lugendā deducūt.

Ædium dominos, si ad eas lustrādas accedūt, verberant, excarnificant.

M[illegible]cros pecunia emunctos, grauioribus cruciāt tormentis.

aut ipse diligentiùs eam occultare vellet. Sæpe autem factum est, vt qui id dederat, quod prouisa migratione sua abdiderat: nihilo minus flagris cæderetur, & grauioribus tormētis cruciaretur, vt plura recondita indicaret.

Nihil numerantes, inauditis tormentis, immaniter exagitát.

Alius qui nihil dabat, sed se, vt nunc, ita prius etiam fuisse pauperem, patriæque domus, aut magnis suis sumptibus extructæ desiderio à proposita via vel inuitum abstractum esse affirmabat, vt suas possessiones simul & spectaret & deploraret, ne is quidem misericordiam inueniebat: sed in

Pœnis horrendis exanimatos, tanquam purgamenta in plateis proiiciunt.

cruciatum abreptus, & pede suspensus, subiectis paleis incensis fumo torrebatur, concacabatur, verubus latera pungebatur: & aliis sexcentis pœnis exagitatus, aut in ipsa excarnificatione animam exhalabat: aut semianimis pede extra ædes tanquam purgamentum extractus, sub dio in plateis iacebat.

Aliorum sine lare, sine sede, sine tecto, per vicos miserè vagātium pauperiem, nullo cordis, oculi aut linguę humano affectu, vel tantillum subleuant.

9 Quid? Tali benignitate Siculi veteres ædium dominos tractabant: cæteris verò qui ædes suas vt inferni fauces, aut Creticum Labyrinthum, aut Ceadam Laconicum præteribant, humanitatis aliquid tribuebant? Minimè verò. Nam vnde illis talis affectus, qui feris immaniores, ignorant quid sit misericordia, & cla-

Sed feris ipsis immaniores appatét.

dibus hominum delectantur? Canes quidem inuenias

τὴν αὐτῶν διατεθέντας αἰδύρεσιν, ἢ αὐτοὶ ἀσφαλέστερον, ὡς εἴησαν ἀφανῆ. καὶ διδοὺς οὐδέ τις πολλάκις ὅπερ συνέστειλε τὸ ἐκ τοῦ δώματος αὐτοῦ προηρημένος ἀπάρσιν, οὐδ᾽ οὕτως ἠλλοτριοῦτο τῶν μαστιγώσεων, ἀλλὰ πλείους αὐτῷ ἐπετείνοντο αἱ πληγαί, καὶ πολυειδέστεροι αἱ βάσανοι ἐπήγοντο, ἵνα καὶ πλείω τὰ ἀποθησαυρισθέντα ἐκφήνειε· καὶ μὴ παρέχων δέ τις ἕτερος, ἀλλὰ πένεσθαι καὶ νῦν ὡς πρότερον διατεινόμενος, καὶ φάσκων ὡς πόθῳ τοῦ πατρῴου οἰκήματος, ἢ πολλαῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ δαπάναις ἀνεγερθέντος, παρενεγκὼν τῆς προκειμένης ὁδοῦ, καὶ ἄκοντα ἐπεσπάσατο, θεατὴν ἅμα καὶ θρηνητὴν τοῦ οἰκείου ποτὲ κτήματος ἀναδείξας, οὐδ᾽ οὕτως εἶχε τὸν ἐλεοῦντά τε καὶ λυπούμενον, ἀλλὰ στρεβλούμενοί τε καὶ αἰκιζόμενοι, κἀκ τοῦ ποδὸς ἀπαιωρούμενοι, καὶ ἀχυρμιᾷ κάτωθεν ὑποβεβλημένοι, καὶ ἀναπτομένῳ πυρὶ καπνιζόμενοι, τό, τε στόμα μινθούμενοι, καὶ τὰς πλευρὰς κεντούμενοι βέλεσι, καὶ μυρίας ἄλλας κολάσεις ὑφιστάμενοι, ἢ ἐν τῷ ταῦτα πάσχειν ἐξέρρηξαν τὴν ψυχήν, ἢ ἡμιθνῆτες ἑλκόμενοι τοῦ ποδὸς ὥσπερ τι τῆς οἰκίας ἐξεφέροντο ἀπόσαρμα, κἀν ταῖς πλατείαις προὔκειντο αἴθριοι.

9 Τί δέ; ἀλλὰ τοιούτοις μὲν φιλοφρονήμασιν ἐδεξιοῦντο τοὺς πάλαι τῶν δωμάτων κυρίους οἱ Σικελοί, καὶ ἐθεράπευον· τοὺς δὲ λοιποὺς ὅσοι τὰς αὐτῶν οἰκείας παρέτρεχον, ὅσα καὶ ᾅδου στόμια, ἢ λαβύρινθον Κρητικόν, ἢ Καιάδαν Λακωνικὸν ἢ μέρος προσίοντο, καὶ μετόχους ἐποίουν ἧστινοσοῦν φιλανθρωπίας; οὐ μὲν οὖν οὐδαμῶς· ποῦ γὰρ τοιοῦτόν τι παρ᾽ ἐκείνοις ἀγριωτέροις οὖσι θηρῶν, καὶ ὅλως ἠγνοηκόσι τί ἐστιν ἔλεος, καὶ ταῖς ἀνθρωπίναις συμφοραῖς ἐπιχαίρουσι; καὶ κύνες ἐστὶν

ὅπῃ

ὅτι τῶν ἐπικαταλαμβανομένων ἀπέχοιντο, οὐδ' ὀδοῦσιν αὐτοὺς παρελύπησαν, ἀλλ' οἷς τὸ γόνυ ὤκλασαν οἱ καταδιωκόμενοι, παρῆκαν οὗτοι τὸ ὑλακτεῖν, καὶ εἰς μάτην αὐτοῖς ἐκοῦσιν ὥσπερ ἀπετελεύτησε τὸ χανεῖν. οἱ δὲ τοσοῦτον ἀπεῖχον τοῦ οἰκτείρειν οὓς τῶν ὄντων ἐστέρησαν, καὶ ὧν τὰς οὐσίας κατεδαπάνων μετὰ πορνῶν, ἃς καὶ περὶ πλείστου ἐτίθεσαν εἰς τὰς αὐτῶν ξοχιὰς ἐκκλίνοντες, καὶ ὑφ' ὧν μικροῦ καὶ κονδυλιζόμενοι ἔφερον, οἱ πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων κομπάζοντες καταλήψεσθαι ὡς ἔρημον νοσσιὰν, καὶ συλλαβεῖν ὡς ἐγκαταλελειμμένα ᾠὰ, ὥστε καὶ εἰς γέλωτα τὴν γυμνιτείαν ἐτίθεσαν τῶν πολλῶν, καὶ ἀτάκτῳ καγχασμῷ συνεβράσσοντο ἡνίκα τις παρῄει ἐκτεταριχευμένος ἀπασίᾳ, ὠδηκὼς τὴν γαστέρα, τὴν ὄψιν ὕπωχρος καὶ νεκρώδης ἐκ τοῦ λαχάνοις ἐνευωχεῖσθαι, καὶ μόνοις ἐνεορτάζειν βότρυσιν, ἐκ τῶν ἐκεῖ που ἀμπελώνων σὺν δέει συλλεγομένοις. οὕτω δ' ᾤκτειρον τοὺς διερρωγόσι περιβλήμασι κεχρημένους, καὶ περιστέλλοντας ψιάθῳ ἃ κρύπτειν χρεὼν μέρη τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τῶν σχοίνων ἐκφύσεσιν εἰς πλέγμα συνεστραμμέναις τὴν κεφαλὴν συσκιάζοντας, ὡς μετὰ μειδιάματος καὶ σεσηρότος σχήματος ἐν τῷ κατὰ τὴν πορείαν συναντᾶν ἀλλήλοις, ἀμφοτέραις λάζεσθαι τῶν γενείων, καὶ τοῦ τῆς κεφαλῆς τριχώματος ἅπτεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν λέγειν εἶναι κακὰ, ἐς τὸ λάσιον καὶ καθειμένον τοῦ πώγωνος ἀποσκώπτοντας, τὴν δὲ κεφαλὴν δεῖσθαι τοῦ ἀποθερισθῆναι κατ' αὐτοὺς περιτρόχαλα. ἔστι δ' ὅτε καὶ μετὰ δοράτων μελίνων ἔφιπποι τὴν ἀγορὰν διϊόντες, ἐς τοὺς κατ' ὄψιν ταλαιπώρους τὸ δόρυ κραδαίνοντες ἀνέτρεπον. εἰ δὲ καὶ ἰλὺς ἢ βόρβορος ἐγγύς που παρέκειτο κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ λεωφόρου, αὐτοὺς ἐνέβαλλον, ὡς οὐκ ἀποτελεστικὸν ἀγα-

qui captis parcant, vltrò hiatu oris, morsu & latratu represso, si ij quos persequuntur, in genua procubuerint. Isti autem, tantum aberat vt eorum misereresceret, quos omnibus opibus spoliarant, & quorum rem familiarem cum scortis consumebant, quæ consectabantur, maximíque faciebant, vt penè alapis ab eis cædi se paterentur ij, qui se omne Romanorum imperium, vt desertum nidum occupaturos, & vt oua derelicta sublaturos iactabant. Nuditatem verò hominum ridebant, & cachinnis concutiebantur, si quis præ fame, macie confectus, aut tumefacto ventre, pallida & liuida facie ex holerum aut vuarum victu, ex proximis vineis cum periculo collecto, preteribat. Ita porrò miserabantur eos qui laceris vestibus vtebantur, aut arborum corticibus pudenda velabant, aut è viminibus contextis pileolis capita tegebant, vt cum risu & ludicro gestu, obuiorum barbas & capillos ambabus manibus comprehenderent, ac hirtas & promissas illas barbas malas esse, capillis verò opus esse dicerent vt ipsorum more in orbem tonderentur. Aliquando in equis forum perambulantes, fraxineis hastis miseros prosternebant, in fimum: aut lutum potissimùm, si quod in via iacebat, seu occursum eorum vt ominosum detestan-

Ita tamen, vt qui alios vicerant, & toti Græciæ minabātur, turpissima ratione scortorū iugum subirent.

Iactabundi illi ergo victores nudos esurientes & fame oppressos victos cachinnis prosequuntur.

Cum risu & ludicro gestu obuios petulanter excipiunt.

Barbas & capillos euellūt miseris.

Fraxineis hastis eos in fimum prosternunt.

Vitam ægrè sustentantiū patellas euertunt.

tes, siue eadem via illos incedere molestè ferentes. quòd si in Romanos incidebant, pane siligenio, aut alio quopiam cibo vescentes, patellas per ludibrium euertebant: impulsáque mensa, cōuiuium perturbabant: neque suo tempore, acerbo pane frui sinebant, aut vappam vel aquam immundam tranquillis animis bibere. Adhæc, impudentissimi sanniones ac Dei contemptores inclinati, attractis vestibus podices in comedētes conuertebant, & cibis proximi oppedebant: quidam etiam tanquam per siphonem recrementa ventris in cibos & facies exulantium eiaculabantur. in puteos mingebant, vnde postea aquabantur: eodémque vase, nulla lotione adhibita, nunc pro matula, nunc pro calice vtebantur. Christi ministros in primogenitorum album relatos, adeò non, vt decuit, venerabantur: nec editis per eos miraculis mouebantur, quibus Christus eos remuneratur, qui suis membris ipsi honorem habuerunt: vt vnguentum, quod ex celeberrimi martyris Demetrij monumento ebullit, cadis & lebetibus haustum, patellis piscium infunderent, eo calceamenta vngerent: & ad cætera ministeria, quibus o-

Et obscœnissima quæque patrare audent, vt oppressis nihil nisi dolor ignominiosissimus remaneat. At turpissimis & sceleratissimis istiusmodi latronibus horrēda imminēt probra atque supplicia æternùm duratura.

Vnguentum ex Demetrij martyris sepulchro ebulliens, à Siculis ad profanos vsus applicatur.

θου τινὸς συναίτημα ἐκτρεπόμενοί τε καὶ μυσαττόμενοι, ἢ τὴν αὐτὴν ἐκείνοις δυσανασχετοῦντες πορεύεσθαι. ἐσθίουσι δὲ Ῥωμαίοις τῶν ὀλυρίτην, ἤτι ἕτερον ἐδώδιμον ὁπόσα συνιστᾶν σῶμα τὸ ἀνθρώπινον ἔχουσιν, ἐφιστάμενοι, ἀνέτρεπον τὰ τρυβλία ἐμπαίζοντες· καὶ τὴν τράπεζαν λάξαντες, συνέχεον τὴν στάσιν, καὶ οὐκ εἴων κατὰ καιρὸν τὸν τῆς ὀδύνης ἄρτον προσίεσθαι, ἢ τὴν κύλικα μεθ' ἡσυχίας προσενέγκασθαι, ἐκτροπίαν οἶνον κιρνῶσαν, ἢ ἐξ ὕδατος λακκαίου δεξιουμένην, καὶ τὸ δίψος παύουσαν. οἱ δ' ἀναιδείας πληρέστατοι καὶ γελοιασταὶ, καὶ τὸ θεῖον δεδιότες μηδοπωστιοῦν, κατακύπτοντες ἐς ἱκανὸν, καὶ τὰς πυγὰς καὶ ὅσα περιστέλλουσιν ἄνθρωποι τῇ ἀνελκύσει τῶν ἐσθήτων ἀπογυμνοῦντες, τὸν περιττὸν ἐς αὐτοὺς ἔτρεπον, καὶ τῶν σιτίων γινόμενοι ἔγγιστα, ἀπέπερδον δριμύτερον γαλῆς οἱ ἀβέλτεροι. ἔστι δ' ὅτε καὶ τὰ τῆς γαστρὸς λύματα ὡς διὰ σίφωνος τῆς ἕδρας ἀκοντίζοντες, ἔχραινον τὰ ὄψα, καὶ κατὰ τῶν προσώπων ἐνίοις ἐμόλυνον, ἐνούρουν τε τοῖς φρέασι, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐσέπειτα τὸ ποτὸν ἀνιμώμενοι προσεφέροντο, καὶ τὸ αὐτὸ παρ' αὐτοῖς ποτήριον, ὡς ἀμὶς καὶ οἰνοχόη πρὸς ἄμφω ἦν ἐπιτήδειον, μὴ πρότερον βαπτιζόμενον, τόν τε καταποθησόμενον οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ εἰσεδέχετο, καὶ ἔστεγεν ὁμοίως τὸ ἐκ τοῦ σωματικοῦ κρουνοῦ ἀποχεόμενον περίττωμα. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπογεγραμμένους ἐν πρωτοτόκοις θεράποντας Θεοῦ οὕτω τιμᾶν ᾔδεσαν, καὶ τοῖς δι' αὐτῶν τελουμένοις προσεῖχον θαύμασι, καὶ ἐξεπλήττοντο τὰ ἐξαίσια καὶ καινὰ θεάματα, δι' ὧν δοξάζει Χριστὸς τοὺς αὐτὸν τοῖς οἰκείοις δοξάσαντας μέλεσιν, ὥστε καὶ τὸ ἐκ τῆς σοροῦ τοῦ ἐν θαύμασι καὶ ἐν μάρτυσι διαβοήτου Δημητρίου ἀναδιδόμενον μύρον, καδδίοις καὶ λέβησιν ἀρυόμενοι ταῖς τῶν ἰχθύων λοπάσιν ἐνέχεον, καὶ τὸ τοῦ ποδὸς σκῦτος ταῖς μυραλοιφαῖς ἐλίπαινον, καὶ πρὸς τὰς λοιπὰς ὑπηρεσίας ὅσας παρὰ

τὸ

τὸ ἔλαιον διατίθησι, χύδην καὶ ἀσώτως ἐκέχρηντο. τὸ δὲ ὡς ἀπὸ πηγῆς προϊὸν ἀκενώτου, ἢ ἐξ ἀβύσσου ἀναβάλλον, ἐπέρρεε πλησμιώτερον, καὶ ὑπεξεχεῖτο καινοπρεπῶς, ὡς καὶ τοὺς βαρβάρους αὐτοὺς διὰ θαύματος τίθεσθαι τὸ ὁρώμενον, καὶ τὴν χάριν ἐκπεπλῆχθαι τοῦ χριστομάρτυρος, ἣν θεόθεν εἴληχεν. εἰ δὲ καιρὸς ὑμνῳδίας, ὁμηγυρέας ἐπῆθει κατὰ τοὺς νεὼς τοῖς Ῥωμαίοις, οὐδὲ τότε σφῶν ἀπείχοντο οἱ ἀπαίδευτοι τοῦ στρατεύματος, ἀλλὰ προσιόντες ὡς συνεκκλησιάσωνται σφίσι, καὶ συνθύσωσι Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, τοῦ μὲν ποιεῖν τοιοῦτόν τι ἀφίσταντο. λαλαγοῦντες δὲ πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ ταῖς ἀσήμοις φωναῖς διαρρηγνύμενοι, ἢ καί τινας τῶν Ῥωμαίων διά τι συμπεσὸν πρὸς βίαν ἄγχοντες, καὶ πράγματα παρέχοντες, συνέχεον τὸν ὕμνον, καὶ ἦσαν οἱ ψάλλοντες ἄντικρυς ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ᾄδοντες, καὶ οὐχ ὡς ἐφεστῶτες τεμένει Θεοῦ. πολλοὶ δὲ καὶ ἀντᾴδοντες τοῖς ἀλαλάζουσι κυρίῳ, ᾄσματα ἠφίεσαν πορνικὰ, καὶ κυνηδὸν ὑλακτοῦντες, ἐνέκοπτον τὴν ᾠδὴν, καὶ ὑπερεφώνουν τὸν εἰς Θεὸν ἱκετήριον. καὶ τοιαῦτα μὲν (ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἰπεῖν) οἱ Θεσσαλονικεῖς πολιορκηθέντες ἔπαθον, ἃ καὶ εἰς ἰδικήν τινες ἀπέτεμον συγγραφὴν, καὶ τὴν ἱστορίαν ἐς τὸ πολύστιχον ἐφακέλασαν. ἐπεὶ δὲ ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν, καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν, διέκυψεν οὐρανόθεν. καὶ οὐδένα τῶν αἰχμαλωτευσάντων που ἑώρακε συνιέντα ἢ ἐκζητοῦντα Θεὸν, ἀλλὰ πάντας ἀχρειωθέντας, καὶ πρὸς ἔργα ἐκκλίναντας ἄθεσμα, ἐδικαίωσεν αὐτοὺς μὲν ἐκμυκτηρίζειν, ἐκτρῖψαί τε καὶ ταράξαι τῷ οἰκείῳ θυμῷ, τὴν δὲ τοῦ οἰκείου λαοῦ κατοικτεῖραι κάκωσιν, καὶ τούτοις ἐλευθερίαν βραβεῦσαι, ἐν τῷ προσεῖν ἀκηδιῶντι πνεύματι, καὶ καρ

leum vsui est, temerè & nequiter abuterentur. Id verò vt è fonte inexhausto prodiens, aut ex abysso scaturiens, copiosius affluebat, & noua ratione exundabat, vt & Barbari vnum id mirarentur, & gratia martyri diuinitus concessa obstupescerēt. Quòd si Romani ad canendas Dei laudes in templis conueniebant, ne tum quidem à militari insolentia immunes erant. Nam importuniores ex iis, per speciem vnà canendi & laudādi Dei, ingressi, vociferabantur inter sese, & confusis clamoribus rumpebantur, aut obtorto collo Romanis aliquibus ob fortuitum aliquem casum arreptis, cantiones turbabant, vt cantores planè in aliena terra canerent, non vt in templo Dei. Multi quoque ex aduerso meretriciis canticis, & caninis latratibus hymnos turbabant, & Dei celebratores clamores superabant. Atque hæc pauca de multis, quæ Thessalonicenses in vrbis expugnatione sunt perpessi, à nonnullis peculiari scripto prolixè commemorata, exponere visum est. Postquam verò is qui in excelso habitat, & humilia intuetur, è cœlo prospexit, neque illum hostem & victorem Romanorū intelligere aut quærere Deum vidit, sed omnes inutiles esse factos, & nefariis rebus deditos: subsannare eos instituit, ac perturbare & excindere, iusta indignatione cōmotus, & tam crudeliter afflictis clementer libertatem restituere, mœsti

Martyri gratia diuinitus concessa efferam militum audaciā obstupescere cogit.

Petulantia militaris detestanda.

Impietas horrenda.

Deus tādem è cœlo prospectat, maximè verò quū hominū impietas ad cumulum peruenit.

Nec enim propter electos suos acerbitates summas continuò grassari patitur.

ſpiritus & contriti cordis miſertus. Propter electos igitur, vt arbitror, acerbitates illas diutius graſſari non paſſus: & quæ Babyloniis minatus erat olim, quòd Sionis nihil miſerti, filios eius delicatos & filias in ſeruitutem abduxiſſent, momento temporis iſtis intulit, vt miſericordia eius mirabilis, tum ſi vnquam aliàs celebraretur, martyrum vt arbitror precibus & Theſſalonicenſis Pontificis exorati. Is erat eloquentia & virtute celeberrimus Euſtathius, qui & prudentia, & vſu rerum mirabili præditus, & doctrina profanarum & ſacrarum literarum vberrima ceteris omnibus antecellebat, eáque velut inſigni & peculiari nota prædicabatur. Qui cum mallet cum grege ſuo affligi, quàm mercenarios imitari, qui lupis aduentantibus grege deſerto aufugiunt: quamuis dum hoſtes adhuc expectabantur, necdum vrbem circumſederant, diſcedere licuiſſet: id ſibi minimè faciendum cenſuit, quòd ſua præſentia nimirum multos conſeruaturus erat: ſed vltrò in vrbe tanquam carcere incluſus, ærumnas omnes vnà tolerare non deſtitit, tum ſuo exemplo perſuadendo, tum monendo, Dei verbera, vt benigni patris caſtigationem, æquis animis ferenda, & ab eodem medicinam expectandam eſſe. Nam *ſi ſæpè*, vt ait, *percutere, at ſæpiſſimè etiam mederi conſueuit: præſertim ſi quis leniter*

Tot indignis modis vexati ciues innocentes, verè ſunt Dei martyres, quorũ vt & pij epiſcopi preces atque lachrymas clementiſsimus pater cœleſtis exaudit.

Epiſcopi Orthodoxi & reipſa paſtoris imago.

Non licet paſtori fugere, quãdo gregi periclitanti poteſt ferre auxilium.

In eiuſmodi periculis & cladibus boni paſtoris officium.

διαν μὴ ἐξουθενῶσαι συντετριμμένα· κολοβοῖ τοίνυν, ὡς οἶμαι, διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς τὴν χρονικὴν τῶν ἀποδυκτικῶν περίστασιν· καὶ ὅσα τοῖς Βαβυλωνίοις διηπείλησε πρότερον οὐκ ἐλεήσασι τὴν Σιὼν, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς τοὺς τρυφερούς, καὶ τὰς θυγατέρας ἐν ἀπαγωγῇ καὶ αἰχμαλωσίᾳ, ταῦτα καὶ αὐτοῖς ἐν ἀκαρεῖ ἐπήνεγκε· καὶ ἐνδοξάζεται κύριος ὡς οὐδέποτε, ἐφ' οἷς τὸ τηνικάδε καιροῦ τὸ οἰκεῖον ἔλεος ἐθαυμάστωσε. μαρτυρικοῖς, ὡς ἔοικεν, ἐπικαμφθεὶς λιτασμοῖς, καὶ εὐχῆς ἐπακοὸς γενόμενος τοῦ τῆς Θεσσαλονικέων ἀρχιερέως· ἦν δ' οὗτος ὁ πολὺς ἐν λόγῳ καὶ ἀρετῇ διαβεβοημένος ἁπανταχῇ Εὐστάθιος, ᾧ καὶ τὸ ἀπὸ συνέσεως μὲν ἐπιπρεπὲς ἀξιέπαινον, καὶ ἡ πολυπειρία θαυμαστή τις καὶ ἀξιάγαστος, τὸ δὲ παρὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἐν λόγοις καὶ σοφίας πάσης ὁπόση τε ἡμετέρα καὶ ὅση τῶν θύραθεν κρατήσας εἶναι περιχειλῆ τὸ οἰκειότατον ἐκεῖνο καὶ ἐξαίρετον ἦν χαρακτήρισμα· οὗτος γὰρ συγκακουχεῖσθαι τῷ οἰκείῳ ποιμνίῳ ἑλόμενος μᾶλλον, ἢ τοὺς μισθωτοὺς ἐζηλωκέναι, οἳ τῶν λύκων ἐρχομένων ἐῶντες τὰ θρέμματα, ἐκδιδράσκουσιν, ἐξὸν μετανασεῦσαι τῆς πόλεως, ἔτι τῶν πολεμίων προσδοκωμένων, μηδὲ περικαθισάντων αὐτήν, τοῦτο μὲν οὐδαμῶς ἐδικαίωσεν, εἴπερ αὐτοῦ συμπαραμεμενηκότος, πλεῖστοι ἔμελλον σώζεσθαι· ἐνειρχθεὶς δὲ τῇ πόλει ἑκὼν, οὐκ ἐπαύσατο συνδιαφέρων τὰ ἀλγεινὰ τοῖς πάσχουσιν, ὡς μὲν τῷ καθ' αὑτὸν ὑποδείγματι πείθων, ὡς δὲ παραινῶν ὅσα καὶ πατρὸς ἡμέρου δείγματα, τὰ τοῦ Θεοῦ καθυποφέρειν πλήγματα, καὶ τὴν ἐκ τοῦ πατάξαντος προσμένειν αὖθις ἴασιν· εἰ γὰρ καὶ οἶδε, φησὶ, πατάσσειν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ ἰᾶσθαι πλειστάκις φιλεῖ, καὶ

λεῖ, καὶ μάλιστα εἰ πράως φέρει τις καὶ εὐχαρίστως τὰ λυποῦντα, καὶ μὴ πρὸς δριμὺ τούτων, καὶ βάλλειν τὴν αἴσθησιν ἀνδιζόμενος, ἀπόστοργως ἔχει πρὸς τὸν ἐπάγοντα, καὶ κατασκευάζει μὲν τῆς προνοίας, κριμάτων δὲ βάθος ἀποσείεται θείων, οἷα τῷ κυρίῳ ἐξομολογεῖσθαι μεμαθηκὼς ἐν μόνῳ τῷ ἀγαθύνεσθαι, καὶ ὅταν ἐξ οὐρίας φερόμενον τὸ τοῦ βίου ἀκάτιον, διακομίζῃ ἀναναγκήτως ἐκείνῳ, καὶ ῥᾷα καὶ κούφως τὰ ἐφετὰ, ὡς αἱ νῆες μακρόθεν τὰ ἀγώγιμα· οὐκοῦν τοῖς στρατηγοῖς ὀπτανόμενος, οὓς Κόντους εἴπῃ τις ἂν, Λατίνῃ διαλέκτῳ χρώμενος, ἐμετρίαζε τὰ χείρω τοῖς πεπονθόσιν, ἐπιτάγματα ἐκεῖθεν χορηγὰ νομίζων ἀνέσεως, καὶ πᾶν ἕτερον πρυτανεύων αὐτοῖς παράκλησιν· τάχα γὰρ καὶ πέτρας ἀγελάστου ὁ ἐκείνου λόγος καθίκετο, καὶ δι᾽ αἰδοῦς καὶ μόνον ὀφθεὶς τοῖς ἀλλοφύλοις ἤγετο, καὶ θώκων ὑπεξίσταντο, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουον, καὶ πρὸς τὸ πρᾳότερον καὶ χρηστότερον ἦθος μετεποιοῦντο, οἷα τραῦμα φλεγμαῖνον χειρὶ κούφῃ καταλεαινόμενον ὕδατι· εἰ γὰρ καὶ ἦσαν οὗτοι ἀγκυρεφεῖς μικροῦ αἰρόμενοι γαμψώνυχες ὄρνιθες, καὶ βαρεῖς ἐπεποτῶντο τοῖς ὑπὸ χεῖρα τὴν ἱκαυτὰ Ῥωμαίοις, μετοικεσίαν αὐτοῖς εἰς Σικελίαν ἐπαπειλούμενοι. ἀλλ᾽ οὖν ἐκεῖνος τοὺς δέει περιβρύχοντας, καὶ δεινότερα τῶν ἐνεστώτων τὰ ἐσέπειτα ὑφορωμένοις κακὰ, ἐπισυνῆγέ τε καὶ διέθαλπε, καθὰ καὶ ὄρνις ὑπὸ τὰς ἑαυτῆς περιστέλλει πτέρυγας τὰ νεόττια, καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ μεῤῥαῖον τῶν κρατούντων μετήμειβε ποτοῦ τοῦ πικράζοντος, ὥσπερ Μωσαϊκὸν μέρος ξύλον προσλαμβανόμενος· ὁποῖος δὲ ὁ τρόπος τῆς ἐλευθερίας, καὶ διὰ μέσου τινὸς τὸ θεῖον ἐκαινούργησε, τὸν οἰκεῖον ἀναμενάτω καιρόν.

& cum gratiarum actione molestias perfert, neque ob acerbitatem earum, eum à quo proficiscuntur, odio persequitur, nec cum prouidentia expostulat: nec iudicii diuini profunditate reiecta, in secundis duntaxat rebus & prospero fortunæ flatu, bonũ se præbere didicit. Is igitur duces exercitus, qui latinè Cõti dicuntur, adiens, edicta impetrabat, quibus ærumnæ leniebantur: neque quicquam prætermittebat, quod ad consolationem suorum pertineret. Nã eius oratione vel horridæ cautes moueri potuissent: & solo conspectu alienigenis ita erat venerabilis, vt & venienti assurgerent, & orantem libenter audirent, & eius monitis ad humanitatem & æquitatem flecterentur: veluti vulnus inflammatum, quod leui manu aqua mollitur. Qui alites etsi propè in nubibus volitabant, & in obuios quosque Romanos magno impetu ruebant, abductionem in Siciliam eis minitantes: ille tamẽ ciues perterritos, & vrgentibus malis grauiora metuentes, ueluti gallina pullos sub alas suas alliciebat, & victorum acerbitatem verbis, vt Moses aquam Merranam ligno iniecto, diluebat. Quæ verò liberationis eorum ratio fuerit, mirabiliter à Deo prouisa, suo loco referetur.

Dei natura descripta.

Vigilantia & indefessa cura pastoris Christiani gregis prorsus necessaria.

Oratio iusti & pij Ecclesiæ ministri efficacissima

Præsẽtia suis ouibus, ne animũ in publicis & priuatis calamitatibus despondeant, prorsus necessaria.

10 Nunc ad institutum redeat oratio, & res ab An-

Duodecima tragœdia. Alexij Cõneni excæcatio.

10 Τὸ δὲ λέγειν ἐπανίτω πάλιν, ὅθεν ἐκβέβηκε, καὶ διδόσθω τὰ τῶν βασι-

dronico gestæ referantur. Is Sebastianis fratribus in crucem actis, quòd Alexiū Cōnenum (is est, quem Manuel extra coniugium suscepit, & Andronicus Irenæ filiæ eodem modo natæ despondit) regnum affectantem adiutarent, & se imperio pulsum vellent, paulo pòst etiam illum comprehensum, in carcerem coniicit. Deinde excæcatum, Chelen (id oppidū vicinum est Ponti angustiis) relegat, & in turrim ea de causa extructā cōpingit. etiā Irene filia exosa & expulsa, quòd maritū minimè lugere iussa, si, vt piam filiam decere t, patris malis moueretur, sed eū odio nō minore, quā prius amore persequi: illa pristina charitate conseruata, luctum suum & lachrymis & pullo vestitu testabatur. Ita mirabile illud cōiugium, & à detestandis assentatoribus & iniquis iudicibus, qui camelum deglutiunt, & culicem colant, magnificè iactatum, subitò est diremptū. Per quod iidem prædixerāt, ea quæ olim auulsa essent, iterum coitura, & Orientem cum Occidente copulatum iri: & inueteratis odiis abolitis, gentes vt linguis, ita moribus à Romanis discrepantes, concordiam inituras, iisdémque moribus vsuras, dissensionibus noua ratione abolitis, vt enses in aratra mutarētur, & agni cum

Affinitatis iura Andronicus violat. vt cōiugium, ita sceptrum socios ferre nequit.

In naturā ipsam Andronicus insurgit filiam nō lugere iubēs acerbos mariti casus.

Insectatio sycophantarū aulicorū & corruptorū iudicum.

De Alexij & Irenes felici coniugio oracula, deprehendūtur falsissima.

λέως Ἀνδρονίκου τοῦ ἱστορεῖν. εἶχε μὲν οὖν ἐπὶ ξύλου ἀναρτήσας τοὺς κασιγνήτους Σεβαστιανοὺς, ὡς εἰς τυραννίδα δῆθεν ἐπαίροντας, καὶ αὐτοῦ καθαίρεσιν, τὸν Κομνηνὸν Ἀλέξιον. οὗτος ἐστὶν ὁ μὴ ἐξ ἐννόμων περιπλοκῶν τῷ βασιλεῖ ἀποτεχθεὶς Μανουὴλ, καὶ γαμικῶς συναφθεὶς τῇ ἐξ ὁμοίων φυείσῃ σπερμάτων, θυγατρὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Εἰρήνῃ· βραχέος γοῦν διαλιπόντος καιροῦ, καὶ αὐτὸν συνειληφὼς τὸν Ἀλέξιον, εἱρκτῇ παραδίδωσιν· ἔπειτα διαλωβησάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐς τὴν Χηλὴν ὑπερόριον τίθησι (πολίχνιον δὲ ἐστιν αὕτη πάραλον, ἀγχιστά που τοῦ Πόντου στόματος κείμενον) ἔνθα καὶ πύργιον εἰσδέχεται τὸν Ἀλέξιον, τούτου ἕνεκα δομηθὲν, καὶ τὴν θυγατέρα Εἰρήνην ἀποστυγεῖ, καὶ ποιεῖται ἀπὸ προσώπου Ἀνδρόνικος, ὅτι ὁ μὲν μὴ ἀχθεσθῆναι, μηδὲ κόψασθαι ὁποσοῦν ἐπέταξεν ἐπὶ τῷ ταύτης ἀνδρὶ, εἰ φιλοπάτωρ ἐστὶ θυγάτηρ, καὶ ὑπεραλγεῖ τοῦ φυτεύσαντος· μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀποστυγῆσαι τὸν σύλλεκτρον, καὶ τὸ πρὶν φίλτρον μετενεγκεῖν εἰς μῖσος ἀντίρροπον. ἡ δὲ ἐθρήνησεν, ὡς εἰκὸς, οὐκ ἀποστέρξασα τὸν ὁμόκοιτον, καὶ δυσείμων ἀποθειξαμένη τεθέαται. ἀλλ' οὕτω μὲν ἐξάπινα διέστη τὰ τῆς θαυμαστῆς ταύτης καὶ μεγαληγορουμένης γαμικῆς συναφείας ὑπὸ τῶν καταρατοτάτων κολάκων, καὶ τῶν ἀντιφθεγγομένων νόμοις δικασπόλων, οἳ τὴν κάμηλον καταπίνοντες, διϋλίζον τὸν κώνωπα, ὑφ' ἧς καὶ τὰ χρονίως ἀπορραγότα συνελθεῖν αὖθις προεφοιβάζετο, τὴν ἕω τε προσαπλακῆναι τῇ δύσει, καὶ παλαιὰν ἐκπολέμωσιν ἀποτρέψασθαι· καὶ ἔθνη ὥσπερ τὰς γλώττας, οὕτω καὶ τὰς γνώμας Ῥωμαίοις ἀνόμοια τὸ σύμπνουν ἀσπάσασθαι, καὶ τὸν τυπισμὸν τῶν ἠθῶν τῆς προτέρας καινοτρόπως ἀλλάξασθαι διαστάσεως, ὡς συγκοπῆναι τὰς ζιβύνας εἰς ἄροτρα, καὶ συμβοσκηθῆναι

θῆναι ἄρνας τοῖς λέουσιν. εὐνομίαι τε πόλεων ἐμεγαλαύνοντο, καὶ τῶν ἐκφορίων τῆς γῆς ἐπίδοσις διαρκὴς, καὶ παράλογος ἔκφυσις· ὡς ὄχνας μὲν προσενεγκεῖν τὴν ῥάμνον, τὴν δὲ συκῆν ἀσταχύων φρίσσειν ἀνθέρικας. ἢ γοῦν ὡς ἐν τῇ μίξει Διὸς καὶ Ἥρας οἱ ποιηταί φασιν, ὑποστρώννυσθαι μὲν λωτὸν ἑρσήεντα, κρόκον δ' ἀναφύεσθαι, καὶ ἀνατέλλειν ὑάκινθον, οὕτως οἱ λογοποιοὶ τῶν τοιούτων ἐμωράνθησαν περιδηλότατα, καὶ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ καὶ προβλεπτικοὶ τῶν ἐσομένων, καὶ προειδότες τὰ ἔμπροσθεν, οὐδὲ τὰ ἐν ποσὶν ὁρῶντες ἠλέγχοντο, ἀλλὰ κατὰ τὴν προφητικὴν ἀρὰν βλέποντες οὐκ ἔβλεπον, οὐδ' ἀΐοντες ἠνωτίζοντο· ἑώρων μὲν ἀσφαλῶς, καὶ ᾔδεσαν ἀκριβῶς, καταποντισμοῦ φθεγγόμενοι ῥήματα, καὶ εἰς ὅπλα καὶ βέλη τοὺς ἑαυτῶν ὀδόντας μεταμορφοῦντες, χαριτογλωττοῦντες δ' ὅμως, καὶ πρὸς ἀργύριον λαλοῦντες, καὶ βοῦν ἐπὶ γλώττης φέροντες, καὶ τὸ ἀνθρωπάρεσκον κατὰ κράτος μεταδιώκοντες, ὁποίους οὐ (δέον) βόσκουσι τὰ ἀνάκτορα, τῶν κακῶν ἐπαινέτας, τὸ δὲ καλὸν γνῶναι μὴ θέλοντας, ἐπιμελῶς ἐνέκειντο πρὸς τὰ πονηρὰ, καὶ ἐσπουδόκουν ἐκείνοις, οἷς ἔχαιρεν ὁ κρατῶν, οὐ μὴν ὃ δι' οὗ βασιλεῖς ἤρεσκέτο βασιλεύουσιν· οὐ μόνον δὲ ἀπανθρώπως οὕτω καὶ ἀνεπιεικῶς διέθετο Ἀνδρόνικος τὸν Ἀλέξιον, ἀλλὰ καὶ ὁπόσοιπερ τῶν ὑπηρετῶν ἐκείνῳ λόγιμοι, συλλαβὼν εἶχεν ἐμφρούρους· μετ' οὐ πολὺ δὲ κἀκ τούτων ἀριστίνδην οὐκ ὀλίγους συμφληκεως, τῶν ὄψεων ἀπεστέρησεν· ἕνα δ' ἀπολαβὼν, ὃς ἐν ὑπογραφεῦσι τῷ Ἀλεξίῳ ἠρίθμητο, τὴν ἐπίκλην Μάμαλος, ἐς θοίνην ἐταμίευσε πύματον· οὔπω δ' αὐτὴν ἐδαίτρευσε, καὶ καρυκείας μετέδωκε πλείονος, ὡς ἀξίαν εἶναι μὴ ἄλλον εὐτυχήσειν

leonibus paſcerentur. Ciuitatum quoque diſciplinam, & frugum prouentum vberem & mirabilem iactabant. Nam rubum pira pariturum, ficum ſegete grauatum iri: ferè vt Poetæ in Iouis & Iunonis concubitu, roſcidam lotum ſubſterni, & crocum enaſci, ac hyacinthum oriri fabulantur. Omnino iſti nugigeruli manifeſtiſſimè delirarunt, qui cùm ſe ſapiētes eſſe, futuráque proſpicere gloriarentur, nec ea quæ āte pedes erant, perſpiciebant: propheticæ illi execrationi obnoxij, vt videntes non viderent, & audientes non audirent. Imò apertè cernebāt, & ſatis norant, ſe capitalia verba fundere, & dentes ſuos tanquam iacula & gladios exacuere: ſed quia grata auribus dicebant, & linguas venales habebant, & hominibus placere impenſè cupiebant, quales, proh dolor, aulæ in perniciem ſuam alunt, *laudatores malorum, bonorum inſcitiam ſimulantes*: ſedulò improbitatem promouebāt, eáque probabant quæ Imperatori cordi erant. Neque verò Alexium duntaxat tanta inhumanitate tractauit Andronicus, ſed ex miniſtris etiam eius præcipuos in cuſtodiā dedit: nec multo pòſt delectu ex optimis habito, pleroſque excæcauit. Vnum verò ex ſcribis illius, cognomento Mamalum, quem vltimum deuoraret, aſſeruauit: & eas epulas tanta lauticiarum varietate inſtruxit, vt dignæ eſſent, quæ non alium

Iſti diuinaculi tantū verba norunt: & quanto magis ingentia pollicentur, eo minus ſūt audiendi.

Dum in arcana cæleſtia perrumpere nituntur, ante pedes poſitos lapillos minimè perſpiciunt, in aperta lucē cęcutientes.

Quod autē in iſtis eſt ſcelerum caput, Nicetas aperit, pietatis nempe cōtemptus, ad mēdacia cudenda parata mens, & adulatiōis ſtudium indefeſſum.

Tragœdiæ Alexianę cataſtrophe crudeliſſima.

Nempe, Mamali ſcribæ combuſtio.

nisi primum illum homicidam, conuiuam haberent, & à mensis Furiarum nihil differrent. quales à nullo vnquã coquo eis sunt appositæ. Id porrò erat, vt homo in Hippico cremaretur. Incẽsus est rogus, & flamma in altum elata, in Sphendone stadij: nõ aliter quàm Chaldaica illa fornax, naphtha incensa, & clematide in septuplum inflammata. Producitur ille funibus vinctus, & nudus, vt primùm materna aluo egressus, solem aspexerat. Carnifices adolescentem, cui prima lanugo malas vestiebat, tanquam victimam, longissimis perticis in medium ignis trudebant. Is verò doloris acerbitate & vitæ cupiditate, vt humanum est, coactus, malum iam ineuitabile vitaturus, aliàs ictibus obuium se ferebat, eum dolorem flammæ cruciatu leuiorem ratus: aliàs à carnificibus in mediũ flammæ coniectus, instar iaculi è rogo maximo impetu emicabat. Quod cum diu duraret, spectatoribus lachrymas excutiebat, donec fatigatus supinus concidit, & tetro exustę carnis fœtore circumfusum aerem & spectatorum nares infecit. O rogum immitem! O gratum dæmonibus holocaustum! O victimam Telchinum! O Furiarum proteruiam! O nidorem insuauem, quem non olfacit Dominus, sed maleficæ potestates, & infesti humanæ vitæ genij! Nam cum

Idque adstante plebe Cõstantinopolitana, vt tyrãnus terrorem cunctis incuteret.

Mamali productio in publicum.

Qualis dominus tales serui.

Iuuenes, vitæ cupidi, etiam ex ipsis lethi abyssis irremeabilibus egredi student.

Spectaculum luctuosum.

Epiphonema in detestationé crudelis supplicij.

δαιταλοῦντα, ἢ μόνον βασιλέα Ἀνδρόνικον, καὶ τραπέζαις ἐριννύων καὶ τελχίνων φθονερῶν ἑστιάσεσι μὴ ἀπᾴδειν τὸ παράθεμα, καὶ ὃ οὐδέπω τις ὀψοποιὸς μαγγανεύσας εἱστίακε. τὸ δὲ ἦν, πυρὶ παραδοθῆναι τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸ Ἱππικόν. ἀμέλει τοι καὶ τὸ μὲν ἀνῆπτο, καὶ διεχεῖτο ἡ φλὸξ ἐπὶ τοῦ ἀέρος πολὺ κατὰ τὴν τοῦ σταδίου Σφενδόνην, ἐπίσης τῇ Χαλδαϊκῇ ἐκείνῃ καμίνῳ, ἣν ἀνέκαυσε νάφθα, καὶ κληματὶς ὑπεξῆρεν εἰς ἑπταπλάσιον. ὁ δὲ παρῆκτο χοινόδετος καὶ γυμνὸς, ὁποῖος πρώτως προσεῖπε τὸν ἥλιον, τῆς μητρικῆς νηδύος ἐκθορών. περιστησάμενοι οὖν ὡς ἱερεῖον τὸ μείρακα οἱ καμινεύοντες, ὑπηνήτην ὄντα τὸ πρῶτον, καὶ ἰούλῳ τὰς παρειὰς στεφόμενον, ἐνώθουν μετὰ καμάκων μηκίστων εἰς τὸ μεσαίτατον τοῦ πυρός. ὁ δὲ προσομιλῶν τῇ καμίνῳ καὶ ἀλγυνόμενος, φιλοψυχῶν δὲ καὶ ὡς ἄνθρωπος, ἴσως δὲ καὶ ὡς φεύξεσθαι διανοούμενος τὸν ἤδη ἀνυπεξάλυκτον θάνατον, νῦν μὲν ἐμπίπτων ἀντέβαινε ταῖς διακοντίσεσι, μετριωτέρας κείνων τὰς ἐκ τούτων ὀδύνας τῆς τοῦ πυρὸς ἐρωῆς, καὶ τοῦ ἐπ' ἀνθράκων ἁπλώματος. νῦν δὲ τοῖς ἐμπυρεύουσιν εἰς τὸ τῆς φλογὸς μεσαίτατον ἐμβαλλόμενος, καὶ ὑπὸ τῆς πυρᾶς διειλημμένος κατὰ τῶν ὀρέων τοὺς ἀκοντίας, τῆς καμίνου ἐξετινάσσετο, τὴν περὶ ψυχῆς τρέχων, καὶ ὑπὲρ τὸ θεήλατον διαλλόμενος πήδημα, καὶ τοῦτο ἐφ' ἱκανὸν γινόμενον, εἰς δάκρυα ἐκίνει τοὺς θεατάς. ὀψὲ δὲ καμὼν ἐξύπτιασε, τὸ δὲ πῦρ λαῦρον τὰς ἐκείνου σάρκας περιχυθέν, ἐν βραχεῖ συνετέλεσε. κνίσσα δ' ἐς οὐρανὸν ἀνιοῦσα τὸν κύκλῳ διέφθειρεν ἀέρα, καὶ ἦν τὸ τοῦ λιγνύος ἀποφερόμενον, ῥισὶν ἀνθρώπων ἐκεῖ που παριόντων ἀπρόσιτον. ὦ πυρὸς ἐκείνου ἀνημέρου· ὦ ἀσπάσιον δαίμοσιν ὁλοκαύτωμα. ὦ ἱερεῖον τελχίνων· ὦ ἀλαστόρων ὁλόκληρος προσφορά. ὦ οὐκ εὐωδίας ὀσμή, ἣν οὐκ ὀσφραίνεται κύριος, ἀλλ' ἐριννύων χορὸς, καὶ κακοεργὸς

Ἀνδρόνικος, ὃς βουθυτεῖν ἀκούων τοὺς πάλαι, καὶ κνίσαις θεραπεύειν τὸ προσκυνούμενον, τὴν αὐτὴν δραμεῖν οὐκ ἠνέσχετο· ἀλλ' ὡς ἦν ἐκ τῶν δρωμένων πιστοῦσθαι, νηλεέστερον τρέφων ψυχὴν τῶν πώποτε ἀνεπιεικεστάτων ἀνδρῶν, ἀνθρωποθυτεῖν κακῶς ἐπεβάλετο, τὰ τῶν Χριστιανῶν θέσμια παριδὼν, ἃ ψυχὴν σώζειν μᾶλλον ἢ ἀπολέσαι παρακελεύονται, καὶ οὐδὲ τὸν κόσμον ὅλον ἀντάξιον αὐτῆς ἀποφαίνονται. τίς Καμβύσης μαινόμενος, ἢ ἀπηνὴς Ταρκυίνιος, ἢ Ἔχετος καὶ Φάλαρις, ἄγριοι θηριώδεις, τοιαῦτα εἰργάσαντο; ἢ τίνες Ταυροσκύθαι ξενοκτονίαν νενομικότες, ὧν τὰ ἤθη ὁ πολυπλανὴς οὗτος ἀνεμάξατο γέρων, οὕτως ἐπέθεντο καὶ διεχειρίσαντο; ποιῶν δὲ τὴν τιμωρίαν οὐκ ἀναίτιον, ἀλλά τι προὔφερε τὸ ἐπισυρόμενον ἔγκλημα, βίβλους τινὰς συγκατέκαυσε τῷ Μαμάλῳ, διεξιούσας δῆθεν περὶ βασιλέων ἀρξόντων ἐς τοὔπιον, ἃς τῷ Ἀλεξίῳ ὑπαναγινώσκων Μάμαλος, ἐνάγειν τοῦτον εἰς τὸ βασιλεῦειν ἐμυθίζετο·

II Οὕτω δ' ἐπὶ τοῖς πραττομένοις τούτοις ὑστεροβουλία ἐβάλλετο, ἢ τοῦ τὰ αὐτὰ καὶ αὖθις δρᾶν ἀπήγετο, ὡς καὶ τὸν Δισύπατον Γεώργιον (ἦν δ' οὗτος ἐκ τοῦ τῶν ἀναγνωστῶν τάγματος, οἳ τὸν μέγαν ἀμφιπονοῦνται νεὼν) εἱρκτῇ συνειληφέναι, παθηνάμενον μόνον ἐφ' οἷς κακῶς ἐποίει Ἀνδρόνικος, καὶ κακῶς εἰπόντα Ἀνδρόνικον, καὶ ὀβελίσκοις ἐμπεῖραι διηνεκῶς μελετᾶν, καὶ ἐπ' ἀνθράκων ὀπτηθέντα τῇ τούτου παρεισενεγκεῖν γαμετῇ. καὶ ἦν ἂν ὁ πιμελώδης Δισύπατος κατὰ δελφάκιον ὀβελοῖς ἐμπειρόμενος καὶ ὀπτανόμενος, καὶ ὡς ὄψον ἐπὶ κακοῦ τιθέμενος, καὶ τοῖς κατ' οἶκον εἰσαγόμενος, καὶ τῇ ὁμευνέτιδι παρατιθέμενος, οὐκ

Andronicus à veteribus immolari boues, & nidore placari numina didicisset: eandem sequi rationem noluit: sed vt eius facta probabant, immanitate omnibus superiorum temporum immanissimis tyrannis superior, homines sacrificare per scelus instituit, spretis Christianæ religionis legibus, quæ hominem potius conseruandum esse, quàm perdendum, nec totum mundum cum eius animo comparandũ docent. Quis insanus Cambyses, aut crudelis Tarquinius, aut Echetus & Phalaris, tyranni crudelissimi, talia perpetrarunt? Qui Tauroscythæ, quorum legibus mactantur hospites, quorúmq; moribus errabundus Andronicus infectus fuit, ita in captiuos sæuierunt? Ne verò tam atrox supplicium sine causa & iusto crimine inflixisse videretur: libellos aliquot vnà cum Mamalo cremauit, qui de secuturis Imperatoribus tractabant, quibus recitãdis Alexium ad regni amorem impulisse fingebatur.

II Tantum autem abfuit, vt eius facti Andronicũ pœniteret, aut simili crudelitate in posterum abstineret, vt Disypatum Georgium, magni templi lectorem, propterea quòd de Imperatoris sæuitia liberius questus esset, in carcerem cõiectum, subinde in animo haberet, verubus trãsfixum, & pinguem hominem instar porcelli supra carbones assatum, vxori

Homines sacrificare, summum scelus, à pseudochristianis, nostro seculo renouatum.

Isti verò ex crudelissimorũ ethnicorũ schola, non ex Christi verbo tales mores hausisse agnoscantur.

Decima tertia tragœdia, nempe Disypati Georgij periculũ, & Tripsychi Constantini excæcatio.

Illud sub tyrannorũ iugo grauissimum, quòd nemini licet sine vitæ periculo liberas voces emittere.

Authoritas sapientis viri & belli imminentis facies tyrannicũ furorem reprimit.

Hunc furorẽ verò penitus frangit pia innocẽtium virorum ad Deũ oratio.

Delet suos nõ tarò Deus ex impiorũ & crudelium hominũ memoria.

Aulici adulatores tandẽ nequitiæ suæ & turpissimi obsequij præmia reportant.

eius, haud scio in quo vase (amplum id vtique esse oportuisset) mittere: ac omnino fecisset, nisi Monasteriota Leo socer eius, qui ob dicendæ sententiæ prudẽtiam Senatus os ab Andronico vocabatur, tyranni furorẽ autoritate sua repressisset. Præterea fama vndique aduolans, quæ Dyrrachium Siculis deditionẽ fecisse, & Thessalonicam obsideri nunciabat, sæuitiam Andronici & humani cruoris auiditatem nonnihil infringebat. Disypatus igitur in carcere manus ad Deum extendebat, & cum Dauide precabatur: *Educ è custodia animam meam, vt nomen tuum prædicem.* & Ionæ verba sæpè repetebat: *Nunquid amplius sanctũ tuum templum respiciam?* Quid verò precabatur? *Deleto me domine ex Andronici memoria: sim ignotus apud eum omni tempore, ne recordetur nominis mei, donec ex libro viuentium deletus fuerit.* Itaque numen non cunctatum est, nec preces eius aspernatum, sed illæsum eduxit è carcere, Andronico paucis diebus pòst extincto. Qui quo pacto fidelissimos suos ministros remunerari fuerit solitus, Macroducæ Constãtini & Ducæ Andronici supplicia declararunt: quorũ alterũ, vt dictum est, Panhypersebasti honore extulerat: Ducã verò adoptatũ, in amicissimorũ numerũ receperat. Ingenij eius feritatẽ & in colẽda amicitia leuitatem, illud etiam demõstrat,

οἶδα ἐφ' ὅτῳ, πολυχανδοῦς δήπουθεν, εἰ μὴ ὁ τῆς γαμετῆς τούτῳ πατὴρ ὁ Μοναστηριώτης Λέων ἀνεσείραζεν Ἀνδρόνικον τῆς ὁρμῆς, καὶ ἦγχε καὶ κατεῖχε τοῦ ἐγχειρήματος, ὅσα καὶ λέων κνώδαλα ἐκφοβῶν, δι' ὧν τὰ ἁνδάνοντα τοῖς πράγμασιν ἐξηρεύγετο, στόμα τῆς συγκλήτου πρὸς Ἀνδρονίκου καλούμενος, καὶ φῆμαι δὲ ἤδη πάντοθεν λύουσαι τὸ πτερὸν τοῖς μὲν Σικελοῖς ἀπήγγελλον Ἐπίδαμνον παραστῆσαι, Θεσσαλονίκην δὲ παρακαθῆσθαι, Ἀνδρόνικον ἐξέκρουον τῶν φρενῶν ὑποθεράπουσαι, καὶ τῶν κολάσεων τὸ σύντονον ὑποχαλῶν. φρουρᾷ τοίνυν συνεχόμενος ὁ Δισύπατος, τὰς χεῖρας πρὸς τὸ θεῖον ἀνέτεινεν, κατὰ Δαβὶδ ἐπευχόμενος, καὶ λέγων· ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχήν μου, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματί σου. ἢ τὸ τοῦ Ἰωνᾶ φθεγγόμενος· ἆρα προσθήσω τοῦ ἐπιβλέψαι με πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου; ἀλλὰ τί ηὔχετο; ἀπάλειψόν με κύριε ἐκ τῆς μνήμης τοῦ Ἀνδρονίκου, καὶ ἐσοίμην παρ' αὐτῷ ἄγνωστος, χρόνον ἐκ χρόνου, καὶ μῆνα ἐκ μηνὸς, καὶ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, μηδ' ἀκοῆς μου μνησθείη, ἕως ἂν ἐκ τῆς βίβλου τῶν ζώντων ἐξέλθοι. ὅθεν οὐδ' ἠμέλησε τὸ θεῖον, οὐδὲ παρεῖδε τὴν τούτου δέησιν, ἀλλ' ἀθιγῆ κακῶν ἐξείλετο τῆς φρουρᾶς, Ἀνδρονίκου τὸν βίον μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἀπολιπόντος. ὅπως δὲ ἠπίστατο τιμᾶν Ἀνδρόνικος τοὺς τῆς ἐκείνου θεραπείας ἐξεχομένους, καὶ διαπύρους τῶν αὐτοῦ θελήσεων πληρωτὰς, ἐδήλωσε μὲν καὶ ἐξ ὧν ἀπανθρώπως τοῦ βίου ἐξήγαγε τὸν Μακροδούκαν Κωνσταντῖνον καὶ τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον, ὧν, ὡς εἴρηται, τὸν μὲν τῷ τῶν Πανυπερσεβάστων ὑπεξῆρε σεμνώματι, τὸν δὲ Δούκαν υἱωσάμενος, τοῖς πάνυ φιλουμένοις ἐνέγραψε. σαφῶς δὲ τὸ τῆς γνώμης ἀνήμερον ὑπέδειξε, καὶ τὸ

καὶ τὸ μὴ συμβαῖνον ἦθος εἰς ἐπίμονον εὔνοιαν, ἐν οἷς προσέθετο καὶ τὸν Τρίψυχον ἐκτυφλῶσαι Κωνσταντῖνον, ἄνδρα πολυέραστον κατὰ μάλα παρ' Ἀνδρονίκῳ, καὶ πάγχρησιν ἐν ταῖς ἐκείνου ὑπηρετήσεσι, καὶ τοσοῦτον ὑπερηγαπηκότα Ἀνδρόνικον, καὶ θερμῶς αὐτῷ προσεσχηκότα, ὡς ὑπερελάσαι πάντας μικροῦ, ὁπόσοι τὰ Ἀνδρονίκου ἐπρέσβευον. πλὴν τοσούτων γὰρ εἰργόμενος ἦν τὸ ἐκ διαμέτρου νῖκος μονώτατος ἀποφέρεσθαι Τρίψυχος, παρ' ὅσον εἶχε συμπτερυσσόμενον αὐτῷ, καὶ πρὸς τὸ ὑπερβάλλειν τῆς προθυμίας ἀνθαμιλλώμενον τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην Στέφανον, καὶ τὸ μονάζον τοῦ βραβείου διαζῶντα, οἷς κἀκείνῳ τῆς ἀπηνείας ἐπλέκετο στέφανος. ἦν δὲ ἡ αἰτία τοῦ σβεσθῆναι τὰς κόρας Τριψύχου, βραχεῖά τις παράληψις, καὶ ἀξία παροραθῆναι μᾶλλον, ἢ πεσεῖν ὑπ' ἐξέτασιν, καὶ κολάσαι τὸν παρειπόντα, καὶ ταῦτα φιλούμενον πολὺ, καὶ φιλοῦντα, οὐκ ἔλασσον. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ὑπὲρ ἀργοῦ λόγου λόγον ἐδίδοσαν ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν Ἀνδρονίκου καιρῶν, κατὰ τοῦτο καὶ ὁ ἐξεταστὴς τῶν τοιούτων Τρίψυχος, καὶ πολλοὺς βασάνοις ὑποβαλὼν, καὶ τῆς οὐσίας πάσης ἀποψιλώσας, ὅτι καὶ γογγυσμοῦ ῥῆμα κατ' Ἀνδρονίκου ἀπέπτυσαν, ἢ ἐγκατάλειμμα πονηροῦ ἐνθυμίου παρ' ἑαυτοῖς ὑπελίποντο, τοῖς ὁμοίοις καὶ αὐτὸς ἀνηλεῶς περιπέπτωκε, τῇ ἀνομίᾳ τῆς οἰκείας πτέρνης περιληφθεὶς· καὶ ᾧ μέτρῳ πολλάκις μεμέτρηκε, σεσαγμένῳ καὶ πεπιεσμένῳ, καὶ ὑπερεκχυνομένῳ τούτῳ ἀντιμετρηθεὶς· καὶ εἰς ὃν ὤρυξε βόθυνον τῷ πλησίον πολλάκις, ἐπὶ τοῦτον, ὡς αἴνεσε δίκη, χαριέντως ἐμπεπτωκώς· καὶ ἐφ' ἑαυτὸν λίθον κυλίσας, ὃν ἀνώχλισε πλειστάκις κατὰ τῶν ἔγγιστα. τοῦτον κατειπόντος αὐτοῦ πρὸς Ἀνδρόνικον τῶν πάνυ γνησιωτάτων τινὸς, ὡς ἴσα τοῖς οὐκ εὐηργετημένοις μηδ' εὖ παθοῦσιν ὑπ' Ἀνδρονίκου, ὑποτονθορύζει κατ' Ἀνδρο-

quòd Tripſychum Conſtantinum excæcauit, hominem chariſſimum & diligentiſſimum tyrannidis miniſtrum: qui fide & obſeruantia erga illum ferè nemini cedebat: nec quicquam ei ad victoriam in certamine beneuolentię deerat, niſi quòd vnus Hagiochriſtophorites Stephanus in eodem ſtadio pari ſtudio cum illo decurrebat. Cauſa cur Tripſychi pupillæ extinguerentur, offenſa exigua fuit, digna quæ negligeretur potius, quàm in quæſtionem vocaretur, & pœnam autori irrogaret, præſertim tam dilecto, nec minus diligenti. Verùm quia temporibus Andronici ocioſi verbi ratio reddebatur, & Tripſychus earum cauſarum quæſitor multos excruciarat, & bonis omnibus ſpoliarat, quòd contra Andronicum nonnihil murmuraſſent, aut malæ alicuius cogitationis reliquias animis celaſſent: in eadem mala inclementer incidit, ſuapte iniquitate circumuentus: & qua menſura ſæpe menſus fuerat conferta & exuberante, eadem ei remenſus eſt Andronicus: & quam foueam aliis ſæpe foderat, in eam (quàm vero iudicio) ipſe meritò incidit: & in ſe deuoluit ſaxum, quod ſæpiſſimè aliis intentarat. Itaque delatus à quodam ex coniunctiſ-

Tripſychi Conſtantini excæcatio. Mali domini peſſimus ſeruus iniquiſſimorū obſequiorū debitam mercedem accipit.

Leues ob cauſas tyrannus in ſeruos ſibi chariſſimos ſæuit: & otioſi verbi ratio ſub crudeli principatu requiritur.

Impius ſuapte iniquitate circumuenitur, & in foueam quā aliis foderat, ipſe incidit.

Delatores aulici ſibi coniunctiſſimos euertunt.

ſimis, Tripſychum tot beneficiis cumulatum, tot dignitatibus ornatum, qui in imperatoriis literis dilectus filius appelletur, & exploratæ fidei homo, qualis hodie vix inueniatur, pecunioſum illum & purpuratum, æquè de Andronico queri, ac eos qui nihil ab eo beneficij accepiſſent: perdoluit Andronicus, & fide eius in vniuerſum damnata, triſtis aſtitit, iiſque verbis ad iracundiam eſt extimulatus. Vt verò delator animaduertit, efferueſcentem bilem acriora verba flagitare, vt magis etiam ebulliret, & ſanguinarium illud iracundiæ pelagus, miſerum Tripſychum, vt Ægyptium equitem abſorberet, ſubiunxit: *Etiam filium tuum, Domine Imperator, & legitimum imperii ſucceſſorem, pulcherrimum & optatiſsimum omnibus Ioannem, inſanis verbis calumniari non deſiſtit Tripſychus: eúmque, vt piaculum, diuinam Imperii ſedem conſcenſurum prædicat. Adhæc, cum aliquando Imperator Ioannes præteriret, eique à maxima hominum frequentia acclamaretur: Tripſychus eum deriſit, & per contemptum Zinziphizem vocitauit, & cum magno ſuſpirio dixit, O miſerum principatum Romanorum, qualis ei Imperator expectatur!* Erat autem Zinziphizes deformiſſimus homuncio, qui in circo equeſtri crebrò verſabatur, pleriſque membris diſtortis, breuis & carnoſus, ſcurra tamen non inſulſus, & riſus concitandi artifex.

Summa delationis ad aures Andronici hominũ ſuſpicaciſſimi.

Ad delationes quaſque tyrannorum aures apertæ ſunt, vnde mœſtitia & iracundia, ſycophantæ autem igni oleum callidè addunt.

Et atroces confingunt calumnias, quarũ mole vno impetu delati inauditi obruuntur.

Calumniatũ aulicarũ delineatio.

Cõtemptus, res omnibus, præſertim aulicis, grauiſſima.

Principes viros ſcurris & nihili homũcionib. comparare, nefas.

νίκου καὶ Τρίψυχος, ὁ ταῖς εὐποιΐαις περιαντλούμενος, καὶ τὰ τῶν ἀξιωμάτων ὑπέρογκα κτώμενος· κἂν ταῖς βασιλείοις ἀκούων ἐπιστολαῖς, ἠγαπημένος υἱός, καὶ κνιπὸς ἄνθρωπος, καὶ ἐν ταῖς νῦν ἡμέραις δυσεύρετος, ὁ πολύολβος, ὁ εὐπάρυφος, ἐπαθλιώσατο τὴν ψυχὴν Ἀνδρόνικος, καὶ ἀπιστίαν καταγνοὺς τῶν ὅλων, ἐπὶ συννοίας εἱστήκει, πρὸς ὀργὴν ὑπὸ τῶν λεχθέντων ἀναρριπιζόμενος, καὶ εἰς θυμοῦ ἐπιφείασαν κλυδώνιον. ἐπεὶ δὲ ὁ προσαγγέλλων ἑώρα τὸ ἀναθαλπόμενον τοῦ θυμοῦ, καὶ ἑτέρας ἐπιδεὲς δριμυτέρων ῥημάτων ἐπιφορᾶς, ὡς ἂν οὕτω λαῦρον γεγονώς, μεταρσιωθείη αἰθέριον, ἢ γοῦν τὸ ἀχανὲς ἐκεῖνο τῆς ὀργιλότητος πέλαγος καὶ αἱματῶδες θέλον πνοὴν ἐς τὸ διαστῆναι καὶ κατακρύψαι ὡς ἑτέραν τριστάτην Αἰγύπτιον τὸν ἄθλιον Τρίψυχον, φησὶ πρὸς Ἀνδρόνικον, ὡς καὶ τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τῆς σῆς βασιλείας, καὶ κληρονόμον ἔννομον τῆς ἀρχῆς, τὸν κάλλιστον καὶ ἀσπασιώτατον ἅπασιν Ἰωάννην, διασύρων οὐ παύεται Τρίψυχος, ἀπόπληκτα φθεγγόμενος ῥήματα, καὶ βδέλυγμα τοῦτον ἀναγορεύων θείῳ τόπῳ τῷ τῆς αὐτοκρατείας ἐνιδρυθησόμενον, καί ποτε παριέναι μὲν τὸν βασιλέα Ἰωάννην, ὑπὸ πλείστων εὐφημούμενον καὶ προπεμπόμενον, τὸν δὲ Τρίψυχον ἐπεγγελάσαντά οἱ δυσφημεῖν, καὶ Ζιντζιφίτζην ἀποκαλεῖν, καὶ μέγα στενάξαντα εἰπεῖν· ὢ δυστυχὴς Ῥωμαίων ἀρχή, οἷός σοι ὁ αὐτοκράτωρ ἐλπίζεται. ἦν δὲ ὁ Ζιντζιφίτζης ἀνδράριον εἰδεχθέστατον, ταῖς τῶν σταδιοδρόμων ἵππων ἀμφιπεριστρεφόμενον ἄντυξι, καὶ τὰ πλείω μὲν τῶν μελῶν ἀνάρμοστον, καὶ βραχὺ τὸ δέμας καὶ εὔσαρκον, εὐτράπελον δὲ ἄλλως, καὶ δεινὸν εἰς ταμιεῖα πλῆξαι ψυχῆς ἀπαλυνομένοις βωμολοχίᾳ σκώμμασι, καὶ ποιητικοῖς γέλωτος λόγοις διαχέουσι σκηνικώτερον.

οὐκ

οὐκ ἐνεγκὼν τοίνυν τὰ λελεγμένα, ὡς δὲ βολίδας ἔνδον ἐν καρδίᾳ δεδεγμένος Ἀνδρόνικος, ἅτε λαίλαψ τὰ προσόντα τῷ Τειψύχῳ διαφορεῖ, καὶ εἱρκτῇ παραδοὺς ἀδέσμῳ, εἶτα καὶ τοῦ τῶν ὀμμάτων φάους ἀποστερεῖ. καὶ τοιοῦτο μὲν τὰ τῆς παραδυναστείας τοῦ Τειψύχου, ὡς ἐπ' αὐτῷ ἄντικρυς ῥηθῆναί τε καὶ περατωθῆναι τὸ τοῦ σολομῶντος ἐκεῖνο δοκεῖν, ὅ φησιν, εἰσὶν ὁδοὶ δοκοῦσαι μὲν ἀνδρὶ τὰ πρῶτα ὀρθαὶ τὰ μέντοι τελευταῖα αὐτῶν βλέπει εἰς θάνατον. καὶ τῇδε μὲν τὰ κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν ἐφέρετο.

Quibus verbis grauiter cōmotus Andronicus, Tripsychi bona grandinis in morem dissipat: & ipsum in liberam custodiam datum, tandem etiam excæcat. Hunc Tripsychi potentia finem habuit, vt Salomonis illa sententia planè in eum quadrare videatur, cum ait: Vias esse quæ principiò rectæ videantur, sed exitum earum ferre ad mortem.

Ita principis, fundi subditorú, in quos irruit, calamitas.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ
Ἀνδρονίκου τοῦ Κομνηνοῦ.

NICETAE CHONIATAE
LIBER SECVNDVS DE IMperio Andronici Comneni.

* * *

BREVIARIVM.

1 *Andronicus Siculis victoribus parum feliciter resistit.*

2 *Eiusdem apparatus ad Constantinop. vrbis (quam obsidere cogitabant Siculi) defensionē. Negligentia, luxus, satellites, canis, crudelitas Andronici.*

3 *Contra, eiusdem præclaræ quædam virtutes proponuntur, nempe benignitas in pauperes, & reipublicæ cura.*

4 *Grauis oratio Andronici de Imperatorum negligentia.*

5 *Seueritas Andronici naufragorum incolumitati consulit. Alia memoranda in reipublicæ commoda ordinat: æquus est subditis, eorúmque oppressores mulctat: doctorum amans sed disputationibus de religione infensus.*

6 *Saturnina Andronici statua. Imagines Imperatricis quam suffocauerat, cur transformauerit. Templum 40. martyrum instaurat, & exiliis suis gloriatur.*

7 *Crudele Andronici consilium de tollendis omnibus seditiosorum cognatis. Vniuersa eorum familiæ condemnantur.*

8 *Edicti crudelis exordium & summa eiusdem exagitatio. Manuel Andronici filio edicto refragatur.*

9 *Impietas Andronici ad Egnastrimythos dæmonum seruos abeuntis, vt successorem nosset. Mali genij œstro percitus malum imminens minimè videt.*

10 *Hagiochristophorita dum Angelum Isaacium occidere studet, occiditur: Isaacius autem in templo supplex populum concitat.*

11 *Seditionem comprimere dum studet Andronicus, accendit. Ioannes Ducas frustra ambit imperium: nam Isaacius Angelus Imperator designatur, vnde Andronici fuga.*

12 *Palatium à plebe direptum: Captiuitas Andronici, qui miserabiliter exagitatus à plebe Constantinopolitana, atrocißimis cruciatibus occiditur.*

13 *Andronici elogia, vaticinium, sepultura, & de eiusdem interitu vaticinium.*

Tragœdias superiore libro descriptas comitantur aliæ calamitates in rep. & aula, tādémq. horrendū ipsius Andronici exitiū & supliciū. Ita vltio diuina dū peccatores expectat, in eorū capita gladios acuit, pœnarúmq. grauitate tarditaté suppliciorū compensat.

Hoc vrbis imperatricis statu, Siciliensis exercitus in tres partes est diuisus: quarum vna Thessalonicæ mansit, altera in Serranum agrum impressionem fecit, vt loca illa omnia vastatura & subactura. tertia quasi plana via processit: neque vllo hoste apparente, ad ipsam Mosynopolim tentoria fixit, & circumiacentia loca omnia subegit. Andronico verò principiò curæ fuit præsidium mittere Epidamnum. Sed paucis diebus pòst, quàm Branas Ioannes eò peruenisset, Itali veluti volatu per aerem aduecti, citra laborē & quasi per ocium mœnium pinnacula transcēderunt. Ioannes Branas captiuus in Siciliā est abductus. Deinde Thessalonicæ præsidi Dauidi per literas mandauit, vt vrbis custodiæ intentus esset, nec calcearios Latinos quicquā formidaret: vtque saltaret, morderet & pungeret, vt ipsa verba Andronici apponam: quæ cur vsurparit, solus autor nouit Andronicus. Sed ciues facetiores verba illa ridebant, & ad quædam vulgaria & obscœna detorquebant, quæ silentio prætereunda sunt.

Andronicus Siculis resistit, sed parū feliciter.

Hostes nimium securè & petulāter contemnit. Superbiæ ignominia comes.

Dauid ille præfectus Thessalonicensis, mollis Græculus, meritò deridetur, vt qui animum effœminatū gereret.

Τὸ δέ γε Σικελικὸν στράτευμα τριχῇ διαιρεθέν, τὸ μὲν τῇ Θεσσαλονίκῃ προσέμεινε. τὸ δ' αὖ ἕτερον δύω μερίδων, ἡ μὲν εἰσβάλλει κατὰ τὰς Σέρρας, καὶ τὰ ἐκεῖσε πάντα χειρώσασθαι καὶ πορθεῖν ἔγνωκεν. ἡ δὲ ὡς διὰ λείας ὁδοῦ φερομένη, καὶ μηδένα τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα ἢ ἀντιπίπτοντα ἔχουσα, εἰς αὐτὴν τὴν Μοσυνόπολιν κατεσκήνωσε, καὶ τὸ κύκλῳ ὑποχείριον ἔθετο. Ἀνδρονίκῳ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ἐμέλησε στεῖλαι τοὺς φυλάξοντας τὴν Ἐπίδαμνον, καὶ ἀφίκετο ἐκεῖσε ὁ Βρανᾶς Ἰωάννης. βραχεῖαι δὲ ἡμέραι καὶ οἱ μὲν Ἰταλοὶ Ἐπιδάμνου ἐπέβησαν ὥσπερ πτηνοὶ καὶ ἀέριοι, μικροῦ τε θάτερον τῶν ποδῶν περὶ βάδην ἐκτείναντες, ἀπραγμόνως τὰ τῶν περιβόλων ὑπερέβησαν κρήδεμνα, ὁ δὲ Βρανᾶς εἰς Σικελίαν αἰχμάλωτος μετατίθεται. ἔπειτα δὲ τῷ διέπειν λαχόντι Θεσσαλονίκην, Δαβὶδ ἐπέστελλε, καὶ ἐπέτελλεν ἐπαγρυπνεῖν τῇ τῆς πόλεως φυλακῇ, καὶ μηδ' ὅλως δεδιέναι τοὺς πεδιλορράφους Λατίνους, πηδᾶν δὲ καὶ δάκνειν, καὶ κεντεῖν, ἵν' αὐτὰς τὰς Ἀνδρονίκου παραθήσωμαι λέξεις. καὶ ἐφ' ὅτῳ μὲν Ἀνδρόνικος οὑτωσὶ συνετίθει τὰ γράμματα, μόνος ὁ ἐκδιδοὺς ἐπιστάμενος ἦν Ἀνδρόνικος. αὐτοῖς δὲ τοῖς φιλοσκώμμοσι πολίταις διὰ γέλωτος ἤγετο τὰ γραφόμενα, ἀντιφέρουσι ταῦτα καὶ ἀντιβάλλουσι πρὸς αἰσχρά τινα δημόσια ῥήματα, ἃ μὴ προφέρειν χρεών.

ἐπὶ

ἐπὶ δὲ τούτοις τὰς Ῥωμαϊκὰς δυνάμεις συνηθροικὼς, ὅσαι τε ἑῷαι, καὶ ὅσαι ἑσπέριαι, καὶ ταύτας ἐς τάγματα διελὼν, τὸ μὲν τῷ βασιλεῖ καὶ υἱῷ Ἰωάννῃ ἀπέταξε, περὶ τὴν Φιλίππου διατρίβοντι ἐπαρχίαν, τὸ δὲ τῷ χαρτουλαρίῳ παραδέδωκε Χούμνῳ, ἄλλο τῷ Παλαιολόγῳ Ἀνδρονίκῳ, ἕτερον τῷ ἐκτομίᾳ Νικηφόρῳ ὃς τιμηθεὶς ἦν παρ' Ἀνδρονίκῳ, τῷ τοῦ παρακοιμωμένου κυδρουμένῳ ἀξιώματι. ἀλλὰ καὶ Ἀλέξιον ἐκπέπομφε τὸν Βρανᾶν μεθ' ἑτέρου στρατεύματος. πλὴν ὁ μὲν υἱὸς κυνηγεσίοις ἐνευπάθει κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν, ὅσα καὶ πυλῶν Γαδειρίδων κατάσχεσιν ἢ Διονυσείων στηλίδων καθαίρεσιν τὴν τῆς Θεσσαλονίκης προσγινομένην φανταζόμενος. οἱ δὲ λοιποὶ ταύτησι πολιορκουμένης, ἐγγίσαι μὲν καὶ ἐπαρῆξαι οὐδαμῶς ἀπεθάῤῥουν· πορῤωτάτω δὲ σκηνούμενοι, δι' ὀπτήρων καὶ ταχυδρόμων κλεπτόντων τὴν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων ἄφιξιν, τὰ κατὰ Θεσσαλονίκην ἦσαν ἐνωτιζόμενοι. μόνος δ' ἀπὸ πάντων ὁ Χοῦμνος Θεόδωρος, ὑπέστη ἐγγύτερον προσελθεῖν, ὡς ἐπαμυνῶν Θεσσαλονικεῦσιν ἐν τῷ συμπλακῆναι τοῖς διειληφόσι τὴν πόλιν στρατεύμασιν, ἢ καὶ παρεισδυσόμενος ἔσωθεν, εἰ καὶ τοῦτο ἐξείη. ἀλλὰ καὶ πρὸς ἄμφω διαμαρτὼν τοῦ σκοποῦ, αἰσχίστως παλίμπους ἐφέρετο. οἱ γὰρ ἀμφ' αὐτὸν μηδὲ μέτωπον κόρυθος τῆς ἐναντίας βλέψαι ὑπενεγκόντες, τὰ νῶτα μετέβαλον. καὶ ἀμεταστρεπτὶ ἔφευγον, ἐν τούτῳ παρὰ τοὺς πολλοὺς ὁμοφύλους ἀνδρειωσάμενοι, τὸ γοῦν ἀεὶ μὴ ἐφησυχάζειν, ἀλλ' οὓς οἱ πευθῆνες ἀπήγγελλον αὐτοῖς πολεμίους, τούτους αὐτοψεὶ κατιδεῖν, καὶ ἔργοις αὐτοῖς διδαχθῆναι τὸ ἐν μάχαις ὀξύῤῥοπον τῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ ἑάλω ἡ λογίμη Θεσσαλονίκη, καὶ ὁ διαμερισμὸς, ὥς μοι εἴρηται, ἤδη ξυνέβη τῶν

Post hæc Romanis copiis tã Occidentalibus quã Orientalibus coactis, & in legiones descriptis, partem vnam Ioanni filio, Imperatori designato, tum in Philippica prouincia degẽti, aliã Chũno Chartulario, aliam Andronico Paleologo, aliã Nicephoro spadoni dedit, cui Accubitoris dignitatem tribuerat. Alexium quoq; Branam cum alio exercitu ablegauit. Cæterũ filius eius circa Philippopolim venationibus deditus, de excidio Thessalonicæ nõ magis cogitabat, quàm de Gadiũ portis, aut Bacchi columnis euertendis. Cæteri verò dum ea obsideretur, propius accedere & opem ferre nullo modo ausi, castris longè ab vrbe positis, per speculatores & expeditos equites castra hostium furtim ingressos, Thessalonicæ statum explorabãt. Solus omniũ Chũnus Theodorus propius accedere non dubitauit, vt ciuibus in aciem contra hostes egressis, opem ferret: aut, si liceret, ipsam vrbem ingrederetur. sed vtroque consilio frustratus, turpissimè pedem retulit, quòd milites eminus, ne galeam quidem hostilem intueri ausi, tergis obuersis effusè fugiebant. In eo duntaxat cæteris popularibus suis præstãtiores, quòd non semper ignaui desederant, sed hostes, quos speculatores adesse nunciarãt, coràm aspexerant, & re ipsa impetum eorum cognorant. Capta Thessalonica, & Sicu-

Multi quidẽ exercitus, sed nulli duces. Etenim si caput imperij morbis insanabilib. laborat, quid membra iuuant?

Venator, nõ semper bellator. Vnum age, princeps.

Grçcorum ignauia.

Chũni Theodori pusillanimitas, thessalonicensibus exitiosa.

Militum Grçcorum fuga turpissima.

Hos falsè perstringit Nicetas, nẽpe lepores galeatos.

lo exercitu diuiso, vt dictum est, quē alij prius instar Chimæræ coniunctum, tam separatum esse dicerent: fortissima eius pars tanquam leo recta ad urbem imperatricē contendebat: media Serranū & Amphipolitanum agrum peruagabatur: postrema, classis videlicet, quæ in modum serpentis in aquis voluitur, principem Thessalorum vrbē custodiebat. Verū Romanis, quamuis coniuncti iisdem auspiciis militarent, ne sic quidem cum vna parte dimicare ausis, hostes qui Mosynopolim occuparant, cum nullum hostē viderent, lōgius progredi statuerunt. Romani verò montium verticibus insessis, in planiciem descēdere, & hostibus ire obuiam non audebant. Itaque Siculi nihil cūctandum esse rati, coactis in vnum copiis, Constantinopolim petendam & occupādam esse censuerunt. Hāc etiam spem Comnenus Alexius eis fecerat, qui cum eos ne ducis quidem loco comitaretur, tamen irrita spe cōcepta, homo stultissimus, ac ne ouibus quidem pascendis aptus, Siculorū regē sua causa laborare putabat: nec minus supercilij prę se ferebat, quàm si iam Imperator designatus, insignia Imperij gestaret, & apud peregrinum militem se à Constātinopolitanis non minus quam patruū magnificū Imperatorē Manuelem desiderari, & æque ac matutini Solis iucūdissimos radios expectari

Siculus exercitus trifariā diuisus Constantinopolim cogitat.

Græcorū ad Siculi exercitus conspectum timiditas.

Ambitiosi & stolidi principis imago.

Humanæ vitæ vanitas, in qua sæpius homines ne ouibus quidem pascendis apti, sceptra gerant.

Σικελικοῦ στρατεύματος, ἄλλος δ᾽ ἂν εἴποι τις ὡς κατὰ τὴν μυθικὴν Χίμαιραν συναπτόμενον πρότερον τὸ ἀντίπαλον, τότε διαιρεθὲν, τὸ μὲν κράτιστον αὐτοῦ ὅσα καὶ λέων προηγούμενον, εὐθὺ τῆς βασιλίδος ἵετο πόλεως, τὸ δὲ μέσον τὰ κατ᾽ Ἀμφίπολιν καὶ Σέρρας ἐνέμετο. τὸ δὲ λοιπὸν ὅσον δηλονότι ναυτικὸν, καὶ ὡς ὄφις συρόμενον ἐν τοῖς ὕδασιν, ἐτήρει τὴν προκαθεζομένην πόλιν τῶν Θετταλῶν. οὐδ᾽ οὕτως ὄντες ὁμοθυμαδὸν οἱ Ῥωμαῖοι, καὶ βάλλοντες ἓν στρατήγιον, ἑνί τινι συμπλακῆναι ἀπεθάῤῥησαν τμήματι· ἀλλ᾽ οἱ μὲν κατειληφότες τὴν Μοσυνόπολιν πολέμιοι, καὶ περὶ τῆς προσωτέρω πορείας ἐσκέπτοντο, μηδαμῶς ὁπλίτην Ῥωμαῖον ἐνοπτευσάμενοι. Ῥωμαῖοι δὲ τὰς τῶν ἐκεῖσε καταλαβόντες ὀρέων λαγόνας, εἰς τὸ πεδίον οὐκ εἶχον ὑποκαταβῆναι, καὶ δέξασθαι τὸ ἐπιὸν δυσμενές. ὅθεν ἐγνώκεσαν Ἰταλοὶ, μηκέτ᾽ ἀναδύεσθαι, ἀλλ᾽ ὁμοῦ συσπειραθῆναι, καὶ πρὸς ἓν καταύτημα τὴν Κωνσταντίνου Καλλίπολιν ἐπειχθῆναι, καὶ ταυτηνὶ χειρώσασθαι. οὕτω γὰρ αὐτοὺς ἐπῆρεν ὁ ἐκ Κομνηνῶν Ἀλέξιος, ὃς σφίσι συνὼν, καὶ μηδ᾽ ἐν μέρει ταττόμενος στρατηγοῦ, ὅμως ἃ τελεσθῆναι οὐκ ἔμελλον φανταζόμενος ᾤετο ὁ ἀνήκεστος, καὶ μηδὲ προβατίων ἀρχὴν ἐνδέξιος, ὑπὲρ ἐκείνου διαπονεῖσθαι τὸν ῥῆγα τῶν Σικελῶν· καὶ ὡς ἤδη ἐν τῷ βασιλικῷ σχήματι καταστὰς, καὶ ἀρχαιρεσιασθεὶς αὐτοκράτωρ ὁ μελετίδης ὠφρύωτο, φάσκων καὶ διατεινόμενος πρὸς τὸ ἀλλόθρουν στράτευμα, μὴ ἂν ὑποβεβηκέναι τὸν ἑαυτοῦ πόθον παρὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς πατρὸς αὐτῷ θείου τοῦ Μανουὴλ, ἀλλ᾽ οὕτως ἡγεῖσθαι παρὰ Ῥωμαίοις ἀσπάσιος, ὅσα καὶ ὁ μεσοφαὴς ἥλιος, καὶ κατὰ τὴν ἀέρος ὁλκὴν ἀπαραίτητον κρίνεσθαι

σθαι καλόν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

2 Αὐτὸς δὲ Ἀνδρόνικος τὰ τείχη τῆς πόλεως περιελθὼν, εἴ τι χρόνῳ ὑπέσηπε, πλησιάζειν, ἐπισκευάζεσθαι τοῦτο προσετετάχει. καὶ τὴν ἔργον εὐθὺς τὸ ἐπίταγμα ἐγίνετο. κατηρείπωντο δὲ καὶ τῶν οἰκημάτων, ὁπόσα τοῖς τείχεσιν ἐπικείμενα, εὐέφοδα ἐποίει τὰ ἔσωθεν, καὶ νῆες μακραὶ περὶ τὰς ἑκατὸν ἐσάλευον κατὰ τὰς ἀκτὰς, ἡτοιμασμέναι πρὸς ἔκπλοιαν, δέησαν, ἐπιβοηθήσουσαι πόλεσι κακῶς διακειμέναις ὑπὸ τοῦ στόλου τῶν Σικελῶν, καὶ τοῖς ἀστυπολίταις ἀρήξουσαι (καὶ οὗτοι γὰρ ἐπιστήσειν ᾤοντο αὐτίκα τοὺς πολεμίους) καὶ διαληψόμεναι κατὰ καιρὸν τὸν ἐσέχοντα θαλάττιον κόλπον, καὶ ποταμίου δίκην ὁλκοῦ τὴν ἐν Βλαχέρναις ἠϊόνα ῥαίνοντα. καὶ τὰς μὲν κοινὰς ἐς τοσόνδε διαθέμενος φροντίδας, ἀνέπεσεν, ὡς ἀρκούντως ἤδη καὶ ἀραρότως τὰ πρὸς ἀντιμάχησιν διοικήσας, καὶ καταπολέμησιν τῶν τοῖς Ῥωμαίοις ἐπιόντων ἐχθρῶν. ἀκηκοὼς δὲ ἁλῶναι Θεσσαλονίκην, εἰς κακοποιΐαν τρέπεται τῶν προσηκόντων Δαβὶδ, ὃν φύλακα τῆς πόλεως ταύτης τὸ λέγειν ἤδη δεδήλωκε. καὶ συλλαβὼν τούτους, καθείργνυσιν ἐν φρουραῖς. δημηγορῶν δὲ, οὐδὲν μέγα τὸ συμβὰν ἔλεγεν εἶναι, οὐδ' ἄξιον ὡς κατόρθωμα σεμνολογεῖσθαι τοῖς Σικελοῖς. οὐ νῦν γὰρ πρώτως, ἀλλὰ καὶ πρότερον πόλεων ἁλώσεις, ἐπάγειν τὸν χρόνον φιλεῖν, καὶ νίκην ἐπαμείβεσθαι ἄνδρας. φήμαις δὲ βαλλόμενος ἀπευκταίαις ἄλλοτε ἄλλαις, καὶ συχνάκις ἐφισταμένων τῶν ἀγγελλόντων, ὡς νῦν μὲν οἱ ὑπεναντίοι Ἀμφίπολιν παρεστήσαντο, νῦν δὲ τὰς ἑξῆς ληϊσάμενοι χώρας, κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν ἐγκυκλίζονται, καὶ τὰς τοιαύτας ἀγγελίας ὡς οὐδέπω δεινὰς ἀπεπέμπετο, καὶ ἔλεγεν, ὡς μετελεύσεται τοὺς ἐχθροὺς, καὶ ἐξολοθρεύσει τέλεον, ὃν τρόπον οἱ θηρα-

ineptè iactabat.

2 Andronicus verò ipse mœnia vrbis circumiit: & si quid vetustate ruinosũ erat, id suffulciri & instaurari iussit. Nec mora, iussis alacriter obtemperatur: ædificia extrinsecus mœnibus cõtigua, quæ facilem in vrbem ascẽsum præbebant, diruuntur: naues lõgæ circiter c in littoribus fluctuant, ad nauigandum, si opus esset, & opẽ vrbibus, quas Sicula classis infestaret, & ipsis ciuibus ferendam paratæ, (nã hi quoq; hostis aduentum imminere putabant) & ad marinum sinum, qui fluminis instar Blachernium littus alluit, per tempus occupandũ.

Qui legum publicarum, humanitatis & honestatis parietes euerterat, qui domos ciuiũ sanguine & luctu polluerat, qui mare & turbauerat defensionem quidẽ parat aduersus visibiles hostes, de reconciliatiõe cũ omnipotente iudice nullo modo sollicitus.

Hactenus reipublicæ nauata opera quieuit, quasi iam abunde ad defensionem & hostium profligationem paratus, Audita verò Thessalonicæ expugnatione, Dauidis custodis eius vrbis propinquos in carcerẽ coniicit, ac pro concione casum illum extenuat: nihil magni gessisse Siculos, neque nunc primum, sed sępe alias progressu temporis vrbes esse expugnatas, & victoriæ vicissitudinẽ esse. Sed cum alias aliis aduersis nunciis percelleretur, & crebrò adessent qui nunc Amphipolim esse captam, nunc finitimis illi prouinciis vastatis, hostes iuxta Mosynopolim castra habere asserebãt: iis quoq; rumoribus eleuatis, se vlturum hostes, & funditus deleturũ dicebat, quẽadmodum venatores singu-

Sibi ob præstitam vanã operam applaudit.

In mollis pręfecti propinquos sæuit, ipse causa mali.

Plebem mẽdacio lactat.

Hostibus ridiculè minatur. Sic solẽt homines rerum imperiti aut ciuiũ sanguine inebriati, aut prosperitate sua excæcati & ab adulatoribus dementati.

Comparat Italos apris, & ietinas pelles ante ferarum capturam iactabūdus venator, mactationis proximus, imaginare ostentat.

lares apros. Eos enim paulatim à saltu recedentes, & escam persequētes, in insidias & decipulam pellici, ac venabulo transfigi, aut profūdum vulnus in visceribus accipere. Italos eodem modo, quasi resistente nemine securos, & subinde maioris prædæ cupiditate progrediētes, in extremum & improuisum interitum delapsuros, & scelerum suorum pœnas daturos. Quæ verba nihil erant aliud, nisi futiles rationes viri, qui apertè naturæ rerū repugnabat, & concitatum contra se populum lenire studebat: non autem eò pertinebant, vt ex viri fortis officio nihil intentatum relinqueret, quo Barbaros profligaret. Nam quāuis tot & tanta mala instarent, vt omnes atrocissima quæq; timerent, iisque veluti iam vrgentibus angerentur: ille res intolerabiles æquo ferebat animo, & in alienis malis philosophabatur: idq; in summa ambitione & cupiditate imperij, qua ad inhumanitatem impulsus, omnes tyrannos qui vnquam fuere superauit. Ad hæc, vt erat luxu corruptus, cum cœtu scortorum & pellicum in loca deserta & temperata secedere, & ferarum more conualles & herbosos saltus consectari solebat, vt gallinarum gallus gallinaceus, aut hircus caprarū ductor, aut vt Bacchus Thyadas & Mænadas, sic ipse amicas suas antecedebat, tantū nō hinnuli pelle & crocoto indutus. Ac

Primaria Andronici tragœdia, Andronic⁹ ipse.

Qui tot malis intus & extra obsessus seipsū in seipso nempe in barathro vitiorū, perdit.

Et luxu corruptus, ac virorū exercitu neglecto cœtus scortorum, æterno opprobrio amictus persequitur.

ταὶ τοὺς μοναδικοὺς τῶν συῶν. αὐτούς τε γὰρ κατὰ βραχὺ μεθισταμένους τῆς λόχμης ἐξελκεῖσθαι, λιχνοὺς μένους περὶ τὴν προκειμένην ἐδητὺν, ἔνθα ὁ δόλος καὶ ἡ πάγη καττύεται, καὶ ὅπως ἐμπειράσθαι δόρατι, ἢ βαθεῖαν κατὰ τῶν σπλάγχνων δέχεσθαι τὴν πληγήν. καὶ τοὺς Ἰταλοὺς δὲ ὡσαύτως ἀφροντιστοῦντας, ὡς οὐκ ὄντος τινὸς ἀνθισταμένου, καὶ ἀεὶ προχωροῦντας τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ τῇ τῶν πλειόνων σκύλων ὑποσαινομένους ἐφέσει, μέλλειν εἰς τὸν ἔσχατον καὶ ἀπροόπτον ὄλεθρον ἐμπεσεῖσθαι. καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτῶν τὴν ἀδικίαν αὐτὸν καταβήσεσθαι. ἦν δὲ ταῦτα οὐδὲν, ἢ ἀνδρὸς τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἀντιμαχομένου προδήλως αἱμύλα προβλήματα, καὶ πολιτείας ἤδη κατ' αὐτοῦ φλεγμαινούσης μειλίγματα, οἷς οὐκ ἦν ἀρρενούμενος, καὶ πᾶσαν μηχανὴν κινῶν, ὅπως ἀποσοβήσοιτο τὸ ἀλλόγλωττον. καί περ δὲ τοιούτων καὶ τοσούτων ἐφεστώτων κακῶν, καὶ πάντων πείσεσθαι φανταζομένων τὰ οἰκτρότατα, καὶ ὡς ἤδη παρόντων καὶ ἀπιόντων ὀδυρομένων· ὁ δὲ ὁμαλῶς ἔφερε τὰ ἀνύποιστα, καὶ οἷον ἐπ' ἀλλοτρίοις δεινοῖς τὸ φιλόσοφον ἐπεδείκνυτο. καὶ ταῦτα εἴπερ τις, φίλαρχος ὢν, καὶ δι' ἔρωτα βασιλείας εἰς ἀπανθρωπίαν ἤδη ἐκκυλισθεὶς, καὶ τυράννους ὑπερελάσας τοὺς πώποτε. ἐνθένδε τοι καὶ τῆς πόλεως πολλάκις ἀπανιστάμενος, μετὰ χρείας ἑταιρίδων καὶ παλλακῶν ἐφιλοχώρει τὰ τῶν τόπων ἐρημικώτερα, καὶ οἷς ἡ τῶν ἀέρων ἐπλεόναζεν εὐκρασία, καὶ θηρείων δίκην συναγελείας ἐρῶν, καὶ χλοεροῖς παραβυόμενος ἄλσεσιν, ὡς ὄρνιθας κατοικιδίους ἀλεκτρυὼν, ἢ αἶγας τράγος ἡγούμενος αἰπολίου, ἢ καθάπερ ὁ Σεμέλης Διόνυσος τὰς Θυάδας, Σοβάδας, Μαινάδας Βάκχας, εἶχεν ἑπομένας ὡς ἐρωμένας· μόνον οὐ νεβρίδα ἐξημμένος, καὶ τὸν κροκωτὸν ἐνδύσ-

ἐνδυόμενος. καὶ ἦν κατὰ τακτὰς μὲν ἡμέρας ὡσεὶ διὰ παραπετάσματος ὀλίγοις τῶν ἐκ τῆς βασιλείου αὐλῆς ὀπτανόμενος, καὶ τούτων οἵπερ ἐκείνῳ μάλιστα προσῳκείωντο, αὐλητρίσι δὲ καὶ ἑταιρίσιν ἀναπεπταμένας πᾶσαν πάροδον, καὶ πάντα καιρὸν εἰς ὁμιλίαν αὐταῖς χαριζόμενος, ἔχαιρέ τε κατὰ Σαρδανάπαλον ταῖς ἀνέσεσιν, ὃς τόσσ' ἔχειν, ὅσσ' ἔφαγε καὶ ἐφύβρισε, τῷ ἐπιταφίῳ ἐνεκόλαπτε γράμματι. Ἐπικούρειός τε ἦν καὶ Χρυσίππειος, καὶ λαγνείαις δυστυχῶν πολύποδος ἵμερον ἐδίωκε. καὶ φιλότητι μαργαίνων, καὶ τὸν Ἡρακλέα μιμούμενος, ἀτεχνῶς κατὰ τὴν τῶν πεντήκοντα καὶ μόνον θυγατέρων Θεστίου φθοράν. οὐκ ἔχων δὲ τὴν ἴσην πρὸς τὸ ἀκολασταίνειν ἰσχὺν, ὡς Ἰόλεων ἐκεῖνος κατὰ τῆς παλινφυοῦς ὕδρας συνέριθον, οὕτω καὶ οὗτος τὰ ὑπὸ γαστρὸς πρὸς συνουσίαν ἀλοιφαῖς καὶ περιττοῖς σκευάσμασιν ἀνερρώννυεν. ἤσθιε δὲ καὶ ζῶον Νειλῷον, κροκοδείλῳ πάνυ τοι ἐμφερές, σκίγκον λεγόμενον, ἀπόσιτον μὲν τοῖς μὴ τὰ τοιαῦτα βρωτέα κρίνουσι, διερεθίζον δ' ὅμως καὶ διανιστῶν ἐν ταῖς ὁμιλίαις πρὸς συνουσιασμόν. κατὰ δὲ τὰ ἀρχεῖα γινόμενος ἀπὸ τῶν ἔξωθεν διατριβῶν τε καὶ διαχύσεων, οὐκ ὀλίγον μὲν καὶ τὸ περὶ αὐτὸν εἶχε δορυφορικὸν, καὶ τοῦτο ἐκ βαρβάρων ἰλῶν καὶ ἀνδρῶν λοιμῶν χαιρόντων ἀπαιδευσίᾳ, καὶ τὰ πλεῖστα μηδ' ἐπαϊόντων Ἑλληνίδος φωνῆς. καὶ τοὺς περικοίτους δὲ καὶ περιφύλακας ἐσαεὶ τοιούτων ἀναγώγων συνείληχεν ὁμηγύρεων. τελευτῶν δὲ καὶ κύνα κάρχαρον, οἷον καὶ λέουσιν ἀντιπλέκεσθαι, καὶ ἄνδρα ἔφιππον ὁπλίτην κατενεγκεῖν ἔραζε, σύνοικον ἑαυτῷ πεποίητο. οἱ μὲν γὰρ σωματοφύλακες καὶ δορυφόροι ἄποθέν που τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος νυκτὸς κατηυνάζοντο· ὁ δέ γε κύων

certis diebus à paucis aulicis, iisque intimis, veluti per transennã videbatur: tibicinis verò & meretricibus omnem aditũ patefaciebat; easque quouis tempore ad colloquium admittebat, voluptati vt Sardanapalus indulgens, qui sepulchro suo incidit, ea se habere quæ comederit, & pro libidine egerit. Erat Epicureus & Chrysippeus, morbo luxuriæ corruptus, & amore perditus: Herculem L Thyestis filiabus stuprandis imitabatur. Sed quia tantùm illi roboris ad lasciuiam non suppetebat, vt ille Ioleum contra rediuiuam hydram implorabat, sic ipse virilia vnctionibus & deliciis firmabat. Vescebatur item Nilotica bestiola, crocodilo non absimili, quem scincum vocant: à quo cibo cum plerique abhorreant, tamen tentiginem excitat, & ad rem veneream paratos facit. In palatium à deambulationib. & recreationibus reuersus, non paucos secum habebat satellites, eosque ex barbaricis cohortibus & pestilentibus hominibus, quibus immodestia cordi est, linguæ Græcæ maxima ex parte ignaris: & qui ante cubiculũ & fores excubabant, ex istiusmodi petulantibus cœtib. conflati erant. Tandem etiã canem asperum, qui & cum leonibus pugnare, & armatum equitem humi sternere poterat, in suo conclaui habuit. Nã satellites & custodes noctu procul ab eius cu-

Vultum hominum fugit, vt lenones & meretrices ad se admittat.

Naturam ipsam violare nititur, & senectuti suæ notam infamiæ inurit.

Victus rationem non ad naturam, sed ad fœdissimas voluptates accõmodat.

Pestilẽtes & crudelissimos nebulones sibi satellites deligit.

Et qui tot proceres ac ciues nõ modò allatrauerat, sed etiã suppliciis cõsciderat, canem asperũ in conclaui retinet.

biculo cubabat: canis verò ad ianum alligatus, ad exiguum strepitum horrendum in modum latrabat. Ita paulatim Constantinopolitanorum simplicitati insultabat, & quasi naribus suspésos trahebat: & vt ad omnem imperatorum obseruantiam & cultum paratos (ignarus, se ab illis imperio deiectũ grauissimas pœnas daturũ esse) deridebat. Itaq; cornua ceruorum, quos venatus erat, insignia, & rari aliquid habentia, in porticibus fori suspendebat, per speciem ostentandæ magnitudinis ferarum quas cepisset: cùm reuera ciuitatis, & vxorum quas ipse corrũpebat, lasciuiam notaret. Quo verò die ex Propontidis deliciis & amœnitatibus in vrbem reuertebatur, is dies omnino nefastus habebatur. Neq; enim alia de causa rediisse putabatur, nisi vt mactaret & perderet eos, quos sibi struere insidias suspicabatur. Ita Andronici aduentus multis detrimentum, & mœrorem, aut vitæ iacturã, aut aliud extremum malum portendebat. Is enim vir cum eam veluti lineã in animo suo desscripsisset, ad quam crudelitatis suæ amussim exigeret: cum sibi diem periisse putabat, quæ non excellentem aliquem virum aut iugulasset, aut excæcasset, aut saltẽ obiurgasset, aut Titanico vultu terruisset. Nam sæuo pædagogo similis, subinde flagellum in pueros quatiẽti, tẽpestiuè & intempestiuè

Vulgi simplicitati insultat, & miseres ciues naso trahit.

Sceleráque sua passim & palàm ostẽtat.

Delicias suas sanguine fœdat.

Aduentus tyranni subditis perniciosus.

Tyrannicum axioma, cui regiũ opponatur, diem principibus periisse, quo non subditis benefecerint aut aliquos sibi obsequentiores pietate & iustitia sua effecerint.

πρὸς ταῖς θύραις ἐδέδετο, χαλκεόφωνός ἄν, καὶ πρὸς βραχεῖαν διαταραττόμενος ψόφησιν, καὶ γινόμενος ὑλακόμωρος. προϊὼν δὲ οὕτω κατέτριφα τῆς τῶν Κωνσταντινουπολιτῶν εὐηθείας, καὶ ὡς ἀπὸ ῥινὸς ἑλκομένοις ἐχλεύαζε, καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν κρατούντων θεραπείαν τε καὶ θωπείαν ἑτοίμως ἔχοντας ἐκωμῴδει, οὐκ εἰδὼς ὡς ὑπ' αὐτῶν καθαιρεθήσεται τῆς ἀρχῆς, καὶ τὰ τῶν ὅλων ὑποστήσεται χείριστα· ὥς τε καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ θηρευμένων ἐλάφων τὰ κέρατα ὅσα δωδεκάδορα ἦν, καὶ εἶχόν τι θαύματος, ταῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἀψῖσιν ἀνῆρτα, τὸ μὲν δοκεῖν εἰς ἔνδειξιν τῶν παρ' αὐτοῦ ἁλισκομένων μεγέθους ἀγρευμάτων. τῷ δὲ ὄντι διαμωκώμενος τὸ πολίτευμα, καὶ διασύρων εἰς ἀκρασίαν τῶν γαμετῶν. ὁπηνίκα δὲ κατὰ τὴν μεγαλόπολιν γένοιτο, τῶν τῆς Προποντίδος τρυφηλῶν χωρίων καὶ περιττῶν ἀπανιστάμενος διαιτήσεων, οὐκ ἦν μὴ ἀποφράδα κρίνεσθαι τὴν τότε ἡμέραν. οὐ γὰρ δι' ἄλλα ἄττα παρεῖναι ἐδόκει ἢ ὡς θύσων καὶ ἀπολέσων, ὁπόσον ὡς ἐπίβουλον ὑπωπτεύετο. καὶ ἡ Ἀνδρονίκου ἐπιδημία τοῖς πολλοῖς ζημία καὶ ἀθυμία, ἢ καὶ τοῦ βίου ἐκδημία, καὶ πᾶν ἄλλο τι ἔσχατον κακὸν συλλελόγιστο· ἐπειδήπερ ὁ ἀνὴρ ὡσεὶ καὶ γραμμὴν μονοδιάστατον, καὶ μηκιζομένην εἰς τὸ λεπταλέον καὶ ἀπλατὲς ἐν τῷ ἐδαφιαίῳ τῆς ψυχῆς καθάπαξ τὴν ὀξυχολίαν προϋποθείς, καὶ πρὸς ταύτην ἅπαν ἀποστενῶν τὸ πραττόμενον, ἀβίωτον ᾤετο τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οὐ ξυνειλήφει τινὰ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς, ἢ λύχνους οὐκ ἔσβεσε σώματος, ἢ ὅτου δή τινος οὐ καθήψατο φιλονείκως, ἢ ἐπιτιμητικῷ βλέμματι καὶ Τιτανικῷ ἐμβριμήματι μὴ ἐξέστησε τοῦ φρονεῖν. παιδαγωγῷ γὰρ ἐμβριθεῖ οἰκώς, θαμὰ τῶν μειρακίων καταφέροντι τὴν σκυτάλην, εὐκαίρως ἀκαίρως ἐπέπληττεν

ἐφιστάμενος, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀκοὴν ἐκείνῳ ἀηδῶς τὴν παραξυνόμενος. κατηφιῶντες οὖν οἱ τότε ἄνθρωποι, καὶ συννάζοντες ἐβίωσκον, οὐδ' ὁ ὕπνος ἄφεστις τοῖς πολλοῖς, καὶ ὀδυνῶν ἀδεὴς καὶ μαλακὸς, ἀλλ' ὀφθαλμοῖς ἐφιζάνων ἄκροις ἀφίπτατο, καὶ διεγειρόμενος ὡς τὰ πολλὰ, ἢ Ἀνδρονίκῳ σπαρασσόμενος ὄναρ πολλάκις ἐφισταμένῳ, ἢ ὅσοις ὁ τραχὺς οὗτος καὶ δυσεκβίαστος καὶ ἀπαραίτητος τὴν ὀργὴν, τῆς οἰκείας ἀπωλείας ἔθετο πάρεργον. ὃ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐσχάτων συμβήσεσθαι ἡμερῶν ὁ Θεάνθρωπος προηγόρευσε, δηλονότι ἔσονται, οἱ δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς, ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφίεται· τοῦτο ἀτεχνῶς κἀν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐγίνετο, ἑνός τινος τῶν συνόντων ἐξάπινα συλλαμβανομένου, καὶ ἀπαγομένου πρὸς σωματικὴν κάκωσιν (οὐδὲ γὰρ καὶ γυναῖκες ἀπῆσαν τοῦ μὴ ὑπὸ δίκην πίπτειν, καὶ τὰ ἀποδυκταῖα ὑφίστασθαι, ἀλλὰ καὶ τούτων οὐκ ὀλίγαι τὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀπώλεσαν φῶς, καὶ λιμὸν, καὶ φρουρὰν, καὶ αἰκισμοὺς ὑπέστησαν στόμαργος) καὶ πατὴρ ἠλόγει τέκνων, καὶ υἱεῖς ὠλιγώρουν πατρὸς· καὶ διεμερίζοντο πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ, τρεῖς ἐπὶ δυσὶ, καὶ δύο ἐπὶ τρισί. πολλοὶ δὲ καὶ ὡς σοδομιτικὸν ἐμπρησμὸν τὸν τοῦ Ἀνδρονίκου θυμὸν ἐκτρεπόμενοι, φυγάδες ὅλῳ ποδὶ τῆς πατρίδος γεγόνασιν, καὶ τοῖς ἐκ γειτόνων Ῥωμαίοις παρενέβαλον ἔθνεσι, οἳ καὶ εἶχον ἂν ἑαυτοὺς ἀπαθεστάτους κακῶν, εἰ τὴν φυγὴν τῇ Ἀνδρονίκου ζωῇ συνεμέτρησαν. νῦν δὲ τῶν κατ' οἶκον μεταποιούμενοι, εἰς στήλην μὲν ἁλὸς κατὰ τὴν γυναῖκα Λὼτ οὐκ ἐπάγησαν, οὐδὲ νεκρὸς ἐγεγόνεισαν ἅλς, ἄλλως δὲ μωρανθέντες, τὸ ζῆν κατέστρεψαν κακῶς.

3 Οὕτω δ' ὀργίλως ἔχων, καὶ σκληρὸν τὸ ἦθος αὐχῶν, καὶ ἀμετάθετος

obiurgabat, & ad quodlibet verbum suis auribus ingratum commouebatur. Quo fiebat, vt ea tempestate homines mœsti & solliciti viuerent, nec securi somnum caperent, sed subitò territi expergiscerentur, Andronicum in se irruere rati: aut eos cernere, quos asper ille, implacabilis & inexorabilis trucidarat. Nam quod Deus & homo Christus, extremis temporibus futurum esse dixit, vt binis in eodem lecto cubantibus, alter assumatur, alter relinquatur: id omnino illis diebus accidebat, cum alter coniugum ad pœnas corpore luendas subitò raperetur (neque enim mulieribus cōcessa erat impunitas: quin & harum non paucæ oculis orbatæ carcerem, famem, verbera tolerarunt) pater filios negligeret, filij patres non curarēt: si in iisdem ædibus quini essent, terni binis, & bini ternis aduersarentur. Multi etiam Andronici iracundiam, vt Sodomiticum incendium remis & velis fugiētes, quàm longissimè à patria discedebant: qui si exilium vsque ad illius obitum extendissent, omnis mali expertes permansissent. Nūc dum rei familiari consultum volunt, non quidem in statuam salis sunt mutati, vt Loti vxor, neque sal emortuum euaserūt, sed alioqui mentis errore affecti, mala morte perierunt.

3 Etsi autem Andronicus adeò iracundus, asper, & inexorabilis erat, vt aliorum

Vt optimorū principū vultus, subditis est velut vmbra in æstu, & sol in tenebris aut frigore: contra sub tyrānos homines pauore correpti marcescunt, fitque illis vita amara.

Quàm miserum sit viuere, vel potius in dies mori sub sæuissimo principe.

Mulierum atrocia supplicia.

Dissidia inter domesticos.

Fuga prudentium ciuium, vt incendium tyrannicum vitarent.

Incōsulta aliorum temeritas qui in periculo perierunt.

Andronici præclaræ virtutes, aliis tyrannis ad omnia inutilibus litē intentant.

malis gauderet, & aliis euertendis se suum suorumq; liberûm imperiũ stabilire putaret, ac voluptatem inde caperet: tamen non pauca rectè administrauit, nec planè ab omni virtute degenerauit: sed vt ex viperæ carnibus, ita ex ipso quoq; Panaceã venari licebat, & salutare antidotum consequi, & ex aspo ris spinis suaueolentem rosã decerpere, & ex helleboro & aconito suauem victum præbere * psaris & coturnicibus. Nam subditos pauperes largitionibus fouebat, si qua modò spes suberat, eum qui opem implorabat, Andronico ob scelera non infensum esse. Procerum auaritiam ita mulctauit, & manus alieni auidas ita compressit, vt eo imperãte multæ prouinciæ colonis auctæ sint, cum quisque, secundũ Propheticum dictum, sub vmbra suarum arborum recubaret, & vindemia peracta & frugibus comportatis, hilariter epularetur, & suauiter dormiret, non quæstoris minas timens, non exactorẽ auarum expectans: sed si Cęsari dederat, quæ erant Cæsaris, nemo erat, qui plus ab eo postularet, aut etiam tunicam aliquando eriperet, & violenter ad necem adigeret. Nam quæstores ad Andronici appellationem ita terrebantur, vt rapaces alio-

Variæ similitudines ad rem accommodatæ.

Benignitas in pauperes.

Seueritas in proceres auaros.

Subditis quietem facit & iucundum otium.

Exactores dissipat.

Rapaciũ vngues abscindit.

ὢν τὸ κολάζειν, καὶ παίζων ἐν ταῖς τῶν πέλας συμφοραῖς καὶ κακώσεσι, τῶν ἄλλων τε ταῖς καθαιρέσεσι τὴν ἰδίαν ἐπιτειχίζειν δοξάζων ἀρχὴν, καὶ τοῖς ἑαυτοῦ παισὶν ἐπικρατιώειν τὴν βασιλείαν, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν αὔξαν ἡδόμενον, ὅμως καὶ ἀγαθῶν μετεῖχεν οὐκ ὀλίγων πράξεων, καὶ οὐ παντάπασι δήπουθεν πρὸς τὴν ἐναντίαν ἀπενενόχει διάθεσιν, σκληροβατῶν τὰ ὀλέθρια, ἀλλ' ἴσως ὡς ἀπὸ ὄφεως σαρκῶν ἐκείνου πανάκειαν θηράσασθαι περιμάχητον, καὶ σώζουσαν εὑρέσθαι ἀντίδοτον, καὶ ὥσπερ ἐξ ἀκανθῶν τρυγῆσαι ῥόδον ἡδύπνοον, ἢ βρῶμα ἐξ ἐλλεβόρου καὶ κωνείου ψαρσὶ παραθέσθαι καὶ ὄρτυξιν ἡδεῖαν ἑστίασιν. ἐπεὶ καὶ δωρεαῖς ἔθαλπε τῶν ὑπηκόων τοὺς ἐνδεεῖς, εἰ μόνον ἐλπίδος τι διεφαίνετο, ὡς ὁ αἰτῶν οὐκ ἀποσυγεῖ ἐκεῖνον, παθαινόμενος τὴν ψυχὴν, ἐφ' οἷς κακοεργὸς δείκνυται. καὶ τὴν τῶν μέγα δυναμένων πλεονεξίαν οὕτως ἐκόλασε, καὶ χεῖρας τ' ἀλλότρια διψώσας οὕτως συνέστειλεν, ὥς τε βασιλεύοντος ἐκείνου αἱ πλείους ἐπαρχίαι πρὸς πληθυσμὸν ἐπέδωκαν τῶν οἰκούντων. ἕκαστος γὰρ κατὰ τὸ προφητικὸν παράγγελμα, ἐπὶ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων αὐτοῦ ἀνεκλίνετο, καὶ τὸν τῆς ἀμπέλου καρπὸν κομίζων, καὶ γῆς εἰσοικιζόμενος τὰ ἐκφόρια ἀσμένως ἤσθιε, καὶ ἡδέως ἐκάθευδε, μὴ φορολόγου ἀπειλὴν δεδιττόμενος, μὴ πλεονέκτην ἢ συζητητὴν εἰσπράκτορα κατὰ νοῦν στρέφων, μὴ τὸν ἐκφυλλίζοντα ὑποβλεπόμενος, μὴ τὸν καλαμώμενον φανταζόμενος, ἀλλὰ τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι ἐπιδιδοὺς, οὐδένα τὸν ἐπιδιπλοῦντα εἶχε τὸ κέρμα, καὶ τὸ τάλαντον πολυπλασιάζοντα, ἔστι δ' ὅτε καὶ τὸ χιτώνιον προσαφαιροῦντα, καὶ τὸ ψυχάριον αὐτὸ πολλάκις ἀναχρέμψασθαι βιαίως ἐγκείμενον. ἦν γὰρ ἡ Ἀνδρονίκου ἐπίκλησις οἷά τι ὀλέθριον καὶ διασκεδαστικὸν τῶν φορολόγων ἔπασμα φαρμάκευμα, καὶ δυσήκοον φοβητρὸν τοῖς, ὅσοι παρὰ τὰ διατεταγμένα

εἰσέπραττον

εἰσεπράττετο, καὶ νάρκωσις καὶ πάρεσις χειρῶν, αἳ πρὸς μόνον ἀφεώρων πρότερον τὸ λαβεῖν· πολλοῖς δὲ καὶ τὸ ἐθελουσίως ἀποχαριζόμενον ἀπεπέμπετο, ὥσπερ σῆς ὑφορώμενον τῶν ἐκείνοις προσιόντων, ἢ ἑτέρα τις φθαρτικὴ δύναμις τὸ προσεγγίζον ἀπολλοῦσα. τὸ δὲ δὴ μεῖζον, καὶ ἁδροῖς ὀψωνίοις ἐνιαχοῦ ἐφοδιάζων τοὺς τὰς δημοσίους ἀναζωννυμένους ἀρχὰς, καὶ ὅσα πείσονται δεινὰ τὰς αὐτοῦ παραβλεψάμενοι ἐντολὰς προσαγγέλλων, οὕτως ἐξέπεμπεν, οὐκ ὠνίους ταύτας τοῖς βουλομένοις προβάλλων, καὶ τοῖς ἐκ τελόδων ἀποδιδοὺς ὁποιουδή τινος δόματος, ἀλλὰ δωρεὰν τὰς ἀρχαιρεσίας καὶ ἐπιλέγδην παρεχόμενος. ὅθεν οἱ πάλαι τῷ χρόνῳ παρασυρέντες, καὶ τοῖς κοινοῖς πράγμασι νοσοῦσι κατενεχθέντες εἰς θάνατον, ὥσπερ ἀρχαγγέλου τινὸς εἰς τὰ ἐκείνων ὦτα περισαλπίσαντος, τὸν χρόνιον ἀπεσείσαντο κάρον, καὶ τὴν παλαιὰν ἀπέθεντο νέκρωσιν· καὶ καθὼς ἡ τοῦ Ἰεζεκιὴλ ὅρασις βούλεται, ὀστᾶ συνήγοντο πρὸς ὀστᾶ, καὶ ἁρμονίαι πρὸς ἁρμονίας, καὶ ἐν βραχεῖ αἱ πλεῖσται τῶν πόλεων ἀνεβίωσαν, καὶ τὸ πρῴην ἀπέλαβον εὔδαιμον. εἰ δὲ δεῖ τι καὶ τῶν τοῦ ψαλμῳδοῦ Δαβὶδ ἐνταῦθα προσεπαγαγεῖν, ἔθετο ἔρημον εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ γῆν ἄνυδρον εἰς διεξόδους ὑδάτων. * καὶ τὰς διασπορὰς ἐπισυνῆξε τῶν τοῦ δημοσίου τελεστῶν ἐκ τοῦ παῦσαι τοὺς ἐκ τῶν πρακτόρων κονδυλισμοὺς, καὶ συστεῖλαι εἰς ὡρισμένον τι ζήτημα τὰς ἐπαλλήλους ἀπαιτήσεις, ὁπόσας οἱ δεινοὶ τῶν φόρων ἐφευρεῖν ζητηταὶ, καὶ εἰς ὄφλημα ἐκράτυναν ἐνιαύσιον, οἱ ἐν βρώσει ἄρτου τὸν ὑποπίπτοντα λεὼν κατεσθίοντες. ἔθους δὲ ἀλογωτάτου παρὰ Ῥωμαίοις, ὡς ἔοικε, μόνοις ἰσχύοντος, τὸ δέ ἐστι τὸ τὰς χειμαζομένας

qui manus facilè ab alieno abstinerent, ac munera vltrò à prouincialibus oblata tanquam pestes aliquādo auersarentur. Et quod maius est, quū magistratus in prouincias ablegabat, larga eis stipēdia dabat: simulq; denunciabat, quas pœnas sua iussa negligentibus irrogaturus esset.

Magistratus inferiores, vt decet, ordinat.

Neque enim publica munera vendebat, aut leui munusculo conciliatus conferebat: sed gratuitò, habitóq; delectu magistratus ordinabat.

Publica munera neque vēdit neque munusculis cōciliatus cōfert, sed gratuitò, & habito delectu.

Itaq; multi olim profugi, & publicis calamitatibus penè immortui, quasi archangeli tuba audita, ex diuturno veterno experrecti, reuixerunt, pristina felicitate recuperata: & vt Ezechielis visio docet, ossa ad ossa cōgerebantur, artus artubus coniungebantur, & breui tempore pleræque vrbes & vitam & pristinas opes receperūt. Quòd si quid è Psalmis Dauidicis inserēdum est: desertum mutauit in paludes, & terram aridam in riuos aquarū.

Nicetas pro more, sed parum aptè sacra miscet profanis. Andronicus enim dum aliis panē porrigit, alios immaniter excarnificat.

publica vectigalia rapinis exactorum reprimendis auxit, & crebras exactiones ab auaris quæstoribus obnoxiū populum veluti panem deuorantibus repertas, & quotannis quasi debitum efflagitatas, ad certum numerum reuocauit.

Vectigalia sanè ordinat, sed proceribus vitā aufert, & innoxio sanguine polluitur.

Cum autem apud Romanos, eósque solos, vt opinor, iniquissima consuetudo valeret, vt naues tempestatibus in littus eiectæ nō

Naufragorū spoliatores reprimit, nec imperij tamen propter tot immania facta naufragium patientis rectam curam gerit.

modò à nemine adiuuarentur. sed ab accolis quouis turbine sequioribus diriperētur, si qua fluctus reliqua fecerāt: iniquissimæ isti rātioni tam acriter est aduersatus, ita piraticam illam rapacitatē cōpescuit, vt hæc vna res amplissimas eius laudes cōplectatur. Nam aulici quidem proceres ad malum deploratum & immedicabile iudicabant, & vetustate confirmatū: ac multos ex superioribus Imperatoribus, fasciculis literarum in prouincias missis, extrema naufragorū spoliatoribus minitatos: sed conatum illū fuisse irritum, & intra scripta substitisse, rubricam Imperatoriam illius mali vndis eluentibus, vt literæ illæ planè in aqua scriptæ viderētur, & edicti frustra subnotarentur.

Immedicabile malum homines prę sertim aulici & nullo modo tractādū iudicant, præsertim si illi sint extra teli iactum.

4 Quæ cum hi dixissent, Andronicus circumstantem senatum acriter intuitus, & suspirio ex imis præcordiis ducto, *Nihil*, inquit, *est, quin ab Imperatorib. emēdari queat: nec vllum peccatum est, quod vires eorum superet. Superiores autem Imperatores, aut rē stultè sunt aggressi, aut se dolere iniuriis simularunt. Nam si corruptelam illam verè suppressam, & liberè agi ea quæ ad æquitatem pertinent, voluissent: rubricatis*

At rigidus Imperator aliter sentit & teneris auribus occinit.

Andronici grauis oratio de Imperatorum negligētia.

ναῦς, ὑπὸ πνευμάτων καὶ φλοίσβων θαλαττίων σαλευούσας, μηδένα ἔχειν τὸν συναιρόμενον, καθ' οὓς ἂν λιμένας ἢ τόπους ἐκβράσωνται, κύμασιν ἐλαυνόμεναι. τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ κατωχίδος χείρους ὁρᾶν τοὺς ἐκεῖσε που λαχόντας τὴν οἴκησιν, διασπῶντας καὶ διαρπάζοντας, ὁπόσα μὴ παρέσυρε θάλασσα· οὕτω τοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἀτοπίαν πολὺς ἀντέπνευσε, καὶ εἰς πραεῖαν αὔραν μετέβαλε τὴν τῶν πλοίων καταποντιστικὴν τῶν πλείστων ὁρμὴν, ὡς αὐτὸ πολλῶν ἓν εἰς εὐφημίαν ἐκείνῳ τοῦτο τὸ ἔργον ἀρκεῖν. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸ βασίλειον βῆμα δυσίατον τὸ κακὸν, ἢ τέλεον ἀμετάβλητον εἰς ἕξιν ἐληλυθὸς, καὶ προσκόψαν ἐπὶ τὸ χεῖρον, ᾤοντο. πολλοὺς μὲν γὰρ καὶ τῶν πρότερον αὐταρχησάντων Ῥωμαίων βουληθῆναι, τὴν τοῦ ἔθους τούτου παῦσαι παραλογότητα, καὶ φακέλους ἀπολῦσαι διαταγμάτων βασιλικῶν, τὰ ἀνήκεστα διαπειλουμένων τοῖς ὁπλιζομένοις κατὰ πλοίων τῶν ναυαγῶν, καὶ διαρπάζουσι τὰ ἔνδον αὐτῶν. ἐν γράμμασι δὲ μόνοις τὰ τοιαῦτα θεσπίσματα κεῖσθαι, οἷα κατὰ κλύδωνα τοῦ κακοῦ κορυφουμένου, καὶ μεταρσίως αἰρομένου, καὶ τὸ βασιλικὸν ἀπαλείφοντος ἐρυθρόδαμον, ὡς γράφειν ἄντικρυς τοὺς γράφοντας καθ' ὑγρῶν δοκεῖν, καὶ ὑποσημαίνεσθαι μάτην τὰ οἰκεῖα κελεύσματα.

4 Καὶ οἱ μὲν τοιαῦτα ἐφθέγγοντο. ὁ δὲ δριμέως τὸ περιεστὸς ἐκεῖνον σύμπαν περιβλεψάμενος γερούσιον, στενάξας εἶπε βαθὺ, ὡς οὐδὲν τοῖς βασιλεῦσιν ἀδιόρθωτον, οὐδ' ἔστι τι τῶν πλημμελῶς γινομένων, ὃ τὴν ἰσχὺν αὐτῶν ὑπερπέπαικεν. ἐβλακεύοντο τοίνυν, ὡς ἔοικεν, οἱ πρότερον αὐτοκράτορες, ἢ ἐπλάττοντο τὸ ἐπὶ τοῖς κακίστοις ἄχθεσθαι· εἰ γὰρ ἀληθῶς ἠβούλοντο εἶναί ποτε τὰ βιοφθόρα, καὶ παρρησίαν ἄγειν, ὁπόσα τὴν εὐνομίαν συνίστησι, παρηγκωνίσαντο ἂν τὸ ἐν

τοῖς

τοῖς γράμμασιν ἐρυθρὸν, καὶ τὴν χάρτην ὡς οὐδὲν ὀνησιφόρον παραβλεψάμενοι, ἔβαλλον ἂν κατὰ νοῦν, ὡς αἵμασι πενθοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ δάκρυσιν ἐπιστένουσιν, οἱ σπιλάδων καὶ πετρῶν ὑφάλων τραχυτέροις εὑρίσκοντες, παρ' οἷς αἱ νῆες αὐτῶν ἐκβράσσονται ὑπὸ κλύδωνος, καὶ κατ' αὐτῶν ἐχρήσαντο ἂν τῷ ξίφει, μὴ φορουμένῳ μάτην μηδὲ εἰκῆ, καὶ ἔβαλλον ἂν εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον. νῦν δ' ὡς πέπεισμαι, γράφοντες, αὐτόχρημα πονηρίαν ἔγραφον, κἀπὶ τοῖς ἄλλων κακοῖς οὐκ ἐπαινετῶς ἐπιδεικνύμενοι τὸ μακρόθυμον, τοῖς πάσχουσι συνεπετίθεντο καὶ αὐτοὶ, καὶ ἐπεκράτυνον μᾶλλον τὰ οὐκ ἐπαινετέα ἔθιμα, οἷς τὴν τούτων διόρθωσιν ἑκόντες ἐκπεριΐσαντο. ταῦτ' εἰρηκὼς, ἄνδρες, προσεπῆγεν, οἱ καθ' αἷμα μοι προσωκείωσθε, καὶ ὅσοις ἡ πρὸς ἐμὲ πίστις εὔνοιαν ἐπεβράβευσε, καὶ τὸ περιεστηκὸς δὲ λοιπὸν, ὅσον τε εἰς γερουσίαν ἐγκέκριται, καὶ ὅσον ἐς τὸ ἄλλως ὑπουργικὸν τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων ἀποκεκλήρωται, ἀκούσατέ μου, ἀκούσατε. φθέγξομαι γὰρ οὐχ ὅσαπερ ἀὴρ διαφορήσει ἀτέλεστα, ἀλλ' ὁπόσα εἰ μὴ τὸν εἰκότα χρόνον εἰς ἔργον ἐκβήσονται, τὸν μὲν τὸ ποιητέον ἐμὲ διαγγελλόμενον ἐκμηνιῶσιν εἰς ὀργὴν, ἡ δὲ βαρεῖά τις καὶ δυσύποιστος ἐπισκήψει τοῖς παρὰ τὰ διατεταγμένα μοι πράττουσι, καὶ ἀρχικῶν οὐκ ἐμπαιζομένοις ὅλως φωνῶν. χρεὼν μὲν οὖν, καὶ τἄλλα τὰ κοινοβλαβῆ καὶ κηρεσιφόρα Ῥωμαίοις παύσασθαι, καὶ ἔστωσαν εἰδότες οἱ τὸν πλεονέκτην βίον μεταδιώκοντες, ὡς εἰ μὴ λήξουσιν ἐθελονταὶ τῆς τῶν ἀλλοτρίων ἐφέσεως, καὶ τὰ οἰκεῖα προσαπολέσουσι, καὶ τοῖς τῶν πενήτων ἐκφυσηθήσονται στεναγμοῖς, ὥσπερ ἐν σφοδρᾷ λαίλαπι, χοῦς ἀπὸ προσώπου γῆς ἐκριπίζεται. μάλιστα δὲ τὸ ταῖς ναυ-

literis omissis, & chartis inutilibus despectis, cogitassent, sanguinem flere, nō lachrymas fundere eos, qui homines, apud quos fractæ naues eiiciuntur, occultis in mari saxis & rupibus duriores experiuntur: & ense illos coercuissent, qui non frustra gestatur, & capitis iniquos dānassent. Nūc, vt mihi videtur, nihil nisi malitiam scripserunt, & in alienis malis contrà quàm decet patiētes, afflictos ipsi quoque sunt insectati, dum prauos mores non corrigendo cōfirmarunt Quæ cum dixisset, subiecit: *Viri, qui sanguine mihi iuncti, aut fide vestra meam beneuolentiam cōsecuti estis, & reliqua circunstans corona, siue in senatum asscripta, siue aliis Imperii muneribus destinata, audite, audite me. Loquar enim non ea quæ aer frustra dissipet, sed ea quæ nisi suo tempore ipsa re apparebunt, me edicti autorem graui ira commouebunt: ea verò acris & intolerabilis in eos desæuiet, qui dicto magistratus non audientes, secus ac iussi fecerint. Quum autē alia quoque Reipublicæ incommodantia, & cladem Romanis importantia, abroganda sint: homines ex rapto viuere soliti sciunto, nisi vltrò appetere aliena desierint, etiam sua amissuros & pauperum suspiriis non secus eiectum iri, quàm puluis à vehementi turbine dissipatur. eos præsertim, qui naufragiis insidiantur, & sarcinas diripiunt, & aliquando ipsas naues dis-*

Non minacibus verbis sed acutis & fulmineis ensibus coercēdi Reipublicæ crudeles prædatores.

Qui leges in reos figunt, ij malitiam figūt, & in alienis malis sunt iniquè patientes.

Attētionem captat sibi Andronicus, argumentis ductis ab auditorum officio.

A seueritate inexorabili, quam experturus est in præfractos.

Rem ipsam proponit, nempe piraticæ artis prohibitionem.

Vitæ & facultatum iacturam piratis minitans.

Adſtantes officij ſui admonet.

ſecant & comminuunt. Si quis veſtrûm igitur noſtra autoritate magiſtratum aliquem gerit, ſi quis fundos maritimos poſſidet: is primùm ſe ipſum, deinde ſubditos quoque ad iuſtam Dei & imperii noſtri obſeruantiam ac reuerentiam confirmet. Profectò

Mala mente impulſos territat, & omnes iubet eſſe in ſuum munus intentos.

pœna delicti multiplex ab eo exigetur, qui vel prouinciæ præeſt, vel agrum poſſidet. quod ſi ipſe & animo à facinore abhorruerit, & manus abſtinuerit, ſed miniſtri eius ſcelus id admiſerint, id ipſi imputabitur.

Rationẽ huius ſeueritatis reddit.

Nam ſi ſceleratus dominus flagellabitur, ſeruitia reſipiſcent. & vt ſubditi in illaudatis rebus principem imitari ſolent: ita etiam, ſi is flagelletur, & publicæ vtilitati ſeruire cogatur, hi eum, vt matrem filius,

Et ſuppliciũ reis cõſtitutum declarat.

ſequentur. Vt autem pœnæ quoque modum noueritis, quam edicti mei contemptor luet, in malo nauis pendebit. Sin eum fluctus marinus deturbarit, in alto littore, editaque ſpecula altiſſimæ arbori quæ in iis montibus cædi poterit, affigetur: vt qui medio mari nauigant, eum

Publicorum ſuppliciorũ vſus.

conſpiciant, velut de antenna velum, prominentem, atque in terra naufragum: ſuo exemplo cæteros monentem, ne naufragia inuadant, & naues ſpo-

Principũ ſeueritas reipublicæ vulneribus non rarò medetur.

lient: quemadmodum Deus arcum ſuum in nubibus ſuſpendit, qui argumento eſſet, non fore amplius diluuium.

5 Quæ cum dixiſſet, magnum dolorem præ ſe ferens, eumque exprimens,

σιν ἐπιτήδες, καὶ διαρπάζειν τοὺς φόρτους· ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὰς κατατεμμαχίζειν καὶ ἀποσυμφοῦν. εἴ τις τοίνυν ὑμῶν ἀρχὴν ἐκ τοῦ ἡμετέρου κράτους χειρίζει, εἴ τις ἀκινήτων παραλίων κύριος, καταρτισάτω πρότερον ἑαυτόν· εἶτα καὶ τὸ ὑπήκοον εἰς δέος τὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐμῆς βασιλείας ὑποστολὴν, καὶ αἰδῶ, ἢ μὴν ἐκ τῆς ψυχῆς ζητηθήσεται πολλαπλάσιον τὸ ἀδίκημα τοῦ τὴν ἐπαρχίαν διέποντος, ἢ τὸν ἀγρὸν κατέχοντος. κἂν εἴη αὐτὸς μὲν ἀθῷος χερσὶ, καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, οἱ δ' ὑποδρηστεύοντες ἐκείνῳ τὴν ἄθεσμον πρᾶξιν ἀποτελέσωσι. λοιμοῦ γὰρ μαστιγουμένου κυρίου, τὸ ὑπὸ χεῖρα νοῦν οἶδε. καὶ ὥσπερ ἐξομοιοῦσθαι τῷ ἄρχοντι φιλεῖ τὸ ἀρχόμενον, προτέρῳ δρῶντι τὰ μὴ ἐπαινετὰ ἑπόμενον· οὕτω καὶ μαστιζομένῳ, καὶ ἀναγκαστῶς μεταμανθάνοντι τὸ κοινῇ συνοῖσον, ἐφέψεται τὸ ὑπήκοον κατὰ πόδας, ὅσα καὶ μητρὶ παῖς. ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐκδικήσεως, ᾗ καθυποβληθήσεται ὁ τῆς ἐμῆς παρήκοος ἐντολῆς· ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ ἀπαιωρηθήσεται τῆς νεώς. εἰ δὲ τοῦτον παρέσυρε φλοῖσβος θαλάττιος, ἐφ' ὑψηλῆς ἀνασκολοπισθήσεται σκοπιᾶς, μεγίστης τινὸς καὶ ἰθυτενοῦς ἐκ τῶν ἐκεῖσε που ὀρέων ἀποτμηθείσης δοκῶν, ἵν' οὕτω καὶ τοῖς κατὰ τὰ ἀχανῆ ναυτιλλομένοις πελάγη περιόπτος ἔσοιτο, ὡς λαῖφος ἐν κεραίᾳ προφαινόμενος, καὶ ναυαγὸς ἐν γῇ δεικνύμενος. καὶ εἰς σύμβολον παραλαμβανόμενος, τοῦ μὴ προβλῶναι καὶ εἰσέτι θραῦσιν νηῶν καὶ τῶν ἐνόντων αὐταῖς προνόμευσιν· καθὰ καὶ Θεὸς ἐν ἀέρι τὸ ἑαυτοῦ τόξον ἐνέτεινεν εἰς σημεῖον, τοῦ μηκέτι ἔσεσθαι ὕδωρ εἰς κατακλυσμόν. 5 Καὶ ὁ μὲν φάμενος ταῦτα πρὸς ἑτέροις, εἶχε τὸν νοῦν, τὸν ἄγαν χαρακτηρίζων παθαινόμενον, καὶ

καὶ εἰκάζων τὸν μηδόλως παραδεξόμενον τῶν δοξάντων μεταποίησιν, ἢ ῥοπὴν φιλάνθρωπον ἐφ' οἷς ἀπεφήνατο. οἱ δ' ἀκηκοότες ἀπολιθωθέντες τῷ δέει μικροῦ (πεῖραν γὰρ ᾔδεσαν, ὡς οὐκ οἶδε παίζειν Ἀνδρόνικος, οὐδ' ἄλλα μὲν ἐν τοῖς τοιούτοις φθέγγεσθαι, ἄλλα δὲ κεύθειν ἐν ταῖς φρεσὶν) ὀψὲ καὶ μόλις ἐν τῷ καθεστῶτι γενόμενοι, ἐπιστολὰς γράψαντες διὰ ταχυδρόμων ἐξέπεμψαν τοῖς τῶν σφετέρων ἐπιστάταις κτημάτων, καὶ τοῖς ἀντ' αὐτῶν διέπουσι δημοσίας ἀρχάς. πολλὰ τούτοις ἐπισκήπτοντες, καὶ παράκλησιν πᾶσαν ἐπάγοντες, περιέχειν τε καὶ ἐπαγρυπνῆσαι, μή πως ναυαγίῳ ἐγκύρσασα ναῦς, ἔσεταί τι πεπονθυῖα δεινόν· εἰ δὲ δυνατόν, καὶ τοῖς ἀνέμοις αὐτοῖς ἐπιτιμᾶν, ἢ κατὰ τὴν αἰόλου μυθολογίαν, ἀσκοῖς τὰ πνεύματα συλλαμβάνειν, ἵνα μὴ καταιγίδας ἐγείρωσι, καὶ τὴν ἅλμην διαπινάσσωσιν. ἀμέλει τοι ἐκ τοῦδε οὐκ ἦν ὁρᾶν πλοῖον ὃ περιπεσὸν κλύδωνι παρά τι τῶν ἁπάντων διηρπάγη τι τοῦ φόρτου, ἢ μέρος τῶν καταστρωμάτων ἀφῄρετο, ἢ καθῄρητο τὸν ἱστὸν, ἢ ἄγκυραν ἀπέβαλλετο, ἢ τῶν ὅπλων τινὸς ἐστέρητο, μέχρι καὶ μηρίνθου λεπτῆς· ἀλλὰ πνεύμασι τῇ χέρσῳ ἐκδιδόμενα ἢ ἐκπλυόμενα, ἢ χοιράσιν ἀρασσόμενα πέτραις, ἢ περιβόλοις καταρρηγνύμενα, ὡσεὶ καὶ Χαρώνεια ψυχαγωγὰ ἀκάτια ἐκ στομίου ἅδου ἀναγόμενα, ὑπεβλέποντο ἀντιπαρερχόμενα, ἢ ὡς θεωρίδες νῆες ἀμφιπεριείποντο, καὶ μεθ' ὑποστολῆς εἶχον ἀμφιπονούμενον αὐτὰς τὸν πολὺν καὶ λαώδη ὅμιλον, ἢ τὸ χεῖρον τὰς ἀρχὰς, μή τι κατὰ χέρσον ἀπολέσωσιν, ὃ μὴ κλύδων ἠφάνισεν ἅλιος, καὶ ἦν ἀτεχνῶς γαλήνη διαγελῶσα ἐκ ζάλης καὶ δεξιᾶς ὄντως θειοτέρας ἀλλοίωσις τὸ δρώμενον. οὗτος ἀνεκαίνισε μεγίσταις δαπάναις καὶ τὸν παλαιὸν ὑπόγειον ἀγωγὸν, ὃς περὶ μέσην ἔξεισιν

qui nec consilium mutaturus, nec de sententiæ seueritate quicquam remissurus esset: aliis rebus intētus fuit. Auditores verò experientia edocti, nescire iocari Andronicum, nec alia loqui, alia sētire in rebus huiusmodi metu trepidabant: & vix tādem animis receptis, per veredarios, procuratores suos, & in magistratibus suam vicem obeuntes, seuerissimè monuerunt, ac obtestati sūt, vt vigilantissimè caueant, ne tempestate fracta nauis lædatur: sed potiùs, si fieri possit, ipsos etiam ventos increpēt, aut, vt de Aeolo fabulantur, vtribus includant, ne turbinibus mare exagitent. Ab eo tēpore nulla nauis iactata fluctibus, vllā sarcinarum iacturam fecit, aut parte tabulatorum spoliata est: aut malum anchoramve, aut minimum funiculū, nedum vlla armamenta amisit. Imò siue ventis in terram ageretur, siue scopulis occultis allisa frangeretur, non aliter spectabatur, quā cymba Charontis, qua ex faucibus inferni animæ veherentur: aut vt sacræ naues à populo & magistratib. submissè curabantur, ne quid in terra amitterent, quod mare non abstulisset. Ita ex tempestate, subita tranquillitas extitit, vt ea mutatio diuinitùs instituta videretur. Idem maximum aquæductum subterraneum, qui in medio foro,

Nesciunt iocari principes, qui gladium è vagina sæpius extrahere gaudent.

Mira seueri & iusti edicti efficacia.

Eiusdem edicti vtilitas, ad oppressos antea subditos vndique perueniens, & longè latéq; dimanans.

Seueritas Andronici cunctis formidabilis.

Aquæ ductus Andronici.

non ſtagnantem & morbidā, ſed fontanam & potabilem aquam effunderet, maximis ſumptib. renouauit, Hydrale fluuio in eū deriuato: ad cuius primos fontes turrim extruxit, & ædes ad æſtiuandū idoneas. Ex eo fonte adhuc aquantur, qui ad Blachernas, & interius etiam in vrbe habitant. Nam id opus morte eius interruptum eſt, quo minus aqua in medio quoq; foro exiliret. Secuti autem Imperatores in hunc vſque diem id opus ita curarunt, vt Iſaacius, qui Andronico vnà cum imperio vitam eripuit, & turrim & ædes amœniſſimas diruerit, ex inuidia nimirū pulcherrimi iſtius facinoris. In prætoriis magiſtratibus reficiendis, viros præſtantes & ſenatorij ordinis optimos delegit, & ampliſſimis muneribus donatos ablegauit, vt beneficiis tātis ornati, minus graues eſſent ciuitatibus & defendēdis ac ſubleuandis pauperibus ſemper intenti. Qui, cum abundè ſuppeteret vnde viuerent (nam quadragenas & octogenas argenti minas ſecum auferebant) tāquam ſacrilegio etiā iis abſtinebant, quæ à prouincialib. vltrò offerebantur, quòd aut è manu potentis erepti, aut aliis beneficiis affecti eſſent. Vnde ciuitates exiguo tempore creuerunt, terra centuplum fructū tulit, annona paruo væniit. Facilè quoque ſe ab iis adiri paſſus

Iſaacij inuidia dirutæ Andronici ſubſtructiones. Vitę principum vanitas, in qua alij conſtruunt, alij deſtruunt.

Magiſtratuū abſtinentia.

ἀγορὰν, ὑετίζων κάτωθεν ὕδωρ, οὐχ ἑστὼς καὶ νοσῶδες, ἀλλ' ἥδιον πηγαῖον καὶ πότιμον ὡς πλανώμενον, καὶ τὸν ποταμὸν Ὑδράλην ἐποχετεύσας, τῷ αὐλῶνι τούτῳ τοῦ ὕδατος, καὶ περὶ τὰς πρώτας τούτου πηγὰς πύργον τε ἀνῳκοδόμησε, καὶ οἰκήματα ἤγειρε, πρὸς θερινὴν δίαιτησιν ἐπιτήδεια. καὶ νῦν ἐκ τούτου ὑδρεύονται, ὁπόσοι περὶ τὰς Βλαχέρνας καὶ ἔτι ἐνδοτέρω τῆς πόλεως τὴν οἴκησιν ἔλαχον. οὐδὲ γὰρ ἅπαν τὸ ὑδροδοχεῖον ἐπεσκεύαστο, ἵνα καὶ κατὰ μέσην τὴν ἀγορὰν ἐκδίδωσι τὸ ὕδωρ διαυλωνιζόμενον. ὁ γὰρ μῖτος ἐκεῖνον ἐπιλέλοιπε τῆς ζωῆς. τοσοῦτον δ' ἐμέλησε τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἄρξασιν, ὅσοι τέως ἐς δεῦρο ἀνάσσουσι, πέρας ἐπιθεῖναι τῷ κοινωφελεῖ τούτῳ ἔργῳ, ὥς τε καὶ ὁ τοῦτον μεταστήσας τῆς ἀρχῆς ἅμα καὶ τῆς ζωῆς Ἰσαάκιος. τόν τε πύργον κατήρειψε, καὶ τὰς χαριεστάτας οἰκήσεις κατέβαλε, φθονῶν ὥσπερ Ἀνδρονίκῳ τῆς καλλίστης ταυτησὶ πράξεως. ἀναποιῶν δὲ καὶ τὰς στρατηγικὰς ἀρχὰς, ἄνδρας λογίμους τῶν ἀπὸ τῆς βουλῆς ἀρίστους αὐταῖς ἐφιστῶν. ἀλλὰ καὶ ἁδροτάταις ἐπαίρων φιλοδωρήμασι, τεθεραμμένους εἴπῃ ἄν τις ταῖς εὐποιΐαις ἐξέπεμπε, προμυθούμενος ἐντεῦθεν τοῦ ἀνεπαχθῶς ταῖς πόλεσι στέλλεσθαι, καὶ τοῦ σφᾶς ἐπιμόνως προσανέχειν τῷ ἐλέῳ καὶ τῇ κηδεσίᾳ τῶν ταπεινῶν. οἱ δὲ διαρκῶς τῶν ἐπιτηδείων ἔχοντες (ἀνὰ τεσσαράκοντα γὰρ καὶ ἀνὰ ὀγδοήκοντα νομίσματος ἀργυρέου μνᾶς ἀπεφέροντο) ὥσπερ ἱερῶν χρημάτων ἐφείδοντο, ἃ παρά τινων καὶ αὐθαιρέτως σφίσι παρείχοντο, ἀνθ' ὧν ἐκ χειρὸς δυνάστου ἐρρύσθησαν, ἤ τινος ἄλλως ἀγαθοῦ μετεσχήκασιν. ὅθεν διὰ βραχέος εἰς πληθυσμὸν αἱ πόλεις ἐπέδωκαν, ἥ, τε γῆ τὰ ἐκφόρια κατὰ ἑκατοστύας ἀνέδωκε, καὶ ὀλίγου τὰς πρὸς τὸ ζῆν ἀπεδίδοτο. ἦν δὲ καὶ τοῖς κατειπεῖν ἔχουσι

ἔχουσι τῶν χειροδικῶν εὐέντευκτος, καὶ πρόσωπα μὴ λαμβάνων, οὐκ ἦρεν ἀπὸ τοῦ δικαίου τὸ δίκαιον· ἀλλ' ἐπίσης τοῖς τὴν τύχην χθαμαλοῖς τὸν καὶ γένει καὶ πλούτῳ σεμνὸν παράγων ἐπὶ τὸ κρίνεσθαι, ἀμφοτέρων νουνεχόντως κατηκροᾶτο, καὶ ἐπέπληττεν ἱκανῶς· καὶ δίκην ἐπετίθει ἀνάλογον τῷ γαύρῳ, καὶ ἀδοξοῦντι μετὰ πένητος κρίνεσθαι, εἰ πεφώραται ἀδικῶν, ἢ ἐκθλίβων καὶ πλήττων πυγμῇ τὸν ἔγγιστα. ποτὲ οὖν καιροῦ περιέστησαν αὐτὸν ἐξ ἀγροικίας τινὲς, καταβοῶντες τοῦ Διαδιβρηνοῦ Θεοδώρου, ὡς καταλύσαντος παρὰ σφίσιν ἐν τῷ παροδεύειν, καὶ ποιησαμένου μὲν ὅσων ἐσπάνιζεν αὐτὸς, καὶ ἡ ὑπηρεσία αὐτοῦ ἅπασα, καὶ τὰ ὀχήματα ξύμπαντα, μηδὲν δ' ἀπόδομα καταθεμένου ἐν τῷ μεθίστασθαι. ἔστι δ' ὁ Δαδιβρηνὸς οὗτος, ὃν ὁ λόγος ἐδήλωσεν ἄνωθεν ὑπηρετῆσαι μεθ' ἑτέρων τῇ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου πνιγμονῇ. δικάσας οὖν μετὰ τῶν ἀγροτέρων ἐκεῖνον, καὶ ἀληθείας εὑρὼν ἐχόμενα τὰ λεγόμενα, αὐτὸν μὲν δι' ἀλλακτῶν ἐπαίδευσε δώδεκα, τὴν δὲ τῶν ἀναλωμάτων τιμὴν ἐς τὸ πολλαπλάσιον ἐκέλευσε καταθέσθαι τοῖς ἐπὶ τῶν χρυσώνων τῶν βασιλικῶν. ἔγραψε δὲ καὶ πρός τινας τῶν τὰ δημόσια ἐνεργούντων ἐπιστολὴν ἔχουσαν οὕτως· ἀληθινὲ τοῦ ψεύδους πρωτάγγελε· σὺ ἀσυνετέ μοι συνετέ· καὶ σὺ ἀγοραῖε λαχανᾶ· ἤκουσται τῇ βασιλείᾳ μου, ἀδικεῖν ὑμᾶς τὰ πολλά· καὶ ἢ τὸ ἀδικεῖν ἐάσατε, ἢ τὸ ζῆν. τὸ γὰρ ἀδικεῖν ὑμᾶς καὶ ζῆν, οὔτε τῷ Θεῷ ἀρεστόν ἐστιν, οὔτ' ἐμοὶ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἀνεκτόν. τοσοῦτον δ' ἀπεῖχε τὴν τότε καὶ νῦν περὶ δογμάτων θείων κρατοῦσαν κατάστασιν ἐπαινεῖν, ἢ περὶ Θεοῦ τι λέγειν καὶ ἀκούειν καινότερον ἤθελε, καὶ ταῦτα τῆς ἡμετέρας σοφίας οὐκ ἄκρῳ λιχανῷ γεγευμένος, ὥ-

est Andronicus, qui de violentia potentum querebantur, nulla personarum habita ratione: nec ius à iusto remouit, sed genere & opibus illustres æquè ac tenuis fortunæ homines in ius adductos, ex æquo audiuit: insolentes, quos cum obscuris hominibus iure agere pudebat, si conuicti essent iniuriarum, quòd pauperes opprimerent aut pugnis cęderent, grauiter castigatos pro delicti modo mulctabat. Aliquãdo Dadibrenum Theodorum, quem suprà Alexij imperatoris præfocationem adiuuisse ostendimus, quidam agricolæ accusarunt, quòd apud se diuertisset, ac cum seruitiis & & iumentis suis, omnib. necessariis acceptis, discedens nihil soluisset. Quod vbi verum esse cõperit, ipsũ XII * plagis fuste castigauit, & ex fisco agricolis lõgè plus quã quanti erat damnum, solui iussit. Scripsit & ad quosdam magistratibus fungẽtes, huiusmodi literas: *Verè mendacii princeps: prudenti meo iudicio imprudẽs: Et tu holitor venalicie: auditum est nostro imperio, vos studere iniuriis. Enimuerò aut iniurias aut vitam relinquite. Nam vos iniurios esse & viuere, neque Deo acceptum est, neque mihi seruo eius tolerabile.* Tantùm porrò abfuit, vt consuetudinem & tunc & nunc receptam, de diuinis dogmatibus disputãdi, probaret, aut de Deo noui aliquid vel dicere vel audire vellet (idque, cum nostrã doctrinã non summis tantũ labris attigisset)

Aliæ Andronici virtutes, subditis quidem, nõ ipsi Andronico vtiles, vt qui aliorum multam, suiipsius verò nullam rationẽ haberet. Est autem princeps in seipsũ rigidus, subditos deinde seuerè reuocet ad officium.

Theodori Dadibreni pœna, quam si quis princeps hodie renouare conetur, fustes illi prius deficient quàm fures & exactores fustibus castigandi.

Acerbũ sed conueniens ad corruptos iudices rescriptum.

Andronicus doctorum amans, sed disputatiõibus de religione infensus.

vt nouarum Patrarum episcopum Euthymium, virum eruditissimum, & Cinamum Ioannem, ad Lopadium de illo Christi dicto (PATER MAIOR EST ME) in suo tabernaculo differentes, obiurgarit, & in Rhyndacum amnem abiecturum minatus sit, ni desisterent. Fuit autem illud argumento, non planè efferatum fuisse Andronicũ, quod eruditionis rationem habuit: & eruditos non procul à purpura, sed prope solium suũ collocatos, & muneribus frequentibus fouit, & honores eis non minimos habendo, cœlestem sapientiam diuinarumque rerum doctores, disertos & iurisperitos, magnam rem & sũmi precij se æstimare declarauit.

Sacra mysteria religiosè tractāda sũt: nec quibusuis licet de fide disputationes instituere.

Nemo est qui non mitescere possit, si modo pietati patientem cōmodet aurem.

6 Iam quia se in æde pulcherrima & amplissima, & in media vrbe sita, XL martyrum, sepeliri volebat: omnes eius templi partes ruinosas studiosè refecit, & exolescētem pulchritudinem reconcinnauit: & Christi seruatoris nostri imaginẽ, per quam olim cum Imperatore Mauricio collocutus esse fertur, magnis impensis ornauit: & ingens illud Porphyreticum solium, cuius labra duo horrendi serpentes sinuosis voluminibus amplectũtur, mirabile opus, ex hortulo magni palatij, in eius tēpli vestibulum transtulit, ibidemque prioris suæ coniugis reliquias ex Ancurij monasterio translatas reposuit. Extrinsecus iuxta Septentrionales eius templi fores,

Andronicus quid serus vesper vehat minimè expendens, de magnifica sepultura parũ prudēter cogitat. Ita in rebus grauissimis ludit hominũ ambitio.

Et nugis ac leuib. curis, quæ seruulis erant relinquendæ, grauiter incumbit.

τε καὶ τὸν νέων Πατρῶν Εὐθυμίῳ (μέγας δ' ἐν λόγοις ἐστὶ ἦν ὁ ἀνὴρ) καὶ τῷ Κινάμῳ Ἰωάννῃ οὐ μόνον ἐπέπληξεν ἐντὸς τῆς βασιλείου σκηνῆς κατὰ τὸ Λοπάδιον, διαλεγομένοις περὶ τῆς τοῦ (ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ) τῆς θεανθρώπου φωνῆς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ Ῥυνδακοῦ ποταμοῦ ἀκοντίσειν χαλεπήνας ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσαιντο ποιούμενοι περὶ θεοῦ τὴν διάλεξιν. καὶ μὴν κἀκεῖνό γε σημεῖον, τοῦ μὴ πάμπαν ἐκτεθηριῶσθαι Ἀνδρόνικον. τοῦ γὰρ λόγου λόγον τιθέμενος. οὐ πόρρω τῆς ἁλουργίδος τοὺς πατέρας λόγων ἐτίθετο, ἀλλ' ἐγγὺς ἄγων τοῦ θρόνου, καὶ δωρεαῖς διαθάλπων συχναῖς, καὶ τιμῆς οὐκ οὖν ἐλαχίστης μεταδιδοὺς, ἐδείκνυ ἑαυτὸν καὶ φιλοσοφίαν οὐρανοβάμονα ὡς μέγα τι χρῆμα οἰόμενον καὶ πλείστου τιμώμενον, καὶ σοφιστὴν ἐγκωμιάζοντα καλλιρρήμονα, καὶ τοὺς νομοτριβεῖς ἄνδρας περὶ πλείστου μάλα τιθέμενον.

6 Τὴν δέ οἱ τοῦ σκήνους κατάθεσιν ἐς τὸν ναὸν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων βουληθεὶς ποιήσασθαι, ὡς κάλλει κάλλιστον καὶ μεγέθει μέγιστον, καὶ περὶ τὸ κάτρον καὶ μέσον ἀνεγηγερμένων τῆς πόλεως, ἅπαντα φιλοτίμως τὰ πεπονηκότα μέρη τοῦ τεμένους ὑπέλαβε, καὶ τὸ ἀποσβεσθὲν ἀνέθαλψεν ἀγλαόμορφον, τήν τε τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰκόνα Χριστοῦ, δι' ἧς ὁμιλῆσαί ποτε τῷ βασιλεῖ Μαυρικίῳ λόγος αἱρεῖ, πολυτελῆ περιέβαλε κόσμον, καὶ τὴν πορφυρᾶν μεγίστην πλυνὸν, ἧς τοῖς χείλεσι φρικώδεις δύο ἀμφελίττονται δράκοντες εἰς ὁλκοὺς λορδούμενοι, θαῦμα ἰδέσθαι, ἐκ τοῦ κατὰ τὸ μέγα παλάτιον κηπίου, περὶ τὴν αὔλειον μετενήνεγκε τοῦ νεώ, κἀκεῖσε τὰ τῆς ὁμοζύγου προτέρας αὐτοῦ μετακεκόμικε λείψανα ἐκ τῆς τοῦ Ἀγκουρίου μονῆς, ἔνθα πρότερον ἐτέθαπτο. ἔξωθεν δὲ περὶ τὰς ἀρκτῴας καὶ κατ' ἀγορὰν τετραμμένας τοῦ νεὼ τῶν τεσσαράκοντα πύλας,

ἐπὶ μεγάλου πίνακος ἀνέστησεν ἑαυτὸν, οὐκ ἐσταλμένον βασιλικῶς, οὐδὲ χρυσοφοροῦντα ὡς ἄνακτα, ἀλλά τινα πολυτλᾶν ἐργατικὸν ἐκ μελαίνου βαφῆς, ἐνδεδυμένον ἀμπεχόνην ἐς γλουτὸν ἀμφισχιδῆ καταβαίνουσαν, καὶ λευκαῖς κρηπῖσι περιστελλόμενον τοὺς πόδας ἀναβαινούσαις εἰς γόνατα, καὶ δρέπανον περικαμπὲς κατέχοντα τῇ χειρὶ, βριθὺ καὶ μέγα καὶ στιβαρὸν, σύμμετρον τῷ ἐπικλινεῖ σχήματι, καὶ σαγηνεῦον ἐντὸς ἀγαλματίαν μειρακίσκον ἕως φάρυγγος καὶ ὤμων προφαινόμενον, ἐκεῖνα διὰ τῆς εἰκόνος τοὺς παροδεύοντας μυῶν ἀτεχνῶς καὶ διδάσκων στηλῶν καὶ κύρβεων πασῶν ὑψηλότερον. καὶ τιθεὶς τοῖς βουλομένοις ὑπόψια, ἅπερ εἶχεν ἐπὶ τῶν ἔργων ἡνομηκῶς, τὸν κληρονόμον ἀπεκτονὼς, καὶ τὴν ἀρχὴν ἅμα καὶ τὴν ἄκοιτιν ἐκείνου ἑαυτῷ μνηστευσάμενος. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ κίονος κατὰ τὸ χαλκοῦν μετέωρον Τετράπλευρον, ἐν ᾧ γυμνοὶ περιβλημάτων μηλοβολοῦσιν ἀλλήλοις οἱ Ἔρωτες, ὃ Ἀνεμοδούλιον κέκληται, ἑαυτὸν ἀναστῆσαι ἐμελέτα χαλκοῦν, καίπερ τὰς εἰκόνας τῆς βασιλίδος ξένης τῆς τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου μητρὸς, ἣν διὰ πνιγμονῆς τοῦ ζῆν ἀπεξέωσε, πρὸς γεραιτάτην καὶ ῥικνὴν μεταζωγραφῶν μορφὴν, τὸν ἐκ τῶν παριόντων καὶ θεωμένων τὸ λαμπρὸν ἐκεῖνο καὶ περικαλλέστατον εἶδος, καὶ τοῦ θαυμάζεσθαι ἀξιώτατον ὑποβλεπόμενος ἔλεον. τὰς δὲ πλείους καὶ ἀπαλείφειν ἐνδοὺς τοῖς ἐθέλουσι, καὶ μετεγγράφειν αὐτὸν ἐν σχήματι βασιλικῷ, τῇ Ἀλεξίου μνηστῇ συνιστάμενον, ἢ καὶ καθ' ἑαυτὸν ἰδίᾳ τυπούμενον, ἐπὶ πᾶσιν ἀνεγείρας κατὰ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων πολυτελῆ οἰκήματα, ἑαυτῷ ἀφώρισεν εἰς ἐνοίκησιν, ἡνίκα ἂν ἀφίκοιτο πρὸς τὸ τέμενος. μὴ ἔχων δ' οὖν ἐκ τῶν προσφάτων καὶ νεαρῶν αὐτοῦ

in maxima tabula ſtatuā ſuā collocauit, non imperatorio regióve habitu, nec aureo ornatu, ſed inſtar ærumnoſi operarij, nigra veſte induti, fiſſa vſque ad ſuras, cum albis ocreis vſque ad genua aſcendentibus: qui falcem grauem & magnam manu tenens, formoſiſſimum adoleſcentem vſque ad humeros & fauces prominentem, velut incuruatus, comprehendat & implicet, qua imagine prætereūtibus clariſſimè ſua facinora depingebat: & quo ſuis edocebat, vt hærede imperij occiſo, ſponſam illius ſibi matrimonio iunxiſſet. Habuit etiam in animo æream ſuam ſtatuam ſuper columna in ſublimi æneo Tetrapleuro, vbi nudi Cupidines pomis ſe inuicem petunt, quod Anemodulium vocant, erigere. Imagines Xenæ imperatricis, Alexij matris, quā ſuffocauit, prius ibi depictas, in rugoſæ aniculæ faciem transformauit: commiſerationem prætereuntium, ſi illuſtrem illam & pulcherrimam formam, atque omni admiratione digniſſimam ſpectarent, veritus, pleraſque aboleri paſſus eſt, & ſuam imaginem habitu Imperatorio aut Alexij ſponſæ aſtantem, aut ſeorſim reponi. Poſt omnia, iuxta ædem S. Quadraginta magnificas ædes ſtruxit: in quibus, cum templum vellet ingredi, verſaretur: & quia recentibus ſuis factis parietes

Non in virtutis & pietatis albo, ſed in corruptibilibus tabulis includi geſtit.

Atq. de ſuo ſcelere non ſemel ídque palam gloriatur.

Mortuorum hoſtiū imagines ferre nequit.

Sed omnib. modis dominationē crudeliter vſurpatā retinere ſtudet.

S.XL. martyrum templū ab Androuico inſtauratū; nec propterea tot reip. templa euerſa negligenda erant. Leges nō lapides erigendæ & in integrum ſunt reponendæ.

coloribus, aut a… orum calculorum interpositionibus adornare non poterat, ad ea conuertit animum, quibus ante imperium fuerat occupatus. Ea erant, aurigationes, venationes, strepitus auium, latratus canum, ceruorum, leporúmque venatus, aprorum & zumbrorum confossio (est autem Zumbrus fera, quæ apud Tauroscythas potissimum nascitur, & vrso & leopardo maior) & vita agrestis in tentoriis, & conuiuia ex venatu simplicia, & Andronicus ceruinam aut aprugnam suis manibus in frusta secans, & diligenter assans, & id genus alia, quæ vitam hominis repræsentāt, arcu, gladio, & velocibus equis freti, patria siue ob simplicitatem, siue virtutē suam exulantis. Verùm Andronicus fortunam suam cum Dauidica comparabat, séq; inuidiæ retia æquè vt illum euitasse, multis exiliis actum aiebat. Interdū suas res amplificando, illum parum à Palæstina Sicelagam peruenisse, & Amalechitam gladio confecisse, & adeò sordidè vixisse, vt Nabalem etiam occisurus fuerit, quòd postulatis non statim annuisset: se verò totum penè Orientem peruagatum ad omnes gentes Apostolico more Christi nomen pertulisse, & prædicasse. & quocunque transisset, summis affectum esse honoribus, & cum honorifico comitatu recessisse. Hæc nō indisertè commemorabat, præsertim si cum viris eru-

Priora Andronici facta ludus & iocus, si cū rebus sub imperio gestis cōparantur. Malus seruus pessimus dominus.

Exiliis suis gloriatur, vt solent qui ex tenui fortuna ad summā inimicis prostratis perueniunt.

Ineptæ Andronici profani, & propter scelera sua fugiētis, cum Dauide comparationes.

πράξεων καταπάττειν τοὺς δόμους τὰ τῶν χρωμάτων συγκεχρασμένα, ἢ ταῖς λεπταῖς καταποικίλλειν τῶν ψηφίδων ἐνθέσεσιν, εἰς τὰ πρὸ τῆς βασιλείας ἔβλεψεν ἔργα. καὶ ἦν ἱππηλάσια καὶ κυνηγέσια ζωγραφούμενα, κλωγμὸς πτηνῶν, θωϋσμὸς κυνῶν, ἐλαφηβολίαι, καὶ λαγῶν θηράσεις, καὶ χαυλιόδους σῦς διακοντιζόμενος, καὶ ζοῦμπρος διελαυνόμενος δόρατι (ζῶον δὲ οὗτος τὸ μέγεθος ὑπὲρ ἄρκτον μυθικήν, καὶ πάρδαλιν στικτήν, κατὰ τοὺς Ταυροσκύθας φυόμενον μάλιστα καὶ τρεφόμενον) καὶ βίος ἀγραυλικὸς καὶ σκηνίτης, καὶ ἑστίασις ἐκ τῶν θηρευομένων αὐτόθι, καὶ αὐτὸς Ἀνδρόνικος μιστύλλων αὐτοχειρὶ κρέας ἐλάφειον, ἢ κάπρου μονάζοντος, καὶ ὀπτῶν περιφραδέως πυρί, καὶ τοιαῦθ' ἕτερα, ὁπόσα τεκμηριάζειν ἔχουσι βίοτον, ἀνδρὸς πεποιθότος ἐπὶ τόξῳ καὶ ῥομφαίᾳ καὶ ἵπποις ὠκύποσι, φεύγοντός τε τὴν ἐνεγκαμένην δι' οἰκείαν ἀβελτηρίαν ἢ ἀρετήν. ὁ δ' Ἀνδρόνικος καὶ εἰς Δαβὶδ ἀνῆγε τὰ ἑαυτοῦ, καὶ κατ' ἐκεῖνον ἔλεγε καὶ αὐτὸς τὰ τοῦ φθόνου ἐκδιδράσκειν πάλαι θήρατρα, καὶ πρὸς τὴν ἀλλοτρίαν πολλάκις μετασκευάσασθαι. ὑπεξαίρων δ' ἔσθ' ὅπη τὰ ἑαυτοῦ, τὸν μὲν καθίσαι τῶν ὁρίων τῆς Παλαιστίνης ἄποθεν βραχὺ κατὰ τὴν Σικελὰν ἔλεγε, καὶ συγκόπτειν τὸν Ἀμαληκίτην μαχαίρᾳ, καὶ γλίσχρως ἀποζῆν, ὥστε καὶ τὸν Νάβαλ α κ τινὸς ἦν ἂν ὅτι μὴ οὐκ εἶχεν ἀνὰ χεῖρας τὸ αἰτηθέν· ἑαυτὸν δὲ δι' ἐθνῶν τῶν ἑῴων ἁπάντων σχεδὸν ἰέναι, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ τοῦ Χριστοῦ βαστάσαι καὶ κηρῦξαι ἀποστολικῶς ὄνομα, τιμῶν τε τῶν ἀνωτάτω μεταλαχεῖν δι' ὧν ἤρχετο, καὶ περιπεμπόμενον ἀπανίστασθαι. καὶ ταῦτα μὲν διεξῄει μετὰ πειθανάγκης ἱκανῆς, ὁποῖος ἐκεῖνος, καὶ μάλιστα τοῖς ἀνδράσιν ὡμίλει

ὡμίλει λόγου καὶ σοφίας μετέχουσιν, ἐπὶ τῶν πραγμάτων γαληνιώντων, καὶ ἠρεμαίαν ἐχόντων κατάστασιν.

7 Τὰ δὲ τελευτῶντι αὐτῷ μελετώμενα, ἤδη δὲ καὶ ἀρχὴν λαμβάνοντα γίνεσθαι, ἐσχάτης ἦν ἀπονοίας ἀποκυήματα, καὶ παρεληλακότα πᾶσαν ἀπανθρωπίας ὑπερβολήν. ὁρῶν γὰρ τὰ μὲν τῆς ὑπ' ἐκεῖνον ἀρχῆς σμικρυνόμενα. τοὺς δὲ πολεμίους κατὰ τοὺς ἐξ ὄμβρων πλήθοντας ποταμοὺς, καὶ τὰς ὄχθας ὑπερανιόντας, τὰ ἐν ποσὶν ἐξερημοῦντας καὶ κατακλύζοντας, κατὰ βραχύ τε τὴν πολιτείαν ἐλευθεροστομοῦσαν, καὶ πρὸς ἀποστασίαν ὑποκινουμένην, οἷς μὴ φροντιδοκοπεῖται ὑπὲρ αὐτῶν, ἀλλ' ὥσπερ εἰς κάρωμα ὕπνου κατενεχθεὶς, οὔθ' ὁρᾶν οὔτ' ἀΐειν ἔχει τὰ ὑπὸ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐθνῶν ἀνομούμενα, ὠδίνησέ τε πόνον, καὶ ἀνομίαν ἀπέτεκεν, οὐ τόσον οἴκοθεν, ὅσον ὑφ' ἑτέρων εἰς τὰ ἄτοπα ἐποτρυνόμενος. ἡ δὲ ἦν τὸ μὴ μόνον ὅσοις συνείληφεν ἐν φρουραῖς θανάτῳ ὑποδικάσαι, καὶ οὓς μὲν μαχαίραις ἀνελεῖν, οὓς δὲ θαλάσσης ἀκοντίσαι βυθῷ, ὧν δὲ ἀκινάκαις ἀναρρῆξαι τὰς γαστέρας, καὶ ἄλλους ἄλλως ὑπεξαγαγεῖν τοῦ βιοῦν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν συναπτομένων τούτοις πρὸς γένος ἠκονηκέναι τὸ ξίφος. τί γάρ, φησὶν, ὄνειαρ, εἰ κόρσης ἐκτμηθείσης μιᾶς, πλείονα ἐκφυήσονται κάρηνα, τοῖς δὲ οὐκ ἐπάγει τις τὸν σίδηρον σίζοντα. ἐπαινετέος ἐν τούτῳ μάλιστα ὁ ἡμίθεος καὶ ἥρως Ἡρακλῆς, ὅτι τὸν Ἰόλεων ἐπικάοντα εἶχε, καὶ τὸ τῆς ὕδρας παλιμφυὲς ἀφανίζοντα. ἔνθεν τοι καὶ ἐκκλησιάσας, τὸ φίλιον ἐκείνῳ σύστημα, καὶ τῶν δικαστῶν ὁπόσοι χρημάτων ὤνιοι, καὶ τὴν βασιλικὴν περιπταίνοντες τράπεζαν, καθάπερ οἱ γῦπες τὰ θνησιμαῖα, ἐκτραγῳδεῖ ὁπόσα ἐπονηρεύ-

ditis & eloquentibus colloqueretur, rebus adhuc integris & tranquillis.

7 Quæ autem postremò instituit, & ex parte inchoauit, & extremi furoris erant, & omnem crudelitatis immanitatem superabât. Nam cùm imperium imminui, & multitudinem hostium instar hybernis niuibus aucti torrentis, & extra ripas effusi, obuia quæque vastare, & subditos paulatim incipere liberiùs loqui, & defectionem spectare animaduertit: quòd nullam imperij curam susciperet, sed veluti veterno oppressus, hostium grassationes neque videret neque audiret: parturiit laborem, & peperit iniquitatem, non tam sua sponte, quàm aliorum consiliis incitatus: qui monebant, vt quot quot in carceribus tenerētur, capitis damnati, alij iugularen tur, alij in fundum maris demergerentur, aliorum ventres dissecarentur, alij denique aliis modis è medio tollerentur. Imò vt damnatorum cognati quoque eādem gladij aciem sentirent. Neque enim quicquam profici, si vno capite resecto plura renascantur, nec ferro stridenti tollantur. In ea re maximè laudādum esse heroem & semideum Herculē, quòd Iolaum asciuerit, qui rediuiuam hydram exureret. Itaq; amicorum & mercenariorū iudicum cōcilio coacto, qui mensam imperatoriam, vt vultures cadauera consectabantur: atrocibus verbis commemorat, *quanta fuerit Italorum improbi-*

Andronici crudele consilium de tollendis omnibus seditiosorū cognatis. Leo semper Leo, etsi gestet purpuram.

Non emendare sed euertere rēp. malus princeps nititur.

Nebulonum cōsiliis paret.

Sāguine delectantur belluæ aulicæ.

Malis cōsiliis quæruntur prætextus.

Et heroum exempla adhibentur.

Nēpe à gnatonib. & mēsarū asseclis.

Cum quibus malus princeps de suo exitio captat consilia. Qui enim in subditos innocētes sæuire cogitat, in viscera sua gladium acuit.

Oratio ad crudelis principis ingeniū accommodata, sed patri patriæ nullo modo conueniens.

Impia verbi Dei profanatio.

Cōdemnatio vniuersarum familiarum.

Pessimi consiliarij malū principē pessundant.

tas, & quantis cladibus Occidentales prouincias afficiant, quot vrbes vi expugnarint. Causam earum rerum non nisi Romanis, qui sibi aduersentur, eorúmque cognatis & amicis ascribendam esse: Eos sitire Andronici interitum: & omnem mouere lapidem, vt imperio deturbatus, miserrimè concidat. Quā cupiditatem cum per populares ad exitum perducere nequeant, alienum ex longinquo exercitum accersere, ac locustas imitari, quæ flammis euitatis, aqua suffocentur. Verùm senectutem hanc(inquit)*testor, non gaudebunt inimici & hostes Andronici. Sed quæ in Andronicum moliuntur, ea ab Andronico perpetientur. Sin fata ad inferos adigunt etiam Andronicum, ipsi antecedent, & viam præparabunt: sequetur Andronicus.* Hæc locutus, adiectáque Paulina illa sententia: Non faciam quod volo bonum, sed malum quod nolo peragam, aduersariis contra me militantibus, & ad ea me compellentibus, à quibus abhorreo: malorum remedium quærebat. Cum autem coniurati eius, magnis vocibus exclamassent, tollendos eos è terra, ac nemini parcendum esse: in omnes eos qui vel in carceribus tenebantur, vel in exilium acti erant, in omnes eorum cultores & cognatos, sententia capitalis lata est, & in libellos relata. Protosecretario dictante, libellorum supplicum magistro laborante, Protonotario Dromi accla-

σαντο Ἰταλοὶ, καὶ οἵοις κακοῖς περιβάλλουσιν ἐπαρχίας τὰς Ἑσπερίας, καὶ ὅσας παρεστήσαντο πόλεις νόμῳ πολέμου· καὶ τὴν οὐκ ἄλλοις τὴν αἰτίαν τούτων ἀνατιθεὶς, ἀλλ' οἵπερ ἐκείνῳ ἀντίφρονες, ὁπόσοι τε τούτοις καθ' αἷμα καὶ εὔνοιαν προσῳκείοντο. τούτοις γὰρ τὴν Ἀνδρονίκου διψᾶν ἀπώλειαν, καὶ πάντα κάλων κινεῖν, εἴ πως τῆς ἀρχῆς ἐκσφαιρισθείη Ἀνδρόνικος, καὶ πεσεῖται πτῶμα παγχάλεπον. μὴ ἔχοντας δ' οὖν ὅμως διὰ συναρσέως ὁμογλώσσων δοῦναι τὴν ἔφεσιν πέρατι, ἀλλοτρίαν καὶ ὑπερόριον εἰσενεγκεῖν στρατιὰν, καὶ ταὐτὸν ἄντικρυς δρᾶν τῷ τῶν ἀκρίδων ἔθνει, αἳ τὸ πῦρ ἐκδιδράσκουσαι, τοῖς ὕδασιν ἀποπνίγονται. ἀλλ' οὐ μὰ τὸ γῆρας τοῦτο φησί. χαιρήσουσιν οἱ φίλεχθροι, καὶ πολεμοχαρεῖς Ἀνδρονίκῳ. ἀλλ' ὃ παθεῖν Ἀνδρόνικον γλίχονται, τοῦτ' αὐτοὶ πρὸς Ἀνδρονίκου πείσονται. εἰ δὲ τὸ μόρσιμον εἰς ᾅδου δώματα ἐφέλκεται καὶ Ἀνδρόνικον, αὐτοὶ καθηγήσονται, καὶ ὑπανοίξουσι πρότερον τὴν ὁδόν. εἶθ' οὕτως ἐπιπορεύσεται Ἀνδρόνικος. ταῦτ' εἰπὼν, καὶ τὸ τοῦ Παύλου παραφάμενος, ὥς τε οὐχ ὃ θέλω τοῦτο δράσαιμι ἀγαθὸν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακὸν τοῦτο διαπραξαίμην, ἀντιστρατευομένων μοι τῶν ἐναντίων, καὶ αἰχμαλωτιζόντων εἰς τὰ παρὰ προαίρεσιν, θεραπείαν ἐζήτησε τοῦ κακοῦ. ἀράντων δὲ τὴν φωνὴν τῶν ἐκ τῆς ἐκείνου φρατρίας πάντων, καὶ μέγα κεκραξάντων, αἴρειν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς, καὶ φείσασθαι μηδενὸς, κυροῦται ἡ τῶν ὅλων ἀφάνισις, ὅσους τε εἶχε συνειληφὼς ἐν φρουραῖς, καὶ ὅσοι τὴν ὑπερορίαν κατεκρίθησαν, καὶ τὸ θεραπευτικὸν τούτων καὶ συγγενεῖς, καὶ δὴ τόμος αὐθὺς ἐδέχετο τὰ ὑποτυπούμενα, ὑπαγορεύοντος τοῦ προτασηκρήτις, ἀμφιπονουμένου τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων· τοῦ δὲ πρωτονοταρίου τοῦ Δρόμου ταῖς

ταῖς φωναῖς ἀλαλάζοντος. τὰ δὲ ὀνόματα τούτων καὶ νῦν παρείσθω μοι, καὶ τῶν καθεξῆς ὁμοίως συμπεραπτέντων, ὅσοι τοῦ περὶ τοῦ κενοῦ δοξαρίου ἕνεκεν ἔχοντες, ὡς ἐκείνων τότε καὶ ὠρρώδουν Ἀνδρόνικον· ὧν προστάτης ἦν καὶ ταξίαρχος ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, τῷ τοῦ φθέγματος βροντώδει καταδουπῶν τὰ ἀνάκτορα, καὶ καθά τι ῥεῦμα ποτάμιον ὀξὺ καχλάζων καὶ παρασύρων τὸ δοκοῦν Ἀνδρονίκῳ ὑπόπτευον.

8 Εἶχε δὲ τὰ ὑπομνηματιζόμενα οὑτωσί πως τῆς προοιμιάσεως, θεόθεν κινηθέντες, καὶ οὐκ ἐξ ὁρισμοῦ τοῦ κραταιοῦ καὶ ἁγίου ἡμῶν αὐθέντου καὶ βασιλέως, ψηφιζόμεθα καὶ ἀποφαινόμεθα συνοῖσον εἶναι κοινῇ, καὶ ἰδίᾳ λυσιτελὲς Ἀνδρονίκῳ, τῷ σωτῆρι Ῥωμαίων, ἄρδην ἀπολωλέναι, οἵπερ ὡς αὐθάδεις καὶ στασιώδεις συλληφθέντες, φυλακαῖς ἐνείργνυνται, ἢ τὴν ἀλλοτρίαν οἰκεῖν ἀφωρίσθησαν. συσχεθῆναι δὲ καὶ τοὺς τούτοις προσήκοντας καὶ καθ᾽ αἷμα συναπτομένους, καὶ θανάτῳ πάντας ὑποβληθῆναι. οὕτω γὰρ καὶ Ἀνδρόνικον γένοιτο, τὸν ἀγαθῇ τύχῃ Ῥωμαίων τὰ τῆς βασιλείας σκῆπτρα διέποντα, βραχύ τι γοῦν ἀναπνεῦσαι, ταῖς κοιναῖς φροντίσι βαλλόμενον, καὶ τὰς τῶν ἐπιβούλων κακογνωμοσύνας ὑποβλεπόμενον, καὶ αὐτοὺς δὲ τοὺς ἀλλοεθνεῖς Σικελιώτας ἄσαι ποτὲ παλινῳδίαν, μηδένα ἔτι τὸν αὐτοῖς ὑφηγούμενον ἔχοντας, ὁπόσα χρὴ κατὰ Ῥωμαίων ποιεῖν. πάντες γὰρ οὗτοι συσχεθέντες, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορυχθέντες, ἀμεταθέτως ἔχουσι τῆς κακονοίας, καὶ οὐδείς ἐστι τοῦ λοιποῦ τρόπος ὁ σωφρονίσων αὐτούς, μόνη δὲ ἡ τοῦ ζῆν ὑπολείπεται στέρησις, ἣν ὡς τελευταίαν καὶ σωτήριον ἄγκυραν δεῖ ἡμᾶς ἐπιχαλᾶν τοῖς κακόφροσιν. οἱ τοσοῦτον εἰσὶ φρενοβλαβεῖς τε καὶ ἀποτρόπαιοι, ὡς

mante. quorum nominibus parcam in præſentia, vt & eorum, qui pòſt in eiuſmodi rebus vanæ gloriolæ cauſa, aut Andronici metu operas nauarunt, quorum dux & autor fuit Hagiochriſtophorites Stephanus, cuius vox quaſi tonitru in palatio reſonabat, & inſtar torrentis eos abſtrahebat, quos ſuſpectos habebat Andronicus.

Hagiochriſtophorita Stephanus tyrannidis miniſter ſedulus, domini ſui feritatē, vt inter huiuſmodi mōſtra fit, longè ſuperans.

8 Fuit autem eius ſcripti huiuſmodi exordium. *Diuinitùs impulſi, non iuſſu magiſtratus & principis ac Imperatoris noſtri, decernimus & pronunciamus, è republica eſſe, & priuatim Andronico Romanorum ſeruatori vtile, vt contumaces & ſeditioſi funditùs intereant, qui comprehenſi in carcere tenentur, & in exilium acti ſunt: eorúmque neceſſarii & cognati capiantur, & omnes vltimis ſuppliciis afficiantur. Sic enim & Andronicus, qui numine propitio imperii ſceptra gerit, à publicis curis & inſidiarum metu nonnihil reſpirabit: & Siculi cœptis deſiſtent, vbi neminem habuerint, à quo, quemadmodum Romani oppugnandi ſint, doceantur. Nam cum & ii qui in vincula coniecti, & qui oculis priuati ſunt, conſilia improba non referant in melius, ſed in priore ſententia perſeuerent: nulla ratio ſupereſt, qua improbi ad ſanam mentem reducantur, niſi vitæ ereptio: quæ, vt ſacra & ſalutaris anchora contra vecordes & dementes eſt vſurpanda. quorum eæ ſunt intemperiæ, vt non animaduer-*

Exordium crudelis edicti, in quo occurrunt blaſphemia in Deum, horrenda in viros innocentes conſpiratio, mendacium multiplex, falſiſſimi prętextus & putidę calumniæ. Hæ ſunt aulicæ artes impiorū, qui neq. morbū neq. remedia ferre norunt.

Peſſimū conſiliū, vt rempubl. ſerues, ſpirantia eius membra abſcindere.

Atqui non prorsus malos prudens princeps tolerat: nec suspicionibus ita concedit locum, vt in subditos indifferenter sæuire velit.

tant, se contra stimulum calcitrare, & gladium contra semetipsos acuere. Hęc & huiusmodi alia, vt ex multis pauca referam, nefarium illud decretum continebat. Sequebatur eorum enumeratio, qui comprehendendi & mox occidendi erant: exprimebatur & modus, quo quisque tollendus esset. Ego verò cùm alia illorum hominum acta demiror, & sceleratissima iudico, tum decreto isto obstupesco: neque perspicere possũ, quid in eo secuti sint, aut quo iudicio suum parricidium Deo adscripserint, diuinúmque motum id impudenter appellarint, quod primus humani generis hostis eis haud dubiè suggessit. cũ aliud sumere principiũ modestius & probabilius licuisset, atque à contumelia Dei abstinere: *qui cædibus haud delectatur, nec mortem fecit, sed hominem ad vitam condidit: in cuius conspectu vox sanguinis Abeli clamat: qui apertè denũciat, se malle, vt peccator conuersus viuat, quàm vt moriatur.* Enimuerò illi damnatis omnibus, è concilio discesserunt. Andronicus verò iudicum nefarias sententias, haud scio quo consilio, in scrinio suo diligenter asseruauit, prouiso fortassis imminenti exitio. Nam cum comprehensus esset, & à cõcursu populi facinorum suorum rationem reddere iuberetur: culpam in iudices & senatum transferebat, qui

Impij & crudelissimi edicti, quod Andronici exitium proculdubio maturauit exagitatio & cẽsura Nicetæ.

Parricidę isti impudenter, & in vanum nomen Dei assumunt.

Deus enim cædibus innocentiũ minimè delectatur.

Andronici astutia intẽpestiua. Etenim ne in manus populi incideret non sententias nefarias asseruare, sed nefarios iudices cruci affigere debuit.

πρὸς κέντρα λακτίζειν, καὶ μὴ συνιέναι ὅλως, ὡς καθ' ἑαυτῶν οἱ λασιόκαρφοι τὴν μάχαιραν θήγουσιν. οὕτω μὲν οὖν καὶ τοιαῦτα (ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἰπεῖν) διεξῄει τὸ ἄθεσμον ἐκεῖνο θέσπισμα. ἐφεξῆς δ' ὁ τῶν συλληφθησομένων καὶ τεθνηξομένων ἦν κατάλογος. ὑπεδηλοῦτο δὲ καὶ ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἀποθνήσκειν ἕκαστοι ἤμελλον. ἐγὼ γοῦν καὶ τὰς ἄλλας μὲν τῶν ἀνδρῶν τουτωνὶ πράξεις διὰ θαύματος τίθεμαι, καὶ ἀνοσίας παντάπασιν ἥγημαι, τὴν δὲ νῦν ἀφηγουμένην ἀπόφασιν καὶ λίαν ὑπερεκπέπληγμαι, καὶ θαυμάζω πρὸς τί πειρατωθησόμενον ταύτην ἐκύρωσαν· ἢ πῶς ποτε κρίνοντες, τὴν ἑαυτῶν μιαιφονίαν προσῆπτον Θεῷ, καὶ κίνησιν θεόθεν ἀνερυθριάστως ὠνόμαζον, ἣν ὁ ἀρχῆθεν ἀνθρωποκτόνος σκέψιν αὐτοῖς ὑφηγήσατο, δέον ἑτέρως προοιμιάζεσθαι, καὶ μὴ ἀναιδῶς οὕτω καὶ ἀπεριθαμβήτως φθέγγεσθαι, μηδὲ γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τὸ θεῖον συκοφαντεῖν, ὡς χαῖρον αἵμασιν, ὃ πρῶτος εἰς τὸ εἶναι τὸν ἄνθρωπον ἔκτισε, μὴ πεποιηκὸς θάνατον, καὶ οὗ ἐνώπιον φωνὴ αἵματος ἄβελ βοᾷ, καὶ ὃ διαῤῥήδην κέκραγε, μὴ βούλεσθαι τὸν τοῦ ἁμαρτωλοῦ θάνατον, ὡς τὸ ἐπιστρέψαι αὐτὸν καὶ ζῆσαι. καὶ οἱ μὲν οὕτω παντὸς ἀπώλειαν καταψηφισάμενοι, τὸν σύλλογον διέλυσαν. Ἀνδρόνικος δὲ τὰς ἐπὶ ταῖς πράξεσι ταύταις ταῖς μυσαραῖς ἐκτιθεμένας δικαστικὰς ψήφους ἀνὰ χεῖρας δεχόμενος, ἐφύλαττεν ἐν φωριαμῷ ἀσφαλῶς οὐκ οἶδ' ὅτι διανοούμενος, οἶμαι δὲ τὸ ἐσόμενον προσκοπούμενος, καὶ δεδιὼς φόβον, ὃς ἐπῆλθεν αὐτῷ μετέπειτα. συσχεθεὶς γὰρ, καὶ λόγους ὧν διεπράξατο παρὰ τῶν συνεληλυθότων εἰσπραττόμενος, ἑαυτὸν ἀπηλλοτρίου τῶν γινομένων, ἐφ' οἷς τινας παρελύπησεν, ἢ κακώσεσι σωματικαῖς καθυπέβαλε, καὶ τοὺς μὲν δικαστὰς

δικαστὰς ἔφασκε καὶ τὴν γερουσίαν ἀποφαίνεσθαι τὰς τιμωρίας αἷς ὑπέσχηται, καὶ ὁποίας πεπόνθασιν οἱ προσκεκρουκότες αὐτῷ πρὸ τῆς ἀρχῆς καὶ κατὰ τὴν βασιλείαν αὐτήν, αὐτὸν δὲ ταῖς ἐκείνων γνώμαις ὑπηρετεῖν (μηδὲ γὰρ εἰκῆ φορεῖν τὴν μάχαιραν) καὶ δοῦναι τὴν χεῖρα εἰς πέρας ὧν ἀπεφαίνοντο. τότε δ' οὖν τὴν ἐξενεχθεῖσαν ψῆφον πληροῦν ἐπιβάλλετο, πρὸς ἣν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ Σεβαστοκράτωρ ἀπετήδησε Μανουὴλ, εἰπὼν, μηδαμῶς συντίθεσθαι πράξει, ἥ τις μὴ καθ' ὁρισμὸν τελεῖται βασιλικὸν, ὡς οἱ θεσπίζοντες προαναβάλλονται. καὶ ἄλλως δὲ μὴ ἀνέχεσθαι ὁπωσοῦν ποτε ἀποφάσιν οἰκειώσασθαι, ὑπὸ κρίμα θανάτου τιθεῖσαν σχεδὸν τὸ πανρώμαιον, καὶ μὴ μόνον ἀφανίζουσαν ὁπόσοι Ῥωμαίων προήλθοσαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ ἐθνῶν οὐκ ὀλίγους διαφθείρουσαν. εἰς γὰρ ἄπειρον ἀποτελευτήσειν τὴν τελευτὴν, τοῦ μὲν διὰ τόνδε ξυλλαμβανομένου τε καὶ ἀναιρουμένου, κἀκείνου μὴ ἀπόλιδος διορισθομένου, μηδὲ φύντος ἀπὸ δρυὸς, ἀλλ' ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς, ἢ ἐξ ἀγχιστείας τὸ συναπτόμενον εἰς γένος καὶ τὸ φίλιον ἀναφαίνοντος. καὶ δὴ ἀπὸ διαταγμάτων βασιλικῶν ἀρχὴν δεξάμενον τὸ δικαστικὸν τοῦτο γνωμάτευμα, ἤμελλον ὡς πρόβατα σφαγῆς εἰς ἓν συνάγεσθαι ἄθροισμα, οἱ ἐν διαφόροις ἐπαρχίαις ἐκτοπισθέντες, καὶ τοὺς ὁπηδήποτε καθειργνύμενοι φυλακαῖς, ὥστε ἕκαστον ὑφίστασθαι θάνατον, εἰς ὃν ἀφώριστο, εἰ μὴ κατὰ τὸν προφήτην εἰπεῖν, τὴν οἰκείαν μάχαιραν ἐπέβαλεν ὁ Θεὸς, ἐπὶ τὸν ἀποστάτην δράκοντα, τὸν σκολιὸν, τὸν ἐν τοῖς ὕδασιν ὑποφεύγοντα τῇ καθύγρῳ ταύτῃ, ὡς ἔδειξεν, βιοτῇ, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὰ ὁρώμενα, καὶ βίον τὸν ἡδονικὸν φανταζόμενον.

supplicia decerneret in eos, à quibus ante imperium & in ipso imperio offensus esset. Se verò illorum sententiis inseruisse (neque enim frustra gestasse gladium) & manum eorum suffragiis accommodasse. Tum autem cum latas sententias executurus esset: filius eius Manuel Sebastocrator refragatus, pernegauit, se consensurum in acta, quæ non fiant autoritate Imperatoris, vt ipsi iudices in exordio fateantur. Præterea se nullo modo ea suffragia probaturum, quæ penè Romanos omnes capitis cōdemnent, atque etiam prouincialium non paucos perdant. Carnificinam enim illam in infinitum grassaturam, alio ob aliud crimen comprehenso & occiso, qui nō extorris sit, nec ex quercu natus, sed parentes, cognatos, affines, amicos habeat. Cæterum illud iudicum decretum, iussu Imperatoris editum, eos omnes qui in diuersis prouinciis dispersi, & vbiuis in carceribus erant, in vnum locū, velut oues mactationi destinatas in vnum macellum, cogebat: ac suas quisque pœnas dedisset, nisi, vt Propheta loquitur, Deus suum gladium in fugitiuum draconem, obliquum illum, in aquas refugientem, strinxisset: qui, vt molli & delicata illa vitæ ratione indicauit, nihil aliud expetebat, nihil aliud cogitabat, nisi vitam voluptariam.

Manuel Sebastocrator pius princeps prudēter recusat tyrannicū edictū exequi.

Consilij sui rationes explicat.

Et non sine numinis benignitate crudelissimorū istorum iudicum consilia euertit. Præstātissimi Consiliarij vox impiorū artes eludit.

Andronicus nō sanguine sed voluptatū cœno gaudet.

Vt pœnas tot scelerum tādē daret Andronicus, cōtra stimulū calcitrās, remediáq; mor bis priuatis & publicis conueniētia, spernens ad salutis suæ hostē confugit, auxilium & consilium à miseria & infirmitate ipsa petens.

9 Accidit etiam aliud quiddam, quod eum in tantam immanitatem impulit. Nam cum vndique in arctū suas copias cogi, & Siculos iam iam suo capiti imminere, & tanquam Typhonem c. capitum oppressuros: ciues verò mortem suam sitire, & suum interitum diuinū beneficium & malorum remedium existimare cerneret: prætereáque se propter multiplices procerum cædes à Deo desertum iudicaret, quanuis se ad Christi mandram pertinere affirmaret, iisdémque elementis constaret, quibus ij quos extirpabat: ad futura per noxiorum dæmonum cultum cognoscenda se conuertit, vt & Saulus olim ad Engastrimythos tandem abiit, quos antè placandi numinis gratia pepulerat. Nam cum aruspicinam ante plurimos annos obsoleuisse, & penitus abolitam esse, auguralem item superstitionem, vt & somniorum & omnium interpretationem iam olim è Romanis finibus auolasse: solos verò eos impostores, qui è pelui diuinant, & qui astrorum positus rimantes, æquè fallunt ac falluntur, superesse: tum quidē Astrologiam, vt magis familiarem, & futura obscurius innuentem seposuit: séque totum permisit iis, qui futura ex aquis, quasi per caliginem coniiciunt, & imagines futurarum rerum velut ex vmbra solarium radiorum consectantur. Ac ipse quidem iis nocturnis sacris interesse noluit, metu

Andronico ab Engastrimytho prædicitur exitium. Et hæc est impię curiositatis merces.

Astrologia iudiciaria neglecta, hydromantiam colit.

9 Συνέβη δέ τι καὶ ἕτερον, εἰς τὴν τοιαύτην αὐτὸν ἐκτραχηλίσαν ἐνθύμησιν. ὁρῶν γὰρ ἁπανταχόθεν στενά οἱ τὰ πράγματα, καὶ τοὺς ἐκ Σικελίας ὅσον οὐδέπω ἐπιστησομένους, καὶ ὡς ἑκατοντακέφαλον Τυφῶνα καταπεσοῦντας, τοὺς δ' ἐντὸς τὸν αὐτοῦ θάνατον διψῶντας, ἐπισκοπήν τε ἡγουμένους Θεοῦ, καὶ λύσιν δοξάζοντας τῶν κακῶν τὴν αὐτοῦ ἀνάλυσιν ἐκ τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θείου δὲ ὑφορώμενος ἐγκατάλειψιν, εἰς πολυτρόπως τὸ ὑπερέχειν ἐδάμασε· καὶ ταῦτα διατεινόμενος ἐκ τῆς αὐλῆς εἶναι Χριστοῦ, καὶ τὸ αὐτὸ γένος τοῖς ἐκθλιβομένοις λαχών· πρὸς τὴν διὰ θωπείας εἴτε καὶ θεραπείας τῶν ἐναγῶν δαιμόνων πρόγνωσιν τῶν μελλόντων ὁρμᾷ· καθὰ καὶ ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος Σαοὺλ εἰς τοὺς Ἐγγαστριμύθους ὕστερον ἔβλεψεν, οὓς ἐδίωκε πρότερον τὸ θεῖον ἑαυτῷ ἱλεούμενος. καὶ δὴ τὴν θυτικὴν καταργηθεῖσαν πάλαι ὁρῶν, καὶ τὴν διὰ ταύτης δήλωσιν τῶν ἐσομένων τεθνηκυῖαν καὶ ἄφαντον ἤδη παντάπασιν· ὡσαύτως καὶ τὴν δι' ὀρνίθων περιεργίας πάλαι ἀποπτᾶσαν ἐξ ὁρίων Ῥωμαϊκῶν, ἐνυπνιασμούς τε καὶ κληδονισμούς· μόνους δὲ τοὺς διὰ πλυνῶν καὶ λεκανίδων φενακομάντεις περιλειπομένους, καὶ τοὺς ὅσοι τὰς τῶν ἄστρων θέσεις περισκοποῦσιν, οὐχ ἧττον πλανῶντες ἤπερ πλανώμενοι· τὴν μὲν Ἀστρονομίαν τέως ὡς συνηθεστέραν καὶ ἀξυμφανῶς τὰ μέλλοντα ὑπεμφαίνουσαν, παρέθετο· ἐφίησι δ' ὅλον ἑαυτὸν τοῖς οἵ τινες ἀμυδρῶς ἐν ταῖς πλυνοῖς ὕδασι τεκμαίρονται τὰ ἐσόμενα, καὶ ὡς οἷά τινας ἀκτῖνας ἡλίου παραυγαζούσας ἰνδάλματα τῶν ἔμπροσθεν ἐκεῖθεν ἐνοπτρίζονται· αὐτὸς μὲν οὖν παρεῖναι τοῖς τελουμένοις ἀπείπατο ἐκκλίνων, ὡς ἔοικε, τὴν κωτίλον φήμην, ἢ τὰ ἐν κρυπτῷ δρώμενα διορᾷ,

διορᾷ, καὶ τίθησι τοῖς ἅπασιν ἔκφορα, αἰτίθησι δὲ τὴν μυσαρὰν νυκτεργασίαν ταύτην τῷ Ἁγιοχριστοφορίτῃ Στεφάνῳ, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν. ὁ δὲ τὸν Σὴθ παραλαβὼν, ἐκ βούπαιδος τετελεσμένον τὰ τοιάδε, καὶ τούτων ἕνεκεν ἐκκοπέντα τὰς κόρας παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου λόγοις εἰρήκαμεν, ἐρώτησιν τίθησι δι' ὧν ἔδρασεν (ὅσα ἐμοὶ μὲν γνῶναί τε καὶ μαθεῖν οὐχ ἡδὺ, μαθεῖν δὲ ἑτέρωθεν ἔξεστι τοῖς βουλομένοις) εἰδέναι, ὅς ἐστιν ὁ μετὰ τὸν βασιλέα ἄρξων Ἀνδρόνικον, ἢ καὶ παραλύσων αὐτὸν τῆς ἀρχῆς; τὸ δὲ πονηρὸν ἀποκρίνεται πνεῦμα, ἢ μᾶλλον ἀμυδρῶς, ὡς ἐν ὕδασι, καὶ τούτοις θολεροῖς, διαχαράττει τῶν γραμμάτων τινὰ, Ἰσαάκιον εἰ νοεῖν ὑπεμβάλλοντα, οὐχ ἅπαν ἐξειπὸν τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δὲ προφῆναι, ὁποῖον τὸ τῆς Σελήνης ἡμίτομον, καὶ τούτου ὄπισθεν προδιατυπῶσαν Ἰῶτα, εἰς τὸ ἀξυμφανὲς ἄγων ἐντεῦθεν τὸ μάντευμα. ἢ δὲ τοῦ ἐσομένου προκέντημα· ἢ, ἀληθέστερος εἰπεῖν, ὃ μὴ ἀκριβῶς ἠπίστατο, τοῦτο τῇ ἀσαφείᾳ ὑπομελαῖνον, τὸ πολυμερὲς τὴν κακίαν νυκτινόμον δαιμόνιον, τὸν τοῦ ψεύδους ἐκτρεπόμενον ἔλεγχον. ὥς τε καὶ Ἀνδρόνικος Ἴσαυρον ὑπετόπασεν, ἐξ ὧν ἤκουσε, τὰ ὀφθέντα διασημαίνειν, καὶ τοῦτον εἶναι ἰσχυρίζετο τὸν Κομνηνὸν Ἰσαάκιον, ὃς τὴν Κύπρου κατετυράννησε, καὶ ὃν ἐνήγετο ὑποπτεύειν ἐνδελεχῶς ὡς διάδοχον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς· ἐπειδὴ καὶ Ἰσαυρίας ἀπάρας, εἰς Κύπρον ἀφίκετο, κακοεργὸς ὡς οὔπω τις ἕτερος, καὶ φθοροποιὸς τελχὶν, καὶ θάλασσα πελαγίζουσα συμφορὰς, ἢ γοῦν ἐριννὺς ἐπιμανεῖσα τοῖς πρώην εὐδαίμοσι τῆς νήσου ταύτης οἰκήτορσι. συμπαθητικῶς γὰρ ἐν ῥήμασι, τοῖς ἐν πράγμασι πεπειρα-

famæ, vt arbitror: quę ea quę in occulto fiunt, perſpicit, & omnibus enarrat. Sed nefarium illud arcanum Hagiochriſtophoritæ Stephano, cuius ſæpè mentionem fecimus, mandat. Is verò Setho adhibito, qui ab ineunte ętate iſtiuſmodi oraculis deditus, oculos propterea Manuelis Imperatoris iuſſu amiſerat, vt ſuprà expoſuimus, certo ritu (quem mihi nec ſcire, nec explicare iucundum eſt, & aliunde petere licet) percontatur, quis poſt Andronicum ſit imperaturus? aut imperium ei erepturus? reſpondet malus genius, ac potiùs obſcurè, vt in aquis, iiſque turbidis, aliquot primas literas, integro nomine non expreſſo, deſignat, vnde Iſaacius intelligeretur: ſed primum oſtenſa litera S, inſtar dimidiatę Lunæ, ac deinde ſubiuncta litera I: vt oraculum eſſet obſcurius, & fati veluti ſtimulus, aut, vt verius dicam, quòd non ſatis norat nocturnum illud & infinitæ improbitatis dæmonium, perplexitate inuoluerat, ne argui mendacij poſſet. Itaque Andronicus eas Iſaurum ſignificare putabat, & eum eſſe affirmabat Iſaacium Cõnenum, qui Cyprum per tyrannidem oppreſſit: eúmque perpetuò ſuſpectum habebat, vt Imperij ſucceſſorem. Nam ex Iſauria in Cyprum venerat, homo maleficẽtiſſimus, pernicioſus Telchin, mare calamitatibus exæſtuans, & atrox furia, in beatos antè inſulares crudeliter graſſata. Nam ſcriptis eos miſeror, qui ipſis factis publicum illud infor-

Et tenebræ tenebricoſi principis mã cipium adire nõ audet, ſed ſuo ſatellitij negotiũ tractandum relinquit.

Hic verò, adhibito mago de Andronici ſucceſſore percontatur: ſed deluditur à malo genio.

SI PRO IS.

Mendacij princeps ambiguè loquitur.

Andronicus Iſaaciũ Comnenum ſuſpectum habet.

Cypriorum ſub Iſaaci iniuſtius tyrannide miſerrima conditio.

tunium sunt experti. Andronicus verò miratus oraculū, *Non modò*, inquit, *de successore interrogato, sed tempus etiam adiicito.* Facta etiam de tempore quæstione, aerius ille & terrestris spiritus, carminibus quæ proferri nefas est, euocatus, & cum strepitu in aquam illapsus, Intra exaltationem crucis respōdit. Hæc autem initio Septembris acta sunt. Secundo etiam responso audito, cum insuaui & falso ac planè Sardonio risu, *Vanum*, inquit Andronicus, *est istud oraculum.* Quî enim Isaacius intra tam paucos dies Cypro aduenire, méque imperio euertere poterit? eáque verba penitus neglexit. Cum autem Ioannes Tyranus, Beli iudex ab Andronico designatus, eáque de causa cupiditatum eius feruidus minister, dixisset: Isaacium Angelum è medio tollendum esse, ne fortè oraculo ad illum pertinente, ipsi longinqua imaginarentur, iis quæ ante pedes essent, neglectis: ne sic quidem diuinationi assensus est: ac potius hominē derisit, quòd tale aliquid de Isaacio Angelo suspicaretur, quem, vt mollem & ignauum, nec ad vllam rem gerendam idoneum, contemnebat. Nam fata vrgebant, & Deus vtique illo prudentior erat.

Andronici curiositas.

Insultatio itē in spiritus mendacis oraculum.

Sapientia humana fati ministra.

Isaacium Angelum, à quo euersus est, spernit Andronicus.

10 Cæterùm Hagiochristophorita Stephanus, homo impiger, quouis modo domini & Imperatoris sui saluti consultum volens, Isaacium Angelum comprehendere statuit, ac primū in custodiā dare, deinde Andronici arbitratu occidere.

Hagiochristophorita dum Angelū Isaaciū occidere studet, occiditur.

μένοις τοῦ κοινῇ συμπεσόντος ἐκείνοις κακοῦ· ἀγασάμενος δ' Ἀνδρόνικος τὸν χρησμὸν, μὴ ἐρώτα, εἶπε, μόνον τὸν διαδεξόμενον, ἀλλὰ προσθὲς καὶ τὸν καιρόν. γενομένης οὖν καὶ περὶ τοῦ καιροῦ ἐρωτήσεως, ἐμπεσὸν καὶ ψοφῆσαν τῷ ὕδατι τὸ ἀερικὸν καὶ γεωχαρὲς πνεῦμα, πεφοίβασται δι' ἐπασμάτων, ὁποῖα μὴ ἐκφαίνειν χρεὼν, ὡς ἐντὸς τῶν ἡμερῶν τῆς ὑψώσεως τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ ἀρχόμενος ὁ Σεπτέμβριος μὴν, ὅτε ταῦτα ἐγίνετο· ὡς δ' ἠκηκόει καὶ τὰ περὶ τῆς δευτέρας Ἀνδρόνικος πεύσεως, ἀηδές τι καὶ διεψευσμένον μειδιάσας καὶ ἀπεχθὲς Σαρδώνιον, καὶ εἰπὼν ὡς λῆρος ὁ χρησμὸς οὗτος. ποῦ γὰρ δυνήσεται Ἰσαάκιος κυπρόθεν καταπλεῦσαι διὰ μετρίων πάνυ τοι τουτωνὶ ἡμερῶν, καὶ καθελεῖν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς; οὐδ' ὅλως προσέσχε τοῖς εἰρημένοις. φήσαντος δὲ τοῦ ἀπὸ Τύρου Ἰωάννου (ἦν δ' οὗτος κριτὴς τοῦ βήλου παρ' Ἀνδρονίκου προβεβλημένος, καὶ θερμὸς διὰ τοῦτο τῶν αὐτοῦ θελημάτων ὑπηρέτης) ὡς δεῖ συλληφθέντα ἐξ ἀνθρώπων γενέσθαι τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον, μήπως εἰς τοῦτον ἀφορῶσι τὰ τοῦ μαντεύματος, αὐτοὶ δὲ τὰ πόῤῥωθεν φαντάζονται τὰ ἐν ποσὶν ὑπερβαίνοντες, οὐδ' οὕτω τῷ χρησμωδήματι ἔθετο. τοὐναντίον μὲν οὖν καὶ μωκίαν κατέχεε τοῦ ἀπὸ Τύρου, εἰ τοιαῦτα ὅλως φαντάζεται Ἰσαακίου ἕνεκα τοῦ Ἀγγέλου, ἐξουθενῶν ἅμα ἐς μαλακότητα ἤθους τὸν ἄνδρα καὶ πρὸς οὐδὲν κατόρθωμα τοῦτον ἐνδέξιον εἶναι διατεινόμενος. ἤγγιζε γὰρ τὸ μόρσιμον, καὶ ἦν τὸ θεῖον αὐτοῦ συνετώτερον.

10 Πλὴν θερμουργὸς ὢν ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, καὶ τοῦ κυρίου βασιλέως παντοίως κηδόμενος, τὸν Ἰσαάκιον Ἄγγελον προσέθετο συλλαβεῖν, καὶ πρῶτα μὲν ἐνεῖρξαι φυλακῇ, εἶτα καὶ θανάτῳ ὑπαγαγεῖν, ᾧ Ἀνδρόνικος δοκιμάσειεν.

οὐκοῦν εἰς τὴν οἰκίαν Ἰσαακίου παραγενόμενος, ἐγγὺς οὖσαν τῆς μονῆς τοῦ Περιβλέπτου, περὶ δείλην τῆς ἑνδεκάτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ ἐνενηκοστοῦ καὶ ἐνάτου ἔτους, καὶ τὴν αὔλειον εἰσελθὼν, ἐπέταττεν Ἰσαακίῳ κατελθεῖν, καὶ ἕπεσθαί οἱ ἔνθα ἂν προάγῃ. τοῦ δὲ, ὡς εἰκὸς, ἀναβαλλομένου, ὅτι καὶ μόνον ὀφθεὶς ἐκεῖνος κακὸν ἔσχατον συνελελόγιστο, ὁ δὲ καὶ βίαν προσεπῆγε, καὶ τοῖς συνοῦσιν ἐπετίμα, μὴ καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἀναβολὴν ἁπτομένοις αὐτοῦ τῶν τριχῶν, καὶ λαζομένοις ἐκ τοῦ γενείου, καὶ ἀτίμως τοῦ δωματίου κατάγουσιν ἐπὶ κεφαλὴν ὠθούμενον καὶ τυπτόμενον, εἰς ἣν αὐτὸς καθηγήσεται κάθειρξιν· καὶ οἱ μὲν ὀπαδοὶ πρὸς τοῖς ἐπιτεταγμένοις ἦσαν. ὁ δ' Ἰσαάκιος τὴν θήραν ἰδὼν ἄφυκτον, καὶ αἰνυπεξάλυκτον τὴν σαγήνην, ἣν ἐφήπλωσεν ὁ ἐπελθὼν ἐκείνῳ ἀσφαλῶς, καὶ ἤδη συνέχουσαν, οὐ δειλανδρεῖ, οὔτε μὴν φιλοψυχεῖ, ἀλλ' ὡς τεθνηξόμενος προτίθεται μαχέσασθαι, εἴπως οὐχὶ τεθνήξεται, ἢ μᾶλλον μὴ ἔχων ἄλλο τι κεραίνειν ὡς ὁ ἀκοστήσας ὁμήρειος ἵππος, καὶ ποσὶ κατὰ πεδίον ἐλευθέρῳ φέρεσθαι (ἡ γὰρ ἁρπὴ ἤδη ἐτέτατο, καὶ ἡ σύλληψις οὐκ ἦν δυσχερής) μιμεῖται τὸν πολεμιστήριον, καὶ τὸ οὖς ἀναστήσας ὡς πρὸς σάλπιγγα ἠχοῦσαν τὸ ἐνυάλιον, καὶ φρίξας κόμην τὴν ἐπαυχένιον καὶ φριμάξας, ὁμόσε χωρεῖ, καταφρονητὴς ξιφῶν, ὑπερόπτης ἄρεος, ἀπειλῶν μηδ' ὁπωσοῦν ἐμπαζόμενος.

Igitur ædes Isaacij, quæ prope Peribl~~e~~pti monasterium sunt XI Septẽbr. anno sexies millesimo DCC † LXXXXIX vesperi ingressus, Isaacium descendere ac se sequi iussit. Illo verò cunctante, vt fit, & solum conspectum eius extremum malum iudicante, vim adhibuit: & ministros suos increpauit, quòd nõ statim in cunctaris capillos & barbam inuolantes, præcipitem abreptum, & per ignominiam pulsatum, in carcerem à se monstratum ducerẽt. Quibus iussa executuris, Isaacius, qui se iam intra casses ab illo extensos esse cerneret, & metu & vitæ cupiditate abiecta, si quo modo mortem euitaret, vel potiùs, quia fuga vndique interclusa erat, nec vsquam elabi poterat, fortiter pugnare instituit: &, vt erat nudo capite, bicolore tunica ad lumbos descendente, ac deinde bifariam diuisa indutus, conscendit equum, & stricto ense in Hagiochristophoritæ caput ruit. Is Isaacij impetu apertè in cædem ruentis territus, calcaribus mula subditis fugam molitur: sed antequam porta egrederetur, letalem Isaacius plagam ei infert, cal-

† lxxxxiii.

Tandẽ carnificis & nebulonis aulici Hagiochristophoritæ venit summa dies & ineluctabile fatum.

Necessitas imbellem in prælia trudit.

ἀμέλει καὶ ὡς εἶχε τὸ ξίφος σπασάμενος, εἶχε δὲ ἀπερικαλύπτως τῆς κεφαλῆς, τὸ δὲ σῶμα λωπίῳ διχρώμῳ συνεῖχε περὶ τὴν ἰξὺν καταβαίνοντι, ἔκτοτε δὲ διαιρουμένῳ διχῆ, καὶ τὸν ἵππον ἀναβὰς, τὴν χεῖρα ἀνατείνει ξιφήρη κατὰ τῆς τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου κεφαλῆς. ὁ δὲ τὴν Ἰσαακίου ὁρμὴν πτοηθεὶς, ἐκξιφισαμένου καὶ θανατῶντος προδήλως, μεταστρέψας τὴν ἡμίονον ἧς ἔποχος ἦν, καὶ συχνὰ κεντρίζων τὴν ἡμίκερκον, τῆς ἐξόδου ἅπας γίνεται. ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς τὴν πύλην διεληλύθει, καὶ Ἰσαάκιος καιρίαν κα-

Hagiochristophoritæ horrẽda sed iustissima laniena.

ua per mediũ diſſecta, eúmq; pecudis inſtar in ſuo ſanguine palpitãtem à canibus deuorandum relinquit. & cum ex eius miniſtris alium ſolo ſtricto gladio fugaſſet, alij auriculam amputaſſet, alios diſieciſſet, vt domum quiſque ſuam reuerteretur, laxis habenis ad magnum templũ contendit: & dum per mediam viam & forum curſitat,

Iſaacius Angelus in templo ſupplex populũ concitat.

alta voce clamat, ſe eo enſe, quem ſtrictum adhuc ſuſtinebat, Hagiochriſtophoritam Stephanum occidiſſe. Templum eo habitu ingreſſus, eam ſedem conſcendit, in qua homicidæ ſuum facinus exponentes, ab ingredientibus & egredientibus veniam petunt. Vrbana verò multitudo, quæ partim Iſaacium equitantẽ viderat, partim ex aliis id facinus audierat, maximo numero ſtatim

Populi nouarum rerũ cupidi ad Iſaacium confluxus, & ſuſpenſum de recenti clade iudicium.

ad templum confluit: tum vt ipſum videat Iſaacium, tum vt quid de eo futurum ſit coràm intueatur. Omnes enim putabant, eum ante Solis occaſum ab Andronico comprehenſum, nouis & exquiſitis tormentis occiſum iri, à veteratore in ea re ingenioſiſſimo. Eôdem ſe confert,

Conſanguineorum pro aliis ſpõdentium miſera conditio.

eandémque ſeditionem fouet, Iſaacij patruus Ducas Ioannes, eiúſque filius Iſaacius, non quòd in Hagiochriſtophoritæ cædem conſpiraſſent, eóque facinore ſe obſtrinxiſſent, ſed quòd noxam ſpõſionis comitem eſſe norant. Nam alij pro aliis ſpondere coacti, fidẽ Andronico ſyngraphis firmarant.

τάχα, καὶ πλήττει κατὰ μέσον τὸ κρανίον τὸν δείλαιον. καὶ διχῆ διελὼν, ἐκεῖνον μὲν ἐᾷ κύρμα προκεῖσθαι κυσὶν, ὡς βόσκημα σφακελίζοντα, καὶ τῷ ἰδίῳ παλυνόμενον αἵματι. αὐτὸς δὲ τῶν ἐκείνου ὀπαδῶν ὃν μὲν διαθροήσας τῷ γυμνῷ μόνῳ τῷ ξίφει, ἑτέρου δὲ τὸ ὠτίον ἀφελόμενος, καὶ ἄλλον ἄλλοσε διαστήσας, ὡς ἐπὶ τὰ σφῶν ἕκαστον ἀπαλλάττεσθαι, ὅλῳ ῥυτῆρι πρὸς τὸν μέγαν ἵεται νεὼν, διὰ τῆς λεωφόρου μέσης καὶ τῆς ἀγορᾶς διϊὼν, καὶ πᾶσι διαπρυσίως φθεγγόμενος, ὡς διεχρήσατο τῇ σπάθῃ (ἔτι γὰρ γυμνὴν ἔφερε τῇ χειρὶ) τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην Στέφανον. καὶ ὁ μὲν ὡς εἶχε τὸν θεῖον εἰσιὼν ναὸν, ἄνεισι τὸν ἀνάσταθμον. ὃν οἱ φονεῖς ἀνερχόμενοι, τὸ οἰκεῖον ἀνακεκαλυμμένως διατρανοῦσι πλημμέλημα, τὴν ἐκ τῶν εἰσιόντων τε καὶ ἐξιόντων τὸ ἱερώτατον τέμενος αἰτοῦντες συγχώρησιν. τὸ δὲ πλῆθος τῆς πόλεως ὃ μὲν αὐτόψει τὸν Ἰσαάκιον ἐνοπτευκὸς, ἐς τὸν μέγαν νεὼν ἐπελαύνοντα· ὃ δὲ εἰς ἀκοὴν ὠτίου δεξάμενον τὸ πραχθὲν, συρρέει κατὰ χιλιοστύας αὐτίκα, αὐτόν τε ὀψόμενον Ἰσαάκιον, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῷ γενησόμενον ὀφθαλμοῖς ἐθέλον παραλαβεῖν. πάντες γὰρ ᾤοντο, μὴ ἂν ἐπιδεδυκέναι τὸν ἥλιον, καὶ Ἰσαάκιον συλληφθέντα παρ' Ἀνδρονίκου, τίσειν δίκας τὰς ἀνηκέστους, καὶ τιμωρίας καινὰς εἰς αὐτὸν κἀκαισιν ἐπινοηθῆναι, παρὰ τοῦ κομψοῦ τὰ τοιαῦτα μαγγανεύοντος. συμπαραγίνεται δέ οἱ, καὶ τὴν αὐτὴν στάσιν ἀσπάζεται ὁ πρὸς πατρὸς Ἰσαακίῳ θεῖος, Ἰωάννης ὁ Δούκας, καὶ ὁ τούτου υἱὸς Ἰσαάκιος, οὐχ ὅτιπερ Ἰσαακίῳ ἦσαν συμμέτοχοι τῆς τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου σφαγῆς, καὶ κοινωνοὶ τοῦ αἵματος τούτου, ἀλλ' ὅτι παρεπομένην ᾔδεσαν ἐγγύῃ τὴν ἄτην, ἣν ὑπὲρ ἀλλήλων ἔδοσαν Ἀνδρονίκῳ, τὴν ἐς αὐτὸν κρατυνάμενοι πίστιν ἀναγκαστῶς.

ἀμέλει

ἀμέλει καὶ οἱ μὲν ὡς ὅσον οὐδέπω συλληφθησόμενοι, καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν θάνατον ἔχοντες, περιδεεῖς ἦσαν, καὶ τοὺς ὀδόντας ἐκροτάλιζον ἀτεχνῶς, καὶ τοὺς συνεισδραμόντας ἐς τὸ ἱερὸν ξύγκλυδας, καὶ ἀεὶ ἐπεισρέοντας γλωττηματικώτερον ὁμιλοῦντες καθικέτευον συμπαραμεῖναι σφίσι, καὶ ἐπαρήξειν ὡς ἔχουσι, τὰ ἔσχατα πείσεσθαι κινδυνεύουσι. καὶ ἦσαν οἱ κατένευον πρὸς τὴν αἴτησιν, καὶ ᾤκτειρον τῆς ἐνεστώσης τύχης τοὺς ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ βασιλέως οὐδεὶς παρῆν ἀγανακτῶν ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις τούτοις, οὐ τῶν γένει λαμπρῶν, οὐ τῶν Ἀνδρονίκῳ τηρούντων εὔνοιαν, οὐ πελεκυφόρος Βάρβαρος, οὐχ οἱ τὰ ὑσγινοβαφῆ φοροῦντες ῥαβδοῦχοι, οὐ τῶν ἁπάντων τὶς ἕτερος· ἔτι μᾶλλον οἱ συλλεγέντες ἦσαν θρασεῖς, καὶ λελυμένῃ καὶ ἀχαλίνῳ γλώττῃ ἐχρῶντο, τῇ τῶν κωλυσόντων ἐρημίᾳ πτερούμενοι, καὶ πᾶσαν βοήθειαν συνεισενεγκεῖν ἐπηγγέλλοντο. ἐκείνην μὲν οὖν τὴν τότε νύκτα οὕτω παρεπόδευσεν Ἰσαάκιος οὐ λόγον βασιλείας τιθέμενος, ἀλλὰ περὶ τοῦ μὴ κατατυθῆναι δεόμενος. ᾔδει γὰρ Ἀνδρόνικον ὡς βοῦν αὐτὸν ἱερεύσοντα, ἢ μᾶλλον καὶ ὠμῶν τῶν αὐτοῦ σαρκίων ἀπογευσόμενον κατὰ Κύκλωπα, καὶ θερμῷ ἔτι σταζομένων αἵματι. ἐκ δὲ τῆς ἐπιμελοῦς ἱκετείας, ἔσχε τινὰς τῶν συνειλεγμένων τὰς πύλας ἐπικλίναντας τοῦ νεώ, καὶ φῶτα εἰσενεγκόντας, καὶ τῷ καθ' ἑαυτοὺς ὑποδείγματι τούτῳ πολλοὺς συμπείθοντας μὴ μεθίστασθαι οἴκαδε. πρωΐας δὲ γενομένης, οὐκ ἦν ὅστις οὐ παρῆν οἰκήτωρ τῆς πόλεως, οὐδ' ἐθεοκλύτει αὐτοκρατορῆσαι μὲν Ἰσαάκιον, Ἀνδρόνικον δὲ καθαιρεθῆναι τῆς βασιλείας, καὶ συλληφθέντα παθεῖν ὁπόσα δέδρακε, τῇ τῶν ὅλων σχεδὸν ἐπιβουλεύων ζωῇ.

Ad hæc alij, vt iamiam comprehendendi & occidendi, præ metu dentibus stridebant, & promiscuam turbam, quæ in templum confluxerat, ac subinde accurrebat, magna contentione rogabant, vt secum maneret, & pro virili opem ferret in summo periculo constitutis. Neque deerant, qui iis precibus & aduersæ fortunę casu ad misericordiam adducti, annuerent. Cum verò nemo ab Imperatore adesset, qui illas res ægrè ferret, non genere illustres, non Andronici amici, non bipenniferi Barbari, non purpurati lictores, denique nemo prorsus: crescebat audacia factionis, vt in illa impunitate liberrimè quiduis loquerentur, & promptissimam opem pollicerentur. Totam igitur noctem sic exegit Isaacius, vt non de regno cogitaret, sed exitium deprecaretur. Norat enim Andronicum, se vt bouem immolaturum, & more Cyclopico carnes suas calidum adhuc stillantes sanguinem deuoraturum. Est autem diligenti supplicatione id consecutus, vt quidam ex eo cœtu fores templi clauderent, & illatis luminibus, exemplo suo multos impellerent, ne domum abirēt. Vbi diluxit, omnes vrbis incolæ adfuerunt, omnes Deū orarunt, vt Isaacius imperio potiretur: eóque pulsus Andronicus, & cōprehensus, dignas crudelitate sua pœnas daret, qui omniū penè vitæ insidiaretur.

In istis turbis fauor vulgi multū pro mouet.

Et sibi consulunt, qui populi manibus muniuntur.

Andronicus autem, cui summi iudicis gladius imminebat, de tumultu cōpescendo, aut in herba opprimendis aduersariorū consiliis minimè cogitat.

Diuina verò prouidentia, sapienter omnia disponens, Isaaciū in desperationis abysso conclusum tenet, vt illustriores postea fiant liberationes & vindictæ.

Precibus cōseruatur innocens princeps, & imperij vsurpator Andronicus fugatur.

Andronicus frustra seditionem comprimere studet. Nec enim vt princeps agere potuit, qui à Deo & populo ad supplicium trahebatur,

11 Ac diuinitùs profectò accidit, vt is vrbe tum abesset, & ad orientalem partem Propontidis in Meludiano palatio versaretur: vbi cæde Hagiochristophoritæ sub primam vigiliam audita, ea nocte ibi permansit: nec fecit aliud, nisi vt ciues breui scripto moneret, vt nouis rebus studere desinerent. cuius hoc fuit initium: *Qui habet, habet. Pœna sublata est.* Manè verò, cultores Andronici turbam fluctuantẽ compescere studuerunt, & ipse Andronicus Imperatoria triremi ad magnum palatium peruehitur. Verùm nec iis verbis, nec nuncio reditus Andronici populus quicquã mouebatur, vt cœptis desisteret: quæ ad comprimendum motum afferebantur, surdis auribus accipiebantur omnia: ac multi vitæ periculum adierunt, quod rem illã parum bellam esse dixissent. Omnes enim quasi vno signo dato concurrebant, ac veluti numine afflati, aut furore perciti, in diuini VERBI maximum templum, alios alij acuentes, & subsannãtes eos qui ignaui spectatores astarent, nec quouis telo armarentur. Qui vero literis eruditi erant, eosdem membra putrida vocabant, qui dolore publico non afficerentur. Deinde seris & repagulis carcerum effractis, liberum exitum inclusis patefaciebant: qui quidem non omnes malefici erant, sed

Nec amplius audit currus habenas aurigæ quem summus rerum arbiter deturbare cogitabat.

Ideo alij alios in Andronici perniciem concitant.

Nemo imbecillis aut otiosus in populo, quoties malum principem mũdi iudex euertere constituit.

A linguis ad manus tandem illi veniunt, & Andronici tyrannide oppressos liberant.

11 Ἔτυχε μὲν οὖν τῷ τότε κατὰ θεῖον, ὡς ἔοικε, μὴ παρεῖναι τοῖς ἀρχείοις Ἀνδρόνικον, ἀλλ' ἐς τὸ ἑῷον μέρος τοῦ ἀναπλεομένου τῆς Προποντίδος πορθμοῦ, περὶ τὰ τοῦ Μηλουδίου κεκλημένα διατρίβειν βασίλεια. ἔνθεν τοι καὶ περὶ τὴν πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς τὸν τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου θάνατον ἐνωτισάμενος, τότε μὲν ἔμεινε κατὰ τόπον, μηδέν τι ἐπιτάξας ἕτερον, ἢ γραμματίῳ βραχεῖ τοὺς Μεγαλοπολίτας δεξιωσάμενος, παύσασθαι παραινῶν τοῦ νεωτέροις ἐγχειρεῖν πράγμασιν, οὕτω πως ἀρχομένῳ· ὁ λαβὼν ἔλαβεν, ἡ δὲ δίκη ἐκόπη. ἡμέρας δὲ διαγελασάσης, ὅσοι τὸν Ἀνδρόνικον ἐθεράπευον, καταστέλλειν ἐπειρῶντο τὸν ὄχλον κυμαινόμενον, καὶ αὐτὸς Ἀνδρόνικος κατὰ τὸ μέγα παλάτιον παραγίνεται τριήρει βασιλικῇ. ἀλλ' οὐδὲ μία τις ἦν ἀναστολὴ τῆς τοῦ λεὼ συρροῆς, οὔτ' αὐτὸς Ἀνδρόνικος εἰς τὸ ἀρχεῖον εἶναι ἀπαγγελλόμενος, ἐξέκρουσέ τινας τῆς ὁρμῆς· ἀλλ', οὐδὲ ὁ εἰσηγούμενός τι ἕτερον παῦον τὴν συνδρομήν, εἰς ὦτα ἐῴκει λέγειν ἀκουόντων. πολλοὶ μὲν οὖν καὶ ἐγγὺς τοῦ τεθνάναι ἤλθοσαν, μόνον ὑπογρύξαντες, καὶ μὴ καλὸν ἔργον γίνεσθαι φάμενοι, ἀλλ' ὡς ἐξ ἑνὸς συνθήματος πάντες παγγενῆ τε καὶ πανδημεὶ ἔθεον ἔνθους, καὶ ἀτεχνῶς κορυβαντιῶντες, εἰς τὸ τοῦ θεοῦ λόγου μέγιστον τέμενος ἀλλήλους παραθήγοντες, ἐρεσχελοῦντες τοὺς μὴ ταὐτοζήλους, οὔτε μὴν τὰς χεῖρας ὁπλίζοντας ὅπλῳ ὁτῳδή, ἀλλ' ἀργοὺς οὕτως ἑστῶτας, καὶ θεωμένους τὰ παρ' ἄλλων γινόμενα. οἱ δὲ λογικῶν μαθημάτων ἐν μεθέξει, καὶ μέλος ἀπεκάλουν αὐτοὺς σεσηπός, μὴ συμπάσχον τῷ λοιπῷ τῆς πολιτείας σώματι καὶ πληρώματι. ἐπὶ τούτοις διαθλῶσι τὰς κλεῖς καὶ τοὺς ὀχέας τῶν δημοσίων φρουρῶν, καὶ τοῖς φυλακίταις τιθέασι τὴν ἔξοδον ἄνετον, οὐ πᾶσιν οὖσι κακούργοις.

ἀλλὰ

ἀλλὰ καὶ γένους μετειληχόσι λαμπροῦ, κακουχουμένοις δ' ὅμως ἐν δεσμωτηρίοις διά τι συμπεσὸν βραχὺ ἁμάρτημα, ἢ παράφθεγμα, ἢ καὶ φίλου κακούργημα πραχθὲν ἐς Ἀνδρόνικον. τοῦτο δ' ἔτι μάλιστα τὸ πλεῖον συνηγάγετο τοῦ λαοῦ, καὶ τοὺς κατ' Ἀνδρονίκου τονθορύζοντας πρότερον, καὶ ὀκνοῦντας τὴν πρᾶξιν ὡς κίνδυνον ὑποφαίνουσαν, εἰς ἐναντίαν μοῖραν μετέστησεν ἀκραιφνῶς. ἦν οὖν ἐκ τοῦδε ἰδεῖν ξιφηφοροῦντας οὐκ ὀλίγους καὶ θυρεοφόρους, καὶ πεφραγμένους θώραξιν οὐ βραχεῖς, τοὺς δὲ πλείστους ῥοπάλοις καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἐργαστηρίων ξύλοις τὰς χεῖρας ὁπλίσαντας. καὶ συναγωγῆς πλείστης μεθ' ὁρμῆς τοιαύτης γεγενημένης, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ἀναγορεύεται Ἰσαάκιος, τινὸς τῶν νεωκόρων τὸ τοῦ Μεγάλου Κονσταντίνου στέφος ὅπερ ἄνωθεν ἀπῃώρητο, τραπέζης τῆς μυστικῆς κατενεγκόντος διὰ κλίμακος, καὶ τῇ τοῦ Ἰσαακίου κεφαλῇ ἐφαρμόσαντος. ἵνα δὲ μηδὲ τοῦτο εἴη ἀνιστόρητον, καὶ ἀκοαῖς ἀπαρήχητον τῶν ἐς ἔπειτα, ὁ μὲν Ἰσαάκιος ἐδυσχέραινε πρὸς τὴν στεφηφορίαν, οὐχ ὡς ἔρωτα μὴ τρέφων ἀρχῆς, ἀλλ' ὡς ὑφορώμενος τὸ τοῦ πράγματος ἐργῶδές τε καὶ δυσέφικτον, καὶ ὄναρ οὐχ ὕπαρ ἄντικρυς ἐπιτελεῖσθαί οἱ τὰ παρόντα οἰόμενος. ὑποβλεπόμενος δὲ καὶ τὴν Ἀνδρονίκου ὀργιλότητα, καὶ μὴ ἐντεῦθεν ἐκμῆναι τοῦτον πλεόνως βουλόμενος· συνεστὼς δὲ ὁ δηλωθεὶς ἄνωθεν Δούκας, τὸν πῖλον τῆς κεφαλῆς ἀφελόμενος, ἑαυτῷ περιτεθῆναι ἱκέτευε τὸ διάδημα, ἐψιλωμένον τριχῶν προδεικνὺς κρανίον, καὶ τὴν φαλάκραν ὡς πλησιφαῶν σελήνην ὑποφαίνουσαν. ὁ δ' ὄχλος ἀπηνήνατο φάσκοντες, μηκέτι γέροντα ἄρχειν βούλεσθαι, ἢ βασιλεύειν ἐπ' αὐτοῖς. πολλῶν γὰρ ἐμφορηθῆναι κακῶν ἐκ τοῦ πολιότριχος Ἀνδρονίκου, καὶ δι' αὐτὸν μισεῖν τε καὶ

nonnulli claris orti familiis, ob fortuitum erratum, aut dictum inconsideratius, ant amici delictum in Andronicum, eò compacti fuerant. Ea res omnium maximè populi concursum auxit: ac effecit, vt qui prius periculi metu submurmurabant, & dubitabant, haud dissimulanter factioni sese iungerēt. Ex eo ensibus accinctos, scutatos, & thoracatos non paucos cerneres: plures tamen fustibus & lignis, quæ ex officinis rapuerant, armatos. A tali cœtu concitatissimæ multitudinis, Romanorum Imperator salutatur Isaacius, cùm quidam ex ędituis Magni Constantini coronam quæ supra mysticam mensam pendebat, scalis depromptam, eius capiti imposuisset. Ne autē hoc quoque à posteris ignoretur, Isaacius eam coronationem ægrè ferebat, non quòd ab Imperij cupiditate abhorreret, sed quòd rei summam difficultatem pertimesceret: & quæ tum agerentur, vigilantis quoddam somnium existimaret. Huc accedebat metus, ne Andronici acerbitatem eo facto magis etiā irritaret. Cæterùm Ducas, cuius antè meminimus, illi astans, detracto capiti pileo, orabat, vt sibi diadema imponeretur, caluitio ostenso, quod instar plenæ lunæ relucebat. Turba autē respondit, se nolle deinceps parere seni, quòd ab Andronici canicie plurimas clades accepisset: ob eúmque omnem

Concursus popularis in maxima ciuitate defectio.

Effectus mitus in multitudine momento concitata.

Isaacius Angelus Imperator salutatus noua quadam ratione, vt Andronicū prodigiosis gradib. ad thronum euectum daret præcipitem.

Ioannes Ducas frustra ambit Imperium.

senem Acheronticum & capularem odisset, præsertim si bifurcatam haberet barbam, ex altera parte breuiorem. Sic inaugurato Isaacio, aliud accidit relatu dignum. Nam cum equi Imperatorij aureis ornati phaleris, per traiectũ Cioniorum aducherentur, vnus ab equisone vi auulsus, & per publicas vias cursitãs, comprehenditur, & ad Isaacium adducitur. Is eo conscenso, ex maximo templo discedit, etiam Basilio Camatero patriarcha comitante: quem populus, quamuis inuitum, approbare acta illa compulerat. Andronicus verò vbi ad magnam Curiam peruenit, primum confuso clamore, pòst etiam re ipsa visa turbatus, cẽturiare suos & confligere cum populo instituit. Sed cum paucos ad suum consilium paratos videret, ipse arcu correpto, pro virili ad pugnam se parat: & ex maximæ turris, quæ Centenarium appellatur, pinnaculis, sagittas in accedentes coniicit. Quem conatum quia irritum videbat, alloqui populum instituit: séque imperium filio Manueli traditurum professus, tumultũ sopire, & præsentissimum periculum propulsare studet. Verùm populus iis verbis magis exasperatus, nulla non atrocissima conuicia in eum, & quem Imperij successorem relicturum aiebat, congessit. Postquam verò effracta porta, quæ Carea dicitur, in palatium penetrarunt,

Isaacius Angelus Imperator designatur.

Nunquã dat manus crudelitas: imò ignem terræ miscere conatur.

Et in naturã ipsam insurgit, vt suę cupiditati litet.

Varias facies induit, pro conditionis suæ statu, & leniter eos alloquitur quos paulò ante euertere studebat. Nulla autem tyrannis pax cum populo exasperato.

ἀποστρέφεσθαι πάντα σοροδαίμονα καὶ πολυετῆ ἄνθρωπον, καὶ μάλιστα εἰ καθειμένον ἔχοι τὸ γένειον, δίχη διῃρημένον, καὶ μυουρίζον περὶ τὸ τοῦ πώγωνος. οὕτω τοίνυν ἐς βασιλέα χρισθέντος Ἰσαακίου, συνέβη καὶ ἕτερόν τι ἀξιαφήγητον. ἵππων γὰρ χρυσοφαλάρων βασιλικῶν ἐκ τῆς περαίας κατὰ τὸν πόρον τῶν Κιονίων διαπορθμευομένων, εἷς τοὺς πόδας ἀναβαλὼν, καὶ τυραννήσας τὸν ἱπποκόμον, ἔθει διὰ τῆς λεωφόρου· καὶ συλληφθεὶς, εἰσάγεται Ἰσαακίῳ πρὸς ὄχησιν. καὶ ὁ μὲν ἐκ τοῦ μεγίστου νεὼ ἀπαίρει, συνεπόμενον ἔχων τὸν πατριάρχην Βασίλειον τὸν Καματηρόν. ἐπεὶ καὶ τοῦτον τὸ πλῆθος συμπεράττειν καὶ συνευδοκεῖν τοῖς τελουμένοις ἄκοντα ἐπεσπάσατο. ὁ δὲ Ἀνδρόνικος κατὰ τὸ μέγα γεγονὼς ἀρχεῖον, ἐπεὶ ὁ συμμιγὴς θροῦς ἔκοπτεν αὐτοῦ τὰ ὦτα, μετὰ βραχὺ δὲ καὶ τὴν ὄψιν τῶν γινομένων εἶχε διδάσκαλον, ἐπέβαλε μὲν τῇ ἀντιμαχήσει τοῦ πλήθους, καὶ τοὺς συνόντας συνεκρότει πρὸς πόλεμον. εὑρίσκων δὲ βραχεῖς ἑτοιμοπειθεῖς ἐκ τούτων πρὸς τὸ ἐκείνου σκέμμα καὶ σύνθημα, αὐτούργει καὶ αὐτὸς ἐν τῷ μέρει τὸν πόλεμον, τόξον δοὺς τῇ χειρὶ, κἀκ τῶν τοῦ μεγίστου πύργου διασφάγων, ὃς κικλήσκεται Κεντηνάριον, ἀφιεὶς τοῖς ἐπιοῦσι βέλεμνα. γνοὺς δὲ ὡς μάτην ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖ, διάπινος ὁμιλεῖν παράγεται τοῖς λαοῖς, ἀποτίθεσθαι λέγων τὴν βασιλείαν, καὶ παραπέμπειν ταύτην πρὸς τὸν παῖδα τὸν Μανουὴλ, πεποιθὼς ἐντεῦθεν καταστεῖλαι τὸν θόρυβον, καὶ τὸν ἐπ' ἀκμῆς καὶ παρὰ βραχὺ κίνδυνον ἀποκρούσασθαι. οἱ δὲ πλείονως ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ ἐκτραχυνθέντες, ὕβρεσιν αὐτὸν ἀπάσαις ἀπαισίοις ἔπλυνον, καὶ ὃν ἔφασκε τῆς βασιλείας καταλιπεῖν κληρονόμον. ἐπεὶ δὲ τὸ πλῆθος ᾗ εἰχθὲν ἔσωθεν τῶν ἀνακτόρων, ἀναρραγείσης τῆς πύλης, ἥτις Καρέα λέγεται, τρέπεται πρὸς φυγὴν,

καὶ

καὶ τὸ φοινικοβαφὲς πέδιλον τοῦ ποδὸς ἀφελιξάμενος, καὶ τὸ ἀρχαῖον αὐτοῦ περιφύλαγμα τὸν σταυρὸν ὁ θεοβλαβὴς ἀποτραχηλισάμενος ἐκεῖ που, καὶ πῖλον βαρβαρικὸν τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ὃς ἐς ὀξὺ λήγων πυραμίδι εἴκαστο, τὴν βασιλικὴν εἴσεισιν αὖθις τριήρη, δι' ἧς ἐκ τοῦ Μηλουδίου πρὸς τὸ μέγα παλάτιον ἐσαφίκετο· καὶ γενόμενος αὖθις κατὰ τὸ αὐτὸ καταίτημα, δύο ἐκ τῶν γυναικῶν προσλαβόμενος, Ἄνναν τὴν ἁρμοσθεῖσαν τῷ Ἀλεξίῳ βασιλεῖ, ἐκείνου δὲ ἐξ ἀνθρώπων γενομένου φθείρηται θανάτῳ, γαμηθεῖσαν Ἀνδρονίκῳ· καὶ τὴν ἑταιρίδα Μαραπτικὴν, ἧς ἐνεθουσία τῷ ἔρωτι, καὶ περιπαθῶς εἶχεν Ἀνδρόνικος, ὡς οὐδὲ πάλαι τῆς Λαμίας ὁ Πολιορκητὴς Δημήτριος, ἣν Πτολεμαῖον καταγωνισάμενος ἐν Κύπρῳ ἔλαβε δορυάλωτον, αὐλοῦσαν οὐκ εὐκαταφρονήτως, ἤλαυνε κατὰ κράτος ἣν προέθετο. ἡρετίσατο δὲ τὴν ἐπὶ τοὺς Ταυροσκύθας, πᾶσαν ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκὴν, καὶ τοπαρχίαν ἄλλην ἐθνικὴν, ὡς ἐπίβουλον ἀθετήσας.

12 Καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον Ἀνδρόνικος τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς ἀπεσφαίρισο. Ἰσαάκιος δὲ τῶν ἀρχείων εἴσω παρελθὼν, καὶ βασιλεὺς αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὑπὸ τῶν συνεληλυθότων ὄχλων αὖθις ἀναρρηθεὶς, στέλλει τοὺς ὀπίσω Ἀνδρονίκου καταδιώξοντας. τὸ τοῦ δὲ δήμου πολὺ, ἐπειδὴ τὰ ἀνάκτορα ἀνεῳγμένα ἐγεγόνεισαν, καὶ οὐδεὶς ἦν ὁ κωλύσων αὐτοὺς ἢ ἀπάξων τοῦ δρᾶν οἷα καὶ ὅσα βούλοιντο, διαρπάζουσιν οὐ μόνον ὁπόσα χρήματα εὕραντο παρὰ τοῖς Χρυσοπλυσίοις ἐπιταμιευόμενα (ἦσαν δὲ αὐτοὶ τῶν μὴ κεκομμένων εἰς νόμισμα ὑλῶν, χρυσίου κεντηνάρια δώδεκα, ἀργυρίου τριάκοντα, καὶ τοῦ ἐκ χαλκοῦ κόμματος διακόσια) ἀλλὰ καὶ πᾶν ἕτερον ὅπερ εἶχον αἱ χεῖρες ἑνός τινος μεταφέρειν ῥαδίως, ἢ καὶ

in fugam conuersus Andronicus, purpureo calceo, & veteri suo amuleto, cruce quam de collo suspēsam gestabat, quasi numinis ira agitaretur, abiecta & acuto Barbarico pileo capiti imposito, denuò triremē imperatoriam conscendit, qua ex Meludio in magnum palatium venerat: eodemque reuersus cum duabus mulieribus, Anna, quam sublato Alexio duxerat, & Marapticа meretricula tibicina non contemnenda, cuius amore non minus insaniebat, quam olim Poliorcetes Demetrius Lamiæ, quam Ptolemæo victo ceperat: haud segniter nauigat, ad Tauroscythas profecturus, omnibus Romanis prouinciis aliarumq; gentium ditionibus vt parum fidis, despectis.

Tandem Andronicus qui omnes irritauerat ab omnibus eiicitur, & fugiens pristinæ dignitatis abiicit insignia.

Etiā in fuga insanit, horrēdo prorsus Dei iudicio.

12 Andronico ad hūc modum deiecto regno, Isaacius palatium ingressus, ac denuò à frequentia populi Imperator Augustus consalutatus: satellites mittit, qui Andronicum persequātur. At plebis pleraque pars, cum aperto palatio nemo esset, qui quicquam prohiberet, quod animus tulisset: non eam tātum pecuniam diripuit, quæ in Chrysioplysiis recōdi solet (erant autem, præter rudem materiam, auri centenarij x ii, argēti x x x æris c c) sed & quicquid vnius hominis manu, aut etiam

Nondum sepulto Andronico, alius ei succedit.

Palatiū à plebe diripitur. Mali principes, populo sępius opes congerunt.

Armamétarium spoliatum. Popularis insolétiæ tabula.

pluriū coniunctis operis auferri poterat. Ex armamentario quoque multa armorū millia abstulerunt. Ac rapina etiā in palatina sacella grassatas, ornatus sacrarum imaginū est surreptus: & sacrosanctum illud vasculum furto ablatum, quo, vt à maiorib. accepimus, Christi manibus scriptæ ad Abgarum literæ asseruabantur. Isaacius verò Imperator dies complures in palatio commoratus, in Blacherniam aulam transit, ibique de capto Andronico nuncium accepit. Fuit autem ea captiuitatis eius ratio. Cum fugeret, Chelen peruenit cum paucis ministris quos ante imperium habuerat, & duabus illis mulierculis. Cuius loci incolæ, cum nulla imperij insignia in eo cernerent, sed exulis habitu ad Tauroscythas appellere festinātem, & nemine persequente fugientem, eum comprehendere neque ausi sunt, neque æquum cēsuerūt. feram etiam exarmatam metuentes, & ad solum conspectum eius trepidātes, eique nauem pararunt. Qua conscēsa, ipsum mare velut indignatum, quòd innocentum cadaueribus sinus suos sæpe spolluisset, in altos fluctus & vastum hiatum assurrexit, quasi deuoraturum eū esset, & nauem in littus eliisit. Quod sæpius factum obstitit, quo minus ante persecutorum aduentum traiiceret Andronicus. Ita miser cū duabus mulierculis comprehensus, in nauiculam vinctus

Palatina sacella expilata.

Andronici captiuitas.

Pristinæ dignitatis in Andronico metus & respectus.

Pric. ad Ap. Mil. 1. p. 214 legit κατεπτοηθη

Crudelis hominis cōspectus formidabilis.

Mare Andronicum ab hominibus puniendum in terram eiicit.

πολλῶν συνεργομένων ὁμοῦ. ὅπλων δὲ μετήνεγκαν μυριάδας, τὰς ὁπλοθήκας εἰσιόντες. περιέβη δὲ τὸ τῆς ἁρπαγῆς καὶ εἰς τοὺς ἔνδον τῶν βασιλείων νεὼς, ὥς τε καὶ κόσμους ἀπορραγῆναι ἁγίων εἰκονισμάτων, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἱερώτατον κλοποφορηθῆναι σκεῦος, οὗ ἔνδοθεν φήμη ἄνωθεν διαρρέει, καὶ ἐς ἡμᾶς καταβαίνουσα, τὸ τοῦ κυρίου ἐπιστόλιον συνεπτύχθαι, ὅπερ οἰκείαις χερσὶν ἐξέθετο πρὸς τὸν Αὔγαρον. ἡμέρας οὖν συχνὰς τῷ μεγάλῳ παλατίῳ ἐνδιατρίψας ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, πρὸς τὸ ἐν Βλαχέρναις ἀρχεῖον μεθίσταται, ἔνθα καὶ οἱ ἀγγέλλοντες ἐληλύθεσαν, ἁλῶναι Ἀνδρόνικον. ἦν δὲ ὁ τρόπος τῆς αὐτοῦ συλλήψεως οὗτος· ἀποδιδράσκων ἀφικνεῖται εἰς Χηλήν, ὀλίγους τῶν πρὸ τῆς βασιλείας ὑπηρετῶν συνεπομένους ἔχων ἐκείνῳ, καὶ τὰς δύο γυναῖκας ἐπαγόμενος. ἰδόντες οὖν αὐτὸν οἱ ἐκεῖσε, μηδὲν τεκμήριον περικείμενον τῶν κρατούντων, ἀλλ' ὡς φυγάδα τὴν ἐπὶ τοὺς Ταυροσκύθας διαπλώϊσιν ἐπισπέρχοντα, καὶ φεύγοντα μηδενὸς διώκοντος, συλλαβεῖν μὲν οὔτε ἐθάρρησαν, οὔτε ὅπως οὖν ἐδικαίωσαν. τὸν δὲ θῆρα καὶ γυμνὸν ὄντα τῆς ἀμυντηρίας οὐδὲν ἔλαττον ἐδεδίεσαν, καὶ πρὸς μόνην τὴν ἐκείνου θέαν κατέπτυσσον. νῆα δὲ ἡτοιμάσαντο, καὶ Ἀνδρόνικος μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἐμβέβηκεν εἰς αὐτήν. ὥσπερ δὲ καὶ θαλάσσης ἀγανακτούσης κατ' Ἀνδρονίκου, ὅτι σώμασιν ἀθώοις τοὺς αὐτῆς κόλπους ἔχρανεν, ὀρθόν τε τὸ κῦμα ἵστατο. καὶ καταπιεῖν αὐτὸν διανίστατο, καὶ πρὸς χέρσον ἡ ναῦς ἐξεβράσσετο. καὶ τοῦτο πολλάκις γινόμενον, ἐκώλυσε τὴν Ἀνδρονίκου περαίωσιν, ἕως οἱ καταληψόμενοι ἐπέστησαν. οὕτω τοίνυν ὁ τάλας Ἀνδρόνικος συσχεθεὶς, ἀκατίῳ παραρρίπτεται μετὰ τῶν γυναικῶν δέσμιος. ἀλλ'

ἀλλ' ἦν καὶ τῷ τότε καιρῷ Ἀνδρόνικος, ὁ πολύμητις ἐκεῖνος καὶ περίφρων Ἀνδρόνικος. συνιδὼν γὰρ ὡς πόδες οὐκ εἰσὶν, ὡς χεῖρες οὐκ εἰσὶν, οὐδὲ πάρεστι ξίφος εἰς τὸ δρᾶσαί τι γενναῖον, καὶ διαδρᾶσαι τοὺς συλλαβόντας, ὑποκρίνεται τραγῳδίαν, δεξιοστροφήσας τὸ τετράχορδον τῆς φθογγῆς, καὶ θρηνῶδες ᾄδει τι μέλος, καὶ περιπαθὲς ἀναβάλλεται τὰς παλαιὰς πειθανάκας ἀνατινάσσων, καὶ περιτρέχων ὡς δεξιὸς μουσηγέτης εὐήχου ὀργάνου χορδὰς, καὶ καταλέγει μελεάζων ὡς ἀηδόνες, τὸ γένος ὡς ὑψηλὸν, τὸ εὐγενὲς ὡς ὑπὲρ τοὺς πολλοὺς, τὴν προτέραν τύχην ὡς εὐτυχῆ, τὸν πάλαι βίοτον, καὶ πλάνης ἦν, καὶ ἀνέστιος, μηδαμῶς ἀβίωτον· καὶ τὴν τότε καταχοῦσαν αὐτὸν συμφορὰν, ὡς λίαν οὖσαν οἰκτρὰν. ἀνταδούσας δ' εἶχε. καὶ τὸ μέλος, γοερώτερον διασκευαζούσας οἷα σοφὰς τὰς γυναῖκας. καὶ ὁ μὲν ἦρχε τῶν θρηνῳδημάτων, αἱ δὲ ἀντῇδον αὐτῷ συνυπακούουσαι καὶ συμψάλλουσαι. ἀλλ' ἦν ταῦτα πάντα μάτην μετιὼν, καὶ διακενῆς τεχνώμενος ὁ βαθύνους καὶ πολυτροπώτατος. ἃ γὰρ ἀνόσια διεπράξατο ἔργα, ταῦτα ὡσεὶ κηρὸς τὰς τῶν κατεχόντων αὐτὸν ἐπέβυσεν ἀκοὰς, καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο οἶκτος εἰσήει, οὐδ' ἐνήχησις ἦν ὧν κατὰ Σειρῆνας ἐμελῴδει γυναικωδῶς, εἴτ' οὖν ὑπούλως καὶ δολερῶς εἰπεῖν οἰκειότερον· καὶ τὸ Μῶλυ τὸν Ἑρμείου ἐπιλέλοιπε τοῦ Θείου μηνίσαντος. εἶχε τοίνυν τοῦτον ἡ τῶν Ἀνεμᾶ λεγομένη φρουρὰ, δυσὶ παχείαις ἁλύσεσι τὸν ὑψιτενῆ βαρούμενον τράχηλον, ὑφ' ὧν οἱ ἐν δεσμωτηρίοις σιτούμενοι λέοντες μετὰ σιδηρέων κλοιῶν συνέχονται, καὶ πέδαις τοὺς πόδας κακούμενον.

coniicitur. Sed tum quoque erat Andronicus, ingeniosus & callidus ille Andronicus. Nam cum neque pedes ad fugam, neque manus & arma ad pugnam suppeterēt, tragœdiam agit: & lugubrē cantilenam auspicatus, facūdiæ arma depromit. Cōmemorat, quàm alto genere sit ortus, vt nobilitate vulgo præstet, vt pristina fortuna fœlix: vt ante acta vita quāuis in fuga & exilio, non aspernenda: quàm miserabili calamitate tum oppressus esset. Eas querimonias ingeniosæ mulierculæ non ineptè adiutabant, & veluti præcentori succinebāt. Sed frustra illa omnia astutus & versipellis Andronicus conabatur. Nam nefaria eius facinora lictorum aures veluti cera obstruebant, vt nulla eius misericordia tangerētur, quamuis Sirenas muliebriter aut fallaciter potius imitaretur: iratoque Deo, Mercurium Moly destituit. Itaque in Anemæ castellum duabus grauibus cathenis cum ferreis seris superbo collo iniectis, & compedibus oneratus, vt captiuos tractari moris est, coniicitur: eoque habitu ad Isaaciū perducto, contumeliosis verbis insultatur, alapæ impinguntur, nates pulsanuur, barba vellitur, dentes excutiuntur, capilli euelluntur: publicè o-

Vbi cōprehēsus & vinct⁹ in nauiculā coniicitur.

Nec facūdia valet quoties mūdi iudex in reum animaduertere decreuit.

Aduersus Deum calliditas humana nihil prēstare potest.

Tragœdiæ cruentæ Andronici cruētissima catastrophe, quæ principibus omnib. sublata voce dictum illud occinit, discite iustitiam moniti & nō temnere Deum.

ἐμφανισθεὶς δὲ οὕτως ἔχων, καὶ παραστὰς Ἰσαακίῳ τῷ βασιλεῖ, ὕβρεσι βάλλεται, κατὰ κόρρης ῥαπίζεται, τοὺς γλουτοὺς ἐπικρούεται, τὸν πώγωνα τίλλεται, τοὺς ὀδόντας ἐκριζοῦται, τὴν κεφαλὴν ψιλοῦται τριχῶν, εἰς κοινὸν

mnium ludibriis expositus, etiam à mulieribus pugnis cæditur, iis præsertim quarũ maritos aut occiderat, aut ex cæcarat. Deinde præcisa dextera, in idẽ castellum reducitur, sine cibo, sine potu, sine vllo cuiusquam officio. Post aliquot dies altero oculo effosso, scabioso camelo impositus, per forum triũphi specie traducitur, calua glabra instar aridæ quercus, & ouo nitidiore, & breui tunicula tectus, spectaculum miserabile, quod riuos lachrymarum elicere queat ex oculis non inhumanis. Sed stolidissimi & petulantissimi vrbis incolæ, præsertim fartores, coriarij, opifices & circumforanea sordidaq; turba, muscarum instar verno tempore ad mulctras & pinguia cymbia conuolãtiũ, nulla ratione habita, quòd is nudiustertius Imperator, regio diademate ornatus, ab omnibus laudatus, celebratus, adoratus esset, quodque sanctissimo iureiurando fidẽ & beneuolentiam suam erga illum testati essent, efferatis animis sine vlla ratione ruẽtes, nihil mali prætermiserunt, quo Andronicum per nefas non afficerẽt, Alij clauas in caput eius impegerũt, alij stercore nares eius fœdarunt, alij spongias excrementis hominum & pecudũ fœdatas in faciem eius expresserunt, alij verbis obscœnis parentes eius inse-

Atrocissimis cruciatibus miser captiuus afficitur. Rerum humanarum luctuosa vicissitudo: iudiciorũ Dei luculentissimum exemplum: miseriæ principũ effigies: populi rabie in tyrannum efferi tabella expressa.

Quid non mortalia pectora cogit tyrannorum odiũ & vindictæ cupiditas in illa multorũ capitum bellua.

ἐκδίδοται παίγνιον πᾶσι τοῖς συνελθοῦσιν, ἐμπαροινεῖται καὶ ὑπὸ γυναικῶν, καὶ τύπτεται πυγμαῖς κατὰ στόματος, καὶ τούτων ὁπόσαι μάλιστα ἢ θανάτῳ ὑπ' Ἀνδρονίκου ἀπεβάλοντο τοὺς συνεύνους, ἢ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπεσβεσμένους ἀπέλαβον. ἔπειτα τὴν δεξιὰν χεῖρα πελέκει ἀποκοπεὶς παραρρίπτεται αὖθις τῇ αὐτῇ φυλακῇ, ἄσιτος, ἄποτος, ὑπ' οὐδενὸς μεταλαγχάνων τῆς οἱασοῦν κομιδῆς. μεθ' ἡμέρας δέ τινας καὶ τὸν ἕτερον τῶν ὀφθαλμῶν ἐξορύττεται, καὶ καθεσθεὶς ἐπὶ καμήλου ψωριώσης, διὰ τῆς ἀγορᾶς θριαμβεύεται, κατὰ γεράνδρυον ἄφυλλον ὢν ψιλότερον, ἀκαλυφές τε παντάπασι κρανίον περιφαίνων, καὶ βραχεῖ ῥακίῳ τὸ σῶμα σκεπόμενος, θέαμα ἐλεεινὸν, καὶ πηγὰς ἕλκον δακρύων ἡμέροις ὄμμασιν. ἀλλ' οἱ εὐηθέστατοι καὶ ἀπαιδευτότατοι τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορες, καὶ τούτων οἱ ἀλλαντοπῶλαι πλέον, καὶ βυρσοδέψαι, καὶ ὅσοι τοῖς καπηλείοις διημερεύουσι, κἀκ τῶν καττυμάτων ἀποζῶσι γλίσχρως, καὶ ταῖς ῥαφίσι τὸν ἄρτον στενῶς συλλέγουσι, κατ' ἔθνεα συναθροισθέντες μυιῶν, αἳ τοὺς γαυλοὺς ἀμφιπεριΐπτανται ἔαρος, καὶ περιχήνουσι τὰ παλέα κισσύβια, μηδένα λόγον θέμενοι, εἰ βασιλεὺς ἦτο προτρίτης, καὶ βασιλείῳ διαδήματι περιδούμενος, καὶ ὡς σωτὴρ ὑμνούμενος ὑπὸ πάντων, ἀνευφημούμενός τε, καὶ προσκυνούμενος, καὶ ὡς φρικώδεσιν ὅρκοις τὴν ἐς αὐτὸν ἐνεπέδωσαν πίστιν καὶ εὔνοιαν, ἀλόγῳ δὲ θυμῷ καὶ παραλογωτέρῳ νοῒ φερόμενοι, οὐδέν τι τῶν κακῶν ἐνέλιπον, ὃ μὴ εἰς Ἀνδρόνικον ἀνοσίως εἰργάσαντο. οἱ μὲν γὰρ κατὰ κεφαλῆς κορύναις αὐτὸν ἔπληττον, οἱ δὲ βολβίτοις τὰς ἐκείνου ῥῖνας ἐμόλυνον, ἄλλοι δὲ σπόγγων λύματα γαστέρων βοείων καὶ ἀνθρωπείων τῶν ὄψεων ἐκείνου κατέχεον. ἕτεροι αἰσχρορρημονοῦντες ἐκακολόγουν ἐς μητέρα καὶ τὸν λοιπὸν

τῶν

τῶν σκελέων. ἦσαν οἳ καὶ ὀβελίσκοις ἐπείρων αὐτοῦ τὰς πλευράς. οἱ δ' ἀναιδέστεροι λιθολευστοῦντες, κύνα ὠνόμαζον λυσσητῆρα. μία δέ τις πορνικὴ γυνὴ καὶ ἀκόλαστος, κεράμιον θερμοῦ ὕδατος πλῆρες ἁρπασαμένη ἐξ ὀπτανείου τῶν ἐκείνου κατεκένωσε παρειῶν. καὶ οὐδεὶς ἦν, ὃς οὐκ ἦν ἐπ' Ἀνδρονίκῳ κακοποιός. καὶ οὕτως ἀτίμως ἐπὶ τὸ θέατρον ἀπαχθεὶς μετὰ γελοιώδους θριάμβου καὶ τοῦ οἰκτροῦ ἐκείνου καὶ παιζομένου ἐπὶ καμήλου ὑψώματος, ὅπερ ἄνωθεν κατέβη αὐτόχρημα, ἐκποδῶν ἀναρτᾶται, τινῶν ἀναψάντων ἐκ φελλύρας καλώδιον κατὰ τοὺς περὶ τὰς ἐπικλινεῖς τὸν τράχηλον ἐκ χαλκοῦ πεποιημένας λύκαιναν καὶ ὕαιναν ἀλλήλαις ἀντιβλεπούσας καὶ πρὸς ὀργὴν ἠγειωμένας ἱσταμένους δύω στηλίσκους, καὶ λίθον ἐπικείμενον ἔχοντας. τοσαῦτα δὲ πεπονθώς, καὶ μυρία ἕτερα ὑποστάς, ὅσα ὁ λόγος παρέδραμεν, ὅμως ἀντεῖχεν ἔτι γενναίως πρὸς τὰς ἐπιφορὰς τῶν δεινῶν, ἐρρωμένος ὢν τὸ φρονεῖν, πρὸς δὲ τοὺς ἐπεισχεομένους καὶ βάλλοντας ἐπιστρεφόμενος, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφθέγγετο, εἰ μὴ τό, Κύριε ἐλέησον· καί, ἵνα τί κάλαμον συντετριμμένον προσεπικλᾶτε; ἀλλ' οὐδὲ μετὰ τὴν ἐκ ποδῶν ἀπαιώρησιν οἱ ἀνόητοι ὄχλοι τοῦ πολυπαθοῦς ἀπέσχοντο Ἀνδρονίκου, ἢ φειδὼ τῶν ἐκείνου σαρκῶν ἔλαβον, ἀλλὰ περιελόντες τὸ χιτώνιον, κακῶς ἐπίθουν τὰ παιδογόνα μόρια. ἀνόσιος δέ τις διὰ τοῦ φάρυγγος εἰς τὰ ἔγκατα ἐπιμήκες ξίφος ἔβαψε. τινὲς δὲ τῶν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ γένους καὶ κατὰ τῆς ἕδρας ἀκινάκην ἀμφοτέραις ἐπήρεισαν, καὶ περιστάντες κατέφερον τὰ ξίφη, ὁποῖον ἐστὶ τμητικώτερον ἀποπειρώμενοι, καὶ τῇ τῆς χειρὸς καλλωπίζοντες δεξιότητι διὰ τὸ ἀξιόλογον τῆς πληγῆς. καὶ μετὰ τοσαῦτα μογήματα καὶ

ctati sunt. Erant & qui verubus latera eius pungerent, impudentiores quidam lapidibus coniectis rabidū canem eum appellabant. Scortorum quoddam impudens ollam feruenti aqua plenam è culina raptam in faciem eius effudit. Nemo deniq; erat, quin malefaceret Andronico. Ita ignominiosè in theatrum ridiculo triumpho perductum, ac misero illo camelo detractum, iuxta duas columellas quibus supernè lapis incumbit, prope æneam lupam & hyænam, quę inflexis ceruicibus quasi altera in alteram impetum factura, concitatæ astant, pedibus suspendunt fune alligatis. Tot mala perpessus, & alia sexcenta, quæ prætermisimus, tamen generoso adhuc animo illata mala tolerabat, ac mente integra ad affluentem turbam & iaciētem conuersus, nihil dicebat aliud, nisi, *domine miserere: &, quid calamum contritum infringitis?* Cæterùm dementissima populi turba, ne tum quidem afflictissimo pepercit Andronico, postquā pedibus suspensus fuit: sed direpta tunicula, virilia eius vexauit. & quidā homo nefarius longum ensē per fauces eius vsque ad intestina adegit. Duo verò Latini generis, enses, ambabus annixi manib. in nates eius adegerunt, vt periculum facerent, vter esset acutior, ictus dexteritate gloriati. Post tot ærumnas & clades ægrè vitā

Scortationum Andronici postrema merces.

Qui omnes opprobrio ac damno affecerat in omnium contumelias & crudeles vexationes tādem incidit.

Et tamen in ira misericordiæ suæ non obliuiscitur Deus miserū peccatorem tot flagellis ad pœnitētiam reuocans.

Repetitis verò suppliciis reum coram omnibus in hac vita castigat, vt mūdi iudicem apertos oculos & manū extensam habere omnes in Andronici interitu cō spiciant

abrupit, dextera cum dolore ad os admota, vt multi putarent, eum calidum ex ea sanguinem ob recẽtem plagam adhuc destillantem exugere.

Andronici eulogia: nempe anni imperij & statura.

13 Imperauit annos duos: vnum verò rerum potitus est, sine purpura & regio diademate. Habitu corporis egregio fuit, aspectu venerabili, erectus, statura heroica, etiam extrema ætate iuuenili facie, corpore omnium saluberrimo: quia neque delicatus, neque vorax, neque bibax erat, sed vt Homerici heroes, assa plerunq; vescebatur. Vnde nemo eum ructantem audiuit. Si quando ex stomacho laborabat, totius diei exercitatione & ieiunio, vel exiguum fastidium propulsabat. Die ad occasum vergente, frusto panis & modico vino corpus recreabat. Antidoto per omnem ætatem nunquam vsus est, nisi dum imperauit semel, idque inuitus, hortatu medicorum: quòd, vt habitudo corporis adhuc integra esset, tamen ad morbos in posterũ præcauẽdos medicina prodesset. Purgatiõe exhausta, serò sub occasum Solis, nonnihil redundantiũ in venis humorum egessit. Itaque cum amici dixissent, vetus illud oraculum ad eum pertinere:

Corporis cõstitutio.

Ratio victus, Morbi & remedia.

Frugalitas.

Antidoto semel vtitur. defuit mens sana in corpore sano.

Purgationẽ sumit & cõtemnit.

Te quadrimestre Falcifer tempus manet:

arridens, omnino eos falli respõdit. Se enim omnis generis morbis vel annum integrum resistere posse, viri-

Viribus pollet corporis.

παθήματα μόλις ἀπέῤῥηξε τὴν ζώνην, τὴν δεξιὰν χεῖρα μετ' ὀδύνης ἐκτείνας, καὶ περιαγαγὼν οὕτω τῷ στόματι, ὥς τε καὶ τοῖς πολλοῖς ἔδοξεν ἐκμυζᾶν τοῦ ἐκ ταύτης ἔτι θερμοῦ ἀποστάζοντος αἵματος διὰ τὸ νεαρὸν τῆς τομῆς.

13 Ἦρξε δ' ἐνιαυτοὺς δύω, καὶ ἕνα τῶν πραγμάτων κύριος ἐγεγόνει, τηβέννης ἄνευ καὶ ἀρχικοῦ διαδήματος. ἦν δὲ τὴν τοῦ σώματος φυὴν εὐφυής, ἀγητὸς τὸ εἶδος, ὄρθιος ἀναβαίνων, τὴν ἡλικίαν ἡρωϊκός, καὶ τῷ βαθεῖ γήρᾳ τὴν ὄψιν νεοειδής, ὑγιεινότατός τε ἀνθρώπων, ὅτι μήδ' ὀψοφάγος περιττὸν ἦν καὶ ἀκράτως ἔχων κοιλίας ὡς ζωροπότης καὶ τένθης, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ὁμηρικοὺς ἥρωας μάλιστα τοῖς ὀπτοῖς προσέκειτο τῷ πυρί. ὅθεν οὐδ' ἐρυγγάνοντά τις αὐτὸν ἐθεάσατο. ἀλλ' εἴποτε πλημμελῶς εἶχε στομάχου, πανημερίῳ μόγῳ τε καὶ νηστείᾳ καὶ τὸ βραχέως ἐνοχλοῦν ἀπεκρούετο, ψωμῷ ἄρτου καὶ οἴνου κεράσματι, κλινούσης τῆς ἡμέρας, ἐπιμετρῶν τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος· οὐκοῦν οὐδ' ἀντιδότῳ ἐχρήσατο πώποτε, εἰ μὴ ἅπαξ ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἰς τοῦτο τῶν ἰατρῶν τότε ἐποτρυνάντων ἄκοντα, φαμένων, εἰ καὶ μὴ δι' ἐνσκήψασαν καχεξίαν, ἀλλ' οὖν προφυλακῆς χάριν τὸ ἀνύσιμον χρεὼν προσενέγκασθαι φάρμακον. πιὼν τοίνυν τὸ καθάρσιον, βράδιον καὶ περὶ δυόντα ἥλιον, ἀπεκένωσέ τι τοῦ ἐν φλεψὶ περιττώματος, ὥς τε καὶ πρὸς τοὺς φάσκοντας τῶν ἑταίρων ἐπ' ἐκείνῳ οἴεσθαι πάντας τὸ παλαίφατον λελέχθαι τοῦτο χρησμῴδημα·

δρεπανηφόρε τετράμηνόν σε μένει,

ἐπιμειδιῶν ἔλεγε, διαψεύδεσθαι προδήλως. αὐτὸς γὰρ καὶ ἐνιαυτὸν ὅλον νοσηλείᾳ παντοίᾳ τοῦ σώματος διαρκέσειν ἂν προσπαλαίων, τῷ ῥωμαλέῳ πεποιθὼς τοῦ σώματος

σώματος, καὶ φανταζόμενος, ὡς ἔοικεν, ὡς μαλακῷ θανάτῳ δαμήσεται, καὶ εἰρηνικῷ τέλει συμπεράνοι τὴν ζωήν, τὴν δ᾽ ἐναντίαν τελευτὴν ἢ ἑκὼν ὑποπροσποιούμενος, ἢ μηδὲ κατὰ νοῦν ὅλως βαλλόμενος. καί τοι λόγος διαρρέων καὶ ἐς ἡμᾶς ἵκετο, ὡς ἵππων ἀγομένης ἁμίλλης, ἐκτείνας τὴν χεῖρα Ἀνδρόνικος, δακτύλῳ ὑπέδειξε τῷ ἐξαδέλφῳ καὶ βασιλεῖ Μανουὴλ τοὺς κίονας, ὧν αὐτὸς μέσον ἀνήρτηται, εἰπών, ὡς ἐκεῖσε μέλλει ποτὲ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀπαιωρηθῆναι, κακῶς παθὼν ὑπὸ τοῦ τῆς πολιτείας πληρώματος. τὸν δὲ πρὸς τὴν Ἀνδρονίκου διήγησιν ἀποκρίνασθαι· ἀλλ᾽ αὐτὸς τέως οὐκ ἔσεται ὁ τοῦτο πεισόμενος. καὶ τοιοῦτο μὲν τέλος θανάτου κατείληφε τὸν Ἀνδρόνικον, ἐξάπινα εἰς ἐρήμωσιν, ὡσεὶ καὶ ἐνύπνιον ἐξεγειρομένου, γεγενημένον, καὶ ἐν τῇ πόλει τὴν οἰκείαν ἐξεθενωμένον εἰκόνα, εἴτε τὸν τοῦ προσώπου χαρακτῆρα βούλοιτό τις ὑπονοεῖν, εἴτε τὰ ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ σανίδων εἰκάσματα, ἐπεὶ καὶ ταῦτα ὁ πολὺς κατηχρειώκει λεώς, καὶ διεσκεδάκει πρὸς γῆν καὶ ἐλέπτυνεν, ὡς οὐδ᾽ οἱ περὶ Μωσέα πρότερον ἀφοσιωθέντες τὸ χωνευθὲν ἐν μέθῃ ταυρόκρανον. μεθ᾽ ἡμέρας δέ τινας καθαιρεθεὶς τοῦ οἰκτροτάτου ἐκείνου ὑψώματος, ὅσα καὶ πτῶμα θρέμματος ἐν μιᾷ τῶν τῆς ἱπποδρομίας ἀψίδων παραρριπτεῖται, ἐπύστερον δέ τινες μερίδα τοῦ ἐλέου διδόντες, καὶ μὴ πάντα τῷ θυμῷ χαριζόμενοι, ἐκεῖθεν τὸν Ἀνδρονίκου νεκρὸν αἰρόμενοι, παρά τινι κατωτάτῳ τόπῳ κατατεθὲν, περὶ τοῦ Ἐφόρου μονήν, ἣ κατὰ τὸ Ζεύξιππον ἵδρυται, ὃ καὶ εἰσέτι μὴ πάντῃ διαλυθὲν τῆς ἁρμονίας, τοῖς βουλομένοις ἐμφαίνεται. ὁ γὰρ ἀμεμφής, ὡς ᾤετο, τὰ πάντα, καὶ δίκαιος Ἰσαάκιος, οὐκ ἀπένευσε καθαιρεθῆναι, καὶ ταφῇ παραδοθῆναι Ἀν-

bus corporis fretus: falsaque spe, vt apparet, concepta, se leni morte & tranquilla obiturum, violento interitu vel vltrò dissimulato, vel planè non cogitato. Quamquam accepimus, eum ludis Circensibus extensa manu imperatori Manueli patrueli suo duas illas columnas, intra quas suspensus est, digito monstrasse, ac dixisse: *fore vt aliquando Romanorum Imperator, multa prius à populo perpessus, intra eas suspēderetur.* Illū verò respōdisse: *Id sibi non vsuuēturum esse.* Ac talis vitæ exitus oppressit Andronicum, subitò destitutū, & velut è somno experrectum, imagine eius in ipsa vrbe ad nihilum redacta, siue quis faciem eius intelligat, siue statuas & picturas in tabulis & parietibus. Nam eas quoque vulgus perdidit, dissipauit & comminuit, non secus ac olim Moses bouem illum per ebrietatem conflatum contriuit. Post dies aliquot ex alto illo miserabili detractus, & in theatri fornicem quendam, vt bestia, proiectus, iacuit: donec quidam humanitate adducti, nec iræ nimium indulgētes, cadauer eius inde sublatum iuxta Ephori monasterium, quod ad Zeuxippum est, in quodam infimo loco posuerunt: idque compage nondū penitus dissoluta, adhuc spectare licet. Nam Isaacius Imperator, criminis expers & iustus, vt putabat, non annuit, vt id sublatum sepeli-

Andronici vaticinium, ambiguum initio, vt quod Manueli minitaretur, sed in vaticinantis caput tandē recidens.

Quem oriēs sol beatum, occidens miserrimū contemplatur.

Memoria Andronici deleta ex oculis, historiæ manu erecta. vt alij tam insigni exemplo excitati sapere discant.

Qui viuens malè sederat, moriens fœdè stat, & mortuus ignominiosè iacet. Nesciunt mali quid serus vesper vehat.

retur, aut in S. Quadraginta ædem transferretur, quam Andronicus ea de causa studiose condiderat & exornarat. Pauli diuini præconis epistolas supra modum amauit, & melle inde promanāte subinde est refectus, & literas suas elegantissimas, inde ad persuadendum efficacius instruxit. Imago verò cœlestis illius oratoris, antiquæ manus opus, quam auro exornatam in illa æde reposuit, imminente ei exitio lachrymauit. Quo is audito, explorari iubet, an verū sit? Ad id ministerium præter cæteros Hagiochristophorita Stephanus delectus, per gradus ascendit (nam in sublimi pendebat imago) Paulique pupillas purissimo linteolo abstersit: quo facto lachrymæ magis etiam tanquā ex fonte exuberarunt. Quod vbi cum admiratiōe retulit, Andronicus graui dolore perculsus, & diu agitato capite, cum gemitu dixit: Paulum videri sua causa lachrymasse, ac grauissimam sibi cladem impendere. Se enim ex animo amare Paulum, & eius dicta maximi facere, & à Paulo vtique redamari. Sed vt rem in pauca conferam: si de sæuitia nonnihil remisisset Andronicus, neque statim ad sectiones & vstiones properasset, neque vestes imperatorias inexorabili sæuitia subinde polluisset (quo veluti contagio crudelitatis ex multiplicibus erroribus apud Barbaras gen-

D. Pauli imago deflet necem Andronici: si Græciæ fidem adhibere licet.

Egregius testis, insignis nebulo, & tyrannidis primarius satelles.

Scilicet mutus lapis lacrymas emisit: & Paulus viuens in cœlis redamauit hominē qui sancta dicta maximi faciens moribus gaudebat Pauli doctrinā euertentibus.

δρόνικον. ἢ ἀπενεχθείη τὸ τούτου νεκρὸν εἰς τὸν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα νεών, ὃν Ἀνδρόνικος ἐπεποίησε φιλοτίμως, καὶ λαμπροῖς ἠγλάϊσε κόσμοις, καὶ ἀναθήμασι περιττοῖς κατεκάλλυνε, καὶ ἐν ᾧ τὸν τοῦ σώματος χοῦν ἀποθήσαι εἶπαι προεμηθεύσατο. ἐκλείπων δὲ τὴν ψυχὴν εἰς τὰς τοῦ Θεοκήρυκος Παύλου ἐπιστολάς, καὶ συνεχῶς ἐκ τούτων ἀποστάζοντος ἐνεφορεῖτο μέλιτος, καὶ ἄριστα ἐπιστέλλειν, ἐκ τῆς αὐτῶν πειθανάγκης, τὰ οἰκεῖα περιέβαλεν ἐπιστόλια. ἀμέλει τοι καὶ ἀρχαίας χειρὸς εἰκόνα τοῦ πνευματορήτορος Ταρσέως κόσμῳ λαμπρύνας τῷ ἐκ χρυσοῦ, ἀνέθηκε τῷ ῥηθέντι ναῷ· ἡ δὲ τῆς Ἀνδρονίκου καταστροφῆς ἐγγιζούσης, τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστάλαξε δάκρυον. τοῦτο δ' ἀκηκοὼς Ἀνδρόνικος, στέλλει τοὺς ἀκριβωσομένους τὰ τῆς ἀκοῆς. ἦν δὲ μεθ' ἑτέρων εἰς τοῦτο ἐπιλεγεὶς καὶ ὁ Ἁγιοχριστοφορίτης Στέφανος, ὃς καὶ διὰ βαθμίδος ἀνελθὼν (ἦν γὰρ ἡ εἰκὼν μετέωρος) ἀπέψησεν ὑφάσματι ἀκηράτῳ τὰς τοῦ Παύλου κόρας. αἱ δὲ καὶ τὰς διασμωμένας κρήνας ἔτι πλεῖον τὸ δάκρυον ἐξεκένουν. καὶ θαυμάσας ὃ ἑώρακεν, Ἀνδρονίκῳ ἀπιὼν διηγήσατο. ὁ δὲ μέγ' ὀχθήσας, καὶ τὴν κάραν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταλαντεύσας, ἐπέμυξε καὶ εἴρηκεν, ἐπ' αὐτῷ ἄρα δακρύειν ἐοικέναι τὸν Παῦλον, καὶ κακὸν αὐτῷ χεῖρον προσημαίνειν τὸ ἀγγελλόμενον· φιλεῖν γὰρ ἐκθύμως τὸν Παῦλον, καὶ τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἐξέχεσθαι, καὶ ἀντιφιλεῖσθαι δήπουθεν εἰκὸς ὑπὸ Παύλου. ἵνα δὲ συνελὼν εἴπω τὸ πᾶν, εἰ τοῦ ἐντόνου τῆς ἀπηνείας ὑπεχάλα Ἀνδρόνικος, μηδ' εὐθὺς ἐπῆγε τὸν καυτῆρα καὶ τὴν τομήν, ἀεὶ ῥανίσιν αἱμάτων συνδιαπλέκων καὶ διαχρώζων τὸ ἀρχικὸν ἀμπεχόνιον, τῷ ἀπαραίτητος εἶναι πρὸς κόλασιν, ὅπερ ἐκ τῶν ἐθνῶν οἷς προσέμιξεν ἀπεμόρξατο, πολυ-

πολυπλανέστατος ἀνθρώπων γενόμενος, ἦν ἂν οὐκ ἐλάχιστος ἐν τοῖς ἐκ Κομνηνῶν ἄρξασιν, ἵνα μὴ λέγω ὡς ἐν ἴσῃ τῇ σταθμῇ καὶ πάντῃ ἰσόρροπος. ἐπειδή περ ἦν κἀκ τούτου συλλέγειν ἀνθρώπινα ἄττα μέγιστα ἀγαθά. οὐ γὰρ παντῃ ἀπηνθρώπιστο, ἀλλὰ κατὰ τὰ διφυῆ ἀναπλαττόμενα μορφώματα θηριωδίας μετέχων, καὶ βελτείῳ εἴδει ἐκέκαστο. περὶ δ' Ἀνδρονίκου καὶ ἕτεροι τὸ μέλλον αὐτῷ προφοιβάζοντες ἰαμβεῖοι στίχοι βίβλοις ἐμφέρονται, καὶ στόμασι πολλῶν περιᾴδονται. σὺν ἄλλοις δὲ καὶ οὗτοι εἰσίν,

ἄφνης δ' ἀναστὰς ἐκ τόπου πλήρους πότου
ἀνὴρ πελιδνὸς, ἀγέρωχος τὸν τρόπον,
στυγνὸς, πολιὸς, ποικίλος χαμαιλέων,
ἐπεξαπεσεῖται, καὶ θερίσει καλάμην.
πλὴν ἀλλὰ κἀυτὸς συνθερισθεὶς τῷ χρόνῳ
ἐσύστερον τίσειεν ἀθλίας δίκας,
ὧν περ κακῶς ἔπραξεν ἐν βίῳ τάλας.
ὁ γὰρ φέρων μάχαιραν, οὐ φύγῃ ξίφος.

πλήρη δὲ πότου τόπον τὸ Οἴναιον ὑπεμφαίνουσιν, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ τῆς χώρας προσώνυμον, ἐξ οὗπερ Ἀνδρόνικος ἀπάρας, ὡς ἤδη ἐρρέθη μοι, πρὸς Κωνσταντινούπολιν παρεγένετο.

tes infectus est) nō minimus inter Comnenios Imperatores fuisset: ne dicam, cum nemini quicquam de palma fuisse concessurum. Nam ex eo quoq; maxima bona colligi poterant. Neque enim penitus hominē exuerat, sed, ut Centauri, partem belluæ habebat, & humano vultu ornatus erat. De Andronici exitu cum alij Iambici versus & in libris reperiuntur, & multis in ore sunt: tum hi,

Non decet principem esse belluā & hominē: sed hominem & Deum inter belluas & homines.

Vinosis impiger profectus ex locis,
Vir linidusque & insolentis ingeni,
Canus, seuerus, multiplex Chamæleon
Ruet, & recurua culmos falce demetet.
Sed tēpus ipsum deniq; haud minus metet,
Miserque scelerū pœnas haud leues dabit.
Non parcet ensi namque dirus ensifer.

Vinosa verò loca, Oenæum designāt: vnde Andronicus, vt iam dictū est, Constantinopolim venit.

Oraculū de Andronici interitu.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ
Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

NICETAE CHONIATAE
DE IMPERIO ISAACII
Angeli Liber primus.

* * *

BREVIARIVM.

1 *Commoda Isaaci Angeli initia. Expeditio contra Siculos. Andronici filij excaecantur. Siculi exercitus secordia.*

2 *Branas, Isaaci legatus, profligat Siculos, quorum duces capti & terrestris exercitus miserè dissipatur. Alexius Comnenus belli fax, captus excaecatur.*

3 *Siculae classis calamitates. Isaacius Siciliae regis iustam petitionem contemnit, duces captiuos coniicit in carcerem, deinde educit & pro se orantes audit.*

4 *Beneuolentia Isaaci in duces captiuos & alios quoscunque dictis testata, quibus facta minimè respondent. Clizasthlanis Sultani grassationes. secundae nuptiae & sordes Isaaci Mysorum seu Blachorũ defectio.*

5 *Calamitosa in Cyprum expeditio aduersus Comnenum Isaaciũ, cuius mandato Rentacenus Basilius crudeli supplicio afficitur. Blachos à furiosis & daemoniacis ad bellum concitatos Isaacius Angelus sua negligentia confirmat.*

6 *Blachicum bellum à ducibus malè commissum: & Ioannis Cantacuzeni lethalis temeritas. Branas Alexius seditiõem mouet in Isaacium, imperatorio nomine vsurpato: Byzantium obsidet, & cum Isaaci milite ante vrbem manus cõserit: & per piscatores Propontidis imperatoriam classem fatigat.*

7 *Conradus Caesar Montisferrati Marchio Isaacium nutantẽ confirmat, & non modo precibus verum etiam ensibus hostem repellendum esse docet. Isaaci ad milites hortatoria oratio.*

8 *Inter duos exercitus certamen. Branas à Corrado interficitur. Constantini Stethati astrologi interitus.*

9 *Branae capiti & vxori Isaacius victor insultat: seditiosis ignoscit, & vt sacrificulus irridetur.*

10 *Suburbana Byzantij aedificia diripiuntur & incenduntur. Opifices Latinorum aedes drepturi malè multantur, sed pro meritis, Latinorum solers commentum.*

Isaacius in tã prospero rerum suarum statu iuueniliter exultat. Illud solẽne viris, ex infimo gradu ad summum euectis fortunam suã nullo modo renerenter habere.

Imperium hoc modo, ferè citra negocium, Hagiochristophoritae sãguine quodãmodo partum, cõsecutus Isaacius Angelus, ex magno palatio in Blacherniam regiam transit: versi-

Ἀπραγμόνως δ' οὕτω τὴν βασιλείαν παραλαβὼν Ἰσαάκιος ὁ Ἄγγελος, καὶ τῷ τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου αἵματι, ὡς εἰπεῖν, αὐτὴν ὠνησάμενος, ἐκ τοῦ μεγάλου παλατίου εἰς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀφικνεῖται ἀνάκτορα, καὶ εἰς ἑαυτὸν οὐκ ὀρθῶς ἕλκων

εἷλκεν τὰ ἔπη, καὶ ἀνὰ στόμα φέρων διὰ παντός, ἃ περὶ τοῦ βοοχήμονος βασιλέως ἐκπεφώνηται, καὶ διεξίασιν οὑτωσί,

τὸ σχῆμα φαίνει τὸν τόπον καὶ τὸν τρόπον,
ὅθεν μολήσας. οἷος ὀφθείς μοι φίλος;
προφέρτας ἔχεις γὰρ ἀρετὰς ἄλλων πλέον,
καὶ σωφρονίζεις, σωφρονῶν τοὺς φιλτάτους.
ὅθεν τέτευχας χρηστοτάτου τοῦ τέλους
μόνος ἀναχθεὶς ἐξ ἀνακτόρων κλέος
καὶ τῷ νεκρῷ κράτιστε λιπὼν τὸ κράτος
ὡς ἐν βραχεῖ γὰρ εὐτυχήσεις τὸ κράτος.

ἀρίστως τὸ δίκαιον ὑπεκρίνετο. τῷ ἐλέῳ τε γὰρ τῶν ἐνδεῶν ἤλειφε πλησμίως τὴν κεφαλὴν βασιλεύσας, καὶ τὸ ταμιεῖον ἔνδον ὡμίλει τῷ ἐν κρυπτῷ βλέποντι πατρὶ Θεῷ ἀθροίσας δὲ καὶ τοὺς ἐν ἐξορίαις κακουχουμένους, καὶ ὅσους Ἀνδρόνικος ἢ τῆς οὐσίας ἐψίλωσεν, ἢ ἐς σῶμα διελωβήσατο, εὖ ἐποίει ἱκανῶς, οὐκ ἀποδιδοὺς μόνον, εἴ τι τῶν πάλαι προσόντων αὐτοῖς οὐκ ἠφάνιστο, τῇ βασιλικῇ γάζῃ στεγόμενον, ἢ παρ' Ἀνδρονίκου βραβευθὲν ἑτέροις εἰσέτι περιελέλειπτο ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχικῶν θησαυρῶν προσπαρέχων, καὶ φιλοτίμῳ χειρὶ δεξιούμενος. ὃ καὶ τὸν κατὰ τῶν Ἰταλῶν κατεύθυνε πόλεμον, οἳ Θετταλίαν τε εἶχον ἤδη, καὶ Ἀμφίπολιν παρεστήσαντο, καταθρασυνόμενοι ἀνέδην καὶ αὐτῆς τῆς μεγαλοπόλεως τῆς περιωνύμου, καὶ μεγαλαυχοῦντες τῷ κατά τε γῆν κατά τε θάλατταν αὐτὴν διαλαβεῖν ῥᾷον καὶ ὡς ἐρήμην καταλήψεσθαι νοσσιάν, καὶ σκυλεύσειν ἀταλαιπώρως βραχυτέρῳ πάνυ καιρῷ. οἱ δὲ ἄνθρωποι τὴν Ἰσαακίου ἀρχὴν ὡς ἐκ χειμῶνος εἰς ἔαρ μετάβασιν, ἢ γαλήνην ἀπὸ ζάλης θεασάμενοι σταθεράν, ἐκ τῶν ἁπανταχῇ ῥωμαϊκῶν συνέρρεον χωρῶν, οὐ μόνον ὅσοι πρώην ὡπλιτεύον, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπόμαχοι πάλαι ποτὲ ἦσαν· καὶ αὐτοὶ δὲ

bus illis, quos ſubinde in ore habebat, haud rectè ad ſe accommodatis, qui de Tauriformi imperatore ſic loquuntur: *(notat.*

Figura mores, nec minus locũ
Vnde aduenisti. conſpectu vt lætor tuo? (tior,
Virtute multo cæteris præſtã-
Modeſtè leniterque caſtigas tuos. (ſperrimum,
Hinc conſecutus exitum pro-
Decuſque ſolus ductus ex palatio,
Relicta mortuo potentia breui
Te nanque regni proſperi manet decus.

Nam iuſtitiam quidem optimè aſſimulauit:ac Imperio potitus, omnibus egentibus benefecit: & in abdita cella ſolus adorauit patrẽ & Deũ, qui in occulto videt. Erga eos etiam qui in exilio affligebantur, aut ab Andronico bonis ſpoliati aut mutilati erant, benignitate vſus eſt, non iis tantũ reſtitutis, quæ adhuc vel in ærario, vel aliis donata ſupererant, ſed ex theſauris etiã liberaliter adiecta pecunia. Quæ res effecit, vt cum Latinis felicius bellum gereretur, qui Theſſaliam iam tenebant, & Amphipolim ſubegerant, & inſolenter ipſam Conſtantinopolim affectabant: quam ſe terra marique obſeſſam, facilè vt vacuum nidum occupaturos, & citra laborem perexiguo tempore ſpoliaturos gloriabãtur. Nam homines Iſaacij imperio, quaſi vere poſt hyemem, & tranquillitate poſt tempeſtatem exilarati, ex omnibus prouinciis confluebant: nec ij tantùm qui tum militabant, ſed homines etiam bello deſueti pridem, & adoleſcentes: alij vt

Ingenij ſeruilis initia, vt plurimũ læta, & aliis cõmoda.

Benignitas, nouo principe digna.

Expeditio contra Siculos, ob nouã Iſaaci principatum audacius ſuſcepta.

Poſt tyranni acerbam dominationem gratus eſt admodum benigni principis adſpectus.

liberatorē Mosem, & Zorobabelem captiuitatis Sionię reductorē, tantùm viderent: (talis enim habebatur Isaacius) alij, vt stipēdia militaria de more acciperēt: quidā vt nomina militię darent, & Siculos fortiter propulsarent.

Ioannes & Manuel Andronici filij excæcantur.

Vt autem ij qui cum Imperatore Ioanne Andronici filio, in Philippicam prouinciam abierant, interitū Andronici cognouerunt: etiam Ioannes effossis oculis magno cum dolore interit, sine vlla cuiusquam commiseratione & consolatione.

Visitatur iniquitas patris in filios.

Eodemque modo frater eius Manuel excæcatur, quanquā paternis iniuriis nequaquam assensus: idque non circumforanei modò homines sciebant, sed & ipse Isaacius omnium maximè, qui eum lumine priuauit.

Fortium militum præsētia & volonum alacritas principes ad bella suscipienda facilè impellit.

Is eos qui ex Oriente concurrebant, cum ad Siculos propulsandos satis esse multos cerneret, & cupidè suscepit: & pro virili muneribus & armis ornatos, in Branæ castra misit. ac cæteras etiam Romanas legiones, quæ contra hostes in procinctu erant, stipendiis missis,

Pecunia neruus belli & audaciæ militaris fomes.

quæ ad XL centenarios auri conficiebant, ad instans discrimē alacriores fecit. Cæterùm hostes Siculi nōdum audito casu Andronici, confidenter pergebant, pręstituto fine laborū itineris, ipsa Cōstātinopoli.

Superbia nimiaque confidentia ob pristinos prosperos successus, exercitum potentissimum pessundat.

Classis quoq; ad insulas vrbi proximas appulit. Sed is qui gigātes ingētib. virib. curribus & equis saluos esse non sinit,

ἀρχηγέτιον ἤθελον, οἱ μὲν ὁρώμενοι μόνον τὸν ἐλευθερωτὴν Μωσῆν, καὶ τὸν ἐπανάγοντα Ζοροβάβελ τὴν αἰχμαλωσίαν Σιὼν (οὕτω γὰρ αὐτοῖς ἐκρίνετο Ἰσαάκιος) οἱ δὲ ἀποληψόμενοι τὰ συνήθη τοῖς στρατευομένοις ὀψώνια, τινὲς δὲ καὶ στρατολογηθησόμενοι, καὶ κατὰ τῶν Σικελῶν ἀνδρειωσόμενοι. ὡς δὲ δήλη γέγονεν ἡ Ἀνδρονίκου καταστροφὴ τοῖς κατὰ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν τῷ βασιλεῖ συναπάρασιν Ἰωάννῃ τῷ Ἀνδρονίκου παιδί, παραχρῆμα καὶ αὐτὸς συλληφθεὶς, τὰς κόρας ἐκκόπτεται, καὶ καταστρέφει τὴν ζωὴν ἐπωδύνως, ὑπομείνας παρακαλοῦντα· καὶ μὴ εὑρὼν, καὶ συλλυπούμενον καὶ μὴ ἰδών. καὶ ὁ ἀδελφὸς δέ οἱ ὡσαύτως Μανουὴλ συσχεθεὶς, ἐκτυφλοῦται, κατὰ μηδὲν αὐτοῦ ἐπαρκέσαντος τοῦ μηδόλως τοῖς πατρικοῖς συντίθεσθαι ἀνομήμασι, καὶ συνειδέναι τοῦτο ἀκριβέστατα οὐ μόνον τοὺς ἐν ἀγορᾷ στρεφομένους, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἁπάντων μάλιστα Ἰσαάκιον, ὃς ἐστέρησε τὸν ἄνδρα τοῦ φωτός. ἰδὼν δὲ Ἰσαάκιος τὴν ἐκ τῶν ἑῴων πόλεων συνδρομὴν τοῦ λεὼ ἱκανὴν συναράξασθαι οἷς κατὰ τῶν ἐκ Σικελίας ἔχρῃζεν, αὐτούς τε ἀσμένως εἰσῳκίζετο, καὶ δωρεαῖς εὐφραίνων ὅση δύναμις, καὶ ὁπλοδοτῶν, εἰς τὸ μετὰ τοῦ Βρανᾶ στρατόπεδον ἐξαπέστελλε. καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ Ῥωμαϊκοῖς τάγμασιν ὁπόσα ἐθυραύλει, τοῖς πολεμίοις ἀντιφερόμενα ἔπεμψε τὰ βασιλικὰ σιτηρέσια, καὶ ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν ἀγῶνα ἐπέρρωσε τὸν προκείμενον, ποσωθέντα εἰς χρυσίου κεντηνάρια τεσσαράκοντα. αὐτὸ μὲν ὅτι τὸ ἐκ Σικελίας ἀντίμαχον μήπω τὰ κατ' Ἀνδρονίκου ἐνωτισάμενον, εὐθαρσῶς τῆς ἐς τὰ πρόσω πορείας εἴχετο, πέρας τῶν μόχθων τῆς ὁδοιπορίας τὴν Κωνσταντίνου θέσθαι διανοούμενον. καὶ ὁ στόλος ἀναπλεύσας, ταῖς νήσοις προσώκειλεν, αἳ ἀγχιστά που τῆς πόλεως ἀμφιρέονται. ἀλλ' ὁ τοὺς γίγαντας μὴ ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτῶν καὶ ἅρμασι καὶ ἵπποις σώζεσθαι ἀφιείς,

τοῖς δὲ ταπεινοῖς καὶ προσκυνοῦσι χάριν ἐπιστάλαττων, τοὺς δ' ὑψαύχενας ἔσφηλε, καὶ ὡς πρότερον ἐπὶ τῶν πυργοποιούντων αὖθις ἀτεχνῶς καταβὰς, οὐ συνέχεε μὲν τὰς γλώσσας αὐτῶν, εἰς δὲ τρία σχισμένα τούτους κατέδιειλε τμήματα. τὸ μὲν γὰρ τὴν Θετταλῶν περιφημισμένην πόλιν εἰάθη φρουρεῖν, καὶ ἔμενε κατὰ χώραν μετὰ νηῶν ταχυναυτουσῶν· τὸ δὲ τὰς Σέρρας ἔκειρε, πεδίον ἀδεῶς· τὸ δὲ τρίτον τοῦ πρόσω ἐχόμενον, οὐδ' αὐτὸ καθαρῶς ἦν ἀδιαίρετον, ἀλλ' ὃ μὲν τοῦ Στρύμονος ἔπινε, καὶ ἐλύετο φθεῖρον τὰ κατ' Ἀμφίπολιν· ὃ δὲ προπορευόμενον γεγηθὸς, καὶ οἷον προαρπάζον τὴν εἰς τὴν βασιλεύουσαν εἴσοδον, κατὰ Μοσυνόπολιν ἐστρατοπεδεύετο. ἀεὶ δὲ νικῶντες, καὶ μηδένα τὸν ἐς χεῖρας ἔχοντες ἐπιόντα, ἀπερισκέπτοις ἔδρων τὰς ἐκδρομὰς, καὶ κατ' ἴλας ἀποδιΐσαντο, καὶ ἄλλος ἄλλοθι, ὥσπερ ἑκάστῳ φίλον, ἀπεσκεδάννυντο, εἴποτε δεήσειεν ἐξιέναι τῆς Μοσυνοπόλεως ἐπὶ λῃϊσμῷ, καὶ τῷ τὰ ἐπιτήδεια εἰσενέγκασθαι.

2 Φυλάξας τοίνυν ὁ στρατηγὸς Βρανᾶς τὰ παρὰ τῶν Βαρβάρων ὧδέ πη γινόμενα, τὴν στρατιὰν ἐπάγει κατὰ καιρὸν, μόλις πείσας ἀποστῆναι μικρὸν τῶν ὀρέων, καὶ βαδίσαι ποτὲ καὶ πεδίον ἱππήλατον. καὶ ὡς ἤνυσάν τι χρηστὸν ἐκ πρώτης ὁρμῆς, καὶ μοῖραν ἐτρέψαντο τῶν ἀντιπάλων, τὸν τῶν Μυρμιδόνων μῦθον ἔργοις αὐτοῖς ἐπιστώσαντο, αἴφνης εἰς ἀγαθοὺς ἄνδρας μετατεθέντες, καὶ ἀεὶ τὸν ὄπισθεν κτείνοντες. συνέβη δ' ἐπιταθῆναι τὴν τῶν πολεμίων ἐπιδίωξιν καὶ κατὰ Μοσυνόπολιν αὐτήν. εὐτυχῶς δὲ καὶ τοῖς ἐφεξῆς προσπλακέντες, ἐπιτίθενται καὶ τοῖς τοῦ πολίσματος ἔνδοθι. ἀμέλει καὶ τὰς πύλας παρὰ τῶν πολεμίων φρουρουμένας (ἤδη γὰρ φόβος καὶ φρικασμὸς αὐτοὺς περιεκέχυτο σώματος)

& humilibus gratiam instillat, homines elatos labefecit: & vt olim contra turris ædificatores, ita contra hos etiã descendit, ac linguas eorum haud sanè confudit, sed exercitũ in tres partes diuisit, quarũ vna ad Thessalonicæ custodiã cum expeditis nauibus relicta est, altera Serranum agrum impunè vastauit. Tertia quæ vlterius pergebat, ne ipsa quidem planè indiuulsa, partim iuxta Strymonem versabatur, & Amphipolitanum agrum vastabat: partim alacriter antecedens, & vrbis ingressum anticipans, iuxta Mosynopolim castra habebat. & quia perpetuò victores neminè habebant qui resisteret, temerè excurrebant: & turmatim diuisi alius aliò, pro sua quisque libidine vagabantur, si quando Mosynopoli prædatum excundum erat, & commeatus importandus.

Exercitus diuisio cladis causa.

Agrorum vastatio victori facilis: sed illud in victore turpissimũ de mutatione fortunæ nullo pacto cogitare, vt tandem magno suo malo dicere cogatur, ingenti scilicet clade accepta, non putabã.

2 Branas igitur dux, Barbarorum negligẽtia animaduersa, per occasionem adducit exercitum, ægrè persuasis militibus, vt paulum è montibus, in planiciem descenderent. Qui cum primo congressu aliquot cohortes hostiũ feliciter propulsassent, Myrmidonum fabulam reipsa confirmarunt, statim viri fortes facti, subinde iis * qui terga dabant, occisis, & hostes ad ipsam vsque Mosynopolim persecuti. Vt autem cum cæteris quoque feliciter dimicarũt, etiam oppidũ inuadere statuerũt: & portis incẽsis (quas hostes iam territi cnstodie-

Negligentia victorũ, antea victis, sed non prorsus confectis, animos reddit.

Ex leui pugna feliciter peracta audaciam induũt qui prius terga dabant.

Mosynopolis expugnata & Siculi propugnatores interfecti.

bant) Barbarorum cædibus post diuturnam rei bellicæ famem sunt expleti. Eoque successu non contẽti, ad eos qui Amphipolim tenebant, properarunt: & hostium armis atq; equis instructi, partem quæ adhuc ad Strymonem versabatur, sunt adorti. Ibi rerũ facie diuinitus mutata, pridem feroces & insolentes, qui se tantum non montes hastis euersuros minabantur, fama de suorum ad Mosynopolim clade cõsternati, quasi fulmine icti aut attoniti, pugnam differebant, & segnius in aciem descendebant. Romani verò repudiata ignauia, vt sublimes aquilæ in humiles auiculas, impetum in eos facere auebant, & cum iis congredi, à quibus contumeliosis verbis spreti fuerant. Cũ autem in Demetrizæ campo vterque exercitus conuenisset, Siculi metum suum magis etiam declararunt, legatis ad Branã de pace missis. Quorum postulata cũ principiò Romanis placerẽt, deinde vel insidias subesse, vel euidens timoris id signum esse rati, mutatis animis, nõ belli signo, non tubæ sonitu, non vllo ducis monitu expectato, strictis ensibus in hostes ruunt. Qui cum eorũ impetum ad tempus fiden-

Amphipolis à Græcis obsessa.

Siculi antea nimium feroces suorũ clade consternati pugnam detrectant. Superbiæ merces ea est, vt seruos suos in periculo cõstitutos deserat.

Fortitudinis natura.

Metus iudicium, in arena de pace cum armato hoste colloquium petere.

Militum Græcorum intrepidus animus. Siculos ob tot crudeliter patrata summus rerum arbiter vocat ad iudicium.

παραδόντες πυρί, εἰσπεπηδηκότες ἔσωθεν, ἐνεσιτοῦντο ταῖς σφαγαῖς, ἐπὶ μακρὸν ἀπόσιτοι ὄντες καρυκευμάτων ἀρεϊκῶν. ὡς δ' ἔφαγον πλοῦτον ἐθνῶν, ἐνεπλήσθησάν τε καὶ ἐλιπάνθησαν τοῖς λαφυραγωγήμασι, καὶ κατὰ τῶν περὶ τὴν Ἀμφίπολιν ἐφρονηματίσθησαν, ὡς ἑωλον τροφὴν τὴν προτέραν νίκην ἀντιπαρελθόντες. ἀπῆραν οὖν ὡς παρεμβολὴ θεοῦ ἢ λεόντων στρατόπεδον, τοῖς τῶν πολεμίων ἵπποις καὶ ὁπλισμοῖς φραξάμενοι, κατὰ τῆς περὶ τὸν Στρύμονα ἔτι σκηνουμένης λοιπῆς μερίδος τῶν ἀντιπάλων. ὅτε καὶ τοῦ κύβου θεόθεν ἄλλως ῥιφέντος, οἱ μὲν πρώην ὑψαύχενες καὶ γαῦροι, καὶ μικροῦ τοῖς δόρασιν ὄρη μετεωριεῖσθαι καὶ μετατεθήσεσθαι κομπάζοντες, ὡς καταιβάτῃ πληγέντες, ἢ βροντῆς ἠχῷ ἐξαισίας παρακοπέντες τὸν νοῦν τοῖς τῶν κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν οἰκείων ἀπευκταίοις ἀκούσμασιν, ἀνεβάλλοντο τὴν μάχην, καὶ ἐξετάσσοντο ῥαθύμως. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι τὸ ταπεινὸν ἀποθέμενοι τοῦ φρονήματος, ὡς εἰς θήραν ὀρνίθων χαμαιπετῶν ὑψενεχεῖς ἐξεποτῶντο ἀετιδεῖς, καὶ ὤργων ἀπτέρῳ τάχει συμπλακῆναι, ὑφ' ὧν ἦσαν ἀπορνιθούμενοι πρότερον ὀνειδείοις ῥήμασιν. ἐπεὶ δ' εἰς ἕνα χῶρον ἀμφότερα συνήλθοσαν τὰ στρατεύματα (τὴν δὲ οὗτος ὁ τοῦ Δημητρίτζη λεγόμενος τόπος) τότε δὴ μᾶλλον οἱ Σικελοὶ καθυπέδειξαν ὃ πεπόνθασι δείλανδρον· συμβάσεων γὰρ ἐμέμνηντο, καὶ τούτων ἕνεκα διεκηρυκεύοντο πρὸς Βρανᾶν, καὶ τὰ μὲν πρῶτα Ῥωμαίοις ἥνδανε τὰ αἰτούμενα· μετὰ βραχὺ δ' οὐκέθ' οἱ αὐτοὶ γεγονότες, ἀλλὰ δόλον εἶναι ὑποτοπάσαντες τὰ παρὰ τῶν ἀντιπάλων προβαλλόμενα, ἢ εἰ μὴ τοῦτο, δειλίαν γοῦν ἐκ τοῦ ἀναμφιλέκτου πρόδηλον, μὴ πολέμου ἀναμείναντες σύνθημα, μὴ σάλπιγγος ἠχὴν μήτε τι ἕτερον παράγγελμα τῶν ὅσα στρατηγοῖς εἴθισται ποιεῖν, πρὸ τῶν συμπλοκῶν συμβάλλουσι τοῖς πολεμίοις, τὰ ξίφη γυμνώσαντες. οἱ δὲ μέχρι μέν τινος εὐθαρσῶς

καὶ

καὶ ἀνδρείως τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐμβολὴν ἐδέξαντο, καὶ καμπάς τινας καὶ ἑλίξεις ὁ πόλεμος ἔλαβε. τέλος δὲ πρὸς τὸ ὑπὲρ ἄγαν ἔνθερμον τῆς Ῥωμαϊκῆς στρατιᾶς ὑπενδόντες, ἔκλιναν εἰς τροπὴν, καὶ ἀκόσμως ἔφευγον. ὅθεν καταλαμβανόμενοι ἀνῃροῦντο, ἐζωγροῦντο, ὠθοῦντο κατὰ ποταμοῦ τοῦ Στρύμονος, ἐλαφυραγωγοῦντο, ἐσκυλεύοντο. ἤγετο δὲ ἑβδόμη τότε τοῦ Νοεμβρίου μηνὸς. καὶ περὶ δείλην ἦν τὴν ἡμέραν, ὁπότε ταῦτα ἐγίνετο. συλλαμβάνονται δὲ καὶ οἱ δύω στρατηγοὶ τοῦ στρατεύματος, ὅτε Ῥιντζάρδος ὁ τῆς γυναικὸς τοῦ Ταγκρὲ κασίγνητος, ὃς ἐναυάρχει τοῦ τῶν Σικελῶν ναυτικοῦ, καὶ ὁ Βαλδουῖνος Κόντος, γένους μὲν οὐ φὺς εὐγενοῦς καὶ λαμπροῦ, διὰ δὲ τὴν κατὰ πόλεμον δεξιότητα αἰδέσιμος ὢν τῷ ῥηγὶ, καὶ τότε ὑπὲρ πάντας τὸ τῆς στρατηγίας ὑπεζωσμένος σέμνωμα, ὃς καὶ ταῖς προτέραις κατὰ Ῥωμαίων νίκαις μεγαλοπρεπευόμενος, ἑαυτὸν ἐξωμοίου τῷ Ἀλεξάνδρῳ τῷ πάνυ τῷ Μακεδόνι, μόνον οὐκ ἐν στήθεσι κατ᾽ ἐκεῖνον τρίχας δεικνὺς ῥάμφους, καὶ πτερῶν εἰκασίαν ὑπεμφαινούσας, καὶ μείζω ἢ ἐκεῖνος ἔργα δι᾽ ἀκαρειαίου καιροῦ καὶ ἀναιμωτὶ ὑπερηφανεύετο διαπράξασθαι. ὅσοι δὲ τὸ τοῦ πολέμου διαπαθὲν ἐξήλυξαν δίκτυον, ἔκ τε τουτωνὶ τῶν Ἰταλῶν, καὶ οἱ τὰ ἐν Σέρραις χωρία κατέτρεχον, εὐθὺ τῆς Θεσσαλονίκης ἵενται, καὶ τῶν ἐκεῖσε μακρῶν ἐπιβάντες νηῶν, ὡς εἶχον εὐθὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς, οὐκ εὔπλοιαν τὸν πλοῦν εὕρισκον. φοροὶ γὰρ εἰς τὴν αὐτῶν ἀφάνισιν ἀνεγερθεῖσαι λαίλαπες, ἀποπλῆσαι τὸν μόρον αὐτοῖς εἰργάσαντο, ὃν θεόθεν χερσαῖον ἐπικλωσθέντα, μετὰ βραχὺ μετέθεντο κατὰ θάλατταν. πολλοὶ δὲ μὴ ἐντυχόντες τριήρεσιν, ἐπικαταλαμβανόμενοι ἔτι κατὰ Θεσσαλονίκην ἀλύοντες, πολυτρόπως ἐφθείροντο, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐπικούρων Ἀλανῶν. οὗτοι γὰρ ἀντίρροπα δρῶν-

ter & fortiter tolerassent, aliquandiu vario euentu pugnatum est. sed tandem summo Romanorum ardore loco pulsi, effusè fugerunt: in eáque fuga partim capti, partim occisi, partim in Strymonem flumen acti sunt: nostri spolia legerunt. Accidit hoc vesperi, VII die Nouembris mensis. Capti sunt & duo duces exercitus Rinzardus frater vxoris Tangri, qui classi præerat: & Balduinus Contus, non ille quidem nobili & illustri genere ortus, sed ob fortitudinem & rei militaris solertiam Regi charus, & totius exercitus dux delectus. Qui superioribus victoriis elatus, se Alexandro Magno comparabat: ac tantum non vt ille in pectore plumas rostri, alarum imaginem representantes, ostentabat: sed & maiora illo facinora se exiguo tẽpore citra sanguinẽ edidisse gloriabatur. Qui verò ex iis Italorum cohortibus effugerant, & qui Serranum agrum populabãtur, rectà Thessalonicam contẽdunt: & longis nauibus statim à fuga conscensis, non commodam nauigationem repererunt, sed ventorum procellis & fluctibus obruti perierunt: & morte in terra diuinitus decreta, paulo pòst in mari oppetiuerunt. Multi verò qui triremes nõ adepti erant, adhuc circa Thessalonicam oberrantes deprehẽsi, multis modis perierunt, ab auxiliaribus Alanis potissimum interfecti: qui ea fa-

Eorundem strages horrenda.

Richardus & Comes Balduinus capti.

Balduini elatus animus ob victorias. Deus autem superbis resistit.

Humana gloria fumus.

Aliorũ Siculorum, qui ad Amphipolim non pugnauerant in tẽpestiua fuga & miserabilis interitus.

Alani infidi socij, Siculorum crudelitatem imitãtur. Fiunt victo amici hostes.

cinora illorum imitati, quæ capta Thessalonica perpessi erat, nulli hostium pepercerunt, sed biuia & sacellorum vestibula cadauerib. impleuerunt. Rogitabāt enim cōprehensos Siculos, vbi frater ipsorum, videlicet popularis Alanus esset, quem vrbe capta occiderant? ac statim enses in iis defigebant, & in templa confugientes mactabant, vbi Papa esset rogitātes? hoc est, sacerdotes quos in templis occiderant. Tum mirū quiddā accidit. Capta enim Thessalonica, nullum Romanū cadauer canes gustasse, aut dentibus lacerasse ferunt. Latinorum verò cadauera rabie quadam insatiabiliter deuorasse, & sepulchris etiam eruta laniasse. Cū duobus illis ducibus etiam vęcors ille & pestilens, & omnium malorum autor Alexius Comnenus captus est, & excæcatus, homo inferorum sede dignus. Quidam ex Latinis Epidamnum confugerunt, quam omnis generis armis instructā Siciliæ Rex, post suarum legionum interitum, Romanis non reddebat: sed gloriæ ineptè cupidus, post illustrem illam cladē & celebre dedecus amēter retinebat. Cæterū paulo pòst, sumptibus deterritus, vltrò omisit. Ac terrestre bellū tā felici exitu est terminatū, qui nemini in mentē venisset. Sed *Deus, qui curat omnia, & rerum omnium dominus, qui res humanas cle-*

Crudelitatis merces.

Canes Romanorum cadaueribus parcunt, Siculis infesti.

Alexius Cōnenus excæcatur. Fax iniusti belli, pro meritis, extincta.

Gloriæ cupiditas hominem excæcat.

Deus castigat & medetur.

τες ὧν πεπόνθασιν, ἡνίκα Θεσσαλονίκα ἑάλωκεν, οὐ φειδώ τινος τῶν πολεμίων ἐλάμβανον, τὰς δ' ἀμφόδους καὶ τὰ τῶν θείων σηκῶν περιαύλια πτωμάτων ἐνέπλησαν. ἐπερόμενοι δὲ καὶ τοὺς συλλαμβανομένους Σικελοὺς, ποῦ ποτε ὁ ἀδελφὸς, ὁ συμφυλέτης δηλαδὴ Ἀλανὸς ὃν κατὰ τὴν ἅλωσιν οἱ δὲ ἀπέκτειναν, ἐπῆγον ἅμα τῷ λόγῳ τὸ ξίφος. ἀλλὰ καὶ τοὺς προσρυομένους τεμένεσιν ἀπέσφαττον, ποῦ ποτε ὁ παπᾶς λέγοντες; τουτέστιν, οὓς ἀνῃρήκεσαν ἱερεῖς, εἰσεφρηκότες ἔνδον τοῦ ἱεροῦ. ὅτε καὶ τοῦτο καινόν τι ἐπισυνέβαινε· τοὺς γὰρ κύνας φασὶ κατὰ μὲν τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν μηδενὸς νεκριμαίου σώματος τῶν ἀναιρεθέντων Ῥωμαίων ἅψασθαι, ἢ ὅλως ὀδοῦσι σίνασθαι ἢ αἰκίσασθαι. τότε δὲ οὕτως ἐμμανῶς τοῖς πτώμασι τῶν πεσόντων Λατίνων προσφέρεσθαι, καὶ κόρον οὐδένα μηδαμῶς εἰδέναι σαρκοβορείας, ὡς καὶ τυμβωρυχεῖν καὶ ἀνακαλύπτειν τὰ παραδοθέντα ταφῇ σώματα, καὶ κύρμα ταῦτα ποιεῖν. ζωγρεῖται δὲ σὺν οἷς εἴπομεν δυσὶ στρατηγοῖς, καὶ ὁ ἐκ Κομνηνῶν νοὸς ἔρημος καὶ φθόριμος Ἀλέξιος ὁ τούτων πάντων αἴτιος τῶν κακῶν, καὶ τοῦ τῶν ὀφθαλμῶν φωτὸς στέρεται ὁ τῶν χαρωνείων οἰκήσεων ἄξιος. ἦσαν δ' οἱ τῶν Λατίνων καὶ πρὸς τὴν Ἐπίδαμνον ἀπεσώθησαν, καὶ τοῖς ἐκεῖ ὁμοφύλοις φρουροῖς τῆς πόλεως, ὡς σπέρματα χιλιοστύων πολλῶν ἀγαπητῶς ἀπεδόθησαν, ἣν καὶ παντοίοις ὅπλοις ἀμυντηρίοις ὁ Σικελίας ῥὴξ κρατυνάμενος ὕστερον, οὐκ ἀπεδίδου Ῥωμαίοις καὶ μετὰ τὴν τῶν οἰκείων στρατευμάτων φθορὰν, ἀλλ' ἣν οὐκ ἔδει μετ' ἧτταν καὶ αἰσχύνην, περιφανῆ δόξαν ἑαυτῷ θηρώμενος, κατεῖχε φρενοβλαβῶς. μετὰ βραχὺ δὲ πρὸς τὰς δαπάνας ἀπειρηκὼς, ἑκόντως ἀπείχετο. καὶ ὁ μὲν χερσαῖος πόλεμος τοιοῦτον ἄσιν ἀπείληφε πέρας, οὐδὲ ποτὲ ἐπὶ καρδίαν ἡμῶν τινὸς ἀνελθόν. ἀλλ' ὁ πάντων κηδόμενος Θεὸς, ὅτι πάντων δεσπόζει, μετὰ φειδοῦς πολλῆς διοικῶν τὰ ἀνθρώ-

τινα, καὶ ἐλεῶν τὰ πάντα, ὅτι πάντα δύναται, οὗτος εἰς ῥοπὴν πλάστιγγος ἐπαγαγὼν τὰ ἡμέτερα, καὶ χρηστὴν ἐλπίδα πᾶσαν ἀπενεγκὼν, ἡμᾶς παιδεύσας βραχέα, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἐν μυριότητι ἐμαστίγωσεν, οὐ στοιχείων μεθαρμοζομένων, οὐδὲ γῆς μὲν ἐξαγούσης πλῆθος σκνιπῶν, ποταμοῦ δὲ ἐξερευγομένου ἔνυδρα ζῶα βατράχους, οὐδὲ σφηκῶν ἀποστελλομένων προδρόμων τοῦ στρατοπέδου, ἢ τινὸς ἑτέρου τῶν παλαιῶν ἐξαισίων, ἀλλὰ τῶν ἀναιρουμένων ἀποκτεινόντων τοὺς φονευτὰς, τῶν ἐξαίφνης εἰς ἀποτόμους ὑπὸ Θεοῦ μεταβληθεισῶν πολεμιστάς. ἐπεὶ καὶ δειλόν τι πρᾶγμα ἡ πονηρία, ἰδίῳ καταδικαζόμενον μάρτυρι, καὶ προσείληφεν ἀεὶ τὰ χαλεπὰ, τῇ οἰκείᾳ συνειδήσει συνεχόμενον. τί γὰρ καὶ εἶχον δεινὸν ἐπεγκαλεῖν Ῥωμαίοις οἱ Σικελοὶ, οἷς

οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα

πλεῖστον ἀφ' ἡμῶν ἐξετόπισαν; ἀλλ' εἴπερ ἔστι τῶν βαθυτέρων ἀνεπιπλήκτως ἅψασθαι κριμάτων Θεοῦ, Κύριος ἔπαισεν ἡμᾶς, ὅτι ἔγνωκεν ἁμαρτήματα ἡμῶν. ἀλλ' ἐπειδήπερ ἦσαν ἰταμοί τε καὶ ἀνελεήμονες οἱ θεόθεν εἰληφότες ἡμᾶς εἰς μαστίγωσιν· οὐδ' αὐτοὶ, τοῦ τὸν ἔλεον θέλοντος, καὶ ψωμίζοντος ἄρτον δακρύων, καὶ ποτίζοντος ἐν δάκρυσιν ἐν μέτρῳ, τὸν δίκαιον χόλον ἐξέφυγον· ἀλλ' ὡς ἐκ δρυμοῦ λέων ἐμπίπτοντες, καὶ ὡς λυκιδεῖς ὀλοθρεύοντες, καὶ ὡς πάρδαλις ἐφαλλόμενοι, γεγόνασιν αἰχμάλωτοι οἱ αἰχμαλωτίσαντες, καὶ κατεκυριεύθησαν οἱ κατακυριεύσαντες, καὶ κεκέρακεν αὐτοῖς Κύριος ὕδωρ πλανήσεως, δείξας ὡς καὶ σφίσιν ἦσαν κηλῖδες, διὰ τὸ τοῦ τρόπου φονικὸν εἰς φοινικοῦν χρωζόμεναι, καὶ νίτρου δεόμεναι. οὐκοῦν καὶ τὰ οἰκεῖα ὅρια ὑπερβάντες, εἰσέδραμον τὰ ἡμέτερα, μαστιγοῦντες ἡμᾶς βραχέα, καὶ

menter moderatur, & omnium miseretur, quia potest omnia: is res nostras lancibus impositas omni bona spe firmauit: & nobis leniter castigatis, flagris nostros hostes longè pluribus affecit: nõ quidem mutatis elementis, nec terra productis culicibus, non fluuiis ranas eructantibus, neque crabronibus ante exercitum præmissis, aut vllo veteri prodigio edito: sed illud diuinitus accidit, vt qui occidebantur, percussores occiderent, pristina timiditate in summam audaciam conuersa. *Nam timida res est improbitas, ac suopte testimonio conuincitur: & arguente conscientia, nihil boni expectat.* Nam quid Siculi de Rom. queri potuerunt? quos

Vmbrosiq. procul montes pelagúsque sonorum.

à nobis remouerunt? Sed si arcana Dei iudicia rimari fas est, Dominus percussit nos, quia peccata nostra norat. Sed quia superbi & crudeles erant ij, qui nos castigandos ab eo susceperant: nec ipsi eius, qui misericordiam vult, & cibum potúmque lachrymarum suppeditat, iustam indignationem effugerunt, & quia, vt è sylua leones irruebant, & vt lupi vastitatẽ efficiebant, & vt leopardi insultabant: capti sunt, qui captabant: oppressi sunt, qui opprimebant: & temperatũ à Domino erroris poculum exhauserunt, expertíq; sunt sibi quoque inesse maculas, eásque coccineas ob sanguinariam immanitatem, quæ eluendæ essent. Itaque extra suos limites euagati, nostros fines incursarũt: & paucis plagis nobis illa-

Non vna vero & eadem, sed multiplici ratione, in qua eius bonitas & omnipotentia cõspicua fit.

Improbi, omnium timidissimi.

Cur Deus homines nomen suum profitentes percutit.

Deinde iræ suæ instrumenta violenter abiicit & pedib. atterit.

tis, ipſi plures tolerarunt. Ac equitatus has pœnas exoluit.

Siculæ claſſis calamitates.

3 Longæ autem naues, amplius CC nec ipſæ malorum expertes, retrò vela dederunt. Nam cùm ad Aſtacenum ſinum deſcenſum feciſſent, multi à Romanis copiis cæſi ſunt, quę paſſim in littoribus prohibebant, quo minus appellerent, nec vſquam eos continentem attingere patiebantur, quòd ſi quando Siculi aut terram ſpectabant, aut ſcalas proferebant, ſtatim telis tanquam fluctibus obruti, non aliter quàm teſtudines conchas, nauium tabulata ſubibant. Etſi autem tantum numerum nauium habebant, tamen noſtræ non amplius C cum eis confligere cupiebant. Neque verò claſſici duntaxat feruebant, ſed multi etiam ex vrbis incolis, nauiculis conſcenſis & armis obiter arreptis inſtructi, ad hoſtes inuadendos parati erant. Sed id ab Imperatore & ſenatu eis conceſſum non eſt, qui non tantum alacritatem ciuium ſpectabant, ſed etiam hoſtilium nauium multitudinem conſiderabant: eáque de cauſa noſtræ naues ad Cionicum littus in anchoris ſtantes, vlterius non progrediebantur. Claſſis verò hoſtilis, cùm ad dies ſeptendecim in inſulis conſediſſet, nec popularium quenquam terra accedere vidiſſet, moram illam nihil boni portendere arbitrati, de reditu cogitarunt. incenſáq; Calonymo inſula, & finitimis in ſinu Helleſpontio locis, domum verſus perrexerunt. Ferunt autem

Qui terram & maria appetunt, in terra & in mari pereunt.

De nauium ſuarum gloriantes à paucioribus profligantur. Victoria noſtro ſeculo in Mediterraneo & Oceano ſæpius, ante paucos annos autem in Britannico mari feliciſſimè de crudeliſſimis hoſtibus, mortaliúmq. ſuperbiſſimis reportata.

Siculæ claſſis miſeria. Qui in metu exſpectant, millies vno quoque die pereunt.

μαστιγωθησόμενοι πλείονα· καὶ τὴν μὲν ἵππον οὕτως ἡ δίκη μετῆλθεν.

3 Αἱ δὲ μακραὶ νῆες ὑπὲρ τὰς δὶς ἑκατὸν οὖσαι, οὐδ᾽ αὗται τῶν κακῶν ἀπαθεῖς πρύμναν ἐκρούσαντο. ἀποβᾶσαι γὰρ κατὰ τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον, πολλοὺς ἀπέβαλον τῶν πλωτήρων, Ῥωμαϊκαῖς ἐγκύρσασαι στρατιαῖς, αἳ τὰς ἐνορμίσεις αὐτῶν ἀπεκώλυον, ἀμφὶ τὰς ἀκτὰς ἑλισσόμεναι, καὶ πᾶσαν ἄβατον ἐποίουν ἤπειρον. τὸ γὰρ Σικελικὸν ναυτικὸν εἴποτε κατὰ χέρσον προὔκυψεν, ἢ ἀποβάθραν ἔβαλεν, αὖθις τοῖς βέλεσιν ὡς ὕδατος σταγόσι πάντοθεν καταντλούμενον, ὡς κέλυφος χελῶναι τὰ τῶν νηῶν ὑπέτρεχε καταστρώματα. ταῖς δὲ ναυσὶ τοσαύταις οὔσαις τὸν ἀριθμόν, αἱ ἡμέτεραι εἰσάπαξ ἑκατὸν συγκροτούμεναι, μάχεσθαι ἀπεθάρρουν· καὶ οὐ τὸ ναυτικὸν ἐκαρδίωτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν Ἀστυπολιτῶν ταῖς ἁλιάσιν ἐμβάντες, καὶ ὅτῳ τύχοι καθοπλισάμενοι, τὸν πλοῦν ἐς τοὺς πολεμίους ἔσφυζον θέσθαι· οὐ συνεχωρεῖτο δὲ πρὸς τοῦ βασιλέως, καὶ τῶν συνδιασκεπτομένων αὐτῷ τὰ κοινά, οὐκ εἰς τὸ πρόθυμον τῶν ἡμετέρων ἀφορῶν μόνον ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπέρπαγον προορωμένων τῶν ἀντιμαχομένων νηῶν, καὶ κατὰ τοῦτο περὶ τὴν τῶν Κιόνων ἠϊόνα αἱ τριήρεις σαλεύουσαι, οὐ περαιτέρω προῄεσαν. ὁ δὲ τῶν ἐναντίων στόλος περὶ τὰς ἑπτακαίδεκα ἡμέρας τὴν κώπην χαλάσας ἐν ταῖς νήσοις, ὡς οὐδένα πως ἑώρα τῶν ὁμοφύλων κατὰ χέρσον προσιόντα, οὐκ ἀγαθὴν εἰκάσας τὴν ἀναβολήν, μεθαρμόζεται πρὸς ἀπόπλοιαν. καὶ δὴ τὴν νῆσον τὴν Καλώνυμον πυρπολήσας, καὶ ὅσα πάραλα κεῖται κατὰ τὸν κόλπον τὸν Ἑλλησπόντιον, εἴχετο τοῦ οἴκαδε πλοῦ. φασὶ

δὲ, ὡς καὶ τούτων πολλαὶ αὐτάνδροι τοῖς βυθοῖς κατέδυσαν, ἀντιπνοίαις περιπεσοῦσαι, καὶ καταιγιδώδεσιν ὁμιλήσασαι πνεύμασι. καὶ λιμὸς δὲ καὶ νόσος ἔστιν ἃς ἐξεκένωσε. καὶ οὕτω μὲν οὖν οὐ μεῖον ἢ δέκα χιλιάδες μαχίμων ἀνδρῶν ἐν τοῖσδε τοῖς πολέμοις ἀπώλοντο. αὐτοὶ δὲ οἱ ζωγρηθέντες κατ' ἀμφοτέρους τοὺς πολέμους ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας ἀριθμούμενοι, ταῖς δημοσίαις φυλακαῖς ἐνείρχθησαν. μὴ ἐκ βασιλικῶν ἢ ψωμιζόμενοι ταμιείων, ἢ τινὸς τῶν ὅσα τὸ ζῆν συνίστησι μεταλαγχάνοντες ἄλλοθέν ποθεν, ἄρτοις δὲ μόνοις διαζῶντες χορηγουμένοις πρὸς τῶν θεοφιλῶς ἐπισκεπτομένων τοὺς ἐν εἱρκταῖς, κακῶς ἐφθείροντο. ὅθ' ὁ τὴν ἀρχὴν τῆς Σικελίας χειρίζων, καὶ τὴν τότε κατὰ Ῥωμαίων κίνησιν θέμενος, τοῦτο πυθόμενος, διὰ γραμμάτων τὸν βασιλέα ἐχλεύαζεν, ὡς ἀφιλανθρώπως ἐῶντα λιμῷ καὶ γυμνότητι διαπόλλυσθαι τηλίκων καὶ τοσούτων σίχας ἀνδρῶν, ἐναργῶς μὲν χρωμένων ὅπλα κατὰ Ῥωμαίων νόμῳ πολέμου, Χριστιανῶν δ' ὅμως ὄντων, καὶ οἱ παραδεδομένων εἰς χεῖρας ὑπὸ Θεοῦ, χρῆναι δ' ἔλεγε τὸν νικῶντα ἢ πανωλεθρίαν εὐθὺς τῶν ζωγρηθέντων καταψηφίζεσθαι εἰς θηρείου φύσιν ἐκ πολλοῦ τοῦ παραλόγου μεταμειφθέντα, καὶ τὸν ἀνθρώπινον νόμον παραβλεψάμενον· ἢ μὴ δοκιμάσαντα τοῦτο, συνειληφότα δὲ καὶ καθείρξαντα, τρύχος γοῦν ἄρτου διαθρύπτειν ὀκτάβλωμον, εἰ περὶ τὴν διαρκῆ δίαιτησιν κιμβικεύεται, ἀλλὰ μὴ τιμωρεῖν τὸν διὰ ξίφους μόρου καὶ αὐτίκα μακροτέρα λιμώττειν παρεικότα καὶ παγετῷ καὶ κρυμοῖς διαρρήγνυσθαι κακῶς τὴν ψυχήν, καὶ φόνου αἰτίαν ἐπάγεσθαι, εἰ καὶ μὴ τὰ στέρνα διατρεῖ δόρατι, ἢ τὸ βέλος ἁρπαζόμενον τοῖς σπλάγχνοις καὶ ἐμβαπτόμενον δείκνυσιν. ἐπεὶ μηδὲ διαφέρειν τὸ φονεῦσαι, καὶ φόνου παρασχεῖν πρόφασιν. βασιλεὺς δὲ ὠσὶν ἀκροῖς παραδεξάμενος τὰ γραφόμενα, εἴασε τοὺς τάλανας Σικελοὺς ὡς πρότερον φθίνεσθαι, ὡς ἐν

tem multas naues cum vectoribus aduersis ventis & turbinibus demersas esse, alias morbo & fame exhaustas. Ita decẽ millibus haud pauciores his bellis perierũt, vltra quatuor millia vtroque bello in carceres inclusa, cũm nihil ab Imperatore aut aliunde suppeditaretur, præter panem, qui pietatis ergò à nõnullis subministrabatur, malè perierunt. Quo rex Siciliæ, illius belli autor audito, Imperatori per literas immanitatẽ exprobrauit, qui fame & frigore tot viros perire pateretur: *qui etsi more belli apertè arma intulissent, tamen Christiani essent, & à Deo in manus eius traditi. Esse autem à victore aut statim capitis damnandos captiuos, omnis humanitatis, ob insperatos successus oblito, & in feram conuerso: aut, si id nolit, saltem frustum panis captiuis impertiendum, si ita sordidus sit, vt eos alere nolit. Etsi enim eos gladio non traiiciat, nec telum cruentum è visceribus eorum extrahat: tamen cum eos frigore & fame crudeliter conficiat, nihilo minus cædis esse reũ. Neque enim interesse, vtrum ipse occidas, an cædis causam prabeas.* Verùm Imperator istis literis parum motus, miseros Siculos æquè vt antea, perire sinebat: quasi ve-

Nauium post dissipatã classem in agitato mari errantium luctuosa conditio.

Captiuorum horrendus exitus.

Isaacius Siculi regis iustam querimoniã contemnit: & qui preclara trophæa de hoste reportauerat seipsũ vincere non potest: sed virtute illa regia, nempe clementia, exutus, insignem victoriã polluit.

Victori non licet quicquid libet.

rò liceret, quicquid libuisset. Sæpe igitur eodem die bini & terni, sine inferiis, sine extrema lotione, in cœmiteria & cauernas coniiciebantur. Imperator verò sella aurea occupata, & geminata purpura indutus, coactáque maxima hominum frequentia, vt non peregrinis tantùm, sed Romanis etiam maximè formidabilis esset: Siculi exercitus duces Balduinum & Richardum adduci iubet. qui pileis depositis, seruilem in modum eo adorato, rogati ab eo sunt, cur se vnctum Domini, suis literis insectati essent, cùm nullam iustam querimoniam haberent, tantùm fortunæ successibus & victoria contra officium inflati? Nam Isaacius Imperio recens suscepto, cum Latinorum exercitus adhuc esset integer, per legatos nihil quod ad pacificationem attineret, cũ ducibus hostium egerat, neque muneribus missis, neque beneuolentia simulata: sed quamuis incerto adhuc suarum rerum statu, pro imperio interitum & internecionem eis minatus fuerat: nisi mutatis consiliis eò redirent, vnde venissent. Verùm Balduinus cùm alioqui ferox, vt res declarauit, tum successibus vtris instar inflatus, iis literis irritatus, insolenti responso gladium

Isaacius Balduinũ & Richardum in iudicium adductos, in carcerẽ cõiicit, & coram se deinde adduci iubet, quibus superbiã superbè obiiciat. Nescia mens humana fati sortisq. futuræ, modum in rebus secundis seruare contemnit.

Idem de Balduino dicendũ qui lætis successibus inflatus, alios impudenter deridet.

αὐτῷ ὄντος τοῦ ὅ,τι ποτ' ἂν αὐτοῖς βούλοιτο δρᾶσαι. σὺν δύο οὖν καὶ σὺν τρεῖς πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐκκομιζόμενοι, νεκροταφίων ἄμοιροι καὶ ἄτερ τῶν τελευταίων λουτρῶν, κατὰ τῶν πολυανδρίων ἐξετινάσσοντο, καὶ καταδύσεων τῶν ὑπογείων. καθίσας δ' ὁ βασιλεὺς ἐπὶ δίφρου χρυσοκολλήτου, καὶ περιδὺς τὴν λιθόστρωτον τήβενναν, βῆμά τε πολυανθρωπότατον ἠθροικώς· ὡς εἴη μὴ τοῖς ἀλλοφώνοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ῥωμαίοις αὐτοῖς ἐπιφοβώτατος, εἰσάγεσθαι κελεύει τοὺς τοῦ Σικελικοῦ στρατεύματος ἀρχηγούς, δηλαδὴ τὸν Βαλδουῖνον καὶ τὸν Ῥιντζάρδον· οἳ καὶ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀποθέμενοι κάλυμμα, καὶ δουλικώτερον προσκύνησιν ἀπονείμαντες, ἠρωτήθησαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ὅπως αὐτὸν χριστὸν ὄντα Κυρίου, ἐκακολόγουν ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν γράμμασιν, οὐδὲν μὲν δικαίως ἔχοντες ἐπεγκαλεῖν, τῇ δ' ἐνεστώσῃ τύχῃ παρὰ τὸ δέον χρώμενοι καὶ κυδρούμενοι, καὶ τῷ ἡττῆσθαι κατὰ κράτος τὸ πολέμιον φυσώμενοι; αὐτὸς γὰρ ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, τὴν βασιλείαν ἄρτι παραλαβών, πρέσβεις ἀποστείλας, ἔτι τῆς Λατίνης στρατιᾶς συνεστώσης, οὐδέν τι τῶν πρὸς διαλλαγὴν φερόντων τοῖς στρατηγοῦσιν ἐλάλησε τοῦ ἐναντίου στρατεύματος, μήτε δώροις ἀγάλλων, μήτ' εὐνοίας ὑπαγόμενος πλάσμασιν, ἀλλ' ἐπιστείλας ἀρχικώτερον, καὶ πάσαις μὲν αἰτίαις, πᾶσι δὲ βάλλων ἐγκλήμασιν, ἐσοβαρεύετο πρὸς ἄνδρας ἔτι νικῶντας, κἀπὶ τοὺς ἑαυτῶν πόδας τιθέντας ἅπαν τὸ ἐν Ῥωμαίοις, καὶ τὸ οἰκεῖον ἀνυμνῶν ξίφος, καὶ μεγαλύνων ὡς τμητικώτατον, διηπειλεῖτο ἐφ' οἷς ἔτι διηπορεῖτο, ἐξολόθρευσιν αὐτῶν καὶ ἀπώλειαν, εἰ μὴ μεταβουλευσάμενοι, παλίμποδες γένωνται ὅθεν ἐξήεσαν. ὁ δὲ Βαλδουῖνος ἀγέρωχος ὢν καὶ ἄλλως, ὡς ἔδειξε, τότε δὲ καὶ ταῖς ἐνεστώσαις τύχαις ὡς ἀσκὸς ἐξοιδούμενος, οὐκ ἐνεγκὼν τὰ ἐπεσταλμένα, ἀμείβεται τὸν βασιλέα

λέξι λόγοις κομψευτικοῖς. τότε γὰρ ξίφος αὐτοῦ ἐνεκωμῴδησεν, ὡς σκιατραφέσιν ὀξυνόμενον σώμασιν (ὑπηνίττετο δὲ τὰ γραφόμενα τὸν τοῦ Ἁγιοχριστοφορίτου θάνατον) καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἰσαάκιον ὡς ἀπάλαμνον ἐμωκᾶτο. μηδὲ γὰρ θυραυλῆσαί ποτε, καὶ ἐπὶ θυρεῶν εὐνασθῆναι, ἢ μερύλλης ἀναχέσθαι κράνους, καὶ ὑπενέγκαι μολυσμὸν θώρακος, ἀλλὰ καπνῷ γραμμάτων προσανέχειν, ἐς γραμματιστοῦ φοιτῶντα ἐξ ἁπαλῶν ἔτι ὀνύχων, καὶ δέρριν ἐξημμένον, πινακίδιόν τε καὶ γραφεῖον ἀνὰ χεῖρας ἔχοντα, τὴν σκυτάλην συχνὰ ὑποβλέπεσθαι, καταφερομένην τῶν χειρῶν αὐτοῦ καὶ τῶν πυγῶν, καὶ ταύτης μόνης εἰδέναι καὶ δεδιέναι τὰ κροταλίσματα. ἀπειλὴν δ' ἄρεος ὑφίστασθαι μηδαμῶς, μηδὲ δοῦπον ἀκόντων ἐνηχηθῆναί ποτε. οὐ ταῦτα δὲ μόνον ἐπικερτομῶν ἔγραφεν, ἀλλὰ καὶ παραίφασιν εἰσῆγε, καὶ ἐχθρὸς ὢν συμφράδμων ἐγίνετο, καὶ ἐνῆγεν ἀποθέμενον τὸ βασίλειον στεφάνωμα, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ἀρχῆς ἀποβαλλόμενον, καὶ συμπτύξαντα τὰ σύμβολα, τούτων μὲν ὑπεκστῆναι, καὶ τηρεῖν τῷ νικῶντι καὶ κρείττονι (τὸν ἑαυτοῦ κύριον οὕτω τὸν ῥῆγα λέγων) αὐτὸν δὲ ὑποπεσεῖν, καὶ περὶ τοῦ μόνου ζῆν ἐπανατείνεσθαι δέησιν. καὶ βασιλεὺς μὲν διὰ ταῦτα ὑπ' εὐθύνην ἦγε τότε τοὺς στρατηγούς, μὴ φέρων τὸ τοῦ Δαβὶδ κατὰ νοῦν, ἡ γλῶσσα ἡμῶν παρ' ἡμῖν ἐστι· τίς ἡμῶν κύριος ἐστί; καὶ θανάτου ἐτίμα τὰ γεγραμμένα. ὁ δὲ Βαλδουῖνος οὐκ ἦν ἄρα μόνον δεινὸς ἐπιπλῆξαι, τὴν τύχην ἔτι ἔχων ὑπερηφανευομένην, ἀλλὰ καὶ κολακεύειν ἤσκητο ἄκρως, πρὸς ὃ μόνον πᾶν ὅπλον, καὶ πᾶσα μικροῦ μηχανὴ πέφυκεν ἀσθενέστερον, ἐν οἷς ἀπολελοιπὸς ἦν αὐτὸν τὸ εὐδαιμονεῖν. ἐξέκρουσε γὰρ τῆς ὀργῆς,

Imperatoris irridebat, vt in effœminata corpora acutum (quibus verbis Hagiochristophoritæ cędem innuebat) & ipsum Isaacium vt imbellem subsannabat, qui nunquam sub dio in clypeo dormisset, nunquam galeam sustinuisset, neque thoracis sordes tolerasset: sed fumo lucubrationum sorderet, à teneris annis ludos frequentare solitus, & membranam, tabellam & graphium tenẽs, subinde virgam & manibus & natibus imminentem timuerit, eiúsque solius strepitum & nouerit & metuerit, sed Martis minas nunquam tolerarit, neque vnquam sonitum iaculorũ audiuerit. Neque verò hæc ludibria duntaxat scribebat: sed admonitionem quoque subiungebat: & cùm hostis esset, consiliarij munus subibat, suadebátque, vt Imperatoriam coronam, cæteráque omnia imperij insignia deponeret, eáque potentiori & victori diligenter asseruaret (quibus verbis dominum suum innuebat) & multo antè supplex, de vita impetranda laboraret. Ac his de causis Imperator in iudicium adducebat duces, Dauidicum illud non ferens: Lingua nostra penes nos est, quis dominus noster est? & scripta illa vltimo supplicio multabat. Verùm Balduinus, vt secundis rebus ad obiurgandum paratus, sic mutata fortuna adulandi etiam summus artifex, quæ res omnia arma, omnes machinas ferè vincit:

Bellatoribus viris imbelles admodũ exosi.

Infrequens Marti cum Musis consortium.

Facile militari duci imbellibus illudere, & consilia dare.

Obtrectationes principibus imprimis sunt odiosæ.

Cereum Balduini ingenium. Turpe est autem ex minaci adulatore, & ex leone simia fieri.

Imperatoris iracundiam depulit, & indignationem mitigauit, gladium eius vt summo imperio dignissimum, & exquisita acie præditum extollendo: & quæ scripsisset, non leuia & inania verba, sed veritate suffulta, & manu Dei omnino consignata fuisse, affirmando. Neque verò se, quòd acerbiùs rescripsisset, propterea contemnendum iudicari orabat. Nam hostile odium iure naturæ omni vacare crimine.

Adulationis voces.

4 Ad ea verba conticuit Imperator, haud scio an adulatione effœminatus, an verò defensione motus: & illis in eandem custodiam reductis, aliis rebus occupatus, iis qui aderant omnibus, & iis qui aberant tam ciuibus quàm peregrinis declarare instituit, se ab eo die, quanuis mortalium omnium inimicissimus sit, suóque imperio & vitę insidietur, occisurum aut mutilaturum esse neminem. Ac ij qui tùm in consilio aderant, ea verba vt diuinitus prolata, summis laudibus & lætis acclamationibus sunt prosecuti, omnes ad quorum aures ea peruenit oratio, difficultate eius rei considerata, & ingenti mansuetudine obstupefacti, absolutum Dei donum Imperatorem illum esse affirmarunt. Neq; enim posse quenquam, Imperatorem præsertim, improbitatem naturæ inemendabilem tolerare, aut ferre desertorem, & imperij vastatorem, etsi Dauidica virtute sit præditus, qui malum malo non penset: aut periculosis temporibus

Isaacius se neminis corpus læsurum profitetur. Multa quidé promittit, sed pauca præstat.

Consiliariorum adulatorum & stolidi vulgi deprauatum iudicium. Nec enim principis clemẽtia iustitię amorem & obseruationem de medio tollere debet.

καὶ καθυπέδυνε τὸν βασιλέα ὑποσκυζόμενον, τὸ ξίφος αὐτοῦ μεγεθύνειν ἀρξάμενος, ὡς βασιλικὸν ὄντως καὶ τμητικὸν, καὶ μὴ κουφολογίαν ἀνόνητον, ῥήματα δὲ ἀληθείας τὰ παρὰ βασιλέως γραφέντα διετείνετο εἶναι, καὶ ἀτεχνῶς ἐνσημανθέντα χειρὶ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἀποβλητέον ἐδεῖτο ἡγεῖσθαι, εἰ δριμύτερα ἐπέστελλε. τὸ γὰρ ἐκ τῶν ἐχθρῶν μῖσος καὶ ἡ φύσις οἶδεν ἀνέγκλητον.

4 Πρὸς ἅπερ ἀπεσιώπησε βασιλεὺς, μηδέν τι προσθεὶς ἕτερον, οὐκ οἶδ' εἴτε τῇ κολακείᾳ ἐκθηλυνθεὶς, εἴτε τῇ ὑπερηγορείᾳ καταπεισθεὶς, καὶ αὐτοὶ μὲν ἐκεῖθεν ἐξήλθοσαν, καὶ γεγόνασιν αὖθις ἔμφρουροι· βασιλεὺς δ' ἑτέραις προσχὼν ὑποθέσεσι, προσέθετο τοῖς παροῦσι διατρανώσασθαι, καὶ τοῖς λοιποῖς δὲ πᾶσιν ἀστικοῖς καὶ ἀλλοίοις, οὐκ ἔστιν ὅλως ἀνήκοον ἤθελεν, ὡς ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, οὐδένα ἐς τὸ σῶμα διαλωβήσεται· κἂν ἡ τις ἀνδρῶν ἔχθιστος, κἂν τῇ αὐτοῦ βιοτῇ καὶ βασιλείᾳ ἐπιβουλεύων ἁλῷ. καὶ οἱ μὲν τὸ βασιλικὸν ῥῆμα τότε πληροῦντες, ἐπευφήμησαν τοῖς λελαλημένοις τούτοις, καὶ ἐπερρώσθησαν, ὡς μικροῦ φωνῆς ἀκηκοότες Θεοῦ, καὶ πᾶς ἐνηχηθεὶς τὸ ῥῆμα τοῦτο, δώρημα Θεοῦ τὸν βασιλέα τέλειον ἔλεγε, πρὸς τὴν τοῦ ἐπηγγελμένου ἐργωδίαν ὁρῶν, καὶ τὸ τῆς πραότητος πολὺ ἐκπληττόμενος. μηδὲ γὰρ ἐξεῖναί τινι καὶ μάλιστα βασιλεύοντι, μοχθηρίαν φύσεως φέρειν ἀκίνητον πρὸς τὸ κρεῖττον ἢ δυσμετάθετον, ἢ στέργειν ἄνθρωπον ἀποστατικὸν καὶ ληστεύοντα τὴν ἀρχὴν, κἂν ἀρετῆς μεταποιεῖτο μάλιστα, καὶ μετὰ Δαβὶδ οὐκ ἀνταποδιδοίη τοῖς ἀνταποδιδοῦσι κακὰ, ἢ ψάλλων εἴη κατ' ἐκεῖνον ἐν καιροῖς κινδυνώδεσιν, ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισ-

σας κηρίον, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτούς. αὐτὸς μέντοι βασιλεὺς ἀντιφθεγγομένην προδήλως τῇ γλώττῃ καθυπέφηνε μετὰ βραχὺ τὴν προαίρεσιν, καὶ ὥσπερ ἐν τῷ λέγειν οὐ διεστείλατο, οὕτω κἂν τῷ πράττειν οὐ συνεστείλατο, ἀλλὰ μικροῦ διημιλλήθη Ἀνδρονίκῳ, τὸ προσκεκρουκὸς ἐννοούμενος, μὴ τὸ τοῦ Σολομῶντος ἐπηνεκῶς, ὅ φησιν ἀγαθὸν τὸ μὴ εὔξασθαι, ἢ εὔξασθαι καὶ μὴ ἀποδοῦναι. ὁ δέ γε τοῦ Ἰκονίου Σουλτάνος (ὃν δὲ εἰσέτι ὁ Κλιτζασθλὰν) εὐγήρειαν ἄγων, καὶ γεγονὼς ὑπὲρ ἔτη τὰ ἑβδομήκοντα, τὸν Ἀνδρονίκου ἐνωτισθεὶς θάνατον, καὶ τὴν ἀνάρρησιν Ἰσαακίου πυθόμενος, καταστοχάζεται ἀρίστως, ὅσα εἰκὸς ἐπὶ ταῖς τῶν βασιλέων μεταθέσεσί τε καὶ παραλύσεσι γίνεσθαι, καὶ μᾶλλον εἰ πόλεμος ἀνθέλκει ἑσπέριος, καὶ πολέμων ὁ κράτιστος, καὶ δὴ εἰσβολὴν ποιεῖται κατὰ τοῦ τῶν Θρακησίων θέματος δι' εὐίππου καὶ εὐόπλου στρατεύματος, τοῦ Σαμὴ Ἀμηρᾶ στρατηγοῦντος, ὑκοιῶ ἀνδρῶν κεκενωμένον εὑρὼν τὸ τοῦ Κελβιανοῦ κλίμα, ὅπλα φέρειν εἰδότων (πάντες γὰρ ὡς χείμαρροι μετερρύησαν πρὸς τὸν νεωστὶ τὴν ἁλουργίδα ἐμπορπησάμενον Ἰσαάκιον) ἀνθρώπους τε πολλοὺς ἐχειρώσατο, καὶ ζώων ἤλασεν ἀγέλας παντοδαπῶν, καὶ ὠφελειῶν ἄλλων τὸ οἰκεῖον ἐνέπλησε στράτευμα. ἠρεμησάντων δὲ καὶ τῶν ἑῴων ἐθνῶν, ἄλλοις τε προσκαίροις φιλοτιμήμασιν, ἀλλὰ δὴ καὶ ἐτησίοις ἀπολήψεσι φόρων (οὕτω γὰρ οἱ ἐς ἡμᾶς ὑπερκαθήμενοι Ῥωμαίων μετιέναι ἴσασι τὸ ἀλλόφυλον, τὴν οἰκουρίαν μεταδιώκοντες, ἴσα καὶ θαλαμηπόλοις νεάνισιν, αἳ περὶ τὴν ταλασίαν διαπονοῦνται) ἠθέλησεν ἐξ ἀλλοεθνοῦς γῆς ἑαυτῷ μνηστεύσασθαι γαμετὴν (ἣν γὰρ ἐμνηστεύσατο πρότερον, θανάτῳ ἀπέβαλετο)

ribus canat, Circundederunt me vt apes fauum, ego verò nomine Domini eos propulsaui. Cęterùm ipse Imperator breui postea egit quæ cum eius oratione minimè consentiebant: & vt in dicendo nulla distinctione, ita etiam in agendo adeò nulla moderatione vsus est, vt parum abesset, quin vlciscendis inimicis Andronicum imitaretur, neglecto illo Solomonio, quo dicitur: *Præstare non facere votum, quam votum non reddere.* Interim Iconij Sultanus Clizasthlanis felici senecta vltra annum L X X progressus, cùm Andronici interitum, cui successisset Isaacius, audiuisset: & ea quæ in Imperatorum mutationibus accidere solent, præsertim si bellum ab Occidente grauissimum vrgeat, sagacissimè diuinasset: lectissimo equitatu, & armis instructissimo, in Thraciam impressionem facit, Same Amera duce. Qui cum Celbianum tractũ bellicosis viris vacuum inuenisset (omnes enim torrentis instar ad Isaacium recens imperio potitum confluxerant) multos homines cepit, armenta & greges omnis generis abegit, & multis manubiis suum exercitũ locupletauit. Vbi Orientales gentes cùm aliis pro tempore muneribus, tum annuis tributis placatæ quieuerunt (sic enim nostra ætate Romanorum Imperatores cum Barbaris agere solent, domi instar nentium puellarum desidentes) vxore defuncta

Isaacij facta cũ dictis non consentiunt.

Clizasthlanis grassationes. In interregno potentissimus hostis audacter ad arma prosilit.

Et prouincias milite vacuas aggressus deprędatur.

Isaacij secundæ nuptiæ & sordes. Græcorum Imperatorũ mollities Turcas peperit.

alienigenam ducere statuit: & per legatos Belæ Hungariæ regis filiam, nondum decem annos natam, ambit. Sed dum ex tenacitate nuptias ex fisci pecunia celebrare reformidat, & sumptus illos ab vrbibus & prouinciis affatim exigit: cùm alias vrbes, præsertim Anchialo finitimas, afflixit: tum Barbaros, Hæmi montis accolas, sibi & Romano imperio infestissimos reddidit, qui olym Mysi, nūc Blachi nominantur. Hi enim angustiis & castellis freti, quę plurima habent, præruptis saxis inædificata: cùm prius etiam Romanos parum curarent, tum per causam abacti pecoris & vexationum quas tolerassent, apertè defecerunt. Eius defectionis principes & autores fuere duo ex illa gente fratres, Petrus & Asan: qui ne sine causa res nouas moliri viderentur, Imperatorem Cypsellis degentem adeunt, petentes, vt in Romanas legiones referantur, & sibi prædium exigui reditus in Hęmo monte situm, assignetur. Ea re nō impetrata (*nam fatorum vis prudentiam humanam superabat*) submurmurabant, vt contempti, & voti impotes: & verbum audacius emiserunt, quo defectionem, & ea quæ domum reuersi acturi essent, innuebant. Asan præsertim, homo audacior & crudelior, cui ob impudentiam, Ioannis Sebastocratoris iussu, colaphus infringi-

Tenacitas turpissima, rapacitatis comes.

Mysorum seu Blachorū defectio.

Defectionis principes & autores.

Occasio industriè quæsita.

Sed frustra.

Ex audacia nata.

καὶ δὴ κοινολογησάμενος διὰ πρέσβεων τῷ τῆς Οὐγγρίας ῥηγὶ τῷ Βελᾷ, ἄγεται εἰς γυναῖκα τὴν ἐκείνου θυγατέρα, τῆς δεκαετηΐδος οὔπω ἀκριβῶς ἁψαμένην. τὰ δὲ γαμοδάσια θύειν ἀπὸ χρημάτων δημοσίων σμικρολογούμενος, ἀμισθὶ ταῦτα ἐκ τῶν οἰκείων συνέλεγε χωρῶν· καὶ ἔλαθε διὰ σμικροπρέπειαν, καὶ ἄλλας μὲν πόλεις καλαμησάμενος, αἳ κατ' Ἀγχίαλον συνῳκίζοντο, ἑαυτῷ δὲ μάλιστα καὶ Ῥωμαίοις ἐκπολεμώσας τοὺς κατὰ τὸν Αἷμον τὸ ὄρος βαρβάρους, οἳ Μυσοὶ πρότερον ὠνομάζοντο, νυνὶ δὲ Βλάχοι κικλήσκονται. οὗτοι γὰρ ταῖς δυσχωρίαις πεποιθότες, καὶ τοῖς φρουρίοις θρασυνόμενοι, ἃ πλεῖστά τε εἰσὶ καὶ ὀρθὰ κατ' ἀποτόμους κείμενα πέτρας, καὶ ἄλλοτε μὲν κατὰ Ῥωμαίων ἐμεγαλαύχησαν, τότε δὲ πρόφασιν εὑρηκότες (ὃ δὴ λέγεται πάτερ καλὸν) τὴν τῶν οἰκείων θρεμμάτων ἀπαγωγὴν καὶ κάκωσιν ἑαυτῶν, ἐς ἀποστασίαν λαμπρὰν ἀνεσκίρτησαν. ἦσαν δὲ οἱ τοῦ κακοῦ πρωτουργοὶ, καὶ τὸ ἔθνος ὅλον ἀνασείσαντες, Πέτρος τις καὶ Ἀσὰν, ὁμογενεῖς καὶ ταυτόσποροι, οἳ καὶ μὴ δρῶντες τὴν νεωτέρισιν ἀπροφάσιστον, προσίασι βασιλεῖ σκηνουμένῳ ἐν τοῖς Κυψέλλοις, αἰτούμενοι συστρατολογηθῆναι Ῥωμαίοις, καὶ διὰ βασιλείου γράμματος σφίσι βραβευθῆναι χωρίον τι βραχυπρόσοδον, κατὰ τὸν Αἷμον κείμενον. ἀλλ' ἀπέτυχον τοῦ αἰτήματος (ἦν γὰρ ἡ θεία ἐπικρατεστέρα κίνησις) ὑπετονθόρυσαν οὖν ὡς παροφθέντες, εἰκαίως δὲ καὶ τὴν αἴτησιν ἐπανατεινάμενοι, παρέπτυσάν τι καὶ ῥῆμα θερμότερον, τὴν ἀποστασίαν ἐμφαῖνον, καὶ ὅσα ἐπανιόντες οἴκαδε δράσουσι· καὶ τούτων μάλιστα ὁ Ἀσὰν, ὁ καὶ θρασύτερος καὶ ὠμότερος, ὃς καὶ τύπτεται κατὰ τὸ πρόσωπον, ἐπιταγῇ τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου ἐπιπληχθεὶς εἰς ἀναίδειαν.

ἀναίδειαν. καὶ οἱ μὲν ἄπρακτοι οὕτως ἐπανῆλθον καὶ περιυβρισμένοι, ὅσα δὲ κατὰ Ῥωμαίων οἱ ἀλιτήριοι οὗτοι καὶ μιαροὶ διεπράξαντο, τίς ἂν ἐφίκοιτο λόγος; ἢ ποία διήγησις τοσαύτας κακῶν Ἰλιάδας συμπεριλήψεται; ἀλλὰ μήπω περὶ τούτων, τὸ δὲ λέγειν προβαινέτω μοι καθ' εἱρμόν.

5 Ἔτι τοῦ ἐκ Κομνηνῶν Ἰσαακίου κατατυραννοῦντος τῆς Κύπρου, καὶ μήτε χρημάτων ὑποσχέσεσιν ἀποσχέσθαι ταύτης προτιθεμένου, μήθ' ὑποκλινομένου τῷ βασιλεῖ, ἔτι μὴν τὰ δεινὰ μετριάζοντος, ὅσα ἐκακούργει κατὰ Κυπρίων, ἀεὶ καινοτέρας κολάσεις ἐπινοοῦν· ἔγνω κατ' αὐτοῦ στόλον καταρτύσειν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐπειδὴ μακραὶ νῆες ἡτοιμάσθησαν ἑβδομήκοντα, ναύαρχοι ἀναδείκνυνται ὁ Κοντοστέφανος Ἰωάννης, οὐδ' οὐκ ἐπιβὰς γήρως, καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἀλέξιος, ὃς εἰ καὶ εὐῆλιξ ἦν καὶ ἀνδρεῖος, καὶ τοῦ βασιλεύοντος ἐξανεψιός, ἀλλ' ἐκκοπεὶς τὰς κόρας ὑπ' Ἀνδρονίκου, ἀχρεῖος πρὸς τὴν ὅλων εἰς τὸ τότε στρατήγησιν συλλελόγιστο, ναὶ μὴν οὐδ' αἴσιος ἐκρίνετο οἰωνός. καὶ δὴ ὁ μὲν ἐς Κύπρον πλοῦς ἀκίνδυνος, καὶ τὸ πνεῦμα λίαν φορὸν, ἠρέμα πως ἐμπίπτον τοῖς λαίφεσι, τὰ δ' ἑξῆς καὶ μετὰ τὸ προσχεῖν εἰς τοὺς Κυπρόθι λιμένας, ἁπάσης ἀγριώτερα λαίλαπος· αὐτούς τε γὰρ ὁ τῆς Κύπρου κρατῶν Ἰσαάκιος συλλαβὼν ἐξεπώσατο, καὶ ὁ τότε κατὰ θάλατταν πειρατῶν ὁ κράτιστος, ὁ Μεγαρείτης καλούμενος, ἐπαμύνων Ἰσαακίῳ, ἀνωϊστὶ ἐπέθετο ταῖς ναυσὶ, κεκενωμένας εὑρὼν τῶν ἀνδρῶν, εἰς τὸν χερσαῖον ἐξιόντων πόλεμον. οἱ δὲ τριηράρχαι οὐ μόνον οὐδέν τι γενναῖον κατώρθωσαν, ἀλλὰ καὶ χερσὶ τῶν ἐναντίων εὐμαρῶς ἑάλωσαν, καὶ αὐτοὺς μὲν τῷ Μεγαρείτῃ ἐκδίδωσιν Ἰσαάκιος ἐς ὅ τι βούληται χρήσασθαι. καὶ εἶχε τούτους μετὰ μι-

tur. Ita non infecta modo re dimissi, sed cōtumeliis etiam irritati homines isti nefarij & cōscelerati: quomodo cōtra Romanos grassati sint, quis verbis cōsequatur? quæ oratio tantum malorum pelagus complectatur? Sed nōdum de his, ne historiæ series interrumpatur.

Item ex intempestiua castigatione: nec facilè irritandi sunt eiusmodi crabrones. Ex scintilla exigua grauissimum incendium.

5 Comneno Isaacio Cyprum adhuc tenente, à qua neque pecuniæ pollicitationibus, neque Imperatoris reuerētia abstrahebatur, neque de crudelitate erga insulares quicquam remittente, sed subinde noua supplicia excogitante: classem cōtra eum Imperator mittere statuit, & LXX longis nauibus Ioannem Contostephanum, hominem senem, & Alexium Comnenum (qui etsi vir fortis, & integræ ætatis erat, & Imperatoris nepos: tamen ob effossos ab Andronico oculos ad id munus nō modò inutilis, sed malum omen quoque ab omnibus iudicabatur) nauarchos præponit. Ac nauigatio in Cyprum periculi expers fuit, secundis & lenibus ventis aspirantibus. Sed vbi in portubus appulerunt, atrocissimam tempestatem sunt experti. Nam Isaacius Cypri tyrannus eos & vicit & cepit: & potentissimus pirata Megarita, qui opem ferebat Isaacio, clam naues vacuas, militibus ad terrestre prœliū egressis, occupauit. Itaque trierarchæ non modò nullū illustre facinus ediderūt, sed denique etiam in hostium manus venerunt: & Megaritæ arbitrio per-

Calamitosa in Cyprum expeditio, ad Comneni tyrānidē compescendam.

Classis ingēs sed nauarchis destituta: nec enim tot negotiorum momēta senio confectum aut oculis orbatum, sed vegetum & oculatum ducē desiderāt.

Megaritæ proditio classem omnino pessundat.

missi ab Isaacio, paulò pòst ad Siciliæ tyrãnum, ad quem ille vt dominum suas actiones referebat, sunt perducti. Isaacius verò post victoriã multos Romanos in suas cohortes retulit, multos crudelibus pœnis affecit, vt erat tortor inexorabilis: atq; inter cæteros Rentacenũ Basilium, cui alterum pedem à genu securi resecuit. Erat is vir bellicosissimus, & vt Achillem Phœnix, ita ipse olim Isaacium & in eloquentia & in re militari erudierat. Ac tali præmio Isaacius omnium mortalium maximè iracundus, & in ira lebetis instar exæstuans, ac tremente mento absurdè loquens, pædagogum suum est remuneratus. Nauticam verò turbam, quò quisque vellet, abire siuit. qui tanquam ex diuturno naufragio, serò domũ redierunt: si qui ex tribus malis vno, videlicet mari, fame aut morte non perierãt. Cum Mysi apertè defecissent, ab iis, quos dixi, impulsi: Imperator bellum eis infert. Sed nec illud prætereundum est. Cum Blachi principiò ab eo conatu, ad quem à Petro & Asane inducebantur, rei difficultate territi, abhorrerent: fratres, vt popularibus suis eum metum adimerent, ædem nomine præclari martyris Demetrij ædificarunt: in eámque multos dæmoniacos vtriusque sexus coegerunt, qui cruentis & peruersis pupillis, effusisque crinibus cætera omnia exquisitè exprimebant,

Comneni crudelitas in captiuos.

Rentaceni Basilij supplicium.

Ingratitudo tyrannidis alumna.

Nauticæ turbæ incómoda & infelix libertas.

Blachi à furiosis & dæmoniacis cócitati.

Seditionis authores superstitioso commento popularibus suis imponunt & metum adimunt.

χρὴν Σικελία καὶ ὁ ταύτης τύραννος, εἰς ὃν ὡς δεσπότην ὁ Μεγαρείτης ἀνέφερε τὰ ἑαυτοῦ. ὁ δ' Ἰσαάκιος πολλοὺς μὲν τῶν Ῥωμαίων μετὰ τὴν ἧτταν τοῖς οἰκείοις κατέλεξε τέλεσι, πολλοὺς δὲ καὶ ἀγρίαις ποιναῖς καθυπέβαλεν, ὁποῖος οὗτος ἀπαραίτητος ὢν κολαστής, ἐν οἷς καὶ τὸν Ῥενταχηνὸν Βασίλειον πελέκει ἐκ τοῦ γόνατος θάτερον τῶν ποδῶν ἐκτεμών. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος ἄριστος τὰ πολέμια, καὶ τῷ Ἰσαακίῳ τούτῳ ὡς Ἀχιλλεῖ ποτε Φοίνιξ, μύθων τε ῥητὴρ καὶ τῶν πολεμικῶν ἔργων διδάσκαλος πεφηνώς. ὀργιλώτατος δ' ὢν ἀνθρώπων ὁ Ἰσαάκιος, καὶ κατὰ λέβητα καχλάζων ἀεὶ τῷ θυμῷ, παράφορά τε φθεγγόμενος ἐν τῷ χολᾶν, καὶ τὴν κάτω γένυν ξομαλέαν δεικνὺς, καὶ ἄλλως δὲ οὐχ ἱλαρὰ θρέπτρα ἐκτίνειν εἰδὼς, τοιαύτῃ τιμωρίᾳ τὸν ἑαυτοῦ καθυποβάλλει παιδαγωγόν. τὸ δὲ ναυτικὸν πλῆθος ἔνθα οἱ πρὸς βουλῆς διαφῆκεν ἰέναι, οἳ καὶ ὡς ἐκ ναυαγίου μακροῦ χρόνιοι τὰ οἴκοι κατέλαβον, ὅσοι τέως μὴ τεθνᾶσιν ἑνί τινι κακῷ θαλάσσης καὶ λιμοῦ καὶ τελευτῆς ἀπελύοντο. τῶν δὲ μυστῶν τῆς ἀποστασίας μελετησάντων περιφανῆ, καὶ ἀρχηγῶν τοῦ κακοῦ τοῦδε ὧν εἴρηκα γεγενημένων, ἔξεισι βασιλεὺς κατ' αὐτῶν. χρὴ δὲ κἀκεῖνα μὴ παριδεῖν ἀνιστόρητα. οἱ Βλάχοι ὤκνουν τὰ πρῶτα, καὶ ἀπεπήδων πρὸς τὴν ἀπόστασιν, εἰς ἣν ἐνήγοντο πρὸς τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἀσὰν, τὸ τοῦ πράγματος μέγεθος ὑφορώμενοι. τῆς δὲ δειλίας ταύτης τοὺς ὁμογενεῖς ἀπάγοντες οἱ αὐτάδελφοι, εὐκτήριον ἐδείμαντο οἶκον ἐπ' ὀνόματι Δημητρίου τοῦ καλλιμάρτυρος, εἰς ὃν πολλοὺς τῶν δαιμονολήπτων συνηθροικότες ἐξ ἑκατέρου γένους, αἱμωποὺς καὶ διαστρόφους τὰς κόρας, λυσιχαίτας, καὶ τἄλλα ἀκριβῶς διασώζοντας, ὁπόσα οἱ τοῖς δαίμοσι κάτοχοι διαπράττονται, τοιάδε τινὰς ἐν-

θουσιῶ-

θυσιῶσιν ὑπετίθουν φθέγγεσθαι, ὡς ὁ Θεὸς τοῦ τῶν Βουλγάρων καὶ Βλάχων γένους ἐλευθερίαν ηὐδόκησε, καὶ τοῦ χρονίου ζυγοῦ ἐπένευσεν ἀπαυχένισιν, οὗ χάριν καὶ τὸν Χριστοῦ μάρτυρα Δημήτριον ἀπολιπεῖν μὲν τὴν Θεσσαλονικέων μητρόπολιν, καὶ νεὼν τὸν ἐκεῖ, καὶ τὰς παρὰ Ῥωμαίοις διατριβάς, ἐς δ' αὐτοὺς ἀφικέσθαι ὡς ἐπαρήξοντα, καὶ συλλήπτορα τοῦ ἔργου ἐσόμενον. ἀνακωχευόμενοι δὲ πρὸς βραχὺ οἱ παράφρονες οὗτοι, καὶ αἴφνης τὸ πνεῦμα πλεῖον συλλέγοντες, ἐπιληπτευόμενοι αὖθις διεσόβουντο καὶ ἐβόων ἐνθεαστικὸν καὶ διάτορον, μὴ εἶναι τὸ ἀπὸ τοῦδε ἕδρας ἀνεμιαῖον, ἀλλ' ὅπλα μετὰ χεῖρας λαβεῖν, καὶ Ῥωμαίοις ὁμόσε χωρεῖν, τοὺς δέγε συλλαμβανομένους κατὰ πόλεμον μὴ ζωγρεῖν, μὴ ζωογονεῖν, ἀλλ' ἀποσφάττειν καὶ κατακαίνειν ἀνηλεῶς, μηδ' ἐπὶ λύτροις ἀφιέναι, μηδ' ἐπικάμπτεσθαι δεήσεσι, μηδὲ γονυκλισίαις θηλύνεσθαι, ἀλλ' ὥσπερ τινὰς ἀδάμαντας πρὸς πᾶσαν ἀντιβολίας εἶναι παράκλησιν, καὶ φθείρειν ἅπαξ ἅπαντας τοὺς συλληφθέντας. ὑπὸ θεοπρόπων οὖν τοιούτων ὅλον τὸ γένος ἐξομιληθέντες, τῶν ὅπλων γίνονται· καὶ ὡς εὐημερήθη τέτοις τὰ τῆς ἀποστασίας, ἔτι μᾶλλον ἔθεντο τῇ ἐλευθερίᾳ σφῶν ἐπευδοκεῖν τὸν Θεόν· καὶ μικρὸν ἡγησάμενοι τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἀνέτον καὶ ἀπόλιτον, καὶ κατὰ τὰ ἄποθεν τοῦ Αἵμου ἐμπλατύνονται. ἕτερος δὲ τῶν ὁμαιμόνων ὁ Πέτρος, καὶ στεφανίσκῳ χρυσέῳ διαδεῖται τὴν κεφαλήν, καὶ τοῖς ποσὶν ὑποῤῥάπτει καὶ περιτίθησι κοκκοβαφὲς πέδιλον. τῇ δὲ Περισθλάβᾳ προσβαλόντες (πόλις δ' αὕτη Ὠγυγία ἐκ πλίνθου πᾶσα ὀπτῆς, καὶ πλείστην ὅσην περὶ τὸν Αἷμον τὴν περίμετρον ἔχουσα) ὡς οὐκ ἀκίνδυνον ἑώρων τὴν πολιόρκησιν, αὐτὴν μὲν ἀντιπαρέρχονται, τὸν δ' Αἷμον ὑποκατέρχονται· Ῥωμαϊκαῖς δ' ἑτέραις ἐπικαταῤῥαγέντες ἀπροσδοκήτοι

quę id genus hominum propria habet. eósque docebāt, in furore proloqui: *Deo visum esse, vt gens Bulgarorum & Blachorum diuturno iugo excusso, libertatem consequatur: eáque de causa Christi martyrem Demetrium, relicta metropoli Thessalonica & ade, Romanorúmque consuetudine, ad ipsos peruenisse, adiuturum id opus.* Igitur vęcordes isti homines paulum morati, & subitò maiore spiritu collecto, rursus alienati, exagitabantur, & clara voce quasi numine afflati clamitabant: *Nō amplius desidiæ esse locum, sed arreptis armis Romanos inuadendos esse: & qui in bello caperentur, non conseruandos aut vendendos, sed inclementer occidendos esse, & prece & precio repudiatis, neque magis vlla obtestatione moueri oportere quàm adamantem.* Tota igitur gens à talibus vatibus concitata, ad arma cōcurrit: & vt initia defectionis auspicata fuerunt, magis etiam credidere, Deum libertati suæ fauere. nec ea cōtenti, in oppida & prædia ab Hæmo remota diffunduntur. Alter verò fratrum Petrus, auream corollā imponit capiti, & pedibus coccineos calceos inducit. Pristhlabam aggressi (vrbs ea Ogygia est, tota latericia, & maximum Hæmi spacium complexa) vt oppugnationem non esse tutam videbant, ea prætérita, ex Hæmo descendunt: & Romana oppida subitò adorti,

Impostura summa.

Subornati nebulones iniunctum sibi munus strenuè adimplent.

Seditiosorū consilia immania.

Vulgus superstitionis artibus facilè irretitur.

Et initiis felicib. in defectione confirmatur.

Seditiosorū capita, inanibus titulis gaudent, & sibi plaudūt.

Blachorum grassationes. Seditiosorū progressus violenti.

multos ingenuos homines, multos boues, & iumenta, aliarúmque pecudũ ingentẽ numerum abducunt. Isaacio aduentante, rursus in angustiis & inaccessis locis abditi, diu restiterunt. Sed caligine præter expectationem à Deo, cuius latebræ in tenebris sunt, excitata, & montes, quos Barbari aditu angustiarum obsesso tuebantur, inuoluente, Romani eos imprudentes oppresserunt: & terrore attonitos ita dissiparunt, vt mali istius autores & duces, cum amicorum cœtu, vt ille porcorum grex in Euangelio in mare, ita ipsi in Istrum illapsi, ad finitimos Scythas traiicerent. Imperator verò, cum nemine prorsus prohibente, totã Mysiam peruagari, & præsidia in vrbes, quæ pleræque in Hæmo sunt, sed plures ac potius ferè omnes in præruptis rupib. & altissimis tumulis extructæ, introducere liceret, neutrum fecit: sed cumulis frumenti incẽsis, supplicum Blachorum confictis verbis deceptus, statim retrò abiit, relictis illis rebus adhuc planè exulceratis. Vnde factũ, vt Barbari Romanis audacius insultarent.

Isaacius Blachos sua negligentia cõfirmat. Cõtra autẽ huiusmodi principiis & vulgi tumultib. sine cunctatione sapiens princeps obstabit.

Seditiosi tandem fracti dilabuntur, & ad finitimos Scythas traiiciunt.

Ingenia molli imponi sibi facilè patiuntur: & solenne est seditiosis debellatis decipere credulos.

Vide Annotationes.

6 Nam is quidem in vrbem reuersus, vt re bene gesta gloriabatur: quidam verò ex ordine iudicum, Monasteriotes Leo, falsè dicebat, Basilij Bulgaroctoni animã dolere. Qui cũ Bulgaros funditùs deleuisset, edixerit:

Leo Monasteriotes, vir prudens falsè perstringit Imperatoris ignauiá, sed occulto dicterio. Cautè enim leo tractandus est, alioquin magistrũ discerpturus.

κωμοπόλεσι, πολλὰ μὲν σώματα Ῥωμαίων ἐλεύθερα, πολλοὺς δὲ βόας καὶ ὑποζύγια καὶ τῶν ἄλλων βοσκημάτων χρήματι οὐκ ἐλάχιστον διαρπάζουσιν. ἔξεισι τοίνυν κατ' αὐτῶν Ἰσαάκιος, οἱ δὲ τῶν δυσχωριῶν καὶ ἀπροσβάτων αὖθις ἐπιλαβόμενοι, ἀντεῖχον ἐπὶ πολύ. γνόφου δὲ παρὰ δόξαν ἀναβάντος ὑπὸ Θεοῦ, ὃς σκότος τίθησι τὴν οἰκείαν ἀποκρυβήν, καὶ τὰ ὄρη καλύψαντος, ἃ ἐτήρουν οἱ βάρβαροι, τὰς τῶν παρόδων στενὰς προλοχίσαντες, ἔλαθον Ῥωμαῖοι λάθρα αὐτοῖς ἐπιστάντες, καὶ διασκεδάζουσιν οὕτω καταπλῆγας θέμενοι. καὶ οἱ μὲν ἀρχηγοὶ τοῦ κακοῦ, καὶ τῆς στασιας, ὁ Πέτρος δηλαδὴ καὶ Ἀσάν, καὶ ὅσον περὶ αὐτοὺς ἑταιρικὸν ἀποστατικόν, κατὰ τὴν τῶν Εὐαγγελικῶν χοίρων ἀγέλην ὡς εἰς θάλασσαν τὸν Ἴστρον ὥρμησαν. καὶ τοῦτον διαπλωϊσάμενοι, τοῖς ἐκ γειτόνων Σκύθαις προσέμιξαν. ὁ δὲ βασιλεὺς κατὰ πολλὴν τοῦ κωλύσοντος ἐρημίαν πᾶσαν τὴν Μυσίαν ἔχων περιελθεῖν, καὶ φρουρὰν ἐπιστῆσαι ταῖς ἐκεῖσε πόλεσιν, αἳ πολλαὶ μέν εἰσι κατὰ τὸν Αἷμον, αἱ δὲ πλείους ἢ γοῦν ἅπασαι σχεδὸν ἐπὶ πετρῶν ἀποτόμων καὶ περινεφῶν γηλόφων πεπολισμέναι, τούτων μέν τοι οὐδέν τι καὶ διαπέπραχε· πυρὶ δὲ τὰς θημωνίας τῶν καρπῶν παραδοὺς, καὶ τοῖς τῶν ὀφθέντων Βλάχων φεναχισμοῖς ὑπαχθεὶς, παλίμπους ἐκ τοῦ παραυτίκα γίνεται, ἔτι ὠδίνοντα τὰ ἐκεῖσε παρείς. ὅθεν εἰς πλατύτερον μᾶλλον ἐπῆρε τοὺς βαρβάρους κατὰ Ῥωμαίων μυκτῆρα, καὶ πλειόνως ἠῤῥένωσεν.

6 Ὁ μὲν γοῦν τὴν βασιλίδα καταλαβὼν, ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις ἦν βρενθυόμενος, ὥς καί τινα τῶν ἐπὶ τῷ δικάζειν (ἦν δὲ οὗτος ὁ Μοναστηριώτης Λέων) παθῆναι εἰπόντα τὴν τοῦ Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου ψυχήν, ἔτι τὸ τυπικὸν αὐτοῦ βασιλεὺς παρεβλέψατο, καὶ ὅσα ἐπὶ τῇ τοῦ Σωσθενίου μονῇ ἐκεῖνος διέθετο,

καὶ κατὰ τοῦτον νεωτερίσαι τοὺς Βλάχους, ἐρεσχελῶν καὶ διασύρων, οὐ καθυφῆκε βραχὺ, ὡς δῆθεν σφαλέντα περὶ τὴν πρόρρησιν, φάσκων, ὡς αὐτὸς αὖθις εἰς τὴν προτέραν ὑποταγὴν καὶ δουλείαν τοὺς ἀποστάτας συνέπεισέ τε, καὶ ἐπανήγαγεν ἀκαριαίως οὕτως, ὡς οὐδὲ χρονίως ἐκεῖνος, καὶ μάτην αὐτὸν ὡς ἀπὸ δαφνηφάγου λαιμοῦ καὶ δελφικοῦ μαντικοῦ τρίποδος ἀπερεύγεσθαι τὰ τοῖς ψεύδεσιν ὀδωδότα καὶ διάκενα θεοπρόπια. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀσὰν βάρβαροι τὸν Ἴστρον διαβάντες, καὶ τοῖς Σκύθαις συμμίξαντες, πλεῖστον ἐκεῖθεν συμμαχικὸν, καθὼς ἠρῶντο στρατολογήσαντες, ἐς τὴν πατρίδα Μυσίαν ἐπανῆκον, καὶ σεσαρωμένην ἀπηχῶς εὑρόντες αὐτὴν, καὶ Ῥωμαϊκοῦ κεκενωμένην στρατεύματος, μετὰ κόμπου ἐπεισέφρησαν μείζονος, οἷα λεγεῶνας πνευμάτων τὴν ἐκ Σκυθῶν ἐπαγόμενοι συνάρσιν. ὅθεν οὐδ᾽ ἠγάπων, εἰ τὰ ἑαυτῶν ἔχουσι σώζειν, καὶ τὴν τῆς Μυσίας μόνην περιβαλοῦνται τοπάρχησιν, ἀλλ᾽ εἰ μὴ καὶ τὰ Ῥωμαίων μέγιστα βλάψουσι, καὶ τὴν τῶν Μυσῶν καὶ τῶν Βουλγάρων δυναστείαν εἰς ἓν συνάψουσιν, ὡς πάλαι ποτὲ ἦν, οὐδαμῶς ἠνείχοντο. καὶ ἦν ἂν διασωζόμενα τὰ καλὰ, εἴπερ αὐτὸς καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς κατὰ τῶν ἀποστάντων ἐξώρμησε. πλὴν ἀλλ᾽ αὐτὸς μὲν τὴν οἰκείαν ὁρμὴν εἰς ἕτερον καιρὸν ὑπερέθετο, τὴν δ᾽ ἀρχηγίαν τῷ πρὸς πατρὸς ἐνεχείρισε θείῳ, τῷ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ. ὁ δὲ οὐκ ἐπισφαλῶς, ἀλλ᾽ ὡς ἄγαν ἐπαινετῶς διακυβερνήσας τὴν στρατιὰν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν τῷ συμβαλεῖν λυπήσας οὐχὶ βραχέα, εἰς ὁμαιχμίαν συναιρεθέντας, καὶ εἰς πεδία ὑποκαταβάντας ἱππήλατα, μετὰ μικρὸν τὸν στρατηγὸν ἀποζώννυται, ὑποβλεπόμενος βασιλείαν. διαδέχεται δὲ τὴν ἡγεμονίαν ὁ Καῖσαρ Ἰωάννης ὁ Κανταβουζηνὸς, γαμβρὸς ὢν τοῦ βασιλέως ἐπ᾽ ἀδελφῇ.

Si quando Blachi denuò nouis rebus studuerint, suum exemplum imitandum esse, & prouinciam, castris in ea positis, peragrandam ei, qui bellum cum eis gesserit: eo edicto in Sosthenij monasterio affixo. Quod nunc sit irritum: quòd Imperator, ea quæ ille multis annis confici iusserit, tam exiguo momento absoluerit, vt illi tale nihil in mentem venerit. Asan verò, maximis auxiliaribus Scytharum copiis suo arbitratu delectis, reuersus, cum Mysiam patriam perpurgatam, & Romano exercitu vacuam reperisset, factus insolentior & iactantior, Mysiæ incolumitate & dominatu non cõtentus, maxima Romanis detrimenta inferenda, & Mysorum ac Bulgarorum dominatum, vt olim fuisset, omni contentione coniungẽdum esse censuit. Quòd si ipse Imperator, vt prius, iterum ad bellum exisset, fortasse res bene gesta esset. Verùm is alacritate sua in aliud tempus dilata, Ioannem Sebastocratorem patruum suum, cum imperio ablegauit: qui exercitu non temerè, sed planè laudabiliter gubernato, & hosti, qui cõtractis in vnum copiis, in planiciem descenderat, non paruis cladibus illatis, imperium ob affectati regni suspicionem deponere iubetur: & in eius locum Ioannes Cantacuzenus Cæsar, qui Imp. sororem in ma-

Prosperis successibus seditiosi facilè inebriati, in dies cornua sumunt.

Et maxima detrimenta aliis inferre cogitant.

Qui per alios quod præstare debuit exequitur, aliquoties aberrat.

Sebastocrator dux prouidus rẽ gerit feliciter.

Cantacuzenus, temerarius dux, infeliciter agit.

trimonio habebat, sufficitur. Erat is vir procera statura, forti animo, voce magna, bellicosus, sed ob audaciam & arrogantiam ferè perpetuò aduerso Marte pugnabat, inter alios & ipse ab Andronico excæcatus. Cùm autem Barbaros vitata planicie in montibus se tenere audiuisset, non cogitauit illos reficiendarum virium causa, & quò tutiores sint, ibi commorari: sed id factum timiditatē interpretatus, in medio campo castra posuit, neque custodiis neque excubiis accuratioribus vsus, neque vallo communito. Itaq; noctu à Barbaris oppressus, vix euadit, exercitu variis modis afflicto. Nam alij iacentes in tentoriis occidebantur, alij inermes in fuga capiebantur. Qui verò vsque ad Cæsaris tabernaculū profugerāt, maiorem eius quàm hostium acerbitatem sunt experti, à quo contumeliis vt proditores proscindebātur. Vt autem susceptum dedecus aboleret, armatus Arabicum equum conscendit: scutóque in manus sumpto, in confertos hostes est inuectus, vociferans: *Sequimini me:* cum nec videret, neque sciret, quò iret, aut quid in castris fieret. Romanis ita victis & fugientibus, omnia tabernacula sunt dirēpta, & vexilla capta, & aureæ Cæsaris vestes ferrugineo colore interpunctæ: quas Petrus & Asan induerunt, antę exercitum incedentes, & taber-

Temeritas animi & corporis dona inutilia reddit.

Et hostium consilia circunspecta timiditati adscribit: vnde clades horrendæ.

Tádem importune furore in suos percita apparet.

Et in pericula cæco impetu ruit.

Temeritatis effigies, effecta, præmia.

ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν ἡλικίαν μακρὸς, καὶ ἀνδρεῖος τὴν ψυχὴν, καὶ μεγαλόφωνος, καὶ ἐν πολέμοις δόκιμος, ἀεί ποτε δὲ ἐδυστύχει ἐν τοῖς πολέμοις, δι' ἣν εἶχε θρασύτητα καὶ ἀλαζονίαν· ἐξωρύχθη δὲ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς παρὰ Ἀνδρονίκου μετὰ τῶν ἄλλων. ὅθεν καὶ τοὺς Βαρβάρους ὁ Καίσαρ ἀκούων ἐν ὄρεσι διάγειν, καὶ μὴ εἰς τὸν κάμπον κατέρχεσθαι, μὴ διαλογισάμενος, ὅτι διὰ τὴν αὐτῶν ἀνάπαυσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐν τοῖς τοιούτοις εὑρίσκονται ὄρεσιν, ἀλλὰ δειλίαν τοῦτο κρίνας αὐτῶν, μέσον τοῦ κάμπου ἐποίει τὰ αὐτοῦ κατευνοτόπια, μήτε φυλακὰς ἔχων ἀκριβεῖς, ἢ βίγλας, μήτε μὴν βάλλων χάρακα. νυκτὸς οὖν αὐτῷ οἱ βάρβαροι ἐπιθέμενοι, μόλις αὐτὸς διασώζεται, καὶ τὸ στράτευμα πολυτρόπως ἐκάκωσαν. οἱ μὲν γὰρ ἐξ αὐτῶν ἐν ταῖς τένταις κείμενοι, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καταλαμβανόμενοι ἐφονεύοντο· οἱ δὲ ἀναρμάτωτοι φεύγοντες, ἐζωγροῦντο. ὅσοι δὲ φυγεῖν ἠδυνήθησαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ Καίσαρος κατούναν ἐλθεῖν, πικρότερον αὐτὸν ὑπὲρ τῶν πολεμίων εὕρισκον, ὑβρίζοντα καὶ διαβάλλοντα ὡς προδότας αὐτούς. θέλων οὖν ὁ Καῖσαρ τὴν ἑαυτοῦ νίκην ἀνακαλέσασθαι, ἡρματώθη καὶ ἐκαβαλλίκευσε Ἀραβικὸν φαλὴν, καὶ ἔλαβε καὶ σκουτάριον εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καὶ ὥρμησε κατὰ μέσον τῶν πολεμίων, κράζων καὶ λέγων, ἀκολουθεῖτέ μοι, μὴ βλέπων, μηδὲ γινώσκων, ὅπη πορεύεται, ἢ τί ἐν τῷ στρατῷ γίνεται. νικηθέντων οὖν οὕτω τῶν Ῥωμαίων καὶ φευγόντων, ἡρπάγησαν παρὰ τῶν βαρβάρων αἱ κατοῦναι πᾶσαι, καὶ τὰ χρυσοϋφῆ ῥοῦχα τοῦ Καίσαρος, τὰ μετὰ τῶν γερανέων χρωμάτων σεσημειωμένα. καὶ τὰ φλάμουλα, ἅτινα καὶ ἐνεδύσαντο ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἀσὰν προπορευόμενοι ἔμπροσθεν τοῦ στρατοῦ αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὸν κάμπον ἔκτοτε κατελθόντες,

θόντες, τὰς τέντας αὐτῶν ἐκεῖ ἔστησαν καὶ κατεσκήνωσαν. παραλυθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἀρχῆς ὁ Καντακουζηνὸς Καῖσαρ, ἀνηγορεύθη στρατηγὸς τοῦ ὅλου στρατεύματος ὁ Βρανᾶς Ἀλέξιος, βραχὺς μὲν κατὰ τὴν ἡλικίαν, βαθὺς δὲ τὴν γνώμην, καὶ ποικίλος τὴν φρόνησιν, καὶ τῶν εὑρισκομένων τότε ἀνθρώπων ὁ στρατηγικώτατος, ἀλλ' οὗτος τὴν στρατιὰν παραλαβὼν, οὐ θρασέως, ἀλλὰ μετὰ ἀσφαλείας καὶ φυλάξεως τὰ τούτου ἐποίει κατευνοτόπια, ταχτικῶς τοὺς ἔμπροσθεν προπορευόμενος, καὶ προθυμοποιούμενος θλίβειν τοὺς ἐχθρούς. ἐπιμελούμενος δὲ ὅπως καὶ ὁ στρατὸς ἅπας ἀκινδύνως διέρχεται. διελθὼν δὲ τόποις δυσβάτους πολλοὺς, φθάνει κατά τινα τόπον, μέλανα βουνὸν καλούμενον, κἀκεῖσε κατασκηνοῖ, καὶ χάρακα βάλλει, καὶ ἐφαίνετο ὡς καὶ χρηστότερόν τι ἐργάσηται. ἔχων δὲ δι' ἐπιθυμίας ἀεί ποτε, καὶ φανταζόμενος εἰς τὸ ὕψος ἀναβῆναι τῆς βασιλείας, τότε τὸν ἅπαντα σκοπὸν αὐτοῦ ἐφανέρωσεν. ὁ αὐτὸς γὰρ Βρανᾶς καὶ πρῶτον ὅτε εἰς τὸν κατὰ τῆς Σικελίας πόλεμον στρατηγὸς παρὰ τοῦ βασιλέως κατέστη, καὶ τὸ ἐξ Ἀλεμανῶν συμμαχικὸν ἀνελάβετο, διανεῖνας, ὡς ἀρκετόν ἐστι συνεργῆσαι αὐτῷ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ (οὐ γὰρ ἐθάρρει τοσοῦτον τὸ στρατιωτικὸν σύνταγμα, ὥστε τὴν βουλὴν αὐτοῦ φανερῶσαι) ἔγνω καὶ αὐτὸς βαδίσαι τὴν ὁδὸν, ἣν ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος ἐβάδισε καὶ ἐβασίλευσεν, ἐξελθὼν γὰρ νυκτὸς, καὶ πρὸς τὸν μέγαν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν εἰσελθὼν, καὶ μέσον τοῦ ἱεροῦ στὰς, παρεκάλει τοὺς εἰσερχομένους βοηθῆσαι αὐτῷ, ἀπὸ τῆς ἀδίκου καὶ παραλόγου τοῦ βασιλέως ὀργῆς, λέγων, ὅτι οὐδὲν προσέλεγουσα τι ἢ ὅλως ἔξω τοῦ ὁρισμοῦ καὶ τοῦ θελήματος ἐγενόμην αὐτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐγκαυχᾶσθαι ἐν τοῖς αὐτοῦ στρατηγήμασιν· οὐ γινώσκετε ὦ

nacula sua in planicie fixerunt. Imperio Cantacuzeno Cæsari abrogato, dux totius exercitus declaratus est Branas Alexius, breui quidem ille statura, sed magno ingenio & prudentia vir, atque illa ætate summus Imperator. Qui exercitu suscepto, non confidenter, sed circumspectè castrametabatur, instructa progrediens acie: atque in id intentus, vt & hostem detrimentis afficeret, & omnes copias periculi expertes conseruaret. Ita multis angustiis superatis, ad locū qui Niger tumulus dicitur, peruenit. Ibi castris positis, valloque munito, rei bene gerendæ spem hominibus afferebat. Sed cum regni cupiditate perpetuò æstuaret, tū animum suum declarauit. Nā idem Branas cum primum ab Imp. dux ad bellum Siculum missus, auxilia Germanorum quæ acceperat, satis habere virium ad iuuandos conatus suos ratus (nam Romanis legionibus tantum nō fidebat, vt eis consiliū suum aperire auderet) eandē viam & ipse ingredi statuit, quæ Isaacium ad imperium perduxisset. Igitur magnum S. Sophiæ templum ingressus, in medio stans opem introeuntium contra iniquam & peruersam Imp. iram, quem nulla re offendisset, neque quicquam præter mandata & voluntatem eius fecisset, implorat; & res gestas suas celebrare instituit. *An ignoratis,*

Dux tertius bello conficiendo destinatus, Branas Alexius.

Hostes debellat, suis conseruatis.

At dominandi ardore incensus, miras agēdi rationes persequitur. Ambitionis seditiosæ facies.

Isaaci Angeli politicū strategema renouat, & populum sibi conciliare studet.

Meritis suis in medium propositis. At nulla iusta causa est arma in legitimum principem & patriã sumere.

inquit, *viri, quàm fortiter in bellis me gesserim? vt hostes iterum ac tertium industria mea superarim?* & populum ad seditionem concitat. Vt autem se nihil proficere videbat, promissa ab Imperatore impunitate, cœptis destitit, eadem cupiditate nihilominus retenta: cuius tum explendæ occasione data, cùm totius dux exercitus esset declaratus, quę diu animo celarat, in apertum protulit. Cognatisque suis in consilium adhibitis, qui Adrianopolim, vt & ipse, patriam habebant, multis & potentibus viris, rubrũ calceum induit: atque inde in patriam digressus, & ab omni exercitu Imperator salutatus, ad vrbem Imperatricem contendit: & castris ad exterius Philopatium positis vesperi cum instructissimis copiis ad mœnia accedit, equo planè nigro insidens, nisi quòd in fronte albam maculam instar lunaris orbis habebat, & Imperatorios milites & ciues, qui ex mœnibus illa spectabant, simul & monet, & minis terret. Nam si portis apertis vltrò in partes suas concesserint, seruatorem & benefactorem habituros. Sin per ianuam & non aliter ingredi cupiẽti restiterint, vtique, si clàm ingressus & imperiũ latrocinio quodã consecutus fuerit, se causam habiturum sic agendi cum eis, vt immanes feræ, quæ pulsis pastoribus caulas perfregerint.

Noua occasione, eáque iudicio suo commodissima, arrepta, armis detectis prodit in medium.

Cum potentibus viris fœdus percutit, & Imperator salutatur.

Primariam imperij vrbé obsidet.

Ciues & milites obsessos monet & minis terrere nititur.

Obuelatis oculis ad exitium suum pedetentim pergit ambitio seditiosa.

ἄνδρες, ὅσα ἐν πολέμοις ἠνδραγάθησα, καὶ δεύτερον καὶ τρίτον διὰ στρατηγικῶν μεθόδων τοὺς ἐχθροὺς ἐνίκησα· καὶ ἐκίνει πρὸς στάσιν τὸν λαόν. ὡς δὲ εἶδε μηδὲν πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτοῦ γίνεσθαι, ὅρκους ἐκ βασιλέως δεξάμενος, τὴν στάσιν διέλυσεν· ἔτρεφε δὲ ὅμως καὶ εἶχε καθ᾽ ἑαυτὸν τὸν τοιοῦτον τῆς ἀποστασίας σκοπόν. ὡς δὲ ποτε καιρὸν ἐπιτήδειον εὗρε, καὶ ἔλαβεν ἐξουσίαν τὸ στρατηγὸς εἶναι ἁπάσης τῆς στρατιᾶς, ἔχων καὶ τὸν ἅπαντα στρατὸν μεθ᾽ ἑαυτοῦ, εἰς φανερὸν τὰ ἐν κρυπτῷ μελετώμενα ἀνεκήρυξε. καὶ δὴ συμβούλοις εἰς τοῦτο χρησάμενος, τοῖς ὅσοι κατὰ γένος ἐκείνῳ συνήπτοντο πατριώταις (ἐκ τῆς Ἀδριανοῦ δὲ ὥρμητο πόλεως) πολλοῖς οὖσι, καὶ σύμπασι δυνατοῖς, τὸ ἐρυθρὸν ὑποδύεται πέδιλον, καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν πατρίδα, καὶ πρὸς παντὸς ἀναγορευθεὶς τοῦ στρατεύματος αὐτοκράτωρ, τὴν ἐς τὴν βασιλεύουσαν πόλιν στέλλεται, καὶ περὶ τὸ ἔξω λεγόμενον καταστρατοπεδεύεται Φιλοπάτιον. περὶ δὲ δείλην μετὰ τῶν εὐοπλωτάτων δυνάμεων τῷ τείχει προσπελάσας τῆς πόλεως, ἵππῳ ἔποχος ὤν, παρὰ τοσοῦτον μὴ παντὶ μέλανι, παρ᾽ ὅσον λευκαὶ τρίχες ἐς κύκλον σεληναίας περιαγόμεναι, φυεῖσαι ἦσαν περὶ τὸ μέτωπον, τοῖς ἐπὶ τῶν τειχῶν βασιλικοῖς καὶ θεαταῖς τῶν δρωμένων ἀστυπολίταις ἀπειλητὴς ἅμα καὶ παραινέτης ἐδείκνυτο. τὰ μὲν γὰρ αὐτοῦ φρονοῦντας εὖ παθεῖν ἔφασκεν, ὡς ἄρα καὶ εἰ διαπετάσαντες τὰς πύλας εἰσδέξοιντο, σωτῆρά τε καὶ εὐεργέτην εὑρήσουσιν. εἰ δὲ διὰ τῆς θύρας εἰσιόντι καὶ μὴ ἀναβαίνειν ἀλλαχόθεν ἐθέλοντι, ἀντιβαῖεν δήπου καὶ ἀντισταῖεν, πάντως κλέψας τὴν εἴσοδον, καὶ λῃστεύσας τὴν βασιλείαν, ἐκεῖνα ἀνεπεγκλήτως ἐργάσαιτο, ὁπόσα καὶ ὠμησταὶ θῆρες τοὺς ποιμένας παρωσάμενοι, καὶ μὴ διὰ τῆς αὐλῆς τῶν προβάτων, ἀλλ᾽ ἑτέρωθεν εἴσω παριόντες.

ταῦτα

ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦθ' ἕτερα μεγαλαυχήσας, καὶ ἅμα παράταξιν ἐνδειξάμενος ὁποίας χρεία τοῖς ἐπιμαθεῖσιν εἰς πόλεμον πρὸς τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον ὑπενόστησε. τῇ δ' ἐπιούσῃ ἄρτι τοῦ ἡλίου τὰ ἑῷα φαυσιβολοῦντος, πρὸς τοῖς τείχεσιν αὖθις τῆς πόλεως γίνεται, κἀπὶ ταῖς χερσαίαις πύλαις ἀντιτάξας τὴν στρατιὰν, αἳ τοῦ Χαρσίου λέγονται, εἰς δεξιὸν καὶ εὐώνυμον κέρας αὐτὴν διαιρεῖ, καὶ τὸ μέσον αὐτὸς ἐπέχων τῆς φάλαγγος, ἐφίησι τοῖς ἐκχεομένοις τῆς πόλεως στρατοῖς συμπλέκεσθαι. οὐδὲ γὰρ μόνον ἐντὸς τῶν πυλῶν τῆς πόλεως τὸ ὑπερπονοῦν ἑαυτοῦ κατεμέριστε βασιλεύς. ἔστι δ' ὃ καὶ τῶν τειχῶν ἄνωθεν ἐπέταξεν ἐφεστάναι, ἀλλὰ καὶ μέρος ἀποδιελόμενος, ἐπέτρεψεν ἐπεκθέειν ἔξωθεν ἑκαστάτω τῆς τάφρου, καὶ τοῖς πολεμίοις ὡς ἐνὸν ἀντιφέρεσθαι. εἰ δέ γε κάμωσιν, ἐπιβρισάντων τῶν ἐναντίων, προσστρέφεσθαι παρῄνει τοῖς τείχεσιν, ὅπως οἱ τῶν πυργοβαρέων ἄνωθεν αὐτοῖς ἐπαμύνωσιν. ἕως μὲν οὖν σταθηρᾶς μεσημβρίας τοξασμοὶ καὶ ἀκροβολισμοὶ παρ' ἑκατέρων ἐγίνοντο τῶν μερῶν, καὶ βραχύ τι μὲν ἄχρι τινὸς ἐκράτει τῶν τοῦ βασιλέως, οἱ τοῦ Βρανᾶ ὡς πολέμων ἔμπειροι, καὶ τούτων μάλιστα οἱ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ πεζικοῦ συγκροτούμενοι στίφους, ἐπεὶ καὶ οἱ τοῖς ζῶσιν ἔτι συνεξητάζοντο ἐκ τοῦ ζωγρηθέντος Σικελικοῦ στρατεύματος, τούτους ὁ βασιλεὺς τῆς φρουρᾶς ἀνεὶς καὶ δεσμῶν, καὶ ὁπλισμοῖς ὑπαγαγὼν, πρὸς Βρανᾶν ἀπέστειλε, τὴν ἐς τὸν αἷμον στελλόμενον, καὶ ἦσαν κρατίστη φάλαγξ τῶν περὶ αὐτὸν πεζική, ἱππικῷ θυρεῷ καὶ ξίφει ἐπιμήκει καὶ δόρατι ἐγχίρει φραττόμενοι. ἐπιβοηθήσαντος δὲ καὶ τοῦ κατὰ σφᾶς ἱππεύοντος τάγματος, κατὰ κράτος οὕτω τοὺς ἐξ ἄστεος τρέπονται, ὡς καὶ ἄκοντας τὴν τάφρον διαβῆναι, καὶ προσφυῆναι τοῖς τείχεσιν. ἐπήμυνον δ' αὐτοῖς οἱ τῶν τειχῶν ὑπερφαινόμενοι. καὶ τὰ μὲν τῆς τόθ' ἡμέρας ἐν τούτοις ἔληξεν.

Quæ cum iactasset, acie velut ad pugnam instructa, in castra reuertitur. Postridie Sole orto, rursus ad vrbis mœnia accedit: & exercitu, ad terrestrem portam quæ Charsij dicitur, in dextrum & læuum cornu instructo, mediam phalãgem ipse obtinens, copias vrbe effusas aggreditur. Imperator enim suos milites non tantum intra portas vrbis collocarat, sed & partem quam longissimè excurrere extra fossas, & cum hostibus congredi, & fatigatos hostibus vrgentib. ad mœnia refugere, iusserat, vt ab iis qui in turribus starent, iuuarentur. Ac vsque ad meridiem sagittis & iaculis vtrinq; dimicatum est. Branæ factione aliquandiu nonnihil superiore ob belli vsũ, atque in ea Latinorum peditatu potissimum. Nam qui ex Siculo exercitu adhuc in viuis erant, eos Imperator custodia & vinculis liberatos, armis datis Branæ ad Hæmũ proficiscẽti miserat, qui optimam phalangem pedestrẽ explebant, scuto equestri, prælongo ense, & lancea armati. Cum autem equitum quoque turmæ iis opem tulissent, vrbani vi pelluntur: & quamuis inuiti, fossa superata, ad mœnia se recipiunt, propugnatoribus eos adiu-

Turpitudinẽ suam audacter reuelat.

Intrepidè manus cum domini seruis impius secuus conserit.

Latini pedites, Græcis præstãtiores, seditiosi partes temere sequũtur & ad tempus strenuè agunt.

Byzantini vrbem repetere, vi maiore pulsi, coguntur.

tantibus. Tyrannus verò suis ad dies v recreatis, rursus eosdem labores oppugnandi mœnia capessit, simul vt se vrbanis formidabilẽ præberet, simul etiam vt dissidium inter ciues excitaret: ac partem copiarum ad Septẽtrionale latus vrbi obuersum mittit, qui Bosphorus dicitur. Vnde tractus maris qui vsque ad Blachernium palatium pertinet, apertè cernitur: cæteræque partes vrbis quæ ad Aquilonẽ vergunt. Ij ergo iussa exequentes, vexillis in altum elatis, tumulos occupant. At solis radij qui in thoraces & arma militum recens polita & læuia incidebant, refracti, ignis instar relucebant. Itaque vrbanus populus turmatim in editiores colles vrbis, illius spectaculi gratia conuolans, summa admiratione afficitur. Deinde Propontidis etiam incolas attraxerunt, nõ in re militari sed in remis agendis maximo numero exercitatissimos. Ij scaphas ad piscium capturam fabricatas, in naues bellicas mutarunt, crassis tabulis vtrinque affixis, alij fundis, alij arcubus & pharetris armati. atq; ita ex piscatoribus in Mauortios viros mutati, cum Imperatoriis triremib. fortiter dimicant. quæ vrbem circũeuntes, nocturnas Branę impressiones obseruabãt, ac fretum diligẽter tuebantur, ne fortè tyrannus desperato per terrestres portas ingressu, clàm per litto-

Nouæ seditiosi artes, vt vrbe primaria obsessa potiatur.

Exercitus studiosi alacritas.

Vulgi in his periculis ingenium.

Propontis ad Branam deficit.

Seditiosorũ subiti conatus.

Piscatores classem adoriuntur.

ἀνοχεύσας δ' ἐφ' ἡμέρας πέντε τὰς οἰκείας δυνάμεις ὁ τύραννος, τῶν αὐτῶν καὶ πάλιν ἔχεται πόνων, τοῖς περιβόλοις ἐπιστὰς τῆς πόλεως· ποιῶν δ' ἐπὶ φόβον τοῖς ἀστικοῖς ἑαυτὸν, καὶ διαστασιάζειν τὰ ἔνδον πειρώμενος, μοῖραν τινὰ τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς παρελόμενος, ἐκπέμπει κατὰ τὴν βόρειον ἀντιπορθμὸν τῆς πόλεως πλευρὰν, ἥ τις πόρος βοὸς κικλήσκεται. ἀφ' ἧς καταφανής ἐστιν ἀκριβῶς ὁ μέχρι τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀνακτόρων συρόμενος θαλάττιος ὁλκὸς, καὶ ὅσα πρὸς ἄνεμον βορρᾶν ἐπινενεύκασι μέρη τῆς πόλεως. καὶ οἵ γε τὸ ἐπιτεταγμένον τέλει διδόντες, τοὺς ἐκεῖσέ πη μετεώρους γηλόφους ἀνιόντες, τὰς σημαίας ἠνέμωσαν. ὁ δὲ ἥλιος τοῖς θώραξι, νεοσμήκτοις οὖσι καὶ λείαις, ἐποίει ἐπιπάλλεσθαι τούτων καταλαμπῶν, καὶ ἐπάνοδον τῶν ἀκτίνων σελαγισμάτων ἐκπυρρωνίσματα, ὡς καθ' ὁμηγύρεις τὸν ἀστικὸν συλλέγεσθαι δῆμον εἰς τὰ ἀνεστηκότα τῆς πόλεως γήλοφα, καὶ τὰ πραττόμενα θεᾶσθαι, καὶ διὰ πλείστου τίθεσθαι θαύματος. μετὰ δὲ τοῦτο καὶ τοὺς τῆς Προποντίδος οἰκήτορας εἰς ἑαυτοὺς ἐπεσπάσαντο, οἳ μάχης μὲν οὐ πάντες ἵστορες, κώπην δ' ἐλαύνειν παμπληθεὶ ἄριστοι. ὅθεν τὰ πρὸς ἰχθύων ἄγραν παρ' αὐτῶν ναυπηγούμενα σκάφη, εἰς πολεμιστηρίους συνεκρότησαν οὗτοι ναῦς, σανίσι παχείαις ἑκατέρωθεν αὐτὰ διειληφότες· καὶ οἱ μὲν σφενδόναις ὡπλίσαντο, οἱ δὲ τόξα καὶ γωρυτὸν ἀνέλαβον· καὶ οὕτως εἰς ἀρεϊκοὺς ἄνδρας ἐκ δικτυοπλόκων μετασκευασθέντες, κατὰ τῶν βασιλικῶν ἰσχύουσι καὶ κραταιοῦνται τριήρεων· αἳ τὴν πόλιν περιϊοῦσαι, τὰς ἐκ τοῦ στρατεύματος τοῦ Βρανᾶ νυκτερινὰς ἐξόδους ἐσκόπευον, καὶ ἐτήρουν ἐπιμελῶς τὸν πορθμὸν, μή πως τὴν διὰ τῶν χερσαίων πυλῶν πάροδον ὁ τύραννος ἀπογνοὺς, διὰ τῶν

τῶν παρακτίων λάθοι ἔνδοθεν παρεισδύς. οἱ δ᾽ ἐπὶ τῶν μακρῶν νηῶν τὰ μὲν πρῶτα μαίνεσθαι ᾤοντο ἀτεχνῶς τοὺς τῶν ἰχθύων ἀγρευτάς, εἰ οὕτως ἐπὶ τῶν ἁλιάδων μόλις σαλεύοντες, ἐγχειρεῖν αὐτοῖς ἀπεθάρρησαν. ὡς δὲ καιρὸς ἐνειστήκει τοῦ βάλλειν καὶ βάλλεσθαι, αἱ μὲν μετὰ βυκανῶν καὶ σαλπίγγων ἔξορμοι γίνονται, τὰ δὲ τῶν ἁσπαλιευτῶν πορθμεῖα σιγῇ καὶ οἱ ἐπ᾽ αὐτῶν μένεα πνέοντες, ἔτυπτον τὴν θάλασσαν ἐρετμοῖς· καὶ συμβαλόντες, ὑπερτεροῦσι τῶν ἀντιπάλων μεγίστων σκαφῶν, καὶ ταῖς τῆς πόλεως ἠόσιν συγκλείουσι. τὰ μὲν γὰρ διὰ τὸ μήκιστα εἶναι καὶ δυσδιέλικτα, οὐκ ἐκ τοῦ αὐτίκα ἐκάκουν τὸ ἀνθιστάμενον, τὰ δὲ συμφορηδὸν ἐπιόντα καὶ πολλὰ μίαν τριήρη συμμίγδην περιιόντα, ἔκ τε πρύμνης καὶ πρώρας, καὶ παρ᾽ ἑκάτερον τοῖχον μαχόμενα, ὡς ἐν στενοπόρῳ πορθμῷ τὴν νίκην εἶχον ἐπινηχομένην αὐτοῖς, καὶ λαμπρὸν ἀνίστων τρόπαιον. ἀλλ᾽ οὐκ ἐς πολὺ τὸ ἐκ τῆς ἥττης ἄχθος ὑπενεγκόντες οἱ τοῦ στόλου τοῦ βασιλέως, παλίωξιν τῶν λεμβαδίων τιθέασι. τάχα δ᾽ ἂν καὶ τῷ ὑγρῷ πυρὶ τὰ πορθμεῖα ἠφάνισαν, εἰ μὴ ἐκ τοῦ σχεδὸν ἑστῶτες ἐπεβοήθησαν οἱ τοῦ Βρανᾶ ὁπλομάχοι, ἐκ τῶν λόφων καταβάντες, καὶ τὸν αἰγιαλὸν ἐπιπορευόμενοι ἕνεκα τοῦ ἐπαρήγειν τοῖς ναυτικοῖς.

7 Ἰδὼν δὲ ὁ ἀποστάτης, ὡς οὔτε κλέπτειν ἔχει τὴν πάροδον, οὔτε μὴν πολέμῳ ἢ πειθοῖ ἀνύσιμα εἰσὶν οἱ τὰ μελετώμενα, ἄλλην τραπέσθαι διενοεῖτο. ἢ γὰρ λιμῷ τὴν βασιλίδα παραστήσασθαι πόλιν, μεγίστην ἐπιστήσας αὐτῇ καὶ κρατίστην ἑλέπολιν τὴν τῶν ἐδωδίμων ὑποσπάνισιν (ἤδη γὰρ ἥ ἑῴα τε καὶ ἑσπέριος ὑπὸ Ῥωμαίους λῆξις αὐτῷ προσεχώρησε) μηδεμίαν ἐπισκήψας νῆα σιταγωγὸν καταίρειν εἰς τὸ Βυζάντιον, ἢ προσβαλεῖν μετ᾽ ἀκμαιοτέρου στόλου καὶ πλείονος. ἐκεῖνα δ᾽ οὖν

rales ingrederetur. Ac principiò piſcatores inſanire viſi, quòd ęgrè in nauiculis fluctuantes, impetum in longas naues facere auderent: vbi ad arma ventum eſt, maximas hoſtium naues cum buccinis & tubis inuectas, tacitè quidem ſed fortiter adorti, ſuperant, & in vrbana littora compellunt. Nam eæ quia longiſſimæ erãt & tardæ, lembis piſcatorum non ſtatim nocere poterant: hi verò quia confertim irruebant, & multi vnam triremẽ circũdabant, à puppi & prora & vtroque latere pugnãtes, in anguſto freto victoria potiti, illuſtre trophæum erexerunt. Sed Imperatorij claſſiarij, non diu eo dedecore tolerato, nauiculas viciſſim fugant: eaſque forſitã igni Græco abſumpſiſſent, niſi Branæ milites ex collibus ad littora digreſſi, ſuppetias illis tuliſſent.

Videntur inſanire principiò, animi autem præſentia victoria potiũtur ad breue ſpatium.

Claſſis Imperatoria dedecus ſibi illatum abſtergit.

7 Cæterùm vbi ſeditionis autor animaduertit, ſe neq; clàm penetrare, nec aperta vi conſilium ſuum exequi poſſe, alia via rem aggrediẽdam cenſuit, ac imperatricẽ vrbem aut fame ad deditionem compellendam, *annonæ penuria machina firmiſſima & acerrima* admota (iam enim & Orientales & Occidentales prouinciæ ad eum defecerant, quibus edixerat, ne qua frumentaria nauis Byzantium appelleret) aut cum firmiore & maiore claſſe impetum faciendum: verùm ea

Nouis rationibus Branæ ſeditionis caput, rem promouere nititur.

Byzantium fame ad ditionem ſe compellere poſſe putat.

Aut vi expugnare. at ſeditioſa conſilia Deus euertit.

voluebat animo, quæ Deus haud concessurus erat. Nam Imperator cùm vrbanum populum sibi addictum esse, ac Branā adeò auersari cerneret, vt etiam execraretur:

Isaacius Imperator suo modo resistit, non autem vt patrē patriæ & fortē ac piè institutū principē decuit.

Dei genitricis imagine, quæ ab Hodegio monasterio Hodegetria nuncupatur, in mœnia pro vallo inexpugnabili translatā, cùm suapte industria ad pugnam incitatus est, quòd diuturnam obsidionem è re sua non esse, & aliquid aduersi nouarumque rerum studium allaturā

Cōradus Cæsar Montisferrati Marchio Isaaciū confirmat.

putabat: tum Conradi Cæsaris hortatu maximè impulsus. Erat is vir genere Lombardus, Montisferrati domini filius, prudentia & fortitudine tantum excellens, vt non apud Romanos duntaxat esset celebris, Manueli præsertim charus, vt ab ipsa natura & ingenij & manuum dexteritate luculenter ornatus, sed apud populares quoque suos inclytus. Hic est, qui maximis largitionibus à Manuele impulsus, Alemā-

Præstantissimi huius ducis elogia.

norum Regi restitit, & Moguntinum episcopum Cancellarium Regis superauit, qui cum maximis copiis impressionem in Italiam fecerat: eumque in vincula coniectum, aliter se dimissurum negauit, nisi à Romanorum

Qua ratione Conradus ad Isaacium Angelum accessit.

imperatore iuberetur. Tum autem cùm Imperator Isaacius ad fratrem eius Bonifacium legatos misisset, de sorore Theodora illi despōdenda, is verò iam cum alia nuptias celebrasset: legati

ἀνελίπτων κατὰ νοῦν, ἃ μὴ τὸ θεῖον ἐπιτελῆ γενέσθαι κατένευσεν. ὁ γὰρ βασιλεὺς ὁρῶν αὐτῷ προσκείμενον τὸ τῆς πόλεως πλήρωμα, καὶ μὴ μόνον οὐκ ἀνεχόμενον βασιλεύειν Βρανᾶν, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἀναθέματι καθυποβάλλον ἐκεῖνον, ἄνω τῶν τειχέων ἀναγαγὼν οἷά τι ἄμαχον ὀχύρωμα καὶ ἀνάλωτον χαράκωμα τὴν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἥ τις ἐκ τῆς τῶν ὁδηγῶν μονῆς, καθ᾽ ἣν προσεκλήρωται, ὁδηγήτρια ἐπικέκληται· ἠρρενώθη μὲν καὶ οἴκοθεν πρὸς ἀντιμάχησιν, κρίνας ἀλυσιτελῆ τὴν χρόνιον ἐντὸς τοῦ ἄστεως κάθειρξιν, καὶ ἀπευκταῖον δέ τι καινοποιήσουσαν ἐπ᾽ αὐτῷ, πλειόνως δ᾽ ὑπείξε ταῖς ἐπιπλήξεσι Καίσαρος τοῦ Κορράδου. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος τὸ μὲν γένος Ἰταλιώτης, πατρὸς δ᾽ ἐξέφυ τοῦ τὴν χώραν τῆς Μόντης φεράτης κατέχοντος. τοσοῦτον δ᾽ ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ καὶ συνέσει διέφερεν, ὥστε οὐ παρὰ Ῥωμαίοις ἦν μόνον περιώνυμος, καὶ μάλιστα τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ ἐπιπόθητον ἄκουσμα, ὡς φύσεως λαχὼν εὐκλείαν καὶ διανοίας ὀξύτητα, καὶ χειρῶν δραστηριότητα, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ὁμογενέσιν αὐτῷ περικλεής. οὗτος ἐστὶν ὁ μεγίστοις φιλοδωρήμασι παρὰ τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἐπαρθεὶς, καὶ ἀντάρας χεῖρας τῷ τῆς Ἀλαμανίας ῥηγὶ, καὶ μάχῃ τὸν ἐπίσκοπον Μαγκούτζης νενικηκὼς, καγκελλάριον ὄντα τοῦ ῥηγὸς καὶ κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐμβαλόντα μετὰ πλείστων δυνάμεων, συλλαβών τε αὐτὸν, καὶ δεσμοῖς περιβαλὼν, καὶ οὐκ ἄλλως ἀπολύσειν ἰσχυριζόμενος, εἰ μὴ εἴη τοῦτο καὶ τῷ Ῥωμαίων βασιλεῖ προσταχθέν. τότε δὲ τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου τὸν αὐτοῦ ὁμαίμονα Βονιφάτιον διὰ πρέσβεων μεταστειλαμένου, ὡς κατὰ γάμον συναφθείη Θεοδώρᾳ τῇ αὐτοῦ κασιγνήτῃ, ἐπεὶ νύμφην ἐκεῖνος ἡρμόσατο, καὶ ἄσας εἶχε προσεχῶς

σεχῶς

στεχθὼς τὸν ὑμέναιον, ἀλλὰ τὴν τοῦ βίου κοινωνὸν θανάτῳ ἀποβαλόμενος, ὡς ἕρμαιον τοῖς πρέσβεσι κρίνεται, καὶ τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου μεῖζον κατὰ πολύ. καὶ μὴν ὑποσχέσεσιν οἱ πρέσβεις μεγίσταις τὸν Κορράδον κουφίσαντες, σὺν αὐτῷ ἐπανέζευξαν, καὶ ὡς εἱστίακε τοὺς γάμους ὁ βασιλεὺς, μετὰ μικρὸν δὲ ἡ τοῦ Βρανᾶ ἐπηκολούθησεν ἐπανάστασις, τὸ τοῦ βασιλέως διανιστῶν φρόνημα οὐ διέλιπε, καὶ ταῖς χρηστοτέραις ἀναθάλπων ἐλπίσιν ἀπεσβηκὸς ἤδη καὶ εἰς ἀγεννῆ καταβληθὲν χαλαρότητα, καὶ ὥσπερ ἀκόνη τῷ βασιλεῖ πρὸς τὸν τοῦ πολέμου ξυρὸν γινόμενος. ἀμέλει καὶ βασιλεὺς τοὺς γυμνόποδας καὶ χαμεύνας τῶν μοναχῶν ἀθροικὼς, καὶ ὅσοι κίοσι τῆς γῆς ὑπερήρθησαν, εἰς τὰ ἀρχεῖα συνηθροικὼς, ἐδεῖτο δι' αὐτῶν τοῦ Θεοῦ, διασκεδασθῆναι τὸν ἐφεστῶτα ἐμφύλιον πόλεμον, καὶ μὴ μεταβῆναι ἢ ἀποπλῆναι τὸ κράτος πρὸς ἕτερον, τῶν δὲ κατὰ πόλεμον ἠμέλει παντάπασι, τὰς ἐλπίδας πάσας ἐπανάπτων τῇ παντοδυνάμει τοῦ πνεύματος. ὁ δὲ ὡς ὁ καρκῖνος τὴν πίνναν πολλάκις τοῦτον διύπνιζε, καὶ ὑπονύττων διανίστα, πείθων μὴ πάντα τοῖς ἀβίοις τούτοις θαρρεῖν. ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ στρατοῦ ἐπιμέλεσθαι, καὶ φάλαγξιν ὁπλομάχοις κατὰ τοῦ ἀντιστάτου κεχρῆσθαι, ὅπως εἴη μὴ μόνον διὰ τῶν δεξιῶν ὅπλων τῶν συναρσέων δηλαδὴ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν τῶν κρατυνομένων ξίφει καὶ θώρακι, τὸν ἀντικαθήμενον πολέμιον μετιὼν· μηδὲ χρημάτων ὑποτιθεὶς φείδεσθαι, ἀλλὰ καὶ ταῦτα διαφθείρειν εἰς στρατευμάτων συναγωγὴν, ἐπεὶ καὶ αὐτοὶ τῶν καθ' αἷμα τῷ βασιλεῖ συναπτομένων, καὶ τῶν ὅσοι τὰς οἰκήσεις μὴ ἐκτὸς εἶχον τῆς πόλεως, πάντες ὑπέκυψαν τῷ Βρανᾷ κἀκ τῶν ἔξωθεν οὐκ ἦν ἐπισυνέγκασθαι στράτευμα. οἷς δὴ τοῦ Καίσαρος

magnæ felicitatis loco habuerunt, quòd hic coniugē amisisset, ac bonum longè maius iudicarunt, quàm si id cōfecissent, cuius gratia venerant. & Conradum maximis pollicitationibus impulsum secum adduxerunt. Cum verò non multò post eas nuptias, Branas defecit, is Imperatoris animum erigere, & bona spe sustentare iam labascentem, & remollescentem confirmare non destitit: quippe qui iis monachis qui nudis pedibus incedentes, & humi cubantes, veluti columnis vltra humū efferuntur, in palatium congregatis, Deo supplicaret, vt ciuile bellum propulsaret, nec alteri traderet imperium: rem verò bellicam penitus negligeret, omni spe sua in armis spiritus collocata. Cæterùm Conradus eum, vt cancer pinnam, subinde vellicabat & excitabat: monens, ne in mendicis istis omnem fiduciam collocaret, sed rei militaris etiam rationē haberet, & armatis phalangibus seditioso occurreret: nec dextris duntaxat armis, hoc est sanctorum virorum intercessionibus, sed sinistris etiam, quæ ense & thorace constarent, hostes vlcisceretur. neque parcendum esse pecuniæ, sed ad cōscribendum militem impēdendam. Nam pater cognatos Imperatoris, & eos qui in vrbe habitabant, cæteri omnes Branæ se submiserāt, neque foris copię parari poterant. Quibus Cæsaris ver-

Isaacius votis pugnat contra hostem: & monachorum consilia sequitur.

Rem bellicā penitus negligit, & quidem contra munus sibi commissum. Ideo excitatur & meritò quidem ad vocationem imperatoriam sequendam.

Vt enim armis dextris, ita & sinistris pugnandum.

Tandem tor pore excusso de legitima defensione Isaacius cogitat.

bis, velut assiduis stimulis, torpore illo & secordia excussa auxilia cōtrahere instituit. Et quia sibi pecuniam deesse querebatur, vasa ex Imperatoriis scriniis deprōpta, templis quæ aurum habebant, oppignorauit: & pecuniam inde acceptam, ad colligendum exercitum distribuit. quamuis post victoriam, nec pecuniam restituit, & vasa illa abstulit. Conradus verò exiguo tempore equites Latinos in vrbe circiter C C L coegit, omnes viros bellicosissimos, & pedites D. nec pauci ex Ismaelitis, & Orientalium Iberum multi, qui negociandi causa in vrbem venerant, nomina militiæ dederunt. Ex genere illustribus & alioqui palatium frequentare solitis, ad mille connumerati sunt. Cōradus verò tanta contentione Imperatoris partes tuendas suscepit, vt ab omnibus diuinitus missus esse tempore maximè necessario crederetur. atque aliquādo ad Imperatorem comedentem ingressus, cum suspirio dixit: *Vtinam ita rē bellicā curares, vt alacriter ad cœnæ lauticias accurris, & animum in patinis habes.* Eo dicto Imperator erubuit, & prehenso illius pallio, cum risu coacto dixit: *Heus tu, suo tēpore & cœnabimus & bellabimus:* Tum quoque ostenta apparuerūt. Nam stellę interdiu sunt cōspectæ, aer turbulentus fuit, circuli quas areas vocant, Solem ambiuerunt: vnde lu-

Pecuniā colligit & militi numerat.

Parua strenui ducis manus, animus ingens.

Illustres viri & fideles subditi in re incerta cernuntur.

Heroes peculiari quadam ratione excitantur à Deo.

Conradi libera vox.

Imperatoris conuemens responsum.

Ostenta.

λόγοις καθάπερ ἐνδελεχεῖ βουπλῆγι πεζώμενος, ἀνένηψέ τε τοῦ κάρου, καὶ τὸ ἀκηδίας μεθίεμενος, καὶ ἤρξατο συλλέγειν συμμαχικόν. μὴ εὐπορεῖν δὲ λέγων χρυσίνων, ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμιείων ἀργύρεα σκεύη αἰτούμενος, παρακατέθετο ταῦτα τοῖς χρυσοῖς εὐπρεποῦσι τεμένεσι, καὶ τὰ ἐκεῖθεν πορισθέντα χρήματα εἰς συλλογὴν δέδωκε στρατιᾶς, καὶ ὕστερον μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ χρυσίον οὐκ ἀποδέδωκε, καὶ τὰ παρακατατεθέντα ἀνείλετο. ἀμέλει δὲ ἐν βραχεῖ καιρῷ ὁ μὲν Κορράδος ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν πόλιν συναγήοχε Λατίνων ἱππότας περὶ τοὺς δὶς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πάντας ἀρειμανίους, καὶ πεζοὺς πεντακοσίους. οὐκ ὀλίγοι δ' ἐστρατολογήθησαν ἀπὸ Ἰσμαηλιτῶν καὶ τῶν ἑῴων Ἰβήρων, κατ' ἐμπορείαν σειλαμένων τὴν ἐς τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων. τὸ δὲ περὶ τὸν βασιλέα ἐπίσημον τῷ γένει, καὶ ἄλλως περὶ τὴν βασίλειον αὐλὴν εἰλούμενον, περὶ τοὺς χιλίους ἠρίθμητο. τοσαύτην δ' ὁ Κορράδος ὑπὲρ τοῦ κρατοῦντος εἰσηνέγκατο σπουδὴν, ὥστε θεόπεμπτον ἀγαθὸν κατὰ καιρὸν τῷ βασιλεῖ ἐπιστὰν τοῖς ἅπασιν ἐλογίζετο. ἔστι δ' ὅτε τῷ βασιλεῖ ἐσθίοντι ἐπορθεὶς, εἴθε οὕτως (ὑποστενάξας εἴρηκε) τῶν κατὰ τὸν ἐφεστῶτα πόλεμον ἐπεμέλου, ὥσπερ γίνῃ τρεχέδειπνος, ἐπὶ τὰ προκείμενα βρώματα λιχνευόμενος, καὶ ὅλην τὴν φροντίδα τοῖς παρακειμένοις δίχαλων δαιτρεύμασιν. ὁ δὲ ἐρυθριάσας ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ, καὶ πυρρωπότερος φανεὶς ἑαυτοῦ, καὶ μειδιάσας βεβιασμένον· ἐπελάβετο τῆς χλανίδος τοῦ Καίσαρος, καὶ διασεσοβημένως εἶπεν· ὡς κατὰ καιρὸν ὦ οὗτος ἑστιαθησόμεθά τε καὶ μαχεσόμεθα. ἐγένοντο δὲ καὶ διοσημεῖαι τινὲς καὶ ταῦτα. ἡμέρας γὰρ ἀστέρες ἐφάνησαν, καὶ ὁ ἀὴρ ταραχώδης ὤφθη, καὶ περὶ τὸν ἥλιον πάθη τινὰ συμβεβήκασιν, ἃ

φασιν

φασὶν ἀλώνας, ὡς μηδὲ τοῦτον καθαρὸν καὶ ἀθόλωτον, ἀλλ' ὠχρότερον ἀποδισκεύειν τὸ φῶς. τοσαύτην δ' ὡς ἐνεδίδου τὰ πράγματα συνηθροικὼς ὁ βασιλεὺς στρατιάν, ἔγνω μὴ ἀναδύεσθαι καὶ μὴ μέλλειν εἰσέτι, καθήμενος ὑπωρόφιος, ἀλλ' ἐν τῷ μέρει καὶ αὐτὸς ξιφήρης ὀφθῆναι τῷ ἀποστάτῃ. στὰς τοίνυν θωρακοφόρος εἴσω τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως, ὃν ὁ βασιλεὺς ἀνήγειρε Μανουὴλ, ἔρυμα τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων, παρεθάρσυνε λόγοις τὸ συγγενὲς, καὶ τὸ παρεστὼς ἐγγύθεν ὁπλιτικόν, τοιάδε παρακελευόμενος, κρεῖσσόν ἐστι δήπουθεν, καὶ παρά γε Θεῷ ἀνεπίληπτον, τοῦ ἐννόμως κρατοῦντος προκινδυνεύειν τοὺς ὑπ' ἀρχήν, ἢ γοῦν προστρέπειν ἀνδρὶ νεωτεριστῇ, καὶ κατ' ἀλλήλων ἐκπολεμώσαιντο τὸ ὁμόγλωττον. εἰ δέ τινες εἶεν, μετακυβευομένην ἔχοντες τὴν γνώμην καὶ ἀμφιτάλαντον ἢ προσκεκλικυῖαν ὅλην τῷ ἀποστάτῃ, καὶ θερμοτέρως αὐτοῦ ἐξέχονται, καὶ ὃν χθὲς ὡς δεσπότην δεσμόχειρες ἐθεράπευον, τοῦτον ἀθετοῦσι σήμερον· αἴτησιν ταύτην αὐτοῖς αἰτοῦμαι δικαιοτάτην, ἐπ' οἴκου ἱζάνειν μηδενὶ ἐπαρήγοντας, ἕως ἂν πολέμῳ διακριθείη τὰ πράγματα, καὶ τῷ νικῶντι πρὸς τοῖς ἄλλοις ὑποπεσοῦνται, ἢ μεταχωρεῖν ἐς τὸν ἀποστάτην ἐξ αὐτῆς, καὶ πρὸ τῆς δὲ τῆς συμπλοκῆς κἀκείνου προπολεμεῖν τε καὶ προκινδυνεύειν, ὅπως καὶ χάριν εἴσεται πλείονα τροπαιοῦχος ἀναδειχθείς. ὡς τό γε ἐμοὶ μὲν προσκολλᾶσθαι καὶ χείλεσι τιμᾶν, ἑτέρῳ δὲ προσπεφυκέναι τῇ καρδίᾳ, κἀκείνῳ ἀπονέμειν ἅπαν τὸ πρόθυμον· οὐκ οἶδα εἴ τις καὶ ἐπαινέσεται, ἢ ὅπως ζυγοστατηθείη παρὰ Θεῷ, ὃς τὰς ἐπὶ στήθους ἐννοίας ἐξετάζει φιλοδικαίως. τὸ γὰρ ἔτι τούτων χεῖρον καὶ ἀναιδέστατον, οὐδὲ βάλλεσθαι προσάγομαι κατὰ νοῦν, τουτέστι παρὰ τὸν τοῦ πολέμου καιρὸν αὐτομολίας ἐργάζεσθαι πρὸς τὸν τύραννον, καὶ κακὸν τοῖς

men eius non purum, sed pallidius emicuit. Imperator verò tanto exercitu coacto, quantum res sinebant, non diutius cunctandum, & sub tecto desidendum esse ratus est, sed vicissim arma seditiosis inferenda. Itaq; thoracatus intra ea mœnia, quib. Manuel imperator Blachernium palatium muniit, stãs, huiusmodi oratione cognatos & proximè astantes milites cõfirmauit: *Omnino præstat, Deoque gratius est, vt subditi pro legitimo Imperatore pugnent, quàm cum seditioso ac ciuilis belli autore se coniungãt. Si qui verò sunt, quorum animi vacillent ac fluctuent, aut omnino ad seditiosum magno impetu amoris ferantur: & quem heri, vt mancipia dominum, coluerunt, eum hodie reiiciant: ab iis impetratam velim rem omnino æquissimam, vt domi sedentes neutri opitulentur, donec prælio dirempta fuerit controuersia, ac tum vt cæteri cum victore se coniungant: aut statim ante pugnam ad hostem abeãt, ac pro eius salute dimicent, quo gratiam ab eo victoriam adepto maiorẽ ineant. Nam me quidẽ labiis honorare, corde verò alteri addictos esse, ac omne studium deferre haud scio an ab vllo probari, aut Deo placere poßit, qui æquitatis amans in animorum recessus inquirit. Nã ab eo quod his peius est, ac omnium impudentißimum, animus quoque abhorret, videlicet ne qui pugnæ tempore ad tyrannum deficiant, & probatos etiam vi-*

Aduersus seditiosos arma sine cunctatione inferenda.

Isaaci imperatoris ad milites hortatoria concio.

Vacillãtibus subditis mediam viam ostendit.

Potestatem facit malè animatis secedendi ad hostem.

Ratio grauissima, quum Deus hypocritis minimè faueat, tales Isaacius respuit.

Altera, ab vtili sumpta. præstat eos maturè deserere quam benè affectis militibus pugnæ momento nocere

perfida quadã defectione. Id autem confirmat ap posita simili tudine.

ros exemplo suo corrumpant. Id quod in auibus quæ gregatim volant, cernitur. nam vbi vna subuolarit, reliquæ omnes vnà auolant: vbi vna consederit, reliquæ etiam considũt, Hæc propterea dicebat, quòd Ioannẽ Sebastocratorem patruum suum suspectum habebat, vt & veteri necessitudine & recenti affinitate cum Brana coniunctum, cuius filiam nõ ita pridem filio suo 'desponderat.

Ioannes Sebastacrator Isaacio se purgat.

Quibus verbis cum omnes alij doluerunt, tum Sebastocrator, vt omnem suspicionem à se amoueret, omnem familiam suam & semetipsum atrocissimis diris deuouebat, si vnquam ad Branam deficere in animo habuisset. Neque enim se ita esse officij rudem, aut senio delirare, vt fratris filium Imperatorem, à quo ab alia dignitate ad aliam promotus esset, aduenæ sub dio versanti, cuius animum erga se inexploratum haberet, ob filij nuptias posthaberet.

Vtriusque aciei dispositio ad pugnam.

8 Cum Branas suos milites in aciem eduxisse nũciaretur, & pugnæ tempus esse videretur, apertis portis milites erumpunt, Protostratore Manuele Camyze, qui Imperatori ad conducendũ militem non paruam pecuniam suppeditarat, cornu sinistrum obtinente.

Camyzes cornu sinistrum copiarum Isaaci ducens, prudenter suas opes in Imperatoris auxilium effundit: publico enim commodo consulens priuatas suas facultates collocat in tuto.

Nam cũ Branæ inimicissimus esset, neque spem bonam foueret, si is vinceret: omnes suas opes Imperatori aperuerat: & quantum vellet, inde su-

ἐκλεκτοῖς ἀνδράσι προσηκειδὲς παράδειγμα εἰς τὸ συμμεθίστασθαι σφίσι καὶ προσαπαίρειν εἰς ἕτερον, ὃ κἀπὶ τοῖς ἀγεληδὸν πετομένοις πτηνοῖς ἑωρῶμεν γινόμενον. ἑνὸς γὰρ ἀναπτάντος, καὶ τὰ λοιπὰ ῥοιζηδὸν συνανίπτανται, καὶ τῇ τοῦ ἑτέρου καταπαύσει, συστέλλουσιν ἅπαντα τὸ πτερόν. ταῦτα δ' ἐφθέγγετο, δι' ὑποψίας ἔχων τὸν πρὸς πατρὸς θεῖον τὸν Σεβαστοκράτορα Ἰωάννην, ὡς πάλαι τε τῷ Βρανᾷ συνήθη, καὶ ὀλίγῳ πρότερον τῆς ἀποστασίας, γάμον υἱοῦ θύσαντα μετὰ θυγατρὸς τοῦ Βρανᾶ. ἐφ' οἷς καὶ ὅσοι μὲν ἐπλήρουν τὸν τότε σύλλογον, οὐ μικρῶς ἐπαθήνυντο. ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ ἅπαν ἑαυτοῦ μεθιστῶν ὕποπτον, παλαμναιοτάταις ἀραῖς τοὺς κατ' οἶκον ἅπαντας ἑαυτοῦ καὶ ἑαυτὸν δὴ καθυπέβαλλεν, εἰ ὅλως ἐγνώκει ποτὲ τῷ Βρανᾷ προσθήσεσθαι. μηδὲ γὰρ οὕτως εἶναι τοῦ καθήκοντος ἀδαής, ἢ τὸν νοῦν ὑπὸ τοῦ γήρως ἀπολωλεκέναι, καὶ ἠλιθιάζειν παντάπασιν, ὡς ἀδελφόπαιδος βασιλέως, καὶ ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν μετεωρίσαντος, τὸν ὕπαιθρον καὶ ἔπηλυν ἀνταλλάξασθαι δι' ἀγχιστείαν παιδός· καὶ ὃν οὐκ ἴσασιν ἀκριβῶς, εἰ διανοήσαιτο δήπουθεν ἐπ' αὐτῷ, καὶ δράσειε τὰ χρηστότερα.

8 Ἐπεὶ δ' ἐκάλει καιρὸς πρὸς παράταξιν, καὶ ὁ ἀποστάτης ἐκτάσσειν τὰς οἰκείας δυνάμεις ἠγγέλλετο, ἀνακλίνονται μὲν αἱ πύλαι τῆς πόλεως, ἐκχέονται δὲ τὰ στρατεύματα. καὶ τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας ὁ Πρωτοστράτωρ ἐπεῖχε Μανουὴλ ὁ Καμύτζης, ὃς οὐκ ὀλίγα τῷ βασιλεῖ ἐχορήγησε χρήματα, κατὰ τὴν τότε γενομένην τῶν ὁπλιτῶν ξενολόγησιν. ἔχθιστος γὰρ ὢν τῷ Βρανᾷ, μηδ' ἀγαθαῖς ἐννοίαις βαλλόμενος, εἴπερ εἴη ἐπικρατέστερος ὁ Βρανᾶς, πᾶσαν τὴν οὐσίαν βασιλεῖ ἀνεκάλυψε, καὶ ταύτης ὁπόσον βούλοιτο μέρος ἀποδάσασθαι

ἔδει συγκεχώρηκε. κρεῖσσον οἰηθεὶς, ὑπὲρ βασιλέως φιλοῦντος καὶ προσήκοντος καταπροέσθαι τὰ ὄντα ξύμπαντα, καὶ πλείω νικῶντος μετ' εὐχαριστίας ἀπολήψεσθαι ὕστερον, ἢ τὰ οἴκοι ἀλλοτρίῳ, καὶ τούτῳ ἀσπόνδῳ τε καὶ ἀγνώμονι ταμιεύειν εἰς καταγέλων οἰκεῖον, κἀκείνου ῥαστώνην ἄφθονον. τὸ δὲ δεξιὸν αὐτὸς διεῖπεν ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, ἐν ᾧ συνείλεκτο ἅπαν κράτιστον, καὶ ὅπλοις ἀριπρεπέστατον. τὸ δὲ μέσον ὁ Κοῤῥάδος Καῖσαρ μετὰ τῶν ἐπὶ μισθοῖς ἀγηγερμένων Λατίνων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. τοῦ δ' ἀντιταξαμένου στρατοπέδου τὸ μὲν μέσον τῆς φάλαγγος, ἔνθα καὶ τὸ συγγενὲς καὶ φίλιον ἥλιστο τῷ Βρανᾷ, καὶ εἴ τι τῶν συνακολουθησάντων ἐκείνῳ ἐπίσημον τῷ γένει καὶ εὐθαρσὲς, αὐτὸς ἐπεῖχε Βρανᾶς, τὰ δ' ἑκατέρωθεν ἱστάμενα τάγματα, ἄλλοι τε στρατηγίας εἰδήμονες, καὶ ὁ Σκύθης Ἐλπαμής. μήπω μὲν οὖν μεσούσης ἡμέρας ἀκροβολισμοὶ ἑκατέρωθεν καὶ ἐμπηδήσεις κατ' ἀλλήλων ἐγίνοντο παρ' ἀμφοτέρων τῶν στρατευμάτων, καὶ πεζικαὶ προβεβλημέναι δυνάμεις μάχης ἐξ ἀντιστάσεως ἥπτοντο. ἐπεὶ δ' ὁ ἥλιος κατὰ κορυφὴν ἔφλεγε τότε δὴ τὰ σημεῖα τῆς μάχης αἴρεται, καὶ πρῶτος ὁ Κοῤῥάδος διακινεῖται φοινικοβαφὲς μετὰ τῶν αὐτῷ συνόντων Λατίνων τὸ τῶν ὅπλων ἔχων ἐπίσημον, αὐτὸς μέντοι ἄνευ θυρεοῦ τηνικαῦτα διηγωνίζετο, ἐκ δὲ λίνου πεποιημένον ὕφασμα οἴνῳ αὐστηρῷ ἱκανῶς ἡλισμένῳ διάβροχον πολλάκις περιπτυχθὲν δίκην θώρακος ἐνεδύετο· ἐς τοσοῦτον δ' ἦν ἀντιτυπὲς ἁλσὶ καὶ οἴνῳ συμπιληθὲν, ὡς καὶ βέλους εἶναι παντὸς στεγανώτερον. ἠριθμοῦντο δ' εἰς ὀκτωκαίδεκα καὶ πλείω τὰ τοῦ ὑφάσματος συμπτύγματα. ποιήσας δὲ τὸ μεταίχμιον βραχύτερον, αὖθις ἵσταται. καὶ ἐπεὶ οἱ μὲν πεζοὶ τὰς λόγχας ὡς πρὸς συμπλοκὴν ἀνέστησαν, πυργηδὸν προταξάμενοι (ἀσπὶς γὰρ ἀσπίδα καὶ κόρυς

mere permiſerat: melius eſſe ratus, propter Imperatorem amicum & cognatum, omnia ſua bona effundere, eaq; ſi viciſſet, cum gratiarum actione & fœnore recipere, quàm domi aſſeruare homini alieno, infeſto & ingrato, qui in deriſum ſuum & ſummam illius commoditatem. In dextro cornu ipſe Imperator curauit, in quo lectiſſimi quique & armis inſignes erant. Mediũ Conradus Cæſar cum ſtripendiariis Latinis tam equitibus quàm peditibus occupabat. Hoſtilis phalangis medium Branas cum cognatis ſuis & amicis, & nobiliſſimis ac fortiſſimis quibuſque obtinebat: in vtroque cornu cùm alij duces, tũ Elpames Scytha curabant. Ante meridiem leuia certamina & inſultus ab vtroque exercitu facti ſunt, pedeſtribus copiis pugnam auſpicatis. Cùm verò ſole iã medium cœli culmen occupante, ſignum pugnæ datum eſſet; Conradus primus cum ſuis, quorum arma purpureũ inſigne habebant, impetum in hoſtem facit, ac ſine clypeo tum pugnabat, ſed textũ lineum auſtero & ſallito vino probè maceratũ, & amplius decies octies complicatum pro thorace indutus erat, ita firmum, vt nullum telum penetraret. Vtriuſque exercitus interuallo in anguſtum contracto, rurſus conſiſtit. Poſtquam pedites vt pugnam inituri lanceas iſtar turris erexerunt (nam clypeus clypeum, galea ga-

Infidelis ſubditi ſuperbia.

Cum Domino manus cõſerit.

Et ſignum pugnæ dat.

Conradus in ſeditioſos facit impetum, tam lorica quàm bona conſcientia & Dei auxilio fretus.

Seditioſi nõ ad pugnam, ſed ad ſupplicium accedunt.

leam vrgebat, & scuta collidebantur) & equites subditis calcarib. equos directis hastis concitarunt, Imperatoria etiam legione subsecuta:

Pugna neglectâ, percussi à mala mente dissipatur.

Branę milites ne primo quidem impetu Corradini exercitus tolerato, obuersis tergis dissipantur. Deinde cæteræ etiam legiones in fugam vertuntur.

Seditionis caput mēbris truncatis nequicquam resistit.

Branas verò quanta voce poterat clamitans, *State Romani, plures enim cum paucioribus pugnabimus, & primus ego hastam in hostem vibrabo*: idque quod alios monebat exequēs, neminem sanè à fuga reuocauit,

Telum inutiliter torquet & tādem cū capite amittit.

sed telo in Conradum sine galea pugnantem directo, non lethalem ictum illi intulit: sed Cæsaris humero perstricto, telum è manibus amisit. At ille hastam suam vtraque manu prehensam ita in Branæ maxilla defigit, vt oborta vertigine equo pręcipitaretur,

Ignominiosè eradicatur è terra, nec tamen merito supplicio. In morte etenim victoris experitur clementiam.

& à satellitib. Cæsaris confoderetur. Aiūt, cum primo vulnere accepto mortem deprecaretur, Cōradum eum bono animo esse iussisse, neque enim quicquā grauius quàm capitis truncationem ei metuendam esse: idque statim accidit.

Coniurationis cōplices puniuntur, non omnes: nā cognato sanguini boni ciues parcunt.

In illa effusa fuga, proximum quenquam quilibet occidit: idque principio fugæ duntaxat factum, non vlterius processit. Nam & Romani cognato sanguini parcebāt: & ij quos persequebantur, quippe res capitis agebatur, summa festinatione aufugiebant.

Victorię pręmium.

Castra à victoribus direpta sunt, nec militibus dū-

κόρυθα ἤρειδε, καὶ οἱ θυρεοὶ ἀλλήλοις συνέμυον) οἱ δὲ ἱππεῖς τὰ δόρατα ἠκονίσαντο, καὶ τὰ τῶν ποδῶν κέντρα τοῖς ἵπποις ἐνέπειραν· ἤδη δὲ καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τάγμα ἐπηκολούθει, οὐδὲ τὴν πρώτην ἔμπτωσιν τοῦ περὶ τὸν Κορράδον ὁπλιτεύοντος πεζικοῦ οὐδὲ τὴν ῥόθιον ἐπαγωγὴν τῶν ἱππέων οἱ περὶ τὸν Βρανᾶν ὑπενεγκόντες, τὰ νῶτα μεταβαλόντες διασκίδνανται· ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τὰ λοιπὰ διαθροηθέντα τάγματα τρέπονται πρὸς φυγήν. αὐτὸς δ' ὁ Βρανᾶς γεγωνὸς κεκραγὼς καὶ διάτορον, στῆτε Ῥωμαῖοι, πλείοσι γὰρ πρὸς ἐλάττονας μαχεσόμεθα καὶ πρῶτος ἔγωγε κατὰ τῶν ἐνωπίων ἐμβαλῶ πολεμίων· καὶ ἅμα δρῶν ὃ ὑπετίθετο, παλίνστροφον μὲν οὐδένα ποιήσειν ἴσχυσε· κατὰ δὲ τοῦ Κορράδου ἄτερ κόρυθος μαχομένου τὸ δόρυ ἴθυνεν, οὐ καιρίως δ' ἔβαλεν, ἀλλὰ τὸ μὲν τὸν τοῦ Καίσαρος ὦμον παραξέσαν, ἅλιον τῆς ἐκείνου χειρὸς ἐξερρύη. ὁ δὲ ἀμφοτέραις τοῦ οἰκείου ξυστοῦ λαβόμενος, ἐμπήγνυσι τοῦτο τῇ παρειᾷ τοῦ Βρανᾶ, καὶ σκοτοδίνης ἐκεῖνον ἐμπίπλησι, καὶ κατακρημνίζει τοῦ ἵππου Βρανᾶν, τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε περιστάντες αὐτὸν οἱ δορυφόροι τοῦ Καίσαρος καταδορατίζουσι. φασὶ δὲ ὡς ἐν τῷ πρώτως ὑπὸ Κορράδου τρωθῆναι, τὴν τελευτὴν πτοηθεὶς, ἱκετηρίασε, Βρανᾶς τοῦ μὴ τεθνάναι, τὸν δὲ Κορράδον ἐκείνῳ μὴ χρῆναι δεδιέναι ἀποκείρασθαι· οὐ γὰρ ἀηδές τι πείσεται ἕτερον, ἢ τὴν κεφαλὴν μόνον ἀποκοπήσεται. ὃ καὶ παραχρῆμα πέπονθεν. ἀκόσμου δὲ τῆς φυγῆς γενομένης, ἕκαστος τὸν καθ' αὐτὸν διώκων αἱρεῖ. τοῦτο δὲ ἀρχομένης συμβὰν τῆς τροπῆς οὐ περαιτέρω προβέβηκε. καὶ Ῥωμαῖοι γὰρ ὁμογενοῦς ἐφείδοντο αἵματος, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ διωκόμενοι τὸν περὶ ψυχῆς τρέχοντες, μεθ' ἁπάσης ὁρμῆς ἀπεδίδρασκον. ἐσκύλευται οὖν ὁ χάραξ ὑπὸ τῶν νικώντων, καὶ εἰς διαρπαγὴν ἐκκείμενος ἦν οὐ μόνον

τοῖς τ̃ βασιλέως στρατεύμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκχεομένοις ἀστυπολίταις. ἀναιρεῖται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν πόλεμον καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Στηθάτος, περὶ τ̃ βουβῶνα λόγχῃ τρωθεὶς, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ μείλιχος, ὃς διέπων τ̃ ἐπαρχίαν τ̃ ἀγχιάλου, οὐχ ἑκόντως ἐπηκολούθησε τῷ Βρανᾷ, ἀλλ' οὔτε τ̃ προσλαβόμενον ὤνησέ τι, καθὼς καὶ προσεδόκατο Βρανᾶν, καὶ ἑαυτὸν οὐκ ἐξέσωσε τοῦ μαχαίρᾳ πεσεῖν, τ̃ τότε ἀστρολόγων ὁ δοκιμώτατος ὤν. ἀλλά τι τ̃ ἐκείνου γνῶσιν διαδραμὸν, ὡς ἔοικε. λεπτεπίλεπτον, ἡσυχῇ μένειν πέπεικεν ἐπὶ τ̃ σκηνῆς, καὶ ἐπιὸν οὐκ ἔδεισε τὸ πολέμιον. ἐλέγετο δὲ τῷ Βρανᾷ φοιβᾶσαι προρρητικῶς, ἐκ τῶν τ̃ τέχνης ἐκβάσεων τεκμαιρόμενος, ὡς κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς πόλεως ἐντὸς εἰσελεύσεται, καὶ θριαμβεύσει περιφανῶς. τοῦτο δὲ εἰ μὲν αὐτὸς ἀληθῶς εἴρηκεν ὁ Στηθάτος, ἀσφαλῶς οὐκ ἴσημι, ὅτι μηδ' ἀψευδῶς τὰ πάντα ἡ φήμη μυθεύεται, ὁπόσα περιλάλητα τιθέναι φιλεῖ. ὅτι δὲ εἰδῶμεν ὁπόσα ἡ φήμη ἐδίδαξεν ὑπὸ τοῦ προφαντορος, Στηθάτου εἰκαίως ἐξεδόξευθησαν, αὐτὰ φασι τὰ πράγματα ἔφηναν, εἰ μή τις τῇ οὐρανοσκόπῳ ἐπιστήμῃ προσκείμενος, μὴ παντάπασι διεψεῦσθαι τοῦτον διατείνοιτο, καὶ τὰ τ̃ τέχνης μὴ καθόλου διαπεσεῖν, εἰς τὴν τ̃ Βρανᾶ κεφαλὴν μετάγων τὰ προρρηθέντα, καὶ τὸν ἕτερον αὐτοῦ τ̃ ποδῶν, ἅπερ τ̃ ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐμπεπερονημένα κοντοῖς διεπόμπευσαν. σὺν αὐτῇ δὲ καὶ κεφαλὴ τινὸς ἀγοραίου, ποιητοῦ λεγομένου, ἣν οὐδεμία πολεμία χεὶρ ἀφείλετο· αὐτὸς δὲ βασιλεὺς μετὰ τ̃ λαμπρὰν ἐκείνην νίκην, καὶ τ̃ τ̃ ἐναντίων καταπολέμησιν ἀποτμηθῆναι προσέταξεν, οὐκ οἶδ' ἐφ' ὅτῳ συνοίσοντι ἢ κατορθώματι.

taxat, sed vrbanę etiam multitudini prædæ fuerunt. In hac pugna Cōstātinus Stethatus occubuit, hasta in inguine vulneratus, vir bonus & suauis: qui cum Anchiali prouinciæ præesset, Branam non sponte secutus, nec ipsi, vt expectabatur, commodauit: nec semetipsum conseruauit, quo minus ferro interiret, quamuis astrologorū eius ætatis princeps. Nimirum scrupulo aliquo minutissimo deceptus in tentorio manserat, hostem ingruentem nihil timens. Ferebatur autem Branæ ex artis obseruatione prædixisse, fore vt eo die vrbem ingrederetur, & magno cū splendore triumpharet. Quod vtrum dixerit, nec ne, affirmare non possum. Noui enim, famæ non semper in huiusmodi rumoribus fidē habendam esse. Sed si illa dixit, quæ feruntur, vates vtique deceptus est, vt res ipsa declarauit, nisi quis forte astrologiæ deditus, eum non prorsus aberrasse, nec artem omnino vanam esse propterea contendat, quòd caput eius & dexter pes eo die hastis affixa, per forum traducta sunt: vnaq; caput circumforanei cuiusdam, qui Poeta dicebatur, non in bello cæsi, sed post illustrem illam victoriam iussu Imperatoris, haud scio quo fine interfecti.

Constantini Stethati astrologi interitus Qui impiis adhæret, etiamsi non sponte, pessimè sibi consulit.

Prædictio ambigua, & istorum hominum more.

Fama istis nimium multa tribuit.

Predictionis astrologicæ impletio.

9 Eo bello hunc exitū sortito, Imperator conuiuio instructo, omnes aulæ por-

Pusillus animus in victoria iuueniliter eultat.

9 Καὶ τοιοῦτο μὲν ὁ τότε ἀγὼν εἴληφε πέρας, αὐτὸν δὲ ὁ βασιλεὺς τραπόμενος εἰς ἑστίασιν, πᾶσαν τῶν ἀρχείων ἀνῆκε πύλην αὔλειον, καὶ παράθε-

tas aperuit, vt victor à quibusuis conspiceretur: & cùm manus epulis admoturus esset, ferculum haud sanè decorum, & ludicrum parum elegans, Branæ caput inferri iussit, quod hianti rictu & clausis oculis humi abiectũ huc atque illuc globi instar agitabatur, & iaculis traiiciebatur. Deinde coniugi quoque eius in palatio inclusæ oblatum est. quæ rogata, num sciret cuius esset? oculis in miserabile illud & inexpectatum spectaculum coniectis: *Noui*, inquit, *& me miseram iudico.* Erat enim modesta mulier, & decoram matronis taciturnitatẽ maximi faciebat. Quare à patruo Manuele matronale decus, & familiæ suæ ornamentum appellabatur. Exercitus verò qui cum Brana defecerant, laxis habenis quocunque fugiebant: ac qui pugnæ tempore post propugnatores steterant, cum inclinatam esse aciem sensissent, fuga occupata, eos qui à tergo sequebantur, pro hostibus metuentes cursum intendebant, ne caperentur. Qui verò sequebantur, antecedentium incitatam fugã, vt rem salutarem imitati, & hostium persecutionem veriti, illud vtique optabant, vt equi non vngulis humum pulsarẽt, sed tanquã Pegasus volitarent: ipsique velut orci galea tecti, à nemine conspicerẽtur. Tantus eos terror inuaserat, qui faciebat vt quiduis & dicerẽt & optarẽt.

Indecorum, maximè in viro principe, hosti deuicto & mortuo insultare.

Muliebris sexus, imbecillis, habenda est ratio.

Scitum mulieris afflictæ dictum.

Fugientium trepidatio.

Vanis & inanib. magis quàm iustis formidinis causis mouẽtur seditiosi superbi, si semel in fugã cõuersi sint.

Pauci terroris mirus effectus.

ερὸν περιοικίδιον, ὥστε τοὺς βουλομένους εἰσιέναι, καὶ θεᾶσθαι αὐτὸν τροπαιοῦχον. ἐν δὲ τῷ ἅπτεσθαι τῶν σιτίων χανδὸν, καὶ τὰς χεῖρας κινεῖν εἰς τὸν τῶν προκειμένων ἐδεστῶν πόλεμον, ἐπεισόδιόν τι οὐκ εὐπρεπὲς καὶ ἄθυρμα ἐπιδείπνιον, τὴν τοῦ Βρανᾶ παρεισαχθῆναι κεκέλευκε κεφαλήν. ἡ δὲ ὡς εἰσῆκτο, ἐπ' ἐδάφους ἔρριπτο, σεσηρυῖα καὶ μεμυκυῖα τὼ ὀφθαλμώ, ὧδέ τε κἀκεῖσε δίκην σφαίρας διαγομένη τε καὶ μεταγομένη διηκοντίζετο. ὕστερον δὲ καὶ τῇ αὐτοῦ γαμετῇ ἔνδον τῶν ἀνακτόρων καθειργμένῃ παρεισφέρεται, καὶ ἀνείρετο αὕτη, εἰ συνοίδεν ὅτου ἐστὶν ἡ κεφαλή; ἡ δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνῳ τῷ πικρῷ καὶ οἰκτρῷ καὶ ἀέλπτῳ θεάματι ἐπιβαλοῦσα, οἶδα, φησί, καὶ ταλανίζω ἐμαυτήν. ἦν γὰρ σώφρων ἡ γυνὴ, καὶ τὴν ἐπιπρέπουσαν τῷ θήλει σιωπὴν τιθεμένη περὶ πολλοῦ, οὗ χάριν καὶ καλὴν ἐν γυναιξὶ κατωνόμαζεν ὁ πρὸς μητρὸς αὐτῆς θεῖος ὁ αὐτοκράτωρ Μανουὴλ, καὶ οἷόν τι τῶν ἐκ τοῦ γένους ὀσφράδιον. τὰ δέ γε πρὸς ἀποστασίαν τῷ Βρανᾷ συναιρόμενα στρατεύματα, ὅλοις ἀνέντα χαλινοῖς, τὰς ὁπουδήποτε φερούσας ἐτράπετο. καὶ οἱ μὲν ὄπισθεν ἑστῶτες τῶν προμαχούντων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς συμπλοκῆς, ὡς ᾔσθοντο τῆς τροπῆς, ἁψάμενοι τῆς φυγῆς πρότεροι, τοὺς κατόπιν ἐλαύνοντας ὡς πολεμίους ὑφορώμενοι, τὸν δρόμον ὡς μὴ συλληφθεῖεν ἐπέτεινον. οἱ δ' ἑπόμενοι τὸ σώζον εἰς φυγὴν τῶν προαγόντων ὡς πρᾶξιν ζηλοῦντες σώζουσαν, καὶ τὴν τῶν πολεμίων ἐπιδίωξιν δεδιττόμενοι, ἐκεῖνα ηὔχοντο αὐτίκα, τοὺς μὲν ἵππους μὴ ποσὶ κόπτειν τὸ δάπεδον, ἀλλ' ἵπτασθαι κατὰ πήγασον, αὐτοὺς δὲ ἀορασίᾳ καλύπτεσθαι, ὡς εἰ τὴν κυνέην ἄδου ὑπέδυσαν. ἡ πολλὴ τότε γὰρ αὐτοῖς ἡ δείλανσις, καὶ πᾶν ἐποίει καὶ πράττειν καὶ εὔχεσθαι. ἀλλὰ δὲ καὶ περὶ τὴν γέφυραν πλεῖστοι αὖ ἀπολισθόντες ὀλώλεισαν, ἥτις

ἢ τις κατὰ τὸ Διαφνούτιον περιάγεται, εἰ μή τις αὐτοῖς ἐπιεικεῖ καθυφεῖναι τῆς ὀξείας φυγῆς, κατὰ κόσμον τε καὶ μὴ ἐπισφαλῶς διὰ τῆς ἀψῖδος ἰέναι. εἰς οὐρανὸν ἀνατείνας τὰς χεῖρας, καὶ τὸ θεῖον ἐπομοσάμενος, μηδένα κατ' αὐτῶν ἐπιέναι πολέμιον ὄπισθεν, ἀλλὰ πάλαι μεταστραφέντας, παύσασθαι τῆς καταδιώξεως. ὅσοι μὲν οὖν τὴν τύχην ἦσαν φλαῦροι καὶ περιπέζιοι, οὗτοι ἀνεπαχθῶς καὶ ἀνεπεγκλήτως ἀφίκοντο οἴκαδε, τὴν οἰκείαν παράζυσον σώζουσαν ἔχοντες, καὶ μηδένα δεδιότες, τὸν ἐπὶ τῷ κολάσαι ἀναδιφήσοντα. οἱ δὲ τὸ γένος λαμπροὶ καὶ ἐπίσημοι δι' ἡγεμονίαν ἢ ἀρχηγίαν, οὗτοι ἐς ἄθροισιν ἁλισθέντες συνώζαγμα, διαπρεσβεύονται βασιλεῖ, συγγνώμην αἰτοῦντες οἷς ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ τῷ ἀποστάτῃ ἐπηκολούθησαν· καὶ παρὰ βασιλέως λαμβάνοντες τὸ ἀνέγκλητον, ἀγαθοὶ καὶ πιστοὶ θεράποντες ἐς τὸ μέλλον ἔσεσθαι συνετίθεντο, κἀκ τῶν ἔργων αὐτῶν ὑποδεῖξαι τὴν μετάνοιαν, ἐφ' οἷς ἐκ παροινίας πεπαρῳνήκασι, κατὰ τοῦ κυρίου βασιλέως ἐφοπλισάμενοι. εἰ δὲ βασιλεύς, φασι, τὸ τῆς ψυχῆς θυμούμενον πλουτῶν ἀμετάθετον, οὐκ αὐτῆμαρ καταπέψει τὴν ὀργιλότητα, ἢ γοῦν ἐς ἔπειτα στήσει τὰ ἡμαρτημένα σφίσιν αὐτοῖς, ὃν ὑπέτυφε κότον εἰς σπινθῆρας ἀναρριπίζων θυμοῦ, καὶ αὐτοὶ φεύξονται ἀπὸ προσώπου τοῦ βασιλέως, καὶ τὴν παρὰ τοῖς φιλεχθροῦσιν ἔθνεσι Ῥωμαίοις ζητήσουσιν ἔσχατον σταθμόν, κἀκεῖνα Ῥωμαίοις ἐργάσονται, ὅσα οἷς προσερρύησαν, δρᾶν ὤφειλον. ἐπεὶ μηδὲ καινόν, εἰ διφῴη τις τὸν ἀντίπαλον, καὶ κολακεύσει τοῦτον ὡς φίλιον, τὸν οἰκεῖον εὑρίσκων πολέμιον. ταῦτα οἱ μὲν πρέσβεις ὑπετονθόρυσαν. βασιλεὺς δὲ πᾶσιν ἀμνη-

Ac in ponte Daphnutiano plurimi periissent, nisi quidam manibus in cœlum extensis, Deum testatus, neminem à tergo instare, sed victores iamdudum à persequendo destitisse, eos monuisset, vt impetum fugæ moderantes, ordine & cautè fornicem illum pertransirent. Ac tenues & obscuræ fortunæ homines citra molestiam & crimen domum redierunt, salubriter obscuritate sua tecti, neque metuentes ne ab vllo inquirerentur. Qui verò aut genere illustres, aut magistratibus gestis insignes erant, frequentes conuenere, & per legatos veniam ab Imp. petiuerũt, quod hominem seditiosum secuti defecissent. Quòd si ab Imperatore noxæ eximerentur, se in posterum bonos & fideles ministros fore pollicebantur: & pœnitentiam suam re ipsa declaraturos, quòd contra Dominum & Imperatorem arma cepissent. Sin is inexpiabili iracundia arderet, atque iniuriarum memoriam perpetuò conseruatam, ac iræ scintillas resuscitatas vellet: se quoque conspectum eius fugituros, & extremum receptum apud gentes Romanis infestas quæsituros: & in Romanos ea commissuros, quæ illis deberent, ad quos confugissent. Neque enim esse nouũ, si quis suos infestos experiatur, vt hostiũ amicitiã expetat, eosq; pro amicis colat. Quæ cũ legati submurmurassent, Impe-

Qua ratione effusa illa fuga sistitur, & pauidi firmã mentem induunt.

Obscuræ & tenuioris fortunæ homines armis exutis facilius quam potentiores sibi cõsulunt.

Sapientes & boni ciues initia belli ciuilis non spõte sed inuiti sequũtur, extrema non libenter persequuntur: immò detestantur, maximè quum ab officio se vel tantillum declinasse sentiunt.

Nullum ornamẽtum principis fastigio dignius pulchriusque est, quã illa corona, *ob ciues seruatos.*

rator impunitate omnibus concessa, eos qui accedebant benignè susceptos, monebat, vt pœnitentiæ ob violatum iusiurandum declarandæ causa, Patriarcham adirent, seque anathemate solui peterent, quo à ciuib. cũ illorum facinora ex turribus spectarent, obstricti essent. Ac multi quibus religio cordi erat, ita fecerunt: cæteri verò nutu capitis dũtaxat admonitioni illi assẽsi, magni templi ingressum & confessionem pro nugis habuerunt: ne dicã, fuisse quosdam petulantes, qui cũ exissent, Imperatorem derisserint & subsannarint: nihil esse noui dicentes, si is qui sacrificulus olim fuisset (nam id etiam ei crimini dabatur) ipsis etiam ea præscriberet, quæ à puero didicisset. Multi qui ad Asanem & Petrum se contulerant, paulo pòst Imperatoriis literis reuocati sunt.

Isaacius sacrificulus, irridetur, sed à petulantibus ingeniis qui neque repetitis plagis emendantur, neque sanantur clementiæ placidis vnctionibus.

10 Post hæc Imperator (quod haud satis mirari queas) concessit omnibus tam ciuibus quàm peregrinis, vt vrbe effusi, omnes eos malè tractarẽt, qui ad Branã defecerant, suburbanos, villicos, & Propontidis incolas: eaq; nocte quæ Branæ interitum consecuta est, Græcus ignis ædificiis ad fretum sitis iniicitur: qui in vasis occultus, subitò fulguris instar emicans, omnia quæ contigerit, incendit. Qui cum in tabulata incidisset, omnia ædificia tam sacra quam profana,

Inconstantia in principe, benignitatẽ professo, vitium maximum.

Suburbana ædificia incẽduntur Græco igne iniecto, vnde ædium & facultatum cõsumptio.

σίαν ἐβεβάβδωσε, καὶ τοὺς προσιόντας εὐμενῶς προσδεχόμενος, παρῄνει μεταμέλον ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν πρὸς αὐτὸν ὀμωμοσμένων ἐνδείκνυσθαι, καὶ ἀρχιερεῖ ἐπιφαίνεσθαι τῷ μεγάλῳ, καὶ ζητεῖν ἐκεῖθεν λύσιν τοῦ ἀναθέματος, ὅπερ αὐτοῖς οἱ τῆς πόλεως οἰκήτορες καθυπέβαλον. ἄνωθεν ἑστῶτες τῶν πυργοβάρεων, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν θεώμενοι δρώμενα. καὶ πολλοὶ τῷ πατριάρχῃ προσήλθοσαν, ὅσοις τέως εὐλαβείας μετῆν· οἱ δ' ἄλλοι τῇ κατανεύσει τῆς κεφαλῆς, τὸ πέρας τῆς παραιφάσεως συμμετρήσαντες, ὡς λῆρον ἡγήσαντο τὴν εἰς τὸν μέγαν νεὼν ἄφιξίν τε καὶ ἐξαγόρευσιν. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὡς ἦσαν οἱ τῶν ἀτασθάλων μετὰ τὴν ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως ἔξελευσιν, διεχλεύαζον αὐτὸν καὶ ἐξεμυκτήριζον, καὶ οὐ καινὸν ἔλεγον, εἰ θεῷ πρότερον κληρωθεὶς (ἐπεὶ καὶ τοῦτο προσδιεβέβλητο) ἐκεῖνα καὶ αὐτοῖς ὑφηγεῖται νῦν, ὁπόσα δὴ καὶ ἐξ ἐφήβου δεδίδακται. πολλοὶ δὲ καὶ τῷ Ἀσὰν καὶ τῷ Πέτρῳ προσερρύησαν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι γράμμασι βασιλικοῖς μετὰ μικρὸν ἐπανήλθοσαν.

10 Ἄλλο δ' ἐπὶ τούτοις παρηκολούθησεν ἔργον παραλογώτατον. ὁ γὰρ βασιλεὺς πᾶσιν ἐνέδωκεν ἀτεχνῶς ἀστικοῖς τε καὶ ἀλλοχώροις, διεκχεῖσθαι καὶ κακῶς δρᾶν, ὁπόσοι πρὸς Βρανᾶν μετετάξαντο τῶν ἀγχοῦ τῆς πόλεως ἀγροτῶν, καὶ τῶν τὴν Προποντίδα λαχόντων εἰς οἴκησιν, καὶ τὴν μὲν τῆς ἡμέρας ἐκείνης διαδοχὴν νύκτα καθ' ἣν Βρανᾶς κατηγώνιστο, ἐνίεται ταῖς οἰκίαις τῶν δυσμῶν προποντίαν τὸ ὑγρὸν πῦρ, ὃ τοῖς στεγανοῖς ἐφυπνοῦν σκεύεσι, κατὰ τὰς ἀστραπὰς ἐξαίφνης προΐησι τὰ ἐξάλματα, καὶ πιμπρᾷ καθ' ὧν διεκπίπτον ἀφίεται. τὸ δὲ λάβρον ἐμπεσὸν τοῖς δρυφάκτοις, ἐπυρπόλησεν ἅπαν οἰκοδόμημα, εἴτε τέμενος τοῦτο ἅγιον ἦν, εἴτε

εἴτε σεμνεῖον ἱερόν· εἴτε οἴκημα, ἰδιωτικὸν καὶ τὸ κακὸν παρὰ πᾶσαν δόκησιν ἐπελθόντος, οὐ μόνον τὰ μέλαθρα τὸ πῦρ ἐπενέμετο, καὶ ἡ φλὸξ μικροῦ διεῖρπεν αἰθέριος, ἀλλὰ καὶ τὰς οὐσίας ἐπεβόσκετο τῶν ἀνθρώπων, οὐδενὸς ἁρπάσαι τι καὶ μετενεγκεῖν ἔχοντος, εἰ μὴ ὅσα τῶν χρημάτων εὐάγκαλα· κατὰ δὲ τὴν μετ' αὐτὴν ἕω, ἔξεισιν ὡς ἐκ προσκλήσεως τὸ Λατινικὸν στῖφος, ὃ τῷ Κορράδῳ Καίσαρι συνετέτακτο, καὶ τὸ ἀγελαῖον καὶ πτωχεῦον πλῆθος τῆς πόλεως, καὶ τὰ πέριξ διαδραμόντες, οἱ μὲν ἔπι τὰ ὅπλα φέροντες, οἱ δ' ἀμυντηρίῳ τῷ παρευρεθέντι χρώμενοι, τί μὲν οὐχ ἥρπασαν; τί δὲ χεῖρον οὐκ εἰργάσαντο; οἰκήματα κατήρειψαν, τὰ ἔνδον πλοῦτον ἐξεβάλοντο, ἱερὰ ἀνηρεύνησαν φροντιστήρια, ἔπιπλα ἀφείλοντο πανάγια, σκεύη τίμια ἐβεβήλωσαν, σεμνῶν μοναζόντων οὐκ ᾐδέσθησαν πολιάν, ἀρετῆς, ἣν καὶ πολέμιος οἶδε τιμᾶν, ἠλόγησαν· καὶ ἵνα τὰ πολλὰ συντέμω, πᾶσαν κάκωσιν, καθ' ὧν ἐπῄεσαν, ἐπεδείξαντο. πολλοὶ δὲ καὶ ὅτι τὸν κατ' οἶκον συλώμενον ὑπέμυξαν, θάνατον εὕραντο τὸ ζημίωμα. προὔκοψε δ' ἂν τὸ δεινὸν, καὶ χρονιώτερον γεγονὸς, ὤφθη καὶ περιαλγέστερον, εἰ μή τινες ἀνενεγκόντες βασιλεῖ τὰ τελούμενα, καὶ βαρυαλγήσαντες, ὡς εἰκὸς, ὑπένυξαν πρὸς διόρθωσιν, καὶ στείλας εὐθὺς τινὰς τῶν κατ' ἀξίωσιν καὶ γένος περιφανῶν, ἀνέστειλέ τε τὰς τῶν ἀτάκτων ὁρμὰς, καὶ κατέληξεν οὕτως ὀψέ ποτε τὰ εἰς μέγα μέρος ἀφανισμοῦ τῶν ἐκεῖσε τολμώμενα· ἀλλ' οὔπω ταῦτα διετεθρήνητο ἀκριβῶς, ὁπόσοις τῶν ἀνθρώπων ψυχὴ φίλοικτος, καὶ τὸ δάκρυ ταῖς τῶν παρόντων ἀναπηδύει θερμότερον συμφοραῖς, καὶ τὸ τῆς πόλεως χειρωνακτικὸν, καὶ ὅσον οὐ συνεπεδόκησε τοῖς λοιποῖς ἐπὶ τὰ ἱστορήμενα ἤδη τῷ λέγειν μοι,

tam priuata quàm publica incēdit. Id malum cum præter expectationem accidiſſet, non ædes modò flamma in altum elata, ſed etiam bona miſerorum abſumebat, cùm nihil eripere aut tranſferre poſſent, niſi parua quędam. Poſtridie manè Latina cohors Conradi Cæſaris & promiſcua & paupercula turba vrbe egreditur. Hi circumiacentiā omnia peruagati, partim adhuc armati, partim telis obiter arreptis, quid nō rapuerunt? quo ſcelere abſtinuerunt? diruerunt ædes, opes diripuerunt, monaſteria ſcrutati ſuppellectilia ſacroſancta abſtulerunt, vaſa precioſa profanarunt, venerabilem monachorum ſenectutē non reueriti ſunt: virtutem, quam hoſtis etiā venerari ſolet, neglexerunt: denique, ne ſim prolixior, omne malorum genus quólibet ſecum attulerunt. Multi quòd ob direptionem ædium ſuarum murmuraſſent, occiſi ſunt. Ac ea calamitas latius vagata, ac diutius & acerbius graſſata eſſet, niſi quidam graui dolore commoti, eam audaciā Imperatori indicaſſent: eumq; perpuliſſent, vt viris nobilibus & dignitate præſtantib. miſſis, importunorum hominū impetum repreſſiſſet. Hoc modo vaſtatione magnæ partis ſuburbanorun ædificiorum vix tandem finita, & ab hominibus, qui aliorum malis afficiuntur, vix ſatis adhuc deplorata: opifices vrbani, qui ea quæ iam ex-

Miles ob victoriam elatus, & fęx vulgi prędæ acriter inhiat.

Et nullo ſcelere abſtinet vt rapacitatem ſuam expleat.

Mala deniq; quouis bello grauiora inuehit.

Peſſimis quibusque in tā ta rerum cōfuſione quicquid libet licet.

Id videre est in opificibus Byzantinis qui Latinos temere adoriuntur.

posui, non probarant, non ferendum esse rati, quòd Latini non modo liberè & insolenter iactarent, Branam à se debellatum esse, sed etiã in suburbanos Romanos intolerabiliter grassati essent, in cohortes & phalanges cẽturiati, instar hyberni torrentis in Latinorum ædes irruunt. Igitur confusæ voces non aliter quàm gregib. gruum aut graculorum obstrepentibus, aut venatorib. latratum canum incitantib. aerem implebant, atque alij alios, tunicis prehensis, instigabant. Nemo ibi audiebatur, qui pacem suadebat: omnes, vt aspides, aures obturabant, ne sapientem magum audirent. Eum circumforaneæ turbæ concursum non modò effrenata iracundia, sed etiam alienæ pecuniæ cupiditas, regebat. Putabant enim se, Latinis exiguo labore ædib. expulsis, quicquid in iis esset reconditum, vt sub Andronico fecissent, directuros. Verũ non modò spe sua frustrati, sed etiã cõtrarium sunt experti. Nam aduersarij animaduerso plebis contra se concitatæ impetu, vias publicas, quæ ad ipsorum ędes ducebant, maximis trabibus obstruxerũt, & thoracati in munitionib. illis, densi inter sese, constiterunt. at collecticia turba sæpe vallum illud transcendere conata, non modò nihil profecit, sed etiam à Latinis malè tractata est. Nam cum sine ferro & nudi, plerique etiam vino obruti cum armatis congrederentur: tum demum quid fecissent cernebant, & Epime-

Temeritatis popularis p similitudinẽ descriptio.

Seditiosorũ consiliarij effrenata iracundia & rapinæ studiũ.

At spe sua frustrati stultitiæ suæ graues luunt pœnas.

Latini prudẽter impetum tumultuantis belluæ retũdunt.

Audaciores strenuè excipiunt & saucios recedere cogunt.

δεινὸν ἡγησάμενοι. εἰ οὐχ ὅπως ἐλευθεροστομοῦσι Λατῖνοι, καὶ βρενθύονται τὸ ὑπ' αὐτῶν καταγωνισθῆναι Βρανᾶν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἀστυγειτόνων σφίσι Ῥωμαίων διαπεπράχασι τὰ ἀνύποιστα, κατὰ φάλαγγας ἀγηγερμένοι καὶ σπείρας, δίκην χειμάρρου ταῖς τῶν Λατινικῶν γενῶν οἰκίαις προσερρήγνυνται· αἵ τε οὖν ἄσημοι φωναὶ τὸν ἀέρα ἐπλήρουν, ὡς οὐδ' εἰ κολοιῶν, ἢ γεράνων, ἢ ψαρῶν ἔθνεα κλαγγηδὸν ἐπτερύσσοντο, ἢ ἐπέκλωζον θηρευταὶ, καὶ ἐπεθώϋζον κυνηγέται· ἀλλήλους τε παρεκάλουν, ἐπισπώμενοι τῶν χιτωνίων, καὶ οὐκ ἦν ἐκεῖ τις τῶν εἰσηγουμένων τὰ πρὸς εἰρήνην κατήκοος, ἀλλ' ὡς ἀσπίδες τὰ ὦτα βύοντες, πάντα παρέτρεχον σοφὸν φαρμακόν· ἡγεμόνευε δὲ τῆς τότε τῶν ἀγοραίων συνδρομῆς οὐ μόνον θυμὸς ἄλογος, ἀλλὰ καὶ ὁ τῶν ἀλλοτρίων ἠρρένου ἔρως χρημάτων· ᾤοντο γὰρ ἐν βραχεῖ πόνῳ τοὺς Λατίνους ἐκστῆσαι τῶν οἰκημάτων, καὶ διαρπάσαι ἅπαν ἀπραγματεύτως τὸ ἔνδον κειμηλιούμενον, ὥσπερ κατὰ τοὺς χρόνους Ἀνδρονίκου διαπεπράχασι· τοῖς δὲ εἰς τοὐναντίον τὰ τῶν ἐλπίδων μετέστραπται. οἱ γὰρ διάφοροι ὡς εἶδον τὴν ἐπ' αὐτοὺς τῶν ξυγκλύδων σύρροιαν, τάς τε λεωφόρους περιεφράγμασαν μεγίστοις σκόλοψιν, ὅσαι κατ' αὐτοὺς ἦγον τὸ παροδεῦον, καὶ θωρακισθέντες, βούζην ἐν τοῖς ὀχυρώμασιν ἔστησαν· ὁ δ' ἀγελαῖος ὄχλος πολλάκις μὲν ὑπερβῆναι τὰ περιφράγματα ὥρμησαν. οὐ μόνον δὲ τοῖς κατὰ σκοπὸν οὐκ ἔδοσαν πέρας, ἀλλὰ καὶ κακῶς ὑπὸ τῶν Λατίνων ἔπαθον. ἀσίδηροι γὰρ καὶ γυμνοὶ πρὸς ὡπλισμένους μαχόμενοι, οἱ πλεῖστοι δὲ καὶ οἰνόφλυγες ὄντες, τότε ὃ καὶ ἔδρων ἐγίνωσκον,

καὶ τὸν Ἐπιμηθέα τοῦ Προμηθέως καταδεέστερον ᾔδεσαν, ὁπότε βαλλόμενοι ἀπὸ τόξων, ἢ παρασταδὸν οὐταζόμενοι, κατὰ γῆς ἔπιπτον. καὶ τὴν μὲν δείλην ὅλην τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέχρι καὶ ἐς βαθεῖαν ἑσπέραν, οὕτω κατίσχυε τὸ δεινόν. ἡλίου δὲ τὸν ὁρίζοντα ὑπεραναβάντος, μετὰ μείζονος Ῥωμαῖοι ῥύμης ὡς εἰς ἀγώνισμα δεύτερον συνηθροίζοντο, πλείστοις μετὰ τῶν ὅπλων προβεβλημένοι, ἀλλ' οἵ τε συνελθόντες ἐκ βασιλέως λόγιμοι ἄνδρες αὐτοὺς ἀνέστειλαν, καὶ οἱ ἐκ τῆς Λατίνης φυλῆς κατασοφισάμενοι τοὺς εὐήθεις, κατέσβεσαν τὸ πολὺ τῆς ὁρμῆς· συναγαγόντες γὰρ τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ καταλύσαντας τὸ ζῆν Ῥωμαίους, καὶ μετὰ τὴν τῶν περιβλημάτων ἀφαίρεσιν δείξαντες ἐν χρῷ κουρείας, ἐξέθεντο κατὰ τὴν αὔλειον σφῶν, καὶ πλαστῶς ἐπ' αὐτοῖς ὡς ἐφ' ὁμογενέσι παθαινόμενοι, ὑπεδείκνυον τοῖς προσιοῦσιν ἐκ βασιλέως, καὶ ἱκεσίαζον, μὴ ἀναχεῖσθαι καὶ ἐς αὖθις συρραγῆναι πόλεμον, καὶ δὶς αὐτοὺς πεπονθέναι, ὁπόσα καὶ ὁρᾶν ἔχουσιν. οἱ δὲ πρὸς τὸν ἀποχειροβίοτον λαὸν ταῦτα διαπορθμεύοντες, κἀπὶ τοὺς τεθνεῶτας τείνειν τὰ ὄμματα πείθοντες, μηδ' ἐπαινεῖν τὰ γινόμενα φάσκοντες, ἴσχυσαν οὕτως ὀψέ ποτε μαλάξαι τοὺς σύρφακας, ὡς ἀποχωρῆσαι πρὸς τὸ οἰκεῖον ἕκαστον ἐπιτήδευμα, καὶ ἄλλως δὲ εἰπεῖν μὴ τοῦ συνήθους ἡγεμόνος τοῦ οἴνου σφᾶς θωρακίσαντος, μηδ' ἀκριβέστερον σιδήρου πρὸς τὸν ἀγῶνα παραθήξαντος (πρώϊος γὰρ ἦν ὁ καιρὸς) διελύθησαν δυσμαχεῖς ἀναμίλλητοι, οἳ ὑποσχόντες εὐήκοον τῇ παρεκτάσει τῶν διαλλακτῶν μεγίστων ἀνδρῶν. εἰ γὰρ οἴνῳ προκατελήφθησαν οἱ καὶ τὰ πύρρων οἰνοβαφέστεροι οἱ ταῖς σμίλαις καὶ ταῖς ῥαφίσι προσανέχοντες, ποία τις αὐτοὺς ἴυγξ, ἢ τίνων τερετίσματα σειρήνων πρὸς εἰρήνην ἂν μετερρύθμισαν,

Epimetheum Prometheo ſtultiorem eſſe intelligebãt, cùm aut ſagittis icti, aut comminus vulnerati, humi procumbebant, ac toto veſperi vſque in crepuſculum malum illud durauit. Manè autem cũ Romani maiore impetu ad ſecundum prælium ſe pararent, plurimis armatis hoſti oppoſitis: cùm clari viri ab Imperatore miſſi eos repreſſerunt, tum Latini ſtultis fucum fecerunt, ac multum de feruore illo reſtinxerunt. Romanos enim qui in pugna ceciderant, Latinis veſtibus indutos, raſiſq; barbis, in ſuarum ædium veſtibulis collocatos, pro popularibus ſuis lamentati ſunt: & iis qui ab Imperatore aderant, illos monſtrando, rogarunt, ne denuò committi prælium, ſéve bis iiſdem cladibus quas cernerent, affici paterentur. Qui cùm illa ad opifices perferrent, & monerent vt in mortuos defigerent oculos, ſéq; illa probare negarent: vix tandem populi colluuiem emollire potuerunt, vt in officinam quiſque ſuam reuerteretur. Facilius tamen impetratum eſt, vt grauiſſimis pacificatoribus obſecuti, ab armis diſcederent, quòd (vt matutino tempore) non conſuetus dux illos armarat, nec magis quàm ferrum acuerat. Nam ſi vino occupati fuiſſent ij qui gallam & acum ſubigunt, quæ oratio, quis eloquentię torrens, illum pugnandi ardorẽ reſtinxiſſet,

Pugnam redintegrare ſeditioſi ſtudent, ſed à claris viris reprimũtur.

Et lepido deluduntur ſtrategemate.

Latinorum, Imperatoris miniſtros naſo trahentiũ calliditas.

Populi colluuies icta ſerò ſapit.

Ebrietas hominibus vilioribus & terræ filiis arma miniſtrat nec eiuſmodi currus ita & rapinę ardore elati moderatorũ conſiliorum habenas facilè audiunt.

aut ad quietam aliámve honestam actionem eos impulisset? Nam cum alij Byzantinos vt ebriosos perstrinxerunt, tum Menander sic eos arguit:

Byzantium ebriosos reddit hospites,
Potando noctes perdere integras solent.

Atque hæc ita contigerunt.

ἢ πρὸς ἑτέραν εὐσχήμονα πρᾶξιν μετέθηκαν; ὧν γε καὶ ἄλλοι μὲν ὡς ὑπὸ μέθης διαῤῥεόντων οὐκ ὀλίγα ξυνέθεντο σκώμματα· ὁ δὲ Μένανδρος οὑτωσίπως ἐπιλαμβάνεται,

μεθύσους τοὺς ἐμπόρους ποιεῖ τὸ Βυζάντιον,
ὅλην ἔπινον τὴν νύκτα.

καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πῃ ἐφέρετο.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ
Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

NICETAE CHONIATAE
DE IMPERIO ISAACII
Angeli Liber secundus.

***

BREVIARIVM.

1 *Isaaci Angeli in Blachos expeditio. Conradi Cæsaris in Palæstina interitus. Ideo de Chasiorum audacia narratio. Græci à Blachis cæduntur, & Isaacius pedem referre cogitur.*

2 *Theodori Mangaphæ imperium affectantis defectio. Is à Sultano proditus, coniicitur in carcerem.*

3 *Friderici Barbarossæ in Palæstinam expeditio. Legati væcordes Fridericum & Isaacium committunt. Armeniorum & Alemannorum in religione consensio.*

4 *Mutationes variæ in Ecclesiastico statu tunc temporis, & Isaaci astutiæ in his mutationibus descriptæ.*

5 *Protostrator Friderico frustra insidiatur. Græci fugantur ab Alemannis qui inconstantiam superbam Isaaci experiuntur & derident.*

6 *Friderici in Orientem traiectus, non auersante Isaacio. Philadelphiensium perfidia & Laodicensium hospitalitas. Turcas perfidos Fridericus maximis damnis afficit.*

7 *Pugna Friderici ad Iconium. Alemannici cuiusdam herois fortitudo.*

8 *Friderici submersio & præclarũ elogium. Eiusdem filio mortuo Alemanni rebus infectis domum redeunt. Francorum & Anglorũ expeditio in terram sanctam, quam vocant.*

Βασιλεὺς

Βασιλεὺς δὲ διασώζει κατὰ Μυσῶν ὑστεροβουλίᾳ πληττόμενος, ὅτι μὴ κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐμβολὴν τὰ τῆς πολεμίας εὖ διέθετο γῆς· ἀλλ' ἀναστὰς ᾤχετο ἐκεῖθεν, ὡς εἰ πολέμιοι ἐπέκειντο βάλλοντες· μήτε τοῖς φρουρίοις Ῥωμαίους ἐπιστήσας φύλακας, μήτε ὅμηρα λαβὼν τὰ τῶν βαρβάρων φίλτατα, καὶ τότε μὲν αὐτὸς μετὰ τῶν συνόντων οἱ ὀλίγων ἐξήει τῆς πόλεως· ἠκηκόει γὰρ μηκέτι τοὺς Μυσοὺς τὰ ὄρη περιπαπλάνειν καὶ τοὺς βουνούς, ἀλλ' ὁπλιτικὸν ξενολογήσαντας Σκυθικόν, ἐς τὰ τῆς Ἀγαθοπόλεως μέρη παρεμβαλεῖν, καὶ ταῦτα κατὰ κράτος ληΐζεσθαι, κακὰ ἐργαζομένους τερμέρεια. τὸ δὲ λοιπὸν ἐκ προσκλήσεως συνήγετο στράτευμα· πρὸς γὰρ τὴν ἄελπτον καὶ ὀξεῖαν ἔφοδον τῶν βαρβάρων, καὶ αὐτός τι τοιοῦτο τρόπον ἐμεθόδευσε καὶ συστολὴν ἐντεῦθεν τοῖς ἐχθροῖς παθεῖν προμηθούμενος, καὶ τοὺς οἰκείους μὴ ἀπαυθαδιήσασθαι ἐς τὴν παρὰ πόδας καὶ δευτέραν κατὰ τῶν Βλάχων ἐξόρμησιν, εἰ κατὰ τούτων πρώτως αὖθις αὐτὸς τὰ ὅπλα ἤρατο, καὶ τὸν ἵππον ἀνέβη τὸν πολεμιστήριον· καὶ ὁ μὲν κατὰ τὸν Ταυρόκωμον γενόμενος (κτησείδιον δέ ἐστιν οὗτος, οἰκούμενον κωμηδόν, καὶ μὴ πάνυ πόρρω τῆς Ἀδριανοῦ κείμενον) ἐπέμενε τὰς δυνάμεις συνελθεῖν. ἐπέσκηψε δὲ καὶ τὸν Καίσαρα Κορράδον, μηδέν τι μελλήσαντα ἐξελθεῖν. ὁ δὲ δυσχεραίνων προδήλως πρὸς ἣν ὠρέγετο ἐκ βασιλέως φιλοφροσύνην, ὡς τῷ βασιλείῳ κήδει ἀσύμφωνον, καὶ τῷ ἑαυτοῦ γένει ἀπᾴδουσαν, ὁρῶν δὲ καὶ τὰς ὑπερηφανεῖς ἐλπίδας καταληξάσας, ἐς μόνον τὸ μὴ τοῖς πολλοῖς ὁμόχρωμον ὑπόδημα τοῦ ποδὸς

Imperator verò dolēs, quòd prima in Mysiam impressione bellum nō ritè administrasset, sed inde non aliter digressus quàm si hostium telis vrgeretur, neque castella Romanis præsidiis occupasset, neque Barbarorum filios obsides sumpsisset: denuò Blachis arma inferre statuit. Ac tum ipse quidem cum paucis qui obiter reperiebantur, egreditur. Audierat enim, hostes non amplius in montibus & collibus versari: sed Scythicis auxiliis ascitis, in agro Agathopolitano castra posuisse, & loca illa effusè vastare, & magnis afficere detrimentis. Reliquæ verò legiones interea cōuocabantur. Nam & ipse Imperator ad subitum & inexpectatum hostium tumultum, expeditionem illam accommodare cogebatur: in quo illa etiā spectabat, vt & hostium impetum reprimeret, & suos dicto audientiores haberet, ad secundum illud Blachicum bellum, si ipse primus in equo bellico armatus cerneretur. Vbi Taurocomū peruenit (prædium, id est, quod vicatim incolitur, non procul ab Adrianopoli dissitū) expectauit, dum copiæ conuenirent. & Conrado Cæsari quoque mandauit, vt citra cunctationem exiret. Is verò cum Imperatoris erga se benignitatem, cum suo genere non consentientem, & ab imperatoria affinitate abhorrētem, haud dissimulāter ægrè ferret: & magnificā illā spē non aliud afferre cerneret,

Duo bella hoc libro infeliciter gesta ab Isaacio describūtur, Blachicum & Alemannicum.

Expeditio Blachica.

Causa, eruptio & progressus Blachorum.

Accommodata ad oppugnationem expeditio.

Præsentia principis in exercitu, res maximi momenti.

Conradus Cęsar de Gręcia optimè meritus, aula callidè eiectus in Palęstinā, quam inuisere constituerat, se confert.

nisi vt calceis Cæsareis, à vulgo distinctis, vteretur. Eò accedebat, quòd cruce domo secum gestata, Palæstinam ab Ægyptiis Sarracenis iam occupatam inuisere constituerat, & obiter Imperatoris sororem duxerat: annuit ille quidem se Imperatorem conuenturum, & bellum vnà administraturũ. Verùm cum Deus Romanis plures clades per Mysios inferre decreuisset: mutato consilio, naue firmissima & noua conscensa, in Palæstinam contendit. Cum Tyri appulisset, à popularibus suis veluti numen quoddam susceptus, Sarracenis restitit: & Ioppen, quæ nunc Ace dicitur, aliáque oppida recuperauit. Sed quia illis quoque locis fatalis calamitas impendebat, multi præclari & fortes duces, qui Christianum illud iter vltrò & suis stipendiis susceperant, perierunt: & ipse Conradus non multo pòst, vix edito specimine virtutis & prudentiæ suæ, vt Agarenis admirationi esset, à Chasio quodam occiditur. Gens autem Chasiorum suos principes ita vereri & obseruare, & in iussis eorum exequendis adeò alacris esse dicitur, vt si tantum supercilio magistratus innuerit, statim de rupibus se præcipitent, in enses irruant, in vndas desiliant, in ignem se coniiciant: & ad eos missi, quos eorum principes occisos volunt, vt hospites & amici adeunt, & aut se habere quod eis dicant, aut legatos

Ab Isaacio reuocatus, verbis reditũ pollicetur, reipsa negat.

Tyrum appellit, & feliciter bellum infert Saracenis.

Palæstina Christianis multis & fortibus ducib. fatalis, nominatim Cõrado qui à latrone Chasio interficitur. Principũ miseriæ speculum.

Chasiorum obseruantia suorum magistratuum. Hos Chasios nonnulli Assassinos appellarunt, vnde Gallis etiamnum dicuntur *Assassins* latrones qui operam suam vel prece vel pretio, vel præmij spe locant aliis, vt proditoriè quemcunque siue

(τὸ τῶν Καισάρων λέγω παράσημον) καὶ ἄλλως δὲ σταυροφορήσας οἴκοθεν, καὶ τὴν ἐς Παλαιστίνην ὁδεῦσαι πάλαι προθέμενος, ἤδη καταχεθεῖσαν ὑπὸ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον Σαρακηνῶν, καὶ πάρεργον ὁδοῦ τὴν μετὰ τῆς ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως ἐπιτελέσας συνάφειαν, ἐπένευσε μὲν συνεξιέναι τῷ βασιλεῖ, καὶ συνδιαθέσθαι τὸν προκείμενον πόλεμον· ὡς δ' ἀντέκρουσε τὸ βεβουλεῦσθαι Θεὸν κακοτυχεῖν εἰσέτι Ῥωμαίοις ὑπὸ Μυσῶν, ἐπ' ἄλλοις τρέπει τὸν νοῦν. νῆα γὰρ ἐξαρτύσας εὐπαγῆ τε καὶ νεογόμφωτον, τὸν πλοῦν ἐς Παλαιστίνην ἔθετο· καὶ τῇ Τύρῳ προσορμίσας, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖσε ὁμογενῶν οἷά τις κρείττων ὀφθεὶς καὶ προσδεχθεὶς δύναμις, τοῖς Σαρακηνοῖς ἀντεφέρετο, Ἰόππην ἐπανασωσάμενος, ἣ νῦν Ἄκε λέγεται, καὶ ἑτέρας πόλεις τοῖς ὁμοφύλοις. ἀλλὰ γὰρ ἔτι καὶ τὰ ἐκεῖ πάσχειν κακῶς ἀφώριστο, ἄλλοι τε καλοὶ καὶ γενναῖοι ἀπώλοντο στρατηγοί, τὴν κατὰ Χριστὸν ἑκόντες καὶ οἰκείοις ὀψωνίοις πορείαν στειλάμενοι, καὶ αὐτὸς δὲ ἀναιρεῖται ὑπὸ χασίου, μικρόν τι ἐπιβιοὺς, καὶ ὅσον πεῖραν τῆς ἀνδρείας τε καὶ φρονήσεως δοῦναι τοῖς Ἀγαρηνοῖς, καὶ θαυμασθῆναι. γένος δὲ εἰσὶν οἱ Χάσιοι τοσαύτην λεγόμενον τηρεῖν τῷ ἄρχοντι σφῶν συστολὴν, καὶ τῶν ἐντελλομένων πλήρωσιν, ὡς καὶ κατὰ κρημνῶν ὠθεῖν ἑαυτοὺς, ἐκείνου ἐπ' ὀφρύσι νεύσαντος μόνον, καὶ χορεύειν κατὰ ξιφῶν, καὶ ὑδάτων καθάλλεσθαι, καὶ κατὰ πυρὸς ἀκοντίζεσθαι· ἀμέλει τοι καὶ πρὸς οὓς ἂν ἐθέλωσιν οἱ τῶν Χασίων ἐξουσιάζοντες, ἀποστέλλουσι τοὺς σφᾶς ἀναιρήσοντας· οἳ δὲ ὡς φίλιοι προσιόντες, ἢ καὶ ὡς ἐπάλιδες ἐκείνοις ὀφθέντες, ἤ τι τῶν καθηκόντων εἰπεῖν ἔχοντες, ἢ καὶ ὡς πρέσβεις ἐξ ἐθνῶν ἥκειν πλαττόμενοι, πλήττουσι πολλάκις παρα-

ξιφιδίῳ

ξιφιδίῳ, καὶ θανατοῦσιν ἐνίοις τῶν τοῖς κυρίοις αὐτῶν διαφόρων, μὴ τὸ τοῦ πράγματος ἐργῶδες ὅλως ἐν νῷ βαλλόμενοι, μὴ δ' ὅτι ἐκ τοῦ δήπουθεν ἀναιρεθήσονται γοῦν αὐτοὶ, καὶ μὴ τὸν ἑτέρου καταπραξάμενοι θάνατον, ἀλλ' ὁ μὲν βασιλεὺς περὶ δισχιλίους ἐπιλέκτους ἀποκρίνας, καὶ τούτοις ὅπλα καὶ ἵπποις ὠκύποδας διαδοὺς, ὥρμησεν ἐκ τοῦ Ταυροκώμου πρὸς τὸ πολέμιον, τὴν δ' ἀποσκευὴν πᾶσαν, καὶ τὸν ὑπηρετικὸν ὄχλον ἐς Ἀδριανούπολιν ἱκέσθαι διατέταχεν· οἱ δὲ ἠγγέλλοντο παρὰ τῶν ὀπτήρων τὰ περὶ τὴν Λαρδέαν καταθέχειν χωρία, καὶ πλείστους μὲν ἀπεκτονέναι, οὐκ ἐλάττους δὲ συνειληφέναι. καὶ ὡς ἐπαναζευγνύειν ἐγνώκασι πολλῶν ἐμπεπλησμένοι ὠφελειῶν. ἐννύχιος τοίνυν ὑπὸ σάλπιγγι τὸν ἵππον ἀναβὰς ἐπορεύετο, καὶ κατὰ τόπον Βαστέρνας λεγόμενον ἀφιγμένος, διανέπαυσεν ἐκεῖσε τὴν στρατιὰν, μὴ ἐπιφαινομένων τῶν πολεμίων· μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπάρας, τῆς εὐθὺ τῆς Βερρόης ἐπορθροδευσάμενος ἥπτετο· ἀλλ' οὔπω παρασάγγας παρῆλθε τέσσαρας, καί τις εὔζωνος ἐφίσταται ἀνὴρ, τὸ τῆς ἀγγελίας ἔχων ἐπὶ τοῦ προσώπου κακὸν, καὶ ἔλεγε τὸ πνεῦμα συχνάκις ἀνακαλούμενος, ἀγχοῦ που μετ' αἰχμαλωσίας τὸ ἀντίπαλον ὑποστρέφειν, ἀνειμένην τὰ πλεῖστα τὴν πορείαν κατ' ἄμφω ποιούμενον, ὅτι τε οὐδένα ἑωράκειν ἀντίμαχον, καὶ ὡς ἔμφορτον παμπόλλων λῃσμάτων· αὐτίκα γοῦν εἰς ἡγεμόνας τὸ σὺν ἐκείνῳ διελὼν στράτευμα, καὶ σχῆμα παρατάξεως θέμενος, ὥδευεν ἐκείνην ἣν ὁδοιπορεῖν ἐλέγετο τὸ πολέμιον· ἐπεὶ δὲ εἰδόμεθά τε καὶ ἐθεάθημεν (συνειπόμην γὰρ καὶ αὐτὸς βασιλεῖ ὑπογραμματεύων) οἱ μὲν Σκύθαι καὶ Βλάχοι τὴν λείαν παραδόντες τισὶν ἐξ αὐτῶν μοίραις, ἐκέλευσαν τὰς ἐπιτομωτέρας

venire simulantes, sæpè dominorum suorum aduersarios pugionibus occidunt: nulla difficultatis & explorati supplicij ratione habita, etiamsi alterum non occiderint. Imperator verò circiter bis mille delectis viris, quibus arma & veloces equos dedit, Taurocomo ad hostes contendit: impedimenta omnia, lixas & calones Adrianopolim ire iussit. Interea speculatores nunciant, Blachos loca Lardeæ finitima vastare: ac multis occisis, nec paucioribus captis, cum maxima præda discedere statuisse. Igitur noctu classicis canentibus conscenso equo, cùm ad Basternas (loci nomen est) peruenisset, nullo hoste apparente, quiete refocillauit exercitum. Triduo pòst inde digressus, manè Berroen versus iter ingreditur. cum nōdum IIII parasangas processisset, mali nuncius adest, homo quidā expeditus, qui spiritu ex festinatione subinde interrupto, narrat, hostes non procul inde cū prę̨da reuerti, ac pedetentim serè incedere, quòd & nullum hostem inuenissent, & manubiis onusti essent. Quare statim exercitu inter duces distributo, & acie instructa, eam viam instituit, qua incedere hostes ferebātur. Quos vbi vidimus, & vicissim cōspecti sumus (nam & ego Imperatorem pro scriba comitabar) Scythæ & Blachi, præda cohortibus aliquot suorum tradita, eos compendia

regem, siue principem, vel priuatim quemcūque, adorientur & sclopetro aut pugione traiiciant.

Iniucundus Isaacio nuntius de improuiso Blachorum aduentu.

Exercitus victoris aut prę̨da onusti cōditio.

Isaacius hostes aggredi cōstituit, Niceta teste oculato.

itinerum sectari, & accelerare, dum montana attingerent, iusserunt. Reliqui conglobati, Romanum equitatum intrepidè exceperunt, patrio ritu pugnantes. Nam cum accederet, sagittas coniiciebant, & hastis congrediebantur. Paulo verò pòst impetu in fugam conuerso, hostibus ad persequendum irritatis, rursus instar volucrum subitò reuersi, aduersa fronte multò fortius dimicabant. Quo sæpe facto, cum iam superiores essent, omissis illis anfractibus, gladios strinxerunt: & horribili clamore sublato, dicto citius in Romanos irruerunt, & pugnantes & fugientes ex æquo occiderunt. ac eo die fortasse magnam adepti gloriam contemptissimi populi nobis insultassent, nisi Imperator cum phalange sua adhuc integra superuenisset: & incitatus classicorum cantus, & clangor tubarum, & rictus hiantium draconum, hastis suspensi & à ventis agitati, hostes maioris exercitus opinione terruissent. Ac tunc Imperator parua captiuorum parte velut ex faucibus ferarum erepta, instituto itinere omisso, Adrianopolim peruenit. Sed quia Barbari non quiescebant, quam viam omiserat, denuò currere instituit: & Berroen profectus, Blachorum & Scytharum excursiones cũ per duces rei bellicæ

Scythæ & Blachi intrepidè & ordine, patrio ritu pugnant, fugiendo vincẽtes.

Pugnandi ratio Scythis vsitata ab eorum posteris Turcis instaurata.

Stratagema Isaacij vt suos præsenti periculo eriperet.

Prædæ partẽ minimam recuperat: Blachi autẽ non quiescũt, immò Isaacium ad arma retrahunt.

ἀναλέγεσθαι τῶν ὁδῶν, καὶ τὴν πορείαν ἐπιτείνειν, ἕως ἂν ἐφάψωνται τῶν ὀρειάδων· οἱ δ' ἄλλοι συστραφέντες, ἐδέχοντο ἀπτοήτως τοὺς κατ' αὐτῶν ἱππαζομένους Ῥωμαίους, καὶ τὸν πάτριον αὐτοῖς καὶ ἠθάδα τρόπον μαχόμενοι, ἐπιόντες ὑφίεσαν βέλεμνα, καὶ δόρασι προσεπλέκοντο, μετὰ βραχὺ δὲ μεταβαλόντες τὴν ὁρμὴν εἰς φυγὴν, καὶ καταδιώκειν ὀπίσω σφᾶν ὡς φυγάδων τὸ ἀνθιστάμενον ἐρεθίζοντες, αὖθις ὡς οὐδὲ πτηνὰ τὸν ἀέρα τέμνοντα, τὰ νῶτα εἰς τὴν τῶν ὄψεων μετατιθέμενοι χώραν, ἐνώπιοι τοῖς ἐπιοῦσιν ἐμάχοντο, καὶ πολλῷ γενναιότερον συνεπλέκοντο· καὶ τοῦτο πολλάκις πεποιηκότες, ὡς ἤδη τῶν Ῥωμαίων ἦσαν ἐπικρατέστεροι, οὐκετ' ἐμέμνηντο τῶν ἑλίξεων, ἀλλὰ τὰ ξίφη γυμνώσαντες, καί τινα βοὴν ἐκπληκτικωτάτην ἐκρήξαντες, μικροῦ καὶ ἐννοήματος τάχιον Ῥωμαίοις ἐνέπεσον, καὶ τὸν μαχόμενον ὁμοίως καὶ τὸν δειλαινόμενον καταλαμβάνοντες, ἐξεθέριζον· καὶ τάχ' ἂν τὴν τότε ἡμέραν οἱ Σκύθαι μέγα κλέος ἀράμενοι ἐνεκαυχήσαντο καθ' ἡμῶν, καὶ λαῷ ἄφρονι ὄνειδος παρεδόθημεν, εἰ μὴ αὐτὸς ἐπεβοήθησε βασιλεὺς, ἔτι τὴν περὶ αὐτὸν ἔχων ἀκέραιον φάλαγγα, αἵτε σάλπιγγες ἐπίτορον ἀλαλάξασαι, καὶ αἱ χαλκόστομοι κώδωνες διηχήσασαι, τάτε τῶν δρακόντων ὀφθέντα εἰκάσματα ἃ ἐπὶ δοράτων ἠώρηνται περισοβούμενα πνεύμασι, τοὺς πολεμίους κατέπληξαν, φαντασίαν παρασχόντα μείζονος στρατιᾶς· τότε μὲν οὖν βασιλεὺς βραχύ τι τῆς αἰχμαλωσίας ὡς ἐκ στόματος θηρῶν ἀφαρπάσας, κατέλαβε τὴν Ἀδριανούπολιν, ἣν βαδίζειν προὔθετο παρεικώς· τῶν δὲ βαρβάρων οὐκ ἠρεμούντων, ἣν παρεῖκε τρέχειν αὖθις εἵλετο· καὶ δὴ γενόμενος κατὰ Βεῤῥόην, τὰς τῶν Σκυθῶν καὶ Μυσῶν ἀνέστελλεν ἐκδρομὰς, καὶ δι' ἀνδρῶν μὲν ἠκριβωκότων τὸ στρατηγεῖν,

καὶ

καὶ δι' ἑαυτοῦ δὲ οὐχ ἥκιστα. οἱ δὲ καίπερ ὑφορώμενοι Ῥωμαίους, καὶ βασιλέως παρόντος ἐπιστρεφόμενοι, ὅμως αὖ πάλιν ἐπετίθεντο λαθραίως, ὧδέ πῃ ἐμβάλλοντες ὡς πολεμησείοντες, καὶ καραδοκεῖν ὡς ἐπιόντας αὐτοὺς παρεχόμενοι, ἄλλοθι δὲ μεταβαίνοντες, καὶ ἀεί τι δρῶντες ἐπιτυχές. ἦν δ' ὅτε καὶ βασιλεὺς μὲν ὡς Ἀγαθόπολιν ἤλαυνεν, ἐπισχήσων τοὺς βαρβάρους τῆς ἐκδρομῆς, αὐτοὶ δὲ τὰς κώμας ἔκειρον, αἳ ἦσαν ἄγχιστα τῆς Φιλιππουπόλεως· κἀκείνου πρὸς τὸ πάσχον ἐπιόντος, ἐκεῖνοι αὖθις ἐπήλαυνον, ἐξ ὧν ὁ βασιλεὺς ἀπανίστατο· ταῦτα δ' ἐποίει ἅτερος τῶν ἀδελφῶν ὁ Ἀσάν, ἀγχίνους ὢν διαφερόντως, κἀν τοῖς ἀπόροις ἐπινοῆσαι τὰ ξύμφορα ἱκανώτατος. ἐγνώκει οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ πάλιν εἰς τὴν Ζαγορὰν εἰσελθεῖν, καὶ ὡς οἷόν τε πειράσασθαι παραστήσασθαι τοὺς Μυσούς. καὶ δὴ ἐξάρας ἀπὸ Φιλιππουπόλεως, εἰς Τριάδιτζαν παραγίνεται· ἐκεῖθεν γὰρ ἠκηκόει μὴ δυσπορεύτους εἶναι κατὰ πολὺ τὰς εἰς τὸν Αἷμον πορείας, ἀλλ' ἔσθ' ὅπῃ καὶ ἐς εὐθείας ἀνοίγεσθαι, καὶ ὕδωρ εἶναι εἰς ἄντλημα ἱκανώτατον, καὶ χιλὸν τοῖς ὑποζυγίοις ἐνόδιον, εἰ κατὰ καιρὸν ἐκεῖ τις πορεύοιτο· ὡς δ' εἰς χειμέριον τροπὴν παρεγκλίνας ἤλαυνεν ἥλιος, καὶ ποταμοὶ μὲν ὑπὸ ψύχους ἐπιάζοντο, καὶ ἄλλως βορείου καὶ ψυχροῦ τοῦ ἐκεῖσε κλίματος ὄντος, χιὼν δὲ πλείστη κατενεχθεῖσα, τὸ τῆς γῆς ἠφάνισε πρόσωπον, οὐ μόνον πλήσασα φάραγγας, ἀλλὰ καὶ θύρας οἰκημάτων ἐπιζυγώσασα, ὑπερέθετο τὸ ἔργον εἰς ἀνάφανσιν ἔαρος· καὶ τὴν μὲν στρατιὰν αὐλίζεσθαι διαφῆκε κατὰ τὴν ἐκεῖθι ἐπαρχίαν. αὐτὸς δ' εὔζωνος τὴν βασιλίδα καταλαβών, διεχεῖτο ἵππων ἁμίλλαις, καὶ θεωρείοις ἐγάνυτο. ἅμα δ' ἦρι φανέντι ἔξεισιν αὖθις, καὶ

peritos, tum per semetipsum repressit. Qui etsi Romanos verebantur, & Imperatoris præsentiam formidabant: tamen iterum clam insidiabātur, ita excurrentes, vt pugnæ auidi, & subinde expectandi viderentur: & aliàs aliò transibant, nec vsquam occasionibus deerant. Cùm Imperator ad eos reprimēdos Agathopolim properabat, illi pagos Philippopoli proximos vastabant: cùm afflictæ parti succurrebat, illi eò irruebant, vnde ille discesserat. Hæc alter frater Asā faciebat, homo ingeniosissimus, & in rebus dubiis solertissimus. Itaque Imperator cùm denuo Zagoram inuadere, & quantum liceret, periculum facere instituisset, an Mysos ad deditionem cōpellere posset: Philippopoli Triadizam digressus est. Inde enim Hæmum facilè adiri posse, alicubi etiam planos tramites patere, item aquæ affatim, & pabulum iumentis suppetere audierat, si quis eò tempestiuè proficisceretur. Quia verò bruma instabat, & flumina (in gelido illo & septentrionali præsertim climate) congelabant, & dēsissimæ niues non solùm terram operiebant, & valles explebant, sed ædium quoque fores obstruebant: eum conatum in vernum tempus distulit. & exercitu in illa prouincia hybernare iusso, cum expeditis in vrbem reuersus, ludis Circensibus & spectaculis animum recreauit. Veris initio rursus contra My-

Callidè bellū gerunt.

Philippopolitanū agrū vastant.

Ducem ingeniosissimū nacti negotium Græcis facessunt.

Isaaci de propulsandis Scythis varia cōsilia.

Septentrionalis climatis incommoda, præsertim belli tēpore.

Isaacius Byzantium reuersus, genio indulget.

Bellum imprudenter redintegrat.

sos egressus, & tribus integris mensibus in obsidione Lobizi castelli frustra cum maximo labore consumptis, infecta re domum rediit. Nã Propontidis amœnitas, suauissima diuersoria, venationes & equitationes, quæ velut cathenis constringere solent nostræ ætatis Imperatores, non diu eum sub dio esse sinebant, sed veluti clypeo abiecto aufugere cogebant. Etsi autem & Asanis vxorem ceperat, & fratrem eius Ioannem obsidem acceperat: nihilominus tamen res in peius ruebant.

Voluptas Imperatorib. officio antiquior.

Mollis & delicatior illa vita Principis, nebuloni animũ creat vt de imperio occupando ausit cogitare.

2 Sub hoc tempus Theodorus Mangaphas, Philadelphiensis, regnum affectauit: ac primùm eius vrbis frequentissimæ plebem audacissimam sibi conciliauit, & iureiurando obstrinxit: ac paulatim progressus, Lydis omnibus ad defectionẽ impulsis, regium nomen vsurpauit. Deinde finitimis quoque prouinciis tentatis, argenteam monetam cum sua imagine percussit. Vt autem defectio augebatur, & vt initiò derisa fuerat, sic deinde Imperatoris animum grauiter percellebat: nihil cunctandum ratus, Mangapham cognomento Morotheodorum ob parum prosperos successus non multò pòst dictum, Philadelphiæ obsidet. Sed cum vrbẽ diuturna ob-

Progressus Morotheodori.

Cunctatione seditio crescit, diligẽtia extinguitur.

μέτεισι τοὺς Μυσούς· ὅλοις οὖν μῆνας τρεῖς ἐξανηλωκὼς, καὶ περὶ τὴν τοῦ φρουρίου κατάσχεσιν, ὃ Λοβιτζῆς ἐπικέκληται, πλεῖστα πεπονηκὼς, ἀτελὲς τὸ ἐγχείρημα καὶ πάλιν ἀπολιπὼν, ἐκεῖθεν μεθίσταται, καὶ τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων εἴσεισιν· αἱ γὰρ τῆς Προποντίδος χάριτες, καὶ τὰ ἐπιτερπῆ κατ' αὐτὴν σκηνώματα, τά τε κυνηγέσια καὶ ἱππάσια, ἁλυσιδοῦντα δὴ τοὺς ἐς ἡμᾶς αὐτοκράτορας, οὐκ εἴων ἐπὶ μακρὸν θηραυλεῖν, ἀλλ' ὡς ῥιψάσπιδας γινομένους ἔπειθον αὐτομολεῖν εἰς αὐτά· τότε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ἀσὰν γυναῖκα κατέχων ὁ βασιλεὺς, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ θάτερον τὸν Ἰωάννην εἰς ὅμηρον εἴληφεν· ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐπὶ τὰ χείρω τὰ πράγματα προὔβαινε.

2 Κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον τυραννίδι ἐπικεχείρηκεν ὁ Φιλαδελφεὺς Θεόδωρος ὁ Μαγκαφᾶς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τὸ τῆς πόλεως ταύτης ἀγελαῖον πολυανδρούμενον ὂν, θρασύ τε καὶ ἀναιδέστατον ἑαυτῷ προσῳκειώσατο, καὶ ὅρκοις τὴν εἰς αὐτὸν πίστιν κατενεπέδωσεν· ὁδῷ δὲ προϊὼν, καὶ βασιλείας ἑαυτῷ περιέθηκεν ὄνομα, τοὺς Λυδοὺς πάντας εἰς ἀποστασίαν ἐπισπασάμενος· ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἀγχιθύρων ἀποπειρᾶται χωρῶν, καὶ ἀργύρεον κέκοφε νόμισμα, τὴν οἰκείαν ἐγχαράξας ἐν αὐτῷ στήλην· ὡς δὲ προὔκοπτε τὰ τῆς ἀποστασίας, καὶ ὁ ἐπὶ τοῖς δρωμένοις πρότερον γέλως εἰς πληγὴν γενναίαν μεθίστατο πρὸς ἧπαρ χωροῦσαν τοῦ βασιλέως, μὴ μέλλειν οὕτως ἐγνώκει, ἀλλὰ κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα διφᾷν. καὶ δὴ κατὰ τὴν Φιλαδέλφειαν γεγονὼς, ἔμφρουρον αὐτῇ τὸν Μαγκαφᾶν εἰργάσατο, ὃς καὶ τὴν τοῦ Μωροθεοδώρου προσωνυμίαν ἐκτήσατο, τῶν κατὰ σκοπὸν ἐκείνῳ διαπεσόντων ἐς ἔπειτα, καὶ ἱκανὸν χρόνον τῇ πολιορκίᾳ ἐγκαρτερήσας, οὐκ ἴσχυσε τοὺς Φιλαδελφεῖς παραστήσασθαι· ὅθεν πρὸς ὁμολογίαν καὶ

μονβάσεις

συμβάσεις ἐξάπτετο, ὥστε τὸν μὲν Μωροθεόδωρον τὰ τῆς βασιλείας ἀποθέσθαι παράσημα, καὶ καθ' ἑαυτὸν ὡς πρότερον πολιτεύεσθαι, τὸ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πλήρωμα βασιλεύεσθαι πάλιν, ὑφ' οὗ πρότερον ἐβασιλεύετο, καὶ ὅμηρα ἐκεῖθεν δεξάμενος ὧν ᾑρεῖτο τοὺς παῖδας, ἐπανέζευξεν εἰς τὴν Μεγαλόπολιν. οὐκ ὀλίγοι δὲ κἂν τῇ ἐπαναστάσει ταύτῃ ἀγαθοὶ καὶ γενναῖοι ἄνδρες ἀπώλοντο. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ Βασίλειος ὁ Βατάτζης γένους μὲν ἀσήμου βλαστὼν, διὰ δὲ τὸ εἰς γυναῖκά οἱ γαμετὴν συναφθῆναι τὴν τοῦ βασιλέως πρὸς πατρὸς ἐξανεψιὰν, Δομέστικος τῆς ἀνατολῆς τιμηθεὶς, καὶ τὴν δουκικὴν ἀρχὴν τῶν Θρακησίων ἀναζωσάμενος, χρήμασιν ὑπέφθειρε πλείστους τῶν τοῦ Μαγκαφᾶ ὁμοτῶν. καὶ αὐτὸν μὲν οὐκ ἔσχε συλλαβεῖν, καὶ δεσμοῖς περιβαλεῖν, τῆς δὲ πόλεως Φιλαδελφείας ἐξώσας, ἔδοξε καὶ οὕτω μέγα τι κατορθωκέναι καὶ ἀσπάσιον ἔργον τῷ βασιλεῖ· ἀλλ' οὗτος τῷ τοῦ Ἰκονίου Σουλτὰν προσρυεὶς, ᾧ ἡ κλῆσις Καιχοσρόης, συμμαχικὸν μὲν αἰτήσας κατὰ Ῥωμαίων οὐκ ἔλαβεν, ἐνεδόθη δέ οἱ προσλαμβάνεσθαι ἀνεπιγκλήτως, τοὺς ὁπόσοι τῶν Τούρκων κερδαλεόφρονες, κἀπὶ τῷ γωρυτῷ καὶ τῷ τόξῳ τὴν πεποίθησιν ἔχοντες, Ῥωμαίοις λῃστεύουσιν· οὐκ ὀλίγην οὖν τῷ τρόπῳ τούτῳ συναγηόχει δύναμιν· καὶ ἐπιὼν, τούς τε πατριώτας ἑαυτοῦ ἐς τὸν γεωργικὸν ὄχλον καὶ τῶν ζώων ἐλυμαίνετο τὰ ὑπὸ ζυγὸν, καὶ τοὺς Λαοδικεῖς δὲ Φρύγας μυριαχῶς ἐκάκωσεν, ὥσπερ καὶ τοὺς τῶν Χωνῶν τῶν ἐμῶν οἰκήτορας, τὰς ἅλωνας κατὰ τὸν θέρειον καιρὸν πυρπολῶν, καὶ τὸ προσυχὸν ὡς πολέμιον χειρίστως διατιθέμενος· ἐῶ γὰρ λέγειν ὡς τοὺς Τούρκους φιλανθρωπευομένους ἐνίοτε πρὸς τὸ Χριστώνυμον,

sidione ad deditionem compellere non posset, iis conditionib. paciscitur, vt Theodorus, depositis regni insignibus priuatam vitam agat vt priùs: ciues verò ei pareant, cui priùs: & obsidibus suo arbitratu acceptis, in magnam vrbem reuertitur.

Quibus conditionibus cum Mangapha & Philadelphiẽsib. Theodorus pactus sit.

In ea quoque defectione multi viri fortes perierunt.

Bellorum ciuilium miseria & infelicitas.

Cæterùm non multò pòst Basilius Batazes, obscuro genere ortus, tamen ob ductam Imperatoris neptem, Domesticus Orientis & Thraciæ dux designatus, plurimos coniuratos Mangaphæ, largitionibus corrupit. & quanquam hominem comprehendere, & in vincula coniicere non potuit: illud tamen effecit, vt vrbe pelleretur.

Basilij Batazis opera Mãgaphas ad Iconij Sultanũ profugere cogitur.

Quo facto, cùm magnum quiddam cõsecutus, & Imperatori admodum gratificatus videretur: Mangaphas ad Caichosroen Iconij Sultanum profugus, auxilia contra Romanos non imperauit: literas tamen obtinuit, quibus concedebatur, vt Turcas liberos, qui arcu & pharetra freti, Romanos prædarentur, ascisceret.

Huius pecculiũ prędonum ingẽtes copias contrahit.

Qua ratione cùm non paruas copias contraxisset: ciuium suorum mancipia & iumenta abduxit, & Phryges Laodicenses innumeris cladibus affecit, vt & populares meos Choniatas: areis eorum æstiuo tempore incensis, & obuiis quibusque hostilem in modum tractatis. Nam vt non dicam Turcos ob clementiam finitimos Christianos ab eo ob-

Phryges, Laodicẽses, Colossẽses, cladibus afficit innumeris.

iurgatos esse, & facta in Cariam impressione, multos inde captiuos Turcis abducẽdos esse datos: Michaelis quoque archiducis templũ, opus maximum & celeberrimum, quod elegantia & longitudine D. Mocij martyris ædem in vrbe imperatrice superabat, incendi passus est. Vt autem huiusmodi facinoribus plenus, tandem ad Sultanum rediit: & Imperator ad Iconij principem Caichosroen, cuius pater nuper defunctus erat, legatos misit, quòd eum à Mangapha in cogitationes & actiones non bonas induci videbat, & largitionibus impetrauit, vt ille desertus ac proditus, ad se mitteretur: ea tamẽ conditione, vt defectionem nec capite, nec mutilatione læsionéve vllius membri lueret. Qua de causa, omnis alterius mali expers, ad diuturnum carcerem est damnatus. Id factum adeò cæteris Sultani fratribus, qui regnum cum eo diuiserãt, displicuit, vt & arma ei illaturi fuerint, quòd hominem profugũ & supplicem pecuniæ causa Romanorum Imperatori prodidisset: nisi specioso responso iracundiam illorum placasset. Aiebat enim, se pacificationis ergò illum remisisse, nequaquam verò prodidisse: & hominem vagum in patriam restituisse, vt nec ipse alios, nec ipsum alij porrò persequerentur. Atque hæc hactenus.

Michaelis archägeli templum incẽdi patitur.

Tandem à Sultano proditus ad diuturnum carcerem damnatus scelerũ suorum luit pœnas.

Sultanus hac proditione sibi malum creat.

At responso specioso declinat imminens periculum.

Bellum Alemannicum, Isaaci & Græcorum vecordia gestum: quod etiam eis infeliciter cessit.

κς κῶς ἔφασκε καὶ ἐπέπληττεν· ἐμβαλὼν δὲ τῇ Καρίᾳ, καὶ πολλοὺς προνομεύσας τῶν ἐκεῖ, τοῖς βαρβάροις ἐκδέδωκεν εἰς ἀπαγωγήν· ἀλλὰ καὶ τὸν νεὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαὴλ ὁ ἄνομος οὗτος διαφῆκεν ἐμπρησθῆναι, ἔργον μέγιστον καὶ περίπυστον ὄντα, καὶ ὑπερβαίνοντα ἐς κάλλος καὶ τὴν εἰς μῆκος ἔκτασιν τὸ ἐν τῇ βασιλίδι πόλει τοῦ καλλιμάρτυρος Μωκίου τέμενος. ὡς δὲ ποτε πρὸς τὸν Σουλτὰν ἐπανέζευξε, τοιούτων παρανομιῶν πλήρης, καὶ πύθοιτο ὁ βασιλεὺς οὐκ εἰς ἀγαθὰς ἐννοίας καὶ πράξεις τὸν Ἰκονιάρχην ἐνάγειν Καϊχοσρόην, ἄρτι πρὸς πατρὸς ἐκλελοιπότος τὸ ζῆν τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰκονίου δεξάμενον, πρέσβεις ἔστειλε· καὶ χρήματα παρέχων τῷ Σουλτὰν, καταπροδοθέντα εἶχε καὶ ἀνάπεμπτον γενόμενον αὐτῷ τὸν Μαγκαφᾶν, πλήν γε μεθ' ὁμολογίας καὶ πίστεως, μὴ ὥστε τοὐπιτίμιον αὐτῷ τῆς ἀποστασίας κρίνεσθαι θάνατον, ἢ μέρος περικοπῆναι καὶ διαλωβηθῆναι τοῦ σώματος· οὗ χάριν ἀπαθὴς ἑτέρου παντὸς ὀφθεὶς κακοῦ, δεσμοῖς κατεκέκλειτο χρόνια. τοσοῦτον δὲ τὸ ἔργον τόδε τοῦ Σουλτὰν τοῖς λοιποῖς αὐτοῦ κασιγνήτοις, ὁπόσοι τὴν πατρῴαν ἀρχὴν συνδιείλοντο ἐκείνῳ, ἀποθύμιον ἔδοξεν, ὥστε καὶ ὅπλα ἤραντο ἂν κατ' αὐτοῦ, ὡς ἄνθρωπον ἐς αὐτὸν ἑκουσίως ἀφιγμένον συνειληφότος, καὶ καταπροδόντος Ῥωμαίων βασιλεῖ ἐπὶ λήμμασιν, εἰ μὴ οὗτος εὐπρόσωπον τιθεὶς τὴν ἀπόκρισιν, ἐπὶ συμβιβάσεσιν ἀποστεῖλαι· οὐ μὴν καταπροδοῦναι διϊσχυρίζετο, καὶ πλανήτα ὄντα ἐς τὴν πατρίδα καταγαγεῖν, ὡς μηκέτι διώκοντα εἶναι καὶ διωκόμενον· καὶ ταῦτα μὲν εἶχεν οὕτως.

3 Neque verò vllus annus elabi poterat, quin publicè abominandi aliquid afferret, non aliter quàm

3 Οὐκ ἦν δὲ λυκάβαντα παρελθεῖν, μή τι ἐπενεγκόντα κοινὸν ἀποτρόπαιον, ὡς

ἅπερ τὸ θεῖον ἐπέκλωσεν ἀνειρηνεύτοις τὰς ἡμέρας τῶν καθ' ἡμᾶς μερόπων παραδραμεῖν· ὡς γάρ τι ἐνδεόντων πρὸς τὸ καθῆκον τῆς μαστιγώσεως τῶν ἐκ τοῦ κύκλῳ βαρβαρικοῦ μαχισμοῦ, καὶ ὑπερόριον κακὸν εἰσεκώμασε Φρεδέριχος ὁ τῶν Ἀλαμανῶν ῥήξ· πρὸς γὰρ τὸν βασιλέα διαπρεσβευσάμενος Ἰσαάκιον, ὡς διὰ φιλίας ᾔτειτο τῆς Ῥωμαίων γῆς παρελεύσεσθαι, αὐτός τε καὶ ὅσον οἱ ἐφέποιτο στράτευμα, ἐν τῷ ἀπαίρειν εἰς Παλαιστίνην, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ὠνουμένοις αὐτοῖς χορηγεῖσθαι, καὶ τὸ δοκοῦν ἐπὶ τούτοις αὐτῷ σημαίνειν δι' οἰκείων ἀνταποστολῆς πρέσβεων. στέλλεται τοίνυν πρὸς αὐτὸν ὁ τοῦ δρόμου λογοθέτης Ἰωάννης ὁ Δούκας, καὶ πίστεις δοὺς καὶ λαβὼν, ὡς αὐτὸς μὲν ὁ ῥὴξ τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἀμαχεὶ διελεύσεται, καὶ μηδέν τι δράσας ἔσεται κακὸν, οὐ πόλιν, οὐ κώμην, οὐ φρούριον, οὐ πολίχνιον, Ῥωμαῖοι δὲ προβαλοῦσιν αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια ἄφθονα, ὡς μή τινος σπανίζειν τὴν ὑπ' αὐτὸν στρατιάν, ἀλλ' ἀπραγμόνως καὶ κατὰ λαιμὸν ἔχειν ὥσπερ ἐπεμβυόμενα, ὅσοις ἄνθρωποι τρέφονται, καὶ σῖτα τοῖς ἵπποις ξυμβάλλεται, μετὰ καιρὸν ἐκεῖθεν ἐπάνεισι, καὶ ἀγγέλλει τὰ ξυμφωνηθέντα τῷ βασιλεῖ. καὶ βασιλεὺς τῆς ξυλλογῆς τῶν ὠνίων φροντίδα τίθησι, καὶ τὴν ἐξ ἐπιτάγματος ὑπὸ τῶν ἐπαρχιωτῶν αὐτίκα μεταφερόμενα, καθ' οὓς ἔμελλε τόπους ὁ ῥὴξ διέρχεσθαι· ὡς δὲ καὶ αὐτὸς ἐντὸς εἴη τῶν ὁρίων ἠγγέλλετο τῶν Ῥωμαϊκῶν, καὶ γράμματα πεφοιτηκότα τῷ βασιλεῖ μετ' ἀνδρῶν κατὰ γένος λαμπρῶν καὶ ἀξίωσιν τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἐσήμαινον, ὁ αὐτὸς καὶ πάλιν στέλλεται λογοθέτης εὖ διαθήσων τὴν δίοδον τοῦ ῥηγὸς, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ ὁ Καντακουζηνὸς Ἀνδρόνικος· ἀλλ' οὗτοι ἀνεπιστημοσύνῃ τῶν ὀφειλόντων γενέσθαι, καὶ μαλακότητι οἰκείᾳ (χρεὼν γὰρ, καὶ φίλων ἡμῖν τῶν ἀνδρῶν

quàm si numinis indignatio illi ætati perpetua bella decreuisset. Quasi enim Barbari circumcirca nostris ceruicibus imminentes, ad nos castigandos non satis essent: etiam lõginquo malo sumus oppressi. Nam Fridericus Alemannorum rex, legatis ad Isaacium Imperatorem missis petiit, vt sibi cum omnib. copiis Palæstinam petentibus, per Romanas prouincias pacatè iter facere & cõmeatum emere liceret: & suam sententiã per proprios legatos sibi significaret. Mittitur igitur ad eum Dromi Logotheta Ioannes Ducas: fideque data & accepta, regem sine maleficio transiturum, nullam vrbem, nullum oppidum, nullum castellum aut pagum violaturum: Romanos commeatum ei abundè suppeditaturos, vt eius exercitus nulla re necessaria careat, sed omnia in promptu copiosissimè habeat, quæ tam iumentis quàm hominibus vsui sunt: aliquanto pòst reuertitur. Iis conditionibus renunciatis, Imperator, per prouincias edicit, vt quà rex transiturus esset, commeatus comportetur: ipsius verò in fines Romanos ingressu virorum genere & dignitate clarorum literis nũciato, eundem Logothetam denuò mittit, vnáque cum eo Andronicum Cantacuzenum, qui regis transitum commodiorem redderent. Verùm ij ignoratione officij & suapte ignauia (etsi enim amici nostri sunt, ta-

Friderici Barbarossæ expeditio in Palæstinam.

Ioannis Ducæ, Isaaci legati cũ Friderico pacta.

Quæ Isaacius approbat, de executione parum sollicitus.

Legati vecordes Fridericum & Isaacium cõmittunt.

men veritas eis est præferenda) regem contra Romanos concitarunt, & vt Imperator eum pro hoste suspectum haberet effecerunt. Ita & iusiurandum est turbatum, & comportatio commeatus cessauit: & nos, qui hæc scribimus, tum Philippopolitanæ prouinciæ gubernationi & descriptioni præfecti, plurimis molestiis conflictati sumus: cum nunc Imperatoris iussu Philippopolis mœnia & fossas, illis angustis & periculosis temporibus, instauraremus: nũc aliis literis eadem demoliri iuberemur, ne receptaculum regis essent. Qui cum excursionibus commeatum pararet, Imperator legatos eius detinebat, & angustos tramites sua opinione intercludebat, altissimis arboribus succisis, & ita implexis, vt id septum à rege transiri non posset: sed & patruelem suum Manuelem Camyzem Protostratorem, & Occidentis Domesticum Alexium Guidum cum exercitu regẽ subsequi, & Alemannos pabulantes ex insidiis aggredi iussit. Verùm rex illo arborum vallo ita impeditus est, vt ex angustiis sine vllo negocio euaderet: imò quod facetius est, alia via Philippopolim penetrauit: ibique vallo munito, Romanis imprudentib. loca præoccupauit, à quibus prohibebatur, quorúmq;

Legati Græci iusiurãdum turbant, vnde Philippopolitanis, quibus Nicetas præerat, plurimæ molestiæ creãtur.

Artes Græcorum vt Alemannicum exercitũ pessundarent.

Commeatũ auferunt & itinera intercludunt.

Pabulantes Alemannos ex insidiis aggrediuntur.

Illas artes Fridericus fortiter eludit.

ὄντων, ὡς πρεσβυτέραν καὶ φιλτέραν τιμῶν τὴν ἀλήθειαν) αὐτόν τε τὸν ῥῆγα κατὰ Ῥωμαίων ἐξέμηναν, καὶ τὸν βασιλέα ὡς πολέμιον ἐκεῖνον ὑφορᾶσθαι παρέπεισαν· ὅθεν οἵ τε ὅρκοι συνεχύθησαν, καὶ ἡ τῶν ζωαρκῶν ἐπιλελοίπει συγκομιδή, καὶ ἡμεῖς οἱ ταῦτα γράφοντες, πλείστοις ἀνιαροῖς προσεπλάκημεν, τὴν τοῦ θέματος Φιλιππουπόλεως ὑπεζωσμένοι τηνικαῦτα καὶ ἀρχὴν καὶ ἀπογραφήν, νῦν μὲν πρὸς βασιλέως ἐπιταττόμενοι, ἀνακτίζειν τὸν τῆς Φιλίππου περίβολον, καὶ διαταφρεύειν, καὶ οὕτω κατὰ τοὺς στενοὺς ἐκείνους καὶ κινδυνώδεις χρόνους διαπραττόμενοι, μετὰ βραχὺ δὲ διὰ γραμμάτων τὴν καθαίρεσιν ἐπιτιμώμενοι, ἵνα μὴ εἴη κρησφύγετον τῷ ῥηγί. ἀμέλει καὶ ὁ μὲν ἐκδρομὰς ποιούμενος, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζετο. βασιλεὺς δὲ τοὺς τοῦ ῥηγὸς πρέσβεις οὐκ εἴα ἐπανελεύσεσθαι πρὸς τὸν ἀποστείλαντα, καὶ τὰς στενὰς τῶν παρόδων ὡς ἐκείνῳ ἐδόκει ἀπέκλειε, καταβάλλων διὰ πελέκεων τὰ τῶν δένδρων ὑψιτενῆ καὶ βαθύρριζα, καὶ ταῦτα ἐκ κορυφῶν ὡς εἰς ἀδιεξίτητον ἀντίφραγμα τοῖς ὁδεύουσιν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἐξάδελφον ἐκείνου Μανουὴλ τὸν Καμήτζην, πρωτοστράτορα ὄντα, καὶ τὸν τῆς δύσεως Δομέστικον τὸν Γίδον Ἀλέξιον παρέπεσθαί οἱ μετὰ στρατευμάτων ἐκέλευσε, καὶ λεληθότως ἐπιτίθεσθαι τοῖς χορτολογοῦσι καὶ τὰς τροφὰς μαστεύουσιν Ἀλαμανοῖς· τῷ δὲ ῥηγὶ οὕτω προσέστησαν τὰ ταῖς δυσχωρίαις γεγενημένα διὰ καταβολῆς τῶν δένδρων ἐπιτειχίσματα, ὥστε σὺν πόνῳ οὐδενὶ παρῆλθεν αὐτά· τὸ δὲ χαριέστερον, αὐτὸς μὲν δι᾽ ἄλλης ὁδοῦ ἐπορεύθη, καὶ εἰσῆλθε τὴν Φιλιππούπολιν, καὶ κατ᾽ αὐτὴν ἐβάλετο χάρακα· Ῥωμαίους δὲ ἀντιπαρελθὼν, ἔλαθε γενόμενος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ κατέχων ὧν εἴργετο, καὶ ὧν

καὶ ὧν χάριν αἱ πάροδοι ἀπεφράσσοντο. τὴν δὲ Φιλιππούπολιν εἰσιὼν, κεκενωμένην εὗρε τῶν πλειόνων καὶ ἐπιφανεστέρων αὐτῆς οἰκητόρων· εἰ γάρ τις καὶ ὑπολέλειπτο, πτωχεύων ἦν οὗτος, καὶ τὴν οὐσίαν πᾶσαν ἐν οἷς ἐνεδέδυτο ἀριθμῶν, καὶ τοῖς Ἀρμενίοις κατειλεγμένος· οὗτοι γὰρ μόνοι τῶν ἁπάντων, οὐκ ἐπιδρομὴν ἐθνῶν, ἀλλὰ φίλων παρουσίαν τὴν τῶν Ἀλαμανῶν διέλευσιν ἡγοῦντο. ἐπειδὴ καὶ συγχρῶνται τοῖς Ἀρμενίοις Ἀλαμανοὶ, καὶ κατὰ τῶν αἱρέσεων τὰς πλείστας ἀλλήλοις συμφέρονται· Ἀρμενίοις γὰρ καὶ Ἀλαμανοῖς ἐπίσης ἡ τῶν ἁγίων εἰκόνων προσκύνησις ἀπηγόρευται, καὶ τοῖς ἀζύμοις κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας ἀμφότεροι κέχρηνται, καὶ ἄλλα ἅττα ὀρθοδόξοις χριστωνύμοις ἀπόβλητα, οὗτοι σφαλλόμενοι τοῦ ὀρθοῦ, τηροῦσιν ὡς ἔννομα. πλὴν καὶ τῆς Φιλίππου γενόμενος ὁ ῥὴξ ἐγκρατὴς, οὐκ ἀνῆκεν ἐπιστέλλων τῷ Πρωτοστράτορι, καὶ διαμηνυόμενος ὡς μάτην αὐτὸν τῆς πρόσω πορείας Ῥωμαῖοι κωλύουσι, καὶ μὴ δέον, ἐπέχουσιν ἐπειγόμενον. μηδὲ γὰρ κατὰ Ῥωμαίων ἀξύμφορόν τι καὶ ἄχαρι καὶ νῦν καὶ πρότερον βεβουλεῦσθαι, καὶ τὰ συντεθειμένα δὲ φυλάττειν ἀπαρεγχείρητα. ὁ δὲ δῆλα τιθεὶς τῷ αὐτοκράτορι τὰ γραφόμενα, καὶ τὸ ποιητέον ἐκεῖθεν ἐπιταττόμενος, οὐδέποτε εἶχε τὸν βασιλέα τὰ πρὸς εἰρήνην ἀντεπιστέλλοντα, ἀλλ' ἀρρενοῦντα μᾶλλον αὐτὸν εἰς τὴν μετὰ τοῦ ῥηγὸς συμπλοκὴν, καὶ εἰς ἀργοὺς κατονειδίζοντα φρόνημα, ὅτι μὴ ἐς δεῦρο ἔχει πυθόμενος ἀναίρεσιν καὶ ἧτταν Ἀλαμανῶν, κατ' ἴλας ἐξιόντων εἰς σιτίων ἀνεύρεσιν, καὶ κατὰ πεδία πλατέα, κἀκεῖ καὶ τῇδε ἐνεχομένων μετὰ πλείστης ὅσης τῆς πεποιθήσεως.

quorúmq. causa angustię obstruebantur. Philippopolim ingressus, vrbem plerisque, iisque nobilissimis ciuibus vacuam reperit. Nam si quis ibi manserat, is aut ita pauper erat, vt eius opes in vestibus quibus tegebatur cōsisterent, aut erat ex Armeniorum numero. Hi enim vni omnium, transitum Alemannorum, non hostium incursionem, sed amicorum aduentum iudicabant. Nam & commercia inter sese agitant, & in plerisque religionis dogmatibus cōsentiunt. Quippe apud Alemannos & Armenios sacrarum imaginum adoratio æquè interdicta est, & azymis in sacris vtrique vtuntur, & alia quædam Orthodoxis Christianis improbata, opinionis errore pro legitimis obseruāt. Enimuerò rex etiam post Philippopolim occupatam, ad Protostratorem scribere, eíque significare non destitit, Romanos frustra sibi iter intercludere, & properantem, contra officium impedire. Neq; enim se vel prius, vel nunc quicquam in animo habuisse, quod Romanis incommodum aut molestiā afferret, & pacta ac conuenta adhuc inuiolata conseruare. Qui cum eas literas Imperatori significasset, & iussa eius expectaret, nunquā pacatum ab eo responsum accepit, subinde ad prælium committendum extimulante, & ignauiam ei exprobrante, quòd Alemannorum temerè & sparsim pabulatum exeuntium cædem & internecionem nondum significasset.

Et Philippopolim ferè vacuam occupat.

Armeniorū & Alemannorū in religione consensio.

Friderici in victoria clementis intrepidus animus, pactorū obseruationem petit.

Isaacius autē agit Græca fide.

Dissimulationis Isaaci fons impius, nempe improba diffidétia ex dánata coniectura ortum ducens.

4 Hæc impulsu cuiusdam scribebat, qui ex Engastrimythi potiùs afflatu, quã prophetico spiritu affirmabat, regi nunquam in mentem venisse Palæstinæ occupationem: sed eum nihil aliud cogitare, nisi vrbis imperatricis dominatum: & per Xylocerci portam haud dubiè ingressum, ea factur ũ principiò quæ abominanda sint. Deinde iusto Dei iudicio non pauciora perpessurum. Huiusmodi opinionibus occupatus Imperator, ipsam portam lateribus & cemento obstruxit: & acutas sagittas, quas sæpe manibus gestabat, se in cordibus Alemannorum defixurum esse dicebat: monstratáque fenestra Blachernij palatij in eo loco, qui ab altitudine cognomentum habet, vnde patentes campi extra propugnacula in Philopatiis cernuntur, per eam se illas in Alemannos excussurum, eósque prostraturum minabatur, adeò vt ea verba ridicula audientibus viderentur. Is vates erat Dositheus quidã, Studiensis monachus, Venetiis oriundus, & patre Viticlino, vt ferebatur, natus, qui Isaacio cui familiaris erat, priuato adhuc Imperiũ prędixerat. Qua prædictione euentu comprobata, summo honore & autoritate apud hunc Imperatorem florens, Hierosolymorum Patriarcha post Leontij viri eruditi & virtute celebris obitum designatus est. *Sed vt Imperatorum impetus & potentia*

Dosithei monachi falsa diuinatio.

Isaaci iactationes ridiculæ.

Res viro prtincipe prorsus indigna hostibus procul remotis minari.

Dositheus, magnus nebulo, histrióque nugacissimus, Patriarchatu Hierolymitano potitur.

Potentię humanæ ingenium.

4 Ταῦτα δὲ γράφων ἦν, ἐν τοῖς δοξάζειν παρ' ἑαυτοῖς, τισὶν ὑφηγήσεσι, φανούντων μᾶλλον ἀπὸ γαστρὸς, ἤπερ προειδότων τὰ μέλλοντα, μηδέ ποτε προθέσθαι τὸ ῥῆγα τὴν Παλαιστίνην καταλαβεῖν, ἀλλὰ τὴν ἅπασαν τρέφειν ἔφεσιν κατὰ τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, καὶ μέλλειν ἐκ τοῦ δῆθεν ἀναμφιλέκτου διὰ τῆς λεγομένης Ξυλοκέρκου πυλίδος τῆς πόλεως εἰσελθεῖν ἔνδοθι, καὶ δράσειν πρῶτον τὰ ἀπευκταῖα, παθεῖν δ' ἔπειτα τὰ ἀντίρροπα, τοῖς δικαίοις τοῦ Θεοῦ σταθμίοις. καὶ τοιαύταις προληφθεὶς γνώμαις, τὴν Ξυλόκερκον διὰ τιτάνου καὶ πλίνθου ὀπτῆς ἀπέφραξεν· καὶ βέλη νεοχάλκευτα φέρων πολλάκις ἐν ταῖν χεροῖν, ταῦτ' ἔφασκεν ἀκοντιεῖν, κατὰ καρδίας παγησόμενα τῶν Ἀλαμανῶν· δεικνύων δὲ τὸ παράθυρον ἐν τοῖς βασιλείοις τῶν Βλαχερνῶν εἰς τὰ λεγόμενα ὑψηλὰ δι' ἧς ὁρατὰ ἦν τὰ ἱππήλατα πεδία τὰ ἔξωθεν τῶν ἐπάλξεων ἐν τοῖς Φιλοπατίοις καθυπτιάζοντα, ἐκ ταύτης ἔλεγε μέλλειν ἀφιέναι τὰ βέλεμνα, βάλλειν τε καὶ καταβάλλειν τοὺς Ἀλαμανούς, ὥστε καὶ ἐν γέλωτι ἤγετο τοῖς ἀκούουσι τὰ λεγόμενα. ἦν δέ τις Δοσίθεος ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ τὴν ἄσκησιν μετιὼν, ὃς ἐκ Βενετίκων ἕλκειν τὸ γένος, καὶ πατρὸς τοὔνομα Βιτικλίνου γεγονέναι ἐλέγετο· συνήθης δὲ κατάστας Ἰσαακίῳ πρὸ τῆς ἀρχῆς, προείρηκεν αὐτῷ τὴν βασιλείαν· κἀπειδήπερ εἰλήφει πέρας τὰ τῆς προρρήσεως, ἤγετο διότι πλείστης τιμῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τούτῳ, καὶ τὰ μεγάλα ἐδεδύνητο, καὶ πατριάρχης Ἱεροσολύμων προυβέβλητο, καταλύσαντος τὴν ζωὴν τοῦ τὸν θρόνον τῶν Ἱεροσολύμων τότε διέποντος Λεοντίου, ἀνδρὸς τὸ ἦθος χαρίεντος, καὶ διαβοήτου τὴν ἀρετήν. ὁποία δὲ ἡ τῶν βασιλέων ὁρμὴ καὶ ἰσχὺς οὐκοῦν ἀνεχομένη μὴ οὐχ ὡς αὐτοῖς αἱρετὸν

αἱρετὸν μεταφέρειν καὶ ἀλλοιοῦν τὰ θεῖά τε καὶ ἀνθρώπινα πράγματα, βασιλεύσας Ἰσαάκιος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου παραλύει τὸν Καματηρὸν Βασίλειον, καίτοι πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐκείνῳ τὰ μέγιστα συναράμενον· αἰτία δ' αὐτοῦ προὐτέθη τῆς καθαιρέσεως, ὅτι ἃς Ἀνδρόνικος τῶν εὖ γεγονυιῶν γυναικῶν οὐχ ἑκούσας ἀπέκειρε μοναζούσας, ταύτας αὐτὸς ἐνέδωκε τὸ μέλαν ἀποδύσασθαι ἄμφιον, καὶ πρὸς τὴν προτέραν μεταβλέψαι καὶ ζωὴν καὶ στολήν· προβαλλόμενος δ' ἀντ' αὐτοῦ πατριάρχην τὸν Μουνταΐνην Νικήταν, τῆς μεγίστης ἐκκλησίας ὄντα σακελλάριον, οὐδὲ τὸν γεραίροντα τουτονὶ τῷ θρόνῳ παρῆκεν ἐναποψύξαι, ἀλλ' ἀφέλειαν καὶ κουφότητα καταγνοὺς τοῦ ἀνδρὸς, καὶ γῆρας ἐπεγκαλέσας ἀνέγκλητον, καὶ ἄκοντα τοῦ θρόνου ἀπεσφενδόνησε. φροντιστικώτερον δὲ διατεθεὶς περὶ τοῦ τὸν κυβερνήσοντα τὴν ἐκκλησίαν εὑρεῖν, προχειρίζεται μέγαν ποιμένα Λεόντιόν τινα μοναχὸν, διαβεβαιούμενος ἐπὶ συλλόγων καὶ διομνύμενος ἐπὶ βασιλικοῦ βήματος καὶ ὁμηγύρεων, ὡς οὐκ ᾔδει τὸν ἄνδρα πρότερον· νυκτὸς δὲ ἡ θεομήτωρ τοῦτον αὐτῷ καθυπέδειξε, τὸ εἶδος καὶ τὴν ἀρετὴν ὑπογράψασα, ἀλλὰ καὶ τὸν τόπον διασαφήσασα, καθ' ὃν τὴν οἴκησιν ἔλαχεν. ἀλλ' οὔπω ἐνιαυτὸς ἐξίκετο, καὶ καταστρέφει καὶ τὸν θεοτοκίστην τοῦτον ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑψώματος, μηδένα λόγον θέμενος ἢ ἐντραπεὶς εἰς ὅσους ἐπαίνους ἔλεγε περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐδόξαζε τοῦτον ὡς θεῖον ἄνθρωπον. ἀποσκορακισθέντος δ' οὕτω καὶ Λεοντίου, ἔγνω δραματουργῆσαι μετάθεσιν, καὶ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ἐπᾶραι προεδρίαν τὸν τῶν Ἱεροσολύμων Δοσίθεον. εἰδὼς δὲ τοὺς κανόνας τοῦτο μὴ συγχωροῦντας, μέτεισιν ὑπούλως τὸν διέποντα τὸν θρόνον τῆς Θεοῦ

non quiescere solet, nisi diuina humanáque pro suo lubito mutarint: principatum adeptus Isaacius, Basilio Camatero, quanquam eius ope maximè adiutus, Patriarchatu deiecto (causa prætexebatur, quòd, quas nobiles matronas Andronicus in monasteria inuitas abstrusisset, iis ipse nigro vestitu deposito, reditum ad pristinum habitum & vitæ rationem concessisset) Nicetam Muntanum pro eo patriarchã designauit, Ecclesiæ maximæ sacellarium. Sed ne hunc quidem, hominem natu maximum, in sacra sede expirare passus, inuitum expulit, senium & delirium & leuitatẽ causatus. Cùm autem diligentiùs de gubernatore Ecclesiæ cogitaret, Leontium monachum quendam, magnum pastorem designat: in populi frequentia pro tribunali iureiurando testatus, eum virum priùs ignotum, sibi à Dei genitrice noctu esse demonstratum, non forma & virtute eius duntaxat descripta, sed loco etiam ostenso in quo habitaret. Verùm eo quoque Dei genitricio, priusquam annus elaberetur, repudiato, nihil verecundatus, quòd coram tam multis, eum vt diuinum hominem laudibus extulisset, mutationem instituit, Hierosolymitanum Dositheum ad OEcumenicum patriarchatum euecturus. Quod cũ Canones nõ permittere sci-

Non desunt prætextus iis qui alios deturbare cupiunt & possunt.

Nicetas Muntanus patriarcha.

Leontius monachus patriarcha.

Somniis somnia sua Isaacius confirmat, & stolidum vulgus naso suspendit.

Vulpecula coruū hiantem deludit. Improbitate Isaacij profana Theodori ambitio castigatur.

ret, Theodorum Balsamum, magnæ Antiochię episcopū, virum ea ætate iurisconsultissimum, astu circumuenit: & in priuato colloquio indignationem simulat, quòd Ecclesia piis & doctis viris ita destituatur, & monastica virtus ita obsoleuerit atque euanuerit, vt nemo sit qui vniuersalem sedem, non secus ac solis irrequietus circuitus orbem terrarum, illustret, cœtúmque fidelium quàm optimè gubernet. Hęc & id genus alia non sine dolore præfatus, subiunxit, olim fuisse sibi in animo, illū ex Antiochena sede in Oecumenicam, vt illustrem legalis puritatis lucernā transferre. Sed ab ea mutatione veterum canonum & ecclesiasticarum sanctionum interdicto deterreri. Si verò ipse, vt legum & canonum peritissimus, translationem, vt olim, ita nunc quoque habere locum, demonstrare, ac vulgo persuadere possit: se omnino id in lucro deputaturum, eúmque (modò liceat) incunctanter designaturum. Hoc modo tractatus Theodorus, omnia rata fore affirmauit. Postridie concilio Pontificum in æde sacra indicto, & quæstione illa agitata, translatio statim concessa, & literis Imperatoriis cōfirmata est. Ac Antiochenus vt antè fuerat, ita mansit Antiochenus. Dositheus verò à sede Hierosolymitana Cōstantinopolim est trāslatus, cū tā frequenti & splēdido comitatu, vt haud dubiè regium triumphū æquaret.

† ἢ αὐτὸν ἐπὶ τῶν οἰάκων.

Doli mali initia, & progressus. Inanis gloriæ cupidus à versuto aulico demulcetur.

Impij legum & disciplinæ licitatoris mala mens.

Dositheus & Hierosolymitana & Byzantina sede excidit.

πόλεως μεγάλης Ἀντιοχείας Θεόδωρον τὸν Βαλσαμὼν, ἄνδρα ὑπὲρ τοὺς τότε πάντας ὄντα νομοτριβῆ· καὶ δὴ κατὰ μόνας αὐτῷ συγγινόμενος, σχηματίζεται τὸν ἀσχάλλοντα. εἰ οὕτως ἀνδρῶν φιλοθέων καὶ λογίων ἡ ἐκκλησία σπανίζεται, καὶ ἡ μοναχικὴ διέρριπται καὶ ἠφάνισται ἀρετὴ, ὡς μὴ πρότερον εἶναι τὸν ἡμέτερον τουτονὶ λαμπτῆρα τὸν ἀεικίνητον ἥλιον, † ἢ τὸν ἐπὶ τῶν κεριάκων τοῦ ἱεροῦ καθιζησόμενον θρόνου, καὶ ἀρίστως τὸ τῶν πιστῶν διιθυνοῦντα πλήρωμα, καὶ τοιαῦθ᾽ ἕτερα σχετλιαστικῶς προαναβαλόμενος, ἐπήγαγε πάλαι μὲν βούλεσθαι μετενεγκεῖν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκουμενικὴν περιωπὴν, ὡς λύχνον ταῖς τῶν νόμων τηλαυγείαις πάμφωτον, ὑποστέλλεσθαι δὲ τὴν μετάθεσιν ὡς πάλαι τοῖς κανόσιν ἀπειρημένην, καὶ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἀπᾴδουσαν θεσμοῖς· εἰ δ᾽ αὐτὸς σχοίη ἂν ὡς νόμους καὶ κανόνας ἀκριβωσάμενος χώραν ἔχουσαν ἀποδεδειχέναι, καθά ποτε καὶ νῦν τὴν μετάθεσιν, καὶ τὰς τῶν πολλῶν εἰς τοῦτο μεθαρμόσαι γνώμας, ἕρμαιον ὄντως ἡγήσεται τὸ πραχθὲν, καὶ οὐκ ἀναβαλεῖται τὸ πέρας, ἀνυπεύθυνον ποιοῦν τὴν προχείρισιν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς οὕτως μετῆλθε τὸν Ἀντιοχείας Θεόδωρον, ὁ δὲ πάντα ἐντελῆ γενέσθαι κατέθετο· σύλλογοι οὖν μετ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀρχιερέων ἀνὰ τὰ ἀρχεῖα τὰ ἱερὰ, καὶ σύνοδοι καὶ συζήτησις περὶ μεταθέσεως, καὶ παρὰ πόδας ἐκχώρησις, καὶ τόμος ἐπὶ βασιλικοῦ συμπληρούμενος βήματος, καὶ ὁ μὲν Ἀντιοχείας πάλιν Ἀντιοχείας ἐώμενος, καὶ ὁ Δοσίθεος ἀπὸ τοῦ τῶν Ἱεροσολύμων θώκου εἰς τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀναγόμενος, καὶ ἡ προπομπὴ ὡς λαμπροτάτη καὶ πολυανθρωποτάτη τῶν πώποτε, ὡς εἶναι καὶ θριάμβοις βασιλέων ἀμφήριστος, καὶ

καὶ ἀχανεῖς ἐπὶ τούτῳ οἱ φενακισθέντες ἀρχιερεῖς, καὶ τοὺς κανόνας εἰκῇ κατανωτισάμενοι, ἀμέλει τοι καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ χρόνον ἐνεγκεῖν τὸν γέλωτα ἔχοντες, παρασυναγωγὰς ποιοῦσι καὶ ὀχλαγώγια οἱ λογάδες τοῦ βήματος, καὶ τῶν ἀρχιερέων ὁπόσοι εἶχε τὴν γλῶτταν πρὸς λόγον ἰσχυρὴν ἐπίσημον· οὐκοῦν ἐπιβάτης ἐκκλησίας ἀλλοτρείας ἀκούει Δοσίθεος, καὶ ἀναλυομένην ἔχει τὴν δευτέραν τιμὴν, καὶ τοῦ θρόνου κατάγεται· τὴν δ' ἧτταν μὴ φέρειν ἔχων ὁ βασιλεὺς, ἀναμαχόμενος ἦν, καὶ παντοίως ἀπαυδῶν ἰσχύειν τὴν κυρωθεῖσαν μετάθεσιν· καὶ μετὰ βραχύν τινα χρόνον ἀναλύσας τὰ ἐπιγινόμενα, αὖθις ἐστήριξε τὸν Δοσίθεον· ὅτε καὶ διὰ τῶν πελεκυφόρων αὐτοῦ δορυφόρων, καὶ τῶν τοῦ παλατίου ἐκκρίτων, προέπεμψεν αὐτὸν εἰς τὸ μέγιστον τέμενος, δεδιὼς μὴ τὸ πλῆθος νεωτερίσειεν· ἦν γὰρ διὰ μίσους ἅπασιν ὡς φιλόθρονος ὁ Δοσίθεος, καὶ τὸ τοῦ κρατοῦντος ἐπὶ μὴ καιρίοις πράγμασιν ἐνστατικόν τε καὶ φίλαυτον οὐκ ἐπαινετόν· ἀλλὰ καὶ πάλιν τοῦ θρόνου ἀποδιοπομπεῖται Δοσίθεος, καὶ πέπονθεν ἀτεχνῶς τὸ τῆς Αἰσωπείας κυνὸς, ἧς τε διεῖπεν ἀποπεσὼν ἱερᾶς ἀρχῆς (ἕτερος γὰρ Ἱεροσολύμων κεχειροτόνητο) καὶ τοῦ μείζονος θρόνου καθαιρεθείς· καὶ τοῦτο μὲν ἐς ἔπειτα. καὶ προχειρίζεται πατριάρχης, μέγας ὢν σκευοφύλαξ ὁ Ξιφιλῖνος Γεώργιος.

5 Τότε δ' ὡς ἁπανταχῆ περιήδετο, ἐκ Σολομοντείων βίβλων ἰνδάλματα τῶν ἐσομένων καί τινας ἐμφάσεις κατὰ τοὺς ὀνειροπομποὺς δαίμονας ἀποτρυγῶν ὁ Δοσίθεος, οὐχ ὥσπερ ἀπὸ ῥινὸς, ἀλλ' ἐκ τῶν ὤτων εἷλκε τὸν αὐτοκράτορα· ὁ δέ γε Πρωτοστράτωρ κατὰ τὰς βασιλικὰς ὑποθημοσύνας διαπραττόμενος, παρεβλέπετο τὰ πρὸς αὐτὸν γραφόμενα παρὰ τοῦ ῥηγὸς, καὶ ἅπας

At primarij ſacerdotes, cæteriqúe facundia inſignes, qui ſe canonib. temerè violatis deceptos videbant, obſtupefacti, cùm riſum diutius perferre non poſſent, extraordinaria conciliabula & plebis conuenticula inſtituunt: alienæ eccleſiæ occupator, audit Doſitheus: ſecundo honore abrogato, è ſede educitur. Imperator verò ignominiam illam non ferens, omnibus modis aduerſatur: ac nihil non facit, vt approbata illa tranſlatio valeat. nec multo pòſt, abrogatione ſublata Doſitheumque denuò confirmatum, per bipenniferos ſatellites, & palatinos proceres in ſacram ædem deducit, populi motum veritus. Erat enim Doſitheus ob ambitionem, & Imperatoris intempeſtiuã pertinaciam, & parum laudatum ſui ſtudium, omnibus inuiſus. Cæterùm rurſus ſede eiicitur, eodemque modo quo canis Aeſopicus, & põtificatum, quem tenuerat, amittit (nam alius Hieroſolymis electus erat) & maiori ſede excidit, magno vaſorũ cuſtode Xiphilino Georgio Patriarcha deſignato.

Ridiculi homines nullũ non mouent lapidem vt iniurias ſibi illatas vindicent.

Iſaacius intercedit vt illegitimã ordinationem tueatur. Ita ſeculares cũ Eccleſiaſticis ſæpiſſimè rixantur.

Pſeudepiſcopi characteres.

Magnus nebulo pro meritis mulctatur.

5 Tum verò, quòd vbiq; erat celebre, ex Salomoniis libris futurarum rerum imagines & formas quaſdam, inſtar dæmonum qui ſomnia immittũt, depingendo, non naſo, ſed auribus trahebat Imperatorem. Cuius iuſſis Protoſtrator obſequens, literis regis neglectis, totus in

Infelix princeps illicitis artibus, futurorum ſcientiam inquirit.

Protoſtrator Friderico fruſtra inſidiatur.

eo erat, vt Alemannis noceret frumentatũ exeũtibus & quadam nocte circiter bis mille insignibus equitibus delectis, ad Philippopolim proficisci, & insidiis in collibus illis collocatis, frumẽtatores manè inuadere instituit. ac ei rei intentus, impedimenta seruitia militum, & reliquum exercitum, quasi numine afflatus, nobiscum discedere iussit. Priusquam enim diluxerat, Alemanni ab Armeniis Pruseni castelli (ibi enim constiterat Imperatoris exercitus) de Protostratoris consilio certiores redditi, eadem nocte vltra v millia cataphractorũ in nostrum exercitum immittere properabant, nostris speculatoribus & custodibus deceptis, nec Protostratori facti obuiam. Nam is quidem partes montibus vicinas, in quibus prædia erant adhuc commeatu referta, pertransibat, & tumulos subibat, ne ab iis conspiceretur, quos venabatur. Alemanni verò confidenter per planiciem ad Romana castra pergebãt. Sed cũ nemine reperto, nostros pridie sub cœnæ tempus discessisse, delectísque fortissimis ad frumẽtatores suos circumueniendos abiisse audiuissent, ne expectato quidem nuncio, conuertunt equos, vt ab iis inuenirentur, à quibus quærebantur. Igitur cum ex eo colle descenderent, qui iuxta Prusenum castellum eminet no-

Alemannorum in bello sagacitas.

Quæ inscio hoste & celeriter geruntur in bello ea sunt tutissima, & plerunque felicissima.

Confidentia, belli neruus.

Alemannorũ intrepidus animus.

ἐγίνετο τοῦ δρᾶσαί τι κακὸν τοὺς Ἀλαμανοὺς, περὶ φρυγανισμὸν ἐξιόντας, καὶ δή ποτε περὶ τοὺς δισχιλίους τε καὶ εὐίππους ἀποκεκρικώς, ἠθέλησεν ἄγχου πρὸς τῆς Φιλίππου πορευθῆναι νυκτὸς, καὶ τὴν ἐκεῖθι βουνῶν ἐχομένως ὑποκαθίσαι λόχον, καὶ τοῖς σιτοφόροις ἐπιθέσθαι ὄρθρου· καὶ αὐτὸς μὲν τοιαύτης εἴχετο πράξεως. τὰ δὲ σκευοφόρα καὶ τὸ ὑπουργικὸν τοῖς στρατιώταις καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα ἐκεῖθεν μεταβῆναι μεθ' ἡμῶν ἐπέταξεν, ὡς εἰ θεόθεν ἦν ἐμπνευσθείς· ἔπω γὰρ ἦν ἡμέρα διαγελῶσα, καὶ οἱ Ἀλαμανοὶ μαθόντες παρὰ τῶν ἐς τὸ φρούριον τὸ Προυσηνὸν Ἀρμενίων (ἐκεῖσε γὰρ ἡ βασιλικὴ κατεστρατοπεδεύετο στρατιὰ) ὅσα ἦν τῷ Πρωτοστράτορι πρὸς βουλῆς, νύκτα τὴν αὐτὴν ἐξάραντες τῆς Φιλίππου ὑπὲρ τὰς πέντε χιλιάδας σιδήρῳ κατάφρακτοι, ἐπιθέσθαι ἡμῖν ἠπείγοντο, λαθόντες οὓς εἴχομεν ὀπτῆρας καὶ φύλακας, μηδὲ τοῖς ἅμα τῷ Πρωτοστράτορι ἐπιλέξασι συνηντηκότες, ἐπεὶ καὶ ὁ μὲν Πρωτοστράτωρ τὰ τοῖς ὄρεσι προσεγγίζοντα μέρη ἐπεπορεύετο· ἔνθα καὶ χωρία ἦν εἰσέτι τῶν ἐπιτηδείων ἔμπλεα, καὶ τοὺς γηλόφους ὑπεδύετο, κλέπτων τὸ θεαθῆναι πρὸς τοῦ θηρωμένου· οἱ δ' Ἀλαμανοὶ πεποιθότως ἐβάδιζον τὴν διὰ λείου πεδίου εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν στρατόπεδον φέρουσαν· ὡς δ' οὐδένα εὗρον ἀντίμαχον οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ τὴν ἀποσκευὴν τοῦ στρατεύματος, * κατὰ τὴν τῆτες δείλην ἀπονοστῆσαι ἐκεῖθεν ἐπύθοντο. ὅσον δ' αὐτοῦ κράτιστον, κατὰ τὴν ἐκ τοῦ χνόους σφῶν τὰ σῖτα εἰς τὴν παρεμβολὴν μεταφερόντων ἐξωρμηκέναι, μὴ ἀναμείναντες τὴν ἀγγελίαν, τοὺς ἵππους μετήνεγκαν, εὑρεθῆναι τοῖς ζητοῦσιν αὐτοὺς Ῥωμαίοις γλιχόμενοι. οὐκοῦν οἱ μὲν τὸν ἐκεῖθι λόφον ὑποκαταβαίνοντες, ὃς περὶ τὸ φρούριον ἐξῆρται τὸν Προυσηνόν· οἱ δ' ἡμέτεροι ἀνιό-

ἀνιόντες, προσέμιξαν ἀλλήλοις ἀδόκητοι. ἐπεὶ δὲ καὶ συμπλακέντες ἐμάχοντο, οἱ μὲν Ἀλανοὶ ἐξηγούμενον αὐτῶν ἔχοντες τὸν τοῦ Ἀλεξίου Βρανᾶ υἱὸν τὸν Θεόδωρον, μικροῦ ἔπεσον πάντες, ὡς μόνοι καὶ πρῶτοι μαχεσάμενοι τοῖς Ἀλαμανοῖς· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐδραπέτευον προτροπάδην καὶ ἀκλεῶς, μηδὲ καθαρῶς ἐμβλέψαι τοῖς ἐναντίοις ὑπενεγκόντες· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Πρωτοστράτωρ δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνακεχωρηκὼς, ἄφαντος ἦν ἐκ τοῦδε ἡμῖν εἰς τρίτην ἡμέραν· τρισάσμενος δὲ τὰς χεῖρας τῶν πολεμίων διεκφυγεῖν, μόλις ἐπανέζευξεν, ὡς ἐκ μακροῦ πελάγους εἰς λιμένα καταίρας, ἔτι τὴν ἅλμην ἀποπτύων τοῦ μαχισμοῦ, καὶ τοῖς ὠσὶ φέρων ἐναύλους τὰς ἐπὶ τῷ αὐτὸν ἁλῶναι προϊεμένους διατόρους φωνὰς τῶν Ἀλαμανῶν· πολλοὶ δὲ καὶ ἄνοπλοι καὶ ἄνιπποι ἐς τὸ στρατόπεδον ἐπανήλθοσαν, τῇ συντονίᾳ τοῦ δρόμου λακησάντων σφίσι τῶν ὀχημάτων. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε τοσοῦτον ἀπεσχοινίσμεθα ἀλλήλων Ἀλαμανοί τε καὶ Ῥωμαῖοι, ὡς σταδίους διεστάναι πλείους τῶν ἑξήκοντα· οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ Φιλίππου προσέμενον, ἡμεῖς δὲ περὶ τὰ ἔσχατα τῆς Ἀχρίδου γινόμενοι ἡσυχάζομεν, εἰ σωζοίμεθα μόνον ἐπιμελούμενοι. εἴπω δέ τι καὶ ἕτερον, κείροντες τὴν ἰδίαν, τὰ σῖτα εἰσεφερόμεθα· καὶ τὰ τοιαῦτα εἰσεληλυθότα τοῦ βασιλέως ἐνώπιον, ἐνδοῦναι μόγις τοῦ ἄγαν ἔπεισαν. καὶ ἡμεῖς δ' αὐτοὶ μετὰ βραχὺ ἀφικόμενοι, κατὰ μέρος πάντα διηγησάμεθα, προσθέμενοι, ὡς φασὶν οἱ Ἀλαμανοὶ, μηδὲν ἕτερον εἶναι τὸ πεῖσαν τὸν βασιλέα Ῥωμαίων τὰ τῶν ἑσπερίων Χριστιανῶν ὅρκια παραβλέψασθαι, ἢ τὸ μετὰ τοῦ τῶν Σαρακηνῶν ἄρχοντος σπείσασθαι, καὶ κατὰ τὸ παρ' αὐτοῖς περὶ φιλίας

stri verò ascēderent, ex improuiso concurrerūt. Vt ad arma vētū est, Alani Theodoro Alexij Branæ filio duce, ferè omnes ceciderunt: quippe qui primi & soli cū Alemannis pugnarent. Romani verò præcipiti & turpi fugæ se mandabant, vix aspectu hostium tolerato: & ipse Protostrator alia via elapsus, à nobis in tertium vsque diem visus non est:& manibus hostium cupidissimè euitatis, vix tanquam ex longo mari salsam veluti aquam adhuc expuēs, in portum peruectus, rediit, confusis Alemannorum vocibus de eo capiendo adhuc aures eius personantibus. Multi quoque sine armis, sine equis in castra redierunt, fractis in illa cursus contentione vehiculis. Ex eo tantum ab Alemannis sciūcti sumus, vt vltra L X stadia recederemus. Nā illi ad Philippopolim permanebat. Nos circa extremitates Achridi quiescebamus, de vita duntaxat conseruanda solliciti: imò & nostram prouinciam populabamur, vt cōmeatus suppeteret. Quæ cum ad Imperatorem perlata essent, vix eum mouerunt, vt nonnihil de pertinacia remitteret. & nos etiam paulo pòst ad eū profecti, singula diligentiùs exponebamus: illo adiecto, Alemannos dicere, nihil esse aliud quod Imperatorem ad negligenda Occidentalium Christianorum pacta impulerit, nisi quòd cum principe Sarracenorum pacem fecisset: &(vt moris illorū esset in amici-

Alanorum fortitudo inutilis, propter sociorū ignauiam.

Nec enim pedibus sed manibus viam sibi aperiunt viri fortes.

Fugacis ducis descriptio.

Nicetæ in earum facie conditio.

Isaacij inconstantia & insolentia erga Alemannos.

Mutua sāguinis gustatio, fœdus confirmatio inter Saraceno rum & Alemannorum principes.

tia cōſtituenda) vterq; vena in pectore inciſa, ſuū alteri ſanguinem propinaſſet. Sic tandem eius contumaciam ita fregimus, vt conſilio in contrarium mutato, Alemānorum tranſitum in Orientem expeteret. Quem cum regem, ob inſtantem hyemē (nam Nouembri menſe hæc acta ſunt) in vernum tempus differre cerneret, rurſus ad ingenium rediit: & per literas, contra decorum Imperatoriū, regi vaticinatus eſt, eū ante Paſcha moriturū. & vt alia quæ anteceſſere prætercam (plura enim habent, quæ in dictis & factis autoris culpentur, quàm quæ laudentur) vix adducitur, vt legatos ad illum reuerti patiatur. E quibus vbi is cognouit, Imperatorem eos neque conſeſſu, neq; vllo alio ſingulari honore dignatū eſſe, ſed æq; vt Romanos ſeruiliter aſtare ſiuiſſe, quamuis epiſcopos & cognatos ſuos, indignationem & iracundiā diſſimulare non potuit. Vt autem legati noſtri ad eum venerunt, & ipſos ſibi aſſidere iuſſit: nec miniſtros, coquos, & equiſones eorum aſtare paſſus eſt. Qui cū decere negarent, vt miniſtri regi maximo aſſiderent, ſatis eſſe, quod ſuis dominis honos is haberetur: non deſtitit, ſed inuitos etiam illis aſſidere coegit. quo facto Romanos ſubſannabat: & innuebat, eos neque virtutis neque generis habere rationem, ſed vt ſubulci porcos omnes ſiue pingues & pre-

Imperatorē nō decet circulatoris impoſtoris partes ſibi tribuere.

Multò minus aliorum principū legatos opprobrio afficere.

Fridericus Græcorū inſolentiam lepido facto ſubſānat, porciſque potiꝰ quàm hominibus ſimiles eſſe oſtēdit.

κρατοῦν ἔθιμον, ἀμφοτέρους χάσαι φλέβα τὴν ἐπιστήθιον, καὶ τὸ ἐκεῖθεν ἐκρυὲν αἷμα ἑκάτερον εἰς πόσιν ἀλλήλοις ἀντιπροτείνασθαι, καὶ μεταβαλεῖν οὕτως ἰσχύσαμεν τῆς ἐνστάσεως, ἀμέλει τὴν ἐναντίαν τραπόμενος τῆς προτέρας ὁ βασιλεὺς προθέσεως, ἐγλίχετο τῆς ἐς ἕω τῶν Ἀλαμανῶν περαιώσεως· ὁρῶν δὲ τὸν ῥῆγα διὰ τὴν ἐς χειμῶνα τῆς ὥρας μετατροπὴν (τὸν γὰρ νοέμβριον μῆνα, ὅτε ταῦτα ἐγίνετο) εἰς ἔαρ τὴν μετάβασιν ἀνατιθέμενον, πάλιν τοῖς προτέροις ἐνέμενε, καὶ ἐπιστέλλων προηγόρευε τῷ ῥηγὶ, βασιλεῦσιν οὐχ ἁρμοδίως, ὡς θανεῖται πρὸ τῶν πασχαλίων ἡμερῶν. καὶ ἵνα τὰ ἐν μέσῳ παρῶ πλείω κατηγορίαν τοῦ δρῶντος καὶ λέγοντος ἤπερ ἔπαινον ἔχοντα, πείθεται μόλις διαφεῖναι τοὺς πρέσβεις ἐς τὸν ῥῆγα ἐπανελθεῖν. αὐτὸς δὲ τούτους ἰδὼν, καὶ μαθὼν ὡς οὔτε καθέδρας ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς μετέδωκεν, ἀλλὰ δουλοπρεπῶς ἐπίσης Ῥωμαίοις αὐτῷ παρειστήκεισαν ὀπτανόμενοι, οὔτε τινὸς ἑτέρου ἠξιώθησαν ἀγαθοῦ, ἐξαιρέτου ἐπίσκοποί τε ὄντες καὶ αὐτῷ προσγενεῖς, ἠγανάκτει, καὶ δῆλος ἦν ἐπὶ τῷ γεγονότι τῷδε διαπριόμενος. ὡς δὲ καὶ πρέσβεις ἡμέτεροι παρ' ἐκεῖνον ἀφίκοντο, ἑαυτῷ συμπαρέδρους πεποίηκεν αὐτούς τε καὶ τοὺς ὑπηρετουμένους αὐτοῖς, μηδὲ τοὺς ὀψοποιοὺς καὶ ἱπποκόμους καὶ μάττοντας παρεῖσθαι ἀφεικώς. μὴ εἶναι δὲ λεγόντων ἐκείνων εἰκὸς, βασιλεῖ μεγίστῳ συνθωκεύειν ὑπηρέτας· ἀρκετὸν γὰρ ὅτι καὶ οἱ κύριοι αὐτῶν συνεδρεύουσιν, οὐ καθυφῆκέ τι μικρὸν τοῦ σκοποῦ, ἀλλὰ καὶ μὴ ἑκόντας τοῖς δεσπόταις αὐτοὺς συγκατέκλινεν· ἐν οἷς ἔπαιζε Ῥωμαίοις καταμωκώμενος, καὶ δεικνὺς μὴ ἀρετῆς καὶ γένους εἶναι παρ' αὐτοῖς διαστολὴν, ἀλλ' ὡς εἰς συφεὸν οἱ συφορβοὶ τὰς σῦς ἁπαξαπάσας εἰσελῶσιν εἰς ἕνα σταθμὸν, μὴ διϊστῶντες τὰς

τὰς πίονας καὶ πλεόνως διαχέειν ἐχούσας τὸ ἀποδίδοσθαι, οὕτω καὶ Ῥωμαῖοι παραστατοῦντας ἔχουσιν ἅπαντας. οὐ πολλοῦ δὲ διαγενομένου καιροῦ, ἠνάγκασεν αὐτὸν ἡ τῶν ἐπιτηδείων ὑποσπάνισις μερίσαι τὸ στράτευμα. οὐκοῦν αὐτὸς μὲν ἄπεισιν εἰς Ὀρεστιάδα, κατὰ δὲ τὴν Φιλιππούπολιν εἴασε τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν, καὶ τοὺς ἐπισκόπους μεθ' ἱκανοῦ στρατεύματος, εἰπὼν, ὡς ἀναπαύσασθαι χρεὼν ὑμᾶς ἐνταυθοῖ, ἄχρι δὴ τὰς παρειμένας κνήμας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἐκ τοῦ παρεῖσθαι τῷ βασιλεῖ Γραικῶν ἀναρρωσθείητε.

6 Ἐπειδὴ ὁ χειμὼν παρῆλθε, καὶ τὰ ἄνθη ἔδωκεν ὀσμὴν, ἀνανεοῦται τοὺς ὅρκους ὅτε βασιλεὺς καὶ ὁ ῥὴξ, καὶ τότε ὀμωμόκεσαν οἱ ἔπαρχοι καὶ μεγιστᾶνες, παρελεύσεσθαι τὸν ῥῆγα διὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς γῆς, καὶ μὴ δι' ἀγρῶν ἢ ἀμπελώνων διελεύσεσθαι, ὁδὸν δὲ βασιλέως πορεύσεσθαι, οὐδ' ἐκκλινεῖν δεξιᾷ ἢ ἀριστερᾷ, ἕως τὰ τῶν Ῥωμαίων παρελεύσεται ὅρια. βασιλεὺς δὲ δέδωκε τινὰς τῶν ἐξ αἵματος ὁμήρους, ὠρκώθησαν δὲ καὶ ἔνδον τοῦ μεγίστου νεὼ ἀπὸ τῶν ἀγοραίων καὶ τῆς βασιλείου αὐλῆς πεντακόσιοι, ὡς ὁ βασιλεὺς ἀπαραβάτους τὰς συνθήκας φυλάξει, καὶ χορηγήσει τοῖς Ἀλαμανοῖς ἡγεμόνας ὁδοῦ καὶ ἐφόδια· τότε καὶ τῶν κριτῶν τοῦ Βήλου τινὲς εἰς τὸν ῥῆγα κατὰ λόγον ὁμήρων στελλόμενοι, οὐχ ὑπήκουσαν βασιλεῖ καὶ μὴ ἔχοντες ἀντιπίπτειν, καὶ καθῆσθαι οἴκαδε ἀδεῶς, γωνίαις ἀλλοτρίων δόμων ἑαυτοὺς ἐνετύμβευσαν μέχρι τῆς εἰς ἕω τοῦ ῥηγὸς διαβάσεως· βασιλεὺς δὲ χολωθεὶς, ἀντὶ μὲν τῶν κριτῶν τοῦ Βήλου, ταβελλίονας ἀπέστειλεν ὄψιδας· τὰς δὲ τῶν μὴ πεισθέντων κτήσεις τε καὶ οἰκήσεις, οἷς ᾑρεῖτο παρέσχετο, καὶ δικαστὰς ἑτέρους προὐβάλλετο·

cij maioris, siue macilentos, in eandem haram compellerent: ita Romanis etiam sine discrimine quosuis astare oportere. Non multo pòst, commeatus penuria coactus, exercitu diuiso, Orestiadem abiit, filio suo cum episcopis & iustis copiis Philippopoli relictis, quibus dixit, *Vobis hîc requiescendũ est, dum fessas tibias, & labascẽtia genua ex illa apud Græcum regem statione refocillaueritis.*

Vt exercitui consuleret filium in hybernis relinquit Isaacio festiuè insultans.

6 Elapsa hyeme, cum prata iam reflorescerent, fœdus inter regem & imperatorẽ renouatur: ac illius principes & magnates iurant, regem per Romanas prouincias via regia transiturum, neque læua neq; dextra vel in vineas vel in agros euagantem, donec Romanorum fines excesserit. Imperator verò quosdam cognatos suos dedit obsides, & in maximo tẽplo circumforanei & palatini proceres D iureiurando sunt adacti, Imperatorẽ pacta imuiolata cõseruaturum, & Alemannis viæ ductores & viaticũ suppeditaturum. Tum etiam quidam ex Beli iudicibus, ad regem obsidũ loco mittendi, quia palàm Imperatori refragari, tutoq; sedere domi non poterant: in alienarum ædium angulis, donec rex in Orientem trãsisset, sese abdiderunt. Enimuerò Imperator iratus, iudicum loco tabelliones misit obsides, & contumacium possessiones & ędes iis donauit, quibus voluit, aliosq; iudices designauit.

Potentis hostis virtute indomita fractus Isaacius, tandem cedit.

Friderici traiectus in Orientem, nõ aduersante Isaacio.

Iudicum Beli timiditas. Eiusmodi togati viri vt plurimũ sũt meticulosissimi.

Pòst verò cũ id nõ cõtumacia, sed metu nõ superuacaneo factũ esse cõperisset: eis & possessiones & dignitatẽ pristinam restituit. Pactione peracta, regi quatuor centenarios argenteæ monetæ, & eximias telas auro intertextas mittit, aliaque ab illo munera recipit. Inde plurimis nauibus equestrib. Calliopolim perductis (nam id quoque conuenerat, vt duabus nauigatiõibus totus exercitus traiiceret, rege metuente, ne Romani pactis violatis paucos vnà vehentes in traiectu occiderent) Rex diebus nõ amplius quatuor in orientem peruenit. Vt ad Philadelphiam accessit, neque per vrbem transiit: & eius incolę simulata amicitia, in regis discessu, in inimicitias erumpente, partem exercitus per latrocinium sunt adorti. vt verò res parum succeßit, sed ferreas statuas aut gigantes sibi oppugnare videbantur, terga dederunt. Alemãni verò per Aquilæ prædium (loci nomẽ id est) profecti, ad Phrygiæ Laodicæam castra posuerũt: ibique humanissimè suscepti, & hospitalius quàm alibi vsquam tractati, cum omnes Laodicẽsib. faustissima quæque à Deo sunt precati: tum rex manib. & oculis in cœlum sublatis, genibus verò humi flexis, orauit, vt quicquid vitæ prodesset, quicquid animis salutẽ afferret, id à gubernatore vnuersitatis Deo patre illis tribueretur hac adiecta clausula: Si Rom. prouinciæ Christianis huiusmodi florerẽt, &

Sed à molli Imperatore in integrum restituuntur.

Nõ sine precio pacem in alieno imperio redimendam esse docet Fridericus.

Philadelphiensium perfidia.

Laodicensiũ hospitalitas. Friderici pietas & humanitas.

Turci perfidiæ suæ Friderico dant pœnas.

ὕστερον δὲ μὴ ἀπείθειαν, ἀλλὰ δειλίαν εἶναι οὐκ ἄλογον, ἐπιγνοὺς τὸ πραχθὲν, τῶν τε κτήσεων κυρίους αὖθις πεποίηκε, καὶ τῆς προτέρας ἠξιώκει τιμῶν. τῶν δὲ συμφωνιῶν πεπερασμένων, βασιλεὺς μὲν τῷ ῥηγὶ ἀργυρέων νομισμάτων στέλλει κεντηνάρια τέσσαρα, καὶ περιφανῆ νήματα χρυσοϋφῆ, κἀκεῖνος ἄλλοις ἀντιδεξιοῦται τοῦτον δωρήμασι· κἀντεῦθεν πλοίων πλείστων ἱππαγωγῶν ἀπενεχθέντων εἰς Καλλιούπολιν (ἐπεὶ καὶ τοῦτο ἀλλήλοις συνέδοξεν, ὥστε διαπλεύσεσι διτταῖς μετὰ τοῦ παντὸς αὐτὸν διαπεραιωθῆναι στρατεύματος. ἐδεδίει γὰρ, μὴ παρασπονδήσαντες Ῥωμαῖοι τοῖς κατὰ βραχεῖς διαπερῶσιν εἰς τὴν ἀντιπέραν ἐπιθῶνται) οὕτως οὐχ ἡμέραις πλείοσι τῶν τεττάρων κατὰ τὴν ἕω γίνεται. ὡς δ᾽ ἤγγισε κατὰ τὴν Φιλαδέλφειαν, οὔτε παρῆλθε διὰ τῆς πόλεως, καὶ οἱ ταύτης φίλον δεικνῦντες οἰκήτορες, ἐν τῷ ἀπαίρειν τὸν ῥῆγα ἐκεῖθεν, πρὸς πόλεμον μεθηρμόσθησαν, καὶ μέρει τῆς στρατιᾶς κατὰ λῃστείαν ἐπέθεντο. ὡς δ᾽ οὐ προὐχώρει τούτοις τὰ καταθύμια, ἀλλ᾽ ἀνδριᾶσι χαλκήρεσιν ἢ γίγασιν ἀκαταβλήτοις προσεγγίσαντες ἔγνωσαν, μετέθεντο τὴν ὁρμὴν εἰς τροπήν· οἱ δὲ διὰ τοῦ ἀετοῦ λεγομένου χώρου πορευθέντες, παρενέβαλον εἰς τὴν ἐν Φρυγίᾳ Λαοδίκειαν· ἐνφιλοφρονηθέντες ἐκεῖσε ἀσπασιώτατα, καὶ ξεναγωγηθέντες ὡς οὐχ ἑτέρωθι, καὶ πάντες μὲν τοῖς Λαοδικεῦσι πάντα τὰ θεόθεν ἐπηύξαντο ἀγαθὰ, ὁ δὲ ῥὴξ καὶ μάλιστα· ἀνατείνας γὰρ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανὸν, καὶ ἄρας ἄνω τὰ ὄμματα, τὸ δὲ γόνυ κάμψας εἰς γῆν, εἴ τι βιωφελὲς, εἴ τι ψυχῶν σωτήριον, ἐκ τοῦ τῶν ὅλων κηδεμόνος Θεοῦ καὶ πατρὸς, ἐπικαταπτῆναι τούτοις ἱκέτευσεν· ἐπειπὼν, ὡς εἰ χριστιανοῖς τοιούτοις ἐνευθηνεῖτο ἡ Ῥωμαίων

γῆ, καὶ εὐγνωμόνως οὕτω τοὺς τοῦ Χριστοῦ ὁπλίτας καθυπεδέχοντο, κἀκεῖνοι τὸν ἐπιφερόμενον πλοῦτον σφίσιν ἀγαπητῶς ἐδεδώκεισαν ἄν, τὰ ἐπιτήδεια μετ' εἰρήνης παρέχοντες, καὶ αὐτοὶ τὰ ὅρια Ῥωμαίων πάλαι παρήλθοσαν, ἀγεύστους χριστιανῶν αἵματος καὶ ὑπτιούσας ἐπὶ κολεῶν τὰς λόγχας φέροντες. ἀψάμενοι δὲ τῆς ἄνω πορείας, οὐδὲ τοὺς Τούρκους εὕρισκον ἠπίως αὐτοῖς προσφερομένους. ἀλλὰ καὶ οὗτοι τὴν ἐνώπιον μάχην ἐκκλίνοντες, ἐλῄστευον ὁπήποτε ἴσχυον, καίτοι Ῥωμαίοις ἐπίσης συνθέμενοι, διὰ τῆς χώρας σφῶν τούτοις ἀμαχητὶ παρελθεῖν, καὶ πάντα χορηγήσειν, ὁπόσων οἱ παροδεύοντες χρήζουσι. καὶ ἦν ἂν οὐ πρὸς κακοῦ καὶ αὐτοῖς, εἰ τὰς συνθήκας ἐτήρησαν. νῦν δ' ἐλπίσι κεναῖς κουφιζόμενοι, πρὸς προῦπτον ἠῤῥενώθησαν πόλεμον. τῷ τοι καὶ περὶ τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Φιλομήλιον συγκεκροτηκὼς πόλεμον ὁ ῥὴξ, μετὰ τῶν παίδων τοῦ Ἰκονίου Σουλτάνου, οἵτινες αὐτὸν τοῦ ἄρχειν καὶ βασιλεύειν παρέλυσαν, καὶ τοῦ Ἰκονίου ἀπεώσαντο, τὴν προτέραν πατρικὴν εὐκληρίαν εἰς γῆρας μεταθέμενοι δύσδαιμον, αὐτούς τε ῥᾷστα ἐτρέψατο, καὶ τὸ Φιλομήλιον πολιορκήσας ἐνέπρησεν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ λεγόμενον Γιγκλάριον αὐτοῖς συμβαλὼν, τὸ κράτος ἤρατο· ὅτε καὶ οἱ μὲν Τοῦρκοι τὰς τῶν παρόδων προκατειληφότες στενὰς, προσιέμενοι τὴν τῶν Ἀλαμανῶν ἐκεῖθι ἄφιξιν. ὁ δὲ ῥὴξ τὸ τῶν ὑπεναντίων σκέμμα συνεὶς, ἐπὶ τόπου κατεστρατοπέδευσε πεδινοῦ, νυκτὸς δὲ εἰς δύο μοίρας τὸ οἰκεῖον στρατόπεδον διελὼν, τὸ μὲν ταῖς οἰκείαις σκηναῖς προσμένειν ἀπέταξε, τὸ δὲ λοιπὸν ἅπαν ὑποφαινομένης ἡμέρας εἰς ἀπόδρασιν ἐπέταξεν πλαστῶς ἐνσκευάζεσθαι ἄλλης ἁπτόμενον ὁδοῦ. οἱ τοίνυν Πέρσαι τὸν δόλον ἔργον ἀληθὲς εἶναι ὑποτοπήσαντες, ἀπανίστανται μὲν τῶν δυσχωριῶν περιχαρῶς· κατὰ δὲ τὸ πεδίον

& adeò benignè Christi milites susciperent, se & illis opes quas attulissent libenter fuisse daturos, commeatu pacatè accepto, & fines Romanorum iampridem fuisse transituros, hastis nullius Christiani sanguine contaminatis. Cùm altius ascenderent, nec Turcos benignos sunt experti. sed & hi apertam pugnam declinantes, latrociniis eos, vbi poterant, infestabant: quanquā æquè vt Romani, pacti, si absque maleficio transirent, se eis omnia quæ prætereūti exercitui essent opus, suppeditaturos: ac sanè eis quoque profuisset, si pactis stetissēt. nunc inani spe elati, in apertum bellum eruperunt. Itaq; rex ad castrum Philomeliū prælio cum Iconiensis Sultani liberis commisso (quem regno erepto Iconio expulerant, pristina eius felicitate in ærumnosam senectutē mutata) cū ipsos facilè profligauit, tum Philomelium euertit atque incendit. Eosdem etiam ad Cingularium vicit. Cū enim angustiis occupatis Alemannorum trāsitum obseruarent, ille consilio hostiū intellecto, castra in cāpo posuit: & copiis suis noctu bifariā diuisis, vnam partem in tentoriis manere iussit, alteram diluculo fuga simulata viam aliam insistere. Persæ autem dolum eum rem veram esse rati, læti ex angustiis in apertum campū

Perfidiæ & vanæ gloriæ ignominiosa merces.

Friderici stratagema.

Persarum incogitantia. Hic autē nō licet bis peccare.

effusi, vallum Alemannorum irrumpunt: simul & securi & læti, vt paratam prædã, magnas opes direpturi. *Omnis enim Barbarus auarus est, & pecuniæ causa pleraque, ne dicam omnia, & dicit & facit.* Vt verò & qui fugerant, se cõuertunt, & qui in castris erant, confidenter occurrerunt: Persæ circumuenti occidebantur.

Friderici pugna ad Iconium.

7 Neque verò ex his duobus duntaxat prœliis rex formidabilis euasit, & apud Orientales gentes celebris: sed ex eo etiam, quòd Turcos ad ipsum Iconium iisdẽ cladibus affecit. Nam ipse quidẽ Sultanus ad Taxara profugus, ignorationem excusabat eorum quæ filij sui fecissent, vtpote ab vno ex iis Copatino regno pulsus. Turci vero hortorum aggeribus & fossis, quæ crebra sunt iuxta Iconium, occupatis, & maceriis pro muro obiectis, Alemannorum accessum facilè se prohibituros putabant, cùm omnes sagittarij optimi essent, atque vno in loco expediti, cũ grauis armaturæ equitibus pugnaturi. Sed id quoque consilium eorum fuit irritum. Nam Alemanni cum Turcos septa hortorum subire, atque inde velut ex propugnaculis sagittare viderent, sic fecerunt. Quisque peditẽ armatum in equi sui tergum recepit, vt ex eo tanquã scala, maceria conscensa, comminus cum hoste congrederetur: & ipsi, quà equis patebat iter, opitulaban-

Turcarũ munitiones vt Friderici impetum frangerent.

Consilia irrita redduntur, fortis & prudentis aduersarij sagacitate.

Alemãnorũ stratagema.

γνόμενοι, τὸν χάρακα εἰσέδυσαν τῶν Ἀλαμανῶν, ἀφροντιστοῦντες ἅμα καὶ χαίροντες, ὡσεὶ καὶ προχείρῳ ἑρμαίῳ τοῖς ἐν αὐτῷ ἐντευξόμενοι, πολλοῖς οὖσι καὶ ἀγαθοῖς· ἐπεὶ καὶ φιλοκερδὴς ἅπας βάρβαρος, καὶ τὰ πλείω ἢ καὶ πάντα πράττων ἐστὶ καὶ φθεγγόμενος πρὸς ἀργύριον. Ὡς δὲ οἵ τε φεύγοντες ἐπανέλυσαν καὶ οἱ ἐν ταῖς σκηναῖς εὐθαρσῶς ὑπηντίαζον, περιειλούμενοι οἱ Πέρσαι, τὴν πρὸς θάνατον ἤγοντο.

7 Οὐ μόνον δὲ οὖν ἐκ τῶν δυοῖν τούτων πολέμων ὁ ῥὴξ ἐγεγόνει φοβερὸς, καὶ παρὰ τοῖς ἑῴοις ἔθνεσι διαβόητος, ἀλλ' ὅτι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Ἰκόνιον τοῖς αὐτοῖς τοὺς Τούρκους περιέβαλε δυσπραγήμασιν· αὐτὸς μὲν γὰρ ὁ σουλτὰν εἰς τὰ Τάξαρα δραπετεύσας, ἀπελογεῖτο μηδὲν εἰδέναι ὧν οἱ υἱεῖς αὐτοῦ διεπράξαντο, ὅτι καὶ τῆς ἀρχῆς ὑφ' ἑνὸς αὐτῶν τοῦ Κοπατίνου ἀπεσκοράκισται· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὰ τῶν κήπων ὑπεισδύντες ταφρεύματά τε, καὶ τὰς διώρυχας, αἳ συνεχεῖς εἰσὶ περὶ τὸ Ἰκόνιον, καὶ τοὺς ἐκ λίθων περιβόλους ὡς ἕρκος περιβαλλόμενοι, ἐκ τούτων ᾤοντο ἐπισχήσειν τὴν ἐς Ἰκόνιον πάροδον τῶν Ἀλαμανῶν, οἷα τοξόται πάντες κράτιστοι περὶ ἕνα χῶρον συνηλισμένοι, καὶ πρὸς ἱππεῖς ὁπλοφόρους ἐν δυσχωρίαις κοῦφοι διαμιλλώμενοι. ἀλλ' εἰς κενὸν καὶ τότε σφίσι τὰ διαβούλια ἔχασαν. οἱ γὰρ Ἀλαμανοὶ θεασάμενοι τοὺς Τούρκους τὰς τῶν κήπων ὑπεισιόντας αἱμασιὰς, καὶ ὡς ἀφ' ὁρμητηρίου τινὸς ἐκεῖθεν τοξεύοντας, τάδε ἐποίουν, ἐπὶ τὸ οἰκεῖον ὄχημα τῶν ἱππέων ἕκαστος πεζὸν ἐπανέλαβεν ὁπλίτην, καὶ τούτοις ὡς διὰ βαθμίδων τῶν ἵππων ἄνωθεν τῶν περιβόλων θέμενοι, ἔνθα οἱ Τοῦρκοι συνεσπειράθησαν, διαφῆκαν ἐνθένδε σφίσι συμπλέκεσθαι

πλέκεσθαι. ἐπεβοήθουν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐν οἷς ἐξῆν διεμπάζεσθαι, καὶ κακοὶ καὶ τότε κακῶς οἱ πλείους τῶν Τούρκων ἀπώλοντο, οἱ δὲ καὶ διασπαρέντες ἐσώθησαν. ἵνα δὲ καὶ ταῖς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρίαις τὸ πλῆθος πιστωσώμεθα τῶν πεσόντων, ἔφασκέ τις Ἰσμαηλίτης, ὃς τῷ πολέμῳ τούτῳ παρατετυχήκει, τῷ βασιλεῖ προσρυεὶς Ῥωμαίων τὴν οἰκείαν ἐπομνύμενος θρησκείαν. διακοσίους ἀργυρέους καταθέσθαι στατῆρας εἰς ἐκκόμισιν τῶν, οἳ κατὰ τὸν κῆπον αὐτοῦ ἀπεσφάγησαν. οἱ δ' Ἀλαμανοὶ τὸ Ἰκόνιον κατασχόντες, τούτου μὲν ἐντὸς οὐκ εἰσέδυσαν, κατὰ δὲ τὴν ἔξω λεγομένην πόλιν ηὐλίσθησαν, ἄνωθεν τῶν δωμάτων τὰς αὐλαίας πηξάμενοι, καὶ μηδὲν ἕτερον ὅτι μὴ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπιτήδεια καὶ μόνα ἐκεῖθεν ἐνσκευασάμενοι τοῦ πρόσω εἴχοντο. κατὰ δὲ τὴν ἀνάβασιν ταύτην λέγεταί τινα Ἀλαμανὸν πελώριον τὸ σῶμα, τὴν ἰσχὺν ἀπαράμιλλον, τῶν ὁμοφύλων ἐπὶ πλεῖστον ἀπολειφθῆναι, καὶ τὸν μὲν ἀνειμένοις στέλλεσθαι ποσίν, ἐκ τοῦ χαλινοῦ τὸν ἵππον ἐφέλκοντα, τῇ ὁδοιπορίᾳ κεκμηκότα. τῶν δὲ ἐξ Ἰσμαὴλ ἀθροισθῆναι περὶ αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα, κρατίστους ἅμα πάντας, καὶ τὰς οἰκείας τάξεις ἀπολιπόντας. οἱ μὲν οὖν ὡς ἐς κύκλωσιν αὐτὸν διειληφότες περιετόξευον. ὁ δὲ τῷ εὐρεῖ σάκει σκεπόμενος, καὶ τῇ τῶν ὅπλων θαρρῶν στεγανότητι, γεγηθὼς ἐπορεύετο ἀτίνακτος κατὰ πρῶνα ἢ πρόβολον τοῖς τοῦ βαρβαρικοῦ ἐκείνου ξυλλόγου βλήμασι, καὶ ὢν καὶ δεικνύμενος. ὡς δ' ἐκείνων τις γενναῖόν τι δρᾶσαι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐπαγγελλόμενος, ἀπέθετο μὲν τὸ τόξον ὡς οὐκ ὀνήσιμον. τὴν δ' ἐπιμήκη μάχαιραν ἐξερύσας, καὶ τὸν ἵππον ἐς δρόμον ἀνεὶς, ἀγχωμάλως καὶ ἐνώπιος ἐνωπίῳ τῷ Ἀλαμανῷ ἐπεβάλετο μάχεσθαι· αὐτὸς μὲν ὅσα καὶ ἀκρώρειαν ὄρους ἢ ἀνδριάντα χάλκεον ἔπαιε τὸν Ἀλαμανόν· ὁ δὲ τὸ ξίφος σπασάμενος παχείᾳ καὶ ἡρωϊκῇ χειρὶ, βραδὺ καὶ

tur. Ita tum quoque Turci plerique, mali malè perierunt: nonnulli etiam dispersi, fuga salutem quæsiuere. Vt autem occisorum multitudinem, hostium testimonio confirmemus: Ismaelita quidam qui ei pugnæ interfuerat, ad Imperatorē profugus, per suam religionem iurauit, se C C argenti stateres pollinctoribus numerasse, vt cadauera ex suo dūtaxat horto efferrent. Alemanni verò Iconio potiti, vrbem ingredi noluerunt: sed in tectis suburbij fixis tabernaculis, nec vlla re alia nisi ad vitam tuendam necessariis inde ablata, cœptū iter sunt prosecuti. In hac expeditione ferunt Alemānum quendam corpore ingēti, & robore inuicto præditum, populares suos longo interuallo secutum, pedetentim incessisse, equum trahentem ex itinere fatigatum. Ismaelitas verò circiter L viros fortissimos, suis stationibus euagatos, illum vndique sagittis petiisse. Cæterùm cum lato scuto tectum, & firmitate thoracis fretum, alacrem perrexisse, nihilo magis barbarorum telis cōmotum quàm si rupes esset. Vnum autem cæteris iactātiorem, abiecto inutili arcu, longum ensem strinxisse, & concitato equo comminus illum vt promontorium, aut æream columnā gladio percussisse. Alemannū verò gladio, qui heroicam dextram deceret, ambos anteriores

Turcorum fuga.

Maxima clades.

Prudens clemētia victorem decet.

Alemānicus heros, strenuus & sagax. L. Turcis resistit.

Armorum prudēs & vtilis vsus.

Ismaelitæ audacia intempestiua.

Alemanni prodigiosū robur.

pedes hostilis equi tanquam fœnum amputasse. qui cum in genua prolapsus, nihilominus sessorem in sella sustineret, ensem in mediũ Persæ caput ita impegisse, vt equite in duas partes dissecto, etiam iumenti tergum, sella quoque dissecta, vulneraret. Eoq; spectaculo Persas attonitos, nõ amplius esse ausos vnum eum lacessere, qui nihil accelerato itinere pedetentim vesperi in castra suorum peruenerit. Aiunt Ismaelitas, veritos ne Rex in ditione ipsorum, vt quos deuicisset, moraretur, simulatione benignitatis eum sibi placare voluisse. Eum verò procerum filiis obsidibus acceptis, & plurimis itinerũ ducibus assumptis, ita fines eorum superasse. Paulo verò pòst, cum Armeniæ fines attigisset, non paucos ex iis obtruncasse, cæteros domũ remisisse.

Mirus ictus, si credere licet.

Ad inauditã vim, mens humana obstupescit, & pedem refert.

Friderici, à barbarorum simulatione sibi cauentis laudata prudentia.

8 Ab Armeniis honorificè susceptus, & dies cõplures ibi commoratus, Antiochiam ire in animo habuit: augescente in dies eius gloria, & nomine illustrato, tũ ob prudentiam, tum propter inuictũ exercitũ, nullo hoste occurrente. Cùm autẽ ad fluuium quendam peruenisset (ô insperatos & inopinatos casus, vel potiùs inexplorata hominibus Dei iudicia) vorticibus aquarum suffocatur, vir honesta & perpetua memoria dignus, &

Quem 'oties sol videt excelsum, hũc occidẽs morte oppressũ intuetur.

Friderici submersio & præclarum elogium.

μέγα καὶ στιβαρὸν πλήττει τὸν ἵππον ἐπιδοχμίως περὶ τοὺς πόδας καὶ ἄμφω τοὺς ἐμπροσθίους, ὡς οὐδ' ἀργοῦ τις χόρτον ἀπέτεμεν· ὡς δ' ἐπὶ γόνυ κλιθεὶς ὁ ἵππος ἔπι τὸν ἀναβάτην ἐρειδόμενον εἶχε τῇ ἐφεστρίδι, ἐκτείνας ὁ Ἀλαμανὸς τὸν βραχίονα, κατὰ μέσης τῆς τοῦ Πέρσου κόρσης τὴν σπάθην κατήνεγκεν. ἡ δὲ τῇ οἰκείᾳ τε ἀντιτυπίᾳ καὶ τῇ τοῦ φέροντος γενναιότητι, οὕτως ἀξιοθαύμαστον εἰργάσατο τὴν τομήν, ὡς τὸν μὲν πληγέντα διαιρεθῆναι διχῆ, κακῶς δὲ καὶ τὸν ἵππον ἐς τὸν νῶτον παθεῖν διαπτάντος τὸν ἀστράβην τοῦ πλήγματος. τοὺς δὲ λοιποὺς Πέρσας πρὸς τὴν τοιαύτην θέαν καταπλαγέντας, μηκέτι ἀναθαρρῆσαι τὸν μεθ' ἑνὸς πόλεμον. καὶ οἱ μὲν οὕτως. ὁ δὲ ὡς λέων πεποιθὼς τῇ οἰκείᾳ ῥώμῃ, οὐκ ἐπέτεινε τὴν πορείαν, ἀλλὰ βάδην ὁδεύων περὶ ὀψίαν τοῖς ὁμογενέσι προσέμιξεν ἔνθα ηὐλίσαντο. φασὶ δὲ ὡς οἱ ἐξ Ἰσμαὴλ ὑφορώμενοι, μήπως εἰς τὴν αὐτῶν χώραν εἴη χρονίσας ὁ ῥὴξ, ὡς ἤδη καταπαλαίσας σφᾶς, φιλοφροσύνην ἐς αὐτὸν προσποιητὴν ἐνδειξάμενοι, ἔδοξαν πως αὐτὸν ἐκμειλίξασθαι οὕτω. τὸν δὲ ὅμηρα τῶν μέγα παρ' αὐτοῖς δυναμένων τοὺς παῖδας δεξάμενον, καὶ ἡγεμόνας ὁδοῦ προσλαβόμενον πλείστους, τὰ αὐτῶν ὅρια οὕτως ὑπερβαλεῖν. ὀλίγῳ δὲ ὕστερον ἤδη δὲ τῶν τῆς Ἀρμενίας ἁψάμενον, οὐ βραχεῖς ἐκ τούτων δοῦναι τῷ ξίφει, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποπέμψαι ὀπίσω.

Φιλοτίμως δὲ ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων προσδεχθεὶς, καὶ συχνὰς ἐκεῖσε ἡμέρας προσδιατρίψας, ἐς τὴν Ἀντιόχου πόλιν ὥρμητο μεταχωρεῖν, μέγα ἀεὶ περιβαλλόμενος ὄνομα ἐπί τε συνέσει καὶ τῷ ἀκαταμαχήτῳ στρατεύματι, καὶ μηδὲν ἔχων ὑπαντιάζον πολέμιον. γενόμενος δὲ κατά τινα ποταμὸν (ὢ τῶν παρὰ δόξαν καὶ ἀέλπτων περιπτώσεων, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τῶν ἀνεφίκτων ἀνθρώποις κριμάτων Θεοῦ) ταῖς τῶν ὑδάτων δίναις ἐναποπνίγεται, ἀνὴρ διὰ μνήμης ἄγεσθαι ἀγαθῆς καὶ διηνε-

κοῦς,

ζοῦς, καὶ μακαριεῖσθαι δικαίως τοῦ τέλους παρὰ τοῖς ἐχέφροσιν ἄξιος οὐ μόνον ὅτι περ εὖ εἶχε γένους, καὶ πολλῶν ἐκ τετραγονίας κατῆρχεν ἐθνῶν· ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ πόθῳ πυρούμενος, ὑπὲρ τοὺς ὁπουδήποτε τῶν τότε Χριστιανῶν αὐτοκράτορας πατρίδα καὶ χλιδὴν βασίλειον καὶ ἀνάπαυλαν καὶ τὸν οἴκοι μετὰ τῶν φιλτάτων ὄλβον, καὶ τὸν ὑπερήφανον βίοτον παρωσάμενος, εἵλετο συγκακουχεῖσθαι τοῖς κατὰ παλαιστίνην Χριστιανοῖς, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, καὶ τῆς τοῦ ζωοπαρόχου τάφου τιμῆς, τὴν ἀλλοτρίαν τῆς οἰκείας προκρίνας, μηδ' ὑποχαλασθεὶς τῆς ὁρμῆς τοῖς παρασάγγαις τῆς δολιχῆς καὶ πάσης ἀργαλέας ὁδοῦ, καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἐθνῶν κινδύνοις, δι' ὧν παρέρχεσθαι ἤμελλεν· οὐδὲ τὸ στενὸν ὕδωρ, καὶ ὁ μετρητὸς ἄρτος καὶ οὗτος ὠνητός, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπίβουλος, ἐξέκρουσεν αὐτὸν τῆς προθέσεως· οὐδὲ τέκνων περιχύσεις καὶ περιβολαὶ μετὰ δακρύων, καὶ ὕστατοι ἀσπασμοὶ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν συγκεχύκασιν, ἢ ἐξεθήλυναν· ἀλλὰ κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον μὴ ἔχων τὴν αὐτοῦ ψυχὴν τιμίαν παρ' ἑαυτῷ, ἐπορεύετο μὴ μόνον δησόμενος, ἀλλὰ καὶ θανούμενος ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ. οὕτως ἀποστολικὸς ἦν τοῦ ἀνδρὸς ὁ ζῆλος, καὶ θεοφιλὴς ὁ σκοπὸς, καὶ τῇ ὑπὲρ τελῶν τὸ κατόρθωμα. οἱ πρὸς τὴν ἄνω πολιτείαν τῆς εὐαγγελικῆς ὑψηγορίας ὅλον τὸν νοῦν ἀνατείναντες, καὶ πρὸς ταύτην ἅπαντα τὸν δρόμον συντείνοντες, τὰ κατὰ τὸν βίον ἁπαξαπλῶς ὡς σκύβαλα παρεβλέψαντο. καὶ ὁ μὲν, ὡς ἐμαυτὸν πείθω, μακαρίου τετύχηκε τέλους. ὁ δ' ἐκείνου υἱὸς τὴν πατρῴαν ἀρχηγίαν δεξάμενος, τῆς Ἀντιοχείας εἰσελήλυθεν. ἐκεῖθεν δ' ἀφιγμένος εἰς τὴν προσωτέρω κοίλην Συρίαν, Λαοδίκειαν

iudicio prudentum vel in tali obitu felix: non eo tantũ quod nobili ortus genere auitum imperium in multas gentes obtinuit: sed ob illud potiùs, quod vltra omnes omnium gentium Christianarum principes Christi desiderio flagrans, patria, deliciis regiis, tranquillitate, beata domi superbaque cum charissimis vita despectis, cũ Christianis Palæstinæ incolis ærumnas tolerare maluit: & proter Christi nomẽ & vitalis sepulchri venerationem, exteras terras patriæ prætulit, ab eo instituto non tot parasangis, non tam longinquo & vbique difficili itinere, non periculis, quæ à gentibus, per quarum prouincias transeundũ erat, imminebant, deterritus. Non aquæ penuria, non præfinitus, iisque empticius panis, & alicubi insidiosus, eum ab instituto dimouit. Nõ liberorũ amplexus cum lachrymis, & extremæ salutationes, animum eius commouerunt aut effœminarũt: sed potius instar Pauli apostoli, vitam parui æstimans abiit, non modò vt vinciretur, sed etiam vt pro Christi nomine moreretur. Adeò apostolicus fuit illius viri feruor & religiosum institutũ: nihil eorum sanctimonia inferius qui extra communem sortẽ positi, tota contentione animorũ, ad vitæ rationẽ, euangelicæ celsitudini respõdentẽ, ferũtur: & totius ætatis cursu eo directo, res humanas pro stercoribus despexerunt. Ac is quidem vt mihi persuasum est, feliciter est defunctus. Filius autem eius paterno principatu suscepto, Antiochiam venit. Vnde in vleritorem Cœlesyriam profectus, Laodiceam seditio-

Expeditiones Christianorum principum in Palæstinam infructuosæ.

Inuia virtuti nulla est via.

Vicit iter durũ pietas, sed nõ satis oculata. Dũ enim Imperatores Germani de Palæstina inuadenda, Põtificum suasu & iussũ cogitant, Imperatoria maiestate ab iisdem pontificibus sũt spoliati.

Friderici quoq; filio mortuo Alemani rebus infectis domum redeunt.

ne laborantẽ,&ad Iſmaelitas inclinantẽ pacauit. Berytum quoq; nullo labore ſubegit: atq; aliis plurimis Syriacis vrbibus,quę pridẽ Latinis paruerant, tũ verò ad Sarracenos defecerant, potitus, & Tyrũ profectus, Acen,quã Iſmaelitę occuparãt,obſedit:& plurib. laborib. pro Chriſti nomine exhauſtis,extremũ& ipſe diẽ ibi clauſit. Exercitus verò reliquus,nõ conſultum duxit terra domũ reuerti,perfidiæ metu earũ gentiũ, per quas tranſeundũ erat:ſed rotũdis nauib. populariũ ſuorũ quę Tyrũ appulerant,cõſcenſis,incolumes ad ſuos redierũt. Hoc tẽpore nõ Alemãni dũtaxat Sarracenis qui Palęſtinã occuparãt,& Hierololyma vaſtarant,arma intulerũt:ſed & Frãciæ rex, & bipenniferorũ Britannorum princeps, quos nũc Inglinos vocãt,plurimis nauib. ex Sicilia & ora Italiæ maritima coactis,& cõmeatu oneratis, Tyrũ petierũt.Nã ea vrbs receptus eorũ &quaſi belli arx erat contra Sarracenos:quos cũ nec ipſi vrbe ſancta pellere poſſent, infectis rebus domũ redierunt. Cæterùm Inglinorum Rex in illo itinere Cyprũ occupauit,eiúſq; dominũ ac potius inhumanũ & implacabilẽ tyrannũ, Iſaaciũ Comnenũ principiò in vincula cõiecit,&paulo poſt hominem nefarium inde abductum cuidam ſuo populari pro mancipio donauit.

Capite afflicto membra fatiſcunt.

Francorum & Anglorũ expeditio in terram ſanctam,ſed (vt Germanorũ) irrita.

Anglus capto Iſaacio tyrãno, Cyprũ Hieroſolymorum regi donat.

κατεστήσατο, καθ' ἑαυτὴν στασιάζουσαν, καὶ πρὸς τοὺς δὲ Ἰσμαὴλ μεταρρέπουσαν, καὶ Βηρυτὸν πόνῳ οὐδενὶ παρεστήσατο, καὶ ἄλλας πλείστας Συριακὰς ὑπηγάγετο πόλεις, Λατίνοις μὲν ὑπηκόους πρότερον. τότε δὲ προσκεχωρηκυίας Σαρακηνοῖς. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν Τύρον ἀφιγμένος, καὶ πολιορκήσας τὸ Ἄκε, ὑπὸ τῶν Ἰσμαηλιτῶν κατεχόμενον, καὶ μογήσας ἐφ' ἱκανὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ· καὶ αὐτὸς ἐκεῖσε τὴν ζωὴν καταλέλυκε. τὸ δὲ περιλειφθὲν τοῦ στρατεύματος, οὐκέτι διὰ τῆς ἠπείρου θέσθαι τὴν ἐπάνοδον ἐδοκίμασεν, ἀπιστίαν κατεγνωκὸς τῶν ἐθνῶν, δι' ὧν παρώδευσε, πλοίων δ' εὐπορῆσαν στρογγύλων, ἅπερ ἦσαν ἐκ τῶν ἑσπερίων ὁμοφύλων αὐτοῖς γενῶν εἰς Τύρον καταίροντα, τοῖς οἴκαδε ἀνασώζεται. τῷ καιρῷ δὲ τούτῳ οὐ μόνον Ἀλαμανοὶ κατὰ τῶν τὴν Παλαιστίνην καταχόντων, καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκπορθησάντων Σαρακηνῶν ἐστράτευσαν· ἀλλὰ καὶ ὁ ῥὴξ Φραγγίας, καὶ ὁ τῶν πελεκυφόρων κατάρχων Βρεττανῶν, οὓς νῦν φασιν Ἰγκλίνους, ναῦς ὅτι πλείστας ἐκ Σικελίας καὶ τῆς κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἠπείρου ἀγείραντες, σίτου τε αὐτὰς ἐμπλησάμενοι καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων, εἰς Τύρον ἔπλευσαν. ταύτην γὰρ τὴν πόλιν εἶχον οἱ ἀθροιζόμενοι ναύσταθμον, καὶ πρὸς τὸν κατὰ Σαρακηνῶν πόλεμον ὁρμητήριον. πλὴν οὐδ' οὗτοι τῆς ἁγίας πόλεως ἐξελάσαι ἴσχυσαν τοὺς Σαρακηνούς, ἀλλ' ἀτέλεστον ἀφεικότες ὃ προέθεντο ἔργον, τοῦ πρὸς τὰς πατρίδας πάλιν ἥψαντο πλοῦ. ὁ δέ γε τῶν Ἰγκλίνων ῥὴξ ἐν τῇ ἀναγωγῇ κατάρας εἰς Κύπρον, αὐτῆς τε ἐκράτησε. καὶ τὸν ταύτης τύραννον, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ἀπάνθρωπον καὶ δυσμείλικτον ὀλοθρευτήν, Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνὸν συλλαβών, τὰ μὲν πρῶτα εἶχεν ἐν δεσμοῖς. μικρὸν δὲ ὕστερον ἐκεῖθεν ἐκτοπίσας τὸν ἀλιτήριον, ὡς καὶ ἀνδράποδον τινὶ τῶν ὁμογλώττων ἀπεχαρίσατο,

καὶ αὐτὸς μὲν εἰς Παλαιστίνην κατέπλευσεν. ἐν δὲ τῇ Κύπρῳ καταλείψας στράτευμα, ὡς οἰκείας ἤδη τῆς νήσου ἀντεποιεῖτο· καὶ στέλλων εἰς τὴν νῆσον νῆας φορταγωγοὺς, τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐκεῖθεν ἐφορτολόγει. ἐν δὲ τῷ μεθίστασθαι τῆς Παλαιστίνης, ὡς σφετέραν ἐδωρήσατο χώραν τὴν Κύπρον τῷ τῶν Ἱεροσολύμων ἡγήτορι ῥηγὶ, ἵνα τὰς οἰκείας ποιοῖτο διατριβὰς ἐκεῖσε, ἐκεχειρίαν ἄγων ἐκ τῶν πολέμων, οἷα τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἀποβαλόμενος, καὶ κατάρχῃ τῶν Κυπρίων, ὡς ὑπ' ἐκείνου τῷ Κυριακῷ προσκληρωθείσης μνήματι, καὶ συναφθείσης τοῖς τῆς Παλαιστίνης ὁρίσμασι. καὶ ταῦτα μὲν οὑτωσί.

Sed cùm in Palæstinam nauigaret, relicto in Cypro exercitu, insulam sibi vendicauit: & nauibus onerariis eò missis, necessaria inde afferenda curabat. Ex Palæstina discedens, insulam pro sua Hierosolymitano regi donauit, vt ibi amisso regno habitaret, belli molestiis liberatus: & Cypro imperaret, vt à se Dominico sepulchro attributæ, & cum Palæstinæ finibus coniunctæ. Sed hæc hactenus.

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ
ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΥΡΙΟΥ
Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου.

NICETAE CHONIATAE
DE IMPERIO ISAACII
Angeli Liber tertius.

* * *

BREVIARIVM.

8 *Isaacij familia, & diuturni imperij imaginatio. Pseudalexij seditio & interitus.*

2 *Alterius Pseudalexij & Basilij Chozæ crebræ seditiones & exitium. Procerum nonnullorum supplicia.*

3 *Clades Isaacij in Blachica expeditione. Hānonem imitatus, falsam iactat victoriam. & inanes magnarum rerum imaginationes.*

4 *Blachorum & Scytharum grassationes. Seruiorum Pepanus victus. Constantinus Angelus repressis Blachis affectat imperium: sed derisus à Bataze, & à milite proditus, excæcatur, vnde Blachis gaudium, & Græcorum subsannatio.*

5 *Isaacij væcordia. Theodori Castamonitæ potētia & interitus. Pueri duo Imperatores, imperium administrant.*

6 *Luxus & ineptiæ Isaacij, atque in ædificiis publicis ac priuatis immensi sumptus.*

7 *Eiusdem sacrilegia, auaritia, & alia scelera, necnon quædam virtutes describuntur.*

8 *In Blachos expeditionem suscipit. frustrà monetur de fratris insidiis. Basilacius fatuus vates Isaacio excæcationē denūciat.*

9 *A fratre Alexio Isaacius imperio & oculis priuatur.*

I

Iſaaci tres liberi.

Saacius autē imperator tribus ex priore coniuge liberis ſuſceptis, filiabus duabus & vno filio: filíam natu maiorem monacham fecit, Ioannizæ ædibus magnis impenſis in muliebre monaſterium mutatis (quod & Xene imperatrix poſt Manuelis mariti obitū inſtituerat) & Deo veluti agnam conſecrauit: alteram Siciliæ regis Tangris filio vxorem miſit, qui Poſt Gilielmum regnauit, quem Romanos terra marique oppugnaſſe ſuprà narrauimus. Filium verò Alexium in ſpem Imperij educabat, nihil de morte aut iactura poteſtatis adhuc cogitās. Pollicebatur enim ſibi abſque omni dubitatione XXXII annos imperij, non ſecus ac ſi diuinā voluntatem noſſet, aut ſibi vitæ limites ipſe præſcribere poſſet, quod Deus potētiæ ſuæ reſeruauit. Cæterùm non Branas Alexius & Lydus Theodorus duntaxat, inſignia Imperij contra hūc vſurparunt, ſed & alij eius faſtigij titulos ſibi vendicarunt: vt & Alexius quidam, qui cum ſe Manuelis imperatoris filium profiteretur, eam fabulam tanta ſolertia egit, eam perſonam tanta dexteritate repræſentauit, vt & comam eius flaueſcentem & linguæ balbutiem exprimeret. Natus erat is adoleſcēs Conſtātinopoli, & primùm in Mæandriis vrbibus conſpectus, in oppidulum

Atqui fœdera coniugij prīcipes ſpernere minimè debent, vt dignitatē ſuam facili' tueantur.

Imaginatio diuturni Imperij, miſerū principē mētis oculis primum, deinde corporis orbatum exhibet.

Pſeudalexij ſeditio.

Hiſtrionis fabula tragica.

Eiuſdem ortus. Ex ludicris initiis periculoſi progreſſus.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἰσαάκιος ὁ ἐπὶ τρισὶ παισὶ τὴν τοῦ γένους σαλεύων διαδοχὴν, οἳ ἐκ τῆς προτέρας αὐτῷ γάμου γεγένηντο, δυσὶ μὲν θηλείαις, ἑνὶ δὲ ἄρρενι, τὴν μὲν τὴν πρεσβυτέραν κατὰ τὸν χρόνον εἰς μοναχὴν ἀπέταξε, καὶ τὸν τοῦ Ἰωαννίτζη λεγόμενον οἶκον εἰς μοναστήριον γυναικεῖον μετασκευάσας πολλοῖς ἀναλώμασι (τοῦτο δὲ καὶ ἡ βασιλὶς Ξένη ποιεῖν ἐπεβάλετο, μετὰ μόρον τοῦ ταύτης ξυνεύνου καὶ βασιλέως τοῦ Κομνηνοῦ κυρίου Μανουὴλ) αὐτὴν ἐκεῖσε ὡς ἀμνάδα τῷ Θεῷ ἱερώσας ἐμάνδρωσε· θατέραν δὲ εἰς γυναῖκα πέπομφε γαμετὴν τῷ υἱῷ τοῦ ῥηγὸς Σικελίας τοῦ Ταγκρὲ, ὃς ἦρξε μετὰ Γιλίελμον, τὸν κατὰ Ῥωμαίων ἄραντα πόλεμον ἐξ ἠπείρου τε καὶ θαλάσσης, ὡς φθάσαντες ἱστορήκειμεν. τὸν δὲ υἱὸν Ἀλέξιον τῆς βασιλείας κληρονόμον ἀνέτρεφε, καὶ οὐδέπω τὸ τοῦ βίου φανταζόμενος πέρας, ἢ ἔκπτωσιν τῆς δυναστείας ὑφορώμενος, δύω καὶ τριάκοντα χρόνοις ἀδιστάκτως ἄρξειν ἐχρησμολόγει, ὥσπερ τὸ θεῖον προειδὼς βούλημα, ἢ τοὺς ὅρους πήξας ἑαυτῷ τῆς ζωῆς, οὓς ὁ Θεὸς ἔθετο παρὰ τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ· οὐ μόνον δὲ ὁ Βρανᾶς Ἀλέξιος καὶ ὁ Λυδὸς Θεόδωρος κατὰ τοῦ βασιλέως τούτου πτερνισμὸν ἐμεγάλυναν, ἀλλά γε καὶ ἕτεροι βασιλείας ἑαυτοῖς περιτεθείκασιν ὄνομα. αὐτίκα γάρ τις Ἀλέξιος, ἑαυτὸν λέγων εἶναι υἱὸν τοῦ τῶν Ῥωμαίων αὐταρχήσαντος Κομνηνοῦ Μανουὴλ, τοσοῦτον ἀρίστως τὸν ἀγωνιστὴν ὑπέδυ τοῦ δράματος, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου προσωπεῖον εὐφυῶς ὑπεκρίνετο, ὡς καὶ κόμην διευθετίζειν, κατὰ τὴν ἐκείνου ὑποξανθίζουσαν, καὶ τὸν τῆς γλώττης τοῦ παιδὸς καὶ βασιλέως σχηματίζεσθαι ψελλισμόν. ἐκ τῆς Κωνσταντίνου μὲν οὖν ὥρμητο ὁ μεῖραξ, εἰς δὲ τὰς κατὰ Μαίανδρον πόλεις πρώτως ὀφθεὶς, κατέλυσεν εἰς πο-

λίχνιον λεγόμενον Ἄρμαλα, κἀκεῖσε Λατίνῳ τινὶ ἐπιξενωθεὶς, καὶ ὅστις εἴη ἀπηγγελκὼς, ἔλεγε δὲ (ὡς μικρὸν εἰρήκειμεν ἄνωθεν) καὶ ἐκδοθῆναι μὲν εἰς τὸ κατὰ βυθοῦ θαλάσσης ἀκοντισθῆναι παρ' Ἀνδρονίκου, οἰκτειρηθῆναι δὲ παρὰ τῶν τὸ ἔργον τοῦτο ἐπιταχθέντων ὡς πατρῴων αὐτῷ ὁμοτῶν, σὺν ἅμα οἱ πρὸς τὸ Ἰκόνιον ἄπεισι· καὶ τῷ γέροντι ὀφθεὶς Σουλτὰν (οὔπω γὰρ αὐτὸν καθῄρηκε τῆς ἀρχῆς ὁ ἐκείνου παῖς ὁ Κοπατῖνος) ὡς υἱὸς ἀληθινὸς τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπείσακτος καὶ πλάνος, ἐκείνῳ προσδιελέγετο. πολλάκις δὲ καὶ ἐπέπληττε, καὶ τὴν ἐκ τοῦ δῆθεν πατρὸς ἐκείνῳ τοῦ Μανουὴλ ἐπ' αὐτῷ γεγενημένων ἀναμιμνήσκων εὐποιϊῶν, ἀχάριστον περὶ τὸν εὐεργέτην ἐκάλει, καὶ τὸ ἀφιλάνθρωπον ἐπωνείδιζεν, εἰ οὕτως ἀτυχοῦντι φίλου παιδὶ οὐκ ἐπικάμπτεται. ὁ δὲ τοῦτο μὲν ὑπὸ τῆς ἀναιδείας, τοῦτο δ' ἐκ τῶν τοῦ χαρακτῆρος ἰνδαλμάτων τιμᾶν αὐτὸν ἐναγόμενος, δώροις τε ὀλίγοις ἥδυνε, καὶ ἀγαθαῖς ἐλπίσιν ὑπέσαινεν. ἦν δ' ὅτε καὶ πρεσβευτὴν Ῥωμαίων ἑστῶτα, καὶ ἀκροώμενον ὅπως ἑαυτὸν τῇ ἐξόχῳ εὐγενείᾳ ἐσέμνυνεν, ἤρετο ὁ Σουλτὰν, εἰ ἐπίσταιτο τοῦτον τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸν Μανουήλ; τοῦ δὲ μηδέν τι φήσαντος ἕτερον ἀλλ' ὅτι δὴ ἐκεῖνος ἀπώλετο, ἀληθῶς φανεὶς ὑδατόκλυστος, καὶ οὗτος μάτην περὶ ἑαυτοῦ τὰ μὴ πιστεύεσθαι πεφυκότα ξυντίθησι, τῇ τοῦ κειμένου κλήσει ἐποχούμενος, βράττων ἀτεχνῶς θυμῷ, καὶ ζέων ἀκριβῶς τῷ χόλῳ ὁ μεῖραξ Ἀλέξιος, μικροῦ ἂν τοῦ πώγωνος ἐπελάβετο τοῦ πρεσβεύοντος, εἰ μὴ αὐτὸς ὁ πρέσβυς διακινηθεὶς ἐς ὀργὴν, ἀπεκρούσατο γενναίως μάλα τὸν Ψευδαλέξιον. καὶ ὁ Σουλτὰν δὲ οἱ ὡς ἄτοπα δρῶντι ἐμβριμησάμενος, ἀτρεμεῖν ἐκέλευσε. τῇ συχνῇ δ' ὅμως τοῦ νεανίου ἐκλιπαρήσει ὁ περσάρ-

Armala se contulit: & Latino cuidam, in cuius ædibus diuersabatur, quis esset, aperuit. Aiebat (id quod supra exposuimus) se quidem iussu Andronici in fundum maris abiiciendum fuisse: sed misericordia ministrorum, qui patri suo iureiurādo obstricti fuissent, esse conseruatū. & cum hospite suo Iconium profectus, senem Sultanum (nondum enim à filio Copatino regno pulsus erat) adit, & vt verus filius Manuelis, non vt impostor & erro, alloquitur: sæpe etiam paterna beneficia exprobrādo, im memorem & ingratum vocat: & inhumanitatem ei obiicit, quod calamitate amici filij nihil moueretur. Is verò cùm impudentia hominis victus, tum ex lineamentis corporis, apparente patris in eo similitudine misericordia motus, eum & muneribus non paucis exilarat, & spe bona fouet. Cum autem aliquando, legato Romano astante, & audiente, excellentem suam nobilitatem iactaret: Sultanus legatum interrogat, an istum Manuelis Imperatoris filium esse norit? Qui vbi nihil aliud respondit, nisi illum omnino submersum esse, & istum res incredibiles sub falso defuncti nomine comminisci: adolescens Alexius ira percitus, & bile exæstuans, parū abfuit quin in legati barbam inuolaret, nisi is & ipse cōmotus, impetum Pseudalexij fortiter propulsasset, & Sultanus intēperias eius verbis castigasset. Qui etsi nihilominus crebris adolescentis flagitationib.

Pseudalexij verisimilis defensio.

Ad Sultanū profectio, & impudentia.

Sultani imprudens clementia.

Impostor, grauiter impudens esse solet.

Legatorum munus est, veritatem intrepidè profiteri.

Audacia impostoris.

Sultani prudentia.

victus, tamē ne tū quidē immēsæ eius petitioni reliquit locū: sed per Sultanicas duntaxat literas quas Turci Musurium vocant, ei concessit, vt impunè, quotcunq; Turcas posset sibi conciliaret.

Non ita facilè eiicitur impostor quàm admittitur.

Ille igitur inde digressus, ac literis illis apud Turcos ostensis, Ameram Arsanem, aliosque non paucos Romanas prouincias prædari solitos contraxit, vt breui tempore cum VIII millibus incederet, ac Mæandrias vrbes partim deditione occuparet, partim resistētes quouis modo vexaret. Areas tamē in quibus frumentum trituratur inprimis perdidit: vnde Vsthalone, cognomētū tulit.

Latronū manum latro cōtrahit, vt maioribus consiliis exequēdis iter aperiat.

Bellica Pseudalexij gesta.

Ad hūc adolescentē opprimendū multi alij quoque duces missi sunt: verùm omnes nullo memorabili facinore edito infecta re discedere cogebantur, metu suorum militum, qui ad illū Imperatoris filium & nouitium Imperatorem propensiores erant, quàm ad obtēperandum Isaacio.

Falsus de nouo principe rumor, magni momēti in bello causa.

Neque enim vulgo & imperitæ plebi duntaxat, charus atque in ore erat, & amabilis videbatur: sed aulicis etiam, qui cōpertum habebant, Alexium Manuelis filium iā olim reb. humanis exemptum esse, admirationi erat, nō quòd verum ignorarent, sed quia libenter id amplectebantur quod cupiebant.

Aulicorum inconstās animus.

Libenter enim amplectūtur quod cupiunt homines mutationum cupidi.

Tandem etiam Imperatoris frater Alexius, qui pòst Imperio potitus est, nullā cum eo pugnā commisit: sed castris lōgissimè positis nihil egit aliud, nisi vt loca nondū ab eo occupata in officio cōtineret, ne ad rediuiuū illū Alexiū deficerēt.

χης καθυπισχνοῦς, οὐδὲ τότε μὲν τὰ τῆς αἰτήσεων ὑπέρογκα ἐτερμάτωσε. συνεχώρησε δ' οὖν ὅμως διὰ Σουλτανικοῦ γράμματος, ὅ φασιν οἱ Τοῦρκοι Μουσούριον, ὅσους ἂν χοίη τ' ὑπὸ τὴν ἐκείνου ἀρχὴν ὑποποιήσασθαι ἀδεῶς. ὁ δὲ ἀναχωρήσας, καὶ τὸ γράμμα τοῖς Τούρκοις καθυποδείξας, τὸν Ἀμηρᾶν ἐφέλκεται Ἀρσανήν, καὶ ἑτέρους οὐκ ὀλίγους, οἳ λῃστεύειν τὰ Ῥωμαίων εἰώθασιν, ὡς ἐν βραχεῖ καιρῷ χιλιάδας ὀκτὼ στρατεύματος ἐξεπομένας λαχεῖν. ὅθεν τὰς κατὰ Μαίανδρον ἐπιὼν πόλεις, ἃς μὲν ὁμολογίᾳ χειρούμενος ἦν, τινὰς δὲ καὶ ἀνθισταμένας παντοίως διέφθειρε· μάλιστα δὲ τὰς ἅλωνας ἐλυμαίνετο, ὅθεν καὶ Καυσαλώνης ἐπεκέκλητο. κατὰ δὲ τούτου τοῦ μείρακος πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι παλεμησείοντες ἀπεστάλησαν, οὐδεὶς δ' ἐργάσασθαί τι ἔσχε νεανικόν, ἀλλ' ὑπενόστουν ἄπρακτοι, δεδιότες μὴ καταπροδοθεῖεν ὑπὸ τῶν συνόντων ἐκείνοις Ῥωμαίων, οἷα μάλιστα ῥεπόντων εἰς τὸν καθιστάμενον ἄρτι βασιλέως παῖδα καὶ βασιλέα, ἢ ἄρχειν αἱρουμένων τὸν βασιλεύοντα Ἰσαάκιον. οὐ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἤδη καὶ ἀγροτέροις ἠσπάζετο, καὶ ἦν διὰ στόματος καὶ ὀνόματος, καὶ θεώμενος ἐδόκει ἐπέραστος, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὸ βασίλειον αὐλὴν διατρίβουσι, καὶ εἰδόσι μάλα ἐπισταμένως, ὡς Ἀλέξιος ὁ τοῦ βασιλέως παῖς Μανουὴλ πάλαι τὸν βίον ἀπολέλοιπε τὸν ἀνθρώπινον, εἰς θαῦμα ἐτίθετο, γινώσκουσι μὲν τὰ ὄντα, τὰ δὲ καθ' ἡδονὴν σφίσιν εἰκάζουσι. σὺν ἑτέροις δὲ καὶ ὁ τοῦ βασιλέως ἀδελφὸς Ἀλέξιος ἔξεισιν, ὡς καὶ ὕστερον ἐβασίλευσεν. πλὴν καὶ οὗτος κατ' οὐδεμίαν μάχην συνεπλάκη τῷ Ἀλεξίῳ, ἀλλ' ὡς πλεῖστον ἀποσκηνούμενος, ἐπισυνίστη μόνον τὸ λεῖπον τῆς περιοικίας, ὁπόσον γε ἐκείνῳ μὴ προσεχώρησε, καὶ συνεῖχε τὸ διαρρέον καὶ μεταβαῖνον εἰς τὸν ἀναβεβιωκότα τοῦτον Ἀλέξιον.

ἀλλ' ἔτι τῶν πραγμάτων οὕτως ὄντων ᾐωρημένων, καὶ τοῦ μὲν ἀεὶ ἐμπλατυνομένου τε καὶ κρατυνομένου, τοῦ δὲ Σεβαστοκράτορος ἔτι περὶ συλλογὴν τὴν ἐκπονουμένου στρατεύματος, λύει Θεὸς τὴν ἐμφύλιον μάχην καινοπρεπῶς, καὶ ὡς αὐτὸς ἐπίσταται μόνος, ἐν ἀκαρεῖ. τὸν γὰρ Ἀλέξιον αὖθις ὑποστρέψαντα πρὸς τὰ Ἅρμαλα, εἰς τὴν πίσσαν τὸ φρουρεῖν, καὶ μετὰ πότον πολὺν ὑπνώττοντα, ἀποσφάττει τις τῶν ἱερέων, τὴν αὐτοῦ παρηκειμένην σπασάμενος μάχαιραν, οὗ τὴν κεφαλὴν ἀποκομισθεῖσαν οἱ ἀθρήσας ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἀλέξιος, καὶ τῆς ξανθῆς ἀναλαμβάνων κόμης, πολλάκις διὰ τοῦ ἱππείου μύωπος, οὐ πάντη, ἔφασκεν, ἀμαθῶς αἱ πόλεις τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ ἐπηκολούθησαν. ἀλλὰ τότε μὲν οὗτος τοιαύτην ἔπεσε δίκην, καὶ ὧν μὲν ἐπλημμέλησεν ἑτέρως, Πέρσας μὲν ὁπλίσας κατὰ Ῥωμαίων, τούτων δ' αὖ ὁπόσον αὐτῷ προσερρύη, καθ' ὁμοφύλου ἀγριάνας αἵματος, καὶ ὧν δὲ παρῴνησεν ὁ ἐπάρατος εἰς τὸν ἐν ταῖς ἐμαῖς Χώναις περιώνυμον νεὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῆς θείας καὶ ἀΰλων τάξεων Μιχαήλ. ἐμίανε γὰρ τὸ τοῦ Θεοῦ πανάγιον σκήνωμα, εἰσελθὼν μετὰ Περσῶν, καὶ ἠνείχετο καθορῶν ὁ ἐπάρατος τὰ διὰ ψηφίδων ποικιλοχρόων τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων ἐκτυπώματα ἀχρειούμενα, καὶ τὸν ἱερὸν καὶ θεῖον ἀνάσταθμον πελέκει καὶ λαξευτηρίῳ καταρασσόμενον, καὶ τὴν παναγῆ καὶ θυωρὸν βεβηλουμένην καὶ βαλλομένην ἔραζε τράπεζαν.

2 Οὐ πολλαῖς δὲ ὕστερον ἡμέραις καὶ ἕτερός τις τὴν αὐτὴν κλῆσιν καὶ τὸν αὐτὸν βασιλέα γεννήτορα ψευδωνύμως ὑπεισιὼν, κατὰ Παφλαγονίαν ἐπεφάνη. καί τινες μὲν καὶ τούτῳ ἐπαρχίαι προσκεχωρήκασι. σταλεὶς δὲ κατ' αὐτοῦ ὁ Σεβαστὸς, κύριος Θεόδωρος ὁ Χοῦμνος, χαρτουλάριος ὢν

Pseudalexij interitus.

Cæterùm dubiis adhuc rebus, dum & seditiosi opes augentur, & Sebastocrator colligendo exercitu occupatur: Deus ciuile bellum noua ratione, quam ipse solus nouit, vno momẽto dissoluit. Nam cum Pseudalexius Harmala reuersus, post largiorẽ compotationem dormiret, à sacerdote quodam suo gladio iugulatur. Cuius caput Sebastocrator contemplatus, & flauis crinibus equestri flagello discussis, Non omnino sine causa, inquit, vrbes hunc hominem secutæ sunt. Ac is quidem suorum scelerũ has pœnas dedit, tum quod Persas contra Romanos incitauit, & ex his ipsis quotquot ad eum confluxerant, popularium suorum sanguine contaminauit, tum quòd homo detestandus Chonis meis celebre templum Michaelis archiducis cœlestium copiarum violauit, Persis in sanctissimum Dei tabernaculum introductis: nec spectare dubitauit pernicies humani generis, Christi & sanctorum imagines calculis varij coloris expressas, aboleri, & sacros postes securibus & celtibus reuelli, & sacrosanctam mensam profanari, & humi abiici.

Ita Deus societatis humanæ commoda prouehit, vt seditiosos maturè opprimat.

De Pseudalexij interitu, Nicetæ, imaginũ cultoris, indicium.

2 Non multis diebus pòst, alius qui eandem appellationem, eundémque patrem sibi vendicabat, in Paphlagonia extitit, & quasdam prouincias attraxit. Sed eum Sebastus Theodorus Chomnus, Chartularius e-

Alterius Pseudalexij & Basilij crebræ seditiones, & interitus.

quitum,& prelio vicit,& captum occidit. Posthæc Basilius Chozas, Tarsiæ, quæ Nicomediæ vicina est, tyrannidem occupauit: quam cum aliquandiu tenuisset, captus effossis oculis in custodiam datur.

Aliorum conatus inanes. In euertẽdis seditiosorũ consiliis diuina prouidentia sine labore laborat.

Denique subinde alij atque alij, penè innumeri, nõ secus ac terrigenæ illi fratres, regno affectato, perinde atque bullæ inanes euanuerunt. Nam & Comnenus Isaacius, Imperatoris Andronici ex fratre nepos, custodia elapsus, & magnum templũ ingressus, plebem concitare instituit.

Comneni Isaacij seditio & suppliciũ.

Sed comprehensus, & grauiter excruciatus, vt conscios nominaret, intestinis corruptis postridie interiit. Est & Constantinus Taticius, homo factiosus, qui clàm in vrbe D. sicarios diu aluerat, delatus: & paulo pòst captus, oculos amisit.

Const. Taticius factiosus excæcatur.

Item Racendyta, Comnenij generis.

Ob idem crimen Racendyta quidam Comnenij generis, statim comprehensus, easdem pœnas luit.

Principum ignauia, seditionũ altrix, & ambitiõis pabulum.

Frequentium illarum seditionum causa erat, cùm quòd Isaacius imperium segniter administrabat, planè persuasus, se id & accepisse diuinitùs, & à solo Deo custodiri: tũ quòd homines ambitiosi videbãt, quanta facilitate rerum potitus esset.

Insana seditiosorũ consilia.

Vnde plerique insano consilio, modò vellent, se imperium citra dimicationem armorum occupaturos putabant, eam in-

τῶν ἱπποστάθμων, ἥττησέ τε πόλεμον συγκροτήσας, καὶ συνειληφὼς ἀπέκτεινεν. ἐπὶ τούτοις καὶ ὁ Χοτζᾶς Βασίλειος κατὰ τὴν ἄγχουρον Νικομηδεῦσι Ταρσίαν αὐταρσίαν ἐμελέτησε, καὶ προέβη καὶ ἡ τούτου ἐφ' ἱκανὸν τυραννίς. συλληφθεὶς δὲ καὶ αὐτὸς, ἀμαυροῦται τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ φρουρᾷ παραδίδοται. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἄλλοτε πάλιν καὶ πάλιν, καὶ οὐκ ἔστιν ὁσάκις εἰπεῖν, ἐπανέστησαν, ἢ καὶ ὡς σπαρτοὶ ἀνεδόθησαν γίγαντες, κἂν ὡς πομφολυγώδη φυσήματα διάκενα ὡς ἦν ἰδεῖν ἀπέπιπτόν τε καὶ διελύοντο. ὅ, τε γὰρ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου ἀδελφιδοῦς, τῆς φυλακῆς ἀποδρὰς, καὶ τὸ μέγα τέμενος εἰσιὼν, ἀνασείειν τὸν ὄχλον ὥρμησεν. συλληφθεὶς δὲ καὶ ἀπαιωρηθεὶς, καὶ βαρείαις ἐτάσεσιν ὑποβληθεὶς, ἐπὶ τῷ τοὺς συνίστορας ἐκφῆναι τῆς τυραννίδος, τὰ ἐντὸς διεφθάρη, καὶ ἀπεβίω τὴν μετ' ἐκείνην. καὶ ὁ Τατίκιος Κωνσταντῖνος σύστρεμμα τεκτηνάμενος, καὶ πεντακοσίους ἔχων τοῦ ἔργου συλλήπτορας, καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον τῇ πόλει κρυπτόμενος καὶ λεληθὼς, καταμηνυθεὶς, μικρὸν ὕστερον ἑάλω, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται. καὶ Ῥακενδύτης δέ τις, ἐκ Κομνηνῶν ἕλκων τὸ γένος, τὴν αὐτὴν τοῖς εἰρημένοις βαδίσας, καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα συσχεθεὶς, ἀπεστέρηται τοῦ φωτός. τῶν δὲ συχνῶν τουτωνὶ ἐπαναστάσεων ἦν μὲν αἴτιον καὶ τὸ τὸν Ἰσαάκιον τὴν βασιλείαν διακυβερνᾶν μαλθακώτερον ἀκριβῶς πεπεισμένον, ὡς ἐκ Θεοῦ τὸ ἀρχὴν ἐδέξατο, τὸ παρ' ἐκείνου μόνου ἐπιφρουρούμενος, πλειόνως δ' ἐπῆρεν τοὺς φιλάρχους εἰς παρρησίαν τε καὶ ἀπόστασιν, τὸ τῆς βασιλείας ἀπραγμόνως ἐπιλαβέσθαι τὸν αὐτοκράτορα, καὶ ὡς εἰ θελήσουσι βασιλεύσουσιν, οἱ πλείους φρεναπατώμενοι, ἄτερ ὅπλων τοῖς κατ' ἔφεσιν πλειστάκις ἐπέβαλον, ἐκείνην ἀτραπὸν στείβοντες, ἣν ἀνέωξεν

ἀνέῳξεν ἐς λεωφόρον αὐτίκρυς Ἰσαάκιος, ἐσπέρας τὸν Ἁγιοχριστοφορίτην ἀπεκτονὼς, καὶ τῷ μεγίστῳ νεῷ προσρυεὶς, καὶ βασιλεύσας ἐς νέωτα, κακῶς κρίνοντες, καὶ διὰ τοῦτο κακῶς πάσχοντες, καὶ ἀντὶ πορφυρίδος διπλοΐδα αἰσχύνης ἐνδιδυσκόμενοι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πορφύρεον θάνατον ὑπιστάμενοι. οὐ γὰρ τὸ θεῖον φιλεῖ διὰ τῆς αὐτῆς ὡσαύτως κινήσεως ἢ ἐφορμήσεως τὰ κατὰ τὸν βίοτον μεθιστᾶν καὶ διακυβερνᾶν πράγματα, ἀλλὰ τὸ ποικίλον παριστῶν τῆς τοῦ παντὸς τοῦδε διεξαγωγῆς τε καὶ διοικήσεως, ἄλλοτε ἄλλως τὰς ἐξουσίας μεθαρμόζει, καὶ μετατίθησι τὰς ἀρχὰς, μηδὲ τὸ λεπτότατον ἐῶν τῆς αὐτοῦ χειρὸς ἔξωθεν. καὶ Φαραὼ μὲν αὐτοῖς στρατιώταις τῷ ἁλίῳ βυθῷ παραδίδωσιν, ἄλλον ἀπολαιμίζει μαχαίρᾳ διὰ γυναικὸς, καὶ ταύτης καλλιπαρείου καὶ λευκωλένου· ἕτερον χερσὶ τῶν πολεμίων παραδοὺς, τὸ τῆδε μεθίστησιν. ἔστι δ' ὃς τὰς φρένας παρακοπεὶς, καὶ λογισθεὶς ὡσεὶ νεκρὸς ἀπὸ καρδίας, καὶ εἰς τέλος ἐπιλησθεὶς, τῶν ἀρχείων μετ' ἐπιταγμάτων ἐκκομίζεται, καὶ ταφῇ παραπέμπεται. κἀκεῖθεν λεπτὸν ὑπηχῶν, καὶ ποθῶν τὴν ἡμέραν, οὐ τῆς ἀρχῆς ἀντεχόμενος, ἐᾶται καὶ οὗτος φθινύθειν, καὶ ὡς ἀνδρῶν χείριστος καλῶς ἀφίεται ἰέναι κακῶς τὴν ἐς θάνατον. πολλοὶ δὲ μαλακῷ δαμέντες θανάτῳ, πρὸς τὰ ἐκεῖθεν ὡς μύσαντες ἐν ὕπνῳ μετέβησαν. εἰσὶ δ' οἱ καὶ τοῦ ἵππου χρεμετίσαντος, τῆς βασιλείας ἐπέβησαν. ἄλλος ἐξ ἀρότρου καὶ αὔλακος τὴν τήβενναν ἠμφιέσατο· καὶ μειρακίσκος προβατεὺς ἐξόπισθεν ληφθεὶς τῶν λοχευομένων, θεόχριστος ὤφθη βασιλεύς. καὶ τί ἄν τις διεξίῃ τὰ πάντα, ἢ τὰ πλείονα ὁπόσα ἡ πολύτροπος πρόνοια ποιεῖ καὶ μετασκευάζει κατὰ τὸ ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων χρήσιμον; ἐνέμπλωτος

gressi viam quam suo exemplo demonstrarat Isaacius. qui cùm pridie occiso Hagiochristophorita supplex in templum confugisset, postridie regnare cœpisset: peruerso vtique iudicio, proptercáque aduerso euentu. Non enim purpuram, sed duplicem ignominiam consequebantur, aliqui etiam occidebantur. *Non enim solet Deus eadem subinde ratione res humanas gubernare, sed ad varietatem administrationis vniuersi declarandam, regna & principatus aliter atque aliter transferre, ne minutißimis quidem rebus à sua cura exclusis.* Pharaonem cum equitatu in fundo maris demersit, alium per formosam mulierem iugulat, alium ab hostibus occidi sinit. Est & qui ex mentis errore pro mortuo habitus, atque obliuioni traditus, palatio cum derisu effertur & sepelitur. Vnde obscura voce clamās, & lucem desiderans, nō imperium expetens, nihilominus vt vir pessimus rectè pessum ire & interire sinitur. Multi leni morte extincti, velut oculis somno clausis hinc demigrāt. Sunt qui per hinnitum equi ad regnum ascenderint. Alius ab aratro & sulco ad purpuram est vocatus, alius adolescens opilio diuinitùs in regem vngitur. Sed quorsum attinet commemorare singula, quæ prouidentia in vitæ humanæ ratione pro vtilitate cuiusque variis modis mutat & transfert? Cæterùm hic Impera-

Non tantùm facta imitari sed causam iustam tueri oportet.

Prouidentia diuina, alios aliis rationibus ad destinatum finē perducit.

Pharao.

Holophernes.

Iulianus.

Varia variorum in vita humana euentuum exempla, quę diuinæ prouidentię luculentum testimonium ferunt.

Zenon.

Anastasius.

Darius.

Leo.

Marcianus.

Saul.

Dauid.

Andronici Cõneni excæcatio.

tor pronus ad iram, & magna de semetipso persuasione imbutus, non tantùm leui de causa, sed etiam ex inani suspicione, & aliquando aliorum impulsu, multos malè tractauit. Nam & Andronicum Comnenum (erat is Alexij filius, nati ex Bryennio Cæsare & Anna filia Alexij, primi ex Comnenia familia Imperatoris) qui Thessalonicæ præerat, delatum à quodam quasi regnum affectaret, eáque de re cum Alexio notho filio Manuelis, pridem Sebastocratore, tum Dramæ degente, sermones conferre, statim comprehendendum censet.

Delationes, vt vmbræ corpora, principes viros sequuntur.

Ij verò quibus id mandatum erat, cum in Andronicum ad Imperatorem ascendentem incidissent, mandata neglexerunt, feram vltrò Constantinopolim tanquam decipulam ingredientem, & ad eum venientem à quo captaretur, non terrendam esse rati.

Satellitum Isaaci circunspectio.

Qui cum in Isaacij conspectum venisset, statim perfidiæ insimulatur. Eo crimen id negante, species quædam iudicij instituitur: sed deinde indicta causa comprehensus Andronicus in carcerẽ coniicitur, & paulo pòst excæcatur.

Accusationes, sententiæ & supplicia apud credulos & crudeles principes, sibi inuicem adhærent.

Alexius verò qui ei conscius esse dicebatur, in monasterium quoddam Papycij montis, nobis id ministerium exequentibus, abstruditur.

Alexij Comneni coactus monachatus, & fortunæ varietas.

De quo cùm multa dicere possem, pauca duntaxat attingam. Non erat ille procerus duntaxat, & fortis, & cordatissimus, vultu patrem planè referens, robustis manibus & latis humeris,

δι' ὧν ὁ βασιλεὺς εἰς θυμὸν, καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ φανταζόμενος, οὐκ ἐκ μικρᾶς μόνον παραῤῥιφείσης λαβῆς, ἀλλὰ κἀκ μόνης ὑπονοίας ἐνίοτε, καὶ τῆς παρά τινων εἰσηγήσεως, κακῶς ἐτίθει πολλούς. τόν τε γὰρ Κομνηνὸν Ἀνδρόνικον (ἦν δ' οὗτος Ἀλεξίου παῖς, ὃν Βρυέννιος ὁ Καῖσαρ, καὶ Ἄννα ἐγείνατο ἡ θυγάτηρ Ἀλεξίου τοῦ πρώτως ἐκ Κομνηνῶν βασιλεύσαντος) ἐν τῷ χειρίζειν τὴν Θεσσαλονικέων ἀρχὴν, εἰσηγησαμένου τινὸς τῆς βασιλείας ἐρᾶν, καὶ κοινολογεῖσθαι περὶ τοῦ ἔργου τῷ πρώην Σεβαστοκράτορι Ἀλεξίῳ, τῷ νόθῳ υἱῷ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουὴλ, κατὰ τὴν Δράμαν τότε διάγοντι, εὐθὺς τοῦ συλληφθῆναι κρίνει ἄξιον. οἱ μὲν οὖν εἰς τοῦτο ἀποσταλέντες ὡς ἐνέτυχον Ἀνδρονίκῳ πρὸς βασιλέα ἐπανιόντι, οὐδὲν ὧν ὠρίσθησαν διαπεπράχασι, δέον κρίναντες, μὴ προσοβῆσαι τὸ θήραμα ἑκόντως, ὡς δίδωσιν ὁρᾶν, καθάπερ εἰς γαλεάγραν τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσιὸν καὶ ἐγγίζον τῷ προθεμένῳ συλλαβεῖν. ὀφθεὶς δὲ βασιλεῖ Ἰσαακίῳ Ἀνδρόνικος, εἰς ἀπιστίαν εὐθὺς ὀνειδίζεται. κἀκείνου τοὺς ἐλέγχους ἀπαιτήσαντος, σχῆμα μόνον διαιτήσεως τὰ τῆς δίκης ἐδέξατο. τὸ δ' ἐκ τούτου ἐξ ἐρήμου συσχεθεὶς Ἀνδρόνικος, εἰς φυλακὴν ἀπάγεται. μετὰ μικρὸν δὲ καὶ τὰς κόρας τούτου ἐξέκοψε, καὶ τὸν συνίστορα δὲ τούτῳ τῆς βασιλείας λεγόμενον Ἀλέξιον, τὸν τῆς Κομνηνῆς Θεοδώρας υἱὸν, ἀποκείρει εἰς μονάζοντα, ἡμῶν ὑπουργησάντων τῷ ἔργῳ καθ' ἓν τῶν ἐν τῷ Παπυκίῳ σεμνείων. περὶ οὗ καὶ οὐκ ὀλίγα εἰπεῖν δυνάμενος, βραχέα μεμνήσομαι. οὐ γὰρ ἦν μόνον εὐμήκης καὶ ἀνδρεῖος, καὶ πλήρης συνέσεως, πατρίζων τὴν ὄψιν ἀκριβῶς, τάς τε χεῖρας

ἀκμαῖος, καὶ τοὺς ὤμους κατ' ἐκεῖνον ὕπερθεν ἔχων εὐρέας, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπίπαν μείλιχος καὶ εὐέντευκτος. πρὸς δὲ καὶ ὁ πολύτλας Ἀνδρόνικος ἀπιδὼν, τὴν οἰκείαν θυγατέρα Εἰρήνην ἐμνήστευσε τῷ ἀνδρὶ, κείνας καὶ παρανόμοις γάμοις τετελεσμένη, εἰ μέλλει μόνον Ἀλέξιος τοῖς γνησιωτέροις ἐκείνῳ συγγενέσιν ἐγγράφεσθαι, ὅθεν πλειόνως τούτῳ ἤπερ τοῖς υἱέσι προσεῖχετο πρότερον, καὶ τῆς βασιλείας ἐμελέτα καταλείψειν διάδοχον. μεταβουλευσάμενος δ' ὕστερον, τὸν υἱὸν Ἰωάννην ἀνθείλετο, εἰρηκὼς, πρὸς οὓς ἀνέπτυσσε τὰ τῶν βουλευμάτων ἀπόρρητα, μὴ ἐξ Α εἰς Α τὴν βασιλείαν μεταπεσεῖν, ἀλλὰ τῷ Ι μᾶλλον προσρέπειν, καὶ εἰς τοῦτο μᾶλλον θεόθεν συνάγεσθαι. ἅμα δὲ τῇ μεταθέσει τῆς γνώμης, ἣν εἶχεν ἐπ' Ἀλεξίῳ Ἀνδρόνικος, καὶ τῆς συντονίας τοῦ φίλτρου ὑπέληξεν. οὐ γὰρ ὡς συμφυὴς ἔτι περιεσπούδαστο καὶ ὁμόψυχος ὁ Ἀλέξιος, ἀλλ' ὡς φιλτάτῃ θυγατρὶ συνοικῶν, δι' αἰδοῦς μόνον ἤγετο καὶ τιμῆς. μετὰ δέ τινα καιρὸν καὶ τοῦτον ἀπεξένωσε τοῦ φωτὸς, τὴν δ' αἰτίαν προειπόντες ἔχομεν. ἀνακληθεὶς δὲ μετὰ ταῦτα πρὸς τοῦ βασιλέως Ἰσαακίου, καὶ ἀπὸ Σεβαστοκράτορος εἰς Καίσαρα ὑποδεθεὶς, ὡς εἶχε τὰ ἀρχεῖα ἐξέκλινε, καὶ τὴν καθ' ἑαυτὸν ἐδίωκε βίωσιν. πλὴν οὐδ' οὕτως τὸν ἄλυπον ἐδίωκε βίοτον. τότε δ' οὖν τὴν ἐπὶ τὰ χείρω ἔτι μᾶλλον τῶν πραγμάτων ἔχων φορὰν καὶ μετάβασιν, καὶ μέλλων μὴ ἑκὼν ἀποθρίξασθαι, οὐχ ἕνα ᾔτησεν ἄρτον καὶ σπόγγον καὶ κιθάραν, κατὰ πάλαι τινὰ τῆς τύχης πειραθέντα σκληρᾶς· καὶ ἄρτον μὲν, ὡς ἔχων ἐν ᾧ τὸν τοῦ στόματος ἐκτενεῖ βάρβιτον, χαλαρὸν τῇ τῶν σιτίων κενώσει γινόμενον, ὑποψήλῃ τὰ οἰκεῖα καθ' αὐτὸν δυσπραγήματα, συνείθῳ τῇ κιθάρᾳ χρώμενος, τῷ δὲ σπόγγῳ

humeris, sed etiã humanissimus & accessu facillimus. Quas ob res ærumnosus ille Andronicus, filiam ei suam Irenen desponderat: nec ab incestis nuptiis abhorrens, modò Alexium intima familiaritate sibi coniungeret. Vnde factum est, vt pluris eum faceret, quàm pridem filios suos, & imperij successorem relinquere in animo haberet: sed pòst mutato consilio filium Ioannem ei prætulit, suísque familiaribus dixit, Imperium diuino consilio non ab A in A, sed in I potius transiturum. Ea sententia mutata, vnà etiam ardorem amoris erga Alexium immutauit. Neque enim vt prius amabatur, neque vbique Imperatoris lateri adhęrebat, sed vt charissimæ filiæ maritus, tantum honore quodam afficiebatur. Verùm aliquanto pòst, & hunc lumine priuauit, cuius pœnæ causam antè diximus. Deinde ab Imperatore Isaacio reuocatus, & pro Sebastocratore Cæsar designatus: palatium, quantum potuit, vitauit, priuatæque vitæ se dedidit. Sed ne sic quidem molestias effugit. Tum verò rebus in peius ruentibus, cũ ei capillus detondendus esset, non panem, spongiam & citharam petiit, vt olim quidam fecit fortunæ iniquitatem expertus: panem, vt corpus diuturna fame exhaustũ recrearet: citharam, vt mala sua deploraret: spongiam,

Nihil mutabilius aulica beneuolẽtia.

Andronici Cõneni inconstantia.

Ob vxorem, non ob seipsum colitur Alexius.

Aulę insidias expertus metuit.

Solitudo nõ admodũ formidanda, rebus collapsis.

Summa prudẽtia est prouidentiæ diuinę decretis placido animo acquiescere: nã qui contra stimulos calcitrat, dedecus & plagas nouas acquirit.

vt lachrymas abstergeret: sed casus illos æquo tulit animo, nihil de Prouidentia questus, neque Fortunæ leuitatem & varietatem in rebus humanis permiscendis insectatus. Bonorum verò suorum ereptionem perinde æstimauit, vt alius possessionem. Sed cum Drama, vbi eum ceperamus, Mosynopolim profecti, Papycium montem ascensuri essemus, vt monasticis cerimoniis eũ initiaremus: tum, vt fert natura humana, tristior solito apparuit: nec id quo animus angebatur, dissimulare potuit. Me verò vrgente, & subitæ mutationis causam rogitante: *Non habitum*, inquit, *vir amicissime, horreo (quid enim vestis mutatio periculi habeat?) sed promissiones quas secum fert habitus, reformido: & illud, quòd ad cœleste regnum nullo modo aptus est is qui manum aratro semel admotam per insaniam retraxerit.* His & aliis id genus dictis (vt erat homo facundus, & in sacris litteris versatus) Christianum pallium inuitus induit: & precibus quæ super eo peragebãtur, ne summis quidem auribus admissis, tantum radi se, & Athanasium appellari passus est. Illud sanè admirari queas, nec fortuitò accidisse dicas, quòd ex omnibus Papycij montis cellis eam delegit, in qua Protostrator Alexius à Manuele nulla probabili de causa (vt alibi diximus) sed tantùm ob amplissimas opes & singularem prudentiam,

Non in habitu sed in vitæ professione & labore cõsistit monachi votũ.

Inuitus monasticũ pallium induit Alexius.

Patris delictum luit filius.

Manuelis in Alexij patrẽ iniquitas.

ἀποψήσῃ τὰ τῶν δακρύων ἀποκρουνίσματα, ἅπερ ὡς ἐκ πέτρας γλαφυρῆς τῶν ὀμμάτων ἐκείνου ἀπελείβετο· ἀλλὰ πράως ἤνεγκε τὰ συμπίπτοντα, μὴ καταστενάζων τῆς προνοίας, μηδ' ἐς τὸ τῆς τύχης ἄστατον καὶ παλίντροπον ἀπολύων τὰ καθ' ἡμᾶς· τὴν δὲ τῶν προσόντων ἐκείνῳ ἀφαίρεσιν, ὡς οὐδὲ κτῆσιν ἄλλος τις ἐλελόγιστο. ἐπεὶ δὲ τῆς Δράμας ἀπάραντες, εἰς Μοσυνόπολιν ἀφικόμεθα, καὶ τῷ Παπυκίῳ προσβαίνειν ἐμέλλομεν, ὡς ἂν τὰ τῶν μοναχῶν οὕτω τελέσωμεν ἐπ' αὐτῷ, τότε πεπονθώς τι ἀνθρώπινον, ἐπὶ συννοίας ἦν, καὶ ὑπεγνοφοῦτο τὸ πρόσωπον, διοίσειν οὐκ ἔχων τὰ ἔνδον θλίβοντα. ἐγκειμένου δέ μου, καὶ τὴν αἰτίαν πυνθανομένου τῆς ἐξάπινα μεταβολῆς, οὐ τὸ σχῆμα, φησί, φίλτατε ἀνδρῶν δέδια (τί γὰρ τὸ διαθεροῦν ἔχει τῶν χρωμάτων ἡ ἄμειψις;) ἀλλὰ τὰ ἐπὶ τῷ σχήματι πεφρικὼς εἰμὶ ἐπαγγέλματα. καὶ τὸ μὴ εὔθετον εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν εἶναι ὁπωσοῦν βασιλείαν τὸν βαλόντα χεῖρα ἐπ' ἄροτρον, καὶ στραφέντα φρενοβλαβῶς. καὶ ὁ μὲν τοσαῦτα εἰπών, καὶ ἄλλως ὢν ἀποφθεγματικός, οὐχ ἑκόντι τὸ κατὰ Χριστὸν ὑπέδυ τριβώνιον, μηδ' ἄκροις ὠσὶ τὰ ἐπᾳδόμενα ἐνηχούμενος, μόνον δ' ἐν χρῷ κουρείας ὁ ἀκερσεκόμης γενόμενος, καὶ μετονομασθεὶς Ἀθανάσιος. θαυμάσαι δ' ἄν τις ἐκείνῳ μηδὲ τυχαίως εἴπῃ συμβῆναι. ἐκ γὰρ ἁπασῶν τῶν κατὰ τὸ Παπύκιον μονῶν ἐκείνην κατοικεῖν ᾑρετίσατο, καθ' ἣν ὁ Πρωτοστράτωρ Ἀλέξιος τὴν κοσμικὴν ἀπεκείρατο τρίχα, παρὰ τοῦ βασιλέως συλληφθεὶς Μανουήλ, δι' αἰτίαν μὲν οὐδαμῶς πρόδηλον, ὡς ἐν τοῖς περὶ τούτου εἴπομεν λόγοις. ὅτι δ' ἐβεβρίθει πλούτῳ πολυταλάντῳ, καὶ ἦν ἱκανὸς βουλεύσασθαι,

καὶ

καὶ καταπράξασθαι περιδέξιος. τὴν γὰρ ἐκ τῶν πατρικῶν ὀμφάκων πρὸς τοὺς υἱεῖς μεταρρέουσαν αἱμωδίαν, καὶ ὁ Κομνηνὸς οὗτος Ἀλέξιος, ὡς ἔοικεν, παθεῖν κατακέκειτο. ἀλλ' οὔπω τρεῖς μῆνες παρίππευσαν, καὶ βασιλεὺς αὐτὸν ἐκεῖθεν ἀνακαλεσάμενος, ἔδειξεν ἐξ ὧν ἔδρασεν, μὴ σὺν λόγῳ τὰς οἰκείας πράξεις ποιεῖσθαι, καὶ διὰ τοῦτο χαίρειν ταῖς ἀγχιστρόφοις μεταβολαῖς κατὰ τὸν τῆς αὐλίδος πολυρρόθιον πορθμόν. παραλαμβάνων γὰρ τὸν Ἀλέξιον σύσσιτον, νώτοις διηνεκέσι γέραιρε κρεῶν, ὡς Ἀγαμέμνων πάλαι τὸν Αἴαντα, καὶ ἐνάγων πρὸς τὴν τῶν προκειμένων ἐδεσμάτων ἀνυπόστολον ἔφαψιν, φάγε καθηγούμενε, πολλάκις ἐπέλεγεν. οὐ τὸν Ἀλέξιον δὲ καὶ τὸν Ἀνδρόνικον οὕτω διέθετο Ἰσαάκιος, ἀλλὰ καὶ Κωνσταντῖνον τὸν Ἀσπιέτην, ὑπερφθεγξάμενον τοῦ στρατεύματος οὗ ἡγεμόνευε, τὸν κατὰ τῶν Βλάχων μετιὼν πόλεμον, καὶ φήσαντα μόνον· ὡς οὐ φέρειν ἔχουσιν οἱ στρατιῶται, λιμῷ καὶ Βλάχοις διαμιλλᾶσθαι, δυσὶ δυσπαντήτοις κακοῖς, ἀλλὰ χρεὼν αὐτοῖς παρασχεθῆναι τὰ ἐπέτεια σιτηρέσια, τὸν θυμὸν ἐκκόψαι μὴ δυνηθείς, κατέχε τε αὐτίκα μεταστήσας τῆς ἀρχηγίας, καὶ τοῦ φωτὸς τῶν ὀμμάτων ἐστέρησεν, ἀνταρσίαν ὑποπτεύσας τὸν ἄνδρα τὴν στρατιὰν τῷ τῆς ὑπηγορίας σχήματι. ὁ δὲ τοῦ Κομνηνοῦ Ἀνδρονίκου υἱός, ὃν προσεχῶς εἰρήκειμεν, οὐκ οἶδ' εἴτε τῆς πατρικῆς ἀποστασίας ἀναπληρῶσαι τὸ μέτρον βουλόμενος, εἴτε τῷ τεκόντι ἐπαμῦναι προθέμενος, πρόσεισι μετὰ βραχὺ τῆς τε πατρὸς πηρώσεως τῷ μεγίστῳ ναῷ, ποθῶν ἐκεῖθεν εἰς βασιλείαν ἀναρπασθῆναι, καὶ ἀναρρηθῆναι πρὸς τοῦ συνειλεγμένου λεῶ. ἦν δὲ ἑορτή, ἀλλ' οὔπω τοῖς συνελθοῦσι κατὰ τὸ τέμενος ὁ τρόπος ἔγνωστο,

& in rebus gerendis dexteritatem captus, mundanum capillum posuerat. Nam in fatis erat scilicet, vt paterna delicta in filium redundarent, eúmque, vt prouerbio dicitur, stupor dentium ob acerbas vuas à patre gustatas, inuaderet. Cæterùm trimestri tempore nondum elapso, Imperator eo inde reuocato, se ea quæ faceret, nulla cum ratione facere, & Euripo inconstantiorem esse declarauit. Nam Alexium mensæ suæ adhibitum, subinde carnibus vt Agamemnon Aiacem honorauit, crebrò vt sine verecundia cibis appositis frueretur, hortans. Neque verò Alexium & Andronicum duntaxat sic tractanit Isaacius, sed & Constantinum Aspietam, ob exercitum, cui bello Blachico præerat, his verbis defensum: *Non posse milites cum duobus grauissimis hostibus Blachis & fame dimicare, sed annua stipendia eis persoluenda esse:* statim dignitate priuari & excæcari iussit, non moderatus iracundiæ suæ, quòd illum per speciem defensionis concitare milites suspicabatur. At Comneni Andronici filius, de quo modò diximus, haud scio an vt paternæ defectionis mẽsuram impleret, an vt patri opem ferret: non multo post eius excæcationem in maximum templum sese recipit, inde à cœtu populi (erat autem dies festus) se ad imperium abripi cupiens. Sed antequam causa ingressus eius vulgò innote-

Isaacij incõstantia.

Alexij redintegratio.

Constantini Aspietæ excæcatio.

Libertas sapienti duci damnum creat.

Andronici Comneni filij excæcatio.

Qui à populi manu pēdet spe sua non rarò frustratur.

sceret: pro seditioso comprehensus excęcatur: & quia eorum exemplis qui rem eā frustra tentarant, non (vt decuerat) factus erat cautior, suo exemplo cæteros omnes à simili conatu deterruit.

Isaacij clades in Blachica expeditiōe.

3 Vt autem res Occidētis subinde in peius ruebant, & Blachi cum Comanis Romanas prouincias ferro & igni vastabāt: Imperator iterum egressus, Anchialo prælerita, per ambages Hæmum montem adit. Sed cum nihil sua præsentia dignum gerere posset, bimestri tempore eam expeditionem circunscripsit. Nam castella & oppida, nouis mœnibus & turribus adornata, longè muniliora reperit: & propugnatores eorum instar ceruorū alta petētes, nec aliter quàm capras in rupibus saltantes, pugnam statariam detrectabant. Et quia Scytharū quoque incursionem timebat (tempus etiam id ad traiiciendum non erat incommodum) non diu ibi morari licuit. Cum autem non ea via qua venerat, rediturus, aliam breuiorē cōsectaretur, quæ per amœnas conualles Berroen ferret: & maiorem exercitus partem amisit, & ipse (nisi diuina ope conseruatus esset) periisset. Nam cum ea via, quæ alicubi panderetur, & equitationi esset idonea, incedendum fuisset: ille in angustas fauces & mōtium cauernas, vbi torrens exiguus præterfluebat, & se

Blachorum stratagema.

Scytharum incursiones formidabiles.

Isaaci pericula.

Angusta itinera ingentibus copiis suspecta esse debent.

καθ' ὃν ἐκεῖσε εἰσέδραμε, καὶ χειροῦται ὡς ἀποστάς, καὶ στέρεται τοῦ φωτός, μὴ τὰς τῶν προεισιόντων, καὶ τῶν κατὰ σκοπὸν ἀποπεσόντων ποινὰς παιδευθείς, καὶ δέον ἄλλον τινὰ εἶναι τὸν ὕστατα τιμωρούμενον ὡς βασιλείας ἐρῶντα, καὶ τοῖς τετμημένοις προσθέντα, οὗτος ἐπισφράγισμά τι, καὶ τελευταῖος γέγονε τῶν ἀποστατῶν· οὐ γὰρ ἐκ τότε τις τὴν βαδίσαι προέθετο.

3 Ὡς δὲ τὰ κατὰ δύσιν χειρόνως εἶχον ἀεί, καὶ οἱ Βλάχοι ληϊζόμενοι μετὰ Κομάνων, καὶ δῃοῦντες τὴν ὑπὸ Ῥωμαίους, ἐπίεσαν συνεχῶς, ἔξεισιν αὖθις ὁ βασιλεὺς κατ' αὐτῶν. καὶ δὴ τὴν Ἀγχίαλον παραλλάξας, ἐκ περιελεύσεως τὸν Αἷμον εἴσεισι. μηδέν τι δὲ ἔχων παρουσίας βασιλέως ἄξιον διαπράξασθαι, δυσὶ μησὶ τὴν ἐκστρατείαν ἀφώρισε. τὰ γὰρ ἐκεῖσε φρούρια καὶ πολίχνια ἰσχυρότερα τῆς προτέρας εὗρε περιβεβλημένα ἰσχὺν καὶ τείχεσι νεοδμήτοις καὶ ἀρτισεφέσι προσδιειλημμένα βάρεσι, καὶ τοὺς ἔξωθεν ἀμυνομένους ὡσεὶ καὶ ἐλάφους ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τοὺς πόδας ἱστῶντας, καὶ δίκην αἰγῶν κρημνοβατοῦντας, καὶ τὴν μὲν Ῥωμαίων συμπλοκὴν ἀλυσκάζοντας, τὴν δὲ καὶ Σκυθῶν ἐπιδρομὴν ὑφορᾶσθαι τὴν αὐτοκράτορα (ἦν γὰρ καὶ ὁ καιρὸς εἰς τὴν τούτων περαίωσιν οὐκ ἀνάρσιος) ὀξεῖαν τὴν ἐκεῖθεν ἠνάγκασε ποιῆσαι μετάβασιν. οὐκοῦν μὴ δι' ἐκείνης ἀναχωρῆσαι προθέμενος, δι' ἧς εἰσελήλυθεν, ἀλλ' ἐπιτομωτέραν ἄλλην μεταλλάξειν, καὶ ἣν τέμνων εἰς Βερρόην διὰ τῶν ἐκεῖσε τεμπῶν ὑποκαταβήσεται, τότε πλεῖον ἀπώλεσε τοῦ στρατεύματος· καὶ εἰ μὴ κύριος ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ αὐτὸς τὸν ᾅδην παρῴκησεν ἄν. δέον γὰρ διὰ τῆς εὐρυνομένης ἐνιαχοῦ καὶ ἐνδιδούσης ἱκανῶς ἐνιππάσασθαι πορευθῆναι, Τρυμαλιᾷ δυσβάτων χωρίων καὶ ὀρεινῶν παρόδων αὐλῶνι παρενέβυσεν ἑαυτὸν καὶ τὴν στρατιάν.

στρατιάν. παρέρρει δὲ καὶ τὸν ἐκεῖ χῶρον ὑδάτιον ἐκ χειμάρρου. προῆγον μὲν οὖν ὁ Πρωτοστράτωρ Μανουὴλ ὁ Καμύτζης, καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος, ὁ τοῦ ὕστερον βασιλεύσαντος Ἀλεξίου γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρί. ὀπισθοφυλάκει δὲ ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἰωάννης ὁ Δούκας, ὁ πρὸς πατρὸς θεῖος τοῦ βασιλέως. τὸ δὲ μέσον ἐπεῖχε τῆς φάλαγγος, ἧς ἐπὶ πρόσθεν ὥδευε τὰ σκευοφόρα καὶ τὸ ἑπόμενον ἔξω τάξεως ὑπηρετικόν, αὐτός τε ὁ βασιλεὺς Ἰσαάκιος, καὶ ὁ τούτου αὐτάδελφος ὁ Σεβαστοκράτωρ Ἀλέξιος. οἱ δὲ βάρβαροι παρ' ἑκάτερα τῆς στενῆς ἐκείνης παρόδου φαινόμενοι, δῆλοι ἦσαν ἀεί τι τελέσοντες δεινόν. τὰ μὲν οὖν προπορευθέντα παρῆλθοσαν ἀμαχεί, μήπω τῶν Βλάχων ἀπηντηκότων κατὰ τὰ στενὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ ἄλλως δὲ κρινάντων ἐπιεικῶς ὠφέλιμον, τοὺς πρώτους παριόντας ἀναιμωτὶ τὰς ἄκρας ὑπερβαλεῖν, τῷ δὲ μέσῳ συνεπιστῆναι, καὶ προσαράξαι σφᾶς τῆς φάλαγγος, καθὸ πάρεσι βασιλεὺς, καὶ ἡ τούτου θεραπεία, καὶ ὁπόσον αὐτῷ κατὰ γένος ἐπίσημον προσεφέπεται. καὶ οὐκ ἐψεύσθησαν τοῦ σκοποῦ. ἐπειδὴ γὰρ προὐχώρησεν εἰς πολὺ τοῦ χαλεποῦ ἐκείνου τόπου, καὶ μηδαμοῦ διάφευξιν ἔχοντος ὁ αὐτοκράτωρ, οἱ βάρβαροι τηνικαῦτα μετὰ πλείστου ὁμάδου ἐπέθεντο. ἀλλ' οὐδ' οἱ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος Ῥωμαϊκοῦ ἐπὶ τούτοις ἠμέλουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ μὴ ἐγκυκλωθῶσι δεδιότες, πρὸς τὸ ἄναντες ἐφορμῶντες τοῦ χώρου ἀνέστελλον, εἰ καὶ πονήρως μάλα καὶ ἐπικινδύνως τοὺς ὑποκατιόντας τῶν ἀκρωρειῶν βαρβάρους. ὡς δ' ἐβιάζοντο τῷ πλήθει, καὶ τοῖς ἐπικυλιομένοις λίθοις κακῶς οἱ Ῥωμαῖοι ἔπασχον, ἐνεδίδοσαν εἰς τροπήν, πλὴν ὑφειμένως καὶ τότε, οὐδ' ὑπεράγαν, καὶ τοῦτο οὐκ ἐπὶ πολύ· τὸ γὰρ ἀεί τι τοὺς ἀλλοθρόοις πλεονεκτεῖν, ἐπιβρίθοντάς τε καὶ κατὰ πλείονας ἐγκειμένους, ἐπικατέβαλε σφᾶς ἀκόσμως τῇ στρατιᾷ. τὸ δ' ἀπὸ τοῦδε

& exercitum intrusit. Præcedebat autem Manuel Camyzes Protostrator, & Comnenus Isaacius, Alexij eius qui pòst imperauit, gener. agmen claudebat Ioannes Ducas Sebastocrator, Imperatoris patruus. Mediam phalangem, quam impedimenta & seruitia extraordinaria præcedebant, ipse Imperator Isaacius & eius frater Sebastocrator Alexius obtinebant. Barbaros verò, se ab vtroque angustiarum latere ostendentes, satis apparebat, semper malè cogitare. Ac antegressę legiones citra dimicationem è faucibus illis euaserunt, quòd Blachi nondum eò peruenerant: & è re quoque sua esse iudicarant, vt primis neglectis, mediam phalangem, in qua esset Imperator, eiúsque ministri, & reliqua nobilitas, aggrederentur. nec opinione sua sũt decepti. Nam vt in faucibus illis, fugæ nullum spatium relinquentibus longè processerat, tumultuosissimam pugnam cient. Neque Romanus peditatus segnior, ne circumueniretur, in arduum tendens, barbaros cum labore & periculo è cacuminibus descendentes reprimebat. Sed cum multitudine telorum & deuolutis saxis vrgerentur, fugæ se paulatĩ & quasi dissimulanter initiò mandarunt, donec barbaris

Exercitus Isaacij dispositio.

Blachi occasiones circunspiciunt.

Et non sine stratagemate Græcum adoriuntur exercitum.

Peditatus in angusto itinere difficulter pugnat.

Hostis è mõtibus cũ impetu ruens aduersarias copias facilè dissipat.

maiori ſubinde ſucceſſu & impetu irruentibus perturbati, effuſè fugerunt, de ſua quiſque tantùm ſalute ſollicitus, & velut pecudes in ſtabulo concluſæ, defendente nemine cæduntur. Imperator verò tanquam in mediis caſſibus irretitus, ſæpe quidem irruentes in ſe barbaros propulſare conatus, præterquam quòd nihil profecit, etiam tegumen capitis, quam Caſin vocant, amiſit. Sed cùm multi fortiſſimi viri circa eum conglobati, multa iumenta & nonnullos etiam, vt ferunt, Romanos milites progreſſioni obſtantes occidiſſent, euadendi facultatem habuit: & multis interfectis, ſolus vulnerum expers conſeruatus, cum ad antegreſſos perueniſſet, more Dauidico gratias Deo perſoluit, qui caput ſuum eo prælio obumbraſſet. Ducas verò Sebaſtocrator, cum ſe progredi non poſſe videret, bonum ducẽ nactus, quẽ miles quidam eius Litoboes ex barbarica cohorte pellexerat, alia via ſine vlla noxa eſt elapſus. Imperator cum per Crenum Berroen perueniſſet, incolumem exercitum qui anteceſſerat, nihil de ſe boni ſperantem reperit. Ferebatur etiã vnà cum copiis periiſſe. Ad eum aduerſum rumorem abolendum, paucos dies in illis partibus commoratus, in vrbem imperatricem rediit, infauſta fama alio nuncio abolita, quem ipſe Carthagi-

Isaacij ingẽs periculum.

A quo ſuorũ ſtrenuitate, quæ Dei manus eſt, liberatur. Mali conſilij ignominioſus exitus.

Sebaſtocrator ſolertia, quum vi nõ poſſet, ſine noxa elabitur.

Iſaacius Hannonem imitatus, falſam victoriam iactat.

συγχύσεως γινομένης, καὶ πάντων σώζειν ἑαυτοὺς προθεμένων, ὡς θρέμματα κατακλεισθέντα σηκῷ κατήκιζον οἱ πολέμιοι τὸν ἐπικαταλαμβανόμενον, καὶ ἀεὶ τοὺς ἐν χερσὶν ἔκτεινον. ἀμύνων δὲ οὐδεὶς ἦν, ὅτι μηδ᾽ ἠδύνατο. βασιλεὺς δὲ αὐτὸς ὡς ἐν ἄρκυσι μέσος ληφθεὶς, πολλάκις μὲν ἀπώσασθαι τὸ καθ᾽ αὐτὸν ἐπιὸν ἀπεπειράσατο βάρβαρον, σὺν δὲ τῷ μηδὲν ἀνύειν καὶ τὴν τῆς κεφαλῆς ἀπεβάλετο Κάσιν. πολλῶν δὲ καὶ κρατίστων συνειλεγμένων περὶ αὐτὸν, καὶ πολλὰ μὲν ἀνῃρηκότων ὑποζύγια· ὡς δέ φασι καὶ στρατιώτας Ῥωμαίους, ὁπόσοι τῇ παρόδῳ διὰ τὴν συμπίλησιν παρείσαντο, οὕτως αὐτῷ ἡ ἔξοδος διηνυμένιστο, καὶ σέσωστο μόνος ἄτρωτος ἀπολωλότων πολλῶν. καὶ ὁ μὲν τοῖς προηγησαμένοις συναφθεὶς τάγμασιν, ἔθυε σῶστρα Δαυϊτικῶς τῷ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ κατὰ τὸν τότε πόλεμον ἐπισκιάσαντι σωτῆρι Θεῷ. ὁ δὲ Σεβαστοκράτωρ ὁ Δούκας, μὴ βατὰ καθορῶν τὰ ἐν ὄψεσιν, ἄλλην ἐβάδισεν, ἀγαθοῦ τινος ἡγεμόνος εὐπορήσας, ὃν τοῦ κατ᾽ αὐτόν τις στρατεύματος Λιτοβόης τοὔνομα ἐκ τοῦ τῶν βαρβάρων τάγματος προσδιαλεξάμενος ἐπεσπάσατο, καὶ δι᾽ ἐκείνης ἀπείρατος ἐξῆλθε κακοῦ. βασιλεὺς δὲ διὰ τοῦ λεγομένου Κρηνοῦ πρὸς τὴν Βέῤῥοιαν ἀποσωθεὶς, εὗρε τὴν προεξελθοῦσαν ἀπαθῶς στρατιὰν, οὐκ ἀγαθὰ φανταζομένην περὶ αὐτοῦ. διεθρυλλεῖτο γὰρ, ὡς καὶ αὐτὸς τῷ λοιπῷ συναπολώλει στρατεύματι. διὰ γοῦν τὸ τῆς φήμης ἄγνωμον ὁ βασιλεὺς ὀλίγας ἡμέρας τοῖς ἐκεῖ που προσδιατρίψας μέρεσι, πρὸς τὴν τῶν πόλεων ἐπάνεισι βασιλίδα. ἡ μέντοι ἀπευκταία περὶ τοῦ κρατοῦντος ᾄδουσα φήμη ὑφ᾽ ἑτέρας ἀγγελίας παρευδοκίμητο· ἣν ἐπεράσας ὁ βασιλεὺς,

ἀφῆκε καὶ τὸν Καρχηδόνιον Ἄννωνα τὰς πόλεις ἐπιοῦσαν νικητὴν αὐτὸν διαγορεύειν. ἀλλ' οὔτε Ἄννων ἐπὶ πολὺ ὤνατο τῆς τῶν ᾠδικῶν ὀρνίθων συλλογῆς, οὓς μετὰ τὸ διδαχθῆναι διὰ μειρακυλλίων ὡς Ἄννων Θεὸς ἐνδελεχῶς παρακαθημένων αὐτοῖς, καὶ τοῦτο ὑποβαλόντων ἀεὶ μάθημα διαφῆκεν ἄλλοσε ἄλλον, ὡς ἁπανταχῆ διαρρεύσῃ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ τῶν ὀρνίθων μέλος. λύσαντες γὰρ τὸ πτερὸν, οὐκέτι Ἄννων ἦδον Θεὸς, ἀλλὰ τὰ τῶν ὀρνίθων καὶ πάλιν ἐμουσούργουν ὡς πρότερον. οὔτε βασιλεὺς ἐς μακρὸν τῆς εὐαγγέλου φήμης ἀπέλαυσεν. ἡ γὰρ πλάσις πολυάνθρωπος γενομένη, τὰς πόλεις ἐπιστεναχούσας ἐδείκνυ, καὶ τοὺς ἀγροὺς, κῶμον κωμάζοντας ἄγριον. εἰσιὼν δὲ τὴν τῶν πόλεων ἄρχουσαν, ὑπεχάλασέ τι μικρὸν τῆς ὀφρύος, καὶ ἦν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις δακνόμενος. πρῴην δὲ οὐχ οὕτω διέκειτο, ἀλλ' ἀπαίρων κατὰ βαρβάρων, τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα εἰς ἑαυτὸν μικροῦ ἐφελκόμενος ῥήματα, ὥστε ἐν εὐφροσύνῃ ἐξελεύσεσθαι, καὶ ἐν χαρᾷ εἰσελεύσεσθαι, καὶ ὡς τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ ἐξαλοῦνται, προσδεχόμενοι αὐτὸν ἐν χαρᾷ, καὶ πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ ἐπικροτήσει τοῖς κλάδοις, καὶ ἀντὶ στοιβῆς ἀναβήσεται κυπάρισσος, ἀντὶ δὲ κνύζης ἀναβήσεται μυρσίνη· ἐπεὶ καὶ ἀλλοκότοις δόξαις περὶ ἑαυτοῦ συγκεκρότητο, καὶ πολλάκις τὰ ἐν μυχοῖς καρδίας ἐπιλυγαζόμενα ἐκφέρων ἐφθέγγετο, μὴ διὰ τὸ Θεοῦ κρίσιν πάντας καταλιπεῖν, καὶ τὰ κοινῶς ὑφ' ἡμῶν ἡμαρτημένα, βαρυνθῆναι τὸ οὖς Κυρίου, τοῦ μὴ ἀκούειν ἡμῶν, καὶ παραδοθῆναι ἡμᾶς εἰς μαστίγωσιν λαοῦ μωροῦ, καὶ οὐχὶ σοφοῦ, ἀλλὰ τίνοντας δίκην τοῦ ὀπίσω τοῦ Βεανᾶ πορευθῆναι

nensis Hannonis exemplo, de sua victoria in vrbibus spargendum curarat. Cæterùm neque Hannò diuturnum fructum ex Musicarum auium cantu percepit, quas à pueris continenter edoctas Hannonem esse Deum, alias alio dimiserat, vt volucrum illa cantilena passim audiretur. Nam cùm auolassent, destiterunt canere, Hannonem esse Deum: & veterem suam cantilenam repetiuerunt, & Imperator victricis famæ gloriolam citò amisit. Nam interfectorum multitudo vrbes & agros luctu complebat. Vrbem ingressus, cladis illius dolore nonnihil de supercilio remisit. Nam ante eam expeditionem, Propheticis illis verbis ad se accommodatis, putabat, se cum lætitia egressurum, & cum gaudio ingressurum, & montes ac colles præ expectatione sui hilariter exultaturos, & omnes syluæ arbores ramis sibi applausuras: pro gramine cupressum, & pro rubo myrtum nasciturum. Nam absurdis de semetipso opinionibus imbutus, ea quæ in animi penetralibus insederant, proferebat: non ob publica nostra peccata & Dei iudicium ab omnibus derelictum, aurem Domini esse obturatam, quo minus nos audiret, & populo stulto & barbaro nos flagellandos esse datos: sed pœnas dedisse

Stultæ ambitionis speculum.

Hannone stultior Isaacius. Principum enim ineptiæ sunt aliis noxiæ.

Isaacij inanes magnarum rerum imaginationes.

Absurdas opiniones de seipsis stulti principes (vt Ixion nubē) auidè amplectuntur.

Pœnarum publicarū caussas libenter ignorant.

defectionis, quòd Branam secuti essent ij qui hostibus prædæ fuissent. *O diabolicas cogitationes & inspirationes: Si nonnullis Principibus persuasum est, multa piorum millia ob qualecunque in eos delictum sanguinariis gentibus ouium instar ad cædem & internecionem dedi.* Quis enim lachrymosus Hieremias satis deploret eos qui capiuntur, qui occiduntur, qui in longinquas regiones venduntur, eas præsertim, in quibus Christi nomen non inuocatur? Neque illa insolentia contentus, monarchiam de se iactabat, & opes gentium & Palæstinæ liberationem, & gloriæ Libani adeptionem, & Ismaelitarum vltra Euphratem fluuium profligationem, & barbararum gentium vndique depulsionem. Adiiciebat, quos tum duces habiturus esset, eos non fore nostris similes, sed summam potentiam habituros, & diuitias gentium comesturos, & pinguedinis eorum medullas exhausturos, Regibus & Toparchis authoritate & splendore similes. In huiusmodi ineptias impulsus est à vanis hominibus, qui nostra etiam ætate vigent, & veluti tineæ vanitatibus istis ingenium eius nouarum rerum auidum subibant, & erodebant: aut potius, vt nutrices infantem in cunis collocant, ita illi

Seipsos supra ipsumDeum superbè efferant, & subditorũ sanguinẽ habẽt vilissimum.

Nouas monarchias, melancholici ęgri, miras chimæras, vigilantes & dormientes, imaginantur.

Atque felicitatem vtopicam ridiculè somniant.

Diuinaculi & eiusmodi nugatores ex stulto principem insanũ reddunt.

Elegans comparatio.

ἀποστασίαν κατ᾽ αὐτοῦ νοσήσαντος, τοιούτοις ἐκδεδόσθαι τοῖς προνομευομένοις κακοῖς. ὢ τῶν τοῦ πονηροῦ σκεμμάτων τε καὶ ὑφηγημάτων, εἰ οὕτω τῶν ἀρχόντων τινὲς ὑπειλήφασιν, ὡς δυσσεβῶν μυριάδας τῆς ὁποιασοῦν ὑπό τινος αὐτῶν παροινήσεως ἀντάλλαγμα καὶ ἀντίψυχον ἐκδίδωσιν ὁ Θεὸς συγκινηθεῖσιν ἔθνεσι, καὶ ὡς πρόβατα σφαγῆς παρίησιν αὐτοὺς ἀπάγεσθαι καὶ ἀποκτείνεσθαι. τίς γὰρ Ἱερεμίας πολύδακρυς ἐθρηνώδησεν ἂν ἀρκούντως τοὺς αἰχμαλωτιζομένους, τοὺς ἀναιρουμένους, τοὺς εἰς τὰς πορρωτέρω χώρας ἀποδιδομένους, καὶ τούτων ἐφ᾽ ὅσαις τὸ τοῦ Χριστοῦ μὴ ἐπικέκληται ὄνομα; οὐ ταῦτα δὲ μόνον διεξιὼν ἦν, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ μοναρχίαν περιβαλεῖται, καὶ θηλάσει γάλα ἐθνῶν, καὶ αὐτὸς ἔσεται τὴν Παλαιστίνην ἐλευθερῶν, καὶ τὴν δόξαν τοῦ Λιβάνου κτώμενος, καὶ τοὺς Ἰσμαηλίτας ὑπὲρ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν κεραΐζων καὶ ληϊζόμενος, καὶ τὸ βαρβαρικὸν κύκλῳ ἀνακαθαίρων. προσεπῆγε δὲ καὶ ὡς οἱ τότε ὑπ᾽ αὐτὸν ἡγεμόνες οὐκ ἔσονται τοῖς σήμερον ὅμοιοι, ἀλλ᾽ ἰσχὺν περιβαλοῦνται πλείστην, καὶ πλοῦτον ἐθνῶν ἔδονται, καὶ τὰ πάχη αὐτῶν ἐκμυελιοῦσιν εἰς τὴν αὐτὴν ῥηξὶ καὶ τοπάρχαις ἐξουσίαν καὶ περιφάνειαν καθιστάμενοι. ἔλεγε δὲ τὸ τούτων πάντων ὑφηγητὰς Ἰσαακίῳ καθεστάναι τοὺς ἐς ἡμᾶς ματαιολόγους, ὥσπερ σῆτας ταῖς κενοφωνίαις ταύταις τὴν ἐκείνου φύσιν πρὸς τὰ καινὰ τῶν ἀκουσμάτων οὖσαν κατάρροπον ὑπεισιόντας καὶ κατεσθίοντας, ἢ μᾶλλον ὡς αἱ τίτθαι τὰ βρεφύλλια ἐπικλινῇ τιθέντας πρὸς ῥαστώνην, καὶ βίον

καὶ βίον ἐξημβλυμμένον ἀναπεπτωκότα τε δεικνῦντες τὸν βασιλέα τοῖς τῶν τοιούτων μυθολογημάτων ἐπάσμασιν, οἷα δὴ καὶ μηδὲν αὐτουργοῦντος αὐτοῦ, τῆς ὡρισμένης δ' ἐπιστάσης, ὑποκεισομένων αὐτῷ πασῶν τῶν βασιλειῶν, καθ' ὃν δὴ τρόπον καὶ οἱ πάλαι ζωγράφοι Τιμόθεον ἔγραφον, αὐτὸν μὲν καθεύδοντα, τὴν τύχην περιϊοῦσαν καὶ εἰς ἕνα κύρτον τὰς πόλεις ἐμβάλλουσαν, καὶ προσαγαγοῦσαν αὐτῷ καὶ παραδιδοῦσαν. τὸ δὲ δὴ θαυμάζεσθαι ἀξιώτερον, ἔλεγε διαρρήδην, ὡς ὁ Κομνηνὸς Ἀνδρόνικος, ὃν αὐτὸς τῆς ἀρχῆς καθελὼν, εἰς θάνατον ἐξέδωκε πονηρὸν, ἐνναετίαν ἤμελλε τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων. συνέστειλε δὲ τὴν ἐκείνου ἐνναρχίαν εἰς τριετίαν Θεὸς, ὡς ὄντος κακοεργοῦ, ἀμέλει τοι καὶ ὡς ῥάκος πορφύρας ἐπιβέβληνται τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ καὶ οἱ ἓξ ἐκείνου λυκάβαντες. καὶ μέλλει κατὰ τούτους αὐτὸς τοὺς χρόνους μὴ εἶναι πάνυ τοι ἐπιεικής τε καὶ μέτριος, μηδ' ὡς ἐπίπαν ταῖς ἀγαθοπραξίαις γαννύμενος, ὡς τὴν κακοποιίαν Ἀνδρονίκου ἐνιαυτῶν πρὸς τὴν ἐκείνου μεθελκόντων φύσιν αὐτὸν, καὶ ἀντισπώντων ἀναγκαστῶς. ταῦτα δὲ εἰ καὶ Ἀνδρονίκῳ τὸ ἀνεπέγκλητον χαρίζονται, ὡς κατὰ χρόνους ἄρξαντι κακοποιοὺς, καὶ συνίστησι τὴν εἱμαρμένην καὶ τὴν ἀνάγκην, ὡς τῶν Ἑλλήνων τινὲς παρείημι τοῖς βουλομένοις σκοπεῖν. ἐπεὶ δὲ οἱ ἓξ παρῆλθοσαν ἐνιαυτοὶ, ἔδειξεν ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, μὴ τὴν χρονικὴν περίοδον, ἀλλὰ τὴν γνωμικὴν ἰδιότητα ὑποβάλλειν καὶ ὑποτιθέναι τὰ βουλητέα τισίν· ἀγαθὰ γὰρ ἐπαγγελλόμενος μείζονα τοῖς ὑπηκόοις εἰς τοὺς μετέπειτα ἐνιαυτοὺς, οὐδέν τι τῶν προτέρων εἰργάσατο ἄμεινον.

4 Οἱ μέντοι Βλάχοι τῷ ἀεὶ νικᾶν Ῥωμαίοις ὀφρυαζόμενοι, καὶ πλοῦτον ἀβρὸν

ita illi ipſum ad ſocordiam & ignauiam ſuis fabulis & commentis impellebāt: quaſi verò ipſo dormitante, cum fatalis hora inſtaret, regna in eius poteſtatem vltrò caſura eſſent: quemadmodum veteres Timotheum pinxerūt dormientem, fortuna interim circumeunte, & vrbes in vnum rete contractas ei tradente. Et quod magis mireris, aſſeuerabat Andronicum Comnenum, quem ipſe imperio pulſum miſerabiliter trucidandum curarat, IX annos in imperio exacturum fuiſſe, niſi à Deo propter improbitatem illius, ad triennium contracti eſſent: & ſex illius anni, tanquam panni purpuræ, ſuo imperio adiecti, quibus non omnino clemens & moderatus futurus eſſet, neque beneficentię rationem vbique habiturus, quippe cùm à maleficis annis Andronici ad illius naturam per vim traheretur. Quibus verbis an excuſarit Andronicum, vt maleficis temporibus Imperio potitū, & fati neceſſitatem, vt quidā ex Græcis, probarit: aliis iudicandum relinquo. Poſtquam verò ſex anni præterierunt, ſuo exemplo demonſtrauit, non annorum circuitu, ſed animorum impulſu nonnullos ea feciſſe quæ voluerunt. Nam cùm maiora bona polliceretur, inſecutis annis nihilo clementiùs tractauit ſubditos.

Miſerrimi omnium hominum illi ſunt Principes, qui in nugatorum iſtorum manus incidūt.

Dum maleſana mens alios carpit, non videt māticę quod in tergo eſt.

Malis temporibus, dominatio eſt periculoſiſſima vt in graui tempeſtate ſedere ad clauum. Et functio publica certè hominem arguit.

4 Enimuero Blachi crebris victoriis elati, & ex Romanorū ſpoliis magnas opes

Blachorum & Scytharum graſſationes. hominis ina-

nibus Isaacij iustus iudex opponit asperrima vindictæ suæ flagella.

& omnis generis arma consecuti, deinceps nullo modo cohiberi potuerunt: nec iam villas & agros passim populabantur, sed munitas etiam vrbes inuadebant. Anchialum quidem vastarunt, Barnam subegerunt, & Triadizæ, quæ olim Sardica dicebatur, maiorem partem deleuerunt, Stumpio ciues exegerunt. Niso quoque non paruam hominum & pecorum prædã abegerunt. Quãobrem Imperator vndique non aliter quàm fauus ab apibus circumuentus, & quibus prius aut posterius opem ferret dubitãs, exercitus inter duces distribuit, Barnam instaurauit, Anchialum turribus & præsidio firmauit. Quæ quamuis ab Imperatoria prouidentia non abhorrere viderentur, tamen hostes denuò superiores fuerunt. Sed & ipse post æquinoctium autumnale in Philippicam prouinciam egressus, adductis vnà mulieribus, Blachorum & Scytharum incursiones pro virili prohibebat. Inuasit & Seruiorum Zupanum, qui maleficiis nõ abstinebat, & † Scopia euertebat. Commisso ad flumen Morabum prælio, barbari terga dederunt: in eaque fuga non pauci aqua & ferro perierunt. Nisum quoque prætergressus, & ad Sauum fluuium profectus, socerum suum Belam Hungariæ regem adiit: & complures ibi dies commoratus, Philippo-

His autem neq. ad meliorẽ mentẽ, neq. ad moderatã reip. administrationem reuocatur miser Isaacius: imò contra stimulũ calcitrat.

Vim vi repellit, & iustè quidem: de iustitia diuina pacãda parum sollicitus.

† speculas.

Ad tempus res prosperè cedunt eis quos mundi arbiter occulto fune ad pœnã tardã sed grauem sensim trahit.

καὶ παντοῖον ὁπλισμὸν ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν λαφύρων περιβαλλόμενοι, ἀκατάσχετοι τοῦ λοιποῦ ταῖς ὁρμαῖς ἐγεγόνεισαν, καὶ οὐκέτι κώμας καὶ ἀγροὺς ἐληΐζοντο ἐπιόντες, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐπιπύργων ἐφωπλίζοντο πόλεων. τήν τε οὖν Ἀγχίαλον ἐξεπόρθησαν, καὶ τὴν Βάρναν παρεστήσαντο, καὶ κατὰ τὴν Τριάδιτζαν ἀφικόμενοι, ἣ ἐστὶν ἡ πάλαι λεγομένη Σαρδική, τὸ πλεῖον αὐτῆς μέρος ἠφάνισαν, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Στούμπιον τῶν ἐνοικούντων ἐκένωσαν· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Νίσσον ἀφικόμενοι, λείαν κἀκεῖθεν οὐκ ὀλίγην ἀνθρώπων τε καὶ ζώων ἐπεσπάσαντο. μὴ ἔχων δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς οἷα ὑπὸ μελισσῶν κηρίον κυκλούμενος, τίνι τῶν κακῶς παθόντων ἐπαρήξει πρότερον, ἢ τίνι τελευτῶν βεβαιώσῃ τὴν συνάρσιν, εἰς ἀρχηγοὺς μερίζει τὴν στρατιάν· ἀμέλει καὶ τὴν Βάρναν ἀνέκτισε, καὶ ἐπύργωσε τὴν Ἀγχίαλον, καὶ φρουρὰν αὐταῖς ἐγκατέστησε, καὶ ἐδόκει μὲν οὐκ ἀπὸ προμηθείας εἶναι ταῦτα βασιλικῆς. ἦσαν δὲ καὶ οὕτω τὰ τῶν ἐναντίων αὖθις ἐπικρατέστερα. ἐξιὼν δὲ καὶ αὐτὸς κατὰ τὰς μετοπωρινὰς τροπὰς περὶ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν, καὶ τὴν γυναικωνῖτιν συνεπαγόμενος, ὡς ἐνὸν, ἀνέστελλε τὰς τῶν Βλάχων καὶ Σκυθῶν ἐπιδρομὰς, ἀλλὰ καὶ τοῦ τῶν Σέρβων Ζουπάνου κακουργοῦντος, καὶ τὰ σκόπια φθείροντος, κατ᾽ ἐκείνου ἐξώρμησε· καὶ ὡς συνερρώγεσαν αἱ τάξεις, κατὰ τὸν Μόραβον λεγόμενον ποταμὸν, ἐνέκλιναν οἱ βάρβαροι. καὶ καταδιώξεως γενομένης, οὐκ ὀλίγοι τούτων ἀφανισμῷ παρεδόθησαν, ὕδασι καταβαπτιζόμενοι, καὶ δόρασι διαπειρόμενοι. παρελθὼν δὲ τὸν Νίσσον, καὶ περὶ τὸν Σάουβον γενόμενος ποταμὸν, τῷ οἰκείῳ συνέμιξε κηδεστῇ, τῷ τῆς Οὐγκρίας ῥηγὶ τῷ Βελᾷ· καὶ συχνὰς ἐκεῖσε διατρίψας ἡμέρας, ἐπάνεισιν αὖθις εἰς Φιλιππούπο-

λιπποῦπολιν. κἀκεῖθεν τὴν μεγαλόπολιν εἴσεισιν, ἐκκλίνων τὴν εἰς τὸν Αἷμον πάροδον. εἰς δὲ ἑτέραν τῶν κατὰ Φιλιππούπολιν χωρῶν ἀπιδὼν κυβέρνησιν, ὡς τῶν ἐκεῖσε μάλιστα κακῶς πασχόντων ἀεὶ, στέλλει τὸν οἰκεῖον ἐξάδελφον Κωνσταντῖνον, ὃν καὶ δοῦκα τοῦ στόλου προυβάλετο, εἰς στρατηγὸν ἀποτάξας. ὁ δὲ κἂν οὔπω ὑπεραναβεβήκει τὸν μείρακα, τὸ γοῦν θυμοειδὲς παραδεικνύων ὡς οἱ τῶν λεόντων σκύμνοι τὴν ὀφρὺν εὐθὺς ἐκ γενέσεως, καὶ τῆς ἐπαυχενίου κόμης τὸ λάσιον, καὶ τὰς τῶν ὀνύχων ἀκωκὰς, οὕτω πρὸς ὑπακοὴν καὶ δέος τὸ σὺν αὐτῷ ἐρρύθμισε στράτευμα, ὡς νεύματι μόνῳ πείθεσθαι οἱ καὶ ἐννοήματι, καὶ πρὸς τὰ ἐπιταττόμενα ῥᾳδίως ὑπάγεσθαι. ἐστρατήγει οὖν μετὰ τῆς φυσικῆς ὀξύτητος. εἰ δέ που ἡ νεότης σφαδάζουσα ἐξέπιπτε τοῦ καθήκοντος, ἡ τῶν ἐκείνῳ συνεζευγμένων ὑποστρατήγων ἐμπειρία ταύτην ἀνασειράζουσα, μὴ ὅρους ὑπερβαίνειν ὑπετίθει τοὺς τακτικούς. ἔπτηξαν οὖν αὐτὸν οἱ ἀποστάται Βλάχοι, ὅσον οὐδ' αὐτὸν τὸν βασιλέα ἐποπτανόμενον κατεπλάγησαν, καὶ πολλάκις ὁ Πέτρος σὺν τῷ Ἀσὰν κείρειν τὰ κατὰ Φιλιππούπολιν καὶ Βερρόην προθέμενοι, οὐκ ἔλαθον ἐξιόντες τὸν Κωνσταντῖνον, ἀλλ' ἐφεπόμενον εἶχον, καὶ τὰς ἐκείνων κλονοῦντα φάλαγγας· ὥστε οὐχ ὡς πρότερον συχνὰς ἐποίουν τὰς ἐκδρομὰς, ἀλλὰ δέον τὰ λυσιτελῆ ταῦτα τῇ πατρίδι καὶ ταῖς ἐκεῖσε πόλεσιν ἀρεῖσθαι τὸν Κωνσταντῖνον, ὁ δὲ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο. ἐπαρθεὶς γὰρ τοῖς μικροῖς ἀγωνίσμασι τούτοις, ὡς τὰς φρένας ἀστατῶν τῇ νεότητι, ἤρξατο ὑποποιεῖσθαι τοὺς συνόντας αὐτῷ στρατιώτας, καὶ ἐκ τῶν ἐγχωρίων στρατιωτῶν ὁπόσους τὸ γένος αἰδεσίμους ἐγίνωσκε, καὶ περιδεξίους εἰς ἔργα πολέμια. οὐκοῦν δὲ βραχεῖαν ῥοπὴν ἐκ τούτων ἐσχηκὼς πρὸς τὴν τῶν

polim reuertitur, atque inde in magnam vrbem redit, declinato Hæmi transitu: initáque alia ratione Philippopolitanam prouinciam gubernandi, vt hostium grassationibus maximè obnoxiam: Constantinum fratrem patruelem cum imperio ablegat, quem classis quoque ducem crearat. Qui etsi adhuc adolescens, tamen quemadmodum leonum catuli à primo ortu supercilium, iubam & vnguium aciem ostendūt: sic ille statim animi vigorem & iracundiam præ se ferens, ita exercitum ad sui metum & obedientiam assuefecit, vt ad nutum & cogitationē paratus, iussa eius facilè exequeretur. Naturalem igitur in regendo milite acrimoniam secutus, si quando ætatis vitio ab officio deerrabat, errata eius legati corrigebant, monentes, ne vltra limites euagaretur. Proinde Blachi magis eum formidarunt quàm ipsum Imperatorem: ac Petrus & Asan sæpe Philippopolitanum & Berroenum agrum populaturi, Constantinum non fefellerunt, tergis subinde inhærentem, & phalangem eorum armis lacessentem: & minus crebras excursiones fecerūt. Cum autem Constantino ij successus ad patriæ & subiectarum vrbium salutem referendi essent, is contrariam viam secutus, & paruis illis dimicationibus ob ætatis leuitatem & temeritatem elatus, duces & milites nobiliores & rei bellicæ peritiores

Cōstantinus Angelus repressis Blachis affectat imperium & excæcatur.

Bene est, si princeps bellicosus fidos legatos nanciscitur.

Actis celeritas belli feliciter conficiendi non minima pars.

Ex bellicis successibus prosperis superbia oritur quę leuia ingenia euertit.

Exigua fides pietásq. non paucis viris qui castra sequuntur.

sibi cōciliare instituit. Quos cum dicto audientes, & ad iuuandum institutum suum paratos inuenisset, pro ducis habitu Imperatoriam sumit: & ad tyrannidis occupationem declarandam, purpureū calceum induit: sororísque maritum magnum Domesticum Occidentis, Basilium Batazem, vt secum actum sit, per literas certiorem facit. Is verò Adrianopoli tum degens, non modò facinus eius non probabat, nec puerilibus eius actis & insolentibus literis quicquam mouebatur: sed etiam importunam eius ambitionem deridebat, & vt iamiam periturum deplorabat. ídque euestigiò est consecutum. Nam cum eo consilio Philippopoli discessisset, vt Adrianopolim profectus, sororium Batazem vel inuitum in partes suas pertraheret, vbi ad Neuzium peruenit (locus is est, qui Philippopolitanam & Adrianopolitanam prouinciam disterminat (comprehenditur, & Imperatori ab iis ipsis proditur, à quibus ad defectionem impulsus, & Imperator salutatus fuerat. Qui vt suum facinus honesta specie velarent, ad Imperatorem scripserunt: Se non alio consilio seditiosum hominem secutos, nisi vt iniquæ temporum conditioni seruirent. Vidisse enim se, tum minimè fuisse tutum Constantini voluntati refragari, qui omnes duces iracundia vinceret, & ensem statim in eos stringeret, qui iussis eius non obsecundarent.

Batazes Constantinū castigat. At superbū citius frangas quā corrigas.

Militum erga Constantinum perfidia, & fucata apud Imperatorem excusatio. Iusta perduellium merces vt tādē ab iis ipsis prodantur quorū opera ad tempus abusi sunt.

κατ' ἔφεσιν ἐκπεράτωσιν, τῆς στρατηγίδος ἀνθαιρεῖται στολῆς τὴν βασίλειον, καὶ τοὺς πόδας εἰς ἑτοιμασίαν τῆς τυραννίδος φοινικοβαφὲς ἀμφιέννυσι πέδιλον, καὶ παραδηλοῖ γράμμασι τὰ ἐπ' αὐτῷ τετελεσμένα τῷ τῆς ἀδελφῆς γαμέτῃ τῷ μεγάλῳ Δομεστίκῳ τῆς δύσεως Βασιλείῳ τῷ Βατάτζῃ. τὸν δὲ οὐ μόνον οὐκ ἔσχεν ἐπαινοῦντα τὰ τετολμημένα, ἢ προσχόντα οἷς ἔπραττε νηπιωδῶς, καὶ οἷς ἔστελλεν αὐθαδῶς εἰς Ἀδριανούπολιν τότε διάγοντα, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον τὴν ἄκαιρον ὁμοῦ καὶ ἄλογον ἐκείνου φιλοτιμίαν καταμωκώμενον, καὶ ὡς ὅσον οὐδέπω ἀπολούμενον αὐτὸν ὀδυρόμενον, ὃ καὶ παρὰ πόδας ἐπηκολούθησεν. ἄρας γὰρ ἐκ τῆς Φιλίππου ἐπὶ σκοπῷ τοῦ κατ' Ἀδριανούπολιν γενέσθαι, καὶ μὴ ἑκόντα τὸν οἰκεῖον συμπαραλήψεσθαι γαμβρὸν τὸν Βατάτζην συλλήπτορα τοῦ ἔργου, καὶ συνεπευδοκοῦντα τοῖς τελουμένοις, φθάσας περὶ τὸ λεγόμενον Νεούτζικον (τόπος δὲ ἐστὶν οὗτος διοριστικὸς τῶν ἐπαρχιῶν ἀμφοτέρων, τῆς Ἀδριανοῦ φημὶ καὶ τῆς Φιλίππου) συλλαμβάνεται καὶ καταπροδίδοται βασιλεῖ παρ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν εἰς ἀποστασίαν ὑπονυξάντων, καὶ ἀναγορευσάντων αὐτὸν αὐτοκράτορα. οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ τὸν ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀπόλογον ἐφ' οἷς ἔδρασαν πρὸς τὸ εὔσχημον μεθαρμόζοντες, διεμηνύσαντο βασιλεῖ, τὸ μὲν ὑποκλιθῆναι καὶ προσνεῦσαι τῷ ἀποστάτῃ μὴ καθ' ἕτερον τρόπον ἐργάσασθαι, ἢ τῷ συμμεταβεβλῆσθαι ἀθελήτως τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασιν. ὁρᾶν γὰρ οὐκ ἀκίνδυνον αὐτοῖς καὶ ἀκόνδυλον τηνικαῦτα τὸ ἀντιτείνειν πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Κωνσταντίνου ὑποβαλλόμενα· εἶναι γὰρ καὶ τῶν προηγησαμένων στρατηγῶν ἐπιχολώτατον, καὶ τὸ ξίφος ἐκ τοῦ αὐτίκα γυμνοῦντα κατὰ τῶν μὴ ἐπευδοκούντων τοῖς αὐτοῦ δόγμασι.

τὸ δεξιὸν τελεσθὲν, τῆς ἐς αὐτὸν ἐκεῖνον ἀκραιφνοῦς τεκμήριον πίστεως τὸ οἰκεῖον ἐνδειξαμένων, ὁπηνίκα εὐκαιρίας ἐλάβοντο. καὶ ᾔδει μὲν ὁ βασιλεὺς παλιμβόλων ἀνδρῶν τεχνάσματα ταῦτα καὶ κατεχημματισμένα προβλήματα, ἐπαινέσας δ' ὅμως τὸ γεγονὸς ὡς αὐτῷ ξύμφορον, τῶν μὲν συναιρομένων τῷ Κωνσταντίνῳ οὐδένα ἐκ τοῦ προδήλου παραλελύπηκεν, αὐτὸν δ' ἐς τὸ φῶς ἐλυμήνατο. τοσοῦτον δ' εὐφράνθησαν οἱ Βλάχοι, καὶ ἠγαλλιάσαντο Πέτρος τε καὶ Ἀσὰν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι τούτοις τῷ Κωνσταντίνῳ, ὥς τε κἀκεῖνον ἐπὶ τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους τῇ βασιλείᾳ ἐπιβαλεῖν, καὶ βασιλέα μὴ ἔχοντα μειζόνως εὐεργετήσειν ἄλλως τοὺς Βλάχους, ἢ τὰς κόρας ἐκκόψαι τοῦ Κωνσταντίνου, θυμοσοφοῦντες ἐν τοῖς τοιούτοις, καὶ τὰ Ῥωμαίων μυκτηρίζοντες πράγματα, ἐπὶ τὸ κάταντες ἀεὶ προχωροῦντα, καὶ τοῖς χείροσι μέρεσιν ὑπενδιδόντα. οἱ δ' αὐτοὶ καὶ τοῖς ἐκ φύτλης τῶν Ἀγγέλων τὴν τῶν Ῥωμαίων χειρίζουσιν ἀρχὴν πολυετὲς ἐπηύχοντο κράτος, μηδὲ ἰδεῖν ποτε θάνατον εἰ δυνατὸν ὄξει παρέχειν τὸ θεῖον, ἢ ἀφαίρεσιν τῆς βασιλείας παθεῖν. καὶ τὴν αἰτίαν προστιθέντες, ἐχρησμίαζον οἱ κατάρατοι, ὡς αὐτῶν βασιλευόντων ἔτι· καὶ ἔτι τὰ τῶν Βλάχων προσεπιδώσουσί τε καὶ μεγεθυνθήσεται, καὶ χώρας δὲ καὶ πόλεις ἀλλοτρίας ἐπικτήσονται, καὶ ἄρχοντες ἐξ αὐτῶν καὶ ἡγούμενοι ἐκ τῶν μηρῶν αὐτῶν ἐξελεύσονται, οὐκ οἶδ' ὅθεν καὶ ὅπως τὰ ἐσπουδασμένα ταῦτα διεξιόντες. ἔνθέν τοι καὶ οἱ μὲν ὡς ἐπί τι ἐκπορθήσοντες φρούριον, ἢ κώμας ἀναρπάστους θησόμενοι, ἢ πόλεις ἀναστάτους δείξοντες μετὰ φάλαγγος ἐπῄεσαν σκυθικῆς, καὶ τὸ προσῦχον ἅπαν ἐσίνοντο, ποτὲ μὲν τῇ Φιλιππουπόλει ἐπιόντες, ποτὲ δὲ τῇ Σαρδι-

Id verò quod nũc per occasionem fecerint, argumentũ esse suæ inuiolatæ erga Imperatorem fidei. Imperator verò etsi leuiũ virorum artes & fucatas excusationes non ignorabat, tamen eo facto quod è re sua esset, probato, Constantinum excæcauit, adiutorum eius nemine apertè multato. Blachi verò tantum eo Constantini casu exilarati sunt, Petrus & Asan fratres ita exultarũt, quasi & suæ gentis regnum affectasset: neque Imperatorem vllum maius beneficiũ in Blachos conferre potuisse diceret, excæcatione Cõstantini: quibus verbis iracundiæ suæ blandiebantur, & rem Romanam subinde in deterius ruentem subsannabant. Iidemque Angelicæ familiæ suæ diuturnum imperium precabantur: Deũque orabant, ne vnquam, si fieri posset, morerentur, aut vnquam priuatam vitam agerent. causam subiungebãt homines execrabiles & veluti oraculum edebant, iis regnantibus Blachorum regnũ magna incrementa capturum, & amplificandum, alienis prouinciis & vrbibus augendum, principes ex ipsis, & duces è femoribus eorum egressuros esse: haud scio vnde & quomodo erudita hæc edocti. Proinde aut ad castellum aliquod vastandum, aut ad Pagos diripiẽdos, aut ad vrbes euertendas cum phalange Scythica proficiscebantur: & obuia quæque populantes, aliàs Philippopolim inuadebant, aliàs Sar-

Etsi prodito res non amẽtur, tamen ꝓditionẽ principes amant.

Strenui ducis interitus facit hostibus lætitiam.

Blachi Constantini interitu læti, Gręcos deridẽt. Et sanè omnium hominum stupidissimi censendi sunt populi qui ciuilis sanguinis effusione hostium vicinorum sitim ambitiosam potant.

Experientia ipsa sapientũ & stultorum magistra Blachos vt talia verba efferrent satis superque docebat: quippe qui adu. stultum principem & ignauam gentem bellum gererent.

dicæ insidiabantur, alias Adrianopolim petebant. Romani verò segnius cum eis pugnabant. quod si quando in aciem descendebant, & pugnam inibant, parum nocebant hostibus.

Quãdo principes ad interitum festinant, stadio virtutis, quæ antea sequi videbantur, relicto, prauis & furiosis affectibus sine pudore indulgent.

5 Ipse verò Imperator cũ optimæ gubernationis cursum instituisset, instar ignaui cursoris non procul ab ipsis carceribus destitit. Neque enim multos virtutis circulos absoluit, sed veluti fatigatus & eneruatus, de cõtentione honesti instituti plurimum remisit, summa rerum Theodoro Castamonitæ auunculo denique mãdata. Erat is homo rebus gerendis, præsertim vectigalibus recipiendis, aptissimus, & probè eruditus. Quare Logothetam secretorum eũ designarat, & illius arbitratu huc atque illuc instar mãcipij trahebatur: & quicquid ille vellet, agebat nusquam ferè iudicio suo interposito. Sed quia morbo articulari laborabat Castamonites lectica plerũque à duobus baiulis, ut vini amphoræ solẽt, ad Imperatorem ferebatur: cum quo ea quæ res postulabant collocutus, ac potius Romanas res exiguo precio cauponatus, rursus efferebatur, sequente populo, proceribus itẽ & cognatis Imperatoris pheretrum illud comitantibus & non illum, sed fortunas suas deplorantibus. Nihil enim sine illo

Theodorus Castamonita aulicę prosperitatis inconstantissimæ speculũ. Ista quam vocant, beata fortuna vitrea est. Quãto splendidi⁹ lucet, eò facilius & citi⁹ frangitur.

καὶ ἐφεδρεύοντες, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν Ἀδριανούπολιν ἐπαρχόμενοι. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι νωθέστερον ἐπεξῄεσαν, εἰ δέ ποτε ἀντετάχθησαν ἢ συνεπλάκησαν, καὶ μετρίως ἐκάκουν τοὺς ἀντιπάλους.

5 Ὁ δὲ βασιλεὺς οὗτος δολιχοδρόμῳ ἢ γοῦν σταδιεῖ προσεοικὼς εὐθὺς πρὸς τῇ νύσσῃ κατέπαυσε, τὸν τῆς ἀρίστης βασιλείας δρόμον τρέχειν ἀρξάμενος. οὐ γὰρ ἦν πολλοὺς ἀμφιιὼν κύκλους τῆς ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς ἀποκαμὼν, ὑπεχαλάσθη τοῦ συντόνου τῆς ὁρμῆς, καὶ τῆς ἐπαινετῆς ἐξενδεείσθη εἰς ἅπαν προθέσεως· οὐκοῦν πολλοῖς τὰ χαλινὰ καὶ τὰς ἡνίας ὑπαλλάξας τῆς τῶν κοινῶν διοικήσεως ὡς εἴπερ αὐτὸς ἀποπεφύκει πρὸς σπουδαίαν ἀρχῆς διοίκησιν, τέλος φέρων ἐνεχείρισε τὴν τούτων διεξαγωγὴν καὶ κυβέρνησιν τῷ πρὸς μητρὸς θείῳ Θεοδώρῳ τῷ Κασταμονίτῃ. ἦν δ' οὗτος περὶ πραγμάτων ἐγχείρισιν, καὶ μάλιστα περὶ τὰς δημοσίας συνεισφορὰς δεξιώτατος, καὶ λόγων σοφωτέρων μέτοχος, ὃν καὶ Λογοθέτην τῶν σεκρέτων προβαλλόμενος, ἤγετο ὑπ' αὐτοῦ μᾶλλον, καὶ μετήγετο καθάπερ βασιλευόμενος, ὅθεν ὡς ἄν τις ἐν ὑπηρέτου μοίρᾳ καθήμενος, πᾶν ὅπερ ὑπ' αὐτοῦ ἐπετάττετο, διεπράττετο σχεδὸν μηδὲν διακρίνων. νοσῶν δὲ τὰ ἄρθρα τῶν ποδῶν ὁ Κασταμονίτης, φοράδην τὰ πολλὰ πρὸς τὸν κρατοῦντα εἰσήγετο, ὑπὸ δυοῖν φορέων αἰρόμενος διὰ σκίμποδος ὡς οἱ τῶν οἴνων ἀμφορεῖς, καὶ συνομιλῶν βασιλεῖ τὰ πρόσφορα, ἢ μᾶλλον καπηλεύων τὰ Ῥωμαίων πράγματα καὶ ὀλίγου ἀποδιδοὺς, αὖθις ἐξήγετο. οἱ δέ γε λαοὶ καὶ τὸ τῆς πολιτείας γερούσιον, καὶ ὅσοι τῷ βασιλεῖ καθ' αἷμα συνήπτοντο, εἵποντο ἐκείνῳ, καὶ προπέμποντες ἐκύκλουν τὸν νεκροφόρον ἄντικρυς ὀκλαδίαν, τὰς οἰκείας τύχας οὐκ ἐκεῖνον ἀποκλαιόμενοι. οὐ γὰρ ἦν τι

τῶν

τῶν γινομένων ἐκείνου αὐτοῦ διαπρατόμενον, ἀλλ' οὐδέ τις καὶ τῶν ἐν ὑπεροχαῖς συμμετεῖχε τοῦ Κασαμονίτῃ καθέδρας, ἀλλὰ παρίσταντο πάντες δουλοπρεπεῖ σχήματι, καὶ ὁ κρατῶν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἐδυσχέραινε, καὶ τὴν οἰκείαν δόξαν ὁρῶν ἀναρσίως πρὸς ἕτερον μεταβαίνουσαν, καὶ διαρπαζομένην τὴν βασιλείαν ἔμενεν οὐδέν τι πρὸς τὴν ἀτοπίαν ταύτην ἐφρόνει ἐνδόσιμον, ἀλλ' ἦν τοῖς τελουμένοις ἐπευδοκῶν κατ' οὐδένα πρόδηλον δίκαιον σκοπόν. προϊὼν δὲ καὶ φάλαρα ὀξυβαφῆ αὐτῷ ἐνέδωκεν ἔχων, τοῦ ἱεροῦ χοινίσματος ὄντι πρότερον, καὶ ἐφεστρίδα τοιαύτην ἐν τῷ ἱππεύειν κεκτῆσθαι, καὶ διὰ βαφῆς ὁμοίας ὑποσημαίνεσθαι τοῖς τόμοις τῶν δημοσίων λόγων καὶ τὰ γράμματα. καὶ ἦν ὄντως τὰ πράγματα μετακεκληκότα πρὸς τὸ ἀσυνήθες, καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει ἀντιτασσόμενα, ἕως τις νόσος φιλάνθρωπος ἐπέβρισε τῷ ἀνθρώπῳ ἐξ ὕλης μοχθηροτέρας, ἥ τις τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος ἀναμοχλεύουσα ἐπενέμετο. καὶ ἐπέθετο τῷ λογιστικῷ κραταιότερον. ἦγε δὲ τότε πεντεκαιδεκάτην ὁ Αὔγουστος μῆνα, καὶ ὁ Κασαμονίτης μετὰ φυσήματος καὶ πολυοχλίας ἀρχαιοτάτης τῇ μονῇ τῆς Παντανάσσης διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐπεφοίτησε, τὰ ὅσια τελέσων τῇ μεταστάσει τῆς Θεομήτορος, ὅτε καὶ πρώτως ἀκούσας δεσπότης καὶ βασιλεὺς, ἐπεὶ καὶ τοῦτο προσεφεῖτο ἐπιλέγειν τοῖς κόλαξι καὶ τοῖς αἰκάλλειν εἰωθόσι τοὺς δυναστεύοντας ἔδοξε τοῖς κομψοτέροις τῶν συνελθόντων εἰς ἐπιληψίαν ἀποκλίναι διὰ τὸ καινότερον τοῦ ἀκούσματος. ἀλλὰ καί τις τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν παρεστὼς (τὸ δὲ ὄνομα ἑκὼν ὑπερβήσομαι) διαχαλάσας τὴν ἐσθῆτα, ἐδέσμει τὰς γαστροκνημίδας τοῦ Λογοθέτου τῇ ζώνῃ τῆς ὀσφύος ἐπισχήσειν τὸ ἀναφερὲς τῆς ὕλης ἐντεῦθεν πειρώμενος. πλὴν ὁ

constituebatur, neque quisquam ex principibus Castamonitæ assidebat, sed omnes seruili gestu astabant. Eas res Imperator non ægrè ferebat: nec, cum suam gloriam ad alium trãsire & diripi regnum videret, quicquam de absurditate ista corrigenda cogitabat: sed omnia, nulla probabili ratione adductus, approbabat. Denique etiam purpureas phaleras ei, quanquam ex sacro cœtu esset, & simile pallium in equitando, eundemq; colorem in subscribendis publicis libellis & literis concessit. Ita res ad inusitatum morẽ deuolutę, naturę suæ repugnarunt: donec morb. hominum misertus, affluxu noxiorũ humorum articulos eius elisit, & rationis etiam arcem inuasit. xv die mensis Augusti cũ fastu & frequentissimo comitatu per forum in Pantanassæ templum ad festũ assumptionis Dei genitricis celebrandum, incedens: primùm Dominus & Imperator audiuit (nam eum quoq; titulum adulatores & potẽtiorum assentatores vsurpabant) & tum primùm cordatiorum iudicio ad epilepsian inclinare visus est, ob eius appellationis insolentiã. Sed & quidam Beli iudex (cuius nomen de industria prætereo) veste laxata suras Logothetæ cingulo suo constringebat, vt obstaret, quo minus humores sursum ferrentur. Sed is ne sic quidem à

Fortunam reuerẽter habe quicũque repente, vel etiã gradatim exili loco natus diues effectus es: non enim in tua situm est potestate rotę aulicæ velocissimum motum siste re: immo ebrius ille ob nimiam prosperitatem animus paxillum diuinæ patientiæ furenter loco mouere tentat, & tandẽ auellit, vt seipsum ex sũmo dignitatis fastigio velut ebrius & mẽte captus præcipitet.

Superbis De' resistit.

Adulatoris, turpissimo morbo laborantis ludicrum factũ.

delirio liberabatur: & ille ab omnibus, cùm ob fluxā vestem, tum propter animi facilitatem ridebatur. Etsi autem tum nonnihil ab acerbitate doloris respirauit, rursus tamen in idem malū incidit, & post dies aliquot expirauit, etiā alioqui corpore morbido, & ex morbo circa sedem fistulis excauatus. Enimuerò *turpitudo cum pulchritudine comparata magis elucescit.* Nam Castamonita mortuo, Imperatoris beneuolentia in adolescentulum quendam, cui adhuc literatore & tabella erat opus, transfertur. Eo quoque extincto, paruus puer, qui non ita pridem à calamo & atramento discesserat, summam rerum administrabat. nec Imperatorem duntaxat suo arbitratu, vt maximum cete minutissimus piscis qui Propompus dicitur, traducebat & circumferebat: sed militares etiam catalogos tractabat, non secus ac si à cunabulis ad maximarū rerum administrationem esset enutritus, aut rerum humanarum scientiam ante natalem suum habuisset: quemadmodum Sibyllam simul ac è materna aluo prodierit, de fabrica vniuersitatis rerū disseruisse ferunt. Igitur is quoque autoritatem longè maiorem quàm Castamonita consecutus, vt erat in plerisque reb. acutus, & in tractandis negociis dexter, Imperatori quicquid erat libitum, probabat: & summum ab eo atque incomparabile bonum iudicabatur,

Castamonitę conueniens interitus.

Pueri duo Imperatoris, Imperatores. Horrendum in Græcos iudicium. Qui stultitiæ perpetuo morbo laborabāt nō ab hominibus sed à pueris regi debuerunt.

Catamiti aulici turpissimus dominatus.

Dignus fuit Isaacius qui infami cynædo subiiceretur.

μὲν καὶ οὕτως ἀλύπως εἶχε τὴν τῶν φρενῶν παρακοπῆς. ὁ δὲ τὸν παρὰ πάντων εὖ μάλα ὤφλισκανε γέλωτα διά τε τοῦ ἱματίου τὸ ἄνετον, καὶ τὸ τῆς γνώμης εὐάγωγον. ἀλλὰ τότε μὲν βραχύ τι καὶ ὅσον ἤδη τέραν τὴν ἡμέραν ὑπολογίσασθαι, τῆς καχεξίας ἀνανεύσας, πάλιν ἐμπέπτωκεν εἰς αὐτήν, καὶ μεθ' ἡμέρας ἀπέρρηξε τὴν ψυχήν, καὶ ἄλλως ἀσθενικὸς ὢν τὸ σῶμα, καὶ τὰ περὶ τὴν ἕδραν ὑπὸ νόσου πολύτρητος· ἐκδηλότερον δὲ τὸ αἶσχος ἐγγὺς τοῦ κάλλους ὁρώμενον. τοῦ γὰρ Κασταμονίτου τελευτήσαντος, διαδέχεται τὴν βασιλέως εὔνοιαν νεανισκάριόν τι, γραμματιστοῦ καὶ πινακιδίου δεόμενον, καὶ τούτου τὸν ἐν ἡμῖν βίον ἀπολιπόντος, παιδίον μικρὸν τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν ἀναζώννυται, οὔπω πέρυσιν ἀφειμένον δονακίσκου καὶ μέλανος, ὃς οὐ τὸν κρατοῦντα μόνον αὐτὸν ὡς τὸ κῆτος ὁ λεγόμενος προπομπεὺς μετῆγεν ὡς ἤρεσκε καὶ περιέφερεν, ἀλλὰ μετῄει καὶ ὅσα τῶν στρατιωτικῶν εἰσι καταλόγων, ὡς εἴπερ ἐκ σπαργάνων αὐτῶν τῇ πηδαλιουχίᾳ τῶν μεγίστων ἐνετέθραπτο πραγμάτων, ἢ τὰς κοσμικὰς φροντίδας ἠπίστατο πρὸ γενέσεως, καθὰ καὶ περὶ Σιβύλλης φασίν, ὡς ἅμα τῆς μητρῴας νηδύος ἐξέθορε, καὶ ἅμα περὶ τῆς τοῦ παντὸς ἐφιλοσόφει συστάσεως. πολλαπλασίονα οὖν καὶ οὗτος τοῦ Κασταμονίτου τὴν ἰσχὺν ἐνεδέδυτο, θυμόσοφος ὢν ἐν πλείστοις, καὶ περιδέξιος τὸν νοῦν ἐν ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν πραγμάτων, κἀκεῖνα τῷ αὐτοκράτορι θεμιτά, ὁπόσα οἱ θελητὰ ἐδέδοκτο· ὅθεν ἀπαραίτητον ᾤετο ἀγαθόν, καὶ ἀσπάσιον, ὅσα καὶ τὸ παμβότανον τοῦ ἀγροῦ, εἰπεῖν δὲ καὶ τερπόθηλον, ὡς τὸ τοῦ προρόζου μάργαρον παρὰ τῷδε τῷ βασιλεῖ συνελελόγιστο. καὶ ἦν βομβύλιος ἀτεχνῶς,

batur,

εἴτε κώνωπα ὠτίον περιβομβῶν λέοντος, ἢ μυρμηκάνθρωπος μέγιστον ἄχθος διακυβερνῶν ἐλέφαντα, ἢ μήρινθος λεπτὴ ἀπὸ ῥινὸς ἐφέλκουσα κάμηλον, εἴποι δ' ἄν τις οὐκ ἀκόμψως καὶ παχεῖα κυψελὶς περὶ τὸ τῆς βασιλικῆς ἀκοῆς ἐνσκήψασα ἕλιγμα, καὶ τὴν ἑτέρωθεν ἐνηχουμένων τὴν εἰσροὴν ἀποφράττουσα, ἢ καὶ τεθλιμμένη παράθυρος, καὶ στενὴ πυλὶς, καὶ συνεπτυγμένη ὁδὸς εἰσάγουσα πρὸς τὰ βασίλεια. αἱ δ' εὐρεῖαι τῶν εἰσόδων δι' ὧν προσεφοίτων πρότερον τοῖς κρατοῦσιν οἱ δεόμενοι, τέλεον ἐπεζυγώθησαν, καὶ ταῖς μωραῖς τῶν παρθένων οἱ δι' ἐκείνων εἰσελθεῖν πειρώμενοι ἐῴκεσαν ἀτεχνῶς, ὅτι μηδ' ἦν ὁ κατ' ἐκείνας τῷ κρούοντι ὑπανοίγων. εἰ δέ τις ὀψέ ποτε διὰ τῆς τῶν πυλῶν συμμύσεως τοῖς ἐπιμένουσι τῷ κρούειν ἐπεφαίνετο, οὐδὲν μέν τι πρὸς τὴν πεῦσιν ἀπεκρίνετο, τὸ δ' ἀπελθεῖν εἰσηγεῖτο, καὶ τὴν παραπυλίδα τὴν πλάγιον, οὐδ' ἐκείνης ἦν εὐμαρῆ τὴν εἴσοδον εὑρέσθαι, μὴ καταθέμενόν τι τῶν ἐν τῷ κόλπῳ, ἢ τῶν οἴκοι ἀποδόμενον δίπλακα. συνεμάχετο γοῦν τῷ παιδιογέροντι τούτῳ πρὸς τὸ ὑπερφιλεῖσθαι παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ εἰς ἀντὶ παντὸς λογίζεσθαι, τότε ἦθος σοφιστικὸν καὶ εὐτράπελον ὂν ἐν τοῖς παρεμπίπτουσι πράγμασι. καὶ τὸ πολυειδὲς ὡσαύτως τῆς γνώμης καὶ ὕφαλον. ἐπεὶ καὶ κατηγόρει ταῦτα ἡ τῶν ὀφρύων γραμμὴ συνεχὴς φυεῖσα, καὶ μηδέν τι μεταίχμιον ἔχουσα. ἐπὶ πλέον δ' ἐποίει αὐτὸν ἀγαπᾶσθαι καὶ οἰκειοῦσθαι, ἡ τῶν διδομένων αὐτῷ παρά τινων πρὸς τὸν βασιλέα ἀπόδοσις, καὶ τὸ ἐμπορικὸν φρόνημα, καὶ ὁ ὑπεράπειρος λημματισμός. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ἐξ ὕλης παντοίας στάτηρσιν ἐνσκολιούμενος, ὕφειρπε καὶ ἐνήδρευε τοῖς πρὸς δίαιταν, ἀλλὰ καὶ ποπάνοις ἐνελύττα, καὶ ἐνέχαινε πέποσι, καὶ σύμπαν ἄλλο

batur, non absimilis apiculæ aut culici, aurē leonis circū-sonāti, aut atro pumilioni maximū terræ pondus elephantū gubernāti, aut tenui funiculo camelum naso trahenti: aut potius densis sordibus aures Imperatoris, ne quid aliud audirent, obstruentib. aut angustæ portæ & arcto tramiti ad palatium ducenti. Nam lati olim aditus, penitus obstructi fuere: per quos qui intrare conabantur, planè fatuis illis virginibus erant similes, quòd nemo erat qui ibi pulsantib. aperiret. Si quis verò per rimas forium iis cernebatur, qui pulsare non desistebant, nullum tamen aliud responsum accipiebant, nisi vt exiguam & obliquam portulam adirent: ac ne ibi quidē patebat ingressus, nisi muneribus aperiretur, etiamsi vestis vendenda esset. Vt autem senex iste puer plurimum ab Imperatore diligeretur, & solus ei esset instar omnium: id tum sophistico & faceto ac prompto ingenio, tum animo occulto & obscuro consequebatur: quod hirsuta supercilia & iuxta nasū nullo interstitio distincta arguebant. Sed maximè illud ei commodabat, quòd munera sibi ab aliis oblata Imperatori restituebat. Erat enim adeò mercatorio ingenio, tam inexplebili accipiendi fame flagrabat, vt non aurum & vestes dūtaxat acciperet, sed & alia minuta, vsque ad pepones, & cætera

Elegantes similitudines, quæ aulicam istam miseriam adumbrant.

Sub huiusmodi dominatu viris ob struuntur aditus impuris patent fores.

Nec licet nisi muneribus onusto ingredi.

Nebulo instar omniū stulto principi.

Rem magnā præstat huiusmodi facies, si bona est.

Nebulonis sordidum ingenium.

Iſaacij luxus & ineptię. Ita ſummus rerum arbiter peccata peccatis iuſtè reprimit.

eſculenta, & omnis generis poma. Sed ad inſtitutum redeundum eſt, & multa ex paucis, vt Imperator in vrbe ſe geſſerit, explicanda. Erat igitur in victu ſumptuoſiſſimus, & de ferculis diſtribuebat iis qui mēſæ aſtabant. Menſam omnino Salomoniam aut Sybariticam habebat, & nouis vt ille veſtibus quotidie vtebatur: nec erat eius conuiuium aliud, quàm collis panum, ſaltus ferarum, piſcium mare, vini Oceanus: alternis diebus lauacris ſe reficiebat: paſtillis & vnguentis omnis generis delibutus, inſtar pauonis ſuperbi ſe oſtentabat: & vt ſponſus è thalamo, aut, vt ſol ab Oriente, ita ipſe è palatio quotidie prodibat. Gaudebat facetiis & mollib. cantilenis: morionibus ſcurris, hiſtrionibus paraſitis, mimis, cantoribus palatij fores patebant: cum quibus rebus & hominibus vtique Bacchi & Veneris intemperantia coniungitur, cæteraque bonum ſani Imperij ſtatum corrumpere ſolita. Cū aliquando in cœna ſibi alia afferri iuſſiſſet, mimorum illius ętatis feſtiuiſſimus, cognomento Calibures, conſpecto cœtu mulierum qui ancillis & cognatis Imperatoris conſtabat: Cognoſcamus prius has, inquit, Imperator, deinde alias adduci iubeto. quod dictum cum omnes & viri & mulieres riſu excepiſsēt: ille colore mu-

Luxurioſæ aulæ deſcriptio.

Ineptus princeps, qui virtutibus ſpoliatus, veſte (brutum pecus) ſuperbit: & miſer hiſtrio, ineptiis paſcitur.

Vide annotationes.

Calibures ſcurra. Qui ſcurrarū cōſortio gaudet, neceſſe eſt vt illorū ſputa in faciem, ſpurciſſimus hoſpes, excipiat.

περιειργάζετο τῆς γῆς ὡραῖον ἐδώδιμον. ἀλλ' ἐπαναχτέον τὸν λόγον, ἐκτραπόμενον τοῦ ἴχνους, ἐφ' ὅπερ ὥρμησεν ἐξ ἀρχῆς. τὰ δὴ ἐφ' ὅσον ἐνεδήμει χρόνον τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τούτου πραττόμενα (ὡς ἐκ πολλῶν ὀλίγα εἰπεῖν) οὑτωσί πως διετετόρνωτο. ἦν οὖν τὰ περὶ τὴν δίαιταν ὁ βασιλεὺς ἑαυτοῦ πολυτελέστατος καὶ διαδοτικὸς βρωμάτων τοῖς παρεστῶσιν. εἶχεν οὖν ἀτεχνῶς τὴν τράπεζαν Σολομώντειον, καὶ τὰς ἐσθῆτας, ὡς ἐκεῖνος, καινοφανεῖς περιέκειτο, ξενίζων μὲν τοὺς ἄρτους, λόχμην τε κνωδάλων, ἰχθύων τε διαπλώουσιν, καὶ πόντον οἴνοπα δεικνὺς τὴν ἑστίασιν. καὶ μὴν ἑτερημέροις ἐνηδυπάθει λουτροῖς, ὠσφραίνετό τε μυρεψουμένων εὐωδιῶν, καὶ ταῖς στακταῖς ἐρραντίζετο· ὡς ὁμοίωμά τε ναοῦ στολαῖς ἐξάλλοις ἐκέκαστο βοστρυχιζόμενος, ἐπιδεικτικός τε ἦν ὡς ταὼς ὁ φιλόκοσμος, ἢ ὥσπερ ἐκ παστοῦ νυμφίος, καὶ ὡς ἐκ λίμνης περικαλλοῦς ἥλιος προῄει καθ' ἑκάστην τῶν ἀνακτόρων. χαίρων δὲ ταῖς εὐτραπελίαις, καὶ τοῖς ἐκ τῆς ἁπαλῆς μούσης ᾄσμασιν ἁλισκόμενος, ἐγερσιγέλωσί τε αἰθεροπίσκοις * συμπαραθύρων, οὐκ ἐπεζύγου κέρκωψί τε, καὶ μίμοις, καὶ παρασίτοις, καὶ ἀοιδοῖς τὰ βασίλεια· τοῖς δὲ τοιούτοις ὁ πάροινος κόσμος συνέζευκται πάντως, καὶ ἡ κατὰ τὰς κοίτας ἀσέλγεια συνεφάπτεται, καὶ ὅσα χρηστῆς καὶ ὑγιοῦς βασιλείας συνδιαφθείρει κατάστασιν. αὐτὰρ εἰρηκέ ποτε ἐπὶ δείπνου, ἐνέγκατέ μοι ἄλλας, παρεστὼς δὲ τῶν τότε μίμων ὁ χαριέστατος, ᾧ τὸ ἐπώνυμον Χαλιβούρης· περιβλεψάμενος τὸν τῶν γυναικῶν χορὸν ἔκ τινων προπόλων καὶ συγγενῶν τοῦ βασιλέως κεκροτημένον, γνωσόμεθα, εἶπε, πρώτως ταύτας ὦ βασιλεῦ· εἶθ' οὕτως ἄλλας εἰσενεχθῆναι κέλευσον. καὶ πρὸς τὸ ῥῆμα τοῦτο πᾶσαί τε καὶ πάντες ἐξεκάγχασαν· τῷ δὲ τρέπεται ὁ χρὼς, καὶ

μόλις

μόλις τὸν θυμὸν ἐν πείσῃ κολάσας, ἐμβριμήματι τὴν τοῦ γελωτοποιοῦ ἐλευθεροστομίαν ἀνέστειλε. μεταδιώκων δὲ τὰ τῶν χωρίων εὖ ἔχοντα καὶ ὥρας καὶ θέσεως, ἐκ διαλειμμάτων εἰς τὴν μεγαλόπολιν ἐπανήρχετο, καὶ κατὰ περιόδους, ὡς ὄρνις ὁ Φοῖνιξ, ἐποπτάνετο. ὑπὲρ πᾶν δὲ ἕτερον τὰς τῶν ὑπερῴων οἰκημάτων ἀνεγέρσεις περιεσπούδαζε, μανικώτερον ἐπὶ τὰ ἐραστὰ ἐμπηδῶν, κἀν τοῖς πλείστοις τοῦ καθήκοντος ἐκφερόμενος. ἐντός τε οὖν τῶν βασιλείων ἀμφοτέρων λουτρὰ καὶ διαιτητήριας λαμπροτάτας ἐδείματο, καὶ κατὰ τὴν Προποντίδα πολυτελεῖς δόμους ἀνήγειρε, νησίδιά τε τὴν θάλασσαν ἀποχώσας εἰργάσατο. προθέμενος δὲ καὶ πύργον τεκτήνασθαι κατὰ τὸ ἐν Βλαχέρναις παλάτιον, ἅμα μὲν εἰς ἔρυμα τῶν ἀνακτόρων, ὡς ἔφασκε, καὶ ὑπέρεισμα, ἅμα δὲ καὶ εἰς ἐνοίκησιν ἑαυτοῦ, ναούς τε κατὰ τὴν ἀκτὴν πάλαι ἱσταμένους ἀτημελεῖς κατήρειψε, καὶ πλείστους τῶν κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν περιφανῶν οἴκων ἔθετο εἰς ἐρήμωσιν, ὧν ἐς δεῦρο τινὲς θέαμα τοῖς παριοῦσι δακρύων ἄξιον τοὺς θεμελίους περιβάλλονται, καὶ τὴν ἐκ πλίνθου πάσης ὀπτῆς λαμπροτάτην τοῦ γενικοῦ οἰκοδομὴν κατηδάφισε. σὺν πολλοῖς δὲ καὶ τὸν περικλυτὸν οἶκον τῶν Μαγγάνων κατέβαλε, μήτε τὸ τοῦ ἔργου κάλλος καὶ τὸ μέγεθος αἰδεσθείς, μήτε τὸν τροπαιοφόρον μάρτυρα πτοηθεὶς ᾧ ἀνέκειτο ὅπερ. ἐπισκευάσαι δὲ βουληθεὶς καὶ τὸν ἐν τῷ Ἀνάπλῳ νεὼν τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω τάξεων Μιχαήλ, εἴ τις ἐν πλαξὶ τοῖς βασιλείοις δόμοις ὑπέστρωτο, καὶ περιενέπηγε τοὺς τοίχους, καλλίστη τε τῇ στιλπνότητι καὶ ῥανίσιν ἐστιγμένη ποικιλοχρόοις ἐκεῖσε μετακεκόμικεν. ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ Ἀρχαγγέλου Μιχαὴλ ὁπόσα διὰ χρωμάτων καὶ ψηφίδων τυπώματα ἡ πόλις ἔστεγεν,

tato, & vix repressa iracundia, morionis licentiam minis castigauit. Loca & situ & temperie aeris amœna consectabatur, & ex interuallis in vrbẽ redibat, & vt Phœnix auis non semper conspiciebatur. In primis verò immensis substructionibus delectabatur, & furore quodã ad ea ruebat, quæ desiderabat, officio in plerisque neglecto. In vtroque palatio balnea & conclauia splendidissima, & in Propontide sumptuosas ædes ædificauit, & insulas paruas mari aggeribus expleto excitauit. Cũ turrim in Blachernio palatio, cum munitionis, vt aiebat, tũ suæ habitationis caussa extruere statuisset: & vetera fana, quę in littore neglecta stabãt, & multas illustres vrbis domos demolitus est, quarum fundamenta nunc quoque vix sine lachrymis spectari queunt, splendidissimum Generalis ædificium, quod totum latere coctili constabat, solo æquauit: & præter alia multa, inclytam Manganiam domum destruxit: neque operis elegantiam & magnitudinem veritus: neque victorem martyrem, cui ea dedicata erat, reueritus. Aedem D. Michaelis, cœlestium copiarum archiducis, in portu sitam, instauraturus, sit qua in palatio marmorea tabula splen dore & guttarum varietate illustris vel pauimentum tegebat, vel parietes ornabat, eò transferendam curauit. Sed & Archangeli pictas & fictas

Fatuus princeps regaliter insaniẽs, diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.

Nullum pietatis vel iustitiæ indicium in viro principe qui viuis lapidib⁹ neglectis, id est subditorũ cura neglecta, mortuos lapides congerit, vt parietib. corruptioni obnoxiis inanẽ gloriam inscribat.

imagines, vel in vrbe vel aliis locis præſidij cauſa dedicatas, vetuſtæ & admirandæ manus opera, in idem templum congregabat. Summũ etiam ſtudium adhibuit, vt Monẽbaſia trãsferret Chriſtum, qui in cruce trahitur, opus admirabili arte & elegantia, quod cruciatus Domini & ſeruatoris noſtri euidentiſſimè repræſẽtat:nec conquieuit prius quàm eam imaginem dolo abſtuliſſet. nam apertè citra periculum id conari haud potuiſſet. Aereas portas latas & altiſſimas, quæ olim magnum palatium claudebant, noſtra ętate carcerẽ, qui inde Chalce dicitur, muniebant, eódẽ tranſtulit. Celebrem aulæ ædem, quod nouum monaſterium dicitur, omni ſacro ornatu, vaſis omnibus ſpoliauit. Atque his rebus gloriabatur & efferebatur magis, quàm quiſquã alius mirabilia opera laudi ſibi duceret. Nam cùm vmbram imagini præferret, ſubtractionem pro additione, & tranſpoſitionem pro appoſitione habebat: quamuis ea nullum beneficentiæ ſimulachrum, paruam aut nullam religionis ſpeciem haberet. Neque verò Deum iraſci, ſed potius gaudere, ſi aliud templum priſtino ſplendore priuatum, volucribus nidos & erinaceis foueas præberet: aliud verò inſtauratum, peregrinis donariis & alienis ornamentis ſplẽdeſceret.

Ludit ſuperſtitio circa lignum & lapides: deſertaque ſolida veritate, rerum vmbras perſequitur.

Dum venatur in aere, tanquam de victoria præclara ſibi plaudit.

Atq; vt ſtulta eſt, Deum ſibi fingit ſimilem.

ἢ κώμαις καὶ χώραις ἀνέκειντο φυλακτήρια, χειρὸς ἀρχαίας ἔργα καὶ θαυμασίας, καὶ τὸ αὐτὸ συνήθροισε τέμενος. ἡ δὲ τοῦ βασιλέως τούτου σπουδὴ ὅπως ἐκ τῆς νῦν λεγομένης Μονεμβασίας ἀνακομίσῃ τὸν ἐπὶ σταυρὸν ἑλκόμενον Χριστὸν, ὡς ἔργον ἀξιάγαστον, καὶ τὴν τέχνην καὶ τὴν χάριν οὐδὲν ἀπελείπετο τῶν ἐκπρεπεστάτων παθῶν τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν. ὅλος γὰρ ἀνήρτητο ταῖς ἐλπίσιν, ἕως ἐκεῖθεν σὺν δόλῳ ἀφῄρηκεν. οὐ γὰρ ἀκίνδυνος ἦν παντάπασιν ἡ προφανὴς ἐπιχείρησις. ἀλλὰ καὶ τὰς χαλκᾶς πύλας ἐκεῖσε μετέθηκεν, αἳ πρότερον μὲν ἐπεζύγουν τοῦ μεγάλου παλατίου τὴν εἴσοδον, εὐρεῖαι οὖσαι καὶ ὑψίσται, ἐς δ' ἡμᾶς τὴν εἱρκτὴν συνεῖχον, ἥπερ ἐξ αὐτῶν Χαλκὴ κατωνόμασται, καὶ τὸν ἐν ἀνακτόροις περιώνυμον ναὸν, ὃς νέα μονὴ κικλήσκεται, θείου παντὸς ἐπίπλου καὶ ἱερῶν σκευῶν ἐψίλωσε. κἀπὶ τούτοις λαμπρυνόμενος ἦν καὶ θρυπτόμενος, ὡς οὔτις ἄλλος ἐπ' ἔργοις θαυμαστοῖς ἁβρυνόμενος. ᾤετο γὰρ προσένεξιν τὴν ἀφαίρεσιν, καὶ πρόσθεσιν τὴν μετάθεσιν. τὴν γὰρ σκιὰν προὔκρινε τῆς εἰκόνος, οὐ μὴν ἀγαθοεργίας σκιογραφίαν, καὶ μικρὸν ἢ οὐδὲν φιλοθείας ἴνδαλμα σώζουσαν. ἀλλ' οὐδὲ τὸ θεῖον χολᾶν, χαίρειν δὲ μᾶλλον, εἰ ὅπου μὲν ὁ νεὼς τῆς προτέρας ἀχρειοῦται λαμπρότητος εἰς ἐννόσσευσιν πτηνῶν καὶ κατοίκησιν ἐχίνων ἐώμενος, ἐγκαινίζεται δ' ἕτερος ὀθνείοις κειμηλίοις, καὶ κόσμοις ἀλλοτρίοις καταγλαΐζεται.

7 Ὁ δὲ τόλμης μετεῖχεν (ἵνα μετρίως γοῦν εἴποιμι) ἐκοίνου τὰ ἱερὰ σκεύη, κἀκ τῶν θείων αὐτὰ ναῶν ἀποσπῶν, ταῖς ἑαυτοῦ τραπέζαις παρεισέφερεν. ὤχει δὲ

7 Ea quoque fuit audacia (ne quid dicam grauius) vt ſacra vaſa profanaret: & templis auulſa, menſis ſuis adhiberet. In comeſſationibus

καὶ τοῖς δακτύλοις κατὰ πότον τὰ ἐν τάφοις βασιλέων ἠωρημένα κύπελλα δὴ τοῦ Θεοῦ ἀναθήματα, ἐκ λίθων τιμαλφῶν καὶ χρυσίου ἀπέφθου ἐσκευασμένα, καὶ εἰς χέρνιβα χειρῶν ὑδροχόοις περιφέροντι, ἀμάχοις τὸ κάλλος, καὶ ἀπλήστοις τὴν ὥραν, οἷς ἀπομόργνυνται Λευῖται καὶ ἱερεῖς τὰ θεῖα μετιόντες μυστήρια· ἀφαιρῶν δὲ καὶ ἀπὸ τιμίων σταυρῶν καὶ πτυχῶν τῶν ἀκηράτων λογίων Χριστοῦ κόσμους πολυτελεῖς, περιδέραια καὶ στρεπτοὺς ἐτίθετο ἐξ αὐτῶν, καὶ τούτους αὖ κατὰ τὸ αὐτῷ δοκοῦν μεταβάλλων, ἑτέραις ἐνήρμοζεν ἀπεριθαμβήτοις βασιλικαῖς στολαῖς. πρὸς δὲ τοὺς εἰσάγοντας παραίφασιν, μὴ συμφέρειν αὐτῷ τὰ γινόμενα ταῦτα θεοφιλεῖ αὐτοκράτορι ὄντι, καὶ ἄνωθεν ἐκ προγόνων τὴν εὐσέβειαν ἐπικαταβεβλημένην ἔχοντι, καὶ θεοσυλίαν εἶναι περιφανῆ τὰ γινόμενα· σφοδρὸς ἦν καὶ παροξυντικὸς, καὶ ἐπέπληττεν ὡς ἀνοηταίνουσι περιδήλως καὶ δυσπραγοῦσιν ἄγνοιαν τοῦ καλοῦ τοῖς οὔπω φάσκουσι. πάντα γὰρ ἐξεῖναι τοῖς βασιλεῦσι ποιεῖν διετείνετο· καὶ Θεοῦ καὶ ἄνακτος κατὰ τὸ ἄρχειν τῶν ἐπιγείων μὴ ὡς ἐπίπαν εἶναι τὸ διεστὸς ἀσύμβατον καὶ ἀντίθετον, ὡς τῇ καταφάσει ἀπόφασις. συνιστῶν δὲ ὡς δῆθεν ἀμεμφῆ καὶ ἀνεύθυνα τὰ γινόμενα, παρῆγεν εἰς παράδειγμα τὸν ἐν βασιλεῦσι Χριστιανοῖς πρώτιστον καὶ κράτιστον Κωνσταντῖνον, τὸν μὲν τῶν ἥλων δι' ὧν ὁ Κύριος τῆς δόξης τῷ ξύλῳ τῆς κατάρας προσήλωτο, τῷ ἱππείῳ χαλινῷ πατταλεύσαντα, τὸν δὲ τῇ κόρυθι ἐνερείσαντα. τὸν δὲ σκοπὸν ἑκὼν παρέβλεπε, δι' ὃν ὁ τῆς πίστεως ἀρχηγὸς ἄναξ, ταῖς τοιαύταις ἐνεκαλλωπίζετο πράξεσι, δύναμιν θειοτέραν τὸν τοῦ σταυροῦ λόγον δεικνὺς τοῖς Ἕλλησι, καὶ τιθέμενος, οἳ μωρίαν τὸ

tionibus quoque ex gemmis precioſis & ſolido auro, calicũ inſtar facta donaria, quæ ſupra Imperatorum monimẽta pẽdebãt, manib. verſabat: & peluib. inſuperabilis elegãtię, quib. ſe Leuitæ & ſacerdotes, cum ſacra myſteria tractãt, mũdare ſolẽt, pro malluuiis vtebatur. Auferebat particulas de venerandis crucibus itẽ ornatũ maximi precij de immortalib. Chriſti oraculis, iiſque pro monilib. & torquib. vtebatur: ipſos verò codices aliis Imperatoriis ſtolis, quæ nihil haberẽt admirationis, inuoluebat, & grauiter ſuccẽſebat iis à quibus monebatur, ea facta non expedire religioſo Imperatori, qui pietatẽ à maiorib. accepiſſet, nec aliud eſſe quã ſacrilegiũ, eoſque vt manifeſtè deliros & honeſtatis ignaros arguebat. Licere enim Imperatorib. omnia: & inter Deũ & Regẽ, quod ad terrenarũ rerũ gubernationẽ attineret, nõ eã eſſe repugnãtiã, quę ſit inter negationẽ & affirmationẽ, cõtẽdebat. Ac vt probaret ſcilicet, ſe eo nomine non eſſe reprehẽdẽdũ: primi & ſummi inter Chriſtianos Imperatoris Cõſtãtini exẽplũ adducebat, qui alterum clauũ, quib. glorioſus Dominus execrabili cruci fuit affixus, fræno equi inſeruerit, alterum galeæ infixerit. Sed cauſam de induſtria diſſimulabat, cur Chriſtianæ religionis princeps, eiuſmodi rebus ſe ornarit, vt videlicet gentilibus oſtenderet prædicationem crucis eſſe diuinam potentiam, quam ipſi vt dementiam aſpernaban-

Iſaacij ſacrilegia & auaritia. Ita ſolẽt ſuperſtitioſi homines vitia in contraria currere: aureã enim mediocritatem ſequi non norunt homines à ſincera pietate alieni.

Sicuti peccãt grauiſsimè q ſacrorum Bibliorum lectione reiicta, ſe aliquid magni præſtitiſſe credunt, ſi in precioſo ſepulchro Chriſtum incluſum cuſtodiant: ita ſcelerati ſuntqui pietatis ſtudio ſepulto, librorum ſacrorũ ornamenta ſpoliant, vt libidini ſuæ ſine pudore ſatiſfacere poſſint, & nihil non ſibi licere vociferantur.

Atqui longè fuit in Conſtantino præſtãtius Chriſtum crucifixum colere, quàm eiuſmodi inſignibus Gentiles cõuincere velle. Nec enim muto miniſterio homines ad ſuam cognitionem Deus reuocare conſtituit.

tur. Argẽteã monetam adulterauit, neque pecuniã planè citra reprehensionẽ collegit: publicorum vectigaliũ exactiones auxit, quibus ad luxum est abusus, magistratus, vt circumforanei poma, vænales habuit: eosque nonnunquam Apostolico more sine sacco & crumena in prouincias ablegabat, quos æquitatis rationem aliquam habere, nec auro decipi, nec quicquid collegissent, domi abstrudere norat, sed quod fisco deberetur, bona fide pendere. Tamen liberalitate in templa & monasteria, superiores Imperatores omnes superauit. Nam tempore ruinosa suffulsit, vetustate deformata incrustationibus & picturis illustrauit. Dei genitricẽ tanta veneratione coluit, vt ad eius imagines animo penè linqueretur: ideoq; plurimas auro & gẽmis ornatas in iis fanis adorandi causa dedicauit, vbi frequentissimus erat piorũ hominum concursus. Domũ Isaacij Sebastocratoris in ardua parte Sophiani portus sitam, in Pandocheum trãsformauit, vbi centum viri cibum capere, totidã lectis cubare, & totidem equi stabulari possent. Et qui eò veniebant, sine pecunia dieb. compluribus pascebantur. Regias ædes quas Andronicus ad ædem S. quadraginta struxerat, in Nosocomium mutauit. Redemit & domum quæ Magni Drungarij dicitur, à possessore: & in ea

Isaacius quærit vt absumat, absumpta requirere certat. Sic ipsæ vitiis sunt alimenta vices.

Nugas græcanicas tangis, lector. Et ludicra ista principis nomine indigna, quã misera fuit rerũ facies sub isto dominatore ostendunt.

κήρυγμα ἤγετο. ἀλλὰ καὶ τὸ ἀργύρειον κιβδηλεύσας, ἀδόκιμον τὸ νόμισμα κέκοφε, καὶ τὴν τῶν χρημάτων συλλογὴν οὐκ ἀνέγκλητον ἐποιεῖτο παντάπασι· τάς τε τῶν δημοσίων φόρων εἰσπράξεις ἐπέτεινε, καὶ περὶ τὴν τούτων ἀπόχρησιν ἠσωτεύετο, καὶ τὰς ἀρχὰς παρέβαλεν εἰς ἐξώνησιν ὡς τὰς ὀπώρας οἱ ἀγοραῖοι. ἐνίοτε δὲ καὶ ἄτερ βαλαντίου καὶ πήρας ἀποστολικῶς εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐξέπεμπεν, οὓς ᾔδει μερίδα τῷ δικαίῳ διδόντας, καὶ ἀκαταγοητεύτους χρυσίῳ, μηδ᾽ οἴκοι καταβύοντας πάντα τὰ συλλεγόμενα, ἀλλὰ καὶ τῷ δημοσίῳ ταμιείῳ κατατιθεμένους τὸ ἐφαρμόσον ὄφλημα. ναοῖς δὲ καὶ τεμένεσι καὶ εὐκτηρίοις οἴκοις καὶ ἱεροῖς φροντιστηρίοις ὡς οὔ τις πρότερον, τὸ φιλότιμον ἐπεξέτεινε. τοὺς γὰρ καμόντας χρόνῳ ὑπήρεισε· καὶ ὅσοις τὸ ἀγλαοφανὲς ἠμαύρωτο, τούτοις τοῖς ἐκ τῶν ψηφίδων καὶ χρωμάτων ὡραϊσμοῖς κατεκόσμησε. πρός δέ γε τὴν θεομήτορα τοσαύτην ἔτρεφε πίστιν, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἐκκεχύσθαι ταῖς εἰκόσιν αὐτῆς καὶ διὰ τοῦτο πλείστας χρυσίῳ περιστείλας, καὶ λίθοις τιμαλφέσι περιανθίσας, ἀνέθηκε ναοῖς εἰς προσκύνησιν, καθ᾽ οὓς γίνονται πολλάκις τῶν εὐσεβῶν συνδρομαί· ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπὶ τὸ κάταντες ἐν τῷ λιμένι τῶν Σοφιῶν ἑστίαν Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος, εἰς πανδοχεῖον μετασκευάσας, ἀνδρῶν μὲν ἑκατὸν παρέθηκε τράπεζαν, καὶ κλίνας ἰσομέτρους, τοσαυταρίθμων δὲ ὑποζυγίων ἱππῶνας ἀνέστησε, καὶ εἱστιῶντο καθ᾽ ἑκάστην οἱ παραβάλλοντες, ἄτερ καταθέσεως ἀργυρίου ἐφ᾽ ἡμέραις πλείοσι. μετέβαλε δὲ εἰς νοσοκομεῖον καὶ τοὺς βασιλικοὺς δόμους, οὓς κατὰ τὸν νεὼν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων ὁ βασιλεὺς Ἀνδρόνικος ἐδομήσατο· ἔπι γε μὴν τὸν τοῦ μεγάλου Δρουγγαρίου ὀνομαζόμενον οἶκον ἐκ τοῦ δεσπόζοντος ὠνησάμενος,

μένος, ὁμοίως καὶ τούτων εἰς ἀνάπαυμα τῶν καχεκτούντων ἀπέταξεν, οὐδενὸς φειδόμενος, ὁπόσα πρὸς ῥῶσιν ὁρῶσι τῶν ἀσθενούντων· καὶ πυρὸς τὸ προσάρκτιον κλίμα τῆς πόλεως ἀφανίσαντος, διαδόσει χρημάτων τοὺς ἐς δόμους καὶ τὰ ὄντα ζημιωθέντας παρεκάλεσε· καὶ βασιλεύσας τοῖς πολίταις διένειμε χρυσίου κεντηνάρια πέντε. καὶ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος ἐφισταμένης, καθ' ἣν τὰ ὑπὲρ ἡμῶν τοῦ Θεανθρώπου πάθη σεβάζονται, πολλάς τε ἀποβαλομένας θανάτῳ τοὺς εὐνέτας ἀνεκτᾶτο τῆς χρείας δι' εὐποιΐας, καὶ παρθένοις ἐχορήγει τὰ πρὸς γαμήλιον δόμα καὶ παστάδα καὶ ὑμέναιον ἐπιτήδεια· οὐ μόνον δὲ καθ' ἕνα καὶ κατ' οἴκους καὶ συγγενείας ἐνεπίμπλα φιλοδωρίας, ἀλλὰ καὶ πόλεις ἔστιν ὅτε ὅλας εὐηργέτει ταῖς τῶν φόρων ἀνέσεσιν. ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν, οὕτως ἔχαιρε καὶ ἠγαλλιᾶτο εἰς τὴν ἐλεημοσύνην καὶ εἰς τὰς εὐεργεσίας καὶ ἀντιλήψεις τῶν ἀνθρώπων, ὡς τὰ εἰσερχόμενα, ὅθεν ἄρα καὶ ἦσαν, πάλιν ἐξέρχεσθαι διὰ τρόπου τοιούτου. καὶ διὰ τοῦτο εἴπερ καὶ ἐξ ἀπόρων συνήγοντο τὰ χρήματα, ἠπατᾶτο μὴ ἁμαρτάνειν, ἐν οἷς πάλιν ἐδίδοντο οὕτως. αἱ γὰρ ὑπέρογκοι ἔξοδοι ἐποίουν αὐτὸν ἀναδέχεσθαι καὶ πέμπειν εἰς τὰς δημοσίας ἐνοχὰς ἀνθρώπους διεφθαρμένους, οἵτινες ὑπέχοντο πλεῖον δοῦναι τῶν ἄλλων. καὶ διὰ τοῦτο ἐφθείροντο καὶ τὰ πράγματα. τὰ γὰρ μὴ καλῶς μηδὲ δικαίως συναγόμενα χρήματα, καὶ τὰ εὑρισκόμενα συμφθείρουσί τε καὶ ἀφανίζουσι. κατάφορος δ' ὢν εἰς θυμὸν, οὐδὲ τοῦ συμπαθοῦς ἤθους ἀπῴκιστο· ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτὸν πρὸς εὐμένειαν ἐπανάγων, σύνδρομον πολλάκις ἐπεποίητο τῇ ὀργῇ τὴν συμπάθειαν, καὶ ταῖς συμφοραῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπικλώμενος, τὰ

quoque malè habentes refocillandos curauit, nulla re negata, quæ ſanationem eorum iuuare poſſet. Cum vrbis pars Septentrionalis cõflagraſſet, eos qui vel ædium vel bonorum iacturam fecerant, diſtributione pecuniæ ſubleuauit. Imperio potitus, v auri centenarios ciuibus diuiſit. Magna hebdomade, quę ſupplicij, quod Deus & homo pro nobis ſubiit, memoria colitur, viduas eleemoſynis paupercu-las virgines, dote & ſumptu nuptiarum iuuabat. Neque verò ſingulos duntaxat homines, domos, familias, munificentia ſua recreabat, ſed interdum vrbibus integris tributũ remittebat. Vt paucis complectar, ita propenſus erat ad miſericordiam, beneficentiam, & inopum ſubleuationem, vt quicquid vndecunque per vim & iniuriam partum acceperat, id rurſus vtraque manu effunderet. Eáq; de cauſa etſi pecunia à pauperibus exigebatur, in eo errore verſabatur, vt ſe non peccare perſuaſum haberet, quòd hoc modo iiſdem reſtitueretur. Nam immenſi ſumptus efficiebant, vt in prouincias mitteret homines corruptos, qui magiſtratus auctionarentur. Quæ cauſa erat, vt Reſpublica peſſum iret. Nam pecunia per vim & fraudem quæſita, etiã bene partam vnà corrumpit & abſumit. Quamuis autem pronus in iram eſſet, tamen nec à clementia erat alienus & ſeuitiam ſubinde moderabatur, & placabilitate hominũ ærumnas ſub-

Virtutes quædam Iſaaci, vt minutæ ſtellæ inter denſas tenebras lucẽt. Has autem nouis vitiis obſcurat, altera manu panem, altera lapidẽ oſtentans.

Immẽſi ſumptus Rempu. euertunt.

Iſaacij falſa ſpes & Blachica expeditio.

leuabat. Quæ, aliáque à nobis prætermissa cum faceret, se palmæ instar ad flumen sitæ florere; & Imperio solidius infixum esse quàm solē cœlo arbitrabatur, & vt altā cedrum Libani in longas ætates duraturum. Idem & alius iudicasset, qui optimam partem elegisset & dilexisset: nec mundana duntaxat curasset, sed & futurum seculum quotidie præ oculis habuisset. Nam bonum & malum in vniuscuiusq; potestate & iudicio situm est, vt id deligat & agat, quod Deo gratum est. Quod qui facit, in multos annos durabit: quemadmodum contrà, improborum vitam breuem fore dicimus. Prophetæ autoritatem secuti, qui *viros sanguinarios & dolosos ad dimidium dierum suorum peruenturos esse negat.* Deus verò nō ita statuit. Quis verò nouit mentem Domini, aut ab eo in consilium est adhibitus?

Superbia tumida res est, vana, ventosa, nullum habens terminum.

De solida & falsa gloria ex S. scripturis ferēdum est iudiciū.

8 Cæterùm cū eum ab Imperio remoturus esset, animū eius ad res præclaras atque optimas excitauit, vt eo etiam amisso, plerisque charus & optatus esset. Nam cū Blachorum cum Scythis incursiones & latrocinia ferre non posset, atque animo per celleretur, quòd Alexius Guido Orientalium, & Batazes Basilius Occidentaliū legionum dux, prope Arcadiopolim cum hostibus cōgressi, non modò rem malè gessisset, verumetiam Guido

Ad res præclaras aliquoties animi principum à Deo excitātur, vt post mortem sint ingratis subditis chariores.

Legatorum Isaaci aduersus casus & interitus.

πρὸς ὑφαίρεσιν ἱκανῶς ἐπιμετρεῖ τῶν ἀλγεινῶν. ταῦτα δὲ πράττων, καὶ ἄλλ' ὁπόσα τὸ λέγειν παρίεμεν, ᾤετο τῇ βασιλείᾳ ἐνεστηρίχθαι, ὡς οὐδὲ οὐρανίῳ σφαιρώματι ἥλιος, ἢ ὡς στέλεχος φοίνικος ὑπὸ ποταμοῖς ἀναθηλάμενος ὕδασι, καὶ κέδρος Λιβανίτης ὑψίκομος ἐς κύκλους διατηρηθῆναι μακραιώνων ἐνιαυτῶν. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλος τις ἂν ὑπέλαβεν, εἰς ἄνθρωπον τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐκλεξάμενον καὶ ἀγαπήσαντα, καὶ μὴ μόνον τὰ τοῦ παρόντος κόσμου φροντίζων, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντος. ἐπεὶ καὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ διάκρισιν ἑνὸς ἑκάστου κεῖται τὸ ἀγαθὸν καὶ πονηρὸν, ὅπως ἐκλέγεται καὶ ποιῇ τὸ τῷ Θεῷ ἀρεστόν. ἐπεὶ καὶ ὁ τοιοῦτος εἰς πολλοὺς διαρκέσει χρόνους. ὥσπερ πάλιν τοὺς πονηροὺς λέγομεν εἰς ὀλίγον τὸ τῆς ζωῆς αὐτῶν ἕξειν τέλος, κατὰ τὸν τοῦ προφήτου λόγον, τὸ, ἄνδρες αἱμάτων καὶ δολιότητος οὐ μὴ ἡμισεύσωσι τὰς ἡμέρας αὐτῶν. Θεὸς δὲ οὐχ οὕτω βεβούλευται. τίς δ' ἔγνω νοῦν κυρίου, ἢ τίς συμπαρείληπταί οἱ σύμβουλος; ἀμέλει καὶ ἐκποδὼν τὸν ἄνδρα θέσθαι προμηθευσάμενος, ἀρίστῃ πράξει καὶ καλλίστῃ προθυμίᾳ συνεπεγείρας οἷον αὐτὸν, καὶ ἐπιρρώσας χρήσασθαι ἀπαστὸν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς τοῖς πλείοσιν ἔδειξε.

8 Μὴ φέρειν γὰρ ἔχων τὰς μετὰ Σκυθῶν ἐπιδρομὰς καὶ λῃστείας τῶν Βλάχων, πληττόμενος δὲ καὶ τῷ τὸν Γίδον Ἀλέξιον καὶ τὸν Βατάτζην Βασίλειον, ὧν ὁ μὲν τῶν ἑῴων ἡγεῖτο ταγμάτων, ὁ δὲ Βατάτζης τῶν ἑσπερίων προὐκάθητο, συμπλακέντας τοῖς πολεμίοις ἔγγιστά που τοῦ πολίσματος οὗ δημιουργὸς Ἀρκάδιος, μὴ μόνον οὐδέν τι κατορθωκέναι χρηστὸν, ἀλλὰ τὸν μὲν Γίδον ἀκόσμως

ἀκόσμως φυγεῖν ἀπολωλεκότα τὸ κρεῖττον τῆς στρατιᾶς, τὸν δὲ συμφθαρῆναι ταῖς ὑπ' αὐτὸν τάξεσιν, ἔγνω καὶ πάλιν δι' ἑαυτοῦ κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐξενεγκεῖν πόλεμον. συλλογαὶ οὖν καὶ ἀπογραφαὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐγίνοντο στρατευμάτων, οὐκ ἀχρεῖον δὲ καὶ τὸ μισθοφορικὸν συνελέγετο. πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐκείνου πενθερὸν τὸν ῥῆγα τῶν Οὔννων, δι' ἐπικούρων ᾐτεῖτο συνάρσιν. ὁ δὲ ἀσμένως ἐπαρήξειν ἐπένευσε, καὶ διὰ τῆς Βιδύνης ἐκπέμψειν ἴλας συνέθετο στρατιώτιδας. ἀποχρῶσαν οὖν τὴν τοῦ στρατοπέδου ξυλλογὴν ἐργασάμενος, καὶ πέντε μὲν πρὸς τοῖς δέκα χρυσίου ἐνσκευασάμενος κεντηνάρια, ἀργυρίου δ' οὐδὲν θέμενος ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα, καὶ ἕτερα ὅσα τῇ στρατιᾷ ἐφοδιασάμενος χρήσιμα, κατὰ τὰς μαρτίου ἡμέρας τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων ἔξεισιν, ἀφεὶς αὐτὸν Θεῷ, καὶ κατὰ τῶν βαρβάρων στηρίξας τὸ ἴδιον πρόσωπον, καὶ θεὶς ὡσεὶ πέτραν αὐτὸ στερεάν, καὶ ὅρον τῆς ἐπαναστροφῆς θέμενος, τὸ πέρας τῶν ἔργων ὧν χάριν κατὰ τῶν ἀποστατῶν ἐξεστράτευεν, εἰ μὲν δεξιὸν εἴη τοῦτο, ἐπανατιθεὶς τῷ Θεῷ, εἰ δ' ἀπαίσιον (ὅπερ ἀπηύχετο) καὶ οὕτω τῶν ἐκείνου κριμάτων ἐξαρτῶν, εἰσέτι δοκιμάζοντος τὴν τῶν ἁμαρτωλῶν ῥάβδον πατάσσειν κλῆρον τῶν δικαίων. καὶ ὁ μὲν ἀπαίρει τοιοῦτον τρέφων τὸ πρόθυμον, καὶ ὁμόσε τῇ ἀκμῇ τοῦ κινδύνου χωρῶν· ἡ δ' ὑπερκειμένη πάντων χεὶρ καὶ ῥοπὴ ἔτι ἦν ὑψηλή, οὐδ' ὁ τοῦ κρείττονος ἀπεστράφη θυμός, ὡς ἔδειξεν, ἐπὶ πᾶσιν οἷς Βλάχοι κραταιωθέντες προσηγωνίσαντο, καὶ οὕτω μὲν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ κρατοῦντος ἐπὶ τοὺς παρακραίνοντας ἔβλεπον ἀποστάτας, καὶ τοῖς διανοητικοῖς ἐκείνου τὰ ἀφεστῶτα πόῤῥωθεν ἐφαντάζοντο. οἱ δέ γε τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἀνατρέψοντες ἐγγὺς ὄντες, παρεβλέποντο, καὶ

amissa maiore exercitus parte effuse fugisset, alter verò vnà cum suis copiis periisset: denuò suo ductu suisque auspiciis arma hostibus inferre statuit. Colliguntur & conscribuntur vbique Romanæ legiones, neque parua auxilia conducuntur. Implorat & soceri sui Hungariæ regis opem: & facilè impetrat, vt is se per Bidynam auxiliares turmas missurum polliceatur. Igitur iusto exercitu munitus, depromptis auri XV & argenti amplius LX centenariis, cæterisque rebus idoneis instructus, omnibus negociis suis Deo permissis, mense Martio vrbe egreditur, animo contra Barbaros intento & obfirmato: reditus verò non alio termino præfixo, nisi vbi ea confecisset, propter quæ expeditionem instituisset. quòd si prosper esset euentus, cum Deo se acceptum laturum: sin aduersus (quem deprecaretur) & hunc illius iudicio permittendum, qui sortem iustorũ diutius virga peccatorum cædi vellet. Quo animo & consilio cum ad summum discrimen pergeret, Dei manus & potestas adhuc excelsa erat, neq; numinis ira placata: vt euentus docuit, Blachis victoriã contra nos adeptis. Cùm autem Imperatoris oculi acerbos hostes spectarẽt, & cogitatio longè remota prosequeretur: non videbat eum à quo Imperio pellendus erat, prope astantem, & sum-

Principis est legatorũ suorum damna celeriter & præsẽtia sua sarcire.

Noua mens Isaacij: secunda rectum animum auferunt: melius in malis sapimus.

Pij voti formula.

Isaacius frustra monetur de fratris insidiis. Nam sãguinis propinquitas suspicioni non ita facilè locum tribuit.

ma animi consensione per omnia coniunctum: & domesticum offensaculum vt planè innoxium trāsiliebat. Neque id est mirandū. *Quoniam mortales vitia iuxta virtutes in propinquo & in eadem propè stirpe nascentia, cernere aut nolumus, aut nequimus. Vt non dicam, natura à nobis quodammodo charitatem erga res nostras esse insitam, qua deuincti & remollescentes, malis affectibus & actionibus tam nostris quàm charissimorum segnius resistamus. Quo fit, vt veluti surdis auribus eorum verba prætereamus, qui nostrorum improba facta commemorāt.* Sic Isaacius quoque cum è plurimis audiret, fratrem Alexium suæ & vitæ & Imperio insidiari, & clandestinum odium beneuolentię prætextu dissimulare, ac plures esse Alexij quàm Isaacij amātes: verba illa pro nugis aspernabatur, non adhibito iudicio, vt lapide Herculeo, ad adulterina fratris acta deprehendenda. Imò asper in delatores erat, quasi charitatem suam erga fratrem indelebilem & firmissimis nixam radicibus, abolere atq; excindere vellent, quem solum omnium vastator Andronicus non læsisset. Igitur ad Radæstum maritimā vrbem profectus, maximum & nomini suo respondens resurrectionis festum celebrat, & pascha mysticū immolat & comedit: ibiq; Basilacium conuenit, inusitatæ vitæ hominem, eamque opinionem apud omnes consecutum, quasi futura præuideret atque prædiceret.

In eam rem grauis Nicetæ admonitio, perpetua experientia rerum & vitæ humanæ curriculo cōprobata.

Quos sūmus iudex ad supplicium trahit, iis aures & oculos mentis occludere solet, vt audientes & videntes cæci & surdi sint.

Basilacius fatuus vates Isaacio excæcationem denunciat.

τὸ ἀφ' ἑστίας σκῶλον, ὡς μὴ παρενοχλοῦν, ὑπερηλλόμενον ἦν, καὶ καινὸν οὐδὲν, ἐπεὶ καὶ τὰς παραβλαστανούσας κακίας ταῖς ἀρεταῖς ἀγχιθύρους ἢ καὶ παραλλήλοις μάλιστα οὔσας, οὐχ ὁρᾶν ὡς δέον ὁρᾶν οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων αἱρούμεθα ἢ δυνάμεθα. ἐῶ γὰρ λέγειν, ὅπερ ἐνεσημήνατό πως ἡμῖν ἡ φύσις, καὶ ἐνεφύτευσε πρὸς τὰ οἰκεῖα συμπάθειαν, καὶ συνδήσασα τῷ φίλτρῳ, ἐνδιδόναι καὶ μαλακίζεσθαι πρὸς τὰς φαύλας ἕξεις καὶ πράξεις ἑαυτῶν τε καὶ τῶν φίλων ἐνιαχοῦ παραβιάζεται, καὶ μὴ ῥᾳδίως ὑπάγεσθαι διατίθησι τοῖς ἐπαντλοῦσιν ὡς εἰς τετρημένον πίθον τὸ οὖς, καὶ ὑφηγουμένοις τὰ μὴ καλῶς δρώμενα οἷς προσπεπόνθαμεν. ἤκουε καὶ οὗτος ὁ βασιλεὺς παρὰ πλείστων ἐνωτιζόμενος, ἐπιβουλεύειν τῇ αὐτοῦ ἀρχῇ καὶ ζωῇ τὸν ἀδελφὸν Ἀλέξιον, καὶ παραπετάσματι φιλίας συγκαλύπτειν πολλαχῇ τὸ μισάδελφον, καὶ ὡς πλείονες εἰσὶ φιλαλέξιοι μᾶλλον ἤπερ φιλισαάκιοι, ὡς λῆρον ἀπεπέμπετο τὰ λεγόμενα, μηδὲ τὸ ἐξεταστικὸν ὡς λίθον ἡράκλειον προσάγων, καὶ βασανίζων τῶν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πραττομένων τὸ κίβδηλον, ἀλλὰ δριμὺς ὢν τοῖς τοιαῦτα εἰσηγουμένοις, ὡς ἔχουσι πρὸς ἐφέσεως, ἐξίτηλον ποιεῖν τὴν ἀνέκπλυτον, καὶ οἷον εἰς βάθος ἐγκεκαυμένην τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ πρὸς τὸν κασίγνητον στοργήν, ὃν μόνον ὁ λωβητὴρ ἀπὸ πάντων Ἀνδρόνικος οὐκ ἐσίνατο· ἀφιγμένος τοίνυν ἐς τὴν παραθαλάττιον Ῥαδαιστὸν, τὴν προτίστην ἐκτελεῖ καὶ κυριώνυμον ἀναστάσιμον ἑορτὴν, καὶ θύει καὶ ἐσθίει τὸ πάσχα τὸ μυστικὸν, ἔνθα καὶ τῷ Βασιλακίῳ συγγίνεται. ἦν δ' οὗτος ἀλλότριόν τινα βίοτον μετιὼν, καὶ δόξαν παρὰ πάντων ἠνέγκατο προφητεύειν καὶ προβλέπειν

τὰ ἔμπροσθεν. ὅθεν εἰς αὐτὸν τὰ πλήθη συνέῤῥεον, ὡς οὐδ᾽ ἐς μυρμηκιὰν οἱ ἐπανιόντες τε καὶ ἐξιόντες φιλόπονοι μύρμηκες, ἢ γοῦν οἱ ἐς Ἄμμωνος πάλαι καὶ Ἀμφιάρεω ἀφικόμενοι. ἀλλ᾽ οὐδὲν ἀληθὲς καὶ σαφὲς περὶ τῶν ἐσομένων οὗτος ἐφθέγγετο, πεπλανημένα δὲ καὶ ἀσύμφωνα ἑαυτοῖς καὶ γριφώδη διεξῄει ῥήματα, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ γέλωτος διατεχνώμενος ἄξια, τὸν ἀγελαιοκόμον ὅμως καὶ πρὸς ὕνιν ἀφορῶντα, καὶ κώπην ἐπισπᾶται λεών. τῶν γὰρ ἀφικνουμένων ἐς αὐτὸν γυναικῶν ἐμάστευε τοὺς μαστούς, καὶ περιαθρῶν τὰ σφυρὰ, ληρῶν ἐπὶ τούτοις ἦν, καὶ ἀποφοιβάζων ἀδιάγνωστα λόγια, ἀπεσιώπα δὲ κἀπὶ ταῖς πλείσταις τῶν πεύσεων, αἵπερ αὐτῷ παρὰ τῶν προσιόντων ἐπήγοντο, καὶ τὰς οἰκείας πράξεις μεταβάσεσι τοπικαῖς καὶ σχηματισμοῖς ἐπέραινε πανικοῖς. συνεστῶτα δὲ γύναια γραϊκά τινα οἰστρηλατούμενά τε καὶ κωθωνιζόμενα, κατὰ γένος αὐτῷ συναπτόμενα, ὑφηγοῦντο τοῖς παραβάλλουσι, τὰ ὑπὸ τοῦ Βασιλακίου τελούμενα, ὅτι τῶν γενησομένων τεκμηριάζουσι, καὶ τὴν σιγὴν ὥς τι φθεγγομένην καὶ ὑποδηλοῦσαν σοφὸν, διεσήμαινον. ἐδόκει οὖν ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς μὲν πολλοῖς (ὡς ἔχω εἰπὼν) προφητικὸς, καὶ προσημαίνων τὰ συμβησόμενα, καὶ μάλισθ᾽ ὁπόσαις τῶν γυναικῶν αἱ τῶν πεύσεων ἄσεμνοι, καὶ ἀσχήμονες τῶν ἐσθημάτων ἐγκομβώσεις, ὡς παιδιά τις περιεσπούδαστο γέλωτι σύμμικτος, τοῖς δ᾽ ἐς νοῦν βάπτουσι περίεργόν τι καὶ γελωτοποιὸν καὶ ληρῶδες γερόντιον ἥγετο. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ πνεύματι Πύθωνος κάτοχον εὐστόχως εἰρήκασιν, οἷς ἐθέμην μάλιστα καὶ αὐτός. τότε γοῦν ἐπιστάντι τῷ αὐτοκράτορι οὔτε προσέσχεν ὅλως, ὡς περιβεβλημένῳ τοσαύτην καὶ τοιαύτην ἰσχὺν, οὔτε πρὸς τὴν αὐτοῦ προσηγορείαν (ἡ δ᾽ ἦν, χαίροις ὦ πάτερ Βασιλάκιε) τὴν ἀπόκρισιν ἔθετο, ἢ γοῦν

Vnde maxima hominũ frequentia ad eum, vt olim ad Hammonis & Amphiarai oraculum, confluebat. Cæterũ nihil veri & perspicui de rebus futuris loquebatur, sed verba confusa, inter se dissidentia & perplexa fundebat: & quamuis sæpe ridicula quædam admisceret, tamẽ turbam pastorum, agricolarum & remigum ad se attrahebat. Nam mulierum ad se venientium mammis exploratis, & talis cõtrectatis, obscura promebat oracula, & ad plerasque quæstiones nihil respondebat, & suas diuinationes discursationibus & insanis gestibus peragebat. Astabant ei quoque cognatæ aniculæ, væcordes & insanæ, quæ consultoribus explicabant, quid illi Basilacij gestus rerum futurarũ designarent, & taciturnitatẽ vt sapientem orationem interpretabantur. Is igitur homo, vt dixi, vates vulgò habebatur, & futura prædicere putabatur: à mulierculis prẹsertim, quibus turpes quẹstiones, & deformes vestium implexiones pro ludo & ioco cordi erant. Cordatis verò hominibus ineptus histrio & væcors silicernium videbatur. Erant etiam qui eum Pythonico spiritu esse præditum haud absurdè cõiectarent: quorum ego iudiciis maximè assentior. Imperatorem, neque vt tanta potentia præditum excepit: neque salutationi eius, quæ erat, Salue pater Basilaci, respondit: neque tacito

Idoneus Græciæ insaniens magister.

Oracula ad quærentium ingenium accomodata.

Alia mulierum impudicarum, alia cordatorum hominũ sententia.

Isaaci curiositas insana, gestibus insanis carpitur.

nutu capitis gratias egit:ſed huc atque illuc inſtar pulli equini aut hominis furioſi ſaltans, accedētibus maledixit, Cōſtātino Meſopotamitano in primis, qui tū Iſaacio familiariſſimus erat: nec ipſi deniq; Imperatori parcens, vix tandem inquietis illis agitationibus omiſſis, ſcipione quem manibus geſtabat, imaginis Imperatoris, quæ in eius oratoriæ cellæ pariete depicta erat, oculis eraſis, etiā pileū de capite illius auferre ſtudebat. Quæ cū feciſſet, Imperator eo deliro deſpecto, receſſit. Populus verò qui ea viderat, nihil boni ominabatur. Vt verò etiam euentum non planè ab illis ſignis abhorrere conſtitit: cuiuſque opinio de Baſilacio confirmata eſt, quæ, vt dixi, anceps prius & in pleriſque dubia fuerat. Vt autē Imperator Cypſella peruenit, exercituum partem cēturiauit: partem, quæ nondum a duenerat, expectauit. Sed nobilitatis magna pars ægrè ferre ſe ſimulans, quòd longo tempore ab Imperatore neglecta eſſet, quodq, reſpublica perperam & temerè adminiſtraretur: cū reuera illud ſpectaret, quòd ex Imperij mutationib. ſe plurima emolumenta percipere animaduertebat: quæ diu cælarat animis, tū in apertū protulit. Cū autē Imperator cōſceſo equo venatū iturus, fratrē Alexiū, vt ſecū exiret, & in herbidis & floridis illis

Stultus aliquando opportuna loquitur, ſed deſpicitur. Ita ſapiens Deus, hominum qui ſe ſapientes eſſe putant, ve ſaniam per moriones & diuinaculos perſtringit.

Aulici ex Imperij mutationibus ſe plurima emolumenta percepturos ſperant.

αἰτηπαράσατο, σιωπῇ καταινεύσας τῇ κεφαλῇ. ἀλλ' ὧδε κἀκεῖσε μετὰ πωλικῶν φερόμενος σκιρτημάτων καὶ παραφόρων μετακινήσεων, ἐκακολόγει τοὺς προσιόντας, καὶ μάλιστα τὸν Μεσοποταμίτην Κωνσταντῖνον ὃς ἦν τότε ἰδίαν ᾠκειωμένος τῷ βασιλεῖ. μήδ' αὐτοῦ φειδόμενος τοῦ κρατοῦντος *ἐκ μακροῦ. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις τῶν ἀτάκτων λήξας κινήσεων, τὴν χεῖρα ἐκτείνας, ἀχρειοῖ διὰ τοῦ σκίμπωνος, ὃν ἔφερε ταῖν χεροῖν, τὴν εἰκόνα τοῦ βασιλέως, ἥτις κατὰ τὸ εἰς εὐχὴν αὐτῷ ἀποτεταγμένον οἰκίδιον χρώμασιν ἐπὶ τοίχου ἐστήλωτο, τοὺς ὀφθαλμοὺς διαλωβησάμενος. ὡρμήκει δὲ καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς τοῦ αὐτοκράτορος πῖλον ἁρπάσαι, καὶ χαμαὶ κατενεγκεῖν. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω διεπέπρακτο. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀφροσύνην καταγνοὺς τῆς ἀνδρείας ἐκείνου, ἐκεῖθεν μεθίσταται. αὐτοῖς μέντοι γε τοῖς συνειλεγμένοις ὀφθαλμοῖς παραλαβοῦσι τὰ γεγονότα, οὐκ εὐσύμβολος τῶν ἐσομένων οἰωνὸς συνελογίσθη. ὡς δὲ καὶ τὰς ἀποβάσεις οὐ πάντη ἀπᾳδούσας τοῖς συμβόλοις τεθέανται, ἐπὶ πλέον ἕκαστος ἔτι τὴν περὶ τὸν Βασιλακίου δόξαν ἐκράτυναν. ἀμφιρεπῆ τε οὖσαν, ὡς ἤδη μοι λέλεκται, πρότερον κἀπὶ τοῖς πλείστοις ἀμφισβητήσιμον. ὡς δ' εἰς τὰ Κύψελλα ὁ κρατῶν ἀφίκετο, τὰ μὲν τῶν στρατευμάτων ἐς φάλαγγας καὶ ἴλας ξυνέταττε, τὰ δὲ καραδοκῶν προσέμενεν ἀφικέσθαι. τῶν δὲ εὖ γεγονότων συχνοὶ τῇ ἀκομιστίᾳ τοῦ κρατοῦντος δυσχεραίνειν πλαττόμενοι, καὶ τῷ μὴ κατὰ τὸ εἰκότα λόγον τὰ κοινὰ διοικεῖσθαι πράγματα, εἰπεῖν δ' ἀληθέστερον, τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων κατὰ πολὺ συμβαλλομένας αὐτοῖς ἐς χρηματισμὸν κατανοήσαντες, τότε τὰ ὑποδεδυκότα τῇ ψυχῇ καὶ ὑποθαλπόμενα τοῦ στήθους ἀναμηρύοντες, εἰς φῶς προηνέγκαν. τοίνυν ὁ μὲν αὐτοκράτωρ εἰς κυνηγέσιον ὁρμηθεὶς, καὶ πρὸς τῷ ἔφιππος εἶναι γινόμενος, μετεπέμπετο καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀλέξιον συνεξιέναι οἱ, καὶ συνδιαχυθῆναι κατὰ τὴν ἐκεῖσε πεδίων τὰ ποώδη καὶ ἀνθηρά,

ὁ δὲ πρὸς τὸ ἐν χερσὶν ἔργον ἑτοιμασάμενος, ἐπιπαρέπεσθαί οἱ ἀπείπατο, πρὸς χάσιν μὲν φλεβὸς ἑτοιμασθῆναι λέγων, μαλακισμὸν ὑποκεινάμενος σώματος. καὶ οὕτως ὁ μὲν ἔξεισι, καὶ μόνος καὶ τῆς προκειμένης ἔχεται, οἱ δὲ τοῦ σκέμματος κοινωνοῦντες τῷ Ἀλεξίῳ λοιμοὶ καὶ κύβοι καὶ εὔελποι, καὶ σκηνῆς γέμοντες ἄνθρωποι, ὡσεὶ σταδίους τρεῖς τὸν βασιλέα προϊόντα ἰδόντες τῆς σκηνῆς μετὰ τῶν πέλας καὶ φίλων οἷς πεπολίτευτο καὶ οἳ συνδιῴκουν αὐτῷ τὰ κατ' ἔφεσιν, συναρπάζουσιν εἰρωνικῶς τὸν Ἀλέξιον, καὶ εἰς τὴν βασίλειον σκηνὴν τοῦτον εἰσάγουσι, καὶ ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα. ἦσαν δ' οὗτοι ὁ Βρανᾶς Θεόδωρος, ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος, ὁ Πετραλίφας Ἰωάννης, καὶ ὁ Ῥαοὺλ Κωνσταντῖνος, ὁ Καντακουζηνὸς Μιχαήλ, καὶ συχνοὶ ἕτεροι ἀνάρσιοι καὶ εὔελποι ἄνθρωποι, κατὰ γένος τῷ βασιλεῖ συναπτόμενοι, καὶ σμῆνος ἄλλο ἀγελαῖον περὶ τὸ Σεβαστοκρατορικὸν πάλαι ἀλητεῦον καὶ χαῖνον ἑστιατόριον, καὶ χαῖρον ταῖς τῶν πραγμάτων ἐξαλλαγαῖς. προσχωρεῖ δέ οἱ καὶ πρὸς μόνην τὴν τῶν νεοχμωθέντων ἐνήχησιν ἅπαν τὸ στρατιωτικὸν ἰλαδόν, καὶ ὁπόσον Ἰσαακίῳ προσέρρεπε θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον, καὶ οἵπερ εἰς βουλῆς ἀξίωμα ἤρθησαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσήμους τὰ πρῶτα φωνὰς εἰς ἀκοὴν ἀπηχοῦν δεξάμενος, εἶτα καὶ κατὰ τὴν ἀρχικὴν αὐλαίαν τῶν πλείστων θεώμενος συνδρομὴν, καὶ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ ἀνάρρησιν ἐνηχούμενος, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τοὺς ἀγγέλοντας ἔχων ταυτὶ τὰ τολμώμενα, ἔστη τε τοῦ ἵππου πρόσω, καὶ τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἑαυτῷ ἐγχαράξας, ἰλήκοις Χριστὲ βασιλεῦ ἀνεβόησε, καὶ ῥυσθῆναι τῆς ὥρας ἐκείνης πολλάκις ἐθεοκλύτησεν. ἐξενεγκὼν δὲ καὶ ὃ εἶχεν ἐνστήθιον τῆς θεομήτορος μόρφωμα, πυκνὰ τοῦτο

locis vnà oblectaretur accersi iussisset: is destinatis exequẽdis intẽtus, ægritudine & venæ sectione simulata, comitari cũ recusauit. Sic illeso lus cœptũ iter prosequitur. Alexij verò coniurati, homines leues, conscelerati, euripo mutabiliores, fucis & dolis referti, vbi Imperatorem cum satellitibus & amicis quorum in administranda republica & cupiditatibus suis explendis opera vtebatur, tria circiter stadia à tabernaculo recessisse viderunt, Alexium, inuitum scilicet, abreptum, & in Imperatorium tentorium perductum, Imperatorem salutarunt. Erãt hi, Branas Theodorus, Georgius Palæologus, Raul Constantinus, Cantacuzenus Michael, & alij complures improbi & leues homines, Imperatori sanguine iuncti: & agmen eorum qui mensam Sebastocratoricam consectabantur, nouis rebus gaudentes. Totus item exercitus illo motu duntaxat audito, turmatim ad Alexium deficit, domestici præterea & ministri Isaacij omnes, & qui ab eo dignitate senatoria ornati erant. At Imperator obscuris principiò vocibus acceptis, deinde in tentorium suum concursu plurimorum viso, & fratris declaratione audita, nec multo pòst facinoribus istis nunciatis: cursu represso, signo crucis se muniit: & Christi pace implorata, Deum sæpius orauit, se ex illo discrimine liberari: & Dei genitricis imaginem ex

Patricidæ simulatio.

Coniuratorum impiorum descriptio.

Nefarium facinus, cuius atrocitatem auget consanguinitatis vinculum ab istis sceleratis ruptum. His autem Gnathones & perfidi domestici accedunt.

Isaaci trepidatio noxia, quem inuocatione Christi, dein superstitione inutili fulcit. In summis periculis, bona conscientia quæ veræ pietatis arrore nititur cõsilia salutaria suppeditat: mala mens autem vel erroribus delibuta in tenebris cespitãs tandem arrepta fuga inanes captat latebras.

ſinu prolatam, crebrò amplectens, partim collaudabat, partim ſupplex efflictim orabat, vt imminens periculum effugere liceret. Cùm autem quoſdam comprehendendi ſui cauſa laxis habenis irruere, nec aliud ſpirare aut ſpectare niſi captiuitatem ſuam cerneret: fugam arripit: & vorticoſo fluuio, qui illic pręterfluit, non ſine periculo ſuperato, pergit. quāuis enim nullum tutum receptum cerneret, tamen vt exitium à populi furore ſumma feſtinatione perſequentis imminens euitaret, Stagira peruenit, quę nunc Macra dicitur: vbi à Panteugeno quodam comprehenſus, & perſequutoribus proditus, ſole poſtremum viſo, paulo pòſt ad Peræ monaſterium ab Imperatoris Andronici patre Iſaacio conditum excęcatur. Vtrum verò numinis vindicta pœnas illas ibi dederit, aliis conſiderandum relinquo. Vult enim Prouidentia, quæ omnia optimè gubernat, etiam in inimiciſſimorum ſuppliciis moderationem adhiberi, & ſemper in conſpectu eſſe poteſtatis lubricum, & Imperij amiſſionem: ne, vt omnium rerum viciſſitudo eſt, quemadmodum quiſque tractarit cæteros: ita & ipſe diuino iudicio ab aliis tractetur. Poſt hanc calamitatem, ob ingentem cruciatum diebus compluribus cibo non guſtato, palatino carceri includitur. Paulo verò pòſt, in alteram vrbis partem, ad Diplocionium transfertur: nec quicquam præter vini & panis

Tandem verò ex latebris raptus & in monaſterium coniectus excæcatur.

Prouidentiæ diuinæ conſideratio.

Iſaacij à parricida fratre excæcati, coram hominibus miſerrima conditio.

περιεπτύσσετο, τὰ μὲν αὐθομολογούμενος, τὰ δὲ καὶ ἐξιλεούμενος, καὶ μετὰ συνοχῆς ἐδεῖτο καρδίας, διαδρᾶναι τὸν ἐπιόντα κίνδυνον. ἐπεὶ δὲ καὶ τοὺς συλληψομένους αὐτὸν ἑώρα πάντα χαλινὸν ἀνεικότας, καὶ ἓν πνέοντας, καὶ πρὸς ἓν βλέποντας τὴν αὐτοῦ κατάσχεσιν, φυγαδείας ἅπτεται· καὶ τὸν ποταμὸν ἐπικινδύνως διαβάς, ὃς ἐκεῖσε βαθυδίνης διὰ τοῦ πεδίου σύρεται, εἴχετο τῆς ὁδοῦ, ἐς οὐδὲν μὲν προδήλως σωτήριον κατάντημα συνορῶν, τὸν δὲ ὄλεθρον ὡς ἄνυστον ἐκτρεπόμενος, ὃς ἐκ τοῦ μανιώδους τῶν ἑπομένων ὁρμήματος καὶ τοῦ τάχους ἀνιέναι μηδὲν ὀξύτατος συλλελόγιστο. ἀφιγμένος δὲ κατὰ Στάγειραν, ἥτις Μάκρη λέγεται νῦν, συλλαμβάνεται παρὰ Παντευγένου τινὸς, καὶ καταπροδίδοται τοῖς ἐπιδιώκουσιν, οὐκοῦν καὶ τὸν ἔσχατον ἥλιον θεασάμενος, ἄμφω τὼ ὀφθαλμὼ μικρὸν ὕστερον ἐξορύττεται κατὰ τὴν ἐν Βήρᾳ μονὴν, ἧς δομήτωρ ὁ τοῦ βασιλέως Ἀνδρονίκου τοκεὺς Ἰσαάκιος. εἰ δὲ κατὰ θείαν νέμεσιν ἐκεῖσε ταύτην ἔτισε τὴν δίκην, ὡς δράσας κακῶς Ἀνδρόνικον, ἑτέροις σκοπεῖν ἀφίημι. βούλεται γὰρ ἡ τὸ πᾶν ἀρίστως διεξάγουσα πρόνοια, καὶ τοῖς ἐχθροτάτοις τοὺς τιμωροὺς φιλανθρώπως προσφέρεσθαι, ὑφορωμένοις τὸ μὴ ἀειπαγὲς τῆς ἀρχῆς, καὶ τὴν τῆς ἰσχύος ἀπόζωσιν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κινήματος ἐς τὸ αὐτὸ κατάντημα πολλάκις μετακύβδουσίν τε καὶ παλινδρόμησιν. καὶ τὴν μὲν εἶχε μετὰ τοῦτο τὸ πάθος, ἡμερῶν συχνῶν μὴ προσενηνεγμένον σῖτα, διὰ τὴν σφοδράχθειαν τῆς κολάσεως, τῶν βασιλείων ἔνδοθι κάθειρξις πρόσκαιρος, καὶ αὖθις ἡ κατὰ τὸν Διπλοῦν κίονα περαία, βίον ἀγρότην ἀντλοῦντα, οἴνῳ τε καὶ σίτῳ με-

τρητοῦ ὡς τὸν τυχόντα ἰδιώτην, διαζῶντα. τὸν δ' ἀδελφὸν ἡ βασιλεία μετ' εἰρηναίας καὶ ἀστασιάστου τῆς καταστάσεως, καὶ ὡς εἴπερ κατὰ τοὺς Διοσκόρους συνέθεντο δύνειν τε καὶ φαίνειν ἑτερημέρους τῷ τῆς βασιλείας στερεώματι. ἦρξε δὲ Ῥωμαίων Ἰσαάκιος ἐνιαυτοὺς ἐννέα, σὺν μησὶν ἑπτά, φλογερὸς ὢν τὴν ὄψιν, τὴν τρίχα πυρσὸς, τὴν ἡλικίαν μέσος, τὴν ἰσχὺν εὔρωστος, οὔπω τεσσαράκοντα ἔτη γεγονημένος, ὁπηνίκα τῆς βασιλείας καθῄρητο.

demensum, vt homo plebeius, ruri degens, accipit. Frater verò eius, Imperio pacato & seditionum experte potitur: non aliter ferè quàm Castor & Pollux, qui alternis diebus oriri & occidere feruntur. Imperauit Isaacius annos IX, & menses VIII. fuit flammanti facie, rufo capillo, mediocri statura, robusto corpore: nondum annos XL natus, cùm regno pelleretur. Imperij & ætatis curriculum.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΤΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ, ΑΔΕΛΦΟΥ
Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου, ἐν τόμοις τρισίν.

***

NICETAE CHONIATAE
LIBER PRIMVS, DE ALEXII
Comneni Imperio, fratris Isaacij Angeli.

BREVIARIVM.

1 *Græcorum in Isaacij aduerso casu affectus. Alexij parricidæ, noui Imperatoris profusiones, & Reipublicæ cura posthabita. Contostephani Alexij seditio opprimitur.*

2 *Alexius à cunctis per malas artes acceptus, in vrbem ingreditur. Infelicis imperij omina.*

3 *Angeli cognomentum Alexius repudiat, & Sardanapalum agit. Euphrosyna imperatrix virago, sed superba luxuriosa & impudica. Pseudalexij Cilicis seditio & interitus. Isaacij Comneni in seditionis apparatu interitus.*

4 *Blachi conditiones pacis ab Alexio oblatæ aspernantur. Asanis de fama, & de Alexio Imperatore disputatio. Isaacius Sebastocrator ab Asane capitur.*

5 *Asani sacrificulus necem prædicit: & paulò post Asan interficitur ab Ibanco.*

6 *Græcos Ibancus in auxilium vocat, sed ab iis nihil adiuuatur, ad Alexium se confert, cui vtilem nauat operam.*

7 *Persæ Græcos bello aggrediuntur, & Dadibram vrbem occupant. Ammerigi, Friderici Barbarossæ filij, ad Græcos legatio.*

8 *Alexij responsio, & ostentatio ab Alemannis derisa. Ingentem auri vim singulis annis persolui sibi petit Ammerigus: inde inter Græcos tributum exactum est quod Alemannicum dicebatur: Alexius autem sepulchra spoliat.*

AC Isaacius ad hunc modum leui momento & Imperium & oculos amisit, eorum scelere, de quibus summam sibi charitatem & obseruantiam pollicebatur. Quid enim fratre, præsertim adeò dilecto, coniunctius & sincerius? Quòd si aqua fauces strangulat, quid homines bibamus? si membra cõtra sese armabuntur, qua tandem compage corpora nostra cõnstabunt? Medicorum quidem ars ex contrariis rebus salutare antidotum conficit. Quidam verò præclara Naturæ munera obliti, mutuò se exagitant: & præ improbitate ingenij & maioris gloriæ cupiditate, se homines esse non meminerunt. Peperit hoc quoque facinus Romanis apud exteras nationes contemptum, omnibus aliis quæ in mutandis Imperatoribus accidere solent, turpius & flagitiosius. Fuerunt & qui ruptis amicitiæ vinculis, veterem familiaritatem dirimerent. Frater fratrem, inquiunt, non liberat: quid faciat alienus? Quibus antè arcana commiserant, eorũ vel colloquium, metu insidiarum, deuitabãt: in illud fraterni sceleris exemplum intuentes. Ipse verò Imperij occupator Alexius, non cogitans, se, fratre euerso, semetipsum euertisse: statim Imperatorium solium, flagrante adhuc

Tragica impij Alexij historia hoc libro & sequẽtibus duobus descripta vtilia multa cõtinet quæ ad vitæ rectam institutionẽ non parum conducunt.

Indignus Isaacij casus Græcorum affectus variè mouet.

Parit Græcis apud exteras nationes cõtemptum.

Græcorũ amicitias mutuas & firmiores corrumpit.

Alexius, tragœdiæ maxima pars, mẽtis oculis orbatus, & à seipso ex cõ-

Καὶ τόνδε μὲν τὸν τρόπον ὁ Ἄγγελος Ἰσαάκιος τῆς ἀρχῆς καταστρέφεται, καὶ τὸν δυνάστην δὲ χειρὸς ἀποζώννυται, προπαθὼν φωτὸς στέρησιν, ὑφ' ὧν ὡς παρ' οἰκείων ὀφθαλμῶν χειραγώγησιν ἐφαντάζετο. τί γὰρ ἀδελφοῦ, καὶ τούτου φιλουμένου, ἐγγύτερον ἄλλο καὶ γνησιώτερον; εἰ δὲ ὕδωρ πνίγει, τί καὶ πιώμεθα ἄνθρωποι; καὶ εἰ κατ' ἑαυτῶν τὰ μέλη ὁπλίζεται, τίνι αὖ συναρμολογηθέντες ζησώμεθα; καὶ ἡ μὲν φιλάνθρωπος τέχνη ἐξ ἀντιθέτων σαρκῶν ἀντίδοτον συνεκεράσατο σώζουσαν. ἔνιοι δὲ τὴν τῆς φύσεως σεμνὸν δῶρον ἐπιλαθόμενοι, ἐπανέστησάν τε ἀλλήλοις, καὶ ὅπερ εἰσιν, ἠγνοήκασι μοχθηρίᾳ γνώμης, καὶ δόξης ἔρωτι μείζονος. ἦν τοίνυν παρ' ἔθνεσι καὶ τοῦτο Ῥωμαίων εἰς ἐξουθένημα παρακολούθημά τε, καὶ ἐπισύμβαμά τι λελόγιστο, τῶν προηγησαμένων ἁπάντων αἴσχιον, ἐπὶ ταῖς τῶν πραγμάτων μεταπτώσεσι, καὶ ταῖς τῶν κρατούντων μεταθέσεσί τε καὶ ἀλλοιώσεσιν. ἦσαν δ' οἳ καὶ τῆς ἐς τοὺς πέλας φιλίας ἀφιστάμενοι, ἀπολυόμενοί τε τὴν πάλαι συνήθειαν, ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται· λυτρώσεται ἄνθρωπος; ἔλεγον· καὶ οἷς τὰ μυστηριώδη τῶν βουλευμάτων τινὲς ἀπεκάλυπτον, τούτων τὴν τηνικαῦτα καὶ τὴν προσηγορίαν, ὡς ἐπίβουλον, ὑπεβλέποντο, πρὸς παράδειγμα τὸ γεγονὸς ἀφορῶντες. αὐτὸς δὲ ὁ τῆς ἀρχῆς ἐπιβήτωρ Ἀλέξιος, μὴ ἐν νῷ βαλλόμενος, ὡς ἑαυτὸν καθήρηκε τῆς ἀρχῆς, τὸν ἀδελφὸν καθελὼν, ὡς τὸν βασιλικὸν αὐτίκα θρόνον ἐπὶ τῷ θερμῷ τούτῳ ἀνε-

πήδησεν αὐτομήματι, καὶ τοὺς ἱματισμοὺς καὶ τὸ στέφος διφήσας τοῦ κασιγνήτου καὶ περιθέμενος, ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατιωτικοῦ τάγματος, καὶ ὅσοι μέρος ἦσαν τῆς γερουσίας, βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται· καὶ τῇ μὲν γυναικὶ, καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει καθήκουσι δῆλα τὰ ξυνενεχθέντα παραχρῆμα ποιεῖ· αὐτὸς δὲ τοὺς συναραμένους αὐτῷ τῆς ἀρχῆς δεξιούμενος, τῆς τε σπουδῆς ἀμειβόμενος, καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν πλῆθος θεραπεύων, ὅτι τε ἀσμένως προσεχώρησε, καὶ οὐδέν τι διεστασίασεν, ἤρξατο μὴ σὺν λόγῳ καὶ τάξει τινὶ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἑκάστου αἴτησίν τε καὶ ἔφεσιν διαδιδόναι τὰ χρήματα, ὁπόσα ἐκστρατεύων ἐπήγετο Ἰσαάκιος. τούτων δ᾽ ὑπορρευσάντων τῇ ἀσώτῳ καὶ ἀνομοίῳ διανομῇ, γήδια καρποφόρα καὶ δημοσίους συνεισφορὰς παρεῖχε τοῖς αἰτουμένοις. ὡς δ᾽ ἐπιλελοίπει καὶ ταῦτα, τοῖς τῶν ἀξιωμάτων ἐπεφύη λαμπροῖς, καὶ νῦν κἀπὶ τούτοις ἐδώρεον, οὐ τόνδε ἢ τόνδε τῶν ἐλλογίμων ἢ ἀνάγων εἰς τὸν προσεχῆ βαθμὸν καὶ ἀνάλογον, ἀλλὰ πάντα, καὶ τὸν βραχέος τιμώμενον τὴν τιμὴν, καὶ τὸν οὐδέποτε τῆς πρώτης ἠξιωμένον βαθμίδος, ἐπὶ τὴν ἀνωτάτω καὶ κορυφαίαν μετεωρίζων ἀνεβίβαζεν. ὡς εἶναι τὸ πολύτιμον ἄτιμον, καὶ τὸ φιλότιμον ἄχαρι. πολλοὶ δὲ καὶ ὑποβιβασμὸν τὴν αὔξησιν ᾤοντο, ὡς ὀψέ ποτε δικαίως ἠξιωμένοι, ὧν ἄλλοι παρ᾽ ἀξίαν προημοιρήκεισαν, κἀκείνοις τὴν αὐτὴν τιμὴν συγκληρούμενοι, ὧν ἠξιωμένων τιμῆς, αὐτοὶ παραβλεπόμενοι ἄδοξοι, ἐκρίθησαν τιμηέστεροι. ἦν δὲ καὶ ἡ κτῆσις πρόχειρος. ὃν γάρ τις προσενήνοχε χάρτην τῷ βασιλεῖ, αὐτίκα ὑπεσημαίνετο κἂν σολοίκως εἶχε τῆς φράσεως, κἂν ὁ προτεί-

adhuc eo delicto, conſcendit; & fratris veſtitu coronáque ornatus, ab omni militari turba, & ſenatoriis viris Imperator Auguſtus conſalutatus, vxorem ſuam & propinquos in vrbe degentes, ea de re certiores facit: & vt eos quorum ope & ſtudio Imperium cōſecutus erat, remuneraretur, & reliquum vulgus, quod libenter & citra ſeditionem acceſſiſſet, in officio retineret, ſine ratione vlla & ordine, ſed pro cuiuſque petitione & libidine pecuniam dilargiri cœpit, quam in militiam Iſaacius aduexerat. Quæ cum immoderata & inæquali diſtributione dilapidata eſſet, prædia fructuoſa & publica vectigalia petentibus donauit. Iis quoque deficientibus, illuſtribus dignitatibus non paucos, eóſque non claros viros ornauit, aut ad proximum & conuenientē gradum euexit: ſed quoſuis, qui eum honorem parui ęſtimabant, & primum gradū nondum conſcenderant, in ſummo faſtigio collocauit, vt dignitatum frequentia indignitatem haberet, & omni gratia careret. aliqui etiam ſuo honori derogatum putarent, illo honoris incremento, vt ſerò tandem iure id conſecuti, quod aliis præter meritū ante tempus cōtigiſſet: dignitate ſecum exęquatis iis, quibus, quantumuis honore auctis, ipſi prorſus neglecti, dignitate præſtare indicarentur. Neque verò difficilis erat honoris adeptio. Quod enim ſcriptam Imperatori offerres, id eueſtigiò ſubſignabatur, ſiue ine-

ſcientiæ ſolio deturbatus, Imperatoriū ſolium conſcendit Ita impij in ſcelerib. dormiunt. Stupiditas, primū Alexij emblema.

Profuſio, álterū emblema. Mali vt ſeipſos tueātur aliorum opera coguntur vti, quibus ingētem pecunię vim numerant: & ita ſeruorum ſuorum ſiūt turpiſſima mancipia.

Iniuſtitia in muneribus publicis conferendis, tertium emblema.

pta dictione constaret, siue vt mare arare, terra nauigare, & montes in mediũ mare transferre, siue (vt est in fabulis) vt Athon Olympo imponere liceret, peteres. His rebus omnibus ita perfectis, vel potius confectis, quasi temporum & rerum conditioni seruire coactus, legiones domum abire sinit: nihil curans, quòd Blachi cum Scythis obuia quæque vastarent. & ipse non statim in vrbem properat, sed fratre capto & excæcato, nihil periculi metuens, pedetentim ac per ocium in diuersoriis commorando, proficiscitur. Iam enim à ciuibus quoque declaratus Imperator, & à coniuge Euphrosyna ingressus ei præparatus erat: & senatus, licèt non totus, eius successibus lætabatur. Neq; plebs ad illius mutationis famam concitata vel nouis rebus studuit, vel iusta iracundia exarsit, quòd Imperatoris creandi priuilegium à militibus sibi ereptum esset: sed quieuerunt, & acta comprobarũt omnes. Cæterùm cum coniunx eius Ducissa Euphrosyna in magnum palatium abiret, tum verò colluuies opificum & turbulentorum hominum, quendam astrologum Alexium Contostephanum, Imperio iam olim insidiantem, in foro Imperatorem cõsalutat. Negabant enim se Comnenorum laturos diutius imperium, quorum pertæsum esset. Imperatrice verò ita cum periculo magnum palatium

Quartũ emblema, ambitio, cui posthabetur prouinciarũ salus. Collige ex his emblematis tyranni & parricidæ characteres.

Alexij Contostephani astrologi seditio compressa. Nihil mirum quòd in impiũ fratrẽ vani homines conspirant. Huiusmodi enim quisquiliæ aliæ in alias iusto Dei iudicio insurgunt.

νων ἐδεῖτο ναυτίλλεσθαι μὲν τὴν ξηράν, ἀροῦσθαι δὲ τὴν θάλασσαν, ἢ τὰ ὄρη ἐν καρδίαις θαλασσῶν μετατίθεσθαι, εἴτε μὴν (ὡς ὁ μῦθος βούλεται) Ὀλύμπῳ Ἄθων ἐπανατίθεσθαι. οὕτω δὲ ταῦτα πάντα τετελεκώς, ἢ μᾶλλον συντετελεκώς, οἰκειότερον εἰπεῖν, ὡς χαρίζεσθαι τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι βιαζόμενος, διαφίησιν ἔπειτα τὰ στρατεύματα εἰς ἔθη τὰ οἰκεῖα ἐπανελθεῖν· μηδένα θέμενος λόγον, εἰ τὰ ἐν ποσὶν οἱ Βλάχοι ληΐζονται, μετὰ Σκυθῶν ἐπιόντες. καὶ αὐτὸς μὲν οὐκ ἀθρόως ῥυτῆρι παντὶ τῆς εἰς τὴν πόλιν ἥψατο, ἀλλ' ὡς τοῦ ἀδελφοῦ σχεθέντος καὶ πηρωθέντος, μηδένα ὑφορώμενος κίνδυνον, βάδην καὶ τοῖς σταθμοῖς ἐμβραδύνων ἐπορεύετο. ἤδη γὰρ καὶ τὸ τῆς πολιτείας αὐτὸν ἀνευφήμησε πλήρωμα, καὶ πρὸς τῆς γυναικὸς Εὐφροσύνης ἡ τούτου προητοίμαστο εἴσοδος, τό, τε τῆς συγκλήτου μέρος, εἰ καὶ μὴ ἅπαν, ἱλαρῶς ὅσα οἱ ξυνενήνεκται ἤνεγκε, καὶ τῶν ἐκ τοῦ δήμου πρὸς τὴν ἀκοὴν τῶν ἠγγελμένων οὐδέν τις ἀτάσθαλον ἐνεόχμωσε, ἀλλ' ἠρέμησαν μὲν πάντες, καὶ συνευδόκησαν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήτε βατταρίσαντες, μήτε ἀνατλεγόντες πρὸς δικαίαν ὀργήν, οἷς εἰωθὸς αὐτοῖς βασιλέα χειροτονεῖν, ὑπὸ τῶν στρατοπέδων καὶ τοῦτο ἀφῄρηνται. ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸ μέγιστον ἀρχεῖον ἡ Δούκαινα Εὐφροσύνη ἄρασα ἤλαυνε, τότε τῶν βαναύσων καὶ ξυγκλύδων τινὲς φιλοτάραχοι, φρατρίαν καὶ σύστρεμμα ποιησάμενοι, τινὰ Κοντοστέφανον ὀνόματι Ἀλέξιον, ἐς τὸ μέγιστον ξυλλεγέντες τέμενος, ἀναγορεύουσιν αὐτοκράτορα, ἀστροθεάμονα ὄντα, καὶ πάλαι τῇ βασιλείᾳ ἐνεδρεύοντα· οὐκέτι λέγοντες θέλειν ὑπὸ Κομνηνῶν βασιλεύεσθαι, γεγενημένων αὐτοῖς εἰς πλησμονήν. τῆς δὲ βασιλίσσης Εὐφροσύνης ἐπικινδύνως οὕτως εἰσιούσης

τὸ

τὸ μέγα παλάτιον, ἔνιοι τῶν ἀπὸ δυσήμου γένους ἐφεπόμενοι ἐκείνῃ, καὶ τῷ τοῦ Κοντοστεφάνου ὥρμησαν, τολμηρότερον μᾶλλον ἢ συνετώτερον, καὶ τὸ χυδαΐζον εἶδος τῆς πόλεως αὐτίκα διασκεδάννυται, καὶ ὁ Κοντοστέφανος συλληφθεὶς, φρουρᾷ παραδίδοται.

2 Τοῦ δὲ δημώδους πλήθους οὕτως ἠρεμηκότος, καὶ αὐτὸ συναπτῆς τὸ τῆς Ἐκκλησίας πλήρωμα, τῇ νέᾳ τυραννίδι συμβαίνει, καί τις τῶν νεωκόρων ὀλίγοις ὑποφθαρεὶς κέρμασι, (τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀγοραίων οἱ πειραχώδεις πεπόνθασι, καὶ βραχεῖς τῶν ἐκ τοῦ δικαστικοῦ τάγματος, τὰ δὲ ὀνόματα προφέρειν οὐ δύναμαι) τῆς τοῦ Ἀλεξίου εὐφημίας κατάρχεται, εἰς τὸν ἱερὸν ἀνάσταθμον ἀνιὼν, μὴ ἀναμείνας ἐκ τοῦ ἀρχιποίμενος τὸ ἐνδόσιμον· ἀλλὰ καὶ οὗτος μικρόν τι ἐνστὰς, καὶ ὅσον τὸ μὴ αὐτόκλητον ὑπεμφῆναι, τὴν γνώμην εἰς τὴν ἄρξαντα μετέθηκε. Καὶ τοῦ Πατριάρχου τοίνυν ὑποχαυνωθέντος, οὐδεὶς ἦν ἐκ τούτου γνωσιμαχῶν, ἀλλὰ πάντες τὸ μέγιστον ἀρχεῖον καταλαμβάνοντες, ηὐτομόλουν ἀτεχνῶς τῇ βασιλίδι ὡς ἀνδράποδα· καὶ πρὶν ἰδέσθαι τὸν τυραννήσαντα, ἢ γνῶναι ἀκριβῶς, ὁποῖα τὰ ξυνεχθέντα τῷ προφύλῳ ἄνακτι, τῇ τοῦ λεγομένου βασιλεῦσαι καθυπέκυπτον γυναικὶ, καὶ ὑπετίθουν ὡς θρανίδας τὰς κεφαλὰς, καὶ τὴν ῥῖνα τῇ ἐμβάδι, δίκην προσσηνιζομένων κυνιδίων, ἐνήρειδον, καὶ προσδεῖ προΐσαντο τῷ σχήματι, τὼ πόδε συνάπτοντες, καὶ τὼ χεῖρε συμβάλλοντες· καὶ οἱ μὲν ἀβέλτεροι οὕτως ἐξ ἀκοῆς ἀνασοβούμενοι. ἡ δὲ βασιλὶς σχήματι οὖσα ποικίλον, καὶ πράγμασιν οὐ μεθάρμοσον, προσφυεῖς τοῖς ποῦσεσι τὰς ὑποκείσης ἐμέριζε, καὶ τοὺς εὐήθεις διέχεε Βυζαντίους ἐν οἷς ἐκώτιλλεν. οἱ δὲ ὡς ὕες αἳ τὰς γαστέρας καταψώμεναι

ingressa, comitatus nobiliũ hominum audacius quàm prudentius in Contostephanum facto impetu, factionem illam dissipat, & Contostephanum in carcerem coniicit.

2 Eo populi motu compresso, etiam Ecclesiastici nouum Imperatorem approbant: & quidam sacrificulus paucis nummis corruptus, (eodem modo & cum seditiosis circumforaneis & paucis ex ordine iudicum, quorum nominibus parco, actũ) suggesto conscenso, Alexij proclamationem orditur, sine Patriarchæ consensu: qui tamen paulisper refragatus, ne sua voluntate coactus videretur, & ipse in Imperatoris partes concessit. Quo facto, nemo amplius est aduersatus, sed vniuersi in magnum palatium tanquã mancipia transfugerunt: & priusquam nouum Imperatorem viderent, aut quid veteri accidisset, compertum haberent, eius vxori, qui rerum potiri ferebatur, obediuerunt, & tantum non capita pro scabellis supposuerunt: & catellorum instar calceum eius deosculari, formidantium habitu, coniunctis pedibus & complexis manibus, soli famæ obtemperantes, astiterunt. At Imperatrix callida, & tempori seruire edocta mulier, fatuos Byzantios verborum lenocinio demulcebat: qui, vt porci resupini, quibus ventres fri-

Ecclesiastícorum nomine tenus, reipsa profanissimorum hominum scelerátus consensus. A sacerdotib. perit lex, & pastores fiunt lupi.

Primarius Ecclesię Gręcæ minister, parricidij fautor fit. Inde Imperij labes. Nam societatis humanę vinculum Ecclesiasticæ disciplinæ vigore firmatur.

Gynæcocratia pudẽda.

Aulicorum mancipiorũ characteres.

Vulgi ingenium.

cantur, blanditiis deliniti, nihil non eorum quæ acta erant, approbabant. Ingressu

Alexij ingressus in vrbē.

ad hunc modum sine sanguine & publicatione bonorum cuiusquam præparato, post dies aliquot ipse Alexius in vrbem venit: & recens lotus in aurato lecto, in

Varia Numinis irati in Alexiū Dei iudicia. Stupor & mens sanguine fraterno ebria, quam adulatores sceleratissimi intempestiuis iocis fouent.

exteriore Philopatio sedēs, libenter & hilariter adiri se patitur, animo propter admissum in fratrem scelus nō consternato. Quidam verò ex Beli iudicibus, intempestiuis iocis, quos adulatio suggerebat, risui se exposuerunt. Erant etiam qui id spectaculum suspiriis prosequerentur, cum vestes, quas sibi confecerat Isaacius, fratrem eius induisse viderent, & indignum id facinus deplorarent, & eam principatus mu-

Bonorum virorum censura.

tationem breui malorum fore principium augurarētur: Osiridis & Typhonis recordati, à quibus afflicta esset

Cunctatio ex malæ conscientiæ tinnitu nata.

Ægyptus. Celeberrimum & maximū Dei Sapientiæ templum ingressus, vt de more inauguraretur, & imperij insignia assumeret, primùm fidei symbolum Imperatorio colore tardius perscribit.

Excommunicationis Ecclesiasticæ sensus, quam ad viuum experiri debuit: sed intercessit sacerdotū impietas.

Deinde ad speciosam templi portam diutius cōmoratur, expectans, dum ingredi iuberetur ab iis, qui opportunam horam in eo loco, vbi Catechumeni instituuntur, obseruabant. Templo egressus, cum sublimem equum Arabicum à Protostratore adductum conscensurus esset, res memoratu digna ac-

ὑπιάζουσιν, ὑποκνώμενοι τὰ ὦτα τοῖς εὐπροσηγόροις ἀσπασμοῖς, οὐδέν τι τῶν συμβεβηκότων ὑπὸ νέμεσιν ἔθεντο. καὶ τοιαύτη μὲν ἡ προεισόδιος ἑτοιμασία τοῦ βασιλέως κῦρ Ἀλεξίου, ἀναίμακτος πάντη, καὶ μηδένα τῶν ὅλων ἐς οὐσίαν ἀδικήσασα. εἴσεισι δὲ τὸ Βυζάντιον μεθ' ἡμέρας τινὰς καὶ αὐτός, καὶ κλίνῃ χρυσοπάστῳ νεόλουτος ἐνιζήσας, κατὰ τὸ λεγόμενον ἔξω Φιλοπάτιον, περιχαρῶς καὶ ἀσμένως τοὺς ἐς αὐτὸν ἀφικνουμένους προσίετο, μὴ καταπεπληγὼς τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς ἐξ ὧν εἰς τὸν ἀδελφὸν διεπράξατο. τινὲς δὲ τῶν τοῦ Βήλου κριτῶν μὴ δυσκαίρως τὸν καιρὸν κολακεύοντες, βωμολόχους ἐπαφῆκαν φωνάς, ἐν αἷς καὶ ὦφλον κατάγελων. ἦσαν δ' οἳ καὶ ἐπεστέναξαν τοῖς ὁρωμένοις, καὶ τοὺς βασιλείους κόσμους κατωπτευκότες, οὓς ἑαυτῷ ὑπέρραψεν Ἰσαάκιος, περιαμπίσχοντας ἄρτι τὸν ἐκείνου κασίγνητον, ἐπωδύραντο, τὴν ἀτοπίαν ἐκπλαγέντες τοῦ πράγματος, καὶ τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν τῆς ἀρχῆς ἀρχὴν προσφάτων οἰωνίζοντο συμφορῶν, τά τε Ὀσίριδος καὶ Τυφῶνος ἐβάλοντο κατὰ νοῦν, ὑφ' ὧν ἐκακοπραγήσεν Αἴγυπτος. εἰσελθὼν δὲ τὸ τῆς Θεοῦ λόγου σοφίας περίπυστον καὶ μέγιστον τέμενος, ὅπως κατὰ τὸ ἔθιμον ἐς βασιλέα χρισθῇ, καὶ περιβαλεῖται τὰ τοῦ κράτους σύμβολα· πρῶτα μὲν ὀψιαίτερον τὸ τῆς πίστεως ἐγγράφει σύμβολον βαφῇ τῇ βασιλικῇ. ἔπειτα ταῖς ὡραίαις λεγομέναις τοῦ νεὼ πύλαις ἐγγίσας, ἱκανὸν ἐκεῖσε χρόνον διέτριψε, προσδεχόμενος, πότε ἂν ἐπιταχθείη τὴν εἴσοδον παρὰ τῶν ἀκριβούντων τὸ τῆς ὥρας καίριον τῶν ἱερῶν κατηχουμενείων ἄνωθεν· ἐξιὼν δὲ τοῦ νεὼ, καὶ μέλλων ἐπιβῆναι τοῦ ὀχήματος, ὁ μὲν ἵππος (ἦν δὲ οὗτος φατνιστὸς καὶ Ἀράβιος) προσάγεται παρὰ

παρὰ τοῦ Πρωτοστράτορος, ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ ἑλκυσθεὶς, γίνεται δέ τι τῶν ἀήθων καὶ ἀξίων θαύματος. οὐ προσίεται ὁ ἵππος τὸν ἀναβάτην, ἀλλὰ δειμάσσων ὕφαιμος τὸ ὄμμα, καὶ τὸ οὖς μετέωρος, καὶ συχνὰ κόπτων τὸ δάπεδον, καὶ τὰς ἐμπροσθίους ἀναβάλλων χηλὰς, καὶ ῥύδην φερόμενος, αὐτὸν ἀπεστρέφετο, ἀδοξῶν ὥσπερ ἐπὶ τῶν νώτων ὀχεῖν, καὶ κατ' αὐτοῦ ἀγριούμενος. πολλάκις οὖν πρὸς τὸ ἱππεύειν γινόμενον τὸν Ἀλέξιον, ἀπεκρούσατο, τὰς ἐμπροσθίους ἀνασείων χηλὰς, καὶ τὰς ὄψεις ἐπιστρέφων ὀπίσω. ὡς δέ ποτε μετὰ πλεῖστα περιποππύσματα καὶ διομαλίσεις τοῦ αὐχένος ἔδοξεν ἠρεμῆσαι, καὶ παύσασθαι τῶν ἀγερώχων ἐκείνων ἑλίξεων, καὶ τῆς τῶν ποδῶν ἀερώσεως, ὁ μὲν βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ἀνεπήδησε, καὶ τῶν ἡνίων ἐλάβετο. ὁ δὲ ὥσπερ ἠπατημένος, καὶ δεξάμενος ἀναβάτην ὃν οὐκ ἤθελεν, ἠτάκτει τε ὡς πρότερον, καὶ τοὺς πόδας ἀνίστη μετ' ἐξακούστων τῶν χρεμετίσεων· οὐδ' ἔληξεν ἐκβακχευόμενος οὕτως, ἕως τὸ μὲν λιθόστρωτον στέφος ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως εἰς γῆν κατήνεγκεν, ὡς καὶ τούτου διαθραυσθῆναι μέρη τινὰ, αὐτὸν δ' ἀπεσφαίρισεν. ἵππου τοίνυν ἑτέρου προσενεχθέντος, οὐχὶ μεθ' ὑγιοῦς ἐπομπεύετο στεφανώματος, ὃ καὶ μὴ αἴσιον τῶν ἐσομένων ἔδοξε σύμβολον. μηδὲ γὰρ ἂν ἀδιαλώβητόν οἱ συντηρηθῆναι τὴν βασιλείαν, ἀλλὰ τοῦ ὕψους ἀποπεσεῖν, καὶ προσπαθεῖν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἐναντίων κακῶς. συνεπόμπευον δὲ τῷ βασιλεῖ τῷδε ἔφιπποι, καὶ οἱ δύο ἐπὶ θυγατράσι τούτῳ γαμβροὶ, ὁ Κοντοστέφανος Ἀνδρόνικος καὶ ὁ Κομνηνὸς Ἰσαάκιος. καὶ ὁ πρὸς πατρὸς ἐκείνῳ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δούκας, πεπαίτερος ὢν τὴν ἡλικίαν, ᾧ καὶ κατὰ τὴν πομπαίαν ἐκείνην πρόσοδον συνέβη τι τοιοῦτον παράλογον. μή γάρ τινος διαταράξαντος τὴν κόλουρον ἡμίονον, ἧς ἔποχος ἦν, τὸν Σεβαστοκρατορικὸν ἀπεβάλετο στέφανον, ἀνατραπέντα τῆς κορυφῆς, καὶ αὐτομάτως

cidit. Equus enim sessorem non admittit: sed oculis sanguine suffusis, auribus arrectis, crebrò solum pulsans, & anterioribus vngulis cum fremitu sublatis, eum ferocissimè auersatur, quasi tergo recipere dedignaretur. atque ita sæpius in posteriores pedes arrectus, & auersis oculis Alexium repellit. Vt autem post multos poppysmos & ceruicis palpationes placatus, & crebros illos gyros & calcitrationes omissurus videbatur, Imperator in eum insiliit, & habenas prehendit. Is verò vt deceptus, sessore quem nollet recepto, æquè ac prius ferocit, cum claro hinnitu pedes attollit: nec prius importunè saltare desistit, quàm gemmata corona capite eius excussa, & ex parte comminuta, ipsum quoque deiecisset. Alio equo adducto, fracta corona inauspicatum omen visa est Imperij cladium nõ expertis, & imminentis ruinæ & noxæ hostilis. Comitabantur eum in equis duo generi, Contostephanus Andronicus, & Isaacius Comnenus, & patruus eius Ioannes Ducas, vir prouecta ætate, cui in ea pompa mirum quiddam accidit. Nam cum mula eius à nemine exterrita esset, corona Sebastocratorica sponte de eius verti-

Repulsa animalis bruti parricidę furorem corã hominibus bruta cæcitate percussis, arguit.

Supplicium iustum. Qui in fratrem parricidali odio insurrexerat ab hominibus impiis palpatur, ab equo autẽ in terrã deiicitur. At qui brutum animum gerebat, bruti animalis disciplina etiam nõ est emendatus.

Admonitiones neque in suo neque in alieno casu obseruat Alexius, hominum suis sceleribus oppressorum more.

ce humi cecidit. Vnde populus caluitio eius, quod instar plenæ lunæ relucebat, nudato, cum risu exclamauit. Ducas verò, qui etiam alioqui non facilè rebus aduersis commoueretur, necessitate in iocum & festiuum ludum conuersa, hilaritatem populi adeò non indignè tulit, vt etiam vnà lætari videretur.

In Alexium alia Dei iudicia.

3 Imperator verò Angeli cognomento, siue vt humiliore repudiato, siue vt vnà cum fratre abolendo, Comnenus appellari voluit.

Miserrimus ille, cõscientiæ flagellis & tædis ardentibus exagitatus, ne cognomen quidẽ, quod cum fratre cõmune habuit ferre potest. Ita impij ad quamcunq. vel leuissimã eorũ quos iniustè & crudeliter oppresserũt, mentionem trepidant.

Cum autem omnes putarẽt, eum post declarationem, rebus pacatis, statim in armis fore, nec vrgentia duntaxat mala depulsurum, sed superiorum etiam temporum delicta fraterna correcturum, clades præsertim à Barbaris propterea illatas, quòd eis nemo restitisset, aut rerum curam suscepisset: ille contrà, vt iam votorũ omnium & vnici ac diuturni desiderij compos factus, corolla insignis, ignauiæ sese dedidit, quasi non legitimam hominum curationem sortitus,

Ignauiæ se dedit, abiecta reip. cura, qui pietatis & humanitatis iacturã fecit, ineptus est ad seria tractanda.

sed deliciarum & ocij facultatem esse imperium opinaretur. Igitur abiecta reipublicæ cura, vt gubernator fluctibus defatigatus, in aureo vestitu se ostentabat: & apertis auribus, omnium eorum petitionibus annuebat, quos adipiscendi Imperij adiutores habuerat, & vtraque manu pecuniam ab I-

καταπεσόντα εἰς ἔδαφος. πρὸς ὅπερ οἱ μὲν θεώμενοι ἐξεβόησαν, καὶ εἰς γέλων διεκινήθησαν, τὴν ἐγκρυφιαζομένην τῷ στεφάνῳ πρότερον φαλάκραν ὡς πλησίφωτον σελήνην τότε κατωπτευκότες. ὁ δὲ Δούκας τὴν ἀνάγκην μεταπιθεὶς εἰς τὸ εὔχαρι καὶ μείλιχον, ἄλλως τε κἂν τοῖς ἀβουλήτοις μὴ ἑτοίμως χολούμενος, ἔφερεν ὡς σύμμικτον ἡδονῇ παιδιὰν τὴν τῶν πλείστων ἐπὶ τῷ γεγονότι διάχυσιν, γεγηθὼς ἐν μέρει καὶ αὐτὸς, καὶ μηδαμῶς τὸν ἀγανακτοῦντα ὑποκρινόμενος.

3 Ὁ δὲ βασιλεὺς τὴν Ἀγγελωνυμίαν παρωσάμενος, Κομνηνὸς ἐπελέγετο, εἴτε τὸ ἐπώνυμον ἀδοξῶν, οἷα ὑφιζάνον πρὸς τὸ Κομνηνικὸν κλέϊσμα, εἴτε συναφανίζων τῷ ὁμαίμονι καὶ τὴν ἐκείνου ἐπίκλησιν. ἁπάντων δὲ οἰομένων μετὰ τὴν ἀναγόρευσιν αὐτίκα, καὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἠρέμησιν, ὁπλιτεύοντα φανῆναι, καὶ θηραυλοῦντα τὸν Ἀλέξιον, καὶ οὐχ ὅπως ἀντιστήσεται τοῖς ἐν χερσὶ δυσχερέσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ πρότερον ἡμαρτημένα πρὸς τοῦ κασιγνήτου μὴ ἄν ποτε ἀναχέεσθαι παροφθῆναι οἱ ὁπωσοῦν ἀδιόρθωτα, καὶ μάλισθ' ὅσα κακῶς ὑπὸ βαρβάρων ἔπαθον, μὴ τὸν ἀνθιστάμενον ἔχοντα, μηδὲ τὸν ὁτεδὴ παθηνάμενον· ὁ δὲ πρὸς ἅπαν τοὐναντίον μεθήρμοστο, καὶ ὡς τὸ ἀκρότατον ἤδη τῶν ἐφετῶν εἰληφὼς, καὶ πρὸς ὃ πάλαι τὸ πᾶν ἐπέτεινε πρόθυμον πεφθακὼς, ἀνέπεσε στεφηφορήσας, ὡς εἴπερ οὐκ ἐπιστασίαν ἔννομον ἀνθρώπων, ἀλλ' εὐπορίαν χλιδῆς, καὶ ἀνέσεως παροχὴν τὴν βασιλείαν ᾤετο. οὐκοῦν καὶ τὴν τῶν κοινῶν διοίκησιν παρεικὼς, ὡς τὸ πηδάλιον ὁ κυβερνήτης, ὃς ἀπείρηκε πρὸς τὰ κύματα, χρυσοφορῶν ἦν, καὶ τὴν ἀκοὴν ὅλην ἀναπεταννὺς, καὶ πᾶσαν ἔντευξιν χαριζόμενος τοῖς ἐκ τῆς μερίδος τῶν συνεφαψαμένων αὐτῷ τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀφειδῶς ἀμφοτέραις ἀπήντλει τὰ χρήματα, ἅπερ συνέλεξεν

συνέλεξεν Ἰσαάκιος· οὔτε τὴν ἐργώδη τούτων εἰσέπειτα συναγωγὴν σκοπούμενος, οὐδὲ τὴν διακενῆς ἀπόκτησιν διευλαβούμενος. τῶν τοι διαφορηθέντων δίκην ἀχυρμιᾶς, καὶ κατὰ θερινὴν κόνιν ἐσκεδασμένων ταχέως πρὸς ἀργὰς γαστέρας ἃς οὐδ᾽ ἦν ἐπιστάμενος, ὁ τῇ φιλοδωρείᾳ προσκείμενος εἰκῇ αὐτοκράτωρ, ἑαυτὸν τῆς ἀσωτίας ἐμέμφετο ὕστερον, ἡνίκα χρημάτων ἐχάτιζεν. ἦν δὲ καὶ ἡ τοῦ βασιλέως τοῦδε ἄκοιτις τὸ μὲν φρόνημα καὶ λίαν ἀνδρώδης, ἐς γλῶτταν αὐτοφυῶς αὐχοῦσα σοφιστικὴν, χάρισι διηνθισμένην, καὶ περιθεομένην γλυκύτητι, καὶ προγνῶναι τὸ μέλλον ἱκανωτάτη, καὶ τὸ ἐνεστὸς ἀρίστως διοικήσειν ἐπισταμένη· τὰ δ᾽ ἄλλα κακὸν διωλύγιον, οὔ φημι τὰς κομώσεις, καὶ βασιλείας καθηδυπάθησιν, καὶ τὸ ἰσχύειν ὑπὲρ τὴν ὁμευνέτην εὐφυΐᾳ φύσεως μετενεγκεῖν τὰ καθεστῶτα, καὶ μὴ ὄντα ἐπεξευρεῖν (ταῦτα γὰρ οὐ διὰ λόγου τῇ ἱστορίᾳ, κἂν εἶεν γυναιξὶν οὐχ ἁρμόδια, καὶ βασιλίσσαις οἵαις δὴ προσεχλύετο) ἀλλ᾽ ὅτι τὸ κάλυμμα τῆς αἰδοῦς ἀπιμάσασα, ἑλκίζετο καὶ διεθρύπτετο, καὶ εἰς ὄνειδος ἦν τῷ ταύτην ἡρμοσαμένῳ. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα εἰδέναι τὰ ἀτοπούμενα παρὰ πᾶσιν ἐκρίνετο, τοῖς δ᾽ ἀγνοοῦσι χρηματίζεσθαι. ἐξ ὧν δ᾽ ὕστερον διεπεπράχει, ὅτε τὰ κατὰ τὴν σύνοικον γεγόνασιν ἔκπυστα, σαφῶς ὑπέδειξεν, ὡς οὐδὲν τῶν τολμωμένων ἠπίστατο, δηλώσει δὲ ταῦτα τὸ λέγειν κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν. τῆς τοίνυν βασιλίδος τοὺς ὅρους ὑπερβαινούσης, καὶ τὰ ταῖς πρὶν Αὐγούσταις Ῥωμαίων ἔθιμα ἀδοξούσης, εἰς δύο ἀτεχνῶς ἀρχὰς ἡ βασιλεία διῄρητο. οὐ γὰρ ὁ κρατῶν μόνον, ὁπόσα ᾑρεῖτο διεκελεύετο, ἀλλὰ ταυτοδυνάμως τούτῳ κἀκείνη

ſaacio collectam profundebat: non conſiderans, cum quanta difficultate poſtea recolligēda eſſet & quàm temerè nunc diſſiparetur. Cũ igitur inſtar palearũ aut æſtiui pulueris celeriter diſiecta, & in ventres ignauos, quos ne norat quidem, inſumpta eſſet: temerè munificus Imperator, ipſe tãdem profuſionem ſuam damnare cœpit, cum pecunia egeret. Eius verò vxor, virili animo mulier, & ab ipſa natura dicendi ſuauitate & lepore ornata, nec ad præſentia duntaxat optimè adminiſtranda, ſed & ad futura prouidenda ſolertiſſima, aliis rebus teterrima peſtis fuit. Neque nunc de exquiſito ornatu & luxu regio loquor, neque de eo quòd ingenij felicitate in mutando recepto ſtatu & rebus nouandis maritum ſuperabat: (nam hæc, etſi non decora mulieribus, reginis præſertim, tamen prætereunda cenſeo) ſed de impudicitiæ probro atque infamia, qua maritum dehoneſtabat. Qui cum initio id dedecus ſcire, & diſſimulare ab omnibus putaretur: tamen ea facinora ſe ignoraſſe, poſtea cum publicata eſſent, declarauit, vt ſuo tempore narrabimus. Cum igitur imperatrix limites tranſiliret, & ſuperiorum Auguſtarum inſtituta contemneret, Imperium planè in duos principatus eſt diuiſum. Neque enim Imperator duntaxat, quicquid erat libitum man-

Prodigalitatem ignauiæ adiũgit. Nec facultates publicas vel priuatas ritè diſpenſare ſcit, qui conſcientiæ ſuæ diuitias impiè dilapidauit.

Euphroſyna imperatrix virago, ſed ſuperba, luxurioſa & impudica. Qualis vxor talis maritus. Nec aliud flagellum quærendum fuit. Ita ſolet ſummus iudex de impiorũ corio lora ſumere quibus eos indeſinenter quanuis alto ſopore oppreſſos ſurdis verberib. & plagis immedicabilibus afficiat.

Imperatricis ambitio.

dabat: ſed illa etiam pari autoritate, quæ viſa erant, peragebat, imò aliquando pro ſua libidine illius iuſſis intercedebat. Et cum maximæ legationes audiendæ erant, duo precioſa ſolia coniungebantur, & illa marito cum magno ſplendore, ac pileolo gemmis & perſpicuis margaritis ornato aſſidebat, & torques precioſiſſimos de collo ſuſpendebat. Aliquando etiam in aliis palatiis ſeiuncti, per vices adorabantur, ſubditis ab Imperatore ad illam ſalutandam tranſeuntibus, & genua ſubmiſſius flectentibus. Nonnulli etiam Imperatoris conſanguinei, qui ſummos magiſtratus gerebant, imperatricis ſplendidas & altas lecticas humeris tanquam mancipia ſubibant. Verùm trimeſtri nondum elapſo, fama non fallax affertur, Cilicem quendam, aſſumpto Alexij filij Manuelis nomine, ad Ancyræ vrbis ſatrapam ſe contuliſſe, ab eóque vt verum Manuelis filium ſuſceptum eſſe, non vt eius poſtulatis annueret (nouerat enim & ipſe Imperatorem Alexium ab Andronico ſtrangulatum eſſe, ſed vt Imperator bellis diſtineretur, dum ſeditioſis reſiſteret: & ipſe aliquid emolumenti inde perciperet, amicitia ſua Romanis vendita.

Faſtus.

Summa vtriuſque ſuperbia.

Aulicorum inſania.

Internis & domeſticis iudiciis in Alexium deſcriptis ſequuntur externa. Nēpe Pſeudalexij Cilicis ſeditio in verè Pſeudalexiū qui animo cęcus fratrē excęcauerat.

τὰ πρὸς βουλῆς διεπράττετο, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἀνέλυε πρὸς τὸ θυμῆρες αὐτῇ μεταμείβουσα, ἅπερ ἐδέδοκτο τῷ βασιλεῖ. ἀλλὰ καὶ πρεσβείας μεγίστης ἐθνῶν μελλούσης βασιλεῖ ἐπιπλατεύεσθαι, θρόνοι σύμφυεις πολυτελεῖς παρετίθεντο· καὶ συνεδρεύουσα, προεκάθητο λαμπρῶς διεσκευασμένη, λίθοις τε καὶ μαργάροις διαφανέσι τὸ τυμπάνιον ἀναδέουσα, καὶ τὸν τράχηλον ὁρμίσκοις πολυτίμοις διαλαμβάνουσα. ἐνίοτε δὲ κατ' ἄλλας βασιλείους οἰκοδομὰς διϊστάμενοι, καὶ ἀνὰ μέρος ἀμφότεροι προφαινόμενοι, εἰς ἑαυτὸν ἐμέριζον τὸ ὑπήκοον, ἢ γὰρ πρώτως ἀπονεῖμαν βασιλεῖ προσκύνησιν, ἐκεῖθεν ἀπαῖρον, πρὸς τὴν βασιλίδα μετεπορεύετο, καὶ βαθυτέραν αὐτῇ παρεῖχε τοῦ γόνατος σύγκαμψιν. οὐ βραχεῖς δὲ καὶ τῶν καθ' αἷμα βασιλεῖ ἐγγιζόντων, καὶ εἰς τὰ ὑπερήφανα τῶν ὀμφικίων ἀνέκειντο, τοῖς ὤμοις ὡς θρανίδας ὑποβάλλοντες ἐπὶ τῶν λαμπρῶν καὶ μετεώρων θώκων τὴν βασιλίδα ἀνέφερον. ἀλλ' οὔπω μῆνες τρεῖς παρεληλύθεισαν, καὶ φήμη τις πρόεισιν ἀψευδής, ἐκ Κιλίκων τινὰ ὁρμώμενον Ἀλέξιον, τοὔνομα τῷ τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου ὀνόματι ἐποχούμενον, ὃν ὁ βασιλεὺς ἐγείνατο Μανουήλ, τῷ τῆς πόλεως Ἀγκύρας σατραπεύοντι προσρυῆναι, καὶ ὑπ' αὐτοῦ προσδεχθῆναι ὡς υἱὸν ἀληθῆ τοῦ αὐτοκράτορος Μανουήλ, οὐχ ὅπως πρατώσειεν αὐτῷ τὰ κατ' ἔφεσιν (ᾔδει γὰρ κἀκεῖνος, ὡς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος διὰ πνιγμονῆς ὑπ' Ἀνδρονίκου τὸν βίον κατέστρεψεν) ἀλλ' ἵν' ὁ βασιλεύων Ῥωμαίων συνδιαπλέκοιτο πράγμασι, τοῖς στασιασταῖς ἀντικαθιστάμενος, καὶ αὐτὸς ἐντεῦθεν παρακερδαίνῃ τι, χρημάτων ὤνιον τὴν μετὰ Ῥωμαίων φιλίαν κτώμενος.

ἐπεὶ δὲ εἰς ἔργον ταῦτα δὴ τὰ ἀγγέλματα ἐκβεβήκει, καὶ ὁ ψευδώνυμος οὗτος Ἀλέξιος τοῖς ὁμόροις τῇ Ἀγκύρᾳ Ῥωμαϊκοῖς πολίσμασιν ἐπεφύετο, ἐνισχυόμενος παρὰ τοῦ Πέρσου, καὶ κρατυνόμενος, στέλλεταί τις ἐκτομίας ὢν τοὐπίκλην Ἠονοπολίτης, ἄρτι πρὸς βασιλέως παρακοιμώμενος τιμηθείς. μηδέν τι δὲ τοῦ θλαδίου κατορθοῦντος πρὸς τὴν ὑπόθεσιν, δεῖν ἔγνω καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐξελθεῖν, ἐν τῷ μέρει δὲ καὶ τὴν μετὰ τοῦ Πέρσου σπονδῶν ἐπιμεληθῆναι. εἰδὼς, ὡς οὕτω μάλιστα ῥαδίως καταγωνίσεται, τὸν ὀνόματι ἑτέρου, καὶ τούτου πάλαι τεθνεῶτος ἐπερχόμενον αὐτῷ ἀντίπαλον. πλὴν ὁ Πέρσης τῷ καιρῷ καταχρώμενος, οὐκ ἄλλως τὴν εἰρήνην ἐδέχετο, εἰ μὴ αὐτίκα δωρήσεταί οἱ βασιλεὺς ἀργυρείου κεντηνάρια πέντε, κεκομμένα εἰς νόμισμα, ἐτησίως δὲ ἐκ τότε τρεισὶν ἐκ τούτων φιλοτιμεῖται, καὶ σηρικοῖς ἐνδύμασι τεσσαράκοντα νήμασιν, ἅπερ ἐκ Θηβῶν ἑπταπύλων βασιλεῖ κεχορήγηται. ἀφικόμενος οὖν κατὰ τὸ πόλισμα τὰ Μελάγγια· πρὸς τῶν ἐκεῖσε βασιλεὺς αὐτοκράτωρ ἀναγορεύεται, πλὴν οὐχὶ καὶ γενναίαν τὴν κατὰ τοῦ ἀντιστάτου Ἀλεξίου σύναρσιν εὕρισκεν. ἀλλ' ὡς βασιλεῖ Ῥωμαίων αὐτῷ προσανέχοντες, οὐδὲ τὸν Ψευδαλέξιον ἐκεῖνον φιλοφροσύνης εἴων ἐκτὸς, τούτῳ τε κἀκείνῳ τὰ βλέμματα χαριζόμενοι, πρὸς ἑκατέροις ταῖς γνώμαις ἔρρεπον, μηδαμῶς ἐμφαίνοντες ὅτῳ προσρέπουσιν ἀτεχνῶς. ὅθεν παντὶ τῷ βουλομένῳ παρεῖχον κατανοεῖν, ὡς ἀμφίρροποι ὄντες, οὐδὲ ἑτέρῳ μὲν ἐκ τοῦ αὐτίκα προσκείσονται, κατὰ δὲ καιρὸν τῷ νικῶντι προσθήσονται. ἀλλὰ κἂν ταῖς πρὸς βασιλέα ἐντεύξεσιν ὑπεξαίροντες τὸν Ἀλέξιον, οὐδαμῶς ἔληγον. πολλάκις γοῦν ἔλεγον, ὡς καὶ σὺ ἀγάσαιο ἂν τὸν ἄνδρα,

Postquam autem Pseudalexius iste Persarum opibus adiutus, Ancyræ vicina Romana oppida populabatur, eunuchus quidam cognomento Eonopolita, nuper ab Imperatore Accubitoris dignitate ornatus, ad eum reprimendum mittitur. Qui cum rem malè gereret, Imperator ipsi sibi exeundum esse censuit, eadémque opera de fœdere Persico agendum: haud ignarus, impostorem illum ea ratione facillimè debellari posse. Verùm Persa occasione vsus, pacificationem se nulla alia ratione admissurum affirmauit, nisi argenti signati centenarij v in primis, & deinceps quotannis terni, & quadragenæ vestes sericæ, quæ Thebis Bœotici Imperatori pendi solerent, sibi donarentur. Vbi ad Melangia oppidum peruenit, ab illius loci incolis Imperator Augustus salutatur: sed parum alacriter contra seditiosum adiuuatur. Quamuis enim eum pro Romanorum Imperatore colerent, tamen nec Pseudalexium planè contemnebant: & dum vtrumque colunt, minimè præ se ferunt vtri prorsus sint addicti. Vnde quiuis coniicere poterat, eos duabus sedere sellis, & in præsentia neutri opem laturos, sed per occasionem in partes victoris concessuros. Imò etiam quoties Imperatorem adibant, Alexium extollere non desistebant, subinde interiiciētes: ipsi etiam miraculo eum fore, si vide-

Omnia sibi aduersa & infida experitur, qui per fidè aduersus fratrem egerat.

Manum ictibus opponit, sed frustra: imminebat enim ceruici eius fatum ineluctabile, cuius apparitor inter alios Persa fuit.

Cilicum ambiguam fidē experitur qui nullā fidem fratris respectu coluerat.

Duabus sellis sedentes sub ditos reperit qui cum fratre duabus sellis sedebat. Lex talionis id præcipit.

Falsi Alexij Manuelis filij laudes Alexius parricida audire cogitur: nec propterea mens illi melior redit.

ret, vt rufo & promisso capillo esset ornatus, non secus ac si auri bracteæ essent: vt esset procerus, vt robustus eques, quasi fibulis sellæ affixus. Ad quæ cum Imperator aliquando respondisset, Manuelis filium ab Andronico iam olim sublatum: eũ verò qui nunc illius nomen vsurpet, erronem esse, & à Comnenia familia alienum. Et vt ille viueret, atque is ipse esset qui arma inferret, se tamen meliore iure imperare, qui nunc sceptrum teneat:

Ars eluditur arte, & impostor impostura petitur.

illi eius oratione interpellata, & ex tempore refutata, responderunt: *Vides ergo, Imperator, te quoque de illo dubitare, & mortem eius incertam existimare? Quare noli succensere iis qui adolescentis miserentur, cui regnum proauitum debetur, quo tamen vnà cum patria per iniuriam est priuatus.*

Irrita Alexij expeditio.

Itaque videns Imperator se nihil sua præsentia proficere, castellis præteritis, quorum alia ab Alexio dimouit, alia incendit, vt seditioso addicta: in vrbem rediit, expeditione duobus mensibus terminata, & Ciliciæ rebus Manueli Cantacuzeno mandatis.

Pseudalexij interitus: qua ratione Deus Constantinopolitano Imperio inducias tribuit.

Sed cum ne is quidem apertè illi bellum inferret, quamuis Persæ auxiliis subinde crescenti, & à castellis Ancyræ finitimis omnibus, aut saltem pluribus tributa exigenti, diuturnis vtique malis Romanos affecturus ille fuit, nisi Deo noua hic quoque ratione nostri miserto, in castello

εἰ θεάσαιτο δ᾽ ἄπαντα βασιλεῦ, οὕτω πυρσαῖς καὶ ἐκτενέσι κόμαις ἠγλάϊσται ὡς εἰ χρυσίου ἦσαν ἀπορρινήματα· οὕτως ἐστὶν εὐῆλιξ, οὕτως ἱππότης ἀκράδαντος, ὡς εἴπερ τῇ ἐφεστρίδι ἐμπεπερόνητο. πρὸς δὲ ταῦτα τοῦ βασιλέως ἀνθυπενεγκόντος ποτὲ, ὡς ὁ τοῦ αὐτοκράτορος υἱὸς Μανουὴλ πάλαι ἀπεβίω θανάτῳ, ᾧ δὴ πρὸς Ἀνδρονίκου κατεδεδίκαστο· ὁ δὲ νῦν προσιὼν οὗτος πλάνος ἐστὶ, καὶ τοῦ τῶν Κομνηνῶν γένους ἀλλότριος. εἰ δ᾽ ἐκεῖνον δοίη τις ζῆν, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν ἐπιόντα, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἄρχειν δήπουθεν δικαιότερος, ὁ καὶ τὰ Ῥωμαίων σκῆπτρα χειρίζων νυνὶ, ἐπελάβοντο τῶν λόγων οἱ ἀκροώμενοι, καὶ ἀπ᾽ αὐτῶν ποιησάμενοι τὴν ἀντίθεσιν, ὁρᾷς, ἔλεγον, βασιλεῦ, ὡς ἄρ᾽ ἀμφιγνοεῖς καὶ σὺ περὶ τοῦ παιδὸς, καὶ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀμφήριστον ἥγησαι; μὴ οὖν χαλέπαινε τοῖς τὸν νεανίαν οἰκτείρουσιν, ἐκ μὲν τριγονίας τὴν βασιλείαν ἐς αὐτὸν καταβαίνουσαν ἔχοντα, ἀρχῆς δ᾽ ὁμοῦ καὶ πατρίδος παρὰ δίκην ἀποπλαζόμενον. ἰδὼν τοίνυν ὁ βασιλεὺς ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἐπ᾽ οὐδενὶ κερδαλέῳ κατανοῶν γίνεσθαι, τὰ φρούρια παρελθὼν, καὶ ἃ μὲν τούτων ἀποστήσας τοῦ Ἀλεξίου, ἃ δὲ πυρὶ παραδοὺς, ὡς τῷ ἀντάρτῃ προσρέποντα, ἐπανόδου ἐμνήσατο, δυσὶ τὴν ἐκστρατείαν περιγράψας μησὶ, καὶ τὰ κατὰ τὸν Κίλικα Ἀλέξιον ἐπιτρέψας τῷ Καντακουζηνῷ Μανουήλ. πλὴν οὐδ᾽ οὗτος ἐξώνεγκε πόλεμον κατ᾽ αὐτοῦ προφανῆ, καίπερ ἐμπλατυνομένου ἀεὶ τῇ ἐπικουρίᾳ τοῦ Πέρσου, καὶ τῶν περὶ τὴν Ἄγκυραν φρουρίων φορολογοῦντα τὰ πάντα ἢ τὰ πλείονα· ἦν δ᾽ ἂν καὶ οὗτος ἐπὶ μακρὸν ἀμήχανον Ῥωμαίοις κακὸν, εἰ μὴ Θεὸς κἀνταῦθα φανεὶς καινουργὸς, τὰ Ῥωμαίων ᾤκτειρε πράγματα. τὸ γὰρ φρούριον

ειον εἰσιὼν, ὃ Τζούγγρα κατονομάζεται, νυκτὸς ἀποσφάττεται μαχαίρᾳ παρά τινος. οὕτω μὲν οὖν καὶ οὕτως ἠφάνισται, καὶ τάχος ἀστραπῆς διαΐξας καὶ πάλιν ἀποκρυβεὶς, ἢ γοῦν ὡς ἐκ κιλικίου κωρυκίου πνεῦμα βίαιον διεκπνεύσας, καὶ μέρος τῆς ὑπὸ Ῥωμαίοις διακυκήσας, μετὰ βραχὺ διεκφυσηθεὶς ἐπαύσατο τῆς σφοδρότητος. ἐπὶ δὲ τῷ κακῷ τούτῳ παρὰ πόδας ἕτερον ἐπεισέφρησε χεῖρον, ἢ μᾶλλον δόξαν πρὸς καιρὸν ὑπορρεῦσαι, πάλιν ἀνέβλαστε κατὰ κώνειον φθοροποιὸν, ὁ Κομνηνὸς οὗτος Ἰσαάκιος, ὃς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν βιβλίοις ἐρρέθη μοι, ἐγκρατὴς ἅμα καὶ ὀλετὴρ τῆς τῶν Κυπρίων νήσου γενόμενος· ἑάλω μὲν πρὸς τοῦ ῥηγὸς Ἰγγλινίας, ἐς Παλαιστίνην ἀφικνουμένου διαποντίου, καὶ ὡς δοῦλος μαστιγίας τινὶ τῶν ὁμοφύλων ἐκείνῳ ἀποκεχάριστο, καὶ ἦν ἁπανταχῇ διαδόσιμος, ὡς κατέστρεψε τὸν βίον κακῶς ὁ κακός. φήμη δ', ὡς δέδεικται ὕστερον, μόνη ἀποβιοὺς, καὶ δεσμῶν ἀπαλλαγεὶς, καὶ φρουρᾶς ἀπολυθεὶς (ὡς μὴ ὤφελε) τὸν παλαιὸν ἀναθάλπει τῆς τυραννίδος ἔρωτα· ἀνεκαλεῖτο μὲν οὖν πρὸς τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου διὰ γραμμάτων συχνῶν, ἐναγούσης αὐτὸν εἰς τοῦτο τῆς βασιλίδος Εὐφροσύνης, δι' ἣν ἐκ συγγενείας ἐγγύτητα εἶχεν αὕτη πρὸς Ἰσαάκιον. ὁ δὲ ἀπεδυσπέτει, καὶ πρὸς μόνην ἠγανάκτει τῶν ἐπιστελλομένων ἐνήχησιν, βασιλεύειν, οὐ μὴν βασιλεύεσθαι λέγων εἰδέναι, καὶ ἄλλων ἐξηγεῖσθαι, μὴ γοῦν ἑτέροις πείθεσθαι. συχνὰ τοίνυν γράμματα συνετίθει πρὸς τοὺς τῆς Ἀσιάτιδος γῆς πρωτεύοντας, τί μὲν τῶν ἀπειρημένων οὐκ εἰσηγούμενα, τί δὲ τῶν καθεστώτων οὐχὶ κινοῦντα, καὶ πάντα τοῖς πειθομένοις βραβεύοντα, εἴ πως τοῦ τῆς βασιλείας ὀνόματος ἐπιδράξεται· ἀλλὰ καὶ πρόσω διώκων ἦν τὰ ἀκίχητα,

Zungra noctu iugulatus à quodam fuisset. Sic fulguris instar subitò & emicuit & euanuit: aut vt flatus vehemēs ex antro Corycio erumpens: qui paulo pòst in partem Romani imperij conturbatam sæuire desiit. Hoc malum e uestigiò aliud pessimum est consecutum: & cum exaruisse visum esset, instar letiferi aconiti refloruit. Nam Comnenus Isaacius, à quo vastatam esse Cyprum suprà memorauimus, captus quidem fuit à rege Angliæ in Palæstinam nauigante, & pro verberone seruo, cuidam populari eius donatus: fama vbique sparsa, malum hominem malè periisse. Sed, vt res postea declarauit, sola fama mortuus, reuixit, & vinculis & carcere (quod vtinam factum non esset) liberatus, pristinam Imperij cupiditatem renouat. Qui cùm imperatricis Euphrosynæ impulsu, quam propinqua cognatione attingebat, crebris Alexij literis reuocaretur: illam cōditionem cum indignatione prorsus respuebat, se imperare, non parere didicisse, & ducem, non militem agere nouisse, affirmans. Proinde frequentes literas ad Asianos proceres mittit, quæ nihil non vetitum suadebant, nihil non à maioribus institutum abrogabant, nihil non obtemperantibus promittebant, si quo modo imperij titulum consequeretur. Verùm vt olim ea sectabatur,

Seditiosorū conatus subitò euanescunt.

Isaacij Comneni in apparatu seditionis interitus. Aliud Dei iudicium obseruandum. Seditiosus nebulo qui malè imperauerat, fit pro meritis vile mancipium.

Mauult ambitiosus cum periculo dominari quā securè seruire: & nullum non mouet lapidem vt tyrannidis ædificium inchoatum absoluat.

At summi rerum arbitri inuiolabilis æquitas tandē impiū istum tragœdiarū architectum de excelso gradu deturbat.

quæ assequi non poterat: & ea frustra moliebatur; quæ in fatis non erant: ita tum etiam irritos conatus eius, euentus coarguit. Neque enī Persa postulatis eius annuit (cupiebat autem eum Romanis bellum inferentem, cum omnibus copiis suis sequi, & eius iussis omnib. obtemperare) neque quisquā eorum, ad quos clam scribebat, benignas aures ei præbuit. Quis enim belluam sanguinariam paulo pòst in faciem inuasuram & laceraturam sequeretur? aut cum venenato serpente amicitiam constitueret, qui, siue amplecterere, letale virus euomeret: siue in sinu foueres, pestiferos dentes infigeret?

Benignas aures sanguinario tyranno nullus præbet.

Enimuerò & hic paulò pòst mortuus, ad cæteros tyrannos Dei nutu sublatos abiit, mirabiliter quidem, sed non sine instrumentis salutem afferre soliti. Ferebatur autem non naturaliter, sed veneno per pincernam magnis largitionibus ab ipso Imperatore corruptum, propinato, interiisse.

Sed spe sua frustratus, in uisa morte sublatus ad socios suos abit.

4 Cæterùm Alexius potitus Imperio, missis ad Petrum & Asanem legatis, pacem cum Blachis facere studuit. sed frustra is conatus fuit, ob superbum & ferox barbarorum responsum, & conditiones Romanis inhonestas & intolerabiles. Dum autem Imperator in Oriente versatur, in Bulgaricum agrum iuxta Serras incursione facta, victá-

Blachi pacis conditiones aspernantur. Pax, eximiū Dei donum, nōn cōtingit facilè parricidis & legū naturæ contemptorib.

καὶ ἃ μὴ Θεὸς βεβούληται, διακενῆς μηχανώμενος· καὶ τότε ὁμοίως ἠλέγχετο, μάτην διατεχνώμενος τὰ ἀνήνυτα. οὔτε γὰρ αὐτῷ προσέσχεν ὁ Πέρσης, ὥσπερ ἱμείρετο (ἐγλίχετο δὲ μεθ' ὅλης τῆς οἰκείας ἰσχύος ἕπεσθαί οἱ κατὰ Ῥωμαίων στρατεύοντι, καὶ πάνθ' ὁπόσα ἐπιτάττειν ἔχει ποιεῖν) οὔτε οἷς ἐπέστελλε κρύβδην, οὐ τις ὑπέσχετο εὐεικτόν, ἀλλὰ πάντες ὡς ἀσπίδες οἷς ἐπῇδε τὰς ἀκοὰς ἐπέφραττον. τίς γὰρ ἂν θηρίῳ κατηκολούθησεν αἱμοβόρῳ, μετ' οὐ πολὺ ταῖς ὄψεσιν ἐμπηδήσοντί τε καὶ ἀναιρήσοντι; ἢ μετ' ὄφεως ἰοβόλου φιλίαν συνέθετο, κἂν περιπλέκοιτό τις αὐτῷ, τὸν ἰὸν ἐξεμοῦντος θανάσιμον, κἂν ἐν κόλπῳ διαθάλποι, ὀλέθρια δάκνοντος; πλὴν ἀλλὰ καὶ οὗτος κατὰ θεῖον ἐξέρρηξε μετὰ βραχὺ τὸ ψυχίδιον, καὶ τοῖς λοιποῖς προσετέθη τυράννοις, οὓς χεὶρ κυρίου ἠφάνισε, κἂν οὐκ εἴωθεν ἀμέσως ποιεῖν ἃ καινοποιεῖ πολλάκις σωτήρια. ἤδετο δὲ μηδὲ φυσικῷ θανάτῳ διαμεῖψαι τὴν ἀλιτήριον, ἀλλὰ φαρμάκῳ ἀπολωλέναι, κυλικοφορηθέντι παρά τινος, μεγάλαις δωρεαῖς ἐπιρρωσθέντος πρὸς τοὔργον ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ.

4 Ἐπὶ πᾶσι δ' εἰς Ἀλέξιος ἐπειράσατο βασιλεύσας, εἴ πως σπείσαιτο Βλάχοις, καὶ πρέσβεις πέπομφε πρὸς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἀσάν. ἐπέρανε δ' οὐδ' ὅλως τὴν εἰρήνην καὶ τὰς σπονδάς, οἷα τῶν ἀνδρῶν τούτων ὑπερόγκοις τὰς ἀποκρίσεις ποιησαμένων, κἀκεῖνα προτιθεμένων ὑπὲρ εἰρήνης, ἃ Ῥωμαίοις ἀδύνατά τε καὶ ἄτιμα δήπουθεν ἦν. ἀμέλει τοι τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν ἕω διατρίβοντος, προσβάλλουσι τοῖς περὶ τὰς Σέρρας Βουλγαρικοῖς θέμασι, καὶ τὸ αὐλιζό-

αὐλιζόμενον ἐκεῖσε Ῥωμαϊκὸν σύνταγμα ἐπιτεθηκότες, ἄλλους τε πλείστους κακῶς εἰργάσαντο, καὶ δὴ καὶ αὐτὸν εἷλον ζωγρίαν τὸν Ἀσπιέτην Ἀλέξιον, ὃς ἀρχηγεῖν Ῥωμαίοις περιεβέβλητο, κρατοῦσι δὲ καὶ πολλῶν ἐκ τῶν ἐκεῖθι φρουρίων. καὶ αὐτὰ μὲν εἰς τὸ ἐπικρατὲς ἠσφαλίσαντο, αὐτοὶ δ' ἐπανῆκον οἴκαδε, λείαν ἐληλακότες ἀσταθμήτην. βασιλεὺς δὲ μὴ καὶ μετέπειτα τοιοῦτόν τι διαπραχθείη προμυθούμενος, μεθ' ἱκανῆς διέπεμψε στρατιᾶς τὸν ἑαυτοῦ γαμβρὸν Ἰσαάκιον τὸν Σεβαστοκράτορα. ὅτε δὴ καὶ Ἀσὰν πρὸς τοὺς εἰσάγοντας παραίνεσιν Βλάχους, μηκέτι τὰς κατὰ Ῥωμαίων ἐπελεύσεις μετὰ θερμότητος ποιεῖσθαι, μεμνῆσθαι δὲ καὶ μεθόδων στρατηγικῶν (ἄρχειν γὰρ, ὥς πυνθάνονται, ἄνδρα πολεμικὸν, καὶ λίαν τοῦ ἀδελφοῦ προφερέστερον) μετὰ κόμπου ἀπεκρίνατο, μὴ δεῖν ἀεὶ ταῖς φήμαις ἐπικλίνειν τὸ οὖς, μήτε δ' ὃν ἀνδρεῖον αὕτη διαθρυλλεῖ, ὡς ἤδη καὶ τοιοῦτον ὄντα τοῦτον καταπεπληχέναι, οὔθ' ὃν δείξειε δειλὸν καὶ ἄναλκιδα, περὶ τῆς πείρας ἀθετίζειν καὶ ἀποπέμπεσθαι· ἀλλὰ τὴν μὲν φήμην μὴ πάμπαν ἀποστρέφεσθαι, ὅτι μηδ' ἐς ἅπαν ἀπόλλυται, καὶ μάλιστα ἣν πλεῖστοι λαοὶ φημίζουσιν, ἐπάγειν δ' ὡς λίθον μάγνησαν τὰς πράξεις τῶν ἐνδιαβαλλομένων, εἴτε μὴν κροτουμένων παρ' αὐτῆς ἀνδρῶν. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἱζάνειν τῶν φημιζομένων δικαστὴν, καὶ οὕτω προσίεσθαι τὴν φήμην ὡς ἀληθῆ, ἢ γοῦν μύροις ἀλείφειν ὡς ψευδῆ, καὶ ἄλλοθί που ἀφιέναι. τὰ γὰρ ὦτα οὐκ οἶδε τὰ δρώμενα, ἀλλὰ γλώττης ὄχλον εἰσοικιζόμενα. φύλακές [illegible]λοτερέων, καὶ τὸ πᾶν ἐναντίων πολλάκις ἐνηχημάτων. ἀσφαλὴς δέ ἐστι τῶν γινομένων διαιτητὴς ὀφθαλμὸς, καὶ μάρτυς ὢν τεθέαται ἀπαραλόγιστος, οὐχ ἑτέρωθεν εἰσκεκομισμένην ἔχων τὴν πίστιν, ὡς τὴν

que legione Romana, tum alios plurimos malè tractarunt, tum ipsum Ducam Alexium Aspietem ceperũt, multaque castella expugnarunt: quibus firmatis, cum innumerabili præda domum redierunt. Imperator verò vt caueret, ne quid simile in posterum accideret, Isaaciũ Sebastocratorem generum suum, cum iustis copiis ablegat.

Alexius Blachis occurrit, generi sui operâ.

Qua de causa cum Blachi à quibusdam monerentur, ne temerè & confidenter in Romanos irruerent, sed militaris etiam solertiæ & doli meminissent (nã audire se, imperare virum bellicosum, & fratre lõgè præstantiorem) Asan insolenter respondit:

Non temere nec cõfidenter in potentem hostem irruendum.

Non semper famæ prębendas esse aures, nec si quẽ ea pro viro forti celebret, eum statim vt talem esse formidandum, nec si quis pro timido & ignauo traducatur, spernendum & reiiciendum esse, Sed famam vt non omnino vanam, præsertim tam celebrem, non quidem planè contemnendam, sed ad res gestas eorum qui vel malè vel bene audiant, tanquam ad Lydium lapidem exigendam: sæpe etiam oculo iudicium permittendum, & sic eam vel vt veram probandam, vel vt falsam repudiandam. Aures enim non videre ipsam rem, sed alienarum linguarum & sæpe aduersarum strepitum conseruare. Visum verò certum esse rerum arbitrum: & pluris esse vt ait Comicus, vnum oculatum testem, quàm auritos decem, qui non alieno testimonio, sed suo

Asanis de fama & imperatore Alexio disputatio.

Fama ad res vel benè vel malè gestas exigẽda est.

Nec ad eam coponendus animus est.

Sed bellum oculo gerẽndum.

Itaque ad famam ducis ignoti fortes exercitus trepidare minimè oportet.

experimento nitatur. Non igitur eos moneri oportere, quod hic Romanorum Imperator, vir fortis perhibeatur.: sed an talis sit, ex anteacta eius vita coniecturam capiendam. Quam si accuratius intuerentur, nihil vnquam ab eo esse gestum laude dignum. Neque enim bellis & prœliis pro Romana republica gestis interfuisse, neque vnà cum fratre labores & pericula adiisse, quod ipse quidem sciret, qui hostilem agrum perpetuò infestarit, & victorias victoriis, triumphos triumphis cumularit. Neque illi purpuram & diadema laborum præmium esse data, sed fortunæ ludibrio contigisse. Is ergo, qui nunquam in pugna visus sit, qui non voce, non manu, non cōsilio res Mysorum vnquam labefecerit: qua ratione subitò mutatus sit in contrarium, se planè nō intelligere. Vt autem, inquit, virū illum, quantum licet, similitudine depingam & genus eius declarē. videtis fila diuersi coloris, etsi non diuersæ telæ, de hasta mea pendentia? hæc vna eadémque materia constant ab vno textore confecta sunt. Sed quia coloribus discrepant, ex alia materia & ab alio artifice confecta putantur: cum res aliter sese habeat. Eodem modo Isaacius & Alexius fratres, quorum alter imperio deiectus est, alter purpura & diademate insignis cōspicitur: eundem patrem habuerunt, eodem vtero sunt editi, eadem terra nati, omnia eadē sunt consecuti, quamuis Alexius sit natu maior. Quare, mea quidem sententia, nec in re militari quicquam inter eos inter-

Præsertim quū dux ille non. Leo sed ignauus & fugax ceruus sit.

Non fortitudine sua, sed fortunæ ludibrio in altū euectus est.

Similis prorsus est fratri homini ignauo.

Iisdem genitus parentibus.

Cum fratre per omnia conuenit.

τῶν λεγομένων εἰς ἐνθύμησιν ἀκούω. μὴ οὖν δὴ καὶ ὑμεῖς θροεῖσθε, ὡς ὁ νῦν Ῥωμαίων βασιλεύων γενναῖος ὑπὸ φήμης κηρύττεται, ἀλλ' εἰ τοιοῦτός ἐστιν ὁποῖος ᾄδεται, χρεὼν σκέψασθαι. ὁδηγὸς δὲ ὑμῖν εἰς τοῦτο ἔστω βίος ὁ πρότερος, καὶ καθηγητὴς ἀκριβὴς τοῦ ἀνδρὸς καθιστάσθω. ἀτὰρ εἰ φιλοκρινήσετε, οὐκ ἄν ἐφ' ὁπουοῦν εὐδοκιμηκότα εἴσεσθε τουτονί. οὔτε γὰρ πολέμοις ὡμίλησε, καὶ κινδύνοις ὑπὲρ Ῥωμαίων παρενεβλήθη συστρατευόμενος, καὶ συγκάμνων τῷ ἀδελφῷ, ὅσα γε αὐτὸς ἴσημι, κείρων ἀεὶ καὶ κατατρέχων τὴν πολεμίαν, καὶ νίκας ἐπὶ νίκαις ἀναιρούμενος, καὶ τροπαίοις ἐπισωρεύων τὰ τρόπαια, οὔτε μὴν μισθὸν καμάτων τὴν ἁλουργίδα καὶ τὸν βασίλειον εἴληχε στέφανον, ἀλλ' ὡς ἐκ τῶν ἔργων ὑπέδειξε, τύχης ἀγνοούμενον πέττευμα τὰ σκῆπτρα παρείληπται. οὗτος τοίνυν ὃς οὐ πεθέαταί μοι μαχόμενος, οὐδὲ φωνῇ καὶ χειρὶ καὶ βουλῇ τὰ Μυσῶν παρασαλεύσας ἐνίοτε, ὅπως ἐξαίφνης εἰς ἅπαν τοὐναντίον μεταπεποίηται, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω καὶ συνιδεῖν. ἵνα δὲ καὶ δι' ὑποδείγματος, καθ' ὅσον ἔξεστι, τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα τουτονὶ, καὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ γένος διασαφήσαιμι, ὁρᾶτε τὰ ἐπὶ τοῦ ἐμοῦ δόρατος ἀπαιωρούμενα, καὶ ἀνεμούμενα διάφορα ταῖς χροιαῖς, εἰ καὶ μὴ ταῖς ὑφαῖς νήματα· ταῦτα μιᾶς μὲν προεληλύθεν ὕλης, καὶ εἷς ὑφάντης αὐτὰ ἐμηρύσατο. τοῖς δὲ χρώμασι διαλλάττοντα, διεστάναι δοκοῦσι καὶ κατὰ τὸ τοῦ εἶναι ποιητικὸν αἴτιον. ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο, οὐκ ἔστιν. Ἰσαάκιος οὖν καὶ Ἀλέξιος οἱ ὁμαίμονες, ὧν ὁ μὲν τῆς βασιλείας ἤδη καθῄρηται, ὁ δὲ τηβεννοφορεῖν καὶ διαδεῖται ἀρχικῷ στεφανώματι, ἕνα πατέρα ἔχων, τῆς αὐτῆς νηδύος ἐξώλισθον, κατὰ τὴν αὐτὴν γεγόνασι γῆν, τὰ πάνθ' ὅμοια ἐκληρώσαντο, κἂν ἅτερος τούτων Ἀλέξιος τῷ χρόνῳ προήκων ἑώραται. ὅθεν οὐδὲ κατὰ τοὺς πολέμους διαφέρειν αὐ-

ὡς ἔμοιγε γοῦν δοκεῖ, καὶ ὡς ἐν πείρᾳ πάντες γνωσόμεθα. χρῆναι τοίνυν φημί, μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ προτέρας προθέσεως καὶ πάλιν τὸν κατὰ πόλεμον ἀπελθεῖν, εἰδότας, ὡς οἷς καὶ πρότερον ἐξ ἐναντίας μοίρας ἐνῶν στησόμεθα, ἵνα μὴ καὶ χεῖρον εἴποιμι, ἀφορῶν μὲν καὶ πρὸς τὸ καταβεβλημένον καὶ ἀτονώτερον ἤδη φρόνημα τῶν Ῥωμαίων, οἳ πολλάκις ὑφ' ἡμῶν τροπωθέντες, οὐδ' ἅπαξ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀναλαβεῖν ἐσχήκασι πράγματα. ἐννοῶ δὲ καὶ τὴν θεόθεν ἐπεσπάσαντο οἶδα μῆνιν, τὸν αὐτοὺς βαρείας τυραννίδος ἀπηλλαχότα Ἰσαάκιον, βασιλείας ἐννόμου καθῃρηκότες. οἱ γὰρ οὕτω κατὰ τῶν σεσωκότων ὁπλισάμενοι, οὐκ ἂν φθάνοιεν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ὡς παράσπονδοι ἀναιρούμενοι. τοιαύταις γνώμαις ὁ βάρβαρος τὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν ἀναστήσας φρονήματα, μετὰ κόμπου μείζονος ἐπῄει κατὰ τῶν περὶ Στρυμόνα τε καὶ Ἀμφίπολιν ἐπαρχιῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς Σέρραις ἐμβαλεῖν Ἰσαακίῳ ἤκουσαι τῷ Σεβαστοκράτορι, νέος ὢν οὗτος, καὶ προσεχεῖ τινι τῶν Βλάχων ἐπαρθεὶς πταίσματι, μὴ προεξετάσας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, τῇ δ' ἀκοῇ συνάψας τὴν κατ' αὐτῶν ἐξόρμησιν, ἀνίστησί τε παραχρῆμα τὴν στρατιάν, τῆς σάλπιγγος ἐνδούσης τὸ σύνθημα. καὶ τὸν πολεμιστήριον ἵππον πρῶτος ἀναβάς, καὶ θωρακισάμενος, κατ' ἐπιγωγὴν οὐχὶ βάδην τὸ δόρυ κατὰ τῶν ἀντιπάλων τιταίνων ἔξεισιν, ὡς εἴπερ ἐλάφων αὐτῷ κυνηγέσιον προητρέπιστο, ἢ θηρευτικὰ ἐκεῖ που ἀθύρματα προητοίμαστο. διελθὼν οὖν ἀνέτῳ ῥυτῆρι ὡσεὶ σταδίους τριάκοντα, τό τε ἱππικὸν ἀποκναῖσαι πεποίηκεν, ὡς ἀχρεῖον εἶναι κατὰ τὴν ὥραν τῆς προσβολῆς, καὶ τὸ πεζικὸν ἐκλυθέν, ἐς οὐδὲν γεγονέναι μετέπειτα χρήσιμον. ὡς δὲ ἤγγισεν ἔνθα παρενέβαλε τὸ πολέμιον: τοῦ μὲν Ἀσὰν τὸ πλεῖστον καὶ κράτιστον στράτευμα εἰς ἐνέδρας καὶ λόχους διαμερίζεται.

erit: idque re ipsa omnes cognoscemus. Itaque rationem belli pristinam sequendam esse nobis affirmo, cum iisdem arma inferenda sint, quos prius oppugnauimus, ne deterioribus dicam. Nam Romanorum animi crebris cladibus fracti & eneruati sunt, & crebro à nobis in fugam versi, ne semel quidem vires suas recuperare potuerunt. Nec illud prætereundum, eos iram Dei contra se concitasse, Isaacio, cuius opera graui Andronici tyrannide liberati fuere, legitimo imperio pulso. Nam qui Seruatores suos ita tractarunt, primo quoque tempore ab inimicis, vt homines perfidi occidentur. Huiusmodi sententiis Barbarus suorum animis excitatis, prouincias iuxta Strymonem & Amphipolim maiore sæuitia inuasit. Cum autem Sebastocrator homo adolescens, & recenti clade Blachorum elatus, hostes Serranum agrum incursare audiuisset: non prius exploratis eorum viribus, statim signo tuba dato, primus in armis equo conscenso hastã in hostes vibrauit, quasi ad paratam ceruorum venationem aut ludicrum aliquod exiret. Cum igitur laxis habenis circiter xxx stadia processisset: & equitatum & peditatum ita fatigauit, vt pugnæ tempore inutiles essent. Vt propius hostium castra ventum est, maxima & potissima pars copiarum Asanis, in insidias distributa est.

Milites non milites, sed cladibus fractos homines trahit.

Præterea tyrãnus est qui se ditiosis imperat: quibus supplicia, nõ victoriæ imminent.

Dux iuuenis leui quodam recentis victoriæ vento in aera sublatus, audacia sua periit: & de hostibus ex suo ingenio temere iudicat.

Ac in insidias neglectus incidens longas luit stultitiæ suæ pœnas: factus hostium suorum præda & ludibrium.

Quo stratagemate & dolo Isaacius non animaduerso, certa spe victoriæ concepta, insano impetu eos inuasit. Cum autem illi ex insidiis consurrexissent, vt mediis cassib. irretitus, multis suorum amissis, tandem & ipse à Scythis capitur. Vnde Barbari ad incursiones & rapinas more leonum in armenta irruentium animosiores facti sunt: quippe cum nemo Romanorum eis occurrere auderet, sed omnes territi laxis habenis in vrbem Serras confugerent, qui in illa clade non occubuerant. Scytha verò Sebastocratorem à se captum quouis modo celare conatus est, ne id Asan resciscerer, spe maximæ pecuniæ, eius redimendi causa accipiendæ, concepta, si hominem in Scythiam abducere liceret. Sed cũ fama captum esse ducẽ hostium vulgasset, inquisitione diligenti compertus, ad Asanem perducitur.

Inde incursiones & rapinæ hostis victoriis, ac audacia maior. Victorũ autem terror & fuga.

Temeratius Dux in potentiss. hostis manus tandẽ incidit.

5 Hic illius expeditionis exitus fuit. Tum etiam quidam captiuus sacerdos, Blachicæ linguæ peritus, cum in Hæmum abduceretur, Asanem miserabili oratione obtestatus, vt se demitteret: vbi id ille renuit, neque enim sibi propositũ esse Romanos dimittere, sed perdere, idque Deo etiam probari: ille cum alto suspirio & lachrymis subiecisse fertur: Nec ipsi reliquam esse Dei misericordiam, quòd viri pauperis, Deo ob sacerdotium familiaris, non sit mi-

Victores pro speritate sua nimium efferatos, sequitur vltor à tergo Deus.

Asani à sacrificulo prædictus interitus.

ὁ δ᾽ Ἰσαάκιος μὴ τὸ στρατήγημα τοῦτο καὶ τὸν δόλον κατανοήσας, ὡς ἡττήσων καὶ τρεψόμενος βακχευτικῶς ἐπῆλθεν ὁρμήματι· διὸ καὶ τοῖς ἐν τοῖς λόχοις ἐπιθεμένων, ὡς ἐν μέσοις συσχεθεὶς ἄρκυσι, πολλοὺς μὲν ἀπέβαλε τῶν ἰδίων, τέλος δὲ καὶ αὐτὸς ἑάλω ζωγρίας ὑπὸ Σκυθῶν. ἐκ δὲ τούτων συμβέβηκεν ὡς ἐν κτήνεσι λέοντα πρός τε τὰς ἐπελεύσεις ἀδεεστάτως, καὶ τὰς προνομὰς τοὺς βαρβάρους ἐφορμᾶν. οἷα μηδενὸς ἀντεξιόντος ἔτι ἐκ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλὰ πάντων ἀποδειλιασάντων, καὶ τῇ πόλει ταῖς Σέρραις μετ᾽ ἀνέτων ἡνιῶν εἰσρυέντων, ὅσοι τέως μὴ ξίφους ὤφθησαν πάρεργον ἐν τῇ συμβολῇ. ὁ δὲ συνειληφὼς τὸν Σεβαστοκράτορα Σκύθης, παντοίως αὐτὸν περιέκρυπτεν, ὡς εἴη ἀφώρατος τῷ Ἀσάν, ὑποσαινόμενος ἐλπίσι μή τινων ἐνδεεστέραις, ὡς εἰ τοῖς Βλάχοις διελθὼν, εἰς τὰ οἰκεῖα ἔθη τοῦτον ἀπενέγκαι, πλεῖστα ἂν αὐτῷ καταθεῖτο λύτρα ὁ βασιλεύς. τῆς δὲ φήμης κατειπούσης, συλληφθῆναι τὸν στρατηλάτην· ἐπιμελοῦς γεγονυίας ἐρεύνης, δῆλος γίνεται, καὶ τῷ Ἀσὰν ἐμφανίζεται.

5 Καὶ τῇδε μὲν ἀπέβη ταῦτα. τότε δὲ καὶ τῶν δορυαλώτων τις ἱερέων, εἰς τὸν Αἷμον αἰχμάλωτος ἀπαγόμενος, δεῖται τοῦ Ἀσὰν ἀφεθῆναι, δι᾽ ὁμοφωνίας ὡς ἴδρις τῆς τῶν Βλάχων φωνῆς εἰς ἔλεον αὐτὸν ἐκκαλούμενος· ὁ δὲ ἀνανεύσας, ἔφατο, μηδέ ποτε προθέσθαι Ῥωμαίοις ἀπολύειν, ἀλλ᾽ ἀπολλύειν. τοῦτο γὰρ καὶ Θεὸν βούλεσθαι. πρὸς ὃ τὸν θύτην λέγεται ἀνθυπενεγκεῖν, στενάξαντα βύθιον, καὶ δακρύοις τὰ ὄμματα τέγξαντα, μηδ᾽ αὐτῷ Θεὸν ὑπολείπεσθαι οἰκτίρμονα, ἀνθ᾽ ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος, μετὰ πένητος ἀνδρὸς διὰ ἱερωσύνης Θεῷ πλησιάζοντος, ἐγγὺς δέ

οἱ παρεστάναι καὶ τὸ τῆς ζωῆς τέρμα. καὶ τοῦτο μὴ ὡς ἐν μαλακῷ ὕπνῳ τῷ φυσικῷ μόρῳ ἐπελευσόμενον, ἀλλ᾽ ὡς εἴωθε τὰ πλεῖστα τοῖς σφάττειν ἐν μαχαίρᾳ προτιθεμένοις. καὶ οὐ διέπεσε τοῦ θυηπόλου τὸ προῤῥημα. μικρὸν γὰρ ὕστερον εἰς τὴν Μυσίαν ἐπανελθὼν, παρά τινος τῶν οἰκείων διαχειρίζεται. ἦν δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς αὐτοῦ ἀναιρέσεως. ἀνήρ τις ὁμοφυὴς αὐτῷ καὶ ὁμότροπος, καὶ ᾧ πάνυ προσέβλεπεν ἡμέρα (Ἰβαγκὸς ὄνομα τῷδε, σημαίνει δὲ ἡ λέξις τὸν Ἰωάννην) τῇ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ κασιγνήτῃ λάθρα συνήρχετο. πυθόμενος οὖν τὰ τῆς μίξεως ἐκεῖνος, τὰ μὲν πρῶτα εἰς εὐθύνας ἦγε τὴν ὁμευνέτιν, καὶ θανάτου ἐτίμα τὴν ἐπὶ τοῖς δρωμένοις παρασιώπησιν. ὡς δ᾽ ἄλλοις τε αὐτὸν ἡ γυνὴ λόγοις τοῦ φονίου κατήμαζε βλέμματος καὶ ὁρμήματος, ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ προσάγειν ὕστερον, ὡς εἰκαίως χολᾷ κατ᾽ αὐτῆς, ἀκριβῶς γὰρ κἀκεῖνον τὰ περὶ τὴν μίξιν ταυτὴν συνειδέναι, τὸν κατὰ τῆς ὁμολέκτρου χόλον εἰς Ἰβαγκὸν μετατίθησι, καὶ δὴ μεταπέμπεται τὸν ἄνδρα τῶν νυκτῶν ἀωρὶ, μηδὲν καθυφεὶς τῆς ὁρμῆς. ὁ δὲ τὸ τῆς χρείας ἔξωθεν οὐκ αἴτιον καὶ ἀνεύθυνον οἰηθεὶς, ἐς τὴν αὔριον τὴν ἄφιξιν ὑπερτίθεται. ἐκείνου δ᾽ αὖ πάλιν ἐγκειμένου. καὶ μὴ φέρειν ἔχοντος τὴν ῥᾳστώνην ὡς παρέχασιν, κοινοῦται τοῖς καθ᾽ αἷμα καὶ φίλοις τὸ ποιητέον ὁ Ἰβαγκὸς, εἰς νοῦν ὀψέ ποτε βαλὼν τὸ τῆς ἀφίξεως αἴτιον· οἱ δ᾽ ὑποτιθέασι τούτῳ, τὴν προτενῆ περιζώσασθαι μάχαιραν, καὶ ταύτην τῷ ἱματίῳ ἐνθάψαντα εἰσελθεῖν. καὶ τοῦ μὲν Ἀσὰν ἠρέμα προσεπιπλήττοντος, καὶ τὸ τοῦ θυμοῦ κατ᾽ αὐτοῦ βελτίον ὕβρεσι συμμετροῦντος, καὶ τοῖς λοιποῖς ἃ μὴ λυμαίνονται τὸ σῶμα, τὴν κόλασιν ἀφορίζοντος, φέρειν γενναίως, καὶ τὴν ἐφ᾽ οἷς ἑάλω παραλύπησιν συγγνώμην αἰτεῖν. εἰ δ᾽ ἐκεῖνος διφῴη τὸ ξίφος

sertus: ac instare ei cruentũ vitæ exitum, quali homines sanguinarij plerunque perire soleant. Nec fefellit ea sacrificuli diuinatio. Nã paulò pòst in Mysiam reuersus, à familiarium suorum quodã occiditur. idque hoc modo factum est. Quidam natura & moribus ei similis, & intima familiaritate cõiunctus, nomine Ibancus (sic Ioãnes, à Blachis dicitur) clam cum vxoris eius sorore consueuerat. Quo stupro comperto, principiò vxorem accusabat, & propter eius facinoris dissimulationem capitis damnabat. A quo crudeli proposito cùm aliis verbis vxoris suæ deterritus, tum eo, quod affirmabat, ipsum quoque eius rei probè gnarum esse: iram à muliere in Ibancum transfert, eumque nulla mora interposita, intempesta nocte accersit. Is verò se alieno tempore nõ sine graui causa & crimine vocari ratus, aduentum suũ in crastinum differt. Sed illo rursus instante, & procrastinationem sui contemptum interpretante: Ibancus vix tãdem causa, cur vocaretur, intellecta, cum amicis & cognatis deliberat. Ij monent, vt lõgo gladio sub veste occultato accinctus, ingrediatur. quòd si Asan eum modicè obiurget, & iracũdiæ impetum conuiciis terminet, sine cruciatu corporis, vt fortiter ferat, & culpam deprecetur. Sin ensem postu-

Hominibus sanguinariis nõsicca mors imminet.

Tragœdiæ Asanicæ fœda protasis.

Epitasis turbulẽtissima, in qua concurrũt ira Asanis in Ibancũ, de interficiẽdo Ibanco consiliũ, Ibãci metus, amicorũ eius audax propositio, dubius Ibanci ad Asanem intẽpesta nocte accessus.

let, tum & ipse virum se præbeat: & operam det, vt anteuertat hominem impudẽtem & sanguinarium: nec vllum ictum, nisi lethalem, ei inferat. Id consilium Ibãcus

Cruenta catastrophe, nẽpe Asani cædes, Ibanci fuga, cũ sociis cõsultatio & defectio, vnde bellum ciuile. Ita enim scelerati, salu ti suæ consulere & scelera sceleribus tegere solẽt.

statim exequitur. Nam cum barbarus nihil moderati in eum cogitaret, sed ad primũ eius conspectum efferatus, ensem quæreret, ille facinus occupat: & ense in inguine defixo, Asanem occidit. Inde elapsus, statim ad cõscios se recipit: ac cæde indicata, cum eis consilium defectionis init. Neque enim fratres, cognatos & amicos interfecti, quieturos. Quod si res ex sententia successerit, se regioni illi & toti Mysiæ iustius & æquius quàm Asanẽ dominaturos: neque vt ille fecerit, ferro grassaturos in omnes: & quicquid iracundia suaserit, perpetraturos. Sin res aliter ceciderit, nec euentus consiliis responderit, aliam rationem inituros, & salutem suam Romanorũ

Seditiosorũ consiliorum effectus, vrbium munitissimarũ subita occupatio.

imperatori cõmissuros. Hæc nocturno adhuc tẽpore non modò decreuerũt, sed multos etiam in suas partes pertraxerunt: & Ternobo occupata (ea est omnium Hæmi vrbium munitissima & præstantissima, in montis vertice sita, firmis circũdata mœnibus, quam & amnis perfluit) Petro restiterunt. Nam

Vtriusq; partis in bello ciuili consilia.

vt primũ diluxerat, fama cædem Asanis non Ternobi duntaxat, sed in locis etiam remotiorib. diuulgauit. Sed cùm nec Petrus Ibancum expugnari, nec Ibancus Petro

κατ' αὐτοῦ, τηνικαῦτα κἀκεῖνον ἀνδρείζεσθαι, καὶ σπεύδειν ὥς τε φθάσειν ὃ μελλήσας αὐτίκα πείσεται, καὶ πάσας καιρίας ἐπάγειν, καὶ καταγούσας εἰς ᾅδου τὸν ἀναιδῆ καὶ φιλαίματον· ὃ καὶ εἶχεν ὅδε διαπραξάμενος. μηδὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ διανοουμένου μέτριον τοῦ βαρβάρου, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν πρώτην εὐθὺς θέαν ἐκθηριωθέντος, καὶ τὸν σφαγέα ζητοῦντος κνώδοντα, κατὰ τοῦ βουβῶνος οὗτος φθάσας ἐκεῖνον πλήττει καὶ αἱρεῖ. σὺν κούφῳ καὶ διαδρὰς Ἰβαγκὸς, παραχρῆμα πρόσεισι τοῖς ἔργου συνίστορσι, καὶ μηνύσας τὸ γεγονὸς, ἔγνω αὐτοῖς ἅμα πρὸς ἀποστασίαν ἰδεῖν. μηδὲ γὰρ ἠρεμήσειν τοὺς τοῦ πεσόντος ὁμαίμονας, καὶ ὅσον αὐτῷ πρὸς γένους καὶ φίλιον. κἂν μὲν προχωροίη τὰ κατὰ σκοπὸν, καὶ χώρας ἐκείνους καὶ Μυσίας ἄρξειν αὐτῆς τοῦ Ἀσὰν δικαιότερόν τε καὶ ἐννομώτερον, καὶ μὴ τῷ ξίφει τὰ πάντα, ὡς ὁ πεσὼν, διοικεῖν, καὶ ὅπερ ἂν ὑποβάλλῃ θυμὸς, τοῦτο καὶ διαπράττεσθαι. εἰ δ' ἄλλως αὐτοῖς μεταῤῥιφείη τὰ διαβούλια, μήτε μὴν ὅλως προβαίνουσι τὰ κατ' ἔφεσιν, πρὸς ἄλλον μετασκευάσασθαι πλοῦν, τοῖς τὰ Ῥωμαίων πράγματα κυβερνῶσι τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπιτρέψαντες. ἔτι τοίνυν οὔσης νυκτὸς, οὐ μόνον τὴν σκέψιν ταύτην ἐκράτυναν, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς παρώξυναν, τῶν βουλευμάτων αὐτοῖς συλλαβέσθαι. ὅθεν κρατήσαντες τοῦ Τερνόβου (ὃ δή ἐστιν ἡ ἐρυμνοτάτη ἅμα καὶ προφερεστάτη τῶν κατὰ τὸν Αἷμον ἁπασῶν πόλεων, τείχεσί τε ἰσχυροῖς περιβεβλημένος, καὶ ῥεύματι ποταμείῳ διειλημμένος, καὶ ὄρους ἀκρωνυχίᾳ πεπολισμένος) τοῖς περὶ τὸν Πέτρον ἀντέστησαν. ἡ γὰρ φήμη ἅμα ἕῳ οὐκ ἐπ' ἄκρων μόνον τῶν τοῦ Τερνόβου τειχέων, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔξω καὶ πόῤῥωθεν τὸν τοῦ Ἀσὰν περιεσάλπιζε θάνατον. ὡς δ' οὐδ' ὁ Πέτρος ῥᾳδίαν εὕρισκε τὴν Ἰβάγκου κατα-

στροφὴν

στερρὰν, οὐδ' ὅσον ἀποκρούσασθαι Πέτρον ἠδυνάτο· ὁ μὲν χρονοτριβεῖν ἐπεβάλετο, καὶ μίαν ταύτην ᾤετο προσδοκίαν καταπαλαίσασαν τὸν ἀντίδικον Ἰβαγκόν. ὁ δὲ πρὸς τὴν Ῥωμαίων προσφυγεῖν βασιλεῖ δεῖν ἔγνωκε, καὶ διὰ τῆς ἐκεῖθεν συνάρσεως περιγενέσθαι τῶν διαφόρων. ἐλέγετο δὲ καὶ ὑποθήκαις Ἰσαακίου τοῦ Σεβαστοκράτορος ἀναιρεθῆναι πρὸς Ἰβαγκοῦ τὸν Ἀσὰν, ἄλλαις τε πλείσταις ὑποσχέσεσι πρὸς τοῦτο ἐπιρρωσθέντος, καὶ προσέτι γε μὴν πτερωθέντος τῷ κατ' ἐπιγαμίαν συναρμόσασθαί οἱ τὴν οἰκείαν θυγατέρα καθυποσχέσθαι τὴν Θεοδώραν. πλὴν ὁ μὲν ἐναφῆκε τοῖς δεσμοῖς τὴν ψυχὴν, καὶ μηδέπω τοῦ φόνου κατεργασθέντος.

6 Ὁ δ' Ἰβαγκὸς δηλώσας βασιλεῖ τὸ γινόμενον, στεῖλαί τινας μετὰ στρατιᾶς διηρέθιζε τὸν παραληψόμενόν τε τὸν Τέρνοβον, καὶ σὺν αὐτῷ περὶ τῆς ὅλης Μυσίας ἀγωνισόμενον. καὶ τάχ' ἂν τετέλεστό τι τοῖς Ῥωμαίοις σωτήριον, εἰ βασιλεὺς αὐτίκα προθύμως πρὸς τὴν ἀγγελίαν ταύτην πραξικοπεῖν ἐπεβάλετο· ἐπειδήπερ καὶ εἰ Τέρνοβον εἷλεν, εἶχεν ἂν εὐμαρῶς καὶ ἀπόνως Μυσίαν ἅπασαν. νῦν δὲ ὁ μὲν βλακευσάμενος ἐνέφυ τοῖς ἀρχείοις, καὶ πάλιν κατὰ τοὺς εἰς τὸ κέλυφος δυόμενον σκώληκα, στέλλει δὲ τὸν Πρωτοστράτορα Μανουὴλ τὸν Καμύτζην, ἀνειπὼν στρατηγόν. ὁ δ' ἀπάρας ἐκ τῆς Φιλίππου μετὰ τῶν ἑπομένων ἐκείνῳ δυνάμεων, καὶ τὴν ὅρειον τῆς Μυσίας ἄκροις ποσὶν ἐφαψάμενος, παλίσσυτος γίνεται παρὰ δόξαν. τὸ γὰρ στράτευμα ἐπαναστὰν, ποῖ ἄγεις ἡμᾶς ἔλεγον. ἢ τίσι συμπλακήσεσθαι μέλλομεν; οὐ πολλάκις τὰς ὀρεινὰς ταύτας ὁδοὺς διήλθομεν, καὶ μὴ μόνον οὐδέν τι κατωρθώκαμεν βέλτιον, ἀλλὰ καὶ μικροῦ προαπολώλειμεν ἅπαντες; ἀνάστρεφε τοίνυν, ἀνάστρεφε, καὶ ἡγοῦ τῆς ἐπὶ τὰ σφέτερα. ἐπὶ δὴ

ſe reſiſtere facilè poſſe cerneret: ille hunc obſidionis mora domãdum, hic ad Romanorum imperatorem cõfugiendum, & eius ope hoſtibus reſiſtendum eſſe cenſuit. Ferebatur autem Ibancus etiam Iſaacij Sebaſtocratoris impulſu Aſanem occidiſſe, cùm aliis plurimis pollicitationibus, tum ſpe nuptiarum filiæ eius Theodoræ adductus. Cæterùm Iſaacius ante Aſanis cędem in vinculis expirauit.

Iſaaci artes inutiles: nam in vinculis moritur.

6 Ibancus verò Imperatorem ſtatu rerum expoſito hortatus eſt, vt aliquos cum copiis mitteret, qui & Ternobum acciperent, & ſe adiutore totam Myſiam vendicarent. Ac Romanis forſitan aliquid ſalutare actum eſſet, ſi Imperator ſtatim ſine mora gerendæ rei animũ intendiſſet. Nam Ternobo occupata, facilè totius Myſiæ potitus eſſet. Verùm ipſe per ſtultitiam vt cochlea teſtam repetens, in palatio abditus, Manuelem Camyzem Protoſtratorem cum imperio mittit. Is cum ſuis copiis Philippopoli profectus, & Myſiæ limites vix ingreſſus, præter expectationem retrò abit. Milites enim mota ſeditione, quò ſe duceret, & cum quibus pugnandum eſſet, rogitabant: *An non ſæpe*, inquiunt, *montana iſta tranſiimus, atque adeò nihil confecimus, vt penè omnes interierimus? Reuertere igitur, reuertere, noſque domum reducito.*

Homicidæ mens multa mouet, pauca promouet.

Vanum eſſe hominũ auxiliũ, ad quos confugit, experitur.

Peſſimè ſibi cõſuluntprincipes, qui vicarios deligunt eos, quibus milites ſint imperaturi.

Panici terrores exercitũ diſsipant.

Præterea inopinato metu conſternati, quaſi hoſtes à tergo inſtarent, & omnis generis tela coniicerent, effuſè fugerunt. Imperatore idem opus cum exercitu maiore iterum tentante, ſubinde res ſucceſſu caruit.

Nec benignitas Numinis parricidã Alexiũ iuuat.

Quare Ibancus cum nemo Romanorum cum barbaris vellet congredi inualeſcentib. Petri opibus, & maioribus ei copiis affluentibus deſperatis rebus Ternobo clàm profugus, Imperatorem adit. Ita Petrus ſumma rerum denuò potitur.

Nec Ibanco homicidæ & adultero fauet.

Sed nec ipſe naturali morte obit, ſed paulo pòſt eo quoque à popularium quodam miſerabiliter confoſſo, principatus ad Ioannem tertium eius fratrẽ tranſit. quem tum Petrus adiutorem laborum & regni participem aſſumpſerat.

Nec Blachos latrones eorũmve ducẽ iuuat. Ita ſcelerati, vt ſpinæ colligatæ in eaſdem diuinæ vindictæ flammas cõiiciuntur.

Is non paruo tempore apud Romanos obſes fuerat, cum Imperator Iſaacius ſecundũ Myſis arma intuliſſet: ſed fuga elapſus domum redierat, nihilo fratre Aſane Romanis ſpoliandis & infeſtandis mitior. E noſtro autem exercitu nemo reſiſtere Petro potuit: ſed hoſtibus per tot annos, tot & tantas victorias adeptis, eo malo Romanam rempub. perpetuò turbante: nũquam vlla victoria vllum rei bene gerendæ ſimulacrũ noſtris arriſit.

Ira Dei placanda in rebus aduerſis. Sed pauci ſẽper reperti ſunt, qui remediũ illud in publicis & priuatis malis quæſierint.

Hanc numinis indignationem, & noſtri deſtitutionẽ nemo ex ſummis & honoratiſſimis ſacerdotibus, nemo ex religioſiſſimis

τούτοις καὶ δείμασιν ἀλόγοις ἐκταραχθέντες, ὥσπερ κατὰ νώτου τινῶν ἐπικειμένων, καὶ παντοίοις ὅπλοις βαλλόντων, ἀκόσμως ᾤχοντο. καὶ αὖθις οὖν πρὸς τοῦ βασιλέως ἡ πρᾶξις αὕτη μετὰ στρατιᾶς ἐπεκείνατο μείζονος· ἐνίκα δ' ἐς ἀεὶ τὰ χείρονα, μηδενὸς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, καὶ συμμίξαι τοῖς βαρβάροις ἐν τῷ ἐπαρήγειν Ἰβαγκᾳ δοκιμάζοντος. ἀπειρηκὼς τοίνυν οὗτος, καὶ τοῖς κατὰ τὸ Τέρνοβον δυσχερὴς ὢν μόνος πράγμασιν, οἷα τῶν περὶ τὸν Πέτρον κρατυνομένων ἀεὶ, καὶ στρατιᾶς προσθήκαις ἐπαυξομένων, ἔξεισιν ἐκεῖθεν λαθραίως, καὶ πρόσεισι βασιλεῖ, καὶ μετῆλθεν οὕτω καθαρῶς πρὸς τὸν Πέτρον πάλιν ἡ ἀρχηγία Μυσῶν. πλὴν οὐδ' οὗτος θανάτῳ φυσικῷ ἐπαπῆλθεν. ἀλλὰ μικρῷ ὕστερον παρά του τῶν ὁμογλώσσων ξίφει διελαθεὶς, κατέστρεψεν οἰκτρῶς τὴν ζωήν. ἡ δὲ ἡγεμονία τῶν Βλάχων βλέπει πρὸς Ἰωάννην τὸν τρίτον τῶν ἀδελφῶν. τότε δ' οὖν ὁ Πέτρος συλλήπτορα τῶν πόνων καὶ μερίτην τῆς δυναστείας Ἰωάννην προσελόμενος τὸν ὅμαιμονα, ὃς ἐφ' ἱκανὸν ὡμήρησεν ἐν Ῥωμαίοις, ἡνίκα εἶχε βασιλεὺς Ἰσαάκιος διαστεύσας κατὰ Μυσῶν, ἀποδρὰς δὲ, ὡς πρὸς τὰ οἴκοι πάλιν ἀφίκετο, οὐκ ἐξ ἀντιθέτου τῷ τεθνεῶτι Ἀσὰν τὰ Ῥωμαίων ἔκειρε προνομεύων. ἡ γὰρ φύσις καὶ τούτῳ οὐδέν τι πρὸς τὰ ἡμέτερα διεβράβευσε μέτριον. ὑπήντα δὲ τῷ Πέτρῳ ἐξ ἡμῶν οὐδεὶς, οὐδ' ἠδύνατο, ἀλλὰ τοσούτων καὶ τηλικούτων τοῖς ἐναντίοις κατορθωμένων ἐπὶ πλείστοις ἐνιαυτοῖς, καὶ τοῦ κακοῦ τοῦδε τῶν Ῥωμαίων ἐς ἀεὶ διακυμαινομένου πράγμασιν, οὐδέ ποτε βραχεῖα νίκη Ῥωμαίοις διαγεγέλακε, οὐδέ τι παρυφέστη τροπαιούχηματος ἴνδαλμα. τὴν δ' ἐκ Θεοῦ παρόρασιν ταύτην, καὶ τελείαν μικροῦ ἐγκατάλειψιν οὐδεὶς τῶν ὑψιθρόνων ἀρχιερέων, καὶ τὰς πρώτας καρπουμένων τιμὰς, ἢ τὴν ἱερὰν τῆς κεφαλῆς

κεφαλῆς μέχρι καὶ ῥινὸς διαχαλώντων βαθυπωγώνων μοναστῶν ἐν τῷ βαλλόμενος ἦν, ἢ διδάσκων πρὸς ταύτην ἀντιπεράττειν ὁποσονοῦν, ἢ ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι βασιλέως ἐνώπιον Ῥωμαίοις διαμηχανώμενος τὰ σωτήρια· ἀλλ' ὡς εἰ πάντες ἐξέκλιναν τε ἅμα καὶ ἠχρειώθησαν, ἀνεπαισθήτως εἶχον τῶν γινομένων, καὶ οὐδ' ἀντέβαινον ταῖς ἐκ Θεοῦ μαστιγώσεσιν. Ἕλληνες δὲ τὴν αἰτίαν ἐζήτησαν τοῦ λοιμοῦ, καὶ τῷ μάντεως πειθόμενοι Κάλχαντος, οὐκ ἀφῆκαν τὸ κακὸν ἀθεράπευτον, παρ' οὐδὲν θέμενοι, εἰ βαρυμηνιᾶν ἔμελλεν ὁ περόπτης καὶ κράτιστος τοῦ στρατεύματος. ὅγε μὴν Ἰβαγκὸς τῷ βασιλεῖ προσρυεὶς, ἀσμένως προσδέδεκτο, καὶ γέγονεν ἐς οὐκ ὀλίγα χρήσιμος Ῥωμαίοις, εὐμήκης ὢν τὴν ἡλικίαν, καὶ ἀγχίνους μάλιστα, καὶ τὴν ῥώμην ἀκμαῖος τοῦ σώματος, τὸ δέ γε ἄνδρα τῶν αἱμάτων τῷ τοῦ εἴδους ἀκροχόλῳ καὶ τῷ τῆς γνώμης ἀποκρότῳ σαφῶς διεχάραττε, Ῥωμαίοις μὲν συμπολιζόμενος, μεταρυθμιζόμενος δὲ μηδαμῶς πρὸς τὸ τοῦ φρονήματος ὁμαλὸν καὶ εὐένδοτον. ὁ μέντοι βασιλεὺς οὐκ ἀνάξιον κρίνας τὸν ἄνδρα τῶν εἰς αὐτὸν γενομένων γαμικῶν ἐγγυήσεων, τὴν μὲν παστάδα ἐς τὸν νόμιμον καιρὸν ἀνεβάλετο (ἔτι γὰρ ἐψέλλιζεν ἡ νύμφη τὰ παιδικά) αὐτὸν δὲ τοῖς μέγα δυναμένοις συγγενέσιν ἐνέγραφεν, οὐδενὸς τῶν εἰς θεραπείαν ἀρχὴν καὶ πλοῦτον βαθὺν παρεικὼς στέρεσθαι. ὁ δὲ πρὸς τὸ κατηγγυημένης αὐτῷ θυγατερόπαιδος τοῦ βασιλέως ἀτελὲς ὁρῶν καὶ τῇ τοῦ κάλλους ῥοδωνιᾷ τῇ τῆς τεκούσης αὐτὴν Ἄννης ἐν χηρείᾳ ἔτι οὔσης, περιέργως ἐνατενίζων, καὶ γάμοις φανταζόμενος μείζονας, τί μοι καὶ τῷ ἐν γάλαξιν, ἔφασκεν, ἀρνειῷ ἀμνάδος πρὸς χρείαν, καὶ αἰγὸς τελείας ἐπιδεομένῳ;

monachis cõſiderauit, vllóve modo placare docuit, aut liberius apud Imperatorem diſſerendo, quicquam Romani ſalutare conatus eſt: ſed quaſi omnes à via deerrantes & inutiles facti, quid rei eſſet non animaduerterunt, quodammodo flagellis Dei aduerſantes, Græci quidem cauſa peſtilentiæ ex Calchante vate cognita, offenſi numinis iram placarunt, neglecta ſummi & potẽtiſsimi Imperatoris indignatione. Ibancus verò cum ad Imperatorem ſe contuliſſet, benignè ſuſceptus, Romanis multis in rebus vtilẽ nauauit operam: homo proceræ ſaturæ, præſtanti ingenio, & robuſtiſſimo corpore, ſed iracundia & contumacia animi è vultu relucens, crudelitatem eius abundè teſtabatur. quare tametſi inter Romanos viueret, tamen mores ſuos ad facilitatem & æquabilitatem minimè componebat: Nihilominus Imperator eum, ſponſalibus à Sebaſtocratore promiſsis, non indignum ratus, nuptias in legitimum tempus diſtulit, ob puellæ teneros annos: ipſum verò in numerum cognatorum ſuorum potentiſſimorum hominum recepit, ſumma potentia & maximis opibus donatũ. Is verò ſponſæ ſuæ immatura ætate conſiderata, & matris eius Annæ viduæ adhuc elegantia curioſius inſpecta, nuptiis amplioribus inhians: *Quid*, inquit, *mihi rei eſt cũ lactãte adhuc agna cũ oue indigeã ad coi-*

Publicorum malorũ caput, ſapientia à ſapientib. ablata.

Ibancus Græcis (qui Romani perpetuò à Niceta nũcupantur) vtilem operã nauat.

Barbari hominis, ingenium.

Is matrem filiæ præfert, nuptiis amplioribus inhians.

tum apta? Ac vir ille in partibus Philippopoli vicinis plurimum laborauit, & veluti vallum popularibus suis & auxiliaribus Scythis obuia quæque vastãtibus & opponebatur aliquãdo etiam Imperatorem in expeditiones sequens, strenuam operam præ cæteris nauare videbatur. Quis verò Scytharum & Blachorum incursiones & nefaria facinora enumerare queat? Vastitas regionũ Hęmo vicinarum, Macedoniæ & Thraciæ direptiones vtique omnibus statuis & tabulis clarius, & quauis historia dilucidius ostẽdunt, quid actum sit.

Opponitur Scytharũ incursionibus. Sed vallũ illud eruptiones diluuij illius quod tãdem Græciã inuasit non potuit coercere.

7 Neque verò à Septentrionalibus duntaxat barbaris Romani perpetuò premebantur, sed in Oriente Persis etiam prædæ erant. Nam cùm Imperator cum Persa Galaticæ Ancyræ domino pacem nõ fecisset, sed partim amicitiã eius, vt qui Romanis nocere nõ posset, aspernatus esset: partim pecuniæ, quæ pro pace postulabatur, parceret: vnũ annum & sex menses bellum continenter cum eo gessit. Qua de causa Cilix Alexius, ea quæ retulimus, illius adiutus opibus, confecit: & vrbs Dadibra à Persis occupata est. Nam cum is omnibus suis copiis adductis, se non inde recessurum confirmaret, nisi illam expugnasset, obsidio quatuor mẽses durauit, Dadibrenis nemine opem ferente. Nam Imperator etsi

Qui pietati & æquitati bellum indicunt, vndique accersũt etiã hostes, à quibus opprimuntur.

Dadibræ vrbis munitissimæ oppugnatio.

Nemo oppugnatis opem fert.

τὰ πλεῖστα μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ οὗτος τοῖς περὶ τὴν Φιλίππου ἐπόνει μέρεσι, καὶ ἦν ἀγαπητὸν Ῥωμαίοις ἀντίφραγμα τῆς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνου μετὰ Σκυθῶν συνάρσεως, ἐξιόντων καὶ κρειόντων τὸ προσπεσόν. ἐνίοτε δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ συστρατεύων, διαφερόντως ἐδόκει δραστήριος. τίς δ' ἂν καὶ ἀριθμεῖν δύναιτο, ὅπῃ καὶ ὅτε τοῦ ἔθνους Σκυθῶν καὶ Βλάχων ἐγίνοντο ἔφοδοι, καὶ οἷα ἔργα ἔδρων ἀνόσια; μαρτυροῦσι δήπου τὰ πεπραγμένα ἡ τῶν πρὸς Αἷμον χωρῶν ἐρημία, Μακεδονίας τε καὶ Θρᾴκης οἱ ληϊσμοί, στηλῶν καὶ κύρβεων ἀκριβέστερον, καὶ ξυμπάσης ἱστορίας τρανότερον.

7 Οὐ μόνον δὲ τὰ κατὰ τοὺς πρὸς ἄνεμον βορρᾶν ἐκπολεμωθέντας ἡμῖν βαρβάρους ἦν ἀεί πως ἐπικρατέστερά τε καὶ δυσαντίβλεπτα, ἀλλὰ καὶ καθ' ἕω τὰ Ῥωμαίων Πέρσαις ἐξέκειτο πρὸς ἀφαίτωσιν. μὴ γὰρ τῷ Πέρσῃ σπεισάμενος, ὃς Ἀγκύρας ἦρχε τῆς Γαλατικῆς, ἀλλὰ πῇ μὲν τὴν μετ' αὐτοῦ φιλίαν παρ' οὐδὲν τιθέμενος, ὡς λυμαίνεσθαι Ῥωμαίοις οὐκ ἔχοντος, πῇ δὲ περὶ τὴν δόσιν τῶν χρημάτων ὧν ὑπὲρ εἰρήνης ᾔτει σμικρολογούμενος, διετέλεσεν ἐς χρόνον ἕνα καὶ μῆνας ἓξ ἐκείνῳ διαφερόμενος. ἀμέλει τοι διὰ ταῦτα ὅ, τε Κίλιξ Ἀλέξιος, ὅσα εἴπομεν, διεπράξατο, παρὰ τοῦ τῆς Ἀγκύρας δυνάστου ἐνισχυόμενος, ἥ τε πόλις Δάδιβρα ἑάλω, καὶ Πέρσαις ὑπέκυψεν. ἄρας γὰρ μεθ' ἁπάσης ὁ Πέρσης αὐτοῦ τῆς δυνάμεως, καὶ περὶ ταύτην τὴν πόλιν βαλὼν στρατόπεδον, ἐπέμενε πολιορκῶν. τριβομένου δὲ τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ μὴ ἂν ἄλλως ἔλεγεν ὁ Πέρσης δυνατὸν εἶναι τὴν πολιορκίαν λῦσαι, εἰ μὴ παραλάβοι αὐτήν, εἰς μῆνας μὲν ἡ πολιόρκησις παρετάθη τέσσαρας, ἐπικουρία δ' ἦν οὐδαμοῦ τοῖς Δαδιβρηνοῖς ἐπιοῦσα ἐκ τῶν ἐκτός. ὅ, τε

γὰρ βασιλεὺς

γὰρ βασιλεὺς εἰ καὶ πέμπων ἐνῆγεν αὐτοὺς ἀντέχειν γενναίως, καὶ συμμαχήσειν κατεπηγγέλλετο, ἔμελλεν ἀεί πως καὶ ἀνεδύετο, καὶ οἱ πρόσοικοι Παφλαγόνες ἀγχοῦ που προσιέναι καὶ ἐπαμύνειν οὐδαμῶς ἐθάῤῥησαν. ἀτὰρ οἱ πολιορκούμενοι πρὸς πᾶσαν ἀπεγνώκεισαν ἀρωγὴν, καὶ δῆλοι ἦσαν λιμῷ πιεζόμενοι, καὶ ταῖς πετροβόλοις μηχαναῖς ἀνήκεστα πάσχοντες. τοὺς γὰρ λίθους ἐκ τῶν ἔξωθεν γηλόφων κατὰ τὸ μέσον ἀφιεῖσαι τῆς πόλεως, τὰς οἰκίας κατήρειπον, τίτανά τε διακοντίζουσαι. καὶ πᾶν ἕτερον ἀνθρώποις ἐπίβουλον ἀκροβολίζουσαι, τὰ δοχεῖα τῶν ὑδάτων ἠφάνιζον, καὶ τὰ ποτὰ ἠχρείουν ἔσω τε ὄντα, καὶ μὴ πλανώμενα. μετ᾽ οὐ πολὺν δέ τινα χρόνον βασιλικῆς ἐπικουρίας ἀφιγμένης, καὶ κατὰ τὸν Βάβαν τὸ ὄρος αὐλισαμένης, ἧς ἦρχον μειράκες τρεῖς, ὁ Βρανᾶς οὗτος Θεόδωρος, ὁ Καταkαλὼν Ἀνδρόνικος, καὶ ὁ Καζάνης Θεόδωρος, ὡς ᾔσθοντο οἱ Πέρσαι, λόχους ὑποκαθίζουσι, καὶ μήπω παραναταλάσης ἡμέρας ἐπιθέμενοι καὶ φεύγουσιν κατόπιν ἐπικείμενοι, οὓς μὲν ἔκτειναν, οὓς δὲ συνειλήφασι ζῶντας, μεθ᾽ ὧν καὶ τοὺς δύο στρατηγοὺς, καὶ τούτους περιηγκωνισμένους τὰς χεῖρας, κύκλῳ περιάγων ὁ Πέρσης ἐδείκνυ τοῖς ἐπὶ τῶν τειχῶν, καὶ παρῄνει ἕως ἡ πόλις τοῖς πολεμίοις ἀβάπτιστος κύμασι, τὴν ἐκείνης ἐγχειρίσαι αὐτῷ οἰάκισιν. μηδὲ γὰρ ἐκ τοῦδε σώζειν ἔχουσαν ἐλπίδα σφίσιν ὑπολελεῖφθαι, μηδ᾽ αὖ αὐτὸν ἐκεῖθεν μεταναστεῦσαί ποτε, εἰ μὴ ἐγκρατὴς τῆς πόλεως γένοιτο. τοιούτοις οὖν οἱ Δαδιβρηνοὶ θεάμασι καὶ ἀκούσμασι καταπλαγέντες τὸ πρόθυμον, τρέπονται πρὸς συμβάσεις ἀσυμφόρους μέν. ὁποίας δ᾽ ἐπέταττεν ὁ καιρὸς, ἀκμαῖος ἐφεστὼς καὶ τομὸς, κατανεύουσί τε τὴν μὲν πόλιν ἐκλιπεῖν πανουδὶ, βαδίσαι δ᾽ ἑκα-

eos per nuncios ad fortiter resistendum hortabatur, & auxilia pollicebatur: subinde tamē rem procrastinabat: & finitimi Paphlagones propius accedere, & opem eis ferre non audebant. Neque verò hostem latebat, eos omni auxilio destitutos & fame premi, & à machinis grauissimè affligi. Nam cum saxa, calx, & quicquid hominum vitæ insidiatur, ex collibus in mediam vrbem cōiicerentur, ædes diruebantur, & putei inficiebantur. Non multò pòst missis ab Imperatore auxiliis, quæ in Baba monte castra habebāt, tribus adolescentibus ducibus, Brana isto Theodoro, Andronico Catacalone & Cazane Theodoro: Persæ ea re comperta, ex insidiis eos ante lucem adorti, & tergis fugientium inhærentes, alios occiderunt, alios ceperunt, & duos duces inter cæteros. quos Persa manibus post tergum reuinctis vndique circunductos, iis qui in mœnibus erant, ostēdebat, monens, vt vrbem priusquā belli fluctibus obrueretur, sibi gubernandam traderent. Neque enim spē salutis vllā eis superesse: neque se inde recessurum, nisi vrbe expugnata. His spectaculis & sermonibus Dadibreni fracti, ad pactiones descendunt, iniquas quidem illas, sed quas temporis angustiæ & durum telum necessitas flagitabant. Annuūt, se vrbē penitus deserturos, vt cuique cum suis charissi-

Imperator ignauus cunctando rem amittit: nec Paphlagones audent ferre suppetias.

Obsessi duriter premuntur.

Adolescentū auxilium vanum & nullum esse sentiunt.

Clades auxilij intempestiui, vrbem obsessam persundat.

Victoris audacia felix obsessorum animos frangit, & iniquas pacis cōditiones cogit recipere.

Dadibreni suis sedibus patriis pulsi experiuntur quàm misera sit eorum conditio qui stultorũ principum imperio subiecti sunt.

mis & supellectilibus incolumi abire liceret, quò vellet. Neque enim barbarus eos in patria manere, & tributa pensitare pati voluit. His conditionibus iureiurando firmatis, Persa vrbem suis popularibus incolẽdam dedit, ciues in alias atque alias regiones & vrbes sunt dispersi. quidam etiam, Persæ concessu, tuguriolis in proximo structis, amore patriæ, seruitutis iugum subierunt. Ac cum vrbe Dadibra hoc modo actum est.

Amerigi legatio ad Græcos Tertia Græcorum oppugnatio, ab Occidente. In luxu & ignauia perditos populus vndiq; ruunt potentes aduersarij.

Imperator autem paulo pòst, pace cum Persa facta, libenter ei, detersо pudore, ea dedit, quæ ante illius vrbis deditionem postularat. Vix Romanum imperium ab hoc malo respirarat, quũ alij nũcij grauiores afferuntur, & futura maiorem dolorem afferũt quàm præsentia. Nam hæc quidẽ, quamuis ex parte molestiam haberent, tamen libertatis nonnullis reliquiis blandiebantur. Quæ autem ab Occidentalibus gentibus imminebãt, ea seruitutem vniuersam & perpetuam minitabantur.

Amerigi elogium ab homine Græco scriptum.

Nam Alemannorum rex Ammerigus, Friderici filius, qui in expeditione Palæstina submersus est, vt in Isaacij Angeli imperio diximus, paterno principatu suscepto, Sicilia & Italia subactis, Romanos ipsos lacessebat, nouarũ rerum importunè cupidus,

στον κακῶν ἀπαθῆ μετὰ τῶν φιλτάτων σφίσι, καὶ τῶν κτήσεων, ἣν ἂν αἱρεῖντο στέλλεσθαι, ἐπεὶ μηδ' εὔθετον τὸν βάρβαρον μένειν αὐτοὺς κατὰ χώραν ἐῶντα, καὶ φόρους αὐτῷ καταπίθεσθαι ὁπωσοῦν συντιθέμενον. ταῦτ' ἄρα καὶ ὅρκων γεγονημένων, ὁ Πέρσης εἶχε τὴν πόλιν, καὶ τοῖς ἐκ τοῦ γένους δίδωσιν αὐτὴν εἰς ἐνοίκησιν· αὐτοὶ δὲ μεταναστάντες ἐκεῖθεν, καθ' ἑτέρας χώρας καὶ πόλεις διεσπάρησαν· πολλοὶ δὲ τῆς πατρίδος ἄγχιστα πηξάμενοι μόσυνα, οὕτω δοκοῦν τῷ Πέρσῃ, προσέμενον, δούλειον ὑποδύντες ζυγὸν, εἴς ἡ τῆς ἐνεγκαμένης γλυκύτης τῇ μνήμῃ προσίζουσα ἀναπόνιπτος. καὶ τοιοῦτον μὲν τῇ πόλει Δαδίβρῃ τέλος ἀπήντησεν. ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ βραχὺ τῷ Πέρσῃ σπεισάμενος, ἀπέδωκεν ἀσπασίως, ὅσα πρὸ τοῦ ἁλῶναι Δάδιβραν ἀπῃτεῖτο χρήματα, ὡς ἐξ ὀμμάτων οὖσαν τὴν τότε αἰσχύνην ταχέως ἀποτειψάμενος. ἀλλ' οὔπω ἡ Ῥωμαίων ἀρχὴ τὴν ἄλμην ταύτην ἀπέπτυσεν, ἀνένευσέ τε καθαρῶς, καὶ ἀνέπνευσε, καὶ δεινοτέροις ἀγγέλμασιν ἀκουσμάτων βάλλεται ἄλλων, καὶ τῶν ἐνεστώτων ἦσαν τὰ προσδοκώμενα δυσαχθέστερα, εἴ γε τὰ μὲν ὑπέσαινον ἐλευθερίας ἐγκαταλείμμασιν ἀπὸ μέρους ἀλγύνοντα. τὰ δ' ἐκ τῶν ἑσπερίων ἐθνῶν βάλλοντα, δουλείαν παρεῖχον φαντάζεσθαι, πάγχυ προσηνοσμένην καὶ δυσαπάλλακτον. ὁ γὰρ δὴ τότε κρατῶν τῶν Ἀλαμανῶν Ἀμερίγος ὁ τοῦ Φρεδερίχου υἱὸς ἐν τῇ κατὰ Παλαιστίνην ἀνόδῳ τὰ ὕστατα νίπτρα λέλουται, ποταμίῳ ἐναποψύξας ῥεύματι, καθὼς ἐν τοῖς κατὰ τὸν βασιλέα Ἰσαάκιον τὸν Ἄγγελον λόγοις ἱστόρηται, τὴν πατρῴαν εἰληφὼς βασιλείαν, Σικελίαν τε παραστησάμενος, Ἰταλίαν ὑπαγαγόμενος, ἔτι τῷ δὲ καὶ Ῥωμαίοις αὐτοῖς ἐπεφύετο, πραγμάτων νεωτέρων ἄτοπος ὢν ἐραστής,

καὶ ῥέκτης κακῶν δυσαπάλλακτος. οὐκ ἀνέδην δὲ καὶ αὐτίκα Ῥωμαίοις ἦν ἐφεδρεύων, τὸ τῆς ἐγχειρήσεως ἐργῶδες ὑποβλεπόμενος, καὶ ἔτι ἔχων τοῖς ὀφθαλμοῖς προκείμενα, ὁπόσα Ῥωμαῖοι κατὰ Σικελικῶν ἠνδρίσαντο, ἐς τὴν ἡμετέραν προσθὴν παρεμβαλόντων, καὶ παρὰ τοῦ Πάπα δὲ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, οὐκ ἔλαττον ἀνασειραζόμενος τῆς προθέσεως. πέμψας οὖν πρέσβεις πρὸς τὸν αὐτοκράτορα Ἰσαάκιον (οὐ γάρ πω τῆς ἀρχῆς ἐξωστράκιστο) αἰτίας συνείρει ἀναιτίους δῆθεν διαστάσεως. ἑαυτῷ γὰρ ἀπεμέριζε καὶ προσῳκείου, ὡς ἤδη Σικελίας ἐξουσιάζοντι, τὰς ἐξ αὐτῆς Ἐπιδάμνου μέχρι καὶ τῆς μεγαλωνύμου πόλεως Θεσσαλονίκης Ῥωμαϊκὰς ἁπάσας χώρας. ὡς νόμῳ ὑποκυψάσας πολέμου τῷ τῶν Σικελῶν προτερίτης στρατεύματι. τὴν γὰρ ἧτταν τούτων καὶ κατατρόπωσιν, κατ' ἀπάτην ἔλεγε Ῥωμαίων προσυπαντῆσαι, οὐχ ἥκιστα πάντων λογοποιὸς ἐν τοῖς ἁνδάνουσιν εὑρισκόμενος. ἐλογίστευε δὲ καὶ λύπας τὰς τοῦ πατρὸς, καὶ σταθμοῖς οὐ δικαίοις αὐτὰς ἐταλάντευεν, οὐ τὰς προσφάτους μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσαις ἐκεῖνος ἐκ πολλοῦ προσεπάλαισε, τῆς παλαιτέρας Ῥώμης ἐκδιϊστάμενος ταῖς τοῦ βασιλέως Μανουὴλ ἀγχινοίαις, καὶ Ἰταλίας ὡσαύτως ἐκσφενδονούμενος, καὶ ταῦτα δὴ τὰ πρὸ Εὐκλείδου ἀνυποστείλως ἀνακινῶν, ἤθελε Ῥωμαίους χρήμασι μεγίστοις πρίασθαι τὴν εἰρήνην, ἢ πολεμησείοντα τοῦτον ἐκ τοῦ αὐτίκα μάλα καθυποδέχεσθαι. προσαπῄτει δὲ, ὡς εἰ κυρίων κύριος καθειστήκει, καὶ βασιλεὺς ἀναδέδεικται βασιλέων, συνάρασθαι τοῖς κατὰ Παλαιστίνην ὁμογενέσιν ἐκείνῳ δι' ἀποστολῆς ναυμαχικῆς στρατιᾶς. ἀντεπιστείλαντος δὲ πρὸς ταῦτα τοῦ βασιλέως, καὶ ἄνδρα τῶν οὐκ ἀσήμων πρεσβευτὴν στείλαντος, πρέσβεις ἐκεῖθεν ἀφίκοντο, ὧν ἅτερος βαρὺς

& grassator ineuitabilis. Neque tamen statim Romanos inuasit, rei difficultate deterritus. positis adhuc ob oculos nostrorum contra Siculos fortibus facinoribus, cùm pridem in prouincias nostras impetum fecissent, & à veteris Romæ Papa ab instituto retraheretur. Missis igitur ad Isaaciũ legatis (nõdum enim is imperio exciderat) causam dissensionis inanem quæritans, Romanas prouincias omnes ab Epidamno vsque ad inclytã vrbem Thessalonicam, sibi vt Siciliæ regi vendicabat, vt belli iure nuper à Siculo exercitu subactas. Nam quòd is tandem à Romanis profligatus esset, id fraude factum asserebat, in suis cupiditatibus fucandis fabulator insignis. Cõmemorabat etiam, & iniquis lancibus ponderabat paternas offensas: nec eas recentes duntaxat, sed veteres etiam, Manuelis solertia veteris Romæ Papa contra illũ concitato, cuius Manuelis opera etiam Italia exactus esset pater. Ita obsoletis criminibus perfricta fronte renouandis, Romanis aut pacem maxima pecunia redimendam, aut bellum statim tolerandũ arbitrabatur. Præterea tanquam rex regum & Imperator imperatorũ postulabat, vt Romanis suis in Palæstina popularibus naualia auxilia mitterent. Ad quę cum Imperator rescripsisset, & virum non obscurum ad eum ablegasset: legati ab eo venerunt, quorum alter

Cur Amerigus non tam citò Græcos inuaserit.

Legationis Amerigi ad Alexiũ summa.

Exagitat Amerigũ Nicetas in occidẽtales paulò iniquior.

Ex aliis historicis petenda est rerum à Germanis & aliis occidentalibus populis gestarum descriptio.

homo superciliosus erat: & eo nomine superbus, quòd regis in pueritia curam gessisset. Eius legationis summa erat, plurimorum talentorum postulatio, arrogantia & insolētia verba, rerum ab Alemannis gestarum gloriosa commemoratio, quibus auditores decipi solent.

Summa iteratæ legationis Amerigi ad Alexium.

8 Imperator igitur (potiebatur autem rerum is, cuius nunc historiam conteximus) cum legatos infecta re dimittere non posset, annuit se pacem pecunia redempturum, quæ res ad id vsque tempus facta non erat. & vt Imperij Romani opes ostētaret atque exaggeraret, rem aggressus est tēporibus minimè consentaneam, sed ab officio & decoro alienissimam, & Romanis propè ridiculam. Nam in festo natalis Christi & ipse gemmatam vestem induit, & reliquos omnes auratas & laticlaui vestes induere iussit. Quo spectaculo Alemanni adeò non obstupuerunt, vt eorum cupiditas illo splendore Romanorum magis etiam inflammaretur: & Græcos vt ignauos homines & seruilibus deliciis deditos, quàm primum oppugnandi occasionem optarent. Cum autem astantes Romani eos hortarentur, vt gemmarum splendorē, quibus Imperator instar prati nitebat, aspicerēt, & media bruma veris suauitatē oculis perciperēt: negabāt, Alemānos talia spectacula desiderare, neq; muliebria ornamēta admirari solere, quæ fucis flāmcis, inauribus radiantib.

Alexiū Ameirgus ad pacem pecuniâ redimēdam cogit.

Qui rem aggreditur, tēpori minimè cōsentaneā, ab officio & decoro alienam, is se ridendum cun ctis propinat.

Græci ab Alemānis ignaui & seruilibus delitiis dediti homines iudicantur.

τὴν ὀφρὺν καὶ περιττὸς τῷ παιδοκομῆσαι τὸν ῥῆγα. ἦν δὲ τὰ δι' αὐτῶν πρεσβευόμενα χρημάτων ἀποδόσεις πολυταλάντων, ἀλαζονεῖαί τε καὶ κόμποι, καὶ αὐχημάτων ἐγχωρείων κατάλογοι, δι' ὧν καταπολιτεύονται οἱ ἀκούοντες.

8 Βασιλεὺς τοίνυν (ἦρχε δὲ ὁ νῦν ἱστορούμενος) μὴ ἔχων ἀπράκτους ἀποπέμψαι τοὺς πρέσβεις, κατένευσε χρημάτων τὴν εἰρήνην ἀλλάξασθαι, πρᾶγμα μήπω ἐς τόδε καιροῦ γενόμενος, ὑπεξάψαι δὲ τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ὡς πλουσίαν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος προθέμενος, ἐς οὐδὲν ἔργον τοῦ καιροῦ συνᾷδον καθυπενήνεκται, ἀλλὰ καὶ λίαν παρακεκινημένων τοῦ σεμνοῦ τε καὶ εὐπρεποῦς, καὶ ῥυὲν μικροῦ πρὸς Ῥωμαίων κατάγελων. τῆς γὰρ γενεθλίου ἐπιστάσης ἡμέρας Χριστοῦ, αὐτός τε τὴν διάλιθον στολὴν ἠμφιάσατο, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν ἐπιτετάχει τὰς χρυσοϋφεῖς περιθέσθαι καὶ πλατυσήμους ἐσθῆτας. οἱ δ' Ἀλαμανοὶ τοσοῦτον ἀπεῖχον ἔκθαμβοι τοῖς ὁρωμένοις τούτοις φανῆναι, ὥστε καὶ ἀνέθαλπον μᾶλλον τὸν ἔρωτα, ὃν ὑπέτυφον ταῖς λαμπροφμονίαις τῶν Ῥωμαίων ἐναυόμενον, καὶ ηὔχοντο τάχιον κρατῆσαι Γραικῶν, ὡς ἀγεννῶν τὰ ἐς πόλεμον, καὶ περισπουδαζόντων τὰς ἀνδροποδώδεις χλιδάς. πρὸς δὲ τοὺς συνεστῶτας σφίσι Ῥωμαίους καὶ ἐνάγοντας ἐς τὴν τῶν λίθων αἴθρην ἀφορᾶν, οἷς ὁ βασιλεὺς ὡς λειμὼν ἐνηγλάϊστο, καὶ χειμῶνος μέσου χάριτας ἐαρινὰς δρέπεσθαι, καὶ τὸν ὀφθαλμὸν ἑστιᾶν· οὐ χρείαν, ἔφασκον, Ἀλαμανοὶ τοιούτων ἔχουσι θεαμάτων, οὔτε μὴν ἐπιτηδείων γυναιξὶν ἐμπορπημάτων καὶ στολισμάτων φιλοῦσι θεασαι καθεστάναι, ἃς ἡ κονία καὶ κρήδεμνα καὶ ἐνώτια παμφανόωντα, καὶ τὸ ἀρέσαι τοῖς ἀνδράσι δια-

viris

c

φερόντως ἀσπάζεται· ἀλλὰ καὶ Ῥωμαίους μορμολύττοντες, νῦν ἱκανὸν καιρὸς, ἔλεγον, μεθαρμοσθῆναι τῶν γυναικωδῶν ἐμπορπήσεων, καὶ σιδήρῳ περισταλῆναι ἀντὶ χρυσοῦ. εἰ μὴ γὰρ τὰ τῆς πρεσβείας λήψονται πέρας, καὶ πρὸς τὸ τοῦ κυρίου σφῶν καὶ βασιλέως συμβαίνειν Ῥωμαίοι βούλημα· ἀνάγκη τις ἔσται πάντως διὰ μάχης ἀνθρώποις χωρεῖν, οἵτινες οὐ λίθοις ὡς λειμῶνες περιανθίζονται, οὐδ' οἰδαίνονται πρὸς ἦθος ἀγέρωχον μαργάρων σφαιρώμασιν πρὸς φῶς διαγελώντων σελήνης, ἢ ταῖς ἐν θυάσοις μεθύουσι λίθαξιν, αἳ ὡς ἀλαζὼν ὄρνις ὁ μηδικὸς, πορφύρᾳ καὶ χρυσῷ περιχρώζονται. ἀλλ' ἄρεος ὄντες τρόφιμοι, θυμοῦ μὲν πυρὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐρυθραίνονται τοῖς τῶν λίθων ἐπίσης ἀκτινώδεσιν. ἱδρῶτας δὲ θερμοβροῦντες ἐν τῷ μογεῖν πανημέρια ὑπὲρ σιλπνότητα μαργάρων αὐτοῖς καλλωπίζονται. ἠρίθμουν δὲ καὶ τὰ ὑπὲρ εἰρήνης αἰτούμενα χρήματα εἰς χρυσίου πεντήκοντα κεντηνάρια καθ' ἕκαστον χρόνον διδόμενα. πρὸς ἅπερ ὁ βασιλεὺς ἀπαυδῶν, πρέσβιν ἐς τὸν ῥῆγα πέπομφε τὸν Φιλοκάλην Εὐμάθιον, ἔπαρχον ὄντα τῆς πόλεως. τοῦτον δὲ πλούτῳ ὑπὲρ τοὺς πότε κομῶντα ἑκόντως ὑπέδυ τὸν πρεσβευτήν. ἀμέλει καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως μετὰ τῶν ἐπαρχικῶν παρασήμων ἐνδεδυμένῳ οἱ διαπρεσβεύσασθαι. καὶ βασιλεὺς ἐφόδιον ὅπερ ᾔτησε περιχαρῶς αὐτῷ παρασχόμενος, οἰκείοις ὀψωνίοις τὴν προκειμένην παρῆκε στείλασθαι. ὅθεν ἐποφθεὶς καινός τις καὶ ἔξαλλος πρεσβύτης, οὐ μόνον οὐδέν τι παρὰ τοὺς προτέρους πρέσβεις τετίμητο, ἀλλὰ καὶ γέλων ὦφλε τῷ ἀήθει τοῦ περιβλήματος. ἐπεὶ δὲ τὰ τῆς εἰρήνης ἕνεκα δοθησόμενα χρήματα, εἰς δέκα πρὸς τοῖς ἓξ χρυσίου περιέστησαν κεντηνάρια, ὁ μὲν Φιλοκάλης τὴν

viris impensè placere studeãt, ac vt Romanis terrorẽ incuterent, nunc tempus instare aiunt, vt muliebribus ornamentis sepositis, aurum ferro commutẽt. Nam si legatio foret irrita, nec Imperatór regis sui & domini postulatis annueret: necesse eos habituros pugnare cum hominibus qui non gemmis vt prata niteant, neque rotũdis margaritis intumescant, aut amethystis purpuræ & auro intertextis pauonis instar glorientur: sed qui Martis alumni, irę flamma oculos suffusi non secus quàm gemmæ radient: & totos dies sudorẽ fundant, margaritis splendidiorem. Recensebant etiam pecuniam quæ pro pace postularetur, esse auri centenarios L. quotannis pendẽdos. Quam summam cum se Imperator soluere posse diffideret, Eumathium Philocalem præfectũ vrbis, legatum ad regẽ mittit: qui cum opibus cæteros superaret, vltrò id munus subiit, Imperatore exorato, vt sibi cum præfecturę insignibus legationem obire cõcederetur. Imperator verò viatico quantũ postularat libenter dato, suis cũ sumptibus propositum iter conficere passus est. Ita ille insolitus ac potius insolens legatus, nõ modò non maiore quàm cæteri honore affectus est, sed derisus etiam ob vestitus insusitati nouitatem. Cæterùm pecunia quæ pacis causa dãda esset, ad XVI. auri talenta redacta: Philocales

Veterũ Germanorũ obseruandum elogium.

Martis alumnorum deliciæ quales sint.

Sedecim auri talenta Alemannis pẽsitanda.

Diuites ambitiosi munera grauia vltro subeunt.

Insolitus ac insolens legatus, stultæ ambitionis mercedẽ, nẽpe irrisionẽ, reportat.

in Sicilia, vbi regem conuenerat, expectabat, dum ea mitterentur. Imperator verò pecuniæ inopiam causatus, à prouinciis tributum exigebat, quod Alemanicum appellatur, tum primùm institutum, & vrbano populo, senatu & cœtu Ecclesiastico, opificibus item & artificibus omnis generis conuocatis, petebat vt quisque de facultatibus suis partem aliquam stipis nomine conferret. Sed cum se nihil proficere, ac frustra talibus rebus niti, & inania verba fundere cerneret: plerisque etiam vociferantibus & tumultuãtibus ob inusitata ista & iniqua tributa, nonnullis verò cẽsoriam ei notam inurentibus, quòd Rempu. per luxum perderet, inter cognatos prouincias partitus, qui extinctis oculis omnes essẽt inutiles: ab eo quidem instituto toto impetu resiliit, ac propemodum eam postulationem à se profectam esse negauit: & aliam ingressus viam, aurea & argentea donaria, quæ extra sacrariũ essent, neque corpori & sanguini Christi suscipiendo seruirẽt, postulauit. Ab ea quoque petitione multis abhorrentibus, quasi sacra profanaturus esset, surda & muta Imperatorum monumenta, quæ nullum aduocatum haberent, inuadenda esse censuit. Itaq; sepulchra effodiuntur: nec vllis Romanorũ imperatoribus, quantumuis ob res gestas claris, quicquam præter saxeas tunicas, frigidum & extremum illud propugnaculum, relinquitur, omni precioso ornatu spoliatis.

Rebus suis, dum fuit tẽpus Alexius minimè consulens, grauis populo fit, tributa exigendo. Sic solent stulti principes in cõtraria vitia currere.

Censoria nota dignus est qui per luxũ perdit Rempublicã, prouinciasque cõmittit hominibus inutilibus.

Nihil homini sacro sacrum est.

Surda & muta, sepulchra facilè inuaduntur.

τούτων ἀποστολὴν κατὰ Σικελίαν ἐπέμενε, προσδοκῶν ἔνθα τῷ ῥηγὶ συνεγένετο. βασιλεὺς δὲ φάσκων ἀπορεῖν χρημάτων τάς τε χώρας ἐφορολόγει, τὸ καλούμενον εἰσπράττων Ἀλαμανικὸν, τότε καινισθὲν πρώτως· καὶ τὸ τῆς πόλεως ἐκκλησιάσας πλήρωμα, τότε γερουσιάζον καὶ ὅσον τοῦ βήματος τρόφιμον. καὶ ὅσον εἰς διαφόρους τέχνας καὶ ἐπιστήμας μερίζεται, ἔρανον ἀπῄτει γενέσθαι, καὶ ἀποδασμόν τι καταθέσθαι τῆς οὐσίας ἕκαστον. ὁρῶν δὲ ὡς οὐδὲν περαίνει, ἀλλ' εἰκῇ τὰ τοιαῦτα μέτεισι, κενολογῶν ἀτέχνως, καὶ τοὺς πλείους δὲ κραυγάσαντας καὶ στασιώδεις εὑρίσκων, οἷα μηδαμῶς ἀνεκτὰ ἡγουμένους τὰ φορτικὰ ταῦτα καὶ ἀήθη ἐπιτάγματα, ὑπό τινων δὲ καὶ λογιζόμενος, ὡς τὰ κοινὰ κατασπαθῶν, καὶ τοῖς συγγενέσι τὰς ἐπαρχίας διανειμάμενος, ἀχρείοις οὖσι πᾶσι καὶ ἀπεσβεσμένοις τοὺς λύχνους τοῦ σώματος, τῆς μὲν προθέσεως ταύτης μεθ' ὅλης συντονίας ἀπῆρε. μικροῦ μηδ' αὐτὸς εἶναι διατεινόμενος ὁ τὸ σκέμμα τότε εἰσενεγκάμενος· ἑτέραν δὲ τραπόμενος, ἥπτετο τῶν χρυσέων καὶ ἀργυρέων ἀναθημάτων, ὁπόσα ἐκτὸς τοῦ βήματος, μήτε μὴν πρὸς ὑποδοχὴν ἡτοίμασαι τοῦ θείου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ. ἀποπηδησάντων δὲ πρὸς τοῦτο πολλῶν, καὶ εἰπόντων, ὡς κοινοῦν ἐθέλει τὰ ἅγια, ἔγνω δεῖν τοῖς ἀλάλοις καὶ κωφοῖς τῶν βασιλέων ἐπιθέσθαι μνήμασι, μηδένα τὸν ὑπερφθεγξόμενον ἔχουσιν. ἐτυμβωρυχοῦντο οὖν τὰ μνήματα, ὡς τοῖς πώποτε Ῥωμαίων ἄρξασι, καὶ ὅσοις αἱ πράξεις περίδοξοι, τοὺς λαΐνους περιλελεῖφθαι μόνον χιτῶνας, τὸ ψυχρὸν καὶ τελευταῖον κώλυμα τοῦτο, παντὸς γεγυμνωμένοις ἐπικοσμήματος τιμαλφοῦς.

ἣν δ' ἂν οὐδ' ἡ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου σορὸς ἀναφὴς καὶ ἀσκύλευτος, εἰ μὴ φῶρες φθάσαντες τὸ δόγμα τοῦ βασιλέως, τὴν ἐπιβρέχουσαν διάχρυσον ἀγλαΐαν ἐκλοποφόρησαν. ἀμέλει καὶ συναγηοχὼς ἀργύρειον ἐντεῦθεν, ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα κεντηνάρια, καὶ μερίδα χρυσίου τινὸς ὡσεὶ βέβηλον ὕλην καθῆκεν εἰς τὸ χωνευτήριον. δυσὶ δὲ τῶν ἐκ τῆς βασιλείου αὐλῆς τὴν τούτων ἐπαναθεὶς συλλογὴν, εἶχεν ἀμφοτέρους μετὰ βραχὺ σύνδρομον τῇ πράξει τὴν ἐκβίωσιν εἰληφότας. ὁ μὲν γὰρ πυρετῷ λάβρῳ διαφρυγεὶς ἀπελήλυθεν, ὁ δὲ ὑδέρῳ κατὰ τοὺς ἀσκοὺς οἰδηθεὶς ἀπεψύχετο.

Ac ne magni quidem Constantini loculus intactus & inuiolatus mansisset, nisi fures Imperatoris decretum anteuertissent, & aurea illius ornamenta abstulissent. Vnde cùm ad LXX centenarios argenti, & auri nonnihil corrasisset, conflari ea tanquam profanam materiam iussit. Eius muneris ministri duo paulo pòst obierunt, alter ardenti febre, alter aqua intercute sublatus.

Multa, sed non satis pos sidet homo pietatis & cõsilij expers.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

NICETAE CHONIATAE
LIBER SECVNDVS, DE REBVS gestis Alexij Angeli.

***

BREVIARIVM.

1 *Nicetas insultat Amerigo mortuo, illiúsque in Siculos crudelitatem exaggerat. Caphures Genuensis pirata à Ioanne Stirione opprimitur.*

2 *Turbæ in aula Alexij Imperatoris, cuius cognati omnia vendunt. Euphrosyne imperatrix Constantinum Mesopotamitanum euehit, ideo à fratre & genero adulterij accusatur: vnde Bataζis nobilis adolescentis proditoria cædes, & Alexij factum indignum.*

3 *Alexij irrita contra Blachos expeditio. Euphrosyne in monasterium abstruditur: sed delatorum opera reuocatur.*

4 *Constantini Mesopotamitani, sacrificuli & versutissimi aulici miræ artes describuntur. In altum sublatus casu grauiore ruit.*

5 *Temeritas Alexij in Iconiensi Sultano concitando. Sultanus oppida quædam ex improuiso capit. Antiochia Phrygiæ maximo periculo mirè liberatur. Sultani in captiuos humanitas. Alexij futiles ad bellum apparatus.*

6 *Alexius inconsultè in seipsum sæuit. Imperatricis deliberationes de imperij successore. Miserrimus imperij status: & Scytharum in Thraciam eruptio.*

Amerigi obitus inducias adfert Alexio. Nicetas autem,ex illa sua faeundia, tãquam ex armamẽtario, tela in mortuũ contorquet, sed irrito conatũ: immo in Nicetam ipsum eiusmodi tela redeunt. Sapientẽ etenim haud decet, rhetorum more in hunc vel illũ declamitãdo veritatis oculis offundere caliginem.

SEd quis Domini potẽtiam pro dignitate celebret, aut laudes eius diuulget? Antequam pecunia mitteretur, Alemaniæ rex moritur, cuius obitus non Romanis duntaxat optatissimus, sed Occidentalibus etiam gentibus gratissimus fuit, tum iis quas vi magis quam beneuolentia secum cõiunxerat, tum iis quas inuadere decreuerat, semper solicitus, & omnium voluptatum contemptor, vt monarchiam constitueret, & circumiacentibus regnis omnibus dominaretur: Antonios & Augustos Cæsares subinde somnians, & ad eorum principatum cupiditatem extendens, & tantum non vt Alexander dictitans, Et hæc & illa mea sunt. Pallidus & seuerus. Cum autem serò cibum caperet, & moneretur, cauendum esse ne ea re valetudinem læderet: respondit, *Homini priuato quoduis tempus ad cibum capiendum esse idoneum, id præsertim cui assueuerit. Regi verò, tot curis distracto, si nomini suo respondere vellet, satis esse, si vesperi curare corpus liceret.*

Amerigi apophthegma Principe dignum.

Verùm quod dixi, regis Alamaniæ mors cùm omnibus aliis gentibus optata fuerit, tum Siculi ea tanto magis sunt exhilarati, quod insula capta grauissimis ab eo malis affecti fuerant, quæ vix satis describi possunt. Non enim tantum cædibus rapinis, exiliis, cruciatibus into-

Siculos ad defectionem procliues in officio retinet, sed manu effera.

ΤΟ δὲ ἐφεξῆς, ἀλλὰ τίς ἂν ἀξίως τὰς τοῦ κυρίου λαλήσειε δυναστείας; ἢ τίς ἀκουστὰς ποιήσειε τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ; φθάνει τὴν ἀποστολὴν τῶν χρημάτων ὁ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας θάνατος. οὐ Ῥωμαίοις δὲ μόνον πολυέραστος οὗτος γεγένηται, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἑσπερίοις μάλιστα τρισασπάσιος ἔθνεσιν, ὅσα τε πρὸς ἑαυτὸν ἐκεῖνος βίᾳ πλέον ἤπερ πειθοῖ ἐπεσπάσατο, καὶ ὅσα μετελθεῖν μελέτην ἐτίθετο, ἀεὶ μερίμναις κατατεινόμενος, καὶ πρὸς ἅπασαν ἀντίξοος ὁρώμενος ἡδυπάθειαν, ὅπως μοναρχίαν περιβαλεῖται, καὶ κύριος ἔσεται τῶν κύκλῳ δυναστειῶν, τοὺς Ἀντωνίους καὶ Αὐγούστους Καίσαρας τῷ διανοητικῷ φανταζόμενος, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀρχὴν ἐκτείνων τὴν ἔφεσιν, καὶ μικροῦ φθεγγόμενος κατ' Ἀλέξανδρον, τὰ τῇδε καὶ τὰ τῇδε πάντα ἐμά. ὠχρός τε καὶ σύννους ὁρώμενος, καὶ τῆς ἡμέρας ὀψὲ τροφὴν προσιέμενος. καὶ πρὸς τοὺς εἰσάγοντας παραίνεσιν, ὡς χρεὼν, ἐκ τοῦ ἔτω σιτεῖσθαι καχεξίαν ὑποβλέπεσθαι στόματος, ἀποφαινόμενός τε καὶ γνωματεύων, ἰδιώτῃ μὲν ἐπιτήδειον εἶναι πάντα καιρὸν εἰς σίτησιν, καὶ μάλιστα ἣν εἰώθει τονθύεσθαι· βασιλεῖ δὲ πολυφροντίδι, μηδὲ βουλομένῳ τὴν κλῆσιν ψεύδεσθαι, ἀγαπητὸν εἰ καὶ περὶ βουλυτὸν ἐνευκαιρήσει τῇ ἀνέσει τοῦ στόματος. ἀλλ' ὅπερ ἔλεγον, καὶ πᾶσι μὲν εὐκταίως ἔθνεσιν ὁ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας θάνατος ἐφάνη. Σικελοῖς δὲ καὶ μάλιστα ὡς οὐδὲ πᾶσιν ἄλλοις, ἡ τελευτὴ τούτου ἀσπασιωτάτη γεγένηται, ὅσῳ καὶ τῆς νήσου ταύτης ἁλούσης πλείστοις ὑπ' αὐτοῦ κακοῖς προσεπάλαισαν, ἅπερ οὐδὲ ῥᾴδιον γραφῇ παραδοῦναι. οὐ γὰρ μόνον ὑπήνεγκαν οὗτοι σφαγὰς, καὶ χρημάτων ὑπέστησαν ἁρπαγὰς,

παγὰς, καὶ πατρίδος ἐδυστύχησαν ἐκπτώσεσιν, καὶ κολάσεσιν ἀνυποίστοις καθυπεβλήθησαν, ὁπόσαι τοῦ ζῆν αἱρετώτερον τιθέασι τὸ θανεῖν, ἀλλὰ καὶ πόλεις σικελαὶ πολλαὶ καθηρέθησαν, καὶ φρούρια ἐπίκαιρα κατεσκάφησαν. ἐδεδίει γὰρ τὴν ἐς ὕστερον ἐπανάστασιν, καὶ ὡς μή ποτε Σικελοὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρασθεῖεν προμηθούμενος, πᾶσαν αὐτοῖς ἀγαθὴν ἐλπίδα ἀπέκοψε, ὅση τε ἐν χρήμασι καὶ ὅση ἐν ἅρμασι καὶ ἵπποις τέθειται, καὶ ὅση περιβολοῖς πόλεων εὐτειχέσι καὶ ἀνδράσιν εὐγενέσι καὶ ἐχυροῖς ἐρύμασιν ἐμπεριέχεται. πλὴν καὶ τὸ μέλλον δεινὸν ὡς ὥραι ὑφορώμενος, καὶ μὴ παρὸν προαποκρουόμενος ἐπεβουλεύθη παρά τινων· καὶ κρείττων τῆς ἐκείνων φανεὶς ἐπιθέσεως, οὐ τῷ διὰ ξίφους θανάτῳ τοὺς ἀντιστάτας ἠμύνατο, ἀλλὰ πολυτρόπως προέτερον βασανίσας οἰκτρότατα, οὕτω τοῦ ζῆν ἐστέρησεν. ὃν μὲν γὰρ διακεχαλακῶς καχλάζοντι λέβητι, καὶ θεὶς ἐπὶ κανοῦ καθάπερ σῖτον, ἐκπέπομφε τοῖς οἰκείοις, ὃν δὲ ἠκοντικὼς εἰς πυρὰν ἀνακαεῖσαν ἑπταπλασίως, ὃν δὲ ἐνσακκεύσας καὶ τῷ βυθῷ τῆς θαλάσσης παραπέμψας ἐξέτριψε. τὸν δέ γε πρωτεργὸν τοῦ συστρέμματος, καὶ πρὸς ἡγεμονίαν ἐπιλεγέντα, βαρυτέρᾳ τιμωρίᾳ τῶν λοιπῶν ὑπεδίκασε. στέφος γὰρ ἐκ χαλκοῦ ἐπιτάξας γενέσθαι, ἐγκαρσίοις ἔχον ὀπὰς ἴσας τοῖς πέρασι, περιτίθησι τοῦτο τῷ ἀντάραντι χεῖρας ἐκείνῳ, ἔπειτα τέτρασι μεγίστοις ἥλοις ἐς τὸ διαμπερὲς διαβεβλημένοις τῇ κεφαλῇ ἐνερείσας τὸ διάδημα, οὕτω διαφῆκε βαδίζειν, ἔχεις, εἰπὼν, ὃν ἐδίωκες ἄνθρωπε στέφανον. φθόνος οὐδεὶς, ἀπόλαυε τοῦ ἐφετοῦ σοι λίαν περισπουδάστου χρήματος. ὁ δὲ σκοτοδίνης πλησθεὶς, καὶ πρηνὴς πεσὼν, μετὰ βραχὺ ἐτεθνήκει, τῷ οἰκτρῷ ἐκείνῳ ἐναπορρήξας στεφανώματι τὴν ψυχήν. κατὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς Σικελίας,

lerabilibus & morte grauioribus afflicti fuerāt, sed multæ etiam vrbes euersæ, multa opportuna castella diruta erant. Metuebat etiam rebellionem eorum, & quò libertatis cupiditatem opprimeret, omnem fortunæ melioris spem quam vel pecunia vel currus & equi, vel munitæ vrbes, vel viri nobiles, vel tuta castella suppeditare queūt, eis ademit. Dum autem futurum periculum tanquam iam vrgens reformidat, & id quod nondum aderat, propulsat, quorundam insidiis est appetitus: quorum conatus cum anteuertisset, insidiatores non gladio puniuit, sed variis modis miserabiliter excruciatos interfecit. Nam alium feruenti aqua excoctum in canistro, pro missu ad suos remisit: alium in ingentem rogum coniecit, alium culeo insutum in fundum maris abiecit. Factionis verò principem & regem delectum, grauiori supplicio destinauit. Iussit enim coronam æneam fieri cum quatuor foraminibus quam eius capiti totidem magnis clauis affixit, atque ita hominem abire iussit, his verbis: *Habes homo coronam quam venatus es. nemo tibi inuidet: fruere vsque adeò desiderata re.* Is verò vertigine oborta humi prolapsus, paulo pòst in miserabili illo diademate expirauit. Capta Sicilia, vnà cum cæte-

Rebellionis metus principes ad sæua consilia impellit.

Insidiæ facilè parantur crudelibus principibus. Clementia tutissimū est præsidium.

In coniuratos immaniter sæuitum.

Corona ænea interficitur rex imaginarius qui auream cōcupiuerat.

Captiuitatis maximū incommodū, libertatis & honorum iactura.

ris Irene Iſaacij Imperatoris filia captiua eſt abducta, & deſponſa notho fratri regis Alemaniæ Philippo, amiſſo priore coniuge, qui poſt obitum Tancredi patris Siciliæ imperarat. Cæterùm hoc quoque malo maximo, à quo omnes prouinciæ Romanæ peſſima quæque timebant, diuinitùs ſublato: aliud infortunium è mari extitit. Nam Genuenſis quidam nomine Caphures, biremibus & triremibus fabricatis, rotundis etiam nauibus inſtructus, maritimas vrbes & inſulas Ægei maris vexauit. Sed & Adramyttio acta præda, immenſis opibus eſt potitus. Vt verò iis quibus talia curæ eſſe debebant, tandem veternus excuſſus eſt, Ioannes Stiriones cum x x x nauibus contra illum mittitur. Fuerat is Stiriones pirata ſæuiſſimus, è Calabria oriundus: ſed ab Imperatore Iſaacio maximis muneribus aſcitus, Romanis ſæpiſſimè in naualibus bellis commodarat. Is contra Caphurem profectus, præter expectationem aduerſa fortuna vtitur. Nam cum viribus aduerſario inferior, illum arte ſuperare contenderet, ab eo victus eſt, id per peſſus, quod perpetuò facere deſtinarat. Caphures etiam, Romanas naues circa Seſtum clàm adortus, cum ſub meridiem ad Sigum flumen claſſiariis vacuas repeririſſet, vniuerſas cum armis & commeatu capit. Ex eo

Malo vno ſublato, aliud oboritur: nec ignauo principi longæ conceduntur induciæ.

Piratæ incurſiones alius pirata frænat.

Munera alliciunt militares.

Stiriones aſtutia ſuperare contendens ſuperatur. Ars deluditur arte.

ἀπήχθη μεθ' ἑτέρων αἰχμάλωτος καὶ ἡ θυγάτηρ Ἰσαακίου τοῦ αὐτοκράτορος, ἧς ἡ κλῆσις Εἰρήνη, καὶ προσαρμόζεται Φιλίππῳ τῷ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας ἀδελφῷ, ἐκ πορνικῶν φύντι σπερμάτων, ἀποβαλοῦσα αὐτὴ θανάτῳ τὸν ἐκ παρθενίας καὶ πρότερον σύζυγον, ὃς καὶ ἐτυράννησε Σικελίας μετὰ μόρον τοῦ τεκόντος αὐτὸν Ταγκρέ. ἀλλ' ἐκποδὼν καὶ τοῦδε τοῦ κακοῦ θεόθεν γεγενημένου, μεγίστου τε ὄντος, καὶ ὑφ' οὗ πᾶσα ἡ Ῥωμαίων ἐκαραδόκει τὰ δεινότατα πείσεσθαι, ἕτερον ὑπεκύμαινε κυνοβλαβὲς καθ' ἅλα κακόν. Γενουΐτης γάρ τις Καφούρης τοὔνομα, νῆας δικρότους καὶ τρικρότους πηξάμενος, καὶ πλοίοις στρογγύλοις φραξάμενος, τὰς παραθαλαττίους ἔκειρε πόλεις καὶ τὰς νήσους ἐπιὼν, ἐπέθει κακῶς, ὧν κατὰ τὸ Αἰγαῖον ἀνίσχουσι πέλαγος. ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀτραμυτίῳ προσβαλὼν, λείαν ἐκεῖθεν ἤλασε, καὶ συνέλεξε πλοῦτον οὐ σταθμητόν. ὡς δὲ ῥέγκοντες βαθέως ἐξανέστησαν ὀψέ ποτε, καὶ ἀνένηψαν βραδίον, οἷς ἐξῆν τὰ τοιαῦτα σκέπτεσθαι, στέλλεται κατὰ τοῦ Καφούρη μετὰ τριάκοντα νηῶν ὁ Στειριώνης Ἰωάννης, πειρατὴς μὲν ποτὲ γεγονὼς, καὶ πειρατῶν ὁ χείριστος, ἐκ Καλαβρίας ὁρμώμενος, Ἰσαακίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ προσρυεὶς ἐπὶ μεγίστοις φιλοτιμήμασι, καὶ Ῥωμαίοις πλειστάκις ὠφεληκὼς ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν ἀεθλεύμασιν. ἐξιὼν οὖν κατὰ τοῦ Καφούρη, κακοδαιμονεῖ παρὰ δόξαν. ἔχων γὰρ διὰ μελέτης, κατασοφίσασθαι τὸν ἀντίπαλον, πλείω προβεβλημένον ἰσχὺν, ὑπ' ἐκείνου καταναυμαχεῖται, πεπονθὼς, ὃ δρᾶσαι ἐκεῖνον ἐνενόει διὰ παντός. ταῖς γὰρ Ῥωμαϊκαῖς ναυσὶ περὶ Σηστὸν σαλευούσαις λαθριδὸν ἐπιστὰς ὁ Καφούρης, ὡς εὗρε περὶ μεσημβρίαν κατὰ τὸν Σιγὸν ποταμὸν κεκενωμένας τοῦ ναυτικοῦ, ἀπαξαπάσας μετὰ τῶν ὅπλων καὶ ὧν εἶχον ἔνδοθι βιωσίμων αἱρεῖ. ἐκ

δὲ τούτου

δὲ τούτου τὰς νήσους ἀδεῶς ἐπιὼν, καὶ χωρία τὰ πάραλα ληϊζόμενος, φόρους ἐπέταττε καὶ συνέλεγεν ὡς ἠβούλετο. βασιλεὺς τοίνυν ἐξηπορηκὼς ἐπὶ τούτοις, δεῖν ἔγνω σπείσασθαι τῷ πειρατῇ. ἀμέλει καὶ στείλας τινὰς τῶν συνήθων ἐκείνῳ Γενουϊτῶν (πολλάκις γὰρ κατ' ἐμπορείαν ὧδε κατήχθη ἐς τὸ Βυζάντιον· ὃ δὲ δέδρακεν, ἐς χρήματα ζημιωθεὶς παρὰ τοῦ τότε δουκὸς τοῦ στόλου Μιχαὴλ τοῦ Στρυφνοῦ εἰργάσατο) ἀνεκίνει μὲν καὶ λόγους περὶ σπονδῶν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ πρὸς πόλεμον ἡτοιμάζετο, τριήρεις ἄλλας καταρτισάμενος, καὶ ταύτας αὖθις τῷ Στειριόνῃ παραδούς. ὡς δὲ συνέβησαν, ὁ μὲν βασιλεὺς ἓξ κεντηνάρια χρυσίου στεῖλαι τῷ Καφούρῃ, καὶ χώραν ἀποδάσασθαί οἱ Ῥωμαϊκὴν, ἑπταπλασίους ἔχουσαν τρέφειν ὁμογενεῖς ἐκείνῳ ὁπλίτας· ὁ δὲ ὑπείκειν τῷ βασιλεῖ, ἀπροσδόκητος ὁ Στειριόνης μετὰ τῆς ἑπομένης αὐτῷ Πισσαϊκῆς δυνάμεως, ἔτι οὔσης τῆς εἰρήνης ἀμφιπαλοῦς, καὶ μάχην συνάψας, αὐτόν τε τὸν Καφούρην ἑλὼν ἀναιρεῖ, καὶ τὰς ἐκείνου νῆας πλὴν τεττάρων αἱρεῖ. αὗται δὲ τὸν ἐκείνου ἦγον ἀνεψιόν.

2 Ἀλλὰ καὶ τῶνδε τῶν κακῶν ἐκποδὼν γενομένων, ὁ ἐν τοῖς ἀρχείοις ἐπεγείρεται τάραχος, ὃς τὰ κατὰ τὸν βασιλέα ἤχυνέ τε τὰ μέγιστα, καὶ ἐφ' ἱκανὸν διεκύκησε. μέλλων δὲ τὰ περὶ τούτων διεξιέναι, ὡς εἰς ἀρχὴν τὸν λόγον ἀγαγεῖν πειράσομαι, σαφηνείας ἕνεκα τῶν ῥηθησομένων. βασιλεὺς Ἀλέξιος, ὥς μοι ἄνωθεν ἀμυδρῶς λέλεκται, οὐκ εἰρηνικὸς ᾤετο τοῖς πλείστοις πρὸ τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ καὶ λίαν πολεμικός. ὅθεν ἐν ἐλπίσιν ἔκειτο πᾶσιν, ὡς οὐ μόνον τοῖς ἐχθροῖς Ῥωμαίων τὴν λόγχην ἀνατενεῖ βασιλεύσας, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς ἀρ-

insulis & locis maritimis quę impunè paſſim populabatur, tributa pro ſua libidine imperabat & exigebat. Quare Imperator inops conſilij, pacem cum pirata faciendam cenſuit: & quibuſdam Genuenſibus illi familiaribus ad eum miſſis (ſępe enim negociandi gratia Byzantium appulerat, & quod faciebat, ea de cauſa faciebat, quòd à Michaele Stryphno claſſis præfecto pecunia mulctatus fuerat) quamuis verba de pace faceret, nihilominus etiã ad bellum ſe parabat, aliis triremibus comparatis, & rurſus Stirioni traditis. Sed vt inter eos conuenit, & Imperator ſe ei VI auri centenarios miſſurum, & Romanum agrum aſſignaturum, qui ſeptuplo plures milites poſſet alere, quàm ipſe haberet, ille contrà ſe Imperatori dicto audientem fore eſt pollicitus: Stiriones cum ſuis, Piſanis copiis pace adhuc ambigua, ex improuiſo Caphurem adoritur: commiſſáque pugna captum occidit: & eius nauibus quatuor exceptis, potitur, in quibus cõſobrinus eius erat.

Victoria potitus latro ſuperbit, & pro libidine imperat.

Alexius ſuo more, latebras captat, in quibus laqueos nectit quibus Caphurem alliget.

Superbo verba dãtur, dũ Stiriones ad ingenium reuerſus Caphurẽ adoritur & captũ interficit.

2 His quoque malis amotis, Palatinę turbæ oriuntur, quę Imperatorẽ & probro & diuturnis moleſtiis affecerunt. Qua de re dicturo mihi, ad principium eſt recurrendum, vt narratio fiat apertior. Imperator Alexius, vt ſuprà innui, antequam rerum potiretur, à pleriſque non pacificus, ſed admodum bellicoſus habebatur. Vnde omnes augurabantur, cum non modò Romanorum hoſtes bello petiturum, ſed nec

Vt foris bella miſerum parricidam vexant: intus etiam malis pręmitur immedicabilibus.

Spem, quam omnes de eo conceperant fallit.

in ſubditos omnino clementem futurum. Verùm planè contrarium euenit, decepta omnium opinione: & vt pleraque omittam) ne vituperationem potius quàm hi-

Non ſtat neceſſariis promiſſis.

ſtoriam ſcribere videar) initiò principatus proclamari iuſſit, ſe magiſtratus non venditurum: ſed delectu ex optimis habito, gratuitò mandaturum. atque id conſilium liberale & præclarum erat, & optimæ gubernatio-

Firmiſſimū optimæ gubernationis negligit fundamentum.

nis firmiſſimum fundamentum. Neque quiſquā eſt noſtro tempore, qui id exemplum vel imitatione conſequi, vel accedere propius poſſit. Verùm eius cognati, omnes auari homines, & crebris Imperatorum mutationibus nihil aliud edocti niſi

Furti, rapinæ, peculatus reis hominibus imperij administrationem committit.

furari, rapere, publica tributa depeculari, & cumulare diuitias: ſi ab aliquibus vt apud Imperatorem gratioſi, adibantur, eos ſpoliabant, & coactam pecuniam in ſuam rem conuertebant: quæ tanta erat, vt priuatorum hominum conditionem ſuperaret. Vnde cùm aliis in re-

Reip. labes ex munerū publicorum licitatione.

bus ita peccatum eſt, vt in nullo alio imperio: tum Romana Reſpublica funditus interiit, & magiſtratus peius quàm prius vænales extiterunt. Cuiuis licebat præeſſe prouinciæ, & ſummum apud Romanos dignitatis gradum conſequi. Ita factum, vt non modò triuiales & circumfo-

Ira enim hominum quiſquiliæ eueniuntur, modò pecuniā numerent.

ranei homines, nummularij & inſtitores, ſed Scythæ etiam, & Syri, excuſſo veterum dominorum iugo, Auguſti crearentur. Harum rerum omnium, vt

χρωμένοις αὐτοῖς ἔσεσθαι παντελῶς μέτριος. ἄρξας δ' οὖν ἑτεροῖος ὤπτο παντάπασι, καὶ πάντας ἐν τοῖς καθ' αὐτὸν εἰκαιομύθους ἀπέδειξε πράγμασιν. ἵν' οὖν τὰ πλείω παρασκανίσωμαι (μή πως τὰ πλείω καταγορεύων ἁλῶ, καὶ εἰς ψόγον τὴν ἱστορίαν διαπιπτόμενος) ἄρξας εὐθὺς ἀνεκήρυξε, μὴ χρημάτων ὠνίους τὰς ἀρχὰς ἀνατίθεσθαι, ἀλλ' ἀριστίνδην καὶ δωρεὰν αὐτὰς βραβεύεσθαι. καὶ ἦν ὄντως τὸ τοιοῦτον ἐννόημα ἐλευθέριόν τε ἄγαν καὶ ἀξιάγαστον, καὶ κρηπὶς χρηστῆς βασιλείας καὶ ὑποβάθρα καὶ θέμεθλος. οὐδ' ἂν ἐπαλληλίζειν τις ἕλοιτο, οὐκ ἄν ποτε οὐδ' ἐγγὺς ἀφίκοιτο παραδείγματι ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἡμερῶν. ἀλλ' οἱ τῷ βασιλεῖ προσήκοντες κερδοσυλλέκται πάντες τυγχάνοντες, καὶ ταῖς συχναῖς μεταθέσεσι τῶν ἀρχόντων μηδὲν ἕτερον περισπουδάζειν δεδιδαγμένοι, ὅτι μὴ κλέψαι καὶ διαρπάσαι καὶ τὰς δημοσίους εἰσφορὰς ὑφελέσθαι καὶ περιβαλέσθαι πλοῦτον βαθύν, τούς τε προσιόντας σφίσιν ὅτῳ ἐνέτυχεν, ὡς ἰσχύουσι παρὰ βασιλεῖ, ἐληΐζοντο, καὶ τὰ ξυλλεγόμενα ἰδιοῦντο χρήματα, ἁδρὰ ὄντα, καὶ τύχην ἰδιωτικὴν ὑπερβαίνοντα. διὰ δὴ ταῦτα τά τε ἄλλα ἡμαρτήθη ὡς οὔποτε κατ' ἄλλην ἀρχήν, καὶ παντάπασι τὰ Ῥωμαίων διέφθαρται πράγματα, καὶ αἱ ἀρχαὶ χειρόνως καὶ οὐχ ὡς πρότερον τοῖς πρίασθαι θέλουσι προὔκειντο. ἦν οὖν τοῦ βουλομένου παντὸς χώρας ἀρχὴν ἀναζώσασθαι, καὶ τοῦ μεγίστου παρὰ Ῥωμαίοις τυχεῖν ἀξιώματος. οὐ μόνον τοίνυν οἱ ἐν τριόδοις καὶ ἀγοραῖς, καὶ κολυβισταὶ καὶ πρᾶται τῆς ὀθόνης, σεβαστοὶ ἐπιμήθησαν, ἀλλὰ καὶ Σκῦθαι καὶ Σύροι ὤνιον ἀργυρίων εὕραντο τὸ σεβάζεσθαι, τοῖς πρὶν ὑπηρετεῖσθαι δεσπόταις ἠδοξηκότες. τούτων δὲ πάν-

των αἰτία τις ἦν, ὡς εἴρηται, προτουργὸς, ἡ τῶν βασιλικῶν φρενῶν ἐλαφρεία, καὶ τὸ πρὸς διοίκησιν τῶν πραγμάτων ἀπροσφυὲς, οὐκ ἔλαττον δὲ καὶ ἡ λιχνεία τῶν περὶ αὐτὸν, καὶ τὸ πρὸς συλλογὴν χρημάτων ἄπληστον τινῶν καὶ ἀκόρεστον. ὅθεν ὑπὸ τῆς γυναικωνίτιδος, καὶ ὅσοι τῶν ἐξ αἵματος αὐτῷ προσῳκείωντο διεπεττεύετο τὰ κοινά. τοσοῦτον δ᾽ ἀπεῖχε τοῦ εἰδέναι τὰ δρώμενα, ἐς ὅσον καὶ Ῥωμαίων ἀποσχοινίζονται οἱ τῆς Θούλης οἰκοῦντες τὰ ἔσχατα. ἠκουε αὐτός τε ὁ τῆς ἀρχῆς πηδαλιοῦχος κακῶς ἤκουε παρὰ πάντων, καὶ τὸ ἐς πρωρεῖς καὶ ναύτας ὑπ᾽ ἐκείνου ταχθὲν, παλαμναιοτάταις ἀραῖς ὑπεβάλλετο. ἡ τοίνυν βασιλὶς οὐκ ἀνεχετὸν τὸ γινόμενον οὕτω κρίνουσα (ὅτι μηδὲ διαδράναι οἷόν τε ἦν τὸ ταύτης ἐρευνητικὸν, καὶ ἐρασιχρήματον) ἔγνω μὴ ἐπὶ μακρὸν ἐθελοντὶ ἀτρεμεῖν, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ τοὐπίταγμα τοῦ ταύτης ἀνδρὸς τὰς προβλήσεις γίνεσθαι ἀπράτους, ἢ γοῦν τὴν βασίλειον Γάζαν στέγειν τὰ ξυλλεγόμενα. καὶ τὰ μὲν πρῶτα εἰς ὑπουργὸν ἡ βασιλὶς ἐπετάξατο ἑαυτῇ τὸν Μεσοποταμίτην Κωνσταντῖνον. ἦν δ᾽ οὗτος ὁ παρ᾽ Ἰσαακίῳ τῷ Ἀγγέλῳ τὰ μέγιστα δυνηθεὶς, καθὼς ἐν τοῖς περὶ ἐκείνου λόγοις εἰρήκειμεν. ἔπειτα δὲ τῷ ἀνδρὶ καταλλάσσει, δύσνως πρὸ τῆς ἀρχῆς εἰς αὐτὸν ἔχοντι, καὶ μετὰ τὴν τοῦ κράτους ἔτι ἀποστρεφομένῳ τοῦτον ἀνάζωσιν, ὅτι τε πολλὰ τῶν καθεστώτων πραγμάτων Ῥωμαίοις κεκίνηκε τοῦ στασίμου, καὶ ἔτι ξυγκυκῶν κατὰ πρόοδον, καὶ συνταράσσων τὰ σύμπαντα οὐδαμῶς ἐλήγησεν. ὡς οὖν ἡ τῶν κοινῶν διοίκησις πάλιν πρὸς τὸν Μεσοποταμίτην μετανενεύκει, ἔσβεστο ἡ τῶν ἄλλων ἰσχὺς, ἠμαύρωτο δὲ τῶν τῷ βασιλεῖ προσκολλωμένων τῆς δυναστείας τὸ φῶς, καὶ ὁ πρότερον παρὰ τῷ κρατοῦντι ἀπόβλητος, ἀξύμβλητος

vt dictum est, primaria causa fuit Imperatoris facilitas, ne leuitas dicam, & ingeniũ imperio ineptum. Eò accedebat familiarium eius ingluuies, & quorundam inexplebilis auaritia. Itaque mulieribus & cognatis eius Respublica ludibrio erat. Ipse verò quid rerum gereretur, non magis norat, quàm qui in extrema Thule habitant. Hinc & ipse gubernator pessimè apud omnes audiebat, & proretæ ac nautæ omnes ab eo delecti, atrocissimis diris deuouebantur. Imperatrix verò, quæ eas res non ferendas duceret (neque enim diligẽtiam & auaritiam eius latere poterant) non diu sibi quiescendum rata, aut magistratus ex edicto Imperatoris non nundinandos, aut collectã pecuniam in fiscum esse referendam censuit. Ac principiò eius instituti ministrum deligit Mesopotamitanum Constantinum, cuius apud Isaacium summam fuisse autoritatem diximus. Deinde eum marito, cui & ante principatum inuisus, & post eum quoque parum gratus erat, quòd plurima in Romana Republica nouasset & labefactasset, & conturbare omnia non destitisset, reconciliat. Igitur summa rerum denuò ad illum deuoluta, cæterorum autoritas elanguit, & lumen potentiæ cognatorum Imperatoris est obscuratum. Qui verò dudum ab Imperatore pro nihilo putabatur, tum omnia pote-

Extranei & barbari filiorum & domesticorum sedes possident.

Aulicorum & ipsius principis vita, turpi ignauia laborat.

Cessantibus viris mulier satagit.

Et idoneum suo ingenio ministrum deligit.

Marito ministrũ hunc reconciliat.

Aulici, autoritate Imperatricis euecti, potentia crescit.

rat, & vnus erat inſtar omnium, vnus omnia rectè ſtatuere, vnus omnium moribus ſe accommodare, omnia omnibus pro dignitate poſſe tribuere putabatur, & ab Imperatoris latere nunquam diſcedebat. Eam inexpectatam mutationem, cùm alij qui priori potentia exciderant, & vt pyrilampides orto Sole ſplendere deſierant, ægrè tulerunt: tum Imperatricis cognatis Andronico Contoſtephano, cui Irene illius filia nupta erat, & fratri eius Camatero Baſilio penè ilia rumpebantur. Proinde omiſſo Conſtantino, qui vt lapillus contra ipſos coniectus erat, totum curſum contra dominam, quæ eum coniecerat, intenderũt, & bilem ſuam euomuerunt, vltionis occaſionem quæritantes. & poſt diuturnam deliberationem & ſummã cautionem, Imperatorem adeunt, in Occidentem abiturum, & huiuſmodi orationẽ habent. *Etſi natura fert, vt cognatis maior charitas & honos tribuatur: nos tamen ii ſumus, qui Imperatorem & Alexium plus diligamus, quàm Euphroſynam.* Nam ſi is ab humana manu inuiolatus permanſerit, imperium eſſe ſaluum, cùm publicè omnibus ſalutare, tum priuatim nobis eſt conducibile. Sin te caſus aliquis inopinatus oppreſſerit,

Potentię nebulonis alij aulici inuident.

Ideo non in lapidem ſed in manũ quę lapidem cõiiciebat inſurgunt & Imperatrici horrẽdas ſtruunt inſidias.

Oratio ad Sycophãtarum & Imperatoris ſtupidum ingeniũ accommodata: argumentis ſumptis à naturæ vi, ab honeſto & errore, à neceſſario & vtili. In ſumma, ſe salutẽ imperij in Alexij cõſeruatione ſitã eſſe teſtãtur, quę Euphroſina ſtante corruit. Propoſitio adtexitur, nempe Imperatricis adulterium.

τὴν καὶ ταῦτα ἐκρίνετο, κέρας αὖ ἀμαλθείας ᾤετο παρ' ἐκείνῳ καὶ πολυμιγὴς κρατὴρ ἀγαθῶν, ἢ τὸ παρὰ τῷ Ἰὼβ παμβότανον τοῦ ἀγροῦ, καὶ πᾶσι πάντα περισφυδὴς καὶ καταλλήλως εἰδὼς γίνεσθαι, φὰς μὲν ὀφθαλμοῖς ἀναπεπταμένον, ἀὴρ δ' εἰσκεχυμένος ῥισὶ ζωογόνος, τὸ τοῦ πετρόζου ἄντικρυς μέγαρον, ἀεὶ πρὸς τοῖς ὠσὶ τοῦ βασιλέως ἀπαιωρούμενον, καὶ τῆς ὅλης ἀντάξιον ἀρχῆς κρινόμενον, εἴτε μὴν Ἀρτέμων ὁ περιφόρητος, καὶ Ἄργος ὁ πολυόμματος, καὶ ὁ ἑκατόγχειρ Βριάρεως. τὸ δὲ δὴ παράλογον οὑτωσὶ συμπεσὸν, βαρέως μὲν καὶ ἄλλοι ἤνεγκαν, ὁπόσοι τῆς προτέρας ἰσχύος ἐξέπεσον, ἢ γοῦν κατὰ πυριλαμπίδας ἠμαύρωντο μεσαζούσης ἡμέρας· οἱ δ' ἐξ αἵματος τῆς δεσποίνης Ἀνδρόνικός τε ὁ Κοντοστέφανος, ὃς Εἰρήνῃ τῇ ταύτης θυγατρὶ συνῳκίζετο, καὶ ὁ ταύτης ὁμαίμων ὁ Καματηρὸς Βασίλειος, μικροῦ τῷ γινομένῳ καὶ ἀπεπνίγησαν. ἀφέντες οὖν τὸ τέως τὴν κατ' αὐτῶν βληθεῖσαν καὶ εἰς πρόσκομμα κειμένην λίθακα, τὸν Μεσοποταμίτην φημὶ Κωνσταντῖνον, ἐπὶ τὴν ἀφιεῖσαν δέσποιναν ὅλον τὸν δρόμον συνέτειναν, καὶ τὸν χόλον ἐμεμέκεσαν, ζητοῦντες ἐν καιροῖς τὴν ὄρεξιν τῆς ἀντιλυπήσεως. μετὰ γοῦν ἱκανωτάτην σκέψιν τοῦ ποιητέου, καὶ μεθ' ὅσην τῆς ἐπιβουλῆς προμήθειάν τε καὶ προβούλευσιν, προσίασι βασιλεῖ, πρὸς τὰ ἑσπέρια μέρη ἀπαίροντι, ἰδίᾳ δὲ τούτῳ ἐντυχόντες ἔφησαν, εἰ καὶ ἡ φύσις οἶδε τὸ συγγενὲς τιμιώτερον, καὶ πρὸς ἀγάπησιν ἐπιτηδειότερον, ἀλλ' αὐτοὶ φιλοβασιλεῖς μᾶλλον, καὶ φιλαλέξιοι πλέον, ἢ φιλευφρόσυνοι καὶ εἶναι καὶ ἀκούειν βουλόμεθα. τοῦ μὲν γὰρ μηδέν τι ἀπευκταῖον ἐξ ἀνθρωπίνης χειρὸς πεπονθότος, τὸ κοινὸν τοῦτο πάντων ἀνθρώπων σωτήριόν ἐστι τὸ τὴν βασιλείαν σώζεσθαι, καὶ ἴδιον ἀγαθὸν ἡμῖν ποιούμεθα. εἰ δ' ἐπὶ σοί τι ξυμβαίη

τῶν

τὴν ἀδοκήτων, κοινῇ συναναξαπέντες, καὶ συμφορὰς ἰδίας προσεπιμαζόμεθα, φερούσαν ἁπάντων γεγυμνωμένων ἅπερ ἀναδούμεθα σοῦ βασιλεύοντος. οὕτω φροιμιασάμενοι, καὶ δεξιῶς χορδολογήσαντες τὸ τοῦ λόγου βάρβιτον, ἐπιλύγξαν τὸν κολοφῶνα τῆς ὑποθέσεως, οἷόν τι μέλημα ἐξιστῶν βασιλέα φρενὸς, καὶ μεταφέρον εἰς μανιώδη ἀλλοίωσιν, ὡς οὐδ' Ἀλέξανδρον πάλαι πρὸς ὅπλισιν τὰ Τιμοθέου ἐνθεάζον κρούματα. φασὶ γὰρ, ὡς ἡ σὴ ἄλοχος, δέσποτα, ἐς πράξεις μυσαρωτάτας ἀνακεκαλυμμένῃ χωρεῖ κεφαλῇ, καί σε τὸν σύνευνον εἰς τὴν κοίτην ὡς μάχλας ἀδικοῦσα, δεδιέναι μὴ καὶ νεωτέροις ἐγχειρήσῃ πράγμασι μικρῷ ὕστερον. ᾧ γὰρ λέχος ὑπεύουσα, καὶ ἀναιδῶς συγκατακλινομένη γέγηθε, τοῦτον εἰκὸς καὶ ἄρχειν αὐτὴν αἱρεῖσθαι, καὶ τὴν πᾶσαν πρὸς τοῦτο συντείνειν πρόθεσιν. δεῖ τοίνυν αὐτὴν μὲν ἀνακοπῆναι τοῦ πάντα δύνασθαι, καὶ πλούτῳ περιρρεῖσθαι πολλῷ. τὸν δ' ἐραστὴν αὐτῆς, ὃν αὐτὸς μὲν ἐς παῖδας ἐνέγραψας, ἡ δὲ ἀθεμίτως ἑαυτῆς πεποίηκεν ἐπιβήτορα, ἐκποδὼν γενέσθαι ἀνυπερθέτως, καὶ μάλα αὐτίκα, ὡς μηκέτι τοιοῦτόν τι ξυμπεραίνηται μίασμα. τὰ δ' εἰς τὴν ἀθλίαν σύζυγον γινόμενα χρεὼν ἀναβεβλῆσθαι κατὰ καιρὸν, καθ' ὃν σὺν Θεῷ ἀνύσας τὴν προκειμένην, εἰς τὴν Κωνσταντίνου αὖθις ἐπαναλύσειας. ταῦθ' οἱ μὲν εἰπόντες, καὶ ὑποθέμενοι, ἄνδρες ἂν ἠκηκόεισαν βέλτιστοι, καὶ χρῆμά τι σπάνιον ὁμοῦ καὶ ἀσπάσιον. ὁ δὲ βασιλεὺς μέγ' ὀχθήσας, ὅτι τὴν πρὸς τὸν Βατάτζην εὔνοιαν ταύτην ἀνείληφεν ἀμοιβὴν, στείλας εὐθὺς τῶν δορυφόρων ἕνα, ᾧ ἐπίκλησις Βασραλίτης, τίθησιν ἐξ ἀνθρώπων. ὁ μὲν γὰρ τοῖς περὶ Βιθυνίαν διέτριβε μέρεσιν, ἔτι ἀντιστατοῦντος Ἀλεξίου τοῦ Κίλικος. ὁ δὲ Βασρα-

nos in communi omnium naufragio, etiam priuatim periclitabimur: iactura earum rerum omnium facta, quas te Imperatore tenemus. Hac insinuatione vsi, argumenti summam subiecerunt, & Imperatorem velut in furorem impulerunt, eúmque multo maiorem, quàm Timothei moduli Alexandrum. *Aiunt coniugem tuam, domine, citra vllam verecundiam in turpißima facinora delabi, & adulteriis thalamum tuum inquinare. Quare veremur, ne paulo pòst nouis rebus studeat. Nam cum quo impudenter concumbit, & suas voluptates explet: eum probabile est, eam etiam ad imperium euectum velle, & in eam rem omnes suos neruos intendere. Est igitur potentia mulieris & opulentia restringenda: amator verò eius, quem tute adoptasti, illa verò incesto concubitu sibi iunxit sine vlla mora statim è medio tollendus, ne posthac simile piaculum admittatur. Cæterùm iniquæ coniugis pœna in id tempus differenda est, quo, Deo fortunante, ab instituto itinere Cõstantinopolim reuersus fueris.* Hæc cùm dixissent, & monuissent, viri omnium optimi sunt iudicati, quales & pauci inueniantur, & summo honore afficiendi sint. Imperator verò grauiter indignatus, talem sibi pro summis meritis referri gratiam, Batazen statim per satellitem nomine Bastralitem occidendum curat, qui adhuc in Bithyniæ partibus agebat, Alexio Cilice adhuc rebel-

Accusationi grauissimæ addunt consilium, quod sibi vtile fore iudicabat, pro sycophãtarũ more.

Dulce venenum, adulatio. Sycophãtæ aulici viri omnium optimi iudicantur.

Calumniæ effectus horrendus, nobilissimi adolescentis laniena crudelissima.

lante. Bastralita verò illuc profectus, eum vt arcani aliquid ab Imperatore nunciaturus, longiùs à castris abducit, & stricto ense cùm ipse in eum irruit, tum ij qui ad cædem subornati erant eius ministri, membratim adolescentem tanquam pecudem dissecuerunt. Id factum & crudele spectaculum totus exercitus ægrè tulit. Bastralita verò caput eius capsulæ impositum, celeriter ad Imperatorem pertulit. Is cum in id ante pedes suos proiectum calcibus insiliisset, ac diu contemplatus esset, sermonem habuit quem historiæ inseri non decet.

Carnifex Bastralita, cum asseclis, principum summam miseriã detegit. Is enim pauci fideles serui sunt: pessimi autẽ maximo numero.

3 Deinde institutum iter persequens, Cypsella abiit, vt Thraciis vrbibus opem ferret, quas Blachi & Scythæ populabantur: & Chrysum etiam comprehẽderet, aut saltem excursiones eius prohiberet, quas clàm in Serranum agrum faciebat. Erat is Chrysus genere Blachus, paruæ staturæ homo, qui in Petri & Asanis defectionem à Romanis non cõsenserat, ac potius fœdere cum Romanis icto, cum suis D militibus arma eis inferebat. Sed non multo pòst captus, vt ad populares suos inclinans, quòd perpetuò progrederetur, & principatum sibi parare niteretur, in custodiam datur. Deinde solutus, & ad Strũmizam tuendam missus, Imperatoris spẽ fefellit: eóque oppido sibi vendicato, finitimos Romanos grauiter afflixit. Contra

Princeps omnibus modis inter suos infelix, aduersus exteros prosperè agere vix potest.

Qui in patriã & populares suos arma sumit, vix aliis fidem seruabit.

Proditoris ingenium in inconstantia constans.

λίτης ἀφικόμενος, καὶ τοῦτον τοῦ στρατοπέδου ἀπαγαγὼν, ὡς ἂν οὕτω μηδενὸς ἀΐοντος ἀπαγγελεῖ τὰ βασιλέως ἐντάλματα, ἅπερ εἰς ἐκεῖνον ἥκει φέρων ἀπόρρητα, αὐτός τε τὸ ξίφος ἐσπάσατο, καὶ οἱ τῶν ἐκείνου πρὸς φονουργίαν προητοιμάσθησαν, καὶ ἦν ὁ μεῖραξ ἐντεῦθεν ὡς βόσκημα διαμελιζόμενον. καὶ τὸ μὲν ἔργον τοῦτο βαρέως καὶ δυσφόρως ἅπας ἤνεγκεν ὁ στρατὸς, ὁπόσοις τὸ πραχθὲν ἐν ὀφθαλμοῖς προὔκειτο. ὁ δὲ Βαστραλίτης πηριδίῳ τὴν τοῦ Βατάτζη κεφαλὴν ἐνθέμενος, εὔζωνος ἐπανῆκεν ἐς βασιλέα. καὶ οὗτος τῷ κρανίῳ περὶ τῶν ποδῶν ῥιφέντι λὰξ ἐναλλόμενος, καὶ ἱκανῶς αὐτῷ ἐμβλέπων, προσλαλιάν τινα διεξῄει, μηδαμῶς ἱστορίᾳ δοθῆναι πρέπουσαν.

3 Καὶ βασιλεὺς μετὰ τοῦτο τῆς προκειμένης ἐχόμενος, ἄπεισι πρὸς τὰ Κύψελλα, σωτήριόν τι ταῖς Θρᾳκίαις πόλεσιν ἐργασόμενος, ἃς οἱ Βλάχοι καὶ Σκύθαι κακῶς ἐτίθεσαν. ἔπειτα δὲ συλλαβεῖν τὸν Χρύσον προθέμενος, ἢ γοῦν ἀνακόψαι τὴν ἐκδρομὴν, ἃς ἐποίει λαθραίως, τὰ περὶ τὰς Σέῤῥας κείμενα χωρία. ἦν δὲ ὁ Χρύσος οὗτος Βλάχος τὸ γένος τὴν ἡλικίαν συνεσταλμένος, μὴ συμφρονήσας μὲν ἀφισταμένοις Ῥωμαίων Πέτρῳ καὶ τῷ Ἀσὰν, ὅτι μὴ καὶ μᾶλλον κατ᾽ αὐτῶν ἀράμενος ὅπλα μεθ᾽ ὧν εἶχε πεντακοσίων ὁμογενῶν, καὶ Ῥωμαίων γεγονὼς ἔνσπονδος. οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἁλοὺς, ὡς ῥέπων πρὸς τὸ ὁμόφυλον, τῷ πρόσω βαίνων διὰ παντὸς, καὶ δυναστείαν ἑαυτῷ μνηστευόμενος, φρουρᾷ παραδίδοται. εἶτα ἀνεθεὶς, καὶ σταλεὶς ἐπὶ τῷ φρουρῆσαι τὴν Στρούμιτζαν, τὸν μὲν ἐκεῖσε πεπομφότα βασιλέα τῶν ἐλπίδων ἐψεύσατο, τῇ δὲ γνώμῃ χρησάμενος, ἦν τοῖς ἐκ γειτόνων Ῥωμαίοις κἀκεῖνος κακὸν ἀδυσώπητον.

Πρὸς τοῦτον τοίνυν ἐξορμήσας ὁ βασιλεὺς, καὶ στράτευμα ἱκανὸν ἐς τὰ Κύψελλα ἠθροικώς. μετὰ βραχὺ ἀποστὰς τῆς προθέσεως, ἐρᾷ ἐπανόδου, ὡς μάτην μὲν ἐκεῖ που τὴν στρατιὰν ἁλισθεῖσαν, εἰκαίως δὲ καὶ αὐτὸν τὴν ἐς τὰ Κύψελλα πορείαν ἑλέσθαι. οὐκοῦν τὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀφεικὼς φέρεσθαι, ὡς πρότερον εἶχον καὶ ἔπασχον, ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε, μηδὲ δύο μῆνας ἀναχόμενος θυραυλῆσαι. καὶ ὁ μὲν τοῖς κατὰ τὴν Ἀφάμειαν βασιλείοις ἐναυλισάμενος, τὸ Φιλοπάτιον ἔπειτα κατειλήφει. ἡ δέ γε βασιλὶς Εὐφροσύνη συναθροῦσα τῷ νῷ, καὶ συλλαμβάνουσα ὅσα κατερρέθη αὐτῆς, καὶ δεδοικυῖα τὸν σύλλεκτρον, τὰς χεῖρας πρὸς ἅπαντας ὤρεγεν ἐλεεινῷ καὶ ἀπεσβεσμένῳ ὄμματι, καὶ ἀντεβόλει τοὺς παρὰ βασιλεῖ πεποίθησιν ἔχοντας, προστῆναί τε αὐτῆς, καὶ τὰ δυνατὰ ὑπερφθέγξασθαι, οὐ μόνον ἀτίμως ἐξωθεῖσθαι τῶν ἀνακτόρων κινδυνευούσης, ἀλλὰ καὶ τὸν περὶ ψυχῆς ἤδη τρεχούσης. ᾤκτειρον οὖν αὐτὴν οἱ πλεῖστοι, καὶ οἱ μὲν ἀπολιγωρῆσαι τῶν κατὰ τῆς γυναικὸς εἰσηγηθέντων τὸν βασιλέα ἐνῆγον, ἐνδιέβαλλόν τε τοὺς κατειπόντας αὐτῆς ἄνδρας, ἀκανθώδεις τὸν τρόπον, καὶ συρραφέας ψεύδους, καὶ στρεβλοχείλους αὐτοὺς ὀνομάζοντες καὶ φιλαιτίους ἔτι καὶ μεμψιμοίρους. οἱ δὲ ὑπετίθουν μετὰ προθυμίας πλείστης τὸ βουλευόμενον διαπράξασθαι, ἵνα μὴ αὖθις ἐκείνην εἰσοικιζόμενος ὕστερον, ἣν ἀπήλασε σήμερον ὡς μοιχεύτριαν, καὶ τὴν αὐτὸς αὑτοῦ αἰσχύνην διατεχνώμενος, ἔσεται οὗτος πανκόσμιον περιλάλημα, κἀκείνοις τῶν ζώων παραβαλλόμενος τοῖς ἐκκερούσι μὲν ἐπὶ τῶν κερασφόρων τὰ ἀμυντήρια, παροξυνομένοις δὲ οὐδαμῶς, οὔτε μὴν τὸ κέρας ὁπλίζουσι κατὰ τῶν ἐπιθορνυμένων ἐν ὄψεσι τῶν θηλειῶν αὐτῶν. μετὰ δὲ τοῦτο εἰς τὰ κατὰ Βλαχέρνας

eum igitur profectus Imperator, & iusto exercitu Cypsella conuocato, paulo pòst domum redire cupit. Ita & exercitus frustra eò conuenit, & ipse frustra eam expeditionem suscepit: eóque statu Occidentis relicto, qui prius fuerat, ne duos quidẽ menses foris commoratus, Byzantium rediit: & in palatio Aphamiano diuersatus, inde in Philopatium transiit. Imperatrix verò Euphrosyne cum animo suo reputans, vt apud maritum delata esset, eúmque metuens, miserabili gestu manus ad omnes extendebat, obtestans eos quibus fidebat Imperator, vt sui patrocinium susciperent, suámque causam pro virili defenderent. Periculum enim esse, non modò ne per ignominiam palatio eiiceretur, sed etiam ne occideretur. Itaque plerique eius miserti, partim suadere Imperatori, vt crimina vxori obiecta negligeret: & delatores eius criminari, vt morosos, mendaces & calumniatores: partim monere, vt quod decreuisset, summo studio exequeretur, ne postmodum argui posset, eam recepisse, quam hodiè pro adultera repudiasset, & ipse suum dedecus per totum orbem terrarum diuulgaret: iis animantibus similis, quæ cornua vibrarent, sed non ferirent eos à quibus fœmellas suas iniri viderent. Post hæc Blachernium

Ignauus bellator turbas mouet, non componit.

Nec enim quærit Martis exercitia, sed Veneris otium.

Euphrosynæ Imperatricis tragicomœdia.

Patronos sollicitè quęrit.

Et inuenit, qui delatores criminentur.

Qui stolidũ Alexium naso suspẽdũt.

Ille verò, à delatoribus primum accensus iram fouet.

palatium ingressus, non statim suam iram declarauit, sed vxorem suæ mensæ adhibuit: quamuis tum quoque perturbationem animi tetrico vultu, & auerso aspectu præ se tulit: & ira æstuans, quam tamen subinde reprimebat, non amplius eius cõsuetudine vti, nec concœnare instituit.

Vxoris consuetudinem respuit.

Tum illa iudiciũ de se fieri flagitare, quiduis perpeti non recusare, si conuicta esset: Imperatorem orare, vt non eloquentia & cognatione delatorum, sed veritate & certitudine rei moueretur.

Euphrosyne causam suã tuetur.

Is verò ad nullam huiusmodi rem se demisit: sed quæstionibus de nonnullis cubiculariis mulieribus habitis, eunuchis etiam illius diligenter interrogatis, post dies aliquot eam, omnibus ornamentis & principatus insignibus ademptis palatio educi iubet.

Sed frustra, nã quæstionibus habitis palatio educitur.

Educitur illa per descensum quendã vulgo ignotum, vili vestitu, quali vtuntur mercenariæ mulierculæ, cum duabus Barbaris ancillis, sermonis nostri nõ satis peritis & in cymbam coniecta, in Nematarecũ muliebre monasterium circa Ponti fauces situm, abducitur.

Vili vestitu induta in monasteriũ coniicitur.

Domina sic amota, delatores eius casum illum nõ prorsus sine dolore tulerũt. Nam ea de causa illam detulerant, vt authoritatem eius imminuerent, non, vt ipsam imperio deiicerent, aut à

Tragœdiæ conuersio. Delatores qui malũ intulerant, cogitant de remedio.

ἀνάκτορα εἰσιών, οὐκ εὐθέως τὸν κότον ἐξέρρηξεν, ἀλλὰ σύσσιτον καθάπαξ παραλαβὼν τὴν ὁμόλεκτρον, καὶ τότε τὴν ἔνδον ταραχὴν ὑποφαίνων τῷ τῆς ὄψεως σκυθρωπῷ, καὶ τῷ ἀλλοσέ πῃ προσνεύοντι βλέμματι, καιόμενός τε τῷ πυρὶ τοῦ θυμοῦ, μὴ μέντοι γε καταπιμπράμενος, ἢ γοῦν ἀφειδῶς ἐξαπτόμενος, καὶ λεληθότως αὖθις ἀποσβεννύμενος, οὐκέτι ὁμιλῆσαι ταύτῃ καὶ συνδειπνῆσαι προσέθετο. ἡ δὲ κρίσιν ἐπὶ τοῖς εἰσαγομένοις κατ᾽ αὐτῆς ἐξαιτοῦσα ἐνέκειτο, καὶ πάντα παθεῖν ἑτοίμως ἔλεγεν ἔχειν, ὁπόσα ἂν ἡ κατ᾽ αὐτῆς ἐξενεχθεῖσα ψῆφος ἀποφανεῖται· ἐδεῖτό τε τοῦ βασιλέως, μὴ τῇ κομψείᾳ καὶ συγγενείᾳ τῶν καταγορευσάντων αὐτῆς προσώπων, τῇ δ᾽ ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ τῶν πραγμάτων προσέχειν. ὁ δὲ πρὸς οὐδέν τι τοιοῦτον ἑαυτὸν ἀποδύσας, ἀλλά τινας τῶν κατευναστριῶν γυναικῶν βασάνοις ὑπαγαγών, κἀκ τῶν θαλαμηπόλων εὐνούχων ἀκριβωσάμενος τὰ τοῦ πράγματος, ἀπάγειν αὐτὴν μεθ᾽ ἡμέρας τῶν βασιλείων ἐκέλευσε, παντὸς ἐστερημένην ἀρχικοῦ στολίσματος καὶ προβλήματος λαμπροῦ. ἐξάγεται οὖν τῶν ἀνακτόρων διὰ καθόδου τοῖς πολλοῖς ἀδήλου εὐτελὲς περικειμένη χιτώνιον, ὁποῖον τῶν γυναικῶν αἱ χερνήτιδες, καὶ δύω ἀμφιπόλους βαρβάρους ἔχουσα, παραγραμματιστρίας καὶ ταύτας τῆς ἑλληνίδος φωνῆς, καὶ δικώπῳ ἁλιάδι παραρριφεῖσα, κατά τινα γυναικείαν μονὴν ἀπάγεται, περί που τὸ τοῦ Πόντου στόμα δεδομημένην, καὶ τῆς Νηματαρέας ὠνομασμένην. ἀλλ᾽ οὕτω τῆς δεσποίνης ἐκποδὼν γενομένης, οἱ μὲν κατειρηκότες αὐτῆς, οὐ πάντη ἀνεπαχθῶς ὑπέφερον τὸ συμβάν. ἐπειδήπερ καὶ τοῦ ἄγαν ἐκκροῦσαι τὴν βασιλίδα πειρώμενοι, κατεῖπον αὐτῆς ἐς τὸν ἄνακτα, οὐ μὴν ἐκσφακελίσαι παντάπασι τῆς ἀρχῆς βουλόμενοι, ἢ γοῦν ἐκ θεμελίων αὐτὴν εἰς

τῶν εἰς τέλεον κατασεῖσαι, καὶ τὴν βασιλέα οὐκ ᾤοντο ὅλως τοιαῦτα διαθήσειν ποτὲ κατ' αὐτῆς, εἰς τὴν τούτου ἀφορῶντες μαλακότητα, καὶ τὸ φέρεσθαι αὔραις μικροῦ καὶ ῥιπίζεσθαι. καὶ οἱ μὲν ἐφ' οἷς τὸ γένος ᾔσχυναν, ἤχθοντο, εἰ καὶ μὴ ἐς ὅσον ἔδει καὶ δυσφορεῖν. καὶ οἱ ὀνειδισμοὶ δὲ τοῦ λεὼ, καὶ αἱ κερτομίαι τούτοις ἐπιπίπτουσαι κατεπίεζον. ἓξ μὲν οὖν μῆνες ἐξίκοντο, καὶ ἡ βασιλὶς Εὐφροσύνη τῶν βασιλείων ἀποβέβλητο. ἐς τέλος δ' ἂν παρεωρᾶτο, εἰ μή γε οἱ τρώσαντες ἰάσαντο, οὐχ ὃν τρόπον Ἀχιλλεὺς Τήλεφον, ἀλλὰ τὸ πρὸς αὐτοὺς πάγκοινον μῖσος, ὅτι τὴν δοξάσασαν αὐτοὺς, οὐδὲν δέον αὐτοὶ ἀπεδόξασαν. εὕραντο πρὸς ἐπάνοδον οἷάδε πανάκειαν ἀντικρυς. παντὸς γὰρ τοῦ ἐκ συγγενείας τῷ βασιλεῖ συνωμονοηκότος, καὶ τοῦ Μεσοποταμίτου Κωνσταντίνου πάντα κάλων, ὅ φασι, κεκινηκότος καὶ ἀνταρκέσαντος, ἐπανακαλεῖται αὖθις καὶ προσλαμβάνεται, καὶ τὴν ἰσχὺν τὴν προτέραν ὑπερβάλλουσα τῇ ὑστέρᾳ. τοῖς δ' ἀντιφέρουσι πρὸς οὐδὲν ἐβαρυμήνιασε προδήλως, ἢ ἐδολορράφησε τὰ ἀντίσταθμα. οὔτε μὴν τῇ κατοχῇ τοῦ θυμοῦ ὡς Μήδεια ἀνοίστρησε βακχευτικῶς κατ' αὐτῶν, ἀλλὰ θηρεσκομοῦσα τὸν σύζυγον, καὶ πάλαι μὲν ἀποστέργοντα, τότε δὲ καὶ τέλεον αὐτῆς ἀποσχόμενον, καὶ πρὸς εὐνὴν ἐκείνῃ μηδαμῶς συνερχόμενον, σοφιστικῶς ὑπήρχετο, θωπεύουσά τε σὺν τέχνῃ, ἐχρῆτο ὡς ᾑρεῖτο τοῖς τοῦ ἀνδρὸς ἤθεσι, μικροῦ πᾶσαν ἀναζωσαμένη τῆς ἀρχῆς τὴν διοίκησιν. καὶ τῇδε μὲν εἶχε ταῦτα.

4 Ὁ δὲ Μεσοποταμίτης Κωνσταντῖνος (δοτέον γὰρ ἔτι τῷ λόγῳ τὰ κατὰ τὸν καθ' ἡμᾶς Πρωτέα, καὶ πολυτροπώτατον ἅμα, καὶ ποικιλώτατον τόνδε ἄνθρωπον) ἀνέσπα-

fundamentis euerterent. neque vnquam hoc Imperatorem commiſſurum crediderant, cuius mollitiem, & animum quauis aura impelli ſolitum, nō ignorarent. Eos igitur facti pœnitebat, etſi non tantum, quantum conueniebat: ſed vulgi dicteriis & conuiciis admodum mordebantur. Abfuit Euphroſyna VI menſes à palatio: ac prorſus abiecta, & perpetuò neglecta eſſet, niſi ij qui vulnerarant, eam ſanaſſent (non eo quidem animo quo Telephum Achilles, ſed publico populi odio impulſi, quòd nulla neceſſitate coacti, eam ignominia affeciſſent, à qua ipſi honoribus affecti eſſent) & Panaceam ad eius reſtitutionem inueniſſent. Nam cum omnes Imperatoris cognati conſenſiſſent, & Meſopotamita Cōſtantinus omnē, quod aiunt, lapidem mouiſſet, ab Imperatore reuocata, maiorem etiam potentiam quàm prius obtinuit. nec tamen delatores vel aperta vi, vel occulta fraude vlta eſt: inſigni moderationis exemplo. Maritum verò iampridem à ſe abalienatum, tum verò eius conſuetudine prorſus abſtinentē, miris artibus & blanditiis reconciliauit, vt in ipſius poteſtate eſſet: omniáq; ferè imperij negocia ſuo arbitratu adminiſtrauit. Atque hæc hactenus.

Vulgi dicteriis & conuiciis ad id impulſi.

De Euphroſynes reſtitutione captāt conſilia, vt ſibi ipſis conſulerent.

In hanc reſtitutionem tandem conſentiunt.

Et Euphroſyne, maiore quàm antea poteſtate fruitur. Exēplum viciſſitudinis illius quæ in rerū humanarum adminiſtratione ſæpius apparet.

4 Conſtantinus autem Meſopotamitanus (plura enim de Vertumno ętatis noſtræ, & homine callidiſſimo ac verſutiſſimo dicenda ſunt) elato ſuper-

Alia Cōſtantini Meſopotamitani ſacrificuli aulici tragœdia.

cilio insolenter incedebat ob dominæ reditum: eáque de causa opinor non contentus, quòd apud Imperatorē posset omnia, Caniclij officium, quod Isaacio imperante obtinuerat, ac rursus offerebatur, vt suo fastigio inferius, renuit, sed ex Lectore Diaconum creari se voluit: non ferendum ratus, ni sacras etiam dignitates contrectaret. Continuò quod libitum est impetrat, ab Imp. in inclytū Blachernium tēplum mittitur, à Patriarcha statim ex Lectore Diaconus creatur, stationem & gradū principem consequitur. Hoc confecto negocio, se relicturum palatium, & Imperatori non amplius operam nauaturum simulat. Neque enim permittere Canones, eundem & Deo sacra facere, & ciuilibus rebus vllo modo implicari. Distare illa inter sese, neque coniungi posse: quemadmodum seruire Deo & seruire Mammonę, ex diametro pugnent. Imperator verò eum vt hedera vitem complexus, statim Patriarcham Xiphilinum priuilegio concedere cogit, vt Mesopotamitano, simul & Deo & Imperatori, & templo & palatio, sine fraude canonum, qui acerbas pœnas in istos ambidextros statuunt, inseruire liceat. Hoc quoque peracto, non multo pòst Thessalonicæ pōtifex designatur. Tātam gloriam adeptus, homo fortasse non contemnendus fuisset, nec ea mala, in quæ post incidit, ipse sibi ex

Politica functione repudiata, nebulo munus Ecclesiasticum ambit.

Ex malo aulico fit pessimus Ecclesiæ minister.

Aulæ negotia se relinquere velle hypocrita fingit, & Theologum simulat.

Stolidus princeps, omnem disciplinam, ciuilem & ecclesiasticam violat, vt impuro nebuloni gratificetur.

Duæ pestes Mesopotamitanū tandem exstinguunt: auaritia & ambitio.

τὴν ὀφρὺν, καὶ βλακωδῶς ἔβαινε διὰ τὴν τῆς δεσποίνης ἐπάνοδον, καθ' ὃν οἶμαι λόγον μηδ' ἐξαρκεῖν αὐτῷ ἐς τιμὴν τὸ παρὰ βασιλεῖ δύνασθαι τὰ πάντα οἰόμενος, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ Κανικλείου ὀφφίκιον, ὅπερ Ἰσαακίου εἶχεν ἀνάσσοντος, βραβευόμενον αὖθις, ὡς μὴ χωροῦν αὐτοῦ τῆς ἰσχύος τὸ μέγεθος, ἀπηνήνατο, ἐκ δ' ἀναγνώστου κληρωθῆναι εἰς διάκονον ἠρετίσατο, μὴ καὶ τῶν ἱερῶν ἐπιθιγγάνειν ἀξιῶν, οὐ κεῖνον ὅλως ἀνασχετόν. καὶ ἦν ἡ πρόθεσις ἔργον εὐθὺς, καὶ βασιλεὺς αὐτὸν κατὰ τὸν ἐν Βλαχέρναις περίπυστον καθίει νεών. καὶ ὁ Πατριάρχης ἅμα οἱ παρὼν, προχειρίζει τοῦτον ἐξ ἀναγνώστου διάκονον, καὶ στάσις αὐτῷ καὶ βαθμὸς ἀναβάσεως συγκεχώρηται πρώτιστος. τοῦτο δ' ἠνυκὼς, χρηματίζεται τὸν ὑπονοστοῦντα, καὶ μηκέτι τοῖς ἀρχείοις παραβαλοῦντα ἢ ὑποδρηστεύοντα βασιλεῖ ὅλως. τοὺς γὰρ κανόνας μὴ ἐνδιδόναι οἱ ὁπωσποῦν καὶ Θεῷ ἱερᾶσθαι, καὶ κοσμικαῖς περιπλέκεσθαι πραγματείαις. ἀποδιεστάναι γὰρ ἄμφω, καὶ μηδαμῶς συναλείφεσθαι, ὥσπερ καὶ τὸ δουλεύειν Θεῷ τε καὶ Μαμωνᾷ κατὰ διάμετρον εἰσὶν ἀντικείμενα. ὁ γοῦν βασιλεὺς ὅσα καὶ κιττὸς ἐξεχόμενος τούτου καὶ περιεχόμενος, τὸ μὲν εὐθὺς ἐκθέσθαι τὸν Πατριάρχην Ξιφιλῖνον ἠνάγκασεν ἐνδιδόναι τῷ Μεσοποταμίτῃ, Θεῷ, βασιλεῖ, νεῷ τε καὶ ἀρχείοις συνδιαπλέκεσθαι, μηδὲν ὑφορωμένῳ βλάβος ἐκ τῶν κανόνων, οἳ τοῖς ἀμφιβίοις τούτοις δριμύσσονται δυσκολαίνοντες. τετέλεστο γοῦν καὶ τοῦτο, μικρῷ δ' ὕστερον καὶ τῆς λαμπροτάτης πόλεως Θεσσαλονίκης ἀρχιερεὺς προχειρίζεται. ἦν ἂν οὖν τὰ τῆς δόξης ταύτης κληρούμενος, οὐκ ἀπόβλητος ἴσως ὁ ἄνθρωπος, οὐδ' ὧν ἐς ὕστερον πέπονθε δεινῶν αὐτὸς ἑαυτῷ παραί-

παραίτιος· εἰ τῶν βασιλείων ἀπέστη λαμπρῶς, ὅρον ὀψέ ποτε τῇ ἐφέσει τῶν χρημάτων θέμενος, ἢ τῆς φιλοπράγμονος γνώμης βραχύ τι καθυπενδούς. νῦν δ' ἀλλ' ἡ τῶν πολλῶν καὶ μεγίστων τιμῶν, καὶ τούτων ἀνομοίων, λυσσώδης καὶ ἀπέραντος λίχνευσις, καὶ τῶν χθαμαλωτέρων αὐτὸν ἐξέκρουσε, καὶ προὔθηκεν εἰς παράδειγμα, τὸν αὐτὸν ὕψους ὑπερφυοῦς καὶ ταπεινότητος ἀμέτρου ἡ τοῖς ἀνθρωπίνοις πράγμασι βραβεύουσα πρόνοια, καὶ ἀναβὰς ἕως τῶν οὐρανῶν, καταβέβηκεν ἕως τῶν ἀβύσσων τῇ παλιμπνοίᾳ τῶν πράξεων. οὐκ ἀνασχετὰ γὰρ ἐκείνῳ, εἰ μὴ τῇ λαιᾷ μὲν τῶν ἱερῶν ἔχοιτο πραγμάτων, τῇ δεξιᾷ δὲ τῶν κατὰ τὰ ἀνάκτορα λάβοιτο, συμμάρπτων τὰς ἀρχὰς ἀμφοτέρας, καὶ περισφίγγων ὅσα καὶ λίθος τῶν διεστώτων συνδέτης ἀκρογωνιαῖος, ἀμεταθέτως εἶχε καὶ πάλιν τῆς προτέρας προθέσεως, ἀλλὰ μηδ' ἄτερ τῆς αὐτοῦ γνώμης περαιοῦσθαί τι βουλόμενος, ὡς σφῆνας τινὰς καὶ βλῆτρα τοὺς ἑαυτοῦ κασιγνήτους ἐνέβυσε τῇ ἀρχῇ, ἢ ὡς ἐνώτια ταῖς τοῦ βασιλέως ἑκατέραις ἀπῃώρησεν ἀκοαῖς, ἵν' εἴ ποτε τῇ ἐκκλησίᾳ παραβάλλων, τῇ συνόδῳ συγγίνοιτο, μηδὲν εἴη διαπραχθὲν ἢ καὶ λεχθὲν ἀφώρατον, μηδὲ λάθῃ τις αὐτὸν εἰς τὸν ἐκείνου χῶρον παρεισιών. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην ἀφικόμενος, καὶ μικρόν τι φανείς, καὶ ὅσον ἐνιδρυθῆναι τῷ θρόνῳ, ἐς τὸ Βυζάντιον αὖθις πτηνὸς ἀνέζευξε, μὴ περιβλέψας εἰς τὰ ὀπίσω, μηδὲ στὰς ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ. καὶ κατ' αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτο ὑπερόπτης τῶν ἁπάντων γενόμενος, ὅτι τὰ πάντα τῷ δακτύλῳ μετῆγέ τε καὶ ἔφερε, μάλιστα δ' ὅτι τοῦ βασιλέως κατὰ τοῦ Χρύσου αὖθις ἐξωρμηκότος, αὐτὸς ἐς ὅσα τῷ βασιλεῖ πρὸς βουλῆς τὰ κατὰ τὸν ἀποστάτην τοῦτον διῳκηκὼς, ἔδοξε τακτικαῖς ἐνδέξιος

parte accersisset: si planè palatio excessisset, & cupiditati suæ tādem modum aliquem statuisset, aut de curiositate ingenij & rerum gerendarū cupiditate aliquid remisisset. Nunc multorum & maximorum honorum, corúmq; inter sese dissimilium insana & infinita affectatione, etiam humiliore statu est excussus, vt diuina in eo prouidentia & celsitudinis immoderatæ, & humilitatis immensæ exēplum statueret: & ad cœlos vsque elatum, insigni rerum vicissitudine ad inferos deprimeret. Nam cum vitam sibi acerbam esse duceret, nisi læua templum, dextra palatium teneret, & vtrasque dignitates, vt lapis angularis bina ædificij latera complecteretur: à pristino instituto non recedebat. & ne quid sine sua autoritate gereretur, fratres suos tanquam clauos & vectes inserebat, ac potius velut inaures de vtraque Imperatoris auricula suspendebat: vt si quando ecclesiasticis conuentibus interesset, nullum dictum aut factum ignoraret, nec quisquam locum suum se imprudente occuparet. Thessalonicam verò profectus, & vix tantisper ibi commoratus, dum in solio collocaretur, summa cum festinatione Byzantiū rediit. Ac ea ipsa de causa contemptor omnium euasit, quòd vno digito regebat omnia, præsertim cum Imperatore rursus contra Chrysum profecto, suo consilio, industria & opera, omnib. rebus cōtra

Honorum immoderata affectatio superbos suæ conditionis immemores in rerum fastigio diu cōsistere non finit.

Ambitiosis vita acerba est, nisi sibi & aliis perpetuò facessant negotiū læua téplū, dextra palatium tenere cupientes.

Curiositatis aulicæ pictura.

Perpetuus motus miseri nebulonis aulici.

Et qui vno digito regit omnia, omnium cōtemptor euadit.

ſeditioſumquàm optimè adminiſtratis, magnam ingenij laudem eſſet conſecutus. Vnde quemadmodum Hippocrates optimam corporis habitudinem, quòd diu in eodem ſtatu permanere non poſſit, periculoſam eſſe affirmat: ita etiam Meſopotamitano accidit, qui dum ſemper creſcere ſtudet, dum nullum gloriolæ modũ ſtatuit, inſtar culicis illius, vt fabula narrat, poſt leonem oppugnatum, exiguo araneæ filo implicatus, omnem gloriam amiſit: & dum in pauperes imperium exercet, inclinatus concidit, vt eſt in Pſalmis Dauidicis. Nam ij quorum capitibus vt Comicus ille pulex inſultarat, & quibus veluti mancipiis tantum non colaphos infregerat: nõ paruo cœtu coacto, & criminibus parum ſanis cõcinnatis, Imperatorem adierũt: & eius facilitate ac leuitate (nam quouis verbo flectebatur) ad rei odium abuſi, acriter hominem inſectati ſunt. Ex eo non modò vt paruus globus robuſta machina palatio facilè excuſſus eſt, ſed põtificatu etiam deiectus: vno ventroſo ab omnibus accuſatore delecto, Michaelem Stryphnum claſſis præfectum intelligo, cui vt omnium auariſſimo peculatori, & publicam pecuniam hiantibus faucibus deuoranti, in primis Meſopotamitanus aduerſatus fuerat. Verùm hoc quanquam graue, non tamen adeò graue eſt, aliquem incomperto crimine, cùm alio munere, tum verò

Dum autem rebus neſcit imponere modum, gloriæ ſuæ finẽ accelerat.

Appoſita ſimilitudine ſuperbi aulici caſus deſcriptus.

Omnibus exoſus, de faſtigio illo rerum deturbatur.

Ita tolluntur impij in altũ, vt deinde lapſu grauiore ruant.

Qui malis artib. ad primarias functiones Eccleſiaſticas v-

ὑποβαλεῖν ὑποθέσεσι, καὶ ἀπεχρῶς βασίλειον ἱεράτευμα. ὅθεν ὅπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν ἕξεων ὁ Κῷος φησὶ ποιητής, ὡς εἰς τὸ ἄκρον προελθούσαι, φιλοῦσι πρὸς τὸ κάταντες ὡς φιλυπόστροφοι μεταφέρεσθαι, μὴ ἀξέμας ἔχουσαι μηδὲν τῇ συνεχεῖ ἀεὶ τῆς κινήσεως· τοῦτο καὶ ἐπὶ τῷ Μεσοποταμίτῃ συμπέπτωκεν αὐτίκρυς. ἀεὶ γὰρ τοῦ προβαίνειν ἐφιέμενος, καὶ μηδένα τοῦ δοξοθηρεῖν εἰδὼς κόρον, ἔλαθεν ὡς ὁ μυθικὸς κώνωψ, ὁ λέοντι συμπλακείς, ἀραχνίῳ λεπτῷ συλληφθείς, καὶ πᾶσαν ἐπαναλύσας δόξαν δι' ἀτιμίας, ἣν περιέργως ἀνῴδισε πρότερον, κατὰ τὸ ψαλτῴδημα τοῦ Δαβίδ, κύψας ἦν, καὶ πεσὼν ἐν τῷ κατακυριεῦσαι τῶν τότε πενήτων* γνώσεως. ἐς γὰρ φρατρίαν οὐ μετρίαν ἀθροισθέντες, καὶ κοινῇ συνελθόντες, ὁπόσων αὐτὸς ταῖς κεφαλαῖς κατὰ τὴν τῆς κωμῳδίας ψύλλαν ἐφήλατο, καὶ οὓς μικροῦ κατὰ κόρρης ἐρράπιζεν ὡς ἀνδράποδα, καί τινας οὐχ ὑγιεῖς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας ὡς ἀφυσγετὸν ἠθροικότες, προσίασι βασιλεῖ, καὶ τὸ αὐτοῦ εὐένδοτόν τε καὶ ῥᾴδιον παντὶ καθυπάγεσθαι ῥήματι, συνέειθον πρὸς τὸ ἔχθος δυράμενοι, κατέδραμον γενναίως· καὶ τὸ ἐντεῦθεν οὐ μόνον τῶν ἀνακτόρων ἐκτοπίζεται ὡς σφαῖρά τις δυσπερίγραπτος διαφεθεῖσα ἰσχυρῷ μηχανήματι, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξοστρακίζεται, ἑνός τινος προκοιλίου ἐς ἀγορητὴν ἐπιλέγδην παρὰ τῶν ὅλων προβληθέντος, λέγω δὴ τοῦ τότε δουκὸς τοῦ στόλου Μιχαὴλ τοῦ Στρυφνοῦ, ᾧ καὶ μᾶλλον ὁ Μεσοποταμίτης ἀντεπολιτεύετο, ὡς καὶ ὑπὲρ πάντας ὄντι φιλοκερδεῖ, καὶ τὰ κοινὰ νοσφιζομένῳ, καὶ χανδὸν καταβροχθίζοντι χρήματα. πλὴν ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ πάνυ δεινόν, καίπερ ὂν δεινόν, τό τινας ἀβασανίστως, καὶ ἄλλης μὲν ὑπηρεσίας ἀδίκου γλώττης ἀπάγεσθαι πάρεργον,

μάλιστα δ᾽ ἀποπίπτειν τοῦ τῆς ἱερωσύνης μεγίστου χρήματος. ἐκεῖνο δὲ καὶ λίαν ἀσύγγνωστον, καὶ πολλὴν ἀβελτηρίαν τῶν δεδρακότων κατηγοροῦν. δεῆσαν γὰρ ἕτερον ἀρχιερέα ψηφισθῆναι Θεσσαλονίκης, ἡ τοῦ Μεσοποταμίτου καθαίρεσις κατ᾽ ἐρήμην προετέθη πρὸς ἐξέτασιν, καὶ ὡς ἔδοξαν σκάζοντά τε καὶ μὴ ἐρρωμένα τῶν ἐν αὐτῇ κεφαλαίων τινὰ πρὸς ἀρχιερωσύνης ἀφαίρεσιν, ὁ δὴ πατριάρχης εἴτε βασιλείῳ ὑπείκων κελεύσματι, εἴτε τῷ πρὸς τὸν Μεσοποταμίτην ἔχθει, φρονεῖν οὐκ ἔχων τὰ καίρια, εἴθ᾽ ἑτέρως, καθ᾽ ὃν οὐκ ἴσημι λόγον, ἐκκρουσθεὶς τοῦ καθήκοντος, τινὰς τῶν ἀρχιερέων ἀγχισχὼς, καὶ δικαστὰς αὐτῷ συνεδριάσας, ὁπόσοι κακόσχολοι, καὶ τὴν ἐκ βασιλέως εὔνοιαν ὅλῳ ποδὶ καὶ συντόνῳ προθυμίᾳ μεταδιώκοντες, μεταλλοιοῖ τὴν καθαίρεσιν· καὶ παρένθα τινὰ τῷ τόμῳ προσθεὶς αἰτιάματα, ἐκ τοῦ δῆθεν ἀναμφηρίστου πάσης ἱερᾶς ἀποξενοῦντα λειτουργίας τὸν τούτοις ἁλόντα, τῷ χαρτοφυλακίῳ ἀποτίθησιν, ἐκδοὺς ἔκτοτε καὶ τῷ Χρυσάνθῳ ἀντίγραφον, ὃς τῆς Θεσσαλονίκης ἐνεχειρίσθη τοὺς οἴακας, κἀπὶ τοῖς τελεσθεῖσι τούτοις δέον ἐγκαλύπτεσθαι· τῶν δέ τινες καὶ ἐπεσκίρτων, ὡς εἴπερ πολεμίων ἐθνῶν ὑπόπτωσις ἐντεῦθεν κατώρθωτο, ἢ θηρίον δυστάλωτον πόλεις ἐξερημοῦν, καὶ τοὺς κατοίκους διαφθεῖρον, καὶ πρὸς χρόας ἀνομοίους μεταλλαττόμενον, ὁποῖα τὰ Λιβυκά φασιν, ἢ ὁ παρὰ τῷ Ἰὼβ ἀνάλωτος δράκων συνείληπτο, καὶ ὁ βορὸς μυρμηκολέων ἀπώλετο, εἴτε μὴν ἡ πολυθύσανος αἰγὶς καὶ δερματώδης ἐκείνοις, εἰς χάος ἐλήλαται, καὶ διέσπασται. καὶ οὕτω μὲν ὁ Μεσοποταμίτης Κωνσταντῖνος, καὶ οἱ τούτου δύω κασίγνητοι τῶν κοινῶν ἐκκρούονται διοικήσεων, ἀντεισάγεται δ᾽ ἕτερος περὶ τὰς κοινὰς διοικήσεις οὐκ ἐνδέων τοῦ ἀκριβοῦς,

verò sacerdotio re maxima propter improbæ linguę susurros deiici: illud verò nullam prorsus habet excusationem, & insignem stultitiam arguit. Nam cum alius Thessalonicę pōtifex creandus esset, deliberatio de Mesopotamitani absentis abrogatione in quæstionem vocatur: & cum in ea criminatione quędam capita claudicare, nec satis firma esse ad pontificatus abrogationem viderentur, Patriarcha siue iussu Imperatoris, siue Mesopotamitani odio, siue alia de causa mihi ignota temerè & cōtra officiū aliquot primariis sacerdotibus secū adductis, & in iudicum numerum quibusdam malè feriatis hominibus relatis, qui beneuolentiam Imperatoris per fas & nefas captabant, abrogationem decernit: & prætermissis antè quibusdam criminibus, quæ vtique conuictum omni sacro ministerio pellerent, insertis, id decretum in chartophylacium refert, dato exemplo eius Chrysantho, cui Thessalonicæ gubernatio commissa erat. Quæ acta cum summum dedecus haberent, tamen erant qui iis non aliter gloriarentur, quàm si hostes deuicissent, aut feram immanē cepissent. Hoc modo Mesopotamitano Constantino, & duobus eius fratribus ab administratiōe Rei publ. remotis, alius succedit, homo accuratus, suauib. mo-

surpādas per uenerat, primariorū frau de de solio deiicitur.

Quàm misera tunc fuit Ecclesiæ gręcæ facies: cuius præpositi dolis & immanitate alij in alios insurgebant.

Superbissummum dedecus imminet, horrendo quodam, sed iustissimo, Dei iudicio. Vnusquisque suæ vocationis partes sedulo sequatur & exequatur.

ribus, disertus, ac potius eloquens, Theodorus Irenicus, qui se comem erga omnes præbuit. Collega ei adiunctus est alius, ab auaritia nō alienus, & perpetua tussi laborās. Qui ambo publicis muneribus occupati, Mesopotamitani casum non deridebant, sed perpetuò ob oculos habebāt: & Imperatoris facilitatē metuētes, non erecti & immoti, ut periti equites, per montes & valles ferebātur, sed velut fascibus submissis, autoritatē suam subinde astringebant, & multa necessaria pręteribant, mutationis metu.

Felices quos faciant aliena pericula cautos.

Vsus egregius alieni casus, cautè incedere.

5 His & huiusmodi rebus Alexius Comnenus triennium in Imperio exegit. Reliqua ab eadem ratione nihil recesserunt. Consuetudo mansit eadem, vita mollis, & perpetuò socors ingenium. Tūc fœdus Iconiense violatū est. Nam Caichosroes, eius vrbis Sultanus duos equos qui Imperatori ab Alexandrino Sultano mittebantur eripuit: quorū alterius genu in cursu luxato, per legatos ab Imperatore veniā petiit, quòd eius equos intercepisset, & quòd propter alterius læsionem alterū quoque mittere nō fuisset ausus. cæterùm se omnino curaturū, ne amico esset molestus, néve diu equis careret. Hāc speciosam defensionem Imperator non vt magnanimum virum decuit, ęquo animo accepit:

Alexij vita mollis & socors ingeniū, parricidij merces.

Bellorū inter ambitiosos principes fundamenta vanissima.

Sultani prudentia, imprudētiæ remedium ferens.

Magnanimi viri est æquo animo aliorū defensionem excipere.

χαρίεις τὸ ἦθος, μάλα τε τοὺς λόγους ἀποτορνεύειν εἰδὼς καὶ ἀπομηκύνειν εἰς περιόδους ῥητορικῶς (ὁ Εἰρηνικὸς ἦν οὗτος Θεόδωρος) καὶ παρεῖχεν ἑαυτὸν τοῖς πᾶσι καταλληλον, συνέζευκτο δέ τις ἐκείνῳ καὶ τῶν πόνων συνελαμβάνετο, φιλοχρηματῶν ἱκανῶς, καὶ βηχὶ συνεχεῖ κάτοχος. ἀμφότεροι οὖν ταῖς πολιτικαῖς ἐπιστατοῦντες πράξεσι, πλὴν τὸ τοῦ Μεσοποταμίτου πτῶμα μηδαμῶς ἐν γέλωτι ἔχοντες, ἀλλὰ διὰ παντὸς περιφερόμενοι, καὶ τὸ τοῦ κράτους εὔκολον ὑφορώμενοι, οὐκ ὄρθιοι καὶ ἀκλινεῖς, ὡς οἱ ἀκράδαντοι τὴν ἱπποτην, κατά τε πρανῶν καὶ ὀρθίων ἐφέροντο, ἀλλὰ τὸ δυναστεῦον ὑποπιεσμένοι, ἀνεῖργόν τε καὶ ἀνεσείραζον ἀεὶ τὴν ἰσχύν, καὶ πολλὰ τῶν δεόντων παρέτρεχον, τὴν ἀπόβασιν εὐλαβούμενοι.

5 Ἐν τούτοις μὲν οὖν καὶ τοιούτοις παραπλησίοις, ἐνιαυτὸς ἐξίκετο τρίτος ἄρχοντι Ῥωμαίων Ἀλεξίῳ τῷ Κομνηνῷ. τὰ δὲ ἐφεξῆς οὐδὲν ἀντιστατοῦντα τοῖς προτέροις. δίαιτα γὰρ ἦν ἡ αὐτὴ καὶ πάλιν, καὶ βίος χαλαρὸς, καὶ ἐξημβλυμμένον φρόνημα ἀεί. τότε δὲ καὶ αἱ εἰρηνικαὶ σπονδαὶ παρεθραύσθησάν τε καὶ συνεχέθησαν, ἃς εἶχε βασιλεὺς ἐκτελέσας μετὰ Πέρσου τοῦ διέποντος τὸ Ἰκόνιον. ὁ μὲν γὰρ Καϊχοσρόης (τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βαρβάρῳ) δύω ἀράβας ἵππους ἐκ τοῦ Σουλτὰν τῆς κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας τῷ βασιλεῖ στελλομένους ἀφείλετο, τίνων καὶ θατέρῳ τούτων τὸ γόνυ ἐξαρθρωθέντι ἐν τῷ πρὸς δρόμον ἀνίεσθαι, πέμψας εἰς βασιλέα, συγγνώμην ᾐτεῖτο, ὅτι τε ὅλως εἰς αὐτὸν διαβάντας ἵππους ἔχειν ἰδιωσάμενος, καὶ ὅτι περ ἡ τοῦ ἑνὸς ἀχρείωσις, καὶ τὴν ἑτέρου ἀποστολὴν πεποίηκεν ὑποστείλασθαι, πάντως δὲ φροντιεῖν τοῦ τῷ φίλῳ ἀνεπαχθοῦς, καὶ τοῦ μὴ τῶν ἵππων ἐς μακρὸν στέρεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἐφ' οἷς

ἔδρασεν εὐπρόσωπον οὔπως ἠγόρευε τὸν ἀπόλογον. ὁ δὲ μήτε τὸ μεγαλόψυχον ἐπαινέσας, μήτε μὴν τὴν ἀνάγκην τρέψας εἰς τὸ φιλότιμον, ἢ γοῦν ἐν νῷ βαλλόμενος τὸν καιρὸν, βαρεῖαν ἐνστάσιν ἀεὶ αὐτῷ ἐφιστάμενον, καὶ πρὸς πνῖγμα ἐπὶ πᾶσι κατασχόντα, ὡς πρῖνος αὐτίκα καιόμενος τῷ θυμῷ, ὑπερζέοντα. πλὴν ἕτερον μὲν οὐδέν τι γενναῖον πρὸς ἀντιλύπησιν τοῦ Πέρσου συνεώρακε διαπράξασθαι, καθ' ἑαυτοῦ δὲ στρατεύεται ἀτεχνῶς, καὶ τὸ ξίφος τὸ τέως κρυπτόμενον ἀναδείκνυσι. τίνυν ἐπιτάττει φυλακαῖς ἐνειρχθῆναι, καὶ τὰ ὄντα πάντα ἀφαιρεθῆναι, ὁπόσοι Ῥωμαῖοί τε καὶ Τοῦρκοι πραγματευταὶ τοῦ Ἰκονίου ἀπάραντες, τὸ Βυζάντιον ἐπεισήεσαν. καὶ τὰ μὲν ἐκείνων ἐμπορεύματά τε καὶ ὑποζύγια, οὔτ' αὐτὸς εἶχεν ὡς δέον οἰκειωσάμενος. οὔτ' ἐναπέλειψεν ἐκείνοις. ἀλλὰ γὰρ ἄλλοις καὶ πάνθ' ὁμοῦ διεσκέδαστο καὶ ἠφάνιστο. ὁ δὲ βάρβαρος τὸ συμβὰν ἐνωτισάμενος, μηδέν τι τῆς προθυμίας καθυφεὶς, μήτε μὴν εἰς δευτέραν βλέψας πρεσβείαν, κατὰ Ῥωμαίων ὅπλα βαστάζει, καὶ προσπεσὼν ἀπροσδοκήτως ταῖς κατὰ Μαίανδρον κωμοπόλεσι, Καρίαν τε καὶ Τάνταλον καθ' ἡλικίαν ἠνδραποδίσατο, καὶ πόλεις ἄλλας ὅτι πολλὰς ληϊσάμενος, πρὸς αὐτὴν ἠπείγετο τὴν κατὰ Φρυγίαν Ἀντιόχειαν, καὶ τάχ' ἂν ἐξεῖλε καὶ ταύτην ὥσπερ χθιζὰ Καρίαν καὶ Τάνταλον, εἰ μὴ παρὰ δόξαν ἐπέση τῷ βαρβάρῳ πρὸς τὸ ὀξὺ τῆς σκυλεύσεως οὐκ ἐκ προνοίας τινὸς ἀνθρωπίνης, ἀλλά πως αὐτομάτως, ἢ καὶ θεόθεν παρεμπεσόν τι συγκύρημα. ὁ μὲν γὰρ νύκτωρ ἐξαναστὰς κατὰ κράτος εἰς Ἀντιόχειαν ἤλαυνε, ἐπιθησόμενος ὄρθριος, καὶ προσθήσων τὸ πόλισμα· ἔτυχε δ' ἡμέρας ἐκείνης τῶν παρὰ τῇ πόλει δυναμένων τινὰ θύειν γάμους θυγατρί. ἦν οὖν, ὡς ἐν ταῖς τοιαύταις εἰώθασι τελεταῖς, ὅμαδος ἀνθρώπων θαλιαζόντων. κύμβαλά τε δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἀλαλάζοντα, καὶ τύμπανα περιηκτυποῦ-

neque necessitati volũtatem accommodauit, neque temporum rationem habuit, quorum difficultatibus vndique vrgebatur, sed statim efferuescente bile fulminat: nec tamẽ quicquã facit quo Persam vlciscatur, sed sibi ipsi planè bellũ infert, & gladium cõtra sese stringit. Iubet in carcerem duci & omnibus bonis mulctari negotiatores omnes tam Romanos quam Turcos, qui Iconio Byzãtium venissent: eorum verò merces & iumenta, nec ipse vt decuit, sibi vẽdicauit, nec illis reliquit. Vnde alia alibi dissipata perierũt. Quo Barbarus audito, denuò legatos mittere noluit, sed armis alacriter arreptis, improuisa incursione Cariam & Tantalum oppida ad Mæandrum sita vastauit. Inde ad Phrygiæ Antiochiam cõtendit, eámque fortassis æquè ac heri Cariam & Tantalum cepisset, nisi casus quidam fortuitus, impetum eius diuina potiùs quàm humana prouidentia fregisset. Nam qua nocte ad vrbem opprimendam properabat, quidam homo potens filiæ nuptias celebrabat. Erat igitur, vt in huiusmodi festiuitatibus solet, tumultus hominum conuiuantium, cymbala, tym

Irati væsania descripta.

Insane iracũdiæ effecta, irato perniciosissima.

Ex duobus equis, bellũ oritur quod æquitatẽ & humanitatẽ omnem violat. Quicquid delirant principes, miseri plectũtur populi.

Sultanus leues ob causas arma induens, ridiculo & inopinato modo delusus, pedẽ nõ sine maximo dedecore refert, iustum iniusti belli præmium reportans.

pana, saltatores, & mulierum cœtus hymenæum cantantium per totam noctem perstrepebant. Vt autem ad vrbem accessit Caichosroes, audita organorum harmonia, & hominum concentu: non rem ipsam coniectura assecutus, sed militum tesseras esse, qui suum aduentum præcognossent, putans, ad Lampen discessit, ibique captiuos describẽdos curauit: & cuiusque patriam, & nomen, & à quo captus esset, item an aliquid suarum rerum amisisset: & an filius, aut filia, aut vxor alicuius, à Persa aliquo occultata esset, peruestigauit. Hac inquisitione facta, Romanis omnia restituit: & omnibus captiuis in tribus & familias distributis, qui v. millium numerum explebant, perrexit. In ea abductiõe, Barbaro illud quoque curæ fuit, ne captiuis victus deesset: & distributo inter eos frumento, ne frigus quidem neglexit, sed correpta securi, ipse collapsam arborem dissecuit. & id spectaculum Persas concurrentes monuit, vt idem & ipsi facerẽt, adiecta laboris eius causa, & quem inde fructũ percepturi essent. Ac Persis perpetuò licere lignatum extra castra ire, quòd à nemine impedirentur. Romanis verò non item, cauentibus ne fugere visi, compedibus vincirentur. Postquam verò Philomilium est peruentum, & domicilia & agros fertiles eis assignauit, & rursus fru-

Ad saniorẽ mentẽ reuer sus captiuos humaniter tractat, crudelibus Christianis immanem illũ exprobrans furorem, quo perciti, alij in alios quotidie insurgũt.

Captiuorum cura memoranda. Victũ & ignem illis suppeditat Barbarus minimè Barbarus.

Item domicilia & fertiles agros eis assignat: frumentum & mitia legumina distribuit: liberatione dimissionémq; pollicetur.

μένα, καὶ ὀρχησταὶ τὼ πόδε παρενσαλεύοντες, καὶ χορεῖαι γυναικῶν τοῖς ὑμεναίοις προσφορα ᾄδοντες. ὡς οὖν ἤγγισε τῇ πόλει Καιχοσρόης, τῶν ὀργάνων ἁρμονίαν εἰς ὦτα δεξάμενος, καὶ τῆς συμφωνίας τῶν ᾀδόντων ἀκροασάμενος, οὐ μὲν τοῦ ὄντος κατεστοχάσατο, ἀλλ' ἀνδρῶν ἡτοιμασμένων πρὸς πόλεμον συνθήματα εἶναι ταῦτα ὑπολογισάμενος, τὴν ἐκείνου προεγνωκότων ἔφοδον, ᾤχετο ἐκεῖθεν, καὶ πρὸς τὴν Λάμπιν ἀφίκετο, ἔνθα δὴ ἀπογραφεῖς ἐπιστήσας τῶν αἰχμαλώτων, περί τε τῆς πατρίδος ἕκαστον, καὶ τῆς κλήσεως ἐπυνθάνετο, καὶ ὅστις ὁ συλλαβὼν ἀνηρεότα, καὶ εἴ τι τῆς οὐσίας ἀπολωλέκει; καὶ εἰ παῖς, ἢ θυγάτριον, ἢ ἄλοχος ὑπό του τῶν Περσῶν ἀποκέκρυπται; καὶ τοιαύτην ἔκταξιν ποιησάμενος, πάντα ἀποδοὺς Ῥωμαίοις, καὶ κατὰ φῦλα καὶ συγγενείας πάντας ἀπομερίσας, τῆς ἐπὶ τὰ πρόσω εἴχετο. συγκεκεφαλαίωτο δὲ ἡ τῶν ἀνδραποδισθέντων πληθὺς εἰς πέντε χιλιάδας ἀνθρώπων. ἐν δὲ τῇ ἀπαγωγῇ ταύτῃ ἐμέλησε τῷ βαρβάρῳ, καὶ ὅπως τῶν ζωαρκῶν μὴ σπανίζοιντο οἱ αἰχμάλωτοι, καὶ σῖτον αὐτοῖς διεδίδου, οὐδὲ τὸ τῆς ὥρας ψῦχος παρῆκεν ἀνήκεστον. πέλεκυν γὰρ ἐγχειρίδιον ἔχων καὶ αὐτουργῶν, ἐς σχίδακας διῄρει, τυχὸν οὕτω, χρόνῳ ἀνατραπὲν γεράνδρυον, ἀλλὰ καὶ τοῖς συνδραμοῦσι πρὸς τὴν θέαν Πέρσαις, ὁμοίως δρᾶν ὑπετίθετο, προστάττων ἅμα καὶ ὑποβάλλων τὸ τῆς ἐργασίας αἴτιον, καὶ τὸ πρός τι εὔχρηστον αὐτοῖς ἐπιλέγων. Πέρσαις μὲν γὰρ ἐξεῖναι διὰ παντὸς ἐξιέναι τῆς παρεμβολῆς καὶ ξυλεύεσθαι, ὅτι μηδεὶς ἔσται τις αὐτοῖς προσιστάμενος, Ῥωμαίοις δὲ οὐχί, φυλαττομένοις τὸ μὴ δοκεῖν ἀποδιδράσκειν καὶ τὰ ἐκ τοῦ δὲ ὑφορωμένοις ὡς φυγάσιν ἐπικεισόμενα δεσμά. ἐπεὶ δὲ τὸ Φιλομίλιον κατέλαβεν, ἐπαύλεών τε μετέδωκε, καὶ γῆς ἐπεμέτρησε μέρος,

ρους, πρὸς ἐργασίαν ἀγαθῆς, σιτόν τε αὖθις διέδωκε, καὶ ὅσα τῶν ἡμέρων καρπῶν ἀπόθεμα, ναὶ μὴν ἐλπίδων χρηστῶν ἐνέπλησε, τέλος εἰπὼν, ὡς αὐτοῦ καὶ βασιλέως αὖθις φιλιωθέντων, καὶ πρὸς τὰς προτέρας σπονδὰς ἀπιδόντων, προῖκα καὶ αὐτοὶ τὴν οἴκαδε ἐπάνοδον ἕξουσιν. εἰ δέ τι ἕτερον μεταβουλεύσεται βασιλεὺς, ἐπὶ πέντε ὅλοις ἐνιαυτοῖς ἀδασμολόγητοι καθεδοῦνται, μηδένα τὸν ὁποιονοῦν ἀπόδομα εἰσπράττοντα ἔχοντες. μετέπειτα δὲ καταβαλοῦνται, ὃν αὐτὸς ἀνεπαχθῆ διατάξαιτο σφίσι φόρον, οὐχ ὑπερβαίνοντα τὸν ὅρον, ὡς εἴθισται Ῥωμαίοις, οὐδὲ πρὸς τὸ πολλαπλάσιον κορυφούμενον. καὶ ὁ μὲν ταῦτα διατεταχὼς οὕτω, ἐπανήκε πρὸς τὸ Ἰκόνιον. τὸ δὲ φιλάνθρωπον τοῦτο διάγγελμα, οὐδένα τῶν αἰχμαλώτων πατρίδος ἀφῆκε μνήσασθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πολλοὺς ὁπόσοι πρὸς Περσῶν οὐχ ἑάλωσαν, ἐς τὸ Φιλομήλιον ἐφειλκύσατο, ἀκηκοότας, ὅσα τοῖς καθ᾽ αἷμα καὶ πατριώταις ὁ Πέρσης εἰργάσατο. οὕτως ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς Ῥωμαίων γενεᾶς οὐχ ὅπως ἐκλέλοιπεν ὅσιος, καὶ ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν ἀπεψύγη τῶν πολλῶν ἡ ἀγάπησις, ὡς τὴν παρὰ βαρβάροις ἀποικίαν πόλεις ὅλας Ἑλληνίδας ἑλέσθαι, καὶ τῆς πατρίδος ἀσμένως ἀλλάξασθαι. αἱ γὰρ συχναὶ τυραννίδες τό, τε ὑπ᾽ ἀρχὴν τὸ σώφρον διαίτης ἐξέκρουσαν, καὶ ταῖς ἁρπαγαῖς τῶν κρατούντων οἱ πλείους ἐγγυμνασάμενοι, οὐδέν τι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους μέτριον ἐνενόουν καὶ διεπράττοντο. ἀλλ᾽ οἷα καὶ τὰ παρὰ βασιλέως πρὸς τὰ ὕπωσι συμβαίντα διῳκημένα, στέλλει τὸν Δούκαν Ἀνδρόνικον νεανίαν πρώτως ὑπηνήτην τῷ Πέρσῃ συμπλακησόμενον. ὁ δὲ μὲν οὖν ἡγεμόνευεν, ὀψὲ ποιεῖται τὴν κατὰ τῶν Τούρκων ἔφοδον. ἀμέλει καὶ νυκτὸς ἐπιθέμενος ποι-

mentum cęteráque mitia legumina distribuit: & spe bona impletis denique dixit, reconciliata inter se & Imperatorem gratia, & fœdere renouato, se eos gratuitò remissurũ esse domũ. Sin aliud consilium caperet Imperator, eos v. integros annos immunes futuros, nullo quæstore quicquam postulaturo. Deinceps verò se tolerabile tributum eis impositurum, quod non (vt apud Romanos moris sit) constitutum excedat, nec multiplicetur. His ita ordinatis, Iconium rediit. Ea tam humana denunciatio neminem patriæ meminisse passa est, sed multos etiam à Persa non captos Philomilium attraxit, cum audissent, quomodo cognati & populares eorum à Sultano tractarentur. Sic ab ortu Romanorum ad nostra vsque tempora, non modò sancti defecerunt, & veritas imminuta est: verùm etiam ob iniquitatem multiplicatam, charitas vulgò refrixit, vt integræ ciuitates Græcæ patria cupidè relicta, ad Barbaros in colonias abierint. Nam crebrę tyrannides subditis sobriam viuendi rationem extorserunt: & plerique Imperatores rapinis assueti, nihil in suos moderati vel cogitarunt, vel fecerunt. Iam videamus quid Imperator gesserit. Andronicum Ducam adolescentulum adhuc mittit ad bellum Persæ inferẽdum. Is cum suis Persas serò tandem aggreditur: & noctu pastores & armen-

Sin minus, tolerabile tributum.

Beneuolentia & humanitate nõ armis populi domantur.

Dum ethnici recta exequũtur, pietatis veræ professores luxui & crudelitati indulgẽt: Alexiiq; principatus ob oculos sequentium seculorum horrendas tyrannides reponit.

Futilis & vani principis futiles conatus & vani ad bellum apparatus.

Otij cultoribus bellica negotia odiosissima.

ta cuiusdam Ameræ Arsanæ adortus, non multo pòst recessit. Sed & ipse Imperator ab amœnis Propontidis locis ægrè tanquam à loto aut cantu Sirenum auulsus, Nicæam & Prusam est profectus, non vt Persas vlcisceretur: sed ne ex Batho digressi, vbi magnus eorũ numerus statiua habebat, vrbes & agros finitimos popularetur. nec amplius vno mẽse ibi exacto, Byzantium rediit. Inchoante vere denuò cum summa festinatione cogũtur exercitus. Milites enim frequentibus eodem anno expeditionibus fatigati ea molestia carere, & diutius domi manere cupiebãt. Cõcurrunt igitur vt vltra dimicaturi, & aut superaturi Barbaros, aut pro patria occubituri. Ita copiæ Cypsella vt in vna castra cõuenerunt.

Militibus sub ignauo principe fatigatio & calamitas immineat.

5 Ausus est & Imperator sua sponte id quod iam dicam. Morbo articulari per certa interualla laborabat, & dolore pedum in primis affligebatur, peiore materia eò delabente & cruciatus intolerabiles excitante, qui & motum adimebant, & acres febres inflammabant. Quadã ergo die foribus cubiculi clausis, arcanum nemini præterquam cubiculariis indicat: & ferramentis candentibus in tibias profundè impressis, principiò dolores animo philosophico perfert, & contumeliosis dictis medicos repudiat,

Qui ægroti & ilia trahentis principatus vsurpati curam abiecerat, intempestiua remedia sibi applicat. Nec alios nec seipsum ridiculus medicus curare potest: imò vt prius ferro & igne miseris subditis grauissimos cruciatus inflixerat, ita nũc sibiipsi manus infert: & qui nullum carnificẽ reperiebat, peculiari quodam iudicio diuino ferramentis candentibus in seipsum sæuit.

μυίταις καὶ βουκολίοις Ἀμηρᾶ τινὸς Ἀρσανῆ, μετ' οὐ πολὺ ἐπανέζευξεν· ἀλλὰ καὶ βασιλεὺς αὐτὸς ὡς ἀπὸ λωτοῦ καὶ Σειρήνων τῶν τρυφερῶν χωρίων τῆς Προποντίδος μόλις ἀποσπασθεὶς, κατὰ Νίκαιαν καὶ Προῦσαν ἀφίκετο, οὐκ ἀντιμετρήσων ἢ ἀνταποδώσων τοῖς Πέρσαις, ὃ ἐμέτρησαν καὶ ἀνταπέδωκαν ἡμῖν ἀνταπόδομα· ἀλλ' ἵνα μὴ τὰς ἐκεῖσε πόλεις καὶ χώρας κακῶς διαθῶνται, τῶν τοῦ Βάθους ἐξαναστάντες μερῶν, ἐν οἷς οὐ μέτριοι τότε ηὐλίζοντο, πλὴν καὶ βασιλεὺς μῆνα τοῖς ἐκεῖσε ἕνα προσδιατρίψας, ὀξέως ἐπανέισιν εἰς Βυζάντιον. ἀνατείλαντος δὲ ἔαρος, γίνονται πάλιν συνδρομαὶ τῶν στρατευμάτων, καὶ συλλογαὶ, μεθ' ὅσης οὐκ εἴπῃ τις ἂν ὁρμῆς, καὶ συντονωτάτης ἐπειγωλῆς, ἐπεὶ καὶ ταῖς πολλάκις τοῦ ἔτους συνόδοις, καὶ ταῖς συχναῖς συντάξεσιν ὁ στρατὸς ἀποκναίσαντες, στῆναί τε τῶν ἐπαλλήλων συνελεύσεων ἤρων, καὶ τὸ οἴκοι * ἀναβολῆς ἐγλίχοντο. ὡς ὑπὲρ ἰσχὺν τοίνυν ἀγωνιούμενοι συνελέγησαν, καὶ ἢ κρείττους τῶν ἀλλοφύλων ἐσόμενοι, ἢ μετ' εὐκλείας ὑπὲρ τῶν πατρίδων ἀποθανούμενοι. καὶ οὕτω μὲν αἱ δυνάμεις ὡς εἰς ἓν στρατόπεδον τὰ Κύψελλα συνηθροίζοντο.

5 Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτογνωμονῶν ἀποθαρρεῖ, ὅπερ ὁ λόγος λέξων ἔρχεται, ἔπασχε τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος, κατὰ κύκλον οἱονεὶ καὶ περίοδον· τοὺς δὲ πόδας, καὶ μάλιστα ὕλης ἐνσκηπτούσης μοχθηροτέρας, καὶ ὀδύνας δυσυποίστους ἀποτικτούσης, ἐξ ὧν ἀκινησίαι τε προσεπήγνυντο τοῦ πάθους φλεγμαίνοντος, καὶ λάβροι πυρετοὶ πολλάκις ἐπήγιζον. κατά τινα οὖν ἡμέραν τὰς θύρας τοῦ κοιτῶνος ἐπιζυγώσας, ἄλλῳ μὲν οὐδενὶ, τοῖς δὲ προκοίτοις ἐκφήνας τὸ ἀπόρρητον, σιδήρια πυρακτωθέντα τοῖς σκέλεσιν ἐπιτίθησι, καὶ εἰς βάθος τὴν καυτῆρα ἐπαγαγὼν, τὰ μὲν πρῶτα φιλοσοφῶν τὰς ὀδύνας πρὸς τὰς καύσεις τῶν ποδῶν ἀπεμάχετο, μεθ' ὕβρεων τε τοὺς

ἰατροὺς ἀπεπέμπετο, περὶ μόνα τὰ καθάρσια τούτοις λέγων ἀεὶ στρέφεσθαι, καὶ μηδέν τι πλέον τῶν κενωσίμων εἰδέναι, καὶ μετιέναι τοῖς κάμνουσιν ἴαμα. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς φλεγμοναὶ τῶν καυτηρίων, καὶ περιωδυνίαι τῶν πρὶν δριμύτεραι, ἰατροὶ ἐπὶ τούτοις εἰσκεκλημένοι οὐχ ὁ μὲν ὁ δ᾽ οὔ, ἀλλὰ πάντες κοινῶς. πρὸς δὲ τούτοις καὶ δέος ὑποθερμαῖνον τὸ αἷμα, μή πως τὸ τῆς ὕλης μεθιστάμενον τῆς περὶ τοὺς πόδας καθόδου ἀνακοπὲν, εἴς τι καίριον ἐνσκήψῃ μέρος τοῦ σώματος, καὶ αὐτὸν μὲν παρασύρῃ τοῦ ζῆν ἀφνιδὸν, ἡ δ᾽ ἀρχὴ μεταπεσεῖται παρὰ δόξαν πρὸς ἕτερον. οἱ μὲν οὖν τῶν σωμάτων θεραπευτῆρες φαρμακεύειν αὐτὸν ἐγνώκεσαν. οὕτω γὰρ ἂν τὸ τῆς ὕλης κινούμενόν τε ἅμα καὶ πλεονάζον γαληνιάσειε ταῖς κενώσεσι. καὶ ἦν τὰ φάρμακα ἡμέραν παρ᾽ ἡμέραν σχεδὸν κεραννύμενα, ἐπὶ τὸ ἀνύσιμον αὐτοῖς ἐφωμύρτο. ἡ δὲ βασιλὶς Εὐφροσύνη ἐφρόντιζε μὲν καὶ τῆς ὑγείας, ὡς εἰκὸς, τοῦ εὐνέτου, ἐσκέπτετο δὲ πλέον μετὰ τῶν συνήθων, καὶ οἷς τὰ κρυφιώδη τῶν βουλευμάτων προσανετίθει, καὶ τοῦ στήθους ἀνεμήρυε τὰ ἀπόρρητα, καὶ περὶ τοῦ παραληψομένου τὴν βασιλείαν, ὡς ἔσται τις αὐτῇ μὴ ἀνάρσιος, μηδ᾽ ἀπεχθὴς, ἀλλ᾽ ἀσπάσιος. βασιλεῖ μὲν γὰρ οὐκ ἦν διάδοχος υἱὸς τῆς ἀρχῆς, δυάζουσαι δὲ θυγατέρες, καὶ αὗται τῶν συνευνάων μικροῦ ἀπαριζόμεναι. ἡ μὲν γὰρ προφερεστέρα καθ᾽ ἡλικίαν Εἰρήνη, θανάτῳ μαλακῷ δαμέντα τὸν σύλλεκτρον Ἀνδρόνικον τὸν Κοντοστέφανον ἀπεβάλετο. Ἄννα δὲ ἡ κατὰ γένεσιν ἑπομένη, τῷ δὲ κάλλει προτερεύουσα, Ἰσαακίῳ συνῴκει τῷ Κομνηνῷ, ὃς κατὰ Μυσίαν ἐναπέθανε τοῖς δεσμοῖς, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις εἰρήκειμεν. ἐπιλογαὶ τοίνυν καὶ ψηφοφορίαι τῶν ἀρξόντων ἄλλαι τε παρ᾽ ἄλλων ἐγίνοντο. καὶ πᾶσαι πρὸς τὸ τῶν προβαλόντων ἐτελοῦντο χρή-

quod in solis purgationibus versari didicissent, neque quicquam remedij vltra euacuationes adhibere scirent. Deinde verò vstionibus inflammatis, & maioribus doloribus subsecutis, medici non singulatim, sed omnes simul conuocati sunt, cognatis eius metuentibus, ne decursus humorū ad crura impeditus, principali aliquo membro insesso, necem illi subitò inferret, & imperium præter expectationem ad alium transferretur. Ac medici pharmaca ei prębere decreuerunt, vt commotio simul & redundantia humorum egestionibus sisteretur. itaque medicamenta singulis ferè diebus temperabantur, neque sanè frustra erant.

Huiusmodi insanientium principū cura difficilis & periculi plena.

At imperatrix Euphrosyne, quanquam de valetudine mariti, vt par erat, sollicita: tamen cum iis quibus arcana sua committebat, de successore imperij magis deliberabat, ne is sibi inimicus & infensus esset, sed potius amicus. Nam Imperator filium non habebat, sed duas duntaxat filias, eásque viduas. Nam Irenes maritus Andronicus Contostephanus obierat. Anna verò vt natu minor, ita forma præstantior, Isaacio Comneno nupta fuerat, qui in Mysia in vinculis obiit, vt suprà narrauimus. Igitur alij atque alij Imperatores nominantur, sed omnes qui iis opportuni essent, à quibus no-

Ambitio seipsā curat in primis, ad oculū tātummodo aliis inseruiens.

Familię Alexij conditio miserrima.

Aulicorum magnatū ingenium.

minabantur. De eo verò deligendo, qui Rempubl. optimè & è dignitate Romanorum administraret: nemini quicquam in mẽtem veniebat. Vnde vęcordes homines etiam infantes in cunis adhuc vagientes designabãt. Ex nobilitate & opibus clarıs Manuel Camyzes Protostrator, auunculo suo Ioanni Sebastocratori aduersabatur. Is verò vicissim illum impediebat. Tres verò Imperatoris fratres, ab Andronico excæcati, & eorum sororius Ioannes Cantacuzenus, & ipse orbus oculis, filijs suis fauebant. Erant etiam qui Põticarum nucum, & suillarum carnium reliquias adhuc in dentibus gestantes, imperium haud dissimulanter & amarẽt & ambirent, & curiosos in id oculos defigerent, sed pronubis seu lenonibus vtentes hominibus circumforaneis, qui ventri seruiebant, & pecunia facilè corrumpebantur. Quanto deterius est suffragium multorum quàm vnius? O celebre Romanorum imperium, & omnibus gentibus admiranda & adoranda Maiestas? quales tyrannos pertulisti? quibus iniuriis exagitata es? quales amatores in te insanierunt? quales homines es amplexa? qualibus te substrauisti, & oscula præbuisti? quales corona & diademate, & purpureo calceo exornasti? Grauiora vtique ab illis pertulisti, quàm Penelope à procorum frequentia. Nimirum ab omni parte similis es regiæ matronæ felicissimæ, forma venerabili, iusta magnitudine, vultu

Græcorũ malus animus.

Artes aulicæ. Non publica sed priuata cõmoda spectãtur ab iis qui inuidiæ morbo insanabili laborant.

Luxus etiam & gula aulicâ ambitionem fouent.

Nicetas imperij Græci, qui Romani pars nobilissima fuit, clades & interitũ deplorat.

Aptissima comparatione tanti imperij miserrimum statum describit.

σιμον. τοῦ δ' ἀξίως βασιλεύσοντος Ῥωμαίων, καὶ ὡς ἄριστα τὰ κοινὰ διακυβερνήσοντος πράγματα, οὐδεὶς οὐδένα λόγος εἰσήρχετο. ὥστε ὑπὸ τῶν ἀβελτέρων καὶ νήπια ἔτι ἐν γάλαξιν ὄντα καὶ σπαργάνοις ἐνειλημμένα πρὸς τὴν ἀρχὴν ἐπεκρίνετο. αὐτίκα μὲν ἔτι τῇ ἐν γένει καὶ πλούτῳ περιβλεπομένων ὁ μὲν Πρωτοστράτωρ Μανουὴλ ὁ Καμύτζης τῷ πρὸς μητρὸς ἐπεκάθητο θείῳ τῷ Σεβαστοκράτορι Ἰωάννῃ. οὗτος δ' αὖθις κατ' ἐκείνου ἀντεθάλλμει. οἱ δὲ τοῦ βασιλέως κασίγνητοι τρεῖς ὄντες, καὶ παρ' Ἀνδρονίκου τυφλωθέντες, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ ἐπὶ τῇ ἀδελφῇ γαμβρὸς ὁ Καντακουζηνὸς Ἰωάννης ἐξόμματος καὶ αὐτὸς δεικνύμενος, παισὶ τοῖς ἑαυτῶν τὴν ἀρχὴν ἐνδρολόγουν. ἦσαν δ' οἱ χθές τε καὶ πρώην διαμασσώμενα τὰ δρυόκαρπα. καὶ τὰ Ποντικὰ ὕεια κρέα ἐπὶ στόματος ἔτι φέροντες, ἐπείρων καὶ ἤρων τῆς βασιλείας μάλα λαμπρῶς, καὶ ὅλοις ἐς αὐτὴν περιέργοις ἐνητένιζον ὄμμασι. προαγωγοῖς καὶ προμνήστροσι χρώμενοι, ὁπόσοι τῶν ἀγοραίων ὤνιοι χρημάτων καὶ κοιλιόδουλοι, ὡς μακρῷ κάκιον τοῦ καθ' ἕνα τὸ κοινῇ γινόμενον ψήφισμα; ὦ περίπυστον πρᾶγμα Ῥωμαίων ἀρχὴ, καὶ πᾶσιν ἔθνεσι ζηλωτὸν καὶ προσκυνητὸν ἀξίωμα; οἵους ὑπήνεγκας βιαστάς; οἷοί σοι ἐπανέστησαν ὑβρισταί; οἷοί σοι ἐπεμάνησαν ἐρασταί; οἵοις ἐνηγκαλίσω; οἵοις ὑπέθηκας ἑαυτὴν, καὶ φιλοτήτων μετέδωκας, ἐταινιώκεις τε τῷ στεφάνῳ, καὶ περιέβαλες τὸ διάδημα, καὶ τὸ φοινικόχρουν περιέδησας πέδιλον; θυμαλγέστερά εἰσιν ὄντως τὰ σὰ, ὧν πέπονθε Πηνελόπη παραλληλιζόμενα, καὶ κατ' οὐδὲν ἀπέοικας βασιλείας γυναικὸς πανευδαίμονος, σεμνῆς τὸ κάλλος, εὐφυοῦς τὸ μέγεθος,

εὐπρεποῦς τὴν ὄψιν, ἑαλωκυίας μέν τοι χερσὶν ἐραστῶν ἀναιδῶν, μηδὲ τιμωμένων ὀβολοῦ παρ' ἐχέφροσιν, οὔτε μὴν ἐχόντων τὸ μεγαλοπρεπὲς αὐτῆς συνιδεῖν, μηδ' εὐλαβουμένων τὸ ὕψος, μηδ' ὑποστελλομένων τὸ εὐγενές, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς ὕβριν περιελκόντων, καὶ εἰς κοίτην ἀπαγόντων ἀθέμιτον· αἲ, αἲ τῆς αἰσχρουργίας. οἷα πέπονθας; οἷα τεθέασαι; ὄψις πόρνης ἐγένετό σοι χρῆμα περίπυστον, καὶ πρᾶγμα περίδοξον. καὶ φροῦδον μέν σοι τὸ ἀπερίεργον ἐκεῖνο κάλλος, καὶ τὸ τοῦ προσώπου αἰδήμον, καὶ ἡ σώφρων καὶ προτέρα ἐγκρατὴς δίαιτα. περίεργον δὲ καὶ μετεγγραφὲν ἐντρίψεσι καὶ φαρμάκοις τὸ νῦν πρόσωπον, καὶ διεσκεύασται πρὸς τρυφήν. καὶ πρὸς ἦθος ἀκόλαστον μετερρύθμισται. οἱ γάρ σε βιασάμενοι, τὴν πρῴην ἀπεριέργως καλήν, καὶ τὸ εἶδος ἀγαστὴν καὶ ἐπέραστον, πρὸς τὸ ἑταιρικὸν μετεπλάσαντο σχῆμα. πότε ἀνανεύσεις τῆς ἀμόρφου ταύτης εὐμορφίας καὶ τοῦ δυσειδοῦς εἴδους, καὶ τοῦ ἐπιποιήτου βλέμματος καὶ βαδίσματος; ἢ τίς ὁ ἐξάξων σε τῶν πρὸς βίαν τυραννικῶν τούτων περιπλοκῶν, καὶ πρὸς τὴν πρῴην ἐπανάξων ἀκαπήλευτον καὶ ἐλευθέραν διαγωγήν; ὡς νῦν γε καὶ τὸν οἶκτον εἰς γέλων μετενεγκεῖν κινδυνεύομεν εἰς οὐδὲν συμφερομένῳ ὁρῶντές σε, καὶ τὰ τῆς ἀσχημοσύνης προβλέποντες δεδίαμεν, μὴ εἰς τέλος ἀφαντωθείης, καὶ καταρραγείης εἰς πτῶμα τὸ δυσανόρθωτον. ἀλλ' εἶεν. ὁ δὲ δὴ αὐτοκράτωρ μήπω καθαρῶς ἀνασφήλας τῆς νόσου, μηδ' ἐπὶ τῶν ποδῶν στῆναι δυνάμενος, ἔξεισι καὶ ἄπεισι πρὸς τὰ Κύψελλα. ἐξαρτύσας ὅσα πρὸς πόλεμον ἄραρεν. αὐτοῦ δ' ὄντος ἐν καχεξίᾳ, Σκύθαι μὲν μοίρας Βλά-

vultu venusto: sed captæ impudentium amatorum manibus, quos cordati homines vix centusse liceantur, qui magnificentiam illius æstimare nequeant, celsitudinē non reuereantur, nobilitate nihil moueantur, aliquando etiam eam per contumeliam in nefarium cubile pertrahant. Hei dedecus, hei flagitiũ, qualia perpessa es? qualis visa es? facies meretricis, ô inclyta & celebris Maiestas, contigit tibi. Euanuit naturalis illa tua pulchritudo, & vultus verecundia, & frugi pridem & modesta vitæ ratio. Nunc facies tua luxu & fucis est corrupta, ad delicias exorbitasti, ad mores dissolutos deflexisti.

Faciem meretriciam ei tribuit. Quid autē scriberes Niceta, si bestiæ imaginem nostro seculo videre cōtigisset.

Nā qui tibi vim fecerunt pridē citra curam formosæ, vultu admirabili & amabili præditæ, ad meretricium habitum te redegerunt. Quando istā deformē formā exues? quādo accersitum aspectum & gressum mutabis? Quis te à tyrannicis istis amplexibus per vim vindicabit, & ad veterem castimoniam & libertatem reducet? Nam nunc quidem parum abest, quin te rideamus potius quā miseremur, eorum vtentē consuetudine qui te dedecēt: atque id opprobrium intuentes, vereamur, ne prorsus delearis, & ad extremũ corruas.

Patheticę sed inutiles querelæ. Imminebant enim surdis istis & luxu perditis hominibus diuina vindicta.

Sed ad institutum redeamus. Imperator nondum planè recuperata valetudine cum pedibus nondũ insistere posset, Cypsella abit, rebus ad bellũ gerendũ necessariis instructus. Verùm illo adhuc malè affecto, Schythæ cũ

Vanus Alexij conatus.

Scytharum in Thraciam irruptio.

cohorte Blachorũ Istro traiecto, Thracia oppida Mesenæ & Zerulo finitima in ipso D.Georgij martyris festo subita incursione populantur. Ac decreuisse Barbari, & eã tesseram à ducibus accepisse ferebantur, vt Cuperij conuenirent. Locus is est non procul Zurulo distitus, vbi tum festum martyris magna hominum frequentia celebrabatur. sed manè humili nebula orta, maxima Barbarorum pars in alia loca est delata, & vsque ad maritimã Radæstum descendit. Pars tamen eorum quædã in Cuperium irrupit. Cæterũ multitudo quæ ad festum conuenerat, potius rata vim ꝓpulsare, quàm tolerare, curribus templum vallauit, & primę Barbarorũ incursioni aditum facilè interclusit: cũ Scythæ pagos oppugnare non solerent, & nunc etiam vrbiũ munitiones declinent, vt qui turbinis instar primo dũtaxat impetu obuiis quibusque vastatis domum sese recipiant. Eos tamen, qui omisso templo Zurulum petebant, omnes intercępe-runt. Verùm vniuersi malorum expertes fuissent, nisi perditissimus Racendytes, qui colligendi vectigalis ergò venerat, Branæ Theodori, qui ei prouinciæ præerat, monita spreuisset. Edixerat autem, ne populus ad festum conueniret. & Scytharum incursionem indica-

Prædatores cõmodaquęque studiosè captãt: & illis prædæ odor est gratissimus ex re qualibet.

Multitudo vim propulsare se posse credit.

Schytharum mos in oppugnando.

Racendytes monachus auarus miseros Græcos prædæ & lanienæ exponit.

χων τὸν Ἴστρον διαβάντες, τοῖς Θρακικοῖς πολίσμασιν, ὁπόσα περὶ Μεσήνην καὶ Τζουρουλὸν, καὶ τὰ ἐπὶ τούτων ἐχόμενα, ἐξ ἐφόδου ἐκείρον κατ' αὐτὴν τὴν ἐτήσιον μνήμην Γεωργίου τοῦ χριστομάρτυρος. ἦν μὲν οὖν ὡς ᾔδετο τοῖς βαρβάροις σκέμμα καὶ σύνθημα πρὸς τῶν ἡγεμόνων τῆς ὁδοῦ δοθὲν, ἐς τὸ Κουπέριον ἀφικέσθαι (τὸ δέ ἐστιν ἐκ γειτόνων τοῦ Τζουρουλοῦ διακείμενον, ἔνθα ἤγετο τηνικαῦτα τῷ μάρτυρι ἑορτὴ, καὶ πανήγυρις συγκεκρότητο) ὁμίχλης δὲ περιχυθείσης ἕωθεν χαμαιφεροῦς, τὸ μὲν πολὺ τῶν βαρβάρων τῆς προκειμένης ἀποῤῥαγὲν, εἰς χωρία μετεῤῥύησεν ἕτερα μέχρι καὶ τοῦ παράλου Ῥαιδεστοῦ κατιόν, μοῖρα δέ τις αὐτῶν περὶ τὸ Κουπέριον ἐνσκήψασα, τὸ γὰρ συνελθὸν πλῆθος ἐπὶ τῷ τὰ ὅσια τελέσαι τῷ μάρτυρι δρᾶσαί τι μᾶλλον φθάσαν, ἢ παθεῖν ἀναμεῖναι κεκρικὸς δέον, ἁμάξας ἀγηοχὸς, καὶ τὸν νεὼν περιφραγμώσαν, κατὰ τὴν πρώτην εὐθὺς τῶν βαρβάρων ἐπέλευσιν τὰ ἐκεῖσε πεποίηκεν ἄβατα, ἄλλως τε καὶ τοῖς Σκύθαις ἀπειρηκότα τειχομαχεῖν τὰ ἐν κώμαις ἐκτρεπομένοις ἐς δεῦρο καὶ πόλεσιν ὀχυρώματα ὡς οἷα πρὸς τὴν πρώτην ὁρμὴν καὶ λαίλαπος κίνησιν ἀναῤῥιπτούντων τὰ ἐν ποσὶ, καὶ πρὸς ἔθη τὰ οἰκεῖα μεταχωρούντων. τοὺς δέ γε τοῦ νεὼ ἀφεμένους, καὶ πρὸς τὸ πόλισμα τὸν Τζουρουλὸν, ὡς ἔχον σῶσαι, μεταχωρήσαντας, πανδημεὶ ᾐχμαλώτευσαν, μὴ λαβέσθαι φθάσαντας τοῦ ἐρύματος. ἦσαν δ' ἂν ἅπαντες τοῦ κακοῦ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπείρατοι, εἰ μὴ ὁ κάκιστ' ἀπολούμενος Ῥακενδύτης, ὃς ἐκ τῆς Ἀντιγόνου μονῆς ἐκεῖσε ἀφίκετο, τελωνήσων τὴν πανήγυριν, παρ' οὐδὲν ἔθετο, ὅσα τὴν ἐπιστείλας ὁ Βρανᾶς Θεόδωρος, ὃς τῶν ἐκεῖθι χωρῶν ἡγεμόνευεν, ἀπαγορεύσαν τὰ μὲν τὴν τῶν πολλῶν ἐς τὸ Κουπέριον συνδρομὴν, τὴν δ' ἐπιδρομὴν τῶν Σκυθῶν ἀπαγγέλλοντα, καὶ προστιθέντα αἵρεσιν,

σιν, ἢ κακῶν ἀπαθεῖς εἶναι τοὺς συνελθόντας, τῶν ἐντελλομένων ἀκούσαντας, ἢ τεθνάναι παρακούσαντας. νῦν δὲ ὁ τοῖς ἐν κόσμῳ ἐπίσης ἀποταξάμενος, καὶ λαμπρῶς τῶν κάτω ἀπορραγεὶς, τὸ δὲ κατὰ Χριστὸν τριβώνιον ἐθελοντὴς ὑποδὺς. δείσας, μὴ χάλκεος στατὴρ αὐτὸν διαδρὰς ἀπὸ τοῦ λαοῦ διασπαρέντος, τὴν μὲν δέλτον τῷ κόλπῳ ἐνέβυσε, καὶ ὡς ἐν σκότει τῇ μελάνῃ μονίᾳ παρέπεμψε· τοῖς δὲ ἀγειρομένοις προὔλεγεν, ὡς εἰ καὶ προφήτου ἦν ἀξιοπιστότερος, ὁ τῆς ἐννοίας, ἔνθα τὸ κέρδος, ἐμπορικὸς καὶ δριμύτατος. ὡς οὐδέν τι πείσονται ἀηδὲς, καὶ ὁποῖον αἱ φῆμαι τὰ πολλὰ τὴν ἀλήθειαν τυραννοῦσι, μὴ διακριβοῦν καταγγέλλουσι. καὶ οὕτω μὲν οἱ Σκύθαι λείαν ἐλάσαντες πολλὴν, ἀνέζευγνυον. ὁ δὲ τὴν Βυζίκου φυλάσσων Ῥωμαϊκὸς στρατὸς, μαθὼν ἐπανιέναι τοὺς Σκύθας, τὴν ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐτράπετο. ἐπεὶ δὲ καὶ συνέβαλλον ἀμφότερα τὰ στρατεύματα, κρατεῖ τὸ ἡμέτερον, φόνος τε καὶ τροπὴ γίνεται τῶν Σκυθῶν, καὶ τὸ τῆς αἰχμαλωσίας πλεῖστον ἀνίεται, καὶ τοῦτ᾽ ἐπὶ βραχύ. ἡ γὰρ σύμφυτος καὶ μανιώδης, κἀπὶ τοῖς μηδαμῶς καθήκουσιν ἀμετάθετος Ῥωμαίων λίχνευσις, τὴν νίκην διέφθειρεν: ὅλοι γὰρ τοῦ ἀφαρπάζειν καὶ μεταφέρειν γινόμενοι, ἅπερ ἦγον οἱ Σκύθαι τὰς Ῥωμαϊκὰς χώρας πορθήσαντες, τὸ ἄπιον καὶ δραπετεῦον πολέμιον ἐπέστρεψε καθ᾽ ἑαυτὸ, καὶ παλίωξιν ἐντεῦθεν εἰργάσαντο.

rat: optione data, vtrum dicto audientes & incolumes esse, an spretis suis monitis perire mallent. Nunc is qui mundo prorsus renunciarat, qui planè à terrenis rebus auulsus erat, Christiano pallio vltrò induto, veritus ne sibi æreus stater disperso populo elaberetur, literas eas in sinu abdidit, & in nigra veste tanquam in tenebris occultauit: & populo prædixit, quasi vates esset, homo corradendi nummos & nundinandi peritior, eos nihil mali passuros: *famam sæpè veritatem opprimere, neque certi quicquam asserre.* Scythas autē cum magna præda recedentes, Romanus exercitus qui Bizyam tuebatur, aggreditur, cædit, in fugam coniicit, maximam prædæ partē recuperat, eam tamen non diu tenet. Nam Romanorum naturalis & insana & in rebus minimè conuenientibus contumax auaritia, victoriam corrupit: qui cum toti in eo essent, vt Scythis prædam ex agro Romano receptam extorquerent, eos qui fugiebant in se cōuerterunt, & vicissim fugati sunt.

Monachi cupiditas infana sibi & aliis impudenter illudit.

Spoliatores spoliantur, & latrocinij sui pœnas luunt.

Græcorū cōtumax auaritia victoriam corrūpit, eísque probrosum damnū infert.

*

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

τοῦ Κομνηνοῦ, ἔνθα καὶ διήγησις τῶν συμβάντων τῇ μεγαλοπόλει αὐταρχῶν.

NICETAE CHONIATAE

LIBER TERTIVS, DE REBVS

gestis Alexij Angeli, in quo clades vrbis etiam referuntur.

BREVIARIVM.

1 Alexij contra Chrysum Blachum bellica expeditio, & irrita Prosaci munitißimi castelli oppugnatio. Chrysus ex hoste fit Alexij affinis.

2 Scytharum incursio in Macedoniam. Nuptiæ filiarum Alexij. Ibanci defectio: & in eum expeditio, Protostratori Manueli Camyzi infausta.

3 Controuersiæ inter Græcos de Eucharistia, & Theologorum variæ sententiæ.

4 Ibancus Alexij periurio deceptus capitur. Euphrosyne imperatrix oppresso Contostephano res futuras profana curiositate inuestigat. Caichosroen Sultanum Rucratinus frater Iconio pellit.

5 Comani à Roßis & Calyza principe Christiano repreßi. Calomodij diuitis negotiatoris comœdia. Ioannis Lagi tragœdia.

6 Ioan. Comnenij Craßi seditio. Alexij spoliatio nauium, & perfidia in Rucratinum. Michaelis defectio. Periculum Alexij à naufragio & ruina.

7 Eudocia Alexij filia à Stephano Triballo repudiata. Mysi Constantiam & Varnam expugnant. Protostrator ad Chrysum deficit. Spyridonacæ defectio. Alexius tandem seditiosos coercet.

8 Ad cladis Byzantinæ descriptionem accedens Nicetas, Alexij imprudentiam proponit qui de Isaacio fratre securus est. Comneniorum fratrum rapacitas & profusiones.

9 Veneti multis iniurijs ab Alexio & Comneniis fratribus affecti, Henrici Danduli ducis sui consilio bellum contra Byzantinos parant. Alexius Angelus Isaacij filius cum Veneta classe se coniungit. Imperator classem hostilem contemnit quæ in Græciam vela dat.

10 Byzantij obsidio. Velitationes Græcorum & Latinorum. Incendium Byzantij. Alexius frustra tentatis armis Debeltum profugit, imperio spoliatus. Eiusdem elogia.

Καὶ

Καὶ τῇδε μὲν καὶ ταῦτα συμβέβηκε. βασιλεὺς δ' ἀπάρας ἐκ τῶν Κυψέλλων, τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐφίσταται· κἀκεῖθεν ἀναστὰς, κατὰ τοῦ Χρύσου ὁρμᾷ. οὗτος γὰρ τὴν Στρέμμιτζαν ἰδιωσάμενος, Βλάχος ὢν τὸ γένος, καὶ φρούριόν τι ἐπιλαβὼν λεγόμενον Πρόσακον, ἐς τυραννεῖον ἑαυτῷ κατεσκεύασε, κρατύνας παντοίως τὸ ἔρυμα, ὅπερ ἡ μὲν φύσις ἀρχῆθεν φιλοτίμως ἐξεῦρέ τε καὶ ἀνέδωκε. πέτραι γάρ εἰσιν ἀπορρῶγες διχιδεῖς, συνεπτυγμέναι ἀλλήλαις, μία δ' ἐς αὐτάς ἐστιν ἄνοδος στενὴ, καὶ βίαιος, καὶ ἀμφίκρημνος. ἡ δὲ λοιπὴ περίμετρος τῶν πετρῶν αἰγίλιψ ἅπασα καὶ ἀπρόσβατος. καὶ ποταμὸς βαθυδίνης ὁ Ἀξειὸς ἀμφιπερικλώμενος, ἐπιτειχίζει ταύτας παραλογώτερον· ἐλθοῦσα δ' εἰς ὕστερον τέχνη ἀνθαμιλλήτεια τῇ φύσει, ἀναλώτους αὐτὰς μικροῦ ἐτεκτήνατο. τείχη γὰρ ἀρραγῆ διειληφυῖα κατὰ τὴν ἐνδοθεῖσαν ἄνοδον, ἀσφαλὲς τετέλεκεν ὁρμητήριον, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ἔρυμα τὸν Πρόσακον Ῥωμαῖοι μὲν πάλαι παρεῖδον, Βουλγάρων ἀφροντιστοῦντες, καὶ κατέλιπον ἔρημον, ὁ δὲ Χρύσος ἐπιποιήσας εἶχε κατὰ Ῥωμαίων ἀπρόσμαχον οἰκητήριον, πᾶν ὅτι περ ὅπλοις τρόφιμον ἐκεῖσε συνηλικῶς, ἀφετήριά τε ὄργανα περιστήσας, καὶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐνθέμενος ἄφθονα, ποίμνιά τε καὶ βουκόλια κατ' ἀγέλας ταῖς ἀκρωνυχίαις ἀνεὶς νέμεσθαι. οὐ γὰρ εὐπερίληπτος ἡ τοῦ φρουρίου τοῦδε περίμετρος, ἀλλ' ἐς ὅτι πλεῖστον εὐρύνεται, καὶ μηκύνεται, καὶ ἄλσεσιν ἐξ ὄμβρων κομᾷ, καὶ χωρίοις δρυμώδεσι βέβριθεν. ἑνὸς δέ τινος καλοῦ καὶ τούτου ἀπαραιτήτου, καλλίστου τε καὶ κρατίστου τὸ φρούριον στέρεται. οὐδὲ γὰρ βραχεῖά τις ὕδατος λιβὰς ἐκεῖ που ἐκδίδωσιν, οὐδὲ φρεάτιά εἰσιν ὀρυκτὰ, ἀλλὰ δεῖ ἐς τὸν ποταμὸν κατιέναι, καὶ ὑδρίαις ἀφύ-

His ita gestis, imperator Cypsellis Thessalonicam proficiscitur, inde contra Chrysum iter intendit qui Strumiza sibi vendicata, castellum quoque Prosucam & natura & opere munitissimũ, pro regia occcupauit. Sunt enim solidę rupes bifidæ, inter se cõtiguæ. in quas vnus patet aditus angustus, difficilis & pręceps: reliquus ambitus rupiũ vel capreolis inaccessus est & Axius profundus amnis eas, quod mirere, circumfluit. Deinde ars æmula naturæ, penè inexpugnabiles eas facit, & firmissimis mœnibus in aditu structis mirabile propugnaculum absoluit.

Continet hic liber tertius varias tragœdias, quarum Alexius pars fuit maxima, vt pote in quem (fratris hostem nefariũ) omnes vndique insurgunt, & qui tandem imperio eiicitur. Aspicit oculis iustis mortalia Deus.

Id castellum Romani olim nihil de Bulgaris soliciti desertum & neglectum iacere passi sunt. Chrysus verò domiciliũ ibi tutissimum constituit, præsidio veteranorum imposito, tormentis in circuitu dispositis, & cõmeatu abundè importato, greges & armenta in verticibus montium vagari & pasci siuit. Neq; enim castelli ambitus facilè comprehendi potest, qui longè latéque patet, saltibus etiam & nemoribus floret.

Prima autẽ in Alexiũ & Græcorũ imperium hoc libro descripta tragœdia. Chrysus meritò appellatur: nempe infausta in Chrysum expeditio. Loci naturâ muniti contẽptus, multæ cladis occasio.

Vno tamen bono, eóque summè necessario & præstantissimo caret, quòd ne vna quidem aquæ gutta ibi scaturit, nec fossiles putei sunt, sed ad flumen descendendum, & hydriis aqua haurienda est.

Nihil omni ex parte perfectum. Sed aliquid semper deest rebus quæ absolutissimę videntur: vt aliquid toto orbe pręstantius mẽtis humanę oculis semper obuersetur.

Chrysus igitur tali castello potitus, Imperatoris contra se expeditiõe nihil territus, ad resistendum se parauit. Romani verò rei militaris periti (si qui fortè supererant) & situs locorum non ignari, monebant Imperatorem, vt præterito Prosaco, reliqua opida & pagos Chrysi inuaderet: & iis expugnatis demum, ad illud castellũ accederet. Sic & exercitum fore fidentiorẽ victoria, & pręda ex minus firmis castellis parta, & ipsum Chrysum vi belli vrgente, aut consilium mutaturũ, remissa pertinacia, aut de rebus suis desperaturum. Cæterùm in arcem inexpugnabilẽ principiò facere impetum, & cum præruptis petris dimicare. cùm vanum esse tum cruentis sudoribus & multis ærumnis & cædibus plenum. His spadones Georgius Oenæotes in primis & imberbes adolescẽtuli acriter aduersati, Imperatori persuaserunt, vt recta ad Prosacum adduceret exercitum. quo capto, nihil deinceps posse resistere, præsertim cum nihil impediret quo minus arcẽ belli inuaderet: nec quidquam esset, quod hostẽ per ambages quærere cogeret. Præterea neminem esse qui in barbaricis & fœdis illis locis diutius commorari sustineat, nullo aut exiguo cũ

Loca quę arte & naturâ munita sunt, nõ manu sed cõsilio & arte oppugnanda.

Facilis ad victoriam aditus & progressus.

Impetus in arcem inexpugnabilem vanus est.

Imberbes adolescentuli sana consilia rident.

Verisimilia sed infima sunt inexpertium iuuenũ consilia.

σασθαι τὸ ποτόν. τοιούτου τοίνυν ἐρύματος ἐγκρατὴς ὁ Χρύσος γενόμενος, πρὸς οὐδὲν ὅ,τι κατ' αὐτοῦ βασιλεὺς ἔπεισιν, ἐτετάρακτο, ἀλλ' ὡς ἀντιταξόμενος ἡτοιμάσατο. τοῖς μὲν οὖν ἐν πείρᾳ πολέμου Ῥωμαίοις (εἴ τις που τέως καὶ ὑπολέλειπτο) καὶ οἷς ἡ τῶν ἐκεῖσε θέσις χωρῶν οὐδαμῶς ἠγνόητο, δέον ἐκρίνετο, καὶ τῷ βασιλεῖ συνεβούλευον, παραλλάξαι μὲν τὸν Πρόσακον, μετελθεῖν δὲ τὰ λοιπὰ πολίσματα, καὶ τὰς κώμας ὁπόσαι κατήκοοι Χρύσῳ γεγόνασι· μετὰ δὲ τὴν τούτων χείρωσιν, τῷ Προσάκῳ παρεμβαλεῖν. οὕτω γὰρ ἔσεσθαι καὶ τὸ στράτευμα εὐθαρσέστερον, τὰ εὐχείρωτα καταστρεψάμενον πρότερον, καὶ λείαν ἐκεῖθεν περιβαλλόμενον, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Χρύσον τῇ βίᾳ τῶν πραγμάτων ἀγχόμενον, μεταβουλεύσασθαί τι χρησιμότερον, ἐνδόντα τοῦ ἄγαν ἢ καὶ ἀπογνόντα τὰ καθ' αὐτόν. τοῦ δέ γε κατὰ τὸ πρῶτον ὁρμὴν τοῖς ἀπροσμάχοις εὐθὺς προσβαλεῖν, καὶ πρὸς ὄρη διαμιλλᾶσθαι ἀπότομα, μὴ καὶ εἶναι μάταιον ἔλεγον, καὶ ἄλλως ἱδρῶτας ὁρᾶν αἱματόεντας, καὶ προσκείμενον πόνον πολύν, καὶ φαντάζεσθαι κόρσας ἀναυχένας τῶν μαχουμένων ἀνδρῶν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα παρῄνουν, ἀντέστησαν δὲ γυναικότεροι οἱ μὴ ἐνόρχαι τοῦ βασιλέως πρόκοιτοι, ὧν ἐπρωτίστευεν ὁ Οἰναιότης Γεώργιος, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς θεραπείας λειογένεια μειράκια. οὗτοι γὰρ πείσαντες τὸν βασιλέα * παλαιοὶ καὶ πανδέξιοι, ἔπεισαν ἐς τὸν Πρόσακον εὐθυωρὸς ἄγειν τὴν στρατιάν, καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Χρύσου ἀντίον τὰ ὅπλα ἄγειν. καὶ τὸ δόρυ διαγωνίζεσθαι, ὡς εἰ τοῦτο ἁλώσεται, οὐκ ἔστιν ὅστις ἐς τὸ ἑξῆς ἀντιστήσεται. καὶ ἄλλως δέ τι τὸ προσιστάμενον, μὴ κατὰ τοῦ καιρίου μέρους αὐτίκα χωρεῖν, ἀλλ' ἐκ περιόδων καὶ κύκλων μετέρχεσθαι τὸ πολέμιον; πρὸς δὲ τούτοις, τίς ἂν ἀνέξεται ὅλως ταῖς βαρβαρικαῖς ταύταις καὶ ἀχαριτώτοις χώραις διατρίβειν ἐπὶ πολύ, δι' οὐδὲν ἢ μικρὸν ὄφελος,

τ

τῶν συκίων καὶ τῶν πεπόνων ὥρας ἀφισταμένης, καὶ τῶν ἄλλων περκαζόντων ὡραίων τῆς γῆς, οἷς ὑπερβρύει ἡ Προποντὶς, ὅσα καὶ παράδεισος χειρὶ Θεοῦ φυτευθείς. εἴθε ὑπὸ πλάκα Ῥηγίου γενοίμεθα, καὶ Ἀφάμειαν θεασαίμεθα, ὅπως προσείπωμεν τὴν ἱερὰν Κωνσταντινούπολιν, κἀκεῖθεν ἐς τὰ τοῦ περὶ τοῦ Πόντου τρυφερὰ χωρία προσαναπλεύσαιμεν, ἔνθα πραεῖά τις αὔρα βόρειος καὶ ζωογόνος προσβάλλει διὰ παντὸς, καὶ ἰχθύες νεαλεῖς περισκαίρουσι, καὶ δελφῖνες ἥδιστον ἀναθρώσκουσι, λουτρῶν τε χάριτες διαγελῶσιν ἁπανταχῆ, καὶ ἀργύρεα πλανώμενα ὕδατα τὸν θεατὴν διαχέουσι, καὶ τὰς ἀκοὰς τῶν δεῦρο κἀκεῖσε περιπατούντων ἑστιῶσι, κατακηλοῦσαι χελιδόνες καὶ μελεδαίνουσαι ἀηδόνες, καὶ πᾶν ἕτερον ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ τρύζον ἐν ταῖς λόχμαις καὶ πιτυβίζον μουσικὸν πτερόν. ὅλῳ τοίνυν ῥυτῆρι πρὸς τὸ Πρόσακον φέρεται βασιλεὺς, εἴπερ ἐς ἴσον αὐτῷ κατέστη τῇ θέᾳ ὁ λόγος. ὅθεν τινὰ μὲν ἐρύματα πάρεργον ὁδοῦ κατεστράφησαν, θημωνίαι τε καρπῶν καὶ λήϊα πυρφόρα κατηθαλώθησαν, καὶ παρὰ Περσῶν ἑάλωσαν Βλάχοι δορύκτητοι, οὓς ὁ τῆς πόλεως Ἀγκύρας σατράπης ἐπικούρους ἀπέσταλκε βασιλεῖ. ὅτε καὶ τὸ μὲν περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ὑγιὲς καὶ θερμότερον τὸν βασιλέα ἐξελιπάρησε, μὴ συγχωρῆσαι ὅλως τοῖς Τούρκοις, οἴκαδε ἀνθρώποις μετενεγκεῖν Θεὸν ὃν ἡμεῖς πρεσβευόμενοι σεβομένοις, ἵνα μὴ τὴν πίστιν ἄκοντες μεταθέμενοι, τὸ θεῖον κατὰ τῶν ἐκδόντων ἐκμήνωσι, ἀλλὰ τὸ μὲν Βλαχικὸν αἰχμάλωτον ἐς οἰκετικὸν ἀποδοθῆναι Ῥωμαίοις, αὐτοὺς δὲ τοὺς χειρωσαμένους Πέρσας φιλοφρονηθῆναι δεξιώσεσιν ἑτέραις βασιλικαῖς. ὁ δὲ οὐδ᾽ ὅλως ἐπένευσε. ἐπεὶ δὲ καὶ ἐς αὐτὸν ἔφθακει τὸ Πρόσακον βαλὼν ἐκεῖ που στρα-

fructu, ficuum & peponum tempore instante, & cæteris pomis maturescentibus, quibus Propontis vt Paradisus Dei manibus consitus abundet. Vtinam (inquiunt) in Rhegij planicie essemus, & Aphameam cerneremus, vt sacra Constantinopoli salutata, in Propontidis amœnitates nauigaremus: quam lenes & fœcundæ Aquilonis auræ iugiter perflant, vbi pisces recentes palpitant, vbi delphines iucundissimè saltãt, vbi lauacra passim arrident, vbi limpidorum riuulorum flexus spectatorem exhilarãt, vbi auribus obambulantium garritus hirundinum, & cantus lusciniarum, cęterarúmque auium blandiuntur. Igitur Imperator laxis habenis ad Prosacum fertur, quasi oculis ea vsurpasset, quæ auribus acceperat. obiter tamen castella quædam euersa sunt, & horrea & segetes incensæ: & à Persis, quos Ancyranus satrapa Imperatori auxilio miserat, Blachi aliquot capti. Tũ orthodoxæ fidei cultores Imperatorem obtestati sunt, ne à Turcis, homines qui eundem Deum colant, quem nos veneraremur, abduci vllo modo pateretur, ne religionem abiurare coacti, Deum cõtra eos à quibus dediti essent, instigaret: sed Blachis in Romanorum seruitia distributis, Persæ qui eos cæpissent, aliis largitionibus placarētur. Verùm ille planè renuit: & castris ad Prosacum positis, statim op-

Solent delicatuli alios metiri suo pede, illisq; vanas quasdam tribuere cogitationes At viri bellicosi, laudem solidam & vtilitatem publicam priuatis deliciis præferentes fortiter pergunt & in statione sibi commissa, tametsi incommodè, perseuerant.

Velitationes bellicæ, ad victoriam promouendã parum faciunt.

Alexius Christianos captiuos redimere negligit: homo nec Deũ timens, nec hominũ amans.

Oppugnatio loci natura & arte munitissimi principio grata oppugnãtibus, sed paulo post exosa fit.

pugnationē tētare instituit. Ac Romani opera edebant præmio & admiratione digna, spem omnem alacritate superantes. Nam alij clypeis & strictis ensibus muniti, alij arcus & sagittas gestantes, in arduos castelli tumulos arrepebant: & mœnium defensores, facti propiores impetebant. Denique post fatigationem & cędem multā, barbaros munitione recēs portis obducta depulerūt. erant etiam qui per pręcipites tramites funibus sese attollentes, & in rupibus instar caprearum hæsitantes, mœnia transcendere, & in ipsam arcem euadere niterentur. Sed cùm propugnatoribus profligatis, & in castellum compulsis, se rem salutarē & pulcherrimam confecisse putarent, tum demum laboris sui vanitatem intellexerūt. Nam cùm ligones ad mœnia diruenda postulassent, nemo fuit qui ea instrumenta suppeditaret. Cæterùm nihilominus in opere perseuerantes, fabrûm præfecto succēsebant, & manibus ac gladijs pro ligonibus vsi, saxa è compagibus eruebant, & pinnas assiliendo reuellebāt. Sed cum res tardius procederet, & ipsi ex superiore loco malè tractarentur, vix tandem armamentario præfectus spado ligones in vnū fascē colligatos attulit. Cum autem homo execrādus statim submergendus fuisset, aut saltem grauiter obiurgandus, vt milites pugna, labore, & æstu ex ardore solis afflicti, nonnihil recrearentur, Imperator propè inuito similis,

Alacritas militaris, vt gladius rupem percutiens, citò retūditur.

In oppugnanda inexpugnabili arce, multus sed irritus labor.

Nisi instrumenta idonea, hostibus expauefactis, in promptu adsint, quibus viam festinā-ter tibi aperias, hostes paulatim animum & vires nouas colligunt.

τήριον, ἔγνω τὸ φρούριον αὐτίκα πειράσασθαι· καὶ ἦν ἔργα πρὸς Ῥωμαίων τηνικαῦτα τελούμενα κατιδεῖν γέρατος καὶ θαύματος ἄξια. ὑπὲρ γὰρ ἐλπίδας ἠγωνίσαντο. οἱ μὲν γὰρ θυρεοῖς καὶ γυμνοῖς φραξάμενοι ξίφεσιν, οἱ δὲ τόξα καὶ βέλη φέροντες, περὶ τὰ ἀνάντη τοῦ φρουρίου ἀνερριχῶντο γεώλοφα, καὶ τοῖς ἀπὸ τειχῶν καὶ τῆς ἄκρας μαχομένοις ἐπεγχρίμπτοντες, ἔβαλλον ἀμελλεὶ καὶ μετὰ κάματον, καὶ φόνον πολὺν ἐξείργουσι τοὺς βαρβάρους τοῦ περιτειχίσματος, ὅπερ προφύλαγμα τῆς ἐκεῖσε πυλῶν ἐπῳκοδόμητο νεωστί. ἦσαν δ', οἳ καὶ διὰ τῶν κρημνωδῶν ἀνιμώμενοι ἀνόδων, ἐκρεβάτουν ὡς αἴγαγροι, πειρώμενοι γενέσθαι εἴσω τειχῶν, καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν ἄκραν ἀναδραμεῖν. ἀλλ' ὅτε τι διανύσαι ἔργον ᾠήθησαν σωτήριόν τε ἅμα καὶ κάλλιστον, τοὺς ἐπὶ τῶν τειχῶν ἀμυνομένους τρεψάμενοι, καὶ εἴσω συγκλείσαντες, τότε εἰκαίως διαπονούμενοι ἔγνωσαν. αἰτήσαντες γὰρ σκαπάνας εἰς τὴν τῶν περιβόλων καθαίρεσιν, οὐδένα εἶχον τὸ αἰτηθὲν ὅπλον προσάγοντα. ἐπιμένοντες δὲ καὶ οὕτω τῷ μόχθῳ, καὶ κατὰ τὸν ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ὅπλων ἀγανακτοῦντες, χερσί τε καὶ ξίφεσιν ὡς ἀμάλαις χρώμενοι, τοὺς λίθους ἀπέσπων τῆς ἁρμογῆς, καὶ τὰ θωράκια καθῄρουν ἀναθορνύμενοι. σχολαίτερον δὲ τοῦ ἔργου προβαίνοντος, καὶ αὐτῶν προσπασχόντων κακῶς ἐκ τῶν ἐπικειμένων ἄνωθεν ἀντιπάλων, ὀψὲ καὶ βραδέως ὁ τοῖς ὅπλοις ἐφεστὼς θλαδίας ἀφίκετο, σκαπάνας κομίζων εἰς ἕνα ὁρμαθὸν διὰ μηρίνθου συμβεβλημένας. δέον οὖν αὐτίκα καταποντισθῆναι τὸν * ἐπίρρητον, ἢ γοῦν δυσφόρως καὶ χαλεπῶς τὸν κρατοῦντα ὑπενεγκεῖν τὸ πραχθὲν, εἰς βραχεῖαν ἀνάψυξιν τῇ μάχῃ καὶ δίψει καὶ πνίγει κακουχουμένων διὰ τὸν ἐξ ἡλίου καύσωνα. ὁ δὲ μόνῃ ἐπιπλήξει καὶ ταύτῃ ἀκκισμῷ κατεχούσῃ,

καὶ τῇ περιψοφήσει τῶν χειλέων τὸν ἀγανακτοῦντα ὑποκρινάμενος, κατέβαλεν οὕτω τὰ τῶν γενναίων ἐκείνων ἀνδρῶν φρονήματα. ἐπὶ δὲ τούτῳ καὶ κλίμακας αἰτησάμενοι, ὅπως δι᾽ αὐτῶν ἐς τὰ ἄνω γένωνται τῶν τειχῶν, οὐδὲ τούτων αὐτίκα ηὐπόρησαν. ὅθεν μὴ ἐπ᾽ ἀνηνύτοις εἰσέτι μογεῖν ἀνεχόμενοι, μετέβησαν ἐκεῖθεν οὐχ ἑκόντι. ἐκ τοῦ ἀναμφιλέκτου δ᾽ ἂν, ὡς οἱ τότε μαχούμενοι Βλάχοι διετείνοντο ὕστερον, ἑάλω τὸ φρούριον, καὶ ὁ Χρύσος συνείληπτο, καὶ Ῥωμαίοις εὔφημον τὸ ἔργον τόδε γεγένητο, καὶ πολλῶν ἐσέπειτα καμάτων ἀνάμενεις, εἰ τὰ πρὸς τὴν καθαίρεσιν τοῦ τείχους ὄργανα προητοίμαστο, καὶ κατὰ καιρὸν αἰτουμένοις παρείχετο. νῦν δὲ ἡ καθηκόντων ἀμέλεια, ἢ καὶ Θεὸς αὐτὸς (ἀλλ᾽ ἡμῖν ἱλήκοι Θεὸς, εἰ ἐμπλήκτως τοῖς αὐτοῦ ἐπιβαλλόμενοι κρίμασι) μὴ ἐν τοῖς τότε ἀνθρώποις ἐπευδοκῶν, προσέστη τοῖς ἀγωνίσμασι. καὶ κατ᾽ ἐκείνην μὲν τὴν ἡμέραν οὕτω Ῥωμαῖοι διημιλλήθησάν τε καὶ διελύθησαν. τὴν δ᾽ ἐπιοῦσαν αὖθις πρὸς δευτέραν ἐξήεσαν συμπλοκὴν, εὗρον δὲ μετὰ φρονήματος, καὶ κόμπου τὸ ἀνθιστάμενον ἁμιλλώμενον, διὰ τὰ συνενεχθέντα χθιζά, ἀλλὰ καὶ τὰ πετροβόλα μηχανήματα οἷς ἐχρῶντο οἱ βάρβαροι, ἀνήρουν οὐχὶ βραχεῖς, ἐπιτυχῶς καὶ ἀφ᾽ ὕψους τοὺς λίθους διακοντίζοντες. ἦν γὰρ καὶ ὁ ταῖς τῶν πετρῶν ἀφέσεσιν ἐφεστὼς, καὶ τὸν λύγον περιάγων, καὶ τῆς σφενδόνης διατιθεὶς, ἐν μηχανουργοῖς ἄριστος, Ῥωμαίοις μὲν ἐπὶ μισθῷ τὰ πρῶτα ὑπηρετούμενος, τότε δὲ πρὸς Χρύσον ἀπονοστήσας ἐκ τοῦ μὴ ἔχειν τὸν μισθὸν χορηγούμενον. οὐ μόνον δὲ οἱ ἐξ ἀφετηρίων ἀποσφενδονούμενοι σφαιροειδεῖς λίθοι κακῶς ἐτίθουν τὸ στράτευμα, ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ κρανοῦς ἐπικυλιόμενοι ἄνωθεν. ἐν πολ-

murmure labiorum duntaxat simulata iracundia, animos fortium illorum virorum deiecit. Deinde scalæ, etiam ad summa mœnia conscendenda flagitantibus vix tandem datæ sunt. Itaque inani labore se conficere nolentes, non spontè inde recesserũt. Alioqui castellum, vt Blachi obsessi postmodũ affirmarunt, citra controuersiam expugnatum, & Chrysus ipse captus esset: & Romani magnam laudem consecuti, multis postea laboribus caruissent, si instrumenta ad diruendum murum idonea statim in promptu fuissent. Nunc vel officij neglectus, vel Deus ipse (is verò veniam concedat, in sua iudicia temerè inquirenti) iis hominibus offensus, illis conatibus obstitit. Ac eo die Romani sic à pugna discesserunt: qua postridie renouata, Barbaros fortiter & insolenter ob hesternum casum pugnantes repererunt: nec pauci ex nostris tormentorum saxis icti, ex superiore loco solerter emissis, ceciderunt. Nam qui eas machinas instruebat, solertissimus artifex, principiò Romanis mercede inseruierat, tum verò ob non solutum stipendium ad Chrysum defecerat. Neque verò globis duntaxat machinarum, sed saxis etiam supernè deuolutis, nostri affligebantur. Ea quoque saxa quæ primo impetu corpora non attingebant, cum eminentibus rupibus allisa,

Animos tollit rigidus vultus Imperatoris.

In leuibus momentis præclara latet victoria.

Nihil in bello negligendum est.

Et officij cõtemptus, & Dei offensi indignatio, consilia humana euertunt.

Prosperitas vel leuissima animum reddit militibus ignauissimis.

Solertissimi artifices, præmio minimè fraudandi.

Saxa supernè deuoluta grauissimam cladé inferũnt.

in plurima fruſta diſſilirent, huc atque illuc ſparſa letiferum erant malum. & Barbari noctu clàm è caſtello egreſſi, machinas quas Romani in tumulis diſpoſuerant, deiecerunt: & excubias territas ad Protoueſtiarij Ioannis tentorium fugientes adepti ſunt, vt is quoque ſomno excuſſus, ſtatim è lecto ſurgeret, & trepidus fugeret. Prædam in eius tabernaculo repertam partiti, in qua etiam virides calcei erant, inſigne dignitatis illius, per totam eam noctem res Romanas deriſerunt & ſubſannarunt. Præterea vacua dolia demittendo, ſonitu exercitum, quid rei eſſet in tenebris ignarum, perterrefaciebant. Quamobrem cùm Imperator non ſuccedere inſtitutum ſuum cerneret, nec alioqui diutius immorari cõſtituiſſet, per pactiones Chryſo Strummiza & Proſaco finitimiſque regionibus cedit: & quamuis vxorem habenti, quandam ex cognatione ſua ſe ei deſponſurum promittit. Byzantium reuerſus, Protoſtratoris filiam à marito ſeiunctam, Chryſo per Sebaſtum Conſtantinum Rhadænum mittit. Sponſalibus peractis & nuptiali conuiuio appoſito, Chryſus ſtrenuè potabat & comedebat. Vxor verò eius obſeruata ſponſarum conſuetudine, nihil attingebat:

Machinæ diſpoſitę in tumulis facilè deiiciuntur.

Excubiæ territæ exercitũ turbant.

Præda ſine labore parta ritum victorib. excitat.

Secuti hoſtes fatigatũ exercitum inani ſtrepitu deludunt.

Temerariæ oppugnationis exitus pudendus.

Chryſi in nuptiali conuiuio militaris petulantia.

λοῖς δὲ καὶ τὰ μὲν ἐφικνούμενα σωμάτων ἐκ τῶν μηχανῶν χερμάδια εἰς θάνατον κατῆγεν οἷς προσεπέλαζον. ταῖς γὰρ ἀντεστηκυίαις πέτραις προσαρασσόμενα, εἶτα τῇ τοῦ ἀφεικότος βέλους σφοδρότητι πρὸς πλεῖστα διαιρούμενα τμήματα, τῇδέ τε κἀκεῖσε διασκεδὸν σκεδαννύμενα, θανατηφόρον ἦσαν κακόν. ἐκ νυκτὸς δὲ λάθρα τοῦ ἐρύματος ἐξιόντες οἱ βάρβαροι, τάς τε μηχανὰς διέλυσαν, ἃς ἐπὶ τῶν ἐκεῖσε γηλόφων διέστησαν Ῥωμαῖοι· καὶ τὸ νυκτοφυλακοῦν διαθροήσαντες στράτευμα, τῇ τοῦ Πρωτοβεστιαρείου Ἰωάννου σκηνῇ φεῦγον ἐπικατέλαβον, ὡς καὶ τοῦτον θορυβηθέντα ἐξαναστῆναί τε αὐτίκα τοῦ λέχους, ὡς εἶχε, καταδαρθάνων, καὶ δρασμῷ χρήσασθαι ὠρακιῶντα, καὶ ὑπὸ δέους βαλλόμενον. ἀμέλει καὶ τὰ ἐν τῇ σκηνῇ διελόμενοι, ἐν οἷς ἦν καὶ τὰ βατράχια τὸ χρῶμα πέδιλα τοῦ Πρωτοβεστιαρείου, ὅλην ἐκείνην τὴν νύκτα ἐν μωκείᾳ καὶ γέλωτι τὰ Ῥωμαίων ἐτίθεσαν πράγματα. ἔτι δὲ καὶ οἴνων δοχεῖα τυμπανοειδῆ ἐκ λύγων διάκενα διαχαλῶντες ἄνωθεν ἐξίστων τῷ δούπῳ τὸ στράτευμα, μὴ εἰδὸς ὡς ἐν σκότει τὸ γινόμενον· ταύτῃ τοι καὶ βασιλεὺς τὰ κατὰ σκοπὸν οὐχ ὁρῶν περαινόμενα, ἄλλως τε μηδὲ χρονοτριβεῖν ἐκεῖσε προθέμενος, ἐς ξυμβάσεις τρέπεται. τοῦ τε οὖν Προσάκου καὶ τῆς Στρουμμίτζης καὶ τῶν χωρῶν τῶν πέριξ Χρύσῳ ἐξίσταται, καὶ μίαν τῶν ἐκ τοῦ γένους συνευνάσαι οἱ συντίθεται, μὴ γυναικὸς σπανίζοντι. ἀμέλει καὶ εἰσιὼν τὸ Βυζάντιον, τὴν τοῦ Πρωτοστράτορος θυγατέρα τοῦ συνοικοῦντος ἀπέζευξε, καὶ τῷ Χρύσῳ ταύτην ἐκπέπομφε, νυμφαγωγὸν ἀναδείξας τὸν Σεβαστὸν Κωνσταντῖνον τὸν Ῥαδηνόν. τελεσθέντων δὲ τῶν νυμφευμάτων, καὶ τῆς γαμηλίου δαιτὸς παρατεθείσης, ὁ μὲν Χρύσος ἐζωροπότει καὶ ἤσθιε τονθολόμενος. ἡ δὲ γυνὴ τὸν τῶν νεονύμφων αἰδουμένη νόμον, ἐγκρατῶς εἶχε τῶν παρακειμένων. ἐπιταχθεῖσα

χθεῖσα δὲ πρὸς τοῦ νυμφίου, συμμετέχειν ἐκείνῳ βρώσεως, καὶ μὴ οὕτως αὐτίκα δράσασα, εἰς ὀργὴν ἐκμαίνει τὸν ἄνδρα. ἀμέλει καὶ πλεῖστα καθ' ἑαυτὸν ὑποβαρβαρίσας, καὶ θυμομαχήσας ἐφ' ἱκανὸν, μεθ' ὑπεροψίας ἔπησεν ὕστερον, μὴ φάγῃς, μηδὲ πίῃς, Ἑλληνίδι φωνῇ.

2 Τότε δὲ καὶ Σκυθῶν ἔφοδος ἐγεγόνητο μεγίστη τε καὶ φρικαλεωτέρα τῶν πρότερον. εἰς γὰρ τέσσαρα διαιρεθέντες στρατεύματα, πᾶσαν τὴν Μακεδονίαν ἐπῆλθον, ἀποπειρασάμενοι καὶ πόλεων εὐτειχίστων, καὶ κορυφὰς ἐπανιόντες ὀρῶν, ὥστε καὶ τὸ Γάνος τὸ ὄρος διερευνησάμενοι, πολλὰ φροντιστήρια ἐσκύλευσαν, καὶ μονάζοντας ἀπέκτειναν, μηδενὸς εἰς χεῖρας ἐλθόντος ἰέναι διὰ δέος, ὅτι καὶ μετ' ἐλαττόνων ἔμελλον πρὸς πλείους συμπλέκεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἑαυτῶν ἐρᾶν οὐκ εἶχον ψυχῆς. ὁ δὲ βασιλεὺς τὰς θυγατέρας ὁρῶν ὀργάδας ἐπὶ λέχος δεύτερον διὰ νεότητα καὶ ὥραν σώματος, ἐφιλοκρίνει τοὺς συζευξομένους αὖθις αὐταῖς. ὥστε καὶ δυνάστας ἐθνῶν ἐξελέγετο τὰ τῶν Χριστιανῶν πρεσβεύοντας, οὓς ὡς πολεμίους ἦν δεδιώς. ὀψὲ δὲ τῶν τοιούτων σκεμμάτων μεθαρμοσθεὶς, Ῥωμαίοις αὐτὰς ἐκδέδωκε, τὴν μὲν Εἰρήνην συνάψας τῷ Παλαιολόγῳ Ἀλεξίῳ, διαζευχθέντι πρότερον, ἥ τις ἐννόμως αὐτῷ ἐγινώσκετο, ὥρας εὖ ἔχουσα. τὴν δ' Ἄνναν συνηρμόκει Θεοδώρῳ τῷ Λάσκαρι, νεανίᾳ τολμητίᾳ καὶ ῥαγδαίῳ πρὸς ἔργα πολέμια. ἦν δ' ὁ καιρὸς καθ' ὃν αὗται γεγόνασιν αἱ συνάφειαι, ἐγγίζοντος ἀπόκρεω. καὶ τοῦ κηδεστοῦ βασιλέως ἔκουν ἐγχολάσαι προσθεμένου σταδιοδρόμων ἵππων ἁμίλλαις, οἱ νεόγαμοι ἐνέκειντο, θέατρα ἐξαιτούμενοι. διαιτῶν τοίνυν καὶ βασιλεὺς ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς γαμβροῖς, εἰς μὲν τὸ μέγα παλάτιον οὐδαμῶς ἀφικνεῖται, οὔτε μὴν ἐσαίνεισι τὸ στάδιον, τὰς δ' ἱππικὰς ἄντυγας εἰς

τὸ ἐν

& cum ab eo vesci iussa, non statim paruisset, ira inflammatus, & multis barbaris verbis per indignationem obmurmuratis, tandem per cōtemptum Græcè dixit: *Neque edito, neque bibito.*

2 Sub id tempus Scythæ in quatuor exercitus diuisi, maiori cum terrore quàm vnquam prius per totam Macedoniam sunt grassati. munitis etiam vrbibus, & montium cacuminibus tentatis, ac monte Gano peruestigato, multa monasteria diripuerunt, multos monachos occiderunt, nemine cum eis ob multitudinem eorum ex periculi metu congredi auso. Imperator verò cum filias suas ob adolescentiam & formam secundas nuptias desiderare videret, delectu ex omnibus gentibus Christianis habito, eos principes præferebat cæteris, quos metuebat. Tandem eo consilio omisso, Romanis eas despondit, Irenen Alexio Palæologo, cum prius formosam vxorem repudiasset: Annam Theodoro Lascari, adolescenti animoso & bellicosissimo. Eæ nuptiæ cum sub Carnispriuium celebrarentur, Imperator qui decursionibus equestribus supersedere statuisset, sponsis spectacula flagitantibus, vt & sibi ipsi, & generis morem gereret, nec magnum palatium, nec stadium ingreditur, sed curribus in Bla-

Altera tragœdia, Scythæ, qui Macedoniã populantur impunè, ob Gręcorum ignauiam.

Alexius Palæologus, & Theodorus Lascaris, generi Alexij.

Ludicræ pōpæ Gręcis hominib. conueniētissimę descriptio: & indecora in principe viro exercitia, imperij statu ita turbato & lacerato.

chernium palatium translatis, theatrum ex tempore instituit, organa Musica in fornicibus disponit: præfecti vrbis personam sustinere iubet Eunuchum quendam, opulentissimũ & summis magistratibus præditum, ordinis senatorij hominem, cuius nomini libens parco. Is fabrica, quæ vulgò Ligneus

Ligneus asinus, Græcos in tanta rerũ conuersatione stupidos arguit.

asinus dicitur, aurato & picturato sago tecta succinctus, extemporale illud theatrum ingreditur. ac eundem equitem magnificè incedentem, & equum leniter progredientem, & hinnientem: & paulo pòst, vt olim histriones, deposita equestris præfecti persona, peditem videres. Qui gymnicos ludos frequentabant, non erant homines circumforanei & triuiales, sed adolescentes patricij. Ea scenica & ridicula ludicra, Imperator & imperatrix spectabãt, vnà cum cognatis & honoratioribus ministris, cæteris omnibus exclusis. Cum tem-

Dum puerilibus magis principes delectantur, ad seria meditanda Deus eos reuocat.

pus currendi adesset, eunuchus, medium locum tenẽs, manibus ad cubitos vsque nudatis, & argenteo tegmine capiti imposito, tertiùm adolescentes ad cursum prouocabat. Quidam verò nobilis & dignitate illustri pręditus adolescens à tergo eius stans, toties eius nates & femora planta pedis clarè feriebat, quoties ille cõsidens

τὸ ἐν Βλαχέρναις ἀρχεῖον προστάξας ἐνευλῶσαι, σχεδιάζει θέατρον. καὶ δὴ αἱ μὲν φῦσαι τῶν πολυαύλων ὀργάνων κατὰ τὴν ἐκεῖσε αὔλειον εἰς καμπτῆρας διατίθενται, εἰς δὲ ἔπαρχον τῆς βασιλίδος διασχηματίζεται πόλεως ἐκτομίας τις, τὸ δὲ ὄνομα ἑκὼν παραδράμοιμι. πλούτῳ δὲ ἦν οὗτος περιβριθής, καὶ μεγίστας χειρίζων ἀρχάς, καὶ τοῖς περὶ τὴν βασίλειον * γραφὴν ἐγγραφόμενος. πλεγμάτιον τοίνυν ἐκ λύγων συγκείμενον, ὃ φησιν ἡ δημώδης φράσις ὄνον ξύλινον, χρυσοπάστῳ σάγῳ ζωοτύπῳ ἐς τὸ διαμπερὲς σκεπόμενον διαζωσάμενος τὸ σχέδιον ἐκεῖνο θέατρον εἴσεισι. ὅτε καὶ ἦν τὸν αὐτὸν ὁρᾶν καὶ ὡς ἀναβάτην μεγαλοπρεπυνόμενον καὶ ἵππον εὐηνία προποδίζοντά τε καὶ χρεμετίζοντα, μετὰ βραχὺ δὲ κατὰ τοὺς πάλαι τῶν δραμάτων ὑποκριτάς, τὸν ἔφιππον ἀποδυσάμενος ἔπαρχον, τὸν μαπλάειον ὑποκρίνεσθαι. ἦσαν δὲ οἱ τὸν γυμνικὸν ὑποδύντες ἀγῶνα, οὐ τῶν ἐξ ἀγορᾶς καὶ τριόδων τινές, ἀλλ᾽ εὐπατρίδαι νεανίαι, περιφανῶς φύοντες γένειον. ἐθεᾶτο γοῦν τὰ σκηνικὰ ταῦτα καὶ γελοιώδη ὁ βασιλεὺς παίγνια, καὶ ἡ βασιλίς, καὶ ὅσον αὐτοῖς τοῦ γένους ἐπίσημον, καὶ τὸ τῆς θεραπείας εὐπαρρησίαστον, τοῖς δὲ ἄλλοις πᾶσα πάροδος ἀποκέκλειστο. ἐπεὶ δὲ ἐφειστήκει καιρὸς καθ᾽ ὃν ἔδει πρὸς τὸ τρέχειν γενέσθαι τοὺς τὸν γυμνικὸν ἐκτελέσοντας δίαυλον, ὁ μὲν ὑποδὺς τὸν μαπλάειον εὐνοῦχος, τὴν μέσην εἰληχὼς χώραν, εἰς βραχίονας τὰς χεῖρας ἀνεκάλυψε, καὶ τὸ καταντυγῶδες ἀργύρεον κάλυμμα τῇ κεφαλῇ περιθέμενος, ἐκ τρίτου ἦν εἰς τὸ θέειν τὰ μειράκια προσκαλούμενος· ἑστὼς δέ τις ἐξόπισθεν νεανίσκος εὐγενής, ἀξιώματι λαμπρῷ περίβλεπτος, τοσαυτάκις αὐτὶν τοῦ ποδὸς τῷ πλατεῖ κατὰ τῶν πυγῶν καὶ τῶν γλουτῶν ἔτυπτεν εἰς ἐξάκουστον, ὁσάκις συνιζάνων ἐκεῖνος τὸ τοῦ δρόμου

παρείχετο

παρείχετο σύνθημα· ἀλλ' οὔπω ἀκριβῶς διηγώνιστο τὰ μειρακιώδη ταῦτα ἀθύρματα, καὶ οἰκτρά τις ἀγγελία τὴν ἐν τούτοις διαδέχεται χαρμονήν. ἡ δὲ ἦν, τὸ ἀποστῆναι τὸν Ἰβαγκὸν κατὰ τὴν Φιλιππούπολιν· ὡς γὰρ ἄνωθεν εἴπομεν, μετονομασθεὶς ὁ δὲ Ἀλέξιος, καὶ γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρόπαιδι τῷ βασιλεῖ γεγονὼς, καὶ πλείω τῆς δεούσης ἰσχὺν ὑποδὺς, στρατηγεῖν εἰλήφει, καὶ προεστάναι τῶν τάξεων αἳ τοῖς ὁμορρυοῦσιν αὐτῶν Βλάχοις περὶ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν ἀντεκάθηντό τε καὶ ἀντεφέροντο· ἀμέλει καὶ τῶν ἐκεῖσε χωρῶν φανεὶς κύριος, ἦγε τὰ πάντα καὶ ἔφερεν, ἀγχίστροφος ὢν καὶ δραστήριος πρὸς ἅπαν συνδρομον ἔργον τοῖς ἐν τῇ ψυχῇ κινήμασι καὶ βουλεύμασιν· ἤσκει τε εἰς πόλεμον τὸ περὶ αὐτὸν ὁμόφυλον, δωρεαῖς πιαίνων καὶ ὁπλισμοῖς κρατύνων, καὶ φρουρίων ἐρυμνῶν ἀνεγέρσεσι τὰ ἀντικείμενα τῷ Αἵμῳ ὄρη ἀνεπιχείρητα μικροῦ ἀπειργάζετο· βασιλεὺς μὲν οὖν ἐπῄνει ταῦτα μανθάνων, καὶ δι' αἰδοῦς ἐτίθετο τὸν Ἀλέξιον, πολλαῖς καὶ μεγίσταις φιλοφρονούμενος αὐτὸν δωρεαῖς, ἡδέως τε αὐτοῦ ἤκουε, καὶ τὰς αἰτήσεις ἐξεπέραινε ῥᾷδιον· τὰ δὲ παρὰ τοῦ ἀνδρὸς τοῦδε πραττόμενα οἱ περὶ τὸν βασιλέα συνορῶντες, καλὰ μὲν ἀπεφαίνοντο εἶναι, καὶ ἄριστα ἔλεγον δρᾶσθαι, οὐ μὴν καὶ ἐπὶ σκοπῷ Ῥωμαίοις συνοίσοντι παρὰ τοῦ πράττοντος γίνεσθαι. ὅθεν καὶ παραινέσεις εἰσῆγον τῷ αὐτοκράτορι, παραλῦσαι τῆς ἀρχῆς τὸν Ἀλέξιον· μηδὲ γὰρ ἂν βάρβαρον ἄνδρα μὴ πάνυ πρώην Ῥωμαίοις πολεμιώτατον, οὕτως ἐξαίφνης μεταπεσεῖν εἰς ἀκραιφνῆ διάθεσιν, ὡς φρούρια καὶ πολίχνια ἐν τοῖς ἐπικαίροις νεουργεῖν τόποις, καὶ αὔξειν μὲν τὸ ἐμφύλιον αὐτῷ στράτευμα, σμικρύνειν δὲ τὸ Ῥωμαϊκὸν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ὡς δύσχρηστον τιθέναι ἀπόμαχον, εἰ

certaminis ſignũ dabat. His puerilibus ludicris nondum abſolutis, triſtis nuncius Philippopoli affertur, de Ibanci defectione. Is, vt ſuprà diximus, nomine in Alexium mutato, deſponſáque nepte Imperatoris, maiorem quàm decuit authoritatem nactus, & cohortibus præfectus quę Blachis ad Philippopolim reſiſtebant, ac potius locorum illorum dominus factus, ſuo arbitratu regebat omnia: quippe homo callidus & ſtrenuus, facilè quicquid animo deſtinaſſet exequens: & populares ſuos liberalibus donatiuis saginatos, & armis exornatos ad bellum exercebat, & loca monti Hæmo finitima firmis caſtellis ita muniebat, vt ea hoſtes penè inuadere nõ auderent. Quamobrem ab Imperatore collaudabatur, & magni fiebat, multis ampliſſimis muneribus afficiebatur, audiebatur libenter: quicquid petiiſſet, impetrabat. Aulici verò illius viri facta, egregia & vtilia quidem eſſe fatebantur, ſed ad Romanorum vtilitatem referri negabant, & Imperatori autores erant adimendi ei magiſtratus. Neque enim hominem Barbarum, paulo antè Romanis infeſtiſſimum, vſque adeò ſubitò mutatum eſſe, tantámque beneuolentiam concepiſſe, vt noua caſtella & oppida in opportunis locis extruat. Neq; cum cohortes Blachicas auctum, Romanis imminutis, & aliquando etiam vt inutilibus à pugna remotis, niſi

Tertia tragœdia, Ibancus, ſeu Ibanci defectio.

Maiorẽ autoritatẽ quã decet, nacti homines, ea facilè abutũtur.

Præſertim ſi ſint callidi & ſtrenui.

Hi enim liberalitate & idoneis artibus alios ad ſe pelliciũt, locáque munita retinẽt.

Principis gratiã captant.

Aulicis ſuſpecti ſunt.

Et meritò, quippe qui ingenium efferum minimè depoſuerint.

Regni cupiditatem in animo alũt. In quaſcunq. formas facilè ſeſe vertunt.

regni cupiditatem aleret. Neque enim omnes ea quæ pectore lateant, ore proferre: sed ipsa facta sæpenumero omni oratione euidentius animi recessus declarare. Verùm surdo (vt aiunt) fabula narrabatur. Imperator enim neptis suæ Theodoræ sponsalia satis firmos quasi obsides ratus, de integritate & fide Alexij nihil dubitabat: malefica quapiam vi hic quoque, vt opinor, mentis oculos perstringente, cuius impulsu res Romana subinde ruit in peius. Vt autem non multo pòst id euenit, quod timebatur, eo inopinato nuncio attonitus, & inops consilij, ob difficilem exercitus conuocationem, ad seditiosum statim spadonem quendam ei familiarissimum mittit, qui pacta & conuenta in memoriam ei reuocaret: & quòd nihil vnquam ex eo tempore, quo se ad Romanos contulisset, molesti aut spei suæ contrarium perpessus esset, admoneret. neque enim de eo reconciliando desperabat. Eum non longo interuallo secuti sunt Imperatoris generi, cùm omni ministrorum & cognatorum comitatu, & militibus qui in palatio reperiebantur. Sed nefarius spado ad eum profectus, non modò nihil quod ad rem pertineret confecit: sed illum sua præsentia vt cœpta persequeretur, magis confirmauit, cùm temerè effutisset, Romanos euestigiò illũ inuasuros: & monuisset,

In quascunq. formas facilè sese vertunt.

Peculiari quadam Dei in principes & populos vindicta per annos multos isti homines florẽt.

Tandem verò produnt quod intus latebat.

Amicis autem admonitionib. seditiosi isti ad meliorem mentem nõ reuocantur.

Armis non verbis compescẽdi sunt. Vt verò qui serpẽtem ad ignem fouit, à serpente læsus est: idem malè sanis principibus accidit.

Alij proditores istos vt plurimum in persequẽdis cœptis cõfirmant.

μή τις αὐτῷ ἐνέσπαρτο τῆς τυραννίδος ἐπιβαλεῖν ἔννοια. ἐπεὶ μηδὲ τὰ τινῶν ἐννοήματα φιλεῖν πως ἀεὶ ὡς διὰ πυλῶν τῶν χειλέων ἐκφέρεσθαι, ἀλλ' ἐν πολλοῖς καὶ φωνῆς τρανώτερον ὅσα κέκευθεν ἡ φρὴν αἱ πράξεις ἐξαγγέλλουσιν· οὐ μὴν εἰς ὦτα ἀκουόντων τὰς σοφὰς ταύτας γνώμας ἦσαν εἰσηγούμενοι· ὁ γὰρ βασιλεὺς ἐχέγγυον εἰς πίστιν τὸν τῆς ἐγγόνου Θεοδώρας γάμον καθάπαξ ὑπολαβὼν, οὐκ ἔστιν ὅπως ἐπὶ πᾶσιν οὐκ ἀσφαλῆ τὰ πρὸς εὔνοιαν καὶ ἀπερίσκοπον ἔκρινε τὸν Ἀλέξιον, καταγοητευούσης, οἶμαι, κἀνταῦθα τῆς κακοποιοῦ δυνάμεως, τῆς ἐπὶ τὸ κάταντες ἀεὶ περιωθούσης τὰ Ῥωμαίων πράγματα. ὡς δ' οὐ πολλῷ ὕστερον εἰς ἔργον τὸ δέος ἐκβέβηκεν, ἐννεὸς ἐπὶ τοῖς ἠκουσμένοις φανεὶς, καὶ μὴ ἔχων ὅ,τι καὶ δράσειεν, ὡς ἀναρραγέντος τοῦδε τοῦ κακοῦ ἀπροόπτως, καὶ ὅτι τῶν στρατευμάτων ἐργώδης ἡ συλλογὴ, ἐν μὲν τῷ παραυτίκα στέλλει πρὸς τὸν ἀποστάτην θλαδίαν τινὰ, τὰ πρῶτα τῶν οἰκειουμένων αὐτῷ, ὑπομνήσοντα τοῦτον τῶν συνθηκῶν, καὶ τοῦ μηδέν τι πώποτε παθεῖν ἀηδὲς, ἢ τῶν ἐλπίδων ἀνάξιον, ἐξότου περ αὐτῷ προσκεχώρηκεν. οὐδὲ γὰρ ἦν ἀπογινώσκων τὴν τῆς γνώμης μεταβολήν. τοῦδε κατόπιν καὶ οἱ νεόνυμφοι γαμβροὶ τοῦ βασιλέως συνεξήεσαν, μετά γε παντὸς τοῦ οἰκιδίου καὶ συγγενικοῦ πληρώματος, καὶ τῶν τότε ἐν τῷ παλατίῳ εὑρισκομένων στρατιωτῶν. ἀφιγμένος οὖν ὁ βέβηλος εὐνοῦχος πρὸς τὸν Ἀλέξιον, οὐ μόνον οὐδέν τι πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ὡράθη διαπραξάμενος, ἀλλὰ καὶ προσεπέρρωσε μᾶλλον ἐκεῖνον τῇ ἰδίᾳ παρουσίᾳ, εἰς ἔργον τὸ ἐν χερσὶ, προσημάνας προπετῶς τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Ῥωμαίων ὅσον οὐδέπω ἐπέλευσιν, καὶ διδάξας οἷς εἴρηκεν, ἀποσχέσθαι μὲν τῶν πεδινῶν, ἐπιλα-

ἐπιλαβέσθαι δὲ τῶν ὀρεινῶν, ὡς ἐκείνων σώζειν ἐχόντων καὶ τὸ συναποστὰν ὁμόφωνον σύνταγμα. οἱ δὲ περὶ τοὺς γαμβροὺς τοῦ βασιλέως καὶ τὸν Πρωτοστράτορα Μανουὴλ τὸν Καμύτζην, ἐδίωξαν μὲν ὀπίσω ἱκανῶς τοῦ ἀντάρτου, καὶ ἦν θαυμαστή τις ἡ προθυμία, καὶ πρωταγωνιστεῖν ἠβούλοντο ξύμπαντες· τὴν δὲ τοῦ καιροῦ ῥοπὴν ἀπολέσαντες, ἐκ τοῦ διασοβηθῆναι τὸ θήραμα, τὸ πρόθυμον ἔχασαν. τοῖς μὲν οὖν θερμοτέροις ἐπιδιώκειν καὶ οὕτως ἐδόκει, καὶ διερευνᾷν ἐφέποντας, οἷ τῶν ὀρέων ἀπέδρα Ἀλέξιος, τοῖς δ' ἀσφαλεστέροις οὐκ ἤνδανεν ὅλως, ἀετοῦ ἴχνη ἀναδιφᾶν, ἐπιποτωμένου πάγοις καὶ ὄρεσιν, ἢ μεταλλᾶν ἑρπυσμὸν ὄφεως ἐπὶ πέτραν, ἢ ἐκμαίνειν εἰς συμπλοκὴν χαυλιόδοντα, μονιὸν πολλάκις τὸ στῆθος εἰς διακόντισιν προτεινάμενον, περιελθεῖν δὲ τὰ πολίχνια ὁπόσα ἐπεσκεύασε καὶ ἀνήγειρεν ὁ Ἀλέξιος, καὶ θέσθαι βασιλεῖ κατήκοα. καὶ τῆς βουλῆς ταύτης ὡς ἀμείνονος κυρωθείσης, τῷ φρουρίῳ προσβάλλουσιν, ὃ καθ' ὑπόβασιν ὄροις ἐν τόπῳ Κριτζιμῷ λεγομένῳ ἐδομήσατο ὁ Ἀλέξιος. ἔνθα καὶ πλεῖστα Ῥωμαῖοι καμόντες, καὶ φιλοκινδύνως ἁμιλλησάμενοι, οὐκ ὀλίγους ἄνδρας ἀγαθοὺς ἐν τῷ προσάγειν τῷ τείχει τὰς κλίμακας ἀπεβάλλοντο, ὧν ἦν πρώτιστος ὁ Παλαιολόγος Γεώργιος. ὀψὲ δ' ἐξελόντες τὸ ἔρυμα καὶ ἕτερ' ἄττα πολίσματα, ἐπὶ τῷδε συναφῶς ἐχειρώσαντο. πῇ μὲν μεθ' αἵματος, πῇ δὲ καὶ ὁμολογίᾳ τούτων περιγινόμενοι. εὐμήχανος δ' ὢν ὁ Ἀλέξιος, καὶ πολύτροπος εἰς ἔργα πολέμια, ἄλλα τε πλεῖστα κατὰ Ῥωμαίων ἔργα στρατηγικῆς ἐμπειρίας πλήρη μαχόμενος ἐπεδείξατο. τέλος δὲ καὶ τοιόνδε τι μεθόδευμα μετιὼν δεξιώτατον, σὺν ἄλλοις καὶ αὐτὸν χειροῦται τὸν Πρωτοστράτορα. πλεῖστα γὰρ ὅσα τῶν ἀγελαίων ζώων ἐκ τῶν περιωπῶν

vt campestribus relictis, salutem suam & popularium montanis locis committeret. Imperatoris verò generi, & Protostrator Manuel Camyzes, alacritate & æmulatione mira seditiosum persecuti sunt: sed opportunitate ob prędam fugatam amissa, contētionem remiserunt. Ac feruidioribus sic etiam placebat persequi, & in montibus quærere Alexium. Prudentiores autem haud consultum putabant, aquilæ vestigia montes & rupes peruolantis consectari, aut volumina serpētis in saxo quæritare, aut aprum dentatum, qui pectus sæpe iaculis obtulerit, ad pugnam irritare, sed oppida ab Alexio instaurata & condita recuperanda esse. Quo consilio prælato, castellum in loco qui Crizimus dicitur, ab Alexio conditum oppugnant: vbi Romani promptissimè & fortissimè dimicantes, multos viros fortes, quorum princeps erat Georgius Palæologus, in admouēdis ad mœnia scalis, amiserunt. Tādem eo expugnato, etiam alia quædam oppida deinceps, alia sanguine profuso, alia deditione ceperunt. Alexius verò callidus homo & solers bellator, cùm alia plurima disciplinę militaris specimina edidit, tum vno insigni stratagemate præter alios, ipsum etiam Protostratorem cepit. Nam plurimis pecoribus ex speculis in campos

Non facilè ideo isti domantur.

Nec persequendi acriter videntur, præsertim in locis munitissimis.

Horum latebræ expugnandæ.

Id autem, nō sine puluere & sanguine perficitur.

Mars quum sit dubius, & diuina prouidentia, iustissimis de causis, consilia iniusta etiam ad tempus prosperè agere sinat, perfidi & defectores non rarò victoria potiuntur.

agi, & à popularibus suis cum parte Romanorum captiuorum in Hæmum ad Ioannem Zagorę principem, cum quo fœdus contra Romanos inierat, muneris loco & grati animi ergò duci iussis, Romanis insidias collocauit, rapacitatis & auaritiæ eorum & charitatis erga suos non ignarus, præ quibus etiam salutem suam neglecturi essent. Nec eum fefellit opinio. Nam paulo pòst Protostrator eo nuncio accepto, Batrachocastro, vbi statiua habebat, Bactunium profectus, specie rei decipitur: & non animaduerso Alexij dolo, exercitum ea quæ in conspectu essent, spoliare iubet: ipse equo non bellico circumiens, spectatorem agit. Tum verò ex insidiis consurgit Alexius, & Protostratorem circumuentum, diductáque suorum acie, veluti cassibus implicatum capit. Hoc desertoris commento Romani exercitus reliquiæ prorsus eneruatæ: ij verò qui defecerant, elati sunt. Neque iam Romani cum lacessere aut aggredi audebant: sed iuxta Philippopolim versantes, benè secum agi putabant, si vrbem defendere possent. Verùm Alexius, oppidis & castellis, quæ in altissimis montibus è regione Hæmi sita, nec minus impeditis itineribus firma sunt,

Rapacitatis & auaritiæ studium, laqueus aptissimus quo stulti homines irretiuntur.

Artes non desunt iis quos iratum Numen ceu vindictæ suę flagella reseruat.

Græcorum solita & ferè perpetua ignauia: quippe quorum imperium ad ruinam inclinabat.

εἰς τὸ πεδίον μετενεγκὼν, καὶ ταῦτα παραδοὺς τοῖς πρὸς Αἷμον ἀπάξουσιν ὁμοφύλων μετὰ καὶ μοίρας αἰχμαλώτων Ῥωμαίων, ὥσπερ τι σκύλων ἀφαίρεμα καὶ ἀπόδασμα τῷ ἄρχοντι τῆς Ζαγορᾶς Ἰωάννῃ, καὶ χάριν ἀμοιβὸν ἐσόμενα, ἐπεὶ καὶ προεισάμενος Ἀλεξίῳ ἐκεῖνος κατὰ Ῥωμαίων διαθήκας διέθετο, λόχους ἔκτοτε ὑποκαθίσας Ῥωμαίοις ἐπάλευεν. ἤδει γὰρ τὸ ἁρπαλέον, καὶ πρὸς κέρδος ἑτοιμορρεπὲς τῶν ἀνδρῶν. οὐδὲ ἦν ἀγνοῶν ὡς αὐτίκα μάλα τοῖς φιλικοῖς ἐντυχόντες σφίσι Ῥωμαῖοι, τὰς ψυχὰς αὐτοῖς ἐπιθήσουσιν ἐξερεθισθέντες, καὶ μηδένα λόγον τῆς σωτηρίας ἑαυτῶν ποιησάμενοι. ἀμέλει καὶ εἶχε Ῥωμαίοις μετ' οὐ μικρὸν αὐτὰ ταῦτα διαπραττομένοις, ὁπόσα κατὰ νοῦν ἔστρεφε. ὁ γὰρ δὴ Πρωτοστράτωρ ἅμα τῇ ἀκοῇ τῶν δρωμένων ἐκ τοῦ Βατραχοκάστρου ἀπάρας ἔνθα ἦν σκηνούμενος, ἐς τὸ Βακτούνιον παραγίνεται. καὶ τοῖς φαινομένοις προσχὼν, τὸ δὲ σόφισμα τοῦ Ἀλεξίου παραδραμὼν, τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς σκυλεύειν διαφῆκε τὸ στράτευμα. καὶ αὐτὸς δὲ μὴ πολεμιστηρίῳ ἵππῳ ἔποχος ὤν, ἐπιπαριὼν ἐθεᾶτο τὰ δρώμενα. ἐκ δὲ τούτου τῶν λόχων ἀνακύψας Ἀλέξιος, ὡς ἐς κύκλωμα τὸν Πρωτοστράτορα περίεισι, καὶ ὥσπερ ἀμφίβληστρον ἢ σαγήνην τὸ περὶ αὐτὸν ἐκτείνας ὁπλιτικὸν αὐτόν τε στρατηγοῦντα ζωγρεῖ, καὶ τὸ κλέμμα τοῦτο τοῦ ἀποστάτου καὶ διανόημα τὴν μὲν περιλειφθεῖσαν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν ἐξενεύρισε τέλεον, τὸ δ' ἀποστατικὸν ἐπτέρωσε πλήρωμα. οὐκέτι γοῦν ἡσυχήσουσι Ῥωμαῖοι, ἢ γοῦν ἀπεθάρρουν ἀντιμέτωποι στῆναι τῷ Ἀλεξίῳ κατὰ μάχην ἀγχώμαλοι, ἀλλὰ περὶ τὴν Φιλίππου στρεφόμενοι, ἠγάπων, εἰ μὴ καὶ ταύτην Ἀλέξιος παραστήσεται. ὁ δὲ πρὸς τὸ δοκεῖν οἱ καταστησάμενος, ὅσα πολισμάτιά τε καὶ φρούρια εἰς ὀρῶν ὑπερβολὰς ἀνεστήκασιν, ἀντικαθιστάμενα τῷ Αἵμῳ καὶ ἀνυψούμενα, καὶ ταῖς δυσχωρίαις οὐχ ἧττον φιλοτιμούμενα· οὐδὲ

οὐδὲ τὰ λοιπὰ μένειν ἐπὶ χώρας κατέλιπεν, ἀλλ' ἣν ὑπονοθεύων καὶ ἀφιστῶν Ῥωμαίων ὁπόσα ἐς Μοσυνόπολιν ἐπινένευκε, μέχρι καὶ Ξανθείας αὐτῆς, καὶ πρὸς ὄρος τὸ Πάγγαιον καὶ ἐπ' Ἄβδηρα παρατείνουσιν· ἀμέλει καὶ τὸ θέμα τῶν Σμολένων ὑπεποιήσατο, καὶ τὰ ὅμορα ἐπενέμετο κατὰ καχέκτημα διαδόσιμον, ἐξαιρῶν μὲν Ῥωμαίους, καὶ ἀναιρῶν, ἀπ' ἐνίων δὲ καὶ λύτρα διαλαμβάνων, τοὺς δ' ὁμογλυεῖς ἐκείνῳ προστιθεμένους ἑκόντας ἐπὶ τῶν σφετέρων μένειν ἐῶν· καὶ ὁ μὲν ἐμπλατυνόμενος ἦν ἀεὶ, καὶ μακρῷ κακίων τῶν πρὸ αὐτοῦ ἀποστατῶν, ἐπεὶ καὶ ἐς τοσοῦτον ὠμότητος ἤλασεν, ἣν ἀνδρείαν οἱ πλεῖστοι τῶν βαρβάρων οἴονται, ὡς τοὺς ἐν πολέμῳ ζωγρουμένους Ῥωμαίους κατὰ πότον μελιστὶ διαιρεῖν· ὁ δὲ βασιλεὺς ὡς ἐξ ὧν ἔδρασε καθυπέδειξεν, ἕρμαιόν τε καὶ χάριν καὶ κάλλιστον τύχης βραβεύματα τὴν τοῦ Πρωτοστράτορος ᾠήθη κατάσχεσιν· ὅθεν τῇ τοῦ ἀνδρὸς ἐπιθέμενος οὐσίᾳ ῥυηφορεῖ καὶ τυραννικῇ ἀντικρὺς οὔσῃ, καὶ μηδὲν αὐτῆς ἀναψηλάφητον ἢ ἀνεξερεύνητον ἀφεικὼς, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν ὑποδικάσας φρουρᾷ, οὐκ οἶδ' ὅτι δόξαν, ἕαρος ὑπολήγοντος ἔξεισι, καὶ ἄπεισιν εἰς τὰ Κύψελλα.

3 Ὅτε καὶ τὸ περὶ τῶν θείων μυστηρίων ἀναληφθὲν δόγμα πρὸς μοίρας ἐναντίας διέστησε τὸ Χριστώνυμον. καὶ λαμπρῶς ἐπ' ἀγορᾶς καὶ τριόδων παρὰ τοῦ βουλομένου παντὸς τὰ τιμῆς ὁμοῦ καὶ σιγῆς, ἐξεφαυλίζετο ἄξια· μετὰ γὰρ τὸν Ξιφιλῖνον Γεώργιον, ὃς ἔτεσιν ἑπτὰ τὴν ἐκκλησίαν διεκυβέρνησεν, ὁ Καματηρὸς Ἰωάννης τὸν Πατριαρχικὸν εἴληφε θρόνον, καὶ δέον τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Ξιφιλίνου ἀρξάμενον ὑπολαλεῖσθαι καὶ φύεσθαι δόγμα πρόρριζον ἐκτεμεῖν, καὶ καθυποβαλεῖν μὲν ἀνα-

suo arbitratu constitutis, ne cætera quidem tranquilla esse patiebatur: sed quæ ad Mosynopolim vergunt, ad ipsam vsque Xanthiam, Pangæum montem, & Abdera, ad defectionem impulit, & Smolenorum prouinciam subegit: & finitima quæque instar contagiosi morbi depascendo, Romanos partim cepit, partim sustulit, partim precio dimisit: populares verò suos vltrò deditionem facientes, pristinas tenere sedes passus est. Cum ita subinde cresceret, prioribus hostibus longè peior & crudelior extitit: ad eam progressus immanitatem, quam Barbari plerique fortitudinem esse censent, vt in compotationibus captiuos Romanos membratim dissecaret. Imperator verò factis suis declarãs, se Protostratoris captiuitatem singulare Fortunæ beneficium iudicare: maximis eius opibus, ac planè regiis direptis, nec vlla re imperuestigata relicta, vxore quoque & filio eius in vincula nescio quo consilio coniectis, Cypsella proficiscitur.

Contagiosi morbi instar rebellio finitima sibi loca inuadit.

Defector in eos quorum ope sustentatus fuerat, sæuus est.

Et tandem lanienam exercet.

Hæc est aulica gratia, post libertatis, & facultatis iacturã pati.

3 Eodem tempore dogma de diuinis mysteriis vulgatum, Christianos in factiones diuisit. Vnde in foro & triuiis res veneratione & silentio dignæ, palàm contemnebantur. Nam Georgio Xiphilino VII annis patriarchatu functo, Ioannes Camaterus successit: qui, cum opinio quæ sub Xiphilino pullularat, radicitus ex-

Quarta tragœdia, & ea quidem domestica, sed omnium tristissima, vt quæ sanctam Dei veritatẽ profanaret.

Hæreses, vt morbi insanabiles, radicitus exstirpandi sunt: nam qui seditiosos in ecclesia ferūt iis similes videntur, qui oleo gangrænas curare student.

tirpanda, & eius autor, nequam monachus Siciditcs, vt hæresiarcha & homo seditiosus condemnandus fuisset, & aliis ipsius exemplo silentium imperandum, vt mysterium rursus esset mysterium: disserendi arte & demonstrationibus quę aduersarium conuincerent, in rebus ingenij humani captum excedentibus, & artificium respuentibus, vsus est. Composuit etiam orationes Catechisticas, quę dies ieiuniorum instare nunciarent, & sacerdotes ad id certamen exhortarentur: mentione inserta, quem dogma illud ortum habuerit, & quid sentiat ipse exposuit: aduersariorum verò dicta planè silentio dissimulauit, refutationem, vt arbitror, veritus: & ea tribuit aduersariis, quæ neque norant, neque vnquā cogitarāt. Nam cùm in quæstione esset, vtrum Christi corpus post perceptionem incorruptibile sit, quale post passionem & resurrectionē fuit, an corruptibile vt ante passionem: alij dicebant, incorruptibile esse, quòd diuinorum mysteriorum perceptio confessio sit, & recordatio quædam Domini propter nos mortui & rediuiui, vt magnus in Theologia Cyrillus tradit: & quam partem quisque acceperit, ab eo Christum integrum percipi, quē Thomas palparit, eúmque comedi post resurrectionem, vt Ioannes Chrysostomus affirmat, his verbis: *O rem miram. Qui ad dexteram patris sedet, in nostrum peccatorum manibus inuenitur.* Item, *Quancūque partem acceperis,* eum

Non verbis sed verberibus nefarij & seditiosi nebulones coercentur.

Aduersariorū obiectiones non dissimulandæ sed refellendæ: nec eis falsa sunt tribuenda.

Quæstionis, tunc temporis agitatæ, status.

Eorum sententia, qui corpus Christi offerri vescentibus in cœna nō corruptibile sed incorruptibile, putant.

Cyrillus, Chrysostomus, & Eutychius, quid de hac quæstione senserint.

θέματι τὸν γεννήτορα τούτου τὸν ψευδομόναχον Σικιδίτην, ὡς αἱρεσιάρχην, καὶ νέα ἐπεισάγοντα δόγματα, τοὺς δὲ ἄλλους ἐχεμυθεῖν πεῖσαι τῷ καθ᾿ ἑαυτὸν ὑποδείγματι, ὡς εἶναι τὸ μυστήριον αὖθις μυστήριον· ὁ δὲ λογικαῖς μεθόδοις ἐχρῆτο καὶ ἀποδείξεσι βιαζομέναις εἰς συγκατάθεσιν τὸν προσδιαλεγόμενον ἐν τοῖς ὑπερφυέσι, καὶ μηδὲν ἔξωθεν δεομένοις ἐπιτεχνήσεως· ἀλλὰ καὶ κατηχητηρίους συνθεὶς λόγους, τὴν τῶν νηστίμων ἡμερῶν προθεσμίαν ἐφεστάναι προκαταγγέλλοντας, καὶ τοὺς τῆς πνευματικῆς πάλης πρὸς τὸν ἀγῶνα ὑπαλείφοντας, ἐν μέρει μνημονεύων τοῦ δόγματος, ὅπως μὲν συνεζητήθη, καὶ τίνα τὰ παρ᾿ αὐτοῦ δοξαζόμενα, καὶ ἃ φασιν οἱ ἀντίφρονες σιωπῇ παρεδίδου, οἶμαι τὴν ἀντίφρασιν ἐκτρεπόμενος, τῷ δὲ δόγματι ἐπιβάλλων ἐκεῖνα κινῶν κατηγόρουν, ἃ οὐδ᾿ ὅλως ᾔδεσαν, οὐδ᾿ ἐβάλλοντό ποτε κατὰ νοῦν. ζητήσεως γὰρ οὔσης, εἰ τὸ μεταλαμβανόμενον ἅγιον σῶμα Χριστοῦ ἄφθαρτόν ἐστιν, ὁποῖον μετὰ τὸ πάθος καὶ τὴν ἀνάστασιν, εἴτε μὴν φθαρτὸν, ὡς πρὸ τοῦ πάθους· οἱ μὲν ἔλεγον ἄφθαρτον· ὁμολογίαν γάρ τινα καὶ ἀνάμνησιν εἶναι τοῦ τεθνάναι τε καὶ ἀναβιῶναι δι᾿ ἡμᾶς τὸν κύριον, τὴν τῶν θείων μυστηρίων μετάληψιν, κατὰ τὸν μέγαν ἐν θεολογίᾳ Κύριλλον, καὶ ὡς ὃ ἂν μέρος τις δέξηται, ἐκεῖνον εἰσδέχεται ὅλον τὸν παρὰ τοῦ Θωμᾶ ψηλαφηθέντα· καὶ ὡς ἐσθίεται μετὰ τὴν ἀνάστασιν, καθὼς ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν Ἰωάννης φησὶ πρὸς τοῖς ἑπομένοις· ὢ τοῦ θαύματος; ὁ ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καθήμενος, ἐν ταῖς χερσὶν ἡμῶν εὑρίσκεται τῶν ἁμαρτωλῶν· καὶ πάλιν· ἤνθησεν ἐν τῷ νόμῳ,

ηὔξησεν ἐν τοῖς προφήταις, ὡρίμασεν ἐν τῷ σταυρῷ, ἐσθίεται μετὰ τὴν ἀνάστασιν. καὶ πρὸς τούτοις, ὡς οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, ὃ τοῦ θανάτου κρεῖττον ἐδείχθη, καὶ τῆς ζωῆς ἡμῶν προκατήρξατο. καθάπερ γὰρ μικρὰ ζύμη, καθά φησιν ὁ Ἀπόστολος, ὅλον τὸ φύραμα πρὸς ἑαυτὴν ἐξομοιοῖ καὶ ἰσάζει, οὕτω καὶ τὸ ἀθανατισθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ σῶμα ἐν τῷ ἡμετέρῳ γενόμενον στόματι, ὅλον πρὸς ἑαυτὸ μεταποιεῖ καὶ μετατίθησιν· κἀκεῖνα δὲ τῶν τοῦ λαμπτῆρος τῆς ἐκκλησίας Εὐτυχίου προὐτίθεσαν ἕτεροι. ὅλον οὖν ἅπαν τὸ ἅγιον σῶμα, καὶ τὸ τίμιον αἷμα τοῦ Κυρίου δέχεται, κἂν εἰ μέρος τούτων τις δέξηται· μερίζεται γὰρ ἀμερίστως ἐν ἅπασι διὰ τὴν ἔμμιξιν, καθὼς καὶ σφραγὶς μία πάντα τὰ ἐκτυπώματα αὐτῆς καὶ μορφώματα τοῖς μεταλαμβάνουσι μεταδίδωσι, καὶ μία μένει καὶ μετὰ τὴν δόσιν, οὐκ ἐλαττουμένη οὐδὲ ἀλλοιουμένη πρὸς τὰ μετέχοντα, κἂν ᾖ τῷ ἀριθμῷ πλείονα· ἢ ὡς καὶ μία φωνὴ ὑπό τινος προαχθεῖσα, καὶ εἰς ἀέρα χεθεῖσα, καὶ ἐν τῷ ταύτην προεμένῳ πᾶσα μένει, καὶ ἐν τῷ ἀέρι γενομένη πᾶσα ταῖς ἀκοαῖς πάντων ἐναπετέθη, οὐδενὸς πλεῖον ἢ ἔλαττον τοῦ ἑτέρου τῶν ἀκουσάντων εἰσδεχομένου, ἀλλὰ ὅλη ἐστὶν ἀδιαίρετος καὶ ὁλόκληρος παρὰ πᾶσι, κἂν μύριοι τὸν ἀριθμὸν ἢ πλείους ὦσιν οἱ ἀκούσαντες, καίτοι σῶμα ὑπάρχουσα· οὐδὲν γὰρ ἕτερον ἐστὶ φωνὴ, ἢ πεπληγμένος ἀήρ· μηδεὶς οὖν ἀμφιβολίαν ἐχέτω, τὸ ἄφθαρτον μετὰ τὴν μυστικὴν ἱερουργίαν καὶ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν, καὶ ἀθάνατον καὶ ἅγιον καὶ ζωοποιὸν αἷμα τοῦ Κυρίου τοῖς ἀντιτύποις ἐντιθέμενον διὰ τὴν ἱερουργίαν ἔλαττον τῶν προειρημένων παραδειγμάτων τὰς οἰκείας ἐναπομόργνυσθαι δυνάμεις,

eum totum accipis, qui à Thoma palpatus est. & alio loco: *Floruit in lege, adoleuit in prophetis, maturuit in cruce, comeditur post resurrectionem. Neque enim aliud id est quod percipitur, quàm illud corpus, quod morte superata vitam nostram auspicatum est. Vt enim parum fermenti totam massam fermentat, & sibi similem & parē reddit, vt D. Apostolus ait: sic immortale factum Dei corpus, cum in nostro corpore fuerit, totum id in se commutat & transfert.* Ait & magnus Eutychius: *Totum igitur sacrosanctum corpus & preciosum sanguinem Domini accipit homo, etsi horum partem aliquam acceperit. Distribuitur enim impartibiliter inter omnes propter immistionem, vt vnum sigillum omnes imagines suas omni materiæ imprimit, & vnum manet etiam post communicationem, non imminutum, non mutatum in ea, in quibus expressum est, etsi numero plura fuerint. eodémque modo vna vox ab aliquo prolata & in aere diffusa, in eo qui eam protulit tota manet, & per aerem tota ad aures perfertur, nemine auditorū plus minúsve percipiente: sed tota est indiuisibilis, & integra apud omnes, etsi decem millium numerum superent, quanuis ipsa corpus sit. Neque enim aliud est vox quàm aer ictus. Nemo igitur ambigat, quin incorruptibile post mysticum sacrificium, & sanctam & immortalem resurrectionem, sanctum & viuificum corpus & sanguis Domini per sacrificia in res solidas impositus minus, quàm commemorata exempla suas vires mi-*

Simile, quo Chrysostomus ostēdit non panem in corpus Christi, sed corpus illud nos in se, & se in nos cōmutare.

Aliud simile Eutychij, remotius quidem, sed idē significans.

Aliud item non ita conueniēs: nam accidens vt vox, ex diametro differt à substātia, qualis est caro.

Caro Christi est viuifica quatenus crucifixa est pro nobis: nec disputatio de glorificatione ad Eucharistiam refertur.

nuens, exprimatur, & totus in totis inueniatur. His ergo hæc proferentibus, & alia plurima testimonia Ecclesiæ citantibus: alteros, id mysterium non confessionem resurrectionis, sed sacrificium dũtaxat esse,& proinde corruptibile & amens & inanime:ad quod qui accedat, nõ totũ Christum percipiat,sed partẽ,vt qui partẽ percipiat. Nam si, inquiunt, incorruptibile esset, etiam mentis esset particeps,& animatum, & intactile & inaspectabile, neque dentibus scinderetur & moleretur, & in scindendo nullam omnino molestiam aut dolorem sentiret. Præsertim cum sacrificus dicat, Qui comedit me,viuet. Quemadmodum misit me pater, & ego viuo propter patrem. Quasi cum malo animo & voluntate tantam ignorantiam & vęcordiam se coniunxisse faterentur.Nam baptisma pro similitudine mortis Christi, sepultura est & emersio. Quicunq;. enim in Christũ baptizati sumus, Christum induimus, & in mortem eius baptizati sumus, & diuinorum mysteriorum efficacia per Dei adorationem & inuocationẽ & gratiæ cœlestis descensum, perficitur. Quæ & id genus alia improborum hominum verba, vt impia & inutilia pętermisimus.Nam quasi etiam corporum resuscitationem improbarent, dicebant: Ipsi viderint, quomodo nos post resurrectionem nullo modo sub tactum, aspectum, & figuram humanam casuros affirment, sed vt incorporeas vmbras volaturos. & Christi

Et tamen totus Christus percipitur.

Non scinditur autem & cõminuitur reale illud & nunc glorificatũ corpus, nisi in mysterio, vt orthodoxa vetustas docuit

Hæc vetustus codex interserit.

Curiosæ de corpore glorificato disceptationes quid efficiãt.

ἀλλ' ὅλον ἐν ὅλοις εὑρίσκεσθαι. τῶν μὲν οὖν ταῦτα προτεινομένων, καὶ μαρτυρίας ἄλλας πλείστας τῆς ἐκκλησίας παραγαγόντων, τῶν δ' ἐκ τῆς ἑτέρας μοίρας φασκόντων, μὴ τῆς ἀναστάσεως ὁμολογίαν, ἀλλὰ θυσίαν μόνην τὸ τελούμενον εἶναι, καὶ φθαρτὸν ἀκολούθως καὶ ἄνουν καὶ ἄψυχον, μηδὲ τὸν τῇ μεταλήψει προσιόντα ὅλον δέχεσθαι τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ μέρος ὡς καὶ μέρους μεταλαμβάνοντα· εἰ γὰρ ἦν, φησὶν, ἄφθαρτον, καὶ ἔννουν καὶ ἔμψυχον, ἦν ἂν καὶ ἀναφὲς καὶ ἀθέατον, μήδ' ὀδοῦσι κειρόμενον καὶ ἀληθόμενον, οὐδ' ἐν τῷ τμᾶσθαι μηδαμῶς δυσχεραῖνον καὶ ὀδυνώμενον. καὶ ταῦτα τοῦ ἱερέως λέγοντος, ὁ τρώγων με ζήσεται, καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα, ὥσπερ εἰ μετὰ κακῆς γνώμης καὶ θελήσεως αὐτοὶ τὴν τοσαύτην ἄγνοιαν καὶ ἀνοησίαν ἐχρημάτιζοντο ἔχειν. τὸ γὰρ βάπτισμα κατὰ τὸ ὁμοίωμα τοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ, ταφὴ ἐστὶ καὶ ἀνάδυσις· ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, Χριστὸν ἐνεδύθημεν, καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν, καὶ ἡ τῶν θείων μυστηρίων ἐνέργεια διὰ τῆς πρὸς Θεὸν εὐχῆς καὶ ἐπικλήσεως καὶ ἐπελεύσεως τῆς ἐξ οὐρανοῦ χάριτος πληροῦται. ταῦτα γοῦν καὶ ἄλλα λέγουσιν οἱ πονηροὶ, ἅ τινα ὡς σαθρὰ καὶ ἀνωφελῆ κατελείψαμεν· ἐπεὶ καὶ ὡς εἰ τὸν σωμάτων ἠθέτουν τὴν ἔγερσιν, ἔφασκον, εἰδεῖεν δ' ἂν ὅπως ἐκεῖνοι ἔσεσθαι ἡμᾶς μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἁφῇ τε καὶ ὁράσει καὶ σχήματι ἀνθρωπείῳ μηδαμῶς ὑποπίπτοντας, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἀσωμάτους σκιὰς ἀΐσσοντας, καὶ τὴν

καὶ τὴν διὰ τῶν κεκλεισμένων θυρῶν εἰσέλευσιν τοῦ κυρίου μὴ θαῦμα ἰσχυρίζοντες εἶναι, ἀλλά τι προσφυὲς καὶ ἐφαρμόσον τοῖς ἀνισταμένοις ἐκ τῶν νεκρῶν· τοιοῦτον μὲν ἐν τοῖς γραφεῖσιν οὐκ ἔστιν ὅλως εὑρεῖν οὐδὲν, καταδρομὴν δέ τινα ἀναιδῆ καὶ ἀμάρτυρον. ὡς οἷα λεγόντων ἐξ αὐτῆς ἑνώσεως καὶ κοινωνίας ἠφθαρτίσθαι τὸν κυριακὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀναλυθῆναι εἰς θεότητα, καὶ διὰ τοῦτο φρονοῦντες καὶ τὸ μεταλαμβανόμενον ἄφθαρτον.

4 Ὅγε μὴν βασιλεὺς τῇ κρείττονι προστεθεὶς δόξῃ, παραγέγονεν, ὡς ἔφην, ἐς τὰ Κύψελλα, καὶ τὸ συναθροισθὲν ἐκεῖσε παρειληφὼς στράτευμα, ἄνεισιν εἰς Ὀρεστιάδα· ἔνθα καὶ πλείους ἡμέρας ἐνδιατρίψας, ἀμηχανίᾳ συνείληπτο, τὸν μὲν ἀποστάτην ὁρῶν δυσμαχώτατον, τὸ δὲ συνὸν αὐτῷ στράτευμα ἀντιθέτως ἔχον, καὶ πρὸς μόνην ἐκθνῆσκον τὴν τῶν πολεμίων ἐνήχησιν· τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ ὄνομα χλευαζόμενον ἡ βασίλειος ἐκεῖθεν ἀνελογίζετο ἄφιξις, καὶ μηδέν τι μηδαμῶς χρηστὸν κατορθοῦν, καὶ τὸν βάρβαρον μᾶλλον ἐν τῷ ὑποστέλλεσθαι προσεπαίρεσθαι εἰς θρασύτητα· ὁ δὲ τὸ τῶν πραγμάτων ἄγριον καὶ δυσπρόσιτον ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, περιποππύζων, καὶ διαπραΰνων, παντοῖος ἐγίνετο, καὶ τοὺς αὐτῷ οἰκειοτάτους βιβλιοφόρους ἔπεμπε πρὸς Ἀλέξιον, ἐς συμβάσεις αὐτὸν προσκαλούμενος. ἔστι δ᾽ ὅπῃ καὶ δολοφονίας ἐφρόντιζε, μηδὲ τοῦ πολέμου παντάπασι μεθιστάμενος· τῷ τοι καὶ τὴν στρατιὰν ἀναλαβών, καὶ τὴν Φιλίππου ἐπαρχίαν καταλαβών, περὶ τὸ φρούριον στρατοπεδεύεται τὸ Στενίμαχον, εἰς ὃ πολλοὶ τῶν βαρβάρων συνέφυγον, καὶ διειληφὼς αὐτὸ τοῖς στρατεύμασιν ἐξεῖλέ τε κατὰ κράτος, καὶ τοὺς ἐνόντας ἠνδραποδίσατο.

& Christi per clausam ianuam ingressum, non miraculum, sed aliquid cognatum & aptum resurgentibus ex mortuis esse asserebant. Ac tale nihil prorsus in scriptis reperitur, sed exagitatio impudens, & nullis nixa testibus quasi dicerent, ex ipsa vnione & communione dominicum hominem incorruptibilem esse factum, propter eáque sentirēt, id etiam quod perciperetur, esse incorruptibile.

Exagitatio impudens & nullo testimonio nixa, imperceptibile corpus fingere perceptibile.

4 Cæterùm Imperator meliori assensus parti, Cypsella, vt dixi, profectus, & congregato ibi exercitu assumpto, Orestiadem contendit: ibíque complures dies commoratus, inops consilij erat. Nam desertorem oppugnatu difficillimum esse: exercitum suum timore perculsum, audita duntaxat voce hostium emori: Imperatoris aduentum vulgò ridiculum haberi, nomen sine vllis successibus, & Barbari audaciam retrò cedendo magis inualescere videbat. Tamen temporum difficultates vtcunque leniēdo, Alexium per fidelissimos suos tabellarios ad pactiones inuitat: aliquando etiā per dolū necē ei machinatur, neq; à bello penitus recedit. Itaq; cum exercitu in Philippopolitanā prouinciā profectus, circa Stenimachū castellū, quò multi barbari cōfugerāt, castrametatur. Quo legionibus circūdato, & vi expugnato, captiuos ī seruitutē redegit.

Leporum galeatorum exercitui si fugacissimus ceruus præsit nihil nisi timor, & infortunium imminet, præcipuè si leonum turma propè adsit. Quinta tragœdia, nempe *Ibancus perfidia oppressus*.

Leoninæ aliquo modo indutæ, vulpinam addit Imperator.

Et aliquid, hoste remoto, manu audet.

Hostis verò bellicosus sibi commodissimas pacis conditiones proponit.

Desertor verò nec ipse ad Imperatorem venire, nec aliter de pace quicquam audire voluit, nisi Imperator dato diplomate vrbibus & agris ei cederet, quas antè occupasset, & desponsam Theodoram cum Imperatoriis insignibus mitteret.

Et à timido quicquid libitum est extorquet.

Pactionibus & iureiurando vix tandem de Alexij senten tia confectis, Imperator cõsilium init haud scio an ducibus & Imperatoribus dignum,

Pusilli verò animi princeps fidem turpiter fallit.

quibus iurisiurandi religionem cæteris rebus omnibus antiquiorem esse decet. Nam Alexium, sacrosancto Euangelio misso, per generum natu maiorem Alexium ad se pellectum, dato, vt dixi, vtrinque iureiurando, in vincula coniicit:

Et perfidiæ iungit blasphemiam.

Dauidica illa sententia, *Cum sancto sanctus, & cum peruerso peruersus eris*, abusus. Inde vrbibus & castellis citra laborem potitus, fratrem eius Mitum in exilium mittit.

Euphrosyne animum virilem gerens mollitiem Alexij audacibus gestis damnat. Sexta tragœdia, Euphrosyne.

His peractis, Byzantium reuersus, cõiugem Euphrosynem, non ociosam desedisse domi reperit, sed homines factiosos & peculatores viriliter vltam, cuiusdam Contostephani conatus oppressisse, non contemnendum sanè facinus, sed (vt mulieris) potius admiratione dignum, si is sexus intra certos quasi officij limites se cohibere sciret,

Superbia curiosa, vt nubecula tristis solem prçclarè gestorum obscurat.

Nunc immodica superbia, & curiositas præceps, & rei bene gestæ opinio, rectè facta vt solem nubes obscurarũt. Nam cum futura cognoscere vellet, in nefarias diuina-

ὁ δ' ἀποστάτης ἀφικέσθαι μὲν ἐς βασιλέα οὐδαμῶς συνετίθετο, ἀλλὰ μηδ' ἂν ἑτέρως πεισθῆναι διετείνετο, εἰ μὴ χωρῶν καὶ πόλεων ἐγγράφως αὐτῷ βασιλεὺς ὑπεκσταίη, ὁπόσας αὐτὸς ἐχειρώσατο, καὶ τὴν κατηγγυημένην αὐτῷ Θεοδώραν μετὰ τῶν ἀρχικῶν ἐκπέμψειε παρασήμων· τῶν δὲ συνθηκῶν ὀψέ ποτε καὶ τῶν ὅρκων τετελεσμένων ὡς ᾐτεῖτο Ἀλέξιος, βουλεύεταί τι μετέπειτα βασιλεὺς, οὐκ οἶδα εἰ στρατηγοῖς καὶ βασιλεῦσιν ἁρμόδιον, οἷς παρὰ πᾶν ἕτερον τὸ εὐορκεῖν τιθέναι περὶ πλείστου χρεών· τὸν γὰρ Ἀλέξιον θείων ἀκουσμάτων ἀποστολαῖς διὰ τοῦ πρεσβυτέρου τῶν γαμβρῶν Ἀλεξίου πρὸς ἑαυτὸν ἐφελκυσάμενος, μετὰ τὴν τῶν ὅρκων, ὡς ἔφην, συμπλήρωσιν, συνειληφὼς εἶχεν ἐν δεσμοῖς, τὴν, μετὰ ὁσίου ὅσιος ἔσῃ καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψῃς, Δαβιδικὴν φωνὴν οὐχ ὡς ἐρρέθη ἐπενεγκών· κἀκ τοῦδε τῶν τε πόλεων καὶ φρουρίων ἀπονητὶ περιγίνεται ὧν ἦρχεν Ἀλέξιος, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μῖτον φυγάδα τίθησι· καὶ τοιαῦτα δράσας, ἐπάνεισιν ἐς τὸ Βυζάντιον· εὑρίσκει δὲ καὶ τὴν σύνευνον Εὐφροσύνην, μὴ πάντῃ τὴν οἰκουρίαν ἀσπασαμένην, ἀλλὰ καὶ κατὰ στασιαστῶν καὶ δημοκόπων κἀκείνην ἀνδρισαμένην, καὶ ὡς μῖτον πηνελόπειον ἀναλύσασαν τὰ παρά τινος Κοντοστεφάνου ἐξυφανθέντα συστρέμματα· ἦν δ' ἂν οὐκ ἀσπούδαστα ταῦτα, οὐδὲ τοῦ ἀγαθοῦ πόρρωθεν, ὡς ὑπὸ γυναικὸς κατορθούμενα, εἴπερ ᾔδεσαν μέτρα, καὶ ὅροις ὑπήγοντο. νυνὶ δὲ τὸ ἄγαν τυφομανὲς καὶ πολυσπερχὲς τῆς δεσποίνης, καὶ τὸ δοκοῦν ἴσως δεόντως ἀκριβωθῆναι, ἠχρείου τε καὶ διέφθειρεν ὡς νέφεσιν ἥλιος, τοῖς ἐπιγινομένοις ἀπευκταίοις ἀφανιζόμενα. ζαπομένη γὰρ ἐς προγνώσεις τῶν γινομένων, ἀρρητουργίαις καὶ μαντείαις προσέκειτο, καὶ

καὶ πολλὰ τῶν ἀθεμίτων εἰργάζετο, ὥστε καὶ τοῦ Καλυδωνίου συὸς τὸ ῥύγχος, ὃς ἐν τῷ ἱππικῷ χαλκοῦς ἱστάμενος φρίσσει τὸν λόφιαν, καὶ χωρεῖ χαυλιόδους πρὸς λέοντα· καὶ τὸν καλλίνικον Ἡρακλῆν τοῦ Λυσιμάχου ἔργων τὸ κάλλιστον ὄντα, χειρὶ βαλόντα τὴν κεφαλὴν τῆς λεοντῆς ὑπεστρωμένης κοφίνῳ, καὶ τὰς ἰδίας τύχας ὀλοφυρόμενον πολλαῖς κατὰ νώτου ξαίνειν διενοεῖτο. Ἡράκλεις τοῦ ἀτοπήματος, καὶ παπαὶ τῶν ἐπὶ σοὶ τολμωμένων ἥρως ἄλκιμε καὶ μεγαλόθυμε. τίς σοι Εὐρυσθεὺς τοιοῦτον πώποτε προὔθηκεν ἄεθλον; ἢ τίς Ὀμφάλη, ἐπίτριμμα ἑρώτων καὶ κακότεχνον γύναιον, οὕτω σοι ὑπερηφάνως προσενήνεκται; οὐ ταῦτα δὲ μόνον ἀναιδῶς διεπράττετο, ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἀνδριάντων ἀφῄρει μόρια, καὶ σφυρῶν καρατομαῖς ἐκαρατόμει ἕτερα· τὸ δὲ τῆς πόλεως πλῆθος ἐπὶ τούτοις, τί μὲν δυσχεραῖνον ἀπρεπὲς οὐκ ἐφθέγγετο, ποίαις δ᾽ οὐκ ἐπέπλυνε τὴν ταῦτα πράσσουσαν ὕβρεσιν; ἔνιοι δὲ τῶν ἀγοραίων, καὶ τὰ μιμηλὰ τῶν πτηνῶν, καὶ ὅσα ἡ φύσις ἐστόμωσε πρὸς μουσουργίαν, ἀεὶ μίαν ὑποβάλλοντες μάθησιν, καὶ ταύτην κοινόλεκτον, ᾄδειν ἐπὶ στενωπῶν καὶ τριόδων, πολιτικὴ τὸ δίκαιον, ἐξεπαίδευσαν. ἡ δ᾽ αὐτὴ καὶ δορὰν χρυσόπαστον ἐγχείριον ἔχουσα διεσχισμένην ἐς δάκτυλον, * κ·ωυητίναν εἶχεν ὄρνιθα· καὶ ἐξιοῦσα πρὸς θήραν, ἐπέκλωζέ τε καὶ ἐπεθώϋζε, καὶ τοὺς μὲν τὴν θεραπείαν τούτων καὶ κομιδὴν ἱκανοὺς εἶχεν ἐφεπομένους. οὐ πολὺς δ᾽ ὁ ἐν μέσῳ καιρὸς, καὶ Καϊχοσρόης ὁ τοῦ Ἰκονίου σατράπης ἀπαντᾷ πρὸς βασιλέα, κυρβασίαν ἐπὶ κεφαλῆς ἔχων, καὶ στολὴν διηνθισμένην χρυσῷ ἀμπεχόμενος. ἀλλὰ μικρόν τι περὶ τοῦ γένους τοῦ Πέρσου τοῦδε τὸ λέγειν διαλαβὸν, τῆς τῶν ἑξῆς ἱστορίας αὖθις ἅψοιτο.

tiones incumbebat, & multa illicita peragebat. Itaque ænei apri Calydonij rostrum præcidit, qui setis horrentibus & exertis dentibus leonem in Hippico inuadit: & inclytum Herculem, pulcherrimum Lysimachi opus, qui Leoninæ pelli incumbens, capite in manum inclinato suas fortunas deplorat, multis verberibus afficere instituit. O rem absurdam, ô facinus, heros illustris & magnanime, contra te susceptū. Quis vnquam Eurystheus tale certamen tibi mandauit. Quæ Omphale, exercitata meretrix, & malefica muliercula, tam superbè tecum egit? Neque hac impudentia contenta, aliarum quoque statuarum partes aliquas mutilabat, nonnullis capita malleis contundebat. Vrbana verò multitudo, quibus obscœnis verbis abstinuit, quibus conuiciis eam non proscidit? Quidam etiam ex circumforaneis, aues humanarum vocum imitatrices sedulò edocuerunt, vt in triuiis & angiportis vulgari voce canerent, *Politica iusticiam.* Eadem aurata chirotheca accipitrem sustinebat, & in venatu canes inclamabat, cum magno venatorum & aucupū comitatu. Non multo pôst Caichosroes Iconij satrapes Imperatorem adit, thyaram capite gestās, veste auro interpuncta amictus. Verùm vbi pauca de Persæ huius familia disseruero, historiæ seriem prosequar.

Diuinationes nefariæ nefandis artibus perficiuntur.

Herculis simulachrum, Euphrosynes iussu multis verberibus affectum.

Aliæ statuæ mutilatæ aliis capita contusa.

Plebi fiunt detestabiles qui nefariis nugis delectantur.

Insaniā mulieris nomine tenus sapientis aues redarguere docentur.

Septima tragœdia: Chlysasthlanis Sultani Iconiensis liberi.

Clyzasthlani Iconiensi, qui superioribus temporibus potentissimus fuit, & multa cum Manuele Imperatore bella gessit, multas victorias adeptus est, filij plures fuerunt. Amasiam, Ancyram, Dorylæum, & alias beatas vrbes Ponticas Masuto assignauit. Melitenen, Cæsariam, & Coloniam, quæ nũc Taxara dicitur, Coppatinus gubernabat. Aminso, Docea, & aliis maritimis vrbibus Rucratinus potiebatur. hic verò Caichosroes Iconium tenebat. Item Lycaoniam & Pamphyliam, & quæ ad Cottyanium vsque pertinent. Coppatino mortuo, de eius satrapia Dociæ princeps Rucratinus, & Masutus Ancyranus, certant. Sed Rucratinus ingenio & rei bellicæ peritia superior, auctis ea victoria opibus, Masuto cedenti & amicitiam offerenti, Toparchiæ parte adempta, reliqua vt prius tenenda concessit. Sed in Caichosroen magno cum furore impetũ fecit, iampridem Iconij, vt paternæ sedis, potiundi cupidus: & illum vt matre Christiana genitum, odio prosequens. Per legatos igitur fratrem monet, vt sibi Iconio cedat, & toto principatu excedat, si & saluti suæ, & subiectarum ciuitatum incolumitati consultum velit. Tantus erat fastus, tam immanis arrogantia Barbari,

Masutus.

Coppatinus.

Rucratinus.

Caichosroes.

Rucratinus, Coppatino mortuo, cum fratre Masuto certat, & vincit.

Deinde Caichosroen Iconio pellit. Fratrũ enim, præsertim principum, concordia rara est.

Caichosroes, pactis cum superbo fra-

τῷ Ἰκονιεῖ Κλυτζασθλὰν, ὃς ἐν τοῖς ἀνωτέρω χρόνοις ἠδυνήθη τὰ μέγιστα, κἀπὶ πολλοῖς ἀντετάξατο τῷ βασιλεῖ Μανουὴλ, καὶ νίκαις διὰ πολέμων ἐστεφάνωται, πλείους γεγόνασιν υἱεῖς. Ἀμάσειαν μὲν οὖν, καὶ Ἄγκυραν, καὶ Δορύλαιον, καὶ πόλεις ἄλλας Ποντικὰς εὐδαίμονας τῷ Μασοὺτ ἀπεκλήρωσε. Μελιτηνὴν δὲ, καὶ σὺν Καισαρείᾳ Κολώνειαν, ἣ νῦν Τάξαρα λέγεται, ὁ Κοπαατὴν διεῖπε. Ἀμινσὸν δὲ καὶ Δόκειαν καὶ παραλίους πόλεις ἑτέρας ὁ Ῥουκρατὴν παρείληφεν εἰς ἀρχήν. Καϊχοσρόης δὲ, οὗ περὶ βραχέος ἐμνήσθημεν, ἡγεμόνευεν Ἰκονίου, Λυκαονίας τε καὶ Παμφυλίας προΐστατο, καὶ ὅσα παρατείνει ἐς αὐτὸ Κοτυάειον. ὡς οὖν ὁ Κοπαατὴν τοῦ ζῆν παρελέλυτο, περὶ τῆς σατραπείας τοῦδε διαμιλλῶνται, ὅ τε τῆς Δοκείας κρατῶν Ῥουκρατὴν, καὶ ὁ κατάρχων τῆς Ἀγκύρας Μασούτ. ἅτερος τοίνυν αὐτοῖν ὁ Ῥουκρατὴν τὸν ἀντιπρέχοντα ὑποφθάσας κασίγνητον, τὸ νῖκος ἤρατο, δεξιωτέραν φύσιν λαχὼν, καὶ πολέμου χάρης διαφερόντως δεικνύμενος. ἀμέλει καὶ μείζονος εὐμοιρήσας ὁ Ῥουκρατὴν ἐντεῦθεν δυνάμεως, τὸν μὲν Μασοὺτ ὑπενδόντα οἱ καὶ φίλα φρονεῖν συνθέμενον, μέρος τῆς τοπαρχίας ἀφελόμενος, τῆς λοιπῆς χώρας ὡς πρώην διαφῆκε προΐστασθαι. τῷ δέ γε Καϊχοσρόῃ μάλα ἐμμανῶς ἐπεφύη, παλαιὸν ὑποτύφων Ἰκονίου ἔρωτα, ὡς ἀρχείου πατρῴου, καὶ τοῦτον ὡς μητρόθεν Χριστιανὸν μυσαττόμενος. πέμπων οὖν ὑπεκστῆναι οἱ παρῄνει τοῦ Ἰκονίου καὶ τῆς ὅλης ἀπαρεῖν δυναστείας, εἴγε βούλοιτο εὖ μάλα πράξειν αὐτὸς, τὰς δὲ πόλεις κατ᾽ ἄνδρα καὶ κατ᾽ ἔθνος ἀπειράτους μεῖναι τῶν ἐκ τοῦ πολέμου δεινῶν, οὕτω κεκομπασμένος ἦν καὶ ἀνυπέρβλητος τὸν τῦφον ὁ βάρβαρος,

καὶ

καὶ τὴν ὀφρὺν ὑπὲρ νέφελος, καὶ ὡς ἰὸς πολύφθορος κατὰ πλεῖστον διασκιδνάμενός τε καὶ διαχεόμενος. προσέσχε τοίνυν Καϊχοσρόης τῷ βασιλεῖ ἐκεχειρίας γενομένης, τὸν ἑαυτοῦ πατέρα κατὰ τοῦτο ἐζηλωκὼς, ἐπεὶ κἀκεῖνος τοὺς ἀφ᾽ αἵματος ἀδικῶν, καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν ἀδικούμενος, μετὰ τὴν τοῦ φύσαντος ἐκεῖνον Μασοὺτ ἀποβίωσιν, ὡς εἰς ἄγκυραν ἱερὰν, καὶ στερρὰν χεῖρα δυναμένην ὑπολαβεῖν, τὸν αὐτοκράτορα προσέβλεψε Μανουήλ. ἀλλ᾽ ἐκεῖνος μὲν οὐ κατόπιν ἐλήλυθε τῶν ἐλπίδων, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ὑπὲρ δόκησιν ἁβραῖς αὐταῖς ἐντετύχηκε. Καϊχοσρόης δὲ βραχέα ἄττα φιλοφρονηθεὶς, καὶ τὴν ἐν τῷ οὐδ᾽ ὅσον εἰπεῖν ἐνδεέστερα, μή τε συνάρσιν εὑρηκὼς τῆς πρὸς τὸν κασίγνητον ἀντιτάξεως ἐπανέκαμψεν οἴκαδε. τοῦτο δὲ καὶ ὁ Μασοὺτ ἐσέπειτα πεποίηκε. ἀλλ᾽ οὐκ ἔφθη καθαρῶς εἰσιὼν τὸ Ἰκόνιον, καὶ τοῦ Ῥουκρατίνου κατ᾽ αὐτοῦ ἐπιόντος, τῆς τε ἀρχῆς ἐκσφαιρίζεται, καὶ φυγὰς εἰς Ἀρμενίαν παρὰ Λεβουνῇ γίνεται. τάδ᾽ ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀμυδρὰ μὲν τῆς ἐκεῖ παραδοχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπαγωγὰ δὲ μᾶλλον καὶ ἄλλως χαρίεντα. εἰ καὶ ξυνέβη σφᾶς πολλάκις κατ᾽ ἀλλήλων ἐξενεγκεῖν πόλεμον· ἐπεὶ καὶ φιλοῦσιν ἄνθρωποι, μὴ μόνον τὸ συγγενὲς καὶ ὁμόφυλον πάσχον κακῶς, ἀλλά πως καὶ τὸ ἀλλόγλωττον * οὐ φανὲν πολλάκις πολ.. ιον, προσιὸν καὶ προσαιτοῦν φιλανθρωπίας καταξιοῦν· τὰ δέ γε τῆς ἀμύνης καὶ τῆς καταγωγῆς ἐς τὴν προτέραν ἡγεμονίαν ὁλοσχερῶς ὁ Λεβουνης ἀπείπατο, Ῥουκρατίνῳ σπείσασθαι φάσκων, καὶ μηδὲ τὴν συνάρσιν ἔχειν ὁρᾶν ἀναίμακτον· διὰ ταῦτα τοίνυν ἐς βασιλέα Καϊχοσρόης μετακεχώρηκε πάλιν, συλλήψεσθαί οἱ πρὸς τὴν ἀνάρρυσιν τῆς ἀρχῆς ὁπωσδήποτε φανταζόμενος· τοῦ δὲ κατὰ σκοπὸν αὖθις διαμαρτὼν, Ῥωμαίοις συνῆν, μὴ πάνυ μεταλαγχάνων θεραπείας τῆς γοῦν ἐπιεικοῦς.

& ſupercilium ſupra nubes arrectum: ita exitiale venenũ latè diffundebatur. Quare Caichoſroes factis induciis, patrem ſuum imitatus, Imperatorẽ adit. Nam is quoq; mutuis iniuriis cũ fratribus ſuis certans, poſt Maſuti patris obitum, ad Imperatorẽ Manuelem, vt ſacrã anchoram, & ſalutare præſidium confugit. Verùm illum ſpes ſua adeò non fruſtrata eſt, vt etiam ſpe ampliora fuerit, conſecutus: Caichoſroes verò paruam benignitatem, & infinito interuallo expectatiõe ſua minorem expertus, nec impetratis contra fratrẽ auxiliis, domum rediit. Sed vix dum Iconium ingreſſus, à Rucratino opprimitur: & patria pulſus, ad Lebunem in Armeniam confugit. vbi humaniter & ſplendidè eſt ſuſceptus. Etſi enim multa bella inter ſe geſſerant: tamẽ *ſolent homines non tantùm cognatos & populares afflictos, ſed hoſtes etiam ſupplices benignè tractare.* Cæterùm eum in integrum reſtituere prorſus noluit Lebunes, quòd ſibi fœdus cum Rucratino intercedere affirmabat, nec incruentũ fore auxilium cerneret. Quapropter Caichoſroes denuò ad Imperatorem abit, ſpe principatus, eius ope, recuperandi concepta. Sed iterum fruſtratus, apud Romanos vixit minori ſplendore, quàm pro nobilitate generis.

Ere induciis, Alexiũ adit, aquam petẽs à pumice.

Nec enim Manuelem vt olim Clyziſthlanes, ſed ignauũ parricidam reperiit, cuius vmbra etiam eſt perniciosa.

Chaichoſroes à fratre pulſus in Armeniam fugit.

Ex Armenia iterũ miſer ad ignauum accedit, nempe à mortuo quærẽs auxiliũ. Non conueniendi ſed longè fugiendi iſtiuſmodi principes.

Sub imperatore, ſtolido & luxu perdito (veluti inter ingentium ædificiorũ rudera noxiæ ſpinæ & herbæ creſcũt inſalubres) oriuntur bella externa & barbari populi graſsãtur. Octaua huius libri tragœdia, *Blachi & Comani.*

Romanus Calyzę princeps vir bellicoſiſſimus, feliciter agit in Comanos. Armis iuſtis fauet Numinis benignitas.

Auxiliũ Grçcis diuinitus procuratum.

Ruricas Ciabæ princeps.

5 Sequenti anno Blachi cum Comanis impreſſione in Thraciam facta, & optimis quibuſq; prouinciæ partibus vaſtatis, incolumes receſſerunt: ac forſitan ad terreſtrem imperatricis vrbis portã acceſſiſſent, niſi Roſſi Chriſtianiſſima gens, eorũq; principes, partim ſua ſpõte, partim põtificis precib. adducti, admirabili ſtudio pro Romanis propugnaſsẽt, Chriſtiani populi miſerti, qui à Barbaris malè tractabatur: & indignati, eum ſępius eodem anno abduci, & gentibus à Chriſtiana religione alienis venũdari, Vnde Calizę princeps Romanus, magno & forti exercitu ſubitò coacto, in Comanorum agrum irrupit, & ſine vllo negocio diripuit & vaſtauit omnia: eóque ſępius in gloriam & amplificationẽ inculpatæ Chriſtianæ fidei, cuius minima pars, & grano ſinapis par, montes tranſponit, & ſublimia transfert, benignè facto, Comanorũ incurſiones repreſſit, & Romanis in excidij periculo conſtitutis, auxilium tulit, inopinatũ prorſus & improuiſum, diuinitùs omnino procuratũ per eiuſdem religionis populũ. Cæterùm eo anno hi Tauroſcythæ quoque ſeditione conflictati ſunt, & Romanus hic & Ciabæ princeps Ruricas, cæde popularium ſuorũ enſes imbuerunt. Sed Romanus homo robuſtus & ſtrenuus, tũ quoque multos Comanos cecîdit, qui optima & fortiſſima phalange Ruri-

5 Τῷ δ' ἐφεξῆς ἔτει μετὰ Κομάνων πάλιν ἐπεξιόντες οἱ Βλάχοι, καὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας κείραντες, ἀσινεῖς ἐπανέλυσαν· τάχα δ' ἂν καὶ ταῖς χερσαίαις πύλαις τῆς βασιλίδος προσήγγισαν, ἐπ' αὐτὴν τραπόμενοι, εἰ μὴ τὸ Χριστιανικώτατον οἱ Ῥῶς γένος, καὶ οἱ τούτων ἀρχικῶς προεδρεύοντες. τοῦτο μὲν κατ' αὐθαίρετον ὁρμὴν κινηθέντες, τοῦτο δὲ ταῖς τοῦ ἀρχιποίμενος αὐτῶν λιταῖς ὑπενδόντες, ἀξιάγαστον οἷον τὸ πρόθυμον ἐπὶ τοῖς Ῥωμαίων ἐπεδείξαντο πράγμασι, καὶ διὰ τὸ τοῦ Χριστοῦ λαὸν τὸ κακῶς ὑπὸ τῶν βαρβάρων πάσχοντα, ταῖς τοῦ ἔτους πολλάκις ἀπαγωγαῖς, καὶ ταῖς ἀποδόσεσι τούτων εἰς ἔθνη τὰ μὴ χριστώνυμα δυσχεράναντες· ὅθεν καὶ διὰ ταχέων παρασκευασάμενος ὁ τῆς Καλίτζης ἡγεμὼν Ῥωμανός, ἀγαθήν τε καὶ πολλὴν ἠθροικὼς στρατιάν, κατὰ Κομάνων ἐξώρμησε, καὶ τὴν γῆν αὐτῶν κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ἐπιών, ἔφθειρε καὶ ἠφάνισε· καὶ τοῦτο φιλοφρόνως εἰς καύχημα καὶ μεγαλωσύνην τῆς τῶν Χριστιανῶν ἀμωμήτου πίστεως πολλάκις διαπραξάμενος, ἧς καὶ τὸ βραχύτατον καὶ ὅσον κόκκος σινάπεως μεθίστησιν ὄρη, καὶ μετατίθησι τὰ μετέωρα, τὰς τῶν Κομάνων ἐφόδους ἔστησε, καὶ τοῖς ἀνήκεστα πάσχουσι Ῥωμαίοις ἀνακωχὴν ἐβράβευσε τοῦ κακοῦ, ἀνυπονόητος ἀρωγὴ καὶ ἀσυλλόγιστος συνασπισμὸς, καὶ φάλαγξ, ὡς εἰπεῖν, θεοσύλλεκτος ἔθνει ὁμοπίστῳ φανείς· πλὴν οὐδὲ τὰ κατὰ τοὺς Ταυροσκύθας τούτοις ὁ τότε χρόνος παρέδραμεν ἀστασίαστα, κατὰ δὲ ὁμοφύλου σφαγῆς τὸ ξίφος ἔβαψεν ὅ,τε Ῥωμανὸς οὗτος, καὶ ὁ διέπων τὸ Κίαβα Ῥούρικας· νίκην δ' ὁ Ῥωμανὸς ἀπενεγκάμενος, ῥωμαλέος ὢν τὸ σῶμα, καὶ τὰς χεῖρας δραστήριος, πολλοὺς καὶ τότε τῶν Κομάνων κατέτρωσεν, οἳ συνεψήφαντο τῆς μάχης τῷ Ῥούρι-

κα

καὶ κρατίστη καὶ δυναμωτάτη φάλαγξ περὶ αὐτὸν ὁρώμενοι. ἀλλὰ χρεὼν μηδὲ τοῦτο παρελθεῖν ἀνιστόρητον. ἦν τις κολλυβιστὴς, Καλομόδιος τὴν προσηγορίαν, ὃς τοῖς χρήμασιν ἐβρίθει πολλοῖς, ἀργαλέας καὶ δολιχὰς ἐκδημίας κατ' ἐμπορείαν πολλαχῆ στειλάμενος, κερδαλεόφρων ἄνθρωπος, ἀμέλει καὶ συγκαθεύδων τῷ φασκολίῳ, καὶ πείθων τὸ κύμινον, καὶ πάντα τιθεὶς τοῦ χρηματίζεσθαι δεύτερα, δέδωκε καθ' ἑαυτοῦ πολλάκις λαβὰς τοῖς χρυσοθύραις ἄρχουσιν, ἀνθρώπων εἶναι ῥυηφενέστατος, καὶ ὡς κῆπος Ἀλκινόειος, καὶ τῆς ὥρας τὸ ἀκαρὲς, οὐκ ὄχνην τρέφων ἐπ' ὄχνῃ, σῦκον τ' ἐπὶ σύκῳ παρέχειν, χρυσὸν δὲ φέρειν ἐπὶ χρυσῷ, ἐπί δ' ἀργυείῳ φύειν ἀργύειον· ὃ δὴ φυτὸν ἄντικρυς γνώσεως ἦν, ὡς ἐν Ἐδὲμ πεφυτευμένον τῇ ἀγορᾷ καὶ τοῖς τῆς πόλεως στενωποῖς· οὐκοῦν ὡς ἡ αὐγὴ τῆς ὀπώρας πάλαι τοὺς γενάρχας ἐδουλαγώγησεν, οὕτω καὶ τοῦ χρυσίου τὸ πυρωπὸν, τοὺς ἐπὶ τῶν βασιλείων χρυσώνων εἰς τὴν ἐκείνου τρύγην ἐφείλκυσεν· ἀλλ' ἅμα τῷ Καλομοδίῳ τὰς χεῖρας ἐπέβαλλον. καὶ ἅμα τὴν πόλιν εἰς στάσιν ἀνέστησαν, μεῖζόν τι τῶν προτέρων πεπονθότες δυστύχημα· οἱ μὲν γὰρ τοῦ καρποῦ δρεψάμενοι καὶ μεταλαβόντες, μηδὲ τὴν λιχνείαν ἐς μόνην τὴν ὅρασιν περιστήσαντες, τῇ δίκῃ δικαίως ὑπέπεσον· οἱ δὲ μηδ' ἐμβλέψαι τοῖς χρήμασι φθάσαντες, μάτην ἠλέγχθησαν ἐγχανόντες, καὶ δίψος Ταντάλειον ἔπαθον. ἔχοντες γὰρ τὴν πηγὴν, οὐκ εἶχον καὶ πιεῖν ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ συχνάκις ὡρμηκότες ἀρύσασθαι, εὕρισκον τὸ χρυσίον τῶν οἰκείων χειρῶν ἀφαντούμενον· οἱ γὰρ ἀγοραῖοι ἑσπέρας μαθόντες τὴν τοῦ Καλομοδίου κατάσχεσιν, καὶ τὸ αἴτιον αὐτῆς ἐπιγνόντες, κατὰ φρατρίας ὄρθρου ἠθροίσθησαν· καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ νεὼν εἰσιόντες, καὶ τῷ πρώτῳ ἐποφθέντες

cæ opem tulerant. Sed nec hoc silentio prætereundum est. Fuit nũmularius quidam Calomodius nomine, qui lõginquis & difficilibus negociationibus maximam pecuniã acquisierat, homo auarus & sordidus, tantum non indormiens marsupio, & pecuniæ postponẽs omnia. Qui cum pro ditissimo celebraretur, & non vt hortus Alcinoi ficum super ficum, & pyrum super pyrum, sed aurum auro, argentum argento cumulatum gignere diceretur, auarorum principũ insidiis est appetitus sæpè. Sed erat idem omnino arbor cognitionis, in foro & vrbis angiportis, tanquam in Edem, plantata. Vt igitur pomi elegantia quondam primos parentes nostros in seruitutem redegit, sic tũ auri nitor aulicos ad rapinam inuitauit. Sed simul & Calomodio manus iniecerunt, seditionẽ in vrbe excitarunt, maiorẽ quàm maiores nostri calamitatem perpessi. Nam illi non solo aspectu contenti, sed decerpto & gustato fructu, iure pœnas dederunt: hi verò nondum viso auro frustra inhiarunt: & Tantaleam sitim perpessi, cùm fontem haberent, bibere nõ potuerunt, sed crebrò haurire conati, aurum ex manibus amiserunt. Nam circumforanei, Calomodij captiuitate & causa eius cognita vesperi, manè tributim conuenerunt: & Dei templum ingressi, Pa-

Calomodius diues negotiator calles aulicorũ euadit. Tragœdiis comœdia admiscetur.

Ludit Nicetas noster, sed in re admodũ seria. Nec enim ad aulicorum & nebulonis artes sacra hæc historia referenda fuit.

Corui hiantes deluduntur, vt sæpius fit.

Circumforaneus à circūforaneis liberatur.

triarcham Camaterū Ioannem circumsterunt, tantum non discerpturos eum aut de fenestra præcipitaturos cōminati, nisi literis ad Imperatorē datis, Calomodiū vt ouem perditam, aut aberrantem à grege, reuocaret. Is populi tumultu ęgrè sopito, facundia sua & commiseratione, cum quem quærebant, vt agnum reduxit, non auro pro pelle abrepto à lupis, neque lana direpta. Atque hic motus citra sanguinem desiit, & ex principio tristi & tragico, in comicum ludum festiuamque fabulam est mutatus, fletu in risum conuerso. Nō multis diebus pòst, aliud malum erupit, quod ad sanguinis effusionē est progressum. Nam Ioannes quidam cognomēto Lagus, prætorij custodiæ ab Imperatore pręfectus, inde & sibi & suis pecuniam comparare instituit. O sordidum ingenium: nec enim historiæ lex me plura dicere sinit. & stipe quam homines pij vltrò cōferebant, in suam rem cōuersa, noctu celebres fures vinculis liberatos carcere educebat: qui ædibus clàm perlustratis furta ad illum conferebant. Vnde pręmio furibus distributo, reliqua homo facinorosus malè collocabat, fideli ministro simulato, cum omnibus in rebus Deo perfidus esset. Hunc Lagū multi apud Imperatorem sacrilegij detulerunt. qui correctione promissa, rem subinde differebat, quasi viribus destituere-

Non agnus erat Calomodius ille, sed lupus, ouium quas deglutierat lana tectus. Lanā aulici non lupum quærebant,

Nona tragœdia, *Lagi seditio.*

Sordidi ingenij descriptio.

Fur omnium maximus minutos fures liberat.

Ignauus princeps fures & sacrilegos seruos tolerat.

ἀρχιερεῖ (ἦν δὲ οὗτος ὁ Καματηρὸς Ἰωάννης) περιστάντες, μικροῦ καὶ διασπᾶν ἠπείλουν, καὶ κύμβαχον ἐκ τῆς ἑστίας κάτω βαλεῖν, εἰ μὴ ὅσα καὶ σύνεγγυς τοῖς πρὸς βασιλέα χρησάμενος γράμμασιν, ὡς πρόβατον ἀπολωλὸς, ἢ καὶ ἀπόνομον τὸν Καλομόδιον αὖθις ἐπανακαλέσεται· ὁ δὲ μόλις καταστείλας τοῦ λεὼ τὸν θόρυβον, τῇ τε χειλέων περιψοφήσει καὶ τῷ λαμπρῶς ἐπὶ τούτῳ παθαίνεσθαι, ἐπανήγαγεν αὐτοῖς ὡς ἀμνὸν τὸν ζητούμενον, μὴ τὸν χρυσὸν ὡς δορὰν ἀποσυρέντα παρὰ τῶν συσχόντων αὐτὸν λυκιδέων, μηδὲ λυμανθέντα τὴν τρίχωσιν· καὶ τὸ μὲν οὕτως ἀναιμωτὶ παρεληλύθεν, ἐξ αἰτίου τραγικοῦ τε καὶ σκυθρωποῦ ἐς κωμικὸν κατέληξεν ἀκοὰς διαχέον ἄθυρμα, καὶ σχηματίζον τὸν κλαυσιγέλωτα. οὐ πολλαῖς δ' ἡμέραις ὕστερον ἕτερον ἀνερράγη κακὸν, ὅ, τι καὶ εἰς αἱμάτων προὔκοψεν ἔκχυσιν. Ἰωάννης γάρ τις, Λάγως τὸ ἐπώνυμον, ἐκ βασιλέως εἰληφὼς προΐστασθαι τῆς τοῦ πραιτωρίου φρουρᾶς, ἤθελεν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς προσισταμένοις ἐνθένδε πορίζειν χρήματα· φεῦ τῆς ῥυπαρότητος τῆς γνώμης· οὐ γάρ τι πλέον ὁ τῆς ἱστορίας νόμος εἰπεῖν ἐπιτρέπει μοι· ὅθεν τὰς ψυχικὰς τῶν φιλοθέων οἰκειούμενος διαδόσεις. νυκτὸς ἀνίει φρουρᾶς, καὶ δεσμῶν τοὺς ἐπὶ κλεπτοσύνῃ διαβοήτους· οἱ δὲ λάθρα τὰς οἰκίας διερευνῶντες, προσῆγον ἐκείνῳ τὰ φώρια, καὶ ἆθλον ἀσεβείας ἐκ τῶν σύλων τοῖς νυκτιλόχοις διαδιδοὺς, τὰ λοιπὰ οἷς οὐ δέον προσέφερε, τὸν πιστὸν ὑπηρέτην, ὁ Θεῷ τὸ πᾶν ἄπιστος, ἐν τοῖς ἀτολμήτοις σχηματιζόμενος. τούτου δὴ τοῦ Λαγὼ πολλοὶ κατεῖπον ἐς βασιλέα, ὡς δρῶντα ἀνόσια· ὁ δὲ τὴν διόρθωσιν ἐπαγγειλάμενος, ὥσπερ οὐ δυνάμενος ἀνεβάλλετο· ὅθεν οὐδαμῶς ἐπὶ τοῖς τολμωμένοις ὑποπτήσσων ἦν ὁ Λαγὼς, ἀλλ' ὡς ἀνεύθυνον χειρίζων ἀρχήν.

χὴν ἀναίδην τὰ θεομισῆ διεπράττετο· ἐνίοτε δὲ τῶν ἀγοραίων ἕνα συνειληφὼς, μετὰ τὸ πλῆξαι πολλὰς κατὰ νώτου, τειχῶν ὑποδικάσας κουρᾷ, τὸ θερμότερον τῆς πόλεως καὶ τῷ παθόντι ὁμότεχνον. πρὸς στασιασμὸν ἀνεῤῥίπιζε. σύγχυσις οὖν τὴν πόλιν κατείληφε, καὶ πλῆθος χειρωνακτικὸν οὐκ ὀλίγον ἐς τὸ πραιτώριον συλλεγὲν, θηρεύσειν ἐπεβάλλετο τὸν Λαγὼν· ὁ δὲ ὑπὲρ δασύποδα συντονίᾳ δρόμου χρησάμενος, ἐκεῖθεν ἠφάνισται· ὁ μέν τοι λεὼς καὶ οὕτως ἐπισυῤῥέοντες, ὥρμων τὸν μέγαν εἰσιέναι νεὼν, καὶ βασιλέα ἕτερον ἀνειπεῖν· προκαταληφθέντος δὲ τοῦ τεμένους παρὰ τῶν εἰς αὐτοῦ φρουρὰν ἀπεσταλμένων πελεκυφόρων, μὴ μεθιστάμενοι τοῦ πραιτωρείου, κατὰ τοῦ κρατοῦντος ἐρεσχελίας ἠφίεσαν ἀπρεπεῖς· ὁ δὲ μὴ παρὼν τῇ πόλει, ἀλλὰ περὶ τὴν Χρυσόπολιν ἐναυλιζόμενος, πέμπει μοῖραν τῶν περὶ τὴν φυλακὴν τοῦ σώματος, καταληψομένην τὸ πραιτώριον· ἧκε δὲ ἐκεῖσε καὶ ὁ τῆς πόλεως ἔπαρχος Κωνσταντῖνος ὁ Τορνίκης· ἡ δὲ πληθὺς καὶ πρὸς μόνην τὴν αὐτοῦ θέαν ἐκτραχυνθέντες, τόν τε ἔπαρχον λαϊβολίαις ἐκτρέπονται, καὶ τοὺς σωματοφύλακας ἀποπέμπονται· ἐπεὶ δὲ τὰς τοῦ πραιτωρείου ἀνατρέψαντες πύλας, ἄνεσιν τοῖς ἔνδον διδόασι, σκυλεύουσί τε τὸν ἐκεῖσε Χριστιανικὸν ναὸν, τὸ δὲ τῶν Σαρακηνῶν συναγώγιον ἀνασπῶσιν ἐκ βάθρων αὐτῶν· καὶ ταῦτα σὺν οὐδενὶ διαπραξάμενοι λόγῳ, ἐφίστανται τῇ φρουρᾷ τῇ λεγομένῃ χαλκῇ, κἀκεῖσε τὰ ὅμοια δράσοντες. στρατιᾶς δὲ ἀφιγμένης βασιλικῆς μεθ' ἑνὸς τῶν τοῦ βασιλέως γαμβρῶν (ἦν δ' οὗτος ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος) ἀνασειράζονται τῆς ὁρμῆς, οὐ μὴν ἀφίστανται τέλεον, ἀλ-

tur. Vnde Lagus ob scelera minimè trepidans, sed tanquam libero magistratu fungens, apertè facinora Deo inuisa perpetrabat. Quodam verò tempore, circumforaneo quodam multis verberibus affecto & raso, audaciorem populi turbam & eiusdem opificij ad seditionẽ incitauit. Statim igitur orto tumultu, non parua opificũ pars Lagi capiendi causa ad prætorium conuolat. Sed cũ is quouis lepore velociùs euanuisset, populus nihilominus, confluens, magnũ templum occupare, & alium Imperatorẽ creare voluit. Sed quia ædem sacram bipenniferi, præsidij causa eò missi iam occuparant, nõ digressi à prætorio, verbis indecoris Imperatorem insectati sunt. Qui Chrysopoli tum agens, partem satellitum ad prætorium occupãdum mittit: eodẽque præfectus vrbis Constantinus Tornicius venit. Ad cuius solum conspectum exasperati, lapidibus hominem petũt, & satellites profligant: & prætorij foribus effractis, & captiuis emissis, Christianam illius loci ędem spoliant, Sarracenorum verò conuenticulum à fundamentis euertunt. Quæ cum sine vlla ratione fecissent, ad castellum quæ Chalce dicitur, eodem modo grassari voluerunt: Sed cum Imperatoris gener Alexius Palæologus, exercitum in vrbem reduxisset, furore nonnihil represso, cœptis non planè destiterũt: sed principio nu-

Impunitas sceleratam gignit licentiã. Hæc verò licentia seditionẽ parit.

Quæ insurgit in ipsũ principẽ, iniustitiæ suæ meritas pœnas luentem.

Seditio in furorem vertitur, qui exasperato populo arma ministrat: inde direptiones & legum ac ædificiorum euersiones.

dis corporibus, deinde paucis armatis ascitis, cum legionibus ferro vndique fulgentibus congrediũtur, nullo cum fructu & gloria morituri. Erant etiam qui tectis conscensis tegulas deiicerẽt & lapides quantos vola capit iacularentur. alij sagittas in Imperatorium exercitum torquebant. Ac toto eo die nihil remissa iracundia, sub vesperam demum abierunt. Postridie nec obmurmurarunt quicquam, nec pugnam iterarunt.

Tandem res venit ad sũmum, & desperatis vna salus est nullam sperare salutem.

Tragœdia decima, Ioãnis Cõnenij *Crassi seditio*. Sub stulto principe Respublica quietè agere nequit.

6 Hoc quoque malo elapso, quidam ex Comnenia familia, contra Imperatorẽ insurgit, nomine Ioannes. qui cum homo ventrosus & dolij similis esset, Crassi cognomentum tulerat. Is subitò in maximum templũ cõfugit: & corolla ex iis quæ circum sacram mensam pẽdent capiti imposita, rursus egreditur: & à cõiuratis (qui plurimi erant, & pleriq; nobilitate insignes) & magnæ turbæ concursu facilè in magnum palatium perductus, in aurato solio consedit, & quibusdam maxima officia committit. Interim vulgo & parte seditiosorum per fora vicos & littora eum Romanorum Imperatorem proclamante, & magnificas ædes diruente. Nocte instãte, Ioannes nec palatij custodiã curauit, vt oportuit, nec euersas fores restituit: sed velut aduersariis omnibus sublatis, in tuto collocatus, tanquam Delphin anhelans, & ob sitim vehementissimam

Cuiuis seditioso quicquid libet licet.

Vulgi nulla legũ & principis maiestate repressi ferox audacia.

Seditiosis, quum magis oportuit, deest consiliũ.

λὰ σώμασι γυμνοῖς, εἶτα καὶ βραχεῖς τοὺς μεθ' ὅπλων ἐφισταμένοις ἔχοντες, ὅλως καταφράκτοις συμπλέκονται στρατιώταις, πρὸς οὐδὲν λυσιμον ἢ παρεκτικὸν ἔργον εὐκλείας τελευτᾶν ἑλόμενοι. ἦσαν δ' οἳ καὶ τῶν τεγῶν ὑπερφερόμενοι κεράμοις κατέφερον, καὶ λίθους ἔνιοι χειροπληθεῖς ἐπιπέμποντες, καὶ οἰστεύοντες ἕτεροι, τῇ βασιλείῳ ἀντεμάχοντο φάλαγγι· ὅλης οὖν τῆς ἡμέρας ἐκείνης μηδέν τι παραλύσαντες τῆς ὀργῆς, ὑπενόστησαν πρὸς ἑσπέραν· τῇ δ' ὑστεραίᾳ οὔτε τι ἐβαττάρισαν ὅλως, οὔτε πρὸς ἀγῶνα συνέδραμον δεύτερον· ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ κακοῦ παρελθόντος, ἐκ τῆς τῶν Κομνηνῶν τις ῥύσεως τῷ βασιλεῖ ἐπανίσταται, Ἰωάννης τοὔνομα· προκοίλιος δ' ὢν καὶ πιθώδης τὴν πλάσιν τοῦ σώματος, τοῦ παχέος εἰς ἐπώνυμον εἴληχε· οὗτος τοίνυν τῷ μεγίστῳ νεῲ ἐξάπινα εἰσρυείς, καὶ τῶν στεφανίσκων ἕνα τῇ κεφαλῇ περιθείς, οἳ τὴν ἱερὰν ἀμφὶ περιώρηνται τράπεζαν, ἔξεισιν ἐκεῖθεν· καὶ προσληφθεὶς ὑπὸ τῶν ὁμωμοτῶν (πλεῖστοι δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ σχεδὸν τοῦ ἐπισήμου πάντες αἵματος) συνδραμόντων καὶ ὄχλων οὐκ ὀλίγων πρὸς τὴν φήμην τῶν πραττομένων, τὸ μέγα παλάτιον εἴσεισιν εὐμαρῶς. καὶ αὐτὸς μὲν ἐπὶ θρόνου διαχρύσου καθίσας, τινὰς ἐπὶ τῶν μεγίστων ὀφφικίων προβάλλεται· ὁ δ' ὄχλος καὶ τοῦ συναποστάντος μέρους τινές, τὰς ἀγορὰς καὶ ἀγυιὰς διϊόντες, καὶ τὰς ἠϊόνας καταλαμβάνοντες, βασιλέα Ῥωμαίων αὐτὸν ἀνηγόρευον, καὶ οἰκίας κατέσπων περιφανεῖς· νυκτὸς δ' ἐπιούσης οὔτε τῆς φρουρᾶς, ὡς ἔδει, τῶν ἀρχείων ὁ Ἰωάννης ἐφρόντιζεν, οὔτε τὰς ἀνατραπείσας πύλας ἀνέστησεν· ἀλλ' ὡς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ καθιστάμενος, καὶ μηδένα ἔχων ἤδη τὸν ἀνθιστάμενον, κατὰ Δελφῖνας ἀναφυσῶν, καὶ ὕδατος ὅλα κεράμια ἐκκενῶν, δίψει

δίψει ἀμάχῳ ἐχόμενος, οἷα κρεωβει-
θής, ἀπέψα τοὺς ἱδρῶτας κρουνηδὸν ἀπο-
στάζοντας, καὶ θερμὸν ἀπατμίζοντας. τὸ
δὲ περὶ αὐτὸν ὁπλιτικὸν τὴν ἱπποδρομίαν
περιϊὸν, ἤλυε τὴν ἄλλως ἐκεῖσε· οἱ γὰρ ὄχ-
λοι δύναντος ἡλίου, κατ᾽ ἀγέλας ὀρνίθων
διέστησαν, τάχιον διαγελάσαι τὴν ἕω γλι-
χόμενοι, ὡς αὖθις συνδραμόντες τοῖς ὑ-
περηφάνοις ἐπεισπέσωσιν οἴκοις, καὶ τὰ
σφίσιν ἐνόντα διαρπάσωσι· βασιλεὺς δ᾽ ὁ-
πόσον συγγενὲς συναθροίσας, καὶ τὸ περὶ αὐ-
τὸν οὐκ ἀπόλεμον. πέμπει κνεφαίως ἐπι-
θέσθαι τῷ Ἰωάννῃ· οὐδὲ γὰρ ἂν ἡμέρας δια-
φαυσάσης, ἡσυχίαν ἀγαπῆσαι τὸν τῆς πό-
λεως ὅμιλον, ἀλλὰ πλείονα πολλῷ καὶ
δυσκάθεκτον περὶ τὸν τύραννον συνελθεῖν
ὀρθριαίτερον, συλληψόμενον ἐκείνῳ τοῦ
ἔργου, καὶ πολυμερῶς αὐτοῖς ἀντιμαχησό-
μενον· οἱ μὲν οὖν πλοίων ἐπέβησαν, καὶ τῇ
ἀκτῇ προσίσχουσι τῆς μονῆς τῶν ὁδηγῶν, κα-
κεῖθεν τοῖς πελεκυφόροις συμμίγνυνται τοῦ
βασιλέως ὑπασπισταῖς. οὐδὲ γὰρ ἦν ὁπλο-
φόροις διὰ μέσης τῆς πόλεως παρελθεῖν, καὶ
μὴν ἐξάπινα συρραγέντες τοῖς περὶ τὸ
θέατρον στασιώταις τοῦ Ἰωάννου, αὐτούς τε ῥᾳ-
δίως διασκεδάζουσι, καὶ κατὰ ῥᾳστώνην πᾶ-
σαν τῷ Ἰωάννῃ προσβάλλουσι, κτείνουσί
τε ὡς βόσκημα πανσώμοις ἐπενεγκόντες
πληγάς, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀφελόμενοι,
τῷ βασιλεῖ προσάγουσι. καὶ ἡ μὲν τῇ κατὰ τὴν
ἀγορὰν ἀψῖδι μετεωρίζεται πρὸς θέαν
πάνδημον, ἔτι τοῦ αἵματος ἀποβλύζουσα.
σεσηρυῖά τε δεινὸν καὶ μεμυκυῖα τὼ ὀφθαλ-
μώ· ὁ δὲ λοιπὸς Ἰωάννης ἀρθεὶς ἐπὶ κλί-
νης αἰθέριος προτίθεται κατὰ τὴν μεσημ-
βρινὴν πύλην τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων.
καὶ βασιλεὺς τὰς ἄνωθεν αὐτῆς ἀρχικὰς
διαίτας εἰσιὼν, ἐθεᾶτο κάτωθεν, ὁμοῦ μὲν
τὰς ὄψεις, διδοὺς τῷ πτώματι, ὑπὲρ βοῦν

totas amphoras aquę exhauriens, sudorem riui instar ex vasto corpore decurrentē & fumantē abstergebat. Eius verò milites ad Circū equestrē temerè deambulabant. Nam plebs post Solis occasum, vt grex auium dissipata, vt aurora celerius orriretur optabat, quo locupletum ædes diriperet. Imperator verò cognatos, & quicquid bellicosorum hominum secum habebat, misit, vt in tenebris Ioannem opprimerent. Nā si diluxisset, vrbanam turbā non esse quieturam, sed longè plures & importuniores concursuros, ad tyrannum adiutandum & defendendū. Quare hi nauiculis ad Hodegium monasterium traiiciunt, atque inde cum bipēniferis Imperatoris satellitibus se coniungunt (neque enim armatis per forum trāsire licebat) & circa theatrū factionem Ioannis subitò adorti sunt. qua facilè profligata, per summum ocium ad ipsum Ioannem irrumpunt, eumque tanquam pecudem totis corporibus cōnixi cædunt, & caput eius Imperatori offerunt. Id in fornice fori pro publico spectaculo est suspensum, cruore adhuc destillante, cum fœdo oris hiatu & clausis oculis. Reliquum eius cadauer in lecto collocatum, in meridionali porta Blachernij palatij sub dio exponitur. Imperator verò è superiori conclaui simul & spectaculo illo fruebatur, cadaueris instar vasti tauri

Qui immensum rerū pōdus gestandū suscipit, ne quiescat: alioquin opprimetur.

Milites & stultum vulgus superbiā sua vt plurimum euertū tur.

Seditionis flammas quā primum extingue princeps: nam si deliberas in teipsum insilient.

Seditiosorū factio ex improuiso oppugnata facilè profligatur.

Caput seditionis si tollas, membra trepidant & collabuntur.

In cadauera fæuire, immanitas est.

tumētis, simul & tāto successu cū insolētia lętabatur. Cadauere inde sublato, & canibus ac volucribus proiecto, quod omnibus ferè immane & inhumanū facinus visum est, cōiurati eius cōprehensi, & quæstionibus adhibiti, vt conscios nominarēt, in vincula & carceres coniiciūtur.

Præcipua seditionis mēbra etiā tollēda de medio.

Fecit & aliud Imperator, nescio quale. Constantinum quendam Francopulum cū VI triremibus in Pontū Euxinum misit, per speciem de mercibus nauis cuiusdam, quæ ex Phaside Byzantium nauigans, iuxta Cerasuntem fracta esset, inquirendi: reuera autem, vt oneraria nauigia, quæ Aminsum appellerent, spoliaret.

Vndecima tragœdia, Alexij spoliatio nauiū, & perfidia in Rucratinum.

Is, vt iussa Imperatoris exequeretur, nulli naui parcit: sed spoliatis omnibus quę & Byzantiū plenę mercibus ibant, & suis rebus venditis, & aliis impositis, inde recedebāt: post bimestre in vrbem rediit, quibusdam negociatoribus occisis, & in mari demersis, quorum pecuniam sibi vendicauit, cæteros Leberide nudiores dimisit.

Istis lucri bonus est odor ex re qualibet.

Ii vrbem & palatium ingressi, sæpe suas iniurias conquesti sunt, & cum luminibus sacras ædes frequentarunt. Sed nihil ab Imperatore impetrarunt, qui bonis illis iam venditis, pecuniam in fiscum redegerat.

Ab iniusto iniustum responsum expecta.

Quare Iconienses negociatores Rucratinum adeūt, qui per legatos res eorū ab Imperatore repetebat, pacis

Potentioris auxilium in oppressione inuocandum est.

διωδηκότι μεγαλόπλουτον ὁμοῦ δὲ διαχεόμενος τῷ ῥεύματι, καὶ καταλαζονευόμενος τὸ κατόρθωμα. μετὰ δὲ, τὸ σῶμα ἐκεῖθεν ἀρθὲν, κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰ προτίθεται· ὃ καὶ θηριῶδες μικροῦ καὶ ἀπάνθρωπον τοῖς ἅπασιν ἔδοξε· οἱ δ' ἐκ τῆς συνωμοσίας μερίδος τοῦ Ἰωάννου συσχεθέντες, καὶ βασάνοις ὑποβληθέντες, ὅπως ἐκφήνωσι τοὺς συνίστορας, δεσμοῖς καὶ φρουραῖς παραπέμπονται· ἀλλ' οἷον καὶ τόδ' ἔρεξεν αὖθις ὁ βασιλεὺς, ἀνδρί τινι παραδοὺς τριήρεις ἓξ, ᾧ ἡ μὲν κλῆσις ἦν Κωνσταντῖνος, ἡ δ' ἐπίκλησις Φραγγόπουλος, ἐς τὸν Εὔξεινον Πόντον ἐξέπεμψε, τῷ μὲν δοκεῖν περὶ φορτίου πλοίου τινὸς ἐξετάσοντα, ἐκ Φάσιδος καταίροντος εἰς Βυζάντιον, περὶ δὲ Κερασοῦντα ναυαγήσαντος, τῷ δὲ ὄντι ταῖς ἐς πόλιν τὴν Ἄμινσον καταπλευσάσαις ὁλκάσιν ἐπιθησόμενον, καὶ τούτων τὰ ἀγώγιμα περιγινομένοντα· ὁ δὲ κατ' ἐπίταγμα τὸ βασιλικὸν ἐς τὸν Εὔξεινον ἀναπλεύσας, οὐδεμιᾶς φεισάμενος νηὸς· ἀλλὰ πάσας σκυλεύσας, ὅσαι τε ἐς Βυζάντιον ἐμπορευμάτων πλήρεις κατήγοντο, καὶ ὅσαι αὖθις ἀνήγοντο, ἀποδιδόμεναι τὰ ἑαυτῶν, καὶ ἄλλα ἄττα ἐνθέμεναι, μετὰ δύω μῆνας ὑπέστρεψε, τινὰς τῶν ἐμπόρων μαχαίρᾳ ὑποδικάσας, καὶ τῷ βυθῷ παραπέμψας, ὧν τὰ χρήματα αὐτὸς ἰδιώσατο, τοὺς δ' ἄλλους ὑπέρου γυμνοτέρους ἀποπεμψάμενος· οἱ δὲ τὴν πόλιν εἰσιόντες, πολλάκις μὲν ἱκέτευσαν ὑπὲρ ὧν παράδικον πεπόνθασιν ἀρχείοις προσιόντες, καὶ θείοις μετὰ φώτων τεμένεσι παραβάλλοντες· οὐκ εἶχον δὲ τὸν βασιλέα πρὸς οἶκτον ἐπιρρεπῆ, τὰς αὐτῶν ἐμπορείας καθάπαξ ἐξαργυρώσαντα, καὶ τῷ αὐτοῦ ταμιείῳ εἰσκαταθέμενον· οἱ δὲ Ἰκονίου τινὲς ὁρμώμενοι ἔμποροι, τῷ Ῥουκρατίνῳ προσίασι, καὶ πέμψας αὖθις ἐς βασιλέα, τὰ τούτων

ἀπήτε

ἀπῄτει χρήματα· ἦν δὲ καὶ λόγος τότε περὶ σπονδῶν. βασιλεὺς δὲ ἀποστάτην ὀνομάζων τὸν ἑαυτοῦ Φραγγόπουλον, τῆς οἰκείας γνώμης ἀπῆγεν, ὅσα ἐκεῖνος ἀνοσιούργησεν, ἐπὶ ψεύδει τὴν ἐλπίδα τιθέμενος, τῇ ἐναργείᾳ τῶν πραγμάτων ἀντιμαχόμενος. τελεσθείσης δὲ τῆς ἀγάπης, ὁ μὲν Ῥουκρατῖνος μεθ᾽ ἑτέρων αἰτήσεως φόρων, καὶ μνᾶς ἀργυρίου προσειλήφει πεντήκοντα, εἰς ἀπόδομα ὧν οἱ ἔμποροι ἀφῃρέθησαν· ὁ δὲ βασιλεὺς φωρᾶται μεθ᾽ ἡμέρας τῇ ἐκείνου ἐπιβουλεύων ζωῇ· μεγίσταις γὰρ ὑποσχέσεσι Χάσιόν τινα ἐλαφρίσας, καὶ τούτῳ ἀμαθῶς, ὡς ἐς φιλίαν ἀστάθμητος, ἐγχειρίσας γραμματεῖον ἐρυθρόγραφον, ἐκπέμπει τὸν Ῥουκρατῖνον ἀναιρήσοντα. συλληφθέντος δὲ τοῦ Χασίου, καὶ τὸ γράμμα καὶ τὸ δρᾶμα ἐκφήναντος, παρεβάθησαν μὲν αἱ σπονδαί, πολλαὶ δ᾽ ἐκ τῶν Τούρκων ἐπιδρομαὶ διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν ταῖς ἑῴαις ἐπανέφυσαν πόλεσι. καὶ Μιχαὴλ δέ τις ἐκ νοθείας υἱὸς Ἰωάννου τοῦ Σεβαστοκράτορος, τῆς ἐπαρχίας Μυλάσσης φορολόγος ἀποσταλείς, νέος ὢν καὶ αὐθάδης, τοῦ βασιλέως ἀφίσταται· πολέμῳ δὲ ἡττηθεὶς καὶ φυγών, τῷ Ῥουκρατίνῳ προσρύεται, καὶ τῷ τοῦ βασιλέως μίσει προσδεχθεὶς ἀσμενέστατα, στρατείαν ἐξ ἐκείνου δεχόμενος, τὰς Μαιανδρικὰς πόλεις πολυτρόπως ἐσίνετο, χείρων τῶν ἀλλοφύλων καὶ νηλεέστερος ἀνδροφόνος δεικνύμενος. εἴ τι γοῦν αἰτιώτατον τοῦ τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν ἐς γόνυ καταπεσεῖν, καὶ χωρῶν καὶ πόλεων χειρώσεις παθεῖν, ὕστατα δὲ καὶ αὐτὴν ἐξαπολωλέναι, τοῦτο οἱ ἐκ Κομνηνῶν γεγόνασιν ἀφιστάμενοι καὶ βασιλειῶντες· παρὰ γὰρ ἔθνεσι καταλύοντες μὴ φίλια Ῥωμαίοις νοοῦσι, τῆς πατρίδος ἦσαν πανώλεια,

quoque mentione facta. Imperator verò Francopulum defecisse causatus, nefaria illius facinora à se remouebat, spe in mendacio collocata, & rerum veritate dissimulata. Pace facta Rucratinus præter annui tributi pactionem, etiam L minas argenti accepit, quas spoliatis mercatorib. restitueret. Imperator verò post dies aliquot Rucratini vitæ insidiari deprehensus est. Nã Chasium quẽdam maximis pollicitationibus impulsum, leuis amicitiæ cultor, cum rubricatis literis ad eum tollẽdum ablegat. Verùm capto Chasio, literis deprehensis, & omni fabula explicata, ruptum est fœdus: eáq; de causa Turcæ multas Orientales vrbes infestarũt. Adhęc Michael quidam Ioannis Sebastocratoris nothus filius, ad exigẽda Mylassenæ prouinciæ tributa missus, homo adolescens & contumax, deficit: sed prælio victus & fugatus, ad Rucratinum se cõfert. à quo Imperatoris odio cupidissimè susceptus, acceptóq; exercitu, Mẽãdricas vrbes variis affligit modis, Barbaris ipsis crudelior. Quod si vlla grauissima causa fuit, cur Romanum Imperium labefactatum, vrbes atque prouincias amiserit, & ipsũ denique corruerit: Comnenij regni cupiditate ad hostes deficiendo, eam suppeditarunt. Nam cum ad gentes Romanis inimicas confugerent, patrię pernicies erãt.

Alexij mala mens. Nihil mẽdacio turpi[*], in eo præsertim qui veritatis assertor esse debet.

Mendax & fidem facilè fallit, & aliorũ vitę insidiatur: at defectus mala sibi parit suisque.

Duodecima tragœd. Michaelis defectio.

Sequũtur deinceps tragœdiæ domesticæ, grauissimæ. Prima, Comneniorũ, qui in imperio administrãdo ineptissimi fuerãt, defectio ad hostes, vnde imperij postea interitus.

quanquam apud nos rebus gerendis & administrando Imperio ineptissimi & stolidissimi. Cæterùm Alexius Nouembri mense cōtra Michaelem in Orientem profectus, in reditu ad Pythia castrametatus est, vt calidis aquis innataret. Balneis & crateribus satiatus, longiorem nauigationem desiderauit. Nā in eius animo terrestrium & marinarum voluptatum cupiditas ex æquo certabant, nunc his, nunc illis vincentibus. Conscensa igitur naui imperatoria, rectà ad paruas insulas passim iuxta vrbem sitas contēdit. Astacenum sinum circumuectus. Orto autem subito turbine, fluctu in altum erecto, nauis à prora in puppim sublata, propemodum submergitur, vndis vndique vrgentibus. Nautæ tumultuari, sudare vectores, vociferari, Deū inuocare, suspirare, clarè eiulare. Vehebantur enim vnà omnes Imperatoris familiares vtriusque sexus, terræ videndæ & attingendæ cupidissimi. post multos labores & pericula vix optatissimam Principis insulam attingunt Ex ea, tēpestate sedata, Chalcedonē traiiciunt. Vbi vertigine posita, & salsugine reiecta, timoribus & periculis obliuioni traditis, in magnum palatium transeunt, ad edēdos Circenses ludos, & populum spectaculis exhilarandum. Quibus finitis, Imperator statim in Blachernas se conferre voluit: sed quia

Altera, quæ fuit peculiaris, népe Alexij periculum à naufragio.

Futuræ tempestatis qua veluti subito turbine deiectus est, præsagium.

Naufragij hypotyposis.

Aulicorum periculum.

Liberatio.

Non gratiarum ad Deū actio, sed in Deum ingratitudo.

Alexius, vt & antecessores imperatores Græci, aliro-

καίπερ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν μείζοσι πράγμασιν * ἐγχειρήσειν ἑλεῖν τε καὶ κρατήσειν, ἀνεπιτηδειότατοι ὄντες, καὶ πάντων ἀχρειότατοι καὶ σκαιότατοι. διὰ δὲ τὴν τοῦ Μιχαὴλ νεωτέρισιν περὶ μῆνα τὸν φυλλοχόον ἔξεισιν εἰς ἕω Ἀλέξιος· ὑποστρέφων δ' ἐκεῖθεν, παρενέβαλεν εἰς τὰ Πύθια, τοῖς θερμοῖς ἐννηξόμενος ὕδασιν· ὡς δ' ἅλις εἶχε λουτήρων καὶ κρατήρων, ἐρᾷ καὶ μακροτέρου πλοός. δημφισβήτουν γὰρ παρὰ τῷ δὲ τῷ ἄνακτι καὶ ἀνὰ μέρος ἐκράτουν αἱ ἐπίγειοι καὶ ἐνάλιοι χάριτες, καὶ λαμπρὰν ἀνεδοῦντο τὴν νίκην· νῆα τοίνυν εἰσιὼν στρατηγίδα, εὐθὺ τῶν νησιδίων διαπλωΐζεται, ἃ ἄγχιστα τῆς Κωνσταντίνου ἀμφιρρέονται, τὸν Ἀστακηνὸν κόλπον ἀφεὶς περιπλεῖν· λαίλαπος δ' ἀνεγερθείσης ἐξαίφνης, καὶ μετεωρισάσης τὸ κῦμα ὀρθὸν πλοῖον ἐκ πρῴρας ἐπὶ πρύμναν αἴρεται, καὶ μικροῦ καταδύεται, ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπικλυζόμενον· ἐθορύβουν μὲν οὖν οἱ πλωτῆρες, καὶ ἱδρῶσι περιερρέοντο, βοαὶ δὲ τῶν ἐμπλεόντων καὶ θεοκλυτήσεις ἦσαν, οἰμωγαί τε καὶ ὀλολυγαὶ διαλύγιον ἐξηκούοντο· συνέπλεον δὲ βασιλεῖ πᾶσαί τε καὶ πάντες ἐπιτήδειοι, οἷς καὶ ποθεινὴ μὲν ἡ γῆ τοῖς βαδίζουσι, ποθεινὴ δὲ καὶ αὐτοῖς ἐδόκει τις ἐντυχεῖν, πολλὰ δὲ καὶ παντοῖα διακινδυνεύσαντες, ἀγαπητῶς καὶ μόλις περὶ τὴν Πρίγκιπον διασῴζονται· ἐκ δὲ ταύτης, τοῦ κύματος ἠρεμήσαντος, ἐς Χαλκηδόνα καταίρουσιν· ἔνθα τοῦ ἰλίγγου ἀνεθέντες, καὶ τὴν ἅλμην ἀποπτύσαντες, καὶ λήθης βυθοῦ παραδόντες τὰ χαλεπὰ τοῦ κινδύνου καὶ φοβερά, ἐς τὸ μέγα διαπεραιοῦνται παλάτιον, ἁμίλλας τελέσοντες ἵππων, καὶ θεάτροις τὸν δῆμον δεξιωσόμενοι. ὡς οὖν εἰλήφει πέρας καὶ τάδε, βασιλεὺς μὲν ἀπελθεῖν ἐς Βλαχέρνας αὐτίκα ἤθελε, τῆς δὲ τῶν

Ῥωμαίων

* Ῥωμαίων ἀγγελίαις προσισταμένης (οἱ γὰρ ἐς ἡμᾶς αὐτοκράτορες καὶ μέχρι * βηματίσαι, τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν περιεργάζονται) τὴν πρώτην τῶν νηστειῶν ἑβδομάδα τῷ μεγάλῳ παλατίῳ προσέμενεν οὐχ ἑκών· ὡς δ' ἦν ἡ ἕκτη τῶν ἡμερῶν οὐκ ἀνάρσιος πρὸς μετάβασιν, καὶ μάλιστα τοῦ βαθέως ὄρθρου μεθισταμένῳ, ἔγνω μετασκευάσαι κνεφαῖος, καὶ μήπω τοῦ ἡλίου διασπείραντος τὰς ἀκτῖνας, τὰς Βλαχέρνας καταλαβεῖν· ἥ, τε οὖν τριήρης παρὰ ταῖς ἀκταῖς τῶν ἀρχείων ἐσάλευεν, καὶ τὸ συγγενὲς ἅπαν τοῦ βασιλέως παρ' αὐτὸν μετὰ φώτων συνήλιστο, σύμπλουν ἐσόμενον· τοῦ Θεοῦ δὲ δεικνύντος, ὡς κύριος ἐστὶν ὡρῶν καὶ χρόνων αὐτὸς, καὶ παρ' αὐτοῦ κατευθύνεται, εἴτε μὴν συμποδίζεται τὰ τινῶν διαβήματα, τὸ περὶ τὸ βασιλείου κλίνης δάπεδον αὐτομάτως ὑποχαλᾷ, καὶ εἰς χάσμα ἱκανῶς διανοίγεται, καὶ βασιλεὺς μὲν παραδόξως τοῦ κινδύνου ῥύεται· ἅτερος, δὲ τῶν τούτου γαμβρῶν ὁ Παλαιολόγος Ἀλέξιος καὶ συχνοὶ ἄλλοι, ἐνίσχονται τῷ διαστήματι, καὶ πάσχουσι κακῶς τὰ βάθρα τοῦ σώματος. εἷς δέ τις ἐκτομίας καὶ ἐτεθνήκει, εἰς τὸ βάθιστον τοῦ χάσματος καταδύς· οἵαν μὲν οὖν ἔννοιαν ἢ μετάνοιαν ἐπὶ τούτοις εἴληφεν ὁ κρατῶν, οὐδαμῶς ἔχω ἐπεξιέναι· ὃ δὲ κατὰ πόδας ἐπηκολούθησε, τοῦτο δὴ καὶ τῇ ἱστορίᾳ παραδίδωμι.

7 Τῷ βασιλεῖ τῷδε καὶ τρίτη θυγάτηρ ἦν, Εὐδοκία τοὔνομα· ταύτην ἔτι τοῦ τεκόντος Ἀνδρόνικον ἐκδιδράσκοντος, Ἰσμαηλίτας τε καὶ Παλαιστίνην περιϊόντος, πλανῆτος, ὁ πατράδελφος Ἰσαάκιος ἑνὶ τῶν παίδων ἐκδέδωκε τῷ Στεφάνῳ τοῦ Νεεμαν. ἦν δ' οὗτος ἡγεμὼν τῶν Τριβαλλῶν· ἀλλ' ὁ μὲν βραχὺν ἐπιμείνας τῇ ἀρχῇ χρόνον, τὸ ὄρος ἄνεισι τὸ Παπίκιον,

tempus incommodius obstabat (nam nostri temporis Imperatores nec minimam mutationem astris inconsultis instituunt) primam ieiuniorum hebdomadē in magno palatio haud sanè volēs permansit. Vt verò dies sextus ad migrationem non erat incommodus, præsertim si ea summo mane fieret, diluculo ante solis ortum transire Blachernas instituit. Igitur & triremis in anchoris ad palatiũ fluctuat, & omnis Imperatoris cognatio cum luminibus adest, vt nauiget vnà. *Deo verò monstrante, se esse horarum & temporum dominum, & à se itinera hominum vel prosperari vel impediri:* solum ante Imperatorium cubile vltrò cedens profundè dehiscit, ac id periculum Imperator mirabiliter euadit. Sed alter eius gener Alexius Palæologus, & alij plures voragine illa implici-ti, in cruribus malè afficiuntur: quidam verò eunuchus in imum hiatum delapsus, periit. Quid Imperator ea de re cogitarit, & an consilium mutarit, dicere nullo modo possum. Quod verò euestigiò cōsecutum est, referam.

7 Habuit Alexius tertiam quoque filiã, Eudociam nomine: quam ipso adhuc Andronicum fugiente, & apud Ismaelitas & in Palęstina oberrante, patruus Isaacius Stephano filio Neemanis despondit, Triballorum principi. Verùm in exiguo tempore in principatu exacto, in

logiæ iudicia tiæ studiosus, domi inclusus manet.

* χρόνων.

Nouo periculo, năpe ruina domus, terretur: alterũ imminentis ruinæ pręsagiũ: quam vanus astrologus nec pręuidere nec auertere potest.

Aulici ruina illa læsi, & illorum vnus oppressus. Omnia securis minantur exitium.

Tertia, Eudocia Alexij filia à Stephano Triballo repudiata.

Ex incesto connubio parit liberos.

Papycio monte fit monachus. Filius verò eius eodem nomine Stephanus Eudocia paternæ satrapiæ domina declarata pluſculo tempore exacto liberos ex ea suſcipit. Sed tempus omnia innouare, & perpetuò diſſimilitudines inducere ſolitum, ambos à priſtina coniunctione & conſentione diſiungit, nec in eo numero eſſe patitur, quos Lyricus his verſibus celebrat,

A marito incestuoſo diſiungitur.

Felices ter & amplius
Quos irrupta tenet copula, nec malis
Diuulſus querimoniis
Suprema citius ſoluit amor die.

Incestuoſorum odium implacabile.

Nam ille vxori pruritum libidinis, ea cõtra marito bibacitatem à primo diluculo & aliarum, mulierum cõſuetudinem obiiciebat. Ita diſſidio ſubinde creſcente, Stephanus Barbaricum conſilium init atque exequitur. Nã

Suæ libidinis præmia meritare fert imprudens mulier.

ſiue confictο, ſiue verè obiecto adulterij crimine, Eudociam omni veſtitu muliebri ſpoliat, ſola tenui interula relicta, eaque vndique præciſa, vt vix pudẽdas partes tegeret, atq; ita ignominioſè quò libitum eſſet abire ſinit. Huic pœnæ tam inhoneſtæ, atroci & immodicæ, frater eius Volcus intercedit: & obiurgata eius inhumanitate, orat, vt depoſita iracundia paulo clementius agat, habita ratione illuſtris generis Eudociæ: & famæ ſuæ conſulat, ac tãtam ignominiæ labẽ caueat. Sed cum pertinax & implacabile eius ingeniũ mouere non poſſet, ipſe Eudociam ita ſuſceptã vt

Nec valet fratris interceſſio.

Miſera eiecta recipitur à fratre tandémq; ad patrem peruenit.

καὶ βίον ὑπεισι τὸν μοναδικόν· ὁ δέ οἱ υἱὸς Στέφανος κληρουχήσας τῆς πατρῴας σατραπείας τὴν Εὐδοκίαν δείκνυσι, ἡλίοις συχνοῖς ἐξεμέτρησε, καὶ παίδων ἐξ αὐτῆς ἀκούει πατήρ· καινοτόμος δ᾽ ὢν ὁ χρόνος καὶ προβολεὺς τῶν ἀνομοίων ἀλλήλοις, διΐστησιν ἀμφοτέρους τῆς πρὶν ἑνότητος καὶ συμπνοίας, οὐκ ἄχρι τῶν ἐσχάτων ἀναπνοῶν συμφυΐαν παρεὶς ἀνόθευτον, ὃ τοῖς ἔχφροσι συζυγίταις πλήρωμα τῆς ἀνθρωπίνης εὐδαιμονίας κεῖνεται. ἐκεῖνος ὁ μὲν τῇ γυναικὶ ἐνεκάλει τὴν τῆς ψωρώδους ἀκρασίας ὀδαξησμόν, ἡ δὲ τἀνδρὶ προσωνείδιζε τὸν εὐθὺς ἐξ ἑωσφόρου ἀκροχάλικα, καὶ τὸ μὴ πίνειν ὕδατα ἐξ οἰκείων ἀγγείων, καὶ τὸ κρυφίων ἄρτων ἐμπίπλασθαι· καὶ προβαινούσης οὕτω τῆς διχονοίας ἀεὶ ἐπὶ μέγα, σκέπτεταί τι βαρβαρώτερον ἔργον ὁ Στέφανος, καὶ αὐτὸ μέτεισι· πλασάμενος γὰρ, ἤτοι καὶ φάμενος ἀληθῶς, μοιχευομένην ἁλῶναι τὴν Εὐδοκίαν, παντὸς ἀπογυμνοῖ περιβλήματος γυναικείου, τὸν ἔσχατον αὐτῇ καὶ λεπταλέον χιτῶνα μόνον καταλιπών· καὶ τοῦτον κύκλῳ περικοπέντα, ὡς μόλις περιστέλλειν τὰ τῶν μελῶν ἀσχήμονα, καὶ διαφίησιν οὕτως ἀτίμως, ἔνθα καὶ διοργῶν πορεύεσθαι· πρὸς δὲ ταυτηνὶ τὴν πρᾶξιν τὴν ὄντως ἄσεμνον καὶ ἀπότομον, καὶ τὴν ὑπέρογκον ἀμυντηρίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Βόλκος, ἔς τε τὸ ἀπάνθρωπον ἦθος ὠνείδισε τὸν κασίγνητον, μεθαρμόσασθαι ἠξίου τε τῆς ὀργῆς, καὶ καθυφεῖναί τι μικρὸν καθικέτευσεν, ἀπιδόντα πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ γένους τῆς Εὐδοκίας, καὶ ἑαυτὸν δὲ οἰκτειρήσαντα, γενησόμενον οὕτως ἐπ᾽ ἀσχήμοσιν ἔργοις ἀοίδιμον. οὐκ ἔχων δὲ καὶ πείθειν, ὡς τὴν γνώμην ἀκαμπῆ καὶ δυσμείλικτον, αὐτὸς τὴν Εὐδοκίαν προσηκούσης κομιδῆς ἀξιώσας, παραδίδωσι τοῖς

ἀπάξουσι δεόντως εἰς τὸ Δυῤῥάχιον. μαθὼν δὲ τὸ γεγονὸς ὁ πατὴρ, πέμψας ἀμφικέφαλον καθέδραν, καὶ κόσμους περιδεῤῥαίους, ἄλλας τε λαμπρειμονίας βασιλικὰς, εἰσοικίζεται τὴν θυγατέρα. πλὴν οὐδὲ τοῦ Νεεμὰν οὗτοι υἱοὶ ἀδελφὰ φρονοῦντες εἰς τέλος διήρκεσαν· ἐκπολεμωθέντες δὲ κατ' ἀλλήλων, τῷ χορῷ τῶν ἄλλων καὶ οἵδε συνήφθησαν, οὓς μικρῷ πρόσθεν εἰρήκαμεν ἠγνοηκέναι τὴν φύσιν διά τε φιλαρχίαν καὶ τρόπου σκαιότητα· καὶ φανεὶς κρείττων ὁ Βόλκος, τῆς ἀρχῆς ἅμα καὶ τῆς πατρίδος ἐκτοπίζει τὸν Στέφανον· ἐκ γὰρ τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος, ὥσπερ τινὸς ὑπογραμμοῦ καὶ τύπου καὶ κοινοῦ θεμιστεύματος τῆς ἀδελφοκτονίας ἐξιούσης, καὶ διαδραμούσης τῆς γῆς τὰ πέρατα, οὐ Πέρσαι μόνον καὶ Ταυροσκῦθαι, καὶ οἵδε οἱ Δαλμάται, καὶ μετέπειτα Παννόνες, ἀλλὰ καὶ λοιποὶ ἕτεροι παρ' ἔθνεσι δυναστεύοντες, στάσεων καὶ φόνων τὰς ἑαυτῶν πατρίδας ἐνέπλησαν, καθ' ὁμογνιῶν τὰ ξίφη σπασάμενοι· κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἔξεισι τῆς Μυσίας ὁ Ἰωάννης μεγίστῳ τε καὶ παγχάλκῳ στρατεύματι· καὶ διειληφὼς τὴν Κωνστάντιαν, χειροῦται ταύτην κατὰ πᾶσαν εὐπέτειαν, διάσημον οὖσαν ἐν τοῖς τῆς Ῥοδόπης χοινίσμασι· καὶ καθελὼν τὸν ταύτης περίβολον, ἐκεῖθεν ἀπανίσταται· καὶ περὶ τὴν Βάρναν στρατοπεδεύεται, καὶ πολιορκεῖ γενναίως καὶ ταύτην, κατὰ τὴν ἕκτην τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων ἡμέραν· παντοίαν δ' ἔνστασιν ἐνδεικνυμένων τῶν ἔνδοθι, κρατίστων ὄντων τῶν πλείστων, κἀκ τοῦ Λατινικοῦ στίφους συγκεκροτημένων. τετράπλευρον συντίθησι μηχανὴν συμμηκιζομένην τῷ εὔρει τῆς τάφρου, ἰσοϋψῆ τῷ τείχει τῆς πόλεως, καὶ ταύτην ὑπότροχον οὖσαν τῇ τάφρῳ ἄγχιστα στήσας, εἶτα ἀνατρέψας, ἀμφοτέρων τῶν περάτων

vt dignitas eius postulabat, Dyrrachium perducendam curat. Quo casu cognito pater, filiam lecticæ & ornamentis muliebribus missis, in ædes suas recipit. Cæterũ ne hi quidem Neemanis filij longo tempore concordes permanserunt: sed inimicitiis susceptis, in cæterorum cœtum transierunt, quos suprà diximus per ambitionẽ & væcordiam, naturæ oblitos esse: & Volcus victor Stephanum & principatu & patria exegit. Nam cùm fraternæ cædis exemplum ex vrbe imperatrice promanasset, & extremos orbis terrarum fines peruagatum esset, non Persæ tantùm & Tauroscythæ, & hi Dalmatę, & postea Pannonij, sed & alij plures cæterarum gentiũ principes, ensibus in cognatos suos strictis, seditionum & cædium patrias suas compleuerunt. Sub hoc tempus Ioannes cum maximo & armis instructissimo exercitu, Mysia egressus, Constantiam insignem vrbem Rhodopæi territorij sine vlla difficultate capit: & mœnibus dirutis, Varnã sexto die passionis Dominicæ fortiter oppugnat. Sed cùm ij qui vrbẽ tenebant, plerisque fortissimi viri, & Latini generis, summa ope resisterent, quadrilateram machinam fabricat, quæ longitudine latitudini fossę, & altitudine fastigio mœnium responderet: & ea rotis subiectis proximè fossam collocata, & deinde euersa, vtrosque fines

Fratrum quoque gratia rara est: & incestuosus Stephanus tandem pœnas luit.

Ex Byzantio malum in extremos fines orbis peruagatur.

Alia tragœdia Mysi Cõstantiam & Varnam expugnant.

Machina quadrilatera ad vrbis expugnationẽ ædificata.

apprehendit: eadémque machina & ad explendam foſſam, & ad cōſcendenda mœnia pro ſcalis vſus, triduo Barnæ potitur. neq; diei ſolénitatem (erat enim id ſanctiſſimum ſabbathum, quo Dominus in ſepulchro dormiuit) neque Chriſtianū nomen veritus Barbarus, quod ſolis labiis iactabat: ſed intemperiis ſanguinarij alicuius dæmonis actus, omnes quos viuos ceperat, in foſſam præcipitauit: iniectáque humo, & expleta, ſepulchretum locum illum facit: nec multo pòſt, etiam mœnibus euerſis, in Myſiam reuertitur, huiuſmodi victimis & abominandis inferiis celebre illud ſabbathum veneratus. Atque hæc ſic geſta ſunt. Manuel verò Camizes Protoſtrator longo tempore in Myſia captus, Imperatorem & conſobrinum orat, vt de ſua re familiari redimatur, neque vt maleficus longo tēpore in Barbarorū poteſtate relinquatur. Sed iis literis nihil impetrauit. Deſperata igitur cognati ope, ad Chryſum ſe conuertit: & ſolutione ab eo impetrata, Proſacum abit. ac ne ibi quidem Imperatorē obteſtari deſinit, vt Chryſo duos auri centenarios pro ſui redemptione ſoluat, cū lōgè plus ex ſuis opibus rapuerit. præter aurea & argētea vaſa, & telam ſericam, & veſtes precioſas, quarum rerum copia mortalium locupletiſſimus fuerit habitus. Ille verò Protoſtratoris cognatione in vna lance animi ſui pēſata, pecunia verò eius in alterā collocata, & vtraque perpēſa, poſteriorē multum præ-

Expugnati crudeliter interfecti, & in foſſa vrbis ſepulti.

Barnæ oppidi mœnia à victore euerſa.

Manuel Camyzes ad Chryſum deficit. Nona tragœdia ex priore conſurgens. Ex deſperatione defectio.

Manuelis modeſtia prudens, & patriæ amor.

Alexij auaritia & malus animus.

ἐπιλαμβάνεται, καὶ τῷ αὐτῷ καὶ ἑνὶ μηχανήματι ζεύγματί τε τῆς τάφρου χρησάμενος, καὶ κλίμακι ἐξικνουμένῃ τοῦ ὕψους τῆς πόλεως, τρισὶν ἡμέραις τῆς Βάρνας κρατεῖ. οὔτε δὲ ἡμέρας τὴν δύναμιν ὁ βάρβαρος ἐπτοηθεὶς (ἦν δὲ τὸ ὑπερευλογημένον σάββατον καθ᾽ ὃ ὑπνώτισεν ἐν τάφῳ Χριστὸς) οὔτε τὸ Χριστιανὸν αἰδεσθεὶς, ὃν μόνοις περιέφερε χείλεσιν, ἀλλὰ φιλαιμάτοις δαίμοσιν ἐλαστρούμενος, πάντας οὓς συνείληφε ζῶντας, κατὰ τῆς τάφρου ὠθεῖ· καὶ χοῦν ἐς ἰσόπεδον ἐπιχέας, πολυάνδριον τὸν τόπον δείκνυσι. ἔπειτα καὶ τὰ τείχη καταστρεψάμενος, εἰς Μυσίαν ἐπάνεισιν, ἐναγίσμασι τοιούτοις καὶ τελεταῖς μυσαρωτάταις τὴν μίαν τῶν σαββάτων, καὶ τῶν ἡμερῶν κυρίαν τετιμηκώς· καὶ τῇδε μὲν καὶ ταῦτα ἐφέρετο. ὁ δέ γε Πρωτοστράτωρ Μανουὴλ ὁ Καμύτζης, χρόνιος ἐν Μυσίᾳ καθειργνύμενος, δεῖται τοῦ ἐξαδέλφου καὶ βασιλέως, ἐκ τῆς οἰκείας οὐσίας λυθῆναι, μηδ᾽ ὡς κακοῦργος ἐπὶ πολὺ παροφθῆναι παρὰ βαρβάροις δορύκτητος, οὐκ εἶχε δὲ καὶ πείθειν, δι᾽ ὧν ἐπέστελλε. ἀπειρηκὼς οὖν τὴν κηδεστὴν, μέτεισι Χρύσον, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ δεῖται λυθῆναι. καὶ ὡς εἶχε τὰ ᾐτημένα, πεπερασμένα, ἐκ Μυσίας ἐς Πρόσακον ἄπεισιν. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐκεῖσε γενόμενος καθυφῆκε, τοῦ βασιλέως δεόμενος, εἴπως τῷ Χρύσῳ τὰ λύτρα κατάθοιτο, εἰς δύο ποσούμενα χρυσοῦ κεντηνάρια, πολλαπλάσιονα τούτων ἀφαιρεθῆναι φάσκων, πλὴν τῶν ἀργυρέων καὶ χρυσέων σκευῶν, τῶν σηρικῶν τε νημάτων καὶ τῶν περιφανῶν ἐσθημάτων οἷς ὑπερεκόμα ῥυηφενέστατος ἀνθρώπων φανείς. ὁ δὲ τὴν σχέσιν τοῦ Πρωτοστράτορος ἐν πλάστιγγι μιᾷ τοῦ τῆς φρενὸς ζυγοῦ καταθεὶς, ἐν δὲ θατέρᾳ τὰ τούτου χρήματα, καὶ ταλαντεύων ἀμφότερα, πολλῇ

τῇ ῥοπῇ βαρυτέραν τὴν δευτέραν εὕρισκεν. ὅθεν οὐδ᾽ ἄκροις ὠσὶν εἰσωκίζετο τὰ ὑπ᾽ ἐκείνου γραφόμενα. ἀπειπὼν οὖν ὁ Καμύτζης, ἔγνω σὺν Χρύσῳ τοῖς ἀγχιτέρμοσι Προσάκῳ Ῥωμαϊκοῖς ἐπιθέσθαι τέρμασιν. εὐμαρῶς οὖν Πελαγονίαν χειροῦται, καὶ ῥαδίως ὑπάγονται Πείλλαπον, ἐπιφύονται τὰ ἑξῆς, ἀφιστῶσι τὰ πόρρωθεν, διεκπίπτουσι Τεμπῶν τῶν Θετταλικῶν, τῶν πεδιάδων ἐπιλαμβάνονται, παρακινοῦσι τὴν Ἑλλάδα, παλίμβολον τιθέασι τὴν τῶν Πέλοπος. τότε δὲ καὶ δεύτερος ἀποστάτης κατὰ τοὺς σπαρτοὺς ἐπανέτειλε γίγαντας. Ἰωάννης γάρ τις τὸ γένος Κύπριος Σπυριδωνάκης τοὐπώνυμον, τὸ εἶδος φαῦλος, τὴν ἡλικίαν φαυλότερος, στράβων τὰς ὄψεις, χειρῶναξ τὴν τέχνην, τὴν τύχην χθόνιος, τῷ βασιλεῖ τῷδε ὑπηρετούμενος, ταῖς δὲ παραλόγοις προόδοις καὶ ἀναβάσεσι τῶν ἔσω λεγομένων ταμιείων φύλαξ ταχθεὶς, εἶτα τὴν ἀρχὴν τῶν Σμολένων χειρίζειν λαχὼν, καταγινώσκει τοῦ πέμψαντος εὐτέλειαν νοὸς καὶ ἀφέλειαν. καὶ τῷ δυσπροσόδῳ τῆς χώρας ἐπαρθεὶς εἰς ἀπόνοιαν, διασπώμενον ἐκείνῳ γίνεται ἀντιστάτημα, καὶ σατὰν, καὶ σκώλοψ καὶ ἀπροσκοπον συγκύρημα χείριστον. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ τρίτῳ τότε κακῷ τῇ συνήθει καχεξίᾳ τρυχόμενος, ἥτις ἐπενέμετο τὰ ἄρθρα τοῦ σώματος, τὴν ἐπιμηθέα εἶχε κατ᾽ ἄμφω δεινῶς ἐπικείμενον, καὶ εἰς πνῖγμα μικροῦ ἐναλλόμενόν τε καὶ ἐπεμβαίνοντα, ὅτι τὸν ἐξάδελφον οὐκ ἐλύσατο, καὶ ὅτι τὸν οὐτιδανὸν ἐν ἀνθρώποις Σπυριδωνάκην εἰς ὄνειδος οἰκεῖον πόλεων τοσούτων ἐρυμνοτάτων κατέστησεν ἄρχοντα. διχῇ οὖν διαιρῶν τὸ συναγόμενον στράτευμα, τὸ μὲν τῷ γαμβρῷ παρεδίδου Ἀλεξίῳ τῷ Παλαιολόγῳ, τὸν ἀνθρωπίσκον μετιόντι Σπυριδωνάκην, τὸ δ᾽ ἐξέπεμψεν εἰς τὴν Οἰνουπολίτην

pōderare deprehendit. Itaq; flagitationes eius nec extremis aurib. admisit. Vnde Camyzes desperatione coactus, statuit cū Chryso finitimos Prosaco Romanorum agros vastare, ac Pelagoniā celeriter subigunt: & Prilapo sine difficultate potiti, ordine cætera inuadūt, remota ad deditionem impellūt, per Tēpe Thessalica penetrant, cāpestria occupant: Græciam commouent, Peloponesum ad rebellionē instigant. Tūc & alius seditiosus, velut olim terræ filij, extitit, Ioannes Spyridonaces Cyprius, homo deformi vultu, statura fœdiore, strabis oculis, sordidus opifex, fortuna infima. Sed dum Imperatori inseruit, mirabilibus successibus & promotionibus interioris fisci custodię pręficitur. Deinde Smolanis præpositus, eū à quo missus erat, aspernatur vt vili & simplici ingenio præditum: & difficili prouinciæ aditu fretus, bifariam illi resistit, inopinatum & pessimū infortunium. At Imperator tertio tum malo conflictans, familiari sibi articulari morbo, duplici pœnitentia supra modum angebatur, quòd nec consobrinū redemisset, & nequam hominem Spyridonacem, cum suo dedecore tot munitissimis vrbibus præfecisset: & copiis quas coegerat, in duas partes distributis, alteram Alexio Palæologo genero suo tradit, vt homuncionem Spyridonacem vlciscatur: alteram ad Oenopolitam

Pecuniā amor hominem insanire iubet.

Ex desperatione violenta consilia.

Et bellici conatus.

Spyridonacæ defectio. Ex tragœdia tragœdiæ oriuntur.

Infidelis subditus dominum aspernatur.

Vetus verbū iubet, compedes quas ipse fecit, ipsas vt gestet faber.

Alexius tandem seditiosos coercet.

Ioannem, qui Protostratori resistebat, mittit. Ac Imperatoris gener Alexius prudentia & audacia adhibita,

Seditiosus exiguo cum labore oppressus.

Spyridonacem exiguo cum labore deuincit, & nanum illum in Mysiam fugat. Protostratoris verò rebellio cũ longo sanè tempore durasset, prospero exitu est terminata.

Chrys⁹ dolo circũuentus.

Nam Imperator cũ aliis artibus & dolis Chrysũ circumuenit, tum neptem Theodoram, pridem Ibanco desponsam, Byzantio accersitam illi vxorem dedit.

Camyzes Thessalia & Stano pulsus.

Et hac ratione Pelagonia & Prilapo recuperatis, Thessalia quoque Camyzen expellit, aliàs prælio victum, aliàs vltrò fugientem. Tandem ipso etiam Stano eiicit, quò vt in asylũ inexpugnabile se receperat. Huiusmodi præclaris operibus post diuturnam desidiã & ignauiam editis, Byzantium recurrit.

Ad tempus cõmoda fortuna Alexius vtitur.

Tunc Stromiza quoq; potitus est, ibi etiã Chryso circumuento, & pacem cum Ioanne fecit.

Exordium Nicetæ ad rerum gestarũ narrationem deinceps continuãdam ac cõmodatũ.

8 Hactenus expeditus fuit nostræ orationis cursus, & molli processit via. Deinceps verò quid dicam, nescio. Quo enim animo eum esse par est, qui publicas clades quibus Regina vrbium, terrenis istis Angelis imperantibus, afflicta est, commemorabit?

Iustus atque honestus amor patriæ nihil nõ efficit.

Vellem equidẽ me omnium grauissima & tristissima mala, pro dignitate posse exponere. Sed quia id fieri non potest, historiam compẽdio exequar: vtiliorem futuram posteris,

Ἰωάννην τῷ Πρωτοστράτορι ἀντικαθιστάμενον. ὁ μὲν οὖν τοῦ βασιλέως γαμβρὸς Ἀλέξιος ἀρετὴν καὶ τόλμαν ἐνδειξάμενος ἔμφρονα, τὸν Σπυριδωνάκην καταγωνίζεται σὺν πόνῳ βραχεῖ, καὶ φυγάδα τίθησι τὸ πυγμαϊκὸν ἀνδράριον ἐς Μυσίαν. ἡ δὲ τοῦ Πρωτοστράτορος ἀντιστασία ἐφ' ἱκανὸν μὲν διήρκεσε χρόνον, ὥσιεν δὲ καὶ αὕτη πέρας ἐδέξατο. ὁ γὰρ βασιλεὺς ἄλλαις τε μεθόδοις ἐχρήσατο, μεθ' ὑπουλίας μετιὼν τὸν Χρύσον, καὶ δὴ καὶ τὴν θυγατρόπαιδα Θεοδώραν, ἣν τῷ Ἰβαγκῷ κατηγγύησεν, ἐμνήστευσεν αὐτῷ εἰς εὐνέτιν, ἐκ Βυζαντίου μεταπεμψάμενος. καὶ τούτοις τοῖς μεθοδεύμασιν ἀνασώζεται Πελαγονίαν καὶ Πρίλαπον, καὶ Θετταλίας ἀπανίστησι τὸν Καμύτζην, πῆ μὲν πολέμῳ καταστρατούμενον, πῆ δὲ φυγῆς ἐθελοντὶ ἁπτόμενον. ὕστατα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ Στανοῦ μετανάστην δείκνυσιν, εἰς ὃν ὡς εἰς ἀνάλωτον ἀπέδρα κρησφύγετον. καὶ τοιούτοις ἔργοις ἑαυτὸν περιανθίσας, ἐπὶ μακρὸν ὀφθέντα οἰκουρὸν καὶ ἀπόλεμον, εἰς Βυζάντιον ἐπανέδραμε. τότε δὲ καὶ τοῦ Στρουμμίτζης ἐκράτησεν, ἀπάτῃ κἀνταῦθα τὸν Χρύσον περιελθὼν, καὶ τὰς πρὸς Ἰωάννην σπονδὰς ἐξεπέρανεν.

8 Ἀλλὰ μέχρι μὲν δὴ τούτων εὔδρομος ἡμῖν ὁ λόγος, καὶ διὰ λείας φέρεται ὁδοῦ, τὸ δ' ἐντεῦθεν οὐκ οἶδ' ὅπως τῷ λόγῳ χρήσομαι, τίνα γὰρ γνώμην ἔχειν εἰκὸς, τὸν τὰς κοινὰς διεξιέναι μέλλοντα συμφορὰς, ὧν ἡ τῶν πόλεων αὕτη πεπείραται βασιλὶς, τῶν γηΐνων ἀγγέλων βασιλευόντων. ἐβουλόμην μὲν οἷός τε εἶναι διεξελθεῖν ἀξίως τῷ λόγῳ τὰ πάντων τῶν κακῶν ἀχθεινότατά τε καὶ χαλεπώτατα. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἀδύνατον, ἐν ἐπιτόμῳ δὴ καὶ ποιήσομαι τὴν διήγησιν, κερδαλεωτέραν ἐσομένην δήπου τοῖς ὀψιγόνοις, διὰ

τὴν τῶν ἀλγεινῶν ἀκουσμάτων μετρίασιν, καὶ τὴν ἐντεῦθεν τῆς πλείονος λύπης ὑφαίρεσιν. εἶχε μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος τὸν ἀδελφὸν Ἰσαάκιον καθῃρηκὼς τῆς ἀρχῆς, δέον δὲ μὴ πάντη ἀμελῆσαι τῆς φυλακῆς αὐτοῦ. ὁ δὲ λαθόμενος ὡς ἐγκάθηνται τοῖς πλείστοις αἱ συμφοραὶ, καὶ εἰσὶν ἀναπόνιπτοι, οὔτε μὴν ἡ δίκη δι' ὅλου τίς ἐστιν ἀδιύπνιστος, καὶ ταῖς χρονίαις φιληδοῦσα μεταβολαῖς, ἀλλ' ἔπεισι καὶ ταχύπους, καὶ ἀψόφως ἐπιπίπτειν φιλεῖ τοῖς ἔργα ῥέζουσιν ἄδικα. ἐνδίδωσι τῷ κασιγνήτῳ διάγοντι κατὰ τοὺς κίονας, οἳ περὶ τὸν πορθμὸν ἀκταῖοι καὶ δυάζοντες ἵστανται, βίοτον ἔχειν ἄνετον, καὶ πᾶσιν ἀνεπέγκλητον εἶναι τὴν εἰς αὐτὸν διαπλώϊσιν. ἦν οὖν τοῦ βουλομένου παντὸς, καὶ οἱ ἐκ γένους μάλιστα τῶν Λατίνων, εἰς Ἰσαάκιον ἀναπλεῖν· οἷς καὶ κρυφίων κοινωνὸς ἐδείκνυτο βουλευμάτων, ὁπόσα τὴν ἀντιπάθειαν ἐβυσσοδόμευον, καὶ τὴν Ἀλεξίου καθαίρεσιν ἐμεθόδευον, γράμματα πρὸς Εἰρήνην πέμπων τὴν θυγατέρα, κοινωνὸν λέχους Φιλίππῳ τῷ κρατοῦντι τότε τῶν Ἀλαμανῶν, πρὸς τὴν πατρῴαν ἐκδίκησιν ὑπαλείφοντα, κἀκεῖθεν διαπεμπόμενα ἔχων ἀντίγραφα, τὸ ποιητέον αὐτῷ εἰσηγούμενα. εἶτα καὶ τὸν υἱέα τούτου Ἀλέξιον τῆς εἱρκτῆς ἀνεικὼς, ἐλεύθερον ἀφῆκε τρέφεσθαι. ἐν δὲ τῷ μέλλειν κατὰ τοῦ Πρωτοστράτορος ἐξιέναι, καταλύσας εἰς Δαμοκράνειαν, συνέκδημον καὶ τοῦτον ἐπήγετο. ὁ δὲ κατὰ γνώμην δήπουθεν τοῦ παιδὸς πισαίῳ τινὶ περὶ δρασμοῦ κοινολογησάμενος, στρογγύλης προεστῶτι μεγίστης νεὼς, ἐκαιροφυλάκει θέσθαι ἐν θαλάσσῃ τὸ ὅρμημα, καὶ τὸ ἴχνος ἐν πολλοῖς ὕδασιν. ὡς δ' ἐπέστη καιρὸς πρὸς τὴν ἄπαρσιν οὐκ ἀνάρσιος, ἡ μὲν ναῦς ἱστίοις πτεροῦται, καὶ κατ' οὖρον φέρεται, καὶ προσοκέλλει τῇ καθ' Ἑλλήσποντον Αὐλωνίᾳ. τὸ δὲ

ob moderatam tristium rerum commemorationem, & doloris diminutionem. Alexius fratrem Isaaciũ Imperio deiectum excæcarat: sed cum eius custodia non prorsus negligenda esset, oblitus, *plerisque inuri calamitates, nec deleri posse: & Vindictam non perpetuò stertere, sed seris gaudere mutationibus, & celeriter ingruentem tacito eos pede consectari, qui nefaria facinora perpetrent*: fratrem iuxta duas columnas quæ in freti littore sunt, liberè viuere passus est, neque quenquam ad eum traiicere vetuit. Erat igitur cuiusuis Isaacium adire: tum verò Latinorum, cum quibus arcana consilia de vlciscendis iniuriis & euertendo fratre Alexio conferebat, literis ad Irenem filiam missis, Philippi Alemannorum Regis coniugem, quibus eam ad opem sibi ferendam instigabat, atque inde literas recipiebat, quibus quid agendum esset monebatur. Deinde filius quoque eius Alexius, custodia eductus, liberè quò libuit ambulauit: & ab Imperatore contra Protostratorem exituro, itineris comes est assumptus. Is verò de sententia patris, cũ Pisano quodam maximæ rotundæ nauis domino, consilio fugæ inito, nauigandi opportunitatem captabat. Quæ cum contigisset, maius nauigium plenis velis ad Hellesponti Auloniam fertur: minus ve-

Tragœdiarũ Alexij primaria, Alexius ipse cõscientiæ vinculis alligatus.

In Alexium animi oculis orbum, Isaacius excæcatus cõspirat. Tragœdiæ summæ protasis literæ ad Irenem.

Alexij (qui fuit Isaacij filius) ex custodia liberatio.

Fuga eiusdẽ multis dolis operta.

rò, Athyræ, Alexij recipiendi causa, appulit: & quo id consilium lateret, nautę arenam intulerunt, saburrandi scilicet vacui nauigij gratia. quo Alexius, Damocrania eò profectus, conscenso, ad magnam nauem peruehitur. Fuga eius cognita, mittuntur ab Imperatore qui nauem perscrutentur, nec tamen Alexium deprehendere potuerunt. Nam coma in orbem rasa, & Latina veste induta, vt in turba magna obuersans, inquisitores latuit. Perductus in Siciliam, sorori indicatur: quæ iusto præsidio misso, fratrem amplexa, maritum Philippum orat, vt patri suo pro virili opem ferat, simul & imperio & lumine priuato: & fratrem quoque iuuet exulem & extorrem, & errantium stellarum instar vagantem, neque quicquam ferrentem secum præter corpus. Sed præter hæc, alia quoque in mentem mihi veniunt, quæ negligenda non sunt. Angelici nominis fratres cùm aliis rebus Imperium perperam administrabant, vt iam diximus: tum pecuniæ cupiditate æstuantes, neque iustis rationibus opes augere volebant, nec ea quæ coegerant, conseruabant, sed ambabus manibus dissipabant, non tam superuacuo comitatu, & precioso corporis ornatu, quàm meretricibus & cognatis reipublicę prorsus inutilibus largiẽdo. Vnde nouis vectigalibus institutis, non modò Romanas vrbes & prouincias exhauriebant, sed Latini etiam

Sera nimis Alexij Imperatoris consilia.

Alexius filius peruenit ad sororem Irenẽ, à qua recipitur, Philippóque commendatur.

Cõmneniorum fratrum rapacitas & profusiones; alia tragœdię Alexianæ pars. Accelerãt enim mali ministri pœnas in dominos iniustos.

ταύτης ἐφόλκιον, κατάραν ἐς τὴν Ἀθύραν ἐπὶ τῷ δέξασθαι τὸν Ἀλέξιον, πιθέντες σκέψιν ἀφώρατον, ἐνεφόρει ψάμμαθον, φόρτον ἐσομένην τῇ νηῒ κεκενωμένῃ δῆθεν τῶν ἀγωγίμων. ὁ δ' Ἀλέξιος ἐκ Δαμοκρανείας ἐκεῖσε παραγενόμενος, τὴν ὁλκάδα εἴσεισι, καὶ πρὸς τὴν ναῦν μετακομίζεται. γνωσθείσης δὲ τῆς τούτου φυγῆς, πέμπονται μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ τὸ πλοῖον ἐξερευνήσοντες, οὐ μὴν ἴσχυσαν συλλαβεῖν τὸν Ἀλέξιον. οὗτος γὰρ τὴν κόμην κειράμενος περίτροχαλα, καὶ τὴν αὐτὴν τοῖς Λατίνοις στολὴν ἐνδυσάμενος, ὡς ἐν ὁμίλῳ πολλῷ συναναστρεφόμενος, τοὺς διφῶντας ἐλάνθανεν. ἀπαχθεὶς οὖν ἐς Σικελίαν, δῆλος τῇ ἀδελφῇ γίνεται. ἡ δὲ δορυφορείαν ἱκανὴν ἀποστείλασα, τὸν ἀδελφὸν ἀγκαλίζεται, καὶ δεῖται τοῦ ἀνδρὸς Φιλίππου, τὰ δυνατὰ τῷ πατρὶ ἐπαμῦναι, φάος ἅμα καὶ κράτος ὑπὸ τῶν γνησίων ἀφῃρημένῳ, καὶ τῷ ἀδελφῷ ἐπαρήξειν ἀστέγῳ τε καὶ ἀπόλιδι κατ' ἀστέρας μεταφερομένῳ τοὺς πλάνητας, καὶ μηδὲν ἐπαγομένῳ πλὴν τοῦ σώματος. ἀλλὰ γὰρ πρὸς τούτοις, καὶ ἄλλα μοι ἐπιρρεῖ, ἃ μὴ χρεὼν παραψαῦσαι. οἱ Ἀγγελώνυμοι κασίγνητοι καὶ ἄλλως μὲν πλημμελῶς διῴκουν τὰ τῆς ἀρχῆς, ὡς ἤδη λέξαντες ἔχομεν, μάλιστα δὲ φιλοχρηματίαν νοσοῦντες, οὔτ' ἀπὸ δικαίων πόρων πλουτεῖν ἠνείχοντο, οὔτε συνεῖχον τὰ συλλεγόμενα, ἀλλ' ἐξέφερον ἀμφοτέραις αὐτὰ καὶ περιττῇ μὲν θεραπείᾳ καὶ κόσμῳ πολυτελεῖ σώματος, πλέον δ' ἀπεπλούτουν πρὸς ἑταιρίδας καὶ συγγενεῖς ἀλυσιτελεῖς παντάπασι τῷ κοινῷ. οὐ μόνον τοίνυν τὰς Ῥωμαΐκὰς πόλεις ἐκαλάμωντο καὶ ἀπεφύλλιζον, εὕρεται δὲ καινῶν εἰσφο-

ερῶν καθιστάμενοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκ φυλῶν Λατινίδων ἐν οἷς εἶχον, εἰσέπραττον πολλάκις· σὺν τὰς πρὸς Βενετίκους ξυνθήκας παραβλεψάμενοι, αὐτούς τε ἐς χρήματα ἐζημίωσαν, καὶ τὰ πλοῖα τούτων ἠργυρολόγουν, καὶ τοῖς ἐκ τῆς Πίσσης αὐτοῖς ἐπανέστησαν. ἀμέλει καὶ ἦν ὁρᾶν ὁτὲ μὲν τῆς πόλεως ἔνδοθεν, ὁτὲ δὲ κατὰ μέσην τὴν θάλατταν, διὰ μάχης ἀμφότερα τὰ γένη χωροῦντα, κρατοῦντά τε ἀνὰ μέρος καὶ κρατούμενα, καὶ παλίωξιν ἐντεῦθεν καὶ ἀντισκύλευσιν.

9 Ἀτὰρ οἱ Βενέτικοι παλαιῶν μεμνημένοι πρὸς Ῥωμαίους σπονδῶν, καὶ μεταχωροῦσαν πρὸς Πισσαίους τὴν σφετέραν δεξίωσιν οὐκοῦν ὁρᾶν ἀνεχόμενοι, δῆλοι ἦσαν Ῥωμαίων κατὰ βραχὺ ἀφιστάμενοι, καὶ μελετῶντες ἐν καιροῖς τὴν ἀντιλύπησιν, καὶ μάλισθ' ὅτι κιμβικευόμενος ὁ Ἀλέξιος, οὐκ ἀπεδίδου σφίσι χρυσίου μνᾶς διακοσίας, ἐνδεούσας ἔτι πρὸς τὸ ἅπαν ὀφείλημα τῶν δέκα πρὸς τοῖς πέντε κεντηναρίων, ἃ συνέθετο δοῦναι τοῖς Βενετίκοις ὁ βασιλεὺς Μανουήλ, ἡνίκα συνειληφὼς τοὺς Βενετίκους δημόσια τὰ τούτων ἔθετο χρήματα. ἦν δὲ δεινὸν οὐκ ἐλάχιστον, καὶ ὁ τηνικαῦτα Δοὺξ Βενετίκων Ἐρρίκος Δάνδουλος, ἀνὴρ πηρὸς μὲν τὰς ὄψεις, καὶ τῷ χρόνῳ πέμπελος, ἐπιβουλώτατον δὲ πρᾶγμα Ῥωμαίοις καὶ φθονερώτατον, ὃς παιπάλημα ὢν ἀγυρτείας, καὶ φρονιμώτερον τῶν φρονίμων ἑαυτὸν ὀνομάζων, καὶ δοξομανῶν ὡς οὐχ ἕτερος, θανάτου ἐτιμᾶτο, τὸ μὴ τίσασθαι Ῥωμαίους δίκας τῆς ἐς τὸ γένος αὐτοῦ παροινίας, φρεσὶν ἀναπεμπάζων καὶ λογιστεύων, ὁπόσοις κακοῖς οἱ Βενέτικοι προσωμίλησαν, τῶν Ἀγγελωνύμων ἀδελφῶν ἀνασσόντων, καὶ πρὸ τούτων Ἀνδρονίκου, καὶ ἀνόπιν ἔτι τοῦ Μανουὴλ τὰ τῶν Ῥωμαίων σκῆ-

etiam nominis gentes, quantum poterant, tributis vexabant. Venetos quidem sæpe pactis & conuentis violatis, pecunia mulctarunt, & vectigal ab eorum nauibus exegerunt: & Pisanos cum eis ita commiserunt, vt aliquando intra ipsam vrbem, aliquando in mari congrederentur, victoria nunc his nūc illis fauente, & mutuò sese fugarent & spoliarent.

Et dum aliis exitium moliuntur, in seipsos conspirant.

9 Cæterùm Veneti antiquo Romano fœdere prolato, suam dignitatem ad Pisanos translatam esse ægrè ferentes, à Romanis paulatim alienati, se vicissim nostris per occasionem ægrè facturos ostendebant, præsertim cum Alexius per auaritiam CC auri minas, quę debito XV centenariorum auri adhuc deerant, non solueret, quos Manuel, cum Venetorum bona publicasset, se pensurum pepigerat. Neque minimum malum erat Dux Venetorū Ericus Dandulus, homo cæcus ille quidem & capularis, sed Romanis infensissimus & insidiosissimus, vt calliditate singulari, ita arrogantia immensa, vt se prudentum prudentissimum appellaret, & gloriolæ cupiditate omnes superaret. Is vitam sibi morte acerbiorē fore putabat, nisi genti suæ factas à Romanis contumelias vlcisceretur: animo repetens, & recensens quot malis populares sui, Angelis fratribus imperantibus, affecti essent, & ante hos Andronico & Manuele rerum

Veneti iniquis modis vexati, à Græcis paulatim alienantur.

Principis auaritia rempub. pessundat.

Henricus Dandulus, firmissimis ingenij oculis præditus, stupidis & superbis Græculis bellum parat, contumelias suæ genti illatas vlcisci constituens.

Prudenter auxilia adſciſcit.

potientibus. Sed quia norat, in ſuum caput redundaturũ, ſi quid cum ſola ſua gente contra Romanos conaretur, de auxiliis aliorum aſciſcendis cogitat, arcaníſque cum iis communicandis, quos norat irreconciliabili odio à Romanis diſſidere, eorúmq; felicitati inuidere.

Et conſilia cum Græcorum hoſtib. cõmunicat.

Cum autem ipſum tempus nobiles quoſdam Toparchas, qui Palæſtinam viſere cupiebãt, ſpõte obtuliſſet, ſocietatem & fœdus cum eis contra Romanos coit.

Dum Græci ſtertunt, Latini vigilant & ineunt ſocietatem.

Erant ij, Montisferrati Marchio Bonifacius, Flandriæ Comes Balduinus, Comes S. Pauli Ericus, Pleæ Comes Doloicus, & alij complures audaces bellatores, & ſtatura ſuis haſtis propemodum pares.

Belli apparatus maximus.

Igitur toto triennio Veneтiis fabricatæ ſunt celeres naues equeſtres C & X, naues longæ L X, rotundæ vltra L X X ſunt coactæ, quarum vna ob inſignem magnitudinem Mundus ab eis appellabatur.

Nauis maxima, cui cognomẽ Mundus.

Eas naues conſtituto tempore conſcenderũt equites cataphracti M. ſcutati X X X M. plurimis armorum generibus inſtructi, ſed plerique Zagrotoxotę.

Ingens exercitus in Græcos.

Claſſe ad oram ſoluendam parata, malum malo cumulatur, & fluctus fluctum vrget, vt dicitur.

Non deſunt hoſtes eis quos diuina vltio euertere decreuit.

Nam Alexius, Iſaacij Angeli filius, literis veteris Romæ pontificis, & Regis Alemaniæ Philippi inſtructus, qui piraticis iſtis collegiis plurimum ſe debituros profitebantur, ſi adoleſcentẽ in patrium Imperium reſti-

πέρα διέποντος. εἰδὼς, κατὰ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς προχωρήσειν, εἴ τι που Ῥωμαίοις ἐπίβουλον μετὰ μόνων τῶν ὁμοφύλων ἐργάσεται, καὶ ἄλλους προσλαβέσθαι συλλήπτορας σκέπτεται, καὶ τούτοις κοινώσασθαι τῶν ἀπορρήτων, οὓς ἤδη πρὸς Ῥωμαίους ἄσπονδον μῖσος τρέφοντας, καὶ τοῖς τούτων καλοῖς βάσκανον καὶ λίχνον ἐνατενίζοντας. τοῦ δὲ καιροῦ χορηγήσαντος αὐτομάτως τοπάρχας τινὰς εὐγενεῖς, οἵτινες πρὸς Παλαιστίνην ὥρμων τραπέσθαι, κατὰ κοινοπραγίαν τούτοις συγγίνεται, καὶ συνωμότας ἐπισπᾶται τοῦ κατὰ Ῥωμαίων κινήματος. ἦσαν δὲ οὗτοι ὁ Μόντηςφερράντης μαρκέσιος Βονιφάτιος, ὁ κόμης Φλάντζας Βαλδουῖνος, ὁ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου Ἐρίκος, καὶ ὁ κόμης Πλέης Δολόϊκος, καὶ συχνοὶ ἕτεροι τολμητίαι πολεμισταί, καὶ συμμηκιζομένην κατὰ τὰς δολιχὰς τῶν δοράτων τὴν ἡλικίαν προφαίνοντες. ναυπηγηθέντων οὖν εἰς Βενετίαν δι' ὅλων τριῶν λυκαβάντων, δρομώνων μὲν ἱππαγωγῶν ἑκατὸν δέκα, νηῶν δὲ μακρῶν ἑξήκοντα, ἔτι δὲ πλοίων συναθροισθέντων στρογγύλων μεγίστων ὑπὲρ τὰ ἑβδομήκοντα, ὧν ἓν Κόσμος παρ' αὐτοῖς ὠνομάζετο, ὡς πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερφέρον ἐς μέγεθος, εἴσεισιν ἐκ παραγγελίας αὐτά, ἵππος μὲν χιλία σιδήρῳ κατάφρακτος, ἀσπὶς δὲ τρισμυρία, εἰς ὁπλίτας πλείστους διῃρημένη, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς καλουμένους Τζαγροτοξότας. ὡς δ' ἦν ὁ στόλος πρὸς ἀναγωγὴν ἕτοιμος, κακὸν ἐπὶ κακῷ προσβάλλει, καὶ κῦμα, ὅ φασιν, ἐπὶ κύματι Ῥωμαίοις ἐπικυλίνδεται. Ἀλέξιος γὰρ ὁ παῖς Ἰσαακίου τοῦ Ἀγγέλου γράμμασιν ἐφοδιασθεὶς τοῦ Πάπα Ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας, καὶ τοῦ ῥηγὸς Ἀλαμανίας Φιλίππου, χάριτας μεγίστας ὁμολογούντων τοῖς πειρατικοῖς τούτοις ἐργαστηρίοις, εἰ τὸν Ἀλέξιον εἰσδέξονται,

καὶ πρὸς τὴν πατρῴαν ἐπαναγάγωσι βασιλείαν, πείσας μὲν μετὰ καιρὸν τῷ στόλῳ ἐφίσταται, καὶ προσβλέπεται, ὡς οὐ μόνον τὸν κατὰ Ῥωμαίων λῃστρικὸν ἔκπλουν μετασχηματίσων πρὸς τὸ εὐάφορμον, καὶ διαμορφάσων πρὸς τὸ εὐπρόσωπον, ἀλλὰ καὶ χρημάτων ὑποθεραπεύσων σωρείαις τὸ κερδαλέον ἐκείνων καὶ φιλοχρήματον φρόνημα. τὸν τοίνυν Ἀλέξιον οὐ μᾶλλον τὴν ἡλικίαν ἢ τὰς φρένας νεάζοντα πανοῦργοι πάντες καὶ πράγμασιν ἐντακέντες ἄνδρες παραλαβόντες, ἐκείνοις ἐν ὅρκοις συνθέσθαι παρέπεισαν, ἃ μηδαμῶς ἐπεφύκει πέρας λαβεῖν. οὐ γὰρ μόνον θαλάσσας χρημάτων αἰτησαμένοις κατένευσε τὸ μειράκιον, ἀλλὰ καὶ σύναρσιν κατὰ Σαρρακηνῶν μεθ' ὁπλομάχων Ῥωμαίων, καὶ τριηρέων νηῶν πεντήκοντα. τὸ δὲ δὴ μεῖζον καὶ ἀτοπώτατον, παρεκτροπὴν πίστεως, ὁποία τοῖς Λατίνοις ἀσπάζεται, καὶ τῶν τοῦ Πάπα προνομίων καινισμὸν, μετάθεσίν τε καὶ μεταποίησιν τῶν παλαιῶν Ῥωμαίοις ἐθῶν, συγκατέθετο. καὶ δὴ ὁ μὲν στόλος τὰ πρυμνήσια λύσας, κατάγεται πρὸς Ἰάδαρα, καὶ ταῦτα πολιορκῶν, δόξαν οὕτω τῷ τῆς Βενετίας Δανδούλῳ δουκὶ, ὡς δῆθεν παλαιὰς συνθήκας πρὸς τοὺς ἐκ γένους ἐκείνῳ παραβλεψάμενα. ὁ δέ γε κράτωρ Ῥωμαίων Ἀλέξιος, ἐκ πολλοῦ τὴν τῶν Λατίνων ἐνωτιζόμενος κίνησιν, πρὸς οὐδέν τι ἄμεινον ἑαυτῷ τε καὶ Ῥωμαίοις διέκειτο. τὸ γὰρ περιττὸν ἐς μαλακίαν, ἴσην ἔχει πως καὶ τὴν βλακείαν πρὸς τὰ κοινωφελῆ καὶ τὰ δέοντα. οἱ δὲ τῶν περιφύτων ὀρῶν φύλακες ἐκτομίαι, ἃ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνεῖται πρὸς κυνηγέσια, καθάπερ ἱερῶν ἄλσεων, εἰπεῖν δὲ καὶ θεοφυτεύτων παραδείσων, ἐφείδοντο τεκτόνων καὶ διηπειλοῦντο τὸν ἔσχατον κίνδυνον, τοῖς ἐκτεμεῖν προθε-

tuerent: aliquanto pòst cupidissimè ad classem & peruenit & excipitur, vt qui nõ tantum latrociniũ illud contra Romanos institutũ, promouere, & honesta specie fucare, sed & pecuniarum aceruis ipsorũ auaritiam explere posset. Is nõ ætate magis quàm animo puer, à viris callidis & versutis susceptus, pepigit & sacramento firmauit, ea se præbiturum, quę perduci ad exitum minimè poterant. Nec enim maria pecuniarum duntaxat, illis postulantibus promisit, sed & auxilium contra Sarracenos cum Romanis militibus & L. triremib. Et quod maius est ac longè absurdius, Latinorum deprauatam religionem amplectitur, & priuilegiorum Papalium innouationem, & veterem Romanorum institutorum mutationem pollicetur. Classe Iadara prouecta iussu Danduli Venetorum ducis vrbs obsidetur, ob vetus quoddam fœdus violatum, vt aiebat. At Romanorum Imperator Alexius, iampridem Latinorum motu audito, nihil præparauit, quòd è re vel sua priuatim, vel publicè omnium esset. *Nam immodica mollicies rebus gerendis nihilo aptior est quàm dementia.* Et spadones syluosorum montium custodes, qui Imperatoribus tanquam sacri luci, aut diuini paradisi venandi gratia consecrati sunt, parcebant arboribus, & extremum periculum iis minitabantur, qui ad fabricandas

Quibus conditionib. Latini cum in fœdus recceperunt.

Nicetas Gręcus Latinorũ religionem deprauatam esse asserit.

Alexius, superbia excęcatus, contra belli leges peccat, quæ aduersarium quanuis infirmum nolunt cõtemni.

Spadonum Græcorum dementia.

naues ligna inde peterent. Adhuc claſſis dux Michael Stryphnus, cui Dominæ ſoror nupta erat, non tantùm clauos & ancoras auro permutare, ſed vela etiam & rudentes vendere ſolitus, longis nauibus prorſus omnibus naualia Romana ſpoliarat. Imperator verò væcordes homines peſſima facinora perpetrantes adeò non caſtigabat, vt iis cum primis propitius eſſe videretur. Iã quia libenter domi deſidebat, nunc colles æquabat, & valles complanabat, & areas faciebat: nunc Latinæ claſſis expeditionem à cœna pro ludicro deridebat, & vt fabulam eleuabat ea pericula, quæ multi audiebant, & velut in conſpectu habebant. Poſtquam verò Latinos Iadaris ad deditionem compulſis, Epidamni appuliſſe, & Alexium Imperatorem ab Epidamniis ſalutatum eſſe: haud dubiis nunciis cognouit: vt de piſcatore prouerbio dicitur, ictus ſapere incipit, & ſcaphulas putreſcentes & eroſas à vermibus vix xx reficit: & mœnia vrbis obiens, ædes extrinſecus eis contiguas dirui iubet. Claſſis Epidamno ad Corcyrã prouecta, Conſtantinopolim verſus vela facit. Nam Occidentales multo antè norant, *Romanum Imperium iam nihil eſſe aliud niſi crapulam & ebrietatem, nec aliud eſſe Conſtantinopolim quàm Sibarim illam luxu celebrem*: & proſperam nauigationem mira-

Claſſis dux auarus, dum ſibi conſulit remp. perdit.

Stultus princeps iis eſt propitius quos vt omnium pernicioſiſſimos de medio tollere debuit.

Hoſtes ſtultus ſuper mẽſa debellat.

At ſtultorũ cogitationes vanæ ſunt.

Et tandem ictì, ſed ſerò ſapiũt: quum ſæpius inutilis & inſipiẽs illa ſit ſapientia.

Quid tãc fuerit Græcorũ imperiũ teſtis omni exceptione maioris vox obſeruanda.

μένοις ἐκεῖθεν ξύλα ἄττα ναυπηγήσιμα· ναὶ μὴν καὶ ὁ τοῦ στόλου δοὺξ Μιχαὴλ ὁ Στρυφνός, κασιγνήτῃ τῆς δεσποίνης συνεζευγμένος, δεινότατος ὢν μὴ μόνον γόμφοις καὶ ἀγκύρας χρυσίου ἀλλάξασθαι, ἀλλὰ καὶ λαίφεσιν ἐπιθέσθαι, καὶ ἐξαργυρεῖσαι πρότονα, ἅπαξ ἁπάντων πλοίων μακρῶν τὰ νεώρια Ῥωμαίων ἐκένωσε. καὶ βασιλεὺς οἷς οὐκ ἐπετίμα τοῖς ἀβελτέροις τὰ τῶν κακῶν κάκιστα δρῶσιν, ἐπευδοκῶν τοῖς γινομένοις ἡλίσκετο. μᾶλλον μὲν οὖν καὶ αὐτὸς οἰκουρείᾳ χαίρων, νῦν μὲν γεώλοφα καθῄρει, καὶ ἀνεπλήρου φάραγγας, ἅλωας αὐτουργῶν· νῦν δὲ εἰς ἐπιδείπνιον εἶχε γέλωτα τὴν τοῦ Λατινικοῦ στόλου ἀπόπλοιαν, καὶ ὡς εἰς μῦθον ἀπέλυε τὰ τοῖς ὠσὶν ἔναυλα δεινά, καὶ πρὸ ὀμμάτων πολλοῖς κείμενα. ἐπεὶ δὲ παρεστήσαντο μὲν οἱ Λατῖνοι τὰ Ἰάδαρα, τῇ δ' Ἐπιδάμνῳ προσώκειλαν, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὁ σὺν ἐκείνοις Ἀλέξιος παρὰ τῶν Ἐπιδαμνιτῶν ἀνηγόρευτο, καὶ τὴν περὶ τούτων φήμην ἀναμφήριστον εἶχεν ὁ βασιλεύς, γίνεται παροιμιώδης ἁσπαλιεύς, ὃς πληγεὶς κομίζεται νοῦν. ἤρξατο τοίνυν ἐπισκευάζειν τὰ τῶν σκαφιδίων ὑπόσαθρά τε καὶ θριπήδεστα μόλις ἐς εἴκοσιν ἀριθμούμενα. περιελθὼν δὲ καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως, τὰς ἔξωθεν οἰκήσεις κατερείπειν προσέταττεν. ὁ δὲ στόλος ἄρας ἐξ Ἐπιδάμνου, τῇ τῶν Κερκυραίων παρενέβαλε, καὶ περὶ τὰς εἴκοσιν ἡμέρας χάσας ἐκεῖθεν τὸν πλοῦν, ὡς ἔγνω τὴν ἄκραν δυσεπιχείρητον, ἐπὶ τῆς Κωνσταντίνου τὰ λαίφη διαπετάννυσιν. ἤδεσαν γὰρ ἐκ μακροῦ, τὴν τῶν Ῥωμαίων (οἱ ἀφ' ἑσπέρας) ἀρχὴν ἐς μηδὲν ἕτερον περιστᾶσαν, ἢ κραιπάλην καὶ μέθην, καὶ τὴν Βυζαντίδα Σύβαριν ἀτεχνῶς τὴν ὑμνουμένην ἐπὶ τρυφῇ. ὅθεν εὐπλοίας παραδόξου τυχόντες

τυχόντες (αὖραι γὰρ διὰ παντὸς πονιάδες πραεῖαί τε καὶ πλησίστιοι ταῖς ναυσὶν ἐκείνων ἐπέπνεον) τῇ πόλει ἐφίστανται, μηδενὸς εἰδότος σχεδόν. καταίραντες οὖν ἐς Χαλκηδόνα, πρὸς τὴν ἀντίπορθμον ἔκτοτε τῇ ἕω Περαίαν τὴν κάτωθεν μικρόν τι τοῦ διπλοῦ κίονος, κώπαις μὲν αἱ νῆες, τὰ δὲ πλοῖα λαίφεσιν ἀφικνοῦνται μετὰ μικρὸν, καὶ σαλεύουσιν ἐπ᾽ ἀγκυρῶν ἄποθεν τῆς χέρσου, ἐς ὅσον μὴ εἶναι βέλους ἐντός. οἱ δέ γε δρόμωνες τῷ Σκουταρίῳ προσίσχουσιν. ἠκροβολίζοντο μὲν οὖν Ῥωμαῖοι κατὰ τῶν πλοίων ἐκ τῶν ἐκεῖσε λόφων προφαινόμενοι, καὶ ταῖς ἀκταῖς ἐφιστάμενοι. ἀλλ᾽ ἦν οὐδαμῶς ἀνύσιμα τὰ πεμπόμενα· τὰ δὲ πλείω μηδ᾽ ἐξικνούμενα τοῦ μήκους, κατὰ θαλάσσης ἐβάλλοντο· καὶ φάλαγξ ἑτέρα τις ἄνωθεν περὶ τὸν Δαματρύα ηὐλίζετο, τὰς τῶν ἱππέων ἐκδρομὰς ἐπισχήσουσα. πλὴν καὶ αὕτη πρὸς οὐδέν τι χρήσιμος ἐγεγόνει· οὐ γὰρ μόνον τοῖς πολεμίοις οὐδ᾽ ἐπὶ βραχὺ προσεπέλασεν, ἀλλὰ καὶ στρέψασα τὰ μετάφρενα τοῖς ἐπιδιώκειν ἐθέλουσιν, οἱ μὲν ἔπιπτον, οἱ δ᾽ ἔμελλον, οἱ δ᾽ ἀνὰ κράτος ἐδραπέτευον, καὶ μάλιστα οἱ στρατηγοὶ ὡς *κεμαδέλαφοι πλέον δείλανδροι. πῶς δ᾽ ἂν καὶ συμβαλεῖν ἀνδράσιν ὑπήνεγκαν, οὓς ψυχάρπαγας ἀγγέλους καὶ χαλκηλάτους ἀνδριάντας οὐκ ὤκνουν ἀποκαλεῖν, καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν θέαν τῷ δέει ἐξεθνήσκον;

10 Ἀλλ᾽ οὔπω συχνοὶ παρῆλθον ἥλιοι, καὶ γνόντες οἱ Λατῖνοι, ὡς οὐδεὶς ὁ κατὰ χέρσον σφίσιν αὐτοῖς ἀντιστησόμενος, ταῖς ἀκταῖς προσπελάζουσι. κἀντεῦθεν ἡ μὲν ἱππικὴ στρατιὰ, ἵετο βραχύ τι τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα. αἱ δὲ νῆες τε καὶ οἱ δρόμωνες, καὶ ἐπὶ τούτοις τὰ πλοῖα, πρὸς τὸν ἐσέχοντα κόλπον μετέβαινον. ὡς δ᾽ οἱ μὲν ἐπίγειοι, οἱ δ᾽ ἐνάλιοι τῷ φρουρίῳ

militer consecuti (nam auræ lenes & secundæ perpetuò nauibus eorum aspirabant) & vrbe ignaris ferè omnibus occupata, cum Chalcedonē appulissent, naues partim remigio, partim velificatione, paulo pòst in obuersam orienti Peræam nō multum infra duas columnas perueniunt, & in ancoris extra teli iactum à littore fluctuant. Dromones verò ad Scutarium appellunt. Ac Romani ex tumulis & littore irrita tela, & plerunque naues non attingentia in mare iaciebant. Excubabat & alia phalanx ad Damatryn, quæ excursiones equitum cohiberet, sed nec illius vlla fuit vtilitas. Nam adeò ad hostes non propè accesserunt, vt obuersis tergis alij ceciderint, alij mortem vix effugerint, duces præsertim, ceruis timidiores. Et quo pacto cū iis viris congressi essent, quos angelos raptores animorum, & æreas statuas appellabant: ad quorum conspectum propemodum emoriebantur?

Græcorum belluinus stupor.

Puerilis & ludicra propugnatio.

Animus trepidus & superborum effusa fuga.

Latini Græcis quā formidabiles.

10 Paucis diebus elapsis, cum Latini cognouissent, neminem in terra esse qui resistere vellet, propius ad littora accedunt. Exinde equitatus paululū à mari recessit, naues in sinum sese contulerunt. Vt autem alij terra, alij mari castellum id, ad quod ferrea cathena maximi ponderis alligari solet, cùm hostilis classis expectatur, statim oppugnare cœperunt: videres alios ex no-

Horrendum in Byzātinos Dei iudiciū, & tragœdiæ Alexianę catastrophe: cuius partes sequuntur.

Græcorum imbellis defensio, laniena, & fuga à portu.

stris post exiguam defensionem aufugere, alios occidi & capi, alios per catenam quasi funem in triremes nostras descendere: multos cathenam non adeptos, in vndas præcipitari. Deinde illa fracta, tota classis hostilis ingreditur: mox triremes nostræ partim capiuntur: aliæ ad littus vrbis appulsæ, fugatis vectoribus lacerantur. Erat malum id adeò varium, vt nullius hominis cogitatione integrum comprehendi possit. Actum hoc est mense Iulio, anno VI. M. DCCXI. Inde Latini cum tantùm quieuissent, quantum ad deliberandum satis esset, alij cum nauibus, equites verò cum adiuncto peditatu, ad Cosmidium accedunt, parum Romanis armis ad pōtem & locum qui Perforatus lapis dicitur, impediti, ac naues omnis generis ibi appellunt. Dux castrametatur partim fossa, partim vallis iuxta collem circundata, ex quo Blachernia regia, qua ad occasum vergit, conspicitur. Circa descensum illius, vestibulum quoddam versus meridiem aperitur, in eum murum desinens, quem Manuel muniendi castelli causa struxit: versus Septentrionē verò prope mare porrigitur. Ergo qui in vrbe erant, erecta tabernacula cernebant, & penè colloqui poterant cum iis qui

Cathena fracta, Latinorũ classis ingreditur, & Græcã capit aut lacerat.

Latini victos vrgét & naues collocát in tuto.

Castrametantur, ita vt à Græcis conspici & cum iis penè colloqui possint

ἐπέστησαν, ἐν ᾧ εἴθισται Ῥωμαίοις σιδηρᾶν βαρυτάλαντον ἀποδέειν ἅλυσιν, ἡνίκα πλοίων πολεμίων ἐνσταίη τις ἔφοδος, εὐθὺς προσβάλλουσι τῷ ἐρύματι· καὶ ἦν ἰδεῖν, οὓς μὲν τῶν φυλάκων Ῥωμαίων μετ' ἀντιμάχησιν βραχεῖαν φυγάδας ὁρωμένους ἐκεῖθεν, οὓς δὲ ἀναιρουμένους καὶ ζωγρουμένους, ἐνίους δὲ καὶ ὡς διά τινος ἱμονιᾶς τῆς ἁλύσεως κατιόντας τε καὶ εἰσιόντας τὰς ἐκεῖσε ἡμετέρας τριήρεις, πολλοὺς δὲ καὶ κυμβάχους κατὰ βυθοῦ φερομένους ἐν τῷ τῆς ἁλύσεως διαμαρτεῖν. εἶτα καὶ αὐτῆς διαρραγείσης, εἴσω ξύμπας ὁ πολέμιος στόλος εἰσρύεται. τῶν δὲ ἡμεδαπῶν τριήρεων, αἱ μὲν αὐτίκα χειροῦνται, αἱ δὲ τῷ τῆς πόλεως αἰγιαλῷ προσοκείλασαι τιτρῶνται μετὰ τὴν τῶν ἐμπλεόντων κένωσιν. καὶ ἦν πολυειδὲς τὸ κακὸν, μήδ' ἐπὶ καρδίαν ὅλως τινὸς ἀνιόν. ἐνίστατο δὲ τότε μὴν ἰούλιος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ ἑνδεκάτου ἔτους. ἀνοχευσάμενοι δ' ἐκ τούτου μικρὸν οἱ Λατῖνοι, καὶ ὅσον τὸ ποιητέον σκέψασθαι, οἱ μὲν μετὰ τῶν νηῶν, ἡ δ' ἵππος μετὰ τῆς προβεβλημένης πεζῆς στρατιᾶς τῷ Κοσμιδίῳ ἐφίστανται, μικρὰν ἐφευρηκότες ἐκ τῶν Ῥωμαίων ἀντίστασιν, περὶ τὴν ἐκεῖ που γέφυραν, καὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον, καὶ τὰ μὲν πλοῖα καὶ αἱ νῆες καὶ οἱ δρόμωνες ἐκεῖ που προσίσχουσι. ὁ δὲ στρατηγὸς στρατήγιον πήγνυσι διειλημμένον ἐν μέρει ὀρυκτοῖς χαρακώμασι, καὶ ξυλίνοις περισταυρώμασι περὶ τὸν γεώλοφον, ἀφ' οὗπερ ὁρᾶται μὲν τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα, ὁπόσα νένευκε πρὸς ἑσπέραν. περὶ δέ γε τὴν τούτου ὑπόβασιν, ὑπτιάζει τις αὔλειος, πρὸς μεσημβρίαν μὲν ἐς τὸ τεῖχος λήγουσα, ὅπερ ἔρυμα τῶν ἀρχείων ὁ βασιλεὺς ἀνήγειρε Μανουήλ, κατὰ δὲ βορρᾶν ἀνέμων τῇ θαλάσσῃ ἐγγίζουσα. σκηνάς τε οὖν ὀρθὰς ἑώρων οἱ ἐν τοῖς τείχεσι, καὶ μικροῦ διομιλεῖσθαι εἶχον τοῖς ἐν αὐταῖς, περὶ τὴν Γυρολύμνην

στρεφο-

στρεφομένοις. καὶ οἱ μὲν οὐ χάρακι ἐπίπαν καὶ ὅπλοις, παρὰ δὲ τῷ περιβόλῳ τῆς πόλεως ἡμῶν διείργοντο. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀλέξιος πάλαι τεθησαυρικὼς ἐν τῇ ψυχῇ τὴν φυγήν, καὶ ἅπας αὐτῆς γινόμενος, ὡπλοφόρησεν οὐδαμοῦ, οὐδ᾽ ἀντιμέτωπος ὤφθη τοῖς ἔξωθεν, ἀλλὰ θεατὴς τῶν δρωμένων ἐκάθητο, τοῖς ὑψηλοῖς δόμοις ἀνιών, οἳ τῆς ἐξ Ἀλαμανῶν δεσποίνης κεκλήσκονται. οἱ δέ γε περὶ τὸν βασιλέα οἰκειακοί τε καὶ συγγενεῖς, ὁσονοῦν ἀγηοχότες στράτευμα ἱππικόν, καὶ μοῖραν εὐάριθμον πεζικήν, ἐκ διαλειμμάτων ἐξῄεσαν, μόνον οὐ προθέμενοι δεικνύειν, μὴ ἔρημον ἀνθρώπων τὴν πόλιν εἶναι παντάπασιν. ἐπελάσεις τοίνυν ἐξ ἐπιδρομῆς μερικαί, καὶ διακοντίσεις ἱπποταῖν πρὸς ἱππέας, κατ᾽ ἐρεθισμὸν καὶ ζῆλον ἀνδρείας πολλάκις τῆς ἡμέρας συνέβαινον ἑκατέρωθεν· καὶ ἦσαν ἐπὶ τούτοις οὐκ ἀγεννῆ τὰ ἡμέτερα, καὶ μάλιστα, ἡνίκα διεστρατήγει τὸν πόλεμον ὁ τοῦ βασιλέως γαμβρός, Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις. οὗτος γὰρ ῥαγδαιότερον συμπλεκόμενος, εἶναι καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἀρεϊκοὺς ἄνδρας, τοῖς Λατίνοις ἐκ τῶν ἔργων ἐξέφαινεν. ἀλλὰ καὶ πεζαὶ ἐκπηδῶσαι δυνάμεις ἐς τὴν αὔλειον μάλιστα ἣν εἰρήκειμεν, τοῖς ἐναντίοις προσέβαλλον. ἦν δὲ καὶ ἀπὸ τῶν πετροβόλων μηχανημάτων ἀχρειούμενα τὰ βασίλεια, ἐνιαχοῦ δὲ κἀκ τῶν τειχέων τῆς πόλεως βάρη λίθων ἀποσφενδονούμενα, τοὺς ἐναντίους κατέπληττον. ἐνστάσης δὲ τῆς ἑπτακαιδεκάτης τοῦ ἰουλίου μηνός, χερσαῖοί τε καὶ ὑδραῖοι ἀνδρικώτερον ἔγνωσαν διαγωνίσασθαι οἱ ἀντίμαχοι, ὡς ἢ τῶν κατὰ σκοπὸν ἐπιτευξόμενοι, ἢ τούτων διαπεσόντες ἐς συμβάσεις βλέψοντες. ἀμφότερα γὰρ ἡ φήμη διϊπταμένη, λαμπρῶς ἐκώτιλλεν. οἱ μὲν τοίνυν

ad Gyrolimnam versabantur: nec illi vallo & armis, sed mœnibus vrbis à nobis distinguebantur. Cæterùm Imperator Alexius, qui pridem fugam animo destinarat, in eaque totus erat, nusquam arma tulit, neque in aciem contra hostes prodiit, sed spectator assedit, conscensis altissimis ædibus, quę ab Alemannorum domina nomen habent. Eius verò familiares & cognati, cum quantocunque equitatu, & exiguo peditatu, per interualla exibant, tantum non vt ostenderent, vrbem hominibus non omnino esse vacuam. Sæpe igitur eodem die vtrinque cohortes aliquot, leuia equestria certamina, æmulatione fortitudinis, faciebant: qua in re nostri haud segniter se gerebant, præsertim cum Imperatoris gener Theodorus Lascaris copias ducebat. Is enim magno impetu inuehi solitus, re ipsa docebat Latinos, apud Romanos quoque viros fortes reperiri. Sed & peditũ cohortes in id quod diximus vestibulum egressę, hostes lacessebant. Palatia machinis diruebantur, alicubi etiam ex mœnibus ingentium saxorum iactibus hostes terrebantur. Enimuerò XVII die Iulij. terra marique simul fortius dimicare instituerunt, vt aut votorum compotes futuri: aut si iis frustrarentur, ad pactiones descensuri. Nam vtriusque rei fama haud obscura vagabatur. Ac alij na-

Alexius de seruando populo & imperio spem deponens fugam quam animo pridẽ destinauit adornat.

Familiares & cognati, in re seria ludunt, iminens exitiũ spernentes,

Velitationes Latinorũ & Romanorũ.

Machinarũ bellicarum conatus.

Apparatus ad validissimam oppugnationem.

ues boum tergoribus contra ignem munitas ad Petrium adduxerunt, ſcalis in antennis ex funibus factis, quę rudentibus ad malos alligatis demittebantur, & in altum attollebantur. alij ariete ad mœnia adducto, & Zagrotoxotis paſſim diſpoſitis, tanquam vno ſigno dato, congrediuntur, & atrox pręlium cōmittitur. Nam Latini qui cum ariete erant, perfracto muro qui ad mare pertinēs, Scala Imperatoris dicitur, intrò penetrarunt: ſed ab auxiliaribus Piſanis, & bipenniferis barbaris fortiter propulſati, & plerique vulnerati receſſerunt. Qui verò nauibus Petrium occuparant, aggreſſi mœnia, anchoris nauium per cymbas ex ſcalis humi proiectis, Romanos ex turribus facilè deturbarunt: quippe cum ex ſuperiore loco pugnarent, ac tantum nō ſupra vertices eorum aſtantes tela coniicerent. Nam ſcalæ nauium rudentibus in altum eductæ, longè ſuprà mœnia eminebant. Quibus hoſtes occupatis, ædes illis contiguas incendunt, paſſim vagantes. Editur eo die miſerabile ſpectaculum, quod flumina lachrymarum tanto incendio paria poſtulet. Nā quicquid à colle Blachernio vſque ad Euergetæ monaſterium pertinet, flamma eſt abſumptum, flammæ impetu vltra Deuterum elato. Imperator tam miſerabili in-

Atrox prælium.

Auxiliariorū intrepida propugnatio

Græci facilè ex turribus deturbati.

Incendium Byzantij.

Tandem miſer Alexius à flammis crepitantibus & populi percuntis vocibus excitatur.

τὰ πλοῖα φέροντες ἔστησαν κατέναντι τῶν Πετρείων, βοείαις δοραῖς φραξάμενοι ταῦτα, ὡς εἶεν πυρὶ ἀδήωτα, κἂν ταῖς κεραίαις τεκτηνάμενοι κλίμακας, τὰς βαθμίδας μηρινθώδεις ἐχούσας, ὑποχαλωμένας διὰ κάλων, καὶ αὖθις αἰρομένας εἰς ὕψος, προσδεδεμένων τοῖς ἱστοῖς. οἱ δὲ τειχεσιπλήτην κριὸν κρατυνάμενοι, καὶ τοὺς Τζαγγροτοξότας πολλαχῇ περιστήσαντες, ὡς ἀφ' ἑνὸς συνθήματος ποιοῦνται τὴν σύρρηξιν. καὶ ἦν ἡ μάχη φρικαλέα τις καὶ στονόεσσα πάντοθεν. οἵτε γὰρ περὶ τὸν κριὸν ὁπλισάμενοι Λατῖνοι, τὸ τεῖχος ῥήξαντες, πάροδον ἔχον ἔνδοθεν ὃ παρατείνει πρὸς θάλασσαν περὶ τόπον ὃς ἀποβάθρα βασιλέως ὠνόμασται, εἰ καὶ πρὸς τῶν ἐπικούρων Ῥωμαίοις Πισσαίων, καὶ τῶν πελεκυφόρων βαρβάρων γενναιότερον ἀπεκρούσθησαν, καὶ τραυματίαι οἱ πλείους ἀνεζεύξαν. οἵτε τοῖς πλοίοις ἐνόντες τοῖς περὶ τὰ Πετρεῖα τείχεσι προσαπελάσαντες, καὶ δι' ἀκατίων τὰς ἀγκύρας τῶν πλοίων ἔραζε ῥίψαντες ἐκ τῶν κλιμάκων, ἔπειτα τοῖς ἐκ τῶν πύργων Ῥωμαίοις συμπλέκονται, καὶ τρέπονται τούτους ῥᾳδίως, ὡς ἐξ ὑπερδεξίων μαχόμενοι, καὶ οὐ μόνον ἀπὸ ὕψους, ἀλλὰ καὶ κατὰ κορυφὴν οἷς ἐφεστῶτες καὶ βάλλοντες. κατὰ πολὺ γὰρ τῶν τῆς πόλεως τειχέων ὑπερανεστήκεσαν αἱ ἐν τοῖς πλοίοις κλίμακες, μετέωροι διὰ πεισμάτων γινόμεναι. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε λαβόμενοι τῶν τειχισμάτων οἱ πολέμιοι, πῦρ ἐνιᾶσι ταῖς οἰκίαις, ὁπόσαι τοῖς τείχεσιν ἐπικρεμεῖς, διασκεδασθέντες πολλαχῇ. καὶ γίνεται τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐλεεινόν τι θέαμα, καὶ ποταμοὺς ἕλκον δακρύων ἀντιρρόπων τῇ πολλῇ τῆς πυρκαϊᾶς. πάντα γὰρ ὅσα ἐκ τοῦ τῶν Βλαχερνῶν βουνοῦ πρὸς τὴν μονὴν διήκει τοῦ Εὐεργέτου, κατηθάλωτο, καὶ ὑπερεμηκύνθη τὸ καλούμενον Δεύτερον ἡ τοῦ πυρὸς ῥοπή. ἰδὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τὸ οἰκτρὸν

τοῦτο

τοῦτο τῆς βασιλίδος δυσύχημα, καὶ τὴν συνοχὴν τῶν ἀνθρώπων εὐλαβηθείς, ὁπλίτης γίνεται μόλις, καὶ μάλισθ' ὅτι πρὸς ὀργὴν τοὺς πλείους ἐπιφειάσοντας ἑώρα, καὶ λόγοις ἐπαχθεῖς κατ' αὐτοῦ καὶ περιπλακισμοὺς ἀφιέντας, οἷς οἰκουρεῖν ἐλομένου, ἐπὶ μᾶλλον τὰ τῶν ἐναντίων φρονήματα ἤρετο, μηδεμιᾶς ἀρωγῆς ὑπονοθευομένης τῇ πόλει προσγινομένης. ἀλλ' ἀφεὶς τὸν πόλεμον τοῖς τείχεσι προσελθεῖν, πρᾶγμα μὴ ἐς δεῦρο πραχθὲν, ὡς εἴπερ οὐδένες τῶν ἐνόντων ἠπίσαντο πολεμεῖν, μηδὲ βέλτιον ᾔδεσαν τὸ φθάσαι τὸν ἀντίπαλον μᾶλλον, ἢ παρ' αὐτοῦ προληφθῆναι ὅσα καὶ σῶμα δεινῷ καχεκτήματι τὴν ἴασιν ὑπερπαίοντι. ἐξιὼν τοίνυν τῶν ἀρχείων, ἱππότας πλείστους περὶ ἑαυτὸν ἐπεσπάσατο, καὶ πεζή τις φάλαγξ οὐκ ἀγεννὴς συνδεδράμηκεν ἐκ τῆς ἀκμῆς τῆς πόλεως· ὥς τε καὶ τῷ κατὰ χέρσον πολεμίῳ στρατεύματι φρικασμὸς ἐπεχύετο σώματος, μεγίστην αἰφνηδὸν θεασαμένῳ παράταξιν. τάχα δ' ἂν καὶ σωτήριον ἔργον ἤνυστο, εἰ ὁμόσε κεχωρήκει τοῖς ἀντιπάλοις, ἢ τῷ κηδεστῇ Λασκάρει τὴν συμπλοκὴν συγκεχώρηκεν, συμμίξαι τοῖς Λατίνοις σφαδάζοντι. νυνὶ δὲ ἡ ἐνδελεχὴς τῆς φυγῆς ἔννοια, καὶ τὸ τῶν περὶ αὐτὸν εὐπτόητον, τοῦ τί δεῖ ποιεῖν ἐξεκρουσε τὸν Ἀλέξιον. καὶ παραταξάμενος μόνον, ὅθεν ἐξῆλθε Ῥωμαίοις ἀπάσιος, ὡς δῆθεν ἀντιταξόμενος τοῖς Λατίνοις, εἰσῆλθεν αἴσχιστος καὶ ἐφύβριστος, σοβαρώτερον μᾶλλον καὶ θρασύτερον πεποιηκὼς τὸ ἀντίμαχον· ἐπεὶ καὶ κατεπαρθὲν Ῥωμαίων, ὀπίσω τούτων εἵπετο, τραπομένων πρὸς ὑπονόστησιν, καὶ τὰ δόρατα ἐπεκράδαινον. εἰσιὼν οὖν Ἀλέξιος τὰ βασίλεια, πρὸς ἀπόδρασιν ἐνσκευάζετο, ὡς εἴπερ φερομένην τὴν πόλιν εἰς ἀτυχὲς πτῶμα καὶ ὑπὸ ἅπασιν ἀφαντῶσαι διενοεῖτο,

fortunio viſo, anxietatis populi miſertus, vix tamẽ arma induit: ídque, cùm à pleriſq; iratis vrgeretur, qui maledictis, & conuiciis non abſtinebant, quòd deſidia ſua hoſtiũ animos augeret, nec vllã vrbi afflictæ opem ferret, ſed bellum ad mœnia accedere pateretur, quod hactenus nunquã accidiſſet: quaſi verò nemo eſſet, qui pugnare ſciret: neque pręſtaret hoſtẽ anteuertere, quã anteuerti: vt corpus graui valetudine & omnẽ medicinam reſpuente, oppreſſum. Igitur palatio egreſſus, plurimos equites aſciuit: & pedeſtris phalanx non cõtemnenda ex flore ciuitatis eſt contracta, vt hoſtes qui in terra erant, maximo exercitu ex improuiſo cõſpecto, horrore afficerẽtur. Ac forſitã res bene geſta eſſet, ſi vel ipſe pugnã commiſiſſet: vel id Laſcari genero permiſiſſet, in Latinos irruere cupienti. Nunc perpetua fugæ cogitatio, & familiarium eius trepidatio, eum conſilij inopem fecit, vt tantum acie instructa, qua Romanis charus & gratus vt Latinos aggreſſurus exierat, eadem turpiſſimè & ſummo cum dedecore rediret, aucta & confirmata hoſtium ferocia, qui Romanorum diſcedentium tergis inhærebant, & haſtas in eos vibrabant. In palatiũ reuerſus, ad fugam ſe parat, quaſi de induſtria vrbem afflictam, & contra fatum per-

Arma inutilia infelix bellator induit.

Et pugnam, cuius exitus erat dubius, detrectat: vt qui iampridẽ à malo genio ad fugã impelleretur.

Arma ideo exuit, & deſperato animo populo, honore, dignitate momento ſpoliatur, immanitatis ſuæ in

fratrem Isaacium pręmia secum auferens. Vides, lector, quę sit parricidij & aliorum scelerũ merces. Principes & subditi in æquitatem & pietatẽ conspirãtes, horrẽdas pœnas attrahunt.

ditam, & remotius eius exitium acceleratum vellet. Eóque consilio cum paucis mulierculis & cognatis communicato, & Irene filia, & decem auri centenariis cum alio ornatu Imperatorio ex preciosis gemmis & perspicuis margaritis in nauem impositis, sub primam noctis vigiliam Debeltum cõtendit, vbi suum aduentum præpararat: homo timidissimus, qui non charitate liberum emollitus, non amore coniugis subactus, non tantę vrbis miseratione fractus, degeneri vitæ cupiditate, salutem suam, eámque ambiguam, tot vrbibus, tot prouinciis, totáque sua familia commutauit.

Alexij elogia.

Imperauit annos VIII, III menses, & dies X. In re bellica talis fuit, vt dictum est, nec ad ciuilia munia satis aptus, ne dicam planè fuisse negligentem: cætera non aspernandus, clementia & lenitate omnibus superior, aditu facilis, non seueritate vultus, non arrecto supercilio quenquam à suo alloquio deterrebat. cuiuis eum adire & orare licebat: aliquando etiam non submissa voce illi refragari. calumniatores & adulatores † frequentes circum se habebat. Sed cum sceleris in fratrem admissi conscientia flagellaretur, fatum timebat, & Vindictam omnes res humanas perlustrantem perpetuò reformidabat. Itaq; animo angebatur, metu, solicitudine, pœnitentia æstuans.

Atqui non decet principem, sub virtutum velo, nefanda scelera (quemadmodũ Alexius) fouere.

† *planè à se repellebat.*

Mala mens metu, solicitudine, pœnitentia, reũ excruciat.

καὶ τὸν ταύτης ἀποτεταμιευμένον συνέτεμεν ὄλεθρον. τὰ τοῦ σκοποῦ τοίνυν κοινωσάμενος μετρίοις τῶν κατὰ δυναστείαν ἐκείνῳ καὶ συγγενέσιν, καὶ τὴν θυγατέρα τὴν Εἰρήνην, καὶ δέκα χρυσίου ἐνθέμενος κεντηνάρια, καὶ κόσμους ἄλλους βασιλικοὺς ἐκ λίθων τιμαλφῶν συγκειμένους καὶ μαργάρων διαφανῶν, περὶ τὴν πρώτην ὥρας φυλακὴν τῆς νυκτὸς, ἤλαυνεν εἰς τὸ Δεβελτὸν, ἔνθα τὴν οἰκείαν προητοίμασεν ἄφιξιν, δείλαιος ἐν ἀνθρώποις, μὴ φίλτρῳ παίδων μαλαχθεὶς, μὴ γυναικὸς ἔρωτι δαμασθεὶς, μὴ τηλικαύτῃ πόλει μαλακισθεὶς, μηδέ τι τῶν ἄλλων εἰς νοῦν βαλλόμενος, φιλοψυχίᾳ δὲ καὶ ἀνανδρίᾳ σωτηρίαν ἑαυτῷ καὶ ταύτην ἀμφίβολον χωρῶν καὶ πόλεων τοσούτων καὶ γένους παντὸς ἀλλαξάμενος. ἐβασίλευσε μὲν οὖν ἐνιαυτοὺς ὀκτὼ, καὶ μῆνας τρεῖς, καὶ ἡμέρας δέκα. ἦν δὲ τὰ μὲν ἐς πόλεμον ὁποῖος εἴρηται, οὐδὲ τὰ πρὸς κοινὴν διοίκησιν ἀπηξιωμένος παντάπασιν, ἵνα μὴ λέγοιμι, ὡς ἐξέκλινεν εἰς τὸ πάντη ὀλίγωρον. τὰ δ' ἄλλα οὐκ ἦν τις ἀπόβλητος, χαρίεις δὲ τὸ ἦθος, εὐῆλιξ καὶ ὄρθιος. πλέον δὲ πάντων τῷ μειλιχίῳ τοῦ ἤθους ἐκέκαστο, μὴ δυσπρόσοδος ὢν, οὔτε μὴν ὑποσκυζομένῳ προσώπῳ, καὶ ὑποφρυάζοντι βλέμματι ἐκκρούων καὶ τὸ ὑπ' ὀδόντα γρύξαι τινά. ἀλλ' ἦν τῷ βουλομένῳ παντὸς προσελθεῖν ἐκείνῳ, καὶ δεηθῆναι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πρὸς ἀντιφάσεις χωρεῖν οὐχ ὑποστελλομένῃ φωνῇ, καὶ τοὺς ἐπαλλήλοις διαβόλους καὶ τοὺς κόλακας λαμπροὺς περιεῖπε. ἔχων δὲ τὴν συνείδησιν βάλλουσαν ἐφ' οἷς ἠνόμησεν εἰς τὸν ἀδελφὸν, τὸ χρεὼν ἐδεδίει, καὶ τὴν πάντα περισκοποῦσαν τὰ θνητῶν πράγματα δίκην δεινῶς ὑπεβλέπετο. ὅθεν κατανύξει καρδίας συνείχετο, καὶ δεικνὺς ἀκηδιῶν πνεῦμα ἤλυέ τε καὶ ἐδυσφόρει, καὶ ἤχθετο.

εἰ δὲ

εἰ δὲ μέγα, καὶ βασιλεῦσιν ἐργῶδες, τὸ μὴ τῶν ἀσταχύων ἐκτέμνειν τοὺς ὑπερέχοντας, μηδὲ θηριωδῶς ἐμπηδᾶν τοῖς παραλυπήσασι, καὶ τοῦτο προσαπολαύοντα ἴδῃ τις ἂν τὸν Ἀλέξιον. οὐδὲ γὰρ πρὸς φυτείαν σκότους ὀφθαλμοὺς ἐπαττάλευσεν, οὐδὲ κλάδων ἴσα ὡς ἀμπέλους τὰ τοῦ σώματος ἀκρωτήρια, μάγειρος ἀνθρώπων γινόμενος. οὐδ᾽ ὅσον χρόνον τὴν συγνόχροον πορφύραν ἐνεδέδυτο γυνή τις ἠμφιάσατο μέλανα, χήτει ἀνδρὸς, ὃν μέλας ἐκάλυψε θάνατος, οὐδὲ πῦρ ἔβλεψε τῶν ὀμμάτων ὡς τῶν λίθων οἱ ἀκτινώδεις, οὐδ᾽ ἐνέφυ τισὶν εἰς ἐπήρειαν ὡς λείβειν θρόμβους δακρύων ὁποῖα τὰ τῶν μαργάρων σφαιρώματα.

Quòd si regibus magnum est ac difficile, spicas eminentes non decutere, nec immaniter eos prosternere à quibus offensi fuerint: etiam ea laude abundauit Alexius. Neque enim vel oculos effodiebat, vel membra mutilabat, neque carnificina hominum delectabatur: neque vlla matrona, quandiu is imperauit, ob maritum interfectum pullam vestem induit: neque quisquam contumeliis ab eo affectus, fortunas suas deplorauit.

Fratris oculos effodit, vt ambitioni suæ litaret, quod scelus fuit grauissimum.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΙΣΑΑΚΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ,

καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξίου.

ISAACII ANGELI VNA

CVM ALEXIO FILIO

iteratum Imperium.

BREVIARIVM.

1 *Alexio fugato, Isaacius excæcatus, iterum Imperator salutatur, qui fratris fugam Alexio filio & Latini exercitus ducibus denuntiat. Latinis sacra & profana vix sufficiunt.*

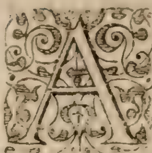
2 *Synagogæ Saracenorum direptio causa incensæ vrbis. Huius incendij luctuosissimi descriptio.*

3 *Alexius Comnenus relictum imperium frustra repetit. Isaaci & Alexij filij dissidium, turpitudo, vecordia: monachorum assentationibus fouetur. Mineruæ statuã æream plebs comminuit.*

4 *Latini rapinis, incendiis, ferro grassantur*

in Byzantinos. Alexius Ducas Murzufius Latinis resistit. Seditio contra Isaacium & Alexium Angelos. Nicolaus Canabus adolescens, à plebe inuitus Imperator inauguratur. Isaacio animam agente Alexius filius sibi consulit. Murzufius astutè deiicit, & Canabo oppresso, vita spoliat.

Ignaui principes rebus publicis & sibiipsis exitiosi.

AC sic Debeltum fugit Alexius, cũ à nemine fugaretur. *Neque verò mulier duntaxat res grauis est, & coniugalis amor plus nocet quàm iuuat*, vt quidam ex veteribus à muliere afflicto Imperio queritur: *sed vir etiam mollis & effœminatus, res pessima & molestissima est, cui qui parent, quid infortunii, quid extremi periculi non subibunt?* id quod ipsis Romanis accidit, cùm aduerso quodam fato in molles, ignauos & voluptarios Imperatores incidissent, qui labores non ferendos, & vitæ pericula intolerabilia iudicabant. Cæterùm eo cœptum iter prosequente, populus qui in palatio conuenerat, Alexij discessum grauissimè tulit, animis imminentium periculorum metu consternatis. Putabant enim Latinos, qui castra in propinquo haberent, nec à quoquam prohiberentur, statim armatos in vrbem irrupturos. Igitur Alexij cognatis & familiaribus & Imperatrice Euphrosyna vt proditoribus cõtemptis, ob grauissimorum periculorum procellas intra palatium tanquam in carcere inclusi, Isaacium Alexij fratrem tanquam sacram anchoram in-

Populi, qui tales dominos nacti sũt omnium infelicissimi.

Imminentia grauissima pericula animos consternant.

Isaacio denuò defertur Imperium.

Ὧδε μὲν οὖν ἤλαυνεν ἐς Δεβελτὸν Ἀλέξιος, ὑπ' οὐδενὸς ἐλαυνόμενος. ἦν δ' ἄρα οὐ μόνον χαλεπὸν γυνή, καὶ τὸ τῆς συνδυάσεως φίλτρον βλάψειε μᾶλλον ἢ ὠφελήσειε, καθά τις ἐγνωμάτευσε τῶν πάλαι, καὶ πῶς ἐς βασιλείαν παθὼν προκοίτου γυναικὸς εἰσηγήσεσιν· ἀλλὰ καὶ γύννις ἀνὴρ ἀργαλέον πρᾶγμα καὶ χείριστον. καὶ τί οὐκ ἂν ἐπαχθές, καὶ εἰς κίνδυνον ἐλαῦνον τὸν ἔσχατον, τὸ ὑπ' ἐκεῖνον ταττόμενον πείσεται; ὃ δὴ καὶ Ῥωμαίοις αὐτοῖς συνεκλώσκετο, ἀνειμένους καὶ χαλαροὺς, καὶ τὸν ἀπολαυστικὸν βίον μεταδιώκοντας δυστυχήσασιν αὐτοκράτορας, τοὺς δ' αὐτοὺς καὶ διαπάλαιστον μὲν τὴν ἀνάγκην, ἀνύποιστον δὲ τὸ περὶ ψυχῆς δέος δι' ὅλου κρίνοντας. ἀλλ' ὁ μὲν ὥδευεν ἣν προέθετο, ὁ δ' ἐντὸς τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων ἀγερθεὶς τὸ τότε λεὼς σφόδρα ἤνεγκεν ἀφορήτως τὴν Ἀλεξίου ἀπόδρασιν, διαστρεφόμενός τε καὶ συγχεόμενος τὴν ψυχήν, διὰ τὰς ἐμφαινομένας τῶν κακῶν ἐλπίδας. καὶ γὰρ ᾤοντο μηδὲν μελλήσαντας τοὺς Λατίνους, οἷα μηδὲ σκηνουμένους ἄποθεν, ἢ τὸν ἐπισχήσοντα ἔχοντας, μεθ' ὅπλων αὐτίκα ἐπιρρεῦσαι τῇ πόλει, καὶ τῶν τειχέων εἴσω παρεισελθεῖν. οὐκοῦν καὶ τοὺς μὲν γένει προσήκοντας Ἀλεξίῳ, καὶ τοὺς ἄλλως ἐπιτηδείως ἔχοντας ἐκείνῳ, καὶ τὴν ἄνασσαν Εὐφροσύνην, προδότου δόξαν λαβόντας, οὐ προσεκαλέσαντο εἰς τὴν ἀρχήν· διὰ δὲ τὸ ἄμαχον τῆς τῶν πραγμάτων ἀγρίας προσβολῆς, εἰς αὐτὸν ἀφορῶσιν, Ἰσαάκιον, τὸν Ἀλεξίου κασίγνητον, ὡς εἰς τὴν καλουμένην ἱερὰν ἄγκυραν τελευταῖον, οἱ τοῖς ἀκαταστορέστοις περιστοιχιζόμενοι κύμασιν, ἔνδον τῶν

ἀρχείων

ἀρχείων εἰργνύμενον. καὶ δὴ τοῦ ἐκτομίου Κωνσταντίνου, ὃς ἐπὶ τῶν βασιλικῶν ἐτέτακτο θησαυρῶν, τοὺς πελεκυφόρους συναγαγόντος, καὶ τούτοις ὡμιληκότος τὰ δέοντα. συνδραμούσης δὲ καὶ συμμορίας τινῶν, οἳ βασιλεῦσαι αὖθις τὸν Ἰσαάκιον διὰ σπουδῆς πάλαι ἐτίθεντο, ἡ μὲν βασιλὶς Εὐφροσύνη συλλαμβάνεται, χειροῦται δὲ καὶ τὸ συγγενὲς αὐτῇ, ὁ δ' Ἰσαάκιος ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ· καὶ χειραγωγούμενος δι' ἣν ὑπέστη πήρωσιν, ὁ τὸ πᾶν ταττόμενος ἐφορᾶν, εἰς θῶκον ἀνάγεται τὸν βασίλειον. πέμψας δ' εὐθέως Ἀγγέλους Ἀλεξίῳ τε τῷ υἱῷ, καὶ τοῖς τοῦ Λατινικοῦ στρατεύματος ἡγεμόσι, παρίστησι τὴν τοῦ βασιλέως καὶ ἀδελφοῦ φυγήν. οἱ δὲ οὔτε τι τῶν προσδοκωμένων κατὰ τῆς πόλεως ἐνεόχμωσαν, καὶ τὸν Ἰσαακίου δὲ υἱὸν οὐ πρότερον, αἰτησαμένου τοῦ πατρὸς, ἐκπεπόμφασι, εἰ μήγε καὶ αὐτὸς Ἰσαάκιος εἰς πέρας ἀγαγέσθαι συνέθετο, ὅσα ὑπέσχετο σφίσιν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξιος. τὰ δὲ ἦσαν, ὡς ἐν τοῖς λόγοις ἐρρέθη τοῖς ἔμπροσθεν, μηδὲ μίαν τῶν πρὸς δόξαν καὶ κέρδος τοῖς διαθεμένοις Λατίνοις ὑπερβολὴν ἀπολείποντα. ὑπὲρ γὰρ τοῦ μὴ τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἀποτεύξασθαι πάντα πράττων Ἀλέξιος, χαλίφρων καὶ πραγμάτων ἀδαὴς μειράκιον, οὔτε ἠκριβολόγησέ τινα τῶν ζητημάτων, οὔτε μὴν τὸ μισορρώμαιον φρόνημα τῶν Λατίνων ὁπωσοῦν ἐβάλλετο κατὰ νοῦν. ἐπὶ τοιαῖσδε τοίνυν τοῦ βασιλείου ὕψους καταστροφαῖς τὴν εἰς τὴν πόλιν πριάμενος εἴσοδον, συνεδρείας ἠξίωτο πατρικῆς, καὶ βασιλείας προσλέληπται κοινωνός. ἅπας τοίνυν φυλέτης τῆς πόλεως εἰς τὰ ἀρχεῖα συνέρρεε σὺν τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ὀψόμενος, καὶ ἀμ-

tuentur: & cùm ſpado Conſtantinus fiſci præfectus bipenniferos coegiſſet, & apta oratione conciliaſſet: concurſu etiam ab ea factione, quæ iam olim Iſaacio reſtitutum cupiebat Imperium, facto, Imperatrix Euphroſyna vnà cum cognatis comprehenditur, Iſaacius verò Imperator ſalutatur: & manu ductus ob excçcationem, is cui proſpicienda erant omnia, in Imperatorio ſolio collocatus, miſſis ſtatim ad Alexium filium & Latini exercitus duces nunciis, fratris ſui Imperatoris fugam eis nunciat. Ij verò nec contra vrbem eorum quicquam quæ expectabantur † prætermiſerunt, nec Alexium prius ad patrem remiſerunt, quàm ipſe Iſaacius quoque, ſe rata illa habiturum eſſe, quæ filius eius pollicitus eſſet, aſſentiretur. Quæ quidem, vt ſuprà expoſuimus, huiuſmodi erant, vt ad gloriam & emolumentum Latinorum nihil amplius poſſet accedere. Nam Alexius væcors & rerum imperitus adoleſcentulus, in id vnum intentus, vt paternum Imperium recuperaret: nec vllam conditionem conſiderauit, neque quàm infeſti eſſent Latini Romano nomini, cogitauit. Ac talibus Imperatorij faſtigij depreſſionibus aditum in vrbem mercatus, patri aſſedit, collega Imperij aſcitus: & populus vniuerſus in palatium concurrit, filij & patris videndi

Id q̃ue Conſtātini cuiuſdam opera.

Et Alexij vxor ac cognati comprehenduntur. Sic mutat & verſat Numē rerum vices.

† fecerunt.

Victores ſolerter rebus ſuis conſulunt.

Alexius Iſaacij filius, vt paternū imperium recuperet, omnia pollicetur. Tandem verò vt Latini, & Græci etiā, ſpe ſua fruſtrantur.

Isaacius & Alexius Latinis ducibus & primariis pro restitutione sua gratias debitas agunt.

simul & adorādi causa. Non multis diebus pòst, etiam Latinorum duces & nobilitate insignes viri palatium ingressi sunt: & subselliis allatis, Imperatoribus assederunt, vt bene meriti, vt seruatores celebrati, & omnibus aliis honestis titulis ornati, vt qui ambitiosum Alexium erepto, quod tantopere appetierat, Imperio, probè vlti, & calamitosis opitulati essent. Præter hæc, omnibus aliis officiis & exquisitis honoribus affecti, & lautissimè tractati sunt.

Eosdem lautissimo conuiuio excipiunt.

Nam Isaacius, si quid Imperatorius fiscus celabat, si quid ipse, capta Euphrosyna Imperatrice, & cognatis eius, acquisierat, id vniuersum vtraque manu in illos conferebat.

Donis immensis locupletant.

Quæ cum ab illa gente omnium auarissima & luxuriosissima, exiguæ guttæ instar acciperentur; Tyrrheni maris vndas desiderāte, etiam sacrosancta profanat: vnde, vt opinor, Romana res funditùs subuersa & deleta est.

Sed auaritiā & luxum satiare nequeunt.

Nam cum pecunia destitueretur, templa quoque inuasit. Nec sacræ tantùm Christi imagines securibus excidebantur, & humi proiectæ, sine vlla reuerentia, ornatu adempto in ignem coniiciebantur: sed & sacrosancta vasa, absque metu è templis rapta & conflata, vt vulgare aurum & argentum hostibus dabantur. Huius impietatis furor ne-

Inde Byzantina clades luctuosissima.

Imagines ipsi iconolatræ spoliant, & in ignē coniiciunt, atque sacra vasa auferūt.

φοῖν ἀποδώσων προσκύνησιν. μετ' οὐ πολλὰς δ' ἡμέρας καὶ οἱ τῶν Λατίνων ἡγεμόνες ἐς τὰ βασίλεια παραβάλλουσιν. οὐχ οὗτοι δέ μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ τὸ γένος παρ' ἐκείνοις ἐπίσημοι καὶ παρενηνεγμένων σκιμπόδων τοῖς βασιλεῦσι συνήδριζον ἅπαντες, εὐεργέται καὶ σωτῆρες ἀκούοντες, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἀγαθὴν προσηγορίαν δεχόμενοι, ὡς τὸν φίλαρχον Ἀλέξιον ἐς αὐτὰ τισάμενοι τὰ παιδικὰ, καὶ δυσπραγοῦσιν αὐτοῖς ἐπαμυνάντες. οὐ ταῦτα δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης μετεῖχον φιλοφροσύνης καὶ δεξιώσεως, θεραπευτήριά τε καὶ τρυφητήρια τούτοις ἐπινενόηνται. Ἰσαάκιος γὰρ εἴ τι που ἔστεγεν ἔνδον τὸ βασιλείας γαζοφυλάκιον, καὶ αὐτὸς δὲ συμπορισάμενος ἦν, συνειληφὼς Εὐφροσύνην τὴν βασιλίδα, καὶ τοὺς τὸ γένος εἰς αὐτὴν ἀναφέροντας, ἐξεφόρει τε ἀμφοτέραις, καὶ μετήντλιζεν ἀδεέστερον. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ὡσεὶ καὶ ῥανὶς ἐκείνοις τοῖς λαμβάνουσιν (οὐδὲν γὰρ ἔθνος ἐρασιχρηματώτερον τοῦδε τοῦ γένους, τρεχεδειπνότερόν τε καὶ δαπανηρότερον ἕτερον) καὶ διψῶντες ἦσαν ἀεὶ προχοὰς πελάγους Τυρσηνικοῦ, ἅπτεται καὶ τῶν ἀψαύστων παναθεμίτως, ὁπόθεν, οἶμαι, καὶ τὰ Ῥωμαίων ἀνατέτραπται τέλεον, καὶ ἠφάνισται· ὡς γὰρ χρημάτων ἐσπάνιζε, καὶ τοῖς θείοις ἐπεφύει διὰ τοῦτο τεμένεσιν. ἦν γὰρ ἰδεῖν, οὐ μόνον τὰς ἱερὰς εἰκόνας Χριστοῦ ἀξίναις ἐκκοπτομένας, καὶ χαμαὶ ῥιπτομένας, καὶ τοὺς αὐτῶν κόσμους μὴ σὺν φειδοῖ, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν, ἐκσπωμένους, καὶ πυρὶ παραπεμπομένους· ἀλλὰ καὶ σκεύη τὰ σεπτά τε καὶ παναγῆ ἀπεριθαμβήτως ἐκ τῶν ναῶν ἁρπαζόμενα καὶ πυρούμενα, καὶ ὡς κοινὸν ἀργύρειον καὶ χρυσίον τοῖς πολεμίοις στρατεύμασιν παρεχόμενα. καὶ τῆς κατὰ τῶν ἁγίων τῆσδε

λύττης

λύπης οὔτ' αὐτὸν τὸν κρατοῦντα εἰσῄει τίς αἴσθησις ὁπωσοῦν, τῶν τε ἄλλων οὐδεὶς παρρησιαζόμενος ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν, ἀλλὰ τῆς ἐχεμυθίας ἕνεκεν εἴπουν ἀναλγησίας εἰπεῖν οἰκειότερον, οὐδὲν τῶν παραφόρων δεινωσάμενοι ἅπαντες, ὅθεν ὡς ὑπεύθυνοι πεπόνθαμέν τε καὶ ἴδομεν, ὁπόσα βαρυσυμφορώτερα τῶν κακῶν. ὁποῖον γὰρ τὸ χυδαΐζον σύφος τῆς πόλεως, μήτ' αὐτόθεν τοῖς ἐπαινετοῖς προσχωροῦν, μήθ' ἑτέρῳ πειθόμενον εἰσηγουμένῳ τὰ λῷονα· ἤδη ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις εἰσκεχυμένων τῶν πολεμίων, εἰς ἔδαφος καθαιρεῖ, καὶ διαλύει παραλόγως εἰς χοῦν, τὰς πρὸς θάλασσαν οἰκίας τῶν ἐξ ἑσπέρας ἐθνῶν, μὴ διαστεῖλαν τοῦ πολεμίου τὸ φίλιον. ἐδυσχέραινον οὖν πρὸς τὴν ἀβουλίαν ταύτην καὶ ἀτοπίαν, οὐ μόνον ὅσοι ἐκ τῆς ἀμόλφης ἤθεσιν ἐντεθραμμένοι Ῥωμαϊκοῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν ἐκ τῆς Πίσσης τὴν Κωνσταντίνου ἀνθείλοντο. μήπω τοίνυν φυγὰς ὀφθεὶς ὁ βασιλεὺς Ἀλέξιος, χρησταῖς ἐλπίσι τοὺς ἐκ τῶν δὲ τῶν γενῶν ἐβουκόλει, καὶ τὸ τῆς λύπης ἀφῄρει πολύ. ὡς δ' ὁ μὲν δρασμῷ ἐχρήσατο, βασιλεύσας δ' ὁ Ἰσαάκιος, καταλλάσσει τοὺς ἐκ τῆς Πίσσης τοῖς Βενετίκοις, καθ' ἡμῶν καὶ τοῦτο ἀσυντηρήτως ἐπιτεχνώμενος· οἱ δὲ πρὸς τὴν περαίαν ἀπάραντες, ἐν ᾗ κατέλυον οἱ διάφοροι, γίνονται τοῖς πρὶν ἀντίφροσι σύσκηνοι καὶ ὁμόδειπνοι, καὶ τὰ πάντα συμφυεῖς, καὶ ὁμόφρονες, ἐννακαιδεκάτην διάγοντος τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ καὶ ἑνδεκάτου ἔτους.

2 Τινὲς τῶν Φραγγίσκων (οὗτοι δέ εἰσιν οἱ πάλαι Φλαμίονες κεκλησκόμενοι) Πισσαίων καὶ Βενετικῶν μοῖραν προσειληφότες, καὶ εἰς ὄψον ἕτοιμον καὶ προχειρότατον ἕρμαιον τὰ τῶν Σαρακηνῶν διαπλωΐζονται χρήματα.

que Imperatori in mentem venit vnquam, neque quisquam fuit, qui pietatis caussam liberè agere auderet: sed, quod quidem ad silentium, ne stuporem dicam, attinet planè attoniti fuimus omnes. Vnde violatæ religionis rei, ea mala tolerauimus & vidimus, quibus grauiora vix inueniuntur. Nam *populi turba*, vt solet, *nec sua spōte sana consilia amplectens, nec meliora suadentibus obtemperans*, cum iam hostes in Romanas prouincias irrupissent, præter omnem expectationem solo æquat, & in puluerem redigit maritimas Occidētaliū gentium ædes, amicis ab hostibus non distinctis. Eam temeritatem & absurditatem, non tantùm ciues Romani, sed & Pisani inquilini ægerrimè tulerūt. Alexius autem antequam fugeret, earum gentium homines bona spectabat, doloremq; mitigabat. Vt verò is in pedes se coniecit, Isaacius Imperio recuperato, Pisanos cum Venetis in nostrā fraudem magna cum temeritate reconciliat. Ii verò Peræam profecti, vbi aduersarij diuersabantur, veterum inimicorū hospitiis & conuictu vtuntur, summa cum eis familiaritate inita, Mensis Augusti die XIX, VI. Indictione, anni VI.M.DCC.XI.

Græci stupore percussi omnia ferūt

Vulgi ingenium in armorum feruore.

Temeritas vulgi intolerabilis.

Isaaci, post recuperatum imperiū oscitantia. Neq; enim prudentia & felicitas facilè cohærent.

2 Quidam verò ex Francis, qui olim Flaminij vocabātur, Pisanorū & Venetorū cohorte asſūpta, ad diripiēdas Sarracenorū facultates, tā quā ad paratā prędā traiiciūt

Synagogæ Sarracenorū direptio causa incensꝭ vrbis.

Ea ſcelerata factio, cum ad vrbem appuliſſet (neque enim quiſquam erat, qui eorũ vel acceſſum vel receſſum impediret) in Sarracenorum ſynagogam, quã vulgo Mitatum dicunt, irrumpunt, & per vim omnia diripiunt. Eã inexpectatam iniuriam Sarraceni armis obiter arreptis vlciſcuntur, Romanis etiam eius mali fama excitatis, adiutantibus: neque tamen tãtum proficiunt, quantum oportebat, cœtu illo militum paulisper duntaxat regreſſo: & omiſſa defenſione, ad alterum incendium priore vix dum reſtincto, properante: cùm experientia didiciſſent, nihil eſſe efficacius ad vrbẽ vlciſcendam & euertendam, quàm ignem. Proinde variis in locis diſperſi, ædes incẽdũt. Flamma verò ſupra cogitationem in altum elata, totam illam noctem & poſtridie, eo item die qui ſequebatur ad veſperam vſq;, omnia peruagata eſt. Inuſitatum id ſpectaculum fuit, & tale quod nulla oratio poſſit conſequi. Nam cũ prius maximis & innumeris ferè incendiis vrbs afflicta fuerit: illud eiuſmodi fuit, vt cætera præ eo pro nihilo putarẽtur: cũ variè interrupta ſerie ſpargeretur, rurſus coibat, vt igniti fluminis alueũ repræſentaret, porticus corruebant, elegantiſſima fora euertebantur, maximæ columnæ veluti ſarmenta abſumebantur: neque quicquã erat, quod illius ignis vehementiæ reſiſteret. Globi flã-

Vim vi repellunt, ſed parũ feliciter, ob temporũ iniquitatem.

Nihil eſt igne efficaci' ad magnã vrbem vlciſcẽdam & euertendam.

Incendium horrendum, quo Græcorũ ſuperbia veluti in puluerem redigitur.

Cui alia incẽdia comparata pro nihilo putantur.

καὶ δὴ τὸ σύνταγμα ἐκεῖνο τὸ πονηρὸν τῇ πόλει προσσχὸν δι' ἁλιάδων (οὐδὲ γὰρ ἦν τις ὁ προσιστάμενος ὅλως ἐπιπλέειν σφᾶς τῇ πόλει, καὶ αὖθις ἀνάγεσθαι) τῶν τῶν ἐξ Ἄγαρ συναγωγὴν λάθρα ἐπεισπίπτουσιν, ὃ φησι Μιτᾶτον ἡ δημώδης διάλεκτος, καὶ τὰ ἐνόντα μετὰ ξίφους ληστεύουσιν. ὡς δ' οὕτω ταῦτα παραλόγως καὶ ὑπὲρ δόκησιν πᾶσαν παρηνομεῖτο, ἠμύνοντο μὲν αὐτοὺς οἱ Σαρακηνοὶ, τὰς χεῖρας τοῖς παρατυχοῦσιν ὁπλίσαντες. ἐπιβοηθοῦσι δὲ καὶ Ῥωμαῖοι, παρὰ τῆς τοῦ κακοῦ φήμης ἐκεῖσε συνηλισμένοι. καὶ ἤνουν μὲν ἅπαν ὁπόσον καὶ ἔδει κατήνυσαν, ἐπὶ δὲ βραχὺ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ὁμαιχμίας ἀναχώρησις γίνεται. οἱ δὲ τὸ δι' ὅπλων ἀντέχειν μεθέντες ἐπὶ τῶν μὴ πάνυ πρότερον ἐμπρησμῶν, διανοοῦνται καὶ δεύτερον, ἀνυσιμώτατον ἀμυντήριον, καὶ ὑπὲρ ἅπαν ἕτερον τὴν πόλιν ἔχον ταχὺ κατεργάσασθαι πείρᾳ μεμαθηκότες τὸ πῦρ. καὶ δὴ κατὰ πλείστους διαστάντες τόπους, πῦρ ταῖς οἰκίαις ὑφάπτουσι. τὸ δὲ μεταρσιωθὲν ὑπὲρ ἔννοιαν, τὴν νύκτα ὅλην ἐκείνην, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, καὶ τὴν ταύτης διάδοχον ἑσπέραν, τὸ πᾶν ἐπενέμετο. καὶ ἦν καινὸν τὸ ὁρώμενον, καὶ πᾶσαν ὑπερβαῖνον λόγου δύναμιν. πολλῶν γὰρ καὶ ἄλλων τῇ πόλει πρότερον ἐμπρησμῶν. οὐ μὲν οὖν εἴποι τις ὁπόσων καὶ οἵων γεγενημένων ὁ τότε συμβὰς, ἐναύσματα βραχέα τοὺς πάντας ἀπέδειξε. πολλαχοῦ δὲ διαιρούμενος, καὶ διασπώμενος τῆς συνεχείας, αὖθις συνήρχετο, καὶ ὡς εἰς ὁλκὸν ἕνα πυρρέοντος συνήπτετο ποταμοῦ, ἀνετρέποντο στοαὶ, ἀγορῶν κάλλη κατερρίπτειτο, κιόνων μέγεθος διεφορεῖτο καθ' ὕλην εὔπρηστον, οὐκ ἦν τῶν ὄντων οὐδὲν, ὃ ἦν ἐκείνου τοῦ πυρὸς στεναρώτερον. τὸ δὲ δὴ παράδοξον, ὡσεὶ ψωμοὶ πυρὸς ἐξ ἐκεί-

νης

νης τοῦ βαρυβρόμου καὶ σιδηρᾶς ἐμπρήσεως ἀποσπώμενοι, καὶ φερόμενοι διαέριοι, τὰς πόῤῥωθεν οἰκοδομίας κατέφλεγον, καὶ διαστήματά πως ἀκοντιζόμενοι, καὶ ὡς οἱ ἐν αἰθέρι διάττοντες ἐκτεινόμενοι, καὶ τὸν ἐν μέσῳ χῶρον ἀθιγῆ πάντως ἐῶντες καὶ ἀκατάπρηστον, μετὰ βραχὺ κἀκεῖνον ἐπανιόντες, συνεπίμπρων καὶ ἠφάνιζον. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ κατ' εὐθυωρίαν τὸ πῦρ προϊὸν, ὑπ' ἀνέμου βοῤῥᾶ ἐλαυνόμενον, μετὰ βραχὺ παρεκκλίναν, ὡσεὶ νότος αὐτὸ διεῤῥίπιζεν, ὥρα τὸ δόχμιον, ἀμαυρικοῦ ἐπισυρφάδην, καὶ τὰ ὅλως ἐμπρησθῆναι ἀνυπονόητα. συνεπελάβετο δὲ καὶ τοῦ μεγίστου νεὼ τὸ δεινόν. καὶ δὴ ὅσα πρὸς ἀψῖδα νένευκε τοῦ Μιλίου, καὶ τῷ ἀνδρῶνι συνῆπται τῷ Μάκρωνι καὶ τῷ λεγομένῳ αἱ Σύνοδοι, εἰς ἔδαφος κατεῤῥάγησαν, μὴ τῆς ὀπτῆς ἐπαρκεσάσης πλίνθου, μὴ τῶν βαθέων ἀντισχόντων θεμέθλων, ἀλλ' ἐνδόντων πάντων, καὶ δίκην θρυαλλίδων κατεργασθέντων. ἤρξατο μὲν οὖν ἡ πρώτη τοῦ πυρὸς ἀφὴ ἀπὸ τοῦ συναγωγίου τῶν Σαῤῥακηνῶν, τὸ δέ ἐστιν κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν ἐπικλινὲς βόρειον μέρος τῆς πόλεως· καὶ τῷ τεμένει ἐγγίζον, ὃ ἐπ' ὀνόματι τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἵδρυται. καὶ πρὸς ἕω κατ' εὖρος λοφῆσαν ἐς τὸν νεὼν τὸν παμμέγιστον, κατὰ δ' ἑσπέραν ἐς τὸ λεγόμενον Πέραμα ἐξεμηκύνθη, καὶ διεῤῥύη ἔκτοτε τοῦ πλάτους λαβόμενον τῆς πόλεως, ἢ μᾶλλον τὸ καινότατον, καὶ ταῦτα κατ' ἐπίστασιν ὥσπερ ὑπεραλλόμενον, τὰς ἔξωθεν τῆς πόλεως οἰκήσεις κατενεμήσατο, καὶ πλοῖα περιπλέουσαν ἄνθρακες ἐκτιναχθέντες κατέφλεξαν, ἠθάλωντο δὲ καὶ οἱ τοῦ Δομνίνου λεγόμενοι ἔμβολοι, αἵ τε ὑπόστεγοι ἀμφίδυμοι ἄμφοδοι, αἱ ἀπὸ τοῦ Μιλίου ἀρχόμεναι, ὧν ἁτέρα εἰς αὐτὸ παρατείνει τὸ Φιλαδέλφιον. σὺν αὐτοῖς δὲ ἡ Κωνσταντίνειος ἀγορὰ, καὶ τὰ μεταξὺ πάντα, ὅσα

marum ab immani illo incēdio auulsi, mirabiliter remotas ædes per certa interualla consumebant, iis quæ interiectæ erant, intactis: sed paulo pòst eas quoque reuersi cremabant. In multis locis rectà progressus ignis ab aquilone impulsus, paulo pòst quasi ab austro exagitatus, obliquus cernebatur: & ea quoque consumebat, quę omnis periculi expertia putabātur. Id malum etiam tēplum maximum comprehēdit: & quæcunque ad Milij fornicem vergunt, & cum Macrone & Synodis cohærent, corruerunt, nihil opere latericio, nihil altissimis fundamentis adiuuantibus: sed omnibus cedentibus, & instar lychnorū absumptis. Cœpit incendium à synagogio Sarracenorum, quod ad Septentrionalem vrbis partem ad mare & ædē D. Irenes vergit. Versus Oriētem, in latitudine in templo maximo desiit. Ad occasum vsque ad Perama se extendit, atque inde in latitudinē vrbis se diffudit: aut potius, inusitato modo eam veluti transiliens, domos suburbanas absumpsit, & nauis in medio cursu carbonibus in eam excussis conflagrauit. In cineres redacta sunt & Domini Rostra, & duplices tecti ambitus à Milio incipientes, quorum alter ad ipsum Philadelphium pertinet: vnáque Constantini forū, & quæ interiecta sunt

Incendij publica terrifica descriptio.

Longitudo, ædificia innumera euertens.

Latitudo eiusdem.

Trāssultus ab vrbe in suburbia.

Aedificia publica cōsumpta.

omnia versus Septẽtrionem & Austrũ. Nec ipsum Hippicum inuiolatum permansit: sed eius quoque pars occidenti obuersa penitus cõflagrauit, & quæ ad Sophias & & Bacanum porriguntur, & deinceps Elutherij partibus contermina. Cum autem incendium vrbem à mari vsq; ad mare hoc modo vastaret, & in hiatum vastissimum discessisset, ignito flumini simile, amici non citra periculum, nisi nauigio adiri poterant. Tunc maior pars habitatorum urbis rei familiaris iacturam fecit: quippe cum ignis alios nec opinantes oppressisset, alij bona sua aliò translata multis anfractibus & regressibus ignis æquè amisissent. Heu splendidissimas & elegantissimas ædes, & omni venustate & summis opibus plenas, quę apud omnes celebrãtur. His atrocissimis casibus Isaacius Imperator dolebat ille quidem, sed non quantum oportebat. Eius verò filius Alexius adeò non grauiter eos ferebat, vt totam vrbẽ interire optaret, patriæ fax, flãmea facie, & malum illum Angelum incendiarium exprimens, cuius sacræ litteræ meminerunt. Incendio nundum planè sopito, sacer ornatus accuratius perquiritur & conflatur, quàm prius. Latinorum verò exercitus aurum & argentum quod ita præbebatur, ad vsum corporis, vt profanam materiam transferebat, & publicè vendebat, ac se criminis ab-

Hiatum vastissimum efficit.

Iacturã maximam fortunis ciuium adfert.

Isaacius atrocissimos casus deplorat: filius minimè. Adeò quorũdã, pręsertim magno loco cõstitutorũ ferrea sunt pręcordia.

Latini reliquias ignis diripiunt.

πρὸς βορρᾶν καὶ νότον πρόεισιν ἀνέμων, οὐδ' αὐτὸ τὸ ἱππικὸν ἀδιαλώβητον ὑπολέλειπτο, ἀλλὰ καὶ τούτου τὸ πρὸς δυσμὰς ἅπαν μέρος ἐξεπυρπώθη, καὶ ὅσα κάτεισιν ἐς Σοφίας, καὶ κατ' αὐτὸ τὸ Βύκανον παρεκτείνεται, καὶ καθ' ἑξῆς ὁπόσα τοῖς τοῦ Ἐλευθερίου ἀγχιτέρμονα μέρεσι. τοῦ δὲ πυρὸς ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης τὴν πόλιν οὑτωσὶ διαζώσαντος καὶ διελθόντος ὡς εἰς χάσμα μέγιστον, ἢ ποταμοῦ πυρὸς μέσον ἕλκοντος, οὐκ ἦν ἀκινδύνως συμμίξαι τοῖς φιλουμένοις ἀκμή τις ἀκατίῳ διεπορθμεύετο. τότε καὶ οἱ πλείους τῶν οἰκητόρων τῆς πόλεως, τῶν οὐσιῶν ἀπεψίλωντο, οἷα τοῦ πυρὸς τοῖς μὲν ἀπροσδοκήτοις ἐπιφθάσαντος, τῶν δὲ τὰ ὄντα μεταθεμένων πρὸς ἑτέρας καταγωγάς, καὶ μηδ' οὕτω διασωσαμένων αὐτά. ἕλιξι γὰρ καὶ περικαμπαῖς ἐκτροπαῖς τε πλείσταις καὶ ἐπανόδοις τὸ πῦρ χρησάμενον, ἠφάνιζε τὰ μεταγόμενα. ὤμοι τῶν λαμπροτάτων καὶ περικαλλῶν δόμων, καὶ παντοίας γεμόντων χάριτος, καὶ τοῦ ῥυηφενοῦς πλούτου καὶ ζηλωτοῦ παρ' ἅπασι. πρὸς δὲ τὰ δεινότατα ταῦτα συναντήματα ὁ μὲν βασιλεὺς Ἰσαάκιος ἤχθετο, εἰ καὶ μὴ ἐς ὅσον εἰκός. ὁ δὲ τούτου υἱὸς Ἀλέξιος, οὐχ ὅπως οὐκ ἐδυσχέραινεν, ἀλλὰ καὶ συντέλεσμα ἐπηύχετο τοῦ παντός, ὁ τῆς πατρίδος δαλός, καὶ τὴν ὄψιν φλογερός, κἀντεῦθεν διαχαράττων τὸν γραφικὸν ἐμπρήστην πονηρὸν Ἄγγελον. μήπω δὲ καθαρῶς λωφήσαντος τοῦ πυρός, ἡ τῶν θείων αὖθις κειμηλίων συλλογή τε καὶ καταχώνευσις ὑπὲρ τὸ πρὶν ἐπετείνετο. ὁ δέ γε τῶν Λατίνων στρατὸς τὸν χορηγούμενον αὐτοῖς οὑτωσὶ χρυσόν τε καὶ ἄργυρον, εἴς τε τὰς σωματικὰς χρείας, ὡς ὕλην βέβηλον, μετεσκεύαζον, καὶ τοῖς βουλομένοις προὔβαλλον εἰς πρατήριον, ἑαυτοῖς τὸ ἀνεπίληπτον

τον

τὸν ἐπιμαρτυρόμενοι (οὐ γὰρ ἠγνόουν, ὁπόθεν συνείλεκτο τὰ σφίσι βραβευόμενα χρήματα) ὡς τὰ ὠφειλημένα λαμβάνουσι, τοῖς δὲ Ῥωμαίοις τὴν ὕψοθεν ἐπιχαλῶντες ὀργήν, ὡς περιέπουσι μὲν τὰ οἰκεῖα, κοινοῦσι δὲ τὰ Θεοῦ.

3 Δεῆσαν δὲ καὶ τὴν τῶν Λατινικῶν δυνάμεων συνάρσιν εὑρέσθαι τὸν Ἀλέξιον (ὁ γὰρ θεῖος αὐτῷ καὶ πρώην βασιλεύων Ἀλέξιος, ἀπαναστὰς τοῦ Δεβελτοῦ, τὴν Ἀδριανοῦ κατέλαβε· καὶ ἣν ἀπείπατο βασιλείαν, ἐρασταῖς καταπροδοὺς ἐκμανέσιν ἐρᾶν τε πάλιν καὶ πειρᾶν οὐκ ᾐσχύνετο) οὐκ ἄλλως συνέκδημον αὐτῷ καὶ συστράτηγον τὸν Μαρκέσιον ἐπεσπάσατο Βονιφάτιον, εἰ μὴ χρυσίου δέκα πρὸς τοῖς ἓξ καταθέσθαι οἱ συνέθετο κεντηνάρια. ἐξιὼν τοίνυν, φυγάδα δείκνυσι τὸν Ἀλέξιον συντονωτέρῳ τοῦ προτέρου καὶ πολλῷ μακροτέρῳ χρησάμενον δραπετεύματι· ἀμέλει καὶ τὰς Θρακίας πόλεις περιελθών, καὶ ταύτας καταστησάμενος, εἰπεῖν δὲ καὶ καλαμησάμενος. ὁ γὰρ συνέκδημος ἐκείνῳ στρατὸς συχνάκις ὠρέκτια τὸν χρυσορρείθρον ἀρύεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς διψάσι δηχθέντας πίνων οὐκ ἐκορέννυτο· καὶ μέχρι Κυψέλλων κατιών, ἐπάνεισι πάλιν εἰς τὰ βασίλεια, ἅπας τῆς φρατρείας ἐξηρτημένος, οἳ τὴν τοῦ πατρὸς πήρωσιν καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀρχῆς καθαίρεσιν Ἀλεξίῳ τῷ θείῳ συνδιεπράξαντο. ὃ καὶ μὴ φέρειν Ἰσαάκιος ἔχων, ὅτι καὶ ἦν καιροφυλακῶν εἰς φῶς ἐκρῆξαι τὸν κότον, ὃν ὑπέτυφεν ἐκ μακροῦ τῇ ψυχῇ, κατὰ τῶν σχέτλια ἐκεῖνον ἐργασαμένων δεινά, κακηγορῶν οὐκ ἐνέλιπε τὸν υἱόν, καὶ μάλισθ' ὅτι τὴν οἰκείαν ἑώρα ἰσχὺν ὑποβαίνουσαν, καὶ κατὰ βραχύ πως ἀφιπταμένην, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν μεταρρέουσαν. ἀπεπνίγετο δὲ καὶ πρὸς τὴν μετάθεσιν τῆς ἀναγορεύσεως. ὁ μὲν γὰρ υἱὸς προταττόμενος, καὶ ἐντεινομέναις ἀνευφημεῖτο

soluta (nec enim ignorabāt vnde essent, quæ dabantur) quod acciperēt debitū: Romanis verò irā Dei impendere vaticinabatur, quod rem priuatam conseruarent, sacram verò profanarent.

Irritus Alexij Cōneni, imperiū quod meritò amiserat repetētis, conatus.

3 Cū autem Latinæ copiæ Alexio auxiliari deberēt (nā patruus eius & dudū Imperator Alexius, Debelto relicto Adrianopolim occuparat: & Imperium quod repudiarat, insanis amatoribus cōdonatum, repetere & amplecti non verebatur) Bonifacium Marchionem aliter secū attrahere ad belli societatē nō potuit, nisi auri centenarios XVI promisisset. Verùm egressus Alexium fugat longè celerius & lōginquius quàm prius: & Thracias vrbes passim componit, ne dicam deglubit. Nam qui eum sequebatur exercitus, sæpissimè ex aureo flumine haurire cupiebat, veluti morsi à dipsadibus inexplebili siti ardens. Vsq; ad Cypsella progressus, in palatiū reuertitur, totus eorum factioni deditus, qui patris excæcandi, & euertēdi Alexio patruo adiutores fuerant. Quod cùm Isaacius ferre non posset, iam longo tempore vltionem illorū cogitans, filio maledicere non desistebat: præsertim cum autoritatem suam imminui, & paulatim exolescere, & ad filium transire cerneret. Indignissimè quoque ferebat, proclamationis mutationem. Nam filius priore loco contentis vocibus, vt palatium resonaret, saluta-

Fugatur enim ab Alexio Isaacij filio.

Qui Constantinopolim reuersus ad hostium domesticorum lanienam conuertitur.

Inde inter filium & patrem simultates & odia ex stulta ambitione nata.

salutabatur, ipso tanquam Echo submissius sequente. Sed quia prohibere illa non poterat, submurmurabat, & apud eos quibus arcana sui pectoris committebat, malè de filio loquebatur. Neque enim quicquam virtutis ei esse, non bonis moribus informatum esse, sed pessimis studiis occupari, & pessimorum hominum consuetudine corrũpi. Neque hæc falsa erant, aut inania. Nam Alexius pluribus & grauioribus peccatis magnificum & inclytum Imperij Romani nomen fœdabat, vt qui paucis comitantibus, in Barbarorum tentoria traiiciens, crapulæ & aleæ vnà cum illis per totos dies indulgeret. Eius verò collusores diadema aureum & gemmatum, ei detractum, suis capitibus, illi verò laneũ hirsutum pileum imponebant. Neque verò Alexius duntaxat ob huiusmodi res apud honestiores Latinos & modestiores Romanos execrabilis habebatur: sed & pater eius Isaacius nihilo minus inuisus erat, cũ rursus absurdarum opinionum intemperiis agitaretur, & diuinationibus atque oraculis fœdioribus quàm prius incumberet. Nam antè monarchiam sibi imaginabatur, seque impudenter cum esse iactabat, qui Occidentem cum Oriente coniuncturus, & totius mũdi Imperio potiturus esset. Tum verò visum se recepturum, & arti-

Isaacius Alexio filio maledicit.

Eiusdem traducit & carpit vitia.

Princeps crapulæ & aleæ deditus, exitio proximus

Collusores ei diadema detrahunt.

Isaacius autẽ hæreseos & magiæ morbo execrabili laborat.

Monarchiã somniat impudenter.

Suauiter sibi applaudit mẽtis oculis priuatus.

φωναῖς, ὡς τῷ πατάγῳ κόπτεσθαι τὰ ἀνάκτορα. ὁ δὲ κατὰ τὸ τοῦ ἤχους ὑστερόφωνον παρηκολούθει ταῖς ὑγιείαις καὶ στερροτέραις ἀνακηρύξεσιν. οὐδὲν δὲ τι δράσαι πρὸς τὰ γινόμενα οὕτω δυνάμενος, ὑπ' ὀδόντα ἐτονθόρυζε, καὶ οἷς ὡς ἐξ ἀδύτων τῆς καρδίας ἀνεμήρυε τὰ ἀπόρρητα, κατὰ τοῦ υἱοῦ ἀπόφημα διελέγετο, ἕωλα μὲν αὐτῷ τὰ χρηστὰ λέγων εἶναι, καὶ ὡς οὐδ' ὅλως σωφροσύνῃ ἐρρύθμισαι, ἐν τοῖς χειρίστοις τὸ ἦθος τυπούμενος, φθοραῖς τε ἀνδράσι συνδιαιτώμενος, καὶ τὰ ἤθη τούτων ἀναματτόμενος. οὐ μάτην δὲ ταυτὶ καὶ εἰκαίως κατὰ τοῦ υἱοῦ ἠγόρευεν Ἰσαάκιος. ἀλλὰ καὶ πλείω ἕτερα καὶ ἀσελγέστερα πολλὰ πλημμελῶν, τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ παμκλέϊστον τῆς τῶν Ῥωμαίων βασιλείας κατερρύπαινεν ὄνομα. εἰς γὰρ τὰς τῶν βαρβάρων σκηνὰς μετ' εὐτελῶν ὀπαδῶν περαιούμενος, συνεκραιπάλα τοῖς ἐν αὐταῖς, καὶ συνδιημερεύων ἐκύβευεν. οἱ δὲ συμπαίγμονες ἐκείνῳ τὸ τῆς κεφαλῆς ἀφαιροῦντες διάδημα, χρυσόκολλον ὂν καὶ λιθόστρωτον, αὐτοὶ μὲν ἐκεῖνο περιετίθεντο, τὸν δ' Ἀλέξιον περιέβαλλον τὸ λαχνῆεν καὶ ἐρεοῦν καὶ τῆς Λατινικῆς ταλασίας περίβλημα. οὐ μόνον δὲ ὁ Ἀλέξιος ἐνευκαιρῶν ταῖς πράξεσι ταύταις, παρὰ τοῖς τῶν Λατίνων εὐσχήμοσι καὶ τοῖς τῶν Ῥωμαίων σώφροσι βδελυγμίας ἐκρίνετο· ἀλλὰ καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ἰσαάκιος οὐκ ἔσω ἔλαττον ἦν συγγνώμης, ἐπειδήπερ καὶ πάλιν ἀλλοκότοις δόξαις περιεφέρετο, λόγιά τε καὶ ὀμφὰς συντιθεὶς, οὐκ ἔληγε τῶν ἐπὶ τῆς προτέρας ἀρχῆς ἀρρητότερα· εἴγε πάλαι μὲν τὸν μόναρχον ἐφαντάζετο, καὶ αὐτὸς εἶναι ἀναιδῶς διετείνετο, ὁ τῇ δύσμῃ συνάψων τὴν ἕω, καὶ κράτος περιζωσόμενος τὸ παγκόσμιον, τότε δὲ καὶ τὴν πήρωσιν ἀποτρίψασθαι προσεδόκα τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὡς

λεβηρίδα

λεβηρίδα τὴν νόσον ἀποξύσασθαι τῆς ἀφθείτιδα, καὶ τὸ ὅλον εἰς ἄνδρα θεοείκελον ἀμειφθήσεσθαι, ὥς τε καὶ τῶν μοναστῶν οἱ καταρατότατοι, καὶ βαθεῖ λήνει κομῶντες τὴν τοῦ πώγωνος ἄρουραν, εἰς αἰσχύνην τε οἰκείαν τὸ θεοφιλὲς οἱ θεομισεῖς περικείμενοι σχῆμα, τὰς ἀρχικὰς τραπέζας μεταδιώκοντες, καὶ τῶν ἰχθύων τοῖς νεαλέσι καὶ πίοσι περιχαίνοντες, συνδειπνοῦντες Ἰσαακίῳ, συνεκράτουν ἐκείνῳ τὴν μοναρχίαν ἐν λόγοις, τὸν ἀνθοσμίαν ζωρότερον προσφερόμενοι· ἐνίοτε δὲ καὶ τὰς ἐξηρθρωμένας χεῖρας περιπτυσσόμενοι, καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτὰς προσάπτοντες, τὸ ὅσον οὐδέπω τούτων προηγόρευον ἀνακαίνισιν καὶ κραταίωσιν. ὁ δὲ διεχεῖτο πῶς ἂν εἴποι τις τοῖς λεγομένοις, καὶ ἐπεσκίρτα τοῖς βωμολοχεύμασι τούτοις ὡς ἀψευδέσι θεσπιωδήμασιν. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τοῖς τῇ ἀστρικῇ προσκειμένοις προσπέμενος, ἄλλα τε ταῖς αὐτῶν ὑποθήκαις ὑπείκων εἰργάζετο· καὶ δὴ καὶ τὸν Καλυδώνιον σῦν, ὃς ἐν τῷ Ἱππικῷ φρίσσων τὴν ἐπινώτιον τρίχα, ῥύδην φέρεται, τῆς βάσεως καθελὼν, μετῴκισεν εἰς τὸ μέγα παλάτιον, τὸν τὴν ὁρμὴν συνῳδὴ καὶ ἀτάσθαλον δῆμον τῆς πόλεως καταστελεῖν ἐντεῦθεν οἰόμενος. ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγοραίων οἱ φιλοινότεροι τὸ ἑστὸς ἐπὶ στήλης ἐν τῷ Κωνσταντινείῳ φόρῳ τῆς Ἀθηνᾶς ἄγαλμα εἰς πλεῖστα διεῖλον τμήματα. ἐδόκει γὰρ τοῖς ἄφροσι σύρφαξιν ὑπὲρ τῶν ἐξ ἑσπέρας στοιχειῶσθαι τοῦτο στρατῶν. ἀνέβαινε μὲν τὴν ἡλικίαν ὄρθιον ὡς ἐς τριακάδα ποδῶν· ἠμφίεστο δὲ στολὴν, ἐξ ὁποίας ὕλης ὅλον τὸ ἰνδαλλόμενον κεχάλκευτο. ποδήρης δ' ἦν ἡ στολὴ, καὶ συμπτυσσομένη πολλαχῇ τῶν μερῶν, ὡς μή τι τοῦ σώματος παραφαίνοιτο, ὅπερ ἡ φύσις περιστέλλειν ἐπέ-

cularem morbum, vt ſerpentem exuuias, poſiturum, & in virum Deo ſimilem ſe transformatum iri ſomniabat. Proinde Monachi quidā ſummè execrabiles, promiſſis barbis, homines inuiſi Deo, religioſo habitu cum ſua ignominia conſpicui, qui menſam principalem perſequebantur, qui recentibus & pinguibus piſcibus inhiantes, cum Iſaacio cœnitabant: mero largius hauſto monarchiam illi verbis confirmabant. aliquādo etiam nodoſas manus eius oculis admotas, eueſtigiò renouatum & confirmatum iri prędicebāt. Ille verò mirum quàm blanditiis iſtis exhilarabatur, & ſcurrilibus iocis æquè ac certiſſimis oraculis fidem adhibebat. De aſtrologorū quoque ſententia cum alia fecit: tum aprum Calydonium, qui horrentibus in tergo ſetis in Hippico impetu fertur, in magnum palatium tranſtulit, ea ſe ratione temerarij & apro non diſſimilis populi rabiem cohibiturum exiſtimans. Sed & ebrioſi quidam ex circumforaneis, Mineruę ſimulacrum in foro Conſtantini columnæ inſiſtens, in multas partes comminuerunt, quòd demens turba id pro exercitibus occidentalibus formatum eſſe credebat. Id in xxx. pedum altitudinem aſſurgebat, indutum ærea veſte, qua materia totum conſtabat, demiſſa ad pedes, & multis in partibus complicata, ne quid appareret, quod natura tectum eſ-

Monachi aſſetatores miſerū Iſaaciū peſſundant.

Recētiorum hypocritarū, qui ſpecioſo titulo & ſtudio tecti principibus & populis fucum faciūt expreſſa tabella.

Aper imago plebis.

Minerua vt Occidentaliū fautrix comminuta à plebe Conſtantinopolitana.

Simulacrum egregij operis. ſe voluit, baltheus lumbos arctè conſtringebat. In pectore rectis mammis inſigni Aegidem cum Gorgoneo capite ab humeris dependentem gerebat. collum nudum & longum erat iucundiſſimum ſpectaculum. Aes enim deam ita repræſentabat, vt labia ſuauem editura vocem, ſi quis expectaret, viderentur. apparebant & venæ, & totum corpus, quà decebat, mollius inflectebatur: & quamuis exanime, animati corporis vigorem referebat. Cauda equina capiti impoſita, terrorem quendam præ ſe ferebat. Coma à fronte dependens, in nodum contorta, & à tergo conſtricta oculorum erat deliciæ. galea non penitus contecta, ſed ex parte prominens. læua manus plicas veſtis continebat: altera verſus Auſtrum caput paulũ inclinatum ſuſtinebat. oculorum acies eódem intendebatur, vt qui ſitum angulorum non ſatis norant, ſimulacrum Occidentem ſpectare, & veluti manu allicere Occidentales exercitus, affirmarent, haud ſano iudicio oculorum decepti. Ac illi hac opinione impulſi, Mineruæ ſimulacrũ contriuerũt: ac potius ſubinde ruentes in deterius, & contra ſemetipſos armati, fortitudinis & prudentiæ præſidem nec typis expreſſam apud ſe ferre potuerunt. Imperatorum verò ſũma & vnica occupatio erat, pecuniæ collectio, quòd nulla erat acci-

Veteres opifices admodũ induſtrij & inimitabiles.

Nicetas ex pulice facit elephantũ: & minutias iſtas nimium auidè perſequitur ac pueriliter defiet.

Summum in principe vitium pecuniæ amor, vt eã poſtea in malos vſus effundat.

ταξε· μίτρα δ' ἄρεος τὴν ἰξὺν διειληφυῖα, ἱκανῶς αὐτὴν περιέσφιγγεν. εἶχε δὲ κατὰ τοῖς στέρνοις ὀρθόπτ·θεν ὂν ποικίλον αἰγιδῶδες ἐπένδυμα, τῶν ὤμων διεξικνούμενον, τὴν τῆς Γοργόνης τυπικοῦ κεφαλήν. ὁ δέ γε αὐχὴν ἀχίτων ὤν, καὶ πρὸς τὸ δολιχόδειρον ἀνατεινόμενος, ἄμαχον εἰς ἡδονὴν θέαμα ἦν. τοσοῦτον δ' ὁ χαλκὸς πρὸς τὴν ἐκείνου μίμησιν πειθήνιος ὑπηλλάττετο, ὥς τε καὶ τὰ χείλη δόξαν παρεῖχον, ὡς εἰ προσμένοι τις, μείλιχον φωνὴν ἐνωτίσεσθαι, καὶ φλεβῶν δὲ διεκτάσεις ὑπεκείνοντο, καὶ ὡς ὑγρὸν ὅλον τὸ σῶμα ἐν οἷς ἔδει περικλᾶσθαι· καὶ ζωῆς ἀπέχον, μετεῖχεν ὡς ζῶν ἀνθηρότητος, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἱμέρῳ παντὶ ῥεόμενον. ἱππουρὶς δ' ἐπικειμένη τῇ κεφαλῇ, δεινὸν καθύπερθεν ἔνευεν. ἡ δὲ κόμη ἐς πλέγμα διεστραμμένη, καὶ δεσμουμένη ὄπισθεν, ὅση κέχυτο ἐκ μετώπων τρυφή τις ἦν ὀφθαλμῶν, μὴ ἐπίπαν τῷ κράνει συνεχομένη, ἀλλά τι καὶ παρεμφαίνουσα τοῦ πλοχμοῦ. τῶν δὲ χειρῶν ἡ μὲν λαιὰ τὰ συνεπτυγμένα τοῦ ἐσθῆτος ἀνέστελλε, ἀτέρα δ' ἐκτεινομένη πρὸς κλίμα τὸ νότιον, εἶχε τὴν κεφαλὴν ἠρέμα πως ἐγκλινομένην ἐκεῖ, καὶ τὰς τῶν ὀφθαλμῶν ἐπίσης τεινομένας βολάς, ὅθεν οἱ μηδὲ τὰς θέσεις τῶν περάτων ὁπωσοῦν ἐπιστάμενοι ἐς ἑσπέραν ἀφορᾶν τὸ ἄγαλμα διετείνοντο, καὶ οἷον ἐπισπᾶσθαι χειρὶ τὰ ἐκ δυσμόθεν στρατεύματα, κακῶς κρίνοντες καὶ μὴ πρὸς ἔννοιαν ὀρθὴν τοῖς ὁρατοῖς ἐπιβάλλοντες. οἱ μὲν οὖν μετὰ τοιούτων κινημάτων τῆς διανοίας τὸ τῆς Ἀθηνᾶς συνέτρεψαν ἄγαλμα, ἢ μᾶλλον τοῖς χείροσιν ἀεὶ προβαίνοντες, καὶ καθ' ἑαυτῶν ὁπλῖται γινόμενοι, τὴν ἀνδρείας καὶ φρονήσεως ἐπιστάτιν κἂν τοῖς τύποις αὐτοῖς ἀπεώσαντο. οἱ δὲ βασιλεῖς οὐδὲν ὅτι μὴ τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων

μάτων ἔργον ἀσχολίας πάσης εἶχον, καὶ πάλιν αὐώτερον, ἐπεὶ μηδὲ κόρος ἦν παρὰ τοῖς λαμβάνουσι λήψεως. ἀλλ' ὅσον αἱ δόσεις προὔβαινον, τοσοῦτον ἐνήκμαζε τὸ φιλόχρυσον. ἀμέλει καὶ τῶν πολιτῶν φόρον ὠδίνοντο συλλογαί. τούτου δὲ μὴ ὁμαλῶς προχωροῦντος (ὁ δὲ λαὸς ὅσα καὶ πέλαγος ἀχανὲς καὶ ἀόριστον ἀνέμῳ, τοῖς μὴ θυμήρεσι διαρριπιζόμενον, ἐπέφρισσεν εἰς ἀπόστασιν) τῆς μὲν προθέσεως ταύτης ἀπέστησαν. τοὺς δὲ ζαπλούτους ἐπιλέγδην ἐσύλησαν, ὅπως ἡ Λατινικὴ γαληνιάσῃ βουπείνα. καὶ τὰ χρύσεα δὲ τοῦ μεγίστου νεὼ ἔπιπλα βαρυτάλαντα ὄντα, καὶ αἱ λυχνίαι σὺν αὐτοῖς αἱ ἀργύρεοι ἀφαιρούμεναι, καὶ παραδιδόμεναι πυρὶ, πρὸς βρῶσιν ἀτεχνῶς προβέβληντο τοῖς κυσὶ, καὶ μίξις ἦν τῶν ἀμίκτων ἀνόσιος.

4 Ἀλλὰ καὶ τούτων οὕτω γινομένων, καὶ προδήλως ἀνομουμένων, οὐδὲν ἐπεραίνετο. ἠβούλοντο γὰρ οἱ τῶν χρημάτων εἰσπράκτορες, τῆς τῶν Ῥωμαίων εὐηθείας κατατρυφῶντες, καὶ τῆς τῶν κρατούντων ἠλιότητος καταπαίζοντες, τοὺς μὲν τὰς τιμίας ὕλας ἀποφορτίζεσθαι παρ' αὐτοῖς, τοὺς δὲ παρεστάναι ἀχθοφοροῦντας, ἄλλους προσιέναι χρυσαγωγούς, ἐνίους δ' ἐνσκευάζεσθαι πρὸς τὴν ἄφιξιν, καὶ τοῦτο δρᾶσθαι διὰ παντός. ὅθεν τοῖς περὶ τὴν μεγαλόπολιν τρυφηλοῖς χωρίοις, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐν Προποντίδι τεμένεσι, τοῖς τε λαμπροτάτοις οἰκοπέδοις τῶν βασιλέων παραλλὰξ οἱ στρατηγοὶ ἐφιστάμενοι, καὶ παρὰ θατέρου ἄτερος ὁπλιζόμενοι, ἐσκύλευόν τε τὰ ἐνόντα, καὶ αὐτὰ πυρὶ παρεδίδοσαν, φειδόμενοι μηδενὸς παραλίου οἰκοδομήματος, οἱ τοῦ καλοῦ ἀνέραστοι κηρεσιφόρητοι βάρβαροι. πλεῖστα δὲ καὶ ταῖς ἠόσι τῆς πόλεως ἐπιπλέοντες συνίστων πόλεμον. καὶ ἦν ἡ νίκη ἀμοιβαδὸν ἐπιμειδιῶσα ποτὲ καὶ Ῥωμαίοις,

piendi satietas: sed quantũ in donatiua augebantur, tantũ crescebat auri cupiditas. Cupiebant etiam à ciuibus exigere tributum. Sed cum ea res nõ expeditè succederet (nã populus inuisa postulatione irritatus, instar vasti maris vento cõturbati, defectionẽ spectabat) omisso illo proposito, eos qui ditissimi esse ferebantur spoliarũt, vt Latinorũ cupiditati immẽsæ fieret satis. Præterea maximi tẽpli aurea supellectilia multorũ talentûm, & argẽtei lychni vnà abrepti conflabantur, & planè canibus obiiciebantur, rebus non miscendis nefariè commistis.

Græcorum summa miseria, se ipsos exue e vt Latinos crassãtes induerẽt.

4 Neque tamen manifestis iniuriis istis quicquã proficiebatur. Nã pecuniæ exactores Romanorũ simplicitati insultantes, & Imperatorũ vecordiæ illudẽtes, postulabant, vt alij materiã preciosam apud se deponerent, alij onera sustinẽtes astarent, alij auri baiuli accederent, alij se ad accessum pararent, idq; cõtinenter fieret. Vnde hostium duces suburbana prædia amœnissima & sacras ædes Propontidis, & splendidissima Imperatorum palatia, alij ab aliis instigati, direptis per vices iis quæ inerant, cremabãt, nulli maritimo ædificio parcentes: homines Barbari ab omni elegantia alieni & in perniciem hominum nati. Multi etiam vrbana littora legentes, pugnam ciebant, victoria non ipsis perpetuò addicta, sed alternis, etiam Ro-

Sicuti quò plus sunt potæ plus sitiuntur aquæ: ita pecuniæ distributio exactorũ auaritiã acuit.

Inde rapinæ, incendia, cædes.

Quid enim non mortalia pectora cogit, pecuniæ sitis?

manis aliquando fauente. & vrbanus populus, fiducia sũpta, ab Imperatore postulauit, vt sibi, qui fideles ipsi & populares ipsius essent, cum exercitu ad resistendum hostibus opem ferret: nisi fortè labiis duntaxat Romanis faueret, animo verò ad Latinos propenderet. Verùm illæ postulationes erant irritæ. Nam & Alexius ab armis cõtra Latinos sumendis abhorrebat, idque inutile esse putabat: & pater eius id consilium dabat, inanes promiscuæ turbæ clamores negligendos: eos verò quorum ope in patriam restitutus esset, summis honoribus afficiendos esse. Huic sententiæ reliquiæ quoq; Imperatorii generis in Alexii æqualis sui gratiam assentiebãtur. Quidam etiam Latinis familiares facti, colloquia ciuium vt veteres nugas aspernabantur: Latinum bellum magis reformidantes, quàm ceruorum exercitus rugientem leonem. Solus omnium Ducas Alexius, cui ob coniuncta supercilia & velut oculis imminentia, Murzufli cognomentum ab æqualibus erat inditum, regni cupiditate flagrans, vt ciuium gratiam colligeret, cum Latinis pugnare ausus, ad perforatum saxum & contiguum illi fornicem, illustre virtutis specimen edidit. Sed popularium ducum nullo adiutante (nam id Imperator vetuerat) captus esset, equo in genua prolapso, & omnibus vnum ducem petentibus, nisi manus sagittariorum eum defendisset. Proinde plebeia mul-

Ignaui imperatoris opẽ frustra populus oppressus implorat.

Nec enim suprema lex illi est, Reipublicæ salus.

Adulatores aulici priuata sua cõmoda curant, & populi querelas suauiter derident: vmbrã belli formidãtes.

Alexius Ducas Murzuflus Latinis resistit, non vt patriã iuuaret, sed vt principatum facilius vsurparet. Ita superbi & ambitiosi homines in Republicæ turbis & incendiis aurã popularẽ captant, & pericula nõnulla adeunt, quo scalas sibi ad rerum fastigiũ pertingendũ erigere possint.

καὶ μὴ πιθεῖσα πάντῃ τὰ τῶν ἐναντίων ἀπρόσμαχα. ὁπότε καὶ τὸ δημῶδες τῆς πόλεως ἀνδριζόμενοι, ἐνέκειντο τὸν βασιλέα αἰτούμενοι, συμπαραστῆναι σφίσι μετὰ στρατεύματος κατὰ τῆς τῶν πολεμίων ἀντιμαχήσεως, πιστοῖς οὖσι καὶ πατριώταις, εἴπερ μὴ χείλεσι μὲν Ῥωμαίοις προστίθεται, τῇ δὲ καρδίᾳ Λατίνοις προσνένευκεν. ἦσαν δὲ αἱ ἐπαγγελίαι πρὸς μηδὲν ἀνύσιμον προϊοῦσαι. ὅ, τε γὰρ Ἀλέξιος ὁπλίζεσθαι κατὰ Λατίνων μὴ πεφυκώς, ᾤετο καὶ ἀσύμφορον καὶ ὁ τούτου πατὴρ Ἰσαάκιος εἰσηγεῖτο παραίφασιν, κενοφωνεῖν τοὺς ἐκ τριόδων ἐᾶν, τοὺς δ' αὐτὸν καταγαγόντας εἰς τὴν πατρίδα, τιμῆς τῆς ἀνωτάτω καταξιοῦν. ταῖς δὲ γνώμαις ταύταις προσεπέρρεπον, καὶ τά τοῦ βασιλείου γένους ἐγκαταλείμματα, ἥλικες ἥλικα τέρποντες τὸν Ἀλέξιον. ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς Λατίνοις εἰς ἑταίρους ἀνακραθέντες, ὡς ἑώλους ὕθλους τὰς τῶν πολιτῶν ἐντεύξεις παρέτρεχον, τὸν τῶν Λατίνων ἐκτρεπόμενοι πόλεμον, ὡς οὐδὲ λέοντα βρυχητίαν ἐλάφων στρατόπεδον. μόνος δ' ἐκ πάντων ὁ Δούκας Ἀλέξιος, ὃς ἐκ τοῦ συνεσπάσθαι τὰς ὀφρῦς, καὶ οἷον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐπικρέμασθαι, πρὸς τῶν συνεφήβων ἐπωνόμαστο Μούρτζουφλος. πλὴν καὶ ἐρῶν βασιλειῶν, καὶ τὴν τῶν πολιτῶν ἐπιτεχνώμενος εὔνοιαν, τὸν κατὰ τῶν Λατίνων ἀπεθάρρει πόλεμον, ἀρετῆς τε ὡς μάλιστα ποιούμενος ἔνδειξιν. περὶ τὸν λεγόμενον τρυπητὸν λίθον, καὶ τὴν ἐκεῖσε παρακειμένην ἁψῖδα, τοῖς δυσμενέσι συμπλέκεται. μηδενὸς δὲ τῶν παρεστώτων ὁμοφύλων ἡγεμόνων, δόξαν οὕτω βασιλεῖ, ἐπαρήξαντος, μικροῦ συνείληπτο ἄν. ὅτε γὰρ ἵππος ἐπὶ γόνυ ὤκλασεν ᾧ ἐπεκάθητο, καὶ πᾶσα ἡ ξυμβολὴ πρὸς ἕνα ἀπεκρίθη πολέμαρχον, εἰ μὴ τοξότις νεολαία τῆς πόλεως τὰ δυνατὰ περιτυχοῦσα ἐπήμυνε. τὸ τοίνυν λεῶδες τῆς πόλεως

μηδένα τὸν ἐπὶ Λατίνους ξιφουλκίας συναγωνιστὴν εὑρίσκον καὶ ξύμμαχον, εἰς ἀποστασίαν οἰδαίνειν ἤρξατο, καὶ ὡς λέβης ἐκ πυρὸς κατὰ τῶν κρατούντων ἀτμοὺς ἀνιέναι ὕβρεων, καὶ τὴν πάλαι ὕφαλόν τε καὶ ἄγνωστον γνώμην ἐκζέειν πρὸς φῶς. ἦγε μὲν οὖν τότε πέμπτην καὶ εἰκοστὴν ὁ Ἰανουάριος τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ δωδεκάτου ἔτους. συνδρομῆς δ' ὅτι πλείστης εἰς τὸν μέγαν γινομένης νεών, ἠναγκάζετο καὶ ἡ σύγκλητος, ἥ, τε τῶν ἀρχιερέων ὁμήγυρις, καὶ οἱ τοῦ βήματος λόγιμοι συνελθεῖν ἐκεῖσε καὶ συνδιασκέψασθαι σφίσι περὶ τοῦ ἄρξοντος. περὶ τῶν προκειμένων τοίνυν τὸ παριστάμενον εἰπεῖν λιπαρούμενοι, ἐκ μὲν τοῦ αὐτίκα ἐπιθέσθαι τοῖς βασιλεύουσι, καὶ χειροτονεῖν ἕτερον εἰς ἀρχήν, οὐ δόλως ἐδοκιμάζομεν ὑποθέσθαι τοῖς συνιοῦσι. καλῶς γὰρ ᾔδειμεν, ὡς τὸ μεῖον ὁ προβληθεὶς ἀποίσεται, τῇ τε ἄλλῃ, καὶ ὅτι τῶν Λατίνων οἱ στρατηγοὶ ἀμφοτέραις καὶ πάλιν ἀνθέξονται τοῦ Ἀλεξίου καὶ περιέξονται. οἱ δὲ λαοὶ χρῆμά τι ὄντες ἀφελὲς καὶ εὐρίπιστον, καὶ πλέον τοῦ θεληματαίνειν οὐδὲν ἐπιστάμενοι, οὐκέτ' ἔφασκον ὑπ' Ἀγγέλων βούλεσθαι βασιλεύεσθαι· καὶ ὡς οὐκ ἄλλως ὁ σύλλογος ἐκεῖνος διαλυθήσεται, εἰ μή τις τῶν πραγμάτων προστήσεται θυμήρης αὐτοῖς. πείρᾳ τοίνυν γνόντες τὸ τῶν ἀνδρῶν ἀμετάθετον, ἡσυχάζομεν, ἑαυτοὺς ταλανίζοντες, καὶ πολλὰ τῶν παρειῶν κατελείβομεν δάκρυα, τὸ μέλλον, ὡς εἰκός, προσορώμενοι. οἱ δὲ τὸν ἄρξοντα ἐπιμελῶς ἀνεδίφων, καὶ νῦν μὲν τόνδε, νῦν δ' ἐκεῖνον ἐκ τῆς εὐγενοῦς φυταλιᾶς ηὐτοσχεδίαζον αὐτοκράτορα· τέλος δ' ἀπειρηκότες τοῖς ὅλοις, τοὺς ὀχλαρχικοὺς καὶ δημοκόπους, ἐνίους δὲ καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς τάγματος τῆς χειρὸς ἐπισπώμενοι, στεφηφορεῖν ἀνέπειθον ξιφήρεις ὁρώμενοι

titudo, cũ neminẽ, qui cõtra Latinos opẽ ferret, inueniret, defectionis cõsilia agitare cœpit, & cõuiciis Imperatores insectari: cogitationibus quæ diu animis latuerãt, erumpentibus. Agebatur tũ XXV dies mensis Ianuarij: VII indictione anno VI. M.DCCXII. Concursu autem maximo in magnum tẽplum facto, etiam Senatus & collegium pontificum, & Ecclesiasticorũ primores eò conuenere, & de Imperatore deligendo vnà deliberare sunt coacti. Cum autem sententias rogaremur, nullo modo autores esse poteramus, vt Imperatoribus statim eiectis, alium crearent: haud ignari, quisquis designatus esset, eũ cùm ob alia, tum quòd Latinorum duces rursus Alexium summis viribus defensuri essent, posteriores laturum. At *plebs, vt simplex est & mutabilis, & nihil nisi libidinem in consilio habet*, se Angelorum imperium diutius toleraturã negabat: neque prius discessurã, quàm Imperatorem ex sententia nacta esset. Igitur ipsa re contumaciã hominũ experti, fortunas nostras miserãtes & affatim lachrymantes, quiescimus, quid futurũ esset, multo antè prospicientes. Dum autẽ illi diligẽter Imperatorẽ quærunt, & alios atq; alios ex nobilib. familiis designãt: tandẽ iis omnibus improbatis, plebeios magistratus, & quosdã nostri ordinis manibus prehẽsos, accipere coronã strictis ensibus hortaban-

Tandem populum ad seditionem fu perciliosus iste sedulò incitat: quod cõsilium recẽtiores Muczufli ex Niceta hausisse ac secuti esse videntur.

Plebis sediciosæ ingenium.

Prudentiorũ in his tumultibus lacrymæ.

Imperium à seditiosis nõ meliori vel nobiliori, sed viliori offertur.

tur. Heu, heu, quid illo periculo grauius atque acerbius? quid illius cōciliabuli vęcordia demētius magisue ridiculū? designationis ea ratio afferebatur. *Vestem habes: esto noster Imperator.*

Cõfusio summa.

Adolescens Nicolaus Canabus à seditiosis imperator, inuitus inauguratur.

5 Vix tandem triduo elapso, adolescentē quendā Nicolaū Canabū inuitū Imperatorē inaugurant. Quæ vbi Alexius audiuit (nā Isaacius animam agebat, illis diuturni imperij prædictionibus ipso euentu refutatis, & nō aliter quàm febricitātium somnia euanescentibus) Bonifacium Marchionē accersit: initóq; cõsilio, vtriq; visum est Latinas cohortes in palatium admittendas esse, quibus nouus iste Imperator, & populus qui illū designasset, submoueretur. Eo consilio nunciato, Murzuflus Ducas arrepta occasione, ad defectionem quā parturiebat idonea, cū multis cognatis suis, spadonē fisco prȩfectum sibi conciliat, homuncionē incremētis dignitatis & largitionibus non inexpugnabilē. Is verò Imperatoris consilio bipenniferis nunciato, efficit, vt ea amplectenda censeant, quæ ipse vellet, & Romanis grata essent. Ex eo Imperatoris expulsio quasi per ludum inchoatur, eumq; Ducas intēpesta nocte adit (erat enim ei intima familiaritate cõiunctus, Protouestiarij dignitate & insignibus calceis ab eo ornatus) & mœsta voce ait, cognatos eius, & plurimos obscuros homines, in primis verò bipenniferos barbaros furioso impetu in foribus es-

Cui armata manu Alexius Angelus occurrendum esse cēset.

Murzuflus occasionem inter tot turbas astutè celeriterq; captans, viam ad soliū sternit.

Alexium Angelum mentis impotem verbis dolosis ludificat: quales impe ratores habuisti tunc, ô Græcia!

φεῦ, φεῦ, τί τούτου τότε πειρατηρίου θυμαλγέστερον ἢ ἀχθεινότερον; ἢ τί τῆς συνειλεγμένης ἀβελτηρίας γελοιωδέστερόν τε καὶ ἀλογώτερον; τὸ γὰρ ἱμάτιον ἔχεις· γενοῦ ἡμῶν ἀρχηγὸς, ἦν ὁρᾶν ἀτεχνῶς περαινόμενον.

5 Μόλις δὲ καὶ τρίτης ἡμέρας παριππευσάσης, νεανίσκον τινὰ λαβόντες Νικόλαον τὴν κλῆσιν, Καναβὸν τὴν ἐπίκλησιν, εἰς βασιλέα χρίουσιν ἄκοντα. ὡς δ' Ἀλεξίῳ ταῦτα ἠνωτίσθη τῷ ἀνάσσοντι (ὁ γὰρ Ἰσαάκιος ἔκειτο πνέων τὰ λοίσθια, τῶν μακρῶν ἐκείνων προσαγγελμάτων τῆς μοναρχίας φρούδων ἐληλεγμένων, καὶ ὡς κλινεγέρτου ἀποπταιόντων ἐνύπνιον) μετάκλητος τίθεται ὑπ' αὐτοῦ ὁ Βονιφάτιος Μαρκέσιος, καὶ περὶ τῶν ἐνεστώτων ἄμφω σκεψάμενοι, δεῖν ἔγνωσαν, δυνάμεις Λατινικὰς εἰσενεχθῆναι τοῖς παλατίοις, δι' ὧν ἀπόβλητος ἔσεται ὁ δημοπρόβλητος, καὶ ὁ τοῦτον ἀρχαιρεσιάσας λαός. ὡς δ' ἦν τὰ ἐσκεμμένα ταῦτα πεφωραμένα, τὸν καιρὸν ἁρπάσας ὁ Δούκας ὁ Μούρτζουφλος, ὡς πρὸς ἣν ὤδινεν ἀποστασίαν ἁρμόδιον, σὺν τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἐκείνῳ συχνοῖς καὶ τὸν ἐπὶ τῶν ἀρχικῶν χρυσώνων ὑποποιεῖται θλαδίαν, ἁλωτὸν ἀνθρώπιον τιμῶν ἀναβάσεσι καὶ εὐχείρωτον λήμμασιν. ὁ δὲ τοὺς πελεκυφόρους ἐκκλησιάσας, καὶ σφίσι κοινωσάμενος τὴν βασιλέως πρόθεσιν, ἐκεῖνα φιλητέα τίθησι κρίνοντας, ὅσα οἱ βουλητέα, καὶ Ῥωμαίοις ἀσπάσια. κἀντεῦθεν ἡ τοῦ βασιλέως ὧδέ πως δραματουργεῖται καθαίρεσις. πρόσεισιν ὁ Δούκας τῷ βασιλεῖ τῆς νυκτὸς ἀωρὶ (ἐπῳκείωτο γὰρ ὑπὲρ ἅπαντας, τιμηθεὶς Πρωτοβεστιάριος, καὶ τὰ τοῖς πολλοῖς ἐπερόχημα καθυποδούμενος πέδιλα) καὶ φησὶ συμπαθῶς, ὡς οἱ τοῦ αἵματος ἐκείνῳ, ἀλλὰ δὴ καὶ πλεῖστοι τῶν ἀνωνύμων, περὶ δὲ πάντων τὸ πελέκεσιν ὁπλιζόμενον βάρβαρον, πάρεισιν ἐπὶ θύραις ὁρμαῖς μανιώδεσιν,

αὐτοχειρὶ αὐτὸν διασπαράσσοντες, ὡς ἤδη τοῖς Λατίνοις ἐκφανθέντα ὁμόνοια, καὶ τῆς αὐτῶν ἐξηρτημένον φιλίας. ὁ δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν ταύτην μορμολυχθεὶς, καὶ φανεὶς ἔκθαμβος, ὑποθέσθαι οἱ τὸ πραχθησόμενον λιπαρεῖ. περισχὼν τοίνυν τὸν βασιλέα τῷ καταπεχυμένῳ μέχρι ποδῶν καὶ πλατεῖ ἐπενδύτῃ τοῦ σώματος, συνέξεισιν ἐκείνῳ, καὶ ἄπεισι δι' ἀφανοῦς τοῖς πλείστοις πυλίδος ἐς τὸ σκήνωμα, ὃ δὴ τῶν βασιλείων εἶχεν ἐντὸς, ὡς δῆθεν αὐτὸν ῥυσόμενος. καὶ βασιλεὺς μὲν ἐπὶ τοῖς οὕτω δρωμένοις μικροῦ καὶ χάριτας ὡμολόγει τῷ Δούκᾳ, καὶ τὰ τοῦ Δαβὶδ ὑπέκρεκεν αὔτικρυς ἐπ' αὐτῷ, ἔκρυψέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ, ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου· ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ. ὁ δὲ καθ' ἕτερα ψαλμῳδήματα τοῦ Δαβὶδ ἅ φησι· χείλη δόλια ἐν καρδίᾳ, καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησε κακά· καὶ ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν, καὶ ἐπ' ὀργὴν δόλους διελογίζοντο, ταῦτα ἦν μετιών. καὶ παραχρῆμα ὁ μὲν σιδήρῳ τοὺς πόδας ἀσφαλισθεὶς, καὶ παραρριφεὶς δεινοτάτῃ παρὰ πάσας εἱρκτῇ, ἔθετο οὕτω σκότος ἀποκρυφὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ τοῖς βασιλικοῖς κοσμεῖται συμβόλοις. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις οἱ μὲν τῷ Δούκᾳ προσρύονται, καὶ τὰς εἰωθυίας τῷ αὐτοκράτορι προσρήσεις ἀναδιδόασιν. οἱ δὲ τῷ καθημένῳ ἐπὶ νεὼ προσνεύουσι Καναβῷ, ἀνδρὶ τὸ ἦθος μειλίχῳ καὶ δεξιῷ τὴν γνώμην, μηδ' ἀγνοεῖ τὰ πολέμια. ἐπεὶ δὲ τὰ χείρω ἐπικρατέστερα παρὰ τοῖς Κωνσταντινουπολίταις, καὶ μάλιστα (φιλτέρα γὰρ ὑπὲρ τοὺς ὁμογενεῖς ἡ ἀλήθεια) ὁ μὲν Δούκας ἐκρατύνετο καὶ ηὔξανεν, ὁ δὲ Καναβὸς ἀμαυρουμένην εἶχε τὴν αἴγλην κατὰ σελήνην λειψίφωτον. χειροῦται δὲ καὶ πρὸς τῶν ὁπλοφόρων τοῦ Δούκα οὐκ εἰς μακρὸν, καὶ φρουρᾷ παραδίδοται, πρὸς οὐδὲν ἐπαρκέσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλεῦντος λεὼ, ἀλλὰ πάντων διασπαρέντων εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάρρησιν,

ſe, ad eũ, ob initã cum Latinis familiaritatẽ & amicitiã, diſcerpendũ. Is verò eo nũcio territus atq; obſtupefactus, orat, vt quid agendũ ſit, moneat. Tum ille Imperatorem lata veſte & ad pedes vſque fuſa, cõplexus, per portã pleriſq; ignotã, in tentoriũ, quod in palatio habebat, quaſi liberaturus perducit. Qui ob id factum ei penè gratias agebat, & Dauidicũ illud canebat, Occultauit me in tentorio ſuo, in die malorũ meorum: texit me in occulto tabernaculi ſui. Ille verò alternis reſpõdebat: Labia doloſa in corde, & in corde locutus eſt mala: ac pacatè mecũ loquuti ſunt, & irati dolos ſtruxerũt. Ac Alexius ſtatim cõpedibus iniectis, in omniũ teterrimũ carcerẽ cõiicitur, Murzuflus verò inſignia Imperij ſumit, eumq; deinceps alij Imperatorẽ de more cõſalutant: alij ad Canabum in tẽplo ſedentẽ confluunt, virum leni ingenio, cordatũ, & nõ imbellẽ. Sed quia peiora apud Conſtantinopolitanos in primis vincũt (nam populariũ meorũ gratiæ veritatẽ antepono) Ducæ opes creſcebant & firmabantur, Canabi verò ſplendor vt Lunæ deficientis obſcurabatur: nec multo pòſt à ſatellitibus Ducæ captus, cuſtodiæ traditur, populo nihil opitulante, poſt proclamationem eius diſperſis omnibus.

Miſer Alexius dum ſibi optimè conſultum eſſe putat ab amico, paulò poſt eundem inimiciſſimum experitur, in tetrum carcerẽ coniectus.

Murzuflus imperiũ rapit.

Canabum æmulũ per ſatellites tradit cuſtodiæ.

Aduerſarios leni flatu diſſipat.

Alexium Angelũ laqueo interimit.

Cæterùm Alexio imperatori Ducas bis venenum propinauit. quod cum adolescẽs tum ætatis robore, tum antidotis, quibus clàm vtebatur, vicisset, laqueo ei guttur elidit, mense Imperij sexto, die octauo.

τῷ δὲ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ δὶς μὲν προὔτεινεν ὁ Δούκας ζωῆς καταδυνάστριαν κύλικα. ὡς δ' ἦν ὁ μεῖραξ τοῦ φαρμάκου νεανικώτερος, ἀντιδότοις χρώμενος λάθρα, δι' ἀγχόνης τὸν τῆς ζωῆς ἐκείνῳ μίτον ἐκτέμνει, ἢ καὶ οὕτως εἰπεῖν, διὰ στενῆς καὶ τεθλιμμένης τῆς δὲ πορείας τὴν ψυχὴν ἐκείνῳ ἐκθλίβει, καὶ πρὸς τὸ τοῦ ᾅδου ἐκπυῤῥινίζει πέταυρον βασιλεύσαντι μῆνας ἕξ, σὺν ἡμέραις ὀκτώ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ
ΤΟΥ ΔΟΥΚΑ ΤΟΥ ΚΑΙ
ΜΟΥΡΤΖΟΥΦΛΟΥ.

ALEXII DVCAE COGNOMENTO MVRZVFLI, SEV
Superciliosi Imperium.

BREVIARIVM.

1 *Alexij Ducæ Murzufli ingenium locupletibus mulctatis bello se parum feliciter parat. A Latinis fugatur.*

2 *Pacificationis conatus irriti. Vrbis oppugnatio, expugnatio, & incendium. Eques vnus Latinus Græcos in fugam vertit.*

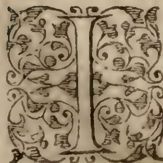
3 *MurZufli fuga. Theodorus Ducas & Lascaris frustra de imperio contendunt. Vrbis direptio, & sacrilegiorum deploratio.*

4 *Latinorum in vrbe deprædationes & alia flagitia. Eorundem insectatio. Saraceni Latinis humaniores.*

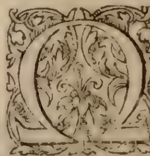
5 *Deploratio vrbis prolixè descripta per Nicetam.*

6 *Confeßio & inuocatio: multiplex item consolatio & ad pœnitentiam adhortatio.*

Stultus multa animo versat. Stat autẽ diuinæ prouidentiæ cõsilium.

Mperio citra cõtrouersiã potitus Ducas, mutatiões rerum parturiebat, & conturbare omnia in animo habebat, homo callidus & arrogans, qui prudentiam in dissimulatione

Σ οὖν καθαρῶς εἰς Δούκαν ἡ βασιλεία μετακεκύβευτο, ὁ μὲν ὤδινε πραγμάτων μεταβολὰς, καὶ τὸ πᾶν ἀνακυκήσειν ἐσκέπτετο, σο-

φισματίας ὢν τὸ ἦθος, καὶ τὸν τρόπον φρενηματίας, καὶ τὸ κρυψίνουν ἀρχίνουν οἰόμενος, καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ εὐεργετεῖν ἐς τοὺς * μετέωνος αἰῶνας ἀναδυόμενος, ἐκ τοῦ μὴ κρίνειν, ὡς ἔλεγε, βασιλικὸν, τὸ αὐτόματον καὶ ἀνάκριβον ἐν ταῖς πράξεσι, τὸ δὲ προεσκεμμένον καὶ χρόνιον. πρὸς δὲ τὰς τοιαύτας γνώμας ὡρμᾶτο μὲν καὶ αὐτόθεν, οὐδὲν ἐκεῖνον λεληθέναι τῶν καθηκόντων ἰσχυριζόμενος, ἀλλὰ πᾶσι πεφυκέναι πράγμασι· εἶχε δὲ καὶ συνείθους σκίασμα ἰσχνὸν παρεπόμενον, τὸν κηδεστὴν Φιλοκάλιον. ὃν οὐχ ἑτέρως ἔχων ἐπὶ τοῦ ἄκρου στῆσαι τοῦ συγκλήτου βαθμοῦ, ἡμᾶς μὲν ἀπ' οὐδεμιᾶς εὐσχήμονος προφάσεως τοῦ τοῖς σεκρέτοις λογοθετεῖν παραλέλυκεν. ἐκεῖνον δ' ἀντιπροβέβληκεν. ἀμελέτητος δ' ὢν ὁ ἀνὴρ οὐδὲ τοῦ ἑαυτὸν εἰδέναι παντάπασιν, ὑπὸ τῆς ἄγαν φιλοτιμίας τῶν ὑπὲρ τὸ καθῆκον σφαλερῶς ἐφιέμενος, τὸ μὴ σύνθρονος εἶναι τῶν ἐν τιμαῖς ἐνίοις ὑπενόθευε, ποδάγραν σχηματιζόμενος, ὡς εἴπερ συνδιέρρεε ταῖς πτέρναις τὸν ἐγκέφαλον, κἀντεῦθεν ἀλλοφρονέων, ὀλιγώρως εἶχε τοῦ πρέποντος. ἀλλὰ καὶ τοὺς βασιλείους θησαυροὺς οὐκ ἐπιχειλεῖς, οὐδ' ἡμιδεεῖς, ἀλλ' ἐν στενῷ πάντῃ ἀπειλημμένους ὁ ἄρξας οὗτοσὶ Δούκας εὑρὼν, θερίζων ἦν ἔνθα οὐκ ἔσπειρε, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισεν, ἐτάσεσι βαρείαις ὑπάγων τοὺς τὰς μεγίστας ὑπ' Ἀγγέλων ἀνεζωσμένους πρώην ἀρχὰς, καὶ μεταρσιωθέντας εἰς ὕψος σεβαστοκράτορσι καθῆκον καὶ Καίσαρσι, καὶ πρὸς τὰς κοινὰς ἀπεκτᾶτο χρείας, ὁπόσα ἐνθένδε συνέλεγε χρήματα. ἀπειροκάλως δ' ἔχων τῆς τῶν Λατίνων ἀντιμαχήσεως, κατὰ τοῦτο τὸ μέρος πάντων ἐπεφρόντιζε. τά τε γὰρ παράλια τείχη τῆς

mulatione & cunctatione ponebat, ac beneficia subinde in Meteonis ætatem differebat. Negabat enim regium esse, subitò ac temerè quicquam facere, sed cum mora & deliberatione. Ad has sententias cùm suapte sponte propensus erat, quippe qui se nihil scitu necessarium ignorare, sed omnibus rebus gerendis idoneum esse profiteretur: tum à Philocalio socero suo vmbratili adiutore in ea opinione confirmabatur. Quem cum aliter in summo consilij gradu collocare non posset: nos nulla probabili de causa ab officio Logothetæ secretorum remouit, eúmq; in nostrum locum substituit. Is verò vir cum à sui cognitione alienissimus esset, dum præ nimia ambitione ea quæ dignitatem eius superabant, cũ periculo appetit, ne quosdam honoratos viros assessores haberet, pati podagrã simulat, quasi vnà cum pedibus cerebrum etiam amisisset, & quasi alienata mente decorum negligit. Cæterùm Ducas hic cum suscepto imperio thesauros non plenos, nec semiplenos, sed admodũ exhaustos reperisset: metebat vbi non seuerat, & colligebat vbi nihil sparserat. ac graui quęstione in eos habita, qui sub Angelis maxima imperia gesserant ad fastigium Sebastocratoricũ & Cæsareum euecti, pecuniam inde collectam ad publicos vsus referebat. Cùm autem Latinis, hostium viribus malè æstimatis, resistere cuperet, eáque re omnium primus esset, murum mariti-

Tyrãnus prudẽtiam in simulatiõe & stolida cunctatione constituit.

Superbia ridicula effertur.

Vmbratili adiutore gaudet, & fidelẽ ministrũ qualis tunc fuit Nicetas) de gradu deiicit.

Stulto autem delectatur. Dignum patella operculum.

Rapacitatem crudelitati & superbiæ adiungit.

In primarios viros inquirit.

Malè æstimat hostium vires.

mum trabibus altiorem fecit, & terrestres portas tibicinibus fulsit: & legionibus, suo exemplo, dum gladio accinctus, & ferream clauam manibus versare cõspicitur, ad fortitudinem excitatis: partim hostium excursiones reprimit, partim eos qui frumentatum sparsim exibant persequitur. Quæ cum vltrò nemine flagitante faceret, vt charus erat ciuibus, ita cognatis suis ferè suspectus & inuisus. Qui vt in ocio nutriti, & in deliciis adulti, seueram & modestam vitæ rationem vt morbida corpora temperantiam auersantes, ab eo abhorrebãt, & eius castigationẽ & increpationẽ (erat enim natura voce graui, aspera & rauca) grauissimè & iniquissimis animis patiebantur & eius exitium vt diuinum beneficium exoptabant. Cũ autem Imperator contra Balduinum Flandriæ Comitem, qui Phileæ loca finitima populabatur, & tributa exigebat, exiret, atq; in eo itinere vterq; alteri occurrissent: Romanis perterritis & trepidè fugientibus, solus derelictus, penè periit: & genitricis Dei imago quam Romanorum Imperatores belli sociam asciscunt, ab hostibus capta est. Neq; hæc tantùm grauia erãt, sed & longè grauiora timebãtur. Nam in maioribus nauibus horrendæ rursus scalæ fabricabantur, & omnis generis machinæ parabantur,

In vmbra pugnat, aerem ridiculè feriens.

Cognatis suspectus & inuisus est.

Voce graui & aspera delectatur.

Impetu, non consilio, impulsus sapientem & strenuum aduersariũ aggressus, dat tantæ leuitatis, multas pœnas: & superstitionis suæ spoliatur insignibus.

πόλεως διὰ δοκῶν ἀνύψωσε, καὶ τὰς χερσαίας πύλας τειχισματίοις διέληφε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀνεζωπύρει τῷ καθ' αὑτὸν ὑποδείγματι. ἐν πολλοῖς δὲ καὶ αὐτὸς ξίφει ἀγκυλιζόμενος, καὶ χαλκήρει κορύνῃ τὴν χεῖρα καθοπλιζόμενος, τοῦτο μὲν τὰς τῶν ἐναντίων αἰεὶ ἐκόπτεν ἐκδρομὰς, τοῦτο δὲ τοῖς ἀποραδικῶς ἐξιοῦσιν εἰς πορισμὸν σιτίων, ἐφιστάμενος ἦν αὐτεπάγγελτος καὶ αὐτενέργητος. ἀμέλει διὰ ταῦτα τοῖς πολίταις ἠσπάζετο, εἰ καὶ ὕποπτος ἦν τὰ πολλὰ, καὶ ἀσύμβατος τοῖς ἐξ αἵματος. ἅτε γὰρ ἐντραφέντες οὗτοι βλακείᾳ, καὶ μαλακίᾳ συνανδρωθέντες, ἀναγωγικὴν αὐστηρὰν καὶ δίαιταν σώφρονα περιϊστάμενοι, ὡς τὰ κεκρατημένα σώματα νοσοκόμησιν, ἑτεραχηλίων καὶ ἐσκληρύνοντο. τὴν τοῦ Δούκα τοίνυν ἐμβρίμησιν καὶ ἐπίπληξιν (ἦν γὰρ καὶ φύσει κοῖλος καὶ βαρὺς τὴν φωνὴν, καὶ τὸν φάρυγγα βραγχιῶν) ὅσα καὶ γεῦσιν πολύποδος ὠμοῦ ἢ ἐλλεβόρου τράπεζαν, εἴτε μὴν ταυρείου αἵματος κέρασμα ἐκτρεπόμενοι, τὴν τούτου καταστροφὴν ἐπιστροφὴν ᾤοντο θεϊκήν· ἔνθεν τοι καὶ Βαλδουίνου τοῦ τῆς Φλαντρείας Κόμητος τὰ περὶ τὸν Φιλέαν κείροντος μέρη, κἀκεῖθεν φόρους συλλέγοντος, ἔξεισι κατ' αὐτοῦ βασιλεύς. ὡς δ' ὁ μὲν ἀπιὼν, οἱ δ' ἐκ τοῦ πολεμίου στίφους ἀναζευγνύντες, ἀλλήλοις συνέμιξαν· Ῥωμαῖοι μὲν δέει ξυνέχονται, καὶ συντόνου φυγῆς ἔχονται. περιλειφθεὶς δὲ μόνος ὁ βασιλεὺς, αὐτός τε μικροῦ παραπώλετο, καὶ ἡ τῆς Θεομήτορος εἰκὼν, ἣν οἱ βασιλεῖς Ῥωμαίων ποιοῦνται συστράτηγον, τοῖς ἐναντίοις ἑάλωκεν. ἦν δ' οὐ μόνον ταῦτα δεινὰ, ἀλλά γε καὶ τὰ ἐλπιζόμενα πολὺ χείρω καὶ χαλεπώτερα. ἐν γὰρ τοῖς μείζοσι τῶν πλοίων φρικώδεις πάλιν κλίμακες ἐτεκταίνοντο, καὶ μηχαναὶ παντοῖαι κατεσκευάζοντο, σημαι-

σημαῖαί τε ἐπὶ τούτων ἠνέμωντο, καὶ τοῖς εἰς αὐτὰς ἀνιοῦσιν ἐπὶ τῷ μάχεσθαι, δωρεαὶ παρὰ Λατίνων προυτείνοντο μέγισται.

2 Καὶ ταῦτα μὲν τῶν δεινῶν ἐκινεῖτο, τὰ δὲ ἐγίνετο, τὰ δ' ἤμελλεν. ἠλόγηντο δὲ καὶ οἱ περὶ φιλίας λόγοι, καὶ παντάπασι κατημέλληντο. μᾶλλον δὲ καὶ τούτους πονηροί τινες τελχῖνες πολλάκις συνέχεον. ὁ γὰρ δοὺξ Βενετίας Ἐρίκος Δάνδουλος ὁμιλῆσαι περὶ σπονδῶν ἑλόμενος βασιλεῖ, νῆα εἰσιὼν τριήρη, περὶ τὰς ἀκταῖς προσέχει τοῦ κοσμιδίου, ὡς δ' ἔφιππος ἐκεῖσε καὶ βασιλεὺς ἀφίκετο· ἐκοινοῦντο μὲν ἀλλήλοις τὰ πρὸς εἰρήνην ῥήματα, μηδενὶ τῶν ἄλλων τὴν σπουδὴν χαριζόμενοι. καὶ ἦσαν τὰ παρὰ τοῦ δουκὸς Βενετίας καὶ τῶν λοιπῶν στρατηγῶν αἰτούμενα χρυσίου πεντήκοντα κεντηνάρια, ἐκ τοῦ αὐτίκα μάλα καταβαλλόμενα, καὶ συμφωνίαι τινὲς ἐπ' αὐτοῖς, ἀποκναίουσαι μὲν καὶ δυσπαράδεκτοι τοῖς γευομένοις ἐλευθερίας, καὶ εἰωθόσιν ἐπιτάσσειν, οὐκ ἐπιτάσσεσθαι, καὶ λακωνικαὶ βαρεῖαι κεινόμεναι μάστιγες. οἷς δ' αἰχμαλωσίας πρόκειται κίνδυνος, καὶ πάνδημος ἀνέρρωγεν ὄλεθρος τὸ μέν τοι πρώην, τὸ δὲ καὶ ὑπογύως ἀνασομούμενος, αἱρεταὶ πάντως, μηδὲ παντάπασιν ἀλγεινόταται. ἐν ᾧ δὲ τὰ πρὸς εἰρήνην εἰς διάλεξιν προὔκειντο, ἱππικαὶ Λατινικαὶ δυνάμεις ἐξ ὑπερδεξίων ἄφνης φανεῖσαι, ἡνίαις ὅλαις τῷ βασιλεῖ ἐπιτίθενται, ὡς μόλις ἐκεῖνον παρερύσαντα τὸν ἵππον διεκφυγεῖν τὸν κίνδυνον, τῶν δὲ συνόντων χειρωθῆναί τινας. τὸ γὰρ ἄκρον τῆς ἐκείνων πρὸς ἡμᾶς ἀπεχθείας, καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἐπ' ἐκείνοις ἡμῶν διχονοίας, οὐδὲ μίαν ἑκατέροις παρεισῆγε ῥοπὴν φιλάνθρωπον. τὰ

vexillis supernè volitantibus: & iis qui pugnandi causa ea conscenderent, à Latinis maxima præmia proponebantur.

2 Ita periculis partim instantibus, partim vrgentibus, nulla spes pacificationis supererat, pactionibus per inuidos & sceleratos quosdam homines sępè confusis. Nam dux Venetiarum Ericus Dandulus cum Imperatore de pace acturus, triremi iuxta Cosmidium appellit: eodem & Imperator equo aduehitur. rebus aliis omnibus relictis, de pace verba conferunt. Ac à duce Venetiarum cæterísq; principibus auri centenarij L. statim numerandi postulantur, adiectis conditionibus aliquot durissimis, & minimè accipiendis iis, qui libertatis dulcedinem sunt experti, & imperare, non parere didicerunt, & Laconici flagelli acerbitatem superantibus. Quibus verò captiuitatis periculum imminebat, ac publicum exitium & inchoatum & exasperatum, planè tolerabiles erant, nec omnium difficillimæ. Dum verò de pace disputatur, Latinorum equestres copiæ ex superiore loco subitò erumpentes, laxis habenis Imperatorem petunt, vt vix equo conuerso periculum effugeret, & comitum eius aliquot caperentur. Nam summum eorum erga nos odium, & immensum nostrum cum illis dissidium, obstabat, quo minus vtrinque de æquis conditionibus agi posset. Exinde maximæ

Nulla pax iis contingere potest quib. iratum Numen bellum & excidium denuntiat.

Vel potétiorum postulatis acquiescendum est, vel fortiter pugnandum & moriēdū.

Captiuitatis periculo imminéte, quouis auro pax vitáq. est redimenda.

Murzufli supercilium fere depressū.

Tandem venit summa dies & ineluctabile fatũ vrbis, quæ tot parricidas, tot sceleratos nebulones tandiu fouerat.

Superba stultáq. ambitio, serpenti similis, etiamsi in frusta dissecta, strepitus & sibilos edit, vt suam prodat magis ac magis miseriam atque infelicitatem.

Postremus Græcorum conatus.

Quiescunt victores vt impressioné acriùs faciát.

hostiles naues, in quibus paratæ erant scalæ, cæteráque instrumẽta ad oppugnationem necessaria, à littoribus reductæ, rectà ad mœnia accedunt: & iustis inuicem distinctæ interuallis, id spaciũ occupant, quod ab Euergetæ monasterio ad amussim ad Blachernium palatiũ extenditur, incendio desolatũ, aspectúque fœdum. Quo viso Ducas, vt paria cum hostibus faceret, ipse quoque Imperatoria tentoria in tumulo ad Pantepopti monasterium figi iussit: vnde & hostium naues, & quicquid agerent, conspici poterat. Vt autem IX. dies Aprilis illuxit, Indictione VII anni VI. MDCCXII: naues ad mœnia contendunt: & quidam audaces milites, scalis conscensis, tela omnis generis in eos iaculantur, qui mœnia defendebant. ac eo toto die acriter pugnatum est, victoria tamen ad Romanos inclinante. Nam scaligeræ & equestres naues re infecta sunt ab vrbe repulsæ, & tormentis magna hostium multitudo occubuit. Postridie & sequenti die Dominico quieuerunt hostes. Inde Aprilis XII, II die, VI hebdomadis ieiuniorum rursus vrbem petunt. Ac res nostra vsque ad meridiem superior fuit, & pugna atrocior quàm nudiustertius cõmissa. Sed cum omnium vrbium dominę ci-

δὴ ἐπὶ τούτοις ἀποσαλεύονται τῶν ἠϊόνων τὰ μέγιστα τῶν ἀντιπάλων σκαφῶν, ἐφ' ὧν αἱ κλίμακες εὐτρεπεῖς, καὶ ὅσα τῶν ὀργάνων πρὸς τειχομαχίαν ἡτοίμασται, καὶ ὡς ἐπὶ ζυγοῦ καταστείναντα, ἐπὶ τὴν πρὸς τὰ τείχη μεταβαίνουσι πλάστιγγα, καὶ διειλήφασι τὸν χῶρον, ἐς τὸ ἀπὸ χρεὼν ἀλλήλων διϊστάμενα, ὃς ἐκ τῆς τοῦ Εὐεργέτου μονῆς ἐς τὰ ἐν Βλαχέρναις ἀνάκτορα γραμμικῶς ἐκμηκίζεται, ἐμπεπυρισμένος ὢν καὶ ἀνεσκαμμένος τὰ ἔνδον οἰκόπεδα, καὶ παντὸς ἐψιλωμένος ἡδέος θεάματος. ὅπερ ἰδὼν ὁ Δούκας, δρᾶν καὶ αὐτὸς τοῖς πολεμίοις ἀντίθετα, τὴν βασίλειον αὐλαίαν προσετετάχει διασταθῆναι κατὰ τὸν ἐν τῇ μονῇ τοῦ Παντεπόπτου κολωνόν. ὅθεν ἦσαν ὁραταὶ μὲν αἱ νῆες αἱ πολεμιστήριοι, καταφανῆ δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἐν ταύταις δρώμενα. ὡς δ' ἐπέφωσκεν ἡ ἐννάτη τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ἑπτακοσιοστοῦ δωδεκάτου ἔτους, τὰ μὲν πλοῖα καὶ οἱ δρόμωνες τοῖς τείχεσι προσπελάζουσι. θαρσαλέοι δέ τινες πολεμήτορες ἐπανίασι τὰς κλίμακας, τὰ δὲ βέλη παντοῖα κατὰ τῶν ἐν τοῖς πύργοις ἠφίεντο. ὅλην μὲν οὖν ἐκείνην τὴν ἡμέραν μάχη ἐνειστήκει στονόεσσα, ἦν δέ πως τὰ Ῥωμαίων ἐπικρατέστερα. αἵ τε γὰρ κλιμακοφόροι νῆες σὺν τοῖς ἱππαγωγοῖς δρόμωσιν, ἄπρακτοι τῶν τειχῶν ἀπεκρούσθησαν, καὶ τὰ τῶν λίθων ἐκ τῆς πόλεως ἀφετήρια πλείστους ὅσους τῶν πολεμίων διέφθειραν. ἀνοχευσάμενοι δὲ οἱ πολέμιοι τὴν μετ' ἐκείνην ἡμέραν, καὶ τὴν ἐφεξῆς κυριώνυμον, τῇ ὑστεραίᾳ πάλιν τῇ πόλει προσπλέουσι, καὶ ταῖς ἠόσι προσίσχουσιν, ἥτις ἦν δωδεκάτη μὲν τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς, δευτέρα δὲ τῆς ἕκτης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν. μέση μὲν οὖν ἡμέρα καὶ κατίσχυον τὰ ἡμέτερα, καὶ ἡ ἀκμὴ τοῦ κακοῦ ἰσχυροτέρα τῆς ἦν καὶ δριμυτέρα τῆς προτέρας. ἐπειδὴ δὲ ἔδει δούλειον ζυγὸν ὑποδῦναι

τὴν

τὴν τῶν πόλεων ἁπασῶν ἄρχουσαν, ἐν κημῷ τε καὶ χαλινῷ τὰς σιαγόνας ἡμῶν ἄγξαι Θεὸς ἐδικαίωσεν, ὅτι καὶ πάντες ἐξέστημεν, ἱερεὺς ὁμοῦ καὶ λαὸς, ὡς ἵππος θρασαύχην τε καὶ δυσχάλινος, ἐκ τῶν κλιμάκων μιᾶς, ἥτις ἄγχιστα ἦν τῶν Πετρίων, καὶ βασιλέως ἔναντι διεπονεῖτο, ἄνδρες δύω παραδόντες ἑαυτοὺς τῇ τύχῃ, πρῶτοι τοῦ ἑταιρικοῦ ἐς τὸν κατ' ὄψιν πύργον καταπηδῶσι, καὶ διασοβοῦσι τὸ ἐκεῖσε Ῥωμαίοις φυλακικὸν συμμαχικόν. ἐκ δὲ τούτου διασείσαντες τὴν χεῖρα ἄνωθεν, τοῦ σύμβολον χαρᾶς καὶ θάρσους, τοὺς φυλέτας ἐπέῤῥωσαν. ἐξ ἴσου δὲ τοῖς εἰς τὸν πύργον ἀλαμένοις, καί τις ἐκ τῆς ἱππάδος Πέτρος τοὔνομα, διὰ τῆς πύλης εἴσεισι τῆς ἐκεῖσε, ὅλας φάλαγγας κλονῆσαι κρινόμενος ἱκανώτατος, καὶ τὴν ἀναδρομὴν τοῦ σώματος ὡς γίγας μικροῦ προφαινόμενος ἐννεόργυιος, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν κάσιν τῆς κεφαλῆς διεσκευασμένον ἔχων κατὰ πόλιν πυργήρεσαν. οὐδὲ κόρυθος τοίνυν μέτωπον ἑνὸς ἀνδρὸς ἱππασοῦ καταπληκτικοῦ τὸ εἶδος, ἀξιοθεάτου τὸ μέγεθος οἱ περὶ τὸν βασιλέα τῷ γένει ἐπίσημοι, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα κατιδεῖν ἐνεγκόντες, ἀγαθὸν τοῦ σώζεσθαι φάρμακον τὴν ἐθάδα φυγὴν ὑπειλήφασιν, ὥσπερ εἰς μίαν ἐνηθιαθέντες καὶ συντακέντες ἀγεννῆ ψυχὴν, ὅθεν εἰς δειλίαν τῶν ὀχυρωμάτων αὐτοῖς τεθειμένων (ἐπὶ γὰρ γηλόφων ὀρθίων ἵσταντο) κατὰ χιλίους ὑφ' ἑνὸς ἐδιώκοντο, καὶ τὰς * χρυσέας χερσαίας πύλας ἐπισχόντες τῆς πόλεως, τὸ νεόδμητον ἐκεῖσε καταστρώσαντι τῶν πολλῶν ἐπιτείχισμα, καὶ τρέχουσί τε καὶ διασκίδνανται (ὡς ὄφελόν γε τὴν ἐς βάραθρον καὶ πανώλειαν βαδιούμενοι) οἱ δὲ πολέμιοι μηδενὸς εἰς χεῖρας ἰόντος, διαθέουσι πολλαχῆ, καὶ τὰ ξίφη ἀπᾶσι καθ' ἡλικίας πάσης

uitati seruitutis iugum subeundum esset, & maxillas nostras fræno & camo cōstringendas cēsuisset Deus, quòd omnes declinaueramus, sacerdos simul & populus, vt equus effrænis & contumax: duo viri salute sua fortunæ permissa, ex scalis quæ proximè Petrium aduersus Imperatorem in opere erant, præ cæteris sociis in turrim desiliunt, & Romanum præsidium deturbant. Deinde agitata manu, quod alacritatis & fiduciæ signum esset, populares suos confirmant. Eodem quoque tēpore quidam eques nomine Petrus, per portam ibidem ingreditur, qui totas phalanges fugare posse censeretur, giganteæ propemodum staturæ, cassidem turritæ vrbis instar capite gestans, cuius vnius equitis toruo vultu & spectabili proceritate, stipatores Imperatorij, homines nobiles, & reliquus exercitus non tolerato, consuetam fugam egregium salutis præsidium iudicarunt, quasi in vnum degenerem animū conflati essent omnes: ac desertis munitionibus (nam in editis tumulis stabant) milleni ab vno fugabantur, & per * Auream terrestrem vrbis portam egressi, ac nuper structo propugnaculo diruto, quò quemq; metus tulit (vtinam verò in barathrum & internecionem incidissent) diffugiunt. Tum hostes resistente nemine, passim discurrunt, & gladios in omnē

Durum est contra stimulos calcitrare, & iugum quod omnipotens impo nit subire necesse est.

Cōstātinopolis expugnatio à Latinis facta.

Petrus Planzius turriger gigas.

Trepida Græcorum fuga. Non in multitudine, nec in militū manibus latet fortitudo.

Mille ab vno fugantur. Vide quid metus à Deo immissus efficiat.

Multus vbiq. pauor, vbiq. luctus, & plurima mortis imago.

ætatem & sexum stringunt, non conseruata acie, non integra cohorte, sed sparsim diffusi, vt iam omnibus formidabiles. Vesperi iis quæ ad Orientem tendunt incensis (quod incendium ab Euergetæ monasterio, ea quæ ad mare inclinant, vsq; ad Drungarij ædes absumpsit) reuersi ad Pantepoptæ monasterium castra locant, Imperatoris tentorio spoliato, & Blachernio palatio citra negocium primo impetu capto. At Imperator in alios atque alios vrbis angiportus discurrens, studebat ille quidem temerè oberrantem populum colligere & centuriare: sed ij neque monitis eius mouebantur, nec increpationes curabant, turbine desperationis omnes oppressi. & vt ea quæ restant adiungam, dies inclinauit, nox processit, & vrbis habitatores omnes transferendis & defodiendis suis opibus occupabantur. erant etiam qui ex vrbe vellent discedere, qua quisque posset ratione salutem quæsituri.

Incendium vrbis.

Nihil inexpugnabile victori.

Vanus Murzufli conatus.

Desperatio victos opprimit.

Expugnatorũ amentia.

Qui malis artibus imperium rapuerat, præda ignominiosè spoliatur.

3 Ducas igitur cum se nihil proficere videret, simulque timeret, ne captus paratum opsonium maxillis Latinorum esset: maximum palatium ingreditur, & Euphrosyna Imperatoris Alexij coniuge, & eius filia Eudocia, cuius amore tenebatur (erat enim homo à pubertate libidinosus & salax, & duas iuuenculas vxores per iniuriam repudiarat) lembo impositis, vrbe egreditur, cum duos menses & dies XVI imperasset.

Libidinosus tyrannus ingenium retinet.

καὶ γένους παντός, οὐχ εἰς ἓν συνηγμένοι, καὶ κατὰ σύνταξιν πλείοις ἀλληλουχούμενοι, ἀλλὰ διακεχυμένοι σποράδες, ὡς ἤδη παρὰ πᾶσιν ἐπιφοβώτατοι. ἑσπέρας δὲ παραδόντες πυρὶ τὰ πρὸς ἕω, καὶ ἔτι πρόσω μικρὸν τῆς τοῦ Εὐεργέτου μονῆς, ὃ καὶ κατενεμήσατο τὰ πρὸς θάλασσαν ἐκεῖθεν ἐπικλινῆ, καὶ μέχρι τῶν Δρουγγαρίου καταλήγοντα μέρη τῆς πόλεως, ἐπαναλύουσιν αὖθις, καὶ περὶ τὴν μονὴν τοῦ Παντεπόπτου στρατήγιον βάλλουσι, τὴν βασίλειον ἐσκυλευκότες σκηνὴν, καὶ αὐτῶν τῶν ἐν Βλαχέρναις ἀρχείων ἀπραγμόνως τε καὶ διὰ ἐφόδου κεκρατηκότες. ὁ δὲ βασιλεὺς τῇδε κἀκεῖσε τῶν τῆς πόλεως περιϊὼν στενωπῶν, ἐπεχείρει μὲν συνιστᾶν, καὶ διακροτεῖν πρὸς σύνταξιν τὸν εἰκῇ περιφοιτῶντα λαὸν, οἱ δ᾽ οὔτ᾽ ἐπείθοντό οἱ ἐπιρρωννύοντι, οὔθ᾽ ὑπήκουον ἐπιπλήττοντι, ἀλλ᾽ ἀπογνώσεως πᾶσιν αἰγὶς ἐπεσέσειστο. καὶ ἵνα τὸν λόγον προβιβάσω τὸ λεῖπον, κέκλικεν ἡ ἡμέρα, καὶ ἡ νὺξ προὔκοπτε, καὶ τῶν μὲν ἀστυπόλων ἕκαστος ἐνεπόνει τῇ μεταθέσει καὶ καταχώσει τῆς οὐσίας. ἦσαν δ᾽ οἷς ᾑρέτιστο καὶ ἡ ἐκ τῆς πόλεως ἄπαρσις, καὶ ὡς ἑκάστοις προὐχώρει σώζεσθαι ἠπείγοντο.

3 Ἰδὼν τοίνυν ὁ Δούκας ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, καὶ δεδιὼς ἅμα μὴ συλληφθείη, καὶ ὡς ὄψον ἢ ἐπιτράγημα ταῖς γνάθοις τῶν Λατίνων προκείσεται, εἴσεισιν ἀρχεῖον τὸ μέγιστον. καὶ δὴ τὴν βασίλισσαν Εὐφροσύνην τὴν τοῦ βασιλέως Ἀλεξίου γυναῖκα, καὶ τὴν ταύτης θυγατέρα Εὐδοκίαν λεμβαδίῳ ἐνθέμενος, ἧς τῷ ἔρωτι προκατείληπτο, πολυμίλητος ἐκ πρώτης τριχὸς, καὶ ῥυηφενὴς εἰς κοίτας δεικνύμενος, καὶ δύω κουριδίους ἀλόχους παρὰ δίκην ἀποπεμψάμενος, τῆς πόλεως ἔξεισι, βασιλεύσας μῆνας δύω καὶ ἡμέρας ἓξ πρὸς

ταῖς δέκα. τοῦ δὲ βασιλέως οὕτω μεταναστάντος, νεανίαιν ξυνωρὶς νηφαλίων τε καὶ ἀρίστων τὴν κατὰ πόλεμον δεξιότητι (ὁ Δούκας οὗτοι καὶ ὁ Λάσκαρις, ἀμφοῖν δ' ἡ κλῆσις ὁμώνυμος τῷ ἀρχηγῷ τῆς πίστεως βασιλεῖ) ὡς περὶ νηὸς χειμαζομένης διαφέρονται τῆς ἀρχῆς, τύχης βράβευμα, καὶ φορᾶς ἀλογίστου πέττευμα, τὸ μέγιστον ὁμοῦ καὶ περίπυστον χρῆμα τὴν τῶν Ῥωμαίων βασιλείαν ὁρῶντες προκείμενον εἰστήκεισαν οὖν ἀμφήριστοι, τὸν μέγαν εἰσιόντες νεὼν, ἁμιλλώμενοί τε ἀλλήλοις καὶ παραβαλλόμενοι, καὶ μηδὲν πλέον ἢ ἔλαττον ἔχοντες, ἀλλὰ τῆς ἴσης ῥοπῆς ἀξιούμενοι. ὅτι μηδ' ἦν ὁ ἐλέγχων, ἢ ὁ ἐπικρίνων ἑκάτερον. ἐκ δὲ κλήρου τὸ πρωτεῖον εἰληφὼς ὁ Λάσκαρις, τὰ μὲν τῆς βασιλείας οὐ προσίετο σύμβολα, συνεξιὼν δὲ τῷ πατριάρχῃ κατὰ τὸ Μίλιον, οὐκ ἀνίει παραινῶν τοῖς συνιοῦσι, καὶ σφᾶς ὑποθωπεύων εἰς ἀντιμάχησιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς σείοντας ἐξ ὤμων τὰ ἀρεϊκὰ σιδήρεια ἐς τὸν προκείμενον ἀγῶνα πέμπων ἐπώτρυνε, μὴ χρῆναι λέγων, Ῥωμαίων ἔλαττον ἐκείνους τὸ διολωλέναι δεδιέναι, εἰ πρὸς γένος ἕτερον τὰ Ῥωμαίων ἀνακυμβαλιασθήσεται πράγματα. οὐδὲ γὰρ μισθοφορήσουσιν εἰσέτι ἁδρῶς, οὐδὲ γέρα περιώνυμα τῆς βασιλέων φυλακῆς ἀπολήψονται, ἀλλ' ἐν αἴσῃ καρὸς τετάξονται. καὶ ὁ μὲν πρὸς τούτοις ἦν. ὡς δ' οὔτε τοῦ λεώ τις τὴν φωνὴν ἐπεστρέφετο, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πελεκυφόρον ἐπὶ μισθῷ τὴν σύναρσιν ἐπηγγέλλετο, ἐμπορείας καιρὸν ὑπούλως καὶ ἐπικλόπως τὴν ἀκμὴν τοῦ κινδύνου τιθέμενον, ἤδη δὲ καὶ κατάφρακτοι Λατινικαὶ προυφαίνοντο φάλαγγες, ἐκεῖθεν μεθίσταται, καὶ τὸ σωθῆναι φυγῇ διατίθησιν· οἱ δὲ πολέμιοι μηδένα παρὰ δόξαν ὁρῶντες ἰθυμαχοῦντα ἢ ἀντεγχει-

rasset. Post eius discessum duo iuuenes modestissimi & bellicosissimi, Ducas & Lascaris, vterque Theodorus, de imperio, tanquam de naue tempestatibus conflictante certant, cum maximam & celebratam illam rem Romanum imperium, fortunæ ludibrio & incerti casus temeritati propositum viderent. Maximum igitur templum ingressi inter sese contendebant, nec erat qui in comparatione alteri præponderaret, ambobus velut in æquilibrio cōstitutis. Neque enim erat qui censuram aut iudicium faceret. Lascaris tamen à clero prælatus, insignibus imperij repudiatis, cum Patriarcha in Milium egressus, confluentem populum blandiendo & rogando ad resistendum cohortari non desistebat, & satellites ad pugnam concitabat. Neque etiam exitium minus eis timēdum esse quā Romanis, si imperium ad aliam nationem deuolueretur: neque ampla stipendia, neque Imperatoris stipandi honorem retenturos, sed mercenariorum militum loco futuros. Quibus verbis cum nec è populo quisquā moueretur, nec bipenniferi nisi stipendio promisso auxilium promitterent, vrgens illud periculum callidè nundinaturi, etiam cataphractæ Latinorum cohortes apparerent: inde discedit, & fuga salutem quærit. Hostes verò cum præter expectationem arma contrà ferre nemi-

Intempestiua & detestāda Græcorū in mediis flammis de vrbe retinenda disceptatio.

Lascaris prudenter imperij insignia respuit, quæ armis non voce populi tunc recipi poterant.

Quis Græcorum amentiam hîc satis miretur!

Lascaris suorum vesania explorata, & deplorato rerum omniū statu, fuga sibi consulit.

nem, neminem resistere cernerent, omnia plana & expedita, angiportus peruios, triuia aperta, à bello securitatem, ab hostibus vtilitatē esse, Fortuna quadam propicia & adiutrice, omnibus cum crucibus & sacris Christi imaginibus, vt in pompis & festiuitatibus moris est, obuiam prodeuntibus: nihil eo conspectu habitum animorum immutarunt, neque arriserunt paululum, nec insperato illo spectaculo tristis & furiosus eorum impetus mitigatus est, quo minus non tantum priuatorum pecuniam, à iumentis auspicati, sed & Deo sacra impudenter diriperent, strictis ensibus, equos ad tubæ sonitum excitari solitos, in armis tenentes. Quid verò primo, quid secundo, quid tertio loco referam ex iis quæ nefarij isti viri perpetrarunt? Heu ignominiosam adorandarum imaginum conculcationem. Heu reliquiarum S. martyrum in fœda loca abiectionem. Quod verò vel auditu horrendum est, id tum erat cernere, vt diuinus sanguis & corpus Christi humi effunderetur & abiiceretur. Qui autem preciosas eorum capsulas rapiebant, ornamenta quæ in iis continebantur, in sinum congerebant, ipsas confractas pro patinis & poculis vsurpabant, Antichristi præcursores, & nefariarum eius actionum, quæ in expectatione sunt, auspices & prænuncij. Planè profectò à gente illa tum, vt & olim, & Christus exuebatur & illudebatur,

Vrbis direptio, & sacrilegiorum deploratio.

Eiusmodi spectacula vix mouent homines ad cædē & prædam paratissimos.

Imaginum, quas Græci colunt, conculcatio.

Absit, vt Christi corpus in cœlis sedens humi abiiciatur. Et ista fiebant ab iis qui huiusmodi istas opiniones amplectuntur. Ita Deus superstitiosorū opera vtebatur, vt aliorū idolomaniā eradicaret.

ἐρῶντα σφίσι, καὶ ὁπλιζόμενον, ἀλλ' εὔοδα τὰ ἐν ποσὶ, εὔκολα τὰ ἐν χερσὶ, τὰ ἐν στενωποῖς διάβατα, τὰ ἐν τριόδοις ἀπρόσκοπα, ἀπὸ πολέμων ἀσφάλειαν, ἀπὸ πολεμίων ὠφέλειαν, τύχης τινὸς προαγέσης εὐμενοῦς καὶ συλλαμβανούσης, πάντας σφίσι προσυπαντᾶν μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ σεπτῶν ἐκτύπων Χριστοῦ, ὡς ἐν πανηγύρεσιν εἴθισται καὶ πομπαῖς· οὐ πρὸς τὴν ὄψιν τῶν ὁρωμένων τὴν τῆς ψυχῆς μεταμορφοῦσι κατάστασιν, οὐδὲ μέχρι χειλέων ἐπεμειδίασαν, οὐδὲ ἡ ἀέλπτος ἐκείνη θέα τὸ στυγνὸν καὶ μανιῶδες ὅρμημα καὶ βλέμμα εἰς εἰκόνα μετεχρώσεν ἱλαρότητος, ἀλλ' ἐπεξενόμουν ἀδεῶς, ἐκ τῶν ὀχημάτων πρώτως ἀρξάμενοι, οὐ τὰ τῶν πολλῶν μόνον χρήματα, ἀλλ' ἤδη καὶ τὰ τῷ Θεῷ ἀνακείμενα. ξιφηφόροι πάντες, οἱ δὲ καὶ σκεπάσμασιν ὅλοις ὅπλοις τοὺς πρὸς σάλπιγγα ἐγειρομένους ἵππους ἑαυτῶν περιφράττοντες. τί δ' ἂν πρῶτον, τί δ' ἔπειτα, τί δ' ὑστάτιον καταλέξαιμι τῶν τηνικαῦτα τολμωμένων παρὰ τῶν παλαμναίων ἐκείνων ἀνδρῶν; ὤ μοι τῆς ἀτίμου τῶν προσκυνητῶν εἰκόνων κατεδαφήσεως, ὢ τῆς τῶν λειψάνων τῶν ὑπὲρ Χριστοῦ παθόντων κατ' ἐναγῶν ἀκοντίσεως τόπων. τὸ δὲ φρικῶδες καὶ ἀκουόμενον, ἦν ὁρᾶν τὸ θεῖον αἷμα καὶ σῶμα Χριστοῦ κατὰ γῆς χεόμενον, καὶ ῥιπτόμενον. οἱ δὲ τὰ τιμαλφῆ δοχεῖα τούτων διαρπάζοντες, τὰ μὲν διέθραυον, καὶ τοὺς ἐγκειμένους κόσμους ἐνεκολπίζοντο, τὰ δὲ εἰς σίτων κανᾶ καὶ οἴνων κεράσματα ταῖς ἑαυτῶν τραπέζαις παρέφερον οἱ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομοι, καὶ τῶν προσδοκωμένων πανασεβῶν πράξεων ἐκείνου πρωτουργοὶ καὶ προάγγελοι. ἀτεχνῶς τοίνυν ὑπὸ τοῦδε τοῦ γένους ὡς πάλαι ποτὲ καὶ τότε, ἀπημφιάζετο Χριστὸς, καὶ

ὑβρίζετο, καὶ μερισμοὶ καὶ κλῆροι τῶν αὐτοῦ ἱματίων ἐγίνοντο, καὶ μόνον οὐ λογχευόμενος τὴν πλευρὰν θεορρύτους ῥύακας αἵματος εἰς γῆν καὶ πάλιν ἀπέσταζε. τὰ δ' ἐπὶ νεῷ τῷ μεγίστου ἠσεβημένα οὐδὲ ἀκοαῖς εἰσὶν εὐπαράδεκτα. ἡ μὲν θυωρὸς τράπεζα, τὸ ἐκ πασῶν τιμίων ὑλῶν σύνθεμα, συντετηγμένων πυρὶ, καὶ περιχωρησασῶν ἀλλήλαις εἰς ἑνὸς ποικιλοχρόου κάλλους ὑπερβολὴν ἐξαισίου τῷ ὄντι, καὶ ἀξιαγάστου παρ' ἔθνεσιν ἅπασι, κατετεμαχίσθη καὶ διεμερίσθη τοῖς σκυλευταῖς, ὥσπερ καὶ πλοῦτος ἅπας ὁ ἱερὸς, ὁ τοσοῦτος τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ἀγλαΐαν ἀπέραντος. δέησαν δ' ἐκκομισθῆναι καθά τινα σκῦλα τὰ πανάγια σκεύη καὶ ἔπιπλα, τὰ τὴν χάριν καὶ τὴν τέχνην ἄμαχα, καὶ τὴν ὕλην σπάνια. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ δόκιμον ἀργύρειον, ὃ τὸν τοῦ βήματος θριγκὸν καὶ τὸν τῷ ἐκπλῆξαι ἄμβωνα, καὶ τὰς πύλας περιήμπισχε, καὶ εἰς παμπόλλους ἄλλους κόσμους περιετέτηκτο, χρυσῷ περιβρεχόμενος ἅπας, ἡμίονοί τε καὶ ὑποζύγια σεσαγμένα μέχρι τῶν ἀδύτων εἰσήγοντο τοῦ νεὼ, ὧν ἔνια διωλισθηκότα, μηδ' ἐπὶ ποδῶν στῆναι δυνάμενα, διὰ τὴν τῶν ἐπιπέδων λίθων στιλπνότητα, μαχαίραις ἐξεκεντήθησαν, ὡς ἐκ τῆς τῶν χολάδων κόπρου καὶ τοῦ περιχυθέντος αἵματος τὸ θεῖον μολυνθῆναι δάπεδον.

4 Ἀλλὰ καὶ γυναικάριόν τι σεσωρευμένον ἁμαρτίαις, ἐριννύων ζάκορον, δαιμόνων πρόσπολον, ἀρρήτων τε γοητειῶν καὶ ἐπιρρήτων ἐπῳδῶν ἐργαστήριον, καταστρηνιάσαν Χριστοῦ, ἐπὶ τοῦ συνθρόνου ἵζησαν, κεκλασμένον ἀφῆκε μέλος, καὶ πολλάκις περιδινηθὲν, εἰς ὄρχησιν τὼ πόδε παρενεσάλευε. καὶ οὐ ταῦτα μὲν ἠνομεῖτο οὕτως, ἀλλὰ δ' οὔ, ἢ ἐκεῖνα μὲν ἐπὶ πλέον, εἰς δ' ἐλάττον' ἕτερα, ἀλλ' ὁμο-

batur, & vestes eius sorte distribuebantur: illud tantum aberat, ne latus hasta traiectus, riuos diuini cruoris humi effunderet. Violatio porrò maximi templi nec auribus æquis potest accipi. Nā sacra mensa ex omnis generis preciosis materiis conflata, in excellentis pulchritudinis varietatem, omnibus gentibus admirabilem, in frusta est dissecta, & inter milites distributa, vt & omnes sacræ opes tam immensæ & infiniti splendoris. Cum autem sacrosancta vasa & supellectilia insuperabilis artis & gratiæ, raræque materiæ, & probum argentum quod tribunalis clathros, & ambonem artis admirabilis & portas & multa alia ornamenta ambiebat, auro circunfusum, pro manubiis efferenda essent: muli & iumenta sellis instrata vsque ad templi adyta introducebantur, quorum nonnulla cum ob splendidum & lubricum solum pedibus insistere nequirent, prolapsa confodiebantur, vt effuso cruore & stercore sacrum pauimentum inquinaretur.

4 Imò & muliercula quędam, cooperta peccatis, ministra Furiarum, ancilla dæmonum, incantationum & veneficiorum officina, Christo insultans, & in patriarchę solio considens, fractum canticum cecinit, & sæpè in orbem rotata saltauit. Neque verò hæc admittebantur, alia non admittebantur: aut hæc remissius, illa vehemen-

Mensa maximi templi dissecta.

Vasa & supellectilia immēsi pretij direpta. Vetus ecclesia Constantinopolitana virtutibus abundans auro indigens, florebat: noua opibus caducis superbiens spoliatur & de gradu deiicitur.

Bellorum & vrbium expugnatarum hæc est conditio, vt victoris partes sequentibus quicquid libet liceat.

tius: ſed vno conſenſu omnia ſumma ſcelera & piacula omnibus ex æquo ſtudio e- rant. An verò illi matronis honeſtis & nubilibus puellis aut Deo conſecratis virginibus peperciſſent, qui tantam in ipſum Deum rabiem exercuerunt? Nihil autem erat difficilius & operoſius, quàm precibus mollire, & beneuolos reddere Barbaros, adeò iracundos, adeò bilem euomentes ad quoduis ingratum verbum, vt nihil non furorem eorum inflammaret. quod qui conabatur, vt amens, & homo linguæ intemperantis deridebatur. ſæpè etiam pugio ſtringebatur in eum, qui paululum refragabatur, aut poſtulata eorum detrectabat. Itaque nemo luctus erat expers: in angiportis, in triuiis, in templis querelæ, fletus, lamentationes, planctus, virorum gemitus, mulierum eiulatus, lacerationes, ſtupra, captiuitates, coniunctiſſimorum diuulſiones: nobiles cum ignominia, ob ſenectam venerabiles, lachrymoſi, diuites ſpoliati bonis circumibant. ſic in plateis, ſic in angulis, ſic in templis, ſic in ſpeluncis agebatur. Nec etiam vllus locus inexcuſſus relinquebatur, aut ſupplices defendebat. Omnia vbique malis omnibus referta erant. Deum immortalem, quanta hominum afflictio, quantæ anguſtiæ? Fremitus maris, ſolis obſcuratio, cruenta lunæ facies, ſtellarum exorbitatio, vbi & quomodo hæc mala prænunciarunt? Enimuerò abominationẽ deſolationis in loco ſancto ſtare vidimus, meretricios

Scelera in matronas honeſtas, nubiles puellas & moniales admiſſa.

Latinorum in Græcos victos efferatus animus. Nihil moderabile victoria ſumma ſuadet,

Vrbis vi expugnatæ expreſſa effigies, & ad viuum delineatio, vt nihil amplius deſiderari poſſit,

Præſagia tantorum malorum.

Abominatio deſolationis in loco ſancto.

θυμαδὸν πάντα παρὰ πάντων ἀνεσιουργεῖτο τὰ παναθέμιτα. πάνυ δ' ἂν ἐφείσαντο γυναικῶν εὐλαβῶν, καὶ κορῶν ἐπιγάμων, ἢ τῶν τῷ Θεῷ ἀνακειμένων, καὶ παρθενεύειν ἑλομένων οἱ κατὰ τῆς θείας οὕτω λυττήσαντες. ἐπὶ πᾶσιν ἐργῶδες ἦν καὶ δυσμήχανον τὸ μειλίξασθαι λιταῖς, ἢ ἐλεεινολογίαις ὑπαγαγέσθαι ὁπωσοῦν, καὶ εὔνουν θέσθαι τὸ βάρβαρον, οὕτω μὲν εὐπαρόξυντον ὄν, οὕτω δ' ἐρεθίχολον ἀκριβῶς πρὸς πᾶσαν ἀκοὴν ἀθέλητον, πάντα δ' ἐκείνετο θυμοῦ ὑπεκκαύματα, καὶ ἀνοίκων ὠφλίσκανε καὶ γέλων, καὶ ὡς τὴν γλῶτταν ἀταμίευτος ἐπεπλήττετο, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τὸ παραξιφίδιον εἶχεν ἐπ' αὐτὸν ἀπωμένον, ὁ καὶ μικρὸν ἀντειπὼν, ἢ πρὸς τὰ θυμήρη σφίσιν ἀναδυόμενος. ὅθεν ἦν εἰς πόνον ἅπασα κεφαλὴ, ἐν στενωποῖς θρῆνοι, καὶ οὐαὶ, καὶ κλαυθμοὶ, ἐν τριόδοις ὀδυρμοὶ, ἐν ναοῖς ὀλοφυρμοὶ, ἀνδρῶν οἰμωγαὶ, γυναικῶν ὀλολυγαὶ, ἑλκυσμοὶ, ἀνδραποδισμοὶ, διασπασμοί τε καὶ βιασμοὶ σωμάτων. συναφθὲν πρότερον· οἱ τῷ γένει σεμνοὶ ἀτίμως περιῄεσαν, οἱ τῷ γήρᾳ γεραροὶ γοεροὶ, οἱ πλούσιοι ἀνούσιοι, οὕτως ἐν πλατείαις, οὕτως ἐν γωνίαις, οὕτως ἐν τεμένεσιν, οὕτως ἐν καταδύσεσιν. οὐδὲ γὰρ ἦν τις τόπος ἀνεξερεύνητος, ἢ ἀσυλίαν τοῖς προσρυομένοις παρεχόμενος, ἀλλὰ πάντα πανταχοῦ πάντων κακῶν ἔμπλεα ἦν. Χριστὲ βασιλεῦ τῆς τότε θλίψεως, καὶ τῆς συνοχῆς τῶν ἀνθρώπων; ὁ δ' ἦχος ὁ θαλάττιος, ὁ δὲ τοῦ ἡλίου σκοτασμὸς καὶ ἡ ζόφωσις, ἡ δὲ τῆς σελήνης εἰς αἷμα μεταστροφὴ, οἱ δὲ τῶν ἀστέρων ἔξεδροι, ὅπῃ καὶ ὅπως οὐ τὰ τελευταῖα τάδε κακὰ προεσήμαινον; καί τοι τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως τεθεάκαμεν, ἑστὼς ἐν τόπῳ ἁγίῳ, καὶ πορνικὰ

στρογγυλίζον λογάρια, καὶ τἆλλα κἂν μὴ ἐπίπαν, ἀλλ' ἐκ τοῦ δῆθεν μεταβάντα πρὸς τὸ ἀντίστροφον, ὅσα παρὰ Χριστωνύμοις σεμνά, καὶ τὸν τῆς πίστεως λόγον ἐξοικειίζοντα. τοιαῦθ' (ὡς ἐκ πολλῶν βραχέα δοῦναι τῇ ἱστορίᾳ) οἱ ἐξ ἑσπέρας στρατοὶ κατὰ τῆς Χριστοῦ κληρονομίας παρῳνομήκασιν, ἐπ' οὐδενὶ τῶν ὅλων τὸ φιλάνθρωπον ἐνδειξάμενοι, ἀλλὰ πάντας ἀποξενώσαντες χρημάτων καὶ κτημάτων, οἰκημάτων τε καὶ ἐσθημάτων, καὶ μηδενὸς τῶν πάντων μεταδόντες τοῖς ἔχουσι. ταῦτα ὁ χαλκοῦς αὐχήν, ἡ ἀλαζὼν φρήν, ἡ ὀρθὴ ὀφρύς, ἡ ἀεὶ ξυριῶσα καὶ νεανισκευομένη παρειά, ἡ φιλαίματος δεξιά, ἡ ἀκρόχολος ῥίν, ὁ μετέωρος ὀφθαλμός, ἡ ἄπληστος γνάθος, ἡ ἄστοργος γνώμη, ἡ τορὴ καὶ τροχαλὴ λαλιά, καὶ μόνον οὐκ ἐπορχουμένη τοῖς χείλεσι, μᾶλλον δὲ οἱ παρ' ἑαυτοῖς ἐπιστήμονες καὶ σοφοί, οἱ εὔορκοι, καὶ φιλαλήθεις καὶ μισοπόνηροι, καὶ τῶν Γραικῶν ἡμῶν εὐσεβέστεροί τε καὶ δικαιότεροι, καὶ τῶν Χριστοῦ διαταγμάτων φύλακες ἀκριβέστεροι (ἀλλ' ἐγὼ τοῦτο οὐδὲ ἐν εἰρωνείᾳ ἢ ὡς γελοῖον εἴπω διὰ λόγου ποτέ. τίς γὰρ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;) τὸ δὲ πλέον, οἱ τὸν σταυρὸν ἐπ' ὤμων ἀράμενοι, καὶ πολλάκις κατὰ τούτου καὶ τῶν θείων λογίων ἐπομοσάμενοι, τὰς μὲν τῶν Χριστωνύμων χώρας παρελθεῖν ἀναιμωτί, μὴ προσνεύσαντες ἀριστερά, μηδ' ἐκκλίναντες δεξιά, κατὰ δὲ Σαρρακηνῶν ὁπλίσαι τὰς χεῖρας, καὶ τὰ ξίφη πορφυρῶσαι τοῖς αἵμασιν, οἱ τὴν Ἱερουσαλὴμ διεπόρθησαν, μηδ' ἀνδρίσασθαι γυναιξίν, ἢ καθ' ὁμιλίαν αὐταῖς συνελθεῖν, ἐφ' ὅσον ἂν χρόνον τὸν σταυρὸν ἐπωμάδιον φέρωσιν, ὡς ἡγνισμένοι Θεῷ, καὶ τὴν αὐτοῦ πορείαν στελ-

retricios sermones rotundo ore proferentem: & cætera etsi non penitus similia, tamen in contrarium conuersa, iis quæ apud Christianos honesta & religioni consentanea iudicantur. Hæc pauca de multis Occidentalium exercituum in Christi hæreditatem scelera, qui erga neminem humanitate vsi, omnes pecunia, possessionibus vestimentis, aris & focis spoliarūt, nec possessorib. quicquam impertierunt, literis mandanda esse censui. Hæccine collum æreum, superbus animus, arrectum supercilium, iuueniliter rasa maxilla, sanguinaria dextra, iracundæ nares, elatus oculus, inhumanum ingenium, rotunda & incitata loquela, ac tantum non saltans in labiis? imò potius, vos qui vestra opinione docti, sapientes, fideles, veraces, probi, nobis Græcis religiosiores, iustiores, & præceptorum Christi obseruātiores estis (ego verò hæc nunquam per ludibrium & iocū dixerim. nam quod luci cum tenebris est commercium?) & quod maius est, qui crucem Christi in humeros sustulistis, eámque & diuina oracula sæpe testati estis, vos Christianas prouincias citra sanguinem transituros, nec ad dexteram, nec ad leuā declinantes, sed contra Sarracenos armasse manus, eorúmque sanguine tincturos esse gladios, qui Hierosolyma expugnastis, qui nos consuetudine & colloquio mulierum temperaturos promisistis, quandiu crucem in humeris tuleritis, vt Deo consecratos viatores?

Christiani pontificij in Orientales crudeliter sæuiunt.

Nicetas Latinorū de sepulchro Christi à Sarracenis vindicando gloriationem vanissimam, & in Christianos Græcos efferam audaciā execratur.

Christianorū ad sacrā illā expeditioné accinctorum hypocrisis reuelata.

Vide Annotationes.

Nugatores eos esse planè constat, qui dum diuinum sepulchrum vindicant, manifestè contra Christũ insanierunt: & cum cruce crucem violarunt & destruxerunt, quam humeris baiulabant, dum eam exigui auri & argenti causa ante pedes abiiciunt: & dum margaritas colligunt, preciosam margaritam Christum abiecerunt, in sordidissimis bestiis re san ctissima dispersa. Non ita fecerunt Ismaelitæ: sed populares istorum clementissimè & humanissimè tractarunt, potiti Hierosolymis. Neque enim Latinas matronas violarunt, neque Christi sepulchrum cadaueribus oppleuerunt: neque ingressum vitalis tumuli descẽsum ad inferos, neque vitam mortem, neque resurrectionem ruinam effecerunt: sed paucis aureis in singula capita contenti, omnibus liberum abitum permiserunt, cætera quantumuis multa possessoribus concessere. Et hoc mo do Christi oppugnatores cũ Latinis aliam religionẽ profitentibus egerunt: & vt magno animo dignum est, nec ferro, nec igni, nec fame, nec persecutione, nec nuditate in eos sunt grassati, nullo grauiore onere imposito. Nobiscum autem isti Christi amantes, eiusdem religionis, nulla iniuria lacessiti, sic egerũt, vt breuiter percurrimus.

Impietatis in Christum.

Immanitatis in fratres Christianos qui in Saracenis humanitatẽ & misericordiam inuenerunt.

Saracenorũ in Christianos clemẽtia Christianorũ in Christianos crudelitatẽ dãnat.

λόμενοι; ὄντως λογοποιοὶ ἐξεφάνθησαν, καὶ τοῦ θείου τάφου διφῶντες ἐκδίκησιν, κατὰ Χριστοῦ περιδήλως ἐλύττησαν, καὶ μετὰ σταυροῦ τὴν τοῦ σταυροῦ κατάλυσιν ἠνομήκασιν, ὃν ἐπινώτιον ἔφερον, τοῦτον περὶ ποδῶν τιθέναι μὴ φρίττοντες, διὰ χρυσίον βραχὺ καὶ ἀργύρειον. καὶ μαργαρίτας ἐγκολπιζόμενοι, τὸν πολύτιμον μαργαρίτην Χριστοῦ ἠθετήκασι, τοῖς ἐναγεστάτοις τῶν ζώων τὸν παναγέστατον διασπείραντες. οἱ δ᾽ ἐξ Ἰσμαὴλ οὐχ οὕτως, ὅτι μὴ καὶ πάνυ φιλανθρώπως καὶ προσηνῶς τοῖς ἐκ τοῦ γένους αὐτῶν προσηνέχθησαν, τῆς Σιὼν κατισχύσαντες. οὔτε γὰρ γυναιξὶ Λατινίσιν ἐπεχρεμέτισαν, οὔτε τοῦ Χριστοῦ κενήριον πολυάνδριον πεσόντων ἔδειξαν, οὐδὲ κάθοδον ἐς ᾅδου τὴν πρὸς τὸν ζωηφόρον τάφον εἴσοδον, οὐδὲ θάνατον τὴν ζωήν, οὐδὲ πτῶσιν τὴν ἀνάστασιν, ἅπαξ ἅπασι δ᾽ ἀνέντες τὴν ἔξοδον, χρυσίνοις ἀριθμοῖς κατ᾽ ἄνδρα βραχέσιν, ἀφώριζον τὰ ζωάγρια, τὰ λοιπὰ τοῖς κεκτημένοις παρέντες, κἂν ψάμμῳ ἦσαν παρόμοια. καὶ τοιῶσδε μὲν τὸ Χριστομάχον τοῖς ἀλλοπίστοις Λατίνοις ἐχρήσατο, μὴ ξίφος, μὴ πῦρ, μὴ λιμόν, μὴ διωγμόν, μὴ γυμνότητα, μὴ συντρίμματα, μὴ πιέσματα μεγαλοψύχως σφίσιν ἐπενεγκόν. ἡμῖν δ᾽ ἐκείνως τὸ φιλόχριστον καὶ ὁμόδοξον προσενήνεκται, ὡς ἐπιτρέχοντες εἴπομεν, μηδὲ ἐπεγκαλεῖν ἀδίκημα ἔχοντες.

ΘΡΗΝΟΣ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ.

5 Ὦ πόλις πόλις, πόλεων πασῶν ὀφθαλμέ, ἄκουσμα παγκόσμιον, θέαμα ὑπερκόσμιον, ἐκκλησιῶν γαλουχέ, πίστεως ἀρχηγέ, ὀρθοδοξίας ποδηγέ, λόγων μέλημα, καλοῦ παντὸς ἐνδιαίτημα. ὦ ἡ ἐκ

DEPLORATIO VRBIS.

Constantinopoleos encomium, in quo Nicetas admodũ pathetice suorũ miserias deflet.

5 O vrbs vrbs, vrbium omnium ocule, per orbem terrarũ celebris, spectaculũ vltramundanum, Ecclesiarũ mater, princeps religionis, rectæ sententiæ dux, eruditionis alumna, omnis pulchritudinis diuersorium:

Itáne

χειρὸς Κυρίου τὸ τοῦ θυμοῦ πιοῦσα ποτήριον, ὢ ἡ γενομένη πυρὸς μερὶς πολλῷ δραστικωτέρου τοῦ καταιβασίου πάλαι πυρὸς πενταπόλεως, τί μαρτυρήσω σοι; τίνι ὁμοιώσω σε; ὅτι ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβῆς σου, Ἱερεμίας φησὶν ὁ φιλόδακρυς, τὴν πάλαι Σιὼν κοπτόμενον. τίνες κακοποιοὶ δυνάμεις ᾐτήσαντό σε, καὶ ἔλαβον εἰς σινίασιν; τίνες ἀλάστορες, φθονεροὶ καὶ ἀμείλικτοι δαίμονες, κῶμον σοι ἐπεκώμασαν ἄγριον; ἢ ποῖοι ἀνάρσιοι καὶ μανιώδεις τελχῖνες, παστάδα μὲν οὐκ ἐπλέξαντο, ἀλλ' ἀνῆψάν σοι δᾷδα γαμήλιον, ἀφανιστηρίοις δὲ ἀνέκαυσαν ἄνθρακας· ὢ ἡ πολύγονος καὶ βύσσον καὶ πορφύραν ἠμφιεσμένη βασίλειον, πιναρὰ δὲ ἀρτίως καὶ αὐχμηρὰ, καὶ πολλῶν κακῶν κληροῦχος, καὶ τέκνων τῶν γνησίων χαλίζουσα. ὢ ἡ πρώην ὑψίθρονος, καὶ βιβῶσα μακρὰ καὶ μετέωρα, μεγαλοπρεπὴς τὸ εἶδος, ἀξιοπρεπεστέρα τὸ μέγεθος, νυνὶ δὲ κατερραγμένη καὶ διερρηγμένη, τοὺς χλιδῶντας χιτῶνας, καὶ τὰ κομψὰ καὶ ἀρχικὰ κρήδεμνα, καὶ ὄμμα ἀπεσβεσμένη τὸ χαροπόν· καὶ γραῒ καμινοῖ ἴση ἐκ τοῦ κατησβολῶσθαι πυρί. καὶ ῥυτίσι χαλαραῖς ἠυλακισμένη, τὴν στιλπνὴν καὶ τερπνὴν ὄψιν πρότερον. ἐῶ γὰρ λέγειν τοὺς πρὸς λύραν ἐντείνοντάς τε καὶ ψάλλοντας τὰ σὰ δυσπραγήματα, καὶ κωμῳδίαν τιθεμένους τὴν σὴν τραγῳδίαν, ἐν τῷ τὸν οἶνον προσίεσθαι, καὶ βίου τέχνην ποιουμένους τὴν γελοιώδη τῶν κακῶν σου ἀφήγησιν, τοὺς κονδυλισμούς τε καὶ πτερνισμούς, ἔτι δὲ τὰς ἀθετήσεις καὶ τὰ ὑπώπια ἃ σοι καθ' ὥραν πᾶσαν προστρίβονται. παρεζηλωμένη θεόθεν ἐπὶ μὴ ἐχέφροσιν ἔθνεσιν, ἢ οὐδὲ

Itáne ex manu Domini calicem furoris bibisti? Itáne pars extitisti ignis multò vehementioris eo, quo olim Pentapolis diuinitùs conflagrauit. Quódnam tibi tribuam elogium? cui te comparem? An poculum contritionis tuę amplificatum esse, vt lachrymosus Hieremias veterem Sionem deplorans ait? Qui mali genij te ad cribrandum efflagitarunt? Qui alastores, inuidi & implacabiles dæmones, ebrietatis in te suæ intemperias effuderunt? Qui infesti & insani proci, thalamum tibi non concinnarunt, nec facem nuptialem, sed carbones exitiales incenderunt? O fœcunda genitrix, bysso & purpura Imperatoria amicta pridem, modò sordida & squallida, & germanis orbata liberis. O pridem in alto solio collocata, longis & altis incedens passibus, augusto vultu, statura magnifica, nunc humilis & depressa. laceratæ sunt tuæ delicatæ vestes. elegantibus atque imperiosis spoliata es redimiculis: extincta est lux gratiosorum oculorum: aniculæ caminariæ similis ex incendij fuligine extitisti: profundis rugis splendida prius & suauis tua facies est arata. Neque iam dico esse qui tuas clades ad citharam cantillent, qui tuam tragœdiam pro comœdia ludant, quò artificio ridiculæ recitationis malorum tuorum & alaparum alantur: qui lapsus & vibices & contumelias, quibus in horas afficeris, per iocum commemorent. Per inuidiam depressa es, à væcordi populo, ac

Huius afflictionem Babylonis & Sodomę exitio compatat.

Aduersatiorũ descriptio

Vetus gloria, præsentem ignominiam adaugens.

Summũ opprobrium.

Oppreſſio calamitoſiſſima.

potiùs ab obſcuri & vagabũdi populi colluuie. cuius magnam partem ſi non genuiſti, at euexiſti & ſaginaſti. Quis te ſeruabit? quis te conſolabitur? quis tibi parcet? quis vicem tuã dolebit? quis reuertetur, vt paci tuæ conſulat?(ſunt & hæc lachrymoſi Hieremiæ verba)quis priori ſtola te induet? Quando diuinitus audies:Erigere,ſurge, quæ calicem furoris mei bibiſti, & poculum ruinæ exhauſiſti.Indue vires tuas, indue gloriam tuam : excuſſo puluere ſurgito: exuito vinculum colli tui : extende locum tabernaculi tui,& veſtibuli tui. Ne mouearis quòd probro affecta es,neque verecunderis ob acceptas contumelias , & quòd omnes prętereuntes manus ſuper te comploſerunt, ſibilarunt, & capita quaſſarunt , & dixerunt : Hæc eſt vrbs, corona gloriæ , & deliciæ orbis terrarum.Quo autem pacto vidua ſedit,quæ populis referta fuit?Quomodo tributaria facta eſt, quæ prouinciis imperauit ? Dixit enim Deus tuus:Exiguo tempore te reliqui , ſed magna te miſericordia proſequar : in parua ira faciem meam auerti , ſed æterna te clementia foucbo. Nimirum cum Dauide cantabis Deo , Pro multitudine dolorum cordis mei conſolationes tuæ meum animum exhilararũt.Quis Moſes nouorũ effector operũ tibi patrocinabitur? Quis Zorobabel te reducet?Quando liberos tuos à 4.vẽtis,in quos diſperſi ſumus,recolligere licebit?quẽadmodũ piæ gallinæ pullos ſub alas ſuas cõgregant. Nam

Salus deſperata.

Pro reſtauratione votum.

Conſolatur miſeros ciues Nicetas, argumento ſumpto ab eo quod afflictio vehementior eſt mométanea.

A natura Dei clementiſſ.

A dictis ſcripturæ.

A ſpe liberationis.

A pio voto.

ἔθνεσιν ἀληθῶς εἰπεῖν, ἀλλ' ἀμυδροῖς καὶ σποραδικοῖς φύεσιν, ὧν τὰ πλείω εἰ μὴ ἐγεννήσας, ἀλλ' ὕψωσάς τε, καὶ στέατος πυροῦ μετέδωκας. τίς σώσει σε; ἢ τίς παρακαλέσει σε; τίς φείσεται ἐπὶ σοί; ἢ τίς σκυθρωπάσει ἐπί σοι; ἢ τίς ἐπανακάμψει ἐρωτῆσαι τὰ εἰς εἰρήνην σοι (Ἱερεμίου καὶ τάδε τοῦ πολυθρηνήτου τὰ ῥήματα) εἶτε μὲν τὴν προτέραν στολὴν ἐπενδύσασε. πότε θεόθεν ἐνωτίσῃ, ἐξεγείρου, ἐξεγείρου ἀνάστηθι ἡ πιοῦσα τὸ ποτήριον τοῦ θυμοῦ μου, καὶ τὸ κόνδυ τῆς πτώσεως. ἔνδυσαι τὴν ἰσχὺν σου. ἔνδυσαι τὴν δόξαν σου. ἐκτίναξαι τὸν χοῦν, καὶ ἀνάστηθι. ἔκδυσαι τὸν δεσμὸν τοῦ τραχήλου σου· πλάτυνον τὸν τόπον τῆς σκηνῆς σου, καὶ τῶν αὐλαιῶν σου. μὴ φοβοῦ ὅτι κατῃσχύνθης, μηδὲ ἐντραπῇς ὅτι ὠνειδίσθης, καὶ ἐκρότησαν ἐπὶ σοὶ χεῖρας πάντες οἱ παραπορευόμενοι ὁδόν, ἐσύρισαν καὶ ἐκίνησαν κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ εἶπον· αὕτη ἐστὶν ἡ πόλις, ὁ στέφανος δόξης καὶ ἡ εὐφροσύνη πάσης τῆς γῆς. καὶ πῶς ἐκάθισε χήρα ἡ πεπληθυσμένη λαῶν; καὶ ἡ ἄρχουσα ἐν χώραις ἐγενήθη εἰς φόρους. εἶπε γὰρ ὁ Θεός σου, χρόνον μικρὸν κατέλιπόν σε, καὶ μετ' ἐλέους μεγάλου οἰκτειρήσω σε. ἐν θυμῷ μικροῦ ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπόν μου, καὶ ἐν ἐλέῳ αἰωνίῳ ἐλεήσω σε. ἢ γοῦν ᾄσεις Δαβιδικῶς πρὸς Θεόν, κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ὀδυνῶν μου ἐν τῇ καρδίᾳ μου, αἱ παρακλήσεις σου εὔφραναν τὴν ψυχήν μου. τίς ἐπιστήσεταί σοι Μωϋσῆς καινουργός; ἢ ἐπανάγων ἐποφθήσεται Ζοροβάβελ. πότε δ' ἔσεταί σοι ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων συναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ἐν οἷς διεσπάρημεν; ὃν τρόπον αἱ φιλότεκνοι ὄρνιθες ὑπὸ τὰς ἑαυτῶν ἀθροίζουσι πτέρυγας τὰ οἰκεῖα νεόττια.

ὡς νῦν γε οὐδ' ἐνωπίως σοι ἐποφθαλμιῆσαι καθαρῶς ἔχομεν, οὐδ' ἐμφῦναι περιχαρῶς ὡς μητρί, καὶ ἀμειβάδις ἐπιπαρεῖσαι σοι δάκρυον, ὅσον ὀφθαλμὸς βούλεται ἢ δύναται, ἀλλ' εὐλαβῶς ὡς στρουθοί σε περιϊπτάμενοι, ὧν συνείληπται ἡ τροφὸς, ἡ δὲ καλιὰ διεσκέδασται, ἐλεεινόν τι καὶ γοῶδες περιτρύζομεν, πόρρω που τῶν σῶν φατνωμάτων ἐκτοπισθέντες, πεινῶντες καὶ διψῶντες, αὐχμῶντες καὶ ῥιγῶντες, καὶ πρὸς φθειρῶν πολλάκις κειρόμενοι, καὶ τὰς ψυχὰς ἐν κακοῖς τηκόμενοι, ὁδόν τε μηκέτι κατοικεσίας εὑρίσκοντες πόλεως, ἀλλὰ πολύπλαγκτοι φερόμενοι ὡς ὄρνιθες οἱ ἀβέβαιοι, καὶ τῶν ἀστέρων οἱ πλάνητες, ἢ καὶ οὕτως εἰπεῖν, ἑνούμεθά σοι διῃρημένως, καὶ συμπλεκόμεθά σοι κεχωρισμένως, κατὰ τοὺς ψυχῇ συναπτομένους, καὶ διεσταμένους σώματι, καὶ προσπάσχομεν ἀτεχνῶς, ὃ καὶ ἔνια τῶν ζώων πρὸς τὰ παγιδευόμενα ἐκ σφῶν ὑπὸ θηρευτῶν καὶ ἐγκλειόμενα διαφανέσιν ὑελίνοις ἄγγεσιν. ἐκεῖνά τε γὰρ τὴν τοῦ σκεύους εἰλικρινεῖ καὶ στιλπνὴν τὴν τοῦ συννόμου ζώου θέαν ἐνοπτριζόμενα, συμμίξαι καὶ ἐν χερσὶ γενέσθαι ὅλως ἀδυνατεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μάτην περὶ τὸ ἄγγος ἀδημονοῦντα στρέφεται, τῇ ἐξηλλαγμένῃ τῆς ὄψεως, ὡς ἀπεναντίῳ τῆς προτέρας ἕξεως ἐκθαμβούμενα. καὶ ἡμεῖς ἐπίσης σοι τὰς μὲν ὄψεις προσβάλλειν, καὶ ἐγγύτερον ἰέναι ἔχομεν, τοῦ δὲ περιχυθῆναί σοι γνησίως καὶ προσπλακῆναι θαῤῥαλέως, ὡς πρότερον παντάπασιν ἐστερήμεθα. ὅσα καὶ σώματι στερεῷ καὶ πολλῷ στεγανοτέρῳ ὕελου τῷ βαρβαρικῷ συντάγματι διειργόμενοι.

6 Ἵνα τί ἔπαισας ἡμᾶς Κύριε; καὶ οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἴασις. ἔγνωμεν Κύριε ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀδικίας πατέρων ἡμῶν· κόπασον διὰ

Nam nunc quidem nec intueri satis te nobis licet, aut amãter amplecti vt matrem, & libare tibi lachrymas, quãtas oculus cupit aut potest: sed timidè vt passerculi te circumuolamus, quorum nutrix abrepta, nidus direptus est, miserabiliter & lugubriter pippientes longè à tuis lacunaribus remoti sumus, esurientes & sitientes, squallore & rigore horrentes: à pediculis sæpe rodimur, animis nostris calamitate liquescentibus: nec viam inuenimus ad vrbem, in qua habitemus, sed multis erroribus vt vagabundæ volucres, & errãtes stellæ, circũferimur: ac potius longo interuallo à te seiuncti, tecum coniungimur, complectimur te separati, vt ij qui animis cohęrẽt, diuulsi corporibus: dolemus vicem tuam, vt quędam animantes, cum aliquas sui generis à venatoribus captas, & perspicuo vitro inclusas vident, quas tamẽ attingere & amplecti nequeunt, & frustra cum dolore circa transennã versantur mutato aspectu vt priori formæ contrario obstupefactæ. Eodem modo & nos adiicere oculos, & propius accedere possumus: sed conuenire te liberè, & fidenter amplecti, vt pridẽ, nullo modo possumus. Barbarico exercitu vt solido muro, & longè firmiore quàm vitrum est, interclusi.

Charitatem suam erga miseros testatur.

Et apposito simili declarat.

Miserię huic se participare asserit.

Vnitatem se colere, cum populo suo denuntiat.

Nec propter summam popularium suorum afflictionem à cõmunione illa diuelli potest.

6 Cur nos percussisti, Domine, nec est qui medeatur? Agnoscimus, Domine, peccata nostra, iniurias patrum nostrorum: desine per misericordiam tuam.

A deploratione & charitatis protestatione ad cõfessionem peccatorum

& Dei inuocationem (quod tutissimum est in malis solatiũ) conuertitur Nicetas.

Ne perde solium gloriæ. Castigato nos Domine, ne à te deficiat anima nostra: sed iudicio, non furore, ne ad paucitatem nos redigas. Effunde furorem tuum super gentes quæ te non agnoscunt: & super nationes, quæ nomen tuum non inuocant. Pater noster tu es Domine: nos lutum, tu figulus noster: opus manuum tuarum nos omnes sumus. Aduerte oculos, & vide probra nostra: hæreditas nostra ad alienigenas est auersa, ædes nostræ ad peregrinos. Si tu nos ad te conuerteris, conuertemur. Renouato dies nostros, vt olim fuerunt. Vtendum enim mihi est per tempus, & in simili calamitate his Scripturæ sacræ verbis. Sed iam oratio me deficit vnà tecũ, ô vrbs, nutrix eloquentiæ, amissa: quemadmodum compages corporis animo discedente dissoluitur. Est igitur magnitudo luctus, mutis lachrymis & ineffabilibus gemitib. cõcludenda, & abrumpẽda iam historiæ series. Quis enim Musarum sacra in terra iam à Musis alienata, & barbarie oppressa, æquo animo celebret? Absit vt ego res gestas Barbarorum decantem, aut ea bella memoriæ posterorũ prodam, in quibus non vincunt Greci. Nã si Cous Hippocrates à rege Persarũ magna pecunia accersitus, vt illius vrbes pestilentia laborantes sanaret, magnificis illis pollicitationib. repudiatis, contempsit barbaros: cur ego rem optimam historiam, & pulcherrimũ Græcorũ inuentum, rebus barba-

Precum verò Christianarũ formula.

Leues curæ loquuntur, ingentes stupent.

Dolor immodicus historiæ seriem abrumpit.

Nec putat Nicetas historiæ dignitati cõuenire, vt Latinorũ in Græcos immanitatem scriptis explicet.

τοῦ ἐλέους σου. μὴ ἀπολέσῃς θρόνον δόξης σου. παίδευσον ἡμᾶς Κύριε, ὅπως μὴ ἀποστῇ ἡ ψυχὴ ἡμῶν ἀπὸ σοῦ, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλιγοστοὺς ποιήσῃς ἡμᾶς. ἔκχεον τὸν θυμόν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη, τὰ μὴ εἰδότα σε, καὶ ἐπὶ γενεάς, αἳ τὸ ὄνομά σου Κύριε οὐκ ἐπεκαλέσαντο. πατὴρ ἡμῶν σὺ εἶ Κύριε· ἡμεῖς πηλός, καὶ σὺ πλάστης ἡμῶν, ἔργον τῶν χειρῶν σου πάντες ἡμεῖς. ἐπίβλεψον, καὶ ἴδε τοὺς ὀνειδισμοὺς ἡμῶν. ἡ κληρονομία ἡμῶν μετεστράφη εἰς ἀλλοτρίους, οἱ οἶκοι ἡμῶν εἰς ξένους. ἐπίστρεψον ἡμᾶς πρὸς σέ, καὶ ἐπιστραφησόμεθα. ἀνακαίνισον ἡμέρας ἡμῶν, καθὼς ἔμπροσθεν. χρηστέον γάρ μοι ἐπικαίρως, καὶ ἐφ᾽ ὁμοίοις τοῖς συναντήμασι, τοῖς γραφικοῖς τοῖσδε ῥήμασιν. ἀλλ᾽ ἤδη μοι καὶ τὸ λέγειν αὐτὸ ἐπιλέλοιπεν, ὅσα καὶ σῶμα συμφυὲς ψυχῇ καὶ ὁμόστολον τῇ τοῦ λόγου σοι τροφῷ πόλει συναπιόν τε καὶ συνθανόν. κωφοῖς τοίνυν δάκρυσι, καὶ στεναγμοῖς ἀλαλήτοις τὰ πολλὰ τῶν θρηνημάτων ἀφοσιωτέον, καὶ τοῦ περαιτέρω ἀφεκτέον τῆς ἱστορίας εἱρμοῦ. τίς γὰρ ἀνάσχοιτ᾽ ἂν ἐπὶ γῆς ἀλλοτριωθείσης ἤδη τοῦ λόγου, καὶ βαρβαρωθείσης τέλεον, τὰ μουσῶν ἐπιδείκνυσθαι κρούματα; οὐκ ἂν ἀσμένως τὰ βαρβάρων αὐτός, οὐδ᾽ ἱστοροίμην παραπέμπων τοῖς ἔπειτα πράξεις πολεμικάς, ἐν αἷς μὴ νικῶσιν Ἕλληνες. εἰ γὰρ ὁ Κῷος Ἱπποκράτης πολλοῖς μεταπεμπόμενος χρήμασι πρὸς τοῦ τότε Περσῶν βασιλεύοντος, ὡς ἂν τὰς ὑπ᾽ ἐκεῖνον ἐπισκέψαιτο πόλεις, κακῶς παθούσας νοσηλείᾳ σώματος, οὐδ᾽ ἄκροις ὠσὶ τὰς ὑπερόγκους ὑποσχέσεις ἠνέξατο δέξασθαι, ἐρρειν καὶ οἰμώζειν τοὺς βαρβάρους ἀφείς· πῶς ἂν εἴην ἐγὼ τὸ βέλτιστον χρῆμα τὴν ἱστορίαν, καὶ κάλλιστον εὕρημα τῶν Ἑλλήνων, βαρβαρι-

κώμης καθ' Ἑλλήνων πράξεσι χαριζόμενος; ἀλλ' οὗτοι μὲν κατὰ τὸν ἐμπρήσαντα τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος οἰχέσθωσαν ἄϊστοί τε καὶ ἄπυστοι, μηδὲ προσρήματος γοῦν τινος ὑφ' ἡμῶν ἀξιούμενοι, ἕως οὗ παρέλθοι ἡ ἀνομία, κἀπὶ τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὸ θεῖον παρακληθήσεται. οὐ γάρ ἐστιν οὐκ ἔστιν ὁ Θεὸς ἡμῶν εἰς τέλος ἐπιληθόμενος, ἢ συνέχων ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ, μηδὲ προσθεὶς τοῦ εὐδοκῆσαι ἔτι. ἀλλὰ πατάσσων, ἰᾶται· καὶ θανατῶν, ἐπιστρέφων ζωοποιεῖ· ἂν ὀδόντας θηρίων ἐπαποστελῇ μετὰ θυμοῦ συρόντων ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ καὶ τὰς μύλας τῶν λεόντων συνθλᾷ, καὶ τὴν κεφαλὴν συντρίβει τοῦ δράκοντος. ἂν ὡς κάλαμον διαθλᾷ, καὶ τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου ἐπιτιμᾷ. ἂν οὗτοι ἐν ἅρμασι, καὶ οὗτοι ἐν ἵπποις· ἀλλὰ ψευδὴς ἵππος εἰς σωτηρίαν, οὐδὲ ἐν ταῖς κνήμαις τοῦ ἀνδρὸς εὐδοκεῖ. εἰ δείκνυσι τῷ οἰκείῳ λαῷ σκληρὰ, καὶ οἶνον κίρνησι κατανύξεως· ἀλλ' ἑτοιμάζει καὶ τράπεζαν ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων, καὶ προτείνει ποτήριον φιλανθρωπίας πλήρες καὶ ἱλαρότητος καὶ μεθύσκον ὡς κράτιστον. εἰ τοὺς μαστιγοῦντας ἐκ περάτων ἄγει τῆς γῆς, καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακρὰν, καὶ διὰ προφήτου βοᾷ μεγαλοκήρυκος, γίγαντες ἔρχονται, πληρῶσαι τὸν θυμόν μου, χαίροντες ἅμα καὶ παίζοντες, ἡγιασμένοι εἰσὶ, καὶ ἄγω αὐτούς· ἀλλὰ καὶ τούτοις ἐπιτείνει σφοδροτέρας πληγὰς, καὶ τῶν κακῶν μαστίζει τοῖς χείροσι, χάριν εἰδὼς οὐδαμῶς οὐδὲ μίαν, εἰ χρῆται τούτοις ὀργάνοις εἰς ὄλεθρον πόλεων, καὶ κακοῖς ἐπιδημίοις καὶ δημίοις ἀνθρώπων ἀνελεήμοσιν. εἴτε μὴν ὡς νοσηλείαν καὶ φάρμακα συνάγονταί οἱ ἐν

Barbarorum contra Græcos gestis condonarem? Imò illi, vt is qui Ephesiæ Dianæ tẽplum incendit, pereãt ignoti & obscuri: nec vllo verbo quisquam nostrum eos dignetur, donec transierit iniquitas, & Deus seruos suos clementer respexerit. Non enim, non enim Deus noster is est, qui nostri perpetuò obliuiscatur, aut in ira sua misericordiam nõ complectatur, aut beneficentiam omnem in posterum deneget. Sed cum percutit, medetur: cum occidit, in vitam reducit: cum ferarum dentes immittit, qui cum rabie terræ affligant: at leonum quoque maxillas confringit, & caput draconis conterit. Si vt calamum comminuit, at bestias etiam ob calamum increpat. Si isti curribus & equis fidunt: at in equo certa salus non est, neque Deus viri tibiis delectatur. Si populum suum duriter tractat, eique vinum cõpunctionis miscet: at vicissim mensam instruit, coram eis à quib. affligitur, & poculum porrigit humanitate & hilaritate plenum, & ob vini bonitatem inebrians. Si flagellatores ab extremis terræ marisq. finibus adducit, & per Prophetam magnum præconem clamitat, Gigantes veniunt, vt expleant iram meam, simul & lætantes & ludentes, sacrosancti sunt, & à me adducuntur: atqui grauioribus plagis eosdem afficit, & deterioribus malis flagellat: nec vllam eis gratiam habet, si pro instrumentis ad perniciem vrbium, & publicarum cladium, & pro crudelibus hominum carnificibus eis vtitur. Nam eos vt morbos & medicamenta, quippe animorum me-

Immo crudeles illos affirmat æterno silentio esse obruendos.

Ad ciues Cõstantinopolitanos consolatio sumpta à Dei natura.

Ab aduersariorum ingenio.

A cõditione populi Dei.

A iudiciis quæ in persecutores & homicidas parata sunt.

Ab afflictionũ vtilitate.

dicus, adhibet: quorũ natura peritis non ignota est. aut enim mala habitudo, ægroto sanato, vires suas amittit, aut

A simili aptissimo.

vnà cũ illo interit. Medicaměta verò quãtumuis acria, depulso morbo, vnà cũ praua materia expellũtur, nec vlli sunt amplius vsui.

Ab experientia ipsa, & ex afflictionib. certa liberatione.

Quãobrẽ affirmo ista mala quibus oppressi sumus, nõ libellũ repudij diuinitùs nobis datũ, aut barbarici oleastri absolutam insitionẽ in nostrã oliuã esse iudicanda: sed paruã castigationẽ, qualẽ Deus adhibere nouit, seruato modo, nõ omnia tentatorib. cõcedere, sed tẽtatis etiam parcere solitus.

A diligenti cõsideratione immanitatis aduersariorũ, qui veteribus Babyloniis cõparantur.

Præsertim si is qui agit, nullũ modũ suis sceleribus statuit, sed per impietatẽ cõtra eum ipsũ insurgit, à quo flagellãdi potestatẽ accepit (vt Nabuzardã prefectus exercitus, qui vrbe Dei incẽsa, vasa ministerij sacri rapuit: vt Balthasar, qui iis ad luxũ abusus est, qui aris illusit, & diuina mysteria cõtempsit.)

A piorum afflictorũ patientia, pœnitẽtia, fide & inuocatione nominis diuini.

Is verò qui patitur, seipsũ in primis accusat: & verberum autoris Dei opẽ & consolationẽ ardẽter implorat. Itaq; Dei benignitas nobis expectãda est & cũ Dauide canẽdum: Mementò nostri, Domine, in approbatione populi tui.

Oratio Nicetæ ad Deum.

Inuisito nos vt seruator, vt prosperitatẽ electorũ tuorũ videamus: vt læticia gẽtis tuæ lętemur, vt cũ hęreditate tua laudemur.

Præclara de impiorũ & piorum conditione sententia.

Neq. enim obscurũ est, impios dedi flagris, cũ eorũ autẽ castigatione, quorum spes in Domino sita est, consolationem & restitutionem in integrum esse coniunctam.

πλείστις ὡς ψυχῶν ἰατρὸς, εἰς καὶ φύσις τοιάδε τις ἔνεστι τοῖς ἐπιστῶσι πρόδηλος. κακεξία μὲν γὰρ ἢ τοῦ κάμνοντος ἀναῤῥωσθέντος ἐκμαρανθεῖσα, τοῦ δρᾶν ἔληξεν. ἢ τῷ πάσχοντι συνδιόλλυται. τὰ δ' ἀκεσώδυνα φάρμακα τὸ κακοχυμοῦν ὅτε δή ποτε ἰασάμενα, ταῖς τῶν ὑλῶν ἀτιμοτέραις συμπρόεισιν ἀχρειούμενα. χρεῶν τοίνυν φημὶ, μὴ βιβλίον ἀποστασίου πρὸς Θεοῦ δεδομένον ἡμῖν ἢ γοῦν τῶν ἀγριελαίων βαρβάρων παντελῆ ἐγκέντρισιν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς καλλιελαίαν τὰ ἐπιόντα οἴεσθαι δεινὰ, ἀλλὰ παιδείαν μικρὰν ὁποίαν ἴσησιν ἐπάγει Θεὸς, ἀνιεὶς τοῦ ἄγαν, μηδ' ἐνδιδοὺς τὰ πάντα τοῖς πειρασταῖς. ἀλλὰ καὶ τῶν πειραζομένων ἐν μέρει φειδόμενος, καὶ μάλιστα εἰ τὸ μὲν δρᾶν, κόρον οὐκ εἰδὸς ἀνοσιουργίας, καὶ αὐτοῦ κατεπαίρεται δι' ἀσέβειαν, παρ' οὗ τὴν ἰσχὺν εἴληφε τοῦ μαστιγοῦν (ὡς μὲν Ναβουζαρδὰν ἀρχιμάγειρος τὴν τοῦ Θεοῦ πόλιν παραπέμπων πυρὶ, καὶ τὰ λειτουργικὰ σκεύη προνομεύων. ὡς δὲ Βαλτάσαρ τρυφῶν ἐν αὐτοῖς, θυσιαστήριά τε καθυβρίζων, τὰ δὲ θεῖα μυστήρια ἐξορχούμενος) τὸ δὲ πάσχον ἑαυτοῦ γινόμενον, ἐν πρωτολογίαις κατήγορον, παρήγορον τὸν παίσαντα θεὸν, θερμότερον ἐπικέκληται. οὐκοῦν φιλανθρωπίαν ἐκδεχομένοις θεοῦ, δέον ᾄδειν μετὰ Δαβὶδ· μνήσθητι ἡμῶν κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ τοῦ λαοῦ σου· ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ἐν τῷ σωτηρίῳ σου τοῦ ἰδεῖν ἐν τῇ χρηστότητι τῶν ἐκλεκτῶν σου· τοῦ εὐφρανθῆναι ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τοῦ ἔθνους σου, τοῦ ἐπαινεῖσθαι μετὰ τῆς κληρονομίας σου. εὖ εἰδότας, ὡς ἀσεβῶν μὲν ἡ εἰς τέλος παράδοσις καὶ μαστίγωσις, τῶν δ' ἠλπικότων ἐπὶ κύριον, τῇ παιδείᾳ σύνδρομος ἡ παράκλησίς τε καὶ ἐπανάκλησις.

ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΧΩΝΙΑ-
ΤΟΥ ΤΑ' ΜΕΤΑ' ΤΗ'Ν Α'ΛΩ-
σιν συμβάντα τῇ πόλει.

NICETAE CHONIATAE
LIBER DE REBVS POST
expugnatam vrbem gestis.

BREVIARIVM.

1 *Nicetas rationem reddit cur post expugnatam à Latinis Constantinopolim, Solonis exemplum non sit imitatus.*

2 *Græcorum cladem nulla prodigia præcesserunt. Captæ vrbis miserrimus status. Nicetæ peculiaris conditio.*

3 *Miris modis conseruatur Nicetas, qui nobilem Virginem à raptoris manu prudenter vindicat.*

4 *Cum mœnibus vrbis Nicetæ expostulatio & vrbis adlocutio, inaniaque vota.*

5 *Nicetæ & aliorum exsulum fortuna: populi item & militum licentia describitur.*

6 *Inter Duces Latinos sortitio prouinciarum nondum subactarum. In comitiis regiis, sortitionis ritus. Balduinus Flandriæ comes Danduli opera creatur imperator. Eiusdem elogium.*

Σόλων ὁ ἐκ Κόδρου, καὶ τῶν Ἀθηναίων τὰ κράτιστα, ὑποτυφομένην ὁρῶν τὴν Πεισιστράτειον νεωτέρισιν, πολλάκις μὲν διειλέχθη τοῖς Ἀθηναίοις, πειρώμενος κατασβέσαι τὴν τυραννίδα, εὖ μάλα εἰδώς, εὐμαρέστερον τὸ τὴν ἀρχὴν συνιστάμενον παῦσαι κακὸν, καὶ κωλῦσαι πῆξιν ἄρτι δεχόμενον, ἢ χρόνου προβὰν ἤδη καὶ κρατυνθὲν, ἐκκόψαι ἤδη καὶ ἀνελεῖν. οὐδενὸς δ' αὐτῷ προσέχοντος, μηδὲ πείθειν δυνάμενος, μετὰ χεῖρας ὅπλα λαβὼν, πρὸς ταῖς εἰσόδοις αὐτὰ κατέθετο, εἴ πως ἐκκαλέσαιτο οὕτω, καὶ παρεξύνει τοῦ δήμου τινὰς πρὸς ζη-

Solon à Codro ortus, Atheniensis Reipublicæ vir præstantissimus, cùm Pisistrati tyrannidem paulatim inolescere videret, sæpe ciues suos ad eam opprimendam est hortatus. Satis enim norat, multò esse facilius malorum principiis obstare & incremẽta prohibere, quàm ea progressa longius & confirmata cohibere, & extirpare. Sed cum eius consiliis nemo pareret, arma ad fores Curiæ posuit, si quo modo aliquos è populo ad sui æmu-

Insectatio ignauiæ & cõtumaciæ Byzantinorum, propter quas res Solonis exemplũ sibi imitandum nõ fuisse Nicetas asserit.

lationem pertraheret. Cùm autem neminem ad tyranni expulsionē suo exemplo impulisset, dixisse fertur: Se vt licuerit patriæ opem tulisse, ac postea per ocium Atheniensium temeritatem & incognitantiam perstrinxisse versibus, quorum nōnulli vetustate non aboliti, sic habent:

Si vestro vitio tādem mala plurima fertis:
De superis ratio non sinit vlla queri.
Namque ope dum vestra libuit firmare tyrannos,
Seruitij meritò vos graue stringit onus.
Astutam vapido geritis sub pectore vulpem,
Et vestris animis nil grauitatis inest.
Insidias minimè, quas res docet ipsa, videtis:
Sed vos blanditiæ fictáque verba tenent.

Alia Solonis, alia Nicetæ temporum, item, locorū & personarū conditio.

Quòd si Solon ille, ex posteritate Codri, sapientiæ præstantia per totum ferè orbē terrarum celebris, apud populum verbis regi solitum, frustrà & dixit & fecit omnia: quid alicui nostræ ætatis homini iuuandæ Reipublicæ causa faciendum fuisset, cùm Imperatores nostri ab ineunte ætate in vmbra & ocio educati, more Endymionis sterterent: qui maturius cœnare soliti, tantùm à rerum gerendarū opportunitate abhorrebāt? quippe mala educatione prorsus corrupti, vt hyberno tempore flores, verno poma re-

Imperatorū Græcorū belluinus stupor.

λον τὸ ὅμοιον. ὡς δ' οὐκ ἐξηρέθιστό τις πρὸς ταῦτα, οὔτε μὴν συνεπωτρύνετό οἱ πρὸς τὴν τοῦ τυράννου καθαίρεσιν, λέγεται εἰπεῖν· ἔγωγε, ὡς εἶχον, τῇ πατρίδι ἐπήμυνα, καὶ τὸ λοιπὸν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ γράφειν ποιήματα, καὶ διακωθάζειν Ἀθηναίοις ἐς ἀβουλίαν, ὧν ἔνια μὴ παρασυρέντα τῷ χρόνου ῥεύματι, οὑτωσί πως ξυντέθειται·

εἰ δὲ πεπόνθατε δεινὰ δι' ὑμετέρην κακότητα,
μή τι θεοῖς τούτων μοῖραν ἐπαμφέρετε.
αὐτοὶ γὰρ τούτους ηὐξήσατε ῥύσια δόντες,
καὶ διὰ ταῦτα κακὴν εἴχετε δουλοσύνην.
ὑμέων δ' εἷς μὲν ἕκαστος ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει.
σύμπασι δ' ὑμῖν κοῦφος ἔνεστι νόος.
εἰς γὰρ γλῶσσαν ὁρᾶτε, καὶ εἰς ἔπος αἰόλον ἀνδρὸς,
εἰς ἔργον δ' οὐδὲν γιγνόμενον βλέπετε.

Εἰ γοῦν λέγων καὶ πράττων ὁ Σόλων πρὸς πειθήνιον λόγοις ὁμήγυριν, ἠλέγχετο μάτην ἀμφότερα μετιὼν Σόλων ἐκεῖνος ὁ Κοδρίδης μὲν τὸ γένος, τῇ δὲ τῆς σοφίας περιόντι, μικροῦ πᾶσαν τὴν τετράκλιμον διελθών· ὁποῖον ἄν τις τῶν καθ' ἡμᾶς εἰσενηνοχὼς, τοῖς κοινοῖς ἐπήρκεσεν ἂν πράγμασιν, ὧν οἱ μὲν βασιλεῖς ἐν ῥαθυμίᾳ τραφέντες ἦσαν ἐξ ἀρχῆς καὶ ῥέγκοντες ἥδυτερον Ἐνδυμίωνος, καὶ τὰ δεῖπνα προϊαίτερον προσιέμενοι, καὶ τοσοῦτον τῆς τῶν πραγμάτων δυναμείας ἐκδιϊστάμενοι, οἷα φαύλως ἐν τοῖς ὅλοις ἠγμένοι, ὡς ἐν χειμῶνι μὲν τὰ ἄνθη ζητεῖν, ἔαρος δὲ ποθεῖν ὀπώρας εἴδη; τὸ δὲ πολίτευμα, ἐμπορικόν τε καὶ κάπηλον τὸ φρονεῖν, καὶ μὴ μόνον οὐχὶ σάλπιγξι τοῦ λέχους ἀνιστάμενον, ἀλλ' οὐδ' ᾠδαῖς ὀρνίθων διυπνιζόμενον, ὡς καὶ τὸ ὅλον καθεῦδον ἡδέως, καὶ

μὴ

μὴ ἐγνωκός ποτε πόλεμον; τὸ δέ γε συντιθέναι ποιήματα, καὶ τῶν διαμαρτανόντων καθάπτεσθαι, ἦν μὲν καὶ τοῦ μεγαλείου Σόλωνος, ἦν δ' ὡς ἔοικε, καὶ τοῦ τότε δήμου τῶν Ἀθηναίων, κνωμένου τὸ οὖς ταῖς τῶν εἰσηγήσεων χρησίμοις, ἠρέμα τε ὑπενδιδόντος ταῖς τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν παραιφάσεσι, καὶ ἄλλως δὲ τὸ πρὸς ὄνειδος ᾄδειν πιθανοῖς λόγων μέτροισιν, ἔνεστί τι καὶ γλυκάζον σὺν τῷ σύφρονι ἐμφαινόμενον. καὶ ἡ μνήμη ὅσα δὴ καὶ ῥιπὶς, τὸ παραμένον ἐν ψυχῇ καὶ ἐνθαπτόμενον ἐμπύρευμα τοῦ καλοῦ, καὶ ζῶσαν ἔτι φλόγα πυρὸς ἀναθάλπουσαν, τοῦ ἐρ' ὁμοίοις ἐσέπειτα διαμαρτίαν φυλάττεσθαι διανίστησι. τοῖς δ' ἐς ἡμᾶς τῆς Κωνσταντίνου οἰκήτορσιν, εἰπεῖν δὲ καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἄλλων ὁρμωμένοις χωρῶν, οἱ ἔλεγχοι μώλωπες ἀκριβῶς, τοῖς δὲ πολλοῖς οὐδ' ὦτα πεφύτευται τετρημένα εἰς νοῦν, οὐδ' ἡ παφία τῆς ἐλευθερίας, ὁποία τίς ἐστιν ἐς δεῦρο κατείληπται, ὡς οὐδὲ γλυκύτης μέλιτος, τοῖς μηδέπω γευσαμένοις μέλιτος. ἐπεὶ τοίνυν ἀσύμφωνα τοῖς Σόλωνος τὰ ἡμέτερα, ἄγε τὰ μὲν τῶν ἐλέγχων παρήσομεν βούκεντρα ἐς οὐδὲν ἕτερον προσληφθησόμενα, ὅτι μὴ τῶν πλείστων ἑτεροζύγησιν (εἰσὶ γάρ, εἰσὶν, οἳ χόρτον ἐν τοῖς κέρασιν ἔχουσι) τῆς δ' ἱστορίας καθ' εἱρμὸν ἑξόμεθα. εἰ γὰρ καὶ τὰ τῶν βαρβάρων ᾄδειν ἀπειπάμεθα, ἀλλ' οὖν τοῦ δρασσομένου σοφοὺς ἐν τῇ σοφίᾳ αὐτῶν, ἐν πολλοῖς τοὺς ὑψαύχενας σφήλαντος, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας πλήσαντος, καὶ παραδόντος εἰς ὄλεθρον βαρβαρωτέροις ἑαυτῶν ἔθνεσι, χρεὼν μηδ' ἡμᾶς τὴν σιωπὴν εἰς τέλος ἑλέσθαι· χρήσασθαι δὲ τῷ λόγῳ πρὸς ἀνθομολόγησιν τῶν τερασίων Θεοῦ, τοῦ, ζῶ

quirerent? Ciues verò mercatorum & cauponum ingeniis præditi non modò non ad tubæ sonitũ surgere, sed nec auiũ garritu excitari soliti, suauiter dormire omnes, bellum prorsus ignorare didicissẽt? Cæterùm versus componere, & vitia carpere, ea tempestate cùm Solonis erat, viri illustrissimi, tum populi Atheniensis cuius aures vtilibus monitis capiebantur, quique optimorum virorũ cõsiliis paulatim acquiescebat. *Nam mansuetis ingeniis reprehensiones plus ferè voluptatis afferunt quàm doloris, eorumque memoria scintillas honestatis in animis velut ignem sub cineribus delitescentem, ad cauenda in posterum similia delicta excitat.* Nostra verò ætate Cõstantinopolitanis ciuibus & prouincialibus quoque admonitiones planè vibices erant, nec vulgus aures habebat ad mentem perforatas: neque libertatis dulcedo quanta esset, hactenus intellexerat: vt & mellis dulcedo ignota iis est, qui id non gustarunt. Quoniam igitur nostra tẽpora ab ætate Solonis discrepant: age omissis reprehensionum stimulis, qui nihil aliud nisi odia plerorumq; irritarent (sunt enim, sunt, qui fœnum in cornu gerant) historiam ordine prosequamur. Etsi enim nos res à Barbaris gestas scripturos negauimus: tamen cùm is qui sapientum sapientiam confundit, superbos illos homines in multa infortunia coniecerit: corũque facie ignominia impleta, barbarioribus gentibus perdẽdos obiecerit: repudiato silentio, mirabilia Dei ope-

Ciuiũ Byzãtinorũ luxus. Qualis domi nus, tales sub diti.

Solon Athenienses vt plurimùm dicto audiẽtes habuit.

Nicetas Cõstãtinopolitanos refractarios expertus est.

Omissis reprehensionũ stimulis, historiam persequitur.

Et quamuis Latinorũ gesta omittere statuisset, tamen ad Dei gloriam non nulla quædã absoluere decreuit. Nec enim in opere laudabili necessarioq; fas est obrepere somnũ.

ra sunt celebrāda, qui ait: Vt viuo in perpetuū, ita de inimicis meis pœnas sumam, & eos qui me oderunt extirpabo. Et alio loco ad Abramum: Gentē verò cui seruient, ego vlciscar. Cū illo rerum statu clarissima vrbs, communes omnium deliciæ, omnium celebrata vocibus, incendio absumpta, deleta, capta, omnibus opibus tam sacris quàm profanis, siue publicis siue priuatis ab Occidentalium gentium colluuie spoliata esset, quæ gentes maxima ex parte obscuræ & ignobiles cùm nauigationem latrocinii causa suscepisset, suæ contra nos expeditioni speciosam causam prætexebant Isaacij Angeli restitutionem: & quem is filiū malo fato in patriæ perniciem genuerat, comitem pulcherrimum & optatissimum adducebant. Nam eorum oscitantia & ignauia qui rerum potiebantur, effecit, vt latrones isti nobis ius dicerent, & pœnas irrogarēt.

Latinos prætexuisse Isaacij Angeli restitutionē vt suis latrociniis speciosam causam prætexerent, affirmat.

2 Nec illæ clades vrbis vllo portento vel cœlesti vel terrestri præsignificatæ sunt id quod olim plerunque factum est, cum cædes hominum & excidia vrbiū imminebāt. Neque cruentæ guttæ cœlo deciderunt, neque sanguinea messis extitit, nec igniti lapides ex æthere deciderunt, nec quicquam denique inusitati accidit, sed tacita & tranquilla Vindicta multis manibus & pedibus ita nos oppressit, vt delicta probè vlta miserrimos omnium mortalium effecerit. Eo porrò die quo vrbs capta est,

Byzantinos Dei iustitia perditos voluit: ideo passa est atrocissimā cladē sine prodigiis accidisse.

Captæ vrbis squalida facies.

ἐγώ, λέγοντος, εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἀνταποδώσω δίκην τοῖς ἐχθροῖς μου, καὶ τοῖς μισοῦσί με ἐξολοθρεύσω. καὶ αὖ πάλιν πρὸς Ἀβραάμ· τὸ δὲ ἔθνος ᾧ δουλεύσουσι, κρινῶ ἐγώ. εἶχε μὲν δὴ οὕτω ταῦτα, καὶ ἡ Κωνσταντίνου καλλίπολις, τὸ κοινὸν ἁπάντων ἐντρύφημά τε καὶ ἐξάκουστον περιλάλημα, ἠθάλωται πυρὶ καὶ ἠμαύρωται, ἑάλω τε, καὶ τοῦ πλούτου παντὸς κεκένωται, ὅσος τε δημόσιος ἦν, καὶ τοῖς ἱεροῖς ἐπῳκείωτο, καὶ ὅσος Θεῷ ἀφωσίωτο, παρὰ γενῶν ἑσπερίων σποραδικῶν, ἀφανεστάτων τὰ πλεῖστα καὶ ἀνωνύμων, εἰς λῃστρικὸν μὲν ἔκπλουν συγκροτηθέντων, ὀργάνῳ δὲ χρησαμένων καὶ προσωπείῳ εὐτυπωτάτῳ τῆς καθ' ἡμῶν κινήσεως, τῷ κρήσασθαι προύμναν εἰς ἄμυναν Ἰσαακίῳ τῷ ἐξ Ἀγγέλων, καὶ ὃν ἐκεῖνος ἐφύτευσεν, ὡς μὴ ὤφελεν ἐπ' ἀπωλείᾳ τῆς πατρίδος, ὃν καὶ καλῶν κάλλιστον καὶ σφίσιν ἐπέραστον ἀγώγιμον ἐπεφέροντο. ἡ γὰρ ὑπτιότης καὶ οἰκουρότης τῶν τὰ Ῥωμαίων χειριζόντων πράγματα, δικαστὰς ἡμῶν καὶ κολαστὰς τοὺς λῃστὰς ἐπεισήνεγκεν.

2 Ἐπὶ δὲ τοῖς συμβᾶσι πᾶσι τῇ βασιλίδι, οὐδὲν σημεῖον ὑψόθεν, ἢ καὶ γῆθεν ἐκφανθὲν ἔγνωσται, ὁποῖα ἄττα πολλὰ τοῖς πρότερον ξυνηνέχθησαν, συμφορὰς ἀνδρῶν καὶ κακῶν ἐπαγωγὰς κηρεσιφόρους ὑποσημαίνοντα. οὔτε γὰρ ψυάδες οὐρανόθεν ὕσθησαν αἱματόεσσαι, οὔτε θέρος ἔναιμον παρεξηνέχθη, οὔτε λίθοι πυρόεντες ἐξ αἰθέρος ἠνέχθησαν, οὔτέ τι ἕτερον ὡράθη καινουργηθὲν ὁπωσοῦν, ἀλλ' ἐμβάδι ἀψόφῳ καὶ χερσὶν ἀκροτήτοις πολύπους καὶ πολύχειρ τῇ πόλει καὶ ἡμῖν ἡ δίκη ἐπειπεσοῦσα, δυσπότμους ἐν ἀνθρώποις εἰργάσατο τιμωρὸς ὀφθεῖσα φιλότιμος. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἡ πόλις

ἑάλωκεν, οἱ σκυλευταὶ ταῖς ὁπηοῦν οἰκίαις ἐναυλισάμενοι, τάτε ἔνδον διήρπαζον, καὶ περὶ τῶν ἀφανῶν τοὺς δεσπότας ἀνέκρινον, πληγὰς ἐντείνοντες ἐνίοις, πολλοῖς δὲ προσηνῶς συγγινόμενοι, ταῖς δ' ἀπειλαῖς ἐπὶ πᾶσι χρώμενοι· ὡς δὲ τὰ μὲν εἶχον τὰ δ' ἐξέφαινον, τὰ δὲ ὀφθαλμοῖς προκείμενα, καὶ πρὸς τῶν ἐχόντων προσαγόμενα, τὰ δ' ὑπὸ σφῶν αὐτῶν ἀναδιφώμενα, καὶ φειδώ τις οὐκ ἦν περὶ σφίσιν, οὐδὲ τῶν ἐνόντων μετάδοσις πρὸς τοὺς ἔχοντας, οὔτι μὴν συμμέθεξις ἑστίας ἢ ἑστιάσεως, ἀλλ' ὑπεροψία καὶ ἀμιξία, καὶ μεθ' ὕβρεων ἀπαγωγὴ καὶ ἀποπεμψις, ἔδοξε διὰ ταῦτα τοῖς στρατηγοῦσιν ἀνεικέναι τοῖς βουλομένοις τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἄπαρσιν. κατὰ συμμορίας τοίνυν ἀγειρόμενοι ἐξῄεσαν, ῥακίοις ἐσπειραμένοι, ἀπαστίᾳ ἐκτετηγμένοι, τὴν χρόαν τραπέντες, νεκρώδεις τὰς ὄψεις, καὶ ὕφαιμοι τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς πλέον αἵμασιν ἤπερ δάκρυσι κλαίοντες. οἱ μὲν γὰρ θρήνων τὰς οὐσίας εἶχον ὑπόθεσιν, οἱ δὲ τὴν τούτων ἀποβολὴν ὡς οὔπω θλῖβον ἐς μὴ λόγον τιθέμενοι, ἢ ὡραῖον γάμου κόρειον ὠλοφύροντο, ἁρπαγὲν παρά του καὶ διακορηθέν, ἢ ἀλόχου στέρησιν ἀπωδύροντο, καὶ ἄλλος ἄλλό τι κακὸν ἀνῴμωζε πορευόμενος. ἵνα δὲ καὶ τὰ κατ' ἐμὲ συνείρω τῇ ἱστορίᾳ, πολλοὶ τῶν συνήθων εἰς τοὐμὸν συνέδραμον οἴκημα, τῆς στυγνῆς ἐκείνης καὶ δυσωνύμου ὄντως ἐπιφαυσάσης ἡμέρας, ὑπόστωον οὖσαν καὶ χαλεπὴν προσπελάσαι καὶ ζοφώδη τὴν εἴσοδον. ὁ γὰρ ἄμαχος τῷ κάλλει καὶ τὸ μεγέθει μέγιστος οἶκος ἡμῶν ἐν τοῖς Σφωρακίου ἱδρυμένος, ὑπὸ τοῦ δευτέρου πυρὸς ἠφάνισται. ἦν δὲ καὶ ἄλλως εὐμαρῶς ἐκεῖθεν εἰς τὸν μέγιστον εἰσδῦναι ναόν, ἐπεὶ καὶ τῷ τεμένει συνέκειτο. ἀλλ' ἦν ἀνεξερεύνητον οὐδὲν

est, prædatores eas ædes, in quas diuerterant, diripiebāt: & præterea quæ ipsi indagabant, dominos de occultis thesauris, nonnullos cum verberibus, multos blandis verbis, omnes cum comminationibus percontabantur. Qui cum alia se habere faterentur, alia indicarent, alia in conspectū afferrēt: milites nulla erga hospites clementia, nulla benignitate, nec hospitiis nec victu communicando, vtebantur. omnia superba, inhumana immania erant, domini per contumeliam ædibus suis eijciebantur. Quibus de causis cū visum esset ducibus, ijs qui vellent vrbe excedendi potestatem dare: ciues turmatim abibant, pannis inuoluti, macie & pallore confecti, facie mortuis similes, oculis sanguine suffusis, quippe qui sanguine potiùs quàm lachrimis flerent. Nam alij facultatum iacturam deplorabāt: alij ea, vt re leuioris momēti, neglecta, aut filiolæ nubilis raptum, aut coniugem amissam, alij denique aliud in itinere lugebant. Vt autē de me quoque aliquid referam: Multi ex familiaribus illo tristi & verè nefasto die, in meam domum porticibus impositam, propter obscuritatem aditu difficilem (nā pulcherrimæ & amplissimæ ædes nostræ in Sphoracio sitæ, altero incendio perierant) confluebant: & alioqui opportunus erat inde in maximum templum receptus, cui vicina erat. Sed mi-

Deprædationes & rapinæ.

Militum immanitas.

Græcorū ex suis ædibus eiectio.

Lugubre exsilium & miserabilis conditio.

Quid maximè deplorādum sit in istiusmodi expugnationibus.

Nicetæ post vrbem expugnatam, qualis fuerit cōditio.

Ædes eius sunt multorum asilum.

Milites victores quocumque libet, pergunt, & quicquid libet peragunt.

lites nihil imperuestigatum relinquebant: nec locus vllus sacer, aut situ munitus, supplices defendebat. Quocũque accurreres, ab hostibus abstractus, quò illis erat lubitum, abducebaris. Quas iniurias cum cerneremus, vt tempus ferebat, rebus nostris consulebamus. Erat mihi familiaris quidam atque domesticus natione Venetus, qui domi meæ cum vxore & rebus suis victum tutumque receptum habebat. Is eo tempore nobis vtilis fuit. Nam armis & militari habitu pro mercatorio sumptis, prædatores aliquandiu fortiter ædium ingressu depulit: se commilitonem eorum, & ædes eas præoccupasse simulans, & patria lingua cum eis, quæ res postulabat, colloquens. Cùm autem illis cateruatim irruentibus, Francis præsertim, qui cæteris nec ingenijs nec corporibus similes, id vnũ se vereri iactant, ne cœlum ruat, resistere non posset: autor nobis fit inde discedẽdi, ne capti à barbaris, nos in vincula conijceremur, mulieres verò ad stupra & libidinem raperentur. Cum autem bonus ille pridẽ famulus & cliens, tum verò adiutor & tẽpore maximè necessario defensor, nos in alias ædes vbi nobis noti Veneti habitabant, duceret: pauci simul exibamus, illo manibus nos trahente, & vt prædam suam comitante, tristes & malè vestiti.

Beneficentia in peregrinũ & hospitem præmiũ non leue reportat.

Homo pauper liberali patrono in extremo discrimine fidelis.

Francorũ vis Nicetæ exosa.

Consiliũ fidi clientis optimum.

Et opera tẽpore maximè necessario fideliter præstita.

3 Sed vbi ad illam vrbis

τοῖς στρατεύμασιν, οὐδὲ τόπος εὐαγὴς, καὶ τῇ θέσει παρέχων ἀσφάλειαν, ἀσινὲς ἐτήρει τὸ προσρυόμενον. ἀλλ' ὅπῃ τις ἂν καὶ προσέδραμεν ἀπεσπᾶτο πρὸς τῶν εἰσιόντων ἐκεῖ πολεμίων. καὶ ἔνθα πρὸς βουλῆς ἐκείνοις ἀπήγετο. ταῦθ' ὁρῶντες ἡμεῖς ἀνομούμενα, ὡς ἐκ τῶν παρόντων εἴχομεν τὸ σύμφορον μετῄειμεν. ἦν οὖν ἐμοί τις συνήθης τε καὶ συνέστιος, ἐκ τοῦ τῶν Βενετίκων προελθὼν γένους, κομιδῆς ἀξιούμενος καὶ τῆς ἐς τὸ σῶμα ἀσφαλείας κομιδῇ μετέχων τοῖς οὖσιν ἅμα καὶ γυναικὶ, οὗτος χρήσιμος ἡμῖν ἐν τοῖς τότε καιροῖς γίνεται. θωρακισάμενος γὰρ καὶ τὸν ἔμπορον εἰς στρατιώτην μεταμειψάμενος, μάλα ἐμβριθῶς ἀπεκρούετο τοὺς εἰσιόντας μέχρι τινὸς τὸ οἴκημα σκυλεύσοντας, τῶν συμπολιτῶν ἐκείνοις ὑποκρινόμενος, καὶ προειληφέναι τὴν οἰκίαν σχηματιζόμενος, συμβαρβαρίζων ἅμα σφίσι, καὶ τὰ εἰκότα διαλεγόμενος. ὡς δ' οἱ μὲν κατὰ πλῆθος εἰσέρρεον, ὁ δ' αὐτίχ' ἀπείρηκε, καὶ μάλιστα τοὺς ἐκ τῶν Φραγγίσκων εἰσιόντας, μὴ τοῖς ἄλλοις ὄντας παραπλησίους καὶ τὰς γνώμας καὶ τὰ σώματα, μόνον δὲ τὸν οὐρανὸν δεδιέναι κομπάζοντας, μὴ εἴη σφίσιν ἐπιπεσών, μεταχωρεῖν ἐκεῖθεν ἡμῖν ὑποτίθησιν, ἵνα μὴ πρὸς τοῖς βαρβάροις γενόμενοι, ἐν μὲν δεσμοῖς οἱ ἄνδρες ἡμεῖς διὰ χρήματα εἴημεν, αἱ δὲ γυναῖκες ἐν ὕβρεσι καὶ ἀσέμνοις ἀπαγωγαῖς. τοῦ χρηστοῦ τοίνυν ἐκείνου πρότερον οἰκότριβός τε καὶ πρόσφυγος, τότε δ' ἀγαθοῦ συνεργάτου κἀν τοῖς καιρίοις ὑπερασπίζοντος, ἐς ἄλλην οἰκίαν ἡγησαμένου, γνωστοῖς ἡμῖν Βενετίκοις τρέφουσαν, κατὰ βραχεῖς ἔξιμεν ἐκεῖθεν, ὡς δορύκτητος ἐκείνῳ κλῆρος φερόμενοι, ἐκ χειρὸς ἑλκόμενοι κατηφεῖς καὶ δυσείμονες, καὶ οὕτω παραπεμπόμενοι.

3 Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς πόλεως

λεως εἰς κλῆρον τοῖς Φραγγίσκοις ἐπέλαχε, μεταναστῆναι πάλιν γινόμεθα. ὅτε καὶ τῶν ἐπὶ τῆς θεραπείας ἡμῶν ἄλλων ἄλλῃ διασπαρέντων, καὶ πάντων ἀπανθρώπως ἡμᾶς παρῳκότων, ἐπωμάδια φέρειν ἡμεῖς ἠναγκάσμεθα τὰ μήπω τῶν παιδαρίων ποσὶ χρώμενα, στέγειν δὲ ὑπὸ μάλην καὶ ἄρρενα παῖδα ὑπομαζίδιον, καὶ χωρεῖν οὕτω διὰ μέσον τῶν ἀγυιῶν. ἡμέρας τοίνυν πέντε μετὰ τὴν ἅλωσιν τῇ πόλει προσμείναντες, ἀπαίρομεν καὶ ἡμεῖς. ἦν δὲ τότε σάββατον, κατὰ θείαν οἶμαι καὶ μὴ τυχηρὰν περίπτωσιν ἢ συγκυρίαν οὕτωσί πως συμβὰν ἀλογον. καὶ χειμὼν δὲ ἐπὶ καὶ πρὸς ὠδῖσιν ἔτι ἡμῶν ἡ σύζυγος, ὥστε καὶ τὸ τοῦ Χριστοῦ προαγόρευμα ὅ φησιν, εὔχεσθε μὴ γενέσθαι τὴν φυγὴν ὑμῶν χειμῶνος ἢ σαββάτου, καὶ οὐαὶ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, ὡς εἴπερ ἐφ' ἡμῖν προείρητο, πέρας ἀπεχνῶς εἴληφεν. ὡς δ' ἱκανοὶ συνήθεις καὶ συγγενεῖς, καὶ πλῆθος ἕτερον κατὰ θέαν ἡμῶν συνδραμόν. τῆς πορείας εἰχόμεθα, ἐπίσης ἀγορᾷ μυρμήκων διϊόντες τὰς τριόδους, προσυπαντώντων ἡμῖν οἱ στρατοί, οὐχ ὡπλισμένοι πρὸς ἀκρίβειαν, μαχαίρας δὲ ἐπιμήκεις παρὰ πλευρὸν πλάγιον τοῦ ἵππου ἐξηρτημένοι, καὶ παραξιφίδια ταῖς ζώναις ἐνιέμενα φέροντες, οἱ μὲν τῶν σκύλων ἔμφορτοι, οἱ δὲ τοὺς παριόντας αἰχμαλώτους ἐξιχνιάζοντες, εἰ λαμπρὸν ἐσθῆτα περιέχειν, διερρωγότι περιστελλομένην χιτῶνι, ἢ χρυσοῦ ἀργύριον καὶ χρυσίον τῷ κόλπῳ ἐνθάπτουσιν, οἱ δὲ καὶ γυναικῶν ταῖς κάλλει διαφερούσαις πεπηγόσι βλέμμασι, μηδὲ ῥαδίως ἀποσπωμένοις ἐνατενίζοντες, ὡς ἁρπάζοντες αὐτίκα, καὶ βιασόμενοι. περὶ ταῖς γυναιξὶ τοίνυν ἡμῶν δείσαντες, τὰς μὲν

partem Francis assignatam, rursus peruenimus, inde profugimus: à famulis nostris omnibus, alijs aliò dispersis, inhumaniter deserti, liberis nostris, qui nondum ingredi poterant, humeris impositis, & filiolum lactantem adhuc sub ala ferre, & ita per medios vicos incedere coacti sumus. & dies v post captam vrbem commorati, & ipsi discessimus die sabbati. quod diuina prouidentia, & non fortuito casu factum videtur. Accedebat & hyems, & nostra vxor vicina erat partui. vt illa Christi prædictio, quæ monet, orādum esse, ne fugā nostra in sabbato & hyeme fiat, & prægnantibus in diebus illis malè ominatur: non secus ac si nostra causa dicta esset, exitum sortiretur. Vt verò complures familiares & cognati, aliaque turba ad nostrum conspectum confluxerant, non aliter quàm cœtus formicarum per triuia pergebamus, occurrentibus nobis exercitibus, non accuratè armatis, sed prælongis ensibus ad latera equorū suspensis, & pugiones cingulis insertos gestantibus: quorum alij manubiis onusti erant, alij prætereuntes captiuos excutiebant, an sub lacera tunica splēdidam vestem celarent, aut argentum aurumue in sinu occultarēt. alij mulieres forma præstantes ita defixis oculis intuebantur, quasi mox eas ad stuprum rapturi essent. Nos igitur mulieres earum pudicitiæ metuentes, in

Abyssus abyssum inuocat: nec miseriarū finis est. Nicetas tot modis vexatus custoditur, vt postea nobis suas aliorumque calamitates exponat?

Christi prædictionē ad se suosq; applicat.

Discedentiū ex vrbe lacera cœtus imbellis, militū superbiæ crudelitati libidinique exponitur.

Impudentiæ militaris descriptio. Nicetæ & aliorū industria, vt virginum pudicitiæ cauerent. Quæ autē olim fucis vtebātur, cœno genarum ruborē illinūt.

medium agmen tanquam in ouile recepimus, adolescentulas verò cœno faciem illinere vt pridem fucis, atque ita ruborem genarum extinguere iussimus, ne formæ venustas principiò, vt viatores noctu elatus ignis, spectatores, deinde amatores, postremo raptores alliceret, cum sibi licere viderent omnia. Interim supplices ipsi manus ad Deum tendebamus, afflictis animis pectora plangentes, & oculos rigãtes lachrymis, si quo modo omnes immanes istas feras salui & inuiolata pudicitia euaderemus. Cum autem nobis per auream portam excundum esset, vt ad inclyti martyris Monij ædem venimus, insolens & nefarius quidam barbarus puellam formosam, iudicis cuiusdam filiam, è medio nostrûm tanquam lupus agnam abripit. Quo miserrimo spectaculo totus cœtus noster consternatus exclamauit. Puellæ verò pater senio & morbo afflictus, tum etiam in cœnũ prolapsus ac contaminatus, iacens crebrò me tanquam ficulnum præsidium intuebatur, & nominatim orabat, vt sibi pro virili ad puellam recuperandam adiumento essem. Itaque statim conuersus vestigia raptoris persequor, cum lachrymis vim factam proclamãs, & supplicibus gestibus opem prætereuntium militum implorãs, qui linguæ nostræ non planè rudes erant: quorundam etiam manibus prehensatis. & vix quosdam ad commiserationem ita flexi, vt impudẽtem & libidinosum illum hircum vlcisci

Tutũ in summis illis tentationibus & periculis præsidium.

Nefarius miles victoriâ insolenter & impié abutitur, nobilem virginem rapiens.

Agnam Nicetas è lupi faucibus eripere modis omnibus conatur, egregiã proximo suo nauans operam.

ὡς ἐν συνκλεισμῷ τῷ μέσῳ ἡμῶν ἀπειλήφειμεν, ταῖς δὲ νεάνισιν ἐπεσκήψαμεν ἐντρίψασθαι πηλῷ τὰ πρόσωπα ἀντίρροπα τῆς πρῴην κομμώσεως, καὶ τὸν πυρσὸν οὔπω κατασβέσαι τῶν παρειῶν, ἵνα μὴ ὡς ἐν νυκτὶ φρυκτωρούμενον πῦρ προσκαλεῖται τοὺς ὁδοιτάς, πρῶτα μὲν θεατάς, ἔπειτα δ᾽ ἐραστάς, ἐκ δὲ τούτου καὶ βιαστάς, ἀνόθευτον ὁρῶντας τὸ ἴδιον θέλημα· ἅμα καὶ χεῖρας ἱκέτιδας αἴροντες εἰς Θεόν, καὶ μετὰ συνοχῆς καρδίας τὸ στῆθος τύπτοντες, καὶ δακρύοις τὰ ὄμματα τέγγοντες, εἴ πως ἅπαντες καὶ πᾶσαι τοὺς ὠμηστὰς ἐκείνους θῆρας χοίημεν ἀδιαλώβητοι παρελθεῖν. ἔδει δὲ διὰ τῆς χρυσείας πύλης ἡμᾶς ἐξελθεῖν. ὡς δὲ περὶ τὸν νεὼν ἥκομεν Μωνίου τοῦ καλλιμάρτυρος, ὑβριστὴς καὶ ἀνόσιος βάρβαρος, ὡς ἀμνάδα λύκος, ἐκ μέσων ἡμῶν ἀφαρπάζει κόρην εὐπλόκαμον, τινὸς τῶν ἐπὶ τῷ δικάζειν θυγάτριον· πρὸς τὴν οἰκτροτάτην ταύτην θέαν, ἡ μὲν συνοδία πᾶσα διαθροηθέντες ἐξεβοήσαμεν. ὁ δὲ πατὴρ τῆς παιδὸς γήρᾳ καὶ νόσῳ τετρυχωμένος, τότε δὲ καὶ σφαλεὶς κατὰ τέλματος, ὅλος ἐρρυπωμένος καὶ τῷ πηλῷ φυρόμενος, δόχμιος ἔκειτο, ὡς εἰς συκίνην ἐπικουρίαν ἀφορῶν συχνάκις ἐμέ, καὶ πρὸς ὄνομα δεόμενος, συναιρέσθαι οἱ τὰ δυνατὰ πρὸς τὴν τῆς παιδὸς ἀπόλυσιν. ἐπιστραφεὶς οὖν αὐτίκα μάλα ὡς εἶχον, κατ᾽ ἴχνια τοῦ ἅρπαγος ἔβαινον, μετὰ δακρύων τὴν βίαν ἐπιβοώμενος, καὶ σχήμασιν ἱλασίμοις εἰς ἀρωγὴν ἐπισπώμενος τοὺς μὴ πάντῃ ἀμαθεῖς τῆς ἡμετέρας φωνῆς, ἐκ τοῦ στρατεύματος παριόντας· ἔστι δ᾽ ὧν καὶ χειρὸς ἁπτόμενος, καὶ μόλις ἴσχυσά τινας οὕτως ἐς οἶκτον προσκαλέσασθαι, ὡς μετιέναι ζητεῖν ἐκεῖνον τὸν ἀναιδῆ καὶ φιλόσαρκον. ἡ-

γήμην τοίνυν αὐτὸς, οἱ δ' ἐφείποντο· ὡς δ' ἐπέστημεν ἔνθα ὁ φιλογύνης κατέλυεν, ὁ μὲν τὴν κόρην εἴσω ἐκπέμψας, πρὸς ταῖς πύλαις ἐστήκει, τοὺς ἐπιστησομένους ἀποκρουσόμενος. ἐγὼ δὲ αὐτὸν δακτύλῳ ὑποδείξας· οὗτος, εἶπον, ὁ ἐπὶ μάρτυρι τῷ φωτὶ ἀδικῶν, καὶ τῶν εὖ γεγονότων ὑμῶν παραβλεπόμενος τὰ ἐντάλματα. ὑμεῖς μὲν γὰρ γυναιξὶ ταῖς ὑπὸ ζυγὸν, καὶ ταῖς ὅλως ἀπειράτοις ἀνδρὸς, καί γε ἐπὶ ταῖς ἀποθειξαμέναις Θεῷ, μηδὲ μοιχικοῦ μέχρι βλέμματος εἰ δυνατὸν, συνελθεῖν ἐθεσπίσατε, καὶ ὅρκοις τὰ περὶ τούτων φρικώδεσι διειλήφατε. ὁ δὲ ἀποφλαυρίσας τὰς ὑμῶν ἐντολὰς, ταῖς παρθενικαῖς ἐπὶ μάρτυσι πολλοῖς ὀνηδὸν ἐπιβρωμώμενος οὐχὶ δέδιε. Τοῖς αὐτῶν οὖν ὑμῶν νόμοις, καὶ τοῖς ἐν χερσὶν ἡμῖν ἐπαμύνατε, μαλαχθέντες τούτοις τοῖς δάκρυσιν, ἃ καὶ Θεὸς προσίεται, καὶ ἡμῖν ἡ φύσις ἐς τὸ πρὸς ἀλλήλους οἶκτον βοήθημα μέγιστον τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐποχέτευσεν. εἰ δὲ καὶ πατέρες παίδων ὑμεῖς, ναὶ πρὸς τῶν συλλέκτρων καὶ τῶν φίλων ὑμῖν τέκνων τοῖς ἱκέταις ὑμῶν χεῖρα ὀρέξατε, ναὶ πρὸς τοῦ τάφου τοῦ θεοδέγμονος καὶ τῶν Χριστοῦ παραιφάσεων, αἳ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ καλουμένοις κοινῶς πᾶσιν ὑποτίθεασιν, ἐκεῖνα ποιεῖν τοῖς ἀνθρώποις, ἃ καὶ σφίσιν ὑπ' ἐκείνων γενέσθαι βούλονται. τούτοις τοῖς ῥήμασιν ὡς ἐξ ἐφόδου χρησάμενος, τὰ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων φρονήματα διανέστησα. οὐκοῦν ἐνέκειντο, τὴν κόρην αἰτούμενοι. ὁ δὲ τὰ μὲν πρῶτα ὑπερεώρα. ἔρωτι καὶ θυμῷ τυραννικωτάτοις δυσὶ πάθεσιν ἐνισχόμενος. ὡς δὲ εἰς ὀργὴν ἐπιφερείασοντας ἑώρα τοὺς ἄνδρας, καὶ προτείνοντας ἐκείνῳ τὴν ἐπὶ σκόλοπος ἀπαιώρησιν, ὡς ἀδίκῳ ἅμα καὶ ἀναιδεῖ, τὸ δ' ὅλον οὐκ ἀπὸ χειλέων μόνον, ἀλλὰ καὶ καρδίας τὴν διάλεξιν ἐκείνῳ πεποιημένους, ἐνδίδωσί τε μόγις, καὶ

vlcisci cupientes, à me ad ædes illas perducerentur. Quò cum ventum esset, mulierôsus ille, virgine introducta in foribus stabat, vt si qui vim facturi essent, eos repelleret. Ego verò digito eum commonstrans: *Iste*, inquam, *luce teste iniurius, vestræ nobilitatis edicta cõtempsit. Vos enim edixistis, ne cõiugatæ mulieris, aut virginis, aut delicatæ Deo puellæ, vel impudico aspectu, si caueri possit, quisquã contaminetur, & iusiurandum ea de re sanctissimum dedistis. At iste vestra autoritate cõtempta, in conspectu multorum, vt salax asinus, in virgines impetũ facere non dubitauit. Vos igitur vestris legibus & armis nos defendite, lachrymis his deliniti, quas Deus admittit etiam, & natura maximũ mutuæ misericordiæ incitamentum in oculos nostros deriuauit. Quòd si & vos liberos habetis, per cõiuges & charissima pignora obtestor, vt nobis supplicibus manum porrigatis: obtestor per diuinum sepulchrum & Christi præcepta, quæ Christianos omnes iubent, ea facere hominibus, quæ ab iisdem sibi præstari cupiant.* His verbis ex tempore vsus, virorum illorum animos excitaui, vt puellã seriò repeterent. At ille principiò verba illorum contemnebat, amore & iracundia duobus violentissimis affectibus occupatus. Sed cùm irati instarent, & suspendium ei minitarētur vt iniurio simul & impudico, denique verba illa nõ ex labijs sed ex pectore promanare cerneret: vix

Nicetæ ad milites adstãtes in raptorem oratio, qua puellam raptam repetit.

Agumenta ducta sunt à victorum officio, qui edicta & promissa sua seruare tenētur.

A pio, iusto, & honesto.

A iuris naturalis cõsideratione.

Ab eiusdẽ religionis professione.

Iracundia & amor duo violētissimi affectus metu supplicii coercentur.

Patris ob filię liberationē lætitia, & in Deum gratitudo.

tandem minis expugnatus, puellam restituit. Pater conspectu filiæ exhilaratus, & lachrymis Deo libatis, ob fœdas illas nuptias propulsatas, surgit, & rursus nobiscum proficiscitur.

Variæ exsulū cogitatiōes, sed ad eundē scopum collimantes.

4 Postquam vrbe excessimus, alii aliter Deo gratias agebant, & fortunas suas cū eiulatu miserabantur. Ego verò rectà in faciem prolapsus, tantùm non cū mœnibus expostulabam, quòd sola essent integra, nec lachrymarēt, nec in tumulum corruissent, sed adhuc erecta starent. Nam si (inquam) ea quorum causa condita estis, iam ferro & igni penitus sublata conciderunt, cur vos adhuc statis? quem posthac tegetis & custodietis? nisi fortè hostibus exitium moliemini in die iræ cum Dominus ad eos, à quibus nos ita tractati sumus, frangendos insurrexit, & Occidentem forsitan, vt Dauid vaticinatus est, conculcarit? Et tu quoque Regina vrbiū, vrbs amplissima, vrbs magni Regis, tabernaculum altissimi, laudatio & celebratio ministrorum eius, deliciæ hospitum, imperantium vrbium imperatrix, canticum canticorum, splendor splendorum, & rebus visu raris spectaculum rarius: quis nos à te auulsit, vt à chara matre charos liberos? Qui erimus? quò nos vertamus? quam consolationem inueniemus? nudi à tuo sinu vt ex vtero matris auulsi? Quando te spectabimus, nō talem qualis nunc es, campū vastitatis, vallem luctus,

Nicetæ cum mœnibus expostulatio pathetica.

Vrbis adlocutio, & encomium.

Vota inania: nā etsi summa dies huius vrbis non dū aduenisset, tādē Turcarū prędą facta est.

τὴν κόρην ἀποδίδωσι. περιχαρὴς οὖν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ παιδὸς φανεὶς ὁ πατήρ, καὶ ἀπείσας Θεῷ δάκρυα ἐπὶ τοῖς ἀστεφανώτοις ἐκείνοις καὶ ἀνυμεναίοις νυμφεύμασιν, ἀναστὰς αὖθις σὺν ἡμῖν ἐπορεύετο.

4 Ὡς δὲ τῆς πόλεως ἐξήειμεν, ἄλλοι μὲν ἄλλως ἀνθωμολογοῦντο Θεῷ χαριστήρια, καὶ τὰ καθ' αὐτοὺς ἀνωλόλυζον. ἐγὼ δὲ ῥίψας ἐμαυτὸν, ὡς εἶχον, εἰς τοὔδαφος, μόνον οὐκ ἐμεμψιμοίρουν τοῖς τείχεσιν, ὡς μόνοις ἀπαθέσι, μηδὲ κατάγουσι δάκρυα, μήτε μὴν εἰς χῶμα κειμένοις, ἀλλ' ὀρθίαν εἰσέτι στάσιν ἔχουσιν. εἰ γὰρ ὧν ἕνεκα ἐκτίσθητε, εἶπον, εἰς τέλος ἤδη ἐξέλιπον, πυρὶ καὶ πολέμῳ ἠμαυρωμένα, τί ὑμῖν ἔτι καὶ τὸ ἑστάναι; καὶ τίνα περιστελεῖτε καὶ φυλάξεσθε μετέπειτα; εἰ μή γε τοῖς πολεμίοις ἀποτινεῖτε τὸν ὄλεθρον, ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, ὅταν ἀναστῇ κύριος, θραῦσαι τοὺς ἡμᾶς οὕτω διαθεμένους, ἐπιβεβηκὼς ἴσως ἐπὶ δυσμῶν, κατὰ τὴν Δαβιδικὴν προαγόρευσιν; καὶ σὺ δὲ ὦ πόλις, ἔφην, βασίλεια πόλις περιοχῆς, πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, σκήνωμα ὑψίστου, αἴνεσις καὶ ὕμνησις τῶν αὐτοῦ θεραπόντων, καὶ περισφιλὲς ξενοδόχημα, καὶ βασιλὶς μὲν τῶν βασιλίδων πόλεων, ἆσμα δὲ ᾀσμάτων, καὶ λαμπρότης λαμπροτήτων, καὶ τῶν σπανίων πανταχῇ θεαμάτων σπανιώτερον ὅραμα· τίς ὁ διασπάσας ἡμᾶς ἀπὸ σοῦ, ὡς ἐκ μητρὸς φίλης τέκνα φιλούμενα; τίνες γενοίμεθα; ποῖ τραποίμεθα; ποίαν παραψυχὴν εὕροιμεν γυμνοὶ, ὡς ἐκ κοιλίας μητρὸς τῶν σῶν ἐκσπασθέντες κόλπων, καὶ φανέντες παρ' ἔθνεσι κιθάρα καὶ θρύλλημα, ἀδελφοὶ σειρήνων, ἑταῖροι στρουθῶν, καὶ ψωμιζόμενοι μὲν ἀνάγκας, ὕδωρ δὲ χολῆς ποτιζόμενοι; πότε σὲ θεασόμεθα, οὐχ ὡς νῦν πεδίον ἀφανισμοῦ, καὶ κοιλάδα κλαυθ-

μένον, καὶ πατουμένην ὑπὸ στρατοπέδων, εἴτε μὴν ἐξουθενημένην καὶ ἀπωσμένην· ἀλλ' ἐξῃρημένην καὶ σωζομένην, καὶ προσκυνουμένην ὑπὸ τῶν ταπεινωσάντων σε καὶ παροξυνάντων σε καὶ γάλα ἐθνῶν θηλάζουσαν, καὶ πλοῦτον βασιλέων ὡς πρὶν ἔδουσαν; πότε δὲ καὶ ὡς φύλλα συκῆς καὶ χιτῶνας δερματίνους ἀποβαλούμεθα, τὰ ῥικνὰ ταῦτα ῥάκη, καὶ μηδὲ τοῦ παντὸς ἐξικνούμενα σώματος, ἃ ἡμῖν περιέθεντο οἱ ἐπίβουλοι ὡς ὄφεις ἀλλόφυλοι, τὰ σύνοικα ἡμῖν κακὰ καὶ ἐπίβουλα καὶ βαρύζηλα, ἐπενδυσόμεθα δ' αὖθις τοὺς ἐξ ὑφῆς σιλπνοτέρας καὶ χλιδῶντας χιτῶνας, οὓς πρόην περιεκείμεθα; ἀλλ' ἵλασαι Θεὸν ἁγιωτάτη τῶν πόλεων, προβαλοῦ τοὺς νεὼς, τὰ τῶν μαρτύρων λειπόμενα, τὰς συμφορὰς αὐτὰς, τῶν πειρατηρίων τὸ μέγεθος, ὧν εἰς κόρον μετέσχηκας, ἀνδράσιν ἀνοσίοις ἐκδοθεῖσα εἰς πύρπρησιν. ἐπικάλεσαί γάρ με, φησὶν, ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, καὶ ἐξελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με. ἆρα δὲ προσθήσω καὶ εἰς σὲ ποτὲ ἐπιβλέψαι παμμέγιστε ναὲ καὶ θειότατε, οὐρανὲ ἐπίγειε, θρόνε δόξης Θεοῦ, χερουβικὸν ὄχημα, στερέωμα δεύτερον, ἀγγέλλον τὴν τῶν χειρῶν Θεοῦ ποίησιν, θέαμα καὶ ἔργον ἐναδικὸν, καὶ εὔειζον πάσης τῆς γῆς ἀγαλλίαμα; καὶ τίς ὁ ἐπαγγελλόμενος, εἰ μὴ μόνος ὁ ἐν οἷς πέπονθε πειρασθεὶς, τοῖς πειραζομένοις βοηθεῖν ἐπιστάμενος, καὶ ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερροτέρων αὐτοῦ, καὶ πτωχὸν καὶ πένητα ἀπὸ τῶν διαρπαζόντων αὐτὸν καὶ ποιῶν πάντα, καὶ μετασκευάζων ἀεὶ πρὸς τὸ βέλτιον; ταῦτ' ἐξ ὑπεραντλοῦ ταῖς ἀχθηδόσι ψυχῆς κενώσαντες, πορευόμενοι ἐπορευόμεθα, κλαίοντες καὶ βάλλοντες τοὺς θρήνους ὡς σπέρματα.

5 Εἰ δὲ καὶ ἐρχόμενοι ἥξομεν, αἴροντες ἐν ἀγαλλιάσει τὰ τῆς δεξιωτέρας

ctus concultatā ab exercitibus, redactā ad nihilū & profligatam: sed exaltatam & incolumem, & adorandam ab iis qui te depresserūt, & irritarunt, & bona gentium sugentem, & diuitias Regum vt antè comedentem? Quando tandem vt ficulna folia, & pelliceas tunicas, laceros istos pannos nec totum corpus obtegentes abiiciemus? quibus nos Barbari vt insidiosi serpentes, mala cōiuncta & infesta circundederūt? Age verò vrbs sanctissi. placato Deum, prætēde templa, martyrum reliquias, ipsas calamitates, cladium magnitudinē quibus es oppressa, nefariis viris ad incendendum data. Iubet enim inuocari se tēpore necessitatis tuæ. nam fore vt ipse te eripiat, tu verò eum laudes. Nunquid tēplum amplissimum & diuinissimū vnquam posthac te videbo, cœlum terrenum, solium glorię Dei, Cherubice currus, firmamentum alterum, fabricā manuum Dei annuncians, spectaculum & opus singulare, firmum vniuersæ terrę decus? Et quis est qui pollicetur, nisi is solus, qui in suopte supplicio tentatus, iis qui tentantur, succurrere didicit? qui inopem ex manu fortiorum, & pauperem & mendicum à prædatoribus eripit, qui omnia facit ac subinde commutat in melius.

Ad templum D.Sophiæ.

5 Quæ cum ex animo doloribus redundante effudis-

Exsulum resipiscentiū lachrymæ De●

gratæ sunt. Is verò ratione non raro humanæ mēti incognita suos exaudit: nec decet nos viam consiliis eius præscribere.

ſemus, continenter ibamus plorantes, & lachrymas tanquam ſemina ſpargentes. Si verò redituri ſumus proſperioris mutationis manipulos collecturi, Dei munus id erit, qui puſillanimes confirmat, qui eos ſalutis veſte induit, & tunica lętitiæ amicit. Antecedebat autē nos Oecumenicus ſummus paſtor, non peram ferens, non aurū in zona, ſine baculo, ſine calceis, vna tunicula indutus, integer Euāgelicus apoſtolicus, aut potius Chriſti exemplar, quatenus paupere aſello vectus noua Sione diſcedebat, non autem triumphans illam ingrediebatur. Ac tum nos Selybriam profecti, oberrare deſtitimus, tota familia inuiolata, quæ magna Dei liberalitas eſt & ſempiterna perfectaque munificentia. non ferreis manicis, non funibus vincti, non pugnis cæſi, vt multi ex noſtris pecuniæ dandæ cauſa: & à ſolo Deo enutriti, qui cibum omnibus opportuno tempore curat & pullos coruorum ſe inuocātes largiter paſcit: & agreſtia lilia quæ neque nent, neque ſemināt, ſplendidè veſtit. Nam ruſtici & plebeij homines, nobis Byzantinis magis inſultabāt, & mendicitatis ac nuditatis miſeriam æqualitatem amēter nominabant, vicinorum malis nihilo facti prudētiores. Multi etiam homines iniurij Deum laudabāt ſcilicet, quòd ditati eſſent popularium precioſis facultatibus vili precio redeptis. Necdū enim tauriuoros Latinos in ædes ſuas recepe rāt: neq; norāt, vt merū ſimul, queādmodū & bilē, importunè effuderēt, & Romanos ſuperbè & contēptim haberēt. Accōſter ſtatus, eorumq; qui

Patriarchæ Constantinopolitani, ad veterū Christi seruorū exemplū reducta conditio.

Nicetę & suorum liberatio.

Vulgus potēiorum cladibus insultat.

Latronū in bellis & rapinis illis publicis ingeniū.

ἀλλοιώσεως δράγματα δῶρον τοῦ Θεοῦ, παρακαλοῦντος τοὺς ὀλιγοψύχους, καὶ σωτηρίου περιτιθέντος ἱμάτιον, καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης ἐνδύοντος. προῆγε δὲ ἡμῶν ὁ οἰκουμενικὸς ἀρχιποίμην, μὴ πήραν φέρων, μὴ χρυσὸν ἐπὶ τὴν ὀσφὺν, ἄραβδος καὶ ἀσάνδαλος, καὶ χιτώνιον ἓν περικείμενος, ἐντελὴς εὐαγγελικὸς ἀπόστολος, ἢ μᾶλλον τοῦ Χριστοῦ ἀντίμιμος, καθ' ὅσον ὀναρίῳ πτωχικῷ ἐποχούμενος, μεθίστατο τῆς νέας Σιὼν, οὐ τὸν ἔσω αὐτῆς ἐσχεδίαζε θρίαμβον. τότε δὴ οὖν πέρας τῆς ὁδοῦ τὴν Σηλυβρίαν ἡμεῖς θέμενοι, τοῦ λοιποῦ τοῦ πλάνου πεπαύμεθα, ἀνύβριστοι πανοικὶ, τὸ μέγα τοῦ Θεοῦ περὶ ἡμᾶς φιλοτίμημα, καὶ ἀείμνηστον καὶ τέλειον δώρημα, μηδ' ἀρθρέμβολα καὶ χοινοδέσμους, κἀπὶ τῶν κροτάφων ἀστραγάλους ὡς πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δεξάμενοι διὰ χρημάτων ἀπόδοσιν, καὶ πρὸς μόνου Θεοῦ τρεφόμενοι, τοῦ τὴν τροφὴν ἐν εὐκαιρίᾳ πᾶσι βραβεύοντος, καὶ τοῖς νεοσσοῖς τῶν κοράκων τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν, δειπνίζοντος ἐς τὸ ἄφθονον, ἔτι γε μὴν τὰ μήτε νήθοντα μήτε σπείροντα κρίνα τοῦ ἀγροῦ φιλοτίμως ἐνδύοντος. οἱ δὴ ἀγροῖκοι καὶ ἀγελαῖοι, ἐπεκερτόμουν μᾶλλον τοῖς ἐκ Βυζαντίου ἡμῖν, καὶ τὴν ἐν πτωχείᾳ καὶ γυμνότητι κακουχίαν ἰσοπολιτείαν ἀφρόνως ὠνόμαζον, οὐ τοῖς τῶν πέλας κακοῖς παιδευόμενοι. πολλοὶ δὲ καὶ ἀνομίαν ὑπολαμβαίοντες, εὐλογητὸς κύριος, ὅτι πεπλουτήκαμεν, ἔλεγον, ὀλίγου τὰς τῶν συμφυλετῶν οὐσίας ἀποδιδομένας ὠνούμενοι. οὐ γάρ πω βουθοίνας εἰσῳκίσαντο Λατίνους, καὶ εἴδοσαν ὅπως μὲν τὸν ἄκρατον οἶνον ὁμοῦ καὶ ζωρότερον, ὥσπερ καὶ τὸν χόλον ἀκέραστον χέουσι, ὅπως δὲ Ῥωμαίοις ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει προσφέρονται. καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ ἡμέτερα, καὶ τὸ οἱ συ-

κεκοινωνηκόσιν ἡμῖν σχήματος, καὶ τῆς λογικῶν ἐν μεθέξει παιδεύσεων. οἱ δ' ἐκ τῆς φαύλης συμμορίας καὶ ἀγοραῖοι, ἐχρηματίζοντο, καὶ πάλιν τὰ θεῖα βεβηλοῦντες ὑπὸ Λατίνων ἀποδιδόμενα, καὶ ὡς κοινὸν ἀργύριον ἐμπορευόμενοι, ὡς εἴπερ τῶν ναῶν ἀτηρημένα καὶ τὸ εἶναι Θεοῦ ἀπεβάλλοντο. τὸ δέ γε ἀντίπαλον ἐν ἀσελγείαις ἦν καὶ τρυφαῖς, καὶ τούτων ταῖς ἀσέμνοις μάλιστα, καὶ τῇ Ῥωμαϊκῶν ἐν κωμῳδίᾳ ἐθῶν. τὴν γὰρ ἱματίων τὰ πλατύσημα, μὴ κατὰ χρείαν, πρὸς δὲ γέλων περιβαλλόμενοι, τὰς ἀγυιὰς περιῄεσαν, καὶ τὰς ὀθονοσκεπεῖς περικρανίοις καλύπτρας ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀχημάτων περιτιθέντες, καὶ τὰ κατὰ νώτου κεχυμένα λευκόλινα τοῖς ἱππείαις γένυσιν αὐτῶν περιδέοντες, ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ τῆς πόλεως ἐξιππάζοντο. οἱ δὲ γραφείας δόνακας, καὶ δοχεῖα μέλανος φέροντες, τόμοις τὴν χεῖρα ἐδίδοσαν, ὡς γραμματέας ἡμᾶς τωθάζοντες. οἱ δὲ πλείους τὰς μὲν ὑπὸ σφῶν βιασθείσας, ἐπὶ τῶν ἵππων ἀνεῖχον, τανυπέπλοις τινὰς καὶ ἀπλωηκώτοις, καὶ τὰς τρίχας συνεσπειραμένας εἰς ὀπίσθιον ἕνα πλοχμόν. τὰ δὲ γυναικεῖα τυμπάνια, καὶ τὰ τῶν οὔλων καὶ λευκῶν τριχῶν ἐπικροτάφια καθέματα τοῖς ἵπποις περιετίθεσαν, ἐκώμαζόν τε καὶ ἠκρατίζοντο πανημέριοι, οἱ μὲν βρωμάτων μαγγανείαις προσκείμενοι, οἱ δὲ καὶ τὴν πάτριον ἐδωδὴν παρατιθέμενοι ἐπιδείπνιον, ἥτις ἦν νῶτα βοείων κρεῶν, διαχαλώμενοι λέβεσι, καὶ συῶν τεμάχη ταριχηρά, κυάμοις ἀλητοῖς συνεψόμενα, ὥσπερ καὶ τὸ ἐκ σκορόδων ἐπέμβαμμά τε, καὶ σύνθεμα ἐξ ἄλλων χυμῶν δριμυσσόντων τὴν αἴσθησιν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ σκῦλα διενείμαντο, οὐκ ἦν τις παρ' ἐκείνοις διαστολὴ ἐπίπλων καὶ σκευῶν βεβήλων τε καὶ ἁγίων· ἀλλ' ἐπίσης ἅπασιν εἰς τὰς σωματικὰς

eiusdem conditionis & literis eruditi erant, talis fuit. improbus autem grex & circumforanea turba ditescebat, profanandis denuò sacris, quæ Latini vendebant, iisque tãquam cõmuni merce cauponandis: quasi verò direpta è templis, Dei esse desiissent. Hostes porrò luxui & deliciis vacabant, iis præsertim quæ ad Romanorum derisum & ludibrium pertinerent. Nam vestibus lati claui nõ necessitatis, sed risus gratia induti, per vicos incedebant, & lineas mitras equorum verticibus imponebant: & quæ in humeris dependent, albas fascias maxillis bestiarum alligabant, atq; ita passim vrbẽ perequitabant. alij calamos scriptorios, atramentaria & libellos gestabant, qua re nos vt scribas sugillabãt. Maxima verò pars mulieres à se stupratas lõgis peplis indutas, & capillis in vnum nodũ tortis & in tergum reiectis, in equis vehebãt. Muliebribus verò pileolis, & dependentibus à temporibus crispis & albis crinibus, equos suos ornabant, ac totos dies comessabantur & potabant. alij cupediis & lauticiis intenti, alij patrio cibo vescentes, quę erant terga bubularum carnium lebetibus immissa, & succidiæ cum fabacea farina elixæ, vt & intinctus ex alliis & liquor ex aliis acribus humoribus cõfectus. Post manubiarum partitionem sacra minimè à profano distinguebantur, sed ex æquo cor-

Circumforaneæ turbæ quæ in vrbe remanserat belluinus stupor.

Militaris insolentia post victoriam.

Equitatio detestanda.

Comessationes & potationes.

Sacra mixta profanis.

poris vsibus vtraque adhibebantur, sine vllo numinis & religionis respectu, adeò vt Christi & sanctorum diuinis imaginibus pro sellis & scabellis vterentur.

Sortitio prouinciatũ nõdum subacta rum.

6 Postquam prouincias & vrbes sortiri cœperunt, væcordiam, ne insaniam dicã, virorum superbia tumentiũ incomparabilem non sine summa admiratione cerneres. Quasi enim iam reges regum effecti, & orbem terrarũ suis manibus complexi, in Romanas prouincias descriptores miserunt, vt annuis reditibus in primis cognitis, deinde eas sortitò distribuerent. Aliarum verò nationum principatus & regna statim diuiserunt. Sub sortem cecidit beata vrbs, Nilo adiacens Alexandria, Libya, ea quæ à Libya vsque ad Numidiam & Gades pertinent. Item Parthi & Persæ, Orientales Iberes, Assyria, Hyrcania, & quæ ad Orientem maximis fluminibus disterminantur. Ac ne Septentrionales quidem regiones sunt præteritæ, sed eæ quoq; sortitò distributæ. Alius suas vrbes vt magnum vectigal pendentes, & equis alendis aptas laudabat, & sortem suã extollebat: alius vt aliis bonis florentes mirari eas non desistebat: alij de sortitione vrbiũ rixabãtur: alij inter se vrbes & fines permutabant, alij magnopere contendebant, vt Iconio potirentur. Portas verò vrbis & cathenæ partẽ, quæ ad naualia cõtinenda extendebatur, suis in Syria popularibus cũ plurimis nauigiis miserunt,

Ita ludũt homines, ac si Dei sceptra gererent.

In immensũ vagatur ambitio.

Stultorũ desiderio neq; modus, nec finis.

Vrbs à Latinis nudatur.

χρείας ἐκέχρηντο, Θεοῦ καὶ θέμιδος κατὰ μηδὲν ἐμπαζόμενοι. τὰ δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἁγίων θεῖα εἰκάσματα εἰς ἕδρας καὶ ποδῶν θρανίδας παρῆγον.

6 Ὡς δὲ κλήρους πόλεων καὶ χωρῶν ἤρξαντο βάλλειν, ἦν ἰδεῖν, καὶ θεᾶσθαι ὅτι διὰ πλείστου τοῦ θαύματος, ἀνδρῶν τυφομανῶν μὴ ξυμβλητὴν ἀπόνοιαν, εἴτουν παράνοιαν εἰπεῖν οἰκειότερον. ὡς γὰρ βασιλέων ἤδη βασιλεῖς καθεστῶτες, καὶ τὸ περίγειον ἅπαν ἐν χερσὶν ἔχοντες, τοῖς μὲν Ῥωμαϊκοῖς χοινίσμασιν ἀπογραφεῖς ἐπέστησαν, γνῶναι πρότερον τὰς ἐπετείους ἀποφορὰς θέλοντες, εἶθ' οὕτω κατὰ πάλους αὐτὰ μερίζεσθαι. τὰς δὲ παρ' ἄλλοις ἔθνεσι καὶ βασιλεῦσι καρτερουμένας ἀρχὰς καὶ ἐξουσίας ἐκ τοῦ αὐτίκα διείλοντο. ἥτε οὖν ἐν πόλεσιν εὐδαίμων, καὶ πρὸς τῷ Νείλῳ κειμένη Ἀλεξάνδρεια, τῷ τε κλήρῳ ὑπέκειτο, καὶ Λιβύη, καὶ Λιβύης τὰ ἐς Νομάδας καὶ Γάδειρα παρατείνοντα, Πάρθοι τε καὶ Πέρσαι, ἔτι δὲ Ἴβηρες ἑῷοι, καὶ Ἀσσυρία γῆ καὶ Ὑρκανοί, καὶ ὅσα οἱ πρὸς ἕω μέγιστοι ποταμοὶ τοῖς ὕδασι διειλήφασιν. ἀλλ' οὐδὲ τὰ πρὸς βορρᾶν νενευκότα κλίματα εἰάθη ἀκλήρωτα, ἀλλὰ κἀκεῖνα οἱ αὐτοὶ διενείμαντο, καὶ ὁ μὲν ὡς ἱπποτρόφους καὶ φόρους περιβριθεῖς ἐκληρώσατο πόλεις δι' ἐπαίνου ἐτίθετο, καὶ τοῦ κλήρου ἑαυτὸν ἐμακάριζε· ὁ δὲ ὡς κομώσας ἄλλοις ἀγαθοῖς θαυμάζων οὐκ ἔληγε· οἱ δὲ καὶ περὶ κλήρου πόλεων ἤριζαν, καὶ ἀντέδοσαν ἀλλήλοις ἕτεροι, ἐπὶ ἀντέλαβον πόλεις καὶ ὅρια. τινὲς δὲ καὶ μάλα δόξαν ἀσπάσιον τὸ Ἰκόνιον εἰς κλῆρον εἰληφέναι ἠγωνίσαντο, καὶ πύλας τῆς πόλεως καὶ τὸ μέρος τῆς ἁλύσεως, ἣ διαταθεῖσα συνεῖχε τὸν ναύσταθμον, τοῖς ἐν Συρίᾳ ὁμογλώσσοις μετὰ πλείστων πλοίων πεπόμφασι, καὶ διαφῆκαν ἀγγέ-

λοις ἁπανταχῆ, τὴν τῆς πόλεως διατρανώσοντας ἅλωσιν. δέησαν δὲ καὶ βασιλέα χειροθετῆσαι· εἰς τὸν μέγιστον νεὼν παραγίνονται τῶν ὀπαδῶν τοῦ Χριστοῦ (ἐκεῖσε γὰρ συνερχόμενοι, περὶ τῶν πρακτέων σφίσιν ἐβουλεύοντο) καὶ τὰ μὲν πρῶτα κατά τι πάτριον ἔθιμον, κρατῆρας τέσσαρας στιχηδὸν ἐσκέπτοντο διατεθέασι, ὧν εἷς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν στέγειν ἤμελλε, καὶ οὕτως ἐνδοῦναι τοῖς θυηπόλοις, ἐφ' ἑκάστῃ κλήσει τῶν εἰς ἀρχὴν ἐπιλεγομένων, αἴρειν ἕνα τῶν σκύφων καὶ προσάγειν αὐτοῖς· ἐκεῖνος δ' ἦν ὁ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἀρχὴν προκριθησόμενος, ὁ λαχὼν τὸ ποτήριον τὸ τοῦ θείου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ μέτοχον. δόξαν δὲ τῷ Βενετίας δουκὶ τῷ Δανδούλῳ, εἰς ψῆφον ἀπολυθῆναι τὴν πρόβλησιν· ἐκλέγονται ψηφοφόροι πέντε μὲν ἐκ τοῦ τῶν Φραγκίσκων καὶ Λαμπάρδων γένους, οἱ παρ' ἐκείνοις ἄριστοι, ἐκ δὲ τῶν Βενετίκων ὁμοίως ἕτεροι πέντε. καὶ τῆς τῶν πλειόνων ψήφου κρατησάσης, ὁ τῆς ἀρχῆς ἔπεσε κλῆρος πρὸς Βαλδουῖνον τὸν τῆς Φλάντρας κόμητα. πλὴν ὡς ᾔδετο παρὰ πᾶσι, κατὰ δόλον τε καὶ πρόνοιαν τοῦ δουκὸς Βενετίας Δανδούλου. πηρὸς γὰρ ὢν τὰς ὄψεις, καὶ τοῦ κλήρου κατὰ τοῦτο τῶν ἀρξόντων διαμαρτείς, ἠβούλετο χαρίζειν τὴν βασιλείαν τῷ τὸ ἦθός τε ἱλαρώτερον, καὶ μὴ τὸ φρονεῖν ἀρχικώτερον, τὸ δ' ἐν μείζονι παρ' ἐκείνῳ μᾶλλον σπουδῇ, καὶ τὴν ἰδίαν χώραν κληρούμενον, τῶν τῆς Βενετίας ὅρων διϊσταμένην κατὰ πολύ, ὡς εἴ ποτε διχονοήσειαν ἀλλήλοις βασιλεὺς καὶ Βενέτικοι, μὴ εἴη ἐκ τοῦ σχεδὸν βασιλεῖ δυνάμεις πλείους οἰκειακὰς μεταπέμπεσθαι, ἢ γοῦν εὐμαρῶς εἰσιέναι τὰ Βενετίκων ὅρια, καὶ ταῦθ' ὅπως δὴ κατατρέχειν καὶ σίνεσθαι, ἃ δὴ πάντα ᾔδει πρὸς ἰσχύος ἔχοντα δρᾶν τὸν Βονιφάτιον

passim dimissis nunciis, qui captam esse vrbem vulgarēt. Iam cum Imperator creandus esset, in ædem S. Apostolorum deliberandi ergò conuenere: ac principiò, patrio quodam ritu, pro numero canditatorum quatuor calices ordine collocare instituerunt, quorum vnus incruentam victimam contineret, cæteris vacuis: eosque tradere totidem sacerdotibus ut ad cuiusque principis nomen vnum tollerent & eis redderent. Imperium verò penes eum futurum erat, qui eum calicem accepisset, in quo diuinum corpus & sanguis Christi esset. Deinde cum Veneto duci Dandulo designationē suffragiis committere visum esset: ex Frācis & Lōgobardis vt optimatibus, & ex Venetis totidem iudicibus lectis, plurium suffragiis imperij sors Balduino Flandriæ Comiti obtigit. verum vbique celebre est, dolo & solertia Dāduli id esse factum. Qui cùm ob cæcitatem numero candidatorū excluderetur, imperium penes eum esse voluit, qui hilarioribus esset moribus, & ingenio minus ambitioso, quanquā id spectauit potiùs, vt priuatus Imperatoris designati principatus, quàm remotissimus esset à ditione Venetorum, ne si qua controuersia cum illo incidisset, plures copias subitò ex suo territorio accersere, aut Venetos fines commodè inuadere, aut incursionibus vexáre posset. Quæ omnia in expedito esse Bonifacio

Ritus sortitionis in Regiis comitiis.

Balduinus Flandriæ Comes Danduli opera Imperator creatur.

Nicetæ de hac Balduini electionē iudicium.

Marchioni ex Longobardia originem trahēti norat, quæ maritima esset, vnde facilè in Romanas prouincias traijceretur, & ob propinquitatem magnæ clades Venetis quoque importari possēt. His igitur rationibus haud sanè absurdis impulsus Dandulus, & multa etiam vidētibus obscura, lumine ingenij perspiciens cæcus ille, Bonifacium Marchionē repulit, prælato illi de Francorum & Venetorum sentētia Balduino, quem ex inferioribus Galliis ortum esse, Galliarum autem & Venetiarum limites tantum distare norat, quantum Venetiæ à Romanis prouinciis disterminētur. Eò accedebat, quòd Balduinus toto pectore illi studebat, & eum vt patrem colebat: nec diuturno rerum vsu pollebat, vt Marchio. Nondum enim Balduinus annum ætatis XXXII. excesserat: & alioqui vir erat pius & modestus, ne impudico quidem aspectu mulierem intuitus, quandiu à sua coniuge abfuerat: vacabat diuinis laudibus, necessitatibus conflictantes subleuabat, suæ sententiæ aduersantes æquo animo audiebat. Et quod maximū est bis qualibet hebdomade vesperi proclamari iubebat, ne quis in suo palatio cubaret, qui alienā mulierē attigisset.

Dādulus, oculatus princeps, Niceta teste Reipublicæ Venetorū studio se cauet.

Balduini Flādri elogium.

***

Μαρκέσιον ἐκ Λαμπαρδίας τὴν φύσιν ἔχοντα. Λαμπαρδίαν δὲ οἰκειῶς παράλιον, καὶ ῥᾳδίας εἶναι τὰς ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ῥωμαίων ἐκπλοίας, καὶ Βενετίαν δὲ ἀγχοροῦσαν πολλὰ ἂν κατ' εὐπέτειαν Βενετικοῖς κακουργεῖν ἀποτρόπαια. ὑπ' ἐννοιῶν τοίνυν μὴ πάντη ἀλογίστων κεκινημένος ὁ Δάνδουλος, καὶ τὰ πολλοῖς τῶν ὁρώντων δυστέκμαρτα ταῖς τοῦ νοῦ καταλαμβάνων ὁράσεσιν ὁ πηρὸς ἐκεῖνος τὰς κόρας τοῦ σώματος, παρεκρούσατο μὲν τὸν Βονιφάτιον Μαρκέσιον· τῶν δὲ Βενετικῶν καὶ τῶν Φραγγίσκων εἰς μίαν συνδραμόντων γνώμην, τὸν Βαλδουῖνον αἱθείλοντο, εἰδὼς ἐκ τῶν κάτω Γαλλιῶν ὁρμώμενον. Γαλλιῶν δὲ καὶ Βενετίας ἐς τοσοῦτον τοὺς ὅρους ἀφεστάναι, ἐς ὅσον Βενετία Ῥωμαίων ἀποχοινίζεται. καὶ ἅμα οἱ Βαλδουῖνον ὅλῃ ψυχῇ προσκεχηνότα, καὶ ἀσμένως ὡς πατρὶ προσφερόμενον, μήτε μὴν ὑπὸ χρονίας γυμνασίας ἐντακέντα πράγμασιν ὁποῖον ἠπίστατο τὸν Μαρκέσιον. οὐ γάρ πω Βαλδουῖνος τριάκοντα καὶ δύο ἔτη γεγόνει. ἦν δὲ καὶ ἄλλως ὁ ἀνὴρ ἐσθὼς εὐλαβὴς τὰ πρὸς θεόν, ὡς ἐλέγετο. καὶ τὴν δίαιταν ἐγκρατής· γυναικὶ δὲ μηδὲ μέχρι βλέμματος προσεσχηκώς, ἐφ' ὅσον χρόνον τῆς οἰκείας γαμετῆς ἀπεφοίτησεν.* ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ὕμνους ἐσχόλαζε τοῦ Θεοῦ, καὶ τοὺς ἐν ἀνάγκαις ἐκυβέρνα, καὶ ἀκούειν τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀντιλέγοντας κατεδέχετο. τὸ δὲ μέγιστον, δὶς εἶχεν ἑκάστης ἑβδομάδος τῆς ἑσπέρας ἐπιμβοῶντα μηδένα τῶν οἰκείων ἀρχείων ἐντὸς καταδυνάζεσθαι, μὴ νομίμῳ γυναικὶ πλησιάζοντα.

BAΣΙ-

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΒΑΛΔΟΥΙΝΟΥ ΤΟΥ ΦΛΑΝΤΡΑ.

DE IMPERIO BALDVINI FLANDRI.

BREVIARIVM.

1 Balduinus imperium stabilire studet. Ad eum Bonifacius Marchio deficit, & reconciliatus Graciam occupat.

2 Henricus Balduini frater & Petrus Plancius Asianas vrbes occupant. Prusæ irrita obsidio. Theodorus Philadelphiensis ab Henrico profligatus. Marchionis in Græcia grassationes. Leonis Scurij Nauplij tyrannis. Michael Choniates Leonem placat.

3 Scurus Alexij Imperatoris filiam Eudociam ducit. Murzufli miserabilis interitus. Marchio Græcia potitur. Scurus Acrocorinthum confugit. Alexius imperij insignibus exuitur.

4 Græci milites à Latinis repudiati Blachorum ope vrbes ad defectionem impellunt. Latini Occidentales vrbes recuperare satagunt. Græcorum clades ad Arcadiopolim. Adrianopolis obsidio. Latini à Scythis in insidias pellecti à Blachis capiuntur & occiduntur. Dandulus effugit.

5 Græci à Scythis & à Latinis vexantur. Mysorum & Latinorum pugna ad Serras: Marchio Thessalonicensium defectionem vlciscitur. Alexij relegatio. Marchionici denuo à Scythis vincuntur & vrbes amittunt. Latini in Thracia grassantur.

6 Henricus Balduini frater Aprum vi expugnat, Orestiadem frustra oppugnat. Petri Plantij casus. Lues & fames obsidionem soluunt. Didymothicum Euri exundatione defensum. Græciæ miserrimus status.

7 Maurozomes Lascaris & Comnenus in Oriente de imperio contendunt. Philippopolim Blachi, Thraciam Scythæ vastant. Latini ad Rusium cæsi à Scythis.

8 Multarum vrbium Græcarum excidia. Athyræ & aliarum calamitas. Ioannes Didymothicum frustra oppugnat.

9 Latini Adrianopolitanis & Didymothichinis opem ferunt. Thraciæ vastitas à Scythis & Blachis facta. Augurium coruorum & cornicum. Græcia in tyrannides distracta. Nicolai Archiepiscopi Corinthij interitus.

10 Orientis status. Aldobrandinus Pergami tyrannus. Cretam Genuenses occupant. Attaliam Caichosroes frustra oppugnat. Dauid Comnenus Latinorum fretus auxilio Lascari resistit.

11 Petrus Plancius Pegas occupat. Henricus Balduini frater Imperator designatur. Græcorum militum perfidia. Balduini miserabilis interitus. Constantini Tornicis mors cruenta. Fatalia vrbis simulachra confringuntur.

12 Latinorum diligentia & Romanorum ignauia. Henricus Blachos profligat. Aduersus iniqua hominum de se iudicia querela Choniatæ, qui finem historiæ suæ imponit.

Balduini prouidentia, vt imperium quod erat adeptus stabiliret.

Mperator designatus Balduinus, in partes Occidentales abit, non vt eas subigat (putabat enim nihil sibi posse obsistere, ac tantùm non insolenter atq; intempestiuè iactabat. Quò eam, vt terrã hasta quatiam? sed vt amicas prouincias peragrans, ab omnibus Romanorum Imperator salutaretur. Qua de causa nullam Romanorum siue militaris siue politici ordinis rationem habuit: sed eos omnes repudiauit, quod idem cæteris quoque Comitibus & Ducibus exercitus probabatur. Nam cum fortitudinem à cognatis virtutibus seiunctam, sibi vt & natura insitam, & vsu confirmatã vendicarent: nullas alias gentes in re bellica sibi vel adiungi vel conferri patiebantur: & quia nullus Musis, nullus Gratiis apud istos Barbaros locus relinquebatur, immanibus vtique erant ingeniis, & bilem ratione promptiorem habebant. Sed Balduinus Thraciis vrbibus peragratis Orestiadi, Didymoticho & Philippopoli præsidia imposuit. Vbi Xãthiam peruenit, prouinciales Sennacheribo quodam duce insidias illius exercitui collocarunt. qui cum se paulisper ostendissent, rursus abdiderunt, timidi eò reuersi, vnde feroces prodierant. Ex eo citra pugnam versus Thessalonicam metropolim abiit, Bonifacio Marchione comitãte, qui Mariam Pannoniã secum ducebat, Isaacio Angelo

Et rectè quidem, quum militaris & politica Latinorum disciplina Græcam longè antecelleret.

Nec sententiam Nicetæ verisimilem esse ex aliis historiis colligere facilè est: multus enim tunc temporis apud Latinos Musis & Gratiis fuit locus.

Bonifacij Marchionis ad Balduinũ defectio.

Ασιλδύσας τοίνυν ὁ Βαλδουῖνος, ἐς μέρη ἔξεισι τὰ ἑσπέρια, οὐχ ὡς αὐτὰ χειρωσόμενος (πάντα γάρ οἱ ἁλώσιμα ᾤετο, πᾶσαν καὶ κινήσων τὴν γᾶν τῷ δόρατι, μικροῦ κομπάζων καὶ λίαν ἀγερώχως, ὑπὲρ δ᾽ ἐκλείδην, φθεγγόμενος) ἀλλ᾽ ὡς διὰ φιλίων χώρων παρελευσόμενος, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ἀναγορευθησόμενος πρὸς παντός. οὐ χάριν οὐδὲ κομιδῆς οἱασοῦν κατηξιώκει τινὰς τῶν Ῥωμαίων ἐκ τοῦ στρατιωτικοῦ τε καὶ πολιτικοῦ συντάγματος, ἀλλ᾽ ἅπαξ ἅπαντας ἀπεπέμψατο. τοῦτο δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῦ στρατιωτικοῦ ἡγεμόσι καὶ κόμησι δέδοκτο. τὴν γὰρ ἀνδρείαν τῶν συννόμων ἀρετῶν ἀφορίζοντες, καὶ ταύτην ἑαυτοῖς οἰκειοῦντες, ὡς συγγενὲς καὶ σύντροφον ἐπιτήδευμα, οὐδὲν τῶν ἄλλων ἐθνῶν εἰς ἄρεος ἔργα παραμεμβλῆσθαι σφίσιν ἠνείχοντο, ἀλλ᾽ οὐδέ τις τῶν χαρίτων ἢ τῶν μουσῶν παρὰ τοῖς βαρβάροις τούτοις ἐπεξενίζετο. καὶ παρὰ τοῦτο οἱ μὲν τὴν φύσιν ἦσαν ἀνήμεροι, καὶ τὸν χόλον εἶχον τοῦ λόγου προτρέχοντα. διελθὼν τοίνυν τὰς Θρᾳκῴας πόλεις ὁ Βαλδουῖνος, τῇ μὲν Ὀρεστιάδι φρουρὰν ἐγκατέλεξε, ὁμοίως δὲ καὶ ἐς τὸ Διδυμότοιχον, καὶ τὴν ἐκ Φιλίππου παρώνυμον πόλιν διεπράξατο. ὡς δ᾽ εἰς Ξάνθειαν ἵκετο, λόχον οἱ ἐκεῖσε ὑποκαθίσαντες, Σεναχηρεὶμ τινὸς ἐξηγουμένου, τῷ στρατεύματι λάθρα ἐπέθεντο· μικρὸν δέ τι φανέντες, ἀπεκρύψαντο, ἐπανιόντες δείλανδροι, ὅθεν ἐξῄεσαν θρασυκάρδιοι. ὁ δὲ ἀμαχεὶ ἐκ τοῦδε προὐχώρει πρὸς τὴν Θεσσαλονικέων μητρόπολιν. ἐφείπετο δέ οἱ ὁ Βονιφάτιος μαρκέσιος, τὴν ἐκ Παιόνων Μαρίαν ἐπαγόμενος, Ἰσαακίῳ μὲν τῷ ἐξ Ἀγγέλων

pridem

ἁρμοσθεῖσαν πρότερον, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου ἐκβίωσιν καὶ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν συνδυασθεῖσαν αὐτῷ κατὰ νόμους. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Βαλδουῖνος ηὐλίζετο κατὰ τὴν Μοσυνόπολιν, ὁ δὲ μαρκέσιος πύθοιτο παρὰ πλείστων, μηδέ ποτε προθέσθαι τὸν Βαλδουῖνον ὑπεκστῆναι οἱ τῆς λογίμης Θεσσαλονίκης, καθάπερ δὴ καὶ συνέθετο, ἀλλὰ καὶ τοῦτο προϊέναι, καὶ συντόνου ἔχεσθαι τῆς πορείας ὡς τὴν πόλιν εἰσιὼν ἰδιώσαιτο, αὐτὸς μὲν ἐφ᾽ ἱκανὸν, ὥσπερ ὑπὸ κεραυνοῦ βληθεὶς οὐκοῦν ὑπ᾽ ἀθυμίας φανεὶς κατακώχιμος, παλίμπους φέρεται, Γραικῶν ἀπατηλότερον, καὶ τὸ ἦθος σκαμβώδη καὶ ἄπιστον, καὶ παλίμβολον ὑπὲρ ὄστρακον καὶ κύβον, τὸν Βαλδουῖνον ἀποκαλῶν· ἀμέλει τοι καὶ καταλαβὼν τὸ Διδυμότειχον, καὶ παντοίως αὐτὸ κρατυνάμενος, ἔπειτα δὲ τὰς Θρακίας πόλεις ἀναστατῶν, πλὴν τῆς Ὀρεστιάδος (ταύτην γὰρ ἀνηπαρήρχετο πλεῖστον ὅσον τὸ ἐκ Βαλδουίνου στέγουσαν ὁπλομάχον) φόρους συνέταττε καὶ Ῥωμαίους συνήγειρεν, εἴ τι φρικῶδες ἀνθρώποις καὶ θειότατον ὄνομα φέρων διὰ γλώττης καὶ μαρτυρόμενος, ἀπείπασθαι μὲν τὰς μεθ᾽ ὁμοφύλων σπονδὰς, καὶ τὴν πρότερον σύμπνοιαν, Ῥωμαίοις δὲ προσχωρῆσαι λαμπρῶς. ταῦτα λέγων καὶ διομνύμενος, προσεμηχανήσατό τι ἕτερον ποιοῦν τὰ ῥήματα εὐπαράδεκτα. τὸν γὰρ πρωτότοκον υἱέα τῆς συζυγείσης αὐτῷ Μαρίας (κλῆσις τούτῳ Μανουήλ) βασιλέα Ῥωμαίων ἀνηγορεύκει, ὑπεκστὰς ἐκείνῳ σχήματος καὶ ὀνόματος, καὶ τὸ προσωπεῖον τοῦτο καὶ πρόσχημα κατὰ σίφη τοῖς Ῥωμαίοις ἀγηοχώς· καὶ τοιούτοις μὲν ἐνεπόλει σοφίσμασιν ὁ μαρκέσιος, μὴ πρὸς ἀλήθειαν ὅλως δρωμένοις, ὡς τὰ μετέπειτα καθυπέφηνε. τοῦ δέ γε Βαλδουίνου τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγγίσαντος, ἅπας ἐξερρύησαν λεὼς, καὶ μετ᾽

pridem nuptam, sed post illius obitum & vrbem captam legitimo sibi matrimonio iunctam. Cæterùm cùm ad Mosynopolim ventum esset, & ex plurimis audiuisset, nunquam in animo habuisse Balduinum, sibi inclyta Thessalonica, vt conuenisset, cedere, sed ea de causa id iter suscepisse, & celeriùs ire, vt vrbem illam occuparet: longo tempore veluti attonitus stetit. Deinde præ animi ægritudine conuertit iter: Balduinum fallaciorem Græcis, perfidum, leuem, tessera mutabiliorem vocat, Didymotichũ occupat. eóque omnibus modis firmato, Thracias vrbes euertit, Orestiade excepta, quam maximo præsidio à Balduino firmatam præteriit: vectigalia ordinat, Romanos colligit, sanctissimo iureiurando dato, & Dei nomen subinde testatus, se popularium suorum societate relicta, prorsus ad Romanos defecisse, præter deierationes istas aliud etiam machinatus, vt verbis suis fidem astrueret, primogenitum cõiugis suæ Mariæ filium Manuelem Romanorum Imperatorem dixit, eíque & habitu & titulo cessit. Quo commento Romanos cateruatim ad se pellexit: quamuis ea nõ prorsus ex animo faceret, vt pòst euentus docuit. Cum autem Balduinus non procul à Thessalonica abesset, omnis populus ei occurrit,

Frustratus sua spe vir magni animi, ad audaciores conatus conuertitur.

Marchionis aduersus Balduinum res gestæ.

Ita solẽt multi, quosdã sibi adiungunt vt sua promoueant: deinde auxiliares suos deserunt.

Thessalonicenses prudenter cum Balduino agunt, suæ incolumitati consulentes.

& clara voce vrbem & ſeſe hilariter dedidit: tamen orauit, ne vel ipſe vrbem intraret, vel exercitum ingredi pateretur, qui cum non vni duci pareret, & ex variis gẽtibus conſtaret, vereri ſe, ne illius edicto ſpreto, milites vrbem ſpoliarent.

Æquitas poſtulationis ſubditorum moderatos principes flectit.

Quare Balduinus partim æquitate poſtulationis adductus, partim ex irati Marchionis diſceſſu nihil boni augurans, partim ob facta illius quæ fama afferebat anxius, Theſſalonicenſibus annuit, & rubricatis literis omnia vrbis inſtituta & conſuetudines confirmauit: & aliquot diebus extra mœnia honorificè, vt decuit, habitus, Byzãtium reuertitur.

Balduinus ad ſuos Byzantium reuerſus, vt imperium nouũ firmaret.

Iam enim etiam Venetiarum ducis Danduli, & aliorum Comitum qui in vrbe permanſerant, literis reuocabatur. Balduino reuerſo, Marchio quoque per Iofredum quendam magnæ autoritatis apud Latinas copias virum, quem illi Mariſcaldum, Græci Protoſtratorem vocant, reuocatur: & fide impunitatis accepta, in vrbem profectus, ac reconciliata Balduini gratia, Didymoticho cedit, & Theſſalonicam deſcendit: vbi ab omnibus citra dimicationẽ ſuſceptus, vrbem ingreditur, in præſentia tempori ſeruiens, ingenij malitia & animo bilingui diſſimulato. Neque tamẽ diutius inſtitutum tenere potuit: ſed vt muſte-

Principum reconciliatio populis aliquoties perniciosa.

Marchio ad Theſſalonicã accedens, irã in ciues diu cõtinere nõ poteſt.

εὐσήμων βοῶν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τὴν πόλιν περιχαρῶς ἐνδιδόασιν. ἱκέτευσαν μέντοι, μήτ' αὐτὸν Βαλδουῖνον ἐπιβῆναι τῆς πόλεως, μήτε μὴν εἴσω τὸ στράτευμα συγχωρῆσαι παρελθεῖν. δεδιέναι γάρ, μὴ τὰ ἐκείνου παραγκωνισάμενον ἐντάλματα, τὴν πόλιν σκυλεύσειεν, οἷα μηδ' ὑφ' ἕνα ταττόμενον ἡγεμόνα, ἀλλ' ἐκ πολλῶν ἀγηγερμένον φυλαρχιῶν, καὶ πλείστοις ὑποκείμενον ἄρχουσιν. ὁ Βαλδουῖνος τοίνυν τοῦτο μὲν ταῖς τῶν αἰτήσεων εὐλόγοις καθυπαχθείς, τοῦτο δὲ βάλλουσαν ἔχων, μὴ ἀγαθὰ διδοῦσαν φαντάζεσθαι τὴν μαρκεσίου μετ' ὀργῆς ὑποχώρησιν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ κεντοῦσαν τὴν ἀκοὴν τὰ ὑπ' ἐκείνου γινόμενα, τοῖς Θεσσαλονικεῦσι προσέσχε, καὶ γράμμα σφίσιν ἐρυθρόγραφον ἐνεχείρισε, πᾶσι τοῖς ἐθίμοις τῇ πόλει τὸ ἔμπεδον χαριζόμενον. ἀμέλει καὶ πρὸς ἡμέρας ἐναυλισάμενος ἔξωθεν, καὶ φιλοφρονηθεὶς τὰ εἰκότα, ἐπάνεισιν αὖθις εἰς τὸ Βυζάντιον. ἤδη γὰρ καὶ ἀγγελίαν τοῦτ' αὐτὸ ἐπισκήπτουσαν δεξάμενος ἦν, πρός τε τοῦ δουκὸς Βενετίας Δανδούλου, καὶ ὅσοι τῶν κομήτων τῇ Κωνσταντινουπόλει παρέμενον. ὡς ἐπανῆκε τοίνυν ὁ Βαλδουῖνος, μετάπεμπτος γίνεται καὶ μαρκέσιος, Ἰοφρένου ἐπιδεδημηκότος αὐτῷ, μέγα παρὰ τοῖς τῶν Λατίνων δυναμένου στρατεύμασι (μαρισκάλδος ἦν τὸ ἀξίωμα ὁ ἀνήρ, δηλοῖ δὲ καθ' Ἕλληνας ἡ φωνὴ τὸν Πρωτοστράτορα) καὶ πίστεις δόντος, ὡς οὐδέν τι παρεγγυόμενος πείσεται ἀηδές. ἀπαντήσας, καὶ τῷ Βαλδουίνῳ ἀσπασάμενος, ἀφίσταται μὲν τοῦ Διδυμοτείχου, ἐς δὲ Θεσσαλονίκην κάτεισι, καὶ παρὰ πάντων ἀμαχεὶ παρεισδεχθείς, τὴν πόλιν εἴσεισι, τὸν καιρὸν ἐν τῷ αὐτίκα καθυποδύς, καὶ τὸ τοῦ τρόπου σκαιῶδές τε καὶ στρεβλόχειλον ἐπικρυψάμενος. πλὴν οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῖς δεδογμένοις ἐμμείνας, τῇ δὲ γαλῇ παρομοιωθείς, ἣν διήλεγξε

τὸ στέαρ παρέσπασεν, ἐς χρήματα τοὺς Θεσσαλονικεῖς ἐζημίωσεν, εὐθαλεῖς τὰς ὑπάρξεις εἶναι μαθὼν· εἶτα καὶ τὰς τῶν οἰκήσεων καλλίστας ἐκ τῶν ἐχόντων ἀφελόμενος, τοῖς ἐκ τῆς ἱππάδος ἐκείνῳ διαδέδωκεν εἰς ἐνοίκησιν. ἐκ δὲ τούτου τὴν σύλλεκτρον Μαρίαν, καὶ μοῖραν τῆς στρατιᾶς ἐκεῖσε καταλιπὼν, ἔξεισιν αὐτὸς, καὶ τὰς πόλεις μέτεισιν, ὅσαι τε περὶ Σέρρας καθυπτιάζουσι, καὶ τοῖς ὄρεσι τῆς Βερροίας προσήνωνται, καὶ ὅσαι πρὸς τὰ Τέμπη τῶν Θετταλῶν παρατείνουσι. κρατήσας οὖν τουτωνὶ παραδόξως, ἔγνω καὶ Λαρίσσης αὐτῆς ἐπιβῆναι, καὶ δι' Ἑλλάδος ἐλάσαι, καὶ χειρώσασθαι τὴν τοῦ Πέλοπος· κείνων ἀεὶ τὰ εἰλημμένα μικρὰ, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν προβαίνειν ἐρῶν, διὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων ἀφέλειαν. συνείποντο δέ οἱ καὶ τῶν Ῥωμαίων τινὲς, καὶ μάλιστα τῶν εὖ γεγονότων, παλεύοντες τὰς χώρας, καὶ τὰς τρίβους ὁμαλίζοντες, κατὰ μὲν ἀπάτην καὶ δόλον τῷ πρωτοτόκῳ τῆς Μαρίας υἱῷ (τοῦτον γὰρ βασιλικῶς ἐσταλμένον, καὶ μετ' εὐφήμων φωνῶν προπεμπόμενον, ὥσπερ οἱ Θρᾷκες πρότερον, οὕτω καὶ Μακεδόνες τότε καὶ Θετταλοὶ, καὶ ὅσα ἐς Ἑλλάδα καθήκουσιν, ἀσμένως ἐδέχοντο) πρὸς ἀληθῆ πρᾶξιν, μαρκεσίῳ καὶ Λατίνοις προοδοῦνται, καὶ τῶν πρακτέων εἰσηγηταὶ, καὶ τῆς πατρίδος προαγωγοὶ γινόμενοι. καὶ μαρκέσιος μὲν ἐθνῶν οὕτω μεγίστων καὶ πόλεων κρατίστων ἐγκρατὴς ἀμαχεὶ διεδείκνυτο, καὶ πολλαπλειόναν τοῦ παρ' ἐκείνῳ στρατεύματος, εἰ πόλιν καὶ ἄνδρα τῷ ἀριθμῷ τις ὑπέβαλλεν. ὁ δέ γε Βαλδουῖνος εἰς τὸ Βυζάντιον ἀφικόμενος, ἔγνω μηδ' αὐτὸς ἡσυχῇ καθῆσθαι, μηδ' ἀπόμαχον εἰκῇ τὴν ὑπό οἱ τεταγμένην οἰκουρεῖν στρατιὰν, ἀλλ' ἐς Ἀσίαν ταύτην διαβιβάσαι, καὶ τῶν ἐκεῖ πειρά-

lam sebum prodidit, ita ipse Thessalonicenses, cognitis eorum opibus, pecunia mulctauit. Deinde pulcherrimas ædes, dominis ereptas, equitibus suis incolendas tradidit: Mariáque coniuge & parte exercitus ibi relicta, vrbibus quæ Serris & Berrhoeæ finitimæ sunt, & ad Tempe Thessalica pertinēt, præter opinionem potitus: semper ea quæ teneret exigua ratus, & ob Romanorum simplicitatem vlterius progredi cupiens, etiam Larissam inuadere, & per Græciam transitu facto, Peloponnesum occupare statuit. Sequebātur eum Romani quoque nonnulli, iique nobiles in primis, qui prouincias allicerent, & vias complanarent: fraude quidem & dolo, Mariæ primogenito filio (hunc enim habitu Imperatorio & cum faustis acclamationib. deductū, vt prius Thraces, ita tum Macedones & Thessali, & Greciæ finitimæ partes, cupidè accipiebāt) re vera Latinis viam monstrabant, & quid agendum esset prescribebant, patriæ proditores. Ita Marchio gentibus maximis & vrbibus potentissimis longè pluribus quàm pro numero copiarum eius, si vrbium & virorum numerus comparetur, citra pugnam potiebatur. Balduinus quoque Byzantium cum venisset, nec ipse desidendum sibi esse, aut suum exercitum in ocio cōtinendum, sed in Asiam traiiciendum, & vrbes illas op-

Eiusdem expeditiones felices in Græciæ oppida & prouincias.

Dolosè agit Marchio cū Græcis, patriæ proditoribus.

Proditorum miseria summa.

Opera infelicium Græcorum Græcia potitur Bonifacius.

pugnandas censuit: Latinorum potissimùm, qui Hellesponti vrbem Pegas incolunt: & Troianorum Armeniorum impulsu, qui eum & cæteros Comites, vt ad Orientales vrbes tanquam paratam prædam occupandas proficiscerentur, incitare nunquam desistebant.

Successus Balduini in imperio Græco occupādo & amplificādo.

2 Igitur Octobri mense Erricus Balduini frater, & Petrus Plancius, vir heroico robore, Callipoli in Orientem traiiciūt. Ac Erricus auxiliaribus Armeniorum copiis Troiæ auctus, vrbes quę imperium recusabant, malè tractabat & vastabat, & victor per Idę montis angustias Adramyttium vsque processit.

Petrus Plancius Gręcorū copias fugat.

Petro autem Plancio Pegis Lopadiū proficiscēti, Theodorus Lascaris circa Pæmaninum cum maximis Romanis copiis occurrit. quæ cum Latinorum congressum non ferentes, fugæ se mandassent:

Pauoris effectus mirus.

ille, quia nemo erat qui resisteret, sed ab omnibus cum crucibus & sacris Euangeliis suscipiebatur, Lopadiū abit, & supplicibus parcit.

Armorum depositio populis beneuolentiam victoris conciliat.

Eandem clementiam cęteræ quoque vrbes quæ armis abstinuerunt, sunt expertæ: quamuis difficile sit Latinum voce à Græcis dissentientem, auaro ingenio, oculo impudenti, ventre insatiabili, animo iracundo & acerbo, manu perpetuò ensem quærenti, lenire obsequiis. Cæterùm Prusaensium quoque periculum facturi

σαθρῆς πόλεων, ἐξερεθισθεὶς εἰς τόδε τὸ ἔργον πρός τε τῶν Ἑλλησποντίων Λατίνων, ὧν ἡ πόλις Πηγαὶ κατωνόμασται, καὶ τῶν Τρωϊκῶν Ἀρμενίων. οὗτοι γὰρ οὐδὲ βραχύ τι γοῦν καθυφῆκαν, τὸν Βαλδουῖνον ἐνάγοντες, καὶ τοὺς ἄλλους κόμητας ἐξερεθίζοντες, ὡς εἰς προκείμενον ἕρμαιον διαβῆναι τὴν τῶν ἑῴων πόλεων χείρωσιν.

2 Περὶ μῆνα τοίνυν τὸν φυλλοχόον τῆς πόλεως ἔξεισιν Ἐῤῥῆς ὁ τοῦ Βαλδουΐνου κασίγνητος, καὶ Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης ὁρμώμενος, ἀνὴρ ἡρωϊκὸς τὴν ἰσχύν· καὶ πρὸς τῇ παράλῳ Καλλιπόλει γενόμενοι, ἐς ἕω διαπλωΐζονται. καὶ ὁ μὲν Ἐῤῥῆς συμμίξας ἐν Τροίᾳ τοῖς Ἀρμενίοις, καὶ συμμαχίδας ἴλας ἐκεῖθεν ἐπαμησάμενος, ἔκειρε τὰς πόλεις, καὶ διετίθει κακῶς, ὅσαι μὴ ἐκείνῳ συνέβαινον. κρατήσας δὲ καὶ τῆς Ἴδης τοῦ ὄρους, καὶ διὰ τῶν ταύτης στενῶν παρελθὼν, εἰς τὸ Ἀτραμύττιον προκεχώρηκεν. ὁ δὲ ἐκ Πλάντζης Πέτρος ἄρας ἐκ τοῦ τῶν Πηγῶν πολίσματος, τὴν ἐς τὸ Λοπάδιον στέλλεται. ἀπαντῶν δὲ αὐτῷ μετὰ πλείστων Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων περὶ τὸ λεγόμενον Ποιμανινὸν οἱ περὶ τὸν Λάσκαριν Θεόδωρον. οἱ δὲ τὴν κατ᾽ αὐτοὺς ἐμβολὴν τῶν Λατίνων οὐκ ἐνεγκόντες, οἱ μὲν ἐς φυγὴν ὥρμησαν· ὁ δὲ Πέτρος ἐς τὸ Λοπάδιον ἄπεισι, μηδένα ἔχων τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, ἀλλ᾽ εὑρίσκων πάντας μετὰ σταυρικῶν σημείων καὶ τῶν θείων λογίων δεξιουμένους αὐτὸν, οἳ καὶ κακῶν ἀπαθεῖς διέμειναν. τοῦτο δὲ καὶ ταῖς λοιπαῖς συνέβαινε πόλεσιν, ὅσαι μὴ χωρεῖν διὰ μάχης τοῖς Λατίνοις ἐγνώκεισαν, εἰ καὶ πονηρὸν χρῆμα εἰς θεραπείαν Λατῖνος, φωνὴ ἀσύμφωνος Ἕλλησι, γνώμη φιλοχρήματος, ὀφθαλμὸς ἀπαιδαγώγητος, γαστὴρ ἀκόρεστος, ὀργῖλος καὶ δριμεῖα ψυχὴ, καὶ χεὶρ διψῶσα τὸ ξίφος διὰ παντός. πεῖραν δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ πόλει τῇ Προύσῃ λαβεῖν οἱ

Λατῖνοι

Λατῖνοι θέλοντες, καὶ γνῶναι πρὸς οἷς εἰσὶ (ἐπεὶ μηδὲ προσεῖχον σφίσι Προυσαῖοι, ἀλλὰ σῖτα παρεσκευακότες διαρκῆ πρὸς πολιορκίαν χρονίαν, καὶ τῇ θέσει τοῦ τόπου πιστεύοντες, μὴ ἄν ποτε βίᾳ ἁλῶναι, ὅτι καὶ ἐπὶ γηλόφου ᾤκισται Προῦσα, καὶ τεῖχος ὀχυρὸν περιβέβληται) ἄραντες ἐκ Λοπαδίου τῇ Προύσῃ προσίασι, καὶ τὸ μεσημβρινὸν τεῖχος διειληφότες, καθὸ τὸ μὲν ὄρος ὁ Ὄλυμπος ἀναχωρεῖ τι βραχὺ τῆς πόλεως· ὁ δὲ πετρώδης λόφος τὴν πόλιν διαλαμβάνων, μεθίησιν ἐκεῖσε τὴν ὅλην τοῦ χώρου διάζωσιν, ἐνέκειντο, τοὺς ἔνδον αἰτούμενοι, τῇ πόλει σφᾶς εἰσδέξασθαι, ὡς οὕτω τῶν πρὸς βουλῆς ἐπιτευξόμενοι, ὅπερ ἀνάγκη μὴ εὑρεῖν ὕστερον, ἡνίκα τὴν μὲν πόλιν ὡς εἰς χείρωσιν αὐτοὶ περιέλθοιεν, τὰ δὲ τείχη ταῖς ἑλεπόλεσι τύπτοιντο. μηδὲν δὲ φρονούντων πρὸς ταῦτα ἐνδόσιμον τῶν ἐντὸς, ἐνίων δὲ καὶ θαρρησάντων τὴν ἔξοδον, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπισήμων βαλλόντων βέλεσι, καὶ καταβαλλόντων αὐτίκα, ὡς οὐχ αἱρετέον ἐδόκει τὸ τεῖχος, καὶ μάλιστα τοῖς ἐξ ἐφόδου προσβάλλουσιν, ἐκεῖθεν μεθίστανται. οἱ δὲ Προυσαῖοι πρὸς τὴν τῶν Λατίνων ἄπαρσιν ἔτι μᾶλλον πλησθέντες φρονήματος, κατὰ πλείους ἐπέκειντο. τὰ δ' αὐτὰ ἔδρων, καὶ οἱ τῶν ὑπερδεξίων ἐλάβοντο, δι' ὧν τὸ πολέμιον ἵετο. οὐ βραχεῖς δὲ καὶ ἀποστάντες Λατίνων, ἴσα τοῖς μὴ δεξαμένοις Λατίνους κατὰ Λατίνων ὡπλίσαντο, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. ἦσαν δὲ καὶ οὕτω τὰ Λατίνων αὖθις ἐπικρατέστερα, καὶ σφαγαὶ προὔβησαν συχναὶ καὶ ἄλλῃ μὲν, ἀλλὰ δὴ καὶ κατὰ τὸ πόλισμα τὴν Καισάρειαν. τῶν γὰρ Ῥωμαίων τινὲς τὸν ἐπὶ τῆς σημαίας ἀνελόντες, ἥ τις προηγεῖτο τοῦ Λατίνων στρατεύματος, καὶ ταύτην ἐπὶ γηλόφου στήσαντες, καθ' ἑαυτῶν ἐπεσπάσαντο τὰ με-

Latini, qui commeatu ad diuturnam obsidionem ferendam præparato, locique situ freti (nam Prusa tumulo imposita est, & firmis circundata mœnibus) & se inexpugnabiles esse rati, non cedebant. Lopadio relicto, eam vrbem iuxta mœnia, quà mons Olympus paululum ab ea reflectitur, & saxosus tumulus qui eam ambit interrumpitur, obsident, postulantes, vt vrbe recipiantur. Ita enim quę velint, impetraturos. Sin vrbem oppugnare, & arietes murum percutere cœperint, aliam rationem fore. Sed cum ciues non modò à deditione abhorrerent, sed quidam etiam in aciem egredi ausi, multos nobiles sagittis prostrauissent: statim vt non expugnari posse munitio, primo pręsertim impetu videbatur, inde recedunt. Prusæi verò ad hostium discessum auctis animis, maioribus copiis Latinos à tergo vrgebāt. Idem & alij faciebant, montanis occupatis, per quæ hostibus transeundum erat. Neque pauci à Latinis defecerunt, & eos æquè oppugnarunt ac ij qui eos non receperant, & multos occiderunt. Nihilominus tamen etiam sic res Latina superior fuit, cædésque multæ cùm alibi, tum ad vrbem Cæsaream factæ sunt. Nam Romani quidam signifero, qui Latinorum exercitum antecedebat, occiso, vexillóque in tumulo collocato, cohortes quæ sequebātur

Prusaensium pro Græciæ libertate propugnatio.

Latinorum oppugnatio irrita.

Fortitudo obsessorum ciuium præclaro exitu coronatur.

Mira vicissitudo rerum bellicarum.

Latini superiores semper euadunt, Græcis ferè semper malè multatis.

illo conspecto ad se pellexerunt, à quibus vbi Romanos esse cognouerunt, facillimè ac celerrimè profligati ac malè multati sunt. Idem institutum Theodorus Philadelphiensis imitatus, Errico

Theodorus Philadelphiensis ab Errico profligatur.

circa Adramyttium agenti arma infert, ac inexpectato superuentu & multitudine principiò terrorem incutit. Sed cum Errico Martis alea tentanda videretur, equitum aciem instruit: qui hastis in altum elatis, Romanorum congressum expectabāt. Qui cum à lacessendo abhorrerent, & instar flammiuomi serpentis anfractibus copiarum sese flecterent, & squamis armorum horrerent, & vtriusque cornu explicatione velut hiatum quendam præ se ferrent, & tamen segnius atque ignauius inuaderent: Latini veluti signo

Græcorum ignauia Latinis addit animos.

dato directis hastis, & clamore de more sublato, ipso Errico ante alios erumpēte, & per mediam hostiū aciem equo perrumpente, Romanos dissipant, & fugientibus incumbentes plurimos occidunt. Nam Romani equites ad primam Latinorum impressionem, & hastarum directionem, concitatis equis fugientes, pedestres ordines hostibus trucidandos reliquerant, & spoliandos.

Marchionis in Græcia grassationes.

Hoc Asiæ statu, Marchio per Thessala Tempe Romanis ductoribus egressus, copias in locis non montanis adeò celeriter duxit, vt in Larissæ cāpestria perueniret, ignaris Romanis qui montium ca-

θεπόμενα τάγματα, πρὸς μὲν τὸ προδηλὸν σημεῖον ἐξαπόμενα· κατὰ δὲ ἐκείνων, ὡς ἔγνωσαν Ῥωμαίους ὄντας, τραπόμενα, καὶ ῥᾶστα καὶ τάχιστα τούτους τρεψάμενα, καὶ κακῶς διαθέμενα. τὰ ἴσα δὲ τούτοις καὶ ὁ Φιλαδελφεὺς Θεόδωρος προθέμενος διαπράξασθαι, διὰ μάχης χωρεῖ τῷ Ἐρρῇ, περὶ τὸ Ἀτραμύττιον διατρίβοντι. ἀμέλει καὶ μὴ προσδόκιμος ἐπιὼν τῷ ἀνδρὶ, τὰ μὲν πρῶτα πρὸς τὸ πλῆθος, ὃ ἐπήγετο, ἀποκνῆσαι τοῦτον πεποίηκε. ὡς δὲ διακινδυνευτέα τῷ Ἐρρῇ ἐδόκει, ἡ ἱππὰς εἰς παράταξιν διατίθεται· ἡ δὲ ὀρθὰ τὰ δόρατα ἀνατείνασα, τὴν ἀπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐγχείρησιν ἐπέμενε. ἐπεὶ δὲ ῥαθύμως εἶχον Ῥωμαῖοι πρὸς τὴν τῆς μάχης προτούργησιν, κατὰ μὲν δράκοντα φλογωπὸν ὁλκοῖς λορδούμενοι στρατεύματα, καὶ φολίσιν ἐπιφριάσσοντες ὅπλων, καὶ ὡς εἰς χάσμα διανοιγόμενοι στόματος ταῖς ἑκατέρωθεν τῶν κεράτων ἀναπτύξεσι, πρὸς δὲ τὰς ἐπελάσεις ἀτονώτερον ἔχοντες καὶ νωθέστερον· ὡς ἀφ᾽ ἑνὸς συνθήματος οὗτοι τὰ ξυστὰ ἀπευθύναντες, καὶ κατὰ τὸ σύνηθες ἀλαλάξαντες, αὐτοῦ δὴ τοῦ Ἐρρῆ τῶν ἄλλων προεκθορόντος, καὶ διὰ μέσων τῶν τάξεων τὸν ἵππον ἐλάσαντος, διασκεδάζουσι Ῥωμαίους, καὶ σφίσιν ἐπικείμενοι φεύγουσι, φόνου πάρεργον πλείστοις ἔθεντο, οἷα τῶν ἱππέων Ῥωμαίων καὶ πρὸς τὴν πρώτην ἔμπτωσιν τῶν Λατίνων καὶ τὴν τῶν δοράτων ἀγκώνισιν, ὅλοις ἀποδράντων ῥυτῆρσι, καὶ τὰς πεζικὰς τάξεις παρεικότων εἰς κεράϊσιν τοῖς ἀντιμάχοις καὶ προνομήν. καὶ τῇδε μὲν τὰ κατ᾽ Ἀσίαν ἐφέρετο. τὰ δὲ Θετταλὰ τέμπη ἐκπεριελθὼν Μαρκέσιος ὑφ᾽ ἡγεμόσι Ῥωμαίοις, ἦγε διὰ ταχέων ἐν τοῖς μὴ ὀρειαίοις τὴν δύναμιν, ὥστε καὶ ἔλαθε τὰ πεδινὰ τῶν Λαρισσαίων κατέχων τοὺς ταῖς ἄκραις ἐφεστῶτας Ῥωμαίους, καὶ τὰς ὑπερβολὰς

τηροῦντας

περιοῦντας ἐπιμελῶς, ἃ τὸν μὲν Πηνειὸν ποταμὸν ἐς τὸ στενώτατον πάντη ξυνάγουσιν, ὡς καὶ καχλάζειν ἐν πολλοῖς ἐπὶ μέγα τὸ ῥόθιον, καὶ τὰς ὄχθας τῇ τῶν κτύπων ἀντιπέμψει συνεπηχεῖν. περὶ δὲ τὰς τῶν ὀρῶν ὑποβάσεις μίαν ἀτραπὸν διανοίγουσι. συνεπτυγμένην καὶ ταύτην, καὶ χαλεπὴν τοῖς βαδίζουσιν, ὥστέ πη μηδ᾽ ἐπὶ τεσσάρων ἀσπίδων αὐτὴν ἀναπτύσσεσθαι, ὑπὸ πέζων λισσάδων καὶ ποταμίου ῥεύματος ἐς τὸ πάντη συνιοῦσαν στενόπορον. ἐκ δὲ Λαρίσσης ἄρας, προὐχώρει τοῖς ἔμπροσθεν, μηδενὸς εἰς χεῖρας αὐτῷ προσιέναι θαρρεῖν ἔχοντος. ὀψὲ δὲ καὶ μόλις περὶ τὰς Θερμοπύλας λόχον ὁ Σγουρὸς Λέων ὑποκαθίσας, μηδέν τι ἔργον δράσας γεννάῖον, ἀλλὰ καὶ πρὸς μόνην τὴν τῶν ἱππέων Λατίνων ὄψιν ἀλλοφρονήσας, φυγὰς ἐκεῖθεν ἐς τὴν Ἀκροκόρινθον ᾤχετο. ὁ δὲ Σγουρὸς οὗτος ἐκ τοῦ Ναυπλίου γεγονημένος, χρόνον μέν τινα τῶν ἐκ τοῦ γένους βίᾳ μᾶλλον, εἴπερ πειθοῖ κατέσχε, παράδοξόν τι μεῖζον ἀναπληρῶν, καὶ χείρων οὐχ αἱμάτων καθαρεῦον κληρούχημα. ἀεὶ δὲ παρὰ τῶν πραγμάτων ἀνωμάλῳ ἐπιδιδοὺς, καὶ τοῖς στασιώδεσι καιροῖς οἰδαινόμενος, μέγας ἐκ μικροῦ πρόεισιν, ὡς οἱ χείμαρροι τοῖς ὄμβροις, καὶ τοῖς βιαίοις τὰ πνεύματα κύμασι. τὸ γὰρ ἱππόβοτον Ἄργος ὑπονοθεύσας, καὶ ἐπὶ ταῖς δὲ τὴν Κόρινθον λῃσάμενος, καὶ προϊὼν ἀεὶ τοῖς λῃστεύμασιν, εἶτα καὶ ταῖς Ἀθήναις αὐταῖς προσήρραξε μετὰ πολεμικῶν νηῶν καὶ τὸν Ἰσθμὸν διελθόντος στρατεύματος, ἐλπίσι θαλπόμενος, ὡς εὐμαρῶς κρατήσει τῆς ἀκροπόλεως, ἢ γοῦν ἑλεπόλεις ἐπιστήσας, ὡς ἀπόλεμον θροήσει τὸ ἔνδον ἀπομαχόμενον. ἦν δ᾽ ἀναπεμπάζων φρεσὶ καὶ εἰκαίως διανοούμενος, τὰ μὴ πέρας ὅλως δεξόμενα. ὁ γὰρ ἀρχιποίμην Ἀθηνῶν Μιχαὴλ ὁ Χωνειάτης, κασίγνητος οὗτος

cumina accuratis excubiis tenebant: quibus Peneus fluuius vbique in angustissimũ alueum coactus, in magnos fluctus attollitur; ripis resonantibus: & vnum, cúmque angustum tramitem & transitu haud facilem aperiũt, vt vix quaterni milites præ rupibus & torrentibus possint incedere. Larissa digressus, vlterius pergebat, nemine resistere audente, donec serò ac vix tandem Scurus Leo circa Thermopylas insidias ei struxit. sed nullo forti edito facinore, ad solum conspectum Latinorum equitũ territus, Acrocorinthũ confugit. Scurus hic Nauplio ortus, aliquãdiu vi magis quàm voluntate popularium principatum tenuit, à patre susceptum, ad cuius imitationem non sine sanguine imperauit. Sed confusione rerum auctus, & turbulentis temporibus vt torrẽtes imbribus, & turbinibus vndæ, tumefactus, è paruo magnus extitit. Argos dolo, Corinthum latrocinio cepit: & grassando subinde progressus, ipsas Athenas cum bellicis nauibus, & exercitu per Isthmum traducto est adortus: ea spe se arcis facilè potiturum, aut machinis adductis imbelle præsidium facilè territurum. Cæterùm ea agitabat animo, & frustra conabatur, quæ ad exitum perduci non poterant. Nam Athenarum summus pastor Michael Choniates, frater

Faciles fiunt viç militibus quib. nullus hostis occurrit.

Leonis Scuri Nauplij tyrannis.

Huius incrementa, & audaces conatus.

Superbia tyrannidis comes.

Michael Choniates archiepiscopus Atheniẽsis Scurum placat.

meus, meus inquã (nam laudi mihi duco cognationem eius, & ei me sanguine propinquum esse gaudeo, licèt à virtute & eloquẽtia eius remotissimus) cum sui muneris esse intelligeret, consilio & precibus remp. iuuare: Scuri castris visis, piè cum eo agere instituit, an hominẽ, præsertim non ignotum, sed sæpè collocutum, amouere posset. Itaque ex vrbe tanquam superiore loco monitorum sagittas eiaculatur, & pastorali funda, diuina verba iacit. aliquando etiam spiritualib. minis, tanquam arietibus, animum illius sternere instituit. Non enim decere eum, qui Christianus sit, & inter Romanos nomen suum profiteatur, Romanos bello petere: nisi fortè solis labiis Christianum agat, vt & veste & lingua duntaxat Romanũ, corde verò à Christianis sit remotissimus. Quam verò causam habeat oppugnandi Athenas? Nam Argiuis ob vicinitatem posse forsitan aliquid crimini dare, quo illorũ expugnatio excusetur: quemadmodũ & Corinthiis nuper archiepiscopi eorum crebras insidias obiecerit, vnde Romanum exercitum Nauplium accurrere, & naues hostiles appellere viderit. Athenienses verò & ipsũ vt locis distent, ita nihil inuicem habere negocij, & ab omni æmulatione remotos esse. Cum vrbis porrò sacerdote nihil intercedere, nisi pia & spiritualia commercia: quoniam hũc ipse patrem & & pastorem appellare nunquam recusarit, & suauitate orationis eius

Ad tyrãnum Choniatis oratio suasoria, vt ab Athenarũ muris recedat.

ἐμὸς, ναὶ ἐμὸς (ἐγκαλλωπίζομαι γὰρ τῇ ὁμογνιότητι, καὶ χαίρω καθ᾽ αἷμα τῷ ἀνδρὶ συναπτόμενος, εἰ καὶ τῆς ἀρετῆς καὶ λόγου κατὰ διάμετρον ἐκδιΐσταμαι) τὸ οἰκεῖον λάχος ὁρῶν τὴν αὐτοῦ βουλὴν καὶ εὐχῶν ἐξεχόμενον, ἐπεὶ παρεμβαλόντα θεάσαιτο τὸν Σγουρὸν, ἔγνω τοῦτον μετιέναι θεοφιλῶς, εἴ πως ἐκεῖθεν ἀποστῆσαι δυνήσεται. μηδ᾽ ἄλλως ἀσυνήθως ἔχοντα πρὸς αὐτὸν, ἐς δὲ λόγους ἐληλυθότα πολλάκις. καὶ δὴ ὡς ἐξ ὑπερδεξίων τῆς πόλεως τοξεύει παραινέσεων βέλεμνα, καὶ τῇ ποιμαντικῇ σφενδόνῃ ἀκροβολίζεται, διαφιεὶς θεόπλοκα ῥήματα. ἔστι δ᾽ ὅπη καὶ ὡς ἐξ ἑλεπόλεων τῶν πατρικῶν ἀπειλῶν πειρᾶται καταρσείειν τὸ ἐκείνου φρόνημα, μὴ δεῖν λέγων ἀπὸ Χριστοῦ καλούμενον, καὶ Ῥωμαίοις συνεξεταζόμενον, διὰ μάχης Ῥωμαίοις χωρεῖν, εἰ μὴ πιστοῦται μόνοις χείλεσι τὸ Χριστώνυμον, ὡς ἐσθῆτι καὶ γλώττῃ τὸν Ῥωμαίοις ὁμόφωνον, τῇ δὲ καρδίᾳ πόῤῥω πλάζοιτο τῶν καλουμένων ἀπὸ Χριστοῦ. τί δὲ καὶ ἔχων Ἀθηναίοις ἐπεγκαλεῖν, τῇ Ἀττικῇ ἐπεστράτευσε; τοῖς μὲν γὰρ γείτοσιν Ἀργείοις εἶχεν ἄν τι καὶ ἐπάγειν ὡς ὁμόροις αἰτίαμα, ποιοῦν ἀνεύθυνον ὅπως δὴ τὴν ἐκείνων καταδρομήν. ὡς ἄρα καὶ Κορινθίοις προσῆψεν ἔναγχος ἔγκλημα, τὰς τοῦ ἀρχιποίμενος Κορίνθου κατ᾽ αὐτοῦ πολλάκις ἐπιβουλὰς, ὁπόθεν καὶ τὸ Ναύπλιον στρατιὰν Ῥωμαίων ἐπιδραμοῦσαν ἑώρακε, καὶ νῆας ἐς αὐτὸ καταπλευσάσας πολεμικάς. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ αὐτὸς, ὥσπερ τοπικῶς ἀφεστήκασιν, οὕτω καὶ τοῦ ἔχειν πράγματα, ἐπὶ κατ᾽ ἀλλήλων χωρεῖν φιλονείκως, πλεῖστον ὅσον διείργονται. τὰ δὲ πρὸς τὸν ἱερέα τῆς πόλεως, οὐδὲν ὅτι μὴ τὰ πάντα θεοφιλῆ καὶ πνευματικὰ, εἴγε ὁ μὲν πατέρα καὶ ποιμένα τοῦτον ὀνομάζειν οὐδέ ποτε ἀπηνήνατο, καὶ τὰ

τῆς αὐτοῦ γλώττης ῥήματα, ὅσα καὶ γλυκὺ μελίκηρον βλίττειν ὠρεκτία διὰ παντὸς διέπεσθαι. ὁ δὲ παισὶ τοῖς κατὰ πνεῦμα τὸν Σκουρὸν ἐνέγραφε, καὶ τοιοῖσδε χρώμενος ὅπλοις, ἐκεῖθεν παρῃτεῖτο τὸν ἄνδρα μεταχωρεῖν. ὁ δὲ τὸ δύνασθαι βιάζεσθαι πρόφασιν ἀπαραίτητον καὶ ἀπαρακάλυπτον προβαλλόμενος, καὶ τὸν καιρὸν ἐνάγων, ἐᾶν παντὶ τὸ πρὸς ἰσχύος δρᾶν ὑποβάλλοντα, ὡς οἷα τῆς τῶν πόλεων πασῶν κορυφίδος τὰ τῶν ὅλων πασχούσης χείριστα. ἔτι δὲ καί τινα νεανίαν ἐκδοθῆναί οἱ πρὸς θάνατον, πολὺς ἐνέκειτο ἐκζητῶν, ὃν ἄλλος μὲν, καὶ μὴ αἰτησαμένῳ, μετὰ περιχαρείας προὔδωκεν ἄν, σπέρμα ἄδικον καὶ αὐτὸ μὲν κείνων, ὡς πολλοῖς παραίτιον ἀπωλείας, καὶ πᾶν ὅ,τι χείριστον κατὰ τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος τῆς ἀττικῆς, καὶ χειρὶ καὶ γνώμῃ διαπραξάμενον. ὁ δὲ τὸν λαμπρὸν διώκτην τῆς ἐνεγκούσης, καὶ τῆς κατὰ πνεῦμα τιθηνοῦ ἐκκλησίας ὑβριστὴν καὶ ἐπίβουλον, καὶ τὴν χεῖρα κατ' αὐτοῦ πολλάκις ὁπλίσαντα, τοῖς φιλουμένοις Εὐαγγελικῶς ἐγγράφων, καὶ περιέπων ὡς πρόσφυγα, τὸν Σκουρὸν παρεβλέπετο. ὡς δ' οὐκ εἶχε καὶ πείθειν ταῖς σοφαῖς ταύταις ὑποθημοσύναις ἐκεῖνον τὸν θηριώνυμον, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ κατ' ἀσπίδα κωφεύουσαν ἑκοντὶ τὰ ὦτα πρὸς ταῦτα ἑώρα βύοντα, καὶ βέλη παντοδαπὰ τοῖς ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ἀφιέντα, κατὰ τοῦ ἀνοσίου καὶ αἰτίου τῶν φυομένων κακῶν, ἅπαν ἀποτρόπαιον τρέπεσθαι Θεὸν ἱλασάμενος, τῶν τειχῶν ἄνωθεν κἀκεῖνος ἀνθίστησι μηχανήματα, καὶ τοῖς τείχεσιν ἐφίστησι, τὸ βάλλειν ἐκ χειρὸς δυνάμενον. καὶ τί γὰρ οὐκ ἂν διαπεπράχει τῶν πολεμίων εἰς ἀποσόβησιν, ἀνὴρ ἥκων διὰ πάσης σοφίας, καὶ παντοίαν μάθησιν λογικὴν, ὡς οὐδεμίαν ἕτερος ἐπῶν ὅσαι τε θυραῖαι καὶ ὅσαι ἡμέτεραι;

magis afficiatur quàm mellis dulcedine, eáq; semper frui cupiat, hic verò ipsum in spiritualium liberum numerum retulerit. Ac huiusmodi armis vsus Michael, precabatur, vt inde recederet. Scurus verò non dissimulanter prętendens, se vim posse facere: & tépora intueri iubens, quę pro viribus quenque agere monerent, cum omnium vrbium princeps afflictissima esset: denique postulabat, vt quidam adolescēs ad necem sibi dederetur. quē etsi alius aliquis, etiam non petenti libentissimè dedidisset, vt semen iniquum, & multis autorē interitus, pessima quęq; & manu & consilio contra patriam machinari solitum: ille apertum patriæ persecutorem & spiritualis nutricis Ecclesiæ violatorem & insidiatorē, cuius violentos conatus sæpius & ipse expertus erat, in eorū numero habuit, quos Euangelicè diligeret, neglectóq; Scuro supplicem defendit. Sed cum leonē illū sapientib. hisce monitis placare nō posset, aspidis in morem vltrò aures obturātem, & omnis generis tela in arcē coniicientem: orato Deo vt in nefarium hominē & subnascentium malorū autorē, cladē omnē cōuerteret, machinas & ipse in mœnib. disponit, ibidémq; sagittarios & funditores collocat. Nam quid ille ad propulsandos hostes non effecisset, vir omni doctrina sacrarū & profanarū literarum perpolitus, summáque facūdia ornatus?

Non facilè placatur tyrannus.

Pius pastor, postq. ā quę ad officium pertinent diligenter est exeq. utus, suorum saluti fortiter consulit.

comium Michaelis Choniatis.

qui si voluisset, igni pluere super temerarios, aut crabrones in exercitum immittere potuisset, aut aliquid aliud eis perniciosũ diuinitus impetrare. Neque enim cunctatus esset Deus, si manus ille sustulisset, aut labia ad inuocationem numinis aperuisset. Sed à tali vel cogitatione, ne dum facto, eum abduxit is qui filios tonitrui cōpescuit, ne ignem cœlo elicerent, cùm diceret, An nescitis cuius spiritus sitis?

Scurus de arcis expugnatione desperans, in vrbē sæuit.

3 Scurus autem desperata victoria aduersarij, aciei instruendæ tam periti, tam diserti, tam incomparabili virtute præditi, & irrita oppugnatione rupium arcis intellecta, iram suã contra eam vrbem extimulat, cuius arcẽ expugnare nō poterat: villas incendit, greges armẽtáque rapit, & post dies aliquot soluta obsidione Thebas oppugnat: quibus primo impetu captis, vlterius contendit: ac Thermopylis superatis, per Oetam montem descendendo, Larissæ cum Alexio Imperatore se coniungit. Is enim à Septentrionalibus lateribus auulsus, & vrbe Imperatrice excussus, in Thessalica Tempe peruenerat, ac filiam illius Eudociam vxorem ducit, quę prius Stephano Triballorum duci nupta, ab eoque repudiata, & Byzantium reuersa, post captam vrbem & desertam, Alexio Ducæ cognomento Murzuflo, qui Rom. imperiũ postremus inuasit, nupserat.

Soluta obsidione, Thebas expugnat

Thermopylis superatis cum Alexio Imp. se coniungit.

Alexij Imp. filiam Eudociam ducit.

εἰ δ' ἐβούλετο, εἶχεν ἂν καὶ πῦρ ὕσαι ἐπ' ἀτασθάλοις, ἢ σφῆκας ἐπαφεῖναι τῷ στρατοπέδῳ, εἴ τέ τι ἕτερον ἐκείνοις ὀλέθριον αἰτήσασθαι θεόθεν καὶ λήψεσθαι. οὐ γὰρ ἂν τὸ θεῖον ἐβράδυνεν, εἰ χεῖρες ὑψώθησαν ἐκείνου, ἢ χείλη διήρθησαν ἐκεῖνα πρὸς Θεοῦ ἐπίκλησιν. ἀπῆγε δ' αὐτὸν τοῦ τοιοῦτόν τι ὅλως διανοῆσαί τε καὶ διαπράξασθαι, ὁ τοὺς υἱοὺς τῆς βροντῆς ἐπισχὼν τὸ πῦρ ὑψόθεν κατενεγκεῖν, ἐν τῷ εἰπεῖν, οὐκ οἴδατε ποίου ἐστὲ πνεύματος;

3 Πρὸς οὖν τοιοῦτον ἀντίμαχον οὕτω μὲν ἴδριν τῶν τακτικῶν, οὕτω δὲ τὸν λόγον πολὺν, οὕτω δὲ τὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλον, ὁ ἀντίπαλος Σγουρὸς ἀπειπὼν, καὶ γνοὺς ὡς εἰκῆ ταῖς τῆς ἀκροπόλεως ῥαχίαις διακυρίττεται, τὸν θυμὸν ἐκριπίζει κατὰ τῆς πόλεως, ἧς οὐκ εἶχε χειρώσασθαι τὴν ἀκρόπολιν. καὶ δὴ τοῖς οἰκοπέδοις ἐνίησι πῦρ, καὶ προνομεύει τῶν ζώων τὰ εἰς ζεύγλην καὶ δίαιταν ἐπιτήδεια· καὶ μεθ' ἡμέρας ἐκεῖθεν ἀπαναστὰς, ταῖς Θήβαις προσβάλλει ταῖς ἑπταπύλοις. καὶ ταύτας ὡς ἐξ ἐφόδου παραστησάμενος, ἐπιτείνει πρὸς τὰ πρόσω τὸ πρόθυμον. οὐκοῦν Θερμοπύλας διϊὼν, καὶ τὴν Οἴτην ὑπερκαταβὰς, εἰς Λάρισσαν ἔξεισι, καὶ τῷ βασιλεῖ Ἀλεξίῳ συγγίνεται (οὗτος γὰρ τῶν τοῦ * βορρᾶ πλευρῶν κατασυρεὶς, καὶ τῆς ἐν πόλεσιν ἀρχούσης ἐκσφαιρισθεὶς, τοῖς Θετταλοῖς παρέβαλε Τέμπεσιν) ἐπὶ δὲ καὶ τῆς ἐκείνου θυγατρὸς Εὐδοκίας εὐνέτης γίνεται· αὕτη δὲ Στεφάνῳ συναφθεῖσα πρότερον τῷ ἀρχηγέτῃ τῶν Τριβαλλῶν, παρὰ μὲν ἐκείνου ἐμβριθῶς ἀποπέμπεται. τὸ δὲ Βυζάντιον καταληφυῖα, εἰς γυναῖκα ἄγεται ὕστερον μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν ἐκ ταύτης ἀπο[illegible]σιν, Ἀλεξίῳ τῷ Δούκα ὃς ἐπωνομάζετο Μούρτζουφλος, καὶ τὰ σκῆπτρα τῶν Ῥωμαίων λοῖσθος ἐνεχειρίσατο.

πλὴν

πλὴν οὐδ' οὗτος ὁ Δούκας ἕως γήρως καὶ πρεσβείου τῇ Εὐδοκίᾳ συνῴκισεν. ὁ γὰρ ταύτης πατὴρ Ἀλέξιος, οὐκ οἶδ' ὅ, τι παθὼν, σὺν δόλῳ τὸν ἄνδρα συνείληφε, καὶ κακῶς ἐς τὰς κόρας διέθετο, πλάνης πλανήτα μισῶν κομιδῆ, καὶ φυγὰς βασιλείας, τῷ ἀποπεσόντι ταύτης ἀντικαθήμενος. μετ' οὐ πολὺν δέ τινα χρόνον τῆς πηρώσεως, εἰς χεῖρας ἐμπεσὼν τῶν Λατίνων ὁ Δούκας, εἰς τὸ Βυζάντιον ἀνακομίζεται· καὶ ὑπὸ δίκην ἀχθεὶς, ὡς τὸν ἑαυτοῦ κύριον καὶ βασιλέα συνειληφὼς, καὶ τοῦ ζῆν ἐξαγαγὼν δι' ἀγχόνης, ἀπελογήσατο μὲν, ἐκεῖνον προδότην τῆς πατρίδος ὀφθῆναι, καὶ ἀξίως τὰ εἰκότα παθεῖν· μὴ μόνῳ δέ οἱ ταῦτα διαπεπρᾶχθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι κατ' οἰκείωσιν καὶ γένος ἐκείνῳ συνήπτοντο. οἱ δὲ μὴ προσχόντες οἷς εἴρηκεν, οὔτε μὴν οἷς ἔτι ὤδινεν εἰπεῖν τὰς ἀκοὰς ὁποσονοῦν ὑποσχόντες, καταψηφίζονται θάνατον τοῦ ἀνδρὸς καινότερόν τε καὶ βιαιότατον. εἰς γὰρ τὸν ἐν τῷ Ταύρῳ ἱστάμενον ὑψιτενῆ κίονα τοῦτον ἀνενεγκόντες, βάλλουσιν ἐκεῖθεν κάτω. ὁ δὲ ἐπὶ πόδας μέχρι τινὸς κατιὼν, εἶτα ἀνατραπεὶς κάτω κάρα, καὶ μετὰ βραχὺ καταρραγεὶς δόχμιος, διέρρηξεν οἰκτρότατα τὴν ψυχήν. τῇ γοῦν Εὐδοκίᾳ συναφθεὶς ὁ Σγουρὸς, τοῦ μαρκεσίου τῇ Ἑλλάδι προσάγοντος, αὐτὸς ὡς μικρῷ πρόσθεν εἰρήκειν τὸ ἐν Θερμοπύλαις ἐπήρει τέναγος, καὶ τὸ ἐπικρεμάμενον ταύταις σκιόεν ὄρος καὶ ὑψικόρυμβον, καὶ τἄλλ' ὁπόσα τὴν Ἑλλάδα δυσπρόσοδον τίθησιν. ἀλλὰ καὶ οὕτω κατὰ πᾶσαν εὐμάρειαν οἱ ἐκεῖσε τῷ μαρκεσίῳ ὑπέκυπτον, ἀγεννεῖ καὶ καταβεβλημένῳ φρονήματι, καὶ προχωρεῖν ἀεί πως ἐγνωκότι τοῖς κρείττοσι, καὶ ταῦτα μὴ στρατιὰν ἄγοντι μυριά-

Sed ne is quidẽ illam ad senectutem vſque tenuit. Nam Eudociæ pater Alexius, haud ſcio qua re impulſus, dolo eum comprehenſum, luminibus orbauit, erro erroni infeſtiſſimus, & imperio deiectus ſimili calamitate conflictato inimiciſſimus. Neq; multò poſt excæcationem, à Latinis comprehenſus Ducas, Byzantium reducitur, & ob dominum & Imperatorẽ ſuum comprehenſum, & laqueo enectum, in iudicium adductus, pro ſui defenſione attulit, illum patriæ proditorem extitiſſe, & dignas ſuo ſcelere dediſſe pœnas. Neque ſe vnum id feciſſe, ſed & reliquos illius cognatos. Verùm illi ſpreta eius oratione, & iis quæ adiungere cupiebat, planè repudiatis, capitis hominem condemnant, nouo & violentiſſ. ſupplicij genere. Nam in altiſſimam columnam quæ in Tauro ſtat, perductum, præcipitant. Is verò aliquandiu in pedes deſcendens, deinde in caput ſubuerſus, & humi alliſus, miſerabiliter interiit. Scurus autem ducta Eudocia, Marchione in Græciam tranſituro, vt paulo antè dixi, Thermopylarum anguſtias, & altum montem eis imminentem, cæteráque loca quæ Græciæ aditum intercludũt, accuratè cuſtodiebat. Verùm nihilominus ille iis locis facillimè potitus eſt, ob noſtrorum ignauiam ac degeneres abiectóſq; animos, ſubinde potentiores colere volentium: ídque cùm non magnum adduceret exercitum, nec inter ſe

In Murzuflũ. Dei iudicia.

Murzufli excæcatio.

Eiuſdem miſerabilis interitus.

A Latinis, capitis eõdem natus, nouo & violentiſſimo ſupplicij genere.

Ex columna præcipitatus & humi alliſus animam efflat.

Marchio Græcia potitur.

Græcorum ignauia Marchioni viam ſternit.

Bellorum ciuilium miseria.

consentientem, sed plerisq; in rebus, quippe ex multis vrbibus collectum, dissidentem. & cum ipsam Bœotiam inuaderet, tam cupidè susceptus est, quàm quisquam qui ex longinqua & diuturna peregrinatione domum reuertitur.

Marchio Bœotia & Attica potitur.

Progressus, etiam Attica potitur, & arci præsidium imponit. Cum autem idem Archiepiscopus, vt pridem Scurum, ita & tunc Marchionem propulsare posset: tamen tempus à resistendo alienum esse ratus, quippe vrbe Imperatrice expugnata, & tam Orietalibus quàm Occidentalibus prouinciis Latinæ hastæ vmbram subeuntibus, citra dimicationẽ munitione cedit.

Archiepiscopus Atheniẽsis citra dimicationem munitione cedit.

postremò Eubœa quoque, omissa defensione, supplices ad Marchionem manus tendit: & exercitui, Euripo concitatiori, pontem substernit: & in ipso freto castellum ædificatum, in eóque sedentem exercitum cernit, à quo mutabiles Insularium animi & callida consilia à defectione coercerentur.

Eubœam Marchio occupat.

Sed quid meã orationem barbari anteuertunt, & historiæ cursum occupant, nec ab vllo aduersario detinentur? Nam hæc, vt Thebis spoliatis, & Athenis occupatis, in Eubœam transierint, adhuc refert: illi verò, non vt pedites, sed vt aëriæ volucres, alis supra historiam euecti, ad Isthmum tendunt, oppositum ibi Romanum exercitũ profligant, vrbem in Isthmo sitam locupletem olim Corinthum intrant. Vnde Argos transeunt: Laconiam peruagati, impetũ in Achaiam

Miro & celerrimo successu victoriam persequitur.

Græcorum exercitũ profligat.

Corintho & aliis prouinciis & oppidis facilè potitur.

ειθμὸν, μηδὲ συμβαίνουσαν ταῖς γνώμαις, ἀλλ' ἀσύμφωνον ἐν πλείστοις, ὡς ἐκ πόλεων ἠλισμένην πολλῶν. ἐλάσας δὲ κἀπὶ τὴν Βοιωτίαν αὐτὴν, ὡς οὐδέ τις ἐπανήκων οἴκαδε χρόνιος, ὑπὸ τῶν Καδμείων ἀσμένως προσδέχεται. προϊὼν δὲ, κρατεῖ καὶ τῆς Ἀττικῆς, καὶ τῇ ἀκροπόλει φρουρὰν ἐγκαθίστησιν. εἶχε δὲ ὁ προεδρεύων ἱερατικῶς τῆς πόλεως, ὥσπερ Σγουρὸν πρότερον, οὕτω καὶ τότε Μαρκέσιον ἀποπέμψασθαι· μὴ εἶναι δὲ δοκιμάζων καιρὸν ἀντιστάσεως, εἶτα τῆς τῶν πόλεων βασιλίδος ἁλούσης, τῆς δ' ἑσπερίου καὶ ἑῴας ὑπὸ Ῥωμαίοις λήξεως τὴν σκιὰν ὑπιούσης τοῦ Λατινικοῦ δόρατος, ἀναιμωτὶ τοῦ ἐρύματος ὑπεξίσταται. ἐπὶ πᾶσιν οὐδ' Εὔβοια γενναῖον βλέπει τι καὶ ἐλεύθερον, ἀλλὰ καὶ αὕτη χεῖρα προτείνει, καὶ τοῦ παλιρροθίου πορθμοῦ ταχύτερον μεθαρμόζεται, καὶ ὑποστρώννυσι τὴν διαβάθραν βεβαιοτέρῳ τοῦ Εὐρίπου στρατεύματι, καὶ φρούριον ὁρᾷ δομηθὲν ἐπ' αὐτῷ γε δὴ τῷ πορθμῷ, καὶ στρατιὰν ἱζάνουσαν ἔνδοθεν πρὸς τὸ ἀνάρρουν ἀνασοβάζουσαν δήπουθεν τὰ τῶν Εὐβοέων ἀγχίστροφα διαβούλια, καὶ τὸ τῆς γνώμης παλίμβολον ἐπισχήσουσαν. ἀλλὰ τί προφθάνει μου τῶν λόγων τὸ βάρβαρον, καὶ τοῦ πτεροῦ τῆς ἱστορίας ταχυπετέστερον φέρεται, καὶ οὐδέ ποι ὡς ἀντίξουν ἐπέχεται; ἡ μὲν γὰρ ἔτι περινομεῦον αὐτὸ τὰς Θήβας καὶ χειρούμενον Ἀθήνας, τῆς δ' Εὐβοίας ἐπιβαῖνον διέξεισι. τὸ δὲ, ὡς μὴ πεζαίτερον ὂν, ἀλλὰ πτηνὸν καὶ ἀέριον ὑπερπτὰν τὴν ἱστορίαν χωρεῖ πρὸς ἰσθμὸν, τροποῦται τὸ περὶ ἰσθμοῦ προσεδρεῦον Ῥωμαϊκὸν, παρέεισιν εἰς πόλιν πρὸς Ἰσθμῷ κειμένην, καὶ πάλαι ἀφνειὸν τὴν Κόρινθον, μεθίσταται πρὸς Ἄργος, περιπλανᾷ τοὺς Λάκωνας, ἐς Ἀχαΐαν ἔνθεν προσ-

βάλλει, ἐκ τοῦδε τὴν Μεθώνην μετέρχεται, καὶ ὁρμᾷ πρὸς Πύλον τὴν πατρίδα Νέστορος, οἶμαι δ' ὡς Ἀλφειοῦ ἐπιστὰν, ἀρύσεται τοῦ ῥείθρου καὶ λούσεται, καὶ μνήμην λήψεται παλαιοῦ χαρίεντος διηγήματος, καὶ μαθὸν τὸν ποταμὸν τὸν τῆς Ἀρεθούσης ὑγραινόμενον ἔρωτι Σικελικῆς πηγῆς, καὶ παῖδας Ἰταλῶν ποτιζούσης, δέδιε, μὴ καὶ αὐτὸ τυραννοῦσαν τὸ ὕδωρ γράψει καθ' ὑγρῶν, καὶ δι' Ἀλφειοῦ τοῖς ἐκ τῶν γλύοις ἐκεῖσε διασαφήσῃ τὰ καθ' Ἑλλήνων ἀνδραγαθήματα. ἀλλ' ὦ Ἑλλήνων ποταμὲ Ἀλφειὲ, ῥεῦμα ῥέον δι' ἅλμης πότιμον, ξενίζον ἄκουσμα, ἐμπύρευμα ἔρωτος, μὴ δὴ τὰ Ἑλλήνια δυσπραγήματα τοῖς ἐν Σικελίᾳ βαρβάροις διατρανώσῃς· μηδ' ἐκπύστα θείης ὅσα οἱ ἐκ σφῶν ἐπιστρατεύσαντες Ἕλλησι, καθ' Ἑλλήνων ἐμεγαλούργησαν, ἵνα μὴ χορεύωσι, καὶ παιᾶνες ᾄδωσι, καὶ πλείοις καταίρωσιν οἱ διάφοροι. βραχύ τι ἐπίμεινον, ἀλλοπρόσαλλος ἡ μάχη, πεσσευτὰ τὰ ἀνθρώπινα, καὶ νίκη ἐπαμείβεται ἄνδρας. οὐδ' Ἀλεξάνδρῳ φασὶ τὰ ἐπὶ πᾶσιν ἀπρόσκοπα, οὐδ' ἀδιάπτωτος ἡ τύχη διὰ παντὸς τοῦ Καίσαρος. ναὶ πρὸς αὐτῆς τῆς Ἀρεθούσης τῆς ἀνεπάφων ἅλμης φιλοτήτων, καὶ ἐρωτόεντος νάματος. ἀλλ' εἶεν. ὁ δὲ δὴ Σγουρὸς ἐπὶ τούτοις ἠπορηκὼς, καὶ τὸ Ἄργος ὁρῶν ἐχόμενον, καὶ τὰς περιοικίδας πόλεις συνειλημμένας, ὡς ἐς ἄντρον λάσιος θὴρ, ἢ ὡς ὄφις ἐρπυστὴς εἰς χειὰν, συσπειρᾶται τὸν Ἀκροκόρινθον. ὁ δέ ἐστιν ἡ τῆς πάλαι πόλεως Κορίνθου ἀκρόπολις, ἐπ' ἀναντοῦς ὄρους κειμένη, καὶ δυσάλωτος τοῖς προσβάλλουσιν. ἀποκρουσθεὶς τοίνυν τοῦ Ἀκροκορίνθου ὁ μαρκέσιος, ἀλλὰ μηδὲ τὴν εἰς τὸ Ναύπλιον πάροδον ῥαδίαν θεώμενος διὰ τὴν τῶν ἐρυμάτων ἐχυρότητα, καὶ τὴν τῶν ἀπομαχομένων ἰσχυρότητα,

faciunt. Inde Methonem petunt: ad Pylum Nestoris patriam contendunt: ad Alphæum etiam accessuros arbitror, ex eóque potos & lotos veterem iucundam fabulam audituros. fluuium eum Arethusę fontis Siculi, quem Italorum filij bibunt, amore liquescentem vereri, ne suæ aquę successus Latinorum & res quas contra Græcos gesserint, inscriptas, ad populares eorum perferre cogatur. Verùm, ô Græce fluuie Alphee, latex per salsuginem manans potabilis, res auditu mira, amoris incendium: caue Græcorum calamitates Siculis Barbaris explices, aut cōmemores quantas res populares eorum contra Græcos gesserint, ne choreæ ducantur, ne pęanes cantentur, ne plures hostes appellant: paulisper expecta, *multæ sunt belli vices, tesseræ instar voluuntur res mortalium, nunc his nunc illis fauet victoria: ne Alexandro quidem ferunt omnia successisse ex sententia, nec Cæsaris fortuna caruit offensionib.* Per ipsam Arethusam te obtestor, per amicitiam à salsedine intactam, per amatoriū laticem. Sed vt ad institutum redeam: Scurus his cladibus fractus, cùm Argos & finitima oppida occupata esse cerneret, in Acrocorintho vt hirsuta bestia in antro, aut vt draco in spelunca se abdit: quę veteris Corinthi arx est, in arduo monte sita, ferè inexpugnabilis. Quare Marchio inde repulsus, cū Naupliū quoq; haud facilè expugnari posse cerneret, ob castellorū munitionē, & defensorū cōstantiam:

Arethusæ fons.

Allocutio Alphei, & diuinatio de mutanda Latinorum fortuna.

Rerū humanarū vices.

Scurus Acrocorinthum confugit.

Marchio eū obsidere instituit: nihil enim bellicosis arduū.

obsidionem vtriusque loci ducere instituit: & ex aduerso Acrocorinthi castellum ædificat, quà maximè oppugnari posse videbatur. Ita Romanorum Asiani & Occidẽtales fines omnes, nondum integro anno elapso, Latinarũ gentium armis seruiliter cessissent (iam enim designatus Imperator Balduinus, etiã Nicæam & Prusam oppugnare instituerat) nisi Dominus, *qui consilia irrita facit, & gentes belli studiosas dißipat*, nostri defensionẽ iam prorsus deficiẽtium suscepisset. Nam profugus Imperator ad Marchionẽ profectus, panis & vini demenso, Imperij insignia commutat, cum Euphrosyna coniuge in locum nomine Halmyrum (hoc est, salsuginosum) fortunæ suæ respondentem, habitatum missus.

Bellorum à Latinis in Oriente tunc temporis gestorum successus.

Alexius olim Imperator, seruilis ingenij vir.

χρονοτριβεῖν ἐφ' ἑκατέροις προτίθησι, ἐς δὲ τὸν Ἀκροκόρινθον φρούριον ἀντίθετον ἀνίστησιν, ᾗ μάλιστα ὁ χῶρος ἐπίμαχος κατεφαίνετο. Ἦν δ' ἂν σὺν τῇ Ῥωμαίων Ἀσιανά τε καὶ Ἑσπέρια ὅρια, μηδὲ τελείου ἔτους παρῳχηκότος τοῖς Λατινικοῖς ἅπασι γένεσι δουλοπρεπῶς ὑποκύψαντα (ἤδη γὰρ καὶ ὁ εἰς βασιλέα χρισθεὶς Βαλδουῖνος κατὰ Νικαίας καὶ Προύσης τὸ δόρυ διαγκωνίσασθαι προὔθετο) εἰ μή γε ὁ βουλὰς ἀθετῶν κύριος, καὶ διασκορπίζων ἔθνη τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ὑπέλαβεν ἡμᾶς εἰς τέλος ἐκλείποντας. ὁ γὰρ δὴ φυγὰς βασιλεὺς εἰς ὄψιν τῷ μαρκεσίῳ ἐλθών, ἄρτου μετρητοῦ καὶ κοτύλης κεράσματος τὰ τῆς βασιλείας ἀνταλλάττεται σύμβολα, καὶ εἰς χῶρον τῇ τύχῃ φερώνυμον (Ἁλμυρὸς ὁ χῶρος κικλήσκεται) τὰς διατριβὰς τελέσων ἐκπέμπεται σὺν Εὐφροσύνῃ τῇ ὁμευνέτιδι.

4 Romani autem, qui cum Imperatore aufugerant (quorum plerique nobiles, bello non obscuri, & Thraciis vrbibus orti erant) cum Marchione degere, eiq; pro virili operam nauare voluerunt. ab eo verò dimissi (negabat enim sibi Romanis militibus esse opus) eadem de re Balduino Imperatori supplicarunt. Ibi quoque repulsam cum tulissent, ad Ioannẽ se conferunt, qui in monte Hæmo natus & educatus, ferè omnem Romanam ditionem quà Occidentẽ spectat, bellis vastabat & delebat, Scythicis incursionib. desolabat, & multiplici vexatione conterebat. Is quia Latinorum ferociam suspectam habebat, eorúmque hastã vt flammeam romphæam reformidabat, libenter eos suscepit.

Græcos proceres & milites, ob ignauiam, Marchio reiicit.

A Balduino repulsam patiuntur.

4 Οἱ τῷ βασιλεῖ τοίνυν συναποδράντες Ῥωμαῖοι (ἦσαν δὲ τούτων οἱ πλείους ἐπίσημοι τὸ γένος, καὶ οὐκ ἄδοξοι τὰ πρὸς πόλεμον, καὶ πατρίδας τὰς ἐν Θρᾴκῃ πόλεις αὐχοῦντες) ἤθελον συνεῖναι καὶ ἕτοι τῷ μαρκεσίῳ, καὶ τὰ δυνατὰ ὑπουργεῖν. ὁ δὲ μὴ χρείαν φάμενος ἔχειν Ῥωμαίων στρατιωτῶν, οὕτως αὐτοὺς ἀπεπέμψατο. τῷ βασιλεῖ δ' ἔπειτα Βαλδουΐνῳ περὶ τοῦ προσδεχθῆναι οἱ προτείνουσι δέησιν. ὡς δ' ἦσαν ὅ φασι καὶ πάλιν κενὴν ᾄδοντες, τῷ Ἰωάννῃ προσίασιν, ὃς τραφεὶς ἐν τῷ Αἵμῳ, καὶ γεννηθεὶς, μικροῦ πᾶσαν τὴν ὑπὸ Ῥωμαίοις ἑσπέριον ἐπικράτειαν διέφθειρε καὶ ἠφάνισε, πολέμοις ἀπολιχμῶν, Σκυθικαῖς ἐφόδοις ἐξερημῶν, καὶ πολυτρόποις ἐκτρίβων κακώσεσιν. ὁ δὲ τούτοις ἀσμένως προσδέχεται.

λὴν γὰρ τὸ τῶν Λατίνων ἀγέρωχον φρόνημα ὑφ' ἑρμώμενος, καὶ τὴν τούτων λόγχην, ὡς φλογίνην ῥομφαίαν, ὑποβλεπόμενος. ἐπεὶ καὶ περὶ φιλίας στείλας πρέσβεις, οὐχ ὡς βασιλεὺς φίλοις, ἀλλ' ὡς ὑπηρέτης δεσπόταις προσδιαλέγεσθαι σφίσιν ἐν τοῖς πρὸς αὐτοὺς ἐπετάττετο γράμμασιν, ἢ μὴν ἀπεκδέχεσθαι σφᾶς κατ' αὐτοῦ τὰ ὅπλα βαστάζοντας, καὶ κείροντας κατ' εὐπέτειαν τὴν Μυσίαν, ἣν μὴ δέον καρποῦσθαι, τοῖς κυρίοις Ῥωμαίοις ἐπαναστὰς, κἀκεῖνον εἰς τὴν προτέραν τύχην ἐπαναλύοντας. διαφίησι τοίνυν ἐς τὰς πατρίδας ἐπανιέναι τοὺς ἐπήλυδας αὐτῷ Ῥωμαίους ὁ Ἰωάννης, καὶ δρᾶν ὁ δύνανται κακὸν τοὺς Λατίνους, μετ' εὐμεθόδων τῶν ἐγχειρήσεων, ἕως τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐκεῖνος διάθοιτο. ἐπανηκότες οὖν ἐς τὰ σφέτερα, τὰς τῶν Θρᾳκῶν καὶ Μακεδόνων πόλεις διαφιστῶσι, συναιρομένων σφίσι τῶν Βλάχων. πλεῖστοι γοῦν ἐντεῦθεν τῶν τὰς πόλεις διανειμαμένων Λατίνων, ἐς αὐτὸ ζημιοῦνται τὸ ζῆν. οἱ δὲ φυγάδες ἐς Βυζάντιον ἐπανήκουσιν. ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν Διδυμοτείχῳ διαχειρίζονται, καὶ οἱ ἐν Ὀρεστιάδι μετανάσται γίνονται. καὶ τοῦτο τὸ ἔργον ἐλευθεροῖ μὲν τὴν ἕω Λατίνων παρὰ πᾶσαν δόκησιν, ἐπανηκόντων εἰς τὸν καθ' ἑσπέραν πόλεμον. ἐκκρούει δὲ τοῦ ἄγαν, καὶ πρὸς βραχὺ μετεωρόφρονας τίθησι τοὺς κατασχόντας τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ Πέλοπος ἔδαφος. καὶ ἵνα καθ' εἱρμὸν τῷ λέγειν δοίημεν, ὁπόσα ἐνθένδε ξυμβέβηκε, Ῥωμαῖοι μὲν τὴν ἐξ Ἀδριανοῦ τὴν κλῆσιν λαχοῦσαν, καί γε τὸ Διδυμότειχον κρατοῦντες, κατὰ χώραν ἔμενον, οὐ μικρὰν ἀπὸ τῶν Βλάχων σύναρσιν ἔχοντες. ὁ δέ γε Ἰωάννης τὰς οἰκείας τάξεις, καὶ τὸ ἐκ Σκυθῶν ἐπίκουρον ἐπαγόμενος, μικροῦ ἀριθμῷ σχεδὸν ὑποπίπτον, λεληθέναι τὰ πολλὰ τοῖς Λα-

Qua de causa cum legatos de amicitia ineunda ad Latinos misisset, per literas cum eis, non vt rex cum amicis, sed vt seruus cum dominis colloqui iubebatur: alioqui se arma illi illaturos, & Mysiã facilè vastaturos, quam contra officium &per seditionẽ, spretis Romanis, occupasset, eúmque ad pristinam fortunã redacturos. Proinde Romanos ad se profugos Ioannes in patriam quenque suã abire iubet: & callidis aggressionibus Latinis nocere quantum possint, donec ipse fortunis illorum cõsulat. Igitur ad sua reuersi, Macedonum & Thracum vrbes, Blachis adiutantibus, ad defectionem impellunt. Vnde plurimi Latinorum, quibus eæ vrbes obuenerant, iugulantur: alii Byzantium extorres redeunt. Occiduntur & ij qui Didymotichi erant: & quj Orestiadem tenebant, eiiciuntur. Id facinus Oriẽtem Latinorum bello præter expectationem liberat, ad Occidentem redeuntium: & eos etiam, qui Græciam & Peloponnesum occuparant, repressa superbia paulo modestiores facit. Et vt ea quæ hinc acciderunt, ordine referamus: Romani qui Adrianopolim & Didymotichum tenebant, non paruis Blachorum freti auxiliis, ibi manebant. Ioannes verò, qui suas copias, & auxilia Scytharũ penè maiora numero adducebat, operã dabat vt La-

Ita superbè repudiati, Blachorum ope vrbes ad defectionẽ impellunt. Ira & iustus dolor ignauiores ad vindictam accendunt.

Mars cõmunis est, nec raro interimẽtem alios opprimit.

Latini Occidentales vrbes recuperare satagunt.

Balduinus Græcorũ motum compescere studet.

tinos lateret. Vt autem motum Romanorum Balduinus & reliqui tres duces audiuerunt (nam Comes S. Pauli defunctus, in Manganio monasterio & Scleræn æ Augustæ monimẽto sepultus erat) statim exercitũ mittunt cõtra vrbes quæ defecerãt. Ac Bizya quidẽ & Zurulus statim sub iugum redierũt. Arcadiopolim verò locupletibus & nobilibus ciuibus vacuam, soli Romani noctu ingressi, quibus vrbs ea patria erat, tenebant, auxiliis etiam ad eam tuendam adductis, & in mœnia distributis. Cũ diluxisset, Latini Romanos nec aciem militarẽ habere, nec vlla bellica disciplina vti atque adeò nec satis armatos esse conspicati, ad pugnam se pararunt, longius digressi à mœnibus. Eam Latinorum cautionem Romani timiditati tribuentes, portis effusi, & temerè inuecti, paulo pòst in fugam vertuntur. Ac eo die miserabile & atrox spectaculũ editur. Nemini parcitur, cæduntur omnes, insepulti abiiciũtur, sanguine pinguescit humus. Hæc præcursor exercitus fecit. nec enim vlterius progredi ausus est, cùm Romani & Blachi cũ Scythicis cohortibus circumirent, cæteri verò Adrianopolim concurrerẽt tanquam in certum asylum. Imperator verò Balduinus mẽse Martio egreditur, & Pleæ Comes Doloicus, & post eos Ericus Dandulus Vene-

Romanorũ cædes ad Arcadiopolim.

Vide annotationes.

Temeritas cladis & fugæ mater.

Atrox belli spectaculũ.

Balduinus ad bellum egreditur.

τίνοις ἐτίθει διὰ σπουδῆς. ὡς δ' εἶχε τὴν τῶν Ῥωμαίων ἐνωτισάμενος ἐπανάστασιν, ὅ τε βασιλεὺς Βαλδουῖνος καὶ ἡ τῶν ἄλλων ἀρχηγῶν τριττὺς (ὁ γὰρ δὴ κόμης τοῦ ἁγίου Παύλου ἀπεγεγόνει θανάτῳ, καὶ τέθαπται κατὰ τὴν μονὴν τῶν Μαγγάνων, ἐν τῷ τῆς σεβαστῆς τῆς Σκληραίνης μνήματι) ἐκ μὲν τῶν αὐτίκα στέλλεται στρατιὰ, τὰς πόλεις μετελευσομένη τὰς ἀποστάσας. Βιζύη μὲν οὖν καὶ Τζουρουλὸς ἐπανήλθοσαν, καὶ ὡς πρότερον ὑπέκυπτον. τὴν δὲ πολισθεῖσαν Ἀρκαδίου κενωθεῖσαν εὗρον τῶν ἐν πλούτῳ καὶ δόξῃ λεῶν. * νυκτὸς δ' ἐπιθεμένων σφίσι Ῥωμαίων, οἷς ἡ πόλις ἦν δὲ πατρὶς, καὶ οἷς συνεληλύθασι τούτοις ἐπίκουροι, πρὸς ὀλίγον μὲν ἡσύχασαν, ἐν ὅπλοις γενόμενοι, καὶ πρὸς φρουρὰν τὰ τείχη διείλοντο. ὑποφαυσάσης δὲ τῆς ἕω, Ῥωμαίους κατασκεψάμενοι, μήτε μὴν παρατάξει, μήτε μὴν μεθόδοις χρωμένους στρατηγικαῖς, ἀλλ' οὐδ' ἐς ἀκρίβειαν ὡπλισμένους συντεταγμένην τὴν δύναμιν ὡς ἐς μάχην ἐξάγειν ἐγνώκεσαν. ὡς δ' ἀπολύτων αὖθις Ῥωμαῖοι μετὰ θάρσους τοῖς τείχεσι ἐπεγκείμενοι (ᾤοντο γὰρ δειλίαν τὴν τῶν Λατίνων ἀσφάλειαν) διεκχέονται τῶν πυλῶν, καὶ σφίσι συμπλέκονται, καὶ πρὸς μικρὸν ἀντισχόντες Ῥωμαῖοι τρέπονται, καὶ γίνεται τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐλεεινὸν καὶ οἴκτιστον θέαμα. μηδενὸς γὰρ λαβόντες οἱ Λατῖνοι φειδὼ, κατὰ δὲ πάντων τῷ ξίφει χρησάμενοι, τὴν γῆν ἐπίαναν αἵμασι, καὶ τῶν πεσόντων οὐδεὶς ὁσίας τετύχηκε. ταυτὶ μὲν οὖν ἡ προεξιοῦσα δέδρακε στρατιά. οὐδὲ γὰρ περαιτέρω χωρεῖν τεθάρρηκε, Ῥωμαίων μὲν καὶ Βλάχων μετὰ μοίρας Σκυθικῆς περιϊόντων, τῶν δ' ἄλλων ἐς τὴν Ἀδριανοῦ συνδραμόντων, ὡς εἰς σῶζον κρησφύγετον. κατὰ δέ γε μῆνα τὸν μάρτιον ἔξεισιν ὁ βασιλεὺς Βαλδουῖνος, καὶ ὁ Πλέης κόμης Δολόϊκος, ἐπὶ δ' αὐτοῖς ὁ Δοὺξ Βε-

νετίας

νετίας Ἐρρίκος Δάνδουλος, μετὰ τῶν οἰκείων ἕκαστος τάξεων, ἀμέλει καὶ κατειληφότες τὴν Ἀδριανοῦ, καὶ βαλόντες ἐκεῖσέ πη στρατήγιον, ἐς ὅσον μὴ εἶναι βέλους ἐντὸς, τῇ ὑστεραίᾳ τὰς δυνάμεις προσῆγον τοῖς τείχεσι, καὶ ἵστων τὰς μηχανάς. τῶν δὲ ἐντὸς ἀμυνομένων εὐρώστως, οὐδέν τι πλέον ἐφ' ἡμέραις ἐπέραινον πλείοσι, τοῦ βάλλεσθαι καὶ βάλλειν διὰ τὴν τῶν τειχῶν ἐχυρότητα, οὐκοῦν τὰ βάθρα τῶν τειχῶν ἀνεμόχλευον, ἀφανῶς ὑποσαλεύειν τὰ τείχη πειρώμενοι, ἐς ὅτι μήκιστον ὑπονομεύοντες, καὶ τὸν χοῦν λεληθότως ἀναφέροντες, καὶ ὑπερείσματα ἐκ ξύλων εὐπρήστων ταῖς ὀρυγαῖς ἐφιστῶντες, καὶ πολυχειρίᾳ τὸ ἔργον ἀνύοντες. ἦσαν δὲ καὶ Ῥωμαῖοι πρὸς ταῦτα διατεχνώμενοι τὰ τῇ πόλει σωτήρια, ἀλλ' οὔπω συχνοὶ περιέπτησαν ἥλιοι· καὶ μοῖραν διαφεὶς ὁ Ἰωάννης Σκυθικοῦ στρατεύματος, τοῖς ζώοις τῆς διαίτης καὶ τοῖς ὀχήμασιν ἐντέλλεται προσβαλεῖν, ἃ περὶ τὸ στρατόπεδον τῶν Λατίνων τὰ χλωρὰ τῆς ὕλης ἐδρέποντο, διὰ τοῦ μεθοδεύματος γνῶναι βουλόμενος, ὁποῖα τὰ τῶν πολεμίων εἰσὶ διαβούλια, καὶ ὅπως τὰς εἰς πόλεμον ἐκτάσεις τιθέασι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὴν πρώτην τῶν Σκυθῶν θέαν ἐνθουσιώδεις πλησθέντες ὁρμήματος, πρὸς τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς δόρασι γίνονται. καὶ οἱ μὲν τῆς ἐπὶ Σκύθας κατὰ κράτος εἴχοντο· οἱ δὲ τὰ νῶτα μεταβαλόντες, συντόνου δρασμοῦ ἥπτοντο, ἐς τοὐπίσω τὰ βέλη πέμποντες, καὶ μηδ' οὕτω τοῦ φεύγειν προτροπάδην ἐπιλαθόμενοι· οἱ δὲ ἐπέκειντο καὶ οὕτως διώκοντες, κἂν οὐδὲν ἤνυον, πτηνώδεσι καὶ κούφοις διὰ τὴν ὅπλισιν ἀνδράσιν ἐφεπόμενοι. καὶ τοιοῦτον μὲν πέρας τὰ τῆς τόθ' ἡμέρας εἰλήφεσαν. ἐκ δὲ τούτου Ἰωάννης μὲν τὸ οἰκεῖον στράτευμα ἔχων, αὐλῶσιν ἐνελόχα, καὶ φάραγγας ὑπεδύοντο, καὶ τόποις ἐπηρμένοις εἰς γήλοφα παρεδύετο, μηδ' εἰ πάρεστιν, εἰδέναι

tiarũ Dux cum ſuis quiſque legionibus & vallo extra teli iactũ ad Adrianopolim cõmunito, poſtridie copias ad mœnia adducunt, & machinas erigunt. Vrbanis autem ſtrenuè ſe defẽdentibus per dies cõplures non aliud proficiebãt, niſi vt telis & peterent & peterẽtur. Itaque vineis, multitudine operarum freti, longiſſimè actis, egeſtáque clàm terra, & cauernis aridis lignis ſuffultis, mœnium fundamenta hoſtibus non animaduertentibus labefactare ſtuduerũt. Sed & Romani contrà parabãt, quæ vrbi eſſẽt ſalutaria. Nec multis diebus pòſt Ioannes partem Scythici exercitus impetum facere in pecudes & equos in herbidis pratis iuxta Latinorum caſtra paſcẽtes iubet vt ea ratione hoſtium concilia, & militarem diſciplinã exploraret. Hi verò ad primũ Scytharũ conſpectum furioſo quodam ardore cõcitati, haſtis arreptis & equis conſcenſis, Scythas inuadũt, qui tergis obuerſis continẽter fugiũt, retrò ſagittas cõiicientes, ac ne ſic quidem fuga interrupta. Illi verò acriter perſequuntur, quamuis nihil proficerent, benè volucribus ob leuem armaturam viris inſtando. Et hic eius diei fuit exitus. Ex eo Ioannes cum ſuis copiis anguſtias & fauces ſubit, & poſt altos colles deliteſcit: in id intentus, ne ſuam præſentiã

Adrianopolim obſidet.

Latini à Scythis in inſidias pellecti, à Blachis capiuntur & occiduntur.

Ioannis Græcorũ & Scytharum ducis ſtratagema in Latinorum perniciem.

nosset hostes. & rursus è Scythica phalange cui Cozas præerat, complures in castra Latinorum mittit, hortatus, vt priores imitarētur, eademq́ue via reuerterētur. Latini Scythis denuò visis, rursus festināter armati, maiori quam dudum contentione hastas in eos vibrant, & cursum intendunt. Sed cū Scythæ facilè anteuerterent, vt & leuiter armati, & expeditioribus equis insidentes, ac nullas ferè sagittas retrò emittentes: Latini per imprudentiā lōgissimè prouecti, in ea loca, in quibus laquei & insidiæ erant, & in recentes Scythicas cohortes inciderunt, & ipsi & equi iā contentione itineris planè fatigati, & in medio Scytharum circunuenti sunt. quorū multitudine, cùm ad manus ventum esset, oppressi, equis deturbantur, multis singulos inuadētibus: & duræ ceruicis homines falces & laqueos in colla recipiunt, equi occidūtur. Tanquā enim atra & perpetua nubes, ita Scythæ irruebant, vt neque explicare sese neque diffugere possent. Ceciderūt igitur omnes lectissimi Latinorum equites, & hastis vibrādis celebres. cadit & Pleæ Comes Doloicus. Balduinus verò capitur, & viuus in Mysiam abducitur: atque inde Ternobum perductus, & in carcerem coniectus, vinculis vsque ad collum oneratur. Principale verò & callidissimum malum & omnium

Scytharum in bello dexteritas.

Latini imprudentes & cōtentione itineris fatigati in Scythicarum cohortium insidias incidunt.

Latinorum lectissimi cæduntur. Vide quid audacia imprudēs efficiat.

Dandalus effugit.

προευδῶν τοὺς ἀντιπίπτοντας. ἐκ δὲ τῆς Σκυθικῆς φάλαγγος ἧς ὁ Κοτζᾶς ἡγεμόνευεν, αὖ πάλιν ἐπελαύνει τῷ στρατοπέδῳ τῶν Λατίνων διαφῆκε συχνούς. καὶ ταὐτὰ τοῖς προτέροις δρᾶν ἐπικελεύεται, κἀκείνης ἔχεσθαι τῆς πορείας ἐπαναστρέφοντας, ἧς καὶ πρότερον εἴχοντο. οἱ δὲ ὡς τοὺς Σκύθας αὖθις θεάσαντο πρὸς σπουδὴν, καὶ αὐτίκα μάλα καθοπλισάμενοι, καὶ παρὰ τὴν ἔναγχος εὐρώστως ἐπέκειντο, τὰ δόρατα σείοντες, κἀπὶ τὸ μᾶλλον τὸν δρόμον ἐπέτεινον. ὡς δὲ τὸ Σκυθικὸν προῆγεν εὐπετῶς, τὰ πολλὰ μηδὲ τοξεῦον ὄπισθεν, ὡς μὲν κούφως ἐσταλμένον, ὡς δὲ καὶ δρομικωτέροις ἵπποις ὀχούμενον, ἔλαθον εἰς πλεῖστον ὅσον οἱ Λατῖνοι ἐξιππασάμενοι, καὶ τῶν χωρίων ἁψάμενοι ἀμαθῶς, ἐν οἷς αἱ πάγαι καὶ οἱ λόχοι, καὶ τὰ ἔνεδρα διεσκεύαστο, ἀμέλει καὶ Σκυθικοῖς ἀκμῆσι περιπεπτωκότες στρατοῖς, αὐτοὶ τῆς ὁδοῦ τῇ συντονίᾳ ἐκτονωθέντες, καὶ λαμπρῶς ἤδη σφίσι τῶν ἵππων ἀποκναισάντων, ἐν μέσῳ ἀπολαμβάνονται. οἱ γὰρ Σκύθαι ὡς ἐς κύκλωσιν αὐτοὺς περιήεσαν. οἱ δὲ ὡς ἐν χερσὶν ἦν ὁ ἀγὼν τῷ πλήθει τῶν Σκυθῶν βιαζόμενοι, ἀνετρέποντο τῶν ἵππων, πολλῶν ἕνα περιϊόντων, καὶ δρέπανα καὶ βρόχους ἐδέχοντο κατὰ τῶν αὐχένων οἱ σκληροτράχηλοι. καὶ τὸ χρῆμα τῶν ἵππων κατηκίζετο. ὡς γὰρ μέλαν νέφος καὶ συνεχὲς τῶν Σκυθῶν ἐπεισπεπτωκότων, οὔτε ἵππων ἐξελιγμοῖς χρήσασθαι εἶχον, οὔτε διαφυγὰς δρᾶν. ἔπεσον οὖν ὁπόσον τοῦ Λατινικοῦ ξίφους ἐπίλεκτον, καὶ ταῖς τῶν δοράτων ἀγκοινήσεσι περιώνυμον. πίπτει δὲ καὶ ὁ τῆς Πλέης κόμης Δολόϊκος. ὁ δὲ Βαλδουῖνος χειροῦται, καὶ εἰς Μυσίαν ἀπάγεται· κἀκεῖθεν εἰς Τέρνοβον κομισθεὶς, εἱρκτῇ παραδίδοται, καὶ δεσμὰ ἕως τραχήλου ὑφίσταται. τὸ δ᾽ ἀρχαιότατον καὶ πολυτροπώτατον κακὸν, καὶ τῶν ἀπο-

ἀπευκταίων τούτων Ῥωμαίοις πρωτουργὸν αἴτιον, ὁ τῆς Βενετίας δοὺξ Δάνδουλος, ὕστατος ἐλαύνων, καὶ τῶν φυγάδων τὴν τοῦ στρατεύματος ἧτταν ἐνωτισάμενος, ἐκ τοῦ αὐτίκα μεταστρέψας τὰ χαλινὰ ἐς τὸ στρατόπεδον φέρεται. ὡς δὲ καὶ νὺξ ἐπῆλθε (περὶ γὰρ δείλην ὁ πόλεμος γέγονε) φῶτα εἰσενεγκεῖν διὰ τῶν σκηνῶν ἐπισκήπτει, καὶ πλείστοις αἴρειν πυρσοὺς, εἰς ἔμφασιν τοῦ μὴ πᾶσαν ἐκτεθλῖφθαι τὴν στρατιὰν, μηδὲ σφᾶς ἀποδειλιάσαι τὸν πόλεμον. περὶ δὲ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἀναστὰς, ἐκεῖθεν εἰς τὴν παράλιον ἵκετο Ῥαιδεστὸν· καὶ συμμίξας Ἐρρῆ τῷ τοῦ Βαλδουίνου κασιγνήτῳ, ἄρτι ἐξ Ἀτραμυττίου ἐπανήκοντι μετὰ τῶν ἐκ Τρωΐας Ἀρμενίων, οἵπερ αὐτῷ συνεστράτευον, ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξε, διερρηγμένος τὰ στήμονα τῶν ἐντέρων τοῖς πολλοῖς παρασάγγαις, οὓς ἐν τῷ φεύγειν διίππευσε, καὶ διῳδηκὼς ἐπὶ μέγα τὸν κυλινδροφύλακα θύλακον.

5 Ῥωμαῖοι δ' ἐπὶ τούτοις ὅσοι τῇ Κωνσταντίνου προσέμενον, τῷ δέει τοὺς ὀδόντας ἐβάμβαινον, ἔτι προκείμενον ἔχοντες ὀφθαλμοῖς τὸν κατὰ σφῶν ἐκξιφισμὸν τῶν Λατίνων, καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν προσόντων, ἃ κατ' οὐδένα δίκαιον λόγον ὑπέστησαν μετὰ τὴν ἐκ τῆς πόλεως ἄπαρσιν Βαλδουίνου, πέμπτην ἄγοντες καὶ εἰκοστὴν τοῦ μαρτίου μηνὸς, τῆς τότε τρεχούσης ὀγδόης ἰνδικτιῶνος, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ τρίτου καὶ δεκάτου ἔτους. ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἔτι παροικοῦντες τῇ Σηλυβρίᾳ, τὰ τῶν κακῶν ἔσχατα εἰκάζομεν πείσεσθαι, τὴν τῶν Δαονιτῶν ἀναίρεσιν, ἐκ γειτόνων οὖσαν, μόνον οὐκ ἐπόψιον ἔχοντες, καὶ παρὰ πόδας τοὺς σφαγέας θεώμενοι, τὴν Σηλυβρίαν εἰσιόντας ξιφήρεις, καὶ τὰς ἡμῶν ἀσκαλίδας καὶ τὰ ῥάκια περινομεύοντας. δεκάτῃ μὲν οὖν ἐπὶ δυάδι τοῦ ἀπριλλίου μηνὸς ἐνειστήκει, τῆς ἑβδόμης ἰνδικτιῶνος, τοῦ

Romanarũ cladium primus autor Venetiæ dux Dandulus, qui extremũ agmẽ claudebat clade exercitus ex fugiẽtibus, cognita, ſtatim cõuerſis frænis in caſtra properat: & vt nox ſuperuenit (nã prælium ſub veſperã eſt cõmiſſum) lumina in tentoria inferri, & plurimas pyras incendi iubet, vt Romani putarent, non omnẽ exercitum periiſſe, aut ſe pugnam detrectare. Circa primã noctis vigiliam, maritimã Rhedæſtum cũ Errico Balduini fratre, modò Adramyttio cum Troianis Armeniis reuerſo, qui ſub eo militabant, congreſſus: Byzantiũ rediit, inteſtinis fuga tot paraſangarũ ruptis, & ſcroto in immenſum tumefacto.

Eiuſdẽ ſtratagema, vt Græcos eluderet.

Et vt cõmodius pręcipiti fuga vitæ ſuæ, quamuis non ſine valetudinis iactura, conſuleret.

5 Romani verò qui adhuc in vrbe erant, præ metu dentes quatiebant, etiamnũ velut intuentes Latinorum contra ſe ſtrictos gladios & direptionẽ bonorũ: quibus rebus poſt Balduini diſceſſũ, nulla iuſta ratione afflicti erant, mẽſis Martij die X X V, indictione V I I I, anni V I. M. D C C C. X I I I. Sed & nos adhuc Selybrię inquilini extremas clades expectabamus, Daonitarum vicinorũ interitũ tantum non in conſpectu habentes, & eueſtigiò percuſſores ſtrictis enſibus Selybriam ingredientes, & faſciculos noſtros & pannos diripientes. Imperatrix vrbs X I I die Aprilis, Indictione

Græcorum, Conſtantinopoli & Selybriæ degentium, calamitas.

Daonitarum interitus.

Selybrienſiũ direptio.

Græci à Latinis, Latini à Scythis superati.

VII, anni VI M. DCCC XII à Latinis capta est. XV die eiusdem mensis. VIII indictione Latini à Scythis victi sunt. Sed quid secutum est? aliud flagellum atrocissimũ & calamitosissimũ emicuit. Nam Ioannes Mysius, idem Romanorum hostis & vindex, oppida Byzantio vicina Latinis tributaria, Scythis diripienda concedit. Ibi nouum & inusitatum malum quod *omne diuinitùs inflictum supplicium superat*, erat cernere. Terram eandem, eandẽ gentem, bini populi infestabant, aliàs vtrique, aliàs alternis irruẽtes. Nam & Scythæ obuia queque vastabant, & aliquot forma excellentes captiuos, post flagra suspensos suis dæmonibus immolabant: & Latini Romanorum defectione & Scytharum de se victoria inflãmati, nihilo secius in nostros ferro & igni grassabantur. Nec vllus locus erat, qui auxilium & salutem afferre posset, cum terra continens malis infinitis redundaret, ipsa pernicie perniciosior: & Latinorum piraticæ naues mare peruagantes, quicquid è portu vndecunque solueret, malè tractarent. At Ioannes Thraciis vrbibus nõ immoratus, Thessalonicam properat, vt suo arbitratu prouinciam illam constitueret, & vrbes à Latinis auulsas sibi vendicaret. Igitur Serras profectus, cum Latinis qui ibi erãt pugnam committit, & eos quoque, sed cruenta victoria superat. Nam Latini & disciplina mi-

Ioannis Mysi tyrannis.

Bellum ciuile omne diuinitus inflictũ suppliciũ superat.

Scytharũ & Latinorũ in Græcos immanitas.

Tristis vbiq; luctus, vbiq; pauor, & tetra mortis imago.

Iudiciũ Dei in Græcos & Latinos, qui alij alios iugulant.

ἑξακισχιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ δωδεκάτου ἔτους, ἡ βασιλὶς πόλις πρὸς Λατίνων κεχείρωται. τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός, τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος, ὑπὸ Σκυθῶν Λατῖνοι κατηγωνίσθησαν. ἀλλὰ τίνα τὰ ἐφεξῆς; ἑτέρα μάστιξ στιλβοῦται Ῥωμαίοις, βαρύστονός τις καὶ πολυσύμφορος. ὁ γὰρ Μυσὸς Ἰωάννης, ἐχθρὸς ἅμα καὶ ἐκδικητὴς Ῥωμαίοις δεικνύμενος, ἐκδίδωσι τοῖς Σκύθαις εἰς προνομὴν, ὅσαι κωμοπόλεις τῷ Βυζαντίῳ ἐγγίζουσαι, φόρους τοῖς Λατίνοις εἰσέφερον. καὶ ἦν ἰδεῖν ἀλλότριόν τι κακὸν, καὶ ἀσυνήθες, καὶ πᾶσαν ὑπερπαῖον θεοκίνητον μάστιγα. τὴν γὰρ αὐτὴν γῆν, καὶ τὸ αὐτὸ ἔθνος, ἐδῄουν γένη διττὰ, πῆ μὲν ἑκάτερα, πῆ δὲ θάτερον παρὰ θάτερον ἐπεισπίπτοντα. Σκύθαι τε γὰρ τὰ ἐν ποσὶν ἐπιόντες ἐκείρον, καί τινας τῶν κάλλει διαπρεπῶν αἰχμαλώτων μετὰ μαστίγωσιν, τοῖς ἑαυτῶν ἐπέθυσαν δαίμοσιν ἀναρτήσαντες, καὶ Λατῖνοι τῇ κατὰ σφῶν ἐπαναστάσει Ῥωμαίων, καὶ τῷ πρὸς Σκυθῶν ἡττηθῆναι διαπυρούμενοι, οὐδὲν ἔλαττον Ῥωμαίοις ἐδῄουν. οὐδεὶς τοίνυν τόπος σώζων ἦν καὶ λυτρούμενος, ἠπείρου μὲν κακῶν ἀπείρων πληθούσης, καὶ τῶν ὀλεθρίων οὔσης ὀλεθριωτέρας. μονοκρότων δὲ σκαφῶν καθ' ἅλα περιπλεόντων Λατινικοῦ συντάγματος, λῃστεία τε καὶ πειρατεία κακῶς τιθέντων τὸ ὁθενοῦν ἀναγόμενον. ὁ δὲ Ἰωάννης ταῖς Θρακίαις μὴ ἐμβραδυνάσας πόλεσιν, ἐς Θεσσαλονίκην ἵεται πρὸς τὸ δοκοῦν ἐκείνῳ τὰ ἐκεῖσε καταστησόμενος πράγματα, καὶ τὰς πόλεις ἀποσπάσων τῶν Λατίνων, καὶ μεθαρμόσων πρὸς ἑαυτήν. οὐκοῦν ἀφιγμένος εἰς Σέρρας, μετὰ τῶν ἐκεῖσε Λατίνων συρρήγνυσι πόλεμον, καὶ μεθ' αἱμάτων ῥεύσεις πολλὰς, καὶ τούτων νικητὴς ἀναδείκνυται. οἱ γὰρ Λατῖνοι τῷ σφετέρῳ τε ἀκριβεῖ πρὸς τὰς μάχας

μάχας, καὶ τῷ τῆς ἀντεμβολῆς ἑτοίμῳ τὸν Ἰωάννην δεξάμενοι, πολλοὺς τῶν ὑπ' αὐτὸν κατέτρεψαν. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἡττηθὲν τὸ Λατινικὸν, καὶ πρὸς τὴν πόλιν τὰς Σέῤῥας τραπόμενον, οὐκ ἔφθη συγκλεῖσαι τὰς Σέῤῥας· καὶ εἴσω τῶν τειχισμάτων συνεισπίπτουσιν, οἱ τῶν φευγόντων ὄπισθεν ἑπόμενοι Βλάχοι τε καὶ Ῥωμαῖοι. καὶ οὕτως ἡ πόλις εἵλετο. εἶτα ἡ μὲν ἦν ἐν πυρὶ, καὶ τῇ τῶν τειχῶν καθαιρέσει· τὸ δὲ συλληφθὲν ἐν ἀπαγωγαῖς καὶ δεσμοῖς. τοῦ δὲ Λατινικοῦ στρατεύματος ὁπόσον μὴ κατὰ τὸν πόλεμον ἀπεγένετο, ὃ μὲν ὡς ἑκάστοις προὐχώρει σέσωστο· ὃ δὲ τῆς ἄκρας λαβόμενον, ἔνδον ἐπέμενε. τῇ δ' ὑστεραίᾳ περιελθὼν τὴν ἄκραν ὁ Ἰωάννης, τοῖς ἐς αὐτὴν ξυμφυγοῦσι Λατίνοις παραδοῦναί οἱ τὸ χωρίον, καὶ σώζεσθαι διεκηρυκεύετο. οἱ δὲ οὐδὲν ἔφερον ἐνδόσιμον, τὴν ἀπὸ τοῦ μαρκεσίου καραδοκοῦντες συνάρσιν. καὶ ἐν τούτῳ κλίμακας ὁ Ἰωάννης ηὐτρέπισε, καὶ κατὰ λόφον ἀντικείμενον τῇ ἄκρᾳ, μεγίστην ἐπιστήσας ἑλέπολιν, τὰ τείχη ἔτυπτεν. οἱ δ' ἐπὶ τῆς ἄκρας ὁπόσα τῆς τειχῶν ἀμυντήρια περιπετάσαντες καὶ προεκτείναντες, ἐπέμενον ἀνθιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ θεάσαντο τὸν Ἰωάννην ὡς ἐν πυρὶ τειχίσματι τὴν ἄκραν διειληφότα παντὶ τῷ στρατεύματι, καὶ πᾶσαν ἀποκλείσαντα σφίσι πάροδον ὡς μηδὲ ποσὶ δύνασθαί τινα κλέψαι τὴν εἰς τὸν μαρκέσιον ἄφιξιν, ἐνδοῦναί οἱ τὴν ἄκραν ἤθελον, εἰ σφίσι προσένδοιτο, καὶ συγχωροίη τὴν ἔξοδον ἀπαθῶς, ὡς ὅπλων καὶ τῶν ἵππων ἔχουσι. τοῦ δὲ μηδ' ἄκροις ὠσὶ τὰς ἐπὶ ταῖς συνθήκαις ταύταις παραδεξαμένου προσόδας, αἰτοῦνται τὴν εἰς τὰ σφέτερα ἤθη μετὰ ἡγεμόνων ὁδοῦ μέχρι τῶν Παιονικῶν ὁρίων ἀποπέμψιν. καὶ ὡς προὔβησαν ἐπὶ τούτοις ὅρκια, ὁ μὲν εἶχε τὴν ἄκραν, οἱ δ' ἀκίνδυνον τὴν ἐξέλευσιν. ἀλλ' οἷα καὶ τὰ κατὰ τὸν ἡγεμόνα σφῶν τὸν μαρκέσιον;

litari freti, & Ioanni fortiter obuiam egressi, multos eius milites cæciderunt. Sed non multò pòst cum victi, & ad urbem Serras conuersi essēt, antequam portas clauderēt: Blachi & Romani, qui fugientibus instabant, vnà irruperunt. Vrbs ita capta & incensa est, & mœnia diruta: qui comprehensi fuere, abducti & vincti. Ex Latini exercitus reliquiis alii vt quisque potuit, saluti suæ consuluerunt, alij arcem occuparunt. quam postridie circūiens Ioannes, Latinis, si eam dederēt, incolumitatē promisit. Qui cùm Marchionis freti auxiliis, eā postulationē aspernarentur, scalas parat: & in tumulo quodam è regione arcis machina maxima collocata, mœnia ferit. Latini verò deprōptis omnibus ijs quæ ad defensionem vsui essent, repugnabant, donec Ioannem, muro velut igni, & omni exercitu totam arcē circūdedisse & omnem sibi exitum interclusisse viderūt, vt nec pedes vllus clàm ad Marchionem peruenire posset: tum verò ea conditione deditionem facere voluerunt, si sibi cum armis & equis tutò discedere liceret. Quam illo prorsus repudiāte, postulant, duces sibi domum reuersuris attribui vsque ad Pannoniæ fines. Sic fœdere icto, ille arcem occupauit, hi citra discrimen abierunt. Sed quis status ducis eorum Marchionis fuit?

Serræ vrbs capta & incensa à Græcis quorum auxilio conseruari debuit. Bellorum ciuilium fructus.

Arx Serrarū à Ioanne Myso obsessa.

Tormentis bellicis oppugnatur.

Vndique cingitur.

Deditione capitur.

Bonifacius Marchio, de turbis Thessalonicæ ortis certior fit dum bellum Scuro infert.

Nam nec hoc prætereundū est. Dum adhuc Peloponneso constituenda occupatur, & cum Scuro dimicat, literis vxoris res nouas moliri Thessalonicenses fit certior: ipsam vrbe expulsam, in arcem confugisse, & complures dies iam obsideri: vrbem verò à Blacho quodam Prosaci & finitimorum locorū Ioanneæ ditionis præfecto, nomine Ezyismeno teneri. Quibus auditis, Marchio quamprimùm opem ei ferre statuit, & reditum maturauit. Sed antequam Thessalonicæ appropinquaret, occurrit suis, hostiū cladem & profligationem nūciantibus & tranquillitatē vrbi restitutam. Earum rerum fama delectatus, & suis ostentata, conuersis habenis Scopia rectà tendit, Ioannis iniurias vlturus. Sed vixdum ea quæ parturiebat aggressus, nuncium alium accipit, de Comitis Pleæ interitu & imperatoris Balduini captiuitate. Itaque repetito priore itinere, Thessalonicam ingreditur: & veritate illius nūcii per literas confirmata, spicilegium instituit, è segete vrbis nondum planè resecta, in illa belli messe, quod āte suū reditū conflatum erat: & alios ciues pecunia multatos, pistillo nudiores vrbe exegit: alios occidit, alios suspēdit, tā ex laicis quàm ex ordine Deo consecrato. & miserrimum Imperatorē Alexium cum Euphrosyna coniuge per mare ad Alemaniæ principem misit. Heu heu

Ideo Thessalonicam contendit.

Cuius liberatione audita, in Ioannē Mysiam mouet.

Sed accepto nūtio de Balduini captiuitate Thessalonicam reuersus, sæuit in miseros ciues.

Alexiū cum Euphrosyna in Germaniā relegat.

χρεὼν γὰρ μηδὲ ταῦτα παρελθεῖν ἀνιστόρητα. ἐπὶ τοῖς κατὰ τὴν νῆσον τοῦ Πέλοπος διαπονούμενος πράγμασι, καὶ διὰ μάχης χωρῶν τῷ Σγουρῷ, γράμματά οἱ τῆς γυναικὸς χειρίζεται, τοὺς Θεσσαλονικεῖς νεωτερίσαι διασαφοῦντα. καὶ αὐτὴν μὲν ἐξωσθεῖσαν τῆς πόλεως, εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναδραμεῖν, καὶ συχνὰς ἡμέρας ἤδη πολιορκεῖσθαι· τὴν δὲ πόλιν εἰσιόντα κατέχειν Βλάχον τινὰ, Ἐζιΐσμένον τὴν κλῆσιν, φρουροῦντα τὸν Πρόσακον, καὶ ὅσα τῶν ἐκεῖθι τῷ Ἰωάννῃ κατήκοα. ὡς οὖν πύθοιτο ταῦτα Μαρκέσιος, ἔγνω τὴν ταχίστην ἀρήγειν, καὶ τὴν πορείαν ἐπανιὼν ἐπέτεινε. μήπω δὲ τῇ Θεσσαλονίκῃ ἐγγίσας, συμβάλλει τοῖς ἀγγέλλουσι τὴν τῶν πολεμίων ἧτταν καὶ ἀποσόβησιν, καὶ τὴν ἐς αὖθις ἠρεμίαν τῆς πόλεως. ἀμέλει καὶ τοῖς τοιούτοις ἀκούσμασιν ἐνησθεὶς, καὶ φιλενδεικτῶν πρὸς τοὺς οἰκείους, μεταστρέψας τὰ ἡνία τῶν Σκοπίων ἰθὺ φέρεται, τὸν Ἰωάννην ἀμύνασθαι θέλων τῶν εἰς αὐτὸν γεγονότων. ἀλλ' οὔπω ἔφθη ἐπιβαλεῖν οἷς ὤδινε πράγμασι, καὶ ἄγγελος ἕτερος ἐφίσταται, τὴν τοῦ κόμητος Πλέης ἀναδιδάσκων ἀπώλειαν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως Βαλδουΐνου κατάσχεσιν. τὴν οὖν ὧδε πρότερον πάλιν ἀψάμενος, τὴν Θεσσαλονίκην εἴσεισι· καὶ γνοὺς ἀληθῆ ὅσα διὰ γραμμάτων πέπυστο πρότερον, ἐπικαλαμᾶται τὸ μὴ ἀκριβῶς ἀμηθὲν ἐκ τοῦ ληΐου τῆς πόλεως ἐν τῷ ἀμήτῳ τοῦ πολέμου, ὃς πρὸ τῆς ἐκείνου συνέστη ἀφίξεως. οὓς μὲν γὰρ τῶν πολιτῶν ζημιώσας εἰς χρήματα, γυμνοτέρους ὑπέρου διαφῆκε τῆς πόλεως, οὓς δὲ ἀπέκτεινεν, οὓς δὲ ἀπεκρέμασεν ἐκ τοῦ λαώδους πλήθους καὶ τοῦ ἱερωμένου θεῷ τάγματος, καὶ τὸν δυσπραγῆ ἐν βασιλεῦσιν Ἀλέξιον καὶ τὴν τούτου σύνευνον Εὐφροσύνην, διαποντίους τῷ τῶν Ἀλαμανῶν ἐξέπεμψεν ἄρχοντι. φεῦ φεῦ

τοῦ

τοῦ καινοῦ τοῦδε καὶ ἀνηκούστου παρὰ Ῥωμαίοις ἀτεύγματος, εἰπεῖν δὲ καὶ ἀθεάτου ἐς δεῦρο θεάματος. ταῖς δὲ Σέρραις ἐμβαλεῖν τὸν Ἰωάννην ἐνωτισάμενος, μήπω δὲ καὶ τὸ πέρας τοῦ συστάντος ἐκεῖσε πρότερον πολέμου πυθόμενος, στέλλει τοὺς συναρήξοντας τοῖς ἐν ταῖς Σέρραις ὁμοφύλοις. οἱ δ' ἐν τῷ ἀπιέναι τὰ ξυνενεχθέντα μαθόντες, τὸν μὲν πόλεμον οὐδαμῶς διελύσαντο, ὡς ἤδη ἐν τῷ δεινῷ καθεστότες, καίπερ εἰδότες γενησόμενον πρὸς πολὺ περιόντα πολέμιον· συρρήξαντες δὲ τοῖς ἐναντίοις, κατὰ κράτος ἡττῶνται καὶ τρέπονται, Σκυθῶν αὐτοῖς περιβαλλόντων οὕτω συχνῶν, κἀκ τοῦ ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ἐκπιπτόντων, ὡς ἔστι καὶ τὰ σμήνη θεάσασθαι τῶν σίμβλων προϊόντα καὶ τοὺς σφῆκας ἐξιπταμένους τῶν ἐνοδίων χηραμῶν. οὐκοῦν ταῖσδε μάχαις διτταῖς τὸ ἧττον ἀπενεγκάμενος ὁ Μαρκέσιος, αὐτὸς μὲν εἴσω τῆς Θεσσαλονίκης ἐγκλείεται. ὁ δέ γε Ἰωάννης κατὰ πᾶσαν ἄδειαν ἐς Βέρροιαν ἄπεισι, καὶ τὰς λοιπὰς πόλεις ὅσαι Μαρκεσίῳ ὑπέκυπτον, ἑαυτῷ προσῳκείωσεν. ὡς δ' εἶχον οἱ ἐν τῇ πόλει Λατῖνοι καὶ τάσδε τὰς δυσπραγίας ἐνωτισάμενοι, περὶ τῶν ποιητέων σφίσιν σκέψιν τιθέασιν, ὁμοῦ γενομένων τοῦ τε Ἐρρῆ, ὃς ἦν τοῦ βασιλέως Βαλδουίνου κασίγνητος, καὶ Μαρίνου τοῦ δουκὸς Βενετίας. ὁ γὰρ Δάνδουλος τὸ ζῆν κατέστρεψεν. ἔδοξε τοίνυν ἅπασι, χωρεῖν ἐπὶ πόλεμον, καὶ τὴν δύναμιν ἄγειν κατὰ τῶν Θρᾳκίων πόλεων, ὁπόσαι τῶν Λατίνων ἀπέστησαν, ἕως ἔτι θερμὸς τῶν πολλῶν ὁ ζῆλος, καὶ Ῥωμαίων Ἰωάννης ἀποδιΐσταται, πολέμοις ἐναπειλημμένος ἄλλοις, κἀκείνοις τὴν ἅπασαν σχολὴν χαριζόμενος. ἀμέλει καὶ μοῖραν τοῦ κατὰ σφᾶς στρατεύματος προεκπέμψαντες, ἣν ῥοῦταν ὠνόμαζον, πᾶν τὸ πρὸς ἰσχύος ἀνεπικλήτως δρᾶν ἐκδεδώκασιν ἐν τῷ τὰς πό-

rem nouam & miserabilem, & apud Romanos inauditã. Heu spectaculum nunquam visum hactenus. Audita porrò Ioannis ad Serras impressione, auxilia suis popularibus qui in ea vrbe erãt, mittit. qui quamuis euẽtu rei in itinere cognito, nihilo magis bello abstinuerunt, vt iam in ipso periculo constituti, licèt, sibi cum hoste longè superiore negociũ fore intelligebãt. Prælio cõmisso vincuntur & profligantur à maxima Scytharũ multitudine vndique irruentiũ, non secus quàm apum examina, quæ ex aluearibus effunduntur: aut crabronum instar è cauernis iuxta vias erumpentiũ. Duobus his præliis victus Marchio, se Thessalonicæ includit. Ioannes verò per summã licentiã Berrœã & alias Marchionicas vrbes occupat. Ea quoque clade audita, Latini qui Byzantii erant, consiliũ ineunt quid sit agendũ, concilio ab Errico Balduini fratre, & Marino Venetiarum duce indicto. nam Dãdulus obierat. Cum omnibus bellũ capessere placuisset & copias contra vrbes Thraciæ ducere, quæ à Latinis defecerãt: dũ populi animi adhuc feruerent, & Ioannes alijs bellis occupatus, iisque solis intẽtus, à Romanis abesset. Itaque partem exercitus, quæ vtilitatis suæ causa vltrò sequi vellet (Rottam ipsi vocant) ablegarunt, potestate data vrbes quæ defecissent,

Latinis ad Serras mittit auxilia.

Marchionis milites cum Scythis prælium cõmittũt, à quibus profligantur.

Inde vrbium deditio.

Erricus Balduini captiui frater, & Marinus Venetus dux, de bello persequendo bellum ineunt, dum hostis aliis negociis detinetur.

Suis militib. habenas laxant, permittentes vt eã viam quam vellẽt sequerentur.

suo arbitratu tractandi. Ea cohors antegressa, à nullo scelere, à nullo piaculo abhorruit. Veneti quoque Orientalē oram longis nauib. infestabant, & Callipoli ac Panij pessima & à Christianorum institutis abhorrentia quæque perpetrarunt, vt calamitates essent multiplices, atroces, intolerabiles.

Inde calamitates multiplices, atroces, intolerabiles.

6 Erricus quoque Arcadiopoli, vt solis ventis habitabili, præterita, per vim Aprum ingressus, ciues inclemēter tractatos occidi sinit, quasi grex aut armentū, non autem Christiani, & vi potius subacti, quā sua sponte addicti Blachis, trucidarētur. Multi etiam vincti laqueis, per vrbes & pagos circunducebantur, vi emendicata pecunia, se à victoribus redimerent. In ea circunductione si qui aut morbis oppressi, aut viæ longitudine fatigati deficiebant, laxato colli vinculo, non vt Christiani expirare sinebantur, & naturali morte obire, sed gladiis obtrūcabātur aut cōfodiebātur. Erricus verò castris ad Orestiadem positis, profundum vallū cōmunit. Nam eam vrbem vnicū certamen, præmium, & finem laborum arbitrantes, obsessis denunciabant, se inde nō recessuros, nisi ea vel spōte dedita, vel vi expugnata. Hi verò ad solā deditionis mētionem exacerbati, responderunt, nullum in posterū fœdus inter Romanos & Latinos posse intercedere,

Aprum vrbē Erricus internecioni dat.

Miserorum ciuium luctuosissima conditio.

Latinorū in Græcos crudelitas, nostro seculo ab Hispanis in Indiæ occidētalis populos renouata.

Henricus Orestiadē oppugnat.

Obsessorum egregium responsum.

λεις ἐπιέναι τὰς ἀποςάσας. ὅθεν καὶ προηγούμενον τόδε τὸ σύνταγμα οὐδὲν τῶν ἀνηκέστων καὶ ἀθεμίτων ἐξεφείσατο. ἀλλὰ καὶ Βενίτικοι νῆας μακρὰς καθελκύσαντες, τὰ ἑῷα πάραλα μέρη ἐλῃςδὸν περιεςατεύοντες, τῷ Πανίῳ τε καὶ τῇ Καλλιπόλει προσχόντες, ὅσα χείριςα, καὶ τῶν Χριςιανῶν ἐθῶν ἀλλότρια διεπράξαντο. ἦσαν οὖν πολύμορφα τὰ δεινὰ, βαρυαλγέςατα καὶ ἀνύποιςα. 6 Ἐξιὼν δὲ καὶ αὐτὸς Ἐῤῥῆς τὴν Ἀρκαδιόπολιν ὡς ἀνέμοις μόνον οἰκήσιμον παραλλάξας, τὴν δὲ εἴσοδον τοῦ Ἄπρου βιασάμενος, ἀνημέρως τοῖς ἐκεῖ προσφέρεται, τὸ ἐνοικοῦν ἐνδοὺς εἰς σφαγὴν, ὡς εἰ ποίμνιον ἦν καὶ βουκόλιον, ἀλλ' οὐ χριςώνυμον τὸ κτεινόμενον, καὶ βίᾳ μᾶλλον ἢ πειθοῖ τοῖς Βλάχοις ὑποκύψαν, μηδὲ προσχωρῆσαν ἑκουσιότητι. πολλοὶ δὲ καὶ σχοινόδετοι κατὰ κώμας καὶ πόλεις περιαγόμενοι ζωγρείας τὰ λύτρα ἐρανιζόμενοι, τοῖς συνειληφόσι κατετίθεσαν. οἱ δ' ἐν ταῖς ἀπαγωγαῖς ταύταις ἢ νοσηλείᾳ σώματος προσαπαλαίσαντες, ἢ τῷ τῆς ὁδοιπορείας μήκει ἐκτονωθέντες τῆς τραχηλοκάκης ἀνιέμενοι, ἔμελλεν ὡς ὁμόπιςοι φθινύθειν εἰῶντο, καὶ παρακατατίθεσθαι μόρῳ φυσικῷ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἀπεδειροτομοῦντο ξίφεσιν, εἴτε μὴν κατὰ σπλάγχνων βαθεῖαν ἐδέχοντο τὴν πληγήν. ὁ δ' Ἐῤῥῆς τὴν Ὀρεςιάδα καταλαβὼν, ςρατοπεδεύεται περὶ αὐτὴν χάρακά τε βαλὼν, καὶ βαθεῖαν τάφρον ὀρυχὼς (ταύτην γὰρ τὴν πόλιν ἀγώνισμα καὶ ἆθλον καὶ συμπέρασμα τῶν πόνων οἱ Λατῖνοι ᾤοντο) μὴ ἂν ἑτέρως ἐκεῖθεν ἀπονοςῆσαι τοῖς ἐν τῇ πόλει διήγγελλον, εἰ μήτ' αὐτοὶ ξυμβαῖεν ὁμολογίαις. ἢ γοῦν νόμῳ πολεμίων σφᾶς αὐτοὺς παραςήσαιντο. οἱ δὲ καὶ πρὸς μόνην τὴν τῶν συμβάσεων ἐνήχησιν ἀποκναίσαντες, μὴ Ῥωμαίοις ἐκ τοῦ δὲ καὶ

Λατίνοις

Λατίνοις ἔλεγον εἶναι ὅρκια πιστά, ἐπειδὴ καθάπαξ Λατῖνοι τὰ μὲν ἐς πίστιν ἀβέβαιοι, τοῖς δὲ προσχωροῦσι θηριώδεις, τοῖς δὲ πολέμῳ χειρουμένοις ἀνηλεέστατοι παρὰ Ῥωμαίοις ἐγνώσθησαν. ταῦτα πυθόμενος Ἐρρῆς, πρὸς ἔργοις γίνεται. διστὰς μὲν οὖν τάφρους ὀρυκτὰς περιεζωσμένην τὴν πόλιν εὐρείας τε καὶ βαθείας εὕρατο, τοῖς δὲ πύργοις τῆς πόλεως ἐπὶ τῶν ἄκρων δεξαμένοις ἐκ δονάκων πήγματα, ἐς πολὺ τοῦ ἀέρος ἀναβαίνοντα, καὶ περικαλύμματα ἔχοντας ἐκ διφθερῶν τε καὶ δέρρεων, ὡς μήτε πυριφλέκτοις βάλλοιντο βέλεσι, καὶ εἶεν ἅμα εἰς προβολὴν τοῖς ἀπὸ τούτων μάχεσθαι μέλλουσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν ξυλίνων ἄνωθεν πύργων ἱστοὶ κατεπάγησαν, ἔχοντες οἷα καὶ ὅσα ἐπιχυθέντα ἐξάψαι τε φλόγα, καὶ εἰς μέγα προκαλέσασθαι πέφυκεν, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπ' αὐτῶν προὐφαίνοντο τεκτονικὰ πολεμιστῶν ἀνδρῶν ἀναπαύματα. ὁποῖα εἰσανίασιν οἱ ἐπὶ τῶν ἰκρίων τὸν βυθὸν διορῶντες, καὶ τὰ ἔθνη τῶν νεπόδων ἐπισκοπεύοντες. ἐπὶ τινῶν δὲ καὶ λίθους δι' ἁλύσεων ἠρτημένους, ἐπιχαλωμένους διὰ μηχανῶν, καὶ αὖ πάλιν ἀναφερομένους, καὶ πρὸς τὰς χρείας τῶν καιρῶν μεταγομένους. ἐπὶ δὲ καὶ τέσσαρα πρὸς τοῖς δέκα πετροβόλα ὄργανα, ἐπὶ τῶν πύργων ἱστάμενα. ἔδοξεν οὖν Ἐρρῇ τε καὶ τῷ στρατεύματι, τῆς μὲν ἔξω τάφρου πολέμῳ κρατῆσαι· χωσθείσης δὲ καὶ δευτέρας, προσάγειν οὕτω τὰς μηχανὰς τοῖς τείχεσι. πονηρῶς οὖν ἡ ἐφεξῆς τάφρος μετὰ τὴν τῆς προτέρας ἅλωσιν ἐχωννύετο, καὶ κόρσαι ἀναύχενες καὶ ἄκορσα σώματα τῶν πιπτόντων ἀμφοτέρωθεν, ἀνεπλήρουν ἐν πολλοῖς τὴν τῆς τάφρου κένωσιν. ὡς δ' ὀψέ ποτε καὶ μεθ' αἵματος κέχωστο, προσάγουσι τὰς πυργοειδεῖς τοῖς τείχεσι κλίμακας, ἔνθα ἡ μὲν τῇ τάφρῳ ἐνίσχετο, καὶ ὑποχαλᾷ τῆς ὀρθότητος, τῷ ἔτι μανῷ καὶ διακένῳ καὶ νεο-

quòd& fide lubrica,& in dedititios belluina immanitate in bello ſubactos maiori etiã crudelitate vterẽtur. His auditis Erricus operibus intẽtus, vrbem duabus latis & profundis foſſis circũdatam inuenit: vrbis verò turribus pegmata altiſſima adiecta, quæ pellibus & taurinis tergoribus contra ignem & ad propugnatores defẽdendos obtegebantur. Supra eas ligneas turres mali defigebãtur, in quibus ea erant, quæ flammam maximã incẽdere & latè ſpargere ſolent. Alicubi in eis etiam fabrefacta bellatorum ſedilia viſebantur, cuiuſmodi eorum ſunt, qui ex tabulatis fundum maris explorant, & piſces captãt. In aliquibus ſaxa cathenis ſuſpenſa grauibus, & demittebãtur, & rurſus attollebantur, & provt res poſtulabat, transferebãtur. Præterea quatuordecim tormẽta in turribus cõſpiciebãtur. Quare Errico&exercitui viſum eſt, priorem foſſam vi occupare, ſecundaque expleta, machinas muris admouere: ac altera foſſa, priore capta, difficulter explebatur: & capita & trunci cadauerum, eorum qui vtrinque cadebant, hiatus eius multis in locis explebant. Qua tandem non ſine ſanguine complanata, ſcalas turritas ad mœnia adducũt: quarum altera in foſſa detẽta ob aggerẽ recens congeſtũ, vacuum alicubi & rarum ad-

Oreſtiadis propugnacula & munimenta: foſſæ latæ & profundæ: turres munitæ.

Bellatorum in turribus ſedilia.

Saxa cathenis ſuſpenſa.

Tormenta bellica.

In Oreſtiadẽ Errici impreſſiones.

Foſſa cadaueribus multis locis completur.

Scalæ turritæ, quarum vna tormẽtorum globis ſaxeis contrita eſt.

huc, subsedit: altera rectà ad murum producta, priusquam diabathra coniiceretur, saxis tormentorum contrita est, & facta inutilis. In qua qui pugnabant, plurimi malè sunt accepti:

Petro Plancio Germanorum robustissimo calua saxo confringitur.

tum Petro Plancio viro robustissimo, & ob fortitudinem celeberrimo, calua est saxo confracta. Itaque eo die conatus Latinorũ irriti fuerunt. Postridie turres denuò mœnibus alia parte vrbis admouentur, easque viri bellicosissimi conscendũt.

Oppidani armati portis erumpunt.

Interea propugnatores cũ ferè omnes machinas turribus imminere viderent, & pontem sublicium à certis traduci, & mœnia iam contingere: armati portis erũpunt, quicquid excitãdo augendoque incendio aptũ est secũ portantes.

Machinas cremant & Latinos recedere cogunt.

Pugna igitur atrocissima cõmissa: tũ quoque infectis rebus, machinis in cõspectu eorum crematis, recedunt.

Latinorum exercitus penuriâ laboràs nouas copias Byzãtio accersit.

Sed & foris Blacorum & Scytharum exercitus circa vallum obequitãs cõmeatum in castra apportari non sinebat. Itaque consilij inopes, & animorum alacritate fracta, nouas copias Byzãtio accersiuerũt, quæ quidem necessitate magis quàm volũtate exibant:

Cardinalis & Patriarcha Latinos ad militiam Byzantio proficisci iubent, ni sacris interdici velint.

ni ita facerent, à Martino Cardinali & Thoma Cõstantinopolitano Patriarcha nuper Venetiis profecto diris obstringendi & sacris interdicẽdi. Is Thomas patrio vestitu indutus erat, qui corpus ita cõstringebat, vt acubus illi assutus videretur, manibus dũtaxat & pectore aperto: malis ita rasis,

χύτῳ τῆς χώσεως. ἡ δὲ λοιπὴ τῶν τειχῶν ἰθὺ προβᾶσα, οὔπω διαβάθραν ἔβαλλε, καὶ τοῖς ἐκ τῶν ἱστῶν ἠωρημένοις ἄνωθεν τῶν πύργων βάρεσι τῶν λίθων πιεσθεῖσα, καὶ τοῖς ἐκ μηχανῶν ἀφέμασι συντριβεῖσα, πρὸς οὐδὲν ἐγλύετο χρήσιμος. μάλιστα μὲν οὖν καὶ πολλοὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς μαχομένων, κακῶς ἔπαθον, ἐν οἷς ἦν καὶ Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης, ὁ κράτιστος ἅμα πάντων, καὶ εἰς ἀνδρείαν ὀνομαστότατος, λίθῳ τὸ κράνιον καταγείς. καὶ τότε μὲν οὕτω τὰ Λατινικὰ διαπεπτώκασι διαβούλια. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τοῖς τείχεσιν οἱ πύργοι πάλιν προσάγονται καθ' ἕτερον μέρος τῆς πόλεως, καὶ εἰσανίασι σφᾶς τὸ τοῦ στρατεύματος μαχιμώτατον. ἐν τούτῳ δὲ οἱ τῆς πόλεως ἀπομαχόμενοι, ὀλίγου πᾶσαν τὴν μηχανὴν ταῖς βάρεσιν ἰδόντες ἐγγίσασαν, καὶ γέφυραν ποιητὴν πρὸς τὴν ἐπ' αὐτῆς τεταγμένων διαγομένην, καὶ τῶν τειχῶν ἐπιψαύουσαν, ἀναπετάσαντες τὰς πύλας, ἐπεκθέουσι μεθ' ὅπλων, καὶ τῶν ὅσα τρέφουσι πῦρ, καὶ τὴν φλόγα ἐπὶ μέγα αἴρουσι, καὶ μάχη κρατερωτάτη τῶν προφὴν συνίσταται. ἄπρακτοι τοίνυν καὶ τότε μεταχωρήσαντες, καὶ αὐτὰ εἶχον τὰ μηχανήματα ἐπ' ὄψεσιν αὐτῶν ἐμπεπρησμένα· ἀλλὰ καὶ τὰ ἔξωθεν στρατεύματα Βλάχων τε καὶ Σκυθῶν περιϊόντα τὸν χάρακα, οὐκ εἴων ἐς τὴν παρεμβολὴν εἰσάγεσθαι τὰ βιώσιμα. ἀμηχανίᾳ τοίνυν ληφθέντες, καὶ διατεθέντες ἀθυμότερον, στείλαντες ἐς Βυζάντιον, συνάρσιν ἤτουν ὑφ' ἑτέρας νεαλοῦς δυνάμεως. καὶ ἦσαν οἵδε ὑπ' ἀνάγκης μᾶλλόν τι, ἤπερ κατὰ γνώμην ἐξῄεσαν ἀφορισμῷ καὶ ἀναθέματι, μὴ οὕτω δρῶντες ὑποβαλλόμενοι πρός τε τοῦ Καρδηναρίου Μαρτίνου, καὶ Θωμᾶ τοῦ προσεχῶς ἐκ Βενετίας ἀφιγμένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. ἦν δὲ οὗτος ἐσθῆτά τε τὴν πάτριον περικείμενος, συνυφασμένην μικροῦ τῷ σώματι, καὶ ῥαφιδευμένην * ἑκάστης τὰς εἰς καρπούς, καὶ τὸ στῆθος ἀφιεῖσαν ἄνετον, καὶ τὸ γένειον ξυρόμενος δρώπακος ἀκριβέστερον,

ὡς εἶναι τὸ τῶν παρειῶν ἐδάφιον μηδ' ὑπο-
φαινόμενον ὅλως ταῖς πρώταις ἀνατο-
λαῖς τῶν τριχῶν, ἀλλ' ὡς λεῖον παντά-
πασιν ἄχλοον. μήπω δὲ τῆς ξυμμαχίας
ἡκούσης, καχεξία κατέχε τὴν στρατιὰν ὑ-
πό τε τῶν καταβεβλημένων ταῖς σκηναῖς
νεκρῶν, καὶ τοῦ τῶν ἀήθων εἰς βρῶσιν ἅψασθαι
τοὺς πλείους ἢ τοὺς ἅπαντας. ἄραντες τοίνυν
ἐκεῖθεν νυκτὸς ἀπενόστησαν, καὶ τοῖς περὶ τὸ
Πάμφιλον χωρίοις ἐναυλισάμενοι, τῶν ἀνη-
νύτων καὶ μακρῶν καμάτων ἑαυτοὺς ἀνε-
κώχευον. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον τοῖς κακοῖς
τοῖσδε περιεπάρησαν. ἀλλὰ καὶ οἵ τινες αὐ-
τοῖς συμμίξαι καὶ συνελθεῖν ἀπεθάῤῥη-
σαν, ἐξιόντες τῆς πόλεως, Βλαχικοῖς καὶ
Σκυθικοῖς κατὰ τὴν ὁδὸν ἐγκύρσαντες τάγ-
μασι, μικροῦ δεῖν ἅπαντες διεφθάρησαν.
ὅθεν ἐς συμπήξεις ἄλλων μηχανῶν ἀπι-
δόντες, ἱστοὺς διαρμένων νηῶν ἐκ τῶν πα-
ραλίων συνέλεγον πόλεων, καὶ ὅσων ὑπε-
σπάνιζον, ἐκ τῶν τῆς Προποντίδος ὀρῶν
ταυτὶ ἀπέτεμον, ἐργεπείκτην πεπομφό-
τες ἐκεῖσε, τὸν τῆς Πετούνης κόμητα Κόνω-
να. ἐπεὶ δὲ εἶχον ἅλις τῶν ἑλεπόλεων, ἐν
πολλοῖς αὐτὰς καὶ σιδήροις διαλαβόντες,
ὡς εἶεν τοῦ πυρὸς στεναρώτεραι πρὸς τοῖς
πολέμοις καὶ πάλιν γίνονται· καὶ δὴ τὴν Ὀ-
ρεστιάδα παρεικότες, ὡς ἐξ ὧν ἔπαθον, οὐχ
ἁλώσιμον σφίσι δόξασαν, ἔγνων τῷ Δι-
δυμοτείχῳ προσβαλεῖν. οὐκοῦν καὶ παρ'
αὐτῷ στρατοπεδευσάμενοι πολιορκεῖν
εἰς νέωτα τὸ φρούριον διηῤῥένωντο, καὶ τὰ
τειχομαχεῖα προσάγειν, ὡς ἂν ἐξέλω-
σιν ἡτοιμάζοντο. ἀλλ' οὔπω ἐπὶ τῷ παρα-
ξυσμῷ τούτῳ τῶν Λατίνων ἔδυ ὁ ἥλιος,
καὶ πληροῦται νεφῶν ὁ ἀὴρ, καὶ ῥαγδαίας
βροχῆς θεόθεν ἀφορισθείσης ἐν τοῖς ἀνό-
πιν τοῦ διδυμοτείχου μέρεσιν, ὁ τῷ φρουρίῳ παραῤῥέων εὖρος διορυωθεὶς ὑετῷ, καὶ μέγας ἐκ μικροῦ τοῦ τότε φανεὶς, τὰς πεδιάδας ἐξυδατοῖ, καὶ

vt, quemadmodũ in impubi puero, nullum pili vestigium cerneretur. Sed antequam auxilia venirent, lues inuasit exercitũ, cùm ex fœtore cadauerum in tentoriis iacentium, tum quòd plerique, ac potiùs omnes cibos insolitos gustarant. Quare noctu inde recesserunt: & in Pamphilo diuersati, ex diuturnis & inanibus laboribus se refecerunt. Nec ij solũ his malis conflictati sunt, sed ij etiam qui eos ex vrbe accedere ausi fuerunt, & hi in itinere ferè omnes à Scythis & Blachis interfecti sũt. Vnde alias machinas structuri, malos biremium ex maritimis ciuitatibus collegerunt, & si quid deerat, ex Propontidis montibus arbores secuerũt, misso illuc qui opus maturaret, Conone Petunæ Comite. Machinarum iusta copia parata, quas multis in locis ferro contra incendia muniebant, belli fortunã denuò tentarũt: & Orestiade omissa quam suis cladibus admoniti, inexpugnabilem esse credebant, Didymotichũ oppugnare statuerunt: ad eamque rem, castris ibi positis, & productis arietibus, se pararunt. Sed antequã Sol super eo Latinorũ conatu occideret, aer nubibus impletur: & vehementissimo imbri fluuius Eurus dilatatus, & ex paruo magnus factus, cãpos aquis impleuit, & ex castris

Latinorum exercitus, lue & fame oppressus obsidionem soluit.

Auxilia Byzantio missa malè pereũt.

Classem Latini parant.

Belli tentant aleam.

Didymotichũ oppugnare statuunt. Inde vrbium deditio.

Didymotichum Euri exundatione defensum. Ita numinis benignitas miseris hominib., quũ libet, consulit.

Latinorum subitò & arma & machinas & equos bellicos & viros auexit: quòd si Sol occidisset, ac id malum noctu ingruisset, maior pars exercitus periisset. Hac inusitata re admoniti Latini cordatiores, & nõ planè sãguinarij, inde discedendum esse censuerunt, & eius sententiæ aliis autores fuerunt. Sed & reliquus omnis exercitus miraculo eo consternatus, celeriter inde recessit, aliis vnà cum Errico Byzantium reuersis: aliis ciuitates mediterraneas & maritimas, quæ Latinis parebant, custodire iussis. Verùm ne sic quidem mala quieuerunt, aut res secũdiores Romanis fuerũt, quòd Latinorum despicientia, & de Romanis suspicio, & implacabiles animi, antiquum obtinebant. Nam quæ desertoribus, contra quos sæpè hastas acuerant, inferre non poterant: ea in proximos quosque perpetrabant, & contra eos dentibus frendebant. Sed & Orientalium Romanorũ negligentia erga populares afflictos, & summus despectus atque obliuio, dolorem penè intolerabilẽ pariebat. Nam neque pecuniis, neque militum copiis, Occidentalibus vrbibus subueniebant.

Cordati homines Dei voce extraordinaria perculsi consilium mutant.

Latini subditos pro hostibus vlciscuntur. Quid nõ bellicus furor mortalia pectora cogit?

Græcorum ignauia Græciæ cladem & vastitatẽ infert.

7 Ac Latinis ex Asia digressis, & Thraciam, quæ sola pro libertate Romanorũ dimicabat, vastantibus, nostri duces eo discrimine præter expectationem liberati, nusquam officii sui memine-

Non mirum quòd Græci duces, quales eos Nicetas describit, officij sui planè immemores apparẽt.

* οὐδαμοῦ

τῷ στρατοπέδῳ τῶν Λατίνων ἐξαπιναίως ἐπικλυσθεὶς, ὅπλα παρασύρει καὶ μηχανὰς, ἵππους ἀπάγει πολεμιστὰς, ἄνδρας διανηχομένους τὸν ἀχέροντα δείκνυσιν· εἰ δ᾽ οὐκ ἦν ἐς ἔτι φαυσιβόλων ἥλιος, ἀλλὰ τὸ δεινὸν νυκτὸς ἐπεγίνετο, τὸ πλεῖον ἂν ἀπώλετο τοῦ στρατεύματος. τῷ δ᾽ ἐξαισίῳ τοῦ πράγματος καταπλαγέντες, ὁπόσοι τῶν Λατίνων ἐς νοῦν ἔβαπτον, μηδ᾽ αἱμάτων ἄνδρες ἐς τὸ παντελὲς ἐτύγχανον ὄντες, μετανιστεύειν ἐκεῖθεν εἵλοντο, καὶ τοῖς ἄλλοις οὕτω ποιεῖν ὑπέθεντο. ἀλλὰ καὶ τὸ λοιπὸν τῆς στρατιᾶς εἰς θαῦμα τὸ γεγονὸς θέμενοι, ταχέως ἐξῇραν ἐκεῖθεν. καὶ οἱ μὲν σὺν αὐτῷ τῷ Ἐρρῇ τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβον· οἱ δὲ τὰς πόλεις φρουρεῖν ἐπετράπησαν, ὁπόσαι χερσαῖαί τε καὶ ἀγχίαλοι Λατίνοις ὑπήκουον, πλὴν οὐδ᾽ οὕτως ἠρέμησαν τὰ δεινὰ, οὔτε μὴν βελτίω παρὰ τοῦτο Ῥωμαίοις ἐφάνη τὰ πράγματα. ἥτε γὰρ Λατίνων ὑπεροψία, καὶ πρὸς Ῥωμαίους ὑποψία, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀκαθαίρετον, τῆς προτέρας προθέσεως εἴχετο, καὶ ἃ δρᾶν οὐκ εἶχον τοὺς ἀποστάντας, καὶ καθ᾽ ὧν πολλάκις τὰς λόγχας ἠκόνησαν, ταῦτα τοῖς ὑπὸ χεῖρα ἐπέφερον, καὶ κατ᾽ αὐτῶν τοὺς ὀδόντας ἔβρυχον. ἡ δὲ τῶν πρὸς ἕω Ῥωμαίων περὶ τὸ κακῶς πάσχον ὁμογενὲς ἀνεπίστροφος γνώμη, καὶ ἡ παντελὴς παρόρασις, καὶ ἐπίλησις, ἀφόρητα ἔβαλλεν. οὔτε γὰρ χρήμασιν ἢ στρατεύμασι τῶν δυτικῶν ἀντελαμβάνοντο πόλεων.

7 Ἀλλ᾽ οἱ μὲν Λατῖνοι τῆς Ἀσίας ἀναχωρήσαντες, τὴν Θρᾴκην ἔκοπτον, μόνην ἀναρριπτοῦσαν τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας Ῥωμαίων κίνδυνον. οἱ δὲ ἡμέτεροι στρατηγοὶ τοῦ ἐκ σφῶν κινδύνου παρὰ δόξαν ἀνεθέντες, οὐδὲν ἦσαν *ἀγαθοὶ, οὔτε μὴν σωτήριόν τι καὶ φυλακτήριον ἑαυτοῖς καὶ τοῖς φυ-

λέταις

λέτως μετήλθοσαν, ἀλλ' εἰς νοῦν ἀδόκιμον παραδοθέντες, καὶ αὐτοὺς ἀπὸ Θεοῦ μακρύναντες, ὥς τε τὰ μὴ καθήκοντα δρᾶν, καὶ μηδαμῶς ἰέναι πρὸς αἴσθησιν, κατὰ δήμους καὶ φρατρείας διέστησαν, πόλεις ἐξεμήναν, κατ' ἀλλήλων ὡπλίσθησαν, τοὺς θεσμοὺς τῆς συγγενείας συγχέαντες, καὶ γεγόνασι φυλὴ φυλῇ, καὶ Ἰσραὴλ Ἰούδας, τὸ πάλαι παρὰ τῷ προφήτῃ θρηνούμενον, οἱ μὲν τῷ δὲ συννεύσαντες, καὶ ὡς βασιλεῖ σφῶν προσφερόμενοι· οἱ δ' ἐκείνῳ προσρέψαντες, ὡς καὶ τοῖς πολλοῖς καὶ τοῖς φρονίμοις κρίνεσθαι εἰς κατάραν καὶ πλησμονὴν, καὶ τῆς ὁμογενείας ἀπαλλοτρίωσιν. ὡς δέ ποτε συνέδραμον ἐς φιλίαν, οὐδ' οὕτω μὲν ὡς εἰς μίαν συνηρμόσθησαν γνώμην, οὐδ' ἐς συνασπισμὸν ἀλλήλοις παρακροτήσαντες, ἐπαρῆξαι ὅλως ταῖς ἑσπερίαις προέθεντο πόλεσιν· ἀλλ' εἰς χειροτονίας βλέψαντες βασιλέων· οἱ μὲν κατὰ τὰ ποτώμενα τῶν ζώων, συμφορηδὸν συνεπίπτανται τῷ δὲ καὶ συναπαίρουσιν, οἱ δὲ καὶ ῥάμνους ἀκανθώδεις ἐς ἀρχὴν προχειρίζονται. καὶ ἦν πολυαρχία πάλιν τὸ γεγονὸς ἐπινεμομένη τὴν ἕω, καὶ θηρίον τρικάρηνον ὑπὸ τῶν ἀβελτέρων διαπλεχθέν. ὁ μὲν γὰρ Μαυροζώμης Μανουὴλ, τὸν Καϊχοσρόην ὑποδὶς, οὐ πάνυ πρὸ πολλοῦ τῇ σφετέρᾳ θυγατρὶ συναφθέντα, καὶ τῆς Ἰκονιαρχίας αὖθις λαβόμενον, ἧς εἶχε πρότερον ἐκπεσὼν, πάντα ἦν μηχανώμενος, εἴ πως αὐτῷ συναιρομένου, τοῦ βασιλείου τύχῃ ὀνόματος, καὶ τὴν ὅσην ποτίζει Μαίανδρος ἐπιὼν μετὰ Τούρκων, ἔφθειρέ τε καὶ ἔκειρεν. ὁ δὲ Λάσκαρις Θεόδωρος, ὡς γένει εὐπρεπέστατος, καὶ κήδει βασιλείῳ περίδοξος, ἀποκρυσάμενος ἐκεῖνον, τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον ὑποδύεται, καὶ βασιλεὺς Ῥωμαίων ὑφ' ὅλων τῶν

rant, neque salutare quicquam ad sui vel popularium defensionem conabātur. Sed corruptis ingeniis præditi, & vt homines deserti à Deo atque impij stupore quodā affecti, atque in factiones diuisi, vrbes concitarunt: alij alios oppugnarunt, violato iure cognationis: tributim segregati sunt, Israel Iudas factus est, vt vetus ille Propheta queritur: aliis huic vt Regi addictis, aliis ad alium confluentibus. Quæ res multis, prudentioribus præsertim, execrationi similis, & destruendæ necessitudini, & inducendæ alienationi esse videbatur. Etsi autem tandē ad amicitiam ineundam cōcurrerunt: tamē ne tum quidem planè consenserunt: aut alij alios ad belli societatem cohortati, vllo modo Occidentalibus vrbibus opē ferre statuerunt: sed creandis Imperatoribus intenti, instar gregatim volantiū auiū cum vno quodam subuolabant & discedebant: alij etiā spinosis rubis Imperiū deferebant. Vnde multorū dominatus Orientem depascebat, tricipiti quadam bellua à væcordibus implexa. Nam Maurozomes Manuel Caichosrois auxiliis fretus, cui non multò antè, recuperato Iconio, filiam desponderat, nihil non conabatur, vt Imperatorio nomine potiretur & omnem Mæandrium tractum cum Turcis vastabat. Theodorus Lascaris, nobilissimo genere ortus, & Imperatoris affinitate inclytus, illo profligato, & rubro calceo induto, ab omnibus Orientalibus vrbibus Imperator

Reipublicæ à Deo derelictæ miserāda facies.

Prudentiorum sensus.

Nulla fides turbidis ingeniis: nullum seditiosis & leuissimis hominibus consilium.

Multorum dominatus, res pessima. Quam malè tibi tuisque consulis cæca ambitio!

Theodorus Lascaris, atro nimium seculo ad imperium accedit.

consalutabatur. David porrò Comnenus exercitu ex Paphlagonia & Pontica Heraclea coacto, & Iberum qui ad Phasidem habitant, legione conducta, pagos & vrbes subigebat: & vt fratrem suum Alexiũ magnum redderet, præcursorem eius & præconem agebat.

Dauidis Comneni irriti conatus.

Cæterùm is subinde cunctabatur, circa Trapezuntẽ moram trahens: & planè Hylam illum, de quo prouerbiũ est, agẽs, perpetuò vocabatur, nec vnquam cõparebat.

Cunctatio inutilis.

Cùm autẽ David adolescentem quendam, cognomento Synadenum, pro duce ad Nicomediam misisset, Lascaris cum exercitu contra illum proficiscitur, se trita & plana via progredi simulãs: sed per aliam asperam & impeditam ex improuiso Synadenum adortus, capit, milites eius dissipat, Dauidemque reprimit, ne vltra Ponticam Heracleã progrediatur.

Insipientiæ merces.

Nec multò pòst Maurozomẽ quoque cum Turcis vi profligat quos partim cædit, partim capit: eos præsertim, qui genere illustres primam aciem obtinuerãt.

Maurozomẽ Lascaris profligat.

Hoc rerum Orientaliũ statu Ioannes Mysus Philippopolim capit, diripit, euertit, ciues plerosque obtruncat: cuius vrbis iam olim per insidias expugnandæ occasionem captarat, habitatoribus infensissimus, quòd deditionẽ sibi non fecissent, & vt regi parêre detrectassẽt sed vt virũ sanguinariũ auersati essent: tumverò illud eius iracundiã exasperarat, & barbaricã feritatẽ auxerat, quòd

Philippopolis à Blachis vastata.

Horrendum incidere in manus viri sanguinarij.

ἑῴων ἀναγορεύεται πόλεων. ὁ δ' ἐκ Κομνηνῶν Δαβὶδ στρατολογήσας Παφλαγόνας, καὶ οἳ τὴν Ποντικὴν οἰκοῦσιν Ἡράκλειαν, καὶ μοῖραν μισθωσάμενος Ἰβήρων, τῶν πινόντων τοῦ Φάσιδος, κώμας καὶ πόλεις ὑπεποιεῖτο, καὶ τὸν οἰκεῖον μεγαλυνῶν κασίγνητον, ᾧ ἡ κλῆσις Ἀλέξιος, πρόδρομος ἐκείνου καὶ προκήρυξ ἐγένετο. ὁ δὲ ἔμελλεν ἀεὶ χρονίζων ἐν τοῖς τῆς Τραπεζοῦντος μέρεσι, καὶ παροιμιακὸς ἐδείκνυτο Ὕλας, φωνούμενος, καὶ μὴ ὀπτανόμενος. ἐπεὶ δὲ καὶ τῇ Νικομήδους ὁ Δαβὶδ ἐπὶ τὸ προσεπέλασε διά τινος αὐτῷ στρατηγοῦντος μειρακος Συναδηνοῦ τὴν ἐπίκλησιν, στράτευμα συναγείρας ὁ Λάσκαρις, κατ' αὐτοῦ ἔπεισι, διὰ μὲν τῆς τετριμμένης καὶ λείας ἔμφασιν δοὺς πορεύεσθαι. ἐκπεριελθὼν δὲ τραχεῖαν ἄλλην καὶ δύσβατον, καὶ προσπεσὼν ἀφωράτως τῷ Συναδηνῷ, ὅθεν καὶ στρατηγήσας οὕτω τὸν νεανίαν, αὐτόν τε συνείληφε, καὶ τὸ ἐκείνου στράτευμα διεσκέδασε, καὶ τὸν Δαβὶδ μὴ περαιτέρω προϊέναι καὶ Ποντικῆς Ἡρακλείας παρέπεισε. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῷ Μαυροζώμῃ συμπλακεὶς, φυγάδα δείκνυσι τοῦτον. καὶ τοὺς Τούρκους κατὰ κράτος τρεψάμενος, οὓς μὲν διέφθειρεν, οὓς δὲ ἐζώγρησε, καὶ τούτων μάλιστα, οἳ τῆς στρατιᾶς προετάττοντο, καὶ τὸ γένος ἦσαν ἐπίσημοι. καὶ τῇ δὲ μὲν τὰ πρὸς ἕω ἐφέρετο. ὁ δὲ Μυσὸς Ἰωάννης τῇ Φιλιππουπόλει ἐπιστρατεύσας, αἱρεῖ ταύτην, καὶ καθαιρεῖ προνομεύσας, καὶ πολλοὺς τῶν ἔνδον ὑποδικάζει τοῖς ξίφεσι, καὶ πάλαι μὲν ἐνσκολιευόμενος τῇ πόλει, καὶ τὴν ταύτης ἐφεδρεύων ἅλωσιν, καὶ βαρυμηνιῶν τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς μηδ' ὅλως αὐτῷ ὑποκύπτουσι, μηδὲ ὡς βασιλεῖ προσέχουσιν, ἀλλ' ὡς αἱμάτων ἄνδρα ἐκτρεπομένοις. καὶ τότε δὲ πρὸς πλείονα θυμὸν ἐκκαυθεὶς ὑπὸ βαρβάρου φρονήματος,

οἷς τὸν Ἀσπιέτην Ἀλέξιον εἰσῳκίσαντο, κἀκείνῳ μὲν ὡς ἀρχηγῷ ὑπείκοντο σφῶν, αὐτὸν δ' ἐπιόντα μεθ' ὅπλων πολλαχῆ ἀπεκρούσαντο. ἣν δ' ἂν ἡ πόλις ἤδε κακῶν ἀθιγής, εἰ καθ' ἑαυτὴν διεξήγετο, τοῦτο μὲν ἠπίως προσφερομένη Λατίνοις, τοῦτο δὲ τὸν Μυσὸν Ἰωάννην οὐκ ἐκτρεπομένη παντάπασι. νῦν δ' ἑπομένη τῇ μητρὶ παῖς, ἐξ ὧν ἀκροσφαλὴς ἐκείνη γέγονε καὶ εὐάλωτος, βασιλὶς οὖσα, καὶ πασῶν ὑπερκειμένη πόλεων. ἐκ τούτων δὴ καὶ αὕτη χείροσι κακοῖς προσωμίλησε, καθόσον προνομαῖς ἐκδοθεῖσα καὶ μαχαίρας στόματι, ἔτι καὶ προσκαθήρηται, καὶ εἰς ἀειφανὲς ἐρείπιον κατηδάφισται, καθ' ἓν μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς διαχέον τῶν θεωμένων, τὸ ἐκποδῶν ἀνηρτῆσθαι τὸν Ἀσπιέτην ἐπ' ἰθυτενοῦς σκόλοπος, διατετορημένον τοὺς ἐπισφυρίους τένοντας, καὶ κάλως ἐπὶ τούτων δεξάμενον. τὰ δ' ἐπὶ τούτοις, οὐκ ἔλαθον τὸν Ἰωάννην οἱ τῷ Ἀσπιέτῃ σύμφρονες, καὶ πρὸς ὕψος βασιλείας ἐκεῖνον κουφίσαντες, ὅθεν ὑφορώμενοι μὴ δίκας δοῖεν ὡς ἀλλοπρόσαλλοι, ἀφίστανται λαμπρῶς, ἀμέλει καὶ ἐκποδὼν χωρισθέντες, οἱ μὲν προσίασι Θεοδώρῳ τῷ Λασκάρει, τῶν ἑῴων κρατοῦντι πόλεων· οἱ δὲ συνδραμόντες ἐς Ὀρεστιάδα, ἄλλοι δ' εἰσιόντες τὸ Διδυμότειχον, Λατίνοις σπένδονται· καὶ πέμψαντες ἀγγέλους, σφίσι στρατηγὸν ἐξαιτοῦνται τὸν Βρανᾶν Θεόδωρον. βραχὺ τὸ ἐν μέσῳ καὶ τὴν Μυσίαν εἰσιὼν ὁ Ἰωάννης, καὶ τἀκεῖ πρὸς τὸ εὖ διαθέμενος, καὶ κολάσεσι βαρείαις καὶ θανάτοις καινοῖς τοὺς ἀποστάντας ὑπενεγκών, ἔγνω μετ' ὀργιλώδους καὶ φονίου βλέμματος καὶ γνώμης ἀσυμπαθοῦς ἐπιστρατεύειν Ῥωμαίοις, οὐκέτι, φάσκων, τὰς σφῶν δολοφροσύνας ὑφίστασθαι, καὶ τὸ ἄπιστον ἦθος, καὶ τὸ τῆς αὐτῆς ὥρας πολλάκις παλιμπετὲς φρόνημα. τοίνυν ἀναρραγεὶς εἰς

Alexiũ Aſpietẽ recepiſſent, eique vt duci paruiſſent, ſe verò cum exercitu inuadentem ſæpe repuliſſent. Cæterùm ea vrbs inuiolata manſiſſet, ſi ſuis auſpiciis gubernata eſſet: tum quòd Latinos benignè tractabat, tum quòd Ioannem Myſum non prorſus auerſabatur. Nunc filia matrem ſequens, poſtquam illa regina & princeps omnium, labefactata & facilè capta eſt: hæc quoque grauiora pertulit, direptionibus & cędibus oppreſſa, & inſuper funditus euerſa. cuius ruinæ vnum illud ſpectatu iucundum habent, quòd Aſpietem fune talos traiectum, & in ſublimi trabe pedibus ſuſpenſum oſtentant. Cui qui regni affectandi adiutores fuerant, cum Ioannem non laterent, ne inconſtantię pœnas darent veriti, palàm deficiunt: & alij ad Theodorũ Laſcarim Orientalibus vrbibus dominantem ſe conferunt, alij Oreſtiadem concurrunt: alij Didymotichum ingreſſi, cum Latinis pacem faciunt, & per legatos Theodorum Branam ducem ſibi mitti petunt. Nec multum temporis interceſſit, cùm Ioannes Myſiæ rebus conſtitutis, & deſertoribus grauibus ſuppliciis & nouo mortis genere affectis, irato & cædem ſpirante vultu Romanis bellum inferre ſtatuit, quorum ſibi dolos, fraudes, perfidiam, ſummam leuitatem diutius ferendas eſſe negabat. Igitur ira perci-

Quàm difficile ſit modeſtiam & tẽperantiam colere, docet Philippopolis.

Aſpietis crudele ſupplicium.

Tyrannidis fautores dilabuntur.

Scythæ Thraciam vaſtãt. Ita miſera laceratur Græcia.

Turmæ Scythicę semper innumerabiles. Deo non desunt flagella, quibus hominum contumaciam coercéat.

tus, innumeras Scythicas turmas ablegat, quarum aliæ Adrianopolim obsederunt, aliæ Rusium aggressæ, Latinum præsidium quod in vrbe erat præstantissimũ, proceris corporibus, belli vsu mirabili præditum, Tero quodam duce viro illustri & nobili, ad resistendum prouocant. Illi ergo milites armis correptis celerrimè eò contendebant, vbi ex speculatoribus Scythas castra habere cognorant. Hi verò Latinorum aggressione occupata, clàm locum subeunt Rusio vicinum: & Latinis redeuntibus improuiso conspectu sui terrorẽ incutiunt, vt ob tantã multitudinẽ nihil boni ominarentur. Acri prælio pari vtrinque fortitudine commisso, tãdem Latini multis cæsis, ferè omnes occubuerunt. Post hunc successum, Scythici exercitus bellicosorum virorum circiter decem millia primo impetu Aprum citra negocium capiunt & euertunt: multitudinem in vrbe repertam partim occidunt, partim vt sub corona væneant, manibus post terga reuinctis, abducunt: multos etiam cremant, vincentes illi quidem, sed victoria non humaniter vtentes.

Latini ad Rusium cæsi à Scythis.

Strategema Scytharum, vnde Latinorum cruenta strages.

Apri excidium.

Vrbis bello captæ luctuosissimus status.

8 Ab eius pugnæ æstu calentes adhuc, ad maritimam Rhædestum conuersi, Branam Theodorum, qui Latinorum Orestiadem abeuntium dux erat, priusquã

Variarum vrbium Grecarum excidia. Harum nomina sunt,

Rhædestum.

ὀργὴν, στρατευμάτων Σκυθικῶν μελισσῶνας τοῖς ἐαρινοῖς ἀνθαμίλλοις ἄνθεσι διαφίησι. τινὰ μὲν οὖν αὐτῶν ὡς οὐδὲ μυρμήκων στρατεύματα τὰς ἱερὰς ἄλως ἀμφιποτώμενα τὴν Ἀδριανοῦ διειλήφασι, τινὰ δὲ προαπελάσαντα τῷ Ῥουσίῳ, πρὸς ἀντιμάχησιν ἐπισπάσαντα τὸ τῇ πόλει ταύτῃ ἐφεδρεῦον ἐκ Λατίνων ὁπλιτικόν. κράτιστον δὲ ἦν τοῦτο διαφερόντως τῶν ἄλλων, καὶ ὑψηλὸν μὲν τὰ σώματα, θαυμαστὸν δὲ ταῖς μελέταις ταῖς κατὰ πόλεμον, καὶ παρά τινος Τερῆ στρατηγούμενον, ἀνδρὸς τῶν πάνυ ἐπισήμων καὶ εὐγενῶν. τὸ μὲν οὖν ὁπλισάμενον ᾔει τὴν ταχίστην, ἔνθα διὰ ὀπτήρων ἐπύθετο τοὺς Σκύθας κατασκηνοῦν. οἱ δὲ τὴν ἐς αὐτοὺς τῶν Λατίνων φθάσαντος ἔφοδον, εἰς τὸν τῷ Ῥουσίῳ παρακείμενον τόπον λεληθότως παρεσβάλλουσι, καὶ δὴ ἐπανιοῦσι τοῖς Λατίνοις ὀφθέντες, τῷ τε τῆς θέας ἀδοκήτῳ διαθροοῦσι, καὶ φαντάζεσθαι τὰ μὴ χρηστὰ τῷ πλήθει διδόασι. ἀμέλει καὶ συμπλοκῆς καρτερᾶς γενομένης, καὶ ταῖς ἀνδραγαθίαις διϊσχυρισμένων ἑκατέρων, τελευτῶν πολλὰ δράσαντες οἱ Λατῖνοι, σχεδὸν ἀπέθανον ἅπαντες. τῆς δὲ μάχης ταύτης οὕτω γεγενημένης, ἕτεραι Σκυθῶν ἀποσπάδες μυριάριθμοί τε καὶ μάχιμοι περὶ τὸν Ἄπρων ἐλάσασαι, τοῦτον εὐπετῶς χειροῦνται, καὶ ὅλον αἱροῦσιν αὐτοβοεί, καὶ τὸν μὲν καθεῖλον, τοῦ δὲ ἐνόντος πλήθους ὃ μὲν ἀπέκτειναν οἱ Σκύθαι, ὃ δὲ ἀπήγαγον εἰς λαφυροπώλησιν, συνδοῦντες, καὶ τὰς χεῖρας ἀποστρέφοντες. πολλοὺς δὲ καὶ πυρὶ παρέδοσαν, νικῶντες, οὐ μὴν καὶ ταῖς νίκαις ἀνθρωπίνως χρώμενοι.

8 Ἐκ δὲ τῆς θερμῆς ταυτησὶ μάχης ἐπὶ τὴν παράλιον τραπόμενοι Ῥαιδεστόν, τὸν μὲν Βρανᾶν Θεόδωρον, ὃς ἡγεμόνευε τῶν ἐς Ὀρεστιάδα στελλομένων Λατίνων, καὶ

περὶ

περὶ τοῦ ἐπιστῆναι σφᾶς ἐκεῖθι, φυγάδα δεδείχασιν, ὥσπερ καὶ τὸ συνεπόμενον ἐκείνῳ στράτευμα. τὴν δὲ πόλιν ὁλοσχερῶς καὶ κατὰ κράτος ἑλόντες, ἠνδραποδίσαντο. εἶτα καὶ εἰς ἔδαφος βάλλουσιν, ἀθάνατον τὴν πρὸς ἡμᾶς ἔχθραν ὑπὸ Βλάχων ἔχειν δεδιδαγμένοι, καὶ πρὸς παῖδας ἀπὸ παίδων παραπέμπειν ἀείμνηστον. τὸ δὲ πρόθυμον μὴ καταψύξαντες, ἀπεληλυθότες ἐκεῖθεν εἰς Πέρινθον, ἐκ δὲ ταύτης εἰς τὸ Δαόνιον, οὐδενὸς ἐς χεῖρας ἰόντος διὰ τὸ τῆς τόλμης παράβολον, καθ' ἡλικίαν αὐτὰς ᾐχμαλώτευσαν, καὶ τὰ τείχη κατήρειψαν. οὐ μόνα δὲ τὰ πρὸς θάλασσαν οὕτως ἔπραττον ταῖς τῶν Σκυθῶν εὐχειρίαις καὶ γενναιότησι, καὶ τῶν ἑπομένων σφίσιν ἐκ τοῦ Βλαχικοῦ συστήματος, οἳ καὶ μᾶλλον τοῖς περιβόλοις τῶν πόλεων ἐπεβούλευον, σκαπάνας καὶ πτύα χειριζόμενοι, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς ἅλμης ἀφιστάμενα πάντα, τοῖς αὐτοῖς καὶ χείροσι κακοῖς προσεπάλαιον, μηδεμιᾶς ἐλπίδος εἰς σωτηρίαν ὑποκειμένης. ἐπεὶ καὶ ἀληθῶς ἐκ δουλείας ἐλευθερίας εὐμοιρηκότες, τῶν μεγίστων ἀεὶ ἐριέμενοι οὐδένα μὲν τοῦ δυσπραγῆσαι αὖθις λόγον τιθέασι. ταῖς δὲ παρατυχούσαις τύχαις καὶ νίκαις ὡς ἐπὶ πλεῖστον ἐπεξερχόμενοι, τῆς μὲν προφόρην τέλεον ἐπιλήθονται, τοῖς δ' ἐνεστῶσι γήθονταί τε καὶ ἐνυβρίζουσι. διὰ ταῦτα τοίνυν ἥτε λαχοῦσα πολιστὴν τὴν Ἀρκάδιον, καὶ Μεσσήνη ἐπὶ τῇδε, καὶ πρὸς αὐτῇ Τζουρουλὸς, τὰ τῶν δεινῶν πεπόνθασιν ἔσχατα. καὶ ἀγροὶ, καὶ κῶμαι, καὶ τἄλλα ὁπόσα ταῖς πόλεσι ταύταις ὑπέκυπτον πρότερον, καὶ ὅσα ἐς αὐτὴν τῶν πόλεων πασῶν προεδρεύουσαν παρατείνουσι, τῶν Σκυθικαῖς χερσὶ καθυπέκυψαν. ἐπὶ πᾶσι καὶ οἱ τὸ πόλισμα τὸν Ἀθύραν οἰκοῦντες, ὀλέθροις ἀνηκέστοις περιεπάρησαν. τὰ μὲν γὰρ πρῶτα ἐπὶ χρήμασι τοῖς

eò venirent, cum sequente exercitu in fugam coniiciũt: vrbem verò vi expugnatam, ciuibus in seruitutem redactis, solo æquant, immortales nobiscum inimicitias exercere à Blachis edocti, & propagare ad omnem posteritatem. Nec remissa alacritate, Perinthum transeunt. Inde Daonium, nemine illis, ob mirabilem audaciam, obuiam eunte, & omni sexu & ętate capta, mœnia destruũt. Nec ora maritima duntaxat ab expeditissimis & fortissimis Scythis & Blachica cohorte quæ illos comitabatur, mœnibus vrbium cum vectibus & ligonibus infesta, sic tractata est: sed mediterranea quoque malis iisdem & grauioribus sunt oppressa, nulla spe salutis affulgente. *Nam qui ex seruitute insuetam libertatem propitia fortuna consecuti sunt, maxima perpetuò affectantes, neque se in posterum calamitati vlli fore obnoxios opinantes, successibus & victoriis effusè indulgent, pristini status obliti, præsenti verò læti, & insolentes.* Proinde Arcadiopolis, Mesena, & Zurulus, cum agris, villis, & omni eo quod iis vrbibus olim paruit, extremas clades sunt perpessæ: & quæ ad vrbem omnium principem vsque pertinent, omnia sunt à Scythis oppressa. Post omnia oppidum Athyra ad internecionem est deletum. Nam ciues principiò cum Scythis

Perinthus.

Daonium.

Nimiæ prosperitatis abusus.

Arcadiopolis.

Mesena.

Zurulus.

Athyrana calamitas.

pecunia transegerant, & aderant qui aureos nummos postularent. Deinde quosdam ex Latinorum cohorte, qui Rhædesti cum Brana fuerant, vesperi vrbem ingressos, Athyrani libenter & minimè grauatim susceperunt. Putabant enim eos illic mansuros, & cum Scythis pugnaturos. Sed illi sub primam noctis vigiliam inde discedunt, opera data, vt Scythas clam præterirent: etsi spe sua frustrati, iuxta ipsum Rhegiū in Scytharum cohortes antegressas delapsi, omnes exiguo momento perierūt. Scythæ verò post Latinorum discessum, à popularibus suis pecuniæ exactoribus clàm circa mediam noctem, funibus per muros attracti, & portis potiti, cum horribili clamore strictis ensibus in plerosque adhuc dormientes, cum fuga minimè expedita esset, irruunt. Ea igitur nocte facinus editur, quod lachrymas postulat instar perennium amnium promanantes. Nec enim viri & fœminæ duntaxat, partim occisi, partim in seruitutem abducti sunt, sed nec lactantes infantuli eius mali expertes fuerunt: sed hi quoque vt immaturi & tenelli flosculi ab immisericordibus illis viris, ignorantibus *naturæ iniuriam fieri, & humanitatis ius ab eo violari, qui iracundiæ vltra victoriam indulgeat*, obtruncati sunt. Et, quod magis deplorandum est, implacabiles homines, occupatis littoribus, eos qui illò accurrerant, partim gladiis traiecerunt, partim retraxerunt, partim

Ignaui milites sic solent agere.

Horum condigna merces.

Vrbis somno sepultæ & ab hoste truculentissimo captæ clades omnium luctuosissima.

Naturæ lex abolita, & humanitatis ius violatū.

Σκύθαις συνέβησαν, καὶ ἦσαν οἱ ἐκ Σκυθῶν ἀφιγμένοι τὰ ἐκ χρυσοῦ εἰσέπραττον κόμματα. πρὸς δὲ ἑσπέραν ἐνίων ἐκεῖθεν ἀπαντησάντων ἐκεῖσε τοῦ Λατινικοῦ συντάγματος, ὃ συνῆν ἐν Ῥαιδεστῷ τῷ Βρανᾷ, κεχαρισμένως σφίσιν, ἀλλ' οὐ περισάντως οἱ ἐν Ἀθύρᾳ προσφέρονται. ᾤοντο γάρ, ὡς συμπαραμένουσιν ἐκεῖθι, καὶ τὸν κατὰ Σκυθῶν ἀγῶνα ἐπαποδύσονται. ἀλλ' οἱ μὲν περὶ πρώτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἐκεῖθεν μεθίστανται, λαθεῖν τοὺς Σκύθας, καὶ παρελθεῖν σπουδὴν τιθέμενοι, κἂν ἐξέπεσον τῶν κατὰ σκοπόν, Σκυθῶν ἑτέραις μοίραις προελασάσαις ἐγκύρσαντες κατ' αὐτὸ τὸ Ῥήγιον, καὶ πάντες ὡς διὰ βραχέος ἐς τὸ ζῆν κινδυνεύσαντες. οἱ δὲ Σκῦθαι μετὰ τὴν Λατίνων ἀπονόστησιν ὑπὸ τῶν τὰ χρήματα συλλεγόντων ὁμογλώσσων, λάθρα περὶ μέσας νύκτας διὰ τοῦ τείχους ἀνιμηθέντες, καὶ τῶν πυλῶν ἐγκρατεῖς γενόμενοι, τὰ ξίφη σπασάμενοι, σὺν ἀλαλαγῇ φρικαλέᾳ, τοῖς πλείστοις ἔτι καταδαρθάνουσιν ἐπεισπίπτουσιν, ὅτε μὴ διαδρᾶναι ῥᾴδιον ἦν. γίνεται οὖν τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἔργον χρῇζον δακρύων κατὰ ποταμοὺς ῥεόντων ἀέναα· οὐ γὰρ μόνον ἄρρενές τε καὶ θήλειαι τοῦτο μὲν ἀνῃρέθησαν, τοῦτο δὲ ἀπήχθησαν δορυάλωτοι, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ὑπομάσθια τῶν παίδων τοῦ κακοῦ ἐφάνη ἀνώτερα, ἀλλ' ἀπεθερίσθη καὶ ταῦτα κατὰ χλόην, καὶ ἄνθος ἀδρέπαντον, ὑπὸ τῶν ἐλέῳ ἀναλώτων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ μηδαμῶς εἰδότων, ὡς ἀδικεῖ τὴν φύσιν, καὶ θεσμὸν ἀθετεῖ τὸν ἀνθρώπινον, ὁ περαιτέρω τῆς νίκης καὶ τοῦ κρατεῖν τῶν ἐναντίων θυμῷ χρώμενος. τὸ δὲ δὴ μεῖζον πένθους ἄξιον, προκατειληφότες οἱ ἄσπονδοι τὰς ἠϊόνας, τοὺς ἐπ' αὐτὰς συνδραμόντας, οὓς μὲν διήλαυνον ξίφεσιν, οὓς δὲ

ἀπῆγον ὀπίσω, οἷς δὲ κατ' εὐθὺν ἠνάγκαζον φέρεσθαι, καὶ τοῖς ὕδασιν ἐναπόλλυσθαι βραχεῖς δὲ καὶ σκαφῶν λαβόμενοι, διεσώθησαν. ἦσαν δ' οἳ καὶ διαμαρτόντες τῆς ἀναβάθρας, εἰς τὰς παρεξειρεσίας ὤλισθον, καὶ παρερρύησαν εἰς τὴν θάλασσαν. οὕτω μέγα ἦν τὸ δεινὸν καὶ πολυειδὲς, καὶ μικροῦ πανώλεια τῶν ἐκεῖ. ἐκ δὲ τούτου κατὰ συναγωγὰς καὶ στρατόπεδα τοῖς ἔμπροσθεν προβαῖνον τὸ βάρβαρον, ὡς εἰ καὶ σφοδρά τις λαῖλαψ διεφόρει τὸ πᾶν, ἢ γοῦν ὡσεὶ πῦρ ὃ διαφλέγει δρυμὸν, τὰ ἐν ποσὶν ἐπενέμετο. ἦν δὲ τῶν πάντων οὐδὲν ἀνεξερεύνητόν τε καὶ ἀπρονόμευτον, ἀλλ' ἐκ πλείστων καὶ μεγίστων πόλεων ἀσκύλευτοί τε καὶ ἀκαθαίρετοι, Βιζύη τε καὶ Σηλυβρία παρὰ Σκυθῶν ὑπελείφθησαν. μόναι γὰρ αὗται οὐχ ὅπως ἰσχυροῖς διειλημμέναι τείχεσιν, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν τόπων θέσει μάλιστα κρατυνόμεναι, τὸν παντελῆ διέδρασαν ὄλεθρον. μηδ' ἄλλως ἀπὸ Λατίνων οὖσαι ἀνεπισκόπητοι. Ἰταλοὶ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις εἰς ἀγεννὲς καταβληθέντες φρόνημα, ὡς εἰς μάνδραν τὴν Κωνσταντίνου ἐνειλοῦντο, καὶ τῶν ὅσα τοῖς πολιορκουμένοις χρήσιμα ἐπεμέλοντο, τὰ πρὸς χέρσον διανειμάμενοι, καὶ Ῥωμαίοις ἐνέδοσαν ἔνθα σφίσι βουλητὸν, ἀπανίστασθαι. τὸ δὲ πολέμιον χρονίσαν ἐν τοῖς μικρὸν ἄποθεν τῆς πόλεως χωρίοις, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς τείχεσι προσεγγίσαν ἐν τῷ μάχης ἅπτεσθαι, ἔστι δ' ὅτε καὶ διὰ τῆς λεγομένης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ πύλης κατ' ὀλίγους εἰσιὸν πρὸς ἀνδρείας ἐπίδειξιν, εἰπεῖν δὲ καὶ τύχης, ἥτις ἐν ταῖς τότε πράξεσιν αὐτοῖς συνεφείπετο, καὶ μετὰ φόνον τῶν ἐν ταῖς πύλαις, αὐτίκα μάλα ἐπαναλῦσαν, εἰς τὰ οἴκοι πάλιν πανστρατὶ ἐπανέζευξε, κατὰ μὲν ἀγέλας κτηνῶν τὸ αἰχμάλωτον, κατὰ δὲ τῶν ἄστρων τὴν πολυπλήθειαν τὰ ὑπὸ ζυγὸν

partim in aquam præcipitatos submerserunt. Pauci nauigia adepti euaserunt. erant etiam qui scalam nō adepti, intra puppim & remiges in mare deciderent. Tanta mali atrocitas fuit, & penè internecio. Ex eo barbari totis legionibus & exercitibus pergentes, vastæ procellæ instar, omnia dissipabant, aut incendij in sylua grassantis, obuia quæque absumebant. Neque rerum omnium quicquam erat imperuestigatum, & rapinis tutū. Duæ tantùm ex plurimis & maximis vrbibus, Bizya & Selybria & rapinas & vastitatē effugerunt, non modò firmis cinctæ mœnibus, sed etiam locorum situ munitissimæ. Alioqui nec vniuersalem interitum euitassent, & ne à Latinis quidem intentatæ permansissent. Ac Itali his aduersitatibus fracti, Cōstantinopoli velut in mandra condensabantur, & reb. ad tolerandam obsidionem necessariis comparatis, terrestria mœnia inter se partiti, Romanis quò vellent abeundi potestatem dederūt. Hostes verò in locis parum ab vrbe dissitis cōmorantes, sæpe in pugna etiam proximè mœnia accesserūt: nonnūnquam per D. Romani portam ostentandæ fortitudinis, & comitantis tum felicitatis ergò, pauci numero ingressi, & occisis iis qui in porta erant, statim reuersi, cum omni exercitu domum redierunt, captiuos tanquam armenta, pecudes

Mali atrocitas, summa, & rerum internecio.

Procella & fulmen vis humanitatis expers.

Bizya & Selybria inuiolatæ à Scythis.

Vide Annotationes.

Latinorum calamitatib. fractorū pristina friget audacia.

Scytharum ostentatio bellica.

Ioannes Didymotichũ frustra oppugnat.

& iumenta pro multitudine stellarum præ se agentes. Inde Ioannes cum maximis & fortissimis copiis egressus, Adrianopolis & Didymotichi expugnationem cæteris rebus omnibus anteuertendã esse duxit: simul quòd eæ vrbes totius belli præmium essent simul quod ea ratione Romanis pulsis, Thraciam solis feris incolendam traditurus esset.

Audax Ioannis facinus, vt obsessam vrbem expugnaret.

Castris itaque ad Didymotichum positis, cũ oppidum videret in loco edito situm difficulter expugnari posse, fluuium Eurum, qui id ambibat, & per meatus paucis cognitos ciuibus aquam suppeditabat, aliò diuertere instituit, & machinis in circuitu collocatis murum ferit, qua parte labefactari posse, nec grauium saxorum impetum interualli magnitudine lassatum iri putabat.

Oppidanorũ propugnatio

Oppidani verò vt Ioannem placarent, excusationes, speciosa verba: & blandas preces etiam prætendebant: & stantes in propugnaculis, eum pro suo rege celebrabant, & tributa pensuros, cæteráque omnia quæ imperasset, alacriter facturos promittebant, modò ne eum vrbe recipere cogerentur.

Speciosa verba barbarum ingeniũ reddũt ferocius.

Ille verò ira percitus, eas conditiones prorsus aspernabatur, nec alia ratione se pacem facturũ asseuerabat, ni castello sibi cederẽt. Nec de oppugnatione quicquam remittendo, vi, impetu & magnitudine saxorum propugnacula, turrium angulos reuellebat, eorúmq; tibicines perfringebat. Oppidani verò tabulatis &

cratibus

καὶ δίαιταν ζῷα ἐληλακώς. ἔπειτα μετὰ πλείστων καὶ κρατίστων δυνάμεων ἐξιὼν ὁ Ἰωάννης, παντὸς ἔργου κρεῖττον καὶ προυργιαίτερον τίθησι τὴν Ἀδριανοῦ χειρώσασθαι, καὶ καταστρέψαι τὸ Διδυμότειχον, κείνων τάσδε τὰς πόλεις ἆθλον τοῦ πολέμου παντὸς, καὶ ὡς εἴη ἅμα οὕτως ἀπὸ τῆς Θρᾴκης ἀπαναστῆσαι Ῥωμαίους, καὶ θηρείοις ἀνεικέναι μόνοις αὐτὴν εἰς ἐνοίκησιν. περὶ τοίνυν τὸ Διδυμότειχον καταστρατοπεδευσάμενος, καὶ τὸ χωρίον ὁρῶν ὑπερδέξιον, χαλεπόν τε καὶ ἄπορον αἱρεθῆναι, μεταφέρειν τὸν ποταμὸν Εὖρον ἐπεβάλετο, περικλώμενον τῷ φρουρίῳ, καὶ διὰ καθόδων τοῖς πολλοῖς ἀγνώστων τοὺς ἔνδον ποτίζοντα, καὶ μηχανὰς περιστήσας, τὸ τεῖχος ἔτυπτεν. ἐν οἷσπερ εἴκαζε μὴ πάμπαν εἶναι τοῖς προσβάλλουσιν ἀκατάσειστον, οὔτε μὴν προσεκλύοιντο τὰ διαφιέμενα τῶν λίθων βάρη τῷ διαστήματι. οἱ δ' ἔνδον τὸν Ἰωάννην ἐκμειλισσόμενοι, παραλογάς τινας καὶ φάσεις εὐπρεπεῖς, καὶ παρακλήσεις αἱμύλους προσεῖχον καὶ πόῤῥωθεν, καὶ ὡς βασιλέα σφῶν ἀνευφήμουν, ἐφιστάμενοι ταῖς ἐπάλξεσι, καὶ φόροις ὑποκεῖσθαι καθωμολόγουν, καὶ πάντα δρᾶν συνετίθεντο προθύμως, ὁπόσα ἂν ἐκεῖνος ἔχῃ διατάττεσθαι, πλὴν τοῦ δέξασθαι αὐτὸν τῷ πολίσματι. ὁ δὲ πρὸς ὀργὴν ἐκφερόμενος, καὶ χαλεπαίνων, οὐδαμῶς αὐτοὺς ἐπὶ τούτοις προσίετο, ἀλλ' ὑπεκστῆναί οἱ τοῦ φρουρίου πολὺς ἐγκείμενος, ὡς καὶ μόνον οὕτω πεισόμενος, κατ' οὐδὲν ὑφίετο τοῦ ἀγῶνος, ἐπάλξεις ἀποσύρων τῇ βίᾳ, καὶ τῷ ῥοίζῳ καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἀφιεμένων χερμάδων καὶ γωνίας πύργων κατασπῶν, καὶ καταῤῥηγνὺς τὰ τούτων θωράκια. οἱ δ' ἐντὸς δρυφάκτοις καὶ γέῤῥα πη-

ξάμενοι, νεοδορᾶ νάκη τοῖς τείχεσι προπετάσαντες, ὡς περιολισθαίνειν αὐτοῖς κολπουμένοις, ὅσα αἱ μηχαναὶ διηφίεσαν. ἕως μὲν οὖν ἀνοχὴν τῷ μαχισμῷ παρεῖχεν ὁ Ἰωάννης, καὶ οὗτοι σχήμασιν ἱλασίμοις καὶ ῥήμασιν ἐναισίμοις ἐπλάττοντο τὸν ὑποβαίνοντα, καὶ ἐτέχναζον. ἡνίκα δ᾽ ἐκεῖνος ἀποβιβάζων τῶν ἵππων τὸ γενναῖον τῆς στρατιᾶς, κατὰ τὰ παρερρωγότα μέρη τοῦ τείχους τοῦτο διέταττε, πεφραγμένον τοῖς ὅπλοις πάντοθεν, ἢ καὶ πρὸς ἐπιβατηρίους ἔβλεπε μηχανάς, καὶ τὸ λοιπὸν ἀντιπαρεξέτεινε στράτευμα πανταχῇ· τότε δὴ αὐτοὶ τὰ τῶν ὑποπιπτόντων ἀποδυόμενοι προσωπεῖα, καὶ τὸν λαμπρὸν πόλεμον παραφαίνοντες, ἐν οἷς εἶχον ἠμύνοντο, ἐν τοῖς τείχεσι κειμένην ὁρῶντες τὴν σωτηρίαν· καὶ μηδὲν τῆς ἀνάγκης βιαιότερον ἕτερον κρίνοντες, ἀπογνώσει τε καὶ θυμῷ στρατηγούμενοι, οὐκ ἐλάσσω ἔδρων ὧν ἔπασχον, χειρῶν καὶ τόλμης ἔργα ἐπιδεικνύμενοι. ἱκανῶς οὖν ἐπὶ τῇ πολιορκίᾳ ταύτῃ χρονοτριβήσας ὁ βάρβαρος, ἐπάνεισιν ἐς Μυσίαν, περισβεσθεὶς μὲν καὶ τὴν ὁρμὴν ἀπορίᾳ ὡς καὶ ὕλης ἐκλειπούσης φλόξ. ἀλλὰ δὴ καὶ περιψοφηθεὶς ὑπὸ φήμης, ἑτέρῳ ἐξ ἑτέρου παραδιδούσης, καὶ πολλαχῇ διατρεχούσης, Λατινικὸν στίφος ἔνδοξον πολέμῳ, πρὸς ἐπικουρίαν τῶν ἐκεῖθεν μέλλον ἀφίξεσθαι. τότε δὲ μαλακῷ θανάτῳ τὸν βίον προήκατο δὴ ὁ πατριάρχης Ἰωάννης ὁ Καματηρός, καταλελυκὼς πλάνης καὶ ἄποικος ἐς τὸ Διδυμότειχον.

9 Οἱ δ᾽ ἐξ Ἰταλῶν οὐκ ἀηδῶς, ἀλλ᾽ ὠσὶν ὀρθίοις δεξάμενοι τὴν ἐς Ὀρεστιάδα καὶ τὸ Διδυμότειχον πρόσκλησιν τῶν Ῥωμαίων, ὡς δῆθεν τὰ κατὰ σφᾶς διομαλίσουσαν πράγματα, ὅτι καὶ πρὸς τῶν πόλεων τῶνδε πρῴτως ἀπὸ πασῶν ἐλπι-

cratibus intus ſtructis, recens detractis velleribus mœnia tegebant, vt machinarum ſaxa iis inuoluta labaſcerent. Ac dum Ioannes pugnam remittebat, ſupplici geſtu & blandis verbis ſubmiſſionem callidè ſimulabant. Cùm verò ille fortiſſimum quenque equo deſcendere iuſſum, & ferro vndiq; tectum iuxta perfractas muri partes collocabat, aut ſcalas parabat & reliquum exercitum paſſim extendebat: tum & ipſi abiecta ſupplicū perſona, aperto Marte, vt res ferebat, ſe defendebant, *ſalutem ſuam in mœnibus eſſe poſitam haud ignari, nec quicquam neceßitate violentius indicantes: ac deſperatione & iracundia ducibus, haud pauciores clades inferebant, quàm accipiebant fortiter & audacter dimicando.* Barbarus igitur longo tempore in hac obſidione contrito, in Myſiam reuertitur, irrito conatu, vt ignis deficiente materia, reſtincto ardore. Huc accedebat, quòd paſſim fama vagabatur, Latinum exercitum, in re bellica exercitatiſſimū, obſeſſis auxilio venturum eſſe. Tunc Ioannes Camaterus Patriarcha, qui poſt exilium, Didymotichi inquilinum agebat, vitam cum leui morte commutauit.

Non lingua tantùm, ſed & manu ſalutem ſuam tuentur obſeſſi.

Et hoſtis oppugnationes aperto Marte propulsāt.

Neceſſitas, deſperatio & iracūdia, ſunt obſeſſis arma & tela validiſſima.

Barbarus irrito conatu recedere cogitur. Spes impiorum peribit.

9 Latini verò ſe à Didymotichinis & Adrianopolitanis accerſi, haud grauatim accipientes, quòd inde res ſuas meliores fore arbitrabātur, cum illarum defectio primùm ſpes & cona-

Latini Adrianopolitanis & Didymotichinis opē ferunt, vt rebus ſuis aliquo modo cōſulere poſſint.

tus eorum infregiſſet, Conſtantinopoli digreſſi, principiò ad Athyram caſtra ponunt, poſtridie Selybriam intrant, & aliquot diebus ibi exactis, & commeatu præparato, Adrianopolim occupāt.

Thraciæ vaſtitas à Scythis & Blachis facta.

Quæ autem Scythæ & Blachi in illis incurſionibus perpetrarāt, ea eiuſmodi erant, qualia nec viſa vnquam nec audita ſunt, nec cuiquā in mentem venerunt. Vrbes antè maximæ & celebres & frequentiſſimæ, oppida ſpectatu digna, agri & prata amœniſſima, horti pulcherrimi, perennibus riuis fœcundi, altæ domus, habitationes conſpicuæ, ſummo artificio conſtructæ & variis coloribus exornatæ, venuſtiſſima lauacra, vuis onuſtę vites, arua ſegetibus grauida, & alia ſexcenta, quæ tempus producit, quæque vitam noſtrā ornant, & terram iucundam, gratiis affluentem & optabilem reddunt: ea omnia hominibus vacua, echinis & feris tantùm latibula præbebant. Quæ qui videret, cum maximo eiulatu & fletu, capite puluere conſperſo, diceret, ſe deſtructionem vniuerſi cernere, aut nouam illam rerum naturam, qua iuſſit Deus, gramina & herbas & prolificū ſemen pro cuiuſque genere & ſimilitudine ex terræ viſceribus gigni, cùm nondū eſſet homo qui eis vteretur. Vnde mihi lingua ſuppetet ad iuſtam & copioſam tantorum malorum enumerationem? aut magnitudo vocis, quæ ſcripta hæc ad longè remotos tranſmittat?

Regionis amplisſimæ, crudeliſſimo bello deformatæ, tabella.

Magnus autē, nihil magnum putat, quod lapides cadant, interitura tranſeant, homines moriantur, & mundi figura pereat.

Vide Annotationes.

Nicetas ſuo more ad tragicas exclamationes digreditur, quas pattia charitas exprimit.

δῶν καταρραγῆναι ᾤοντο· ἄραντες ἐκ τῆς Κωνσταντίνου, τὴν μὲν πρώτην πρὸς τῷ Ἀθύρᾳ στρατοπεδεύουσι, τῇ δ' ὑστεραίᾳ εἴσω Σηλυβρίας παρῆλθοσαν. ἐκεῖθεν δ' ἡμέρας τινὰς διαγαγόντες καὶ ἐπισιτισάμενοι, τὴν Ἀδριανοῦ κατειλήφασι. τοιαῦτα δ' ἦν τὰ ὑπὸ Σκυθῶν καὶ Βλάχων ἐν ταῖς τότε διαπραχθέντα ἐπιδρομαῖς, ὁποῖα οὖς οὐκ ἤκουσεν, οὔτε ὀφθαλμὸς ἑώρακε πώποτε, οὔτε μὴν ἐπὶ καρδίαν τινὸς ἀναβέβηκε. πόλεις μέγισται πρὶν καὶ περίπυστοι, μυριάνθρωποι, κωμοπόλεις ἀξιοθέατοι, ἀγροὶ καὶ λειμῶνες καλλιφύτευτοι, παράδεισοι εὐθαλεῖς, ἀειρρύτοις νάμασιν ἀγλαόκαρποι, ὑψόροφοι δόμοι καὶ οἰκήσεις περίβλεπτοι, ἐς ὑπερβολὴν πεφιλοτεχνημέναι, καὶ χρώμασι πολυειδέσι διηνθισμέναι, παντοδαπαί τε χάριτες βαλανείων, καὶ καρποβριθεῖς ἡμερίδες, καὶ λήϊα τῷ σίτῳ ἀκμάζοντα, καὶ ἄλλ' ἕτερα μυρία, ὁπόσα φύουσιν ὧραι, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ἀγάλλουσι, καὶ τιθέασιν ἐπιτερπῆ, καὶ πάσαις χάρισι περιστεφῆ, καὶ πολυάρατον τὸ περίγειον, ταῦτα δὴ πάντα ἔρημα ἀνθρώπων ὁρώμενα, ἐχίνοις μόνοις καὶ θηρίοις οἰκήσιμα ἦν. εἶπεν ἄν τις ἐπιστὰς ἐκείνοις, καὶ πλεῖστα κοψάμενος, καὶ δάκρυ χεάμενος, καὶ κόνιν πασάμενος, καταστροφὴν ὁρᾶν τοῦ παντός, ἢ γοῦν τῶν ὄντων ἑτέραν παραγωγήν, καθ' ἣν μὲν ὁ Θεὸς ἀπεφαίνετο χόρτον καὶ βοτάνην, καὶ σπεῖρον σπέρμα κατὰ γένος τε καὶ καθ' ὁμοιότητα ἐκ τῶν λαγόνων τῆς γῆς ἀναδίδοσθαι, ὁ δ' ἄνθρωπος οὔπω ἦν ὁ τούτοις χρησάμενος. πόθεν ἂν ἐπλούτησα γλῶτταν εἰς τοσούτων κακῶν διαρκῆ καὶ φιλότιμον ἀπαρίθμησιν, ἢ φωνῆς μέγεθος διαπεμπούσης τοῖς πόρρωθεν τὰ

γραφόμενα; ὡς δυστυχὴς ἐγὼ συγγραφεὺς, οἵοις κακοῖς ἐταμιευόμην, οἵοις ἐμοῖς τε καὶ τῶν φυλετῶν δυσπραγήμασι τὸν λόγον χαρίζομαι; τίς γὰρ ἂν καὶ χοίνη ὅλως ὑπενεγκεῖν, τοιαῦτα θεώμενος τρόπαια πρὸς τῶν πολεμίων ἀνεγειρόμενα; οἱ μὲν γὰρ πάλαι τῆς μάχης κρατοῦντες, ἀνθρώπινα φρονοῦντες, οὐδ᾽ ἀθάνατα μίση τηρεῖν δοκιμάζοντες, διὰ ξύλων καὶ βραχέων λίθων ἀνίστων τρόπαια, ὅπως ὀλίγον χρόνον διαμεμενηκότα παρέρχηται, ὡς μηδὲ φιλίας ὑπομνήματα ὄντα, ἀλλ᾽ ἔχθρας καὶ προχύσεως αἱμάτων ἐμπυρεύματα. νυνὶ δὲ πόλεων κατασκαφαὶ καὶ τοῦ παντὸς ἀφανισμὸς, δείγματα τῆς νίκης πρὸς τῶν βαρβάρων ἐξεύρηνται, οἷς θεόθεν εἰς μαστίγωσιν ἐκδεδόμεθα. οὐκ ἀνεχόμενοι δὲ, εἰ μὴ καὶ τὸν κολοφῶνα τῶν ἀτοπημάτων προσεπιθήσουσι, καὶ προσεπάξουσι τὰ παλαμναιότατα. καὶ γὰρ τῶν Ῥωμαίων τινὰς συγκατέχωσαν ζῶντας τοῖς ἢ φυσικῷ μόρῳ ἢ καὶ νόμῳ πολεμίῳ καταστρέψασι τὸ ζῆν ὁμοφύλοις ἐκείνοις, συνεντυμβεύσαντες σφίσιν ἱππάρια δρομικὰ οἷς ἐπεκάθηντο, τὰ τόξα κεραλκὰ, καὶ ἀμφήκη φάσγανα, μήτ᾽ ὄντος λυτρουμένου, μηδὲ σώζοντος· οὕτω παρὰ βαρβάροις οὐ φειδώ τις καὶ συστολὴ τῶν ἀνομοίων τῇ φύσει πράξεων. ἦσαν δ᾽ ἡμέραι πασχάλιοι, τῆς ἐννάτης διιππευούσης ἐπινεμήσεως, τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ, ἑπτακοσιοστοῦ τετάρτου καὶ δεκάτου ἔτους, ἡνίκα τὰ οἰκτρὰ ταῦτα, καὶ πᾶσαν ἀκοὴν καὶ θέαν δεινὴν ὑπερπαίοντα συνηνέχθησαν. παιάνων τοίνυν καὶ στεναγμάτων ξύμπας ἐπεπλήρωτο χῶρος, ὃν ἐπῆλθε τὸ Σκυθικὸν, καὶ θρῆνος, καὶ οὐαὶ, καὶ κλαυθμὸς τὸν ἦχον ὑπερεφώνει τῶν ἑορτασίμων. καὶ ὅτε τάφων κένωσις, καὶ ἅδου

trāſmittat? O me miſerū ſcriptorem quibus cladibus deſcribendis ſuperſum? quanta mea & meorū populariū mala commemoro? Quis talia trophæa ab hoſtibus erecta ſaltē intueri ſuſtineat? Nam olim qui prælio vicerant, humanæ cōditionis memores, nec immortalia odia conſeruanda eſſe rati, trophæa ex paruis lignis & ſaxis conſtituebant, vt exiguo temporis interuallo abolerentur: quippe non amicitiæ monumenta, ſed inimicitiarum & cædium irritamenta. Nunc verò euerſiones vrbium, & rerum omnium vaſtitates, indicia victoriç à barbaris ſunt reperta, quibus diuinitus flagellandi conceſſi ſumus: qui non ferendum eſſe rati, niſi colophonem immanitati ſuę imponerent: & atrociſſima ſcelera adiungerent, aliquot Romanos viuos (neque enī quiſquam erat qui eos vel redimeret, vel conſeruaret) cum popularibus ſuis, vel naturali morte defunctis, vel bello cæſis terra obruerunt, ſepultis vnà equis velocibus, quibus inſederant, corneis arcubus, & ancipitibus gladiis. Ita *barbari à rebus naturæ contrariis nulla reuerentia, nullo metu deterrentur.* Cū hæc miſerabilia ſpectacula, quæ omnem verborum atrocitatem ſuperāt, ederentur, paſchales dies erant, indictione IX, anni VI. M.DCC. XIIII. & omnis locus quem Scythæ peruagabantur, & hymnis & ſuſpiriis erat plenus: lamentationes & eiula-

Veterum trophęorū ratio ferenda.

Nouorū, horrēda: vt quæ grauiſſimam Dei vindictā lōgè latéque teſtetur.

Scytharū & Blachorū immanitates.

Barbarorum ingenium.

Paſcales dies miſerrimi.

Collatio elegãtissima redẽptionis per Christũ partæ:& destructionis ab hostili exercitu patratæ.

tus, festiuarum cantionum sonum superabant: cum sepulchrorum euacuatio, inferni destructio,& à mortuis resurrectio à piis hominibus celebrabantur, tum in recessus telluris & inferni caliginosa & horribilia tabernacula vrbes cateruatim detrudebantur. Abductiones verò, direptiones, immaturæ ætatis in triuiis abiectiones, & senilium corporum dissectiones, quis omnium mortalium ita lachrymis & luctu abundat, vt satis lugere & deplorare queat? Ante hanc Scythicam incursionẽ circa Thraciæ campos cornicum & coruorum legiones, aliæ à Septentrione, aliæ ab Austro, fato quodam, non fortuito causu, in vnum locum congregatæ, pugnam commiserunt. Sed corui magnitudine corporum phalãges meridionalium cornicũ in fugam verterunt. Neque verò Thraciam duntaxat Fortuna in huiusmodi clades, afflictionum mare, extremorum malorum fluctum & calamitatũ turbinem coniecit, sed nec Occidentaliũ cõditio fuit melior. nã Athenas, Thebas, Eubœã, Methonem, Patras, cohors Cãpanorum & Latinorũ non magna tanquam patrimonium diuisit. Qui verò ijs locis prius imperabãt, illis cedere cum derisu & ignominia, quã extimulatis animis pro semetipsis & liberis pugnare maluerunt, neque statim libero spiritu concepto, nec vel serò tandem ad saniorem mentem reuersi. Erant etiam qui ambitione contra patriam prorsus

Auguriũ coruorũ & cornicum.

Græcia in tyrannides distracta.

Idque Cãpanorũ& Latinorũ opera.

καθαίρεσις, καὶ τὰ ἐκ νεκάδων ἀνεγερτήρια τοῖς εὐσεβοῦσιν ᾔδετο, τότε εἰς κευθμῶνας γῆς καὶ τὰ τοῦ ᾅδου ζοφερὰ καὶ φοβερὰ σκηνώματα κατὰ συνόδους αἱ πόλεις καθίεντο; τὰς δ' ἀπαγωγὰς, τὰς δὲ προνομὰς, τὴν δ' ἐναπερριμμένην ταῖς τριόδοις ἄωρον ἡλικίαν, καὶ τοὺς διαξιφισμοὺς τῶν προηκόντων χρόνῳ σωμάτων, τίς οὕτω πολύδακρυς καὶ πολύθρηνος ἐν ἀνθρώποις, ὡς ἀξίως καὶ πενθῆσαι καὶ δεξιώσασθαι δάκρυσι; πρὸ δὲ τῆς ἐπιδρομῆς τῆσδε τῆς Σκυθικῆς, περὶ τὰ Θρᾳκικὰ πεδία κορωνῶν καὶ κοράκων στρατόπεδα, ἃ μὲν ἀπὸ μερῶν τῶν βορείων, ἃ δ' ἐκ τῶν νοτίων, κατ' ἐξαισίαν τινὰ καὶ μὴ αὐτόματον συνδρομὴν, εἰς ἕνα συνεληλυθότα χῶρον, ἀλλήλοις συνέρραξαν: καὶ κατευμεγεθήσαντες οἱ κόρακες, τὰς τῶν ἐκ νότου κολοιῶν ἐτρέψαντο φάλαγγας. οὐ μόνον δὲ τὰ Θρᾳκῷα ὁ δαίμων ἀντιπεριέστησεν εἰς τοιαύτην ἀθλιότητα, καὶ πειρασμῶν μὲν ἀνερράγη θάλασσα, κακῶν δ' ἀνηκέστων κλυδώνιον ἔζεσε, καὶ συμφορῶν ἀνερριπίσθησαν λαίλαπες, ἀλλὰ τὰ καθ' ἑσπέραν οὐ πρὸς ἔλαττον ἔπασχον. Ἀθήνας μὲν γὰρ, καὶ Θήβας, καὶ Εὔβοιαν, καὶ τὰ περὶ Μεθώνην καὶ Πάτρας, σπεῖρα Καμπάνων καὶ Λατίνων εὐσύνοπτος, ὡσεὶ καὶ κτήσεις διενείμαντο πατρῴας. οἱ δὲ σφῶν δεσπόζοντες πρότερον, ἐν προπηλακισμῷ καὶ ἀτιμίᾳ ἠνείχοντο σφίσι μᾶλλον καθυποκύπτειν, ἢ νυγμόν τινα λαβεῖν ἐς ψυχὴν, καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν τέκνων ἀγωνίσασθαι, μήτ' αὐτόθεν εἰς ἐλεύθερον παροξυνθέντες φρόνημα, μήτ' ὀψέ ποτε νοῦν ἔχειν ἀρξάμενοι. εἰσὶ δ' οἳ καὶ εἰς ὁλοχερῆ φιλοτιμίαν κατὰ τῆς ἑαυτῶν πατρίδος ὑπεκ-

καὶ ἔντες ἀνδραποδώδεις ἄνθρωποι, τρυφῇ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀπονοίαις διεφθαρμένοι, ὀχυρωμάτων καὶ φρουρίων ἀποτόμων λαβόμενοι· οἱ δὲ καὶ πόλεων εὐτειχίστων ἐπιβάντες, κακοδαίμονας τυραννίδας περιεβάλλοντο, καὶ δέον φιλεχθρεῖν Λατίνοις, οἱ δ᾽ ἀντοφθαλμοῦν ἀλλήλοις, καὶ Λατίνοις * τὸ καινὸν ἐσπένδετο. ὁ μὲν γὰρ Σγουρὸς Λέων, Κόρινθον διεῖπε καὶ Ναύπλιον, ὡς καὶ ἔμπροσθεν ἐρρέθη μοι. ὁ δὲ χαμάρετος Λέων τῆς κοίλης κρατῶν Λακεδαίμονος, τύραννος ἦν τῶν Λακώνων. Αἰτωλίαν δὲ καὶ τὰ τῇ Νικοπόλει προσορειζόμενα, καὶ ὅσα πρόσεισιν ἐς Ἐπίδαμνον, ὁ Μιχαὴλ ἰδιώσατο, ὃν ἐκ σπερμάτων σκοτίων ὁ Σεβαστοκράτωρ ἐφύτευσεν Ἰωάννης. ὁ δὲ Μαρκέσιος Βονιφάτιος τῇ Θεσσαλονίκῃ προσεδρεύων, ὑποκειμένην εἶχεν ἑαυτῷ τὴν ἐς Ἁλμυρὸν ὑποκειμένην Αἰγιαλὸν πᾶσαν, καὶ πεδίων ἤρχετο Λαρισσαίων, καὶ μετελάγχανε τῶν φόρων, ὁπόσοι ἐξ Ἑλλάδος καὶ τῆς νήσου τοῦ Πέλοπος εἰσεπράττοντο. ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ ἄλλος τις τὰ Θετταλίας κατέχων μετέωρα, ἃ νῦν μεγάλη Βλαχία κικλήσκεται, τοπάρχης ἦν τῶν ἐκεῖ. εἰς τοσαύτας δὲ τυραννίδας διαιρεθείσης τῆς ἑσπέρας, τί μὲν τῶν καλῶν οὐκ ἀπῆν, τί δὲ τῶν κακῶν οὐ παρῆν; χρημάτων ἀφαιρέσεις, τῶν θρεψαμένων ἐκτοπίσεις, σφαγαί, καὶ φυγαὶ καὶ μυρία πρὸς τούτοις ἄλλα δεινά, ὧν τὰ πλείω οἱ ἐκ Ῥωμαίων ἐπετόλμων τύραννοι, μάλιστα δ᾽ ἁπάντων ὁ Σγουρὸς Λέων, ὃς οὐδὲ τῆς γειναμένης εὐποιῶν ἐφείσατο. ἀλλὰ καὶ τῷ τῆς μητροπόλεως Κορίνθου ἀρχιποίμενι Νικολάῳ σπεισάμενος, καὶ τὰς πρώην διχονοίας διαλυσάμενος, καὶ σύσσιτον οὕτω τὸν ἄνδρα παρειληφώς, τὸ μὲν σῶμα συνέσιος

prorsus inflammati, seruilibus ingenijs homines, deliciis & luxu corrupti, munitionibus & præruptis castellis, aut munitis vrbibus occupatis, infelices tyrannides constituerũt:& cum Latinorum inimicitiæ expetendæ essent, alij alijs insidiantes, cum illis colluderent & noua pacta inirent. Nam Leo Scurus Corinthum & Nauplium, vt suprà dixi, gubernabat: Chamarethus Leo, qui Lacedæmoni dominabatur, Laconũ tyrãnus erat. Ætoliam & confinia Nicopolis, & quæ ad Epidamnũ vergunt, Michael Ioannis Sebastocratoris nothus filius sibi vẽdicauit. Bonifacius verò Marchio Thessalonicæ degens, omnem maritimam oram, quæ infra Halmyrum est, & Larissæam planiciem tenebat, & vectigalia Græciæ & Peloponnesi percipiebat. Præter hos alius Toparcha Thessaliæ montana, quæ nunc magna Blachia dicitur, tenebat. Occidente in tot tyrãnides distracto, quid boni non aberat, quid mali non aderat? pecuniarũ ereptiones, relegationes, cædes, exilia, mala denique infinita, quorũ maxima ex parte Romani tyranni autores erãt, & Scurus Leo omniũ maximè, qui, rectè sanè, patriæ quoque suæ non pepercit. Idem cum Nicolao Corinthiorum archiepiscopo reconciliata gratia, virum eum suæ mensæ adhibuit: & corpore illi

Greçorũ procerum & Populorũ sũma calamitas.

Vide Annotationes.

Græciæ tyrãni. Tot bellorũ præcedentiũ sentina. Ita potẽs imperium laceratum est: donec Turca aduenit, qui tot tyrãnulos deuoraret.

Sub multorũ insano dominatu, quid boni non abest? quid mali non adest?

Nicolai Archiepiscopi Corinthij interitus.

coniunctus, animo æquè ac priùs ab eo abhorrebat. Vnde illum priùs effossis oculis, postea de rupe præcipitauit.

Orientis status, sub Theodori Lascaris imperio.

10 In Oriēte porrò Prusæi, Nicæenses, Lydi, Philomolpi, Smyrna, Ephesus, & interiecta oppida Theodoro Lascari parebant: qui etiam longis nauibus fabricatis, plerasque insulas subegit: & pacē cum Iconii Sultano Caichosroe facta, partē imperij Manueli Maurozomæ illius socero concessit.

Manuelis Maurozomæ dominatus.

Ea pars erant Chonæ, mei scriptoris Nicetæ patria, & huic finitima Phrygiæ Laodicea, & alia loca quæ fluuius Mæander anfractu suo cōplectitur, donec in mare exonerat.

Dauidis itē & Alexij.

Dauid verò & Alexius fratres, Manuele Andronici Romanorū tyranni filio nati, alter Ponti Heracleam & Paphlagoniā gubernabat, alter Alexius Oenæum & Sinopen vrbes, & ipsam Trapezuntem tenebat.

Aldebrandinus Pergami tyrannus.

Attaliæ alius quidam dominabatur, nomine Aldebrandinus, natione Italus, sed Romanorū institutis probè educatus. Item Rhodus aliū principē habebat. Enimuerò cum de communi sententia & deliberandum & agendum esset, de patriæ partibus nondum afflictis conseruandis, & de expugnatis vrbibus in integrum restituendis: illi ambitione præcipites, & tyrannici nominis affectatione cæci, inter sese digladiabantur:

Ambitiosorum principū princeps cæcitas.

ἦν, τὸ δὲ φρόνημα δυσμενής, ὁποῖος καὶ πρότερον. ὅθεν τὰς κόρας ὠμάξας, εἶτα καὶ κατὰ σκοπέλων ἀφίησι.

10 Κατὰ δὲ τὴν ἕω Προυσαῖοι μὲν καὶ Νικαεῖς, Λυδοί τε καὶ οἱ Φιλόμολποι, καὶ Σμύρνη, καὶ Ἔφεσος, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων κείμενα, Θεοδώρῳ προσανεῖχον τῷ Λάσκαρι. ὁ δὲ καὶ νῆας μακρὰς τεκτηνάμενος, τὰς πλείους τῶν νήσων ὑπηγάγετο. σπεισάμενος δὲ καὶ τῷ Καϊχοσρόῃ τῷ τοῦ Ἰκονίου σουλτάνῳ, μέρος ἀπένειμε τῆς ἀρχῆς τῷ κηδεστῇ ἐκείνου Μανουὴλ τῷ Μαυροζώμῃ. τὸ δὲ ἦν ἐμοῦ τοῦ συγγραφέως Νικήτα πατρὶς αἱ Χῶναι, καὶ ἡ ἀγχιτέρμων ταύτῃ Φρυγικὴ Λαοδίκεια, καὶ εἰς ὅσα περικλᾶται Μαίανδρος, ἀπερυγγάνων ἐς ἅλα τὰ νάματα. Δαβὶδ δὲ καὶ Ἀλέξιος οἱ ἐξ υἱέος φύντος τοῦ Ῥωμαίων τυραννήσαντος Ἀνδρονίκου (Μανουὴλ ἐκείνῳ τὸ ὄνομα) ὁ μὲν τὴν κατὰ Πόντον Ἡράκλειαν, καὶ Παφλαγόνας διεῖπεν, ὁ δ' Ἀλέξιος Οἰναίου τε καὶ Σινωπέων τῆς πόλεως, καὶ Τραπεζοῦντος αὐτῆς τὴν δυναστείαν περιεζώννυτο. τὴν δ' Ἀττάλου διῴκει τις ἕτερος, τὴν κλῆσιν Ἀλδεβραντῖνος, ἐξ Ἰταλῶν μὲν τὴν γένεσιν ἕλκων, ἀκριβῶς δ' ἐντεθραμμένος τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἔθεσι. καὶ τῇ Ῥόδῳ τῇ νήσῳ ἄλλος τις ἐπεστάτευε, καὶ δέον ὡμονοηκότας προβουλεύσασθαί τι, καὶ καταπράξασθαι, προφυλακτικὸν μὲν τῶν μήπω κακῶς πεπονθότων τῆς πατρίδος μερῶν, ἀνακτητικὸν δὲ τῶν ἠλωκυιῶν πόλεων· οἱ δὲ εἰς δοξομανίαν ἐκβακχιασθέντες, καὶ καλεῖσθαι τύραννοι θέλοντες, καθ' ἑαυτῶν ὥπλιζον τὰς χεῖρας βακτηρίαν τε* νῆψιν,

ἔστι

εἴπῃ δ' αὖ τις καὶ πανοπλίαν καὶ τρόπαιον ἐξ ἐφόδου τοῖς τῶν Ῥωμαίων πολεμίοις τῷ διχονοεῖν ἀλλήλοις, καὶ διεστάναι βραβεύοντες. ἦν οὖν τοῦ βουλομένου παντὸς ἐκ τοῦ τῶν Λατίνων πολυσπεροῦς συντάγματος, τὰ γραφικὰ ταῦτα ἐπᾴδειν, Ῥωμαίοις ἐπιστρατεύοντος· διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου. πολλοὶ τοίνυν μέτριον συγκροτήσαντες πόλεμον, καὶ ἱππότας βραχεῖς μισθωσάμενοι, Ῥωμαϊκαῖς κατεκολπίζοντο νήσοις, ὡς πάντῃ πάντως ἐρημαζούσαις τοῦ ἐπαρήξοντος. ὅθεν πειραταί τινες Γενουῖται, περιψήματα ἀνδρῶν καὶ ἀμβλώματα, οὐ κατὰ τοῦτο μὲν τινὲς ὑπερφέροντες, κατὰ δ' ἐκεῖνο τὰ δεύτερα φέροντες, ἀλλ' ἁπανταχῇ πονηρῶς πράττοντες καὶ δυσδαιμόνως, στρογγύλων πέντε νηῶν εὐπορήσαντες, καὶ σκάφη τρίκροτα κατηρτικότες πρὸς τοῖς εἴκοσι τέσσαρα, ἐς τὴν Κρήτην διαπλωΐζονται· καὶ πλασάμενοι τοὺς ἐμπόρους, εἶτα ἐπιθέμενοι ὡς πολέμιοι, τῆς νήσου ξυμπάσης κατέσχυσαν εὐμαρέστατα. τότε καὶ ὁ κρατῶν Ἰκονίου Καϊχοσρόης, κατὰ τῆς Ἀτταλίας ἐστράτευσε, αὐτοβοεὶ τὴν πόλιν ἑλεῖν φανταζόμενος, ὡς οὐχ ἱκανὴν οὖσαν ἑαυτὴν διασώσασθαι. τὴν δ' ἐκείνου ἔφοδον προεγνωκότες, ὅ, τε πολίαρχος Ἀλδεβραντῖνος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τοῖς κοινοῖς ἐπιστατοῦν πράγμασι, πέμψαντες εἰς Κύπρον, συμμαχίαν ἐκεῖθεν εἰλήφασι πεζικοῦ στρατεύματος, ἐς διακοσίους ἀριθμουμένην Λατίνους. κἀπειδήπερ εἰς χεῖρας ὁ πόλεμος ἐγεγόνει, καὶ περιείληφε τὴν πόλιν τὸ Περσικὸν στράτευμα, οἱ ἐκ Λατίνων εἰς φάλαγγα πυκνωθέντες, καὶ τοῖς Πέρσαις ἐποφθέντες ἀπροόπτοι, τοῖς Ἀτταλεῦσιν ἐπήμυναν,

quibus diſſenſionibus & rixis, hoſtibus ſummam occaſionem primo impetu Romanos euertendi ſuppeditabant. Vnde cuiuis Latinarum gentium, quarum tanta multitudo & varietas eſt, quæ Romanos oppugnatum ibat, illud ex ſacris literis vſurpare licebat: Perſecutus comprehendam, ſpolia diuidam, explebo animũ meũ, occidam gladio meo, dominabitur manus mea. Itaque multi mediocri manu collecta, & exiguo equitatu cõducto, in Romanas inſulas ſe inſinuabant: quippe omni auxilio deſtitutas. Et piratæ quidem Genuenſes, homines viliſſimi & abiectiſſimi nec in vna re primarii, in alia verò ſecundarii, ſed ab omni parte miſerrimi & infeliciſſimi, V rotũdis nauibus & XXIIII triremibus comparatis, per mercaturæ ſpeciem in Cretam traiecerunt. Deinde inſulares hoſtiliter aggreſſi, totius inſulæ facilimè ſunt potiti. Tunc etiam Iconii princeps Caichoſroes Attaliæ arma intulit, inani ſpe vrbis primo impetu capiendæ concepta, vt quæ ipſa tueri ſeſe non poſſet. Verùm eius conſilio cognito, Aldobrandinus vrbis dominus, & eius in adminiſtrãda republica ſocii, per legatos à Cypriis auxilia Latinorũ peditum circiter CC. impetrarunt. Vbi ad arma ventũ eſt, & vrbem Perſicus exercitus circumdedit: Latini in phalangem condenſati, & ex improuiſo in Perſarum cõſpectum progreſſi, Attalienſibus opem tulerunt.

Latinorũ in Græcia tyrãnis.

Græcia omnium prædæ expoſita.

Creta à Genuẽſibus occupata, quæ ſequente ſeculo, vt & aliis ſpoliati ſunt.

Attalia fruſtra à Caichoſroe oppugnata.

Latini etenim ad auxilium ferendum vocati Perſas obſidionem ſoluere cogunt.

Ita barbari perterriti, & suorum multos amiserunt, & Caichosroes XVI diebus exactis obsidione soluta discessit. Sed & Theodorus Lascaris, coacto contra Dauidem Ponticum exercitu, Plusiadem sagittariis & bellicosis hominibus abundantem, ab illo in suas partes traduxit. Heracleam quoque cepisset, ac ipsum Dauidem exterminasset, nisi eum Latini, cum quibus Dauidi fœdus intercedebat, auxilij ferendi causa, castris ad Nicomediam positis, animi dubium reddidissent, hinc alacritate & audacia contra illos instigante, inde instituto opere retrahente, cum sibi quodammodo intra Heracleam esse videretur, & ea vrbe potiri, ac sæpe velut in trutina sollicito animo vtrunq; ponderaret. Vt verò defensores Dauidis inuadere, vtilius quàm audacius esse statuit: ad eos, itinere instituto omisso, reuertitur. Quo illi audito, in aciem sibi descendendum non censuerunt: sed nocte digressi, Byzantium redeunt. Dauid verò reputans, vt imminens iam discrimen, nec multò à se remotius quã à genu tibia distat, præter opinionem euasisset: rursus Heracleæ firmiter inhæret: Latinos verò Byzantij degentes, ob latum auxilium, frumentariis nauibus & pernis remuneratur: atque ab eis auxilia denuò petit, orátque vt in fœdere Lascarino se quoque vt suum sub-

Dauid Comnenus Latinorum auxiliis Lascari resistit.

Lascaris animus.

Latinorum reditus ad vrbem.

Erga Latinos auxiliares Dauidis Comneni liberalitas.

καὶ οὕτω τῶν βαρβάρων καταστάντων ἐς δέος, ἔκ τε τοῦ σφῶν στρατεύματος πολλοὶ διαφθείρονται, καὶ Καϊχοσρόης ἐκεῖθεν μεθίσταται, μὴ πλείους ἡμερῶν τῶν ἑκκαίδεκα περὶ τὴν Ἀτταλουβαλῶν στρατόπεδον. ἀλλὰ καὶ Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις κατὰ τοῦ ἐν πόντῳ Δαβὶδ στρατιὰν ἀγείρας, τὸ μὲν Πλουσιάδος ἐπέβη, καὶ τῆς πρὸς Δαβὶδ φιλίας ἐκείνην ἀπέστησε, τοξότιδα πᾶσαν οὖσαν καὶ μάχιμον. εἷλε δ' ἂν καὶ Ἡράκλειαν, καὶ τὸν Δαβὶδ δραπέτην ἐκεῖθεν ἔδειξεν, εἰ μὴ Λατίνων τῇ Νικομήδους παρεμβαλόντων, καθ' ἐπικουρίαν Δαβὶδ· ἐπεὶ καὶ εἶχε τούτοις Δαβὶδ συνεστάμενος, ἐν ἀμφινοίᾳ κατέστη Λάσκαρις. εἷλκε μὲν γὰρ αὐτὸν ἐντεῦθεν προθυμία καὶ τόλμη κατὰ Λατίνων. ἐκεῖθεν δ' αὖθις ἀντέσπα τὸ ἐν χερσὶν ἔργον, ὡσεὶ καὶ ἐντὸς Ἡρακλείας οἰόμενον εἶναι, καὶ κυριεύειν τῆς πόλεως, καὶ πολλάκις ἑκάτερον, καὶ ὡς ἐπὶ τρυτάνης ζυγοῦ καὶ μετὰ συνοχῆς ἐταλάντευε. ὡς δ' ἐκεκρίκει συμφορώτερον μᾶλλον ἤπερ θρασύτερον ἐπὶ τοὺς ὑπερασπιστὰς ἰέναι τοῦ Δαβὶδ, ἐπανακάμπτει μὲν πρὸς αὐτοὺς τὴν ὁδὸν παρεικώς. οἱ δὲ τὰ περὶ τούτου πυθόμενοι, συστάδην μὲν διακινδυνεύειν οὐκ ἔγνωσαν, μεθίστανται δὲ νυκτὸς, καὶ εἰσίασι τὸ Βυζάντιον. ὁ δέ γε Δαβὶδ ὡς * οὔκουν ἐβάλλετο κατὰ νοῦν, παρὰ δόξαν τοῦ κινδύνου ῥυσθεὶς, ὃν ἔγγιον εἶχε προσέρποντα, καὶ σχεδὸν οὐδ' ὅσα γόνυ κνήμης ἑαυτοῦ ἀφιστάμενον, ἀπρὶξ καὶ πάλιν τῆς Ἡρακλείας ἔχεται· τοὺς δ' ἐν Βυζαντίῳ Λατίνους τῆς συμμαχίας διαμειβόμενος στρατιᾶς, σιτηγῶν πλοίων δεξιοῦται καταγωγαῖς, καὶ κρέασιν ὑείοις ταριχηροῖς, καὶ παρ' αὐτῶν αἰτεῖται δευτέραν συνάρσιν, καὶ λιπαρεῖται ἐν ταῖς πρὸς τὸν Λάσκαριν γραφαῖς καὶ σπονδαῖς, τοῖς ὑποκειμένοις

νοις

νοις σφίσι κἀκεῖνον ἐντάττεσθαι, καὶ τὴν ὑπ' αὐτὸν πᾶσαν χώραν ταῖς ὑπὸ Λατίνοις ἐγκρίνεσθαι. ἀμέλει ὡς εἶχε ταῦτα καταθεμένοις, πύθοιτο δὲ καὶ τὸν Λάσκαριν ἐκ Νικαίας εἰς Προῦσαν μετάραντα, ἐξ Ἡρακλείας πρόεισι, καὶ αὐτὸς τῶν συμμαχικῶν γαυριῶν, ὅπερ ἐκ Βυζαντίου προσεχῶς ἐκείνῳ ἀπέσταλτο, γυμνασίαν τε καὶ ἀνάπειραν ἑαυτοῦ κἀκείνων ποιούμενος, τὸν Σαγγάριον διαβὰς ποταμὸν, ὑπηκόοις κωμοπόλεις τῷ Λασκάρει ἔκειρε. καὶ μεθ' ἡμέρας μὲν αὐτὰς ἐκεῖθεν μεθίσταται, ὁμήρους ἐκ τῆς Πλουσιάδος δεξάμενος, ἐνίοις δὲ καὶ δεσμὰ περιθέμενος διὰ τὸ σφᾶς χωρῆσαι τῷ Λασκάρει. οἱ δ' Ἰταλοὶ περί που τοὺς τριακοσίους ἀριθμούμενοι, παρεσκευάζοντο μὲν καὶ περαιτέρω χωρεῖν, κἀκ τῶν κοίλων πρὸς τὰ μετέωρα ἔβαινον. ἐπελθόντος δ' αὖθις ἀπροόπτως περὶ τὰς τῆς Νικομηδείας Τραχείας Ἀνδρονίκου τοῦ Γίδου, καὶ γινομένης συμβολῆς, ἡττῶνται μετὰ πλείστας ἀμοιβὰς τοῦ πολέμου. οἱ δὲ καὶ ζωγροῦνται, τοῖς περιέχουσι τὰ ὄρη καὶ ταῖς προλελοχισμέναις ὑπὸ σφῶν περιπεσόντες ἐνέδραις, ὡς μηδὲ πυρφόρον ὑπολελεῖφθαι σχεδὸν, τὸν τῷ Δαβὶδ ἀπαγγελοῦντα τουτοῒ τὸ δυστύχημα. ἀλλὰ καὶ Πέτρος ὁ ἐκ Πλάντζης, οὗ καὶ πρόσθεν ἐμνήσθημεν (μεγέθει δὲ οὗτος σώματος θαυμασίῳ ἐκέκαστο, καὶ ψυχῆς γενναίῳ περιεβλέπετο φρονήματι) ταῖς Πηγαῖς τῇ πόλει προσδεχθῆναι φιλονεικῶν, ἅτε καὶ δίκαιον ἐπ' αὐταῖς ἔχειν ἰσχυριζόμενος, ὡς οἷα πρώτως ἐκεῖ καταχθεὶς, ἡνίκα Λατῖνοι κατὰ τῶν πρὸς αὐγὰς ἡλίου Ῥωμαίων ἐπανείλοντο πόλεμον, καὶ ἄλλοτε μὲν εἰσδῦναι ταύτας ἐκ τοῦ προφανοῦς ἐπειράσατο. ἀποπεμφθεὶς δ' ὡς τῶν ἔνδοθι φρονούντων φίλα τῷ Λασκάρει, ἔδοξε μὲν ἀποσχέσθαι ταυτησὶ τῆς προθέσεως. ὁ δ' ἐνεδρεύων ἦν

ditum comprehendant, & omnem prouinciam quam teneat, inter Latinas prouincias numerent. Quæ cum illi annuissent, & Lascarim Nicæa Prusam abiisse audiuisset: ipse quoque Heraclea prodit, & auxiliis nuper Byzantio missis inflatus, cùm sui tum illorum periculum facturus, Sangario flumine superato, Lascarinæ ditionis oppida vastat. & post dies aliquot inde digreditur, obsidibus Plusiade acceptis, nonnullis etiam in vincula coniectis, quòd ad Lascarim defecissent. Itali verò circiter CCC, parabant longius progredi, & è vallibus in montes ascendebant. Sed circa Nicomediæ Trachias subito Andronici Guidi superuentu post variam pugnæ fortunam vincuntur, nonnulli etiam in insidias in montibus collocatas delapsi capiũtur: vt penè nullus superesset, qui cladem illam Dauidi nunciaret. Sed & Petrus Plancius, cuius antè memini, insigni corporis magnitudine admirabilis, & generosi animi inuicto robore illustris, se Pegis vrbe recipi suo veluti iure postulabat: quòd primum ibi appulisset, cum Latini Romanis Orientalibus bellum intulissent. ac aliàs apertè irrumpere conatus, sed à ciuibus Lascari fauentibus repudiatus, mutasse consilium putabatur. Quia verò parum aperto Marte profe-

Petitio supplex eiusdē.

Dauidis in Lascarinam ditionē impressio. Ita Græci seipsos mutuò conficiunt.

C C C Itali à Guido Andronico cæsi & capti.

Petrus Plancius Pegas occupat.

Idque strategemate.

cerat, ad insidias conuersus, Peganis aliquot interceptis & occisis, ex suis clam paucos simul Pegas introducit, cuiusdam Sthlabi Vareni & huius coniuratorum opera. Dein ipse quoque occasionem nactus subintrauit, & aduersariis noctu nullo negocio repulsis, tota vrbe potitus est. Dum hęc geruntur, Latini principiò iuxta Adrianopolim castrametãtur, foro extra vrbem instituto. Deinde belli societate cum Romanis inita, vrbes quasdã circumeunt, à Scythis malè tractatas. quibus, vt tempus ferebat, constitutis, Rhodopæ limites ingrediũtur. Vbi cùm nullus hostis non modò lacesseret, sed nec appareret, castellum Stenimachũ ingressi popularib. suis (erãt hi reliquiæ eorum, qui pridem Philippopolim custodierant) inde abductis, Orestiadem redeũt: & Theodorum Branam, datis aliquot cohortibus, ibi relinquunt. Ipsi Byzantium reuersi, Hẽricum Balduini primi ex Latinis Byzantio dominati fratrem Imperatorem declarant. Cùm autem vnum annum & mẽses quatuor rempub. sine Imperatore administrarent: nemini populariũ suorum regni inaugurationẽ condonare voluerunt, nisi Balduini morte prius explorata. Audiant hæc Romani, qui & eodem tempore Imperatorem inaugurant: & qui inauguratum, vt euertant, animis concipiunt.

Latinorum noua expeditio, & excursiones.

Hẽricus Balduini frater Imperator designatur.

Romanorũ militum perfidia.

πάλιν, ὅτι μηδὲ προὔπτως εἶχε βιάζεσθαι. τῶν γοῦν Πηγαϊτῶν τινὰς ὑποκλέψας καὶ διαφθείρας, λάθρα καὶ μετὰ βραχέων τοὺς οἰκείους ταῖς Πηγαῖς ἐπεισάγει, πολυωρουμένοις παρὰ Σθλάβου τινὸς Βαρηνοῦ, καὶ τῶν τούτου συνωμοτῶν. πέρας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Πέτρος καιροφυλακήσας, τὰς Πηγὰς ἐπεισδέδυκε· καὶ νυκτὸς ἐπιθέμενος, σὺν οὐδενὶ πόνῳ τοὺς ἐναντίους διώσατο, καὶ τῆς ὅλης κεκράτηκε πόλεως. οὑτωσὶ δὲ πραττομένων τούτων, οἱ τὴν Ἀδριανοῦ κατειληφότες Λατῖνοι, τὰ μὲν πρῶτα περὶ αὐτὴν ἐνηυλίσαντο, καὶ ἀγορὰ τῆς πόλεως ἔξω πεποίηντο. εἶτα καὶ συμμαχίαν μετὰ Ῥωμαίων ἀποδεξάμενοι, τῶν πόλεων τινὰς περιέρχονται, κακῶς παθούσας ὑπὸ Σκυθῶν· καὶ ταύτας, ὡς ὁ καιρὸς ἐδίδου, κατασκευασάμενοι, εἶτα καὶ τῶν τῆς Ῥοδόπης χοινισμάτων ἅπτονται. μηδένα δὲ πολέμιον ἔχοντες ἐξαπτόμενον, μήτε μὴν ὅλως σφίσιν ὑποφαινόμενον, εἰσίασι τὸ ἔρυμα τὸ Στενίμαχον, καὶ μεθιστῶσιν ἐκεῖθεν τοὺς ὁμογενεῖς σφῶν, ἀποσπάδας ὄντας τῶν τὴν Φιλίππου διεπόντων πρότερον, καὶ οὕτως εἰς Ὀρεστιάδα πάλιν ἐπαναλύουσιν. ἀλλὰ καὶ μοῖραν στρατεύματος Θεοδώρῳ τῷ Βρανᾷ παραδόντες, στρατηγεῖν τὴν ἐκεῖ καταλείπουσιν. αὐτοὶ δ᾽ ἐπανήκουσιν ἐς Βυζάντιον, καὶ εἰς βασιλέα χρίουσι τὸν Ἐρρῆν, ὃς ἦν αὐτοκασίγνητος Βαλδουίνου τοῦ πρώτως ἐκ Λατίνων τῆς Κωνσταντίνου κατάρξαντος. ἐνιαυτὸν δ᾽ ἕνα καὶ μῆνας τέσσαρας ἄνευ βασιλέως τὰ κοινὰ χειρίζοντες πράγματα, οὐκ ἄλλως κατένευσαν χρίσμα βασιλείας ὅτῳ δὴ τῶν ἐκ γένους χαρίσασθαι, εἰ μὴ πρότερον τὸν Βαλδουίνου θάνατον ἠκριβώσαντο. ἀκουέτωσαν ταῦτα Ῥωμαῖοι, οἱ χρίοντες ἅμα, καὶ τὸ διὰ τάχους καθαιρήσοντα τὸν χριόμενον τῷ νῷ συλλαμβάνοντες.

εἰκότως οὖν καὶ μητρολέθρεσι ἐχίδναις καὶ γένος ἀπολωλεκὸς βουλήν, καὶ τέκνα μωμητά, καὶ υἱοὶ ἄνομοι οἱ ἐς ἡμᾶς πρὸς ὅπλα ἔχοντες, παρὰ πᾶσιν ἀκούουσιν ἔθνεσιν. ὁ δὲ τοῦ Βαλδουΐνου θάνατος οὕτω συμβέβηκεν. ἐν τῷ Σκυθικῷ συλληφθεὶς πολέμῳ, καὶ δεσμοῖς ὑποβληθείς, ὡς ἐρρέθη μοι, συχνὸν ἤδη χρόνον καθείργνυτο ἐς τὸν Τέρνοβον. ἀποστάντος δὲ τοῦ Ἀσπιέτου Λατίνοις, θυμῷ ὑπερζέσας ὁ Ἰωάννης καὶ τοῦ πάθους ἀεὶ ἐπίτασιν λαμβάνοντος, εἰς μανιώδη σχεδὸν ἐξώκειλε διάθεσιν. ὅθεν τῆς εἱρκτῆς τὸν ἄνδρα ἐξαγαγών, κελεύει τοὺς μὲν πόδας ἀπὸ γόνατος, τὰς δὲ χεῖρας ἐκ βραχιόνων Τενεδείῳ ἄντικρυς πελέκει ἀποκοπῆναι, εἶτα καὶ κατὰ κεφαλῆς ἐπὶ φάραγγος ὠθισθῆναι. ἐκοῦν καὶ τρεῖς ἐξαρκέσας ἡμέρας, βορὰ προκείμενος ὄρνισιν, ἐλεεινῶς τὸν βίον κατέστρεψεν. οὐ τοῦτον δὲ μόνον ἀπανθρώπως ὑπὸ τοῦ ζῆλου ἐξήγαγεν, ἀλλὰ καὶ οὓς καθεῖρξε Ῥωμαίους, οἰκτρῶς ἀπώλεσε, μὴ φωνήν, μηδ' ἱκεσίαν ἐξ αὐτῶν ὅλως ἀναχόμενος ἐνωτίσασθαι. ἐν οἷς καὶ τὸν τοῦ δρόμου λογοθέτην Κωνσταντῖνον τὸν Τορνίκην, ὑποδρηστεύσαντα μὲν ἀκοντὶ τὸ πλέον μετὰ τὴν τῆς πόλεως ἅλωσιν τῷ βασιλεῖ Βαλδουΐνῳ, καὶ τὸν ἐκ πολέμου διαδράντα κίνδυνον, καθ' ὃν ὑπὸ Σκυθῶν ἑάλωκεν ἐκεῖνος, προσρυέντα δ' ἔπειτα τῷ Ἰωάννῃ, καὶ παρὰ τούτῳ δυνηθῆναι τὰ μέγιστα φανταζόμενον, οἷς πολλάκις παρ' ἐκεῖνον ἀπὸ Ῥωμαίων πρέσβυς ἐπιπεφοίτηκε, ξενίαν δ' εὑράμενον τὸ πολλὰς ὑπὸ ξιφῶν κατὰ παντὸς τοῦ σώματος δέξασθαι, καὶ μηδ' ὁσίας τυχεῖν μετὰ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ δέ γε Λατῖνοι, καὶ τὰ πάλαι ᾀδόμενα στοιχειώδη τῆς πόλεως φυλακτήρια, καὶ κατὰ τεῖχος καὶ τάφρον προσεξευρημένα τοῖς κατ' αὐτῆς ξυντάττουσι φάλαγγας, καὶ λόχοις καθίζουσι δυσμενέ-

Quamobrem iure apud õnes gentes nostræ ætatis milites, vt parricidæ viperæ, vt gens nullius consilii, vt liberi reprehendendi, vt filii iniqui, malè audiunt. Cæterùm Balduini mors ita contigit. Scythico bello captus, & vinculis, vt dixi, oneratus, lõgo tempore Ternobi fuit. Cum autem Aspietes ad Latinos defecisset, Ioãnes ira æstuãs, & dolore in dies ingrauescẽte, penè in rabiẽ actus, Balduino educto è carcere, pedes à genibus, & manus à brachijs Tenedia planè securi amputari, deinde ipsum in vallẽ præcipitari iubet. Vbi tertio demum die esca volucrũ miserabiliter expirauit. Neque verò hunc solùm, sed Romanos etiã captiuos eadẽ crudelitate interfecit, omni voce & supplici gestu repudiato. ac inter alios Dromi Logothetam Constantinum Tornicem, qui vrbe capta, inuitus ferè Balduino inseruierat, & belli Scythici, quo is captus est, periculo euitato, ad ipsum se contulerat: magnam autoritatem suam esse ratus, quòd sæpius ad eum nomine Romanorum legatus iuisset. Cæterum eã hospitalitatem est expertus, vt toto corpore multis ictibus compunctus, post cædẽ insepultus abiiceretur. Latini porrò illa olim decantata vrbis munimẽta, quæ à certa partium serie Stœchiode dicuntur, muri ac valli loco excogitata contra hostes vel aperta vi, vel insidiis grassan-

Balduini miserabilis interitus.

Romanorũ itẽ. Quid in toto Niceta aliud præter quam tragœdias audis?

Constantini Tornicis interitus.

Fatalia vrbis simulacra cõfracta à Latinis.

tes (verè, an secus, dicere haud possum) euertere statuerunt, ea præsertim quæ contra suam gentem facerēt.

Æneę statuę. Vnde cum aliis ęneis statuis, quæ basibus emotæ, & in ignem coniectæ sunt, nec anteriorem sinistram vngulam equi ænei, qui in albo quadrangulo marmore in Tauro stat,

Equus æneus miro artificio cōflatus.

virum quendam heroico robore & spectabili vultu tergo vehens, nec ipse admirationis expers, ob exquisitum omnium mēbrorum artificium phaleris vndique tectus, hinniens, auribus velut ad tubæ clangorem arrectis, imperuestigatam reliquerunt. Hunc alij Pegasum esse dicunt, sessorē Bellerophontem: alij Iesum

Iosue Israelitarum ducis simulachrū.

Nauis filium, equo (quisquis ille sit) insidentem: idque ex habitu statuæ constare, quod dextra ad currū Solis & Lunæ extēta, cursum eorum sistat, & globum æneū læuæ manus vola teneat. Proinde malleis equi calce reuulsa, humanam subtus imaginem reperiunt, quæ maiori ex parte Bulgarū aliquē

Bulgari imago sub equi calce latens.

repræsentabat, clauo transfixam, & plumbo vndique cinctam: non autem Latinū referebat, quemadmodum iamdiu à multis ferebatur. Ea imago fabro argentario conflanda data est à Latinis, haud sanè prorsus ex timiditate, vt per eorū contemptū aliquis interpretari queat:

Vanus conatus.

sed quia omnia tentabant, omnia moliebātur, ne vrbe quam occuparant, exciderēt ne huiusmodi quidem ru-

σιν (εἰ δὲ καὶ ἀληθῶς, οὐκ ἔχω λέγειν σαφῶς) καθαιρεῖν ἐγνώκεισαν· καὶ τούτων μάλιστα, ὁπόσα κατὰ τοῦ σφῶν ἀνεστηλῶσθαι γένους ἐμάνθανον. ὅθεν μεθ' ἑτέρων ἀνδρεικέλων ἐκ χαλκοῦ πεποιημένων, ἃ τῶν προτέρων κατενηνέχαται βάσεων, καὶ πυρὶ παρεδόθησαν, οὐδὲ τὴν ἐμπροσθίαν εὐώνυμον χηλὴν τοῦ ἵππου ἀπερίεργαστον εἴασαν, ὃς ἐπὶ λιθίνου λευκοῦ τετραπλεύρου κατὰ τὸν λεγόμενον Ταῦρον χαλκοῦς ἱστάμενος, ἡρωϊκόν τινα τὴν ἰσχὺν ἄνδρα, καὶ τὸ εἶδος ἀξιοθέατον, ἐπὶ τῶν νώτων ὀχεῖ, μηδ' αὐτὸς ἀπέχων τοῦ ἀγασθῆναι, διὰ τὴν ἐπὶ πᾶσι τῆς τέχνης ἀκρίβειαν, ὁλοφάλαρος, φριμάσσων, καὶ τὸ οὖς ἀνιστῶν ὡς πρὸς σάλπιγγα. τοῦτον οἱ μὲν φασιν εἶναι Πήγασον, καὶ τὸν ἀναβάτην Βελλεροφόντην· οἱ δὲ, τὸν Ἰησοῦν τοῦ Ναυῆ, ὅτῳ δὴ ἐπικαθήμενον ἵππῳ· καὶ δῆλον εἶναι τὸν ἄνδρα τῇ διασκευῇ τοῦ εἰκάσματος πρὸς τὴν ἁρματηλασίαν ἡλίου, καὶ τὸν δρόμον τὸν σεληναῖον τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐκτείνοντα, ὡς στῆσαι τοῦ πρόσω χωρεῖν, καὶ σφαιρικὸν ἐκ χαλκοῦ σχῆμα τῷ κοίλῳ τῆς λαιᾶς χειρὸς ὑπανέχοντα, ἀναμοχλεύσαντες τοίνυν ῥαιστῆρσι τὸ πέλμα τὸ ἵππειον, ἀνθρωπόμορφον εὑρίσκουσιν ἴνδαλμα ὑποκείμενον, πλειόνως εἰκάζον ἐκ τοῦ τῶν Βουλγάρων τινὰ γένους, ἐς τὸ διαμπερὲς ἐληλαμένων ἥλῳ, καὶ μολύβδῳ πάντῃ κατειλημμένον. οὐ γοῦν Λατῖνον διατυποῦν, ὥσπερ δὴ καὶ πάλαι πρὸς τῶν ὅλων διαπεφήμιστο. καὶ τὸ μὲν τῇ τῶν ἀργυρογνωμόνων χωνείᾳ καθεῖται. Λατῖνοι δ' ἔπραττον ταῦτα οὐκ ἐκ δειλάνδρου παντάπασι γνώμης, ὡς ἀποφανεῖταί τις, καταφρονητικῶς ἔχων ἐς αὐτούς· ἀλλὰ μετιόντες πάντα καὶ διατεχνώμενοι, μή πως ἐκπέσωσιν ἧς ἐπέβησαν πόλεως, οὐδὲ τὰ τοιαδὶ

τῶν

τῶν ἀκουσμάτων ἀπεριέργαστα παρατρέχειν ἐδοκίμαζον, οἷα μηδ' εἰκαίως ὑφ' ἁπάντων διαθρυλλούμενα, ἀλλὰ τὸ εἰκαστικὸν τῇ ἐπινοίᾳ συνάπτοντες, ἐδικαίουν μὴ ἐᾶν ἀνεξέταστα, πρὸς οὐδεμίαν τῶν πράξεων ἀναπίπτοντες.

II Τίς γὰρ οὐκ ἴσησιν, ὡς ἧς ἂν ἐπιβαῖεν χώρας καὶ πόλεως, καθάπερ οἰκείας αὐτῆς δραττόμενοι, καὶ ἀπρὶξ ἐχόμενοι, πρὸς οὐδὲν ἀποκναίουσι δυσχερές, ὡς οὐκέτ' ὄντων τῶν οἴκοι ἐπιλαθόμενοι; ἀπεναντίας τοῖς Ῥωμαίοις δρῶντες, οἳ τοῖς βουλομένοις καὶ τῶν ἐσχάτων ἐπενδυτῶν ὑπεξίστανται, καὶ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν αὐτῶν, ἀφιστάμενοι τῶν πατρίδων, ἀσμένως ἀποτινάσσονται· οὐχ ὡς εὐαγγελικοὶ μαθηταί, ἀλλ' ὡς ἀχρεῖοι καὶ ἀγεννέστατοι μαχηταί, καὶ γυναικῶν ἐς πόλεμον ἀτολμότεροι, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν τῶν δυσμενῶν ἀτεχνῶς πάσχοντες ταῦτα δὴ τὰ Ὁμήρεια,

τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμὸς
ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. (σει,
ἐν δέ τε οἱ κραδίη μέγα στέρνοισι πατάσ
κῆρας ὀϊομένῳ πάταγος δέ τε γίνετ' ὀδόντων.

Θαυμάσαι δ' ἄν τις τοὺς ἄνδρας τούσδε περιεργασάμενος, εἰ μὴ ἑαυτοὺς προϊόντος τοῦ χρόνου, δίχα πόνου διεξεργάσονται, οὕτω πρὸς τοὺς ἐναντίους ἀεὶ ἐνδιδόντες καὶ μαλακιζόμενοι, πρὸς δὲ τοὺς ὁμοφύλους ἀναιδεῖς, καὶ θρασεῖς, καὶ αὐθάδεις ὁρώμενοι. οἵ γε καὶ τοῖς ἐκ τῆς συγκλήτου βουλῆς ἡμῖν τὴν τῆς πόλεως ἐπιγραφόμενοι ἅλωσιν, οὔτε τὸν τῆς δίκης δεδίασι παντέφορον ὀφθαλμόν, αὐτοὶ καταπροδόντες κἀκείνην δὴ καὶ ἡμᾶς. οὔτε πρὸς τὴν ὑπερ-

mores, qui non sine causa ab omnibus celebrarentur, sed verisimilē coniecturam haberent, negligendos putabant, nulla in re negligentes.

II Quis enim nescit, eos quamcūque prouinciam aut vrbem inuaserint, eam tanquam suā amplecti, & mordicus tenere, nullis difficultatibus fatigatos, & rerū domesticarum, velut nihil ad se attinentiū, oblitos? secus quā nostri, qui cuiuis ipsa etiam interula cedunt, & patria relicta, etiam puluerem pedū cupidè excutiunt: non vt Euāgelici discipuli, sed vt inutiles & degeneres omnino bellatores, & in pugna mulieribus timidiores, quibus vbi hostem aspexerint, Homericum illud accidit,

Græcia suorum ignauia perit, nec Latinorum armis sustentari potest. Imminebat ei summa dies, & ineluctabile fatum à Turcis, qui tandem miseram inuaserunt.

Vertitur ignaui color, & tremor occupat artus.
Mens stupet, inque pedes animus cadit, anxius horret:
Palpitat & pectus, strident formidine dentes:
Et necis indomitæ tremebunda occurrit imago.

Mirum profectò fuerit, si viros istos accuratius intuearis, ni progressu tēporis ipsi sese citra laborem confecerint: cum hostibus perpetuò ita cedant effœminati, erga populares verò & ciues suos adeò se inuerecundos, audaces & pertinaces præbeant. Qui cum nobis patribus cōscriptis vrbis excidiū ascribant, nec Vindictæ cuncta perspicientis oculum reformidant, cum ipsi & vrbem & nos prodiderint, neque tam

Ignauiæ Græcorum detestatio.

Querela Choniatæ de iniquis hominū de se iudiciis

insigni mendacio erubescunt. Iam illud hominum stupidorum siue delirium siue infortunium, lacrymas postulat, quod non modò patriæ restitutionem in integrũ deprecãtur, sed Deũ etiã tarditatis accusãt, quòd nos & eam non olim peius tractarit, sed clemẽti & humano iudicio exitiũ hactenus distulerit. Iam cum vicẽ nostram dolere deberẽt, qui non vrbem, non larem non victũ vllum habeamus, quos olim copia rerum celebres, & splendore dignitatis illustres nouerunt, dicteriis nos lacessũnt, & opprobriis tanquam verberibus cędũt, secus quàm sperauimus: alioqui nunquam Orientem attigissemus, etiam vestigia istorũ hominũ declinaturi, & vt olim Bellerophon, desertos campos quæsituri, aut Hieremiæ extremum terminum. Nemini certè quidem molesti fuimus, nostra in Deum liberalẽ omnis boni largitorẽ fiducia collocata, qui olim per Elisæum paucis palathis ficuũ, & hordeaceis panibus C viros pauit. Pòst ipse paucioribus complura esurientium millia saturauit, & plus reliquiarum quàm cõuiuis ferculorum erat appositum, mystis symposiarchis colligendum dedit, vno miraculo alio maiore cumulato. Vnde solius loci commercio cum illis coniuncti, dum ad Ascanium lacum & Bithyniæ metropolim Nicæam tanquam captiui inquilinos agebamus, & eadem templa duntaxat frequentãtes, cæterà prorsus alieni ab eis visi sumus. Sed cur huiusmodi narra-

Nicetæ vices deplorandæ, hominũ respectu.

Charitas in proximos, & fides in Deũ.

Exilia & peregrinationes.

βολὴν τοῦ ψεύδους αἰσχύνονται. τὸ δὲ καὶ δακρύων ἄξιον, ὡς ἀνθρώπων ἀναλγήτων πάθημα καὶ δυστύχημα, οὐ μόνον τὴν ἐπανάκλησιν αὐτῆς ἀπεύχονται, ἀλλὰ καὶ βραδυτῆτα τοῦ Θεοῦ ἐγκαλοῦσιν, ὡς μὴ πάλαι καὶ χειρόνως τὰ καθ' αὐτὴν καὶ ἡμᾶς διαθεμένῳ, ἀλλ' ἐς δεῦρο τὸν ὄλεθρον ἀποτείναντι, καὶ φειδοῖ καὶ φιλανθρωπίᾳ δικάσαντι. καὶ δέον τοῖς ἡμῶν αὐτῶν κακοῖς ἁρμόζεσθαι πρὸς συμπάθειαν, οὐ πόλιν, οὐχ ἑστίαν, οὐ πορισμὸν τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἐχόντων, οὓς ᾔδεσαν πάλαι περιωνύμους πλούτου βαθύτητι, καὶ δυναστείας λαμπρότητι. οἱ δὲ ξεναγοῦσι σκώμμασι, καὶ περιβάλλουσιν ὡς ἱμᾶσι τοῖς ὀνείδεσιν, οὐδόλως παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦτο ἐλπίσαντας. ἦ γὰρ ἂν οὐδ' ἐπέβημεν ὅλως τῆς ἑῴας γῆς, τὸν μετὰ τοιούτων ἀνθρώπων ἀλεείνοντες πάτον, καὶ κατὰ τὸν πάλαι Βελλεροφόντην πεδίον ζητοῦντες ἀλήϊον, ἢ τὸν Ἱερεμίου ἔσχατον σταθμόν. μέχρι νῦν γε οὐδὲ δι' ὄχλου τισὶ γεγόναμεν, πρὸς μόνον εὐελπιστοῦντες τὸν χορηγὸν τοῖς πᾶσι τροφῆς πατέρα Θεόν, ὃς πρότερον μὲν δι' Ἐλισσαίου παλάθαις καὶ κριθίνοις ἄρτοις βραχέσιν ἑκατὸν εἱστίασεν ἄνδρας, ὕστερον δ' αὐτὸς βραχυτέροις μυριάδας πεινώντων ἐδεξιώσατο, καὶ τὰ τοῦ κόρου λείψανα πλείω τῶν ἐδηδομένων συλλέξαι τοῖς συμποσιάρχαις μύσταις παρέσχετο, ἐπὶ θαύματι θαῦμα τετελεκὼς ἐξαισίῳ ἐξαισιώτερον. ὅθεν καὶ μόνον τὸ συνώνυμον αὐτοῖς συμφερόμενοι, ἐξότου τὴν παρ' Ἀσκανίᾳ λίμνην καὶ τὴν τῶν Βιθυνῶν προεδρεύουσαν Νίκαιαν παροικεῖν εἰλόμεθα ὡς αἰχμάλωτοι. καὶ παρὰ τοῖς αὐτοῖς συνιόντες τεμένεσιν, ἀσυναφεῖς τἆλλα καθεωρώμεθα. ἀλλὰ τί μοι καὶ τοῦ τὴν

ἱστορίαν παρεγκινεῖν ταῖς τοιαῖσδε τῶν διηγήσεων, * ἢ παρειςαῦ ἐντεῦθεν ὡς ἀκράτου ποτηρίου, καὶ ξυγοφόρου κύλικος, τὰ τῶν Ῥωμαίων ἅπαξ ἅπαντα προσδεᾶ. περὶ τὴν νύσσαν τοίνυν τὸ λέγειν αὖθις ἐπεισαγέσθω. καὶ τῶν προκειμένων ἐχέτω μοι. τῇ δὲ μὲν οὖν καὶ ταῦτα ἐφέρετο. ὁ δέ γε Ἐρρῆς βασιλεύσας, ἐπεὶ πύθοιτο παρὰ τῶν εἰς Ὀρεστιάδα καταλειφθέντων ὁμογλωσσῶν, Σκυθῶν αὖθις καὶ Βλάχων ἐξιέναι στρατεύματα, καὶ τὸ μὲν Διδυμότειχον καθελεῖν, αὐτὴν δὲ τὴν ἐξ Ἀδριανοῦ καλουμένην ὑπονοθεύειν, εἴ πως καὶ ταύτης περιγενήσονται, μὴ πρὸς τὸ πλῆθος δείσας τῶν ἀντιπάλων, μηδ᾽ ἐν νῷ βαλλόμενος ὅλως τὰ τῶν προτέρων πολέμων ἀτυχήματα, καὶ πάλιν τὴν ἔξοδον ἀπεθάρρησε, ἢ τοὺς τῷ Βρανᾷ συνεκδήμους ὁμοφύλους ἐκσῶσαι γλιχόμενος, καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων περιθάλψειν ἐγκαταλείμματα, οἳ περὶ τὰς οὐχ ἑκὰς τῆς πόλεως κωμοπόλεις αὖθις συνδεδραμήκασι. περὶ τὴν Ἀδριανοῦ τοίνυν καταντηκὼς, καὶ τοὺς Βλάχους καταπτοηκὼς περὶ τὴν ὄψιν τῶν Λατίνων ἀποδειλιάσαντας, μήτε σώματα λαβόντων μείζονα τῶν προτέρων, μηδὲ ψυχὰς κτησαμένων ἀλκιμωτέρας. τὸ δὲ συνήθες θράσος καὶ τὴν ἐν πολέμοις ἕξιν οὐκ ἀπολωλότων οἷς πεπόνθεσι, μέχρι Κρηνοῦ καὶ Βορέης ἐλάσας, ἐκ δὲ τούτων τὴν Ἀγαθόπολιν διελθὼν, καὶ παρεμβαλὼν ἐς Ἀγχίαλον, καὶ πολλὰ μὲν δράσας, ἐξ ὧν καὶ χρήματα καὶ σώματα, καὶ ζώων ἀγέλας ἔλαβεν, οὐδὲν δέ τι καθυπομείνας δεινὸν, ἀπαθὴς ὑπέστρεψε, καὶ τὴν Κωνσταντίνου κατέλαβεν.

Τέλος, καὶ δόξα τῷ Θεῷ.

di narratiũculis historiæ seriem interrumpo? Vt dicã, plenum mero poculum & feculentum calicem omne Romanum imperium postulare. Iam igitur ad metã properans oratio, pauca adhuc adiiciat. Erricus imperio potitus, cum ex popularibus suis Orestiade relictis, Scytharum & Blachorum exercitus denuò egredi & euerso Didymotico ipsam Adrianopolim clàm defectionem aut proditionem solicitare audiuisset: non hostium multitudine territus, nec superiorum bellorũ cladibus cõsternatus, rursus exire non dubitauit, vt & populares suos Branam secutos cõseruaret, & Romanorum reliquiis subueniret, quæ in suburbanos pagos confugerant. Igitur Adrianopolim profectus, cũ Blachos Latinorũ conspectu, quãquam neque corporibus maioribus, neque animis alacrioribus quã priùs præditorũ, sed vsitatã audaciam & rei militaris habitum etiam post illas strages retinentium, territos vidisset: vsque ad Crenum & Boream eos est persecutus. Inde per Agathopolim, Anchialũ vsque progressus: ibique castris positis, & multis rebus gestis, vnde & pecunias & homines & pecudum greges & armenta cepit, nihil verò aduersi pertulit, saluus Constãtinopolim rediit.

Finis & Deo gloria.

Sũma historiæ, præcedẽtibus libris conscriptæ.

Hẽrici gesta quædam attingit.

Intrepida expeditio in Blachos.

Quos fortiter adoritur & profligat.

Inde victor Constantinopolim reuertitur.

VARIAE LECTIONES ET ANNOTATIONES IN NICETÆ

Choniatæ historiam, per Hieronymum Uuolfium.

NΙκήτου ἀκωμινάτου Χωνιάτου, τοῦ μεγάλου λογοθέτου τῶν σεκρέτων, καὶ ἐπὶ τῶν κρίσεων γενικοῦ, γεγονότος δὲ καὶ ἐφόρου καὶ κριτοῦ τοῦ βήλου, καὶ προκαθημένου τοῦ κοιτῶνος, ἱστορία, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ βασιλέως κυρίου Ἰωάννου τοῦ Κομνηνοῦ, τοῦ υἱοῦ κυρίου Ἀλεξίου.) Nicetas Latinis Victor est, siue Vincentius: Acominatus, gentilitium nomen: Choniates, patrium, à Chonis, Phrygiæ vrbe, ex qua oriundum se fuisse crebrò gloriatur. Cætera sunt dignitatum vocabula. Logothetam ipse Cancellarium interpretatur. ἔφορος καὶ κριτὴς τοῦ βήλου, quid sit, certò affirmare non possum. Videtur tamen βῆλον Latinum esse: idque ex aliquot locis Constantini de Administratione Romani imperij constare potest. ἔνδον, inquit, τοῦ βήλου τοῦ κρεμαμένου εἰς τὴν καμάραν, &c. & εἰσέρχονται ἐν τῷ βήλῳ τῷ κρεμαμένῳ εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ. Item, διὰ τῶν βήλων ὑπὸ τῶν σιλεντιαρίων συρομένων, &c. Fortassis secretiorē & selectū iudicē per Velum intelligit, ob ritum aliquem mihi incognitū. Magnæ fuisse dignitatis munus, ex huius historiæ lectione apparet: cuiusmodi apud nos, etsi longè minus, est Cameræ Imperij assessorem esse. ὁ γενικὸς ἐπὶ τῶν κρίσεων καὶ ἔφορος fortassis prætor fuit.

Ad prœmiū huius autoris, vbi suum perspicuitatis studium iactat, homo quidam, vt apparet, non infacetus, fortassis Alexāder Chartophylax, Diaconus Constantinopolitanus, qui codicem manu sua scriptum Ioanni Dernschuuan vendidit, annotauit:

> οὐκ οἶδα τί φῂς ἐνθάδε Χωνειάτα·
> σοφὸν τὸ σαφὲς συγγράφων εἶναι λέγεις,
> εἶτα γρυφώδη καὶ βαραθρώδη γράφεις;
> *Quid istud est? quid Choniata vis tibi?*
> *Orationis lucidum probas decus,*
> *Tenebricosus instar ipse Tartari?*

Nec mehercule sine causa. Nam ex affectatione nescio cuius insolentis elegantiæ, & poeticæ dictionis æmulatione, in salebras sæpè incidit: & duris, ne ineptis dicam, vtitur metaphoris, in Prœmio præsertim, vbi cum primis disertus videri cupit. Quòd si totam historiam simili oratione inuoluisset, in Latomias ire, quàm molestiis conuersionis conflictari maluissem. Sed quia tolerabiliter loqui incipit, quum ad rem ipsam ventum est: hanc quoque operam studiosis historiarum dare volui, vt Zonaræ opus hac appendice plenius redderetur: ea tamen libertate vsurpata, vt sententias authoris appendam, verba annumerare non necesse habeam. Vt autem in illo feci, ita hic etiam obscuriora loca & varias lectiones annotabo. Vsus enim hic quoque sum duobus codicibus, quorum alterū D. Antonii Fuggeri, alterum herilis bibliotheca suppeditauit. Accessit tādem, vt in Zonara quoque, præter expectationem meam, tertius Augustanæ reipublicæ codex, vetustus admodum, principio & fine mutilus, nec reliquis partibus vbique incolumis. Qui si integer fuisset, eum solum & in exscribendo & in conuertendo secutus essem. Videtur enim ex germano autoris archetypo bona fide descriptus: & eam simplicitatem præ se fert, quæ in hoc prooemio promittitur, ne barbaris quidem vocabulis euitatis. Quæ causa aliis fuisse videtur, vt paraphrasin (vtinam minus affectatam) huius operis scribendam susceperint, & de suo non pauca ornandæ orationis ergò addiderint. In Byzantino codice non modò complures versus, sed pluribus in locis etiam integra folia, eaque sub finē operis amplius XV defuerunt: quæ ego ex herilis bibliothecæ codice describenda curaui, & conuerti: tutius esse ratus, superuacanea addere, quā minus necessaria prætermittere. præsertim cum vetustus quoque codex easdem res, licet diuerso genere orationis, contineret.

Pag. 2. καὶ ἱστορίαι δέ.) αἱ ἱστορίαι. πολυπειρίαν) πολυπειρίας. αὐτῶν.) αὐτῆς. φαυλοτέρας.) φαυλοτάτης. κληθήσεται.) λεχθήσεται. καὶ πολυπειρίας ὑποτιθέασιν, ὁπόσοι τῶν ἀνθρώπων μεγαλογνώμονες.) Ambiguum est, vtrum historiæ multiplicē experientiam eorum qui magnis ingeniis præditi, atque ab ipsa natura ad decus & honestatem conformati sunt, proponant: an verò, homines ingeniosi duntaxat, & virtutis amantes, varia exempla rei bene gerendæ ex historiis petere soleant. Incertum enim est, vtrum post τὸ ὑποτιθέασιν subintelligendum sit ἐκείνων, an ἐκείνοις. Fortasse scriptori Thucydidis salebræ placuerūt, qui oracula potius quàm historiam scribendam suscepit. καὶ τοῦ μὲν ἐς ἅδου βέβηκεν ἡ ψυχή.) Imitatio Homerica magis, ψυχὴ δ' ἄϊδόσδε βεβήκει, quàm Christiana. Quare ego, euitatis quantum licuit, istiusmodi ineptiis, reposui ea quæ nec à religione, nec ab vsitata loquendi ratione abhorrere videbantur. Consilium meum doctis & candidis haud dubiè probabitur. Si qui autem semidocti & scrupulosi homunciones vel negligentiam, vel licentiam, vel inscitiam meam accusabunt, τούτοις ἐγὼ χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι φράσω. Neque enim tanta res est, & à natura & studiis meis alienum vt quenquam cupiam κλαίειν καὶ οἰμώζειν. Illud vellem (si quid optando proficeretur) in plerisque lectoribus aut minus esse arrogantiæ, aut plus eruditionis & industriæ. ἀνεχρέμψατο τὴν ψυχήν.) Excreauit animam: vt Zonaras sæpe ἐξηρεύξατο, eructauit, sed de impiis

ferè

ferè tantum.

3 τρικόρωνοι.) qui trium cornicum ætatem vixerunt: id est, 3000 annos. Notum est, quid Virgilius ex Hesiodi autoritate de cornicis æuo fabuletur, his versibus:

Ter binos deciesque nouem superexit in annos,
Iusta senescentum quos implet vita virorum,
Hos novies superat viuendo garrula cornix.

τὰς τῶν πράξεων ῥύσας ἀνασκάλλοντες.) rerum gestarum rugas refodientes. Quis istas elegantias non despuat?

4 ἕως σφόδρα.) σφόδρα, sine ἕως. μετακλυδώσαις.) διαξαινούσαις. ὀνομάτων.) λέξεων. ἀμπέχεσθαι.) περικεῖσθαι. ἀκριβῶς.) ἀδρῶς. τὰς ἱστορίας.) τὸ λέγειν ὅσα. ἐπεὶ δ᾽ ὡς καὶ ἄλλοι ξυμβαλεῖν ἔχουσι.) Prolixa & intricatiss. periodus, è quibus salebris me vix quidem, sed expediui tamen, vt arbitror: multum certè laboraui. ἄρξαντος πρώτως Ἀλεξίου.) Respicit ad sua potissimum tempora, vt arbitror. Nam longè antè Alexium, Isaacius Comnenus post Michaelē Stratioticum imperauit: cui Constantinus Ducas successit, vt refert Zonaras.

5 ἀποτάδην.) ὀπιτάδην. προφερέστατος.) προηγούμενος.

6 βίοτον.) βίον.

7 χολίοις.) ἀχολίας. ὑποκρινόμενος.) ὑποκεινάμενος.

9 συμφεράδμοτας.) συνίστορας. εἰς.) πρός. αἱ πύλαι τοίνυν τοῦ παλατίου.) Videntur hic quædam deesse. & Zonaras in Alexij Comneni vita scribit, Barangos non nisi iureiurando firmata fide de Alexij obitu, ingressum palatij concessisse. Quæ de ratione aperiendæ portæ scribit, me non satis intelligere fateor. Illud etiam obiter notandum, vt Latini fores, sic Græcos πύλας plurali numero ferè vsurpare. συναυλιζομένων.) συναλιζομένων. αὐτῶν.) ἀσυπόλων. vnde apparet, αὐτῶν perperàm esse scriptum, pro ἀστῶν.

8 Αωπεδυτεῖ.) κλωπεύει. ἐφίστηκε.) ἐφεστήκει. ὑποθήκων.) ὑποχείρων. ἡ βασιλὶς δὲ εἰρήνη καὶ μήτηρ ἰωάννου.) Choniates nimium solicitus, vt apparet, ne quis error ex propriis nominibus existat, epitheta superuacanea adiicit. Irenen esse imperatricem, & Ioannis matrem, satis intelleximus. Neque periculum est, ne nunc alia Irene intelligatur. Quare has & similes περισσολογίας omittere non dubitaui. Idem etiam feci in superuacanea propriorum nominum repetitione, aut pro relatiuis pronominibus collocatione molesta & odiosa. καὶ βαλλοῦσα ἑαυτὴν τῷ σώματι.) pro, ἐπικειμένη τῷ σώματι τοῦ ἀνδρός. ὡς κρήνη μελανύδρος.) vt fons nigræ aquæ. Aptior fuisset Choniates scribendo poemati, quàm historiæ, propter Homeri diligentem imitationem. Hæc epitheta & εἰκόνες quàm historiam deceant, nescio. εἰκόνας omittere vix ausim, nisi nimium frequentes & licentes fuerint. Epitheta verò non vbique mihi interpretanda esse duxi. Cuius rei lectorem semel admonitum, etiam deinceps meminisse velim, ne quod iudicio factum est, inscitiæ aut negligentiæ tribuat.

9 διαρπάζειν τὸ προστυχόν.) Eam consuetudinem Romæ esse ferunt, Pontifice mortuo. ἐπικλιθείσων.) ἐπικλιθεισῶν. ἐπειλώεκται.) ἀπειλώεκται. κατάχεσιν.) ἐπίβασιν. ὑπόβαθμα.) ὑποβαθμίοις πόδας. ἥμισυ μηνὸς σὺν τοῖς τέσσαρσι.) scilicet μησί.

10 Σεβαστοκράτορος.) Hunc Augusti imperatorem fortassis dicere liceret, malui tamen retinere Græcum, vt & in aliis. προσπεσταίρος à thesauris fuisse videtur. Nam vetustus codex Augustanæ bibliothecæ, vbi reliqui habent βασιλικὸν ταμεῖον ἢ χρυσῶτα, ponit βεστιάριον. παρακοιμώμενον vel Cubicularium, vel Accubitorē vertere possis. Si paracœmomenon dicas, nescio quomodo aures τὸ κακόφωνον auersantur.

11 καταλεγεὶς καὶ κατὰ κῆνσον.) Alter codex habet καταλεγεὶς, τὰς ἐπαρχίας ἀμφεπολεύτο, κἀκ τῶν τακτικῶν φόρων ταύτης, πλοῦτον πλεῖστον βαθὺν, ἠράσθη κατὰ κῆνσον βασιλεῖ συναφθῆναι. οὐκειοῦν καὶ προσπλακεὶς μιᾷ τῶν αὐτοῦ συγγενῶν, λογοθέτης, &c. hoc est, In scribarum numerum allectus, prouincias peragrabat, & ex ordinatione tributorum magnas opes adeptus, Imperatoris affinitatem expetiuit: ductáque cognata quadam eius, Logotheta, &c. ὑπὸ τῆς ἐπικρατείας.) νικαίας τῆς τῶν περσῶν δυναστείας ἀπαλλαγείσης, ὅτι βαϊμοῦνδος τὴν εἰς παλαιστίνην πορείας εἴχετο, συνέχεται. hoc est: Nicæa Persico dominatu liberata, cum Baimundus in Palæstinam contenderet, capitur. ἐν μεθέξει.) μετέχω. τῇ φύσει.) τὴν φύσιν. προκοίτων.) Cubicularium verti, generali vocabulo, propter κακοφωνίαν Procœti. Significat eum qui vel ante cubiculū, vel ante cubile ministrat. Byzantini palatij dignitates & ministeria omnia non satis intelligi, etiam is fatetur, qui τὰ ὀφφίκια τοῦ παλατίου descripsit. quem libellū vnà cum aliis ad Græcam historiam intelligendum vtilibus, nobilis & ingeniosus adolescens Raphael Saylerus aliquando, vti spero, in lucem dabit. ἀποβαίνειν τοῦ ἵππου, καὶ τούτῳ ἀπονέμειν.) Hunc honorem omnibus Turcis à Christiano quolibet necessariò habēdum esse, scribit Bartholomæus Georgieuicius. ἤκουσεν.) ἤκουσεν. ἐνήνεκται.) ἐνήνεγκται rectius est, vt ἐνήνεγκται quàm ἐνώεκται. εἰληθυῖαν.) ὠδίνων. τῆς τῶν ἐπιστημῶν πασῶν ἐπόχου φιλοσοφίας) Philosophiæ omnibus scientiis insidentis, id est complectentis, aut certè superantis omnes scientias, omnium artium principis & reginæ Eruditionis huius Annæ meminit etiam Zonaras: & Vvilhelmus Xylander, doctissimus iuuenis, in Augustanæ reipublicæ Græca bibliotheca viginti libros de rebus gestis Alexij Comneni, huius Annæ nomine extare mihi dixit, siue illi ab ipsa, siue iussu eius scripti sunt. Nam regibus & principibus non difficile est esse disertis, qui, quod per alios fecerint, per se fecisse videntur, vt Iurisconsulti statuunt.

12 ἰδιαίτατο μέλημα.) id est ἐπιμελεῖτο, studiosissima erat, studium præ se ferebat, nisi quis passiuè accipere malit, alumna erat philosophiæ, sensu eōdem recidēte. τὰ πολλὰ ἐπιμέμφεσθαι.) τὰ πολλὰ, plerunque significat. malim hic πολλὰ sine articulo. αὐτῇ μὲν εἰσιαγοδόσαν τὸ ἄρθρον καὶ ἐγκοιλανοῦσαν· τῷ δὲ βρυεννίῳ ἀποτείνασαν καὶ σφαιρώσασαν. quòd sibi membrū introuertisset & excauasset, Bryennio verò extendisset & rotundasset. Nimium videtur hic φυσικῶς, & parum ἠθικῶς philosophari nostra philosopha: alioqui & ambitioni & linguæ suæ imperasset. ἀλπηχαρῆ.) ἀλπηχαρῆ.

14 ὑπαυλον.) ὕπαιθρον. καυστείρας μάχης.) καυστείρας δ᾽ ἐρῶσιν ἰδρῶσι.

15 ἐκδρομα.) τὸ τοῦ πακτιναρίου στρατήγημα. ὀπίσω.) κατὰ νώτου. σφῶν.) αὐτῶν. καὶ ὡς βαφῇ σίδηρος τοῖς ἐν τῆς καυστείρας μάχης παγευομένων.) βαφὴν σιδήρου, vtrum intelligat, cum ferrum candens aqua extinguitur, an inunctionē aliquam, aut colorem, non satis scio. πιτζινάκων.) πατ-

ζυγάκων αἰαμπισιέρια. περιτάξας.) ἐπιτάξας. ὑπόπιστων.) ὑπεχύστων. εἰσὶ μικρά.) σμικρὰ ὑχὶ πάνυ.

18 πέλυξιν ἐπερεισμένοις φράγνυνται.) Suidas, ἐπερείσμοις φάλαγξ καλεῖται, ἢ τις πορεύεται, τὸ μὲν ἡγούμενον ἥμισυ ἔχουσα. ἐν ὀνωνύμῳ περιαγωγῆ, τουτέστι, τοὺς ἡγεμόνας ἐξ εὐωνύμου, τοῦ δ' ἡμίσεος τοὺς ἡγεμόνας ἐν δεξιᾷ περιαγωγῆ. Quid autem sit ἐπερείσμῳ πέλυξ, nusquam inuenio. τὸ ἕτερῷ in compositione plerunque significat alterum duntaxat ex duobus, vt ἑτερόφθαλμος coclitē. ego vocem non intellectam iis interpretandam relinquo, qui armaturam & vestitum veterem atque exoticum intelligunt. In quo genere philosophari mihi adeò non licuit, imò neque libuit, vt nostratia vix assequar. συνειλεγμένας.) Rectius legitur συνειλημμένας, id quod alter codex habet.

19 βάθρα.) ἄθρα. νεοστεφῆ.) θεοστεφῆ. ἱπποµαχία καὶ δοράτων ἀγκωνίσει. Aliquando scribitur ἀγκωνίσει, haud scio an παρὰ τὸν ἀγκῶνα fiat, καὶ τὸ ἀγκωνίζεσθαι, à gestu equitum hastas in hostem dirigentium, an παρὰ τὸ αἰχμὴν κινεῖν.

21 εὐτρεπὴς) εὐπρεπής. ἐπαγόμενος.) χειριζόμενος. καὶ τούτων μάλιστα, ὁπόσα τῇ ἐμπορίᾳ καὶ ἀγυρτίᾳ προσκείμενα.) Magnum Etymologicum ἀγύρτην παρὰ τὸ ἀγείρειν deducit, τὸ περιϊέναι καὶ περιεῖναι ἐπὶ νίκῃ, ἢ ἑτέρῳ τινὶ πιστῷ. & interpretatur non tantum ἀλαζόνα, ψεύστην, λωποδύτην, ἐπαίτην, ἀπατεῶνα, sed etiam φιλοκερδῆ. quanquam reliquæ etiam virtutes ferè in id genus hominum quæstui deditum cadunt, qui tum demum non fallunt, quum fallere sine detrimento suo nequeunt, vt rectè Lucani versus ad eos quoque detorqueri queant,

Nulla fides pietásq; viris qui lucra sequuntur,
Venalésq; manus: ibi fas, vbi maxima merces.

Et Ouidius in Fastis mercatorem vota Mercurio facientem inducit, vt cum maximo emolumento sine fraude sua peierare liceat. Quos versiculos, quia elegantes sunt, & contagium hoc in omnes ferè ordines serpsit, ascribere libet:

Et peragit solita fallere voce preces.
Ablue præteriti periuria temporis, inquit,
Ablue præterita perfida verba fide.
Siue ego te feci testem, falsóve citaui,
Non audituri numina vana Iouis.
Siue Deum prudens alium, diuámve fefelli:
Abstulerint celeres improba verba Noti:
Et pereant veniente die periuria nobis:
Nec curent superi, si qua locutus ero.
Da modò lucra mihi, da facto gaudia lucro,
Et face vt emptori verba dedisse iuuet.
Talia Mercurius poscentes ridet ab alto:
Se memor Ortygias surripuisse boues.

23 ἐπισπωμένου τοῦ βασιλέως.) Malim ἀποσπωμένου, aut περισπωμένου, nisi fortè ἐπισπωμένου pro ἑπομένου per o scribendum sit.

24 κατίσχον.) ἔκλεινον.

25 ἔπος.) φύσις. ἔπλωε.) ἔβαλε.

27 μεγίσταις.) μεγάλαις. περιτεθέντα.) περιταθέντα. alterum à περιτίθεσθαι, alterū à περιτείνεσθαι.

28 ἀκριβῶς γνῶναι παρ' οἷς εἰσί) Non placet hæc lectio, quanquam codices consentiunt. ἐν τοῖς τὴν ὄψιν μεταβαλεῖν.) conuersa in hostem facie. αἱ μηχαναὶ προσάγονται, καὶ οἱ λίθοι ἐκσφενδονῶνται σφαιρηδόν.) Vtrum bōbardas eo tempore habuerunt Græci? an aliud machinarum genus id fuit? συώδη ὁρμήν.) porcorum, aut aprorum potius more. σῦς enim & κάπρον & χοῖρον significat. ἐαμαίων παλίγλωσσοι χλευασμοί.) Ambiguum est, vtrū dicat, Anabarzæos subinde irrisisse Romanos, an à Romanis vicissim subsannatos esse.

29. πετρόβολα ὄργανα.) Fortasse balistas maiores sic appellat. τὰ πέριξ.) τὰ παρακείμενα ταύτῃ τῇ πόλει φρούρια μετελθών. ἀστῶν.) ἀσωμένων. ἐπέλθουσιν.) ἐπίλασιν. ἐπιτετηγμένοι.) ἀπηνεγκάμενοι. καὶ λίζιον ἑαυτοῦ τὸ περίδειπνα δείξας.) Vetustus Augustanæ reipub. codex hic alium ordinem habet, transpositis vtique paginis aliquot. Pro δείξας habet, ἑαυτοῦ ποιήσας. Vox pro λίζιον posita, ob euanidos characteres legi non potest. λίζιον quid sit, ipse autor alio loco declarat.

30. ἐφ' ἱκανοῖς δὲ μέτρως.) Alter ἐπ' ὀλίγαις δὲ ἡμέραις. ἔνοπλον.) εὔπλον. ἀγχοῦρον.) τὸ πέριξ. περιωμένον.) περικυκλώμενον. φατρίας.) φρατρίας.

31 καφαρδᾶ.) καρφάρα, μεγίστη δὲ ὅτι αὕτη ἡ πόλις, ἔχουσα καὶ ὑποκείμενα καστέλλια αὐτῆς. πόλις δὲ καὶ αὕτη τῆς μέσης τῶν ποταμῶν.) τῆς μεσοποταμίας.

32 περικλώμενον ποταμόν.) περιτειχιζόμενον fortasse legendum περιχαρακούμενον. ἐκ δὲ τῶν γηίνων ὀρόφων περιφαινόμενοι.) ἦν δὲ τὸ τοιοῦτον κάστρον ἰσοχαρὲς ἀπὸ τῆς ἔσωθεν. τὰς φάλαγγας διευκρινηκώς.) τὰς τάξεις ἀνὰ μέρος καὶ μέρος συντάξας. τὸ ἐκ κελτῶν.) τοὺς κουμάνους, τοὺς περσόφυγας τέρκους, τὴν τῶν ἐκλεκτῶν λεγομένην σύνταξιν. τὸ ἐκ κελτῶν pro ἐκλεκτῶν perperàm legi puto: & procliuis est permutatio literarum. κελτοὺς in auxiliis Byzantinorum fuisse, nusquam meminit hæc historia.

33 κεκολλημένον.) ἐγγεγλυμμένον. ἀψάμενος.) ἐναψάμενος. ἀτάπανα.) ἀτάπανα. ἐς μυριοπλήθη ἀριθμούμενον.) ἀλλ' ὅμως τὸ ἀναρίθμητον πλῆθος ἐκεῖνο, ἐποίει τοῦτο μὴ φαίνεσθαι. νήματα σηρικὰ διαπλεχθέντα χρυσῷ.) βλαττία πολλὰ χρυσᾶ. μικροῦ ποδηνέκεσιν ὀχήμασι. equis velocissimis proiecti. ὄχημα huic autori subinde nō vehiculum, sed equum significat. vt alter codex ἄλογον quoque crebrò pro equo ponit.

34 ὁ τῶν σαμούχ ἀμηρᾶ κασίγνητος.) Ameras Turcarū reges aut principes dici affirmat Cuspinianus. Reperitur hoc vocabulum apud Zonaram quoque sæpius. sed eius significatio non explicatur. ἀμηρᾶ.) ἀμηρᾶς. μεγαλώνυμον.) εὐδαίμονα. ἐχρήσαντο.) ἐδράξαντο, ἥψαντο. ἀπιστασίας.) ἀποστασίας. κατεῖχε) κατέλυε. εἰς τὰ τῆς κιλικίας ὅρια.) εἰς τὰ μέρη τῆς ἀρμενίας.

36 διανοοῦ μενος.) διατηρούμενος. ἄρρηκτον.) ἀρράγιστον. τὰς ὀχυρὰς ἐδείματο.) τὰς ἀγυρὰς. quasi proprium nomen oppidi aut castelli alicuius sit.

37 τῆς τῶν ποταμῶν μέσης.) τὰς χώρας τὰς ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ βασιλικάς. διδοὺς.) διαδιδούς. ἴλας.) φρουράς. κράτιστοί τε καὶ ἀναιδέστατοι.) Nisi præcessisset αὐδρισταί, pro ἀναιδέστατοι malim legere ἀνδρειότατοι. nam ἀναιδέστατοι non placet. Vetustus codex pro ἀναιδέστατοι vocem habet quæ legi nō potest.

36 πόλει ποντικῇ τῇ κίντῃ.) πόλει τοῦ πόντου περὶ κιντικὴν λεγομένῃ. τὸ τῶν ἵππων μᾶλλον δυσκίνημα.) τὸ τῶν ἀλόγων. ὀχημάτων.) ἀλόγων. Hinc coniicias Lector, non de vehiculis aut curribus eum loqui, sed de equis.

39 ἐπολυπλεύθησαν συμπλοκαί.) μάχαι ἐγγίνονται. δόρυ διαβαστάσας.) κονταρεῖον λαβών. διὰ λόγου.) δι' ὀλίγου. ἄπιστον.) εὔιππον.

40 ἀνέτρεψε.) ἀπέστρεψε. διεπροβεῖτο.) διεπροβεῖτο. οἰόμενος.) ᾔδει γὰρ ὡς, &c. καὶ συγκρίνειν περσίσι τῦφος ἄλογος.) σωφίβαινε θυμωθῆναι. τὰ χριστιανῶν ἐξομοσάμενος ὄργια.) τὸν χριστιανισ-

στανισμὸν ἀπεβάλετο. αἱ δὲ τοῦ ἦρος τροπαί.) κατὰ τὸν μάϊον μῆνα. Alius codex habebat, αἱ τοῦ ἦρος τροπαί. quod ego vernum æquinoctium interpretatus eram: quod est, cùm sol mense Martio in primum punctum Arietis ingreditur. Tum enim fit ab hyberno frigore ad veris temperiem conuersio. quanquam nos Germani etiam sub Calend. Maias aliquando non multo minus frigemus, quàm alij mense Februario.

40 ἀπάλευ πόλιν καταλαβών.) εἰς ἀπάλλην καταστήσας τοῖς ὀπιτηδεύμασιν αὐτῶν προσεσχηκότι.) οὐ μόνον στερεὰν εἶχον φιλίαν, ἀλλὰ καὶ τὰ χρειώδη αὐτῶν πάντα παρ' αὐτοῖς ἐπορίζοντο. Sensus hic alius est. Nam cùm alter codex innuat, Pusgusanos pleraque Turcorum instituta amplexos esse: hic eos omnia necessaria apud eos comparasse dicit, & commercia cum illis agitasse.

καὶ τὸ πρός.) πρὸς τὸ περὶ τὸν ἰουδαϊκόν. παρεληλύθει.) παρεληλύθει. τοῦ ὑγροῦ φυσῶντος ζάσπει τῆς λίμνης.) τοῦ τῆς λίμνης ἐγκαυχωμένου στερεώματι.

42. τῶν δὲ ὀξέων.) τὸ δὲ φρόνημα ὀξὺ ἦν κεφαλικόν. διεννούμενοι.) διαπεραπόμενοι. πόλιν.) λίμνην. πρόφασις.) πρόθεσις. καὶ οἰωνοῖς ἀπαρχαῖς.) καὶ σημεῖα ἐξ οὐρανοῦ θεωρῶν.

43. ἀλλ' εἰς ἰσαυρίαν.) ἀλλὰ πάλιν τὴν πρὸς συρίαν στράτας ἐφέρετο. Alter de Syria, alter de Isauria Ciliciæ prouincia agit. ἡ τῆς ἀμφιβίας.) Alter codex addit, τῶν κάστρων μεθαρμόσεις. τὴν λατινικὴν κόρυζαν.) ὑπεροψίαν.

44. ἀφιλοσοφήτοις ἐπιβολαῖς.) ἀφιλοσόφητον puto hic dici potius, quod philosophiæ consolationes vincat, quàm cuius ratio reddi nequeat. Literarum & philosophiæ expers, aut ineruditum: sententia non patitur. Quare luctuosum aut funestum interpretandum censui. ὀλυμπίον.) ὀλυμπιάφορον.

44. φωλεοῖς.) νοσσιάς.

45. ἐκ τοῦ τῶν ποδῶν ἀποσυρέντος κατύματος.) κάττυμα hîc non puto pro soleis vsurpari, sed pro cute pedi detracta.

46. καὶ τῇ.) καὶ τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν. γλυκυθυμίας.) φιλείσης. πρὸς τὸ καθαρεῦον ὕδατος μέρος.) Lego καταρρέουσαν, aut καταρρέον.

47. δέδεκται.) δέδεκται. ὑπερηγεμονεύσαντι.) ὑπερηγήσαντι.

48. τὰ πρὸς ἄμφω τὰς ἠπείρους.) Asiam & Europam intelligo. Legitur & apud Isocratem semel atque iterum, ἐφ' ἑκάτερα τῆς ἠπείρου. ψευδόμενος.) ψευδώνυμος.

49. αἴθρωπον.) ἄρχοντα.

50. μετέβαινεν.) κατέβαινεν. ταῦτ' ἦν.) τοῦτ' ἦν.

53. τὰ πάντα τιμώμενος ἦν.) Legendum censeo, τοῦ παντὸς τιμώμενος ἦν. Nihil habebat antiquius: in eo sita sibi esse putabat omnia. τάπεως.) στάσεως. ζήσεις.) βασιλεύσεις. ἄγων σχολὴν τῶν ἐκτὸς.) scilicet ἀνθρώπων, per ocium, si nemo externus adesset. ἐς ἄκρον.) τοῦ ἄκρου.

IN LIBRVM PRIMVM DE *rebus gestis Manuelis.*

54. Ἄξουχος.) ἐξοῦχος.

55. τζιζζιλούκας.) τζιτζιλούκας. καὶ ὡς ἐπαινετέα ἡ τάξις ὑφ' ἧς διακρατεῖται τὸ πᾶν.) Hanc veram lectionem esse arbitror. alter codex habebat πρᾶξις: vnde putabam legendum, ὡς ἐπαινετέα ἡ πρᾶξις, τῇ προνοίᾳ ὑφ' ἧς. & sic conuerteram: Atque id facinus diuinæ vindictæ, gubernatrici rerum vniuersitatis commendans &c. Sed hoc vult Isaacius: Laudandum esse ordinem, quo non tantum Imperia, sed etiã mundi huius vniuersitas gubernetur. Vetustus codex habet, καὶ ἄτακτα βοῶν, ὦ ἄνθρωποι, ὡς κατελύθη ἡ τάξις; ὡς νεουργοῦνται ἕτερα πράγματα; immodestè vociferans: O ciues, vt ordo est euersus! vt nouæ res instituuntur!

56. γράμμα ἐρυθροσήμαντον.) χρυσόβουλον. Paulò pòst, ἐρυθροδιανενεμημένην βασίλειον γραφήν. eodem modo interpretatur. τυπικοῦ αὐτοῖς.) χορηγοῦν, ἢ τάξιον. Vnde suprà τύπος βασιλικὸς, idem quod διάταγμα.

57. τῶν κιλίκων.) ἀμφιβίων χώρας. ὃς ἐπιβραίνουσι.) ἄρξας. πρηκαί.) ἀρχαί. ἢ προηκέναι. καὶ ἐπέβλεπε τι τοῦ ἰθυτενοῦς.) ὀλίγον ὑποκλίνων τὴν κεφαλήν.

58 ἄγαν καπηρεύς.) ὡς σαρακηνός. τοῦ δὲ μέλανι.) πλησιάζων τῇ μαυροτέρᾳ θεωρίᾳ τῇ θυραπείᾳ. ὑπτίαις.) ἠπλωμέναις ὃ λέγεται. πολεμικός τις.) τε pro τις alter codex habet. πρὸς μάχας πλῶν ὀξύρροπος.) Pro πλῶν, puto legendum, τε ὤν. ἐξ αὐτῆς.) παραυτίκα.

59. δυσξύμβλητος τοῖς πολλοῖς.) Difficilis aditu: παρὰ τῶν πολλῶν μισητὸς, Vulgò inuisus. quod paulo grauius est: etsi morositatem odium plerunque, vt vmbra corpus, sequitur. ἀδελφόπαιδας.) ἀνεψιούς. συνήθης λέων.) Fortasse συναπειότης, vel ὁ ἐκ συνηθείας.

60. πέλματος.) πατήματος τοῦ ποδός.

61. ἀμφιλαφὴς χαρίεν.) κλεισπύρας καὶ λόγοις. τὰ ἐκ τῶν κόνεων ἐπιτρίμματα.) γυναικῶν ἐξ ἑτέρων χρωμάτων πλάσματά τε καὶ καλλωπίσματα. ταῖς ἄφρεσι τῶν γυναικῶν.) ταῖς ἀδιαφορίαις. εἶχε δὲ τὸ μὴ ἐπικλινὲς.) τὸ ὑπερήφανον, καὶ μὴ ὑποκύπτον τῷ βασιλεῖ ἐν πολλοῖς. προσεῖχεν αὐτῇ.) ἠγάπα. δορυφορίας.) τάξεις. ἐρωτικός.) ἐλεύθερος. οἱ πάνδημοι ἔρωτες.) πρὸς τὰς μίξεις τῶν γυναικῶν ἀδιάφορος. ἐμέλησε δέ.) ἐφρόντιζε δὲ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἰς τὰ τῶν δημοσίων πράγματα καταστῆσαι μεσάζοντας. λογιστήν.) λογαριαστήν. μελεδωνὸν δὲ μεσεύοντα καὶ τῶν οἰκείων ὑπερηφανῆ διαταγμάτων.) μεσάζοντα δὲ τῶν οἰκείων ὑποθέσεων.

62. περὶ οὗ διηλάσομεν.) περὶ οὗ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐλέξαμεν; siue λέξομεν. scriptura enim parum perspicua est. Fortassis τὸ ἔμπροσθεν pro eo ponit, quod ante nos est: id est, ad quod nondum peruenimus. Barbaries enim non modò noua vocabula gignit, sed etiam veterum significationes mutat. ἦθος.) εἶδος. τὰ γὰρ ἐκ τῶν πλωιστικῶν ἐρανιζόμενα στρατειῶν.) Alter codex pro πλωιστικῶν habet προσπλεόντων. Verbum στρατειῶν, redundare arbitror. Neque enim militare est pendere, sed extorquere tributum. & προσπλέοντας, mercatores intelligo. διαδιδόμενα πάλαι τοῦ ναυτικοῦ.) καὶ εἰς ἔξοδον πάλαι, καὶ ῥόγαν τῶν ἐν τοῖς κατέργοις στρατιωτῶν τεταγμένον.

63. εἰς τὸ ταμιεῖον μετωχέτευσε.) εἰσκομίζεσθαι ἔταξεν. τὸ δὲ τοῖς τότε θυμαλγές.) Quod verò peracerbum erat hominibus, &c. τοῖς τότε, iis qui tum erant, illius ætatis hominibus. Est περισσολογία Græca, quæ citra molestiam Latinè vix exprimi potest, neque debet. ἐκ ὀλάγκαλα.) ἐνάγκαλον, quod vlnis facilè comprehen-

ditur & tenetur, & proinde non iusto maius. χρείας δ' ἀνεστραμμένης.) ἐφισταμένης. δελέατον. δέλεαρ. εἰς τὴν ἐκείνων εἰσοίκησιν.) πρὸς τὴν ἐκείνων εἰσοίκησιν ὁ καταποντιστοῦ σκέμμα εἰσενεγκάμενος, &c. εἰ δὲ καὶ τὸν στάχυν ἰσμεν.) Pro εἰ δὲ, malim legere εἴ γε: nisi aliquid fortè ante εἰ δὲ deest. Et certè parum aptè cohæret oratio, quamuis vtcunque sententia hæc inde colligatur: Qui malo aut occasionem præbuerit, aut non obstiterit, mali authorem habendum esse. Ego pro τὸν ἀμύσαντα, legi τὸν μὴ ἀμύσαντα. ab ἀμάω, non ab ἀμύω, addita negatione. Est & illud ambiguum, vtrum hic Puzenus, an Ioannes imperator magis accusetur, an verò vtriusque reprehensio coniungatur.

64. γύφων δ' ὢν καὶ δυσγείτησος.) Quid γύφων sit, nusquam reperio: nec alibi hoc vocabulum me legere memini. γειτήζειν, est piscari. δυσγείτησος, fortassis homo occulti animi, aut occultator rerum suarum, cautus admodū, qui facilè deprehendi non potest. σύακα καὶ λάβρακα.) Qui piscis sit σύαξ, non reperio. Videtur à similitudine suis ita appellari, siue gustus, siue forma spectetur. τῷ μὲν λόγῳ τὰ πρῶτα, τῇ δὲ τάξει φέρων τὰ δεύτερα.) Nota est illa oppositio, λόγῳ μὲν, ἔργῳ δὲ, verbo & reipsa. sed hic de ingenio & dignitate agi existimo. Nam alter codex habet tantum, μετὰ τὸ πρῶτον ἔχων τὰ δεύτερα.

65. τὸν δ' ἀγνωμονοῦντα, καὶ ϐλωμοῦ ἄρτου πίθηπον ἐνδεᾶ.) ὑπερϐολικῶς hæc scribi existimo, ad insignem fortunæ mutationem, & summam Imperatoris alienationem declarandam.

67. καὶ τὸν ἀναδασμὸν, ἔστιν ὅτε καὶ ἐφ' οἷς ἐδικαίωσεν.) Subintelligi potest, εἰς τὸ παλίῤῥουν ἐβιάσατο: Eam quoque distributionem quam ipse ordinarat, abrogauit. nisi ἀναδασμὸν ἀντὶ δασμοῦ posuerit. Tunc deesse videbitur verbum ἐπέταξεν, aut aliud simile: Tributa pro sua libidine exegit. ὡς κληρωτοῖς θεράπουσι.) κληρωτὸν alioqui est, quod sortitò contingit. Hic pro vernis hæreditate relictis, aut ἀντὶ τῶν ὠνητῶν posuisse videtur. ἐκ τοῦ γνωμικοῦ.) sua sponte, κατὰ προαίρεσιν. Recentiorum Græcorum formula est. Et Herilis bibliotheca libellum habet περὶ γνωμικῶν θελημάτων, De libero arbitrio, aut libertate voluntatis, vt arbitror. τῶν ϐασιλικοῖς χρυσῶνας.) χρυσὼν est auri thesaurus propriè apud hunc authorem. ego fiscum verti, quia proprium non suppetebat, ob Latini sermonis egestatem. ὧν δὲ καὶ ἄλλως τὰ κοινὰ ταμιεῖα.) Liberius hunc locum verti, omissis iconibus & metaphoris ineptioribus. Verba, si quis requirit, sic sonant: Alioqui etiam eo tempore conclauia publica ex hoc in illud eructabant, & vt colluuies aquarum redundabant: & aliquid ex iis quæ continebant, in externos & pauperes expuere volebant: quemadmodum vterus partui vicinus, qui plus quàm maturi fœtus onere prægrauatur. ἐκ τοῦ μὴ κοτύλης δεῖσθαι ψηγμάτων.) Et hic sententiam potius quàm verba sequutus sum, quæ sic sonant: Quia non scobe cotylæ egebat, sed planè Tyrrheno mari, ob sumptuum, quos dilatarat, amplitudinem. Pro ἃς εἶχεν διόρμους, lego δι' ἃς. Nam præpositio διὰ, librarij negligentia prætermissa, turbat sententiam. πλύα.) Nescio quis vsus ventilabri sit, in via complananda: nisi fortè cribrum intelligat, quo glarea tenuior à crassiore separatur: aut πλύον aliquid aliud ei significet.

69. κωμοπόλεσι.) καὶ ἐν πόλεσι. πολυτάραχος.) φιλοτάραχος. πυργοϐάρεις.) ξυλόκαστρα καὶ χαλαστικὰ χιτῶνας φολιδωτούς.) ἅρματα τὰ πρὸς χεῖρα. μεταδιδόναι πρεσπίσεις.) καὶ πρεσπιμαι τοῦτον εἰς πόσιν. ταύταις ἐφομαρτεῖ τὸ παρένσταστικόν.) Hic verba scrupulosè persequi non necesse habui.

70. διερεθιζόμενον.) ἐξαπτόμενον.

71. συλλαμβανομένοις.) συλλαβομένοις. πρεσϐύχ.) πρεσϐύχ. cuius postea quoque fit mentio, vt viri strenui. πσωνίοις.) πεποιθόσι τοῖς. ἀιάρσιοι.) ἀδιάφοροι, καὶ οὐ πολεμισταὶ, ἀλλὰ μέθυσοι, καὶ ἐπὶ κακοῖς χαίροντες. id est, homines væcordes, non bellicosi, sed vinosi & proterui. τῷ ἀδελφιδῷ φρεδερίχῳ.) πέμπει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ φρεδερείχον. Fridericum alter codex Conradi, alter fratris eius filium facit. ἐξέτασιν ποιούμενος.) γινώσκων τὰ χαωθέντα πράγματα. Quid χαοῦν sit, nisi εἰς χάος ἀναλύειν, hoc est ἀφανίζειν, non video. ἔδει γὰρ τοῖς ποταμοῖς τὸν ἵππον.) πέραν τοῦ ποταμοῦ διερχόμενος, καὶ τὸν ἵππον αὐτοῦ δι' ἐς, καὶ διὰ μέσων τοῦ ποταμοῦ περάσας. δι' ὧν περιεσώζοντο.) ἐν οἷς ἀπεπλύνοντο.

73. εἰ καὶ τὰ στοιχεῖα.) Alter addit, καὶ ὁ καιρὸς ὡς δοῦλα τοῖς Ῥωμαίοις ὑποτάσσονται. τῇ περαίᾳ ἐναυλιζόμενος, ἥ τις τὸ πικριδίου κατονομάζεται.) περαίαν hic intelligit Europæam partem, cis Constantinopolim. nondum enim traiecerat. Vtrum verò περαία nomen appellatiuum an proprium sit, quod olim κέρας, nunc Peram siue Galatham vocent, affirmare nō possum. ἀναρειψάμενοι.) ἀναρυόμενοι. ϐλακεύόμενος.) ἀλαζονευόμενος. οὕτω τοίνυν ἀγαπητῶς.) διαπεράσας τοίνυν ὁ ῥὴξ μετὰ τῶν συνακολουθησάντων αὐτοῦ φράγγων: Quum rex Francis comitantibus traiecisset. ἐπιζυγοῦντες τὰς πύλας.) καὶ λῃστεύοντες. οἱ δὲ χείριστοι.) οἱ δὲ ἀδιάφοροι τῶν καστελλίων. ἀργύριον ἀδόκιμον.) δεδολωμένον. περὶ τὸν ϐαθύν.) οἱ καὶ περὶ τὸν λεγόμενον ϐαθὺν τόπον ἀνελπίστως πολεμήσαντες.

75. βουλεύματα.) Alter addit, καὶ συνάγματα. ἢ τῇ φρυγίᾳ παρόδευεν.) ἥ τις τὴν φρυγίαν παρόδευεν. ϐόθυνον.) θρύϐον. ἐϐάθυνεν.) ἐνεβάθυνεν. διῃκεῖτο.) διηγκώνων. αὐτῶν.) αὐτοὺς ἐπιμεληθῆναι.

76. καὶ τῶν ἁρμάτων αὐτῶν ἐπιμελεῖσθαι.) ἅρματα an hic pro curribus ponat, an verò pro armis, more barbarico, incertum mihi est. ὡς εἰς νέωτα.) Videtur hic posuisse pro εἰς τὴν ἐπιοῦσαν. Alter codex habet tantum περί. ἴσασι δήπουθεν.) ἴσε. ἀποβλήματα.) ἀπόϐλητα, ἄτοπα. τέσσαρσι τετραδίοις.) ἐκκαίδεκα. νίψασθαι.) Alter addit, τὰς χεῖρας ἡμῶν.

77. φιλοψυχήσωμεν.) μὴ ὀλιγωρήσωμεν, μὴ φιλοψυχήσωμεν. ὑγροπορισῶντας.) πεζοπορισῶντας. alter de nauigatione, alter de pedestri itinere. εἰς ὁμαιχμίαν.) γενώμεθα πάντες εἰς φραγμόν. ἀθρόοι ἐξιππαζόμενοι.) πυκνώσαντες ἑαυτοὺς ὡσεὶ πύργος, ἐντὸς εἰσῆλθοσαν, καὶ ἡ τῶν ἀλόγων ὀξεῖα ὁρμὴ τὸ ὕδωρ εἰς τὴν ξηρὰν ἐκτινάχθῆναι ἐποίησε, καὶ ὄπισθεν τὸν ποταμὸν ἀνελθεῖν ἐβιάσατο.

IN LIBRVM II. DE IMPERIO *Manuelis Comneni.*

80. οἱ τῶν ἰταλῶν παῖδες.) οἱ ἀλαμανοί. Magna est Græcorum negligentia in distinguendis gentium nominibus quas appellant πολυσπερμαζῶν ἑσπέρια ἢ δυτικά. Confundunt Italos, Siculos, Latinos, Alemannos, Francos, Gallos, tantis locorum & ingeniorum interuallis distinctos. ἐπεὶ μάλα πολλὰ μεταξὺ οὔρεά τε σκιόεντα, θάλασσά τε ἠχήεσσα. Id inde accidisse reor, vel quòd Germani magnam Italiæ partem & Siciliam olim tenuerunt: vel quòd Romanum pontificem, summum sacrorum antistitem agnouerunt. Eas verò gentes quæ Byzantino Imperatori paruerunt, Romanorum appellatione celebrant. quod semel hoc loco admonuisse sufficiat.

81. ὁ τὴν σωίεσιν ὑπέρου γυμνότερος γυμνός.) γυμνοὶ τὴν ἐπίκλησιν, καὶ ὁ τύπους κεφαλαπικόδιον γυμνὸς τύποιμα. Vnde apparet, vel magistratus vel familiæ alicuius cognomentum fuisse, Gymnos, ὑπέρου.) ὑπὲρ ξύλον. ἕρμαιον.) αὐμόδιον καιρόν. χαυνότητος.) νωθείας. ὑπερβὰς δέ.) τὸν περὶ μαλέαν πλοῦν, καὶ τὸν πορθμὸν διελθὼν, καὶ τὰς τούτων ἀμφοτέρωθεν χώρας καταδραμών. περσαβαίνες.) περιβαίνες.

82. ἀναλέγεται.) ἀνάγεται. τὸ ψιλὸν.) τὸ τοῦ στρατοῦ ἐλαφρὸν, τοὺς παρ' ἡμῖν λεγομένους βασμεύλους.

83. λιμένων.) λιμένας δύο ἐξ ἀνοπλῶν καὶ δυσμῶν ἔχουσιν.

84. χαλούφη.) σαλούφη.

85. παλαιπουργοῦ.) ἀναλυβεσης ἀπρακτία. συγκλειφομένων.) συγκλειφομένοις. προφύλακα.) πρὸς φύλακας.

86. τείρεις.) τὰ κάτεργα κατάφορτα καὶ γέμοντα μέχρι σκαρμῶν. [fortasse σκαλμῶν.] ἰταλοῖς.) σικελοῖς. βασιλεύτατος.) ἀληθῶς βασιλεὺς. δομεστίκου.) τοῦ ἐξάρχου. εἶχε τοίνυν τὰς τρείρεις.) ἐθάττας γαιῶ ὁ στόλος περὶ τὸ μόλιβον ἐν γῇ ἱππηλώης. ἕνεκα σῶν.) βελτίκων.

87. περὶ τὴν ἀμαξ.) καὶ περὶ τὴν ζαγόραν κυρ‑τεύοντας. κεφαλλωῶν.) κέρκυραι. ἑλικοειδεῖς.) ὁλοστρογγύλοις. ἐπάνω βράχων. κειμένην.) πέτραι δὲ περιεβρώγεσαν. τοξόταις καὶ τζαγκράτορσι.) Quid τζαγκράτορες sint, nondum reperi. Verti autem Funditores, non quòd veram interpretationem eam redderem, sed quòd non prorsus absurda videretur. τοῦ ἀπίκου.) τοῦ αἰγεινήτου. φιλεῖν,) λυπεῖν.

88. ἱερῶντες.) ἱερῶντες. ἐπί τινος σκοπιᾶς.) ἐν ὑψηλοτάτῃ σκοπιᾷ. λιθοδίω.) τμήματι λίθων. ὑπερβῶναι.) ἀναβῆναι. τῶν ἐξ ἀφετηρίων λίθων.) Subintelligitur ὀργάνων ἢ μηχανημάτων: quæ qualia fuerint non declarat. Vocabulum non malè respondet vernaculo nostro, *geschutz.* sed bombardæ an eo tempore fuerint, dubito. Desideratur & hic diligentia historicorum, qui ea quæ suæ ætati nota fuerunt, etiam posteritati, subinde inuenta veterum nouis artibus abolenti, nota fore crediderunt. Proinde neque balistas, neque catapultas vertere ausus fui: tormenta nonnunquam verti generali vocabulo, quod non tantum cruciatum significat, vt apud Horatium,

Inuidia Siculi non inuenere tyranni

Maius tormentum.—— sed etiam machinam bellicam: vt apud Ouid. in Metamorph. de Licha & Hercule:

Misit in Euboicas tormento fortius vndas.

ἀνάθεσιν ἢ ἀνήρεισπιν, εἰπεῖν οἰκειότερον.) Romani saxa tormentorum sursum trudebant ac potius in montem aduoluebant. Hoc videtur velle, ad summam difficultatem irriti conatus & Sisyphij laboris ostendendam. Verbum ἀνήρεισπον quid sit, me ignorare fateor: neque ab ἐρείπω, neque ab ἕρπω formatur. ἐρείπω nusquam legi. si verò ἀνέρμισπον legas, id minus & tenuius videbitur, quam ἀνάθεσιν. Vetustus codex habet hæc verba duntaxat plana & simplicia: καὶ οὕτοι μὲν ἐβιάζοντο πρὸς ὕψος ἐπιρίπτειν τὰς πέτρας μετὰ τῶν πετροβόλων ὀργάνων: quæ ego in conuertendo sum secutus. ἐπενδύτην.) χιτῶνα τόν τε ἐντὸς, καὶ τὸν ἐκτὸς ἐπιδιδόναι τοῖς πτωχοῖς. φρατρία.) πλῆθος.

89. ἐκ τῆς τραπέζης.) ἐν τῇ τραπέζῃ ἐπέρχου αὐτοῦ. μετεδίδου αὐτοῦ ὧν ἔχρῆζε. οὐκ ὀρθῶς τὰ ἐς πίστιν.) ὡς βογόμιλος. De Bogomilis autem vide Zonaræ Alexium Comnenum: quanquam, vt fuit monachus ille socors & negligens, quæ fuerit eorum hæresis, non satis explicat. χοινοπηνη γένων.) πρότερον κουρεύσας καὶ πομπεύσας αὐτόν. Intelligo autem τὸ πομπεύειν, ignominiosam traductionem per vrbem aut theatrum, qui ἄτιμος θρίαμβος aliquoties à Zonara dicitur. Nisi quis existimet sacri ordinis ademptionem intelligendam, quæ vulgò à sacrificulis *Degradatio* dicitur. ἀντίδοξος.) ὁμόδοξος. τοῦ μοναχοῦ.) μοναχῷ τινί. σοφίας δ' ἁπάσης μεταλαχών.) Vetusti codicis verba longè planiora sunt: ὁ δὲ κοσμᾶς, inquit, ἦν, ὡς μὲν ἀπὸ τῆς πόλεως ἀρχῆς, διάκειτος τὴν τάξιν, πάσης σοφίας ἔμπλεως, ἐνάρετος, καὶ ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων ἀρετῶν τῇ τῆς ἐλεημοσύνης ἐναγλαϊζόμενος ὡραιότητι. οὕτω γὰρ ἐπὶ τῇ ἐλεημοσύνῃ ἐσεμνύνετο, ὡς καὶ τὸν χιτῶνα αὐτοῦ τόν τε ἐντὸς καὶ ἐκτὸς ἐπιδιδόναι πτωχοῖς, καὶ τὴν σκέπην τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς, καὶ οὐ μόνον ἐξ ὧν εἶχεν ἐδίδου, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλοις οἰκονόμει παρέχειν τοῖς χρείαν ἔχουσιν. Paraphrastes verò noster postremam periodum planè obscurauit, ne dicam deprauauit, quum scribit: καὶ πράγματα παρέχειν τοῖς ἀφ' ἑστίας μὴ διφᾶσι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐπορίαν ἄλλων τυρβαζομένοις. quæ verba sic conuerteram: Suisque domesticis non solum illa requirentibus, sed etiam alienam opulentiam reprehendentibus negocium facesseret. Quæ verba quid sibi velint, profectò nescio: adeo delirat ineptus elegantiæ immodicę affectator, dum vel in id incumbit, vt paraphrasi cum archetypo certet: vel summam orationis virtutem putat, nihil proprijs verbis eloqui, καὶ τὸ ἐν φακῇ μύρον vbique adhibet. ἡ γραῦ φρατρία.) ἡ γραῦ πλῆθος τῶν κακίστων ἀρχιερέων, τῶν μὴ τὴν αὐτοῦ ἀρετὴν ἀποδεχομένων, διαβάλλουσι τὸν πατριάρχην τῷ βασιλεῖ, ὡς τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπὶ τὸ ὕψος τῆς βασιλείας ὁ πατριάρχης ἀναβιβάσαι βούλεται. λόγους γὰρ ὁμιλοῦσι κατὰ μόνας ἀμφότεροι, καὶ νύκτας ὅλας ἀγρύπνοις διατελοῦσιν ἐν ταῖς συντυχίαις αὐτῶν, καὶ συσκευὰς κατά σου ἐργάζονται.

91. ἀξιώτατον.) ἀξιόμαχον. στρατηγίδα.) στρατηγίδα. σωόδον.) παράλογον σωόδον. εἰς ὧν τῶν κυκλούντων.) τῶν ὑψηλῶν. ἠρμένα.

κυπι.) ἐπλέκοντο ξύλα μεγάλα, κατάρτια μεγάλων καραβίων συνηρμόζοντο. ἐδέξαντο βλῆτρα.) κὴ προσεκολλῶντο ἐπάνωθεν ἔπεχε.

93. παπούκης.) πουπάκης sæpius scriptum reperio. τὸ σημεῖον) τὸ σημεῖον. ἄμοις.) ὄμμασι.

96. προσαλλόμενοι.) προσπαλλόμενοι. ὡς ἀγχ' ἀναγκαία.) Puto ἀναγκαία pro ἀνάγκη esse positum, vt καλλιόπεια pro καλλιόπη. ἐξ εὐβοίας.) ἐκ μιτυλήνης ἐλθοῦσι. πέπλοις χρυσοῦφεσι καὶ ἀλουργοῖς τάπησι.) μετὰ ὁλατίων χρυσῶν, καὶ πολυκίων ἐξαμπλωτῶν. ἀνδρεῖον κελευοχρῶτα) σπαρακλωὸν σκλάβον.

98. χαζούσας εἰς κενὸν.) ματαίας οὔσας. καστελλανός.) καστελλανός. φρουραρχίας προΐστατο.) ὁ ἄρχων τῆς φυλάξεως. τὰ κέρκυρα.) Fortasse librarij error est, pro, τὴν κέρκυραν.

99. ὁ τοῦ δαβὶδ.) ὁ δαβὶδ.

100. ἀνανταγώνιστον.) ἀξιαγώνιστον. sic etiam sequenti folio.

101. ἐκπυρσεύσματα.) διὰ σημείων πυρίνων. γράμμα εὐάγγελον.) χρυσόβουλον. θέατρα.) παρακιβαστοί. ἐπεισήρρηκεν.) Fortassis ἐπεισερρύηκεν, vt ratio Grammatica postulat, ab ἐπεισρέω, vel ἐπεισρυέω. μισθοφορικὸν.) πεζικόν.

102. ἀπείρων.) παρέχων. χερείους.) μέχρι καὶ θανάτου. αἰγαιοπελαγιτῶν.) εἰς τὸν τῆς σκαμανδρου τόπον. διήλασε.) ἀπέκοψε. διαστὰς.) ἐκκοπεὶς. ὑποστὰς.) συνδυτήσας.

103. ἐς τὸν ὀφθαλμόν.) πλήττει μέσον τὸν ὀφθαλμόν.

104. 105. λείαν.) τὰ κούρση ἐν τοῖς ἀλόγοις φορτώσαντες. ὑπειληφὼς.) ἀπειληφὼς. ἀξιωπιλῶς.) ἀσυμφόρως. καλαυρείας.) καλαβρίας. ἀναμαχούμενος.) ἀναμαχούμενος. ἐχθρῶν.) ἀνδρῶν. χαζομένης φλεβὸς.) καὶ εἰ πεινᾶ φλεβοτομεῖ τοῦτον. ἑρμαϊκὸς.) εὐγενὴς καὶ ἀνδρεῖος. παιδευμάτων ἐλευθερίων.) τὴν ὑμετέραν γραμματικὴν πεπαιδευμένος. ὁ κομνηνὸς ἀλέξιος ὁ τοῦ βρυεννίου καίσαρος υἱὸς.) Pro κομνηνὸς fortasse legendum βρυέννιος. nisi fortè filius cognomen à matre propter Imperatorem stirpem acceperit.

106. 107. ἐξαρτύσας,) ἐξαρτήσας. ἐπεὶ δ' ἅπασι σχεδὸν.) ἐπεὶ δέ τισι. ἐπεὶ δ' ἅπασι σχεδὸν.) Alter codex breuius eandem sententiam complectitur, his verbis: οἱ ἀστρολέσχαι φασὶν, ἐπαγγελθοῦσαι τῷ ἀγγέλῳ ἡ ἔξοδος, ὡς οἱ τῶν ἀστέρων ἀγαθοὶ σχηματισμοὶ ἐνεδίδοσαν. παρὰ.) πρὸς. οὔτε μὴν τοῦ ἔτους.) οὐδ' αὖ πάλιν ἐν ταῖς εὐκολίαις τῶν πραγμάτων διαχεόμενος παρ' ὃ πρέπον ἦν, ἀλλὰ πάντα ἐν καιρῷ ποιῶν. τῆς σωματικῆς φυῆς.) τὴν δὲ σωματικὴν εὐμορφίαν ἐπὶ τοῦ προσώπου φέρων, ὡς οὐδεὶς ἄλλος τῶν τότε. ἐπεὶ δ' ἅπασι.) ἐπεὶ δὲ πολλοὶ ἀνόητον τύχην δοξάζουσιν, ὡς πρὸς τοὺς σχηματισμοὺς τῶν ἀστέρων καὶ τὰ πράγματα γίνονται, εἱμαρμένην εἰσάγοντες, καὶ τῆς θείας προνοίας καταψευδόμενοι φαίνονται. παλίμποις γίνεται.) πάλιν στρέφεται. τὰ τῆς ἁμίλλης ἀνάλογα.) πάλιν τὰ πρὸς πόλεμον ἡτοίμαζε. σεμνὸν.) σεμνότατον. εὐξύμβολον.) εὐξύμβουλον.

108. 109. εὐνηθεὶς ὀδύνας.) εὐκτηρίοις. Tertius codex habet, τὴν ὑφαντικὴν τέχνην τῶν ὁλατίων ἐγίνωσκον. καμπίας.) καμπύης. ἐξαμίτων.) ἐξαμίτων. προσῳδοῦντο.) διηγεῖσθαι. μαλλέαν τε ὑπερκάμψας.) τὸ αἰγαῖον πέλαγος πλεύσας, καὶ τὰ τῆς εὐβοίας στενὰ διελθόν.

111. 112. χειμερινὰς.) ἐαρινάς. πείσας.) ποιήσας. διπλασιῶν ἐπισχέθη.) εἰς θαλασσοπικήν ἔρχεται. ὁρμητήριον.) ἐπιτήδειον τόπον. ἀλλὰ τί ἔχοι εἰπεῖν.) ἀλλὰ τί πρὸς τὸν ἠγωνισμένον εἴπῃ τις ἄν, καὶ οὕτω προθύμως ἡμιλλημένον, ὡς εἴη φράσιν πάμμεγα τὸ ἀλλόφυλον, ἥρητο.) ἤθελε. δυσμικῶν ἐχθρῶν.) ἐθνῶν. τυραννεύσας.) ἄρξας. δουκικὴ ἀρχὴ.) κεφαλὴ. συναφθεὶς.) Ῥὴξ τῶν ἀγγλων. πρὸς βραχὺ μὲν καταγωνίσατο.) καὶ πρὸς ὀλίγον καρτερήσας ὑπέστρεψε.

113. 114. διαθάλψας.) εὐεργετήσας. διπλόη.) Alter addit, ἀπάτη τῶν λόγων. ἡ ἔσω ἐκείνου κάρα.) ἡ γραῦς ὡς ἐκ λύκου φάρυγγος ποιμὴν λαβὸν ἤπατο περιοπαι τῶν, καὶ λαμβάνων ἔσω ἐκεῖνος ὑπηγάγετο φρουρὰ ἐκ τοῦ τῶν ἀρμενίων κατάρχοντος; ἀλλ' ἀνεῖδον.), οὐ κρυφίως, ἀλλ' ἀδιαντρόπως καὶ φανερῶς. ἐκ γὰρ τοῦ ἀπὸ πατρός.) Eudocia tertio gradu attigit Andronicum, hoc modo:

Alexius,		
Ioannes	*fratres*	Isaacius.
Andronicus,	*patrueles.*	Andronicus.
Eudocia.		*incesti.*

αἱμυλία.) κολακεία. ἀπαλιωθεὶς.) χαυνωθεὶς. ὧν πέρι εἰπόντες ἔφθημεν.) περὶ οὗ εἴπομεν ὄπισθεν. Sic supra, περὶ οὗ ἔμπροσθεν λέξομεν. Vnde apparet, ὄπισθεν ad præteritum, ἔμπροσθεν ad futurum tempus pertinere huic scriptori, verborum significatione commutata & inuersa.

115. 116. τραῦμα εἰς θαῦμα.) θαῦμα καὶ θέαμα ἡγεῖσθαι καινόν. τοιάδε.) αὐθάδη καὶ βασιλεύοντα. ἐρήμης.) ἐρήμου. ταῖς χερσὶ προτέρον.) περιπετάσματι τὴν ᾅδην καλύψας, ὡς εἴη ἀφορατος, ——ἐνστάσης δέ. διαθρονηθεὶς.) διαταραχθεὶς. προφάσειν.) βουλὴν. θάνατον οὐχ ἧττον.) καὶ πλέον ἔχει θανάτου τοῦτο τὸ μετὰ γυναικείας εἰσαχθῆναι στολῆς. ἐγκαρσίως διαπιῶν.) σχίζει τὴν τένταν ἐκ πλαγίων. ἐνδιαβαλλομένου.) αἱ διαβολαὶ τῶν ἀνθρώπων ἐξέβαλλον ἑκόντα καὶ ἄκοντα. θερμουργὸς.) φρόνιμος.

117. 118. 119. καὶ χολὴν ἐπίμονον.) καὶ ὃς ἂν εὕρῃ τοῦτον, ἢ κρατήσῃ αὐτὸν, μεγάλην εὑρήσῃ ἀναδοχήν. γέραρδος.) γέραλδος. ἐχλώριζεν.) ἐλαφρίζεν. ὅπλοις.) μετὰ ὁλατίων χρυσῶν καὶ πτεικίων ἐξαμίτων κατεκόσμουν τε καὶ ἐκαλλώπιζον. ἱπποτῶν.) μετὰ κονταρίων καὶ ἀλόγων ἀραβικῶν. μετεωρίζων.) παίζων. προσενυμένην.) μετὰ τρεναιτίου ἤτοι βούκλας ἠσφαλισμένην. χρυσοφάλαρος.) χρυσοῦν χαλινάριον φορῶν. ὑποσκαιρον τῷ πόδε.) γυρίζων τὸν αὐτοῦ σφόνδυλον καὶ κρύων τὸν πόδα.

120. 121. τοῦ ἀέρος ῥόθιον.) ὁ δὲ ἀὴρ τῇ ὁρμῇ τῶν ἵππων τεμνόμενος ὠδίνει. τῶν παθημάτων.) τὰ τῶν παθημάτων. σὺν δύο ἱππόταις.) δύο καβαλλαρίοις σταθεὶς ἐν τῷ ἅμα, καὶ σκυτίσας τὸν ἵππον, κὴ ἐγκράξας, καὶ τὸν ἕνα διὰ μετὰ τοῦ κονταρίου κατέλαβεν. κατ' οὐρὰν.) ὄπισθεν. τῷ μεθ' ἡμέραν.) ἡ ἀναμονή.

122. 123. παῤῥησίας,) δυναστείας. ἐλευθερίοις.) ἐλευθερίοι. εὐτυχῶν.) δυστυχῶν. λαβῶν.) διπλασιῶν. καλύψας.) ἐάψας. διφράς.) διπλῆν. διλητηρίου σκύφον παρεχεῖλη.) Ambiguum vtrum παρέχειλε

περιχειλῆ adiectiuum sit pro pleno vsurpatum: an verò περὶ χειλῆ, circum oras, sit legendum. μαργαριτῶν.) μάργαρ. κεράτοις διαδέχλιῳ.) αἰχλῶ. κιλικία.) ἀρμυρία. Creberrima est hæc permutatio. Nam vetustus codex ferè semper ἀντὶ λαπίτων μὲν φεράγγοις, ἀντὶ δὲ κιλικίας ἀρμυρίαν τίθησι. δεχεῖν ἐρυθροδάνκ.) χρυσόβυλλον διὰ μ\~ λίθων λαμπρῶν. ἀλλὰ καὶ κακοεργὸς ὅστις δή.) καὶ ὄφιν μὲν τινα δρακοντώδη καὶ λέοντα ἄγριον, καὶ ἀνήμερον θεασάμενός τις, ἐκφεύγει τ\~ βλάβης αὐτῶν ἄνθρωπον δὲ κακοποιὸν καὶ πονηρὰ κτ\~, &c.

124.125. διάκων δὲ τὰ συμπόσια.) τοιοῦτος δ' ὢν ἀεὶ ἐν τοῖς γάμοις καὶ χαμαιζηλίοις ἀεὶ περιέβαλλε, καὶ λῶ καὶ τοῦ βασιλεῖ ἀναπόδεκτος. μετόγκιζον.) μετέγγιζον legendum. fit enim non παρὰ τὸ ἄγκος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἄγγος, ὃ ἀγγεῖον, quasi transuasare dicas. λεκανίδα.) γεμάτῳ τῷ πορφυρᾷ λεκανίῳ. χρυσόπαστος.) χρυσοτελλισμένος.

126.127. ἐλεγοποίκοις εἰς τὸν συμπεπτώτων.) ἐξήμαρτε. συντραπέζοντος.) ἐγγύς. πεπιβίνου.) πεπιβίνου. ἰταλιώτης.) φράγγος. ψίαμον.) ἴκτορα. ἦν δὲ καλή.) Verba sic sonant: Erat autem formosa mulier, & valde formosa, & supra modum formosa, & incomparabili pulchritudine: vt planè nugæ essent ad eam collatæ, Venus risu gaudens, & aurea Iuno candidis brachiis, & grandibus oculis: & Lucæna longo collo, & pulchris talis, quas vetustas ob formam immortalitati consecrauit. & cæteræ vniuersæ, quarum insignis pulchritudo libris & historiis celebratur. Hæc in conuersione de industria prætermissa, hic subieci, ne me negligentiæ accusent, si qui fortè sunt, qui ineptiis delectentur. καὶ ταῖς ἐκεῖθεν κολάσεσι.) ad inferna supplicia, vt homo impius rapiendus. Quorsum attinent ista tragica? Christianæ charitati nescio quàm consentanea, plena certè inhumanitatis: quareà me prætermissa sunt. Videat quisque vt ipse rectè viuat, & bene moriatur: iudicium de aliis relinquat Deo, cuius iudicia longè alia sunt quàm hominum, præsertim ineptorum. ὅμοιρα.) πρόσορα. ἐγκείμενον.) ἐκκείμενον.

128.129. ὑφείλοντο.) ἀφείλοντο. ἧπερ.) εἴσω. μόναις.) μόνον. πυκάσειν.) τιμήσει. ὑποκαθήμενον.) ἄγαλμον. ἀναβεβαθεῖσα.) κλονηθεῖσα. βήματος ἔνδροφοι.) ἀρχιερέων αἱ ἄριστοι. ἐριθεύειν.) ἐριθεύειν.

130.131. ἀναλάμψας.) ἀνιὼν, ἀναβὰς πεπάσαι ἐπὶ τοῦ περιαγωνίου ἱστάμενος. τραπεζῶν σιδήρια.) τὰς λίτρας αὐτῶν οἱ καταλλάκται ἐπὶ τὰς τραπέζας κτυπῶντες. ἴδαν.) ἐδάφους. χρυσόνων.) θησαυρῶν. τρυφᾶσα ἐσθής.) βλαττία χρυσᾶ καὶ ἑξάμιτα, καὶ ἕτερα βλαττία ποικίλα καὶ κεντητά.

132.133.134. κενωσαμένη.) ἐγγύτης εἰς ξενικὸν καὶ ἴδικον. διαπίπτει.) πλῆπτι. ἀμαμάξεις.) ἀμάξας. ἐσπίῳ.) ὅρμῳ. μεγῶν.) μακῶν. κευζαθλάνῳ.) Significat haud dubiè vox hæc aliquid, vt & μούρτζουφλος: sed scriptor hanc alijs æquè ac sibi notam esse ratus, non declarauit. ἀκέστος.) ἀκαταστέρητος. δράκοντα.) καὶ ἔχει τὸ φάρμακον τ\~ κακίας αὐτοῦ.

135.136. σὺν αἷς πάσαι πλατέα.) σὺν ἐξερχομέναις τούρκοις μετὰ τῶν κατοικιῶν αὐτῶν, καὶ βόσκοντας τὰ ζῶα αὐτῶν. Diuersa est hic sententia: Turcos cum suis tentoriis egredientes, & suas pecudes pascentes. οἰκουμένῳ.) σωοικουμένῳ. μετήρχετο.) διήρχετο.

137. συμπέπτει.) νοσηλεύεται.

IN LIBRVM IIII. DE REbus Manuelis.

138. παιανικά. ἐγγενικά. Βλαδίσλαβος.] Id fortasse nomen est, pro quo nunc Ladislaum vsurpant.

140. μάλος ἴσως ἐκεῖθεν δεσμοῦ) καρδινᾶν τοῦ ἀπὸ τῶν ἐπαροικιῶν τοῦ φραγγοχωρίου. βραχίζοβα.) γραχίζοβα.

141.142. ἀλλοιθυεῖς.) ἀλάβου βαρβάρι. ἔκτυπα.) ἀντίτυπα. καλάδια.) σφηκώματα. ἀχάπιον.) σπαθάλιον.

143. χρόνον οὐχ συχνόν.) χρόνον πολύν. ἐξαγε πολλαῖς διὰ λόγων.) μαγγλάβια διὰ πολλά.

144.145. πασι.) ἐκ νέου. ἐκηβόλοι Ῥωμαῖοι.) μ\~ ζαγγρῶν καὶ ἑτέρων ὅπλων. αὐτοὺς τῶν σφενδόνων, τὸν πετρόβολον, καὶ τὸν λόγον διατιθέμενος.) Cùm quid palam siue fundam, cardinem & baculum appellet hic, ob ignorationem cuiusmodi machina fuerit, non satis teneam: generaliter hunc locum sum interpretatus. ἀσκλας οἵδε ταύτας) Non abhorret à nostro vernaculo, erkler.

148.149. ὁμάμοιε.) ὁμοιωμένοι. κατεσκεύασαν.) μετεσκεύασαν. μεταγκειντρέζειν.) μαγκεντρίζεσθαι πόνα. ἄλλων.) ὅλων. διασπείρας εἰς πύρας.) εἰς κεφαλὴν καὶ οὐρὰν, καὶ ἐκ πλαγίου τὴν στρατιὰν αὐτοῦ συνέταξε.

150.151. ὡς ἔρνος ἀναβάντων.) κυπάρισσος. περὶ τὰς ἐξάλλοις στολάς.) καθ' ἑκάστην ἡμέραν παρτίας στενὰς καὶ σφιγγούσας τῷ σώματι, περιτος αὐτοὺς ἐπιπεύτας αὐτὰς πρὸς ἐρωτικὴν κατακόσμησιν. ἡ δὲ ὡς ἑάλω.) ἡ δὲ φιλίππα τοσοῦτον ἐκρατήθη τοῦ ἔρωτι αὐτοῦ καὶ ὑπέκυψεν, ὡς οὐκ γυνὴ αὐτοῦ νόμιμος, καὶ ἐπελάθετο, καὶ τοῦ οἴκου, καὶ τ\~ πατρίας αὐτῆς, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ.

152. οὐ πολλαὶ δὲ ἡμέραι παρῆλθοσαν.) Quia nimium lasciuire mihi est visus, & penè vltra poeticæ licentiæ fines euagari, siue Choniates, siue paraphrastes quispiam eius (nam vetustus codex, qui ex archetypo autoris descriptus videtur, longè paucioribus rem absoluit) summam duntaxat huius amatoriæ narratiunculæ exposui. Ne tamen curiosus lector quicquam desideret, etiam hæc interpretari volui, quantumuis inepta: quæ (si typographis ita videbitur) in contextum historiæ reponi poterunt.

Non multis diebus pòst Andronicus neglectis & contemptis cædibus, pugnis, bellis, classicis, terrore, metu, Marte sanguinario, & bellicis operibus: Veneris sacra colit. Quæ non Helenam ei subiicit, aut velut in conspectum adducit, in Græcia & mediis Argis habitantem, & forma eius exhilaratum furore concitat: nec nauem ædificat, quam Phereclus gubernet: sed Philippæ in vicinia habitantis formam depingit, & lenocinio conciliat amatori Andronico, ex sola fama amore inflammato. Igitur abiecto clypeo, & galea repudiata, spretáque omni militia, ad amicam Antiochiæ degentem deficit. Quò cū venisset, & amoris illecebris Martiū ha-

Hæc fol. 152. de industria omisimus.

bitum commutasset: tantum non lanam tractabat, aut telam texebat, & colum tenebat, vt olim Hercules Omphalæ, sic ipse Philippæ seruiens. Erat ea Petebini filia, soror eius quæ non ita pridem Manueli Imperatori, Andronici patrueli nupserat. Antiochiæ degens, deliciis inhiabat, ornamentorum pene ad insaniam studiosus, satellites per plateas circunducebat argenteis arcubus instructos, proceros, prima lanugine florescentes, flauis capillis nitentes: eáque ratione venabatur eam à qua ipse captus erat, & amatoriis vinculis irretitus, & par pari cum fœnore referebat: cùm alioqui admiranda forma cõspicuus, tum vestibus subinde mutatis insignis, iis præsertim quæ vltra nates & femora demissæ finduntur, & ita corporibus applicantur, vt veluti attextæ illi esse videantur: cuius inuenti autor ipse extitit, laxata vultus toruitate, perpetua seueritate remissa, grauitate morum & solicitudine seposita, abiectóque supercilio. Cæterùm illa prorsus capta, coniugio assensit: atque ædium & patriæ oblita, amatorem secuta est.

σκάφη.) σκάφιω. μηλοβολοῦντας.) μηλοβατοῦντας. μίξεσιν.) πράξεσιν. ἀδελφῇ.) θυγατρί. καὶ καθ' ὅσον ἤδη τὴν ἐρωμένην ὑπαγαγέσθαι.) καθ' ὅσον ἤδη, pro iamiam, haud scio an vsitatum sit. si εἰδὴ aut ἤδη παρὰ τὸ εἰδέναι legas ne sic quidé placet, iudicium lectori relinquo.

153. 154. ἀδιξοῦντας αὐτὸν ἑώρα τῶν τ.) Verba sic sonant: Quum igitur Constantinus se à Philippæ amoribus despici cerneret, qui alas ad alium librarent, & Andronicum malis peterent, eíque faces præferrent. γαλῆ τὸ τοῦ λόγου.) Verba sic ferè sonant. Quemadmodum mustela, vt aiunt, ad sebum, ad pristinas fugas reuersus, vetustísque suis machinis tentatis Et vt erat luxuriosæ vitæ, & vt equus erga mulieres insaniens, in vetitos concubitus ruebat, carnaliter appropinquabat, & intéperáter indulget libidini Theodoræ filiæ patruelis natu maioris Isaacij, &c. ἀκμὴν.) καιρὸν. ἔχων.) ἕλκων. σαλτύχω.) σουλτάν. χαλδίας.) χαλδαίας. γένος ἀπεσβεσμένον.) ἀφανὲς. ἰσχύοντας.) τοπάρχας. περὶ τὸ γένος ἀκολαστάνοντα.) αἱμομιξίαν. σοφιστής.) φρόνιμος. ἀποστήσας τὸ οἶκοι) ἐπὶ δὲ τῆς δόξης καὶ τῆς τιμῆς ἧς εἶχεν ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτῆς. σαββάτου ὁδὸν.) ἵνα ὀλίγον τέπον ἐξῆν δὴ πρὸς ἀπόβολον τοῦ ὁμιλῆσαι αὐτὴν, καὶ ἀναθεῖναί τινα τῶν ἐκεῖ ου. ἐν μεθέξει γενόμενος.) ὡς ἐν οἰκείᾳ διάγων χώρᾳ.

155.156. ἀκρωτομοις.) ἀκροκόμοις. ὀλοφύρονται.) μέμφονται ἐπιτασκούσης.) ἐπιφαυσάσης. καὶ κακοβούλως τῶν προτερείτα λανθανόμενοι.) Referri potest hoc vel ad meritorum & rerum gestarum obliuionem, vel ad insolentiam, pristinæ fortis immemorem. κοπτόμενοι θερμότερον φωνῆς.) Verba sic sonant: Ardentius & miserabilius fulica, draconibus mœstius, halcyone lugubrius.

159.160. μικρὸν.) λαμπρὸν. ὀπώραις.) καὶ βρεκτὰ ὅσπρεια τρώγων. τῶν ἀρετῶν) ἐφετῶν. συνείληπτο.) ἡπᾶτο, ἀλλὰ καὶ ὅτι. μὴ δυσαχθοῦντας.) καὶ δυσειδότοις. δυκήλοις.) δυκόλοις. μικρὰν ἀποπτύνει.) πικρὰν haud dubiè legendum. ἀρτικὸν.) εὔμορφον. ( )

161.162. πεφθέμενον.) πεφεύμενον. ἐρυγώμενον. ὁρμώμενον. ἐσκότου τὰ βλέφαρα.) ἐποίει βλέπειν αὐτὸν ἀλλὰ αἰτὶ ἄλλων. ὡς * ὑπαρανοκίσθαι.) ὑπερέχνω εἶ).

* ὑπερέχνω κεῖσθαι.

166 167. μεταβολαῖς.) μετασκευαῖς. ἀναιδεῖς μόνο.) impudentiores Periphete clauigero, & pinuflexio (liceat enim & mihi ineptire) Sinnide, & Scirone, quos olim Theseus sustulit, &c. insaniores. καὶ δόξαν τέλος καταλελεῖφθαι.) Cum planè sopitum videretur, instar fœcundi agri locupletis hominis, robustiores messores desiderantis, refloruit. ἀνδρὸς.) εἴ τι πρότερον ἴσως αἰδήσεν ἐπιδείξαιμι θα, &c.

169. μικρὸν ἀποθεν.) ὄπισθεν. μήτε τοῖς γραφομένοις προσχών.) μὴ ἀναγνοὺς αὐτό.

170.171. τοῦτο δὴ ὑπὲρ αἱ ταῖς ἀρεταῖς.) Ineptam & intempestiuam hanc appendicem, à me de industria prætermissam, sic interpreteris licet: Id quod opposita virtutibus vitia efficere consueuerunt: quanquam illis propinqua sunt, & penè adhærent. Alter codex habet, ὑπὲρ καὶ ἐν ταῖς καθολικαῖς ἀρεταῖς ἔχει τις τοῦτο ἰδεῖν. ναὶ συγραπῆσαι.) καὶ φίλοι, καὶ ἀδελφοί. τέτρασιν ὑπὸ τροχοῖς.) ὑπὸ τεσσάρων τροχῶν καὶ βοῶν φερόμενον. διαδήματα μαχαιρῶν.) ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλογα αὐτῶν ἁρματωμένα μετὰ κεφαλαρίων καὶ σαγισμάτων λευκαινῶν. καινοτέραν ἐποίει.) φοβερωτέραι. ἀσπὶς ἀσπίδα.) σκουτάριον μετὰ σκουταρίου, κοντάριον μετὰ κονταρίου, καὶ ἀνὴρ μετ' ἀνδρὸς.

172.173. μετὰ τέλος τὸ ἄπον.) μετὰ τὴν παράδοξον νίκην τοῦ πολέμου. περιπόρφυρος πέπλος.) χρυσέοις βλαπίοις καὶ ἐξαμίτοις. εἰς δίφρον.) μέχρι καὶ τῶν κεραμίων αὐτῶν.

174.175. καθ' ἑκάτερον.) ἑκατέρων. καὶ κοινὸν ἐκείνοις βαλάντιον καὶ πήραν προσηκτώμενοι.) Puto Choniatem de latrocinij societate, & partitione manubiarum loqui. ὀφθαλμοῖς ἐντραποῖς θεάσασθαι.) τρανὴς & τρανὸς vsitata sunt, sed ἔντρανος alibi me legere non memini. τοῖς πήχεσι πετρῶν τὸ εὐδαιμον.) Alludit ad dimensiones agrorum, limitibus exundatione Nili confusis. Vnde quidam censent Geometriam ortum habuisse. τὸ εὐδαιμον.) τὴν ἐπιτυχίαν.

176.177. ἀμηρᾶς.) σουλτάνος. πάτροκλον προφασιν προτιθεὶς.) Vide Erasmi Chiliades: quanquam haud scio an ad Homericum Achillem alludatur, qui sæuitiæ suæ Patrocli cædem prætexebat, cùm hosti mortem deprecanti respondet:

κάτθανε καὶ Πάτροκλος ὅ περ σέο πολλὸν ἀμείνων.
Occidit & Patroclus, qui te virtutibus anteit.

τούνιον.) τοῦνον. πενέβιον.) πενέστον. κωμωδεία.) κασέλλια μικρὰ καὶ ἄποςα. ὑπηλίου πεδίου.) κάμπου.

178. ταμάθης.) ταμίαθον. ἐπιχάρματος) πλάγιον. τὰ τῆς τείχας σωτηρία.) στήσαντες καὶ ξύλα καὶ μαγγανίζατζας. κισσάδες.) ναὸς ἔνδοξος.

181. ὅρμοις μὴ προσχεῖν.) ἀλλὰ καταπονηθῆναι καὶ μὴ ἀσφάκτοις.

183. τὰς πύλας.) τὰς πόρτας ἀσφαλίσαντες, καὶ μετ' ἀσβέστου κτίσαντες. δόρυ.) ἐικτάριον. σάλπιγγες καὶ κύμβαλα.) ἀνακραζάσθαι. οἷα νάρκη.) ἐμάσσωσε.

184. ἐλεπόλεις.) τετραρεῖαι καὶ μαγγανικὰ ξύλα.

185. τὸ δὲ δεσποίνης πρὸς τὸ τεκεῖν.) Alter codex rem paucioribus absoluit. ἐκ δὲ τῶν δευτέρων γάμων τοῦ βασιλέως τοῦ δὲ παῖδα γεναμένου ἄρρενα, θεῷ τε φωναί, &c. ὡς χαρμόσυνα προθυμεῖα.) ὕμνοι ἐφέροντο. ὡς δὲ κατὰ τὸν καιρὸν.) ἐπεὶ δὲ καὶ πέρας, ὡς ἔδει, τοῦ βίου κατειλήφει τὸν τὴν ἀναρχίαν τότε περιζωννύμενον ἀπρεπέστερον. &c. καὶ κατ' αἰγειρίδα ὑψηλὴν ὑψηλή.) procera instar populi irriguæ.

187.188. ἐξέκομμα.) ἐξέκομμα. μὴ ζυγῆται.) ὅσοι γυναῖκας μὴ εἶχον. τὴν ὄψιν.) τὴν ἡλικίαν ὄρθιον. ἡλιῶντι.) ξανθίζουσαν κόμην. καὶ πρὸς βόρραν ἄνεμον.) ὅτε δὲ βόρρας ἄνεμος γίνεται, ἀπλῶται ἐπὶ πολύ. θαλάττης ἔφιμοι.) θαλασσόμαχος.

χοι, ὀρθοὶ ὡς φοίνικες, πραγματείας ποιοῦντες καὶ ἐγκευσῆτοι ὄντες, τὰς ἀγκύρας αἴρωσιν.) τὰ σίδηρα λαβόντες ἡρμῴρισαν. ναῖς τῶν τριακοσίων) ταῖς μεγάλη πεπαρμένῳ. ἰδιάζων.) μονάζων.

189. διὰ μιᾶς φορᾶς.) ἀλλὰ διὰ πολλῶν δόσεων.

IN LIB. VI. MANVELIS.

Βίβλος ἕκτη τοῦ βασιλέως Μανουήλ.) Adde, τοῦ Κομνηνοῦ, ἐν ᾧ καὶ τὸν τῶν Τούρκων διέξεισι πόλεμον.

192. 193. ἐθέριζε.) ἐβόσκοντο καὶ ἐχείμαζον. τὰς ἐπὶ σιτισμὸν ἐξόδους ἐκείνων τηρῶντες, τὴν ξύλευσιν αἴειργον.) Vetustus codex melius: ἐπιτηροῦντες τὸν καιρὸν, καθ' ὃν Ῥωμαῖοι ἐξέρχονται ἐπὶ συναγωγὴν ξύλων, καὶ ἑτέρων ἀναγκαίων. σούβλεον.) σούβλαιον. sic & δορύλαιον aliàs, aliàs δορύλεον scribitur, facili confusione diphthongi & vocalis. Vnde suspicor Choniatas pòst appellatos esse, qui olim Colossenses dicti fuere, ad quos epistola D.Pauli extat.

194. 195. χώνας πάλαι τὰς παλαιστὰς.) κολασσὰς, siue κολοσσὰς. nam litera parum perspicua est. χῶμα ἐλθὼν.) εἰς τὸ χῶμα ἔρχεται, καὶ ἐν τῷ ποταμῷ τῷ λεγομένῳ μυριοκεφάλῳ περάγνεται. ἦν γὰρ ἐκεῖ καὶ καστέλλιον ἐκτισμένον ποτὲ ἄοικον, ὀνομαζόμενον οὕτως.

196. 197. ἐπιμήκης αὐλὼν.) μακρὸς ὡσεὶ βούκινα. ἀμφιλαφῶν.) ὑψηλῶν καὶ δυσβάτων τόπων. τὰ σκευοφόρα.) τὰ σαγμάρια, καὶ κατοῦναι, καὶ οἱ ὑποχείριοι, αἵ τε ἅμαξαι. ἐπὶ τὸ ἄναντες.) καὶ τοῖς Τούρκοις ἐπάνω τοῦ ὄρους ἀνακομπόνεντες.

198. 199. ἀμασεῖσι.) κατὰ τῶν ἀμασειέων Τούρκων. ἀφασία πέσσων τὸ ἄλγος.) καὶ λαλῆσαι μὴ δυνάμενος διὰ μέσης ἐντὸς τῆς καρδίας ἔκλαιε. ὀλκὸς.) ὄγκος. ἐξομαλίζειν.) ὁμαλὴν ποιῆσαι.

203. ἐκ τειχῶν συγκειμένοις ἱππείων.) σπαρτζάμια μετὰ καδωνίων. ποταμὸν.) ξηροπόταμον. βουλγιδίων.) θυλάκων.

205. 206. διωλύγιον ἀνοιμώξας.) μετὰ δακρύων ἐβόησε. βαθεῖαν καὶ βαρβαρικὴν.) προσκυνεῖ τοῦτο μέχρι καὶ γῆς.

207. νισαῖον) ἀραβικὸν. καὶ τὴν συνομολογίαν ὡς πρώην αὖθις ἐπιζητεῖ.) πέμψας ἀποκρισιαρίους πρὸς βασιλέα, πάλιν περὶ εἰρήνης διαλέγεται, καὶ ζητεῖ πληρῶσαι τὸν βασιλέα μετὰ ἀνάγκης καὶ βίας. ἃ πρότερον χωρὶς βίας πληρῶσαι οὐκ ἠθέλησεν. Missis ad Imperatorem legatis, rursus de pace agit: petitque vt præstet ea necessitate & vi coactus, quæ prius sine vi præstare noluerit. θεασάμενος δὲ γαβρᾶς.) ἰδὼν δὲ καὶ τὸ ἐπάνω κλίβανον, ὃ ὁ βασιλεὺς ἐπάνω τῶν ἀρμάτων αὐτοῦ ἐφόρει, ὁλόχρυσον ὄντα μετὰ σύρματος, καὶ ἀπὸ τοῦ ἱδρῶτος, καὶ κονιορτοῦ βεβαμμένον, εἶπεν· οὐκ εἰς σημεῖον καλόν ἐστιν, ὦ βασιλεῦ, τοῦτο τὸ χρῶμα, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἐναντίον, ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ πολέμου τοῦτο τυγχάνει. Nescio quid hoc siue scomma siue σαρκασμὸς sibi velit. vtrum rideat Manuelem, vt metu pallentem: an verò innuat, aurea arma periculosiora esse ferreis, quòd spe prædæ plures alliciant.

208. ἅπας δὲ κείμενος ἀπερυθρείς.) ὅλα δὲ τὰ σώματα τὰ νεκρὰ ἐκδεδαρμένα ἦσαν τὰ κεφάλαια αὐτῶν, καὶ πολλοὶ καὶ τὰ μέρια αὐτῶν ἀποκεκομμένοι ἦσαν. ἐλέγετο δὲ τοὺς Τούρκους τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα οὐδὲν ἀποχωρίζῃ ὁ χριστιανὸς ἀπὸ τῶν τούρκων, ἀλλὰ πάντες ὡς Ῥωμαῖοι φαίνεσθαι. ἔπεσον γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν τούρκων πολλά. Hic apertius consilium Turcorum declarat, ostentare eos voluisse, nullum Turcam, sed Christianos duntaxat periisse. Quia verò Turcis addere præputia non poterant, Christianis ea præciderunt: & quos viuentes non potuerant, defunctos in Turcas transformarunt, vtique ludibrij causa.

209. τὴν προτοντίδα.) καὶ ἀνέβαινε κατὰ τὸ στενὸν τοῦ ἱεροῦ. ἀπαρνήσασθαι.) καὶ τοῦτον μὴ δυνάσθαι, εἶπε. τὸ γόνυ ἔκαμψεν.) εὐχαρίστησε τῷ θεῷ, ὡς ὅτι οὐδὲν κακὸν αὐτῷ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐγένετο.

210. στατῆρα.) ἀνὰ υχ δέκα. sed quid hæc nota sibi velit, ignoro: nisi δραχμὰς significet. καὶ κάτωθεν τοῦ ἑαυτοῦ.) & infra vexillũ suum vento expansum, & hostium frontem spectans, vt ij metu & tremore corriperentur, pacem confecisse Sultanum gloriabatur.

211. 212. ἐπικούρων σκυθῶν.) ἀλαμανῶν. sed legendum ἀλανῶν. μαίανδρος τοὺς πλείονας εἰσεδέχετο.) Adde, ἕτεροι δὲ ἐφονεύοντο. alij occidebantur. ἀναστήσας τοὺς κατὰ τὸ πανάστον.) μὴ εὑρὼν τοὺς ἐν πανασίῳ οἰκοῦντας. τοὺς ἐν λακκείῳ.) κατὰ τῶν ἐν τῷ λακκείῳ ἀπάρχεται, καὶ οὐδὲ ἐξ ἐκείνων πολλοὺς ἔβλαψε. περασκευὴν.) ἀποσκευὴν rectius legi videtur.

213. προβατίου ἀρνύμενος θάνατον.) ὡς διὰ προβάτων μᾶλλον προκρίνει τὸν ἑαυτοῦ θάνατον.

218. χρυσοφάλαρον.) χρυσοχάλινον.

LIB. VII. MANVELIS.

218. Κόλπον ἀμφινέμεται τὸν ἰόνιον.) τὴν τῶν φράγγων ὅλην στρατιάν. πολλαχῶς πολυσπέρειαι.) πολυαρχίαν ἔχοντας. ἰσχὺν προειδὼς μείζονα,) ἔχοντα ῥῆγα τοσαύτην δύναμιν, καὶ πλησίον ὄντα τοῦ δυνατωτέρου ῥηγὸς, διὰ δόσεων χρημάτων οἰκονομεῖ μάχεσθαι.

222. 223. 224. καὶ γυναῖκα τῶν ὀργυιῶν.) ἔλαβον χρήματα καὶ ἐρρόγευσαν, καὶ ἀπεδίωξαν σὺν, &c. ἰσοπολίτας.) καὶ συνηρίθμησε καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν τῶν Ῥωμαίων κατάστασιν. οἱ τὰς ἀκάνθας) Alter addit, οἱ τὰς ἀκάνθας, τὰς τὴν πρασιὰν λυμαινομένας. ἤπλοντες ὄντες κέρδους.) πλέοντες καὶ πραγματείας ποιοῦντες, καὶ εἰς τὴν χώραν τῆς βασιλείας ἐνκουσᾶτοι ὄντες, καὶ ἐκ τούτων κερδαίνοντες, &c. παρενοσφίζοντο.) καὶ τὸν συναγόμενον πλοῦτον μετ' αὐτῶν ἀπεκέρδαναν. ἀνάκτορα.) ἐπιμήκισοι περίστυλοι ἀνδρῶνες.

227. 228. σκέπην.) κατασκέπην. εἰς ὄνομα.) ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχαγγέλου μιχαήλ. ἐπέταξε.) ἀπέταξε.

231. ἀκοσμίας.) ἀκοσμίας. χρᾶσθαι.) χρῆσθαι. εὐθέστατοι) εὐθέστεροι.

232. 233. προσδέχεσθαι.) προσφέρεσθαι. προστεθῆναι) προστεθῆναι. διαφόρους.) διαφόρους οὔσαις. κάτωσιν.) ἔνωσιν. αὐτὸν.) αὐτὸ.

235. 236 ἐκδημούντων.) ἐνδημούντων. ἀνάδοχος ἐκ τοῦ θείου βαπτίσματος.) ὅτι καὶ ἐξ ἐκείνου τὸ θεῖον βάπτισμα ἔλαβον. Alter codex de compatriatu (vt vocant) alter de administratione baptismatis loqui videtur. συνδρομάς τε καὶ συνόδους.) ὅτι καὶ στοιχεῖα τοῦ ἀρχοντος εἰς ἓν συναχθήσονται. ἀκήχετιν.) ἀκήλητον. ἀσκέπως.) ἀπερισκέπτως. κοσμεῖν.) κομεῖν.

237. 238. ἀληθὴς.) ἀληθῶς. παρὰ πλάγιον.) ἐτάφη εἰς τὸ πλάγιον μέρος τοῦ ναοῦ τοῦ παντοκράτορος, ἐν αὐτῷ τῷ ναῷ τοῦ τείχους, εἰς ἀψίδα γενομένου, διὰ πλατείας εἰσόδου ἀπὸ τοῦ ναοῦ. ἔαρος.) ἀέρος. ματζούκης.) ματζουκάκης.

241. 242. λέγων δή λῶ.) λέγω δή. διετίθετο.) διετείνετο. ἀστραφέντακις) ἀστροφαίτορες.

243. 244. περιπλάττεται.) περιπλέκεται. λιθοκόλλοις.) χρυσοκολλήτοις. βασιλεύσειν.) βασιλεύειν. τοῦ πέλας.) σὺν πέλας. παρειληφὼς.) μετειληφὼς. βασιλεῖ.) προσπεσὼν βασιλεῖ. καὶ οἱ τὸν νῶτον ὑπεστρώ-

σας.) ὡς ἱμάτιον σῶμα, καὶ γεγονὸς ὥσπερ τὸ χεῖσαν βαστάζοντι.) Sic habent duo codices. Tertius hæc tantùm verba ponit: βαστάσας αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ λιμένος μέχρι καὶ τοῦ παλατίου θήσας αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ τῆς ἐκκλησίας. quid sit illud ὥσπερ τὸ χεῖσαν, non intelligo. & qualemcunque sententiam coniectura sum secutus.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΛΕΞΙΟΥ ΚΟΜΝΗνου τοῦ πορφυρογεννήτου.

246. τῆς ἥβης.) τοῦ δωδεκάτου χρόνου. τῆς * βασιλίδος ἥρων.) ἐπεθύμησε βασιλεῦσαι. ὑποπτευσαμένου.) ὡς ἐλέγετο ἐπλησίαζε τῇ μητρὶ τοῦ βασιλέως καὶ παιδός. Hic apertius declarat stupri suspicionem.

* βασιλείας.

247. ἐς αὐτανεψιὸς ἦν πρὸς πατρὸς τῷ βασιλεῖ μανουήλ.) Imperatoris Manuelis patruelis.

248.249. τὸν μὲν λοιπὸν ἄνθρωπον ἐξηρθρωμένον, καὶ λίαν βραχυμερέστατον.) τὸ μὲν ὅλον σῶμα καὶ λίαν μικρὸν ὂν, τὴν δὲ κεφαλὴν μεγάλην ποσότητι, ὡς παρὰ πάντων θαυμάζεσθαι. σουλταίῳ.) σαλτούχῳ. ἐξ ἀδελφῶν δι᾽ ἔφυσαν.) ἐξαδέλφου πρώτου ὄντος τοῦ ἀνδρονίκου διὰ τῆς ῥινοτομίας ἑλκύσῃ τοῦ βήματος.) δίστῃ ἐπὶ τὸν θρόνον τὸν βασιλικόν.

251. χρεὼν δὲ μὴ ὑπονοθεύειν.) Possunt hæc verba etiam ad scriptorem ipsum referri per parenthesin προκαταληπτικὴν, hoc modo: In quo hæc etiam verba præter cætera continentur (neque verò adulteranda sunt aliena dictione, sed ita vt scripta sunt referenda) Si quid, &c.

253. καὶ εὐίσκεσθαι.) μεταρρινίσκεσθαι.

255. καπηλιθαίνειν μὴ θεμιτάς.) καὶ καπηλιθαίνειν εἰς τὰ ἀθέμιτα, καὶ τὸ γένος οἱ ἐντεῦθεν ἐπιθειασμοῦ. μάλα κατιέοντα.) καὶ μάλα πρακτικῶς ὑποτιθέμενον τὸ πρακτέον.

257. παρακαθισάντες.) παρακαθίσαντες. δορυφορεῖ.) δωροφορεῖ. Alter de hasta, alter de muneribus ferendis loquitur. ἐννόμως.) ἔννομος.

262. πάλαι αὖ.) παρῆκε τὴν ἐνδοτέρω τῶν προνάων εἰσβιάζεσθαι πάροδον.

263.264. τῶν ἐν ἀμφινείαις.) τῶν μνημάτων ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι. βασιλεῦσι.) στρατηγὸς τίτος.

270. νάμασι) ἰδύμασι.

276. οἴμησεν) ὥρμησεν.

280. ἔργον.) ἔρον, amorem.

282. ἀπιστότατος.) πικρότατος.

284. θανασιμώτερον.) θανατωσιμώτερον. βουληθεὶς.) Alter codex habet, τὸ ἐκ τῆς ἀνεψιᾶς θεοδώρας ἀποτεχθὲν αὐτῷ θυγάτριον τὴν εἰρήνην, εἰς γάμον ἁρμόσαι τῷ ἀλεξίῳ, ὃν ἡ κομνηνὴ θεοδώρα τῷ βασιλεῖ ἐγείνατο μανουὴλ, βιβλίον. &c.

287. προσπεδρείαν.) προεδρείαν. βαθυγέρων.) βαρυγέρων.

288. ὑδρευσάμενος.) ἐπιπτυσάμενος. ἐπιπτυσάμενος.) ὑβρισάμενος, permutatis vocabulis. ὁ παῖς οἱ.) αὐτοῦ δωροφορούμενος.

289. ἀνάσταθμον.) ἄμβωνα. μὲν ἔπειτα.) μετέπειτα. μονιός.) θήρ.

290. κοινῶσαι.) κοινωνῆσαι. αὐτάς.) ἀγρας.

294.295.296. παγανικῶς.) πανικῶς γεροντιον.) ἀνδρόνικον. εἰς ἔντερον πόρνης.) ὅτι εἰς κοιλίαν πόρνης ἠφανίσθησαν καὶ ἐφθάρησαν χρήματα, ὅσα διὰ πολλῶν κόπων. πολλοὶ ἀστὴρ ἀείζηλος.) ἡμερινὸς ἀστήρ. τὸ δὲ τῆς κωνσταντίνου φιλοταραχώτατον.) In vetusti codicis margine hoc loco mendacij arguitur Choniates, quasi populo Byzantino fiat iniuria: &, si qua perperam committantur, ea potius hominibus potentibus & seditiosis sint adscribenda. quanquam enim scriptura non satis legi potest, tamen satis apparet hanc esse sententiam. ἀλογία χαίρει καὶ τὴν ἐπί τι ἐπιτεύ.) τὸ πλῆθος αὐτῶν χαίρουσιν εἰς ἀποστασίαν καὶ ἁρπαγήν.

297. ὑποκαπιστῶν.) τὸ γὰρ δειμαίνειν ἄκρας, τοιαῦτα ὑφηγεῖται ἐκεῖνα. περιβάλλεσθαι.) φέρεσθαι. τελευτήν.) πνιγμονήν.

IMPERIVM ANDRONICI.

303. δαιταλεῦθεις.) καὶ τὴν νεύουσαν ἐς ἅδου πληρούμενος πλάστιγγα, ἐνθέντες. προσφθάναι.) προφανῆ. παραβόλως.) παραλόγως.

308. ἀπέχθειαν.) ἀπώλειαν.

310. κατὰ μικρὸν.) κατὰ καιρὸν.

311. πετησίμοις.) πετασίμοις.

313. ἐξ ὀμμάτων.) ἐξόμματον legendum puto.

314. τῶν ἐπισκόπων ἕνα.) τὸν ἐπίσκοπον ἀδρανοῖς. στασιωτῶν.) στρατιωτῶν.

317.318. ἐπανεικότα.) ἐπαναζεύξοντα. τῶν δεσμῶν.) δόμων.

339.340. ἀλλὰ) ὡς ἦν ἐκ τῶν δρωμένων πεσεῖσθαι νηλεεστέραν, &c. μεμαθηκότες.) νενομικότες. ἀνδρόνικον.) γεώργιον.

341. πλυάρχην.) πλυέραστον.

LIB. II. ANDRONICI.

344. τμήματα.) τάγματα.

346. δωδεκάδωρα.) ὁπόσα εἰς ὕψος ἦρτο.

353. προσαγγέλλων.) προαγγέλλων.

354. παῤῥησίαν.) εὔνοιαν. ἀλλ᾽ ἥδιον.) πηγαῖον καὶ πότιμον.

362. ζύμωρος.) ζύμιτος. ἤρχετο.) διήρχετο.

363. ἀτομούμενα.) γινόμενα. ἐπικλάοντα.) ἐπικλάοντα.

365. ἡμῶν.) Adde, αὐθέντου καὶ βασιλέως. γὰρ.) αὖ καὶ ἀνδρόνικον. πλωιοῖς.) ὕδασι.

377. αὐλοῦσαν) ἀλοῦσαν.

379. γυρεφῶς.) δολερῶς. θέλων.) ἕλκων.

385. πλήρεις.) πλήρης. στικτὸς.) στυγνὸς legendum. ἀθλίας.) ἀθλίως. τῶν δημοσίων τόμων.) καὶ τοὺς βασιλικοὺς τόμους, τοὺς τὰ δίκαια τῆς πολιτείας παρὰ τῶν προτέρων βασιλείων ἔχοντας ὑπογεγραμμένους, ἥρπαξαν καὶ ἠφάνισαν. ὑπὸ τῶν διαφόρων.) ὑπ᾽ ἀδιαφόρων ἀνθρώπων. ἀλλὰ καὶ τὸ θανεῖν ὑποβλέπεσθαι.) τὸν θάνατον αὐτῶν προσίκοντον. ἀποφροντίσαι τὸ βασιλέα.) καὶ ὁ πατριάρχης εἶπεν, ἀπὸ τότε ἀπεφρόντισεν ὁ βασιλεὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ συνέταξε μετὰ τῶν ἀποθανόντων, ἀφ᾽ οὗ εἰς τὴν πόλιν ἔμελλες εἰσελθεῖν σὺ, καὶ τὰ κοινὰ διοικεῖν πράγματα. ὀψὲ καὶ σοῦ μεταχωρεῖ.) μέλλων δὲ διαπεραῖν ὁ πατριάρχης ἐξόπισθεν εἶπεν ταῦτα, ἐπίστρεψον ψυχή μου, &c. Quod alter Andronico tribuit, alter patriarchæ ascribere videtur, sed minus probabiliter. σοῦ ἐκείνου πόδας προσπτύσσεται.) ἀσπάζεται κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν τοῖς ἄρχουσι συνήθειαν, ξυναγείροντες καταναίουσιν.) μέσον τοῦ ἱπποδρομίου καταναίουσιν. συχνὰς ἐκμετρήσας.) ὀλίγας ἡμέρας ποιήσας. ἐπειδή τις.) Adde, καὶ γοητεία τις βαρβαρική. πάντα οἶκον πρεσβείων.) ἄκοις κατεσκόπευε. περὶ τῶν κοινῶν διαλεχθεὶς συμφορῶν.) ὅτι ὅλως ὑπέλαβεν, ὡς ὁ βασιλεὺς ἀλέξιος ἔχει ἐξουσίαν, εἰπεῖν τι περὶ τῶν κοινῶν εἰς πόνον ἅπαντα.) ἦν διὰ ταῦτα πᾶς πόνος εἰς κεφαλὴν, inuerso verborum ordine. καὶ τὸ τῆς συγκλήτου μέρος.) καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς πόλεως ὅσοι εὐλάβειαν μετήρχοντο. βαρυπενθὴς ἦν.) ἐραθύμει καὶ ὀλιγοψύχει. βαρυγέρων.) βαθυγέρων. διακόμενον καὶ

ατειτέ-

κτηνόδρομον.) Adde, μέχρι καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ. κατὰ τοῦ ἀετίδος.) ὑπαχθέντες, καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ βατατζῆ περιδοῦναι. ὁποῖον δὴ τῶν κακοχόλων.) καθὼς ποιοῦσιν οἱ κακογνώμονες καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι ἄλλα ποιοῦντες σήμερον, καὶ ἕτερα ἐργάζονται αὔριον. χρόνια διατελέσῃ.) χρόνον γὰρ ἕνα ἐκεῖσε ποιήσαντες. τὴν ἐκ τοῦ μέσου ταύτης μετάστασιν.) Adde, ἐπειδὴ ἐμποδίζει τὰ κοινὰ πράγματα, καὶ οὐδὲ τὸν δῆμον εὐεργετεῖσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως ἀφίησιν. Quando & rempublicam impediat, & ne Imperatorem quidem bene mereri de populo sinat. δορυφόροι τὰ ἐπὶ τῶν ὤμων.) οἱ παριστάμενοι αὐτῷ βάραγγοι τὰς μανάρας κατεβίβασαν ἐπάνω αὐτῶν. υἱεῖς ἐκκαίδεκα ὄντες.) ἑνδέκα. ἄλλοις ἄλλοις κακοῖς περιβαλών.) καὶ ἄλλους ἐν ἀφορμαῖς οὐδαμιναῖς ἐτιμώρει τε καὶ ἐφόνευε. εἰς τὴν τοῦ ἁγίου διομήδους.) περιεῖρξεν αὐτὴν ἐν τῇ πόρτῃ τῆς χρυσείας εἰς φυλακὴν στενοτάτην. καὶ τὴν μὲν τὸ γλυκερὸν φάος.) καὶ πείθουσι τὴν δέσποιναν, καὶ ἐν τῷ ἐκεῖσε ἀμμώδει τόπῳ τοῦ αἰγιαλοῦ ταύτην χωννύουσιν. ὁ διὰ τὴν ὑπαργυρίζουσαν.) ὁ χρυσόθριξ καὶ χρυσόμαλλος. πυρσὴν αὐτῷ περιέθεντο.) τὴν χρυσῆν καλύπτραν. περιδυσαγορεύεσθαι.) καὶ τὴν τῆς φύσεως τάξιν μεταλλάττειν.

οἱ δὲ ἄλλο τι ὑπενόουν.) ὅτι ὑπὸ τοῦ κόπου καὶ τοῦ βάρους τῶν βασιλικῶν περισήμων μὴ δυνάμενος κρατεῖν τὰ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς γαστρὸς αὐτοῦ βρώματα, τὴν βράκα αὐτοῦ τὸ γερόντιον ἔχεζε. οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.) τουτέστιν, οὐ καλόν ἐστι πολλοὺς αὐθέντας ἔχειν, εἷς αὐθέντης ἔστω, &c. γερμανῶν, οἳ κατωμαδὸν τοὺς ἑτεροστόμους πελέκεις αἴρουσιν.) καὶ γνωσθέντες παρά τινος ἐκεῖσε βαραγγου κρατοῦνται. τὸ ἕτερον: vt suprà etiam monui, in compositione ferè alterum è duobus significat, vt ἑτερόφθαλμος, Cocles. Hic pro ancipiti verti, quòd intelligere videtur *hellempartas*. Si quis verò partisonas intelligere mauult, non impedio. τὸ ἑτερόστομον certè non nisi per ambages molestas propriè explicabitur. τὸ τῆς ἐκείνου γλώττης τρυγῶντες μελίκηρον, καὶ ὡς ἄγρωστις ὄμβρον.) Fauum linguæ illius, vt gramen imbrem, aut rorem Hermonium montes Sionij, magniloquentiam eius amplectebantur, maxima cum lætitia redeuntes, non secus ac si aureum seculum, & * molitum molæ victum, aut Solis mensam appositam reperissent, &c. Verba, τὴν ἀληλεσμένην τοῦ μύλου δίαιταν. suspecta mihi sunt, nisi sit recens aliquod prouerbium. Vtcunque sit, ego sententiam expressisse contentus fui. ταῦτα δὴ τὰ χθές τε καὶ πρῴην.) ἀλλ' οὔπω ὥρα παρῆλθε πολλή. κατὰ τοῦ κενεῶνος.) καὶ κρέμει αὐτὸ κατὰ κεφαλῆς. μετὰ τοῦ ποδὸς.) αὐτοῦ.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ.

300.301.&c. μήπω πληρώσασαν.) τότε πληρώσασαν. ὑπέρωρος τὴν ἡλικίαν.) ὁ γηραιὸς, καὶ τὴν τὴν ἡλικίαν ὑψηλός. καὶ τοὺς ἄλλους ὅσοι παραβάται.) καὶ ἄλλους ὅρκους οὓς ὤμοσε, καὶ παρέβη εἰς διάφορα πρόσωπα. Alter plura periuria tribuit Andronico, alter factionem eius eodem crimine inuoluit. τῷ βασιλείῳ βήματι.) καὶ ἕτερα τινὰ μικρὰ δωρήματα. ἀλκυονείοις ὀνομάζεσθαι.) ἡμέραι ἀλκυονίτιδες γαλήνης καὶ ἠρεμίας μεσταί. ἡ ἀλκυὼν γὰρ, ὅτε ἐπὶ θαλάσσης γεννᾷ, γαλήνην καὶ ἠρεμίαν μεγάλην ἔχει ἡ θάλασσα. Halcyonij dies tranquillissimi & quietissimi. Nam quando Halcyon in mari parit, mare admodum tranquillum & placidum est. νῦν μὲν διετέτατο.) Malim, νῦν μὲν διετέτατο, ἢ διατείνεται. ἐς γονατα καὶ γλουτούς.) γλουτοὺς videtur hic ponere non pro clunibus, sed pro suris, ἀντὶ γαστροκνημίδων. καὶ πρὸς αἰσχύνην ἐπιτήδειον.) καὶ οἷον δή τι ἕτερον κατόρθωμα χρώμενον. & paulo suprà pro οὐχ ὅπως εὖ πράττοιεν, alter contrariam sententiam habet, καὶ ὅπως μὲν εὖ πράττοιεν τὰ Ρωμαίων, ἀφελεῖ δὲ, sed prior lectio rectior videtur. nam cordatos senatores tolli è medio, minimè profectò est è Republica.

306.307.&c. τειχομάχα ἱστῶν, βελοστάσιά τε.) Hunc locum generatim sum interpretatus, quia propria vocabula non suppetebant, & periphrasis permolesta futura videbatur. νῦν μὲν ὡς πρόβλημα προὐτίθει τῶν ἐλεπόλεων.) καὶ ἐπὶ τοῦ κριοῦ ἐκάθισε δεδεμένην. ἐπὶ βραχύν τι κάτω κάρα πεσών.) καὶ τοῦ ἐγκεφάλου αὐτοῦ ζαλισθέντος. τὰς χεῖρας λελυμένας τῶν ἱματίων.) δεδεμένος τὰς χεῖρας, contrario sensu. φόνοις ἐχραίνετο.) ἐφόνευε καὶ ἐφαρμάκευε. ἦν γὰρ ὑφορώμενος ἀεὶ τὸ ἰῶτα.) ἦν γὰρ χρησμοδοτημένον αὐτῷ. ὡς τὸ ἰῶτα τὴν αὐτοῦ καταλύσει βασιλείαν. μαλεϊνὸς ὄνομα.) ἀνὴρ ἐκ γένους λαμπροῦ καὶ ἐνδόξου, κατὰ τοῦ ἀνδρονίκου μανείς: quod alter negat, hic affirmat. ὁ δὲ μὴ ἀνδρῶς τὸν λόγον δεξάμενος.) ὁ δὲ τῇ τῶν χειλέων περιψοφήσει τὸν παθηνάμενον ὑποφήνας, labiorum strepitu dolore declarato. τὰ τῶν ἀφιεμένων πετρῶν ἐρείσματα.) Ex hoc loco ferè conijcio, Siculos habuisse bombardas eo tempore, nisi fortasse balistis maximis vsi fuerint.

150. ἀγγέλοις αὐτοῖς αἰδεσίμου.) δυσθεάτου.

328. 329. &c. φλῶντες ἐς δεῦρο τῇ δυνάμει τοῦ χρυσοῦ.) φλῶντες, scilicet τὴν κεφαλήν. κατὰ τῶν ὄφεων τῶν ἀκοντίας.) instar serpentum, qui Acontiæ seu iacula dicuntur. στόμα τῆς συγκλήτου παρ' ἀνδρονίκου.) Alter inuertit hanc sententiam: στόμα παρὰ πάσης τῆς συγκλήτου τοῦ ἀνδρονίκου καλούμενος, καὶ σύμβουλον καὶ ἀκούμβισμα τοῦτον ἔχων ἀνδρόνικος. Qui à toto senatu Andronici os dicebatur, cuius consiliarius & veluti asylum esset. θεσσαλονίκην δὲ παρακαθῆσθαι.) ἐς δὲ θεσσαλονίκην ἀμαθεῖ [fortasse ἀμαχεῖ] καὶ εὐθυάρχως ἱέναι. εἰ μὴ ὁ τῆς γαμετῆς τούτῳ πατήρ.) Sæpenumero ad hunc modum datiui pro genitiuis ab hoc autore ponuntur, haud scio librariíne errore, an affectatione autoris. διασύρειν οὐ παύεται.) καὶ βλάσφημα καὶ ἄπιστα λόγια λέγειν, βδέλυγμα, &c. ταῖς τῶν σταδιοδρόμων.) στάγισμα ἀλόγου φορεῦν, καὶ τὰ περισσότερα τῶν μελῶν ἀνάμεστα ἔχον, πρὸς τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος, γελοιαστικόν, &c.

IN LIBRVM II. DE IMperio Andronici.

346. 347. &c μὴ ἂν ὑποβεβηκέναι.) διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὸν πόθον ὃν εἶχον πρὸς τὸν θεῖον αὐτοῦ καὶ βασιλέα μανουήλ. Sententia paulò alia est: Alexium iureiurando confirmasse Latinis, se, vt primùm visus fuerit, in patrui sui Manuelis gratiam susceptum iri, &c. κατὰ τὴν μοσυνόπολιν.) μέχρι μοσυνοπόλεως καὶ βολεροῦ ἔφθασαν. κροκοδείλῳ πάνυ τοι ἐμφερές.) ἀπὸ ζώου κροκοδείλου κατασκευαζόμενον σκίγκον λεγόμενον. κάρχαρον.) κυνὸς κάρχαρον τοὔνομα, vt sit proprium. ἠ ἐβλακεύοντο.) ἐκολακεύοντο. παίζειν.) ἀλλὰ συμπτωματικὸν ἐστι τὸ τιμωρῆσαι, ἢ τὸ εἰπεῖν αὐτόν. πολιτείας ἤδη κατ' αὐτοῦ φλεγμαινούσης μειλίγματα, οἷς οὐκ ἦν ἀρρενούμενος.) Potest τὸ οἷς pro ἐφ' οἷς αἰτιολογικῶς capi. Ad leniendam ciuium indignationem, propter ignauiam eius, &c. καὶ τὰς διασποράς ἐπισυνῆξε.) καὶ τὰς διασπορὰς, καὶ τὰ τέλη τοῦ δημοσίου ηὔξησε, καθότι ἔπαυσε τὰς ἁρπαγὰς τῶν

περὶ ὧν, καὶ τῆς ἀδικίας, καὶ τὰ παραπλήσια ἁμαρτήματα. δημοσίαν πλεῖστον.) πλέον legendum videtur.

359. ἔγραψε δὲ καὶ πρός τινας.) Hoc epistolium ex vetusto codice adieci, in eoque conuertendo etiam Græca virorum nomina Latina vtcunque feci: vt epitheta, quæ & antitheta sunt, aliquo modo exprimerentur. ac ἀληθινοῦ καὶ συνισίου nomina satis clara sunt. λαχανᾶ verò ἀγοραῖον appellat, quòd holera in foro væneunt. Est & παρονομασία quædam in verbis ἀδικεῖν, & ἡ τὸ ζῆν. Græcæ enim pronunciationis studiosi κ ferè per c Latinum efferunt, ADICIN, ITOCIN.

361. ἐνδεδυμένον ἀμπεχόνην εἰς γλουτὸν ἀμφιεσθῆ.) οὐ βασιλικῶς ἐσταλμένον, οὐδὲ χρυσοφορεσιῶντα, ἀλλ' ὡς ἐργάτην τοῦ θέρους ἐκ γερανέου βαφῆς φερειῶντα ῥοῦχον χιτῶνα μέχρι καὶ τῶν γονάτων, ἀπὸ δὲ τῶν γονάτων μέχρι καὶ τῶν ποδῶν ἐντετυλιγμένον ἄσπερ στανὸν μετὰ λωρίων, ἕως κάτωθεν γονατιζόμενον. καλαΐνε βαφῆς) Fortasse καλαΐνου, nigri coloris. Vetustus codex habet γερανίου, gruini coloris, qui ferè est ferrugineus. κάλαινον adiectiuum nomen nusquam reperio. ἐν ᾧ γυμνοὶ περιβλημάτων μηλοβολοῦσιν ἀλλήλους οἱ ἱερεῖς. Alter crassiore Minerua habet, ἔνθα πόρναι γυναῖκες εἶχον τὴν κατοίκησιν. εἰπὼν μηδαμῶς συντίθεσθαι πρᾶξει.) συγκατατίθεσθαι πρᾶξίν τινα παρὰ τοῦ δήμου ἐνεργουμένην. ἀσυμφανῶς τὰ μέλλοντα.) τὴν τῆς ἀστρονομίας πρᾶξιν ὡς δυσχερῶς τὰ μέλλοντα λέγουσαν.

367. κατὰ τὸν προφήτην εἰπεῖν τὴν οἰκείαν μάχαιραν.) τὰ τοιάδε θεὸς ἠκύρωσε διαβούλια, ἐξ ἀνθρώπων τὸν ἄνδρα θέμενος, nisi Deus illo sublato ista consilia fregisset. καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ θείου δέ.) Alter codex omissa hac clausula, tantum hæc habet: ἐκάγεται παρὰ τῶν οἰκείων εἰς τὴν τῶν ἰσομένων προέγγωσιν δι' ἐργασίας ἀποβαλομένου, καὶ περὶ τῆς τοιαῦτα δὲ πράξεσι μηδόλως προέπρεψεν προσέχων τὸν νοῦν, ἀλλ' ὡς ἀθεμίτως ἀποστρεφόμενος, καὶ δὴ τὴν θυπολήν, &c. ἐνάτου ἔτους.) Reliqui duo codices habent τετάρτου. λαμπῷ διχρώμῳ.) φορῶν οὐχον χιτῶν ἐκ χρωμάτων δύο. πλήθει κατὰ μέσον.) καὶ διαχωρίζει τοῦτον μέσον μέχρι τοῦ στήθους.

377. αὐλοῦσιν ὡς ἐκ ναὶ ταφρεύοντες.) Alter habet ἀλοῦσιν, sed perperam. Vetustus codex, ἦν ἠγάπα καὶ προσέκειτο πλέον τῶν ἄλλων, ὡς ἐξουσίας τραγῳδοῦσαν. τραγῳδίαι ὑποκείνεται,) μονοχόρδιον λαβὼν, θρηνεῖται μέλος. οἱ ἐν δεσματηρίοις σιτούμενοι λέοντες.) εἰς τὴν φυλακὴν ἦσαν, καὶ οἱ λέοντες μετὰ σιδήρων κρατούμενοι. quod alter μεταφορικῶς scribit, alter ἁπλῶς videtur accepisse. διὰ τοῦ φρύγος.) ἀνόσιος ἀπὸ τοῦ στρατεύματος ζυγομαχήσων κρατῶν γυμνὸν, μέχρι τῶν ἐγκάτων αὐτοῦ ἔβαλλε. μετ' ὀδύνης.) μετὰ βίας πολλῆς.

385. στικτὸς, πελιός.) συγγός legendum videtur, vt cæteri duo codices habent. στικτὸς est, notis quibusdam aut maculis interpunctus, varius. πλήρη δὲ πότου τόπον.) οἶνος vinum est, οἰναῖον quasi vinaria, locus vino plenus.

ISAACII LIBER I.

386. ἀπραγμόνας.) ἀπροσδοκήτως δ' οὕτως, ἀπαράχως καὶ ἀνελπίστως. εἰ ἀπόμαχοι τοῦτες, καὶ πρότερον ἦσαν.) Alter codex, πάλαι ποτέ. pro τῆτες fortasse legendum τῇ χθὲς, vel τὸ τέως: quanquam hoc toties occurrit, vt pro mendo habere vix ausim.

389. ἀεὶ τὸν ὄπισθεν κτείνοντες.) conuerti, Eos qui terga dabant. cum videatur potius legendū, τὸν ἔμπροσθεν. μεταπεσόντες.) μεταπεμφθέντες, tertius μεταστραφέντες. ἐνεστῶντο τῆς σφαγῆς.) εἶχον γὰρ ἡμέρας πολλὰς μηδὲν τῶν βρωμάτων φαγόντες, ὡς ἔφαγεν ἅπας ὁ στρατὸς, καὶ ἐνεπλήσθη, καὶ ἐλιπάνθη ἀπὸ τοῦ πλούτου τῶν ἰταλῶν. Alter metaphoricè, alter propriè loquitur: alter de cædibus, alter de spoliis & fame agit.

391. τοῦ ταγκρὶ.) Fortasse Tancredum intelligit, Salernitanum principem, crudelem illum pudicitiæ vindicem, si fabula verè narratur. οὐ φιὲ.) ἐκ φιὲ. ὑπεμβρίου.) σεπτεμβρίου μηνός.

393. 394. τὴν ἵππον.) ὁ πεζικὸς στρατός. ἀσπαίων ὃν κόλπον.) περὶ τὸν νικομηδείας τόπον.

395. κόλπον τὸν ἑλλησπόντιον.) περὶ τὸν τόπον τῆς λαμψάκου εὑρόντες. ὑπὲρ τὰς τέσσαρας χιλιάδας.) εὑρέθησαν ἐπέκεινα τῶν δέκα χιλιάδων. οἱ δὲ ἦσαν ὑπὲρ τὰς τετράκις χιλίας.

397. 398. τῇ ὑπηρεσίᾳ.) ἰψηφρεία. καὶ δέρειν ἐξημμένον.) καὶ περιβολαὶ μετὰ καλαμαρείου. γράφων συχνὰ ταύτην ἔβλεπε, καὶ λειώνων καὶ σβουρίζων αὐτὴν, * καὶ εἰς ἀέρα κτυπῶν, καὶ ταύτης μόνης σὺν κτύπους ἐφόδου, μήποτε παρὰ τοῦ διδασκάλου κωλυθῇ διαλάβης.

399. σαμῆ.) ἀσαμῆ. ἀμυθῆ ταῦτα.) Puto legendum ἀμυσῆ, pro ἀφειδῶς.

401. &c. ἠλιξ ἦν.) εἰ καὶ νέος ἦν καὶ ἀνδρεῖος. Posset τὸ ἠλιξ etiam ad corporis proceritatem referri, quia ἡλικία & ætatem & staturam significat. ὁ ἐν τῇ θαλάττῃ περιπατῶν κουρσάρειος.) πειρατής. μεγαλείτης) μαχαιρείτης. ὁπόσα οἱ πεῖς δαίμοσι κάτοχοι διαπράττονται.) καὶ τύπτοντες ἑαυτοὺς μετὰ σιδήρων ὡς ἐξεστηκότες καὶ προφητικὰ λαλοῦντας δῆθεν. Ita describitur hic locus, vt non satis appareat, vtrum subornata, an vera illorum insania fuerit. Si simularunt, atrox est, & ferè plus quàm Iberica simulatio, ferro se lacerare. Si insanierunt, quo pacto edoceri potuere, vt ea dicerent, quæ Alani & Petro placebant?

404. 405. &c. καὶ κατὰ τὸ ἄποθεν.) ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦ ἔξω λεγομένου ζυγοῦ ἐξέρχονται. καὶ τοῖς τῶν ὀρθέντων βλάχων φιναλισμοῖς.) καὶ τοῖς τῶν προσκυνησάντων αὐτὸν ἀπατηθεὶς ἀπατηλοῖς λόγοις. ὡς καί τινα τῶν ἐπὶ τῷ δικάζειν. Corruptus hic locus est, aut saltem ita intricatus, vt ferè nulla certa sententia ex ea possit colligi. Quare vetusti codicis lectionem, etsi nec ipsam talem, qualem ratio Grammatica postulat, paulo tamen expeditiorem in conuertendo sum secutus, quæ huiusmodi est: ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τὴν βασιλίδα πόλιν καταλαβὼν, ἐγκαυχώμενος ἦν ἐπὶ τοῖς διαπραχθεῖσιν αὐτοῦ ἔργοις· ὡς καί τινα τῶν κριτῶν (ὑπῆρχε δ' οὗτος ὁ μοναστηριώτης λέων) λυπηθῆναι ἔφη εἰπόντα τὴν τοῦ βασιλείου βουλγαροκτόνου ψυχὴν. ἐκεῖνος γὰρ ὅτε τούτοις εἰς τέλος διέφθειρε, διετάξατο· εἴ περ πάλιν εἰς ἀποστασίαν ποτὲ τραπῶσιν οἱ βλάχοι. οὕτως ὀφείλει ὁ μέλλων καταπολεμῆσαι αὐτοὺς, ποιῆσαι τὰ αὐτοῦ καπιανοτόπια, καὶ εἰσελθεῖν εἰς αὐτοὺς, καὶ τὴν τοιαύτην διάταξιν ἐν τῇ τῶν σωθείων μονῇ ἔθηκεν. ἐψεύσατο γοῦν ἡ τοιαύτη διάταξις, καθότι σὺ βασιλεῦ, ἃ διὰ πολλῶν χρόνων ἐκεῖνος διετάξατο πληρεσθῆναι, οὕτω ὑμοίως ἀπῆλθες, ὡς οὐδὲ εἰς ἐνθύμησιν ἀνέβη ἐκείνου ποτὲ, γελῶν δῆθεν καὶ ἐμπαίζων τὰ παρ' ἐκείνου διατεταγμένα. ἦν ἂν διανέμων τὰ καλά.) ἔμελλεν ἄν τι γενέσθαι καλόν. ἦν δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν ἡλικίαν μακρός.) Amplius integro folio descripsi ex vetusto codice. Cæteri duo habebant hæc tantum: ἀνὴρ δ' οὗτος ἀξιοθέατος τὸ εἶδος, καὶ πλουτῶν ἐμπειρίαν τῶν τακτικῶν. τότε δὲ οὐ καλῶς τὸν κατὰ βλάχων διεστρατήγει πόλεμον. ὅθεν διαδέχεται τὴν ἡγεμονίαν ὁ βρεχίας Ἀλέξιος. ὁ δὲ καὶ πάλαι μὲν ἐνήδρευε τῇ βασιλείᾳ, ἡνίκα τὸν κατὰ λατίνων ἐστρατήγει πόλεμον. ὥστε καὶ νύκτωρ τὸ τοῦ ἱερέως ἄδυτον εἰσιὼν,

ϕῶν, ἀνασείειν πρὸς ἀποστασίαν ἐπεχείρητο τὸν ὄχλον. ὡς δ' οὐ προὐχώρει τῷ ἰωαννικῷ τὰ ἑαυτοῦ διαβούλια, σπουδὰς ἐκ βασιλέως δεξάμενος, τὴν μὲν ἔξεστιν καὶ πάλιν ἔτρεφε τὴν αὐτήν, κατέχων βίᾳ καὶ ἄγχων, ὡς ἵππων ἀλώιον, τὸ ἐνδόμυχον φίλαρχον. τότε δὲ ὡς ξυρὸς ἀκόνης τῆς συνδρομῆς τῶν στρατευμάτων λαβόμενος, ὑπέθηξεν ἑαυτὸν πέρας ἐπιθεῖναι τοῖς σκεπτομένοις πρότερον, &c.

406. εὑρίσκουσι.) εὑρήσουσι.

407. προσφρύεσθαι τοῖς τείχεσι.) προσφύεσθαι.

410.411. σανίσι παχείαις ἑκατέρωθεν αὐτὰ διειληφότες.) τὰ τούτων πλοῖα προσσυνάξαντες, καὶ μετὰ σανίδων παχέων εἰς ὕψος αὐτὰ ἀναφώσαντες ἀντὶ ἁλιευτικῶν συνδαλίων, εἰς πολεμικὰ αὐτὰ μετεσκεύασαν. προπονητὸς εἰκήτορας.) τοῦ στενοῦ ὁ τόπος. ἰχθύων ἄγρα.) ὁ ψήρια ἀγρεύειν. μαιεσθαι ὤοντο ἀπέχων.) δαιμονιαρίοις ἀπεκάλουν αὐτόν. τὴν νίκην εἶχεν.) ἀκλεῶς φεύγουσιν, καὶ εἰς τὴν ἐξάρτυσιν ἀποκλείονται turpiter fugiunt Imperatorij, & inter naualia se includunt (si modò ἐξάρτυσις αὐτὶ ναυσταθμοῦ intelligi debet) οἱ τοῦ στόλου τοῦ βασιλέως.) οἱ τοῦ βασιλικοῦ στόλου κόμητες. ἰταλιώτης.) λαμπαδοῦχος.

413. καὶ ὅσοι κίοσι τῆς γῆς ὑπερήρθησαν.) Fortassis ὡσεὶ κίοσι, vel κίονες. καὶ μὴν ὑπερέχεσιν.) ὑπερεχέθησαν αὐτοῦ ἀξίωμα καὶ πλεῖστον πολλῷ, ἵνα ἔλθῃ ἐς τὸν βασιλέα, καὶ λάβῃ τὴν τούτου ἀδελφὴν εἰς γυναῖκα. τοῖς προσρηγνυμένοις διαχαλῶν δαιτρεύμασι) προρηγνυμένοις, quæ per aluum egeruntur: nisi fortè προσκειμένοις legendum, id est appositis.

414.415. ἀὴρ παραχώδης.) ἀνεμομαχία μεγάλη ἐγένετο, magni turbines, seu procellæ ventorum fuerunt. ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν.) ἀφ' ἧς εἶχον δόξης εἰς μεγαλωτέραν δόξαν ἐτιμήθην.

417.418. αὐτὸς μὲν τοι αἰδοῦ θυρεοῦ.) μὴ φορῶν ἐκ σιδήρου ἅρμα τι, πανίον δὲ χονδρὸν ἀρείφαντον ἔχον διπλᾶς ἐν, ἐντυλίξας εἰς ὕλην κρασίου καλοῦ μετὰ ἀλατος. ἠγκωνίσαντο.) εἰς τὰς μαχαίρας αὐτῶν δεξάμενοι. ἄτερ κόρυθος μαχόμενος.) ἰδὼν δὲ τὸν Κορράδον μαχόμενον χωρὶς ἁρμάτων. Alter Branæ galeam, alter Conrado arma adimit.

420. πρὸς μητρός.) πρὸς πατρός.

422. εἰ θεῷ πρότερον κληρωθείς.) λέγοντες, ὅτι εἰ μὴ γένος κληρικός, μεθ' ἡμῶν οὐ περιπατεῖς. οἰκίαις.) τῶν ἐν τῷ πορθμῷ τὰς καταλύσεις ἐχόντων, τὸ ὑγρὸν πῦρ.

425. μετὰ τὴν τῶν περιβλημάτων ἀφαίρεσιν.) φραγγικὰ ῥοῦχα φορέσαντες, καὶ τζεφίτα καὶ τὰ ἔχοντας γένεια κορδώσαντες. οἳ μὲν καὶ ἄλλοι μὲν ὡς ὑπὸ μέθης.) καὶ ἄλλοι μὲν τῶν ἀνθρώπων μεθύοντες, πολλὰ παράφορα λέγουσι, οἱ κωνσταντινουπολῖται δὲ καὶ πλείονα τῶν ἄλλων, ὡς πολλαπλασίων μεθύοντες, καὶ ὅλην τὴν νύκτα τὸν οἶνον πίνοντες. Hunc locum vel eo nomine vertere libet, ne solis Germanis ebrietas obiiciatur. Ac tamesi alij quoque per ebrietatem multa inepta loquuntur, tamen id eo frequentius Cōstantinopolitanis accidit, quo ebriosiores sunt, totas noctes perpotare soliti. ἀπαυδήσειν.) ἀπαυδήσειν.

425. οἱ καὶ ταπύργον οἰνοβαρέστεροι.) Hæc clausula quid sibi velit nescio, & in duobus codicibus omittitur.

LIB. II. ISACII.

428. ὑπὸ χασίου.) ὑπὸ χασισίου.

431.432. πλεῖστα πεπονηκώς.) πολλὰ κοπιάσας, καὶ τρεῖς μίας διακαρτερήσας ἐκεῖσε, καὶ μηδὲν ἐργασάμενος. τοὺς νεοκαστρίτας πάντας.) λυδοὺς πάντας. De Neocastritis supra in vita Manuelis.

433. καὶ χερσαῖος.) καὶ χερσοβόλος.

438.439. καὶ βέλη νεοχάλκευτα φέρων.) ἄλλοτε δὲ ὁ βασιλεὺς κονταρεξίφαρα κρατῶν ἐν ταῖς χερσὶ αὐτοῦ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ πατριάρχης· βλέπεις ὦ βασιλεῦ τὰ τοιαῦτα ξίφη; αὐτὰ μέλλεις πῆξαι ἐν ταῖς καρδίαις τῶν Ἀλαμανῶν. Aliquando cum Imperator iacula recens fabrefacta manibus teneret, dixit ei Patriarcha: Vides, Imperator, cuspides istas? has ipsas in cordibus Alemannorum defiges. Alter codex ita miscet hæc, vt non satis constet, vter, Imperator an Patriarcha, tela sit defixurus in cordibus hostium. βασιλεῦσιν τῶν βλαχερνῶν.) Adde, εἰς τὰ λεγόμενα ὑψηλά. δεικνύων δὲ τὸ παράθυρον, &c. δι' ἧς.) Relatiuum retulit non ad παράθυρον, sed ad θυρίδα, quod non posuit: παίσματι, vt arbitror, μνημονικῷ, ἢ γραφῇ στολισμῷ. φωνοσιώτων.) φερνοσιώτων.) φωνοσιώτων μᾶλλον ἀπὸ γαστρὸς, ἤπερ προειδότων τὰ μέλλοντα.) Vetustus codex, ταῦτα δ' ἔλεγε καὶ ἔγραφεν ἐξαπατώμενος τοῖς λόγοις τοῦ τότε πατριαρχοῦντος δοσιθέου. &c. καὶ διὰ ταύτας τὰς ματαίας φωνὰς, &c. τὸ φωνεῖν ἀπὸ γαστρὸς. interpretatus sum quasi de Engastrimytho loqueretur. quod si cui displicet, exponat: Qui ventris causa verba faciunt: aut, Qui temere nugantur potius, quàm res futuras præsciunt. συλλόγων.) καὶ διομνύμενος ὑπὲρ βασιλικοῦ βήματος.

440.&c. ὡς μὴ πρότερον εἶη τὸν ἀεικίνητον.) Deprauatus videtur hic locus. ego in vertēdo qualemcunque sententiam sum secutus. Vetustus codex & ipse habet verba satis perplexa: ὡς ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐχ εὑρίσκεται ἔχειν ἄνδρας φιλοθέους καὶ λογίους, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ μοναχικὴ πολιτεία κατεβλήθη καὶ ἠρημώθη, καὶ ἐκ ἐφαίνου πρότερον σὺ ὁ πολύφωτος ἀστὴρ, ὡς αἰ ὅτι τοῦ θρόνου τούτου τοῦ πατριαρχικοῦ καθίσῃς, καὶ ἀρίστως τὸ πλήρωμα τῶν χριστιανῶν διϊθυνεῖς. Ecclesiam non habere viros pios & eruditos, eáque de causa & monasticam vitam deiectam & desertam esse: Et tu, inquit, illustre sidus, non apparuisti prius, vt in solio hoc patriarchico consideres, & Christianum gregem optimè gubernares. In cæteris duobus codicibus pro κηρυάκων fortasse legendum οἰάκων, sine syllaba κηρ. & pro ἥλιον ἢ τὸν, fortasse legendum ἢ αὐτόν: vt hæc de sole sententia non ad alium quàm ad ipsum Balsamum referatur. ἀφέλειαν.) Adde, καὶ κουφότητα. τὴν δ' ἧτταν μὴ τίσειν ἔχων ὁ βασιλεύς.) μὴ φέρων γραφῇ τὴν ἐντροπὴν ὁ βασιλεύς. ὡς φιλόθρονος.) ὡς φιλόθρονον καὶ φίλαυτον, ἀλλὰ καὶ πάλιν, &c. Alter Dositheo ambitionem, Imperatori philautiā tribuit, hic vtrumque Dositheo.

442. κατὰ τὴν τῆς δειλήν.) ὅτι ἀπὸ τὴν χθὲς ἡμέραν ὥρᾳ γεύματος ἐξήλθοσαν, καὶ ἐξεχωρίσθησαν οἱ κρείττονες. ἠπείγοντο.) ἐπύθοντο.

447. ὑποτοπάσαντες.) ὑποτοπήσαντες. κήπων.) κήπων. σταδίοις διεστάναι πλείοσι τῶν ξ.) μίλια δέκα.

420. οὐ βραχεῖς ἐκ τούτων δεδῶσαι τῷ ξίφει.) ὀλίγους ἀπὸ τούτων ἀποκτείνας. Huiusmodi contrarietates subinde occurrunt, negatione in vetusto codice omissa.

452. γερμανῶν.) βρεττανῶν.

455. ὡς πατρῴαν αὐτῷ ὀμοτῶν.) καθότι ὅρκον εἶχον εἰς τὸν πατέρα μου, propterea quòd patri suo iurati essent.

457. πολεμιστείοντες.) πολεμήσοντες. ὑποσρίψαντα γὰρ τὸν ἀλέξιον εἰς τὰ ἅρμαλα) Alter codex, πρὸς τὰ ἅρμαλα, εἰς τὴν πλατεῖαν τί φερόμενον.)

Harmala in castrum Pisanum reuersus. λύει θεὸς τὴν ἐμφύλιον.) λύει ὁ πανάγαθος καὶ τῆς εἰρήνης θεὸς, optimus & pacis autor Deus. μετὰ πότιν.) Adde πολὺν, post largiorem potationem. ψηφίδιον ποικιλοχρόον.) χρυσοῦν.

458. καὶ ἀπαγορηθεὶς.) κρατηθεὶς, καὶ μετὰ πολλῶν μαστίγων ἐταζόμενος. τὰ ἐντὸς διεφθάρη.) τὰ ἔντερα ἔσπασεν, ruptis intestinis periit. βασιλεύσας ἐς νέωτα.) τῷ πρωῒ βασιλεὺς εὑρεθεὶς, manè Imperator factus. στρατιώταις.) τελεστάταις. μετ' ἐπιταγμάτων.) ἐπιχαρμάτων. πορφυρίδος.) Adde καὶ στέμματος. & postea, αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας, purpura & corona dedecoris & ignominiæ. μαλακῷ δαμέντες θανάτῳ.) διὰ φαρμάκων ὑπνώσαντες, οὐκ ἀνέστησαν, venenis sopitis non resurrexerunt.

460.461. καθάπερ εἰς γαλεάγραν.) ὡς τοὺς ἰχθύας ἐν τῇ τῶν ἰχθύων γαστρὶ, vt pisces in ventre piscium. βραχέα.) βραχίων. τὴν καθ' ἑαυτὸν ἰδίαν βίωσιν.) καὶ τοῖς δοθεῖσιν αὐτῷ χωρίοις, ἐκφεύγων τὴν ἐν τοῖς παλατίοις διατριβήν. Et in assignatis sibi præsidiis vita traducenda, palatij habitationem euitabat.

462. μηδ' ἐς τὸ τῆς τύχης.) οὕτως λέγων ὅτι τοιαῦτά εἰσιν τὰ ἀνθρώπινα. ποία γὰρ τοῦ βίου τρυφὴ διὰ μιᾶς λύπης ἀμέτοχος; Tales esse res humanas. quas enim vitæ delicias carere omni molestia? διὰ μιᾶς puto pro παντάπασι positum. τὰ ἐπὶ τῷ σχήματι πνευματικῷ εἶναι ἐπαγγέλματα.) ἀλλὰ φρίττω καὶ τρέμω τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ὑποσχεθῆναι μέλλω. Sed cum horrore & tremore id reformido, quod in Dei conspectu sum promissurus.

463. συνειλεγμένου λεὼ.) Adde, ἦν δὲ ἑορτὴ, Erat autem die festus. βασιλέως ἄξιον διαπεράξασθαι.) Adde, ἐπεὶ μὴ εἶχε τὸν στρατὸν ὡργισμένον. δύω γὰρ μόνον μηνῶν σίτησιν δέδωκε τοῖς στρατιώταις: Neque enim habebat militem iusto commeatu instructum, sed ad bimestre duntaxat tempus.

466. πολλάκις μὲν ἀπώσασθαι.) ἀποδιῶξαι τοὺς ἐς αὐτὸν ἐρχομένους καὶ φυγεῖν, οὐκ ἠδύνατο δέ: Eos qui irruebant propulsare sæpius conatus, sed frustra. σέσωσο μόνος.) Adde ἄτρωτος, vulnerum expers. μὴ βατὰ.) ἄβατα ἀπὸ τῆς τῶν νεκρῶν σωμάτων πλάσεως, propter cadauerum stragem imperuia. οὐκ ἀγαθὰ φανταζομένην.) φήμην κακὴν περὶ αὐτοῦ ἔχουσαν, malo accepto nuncio.

467. ὀδικῶν ὀρνίθων.) ὁ μὲν τὰ μίμηλα τῶν στρουθίων, ἢ γοῦν κίσσας, χαμηλάδας, ψιττακοὺς, καὶ ἕτερα κρατήσας. οὐδ' ὁ βασιλεὺς τῆς ψευδαγγέλου.) οὐ γὰρ δύναται τὸ ψεῦδος ἐπὶ πολὺ διαρκέσαι: Nec enim diu durare potest mendacium. παρέχησιν αὐτὸν ἀπάγεσθαι.) διὰ θέλησιν καὶ παροινίαν τινῶν, libidine & petulantia quorundam.

468. &c. ἐλέγετο δὲ τούτων πάντων ὑφηγητὰς.) ἐλέγετο δὲ τὰ μαντεύματα ταῦτα ἔχειν ἀπὸ πατριάρχου τοῦ Δοσιθέου. εἶχε γὰρ αὐτὸν ὁ τοιοῦτος πατριάρχης κατὰ πάντα ὑπήκοον, καὶ τοὺς λόγους αὐτοῦ δεχόμενος ὡς διδάσκαλον, &c. Ferebatur autem ea oracula omnia à Dositheo patriarcha accepisse, cui per omnia parebat, cuiúsque verba vt doctoris accipiebat. τὴν ἀνάγκην.) Adde, ὡς τῶν ἑλλήνων τινὲς, vt quidam ex Græcis. ἠφάνισαν.) Adde, καὶ τὴν βάρναν ἐκράτησαν. νίσον.) νίασον. μεταλλῶν.) μεταλέγων. συγκινηθεῖσιν.) ἁμοχαρέσι. καὶ συχνὰς ἐκεῖσε.) καὶ ὀλίγας ἡμέρας. μοσχίβον.) μονάβον.

474.475. οὐ μὴν τι οὐδὲν τὰ περὶ τὴν ἀπιστίαν ταύτην.) ἀλλὰ μᾶλλον συνεδόκει καὶ ἔστεργε. γεηρύσιον.) περιούσιον. διαπερατούμενον.) διαταπούμενον. φάλαρα ὀξυβαφῆ.) ὑποδήματα ὀξέα. νόσος φιλαίθρωπος.) βαρυτάτη, alter εἰρηνικῶς scribit. ἐπέθετο τοῦ λογιστικοῦ κραταιότερον.) καὶ εἰς ἐπιληψίαν αὐτὸν ἐνέβαλε, φιλανθρώπως ἐλεήσασα τοῦτον τὸν μὴ ἑαυτὸν ἐλεοῦντα· καὶ ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὑπερψίας καὶ σοβαρότητος ἐνέκοψε πολλοῖς: Eúmque in morbum comitialem coniecit, humaniter illius miserta, quem ipsum sui non miserescebat.

475. ἰδίσμει τὰς γαστροκνημίδας.) ἔδησε τὰ μέρη τοῦ κατωμείτου, καὶ ἔσφιγξε τοῦ αὐτοῦ ζωνάρια, τεχναζόμενος δῆθεν τὴν κατερχομένην ὕλην τοῦ σώματος ἐπὶ τοὺς πόδας ἀνατρέπειν ἐξόπισθεν. Alter materię ascensum ad caput prohibere, alter eam ad pedes retrahere instituit.

476. ἀπέρριξε.) Adde πικρῶς, acerbè. πολύτεχνος τὴν ἰδέαν.) καὶ διάκρισιν ἔχων περὶ τὸν ἀφροδίσια δεινήν. ἀπολογήσασθαι.) ὑπολογίσασθαι. γραμμάτων.) πραγμάτων. κἀκεῖνο τοῦ.) ἐκεῖνα γὰρ τῷ αὐτοκράτορι θελητὰ ἐδόκει, ὅσα οἱ ἀποστασία ἐκρίνετο. γραμματισοῦ καὶ πινακιδίου.) ἁρμόδιος ὢν πρὸς τὸ κρατεῖν πινακίδιον καὶ πρεσβείαν, καὶ εἰς σχόλιον πρὸς τὸ μανθάνειν ἀπὸ χειρὸς. συστάσεως.) Adde, τε καὶ προεχέσεως, & prouidentia. θυμόσοφος ὢν.) εἰ γὰρ καὶ θυμὸν εἶχεν, ἀλλὰ καὶ δεξιὸς ἦν: quamuis iracundus, solers tamen. καὶ τῶν ἐπέρωθεν ἐνηχουμένων.) παντελῶς γὰρ ἠσφάλισε τὰς εἰσόδους τὰς εἰσερχομένας καὶ ἀναφερούσας τῷ βασιλεῖ. Aditus ad Imperatorem omnes & allocutiones obstruebat.

477.478. οὐ γὰρ μόνον τοῖς ἐξ ὕλης.) οὐ γὰρ μόνον χρήματα καὶ βλαττία ἐλάμβανεν, ἀλλὰ καὶ ἕτερα εἴδη μικρὰ. Non tantum pecuniam & vestes, sed minutiora quoque accipiebat. ἦν συνεχῶς τὰ περὶ τὴν δίαιταν.) ἔτρωγε γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐνώπιον πάντων. Cibum quotidie in conspectu omnium capiebat. ὠσφραίνετό τε μυρεψουμένων.) καὶ ἠλείφετο μυρίσματα ῥοδοσταγμάτων παντοῖα, μόσχοις, ζαπέτια, ἄμπαρ, καὶ * ἐξωπλίζετο καὶ ἐκαλλωπίζετο πλεκόμενος.) Vnguentis rosaceis omnis generis delibutus, moscum, zapetia (fortasse id est quod nunc vulgo Zibettam vocant) ambram redolebat, séque * armabat, & ornabat crinibus implexis. ἐνέγκατέ μοι ἄλλας.) Vetustus codex habet post verbum κατέπεσεν, ποτὲ γοῦν ἐσθίων ὁ βασιλεὺς μετὰ δορυφορίας βασιλικῆς, πάντων τῶν ἀρχόντων παρισταμένων, καὶ ἀρχοντισσῶν ἀπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν παλλακίδων· εἶπεν ὁ βασιλεὺς φέρετέ μοι ἅλας. &c. Deinde subiungit: πρῶτον ταύτας ἂν ἀποδιέλθωμεν, ὦ βασιλεῦ, εἶτα βέλτιον ἐλθεῖν καὶ ἑτέρας. Vnde apparet, principiò legendum ἅλας, id est salem. Eam vocem accepit scurra quasi dixisset ἄλλας, scilicet γυναῖκας. Iocus hic exprimi Latinè non satis potest: quanquam Grecè quoque, nisi pronunciatione iuuetur τὸ ἅλας & ἄλλας, paulo minus frigidum videtur, quàm si dicas, alia & alia, scorta subintelligens. ἐκμανεστάτων.) ἐμφανεστάτων. ἀφήρπασεν.) ἀφήρπητο. τὸν ἐπιπαγοφόρον μάρτυρα.) τὸν μεγαλομάρτυρα γεώργιον, &c. ναούς τε κατὰ ἀκτῖνα.) πολλοὺς ναοὺς περὶ τὸν αἰγιαλὸν ἱσταμένους ἀπερμηθεύτοις ἐχάλασε.

481. κατοίκουσιν ἐχίνων.) ἐχιδνῶν καὶ ὄφεων. Alter pro echinis viperas ponit. καὶ θεοῦ καὶ ἄνακτος κατὰ τὸ ἄρχειν.) καὶ σύμμικτα ἔχειν ὁμοῦ τὰ θεοῦ καὶ αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ παρὰ θεοῦ τὴν βασιλείαν ἔλαβον, καὶ οὐκ ἔστι διάστασις ἐν αὐτοῖς. Dei res & eorum permistas esse: quoniam regnum à Deo acceperint, nec inter eos discrimen sit.

482. κιβδη-

482. κιβδηλεύσας.) ἐποίησε κίβδηλον μετὰ χαλκοῦ καὶ ἀργύρου μεμιγμένον, καὶ ἀναμάρτητον τοῦτο εἶναι διεβεβαίου, καὶ ἔλεγε. Adulterauit ære & argento infecto, idque peccatum esse negabat. ἐκκεχύσθαι.) διαχεῖσθαι ἐν ταῖς εἰκόσιν, vt imaginibus exhilararetur. εἰς νοσοκομεῖον.) ξενῶνα.

483. ὡς δ' ἔπος εἰπεῖν οὕτως ἔχαιρε.) Codex Constantinopolitanus hic integrum ferè folium omisit, tertius Fuggeranæ bibliothecæ & in sententiis & in verbis nonnihil variat, quæ sunt huiusmodi: οὕτως δ' ἔχαιρε πρὸς τῷ ἐλέῳ, καὶ πρὸς τὴν τῶν ἀγειρομένων ἀπόκτησιν ἔρρωτο, ὡς ἀπαντλεῖν ἀμφοτέραις τὰ ἐπεισρέοντα. ὁπόθεν αὐτοῦ ὑπεισέδυ, καὶ ὑπούλως παρεισεφθάρη τὸ μὴ ἐκπόρων ἀεί ποτε δικαίων τὰ χρήματα εἰσκομίζεσθαι. τὰς γὰρ τῶν δαπανῶν ὑπερόγκους, τῇ ἀσωτίᾳ ἐγγίζουσας οἱ πλεῖστοι μὴ ὑφορώμενοι, εἰσπράξεων εὑρεταὶ καινῶν καθιστάμενοι, ὡς γεωργῷ ἡμέρῳ μελίνην, ἢ ῥόδῳ ἀνεμώνην, τὰ μὴ καλῶς, μηδ' ὁσίως συλλεγόμενα συμφύρουσι χρήματα τοῖς δικαίοις πορίσμασι. Adeò propensus erat ad misericordiam, adeò partæ pecuniæ contemptor, vt quæ affluebant, vtraque manu exhauriret. Vnde illud ei vitium clàm subrepsit, vt non semper iustis rationibus quæstum faceret. Nam plerique dum immensos sumptus, & rei familiari propè perniciosos, suspectos non habent, nouis exactionibus intenti, malè quæsita cum rectè partis, non secus ac cum segete panicum, aut papauer cum rosa permiscent. τοῦτο δὲ καὶ ἄλλος τις.) τοῦτο δ' ἂν καὶ ἄλλος τις ὑπετόπασε, τὴν ἀγαθὴν ἀποκείρας μερίδα καὶ ἐπισπασάμενος, καὶ μὴ τοῖς ἑπτὰ μόνον διδοὺς τὸ ἀνάλογον. ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς ὀγδόης μυστήριον ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ τὸ τῆς ἐφ' ἑκάτερα ῥοπῆς κύριος εἶναι, προσκείμενων μὲν συνεχῶς τοῖς ἀμείνοσι, τοῖς δὲ ἐναντίοις ἐπινηχόμενος βραδέως, ἀλλ' οὐ γινόμενος ὑποβρύχιος. Idem etiam alius putasset, qui bonam partem selegisset atque amplexus esset. nec septenarij duntaxat proportionem considerasset, sed etiam octonarij mysterium ob oculos habuisset: & quia moderari animum in vtramque partem posset, subinde ad meliora declinaret, contrariis verò segnius innataret, nec fluctibus demergeretur.

485. ἐφοδιασάμενος χρήσιμα.) χρήματα. προμηθευσάμενος.) τὸ θεῖον προμηθευσάμενον. προθυμία.) προμηθεία. προηγωνίσαντο.) καθ' ἡμῶν ἠγωνίσαντο. οἱ δὲ γε τοῦτον.) ὁ δὲ τοῦτον τῆς ἀρχῆς ἀνατρέψων ἐγγὺς ὢν καὶ συνεχῶς, καὶ κρινόμενος τὰ πάντα ὁμόψυχος, παρεβλέπετο, καὶ τὸ ἀφ' ἑστίας κῶλον, ὡς μηδόλως περιοχλεῖν, ὑπαλλόμενος ἦν. πλατυνόμενοι.) εἰπεῖν δὲ καὶ τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων κατὰ πολὺ συμβαλλομένας αὐτοῖς εἰς χρηματισμὸν κατανοήσαντες.

486. τοῦ βασιλακίου.) τοῦ μοναχοῦ βασιλακίου.

487. εἰσὶ δὲ οἱ καὶ πνεῦμα πύθωνος.) Adde, ἤγουν δαίμονα ἐντὸς ἔχειν ἀποφθεγγόμενον αὐτὸν τὰ γενόμενα, ἅ τινα προεῖδε καὶ ἤκουσεν. Aut dæmonem intra se habere, qui per eum effaretur ea quæ prænosset atque audisset.

489. ὁ πετραλίφας ἰωάννης.) ὁ πετραλίφας, ὁ βασιλικὸς ἰωάννης, ὁ καντακουζηνὸς κωνσταντῖνος.

490. καὶ τὸν ποταμὸν, &c. ὡς ἐκεῖσε.) ὃν καὶ σήμερον ὀνόμασι μαρίτζαν ἢ ἀμαδίτζαν καλοῦσι quem etiam nunc Marizam, siue Amadizam vocant. καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κινήματος.) Tanta est huius periodi, si diis placet, elegantia, vt quid sibi velit, vix Oedipus diuinare possit. Vetustus codex, καὶ καθὼς ὁ ἄνθρωπος κρίνει καὶ μετρεῖ, οὕτω παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου κριτοῦ, καὶ μετρεῖται καὶ κρίνεται. Et prout homo iudicat & metitur, ita etiam iudicium & mensuram à bono & iusto iudice recipit.

490. διὰ τὴν σφοδρότητα τῆς κολάσεως.) διὰ τὴν δριμύτητα τῆς κολάσεως. βίον ἀγρότην.) καὶ ἦν ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἄρτος, καὶ οἶνος μόνος, ὡς τοῦ τυχόντος ἰδιώτου.

IN PRIMVM LIBRVM ALEXIJ Angeli.

492. τῆς ἀρχῆς καταστρέφεται.) Byzantinus codex addit, οὐ γνώμῃ μᾶλλον αὐταδέλφου ἢ βίᾳ ὡς ἤδετο, καὶ συνδρομῇ παντὸς τοῦ στρατεύματος, κατ' αὐτοῦ σπασαμένων τῶν πολλῶν τὰ ξίφη, καὶ δίκην ἀπειλούντων ἐκείνῳ θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἀρχὴν καταδέξηται. βασιλεὺς δ' ἀλέξιος οὐκ εὐθὺς τὴν μεγαλόπολιν εἴσεισιν, &c. Non tam de sententia germani fratris, quàm vi, vt ferebatur, & concursu totius exercitus: plerisque strictis ensibus in eum irruentibus, & mortem minitantibus, nisi principatum susciperet. Alexius verò potitus Imperio, non statim magnam vrbem ingreditur, &c. amplificationes fraterni sceleris prætermittit, nec tamen facinus dissimulat, cum superiore libro dicat, ἁρπάζουσι ἱεροτικῶς, & hic, βίᾳ, ὡς ᾔδετο. Neque verò difficile aut nouum est potentibus, corúmque parasitis, falsas cantilenas componere, & spargere in vulgus. καὶ ἡ μὲν φιλάνθρωπος τέχνη.) καὶ ἡ μὲν θηριακὴ ἀπὸ θηρείων σαρκῶν συγκερασαμένη, σώζει τὸν ἄνθρωπον. Ac theriaca ex viperinis contemperata carnibus conseruat hominem. *(margin: Eadem sententia est & in vetusto codice, quanquam verbis nonnihil mutatis.)*

493. ὧν ἠξιωμένων τιμῆς αὐτοὶ παραβλεπόμενοι ἄδοξοι, ἐνεβίωσαν τιμιώτεροι.) καὶ διὰ τοῦτο, τὸ μὴ τὴν τιμὴν καὶ τὰ ὀφφίκια δέχεσθαι αὐτοὺς, ἦν αὐτοῖς τοῦτο τιμή. Qua de causa officiorum & bonorum contemptus, honoris loco eis erat.

494. πεπλεκὼς, ἢ μᾶλλον συντετελεκώς.) τελέσας ἢ μᾶλλον ἀπολέσας. τῇ βασιλείᾳ ἐνεδρεύοντα.) τὴν βασιλείαν ἐκ πολλοῦ μαντευόμενον.

495. δίκην προσκνιζομένων κυνιδίων.) καὶ ὥσπερ τὰ ζαγάρια ἀνιχνεύοντα τὴν ὀσμὴν τῶν περδικίων γυρεύουσι, &c. Quemadmodum canes sagaces perdicum odorem captant. ἡ δὲ βασιλὶς χρῆμά τι οὖσα.) ἡ βασιλὶς δὲ γνῶσιν ἔχουσα ποικίλην, καὶ γλῶσσαν λαλοῦσαν εὐάρμοστα, καὶ γλυκαίνουσαν τοὺς ἀκούοντας, ἐθέλγαζε τοὺς καλογνώμονας, καὶ φρονίμους τῶν πολιτῶν καὶ ὑπέσυρε, καὶ εἶχεν αὐτοὺς ὑπακούοντας, ὥσπερ χοῖρους κνηθομένους καὶ ὁμαλιζομένους. At Imperatrix solerti prædita ingenio, & lingua diserta ac suaui, bonos & prudentes ciues demulcebat, & ad sui studium atque obedientiam pertrahebat, quemadmodum porcos qui fricantur & demulcentur. Apparet ironia ex similitudine.

496. κλίνῃ χρυσοπάστῳ.) ὅτι κλίνης βασιλικῆς, ὅλης χρυσῆς καὶ λαμπρᾶς. In lecto regio, ex solido auro & splendido. μετ' εἰρωνείας.) μετ' ὑποκρίσεως κολακεύοντες, per simulationes adulantes. ἀφ' ὧν τῶν προσφάτων οἰωνίζοντο συμφερόν.) εἰς νοῦν ἔχοντες, ὅσα κακὰ καὶ σημεῖα καὶ τέρατα ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὴν αἴγυπτον, διὰ τὴν σκληρότητα φαραώ. Cōsiderantes quot mala & signa & prodigia Deus ob contumaciam Pharaonis Aegypto immiserit. παρὰ τῶν ἀκριβωσάντων.) παρὰ τῶν ἐπάνωθεν τοῦ κατηχουμένου ἱσταμένων ἀστρολόγων καὶ προσεχόντων, καὶ ἀκριβολογούντων τὸν τῆς ὥρας καλὸν καιρόν. Ab Astrologis qui in catechu-

chumenio ſtantes, idoneam horam & commodum tempus obſeruabant.

498. τῷ στεφάνῳ.) χρυσῷ στεφάνῳ.

499. καὶ βασιλίσσαις οἵαις δὴ προσετρίβετο.) καὶ ταῦτα βασιλίσσαις. ἀλλ' ὅτι τὸ κάλυμμα τῆς αἰδοῦς.) διὰ τοῦ γουργούρου αὐτῆς κλώζοις καὶ ἐρυγμοὺς ἐποίει, καὶ σφυριγμοῖς μεγάλοις ἐξέφερεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτῆς. Alter de impudicitia, alter de impudentia & immodeſtia in ſingultibus & ructibus videtur loqui. Nam barbara hæc non ſatis intelligo.

504. οἷς κυρίου χεὶρ ἠφάνισε.) ὅμως καὶ τοῦτον ὁ θεὸς συντόμως ἐκ μέσου ἠφάνισε, καὶ εἰ καὶ πολλάκις ἐπὶ ἀνταποδόσει βραδύνει, καὶ μακροθυμῶν ἀνέχεται. Tamen hunc quoq; Deus celeriter è medio ſuſtulit, quanquam ſæpe talionem pro ſua clementia differt.

506. ἀπαιωρούμενα νήματα.) φλάμουλον κρεμάμενον, vexillum dependens.

507. κατὰ τὸν περὶ στρύμονα.) κατὰ τὸν τόπον τοῦ στρύμονος, περὶ τὴν σήμερον λεγομένην ποπόλιαν ὥρμησαν.

508. εἰς τὴν ζαγοράν.) τὸν αἶμον.

511. τῶν ὅρων τῆς μυσίας.) τῶν βουνῶν τῆς ζαγορᾶς ergo legendum ὀρῶν, montes pro finibus.

512. ὑψιθρόνων ἀρχιερέων.) καὶ τοὺς μεγάλοις ἀγαπῶντας θρόνοις καὶ ὑψηλοῖς καὶ ἐπικερδεῖς. Alter dignitatē, alter ambitionē & auaritiam nominat.

513. τῷ τῆς γνώμης ἀποκρότῳ.) καὶ μὴ δυσκόλως μεταβαλλόμενος ἀπὸ τούτου εἰς τοῦτο τὴν γνώμην αὐτοῦ. ἐψέλλιζεν.) ὀρθῶς λαλεῖν οὐκ ἠδύνατο, τεσσάρων οὖσα χρόνων. εἶχε δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν στάσιν καθὼς γαμβρός. Nondum planè loqui poterat, quadrima adhuc. Habebat autem locum & honorem affinis.

515. περιαγκωνισμένοις.) δήσαντες τὰς χεῖρας αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀγκώνων ὄπισθεν.

517. ἐκ ἀνέδην δὲ καὶ αὐτίκα.) καὶ ἀπανθρώπως τὴν βασιλείαν ῥωμαίων, γυροδίων.

518. τὴν διάλιθον στολήν.) Adde, ἔστη ἐπάνω τόπου ὑψηλοῦ ἐξαίφνης φανεὶς, ποιήσας τὴν νῦν λεγομένην προκύψιν. Stetit in ſublimi, & ſubitò ſe cōſpiciendum præbuit, quæ res proſpectus dicitur.

519. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐφόδιον ὅπερ ᾔτησε.) καὶ ὁ βασιλεὺς ἀνέδωκε, καὶ τὴν ἅπασαν τὴν ἔξοδον τοῦ ἀποκρισιαρίου ἐκ τοῦ οἰκείου ἐξωδίασε πράγματος. Alter ſentire videtur, legato datum eſſe viaticum ab Imperatore: alter, eum id de ſuo accepiſſe.

521. δυσὶ δὲ τῶν ἐκ τοῦ βασιλείου.) Adde, τῷ τε κανικλείῳ καὶ ἑτέρῳ, &c. περίμετρος.) περίοδος.

523. καὶ κολάπτειν ἀνυποίστοις.) ἐπεὶ καὶ πολλαὶ γυναῖκες τὸ θανεῖν μᾶλλον, ἢ ζῆν μετ' αὐτῶν προέκρινον Alter de viris, alter de mulieribus loquitur. καὶ θεὶς ἐπὶ κανοῦ.) καταλύσας εἰς λεπτὰ, ὥσπερ κανίσκιον, ἀπὸ τούτου τὰ μέλη ἔπεμψε πρὸς τοὺς αὐτοῦ συγγενεῖς.

524. γλυμονίδης ὥσπερ τις.) Adde φράγγος. καὶ μάλιστα ἣν εἰώθει τονθολύεσθαι.) καὶ μᾶλλον ἐκεῖ καὶ ἀπὸ συνηθείας τοῦτο ἔμαθε.

Hæc à fol. 525. vſque ad finē operis parentheſi incluſa, ſparſim annotata ſunt, propter non congruentes foliorum numeros in diuerſis codicibus.

[ἐκ τῶν νεκρῶν.) ἀγνοίᾳ καὶ ἀνοίᾳ τὴν καθωσιωμένην δόξαν παρατρέχοντες, ἤ τις, φησὶ, σῶμα διὰ σώματος μὴ χωρεῖν. δέ τινα.) δέ τινων. ἀρχικόν.) τυφομανές. ῥουκρατῖνος.) ῥουκνατῖνος. κοτυνάνειον.) κοτυνάειον. καταστείσας.) καταστείλας. In tractatu, τὰ συμβάντα κατὰ τὴν μεγαλόπολιν. στρέφεσθαι.) τρέφεσθαι. μετὰ μικρόν.) μετὰ τρίτην ἡμέραν. In tractatu, βασιλεία ἰσαακίου τὸ δεύτερον. ἀδεέστερον.) ἀδειδέστερον. διασπάσαντες) διασπῶντες. ἀνάκερβον) ἀνάκερβες. ἐνθιαθέντες,) ἐνιαθέντες. In tractatu, βασιλειῶν σύγχυσις. ἀναιδῶς.) ἀδεῶς. περιτρεχομένων,) περιτρεχόμενος ἅπας. ἔῤῥειν.) αἴρειν. In tractatu, συμβάντα μετὰ τὴν ἅλωσιν. ἐπίβουλα.) βαρύζηλα. χέουσι.) πίνουσι. τούτων.) ταῖς ἀσέμνοις μάλιστα.

In Imperio Balduini.

ἀγκρέχως.) ὑπὲρ ἀνακλείδην. κατακάρχημος.) καχάρχημος. κύβον.) κύμβον. ἐνεπόλει.) ἐνεπίνει. ἐκ πλάτζης.) ἐκ πράτζης, poſt etiam, ἐκ ῥάτζης. ἀπιμάζειν.) ὀνομάζειν. εἰπεῖν.) τὰς ἄκρας. κρατοῦντες.) κρατούμενοι.]

ταῖς νήσοις.) Adde, αἵτινες περὶ τὸν σκάμανδρον ἦσαν, Scamandro finitimæ.

525. καὶ χώραν ἀποδάσασθαι.) καὶ πρόνοιαν τοσαύτην πρὸς τὸ τρέφειν ἀνθρώποις ἑπτακοσίους. αὐτὸς δὲ πάλιν ἵνα ὑποτάσσηται τῷ βασιλεῖ καὶ ἀπέρχηται, ἔνθα ἂν ὁρισθῇ. Ita ſe rationem illius eſſe habiturum, vt homines 700. alat, ſic tamē, vt ipſe viciſſim pareat Imperatori, & eat quò iubeatur.

526. ὁ τῆς ἀρχῆς πηδαλιοῦχος.) καὶ διὰ τὸ ἐπιτεθὲν παρ' αὐτοῦ κεφάλαιον εἰς τοὺς ναύτας, τὸ νῦν λεγόμενον ἀντίναυλον. Et propter cenſum ab eo nautis impoſitum, quod nunc antinaulum dicitur. τοῖς πρὶν ὑπηρετεῖσθαι δεσπόταις ἠδοξηκότες.) τοὺς πρώην ὄντας αὐθέντας αὐτῶν, εἰς οὐδὲν ἡγούμενοι. Veteribus ſuis dominis pro nihilo habitis. εἰδὼς γίνεσθαι, φῶς μὲν ὀφθαλμοῖς.) Si cui deliciæ placent, is fruatur his: Qui ſciret omnia fieri omnibus clara lux oculis, ſpiritus vitalis, qui per nares attrahitur, planè Perozi margarita, ſemper Imperatoris auribus appenſa tanti precij habita, quanti vniuerſum Imperium, aut potius velum verſatile, & Argus multioculus, & centimanus Briareus, &c.

528, στέῤῥας.) Adde, καὶ τὸν στρυμόνα. τὴν ἡλικίαν συνεσταλμένος.) μέτριος. μὴ συμφρονήσας μὲν,) ὁμογνωμονήσας μὲν, μὴ θελήσας δὲ ἀκολουθῆσαι αὐτούς. &c. Alter negat eum conſenſiſſe, alter affirmat: ſed ſequi illos noluiſſe, mutato conſilio. Notabis, ἀκολουθῆσαι αὐτοὺς, pro αὐτοῖς. huiuſmodi ἀντιπτώσεις & inſolentes conſtructiones non librario, ſed linguæ corruptæ videntur aſcribendæ. εἶτα αἰρεθεὶς.) εἶτα ὀμόσας, &c. ἀπολύεται, dato iureiurando dimittitur. στρούμμιτζαν.) στρούμπιτζαν. τοῖς ἐκ γειτόνων.) τοῖς πλησιάζουσι ἀναχωρούμενος. θηρευλῆσαι.) εἰς τὸ ταξίδιον ποιήσας.

529. καὶ οἱ μὲν ἀπολιγωρῆσαι.) καὶ οἱ μὲν τοὺς ὅρκους τῆς γυναικὸς ἀνέφερον τῷ βασιλεῖ, καὶ ἔλεγον. Ac alij iuſiurandum mulieris ad Imperatorem perferebant, &c.

530. τὴν ἔνδον ταραχὴν ὑποφαίνων.) καὶ προσποιούμενος μὴ βλέπειν αὐτὴν, eam videre ſe diſſimulans. μὴ μέν τοι γε καταπιμπράμενος.) καὶ σβεννύμενος. ἀλλ' οὕτω τῆς δεσποίνης.) Adde ἀτίμως, per ignominiam.

531. πάντα κάλων.) πᾶσαν μηχανὴν κατασκευάσαντος καὶ οἰκονομήσαντος. καὶ πάλαι μὲν ἀποστέργοντα.) ἐπεὶ καὶ πρότερον μὲν βραδέως ὡμίλει αὐτῇ. Cum prius etiam eius cōſuetudine ſegnius vteretur. τὸν καθ' ἡμᾶς προστάτ.) οὗτος γὰρ ὁ ἡμέτερος ἀρχηγὸς, ὁ πολυτροπώτατος ἅμα καὶ ποικιλότατος ἄνθρωπος. Hic enim noſter princeps verſutiſſimus & callidiſſimus homo.

532. ἣν ἂν οὖν τὰ τῆς δόξης ταύτης.) καὶ εἶχεν ἂν τὸν θρόνον μέχρι καὶ τέλους αὐτοῦ, ſedem illam vſque ad obitum tenuiſſet. λαμπρῶς.) ἐντίμως.

523. ἐπιλέγδην.) ἐκλεξάμενος ὁ βασιλεύς.

536. πλῶμα.) γελοῖον πλῶμα, ridiculus caſus. τὸ δυναστεῦον ὑποποιούμενοι.) ἀλλὰ τοῖς ἐνδόξοις καὶ περιβλέπτοις προσέχοντες ἀεί ποτε ἐνεδυναμοῦντο, καὶ πολλὰ, &c. φροντίζειν τοῦ τῷ φίλῳ ἀνεπαχθοῦς.)

ἡ σὴ ἡ ἀγάπη πάντως δέξεται τοῦτον, &c. Tua charitas omnino eum accipiat. ὅμαδος ἀνθρώπων.) κατὰ τὴν συνήθειαν ἦν σύναξις τῆς ὅλης χώρας ἐκεῖ. Tota prouincia de more ibi conueniebat. ἀποκέκρυπται.) ἐχάλασε.

538. πέλεκυν ἐγχείριον ἔχων.) δέδωκε καὶ ἀξινάρια τζυχέρια ἀνὰ χεῖρας, ὥστε κόπτειν ξύλα, καὶ ἱστᾶς ἅπτειν καὶ θερμαίνεσθαι, τοὺς Τούρκους δὲ ἐκώλυε τοῦτο ποιεῖν, &c. Alter ait, Sultanum Turcos suo exemplo ad iuuandos captiuos incitasse: alter, eum captiuis secures dedisse ad ligna cædenda, & Turcos ea re prohibuisse. οὐδὲ πρὸς τὸ πλαπλάσιον.) πλὴν οὐκ ἐν ἀνάγκῃ ἢ βίᾳ, sine vi & coactione. οὐχ ἑάλωσαν.) ἐγλίτωσαν, καὶ αἰχμαλωτίσθησαν. τιμιώταις.) πιστικοῖς. τῶν τῷ βάθοις ἐξαναστάντες μερῶν.) οἱ ἀπὸ τοῦ μέρους τοῦ λεγομένου βαθέος ῥύακος.

540. κατὰ κύκλον οἱονεὶ καὶ περίοδον.) κατὰ τὴν τῆς σελήνης ἔκλειψιν. Dubium, vtrum de lunæ ecclipsi, an diminutione loquatur. πυρετοὶ λάβεσι) διακαεῖς. περὶ μόνα τὰ καθάρσια.) ποτίζειν μόνον βοηθήματα, καὶ ναυχουμένοις δι' αὐτῆς τὴν βοήθειαν τοῖς ἀνθρώποις παρέχειν. οὐχ ἑ μὲν, ὁ δὲ οὔ.) οὐχ εἷς καὶ εἷς. καὶ δέος.) καὶ φόβος ἦν περὶ τῶν αὐτοῦ συγγενεῖς.

541. ὦ περίπυστον.) Adde, καὶ ἐξάκουστοι ἀκουσμα. ζηλωτόν.) φθονουμένη.

543. οἷα τεθέασαι.) οἷα εἶδες ἢ ἀθεώρητος. αὐθήμερον.) εὐκατάστατον ἐπιτροπὴν. ἀμάξας ἀγηοχὼς.) ἀμάξας συνάξαντες καὶ περιφράξαντες, καὶ τούτων ἐπάνω πύργοις ποιήσαντες. Coactis & circumseptis curribus, in quibus turres struxerunt.

544. ῥακενδύτης.) μοναχός.

TOMVS TERTIVS ALEXII Angeli.

547. τυραννεῖον.) Adde, καὶ κάθισμα, & sedem. συνεπτυγμέναι.) συγκεκολλημέναι σχίσμα μέσον ἔχουσαι. Compactæ, & in medio fissæ. αἰγίλιψ.) πέτραι ὁμαλαί. ἀπρόσβατος.) ἄπιαστοι διὰ τῶν χειρῶν. ἀξιοῦ.) ὁ νῦν βαρδάριος λεγόμενος, σικινητήριον.) ἀκούμβισμα καὶ ὀσπίτιον ἀφρόντιστον.

548. τὰ ἐπὶ τῆς στρατείας.) καὶ τὰ τοῦ καλλίου αὐτοῦ παιδόπουλα.

551. οἱ τειχομαχοῦμενοι Βλάχοι) ἔλεγον δὲ, καὶ διεβεβαιοῦντο μετὰ ὅρκου οἱ στρατιῶται, ὅτι εἰ ἐξ ἑτοίμου εἴχομεν τὰ πρὸς τὸν χαλασμὸν τοῦ τείχους ἐπιτήδεια ὅπλα, καὶ ἐδίδοντο ἡμῖν. &c. Quod alter hostibus attribuit, hic militibus ascribit. ἐφεστὼς.) βάλλων εἰς τὴν σφενδόνην, καὶ ἔρριπτεν ταύτας. τὸν μισθὸν οὐ χορηγούμενον.) τῆς ἑστίας αὐτοῦ κρατηθείσης. ἀνεστηκυίας.) ἐρριζωμένας, firmis solidis. προσαραξάμενοι.) κρούοντες.

552. οἴνων δοχεῖα.) βουτζία εὔκαιρα, ἔχοντα, πέτρας ἐντός, dolia vacua, saxis impositis. νυμφαγωγόν.) σωλήνιον καὶ πληρεστὴν τοῦ γάμου. μακεδονίδιον.) θρύλον. δυνάστας ἐθνῶν.) πλησιαζόντων αὐτοῦ ἐχθρῶν. ταχυδρόμων ἵππων.) ξυλοκοντάρια ἢ ἐγχράσματα τῶν ἀλόγων. ἑκὼν παραδράμοιμι.) γινώσκων οὐ λέγω.

558. τοῖς φιλικοῖς ἐντυχόντες.) καὶ ὡς ἑτοίμως ἔχουσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν θεῖναι ὑπὲρ τοῦ κέρδους αὐτῶν. Alter de pietate in populares, alter de auaritiæ temeritate loquitur.

550. σμολένων.) καὶ τὰ περὶ τὸν πάνακα ποταμὸν πλησιάζοντα χωρία, & agrum Panaci fluuio vicinum. μικροῦ κακιῶν.) χεῖρον καὶ χειρότερος ἀεὶ ποτε γινόμενος.

560. καὶ πρὸς τούτοις, ὡς οὐδέν ἕτερόν ἐστι.) οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι τὸ μεταλαμβανόμενόν ἐστιν, ἤ, &c.

561. φύραμα.) Adde ζύμωμα. ἀθανατισθὲν ὑπὸ τοῦ θεοῦ.) ἀθανατισθὲν τοῦ θεοῦ σῶμα, absque ὑπὸ. γινόμενον.) Adde σώματι. μορφώματα.) μεταμορφώματα. δόσιν.) μετάδοσιν. πρὸς τὰ μετέχοντα.) πρὸς τὸν μετέχοντα. τὰς οἰκείας.) Adde ἐλαττώσω. ἐναπομόργνυσθαι) ἐναπορμίζεσθαι, vitio librarij, vt opinor, nisi barbarum sit. μαρτυρίας.) Adde, ταύτας καὶ ἄλλας πολλάς.

564. τὸ γὰρ ἀλέξιον θεῖον) τὸν γὰρ ἴδαγκον μετὰ τὸ δι' ὅρκοις συμπληρωθῆναι, πέμψας ὁ βασιλεὺς ἕνα τῶν ἱερέων αὐτοῦ, μετὰ τοῦ θείου καὶ ἁγίου εὐαγγελίου ἀλλαγμένον, ὡς * ἕνα αὐτὸν φέρῃ τὸ τὴν αὐτοῦ εὐλογηθῆναι ἐγγόνην. Dato iureiurando quodam ex sacerdotibus suis cum sancrosancto euangelio ad Ibancum misso, ad consecrationem neptis suæ accersendum. * ἵνα

566. εὐδαίμονας.) μεγάλας. κοπωπαπῖνος.) κοτπαπῖνος.

567. εἰς ἀμβλίαν.) πρὸς τὴν ἐπὶ τὰ ἀμβλίας.

568. οἱ ἑῷοι.) ῥῶσοι.

569. καὶ ὡς κῆπος ἀλκινόειος.) καὶ ἦν τοῖς πολίταις πᾶσι, καὶ τοῖς ἐν ἀγορᾷ εὑρισκομένοις ὡς κῆπος χρυσοῦς, καὶ τοῖς πᾶσι δανείζων, καὶ κυβερνῶν τοῖς πραγματείας ποιῶν. Erat ciuibus omnibus, & circumforaneis instar horti aurei, omnibus mutuabat, omnium negocia procurabat.

570. ἆθλον ἀσεβείας.) καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ὀλίγα ὑπὲρ τῶν κόπων αὐτῶν, τὰ δὲ ἐπίλοιπα, ὡς πιστὸς δοῦλος, &c. προσέφερε τῷ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ εὐεργετήσαντι. Pauca eis pro laboribus suis dabat, cætera tanquam fidelis seruus, &c. ei offerebat, cuius libealitate potestatem illam obtinuerat.

572. συμπλέκονται.) Adde, μαχόμενοι μετ' αὐτοῦ τὴν ὅλην ἐκείνην ἡμέραν. Ac pugna per totum illum diem durauit.

573. μεμυκυῖα τὼ ὀφθαλμώ.) καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεῳγμένους ἔχουσα. Apertis oculis.

574. φραγγόπουλος.) φράγκῳ παύλῳ. ἐκ φαεινοῦ. ἐκ ταύτα. κεραστοῦντα.) κεραστοῦνταν, accusatiuo (quod his barbaris frequens est) in nominatiuum mutato.

575. μνᾶς ἀργυρίου.) Alter addit ἀσήμους, non signati. οἱ ἐκ κομνηνῶν.) Alter addit ἀγγέλων, Angeli Comneni.

576. παρ' ἡμῖν μένειν.) καὶ ταῦτα ἐξουσίαν ἔχοντες πρὸς τὸ ποιεῖν τὰ τῆς βασιλείας ἄξια. Præsertim cùm ea liceret illis agere, quæ deceret Imperiũ.

577. ἀπελθεῖν.) τὰς ὥρας περισκόπει. μέχρι βηματίσαι.) μέχρι μετακινήσεως μικρᾶς, in mutationibus locorum vel minimis. ἡ ἕκτη τῶν ἡμερῶν.) παρασκευή. κλίνης.) καλλίου τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ πάτωμα.

578. τῆς ψωρώδους.) ὡς περιπλοκὰς καὶ συνουσίας ἀνδρῶν ἀγαπῶσα. Vt amplexibus & congressibus virorum dedita. βόλκος. βέλκος. πεπράπλευσεν.) ἴσως τοῦ χαντακίου.

580. ἀπειρηκὼς οὖν τὸν κηδεστὴν.) ὅθεν καὶ ἀπογνοὺς γράφει πρὸς τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ τὸν χρύσον, &c. Itaque desperatis rebus ad Chrysum affinem scribit. Vnde in altero codice distinctio ponenda videtur hoc modo: ἀπειρηκὼς οὖν, τὸν κηδεστὴν μέτεισι χρύσον. Quare desperatis rebus, cum Chryso affine agit. ἀργυρίων καὶ χρυσίων.) αἰδὼ τῶν βλαττίων, καὶ τοῦ ἀσήμου, καὶ χρυσαφίου, καὶ ἑτέρας ὕλης, &c.

581. χειρῶναξ.) τὰς χεῖρας ἔχων εἰς ὑπηρεσίαν ζωῆς. οἰνουπελίτην.) οἰνοπολίτην.

582. πρὸς ἰωάννην.) ἐπλήρωσε τὴν εἰρήνην μετὰ τῶν βλάχων.

583. γηΐνων.) τῶν ἐπὶ γῆς. ἐνδιαίτημα.) ἦν ἐλαυνόμενος ἐν τῷ παλατίῳ διάγων.

585. πηρὸς μὲν τὰς ὄψεις.) ἄνθρωπος τὸ εἶδος πυῤῥὸς καὶ γηραιὸς ὑπὲρ ἅπαντας, παλαιὸν κακὸν καὶ δοκησίσοφος. Homo rufa facie, natu maximus, veterator insignis, opinione sapientiæ tumidus. Multum interest inter πυῤῥὸν & πηρόν. sed fuisse cæcum, ex iis quæ sequuntur pluribus in locis apparet: quamuis non iniuria miteris: quomodo eques effugere potuerit in pugna Blachica.

586. γέφυραν.) καμήλων ὀνομαζομένην γέφυραν, camelorum pons.

588. &c. ἀχρειούμενα τὰ βασίλεια.) πλὴν καὶ οὗτοι διὰ τῶν μηχανημάτων ὧν ἐποίησαν, λίθους καὶ αὐτοὶ ῥίπτοντες, κατέλυσαν τὰ παλάτια. τῶν πετρέων.) τοῦ κάστρου τῶν πετρέων λεγομένων. πῦρ ἐνίαπτι.) βάλλουσιν ἰστία εἰς τὰ ὀπωρικά. μηδεμιᾶς ἀφορμῆς.) μέχρι καὶ τῶν τειχῶν ἀκουμβίσαι τῆς πόλεως. ὅσα καὶ στόμα.) ὥσπερ καὶ τὸ σῶμα, ὅτι κρεῖττόν ἐστι περὶ τῆς ἀσθενείας ἐξασφαλίζεσθαι, ἢ ὑπὸ τῆς ἀσθενείας κυριευθῆναι καὶ καταβληθῆναι.

597. οἱ δὲ οὔτε τι τῶν προσδοκωμένων, κατὰ τῆς πόλεως ἐνεόχμωσαν.) Non satis assequor, vtrum ea fecerint quæ expectabantur, an non fecerint. Hoc loco vetus codex mutilus est, duobus foliis exectis.

598. ὡς τὸν φίλαρχον.) τὸν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας δυστυχήσαντα, πρὸς τὴν βασιλείαν ἀναβιβάσαντες.

599. φραγγίσκοι.) φραντζίσκων, οἱ καὶ φλαβίστες. ἐπόθει καὶ ἔδει.) καὶ τοσοῦτον μὲν κακὸν, ὅσον ἐβούλοντο ποιῆσαι τοῖς σαρακηνοῖς οὐκ ἐποίησαν.

601. ἀκοντιζόμενοι.) καθάπερ ἄστρα. τὰς ἔξωθεν.) Adde τῆς πόλεως, suburbana. πρὸς δήμοις.) Sic ambo codices habent: sed puto δυσμὰς legendum, nisi fortè sit loci proprium, versus Occasum.

602. ὤμοι.) αἲ, αἲ μοι καὶ φεῦ εἰς τοὺς λαμπροτάτους μου οἴκους καὶ περικαλλεῖς. Heu, heu, splendidissimas & pulcherrimas ædes meas. ζηλοτύπου) ἀνεπιφθόνου παρὰ παντὸς; minimè inuidiosas. ἐμπυρισμόν.) οἱ τὸν γεγονότα ἐμπρησμὸν ἀπὸ τῆς αὐτῶν διαχαράττοντες ὄψεως, ἀποδεξάμενοι. Qui illud incendium suis vultibus repræsentabant.

603. δίψαις διψήσαντας.) οἱ πυρεκτικοὶ οὐδέποτε τῆς δίψης κορέννυνται, οὕτω καὶ οὗτοι, &c.

604. καὶ τὰ ἤδη τούτων αἱματτόμενος.) παίζων μετ' αὐτῶν, καὶ σφονδυλέας κρούων αὐτοὺς, καὶ οὗτοι πάλιν αὐτόν. συνεκραιπάλα.) συνεμέθυε μετ' αὐτῶν, καὶ δύω ἡμέρας πολλάκις ἐποίει παίζων τάβλια καὶ ζαρία. τὸν μονάρχον ἐφαντάζετο.) ὑπὸ τοῦ μόνος βασιλεῦσαι. τὴν ἕω.) Adde, καὶ εἰρηνεῦσαι.

605 ὡς λεβηρίδα.) ὡς πιτυρίδα, καὶ ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετός. Tanquam furfures, & renouatum iri vt aquilam. θεοείκελον.) θεῖον καὶ ἀγαθόν. τοὺς νεαλεῖς.) τὰ λαβράκια καὶ τὰ μεγάλα ἄλλα καὶ λιπαρὰ ὀψάρια τρώγοντες μετ' ἐκείνου, καὶ τὸ περιγλυκαῖον καὶ στάμενον κράσιον πίνοντες μετ' αὐτοῦ ἀκράτως, τὰς ἐκστραμβουλισμένας χεῖρας ἐκείνου. σιῶ.) ἀγριόχοιρον. ἱππικοῦ.) ἱπποδρομίου. ἐξ ὁποίας ὕλης.) ἐκ παντων τῶν χρωμάτων.

606. μίτρα δι' ἄρεως.) ἐζωσμένη ζωνάριον πολεμικὸν, περισφίγγον αὐτήν. καὶ δεσμουμένη ὄπισθεν καὶ κατερχόμεναι στρογγυλοειδῶς καὶ χρυσίζουσαι.

607. τὰ χρύσεα.) καὶ τὰ ἅγια σκεπάσματα τὰ πολύτιμα, τὰ ἐκ σύρματος χρυσοῦ ὄντα, τά τε μανουάλια καὶ κανδήλας.

ὡπλίσθαι.) ἁρματωθῆναι ἄνθρωπον, ὃς πρὸς αὐτοὺς ὅρκοις καὶ ὑποσχέσεις μεγάλας ἐποίησεν. iureiurando obstrictum, & mala pollicitum. τὰς ὀφρῦς.) ὃς ἀπὸ τοῦ τὰ ὀφρύδια ἔχειν δασέα, καὶ ἰδίαμέτα ἐπάνω τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ κρεμάμενα, &c.

609, τοῦ βήματος.) κλήρου. πνέων.) ψυχορραγῶν καὶ πνέων.

610 ὀλιχείροτον λήμμασι. Adde, βλέπων δὲ καὶ τὰ ἔμπροσθεν κακά. Consideratis malis impendentibus.

611. εἰς τὸ σκοτεινὸν τῆς βασιλείας κελλίον ὑπὲρ τὴν παρ' αὐτῶν ἐκδοπεριν.

613. καὶ ὅτι πᾶσι τὸν εὐεργέτην ἐς τοὺς μετέωρας αἰῶνας ἀναδυόμενος) Denique benefactorem subinde in Meteonis secula procrastinans. μετέωρος αἰῶνες, si scriptura non fallit, videtur prouerbium aliquod recentius esse, vt alioqui Tithoni senectus celebratur. τὸν τρόπον φρονηματίας.) ἐκ τρόπου φρόνιμον δεικνύων ἑαυτόν. Aliud est φρονηματίας, aliud φρόνιμος, sed barbaries vocabulorum vim deprauasse videtur. τὸ αὐτόματον.) τὸ ἀπ' ἐντεῦθεν ἀποφαίνεσθαι, statim pronunciare. αὐτόθεν.) ἀφ' ἑαυτοῦ. κνδεστην.) πενθερόν. ἀμελέτητον δέ) μὴ γινώσκων δὲ νόμους κρίσεως ὁ ἀνὴρ, πολλὰ τῶν οὐ πρεπόντων ἐποίει, καὶ σφαλερῶς ἔκρινε. θέλων δὲ καὶ μηδένα τῶν πρὸς αὐτὸν ἐρχομένων προτιμῆσαι. ἔν τε ταῖς εἰσόδοις καὶ ταῖς ἐξόδοις, ποδαγρίαν ἐσχηματίζετο ἔχειν, ὥσπερ εἰ ἀνθρώποις ἔβλεπεν ἀνοήτοις, καὶ τὴν γνῶσιν εἰς τὰς πτέρνας αὐτῶν ἔχοντας. Is verò vir quum leges iudiciorum ignoraret, multa præter decorum agebat, & perperàm iudicabat. ac dum præ nimia ambitione quenquam in aditu aut abitu præferri sibi recusat, podagram simulat: quasi verò cum hominibus obtusi ingenij res esset, qui cerebrum in plantis gestarent. οὐκ ἐπιχειλεῖς.) οὐ γεμάτοις, ἀλλ' ὀλιγέροις ὄντων.

614. κοῖλος.) φωνὴν βραχεῖαν ἔχων.

615.616. ὡς ὄφελόν γε.) ἄν ποτε ἵνα καὶ ἐποντίζοντο καὶ ἠφανίζοντο. τὴν βασιλείαν ἐσκυλευκότες.) καὶ τὰς ἐκεῖσε τέντας καταλύσαντες. ὁμώνυμος τοῦ ἀρχηγοῦ.) καὶ ἀμφότεροι θεόδωροι καλούμενοι. ἐκ δὲ κλήρου.) κλῆρον οὖν βάλλοντες. καὶ τοὺς σείοντας.) καὶ τοὺς βραχίονας δὲ καὶ τὰς παλάμας.

617. γίγας ἐντεργοῦς.) Iugeribusque nouem summis distabat ab imo. καὶ αὐτὸν δὲ τὴν κάσιν.) Talem galeam Basileæ vidi, qualibus olim in concursionibus equestribus Germanica nobilitas vsa est, tanti ponderis armis circumsepta, vt nunc à multis vix sustineri posse videantur. ταῖς χρυσέαις χερσαίαις πύλαις.) Leguntur quidem apud Zonaram χρυσαῖ πύλαι, sed hic haud scio an τὸ χρυσέαις abundet. Et paulo pòst pro τῶν πολλῶν, legendum videtur πυλῶν, non vulgi, sed portæ propugnaculum.

619. ὤμοι της.) φεῦ μοι εἰς τὴν καταπάτησιν.

620. πιμελφῆ δοχεῖα.) δισκοποτήρια. σίτων κανᾶ.) σκουτέλλια καὶ πινάκια.

621. πλοῦτος.) πάτος. ἔπιπλα.) τὰς συρματίνας πιδέας καὶ χρυσᾶς. τὸν τοῦ βήματος θριγκόν.) τὸν θεῖον πάτον καὶ. πύλας.) ὡραίας πόρτας. τοῦ νεώ. Adde, μέχρι καὶ τοῦ ἄμβωνος, vsque ad ambonem. Cæterùm, ἄμβων παρὰ τὸ ἀναβαίνειν dici videtur, locus vtique templi editior, siue suggestum, siue gradus, siue chorus, (vt vulgò appellantur) siue superius ambulacrum, *die porkirchen.* διαλιθηκότα.) ἐγλιθωρῶντα. γοητειῶν.) μάστιγα καὶ μαντεύτεια.

622. ὀλολυγαί.) ταβρισμοὶ, διαχωρισμοί. ἔξεδροι.) χυματισμοὶ οἱ παρηλλαγμένοι. ξυρῶσα.) ξυριζομένη. διαταγμάτων.) δογμάτων καὶ ἐντολῶν. ἀνδρείσασθαι γυναιξίν.) μὴ βλέψαι γυναῖκα ποσῶς.

624. λογοποιοί.) ἀληθῶς λόγοις μόνον λαλεῖν ἔμαθον. ἐπινώπιον.) ἔμπροσθεν. τοῖς ἐναγεστάτοις.)

τοῖς.)

τοις.) τοῖς μιαροῖς τῶν ζώων τὰ μιαρώτατα διασπείραντες. pro μιαρώτατα legendum videtur ἁγιώτατα. Per μιαρώματα ζῶα intelligit mulos, asinos, equos: per τὰ ἁγιώτατα, sacrum ornatum. quanquam Byzãtinus codex habet τὸ παναγιώτατον, sanctissimum, siue purissimum, hoc est Christum. sicut & paulo antè pro μαρμαρίτην χιτῶνα, Herilis codex legit χιτῶνα, per appositionem. γαλουχὰ) μήτηρ. ποδηγέ.) ὁδηγέ. μείλημα.) γέννημα. ἐνδιαίτημα.) τροφή.

625. δυνάμεις.) δαίμονες. συνίασιν.) ἵνα κοσκινήσωσί σε. πιναρὰ καὶ αὐχμηρά.) ἱμάτια κατελελυμένα καὶ ἐμπεπλαμένα. εὐτίσι γαλακαῖς.) καὶ τὴν ὄψιν ὡραίαν καὶ περὶ τὴν εἶχες φαίδρυσιν, ἀπείως χαλαρὰ καὶ κακόχροα καὶ ἐξαρωμένη τὰ μάγουλα. τὸν χοῦν) τὸ χῶμα. τῶν αὐλαιῶν.) τῆς αὐλῆς σου, καὶ τῆς κατοικίας σου. καμινοῖ.) Sic habent ambo codices, quasi nominatiuus sit ἡ καμινώ.

626. καινουργός.) ανακαινίζων σε. ἀνέμων.) περάτων τῆς γῆς.

627. φαντασμάτων.) ἀγκαλῶν ἐξορισθέντες. φθεῖρες) ψῆρες. κατὰ σὸν ψυχῇ.) κατὰ σὸν τῇ ψυχῇ θεῷ ἑνωμένοις, vt ij qui animis Deo sunt coniuncti. νεκρίνοις ἄρχισι.) ἐν δικτύοις δεσμεύμενα, irretita laqueis. ἔπαισας.) ἐπαίδευσας.

628. ἀφοσιωτέον.) καταπαύσω. νικῶσιν ἕλληνες.) ῥωμαῖοι. ἔρρ'ειν καὶ οἰμώζειν.) φθείρεσθαι καὶ θνήσκειν. ὑπέξατο.) κατεδέξατο.

629. τὸ εὐδικῆσαι.) τὸ μὴ εὐδικῆσαι. ἐπιστρέφων.) ἐπιστρέφει καὶ ζωοποιεῖ. ἀλλὰ καὶ τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου ἐπιτιμᾶ.) etiam bestias calami increpat. Possunt intelligi vermes, à quibus eroduntur, sed videtur subintelligi τὸ ἕνεκα, quem sensum in conuertendo sum secutus.

630. καλλιελαίας.) καλλιελαίου ἀμῶν ἀρετῆς τε καὶ πίστεως εἰς τὰ αὐτῶν ἤθη ἐγκεντρισθῶμεν καὶ τάξεις. ex olea virtutis, & fidei nostræ in eorum mores atque ordinem inseramur. ἐξορχούμενος.) ἐκφαυλίζων.

LIBER POST VRBIS *excidium.*

634. συγκροτηθέντων.) συναχθέντων. ὑποπότης.) χαύνωσις. οἰκουρίης.) οἰκουρία. δυσπότμοις.) κακοθανάτοις.

635. κατὰ συμμορίας) κατὰ γενεὰν καὶ συγγένειαν συναχθέντες. ῥακίοις.) ῥάκια διερρηγμένα φορέντες καὶ παλαιά. ἐπιφαυσάσης.) ἡμέρας τὸ φῶς ἐλθούσης. ὑπέστησαν.) τὴν γὰρ κνυαρὰ ὑπέστη. εἴσοδον.) πλησιασμὸν καὶ εἴσοδον. ὁ γὰρ ἄμαχος.) λαμπρὸς ἡμῶν οἶκος, ὁ τῷ κάλλει καὶ τῇ εὐμορφίᾳ, καὶ τῷ ὕψει ἀδιήγητος. splendida nostra domus, elegantia, pulchritudine & altitudine ineffabili.

636. τόπος ἐναγής.) μοναστηρίου τόπος. τις συνήθης.) εἶχον τινα συνήθη γνώριμον, ἐν τῷ οἴκῳ μου ἐρχόμενον πάντοτε μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ καὶ τῶν παίδων, καὶ λαμβάνοντα τὰ χρειώδη καὶ δεφενδευόμενον ὑπ' ἐμοῦ. χρηστοῦ τινος ἐκείνου. Adde συμβούλου. κατὰ βραχεῖς.) ὀλίγοις.

637. ὑπομασίδιον.) μετὰ φασκέας ζυζαίον κρατεῖν. χιμῶν.) καὶ ἡ ἡμέρα ψυχρὰ καὶ χιμωνική. περιξιφίδια.) περιμάχαιρα.

638. κομμώσεων.) ἐφθασμάτων καὶ κοκκίνων ὧν ἐπίθουν πρότερον. εὐπλόκαμον.) καλλιπρόσωπον καὶ καλλίτειχον. κατὰ πέλματος.) ὑπὸ τῶν παλμάτων σὺν πόδας βαρυνόμενος ἔπεσεν, ἐξηπλωμένος πρὸς τὴν αὐτῆς βοήθειαν. ὡς εἶχον.) ὡς ηὕρηθον. ἱλασίμοις.) ἐλεεινοῖς καὶ ἱκετηρίοις.

639. οὐδὲν ἐπιβρεχομένος. ὡς γάδαρος ἀγγαρεύζων. ἱκέτης.) προσκληρήσει.

640. εἰ μή γε τοῖς πολεμίοις ἀποτενεῖτε τὸν ὄλεθρον. μή γε rectius legi quàm μή τι, vetustus codex declarat, cuius hæc verba sunt: εἰ μὴ διὰ τὸ ἵνα ἀνταποδώσετε τοῖς πολεμίοις τὸν ὄλεθρον, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, &c. Vnde apparet, etiam pro ἀποτενεῖτε, quod ab ἀποτείνω formatur legendum esse ἀποτινεῖτε, ab ἀποτίνω, quod idem valet quod ἀνταποδιδόναι. σπανιώτερον ἔρχομαι) ἀκριβέστατον θέαμα.

641. εἰκνὰ ῥάκη.) τὰ χάρβαλα ταῦτα καὶ ἐσχισμένα ῥάκη. λειπόμενα.) ἀναπολειφθέντα ἄχρα λείψανα.

642. ὀσφύν.) ζωνήν. πολλοὶ δὲ καὶ ἀνομίαν ὑπολαμβάνοντες.) Sic in duobus codicibus, haud scio quàm rectè, legitur. Vetustus paulo clarius: πολλοὶ δὲ καὶ ἀνομοῦντες ἀφρόνως ἔλεγον, εὐλογητὸς κύριος ὁ θεός, ὁ πλουτίσας ἡμᾶς. σηλυβείαν.) σηλυμβρίαν. Etiam apud Demosthenem nostrum hæc vox aliàs cum, aliàs sine μ scribitur: vt & ἀρύμβας & ἀρύβας. quod accidere videtur propter literarum β & μ notas, alicubi non dissimiles. ἀρθρέμβολα.) μήτε ἀστραγάλοις ἐπὶ σὺν μελίζοις ἡμῶν θέντες. οἱ δ' ἀγροῖκοι.) οἱ τῆς σηλυμβρίας δὲ χωριάται καὶ χυδαῖοι: Selibryani agricolæ, & plebeij homines. ἐπικερτόμουν.) ἐγέλων μᾶλλον καὶ περιεβίβαζον ἡμᾶς σὺν ἀπὸ τῆς πόλεως.

643. τῶν γὰρ ἱματίων τὰ πλατύσημα.) τὰ γὰρ τῶν γυναικῶν χρυσᾶ ἱμάτια ὀξυνοσημεῖς.) καὶ τὰ χρυσορραφῆ στεντόνια, σάβανα καὶ προσόψια. ἐδίδοσαν) καὶ ἐδίδουν αὐτὰ ὡς δῆθεν ὑπογράφεσθαι: porrigebant, vt eis subscriberetur scilicet. ἀπλωνκοίτοις.) ἀπλωνκοίτοις. Vtrumque perperam esse scriptum arbitror, neutrum certè intelligo. Vetustus codex habet, ἔπειτα δὲ τὰς ὑβρισθείσας ὑπ' αὐτῶν γυναῖκας εἰς τὰ ἄλογα ἀναβιβάζοντες, καὶ ῥοῦχα μακρὰ ἐνδύοντες, καὶ τὰ μάλια αὐτῶν εἰς ἕνα πλόκαμον πλέκοντες ὄπισθεν, διήρχοντο. κυάμοις.) ἀλληλεστιμένον ὀσπρίων. σκορόδων.) σκόρδων.

644. εἰς ἕδρας καί.) εἰς ποδαρβούλια καὶ σουπεδία καταπονοῦσαν. τέμαχος τῆς ἀλύσεως.) κρέμασιν μίαν.

645. κρατῆρας.) ποτῆρας, ἤγουν δισκοποτήρια. ἀναίμακτον θυσίαν.) τὴν θυσίαν ἐμβαλεῖν, ἤτοι τὸν δεσποτικὸν ἄρτον. πηρὸς ὤν.) μὴ βλέπων ὀφθαλμοῖς καλά, &c. ὁ πηρὸς, ὁ κατὰ τοῦ σώματος ὀφθαλμοῖς τυφλός.

646. κακουργήσειν ἐπιχείρημα.) καὶ πολλὰ κακὰ εἶχε, ἵνα ποιήσῃ πρὸς σὺν βενετικοῖς, ἐὰν μόνον δυνᾶται: malefacturum Venetis, modò posset. προεσκεχηνότα.) ἐγίνωσκε γὰρ καὶ τὸν βαλδουῖνον, ὅτι διόλου ὑποτάσσεσθαι αὐτῷ ἔμελλε. Norat enim, se illum perpetuò dicto audientem habiturum. ἀλλαβὴς.) οὐδὲ εὐμετάβλητος ὡς ὁ βονιφάτιος, τὸν δὲ καὶ, &c. neque inconstans vt Bonifacius. ἐς ὅσον βοιτιλανία ῥωμαίων.) Legendum esse βενετία, præter duorum codicum consensum, etiam ipse orationis contextus declarat. ἐπεμβοῶντα.) ἐγυβέντιζε, μὴ τολμήσειν τινὰ ἐν τῷ παλατίῳ γυναικὶ πλησιάσαι. ἀλλὰ καὶ τὸν εἰς θεὸν ὑμνητήριον, καὶ πρὸς πᾶσαν ἀγάπην ἀρέμβασος.) Fortasse legendum, τῶν εἰς θεὸν ὑμνητηρίων. In conuertendo vetustum codicem secuti sumus.

IMPERIVM BALDVINI.

648. Πάντα γὰρ οἱ ἁλώσιμα ᾤετο.) πάντα γὰρ ὑπ' αὐτὸν εἶναι ὑπελάμβανεν, omnium se potiri putabat. λίθου ἀγεράχως ὑπὲρ εὐκλείδην φθεγγόμενος.) τὸ ὑπὲρ εὐκλείδην cæteri codices nõ habent. Nec mihi nota est historia de Euclidis alicuius in-

solentia. ἐκκλείδου ἄρχοντος fit mentio apud Demosthenem, de legibus ante vel post Euclidem irritis. Fortassis hoc vult τὸ ὑπὲρ εὐκλείδου, præmaturè, intempestiuè, insoléter, encomium eum canere ante victoriam, vt ad παροιμίαν τῶν κυρίων νόμων alludat.

650. ἐκ πολλῶν ἀγηγερμένων.) διὰ τὸ εἶναι συνάγματα ἐκ διαφόρων γενῶν. εὐθρόγγαφον.) χρυσόβουλλον. μαγισκάλκος.) μαρισκάλκος. ἀθαλεῖς τὰς ὑπάρξεις.) ὅσοις ἔμαθε πλουσίοις εἶναι καὶ γονικὰ ὑποστατικὰ πολλὰ ἔχοντας.

651. πολλῷ πλειόνων.) καὶ πολλῷ πλέονα στρατὸν συνῆξε ῥωμαϊκὸν, ἢ ὅσον ἐκεῖνος εἶχε. Longè maiorem coegit exercitum, quàm prius habebat. εἰς προκείμενον ἕρμαιον.) ὡς μηδένα τὸν ἀντιπαραταττόμενον ἔχοντες. περὶ μῆνα τὸν φιλοχόον.) Sic ambo codices habent. sed vetustus ὀκτώβριον ponit, quē secutus sum. etsi suprà idem τὸν φυλλοχόον) sic enim scribendum est. nam à fundendis seu defluentibus arborum foliis nomen habet) νοέμβριον interpretatur. Vtrum rectius sit, non pronuncio. nam alij maturiorem, alij seriorem hyemem habent.

652. πλάντζης.) πράτζης. ποιμανινὸν.) ποιμανικόν. καὶ γνῶναι πρὸς οἷς εἰσί.) Vetustus codex, θέλοντες δὲ καὶ τὸν προυσαεῖς δοκιμάσαι οἱ λατῖνοι, καὶ γνωρίσαι πρός τινος κρατοῦνται. ἐπεὶ οὐδὲ ὑποταγῆναι ἤθελον τοῖς φράγκοις. Prulaensium facturi periculum Latini, & cognituri cui parêrent (neque enim Francis obtemperare volebant.) προυσαῖοι.) προυσαεῖς & προυσηνοί, οἱ ἐν τῇ προύσῃ. Aliis atque aliis in locis hæ formationes inueniuntur.

654. τὸν ἐπὶ τῆς σημαίας ἀνελόντες.) Byzantinus codex solus hanc lectionem habet, in qua haud scio an aliquid deprauatum sit. Nam signiferum ignorante exercitu occidi, & à paucis robustissimum exercitum signo elato prouocari, vix credibile videtur. Malo tamen in hanc peccare partem, ne quid, qualecũque id sit, prætermittatur. ὡς εἰς χάσμα.) ἄνυγμα μάχην μὴ ποιοῦντες. ὥστε τινὰ μηδὲ ἐπὶ πλέον ἀσπίδων αὐτὴν ἀναπλύνεσθαι.) ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος παραταξάμενοι apud Isocratem in Archidamo legitur. quod vix credibile videtur aciem in longum extensam nec vno viro profundiorem, multis millibus restitisse. τὸ οἰκεῖον λάχος ὁρῶν.) conuerti, Cùm sui muneris esse intelligeret. Quod si cui displicet reponat: Cùm suum gregem, vel ciues suos à consilijs & precibus suis pendere videret.

657. θεὸν ἱλασάμενος.) Constructio huiusmodi est: ἱλασάμενος τὸν θεὸν, πᾶν ἀποτρόπαιον τρέπεσθαι κατὰ τοῦ ἀνοσίου, &c.

658. ἐκ γὰρ τῶν τοῦ βορρᾶ πλευρῶν ἀποσυρείς.) is enim à septentrionalibus lateribus detractus. Non satis assequor quid sibi velit. Vetustus codex & hic mutilus est, vt & alibi, vbi eius subsidio per quàm opus est.

659. μὴ μόνῳ δὲ οἱ.) καὶ οὐ μόνον ἐκεῖνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους αὐτοῦ συγγενεῖς. ἐπὶ πόδας.) ὄρθιος. σκιόεν.) δασὺ καὶ ὑψηλόν.

660. τὴν σκιὰν ὀπίσσης.) ὑπτίσσης legendum. vt nostrates, Aquilæ pictæ ascribunt: Sub vmbra alarum tuarum.

661. ἐπαμείβεται.) οὐδὲ ἡ νίκη ἀεί ποτε αὔξει. χειὰν.) φωλεάν. καὶ προύσης τὸ δόρυ.) ἀπὸ τῆς νικαίας καὶ τῆς προύσης ἐξῆρχετο.

662. 663. &c. ἐπαναλύοντας.) ἀποκαταστῆσαι αὐτὸν δοῦλον τῆς βασιλείας, καθὼς ἦν καὶ τὸ πρότερον. sub Imperij iugum reducturos, sub quo prius fuerit. τὴν δὲ πολιχνίων ἀρκαδίου.) Ex his verbis non satis intelligitur, vtrum Latini an Romani Arcadiopolim tenuerint. Vetustus codex μόνον δὲ ἐν ταύτῃ (τῇ ἀρκαδίου πόλει) εὑρίσκοντο οἱ διὰ νυκτὸς εἰσελθόντες ῥωμαῖοι, οἵ τινες πατρίδα ταύτην εἶχον τὴν πόλιν, φέροντες καὶ συμμαχίαν πρὸς βοήθειαν αὐτῶν, ἵνα τὸ κάστρον φυλάξωσι, καὶ διεμερίσθησαν εἰς τὰ τοῦ κάστρου τείχη, φυλάττειν αὐτό. Hinc apparet, Arcadiopolim à Romanis fuisse occupatam, cum alteri contrarium dicere videantur. ὡς δὲ ἀπλώτων αὐτοῖς ῥωμαίοι.) Hic eadem recurrit obscuritas. Vetustus habet: οἱ ῥωμαῖοι δὲ μετὰ θάρσους ὑπλώτων αὐτοῦ. ἐνσκηνοῦντο δὲ ἀπὸ τοῦ τείχους οἱ φράγγοι. ὑπολαβόντες δὲ οἱ ῥωμαῖοι, ὅτι διὰ δειλίαν καὶ φόβον ὑπομακρύνουσιν, ἐξέρχονται ἀπὸ τῆς πόρτης, καὶ τούτοις συμπλέκονται. Hanc sententiam in vertendo sum secutus. τῆς δὲ ἄλλων εἰς τὴν ἀδριανοῦ.) ἡ δὲ λοιπὴ εἰς τὴν ἀδριανοῦ παρὰ πόδας ἰοῦσα, ἐκεῖσέ πη βάλλει στρατήγιον, καὶ ταύτην πειρᾶται κατὰ κράτος ἑλεῖν. ἀλλ' ἐπεὶ ἀπείρηκα τὰς τῶν οἰκείων συμφορὰς συγγραφόμενος, ἤδη δὲ καὶ τῆς εἰς ἕω μεταβάσεως ἅπας γίνομαι, ἐνταῦθα τοῦ λέγειν χάσμα, τοῦ τῶν κακῶν ἰλίγγου πεπαύσομαι. Reliquus exercitus Adrianopolim rectà contendens, castra ibi locat, eámque vi expugnare instituit. Sed quia nostrorum calamitatibus describendis sum defessus, & nunc Orientali profectione totus occupor: finita hic oratione, calamitatum vertiginem deponam. Hoc loco Byzantinus codex à Ioanne Dernschuuam, nomine D. Antonij Fuggeri Constantinopoli emptus abrumpit historiam, & librarij nomen subijcitur, his verbis: ἐτελειώθη ἡ παροῦσα χρονικὴ βίβλος κυρίου νικήτα τοῦ χωνειάτου, παρ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ἐν ἱεροδιακόνοις, ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος τῆς τοῦ χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας. ἐν ἔτει τῷ ζξγ τῷ μηνὶ μαρτίῳ ἱσταμένου. μέχρι δὲ. στρατήγιον.) καὶ χάρακα στρατήγιον βάλλοντες. πέμποντες.) συρίοντες. τὰς εἰ πόλεμον ἐκτάσεις πειῶνται.) καὶ τὴν στρατιὰν αὐτῶν ὅπως διάκεινται πρὸς τὸν πόλεμον.

666. τέρνοβον.) τρίνοβον. δεσμὰ εἶχε τραχήλῳ.) ἄνυσιν ἐν τῷ τραχήλῳ, καὶ σίδηρα εἰς τοὺς πόδας βάλλεται.

667. φῶτα.) φωτίας μεγάλας καὶ ἴσιας ἔταξεν εἰς ὅλον τὸ στρατόπεδον ἐξάψαι. περὶ τὴν φυλακὴν.) ὥραν δευτέραν τῆς νυκτός. διερρηγμένος.) πάσχων τὰ ἔντερα τῆς κοιλίας αὐτοῦ, καὶ τὰ αὐτοῦ μόρια σπασθέντα ἀπὸ τοῦ πολλοῦ πόνου καὶ κόπου, καὶ τῆς συντόνου φυγῆς.

669. μεθ' ἡγεμόνων.) μετὰ καὶ προβόδου.

670. ἀκρόπολις.) κουλᾶ. ἐζυγισμένον.) ἐζυγμένον τὸ ὄνομα. διαφῆκε τῆς πόλεως.) Adde, ἄλλοις δὲ σκότωσε, allos excæcauit.

672. καλλιπόλει.) καλλιουπόλει: sic postea quoque sæpius. ἐκ δοκῶν πήγματα.) ξύλα μεγάλα κείμενα δικέφαλα, καὶ ἔξωθεν κατὰ πολὺ κρεμάμενα.

673. κακῶς ἔπαθον.) ὡς καὶ πολλοὺς τῶν ἀπ' αὐτῆς μαχομένων ἀποθανεῖν.

674. πλάντζης.) ῥάτζης. οὐχ οὗτοι δὲ μόνον.) οὐχ οὗτοι δὲ μόνον ἀπὸ τῆς τοιαύτης ἐκστρατείας σωθέντες, ἀλλὰ καὶ ὅσοι πρὸς αὐτοὺς ἐνωθῆναι ἠθέλησαν τὰ αὐτὰ ἔπαθον. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν πολλοὶ ἀπὸ τούτων ἐφονεύθησαν, στρατιώταις βλάχων εὑρόντες. Sententia est: Latinos Byzantio in castra profecturos, in idem malum incidisse, & in itinere cæsos esse.

675. πεπλούνης.) πεζούνης.

677. ῥαμνοῖς.) ῥαδάμνοις. ὑπὸ τῶν βελτιόνων.) ἀπὸ τῶν ἀνδρειοτέρων ἀρχόντων καὶ ταύτην συντρίβουσαν.

678. εἰς

678. οὓς μὲν διέφθειρε.) ἐσκότωσε. ἀσκελιβούμενος.) τὴν τοιαύτην γὰρ πόλιν, καὶ περὶ πολλοῦ ἀμυνόμενος ἦν.

680. &c. κράτιστον δὲ ἦν τοῦτο.) καὶ ὑψηλὸν μὲν διὰ τῶν ξυλοκατασκεύων πύργων, τῶν κατασκευασθέντων τεχνικῶς. Alter de militibus, alter de munitionibus loquitur. Hic etiam vetustus codex nos destituit, foliis compluribus resectis: in quo conferendo & genere & ingenio nobilis adolescens Raphael Sailerius me adiuuit. καθ' ἡλικίαν ᾐχμαλώτευσαν) omni sexu & ætate capta. Hoc si cui displicet, quærat meliorem interpretationem. καὶ ἐξέπεσον τῶν κατὰ σκοπόν.) Interpretatus sum ἀποφαντικῶς: quod si cui displicet, ὑποθετικῶς exponat licet, hoc modo: Ac successu caruisset id consilium, si in cohortes alias, &c. incidissent. Paulò pòst, ὡς διὰ βραχέος, τὸ ὡς redundare videtur. μηδ' ἄλλως ὑπὸ λατίνων οὖσαι ἀνεπισκόπητοι.) Conuerti ὑποθετικῶς: Ni tam munitæ fuissent, nec Latinorum rapacitatem vitaturas fuisse. Si cui verò τὸ μηδ' ἄλλως, pro ἄλλως τε μηδ', intelligere magis placet, sic vertat: Præsertim cùm nec à Latinis negligerentur. Dubito an pro μηδ' ἄλλως potius sit legendum μηδ' ὅλως. Nam Herilis codex, etsi solus integer, tamen negligenter scriptus est, ὑπ' ἐμμανουήλου ἐμβαιβενίδου τοῦ ἐκ μονεμβασίας μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος.

684. γωνίας πύργων καταστῆν, καὶ καταρρίψεις τὰ τούτων θωράκια.) θωράκια tibicines verti: non quod verum putem, sed quòd solidæ columnæ (vt Virgilij ioco vtar) nondum aduenerunt.

686. ἢ γένεσιν τῶν ὄντων ἑτέραν προσέταξε.) aut aliam rerum creationem. Respicit ad agros & vrbes, cultoribus vacuas. Verteram principiò: Aut rerum naturam ab eo diuersam, qua iussit, &c. Putabam enim eum loqui de vastitate Thraciæ, incendiis deformata. Sed hanc sententiam repudio: quòd sequitur, ὁ δ' ἄνθρωπος οὐκ ἦν. quasi dicat, Thraciæ fuisse eam faciem, quæ recentis mundi fuerit, cultoribus vacui. διαπεμπούσης τοῖς πόρρωθεν.) Transmittere ad posteros, esset τοῖς μετέπειτα. ad quam significationem τὸ πόρρωθεν non satis commodè deflectitur.

689. καὶ λατίνοις τὸ καινὸν ἐσπένδετο.) Nouitas illa, hoc est, noui tyranni cum Latinis pasciscebantur. Fortassis legendum τὸ καινότατον ἐσπένδοντο. Quod maximè miteris, vt τὸ μέγιστον vsurpatur. Ego verti τὸ καινὸν, pro καινῶς. Sequatur quisque quod probarit. τῶν θρεψαμένων ἐκτόπους.) idem quod τῶν πατρίδων. sicut ἡ ἐνεγκαμένη, ita & hic ἡ θρεψαμένη patriam significat. βακτηρίαν καὶ νῆψιν.) νῆψις est sobrietas: quæ quid huc faciat, non video. neque σκῆψις placet. Sobrietatem bellatoribus etiam esse vtilem non nego: sed id hic non agitur.

691. ὡς οὐκ οἶμαι ἐβάλετο κατὰ νοῦν.) negationem, quòd redundare existimo, omisi.

696. ἤγουν λατίνοι.) aut certè Latinum. Puto legendum οὖν γοῦν, vel ἤγουν: itáque verti.

698. ὡς ἱμᾶσι.) Fortasse ἱματίοις, probris tanquam vestibus nos operiunt. καὶ τὰ τῶν βιθυνῶν μητροπόλεως προεδρευούσαν νίκαιαν παροικεῖν.) Puto legendum, καὶ τὴν τῶν βιθυνῶν προεδρεύουσαν νίκαιαν. Nam ἡ προεδρεύουσα & μητρόπολις idem valent, nisi fallor. Si quis autem etiam metropolim alteri ciuitati subiicit, legat: καὶ τὴν τῆς τῶν βιθυνῶν μητροπόλεως προεδρεύουσαν νίκαιαν, addito duntaxat articulo τὴν: vt paulo antè, τὴν παρ' ἀσκανίᾳ λίμνην παροικεῖν. καὶ παρ' ἴσως ἂν ἐντεῦθεν.) Videntur nonnulla deesse. μόνον γε οὐδὲ δι' ὄχλου τισὶ γεγόναμεν.) Hæc per indignationem adiici videntur, ad hominum iniquitatem exaggerandam, & suam innocentiam declarandam.

GNOMOLOGIA, ID EST, INDEX SENTENTIARVM, QVÆ EX NICETÆ CHONIATÆ historia collectæ, & ordine Alphabeti digestæ sunt.

Adulatores.

AVLAE in perniciem suam alunt laudatores malorum, bonorum iustitiam simulátes. 337.

Alacritas.

Quid non facit alacritas, & animus in re mala bonus? 287.

Amor cognatorum.

Natura fert, vt cognatis maior charitas & honos tribuatur. 526.

Amor nostri.

Natura nobis quodammodo charitas erga res nostras est insita, qua deuincti & remollescentes, malis affectibus & actionibus tam nostris, quàm charissimorum segniùs resistimus. Quo fit, vt veluti surdis auribus eorum verba prætereamus, qui nostrorum improba facta cōmemorant. 486.

Barbarus.

Omnis Barbarus auarus est, & pecuniæ causa, pleraque, ne dicam omnia, & dicit & facit. 448.

A rebus naturæ contrariis Barbari nulla reuerentia, nullo metu deterrentur. 687.

Cogitationes.

Hominum cogitationes lubricæ sunt: Dei vero consilium non est irritum, nec mutabile. 47.

Hominum cogitationes incertæ sunt atque fallaces, ac nonnulli ea sequuntur quæ assequi nequeunt, & frustrà suis nituntur consiliis ac conatibus, diuino auxilio non suffragante. 141.

Cognatio.

Cognationis desiderium multùm valet: ac tametsi nexus ille nonnihil laxatus fuerit, facilè tamen denuò adstringitur: ac pristina erga eam charitate inuiolata conseruata, bona fide in gratiam redit: secus quàm potētes solent, qui iram tegunt ac dissimulant, dum vlciscendi occasio detur. 36.

Calumnia.

Nihil tam sanctum est, quod calumnia tentare non audeat, & omnes ad nocendum procliuiores esse constat. 89.

Condimenta.

Nihil aliud sunt condimenta nisi ventris fastidium, & appetitus irritamenta. 159.

Consuetudo.

Consuetudo tempore confirmata, plus oratione & religione valet. 42.

Cupiditates.

Cupiditatum non magis vnum genus ac ratio est, quàm formarum: quæ, quum ex æquo homines simus omnes, maximam varietatem habent. Alij aliis rebus afficimur, neque omnes ex æquo iisdem delectamur. Alioqui nec à Deo nos, nec alij ab aliis accusaremur: quippe qui iisdem voluptatibus necessariò caperemur, eadémque consilia iniremus. 50.

Deformitas.

Deformitas cum pulchritudine comparata magis elucescit. 476.

Deus.

Quis est Deo sapientior? aut quis Domini animum explorabit? eiúsque iudicia vel addendo, vel detrahendo immutabit? Nam hominum quidem cogitationes lubricæ sunt, Dei verò cōsilium non est irritum nec mutabile. 47.

Deus ἀπροσωπολήπτης.

Deus humano more personarum rationem non habet, nec pretia rerum annis & ætate metitur: sed indolem animi, mansuetudinem, lenitatem intuetur, mandatorúmque suorum obseruationem. 43.

Deus benignus.

Si sæpe percutere, at sæpissimè etiam mederi consueuit. 334.

Deus immutabilis.

Irrita sunt hominum consilia & lubricæ cogitationes. At Dei propositum firmum est, atque immutabile: neque quisquam id euitare queat. 99.

Deus iustus.

Deus bonos & integros prouehit: distortos verò cum iniquis in barathrum præcipitat. 49.

Deus æquitatis amans, in animorum recessus inquirit. 415.

Dominus consilia irrita facit, & gentes belli studiosas dissipat. 662.

Non obscurum est, impios dedi flagris: cum eorum autem castigatione, quorum spes in Domino sita est, consolationem & restitutionem in integrum esse coniunctam. 630

Deus misericors.

Cædibus haud delectatur Deus nec mortem fecit, sed hominem ad vitam condidit: in cuius conspectu vox sanguinis Abeli clamat: qui apertè denuntiat, se malle, vt peccator conuersus viuat, quàm vt moriatur. 366.

Deus qui curat omnia, & rerum omnium Dominus existit, res humanas clementer moderatur, & omnium miseretur, quia potest omnia. 388.

Deus sapiens.

Non vitam solùm laboris & tristitiæ expertem

rerum est euersio. 170.

Accepta mala corrigi non possunt. 220.

Multo est facilius malorum principiis obstare & incrementa prohibere, quàm ea progressa longiùs & confirmata cohibere, & exstirpare. 631.

Remota mala minùs molesta sunt quàm propinqua: & quod expectatur, etsi pessimum fuerit, lenius eo ducitur quod vrget in præsentia. Id enim est mortalium ingenium, vt exiguum doloris leuamen in lucro deputemus. 318.

Mollities.

Immodica mollities rebus gerendis nihilo aptior est quàm dementia. 587.

Neque verò mulier duntaxat res grauis est, & coniugalis amor plus nocet quàm iuuat: sed vir etiam mollis & effœminatus res pessima & molestissima est, cui qui parent, quid infortunij quid extremi periculi non subibunt? 596.

Mors.

Mortis formido non salutem, sed exitium adfert. 169.

Mulier.

Maledictis mulieres pugnare solent. 147.

Mutationes.

Sæpe ex leui causa magnæ mutationes & ingentes calamitates ortæ sunt. 189.

Natura.

Ego corruptrici naturæ in multis non obsequor: sed eius institutis, vt pusillæ mulierculæ cõsiliis, in rebus grauioribus, repudiatis, Deum sequi malo. 50.

Necessitas.

Necessitate nihil est violentius. 685.

Oculi.

Visus est certus rerum arbiter, & pluris est, vt Comicus ait, vnus oculatus testis, quàm auriti decem, qui non alieno testimonio, sed suo experimento nitatur. 505.

Patientia.

Deus si sæpe percutere, at sæpissimè etiam mederi consueuit: præsertim si quis leniter, & cum gratiarum actione molestias perfert: neque ob acerbitatem earum, eum à quo proficiscuntur odio persequitur, nec cum prouidentia expostulat: nec diuini iudicij profunditate reiecta, in secundis duntaxat rebus bonum se præbere didicit. 315.

Pecunia.

Quidam ex antiquis, pecuniam rerum neruos rectissimè appellauit. 69.

Periculum.

Præsens periculum nihil habet morte grauius. 170.

Nemo facilè pericula euadet, nisi Numine exorato diuinitus custodiatur, malorúmque leuamen impetret. 208.

Plebs.

Est morbus hic omnium ciuitatum, vt plebs sit temeraria, & magno impetu feratur: neque consilio quicquam aggreditur, neque æquo animo ab inhonestis conatibus desistit: & interdum fama tantùm seditionis impulsa, igni magis exæstuat, in enses, in præcipitia, in marinos scopulos cæco furore ruit. Contrà cùm perterrita est, ac quemuis strepitum expauescit, cuiuis collum calcandum præbet. Rectè igitur inconstantiæ & temeritatis nomine reprehenditur. 256.257.

Populi turba nec sua sponte sana consilia amplectitur, nec meliora suadentibus obtemperat. 599.

Vt simplex est & mutabilis, nihil nisi libidinem in consilio habet. 609.

Præcepta Christi.

Christi præcepta Christianos omnes iubent ea facere hominibus, quæ ab iisdem sibi præstari cupiant. 639.

Princeps.

Vt Principis mores sunt, ita res ferè administrantur, vtpote à quo pendeant: qui si ignauus sit, ruunt in deterius: sin bonus est, & strenuus, eriguntur & florent. 49.

Animi candori quàm ensiferæ manui, & ingenio in subtiliter exquirendis subditorum delictis intento, parere malumus homines. 51.

Princeps vigilans.

Homini priuato quoduis tempus ad cibum capiendum idoneum est, id præsertim cùm assueuerit. Principi verò tot curis distracto, si nomini suo respondere velit, satis est si vesperi curare corpus liceat. 522.

Principatus.

Fateor naturam natu maioribus principatũ deferre solere: Deum verò in designandis regibus aliam rationem plerunque sequi animaduerto. Cogitate Dauidem & statura & ætate minimum fuisse inter fratres, &c. 49.

Multorum principatum, omnis imperij & disciplinæ contemptus sequitur. 248.

Prosperitas.

Qui ex seruitute insuetam libertatem propitia fortuna consecuti sunt, maxima perpetuò adfectantes, neque se in posterum calamitati vlli fore obnoxios opinantes, successibus & victoriis effusè indulgent, pristini status obliti, præsenti verò læti, & insolentes. 681.

Prouidentia.

Laqueos & retia diuinæ prouidentiæ nemo euadere potest. 288.

Non solet Deus eadem subinde ratione res humanas gubernare, sed ad varietatem administrationis vniuersi declarandam, regna & principatus aliter atque aliter transferre, ne minutissimis quidem rebus à sua cura exclusis. 459.

Deus monstrat se esse horarum & temporum Dominum, & à se itinera hominum vel prosperari, vel impediri. 577.

Repetitio.

Crebra similium rerum repetitio, sine vlla gratia nouitatis, fastidium parit lectoribus. 135.

Reprehensiones.

Mansuetis ingeniis reprehensiones plus ferè voluptatis afferunt quàm doloris, earúmque memoria scintillas in animis velut ignem sub cineribus delitescentem, ad cauenda in posterũ similia delicta excitat. 633.

Salutis cura.

Nemo nefas putare debet suam salutẽ propugnare, & ictum hostilem anteuertere. 262.

Sapientia.

Ad virum aliis insidiantem, qui aliud lingua promptum, aliud pectore clausum habet, cauendum, magna sapientia est opus, & numinis auxilio. 224.

Sepultura.

Honesta sepultura erit, vbicunque pro Christo occubuerimus. 77.

Spes.

Omnis spes non est incertæ Martis aleæ cõmitten-

AXIOMATVM ET INSIGNIVM QVARVNDAM SENTENTIARVM, quæ in Notis ad Nicetæ historiam occurrunt INDEX.

Numerus paginam denotat.

quum

Securi

Iracundia.

p

DE PARA